H. G. WELLS

OPERE ALESE

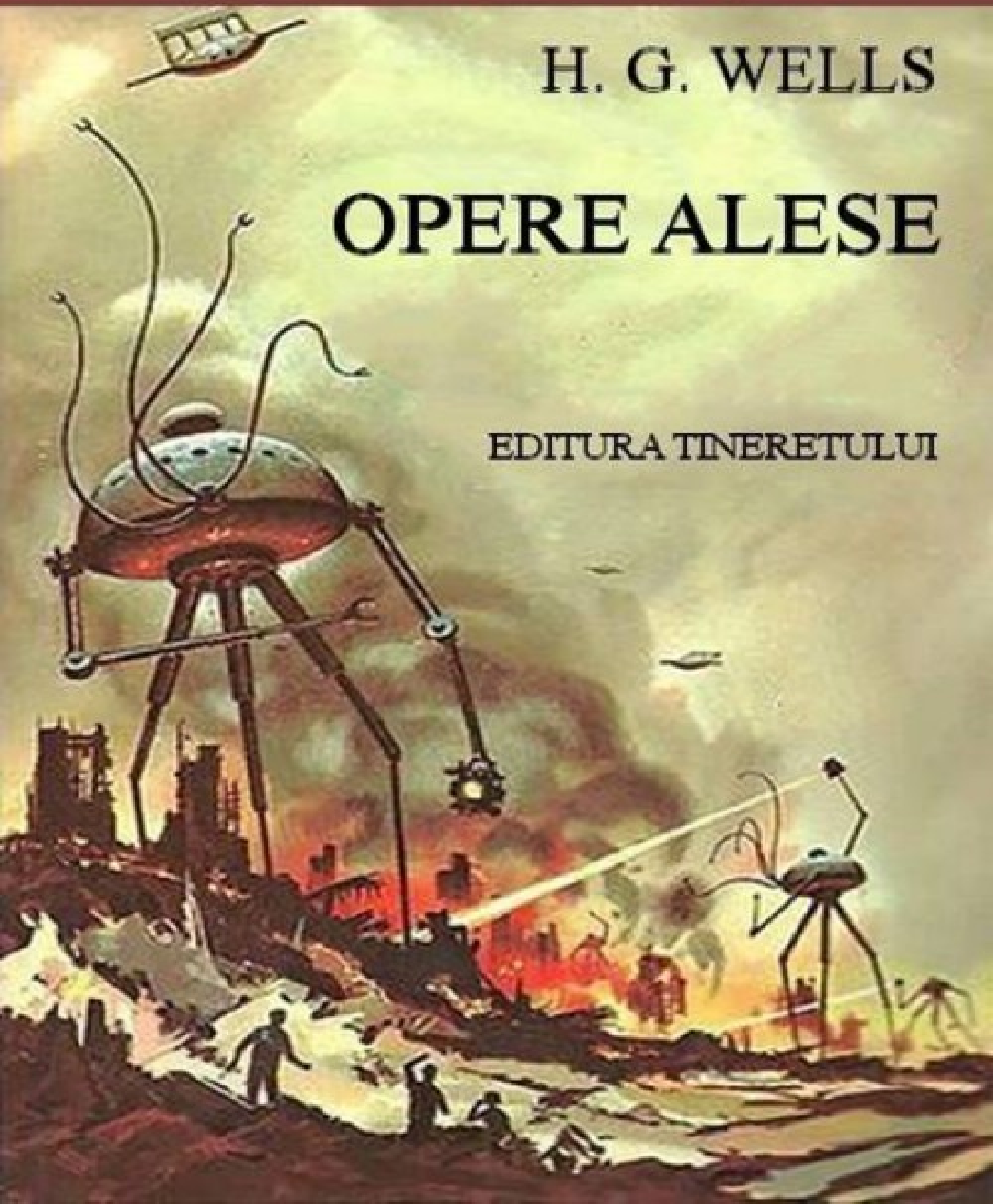

EDITURA TINERETULUI

H. G. WELLS
OPERE ALESE

CUPRINS

HERBERT GEORGE WELLS (1866 — 1946)

MAȘINA TIMPULUI

OMUL INVIZIBIL

INSULA DOCTORULUI MOREAU

RĂZBOIUL LUMILOR

CÂND SE VA TREZI CEL-CARE-DOARME

PRIMII OAMENI ÎN LUNĂ

HRANA ZEILOR

OAMENI CA ZEII

DL. BLETTSWORTHY PE INSULA RAMPOLE

TONO-BUNGAY

IMPERIUL FURNICILOR

CUIRASATELE TERESTRE

ȚARA ORBILOR

BACILII FURAȚI

ÎNFLORIREA CIUDATEI ORHIDEE

ÎN OBSERVATORUL DIN AVU

OMUL ZBURĂTOR

FABRICANTUL DE DIAMANTE

INSULA AEPYORNILOR

NEOBIȘNUITUL CAZ AL OCHILOR LUI DAVIDSON

ARGONAUȚII AERULUI

ÎN ABIS

NĂVĂLITORII DIN ADÂNCURI

OUL DE CRISTAL

STEAUA

O POVESTE A ZILELOR CE VOR VENI

FILMER

ADEVĂRUL DESPRE PYECRAFT

NOUL ACCELERATOR

UN VIS APOCALIPTIC

OMUL CARE PUTEA FACE MINUNI

MOŞTENIREA PIERDUTĂ

COMOARA DIN PĂDURE

POARTA DIN ZID

ISPITIREA LUI HARRINGAY

O AFACERE CU STRUŢI

SPARGEREA DIN HAMMERPOND PARK

PRĂVĂLIA FERMECATĂ

ISTORISIREA LUI PLATTNER

POVESTEA RĂPOSATULUI DOMN ELVESHAM

HERBERT GEORGE WELLS (1866 — 1946)

Wells ne iese în cale în copilărie, la vârsta când lumea e pentru noi plină încă de lucruri necunoscute, de posibilităţi neexplorate, o lume atât de atrăgătoare şi totodată atât de nouă! Scriitorul a cărui carte am luat-o în mână pare că

priveşte lumea aceasta cu aceiaşi ochi cu care o privim şi noi. Misterul e inepuizabil. El stă ascuns în fiecare ungher al vieţii, în fiecare lucru. „Prăvălia fermecată” unde l-a adus Wells pe micul său cititor se află într-o ulicioară pierdută şi nu pare să aibă nimic deosebit — e „mititică, strâmtă, întunecoasă”, dar câte lucruri uluitoare, fantastice şi tulburătoare sunt aici pentru cel care e în stare să le vadă!

Apoi Wells ne ia cu el într-o călătorie prin timp, în zborul pe Lună, ne povesteşte cum un om a devenit invizibil şi cum au venit marţienii pe Pământ…

Curând însă aflăm că născocitorul nostru îndrăgit ne-a păcălit adeseori. Pe Jules Verne poţi să te bizui. Dar nici-odată nu se va putea zbura în Lună cu aparatul inventat de eroul lui Wells, pentru că nu există substanţe asupra cărora să nu acţioneze gravitaţia terestră. Nu se poate călători prin timp. Omul invizibil ar fi fost orb. Ce e drept, fantasticul lui Wells nu e întotdeauna aidoma unui basm. Încă în cel de-al doilea deceniu al secolului nostru, el a prezis un mare viitor energiei atomice. Urmărind zborul păsărilor, el a tras concluzia, numai pe temeiul spiritului său de observaţie scriitoricesc, cu douăzeci de ani înaintea constructorilor de avioane, că aviaţia de mare viteză va adopta aripa în formă de săgeată. Încă la sfârşitul veacului trecut, Wells a pus problema de mare importanţă pentru ştiinţa modernă a legăturii strânse dintre progresul tehnicii şi crearea unor materiale cu totul noi. Şi totuşi, nu-l putem pune pe Wells în rândul celorlalţi scriitori fantaşti. Desigur, forma romanului ştiinţifico-fantastic n-a fost pentru el accidentală. În ea s-a oglindit credinţa scriitorului în progresul tehnic, dorinţa fierbinte de a sădi în cititori pasiunea cercetării ştiinţifice. Dar romanele lui Wells vorbesc nu numai despre posibilităţile ştiinţei, ci şi de acele forţe care împiedică ştiinţa să slujească oamenilor.

El este unul dintre cei mai mari scriitori realişti englezi de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi din prima jumătate a secolului XX, care a ştiut să cuprindă un număr uriaş de probleme de stringentă actualitate ale epocii sale. Pe acest Wells îl cunoaştem abia la maturitate. Şi atunci când deschidem din nou romanele lui, descoperim în ele ceea ce n-am ştiut să vedem în anii copilăriei.

1

Herbert George Wells s-a născut la 21 septembrie 1866 în orăşelul Bromley din Anglia. Tatăl lui a fost într-o vreme grădinar la o mare moşie, unde a cunoscut-o pe viitoarea sa soţie, care era cameristă tot acolo. La nunta lor, o rudă bogată le-a dăruit o prăvălie de porţelanuri, aşa că atunci când s-au instalat la Bromley, erau deja în situaţia unor mici burghezi. Cei doi tineri şi-au lămurit foarte curând măsura dărniciei acelei rude. Ce e drept, prăvălia le dădea un oarecare „prestigiu", dar nu aducea aproape de loc venituri. Ca să-şi ţină familia, capul ei a devenit jucător profesionist de cri-cket. Cu timpul, casa s-a îndestulat şi copiii au fost daţi la şcoală cu plată. Dar bunăstarea familiei Wells s-a dovedit a fi şubredă. Atunci când tatăl şi-a rupt un picior, mama s-a văzut nevoită să se întoarcă la vechii ei stăpâni, de data aceasta în calitate de administratoare. Copiii ar fi trebuit să-şi câştige existenţa, dar nu aveau încă vârsta cuvenită, aşa că deocamdată mama i-a luat la dânsa.

Herbert nu împlinise încă paisprezece ani când a început să lucreze în comerţul de manufactură. Băiatul a fost angajat ca om de serviciu, cu perspectiva de a deveni vânzător. Perspectiva aceasta se pare că nu-l prea încânta pe tânărul Wells. Ceva mai târziu îl găsim în postul de laborant la o farmacie, apoi e ajutor de învăţător la o şcoală primară şi, în sfârşit, student la aşa numita

„Şcoală normală”, şcoală superioară care pregătea profesori de ştiinţe naturale şi de ştiinţe exacte. „Şcoala normală” făcea parte din sistemul Universităţii din Londra. Wells, care între timp izbutise să atragă atenţia celebrului profesor Huxley, a devenit la vârsta de douăzeci şi doi de ani licenţiat în biologie.

Wells, a dobândit acest succes datorită unei munci uriaşe. El îşi aminteşte până şi în lucrările de mai târziu cum îşi petrecea nopţile aplecat deasupra cărţilor în cămăruţa de la farmacie ori în mansarda ajutorului de învăţător, îşi aduce aminte de foamea pe care a îndurat-o pe când era student şi trăia dintr-o bursă mizeră, de simţământul umilitor al omului sărac care străbătea cartierele luxoase ale Londrei.

Dar a fost oare acesta un succes? Ce-l aştepta în lumea aceasta pe un om sărac şi necunoscut, chiar dacă avea o diplomă în buzunar? Din nou lâncezeală într-o şcoală provincială? Din nou societatea burghezilor tipicari, de care credea că a scăpat? Gândurile de felul acesta l-au frământat necontenit pe Wells în ultimii ani de studii.

Altminteri a avut noroc. Talentul de scriitor al lui Wells s-a făcut simţit în felul său încă de pe-atunci, ce e drept într-un domeniu foarte îndepărtat de creaţia artistică. Tânărului savant i s-a propus să scrie un manual de biologie şi el a executat această lucrare cu atâta măiestrie, încât cartea lui a devenit unul din manualele de bază ale şcolii engleze. Ea a fost reeditată chiar şi atunci când Wells devenise un scriitor cu renume. Se pare că lucrul la manual i-a dat lui Wells ideea de a se îndeletnici cu literatura. El începe să colaboreze la presa periodică. În anul 1895 s-a publicat culegerea lui de schiţe „Convorbiri alese cu unchiul”, iar numai câteva luni mai târziu — romanul fantastic „Maşina timpului”. Foarte curând — după vreo trei-patru ani — Wells a intrat în rândul maeştrilor de frunte ai literaturii engleze, în rândul oamenilor

după ale căror opere e judecată ţara lor. Romanele şi nuvelele lui Wells erau editate în Anglia în tiraje colosale pentru acea vreme şi se traduceau în alte limbi. Prima culegere din operele lui Wells în limba rusă a început să se editeze în anul 1909.

Wells a intrat în literatură ca un scriitor foarte strâns legat de viaţă. Puţini dintre reprezentanţii de-atunci ai literaturii engleze erau atât de străini ca el de ideile „artei pentruartă", puţini erau acei care detestau aceste idei cum le detesta el. Wells a adus cu el ura fierbinte faţă de tot ceea ce face viaţa omului grea, mărginită, întunecată, faţă de tot ceea ce îl coboară pe om până la situaţia unei vite de muncă.

Wells era încredinţat că viaţa oamenilor se va îmbunătăţi o dată cu dezvoltarea ştiinţei. Sfârşitul secolului al XIX-lea a fost marcat de o seamă de importante descoperiri ştiinţifice, de aplicarea tot mai intensă a realizărilor ştiinţei în practică. Wells avea suficiente legături cu lumea oamenilor de ştiinţă pentru a înţelege grandioasele posibilităţi pe care le oferea omenirii progresul tehnic. El a promovat necontenit ideea aceasta în tot cursul vieţii sale.

Deîndată ce a intrat în arena literară, Wells s-a opus hotărât grupului puternic şi extrem de influent în acea vreme al intelectualităţii artistice engleze care avea ca figură proeminentă pe cunoscutul critic de artă Ruskin. Reprezentanţii acestui grup, constatând sărăcirea personalităţii umane în societatea burgheză, explicau acest lucru prin progresul tehnicii, ceea ce îi făcea inevitabil să accepte unele teorii decadente, să tindă a înfăţişa omul „separat" de societate, iar pe mulţi dintre ei îi ducea în ultimă instanţă la teoria „artei pentru artă". Wells îl aprecia mult pe Ruskin pentru critica burgheziei şi dorinţa lui de a introduce esteticul în viaţă, dar considera totodată că, în ura lor faţă de maşini şi de ştiinţă, Ruskin şi oamenii de litere şi de artă apropiaţi lui „sunt tot

atât de reacţionari şi neştiinţifici ca şi lorzii şi episcopii noştri”.

De altfel, Wells e departe de a vedea în progresul tehnic un leac împotriva oricărui rău. Progresul material este, după părerea lui Wells, o condiţie necesară, de prim ordin, dar nu singura condiţie a progresului societăţii. La această concluzie l-a dus nu numai experienţa lui personală, ci şi toată viaţa Angliei de la sfârşitui secolului al XIX-lea.

Cu toate succesele ştiinţei, numărul englezilor care nu câştigau minimul necesar existenţei depăşea la începutul secolu-lui XX întreaga populaţie pe caie o avusese Anglia cu patruzeci de ani mai înainte. Modernizarea industriei se făcea pe seama muncitorilor, care erau azvârliţi în stradă. Procesul tot mai intens de formare a monopolurilor a dus la ruinarea în masă a micii burghezii. Comerţul de monopol a ruinatmii de mici negustori. Producţia masivă a obiectelor de larg consum în fabrici a ruinat zeci de niii de meşteşugari.

Venirea la putere în 1895 a unui nou cabinet, condus de fapt de Joseph Chamberlain, un reacţionar şi un şovinist înverşunat, a marcat o activizare a politicii de cotropiri coloniale, aducând represiuni împotriva mişcării muncitoreşti şi pregătiri de război. În anii 1899—1902 Anglia a purtat un război împotriva republicii burilor din Africa de Sud.

Reacţiunea politică se împletea cu o vastă campanie demagogică, ce preconiza în unele privinţe metodele fascismului de mai târziu. În deceniul al zecelea, propaganda bur-gheză încearcă să demonstreze că în Anglia există o „naţiune unică”, deosebită de toţi străinii şi mai ales de popoarele coloniale. Folosind lozincile care se bucurau de popularitate în rândurile clasei muncitoare, conservatorii reacţionari fac uz de cuvântul „colectivism”, încercând să mascheze cu

el şi oprimarea personalităţii în societatea burgheză din epoca imperialismului, şi cotropirile militare. Ei declarau existenţa statelor mici incompatibilă cu principiul „colectivismului", socotind imperiul britanic drept întruchiparea cea mai înaltă a acestui principiu. Organizaţiile religioase căutau şi ele căi noi de înrâurire a credincioşilor. Locul sectelor metodiste răzleţe îl ia Armata Salvării, o organizaţie „religioasăfilantropică militarizată, cu caracter colectivist", menită sa-i abată pe muncitori de la lupta de clasă. Strachina de zeamă şi coltucul de pâine cu margarină, pe care săracul putea să le capete după ce stătea ore întregi la coadă în faţa cantinei organizaţiei de binefacere, se dădeau acum în „adăposturile" Armatei Salvării, în schimbul unei umilitoare proceduri de căinţă. Apoi cel „convertit" trebuia să ia parte la o proce-siune caraghioasă a slujitorilor sfântului spirit, care străbă-teau în alai străzile oraşului în sunetele tamburinelor şi urletele tromboanelor… „În zdrăngăneala ritmică a jazz-band-ului şi în foşnetul greu al drapelelor naţionale ce glasuri mai puteau fi auzite? Numai glasurile nemulţumite ale muncitorilor din lumea industrială, care îşi exprimau protestul prin greve", scria mai târziu Wells, amintindu-şi de această perioadă.

După criza din anii 1878—1879, mişcarea muncitorească din Anglia, care trecuse mai înainte printr-o perioadă de stagnare provizorie provocată de înfrângerea chartismului, a in-trat într-o nouă fază. Grevele se succedau una după alta. Demonstraţiile muncitorilor umpleau tot mai des străzile centrale ale Londrei. Clasa muncitoare se organiza tot mai bine, conştiinţa ei politică creştea tot mai mult. Iau fiinţă noi sindicate, care se sprijină pe păturimai largi ale clasei muncitoare decât vechile trade-union-uri corporative închise în cercul lor. Pe baza lor ia fiinţă, în anul 1893, Partidul Muncitoresc Independent, care a căutat în

primii ani de existenţă să ducă o politică muncitorească de sine stătătoare. Guvernul nu mai era în stare să menţină prin mijloace demagogice iluzia că statul burghez se situează „deasupra claselor”. În locurile unde aveau loc greve erau trimise trupe, se făceau încercări de a li se răpi muncitorilor dreptul la lupta grevistă.

Tocmai în această perioadă se ridică în Anglia pe talazul protestului popular astfel de mari scriitori ca Bernard Shaw, John Galsworthy şi Herbert George Wells. Perioada grea de decadenţă din deceniile opt şi nouă a luat sfârşit. În literatură a intrat o nouă pleiadă de eminenţi realişti critici. Scriitorii aceştia erau departe de a repeta vechiturile realismului de la mijlocul secolului trecut, aşa cum o făceau numeroşi reprezentanţi ai literaturii de moravuri din acea vreme. Fiecare din ei a adus în literatură ceva nou, legat de condiţiile sociale noi ale epocii.

Herbert Wells a adus şi el ceva nou. Pentru literatura engleză era nou, înainte de toate, însuşi genul ştiinţifico-fantastic. Nou era şi conţinutul pe care-l dădea acestui gen Wells.

Oricât de bogate în elemente ştiinţifice erau lucrările lui Wells, tema lor cea mai importantă o constituiau problemele sociale ale timpului. Wells cuprinde viaţa în proporţii uriaşe, operează cu întregi categorii sociale, caută stăruitor răspuns la problemele cele mai acute şi cele mai importante ale epocii sale.

Fantasticul îi este necesar lui Wells mai mult pentru a critica epoca sa, decât pentru a prezice viitorul. Pentru el aceasta e o metodă de exprimare plastică a tendinţelor principale ale realităţii, o metodă de demascare a acelor laturi ale vieţii pe care el nu le poate accepta. În această privinţă, Wells continuă o veche tradiţie a literaturii engleze şi în primul rând tradiţia marelui scriitor satiric englez din secolul al XVIII-lea Jonathan Swift. Întâmplările de necrezut descrise în „Călătoriile lui

Gulliver” nu li se păreau chiar atâtde neverosimile contemporanilor scriitorului. În moravurile curţii liliputane ei recunoşteau moravurile de la curtea propriei lor ţări, în admiraţia lui Gulliver faţă de manierele aristocraţilor ghiceau ironia amară a autorului. Şi, în sfârşit, în ultima parte a „Călătoriilor lui Gulliver”, Swift a creat cel mai tipic şi cel mai odios dintre toate personajele sumbre ale nemuritoarei sale satire — omul-fiară yehu, o făptură lacomă şi ticăloasă, care întruchipează toată lăcomia şi ticălo-şia burghezului. Când citeşti cărţile lui Wells, e greu să nu te gândeşti că asişti la o renaştere a satirei violente a lui Swift. Wells îşi spunea cuvântul în alte condiţii, în faţa lui stăteau alte probleme. Lumea lui Wells — Anglia industrială de la sfârşitul secolului al XIX-lea — nu seamănă cu lumea lui Swift, fantasticul lui poartă un alt caracter. El îşi găseşte personajele nu în călătorii îndepărtate, ci în atelierul inventatorului, undeva pe o binecunoscută stradă din Londra, Şi totuşi Swift şi Wells urmăresc acelaşi ţel şi folosesc aceeaşi metodă a satirei. Wells e un Swift cu înfăţişare de Jules Verne.

„… Din tinereţe l-am admirat profund pe Swift şi am păstrat această admiraţie de-a lungul întregii mele vieţi, scria Wells. Lucrul acesta poate fi înţeles din multe din lucrările mele, dar înainte de toate din predispoziţia mea de a oglindi în nuvelele mele problemele sociale şi politice ale contemporaneităţii.”

Trăsăturile apropierii de Swift s-au manifestat deosebit de distinct în primele romane fantastice ale lui Wells scrise între anii 1895 şi 1901. Ele constituie de fapt un singur ciclu. Lucrările din acest ciclu sunt apropiate prin problematica lor, prin procedeele artistice şi, în sfârşit, prin puternicul lor caracter polemic. În fiecare din ele, Wells luptă împotriva adversarilor săi de idei, apărându-şi cu pasiune punctul de vedere.

Însuşi primul său roman, „Maşina timpului” (1895), era un răspuns dat propagandei imperialiste care susţinea că englezii sunt o „naţiune unică”. Sunt unii care nu-s în stare să vadă prăpastia ce-i desparte pe oamenii muncii de exploatatori în societatea modernă, să înţeleagă că ea se lărgeşte mereu, declară scriitorul. Ei bine, el e gata să arate momentul din istoria omenirii când prăpastia se va căsca chiar sub picioarele clasei guvernante.

„Maşina timpului” e o satiră sumbră în spiritul lui Swift. În societatea din viitorul îndepărtat pe care o descrie Wells, oamenii muncii şi exploatatorii au devenit două specii diferite de oameni. Privaţi vreme de milenii de binefacerile culturii, muncitorii au degenerat transformându-se în „morloci” cu chip de fiară. „Clasele superioare”, obişnuite să se folosească de roadele muncii altora, s-au transformat în „eloi”, făpturi plăpânde, neadaptate pentru viaţă. Societatea modernă e divizată în oameni ai muncii şi trântori, şi aceasta duce inevitabil la degenerarea societăţii şi la degenerarea omului, avertizează Wells. Istoria se va răzbuna pe cercurile cârmuitoare. Morlocii lui Wells continuă să-i hrănească pe eloi, dar numai pentru că aceştia le servesc drept hrană.

În romanul „Primii oameni în Lună” (1901), care încheie primul ciclu, Wells revine la situaţia conturată în „Maşina timpului”. El zugrăveşte din nou nişte personaje groteştifantastice, care, după părerea lui, vor reda cel mai bine dacă nu formele reale, atunci esenţa însăşi a unei serii de contradicţii ale civilizaţiei burgheze.

La seleniţi, locuitorii Lunii, specializarea a atins gradul cel mai înalt. Fiecare selenit are hipertrofiată o singură funcţie de lucru, celelalte sunt moarte. Savanţii sunt numai nişte capete uriaşe, care abia se mai ţin pe trupurile lor plăpânde. Unul din ei are însuşirea de a memora totul, fără a înţelege nimic. Altul înţelege orice, dar

nu poate memora nimic. Pictorul îi urăşte pe toţi cei care nu pictează şi pe toţi cei care pictează mai bine ca el. Matematicianul şi-a pierdut de mult însuşirea de a râde, decât poate atunci când descoperă o originală combinaţie matematică. Muncitorii sunt adaptaţi să execute fiecare o anumită operaţie. Când nu e nevoie de muncitori, ei sunt adormiţi şi stivuiţi în pivniţe. De altminteri, observă cu ironie Wells, comparând rânauielile de pe Pământ cu cele de pe Lună, aşa „e poate totuşi mai bine decât să fie dat afară din atelier muncitorul, ca să moară de foame în stradă". Societatea de pe Lună este în felul ei ideal organizată. Aici domneşte o ordine absolută, societatea aceasta funcţionează ireproşabil, dar cât de respingătoare, antiumană şi lipsită de sens e ea! În „Primii oameni în Lună" Wells dă un răspuns atotcuprinzător lui Herbert Spencer, a cărui filosofie se bucura pe-atunci de o excepţională popularitate în cercurile burgheze. Spencer susţinea că societatea umană se supune legilor biologice şi de-aceea rânduielile statornicite de burghezie sunt „organice". El asemuia clasele cârmuitoare cu capul, iar clasa muncitoare cu mâinile societăţii. Wells a înfăţişat o societate construită potrivit idealurilor lui Spencer, şi a înfăţişat-o cu pana unui satiric.

„Maşina timpului" deschide primul ciclu al lui Wells. „Primii oameni în Lună" încheie acest ciclu. Amprenta ciclului se vede pe ambele lucrări. Prima din ele aparţine unui scriitor abia intrat în literatură, cea de-a doua unui om care se îndepărtează de tinereţea sa. Ambele lucrări se remarcă printr-o anumită francheţe raţionalistă; în ele e vorba de unele probleme deosebit de esenţiale, dar puse „separat" de alte probleme ale contemporaneităţii.

Romanele care au urmat imediat după „Maşina timpului" nu suferă de această lipsă. În aceste romane găsim un cerc larg de probleme sociale din

cele mai importante, ele sunt mult mai convingătoare sub aspect realist şi mai multilaterale.

În centrul romanului „Omul invizibil” (1897) se află talentatul savant Griffin, care a făcut o strălucită descoperire şi şi-a găsit moartea în lupta cu societatea. Viaţa omului de ştiinţă în societatea burgheză e grea, rutina şi ignoranţa împiedică ştiinţa să se dezvolte. Dar problema situaţiei ştiinţei e pentru Wells doar o latură particulară a problemei caracterului relaţiilor sociale contemporane. Problema aceasta este o problemă de bază în roman.

Wells transportă intenţionat acţiunea într-un târguşor de provincie, un fel de „rezervaţie” de filistini, oameni avari şi obtuzi, mulţumiţi de sine, care devin fiare numai la gândul că cineva poate să atenteze la rutina existenţei lor. Atât e destul ca să-l facă pe Griffin vinovat faţă de ei. Griffin e prigonit pentru că „nu seamănă cu ceilalţi”, pentru că aspiră spre ceva neobişnuit şi gândirea lui e capabilă să se avânte cutezătoare.

Cu eroul romanului facem cunoştinţă în ultima etapă a vieţii sale şi abia după multe pagini ne va relata autorul povestea lui. E limpede însă că Ipingul nu e doar un „colţ sălbatic” unde a nimerit Griffin în disperarea lui. Ipingul este întreaga Anglie burgheză, care-i întâmpină cu huiduieli şi fluierături pe cei ce „nu seamănă cu ceilalţi” şi care au îndrăznit să-şi aleagă un drum propriu văzând plictisitoarea eirutină. Fiecare pas care-l apropie pe Griffin de ţelul propus a întâmpinat întotdeauna împotrivirea înverşunată a socie-tăţii.

Dar societatea i-a pricinuit lui Griffin cel mai mare rău. Ea l-a silit să sacrifice succesului sufletul său viu. Griffin iese din lupta cu viaţa pierzându-şi rămăşiţele de omenie, însuşindu-şi odiosul principiu al cupidităţii. Din acest moment — de fapt din momentul în care a deschis el uşa

hanului din Iping — simpatia autorului nu mai e de partea lui.

În războiul pe care Griffin invizibilul îl declară societăţii, adevărul nu e de partea nimănui. Acest război nu ia proporţiile unei ciocniri între principii opuse. Griffin se opune societăţii prăvăliaşilor ca un om cu o gândire cutezătoare, dar nu ca un om cu alte convingeri sociale. Individualismul, cinismul şi cruzimea lui Griffin sunt doar o întruchipare mai pregnantă a adevăratelor calităţi morale ale unui burghez „obişnuit". Lupta lui împotriva Ipingului e numai o manifestare concentrată a luptei sălbatice a tuturor împotriva tuturor, care clocoteşte necontenit în societatea burgheză. Griffin îşi foloseşte forţa tot aşa cum ar dori s-o folosească oricare dintre adversarii lui. Wells încheie romanul cu o scenă splendidă, care face bilanţul celor spuse mai înainte. Hangiul Thomas Marvel, în mâna căruia au încăput genialele lucrări ale lui Griffin, visează să devină şi el invizibil. E drept că nu pricepe nimic din cărţile savantului răposat, dar nu-şi părăseşte visul şi, în fiecare seară, înainte de culcare, citeşte câteva rânduri, alcătuite din cifre, cruciuliţe şi semne misterioase.

Se poate spune că încă din romanul „Omul invizibil" se contura antifascismul de mai târziu al scriitorului. Creându-l pe Griffin, Wells a condamnat ideile filosofului reacţionar german Nietzsche, care propovăduia cultul „supraomului" şi dispreţul faţă de popor, idei folosite ulterior de fascism. Mai mult decât atât, el l-a arătat pe Griffin ca pe un dement care visa să stăpânească omenirea, ca pe un ucigaş maniac, trup din trupul societăţii burgheze, o progenitură a ei. Moartea lui Griffin e firească — este sfârşitul firesc al oricărui „supraom" care şi-a pus în gând să-şi supună societatea.

„Omul invizibil" e un roman complex şi profund, înveşmântat într-o formă clară şi concisă.

Lucrarea aceasta a marcat un strălucit succes de creaţie al tânărului scriitor. Romanul adat naştere la o întreagă bibliotecă de imitaţii, printre care e interesant de menţionat o povestire paradoxală a lui Chesterton despre un „om invizibil intelectual”; pe omul acesta nu-l observă nimeni numai pentru că toţi s-au obişnuit cu dânsul. După motivele „Omului invizibil” s-au turnat câteva filme. Dar cel mai interesant fapt care atestă importanţa romanului lui Wells a ieşit la iveală abia în anul 1910, când a fost publicat romanul lui Jules Verne „Taina lui Wilhelm Storitz”, rămas necunoscut în timpul vieţii autorului. Marele fantast, căruia Wells îi datorează fără îndoială multe, a devenit la bătrâneţe elev al elevului său. În „Taina lui Wilhelm Storitz” el urmează şi fabulaţia, şi ideile fundamentale din „Omul invizibil”. Din păcate, acest roman nu se numără printre cele mai bune lucrări ale lui Jules Verne. Mult mai prejos decât modelul s-au dovedit a fi şi alte imitaţii, atât literare, cât şi cinematografice.

De la un roman la altul, Wells cuprindea tot mai larg fenomenele vieţii, îşi adâncea concepţia despre lume. „Războiul lumilor” (1898), scris imediat după „Omul invizibil”, cuprinde aproape toată problematica operei de până atunci a scriitorului. Acesta e un roman despre destinele civilizaţiei burgheze.

După cât se pare, Wells considera „Războiul lumilor” ca fiind cel mai bun dintre romanele sale fantastice de început. În orice caz, acesta a fost singurul roman din cele scrise în perioada 1896—1901 pe care el l-a trimis în noiembrie 1906 lui Lev Tolstoi, atunci când marele scriitor şi-a exprimat dorinţa de a-i cunoaşte lucrările.

Wells se întoarce din nou la simbolurile fantastice grandioase pe care le părăsise în „Omul invizibil”, dar de data aceasta tipizarea personajelor nu-l împiedică să cuprindă problema care-l interesează în multiplele ei aspecte.

Omenirea, după părerea lui Wells, merge mult prea încet pe drumul civilizaţiei. Ceea ce a atins ştiinţa a fost atins într-o luptă necurmată cu forţele obscurantismului, rutinei şi cupidităţii. Dar chiar şi cuceririle ştiinţei care au fost traduse în viaţă nu folosesc omenirii. Progresul ştiinţei duce la progresul societăţii numai atunci când societatea este organizată după un principiu echitabil şi uman. În Anglia contemporană, însă, progresul tehnic s-a dovedit a nu îmbunătăţi starea morală a societăţii, ba chiar dimpotrivă.

Marţienii veniţi pe Pământ ca să-l înrobească întruchipează forţele progresului capitalist, al cărui drum e presărat cu victime, şi dacă Wells nu recunoaşte că marţienii sunt de fapt pământeni, aceasta numai pentru că ei nu au nimic omenesc.

Sosirea primului „cilindru de pe Marte" îl găseşte pe povestitor lucrând la un articol „despre dezvoltarea moralităţii o dată cu progresul general al civilizaţiei". Cele văzute în timpul invaziei marţienilor îl fac să lase articolul neterminat. Marţienii, care i-au depăşit cu mult pe locuitorii Pământului în dezvoltarea cunoştinţelor tehnice, sunt cu totul lipsiţi de sentimente omeneşti. Le sunt străine dragostea şi ura, durerea şi bucuria, iar singura lor emoţie este desfătarea pe care o simt când se hrănesc.

Dar civilizaţia Pământului merge oare în altă direcţie? Încă în primul capitol autorul observa, parcă în treacăt, că cruzimea marţienilor, care şi-au propus să nimicească cea mai mare parte a omenirii, nu-l va mira pe cel ce cunoaşte îndeajuns moravurile societăţii burgheze. „Mai înainte de a-i judeca cu prea multă asprime, scrie Wells, trebuie să ne amintim cu câtă cruzime au nimicit oamenii înşişi nu numai dobitoacele… ci şi pe semenii lor din rasele inferioare. Locuitorii Tasmaniei, de pildă, au fost nimiciţi până la cel din urmă de un război de distrugere provocat de imigranţii din Europa. Suntem noi oare chiar nişte apostoli ai

îndurării ca să ne indigneze marţienii care au acţionat în acelaşi spirit

Zugrăvind „împărăţia marţienilor”, Wells înfăţişează de o manieră satirică societatea contemporană lui. Manifestările „cotidiene”, „mărunte”, „neobservate” ale cupidităţii şi neomeniei găsesc în el un acuzator necruţător. Filistinul mulţumit de sine cere să fie primit în cuşca unui marţian, unde i se asigură „o bună întreţinere”. Ce e drept, cu timpul va fi şi el mâncat, dar se poate consola cu rugăciunile, iar dacă nu e chiar un prostănac, cu erotismul. Unii sunt învăţaţi de marţieni să vâneze alţi oameni… Astfel, societatea aceasta va exista nu datorită forţei marţienilor, ci datorită slăbiciunii şi ticăloşiei filistinului.

Poate că există o ieşire, cea pe care o făgăduieşte programul propus de soldatul artilerist, unul din personajele acestui roman? Ce-ar fi ca omenirea să fie organizată ca otabără militară, supusă unei discipline severe, iar oamenii siliţi să renunţe la propria lor personalitate?… Nu, nu Wells e cel care vorbeşte prin gura artileristului. Prin acest personaj el demască „colectivismul” imperialiştilor, arată că un astfel de „colectivism” nu e decât o mască demagogică pentru individualismul burghez. Artileristul cel flecar are o singură preocupare: să nu-i ia nimeni rezervele de provizii…

„Războiul lumilor” e pătruns de protestul unui scriitor umanist împotriva cruzimii societăţii burgheze, împotriva acelei degenerări a omului pe care o aduce ea. Pământul trebuie să-i aparţină omului. „Plătind cu miliarde de vieţi, omul şi-a cumpărat, dreptul la viaţă pe Pământ, şi acest drept îi aparţine în pofida tuturor veneticilor. El i-ar fi rămas chiar dacă marţienii ar fi fost de zece ori mai puternici, pentru că omul nu trăieşte şi nu moare în zadar.”

Progresul tehnic în sine nu va duce la un viitor fericit. Mai mult decât atât, slujind unei orânduiri sociale antiumane, el prezintă un serios pericol. Wells vorbeşte de data aceasta nu numai despre raportul invers proporţional care există, după părerea lui, între dezvoltarea civilizaţiei materiale şi a celei spirituale, ci şi de ameninţarea directă la care este expusă însăşi existenţa omenirii. Într-o societate antiumană, realizările tehnicii sunt puse în slujba distrugerii, iar forţa şi posibilităţile lor de perfecţionare sunt nelimitate. „Pământul a încetat de a mai fi un refugiu sigur pentru om!" exclamă autorul.

Societatea contemporană e mult prea contradictorie pentru a avea o existenţă eternă, iar cu trecerea timpului aceste contradicţii vor spori şi se vor ascuţi tot mai mult. Lumea oamenilor animaţi de spiritul proprietăţii, a oamenilor care seamănă, aşa cum spune Wells, cu nişte „câini legaţi de căruţă", va avea un sfârşit inevitabil. Dar cum va fi acest sfârşit? Ce societate va veni în locul celei de-acum? Wells a căutat să răspundă la aceste întrebări în romanele „Insula doctorului Moreau" şi „Când se va trezi cel care doarme". Ambele romane au aceeaşi forţă satirică pe care o vădesc lucrările lui Wells menţionate mai înainte, dar aici autorul vorbeşte nu numai despre contradicţiile societăţii moderne, ci şi despre sfârşitul posibil al acestor contradicţii.

2

Biologul Edward Prendick a nimerit întâmplător pe o mică insulă aflată departe de liniile de navigaţie şi aici a dat de doctorul Moreau, unul din cei mai mari chirurgi ai lumii. Cu zece ani înainte de asta, Moreau a fost nevoit să fugă din Europa, hăituit de „luptătorii împotriva vivisecţiei", transferându-şi experienţele în acest colţ îndepărtat al globului pământesc. Moreau continuă să lucreze

aici, creând la animale calităţi noi, care le apropie de oameni.

Acesta este cadrul real al romanului lui Wells „Insula doctorului Moreau” (1896). Dar romanul are şi un alt plan — fantastico-simbolic. Doctorul Moreau capătă proporţiile unei colosale figuri simbolice. Povestea umanizării treptate a Oamenilor-Animale creaţi de Moreau capătă sub pana lui Wells un mare înţeles social.

„Insula doctorului Moreau” a fost un răspuns la „Cartea junglei” a lui Kipling, care a apărut cu un an înaintea romanului lui Wells. În „Cartea junglei”, ca şi în toată opera lui Kipling, idealizarea sălbăticiei primitive se împletea, paradoxal la prima vedere, cu proclamarea „misiunii civilizatoare” a omului alb. De altminteri pentru Kipling şi ceilalţi scriitori imperialişti aici nu există nicio contradicţie. Kipling acceptă fără rezerve normele societăţii burgheze. Societatea aceasta, declară Kipling, n-are de ce să fie poetizată, căci e prin ea însăşi poetică. Kipling încearcă să găsească această „poezie” în goana după bani, în dispreţul faţă de cultură, în cultul forţei brute, simbolizată de „legea junglei”.

Da, răspunde Wells, societatea burgheză nu trebuie idealizată, dar tocmai pentru că ea nu poate fi în niciun fel idealizată, căci e odioasă, făţarnică şi inumană. Primejdia rezidă nu în progresul societăţii, ci în aceea că de fapt aceasta nu e o societate civilizată şi se sprijină numai pe prejudecăţi şi pe forţa brută.

Pe insula doctorului Moreau se desfăşoară în limitele unei singure generaţii întreg procesul civilizaţiei, a cărei forţă motrice este Moreau, înarmat cu scalpelul, întruchipând legea istoriei. În prima zi a şederii sale pe insulă, Prendick are impresia că Moreau e un scelerat, care-i transformă pe oameniân animale. Dar el înţelege curând că şi-a făcut o părere greşită. Moreau face din animale oameni. Societatea burgheză a luat

locul unor organizaţii sociale mai înapoiate. Din punct de vedere istoric ea este progresistă. În condiţiile ei omenirea a cunoscut, indiscutabil, o anumită dezvoltare. Dar cu toate acestea ea e mărginită şi contradictorie. Moreau umanizează animalele într-un laborator pe care locuitorii insulei l-au numit „Casa Durerii”. Animalele devin oameni numai până la un anumit grad. Moreau nu e în stare să realizeze mai mult. Animalele umanizate au format o societate care parodiază societatea umană, fără a deveni cu adevărat o astfel de societate. Ca să le poată stăpâni, Moreau le-a ataşat o făptură monstruoasă, numită „Cel ce rosteşte legea”. Toţi cei care vor călca „Legea” sunt ameninţaţi că vor fi readuşi la „Casa Durerii”. Scena citirii legii e una din scenele satirice cele mai puternice din acest roman.

„— Spune cuvintele, zise Omul-Maimuţă, repetând, iar făpturile din deschizătura uşii repetară şi ele cu un ton de ameninţare în glas.

Mi-am dat seama că trebuie să repet această formulă idioată. Şi atunci începu cea mai dementă ceremonie. Glasul din întuneric începu să intoneze, rând pe rând, o litanie smintită, iar eu” (naraţiunea îi aparţine lui Prendick) „şi ceilalţi repetam… Coliba întunecoasă, aceste făpturi vagi şi groteşti, pătate ici şi colo de câte o rază de lumină, toţi legănându-se în cadenţă şi cântând:

„Să nu mergi în patru labe; ***aceasta*** este Legea. Oare nu suntem Oameni?”

„Să nu lipăi când bei; ***aceasta*** este Legea. Oare nu suntem Oameni?”

„Să nu mănânci carne sau peşte; ***aceasta*** este Legea. Oare nu suntem Oameni?”

… „Să nu vânezi alţi Oameni; ***aceasta*** este Legea. Oare nu suntem Oameni?”

— Eu sunt Cel ce rosteşte Legea, zise făptura cenuşie. Aici vin toţi cei noi, ca să înveţe Legea. Eu stau în întuneric şi spun Legea.

— Chiar aşa este, zise unul din animalele de la intrare.

— Cumplite sunt pedepsele celor care calcă Legea. Nimeni nu scapă

— Nimeni nu scapă, ziseră Oamenii-Animale, privind pe furiş unii la alţii.

— Nimeni, nimeni, zise Omul-Maimuţă. Nimeni nu scapă!”

În societatea burgheză omul aparţine încă pe jumătate regnului animal, în care domneşte legea luptei tuturor împotriva tuturor. Stăruinţa cu care repetă Oamenii-Animale că nu e voie să se vâneze unii pe alţii cuprinde cea mai mare ironie a autorului.

De altminteri, Oamenii-Animale s-au dezvoltat destul pentru a vedea în metodele de „umanizare” ceva inumani, contrar principiului în numele căruia pare să se săvârşească ea. Pe insulă izbucneşte o răscoală. Moreau îşi găseşte moartea. Dar aici Wells începe să dea îndărăt. După părerea lui, revoluţia poartă şi ea, la rândul ei, o contradicţie interioară. Îndreptată împotriva cruzimii societăţii moderne, ea însăşi e înfăptuită prin cruzime. Acestei idei îi este subordonată partea finală a romanului. „Iubim Legea şi o vom respecta”, spun Oamenii-Animale eliberaţi. Dar în ciuda acestor intenţii bune, în procesul răzvrătirii dispare din ei tot ce e uman. Ei încep să meargă din nou în patru labe. „Civilizaţia” lor se prăbuşeşte.

Polemica cu Kipling nu compensează tendinţa fundamentală, antirevoluţionară, conservatoare a autorului. Ba chiar, în focul disputei, Wells începe să folosească prea des limbajul adversarului său.

Cu totul altfel apreciază Wells revoluţia în romanul „Când se va trezi cel adormit”, scris numai cu trei ani mai târziu. Acesta este cel mai pronunţat roman social al tânărului Wells, pătruns de o critică ascuţită a capitalului monopolist. Recurgând la procedeul său preferat —

consemnarea tendinţelor contemporaneităţii în expresia lor finală — scriitorul renunţă însă la simbolul fantastic din „Insula doctorului Moreau” şi din „Războiul lumilor”. Autorul ne transportă într-un stat „real” dintr-un viitor îndepărtat, cu contradicţiile şi conflictele lui de clasă, descrise aici într-o formă directă.

Dezvoltarea capitalismului a dus la formarea unui trust mondial, al cărui consiliu de conducere — aşa-zisul „Consiliu alb” — stăpâneşte întreaga omenire. În acest stat, nivelul înalt al forţelor de producţie se împleteşte cu o exploatare şi o teroare deşănţată. Muncitorii sunt pe cale să ajungă la o starede morloci. Există douăsprezece feluri de poliţii. Grandioasele posibilităţi oferite de progresul ştiinţei sunt folosite în detrimentul oamenilor.

„Consiliul alb” găseşte că nu mai are niciun rost să-şi camufleze dominaţia cu autoritatea tradiţiilor şi a instituţiilor reprezentative. Regele Angliei s-a dedat beţiei şi joacă pe scena unui music-hall de mâna a doua. Parlamentul nu mai e decât o simplă rămăşiţă a vremurilor de altădată. Crearea unui stat universal nu a făcut să dispară şovinismul; dimpotrivă, el este în fel şi chip aţâţat, pentru a slăbi rezistenţa oamenilor muncii. Vrajba naţională îmbracă forme cu totul stupide, totuşi ea face bine jocul exploatatorilor. Când izbucneşte la Paris o răscoală a muncitorilor, Consiliul alb aduce negri din Africa şi aceştia, cântând cântecele lui Kipling — probabil aceleaşi cântece în care e vorba de „jugul omului alb” — iau cu asalt cartierele muncitoreşti. Biserica, iremediabil degenerată, în care „serviciul divin se oficiază rapid, pentru oamenii de afaceri ocupaţi”, îşi găseşte şi ea locul în sistemul „Statului universal”.

Cel mai interesant dintre personajele romanului este inginerul Ostrog, reprezentant al cunoştinţelor ştiinţifice îndreptate împotriva poporului, un fel de nou Griffin, înfăţişat pe un fond social mai larg.

Scopul venirii lui la putere e acela de a preveni revoluţia socială, care, după părerea lui, ameninţă „Statul universal” datorită politicii mărginite promovate de Consiliul alb…

Dar revoluţia izbucneşte totuşi. De data aceasta, Wells nu mai vede în ea o primejdie la adresa civilizaţiei; dimpotrivă, ea i se arată drept singurul mijloc de a păstra înfăptuirile omenirii, de a salva de la pieire personalitatea omului.

Astfel, făcând de două ori apel în decurs de trei ani la tema revoluţiei, Wells a dat două răspunsuri contrarii la problema ridicată. Tendinţele antidemocratice din „Insula doctorului Moreau” nu se pot împăca cu tezele fundamentale ale romanului „Când se va trezi cel adormit”. Cu această lucrare el a infirmat hotărât cele spuse în „Insula doctorului Moreau”. Wells nu va mai scrie niciodată un roman care să condamne revoluţia. Dar în opera lui de mai târziu nu vom găsi nici acea acceptare a revoluţiei prin care se distinge romanul „Când se va trezi cel adormit”. Wells se statorniceşte tot mai temeinic pe poziţiile reformismului burghez.

3

Romanele despre care am vorbit până acum ne permit să vedem cât de complexe erau noţiunile lui Wells despre contemporaneitate, contradicţiile de neîmpăcat în care s-a încâlcit gândirea scriitorului în prima perioadă a creaţiei sale.

Avântul luat de mişcarea muncitorească se făcea într-un fel sau altul simţit în întreaga viaţă socială a Angliei, inclusiv în literatură. În el rezidă izvoarele atitudinii critice a lui Wells faţă de societatea burgheză, pe el se bazează însuşirea scriitorului de a cuprinde perspectivele largi ale dezvoltării societăţii, de a pătrunde adânc esenţa conflictelor sociale ale realităţii. Ideologia

imperialismului întâmpină din partea lui o ripostă viguroasă.

Dar condiţiile istorice concrete ale Angliei de la sfârşitul secolului al XIX-lea — perioada în care Wells s-a format ca scriitor şi cugetător — au contribuit la formarea atât a laturilor progresiste, cât şi a celor mărginit-burgheze ale concepţiei sale.

Mişcarea muncitorească engleză a avut un destin complex. În perioada de avânt a maselor largi în această mişcare a acţionat şi o tendinţă contrară, reformist-conservatoare. Burghezia engleză îşi pierduse în acea vreme monopolul industrial în Europa, dar dobândise şi ţinea bine în mână monopolul colonial. Jefuind coloniile, clasele guvernante ale Angliei aveau putinţa de a „alimenta" păturile relativ largi ale „vârfurilor" clasei muncitoare; acestea, la rândul lor, căutau să îndrumeze nemulţumirea maselor în albia revendicărilor „legale", mai puţin primejdioase pentru burghezie. Regenerarea burgheză a conducerii Partidului Muncitoresc Independent a făcut foarte curând ca acest partid să devină, aşa cum s-a exprimat foarte bine V. I. Lenin, independent numai fată de mişcarea muncitorească, dar foarte dependent de liberalism. Socialismul era un atribut al unor grupări intelectuale înguste; conducerea lor sectară n-a încercat să unifice socialismul cu mişcarea muncitorească. Aceasta din urmă era lipsită de o bază ştiinţifică; socialiştii nu aveau sprijinul maselor. O parte considerabilă a vechilor sindicate vedea singurul mijloc de a-şi apăra drepturile în lupta împotriva inovaţiilor tehnice, şi era învinuită de către adepţii progresuluitehnic de felul lui Wells că e retrogradă şi… de o cupiditate burgheză.

Iluziile reformiste erau susţinute şi prin aceea că, dorind să sporească puterea de concurenţă a Angliei pe piaţa mondială şi posibilităţile ei mobilizatoare, clasele guvernante ale ţării au acceptat — e drept în silă o serie de reforme de

ordin particular în domeniul ocrotirii sănătăţii şi al învăţământului. Fireşte că unul din scopurile acestor reforme — şi nu cel din urmă — era acela de a împiedica agitaţia socialistă.

În acea perioadă se răspândiseră foarte mult tot felul de teorii burghezo-reformiste. Una din grupările cele mai marcante care se sprijineau pe teoriile de acest fel era Societatea fabiană, care şi-a luat numele de la acela al generalului roman Fabius Maximus, zis Cunctator — „Temperatul". Fabienii militau pentru introducerea treptată a socialismului în viaţă pe calea unor reforme mărunte. Ţelul urmărit de ei era acela de a pătrunde în aparatul de stat şi în organele municipale şi de a „transforma" apoi pe cale administrativă societatea modernă pe bazele „păcii între clase". Nu mai e nevoie de spus că însuşi cuvântul „socialism" era privit de fabieni într-un fel cât se poate de original. Ei înţelegeau prin socialism o formă specifică a capitalismului „organizat" şi o înfrânare a „extremismelor" individualismului.

În acei ani se formează şi concepţia despre lume a lui Wells, care ajunge la concluzia că intelectualităţii îi revine un rol hotărâtor în istoria civilizaţiei umane. Poporul poate fi o teribilă forţă destructivă, dar el nu e în stare să creeze ceva nou. Aceasta e sarcina intelectualităţii, recrutate din toate clasele societăţii, printre altele şi din „crema clasei muncitoare", adică tocmai din acea pătură a ei care era purtătoare a reformismului în mişcarea muncitorească engleză. Din 1903 până în 1908 Wells a fost membru al Societăţii fabiene, deşi în ultimii doi ani ai apartenenţei sale la această societate el i-a criticat cu vehemenţă programul.

Noţiunile lui Wells despre legile sociale au fost întotdeauna mai profunde decât cele ortodox-fabiene. Wells înţelege în această perioadă că minoritatea nu e capabilă să distrugă formele ordinii sociale contemporane, el cunoaşte puterea

de rezistenţă a acestor forme. El, autorul „Maşinii timpului”, al „Insulei doctorului Moreau”, al „Războiului lumilor”, era oareomul care putea să creadă că şapte-opt sute de administratori„socialişti” — acesta era în acea vreme efectivul grupului fabian — pot să transforme societatea burgheză într-un alt organism social?

Dar Wells e de acord cu fabienii asupra obiectivelor principale. Punctul crucial de divergenţă dintre Wells şi marxism nu constă nicidecum în aceea că Wells consideră revoluţia o cale mult prea dureroasă de trecere la socialism. După cum se ştie, marxismul recunoaşte diferite căi de trecere la socialism. Pe de altă parte, Wells însuşi nu se arată în toate cazurile un adversar al violenţei revoluţionare. El consideră însă că socialismul poate fi înfăptuit menţinându-se formele de proprietate burgheze.

În anul 1901, Wells a publicat primul său studiu teoretic „Previziuni cu privire la efectul exercitat de progresul ştiinţei şi tehnicii asupra vieţii şi gândirii omului”, în care a încercat să-şi expună, „fără digresiuni satirice”, concepţiile cu privire la viitorul omenirii. Wells afirmă aici că viitorul aparţine „noii clase muncitoare”, legată, spre deosebire de vechii meşteşugari, de producţia mecanică, şi de-aceea mai instruită, mai dezvoltată, cu o inteligenţă mai flexibilă. Wells îi cuprinde în noţiunea de „noua clasă muncitoare” deopotrivă şi pe cei care lucrează la strung, şi pe cei care creează strungul în schiţele lor, ca şi pe savanţii care rezolvă problemele teoretice de ordin general. Apoi el face pasul următor şi declară că puterea în societate va trece „firesc” la reprezentanţii cei mai prestigioşi ai acestei clase sociale, adică la oamenii de ştiinţă şi la intelectualitatea tehnică. Wells a însoţit una din ediţiile ulterioare ale cărţii sale cu o notă în care făcea rezerva că printre conducătorii societăţii viitorului el îi include şi pe capitaliştii care

participă nemijlocit la conducerea producţiei. În „Previziuni” ia naştere ideea tehnocraţiei — a puterii intelectualităţii tehnice — pe care Wells a propovăduit-o ulterior toată viaţa.

Lucrările teoretice ale lui Wells scrise după „Previziuni” repetă în multe privinţe primul lui studiu. În centrul celor mai multe dintre ele se plasează problema dezvoltării forţe-lor de producţie, pe care Wells o consideră fundamentală pentru studiul său. Abia după ce o epuizează, el trece la lămurirea celorlalte teze ale sale privind orânduirea socială. În această privinţă, Wells teoreticianul şi Wells artistul erauântrutotul de acord şi scriitorul avea într-o anumită măsură dreptate când afirma că studiile exprimă însăşi chintesenţa creaţiei sale artistice.

Şi totuşi, în ultimă instanţă, lucrările artistice şi cele teoretice ale lui Wells sunt extrem de îndepărtate unele de altele. Primele urmează logica vieţii, celelalte — construcţiile logice artificiale ale autorului însuşi.

Văzând pe bună dreptate în dezvoltarea forţelor de producţie temelia dezvoltării orânduirii sociale, Wells trage de-aici concluzii greşite. Problema, declară Wells, se reduce la întrebarea dacă e posibil progresul tehnic continuu în capitalism. Da, este, fără îndoială, posibil. Viaţa ne oferă în acest sens mii de exemple. Aceasta înseamnă că forţele burgheziei nu s-au epuizat încă şi că trecerea la alte forme de proprietate, neburgheze, apare inutilă.

Dar cum se explică în acest caz numeroasele vicii ale timpului nostru? Scriitorul are răspunsul gata şi la această întrebare. În prezent, economia naţională e dirijată de oa-meni necompetenţi şi cupizi. Trebuie să se săvârşească o „revoluţie creatoare”, oamenii aceştia trebuie înlocuiţi cu specialişti dornici să slujească societăţii, şi atunci omenirea va porni cu paşi uriaşi spre secolul ei de aur. Viaţa oamenilor se va îmbunătăţi, structura

socială a societăţii va evolua, adaptându-se la cerinţele ei materiale, iar funcţiile puterii se vor reduce treptat numai la dirijarea producţiei, adică la o chestiune în care cei mai competenţi sunt inginerii şi tehnicienii. Ei vor fi aceia care vor deţine puterea în societatea viitorului.

Din cele spuse apare destul de limpede că popularizarea tehnocraţiei ascundea dorinţa lui Wells de a se menţine formele burgheze ale proprietăţii şi nicidecum o chemare spre o nouă orânduire socială. Este limpede, de asemenea, că divergenţele dintre Wells şi fabieni poartă un caracter neprincipial. În locul „administratorilor" fabieni el îi propune pe inginerii lui, lăsând de-o parte, ca şi fabienii, masele populare.

De-aici decurge şi caracterul extrem de contradictoriu al concepţiilor sociale ale lui Wells. Wells artistul îşi dă seama că societatea burgheză este o societate nedreaptă şi condamnată. Wells teoreticianul se manifestă, de fapt, cu toate rezervele pe care le face, ca un apărător activ al ei. Wellsartistul condamnă această societate de pe poziţii democratice. Wells teoreticianul cheamă să se transmită puterea „aristocraţilor spiritului" — oamenilor de ştiinţă şi capitaliştilor instruiţi. Astfel de contradicţii erau greu de împăcat. „Wells a scris atâtea utopii, observă foarte bine istoricul marxist englez A. L. Morton în cartea sa „Utopia engleză" (1952), tocmai pentru că nu era în stare să creadă în niciuna din ele."

Nu mai puţin contradictoriu e şi sistemul general al concepţiei asupra lumii pe care îl împărtăşeşte Wells. După cum e uşor de observat, în acest sistem se împacă foarte simplu principiile materialiste cu cele idealiste. Wells analizează profund condiţiile sociale moderne şi ajunge la o serie de concluzii juste în ceea ce priveşte caracterul procesului istoric. Totodată, declarând că „totul depinde de om", Wells deschide drum unor teorii false, care îi tulbură vederile de scriitor

realist. În perioadele de criză teoriile de acest fel predominau în concepţia scriitorului. Dacă totul depinde de faptul că la cârma puterii stau oameni inteligenţi sau proşti, egoişti sau omenoşi, spune Wells, înseamnă că trebuie să ne gândim înainte de toate nu cum să schimbăm societatea, ci cum să schimbăm omul, cum să schimbăm conştiinţa omului. În astfel de cazuri, Wells începe să trateze istoria omenirii ca pe o istorie a ideilor, explicând perioadele de reacţiune politică prin triumful elementului animal care rezidă în fiecare om. El e gata să propovăduiască religia şi să sprijine eugenia — pseudoştiinţa burgheză a îmbunătăţirii „speţei umane".

Părţile tari ale concepţiei despre lume a lui Wells şi-au găsit expresia mai ales în lucrările artistice, cele slabe — în lucrările teoretice. Dar şi în beletristica lui Wells se fac simţite în felul lor, uneori foarte vizibil, însuşirile lui mărginite de cugetător.

În biografia de scriitor a lui Wells au fost perioade întregi când el a încercat să-şi subordoneze creaţia artistică propagandei unor idei false. Încercările de a trata problemele sociale din punctul de vedere biologic făceau inevitabil să pătrundă în metoda lui Wells elementele naturalismului.

După studiul „Previziuni", în creaţia iui Wells apare un nou gen — aşa zisul „roman-studiu", în care Wells a încercat dar n-a izbutit să împace reformismul cu vederile sale artistice asupra realităţii. Multe dintre lucrările sale fantasticescrise în această perioadă sunt de fapt nişte studii romanţate. Ele sunt mult mai slabe decât lucrările de început ale scriitorului. Fiecare din ele vrea să demonstreze vreo teză speculativă ce decurge din construcţiile teoretice ale lui Wells şi din această cauză pierde mult din valoarea artistica.

Wells îşi expune concepţia despre statul viitorului în romanul-studiu „Utopia modernă” (1905). Utopia e organizată pe bazele capitalismului de stat. Pământul şi resursele naturale aparţin statului, staţiile energetice aparţin consiliilor municipale. Industria şi agricultura sunt concesionate proprietarilor particulari şi cooperaţiei. Dreptul de succesiune e desfiinţat. Prosperitatea cetăţenilor depinde exclusiv de dragostea lor de muncă. Dar nu orice om e muncitor din fire şi de-aceea Utopia are destui săraci. Cel mai mult se bucură de sprijinul statului ştiinţa şi eugenia.

Utopia a apărut după ce s-a prăbuşit vechea orânduire socială. Aceasta a îngăduit partidului intelectual, care şi-a luat denumirea de „samuraii Utopiei”, să-şi construiască „pe un loc gol” „statul ideal”. Samuraii Utopiei sunt un partid politic supus unei discipline severe şi totodată un fel de rasă intelectuală superioară. În loc de clase sociale, în Utopia există „clase ale minţii”, patru la număr: poetică, analitică, mărginită, vulgară. Oricine poate dovedi că aparţine uneia din cele două clase superioare şi doreşte să se supună statutului sever al „samurailor”, poate intra în acest partid.

De altminteri, Wells însuşi nu prea crede în realizarea planurilor sale. E oare capabilă societatea modernă să se transforme într-o Utopie? Linşajul din Statele Unite, pogromurile din Rusia ţaristă, banditismul din Londra — aceste titluri citite în ziare îl fac pe autor să-şi încheie cartea cu o notă de nesiguranţă şi îndoială. „În această lume se simte o forţă uriaşă”, scrie el în încheierea cărţii. Ea te izbeşte, te dărâmă la pământ. Dar ce folos să te gândeşti la Utopie, s-o aperi, să-i dovedeşti superioritatea… mergând cu paşi mărunţi pe trotuar…”

În romanul „Utopia modernă” scriitorul arată de fapt cum trebuie folosite în spirit fabian rezultatele revoluţiei inevitabile. În următorul său roman-

studiu, „Noul Machiavel” (1910), este expusă ideia ortodox-fabiană a necesităţii de a reforma societatea modernă fără a o distruge. Ce e drept, scriitorul vede caracterul utopic al propagandei fabiene a socialismului municipal. „… fiecare partid apără inevitabil interesele cuiva, şi… ţelurile vieţii, dacă sunt în general atinse, ele sunt atinse ca un produs colateral al luptei dintre indivizi şi clase”, scrie Wells. Dar el trage de-aici concluzia surprinzătoare că în transformarea societăţii moderne sunt interesaţi înainte de toate oamenii de ştiinţă şi capitaliştii, şi propune ca societatea să se sprijine pe ei.

În romanul „Hrana zeilor” (1904) scriitorul spune că îmbunătăţirea biologică a speţei umane oferă posibilităţi pentru construirea unei societăţi fericite. O teză de acelaşi fel stă şi la baza romanului „În zilele cometei” (1906), în care, aşa cum scria Wells în prefaţa la prima culegere rusă din operele sale, „sunt prezentate toate consecinţele dezvoltării bruşte a sentimentelor morale în omenire”. O cometă care a trecut prin apropierea Pământului a lăsat în atmosferă un gaz verde care regenerează moraliceşte pe fiecare om în parte şi în felul acesta întreaga omenire în ansamblu. Din acest moment pe Pământ s-a sfârşit cu răutatea, cu invidia, cu incapacitatea oamenilor de a se înţelege unii pe alţii, şi deci şi cu războiul şi nedreptatea socială.

Wells apreciază ceva mai profund contemporaneitatea în romanele „Războiul în aer” (1908) şi „Lumea eliberată” (1914). Scriitorul prezice că războiul care se apropie va distruge orânduirea socială existentă. Masele vor înţelege din proprie experienţă viciile vechiului sistem, iar aparatul de stat va fi atât de zdruncinat, încât nu va mai fi în stare să se opună apariţiei spontane a unei noi orânduiri. De altminteri de rândul acesta Wells vorbeşte prea puţin şi prea vag despre felul cum va arăta noua societate preconizată de el.

Renunţarea lui Wells la radicalismul din primele sale romane afectează, desigur, şi caracterul criticii sale la adresa contemporaneităţii. Niciunul din romanele scrise între anii 1901 şi 1914 nu mai atinge forţa demascatoare din „Insula doctorului Moreau" sau din „Războiul lumilor". Critica lui capătă uneori un caracter mărunt şi pedant. Wells critică cu o furie de neînţeles obiceiul oamenilor de a-şi strica picioarele purtând ghete şi spune că în societatea viitorului oamenii vor umbla desculţi. Cu aceeaşi furie atacă el şi moda feminină a vremii.

4

Fantasticul lui Wells este întotdeauna legat de analiza principalelor contradicţii ale societăţii contemporane lui. E firesc, de-aceea, ca pe măsură ce Wells îşi pierdea tot mai mult ardoarea şi îndrăzneala proprii lucrărilor sale de început, forma romanului fantastic să corespundă tot mai puţin sarcinilor pe care şi le propune autorul.

Încă în perioada de început a creaţiei sale, Wells critică vremea sa pe două linii. Într-un caz pe el îl interesează mai mult problema discrepanţei dintre progresul ştiinţei şi situaţia oamenilor muncii, în altul — discrepanţa dintre progresul ştiinţei, pe de-o parte, şi starea morală şi culturală a societăţii, pe de altă parte. După 1901, critica moral-etică a societăţii burgheze devine predominantă în opera lui Wells. Din această cauză, anume, scriitorul recurge la aşa-zisul roman de moravuri. În romanele de moravuri ale lui Wells nu găsim sintetizările îndrăzneţe şi acea înţelegere adâncă a legilor vieţii moderne care caracterizează cele mai bune lucrări din genul fantastic create de el. Romanele nefantastice ale lui Wells au în cea mai mare parte caracterul literaturii de moravuri, realismul scriitorului scade în intensitate.

Şi totuşi faptul că Wells face apel la romanul de moravuri nu poate fi privit ca un pas înapoi. Deşi cuprindeau larg fenomenele realităţii, romanele fantastice ale lui Wells erau sărace în indicii reale ale cotidianului şi în figuri umane. Romanelor de moravuri le lipsesc, dimpotrivă, sintetizările, ele sunt însă absolut concret-realiste. Aceste romane dezvăluie noi laturi ale talentului lui Wells ca maestru al schiţei satirice, al ironiei, al cercetării minuţioase a caracterului uman. Romanul de moravuri l-a îmbogăţit în felul său pe Wells artistul şi a marcat o etapă importantă în evoluţia creaţiei sale.

Tendinţele romanului de moravuri şi ale romanului fantastic se îmbină deja în romanul „O vizită miraculoasă", scris în acelaşi an cu „Maşina timpului". Ceea ce apropie acest roman de romanele de moravuri este tema moraletică, precum şi cuprinderea îngustă, în raport cu celelalte lucrări fantastice, a fenomenelor vieţii. Wells tratează însătoate problemele etice ridicate aici în legătură cu problema proprietăţii private şi realizează o considerabilă sintetizare artistică. Ca întotdeauna la tânărul Wells, această sintetizare se realizează cu mijloacele fantasticului.

Seadermorton e un târguşor liniştit din Anglia. Locuitorii târgului sunt oameni cu teama lui Dumnezeu şi nu calcă în niciun fel preceptele moralei creştine. La Seadermorton oamenii nu se vrăjmăşesc pe faţă, aici nu sunt furturi şi nici adultere. Dar aceasta e numai o aparenţă. O dată preotul din localitate a împuşcat din greşeală la vânătoare un înger. Bătrânul milos l-a vindecat, l-a îmbrăcat într-un costum de-al său şi l-a introdus în societate. Din ziua aceea s-a sfârşit cu viaţa tihnită din Seadermorton. „Îngerul" lui Wells e „omul natural" al iluminiştilor şi el constată fără greutate că viaţa statornicită la Seadermorton contravine din rădăcini cerinţelor raţiunii şi ale omeniei. Îngerul opreşte pe fiecare ţăran şi-l întreabă de ce

trebuie el să muncească, în vreme ce moşierul nu face nimic. El spune că toţi trebuie să capete aceeaşi învăţătură şi că oamenii bogaţi îi ţin înadins pe ceilalţi oameni în bezna neştiinţei. Îngerul e şi el văzut cu ochi răi la Seadermorton. Înconjurat de oameni „respectabili", el a găsit o singură fiinţă de care putea să se apropie — Delia, o simplă slujnică. Pentru locuitorii de-aici aripile pe care le poartă el în spinare sunt o schilodire fizică. Îngerul are foarte dezvoltat simţul frumosului şi înţelege profund arta, un motiv în plus pentru a fi socotit anormal. Un înger venit în Anglia creştină riscă să ajungă la închisoare sau la casa de nebuni. Norii care se strâng deasupra lui îl copleşesc cu totul atunci când, dându-şi în sfârşit seama care este rădăcina tuturor relelor, el rupe sârma cu care moşierul din partea locului şi-a îngrădit domeniile.

Aici Wells ajunge la cunoscuta idee a lui Rousseau pe care acesta a exprimat-o în „Reflecţii cu privire la originea şi bazele inegalităţii oamenilor": «Primul care a îngrădit un petec de pământ, a cutezat să zică: „Pământul acesta e al meu" şi a găsit oameni atât de naivi încât să dea crezare acestui lucru, a fost adevăratul întemeietor al societăţii ci-vice. De câte crime, de câte războaie, de câte nenorociri şi orori ar fi scutit neamul omenesc cel care, smulgând parii sau acoperind şanţurile care slujeau de hotar, ar fi spus, adresându-se oamenilor: „Nu daţi ascultare acestui mincinos! Veţi fi morţi dacă veţi uita că rodul e al tuturor, iar pământul al nimănui!"»

După „O vizită miraculoasă", în creaţia lui Wells apare un ciclu întreg de lucrări care tratau aceeaşi idee, înţeleasă în spirit iluminist, a ostilităţii societăţii burgheze faţă de frumos şi faţă de omenia sănătoasă. Dar tema din „O vizită miraculoasă" e aici îngustată. Wells nu mai spune că rădăcinile deprecierii omului stau în spiritul de proprietate. Nu găsim aici nici notele de protest

plebeian care se fac atât de puternic simţite în „O vizită miraculoasă”. Aceste lucrări sunt pătrunse de nostalgia frumosului, a sentimentelor înălţătoare, nostalgie cu atât mai desperată cu cât autorul însuşi nu crede că visul său ar putea fi înfăptuit. În realitate noi găsim numai aluzii la frumos, care ne îmbie înşelător. Frumosul trăieşte numai pe tărâmul visului şi nu se întruchipează niciodată până la capăt în realitate.

Merită a fi menţionate trei lucrări de acest gen — nuvela „Fecioara mării” (1902) şi povestirile „Uşa din zid” şi „Costumaşul cel frumos” (1911). Toate se sfârşesc cu moartea eroului care şi-a declarat cu aroganţă drepturile asupra frumosului. După părerea lui Wells, nu se poate să dispreţuim realitatea de dragul năzuinţei spre ideal, oricât de respingătoare ar fi realitatea şi oricât de înălţător idealul. Dar omul care s-a lepădat de vis nu are cu ce să trăiască. Aceasta era tragedia lui Wells însuşi, căci realitatea cu care încearcă el să se împace — fie chiar şi în anumite condiţii— era aceeaşi realitate burgheză a banului, iar visul era omenia, dată până într-atâta uitării în societatea burgheză, încât începuse să pară ireală.

La un an după „O vizită miraculoasă”, Wells a scris romanul „Roţile fericirii”, care poate fi calificat drept un roman de moravuri în înţelesul propriu al acestei expresii.

Un vânzător dintr-un magazin de manufactură, un tânăr necioplit, cu noţiuni stupide despre viaţă şi cu numele nu mai puţin stupid de Hoopdriver (ceea ce în traducere înseamnă „Cercul de butoi care se rostogoleşte”), a căpătat în sfârşit mult aşteptatul concediu de zece zile. Tânărul încalecă o bicicletă veche, cumpărată de la a treia mână şi, plin de vânătăi de pe urma nenumăratelor căzături, părăseşte cu un aer foarte mândru Londra.

Începe o nouă călătorie de felul aceleia întreprinse de Tom Jones sau de Don Quijotte, de data aceasta cu bicicleta. Vânzătorul, care se dă

drept un pierde-vară aristocrat aflat în voiaj, e grozav de caraghios şi întâmpină tot felul de peripeţii stupide. Dar el e cinstit şi nobil. Întâlnind o fată pe care voia s-o seducă un aventurier din lumea mare, el o ajută să fugă. Acum, de teamă să nu fie urmăriţi (Hoopdriver a furat din greşeală bicicleta perfidului seducător), ei bat împreună drumurile Angliei de Nord. Dar, vai, fata, care e o persoană instruită, îl ghiceşte repede pe falsul aristocrat, ceea ce nu face însă ca el să scadă în ochii ei. La Hoopdriver se trezeşte sentimentul propriei demnităţi, începe şi el să respecte omul dintr-însul, visează să studieze, să se smulgă din prăvălia de manufactură, unde e exploatat şi umilit, şi să se căsătorească cândva cu însoţitoarea lui.

Aşa cum mărturiseşte el însuşi, în „Roţile fericirii" Wells vorbeşte doar de „micile nedreptăţi ale vieţii". În următorul său roman, „Dragostea şi mister Lewisham" (1900), el îşi propune un scop mai important. În societatea modernă, spune Wells, poţi dobândi succese numai uitând de poruncile inimii. Wells vorbeşte despre un tânăr ambiţios, care a căpătat cu foarte mare greutate posibilitatea de a învăţa la „Şcoala normală", dar s-a văzut nevoit s-o părăsească, pentru a se căsători cu fata pe care o iubeşte. Pe baza acestui material Wells încearcă să pună problema balzaciană a „iluziilor pierdute". De altminteri, încercarea n-a izbutit. Romanul „Dragostea şi mister Lewisham" a rămas în linii generale un roman de moravuri.

Cel mai cunoscut dintre romanele de moravuri ale lui Wells, „Kipps" (1905) se apropie în multe privinţe de „Roţile fericirii". Ca şi Hoopdriver, eroul romanului, Kipps, e vânzător într-un magazin de manufactură. Coincid, de asemenea, şi multe detalii ale naraţiunii, până la episoadele istovitoarei „lupte cu bicicleta", în care se înverşunează ambii eroi. Spre surprinderea sa, Kipps capătă o mare moştenire, se ruinează, dar

apoi, datorită unui fericit concurs de împrejurări, îşi restabileşte prosperitatea materială. În „Kipps” e povestită toată istoria vieţii eroului, figura lui e prezentată mai amănunţit decât în „Roţile fericirii”. Dar şi atitudinea autorului faţă de el se schimbă oarecum. Elcontinuă să-l simpatizeze, dar simte în el mai puternic decât înainte „omul mărunt” — mărunt nu numai prin situaţia sa socială, ci şi prin posibilităţile lui. Kipps e mai cinstit şi mai bun decât „domnii din lumea mare” din jurul lui, dar el e lipsit de simţul curiozităţii şi e mărginit. Cel mai mare vis al vieţii lui e să fie primit cu drepturi egale în „societate”. Dar tainele manierelor frumoase rămân inaccesibile pentru Kipps. Atunci el se însoară cu o slujnică, aceea cu care s-a logodit pe când era copil, şi îşi sfârşeşte în tihnă zilele ca proprietar al unei mici librării. Figura lui Kipps era extrem de tipică pentru anumite pături ale societăţii engleze din acea vreme, şi însuşi numele de „Kipps” a devenit în Anglia sinonim cu acela de mic burghez lipsit de răutate, poate chiar simpatic, dar mărginit, tipicar şi cu totul incapabil să se descurce în viaţă.

De altminteri, Wells nu putea să rămână multă vreme numai în cadrul literaturii de moravuri. Dacă analizăm romanele de moravuri ale lui Wells în ordinea apariţiei lor, observăm lesne că, însuşindu-şi o formă de naraţiune nouă pentru el, scriitorul se abate tot mai mult de la schiţa de gen şi de la portretistică. În lucrările sale ulterioare se menţine veridicul vieţii din „Kipps”, dar sarcinile romanului se lărgesc, reflectând probleme sociale tot mai complexe. Aici îl vedem din nou pe Wells satiricul, imparţial şi necruţător în concluziile sale, apreciind cu o privire ageră multe laturi importante ale realităţii.

Din tot ce-a scris Wells în aceşti ani se remarcă romanul „Tono-Bungay” (1909), care a marcat un jalon important în dezvoltarea literaturii engleze.

În ceea ce priveşte tendinţele proprii epocii imperialismului, înainte de Wells, literatura engleză atingea mai ales aspectul colonial al acestei epoci. În romanul său, Wells oferă cititorului un tablou al aşa zisei „a doua revoluţii industriale”, când producţia engleză a trecut pe o nouă bază energetică, reechipându-se în mod corespunzător din punct de vedere tehnic. În această perioadă, în Anglia ia o amploare deosebită procesul de formare a monopolurilor, de contopire a capitalului industrial cu cel bancar. Acest proces, anume, stă în centrul atenţiei scriitorului. Până acum Wells a ridicat probleme atât de importante numai în romanele sale fantastice.

Nu putem să nu simţim admiraţia lui Wells faţă de amploarea colosală a „afacerilor” iniţiate de noile întreprinderi. Această admiraţie, anume, alimenta încrederea lui Wells în forţa inepuizabilă a capitalului, care stătea la temelia fabianismului său. Dar o dată cu aceasta, în carte se face auzit tot mai cu putere protestul scriitorului împotriva „civilizaţiei mercantile”. Dincolo de „eficacitatea” noului capitalism Wells ştie să vadă risipa inutilă de forţă, energie şi minte a omului, pusă nu în slujba societăţii, ci a îmbogăţirii monopolistului, care suge cu o lăcomie de păianjen vlaga altor şi altor pături ale populaţiei. Aristocraţiei obtuze şi îngâmfate, care ducea o viaţă parazitară pe trupul societăţii, i se alătură zeci, sute şi mii de parveniţi. Aceştia se înmulţesc mereu, se simt tot mai mult stăpâni ai vieţii, se vâră în toate colţişoarele societăţii, îşi dictează gusturile şi „preiau experienţa” paraziţilor cu un stagiu mai mare, a acelora care au reuşit să se suie pe grumazul poporului cu câteva generaţii mai înainte.

În povestea ascensiunii şi căderii lui Ponderwough, un farmacist de provincie, Wells simbolizează destinul capitalului monopolist. O reclamă „organizată ştiinţific” îi îngăduie lui Ponderwough să desfacă în cantităţi uriaşe o

băutură dăunătoare sănătăţii. Activitatea lui e o colosală excrocherie, menită să mute cât mai mulţi bani din buzunarele publicului în propriul lui buzunar. Căderea lui Ponderwough e inevitabilă, pentru că el e un parazit şi nu un creator.

E drept, Ponderwough e zugrăvit în culori blânde, dar aceasta nu însemna niciun fel de compromis din partea lui Wells. Scriitorul dorea să sublinieze că vina pentru dezmăţul jafurilor legalizate din vremea sa o poartă sistemul şi nu oamenii în parte.

Lipsurile acestui roman pot fi surprinse chiar şi de un ochi neexersat. O anumită manieră sumară şi abstractă, care l-a însoţit întotdeauna pe Wells deîndată ce se apuca să înfăţişeze unele tendinţe cu caracter mai general ale contemporaneităţii, se face simţită şi în „Tono-Bungay”. Aşa cum foarte bine s-a exprimat criticul progresist englez A. Kettle, acest roman „nu e îndeajuns de populat cu oameni”. Multe din cele spuse de Wells aici sunt spuse cu ajutorul unor simboluri abstracte şi nu prin intermediul unor figuri de oameni. Şi totuşi caracterul concret-realist al romanului „Tono-Bungay” atinge un grad cu mult mai înalt decât cele mai multe din romanele fantastice ale lui Wells. „Tono-Bungay” poate fi pus în acelaşi rând cu romanele social-politice pe care Wells le-a scris în perioada următoare a creaţiei sale.

Ca un fel de pregătire pentru creaţia ulterioară a fost şi romanul „Soţia lui sir Isik Harman” (1914). De altfel, acest roman prezintă prin el însuşi o apreciabilă valoare artistică.

Wells, relatează cu o surprinzătoare omenie povestea căsătoriei nereuşite a eroinei, sale. Scriitorul ştie să-i citească toate gândurile, să vadă cele mai mici sinuozităţi ale acestui suflet fin. Tocmai fineţea sufletească şi puritatea interioară o fac pe lady Barman să fie fără voie judecător al societăţii care o înconjoară. Căsătorindu-se cu marele monopolist comerciant de pâine Isik

Harman, tânăra femeie priveşte la început lumea cu ochii lui. Soţul ei e un om care a adus servicii de nepreţuit societăţii, el a fost pe merit răsplătit cu o avere uriaşă şi cu titlul de baronet. „Brutăriile internaţionale" ale lui Harman sunt o binefacere pentru popor. Dar viaţa o face să înţeleagă adevărul despre soţul ei. Omul acesta e o fiară cu mirosul ascuţit, care ştie să simtă înaintea altora prada şi s-o înghită mai repede. El nu se gândeşte la folosul societăţii. Pentru el oamenii nu există. Cu întreaga lui fiinţă el întruchipează pasiunea îmbogăţirii. Astfel, povestea neînţelegerii dintre cei doi soţi devine, sub pana lui Wells, povestea conflictului dintre eroină şi societate. Ea se chinuie căutând drumuri drepte în viaţă. Într-un rând i se pare că a găsit o ieşire. Cu preţul unei rupturi vremelnice cu soţul ei, ea îl face să construiască nişte cămine ieftine („Refugii") pentru funcţionarii „Brutăriilor internaţionale", dar constată curând îngrozită că filantropia burgheză se întoarce inevitabil împotriva acelora pe care trebuie să-i „fericească". „Refugiile" devin pentru Harrnan un nou mijloc de înrobire a vânzătoarelor şi de înăsprire a exploatării lor. Nu se schimbă nimic nici după moartea lui Harman. Omul acesta, care, aşa cum credea ea, întruchipa toată lăcomia şi neomenia societăţii burgheze, nu era decât un şurub mic şi lesne de schimbat al unei maşini întregi de exploatare şi înrobire. Astfel îl aduce Wells pe cititor, cu logica imaginilor artistice, la ideea că vina pentru suferin-ţele maselor populare o poartă însuşi sistemul orânduirii sociale contemporane.

„Soţia lui sir Işik Harman" e ultimul roman al lui Wells scris înainte de primul război mondial. Evenimentele din anii care au urmat l-au dus pe Wells la noi căutări pe tărâmul creaţiei.

5

Primul război mondial l-a găsit pe Wells ca pe un om care şi-a pierdut în mare măsură focul indignării din tinereţe. Dar în creaţia lui continuau să trăiască tendinţele realiste şi el n-a putut să se împace cu societatea nici până la sfârşitul vieţii. Prin torentul de scrieri reformiste plictisitoare răzbăteau în răstimpuri lucrări încălzite de suflul viu al vieţii, care aminteau de răzvrătirea de altădată a autorului lor.

Seria de articole politice pe care Wells le-a scris în primele luni de război (adunate de scriitor în cartea „Război împotriva războiului", 1914) dădea apă la moară propagandei oficiale. Wells susţinea că războiul are un caracter eliberator, că scopul lui este acela de a distruge militarismul şi şovinismul, deosebit de puternice în Germania. În cursul războiului Anglia va şti să se elibereze şi ea de imperialism, şovinism şi militarism. De-aceea, declară Wells, acest război va fi ultimul din istoria omenirii.

În 1916 Wells a publicat romanul „Mister Britling a înţeles totul".

După primul an de război, un sfert de milion de familii engleze purtau doliu. Războiul s-a dovedit a nu fi „zorile unei neobişnuite purificări", cum visa Wells. El nu era un „război al ideilor", ci un război imperialist, „la fel ca toate războaiele", un război lipsit de sens, care stropea lumea cu şuvoaie de sânge şi de ură.

„Oare noi am luptat într-adevăr împotriva tiranilor pentru libertate?" se întreabă Wells, care îşi mai pune o întrebare cumplită — aceea a răspunderii pe care o poartă toţicei ce au sprijinit într-un fel sau altul ordinea socială existentă.

Eroul romanului, scriitorul englez cu renume mondial Britling, îşi aminteşte de tinereţe. „Pe vremea aceea el nu-şi elaborase încă filosofia blajină şi comodă a compromisului. Nu se ploconea dinaintea „celui îmblânzit de Dumnezeu", ci vorbea despre „adevărul

necruţător”, nu se arăta îngăduitor faţă de sistemul pseudoaristocratic inactiv, ci visa la o democraţie cum n-a văzut încă lumea. Cu astfel de vise şi-a început el viaţa, şi reflexele flăcării lor au contribuit poate şi ele la succesul dobândit cu repeziciune.” Acum e altul. Cu discursurile sale despre războiul democraţiei împotriva tiraniei el l-a trimis pe front şi la moarte pe fiul său mai mare, pe care-l iubea cel mai mult. Oare n-a murit degeaba băiatul lui? În casa lui mister Britling trăia un tânăr preceptor german, pe nume Heydrich. La începutul războiului el „a răspuns la chemarea patriei” şi a murit şi el. Oare n-a murit degeaba Heydrich? De ce s-au despărţit, trecând fiecare de altă parte a liniei frontului care s-a întins deodată de-a lungul Europei, aceşti doi băieţi, care se iubeau unul pe altul şi care visau să facă multe în viaţă?

Sentimentul de mâhnire provocat de moartea celor căzuţi şi protestul împotriva războiului imperialist lipsit de sens i-au dictat lui Wells în acest roman cele mai bune, cele mai umane, cele mai profunde pagini din câte a scris el vreodată. La zece ani după publicarea romanului, vizitatorii conacului lui Wells cereau să li se arate locul unde a plâns mister Britling când a primit vestea morţii fiului său, şi din memoria lor nu s-a şters, de bună seamă, întâlnirea dintre Leggie, secretara lui Britling, şi soţul ei, pe care-l socotea mort.

„Fără îndoială că aceasta e cea mai bună, cea mai îndrăzneaţă, cea mai veridică şi mai umană carte care s-a scris în Europa în timpul acestui război blestemat! îi scria M Gorki lui Wells în ianuarie 1917. Sunt încredinţat că mai târziu, când vom deveni mai umani, Anglia va fi mândră că primul glas de protest, şi încă de protest atât de viguros, împotriva atrocităţilor războiului, s-a făcut auzit în Anglia, iar toţi oamenii cinstiţi şi toţi intelectualii vor rosti cu recunoştinţă numele dvs. Cartea dvs. Face parte din acele cărţi care vor avea

o viaţă lungă. Dvs., Wells, sânteţiun om mare şi minunat, şi eu sunt foarte fericit că v-am văzut, că pot să-mi amintesc faţa dvs., splendizii dvs. Ochi. Poate că exprim toate acestea oarecum primitiv, dar aş vrea să vă spun doar că în zilele acestea de cruzime şi barbarie universală cartea dvs, e o operă mare şi cu adevărat umană."

Dar cartea cinstită şi umană a lui Wells, scrisă cu atâta talent, n-a deschis orizonturi noi în faţa scriitorului. Dimpotrivă, ea cuprindea deja germenul unei adânci crize de creaţie, care a durat câţiva ani. La sfârşitul scrisorii menţionate mai sus Gorki arăta că nu e de acord cu concluziile pe care le trage Wells din cartea sa.

Eroul romanului, istovit şi ajuns la desperare, face apel la Dumnezeu. De-acum înainte el vede nădejdile în mai bine numai în perfecţionarea morală a oamenilor sub înrâurârea unei noi religii. Pe drumul. Acesta a mers şi Herbert Weils. În lucrările din anii următori el se leapădă de laturile cele mai progresiste ale concepţiei sale. Recuză darwinismul şi anatemizează socialismul, care „poate să înceapă cu Ruskin şi să se sfârşească cu Karl Marx". Marxismul e, după părerea lui, o teorie a distrugerii şi nu a construirii unei vieţi noi. Chiar şi în Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie el vedea nu nădejdea într-un viitor mai bun al poporului, ci doar prăbuşirea „firească" a regimului ţarist putred.

În anul 1922, luând cuvântul în faţa studenţilor de la Universitatea din Glasgow, Wells a declarat că „se gândeste serios" să nu mai scrie romane. De fapt, nu mai scria de mult. Lucrările din aşa-zisul ciclu al zidirii de Dumnezeu scrise de Wells în anii 1917—1919 („Dumnezeu, regele nevăzut", 1917 „Sufletul episcopului", 1917; „Joan şi Piter", 1918; „Focul care nu se stinge", 1919) pot fi considerate cărţi meditative, tratate romanţate, oricum numai nu romane, aşa cum li se spune în subtitlu. Wells artistul trece printr-o puternică criză de creaţie. La

începutul deceniului al treilea, el abordează mai ales probleme de istorie şi pedagogie. Wells considera că dacă se va modifica sistemul de predare în şcoli, toţi oamenii vor putea fi educaţi în spiritul umanismului şi în felul acesta se va aduce o contribuţie la statornicirea unei păci eterne pe pământ.

Când Wells a plecat în Rusia, în toamna anului 1920, reacţionarii jubilau cu anticipaţie. Din partea scriitorului se aş-teptau revelaţii senzaţionale, el era conjurat să nu creadă în nimic bun din câte va vedea în Rusia. Cartea lui de reportaje „Rusia în beznă" (1920), apărută în urma acestei călătorii, i-a pus pe reacţionari în derută. Emigranţii albi au declarat noua lucrare a lui Wells „o carte dăunătoare".

Wells n-a înţeles nici pe departe totul din cele văzute. Cartea lui are multe lucruri de o naivitate uluitoare. Planul leninist de electrificare a Rusiei i s-a părut lui Wells un vis atrăgător, dar irealizabil. Despre Lenin, Wells scrie cu o sinceră admiraţie, dar numaidecât îşi exprimă părerea că el nu va reuşi să-şi înfăptuiască ideile într-o ţară de ţărani lovită de ruina economică. Nu putem trece cu vederea paginile din carte îndreptate împotriva marxismului. De altfel, aceste pagini arată înainte de toate că Wells habar n-avea de teoria marxistă.

Cartea aceasta avea însă şi o altă latură, extrem de importantă pentru acea vreme, când întreaga presă burgheză împroşca cu şuvoaie de minciuni şi calomnii tânăra Republică Sovietică. Wells şi-a propus să spună adevărul despre Rusia Sovietică. Concluziile lui erau concluziile unui om cinstit.

„Rusia nu e un organism distrus de acţiunea vreunei forţe dăunătoare străine, scria el, dezminţind calomniile presei burgheze. Acesta era deja de fapt un organism nesănătos, care şi-a cheltuit forţele şi a murit… Nu comunismul, ci imperialismul european a împins acest uriaş imperiu, cu totul şubrezit, într-un război istovitor

de şase ani. Şi nu comunismul a fost acela care a supus Rusia suferindă şi poate muribundă la seria de raiduri, invazii şi răscoale care au urmat, şi la o blocadă îngrozitoare. Creditorul francez răzbunător şi ziaristul britanic neghiob sunt într-o mult mai mare măsură răspunzători de aceste suferinţe de moarte decât oricare comunist."

Enumerând măsurile luate de Puterea sovietică în domeniul aprovizionării cu alimente, al învăţământului, al luptei împotriva ruinei şi a banditismului, Wells ajunge la concluzia că „bolşevicii au fost singurul guvern solidar în ideile sale, posibil în Rusia, şi rămân ca atare şi acum. Aventurierii suspecţi de tot soiul — Denikin, Kolceak, Vranghel şi alţii, care sfâşie Rusia profitând de sprijinul unor puteri străine, nu au niciun fel de idei de conducere, nu pot da populaţiei nimic trainic, nimic precis pe temeiul căruia să se poată uni toţi cu încredere. De fapt, aceştia sunt nişte briganzi. Partidul comunist, dimpotrivă, în ciuda criticilor care i se pot aduce, întruchipează o anumită idee şi putem fi pe deplin încredinţaţi că el va traduce cu perseverenţă această idee în viaţă. În această privinţă putem spune că bolşevicii stau din punct de vedere moral mai presus de tot ceea ce a luptat până acum împotriva lor".

Cele văzute şi auzite în Rusia şi-au făcut cu timpul efectul şi asupra creaţiei lui Wells. În perioada de după război iluziile reformiste ale scriitorului au primit o nouă lovitură în urma prăbuşirii planurilor de reorganizare a vieţii cărora burghezia engleză le-a făcut o mare reclamă. Fraza lui Lloyd-George „Anglia trebuie să fie demnă de eroii ei" a rămas o simplă frază. De data aceasta, însă, în condiţiile unor conflicte sociale tot mai puternice şi ale grevei generale care se apropia, Wells ajunge la alte concluzii decât în timpul războiului.

În romanul „Lumea lui William Clissold" (1926), Wells revine la planurile sale de reforme

sociale înfăptuite prin eforturile comune ale capitalismului şi omului de ştiinţă.

O parte considerabilă din acest roman cuprinde vaste digresiuni teoretice. Wells îşi expune aici foarte pe larg concepţiile sociale şi filosofice, arătând totodată care laturi aie vieţii moderne l-au dus la unele concluzii sau la altele. Vorbind despre contemporaneitate, Wells e din nou critic de o manieră autentică şi dovedeşte perspicacitatea lui de scriitor. Pasiunea pentru ideile zidirii de Dumnezeu din anii precedenţi îi provoacă acum numai ironia. „Lumea lui William Clissold" e un fel de confesiune a unui intelectual ostil marxismului, care se situează pe poziţiile societăţii burgheze, dar totodată nu e în stare s-o accepte aşa cum e. După „Lumea lui William Clissold", Wells intră într-o perioadă în care s-au manifestat cu aceeaşi putere ambele laturi ale concepţiei lui — şi cea democratică, şi cea reformist-conservatoare. Rar s-a întâmplat ca aceste laturi să se împace în cadrul aceleiaşi opere. În creaţia artistică a lui Wells triumfă elementele democratice, în publicistică — elementele burghezo-reformiste.

În Europa începea să-şi ridice capul fascismul. Încercarea de a încânta clasa muncitoare cu iluziile „păcii între clase", cu făgăduieli de viitor, n-a dat niciun rezultat. Burghezia avea nevoie de pumnii unor noi satrapi. În anul 1923, pe drumul deschis de marea burghezie vine la putere Mussolini. Hitler, care a organizat în acelaşi an la München „puciul din berărie", aspiră la putere. Toate scursorile Europei au intrat în solda monopoliştilor, care şi-au creat din ele un grup de şoc pentru lupta împotriva forţelor democratice.

Pericolul fascizării începe să ameninţe Anglia. Greva generală din 1926 a scos la iveală profundele contradicţii din ţară. Acesta a fost un adevărat război al unei clase împotriva alteia. În acest război burghezia a arătat pe faţă că aparatul de stat nu e nicidecum un instrument de împăcare

a claselor, ci un mijloc de înfăptuire a dictaturii capitaliști-lor. Cercurile guvernante ale Angliei visează tot mai mult, la un „mesia" fascist, care, punând capăt democrației burgheze, să le ajute să se mențină în șa.

Lupta împotriva fascismului devine de-acum înainte principala sarcină a lui Wells. Încă în 1927 el publică romanul „În ajun", scris pe urmele proaspete ale grevei generale. Acest prim roman antifascist al lui Wells a fost şi primul roman antifascist din literatura engleză.

„În ajun" e un roman intelectual, un roman meditativ. Schema subiectului e slabă, caracterele sunt abia conturate. Totuşi el captivează prin problemele profunde pe care le pune, prin forța gândirii autorului, prin apropierea lui de viață. Scriitorul şi-a propus să înțeleagă legile realității. Acesta era un drum rodnic, care l-a dus curând pe Wells la noi realizări.

Căutând să scoată la iveală rădăcinile de clasă ale fascismului, Wells ajunge la concluzia că fascismul e „o manifestare a panicii" marii burghezii, care simte că-i fuge pământul de sub picioare. Întreg romanul e pătruns de indignare față de sistemul social care dă naştere la asemenea odioase „explozii ale violenței reacționare" ca fascismul. În această lucrare critica fascismului e inseparabilă de critica societății burgheze. După romanul „În ajun", în arena literară a Angliei revine un mare scriitor realist, un îndrăzneț acuzator al orânduirii dominante.

Unul din cele mai interesante personaje ale romanului este utopistul Sempack. Personajul e o caricatură răutăcioasă făcută de Wells-realistul critic lui Wells-reformistul. Sempack e un savant de renume, autor al mai multor lucrări despre societatea ideală a viitorului. El e convins că ideea necesității unor prefaceri sociale cardinale va pune încetul cu încetul stăpânire pe conştiința tuturor oamenilor şi omenirea îşi va reorganiza fără dureri

viaţa potrivit cerinţelor „utilităţii”. Dar, vai, constată ironic Wells, teoriile lui Sempack au un mic viciu — ele sunt irealizabile. Sempack vrea ca patronul unei mine să ajute singur la înlăturarea sa, ca zeci şi sute de mii de oameni să renunţe la binefacerile pe care li le aducea ordinea existentă. Clasele guvernante ale Angliei nu sunt însă dispuse să facă una ca asta. În sfertul de veac care a trecut de când l-a zugrăvit Galsworthy, bătrânul Soames Forsyth, omul pătruns de spiritul proprietăţii, s-a făcut mai rău. Presimţind sfârşitul apropiat, el se ţine cu dinţii de avutul său. „Idealurile sociale” ale noilor specimene de soiul lui Soames Forsythe se reduc la axioma că e bun orice ajută la sporirea bogăţiilor lor şi e rău ceea ce îi ameninţă. Regele e bun pentru că abate atenţia de la adevăraţii cârmuitori ai ţării. Religia e o formalitate comodă, care ajută la menţinerea ordinei în stat. Imperiul Britanic e o excelentă maşină pentru protejarea capitalurilor investite în străinătate… Burghezul fascist e o regulă; burghezul care se ridică deasupra intereselor clasei sale e o rară excepţie. „Guvernul şi banda care stă în spatele guvernului sunt alcătuite aproape în întregime numai din oameni de soiul acesta”, încheie Wells.

Ce poate să facă Sempack acum, când tâlharii îi iau de beregată pe oamenii cinstiţi şi încearcă să întoarcă înapoi mersul civilizaţiei umane? Să se mărginească la observaţia că peste câteva secole tâlharii vor dispare?

Nu, drumul lui Sempack este inacceptabil pentru Wells umanistul şi democratul. El cheamă la luptă împotriva tu-turor forţelor întunecate, pentru viitorul omenirii. „Orice furtună revoluţionară e însoţită inevitabil de o reacţiune sălbatică, scrie el. Şi dacă e să vorbim despre progres, ori-care ar fi el, toţi oamenii cu vederi înaintate vor trebui să lupte, vor trebui să se organizeze atât pentru apărare, cât şi pentru atac.

Aceasta e o bătălie pentru pământ şi pentru om. Într-un asemenea război cine oare poate trăi liniştit, cine poate fi lăsat în pace?… Forţele reacţiunii nu sunt în prezent mai puternice, dar ele sunt mai evidente, mai active şi mai combative, pentru că abia acum încep ele să simtă toată puterea şi primejdia unui atac creator".

Wells nu s-a mărginit numai să cheme la luptă împotriva reacţiunii, ci a acţionat el însuşi ca un antifascist activ.

Un strălucit exemplu de luptă împotriva violenţei reacţionare, împotriva unei societăţi care se sprijină pe sistemul „crimelor legalizate" şi pe prostia filistinului l-a constituit romanul „Mister Blatsworthy pe insula Rampole" (1928). Aceasta este cea mai remarcabilă dintre lucrările lui Wells scrise după primul război mondial.

În prima sa culegere de povestiri, publicată în 1895, Wells a inclus şi povestirea „Strania întâmplare cu ochii lui Davidsohn". Un oarecare mister Davidsohn suferă de o ciudată boală psihică. El nu vede obiectele din jurul său şi i se năzare că se află pe o insulă îndepărtată din Mările Sudului. După câţiva ani, deja vindecat, Davidsohn află că insula pe care a văzut-o el în timpul bolii există în realitate.

Treizeci de ani mai târziu, Wells reia fabulaţia acestei povestiri din tinereţe, punând-o la baza romanului „Mister Blatsworthy pe insula Rampole". Făcând o călătorie pe mare, mister Blatsworthy naufragiază. E salvat şi ajunge în America, unde i se dau toate îngrijirile. Dar în starea de delir în care se află, i se pare că a nimerit pe insula Rampole, o insulă populată de sălbatici. De data aceasta, Wells a folosit toate posibilităţile pe care le oferea o astfel de fabulaţie unui scriitor satiric.

„Mister Blatsworthy pe insula Rampole" e un roman de-spre sălbăticia şi neomenia societăţii burgheze, o carte plină de mâhnire şi de mânie.

Autorul îşi dedică lucrarea „Memo-riei eterne a lui Candide”. Ca şi eroul povestirii lui Voltaire, Wells respinge „optimismul” purtătorilor de cuvânt ai ordinii burgheze. În lumea aceasta nu merge totul spre mai bine şi lumea asta nu e cea mai bună dintre lumi. Ea i se înfăţişează scriitorului ca un defileu înfiorător, unde nu pătrunde nicio rază de lumină. Oamenii sunt împiedicaţi săiasă pe podişurile scăldate în soare de nişte megatheri monstruoşi, care au pus stăpinire pe partea cea mai fertilă a pământului şi urăsc tot ce e viu. Megatherii sunt o „rămăşiţă” în înţelesul cel mai larg al acestui cuvânt. La vederea megatherilor, mister Blatsworthy se gândeşte şi la instituţiile politice şi sociale învechite, şi la acele laturi ale conştiinţei oamenilor care îi leagă de trecut, la toate elementele întunecate şi animalice din firea lor.

Blatsworthy visează să fugă de pe insula Rampole şi să se întoarcă în lumea civilizată. Dar iată-l din nou sănătos. El merge pe străzile New York-ului şi ale Londrei, recunoaşte locurile cunoscute şi, de la o zi la alta, îngrozit, se convinge tot mai mult că lumea civilizată şi omenoasă la care visa el nu există. Obiceiurile, moravurile şi rânduielile de pe insula sălbatică Rampole sunt obiceiurile, moravurile şi rânduielile societăţii burgheze. Primul război mondial, asasinarea lui Sacco şi Vanzetti, miile de ticăloşii mici şi mari care se săvârşesc în jurul eroului îl conving din nou şi din nou că insula Rampole e o realitate.

Cum să scape omenirea de pe insula Rampole? Cum poate ea să se ridice pe culmile spiritului, spre echitate, belşug şi înflorire? Wells îşi pune din nou această întrebare chinuitoare. Dar scriitorul dă la această întrebare acelaşi răs-puns pe care l-a dat cu un sfert de veac în urmă.

În acelaşi an 1928, Wells publică tratatul „Un complot pe faţă”, în care ideile tehnocraţiei sunt

expuse într-o formă mai finită.

Ideile de felul acesta au determinat şi multe din laturile esenţiale ale următorului roman al lui Wells — „Autocraţia lui mister Parham” (1930). După părerea lui Wells, fascismului pot să-i bareze drumul numai oamenii de ştiinţă, convingându-i pe capitaliştii progresişti să-şi pună forţa în slujba omenirii. Fascistul Parham, care a acaparat puterea în Anglia şi a izgonit parlamentul, nu izbuteşte să se menţină la putere pentru că împotriva lui s-au ridicat capitalistul Bassy şi chimistul Kammelford, care se bucurau de sprijinul pasiv al poporului.

Şi totuşi „Autocraţia lui mister Parham” a avut o importanţă destul de mare pentru epoca sa. Trebuie amintit că romanul a fost scris cu trei ani înainte de venirea la putere a lui Hitler. În acea perioadă numeroşi reprezentanţi ai in-telectualităţii burgheze din Anglia manifestau o atitudine tolerantă faţă de fascism. Printre ei erau destul de mulţi oa-meni cu convingeri conservatoare. Dezmăţul vandalismului hitlerist i-a făcut mai târziu să intre în rândurile antifasciş-tilor, dar şi atunci mulţi dintre ei priveau fascismul ca pe un fenomen pur continental, imposibil în Anglia. Cartea lui Wells se adresează unor astfel de cercuri. Ea cheamă la o permanentă vigilenţă, la apărarea libertăţilor democratice. Nu cochetaţi cu fascismul, avertizează Wells; dacă-i dai degetul, ai să-i dai şi mâna. Venirea fascismului va face să se reîntoarcă barbaria.

Wells citează în cartea sa numele acelora pe care el îi consideră purtători ai tendinţelor fasciste în Anglia. Lovitura fascistă o aplaudă un oarecare Brinston Burchill şi lordul Amery, Austin Chamberlain şi lady Astor; Ramsay Macdonald îşi părăseşte locul din parlament fără nicio împotrivire.

Fascismul înseamnă război, declară Wells. În cartea sa el zugrăveşte tabloul unui nou război mondial, dezlănţuit de puterile fasciste împotriva

Uniunii Sovietice şi care se sfârşeşte cu înfrângerea lor. De altfel, Wells observă că adversarii din viitorul război vor fi hotărâţi de faptul dacă cercurile imperialiste din Occident se vor înţelege să atace împreună U.R.S.S. Sau mai întâi se vor bate între ele.

Acum, după un sfert de veac, ar fi deplasat să apreciem în amănunt prezicerile istorice ale lui Wells. El n-a avut dreptate în toate şi de altfel nici nu şi-a propus întotdeauna să prezică evoluţia reală a istoriei. Cartea lui nu e o prorocire, ci un avertisment. Dar Wells a dovedit fără îndoială o remarcabilă perspicacitate în aprecierea generală a evenimentelor.

în anul acaparării puterii de către fascişti în Germania, Wells publică noul său roman „Belpington din Blaps" (1933), care ocupă un loc de seamă în creaţia lui. Ce i-a permis fascismului să găsească un sprijin de masă în Europa? Aceasta e întrebarea pe care şi-o pune scriitorul relatând povestea eroului său. Mai târziu, la zece ani după apariţia romanului lui Wells, această întrebare a ajuns în centrul atenţiei acelei literaturi europene care păstrase tradiţiile umanismului. Nu e de mirare că scriitorii, îmbogăţiţi cu experienţa unui deceniu, au ştiut să dea un răspuns mai com-plet. Totuşi romanul lui Wells ne dezvăluie multe laturi esenţiale ale vieţii spirituale a Europei Occidentale din acea epocă. Umanismul lui se împleteşte cu un imens patos demascator, oprobiul lui ascunde chemarea la luptă pentru om şi omenire.

Wells consideră ideologia fascistă ca o consecinţă a degenerării spirituale a societăţii burgheze. Ea îşi are rădăcinile adânc înfipte în întreaga istorie a ultimelor decenii. Iată de ce scriitorul şi-a prevăzut romanul cu un vast subtitlu, pe care autorul însuşi îl reduce la trei cuvinte: „istoria unei conştiinţe". „Belpington din Blaps" e în considerabilă măsură un roman de educaţie intelectuală, îndeosebi în primele capitole.

Wells abordează problema în spirit iluminist. Barbaria fascistă îl sileşte din nou pe scriitor să-şi pună întrebări asupra naturii omului. Fasciştii fac apel la cele mai întunecate instincte şi deocamdată au succes. Atunci, cum e omul din fire: bun sau rău? Care părţi ale firii lui sunt mai puternice: cele înalte sau cele josnice? Dacă au dreptate filosofii din secolul al XVIII-lea, care au declarat natura omului divină, atunci de ce acest dumnezeu se preface tot mai des într-un animal abject?

Wells urmăreşte atent povestea copilăriei eroului său: impresiile din copilărie, frânturi din ideile pe care şi le-a însuşit, primele seminţe ale îndoielii în sinceritatea celor din jur şi primele licăriri ale iubirii pentru fetiţa de care apoi fire lăuntrice îl vor lega toată viaţa. Ea va întruchipa, feminitatea, francheţea, omenia. În momentul de cea mai cumplită decădere morală, Belpington va fi condamnat să-şi amintească de privarea cinstită a acestei femei. Numai puritatea sufletească şi căile drepte în viaţă dau o privire atât de deschisă şi adâncă. Va putea oare; Belpington să se uite astfel în ochii oamenilor?

Părea că nimic nu prevesteşte la tânarul Belpington un viitor fascist. Era un om ca toţi ceilalţi, cu germeni buni în el, însetat să cunoască lumea, visând la glorie şi fapte de eroism. Caracterul lui se formează pe neobservate, supunându-se şi binelui, şi răului. De ce totuşi a triumfat răul?

Încă în primele capitole ale cărţii sale, punând problema în spirit iluminist, Wells răspunde de pe poziţiile realismului critic. Tema romanului său este studierea nu a unei con-ştiinţe umane izolate, ci a relaţiilor dintre om şi societate, a influenţelor condiţiilor sociale asupra formării caracterului. Lumea copilului se mărgineşte la mediul lui de-acasă, la câţiva colegi şi la şcoală. Dar şi aici scriitorul nu scapă prilejul să remarce cum este dezobişnuit omul care abia păşeşte în viaţă să

privească lumea deschis, să fie cinstit şi îndrăzneţ, să aibă părerile lui proprii. Ulterior ca-drul romanului se lărgeşte. Belpington e la Londra, el pătrunde în cercurile tineretului, îşi caută drumul în viaţă. În sfârşit, scriitorul îşi aduce eroul în teribilul abator al primului război mondial. Acestea sunt împrejurările vieţii lui Theodore Belpington, mai bine zis acestea sunt împrejurările istoriei care au condiţionat viaţa întregii generaţii a lui Belpington.

De altfel, definiţia pe care a dat-o autorul însuşi romanului său — „istoria unei conştiinţe" — e valabilă şi pentru aceste părţi ale romanului. Toată generaţia lui Belpington a trecut prin aceleaşi încercări. Dar foarte puţini au ieşit din ele aşa cum a ieşit el. De-aceea Wells refuză — şi subliniază acest lucru — să-l considere pe Belpington numai ca pe un produs al mediului şi al condiţiilor. Caracterul omului, susţine Wells, este determinat nu numai de aceste elemente, ci şi de felul în care omul însuşi înţelege rolul său în lume, de măsura în care e el principial, drept, hotărât. E oare omul menit să săvârşească ticăloşii, să recurgă la subterfugii, să se adapteze la mârşăvia din jurul lui? El trebuie să-şi străbată drumul în viaţă cu capul sus.

Dar Belpington nu e dintre aceia.

Nu ideile determină faptele lui Belpington, ci, dimpotrivă, ticăloşia meschină a faptelor lui determină în fiecare etapă a vieţii „ideile", care pentru el nu sunt altceva decât un mijloc de a-şi camufla şi a-şi înfrumuseţa biografia de mic burghez intelectual. El găseşte în fascism cea mai bună „justificare" a biografiei sale de laş, demagog şi ticălos.

Idealurile lui Belpington se află în trecut şi nu în viitor. El n-are de ce să lupte împotriva societăţii, iar acceptarea pasivă a orânduirii contemporane nedrepte îl face până la urmă pe om adept al acestei nedreptăţi. De altminteri e oare cu putinţă

ca omul să accepte societatea burgheză rămânând totodată cinstit? Nu, cel care caută o justificare a orânduirii existente devine inevitabil un mincinos faţă de oameni şifaţă de sine însuşi. Ordinea socială răspunzătoare de primul război mondial, ordinea aceasta care lasă milioane de oa-meni să trăiască în condiţii animalice, care poate da naştere la noi războaie, se întemeiază doar pe o mare minciună. Prietenul din copilărie al lui Belpington, care caută căi de luptă pentru un viitor mai bun, a rămas om. Belpington, care se fereşte laş să protesteze, a încetat a mai fi om. Căutând să justifice mârşăvia orânduirii burgheze, el devine, potrivit logicii vieţii, purtătorul ei de cuvânt. Monarhist, militarist, antisemit, aruncând în dreapta şi-n stânga cuvinte din vocabularul fascist — aşa apare Belpington în ultimele capitole ale cărţii.

Belpington nu e o simplă nulitate. Ei e o mare nulitate, un simbol şi un prototip al tuturor nulităţilor de acest fel, care îşi închipuie că sunt în stare să oprească omenirea din drumul ei. Viitorul nu e al lui Belpington şi al celor de teapa lui. În societate se ridică forţe tinere, care vor şti să-i învingă pe oamenii de soiul lui Belpington, declară Wells.

6

În deceniul al patrulea, Wells a mai scris câteva lucrări îndreptate împotriva fascismului. Printre acestea se numără scenariul de film „Chipul viitorului” (1935), pentru a cărui realizare Wells recurge la ajutorul marelui regizor de filme englez Alexander Korda, şi nuvela „Jucătorul de cricket” (1936). Ultima a avut un larg răsunet. Această lucrare, scrisă în perioada războiului civil din Spania, demasca ruşinoasa politică de „neintervenţie” la adăpostul căreia cercurile reacţionare dintr-o serie de ţări ajutau de fapt

intervenţia italo-germană împotriva Republicii Spaniole. Scriitorul face apel la toţi oamenii cinstiţi să nu rămână pasivi faţă de lupta împotriva „fantomelor din mlaştina lui Cain” — barbaria şi obscurantismul fascist.

În „Jucătorul de cricket”, însă, se fac foarte curând simţite părţile slabe ale lui Wells. Chemările înflăcărate la luptă împotriva spiritului medieval pe care-l făcea să renască fascismul vin în contradicţie cu afirmaţia autorului că fascismul e înainte de toate un triumf al elementului animalic, propriu întregii omeniri, care nu s-a depărtat prea mult de strămoşii săi preistorici. E lesne de înţeles sentimentul de amărăciune care i-a dictat scriitorului umanist aceste rânduri îngrozitoare. Ele n-ar fi apărut însă în operalui Wells dacă el şi-ar fi păstrat credinţa în forţele poporului. Şi dacă în „Belpington din Blaps”, un roman care cuprinde o considerabilă perioadă a istoriei, Wells a ştiut să se ridice prin forţa realismului său la sintetizări mari şi juste, în „Jucătorul de cricket” el se întoarce la tratarea istoriei omenirii din punct de vedere biologic.

De altminteri, Wells nu putea să se călăuzească prea multă vreme după această teorie sterilă, nici în activitatea sa literară, nici în activitatea sa pe tărâm obştesc. El foloseşte tot prestigiul său de mare scriitor pentru a protesta cu hotărâre împotriva oricăror manifestări ale reacţiunii, atât în patria sa, cât şi peste hotare, şi participă la congresul antifascist al scriitorilor.

Wells continuă să caute intens metode acceptabile pentru el de schimbare a ordinei sociale existente. Curând după alegereia lui Roosevelt în postul de preşedinte al S.U.A., el. Pleacă în America, în speranţa că va găsi în „noua linie” a lui Roosevelt germenii unei societăţi noi, echitabile. Wells îşi punea mari speranţe în „experienţa” lui Roosevelt. America, o ţară cu o înaltă cultură tehnică, neîmpovărată de tradiţii

feudale, trebuia, după părerea lui Wells, să fie cel mai propice teren pentru înfăptuirea unor „experienţe sociale” de mare amploare. Un deceniu mai târziu, cu puţin înainte de moarte, Wells s-a văzut nevoit să constate falimentul speranţelor sale în „reeducarea” imperialismului american.

În iulie 1934 Wells a vizitat pentru a doua oară Moscova. Cu această călătorie a sa el voia să-i ajute pe capitalişti „să se înveţe să înţeleagă” de la comunişti „spiritul socialismului”. Oricât de utopice erau ţelurile lui Wells, vizita lui a jucat un rol destul de mare în apropierea culturală a popoarelor sovietic şi englez. Scriitorul a remarcat uluitorul contrast dintre Moscova anului 1920 şi cea din 1934, a în-ţeles cât de multe a ştiut să facă Partidul Comunist pentru popor în acest răstimp. Dar, după părerea lui, ţările Occidentului trebuiau să meargă spre un nou sistem social pe alt drum decât U.R.S.S.

Ultimul roman al lui Wells, „Trebuie să fii foarte prudent”, a apărut la sfârşitul anului 1941. Cartea are un subtitlu: „Istoria unei vieţi care a început în 1901 şi s-a sfârşit în 1951”. Acest roman e un fel de continuare a lui „Belpington din Blaps”. Scriitorul e preocupat din nou de problema sprijinului dat de mase fascismului. Dar deosebirea din subtitluri nu e întâmplătoare. Calificând noul său roman nu ca istorie a unei conştiinţe, ci ca istorie a unei vieţi, Wells şi-a exprimat în felul acesta dorinţa de a da lucrării sale un mai pronunţat caracter social. Eroul romanului „Trebuie să fii prudent” — Edward Albert Tewler — e un om ale cărui concepţii le-a format mediul mic burghez. Romanul însuşi e un fel de studiu al istoriei spirituale a micii burghezii engleze de-a lungul unei jumătăţi de veac.

Aparent, povestea lui Tewler se aseamănă uluitor cu aceea a lui Kipps. Tewler începe şi el ca un tânăr lipsit de mijloace, capătă o moştenire la

care nu se aştepta, îşi cumpără o căsuţă confortabilă şi îşi sfârşeşte zilele în belşug şi în tihnă. Dar nătângul de Kipps, care putea fi luat peste picior cu patruzeci de ani în urmă, se arată acum a nu mai fi chiar atât de inofensiv.

În prezent, spune Wells, în lumea întreagă se dă o luptă între marele capital şi democraţie, şi în această luptă oamenii de soiul lui Tewler, care visează să-şi păstreze mizerabila lor îndestulare, care au o teamă cumplită de clasa muncitoare şi se uită slugarnici de jos în sus la cei atotputernici, trec de partea reacţiunii. Demagogia fascistă e destinată oamenilor de soiul lui Tewler. Oamenii aceştia sunt şovini. Micul burghez mediocru vrea să aibă măcar acest motiv de a se considera mai presus de alţii. Oamenii de soiul lui Tewler sunt militarişti. Ei sunt laşi, dar când turbează de frică, devin primejdioşi. „Paşnicul" specimen de felul lui Tewler e şi el periculos. „Ideile" lui otrăvesc adesea oameni aparţinând altor clase sociale. Un Tewler e o sursă de infecţie, care se răspândeşte cu repeziciune în societatea modernă. El trebuie demascat, arătându-i-se nimicnicia.

Wells îşi bate joc cumplit de Tewler. El nici măcar nu vrea să-l socoată om. Tewler nu e de loc un „homo sapiens". E o specie animală aparte, un „homo-tewler", aflat la nivelul de dezvoltare intelectuală al maimuţei. Tewler nu cunoaşte niciun fel de sentimente omeneşti — nici dragostea, nici prietenia, nici bucuria creaţiei. El nu e om.

Cartea lui Wells a constituit un splendid răspuns la ro-manul lui Greenwood „Mister Bunting în timp de pace şi în timp de război", în care micul burghez conservator era de-clarat baza democraţiei şi nădejdea ei de viitor. Wells de-clară că nădejdea democraţiei nu stă în oamenii de soiul lui Bunting sau al lui Tewler.

Ultimele capitole ale romanului au fost scrise după atacul Germaniei hitleriste asupra Uniunii

Sovietice. În romanul lui Wells apare pentru întâia oară un personaj nou la el — poporul, izbăvit de tewlerism şi care se ridică în unanimitate în apărarea independenţei sale. Sfârşitul romanului e şi el legat fără îndoială de acest element. Fiul lui Tewler îşi părăseşte familia, ca să lupte împreună cu clasa muncitoare pentru o viaţă nouă.

Nu putem însă să nu observăm inconsecvenţa lui Wells şi inegalitatea artistică a romanului său. Romanul „Trebuie să fii foarte prudent" oglindeşte teoriile eugenice ale lui Wells şi iluziile lui burghezo-reformiste. Demascându-l cu cruzime pe micul-burghez reacţionar, Wells dă totodată de înţeles, uneori, cititorului, că el consideră viciile lui Tewler drept vicii ale întregii omeniri, „necoaptă" încă din punct de vedere biologic şi intelectual. Scenele splendid scrise alternează cu digresiuni publicistice încâlcite, personajele proeminente şi desăvârşit conturate — cu umbre şterse de oameni. Ultimul roman al lui Wells n-a încununat bilanţul artistic al creaţiei sale. Dar în această carte se simte puternic năzuinţa de a reconsidera vechile concepţii, a căror mărgi-nire Wells o simţea tot mai tare. În acest sens ultimul roman al lui Wells e un bilanţ al reflecţiilor unui mare scriitor şi ale unui om cinstit asupra vieţii societăţii burgheze contemporane lui.

7

Moştenirea artistică a lui Wells e neobişnuit de mare. El a scris aproape patruzeci de romane, un număr uriaş de lucrări publicistice, două scenarii de film, aproape o sută de povestiri şi schiţe. Aceste lucrări sunt foarte variate prin concepţia şi tematica lor, prin materialul de viaţă care a atras atenţia scriitorului, şi sunt de o valoare foarte inegală. Gândirea scriitorului a mers pe drumuri încâlcite şi nu întotdeauna drepte. Creaţia lui a urmat şi ea un drum încâlcit şi contradictoriu.

Recunoscut încă în timpul vieţii ca un clasic al literaturii engleze, Wells nu s-a simţit niciodată satisfăcut de realiză-rile sale. El nu considera metoda sa definitiv formată şi nici sarcina sa împlinită. Scriitorul a continuat să caute drumuri noi, şi-a pus mereu noi şi noi probleme. În aceste căutări încordate şi necontenite ceea ce îl susţinea pe Wells era conştiinţa înaltului rol social al literaturii.

Ţelul literaturii, spunea Wells în lucrările sale teoretice, e acela de a ajuta la reorganizarea vieţii. Scriitorul ajută societatea şi omul să se cunoască, rupe coaja mulţumirii de sine filistine şi astfel ajută să se nască noul. „În toate lu-crările mele, spune Wells în „Experienţa unei autobiografii", eu am scris despre schimbarea vieţii şi despre oamenii care se gândesc cum s-o schimbe. Chiar şi în cărţile cele mai obiective la prima vedere pe care le-am scris, se ascunde critica contemporaneităţii şi o chemare la schimbări."

Într-un roman, spunea Wells, scriitorul face apel şi la om luat în parte, şi la societate în ansamblul ei. Domeniul lui îl constituie şi sentimentele omului, şi instituţiile sociale. Ţelul lui cel mai înalt este acela de a întruchipa realitatea în toată plinătatea ei, în toată varietatea ei de culori, în perspectivele ei de dezvoltare. Răsplata lui cea mai înaltă e să-şi vadă înfăpuit visul adevăratei omenii şi al echităţii sociale.

Scriitorul îşi imaginează un roman în centrul căruia să stea figura unui om care şi-a consacrat viaţa luptei pentru un viitor mai bun, figură atât de însemnată, încât prin ea să se dezvăluie toate problemele de bază ale contemporaneităţii. Acest erou aparţine secolului său şi mediului său social, dar în năzuinţa lui de a preface lumea el aparţine întregii omeniri. De-aceea el întruchipează şi sentimentele general umane, şi pasiunea general umană a creaţiei.

Wells caută să trateze tema fundamentală, centrală a literaturii universale. El îşi propune să dezvăluie pe cât se poate mai deplin relaţiile dintre om şi societate, să arate societatea prin oamenii cărora ea le dă naştere, iar prin relaţiile acestor oameni să arate tendinţele sociale ale epocii.

Studiind opera lui Wells în ansamblu, putem trage concluzia că talentul scriitorului îi dădea putinţa, prin caracterul său, să ducă la îndeplinire o astfel de sarcină, oricât de grea ar fi fost ea. Wells a scris romane în care ridică probleme sociale şi politice din cele mai importante. El a scris şi un mare număr de romane în centrul cărora stă caracterul omului studiat în amănunt. Wells se arată aici un psiholog subtil, capabil să redea cele mai fine sinuozităţi ale sufletului omenesc şi totodată să creeze un personaj integru şi desăvârşit conturat.

Şi totuşi, Wells nu şi-a dus la îndeplinire sarcinile pe care şi le-a propus. Romanele ştiinţifico-fantastice, care întruchipează tendinţele cele mai generale ale contemporaneităţii, sunt sărace în figuri de oameni. În romanele de moravuri tema socială e fărâmitată. Până şi romanul social-politic din ultima perioadă nu l-a ajutat, de fapt, pe Wells să se apropie de rezolvarea problemei de creaţie care-l chinuia. E drept că în astfel de lucrări ca „Belpington din Blaps” şi „Trebuie să fii foarte prudent” problemele realităţii se dezvăluie prin figura eroului şi prin relaţiile lui cu mediul, dar personajul însuşi e un personaj satiric. El e o negare a prezentului, dar nu e o nădejde în viitor. El aparţine clasei sale şi epocii sale, dar nu aparţine acelei „omeniri cu coroană pe cap” care era pentru Wells simbolul creaţiei şi al umanismului.

Nu insuficienţa talentului l-a împiedicat pe Wells să realizeze marele roman la care visa. Ceea ce l-a împiedicat să facă acest lucru a fost mărginirea gândirii sale.

Aşa cum am mai spus, Wells porneşte în construcţiile sale teoretice de la două elemente care se exclud reciproc. Pe de-o parte, el consideră că legile, de dezvoltare a societăţii sunt obiective, independente de oameni. Pe de altă parte, el socoate că societatea e condusă de „ideile omenirii". În primul caz, el nu poate găsi în schema sa loc pentru omul constructor activ al vieţii. În cel de-al doilea caz, el percepe societatea ca pe un ansamblu mecanic de indivizi. Iată de ce a fost Wells atât de des condamnat să scrie „separat" „romane despre societate" şi „romane despre om". Această discrepanţă metafizică a noţiunilor despre legile de dezvoltare a societăţii şi-a făcut efectul şi asupra acelor lucrări în care Wells încearcă — uneori cu destul succes — să acopere această lipsă a creaţiei sale. Printre altele, ei îi dato-rează romanele lui Wells abundentele digresiuni teoretice, uneori prezentate ca reflecţii ale eroului, iar alteori cu totul nejustificate din punct de vedere artistic.

Acestui fapt i se datoreşte şi apropierea lui Wells de romanul iluminist. Iluminiştii îşi închipuiau societatea ca pe un ansamblu mecanic de personalităţi umane. Ei au reuşit să realizeze un personaj uman extrem de caracteristic pentru un întreg grup social, pentru o întreagă perioadă istorică. Robinson Crusoe, izolat de oameni, rămâne totuşi pentru noi un caracter integru, desăvârşit. El întruchipa şi pasiunea general umană a creaţiei, şi toată mărginirea clasei căreia îi aparţinea. Şi, dimpotrivă, căutând să vorbească despre legile sociale ca atare, iluminiştii apelează întotdeauna la alegoria abstractă. Sunt alegorice „Povestirile filosofice" ale lui Voltaire, e alegorică „Povestea lui Jonathan Wilde cel Mare" a lui Fielding, sunt alegorice „Călătoriile lui Gulliver" ale lui Swift.

Dezvoltarea realismului critic în secolul al XIX-lea a făcut să apară în Anglia modelul clasic al

romanului realist, care a ştiut să înfăţişeze omul şi societatea într-o unitate inaccesibilă iluminiştilor. Dar aceasta a fost o victorie păgubitoare. Figura majoră pozitivă a omului a dispărut din roman. Realismul critic englez nu are un Tom Jones sau un Robinson Crusoe. Funcţia principală a romanului din această perioadă e critică, demascatoare.

Wells a continuat cu succes această tradiţie a realismului critic englez în romane ca „Belpington din Blaps" şi „Tre-buie să fii foarte prudent". Dar sarcina pe care şi-a propus-o el era mai măreaţă. Wells dorea să înfăţişeze nu numai omul în relaţiile lui cu societatea, ci un om creator, un om care reorganizează societatea. El visa să îmbine însuşirile romanelor din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, să-l introducă pe Robinson Crusoe în romanul realismului critic.

Wells n-a reuşit să facă acest lucru şi nici nu putea să reuşească. „Omul mărunt", eroul primelor romane de moravuri ale lui Wells, e un obiect al milei scriitorului şi nu nădejdea lui. Nu Kipps e menit să transforme lumea. Personajul acesta e mult prea insignifiant chiar şi pentru a se dezvălui prin mijlocirea lui tendinţele fundamentale ale contemporaneităţii. Începând cu deceniul al zecelea, în opera scriitorului apare figura intelectualului burghez care vi-sează la prefaceri sociale. El poartă nume diferite — uneori îl cheamă Remington („Noul Machiavel"), alteori Clissold („Lumea lui William Clissold"). Uneori el e un savant, alte-ori un om politic, sau un industriaş, după cum uneori e şi industriaş, şi savant, şi om politic. Acestui om îi rezervă Wells rolul de transformator al vieţii. Dar alegerea aceasta n-a fost nici ea fericită. Nu clasa pe care o reprezintă un astfel de erou e menită să transforme lumea. Dimpotrivă, burghezia caută din răsputeri să împiedice această transformare.

Tabloul lumii şi figura eroului nu fac un tot, pentru că eroul lui Wells e condamnat să filosofeze şi nu să acţioneze. El nu poate găsi un punct de aplicare a ideilor sale la realitate, pentru că ideile lui nu reflectă legile vieţii. Iată de ce n-a izbutit Wells să realizeze ceea ce şi-a propus.

Dar şi ceea ce a făcut el ne îngăduie să vedem într-însul pe unul dintre cei mai mari artişti ai lumii din secolul nostru. Înseşi căutările lui Wells, chiar atunci când se sfârşesc cu un eşec, sunt pătrunse de un sens adânc. Wells a ridicat mai multe probleme decât a putut să rezolve. Dar însăşi ridicarea acestor probleme vădea splendida viziune a viitorului lumii, a viitorului artei, pe care o avea artistul. Iar la sfârşitul vieţii sale, Wells a început să înţeleagă tot mai limpede cui îi aparţine viitorul.

Marii artişti sunt judecaţi nu după acele lucrări ale lor în care au precumpănit tendinţele false. Aceste lucrări dispar din memoria omenirii. Rămân acelea care i-au ajutat pe oameni să cunoască viaţa şi marele rol ce le revine lor în viaţă, care i-au ajutat în lupta împotriva reacţiunii, pentru progres şi un viitor fericit. Tocmai ca autor al unor astfel de opere intră Wells în istoria literaturii.

I. KAGARLIŢKI

MAŞINA TIMPULUI

În româneşte de MIHU DRAGOMIR şi C. VONGHIZAS

Notă:

Cuprinsul primului capitol şi al câtorva pasaje din restul acestei povestiri a apărut în „National Observer” din 1894. „Povestirea Exploratorului Timpului” a apărut, aproape ca în forma de faţă, în paginile publicaţiei „New Review”. Autorul doreşte să facă, aici, cuvenita încunoştiinţare.

I. INTRODUCERE

Exploratorul Timpului (deoarece astfel ni se pare potrivit să-l numim) expunea în faţa noastră o teorie destul de nebuloasă. Ochii lui cenuşii clipeau strălucitori, iar obrazul, de obicei palid, îi era acum aprins şi însufleţit. Focul ardea viu, iar lumina domoală a lămpilor incandescente, de forma unor crini de argint, urmărea micile bule de aer ce licăreau şi umblau de colo-colo prin paharele noastre. Scaunele, meşterite chiar de gazda noastră, mai mult ne îmbrăţişau şi ne mângâiau, decât ne acceptau docile, şi domnea acea atmosferă de voluptate de după cină, când gândul pluteşte în voie, eliberat dintre hotarele preciziunii. Şi în timp ce noi şedeam, leneşi, admirând seriozitatea cu care dezbătea acest nou paradox (cum îl consideram noi) şi fecundele lui posibilităţi, Exploratorul Timpului — subliniind cu arătătorul întins punctele esenţiale — ne-a pus problema astfel:

— Trebuie să mă urmăriţi cu atenţie. Voi fi obligat să combat una sau două idei, care sunt aproape universal acceptate. Geometria, de exemplu, pe care aţi învăţat-o la şcoală, se bazează pe o concepţie greşită.

— Oare nu e cam mult pentru început? zise Filby, un om cu părul roşcat, căruia îi plăceau argumentele.

— Nu am intenţia să vă cer acceptarea vreunei idei fără o bază raţională. Imediat veţi fi de acord şi dumneavoastră cu atât cât îmi este necesar. Ştiţi desigur că o linie geometrică, o linie de grosime zero, nu are o existenţă reală. Este ceea ce aţi învăţat, nu-i aşa? La fel şi planul geometric. Lucrurile acestea sunt simple abstracţiuni.

— Este adevărat, zise Psihologul.

— Tot astfel, având numai lungime, lăţime şi înălţime, un cub nu poate să aibă o existenţă reală.

— Aici am o obiecţie, zise Filby. Un corp solid poate să existe în mod cert. Toate obiectele reale…

— Aşa crede majoritatea oamenilor. Dar aşteptaţi o clipă. Poate să existe un cub în mod ***instantaneu?***

— Nu înţeleg, zise Filby.

— Este cu putinţă ca un cub, care nu are niciun fel de durată în timp, să aibă o existentă reală?

Filby căzu pe gânduri.

— E limpede, continuă Exploratorul Timpului, orice corp real trebuie să se întindă în ***patru*** direcţii: trebuie să aibă Lungime, Lăţime, Înălţime şi — Durată. Dar, dintr-o infirmitate naturală a organismului nostru, pe care am să v-o explic îndată, suntem înclinaţi să nu ţinem seamă de acest fapt. Există, în realitate, patru dimensiuni: trei pe care le numim cele trei planuri ale Spaţiului, şi o a patra — Timpul. Există, totuşi, şi tendinţa de a se stabili o distincţie artificială între primele trei dimensiuni şi ultima, deoarece, din întâmplare, conştiinţa noastră se mişcă cu intermitenţă de-a lungul ultimei dimensiuni într-o singură direcţie, de la începutul până la sfârşitul vieţii.

— Asta, zise un bărbat foarte tânăr, făcând eforturi desperate să-şi reaprindă ţigara deasupra lămpii, asta… foarte clar într-adevăr.

— Ei bine, este evident că peste faptul acesta se trece întotdeauna cu vederea, continuă Exploratorul Timpului, uşor înveselit. Într-adevăr, aceasta este ceea ce se înţelege prin a Patra Dimensiune, cu toate că unii dintre cei care vorbesc despre ea nu-şi dau seama că, de fapt, aceasta vor şi ei să înţeleagă. Este un alt mod de a privi Timpul. ***Nu există nicio deosebire între Timp şi oricare dintre celelalte trei dimensiuni ale Spaţiului, decât doar că de-a lungul Timpului se mişcă mereu conştiinţa noastră.*** Unii smintiţi abordează într-un mod cu totul eronat această idee. Aţi auzit cu toţii ce spun ei cu privire la această a Patra Dimensiune?

— ***Eu*** n-am auzit, zise Primarul din Provincie.

— Pur şi simplu că Spaţiul, aşa cum îl consideră matematicienii, ar avea trei dimensiuni, care pot fi de-numite Lungime, Lăţime şi Înălţime şi poate fi definit întotdeauna prin referire la trei planuri, fiecare în unghi drept faţă de celelalte. Dar unii filosofi se întreabă de ce numai **trei** dimensiuni — de ce să nu poală exista şi o altă direcţie în unghi drept fată de celelalte trei? Şi au încercat chiar să construiască o geometrie tetradimensională. Profesorul Simon Newcomb a expus acest punct de vedere, cam cu o lună în urmă, la Societatea Matematică din New York. Ştiţi că, pe o suprafaţă plană, care are doar două dimensiuni, putem reprezenta figura unui corp tridimensional, şi, pornind de aici, ei socotesc că printr-o imagine a unui obiect cu trei dimensiuni ar putea reprezenta şi una cu patru — dacă ar putea slăpâni perspectiva obiectului. Înţelegeţi?

— Cred că da, murmură Primarul din Provincie; şi, încreţindu-şi spâncencle, se cufundă într-o stare de introspecţie, mişcându-şi buzele ca unul care repetă nişte formule mistice. Da, acum cred că înţeleg, zise el după o pauză, luminându-se pentru câteva clipe la faţă.

— Ei bine, trebuie să vă spun că de o bucată de vreme mă preocupă această geometrie cu patru dimensiuni. Unele dintre rezultatele obţinute sunt curioase. De exemplu, iată portretele aceluiaşi om la opt ani, la cincisprezece, la şaptesprezece, la douăzeci şi trei, şi aşa mai departe. Toate acestea sunt, în mod evident, nişte secţiuni, ca să mă exprim astfel, adică reprezentări tridimensionale ale fiinţei tetradimensionale, care este ceva fix şi inalterabil.

… Oamenii de ştiinţă, continuă Exploratorul Timpului, după o pauză necesară pentru asimilarea deplină a celor afirmate, ştiu foarte bine că Timpul nu este decât un fel de Spaţiu. Iată o diagramă ştiinţifică simplă, o înregistrare a mersului vremii.

Linia aceasta, pe care o urmăresc cu degetul, arată mişcarea barometrului. Ieri se ridicase, aseară a scăzut, azi dimineaţă a crescut din nou, ridicându-se uşor până la acest punct. Este sigur că mercurul nu a trasat această linie în niciuna din dimensiunile general recunoscute ale Spaţiului. Şi, totuşi, cu siguranţă că a trasat o astfel de linie, şi trebuie să tragem, deci, concluzia că ea a fost trasată de-a lungul dimensiunii Timp.

— Dar, zise Medicul, privind ţintă la jăratecul din cămin, dacă Timpul este într-adevăr numai o a patra dimensiune a Spaţiului, de ce este atunci şi de ce a fost întotdeauna considerat ca fiind ceva diferit? Şi de ce nu ne putem mişca în Timp, aşa cum ne mişcăm în celelalte dimensiuni ale Spaţiului?

Exploratorul Timpului zâmbi!

— Eşti oare dumneata atât de sigur că ne putem mişca liber în Spaţiu? Putem merge destul de uşor înapoi şi înainte, la dreapta şi la stânga şi oamenii au făcut asta din totdeauna. Admit că ne mişcăm liber pe două dimensiuni. Dar în ceea ce priveşte mişcarea în sus şi în jos? Aici suntem împiedicaţi de gravitaţie.

— Nu-i chiar aşa, zise Medicul. Există baloane.

— Dar înainte de a exista baloane, omul nu avea, în afară de sărituriile bruşte şi de neregularităţile terenului, nicio posibilitate de mişcare verticală.

— Totuşi, oamenii puteau să se mişte puţin în sus şi în jos, zise Medicul.

— Mai uşor, mult mai uşor în jos decât în sus.

— Dar în Timp nu te poţi mişca de loc, nu te poţi îndepărta de clipa prezentă.

— Scumpul meu domn, tocmai aici te înşeli. Tocmai aici se înşală toată lumea. Noi ne îndepărtăm fără încetare de clipa prezentă. Existenţa noastră mintală, care, nefiind materială, nu are dimensiuni, se mişcă de-a lungul dimensiunii Timp cu o viteză uniformă, din leagăn

şi până la mormânt. Ca şi cum am călători ***în jos,*** dacă ne-am începe viaţa la cincizeci de mile deasupra suprafeţei pământului.

— Dar asta este şi marea greutate, întrerupse Psihologul. ***Poţi*** să te mişti în toate direcţiile Spaţiului, dar nu poţi să te mişti în Timp.

— Aici este şi sâmburele marii mele descoperiri. Te înşeli, spunând că nu ne putem mişca în Timp. De pildă, când îmi amintesc cu multă precizie de un anume incident, mă înapoiez la clipa când s-a produs: devin, după cum se spune, absent. Fac, pentru o clipă, un salt în trecut. Desigur că nu avem posibilitatea să ne oprim în trecut mai mult timp, după cum un sălbatic sau un animal nu poate să se menţină la şase picioare deasupra pământului. Dar omul civilizat este mai avansat decât sălbaticul în această privinţă. El se poate ridica, împotriva gravităţii, într-un balon, şi de ce n-ar putea să spere că, în cele din urmă, va putea să oprească în loc sau să accelereze goana sa de-a lungul dimensiunii Timp, sau chiar să se întoarcă şi să călătorească înapoi?

— Oh, **asta,** începu Filby, e cu totul…

— De ce nu? zise Exploratorul Timpului.

— E împotriva raţiunii, zise Filby.

— Care raţiune? zise Exploratorul Timpului.

— Poţi să-mi demonstrezi cu fel de fel de argumente că negrul este alb, zise Filby, dar nu mă vei convinge niciodată.

— Se prea poate, zise Exploratorul Timpului. Dar cred că acum aţi început să înţelegeţi obiectul cercetărilor mele în geometria tetradimensională. E multă vreme de când aveam doar o idee vagă despre o maşină…

— Pentru a călători în Timp! exclamă Bărbatul Foarte Tânăr.

— Care ar călători indiferent în orice direcţie a Spaţiului şi a Timpului, după dorinţa celui care o conduce.

Filby se mulţumi să râdă.

— Am şi verificat-o experimental, zise Exploratorul Timpului!

— Ar fi nespus de folositoare pentru un istoric, sugeră Psihologul. Poţi călători în trecut pentru a verifica, de exemplu, versiunea adevărată a bătăliei de la Hastings[1]!

— Nu crezi că ai atrage atenţia? zise Medicul. Strămoşii noştri nu prea tolerau anacronismele.

— Ai putea să înveţi limba greacă chiar din gura lui Homer sau Platon, reflectă Bărbatul Foarte Tânăr.

— În care caz vei fi trântit la examen. Savanţii germani au perfecţionat atât de mult limba greacă!

— Şi apoi, mai este şi viitorul, zise Bărbatul Foarte Tânăr. Gândiţi-vă! Poţi să-ţi plasezi toţi banii la o bancă, să-i laşi să acumuleze dobânzi, şi să alergi către viitor.

— Pentru ca să descoperi o societate, zisei eu, clădită pe o bază strict comunistă.

— Alcătuită din tot felul de teorii fanteziste! adăugă Psihologul.

— Da, aşa mi s-a părut şi mie, aşa că n-am vorbit niciodată despre maşină până la…

— Verificarea experimentală! strigai eu. Ai de gând să verifici asia?

— Experienţa! strigă Filby, care începuse să se plictisească.

— În orice caz, hai să-ţi vedem experienţa, zise Psihologul, deşi ne dăm seama că totul nu e decât o farsă.

Exploratorul Timpului privi în jur, la noi, zâmbind. Apoi, continuând să zâmbească şi înfundându-şi mâinile în buzunarele pantalonilor, ieşi încet din odaie şi îi auzirăm papucii târşâind prin lungul coridor care ducea la laboratorul său.

Psihologul privi spre noi.

— Mă întreb ce-o mai fi născocit?

— Vreo scamatorie sau cam aşa ceva, zise Medicul, iar Filby încercă să ne povestească despre un prestidigitator pe care îl văzuse la Burslem, dar, înainte de a-şi termina introducerea, Exploratorul Timpului se înapoie, aşa că anecdota lui Filby rămase în aer.

II. MAŞINA

Obiectul pe care Exploratorul Timpului îl ţinea în mână era un mecanism strălucitor, metalic, de o

construcţie foarte delicată, cu puţin mai mare decât un ceas obişnuit. Unele resorturi erau de fildeş, altele dintr-o substanţă cristalină şi transparentă. Din acest moment trebuie să mă exprim foarte clar, căci tot ceea ce urmează — în afară, doar, de cazul când acceptăm explicaţiile lui — este un fenomen absolut inexplicabil. Luă una din măsuţele octogonale care erau împrăştiate prin toată odaia şio aşeză lângă foc, cu două picioare pe covoraşul din faţa căminului; Pe această masă puse mecanismul. Apoi îşi trase un scaun şi se aşeză. Singurul obiect care se mai afla pe masă era o mică lampă cu abajur, a cărei lumină vie cădea din plin pe mecanism. Împrejur, mai erau vreo duzină de lumânări, două pe policioara căminului în sfeşnice de bronz şi alte câteva în candelabre, aşa încât odaia era strălucitor iluminată. Eu mă instalasem într-un fotoliu scund, foarte aproape de foc, şi îl trăsesem cât mai în faţă, în aşa fel încât să fiu aproape, între Exploratorul Timpului şi cămin. Filby şedea în spatele lui, privindu-i peste umăr. Medicul şi Primarul din Provincie îl priveau în profil dinspre dreapta. Psihologul din stânga. Bărbatul Foarte Tânăr stătea în picioare în spatele Psihologului. Toţi eram cu atenţia încordată. Mi-e imposibil să cred că, în asemenea condiţii, ar fi fost cu putinţă să ni se prezinte vreo scamatorie, oricât de subtil ar fi fost concepută şi oricât de îndemânatic ar fi fost executată.

Exploratorul Timpului privi mai întâi spre noi, apoi spre mecanism.

— Ei bine, zise Psihologul.

— Această jucărie, zise Exploratorul Timpului, rezemându-şi coatele pe masă şi împreunându-şi palmele deasupra aparatului, este numai un simplu model. Este proiectul meu pentru o maşină de călătorit în Timp. Observaţi că se prezintă destul de ciudat, iar bara aceasta are un aspect aparte, sclipitor, ca şi cum ar fi oarecum ireală. Arătă cu

degetul bara. Iată, aici este o mică manetă albă, aici este încă una.

Medicul se ridică de pe scaun şi cercetă obiectul.

— E frumos construit, spuse el.

— Mi-a luat doi ani ca să-l confecţionez, replică Exploratorul Timpului. Apoi, după ce toţi imitară pe Medic, ne spuse: Aş vrea să înţelegeţi limpede că această manetă, atunci când este apăsată, trimite maşina să lunece în viitor, iar aceastălaltă o poate mişca în sens invers. Şeaua aceasta este scaunul pe care va sta Exploratorul Timpului. Acum voi apăsa pârghia şi maşina va porni. Se va şterge din faţa voastră, va trece în viitor şi va dispare. Priviţi bine la ea. Priviţi de asemenea şi la masă, şi asiguraţi-vă că nu este la mijloc nicio scama-torie. Nu vreau să prăpădesc acest model şi apoi să mi se spună că sunt un şarlatan.

Se făcu o pauză cam de un minut. Psihologul fu gata sil mi spună ceva, dar se răzgândi. Apoi Exploratorul Timpului întinse degetul spre manetă.

— Nu, zise el deodată. Dă-mi mâna dumitale.

Şi, întorcându-se către Psiholog, îi apucă mâna şi îi spuse să întindă degetul arătător. Aşa că însuşi Psihologul fu cel care trimise modelul Maşinii Timpului în călătoria ei fără sfârşit. Am văzut cu toţii cum a apăsat pe manetă. Sunt absolut sigur că n-a fost posibilă nicio scamatorie. S-a iscat ca o suflare de vânt şi lumina lămpii a pâlpâit. Una dintre lumânările de pe policioară se stinse şi mica maşină se răsuci brusc, deveni nedesluşită, se văzu ca o fantomă, timp de o secundă poate, ca un vârtej de fildeş şi de alamă vag lucitoare; şi, apoi. Dusă a fost — dispăru! În afară de lampă, pe masă nu se mai vedea nimic.

Am rămas cu toţi tăcuţi timp de un minut. Apoi Fâlby spuse:

— Să fiu al naibii!…

Psihologul îşi reveni din stupoare şi se uită brusc sub masă. Văzându-l, Exploratorul Timpului

izbucni în râs.

— Ei? zise el către Psiholog. Apoi, ridicându-se, se îndreptă către cutia cu tutun de pe policioară şi, întorcându-ne spatele, începu să-şi umple pipa.

Ne-am uitat uimiţi unii la alţii.

— Ascultă, zise Medicul, vorbeşti într-adevăr serios? Crezi într-adevăr că maşina a pornit să călătorească în Timp?

— Desigur, zise Exploratorul Timpului, aplecându-se să ia, cu un beţişor, foc din cămin. Apoi se întoarse, în timp ce aprindea pipa, şi-l privi pe Psiholog drept în faţă. (Psihologul, pentru a dovedi că nu era tulburat, îşi luă o ţigară de foi, încercând s-o aprindă fără să-i taie vârful.)

— Ba, mai mult, am şi o maşină mare, aproape terminată, acolo — arătă către laborator — şi când va fi gata, am de gând să fac eu însumi o călătorie.

— Vrei să spui că maşina pe care am văzut-o călătoreşte în viitor? zise Filby.

— În viitor sau în trecut — ca să spun drept, nu ştiu bine unde.

După un răstimp, Psihologul avu o inspiraţie:

— Dacă totuşi s-a dus undeva, probabil ca s-a dus în trecut, zise el.

— De ce? întrebă Exploratorul Timpului.

— Pentru că bănuiesc că nu s-a mişcat în spaţiu, şi dacă ar fi plecat în viitor ar fi şi acum aici, întrucât ar fi trecut şi prin clipa de fată.

— Dar, zisei eu, dacă ar fi plecat în trecut ar fi fost vizibilă atunci când am intrat pentru prima oară în această odaie; şi joia trecută, când am fost aici; şi joia dinainte; şi aşa mai departe!

— O obiecţie serioasă, remarcă Primarul din Provincie, cu un aer de imparţialitate, intorcându-se spre Exploratorul Timpului.

— De fel, zise Exploratorul Timpului şi, adresându-se Psihologului: Gândeşte-te. ***Dumneata*** poţi explica asta. Este o reprezentare sub pragul cunoaşterii, ştii, reprezentare diluată.

— Desigur, zise Psihologul, şi ne lămuri. Este un lucru elementar în psihologie. Ar fi trebuit să mă gândesc mai înainte. E destul de limpede, şi susţine de minune paradoxul. Nu putem vedea această maşină şi nici n-o putem percepe, după cum nu putem vedea nici spiţa unei roţi care se învârteşte, sau glontele care zboară prin aer. Dacă trece prin timp de cincizeci sau de o sută de ori mai repede decât mergem noi, dacă străbate un minut în timp ce noi străbatem o secundă, impresia pe care o produce va fi desigur de cincizeci de ori sau de o sută de ori mai rapidă decât aceea pe care ar produce-o dacă n-ar călători în timp. Este destul de simplu. Îşi plimbă palma pe locul unde fusese maşina. Vedeţi? zise el, râzând.

Am rămas câteva clipe privind la masa goală. Apoi Exploratorul Timpului ne întrebă ce părere avem despre cele petrecute.

— În seara asta pare destul de plauzibil, zise Medicul; dar aşteaptă până mâine. Aşteaptă să apară bunul simţ al dimineţii.

— Vreţi să vedeţi şi adevărata Maşină a Timpului? întrebă Exploratorul Timpului. Şi, spunând aceasta, luă lampa într-o mână şi, de-a lungul coridorului, prin care sufla vântul, ne conduse până la laboratorul său. Parcă văd şi acum lumina pâlpâitoare, conturul capului său mare şi straniu, dansul umbrelor, aşa cum îl urmam cu toţii, nedumeriţi dar şi neîncrezători, şi cum acolo, în laborator, am contemplat un exemplar mult mai mare decât micul mecanism pe care îl văzuserăm dispărând de sub ochii noştri. Uncie părţi ale maşinii erau din nichel, altele din fildeş, iar altele fuseseră cu siguranţă şlefuite sau tăiate din cristal de stâncă. Aparatul era aproape gata, dar manelele răsucite, de cristal, zăceau neterminate pe o bancă, alături de câteva plăci acoperite cu desene. Am ridicat o placă, vrând să o privesc mai aproape. Părea să fie din cuarţ.

— Ascultă, zise Medicul, chiar vorbeşti serios? Sau totul nu-i decât o scamatorie — ca fantoma pe care ne-ai arătat-o anul trecut, de Crăciun?

— Cu această maşină, zise Exploratorul Timpului, ţinând lampa ridicată, am de gând să explorez Timpul. E limpede? În viaţa mea n-am fost mai serios ca acum.

Niciunul din noi n-a ştiut ce să spună.

Am întâlnit, pe deasupra umărului Medicului, privirea lui Filby şi el îmi făcu, solemn, cu ochiul.

III. EXPLORATORUL TIMPULUI SE ÎNTOARCE

Cred că, pe atunci, niciunul dintre noi nu prea credea tn Maşina Timpului. Adevărul este că Exploratorul Timpului era unul dintre oamenii prea abili pentru a fi crezuţi: simţeai totdeauna că nu sesizezi tot ce esteân jurul lui; totdeauna bănuiai vreo rezervă subtilă, vreo ingeniozitate care pândea din dosul sincerităţii lui aparente. Dacă Filby ne-ar fi arătat modelul şi ne-ar fi explicat problema, întrebuinţând chiar cuvintele Exploratorului Timpului, fată de el am fi arătat mult mai puţin scepticism. I-am fi ghicit de îndată intenţiile: şi un măcelar poate să-l înţeleagă pe Filby. Dar Exploratorul Timpului avea multe ciudăţenii în felul lui de a fi şi nu ne puteam încrede în el. Lucruri care ar fi făcut faima unui om mai puţin abil decât el păreau înşelătorii în mâna lui. Este o greşeală să faci totul cu prea multă uşurinţă. Oamenii care îl priveau cu seriozitate n-au fost niciodată prea siguri de comportarea lui: erau oarecum conştienţi că a-ţi pune în joc reputaţia pentru el era ca şi cum ai mobila odaia copiilor cu obiecte făcute din porţelan fin. Astfel că nu cred ca vreunul dintre noi să fi vorbit prea mult despre explorarea timpului, în intervalul dintre joia aceea şi următoarea, cu toate că ideea ciudatei călătorii trecea, fără

îndoială, prin minţile celor mai mulţi dintre noi: şi plauzibilitatea ei, dar şi tot ceea ce avea de necrezut din punct de vedere practic, pe lângă anacronismul şi confuzia pe care le conţinea, în ceea ce mă priveşte, eram îndeosebi preocupat de trucul efectuat cu modelul. Îmi amintesc că am discutat despre aceasta cu Medicul, pe care l-am întâlnit vineri la cercul adepţilor lui Linné.[2] Mi-a spus că văzuse ceva asemănător la Tübingen[3] şi acorda foarte multă importanţă faptului că se stinsese lumânarea. Dar nu putea să explice în ce mod se executase scamatoria.

Joia următoare m-am dus din nou la Richmond — cred că eram unul dintre oaspeţii cei mai constanţi ai Exploratorului Timpului — şi, ajungând târziu, am găsit patru sau cinci bărbaţi adunaţi în salon. Medicul şedea în picioare în faţa căminului, cu o foaie ele hârtie într-o mână şi cu ceasul în cealaltă. M-am uitat în jur după Exploratorul Timpului.

— E şapte şi jumătate acum, zise Medicul. Cred că ar fi mai bine să ne aşezăm la masă.

— Unde-i… întrebai eu, numind pe gazda noastră.

— Abia acum ai venit? S-a petrecut ceva ciudat. Este silit să întârzie. Mă roagă, în acest bileţel, să ne aşezăm la masă la ora şapte, dacă el nu s-a înapoiat până atunci. Adaugă că ne va explica totul când va fi aici.

— Ar fi păcat să lăsăm cina să se răcească, zise Editorul unui bine-cunoscut ziar; şi, la aceste vorbe, Medicul sună clopoţelul.

Psihologul era singura persoană, în afară de Doctor şi de mine, care asistase la reuniunea precedentă. Ceilalţi erau Blank, Editorul menţionat mai sus, un oare-care ziarist şi un alt personaj — un om timid, tăcut, cu barbă — pe care nu-l cunoşteam şi care, după cât am remarcat, nu a deschis niciodată gura în cursul serii. La masă s-au făcut diferite presupuneri în legătură cu absenţa

Exploratorului Timpului, iar eu am sugerat, pe jumătate în glumă, eventualitatea unei călătorii în limp. Editorul a cerut explicaţii, iar Psihologul i-a oferit o relatare sumară a „paradoxului şi ingenioasei scamatorii" la care fuseserăm martori cu o săptămână mai înainte. În mijlocul povestirii sale, uşa dinspre coridor se deschise fără zgomot. Eram aşezat cu faţa spre uşă şi am fost primul care am văzut-o deschizându-se.

— ***Hallo!*** am spus. În sfârşit!

Uşa se deschise mai larg, şi Exploratorul Timpului apăru în faţa noastră. Am scos un strigăt de surpriză.

— Doamne sfinte! Omule, ce s-a întâmplat? strigă Medicul, văzându-l şi el. Toţi cei de la masă întoarseră capul spre uşă.

Era într-o stare jalnică. Haina era prăfuită şi murdară, mânjită cu pete verzi pe mâneci; părul în dezordine era, după câte mi s-a părut mie, mai încărunţit — fie de praf şi murdărie, fie pentru că îşi schimbase într-adevăr culoarea. Faţa îi era palidă, ca de cadavru; pe bărbie avea o tăietură roşcată — o tăietură pe jumătate închisă; expresia lui era răvăşită şi obosită, exprimând o suferinţă intensă. Ezită un moment în prag, ca şi cum ar fi fost orbit de lumină. Apoi intră în odaie.

Păşea şchiopătând ca un vagabond pe care îl dor picioarele. Îl priveam în tăcere, aşteptând să vorbească.

Fără să spună, însă, vreo vorbă, el se apropie cu greu de masă şi făcu un gest către sticla cu vin. Editorul umplu un pahar şi i-l întinse. Îl goli şi păru că se simte mai bine, căci privi jur-împrejurul mesei şi pe faţă îi flutură umbra vechiului său zâmbet.

— Ce ţi s-a întâmplaţ, omule? întrebă Doctorul. Exploratorul Timpului păru că nu aude.

— Nu vă deranjaţi din pricina mea, zise el, articulând cu greu cuvintele. Mă simt bine.

Se opri, întinse din nou paharul, pentru a-i fi umplut, şi-l goli dintr-o sorbitură.

— E bun, zise el. Ochii începură să-i strălucească şi o uşoară culoare îi reveni în obraji. Privirea îi trecu peste feţele noastre, cu o vagă încuviinţare, şi apoi se roti în jurul odăii calde şi confortabile. După aceea vorbi din nou, rostind la fel de greu cuvintele: Mă duc să mă spăl şi să mă îmbrac, şi apoi cobor să vă explic totul… Puneţi-mi şi mie deoparte o bucată din friptura asta de berbec. Sunt lihnit după o bucată de carne.

Îşi aruncă privirea către Editor, care era un oaspete mai puţin obişnuit, şi îi ură bun sosit în casa lui. Editorul începu să formuleze o întrebare.

— Vă răspund îndată, zise Exploratorul Timpului. Sint… Într-un hal! Un minut şi sunt gata.

Puse paharul pe masă şi se îndreptă spre uşa care ducea la etaj. Am observat din nou că şchiopăta şi călca fără să facă zgomot. Ridicându-mă de pe scaun, m-am uitat, pe când ieşea, la picioarele lui. Nu era încălţat decât cu o pereche de ciorapi zdrenţuiţi şi plini de sânge. Apoi uşa se închise în urma lui. Era cât pe-aci să-l urmez, dar mi-am amintit cât de mult detesta atenţia acordată persoanei sale. Pentru câteva momente mi se făcu în minte un gol.

— „Extraordinara comportare a unui eminent savant”, îl auzii pe Editor, exprimându-se (după cum îi era obiceiul) în titluri de ziar.

Această observaţie mi-a readus atenţia la cei adunaţi în jurul mesei încărcate.

— Ce s-o fi întâmplat? zise Ziaristul. A făcut oare pe hamalul amator? Nu reuşesc să înţeleg.

Întâlnind privirea Psihologului, am citit pe faţa lui propria mea interpretare. M-am gândit că, urcând scările, Exploratorul Timpului şchiopăta anevoie. Nu cred că altcineva mai observase că şchiopăta.

Primul care şi-a revenit complet din uimire a fost Medicul, care a agitat imediat clopoţelul — Exploratorul Timpului nu putea să sufere ca servitorii să fie prezenţi în timpul mesei — cerând să se aducă o mâncare caldă. Mormăind, Editorul se întoarse iar la cuţit şi furculiţă, iar Omul Tăcut făcu la fel. Cina fu reluată. Pentru câtva timp, conversaţia se limită la simple exclamaţii, cu pauze de mirare; apoi Editorul nu îşi mai putu stăpâni curiozitatea.

— Oare prietenul nostru îşi completează modestul său venit făcând pe măturătorul? Sau trece prin metamorfozele lui Nabucodonosor[4]? întrebă el.

— Sunt sigur că este vorba despre povestea Maşinii Timpului, zisei eu, reluând relatarea Psihologului despre întâlnirea noastră anterioară.

Noii oaspeţi erau de-a dreptul neîncrezători. Editorul ridică obiecţii:

— Ce mai este şi cu această explorare a timpului? Un om nu se poate umple de praf tăvălindu-se într-un paradox, nu-i aşa? Apoi, pe măsură ce se convingea singur de această idee, recurse la ironie: Oare nu există perii de haine în Viitor?

Ziaristul nu voia, de asemenea, să creadă, cu niciun preţ, şi se alătură Editorului, în sarcina, destul de uşoară de altfel, de a ridiculiza întreaga poveste. Amândoi făceau parte din noua categorie de ziarişti — tineri foarte veseli şi ireverenţioşi.

— Corespondentul nostru special transmite din ziua de poimâine, tocmai spunea Ziaristul — sau mai bine zis striga — când Exploratorul Timpului reveni. Era îmbrăcat în haine obişnuite de seară şi nimic, afară doar de privirea lui răvăşită, nu mai rămăsese din aspectul care ne izbise mai înainte.

— Iată, zise Editorul râzând, amicii noştri aici de faţă spun că ai fi fost într-o călătorie în mijlocul săptămânii viitoare! Vrei să ne spui şi nouă ce

intenţii va mai avea guvernul? Cât ne ceri pentru asta?

Exploratorul Timpului se aşeză pe scaunul lui, fără să spună o vorbă. Zâmbea liniştit, aşa cum îi era felul.

— Unde-i friptura de berbec? întrebă el. Ce plăcere să înfigi din nou o furculiţă într-o bucală de carne!

— Povestirea! strigă Editorul.

— La naiba cu povestirea! zise Exploratorul Timpului. Vreau să mănânc. Nu spun o vorbă până ce nu-mi introduc o anumită cantitate de peptone în artere. Mulţumesc. Puţină sare.

— Numai o vorbă, zisei eu. Ai călătorit prin timp?

— Da, zise Exploratorul Timpului, cu gura plină, dând afirmativ din cap.

— As plăti un şiling rândul pentru o relatare ***ad litteram,*** zise Editorul

Exploratorul timpului, ciocănind în pahar cu unghia, îl împinse către Omul Tăcut; acesta, care îl privea drept în faţă, tresări brusc şi umplu paharul cu vin. Restul cinei se scurse într-o atmosferă de stinghereală. În ceea ce mă priveşte, simţeam sumedenie de întrebări pe vârful buzelor şi sunt convins că şi ceilalţi simţeau la fel. Ziaristul încercă să slăbească încordarea povestind anecdote de Hettie Potter. Exploratorul Timpului îşi consacră toată atenţia mâncării şi dădu dovadă de o foame de lup. Medicul fuma o ţigare, privindu-l pe Exploratorul Timpului printre gene. Omul Tăcut părea şi mai stângaci decât până atunci şi bea şampanie, pahar după pahar, cu regularitate şi cu hotărâre, din pură nervozitate. În cele din urmă, Exploratorul Timpului îşi împinse farfuria deoparte şi privi în jur, către noi.

— Cred că trebuie să-mi cer scuze, zise el. Muream pur şi simplu de foame. Am trecut prin clipe îngrozitoare. Întinse nuna după o ţigare de foi şi îi tăie capătul. Dar să trecem în fumoar. Este o

istorie prealungă pentru a o povesti în faţa acestor farfurii murdare. Şi, sunând, în trecere, din clopoţel, ne conduse în odaia alăturată.

— I-aţi pus la curent pe Blank, pe Dash şi pe Chose cu privire la Maşină? mă întrebă el, lăsându-se pe spate în fotoliu şi arătând către cei trei oaspeţi noi.

— Dar totul nu-i decât o absurditate, zise Editorul.

— În seara asta n-am să mă pot angaja în discuţii. N-am nimic împotrivă să vă povestesc tot ce mi s-a întâmplat, dar nu pot să mai discut. Vreau, continuă el, să vă povestesc cele ce mi s-au întâmplat, dacă doriţi, dar trebuie să vă abţineţi de la orice întrerupere. Simt nevoia să povestesc. O simt din plin. Multe vi se vor părea minciuni. Fie! Cu toate acestea, totul este adevărat — de la început până la sfârşit. Mă aflam în laborator, la ora patru, şi de atunci… am trăit opt zile… nişte zile cum niciodată n-a trăit vreo fiinţă omenească! Sunt aproape frânt, dar nu mă voi culca până ce nu vă voi împărtăşi absolut totul. Apoi mă voi duce la culcare. Deci, fără întreruperi! Sunteţi de acord?

— De acord, zise Editorul, şi ceilalţi am repetat „De acord”. Şi cu aceasta, Exploratorul Timpului îşi începu istorisirea, aşa cum am transcris-o eu, mai jos. La început, şedea rezemat în fotoliu şi vorbea ca un om obosit. După aceea, se însufleţi tot mai mult. Scriind toate acestea, îmi dau seama cu amărăciune de neputinţa condeiului — şi, mai ales, de propria mea neputinţă — de a reda calitatea povestirii. Vreau să cred că citiţi cu destulă atenţie; dar nu puteţi vedea, în cercul luminos al lămpii, faţa palidă şi sinceră a celui cc vorbea şi nici nu puteţi auzi intonaţia vocii sale. Nu puteţi şti cum oglindea expresia feţei sale toate fazele povestirii! Cei mai mulţi dintre noi, cei ce ascultam, eram în umbră, deoarece lumânările din fumoar nu fuseseră aprinse, şi numai faţa Ziaristului şi picioarele Omului Tăcut, de la

genunchi în jos, erau în lumină. La început, priveam când şi când unul la altul. După un timp am încetat să ne mai privim, urmărind numai figura Exploratorului Timpului.

IV. CĂLĂTORIND ÎN TIMP

— Joia trecută le-am vorbit unora dintre dumneavoastră despre principiile Maşinii Timpului şi le-am şi arătat-o, neterminată, în atelier. Acolo este şi acum. Puţin uzată de drum, este adevărat: una dintre manetele de fildeş este crăpată, iar o şină de alamă s-a îndoit, dar restul este destul de solid. Speram s-o termin vineri; dar vineri, când montarea era aproape gata, am constatat că una din barele de nichel era exact cu un ***inch*** mai scurtă şi a trebuit s-o construiesc din nou; aşa că totul nu a fost gata decât azi dimineaţă. Astăzi, la ora zece, prima Maşină a Timpului şi-a început cariera. Am examinat-o pentru ultima dată, am încercat din nou toate şuruburile, am mai pus o picătură de ulei pe bara de cuarţ, şi m-am aşezat în şa. Presupun că un sinucigaş, ţinându-şi pistolul lipit de tâmplă, încearcă aceeaşi curiozitate faţă de ceea ce va urma, cum am simţit şi eu în clipa aceea. Am apucat cu o mână maneta de pornire şi cu cealaltă pe cea de oprire, am apăsat pe prima, şi aproape imediat pe a doua. Am avut impresia că mă clatin; o senzaţie de cădere, ca într-un coşmar; şi, privind în jurul meu, am văzut laboratorul exact ca mai înainte. Se întâmplase oare ceva? O clipă am crezut că mintea mă înşelase. Apoi am observat ceasul. O clipă mai înainte, după cum mi s-a părut, arăta ora zece şi câteva minute: acum era aproape trei şi jumătate!

Am respirat adânc, am strâns dinţii, am apucat maneta de pornire cu amândouă mâinile şi am împins-o înainte, cu o smucitură. Laboratorul deveni neguros şi apoi se întunecă. Doamna Watchett intră şi trecu, fără să pară că mă vede,

spre uşa care dădea în grădină. Presupun că i-a trebuit cam un minut pentru a traversa încăperea, dar mie mi se păru că ţâşneşte prin odaie ca o rachetă. Am apăsat maneta până la refuz. Se făcu noapte, ca şi cum ai fi stins lampa şi în clipa următoare se lumină de ziuă. Laboratorul deveni neguros şi întunecat, tot mai întunecat. A doua noapte veni iar, neagră, apoi se făcu din nou ziuă, din nou noapte, din nou ziuă, din ce în ce mai repede. Un murmur ameţitor îmi umplea urechile, şi o confuzie stranie, mută, coborî asupra minţii.

Mi-e teamă că nu pot să exprim senzaţiile atât de singulare ale călătoriei în timp. Ele sunt extrem de neplăcute. Simţi exact aceeaşi stare pe care o ai la ***montagnerusse***[5] — de precipitare direct în jos! Aveam, de asemenea, şi presimţirea unei iminente ciocniri. Pe măsură ce continuam, nopţile urmau zilelor ca bătăile unei aripi negre. Imaginea tulbure a laboratorului părea acum că se şterge din faţa mea şi vedeam cum soarele urcă iute pe cer, dându-i ocol în fiecare minut, şi fiecare minut însemna o zi. Am presupus că laboratorul fusese distrus şi eu mă aflam în aer liber. Aveam o impresie nelămurită de urcuş, dar mergeam prea repede pentru a-mi mai da seama de mişcarea lucrurilor din jur. Mersul celui mai încet melc era mult prea rapid pentru mine. Succedarea scânteietoare a întunericului şi luminii erau extrem de dureroase pentru ochi. Apoi, în întunericul intermitent, am văzut luna trecând cu repeziciune prin toate pătrarele, de la lună nouă şi până la lună plină, şi am zărit, licărind slab, stelele care se roteau. Apoi, pe măsură ce îmi continuam drumul, cu viteză din ce în ce mai mare, palpitaţia zilelor şi a nopţilor se topi într-un cenuşiu continuu; cerul căpătă o minunată nuanţă de albastru închis, o culoare splendidă şi luminoasă că aceea a unui început de crepuscul; rotindu-se, soarele deveni o fâşie de foc, un arc strălucitor în spa-ţiu, iar luna o panglică mai palidă, fluturătoare; nu mai vedeam

stelele, ci doar, când şi când, câte un cerc mai strălucitor ce tremura pe bolta albastră.

Peisajul era neguros şi vag. Mă aflam tot pe coasta dealului pe care este acum această casă şi spinarea dealului se ridica cenuşie şi întunecată în faţa mea. Vedeam copacii crescând şi transformându-se, ca nişte nori de abur, când cafenii, când verzi: creşteau, se întindeau, se frângeau şi dispăreau. Vedeam clădiri uriaşe ridicându-se neclare şi frumoase, şi dispărând ca un vis. Întreaga suprafaţă a pamântului părea schimbată — topindu-se şi curgând sub ochii mei. Micile indicatoare de pe cadranele ce marcau viteza se învârteau din ce în ce mai repede. Atunci am observat că brâul soarelui se legăna în sus şi în jos, din solstiţiu în solstiţiu, într-un minut sau chiar mai puţin, şi că, deci, mersul meu era de peste un an pe minut; şi minut de minut zăpada albă ţâşnea pe tot pământul, şi dispărea, urmată de verdele deschis şi de scurtă durată al primăverii.

Senzaţiile neplăcute, încercate la plecare, erau acum mai puţin acute. Până la urmă, se transformară într-un fel de euforie nervoasă? Remarcam, totuşi, o mişcare neregulată a maşinii, pe care nu mi-o puteam explica. Dar mintea îmi era prea confuză pentru ca să mai dau vreo atenţie acestei mişcări, aşa că m-am năpustit în viitor, cu o pornire de nebunie care creştea mereu în mine. La început, abia dacă mă gândeam la oprire, abia dacă mă mai gândeam la altceva decât la aceste senzaţii noi. Apoi o nouă serie de impresii îşi făcură loc în mintea mea — curiozitate amestecată cu spaimă — până când în ccle din urmă puseră cu totul stăpânire pe mine. Ce stranie dezvoltare a omenirii, ce miraculoase progrese faţă de civilizaţia noastră rudimentară, gândeam eu, trebuie că mi se vor înfăţişa când voi ajunge să privesc de aproape lumea aceasta nelămurită şi iluzorie care alerga şi se transforma sub ochii mei! Vedeam ridicându-se în jurul meu monumentele

unei măreţe şi splendide arhitecturi, mai masive decât orice clădire din vremurile noastre, şi totuşi, după cât se părea, zidite doar din luciri şi neguri. Vedeam un verde bogat aşternându-se pe coasta dealului şi rămânând mereu acelaşi, fără ca vreo iarnă să-l întrerupă. Chiar şi prin vălul confuz care mă înconjura, pământul părea foarte fru-mos. Aşa că am început să mă gândesc la oprirea măşinii.

Riscul principal consta în a întâlni vreun obiect oarecare în spaţiul pe care îl ocupam eu şi maşina. Atâta timp cât călătoream cu mare viteză prin timp, aceasta nu avea aproape nicio importanţă: eram, ca să zic aşa, dematerializat — mă furişam ca un abur prin golurile substanţelor pe care le întâlneam! Dar, când aş fi oprit, puteam să fiu zdrobit, moleculă cu moleculă, în materia care ar fi stat în calea mea; însemna ca atomii corpului meu să fie puşi într-un contact atât de strâns cu aceia ai obstacolului, încât ar fi rezultat o violentă reacţie chimică — poate chiar o puternică explozie — şi aş fi fost aruncat, eu şi aparatul meu, în afara oricăror dimensiuni posibile — în Necunoscut. Această eventualitate mi-a venit în minte de nenumărate ori în timp ce construiam aparatul; dar atunci o acceptasem de bunăvoie, ca pe un risc inevitabil — unul dintre riscurile pe care trebuia să mi le asum! Dar acum, când riscul nu mai putea fi oco-lit, nu-l mai vedeam în aceeaşi lumină optimistă. Adevărul este că, pe nesimţite, ciudăţenia absolută a tot ce se întâmpla, zguduiturile şi vibraţiile enervante ale maşinii, şi mai ales senzaţia de cădere prelungită îmi copleşiseră nervii. Îmi spuneam că n-am să mă mai pot opri niciodată şi, într-un acces de impetuozitate, am hotărât să mă opresc imediat. Cu o nerăbdare de nebun, am împins maneta până la capăt, şi atunci, brusc, maşina s-a dat peste cap, iar eu am fost azvârlit cu putere în aer.

Aveam în urechi bubuitul unui tunet. Cred că am rămas ameţit câteva clipe. O grindină

nemiloasă răpăia în jur, iar eu m-am trezit pe un covor de iarbă moale, în faţa maşinii răsturnate. Totul încă mai părea cenuşiu, dar am constatat că vâjâitul din urechi dispăruse. Am privit în jur. Mă aflam, după cum mi s-a părut, într-o grădină, pe o mică pajişte, înconjurată de boschete de rododendroni, şi florile mov şi purpurii cădeau ca ploaia sub ropotul grindinei. Ţopăind şi dansând, grindina atârna ca un mic nor deasupra maşinii, şi se târa pe pământ ca fumul. În câteva clipe eram ud până la piele. „Frumoasă ospitalitate”, mi-am spus eu, „faţă de un om care a călătorit ani nenumăraţi pentru ca să vă vadă”.

Apoi m-am gândit că era o prostie să rămân nemişcat în ploaie. M-am ridicat şi am privit în preajmă. O figură uriaşă, sculptată după cât se părea într-o piatră de culoare albă, se arăta nelămurit dincolo de rododendroniprin ceaţa aversei. Tot restul lumii rămânea încă invizibil.

Ar fi greu să descriu senzaţiile pe care le trăiam. Când pânza grindinei s-a mai subţiat, am văzut mai lămurit figura cea albă. Era un adevărat colos, căci un mesteacăn argintiu abia îi atingea umărul. Era tăiat în marmoră albă, şi semăna oarecum cu un sfinx înaripat, dar aripile, în loc să fie îndoite vertical în cele două părţi, erau întinse, astfel încât părea că planează. Piedestalul părea a fi din bronz şi era acoperit de cocleală. Din întâmplare, avea faţa întoarsă spre mine; ochii fără vedere păreau că mă privesc; pe buze avea umbra uşoară a unui zâmbet. Era foarte ros de vreme, şi asta îi dădea un aer bolnăvicios, neplăcut. Am stat câtva timp privind la el — jumătate de minut, sau, poate, jumătate de oră. Părea că înaintează sau se dă înapoi, după cum grindina cădea mai deasă sau mai rară în faţa lui. În cele din urmă mi-am luat pentru o clipă ochii de la sfinx şi am văzut că perdeaua de grindină se subliase de tot, iar cerul se lumina, promiţând lumina soarelui.

Am privit din nou la forma albă ce şedea ghemuită şi, deodată, mi-am dat seama de toată temeritatea călătoriei mele. Oare ce va apare înaintea mea când perdeaua de ceaţă se va risipi cu totul? Oare cum vor arăta oamenii? Dacă cruzimea devenise un sentiment general? Dacă, în acest interval, rasa îşi pierduse umanitatea şi se transformase în ceva inuman, lipsit de sentimente, şi de o forţă neînchipuită? Eu puteam să le par vreun animal sălbatic, preistoric, cu atât mai oribil şi mai dezgustător cu cât exista o asemănare între noi — o fiinţă josnică, pe care trebuiau s-o ucidă imediat.

Am distins, apoi, nişte forme vaste — clădiri imense cu parapete complicate şi coloane înalte, pe dealul împădurit ce se târa întunecat în faţa mea, prin furtuna care îşi dădea sfârşitui. M-a cuprins o spaimă cumplită. M-am întors, desperat, către Maşina Timpului şi m-am străduit din răsputeri s-o pun din nou pe picioare. În acest timp, săgeţile soarelui ţâşniră printre norii furtunii. Aversa cenuşie fu izgonită şi se risipi ca veşmântul iluzoriu al unei fantome. Deasupra mea, pe albastrulintens al cerului de vară dispăreau învolburându-se câteva fâşii de nori plumburii. Marile clădiri din jurul meu se înălţau limpede şi desluşit, strălucind de umezeala furtunii, împodobite cu alb de pietrele netopite ale grindinei, adunate de-a lungul pereţilor. Mă simţeam gol, într-o lume ciudată. Mă simţeam cum s-ar simţi poate o pasăre în aerul limpede, ştiind că deasupra ei zboară uliul, gata să se năpustească. Frica mi se transformă într-o adevărată frenezie. Am respirat adânc, mi-am încleştat dinţii, şi am pornit din nou, cu înverşunare, să împing maşina cu mâinile şi cu genunchii. Ea cedă eforturilor mele desperate şi se întoarse la locul ei, izbindu-mă cu putere în bărbie. Cu o mână pe şa şi cu alta pe manetă, am rămas aşa, gâfâind din greu, gata să mă urc din nou în maşină.

Dar, odată recâştigată posibilitatea unei retrageri prompte, mi-a revenit şi curajul. Am privit cu mai multă curiozitate şi cu mai puţină teamă la acea lume din viitorul îndepărtat. Într-o deschidere circulară, sus, pe zidul clădirii celei mai apropiate, am văzut un grup de fiinţe înveşmântate în haine bogate şi suple. Mă zăriseră, căci aveau feţele îndreptate spre mine.

Apoi ani auzit voci care se apropiau. Printre tufişu-rile de lângă Sfinxul Alb se zăreau capetele şi umerii unor oameni ce veneau în fugă. Unul dintre ei ieşi pe o cărare ce ducea drept spre mica pajişte pe care mă aflam. Era o fiinţă firavă — abia dacă trecea de patru picioare[6] înălţime — înveşmântată într-o tunică purpurie, cu talia încinsă de un brâu de piele. Purta sandale sau coturni — n-am putut să-mi dau seama ce anume — pulpele îi erau goale până la genunchi, şi avea capul descoperit. Observând-o, mi-am dat seama pentru prima dată cât de cald era aerul

M-a izbit frumuseţea şi graţia acestei fiinţe, nespus de plăpânde. Roşeaţa obrajilor îmi amintea acel frumos tip de ftizie — frumuseţea hectică despre care am auzit vorbindu-se de atâtea ori. La vederea acestei fiinţe mi-am recăpătat, dintr-o dată, încrederea. Mi-am luat mâinile de pe maşină.

V. ÎN ERA DE AUR

După câteva clipe ne aflam faţă în faţă, eu şi acest om fragil din viitor. Veni drept spre mine şi îmi zâmbi, privindu-mă în ochi. Absenţa oricărui semn de teamă în comportarea sa mă izbi de la prima privire. Se întoarse spre ceilalţi doi, care îl urmau, şi le vorbi într-o limbă ciudată, dulce şi melodioasă.

Mai veniră şi alţii, şi în scurt timp se afla în jurul meu un mic grup, poate opt sau zece din aceste fiinţe graţioase. Unul dintre ei mi se adresă. Îmi trecu prin minte ideea, destul de ciudată, că

vocea mea era prea aspră şi prea gravă pentru ei. Astfel încât am dat doar din cap, şi arătându-le urechile, am mai dat de câteva ori. El se mai apropie cu un pas, ezită o clipă, şi îmi atinse mâna. Apoi am simţit alte câteva tentacule mici şi moi, pe spate şi pe umeri. Voiau să se asigure că sunt real. În această tentativă n-am văzut absolut nimic alarmant. Într-adevăr, în aceste făpturi mici şi gingaşe, era ceva care îmi inspira încredere — o drăgălăşenie plină de graţie şi o oarecare nepăsare copilărească. Şi, pe lângă aceasta, păreau atât de plăpânzi, încât eram sigur că aş fi putut să-i trântesc la pământ pe toţi dintr-o dată, ca pe nişte popice. Când am văzut mâinile loc mici şi trandafirii pipăind Maşina Timpului am făcut un gest brusc, împingându-i. Nu era încă prea târziu din fericire, când m-am gândit la un pericol pe care nu-l luasem în seamă până atunci şi — apucând barele maşinii, am deşurubat micile manete care o puneau în mişcare şi le-am vârât în buzunar. Apoi m-am întors iar către ei, pentru ca să văd ce pot face ca să ne înţelegem.

Atunci, privindu-le mai de aproape trăsăturile, am văzut şi alte particularităţi în gingăşia lor asemănătoare porţelanurilor din Dresda. Părul, căzând în bucle uniforme, se termina brusc la gât şi la obraji; pe faţă nu aveau nici cea mai mică urmă de barbă, iar urechile erau extrem de mici. Gura era de asemenea mică, bu-zele subţiri, de un roşu aprins, iar bărbia era ascuţită la vârf. Ochii erau mari şi blânzi; şi — ar putea să pară o dovadă de vanitate din partea mea — mi-am dat seama chiar de atunci că le lipsea o mare parte din interesul la care m-aş fi aşteptat.

Deoarece ei nu făceau niciun efort să comunice cu mine, ci doar stăteau pur şi simplu în jurul meu zâmbind şi vorbind între ei, cu un gungurit moale, am început eu conversaţia. Am arătat către Maşina Timpului şi către mine. Apoi, gândindu-mă o clipă cum să exprim ideea de Timp, am arătat către

Soare. Imediat una dintre ciudatele făpturi, mică şi graţioasă, cu un veşmânt în carouri roşii şi albe, mi-a imitat gestul şi, spre marea mea uimire, imită apoi bubuitul tunetului.

O clipă am rămas încremenit, deşi sensul gestului era destul de limpede. Pe neaşteptate mi-a răsărit în minte întrebarea: aveam oare de-a face cu nebuni? Cu greu vă puteţi imagina cât eram de uluit. După cum ştiţi, am crezut întotdeauna că oamenii din anul optsute două mii şi ceva vor fi neînchipuit de mult mai avansaţi decât noi în ştiinţă, artă, în orice domeniu. Şi iată că unul dintre ei îmi pune deodată o întrebare care denota că este de nivelul intelectual al unui copil de cinci ani de la noi — mă întreabă, de fapt, dacă coborâsem din Soare, o dată cu tunetul! Aceasta m-a făcut să-mi completez prima impresie în legătură cu îmbrăcămintea lor, cu membrele lor fragile şi trăsăturile lor plăpânde. Un val de dezamăgire îmi năvăli în minte. În momentul acela simţeam că Maşina Timpului fusese construită în zadar.

Am dat afirmativ din cap, am arătat spre Soare, şi le-am imitat atât de bine bubuitul trăsnetului, încât s-au înspăimântat. S-au dat cu câţiva paşi înapoi şi s-au înclinat. Apoi unul dintre ei a venit, râzând, către mine, cu o ghirlandă de flori frumoase, cu totul necunoscute pentru mine, punându-mi-o în jurul gâtului. Gestul a fost primit de ceilalţi cu aprobări melodioase: şi îndată au început cu toţii să alerge încoace şi încolo după flori, aruncându-le râzând asupra mea, până când am fost aproape înăbuşit sub maldărul de flori. Dumneavoastră, care nu aţi văzut niciodată ceva asemănător, cu greu vă puteţi imagina câte flori delicate şi minunate au creat nenumă-raţii ani de grădinărie. Apoi, unul din ei a sugerat ideea că jucăria lor ar trebui expusă în clădirea cea mai apropiată, astfel încât, trecând pe lângă sfinxul de marmoră albă care mi s-a părut că mă priveşte tot timpul zâmbind de uimirea mea, am fost condus

către un vast edificiu cenuşiu din piatră, încărcat de ornamente. În timp ce mergeam cu ei mi-am adus aminte, cu un fel de irezistibilă veselie, de previziunile mele, de încrederea mea într-o posteritate profund gravă şi intelectuală.

Clădirea avea o intrare imensă şi era, în general, de dimensiuni colosale. Atenţia îmi era, fireşte, atrasă de mulţimea crescândă a omuleţilor şi de portalurile larg deschise care se căscau înaintea mea, întunecoase şi enigmatice. Impresia mea generală asupra lumii înconjurătoare care se vedea pe deasupra capetelor lor era aceea a unei risipe imense de flori şi boschete splendide, o grădină lăsată în părăsire de multă vreme şi totuşi fără buruieni. Vedeam numeroase boschete înalte, alcătuite din ciudate flori albe, măsurând cam un picior de-a curmezişul deschiderii petalelor de ceară. Creşteau împrăştiate, ca şi cum ar fi fost sălbatice, printre arbuştii pestriţi, dar, după cum am mai spus, nu le-am examinat cu atenţie. În acel moment. Maşina Timpului rămăsese părăsită pe pajişte, printre rododendroni.

Arcada portalului era împodobită cu sculpturi bogate, dar bineînţeles că n-am observat sculpturile prea de aproape. Mi s-a părut, însă, că zăresc, din treacăt, modele care sugerau vechile decoraţii fenieiene, şi m-a izbit faptul că erau foarte crăpate şi uzate de trecerea vremii. Câţiva oameni îmbrăcaţi mai luxos decât ceilalţi m-au întâmpinat în prag şi astfel am intrat, cu hainele mohorâte ale secolului al nouăsprezecelea, arătând destul de caraghios, încununat cu flori şi înconjurat de o masă învolburată de veşminte în culori vii şi de braţe albe, strălucitoare, într-un vârtej melodios de râsete şi de vorbe gălăgioase. Intrarea dădea într-o sală relativ mare tapetată într-o culoare brună. Tavanul se pierdea în umbră, iar ferestrele, în parte cu geamuri de sticlă colorată, în parte fără geamuri, lăsau să pătrundă o lumină moderată. Podeaua era alcătuită din blocuri imense dintr-un

metal alb, foarte dur — nu erau nici plăci, nici dale, ci blocuri — şi era atât de tocită, de paşii generaţiilor trecute, îmi închipui, încât era scobită adânc prin locurile pe unde probabil se umbla mai mult. Perpendicular pe lungimea încăperii erau aşezate nenumărate mese din lespezi de piatră lustruită, înălţate cu o palmă, poate, de la podea, şi pe mese tronau grămezi de fructe. În unele am recunoscut soiuri hipertrofiate de zmeură şi de portocale, dar majoritatea îmi erau cu totul necunoscute.

Printre mese erau împrăştiate o mulţime de perne. Însoţitorii mei se aşezară pe ele, făcându-mi semn şi mie să fac la fel. Cu o totală lipsă de cercmonie, începură să mănânce fructele, luându-le cu mâna, aruncând cozile şi resturile în nişte deschideri rotunde de pe marginea meselor. N-am şovăit să le urmez exemplul, căci eram însetat şi flămând. În acest timp, am examinat pe îndelete sala.

Ceea ce m-a izbit cel mai mult a fost, poate, aspectul ei de ruină. Ferestrele cu geamuri colorate, reprezentând modele geometrice, erau sparte în multe locuri, iar perdelele care atârnau peste partea de jos erau pline de praf. Colţul mesei de marmoră de lângă mine era spart. Cu toate acestea, impresia generală era de extremă bogăţie şi de pitoresc. Erau, poate, vreo două sute de oameni care mâncau în această sală, şi cei mai mulţi, aşezaţi cât puteau mai aproape de mine, mă priveau cu interes, cu ochii lor mici strălucind deasupra fructului pe care-l mâncau. Toţi erau îmbrăcaţi în acelaşi material mătăsos, moale, şi totuşi rezistent.

Fructele, în treacăt fie zis, constituiau singurul lor aliment. Aceşti oameni ai viitorului îndepărtat erau strict vegetarieni, şi cât timp am stat cu ei, în ciuda poftei de carne, a trebuit să devin şi eu fructivor. Într-adevăr, mai târziu am aflat că vitele, caii, oile, câinii dispăru-seră, ca odinioară

ihtiozaurii. Fructele erau, însă, delicioase; unul, mai ales, care se pare că era de sezon cât timp am stat acolo — un fruct făinos, format din trei lobi — era deosebit de gustos şi l-am ales drept mâncarea mea preferată. La început am fost nedumerit de toate aceste fructe şi flori ciudate, dar mai târziu am început să înţeleg valoarea lor.

Şi acum, destul despre ospăţul meu cu fructe din viitorul îndepărtat. De îndată ce mi-am potolit oarecum foamea, m-am hotărât să fac o încercare serioasă de a învăţa limba noilor mele cunoştinţe. Este evident că acesta era primul lucru pe care îl aveam de făcut. Fructele păreau a fi obiectul cel mai indicat pentru a începe, şi luând în mână unul dintre ele, am încercat o serie de sunete şi gesturi interogative. Am avut destul de multe greutăţi până am reuşit să le dau de înţeles ce voiam. La început eforturile mele au fost întâmpinate cu priviri de uimire sau cu râsete interminabile, dar, apoi, o mică fiinţă blondă păru că mi-a ghicit intenţia şi repetă un nume. După aceea au vorbit şi au comentat pe larg între ei, iar primele mele încercări de a imita sunetele armonioase ale limbii lor au provocat un val imens de hohote sincere, deşi cam nepoliticoase. Mă simţeam ca un învăţător în mijlocul unor copii, şi de aceea am insistat şi, nu după mult, aveam la dispoziţie cel puţin vreo douăzeci de substantive; apoi am trecut la pronume demonstra-tive şi chiar la verbul „a mânca”. Dar era o muncă prea lentă, şi omuleţii aceia oboseau repede şi voiau să scape de întrebările mele. Astfel încât, mai mult de nevoie, m-am hotărât să-i las să-mi dea lecţii în doze mici şi numai atunci când aveau chef de aşa ceva. A trebuit să constat destul de repede că dozele vor fi extrem de mici, că niciodată n-am întâlnit oameni mai indolenţi sau care să obosească mai lesne.

VI. AMURGUL OMENIRII

Curând am descoperit la micile mele gazde o altă ciudăţenie, şi anume indiferenţa. Veneau la mine cu strigăte nerăbdătoare de uimire, ca nişte copii, dar foarte curând încetau să mă mai examineze şi porneau după vreo altă jucărie. Masa şi încercările mele de conversaţie odată terminate, am observat pentru prima oară că aproape toţi cei care mă înconjuraseră la început nu mai erau acolo. Este ciudat, de asemenea, cât de repede am ajuns să nu-i mai bag nici eu în seamă pe aceşti omuleţi. De îndată ce mi-am potolit foamea am ieşit, pe sub marele portal, din nou la soare. Întâlneam mereu alţi oameni ai viitorului, care mă urmăreau câţiva paşi, vorbind şi râzând în jurul meu şi, după ce îmi zâmbeau şi îmi făceau gesturi prietenești, mă lăsau în voia mea.

Când am ieşit din marea sală, liniştea serii se aşternea peste lume şi totul era scăldat în lumina caldă a soarelui care apunea. La început totul mi s-a părut foarte confuz. Totul era atât de diferit de lumea pe care o ştiam — chiar şi florile. Marea clădire pe care o părăsisem era situată pe povârnişul văii unui fluviu larg, dar Tamisa se mutase cam cu o milă faţă de poziţia ei de acum. M-am hotărât să mă urc pe creasta unui deal, situat cam la o milă[7] şi jumătate depărtare, de unde puteam să am o vedere mai largă asupra planetei noastre din anul de graţie opt sute două mii şapte sute unu. Trebuie să vă spun că aceasta era data pe care o indicau micile cadrane ale maşinii mele.

Mergând, eram atent la orice impresie care ar fi putut să-mi explice starea de splendoare ruinată în care găsisem lumea — căci totul era într-adevăr ruinat. De exemplu, puţin mai sus, pe deal, era o îngrămădire de blocuri de granit, legate între ele prin mase de aluminiu, un vast labirint de ziduri prăbuşite şi mormane de dărâmături, printre care creşteau o mulţime de plante foarte frumoase în formă de pagodă — probabil urzici — dar cu frunzele minunat colorate eu cafeniu pe margine,

şi fără de ţepi. Se vedea că erau rămăşiţele părăsite ale vreunui edificiu măreţ, înălţat cu vreun scop pe care nu puteam să-l determin. Aici îmi era dat să am, mai târziu, o experienţă stranie — prima prevestire a unei descoperiri şi mai stranii — dar despre care voi vorbi la timpul nimerit.

Privind în jur, de pe o terasă pe care m-am odihnit câteva clipe, mi-am dat seama, cu un gând ce-mi apăru subit, că nu se vedea nicăieri vreo casă de dimensiuni obişnuite. Se pare că locuinţa familială, şi poate chiar şi familia dispăruseră. Ici şi colo, în mijlocul verdeţii, se ridicau clădiri, ca nişte palate, dar casele şi vilele izolate, care formează trăsătura caracteristică a peisajului nostru englez, dispăruseră.

„Comunism", mi-am spus.

Şi pe urmele acestui gând apăru un altul. Am privit la omuleţii care mă urmau, cam o jumătate de duzină. Atunci, ca într-o străfulgerare, mi-am dat seama că toţi purtau acelaşi fel de veşminte, toţi aveau acelaşi obraz moale, fără barbă, şi aceeaşi rotunjime feminină a formelor. Ar putea să vi se pară ciudat, poate, că nu observasem toate acestea mai înainte. Dar totul era atât de ciudat! Atunci, am văzut limpede acest lucru. În îmbrăcăminte şi în toate aspectele înfăţişării şi trăsăturilor care deosebesc astăzi un sex de celălalt, aceşti oameni ai viitorului erau cu toţi la fel. Iar copiii îmi păreau a fi doar miniaturile părinţilor. M-am gândit atunci că toţi copiii din acea vreme ar trebui să fie extrem de precoci, cel puţin din punct, de vedere fizic, şi mai târziu am căpătat o confirmare deplină a părerii mele.

Confortul şi securitatea în care trăiau aceşti oameni m-au făcut să mă gândesc că, la urma urmei, această strânsă asemănare a sexelor era de aşteptat: căci puterea bărbatului şi gingăşia femeii, instituţia familiei şi diferenţierea ocupaţiilor sunt doar necesităţi active ale unei ere bazate pe forţa fizică. Atunci când populaţia este echilibrată şi

abundentă, numărul mare de copii devine mai curând un rău decât o binecuvântare, pentru stat; acolo unde violenţa se produce doar rareori şi descendenţa este asigurată, există mai puţină nevoie — sau mai bine zis nu este nevoie de loc — de o familie efectivă, iar specializarea sexelor, în raport cu necesităţile copiilor, dispare. Germenii acestui fenomen îi putem vedea chiar din vremea noastră, şi în acea epocă a viitorului se desăvârşiseră. Acestea, trebuie să vă reamintesc, erau gândurile mele în clipa aceea. Mai târziu, aveam să-mi dau seama cât de departe eram de realitate.

În timp ce făceam aceste reflecţii, atenţia mi-a fost atrasă de o mică şi elegantă construcţie, un fel de fân-tână sub o cupolă. M-am gândit în treacăt că ar fi ciudat să mai existe fântâni, şi mi-am reluat firul speculaţiilor. Nu se mai vedea niciun mare edificiu, până spre vârful dealului şi, întrucât rezistenţa mea la mers pe jos părea de-a dreptul miraculoasă, am rămas singur, pentru prima dată. Cu o stranie senzaţie de libertate şi aventură m-am avântat mai departe, în sus, spre creastă.

Am găsit acolo un scaun făcut dintr-un metal galben, necunoscut, mâncat pe alocuri de un fel de rugină roşiatică, şi pe jumătate îngropat sub muşchi moale, cu braţele turnate şi şlefuite în forma unor capete de gri-fon. M-am aşezat pe el şi am colindat cu privirea, în amurgul acelei zile lungi, peisajul întins al bătrânei noastre lumi. Era o privelişte plăcută şi minunată, cum nu mai văzusem vreodată. Soarele coborâse sub orizont şi apusul era îmbrăcat în flăcări de aur, tivite cu câteva dungi orizontale de purpură şi sânge. Jos, era valea Tamisei, în care fluviul se aşternea ca o fâşie de oţel lucios. Am vorbit mai înainte despre marile palate presărate pe întinsul vegetaţiei multicolore, unele ruinate, iar altele încă locuite. Ici şi colo, pe întinsa grădină a pamântului, se înălţa câte o figură albă sau argintie, ici şi colo se

vedea linia verticală, ascuţită, a vreunei cupole sau vreunui obelisc. Nu existau garduri, şi nici vreun semn al dreptului de proprietate, niciun indiciu de agricultură; întregul pământ devenise o grădină.

Privind, am început să fac presupuneri asupra lucrurilor, aşa cum mi se înfăţişau şi iată care erau în seara aceea presupunerile mele. (Mai târziu am văzut că aflasem adevărul numai pe jumătate — sau numai o lică-rire a unei singure laturi a adevărului.)

Socoteam că nimerisem într-o lume în declin. Roşul apus de soare m-a făcut să mă gândcsc la apusul omenirii. Pentru prima dată am început să-mi dau seama de o bizară consecinţă a efortului social în care suntem noi angajaţi în prezent. Şi, totuşi, gândiţi-vă, este o consecinţă destul de logică. Forţa este rezultatul necesităţii: securitatea predispune la slăbiciune. Efortul de îmbunătăţire a condiţiilor de viaţă — adevăratul proces civilizator, care face viaţa din ce în ce mai plină de securitate — mersese neîncetat înainte, până la o culme. Unul după altul au urmat triumfurile omenirii unite asupra Naturii. Lucruri care acum sunt doar visuri deveniseră treptat proiecte îndeplinite şi realizate. Şi rezultatul era ceea ce vedeam!

La urma urmei, condiţiile sanitare şi agricultura de astăzi sunt încă într-un stadiu rudimentar. Ştiinţa din vremea noastră a abordat doar o mică porţiune din domeniul bolilor omeneşti, dar, chiar şi aşa, ea îşi desfăşoară operaţiunile cu multă tenacitate şi perseverenţă. Agricultura şi horticultura noastră distrug doar pe icicolo cite o buruiană şi cultivă cam vreo douăzeci de plante folositoare, lăsând pe cele mai multe să lupte singure cum pot. Noi îmbunătăţim plantele şi rasele animalelor preferate — şi cât de puţine sunt ele! — treptat, prin cultivarea selecţionată; acum creăm o nouă piersică, mai gustoasăy apoi un strugure fără sâmburi, apoi o floare mai bogată şi

mai parfumată, apoi o rasă mai avantajoasă de vite. Le îmbunătăţim treptat, pentru că idealurile noastre sunt vagi şi şovăielnice, iar cunoştinţele noastre sunt foarte limitate; pentru că Natura, de asemenea, este temătoare si înceată în mâi-nile noastre stângace. Cândva, toate vor fi din ce în ce mai bine organizate. Acesta este cursul curentului, în ciuda oricăror piedici. Lumea întreagă va fi inteligentă, instruită şi unită; lucrurile vor merge din ce în ce mai repede spre subjugarea Naturii. În cele din urmă, cu înţelepciune şi grijă, vom reajusta balanţa vieţii animale şi vegetale, adaptând-o nevoilor noastre omeneşti.

Această reajustare, m-am gândit, fusese înfăptuită, şi îneă bine de tot: fusese înfăptuită în timpul cât maşina mea zburase prin Timp. În văzduh nu mai existau ţânţari, pe pământ nu mai erau buruieni şi ciuperci; pretutindeni erau fructe şi flori parfumate şi încântătoare; fluturi strălucitori zburau de colo-colo. Idealul medicinei preventive fusese atins. Bolile fuseseră înlăturate. În tot timpul şederii mele acolo n-am văzutnici o urmă de boală contagioasă. Şi va trebui să vă spun mai târziu că până şi procesul de putrefacţie şi descompunere fusese adânc influenţat de aceste schimbări.

Se realizaseră, de asemenea, izbânzi pe plan social. Vedeam omenirea adăpostită în locuinţe splendide, îmbrăcată în haine superbe şi n-am văzut pe nimeni îndeplinind vreo muncă oarecare. Nu exista nicio urmă de luptă, nici socială şi nici economică. Magazinul, reclama, negoţul, tot acel comerţ care constituie scheletul lumii noastre dispăruse. Era firesc ca, în seara aceea aurie, să ajung la ideea unui paradis social. Neajunsurile creşterii populaţiei fuseseră rezolvate, presupun, şi populaţia încetase să mai crească.

Dar, o dată cu această schimbare de condiţii, au urmat în mod inevitabil şi adaptările la această schimbare. Care — dacă nu cumva ştiinţa

biologică este o aglomerare de erori — care este cauza inteligenţei şi vigorii omeneşti? Dificultăţile şi libertatea: condiţii sub care cei activi, puternici şi supli supravieţuiesc, iar cei slabi sunt daţi în lături; condiţii care răsplătesc alianţa cinstită a oamenilor capabili, chibzuinţă, răbdarea şi hotărârea. Instituţia familiei, sentimentele care iau naştere în sânul ei, gelozia sălbatică, dragostea faţă de urmaşi, devotamentul părintesc, toate îşi găsesc justificarea şi suportul în pericolele iminente care îl pândesc pe copil. Acum, unde sunt aceste pericole iminente? Un sentiment nou ia naştere, şi el creşte, împotriva geloziei conjugale, împotriva maternităţii sălba-tice, împotriva pasiunilor de tot felul; sentimente care au devenit acum inutile, care fac din noi nişte supravieţuitori neliniştiţi şi sălbatici, şi nu cadrează cu o viaţă rafinată şi fericită.

M-am gândit la debilitatea fizică a acestor oameni, la lipsa lor de inteligenţă, şi la acele numeroase şi măreţe ruine, şi toate acestea mi-au întărit credinţa într-o deplină cucerire a Naturii. Căci după luptă vine Liniştea. Omenirea fusese puternică, energică şi inteligentă, şi îşi folosise toată vitalitatea ei gâlgâitoare pentru a schimba condiţiile în care trăia. Şi, apoi venise reacţia acestor condiţii schimbate.

În noile condiţii, de desăvârşit confort şi securitate, acea energie neobosită, care la noi este tărie, va deveni slăbiciune. Chiar şi în vremea noastră anumite tendinţe şi dorinţi, odinioară necesare pentru supravieţuire, sunt o sursă permanentă de înfrângere. Curajul fizic şi dragostea de luptă, de pildă, nu sunt de prea mare ajutor — pot deveni chiar piedici — pentru un om civilizat. Într-un stat de echilibru şi securitate fizică, puterea, atât intelectuală cât şi fizică, ar fi nelalocul ei. Căci nenumăraţi ani, socoteam eu, nu existase niciun pericol de război sau de violenţă izolată, niciun pericol din partea fiarelor sălbatice,

nicio boală pustiitoare care să necesite o constituţie viguroasă, nicio nevoie de efort. Pentru o astfel de viaţă, cei pe care i-am fi numit slabi sunt tot atât de bine pregătiţi ca şi cei puternici, şi într-adevăr ei nu mai sunt slabi. Ba chiar sunt bine înzestraţi, căci cei puternici vor fi chinuiţi de o energie pe care n-au unde s-o folosească. Fără îndoială că minunata frumuseţe a clădirilor pe care le vedeam era rezultatul ultimelor valuri de energie, acum inutilă, a omenirii, înainte de a se potoli în armonia perfectă a condiţiilor în care trăia — înflorirea acelui triumf care a început o dată cu marea pace definitivă. Aceasta a fost întotdeauna soarta energiei în condiţii de securitate; ea duce la artă şi la erotism, şi apoi vine lâncezeala şi decăderea.

Chiar şi acest avânt artistic se va stinge până la urmă — aproape se stinsese în epoca în care mă aflam. Să se împodobească cu flori, să danseze, să cânte sub razele soarelui; atât şi nimic mai mult le rămăsese oa-meni lor din spiritul artistic. Şi chiar şi acestea se vor pierde în cele din urmă într-o satisfacţie inactivă. Noi suntem ascuţiţi pe tocila suferinţei şi a nevoilor, şi mi se părea că acum această odioasă tocilă era în sfârşit sfărâmată!

Cum şedeam acolo, în întunericul care creştea mereu, m-am gândit că dezlegasem cu această explicaţie simplă problema acelei lumi — dezlegasem întreg secrctul acestor fiinţe graţioase. Poate că piedicile pe care le imaginaseră pentru creşterea populaţiei reuşiseră preabine, şi numărul lor mai de grabă scăzuse decât rămă-sese staţionar. Aceasta ar explica ruinele părăsite. Explicaţia mea era foarte simplă, şi destul de plauzibilă — după cum sunt cele mai multe dintre teoriile greşite!

VII. O LOVITURĂ NEAŞTEPTATĂ

Cum şedeam acolo, reflectând la acest triumf desăvârşit al omului, se ridică dintr-o revărsare de

lumină argintie, dinspre nord-est, luna plină, galbenă. În vale, micile făpturi cu veşminte strălucitoare încetaseră să se mai agite. Pe lângă mine, tăcută, o bufniţă trecu în zbor şi eu mă înfiorai de răcoarea nopţii. Mă hotărâi să cobor şi să-mi găsesc un loc unde să pot dormi.

Am căutat cu privirea edificiul pe care îl cunoşteam. Apoi ochii mi-au alunecat până la figura Sfinxului Alb, aşezat pe piedestalul lui de bronz, ale cărui trăsături deveneau tot mai distincte pe măsură ce lumina lunii care răsărea se făcea tot mai strălucitoare. Puteam să disting chiar şi mesteacănul argintiu de lângă Sfinx. Acolo era şi desişul de rododendroni, negru în lumina palidă, şi tot acolo era mica pajişte. Am privit din nou spre locul unde mă oprisem. O îndoială stranie mi-a îngheţat buna dispoziţie.

— Nu, mi-am zis eu cu voce tare, nu asta era pa-jiştea.

Dar asta era într-adevăr pajiştea, căci faţa albă, leproasă a sfinxului era întoarsă spre ea. Vă puteţi închipui ce am simţit eu când m-am convins? Nu puteţi. Maşina Timpului dispăruse!

Dintr-o dată, ca o lovitură de bici pe obraz, am simţit că s-ar putea să rămân pierdut pentru epoca mea, să rămân neputincios în această stranie lume nouă. Simplul gând era ca o adevărată senzaţie fizică. Simţeam că măstrânge de gât şi îmi taie respiraţia. În clipa următoare, am fost cuprins de o spaimă puternică şi am început să alerg, în salturi mari, pe povârmş în jos. La un moment dat am căzut cu faţa la pământ şi mi-am zgâriat obrazul: n-am pierdut vremea să-mi opresc sângele, ci am sărit în picioare şi am continuat să alerg, cu o umezeală căldă scurgându-mi-se pe obraz şi pe bărbie. În timp ce alergam, îmi spuneam: „Au mişcat-o puţin din loc, au împins-o sub boschet, dincolo de drum.” Totuşi, alergam din răsputeri. Cu certitudinea care însoţeşte uneori spaima excesivă, ştiam că asigurările pe care mi le

ofeream erau stupide, ştiam, instinctiv, că maşina fusese ascunsă astfel încât să nu mai dau de ea. Simţeam că mă sufoc. Cred că am parcurs întreaga distanţă, de la vârful dealului până la mica pajişte, cam două mile poate, în numai zece minute. Şi nu mai sunt chiar tânăr. Alergam şi-mi blestemam, cu glas tare, prostească încredere ce mă făcuse să-mi părăsesc maşina. Strigam cu glas tare, risipindu-mi astfel zadarnic suflul, şi nimeni nu-mi răspundea. Părea că nicio fiinţă nu se clinteşte în lumea aceea luminată de lună.

Ajuns pe pajişte, mi s-au confirmat cele mai rele temeri. Nu se vedea nici urmă de maşină. Privind din mijlocul desişului negru, m-am simţit slăbit şi îngheţat. Am alergat furios ocolind pajiştea goală, ca şi cum maşina ar fi putut fi ascunsă în vreun colţ, şi apoi m-am oprit brusc, cu mâinile încleştate în păr. În faţa mea se ridica sfinxul alb, lucitor, pe piedestalul său de bronz, lepros, în lumina lunii. Părea că zimbeşte, bătându-şi joc de spaima mea.

Aş fi putut să mă consolez, închipuindu-mi că omuleţii aceia îmi duseseră maşina în vreun adăpost, dacă n-aş fi fost sigur că nu erau în stare să o facă, atât din punct dc vedere fizic, cât şi intelectual. Aceasta mă îngrozea: senzaţia unei puteri nebănuite până acum, prin intervenţia căreia invenţia mea dispăruse. Totuşi, de un lucru eram sigur: în afară doar de cazul când vreo altă eră produsese o copie exactă a ei, maşina nu se putea să se fi mişcat în timp. Modul de fixare a manetelor — vă voi arăta mai târziu acest mod — nu permite nimănui s-o pună în mişcare atunci când manetele erau scoase. Maşină se mişcase, şi rămânea ascunsă, dar numai în spaţiu. Dar, atunci, unde ar putea fi?

Cred că m-a cuprins un fel de furie. Îmi amintesc că am alergat ca un nebun încoace şi încolo printre tufişurile luminate de lună din jurul sfinxului, speriind un animal alb pe care, în lumina slabă, l-am luat drept un pui de căprioară. Îmi

amintesc, de asemenea, că în seara aceea am lovit până târziu cu pumnii în tufişuri, până când încheieturile mâinilor, zgâriate de crengile rupte, mi s-au făcut numai răni. Apoi, suspinând şi delirând de furie, am coborât la marea clădire de piatră. Sala cea mare era întunecată, tăcută şi pustie. M-am furişat pe podeaua neregulată şi am căzut pe una din mesele de malachit, aproape sfărâmându-mi glezna. Am aprins un chibrit şi am trecut dincolo de podelele prăfuite, despre care v-am mai vorbit.

Acolo am dat de o a doua sală, mare şi acoperită cu perne pe care dormeau vreo douăzeci de oameni. Cu siguranţă că au socotit destul de bizară această a doua apariţie a mea, aşa cum ţâşnisem pe neaşteptate din beznă, scotând sunete nearticulate, însoţite de zgomote şi de flacăra unui chibrit. Căci ei nu mai ştiau ce înseamnă chibriturile.

— Unde îmi este Maşina? am început eu, strigând ca un copil supărat, întinzând mâinile spre ei şi scuturându-i pe toţi.

Cred că totul li s-a părut foarte ciudat. Unii râdeau, dar cei mai mulţi dintre ei păreau foarte înspăimântaţi. Văzându-i stând jos în jurul meu, mi-a trecut prin minte că, încercând să reînviez senzaţia de frică în acea situaţie, comiteam o adevărată prostie. Căci, judecind după purtarea lor din timpul zilei, mi-am dat seama că frica trebuie să fi fost uitată.

Pe neaşteptate, am aruncat jos chibritul şi, răsturnând în drum pe unul dintre ei, am pornit din nou în neştire de-a lungul marei săli de mese, ieşind afară, sub lumina lunii. Am auzit strigăte de groază şi micile lor picioare alergând şi poticnindu-se încoace şi încolo. Nu-mi aduc aminte tot ce am făcut cât timp luna s-a ridicat pe cer. Presupun că faptul care mă înebunea era natura neaşteptată a pierderii pe care o suferisem. Mă simţeam despărţit fără speranţă de rasa mea — un animal ciudat într-o lume necunoscută. Cred că

am rostit vorbe fără şir, ţipând şi blestemând pe Dumnezeu şi destinul. Îmi amintesc că m-a cuprins o oboseală groaznică, pe măsură ce înainta lunga noapte de desperare; că am răscolit prin toate ungherele; că am bâjbâit printre ruine luminate de lună şi am atins prin întuneric fiinţe ciudate; că, în cele din urmă, m-am întins pe jos, lângă sfinx, şi, cu o desperare cumplită şi chiar cu furie, am plâns de prostia mea de a fi lăsat să-mi fie furată maşina… Nu-mi mai rămânea decât deznădejdea. Apoi am adormit, iar când m-am deşteptat era plină zi şi o pereche de vrăbii ţopăiau pe pământ, în preajma mea, atât de aproape că le-aş fi putut ajunge cu mâna.

M-am ridicat, în răcoarea dimineţii, încercând să-mi amintesc cum am ajuns aici şi de ce aveam o senzaţie atât de profundă de singurătate şi desperare. Apoi mi-am adus aminte, limpede, de tot ce se petrecuse. În lumina zilei, când lucrurile îţi apar aşa cum sunt, am putut să privesc drept în faţă situaţia în care mă aflam. Mi-am dat seama de nebunia furiei mele din noaptea trecută, şi am putut să raţionez mai liniştit. Să presupunem tot ce poate fi mai rău, mi-am spus. Să presupunem că maşina este pierdută de-a binelea — poate chiar distrusă. Trebuie să fiu calm şi să am răbdare, să învăţ felul de a fi al oamenilor, să aflu exact felul în care s-a pierdut maşina şi mijloacele de a găsi materiale şi unelte, astfel încât până la urmă să-mi construiesc, poate, o altă maşină. Aceasta îmi va fi singura speranţă, o speranţă slabă, dar mai bună decât deznădejdea. Şi, la urma urmei, eram într-o lume frumoasa şi curioasă.

Dar s-ar putea ca maşina să fi fost numai ascunsă. Tocmai de aceea, trebuie să fiu calm şi, cu răbdare, să găsesc locul unde era dosită şi să încerc s-o recapăt, prin forţă sau prin viclenie. Gândind astfel, m-am ri-dicat în picioare şi am privit în jurul meu, întrebându-mă unde aş putea să fac o baie. Mă simţeam obosit, înţepenit şi murdar

de pe urma drumului. Prospeţimea dimineţii mă făcea să doresc să fiu şi eu la fel de proaspăt. Emoţia mi se consumase. Într-adevăr, în timp ce mergeam, mă gândeam cu uimire la puternica mea enervare din seara trecută. Am făcut o examinare amănunţită a terenului din jurul micii pajişti. Mi-am pierdut câtăva vreme în întrebări inutile, adresate, atât cât eram în stare să le vorbesc, omuleţilor care treceau din întâmplare prin apropierea mea. Niciunul nu a reuşit să-mi înţeleagă gesturile: unii erau de-a dreptul slabi de minte, alţii credeau că glumeam, şi râdeau de mine. Cu multă greutate am reuşit să-mi stăpânesc mâinile să nu se repeadă în feţele lor drăguţe şi zâmbitoare. Era un impuls prostesc, dar abia puteam să ţin în frâu demonul născut din frică şi furie oarbă, demon mereu gata să profite de nedumerirea mea. Terenul îmi dădea indicaţii mai bune. Cam la jumătatea distanţei dintre piedestalul sfinxului şi urmele lăsate de paşii mei atunci când, după ce sosisem, m-am străduit să redresez maşina răsturnată, am găsit o scobitură adâncă în pământ. Mai erau şi alte semne prinprejur, precum şi nişte urme subţiri de picioare asemănătoare acelora pe care îmi închipui că le-ar face animalul numit „leneş”. Urmele acestea m-au făcut să mă uit mai cu atenţie la piedestal. Era din bronz, după cum cred că v-am mai spus. Nu se prezenta ca un simplu bloc, ei era bogat decorat pe fiecare latură cu plăci adânc sculptate. M-am apropiat şi le-am ciocănit. Piedestalul era gol pe dinăuntru. Examânând cu grijă plăcile, am descoperit că între ele şi ramele lor era un mic interval. Nu exista nicio clanţă sau broască, dar se putea ca plăcile, dacă erau într-adevăr uşi, aşa cum bănuiam, să se deschidă de dinăuntru. Un singur lubru era limpede în mintea mea. Nu era de loc greu să înţelegi că Maşina Timpului se afla în interiorul piedestalului. Cum de a ajuns acolo, aceasta era o altă problemă.

Printre tufişuri, pe sub nişte meri înfloriţi, am văzut capetele a doi oameni îmbrăcaţi în portocaliu venind către mine. M-am întors zâmbind spre ei şi le-am făcut semn să se apropie. Au venit lângă mine şi, arullndu-le piedestalul de bronz, am încercat să-i fac să înţeleagădorinţa mea de a-l deschide. Dar, de la primul meu gest, atitudinea lor a devenit foarte stranie. Nu ştiu cum să vă descriu expresia lor. Presupuneţi că aţi face în faţa unei femei delicate un gest grosolan — cam aşa ar reacţiona şi ea. Ei se îndepărtară ca şi cum ar fi primit cea mai cumplită insultă. Am încercat, apoi, cu un omuleţ drăgălaş, înveşmântat în alb, dar am obţinut exact acelaşi rezultat. Într-un fel, purtarea lui m-a făcut să-mi fie ruşine de mine însumi. Dar, după cum ştiţi, eu voiam să obţin Maşina Timpului, aşa că am mai încercat o dată. Dar când l-am văzut întorcându-mi spatele ca şi ceilalţi, mi-am ieşit din sărite. Din trei salturi am fost lângă el, l-am apucat de cea mai largă parte a veşmântului, din jurul gâtului, şi am început să-l târăsc spre sfinx. Atunci am văzut groaza şi repulsia de pe faţa lui şi brusc i-am dat drumul.

Dar încă nu m-am dat bătut. Am izbit cu pumnul în plăcile de bronz. Mi s-a părut că aud mişcându-se ceva înăuntru — mai bine zis, am auzit un zgomot ca un fel de râs înfundat — dar poate că m-am înşelat. Apoi, luând o piatră mare de pe malul râului, am ciocănit până când am turtit relieful unei decoraţii şi cocleala a căzut de pe ea în coji mărunte. Cred că delicaţii omuleţi mă auzeau până la o milă distanţă, în toate direcţiile, ciocănind cu furie, dar nu s-a întâmplat nimic. Vedeam mulţi dintre ei, pe povârnişuri, privind pe furiş spre mine. În cele din urmă, transpirat şi obosit, m-am aşezat jos, să supraveghez locul. Eram, însă, prea nerăbdător pentru a putea aştepta multă vreme; sunt prea occidental pentru o veghe îndelungată. Aş putea să lucrez ani întregi la o

singură problemă, dar să stau douăzeci şi patru de ore inactiv — asta este cu totul altceva.

După câtva timp m-am ridicat şi am început să mă plimb fără ţintă prin tufişuri, îndreptându-mă către deal. „Răbdare” mi-am spus. „Dacă vrei să-ţi recapeţi maşina, trebuie să laşi în pace sfinxul. Dacă ei vor într-adevăr să ţi-o ia, n-are niciun rost să strici plăcile de bronz, iar dacă nu vor, o vei căpăta înapoi imediatce vei putea s-o ceri. Este inutil să te frământi cu o asemenea enigmă, în mijlocul acestor lucruri necunoscute. Este calea sigură către monomanie[8]. Priveşte această lume în fată. Învaţă felul lor de a fi, cercetează, ai grijă să nu-ţi faci păreri prea pripite în privinţa lor. Până la urmă, vei găsi rezolvări la toate.” Apoi, deodată. Mi-am dat seama de comicul situaţiei; m-am gândit la anii pe care îi petrecusem studiind şi trudind pentru călătoria în viitor, alături de nerăbdarea mea de acum de a scăpa de el. Îmi făurisem cea mai complicată şi mai fără speranţă capcană pe care şi-a imaginat-o vreodată cineva. Deşi totul se întâmpla pe socoteala mea, nu m-am putut stăpâni. Am izbucnit în râs.

Trecând prin sălile marelui palat mi s-a părut că omuleţii mă ocolesc. Poate că era doar o părere, sau poate că pricina erau ciocăniturile mele în porţile de bronz. Eram destul de sigur, însă, că se fereau de mine. Am avut grijă, totuşi, să mă prefac că nu observ nimic, şi să mă abţin de a-i urmări; după o zi sau două relaţiile au revenit la normal. Am progresat cât am putut mai mult în învăţarea limbii lor şi, în acelaşi timp, mi-am continuat ici şi colo explorările. Exceptând eventualitatea că îmi lipsea vreun amănunt prea subtil, limba lor era extrem de simplă — compusă aproape exclusiv din substantive concrete şi verbe. Termenii abstracţi păreau foarte rari, sau chiar nici nu existau, iar limbajul figurativ era prea puţin folosit. Frazele lor erau de obicei simple, formate din două cuvinte şi nu am reuşit să exprim sau să înţeleg decât

propoziţiunile cele mai simple. M-am hotărât să abandonez, într-un colţ al memoriei, cât mai mult timp posibil gândul la Maşina Timpului şi la misterul uşilor de bronz de sub sfinx, până când cunoştinţele pe care le voi acumula mă vor duce din nou către acestea în mod firesc. Totuşi, vă puteţi da seama că există un anume sentiment care mă ţinea legat, într-un cerc de câteva mile, de punctul în care sosisem.

VIII. EXPLICAŢIE

Cât vedeam cu ochii, întreaga lume se răsfăţa îu aceeaşi bogăţie exuberantă ca şi valea Tamisei. De pe fiecare deal pe care mă urcam vedeam aceeaşi abundenţă de clădiri splendide, într-o varietate nesfârşită de materiale şi de stiluri; aceleaşi pâlcuri de arbuşti verzi, aceiaşi copaci încărcaţi de flori şi aceleaşi ferigi. Ici şi colo, apa lucea ca argintul şi, în depărtare, pământul se ridica în dealuri ondulate albăstrui, contopindu-se astfel cu seninul cerului. O trăsătură particulară, care îmi atrăgea acum atenţia, era prezenţa unor puţuri circulare, multe din ele, aveam impresia, foarte adinci. Unul se afla lângă cărarea care ducea în sus, pe deal, şi pe care umblasem eu în prima zi. Ca şi celelalte, puţurile aveau ghizduri de bronz, lucrate într-un mod aparte şi ferite de ploaie printr-o mică cupolă. Rezemându-mă de ghizduri şi privind în jos, în bezna adâncă, nu puteam zări niciun licăr de apă, iar când aprindeam un chibrit nu se vedea nicio reflecţie a luminii. Dar din toate se auzea un sunet anumit: un top-top-top, ca zgomotul unui mare motor, şi am descoperit, după flacăra chibriturilor, că un curent constant de aer cobora în adâncul puţurilor. Mai mult, am aruncat o bucăţică de hârtie în gura unuia şi, în loc să plutească încet în jos, a fost sorbită, dintr-o dată, şi am pierdut-o din vedere.

După câtva timp, am făcut legătura între aceste puţuri şi un fel de turnuri înalte care se aflau din loc în loc pe povârnişuri; deasupra lor vedeam adesea o tremurare a văzduhului, aşa cum se poate vedea într-o zi călduroasă deasupra unui ţărm bătut de soare. Încercând să fac o legătură între toate acestea, am ajuns la convingerea că există un vast sistem de ventilaţie subterană, a cărui adevărată semnificaţie nu puteam s-o înţeleg. La început am fost înclinat să caut explicaţia în organizarea serviciilor sanitare ale acestor oameni. Era o concluzie plauzibilă, dar care, totuşi, s-a dovedit a fi absolut greşită.

Ajuns aici, trebuie să admit că în tot timpul cât am stat în acest viitor real am aflat foarte puţine date despre canalizare şi ceasornice şi mijloace de transport, şi toate celelalte mijloace de comoditate. În unele din viziunile asupra Utopiei[9], în lecturile mele despre timpurile ce vor veni, există multe amănunte referitoare la construcţii, la organizarea socială, şi aşa mai departe. Dar, în timp ce asemenea amănunte sunt destul de lesne de obţinut când întreaga lume se află cuprinsă în imaginaţia cuiva, ele sunt cu totul inaccesibile unui călător adevărat prin realităţi de genul celor întâlnite de mine acolo. Închipuiţi-vă ce ar povesti despre Londra un negru venit direct din Africa Centrală, atunci când se va întoarce la tribul său! Ce ar putea să ştie despre companiile de căi ferate, despre mişcările sociale, despre cablurile de telefon şi telegraf, despre Compania de Alocare a Parcelelor, despre mandatele poştale şi alte lucruri de acest fel? Şi încă noi, cel puţin, am fi destul de binevoitori pentru a-i explica toate acestea! Dar chiar din ceea ce ar afla, cât ar putea el să-i facă să înţeleagă sau să creadă pe prietenii săi, care n-au călătorit niciodată? Şi apoi, gândiţi-vă cât de mică este distanţa dintre un negru şi un alb din vremea noastră, şi cât de mare este intervalul dintre mine şi oamenii din Era de Aur! Îmi dădeam seama de

multe lucruri nevăzute, care contribuiau la confortul meu; dar, în afară de o impresie generală de organizare bazată pe automatizare, mi-e teamă că vă pot spune prea puţin despre deosebirile pe care le-am observat.

Cu privire la moarte, de exemplu, n-am văzut nicio urmă de crematorii sau ceva care să-mi amintească de cimitire. M-am gândit că s-ar putea să existe cimitire (sau crematorii) undeva în afara cercului explorărilor mele. Era şi aceasta o problemă pe care de asemenea mi-am pus-o în mod special, iar curiozitatea mea a suferit la început un eşec total în această privinţă. Faptul mă punea în încurcătură, şi am ajuns să fac încă o observaţie, care m-a uimit şi mai mult; printre aceşti oameni nu existau nici bătrâni şi nici infirmi.

Trebuie să mărturisesc că satisfacţia de a fi elaborat primele mele teorii despre o civilizaţie automatizată şi despre omenirea în declin nu a durat mult. Totuşi, altceva nu eram în stare să găsesc. Să vă spun ce mă încurca. Numeroasele palate pe care le cercetasem erau numai case de locuit, cuprinzând vaste săli de mese şi camere de dormit. N-am găsit nicăieri vreo maşinărie, niciun fel de dispozitiv. Şi totuşi, aceşti oameni erau îmbrăcaţi cu ţesături frumoase care trebuiau să fie reînnoite din când în când, iar sandalele lor, deşi lipsite de podoabe, aveau o lucrătură destul de complicată, în metal. Toate aceste lucruri erau, desigur, confecţionate, într-un anume fel. Iar omuleţii nu arătau să aibă nici urma vreunei înclinaţii crcatoare. Nu exista niciun magazin, niciun atelier, niciun semn că ar fi importat totul de undeva. Îşi petreceau tot timpul jucându-se cu graţie, scăldându-se în râu, drăgostindu-se pe jumătate în glumă, mâncând fructe şi dormind. Nu puteam de fel să înţeleg cum erau organizate treburile.

Şi revenind la Maşina Timpului, cineva, nu ştiam cine, o dusese înlăuntrul piedestalului pe care se ridica Sfinxul Alb. De ce? Nu puteam să-mi închipui nici în ruptul capului. Pe de altă parte, acele puţuri fără apă şi turnurile de ventilaţie… Simţeam că-mi lipseşte o verigă. Simţeam — cum să vă spun? Închipuiţi-vă că aţi găsit o inscripţie, presărată ici şi colo cu fraze într-o perfectă limbă engleză, printre care sunt intercalate fraze alcătuite din cuvinte şi chiar litere complet necunoscute vouă. Ei bine, astfel mi se prezenta, în a treia zi a vizitei mele, lumea anului opt sute două mii şaptesute unu!

În ziua aceea am legat şi un fel de prietenie. În timp ce priveam la câţiva omuleţi care se scăldau în râu, într-un loc nu prea adânc, s-a întâmplat că unul dintre ei, prins de un cârcel, a fost luat la vale de curentul apei. Curentul principal curgea destul de iute, fără să fie însă prea puternic, chiar pentru un înotător me-diocru. Veţi avea o idee mai clară asupra ciudatelor deficienţe ale acestor oameni, când vă voi spune că ni-meni nu a făcut nici cea mai mică încercare să salveze biata fiinţă care, ţipa slab, în timp ce era târâtă de apă, sub ochii lor. Când mi-am dat seama, m-am dezbrăcat repede şi, intrând în apă, ceva mai la vale de locul accidentului, am reuşit s-o ajung, aducând-o apoi cu bine la mal. Un masaj sumar pe mâini şi pe picioare a făcut-o să-şi revină, şi am avut bucuria să văd că înainte de a o părăsi se simţea bine. Îmi făcusem o părere atât de proastă despre neamul ei, încât nu m-am aşteptat la niciun fel de recunoştinţă. De data aceasta, însă, m-am înşelat.

Faptul se petrecuse dimineaţa. După-amiază am întâlnit-o pe mica femeie, căci cred că femeie era, în timp ce mă întorceam din cercetările mele: m-a întâmpinat cu strigăte de bucurie, dăruindu-mi o ghirlandă imensă de flori — împletită pentru mine şi numai pentru mine. Asta m-a pus pe gânduri. S-ar putea să mă fi simţit chiar mâhnit. În orice caz,

am făcut tot ce-am putut pentru a-i arăta că apreciez darul. După puţin timp, eram aşezaţi amândoi într-un mic boschet, angajaţi într-o conversaţie bazată mai ales pe zâmbete. Prietenia acestei fiinţe mă încălzea exact ca prietenia ce mi-ar fi arătat-o un copil. Ne întindeam unul altuia flori şi ea îmi săruta mâinile. Eu făceam la fel cu ale ei. Apoi am încercat să stau de vorbă cu ea şi am aflat că o cheamă Weena, nume care, deşi nu ştiam ce înseamnă, părea că i se potriveşte destul de bine. Acesta a fost începutul unei ciudate prietenii care a durat o săptămână, şi s-a sfârşit — veţi afla îndată cum!

Semăna întrutotul cu un copil. Voia să fie tot timpul lângă mine. A încercat să se ţină după mine pretutindeni şi în următorul tur de cercetare, mi-a venit ideea să o obosesc şi să o părăsesc, ceea ce în cele din urmă am şi făcut, lăsând-o sleită de puteri şi strigându-mă pe un ton plângător. Dar eu aveam de rezolvat probleme ceva mai importante. N-am venit în viitor, mi-am spus în sinea mea, ca să mă ocup de mici amoruri. Şi, totuşi, tristeţea ei era prea mare, de câte ori încercam s-o părăsesc protestele ei erau uneori chiar violente, şi cred că, în general, aveam în egală măsură şi necazuri şi satisfacţii în urma devoţiunii ei. Dar ea, ea era pentru mine înainte de toate o mare mângâiere. Credeam că se ataşase de mine dintr-o simplă afecţiune copilăroasă. Şi nu mi-am dat bine seama decât atunci când era foarte târziu, cât am făcut-o să sufere încercând s-o părăsesc. Şi tot atunci când era prea târziu mi-am dat seama ce însemna ea pentru mine prin dragostea pe care mi-o arăta; prin felul ei copilăresc de a-mi dovedi că ţine la mine, femeia aceea cât o păpuşă mă făcea, atunci când mă întorceam în preajma Sfinxului Alb, să am senzaţia că mă întorceam acasă; şi, de îndată ce ajungeam în vârful dealului, aşteptam să văd venind către mine fiinţa ei delicată, albă şi aurie.

Tot de la ea am aflat că frica nu părăsise încă omenirea. În timpul zilei, Weena nu se temea de nimic şi manifesta cea mai ciudată încredere în mine; o dată, în joacă, am făcut nişte strâmbături de ameninţare către ea, şi a râs pur şi simplu de mine. Se temea însă de întuneric, se temea de umbre, se temea de tot ce era negru. Pentru ea întunericul era singurul lucru înspăimântător. Era un sentiment deosebit de puternic şi faptul m-a pus pe gânduri şi m-a făcut să devin mai atent. Şi atunci am descoperit, printre altele, că după căderea serii aceşti omuleţi se adunau în palatele lor şi dormeau numai în grupuri mari. Dacă intrai peste ei, fără o lumină, se isca un adevărat tumult de teamă. După căderea serii, niciodată n-am găsit pe vreunul dintre ei pe afară, sau dormind singur înăuntru. Şi totuşi eu am fost atât de prost şi nechibzuit încât n-am ţinut seama de acest puternic sentiment de frică şi, deşi o mâhneam pe Weena, am continuat să dorm noaptea departe de somnul lor comun.

Aceasta a tulburat-o foarte mult, dar marea ei afecţiune pentru mine a triumfat până la urmă şi timp de cinci nopţi, inclusiv ultima noastră noapte, a dormit cu capul sprijinit de braţul meu. Dar văd că, vorbind despre Weena, m-am îndepărtat de firul povestirii mele. Cred că era în noaptea dinaintea salvării de la înec, când, aproape în zori, am fost deşteptat. Mă simţeam neli-niştit din pricina unui vis neplăcut în care se făcea că eram scufundat sub apă, şi că nişte anemone de mare mă pipăiau pe faţă cu apendicele lor moi. M-am trezit cu o tresărire şi cu senzaţia ciudată că un animal ce-nuşiu ieşise tocmai atunci, în fugă, din cameră. Am încercat să adorm din nou, dar mă simţeam neliniştit şi singur. Era în acele clipe de întuneric cenuşiu, când lucrurile abia se târăsc, ieşind din beznă, când totul este ireal, fără culoare şi fără contururi clare. M-am sculat şi am coborât în sala cea mare, ieşind apoi afară, pe pavajul de piatră

din faţa palatului. Mă gândeam să aştept, neavând încotro, răsăritul soarelui.

Luna apunea, iar lumina ei aproape stinsă se îmbina cu prima licărire a zorilor, într-un clar-obscur fantomatic. Tufişurile erau negre, ca de cerneală, pământul de un cenuşiu închis, cerul incolor şi trist. Mi s-a părut că, pe povârnişul dealului, zăresc nişte stafii. De trei ori la rând, în timp ce scrutam povârnişul, am zărit nişte forme albe. De două ori am avut impresia că văd câte o apariţie albă, stingheră, în formă de maimuţă, alergând iute, în sus, pe deal, şi o dată am văzut lângă ruine câteva asemenea fiinţe ducând un corp întunecat. Se mişcau grăbite. N-am putut să văd ce s-a mai întâmplat cu ele. Mi s-a părut că au dispărut printre tufişuri. Trebuie să ştiţi că zorile erau încă tulburi. Aveam acea senzaţie matinală de frig şi de nesiguranţă, pe care cred că o cunoaşteţi. Nu-mi venea să-mi cred ochilor.

Pe măsură ce bolta devenea tot mai strălucitoare către răsărit, iar lumina zilei venea să-şi reverse din nou culorile ei vii asupra lumii, am examinat eu atenţie peisajul. N-am mai văzut, însă, nicio urmă a fiinţelor albe. Erau simple creaţii ale semiîntunericului. „Trebuie că erau nişte fantome”, mi-am zis; „Mă întreb din ce epocă anume?” Căci mi-am adus aminte, amuzându-mă. O bizară teorie a lui Grant Allen. **[10]**Dacă fiecare generaţie moare şi se transformă în fantome, argumenta el, lumea va fi în cele din urmă suprapopulată cu ele. Pe baza acestei teorii, probabil că fantomele se înmulţiseră enorm de opt sute de mii de ani încoace, şi nu era de mirare faptul că vedeam patru exemplare dintr-o dată. Dar gluma nu mă mulţumea, şi am continuat să mă gândesc la aceste fiinţe în tot timpul dimineţii, până când sosirea Weenei mi le-a gonit din minte. Le asociam în mod neclar cu animalul alb pe care îl speriasem atunci când căutam înfrigurat, în prima zi, locul unde fusese ascunsă Maşina Timpului. Dar Weena

era o plăcută înlocuitoare a acestor gânduri. Şi, cu toate acestea, ele erau destinate să pună în curând o şi mai cumplită stăpânire pe mintea mea.

Cred că v-am mai spus că, în acea Epocă de Aur. Clima era mult mai caldă decât a noastră. Explicaţia n-am găsit-o încă. Poate că Soarele devenise mai fierbinte, sau poate că Pământul se apropiase de Soare. În general, se presupune că, în viitor Soarele va continua să se răcească neîncetat. Dar unii, neobişnuiţi cu speculaţii de genul celor întreprinse de tânărul Darwin, uită că planetele trebuie să cadă, în cele din urmă, una câte una, pe astrul care le-a născut. Pe măsură ce se vor produce asemenea catastrofe, Soarele va străluci cu o energie înnoită; şi poate că vreuna din planetele mai apropiate de Soare suferise această soartă. Oricare ar fi explicaţia, fapt este că Soarele era mult mai fierbinte decât îl ştim noi.

Ei bine, într-o dimineaţă foarte călduroasă — a patra zi, cred — în timp ce căutam să mă adăpostesc de căldură şi de lumina orbitoare, am intrat într-o ruină uriaşă situată alături de marele edificiu în care dormeam şi mâncam. Atunci mi s-a întâmplat ceva neobişnuit. Căţărându-mă printre mormanele de zidărie dărâmată, am descoperit o galerie îngustă, având ferestrele din fund, ca si cele laterale, astupate de pietrele desprinse din zid. Prin contrast cu lumina strălucitoare de afară, locul mi s-a părut la început de un întuneric de nepătruns. Am intrat în galerie pe dibuite, deoarece trecerea de la lumină la întuneric mă făcea să văd pete colorate plutind înaintea ochilor. Deodată m-am oprit încremenit. Luminoşi prin reflectarea luminii de afară, mă fixau, din întuneric, doi ochi.

Vechea, instinctiva teamă de fiarele sălbatice a pus stăpânire pe mine. Mi-am încleştat pumnii şi am privit ţintă în globii ochilor strălucitori. Mă temeam să mă întorc. Atunci m-am gândit la siguranţa absolută în care se părea că trăieşte omenirea. Şi imediat, mi-am adus aminte de acea

ciudată groază de întuneric. Stăpânindu-mi puţin teama, am înaintat un pas şi am vorbit. Trebuie să recunosc că glasul îmi suna aspru şi nesigur. Am întins mâna şi am atins ceva moale. Cei doi ochi s-au întors în lături, pe lângă mine a trecut în fugă ceva alb. M-am întors cu inima cât un purice, şi am văzut o formă mică şi stranie, un fel de maimuţă, ţinând capul în jos, într-un fel caracteristic. Alerga prin spaţiul însorit din spatele meu. S-a poticnit de un bloc de granit, a bâjbâit în jur, şi într-o clipă s-a făcut nevăzută în umbra întunecoasă de sub alt morman de ziduri dărâmate.

Impresia pe care mi-a lăsat-o este, desigur, imperfectă, dar ştiu că fiinţa aceea era de un alb murdar, şi avea nişte ochi mari şi stranii, de un cenuşiu roşcat; ştiu, de asemenea, că era acoperită cu păr bălai pe cap şi pe spate. Dar, după cum spuneam, a trecut prea repede pentru ca să o pot vedea desluşit. Nu pot spune nici măcar dacă alerga în patru labe sau doar le ţinea foarte jos pe cele două din faţă. După o clipă, m-am luat după ea, strecurându-mă în cea de a doua îngrămădire de ruine. Mai întâi n-am reuşit s-o descopăr; dar, după câtva timp, am dat în bezna adâncă de una din acele deschideri circulare, în formă de puţ, despre care v-am vorbit. Era pe jumătate astupată de o grindă prăbuşită. Mi-a venit un gând neaşteptat. Să fi dispărut oare acest animal în josul galeriei? Am aprins un chi-brit şi, privind în jos, am văzut mişeându-se o creatură mică, albă, cu ochi mari şi strălucitori care mă privea ţintă în timp ce se retrăgea. Am simţit un fior. Semăna atât de bine cu un om-păianjen! Cobora pe lângă perete, şi abia atunci am zărit nişte ieşituri de metal, pentru sprijinul mâinilor şi picioarelor, formând un fel de scară ce ducea în adâncul galeriei. Apoi flacăra mi-a ars degetele, chibritul mi-a căzut din mână, stingându-se în cădere, şi când am aprins altul, micul monstru dispăruse.

Nu ştiu cât timp am stat privind în josul puţului. A trebuit să se scurgă câtva timp până când am reuşit să mă conving că fiinţa pe care o văzusem făcea parte din speţa omenească. Dar, treptat, adevărul mi-a apărut în faţă: Omul nu rămăsese o singură specie, ci se diferenţiase în două animale diferite; descendenţii generaţiei noastre nu erau numai copiii graţioşi din Lumea de Deasupra, ci şi acest albicios, scârbos animal al întunericului, care ţâşnise pe dinaintea mea, era de asemenea moştenitorul nenumăratelor veacuri trecute.

M-am gândit la turnurile deasupra cărora văzusem aerul tremurmd, şi la teoria mea despre ventilaţia subterană. Am început să bănuiesc adevărata lor semnificaţie. Dar ce căuta oare, m-am întrebat, această mai-muţă în schema unei organizaţii perfect echilibrate, aşa cum mi-o imaginasem eu? Cum se potrivea ea cu seninătatea indolentă a delicaţilor locuitori ai Lumii de Deasupra? Şi ce se ascundea acolo, jos, în fundul acelei galerii? M-am aşezat pe marginea puţului spunându-mi că, oricum, nu aveam niciun motiv să mă tem, şi că va trebui să cobor, pentru a dezlega problema care mă pusese într-o asemenea încurcătură. Şi, totodată, mi-era o frică cumplită să cobor. În timp ce ezitam astfel, doi dintre gingaşii oameni ai Lumii de Deasupra au trecut pe aproape, alergând din plin soare în umbră, într-un joc amoros. Bărbatul urmărea femeia, aruncând cu flori în ea, din fugă.

Au fost foarte mâhniţi, găsindu-mă astfel, privind în jos, în puţ, cu braţul rezemat de grinda răsturnată. Se pare că a observa aceste deschizături era pentru ei o dovadă de prost gust; căci atunci când le-am arătat deschizătura de lângă mine, şi-am încercat să formulez, în limba lor, o întrebare, s-au arătat şi mai amărâţi şi mi-au întors spatele. Ştiind că le place flacăra chibriturilor, am aprins câteva ca să-i amuz. Am încercat din nou să le pun o întrebare în legătură cu puţul, şi din nou am dat

greş. Aşa că i-am părăsit imediat, cu gândul să o caut pe Weena şi să văd ce pot să aflu de la ea. Dar gândurile îmi erau în plină răscoală; presupunerile şi impresiile mele se clătinau şi se reuneau într-o altă înlănţuire. Aveam acum cheia semnificaţiei acestor puţuri, a turnurilor de ventilaţie, a misterului fantomelor: pentru a nu mai vorbi despre rostul uşilor de bronz şi despre soarta Maşinii Timpului! Foarte vag, am pornit să dibui firul unei idei care însemna rezolvarea nelămuritelor probleme economice.

Iată cum vedeam noul aspect al lucrurilor. Desigur, această a doua specie de oameni era subterană. Erau mai ales trei circumstanţe care mă făceau să cred că incursiunile lor atât de rare deasupra solului erau rezultatul unei lungi obişnuinţe pe sub pământ. În primul rând, era aspectul albicios, comun multor animale care trăiesc timp îndelungat în întuneric — de pildă peştele alb din peşterile din Kentucky. În al doilea rând, erau acei ochi enormi, cu o capacitate atât de mare de a reflecta lumina, trăsături comune animalelor nocturne — de pildă bufniţa şi pisica. Şi, în sfârşit, evidenta lor zăpăceală în faţa luminii, fuga grăbită, dar stângace şi pe bâjbâite, către locuri întunecoase, precum şi modul caracteristic de a-şi ţine capul când erau în bătaia luminii — toate întăreau teoria unei extrem de mari sensibilităţi a retinei.

În cazul acesta înseamnă că, dedesubtul meu, pământul este străbătut de un număr colosal de tuneluri, şi aceste tuneluri sunt locuinţa Noii Rase. Prezenţa turnurilor de ventilaţie şi a puţurilor presărate pe povârnişurile dealurilor — de fapt presărate peste tot, în afară de valea râului — arăta cât de universale erau aceste ramificaţii. Ce era, deci, mai natural decât să presupui că munca necesară pentru, confortul rasei ce trăia la lumină era făcută în această artificială Lume Subterană. Ideea era atât de plauzibilă, încât am acceptat-o de

îndată, şi ara continuat să mă gândesc ***cum*** s-a produs această diviziune a speciei umane. Cred că bănuiţi liniile generale ale teoriei mele, deşi, în ceea ce mă priveşte, mi-am dat destul de repede seama că era departe de adevăr.

La început, pornind de la problemele propriei noastre epoci, mi s-a părut limpede ca lumina zilei că adâncimea treptată a diferenţei dintre Capitalist şi Muncitor, actualmente doar temporară şi socială, era cheia întregii situaţii. Fără îndoială că ideea vi se va părea destul de grotească — şi cu totul de necrezut — dar, totuşi, chiar de pe acum există indicii în această privinţă. Se mani-festă o tendinţă de utilizare a spaţiului subteran pentru scopuri mai puţin ornamentale ale civilizaţiei; de exemplu, metroul din Londra, noile trenuri electrice, străzile subterane, atelierele şi restaurantele subterane — toate acestea cresc şi se înmulţesc. Evident, gândeam eu, tendinţa aceasta a tot crescut până când Industria şi-a pierdut treptat dreptul de a exista în aer liber. Vreau să spun că ea se dezvoltase din ce în ce mai mult în uzine subterane mereu mai mari, petrecându-şi tot mai mult timp acolo, înăuntru, până când, în cele din urmă…! Chiar şi acum, un muncitor din East-end nu trăieşte oare în condiţii atât de artificiale încât, practic, el este izolat de suprafaţa naturală a pământului?

De asemenea, tendinţa exclusivistă a oamenilor bogaţi — datorată, fără îndoială, rafinamentului crescând al educaţiei lor şi prăpastiei tot mai adânci dintre ei şi violenţa aspră a celor săraci — duce încă de pe acum la izolarea, în interesul lor, a unor porţiuni considera-bile din suprafaţa ţării. În jurul Londrei, de exemplu, poate că jumătate din terenurile pitoreşti sunt închise pentru intruşi. Şi tot această prăpastie ce se adânceşte — care se datoreşte duratei şi costului ridicat al procesului de educaţie superioară, precum şi uşurinţei crescânde şi tentaţiilor faţă de rafinament, din partea celor

bogaţi — va face ca schimbul între clase, de exemplu, promovarea căsătoriilor între clase, care în prezent întârzie, de-a lungul unor linii de stratificare socială, procesul de diferenţiere a speciei noastre — să fie din ce în ce mai puţin frecvent. Astfel încât, în cele din urmă, deasupra pământului vor rămâne cei avuţi, urmărind plăcerea şi confortul şi frumosul, iar sub pământ vor rămâne cei neavuţi: Muncitorii, care vor continua să se adapteze la condiţiile muncii lor. Din moment ce vor trăi acolo, vor trebui, fără îndoială, să plătească chirie, şi nu una mică, pentru ventilaţia văgăunilor destinate lor; şi, în cazul când vor refuza, vor muri de foame sau vor fi sufocaţi pentru neplata datoriilor. Cei care vor fi astfel constituiţi încât să fie săraci şi răzvrătiţi, vor muri; şi, în cele din urmă, balanţa fiind permanentă, supravieţuitorii se vor adapta tot atât de bine la condiţiile vieţii subterane, şi vor fi tot atât de fericiţi în felul lor, ca şi oamenii din Lumea de Deasupra într-al lor. După părerea mea, frumuseţea rafinată, ca şi paloarea celor lipsiţi de lumina zilei şi-au urmat cursul firesc.

Marele triumf al Omenirii la care visasem a luat atunci în mintea mea o altă formă. Nu se produsese un triumf al educaţiei morale şi al cooperării generale, după cum îmi închipuisem. În loc de aceasta, vedeam o adevărată aristocraţie, înarmată cu o ştiinţă perfecţionată şi conducând spre o concluzie logică sistemul industrial de astăzi. Triumful ei nu fusese doar un triumf asupra naturii, ci un triumf şi asupra naturii şi asupra aproapelui. Aceasta, trebuie să vă spun, era teoria la care ajunsesem în acel moment. Eu nu aveam un „cicerone” potrivit, după modelul cărţilor utopice. Explicaţia mea ar putea fi absolut greşită. Şi totuşi cred că este cea mai plauzibilă. Dar, chiar cu această presupunere, civilizaţia echilibrată la care s-a ajuns în cele din urmă trebuie că trecuse de culme şi era acum căzută de mult în

descompunere. Securitatea prea desăvârşită a Suprapământenilor îi dusese la un proces lent de degenerescentă, la o descreştere generală a ta-liei, a forţei şi a inteligenţei. Aceasta puteam s-o văd limpede încă de pe acum. Ce se întâmplase cu Subpământenii încă nu bănuiam; dar, după cât văzusem la Morloci — acesta era, de fapt, numele care li se dădea acestor creatori — pot să-mi închipui că modificările, tipului uman erau şi mai profunde decât la Eloi, rasa frumoasă pe care o cunoscusem încă de la sosirea mea.

Atunci au început să mă chinuiaşcă îndoielile. De ce îmi luaseră Morlocii Maşina Timpului? Căci eram sigur că ei o luaseră. De ce, dacă Eloii erau stăpâni, nu erau în stare să-mi restituie maşina? Şi de ce le era o frică atât de teribilă de întuneric? Am încercat, după cum v-am mai spus, s-o întreb pe Weena despre această Lume Subterană, dar şi de data aceasta am fost dezamăgit. Mai întâi n-a înţeles întrebările mele, apoi a refuzat să-mi răspundă. Se înfiora ca şi cum acest subiect ar fi fost de nesuportat pentru ea. Şi, când am silit-o, fiind poate puţin cam prea aspru, a izbucnit înlacrimi. Au fost singurele lacrimi, în afară de ale mele, pe care le-am văzut vreodată în această Eră de Aur. Când am văzut-o plângând, am încetat să o mai tulbur cu întrebările mele despre Morloci, şi n-am ştiut ce să mai fac pentru a risipi din ochii Weenei aceste semne de moştenire umană. Şi, nu după mult, ea zâmbea şi bătea din palme, în timp ce eu, solemn, aprindeam un chibrit.

IX. MORLOCII

S-ar putea să vi se pară ciudat, dar au trecut două zile până când să pot urmări această nouă cale, care se arăta a fi cea bună. Simţeam un fel de repulsie fată de aceste trupuri palide. Aveau culoarea aproape albicioasă a viermilor şi a animalelor pe care le vezi conservate în spirt într-

un muzeu geologic. Erau scârbos de reci la pipăit. Probabil că repulsia mea se datora în mare măsură influenţei Eloilor, al căror dezgust faţă de Morloci începeam acum să-l înţeleg.

În noaptea următoare n-am putut dormi bine. Pro-babil că sănătatea îmi era zdruncinată. Eram copleşit de nedumerire şi îndoială. O dată sau de două ori am avut o senzaţie de frică intensă, căreia nu puteam să-i găsesc niciun motiv precis. Îmi amintesc că m-am furişat fără zgomot în sala cea mare, unde omuleţii dormeau în lumina lunii — în noaptea aceea Weena era printre ei — şi m-am simţit liniştit de prezenţa lor. Chiar atunci mi-a venit în minte că în decurs de câteva zile luna va trebui să treacă în ultimul ei pătrar, nopţile vor deveni întunecoase, iar apariţiile acestor neplăcute creaturi de dedesubt, aceşti lemurieni[11] albicioşi, această nouă faună care o înlocuise pe cea veche, s-ar putea să fie mai dese. Şi, în aceste două zile, am încercat necontenit sentimentul de nelinişte al omului care fuge din faţa unei datorii inevitabile. Eram sigur că Maşina Timpului nu va putea fi regăsită decât pătrunzând cu îndrăzneală în misterele lumii subterane. Şi, totuşi, nu puteam să înfrunt misterul. Ar fi fost cu totul altceva dacă aş fi avut cel puţin un tovarăş. Dar eram îngrozitor de singur şi simplul gând de a coborî în întunericul puţului mă înspăimânta. Mu ştiu dacă veţi înţelege ceea ce simţeam, dar aveam mereu impresia că am spatele descoperit.

Poate că tocmai această nelinişte, această nesiguranţă mă mâna tot mai departe în expediţiile mele de explorare. Mergând înspre sud-vest, către regiunea deluroasă care se numeşte acum Combe Wood, am observat, departe, în direcţia Banstead-ului din zilele noastre, o vastă clădire verde, cu un stil diferit de tot ceea ce văzusem până atunci. Era mai mare decât cel mai uriaş dintre toate palatele sau ruinele pe care le cunoşteam, iar faţada avea un aspect oriental, cu luciul şi nuanţa

verdedeschis, un fel de verde-albăstrui, a unui anumit tip de porţelan chinezesc. Această diferenţă de aspect mă făcea să mă gândesc că avea şi o destinaţie aparte şi de aceea m-am gândit să cercetez clădirea. Dar ziua era pe sfârşite şi eu ajunsesem să descopăr aceste locuri după un drum lung şi obositor; aşa că m-am hotărât să amân cercetările pentru a doua zi, şi m-am întors la afecţiunea călduroasă şi la mângâierile micuţei Weena.

A doua zi, de dimineaţă, mi-am dat destul de bine seama că toată curiozitatea mea în privinţa Palatului de Porţelan Verde nu era decât o autoînşelare, care să-mi îngăduie să mai amân cu încă o zi experienţa de care mi-era de fapt frică. M-am hotărât să întreprind coborîrea fără să-mi mai pierd vremea şi am pornit dis-de-dimineaţă către un puţ de lângă ruinele de granit şi aluminium.

Mica Weena alerga alături de mine. Dansa, însoţin-du-mă în drum spre puţ, dar când m-a văzut aplecându-mă deasupra deschizăturii şi privind în jos, a devenit ex-trem de tulburată. „Adio, micuţă Weena”, i-am zis, să-rutând-o; apoi, aşezând-o jos, am început să pipăi, pe deasupra parapetului, cârligele de căţărare. O făceam cam în grabă, trebuie să recunosc, deoarece mi-era teamă că mă va părăsi curajul! La început, Weena m-a privit cu nedumerire. Apoi a scos un ţipăt sfâşietor şi, alergând către mine, a început să mă tragă înapoi, cu mâinile ei mici. Cred că împotrivirea ei mi-a aţâţat hotărârea de a continua. Am împins-o, poate puţin cam brutal, şi, în clipa următoare mă aflam în gura puţului. I-am văzut faţa îndurerată, deasupra parapetului, şi i-am zâmbit, vrând s-o liniştesc. Apoi a trebuit să privesc în jos, la cârligele şubrede de care mă agăţam.

Trebuia să cobor în galerie cam la vreo două sute de yarzi[12]. Coborârea se făcea cu ajutorul unor bare metalice care ieşeau din pereţii laterali ai

puţului, şi, fiind adaptate nevoilor unor fiinţe mult mai mici şi mai uşoare decât mine, în scurt timp coborârea m-a obosit şi mi-a înţepenit încheieturile. Şi nu numai că m-a obosit! Una dintre bare s-a îndoit brusc sub greutatea mea, şi aproape că m-am prăvălit în bezna de dedesubt. O clipă am rămas agăţat cu o mână, şi după această experienţă n-am mai îndrăznit să mă opresc pentru a mă odihni. Cu toate că braţele şi spatele mă dureau cumplit, am continuat să mă cobor, cât puteam mai repede, în josul peretelui vertical. Aruncând o privire în sus, am văzut deschizătura, un mic disc albastru, în mijlocul căruia sclipea o stea, în timp ce capul Weenei se vedea proiectat ca un punct rotund şi negru. Duduitul maşinii, care se afla probabil dedesubt, deveni mai puternic şi mai apăsător. Totul, în afară de micul disc de la gura puţului, era cufundat în beznă, şi, când am privit din nou în sus, Weena dispăruse.

Mă simţeam extrem de rău. Mi-a trecut prin gând să încerc să mă urc înapoi şi să las în pace această lume subterană. Dar, chiar şi atunci când rumegam acest gând, continuam să cobor. În cele din umnă, cu o mare uşurare, am zărit, cam la jumătate de metru spre dreapta, în perete, o crăpătură îngustă. Făcându-mi vânt înăuntru, am constatat că era deschizătura unui îngust tunel orizontal, în care am reuşit, să mă aşez jos şi să mă odihnesc. Era şi timpul. Braţele mă dureau, spatele îmi era înţepenit, şi tot corpul îmi tremura, din cuza spaimei prelungite că mă voi prăbuşi. Pe lângă acestea, întunericul de nepătruns avusese un efect deprimant asupra ochilor mei. Aerul vibra de duduitul motoarelor care pompau aer în galerii.

Nu ştiu cât timp am stat aşa. Am fost trezit de o mână moale care mă atingea pe faţă. Tresărind în întuneric, am pus mâna pe chibrituri şi, aprinzând unul în grabă, am văzut retrăgându-se precipitat din faţa luminii, trei creaturi albe, aduse din spate, asemănătoare eu aceea pe care o văzusem sus,

printre ruine. Trăind într-un întuneric care mie mi se părea de nepătruns ochii lor erau anormal de mari şi de sensibili, cum sunt pupilele peştilor din adâncuri, asemeni cărora reflectau lumina. Sunt sigur că ei puteau să mă vadă în acea completă obscuritate şi nu păreau să se teamă de mine când nu eram în lumină. Dar, de îndată ce scăpăram un chibrit, ca să-i văd, fugeau în grabă, dispărând în crăpături şi tuneluri întunecoase, de unde ochii lor lucitori mă fixau într-un fel foarte ciudat.

Am încercat să-i strig, dar se pare că limba lor era diferită de cea a oamenilor de deasupra; aşa că eram nevoit să mă bizui numai pe propriile mele eforturi, şi din nou m-a bătut gândul să fug fără să mai cercetez nimic. Mi-am spus, însă: „Pentru asta te afli acum aici”, şi, pipăindu-mi drumul de-a lungul tunelului, mi-am dat seama că zgomotul motoarelor creştea. Acum pereţii erau mai depărtaţi de mine şi am intrat într-un loc larg deschis. Aprinzând încă un chibrit, am văzut că intrasem într-o vastă peşteră boltită, care se întindea într-o beznă completă dincolo de lumina chibritului. Imaginea care am avut-o în faţă a durat atât cât poate oricine să vadă în răstimpul cât arde un băţ de chibrit.

Nu reţinusem, prin urmare, decât o impresie vagă. Forme înalte, ca nişte maşini mari, se ridicau din întuneric, şi aruncau umbre negre şi groteşti, în care Morloci spectrali se ascundeau de lumină. Locul, trebuie să vă spun, era neaerisit şi înăbuşitor, şi în aer plutea un miros slab de sânge proaspăt. Ceva mai jos de centrul peşterii se afla o măsuţă dintr-un metal alb, încărcată cu ceva care părea să fie mâncare. În orice caz, Morlocii erau carnivori! Chiar în acel moment, îmi amintesc că mă întrebam ce animal atât de mare le furnizase halca de carne roşie pe care o vedeam. Totul era foarte nelămurit: mirosul greu, formele mari şi confuze, figurile scârboase care pândeau în umbră, aşteptând doar întunericul ca să se repeadă din nou

spre mine! Apoi chibritul a ars până la capăt, mi-a fript degetele şi a căzut jos, un punct roşu care se răsucea în întuneric.

Mai târziu, m-am gândit cât de prost pregătit plecasem la o astfel de experienţă. Când am pornit cu Maşina Timpului aveam convingerea absurdă că oamenii viitorului vor fi infinit mai avansaţi decât noi, din toate punctele de vedere. Venisem fără arme, fără medicamente, fără provizii pentru fumat — câteodată simţeam o cumplită nevoie de tutun! — şi chiar fără destule chibrituri. Cel puţin dacă m-aş fi gândit la un Kodak! Aş fi putut să fotografiez într-o clipă această imagine a Lumii Subterane şi s-o examinez, apoi, pe îndelete. Pe când aşa, şedeam acolo, doar cu armele şi forţele cu care m-a înzestrat Natura — mâini, picioare şi dinţi; şi cele patru chibrituri care mai îmi rămăseseră.

Îmi era teamă să mă avânt printre maşinile din întuneric, şi abia la ultima licărire de flacără am descoperit că provizia mea de chibrituri se împuţinase. Nu mi-a trecut niciodată prin minte, până în momentul acela, că trebuie să le economisesc, şi consumasem aproape jumătate din cutie ca să-i uimesc pe Suprapământeni, pentru care focul era o noutate. Acum, după cum spuneam, mai aveam numai patru beţe, şi, în timp ce şedeam în întuneric, o mână mi-a atins braţul, degete moi au început să mă pipăie pe faţă şi simţeam un miros neplăcut şi specific. Mi se părea că aud în jurul meu respiraţia unei mulţimi din acele fiinţe groaznice. Am simţit cum cutia de chibrituri îmi este trasă uşor din mână, şi cum, în spatele meu, alte mâini mă trăgeau de haine. Senzaţia că sunt examinat de Morloci era nespus de neplăcută. Deodată, în bezna care mă înconjura, mi-am dat seama foarte limpede de totala mea ignoranţă în privinţa felului lor de a gândi şi de a acţiona. Am strigat la ei cât am putut de tare. Au fugit speriaţi şi apoi i-am putut simţi cum se

apropiau din nou de mine. S-au agăţat de mine cu şi mai multă îndrăzneală, şoptindu-şi unii al-tora sunete ciudate. M-am scuturat cu putere, şi am strigat din nou — cât mai aspru cu putinţă. De data aceasta nu s-au mai speriat în mod serios, şi au scos un sunet, un fel de râs ciudat, în timp ce se întorceau spre mine. Trebuie să mărturisesc că eram groaznic de înspăimântat. M-am hotărât să mai aprind un chibrit şi să mă salvez sub protecţia flăcării. Aşa am şi făcut, şi, prelungindu-i arderea cu o bucată de hârtie din buzunar, am reuşit să mă retrag spre tunelul îngust. Dar abia am pătruns în el, când lumina mi s-a stins, şi puteam să-i aud pe Morloci foşnind în întuneric ca vântul prin frunze, şi răpăind ca ploaia, în goana lor după mine.

Într-o clipă am fost apucat de mai multe mâini şi nu era nicio îndoială că încercau să mă tragă îndărăt. Am aprins încă un chibrit, şi l-am fluturat peste feţele lor orbite. Nici nu vă puteţi închipui cât de greţos de neomeneşti arătau — aceste feţe palide, fără bărbie şi aceşti ochi mari, cenuşii-roşcati, fără pleoape! — în timp ce se holbau la mine orbiţi şi zăpăciţi. Dar vă asigur că n-am stat să-i privesc! Am continuat să mă retrag şi, când cel de-al doilea chibrit s-a terminat, l-am aprins pe al treilea. Arsese aproape de tot când am ajuns la deschizătura care dădea în galerie. M-am aşezat pe margine, căci bătăile pompei celei mari de jos mă ameţeau. Apoi am pipăit în lături, căutând cârligele din perete şi, în timp ce bâjbâiam astfel, picioarele mi-au fost apucate de jos şi am fost tras cu putere îndărăt. Am aprins ultimul meu chibrit… care s-a stins imediat. Dar acum aveam mâinile pe barele de căţărare şi, dând cu putere din picioare, m-am desprins din ghearele Morlocilor şi am început să mă caţăr cu iuţeală, în timp ce ei stăteau nitându-se şi zgâindu-se în sus la mine: toţi, în afară de un singur ticălos care m-a urmărit câtva timp şi era cât pe-aci să-mi smulgă drept trofeu o gheată.

Urcuşul mi s-a părut interminabil. Pe parcursul ultimelor douăzeci-treizeci de picioare m-a copleşit o greaţă de moarte. Cu multă greutate ara reuşit să mă menţin. Ultimii metri au fost o luptă disperată împotriva leşinului. De câteva ori capul a început să mi se învârtească şi am simţit toate senzaţiile prăbuşirii. Totuşi, până la urmă, am reuşit să ajung la gura puţului, şi am ieşit dintre ruine, împleticindu-mă în lumina orbitoare a soarelui. Am căzut cu faţa în jos. Chiar şi pământul avea un miros plăcut şi curat. Apoi îmi amintesc că Weena mă săruta pe mâini şi pe urechi, şi auzeam vocile Eloilor. Pentru un timp, am căzut în nesimţire.

X. CÂND A VENIT NOAPTEA

Acum, într-adevăr, se părea că sunt într-o situaţie mai proastă decât înainte. Până acum, în afară de noaptea de deznădejde pentru pierderea Maşinii Timpului, avusesem o speranţă care mă susţinea, credeam că până la urmă mă voi putea salva. Dar speranţa mi-a fost spulberată de aceste noi descoperiri. Până acum mă gândeam că eram împiedicat doar de simplitatea copilărească a accstor oameni şi de nişte forţe necunoscute pe care nu aveam decât să le înţeleg pentru ca să le pot învinge; dar acum, în calităţile dezgustătoare ale Morlocilor apăruse un element cu totul nou — ceva inuman şi duşmănos. Îi uram în mod instinctiv. La început, mă simţeam ca un om care a căzut într-un puţ: mă preocupa numai puţul şi posibilitatea de a scăpa din el. Acum mă simţeam ca un animal prins în capcană, ştiind că duşmanul se va repezi în curând asupra lui.

Poate că o să vă miraţi aflând care era duşmanul de care mă temeam. Era întunericul din răstimpul cât urma să fie lună nouă. Weena îmi vârâse în cap această idee prin câteva observaţii, la început de neînţeles, despre Nopţile Negre. Acum nu-mi era

prea greu să ghicesc ce însemnau viitoarele Nopţi Negre. Luna era în declin: în fiecare noapte era un interval tot mai lung de întu-neric. Acum înţelegeam aproape complet motivul pentru care micilor locuitori ai Lumii dc Deasupra le era frică de întuneric. Mă întrebam, nedumerit, ce ticăloşie diabolică urmau să comită Morlocii în timpul cât era lună nouă. Eram aproape sigur, acum, că şi cea de-a doua ipoteză a mea era complet greşită. Oamenii din Lumea de Deasupra poate că fuseseră cândva o aristocraţie favorizată, iar Morlocii servitorii lor mecanici; dar această stare trecuse dc mult. Cele două specii rezultate din evoluţia omului tindeau să stabilească, sau poate chiar şi stabiliseră între ele relaţii cu totul noi. Eloii, ca şi regii carlovingieni, decăzuseră într-o stare de încântătoare inutilitate. Ei încă mai posedau pământul, dar numai prin toleranţă: deoarece Morlocii, subpământeni de nenumărate generaţii, ajunseseră până la urmă să nu mai poată trăi pe suprafaţa însorită a pământului. Morlocii, am dedus eu, le confecţionau hainele poate dintr-o veche obişnuinţă, şi îi menţineau în necesităţile lor obişnuite. Făceau asta după cum un cal dă din picior deşi stă pe loc, sau după cum unui om îi place să ucidă animale, ca sport: pentru că vechi şi îndepărtate necesităţi au lăsat această amprentă asupra organismului. Dar, desigur, vechea ordine era în mare parte răsturnată. Nemesis se apropia în grabă de cei delicaţi. Cu veacuri, cu mii de generaţii în urmă, omul izgonise pe fratele său om din confort şi din lumina soarelui. Şi acum acest frate se întorcea înapoi — schimbat! Eloii începuseră să înveţe din nou o veche lecţie. Au făcut din nou cunoştinţă cu Frica. Şi deodată mi-am adus aminte de halcile de carne pe care le văzusem în lumea subterană. Era ciudat cum îmi plutea în minte: nu o imagine tulbure cum ar fi trebuit să fie, în şuvoiul meditaţiilor mele, ci impunându-se aproape ca o întrebare venită din

afară. Am încercat să-mi reamintesc forma acelor bucăţi de carne. Aveam senzaţia vagă de ceva familiar, dar pe alunci n-am putut descoperi ce anume era.

Şi, totuşi, dacă omuleţii aceia erau neajutoraţi în faţa misterioasei lor Frici, eu eram altfel constituit. Veneam din era aceasta, a noastră, din zorii ce anunţau maturitatea rasei umane, când Frica nu ne mai paralizează şi misterul nu ne mai îngrozeşte. Eu, cel puţin, trebuia să mă apăr. Fără să-mi mai pierd vremea, m-am hotărât să-mi procur arme şi să-mi caut o fortăreaţă unde să pot dormi. Având ca bază un astfel de refugiu, voi putea să înfrunt această lume stranie cu vechea mea încredere, pe care o pierdusem o clipă atunci când am înţeles căror creaturi eram expus noapte de noapte. Simţeam că n-am să mai pot dormi până când culcuşul nu-mi va fi în siguranţă. M-am înfiorat cu groază gândindu-mă cum mă examinaseră, desigur, până atunci.

În timpul după amiezii am hoinărit de-a lungul văii Tamisei, dar n-am găsit niciun loc care să mi se pară inaccesibil. Toate clădirile şi toţi copacii păreau uşor de ajuns de către nişte căţărători îndemânatici, cum erau Morlocii, dacă îi judecam după puţurile lor. Atunci mi-am adus aminte de turlele înalte al Palatului de Porţelan Verde şi de netezimea lucioasă a zidurilor sale; seara, luând-o pe Weena pe umăr, ca pe un copil, am urcat dealurile, către sud-vest. Distanţa, socotisem eu, era ue şapte sau opt mile, dar trebuie că de fapt erau aproape optsprezece. Prima dată văzusem palatul într-o după-amiază umedă, când distanţele par mult micşorate, în plus, tocul unuia din pantofii mei se desfăcuse şi un cui mă rodea în talpă — erau nişte pantofi vechi şi confortabili pe care îi purtam prin casă — aşa că acum şchiopătam. Trecuse de mult de apusul soarelui când am ajuns să văd palatul, profilat pe galbenul palid al cerului.

Weena fusese nespus de încântată când am luat-o pe umăr, dar, după câtva timp, a cerut s-o las jos, şi a început să alerge în jurul meu, repezindu-se din când în când şi în dreapta şi în stânga ca să culeagă flori, pe care mi le îndesa în buzunar. Buzunarele mele au nedumerit-o de la început pe Weena, dar până la urmă ea a ajuns la concluzia că erau un fel de vase excentrice pentru păstrarea florilor. Cel puţin în acest scop le folosea ea. Şi asta îmi aminteşte!… Schimbându-mi haina am găsit…”

Exploratorul Timpului se opri, îşi vârî mâinile în buzunar, şi puse apoi pe măsuţă două flori veştejite, care nu se deosebeau prea mult de nalbele mari, albe. Apoi îşi reluă povestirea.

Pe măsură ce liniştea serii se cobora peste fire, iar noi ne continuam drumul pe creasta dealului, către Wimbledon, Weena se simţea tot mai obosită şi ar fi vrut să ne întoarcem la palatul de piatră cenuşie. Dar eu, arătându-i turlele îndepărtate ale Palatului de Porţelan Verde, am încercat s-o fac să înţeleagă că acolo puteam găsi refugiu împotriva Fricii. Cunoaşteţi acea mare linişte care înainte de a cădea noaptea se aşterne asupra tuturor lucrurilor? Chiar şi briza se opreşte printre copaci. Pentru mine, în această linişte a serii este întotdeauna un fel de aer de aşteptare. Cerul era limpede, îndepărtat şi curat, în afară de câteva dungi orizontale, jos de tot, la apus. Ei bine, în noaptea aceea aşteptarea a căpătat culoarea temerilor mele. În această linişte care devenea tot mai întunecoasă, simţurile îmi păreau neobişnuit de ascuţite. Aveam impresia că puteam simţi chiar şi golurile de sub pământul pe care călcam: într-adevăr, aproape că puteam să-i văd prin pământ pe Morloci, în furnicarul lor, mişcând de colo până colo şi aşteptând întunericul. În starea de nervozitate în care mă găseam, îmi închipuiam că vor considera invazia mea în vizuina lor drept o

declaraţie de război. Dar de ce îmi luaseră Maşina Timpului?

Am mers astfel în tăcere, până când amurgul s-a transformat în noapte. Albastrul limpede al zării s-a şters, stelele au apărut una după alta. Pământul a de-venit întunecat, şi copacii negri. Weena era năpădită de teamă şi oboseală. Am luat-o în braţe, i-am vorbit şi am mângâiat-o. Apoi, pe măsură ce întunericul se făcea tot mai adânc, şi-a pus braţele în jurul gâtului meu şi, închizând ochii, şi-a lipit strâns obrazul de umărul meu. Am coborât, pe un lung povârniş, într-o vale, şi acolo am dat, prin întuneric, peste un pârâu. L-am trecut cu picioarele, şi am urcat pe partea opusă a văii, pe lângă câteva case de dormit, şi pe lângă o statuie — un faun, sau o figură asemănătoare, fără cap. Pe lângă case erau pâlcuri de sălcâmi. Până acum nu văzusem nici urmă de Morloci, dar era încă devreme şi de abia de acum urmau ceasurile întunecoase dinainte de răsăritul lunii noi.

De pe vârful dealului următor am văzut o pădure deasă care se întindea mare şi neagră în faţa mea. Văzând-o, am ezitat. Nu puteam să-i disting marginile, nici în dreapta, nici în stânga. Simţindu-mă obosit — mă dureau mai ales picioarele — am coborât-o cu grijă pe Weena de pe umăr, în timp ce m-am oprit şi m-am aşezat jos pe iarbă. Nu mai puteam vedea Palatul de Porţelan Verde, şi nu mai eram sigur nici de direcţia în care trebuia să merg. Am scrutat desişul pădurii şi m-am gândit ce s-ar putea să ascundă în sânul ei. Desigur că, sub ramurile dese şi încâlcite, nu se zăreau nici stelele. Chiar dacă nu mai exista pericolul de a fi pândit de cineva — un pericol asupra căruia n-am vrut să-i las imaginaţiei frâu liber — existau totuşi rădăcinile şi trunchiurile copacilor de care puteam să mă poticnesc şi să mă lovesc. Eram şi foarte obosit după emoţiile zilei; aşa că m-am hotărât să nu mai continui drumul, ci să-mi petrec noaptea în poiana de pe deal.

Am fost fericit să constat că Weena dormea adânc. Am învelit-o cu grijă în haina mea şi m-am aşezat jos, lângă ea, aşteptând răsăritul lunii. Coasta dealului era liniştită şi pustie, dar din bezna pădurii se auzeau din când în când mişcările unor fiinţe vii. Deasupra mea străluceau stelele, căci noaptea era foarte limpede. Privindu-le licărul, simţeam un fel de reconfortare prietenoasă. În orice caz, toate vechile constelaţii dispăruseră de pe cer: mişcarea aceea lentă, imperceptibilă, într-o sută de vieţi omeneşti, le readunase de mult în grupări necunoscute nouă. Doar Calea Laptelui părea că a rămas aceeaşi fâşie zdrenţuită de pulbere stelară, ca şi odinioară. Spre sud (după cum socoteam, eu) lucea o stea roşie, foarte luminoasă, nouă pentru mine: era mai minunată chiar decât verdele Sirius din zilele noastre. Şi printre toate aceste puncte scânteietoare de lumină, o planetă strălucitoare lumina blând şi neclintit, ca faţa unui vechi prieten.

Privind la aceste stele, grijile mele şi greutăţile vieţii pământeşti se micşorară dintr-o dată. Mă gândeam la distanţa uriaşă până la ele, şi la impulsul încet, inevitabil, al mişcării lor, din trecutul necunoscut în viitorul necunoscut. Mă gândeam la marele ciclu al mişcării de precesiune[13] pe care o descrie polul pământului. Numai de patruzeci de ori s-a produs această liniştită revoluţie în cursul tuturor anilor pe care îi traversasem. Şi, în timpul acestor câteva revoluţii, toată activitatea, toate tradiţiile, organizaţiile complexe, naţiunile, limbile, literaturile, aspiraţiile şi chiar amintirea Omului aşa cum îl cunoşteam eu fuseseră şterse din viaţă. În locul lor apăruseră şi aceste fiinţe debile care îşi uitaseră înalta lor descendenţă, dar şi creaturile albe pe care le ocoleam cu groază. Apoi m-am gândit la Frica cea Mare ce se instalase între cele două specii, şi pentru prima dată, cu o bruscă înfiorare, mi-am dat seama de unde provenea carnea pe care o

văzusem. Şi, totuşi, era prea groaznic! Am privit-o pe mica Weena, dormind lângă mine, cu faţa ei palidă ca o stea, sub lumina stelelor, şi am gonit pe dată acest gând.

În timpul acelei nopţi lungi, mi-am ţinut gândul cât am putut mai departe de Morloci, şi m-am străduit să-mi trec vremea căutând, în noul tablou al cerului, urme ale vechilor constelaţii. Cerul se menţinea senin, cu excepţia unui mic nor întunecat. Fără îndoială că am mai şi aţipit. Apoi, pe măsură ce veghea mea devenea tot mai obositoare, cerul a început să pălească dinspre răsărit, ca reflexia unui foc incolor, şi bătrâna lună s-a ivit, subţire, ascuţită şi albă. Şi, aproape imediat în urma ei, înhăţând-o şi inundând-o, veniră zorile, mai întâi palide, apoi devenind tot mai roşii şi mai puternice. Niciun Morloc nu s-a apropiat de noi. Într-adevăr, nu văzusem niciunul în noaptea aceea pe deal. Şi, cu încrederea pe care ţi-o dă lumina zilei, frica mi s-a părut aproape necugetată. M-am sculat şi am văzut că piciorul care şchiopătase avea glezna umflată şi călcâiul rănit; aşa că m-am aşezat iar jos, mi-am scos pantofii şi i-am aruncat.

Am trezit-o pe Weena şi am coborât în pădure, care acum nu mai era neagră şi ostilă, ci verde şi primitoare. Am găsit câteva fructe cu care să ne astâmpărăm foamea. Curând ne-am întâlnit cu alţi câţiva Eloi, care râdeau şi dansau în soare, ca şi cum noaptea nici nu ar fi existat pe lume. Şi m-am gândit încă o data la bucăţile de carne pe care le văzusem! Acum eram sigur de provenienţa lor şi compătimeam din toată inima acest ultim pârâu ce mai rămăsese din marele fluviu al omenirii. Cu siguranţă că în vreo epocă din Trecutul Îndepărtat al declinului omenirii, Morlocii au suferit de foame. Poate că se hrăniseră cu şobolani şi alte dihănii asemănătoare. Chiar şi acum omul este mult mai puţin pretenţios şi exclusivist în privinţa hranei, decât a fost altădată — mult mai puţin

decât orice maimuţă. Prejudecata sa împotriva cărnii de om nu este un instinct adânc înrădăcinat. Şi astfel, aceşti inumani fii ai omului… Am înpercat să privesc lucrurile dintr-un punct de vedere ştiinţific. La urma urmei ei erau mai puţin umani şi mai îndepărtaţi de noi decât strămoşii noştri canibali de acum trei sau patru mii de ani. Iar inteligenţa, care ar fi făcut din această stare de lucruri un adevărat chin, dispăruse. De ce trebuia să mă mai frământ? Eloii erau tocmai buni pentru hrană, iar Morlocii îi păstrau şi îi vânau, ca pe nişte furnici — probabil că aveau grijă să-i şi hrănească. Şi Weena dansa în preajma mea!

Am încercat să mă apăr de groaza ce mă cuprindea, privind toate acestea ca o severă pedepsire a egoismului omenesc. Omul fusese mulţumit să trăiască în belşug şi plăceri, pe socoteala trudei semenului său, îşi luase Necesitatea drept lozincă şi scuză, şi cu timpul Necesitatea se întorsese împotriva lui. Am încercat chiar un sentiment de dispreţ, în genul lui Carlyle[14], faţă de această mizerabilă aristocraţie în decădere. Dar acest fel de a gândi era insuportabil. Oricât de gravă ar fi fost decăderea lor intelectuală, Eloii păstraseră prea mult din forma umană ca să nu-mi atragă simpatia, şi să nu mă facă, vrând-nevrând, să înţeleg decăderea şi Frica lor.

În acele momente aveam o idee foarte imprecisă asupra drumului pe care trebuia să-l urmez. Primul lucru era să-mi asigur un loc sau un refugiu sigur, şi să-mi făuresc, cum voi putea, arme de metal sau de piatră. Era o necesitate imediată. În al doilea rând speram să-mi procur mijloace de făcut focul, astfel încât să am la îndemână o torţă, ca armă, căci nimic, după câte ştiam, nu era mai eficace împotriva Morlocilor. Apoi, voiam să născocesc vreun dispozitiv cu ajutorul căruia să sfărâm uşile de bronz de sub Sfinxul Alb. Mă gândeam la un fel de berbec. Aveam convingerea că, izbutind să trec

dincolo de aceste uşi şi având cu ce să-mi luminez drumul, aş putea să descopăr Maşina Timpului, şi să mă salvez. Nu puteam să-mi închipui că Morlocii erau atât de puternici ca s-o fi cărat prea departe. Mă hotărâsem s-o aduc cu mine, în vremea noastră, şi pe Weena. Şi, frământând în gând astfel de planuri, mi-am continuat drumul spre clădirea pe care o alesesem ca locuinţă.

XI. PALATUL DE PORŢELAN VERDE

Când ne-am apropiat, pe la amiază, Palatul de Porţelan Verde ne-a întâmpinat pustiu şi ruinat. În ferestre rămăseseră doar rămăşiţe ciobite de geam, bucăţi mari căzuseră din faţada verde, ramele metalice erau măcinate de vreme. Palatul se înălţa pe o pajişte înverzită, şi, privind spre nord-vest, înainte de a intra, am fost surprins văzând un estuar mare, poate chiar un fel de golf, pe locul unde cred că fuseseră cândva Wands-worth şi Battersea. M-am gândit atunci — deşi nu mi-am dus gândul până la capăt — la soarta pe care o avuseseră, sau o aveau — fiinţele vii din mare.

Materialul din care era construit palatul s-a dovedit a fi într-adevăr porţelan, şi pe faţada lui am văzut o inscripţie cu caractere necunoscute. M-am gândit, cam prosteşte, că Weeua m-ar putea ajuta s-o descifrez, dar mi-am dat seama că ei nu-i trecuse vreodată prin cap nici măcar ideea scrisului. Cred că ea îmi părea mai umană decât era de fapt doar pentru că afecţiunea ei era atât de umană.

În dosul marilor uşi deschise şi sparte am găsit, în loc de obişnuita sală, o galerie lungă, luminată de mai multe ferestre laterale. La prima vedere, amintea de un muzeu. Podeaua era acoperită cu plăci pline de praf, şi un lung şir de obiecte de tot felul erau învelite în aceeaşi haină cenuşie. Apoi am zărit, stând straniu şi stingher în mijlocul încăperii, ceva ce părea să fie par-tea de jos a unui

schelet imens. Am recunoscut, după piciorul oblic, că era vreo creatură dispărută, în genul unui Megatherium[15]. Ţeasta şi oasele din partea superioară zăceau alături, în stratul gros de praf, şi într-un loc unde apa de ploaie se scursese printr-o crăpătură a tavanului, însăşi scheletul era ros. Mai departe, în galerie, era aşezat scheletul uriaş al unui Brontozaur. Ipoteza muzeului se confirma. Apropiindu-mă de un perete lateral, am găsit ceva ce părea să fie nişte rafturi înclinate şi, îndepărtând pătura de praf, am dat peste cunoscute cutii de sticlă din vremurile noastre. Jude-când după starea de perfectă conservare a obiectelor dinăuntru, cutiile erau închise ermetic.

Ne aflam desigur, printre ruinele vreunui recent South Kensington![16] În prima sală, se pare, era Secţia Paleontologică, şi trebuie că aici fusese o splendidă colecţie de fosile, deşi procesul inevitabil de descompunere, îndepărtat pentru un timp şi care, prin dispariţia bacteriilor şi a ciupercilor, îşi pierduse nouăzeci şi nouă la sută din vigoare, era acum, cu o extremă încetineală, dar şi cu o extremă siguranţă, din nou în acţiune asupra comorilor din muzeu. Ici şi colo am găsit rare fosile, sparte în bucăţi, sau înşirate pe fibre de trestie. În câteva locuri casetele fuseseră luate cu totul — de către Morloci, îmi închipui. Locul era foarte liniştit. Praful gros ne înăbuşea paşii. Weena, care rostogolise un arici de mare pe geamul înclinat al unei casete, s-a apropiat pe când priveam în jur, m-a luat de mână în tăcere şi a rămas lângă mine.

La început am fost atât de surprins de acest antic monument al unei ere intelectuale, încât nu m-am gândit la posibilităţile pe care mi le prezenta. Chiar şi preocupările în legătură cu Maşina Timpului se retrăseseră din gândul meu.

Judecind după mărimea clădirii, acest Palat de Porţelan Verde conţinea mult mai mult decât o galerie de Paleontologie; poate că avea şi galerii de

istorie; s-ar putea să aibă chiar şi o bibliotecă! Pentru mine, cel puţin în împrejurările în care mă aflam, acestea ar fi fost mult mai interesante decât spectacolul vechii geologii în decădere. Cercetând în continuare, am găsit încă o galerie scurtă care o străbătea transversal pe prima. Părea dedicată mineralelor şi descoperirea unui bloc de sulf m-a făcut să mă gândesc la praful de puşcă. Dar n-am putut găsi salpetru; de fapt, n-am găsit niciun fel de nitraţi. Dispăruseră, fără îndoială, cu veacuri în urmă. Şi totuşi, sulful mă preocupa şi mi-a trezit sumedenie de gânduri. Cât despre restul galeriei, deşi, în general, obiectele de acolo erau cele mai bine conservate din câte întâlnisem, nu mă prea interesa. Nu sunt specialist în mineralogie, aşa că am coborât către o aripă foarte ruinată, mergând paralel cu prima sală. Se pare că această secţie fusese destinată istoriei naturale, dar totul devenise de multă vreme de nerecunoscut. Câteva rămăşiţe zbârcite şi înnegrite din ceea ce fuseseră cândva nişte animale împăiate, vase în care zăceau mumii uscate, care avuseseră cândva viaţă, un praf negricios de plante moarte: asta era tot!

Îmi părea rău, pentru că aş fi fost bucuros să pot urmări minuţioasele reajustări prin care se ajunsese la cucerirea naturii vii. Apoi, am ajuns într-o galerie de proporţii pur şi simplu colosale, dar neobişnuit de prost luminată, având podeaua puţin înclinată din capătul pe unde am intrat. Din loc în loc atârnau din tavan globuri albe — multe din ele crăpate şi sparte — care sugerau că iniţial clădirea fusese iluminată artificial. Aici eram mai în elementul meu, căci pretutindeni se înălţau siluete intense ale unor maşini, roase adânc de vreme şi multe dintre ele distruse de tot. Câteva rămăseseră însă, aproape complete. Ştiţi că am o oarecare slăbiciune pentru mecanisme, şi eram înclinat să mai zăbovesc, cu atât mai mult cu cât cea mai mare parte dintre ele mă interesau, ca nişte enigme, şi nu puteam să mă lansez decât în vagi

presupuneri asupra destinaţiei lor. Mă gândeam că, dacă aş putea să le rezolv taina, m-aş afla în posesia unor forţe care poate mi-ar fi fost de folos împotriva Morlocilor.

Brusc, Weena a venit foarte aproape de mine. Atât de brusc, încât m-a speriat. Dacă n-ar fi fost ea, cred că n-aş fi observat că podeaua galeriei era înclinată[17]. Capătul la care ajunsesem era chiar deasupra solului, şi era luminat de nişte ferestre rare, ca nişte crăpături. Pe măsură ce coboram, solul trecea peste nivelul ferestrelor, până când în faţa fiecăreia rămânea un fel de puţ, ca la subsolurile caselor din Londra, având doar o linie îngustă de lumină la capătul de sus. Am continuat să merg încet, privind nedumerit maşinile şi eram prea atent la ele ca să observ micşorarea treptată a luminii, până când teama crescândă a Weenei mi-a atras atenţia. Atunci am văzut că galeria se cufunda în cele din urmă într-un întuneric complet. Am ezitat o clipă şi, privind în jurul meu, am văzut că praful era mai puţin abundent şi suprafaţa lui mai puţin netedă. Mai departe, spre întuneric, covorul de praf părea să fie întrerupt de urme mici şi înguste de paşi. Văzând aceasta, mi-a revenit senzaţia prezenţei imediate a Morlocilor. Simţeam că îmi pierd vremea cu această cercetare academică a maşinăriilor. Mi-am adus aminte că după-amiaza era înaintată şi că încă nu găsisem nicio armă, niciun refugiu, niciun mijloc de a face focul. Şi, apoi, jos, în bezna îndepărtată a galeriei, am auzit un zgomot caracteristic de paşi, şi aceleaşi sunete ciudate pe care le auzisem în puţ.

Am luat-o pe Weena de mână. Apoi, venindu-mi deodată o idee, am lăsat-o şi m-am îndreptat către o maşină din care ieşea un mâner asemănător celor de la macazuri. Urcându-mă pe postament şi apucând mânerul cu amândouă mâinile, am tras de el cu toată puterea în-tr-o parte. Deodată Weena, părăsită în mijlocul sălii, a început să scâncească.

Socotisem destul de bine tăria drugului, căci după un efort de un minut a plesnit, şi am ajuns-o pe Weena din urmă, ţinând în mână o măciucă mai mult decât suficientă, socoteam eu, pentru ţeasta oricărui Morloc pe care l-aş fi întâlnit. Şi doream diii toată inima să ucid câţiva Morloci! Veţi gândi, poate, că dorinţa de a-ţi ucide proprii urmaşi este cât se poate de inumană. Dar era imposibil, într-un fel, să vezi ceva omenesc la aceste fiinţe. Numai teama de a o lăsa singură pe Weena, şi convingerea că dacă începeam să-mi potolesc setea de a ucide, Maşina Timpului ar putea avea de suferit, m-au oprit de a mă duce de îndată în galerie şi de a ucide brutele pe care le auzeam.

Ei bine, cu măciuca într-o mână şi ţinând pe Weena cu cealaltă, am ieşit din această galerie şi am intrat într-o alta, mai mare, care la prima vedere îmi amintea de o capelă militară împodobită cu drapele zdrenţuite. Apoi am recunoscut zdrenţele brune şi înnegrite care erau atârnate pe pereţi ca fiind rămăşiţele unor cărţi putrezite. De mult se făcuseră fărâme, şi orice urmă de tipar dispăruse de pe ele. Doar ici şi colo se mai vedeau coperţi îndoite şi închizătoare de metal, rupte, care spuneau destul de mult. Dacă aş fi fost un om de litere, poate că aş fi făcut reflecţii morale asupra inutilităţii oricărei ambiţii. Dar aşa, lucrul care m-a izbit cel mai mult a fost viziunea unei uriaşe risipe de muncă, căreia îi stătea mărturie această imensitate sumbră de hârtie putrezită. Trebuie să mărturisesc că atunci m-am gândit mai ales la „Philosophical Transaction”[18] şi la cele şaptesprezece lucrări asupra opticii, scrise de mine.

Apoi, urcând pe o scară largă, am ajuns Ia ceea ce trebuie că fusese cândva o galerie de chimie tehnică. Aveam mari speranţe să fac aici descoperiri folositoare. În afară de un capăt unde tavanul se prăbuşise, această galerie era bine

păstrată. Am căutat nerăbdător pe la fiecare casetă care nu era spartă. Şi în cele din urmă, într-una din casetele închise ermetic, am găsit o cutie de chibrituri. Cu multă nerăbdare le-am încercat. Erau în perfectă stare. Nu erau nici măcar umede. M-am întors spre Weena. „Să dansăm”, i-am strigat în propria ei limbă. Căci acum aveam o adevărată armă împotriva creaturilor oribile de care mă temeam. Şi astfel, în acest muzeu părăsit, pe covorul gros şi moale de praf, spre imensa plăcere a Weenei, am executat un fel de dans combinat, fluierând cât puteam mai vesel cântecul Th***e Land of the Leal.*** [19]În parte, dansul era un modest cancan, în parte un step, în parte un dans al poalelor (în măsura în care redingota îmi permitea), şi în parte era un dans original. Căci, după cum ştiţi, sunt inventiv din fire.

Şi acum mă gândesc cât de ciudat, şi cât de fericit fusese pentru mine faptul că această cutie de chibrituri a putut să scape, ani nenumăraţi, de stricăciunea trecerii timpului. Şi tot atât de neaşteptat a fost faptul că am găsit şi o substanţă la care nici nu mă gândisem, şi anume camfor. Am găsit-o într-un vas sigilat, care din întâmplare, cred, fusese închis într-adevăr ermetic. Am, crezut mai întâi că este ceară de parafină şi prin urmare am spart vasul. Dar mirosul de camfor era prea pătrunzător. În descompunerea universală, această substanţă volatilă se întâmplase să supravieţuiască, poate de-a lungul a mii de secole. Îmi amintea de o pictură în sepia pe care o văzusem cândva, executată cu cerneala unei Belemnite[20] fosile care trebuie că pierise şi se fosilizase cu milioane de ani în urmă. Eram pe punctul să arunc camforul, dar mi-am adus aminte că era inflamabil şi că ardea cu o flacără vie — era, de fapt, o lumânare excelentă — aşa că l-am băgat în buzunar. În orice caz, n-am găsit niciun fel de explozibil, nici vreun alt mijloc pentru a dărâma uşile de bronz. Până acum, drugul meu de fier era

lucrul cel mai de preţ peste care dădusem. Cu toate acestea am părăsit galeria foarte mulţumit.

Nu pot să vă povestesc tot ce s-a întâmplat în acea lungă după-amiază. Mi-ar cere un mare efort de memorie să-mi amintesc cercetările mele, în ordinea cuvenită. Îmi aduc aminte de o galerie lungă de rafturi pline de arme ruginite, şi cum am ezitat între drugul meu şi o toporişcă sau o sabie. În orice caz, nu puteam duce două arme deodată, şi bara mea de fier promitea să fie mai bună, împotriva uşilor de bronz. Erau numeroase puşti, pistoale şi carabine. Cele mai multe erau transformate în mase de rugină, dar multe erau dintr-un metal nou, şi arătau a fi încă solide. Dar orice fusese cândva cartuş sau pulbere se transformase în praf. Un colţ al galeriei era înnegrit şi spart: probabil, gândeam eu, din cauza vreunei explozii printre exponate. În alt loc era o vastă colecţie de idoli — polinezieni, mexicani, greci, fenicieni, din toate ţările pământului. Şi aici, cedând unui impuls irezistibil, mi-am scris numele pe nasul unui monstru sculptat în steatită[21], din America de Sud, care mi-a atras atenţia în mod deosebit.

Pe măsură ce se lăsa seara, interesul meu slăbea. Am trecut din galerie în galerie, toate prăfuite, tăcute, adesea ruinate, cu exponatele devenite uneori simple grămezi de rugină şi cărbuni, alteori păstrate ccva mai bine. Într-un loc, m-am trezit lângă modelul unei mine de tablă, şi apoi, printr-un simplu accident am descoperit, într-o casetă ermetică, două cartuşe de dinamită! Am strigat „Evrika”, şi am spart bucuros caseta. Apoi m-a cuprins o îndoială. Am ezitat. Alegând o mică galerie lăturalnică, am făcut o încercare. Niciodată n-am simţit o dezamăgire atât de mare ca atunci când am aşteptat timp de cinci, zece, cincisprezece minute, o explozie care nu s-a mai produs. Desigur, cartuşele de dinamită nu erau decât dc model, cum trebuia să şi presupun după aspectul

lor. Sunt convins că, dacă n-ar fi fost aşa, aş fialergat fără răgaz şi aş fi aruncat în aer, în nefiinţă, şi Sfinxul şi uşile de bronz, dar şi (după cum s-a dovedit) şansele mele de a regăsi Maşina Timpului.

Cred că îndată după asta am ajuns la o curte mică, deschisă, în interiorul palatului. Era acoperită cu iarbă şi avea trei pomi fructiferi. Aşa că ne-am odihnit şi ne-am răcorit. Către apusul soarelui am început să mă gândesc la situaţia noastră. Noaptea se furişa deasupra şi ascunzişul meu inaccesibil încă nu era de găsit. Dar asta mă tulbura acum foarte puţin. Aveam în posesia mea un lucru care era, poate, cea mai bună armă de apărare împotriva Morlocilor — aveam chibrituri! De asemenea aveam în buzunar camforul, dacă ar fi fost nevoie de o flacără mai strălucitoare. Mă gândeam că nu puteam face altceva mai bun decât să ne petrecem noaptea în aer liber, protejaţi de un foc. Dimineaţa urma să-mi caut Maşina Timpului. În acest scop nu aveam deocamdată decât măciuca mea de fier. Dar, ştiind mai multe lucruri, îmi făcusem o altă părere în privinţa uşilor de bronz. Până acum, mă abţinusem să le forţez, mai ales din cauza necunoscutului care se ascundea în dosul lor. Niciodată nu mi-au făcut impresia că ar fi prea puternice, şi speram că drugul meu de fier nu era tocmai nepotrivit pentru această treabă.

XII. ÎN BEZNĂ

Am ieşit din palat în timp ce soarele încă nu dispă-ruse cu totul sub linia orizontului. Eram hotărât să ajung a doua zi dis-de-dimineaţă la Sfinxul Alb, şi mi-am propus să înaintăm, înainte de a se întuneca, prin pădurea care îmi împiedicase drumul data trecută. Planul meu era să mergem cât mai departe în cursul nopţii şi, apoi, făcând un foc, să dormim apăraţi de flăcările lui. Amcules deci, în timp ce mergeam, toate crengile şi iarba uscată din

drumul nostru şi până la urmă aveam braţele pline de uscături. Încărcat astfel, înaintarea noastră era mai înceată decât prevăzusem, şi pe lângă aceasta Weena era obosită. Începusem şi eu, de asemenea, să simt nevoia somnului; aşa că înainte ca noi să ajungem în pădure, se lăsase noaptea de-a binelea. Pe dealul acoperit cu arbuşti, de la marginea pădurii, Weena ar fi vrut să se oprească, temându-se de întunericul din faţa noastră; dar un presentiment ciudat, ca o înştiinţare a unei nenorociri care ne ameninţa, m-a dus înainte. Nu dormisem de o noapte şi două zile, şi eram înfrigurat şi nervos. Simţeam cum somnul venea asupra mea, şi Morlocii o dată cu el.

În timp ce şovăiam, am zărit, nelămurit, printre tufişurile negre din spatele nostru, trei forme ghemuite. Peste tot în jurul nostru era numai lăstăriş şi iarbă înaltă, şi nu mă simţeam în siguranţă faţă de vecinătatea lor vicleană. Pădurea, calculasem eu, avea ceva mai puţin de-o milă lăţime. Dacă am putea să trecem prin ea până la coasta goală a dealului, acolo, credeam, era un loc foarte sigur pentru odihnă: m-am gândit că voi izbuti să-mi luminez drumul prin pădure cu chibriturile şi cu camforul. Şi, totuşi, era limpede că, dacă voiam să-mi luminez drumul cu chibrituri, trebuia să abandonez lemnele de foc: şi cam fără voie, le-am lăsat jos. Şiatunci mi-a venit ideea că aprinzându-le i-aş ului pe prietenii noştri din spate. Urma să descopăr, nu peste mult, nebunia atroce a acestui procedeu, dar eu nu m-am gândit decât că era un mod ingenios de a ne acoperi retragerea.

Nu ştiu dacă v-aţi gândit vreodată ce lucru rar trebuie să fie focul în absenţa omului, şi într-o climă temperată. Căldura soarelui este rareori destul de puternică pentru a aprinde arborii, chiar dacă este concentrată de picăturile de rouă, cum se întâmplă câteodată în regiunile tropicale. Trăsnetul poate crăpa şi înnegri copacii, dar rareori dă naştere unor incendii. Vegetaţia putrezită poate

uneori să ardă înfundat din cauza căldurii ei de fermen-taţie, dar rareori este cuprinsă de flăcări. În decăderea de acum, de asemenea, arta de a face focul fusese uitată pe pământ. Limbile roşii care se ridicau din grămada mea de lemne erau un lucru cu totul nou şi ciudat pentru Weena.

Voia să alerge printre flăcări şi să se joace cu ele. Cred că s-ar fi aruncat în foc dacă n-aş fi reţinut-o. Am luat-o pe sus, şi, în ciuda împotrivirii ei, m-am cufundat cu curaj drept înainte prin pădure. O bucată de drum, drumul mi-a fost luminat de lumina focului. Uitându-mă înapoi am putut vedea, printre trunchiurile dese de copaci, că flacăra se întinsese de la grămada mea de vreascuri la câteva tufişuri alăturate, şi o linie şerpuită de foc se târa prin iarba de pe deal. Am râs văzând aceasta, şi m-am întors din nou spre copacii întunecaţi din faţa mea. Era foarte întuneric şi Weena s-a agăţat de mine cu putere, dar, pe măsură ce ochii mi s-au obişnuit cu întunericul, era încă destulă lumină ca să mă feresc de trunchiurile copacilor. Deasupra noastră era întuneric complet, afară de câte un petec de cer albastru şi îndepărtat, strălucind din când în când în înălţime. N-am aprins niciun chibrit, pentru că nu aveam nicio mână liberă. Pe braţul stâng o duceam pe micuţa Weena, iar în mâna dreaptă ţineam drugul de fier.

Câtva timp n-am auzit nimic altceva decât trosnetul vreascurilor de sub picioarele mele, foşnetul uşor al brizei pe deasupra, propria mea respiraţie şi bătaia pulsului. Atunci mi s-a părut că aud un zgomot de paşi în jurul meu. Am lungit pasul cu înverşunare. Zgomotul de paşi s-a făcut tot mai desluşit, şi apoi am auzit acele sunete şi glasuri ciudate pe care le auzisem sub pământ. Erau, desigur, mai mulţi Morloci, şi se apropiau de mine. Într-adevăr, în clipa următoare am simţit ceva pe braţ, apoi cum mă trăgea cineva de haină. Weena s-a înfiorat puternic şi a rămas nemişcată.

Era timpul să aprind un chibrit. Dar, ca să-l scot, a trebuit s-o las jos pe Weena. Aşa am şi făcut şi, în timp ce mă scotoceam prin buzunar, a început, pe întuneric, o luptă în jurul genunchilor mei, într-o tăcere desăvârşită din partea Weenei, învăluită în acelaşi murmur ca-racteristie al Morlocilor. Mâini mici şi moi mi se căţărau pe haine şi pe spate, atingându-mă chiar şi pe gât. Apoi chibritul s-a aprins sfârâind. L-am ţinut în sus, străluci-tor şi am văzut spinările albe ale Morlocilor alergând printre copaci. Am luat în grabă un bulgăre de camfor din buzunar şi m-am pregătit să-l aprind de îndată ce chibritul se va consuma. Apoi am privit la Weena. Zăcea pe jos, agăţată de picioarele mele, complet nemişcată, cu faţa la pământ. Pătruns de o teamă bruscă, m-am aplecat spre ea. Părea că abia mai respiră. Am aprins bucata de camfor şi am aruncat-o pe pământ, şi, în timp ce pocnea şi strălucea şi gonea Morlocii şi umbrele, am îngenunchiat şi am ridicat-o pe Weena de jos. Toată pădurea era plină de mişcarea şi murmurul unei mari mulţimi!

Se părea că Weena leşinase. Am pus-o cu grijă pe umăr şi m-am ridicat să-mi continui drumul, şi atunci mi-am dat seama de un lucru îngrozitor. Aprinzând chibriturile, lăsând-o şi ridicând-o pe Weena, m-am răsucit în jur de mai multe ori, şi nu mai aveam nici cea mai slabă idee asupra direcţiei pe care trebuia să merg. Tot ce ştiam era că parcă mă îndreptam din nou spre Palatul de Porţelan Verde. M-a trecut o sudoare rece. Trebuia să hotărăsc repede ce am de făcut. M-am hotărât să aprind un foc şi să ne aşezăm tabăra acolo unde ne aflam. Am rezemat-o pe Weena, încă nemişcată, jos, pe un trunchi acoperit de iarbă şi, în mare grabă, în timp ce prima bucată de camfor se consuma, am început să adun bete şi frunze. Din loc în loc, din întunericul din jurul meu, ochii Morlocilor străluceau ca nişte rubine.

Camforul a licărit şi s-a stins. Am aprins un chibrit, şi în acest timp două forme albe, care se

apropiaseră de Weena, au fugit în grabă. Una dintre ele era atât de orbită de lumină, încât a dat drept peste mine şi i-am simţit oasele trosnind sub lovitura pumnului meu. A scos un urlet de groază, s-a împleticit puţin şi a căzut jos. Am mai aprins o bucată de camfor şi am continuat să-mi pregătesc focul. Mi-am dat seama cât de uscat era frunzişul de deasupra mea, căci, de când venisem cuMaşina Timpului, cam de o săptămână, nu căzuse nicio ploaie. Aşa că, în loc să mă aplec printre copaci după crengi uscate, am început să sar şi să trag în jos ramurile. În curând aveam un foc cu fum înecăcios, făcut din lemne verzi şi beţe uscate, aşa că puteam să-mi economisesc camforul. M-am tras spre locul unde rămăsese Weena, lângă măciuca mea de fier. Am încercat tot ce ştiam pentru a o readuce la viaţă, dar ea zăcea ca moartă. N-am putut nici măcar să-mi dau seama dacă mai respira sau nu.

Acum, fumul focului mă învăluia şi mă moleşea. Pe lângă aceasta şi vaporii de camfor pluteau în aer. Focul nu mai avea nevoie să fie alimentat timp de vreo oră. Mă simţeam foarte obosit după efortul făcut şi m-am aşezat jos. Pădurea era plină, de asemenea, de un murmur adormitor pe care nu-l puteam înţelege. Mi s-a părut doar că mi-a căzut capul în piept şi atunci am deschis ochii. Totul era în întuneric şi Morlocii îşi plimbau mâinile pe mine. Scuturându-mă de degetele lor agăţătoare, am căutat grăbit în buzunar cutia de chibrituri, şi — cutia dispăruse! Apoi Morlocii au tăbărât din nou asupra mea. Într-o clipă mi-am dat seama ce se petrecuse. Adormisem şi focul se stinsese, şi, acum, o amărăciune de moarte mă năpădi. Pădurea era plină de mirosul lemnelor arse. Am fost apucat de gât, de păr, de braţe şi trântit jos. Simţeam cu o groază de nedescris toate aceste creaturi moi, îngrămădite în întuneric deasupra mea. Mă simţeam ca şi cum aş fi fost prins într-o monstruoasă pânză de paianjen.

Eram copleşit, şi m-am prăbuşit. Am simţit nişte dinţi mici înfingându-mi-se în gâtlej. M-am rostogolit şi am dat cu mâna peste dru-gul meu de fier. Asta mi-a dat putere. Am făcut o sforţare să mă scol, scuturând de pe mine şobolanii omeneşti, şi, ţinând strâns drugul, am lovit într-acolo unde socoteam că trebuie să fie feţele lor. Simţeam din plin carnea şi oasele cedând sub loviturile mele, şi, pentru moment, eram liber.

M-a cuprins acea exaltare ciudată care se pare că însoţeşte adesea o luptă grea. Ştiam că atât eu cât şi Weena eram pierduţi, dar eram hotărât să-i fac pe Mor-loci să-şi plătească scump hrana. Mi-am lipit spatele de un copac, învârtind drugul de fier în faţa mea. Întreaga pădure era plină de mişcare şi de strigătele lor. A trecut un minut. Vocile lor păreau din ce în ce mai excitate şi mişcările lor deveneau mai repezi. Şi totuşi, niciunul nu se apropia. Şedeam privind în întuneric. Apoi deodată mi-a revenit speranţa. Dar dacă Morlocilor le era frică? Şi chiar în clipa aceea s-a produs un fapt curios. Întunericul părea că devine luminos. Am început să disting foarte nedesluşit Morlocii în jurul meu — tremurau doborâţi la picioarele mele — apoi am recunoscut, cu surprindere şi nevenindu-mi a crede ochilor, că toţi ceilalţi alergau, într-un puhoi neîncetat, drept înainte în pădure. Spinările lor nu mai păreau albe, ci roşii. În timp ce îi priveam cu gura căscată, o mică scânteie a plutit de-a curmezişul unui petec de cer înstelat, printre ramuri, şi a dispărut. Şi atunci am înţeles mirosul de lemn ars, murmurul somnoros care acum creştea într-un vuiet puternic, lumina roşie şi fuga Morlocilor.

Ieşind de după copacul lângă care mă adăposteam şi privind îndărăt, am văzut, printre trunchiurile negre ale copacilor apropiaţi, flăcările pădurii cuprinse de foc. Era primul foc pe care-l aprinsesem şi care venea acum după mine. Am căutat-o pe Weena, dar nu mai era nicăieri.

Sfârâitul şi trosnetul din spatele meu, pocnetul exploziv pe care-l făcea fiecare copac cuprins de flăcări nu-mi lăsau mult timp de gândire. Ţinând strâns drugul de fier, m-am luat după Morloci. Era o urmărire strânsă. O dată, flăcările au izbucnit atât de iute în dreapta mea, în timp ce fugeam, încât m-au înconjurat şi am fost nevoit să fug spre stânga. Dar, în cele din urmă, am ieşit într-un mic luminiş, şi în aceeaşi clipă un Morloc a dat peste mine, m-a ocolit şi s-a năpustit de-a dreptul în flăcări!

Şi-atunci mi-a fost dat să văd lucrul cel mai ciudat şi mai oribil, cred, din toate câte am văzut în acea epocă a viitorului. Tot spaţiul din jur era luminat ca ziua de lumina focului. În centru era o movilă în vârful căreia fumega un păducel pârjolit. Dincolo de moviliţă era un alt braţ al pădurii aprinse, şi limbile galbene care seânălţau din copaci se răsuceau, încercuind complet spaţiul cu un zid de flăcări. Pe povârniş erau vreo treizeci sau patruzeci de Morloci, orbiţi de lumină şi căldură, bâjbâind încoace şi-n colo, dând unii peste alţii în zăpăceala eare-i cuprinsese. La început nu mi-am dat seama că erau orbiţi şi loveam furios în ei, cu drugul, de câte ori se apropiau de mine, într-o frică disperată, omorând unul şi schilodind alţi câţiva. Dar când am vă-zut gesturile unuia dintre ei, orbecăind pe sub păducel şi îndreptându-se spre marea flăcărilor roşii, când le-am auzit gemetele, m-am convins că sunt total neputincioşi şi nenorociţi în bătaia luminii, aşa că nu i-am mai lovit.

Şi, totuşi, din când în când, câte unul se repezea drept spre mine, şi asta mă făcea să mă dau repede la o parte din drumul lui, tremurând tot de groază. La un moment dat, flăcările s-au mai potolit şi mi-a fost teamă că acele creaturi ticăloase vor putea din nou să mă vadă. M-am gândit chiar să le-o iau înainte şi să încep eu lupta, omorând câţiva dintre ei; dar focul a izbucnit cu o nouă putere, şi am rămas locului. Am umblat printre ei, de-a lungul

dealului, ocolindu-i, căutând vreo urmă a Weenei. Dar Weena nu mai era nicăieri.

În cele din urmă m-am aşezat jos, pe vârful movilei, privind strania şi neverosimila vecinătate a fiinţelor orbite care dibuiau în toate părţile, chemându-se între ele cu sunete neînţelese, atunci când lumina focului cădea asupra lor. Trâmbe răsucite de fum se ridicau spre cer, şi prin câte o spărtură a acestor perdele roşii sclipeau stelele îndepărtate, ca şi cum ar fi aparţinut altui univers. Doi sau trei Morloci au dat, buimăciţi, peste mine, şi eu i-am îndepărtat cu lovituri de pumni, tremurând în timp ce-i loveam.

Am fost convins, cea mai mare parte a nopţii, că totul era un coşmar. M-am muşcat şi am ţipat, într-o sălba-tică dorinţă de a mă trezi. Am izbit pământul cu mâinile, m-am ridicat şi m-am aşezat iar jos, am rătăcit de colo până colo, şi iar m-am aşezat jos. Apoi am început să mă frec la ochi şi să-l rog pe Dumnezeu să mă trezeascădin coşmar. De trei ori am văzut cum nişte Morloci îşi lăsau capul în jos, într-un fel de agonie, şi se aruncau în desişul flăcărilor. Dar, în cele din urmă, deasupra focului roşu care se mai potolise, deasupra valurilor negre de fum şi a cioturilor de copaci, albite de cenuşă şi înnegrite de fum, deasupra acestor fiinţe fantomatice, al căror număr se tot împuţina, s-a revărsat lumina albă a zilei.

Am căutat din nou, dar n-am găsit nicio urmă a Weenei. Era evident că Morlocii lăsaseră micul ei trup în pădure. Nici nu pot să vă spun cât de mult mă uşura gândul că scăpase astfel de soarta îngrozitoare căreia îi era hărăzită. Când m-am gândit la aceasta, era cât pe-aci să încep un masacru al nevolnicelor spurcăciuni din jurul meu, dar m-am abţinut. Movila, v-am mai spus, era ca un fel de insulă în pădure. De pe vârful ei puteam acum să disting, printr-un nor de fum, Palatul de Porţelan Verde şi astfel am putut să-mi dau seama

de direcţia în care se găsea Sfinxul Alb. Şi astfel, lăsându-i pe aceşti blestemaţi să alerge mai departe de colo-colo, gemând, în timp ce în jur se lumina tot mai de ziuă, mi-am înfăşurat cu iarbă tălpile picioarelor şi, prin cenuşă fumegândă şi printre cioturile de copaci în care jăratecul încă mai mocnea, am pornit, şchiopătând, către ascunzătoarea Maşinii Timpului. Mergeam încet, căci eram aproape stors de oboseală şi pe deasupra mai şi şchiopătam. Mă stăpânea o durere cumplită pentru moartea oribilă a micuţei Weena, a cărei nenorocire mă copleşea. Acum, în această veche odaie familiară, mi se pare că încerc mai curând tristeţea dintr-un vis, decât o pierdere reală. Dar, în dimineaţa aceea, mă simţeam din nou absolut singur — teribil de singur. Mi-am reamintit de casa mea, de căminul acesta, de unii dintre voi, şi, o dată cu aceste imagini, m-a năpădit un dor dureros.

În timp ce mergeam prin cenuşa fumegândă, sub cerul strălucitor al dimineţii, am făcut o descoperire. În buzunarul de la pantalon mai erau câteva chibrituri văr-sate. Cutia se spărsese în buzunar, probabil, înainte de a o pierde.

XIII. CAPCANA SFINXULUI ALB

Cam pe la opt sau nouă dimineaţa am ajuns la scau-nul de metal galben de pe care privisem împrejurimile, în seara sosirii mele. M-am gândit la concluziile pripite la care ajunsesem în seara aceea şi n-am putut să nu râd amar de încrederea mea. Aici era aceeaşi privelişte minunată, aceeaşi verdeaţă abundentă, aceleaşi palate splendide şi ruine măreţe, acelaşi fluviu argintiu curgând printre maluri mănoase. Veşmintele vesele ale delicaţilor omuleţi se mişcau de colo până colo printre copaci. Unii se scăldau exact în locul unde o salvasem pe Weena şi, văzându-i, am simţit deodată o durere ascuţită. Cupo-lele de deasupra

intrărilor în lumea subterană se înălţau ca nişte pete în tot acest peisaj. Acum înţelegeam ce se ascundea dedesubtul frumuseţii oamenilor din Lumea de Deasupra. Ziua lor era fericită, la fel ca ziua vitelor de pe câmp. Ca şi vitele, ei nu cunoşteau duş-mani şi nu duceau lipsă de nimic. Şi aveau, ca şi ele, acelaşi sfârşit.

Mă mâhnea gândul că visul intelectului uman fusese atât de scurt. Omul se sinucisese. Se abandonase cu to-tul confortului şi lipsei de griji, îşi realizase speranţele creând o societate echilibrată, având drept lozincă securitatea şi permanenţa — ca să ajungă până la urmă aici. Cândva, viaţa şi proprietatea cunoscuseră, desigur, o securitate aproape absolută. Cel bogat îşi asigurase averea şi confortul, muncitorul îşi avea asigurată viaţa şi munca. Fără îndoială că, în acea lume perfectă, nu existase nicio problemă de şomaj, nicio problemă socială nu rămăsese nerezolvată. După aceea, urmase o lungă perioadă de linişte.

Există o lege a naturii, peste care noi trecem cu vederea, şi anume că supleţea intelectului nu este decât o compensaţie a schimbărilor primejdiei şi necazurilor. Un animal în perfectă armonie cu mediul înconjurător este el însuşi un mecanism perfect. Natura nu apelează la inteligenţă decât atunci când obişnuinţa şi instinctul nu mai sunt de niciun folos. Nu există inteligenţă acolo unde nu există schimbare şi nevoie de schimbare. Numai acele animale care trebuie să înfrunte o imensă diversitate de nevoi şi primejdii dau dovadă de inteli-genţă.

Astfel, după părerea mea, omul din Lumea de Deasupra se lăsase dus către o frumuseţe fragilă, iar Lumea Subterană era mânată exclusiv spre o industrie mecanică. Dar acestei stări perfecte îi lipsise ceva pentru a ajunge un mecanism perfect şi anume, permanenţa absolută. Se pare că, o dată cu trecerea timpului, modul de alimentaţie, a lumii

subterane, oricum ar fi fost asigurat, s-a zdruncinat. Mama Necesitate, înlăturată cî-teva mii de ani, s-a înapoiat în lume şi a început de jos. Lumea Subterană, fiind în contact cu maşinăriile care, oricât ar fi de perfecte, tot au nevoie de puţină gândire, în afară de obişnuinţă, avea, probabil, prin forţa lucrurilor, ceva mai multă iniţiativă, deşi, mai puţin din celelalte caracteristici umane, decât Lumea de Deasupra. Şi, când au început să îndure lipsa cărnii, au revenit la ceea ce fusese oprit până atunci de străvechi obiceiuri. Astfel am văzut eu lucrurile în ultima mea privire asupra lumii din anul opt sute două mii şapte sute unu. Poate să fie o explicaţie total eronată, aşa cum mintea omenească născoceşte adesea. Dar astfel mi-am închipuit eu lucrurile, şi tot astfel vi le prezint şi vouă.

După oboselile, emoţiile şi spaimele ultimelor zile, şi în ciuda mâhnirii mele, scaunul de metal galben, priveliştea liniştită şi soarele cald erau foarte odihnitoare. Eram istovit şi somnoros, şi în curând filosofarea mea s-a transformat în somnolenţă. M-am lăsat în voia ei, şi întinzându-mă pe iarbă am dormit un somn lung şi înviorător.

M-am trezit cu puţin înainte de apusul soarelui. Acum eram sigur să Morlocii nu mă vor mai surprinde moţăind şi, după câteva mişcări de înviorare, am coborât dealul, îndreptându-mă către Sfinxul Alb. Ţineam într-o mână drugul de fier, iar cealaltă mână se juca cu chibriturile din buzunar.

Şi atunci m-a întâmpinat ceva cu totul neprevăzut. Apropiindu-mă de piedestalul sfinxului, am văzut cu uimire că uşile de bronz erau deschise. Alunecaseră în jos pe nişte şanţuri.

M-am oprit chiar în faţa lor, neştiind dacă trebuie să intru.

Înăuntru era o mică încăpere şi, pe un loc puţin mai ridicat, într-un colţ, şedea Maşina Timpului. Cele două manete erau în buzunarul meu. Iată deci că după toate pregătirile mele minuţioase în

vederea asedierii, Sfinxul Alb mi se preda de bună voie. Am aruncat cât colo drugul de fier, aproape cu părere de rău că nu-l pot folosi.

Un gând neaşteptat mi-a trecut prin minte, în timp ce mă aplecam să intru. Cel puţin de data aceasta înţelegeam calculele pe care şi le făcuseră Morlocii. Stăpânindu-mi o puternică dorinţă de a izbucni în râs, am păşit prin cadrul de bronz al uşii, spre Maşina Timpului. Am constatat cu surprindere că fusese unsă şi curăţată cu grijă. Până atunci mă întrebasem dacă nu cumva Morlocii o demontaseră, măcar în parte, pentru a încerca, în felul lor nebulos de a gândi, să-i afle desti-naţia.

În timp ce şedeam lângă ea şi o examinam, bucurându-mă de simpla ei atingere, faptul pe care îl aşteptam s-a produs. Plăcile de bronz au alunecat brusc în sus, izbindu-se de pervaz cu un zăngănit puternic. Rămăsesem în beznă — prins în capcană. Cel puţin aşa credeau Morlocii. Am râs încet, înveselit.

Puteam să şi aud chicoteala lor murmurată, pe mă-sură ce se apropiau de mine. Extrem de calm, am încercat să aprind un chibrit. Nu mai aveam decât să fixez pârghiile şi apoi să dispar ca o fantomă. Dar nu dădusem atenţie unui mic amănunt. Chibritul era din acel soi odios care se aprinde numai când este frecat pe cutie.

Vă puteţi imagina cum mi s-a spulberat tot calmul. Micile brute erau chiar lângă mine. Unul m-a şi atins. Am dat o lovitură, jur împrejur, pe întuneric, cu manetele şi am început să mă caţăr în şaua maşinii. Atunci s-a agăţat de mine o mână, şi apoi încă una. A trebuit pur şi simplu să lupt din răsputeri ca să scot manetele din strânsoarea Morlocilor, să pipăi în acelaşi timp locul în care trebuia să le fixez. Aproape că mi-au smuls una dintre manete. Simţind că îmi alunecă din mână, a trebuit să împung în întuneric cu capul — şi am auzit clar cum a sunat, sfărâmându-se, ţeasta

Morlocului — pentru ca s-o recapăt. Lupta, această ultimă încleştare, era şi mai crâncenă decât cea din pădure.

Dar, în cele din urmă, am fixat maneta şi am împins-o înainte. Mâinile care mă atingeau au alunecat de pe mine. Apoi întunericul de pe ochi mi s-a risipit. M-am trezit înconjurat de aceeaşi lumină cenuşie şi de acelaşi tumult pe care vi le-am descris mai înainte.

XIV. O VIZIUNE ŞI MAI ÎNDEPĂRTATĂ

V-am mai vorbit despre senzaţia de rău şi ameţeală pe care le încerci atunci când călătoreşti în Timp. De data aceasta nici nu eram bine aşezat, şedeam oblic pe şa, şi într-o poziţie nestabilă. Un timp nedefinit am rămas agăţat de maşină, pe când ea se zdruncina şi vibra, fără să-mi pot da seama cum mergeam, şi când m-am gândit să privesc din nou cadranele, am rămas încremenit văzând unde ajunsesem. Un cadran înregistrează zilele, altul miile de zile, altul milioanele de zile şi altul miile de milioane. În loc să fi tras manetele îndărăt, le împinsesem însă înainte, în aşa fel încât maşina gonea spre viitor, iar când am cercetat cadranele am descoperit că indicatorul miilor de zile se învârtea, tot atât de repede ca şi secundarul unui ceas, spre viitor.

În timp ce zburam tot mai departe, a început să se producă încet o anumită schimbare a nebuloasei din jur. Cenuşiul tremurător a devenit mai întunecat, apoi — deşi continuam să călătoresc cu o viteză uimitoare — clipirea succesivă a zilelor şi a nopţilor, care indica de obicei o viteză mai mică, a devenit din ce în ce mai accentuată. La început faptul m-a nedumerit foarte mult. Zilele şi nopţile alternau din ce în ce mai rar, soarele trecea tot mai încet de-a curmezişul cerului, până când mi s-a părut că drumul lui durează secole întregi. În cele din urmă, un crepuscul constant s-a aşternut asupra

pământului, crepuscul întrerupt doar când şi când de câte o cometă ce strălucea pe cerul întunecos. Fâşia de lumină care îmi indica drumul soarelui dispăruse de mult; soarele încetase să mai apună — doar se ridica şi se lăsa spre apus — devenind mereu mai mare şi mai roşu. Orice urmă a lunii dispăruse. Din rotirea stelelor, devenită tot mai lentă, rămăseseră numai câteva puncte de lumină care abia se târau. În cele din urmă, cu puţin timp înainte de a mă opri, soarele, roşu şi enorm, a rămas nemişcat, pe linia orizontului, ca o cupolă vastă luminând cu o strălucire tulbure, întretăiată arare de câte o stingere trecătoare. La un moment dat s-a reaprins cu putere, dar a revenit repede la lumina roşcată şi posomorâtă. Am observat, din această încetinire a răsăritului şi a apusului, că acţiunea fluxu-lui şi refluxului se terminase. Pământul ajunsese să se odihnească cu o singură faţă spre soare, la fel cum, în zilele noastre. Luna priveşte spre Pământ cu o singură faţă. Cu multă grijă, căci mi-am amintit de căderea mea de la prima oprire, am început să-mi încetinesc mersul. Indicatoarele s-au rotit din ce în ce mai încet, până când cele care arătau miile mi s-au părut nemişcate, iar cele ale zilelor au început să-şi lase o umbră pe cadran. Tot mai încet, până când am întrezărit conturul nelămurit al unui ţărm pustiu.

Am oprit foarte încet şi am rămas pe Maşina Timpului, privind în jur. Cerul nu mai era albastru. Spre nord-est era negru, ca de cerneală, şi pe fondul lui întunecat sticleau puternic şi neclintit stele albe şi palide. Deasupra capului, cerul era de un roşu închis, fără stele, iar spre sud-est devenea strălucitor, de un roşu luminos, acolo unde, tăiat de linia orizontului, se afla discul imens al soarelui, roşu şi nemişcat. Stâncile din preajma mea erau colorate în roşu aprins şi orice urmă de viaţă pe care am văzut-o la început era vegetaţia de un verde închis, acoperind orice loc mai proeminent pe povârnişul dinspre sud-est; era acelaşi verde

bogat care se poate vedea la muşchiul din pădure sau la lichenii din peşteri: plante ce cresc într-un veşnic amurg.

Maşina se afla pe un mal înclinat. Marea se întindea departe spre sud-vest, devenind viu strălucitoare spre orizont, lângă cerul întunecat. Nu vedeam nici talazuri mari, nici valuri, căci nu se făcea simţită nicio suflare de vânt. Numai o uşoară unduire uleioasă o ridica şi o cobora, ca o respiraţie slabă, arătându-mi că eterna mare încă se mişca şi trăia. De-a lungul ţărmului, de care uneori se izbea apa, era o crustă groasă de sare — trandafirie sub cerul livid. Aveam o senzaţie de apăsare în tâmple şi mi-am dat seama că respiram foarte repede. Senzaţia îmi amintea de singura mea încercare de alpinism şi am înţeles că aerul era mai rarefiat decât astăzi.

Departe, de deasupra malului pustiu s-a auzit un ţipăt ascuţit şi am văzut un animal, ca un fel de imens fluture alb, zburând cu mişcări neregulate, bătând din aripi şi înălţându-se în sus, spre cer, apoi coborând în cercuri mari şi dispărând după o movilă mai joasă din depărtări. Ţipătul lui era atât de îngrozitor încât m-am înfiorat şi m-am aşezat mai bine în şa. Privind din nou în jur, am văzut că bucata roşcată, pe care o luasem drept stâncă, se mişca încet către mine. Era într-adevăr o fiinţă semănând cu un crab monstruos. Vă puteţi închipui un crab mare cât masa de colo, mişcându-şi încet şi nesigur numeroasele picioare, legănându-şi cleştii mari, pipăind în jur cu antenele ondulate, lungi ca nişte bice, şi privindu-te cu ochii bulbucaţi, aşezaţi de fiecare parte a frunţii lui de metal? Spinarea îi era zbârcită şi împodobită cu umflături neregulate, şi, pe ici şi colo, avea nişte incrustaţii verzui. Puteam să-i văd, în jurul gurii lui complicate, nenumărate firişoare, agitându-se şi pipăind în timp ce se mişca.

Pe când priveam la această sinistră apariţie care se târa spre mine, am simţit pe obraz o gâdilitură,

ca şi cum s-ar fi aşezat o muscă. Am încercat s-o gonesc cu mâna, dar în clipa următoare a revenit şi aproape ime-diat am mai simţit una lângă ureche. Am dat s-o prind şi am apucat ceva ca un fir, care s-a tras repede din mâna mea. Cu o scârbă teribilă m-am întors şi am văzut că prinsesem antena unui alt crab monstruos care se afla chiar lângă mine. Ochii săi duşmănoşi se roteau în orbitele lor proeminente, gura se deschidea, pofticioasă, iar cleştii săi uriaşi şi grosolani, mânjiţi cu noroi de alge, se îndreptau asupra mea. Într-o clipă am pus mâna pe pârghie şi am şi pus între mine şi aceşti monştri un interval de o lună de zile. Mă aflam însă pe acelaşi mal, şi i-am revăzut clar, de îndată ce m-am oprit. Duzini întregi se târau de colo-colo, în lumina sumbră, prin iarba de un verde închis.

Nu vă pot descrie sentimentul de insuportabilă pustietate care domnea asupra lumii. Cerul roşu de la răsărit, întunericul dinspre nord, marea moartă acoperită de sare, ţărmul stâncos pe care se târau încet aceşti monştri respingători, verdele uniform şi cu aspect otrăvitor al lichenilor, aerul rarefiat care rănea plămânii: toate acestea se adunau într-o senzaţie înspăimântătoare. Am filai înaintat o sută de ani şi am dat de acelaşi soare roşu — puţin mai mare, puţin mai amorţit — aceeaşi mare moartă, acelaşi aer îngheţat şi aceeaşi mulţime de crabi de pământ, căţărându-se pretutindeni printre buruienile verzi şi stâncile roşii. Pe cerul dinspre apus se ridica o palidă linie curbă, ca o imensă lună nouă.

Astfel am tot călătorit, în salturi mari de câte o mie de ani sau mai mult, oprindu-mă mereu, atras de taina soartei pământului şi privind cu o stranie fasci-naţie la soarele ce devenea mai mare şi mai palid pe cerul dinspre apus, şi la viaţa ce dispărea treptat de pe batrânul nostru pământ. În cele din urmă, la mai mult de treizeci de milioane de ani de acum înainte, uriaşa cupolă roşcată a soarelui ajunsese să acopere cam a zecea parte din cerul

întunecat. Atunci am oprit iar, căci mulţimea crabilor dispăruse, iar ţărmul roşu părea lipsit de viaţă, în afara ierburilor de mare şi a lichenilor de un verde livid. Peisajul era presărat şi cu alb. M-a pătruns un frig muşcător. Fulgi albi de zăpadă cădeau mereu în vârtejuri. Spre nord-est, luciul zăpezii se întindea sub cerul negru, înstelat, şi puteam să văd crestele ondulate ale unor movile alb-trandafirii. De-a lungul ţărmului mării atârnau ciucuri de gheaţă, iar în larg pluteau mase de gheţari; dar cea mai mare întindere a acestui ocean sărat, sângeriu sub veşnicul apus de soare, era încă neînghеţată.

Am privit în jurul meu să văd dacă mai rămăsese vreo urmă de viaţă animală. O teamă nelămurită mă reţinea în şaua maşinii. Dar n-am văzut mişcându-se nimic, pe pământ, pe cer sau în mare. Nămolul verde de pe stânci era singurul lucru care dovedea că viaţa încă nu se stinsese. Un banc scund de nisip apăruse în mare şi apa se retrăsese de la ţărm. Mi s-a părut că văd un corp negru care se mişca pe acest banc, dar a rămas nemişcat de cum l-am privit, şi am socotit că mă înşelase ochiul şi că nu era decât o piatră. Stelele de pe cer străluceau intens şi mi se părea că nu mai clipesc decât foarte puţin.

Deodată, am băgat de seamă că marginea discului solar suferea o schimbare, în partea de apus; o concavitate, ca un golf, apăruse pe conturul circular. Golful devenea tot mai mare. Am privit înspăimântat aproape un minut la întunecimea ce se aşternea deasupra zilei, şi mi-am dat seama că începea o eclipsă. Peste discul soarelui trecea fie luna, fie planeta Mercur. La început am crezut, desigur, că este luna, dar am motive să cred că vedeam trecerea unei planete interioare, foarte aproape de pământ.

Întunericul creştea văzând cu ochii, un vânt rece a început să bată în rafale, dinspre răsărit, şi vârtejul de fulgi albi din aer s-a înteţit. Din largul

mării se auzeau clipociri şi clocote. În afară de aceste sunete lipsite de viaţă, lumea era tăcută. Tăcută? Ar fi greu să vă descriu această tăcere. Vocea omului, behăitul oilor, ţipetele păsărilor, zumzetul insectelor, mişcarea care formează fondul vieţii noastre — toate acestea nu mai existau. Pe măsură ce întunericul devenea mai dens, fulgii învolburaţi erau tot mai abundenţi, dansându-mi prin faţa ochilor; frigul din aer era tot mai intens. În cele din urmă, unul câte unul, repede, unul după altul, vârfurile albe ale dealurilor îndepărtate au dispărut în beznă. Briza s-a transformat într-uri vânt ce vuia cu putere. Am văzut cum umbra neagră din centrul eclipsei înainta repede înspre mine. În clipa următoare nu se mai vedeau decât stelele palide. Restul nu era decât un întuneric de nepătruns. Cerul era absolut negru.

M-a cuprins groaza de acest întuneric imens. Frigul, care mă pătrundea până la măduva oaselor, şi greutatea dureroasă de a respira m-au copleşit. Am început să tremur şi m-a cuprins un rău de moarte. Apoi pe cer a apărut marginea soarelui, ca un arc roşu. M-am dat jos din maşină, ca să-mi revin. Mă simţeam ameţit şi incapabil să rezist călătoriei de întoarcere. În timp ce stăteam aşa, bolnav şi ameţit, am văzut din nou corpul mişcător de pe bancul de nisip — nu mai era nicio îndoială acum, se mişca — prin apa roşie a mării. Era tin corp rotund, poate cam de mărimea unei mingi de fotbal, sau poate ceva mai mare, din care ieşeau nişte tentacule; părea negru, faţă de apa învolburată, roşie ca sângele, şi sălta în toate părţile. Am avut o senzaţie de leşin. Dar o spaimă teribilă de a zăcea neputincios în acest amurg îndepărtat şi înspăimântător mi-a redat puterea să mă sui în şa.

XV. ÎNTOARCEREA EXPLORATORULUI TIMPULUI

Şi astfel m-am întors. Cred că mult timp am rămas în nesimţire, pe maşină. A început iar clipitul des al succesiunii zilelor şi a nopţilor, soarele a devenit iar auriu, cerul albastru. Am început să respir cu mai multă uşurinţă. Contururile pământului urmăreau fluctuaţia fluxului şi refluxului. Acele indicatoare se învârteau îndărăt pe cadrane. În cele din urmă am zărit iar umbrele nelămurite ale caselor, urmele omenirii în decadenţă. Şi acestea s-au schimbat şi au pierit, şi altele le-au luat locul. Apoi, când cadranul care arăta milioanele a ajuns la zero, am încetinit viteza. Am început să recunosc pro-pria noastră arhitectură, măruntă şi familiară, indicatorul miilor a revenit la punctul de plecare, ziua şi noaptea se succedau din ce în ce mai încet. Apoi vechile ziduri ale laboratorului au apărut în jurul meu. Foarte încet, de data aceasta, am încetinit mecanismul.

Am văzut un lucru care mi s-a părut ciudat. Cred că v-am spus că atunci când am pornit, înainte ca viteza să devină prea mare, Doamna Watchett trecuse prin odaie, ţâşnind, după cum mi s-a părut, ca o rachetă. Când m-am întors, am trecut din nou prin momentul când ea traversase laboratorul. Dar acum fiecare mişcare a ei părea să fie exact reversul celor dinainte. Uşa de la celălalt capăt s-a deschis, doamna Watchett s-a strecurat în tăcere în laborator, de-andaratelea, şi a dispărut în dosul uşii prin care intrase prima dată. Chiar înainte de asta mi s-a părut că-l văd pe Hillyer pentru o clipă; dar a trecut şi el ca un fulger.

Am oprit maşina şi am văzut din nou în jurul meu vechiul, familiarul meu laborator, instrumentele şi dispozitivele mele, aşa cum le lăsasem. Am coborât din maşină, clătinându-mă, şi m-am aşezat pe o bancă. Timp de câteva minute am fost scuturat de un tremur puternic. Apoi m-am mai liniştit. În jurul meu se afla iar vechiul meu

atelier, exact cum fusese înainte. Poate că adormisem acolo, şi totul nu fusese decât un vis.

Şi totuşi, nu! Maşina plecase din colţul de sud-est al laboratorului. Acum se odihnea în colţul de nord-vest. În faţa peretelui, unde aţi văzut-o şi voi. Este exact distanţa între mica pajişte şi piedestalul Sfinxului Alb. Unde îmi duseseră Morlocii maşina.

Un timp n-am putut să gândesc la nimic. Apoi m-am ridicat şi am străbătut coridorul până aici, şchiopătând, pentru că încă mă durea călcâiul, şi simţindu-mă năclăit de murdărie. Am văzut ***The Pall Mall Gazette*** pe masa de lângă uşă. Am aflat că data era într-adevăr cea de azi şi, privind la pendulă, am văzut că era aproape ora opt. V-am auzit vocile şi zgomotul farfuriilor. Am ezitat — mă simţeam tare bolnav şi slăbit. Atunci am adulmecat mirosul bun de friptură şi am deschis uşa.

Restul îl ştiţi. M-am spălat, am mâneat şi acum vă istorisese întâmplarea.

XVI. DUPĂ POVESTIRE

— Ştiu, zise el după o pauză, că toate acestea vi se vor părea absolut de necrezut, dar pentru mine singurul fapt de necrezut este că în seara aceasta mă aflu aici, în această odaie familiară, privind feţele voastre prietenoase, şi povestindu-vă toate aceste aventuri stranii. Se uită la medic: Nu. Nu pot să mă aştept ca dumneata să mă crezi. Ia-o drept o minciună — sau o profeţie. Spune că am adormit în atelier. Consideră că, speculând asupra destinelor rasei noastre, am dat naştere acestei închipuiri. Consideră drept un simplu artificiu afirmaţia mea că totul ar fi adevărat, un artificiu introdus pentru a mări interesul povestirii. Dar, luând toate acestea drept o poveste, ce părere ai despre ea?

Îşi scoase pipa şi începu, în felul său obişnuit, ner-vos, să bată cu ea în barele grătarului. Se făcu un moment de tăcere. Apoi, scaunele începură să scârţâie şi pantofii să se frece pe covor. Ridicându-mi privirea de pe faţa Exploratorului Timpului, privii în jur, la auditoriul său. Toţi erau în întuneric şi mici pete coloraţi pluteau în faţa lor. Medicul părea absorbit în contemplarea gazdei. Editorul privea ţintă la capătul ţigării sale de foi — a şasea. Ziaristul se scotocea după ceas. Ceilalţi, după câte îmi amintesc rămăseseră nemişcaţi.

Editorul se ridică suspinând.

— Ce păcat că nu eşti un scriitor de poveşti! zise el, punându-şi mâna pe umărul Exploratorului Timpului.

— Nu crezi?

— Ei bine…

— Bănuiam că nu.

Exploratorul Timpului se întoarse spre noi:

— Unde sunt chibriturile? zise el. Aprinse unul şi vorbi cu pipa în gură pufăind. Ca să vă spun adevărul… Cu greu o cred eu însumi… Şi totuşi…

Privirea îi căzu, cu o întrebare mută, asupra florilor albe, veştejite, de pe măsuţă. Apoi îşi întoarse mâna cu care ţinea pipa şi l-am văzut privind la câteva zgârâeturi pe jumătate vindecate.

Medicul se ridică, se apropie de lampă şi examină florile.

— Pistilul esle ciudat, zise el.

Psihologul se aplecă în faţă ca să le vadă, întinzind mâna după un exemplar:

— Să fiu al naibii dacă nu-i unu fără un sfert, zise Ziaristul. Cum o să ajungem acasă?

— Trăsuri câte vrei în staţie, zise Psihologul.

— Este curios, zise Medicul; dar sunt sigur că nu cunosc ordinul din care fac parte aceste flori. Pot să le iau cu mine?

Exploratorul Timpului ezită o clipă. Apoi spuse brusc:

— Categoric, nu!

— Unde le-ai găsit de fapt? zise Medicul.

Exploratorul Timpului îşi duse mâna la cap. Vorbi ca şi când ar fi încercat să prindă o idee care îl ocolea.

— Mi-au fost puse în buzunar de Weena, pe când călătoream în Timp. Privi împrejur prin odaie. Să fiu al naibii dacă mai sunt sigur de ceva. Odaia aceasta, şi voi toţi, şi atmosfera obişnuită sunt prea mult pentru raţiu-nea mea. Oare am construit vreodată o Maşină a Timpului, sau un model al Maşinii Timpului? Sau totul nu este decât un vis? Se spune că viaţa este un vis, un biet vis, frumos uneori — dar nu mai pot să suport şi un vis care n-are nicio justificare. Este o nebunie. Şi de unde a venit visul?… Trebuie să mă mai uit o dată la maşină. Dacă ***există*** vreo maşină!

Luă repede lampa şi se îndreptă cu flacăra ei roşie spre uşă şi de acolo în coridor. L-am urmat cu toţii. Acolo, în lumina pâlpâitoare a lămpii, se afla într-adevăr maşina, ghemuită, urâtă, stând într-o rână, un obiect fă-cut din alamă, abanos, fildeş şi cuarţ transparent şi lucios. Solidă la pipăit — căci am întins mâna şi i-am pipăit şinele — cu pete brune de unsoare pe fildeş, şi bucăţi de iarbă şi muşchi pe părţile de jos, şi având o şină îndoită într-o parte.

Exploratorul Timpului puse lampa pe bancă şi îşi trecu palma pe şina stricată.

— Este în regulă acum, zise el. Povestea pe care v-am spus-o este adevărată. Îmi pare rău că v-am adus aici, în frig. Ridică lampa şi, într-o tăcere absolută, ne-am întors în fumoar.

Ne conduse în hol şi ajută Editorului să-şi îmbrace haina. Medicul îi privi faţa şi, cu o oarecare ezitare, îi spuse că poate suferă de surmenaj. Exploratorul Timpului râse din toată inima. Mi-l aduc aminte cum şedea în uşa deschisă, salutându-ne.

Am luat, împreună cu Editorul, o trăsură. El consi-dera povestea drept „o minciună sfruntată”.

În ceea ce mă priveşte, nu eram în stare să trag nicio concluzie. Povestea era fantastică şi de necrezut, dar relatarea ei era veridică şi sobră. Am rămas treaz cea mai mare parte a nopţii, gândindu-mă la această poveste. M-am hotărât să mă duc a doua zi şi să-l văd din nou pe Exploratorul Timpului. Mi s-a spus că era în laborator, şi, fiind un obişnuit al casei, am urcat să-l caut. Laboratorul era gol. Am privit o clipă la Maşina Timpului, am întins mâna şi am atins maneta. Maşina ghemuită, cu aspect masiv, se legănă ca o ramură scuturată de vânt. Instabilitatea ei mă uimi extrem de mult şi am avut senzaţia din copilărie când mi se interzicea să mă amestec în anumite lucruri. M-am întors prin coridor. Exploratorul Timpului a dat peste mine în fumoar. Venea din casă. Avea un mic aparat fotografic sub un braţ şi un rucsac sub celălalt. A început să râdă când m-a văzut şi mi-a întins să-i strâng cotul.

— Sunt grozav de ocupat, zise el, cu maşina aceea.

— Dar nu e oare o glumă? zisei eu. Călătoreşti într-adevăr prin Timp?

— Călătoresc cu adevărat. Şi mă privi deschis în ochi. Apoi ezită. Ochii săi rătăceau în jurul odăii. Am nevoie doar de o jumătate de oră, zise el. Ştiu de ce ai venit şi este foarte amabil din partea dumitale. Iată câteva reviste. Dacă rămâi la prânz la mine, îţi voi arăta de data aceasta amănunţit cum se călătoreşte în timp, cu exemple, cu tot ce trebuie. Mă ierţi dacă acum te părăsesc?

Am consimţit, abia înţelegând atunci cu adevărat ce voia să spună, iar el dădu din cap şi ieşi pe coridor. Am auzit uşa de la laborator închizându-se cu zgomot, m-am aşezat într-un scaun şi am luat un ziar. Ce avea oare de gând să facă înainte de prânz? Apoi deodată, citind un anunţ, mi-am adus aminte că îi promisesem lui Richardson, editorul, să mă întâlnesc cu el la două. Am privit la ceas şi am văzut că abia puteam să

mai ajung la timp. M-am sculat şi am străbătut coridorul, ca să-l anunţ pe Exploratorul Timpului.

În timp ce puneam mâna pe clanţa uşii, am auzit o exclamaţie, întreruptă în mod ciudat, un declic şi un pocnet surd. Un vârtej de vânt m-a izbit, când am deschis uşa, şi dinăuntru s-a auzit un sunet de sticlă spartă căzând pe podea. Exploratorul Timpului nu era acolo. Mi s-a părut, pentru o clipă, că văd o formă fantomatică, nelămurită, care şedea într-un vârtej de negru şi galben — o formă atât de transparentă încât banca din dosul ei, cu foile pline de desene, era perfect vizibilă; dar, cât m-am frecat la ochi, fantoma a dispărut. Şi Maşina Timpului dispăruse. În afară de puţin praf plutind în aer, capătul opus al laboratorului era gol. Se pare că se trântise un ochi de geam de la luminator.

Am simţit o uimire fără margini. Ştiam că se petrecuse ceva straniu şi pentru moment nu puteam să-mi dau seama ce anume. În timp ce şedeam şi priveam aşa, uşa dinspre grădină se deschise şi apăru servitorul.

Ne-am privit unul pe celălalt. Apoi am început să-mi adun gândurile.

— A ieşit domnul… pe aici? întrebai eu.

— Nu, domnule. Nimeni n-a ieşit pe aici. Mă aşteptam să-l găsesc în laborator.

Atunci am înţeles. Cu riscul de a-l dezamăgi pe Richardson, am continuat să stau acolo, aşteptându-l pe Exploratorul Timpului: aşteptând cea de-a doua povestire, poate şi mai stranie, şi mostrele şi fotografiile pe care le va aduce cu el. Dar acum încep să mă tem că ar trebui să aştept o viaţă întreagă. Exploratorul Timpului a dispărut acum trei ani. Şi, după cum ştie toată lumea, nu s-a mai întors niciodată.

EPILOG

Nu te poţi opri să nu-ţi pui întrebări. Se va mai întoarce vreodată? Poate că a zburat în trecut, şi a

dat peste sălbaticii păroşi şi sângeroşi din Era Pietrei Necioplite; în abisurile mării Cretacice[22]; sau printre saurienii groteşti, uriaşele reptile din timpurile Jurasice[23]. Poate că, chiar acum — dacă pot spune aşa — rătăceşte pe vreun recif de corală oolitic[24] bântuit de plesiosauri[25], sau pe lângă mările sărate şi pustii ale perioadei Triasice[26]. Sau poate că merge în viitor, în vreuna din erele mai apropiate, în care oamenii sunt încă oameni, dar în care enigmele epocii noastre sunt dezlegate şi problemele ei apăsătoare au fost rezolvate? Acolo, în deplina maturitate a rasei: căci eu, în ceea ce mă priveşte, nu pot să cred că zilele noastre de experienţe debile, de teorii fragmentare şi de discordie mutuală sunt într-adevăr vremurile de culme ale omului! Repet, în ceea ce mă priveşte. El, o ştiu — căci problema aceasta a fost discutată de noi cu mult înainte de a fi construită Maşina Timpului — se gândea întotdeauna cu tristeţe la Progresul Omenirii şi vedea în creşterea volumului civilizaţiei doar o aglomerare fără rost, care va trebui până în cele din urmă să se năruie, inevitabil, asupra celor ce au făurit-o, şi să-i distrugă. Dacă este aşa, nu ne rămâne decât să trăim ca şi cum nu ar fi aşa. Dar pentru mine, viitorul se arată încă în negru şi alb — imensa mea ignoranţă este rareori luminată de amintirea acestei povestiri. Şi păstrez cu mine, drept mângâiere, două flori albe, ciudate — acum boţite, înnegrite, presate, şi fără viaţă, stând mărturie că, chiar şi atunci când inteligenţa şi forţa au dispărut, recunoştinţa şi duioşia faţă de aproapele său încă mai dăinuie în inima omului.

OMUL INVIZIBIL

În româneşte de C. CAMIL şi M. RALIAN

I. SOSIREA UNUI PERSONAJ STRANIU

Străinul îşi făcuse apariţia cam pe la începutul lunii februarie, într-o zi geroasă, cu vânt şfichiuitor şi cu ninsoare deasă — de altfel ultima din anul acela. De la gara din Bramblehurst o luase pe jos, tăind drumul peste câmp. Într-una din mâinile-i vârâte în mănuşi groase purta un geamantan mic. Era înfofolit din cap până în picioare, iar marginea pleoştită a pălăriei de fetru moale îi ascundea în întregime faţa, lăsând să i se vadă numai vârful lucios al nasului; zăpada i se adunase grămadă pe umeri şi pe piept şi-i împodobea geamantanul cu o creastă albă. Împleticindu-se, mai mult mort decât viu, dăduse buzna în sala hanului „La poştalionul cu cai" şi-şi azvârlise geamantanul pe jos. „În numele omeniei — strigase el — înduraţi-vă şi lăsaţi-mă să mă încălzesc! O cameră şi un foc bun!" Se scuturase de zăpadă în mijlocul sălii, izbind cu picioarele în podea, şi apoi o urmase pe doamna Hall în odaia de oaspeţi, ca să se înţeleagă cu ea asupra preţului. Cei doi galbeni aruncaţi pe masă îl ajutaseră să intre în stăpânirea odăii, fără să lungească prea mult vorba.

… După ce-a aprins focul, doamna Hall l-a lăsat sin-gur şi s-a dus să-i pregătească prânzul cu propriile ei mâini. Un muşteriu rătăcit prin Iping în toiul iernii însemna o pleaşcă picată din cer! Şi, pe lângă toate, omul nu părea de loc cărpănos; aşa încât hangiţa era hotărâtă să arate că ştie să preţuiască norocul care dăduse peste ea.

După câteva clipe, slănina sfârâia în tigaie, iar câteva cuvinte tari, alese cu dibăcie, o puseră în mişcare pe Millie, slujnica cea bolnăvicioasă. Încărcată cu farfurii, pahare şi cu o faţă de masă, mrs. Hall s-a îndreptat spre odaia de oaspeţi, ca să pună masa cu ***éclat***[27] de zile mari.

Dar când a dat cu ocliii de muşteriul ei, a rămas locului, mirată la culme. În ciuda focului care duduia în cămin, călătorul nu-şi dezbrăcase paltonul, ba nici măcar pălăria nu şi-o scosese. Stătea cu faţa la fereastră, contemplând zăpada

care se aşternea în curte. Nemişcat, ţinându-şi la spate mâinile înmănuşate, părea furat de gânduri.

Băgând de seamă că stropii de zăpadă topită îi picurau de pe umeri drept pe covor, hangiţa l-a întrebat:

— Domnule, n-aţi vrea să-mi daţi pălăria şi paltonul, ca să vi le usuc ca lumea, la bucătărie?

— Nu, a răspuns el, fără să se întoarcă.

Crezând că a înşelat-o auzul, mrs. Hall era cât pe ce să repete întrebarea.

Dar străinul şi-a întors capul spre ea şi a privit-o peste umăr.

— Prefer să rămân cu hainele pe mine, a rostit el răspicat.

Mrs. Hall a observat atunci că necunoscutul purta nişte ochelari mari, albaştri, cu apărătoare şi că mutra-i era ascunsă de nişte favoriţi stufoşi, care se revărsau peste gulerul ridicat al paltonului.

— Bine, domnule. Cum doriţi dumneavoastră. Îndată are să fie mai cald în cameră.

„Domnul” a rămas tăcut şi i-a întors iarăşi spatele.

Simţind că încercările ei de a lega o conversaţie dăduseră greş, stăpâna hanului a isprăvit în grabă aşezatul mesei, cu mişcări scurte şi repezite, şi a şters-o din cameră. Întorcându-sc puţin mai târziu, l-a găsit întocmai aşa cum îl lăsase. Gârbovit, cu gulerul ridicat, sta nemişcat — parcă împietrise! Marginile pălăriei ude leoarcă, lăsate în jos, îi ascundeau urechile şi toată faţa.

Cu gesturi băţoase, femeia a aşezat pe masă ouăle, slănina şi i s-a adresat pe un ton răstit:

— Prânzul e servit, domnule.

— Mulţumesc! a replicat străinul, mai înainte ca ca să fi isprăvit. Nu s-a urnit din loc până ce nu s-a închis uşa în urma ei. Dar o clipă mai târziu s-a răsucit pe călcâie şi s-a apropiat de masă, cu o anumită grabă.

… Îndreptându-se spre bucătărie prin spatele localului, mrs. Hall auzi un fel de scrâşnet care se

repeta la intervale regulate. Hârş, hârş, hârş… era hârşâitul unei linguri cu care cineva freca de zor muştarul într-un castron. „Of, ce ţi-e şi cu fata asta! izbucni ea. Poftim, mie mi-a ieşit cu totul din minte! Numai ea e-n stare să tărăgănească atâta o treabă!” Se apucă să frece ea singură muştarul, fără să uite în acelaşi timp să-i tragă Millie-ei o săpuneală zdravănă, pentru încetineala ei exasperantă. „Am prăjit slănina şi ouăle, am pus masa — ce mai vorbă, am făcut totul! — pe când dumneaei (halal ajutor!) a tot stat şi a frecat muştarul!” Şi doar aveau de-a face cu un client nou, care dorea, poate, să rămână mai multă vreme!

Umplu borcănaşul cu muştar şi, depunându-l solemn pe o tavă neagră cu margini aurite, îl purtă spre odaia de oaspeţi.

Ciocăni în uşă şi o deschise fără să mai aştepte răspuns.

… Cum a văzut-o intrând, străinul s-a aplecat iute, aşa că doamna Hall n-a mai zărit decât ceva alb, care dispărea înapoia mesei. Omul părea să caute ceva ce-i scăpase pe jos. Hangiţa trânti borcanul cu muştar pe masă. Atunci băgă de seamă că domnul îşi dezbrăcase paltonul şi pălăria şi le întinsese pe un scaun în dreptul căminului. O pereche de ghete ude prevestea că grătarul de fier din faţa căminului avea să ruginească. Se îndreptă hotărâtă într-acolo.

— N-am ştiut, domnule, că… începu ea, dar se opri încurcată.

— Mulţumesc, făcu el sec, uitându-se mereu când la ea, când la uşă.

— Îndată or să fie complet uscate, domnule, îl asi-gură ea. Luă hainele şi ieşi. Din prag mai aruncă o privire spre capul acela înfăşat în alb, străjuit de ochelarii întunecaţi… dar faţa necunoscutului rămânea ascunsă în dosul şervetului. Închizând uşa, doamna Hall simţi că i se zbârleşte părul; pe faţă i se citea uimirea cea mai adâncă. „Niciodată nu mi-aş fi putut închipui

aşa ceva! murmură ea. Doamne fereşte!” Se îndreptă în tăcere spre bucătărie; era atât de îngândurată, încât uită măcar s-o mai întrebe pe Millie cu ce-şi pierde vremea.

Străinul trase cu urechea la zgomotul paşilor care se îndepărtau. Înainte de a lăsa şervetul din mână şi de-a-şi continua dejunul, se uită plin de îngrijorare înspre fereastră. Apoi luă o îmbucătură, aruncă din nou o privire bănuitoare spre geam, mai luă o îmbucătură… În cele din urmă se ridică şi, cu şervetul în mână, merse spre fereastră şi trase jaluzelele până în dreptul perdeluţelor de muselină albă, care acopereau partea de jos a geamurilor. Camera se cufundă în penumbră. Uşurat, se întoarse la masă şi-şi reluă prânzul.

„Săracu’ de el, o fi avut ceva, vreun accident, sau vreo operaţie, sau mai ştiu eu ce, îşi spunea doamna Hall. Să-mi vină rău, nu alta, când dădui cu ochii de grămada aia de bandaje!”

Înteţi focul şi luă un cuier, pe care atârnă la uscat paltonul călătorului. „Şi sticlele alea de pe ochi! Parcă-i o căpăţână de scafandru, nu o mutră de om!” Îi agăţă şi fularul de un capăt al cuierului. „Şi batista aia pe care şi-o tot îndesa peste gură! Şi vorbea prin ea!… Pesemne că-i lovit şi la gură… asta o fi”.

Îşi aminti dintr-o dată de ceva şi se întoarse iute:

— Pentru Dumnezeu! — exclamă ea, găsindu-şi pricină ca să se descarce — n-ai mai isprăvit o dată cu cartofii ăia, Millie?

Când a revenit ca să strângă masa, mrs. Hall şi-a întărit convingerea că străinul fusese rănit la gură sau desfigurat de presupusul accident; într-adevăr, deşi ţinea în mână o pipă aprinsă, el nu şi-a îndepărtat fu-larul de mătase pe care şi-l înfăşurase în jurul bărbiei, şi n-a dus pipa la gură toată vremea cât a rămas ea în cameră. Şi asta nu pentru c-ar fi fost distrat — doar îl văzuse ea cum se uita ţintă la tutunul care ardea mocnit. Stătea într-un colţ, cu spatele la fereastră. Acum, după ce

mâncase pe săturate şi băuse, acum, când simţea cum căldura i se împrăştie prin vine, „domnul” vorbea mai puţin repezit ca înainte. Focul, reflectându-se în sticlele ochelarilor enormi, le împrumuta o sclipire vie, roşiatica, pe care n-o avuseseră până atunci.

— Mi-am lăsat o parte din bagaj în gara Brainblehurst, îi spuse el. Ce trebuie făcut ca să-mi parvină?

Ascultând lămuririle doamnei Hall, îşi înclină politicos capul bandajat, în semn că-i acordă toată atenţia.

— Abia mâine! exclamă el. Nu există vreun mijloc mai rapid de expediere? Păru dezamăgit când ea şi răspunse „nu”. Sunteţi absolut sigură? Nu cumva merge vreun căruţaş într-acolo?

Pornită pe vorbă, doamna Hall îi răspunse la întrebări şi îndată se avântă la taifas.

— Drumul pe câmp e plin de hârtoape, domnule. (Asta era răspunsul la întrebarea dacă s-ar putea găsi vreo căruţă). Şi agăţându-se de acest prilej, adăugă: S-a răsturnat o trăsură acolo, acu’ un an şi mai bine. S-a prăpădit un domn, cu vizitiu cu tot. Accidentele se întâmplă aşa, pe negândite, nu, domnule?

Dar oaspetele nu se lăsa prea uşor tras de limbă.

— Cred că acuma aş putea să le pun la uscat, nu-i aşa? întrebă ea pe un ton care nu admitea contrazicere.

— Nu te atinge de pălărie! se răsti morocănosul musafir cu o voce înăbuşită. Întorcându-se spre el, hangiţa văzu că-şi ridicase capul şi o privea.

Mută de uimire, rămase o clipă pironită locului, holbându-se la el.

Necunoscutul îşi acoperise partea de jos a feţei cu o bucată de pânză albă — un şervet al lui — care-i ascundea cu totul gura şi maxilarele; din această pri-cină, vorbea înăbuşit. Dar nu asta o lăsase pe mrs. Hall cu gura căscată, ci constatarea că pe deasupra ochelarilor albaştri, fruntea

străinului era acoperită de un bandaj alb. Un alt bandaj îi învelea în întregime urechile şi nu-i lăsa liberă nicio părticică din figură, afară de nasul ascuţit, de un roşu aprins, care lucea cu aceeaşi intensitate ca în clipa sosirii. Călătorul nos-tru purta o haină de catifea cafenie, cu un guler înalt de pânză, negru vărgat, ridicat în jurul gâtului. Şuviţele de păr negru şi des care izbuteau să se strecoare pe dedesubtul feşelor sau printre bandajele aplicate cruciş apăreau ici şi colo, ca nişte cozi sau ca nişte coarne ciudate, dându-i înfăţişarea cea mai bizară pe care şi-o poate închipui o minte omenească. Capul acesta înfăşat şi bandajat oferea o privelişte atât de discordantă cu cea la care s-ar fi aşteptat mrs. Hall, încât nu-i de mirare că femeia rămăsese încremenită.

Străinul nu-şi mişca şervetul de la gură, ci continua să-l ţină — după cât îşi dădu ea seama abia acum — cu mâna vârâtă într-o mănuşă cafenie. O privea într-una, dindărătul lentilelor lui de nepătruns.

— Nu le atinge de pălărie, repetă el; cuvintele se strecurau nedesluşite prin pânza albă.

Hangiţa începea să-şi recapete sângclc rece, după emoţia pe care o încercase. Aşeză din nou pălăria pe scaunul de lângă cămin.

— Se întâmplă, bodogăni el prin grosimea fularului, privind-o liniştit dindărătul sticlelor întunecate.

— Şi ţine mult pân' se face bine, e-adevărat? Iac-aşa fuse şi cu Tom, băiatu' sori-mi. S-a tăiat Ia mână cu o coasă — a căzut peste ea pe când cosea fânul — şi, Doamne iartă-mă! a mers trei luni de zile legat, domnule. Să nu-ţi vină să crezi! De-atunci mi-e şi groază să mai văd o coasă, zău aşa!

— E lesne de înţeles! făcu oaspetele.

— Într-o vreme se temea că o să trebuie să-şi facă opăraţie! Vai, tare frică i-a mai fost, domnule!

Deodată, omul râse — un hohot care aducea a lătrat, un hohot pe care părea că vrea să-l înăbuşe

în gură, să-l înghită…

— Nu zău, îi era tare frică?…

— Da, domnule. Şi credeţi-mă, nu-i nimica de râs aicea, cel puţin pentru ăi de l-au îngrijit, cum făcui şi cu, că soru-mea era, mă rog, ocupată toată vremea cu ăia mai mici… Toată ziua, domnule, îi tot făceam şi-i desfăceam bandajele. Aşa încât… dacă pot să-mi îngădui să vă spun…

— Vrei să-mi aduci nişte chibrituri? o întrerupse brusc necunoscutul. Mi s-a stins pipa.

Luată prin surprindere, doamna Hall tresări ca muşcată de şarpe. Era o grosolănie din partea străinului, după atâtea confesiuni câte-i făcuse ea. Simţi o clipă că o îneacă furia, dar, amintindu-şi de cei doi galbeni primiţi, se stăpâni şi plecă să aducă chibriturile.

Luându-le din mâna ei, îi spuse scurt „mulţumesc”, apoi îi întoarse spatele şi se apucă să privească pe fereastră. Era limpede că nu-i plăceau discuţiile despre operaţii şi bandaje. Aşa că până la urmă, buna doamnă Hall „nu şi-a putut îngădui să-i spună…”

Era însă vădit că felul lui jignitor de a fi o întărîtase (Millie avea să simtă asta pe propria-i piele, în după-amiaza aceea).

Călătorul a rămas în camera de oaspeţi până pe la patru, fără să-i ofere inimoasei femei un cât de mic prilej de a mai pătrunde înăuntru. Cea mai mare parte din timp, totul părea cufundat într-o linişte desăvârşită. Străinul fuma la lumina focului — sau poate moţăia. S-ar fi zis că se înfăşura în întunericul care se aduna în odaie din ce în ce mai dens.

Dacă însă ar fi tras cineva cu urechea, ar fi putut să-l audă mişcându-se. O dată sau de două ori a scormonit jăraticul şi s-a plimbat prin odaie, vreme de câteva minute. Părea că vorbeşte de unul singur. Apoi fotoliul a scârţâit sub greutatea lui.

II. PRIMELE IMPRESII ALE DOMNULUI TEDDY HENFREY

Pe la vreo patru se întunecase de-a binelca. Tocmai când doamna Hall îşi aduna curajul necesar ca să intre la muşteriul ei şi să-l întrebe dacă doreşte un ceai, sosi la han Teddy Henfrey, ceasornicarul.

— Pe legea mea, doamnă Hall, păcătoasă vreme pentru ăl de n-are încălţăminte zdravănă!

Într-adevăr, afară zăpada se aşternea din belşug.

Hangiţa aprobă din cap. În clipa aceea observă că ceasornicarul avea la el geanta cu scule. „Ia stai, domnu' Teddy, dacă tot eşti aici, te-aş ruga să vezi ce-i cu ceasornicu' ăl vechi din odaia de oaspeţi. Merge bine, şi bate orele de-l auzi prin toată casa, numa' că minutarul nu vrea cu niciun chip să se mişte de la ora şase".

Îl conduse spre odaia de oaspeţi, bătu în uşă şi intră.

Îl văzu pe străin înfundat în fotoliul din faţa căminului. Părea că moţăie; capul bandajat îi alunecase pe umăr. Odaia era luminată doar de reflexele roşiatice ale flăcărilor. Cu puţin înainte, mrs. Hall aprinsese lampa din sala hanului şi era încă orbită din pri-cina luminii; în faţa ochilor îi jucau pete roşii şi totul în jur îi apărea învăluit în umbră, cu contururi nedesluşite. Totuşi, o frântură de secundă i se păru că omul din faţa ei avea o gură enormă, căscată, o gură monstruoasă, care-i înghiţea toată jumătatea de jos a feţei. Fioroasă vedenie: capul bandajat în alb, cu ochelarii aceia lugubri, sub care se căsca o gaură neagră, imensă… În aceeaşi clipă, însă, străinul tresări, se în dreptă în fotoliu şi-şi duse mâna la faţă. Hangiţa deschise larg uşa, pentru ca lumina să pătrundă în cameră. Acum putea să-l vadă mai bine: în locul şervetului îşi aplicase fularul peste obraz. Totul fusese doar o nălucire.

Doamna Hall începea să-şi revină din spaima prin care trecuse.

— Dacă nu vă supăraţi, domnule, omul ăsta vrea să vadă ce-i cu ceasul.

— Ha? Să vadă ce-i cu ceasul? îngăimă ciudatul călător cu mâna la gură, privind buimăcit de jur împrejur; apoi, dezmeticindu-se de-a binelea, adăugă: Da, poftim.

Mrs. Hall ieşi, ca să aducă o lampă. Străinul se ridică şi-şi întinse somnoros mădularele. Hangiţa se întoarse apoi cu lampa, iar mr. Teddy Henfrey, intrând în cameră, se găsi faţă în faţă cu acest straniu personaj înfăşurat în bandaje. După cum mărturisea singur mai târziu, „rămăsese cu gura căscată".

— Bună seara — i se adresă necunoscutul, privindu-l „ca pe un broscoi" — după cum se exprima domnul Henfrey, pe care-l dăduseră gata ochelarii cei întunecaţi.

— S… sper că n… nu vă stingheresc… se bâlbâi domnul Henfrey.

— Câtuşi de puţin, răspunse celălalt. Deşi, după cât am înţeles — urmă el, întorcându-se spre doamna Hall — camera asta urmează să-mi aparţină mie, pentru propria mea folosinţă.

— Îmi spuneam, domnule — răspunse doamna Hall — că poate şi dumneavoastră aţi prefera ca ceasornicul…

— Desigur — îi tăie străinul vorba — sigur că da: dar în general îmi place să nu fiu stingherit. Se rezemă de cămin şi-şi duse mâinile la spate. Şi pe urmă — adăugă el — când se va sfârşi cu reparaţia ceasornicului, aş dori un ceai. Dar nu mai înainte de isprăveşte dumnealui.

Doamna Hall voia tocmai să iasă din cameră — de astă dată nu mai încercase să lege o conversaţie, pentru că nu i-ar fi convenit să fie repezită de faţă cu domnul Henfrey — când călătorul o întrebă dacă a făcut, ceva în chestiunea transportului bagajelor din Bramblehurst. Femeia îi răspunse că

a vorbit cu poştaşul şi că le-ar putea aduce un cărăuş a doua zi.

— Eşti convinsă că n-ar fi posibil să le capeţi mai curând? insistă el.

Cu o răceală tăioasă în glas, doamna Hall declară că este convinsă de acest lucru.

— Aş dori să-ţi aduc la cunoştinţă că mă ocup cu cercetări ştiinţifice, îi explică străinul. Nu ţi-am spus asta de la început, pentru că eram prea îngheţat şi obosit.

— Adevărat, domnule? exclamă mrs. Hall, adânc impresionată.

— Mai trebuie să-ţi spun că bagajul meu conţine diferite aparate şi instrumente…

— Lucruri foarte de folos, domnule, pricep.

— … Şi că, bineînţeles, sunt nerăbdător să-mi continui cercetările.

— Desigur, domnule.

— Motivul care m-a adus la Iping… — urmă el, căutându-şi cuvintele — a fost… dorinţa de singurătate. Nu vreau să mă tulbure nimeni în munca mea. Şi pentru că veni vorba de munca mea, ţin să-ţi mai spun că am suferit un accident…

„Am ştiut eu!” se bucură doamna Hall în sinea ei.

— … Aşa că trebuie să duc o viată mai retrasă. Uneori vederea mi-e atât de slăbită şi mă dor ochii atât de rău, încât simt nevoia să mă încui în odaie şi să stau ceasuri întregi pe întuneric. Asta nu întotdeauna, numai din când în când. Şi nu acum, bineînţeles. Când am asemenea momente, cel mai mic zgomot, de pildă dacă-mi intră o persoană străină în cameră, înseamnă pentru mine o tortură… E necesar ca lucrul acesta să fie limpede pentru dumneata.

— Desigur, domnule, răspunse doamna Hall. Şi dacă pot să-mi îngădui să vă întreb…

— Cred că asta e tot ce am avut de discutat, încheie străinul cu tonul acela calm şi hotărât pe care-l folosea ori de câte ori găsea de cuviinţă.

Hangiţa îşi amână întrebarea şi compasiunea pentru un alt prilej.

După ce femeia ieşi din cameră, oaspetele rămase în picioare în faţa focului, privind cum mr. Henfrey repara ceasul. Meşteşugarul lucra cu lampa alături. Razele de lumină cernute de abajurul verde cădeau pe mâinile lui şi pe cadran, lăsând restul încăperii în penumbră. Când îşi ridică privirea, în faţa ochilor îi jucau scântei multicolore. Curios din fire, se apucă să demonteze întregul mecanism al ceasornicului — treabă cu totul inutilă — doar-doar ca să mai zăbovească pe acolo şi poate, cine ştie, să înnoade o convorbire cu ciudatul muşteriu. Dar străinul păstra o tăcere desăvârşită. Era atât de tăcut, încât mr. Henfrey simţea că-l calcă pe nervi. La uri moment dat i se păru că e singur în cameră şi ridică privirile încercând să străpungă perdeaua de pete verzui care i se aşternuse peste ochi… dar acolo, învăluit în întunericul cenuşiu, pândea capul bandajat, cu lentilele acelea enorme întunecate, care-l priveau fix… Îngheţat de frică, Henfrey rămase vreme de un minut cu ochii pironiţi asupra chipului din umbră. Apoi îşi plecă din nou privirea peste ceasornicul desfăcut. Tare neplăcută situaţie! Ar fi trebuit să vorbească ceva. Ce-ar fi să-i comunice că vremea-i prea friguroasă pentru data la care se aflau?

Îşi înălţă capul, ca şi cum ar fi vrut să prindă curaj în vederea acestei introduceri.

— Vremea… începu el.

— De ce nu isprăveşti şi nu pleci o dată? izbucni arătarea aceea ţeapănă, în al cărei glas clocotca o furie cu greu înăbuşită. N-ai altceva de făcut decât să fixezi minutarul pe axa lui. Ceea ce faci dumneata e curată înşelătorie!

— Îndată, îndată, domnule — într-un minut sunt gata. L-am examinat…

Şi mr. Henfrey şi-a terminat treaba şi a plecat. Dar a plecat plin de indignare. „Ei, fir-ar să fie! —

protestă el în gând, luptându-se cu nămeţii — un om trebuie să mai demonteze din când în când un ceasornic, nu-i aşa?”

Şi apoi: „Ce adică, n-are voie omul să se uite la tine? Urâtule!”.

Şi iarăşi: „Se vede treaba că nu. Urmărit de poliţie dac-ai fi, şi tot nu te-ai bandaja şi înfofoli mai tare!”

În colţ, la Gleeson, îl zări în trăsura lui pe domnul Hall care devenise de curând soţul stăpânei „Poştalionului cu cai”. Oricând era nevoie, mr. Hall făcea transporturi cu trăsura din Iping spre Sidderbridge Junction; de acolo se întorcea el acum. Şi judecând după felul cum mâna caii, era limpede că făcuse „un mic popas” la Sidderbridge.

— Bună, Teddy! strigă el, trecând înainte.

— Te aşteaptă acasă o sperietoare! îl preveni Henfrey.

Pornit pe taifas, Hall frână caii.

— Ce tot îndrugi acolo?

— Un muşteriu foarte suspect, care a tras ia „Poştalionul cu cai”, îl lămuri. Pe cinstea mea!

Şi se porni să-i schiţeze lui Hall un portret foarte viu al fiorosului musafir de la han.

— Asta cam miroase a deghizare, hai, ce zici? Eu unu n-aş primi în casa mea pe cineva până nu l-aş vedea la mutră, insinuă Henfrey. Dar femeile sunt aşa de încrezătoare când e vorba de străini! S-a băgat într-o odaie de-a ta şi nu şi-a zis nici măcar numele, îţi place?

— Nu mai spune! se minună Hall, care era cam greoi la minte.

— Da, da! A închiriat odaia cu săptămâna. Orice-o fi, mai devreme de-o săptămână nu poţi să-i faci vânt. Şi are o grămadă de bagaje care-i sosesc mâine — aşa zice el. Vezi numai să n-aibă lăzi umplute cu pietre!

Şi-i povesti cum fusese excrocată mătuşa lui din Hastings de către un străin care venise cu nişte

valize goale. Într-un cuvânt, îi strecură bietului om în suflet sămânţa îndoielii.

— Dă-i drumu', bătrâno! îşi îndemnă Hall iapa. Am să văd eu cum stau lucrurile.

Cu inima uşurată, mr. Henfrey o porni mai departe.

Dar mr. Hall n-a mai apucat „să vadă cum stau lucrurile". N-a pus bine piciorul în prag că l-a şi luat în primire nevastă-sa: de ce, mă rog, întlrziase atâta la Sidderbridge? Şi, la întrebările lui timide, hangiţa i-a răspuns acru de tot, fără să-i spună ce dorea el să ştie. Dar, sămânţa de îndoială aruncată de mr. Henfrey în-colţi în mintea domnului Hall, în ciuda bruftuielilor primite. „Voi, femeile, nu le ştiţi chiar pe toate", declară el sentenţios. Era hotărât să afle cât mai multe despre originalul oaspete — şi asta cât mai curând cu putinţă. Şi, când călătorul se duse la culcare, adică pe la nouă şi jumătate, mr. Hall intră foarte îmbufnat în camera de oaspeţi, examină cu multă atenţie mobila nevesti-si, ca să arate că el şi nu străinul era stăpân acolo şi, cu o umbră de dispreţ, cercetă un petic de hârtie mâzgălită cu câteva calcule, pe care-l lăsase străinul. Înainte de a merge la culcare, o povăţui pe soţia dumisale ca a doua zi să examineze cu multă atenţie bagajele muşteriului.

— Vezi-ţi tu de treaba ta, Hall — îl repezi hangiţa — că de a mea am eu singură grijă.

Simţea cu atât mai mult nevoia să-şi verse focul pe consortul ei, cu cât îşi dădea seama că străinul acesta era, fără îndoială, un soi cu totul aparte, şi cu cât se simţea şi ea cuprinsă de nelinişte. Se deşteptă în toiul nopţii, din pricina unui coşmar: vedea nişte capete mari, albe ca nişte napi, cu ochi întunecaţi care se căscau la ea… şi capetele astea atârnau de nişte gâturi nesfârşit de lungi, care se întindeau după ea… Mrs. Hall era însă o femeie cu capul pe umeri; îşi înfrânse spaima, se întoarse pe partea cealaltă şi adormi la loc.

III. CELE O MIE ŞI UNA DE STICLE

Cam aşa s-au petrecut lucrurile în ziua aceea de 9 februarie, pe la începutul dezgheţului de primăvară, când acest personaj neobişnuit a aterizat din infinit tocmai în satul Iping. A doua zi, pe un noroi cumplit, îi sosiră şi bagajele. Putem spune că erau nişte bagaje care-ţi atrăgeau de îndată luarea-aminte. Mai întâi — două geamantane, aşa cum sunt geamantanele oricărui cetăţean obişnuit; pe urmă însă, venea şi o ladă cu cărţi — nişte cărţi mari, groase, dintre care unele scrise de mână, cu o caligrafie greu de descifrat — şi, în sfârşit, o mulţime de coşuri, cutii şi lădite, care conţineau nişte obiecte împachetate în paie — „Sticle", îşi dădu cu părerea bărbatul hangiţei, scormonind printre paie, plin de curiozitate.

Încotoşmănit cu pălărie, palton, mănuşi şi şal la gât, ciudatul călător apăru deodată în uşă, nerăbdător să-şi vadă bagajele, pe care i le adusese mr. Fearenside cu căruţa. Tot pregătindu-se să ajute la cărat, Hall se cam întinsese la vorbă. Străinul ieşi în capul scării, fără să observe câinele lui Fearenside, care adulmeca picioarele lui mr. Hall cu un aer ***dilettante***[28].

— Haideţi o dată cu lăzile alea! strigă el. Am aşteptat destul!

Coborî treptele şi se îndreptă spre spatele căruţei, vrând pesemne să ia un coş mai mic. Şi atunci…

Din clipa în care îl zărise, câinele lui Fearenside îşi zbârlise părul şi începuse să urle ca turbat. Când necunoscutul coborî în goană treptele, câinele făcu un salt şi se repezi să-l apuce de mână.

— Hop! strigă Hall; sărind înapoi (nu prea strălucea de bravură când avea de-a face cu câinii).

— Culcat! zbieră Fearenside, apucând biciul.

Colţii câinelui au slobozit iute mâna înmănuşată. O lovitură — şi câinele a sărit în lături pentru ca o clipă mai târziu să pună stăpânire pe

piciorul străinului. S-a auzit cum pârâie stofa pantalonului. În momentul acela, însă, câinele a simţit şfichiuirea biciului lui Fearenside şi s-a retras sub căruţă, chelălăind descurajat. Totul se petrecuse cu iuţeala fulgerului. Nimeni nu scotea o vorbă limpede, toată lumea tipa. Străinul se uită iute la mă-nuşa sfâşiată şi la pantalonul rupt, făcu un gest ca şi cum s-ar fi aplecat să-şi examineze piciorul, se răsuci pe călcâie, urcă treptele în fugă şi intră în han. Paşii săi răsunară de-a lungul coridorului, apoi pe treptete fără covor care duceau spre odaia lui.

— Sălbăticiune ce eşti! răcni Fearenside, dându-se jos din căruţă cu biciul în mână. Câinele îl privea cu nevinovăţie printre spiţele roţii.

— Fă-te-ncoa! — ţipă căruţaşul — că de nu…

Mr. Hall rămăsese cu gura căscată… „L-a muşcat!" trase el concluzia. „Mă duc mai bine să văd ce face".

În coridor o întâlni pe nevastă-sa.

— Javra căruţaşului l-a muşcat, o lămuri el.

Se duse de-a dreptul sus şi, găsind întredeschisă uşa odăii, o împinse şi dădu să intre, fără niciun ceremo-nial (un om săritor din fire n-are nevoie de formalităţi).

Storul fusese coborât şi odaia era cufundată în umbră. O clipă, Hall avu în faţa ochilor o privelişte tare ciudată: ceva care semăna cu un braţ ciung se mişca în direcţia lui, iar pe un fond alb, cam la înălţimea capului, apăreau trei pete imense, fără formă precisă. În aceeaşi clipă însă, o lovitură zdravănă în piept îl azvârli afară, uşa îi fu trântită în nas, iar cheia se răsuci în broască. Totul se petrecuse cu atâta iuţeală, încât omul nostru nu avusese vreme să privească mai cu luare-aininle. Doar unduirea unor forme nedesluşite, un brânci, o izbitură — atât. Acum stătea în micul coridor întunecos şi-şi spărgea capul să-nţeleagă ce putea să însemne arătarea aceea bizară.

După câteva minute se urni de acolo şi ieşi în uşa hanului.

Între timp, în faţa „Poştalionului cu cai” se şi adu-nase o mică gloată. Se aflau acolo mr. Fearenside, care reluase toată povestea de la capăt, doamna Hall, care pretindea că javra lui n-are niciun drept să-i muşte pe clienţii ei, Huxter — negustorul de peste drum, care-i dădea zor cu întrebările, şi Sandy Wadgers, fierarul, care-şi dădea silinţa să împartă dreptate; pe lângă aceste persoane se mai strânseseră câteva femei, şi o droaie de copii, care pălăvrăgeau:

— Nu m-ar muşca el pe mine, n-ai grijă!

— Câini de soiul ăsta n-ar trebui ţinuţi!

— Da’ de ce l-o fi muşcat?

Şi aşa mai departe.

Privindu-i şi ascultându-i de pe treptele hanului, domnul Hall se gândea că nu era cu putinţă să fi văzut el aievea arătarea aceea sinistră. De altfel, vocabularul lui era prea limitat ca să-i permită să-şi comunice impresiile.

— Zice că n-are nevoie de ajutor, răspunse el la întrebarea nevesti-si. Mai bine să-i cărăm bagajul înăuntru.

— Ar fi trebuit să-şi dezinfecteze rana la moment, interveni domnul Huxter. Mai ales dacă i s-a umflat.

— Eu i-aş împuşca pe toţi, asta aş face cu câinii ăştia, se pronunţă o cucoană din grup.

Deodată câinele prinse iarăşi să urle.

— Hai, daţi-i drumul o dată, răsună din uşă un glas iritat; era străinul, la fel de înfofolit, cu gulerul ridicat şi cu marginea pălăriei lăsată în jos. Cu cât o să-mi aduceţi mai repede calabalâcul ăsta, cu atât am să fiu mai încântat.

Deţinem de la un martor anonim declaraţia că străinul îşi schimbase pantalonii şi mănuşile.

— Sunteţi rănit, domnule? se interesă Fearenside. Îmi pare grozav de rău, câinele…

— Nu sunt de loc rănit. Nici măcar zgâriat. Daţi-i mai iute cu coşurile astea!

Apoi înjură în şoaptă — după cum ne afirmă mr. Hall.

Îndată ce, conform indicaţiilor sale, primul coş a fost cărat în camera de oaspeţi, ciudatul călător s-a repezit asupra lui ca un apucat şi a început să despacheteze, împrăştiind paiele pe jos cu o totală nepăsare faţă de covorul doamnei Hall. Din ladă ieşeau la iveală o sumedenie de sticle: borcane pântecoase conţinând diverse pulberi, sticluţe pline cu tot felul de lichide colorate sau incolore, sticle albastre pe care scria „otravă", baloane cu gât lung, butelii mari, verzi şi albe, flacoane cu dop de sticlă şi cu etichete încrustate, sticle cu dop din plută fină, flaconaşe picătoare, sticle astupate cu capsule de lemn, sticle de vin, sticle de untdelemn… străinul le înşira pe dulap, pe cămin, pe masa de lângă fereastră, pe jos, pe raftul de cărţi, pretutindeni. Farmacia din Bramblehurst nu se putea lăuda nici cu jumătate din sticlăria expusă acolo. Era un spectacol cât se poate de interesant. Coş după coş se uşura de încărcătura lui, până ce toate fură golite. Masa din mijlocul odăii dispăruse sub un morman de paie. Afară de sticle, singurele obiecte care s-au mai ivit din coşuri au fost o serie de eprubete şi o balanţă împachetată cu grijă. Şi culmea! de îndată ce a isprăvit cu despachetatul, străinul s-a dus la fereastră şi s-a apucat să lucreze, fără să se sinchisească de muntele de paie, de focul care se stinsese, de lada cu cărţi rămasă afară, sau de restul bagajului, care fusese cărat sus.

Când doamna Hall i-a adus prânzul în odaie, necunoscutul era atât de adâncit în munca lui — turna nişte picături într-o eprubetă — încât nici n-a auzit-o intrând. Abia când dumneaei — de bună seamă înfuriată de halul în care arăta duşumeaua — a dat la o parte claia de paie şi a trântit aproape ostentativ tava pe masă, străinul a întors capul — nu mai mult de o clipă. Hangiţa a avut totuşi

timpul să observe că-şi scosese ochelarii, care se găseau lângă el, pe masă; ciudat lucru, orbitele ochilor lui păreau nespus de adânci. Omul îşi puse ochelarii, se ridică şi se întoarse cu faţa spre ea. Doamna Hall se pregătea tocmai să se plângă de paiele de pe jos, dar el i-o luă înainte:

— Aş dori să nu mai intri niciodată în cameră fără să baţi la uşă, o repezi el, cu tonul acela de exasperare fără margini, care părea să-l caracterizeze.

— Am bătut, da' se vede că…

— Poate că ai bătut. Dar în cercetările mele — în cercetările mele atât de urgente şi de necesare — cea mai mică tulburare, scârţâitul unei uşi… Vreau să te rog…

— Desigur, domnule. Ştiţi ceva? Dacă vă trebuie atâta linişte, puteţi să încuiaţi uşa, orişicând vreţi.

— E o idee foarte bună.

— Dar paiele astea, domnule… Pot să-mi îngădui să observ…

— Nu. Dacă te supără paiele, trece-mi-le la socoteală. Şi mai bombăni ceva, care aducea foarte mult a înjurătură.

Arăta atât de fioros, aşa cum stătea acolo, cuprins de mânie — gata, gata să izbucnească — cu sticla într-o mână şi eprubeta în cealaltă, încât doamna Hall simţi că iar o apucă spaimele. Dar nu se lăsa ea cu una, cu două.

— În cazul acesta, domnule, aş vrea să ştiu cât socotiţi că face…

— Un şiling. Pune un şiling. Cred că atâta ajunge, nu?

— Fie şi aşa — încuviinţă doamna Hall, aşternând faţa de masă. Dacă vă face plăcere, desigur…

Musafirul îi întoarse spatele şi se aşeză, oferindu-i la vedere doar gulerul ridicat al paltonului.

Conform mărturiei doamnei Hall, străinul a lucrat toată după-amiaza aceea cu uşa încuiată şi — cea mai mare parte din timp — în linişte deplină. Doar o sin-gură dată a răsunat o lovitură puternică, urmată de un zăngănit de sticle sparte, de parcă cineva ar fi izbit în masă; s-a auzit apoi zgomot de cioburi, aruncate cu furie pe jos, şi un pas nervos străbătând camera în lung şi-n lat. Temându-se să nu se fi întâmplat ceva, doamna Hall veni fuga sus şi-şi lipi urechea de uşă, fără să facă cel mai mic zgomot.

— Nu mai pot continua — bodogănea străinul ca ieşit din minţi — nu mai pot merge înainte! Trei sute de mii, patru sute de mii! Imensitatea asta fără de sfârşit! M-am înşelat! Poate să dureze toată viaţa!… Răbdare! Răbdare, da, sigur!… Eşti nebun! Nebunule!

În clipa aceea însă, tropăitul unor bocanci potcoviţi care călcau greoi pardoseala de cărămidă din local o smulse pe doamna Hall de la postul ei. Vrând-nevrând, fu nevoită să renunţe la audierea monologului. Când se întoarse, odaia era din nou cufundată în linişte; nu se auzea decât scârţâitul uşor al scaunului şi, din când în când, clinchetul vreunei sticle. Furtuna se potolise; cercetătorul îşi relua se, lucrul. Când i-a adus ceaiul, doamna Hall a zărit sub oglinda concavă din colţul odăii nişte cioburi şi o pată aurie care fusese ştearsă de mântuială. Imediat i-a atras atenţia asupra acestor stricăciuni.

— Trece-mi la socoteală, i-a tăiat el vorba. Pentru Dumnezeu, nu mă scoate din sărite! Dacă-ţi fac vreo pagubă, trece-mi-o la socoteală şi gata! Fără să se întoarcă, străinul continua să bifeze o listă în caietul pe care-l avea în faţă.

……

— Am să-ţi spun una bună! şopti Fearenside pe un ton misterios.

Se găseau în mica berărie din Iping Hanger.

— Ei hai, zi o dată! îl zori Teddy Henfrey.

— Tipu' ăsta de care vorbeşti, adică ăl de-l muşcă potaia mea — ei bine, e negru! Cel puţin aşa-i pe picioare. Văzui prin ruptura de la pantaloni. Te aşteptai să dai de culoarea aia roză a pielii, nu? Ei bine — nu s-a văzut nimic! Numa' negreală. Ascultă ce-ţi zic eu, e negru ca pălăria mea!

— Nemaiauzit! se minună Henfrey. Oricum, e un caz curios. Cum se face atunci că are un nas roşu de parc-ar fi vopsit?

— Mă rog, admise Fearenside. Ştiu asta. Da' uite, am să-ţi zic ce cred eu. Omu' ăsta e bălţat, Teddy! ici negru, colo alb — e numa' pete! Şi de-aia se ruşinează. Pesemne că-i un soi corcit. Că ştii ce se întâmplă la d-ălde ăştia? Câteodată culorile, în loc să se amestece între ele, ies pestriţe. Am mai auzit eu dintr-astea. Aşa e şi la cai, toată lumea ştie…

IV. MR. CUSS ÎI PUNE STRĂINULUI CÂTEVA ÎNTREBĂRI

Am înfăţişat cu oarecare lux de amănunte împrejurările în care sosise necunoscutul la Iping, pentru ca cititorul să poată înţelege impresia extraordinară pe care o stârnise apariţia lui. Însă, afară de două întâmplări ciudate, nu s-a petrecut mare lucru în timpul şederii lui la „Poştalionul cu cai", până în ziua de pomină a serbării clubului. Au mai avut loc o serie de ciocniri cu doamna Hall, în chestiuni de disciplină domestică, dar de fiecare dată — până către sfârşitul lui aprilie, când s-au ivit primele simptome de sărăcie — morocănosul locatar îi închidea gura prin simpla mijlocire a unui supliment de plată. Mr. Hall nu-l prea avea la inimă pe străin şi, ori de câte ori îndrăznea, îşi exprima părerea că ar fi mult mai înţelept să i se facă vânt; nu-şi manifesta însă

antipatia prea făţiş, ci şi-o reţinea în mod demn şi-l evita pe musafir atât cât îi era posibil.

— Aşteaptă până la vară — îl povătuia doamna Hall — până încep să vină ***artiştii.*** După aia om vedea noi! O fi el cam mofturos, nu zic ba, da' banii rămân bani, orice-ai vrea tu să zici!

Singuraticul muşteriu nu se ducea la biserică şi nu făcea nicio deosebire între duminici şi zilele obişnuite (nici măcar nu-şi schimba costumul!). „Lucrează cu toane" — aşa gândea mrs. Hall. Uneori se scula devreme şi muncea fără răgaz. Alteori însă se trezea târziu, se plimba ore întregi în lung şi-n latprin odaie, frământându-se fără încetare, apoi se apuca să fumeze sau adormea în fotoliul de lângă sobă. Nu avea niciun fel de legătură cu lumea din afară. Felul lui de a se purta continua să fie inegal; comportarea lui era veşnic aceea a unui om întărâtat la culme de cineva; în vreo două rânduri îl auziră trântind, rupând, izbind sau sfărâmându-şi lucrurile, în prada unor accese de furie turbată. Obiceiul de a vorbi de unul singur, cu voce joasă, punea din ce în ce mai mult stăpânire pe el; dar, cu toate că asculta cu conştiinciozitate la uşă, mrs. Hall nu izbutea să pună cap la cap cele auzite.

Peste zi, străinul ieşea foarte rar din casă, dar pe la asfinţit obişnuia să se plimbe, înfofolit din cap până-n picioare, ca un balot, fără să-i pese dacă afară era cald sau rece; alegea totdeauna cărările cele mai singuratice şi mai umbrite. Ochelarii lui cât roata şi sinistra-i faţă bandajată, care se iveau de sub marginea lată cât o streaşină a pălăriei, răsăreau uneori pe neaşteptate din întuneric, băgându-l în sperieţi pe vreun muncitor care se întâmpla să treacă pe acolo în drum spre casă. Într-o seară, pe la nouă şi jumătate, Teddy Henfrey, ieşind cam pe trei cărări de la „Mantia Purpurie", s-a speriat grozav — mai mare ruşinea! — la vederea unui cap alb ca o tidvă de mort (străinul umbla cu pălăria în mână), care s-a ivit în lumina

ce ţâşnise pe uşa hanului. Copiii care-l zăreau pe-nserat visau noaptea căpcăuni… şi nu s-ar fi putut spune care pe care se puteau suferi mai puţin! În orice caz, cele două părţi manifestau o vie antipatie reciprocă.

Era firesc ca o persoană cu înfăţişare şi comportări atât de ieşite din comun să constituie principalul subiect de conversaţie într-un sat ca Iping. Părerile asupra preocupărilor lui erau împărţite. Doamna Hall se arăta cât se poate de susceptibilă în privinţa muşteriului ei. Când era întrebată, explica pe îndelete că dumnealui este un „cercetător ştiinţific” (rostea cu gingăşie fiecare silabă, ca şi cum s-ar fi temut să nu-i scape vreuna.) Dacă interlocutorul dorea să afle ce-i aia un „cercetător ştiinţific”, hangiţa răspundea cu un aer de superioritate că orice om cu carte tre-buie să ştie măcar atâta lucru, şi-i destăinuia apoi că „domnul descoperă lucruri”. Oaspetele ei, adăuga mrs. Hall, avusese un accident, care îi desfigurase vremelnic faţa şi mâinile şi, fiind o natură foarte sensibilă, nu putea suferi ca lumea să bage de seamă infirmitatea lui.

Dar, fără ştirea ei, circula şi altă versiune: străinul ar fi un criminal care s-a înfofolit în halul ăsta ca să scape de justiţie, înşelând ochiul poliţiei. Ideea răsărise în mintea lui mr. Teddy Henfrey. Dar nimeni n-auzise ca de pe la mijlocul sau sfârşitui lui februarie încoace să se fi petrecut vreo crimă mai serioasă. Filtrată prin imaginaţia lui mr. Gould, suplinitorul de la Şcoala Naţională, teoria „crimei” a îmbrăcat o altă formă — şi anume, că străinul ar fi fost un anarhist deghizat, care fabrica bombe explozive; zelosul învăţător a luat chiar hotărârea să-l urmărească pe ascuns, atât cât îi îngăduia timpul liber. E drept că cel mai adesea urmărirea se mărginea la privirea scrutătoare pe care mr. Gould i-o arunca străinului ori de câte ori îl întâlnea, şi la o serie de întrebări de ordin general, adresate unor oameni care nici nu-l

văzuseră vreodată. Până la urmă, mr. Gould n-a descoperit nimic.

Un alt curent de opinie era cel lansat de mr. Fearenside. Căruţaşul avea câţiva adepţi care fie că admiteau ca atare teoria culorilor pestriţe, fie că-i introdu-ceau diverse modificări. Aşa, de pildă, Silas Durgan fusese auzit declarând că „dacă s-ar arăta la panoramă, ăsta ar face bănet în două ceasuri!" Şi, pentru că era şi puţin teolog, mr. Durgan îl asemuia pe străin cu „omul cu un singur talant", din biblie. Alţii adoptaseră un punct de vedere care soluţiona toate proble-mele: îl considerau pe misteriosul personaj drept un nebun inofensiv. Această versiune avea avantajul că lămurea dintr-o dată toate semnele de întrebare. În afara acestor grupuri cu opinii bine definite, se mai găseau şi câte unii cu păreri mai schimbătoare sau alţii care amestecau mai multe versiuni la un loc. Locuitorii din Sussex nu prea erau superstiţioşi; abia după întâmplările de la începutul lui aprilie prinse pen-tru prima oară să umble prin sat zvonul că ar fi ceva necurat la mijloc. Chiar şi atunci însă, numai femeile plecau urechea la asemenea şoapte… Oricum, indiferent de ceea ce gândeau despre obiectul atenţiei lor, toţi locuitorii din Iping cădeau de acord într-o singură privinţă: antipatia pe care o nutreau faţă de el. Nervozitatea lui, pe care mintea unui intelectual de la oraş ar fi înteles-o cu uşurinţă, îi uluia pe aceşti paşnici cetăţeni din Sussex. Gesturile lui de furie, pe care le surprindeau din când în când, pasul repezit cu care trecea seara pe lângă ei, căutând ungherele cele mai retrase, exploziile de nefirească mânie cu care respingea orice manifestare de curiozitate din partea lor, gustul lui pentru întuneric, care-l făcea să încuie uşile, să tragă storurile, să stingă lumânările şi lămpile — cine ar fi putut să aprobe astfel de purtări? Când îl întâlneau prin sat, se fereau din drumul lui; după ce trecea, tinerii şugubeţi îşi ridicau gulerele paltoanelor, îşi

pleoşteau marginile pălăriilor şi se luau după el, maimuţărindu-i purtarea stranie. Era pe atunci la modă un cântec popular, care se chema „Căpcăunul”. La concertul dat în sala de festivităţi a şcolii — cu scopul strângerii de fonduri pentru înzestrarea bisericii cu lămpi — miss Satchell a cântat „Căpcăunul”… şi de atunci, era de ajuns să se adune doi-trei săteni la un loc, ca de îndată ce se ivea străinul, să se audă câte o frântură din cântecul cu pricina, fredonată cu un semiton mai sus, sau mai jos. Copiii pe care-i apuca seara pe uliţă strigau după el „Căpcăunule”! şi o ştergeau la iuţeală, fudulindu-se cu bravura lor, dar cu inima cât un purice.

Pe Cuss, felcerul salului, îl rodea curiozitatea. Bandajele acelea îi aţâţau interesul profesional; cele o mie şi una de sticle, de care auzise, îi deşteptau invidia. În tot cursul lunilor aprilie şi mai a pândit un prilej de a intra în vorbă cu străinul. În cele din urmă, pe la Rusalii, simţind că nu mai poate rezista, şi-a găsit drept pretext o listă de subscripţie pentru an-gajarea unei infirmiere comunale. Dar nu mică i-a fost mirarea când a aflat că doamna Hall nici nu ştia cum îi cheamă pe muşteriul ei.

— Mi-a zis el un nume — făcu încurcată doamna Hall (declaraţie care de altfel era cu totul inexactă)— dar nu l-am auzit bine. Se gândea şi ea că-i o dovadă de prostie să nu-i ştie numele cuiva cu care stai sub acelaşi acoperământ. Cuss ciocăni în uşa camerei de oaspeţi şi intră. Dinăuntru se auzi o înjurătură straşnică.

— Vă rog să mă scuzaţi că vă tulbur… a început felcerul. Dar în clipa aceea uşa s-a închis, aşa că doamna Hall n-a mai putut prinde restul conversaţiei.

Timp de vreo zece minute nu s-a auzit decât un murmur de voci… apoi un strigăt de uimire, tropăit de picioare, zgomotul unui scaun răsturnat, un hohot de râs ca un lătrat, paşi iuţi care se

îndreptau spre uşă… şi în cele din urmă apăru Cuss, alb la faţă, aruncând peste umăr nişte priviri îngrozite. Lăsă uşa deschisă în urma lui, fără măcar să se uite la hangiţă, străbătu coridorul în fuga mare, coborî treptele şi dispăru. Mrs. Hall stătea în dosul tejghelei, cu ochii ţintă la uşa deschisă a camerei de oaspeţi. Îl auzi pe străin cum râde încetişor şi cum umblă prin odaie. De unde stătea ea, nu putea să-i vadă faţa. Deodată uşa camerei fu trântită cu putere şi liniştea se aşternu din nou.

Cuss alergase glonţ la mr. Bunting, vicarul.

— Arăt eu a nebun? izbucni felcerul, de cum pătrunse în cămăruţa ponosită a sfinţiei sale. Am eu aerul cuiva care nu-i în toate minţile?

— Ce s-a întâmplat? întrebă mr. Bunting, aşezând un amonit peste foile volante pe care-şi scria viitoarea predică.

— Omul acela de la han…

— Ei bine?

— Dă-mi ceva de băut, gâfâi Cuss, lăsându-se să cadă pe un scaun. După ce-şi potoli nervii cu un pahar de vin ieftin — singura băutură pe care o avea bunul popă la îndemână — îi povesti despre întrevederea pe care o avusese cu puţin înainte. Intru în odaie — începu el — şi-i cer să subscrie la fondu' ăla pentru infirmieră. Cum am intrat eu, şi-a vârât mâinile în buzu-nare şi s-a trântit în scârbă pe un scaun. Când i-am zis despre ce-i vorba, ce crezi c-a făcut? S-a smiorcăit. Zic eu p-ormă: Am auzit că vă interesaţi de ştiinţă… La care el: „Da, da" şi iarăşi a tras pe nas! Şi uite-aşa se tot smiorcăia într-una! Pesemne c-a prins un guturai număru' unu. Nici nu-i de mirare, dacă umblă toată ziua înfofolit! Ei, şi m-apuc eu să-i vorbesc de infirmieră, da-n vremea asta trag cu coada ochiului p'ân toate părţile, să văd şi eu ce minune era p-acolo? Sticle — chimicale cu grămada! Balanţă, eprubcte în stative şi un miros — ca de ghiocei. Îl întreb dacă-i dispus să dea şi el ceva. „Am să mă

gândese”, face el. După aia l-am întrebat fără-nconjur dacă se ocupă cu vreo cercetare. „Da”, zice el. O cercetare de lungă durată? Atunci au cam intrat dracii-ntr-însul: „O să dureze al naibii de mult”, îmi zice el şi, la vorbele astea, ca să zic aşa, i-a sărit muştarul. „Zău?” fac eu. Atunci se apucă să îmi înşire tot necazul lui. Stătuse toată vremea ca pe jăratic şi întrebarea mea parcă i-a turnat gaz pe foc. Nu ştiu ce mi-a zis el de un fel de reţetă — cică o reţetă foarte importantă — da’ n-a vrut să-mi spună la ce-i folosea. „Era ceva medical?” zic eu. „Dracu să te ia! sare el. Ce tot urmăreşti să scoţi de la mine?”

Mi-am cerut scuze. La care el iar s-a smiorcăit şi a tuşit. După aia mi-a povestit mai departe. Zicea că a citit reţeta. Care reţetă conţinea vreo cinci ingre-diente. Şi după aia a pus-o jos şi a întors capul. Vine, zice el, un curent de la fereastră şi suflă hârtia. Un fâlfâit, un foşnet (ştii, dumnealui lucrează într-o cameră cu căminul deschis) şi gata! Vântul a dus-o peste flăcările din cămin şi a ridicat-o în sus pe horn. El s-a repezit după reţetă tocmai când hârtia urca pe horn. Aşa! Ei, când a ajuns aicea cu povestea, a vrut, mă rog, să-mi arate cum s-a întâmplat… şi a-ntins braţul.

— Ei şi?

— N-avea mână. Numai mâneca goală. Maică doamne! zic eu în mine, asta înseamnă schilodire, nu glumă! Se vede că poartă o proteză — aşa mi-am dat eu cu ideea — şi şi-a scos-o… Da’ după aia stau eu şi mă gândesc bine: mă, e ceva ciudat în treaba asta. Cum dracu’ de poa’ să ţie mâneca în sus — o mânecă umflată, domnule! — dacă n-are nimic în ea? Pentru că — îţi spun — nu era nimic în ea! Nimic până la încheietura cotu-lui. Am putut să mă uit prin deschizătura manşetei până sus la cot! Încă ceva: mâneca avea o gaură, şi prin gaura aia zăream o licărire de lumină!

„Dumnezeule mare!” am gemut eu. Atuncea omul s-a oprit din vorbă. S-a uitat la mine cu nişte

ochi de te băgau în boale şi după aia s-a uitat la mânecă.

— Ei bine?

— Asta-i tot. N-a zis nicio vorbă, s-a uitat la mine ţintă şi şi-a vârât iute mâneca la loc în buzunar. „Tocmai, îţi spuneam — a zis el mai departe — că hârtia luase foc, nu-i aşa?” Şi iarăşi a tuşit…

— Cum dracu de poţi să mişti în felul ăsta o mânecă goală? l-am întrebat eu.

— O mânecă goală?

— Da, o mânecă goală.

— O mânecă goală, ai zis? Ai văzut că-i goală?

Se ridicase în picioare. M-am sculat şi eu. A mers încetişor spre mine. Vreo trei paşi a făcut. Acum eram foarte aproape unul de altul. Sforăia de te băga-n sperieţi. Eu nu m-am clintit din loc, da’ să fiu eu al dra-cului dacă ar mai putea careva să stea liniştit când s-ar apropia de el încet, încet căpăţâna aia bandajată, cu nişte ochelari cât farfuriile.

— Ai spus că era o mânecă goală? întrebă el a treia oară.

— Da, sigur, zic eu.

Ei, şi ce crezi că face atunci? Îşi scoate mâneca din buzunar, cu o încetineală care te înnebunea, şi-şi ridică braţul spre mutra mea, ca şi cum ar fi vrut să mi-l mai arate o dată. Da’ cum îţi spun, foarte încet. Eu mă holbam la el. Mi se părea că stau acolo de-un veac. „Ei bine — zic (şi tuşesc ca să-mi dreg glasul) — nu-i nimica înăuntru.”

Simţeam nevoia să îndrug ceva, pentru că începuse să-mi fie frică. Puteam acuma să văd prin mânecă până în fund, la umăr, fiindcă el a întins-o drept spre mine, încet de tot — uite aşa — până când manşeta a ajuns la vreo două degete de ochii mei. Nu vezi în fiece zi o mânecă goală care se întinde spre tine, aşa-i? Şi-apoi…

— Ei?

— Ceva — ceva care la atingere aducea a deget — mi-a tras un bobârnac în nas!

Bunting începu să râdă.

— Dar nu era nimic înăuntru! — se înfierbântă Cuss — şi, când rosti cuvântul „înăuntru”, glasul i se prefăcu într-un răget. Dumitale ţi-e uşor să râzi, dar îţi spun că de îngrozit ce eram i-am dat una peste mânecă, am făcut stânga împrejur şi am şters-o de acolo — l-am lăsat…

Felcerul se opri. Se vedea limpede că groaza care-l cuprinsese nu era de loc prefăcătorie. Cu o mutră jalnică, se răsuci şi-şi mai turnă un pahar din excelentul vin ieftin al vicarului.

— Şi când l-am lovit peste mânecă — reluă el — am simţit că ating o mână…

— Şi nu era nicio mână! Nici urmă de aşa ceva!

Mr. Bunting rămase pe gânduri. Privi bănuitor spre Cuss.

— E o poveste foarte interesantă, rosti el. Îşi luase o înfăţişare gânditoare şi plină de gravitate.

— Da, da, într-adevăr, o poveste foarte interesantă… repetă mr. Bunting cu un aer de doctă emfază.

V. SPARGEREA DE LA SEDIUL PAROHIEI

Datele asupra spargerii de la casa parohială ne-au parvenit prin amabilitatea vicarului şi a soţiei sale. Lucrurile s-au petrecut la o oră înaintată din noaptea spre Rusalii — sărbătoare în cinstea căreia la Iping are de obicei loc o festivitate la club. Se pare că în liniştea aceea adâncă dinaintea zorilor, mrs. Bunting s-ar fi trezit dintr-o dată cu impresia certă că cineva deschide şi închide uşa dormitorului. La început nu l-a deşteptat pe al său soţ, ci a rămas în pat, tragând cu urechea. Deodată desluşi lipăitul unor picioare goale care veneau dinspre camera alăturată şi străbăteau coridorul, îndreptându-se spre scară. Îndată ce se încredinţă

că nu s-a înşelat, îl sculă pe reverend mr. Bunting, cât putu de încet. Părintele nu aprinse lampa, ci, punându-şi ochelarii, halatul doamnei şi papucii de baie, ieşi în uşă să asculte. Auzi limpede cum cineva bâjbâia pe la pupitrul din odaia lui de lucru de la parter. Apoi, un strănut straşnic făcu să se cutremure pereţii. Vicarul se întoarse în dormitor, puse mâna pe arma cea mai la îndemână — vătraiul — şi coborî tiptil scara, fără cel mai mic foşnet. Doamna Bunting ieşi după el şi se opri în capul scării

Ceasul era aproape patru şi întunericul nopţii se destrăma încet-încet. Pe coridor se zărea o geană de lu-mină, dar prin uşa odăii de lucru se căsca bezna de nepătruns. Liniştea adâncă nu era tulburată decât de scârţâitul uşor al treptelor sub pasul domnului Bunting şi de zgomotele nedesluşite din odaia de jos. Deodată — un pocnet, hârşâitul unui sertar care se deschide şi un foşnet de hârtii. Urmă o înjurătură, apoi sfârâitul unui chibrit — şi camera fu scăldată într-o lumină gălbuie. Vicarul, care ajunsese pe coridor, putu să zărească prin crăpătura uşii pupitrul, sertarul deschis şi o lumânare care ardea pe pupitru. Dar pe hoţ nu izbuti să-l vadă! Rămase locului, neştiind ce hotărâre să ia. Cu chipul alb şi încordat, doamna Bunting cobora încet scările în urma lui. Un singur lucru îi dădea curaj domnului Bunting: convingerea că hoţul era unul de prin sat.

Un zornăit de monede… Înţeleseră că hoţul dăduse peste banii pe care-i ţineau pentru gospodărie — cu totul două lire şi ceva, în monede de aur. La auzul acestui sunet, reverend mr. Bunting simţi brusc îndemnul de a intra în acţiune. Strângând cu putere vă-traiul în mână, năvăli în cameră, urmat îndeaproape de nevastă-sa.

— Predă-te! strigă reverendul cu o voce fioroasă… şi se opri, înmărmurit. Odaia era cu desăvârşire goală.

Totuşi amândoi ar fi putut jura că auziseră chiar în momentul acela pe cineva mişcându-se prin odaie. Stătură vreo jumătate de minut nemişcaţi, cu respiraţia tăiată. Apoi, mrs. Bunting străbătu încăperea şi se uită în dosul paravanului, iar mr. Bunting, însufleţit de un impuls asemănător, privi sub pupitru. Mrs. Bunting ridică perdelele, iar mr. Bunting examină soba, şi scormoni în ea cu vătraiul. Mrs. Bunting cercetă cu atenţia coşul de hârtii, iar mr. Bunting deschise lădiţa de cărbuni. În sfârşit se opriră amândoi şi-şi adresară unul altuia priviri întrebătoare.

— Aş fi putut jura că… începu mr. Bunting, dar se opri. Lumânarea! răcni el. Cine-a aprins lumânarea?

— Sertarul! exclamă nevastă-sa. Uite, banii au dispărut! Alergă spre uşă. Dintre toate întâmplările extraordinare…

În momentul acela răsună pe coridor un strănut viguros. Dădură buzna afară din odaie, dar tocmai atunci uşa de la bucătărie se închise cu o bufnitură zdravănă.

— Adă lumânarea! — ordonă domnul Bunting — şi luminează-mi drumul!

Auziră amândoi un zăngănit de zăvoare trase în grabă. Când a împins părintele uşa de la bucătărie, tocmai se deschidea uşa din fund, lăsând să pătrundă înăuntru lumina cenuşie a zorilor, care se aşternea peste tufişurile întunecate ale grădinii din spatele casei. Domnul Bunting era sigur că nimeni şi nimic nu ieşise pe uşa din fund. Şi totuşi, uşa asta s-a deschis, a rămas un moment nemişcată şi pe urmă s-a trântit la loc! În clipa aceea, flacăra lumânării pe care o adusese mrs. Bunting tremură, orbindu-i cu pâlpâirea ei jucăuşă… Trecu mai bine de un minut până când intrară în bucătărie.

Încăperea era goală. Au zăvorit la loc uşa din fund, au examinat cu atenţie bucătăria, cămara, spălătorul şi, în cele din urmă, au coborât în

pivniţă. Au scotocit toată casa, dar degeaba. N-au găsit pe nimeni.

Zorii zilei îi găsiră pe mr. Bunting şi pe soţia lui — o pereche destul de bizar costumată — uitându-se năuci unul la altul şi explorându-şi propria locuinţă, la lumina inutilă a unui muc de lumânare.

— Dintre toate întâmplările extraordinare… începu reverendul pentru a douăzecea oară.

— Dragul meu — îl întrerupse doamna Bunting — o aud pe Susie venind. Rămâi aici până intră ea în bucătărie, şi după aia fugi iute sus.

VI. A ÎNNEBUNIT MOBILA!

În lunea Rusaliilor, doamna Hall şi soţul dumisale se treziră dis-de-dimineaţă — înainte chiar ca Millie să se fi înhămat la corvoada zilnică — şi coborâră tiptil în pivniţă. Aveau de îndeplinit acolo o operaţie care-i privea exclusiv pe ei — ceva în legătură cu greutatea specifică a berei lor.

Abia intraseră în pivniţă, când doamna Hall constată că uitase să aducă sticla cu sarsaparilla[29] din dormitor. Cum dumneaei era expertul şi operatorul principal în treaba asta, misiunea de a se duce sus după sticlă îi reveni soţului.

Ajuns în capul scării, mr. Hall se miră o clipă, văzând că uşa odăii de oaspeţi era întredeschisă. Îşi urmă însă drumul, intră în dormitor şi luă sticla, aşa precum i se poruncise.

Pe când cobora, observă ceva nou: zăvoarele uşii de la intrare fuseseră date în lături. Şi atunci, iluminat de o străfulgerare subită, făcu o legătură între toate amănuntele acestea şi bănuielile domnului Teddy Henfrey. Îşi amintea cu certitudine că seara trecută ţinuse chiar el lumânarea, în timp ce mrs. Hall trăgea zăvoarele. Rămase cu gura căscată: apoi urcă iarăşi scara, cu sticla în mână. Bătu la uşa străinului. Niciun răspuns. Bătu iar; apoi împinse uşa şi intră.

Văzu ceea ce se aşteptase să vadă. Patul şi camera erau goale. Dar — curios lucru, chiar şi pentru mintea lui greoaie — pe scaun şi de-a lungul spetezei patului erau azvârlite bandajele străinului şi hainele — singurul rând de haine, după cât ştia mr. Hall. Până şi pălăria fleşcăită era cocoţată neglijent pe speteaza palului.

Deodată, din adâncurile pivniţei răzbi până la el glasul nevesti-si. Felul în care îl striga — mâncând silabele şi ridicând interogativ tonul, până la o notă foarte acută (semne care indică la ţăranul din West-Sussex că şi-a ieşit din răbdări) îl smulse din uimirea lui.

— George! George! Ai găsit ce trebuie?

Mr. Hall se întoarse şi coborî în grabă.

— Jenny — i se adresă el peste parapetul scărilor din pivniţă. Să ştii că ce ne-a zis Henfrey e-adevăruladevărat! Dumnealui nu-i în cameră la el! Şi uşa din faţă-i descuiată.

La început doamna Hall n-a prea înţeles despre ce era vorba, dar îndată ce a priceput, a dorit să se convingă cu propriii ei ochi dacă într-adevăr odaia era goală. Ţinând încă sticla, soţul o porni înainte.

— Închipuie-ţi, draga mea, dumnealui a plecat, da' hainele lui sunt acolo! completă el. Şi atunci mă-ntreb, ce face fără haine? Ăsta nu-i lucru curat!

În timp ce urcau amândoi scările pivniţei, avură impresia — după cum s-a verificat ulterior — că uşa de la intrare s-a deschis şi s-a închis la loc; dar, privind într-acolo şi văzând uşa închisă, nu-şi spuseră nimic unul celuilalt. Ajungând pe coridor, doamna Hall o luă înaintea bărbatului şi alergă sus. În clipa aceea strănută cineva pe scară. Mr. Hall, care venea la vreo şase paşi în urmă, îşi închipui că a strănutat nevastă-sa, după cum doamna Hall, care mergea înainte, avu aceeaşi impresie despre soţul ei. Femeia dădu uşa în lături şi privi în cameră.

— Cea mai curioasă afacere pe care am pomenit-o vreodată! exclamă ea.

Tocmai atunci simţi că-i strănută cineva chiar în ceafă. Întorcând capul, rămase mirată când îl văzu pe mr. Hall la o bună distanţă de ultima treaptă. Dar peste câteva clipe se afla şi el în odaie.

Doamna Hall se aplecă şi pipăi perna şi aşternutul.

— E rece, constată ca. Dumnealui o fi plecat de mai bine de o oră.

Pe când rostea aceste cuvinte, s-a întâmplat ceva extraordinar. Cearşafurile s-au strâns singure grămadă, s-au înălţat în aer — un fel de mobilă mişcătoare — şi au zburat peste tăblia patului — ca şi cum o mână le-ar fi înhăţat de la mijloc şi le-ar fi zvârlit pe jos. O clipă mai târziu, pălăria străinului sălta de pe speteaza patului, descria prin odaie o ameţitoare traiectorie circulară şi se avânta drept în obrazul doamnei Hall. La fel de iute a luat-o raznă buretele de pe spălător… după el a pornit la plimbare scaunul, aruncând cu nepăsare pe jos haina şi pantalonii străinului… şi, râzând sec, cu un glas care — ciudat! — semăna leit cu al sinistrului muşteriu, scaunul şi-a întors pe neaşteptate cele patru picioare spre mrs. Hall, s-a dat puţin înapoi, ca şi cum ar fi vrut să-şi ia vânt — şi a început să tragă vârtos în ea. Urlând, hangiţa s-a răsucit pe călcâie şi atunci picioarele scaunului au împins-o din spate, binişor dar cu toată hotărârea, silindu-i pe amândoi soţii să iasă din odaie. În urma lor, uşa s-a trântit cu putere şi s-a încuiat singură. Vreme de o secundă, scaunul şi patul au executat, după cât se pare, un dans triumfal… dintr-o dată însă totul s-a cufundat în linişte.

Pe scară, biata femeie căzu aproape leşinată în braţele domnului Hall. Cu greu a izbutit el — ajutat de Millie, pe care o deşteptaseră ţipetele — să o care jos pe scări şi să-i dea întăritoarele care se folosesc în asemenea cazuri.

— Ăştia sunt „spiriţi”! bolborosea doamna Hall. Ştiu eu că ăştia sunt „spiriţi”. Am citit eu la jurnal de ei. Mese şi scaune care sar şi dansează…

— Mai ia o picătură, Jenny, o îndemna Hall. O să te întărească.

Doamna Hall îi dădea înainte.

— Încuie-l afară! Nu-l mai lăsa să intre! Am mirosit eu ceva… Trebuia să-mi dau seama… Cu ochii ăia şi cu capu' ăla bandajat… şi nu mergea niciodată duminica la biserică! Unde mai pui toate sticlele alea — mai multe decât se cuvine să aibă cineva! Mi-a băgat spiriţii-n mobilă… Of, în mobila mea, veche, zdravănă, o minune de mobilă! Chiar pe scaunul ăla obişnuia să şadă biata maică-mea când eram eu mică! Doamne, şi când te gândeşti că acu' acu' poa' să sară pe mine!

— Încă o picătură, Jenny! o ruga Hall. Ai nervii zdruncinaţi.

O trimiseră pe Millie să-l trezească şi să-l cheme pe mr. Sandy Wadgers, fierarul, care locuia la capătul uliţei.

Fata străbătu în grabă uliţa satului scăldată în lumina poleită a răsăritului de soare.

— Salutări de la domnu' Hall. Mobila de sus face pe nebuna. Ar vrea domnu' Wadgers să poftească până acolo? Aşa a grăit Millie.

Mr. Wadgers era un om atotştiutor, da, da, chiar ăsta-i cuvântul! Pe deasupra, mai era şi plin de idei. Îndată a şi considerat cazul ca deosebit de grav. „Să-mi pice mie mâna dacă asta nu-i vrăjitorie" — aceasta a fost opinia imediată a domnului Sandy Wadgers. „Cu unu' ea ăsta e nevoie de potcoave la picioare

Mânat de curiozitate, sosi la han. Domnul şi doamna Hall ar fi dorit să urce în camera de sus, conduşi de mr. Wadgers, dar dumnealui nu părea de loc grăbit. Prefera să comenteze cazul pe coridor. Peste drum s-a ivit băiatul de prăvălie al lui Huxter şi s-a apucat să deschidă obloanele tutungeriei. Îndată l-au invitat şi pe el la discuţie. Fireşte, după câteva minute a sosit şi mr. Huxter în persoană. Geniul anglo-saxon în materie de parlamentarism se afirmă o dată mai mult: s-au

purtat interminabile discuţii şi nu s-a pornit la nicio acţiune hotărâtoare.

— Trebuie stabilite în primul rând faptele, insista mr. Sandy Wadgers. Trebuie să fim siguri că suntem îndreptăţiţi să spargem uşa. O uşă nespartă poţi s-o spargi orişicând, da', ia zi-mi, o uşă dac-ai spart-o, poţi să o mai faci nespartă?

Dar, deodată, ca prin minune, uşa camerei de sus se deschide de la sine. Toţi rămân înmărmuriţi, cu ochii holbaţi. Străinul, încotoşmănit ca de obicei, îşi face apariţia: începe să coboare scările aruncându-le din dosul ochelarilor aceia întunecaţi, halucinant de mari, o privire mai mohorâtă şi mai de nepătruns ca oricând. Coboară cu un mers ţeapăn şi cât se poate de tacticos, privindu-i într-una ţintă; străbate coridorul, mereu cu privirea la ei, apoi se opreşte.

— Ia uitaţi acolo! exclamă el. Ochii tuturor se întorc încotro arată degetul lui înmănuşat; lângă uşa pivniţei se vede o sticlă de sarsaparilla. Apoi străinul se întoarce în odaia lui şi, cu un gest neaşteptat, repezit şi batjocoritor, le trânteşte uşa-n nas…

Nimeni n-a deschis gura până ce nu s-a pierdut şi ultimul ecou al uşii trântite.

— Ei bine, dacă asta nu le întrece pe toate izbucni mr. Wadgers, lăsând alternativa în suspensie.

— Mă duc înăuntru să-l întreb ce-nseamnă asta, se decise Hall, adresându-i-se lui Wadgers. Am să-i cer o explicaţie.

A fost însă nevoie de o bună bucată de timp pentru ca soţul hangiţei să ajungă în această dispoziţie combativă.

În cele din urmă bătu în uşă, o deschise şi apucă să spună doar atât:

— Scuzaţi-mă…

— Du-te dracului! zbieră dinăuntru un glas înspăimântător. Închide uşa pe dinafară!

Aşa s-a terminat scurta întrevedere.

VII. DEMASCAREA STRĂINULUI

Necunoscutul se întorsese pe la vreo cinci şi jumătate dimineaţa în micuţa odaie de oaspeţi a hanului „La poştalionul cu cai”; a rămas acolo până pe la prânz, cu storurile lăsate şi uşa încuiată. Şi nimeni n-a mai îndrăznit să se apropie de el, după păţania lui Hall.

Toată vremea asta n-a mâncat nimic. În trei rânduri a sunat — a treia oară prelung şi cu nervi — dar nimeni nu i-a răspuns.

— Sigur că da, mai are şi pretenţii, după ce-ţi trânteşte un „Du-te dracului!”, bombăni mrs. Hall.

Între timp se vânturase un zvon vag despre spargerea de la parohie. Bineînţeles, faptele fură puse în legătură. Hall, întovărăşit de Wadgers, plecă să-l caute pe mr. Schuckleforth, magistratul, ca să-i ceară un sfat. Cu ce s-a îndeletnicit străinul în acest răstimp, nu s-a putut afla. (Nimeni nu se încumeta să urce scara). Când şi când îl auzeau cum măsoară odaia în lung şi-n lat. În prada unei furii turbate spărgea la sticle şi rupea hârtii cu nemiluita. În vreo două rânduri a răzbătut până jos câte o explozie de înjurături, care se amestecau cu clinchetul cioburilor.

Micul grup de cetăţeni înfricoşaţi, dar roşi de curiozitate, se îngroşa din ce în ce. Veni şi doamna Huxter; câţiva tineri voioşi, gătiţi cu jachete negre cumpărate de gata, şi cu cravate din hârtie ***piqué***[30], mă rog, doar era lunea Rusaliilor! — se alăturaseră grupului, aruncând în dreapta şi-n stânga întrebări aiurea, care-i puneau şi pe ceilalţi în încurcătură. Tânărul Archie Marker a reuşit să se (evidenţieze prin curajul de care a dat dovadă, intrând în curte şi încercând să se uite pe sub storul tras. N-a izbutit el să vadă nimic, dar a lăsat să se înţeleagă că văzuse destule, aşa că îndată îl urmară şi alţi reprezentanţi ai tineretului din Iping.

O zi de Rusalii mai frumoasă ca asta nici că se mai pomenise. În josul uliţei principale a satului se înşirau vreo duzină de barăci cu diverse distracţii; mai era şi o baracă de tragere la ţintă, iar pe iarbă, în prejma fierăriei, apăruseră trei vagoane vopsite în galben şi în cafeniu; alături se foiau nişte străini de ambe sexe, pitoresc costumaţi, care instalau un joc de tragere la ţintă format din nişte nuci de cocos. Domnii purtau bluze albastre, iar doamnele — şorţuri albe şi pălării la modă, încărcate cu pene. Woodier, de la „Păunul roşu” şi mr. Jaggers, cârpaciul, care se mai ocupa şi cu comerţul de biciclete de ocazie. Întindeau de-a lungul drumului o ghirlandă cu stegulete şi steme englezeşti. La origine, ghirlanda asta slujise la aniversarea primului jubileu al reginei Victoria.

Şi acolo, la han, în bezna artificială a camerei de oaspeţi, în care abia dacă se furişa vreo anemică rază de soare, muşteriul — de bună seamă flămând — înfofolit în hainele lui groase care-l stânjeneau, se zgâia într-una la hârţoagele lui prin ochelarii întunecaţi, sau umbla cu sticluţele-i murdare… şi din când în când îi mai trăgea câte-o înjurătură sălbatică la adresa tinerilor glumeţi care, dacă nu puteau fi văzuţi, se făceau în schimb auziţi afară, sub fereastră… În colţ, lângă cămin, zăceau cioburile câtorva sticle sfărâmate. Un miros înţepător de clor otrăvea aerul.

Am reconstituit acest tablou după tot ce-au putut atunci să prindă oamenii cu urechea şi după cele ce-au văzut ei ulterior, când au pătruns în odaie.

Pe la prânz, străinul a trântit de perete uşa camerei lui şi a rămas în prag, privind ţintă la cei trei sau patru oameni din local. „Doamnă Hall!” a strigat el. Cineva s-a strecurat afară cu sfială şi a chemat-o pe hangiţă. Hall nu se întorsese încă.

După un timp apăru doamna Hall, răsuflând cam anevoie — ceea ce n-o împiedica de fel să se arate şi mai ţanţoşă. Se pregătise pentru această scenă.

Îşi făcu intrarea ţinând în mână o tăviţă pe care se odihnea o notă de plată neachitată.

— Doriţi socoteala, domnule? întrebă ea.

— De ce nu mi s-a servit gustarea de dimineaţă? De ce nu mi-ai făcut mâncarea şi de ce n-ai răspuns când am sunat? Îţi închipui că pot trăi fără să mănânc?

— De ce nu mi s-a achitat nota de plată? replică doamna Hall. Asta vreau să ştiu.

— Ţi-am mai spus şi acum trei zile că aştept un mandat.

— V-am răspuns şi acum trei zile că n-am de gând să aştept niciun fel dc mandat. Dumneata bombăni când îţi întârzie puţin gustarea, dar dacă ai întârziat cinci zile cu plata, aia nu-i nimic?

Străinul înjură scurt, dar straşnic.

— Hei, hei! se auzi din sala hanului.

— Şi ţi-aş fi foarte îndatorată, domnule, dacă ţi-ai păstra înjurăturile pentru dumneata! rosti demn mrs. Hall.

Străinul aducea mai mult ca oricând cu un scafandru înfuriat. Cei din local simţeau că mrs. Hall e stăpână pe situaţie. Jar felul în care i-a vorbit el în continuare n-a făcut decât să întărească această impresie.

— Ascultă-mă, femeie… începu el.

— Te rog să nu mă „femeieşti” pe mine, i-o tăie doamna Hall.

— Ţi-am spus că nu mi-a sosit mandatul.

— Ah, da, mandatul, desigur.

— Totuşi, cred că mai am ceva prin buzunare…

— Păi mi-ai zis acu’ trei zile că n-ai la dumneata mai mult de un sovereign de argint.

— Am mai găsit ceva bani.

— Ehehei! făcură cei din local.

— Mă întreb unde-ai mai găsit? îi aruncă hangiţa.

Această impertinenţă păru să-l supere din cale-afară de rău. Bătu furios din picior.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Că mă întreb unde-ai mai găsit gologani? Şi înainte de-ţi dau nota sau de-ţi aduc mâncare, ori altele de felu' ăsta, trebuie să-mi lămureşti câteva lucruri pe care nu le pricep şi nu numai eu, da' nimeni nu le pricepe, şi toată lumea ar cam dori să le înţeleagă. Uite, eu aş vrea să-mi spui ce s-a întâmplat sus cu scaunele mele, şi aş mai vrea să ştiu cum se face că odaia dumitale era goală şi cum ai făcut de-ai intrat din nou? Toată lumea care vine aicea în casa asta intră pe uşă — aşa-i regula aici la noi — da' dumneata n-ai intrat pe uşă şi aş vrea, mă rog, să ştiu pe unde ai intrat? Şi iarăşi aş vrea să ştiu…

Deodată străinul îşi înălţă mâinile înmănuşate, cu pumnii strânşi, izbi din picior şi răcni un „Ţine-ţi gura!" de vuiră pereţii. Uluită, mrs. Hall amuţi pe dată.

— Dumneata nu înţelegi cine sunt sau ce sunt eu! Ei las' c-am să-ţi arăt. Pe legea mea! Am să-ţi arăt! Îşi duse mâna la faţă şi-şi smulse ceva dintre obraji. În centrul figurii lui apăru o gaură neagră. Na, ţine! zbieră el. Făcu câţiva paşi înspre ea şi-i întinse un obiect pe care biata femeie îl primi cu un gest mecanic, fascinată cum era de figura lui în plină metamorfoză. Când îşi dădu seama ce ţine în mână, hangiţa slobozi un ţipăt din adâncul pieptului, scăpă obiectul pe jos şi se trase înapoi, clătinându-se. Era nasul — nasul străinului! — roz şi lucios, care se rostogolea pe duşumea cu un sunet sec de carton…

Necunoscutul îşi scoase apoi ochelarii, şi cei câţiva martori ai acestei scene prinseră să răsufle mai iute. Îşi aruncă pălăria de pe cap şi, cu mişcări precipitate, îşi smulse favoriţii şi bandajele. Până atunci şi-au mai ţinut oamenii firea, dar din clipa aceea toţi fură străbătuţi de fiorul unei presimţiri sinistre. „Oh, doamne sfinte!" gâfâi cineva. Şi nimeni nu-şi mai putu stăpâni groaza.

Era mai oribil decât cea mai macabră închipuire. În faţa priveliştii care i se oferea ochilor, mrs. Hall,

care rămăsese cu gura căscată, încremenită de spaimă, scoase încă un ţipăt şi o zbughi spre uşă. Ceilalţi — după ea. Fuseseră pregătiţi să vadă cicatrici, un obraz desfigurat, o hidoşenie monstruoasă — în sfârşit, ceva palpabil! — şi când colo, ***nimic!*** Bandajele, împreună cu o perucă, zburară de-a lungul coridorului până în local, cât pe ce să-i lovească. Dădură cu toţii buzna pe treptele hanului, împiedicându-se unul de celălalt. Căci omul care stătea înfipt acolo, în pragul odăii, gesticulând şi urlând nişte frânturi de vorbe fără noimă, arăta — până la gât — ca oricare om în toată firea, voinic, mă rog… atât numai că n-avea cap! Peste gulerul paltonului se căsca vidul — nici urmă de cap!

Localnicii care se găseau mai în josul uliţei auziră nişte urlete desperate. Toate capetele s-au întors înspre han; zeci de ochi i-au văzut pe cei de la „Poştalionul cu cai” cum ţâşnesc afară ca dintr-un tun… au văzut cum mrs. Hall cade lată la pământ, iar mr. Teddy Henfrey sare în lături, ca să nu dea peste ea… apoi au răzbătut până la ei urletele înspăimântătoare ale Millie-ei (auzind atâta larmă, fata alergase de la bucătărie şi dăduse peste omul fără cap…).

Brusc, vacarmul încetă.

În clipa următoare, toată uliţa se îndrepta în goană mare spre han, — negustorul de zaharicale, proprietarul tirului cu nuci de cocos şi ajutorul lui, proprietarul scrânciobului, — băieţaşi, fetiţe, eleganţii şi cochetele sclivisite ale satului, bătrâni în halate, ţigănci în şorţuri… cât ai bate din palme s-a strâns o gloată de vreo patruzeci de suflete, care creştea într-una, se frământa, huiduia, voia să ştie totul de-a fir a păr, scotea diverse exclamaţii şi emitea felurile opinii în faţa imobilului soţilor Hall. Toti simţeau nevoia să vorbească de-a valma şi rezultatul era un soi de babilonie. Câţiva o susţineau pe mrs. Hall, care leşinase. Era o învălmăşeală grozavă, pe deasupra căreia se

depăna povestirea de necrezut a unui gălăgios martor ocular.

— Vai, căpcăunul!

— Da' ce-a făcut?

— A lovit-o pe fată!

— Zăăău?

— S-a repezit la ea cu un cuţit, aşa mi se pare.

— N-are cap, îţi spun. Şi asta nu-i numa' aşa, o vorbă, ascultă-mă pe mine, e un om fără cap!

— Aiurea! O fi vreo scamatorie la mijloc!

— Şi-a scos cârpele de pe el!

Îmbulzindu-se, ca să apuce să vadă ceva prin uşa deschisă, curioşii alcătuiau un fel de unghi viu, cu vârful în continuă agitaţie, dirijat spre han. „S-a oprit un moment, şi-atuncea a ţipat Millie şi el o dată s-a întors! Fugea fata de-i săltau fustele — şi căpcăunul după ea! N-a durat cu totul nici zece secunde. P-ormă s-a întors cu un cuţit în mână şi cu o pâine şi-a rămas aşa, stană de piatră, de parcă s-ar fi uitat ţintă undeva. Acu' un minut, nu mai mult! A intrat pe uşa aia. Îţi spun eu că n-are cap ***de loc!*** Chiar acuma puteai să-l vezi…"

Un freamăt uşor trecu prin mulţime. Oratorul se opri şi se dădu în lături, ca să facă loc unei mici procesiuni care se îndrepta cu pas hotărât spre han; în frunte păşea ferm mr. Hall, roş la faţă ca un rac, apoi venea mr. Bobby Jaffers, jandarmul satului, iar la urmă — prudentul domn Wadgers. Veniseră înarmaţi cu un mandat de arestare.

Zgomotoasă, lumea oferea din belşug informaţii (care se potriveau una cu alta ca nuca-n perete) peste cele întâmplate.

— Cu cap sau fără cap — declara Jaffers — eu trebuie să-l arestez şi am să-l arestez!

Domnul Hall urcă treptele şi merse drept la uşa odăii de oaspeţi, pe care o găsi deschisă.

— Jandarm — rosti el — fă-ţi datoria!

Jaffers păşi înăuntru, Hall după el şi — tot cel din urmă — Wadgers… În semiobscuritatea încăperii se profila arătarea fără cap, ţinând o coajă

de pâine într-una din mâinile înmănuşate şi o bucată de brânză în cealaltă.

— Ăsta-i! strigă Hall.

— Ce dracu mai înseamnă şi asta? izbucni o voce mânioasă, care venea cam din dreptul gulerului.

— Al naibii de ciudat mai arăţi, stimate domn, în-cepu mr. Jaffers. Dar, cu cap sau fără cap, mandatul spune numai „arestaţi persoana”[31] şi datoria-i datorie…

— La o parte! strigă arătarea, dându-se înapoi.

Cât ai clipi, azvârli în aer pâinea şi brânza, iar Hall apucă tocmai la timp cuţitul de pe masă, care era cât pe ce să urmeze acelaşi drum. Deodată, omul fără cap îşi smulse mănuşa stângă, care nimeri drept în obrazul lui Jaffers. La care, mr. Jaffers, întrerupându-şi declaraţia cu privire la mandatul de arestare, se repezi la străin, îl apucă de mâneca din care nu ieşea nicio mână, şi-l înşfăcă de gâtul invizibil. O lovitură răsunătoare primită în fluierul piciorului îi smulse un urlet, dar mr. Jaffers nu slăbi strânsoarea. Hall strecură cuţitul de-a lungul mesei către domnul Wadgers — care se foia de colo până colo, ca portarul unei echipe de fotbal în ofensivă — apoi, când Jaffers şi străinul, încleştându-se şi cărându-şi la pumni, se împinseră până în dreptul lui. Hall dădu să sară în ajutor. Un scaun care se găsea în drum se prefăcu în ţăndări şi luptătorii se prăvăliră unul peste celălalt.

— Apucă-l de picioare, şuieră Jeffers.

Străduindu-se să aplice instrucţiunea primită mr. Hall se pomeni cu un picior în coaste, care-l scoase din luptă pentru câteva clipe. Cât despre mr. Wadgers, acesta, constatând că decapitatul a reuşit să iasă de sub Jaffers şi să-i înfigă genunchiul în piept, se retrase uşurel, cu cuţitul în mână, înspre uşă, unde se ciocni de mr. Huxter şi de vizitiul din Sidderbrige, care alerga-seră în sprijinul legii şi al ordinei. În acelaşi moment căzură din dulap câteva

sticle, şi încăperea se umplu de o duhoare înţepătoare.

— Mă predau! strigă necunoscutul, deşi îl ţinea pe Jaffers ţintuit sub el. Sări în picioare gâfâind — stranie nălucă, fără cap şi fără mâini (îşi scosese între timp şi mănuşa dreaptă) — şi, cu răsuflarea tăiată, gemu: N-are niciun rost!

Părea lucrul cel mai nebunesc din lume să auzi glasul acela care venea din văzduh. Dar ţăranii din Sussex sunt poate oamenii cei mai cu picioarele pe pământ. Jaffers se ridică şi el, şi scoase o pereche de cătuşe, dar se opri brusc, cu ochii holbaţi. Îşi dăduse vag seama de absurditatea întregii situaţii.

— Ia te uită! Fir-ar să fie! După câte văd, nu pot să le folosesc!

Omul fără cap îşi trecu braţul de-a lungul hainei şi, ca prin minune, nasturii pe care-i atingea mâneca lui goală se descheiau. Apoi bolborosi ceva — că ar fi primit o lovitură în picior — şi se aplecă. Părea că-şi pipăie pantofii şi ciorapii.

— Vai de mine! — a strigat deodată Huxter — ăsta nu-i om, e fantomă! Numa' haine goale! Ia uitaţi! I se vede prin guler căptuşeala hainelor, până jos! Pot să-mi bag şi mâna!

A întins mâna, dar se pare că s-a lovit de ceva în aer, căci s-a tras înapoi cu un strigăt ascuţit.

— Te rog să nu-mi mai bagi degetele în ochi, răsună vocea aeriană, pe un ton de cruntă indignare. Realitatea este că mă aflu aici, cu cap, mâini, picioare şi tot restul, dar că întâmplător sunt invizibil. E foarte neplăcut, dar aşa sunt. Asta nu înseamnă că trebuie să fiu rupt în bucăţi de orice bădăran idiot din Iping, nu-i aşa?

Costumul de haine, descheiat în întregime şi atârnând de un suport nevăzut, se ridică în sus, cu mânecile îndoite proptite în şold.

Între timp mai intraseră şi alţi localnici, aşa încât odaia era înţesată de lume.

— Nu zău, invizibil? îl zeflemisi Huxter, fără să se sinchisească de protestele lui. Cine dracu a mai

auzit aşa ceva?

— O fi poate ciudat, nu zic nu, dar cred că nu-i o crimă. De ce să fiu maltratat în halul ăsta de un poliţist?

— A, păi asta-i altă poveste, ripostă Jaffers. Desigur că în întunecimea de aici e cam greu să te vadă omul, dar eu am un mandat de arestare în regulă. Şi nu te urmărim pentru că eşti invizibil, ci pentru spargere. A fost prădată o casă şi s-au furat bani.

— Ei şi?

— Şi circumstanţele arată în mod evident că…

— Prostii! i-o tăie Omul Invizibil.

— Nădăjduiesc că e precum spuneţi, domnule! Dar am primit anumite instrucţiuni…

— Bine, admise brusc arătarea. Am să vin. Am să vin. Dar fără cătuşe.

— Aşa se obişnuieşte, răspunse Jaffers.

— Fără cătuşe! puse condiţia năluca.

— Scuzaţi-niă, dar…

Dintr-o dată, arătarea se trânti pe un scaun şi, înainte ca cineva să se fi putut dumeri, papucii, ciorapii şi pantalonii erau azvârliţi grămadă sub masă. Apoi Omul Invizibil sări în sus şi haina zbură şi ea cât colo…

— Staţi, opriţi-l! strigă Jaffers, dându-şi seama de ce se întâmplă. Înşfăcă vesta, dar, cu o smucitură, cămaşa lunecă afară din ea abandonând-o moale în mâna lui. Prindeţi-l! zbieră jandarmul, agitând vesta. Dacă o s-apuce să-şi dea jos toate hainele…

— Prindeţi-!! striga toată lumea. Dădură cu toţii navală spre cămaşa albă care flutura — unică mărturie vizibilă a existenţei necunoscutului.

Una din mânecile cămăşii îi trânti lui Hall drept în faţă o directă care-i curmă avântul şi-l împinse înapoi peste moş Toothsome, paracliserul; într-o clipă, cămaşa se trase singură în sus şi începu să se zbată în gol şi să dea din mâneci, — întocmai ca o cămaşă pe care-o dezbraci peste cap. Jaffers puse

mâna pe ea, dar nu făcu decât să-i ajute fantomei la dezbrăcat. Ceva din văzduh îl plesni peste gură, îi trase iute bastonul din mână şi începu să-l croiască pe Teddy Henfrey drept în creştet.

— Atenţie! strigau cu toţii, năpustindu-se la întâmplare şi lovind în vânt. Prindeţi-l!

— Închideţi uşa!

— Nu-l lăsaţi să scape!

— Am prins ceva!

— E-aici!

Era un adevărat balamuc. Peste fiecare combatant se abătea o ploaie de pumni… Sandy Wadgers, isteţ ca totdeauna, ba de astă dată cu deşteptăciunea stimulată de o lovitură zdravănă în nas, deschise uşa şi o şterse. Îmbulzindu-se orbeşte, ceilalţi fură îngrămădiţi în col-ţul uşii. Loviturile cădeau ca grindina. Phipps, unitarianul[32] pierdu un dinte din faţă, iar Henfrey fu rănit la zgârciul urechii. Jaffers primi un pumn sub bărbie şi, întorcându-se, puse mâna pe un corp solid care se găsea între el şi Huxter ***dan la mêlée***[33] împiedicându-i să se apropie unul de celălalt. Era pieptul vânjos al Omului Invizibil. O clipă mai târziu, întreaga masă de oameni întărâtaţi, prinşi în focul încăierării, dădu năvală în coridorul înţesat de lume.

— Am pus mâna pe el! zbieră jandarmul. Icnind şi clătinându-se, cu faţa congestionată şi vinele umflate, ţinea piept unui duşman nevăzut, în mijlocul acestui vălmăşag.

Lumea se înghesuia claie peste grămadă, în vreme ce extraordinara pereche îşi croia drum spre uşa de la intrare şi se dădea de-a berbeleacul pe cele câteva trepte ale hanului. Cu glasul gâtuit, Jaffers a scos un urlet, s-a încleştat din toate puterile de prada lui şi, apărându-se cu genunchii, s-a prăbuşit greoi, lovindu-se cu capul de pietriş. Numai atunci degetele lui au slăbit strânsoarea.

Izbucniră răcnete turbate: „Prindeţi-l!” „Invizibilul!” şi aşa mai departe. Un tânăr (care nu

era de prin partea locului şi al cărui nume nu l-am putut afla) se repezi dintr-o dată şi înşfăca ceva, care i se smulse din mână şi-l aruncă peste corpul poliţistului. De partea cealaltă a drumului, o femeie îmbrâncită dete un ţipăt… un câine, care părea să fi primit o lovitură de picior, chelălăi şi fugi urlând în curtea lui Iluxter… Acestea fură singurele semne lăsate de Omul Invizibil în trecerea lui. Câtva timp, oamenii rămaseră năuciţi, gesticulând în neştire… apoi, dintr-o dată, încolţi panica şi, cât ai bate din palme, se împrăştiară cu mic şi mare prin sat, ca frunzele uscate luate de vânt. Doar Jaffers zăcea nemişcat, sub prima treaptă a scării hanului, cu faţa în jos şi genunchii îndoiţi.

VIII. ÎN TRECERE

Capitolul al optulea este extrem de scurt şi relatează următorul fapt: în vreme ce moţăia în plin câmp, singur cuc, fără ca pe o rază de două mile în jur să mai existe vreun alt suflet (cel puţin aşa gândea el), Gibbins, naturalistul amator din regiune, a auzit că în apropierea lui cineva tuşeşte, strănută şi înjură cu foc. Iute a deschis ochii, dar n-a văzut nimic! Ei bine, şi totuşi se auzea un glas care continua să înjure, cu acea varietate şi bogăţie de imagini ce caracterizează înjurăturile unui om cult. Glasul a ajuns la un maxi-mum de intensitate, apoi s-a auzit din ce în ce mai slab şi s-a pierdut în depărtare, înspre Adderdean — aşa i s-a părut lui mr. Gibbins. Încă un strănut con-vulsiv — apoi tăcere. Naturalistul nu aflase nimic despre întâmplările din dimineaţa aceea, dar fenomenul era atât de uluitor, de tulburător, încât iubitorul naturii a simţit că tot calmul lui filosofic i se spulberă; s-a ridicat în grabă şi a luat-o la sănătoasa înspre sat, cu toată iuţeala de care era în stare.

IX. DOMNUL THOMAS MARVEL

Ca să-l cunoaşteţi pe mr. Thomas Marvel, trebuie să vă închipuiţi o persoană cu o mutră rubicondă şi mo-bilă, din care erupe un nas cilindric, cu o gură băloasă, lăbărţată, în necontenită mişcare, şi o barbă teribil de zbârlită. Corpul lui avea tendinţă spre ***embonpoint[34],*** pe care o scoteau în relief şi picioarele scurte. Purta un joben de mătase pluşată. Nasturii costumului său erau sistematic înlocuiţi cu sforicele şi şireturi de pantofi, care se zăreau prin punctele mai delicate ale îmbrăcăminţii; aşadar, era vădit că acest personaj este un celibatar convins.

Domnul Thomas Marvel şedea la marginea drumului care ducea spre Adderdean, cam la o milă şi jumătate de Iping. Picioarele, vârâte în şanţ, se lăfăiau în nişte ciorapi plini de găuri, prin care apăreau degetele mari, grosolane, ce străpungeau văzduhul ca urechile unui câine la pândă. Omul nostru contempla leneş — pe toate le făcea el cu lene — o pereche de ghete cu şiret. Era cea mai trainică pereche de ghete din câte nimerise el în ultima vreme, atâta doar că-i erau cam prea mari… dimpotrivă, cele pe care le purtase înainte îi veniseră ca turnate, dar mergeau numai pe vreme uscată, pentru bunul motiv că aveau o talpă care nu ţinea la ume-zeală… Mr. Thomas Marvel nu putea suferi ghetele prea mari, dar nici umezeala la picioare nu-i era pe plac. Până atunci nu cugetase niciodată serios care din cele două alternative îi era mai nesuferită, dar azi era o zi minunată şi dumnealui tot nu avea ceva mai bun de făcut. Aşa că-şi orânduise frumos pe iarbă cele patru ghete şi acum se uita la ele. Şi tot privindu-le cum zăceau acolo, în iarbă, printre florile de câmp, îi veni dintr-o dată ideea că amândouă perechile erau tare urâte. N-a fost câtuşi de puţin surprins când a auzit o voce în spatele lui:

— Oricum, se cheamă că sunt ghete, a rostit Vocea.

— Bah! ghete de pomană! Mr. Thomas Marvel ţinea capul aplecat pe o parte şi le privea cu dezgust. Şi să fiu al naibii dacă ştiu care din două-i a mai nenorocită pereche din lumea asta blestemată!

— Hm! făcu Vocea.

— La drept vorbind, am umblat eu şi cu ciubote mai proaste. Am umblat şi fără nimic. Da' niciodată n-am purtat pe picior ceva atât de impertinent de urât, — dacă-mi îngăduiţi să mă exprim astfel. Zilfe întregi am cerşit — printre altele — o pereche de ciubote, dom'le, pen'că de ***astea*** mă săturasem. Nu n-ar fi trainice, nu zic aşa vorbă, da' unui gentleman care bate toată ziulica drumurile, aşa ca mine, i se mai face şi lehamite de încălţările lui, aşa-i? Dacă vrei să mă crezi, în tot ţinutul ăsta blestemat n-am căpătat nimic altceva decât ciubotele astea. Uită-te bine la ele! Şi trebuie să ştii că-i o regiune unde poţi să găseşti în general ghete bunişoare. Da' uite aşa-i ghina mea afurisită! Pot să zic că de zece ani şi mai bine nu-mi procur încălţămintea decât din ţinutul ăsta. Şi după toate, te mai şi tratează ca pe vagabonzi!

— E o regiune infectă şi locuitorii-s nişte porci! se pronunţă Vocea.

— Nu-i aşa? întări mr. Thomas Marvel. Mamă, mamă! Şi perechea asta de ciubote-i şi mai infectă ca toţi la un loc!

Întoarse capul peste umărul drept, ca să vadă ce fel de ghete poartă celălalt — voia omul să facă o comparaţie — dar vai! nu vedeai nici măcar picioarele, dărmite ghete! Întoarse capul la stânga, dar nici acolo nu existau picioare şi nici ghete. Pe faţă i se întipări o uimire fără seamăn.

— Da' unde eşti, musiu? întrebă el peste umăr ridicându-se în patru labe. În faţa lui se întindea un câmp pustiu, presărat cu tufişuri ţepoase de mărăcini, printre care se zbenguia vântul.

— Oi fi eu beat? se întrebă mr. Marvel. Avusei vedenie? Vorbii de unu' singur? Ce dracu?

— Nu te speria, rosti Vocea.

Domnul Marvel sări în picioare.

— Ia nu mai face pe vintrelocul cu mine! Unde-mi eşti? Eu să mă sperii, i-auzi la el!

— Nu te speria! repetă Vocea.

— Tu ai să te sperii peste un minut, idiotule! ameninţă mr. Thomas Marvel. Unde dracu te-ai băgat? Numai să pun laba pe tine…

Nu primi niciun răspuns.

— De unde vorbişi, mă, din groapă?

Niciun răspuns.

Prostit de uimire, vagabondul încremeni aşa cum era, desculţ şi cu haina atârnându-i pe un umăr.

„Piu, piu", făcu o ciovlică în depărtare.

— Ha, i-auzi, piu, piu, făcu şi mr. Marvel. Mie nu-mi arde de glumă. Câmpul era la fel de pustiu, din zare până-n zare; neumblat de nimeni, drumul, cu gropile lui şi cu stâlpii care-l mărgineau, şerpuia lin dinspre miazănoapte spre miazăzi, iar pe bolta albastră, în afară de pasărea care piuise, nu se mai vedea nimic.

— Doamne, nu mă lăsa! îngână zdrenţărosul, trăgându-şi haina pe umeri. Asta de la pileală mi se trage, să fiu al dracului dacă nu-i aşa!

— Nu-i băutura, îl contrazise Vocea. Nu te prosti!

— Oh! făcu mr. Marvel, şi faţa i se înălbi pe sub petele roşii. E de la pileală… repetau într-una, fără glas, buzele lui. Se învârti încet în jurul propriei axe, holbându-se în toate părţile. Să jur, nu alta, că am auzit o voce! bolborosi el.

— Desigur că ai auzit.

— Poftim, iar a început! se tângui vagabondul, închizând ochii şi prinzându-şi fruntea în mâini cu un gest tragic. Deodată, însă, fu apucat de guler şi scuturat zdravăn — treabă care-l ameţi şi mai rău.

— Nu fi idiot! îl dojeni Vocea.

— Mi-am ieşit din minţi! E de rău, ce mai încoa' şi-ncolo. Asta-i fiin'că m-am necăjit cu nenorocitele alea de ciubote. Mi-am ieşit de-a binelea din minţi. Sau or fi strigoi pe aici?

— Niciuna, nici alta, interveni Vocea. Ascultă!

— Nebunule! mormăi încet mr. Marvel.

— O clipă! Vocea, străbătută de un tremur, din pricina sforţării de a se stăpâni, căpătase un ton poruncitor.

— Ei, ce e? Vagabondul avea senzaţia stranie că-i apasă cineva un deget în piept.

— Crezi că sunt numai o închipuire — o nălucă?

Mr. Thomas Marvel îşi frecă ceafa.

— Da' ce alta poţi să fii?

— Foarte bine… Vocea avea acum un ton blajin. Atunci am de gând să arunc cu pietre în dumneata până ai să-ţi schimbi părerea.

— Da' unde eşti, omu' lu' Dumnezeu?

Niciun răspuns. Deodată, prin aer şuieră o piatră, care zbură la un fir de păr de umărul domnului Marvel. Întorcându-se, vagabondul văzu cum o altă piatră sare de pe pamânt, descrie o traiectorie complicată, rămâne o clipă în suspensie şi se repede apoi spre picioarele lui, cu o iuţeală de glonţ. Era prea aiurit ca să se mai poată feri. Încă un şuierat, şi iat-o că lunecă în şanţ, nu înainte de a-i fi zdrelit un deget care-i ieşea din ciorapul găurit. Urlând ca din gură de şarpe, mr. Thomas Marvel sări într-un picior şi o luă la fugă… dar se împiedică de un obstacol nevăzut şi, executând o tumbă, căzu pe şezut.

— Ei, tot mai sunt o închipuire, ce zici? (o a treia piatră descria o curbă în văzduh şi rămânea suspendată peste capul vagabondului).

Drept răspuns mr. Marvel încercă să se ridice în picioare, dar fu iarăşi rostogolit pe jos. De data asta rămase nemişcat.

— Dacă te mai opinteşti o dată — îl ameninţă Vocea — îţi arunc piatra în cap.

— Asta-i vrăjitorie curată! exclamă mr. Thomas Marvel.

Se aşeză, îşi pipăi degetul lovit şi-şi aţinti privirile asupra celui de-al treilea proiectil.

— Nu pot să înţeleg şi pace! Pietre care zboară singure… Pietre care vorbesc… Pun-te jos, piatră! Sparge-te! Mă predau.

Piatra căzu la pământ.

— E foarte simplu, îi explică Vocea. Sunt un om invizibil.

— Nu bate câmpii! Mr. Marvel gâfâia de durere. Unde te-ai ascuns, cum ai făcut-o, nu ştiu. Mă dau bătut.

— Dar e foarte simplu, stărui Vocea. Sunt invizibil. Vreau să pricepi acest lucru.

— Asta poa' s-o vadă orişicine, nu-i nevoie să mă iei aşa repede, domnule! Ei, da' zi şi mie, cum te-ai ascuns?

— Sunt invizibil. Asta-i toată povestea. Şi asta vreau să te fac să înţelegi.

— Da' unde eşti? îl întrerupse domnul Marvel.

— Aici — în faţa dumitale, la şase yarzi.

— Haide, haide! Că n-oi fi orb! P-ormă ai să-mi zici că eşti făcut din vânt! Eu nu-s un fraier d-ăia la care poţi să le torni gogoşi!

— Ei bine, sunt făcut din aer. Acuma te uiţi prin mine.

— Cum, nu-i niciun pic de materie în dumneata? ***Vox et***[35]… cum sună mai departe aiureala asta?

— Da' de unde, sunt o făptură omenească — sunt voinic, am nevoie de hrană şi de băutură, am nevoie de haine… Atâta tot, că sunt invizibil. Pricepi? Invizibil. E foarte simplu. In-vi-zi-bil!

— Cum adică, exişti în carne şi oase?

— Da, exist în carne şi oase.

— Dă-mi o mână, dacă exişti! Atunci poate-o să mi se pară mai adevărat… Of, doamne! mi-ai rupt mâna! Văleu, nu mă strânge aşa!

Degetele mâinii sale libere pipăiră mâna care-i încleştase încheietura, apoi sfioase alunecară mai departe, atinseră un braţ, dădură peste un piept musculos şi se opriră pe o mutră bărboasă.

— M-ai făcut praf! exclamă vagabondul, năuc de uimire. Asta-i mai tare ca luptele de cocoşi! Grozav de interesant! Şi uite, pot să văd direct prin dumneata un iepure care aleargă, la vreo juma' de milă de-aici! Nicio bucăţică din dumneata nu se vede — da' stai! Examină cu băgare de seamă un anumit punct din spaţiul aparent vid. N-ai mâncat cumva pâine cu brânză? întrebă el, apucând braţul invizibil.

— E-adevărat. N-au fost încă digerate.

— Aşa, înţeleg. Ciudat soi de fantomă mai eşti.

— Mă rog, mă rog, dar nu-i nici pe jumătate atât de miraculos cât îţi închipui dumneata.

— Pentru pretenţiunile mele modeste e de ajuns de miraculos, replică mr. Thomas Marvel. Da' cum ai reuşit? Cum dracu ai făcut-o?

— E o poveste lungă. Şi afară de asta…

— Îţi zic drept, toată chestia m-a dat gata! mărturisi mr. Marvel.

— Ceea ce ţin să-ţi spun acuma este următorul lucru: am nevoie de ajutor. Nu mai am încotro. Am nimerit din întâmplare peste dumneata. Rătăceam, nebun de furie, gol, neputincios. Eram în stare să ucid… Şi te-am văzut…

— Maică doamne!

— Am venit în spatele dumitale, am şovăit, am mers mai departe…

Expresia feţei vagabondului era cum nu se poate mai grăitoare.

— Apoi m-am oprit. „Iată, mi-am zis, un prigonit ca şi mine. Ăsta-i omul care-mi trebuie!" Aşa că m-am întors din drum şi m-am apropiat de dumneata. Şi…

— Doamne! Sunt zăpăcit de-a binelea. Pot să te întreb: cum vine asta? şi ce fel de ajutor îţi trebuie?

— Vreau să-mi ajuţi să găsesc haine şi un adăpost, şi aşa mai departe. Pe ale mele le-am părăsit de mult. Dacă nu vrei — bine!… Dar ai să vrei — trebuie!

— Uite ce-i, eu sunt prea dărâmat. Nu mai da în mine şi lasă-mă să plec. Trebuie să-mi revin un pic. Uite, aproape că mi-ai zdrobit degetul. Toate astea n-au nicio noimă. Jos câmpul gol, sus cerul gol… Cât cuprinzi cu ochii nu vezi nimic. Natura şi iar natura. Şi dintr-o dată vine un glas… un glas din cer. Şi pietre. Şi o mână care te strânge. Maică doamne!

— Vino-ţi în fire — porunci Vocea — pentru că va trebui să faci treaba pe care m-am gândit să ţi-o încredinţez.

Brusc, domnul Marvel îşi dezumflă fălcile şi căscă ochii.

— Te-am ales pe dumneata, urmă Vocea. Eşti singurul muritor, afară de câţiva idioţi de acolo, care ştie că există un om invizibil. Trebuie să fii ajutorul meu. Ajută-mă şi voi face lucruri mari pentru dumneata. Un om invizibil este un om puternic. Se întrerupse o clipă, strănutând de mama focului.

— Dar dacă mă trădezi, dacă nu faci ce-ţi spun eu…

Se întrerupse iarăşi şi lovi cu sete în umărul vagabondului. Cu un urlet de spaimă, nenorocitul sări în lături.

— N-am să te trădez, scânci el. Nici să nu te gândeşti la aşa ceva, orice-ar fi. Nu doresc decât să te ajut — zi-mi numa' cetrebuie să fac. (Doamne sfinte!) Uite, sunt gata să fac tot ce-mi ceri…

X. VIZITA LUI MR. MARVEL LA IPING

După ce s-a spulberat primul val de panică, sătenii din Iping s-au apucat să discute cu înflăcărare. În su-flete năvălea îndoiala — o îndoială iraţională, inexpli-cabilă. Dar aşa-i felul

oamenilor. Era mult mai lesne să nu crezi în existenţa unui om invizibil (mai cu seamă că aceia care-l văzuseră mistuindu-se în văzduh sau care-i simţiseră braţul vânjos puteau fi număraţi pe degete). Şi-apoi, chiar dintre aceşti martori, mr. Wadgers era absent, deoarece se baricadase la el acasă, îndărătul zăvoarelor şi al drugilor, iar Jaffers zăcea în nesimţire, în odaia de oaspeţi de la „Poştalionul cu cai". Ideile mari şi fenomenele neobişnuite, care depăşesc experienţa noastră comună, au adesea mai puţină înrâurire asupra oamenilor decât faptele mărunte, concrete.

Satul era împodobit cu flamuri şi toată lumea purta haine de sărbătoare. De o lună şi mai bine se pregăteau cu toţii pentru Rusalii. În după-ainiaza acelei zile, chiar şi cei care credeau toată povestea prinseră să-şi reia micile distracţii — oarecum cu titlul de încercare. Bănuiau ei că „Nevăzutul" o fi dat bir cu fugiţii. Cât despre cei care nu credeau nimic, pentru ei totul nu însemna decât o farsă. Dar toţi locuitorii — fie că cre-deau, fie că nu — se simţeau foarte apropiaţi unii de alţii în ziua aceea.

În livada lui mr. Haysman se înjghebase un cort, sub al cărui acoperământ doamna Bunting şi alte câteva doamne serveau ceaiuri. Afară, elevii şcolii de dumi-nică se jucau sub gălăgioasa supraveghere a curatorului şi a domnişoarelor Cuss şi Sackbut. Fără îndoială, în aer plutea, uşoară, o umbră de nelinişte, dar cei mai mulţi dintre săteni aveau bunul simţ de a nu-şi exterioriza temerile imaginare care-i chinuiau. O coardă înclinată, instalată pe pajişte, având la un capăt un mâner format dintr-un scripete, care atunci când îl apucai te zvârlea dintr-o dată într-un sac de la capătul celălalt, — se bucura de mare trecere printre tineri, ca de altfel şi scrâncioburile şi tirul cu nuci de cocos. Promenada era în toi şi orga mecanică umplea văzduhul cu un miros nesuferit de benzină şi cu o muzică la fel de nesuferită.

Membrii clubului, care de dimineaţă asistaseră la slujbă, se împodobiseră cu minunate cocarde roze şiverzi, iar unii, mai frivoli, îşi împopoţonaseră pălăriile, mari cât strachina, cu funde şi panglici viu colorate. Prin perdeaua vie de iasomie din faţa ferestrei sau prin uşa deschisă a casei lui (prin care din ele preferai să te uiţi), îl puteai vedea pe moş Fletcher, cocoţat pe o scândură susţinută de două scaune, bălăbănindu-se ca să-şi menţină echilibrul; bătrânul — care avea concepţii severe asupra rânduielii sărbătorilor — îşi spoia de zor tavanul odăii din faţă.

Pe la vreo patru şi-a făcut apariţia în sat un străin care venea dinspre câmp. Era un individ scund, îndesat, care purta pe cap un ţilindru din cale-afară de jerpelit. Părea că abia-şi mai trage răsuflarea. Fălcile ba i se umflau, ba i se fleşcăiau. Faţa-i pătată oglindea o nespusă îngrijorare. Umbla cu mişcări repezite, dar parcă împins de la spate. A făcut colţul la biserică şi s-a îndreptat spre „Poştalionul cu cai". Printre alţii, îşi aminteşte şi moş Fletcher că-l văzuse; ba chiar, privindu-l, bătrânul domn fusese atât de mirat de curioasa stare de agitaţie a străinului, încât din nebăgare de seamă i s-a prelins nişte var de pe bidinea în mânecă…

Proprietarul tirului cu nuci de cocos a avut impresia că ciudatul drumeţ vorbeşte de unul singur, iar mr. Huxter a remarcat acelaşi lucru. Necunoscutul s-a oprit în dreptul scării „Poştalionului cu cai". Potrivit declaraţiilor domnului Huxter, părea că se luptă aprig cu el însuşi, înainte de a se hotărî să intre în han. În cele din urmă a urcat treptele, a luat-o spre stânga şi, ajungând la uşa odăii de oaspeţi, a deschis-o. Huxter a auzit nişte glasuri care veneau din odaie, iar cineva din local i-a atras străinului atenţia că s-a înşelat.

— Camera aceea-i ocupată, l-a înştiinţat Hall. Străinul a închis uşa cu stângăcie şi s-a întors în

local.

După câteva minute s-a ivit din nou în uliţă, ştergându-şi buzele cu dosul palmei; pe faţă i se aşternuse o expresie de calmă satisfacţie, care i-a făcut domnului Huxter impresia de prefăcătorie. S-a uitat de jur împrejur câteva momente, apoi s-a îndreptat pe furiş spre poartă. Îndată după aceea fereastra odăii de oaspeţis-a deschis. După o clipă de uşoară şovăială, străinul s-a rezemat de unul din stâlpii porţii, a scos din buzunar o pipă scurtă, de lut, şi s-a apucat s-o umple. Se vedea că-i tremură degetele. Apoi, cu o mişcare stângace şi-a aprins pipa şi, împreunindu-şi braţele la piept, a început să fumeze alene — atitudine dezminţită însă cu totul de ocheadele repezi pe care le arunca mereu în jur…

Lui Huxter, care privea pe deasupra cutiilor din fereastra tutungeriei, nu i-a scăpat nimic din toate astea; purtarea ciudată a individului l-a determinat să rămână la postul său de observaţie.

La un moment dat, străinul se îndreptă din şale, îşi vârî pipa în buzunar şi pătrunse în curtea hanului, dispărând din vederea domnului Huxter. Bănuind că este martorul unei nevinovate găinării, tutungiul sări din dosul tejghelei şi alergă în uliţă ca să prindă hoţul. Tocmai atunci se ivi iarăşi omul nostru, cu ţilindrul căzut pe-o ureche. Într-o mână ţinea un balot destul de mărişor, învelit într-o faţă de masă albastră, iar în cealaltă — trei cărţi, legate la un loc (cu bretelele vicarului, după cum s-a dovedit ulterior…) Dând cu ochii de Huxter, tresări speriat, făcu iute stânga-mprejur şi o luă la fugă. „Puneţi mâna pe el!” răcni Huxter şi porni pe urmele hoţului.

Senzaţiile prin care avea să treacă domnul Huxter au fost intense, dar de scurtă durată. Îl văzu pe străin alergând drept în faţa lui, apoi dispărând după colţul bisericii, pe drumul câmpului. În goana lui, cuprinse cu ochii, ca într-o străfulgerare, flamurile, panorama sărbătorii săteşti, câteva figuri

întoarse spre el… Zbieră încă o dată: „Puneţi mâna pe hoţ!” şi alergă mai de-parte, vitejeşte. Dar abia făcuse vreo zece paşi, când, fără veste, glezna îi fu ţintuită în loc ca de un cleşte nevăzut. Oprit din avântul lui, se trezi că zboară prin aer cu o iuţeală de necrezut. Deodată însă, zări pământ-tul foarte aproape de ochi… În juru-i, lumea făcu explozie, prefăcându-se într-un milion de scântei, care se fugăreau într-un vârtej nebun şi… „ce-a urmat nu l-a mai interesat”.

XI. CE S-A ÎNTÂMPLAT LA „POŞTALIONUL CU CAI”

Acum, ca să înţelegem limpede cele ce s-au petrecut la han, e nevoie să ne întoarcem la momentul în care mr. Marvel a intrat pentru întâia oară în câmpul vizual al domnului Huxter.

Tocmai atunci se aflau în camera de oaspeţi mr. Cuss şi mr. Bunting. Cei doi domni se hotărâseră să întreprindă o cercetare asupra ciudatelor întâmplări care avuseseră loc în dimineaţa aceea, şi, cu îngăduinţa lui Hall, examinau cu atenţie lucrurile rămase de la omul invizibil. Jaffers îşi revenise puţin din căzătură şi plecase acasă, ajutat de prietenii lui plini de compasiune, iar mrs. Hall adunase lucrurile împrăştiate ale fostului locatar şi făcuse ordine în cameră.

De la bun început, Cuss zări pe masa de lângă fereastră — acolo unde obişnuia să lucreze straniul personaj — trei caiete groase, scrise de mână. Toate trei erau intitulate „Jurnal”.

— Jurnal! exclamă Cuss, aşezând cele trei volume pe masă. Asta înseamnă că, de bine de rău, o să aflăm ceva. Vicarul şedea la masa din mijloc, cu coatele pe ea.

— Jurnal! repetă Cuss. Se aşeză şi el pe un scaun, puse două volume unul peste altul şi, sprijinindu-l de ele pe al treilea, îl deschise. Hm!

niciun nume pe prima pagină!… Drace!… Numa' cifre… cifre… figuri…

Bunting veni lângă felcer şi privi peste umărul lui. Cu o mutră subit dezamăgită, Cuss răsfoia paginile.

— Ia uite-aicea! Sunt numai cifre, Bunting.

— Diagrame n-ai văzut? întrebă vicarul. Nici măcar o ilustraţie care să arunce vreo lumină în această taină?…

— Uită-te şi dumneata. O parte e numai matematică, alta parte e scrisă în ruseşte sau în altă limbă (judecând după litere), şi alta-i pe greceşte. Acuma, în ceea ce priveşte greaca, cred că dumneata…

— Mdaa, desigur… făcu reverend mr. Bunting scoţându-şi ochelarii şi ştergându-i, năpădit dintr-o dată de un simţământ penibil (bruma de elină care mai rătăcea prin mintea lui nu merita să se mai pomenească de ea) Iii, da, da, desigur, textul grecesc ne-ar putea furniza niscaiva indicii…

— Să-ţi aduc un scaun.

Domnul Bunting îşi ştergea într-una ochelarii.

— Aş vrea în prealabil să mă uit prin toate volumele. Doresc să-mi formez mai întâi o impresie generală, înţelegi, dragul meu, şi apoi o să putem căuta şi indiciile care ne interesează.

Tuşi, îşi puse ochelarii, şi-i potrivi cu grijă pe nas, mai tuşi o dată… dorea din tot sufletul să se întâmple ceva care să împiedice ruşinea — ruşinea ce părea inevitabilă! În sfârşit, luă volumul pe care i-l întindea Cuss cu un gest neglijent.

Atunci s-a întâmplat ceva.

Uşa s-a deschis brusc.

Amândoi au sărit ca fripţi şi şi-au întors iute capetele. Zărind o mutră plină de pete roşcovane, care ieşea de sub un ţilindru pluşat, au răsuflat uşuraţi.

— Aici e cârciuma? întrebă intrusul cu o voce dogită, rămânând în uşă şi mişcându-şi ochii în toate părţile.

— Nu, răspunseră cei doi gentlemani într-un glas.

— În partea cealaltă, omule, adăugă vicarul.

— Şi, te rog, închide uşa! completă mr. Cuss iritat.

— În regulă, făcu noul venit, pe un ton de bas care contrasta în chip ciudat cu glasul răguşit dinainte. Aveţi dreptate, adăugă el, revenind la vocea-i dogită. Dă-i bătaie! şi dispăru, trăgând uşa după el.

— Părea să fie un marinar, nu? (mr. Bunting avea acum o temă de discuţie). Tare simpatici oameni! Desigur că şi acel „Dă-i bătaie" trebuie să fie o expresie marinărească. Ce-o fi însemnând oare?

— N-am idee, răspunse Cuss. Nervii mei sunt foarte zdruncinaţi astăzi. Uşa asta care s-a deschis aşa, deodată… Eram cât pe-aici să sar în sus!

Mr. Bunting zâmbi, ca şi cum el însuşi n-ar fi sărit în sus.

— Şi acum — rosti el cu un oftat — să revenim la cărţile astea…

— O secundă. Cuss se duse să încuie uşa. Acum nădăjduiesc că n-o să ne mai întrerupă nimeni.

În timp ce felcerul răsucea cheia în broască, cineva nevăzut fârnâi pe nas, parcă în bătaie de joc.

— Un lucru este incontestabil, începu Bunting, trăgându-şi scaunul lângă Cuss. În ultimele zile au avut loc în satul nostru câteva întâmplări foarte, foarte ciudate. Vezi, dragul meu, eu nu pot să cred în povestea asta absurdă cu omul invizibil…

— E de necrezut — îucuviinţă Cuss — de necrezut. Dar un fapt rămâne sigur, că eu am privit — am privit cu ochii mei, prin golul din mineea aceea!

— Dar dumneata ai… eşti sigur… Închipuie-ţi, de pildă, că la mijloc o fi fost vreo oglindă sau mai ştiu eu ce… Halucinaţiile se produc atât de uşor!

Nu ştiu dacă ai văzut vreodată un iluzionist cu adevărat iscusit…

— N-am să mai argumentez, replică Cuss. Chestiunea asta am dezbătut-o destul, Bunting. Uite, acuma avem în faţă cărţile astea… Ah! Aici e ceva care cred că-i pe greceşte! Da, sigur, uite, litere greceşti.

Arătă spre mijlocul paginii. Domnul Bunting roşi uşor şi-şi apropie faţa, de parcă ochelarii nu-i mai ajungeau ca să vadă bine. Cunoştinţele de limba greacă ale sărmanului vicar se pierdeau într-o negură deasă, însă bătrânul era ferm încredinţat că toţi laicii îi atribuiau o cunoaştere temeinică a textelor greceşti şi ebraice în original. Şi acum — să mărturisească? Să braveze?

Deodată avu o curioasă senzaţie de înţepenire a cefei, Încercă să-şi mişte capul, dar întâmpină o rezistenţă de neclintit.

Simţea un fel de apăsare — ca şi cum l-ar fi strâns de ceafă o mână grea, zdravănă, care-i împingea încetul cu încetul bărbia înspre masă. ***„Nicio mişcare, pigmeilor*** — şopti o voce — ***sau vă crap capul la amândoi!”***

Privi spre figura felcerului, care se găsea aproape lipită de a lui, oglindind parcă propria-i uimire şi groază.

— Îmi pare rău că trebuie să mă port cam aspru cu voi, dar n-am încotro, continuă Vocea. De când, mă rog, aţi învăţat să vă băgaţi nasul în însemnările particulare ale unui cercetător? (Două bărbii ciocăniră masa simul-tan şi două şiruri de dinţi clănţăniră). De când aţi învă-ţat să pătrundeţi în camera unui om care are de îndurat tot felul de mizerii? (Izbitura se repetă). Unde mi-au vârât hainele? Nu ştiţi? Bine. Şi acum, ascultaţi-mă, domnilor. Ferestrele sunt închise şi am scos cheia din uşă. Sunt un tip destul de voinic şi am vătraiul la îndemână; şi mai ales, nu uitaţi că sunt invizibil. Nu există nici cea mai mică îndoială că, dacă vreau, pot să vă ucid pe amândoi şi s-o şterg foarte

simplu — înţelegeţi? Foarte bine. Dacă vă las totuşi în pace, îmi făgăduiţi că n-o să încercaţi să faceţi nicio prostie şi că o să îndepliniţi ce-am să vă cer eu?

Vicarul şi felcerul schimbară nişte priviri grăitoare. Mutra vicarului făcu o strâmbătură plină de înţelesuri.

— Da! promise mr. Bunting, iar felcerul repetă după el. Apăsarea pe grumaz slăbi şi victimele se ridicară în picioare, scuturându-şi capetele. Amândoi eroii erau congestionaţi la faţă ca nişte raci.

— Vă rog să rămâneţi pe locurile voastre, ordonă Omul Invizibil. Cred că observaţi vătraiul, nu?

Plimbă vătraiul pe sub nasurile celor doi gentlemani.

— Când am intrat în camera asta — continuă el — nu m-am aşteptat s-o găsesc ocupată; speram ca alături de caietele de însemnări să-mi găsesc şi hainele. Unde sunt? Nu, nu vă ridicaţi. Văd că au dispărut. Numai că pe vremea asta, deşi ziua e destul de cald pentru ca un om invizibil să poată umbla gol puşcă, serile sunt încă reci. Am nevoie de haine — şi de alte lucruri utile. Şi am nevoie şi de astea trei caiete…

XII. OMUL INVIZIBIL ÎŞI IESE DIN FIRE

Din păcate, aici trebuie din nou să întrerupem povestirea (n-avem încotro!), dintr-o pricină neplăcută, pe care o vom înfăţişa îndată.

În vreme ce camera de oaspeţi era teatrul întâmplărilor povestite mai sus, iar mr. Huxter îl pândea pe mr. Marvel carc-şi fuma pipa rezemat de poartă, domnii Hall şi Teddy Henfrey, la vreo doisprezece metri mai încolo, în sala hanului, discutau subiectul ce frământa întregul Iping. Amândoi păreau buimăciţi de-a binelea.

Deodată, din odaia de oaspeţi se auzi o bufnitură puternică, urmată de un strigăt ascuţit. Apoi — tăcere.

— Hei! răcni Teddy Henfrey.

— Hei! strigară cei din cârciumă.

Domnul Hall judeca lucrurile încet, dar sigur.

— Asta nu-i a bună! rosti el gânditor. Ieşi de după tejghea şi se îndreptă spre odaia de oaspeţi, urmat de mr. Henfrey.

Cu feţele încordate se apropiară de uşă.

— Ceva nu-i în regulă, şopti Hall şi Henfrey aprobă din cap. Răzbiră până la ei adierile unui miros neplăcut de chimicale, apoi un zumzet de voci înăbuşite, care se stinse repede.

— Ce-i cu voi acolo? strigă Hall, ciocănind în uşă. Pe dată, murmurul încetă. Un moment de tăcere… din nou şoapte şuierătoare… un strigăt puternic. „Nu! nu, n-ai s-o faci!”… o mişcare bruscă, un scaun răsturnat, o luptă scurtă… Din nou linişte.

— Ce dracu-i asta? exclamă Henfrey, ***sotto voce***[36].

— Ce-i-cu-voi-acolo? scandă mr. Hall cu un glas ascuţit.

Răspunse vocea vicarului, puţin cam sacadat:

— Totul e în or-dine. Vă ro-og nu ne în-tre-rupeţi!

— Curios! se miră mr. Henfrey.

— Curios! se miră şi mr. Hall.

— Zice „Nu ne întrerupeţi!”

— Am auzit!

— Da’ cine dracu-a sforăit?

Au tras cu urechea mai departe. Conversaţia din odaie continua cu replici scurte, debitate pe un ton abia stăpânit.

— Nu pot! Vă spun, domnule, că nu pot! pleda mr. Bunting cu glasul din ce în ce mai piţigăiat.

— Da’ asta ce mai fu? întrebă Henfrey.

— Zice că nu poate! îl lămuri Hall.

— Nu vorbea cu noi, aşa-i?

— Ruşine! izbucni dincolo de uşă glasul vicarului.

— Ruşine! repetă ceasornicarul. Am auzit limpede.

— Cine-i ăsta care vorbeşte acuma?

— Mr. Cuss, aşa bănuiesc. Poţi să prinzi ceva?

Glasurile amuţiră iarăşi.

Dar, nedesluşite, enigmatice, zgomotele dinăuntru nu încetau o clipă.

— Domnule, parc-ar trage jos faţa de masă! comentă Hall.

Pe după tejghea se ivi nevastă-sa. Hall îi făcu semn să tacă şi să se apropie. Atâta a fost de ajuns ca să-i trezească doamnei spiritul de opoziţie conjugală.

— Ce tot stai şi tragi cu urechea acolo, domnule Hall? îl luă ea la rost. N-ai nimic mai bun de făcut într-o zi ca asta?

Schimonosindu-se ca un apucat, Hall încercă să-i comunice printr-o reprezentaţie de pantomimă toate cele întâmplate. Degeaba. Mrs. Hall se arăta neînduplecată. Ba chiar a ridicat şi vocea, aşa încât Hall şi Henfrey au trebuit de voie, de nevoie să se întoarcă la tejghea. Păşind în vârful picioarelor, cei doi amici tot mai gesticulau, străduindu-se să-i dea a înţelege despre ce era vorba.

La început, hangiţa refuză să admită că s-ar ascunde vreun mister în cele ce auziseră ei. Totuşi, îl pofti pe Hall să tacă, în timp ce Henfrey îi dădea raportul. Înclina să considere întreaga poveste drept o prostie — poate că mutau mobila din loc, şi atâta tot.

— L-am auzit strigând „Ruşine!”, l-am auzit cu urechile mele! argumentă Hall.

— Şi eu l-am auzit, doamnă Hall, întări ceasornicarul.

— Se poate, începu doamna Hall să cedeze.

— St! făcu Henfrey. Nu s-a auzit fereastra?

Hangiţa tresări.

— Care fereastră?

— A camerei de oaspeţi!

Toţi trei ascultau cu încordare. Ochii femeii, aţintiţi drept în faţa ei, priveau — fără să vadă însă — dreptunghiul luminos al uşii hanului, uliţa prăfuită şi plină de animaţie şi dugheana lui Huxter strălucind în soarele de iunie. Deodată uşa dughenii se smuci în lă-turi şi tutungiul, cu ochii holbaţi, o zbughi afară dând din mâini şi zbierând: „Stop! Puneţi mâna pe el!” Trecu în goană de-a curmezişul uliţei, apoi se făcu nevăzut.

În aceeaşi clipă, odaia de oaspeţi se cutremură de larmă. Se auzi zăngănitul unei ferestre trântite.

Pe dată, Hall, Henfrey şi întregul conţinut uman al cârciumii dădură buzna, de-a valma, în stradă. Cineva tocmai dispărea de după colţul bisericii, iar domnul Huxter executa un salt complicat prin aer şi cădea cu capu-n jos. Ceva mai departe, martorii scenei încremeniseră în drum, ca trăsniţi; câţiva alergau spre cel căzut.

Mr. Huxter zăcea în nesimţire. Henfrey se opri ca să constate faptul, dar Hall şi cei doi lucrători care fuseseră în cârciumă alergară într-un suflet spre colţul uliţei, urlând nu se ştie ce. Mai apucară să-l vadă pe Marvel pierind pe după zidul bisericii. După cât se pare, cei trei alergători ajunseseră la concluzia stupidă că fugarul n-ar fi fost altul decât Omul Invizibil, de-venit, ca prin farmec, vizibil… drept care au pornit-o fără zăbavă de-a lungul potecii, în urmărirea lui. Dar n-apucase să alerge nici cincisprezece paşi, când Hall se pomeni că zboară într-o parte cu iuţeala unui obuz; scoţând un strigăt de surpriză, se agăţă de unul dintre lucrători şi-l doborî la pământ. Fusese luat pe sus, ca la fotbal. Făcând un ocol circular, cel de-al doilea lucrător s-a apropiat de proaspetele victime şi, văzând cum stau lucrurile, şi-a închipuit de bună seamă că mr. Hall se rostogolise la pământ de bună voie. Şi-a reluat aşadar urmărirea, însă o clipă mai târziu s-a trezit şi el apucat de gleznă, întocmai precum fusese şi domnul Huxter…

Încercând să se scoale de la pământ, camara-dul lui fu azvârlit în lături de o lovitură care ar fi putut doborî şi un bou.

Acum dădură năvală de după colţ cei care asistaseră la toată cursa aceasta. Primul care se ivi fu proprietarul tirului cu nuci de cocos, un grăsan îmbrăcat cu o bluză albastră. Rămase din cale-afară de mirat constatând că pe potecă nu se aflau decât trei oameni trântiţi la pământ, care se zvârcoleau ca nişte apucaţi. Dar n-a avut vreme să cugete prea mult, fiindcă (nu ştiu cum s-a făcut) unul din picioare i-a luat-o razna şi omul nostru s-a dat de-a berbeleacul, izbutind să-l tragă după el şi pe-al său frate şi partener, care seconda ferm, la mică distanţă. În urma lor veneau valvârtej o mulţime de oameni nespus de grăbiţi, care s-au ciocnit de trupurile lor, i-au călcat în picioare, au căzut peste ei… şi înjurăturile s-au ţinut lanţ.

Când Hall, Henfrey şi lucrătorii dăduseră năvală afară din cârciumă, doamna Hall, pe care o experienţă de ani de zile o învăţase multe, rămăsese în local, lângă tejghea. Nu trecu mult şi uşa odăii de oaspeţi se trânti de perete. În pragul ei apăru mr. Cuss, care străbătu valvârtej localul fără să-i arunce hangiţei măcar o privire, coborî scările ca o furtună şi se năpusti în goana mare spre colţ.

— Puneţi mâna pe el! — striga felcerul cât îl ţinea gura — împiedicaţi-l să lase balotul din mână! Câtă vreme îl ţine la el, îl puteţi vedea!

Bietul om nu ştia nimic de existenţa lui Marvel: între timp însă, Omul Invizibil îi şi strecurase vagabondului, care-l aştepta în curte, atât caietele cât şi balotul. Chipul domnului Cuss exprima cele mai bărbăteşti simţăminte: furie şi hotărâre… păcat numai că veşmântul lui era cam nepotrivit: un soi de fustă albă, care numai în antica Eladă ar fi putut trece drept îmbrăcăminte.

— Puneţi mâna pe el! zbiera într-una felcerul. Mi-a luat pantalonii! Şi toate hainele părintelui! L-a lăsat gol puşcă!

— Ţi-l ajung în doi timpi şi trei mişcări! îl asigură el pe Henfrey, trecând în fugă pe lângă trupul lui Hux-ter, care continua să zacă la pământ. Dar numai ce dădu colţul şi se amestecă în hărmălaia generală, că fu dat peste cap şi se rostogoli într-o poziţie prea puţin graţioasă. În vârtejul încăierării, un combatant îl călcă zdravăn pe degete. Urlă, dădu să se ridice, dar fu din nou lovit şi trântit cu faţa-n jos. Înţelese că de fapt fusese prins nu într-o urmărire, ci într-o retragere. Într-adevăr, toţi bravii cetăţeni o luau la sănătoasa înapoi înspre sat. Iarăşi se ridică şi iarăşi primi un pumn greu — după ureche, de data asta. Împleticindu-se, se târî înapoi spre „Poştalionul eu cai". Fu nevoit să sară peste Huxter, care, părăsit de toţi, îşi revenea cu încetul în simţiri. Pe când urca treptele hanului, urechile-i fură străpunse de un urlet turbat, care domina întreg vacarmul, şi de plescăitul unei palme răsunătoare lipite pe obrazul cuiva. Recunoscu glasul Omului Invizibil; era un urlet ca de om întărâtat de o lovitură dureroasă.

Dintr-un salt, domnul Cuss a şi ajuns în odaia de oaspeţi.

— Bunting, vine înapoi! zbieră el, dând buzna înăuntru. Fugi!

Mr. Bunting se afla în dreptul ferestrei, ocupat cu o treabă urgentă; îşi înfăşură goliciunea cu covoraşul din faţa sobei şi cu un număr din ***West Surrey Gazette.***

Speriat, părintele tresări atât de tare, încât costumul lui fu cât pe ce să se desfacă.

— Cine vine?

— Omul Invizibil! gâfâi felcerul alergând la fereastră. Mai bine s-o ştergem de aici. Se bate ca un nebun! Ca un nebun!

N-a trecut un minut şi mr. Cuss se şi găsea în curte.

— Dumnezeule mare! se tângui mr. Bunting, şovăind între două alternative cumplite. Auzind însă zgomotele unei bătălii înverşunate, care se

desfăşura chiar pe coridorul hanului, nu mai stătu nicio clipă în cumpănă. Escaladă fereastra şi aranjându-şi în grabă veşmântul, o luă la fugă prin sat, cu toată iuţeala de care erau în stare picioarele lui scurte şi grase.

.....

Nu ne este cu putinţă să oferim o relatare coerentă a celor ce au urmat momentului în care Omul Invizibil scosese urletul acela de furie, iar mr. Bunting executase memorabila alergare prin sat. Se prea poate ca iniţial nevăzutul să nu fi intenţionat altceva decât să acopere fuga lui Marvel. Dar se pare că, datorită unei lovituri primite din întâmplare, şi-a pierdut cu totul stăpânirea de sine (nici aşa, firea lui nu fusese niciodată prea calmă) şi s-a pornit să izbească orbeşte în dreapta şi-n stânga, numai din plăcerea de a face rău.

Închipuiţi-vă uliţa înţesată de oameni care alergau în neştire, luptându-se să găsească o ascunzătoare, în larma îngrozitoare a uşilor trântite. Închipuiţi-vă cum un iureş năprasnic a stricat din senin echilibrul nestabil al scândurii pe care se cocoţase bătrânul Fletcher — şi cataclismul care a urmat… În sfârşit, trebuie să vă mai imaginaţi şi o tânără pereche, înlemnită de groază, surprinsă într-un scrânciob de valul teroarei nevăzute. Şi, când debandada s-a potolit, strada a rămas pustie, cu flamurile şi ghirlandele ei. Caldarâmul era presărat cu nuci de cocos, cu paravane de pânză răsturnate şi cu bunătăţile unei gherete de dulciuri care fuseseră împrăştiate pe jos, iar prin văzduh mai răsunau încă zbieretele nebuneşti ale nevăzutului. Pretutindeni se trăgeau obloane, se împingeau zăvoare… singura urmă omenească ce mai dăinuia ici, colo era câte un ochi mărit de spaimă, furişat la vreun colţ de geam.

Omul Invizibil s-a mai distrat un timp spărgând toate geamurile de la „Poştalionul cu cai” şi aruncând lampa unui felinar prin fereastra sufrageriei doamnei Grogram. Probabil că tot el a tăiat şi firele telegrafice de pe drumul spre Adderdean, chiar lângă casa lui mr. Higgins. Şi după această ispravă, graţie nemaipomenitelor sale însuşiri, a dispărut cu totul din sfera simţurilor omeneşti: nimeni din Iping nu l-a mai auzit, nu l-a mai văzut, nu l-a mai simţit în vreun fel. Se evaporase, în toată puterea cuvântului.

Dar au trebuit să treacă aproape două ore până când vreo făptură omenească să cuteze a se aventura prin pustietatea străzii principale din Iping.

XIII. MR. MARVEL VREA SĂ-ŞI DEA DEMISIA

Pe când se lăsa noaptea şi Ipingul scotea cu teamă capul din bârlog pentru a contempla pagubele pricinuite de dezastrul din ziua aceea de sărbătoare, un omuleţ îndesat, purtând pe cap un prăpădit de ţilindru pluşat, înainta cu greu prin umbra stejărişului care mărginea drumul spre Bramblehurst. Căra cu el trei volume legate cu un soi de coardă elastică, împodobită cu zorzoane şi un mic balot învelit într-o faţă de masă albastră. Chipul lui rotofei exprima consternare şi sfârşeală. Părea mânat de un zor nebun. Era întovărăşit de o voce, alta decât a lui proprie, şi din când în când tresărea ca fript, sub atingerea unei mâini nevăzute.

— Dacă mai încerci să o ştergi — îl ameninţa Vocea — dacă ai de gând s-o ştergi iarăşi…

— Dumnezeule! gemu mr. Marvel. Umăru’ ăsta trebuie să fie numai vânătăi!

— Pe cuvântul meu de onoare — continuă Vocea — că te ucid!

— N-am vrut s-o şterg, se dezvinovăţi Marvel, cu un glas plângător. Îţi jur că n-am vrut. N-am prevăzut că afacerea o să ia întorsătura asta blestemată, asta-i tot! Am păţit-o rău de data asta!

— Ai s-o mai păţeşti mult şi bine, dacă n-ai să-ţi vezi de treabă!

Mr. Marvel amuţi şi pungile fălcilor i se dezumflară. În ochi i se citea desperarea.

— Şi aşa destul de rău că bădăranii ăştia smintiţi şi-au băgat nasul în secretul meu înainte ca tu s-o fi şters cu caietele. Din fericire pentru ei, s-au cărat la timp! Uite unde-am ajuns… Nimeni nu ştia că sunt invizibil! Acuma ce mă fac?

— Da’ eu ce mă fac? bombăni Marvel ***sotto-voce.***

— S-a dat totul pe faţă, urmă Omul Invizibil. O să scrie şi-n ziare! Toată lumea o să mă caute. Fiecare o să se păzească.

Izbucni într-o ploaie de înjurături, din cele tari. Apoi tăcu. Pe faţa domnului Marvel desperarea se întipărea şi mai adânc. Vagabondul încetini pasul.

— Haide, haide! porunci Vocea.

Pe dedesubtul petelor vinete, obrajii domnului Marvel căpătară o nuanţă cenuşie.

— Nu scăpa caietele, idiotule! zbieră nevăzutul cu o voce ascuţită.

— Realitatea este — îşi reluă el reflecţiile — că va trebui să te folosesc şi mai departe… Eşti o unealtă cât se poate de neghioabă, dar n-am încotro.

— Sunt o slugă mizerabilă, întări Marvel.

— Eşti, admise Vocea.

— Sunt cea mai proastă unealtă de care ai fi putut să te slujeşti vreodată… Îşi urmă Marvel pledoaria. Apoi, după o tăcere, descurajat: Sunt lipsit de puteri. Da, da, sunt cu totul lipsit de puteri!

— Zău?

— Şi am inima slabă. Din toată povestea asta am scăpat eu teafăr, e drept! Dar, pe legea mea, aş fi putut să pic jos…

— Ei, şi?

— N-am nervi şi nici putere să fac ce-ţi trebuie dumitale.

— Am să te stimulez eu.

— N-aş vrea s-o faci. Nu mi-ar place să-ţi încurc planurile, ştii… Dar s-ar putea întâmpla. Numai din teamă şi din slăbiciune.

— Nu te sfătuiesc, spuse Vocea apăsând calm cuvintele.

— Aş vrea să mor! se tângui Marvel. Asta nu-i omenie! protestă el. Trebuie să admiţi… Cred că am dreptul.

— Hai, mişcă! se răsti Vocea.

Mr. Marvel grăbi pasul. O bucată de timp îşi continuară drumul în tăcere.

— E ai naibii de greu, începu iarăşi vagabondul. Dar jeluirile lui nu aveau niciun efect. Încercă altă tactică. Cu ce mă aleg eu din asta? Tonul lui vădea că i se face o sfâşietoare nedreptate.

— Of, tacă-ţi gura o dată! izbucni nevăzutul cu un glas de tunet. O să am eu grijă de tine. Ai să faci ce-ţi spun şi ai s-o faci cum trebuie. Eşti un idiot, eşti tot ce vrei, dar ai să te ţii de treabă!

— Îţi spun, domnule nu sunt eu omul de care ai nevoie. Cu tot respectul — dar aşa este.

— Dacă nu taci din gură, am să-ţi sucesc iarăşi mâna! Vreau să am linişte când mă gândese.

Printre copaci se strecurară două fâşii de lumină gălbuie, iar turnul unei biserici se profilă în penumbra amurgului.

— Am să-mi ţin mâna pe umărul tău tot timpul cât trecem prin satul ăsta. Bagă de seamă, mergi drept înainte şi nu încerca să faci vreo nebunie. Va fi cu atât mai rău pentru tine dacă încerci.

— Ştiu asta, oftă mr. Marvel. Ştiu bine de tot!

Nenorocitul vagabond, cu jobenul lui demodat, de pluş, trecu purtându-şi povara de-a lungul uliţei satului şi se pierdu în întunericul care se aşternea din ce în ce mai dens dincolo de luminiţele ferestrelor.

XIV. LA PORT STOWE

A doua zi dimineaţa, pe la orele zece, mr. Marvel şedea pe o bancă în faţa unui han de la marginea târguşorului Port Stowe; nebărbierit, murdar şi prăfuit, îşi ţinea mâinile înfundate în buzunare şi, cu o mutră tare obosită şi cătrănită, îşi umfla fălcile la intervale regulate. Alături de el se aflau caietele, legate acum cu o sfoară. În urma unei schimbări care survenise în planurile nevăzutului, balotul fusese lăsat într-o pădurice depini, mai jos de Bramblehurst. Cum am spus,

domnul Marvel şedea pe bancă şi, deşi nimeni nu-i acorda nici cea mai mică atenţie, se tot foia încoace şi încolo, în culmea agitaţiei. Tot mereu îşi pipăia, cu un gest nervos, diversele-i buzunare.

Şedea aşa cam de un ceas, când un marinar mai în vârstă, cu un ziar în mână, ieşi din han şi veni să se aşeze pe bancă alături de el.

— Frumoasă zi, începu marinarul.

Vagabondul privi cu spaimă în jurul lui.

— Foarte, răspunse el.

— Tare potrivită vreme pentru data la care ne găsim, afirmă categoric marinarul.

— Foarte, repetă mr. Marvel.

Celălalt scoase o scobitoare şi (după ce-şi ceru voie) se ocupă cu ea vreo câteva minute. În timpul acesta însă, ochii lui examinau pe îndelete figura prăfuită a zdrenţărosului şi caietele de lângă el. Apropiindu-se de mr. Marvel, auzise un sunet asemănător cu clinche-tul monedelor într-un buzunar. Fu desigur mirat de contrastul dintre înfăţişarea individului şi imaginea de îndestulare pe care-o evoca acel clinchet. Apoi gândul îl purtă din nou spre un subiect care-i stăpânea mintea cu o ciudată stăruinţă.

Un plescăit anunţă că utilizarea scobitorii a luat sfârşit.

— Cărţi? întrebă pe neaşteptate marinarul.

Mr. Marvel tresări şi-l măsură cu ochii.

— Da, cărţi…

— În cărţi găseşti nişte chestii extraordinare!

— Te cred.

— Da’ nu numa-n cărţi există chestii grozave, aşa-i?

— Şi asta-i adevărat… Mr. Marvel se uită iarăşi la interlocutorul său, apoi îşi aruncă ochii în jur.

— Uite, în ziare, de exemplu, scrie nişte lucruri extraordinare!

— Scrie…

— În ziarul ăsta chiar, preciză matelotul.

— Aşa!

— E o poveste aici (omul mării îl fixa pe mr. Marvel cu o privire pătrunzătoare, care părea să-l cântărească) e o poveste bunăoară despre un om invizibil.

Vagabondul căscă gura pieziş şi se scărpină pe obraz. Simţea că-i ard urechile.

— Şi ce scrie mai departe? întrebă el moale. E-n Ostria[37] sau în America?

— Nici acolo, nici dincolo. ***E-aici,*** măi frate-miu!

— Maică, doamne! strigă mr. Marvel, tresărind.

— Când zic aici — preciză marinarul, spre nespusa uşurare a domnului Marvel — nu înţeleg că se află chiar în locul ăsta, ci pe undeva prin împrejurimi.

— Un om invizibil! se minună Marvel. Şi ce-a făcut?

— Ia, de toate… (omul mării nu-l slăbea o clipă din ochi)… De toate relele.

— De vreo patru zile n-am mai văzut vreun ziar, se scuză zdrenţărosul.

— Ştii de unde a pornit? Din Iping.

— Nu zău?

— De-acolo a pornit. Şi de unde venea omul ăsta, se pare că nimeni nu ştie. Uite aici! „O întâmplare ciudată la Iping”. Şi zice în ziaru’ ăsta că dovezile sunt nemaipomenite, extraordinare!

— Doamne sfinte! Ce spui!

— Da, mai e şi o poveste extraordinară! E un popă şi un sanitar care-s martori — şi care l-au văzut cum te văd — adică, mai bine zis, nu l-au văzut… „Locuia — zice — la „Poştalionul eu cai” şi nimeni nu şi-a dat seama ce-i cu el, până când, într-o „alteraţie”[38] la han — zice — cineva i-a tras bandajele de pe cap. Atunci s-a observat că are un cap invizibil. S-au făcut imediat încercări de a-l captura, dar scoţându-şi hainele de pe el — zice a reuşit să evadeze, nu fără o luptă desperată, în cursul căreia l-a rănit grav — zice — pe valorosul şi capabilul nostru poliţist, mr. J. A. Jaffers”.

Frumoasă istorie, hai, ce spui? Cu nume, mă rog, şi cu toate amănuntele, de-a fir a păr.

— Doamne, Dumnezeule! I-auzi, i-auzi! Ţţ! făcu mr. Marvel, aruncându-şi nervos privirile în dreapta şi-n stânga şi încercând să-şi numere pe pipăite banii din buzunar; îi venise deodată o idee năstruşnică. Ei, să ştii că n-am mai pomenit aşa ceva!

— Păi nu? E extraordinar, aşa zic şi eu. Parcă eu am mai auzit pân-acuma de vreun om invizibil? Niciodată n-am auzit, da-n zilele de azi afli de atâtea chestii extraordinare că…

— Zi, a făcut el toate astea? îl întrerupse Marvel, căutând să pară că se simte la largul lui.

— Ce, nu-i destul, hai?

— Da' nu cumva s-a întors? A fugit şi gata?

— Şi gata. Da' ce! Nu-i de-ajuns?

— Prea de-ajuns! fu de acord Marvel.

— Cred şi eu că-i de-ajuns, măi frati-miu. Cred şi eu că-i de-ajuns…

— Da' n-a avut vreun tovarăş — nu zice acolo c-a avut ăsta… ***un conplice?*** — se interesă mr. Marvel îngrijorat.

— Adică, unu' singur ţi-e prea puţin? se oţărî marinarul. Nu, slavă Domnului, n-a avut. Clătină încet din cap: Îmi vine nu ştiu cum, numa' la gândul că individu' ăsta umblă prin regiunea noastră! Acu' se află în libertate şi după unele indiciuri sigure, se prea pare c-ar fi apucat drumul spre Port Stowe. Vezi, şi Port Stowe e chiar aici! Iacă, nu-i o minune din America, cum ziseşi dumneata! Şi dă-ţi cu gându' numa' ce-ar putea să facă! Ia zi, ce s-ar alege de zilele dumitale, dac-ar întrece el măsura c-un păhărel-două şi ţi-ar căuta pricină? Sau închipuie-ţi c-ar avea chef să fure — parcă cine poa' să-l oprească? Poa' să calce oricare lege, să prade la drumu' mare, poa' să treacă printr-un cordon de poliţişti tot aşa uşor cum dumneata şi cu mine am trage pe sfoară un orb. Ba

mai uşor! Pentru că orbii au auzul foarte ascuţit, aşa se zice.

— Are, fără doar şi poate, un avantaj ***formedabil,*** recunoscu Marvel. Şi…

— E drept, îl are… încuviinţă omul mării.

În tot accst răstimp, zdrenţărosul privise cu încordare în jurul lui şi trăsese mereu cu urechea, căutând să prindă vreun zgomot înăbuşit de paşi, încercând să simtă vreo mişcare imperceptibilă. Părea că se găseşte în pragul unei hotărâri capitale.

Tuşi cu mâna la gură. Îşi plimbă iarăşi ochii de jurîmprejur, ascultă câteva clipe, apoi se aplecă spre marinar şi îi şopti:

— Adevărul e că eu, din întâmplare, ştiu câte ceva de omu' ăsta ***ivizibil.*** Din sursă ***particolară.***

— Hai, ce spuseşi? Dumneata?

— Da, eu.

— Ia lasă-mă! sări cât colo celălalt. Şi pot să te întreb ce anume?

— Ai să rămâi trăsnit — şopti mr. Marvel, cu mâna la gură. E ***formedabil!***

— Ei, lasă-mă! se minună iarăşi matelotul.

— Adevăru' e… Începu vagabondul, plin de volubilitate, pe un ton confidenţial. Dintr-o dată însă înţepeni pe scândura băncii şi expresia feţii i se schimbă ca prin minune. Au! ţipă el; pe chip i se oglindea o cumplită suferinţă fizică. Vai!

— Da' ce s-a întâmplat? sări speriat marinarul.

— Dinţii! gemu mr. Marvel, ducându-şi mâna la ureche. Puse mâna pe volumele de lângă el. Cred că trebuie s-o iau din loc… N-apucă să-şi isprăvească vorba, că începu să lunece de-a lungul băncii, ca tras de funie.

— Bine, da' voiai tocma' să-mi zici ceva de omu' invizibil! protestă marinarul.

Zdrenţărosul părea că se sfătuieşte cu sine însuşi.

— Aiureală, îi sugeră o voce.

— Totu' e-o aiureală, repetă mr. Marvel.

— Da' scrie în ziar, mă omule!

— Ei şi? Tot o aiureală e, susţinu vagabondul. Îl ştiu eu pe tipu' care a lansat gogoaşa asta. Nici măcar nu ***egzistă*** un om ***ivizibil…***

— Da' cum rămâne cu ziaru'? Nu cumva vrei să spui…?

— Că nicio vorbuliţă nu-i adevărată, se încăpăţână mr. Marvel.

Cu ziarul în mână, marinarul se zgâi crunt la el. Prudent, Marvel se uită să vadă pe unde ar putea s-o şteargă.

— Ia stai puţin, domnule!! Se ridică în picioare şi murmură: Vrei adică să zici că…?

— Da, da…

— Şi-atunci ce m-ai lăsat să-ţi înşir toată povestea asta blestemată? Da' cine-ţi închipui că eşti tu, mă, să-ţi baţi joc de om?

Cât ai clipi, fălcile lui mr. Marvel se dezumflară. Marinarul nostru se cam înroşise la faţă şi strângea pumnii.

— Am stat şi mi-am spart gura vreo zece minute-n şir şi tu, borţosule, bubosule, pârlitule, n-ai avut nici atâta obraz…

— Ia să nu te iei de mine! îl înfruntă Marvel.

— Să nu mă iau de tine, hai? Ba uite că-mi vine chiar să…

— Haide! porunci o voce. Mr. Marvel se pomeni învârtindu-se pe loc şi pornind la drum, cu un mers săltat, nefiresc.

— Mai bine să te cari! zbieră după el marinarul.

— Cine se cară? se grozăvi vagabondul, retrăgându-se pieziş. Mersul lui ciudat, de om tare grăbit, era întrerupt când şi când de nişte smucituri zdravene, care-l aruncau înainte. Cine ar fi mers în rând cu el, l-ar fi auzit cum bombăne mereu un monolog în care vagabondul părea că se acuză şi se justifică singur.

— Tâmpitule, strigă matelotul, care se proţăpise în mijlocul drumului, cu picioarele răşchirate şi cu mâinile în şolduri, uitându-se după mogâldeaţa care se depărta. Am să-ţi arăt eu ţie, idiotule, ce-

nseamnă să îndrăznească cineva să mă prostească pe mine! Doar scrie aicea, la gazetă!

Drept răspuns, domnul Marvel a mai bolborosit ceva neînţeles şi a dispărut după o cotitură; iar marinarul a rămas într-o atitudine marţială în mijlocul drumului, până când furgonul unui măcelar l-a obligat să se urnească de-acolo. Într-un târziu, s-a întors spre Port Stowe. „Mulţi idioţi mai sunt pe lumea asta, şi-a zis el. Voia să mă păpăcească dobitociu' ăsta bătrân… Doar scrie la ziar, ce dracu!"

Mai târziu i-a fost dat să audă încă o „chestie extraordinară", care se întâmplase în apropierea lui: apariţia unui „pumn de bănet" (nu mai puţin!), care înainta cu de la sine putere de-a lungul zidului din col-ţul spre St. Michael's Lane. Un alt marinar observase chiar în dimineaţa aceea miraculoasa apariţie. S-a repezit omul drept la grămada de bani, dar a primit un brânci care l-a dat peste cap. Când s-a ridicat, „banii zburători" dispăruseră. Auzind asemenea poveste, marinarul cu care am făcut cunoştinţă declarase că era dispus să creadă orice, „da' asta era prea de oaie!" Mai târziu însă, matelotul nostru a ajuns să judece lucrurile ceva mai adânc.

Povestea banilor zburători era adevărată. Şi, în ziua aceea au tot curs bani de pretutindeni, începând cu însăşi monumentala ***„London and County Banking Company"*** şi sfârşind cu tejghelele puzderiei de dughene şi hanuri de prin partea locului (prăvăliile stăteau toată ziua cu uşile deschise, din pricina vremii călduroase)… din toate adăposturile lor, gologanii sustraşi pe îndelete şi cu multă îndemânare plecau la plimbare în grămezi sau în fişicuri, care pluteau liniştit de-a lungul zidurilor şi prin ungherele mai întunecoase, ferindu-se de apropierea oamenilor ca de foc… Şi, cu toate că nimeni n-a izbutit să urmărească întregul circuit, această navigaţie misterioasă sfârşea totdeauna în buzunarele omuleţului acela

nervos, cu. Ponositul lui de joben pluşat — în buzunarele vagabondului care şedea în faţa hanului de la marginea târgului Port Stowe.

Abia cu zece zile mai târziu — când întâmplările ce aveau să se petreacă la Burdock se consumaseră de mult — a izbutit marinarul să pună faptele acestea cap la cap şi a început să-şi dea seama cât de aproape stătuse de miraculosul Om Invizibil.

XV. OMUL CARE ALERGA

Pe-nserate, doctorul Kemp se afla în camera lui de lucru de la etaj, ale cărei ferestre dădeau spre povârnişul care domina orăşelul Burdock. Era o cămăruţă plăcută, cu trei ferestre — la nord, la vest şi la sud — cu rafturi înţesate de cărţi şi publicaţii ştiinţifice, şi cu o masă de lucru de mărime respectabilă; pe o măsuţă de sub fereastra dinspre nord — un microscop, lame de sticlă, nişte instrumente minuscule, câteva culturi de microbi, o serie de sticle cu reactivi, împrăştiate alandala. Lampa doctorului Kemp era aprinsă, deşi afară razele amurgului mai scăldau încă cerul, iar storurile erau ridicate (nu exista pericolul ca vreun nepoftit să se uite înăuntru!). Doctorul Kemp, — un tânăr înalt şi zvelt, cu părul blond şi mustaţa spălăcită — spera că cercetările cu care se îndeletnicea îi vor deschide drumul spre ***Royal Society***[39] (aşa de mult îşi preţuia el opera).

Îşi ridică o clipă ochii de pe lucrarea lui şi, hoinărind cu privirea, întâlni văpaia de jăratic a apusului, care poleise colina din faţă. Rămase câteva clipe nemişcat, cu tocul în gură, admirând revărsarea aurie-roşcată care inundase creasta colinei… Deodată, atenţia îi fu atrasă de o mogâldeaţă neagră ca tăciunele care alerga pe coasta dealului, înspre vila lui. Mogâldeaţa — un omuleţ bondoc, cu ţilindru pe cap — fugea de-i scăpărau călcâiele.

— Alt imbecil, mormăi Kemp. Ca şi dobitocul ăla care a dat buzna azi dimineaţă peste mine, cu „Vine Omu' Invizibil, dom'le!" Nu pot să înţeleg ce dracu i-a apucat pe toţi. S-ar crede că trăim în secolul treisprezece!

Se ridică în picioare şi se apropie de fereastră. Privi spre dealul care se cufunda în penumbră. Apoi îl urmări cu ochii pe omuleţul negru, care fugea de rupea pământul. „Pare să aibă o treaba a naibii de urgentă, se gândi doctorul, şi totuşi, parcă abia mişcă. Să aibă buzunarele umplute cu plumb, şi tot n-ar putea să se târâie mai greoi!"

— Da' grăbit mai eşti, domnule! râse Kemp. Peste câteva momente, fugarul dispăru îndărătul vilelor cocoţate pe deal. Reapăru pentru o clipă, apoi iarăşi se pierdu printre nişte case şi iarăşi se ivi… tot aşa de vreo trei ori la rând, până ce, în sfârşit, se făcu de-a binelea nevăzut în dosul unei terase.

— Imbecilii! mormăi din nou Kemp. Se învârti pe călcâie şi se întoarse la masa de lucru.

Dar cei ce l-au văzut de aproape pe omul care alerga şi au desluşit expresia de groază întipărită pe faţa-i scăldată în sudori n-au împărtăşit de fel dispreţul doctorului, cu atât mai mult cu cât ei înşişi se găseau în drum deschis. Buzunarele fugarului săltau ritmic, zăngănind ca nişte pungi doldora de bani, pe care le scuturi în mână. Nu se uita nici la dreapta, nici la stânga. Ochii lui holbaţi priveau ţintă spre poalele dealului, unde licăreau lumini aprinse, pe străzile înţesate de lume. Gura-i diformă se strâmbase într-o parte, de pe buze i se prelingeau bale, iar răsuflarea-i şuierată era întretăiată de horcăituri. Trecătorii pe care-i încrucişa în fuga lui desperata se opreau în loc, se uitau în susul şi-n josul străzii şi, cu o licărire de teamă în priviri, se întrebau unii pe alţii cine sau ce anume o fi pricinuit asemenea goană nebună…

Deodată, sus, pe coama dealului, un câine care se zbenguia în drum a chelălăit şi s-a adăpostit

după un gard. Şi-apoi… printre drumeţii uluiţi a trecut în goană ceva ca o pală de vânt. Un lipăit de picioare goale, o respiraţie gâfâită… asta a fost tot ce s-a auzit. Începură ţipetele. Oamenii săreau care-ncotro. Vestea se transmitea prin strigăte, se propaga prin instinct, din om în om, până la poalele dealului. Pe strada din vale cascada de ţipete s-a pornit pe când fugarul nu ajunsese nici la jumătatea drumului. Se trânteau uşi, se trăgeau zăvoare. Zvonul cel teribil se răspândea cu iuţeala fulgerului. Nenorocitul auzea totul. Disperat, îşi luă un ultim avânt. Valurile groazei trecură peste el, înghiţindu-l, şi se revărsară asupra întregului oraş:

— ***Vine Omul Invizibil! Omul Invizibil!***

XVI. „LA JUCĂTORII DE CRICKET”

Cârciuma „La jucătorii de cricket” este aşezată chiar la poalele dealului, acolo unde începe linia de tramvai. În după-amiaza aceea, cârciumarul îşi odihnea pe tejghea braţele-i grăsune şi roşcovane şi tăifăsuia cu un birjar slăbănog; vorbea despre cai. Un muşteriu cu o bărbuţă neagră, îmbrăcat în haine cenuşii, înfuleca de zor nişte pesmeţi cu brânză, turna în el bere Burton şi, cu un vădit accent american, îi spunea ceva unui poliţist care se afla în afara orelor de serviciu.

— Da’ ce-i gălăgia asta? s-a mirat birjarul cel slăbănog, ridicând capul şi încercând să desluşească ce se petrece dincolo de storul galben şi murdar care acoperea mica fereastră a cârciumii. De afară se auzeau paşi grăbiţi.

— O fi izbucnit vreun foc pe undeva, îşi dădu cu părerea cârciumarul.

Paşi grei se apropiau în goană; un corp masiv se izbi de uşă — mai-mai s-o spargă — şi înăuntru năvăli un om cu capul gol şi cu faţa scăldată în lacrimi, cu părul vâlvoi, cu gulerul larg desfăcut: era Marvel. Cu o mişcare convulsivă se învârti pe

loc şi se căzni să închidă uşa, care era prinsă de perete cu o curea.

— Vine! urlă el. Vocea-i stridentă tremura de groază. Vine! Omu Invizibil! Fuge după mine. Pentru Dumnezeu! Ajutor! Ajutor! Ajtrtor!

— Închideţi uşa! porunci poliţistul. Care-i ăla de vine? Ce-i zarva asta? Se îndreptă spre intrarea cârciumii şi desfăcu cureaua; cu un pocnet, uşa se închise. Încăperea mai avea o uşă. Americanul o încuie şi pe aceea.

— Lăsaţi-mă să intru în casă, se rugă Marvel. Dârdâia din toate mădularele şi plângea (dar nu uita să strângă cu putere la piept cele trei cărţi…) Lăsaţi-mă în casă! Încuiaţi-mă undeva! Vă spun că mă urmăreşte. I-am tras clapa. Mi-a zis că mă omoară şi are s-o facă!

— Aici eşti în siguranţă, dragul meu, îl linişti dom-nul cu barba neagră. Uşa-i încuiată. Dar ce s-a întâmplat?

— Lăsaţi-mă în casă! stărui Marvel. Se auzi o izbitură puternică şi un ciocănit nerăbdător în uşa încuiată. Ca o replică, din gâtlejul vagabondului scăpă un urlet desperat, însoţit de ecoul ţipetelor de afară.

— Hei, strigă poliţistul. Care-i acolo?

Înnebunit, vagabondul se zgâia la tăbliile de lemn din perete, care i se păreau că seamănă a uşi.

— O să mă omoare, a făcut rost de un cuţit, sau de dracu ştie ce. Pentru numele lui Dumnezeu…!

Cârciumarul ridică scândura tejghelei.

— Uite, vino aici înăuntru.

Mr. Marvel trecu iute în dosul tejghelei. Ciocănitul se înteţea.

— Nu deschideţi uşa! ţipă el. Vă rog, nu deschideţi. Unde să mă mai ascund?

— Aha, ăsta-i care va să zică Omul Invizibil? făcu muşteriul cu barba neagră, ducându-şi mâna la spate. Cred că ar fi timpul să-l vedem şi noi la mutră!

Pe neaşteptate, fereastra cârciumii zbură în ţăndări. Strada vuia de ţipete, iar caldarâmul se cutremura sub tropăitul paşilor care alergau în toate părţile. Poliţistul se urcase pe o canapea şi-şi tot întindea gâtul, încercând să-l zărească pe agresorul de afară. Sări apoi jos de pe canapea şi, ridicând din sprâncene, conchise:

— ***El*** e!

Cârciumarul, care se afla în dreptul uşii sufrageriei, unde-l încuiase pe Marvel, îndreptă o privire contemplativă spre fereastra făcută ţăndări şi se apropie de ceilalţi doi.

Zgomotele amuţiră brusc.

— Păcat că n-am bastonul la mine… constată cu regret poliţistul.

Merse spre uşă, cu un pas cam şovăielnic.

— Dacă deschidem, are să intre. Nu-i chip să-l opreşti.

— Da' cine vă roagă să deschideţi? sări birjarul cel slăbănog. În glas îi tremura teama.

Omul cu barba neagră luă iniţiativa.

— Desfă zăvoarele, şi dacă intră… Întinse mâna în case ţinea un revolver.

— Hei, nu merge chiar aşa! se opuse poliţistul, asta ar însemna crimă!

— Las' că cunosc eu legile ţării! Am să-l împuşc în picior. Desfă zăvoarele!

— Câtă vreme ţii în mână jucăria asta, care mi se poate descărca în spate, să ştii că nu deschid! îi răspunse cârciumarul, lungindu-şi gâtul ca să privească pe deasupra storului,

— Bine! Cu revolverul în mână, bărbosul se aplecă şi trase singur zăvoarele. Cârciumarul, birjarul şi poliţistul căscară ochii.

— Hai, vino înăuntru, murmură americanul, dându-se înapoi, cu ochii ţintă la uşa descuiată. Ţinea revolverul ascuns la spate. Dar canaturile nu se clintiră şi nimeni nu intră. Cinci minute mai târziu, un alt birjar care şi-a vârât cu grijă capul pe uşă i-a găsit pe toţi încremeniţi, în aşteptare.

Din sufragerie se ivi o mutră îngrozită. Era vagabondul. Care venea să le furnizeze noi informaţii.

— Sunt încuiate toate uşile? Să ştiţi că el se învârteşte în jurul casei, dă mereu târcoale, ca lupii… E şiret ca un diavol.

— Dumnezeule mare! exclamă cârciumarul cel bondoc, luându-se cu mâinile de cap. Uşile din dos! Ia vedeţi de ele! Aoleu…! (Se auzi o cheie învârtindu-se în broască). Două au mai rămas descuiate — aia care dă în curte şi aia secretă. Of, uşa din curte…

O zbughi afară.

După un minut, reapăru, agitând în mână un cuţit de măcelărie.

— Era deschisă, îi înştiinţa el pe ceilalţi. Buza-i cam groasă i se lăsase în jos.

— S-ar putea ca acuma el să fie în casă, îşi dădu cu părerea birjarul cel slăbănog.

— În bucătărie nu-i. Acolo-s două femei şi n-au băgat de seamă nimic. Şi afară de asta, am străpuns cu cuţitul ăsta fiecare centimetru din încăpere. Femeile ziceau că nu putea să intre. Ar fi simţit ele, ce dracu!…

— Cel puţin ai încuiat uşa? întreba slăbănogul.

— Că doar nu-s copil de ţâţă…

Omul cu barbă îşi puse revolverul la loc. Dar chiar în clipa aceea, scândura tejghelei căzu cu zgomot, zăvorul uşii de la sufragerie zăngăni, clanţa primi o izbitură straşnică şi uşa se deschise larg. Auzindu-l pe Marvel cum chiţcăie ca un şobolan prins în capcană, au sărit cu toţii peste tejghea, ca să-i vină în ajutor. Revolverul bărbosului s-a descărcat în oglinda din fundul sufrageriei. Pe suprafaţa cristalului s-au ivit puzderii de stele, care s-au risipit în mii de cioburi.

Pătrunzând în sufragerie, cârciumarul constată că Marvel se opintea împotriva unei forţe misterioase şi se lupta din răsputeri cu uşa care dădea în bucătărie. Cârciumarul şovăi o clipă… de

ajuns pentru ca uşa să se trântească de perete, iar Marvel să fie târât dincolo. Un ţipăt, un zăngănit de tingiri… şi Marvel cu capul în jos, zvârcolindu-se ca să se tragă înapoi, fu împins în uşa bucătăriei.

Urmat de unul dintre birjari, poliţistul năvăli înăuntru şi-l împinse pe cârciumar la o parte. Nimeri peste încheietura mâinii invizibile care-l târa pe Marvel de guler, dar primi un pumn în obraz, se clătină şi căzu. Uşa se deschise şi Marvel făcu o sforţare desperată de a se adăposti îndărătul ei. Tot bâjbâind, birjarul înşfăcă ceva moale.

— L-am prins! răcni el.

Mâinile roşcovane ale cârciumarului se înfipseră într un corp nevăzut.

— Uite, aicea e!

Marvel, care scăpase din strânsoare, se lăsă deodată să alunece pe podea, încercând să se strecoare printre picioarele combatanţilor. Bâjbâiau cu toţii, ca orbeţii, învârtindu-se pe lângă uşă. Vocea Omului Invizibil se făcu auzită pentru prima oară; poliţistul îl călcase pe picior şi acum nevăzutul urla cât îl ţinea gura. Răcnind ca un turbat, se porni să împartă pumni în dreapta şi-n stânga. Cu un ţipăt scurt, birjarul se frânse în două de la mijloc. Fusese lovit în stomac. La un moment dat, uşa dinspre sufragerie se trânti la loc, acoperind astfel retragerea lui Marvel. Luptătorii din bucătărie se treziră că înhaţă aerul şi că lovesc în vânt.

— Unde a fugit? strigă bărbosul. A ieşit afară?

— Veniţi după mine! îi chemă poliţistul, ieşind în curte. Dar în aceeaşi clipă încremeni pe loc.

Şuierând, o bucată de cărămidă zbură pe lângă capul lui şi căzu printre oalele din bucătărie, sfărâmându-se.

— Am să-i arăt eu lui! zbieră omul cu barbă neagră.

Peste umărul poliţistului sclipi o ţeavă de oţel şi, în lumina amurgului, cinci gloanţe ţâşniră unul după altul înspre locul de unde venise proiectilul.

La fiecare împuşcătură bărbosul îşi rotea braţul, descriind o curbă, astfel încât gloanţele treceau ca spiţele unei roţi de foc prin curtea strâmtă.

Urmă o scurtă tăcere. „Cinci cartuşe!" Americanul era mulţumit. „Asta-i o treabă bună. Patru aşi şi un ***jolly joker.*** Să ia unul dintre voi un felinar şi haideţi să-i căutăm cadavrul…"

XVII. MUSAFIRUL DOCTORULUI KEMP

Doctorul Kemp a continuat să scrie în camera Iui de lucru, până când atenţia i-a fost atrasă de nişte împuşcături; Pac, pac, pac, împuşcăturile răsunau una după alta.

— Hei, ce-i asta? Kemp îşi vârî vârful tocului în gură şi ciuli urechile. Cine se joacă cu revolverele prin Burdock? Ce le-o mai fi trăsnit prin cap imbecililor?

Se duse la fereastra dinspre sud, o deschise şi, aplecându-se în afară, cuprinse cu privirea oraşul. În umbra deasă a înserării, Burdock părea un fagure, imens, în a cărui alcătuire se împleteau ochiurile ferestrelor, globurile lămpilor de gaz şi spaţiile negre dintre acoperişurile prăvăliilor. „Parcă s-a strâns lumelângă „Jucătorii de cricket", îşi zise el, scrutând întunericul. Privirile îi alunecară apoi departe, în zare, acolo unde licăreau luminile vapoarelor şi scânteia linia digului uşor luminat, ca o piatră preţioasă ce răspândeşte o strălucire aurie. Cornul lunii părea înfipt în coama dealului dinspre apus, iar stelele sclipeau cu o luminozitate aproape tropicală.

După vreo cinci minute de meditaţie, în care vreme gândurile i-au rătăcit în meandrele nesfârşite ale unei speculaţii asupra condiţiilor sociale ale viitorului, şi s-au pierdut apoi în vasta problemă a dimensiunilor timpului, doctorul Kemp reveni la realitate, oftă şi se întoarse la masa de scris.

Cam după vreo oră, ţârâitul soneriei de la intrare umplu toată casa.

De când auzise împuşcăturile şi până acum, lucrase cu încetineală şi cu pauze mari de gândire. Se opri din scris şi ascultă. Servitoarea deschise uşa. Kemp aştepta s-o audă urcând scara, dar fata nu veni sus. „Ce-o fi fost asta?" se întrebă el. Încercă să-şi reia lucrul, dar nu izbuti.; se ridică de pe scaun, coborî câteva trepte, sună. Jos în hol apăru servitoarea. Aplecându-se peste balustradă, Kemp întrebă:

— A sosit vreo scrisoare?

— Nu, domnule, n-a fost nimeni; pesemne c-a făcut cineva o farsă şi apoi a şters-o.

„Sunt cam nervos astă-seară", îşi zise doctorul. Se întoarse în odaia de lucru şi de astă dată se puse cu hotărâre pe treabă.

Peste puţină vreme era din nou cufundat adânc în opera lui; în odaia liniştită se auzea numai ticăitul ceasornicului şi scârţâitul peniţei care alerga de zor pe hârtie, drept în centrul cercului de lumină proiectat pe masă de umbrarul lămpii.

Trecuse de ora două noaptea, când doctorul Kemp lăsă tocul din mână. Se ridică de pe scaun, căscă şi merse la culcare. Îşi dezhrăcase haina şi vesta, când simţi că-i este sete. Îşi aprinse o lumânare şi coborî în sufragerie după un sifon şi o sticlă de whisky.

Cercetările sale ştiinţifice îi ascuţiseră considerabil spiritul de observaţie. Traversând holul ca să se întoarcă în odaia de culcare, observă o pată de culoare închisă pe muşamaua de lângă preşul din dreptul scării. Începu să urce scara şi pe neaşteptate se pomeni că-l preocupă o întrebare: ce putea fi pata aceea de pe muşama? Pesemne că-l muncea vreun gând ascuns, de care nu-şi dădea lămurit seama. În sfârşit, se întoarse în hol cu toată încărcătura, puse jos sifonul şi sticla cu whisky şi, aplecându-se, atinse pata. Fără prea mare surpriză,

constată că era vâscoasă şi că avea culoarea sângelui pe cale să se închege.

Luă de jos sticlele şi urcă iar, privind în jur şi încercând să-şi dea seama de unde putea să vină pata aceea. Când ajunse în capul scării, rămase înmărmurit. Clanţa uşii era şi ea pătată de sânge.

Îşi examină mâna. Era perfect curată. De altfel, îşi aminti că uşa dormitorului era deschisă când venise el din odaia de lucru, aşa că nici nu fusese nevoie să atingă clanţa. Intră în dormitor cu o figură foarte calmă, poate puţin mai crispată ca de obicei. Examină încăperea de jur împrejur, şi privirea-i căzu asu-pra patului. Pătura era plină de sânge şi cearşaful sfîşiat. Când intrase prima dată în dormitor nu observase asta, pentru că se dusese de-a dreptul la masa de toaletă. Aşternutul era mototolit şi purta urma unui corp care se trântise de curând acolo.

Avu apoi impresia stranie că ar fi auzit un glas murmurând: „Cerule! Kemp!” Dar doctorul Kemp nu cre-dea în voci supranaturale. Pironit locului, nu-şi putea lua ochii de la cearşafurile mototolite. Auzise oare cu adevărat o voce? Privi din nou de jur împrejur, dar nu văzu nimic altceva decât patul răvăşit şi pătat de sânge. Deodată însă, auzi limpede că se mişcă ceva în odaie, pe lângă spălător. Orice muritor, cât ar fi el de învăţat, tot mai păstrează o fărâmă de superstiţie… Kemp simţi că-l năpădeşte o teama apăsătoare. Închise uşa, se îndreptă spre masa de toaletă şi puse jos sticlele. Ridică ochii şi… sări cât colo: în spaţiul dintre el şi spălător, spânzura în aer un bandaj făcut dintr-o fâşie de pânză răsucită şi pătată de sânge.

Kemp era stupefiat. Un bandaj gol! Un bandaj bine legat, dar gol pe dinăuntru! Dădu să facă un pas ca să-l apuce, dar simţi o atingere care-l opri locului şi auzi o voce chiar lângă dânsul.

— Kemp! şopti Vocea.

— Ha? făcu Kemp cu gura căscată.

— Ţine-ţi cumpătul! Eu sunt un om invizibil.

O bucată de vreme, Kemp n-a fost în stare să spună nimic. Încremenit, privea fix bandajul.

— Un om… invizibil? îngăimă el într-un târziu.

— Da, sunt un om invizibil, repetă Vocea. Doctorului îi veni deodată în minte povestea de care-şi bătuse joc cu atâta vehemenţă, nu mai departe dccât în dimineaţa aceea. Pe moment nu păru nici prea speriat, nici prea surprins. Abia mai târziu începu să reacţioneze.

— Credeam că totul nu-i decât o minciună… mur-mură el.

Îi năvăleau în minte toate argumentele pe care le debitase în aceeaşi dimineaţă.

— Eşti bandajat?

— Vezi bine! fu răspunsul.

— Oh! Kemp se revoltă. Asta-i bună! Dar e un nonsens! E o scamatorie la mijloc, nu se poate altfel!

Făcu deodată un pas înainte şi întinse mâna spre bandaj, dar dădu peste nişte degete invizibile.

Simţind atingerea, păli şi se trase îndărăt.

— Stai bine, Kemp, ce Dumnezeu! Am mare nevoie de ajutor. Opreşte-te!

Degetele îi înşfăcară braţul. Cu o lovitură, doctorul încercă să se elibereze.

— Kemp! strigă Vocea. Kemp, stai liniştit! şi strânsoarea se întări.

Îl cuprinse o dorinţă nebună de a se descătuşa. Dar braţul bandajat îl apucă de umăr şi-l trânti; căzu, cu spatele pe pat. Deschise gura ca să ţipe, dar colţul cearşafului îi fu vârât între dinţi. Omul Invizibil îl apăsa cu înverşunare. Simţindu-şi însă braţele libere, Kemp începu să dea în el ca un sălbatic.

— N-ai de gând să-ţi bagi minţile în cap? Omul Invizibil se înfipse cu toate puterile în prizonierul lui, deşi primise un pumn în coaste.

— Pe toţi Dumnezeii, încă un minut şi turbez! Stai liniştit, nebunule! urlă el în urechea

doctorului.

Kemp se mai zbătu câteva clipe, apoî rămase liniştit.

— Dacă strigi, îţi mut fălcile din loc! îi promise nevăzutul, scoţându-i căluşul din gură. Nu-i nici nebunie şi nici vrăjitorie. Sunt într-adevăr un om invizibil. Şi am nevoie de ajutorul tău. Nu vreau să-ţi fac niciun rău, dar dacă te porţi ca un neghiob, n-am încotro. Nu-ţi mai aminteşti de mine, Kemp? Griffin de la ***University College.***

— Dă-mi voie să mă ridic! gemu Kemp. Rămân unde mă găsesc. Numai să mă liniştesc puţin…

Se ridică şi-şi pipăi gâtul.

— Sunt Griffin de la University College — urmă Vocea — şi am devenit invizibil, Sunt un om ca toţi oamenii — un om pe care l-ai cunoscut — şi care între timp a devenit invizibil, pricepi?

— Griffin?

— Da, Griffin. Un student mai tânăr decât dumneata, cu o înfăţişare de ***albino***[40], înalt de şase picioare şi voinic, cu o faţă albă, roză şi cu ochii roşii… I s-a decernat odată medalia pentru chimie, nu ţii minte?

— Nu pricep nimic. În mintea mea e un adevărat haos; Ce legătură au toate astea cu Griffin?

— ***Eu*** sunt Griffin.

Kemp rămase pe gânduri.

— E îngrozitor… Dar ce manoperă drăcească trebuie săvârşită pentru ca un om să devină invizibil?

— Nu-i niciun fel de manoperă drăcească. E un proces destul de rezonabil şi de inteligibil…

— E înnebunitor! Bine, dar cum dracu'…?

— Bine, e înnebunitor, dacă vrei. Dar sunt rănit şi am dureri, şi sunt sfârşit de oboseală… Dumnezeule mare! Kemp, doar eşti om. Priveşte realitatea cu curaj! Dă-mi ceva de mâncare şi de băut şi lasă-mă să şed aici.

Kemp urmări cu ochii bandajul care se plimba prin odaie. Un scaun alunecă de-a lungul podelei şi se opri lângă pat. Cu un scârţâit, tapiseria scaunului se adâncipuţin, ca şi cum s-ar fi aşezat cineva pe ea. Kemp se frecă la ochi, îşi pipăi din nou gâtul şi râse prosteşte.

— Asta-i mai tare decât o stafie!

— Aşa, acuma-i ceva mai bine. Slavă Domnului că ai început să-ţi bagi minţile în cap.

— Sau să-mi pierd minţile! repetă Kemp, lovindu-se peste ochi.

— Dă-mi puţin whisky. Sunt mai mult mort decât viu.

— Mie mi s-a părut tocmai dimpotrivă… Unde eşti? Dacă mă ridic dau peste dumneata? Acolo! Bine. Whisky… Uite. Unde să ţi-l dau?

Scaunul scârţâi şi Kemp simţi că paharul îi este smuls din mână. Îi dădu drumul, după ce încercase o clipă să-l reţină; instinctul lui se opunea unei asemenea absurdităţi. Paharul rămase în echilibru, la vreo jumătate de metru deasupra spătarului scaunului. Perplex, doctorul privea o scenă de coşmar;

— Asta-i… asta trebuie să fie hipnotism! Ai sugestionat lumea că eşti invizibil.

— Prostii!

— Dar e o nebunie, e imposibil!

— Ascultă-mă şi ai să…

Dar Kemp nu asculta.

— Azi dimineaţă, începu el, am demonstrat cu argumente peremptorii că proprietatea de a fi invizibil.

— N-are nicio importanţă ce-ai demonstrat! Eu mor de foame şi noaptea asta e cam răcoroasă pentru o persoană în pielea goală…

— Vrei mâncare?

Paharul cu whisky se înclină.

— Da, sigur că vreau! Omul Invizibil trânti jos paharul. Ai vreo haină de casă?

Kemp scăpă un soi de exclamaţie înăbuşită. Se îndreptă spre dulap şi scoase de acolo un halat vişiniu.

— Asta merge? întrebă el. Haina îi fu luată din mână. O clipă atârnă moale în aer, apoi se zvârcoli puţin (ai fi zis că o face dintr-un impuls propriu!) şi, în sfârşit, înţepeni, netedă şi frumos aranjată, începu să se încheie singură şi se aşeză pe scaun.

— Nişte pantaloni, nişte ciorapi şi o pereche de papuci ar fi o minune, sugeră halatul. Şi nu uita, ceva de mâncare!

— Îţi dau de toate, numaidecât. Dar, crede-mă, asta-i cea mai nebunească situaţie pe care am pomenit-o vreodată în viaţa mea…

Scotoci prin sertare după lucrurile cerute, apoi se duse să-şi devalizeze cămara. Se întoarse cu nişte friptură rece şi cu pâine; trase o măsuţă şi depuse mâncarea în faţa halatului.

— Mulţumesc, n-am nevoie de cuţit, zise politicos halatul; un cotlet se ridică în aer şi nişte fălci ireale muşcară din carne. Înghiţind cu lăcomie, oaspetele deveni bine dispus. Totdeauna îmi place să mă îmbrac înainte să mă aşez la masă, glumi el, eu nevăzuta-i gură plină. Ăsta-i capriciul meu…

— Cred că rana de la braţ nu-i gravă? întrebă Kemp.

— Nicio grijă.

— Dintre toate lucrurile ciudate şi miraculoase pe care le-am…

— Exact. Dar e tare curios că am nimerit tocmai în casa dumitale ca să mă pot bandaja. A fost prima mea licărire de noroc. Oricum, aveam de gând să dorm aici noaptea asta. Vrei, nu vrei, trebuie să te împaci cu gândul ăsta. E al naibii de prost că sângele meu se vede, nu-i aşa? Ici, colo, câte o pată de sânge închegat… Îmi dau seama că sângele devine vizibil când se coagulează. Mi-am transformat numai ţesuturile vii. Se pare că pot

rămâne nevăzut numai atâta timp cât sunt în viaţă… Mă găsesc aici în casă de trei ore.

— Dar cum ai reuşit să te transformi? izbucni Kemp exasperat. Fir-ar să fie! Dar nu vezi că toată chestiunea-i absurdă de la un cap la altul?

— Ba e foarte raţională — îl asigură Omul Invizibil — perfect raţională.

O mânecă? se întinse şi apucă sticla de whisky. Kemp contemplă haina de casă, care înfuleca de zor. Umărul drept al veşmântului, era găurit. O rază de lumină carepătrundea prin gaură proiecta un triunghi luminos pe căptuşeala pieptului stâng al halatului.

— Ce-a fost cu împuşcăturile alea? întrebă doctorul. Cum a început scandalul?

— Un idiot, un soi de asociat al meu, lua-l-ar dracii! care a încercat să-mi fure banii. A şi făcut-o de altfel.

— Şi el e invizibil?

— Nu.

— Ei, şi pe urmă?

— Ce-ar fi să-mi mai dai ceva de mâncare înainte de a mă apuca să-ţi povestesc toate astea? Mi-e foame! Am dureri… şi dumneata mă pui să-ţi înşir istorii!

Kemp se ridică.

— Dumneata n-ai tras de loc? întrebă el.

— Eu? Nuu! Un dobitoc, pe care nu-l văzusem în viata mea, a tras la întâmplare. S-au speriat, ce vrei! Toţi se sperie de mine. Trăsni-i-ar să-i trăsnească! Kemp, vreau să mai mănânc.

— Mă duc jos să văd dacă mai e ceva de mâncare. Mi-e teamă că tare mult n-a mai rămas.

După ce isprăvi de mâncat — a dat gata o masă îmbelşugată!

— Omul Invizibil ceru un trabuc. Îi muşcă furios capătul, înainte ca doctorul să-i fi putut găsi un briceag — şi înjură, pentru că foaia de deasupra se desfăcuse.

Era un miracol să-l vezi trăgând din trabuc: fumul inhalat se modela după forma gurii, a gâtlejului, şi a nărilor.

— Ah, binecuvântatul balsam al tutunului! Pufăi cu nesaţ. Sunt fericit că am dat de dumneata, Kemp. Trebuie să mă ajuţi. Închipuie-ţi, ce noroc am avut să nimeresc peste dumneata tocmai acum! Mă aflu într-o încurcătură cumplită — cred că am fost nebun. Prin câte am trecut! Dar acum o să înfăptuim lucruri mari, ascultă ce-ţi spun!

îşi turnă singur whisky şi sifon. Kemp sc ridică, aruncă o privire împrejur şi merse să-şi ia un pahar din cămăruţa alăturată.

— E fantastic — dar cred că pot să beau…

— Nu te-ai schimbat prea mult în ăştia doisprezece ani, Kemp. Voi, blonzii, nu vă schimbaţi. Reci şi chibzuiţi… Trebuie să ţi-o spun — o să lucrăm împreună.

— Dar cum s-a petrecut asta? Şi cum ai ajuns aşa?

— Pentru numele lui Dumnezeu, lasă-mă puţin să fumez în linişte şi pe urmă am să mă apuc să-ţi povestesc.

Dar Griffin n-a mai istorisit mare lucru în noaptea aceea. Braţul rănit îl supăra din ce în ce mai rău. Avea febră, era istovit şi gândurile i se învârteau în jurul unui singur punct: goana de pe deal şi încăierarea de la cârciumă. Îşi începu povestea, dar curând îi pierdu firul. Vorbea întretăiat, pomenind într-una de vagabondul acela. Fuma din ce în ce mai nervos şi, pe nesimţite, vocea îi devenea furioasă.

Kemp încerca să pună cap la cap crâmpeiele pe care izbutea să le prindă.

— Se temea de mine — puteam să observ că se temea de mine, repeta mereu Omul Invizibil. Avea de gând s-o şteargă — pândea într-una prilejul. Ce tâmpit am fost!

— Ticălosul!

— Eram furios! Aş fi fost în stare să-l ucid!

— De unde aveai banii? întrebă Kemp pe neaş. Teptate.

Griffin tăcu câteva clipe.

— Nu pot să-ţi spun acum.

Deodată gemu şi se aplecă înainte, sprijinindu-şi pesemne capul în mâini.

— Kemp, omule, de aproape trei zile n-am mai dormit! Abia dac-am aţipit cu totul vreo oră, în câteva rânduri. Trebuie să dorm, neapărat.

— Bine, rămâi aici, în camera mea… Da, da, rămâi aici.

— Dar cum pot să închid ochii? Dacă dorm — puugaşul ăla o să-şi ia tălpăşiţa. Of! Şi în definitiv, ce importanţă are?

— Ce fel de rană ai căpătat de pe urma împuşcăturii?

— Nimic — o zgârietură care sângerează. Oh, Dumnezeule! Pic de somn, nu altceva!

— Şi de ce nu dormi?

Kemp simţi că năluca în halat îl priveşte lung.

— Pentru că n-aş avea de loc poftă să fiu prins de semenii mei, oamenii… răspunse tărăgănat omul invizibil.

Kemp tresări.

— Idiot ce sunt! Griffin izbi cu putere în masă. Ţi-am dat o idee.

XVIII. OMUL INVIZIBIL DOARME

Deşi rănit, deşi istovit la culme, Griffin refuză să se încreadă în cuvântul de onoare al doctorului, care i-a făgăduit că-i va respecta libertatea. Cercetă cele două ferestre ale dormitorului, ridică storurile şi deschise geamurile, vrând să se încredinţeze dacă într-adevăr ar putea evada pe-acolo — după cum îi spusese Kemp. Era o noapte liniştită şi senină, iar luna nouă îşi cernea lumina argintie peste câmp. Griffin examină apoi cheile dormitorului şi cele două uşi ale cămăruţei alăturate, pentru a se asigura că şi ele îi garantau

libertatea. În cele din urmă se declară mulţumit şi se aşează pe covoraşul din faţa căminului. Kemp îl auzi căscând.

— Îmi pare rău că nu-ţi pot povesti în noaptea asta toate isprăvile mele. Ce să fac, sunt sfârşit. E grotesc, fără îndoială. Ba chiar înfiorător! Dar crede-mă, Kemp, în ciuda argumentelor pe care le-ai debitat azi-dimineaţă, minunea e posibilă. Am făcut o descoperire. Aveam de gând să o păstrez doar pentru mine. Dar nu pot. Trebuie să am un partener. Şi dumneata… Am putea realiza nişte lucruri… Dar mâine. Acuma simt că dacă nu dorm, s-a isprăvit cu mine.

Kemp stătea nemişcat în mijlocul odăii, privind haina care învelea un trup fără cap.

— Trebuie să te las, spuse el într-un târziu. E… de necrezut. Dacă aş fi silit să trăiesc trei întâmplări de felul ăsta, care să-mi răstoarne toate concepţiile… aş înnebuni. Şi totuşi e o realitate! Mai ai nevoie de ceva?

— Doar să-mi spui noapte bună!

— Noapte bună… şi Kemp strânse o mână nevăzută. Se retrase spre uşă pieziş. Deodată, halatul alunecă iute spre el.

— Bagă de seamă! Nicio încercare de a-mi pune piedici sau de a mă captura! Altfel…

Kemp păli uşor.

— Parcă ţi-am dat cuvântul.

Ieşi din odaie şi închise încet uşa. În urma lui, cheia se răsuci în broască pe dinăuntru. Rămânând locului, cu o expresie de uimire neputincioasă zugrăvită pe faţă, auzi paşii grăbiţi apropiindu-se de uşa odăiţei alăturate. Din nou zgomotul unei chei învârtite în broască. Kemp se plesni peste frunte cu palma. „Visez? A înnebunit lumea sau m-am ţicnit cu?”

Râse. Încercă uşa încuiată. „Sunt dat afară din camera mea de către o flagrantă absurditate!”

Merse până în capul scării, se întoarse şi privi uşile încuiate. „Şi totuşi e un fapt…” Îşi pipăi gâtul

uşor zgâriat… Un fapt care nu poate fi negat.”

— Dar…

Clătină cu deznădejde din cap, se întoarse şi coborî scările.

Făcu lumină în sufragerie, îşi aprinse un trabuc şi începu să se plimbe prin încăpere, scoţând tot soiul de exclamaţii. Din când în când se apuca să se certe cu sine însuşi.

— Invizibil!

— Există oare vreun animal invizibil Sigur, în apa mării există. Mii şi milioane! Larvele, micii ***Nauplii, Tornarias***[41], toate vietăţile microscopice — peştii gelatinoşi! În mare trăiesc mai multe vietăţi nevăzute decât vizibile! Niciodată nu m-am gândit la asta, până acum… Dar şi în apa bălţilor, la fel! Toate vietăţile acelea minuscule care populează bălţile — particule de gelatină incoloră, translucidă!… Bine, bine, dar în aer?! Nu!

— Nu se poate!

— Ei, şi la urma urmei… de ce nu?

— Din sticlă să fie făcut un om, şi încă ar fi vizibil…

Se adânci în meditaţie. Trei trabucuri s-au prefăcut într-o grămadă de cenuşă albă, împrăştiată pe covor, până când a mai rostit Kemp ceva. Şi atunci, tot ce-a scăpat dintre buzele lui a fost o scurtă interjecţie. În sfârşit, doctorul se răsuci pe călcâie, ieşi din sufragerie şi se îndreptă spre micul lui cabinet. Aprinse şi aici lampa de gaz. Cabinetul era o încăpere micuţă (doctorul Kemp nu mai dădea consultaţii), unde-şi ţinea ziarele. Jurnalul din dimineaţa trecută zăcea aruncat într-un colţ, deschis la întâmplare. Îl luă, îl întoarse şi dădu peste relatarea „Întâmplării ciudate de la Iping”, pe care marinarul din Port Stowe se căznise atâta să i-o silabisească lui Marvel. O parcurse, dintr-o ochire.

„Înfofolit din cap până-n picioare!” murmură el. „Deghizat. Ca să ascundă adevărul. Se pare că

nimeni nu şi-a dat seama ce-i cu el. Dar ce dracu urmăreşte?”

Lăsă să-i cadă ziarul din mână şi cercetă cu privirea odăiţa. „Aha!” găsise ce voia. Se repezi la ***„St James’s Gazette”***, care stătea împăturită, aşa cum sosise. „Acum o să aflăm adevărul!”

Rupse banderola şi desfăcu ziarul. Un reportaj pe două coloane îi sări în ochi. „Un sat din Sussex înnebuneşte!” striga titlul de pe manşetă.

— Cerule! exclamă Kemp, devorând articolul. Era o relatare destul de neverosimilă a evenimentelor care se petrecuseră la Iping cu o zi înainte (şi pe care le cunoaştem). Erau reproduse şi cele publicate în ziarul de dimineaţă.

Kemp spicui la iuţeală: „… alerga pe străzi, lovind în dreapta şi-n stânga, — Jaffers căzut în nesimţire, — domnul Huxter, lovit grav, nu este încă în stare să povestească cele ce a văzut.

— Regretabilă umilire a vicarului… O femeie s-a îmbolnăvit din pricina groazei… Ferestre făcute ţăndări… Toată povestea asta-i probabil inventată. Dar e prea tare ca să nu fie publicată — ***cum grano***[42].”

Scăpă pe jos ziarul şi rămase nemişcat, privind în gol. „Da, probabil că-i inventată!”

După o clipă îl luă iarăşi în mână şi citi iarăşi totul, de la un cap la altul.

— Dar de unde până unde vine vagabondul în toată afacerea asta? De ce dracu se ţinea el după un vagabond?

Se aşeză la întâmplare, pe masa chirurgicală.

— Nu-i numai invizibil, şopti el, e şi nebun! Ucigaş!…

Pe când licărirea palidă a zorilor se contopea cu lumina lămpii din sufrageria îmbâcsită de fum, Kemp mai măsura încă odaia în lung şi în lat, căzuindu-se să înţeleagă ceea ce părea de neconceput.

Era prea tulburat ca să mai poată dormi. Când au coborât, buimăciţi de somn, şi au nimerit peste

el, servitorii şi-au închipuit că surmenajul îl adusese în halul acela; Kemp le-a dat câteva dispoziţii cu totul neobişnuite, dar cât se poate de categorice: să pregătească micul dejun pentru două persoane, în odaia de lucru de jos şi apoi toată lumea să rămână la subsol sau la parter.

A continuat să se plimbe prin sufragerie, până la sosirea ziarului de dimineaţă. Fiţuica aceasta înşira vrute şi nevrute, fără să conţină de fapt nimic, afară de o confirmare a celor întâmplate cu o seară înainie şi de o relatare — foarte prost întocmită — despre nişte noi şi remarcabile evenimente petrecute în Port Burdock. Acum a aflat Kemp detaliile mai importante ale celor petrecute la „Jucătorii de cricket", precum şi numele vagabondului. „M-a silit să umblu după el, două'ş'patru de ore" declarase Marvel. Povestea dramei din Iping mai era îmbogăţită cu câteva fapte mărunte; se insista mai ales asupra tăiatului sârmelor de telegraf. Nu puteai însă găsi niciun amănunt care să arunce vreo lumină asupra naturii legăturilor dintre Omul Invizibil şi domnul Marvel, deoarece vagabondul nu dăduse niciun fel de informaţie asupra celor trei caiete sau asupra banilor cu care era căptuşit. Ga-zeta părăsise tonul sceptic şi o droaie de reporteri şi anchetatori porniseră, la acţiune pentru elucidarea, misterului.

Kemp citi reportajul până la ultima literă şi apoi trimise slujnica să-i cumpere toate ziarele de dimineaţă care erau de găsit. Primindu-le, se aruncă cu lăcomie asupra lor.

„E invizibil — reflectă el — şi pare stăpânit de o furie violentă, care degenerează în manie. Doamne, ce fapte îngrozitoare ar putea comite! Ce fapte îngrozitoare! Şi acuma-i acolo sus, liber ca pasărea. Ce dracu' trebuie să fac

„Oare ar însemna că sunt neloaial dacă… Nu!"

Se aşeză la un mic pupitru dintr-un colţ al odăiţei. Dădu la o parte lucrurile care zăceau pe pupitru cam răvăşite, şi se apucă să compună o

scrisoare. Când ajunse la jumătate, o rupse şi începu alta. Reciti scrisoarea, cântărind fiecare frază. În sfârşit, luă un plic şi scrise adresa: „Colonel Adye, Port Burdock”.

Tocmai pe când Kemp se îndeletnicea cu această treabă, se trezi şi Omul Invizibil. Părea că e prost dispus, căci doctorul, care trăgea cu urechea la fiecare foşnet, îl auzi bocănind prin odaia de deasupra, trântind un scaun şi spărgând paharul de la spălător. Îngrijorat. Kemp alergă sus şi bătu în uşă.

XIX. CÂTEVA NOŢIUNI ELEMENTARE

— Ce s-a întâmplat? întrebă el, când Omul Invizibil îi dădu drumul înăuntru.

— Nimic.

— Cum nimic? Atunci de ce dracu’ ai făcut atâta tărăboi?

— Un acces de furie, explică Griffin. Mă doare. Uitasem de rana de la braţ.

— Te laşi cam uşor purtat de accese din astea, nu?

— Mda…

Kemp înaintă până în mijlocul odăii şi adună cioburile de pe jos. Rămase apoi în picioare, cu bucăţelele de sticlă în mână.

— S-a dat la iveală totul în legătură cu persoana dumitale, spuse el. Toţ ce s-a petrecut la Iping şi aici, la poalele dealului. Lumea a luat cunoştinţă de invizibilul ei cetăţean. Dar nimeni nu ştie că te afli aici.

Griffin scăpă o înjurătură.

— Secretul (bănuiesc că era un secret) a fost dat în vileag, continuă doctorul. Nu-ţi cunosc planurile, dar, se-nţelege, sunt nerăbdător să te ajut.

Omul Invizibil se aşează pe pat.

— Ne aşteaptă sus micul dejun, îl invită amabil Kemp, vorbind cât mai degajat cu putinţă, ca o

gazdă îneântată că musafirul ei s-a sculat plin de voie bună.

Îl conduse pe scăriţa îngustă care ducea spre verandă.

— Dar înainte de a putea realiza ceva împreună — urmă el — ar trebui să mă faci să înţeleg câte ceva despre fenomenul ăsta al transparenţei dumitale.

Aruncă o privire nervoasă spre fereastră, apoi se aşeză, cu aerul unui om care are de discutat chestiuni importante. Îndoielile asupra realităţii situaţiei îi reveneau şi-i dispăreau neîncetat, în vreme ce privea spre locul lui Griffin de la masă, şi vedea cum mânecile unui halat, îmbrăcat pe un trup fără cap şi fără mâini, şterg nişte buze imaginare, cu un şervet care flutură prin aer ca o năframă magică.

— E destul de simplu şi destul de verosimil, începu Griffin, dând şervetul la o parte.

Kemp râse.

— Pentru dumneata, fără îndoială, dar…

— Bineînţeles că la început mi s-a părut şi mie miraculos. Dar acum, Dumnezeule!… Ah, să ştii că o să facem lucruri mari împreună!… Ideea mi-a venit prima dată la Chesilstowe.

— Chesilstowe?

— Am plecat acolo după ce am părăsit Londra. Ştiai că mă lăsasem de medicină şi mă apucasem de fizică? Nu? Ei bine, aşa am făcut. Mă fascina lumina…

— A!

— Densitatea optică! Noţiunea asta ascunde în ea un labirint de enigme, ale căror soluţii îţi scapă printre degete tocmai când crezi că le-ai prins. Ei, şi cum n-aveam decât douăzeci şi doi de ani şi duduiam de elan, mi-am zis: e o treabă căreia merită să-i închini întreaga viaţă! Ştii cât suntem de nebuni la douăzeci şi doi de ani, nu?

— Nebuni atunci, sau nebuni acum… murmură Kemp..

— Ca şi cum cunoaşterea îi poate da omului vreo satisfacţie! Dar pe-atunci nu ştiam asta. M-am cufundat într-o muncă de sclav. Trecuseră şase luni de trudă şi de frământări, când deodată, printr-una din obscurele cărări ale labirintului, ţâşni lumina, ca o flacără orbitoare! Am descoperit un principiu general al structurii pigmenţilor şi al refracţiei — o formulă, o expresie geometrică cuadridimensională. Proştii, oamenii de duzină — chiar şi matematicienii de duzină, habar n-au ce înseamnă o ecuaţie generală pentru unul care studiază fizica moleculară! În caietele mele — acelea pe care le-a ascuns vagabondul — ai să găseşti minuni, miracole! Dar asta încă nu constituia o metodă; era doar o idee, care abia trebuia să conducă la elaborarea unei metode, graţie căreia să reuşeşti — bagă de seamă, fără a modifica nicio proprietate a materiei! (cu excepţia culorilor, în unele cazuri) — să reduci indicele de refracţie al unei substanţe solide sau lichide până la cel al aerului.

— Phiii! exclamă Kemp. Asta-i grozav! Totuşi, nu prea îmi dau seama… Înţeleg că în felul acesta ai putea cel mult să capeţi strălucirea unei pietre preţi-oase, dar, până la a deveni invizibil, mai e cale lungă.

— Exact! Dar gândeşte-te că însuşirea de a fi vizibil depinde de acţiunea pe care o exercită corpurile vizibile asupra luminii. Dă-mi voie să încep de la lucrurile elementare, aşa ca şi cum nu le-ai cunoaşte. Asta o să-mi ajute să-ţi explic mai limpede. Ştii prea bine că un corp, fie că absoarbe lumina, fie că o re-flectă, fie că o refractă, fie că, în sfârşit, are toate aceste trei însuşiri. Dacă nici nu reflectă, nici nu re-fractă şi nici nu absoarbe lumina, corpul nu este vizibil. Un obiect oarecare — să zicem e cutie — îţi apare opac şi de culoare roşie, deoarece colorantul roşu absoarbe o porţiune din radiaţia luminoasă şi reflectă restul, adică tocmai componenţa roşie a spectrului luminos, pe

care o percepe ochiul dumitale. Dacă nu absoarbe o anumită fracţiune din spectru, ci reflectă lumina în întregime, atunci cutia va fi albă, strălucitoare; aşa cum e argintul, de exemplu. Dar o cutie confecţionată din diamant? Ai să vezi că suprafaţa ei totală n-are să-ţi absoarbă prea mult lumina, şi nici n-are s-o reflecte, decât foarte slab; numai ici, colo, unde faţetele au o poziţie favorabilă, lumina va fi mai intens reflectată şi refractată, dând impresia aceea de scânteiere, de reflexe sclipitoare şi totodată de transluciditate. Ca un fel de reţea de lumină… Acuma să vedem ce se întâmplă cu o cutie din sticlă. Asta nu mai e atât de strălucitoare şi nici atât de bine vizibilă ca una de diamant, pentru că de astă dată reflecţia şi refracţia vor fi mai reduse. Îţi dai seama? Ba chiar — practic vorbind — poţi vedea printr-însa foarte clar. Dar unele sorturi de sticlă sunt mai uşor vizibile decât altele: o cutie de cristal, de pildă, va fi mai bine vizibilă decât una făcută din sticlă ordinară, de geamuri, nu-i aşa? Bun. Să mergem mai departe. O cutie din sticlă ordinară, foarte subţire, va fi greu de văzut într-o lumină slabă, pentru că va absorbi, refracta şi reflecta o cantitate foarte mică de lumină. Şi dacă ai să bagi în apă — sau, mai bine, într-un lichid mai dens decât apa — o bucată de sticlă incoloră, obişnuită, ea o să devină aproape invizibilă. De ce? Fiindcă lumina, trecând din apă în sticlă, nu e decât foarte slab reflectată şi refractată… pe scurt, nu suferă aproape nicio modificare. Astfel, sticla introdusă în apă va fi aproape tot atât de invizibilă cum ar fi gazul de cărbuni sau hidrogenul răspândit în aer. Şi asta din cauze identice.

— Da… şopti Kemp — tot ce-ai spus până acuma-i foarte clar. Astăzi orice elev de şcoală cunoaşte toate chestiunile astea.

— Şi acum, Kemp, mai vine un fapt pe care o să-l cunoască în viitor orice elev de şcoală. Dacă spargi o bucată de sticlă, dragul meu, şi o pisezi

până o faci pulbere, ea devine mult mai uşor vizibilă în aer decât era bucata întreagă: sticla incoloră şi transparentă s-a prefăcut într-un corp alb, opac. De ce? Din pricină că pulverizarea ei a multiplicat enorm suprafeţele refringente. Bucata întreagă avea numai două suprafeţe, pe când pulberea… fiecare fărâmă a căpătat însuşirea de a reflecta şi refracta raza de lumină care o atinge… Pricepi acum de ce lumina nu va izbuti să treacă aproape de loc prin pulberea de sticlă?

Dar dacă torni în apă praful ăsta alb, ştii ce se întâmplă eu el? Dispare cu totul! Sticla pisată şi apa au un indice de refracţie aproape egal: adică lumina, trecând dintr-una în cealaltă, suferă o reflecţie şi o refracţie extrem de mică.

Reuşeşti să transformi sticla într-un corp invizibil dacă o vâri într-un lichid al cărui indice de refracţie este identic cu al ei. Şi, ca să generalizăm, un obiect transparent devine invizibil într-un mediu oarecare dacă indicele său de refracţie este egal cu al mediului. Şi dacă stai să te gândeşti o secundă, ai să-ţi dai seama că sticla pisată poate deveni nevăzută chiar şi în aer, dacă indicele ei de refracţie poate fi modificat astfel ca să-l egaleze pe al aerului. Căci atunci, lumina trecând din aer în sticlă nu va mai suferi nicio refracţie şi nicio reflecţie.

— Da, da… făcu Kernp. Dar omul nu-i sticlă pisată.

— Nu! ***Omul e mult mai transparent!***

— Ha! Asta-i o absurditate!

— Şi asta o spune un doctor! Vai, cum uită omul toate cele! În zece ani ai uitat toată fizica pe care ai învăţat-o? Ia gândeşte-te puţin la obiectele fără număr care de fapt sunt transparente, dar nu par astfel. Hârtia, de pildă, este făcută din fibre transparente, aşa-i? De ce atunci e albă şi opacă? Numai dinaceeaşi pricină pentru care şi pulberea de sticlă e albă şi opacă. Unge cu ulei o hârlie albă — adică umple cu ulei spaţiile dintre fibre, aşa

încât doar cele două suprafeţe să mai rămână refringente — şi hârtia va deveni transparentă ca sticla! Şi nu numai hârtia, dar şi fibrele de bumbac, de in, de lână, de lemn, dar şi ***oasele,*** Kemp, ***carnea, părul,*** Kemp, ***unghiile şi nervii!…*** Întreaga maşină umană este de fapt alcătuită din ţe-sături transparente, incolore — cu excepţia hemoglobinei şi a pigmentului din păr. Uite ce puţin ne trebuie ca să ne putem vedea unii pe alţii! În cea mai mare parte a lor, fibrele din care-i constituită o fiinţă vie nu sunt, la drept vorbind, mai opace decât apa.

— Desigur, desigur! exclamă Kemp. Chiar noaptea asta mă gândeam la larvele marine şi la peştii gelatinoşi.

— Aha, acum mai vii de-acasă! Toate astea le cunoşteam şi le purtam în minte cam la un an după ce părăsisem Londra — adică acum şase ani. Dar le păstram pentru mine. Eram nevoit să lucrez în nişte condiţii îngrozitoare. Hobbema, profesorul meu, era un excroc ştiinţific, un hoţ de idei — mă spiona într-una! Cunoşti, cred, excrocheriile din lumea ştiinţifică. Pur şi simplu, n-aveam chef să-mi public descoperirea şi să împărtăşesc cu el succesul cercetărilor mele. Îmi continuam lucrările; mă apropiam cu paşi repezi de transpunerea formulei mele în practică — în realitate. N-am spus nimănui nimic, pentru că doream ca descoperirea mea să apară în lume ca un trăsnet, do-ream să devin celebru dintr-o singură lovitură! Am abordat din nou problema pigmenţilor, ca să pun la punct unele lacune, şi la un moment dat — fără in-tenţie, absolut întâmplător — am făcut o descoperire de ordin fiziologic.

— Şi anume?

— Pigmentul roşu al sângelui poate fi decolorat, poate ajunge incolor, înţelegi? fără să-şi altereze vreuna din funcţiile lui!

Kemp scoase un strigăt de uimire. Nu-i venea să-şi creadă urechilor.

Omul Invizibil se ridică şi începu să se plimbe prin încăpere.

— Ai de ce să te miri. Îmi amintesc de noaptea aceea. Era târziu de tot — peste zi mă stinghereau tot felul de studenţi idioţi, care căscau gura, aşa că lucram noaptea, uneori până-n zori. Ideea mi-a năvălit în minte dintr-o dată, în toată splendoarea şi complexitatea ei. Eram singur, în laboratorul cufundat în linişte, scăldat în lumina strălucitoare şi plăcută a lămpilor înalte… Îmi spuneam: e cu putinţă să faci ca un animal — un ţesut — să devină transparent! E cu putinţă să-l faci şi invizibil! Invizibil în întregime. Doar pigmenţii părului… Dar stai! Şi eu aş putea să devin invizibil! am strigat deodată, dându-mi seama ce însemna să fii albino şi să ştii ce ştiam eu. Gândul ăsta m-a copleşit. Întrerupând analiza la care tocmai lucram, m-am dus la fereastră şi am privit cerul înstelat. Repetam într-una: Aş putea deveni invizibil!

Să realizezi un asemenea vis înseamnă să depăşeşti magia! Şi-mi făuream o viziune magică — pe care nicio îndoială nu venea să o tulbure — asupra a ceea ce poate reprezenta asta pentru un om. Mister, putere, libertate absolută… Nu întrezăream niciun fel de piedici. Gândeşte-te şi tu! Eu, un asistent jerpelit, sărac lipit pământului, cu posibilităţi îngrădite, care-mi scoteam sufletul cu nişte dobitoci de studenţi dintr-un colegiu provincial, eu aş fi putut să devin un om invizibil! Te întreb, Kemp, dacă dumneata… Dar cine, spune-mi, te rog, cine nu s-ar fi dăruit trup şi suflet unei idei cu asemenea perspective? Trei ani am muncit. Şi de îndată ce biruiam câte un munte de dificultăţi, din vârful lui întrezăream un altul. Noianul de detalii, de mărunţişuri! Exasperarea! Un profesor, un belfer de provin-cie, care te iscodeşte într-una… „Ei, când ai de gând să-ţi

publici cercetările alea?" Asta era veşnica lui întrebare. Şi studenţii, şi piedicile materiale! Trei ani de zile am dus viaţa asta.

Şi după trei ani de taină şi de chin, mi-am dat seama că era imposibil să-mi desăvirşesc opera. Imposibil.

— De ce? întrebă repede Kemp.

— Lipsa de bani! fu răspunsul.

Griffin se îndreptă spre fereastră.

Se întoarse brusc.

— L-am jefuit pe bătrân — l-am jefuit pe taică-meu. Banii nu erau ai lui şi s-a omorât.

XX. ÎN CASA DE LÂNGĂ GREAT PORTLAND STREET

Tăcut, Kemp privi o clipă silueta fără cap din cadrul ferestrei. Apoi, străfulgerat de un gând, tresări, se ri-dică, îl apucă pe Griffin de braţ şi-l îndepărtă iute de la geam.

— Eşti obosit şi eu stau jos, pe când dumneata te plimbi. Aşază-te pe scaunul meu.

Se interpuse între Griffin şi fereastra cea mai apropiată.

Un timp, Omul Invizibil rămase tăcut. Pe neaşteptate, îşi reluă firul povestirii:

— Când s-a întâmplat asta, eu părăsisem de câtăva vreme colegiul din Chesilstowe. Era în decembrie, anul trecut. Am închiriat o cameră la Londra, într-o mahala rău famată, de pe lângă Great Portland Street. O încăpere spaţioasă, nemobilată, într-o hardughie dărăpănată, cu odăi de închiriat. În curând, odaia s-a umplut cu aparatele pe care le cumpărasem din banii bătrânului. Lucrările mele înaintau acum cu repezi-ciune, cu succes, apropiindu-se de sfârşit. Am fost la înmormântarea tatălui meu. Dar mintea îmi era prea adâncită în preocupările mele, aşa încât n-am mişcat un deget ca să-i salvez onoarea. Îmi amintesc înmormântarea, dricul ieftin,

ceremonia mizeră, coasta de deal bătută de vânt şi de ger, şi bătrânul lui prieten de la colegiu, care a citit o rugăciune peste sicriu… un bătrânel jerpelit, pământiu şi gârbovit, care avea un guturai straşnic.

Îmi amintesc cum m-am întors în casa pustie, trecând prin meleagurile peste care odinioară se întindea satul. Ce rămăsese acum din ele? O adunătură de ziduri bălţate şi corcite de nişte antreprenori care încercau să le prefacă într-o hâdă parodie de oraş. Pretutindeni uliţele se pierdeau în mirişti profanate de mâna omului, pline cu grămezi de piatră de zidărie şi cu bălării înalte şi ude… Parcă mă văd şi acum, o siluetă neagră şi jigărită, păşind pe un trotuar lunecos şi umed; încerc şi acuma sentimentul acela ciudat de înstrăinare, pe care mi-l inspira înfăţişarea de meschină respectabilitate şi de negustorie murdară ce o căpătaseră locurile acelea…

Nu-mi părea de loc rău după taică-meu. Pentru mine, el fusese victima propriului său sentimentalism prostesc. Făţărnicia societăţii îmi impunea să asist la înmormântare, dar în realitate nu aveam nimic comun cu toată treaba asta.

Cum mergeam însă aşa, de-a lungul Străzii Mari, mi-a răsărit pentru o clipă în faţa ochilor imaginea vieţii mele trecute. M-am întâlnit cu fata pe care o cunoscusem cu zece ani în urmă. Privirile noastre s-au încrucişat…

Am simţit că mă îndeamnă ceva să mă întorc şi să-i vorbesc. Era o fiinţă extrem de banală.

Toată peregrinarea asta prin locurile copilăriei îmi părea un vis. Pe atunci încă nu simţeam cât sunt de singur, nu-mi dădeam seama că am fugit de lume şi m-am retras într-un pustiu. Eram conştient de faptul că-mi pierdusem orice simţământ, dar mă gândeam că viaţa mă făcuse aşa, viaţa cu deşărtăciunea-i fără margini.

Când m-am întors în odaia mea, am avut impresia că reintru în realitate. Acolo se găseau lucrurile care mi-erau apropiate, pe care le iubeam.

Acolo mă aş-teptau aparatele aşezate în ordine, mă aşteptau experienţele… Şi acum nu mai aveam de întâmpinat nicio dificultate, în afară de punerea la punct a amănuntelor.

Mai devreme sau mai târziu am să-ţi expun, Kemp, toată metoda, care-i destul de complicată. Acuma nu-i nevoie să intrăm în detalii. În cea mai mare parte— cu excepţia câtorva chestiuni pe care am preferat să le memorizez — întregul proces, este consemnat în cifre, în caietele acelea pe care le-a ascuns vagabondul. Trebuie să-l urmărim şi să-i luăm caietele. Faza principală se reduce la atât: obiectul transparent, căruia vrei să-i reduci indicele de refracţie, este aşezat între două surse de radiaţii, care emană un soi de vi-braţii eterice despre vibraţiile astea am să-ţi vorbesc mai pe larg altădată. Nu — nu sunt raze Röntgen; nu ştiu dacă undele astea ale mele au fost descrise, dar pot afirma că sunt destul de bine perceptibile. Înainte de toate aveam nevoie de două dinamuri mici: mi le-am fabricat dintr-un motor obişnuit, cu benzină. Prima experienţă, am efectuat-o cu o bucată dintr-o ţesătură de lână, albă. Era într-adevăr cea mai stranie privelişte să vezi tesătura aceea moale şi albă fluturând în scânteierea acestor fulgere eterice şi apoi mistuindu-se ca o fâşie de fum şi dispărând!

Nu puteam să-mi cred ochilor. Făcusem eu asemenea vrăjitorie? Am întins mâna în gol. Bucata de lână era acolo şi avea aceeaşi consistenţă ca totdeauna. Cu mişcări stângace am pipăit ţesătura şi am aruncat-o pe podea. A trebuit să cam dihuiesc până s-o găsesc din nou.

După asta a urmat o experienţă şi mai stranie. Deodată aud în spatele meu un mieunat. Mă întorc şi văd afară, pe capacul cisternei, o pisică albă, jigărită şi tare murdară. Mi-a fulgerat un gând prin cap. „Toate sunt pregătite, draga mea, şi te aşteaptă”, îmi zic în sinea mea. Şi, ducându-mă la fereastră, o deschid şi chem încetişor pisica. A

venit frumos înăuntru, ba chiar a început să toarcă — ce vrei, era lihnită de foame, săraca de ea! I-am dat puţin lapte. Toată hrana mea se găsea într-un dulap din colţul odăii. După ce a băut laptele, s-a apucat să-mi adulmece odaia de jur împrejur, cu intenţia evidentă de a se stabili la mine. Ţesătura invizibilă peste care a nimerit a cam intrigat-o; să fi văzut cum se zbârlea la ea şi cum scuipa! Am aşezat-o comod, pe perna patului meu — aveam un pat cu rotile — şi i-am uns blana cu unt, ca s-o fac să se spele.

— Şi, ai supus-o experienţei?

— Am supus-o experienţei. Dar ca să obligi o pisică să înghită droguri, nu-i treabă uşoară, Kemp! Şi experienţa a dat greş.

— A dat greş?

— Cel puţin în privinţa a două elemente; ghearele şi materia aceea pigmentată — cum îi zice? — care se găseşte în fundul ochiului la pisici. Ei, cum îi zice?

— ***Tapetum.***

— Aşa, ***tapetum.*** Asta n-a mers. După ce i-ain dat substanţa decolorantă pentru pigmentul sanguin şi i-am făcut şi alte câteva operaţii necesare, i-am administrat javrei nişte opium ca s-o adorm şi am aşezat-o pe aparat, cu pernă cu tot. Şi când s-a „evaporat” în întregime, pierind din faţa mea, au mai rămas ochii ei, sticlind în aer ca două stafii.

— Curios!

— Nu pot să-mi explic cauza. Bineînţeles, avusesem grijă s-o bandajez şi s-o fixez bine, aşa că n-a păţit nimic. Dar s-a trezit pe când mai era încă vizibilă — aşa, cam ca o ceaţă — şi a început să miorlăie cu desperare. Tocmai atunci bate cineva în uşă. Era o bătrână de la parter, care mă bănuia că practic vivisecţia. O baborniţă nenorocită, cu creierii muraţi de băutură, care n-avea pe lume decât o pisică. Am luat repede puţin cloroform şi după ce-am adormit iarăşi javra, ara

deschis uşa. „Parc-auzii nişte miorlăituri pe-aici! — îmi zice baba — n-o fi mâţa mea? „Probabil că aţi auzit-o din altă parte” — îi răspund eu, foarte politicos. Nu prea voia să mă creadă baba. Se tot căznea să tragă cu ochiul prin odaie. Tare curios trebuie să i se fi părut bârlogul meu: pereţii goi şi ferestrele fără perdele, patul pe rotile, motorul care mai trepida încă, licărirea celor două puncte luminoase şi mirosul acela slab de cloroform, care plutea în aer. În cele din urmă, n-a avut încotro şi a trebuit să plece.

— Cât a durat toată afacerea? întrebă Kemp.

— Experienţa asta, trei sau patru ore. Cel mai greu „s-au topit” oasele, tendoanele, ţesutul adipos şi vârfu-rile perilor coloraţi. Şi, cum ţi-am mai spus, stratul acela de pe choroidă, fiind alcătuit dintr-o materie dură şi foarte iridescentă, nu s-a volatilizat de loc.

Se înnoptase de-a binelea când am isprăvit; nu se mai desluşeau decât ochii întunecaţi şi ghearele. Am oprit motorul. A trebuit să bâjbâi destul până să găsesc animalul. I-am tras o lovitură; nimic. Zăcea încă în nesimţire. I-am desfăcut legăturile, l-am lăsat să doarmă pe perna invizibilă şi m-am trântit pe pat mort de oboseală. Nu izbuteam să adorm. Zăceam în neştire. Cu ochii deschişi. Prin cap îmi mişunau mii de gânduri nebuloase, fără noimă. Repetam iarăşi şi iarăşi în minte experienţa… Cu creierii înfierbântaţi, vi-sam că lucrurile din jurul meu se destramă, se pierd în ceaţă, se fac nevăzute, până când totul, chiar şi pământul de sub picioare, începe să se mistuie… Am căzut într-un coşmar din acelea grele, oribile. Pe la vreo două, pisica a început să-mi miaune prin casă. Am încerat întâi s-o liniştesc cu vorba, dar văzând că nu merge, m-am hotărât s-o gonesc. Îmi amintesc cât de zguduit am fost când am aprins lampa şi am dat peste ochii aceia rotunzi, de un verde strălucitor, care pluteau în aer… Aş fi vrut să-i dau pisicii puţin lapte, dar nu mai aveam o

picătură. Nu voia să se liniştească cu niciun chip, stătea la uşă şi miorlăia. Am încercat s-o prind, ca s-o dau afară pe fereastră, dar nu se lăsa prinsă. Mereu dispărea şi mieuna într-una, din toate ungherele odăii. În cele din urmă am deschis geamul şi am făcut zgomot, ca s-o gonesc. O fi ieşit ea într-un târziu. De atunci n-am mai văzut-o.

Apoi — Dumnezeu ştie de ce — mi-am amintit ia-răşi de înmormântarea tatălui meu, pe coasta aceea de deal lugubră şi bătută de vânturi. Se lumina de zi. Văzând că nu se lipeşte somnul de mine, am ieşit, am încuiat uşa şi am început să hoinăresc cu noaptea în cap.

— Vrei să spui că la ora aceasta există liberă pe lume o pisică invizibilă? întrebă Kemp.

— Dacă n-o fi omorât-o cineva, de ce nu?

— Da, sigur, de ce nu? Continuă, n-am vrut să te întrerup.

— După toate probabilităţile, a fost omorâtă. Patru zile mai târziu trăia încă, şi se încurcase în nişte zăbrele, pe Great Tichfield Street; ştiu asta, fiindcă am văzut adunată acolo o mulţime de oameni care nu puteau pricepe de unde vine mieunatul acela jalnic…

Rămase tăcut câteva clipe. Apoi îşi reluă monologul.

— Îmi amintesc până în cel mai mic amănunt dimineaţa aceea care a precedat momentul experienţei decisive.

Cred că am urcat în susul străzii Great Portland. Da, aşa trebuie să fi fost, deoarece îmi amintesc că am zărit barăcile din Strada Albany şi nişte soldaţi călări care ieşeau de acolo. În cele din urmă m-am trezit pe creştetul lui Primrose Hill, scăldat în razele soarelui; mă simţeam rău şi eram stăpânit de o senzaţie ciudată. Era o zi însorită de ianuarie — una din zilele acelea geroase dar senine, care anul acesta au precedat ninsoarea. Creierul meu obosit încerca să se orienteze, să urzească un plan de acţiune.

M-a surprins constatarea că acum, când strădania mea fusese încununată de succes, realizarea ei îmi apărea cu totul lipsită de interes. Adevărul este că încordarea supraomenească în care trăisem timp de aproape patru ani de muncă neîntreruptă mă făcuse incapabil de orice simţire. Eram extenuat, apatic; zadarnic încercam să-mi recapăt entuziasmul de la începutul cercetărilor mele, pasiunea aceea de a cerceta, care mă împinsese până la a păta cu noroiul dezonoarei bătrâneţea tatălui meu. Nu mă mai interesa nimic. Îmi dădeam însă bine seama că era numai o stare trecătoare, datorită surmenajului şi nesomnului. Ştiam că drogurile sau odihna îmi vor ajuta să-mi recapăt energia.

Un singur gând limpede îmi sălăşluia în creier: opera mea trebuie dusă până la capăt! Eram încă stăpânit de ideea mea fixă. Şi trebuia s-o fac curând, pentru că banii îmi erau pe sfârşite. Am început să privesc în jurul meu. Pe deal se zbenguiau copii, supravegheaţi de însoţitoarele lor. Am încercat să-mi reprezint superioritatea fantastică pe care ar putea s-oaibă un om invizibil în lumea asta. Într-un târziu m-am târât până acasă, am îmbucat ceva, mi-am administrat o doză mare de stricnină şi m-am culcat îmbrăcat, pe patul nefăcut… Stricnina e un tonic grozav, Kemp, şi reuşeşte, nu glumă, să scoată moleşeala dintr-un om…

— E diavolul curat, rosti Kemp. Epoca paleolitică într-o fiolă.

— M-am trezit înviorat, într-o stare de excitaţie nervoasă. Cunoşti starea asta?

— O cunosc.

— Cineva bătea de zor în uşă. Era proprietarul meu, un bătrân evreu polonez. Purta pe el un caftan cenuşiu şi-şi târa picioarele în nişte papuci slinoşi. A început să-mi pună tot soiul de întrebări, ba chiar să mă şi ameninţe. Chinuisem o pisică în noaptea aceea, ştia el prea bine! (se vede că

baborniţa pălăvrăgise). Dorea neapărat să cunoască amănuntele în legătură cu fapta-mi infamă. Îi dădea într-una cu legile din ţara asta, care pedepsesc foarte aspru practica vivisecţiei. Dacă au să-l tragă cumva pe el la răspundere pentru asta? Am dezminţit povestea cu pisica, dar omul nu s-a lăsat cu una, cu două şi s-a luat de mine pe altă temă: cum că trepidaţiile motorului scuturau toată casa. Asta, între noi fie vorba, era adevărat. Mi s-a vârât în odaie, iscodind peste tot cu ochii, pe deasupra ochelarilor lui nemţeşti, cu ramă de argint. Mă fulgeră deodată un gând teribil: ăsta ar putea să surprindă ceva din secretul meu! Încerc să mă strecor între el şi sursa de radiaţii pe care-o înjghebasem. Mişcarea asta i-a aţâţat şi mai mult curiozitatea. M-a luat iarăşi la interogatoriu. Cu ce mă ocup eu? De ce trăiesc atât de izolat, de ascuns? E legal ceea ce fac? Nu-i cumva periculos? Doar nu plătesc o para chioară peste chiria obişnuită! Şi să nu uit că stau într-o casă care a fost întotdeauna foarte respectabilă, deşi e situată într-un cartier rău famat. Am început să-mi ies din fire. „Cară-te de-aici!” strig eu. A protestat, a bombănit ceva în legătură cu dreptul lui de a intra în odăile chiriaşilor… Dar eu, fără să mai lungesc vorba, îl apuc de guler — i-au cam pârâit bătrânului oasele— şi-l trimit de-a berbeleacul în propriul lui coridor. Trântesc uşa, o încui şi mă aşez pe un scaun. Tremuram de furie din cap până în picioare.

Câtăva vreme, ovreiul a făcut pe afară un tărăboi de a sculat toată casa-n picioare, dar nu l-am luat în seamă. În cele din urmă s-a cărat.

Numai că acest incident a cam precipitat mersul lucrurilor. Nu ştiam ce are de gând, şi nici măcar ce-ar fi avut dreptul să facă. Să mă mut în altă parte, ar fi însemnat să pierd prea multă vreme. Şi de altfel, nu mai aveam decât vreo douăzeci de lire, în bună parte depuse la bancă — aşa că nu-mi puteam îngădui cheltuiala unui mutat. Să mă fac

nevăzut! Era o ispită la care nu puteam rezista! Dar după asta ar fi urmat o anchetă, o percheziţie a odăii…

La gândul că opera mea putea fi descoperită sau întreruptă tocmai acum, când atinsesem desăvârşirea, simţeam că mă apucă furia. Am pornit la acţiune: cu cele trei caiete ale mele sub braţ şi cu carnetul de cecuri în buzunar — toate astea au rămas acum în mâna vagabondului acela — m-am dus la cel mai apropiat oficiu poştal şi le-am expediat pe adresa unui birou din Great Portland Street, care primeşte scrisori şi colete la post-restant. Ieşind din casă, încercasem să nu fac niciun zgomot. La întoarcere, îl văd pe proprietarul meu că urcă tiptil treptele — mă auzise pesemne când am închis uşa. Ce-a mai sărit ca ars în lături, când m-a simţit că umblu în urma lui! Era o plăcere să-l vezi. Trec pe lângă el. Se holbează la mine cu nişte ochi cât cepele. Intru în odaie şi trântesc o dată uşa, de se cutremură toată hardughia. Bătrânul s-a apropiat cu frică de uşa mea. A stat puţin, s-a codit ce s-a codit, pe urmă a coborât scările. Din acel moment am început să-mi fac preparativele.

În seara şi apoi în noaptea aceea s-a petrecut totul. Mă aflam încă sub stăpânirea senzaţiei de greaţă şi de ameţeală — datorită substanţei decolorante a pigmentului sanguin pe care o înghiţisem — când am auzit nişte bătăi insistente în uşă. Apoi tăcere, apoi nişte paşi care se îndepărtau… dar care au revenit după scurtă vreme. Iarăşi bătăi. Cineva încerca să stre-coare o hârtie albastră pe sub uşă. Cuprins de un acces de furie, m-am ridicat, şi am deschis larg uşa. „Ce este?” am întrebat.

Era proprietarul, care-mi aducea un ordin de evacuare, sau aşa ceva. Îmi întinse hârtia… ei, dar se pare că observase ceva tare ciudat la mâinile mele, fiindcă imediat şi-a ridicat ochii să-mi vadă mutra…

… Şi a rămas încremenit, cu gura căscată. Din gâtlej i-a ieşit un fel de urlet nearticulat. A scăpat din mână lumânarea, cu somaţie cu tot, şi a luat-o la fugă, împleticindu-se prin coridorul întunecat.

Am încuiat uşa şi m-am îndreptat spre oglindă. Privindu-mă, i-am înţeles groaza… Faţa mea era albă — albă ca marmura.

M-am chinuit îngrozitor. Nu mă aşteptam să sufăr atât. O noapte de torturi şi de spaime, de greţuri, de leşinuri. Pielea mă ustura de parcă stăteam pe jeratic şi întreg corpul îmi ardea. Dar mi-am încleştat dinţii şi am răbdat totul, fără să mă clintesc din loc. Acum înţelegeam de ce miorlăise pisica atât de jalnic înainte de i-am dat cloroform. Din fericire, locuiam singur în cameră şi nu-i păsa nimănui de mine. Din când în când oftam, gemeam, vorbeam de unul singur. Dar nu m-am lăsat… Într-un târziu mi-am pierdut cunoştinţa.

M-am trezit în întuneric. Îmi trecuseră durerile, dar eram stors de vlagă. Credeam că-mi dau sfârşitul; ei şi, puţin îmi păsa! Niciodată n-am să uit zorii acelei dimineţi şi senzaţia de groază care m-a cuprins când mi-am pus mâinile în faţa ochilor. Păreau făcute din sticlă fumurie. Pe măsură ce afară se lumina mai tare, mâinile îmi apăreau din ce în ce mai diafane, mai subţiri… În cele din urmă, puteam să văd prin transparenţa lor toată dezordinea îngrozitoare din odaie… Am închis ochii, dar şi pleoapele se făcuseră străvezii. Membrele deveneau sticloase, oasele şi arterele începeau să se piardă în ceaţă, să dispară. Cei din urmă s-au făcut nevăzuţi nervii mici şi albi. Scrâşneam din dinţi, dar nu mă mişcam de pe loc… În cele din urmă, se mai vedeau doar vârfurile unghiilor — materie moartă — albe străvezii şi o pată cafenie de pe degete — urma unui acid.

M-am ridicat eu greu în picioare. La început mă simţeam neputincios ca un prunc — doară nu puteam să păşesc cu nişte picioare pe care nu le

vedeam! Mă simţeam slăbit şi mă chinuia o foame cumplită. M-am târât până-n dreptul oglinzii de bărbierit. Nu vedeam nimic în oglindă — nimic altceva decât două pete de pigment, foarte slabe, mai străvezii ca ceaţa, care mai rămăseseră în dosul retinei. Am simţit nevoia să mă apuc cu mâinile de masă şi să-mi lipesc fruntea de oglindă.

Mi-a trebuit un efort supraomenesc al voinţei ca să mă smulg şi să mă târăse înapoi la aparat. Trebuia să înlăturaşi acele ultime urme vizibile. În sfârşit, m-am culcat, după ce mi-am tras un cearşaf peste ochi ca să-i feresc de lumină. Am dormit toată dimineaţa. Pe la prânz mă trezeşte un ciocănit în uşă. Îmi recăpătasem puterile. Mă ridic în capul oaselor şi trag cu urechea. Cineva şuşotea în dosul uşii. Sar în picioare şi, căutând să fac cât mai puţin zgomot, mă apuc să demontez piesele aparatului şi să le împrăştii prin odaie, ca să fac imposibilă reconstituirea lui. Bătăile în uşă se înteţeau. Auzeam acuma distinct glasul proprietarului şi încă două glasuri. „Îndată”, strig eu, ca să câştig timp. Nimerind peste zdreanţa aia de lână şi peste perna invizibilă, le-am luat şi le-am aruncat pe fereastră. Or fi căzut pesemne pe capacul cisternei. În clipa în care deschideam fereastra, uşa a trosnit din toate balamalele. Cineva o împingea într-una, încercând să spargă broasca. Dar lacătele puternice, pe care le montasem cu câteva zile înainte, au rezistat. Obrăznicia lor m-a scos din fire. Tremurând de furie, am continuat în grabă să răvăşesc toate lucrurile.

Am îngrămădit în mijlocul camerei nişte hârtii, paie, carton de împachetat… tot ce era bun de ars — şi am dat drumul la gaz. Uşa era zguduită de nişte lovituri straşnice. Nu reuşeam să găsesc chibriturile. De furie, izbeam cu pumnii în pereţi. Am închis gazul, am ieşitpe fereastră, împingând puţin oblonul în urma mea, şi m-am cocoţat pe capacul cisternei. Voiam să văd ce avea să se întâmple. Fiind invizibil, eram în perfectă

siguranţă. Ţin minte că fremătam de furie. După ce au spart o scândură şi au smuls belciugele lacătelor, agresorii au apărut în cadrul uşii larg deschise. Proprietarul era însoţit de cei doi fii vitregi ai lui — doi găligani de vreo douăzeci şi trei, douăzeci şi patru de ani. În spatele lor îşi întindea gâtul vrăjitoarea aceea bătrână de la parter.

Îţi poţi imagina figurile lor, când au găsit camera goală. Unul dintre derbedei s-a repezit la fereastră, a deschis-o larg şi s-a uitat afară. Mutra-i bărboasă, cu ochi iscoditori, cu buze groase se oprise la două degete de faţa mea. Eram cât pe-aici să-i ard una în mutra aia imbecilă, dar mi-am stăpânit pumnul în-cleştat.

Privea de-a dreptul prin mine. La fel au privit şi ceilalţi, venind lângă el. Apoi bătrânul s-a aplecat şi şi-a vârât capul sub pat: nimic. S-au repezit cu toţii la dulap: iarăşi nimic. S-au ciorovăit multă vreme, în idiş şi în ***cockney***[43]. În cele din urmă au ajuns la concluzia că nu se putea să le fi răspuns eu dinăuntru, că li s-o fi părut doar. Mânia mea se topise, făcând loc unui sentiment de mândrie extraordinară: iată-mă stând afară, de nimeni ştiut, şi privind la aceşti patru oameni — intrase şi baborniţa înăuntru şi-şi rotea bănuitoare odhii de jur împrejur, ca o pisică — aceşti oameni care se căzneau să pătrundă enigma existenţei mele…

Pe cât mi-am putut da scama din limbajul lui poliglot, am înţeles că evreul era de acord cu bătrâna, care susţinea că mă ocupam cu vivisecţia. „Băieţii” îl contraziceau, într-o englezească stâlcită, şi pretindeau că aş fi electrician, invocând ca dovadă dinamurile şi emiţătoarele de radiaţii. Începuseră cu toţii să cam dea din colţ în colţ, fiindcă se temeau de întoarcerea mea (deşi, după cum mi-am dat seama maitârziu, zăvorâseră uşa de la intrare). Baborniţa a ţinut şi ea să mi se uite în dulap şi pe sub pat. Un alt chiriaş — un zarzavagiu, care împărţea camera vecină cu un

măcelar — apăru pe palier; l-au chemat înăuntru şi s-au apucat să-i toarne diverse aiureli.

Îmi fulgeră deodată prin cap ideea că dacă emiţătoarele mele atât de ciudate la înfăţişare ar cădea în mâna unui individ perspicace şi bine pregătit, secretul meu ar putea fi în mare măsură dezvăluit. Pândesc un prilej favorabil, trec pe pervazul ferestrei, sar în cameră şi, ocolind-o pe bătrână, mă reped la cele două dinamuri, care erau aşezate unul peste celălalt, şi-l trântesc pe cel de deasupra. Am reuşit în felul ăsta să distrug amândouă aparatele. Ce mutre îngrozite au făcut!… Şi, pe când cei din odaie încercau să se dumirească asupra exploziei, m-am strecurat în coridor şi am coborât tiptil scările.

Am intrat într-o sufragerie şi i-am aşteptat să vină jos. Făceau tot felul de presupuneri şi aduceau la ar-gumente cu duiumul; erau însă cam dezamăgiţi, fiindcă nu găsiseră „monstruozităţile" la care se aşteptau. Unde mai pui că se simţeau şi puţin încurcaţi: din punct de vedere legal, poziţia lor faţă de mine era destul de delicată. Când au coborât la parter, m-am strecurat din nou sus, cu o cutie de chibrituri, şi am dat foc maldărului de hârtii şi de resturi; am mai îngrămădit acolo scaunele şi aşternutul, am dat drumul gazului şi, cu ajutorul unui tub de cauciuc, l-am dirijat asupra flăcărilor.

— Şi ai dat foc casei? exclamă Kemp.

— Am dat foc casei! era singurul mijloc dc a face să mi se piardă urma! Şi apoi, casa era asigurată, fără îndoială… Am desfăcut încet zăvoarele uşii de la intrare şi am ieşit în stradă. Eram invizibil! Abia acuma începeam să-mi dau seama de avantajul extraordinar pe care mi-l oferea noua mea însuşire. În minte îmi încolţeau cu miile planurile unor acţiuni temerare, gigantice, pe care acuma puteam cuteza să le întreprind.

XXI ÎN OXFORD STREET

Când coborâsem prima dată scările, am întâmpinat o dificultate neaşteptată, datorită faptului că nu-mi vedeam picioarele; într-adevăr, m-am poticnit de vreo două ori şi, cu o stângăcie surprinzătoare, am reuşit să apuc balustrada. Acuma, când am ajuns pe trotuarul drept, mă învăţasem să merg destul de bine, pentru că-mi impusesem să nu mă uit în jos.

Ce să-ţi spun, starea mea sufletească era exuberantă! Încercam senzaţia unui om cu ochi buni, care s-ar fi trezit în ţara orbilor! Simţeam o poftă nebună să fac farse, să sperii oamenii, să-i bat pe spate, să le arunc pălăriile din cap… Într-un cuvânt, să trăiesc din plin situaţia mea extraordinară.

Dar abia ieşisem în Great Portland Street (locuinţa mea se găsea în vecinătatea magazinului acela mare de pânzeturi de pe acolo), când deodată primesc în spate o izbitură să mă dărâme, nu alta, însoţită de un zdrăngănit de sticle ciocnite. Mă-ntorc şi văd un om care căra un coş cu sifoane. Se uita, sărmanul, uluit la sticlele lui. Deşi izbitura mă durea, nu glumă, mutra lui prostită mi s-a părut atât de comică, încât am râs în gura mare. „În coşul ăsta s-a băgat dracu'!" am strigat eu, i l-am smuls din mâini şi l-am ridicat în aer, cu sifoane cu tot. M-a lăsat să-i iau coşul, fără nicio împotrivire.

Dar un idiot de birjar, care stătea în faţa unei cârciumi, s-a repezit să prindă coşul şi degetele lui întinse m-au lovit după ureche cu o cruzime barbară. I-am trântit birjarului coşul în cap, cu zgomot mare. În jurul meu, văzduhul s-a umplut de ţipete, a început forfoteala paşilor, oameni ieşeau din prăvălii, trăsurile se opreau din mers… Mi-am dat seama că mă vârâsem într-o situaţie periculoasă, şi, blestemându-mi dobitocia, m-am lipit cu spatele de vitrina unei prăvălii. Cu gândul să mă strecor afară din toată învălmăşeala asta. Mă temeam că în curând aveam să fiu prins la

înghesuială, şi atunci aşfi fost în mod inevitabil descoperit. Am îmbrâncit un băiat de la o măcelărie — din fericire, puştiul nu s-a ostenit să se întoarcă pentru asemenea fleac — şi m-am furişat pe după trăsura birjarului. Nu ştiu ce s-a mai întâmplat acolo. Am traversai repede strada, care spre norocul meu nu era aglomerată şi, fără să-mi pese pe unde apuc, am pornit-o la drum. În urma incidentului, cu birjarul, încolţise în mine teama de a nu fi descoperit. M-am pierdut în valul de oameni care se îmbulzesc în fiecare după amiază pe Oxford Street.

Am încercat să intru în mulţime, dar aglomeraţia era prea mare şi peste câteva minute călcâiele mele ajunseseră numai răni. Am căutat să merg pe marginea drumului, prin şanţul de scurgere, dar pavajul era prea zgrunţuros pentru tălpile mele, care mă dureau. Pe deasupra, oiştea unei cabriolete care mergea agale m-a lovit zdravăn în omoplat, amintindu-mi că mai primisem acolo un ghiont serios. M-am ferit din drumul unei trăsuri, am evitat cu o mişcare pripită un cărucior de copil, şi m-am trezit în spatele cabrioletei. Mi-a venit atunci o inspiraţie fericită, salvatoare să mă ţin pe urma trăsuricii, care înainta încetişor. Tremuram şi mă miram, de întorsătura, pe care o luase aventura mea; pot spune chiar că nu tremuram numai, ci dârdâiam de-a binelea. Ia închipuie-ţi, să fii gol puşcă, într-o zi senină de ianuarie! Pojghiţa de noroi care acoperea strada era aproape îngheţată. Astăzi mă mir cum de am putut fi atât de idiot, dar uite că pe atunci, totuşi, nu-mi trecuse prin cap că, transparent sau nu, eram supus intemperiilor şi tuturor consecinţelor respective!

Pe neaşteptate, îmi vine o idee strălucită. Ocolesc în fugă trăsura şi mă urc în ea… Şi aşa, speriat, dârdâind şi smiorcăindu-mă — erau primele semne de răceală — cu spatele plin de lovituri care se făceau din ce în ce mai simţite, am călătorit în trăsură de-a lungul străzii Oxford, până

după Tottenham Court Road. Starea mea sufletească era cu totul opusă aceleia cu care mă avântasem în lume abia cu zece minute maiânainte. Într-adevăr, nu era uşor să fii invizibil! Singurul gând care mă stăpânea acum era cum să fac să ies din încurcătura în care mă băgasem.

Ne croiam cu greu drumul prin dreptul lui ***Mudies,*** [44] când deodată o cucoană deşirată chemă trăsura. Ţinea în mână vreo cinci-şase cărţi, cu etichete galbene. Am sărit jos, tocmai la timp ca să nu mă ciocnesc cu ea. În săritura mea, am scăpat ca prin urechile acului de roţile unui vagon de tramvai. Am luat-o în sus, spre Bloomsbury Square, intenţionând să tai drumul pe la nord de muzeu, ca să ies într-un cartier mai liniştit. Eram răcit cobză şi absurditatea situaţiei mele mă enerva într-un aşa hal, încât alergam şi plângeam. Când am ajuns în piaţă în dreptul Societăţii Farmaceutice, un cotei alb, care tocmai o zbughise afară din clădire, s-a luat după mine adulmecând într-una.

Până atunci nu-mi dădusem niciodată seama că pentru un câine nasul reprezintă echivalentul ochiului omenesc. Câinii percep mişcările unui om graţie simţului olfactiv, aşa precum cei din specia umană percep aparenţa vizibilă a acestui om.

Ei, şi începe javra asta să latre şi să sară, arătând, după cum înţelegeam eu prea bine, că e conştient de existenţa mea! Am traversat iute Great Russel Street, uitându-mă mereu înapoi, şi am străbătut o bucată din Montague Street, până ce mi-am dat seama încotro mă îndreptam.

Deodată vântul îmi aduce la ureche o frântură de cântec. Mă uit în lungul străzii şi văd o mulţime de oameni care înaintau dinspre Russel Square; erau costumaţi cu bluze roşii şi purtau stindardul Armatei Salvării. Nu puteam spera să mă strecor printr-o mulţime atât de compactă, alcătuită atât din entuziaşti care cântau în mijlocul drumului, cât şi din gloata de pe trotuare, care-şi bătea joc dc ei.

Dar nici să fug înapoi nu voiam — mi-era teamă să mă îndepărtez iarăşi de casă, şi atunci am luat instantaneu o hotărâre: m-am urcat în grabă pe treptele albe ale uneicase din faţa grilajului muzeului. Mă gândeam să rămân acolo pân' ce avea să treacă puhoiul de oameni. Noroc că javra aia de câine s-a oprit, intimidată de vacarmul străzii, a şovăit şi, ridicându-şi coada, a întins-o înapoi spre Bloomsbury Square.

Cu o inconştientă ironie, manifestanţii intonaseră imnul: „Când îţi vom vedea faţa?" Mi s-a părut că durează o veşnicie până când valul de oameni s-a scurs de-a lungul trotuarului din faţa mea. „Bum, bum, bum!" rezonanţa de tunet a tobei mă asurzea. La în-ceput n-am băgat de seamă că doi puşti se opriseră în dreptul grilajului, lângă mine. „Ia uite aici!" face unui din ei. „Un' să mă uit?" întreabă celălalt. „Uite, bă, aicea, la urmele astea de picioare goale. Ca atuncea când umbli cu tălpile prin noroi".

Îmi arunc şi eu ochii în jos şi văd că ţâncii se zgîiau la urmele de noroi lăsate de tălpile mele goale, pe treptele proaspăt spălate. Mulţimea îi înghiontea, aruncându-i de colo-colo ca pe nişte mingi, dar ei nici gând să se care; blestemata lor curiozitate îi ţinea pe loc. „Bum, bum, bum! Când — bum, bum.

— Îţi vom vedea — bum, bum — faţa? Bum — bum!"… „Dacă nu s-a urcat unu' cu picioarele goale pe scările astea, să mă stuchi între ochi!" conchide puştiul. „Şi n-a mai venit jos. Şi îi curgea sânge dintr-un picior!"

În cele din urmă grosul mulţimii a trecut. Deodată… „Ia uite, ia uite acolo, Ted!" Ţipă ăl mai mic dintre cei doi detectivi, cu glasul răguşit de emoţie. Arăta cu degetul exact înspre picioarele mele. Mă uit iarăşi în jos şi ce văd? Conturul picioarelor îmi apărea schiţat de picăturile de noroi cu care mă stropisem! O clipă am rămas ca paralizat.

— Ce chestie, doin'le! exclamă cel mai mare. Grozavă chestie! Parcă-i fantoma unui picior, nu-i aşa? Stă ce stă, se codeşte puţin şi pe urmă vine spre mine, cu mâna întinsă. Un trecător s-a oprit locului, să vadă ce voia băiatul să prindă. S-a oprit şi o fată. Încă o clipă, şi puştiul m-ar fi atins. Mi-am dat seama ce aveam de făcut. Am înaintat un pas. Speriat, băiatula dat un ţipăt şi a sărit înapoi. Iute am făcut un salt până sub arcada clădirii învecinate. Dar celălalt puşti era destul de isteţ ca să-mi poată urmări mişcarea. Înainte ca eu să fi apucat să cobor treptele şi să ajung pe trotuar, golanul îşi revenise din uimire şi începuse să zbiere cât îl tinea gura: „Au sărit picioarele peste zid!"

S-au repezit cu toţii spre casa vecină, unde au dat de nişte urme proaspete de noroi, pe treapta de jos şi pe caldarâm.

— Ce s-a întâmplat? a întrebat cineva.

— Picioare! Ia uitaţi! Picioare care umblă!

Toată lumea, de pe stradă, afară de cei patru urmăritori ai mei, se scurgea pe urmele procesiunii. Această nouă revărsare a mulţimii m-a oprit şi pe mine, dar i-a ţinut în loc şi pe ei. Se stârnise un adevărat potop de exclamaţii şi de întrebări. Cu preţul de a fi răsturnat un tânăr care-mi stătea în cale, am trecut ca fulgerul printre ei şi, peste o secundă, alergam cât mă ţineau picioarele; am înconjurat în fugă rondul din Russel Square, în timp ce vreo şase-şapte indivizi stupefiaţi căscau ochii la urmele lăsate de picioarele mele. Nu prea era timp de dat explicaţii, pentru că întreaga adunătură ar fi fost pe urma mea.

De două ori m-am învârtit în cerc în jurul unor colţuri de stradă… de trei ori am traversat drumul şi m-am întors pe propriile-mi urme… Şi aşa, încetul cu încetul, picioarele mi s-au încălzit şi noroiul de pe ele s-a uscat, iar urmele au început să dispară. În cele din urmă m-am oprit să-mi trag răsuflarea şi mi-am frecat bine picioarele până mi

le-am curăţat. În felul ăsta, dispăreau toate indiciile. Din toată ceata urmăritorilor mei nu mai rămăsese decât un grup de vreo doisprezece oameni; cu nişte mutre uluite, studiau urma unui picior gol (mai călcasem şi într-o băltoacă din Tavistock Square), o urmă de picior la fel de singuratică şi de enigmatică pentru ei, precum fusese pentru Robinson Crusoe solitara lui descoperire.

Alergătura asta mă încălzise întrucâtva. Am pornit cu ceva mai mult curaj prin labirintul străduţelor puţin umblate, care se întretăiau în toate sensurile prin cartierul acela. Spinarea îmi înţepenise şi mă durea, iar gâtlejul mă ustura — atât de adânc se înfipseseră degetele birjarului! Nu mai vorbesc de pielea gâtului, plină de zgârieturile lăsate de unghiile acestor degete! Cât despre picioare, parcă se jupuise pielea de pe ele şi, pe lângă toate, mai şi şchiopătam, pentru că mă tăiasem la un deget. Zărind un orb care se apropia de mine, am fugit la timp, aşa, târâş-grăpiş, cum am putut. Ce vrei, mă temeam de intuiţia lui subtilă! O dată sau de două ori m-am ciocnit din întâmplare de câte un trecător. Auzind nişte înjurături care veneau din văzduh, omul rămânea locului, înmărmurit. Deodată am simţit pe faţă ceva moale, catifelat: peste grădiniţa în care nimerisem se lăsa încet un văl subţire de nea. Prinsesem o răceală zdravănă şi, oricât mă străduiam, nu mă puteam împiedica să strănut din când în când. Dar câinii… Ah, fiece câine care-mi ieşea în cale se apuca îndată să adulmece curios, cu botul întins după mine… ei bine, mă aducea la desperare!

Cineva a început să alerge. După el alţi câţâva, apoi mai mulţi. Oameni în toată firea şi băieţandri fugeau de-a valma, strigând prin mijlocul străzii. Ardea un-deva. Parcă fugeau în direcţia locuinţei mele! Întorc capul şi văd în josul unei străzi o trâmbă de fum negru, care se îngroşa pe deasupra

acoperişurilor şi a firelor de telefon. Eram încredinţat că arde locuinţa mea; hainele, aparatele, tot ce agonisisem, totul zăcea acolo, în flăcări! Salvasem numai carnetul de cecuri şi cele trei volume de însemnări, care mă aşteptau la biroul din Great Portland Street. Dacă a existat vreodată un om care şi-a înecat singur corăbiile, apoi eu eram acela! Ardea toată casa, din temelii…

Omul Invizibil făcu o pauză şi rămase pe gânduri.

Kemp privi nervos pe fereastră.

— Da! făcu el, continuă!

XXII „LA OMNIUM”

— Aşadar, viaţa asta nouă la care sunt şi acuma condamnat, a început în ianuarie, o dată cu primul viscol — şi culmea! ninsoarea depunându-se pe mine, mă dădea în vileag! Eram istovit, tremuram de frig, gemeam de durere şi mă simţeam îngrozitor de nenorocit. Şi apoi, nu eram decât pe jumătate convins că sunt într-adevăr invizibil. Nu aveam niciun adăpost, niciun ajutor. Nu exista în lumea întreagă nicio fiinţă omenească în care să fi putut avea încredere. Dacă aş fi destăinuit cuiva secretul meu, ar fi însemnat să mă trădez singur — şi să devin un specimen de panoramă, o curiozitate de bâlci… Şi cu toate astea, fusesem la un moment dat aproape gata să-l opresc pe primul trecător şi să mă las în voia îndurării lui. Ştiam însă prea bine ce spaimă, ce reacţie de cruzime şi de brutalitate ar fi stârnit încercarea mea de capitu-lare! Câtă vreme am rătăcit pe străzi, n-am putut înjgheba niciun plan de acţiune. Singura mea năzuinţă era să mă adăpostesc de ninsoare, să mă învelesc cu ceva şi să simt în oase puţină căldură. Abia pe urmă aş fi fost în stare să-mi adun gândurile şi să văd ce aveam de făcut. Dar chiar şi pentru mine, fiinţa nevăzută, casele înşirate pe străzile Londrei erau încuiate, zăvorite, baricadate, de nepătruns…

Nu simţeam, nu-mi suna în urechi şi n-aveam îna-intea ochilor decât frigul, scandalul care s-ar fi iscat dacă aş fi fost descoperit, spectrul mizeriei, viscolul, noaptea…

În starea asta de spirit mi-a venit deodată o idee strălucită. M-am întors pe drumul care ducea din Gower Street spre Tottenham Court Road şi am ajuns în faţa lui „Omnium”. Ştii, hala aia imensă unde găseşti de toate — carne, articole de băcănie, rufărie, mobilă, haine, în fine, tot ce vrei, până şi uleiuri pentru pictori! O gigantică adunătură de prăvălii îngrămădite aiurea, mai curând decât un magazin. Cre-zusem că am să găsesc bazarul deschis. Dar până şi aici erau încuiate uşile… M-am aciuat lângă intrarea aceea spaţioasă. După o vreme, s-a oprit în dreptul meu o trăsură. Imediat, un individ în uniformă — cunoşti genul acela de personaje cu „Omnium” la şapcă — s-a repezit să deschidă larg uşa. Atunci am izbutit şi eu să intru. Şi, tot rătăcind prin magazin (nimerisem la început în raionul de mărunţişuri — panglici, mănuşi, ciorapi şi altele de soiul ăsta), am ajuns în cele din urmă într-o încăpere mai largă, unde se găseau de vânzare coşuleţe de excursie şi mobilă de răchită.

Nu mă simţeam nici acolo în siguranţă, pentru că lumea se tot învârtea în sus şi-n jos; am umblat mai departe în neştire, până am nimerit într-un raion imens, la un etaj mai sus, unde erau depozitate o sumedenie de paturi. M-am căţărat pe stiva de paturi şi în cele din urmă mi-am găsit un culcuş pe un vraf de saltele de puf, împăturite. Era lumină aici, era şi cald… foarte plăcut. M-am decis să rămân în ascunzişul meu. Trebuia să fiu însă foarte atent la cele două sau trei grupuri de vânzători şi de clienţi care se mai foiau pe acolo, până la ora închiderii. Îmi ziceam că după aceea voi avea toată libertatea să fur ceva hrană şi îmbrăcăminte şi să găsesc niscaiva mijloace de „reîncarnare”. Îmi propuneam să hoinăresc prin magazin ca să examinez toate posibilităţile pe care

acest stabiliment mi le putea oferi şi, eventual, să dorm pe vreunul din paturi. Planul îmi părea acceptabil. Ideea mea era următoarea: să-mi procur haine. Şi să mă înfofolesc de sus până jos, ca să capăt o înfăţişare cât de cât omenească; apoi, să-mi scot cărţile şi banii de acolo de unde mă aşteptau; în sfârşit, să-mi găsesc pe undeva o cameră şi să pornesc la elaborarea planurilor pentru exploatarea cât mai deplină a avantajelor — a superiorităţii asupra semenilor mei — pe care mi le conferea însuşirea de a fi invizibil (pe atunci încă mai credeam aşa).

Ora de închidere sosi destul de curând. Am observat — nu trecuse mai mult de un ceas de când îmi găsisem culcuşul pe saltelele acelea — că se trăgeau obloanele şi că clienţii se îndreptau spre ieşire. Apoi o trupă de tineri, tare iuţi în mişcări, începu să aşeze la loc cu o agilitate puţin obişnuită diversele obiecte care rămăseseră pe afară. Când publicul s-a mai rărit, mi-am părăsit vizuina şi m-am furişat cu băgare de seamă prin părţile mai populate ale prăvăliei. Am rămas cu adevărat surprins de iuţeala cu care tinerii şi tinerele vânzătoare strângeau marfa ce fusese expusă peste zi pentru vânzare. Toate cutiile cu mărunţişuri, tricotaje, festonaşe de dantelă, cutiile cu dulciuri din secţiile de băcănie, toate fleacurile expuse erau împăturite şi orânduite cu grijă în sertare, iar obiectele care nu puteau fi adunate şi puse deoparte erau acoperite cu un soi de cearşafuri mari, dintr-o pânză aspră ca de sac. În cele din urmă, scaunele fură ridicate pe tejghele şi podeaua rămase liberă. Îndată ce-şi isprăvea treaba, fiecare dintre tinerii ăştia se îndreptau rapid spre uşă cu o expresie atât de însufleţită, cum n-am mai văzut până atunci la vreun vânzător de prăvălie. Acum şi-a făcut apariţia o altă trupă de tineri; ăştia erau înarmaţi cu mături şi cu găleţi, şi niciuna, nici două, s-au apucat să dea cu rumeguş pe jos. A trebuit să mă feresc din drumul lor şi mi-am

zgâriat gleznele. O bucată de timp, cât am rătăcit prin raioanele cu-fundate în întuneric, unde totul fusese strâns şi împachetat, am tot auzit fâşâitul măturilor în plină activitate. Abia după o oră şi mai bine de la închidere, s-a auzit în sfârşit zgomot de uşi încuiate. Peste întreaga hardughie s-a aşternut liniştea; m-am trezit hoinărind de unul singur prin încăperile uriaşe şi întortocheate, prin galeriile şi saloanele de expoziţii. Totul era învăluit într-o tăcere adâncă — îmi amintesc că la un moment dat, ajungând în dreptul uneia din uşile care dădeau în Tottenham Court Road, m-am oprit să ascult paşii trecătorilor…

Prima vizită am făcut-o acolo unde observasem că se vindeau ciorapi şi mănuşi. Era întuneric beznă. Caut nebuneşte o cutie de chibrituri şi cu chiu cu vai, dau de una tocmai în sertarul tejghelei casieriţei. Bineînţeles, a trebuit să fac rost şi de o lumânare. Apoi am fost nevoit să smulg învelitorile şi să răscolesc o mulţime de cutii şi de sertare, până să pot scoate la iveala ceea ce căutam; pe cutie scria: „Tricouri de flanelă” şi „Indispensabili de flanelă”. După ce am mai „achiziţionat” nişte ciorapi de lână şi un fular gros, am luat-o agale spre raionul de îmbrăcăminte, unde mi-am procurat pantaloni, o haină moale, un palton şi o pălărie pleoştită — un soi de pălărie pentru popi, cu borurile lăsate. Începeam să mă simt iarăşi o fiinţă omenească. În consecinţă, primul meu gând a fost la mâncare.

La etaj era instalat raionul de aperitive. Am găsit acolo nişte friptură rece. Mai era şi puţină cafea în filtru. Am dat drumul la gaz şi am încălzit-o. În general se pare că m-am descurcat bine. Ei, şi după aceea, tot orbecăind prin magazin în căutarea unei plăpumi — până la urmă a trebuit să mă mulţumesc cu un teanc de cuverturi — nimeresc într-un raion de dul-ciuri, unde dau peste o cantitate enormă de ciocolată şi de fructe glasate — o cantitate chiar ceva mai mare decât mi-ar fi

prins mie bine: mai găsesc şi nişte Bourgogne alb — ce-mi mai lipsea? Alături era un raion de jucării… deodată-mi trăsneşte prin cap o idee grozavă. Descopăr nişte nasuri artificiale — dintr-acelea de carnaval. Stau şi mă gândesc: „mi-ar trebui şi o pereche de ochelari negri”. Numai că magazinul universal „Omnium” nu avea şi o secţie de optică. Na-sul meu constituia într-adevăr o problemă. Iniţial, mă gândiseni să-l pictez. Dar descoperirea mea actuală mi-a sugerat ideea unei peruci, a unei măşti, şi a altor accesorii de soiul ăsta. În cele din urmă, m-am culcat pe o movilă de cuverturi şi am dormit la căldură, în excelente condiţii de confort.

Ultimul meu gând înainte de a adormi era cel mai plăcut din câte m-au muncit de când devenisem transparent. Mă găseam într-o stare de destindere fizică, fapt care se reflecta şi în starea mea de spirit. Eram sigur că dimineaţa voi reuşi să mă strecor neobservat, cu hainele pe mine, şi cu faţa ascunsă în fularul alb, pe care-l achiziţionasem; eu banii furaţi urma să-mi cumpăr nişte ochelari şi astfel să-mi desăvârşesc „reîncarnarea”.

În somn m-au chinuit nişte vise încâlcite, în a căror urzeală se împleteau toate întâmplările fantastice trăite în ultimele zile: caricatura aceea de proprietar umbla vociferând prin magherniţele lui, iar cei doi vlăjgani căscau gura de mirare… baborniţa, cu mutra-i zbârcită şi plină de negi, mă întreba de pisica ei… am încercat iarăşi senzaţia stranie de a vedea cum dispare zdreanţa de lână; apoi am fost purtat spre coasta aceea de deal, bătută de vânturi. Pastorul hodorogit şi frânt bolborosea în faţa gropii, tatălui meu: „Ţarina se întoarce la ţărână, cenuşa la cenuşă, pulberea la pulbere”…

„E rândul tău rosteşte o Voce. Şi deodată mă simt târât cu de-a sila spre groapă. Mă zbat, strig, cer ajutor… dar toţi cei care erau de faţă stăteau ca

nişte stane de piatră, ascultând slujba funebră; netulburat, bătrânul popă zumzăia şi fârnâia pe nas mai departe… Atunci mi-am dat seama că nimeni nu mă poate vedea, nici auzi şi că mă aflam în prada unor forţe ineluctabile. În zadar mă zvârcoleam; am fost îmbrâncit de pe marginea gropii şi am căzut peste sicriul care a răsunat a gol; o ploaie de bulgări de pământ a prins să se rostogolească asupra mea. Nimeni nu mă lua în seamă, nimeni nu ştia că exist.

Am început să mă zvârcolesc şi m-am trezit.

Zorii lăptoşi se revărsaseră deasupra Londrei, iar vastul bazar era scăldat într-o lumină rece şi cenuşie, cernută prin crăpăturile obloanelor. M-am ridicat în capul oaselor. O bucată de vreme n-am putut să-mi dau seama ce caut în încăperea asta uriaşă, printre pilaştri de fier, printre rafturi, mormane de baloturi, munţi de pături şi de perne… Tocmai când începeam să mă dezmeticesc, aud deodată nişte glasuri.

Departe, în fundul magazinului, în lumina mai limpede a unor ferestre ale căror obloane fuseseră ridicate, zăresc doi indivizi care veneau înspre mine. Sar în picioare, căutând o posibilitate de a scăpa, dar zgomotul pe care-l fac le atrage atenţia asupra mea. Presupun că au observat o siluetă nedesluşită care se mişca iute încolo şi încoace, „Care eşti acolo?” strigă unul. „Stai pe loc!” răcneşte celălalt. Mă furişez după un colţ şi mă ciocnesc nas în nas — imaginează-ţi cum arătam eu, o mogâldeaţă fără cap! cu un băieţandru jigărit, de vreo cincisprezece ani. Băiatul scoate un urlet; îl dau peste cap, o zbughesc pe lângă el, trec după un colţ şi, printr-o inspiraţie fericită, mă arunc sub o tejghea. Peste câteva clipe, o droaie de picioare tropăie în fugă pe lângă mine. Pretutindeni strigăte: „Toată lumea la uşi!”, voci care întrebau ce s-a întâmplat… Urmăritorii mei îşi dădeau unul altuia sfaturi cum să mă prindă.

Cum zăceam aşa la pământ, mă apucase o frică fără de margini. Dar oricât de curios ar părea, în momentul acela nici nu mi-a dat prin minte să-mi scot hainele — şi doar ăsta era actul cel mai logic pe care ar fi trebuit să-l îndeplinesc! Cred că o dată ce-mi băgasem în cap să plec cu toate bulendrele pe mine, nu mai eram în stare să acţionez altfel, orice s-ar fi întâmplat. Pe neaşteptate, de peste tejghea izbucneşte un răcnet: „Aicea e!”

Sar în picioare, înşfac un scaun de pe tejghea, îl azvârl drept în capul idiotului care zbierase şi fac stânga împrejur. Dar, când să mă pitulez după colţ, odată îmi iese înainte alt individ. Îi trag şi lui una şi fuga, sus pe scări… Individul însă, parc-avea pe dracu’ în el: scoate un chiot strident şi porneşte să urce în goană după mine. Sus pe scară erau îngrămădite o sumedenie de oale din acelea pictate în culori vii — cum le spune?

— Ceramică artistică? sugeră Kemp.

— Aşa! Ceramică artistică. Ei bine, cum ajung sus mă întorc, apuc o oală din grămadă şi o sparg în capul lui de zevzec, tocmai când dădea să pună mâna pe mine. În clipa aceea, tot muntele de oale s-a prăvălit de-a dura pe scări. Iarăşi ţipete. Din toate părţile veneau paşi în fugă. Într-un suflet mă reped spre secţia de aperitive, dar acolo nimeresc peste un om îmbrăcat în alb, ca un bucătar. Bineînţeles, s-a luat şi ăsta după mine. Desperat, mai cotesc o dată şi mă trezesc într-o încăpere plină cu lămpi şi cu articole de fierărie. Mă furişez după o tejghea şi aştept să se ivească bucătarul. Când a apărut, în fruntea urmăritorilor mei, l-am doborât, aruncându-i o lampă în cap. Omul s-a năruit pe podea, iar eu, chircindu-mă sub tejghea, am început să-mi smulg hainele cât puteam de repede. În doi timpi şi trei mişcări, paltonul, haina, pantalonii, pantofii erau jos de pe mine, dar tricoul nu voia să iasă. Un tricou vătuit se lipeşte de om ca pielea. Se apropiau câţiva indivizi: bucătarul meu zăcea liniştit, de cealaltă parte a tejghelei, leşinat,

sau poate amuţit de spaimă; mă străduiam din răsputeri să scap de flanea. Eram ca un iepure gonit dintr-o stivă de lemne.

— Pe aici, domnule sergent, a strigat cineva. M-am pomenit iarăşi în raionul cu paturi, de unde ţin minte c-ara ajuns într-un labirint de dulapuri. Am fugit eu cât am fugit printre ele, până am căzut cu faţa în jos… În sfârşit, am izbutit să scap de tricou, după ce m-am zvârcolit mult şi bine; iată-mă din nou liber, dar mort de spaimă şi cu răsuflarea tăiată, tocmai în clipa în care un poliţist, însoţit de trei vânzători, îşi făcea apa-riţia pe după colţ. Se reped ei la tricou şi la izmene şi înhaţă pantalonii. „Îşi leapădă prada pe drum", zice unul din vânzători. „Trebuie să fie pe undeva pe aici".

Cu toate astea, nu m-au găsit.

O bucată de vreme, am stat şi m-am uitat la ei cum mă căutau; îmi blestemam ghinionul de a-mi fi pierdut hainele. M-am întors apoi la raionul de aperitive, am băut puţin lapte, şi m-am aşezat lângă sobă, chibzuind asupra situaţiei mele

Peste puţin timp s-au oprit în apropierea mea doi imbecili de ucenici vânzători, care s-au apucat să comenteze cu aprindere întreaga întâmplare. Am ascultat o amplă şi gogonată trecere în revistă a jafurilor mele, şi o serie de presupuneri cu privire la locurile în care m-aş putea ascunde. I-am lăsat în plata domnului şi am început din nou să chibzuiesc. Greutatea cea mai mare — mai ales acuma, când întregul magazin se găsea în stare de alarmă — era să scot de acolo boarfele furate. Am coborât la parter ca să văd dacă există vreo posibilitate de a face un pachet şi a-l ex-pedia pe o adresă oarecare, dar n-am izbutit să înţeleg sistemul de livrare. Pe la orele unsprezece, văzând că zăpada se mai topise, şi luând notă de faptul că era o zi mai senină şi mai caldă decât precedentă, am hotă-rât că şederea mea în acest stabiliment nu mai era justificată de nicio speranţă. Drept care, am pornit din nou în pribegie; eram descurajat de

înfrângerea suferită şi prin minte nu-mi umblau decât frânturi de idei.

XXIII ÎN DRURY LANE

— Cred că începi să-ţi dai seama cât de desperată era situaţia mea, continuă Omul Invizibil. Nu aveam adăpost, eram dezbrăcat, iar dacă-mi făceam rost de haine, însemna să renunţ la toate avantajele mele, să devin o apariţie stranie şi înspăimântătoare. Posteam; într-adevăr, dacă aş fi mâncat, dacă m-aş fi umplut cu materii neasimilate, ar fi însemnat să devin vizibil, şi încă într-un chip grotesc.

— La asta nu m-am gândit… murmură Kemp.

— Nici eu nu mă gândisem. Zăpada însă m-a făcut să-mi dau seama şi de alte pericole. Nu puteam să merg pe ninsoare — fulgii se aşezau pe mine şi mă dădeau de gol. Chiar şi ploaia mă prefăcea într-un soi de fantomă, de apariţie fluidă, de suprafaţă lucioasă amintind forma unui om. La fel şi ceaţa — în ceaţă arătam ca o fantomă ceva mai estompată, ca o vagă schiţă de contur omenesc. Afară de asta, tot umblând pe caldarâmul şi în aerul Londrei, mi se mânjeau gleznele cu noroi, iar pe piele mi se depuneau firicele de funingine şi de praf. Mă întrebam cât va mai dura până voi deveni vizibil gratie atmosferei londoneze — şi îmi dădeam seama că nu va putea să mai treacă mult timp.

Mai ales dacă rămâneam în Londra.

M-am îndreptat spre mahalalele din jurul străzii Great Portland şi m-am pomenit la capătul străduţeipe care locuiam eu. N-am putut înainta din pricina mulţimii care se strânsese până în mijlocul drumului. Căscau cu toţii gura la ruinele încă fumegânde ale casei căreia îi dădusem eu foc.

Problema cea mai urgentă era cum să fac rost de haine. Mi-au căzut ochii pe o dugheană din acelea care ţin fel de fel de mărunţişuri — ***„nouveautés***-

uri", dulciuri, jucării, papetărie, fleacuri rămase de pe la Crăciun, şi aşa mai departe. Ce crezi c-am văzut acolo? O garnitură întreagă de măşti şi de nasuri false; imediat mi-a venit în minte ideea pe care mi-o sugeraseră jucăriile de la „Omnium". M-am întors — de astă dată mânat de un ţel precis — şi am plecat pe un drum ocolit, evitând străzile mai aglomerate şi îndreptându-mă spre ulicioarele dosnice de la nord de Strand; nu-mi aminteam desluşit unde anume, dar ştiam că prin părţile acelea trebuie să fie câteva prăvălii cu costume şi recuzită de teatru.

Era o zi tare friguroasă. Vântul te şfichiuia zdravăn prin străduţele acelea orientate spre nord. Mergeam repede, ca nu cumva să dea peste mine cineva din urmă. Fiecare răspântie însemna o primejdie, fie-care drumeţ — o eventualitate de ciocnire. Umblam cu atenţia încordată la culme. Pe la capătul străzii Bedford, un cetăţean pe lângă care treceam s-a răsucit pe loc, aşa, fără veste, şi a dat peste mine, împingându-mă în mijlocul drumului — cât pe ce să mă vâre sub roţile unei trăsuri. Vizitiul a simţit chiar că trăsura s-a ciocnit de ceva. Eram atât de enervat de pe urma acestui incident, încât am intrat în piaţa Covent Garden şi m-am aşezat — ca să mă liniştesc — într-un colţ mai puţin umblat, unde am rămas câtva timp lângă un coş cu flori. Gâfâiam, tremuram din toate mădula-rele. Mi-am dat seama că prinsesem iarăşi o răceală. Nu după mult timp a trebuit să plec de acolo, căci alt-fel, tot strănutând, riscam să atrag atenţia asupra mea.

În cele din urmă am descoperit obiectul căutărilor mele: o magherniţă murdară, cu pereţii pătaţi de muşte, pitită într-o străduţă laterală de pe lângă Drury Lane; în vitrină erau trântite claie peste grămadă ro-chii cu paiete, bijuterii false, peruci, pantofi, dominouri, fotografii cu scene din diverse piese de teatru. Magherniţa era veche, scundă, întunecoasă; peste ea se înălţa o casă cu

patru etaje, cenuşie şi mohorâtă. Mă uit prin geamul prăvăliei şi văzând că nu e nimeni înăuntru, dau să intru. Când am deschis uşa, s-a pus în mişcare un clopoţel care, fireşte, a sunat. Las uşa deschisă şi mă ascund după un cuier gol, care era aşe-zat într-un colt, în spatele unei oglinzi mari. Câteva clipe nu s-a arătat nimeni. Apoi aud nişte paşi greoi bocănind prin odaia alăturată şi în prăvălie se iveşte un bărbat.

Planurile mele erau acum perfect puse la punct, îmi ziceam: „Pătrund în casă, mă ascund bine şi pândesc un prilej potrivit, când, netulburat de nimeni, am să pot cotrobăi peste tot, pân-oi găsi o perucă, o mască, nişte ochelari şi un costum… Apoi aveam să-mi fac apariţia în lume — o figură grotescă poate, dar verosimilă. Şi, bineînţeles, cu acest prilej puteam să şi pun mâna pe toţi banii pe care i-aş fi găsit în tejghea.

Omul care intrase în prăvălie era un tip mărunţel, cam adus din spate, cu sprâncene stufoase; braţele-i lungi contrastau cu picioarele scurte şi crăcănate. După toate aparenţele, îl deranjasem de la masă. S-a uitat de jur împrejur prin prăvălie; nimic. Expresia de aşteptare de pe mutră i s-a schimbat în mirare, apoi în furie. „Lua-i-ar dracii de derbedei!” A ieşit afară, s-a uitat în dreapta, s-a uitat în stânga… După o clipă s-a întors înăuntru, a împins uşa cu piciorul şi bombănind a mers spre uşa care ducea în casă. Era turbat de furie. Eu ies atunci din ascunziş, ca să mă iau după el, dar deodată piticul se opreşte ca ţintuit. Mă auzise mişcând. Mă opresc şi cu, speriat de o asemenea ascuţime de auz. Şi până una-alta, mă pomenesc că-mi trânteşte uşa în nas.

Am rămas locului, şovăind. Deodată, îl aud că se întoarce iute-iute. Uşa se deschide din nou. O clipă, omul a rămas nemişcat, scrutând dugheana cu privirea, aşa cam ca unul care nu prea se simte liniştit. Pe urmă, bombănind într-una, a început să examineze spatele tejghelei, ba chiar şi-a vârât

capul şi în dosul câtorva mobile. În fine, s-a oprit. Nu mai ştia ce să creadă. Lăsase uşa dinspre locuinţă deschisă, aşa că între timp m-am strecurat înăuntru.

Am pătruns într-o cămăruţă bizară, mobilată sărăcăcios; într-un colţ zăcea o grămadă de măşti groteşti. Pe masă era gustarea de dimineaţă, pe care omul meu o lăsase neisprăvită. Crede-mă, Kemp, era exasperant pentru mine să fiu obligat să suport mirosul cafelei lui şi să-l privesc cum se apucă de meste-cat… Până şi felul în care mânca era enervant. Cămăruţa asta avea trei uşi, dintre care una ducea sus, iar alta spre subsol; toate erau însă încuiate. Cât a stat la masă negustorul de vechituri, n-am putut ieşi din odaie; ba nici măcar nu îndrăzneam să mă mişc — mi-era teamă de auzul lui drăcesc — şi trebuie să ştii că acolo unde încremenisem trăgea al naibii! De vreo două ori, abia-abia am reuşit să-mi înăbuş câte un strănut.

Senzaţiile mele ar fi fost inedite şi interesante, pentru cineva care le-ar fi cunoscut în calitate de spectator; eu, însă, cu mult înainte ca omul meu să-şi fi isprăvit masa, mă simţeam îngrozitor de obosit şi de iritat. În cele din urmă, s-a oprit din mestecat, a dat la o parte ceainicul de pe tava neagră de tinichea şi şi-a trântit pe ea tacâmurile dogite, a strâns faţa de masă pătată cu muştar, în mijlocul căreia adunase toate fărâmiturile, şi s-a cărat jos cu tot calabalâcul ăsta. Având amândouă mâinile ocupate, n-a mai putut să închidă uşa în urma lui, aşa cum desigur că ar fi dorit să facă. N-am mai pomenit în viaţa mea un om care să închidă cu atâta grijă toate uşile după el. L-am urmat la subsol, într-o bucătărie tare murdară, care ţinea loc şi de spălătorie. Aici am avut plăcerea să asist la spălatul vaselor, după care — negăsind nicio raţiune de a mai rămâne acolo (mai ales că pardoseala de cărămizi era cam prea rece pentru picioarele mele) — m-am reîntors în odăiţă şi m-am aşezat pe scaunul lui de lângă sobă. Focul

ardea mocnit. Fără să-mi dau seama ce fac, am zvârlit câţiva cărbuni în sobă. Omul meu a auzit şi a venit fuga sus. A rămas o clipă nemişcat, la pândă, apoi s-a învârtit prin toată încăperea. Puţin a lipsit să nu mă atingă. Dar nici această explorare nu l-a satisfăcut după cât se părea. Când să coboare scara, s-a mai oprit o dată în prag şi iar a făcut o inspecţie prin odaie.

Aveam impresia că stau de un secol în cămăruţa aceea, până s-a îndurat telalul să vină iarăşi sus şi să deschidă uşa care ducea la etaj. Imediat m-am luat după el.

Pe când urca scara, s-a oprit pe neaşteptate. Era cât pe-aci să mă ciocnesc cu el. S-a uitat peste umăr, drept în faţa mea, şi a tras cu urechea. Bodogănea: „Să juri, nu alta, că…” Îşi tot trăgea buza de jos, cu laba-i cea lungă şi păroasă; ochii i se plimbau ba sus, ba jos. A mai bombănit nu ştiu ce şi a urcat mai departe. Când să pună mâna pe clanţa uşii de sus, s-a mai oprit o dată. Pe mutra lui uluită se întipărise o expresie de indignare feroce. Devenise conştient de zgomotul abia perceptibil al mişcărilor mele. Piticul ăsta avea un auz de o ascuţime drăcească! Deodată l-a apucat o criză de furie: „Dacă e careva aici în casă…” a răcnit el pe un ton care nu făgăduia nimic bun… dar şi-a lăsat ameninţarea în suspensie. Şi-a vârât mâna în buzunar, însă n-a găsit ce căuta; şi atunci, mânat de intenţii agresive, s-a repezit ca o furtună în jos pe scară, trecând în goană mare pe lângă mine. De data asta nu m-am mai luat după el, ci am rămas în capul scării, aşteptându-l să se întoarcă.

Îl văd că urcă din nou, bombănind într-una. Ajunge sus, deschide uşa camerei şi, înainte ca eu să pot intra, mi-o trânteşte în nas.

M-am gândit atunci să explorez puţin casa. Căutând să fac cât mai puţin zgomot posibil, mi-am pierdut o bună: bucată de timp cu treaba asta. Clădirea, veche de când lumea şi dărăpănată, era atât de igra-sioasă, încât până şi la mansardă se

cojise tapetul de pe pereţi; şobolanii mişunau pretutindeni ca la ei acasă. Clanţele uşilor erau aproape toate înţepenite şi mi-era teamă să le forţez. Multe dintre încăperile pe care le-am inspectat erau goale. În alte câteva odăi, am găsit aruncate claie peste grămadă o sumedenie de hârburi — recuzită de teatru — care păreau cumpărate de ocazie. Într-o odăiţă din vecinătatea vizuinii lui, dau peste o grămadă de haine vechi şi mă apuc să scotocesc printre ele. Dar în graba mea am uitat că omul ăsta are un auz de iepure. Deodată — aud că umblă cineva în vârful picioarelor. Am ridicat ochii tocmai la timp: telalul se holba înăuntru la grămada aceea de boarfe răscolite. Ţinea în mână un revolver de tip vechi. Am stat perfect liniştit, până s-a cărat. Îşi tot rotea bănuitor ochii de jur împrejur şi, nu ştiu de ce, căsca gura. „Ea trebuie să fi fost” — a mormăit el în barbă. „S-o ia dracu!”

A închis uşa încet. După o secundă, am auzit cheia întorcându-se în broască. Apoi paşii s-au îndepărtat. Rămăsesem înăuntru, ca prins în capcană. O clipă n-am ştiut ce să fac. Mă învârteam de la uşă la fereastră şi îndărăt; era o situaţie cu adevărat idioată. M-a năpădit un val de furie. Hotărâsem însă ca, înainte de a întreprinde ceva, să inspectez toată hăinăria. Nu-mai că de la prima încercare am răsturnat un maldăr de ţoale de pe raftul de sus. La moment, monstrul a şi alergat înapoi, cu o mutră mai sinistră ca oricând. De data asta m-a atins de-a binelea. Făcea să-l vezi cum a sărit ca fript, şi cum a rămas încremenit în mijlocul încăperii!

După un răstimp s-a mai liniştit puţin. „Şobolanii!” Vorbea în şoaptă, cu mâna la gură. Se vedea cât de colo că-i cam speriat… Mă strecor încetişor afară din odaie, dar… se putea să nu scârţâie o scândură din podea? Ei bine, atunci bruta asta infernală s-a pornit să colinde prin toată casa, cu revolverul în mână, încuind uşă după uşă

şi vârându-şi fiecare cheie în buzunar! Când mi-am dat seama ce face, m-au apucat iarăşi furiile — nu puteam să mă mai stăpânesc ca să aştept un prilej favorabil. Ştiam că omul meu e singur în casă, aşa că n-am mai stat mult la gânduri şi i-am tras una în cap.

— I-ai tras una în cap? exclamă Kemp.

— Da, ca să-l ameţesc. În timp ce cobora scările, l-am lovit pe la spate cu o unealtă care zăcea aruncată pe palier. S-a rostogolit ca un sac eu ciubote vechi.

— Dar — cum să spun! Legile elementare ale umanităţii…

— Sunt excelente pentru oamenii elementari. Dar nu uita, Kemp, că cel mai important lucru era să scap din maghernița aceea, îmbrăcat şi cu o mutră omenească, fără ca negustorul să mă vadă. Nu aveam altă cale pentru realizarea acestui scop imediat. Aşa… În sfârşit i-am confecţionat victimei mele un căluş, dintr-o vestă ***Louis Quatorze,*** şi am legat-o într-un cearşaf!

— L-ai legat pe omul ăla într-un cearşaf!

— Am făcut un soi de balot din el Era o idee bună, graţie căreia puteam să-l menţin pe acest idiot într-o stare de permanentă groază, ba să-i închid şi gura — ceea ce era destul de greu de obţinut, dacă-i ieşea amicului capul afară din legătură. Dragul meu Kemp, degeaba stai şi te uiţi la mine de parc-aş fi comis un asasinat înţelege că individul avea un revolver. Şi apoi, o singură dată să mă fi văzut, şi-i era de ajuns să mă zugrăvească în toate amănuntele…

— Totuşi… — obiectă Kemp — trăim în Anglia, într-un veac înaintat! Şi apoi omul se găsea în propria lui casă, pe când dumneata — în sfârşit… îl jefuiai.

— Îl jefuiam! Dă-o dracului de treabă! Ai să-mi strigi în curând că-s un hoţ! Îmi închipui, Kemp, că nu eşti atât de redus, încât să te conformezi unor

prejudecăţi. Nu poţi să-ţi reprezinţi situaţia în care mă găseam?

— Dar îmi reprezint şi situaţia în care se găsea celălalt — replică Kemp.

Griffin sări iute în picioare.

— Ce vrei să spui?

Faţa lui Kemp se înăspri uşor. Era pe punctul de a răspunde, dar se opri şi-şi schimbă brusc atitudinea.

— Îmi închipui că n-aveai încotro. Erai la strâmtoare. Totuşi…

— Desigur că eram la strâmtoare — o strâmtoare nenorocită. Şi bruta aia mă înnebunise — mă hăituise prin toată casa, cu revolverul în mână, încuind şi descuind uşi! Mă exaspera, pur şi simplu. Nu mă condamni, nu-i aşa? Nu mă condamni?

— Nu condamn niciodată pe nimeni. Ar fi ceva prea învechit. Şi pe urmă, ce-ai mai făcut?

— Mi-era foame. Jos, am găsit o bucată de pâine şi nişte brânză mucegăită. Bun şi asta! Ca să-mi potolesc foamea, era prea de ajuns. Am băut şi puţin rachiu tăiat cu apă. Pe urmă am urcat iarăşi sus, am trecut pe lângă balotul meu improvizat — zăcea încă în nesimţire — şi am intrat în odaia cu haine vechi. Fereastra odăii, întunecată de două perdele de dantelă, negre de murdărie, răspundea în stradă. M-am îndreptat spre fereastră şi am privit prin ochiurile perdelei. Era o zi luminoasă. Prin contrast cu obscuritatea din cocioaba mizerabilă, în care mă aflam, lumina de afară părea orbitoare. Circulaţia vehiculelor era foarte ani-mată — căruţe cu fructe, o trăsură, un camion încărcat cu un maldăr de cutii, căruţa unui negustor de peşte… Când am întors capul spre mobilele mohorâte din spatele meu, îmi jucau pete colorate în faţa ochilor. Furia îmi dispărea treptat, făcând iarăşi loc îngrijorării. Situaţia mea mă neliniştea serios. Prin odaie plutea un miros slab

de benzină. Probabil că negustorul meu îşi curăţa boarfele cu benzină.

M-am apucat să cercetez sistematic casa. Cred că piticul trăise singur în ultima vreme. Era un tip tare curios… Am adunat din odaia cu vechituri tot ce mi-ar fi putut folosi, apoi am selecţionat materialul. Am găsit o servietă, pe care mi-am însuşit-o, considerând-o printre bunurile de strictă necesitate; la fel am procedat cu nişte pudră, ruj şi pastă de lipit.

La început aveam de gând să-mi pictez şi să-mi pudrez faţa, ca de altfel fiecare părticică din corp care era expusă vederii, aşa încât să devin vizibil; treaba asta avea însă şi un neajuns: ori de câte ori aş fi vrut să mă fac iarăşi nevăzut, ar fi trebuit să-mi fac rost de terebentină şi de alte substanţe decolorante. Unde mai pui timpul pe care aş fi fost silit să-l pierd! În cele din urmă, mi-am ales un nas mai acceptabil, cam caraghios (dar nu mai mult decât nasurile multor oameni) — nişte ochelari negri, o pereche de favoriţi cărunţi şi o perucă. N-am izbutit să găsesc rufărie de corp, dar asta puteam cumpăra ulterior. M-am înfăşurat într-un domino de stambă şi în nişte eşarfe de caşmir aib. N-am găsit nici ciorapi, dar ghetele telalului erau destul de bune şi m-am mulţumit cu ele. Am luat din tejgheaua dughenii trei ***sovereign*** de aur şi vreo treizeci de şilingi de argint, iar în odaia de alături am mai găsit încă opt ***sovereign,*** într-un dulap încuiat, pe care l-am spart. Echipat cum eram puteam acum să ies în lume. Curios lucru, însă, ezitam. Oare înfăţişarea mea era destul de verosimilă? Am încercat să mă privesc într-o oglinjoară din dormitor şi m-am examinat din toate unghiurile, ca să descopăr vreun amănunt omis, dar totul părea în regulă. Arătam ca un personaj grotesc de pe scenă — cel care joacă roluri de calici — dar nu mai constituiam o imposibilitate din punct de vedere fizic. Căpătând puţină încredere, am luat oglinda în prăvălie, am tras

obloanele şi am început să mă studiez pe îndelete, în toate poziţiile, cu ajutorul oglinzii mari din colţ.

Mi-au mai trebuit câteva minute ca să-mi adun curajul. În sfârşit, am descuiat uşa prăvăliei şi am ieşit în stradă, lăsându-l pe nenorocit să se dezlege din cearşaf când avea să găsească el de cuviinţă. După cinci minute, mă despărţeau de dugheana cu haine vechi nu mai puţin de douăsprezece colţuri de stradă. Nimeni nu părea să mă ia prea mult în seamă. Cea din urmă dificultate părea rezolvată.

Griffin tăcu.

— Şi de omul acela nu te-ai mai sinchisit de loc? întrebă Kemp.

— Nu. Nici n-am mai auzit vreodată de el. Presupun c-a reuşit în cele din urmă să se dezlege, sau că s-a zbătut atâta, pin' a ieşit afară din cearşaf. În orice caz, nodurile erau bine strânse…

Se îndreptă în tăcere spre fereastră şi privi afară.

— Şi ce s-a mai mtâmplat când ai ieşit pe Strand?

— O nouă dezamăgire! Credeam că se isprăvise cu necazurile mele. În sinea mea nutream convingerea că în sfârşit eram liber să fac orice-mi plăcea, tot ce-mi trăsnea prin cap — cu condiţia de a nu-mi divulga secretul. Aşa credeam. Imaginează-ţi, să faci orice vrei, fără să-ţi pese de consecinţe! N-aveam decât să azvârl de pe mine hainele şi să mă fac nevăzut. Nimeni nu mă putea prinde. Aveam latitudinea să-mi procur, de oriunde i-aş fi găsit, banii care-mi erau necesari. Hotărâsem să-mi ofer o masă copioasă, să trag la un hotel ca lumea şi apoi să-mi sporesc inventarul cu un echipament mai acătării. Mă simţeam plin de încredere în mine. Ei bine, nu mi-e prea plăcut să-mi amintesc acuma cât de imbecil am putut să fiu. Am intrat într-un restaurant. Începusem să comand mâncarea, când mi-am dat seama că nu puteam mânca fără să-mi descopăr faţa invizibilă! Am isprăvit de comandat bucatele, i-am spus chelnerului că mă întorc în zece minute şi am

plecat în culmea exasperării. Nu ştiu dac-ai simţit vreodată ce înseamnă să fii silit să-ţi înfrânezi foamea.

— Chiar în felul ăsta nu — răspunse Kemp — dar pot să-mi închipui.

— Eram în stare să-i ucid pe aceşti oameni stupizi. În cele din urmă, înnebunit de pofta unei mâncări gustoase, intru în alt restaurant şi cer un ***separé.*** Le-am explicat: „Sunt tare desfigurat". S-au uitat la mine cu nişte mutre curioase, dar în definitiv asta nu-i privea pe ei. Şi aşa am reuşit să-mi iau prânzul. N-a fost prea bine servit, dar cel puţin mi-a potolit foamea. După ce-am mâncat, am fumat o ţigară de foi, încercând să schiţez un plan de acţiune. Afară începuse să viscolească.

Cu cât mă gândeam mai adânc, dragul meu, cu atâta îmi dădeam seama ce absurditate iremediabilă înseamnă un om invizibil într-un climat rece, nesuferit şi într-un oraş civilizat şi supraaglomerat. Înainte de a fi pornit la experienţa asta nebunească, visasem o mie de privilegii. Şi acum, în după-amiaza asta, totul mă dezamăgea crunt. Am trecut în revistă lucrurile pe care o fiinţă umană le socoteşte demne de invidiat. Fără îndoială că fiind invizibil ai posibilitatea să le capeţi, dar odată obţinute, ţi-e imposibil să te bucuri de ele, exact din aceeaşi pricină. Ambiţia… ce rost are orgoliul unei situaţii înalte când nu te poţi arăta semenilor tăi? Ce rost are dragostea unei femei, când numele ei nupoate fi decât Dalila[45]?… Nu simt nicio înclinaţie pentru politică, nici pentru deşertăciunea celebrităţii, pentru filantropie, sau pentru sport. Şi atunci, ce-mi rămâne de făcut? Pentru ce m-am prefăcut într-un mister ambulant, într-o caricatură de om, înfofolită şi bandajată?

Făcu o pauză şi-şi îndreptă întâinplător privirea spre fereastră.

— Dar cum ai ajuns la Iping? întrebă Kemp vrând neapărat să-i distragă atenţia, şi totodată să-l

facă să vorbească.

— Am plecat acolo ca să lucrez. Aveam o speranţă. O idee abia încolţise pe jumătate. N-am abandonat-o, dimpotrivă, am dus-o până la un punct destul de avansat. E vorba de o cale de întoarcere. Vreau să obţin un mijloc de a corija erorile pe care le-am comis, de a redeveni vizibil de câte ori am poftă! Asta, bineînţeles, după ce aduc la îndeplinire tot ce-mi propun să realizez câtă vreme sunt invizibil. Şi tocmai despre asta aş dori să-ţi vorbesc, acum, în primul rând.

— Ai plecat direct la Iping?

— Da. Nu trebuia decât să-mi scot de la biroul acela caietele de însemnări şi carnetul de cecuri. Mi-am comandat şi o cantitate mare de chimicale — aveam nevoie de ele pentru a trece la realizarea proaspetei idei (am să-ţi arăt calculele îndată ce-mi recapăt caietele) — şi, după aceea am pornit la drum. Dumnezeule! îmi amintesc şi acuma viscolul pe care am venit. Prin ce mizerie am trecut! Mereu mi-era teamă ca nu cumva zăpada să-mi moaie nasul de carton!

— Şi până la urmă… judecând după ziare, alaltăieri când te-au descoperit, ai cam…

— Da. E drept. L-am omorât pe dobitocul acela de poliţist?

— Nu, răspunse Kemp. Sunt speranţe că-şi va reveni.

— Atunci are noroc. Imbecilii! Mă scoseseră cu totul din sărite. De ce nu m-au lăsat în pace? Dar bădăranul ăla de băcan?

— A scăpat cu viaţă.

— Nu ştiu dacă se va întâmpla la fel şi cu vagabondul meu… — glumi Omul invizibil, cu un râs sinistru.

Kemp, oamenii de felul dumitale habar n-au ce-i aia furie turbată!… Să trudeşti ani de zile ca să dai viaţă unei idei, să-ţi frământi mintea, să născoceşti, să creezi… ei, şi o dată să te împiedici de un nătâng, de un zevzec, de un chior, care-ţi vâră

beţe-n roate… Toate soiurile de creaturi imbecile care populează lumea asta mie mi-a fost dat să le întâlnesc… Dacă mai dura mult, turbam de-a binelea — i-aş fi secerat până la unul.

Şi aşa mi-au îngreuiat de o mie de ori situaţia.

XXIV. UN PLAN CARE A DAT GREŞ

Kemp aruncă pe furiş o privire spre fereastră.

— Şi acum — întrebă el — ce-avem de făcut?

Veni mai aproape de oaspetele lui, ca să-l împiedice să observe cele trei siluete care suiau coasta dealului. Înaintau cu o încetineală insuportabilă — cel puţin aşa i se părea lui.

— Şi ce gândeai să faci când te-ai îndreptat spre Port Burdock? Aveai vreun plan?

— Voiam să părăsesc ţara. Dar mi-am schimbat proiectele de când te-am întâlnit pe dumneata. Chibzuisem c-ar fi mai cuminte să plec undeva în sud, cât mai era vremea caldă şi puteam rămâne invizibil în bune condiţii. Mai ales acum, când secretul meu a fost dat în vileag şi când toată lumea o să caute pe toate drumurile indivizi deghizaţi şi încotoşmănaţi… Ştiam că există o linie navală din Burdock spre Franţa. Planul meu era să mă urc pe un vapor şi să încerc riscul unei traversări. Din Franţa aş fi putut pleca apoi cu trenul în Spania sau, mai curând, spre Alger. N-ar fi fost prea greu. Acolo poţi rămâne invizibil o viaţă întreagă! Şi sepot realiza multe. Pe vagabondul acela l-aş fi folosit drept casă de bani şi portbagaj, până aveam să găsesc modalitatea în care să-mi parvină acolo caietele şi celelalte lucruri.

— Asta-i limpede!

— Şi acestei brute infecte i s-a năzărit să încerce să mă fure! Mi-a dosit caietele, Kemp. A ascuns însemnările mele! Ah, dac-aş pune mâna pe el!…

— Mai bine gândeşte-te cum să scoţi caietele de la el.

— Dar unde o fi acuma? Ştii cumva?

— E la sediul poliţiei locale, arestat, la propria lui cerere, şi închis în celula cea mai bine păzită.

— Fir-ar să fie!

— Asta-ţi cam încurcă planurile.

— Trebuie să obţinem însemnările, Kemp, însemnările sunt de o importanţă vitală!

— Desigur, aprobă Kemp cu o urmă de nervozitate în glas. Tocmai se întreba dacă auzise într-adevăr paşi afară. Sigur că trebuie să punem mâna pe ele. Dar asta n-o să fie greu, dacă omul n-o să miroasă că sunt cerute pentru dumneata?

— Da, sigur…

Omul Invizibil tăcu. Căzuse pe gânduri, după cât se părea.

……

Kemp încercă să găsească un pretext ca să prelungească conversaţia, dar Griffin o reluă de bună voie.

— După cum ţi-am spus, faptul că am intrat din întâmplare în casa dumitale îmi schimbă toate planurile. Căci dumneata, Kemp, eşti un om capabil să înţeleagă. În ciuda a tot ce s-a întâmplat, în ciuda publicităţii care mi s-a creat şi a faptului că mi-am pierdut caietele, în ciuda a tot ce am suferit, ne rămân încă posibilităţi mari, perspective uriaşe… N-ai spus nimănui că sunt aici? întrebă brusc.

Kemp şovăi.

— Asta-i de la sine înţeles — răspunse el după o mică pauză.

— Nimănui? insistă Griffin.

— Nici unui suflet de om.

— Ah! Acum… Omul Invizibil se ridică în picioare şi, înfigându-şi mâinile în şolduri, începu să se plimbe prin odaie. Am făcut o greşeală, Kemp, o greşeală imensă, încercând să duc singur la capăt toată povestea asta. Am irosit forţă, timp,

prilejuri favorabile… Singur! E uimitor cât de puţine lucruri poate realiza un om singur. Doar să fure puţin, să lovească puţin, şi atâta tot.

Ceea ce caut eu, Kemp, e un asociat, un ajutor şi un adăpost; am nevoie de un aranjament graţie căruia să pot dormi, mânca şi să mă pot odihni în linişte, fără să fiu suspectat. Trebuie să am un colaborator. Cu un asociat, cu hrană şi cu odihnă, devin posibile o mie de lucruri.

Până acum n-am avut un plan bine determinat. Trebuie să luăm în consideraţie toate avantajele însuşirii mele, ca şi toate dezavantajele ei. Că să tragi cu urechea, sau pentru alte acţiuni de soiul ăsta, nu-i de mare folos să fii invizibil, fiindcă fără să vrei faci zgomot. E de oarecare ajutor — dar în foarte mică măsură — la efectuarea unei spargeri sau a altor treburi similare.

O dată ce ai pus mâna pe mine, e foarte uşor să mă arestezi. Dar, pe de altă parte, e foarte greu să pui mâna pe mine… De fapt, însuşirea de a fi invizibil e bună numai în două împrejurări. E foarte folositoare dacă vrei să fugi de cineva; e la fel de folositoare când vrei să te apropii de cineva. Prin urmare, e extrem de utilă când vrei să ucizi. Pot să mă învârtesc în jurul unui om, indiferent ce armă ar avea, să-mi aleg pe-ndelete punctul în care am să-l ating, să-l lovesc cum îmi place, să mă îndepărtez când îmi convine, să fug când am chef.

Kemp îşi duse mâna la mustaţă. Oare sc auzeau zgomote jos?

— Şi va trebui să ucidem, Kemp.

— Va trebui să ucidem… repetă maşinal doctorul. Stau şi ţi ascult proiectele. Griffin, dar nu te supăra, nu sunt de acord. De ce să ucidem?

— Nu asasinate la nimereală, ci omoruri judicioase. Scopul e următorul: lumea ştie că există un om invi-zibil, tot aşa de bine cum ştim şi noi că există o asemenea fiinţă — şi omul acesta invizibil, Kemp, trebuie să instituie un regim de teroare. Da! Fără îndoială că ideea te înspăimântă,

dar asta trebuie să facem. Să instituim un regim de teroare. Acest om trebuie să pună stăpânire pe un oraş — cum e Burdock al vostru, de pildă — să-l terorizeze şi să-l domine. Trebuie să emită ordine. Difuzarea ordinelor poate fi efectuată într-o mie de moduri — dar e suficient ca Omul Invizibil să recurgă la sistemul biletelor strecurate pe sub uşi. Toţi cei care nu vor asculta de ordinele lui vor trebui ucişi, iar toţi cei care le vor lua apărarea, vor trebui de asemenea ucişi.

— Hm! făcu Kemp, fără să-l mai asculte pe Griffin.

Ciuli urechea la zgomotele de afară. Se deschidea uşa de la intrare.

— Mi se pare, însă — spuse el grăbit, ca să-şi mascheze lipsa de atenţie — că asociatul dumitale o să se găsească într-o situaţie dificilă, nu crezi, Griffin?

— Nimeni n-o să ştie că e asociatul meu, răspunse precipitat Omul Invizibil. Apoi dintr-o dată: Dar, ssst! Ce se aude jos?

— Nimic! Kemp începu să vorbească repede şi cu glas tare. Nu sunt de acord cu asta, Griffin. Înţelegemă, cu asta nu sunt de acord! De ce să unelteşti asemenea acţiuni diabolice împotriva speciei umane? Cum poţi crede că asta o să-ţi aducă fericirea? Nu fi un lup singuratic. Publică-ţi cercetările — destăinuieşte-i lumii secretul tău — încredinţează-i-l poporului nostru, măcar! Gândeşte-te ce-ai putea realiza dacă ai avea un milion de oameni care să te ajute…

Întinzând braţul. Griffin îl întrerupse.

— Stai! Se aud paşi care urcă…

— Ţi se pare! făcu Kemp.

— Lasă-mă să văd! Cu braţul întins. Omul Invizibil înainta spre uşă.

Tot ce a urmat s-a petrecut cu iuţeala fulgerului! O clipă, Kemp şovăi, apoi dădu să-l împiedice. Griffin tresări şi se opri în loc.

— Trădătorule! strigă Vocea. Deodată, haina de casă prinse să se descheie. Aşezându-se, nevăzutul arunca toate de pe el. Kemp făcu câţiva paşi repezi spre uşă, iar Omul Invizibil — picioarele îi şi dispăruseră — sări în picioare cu un strigăt.

Kemp deschise larg uşa.

De jos venea tropăitul unor paşi grăbiţi. Se desluşeau şi nişte glasuri.

Cu o mişcare iute, Kemp îl împinse înapoi pe Omul Invizibil, sări afară şi trânti uşa după el. Cheia era pregătită în broască, pe dinafară. Într-o clipă, Griffin ar fi rămas singur, prizonier în camera de lucru din verandă — dacă n-ar fi intervenit un amănunt neprevăzut. Cheia fusese introdusă în broască, pe din-afară, chiar în dimineaţa aceea, pe furiş. Dar când Kemp a trântit uşa, cheia a căzut cu zgomot pe covor.

Kemp se îngălbeni.. Încercă să ţină clanţa cu amândouă mâinile. Un moment a stat nemişcat, opintindu-se din răsputeri. Apoi uşa s-a crăpat cam de câteva degete. Dar Kemp reuşi s-o împingă la loc. A doua oară, uşa, smucită cu furie, se deschise cam de un cot, iar halatul apăru în deschizătură. Degete nevăzute se înfipseră în grumazul lui Kemp, care-şi desprinsese mâna de pe clanţă, ca să se apere. Fu aruncat cât colo, se împiedică şi căzu mototol în colţul palierului. Haina de casă îi fu azvârlită în cap.

Tocmai atunci ajunsese la jumătatea scării destinatarul scrisorii lui Kemp — colonelul Adye, şeful poliţiei din Burdock. Sub ochii lui înspăimântaţi se desfăşura o scenă teribilă: apariţia subită a lui Kemp, urmată de priveliştea extraordinară a unui halat care zboară singur prin aer… Kemp cade, se luptă ca să se ridice în picioare… se clatină, se repede înainte şi se năruie iarăşi, ca o vită înjungheată… Pe neaşteptate, colonelul primi şi el o lovitură năprasnică. De unde oare? Dar până să se dumirească, simţi că un corp greu se năpusteşte asupra lui. Se rostogoli

orbeşte pe scări, cu gâtlejul încleştat de o mână nevăzută şi cu senzaţia unui genunchi înfipt în pântec. Călcându-l pe spinare, un picior invizibil a trecut peste el. Nişte paşi fantomatici au coborât scările. Jos, în hol, cei doi ofiţeri de poliţie cu care venise colonelul alergau zăpăciţi de colo până colo. Strigătele lor fură o clipă acoperite de bufnitura uşii din faţă.

Adye se răsuci şi se scula în picioare. Kemp venea spre el, bălăbănindu-se pe scări, plin de praf, cu părul vâlvoi, cu obrazul învineţit de o lovitură, cu buza sângerândă. Strângea în braţe un halat de casă şi alte câteva piese vestimentare.

— Dumnezeule! gâfâi doctorul. Totul e pierdut. A fugit!

XXV. URMĂRIREA OMULUI INVIZIBIL

O bucată de timp, doctorul s-a simţit prea distrus ca să-i poată explica lui Adye înţelesul peripeţiilor vertiginoase prin care trecuse. Au rămas în capul scării: Kemp vorbea precipitat, ţinând încă în braţe bulendrele caraghioase ale lui Griffin. Adye începea să priceapă câte ceva din cele petrecute.

— E nebun, înţelegi? E inuman. Egoismul personificat. Nu se gândeşte decât la profitul lui, la securita-tea lui. Am ascultat azi dimineaţă o istorioară cumplită, străbătută de un cinism revoltător… A rănit oameni. Dacă nu-l împiedicăm, are să treacă la crime. Are să răspândească panică în tot ţinutul. Nimic nu-l poate opri. Acum a evadat — şi e turbat de furie!

— Trebuie să-l prindem! decise Adye. Asta-i sigur.

— Dar cum? întrebă Kemp. Deodată simţi că-i vin ideile cu grămada. Trebuie să începi numaidecât! Trebuie neapărat să-l împiedicăm să părăsească districtul. Toţi oamenii valizi să participe la această acţiune. Dacă scapă de aici, o

să cutreiere regiunea după bunul lui plac, asasinând şi schilodind oameni. Visează să institute un regim de teroare! Un regim de teroare, auzi ce-ţi spun? Trebuie supravegheate trenurile, drumurile, vapoarele… Vom cere să ne ajute şi garnizoana. Telegrafiază îndată după ajutoare… Un singur mobil poate să-l reţină aici: are neapărată nevoie de nişte caiete de însemnări, care i-au fost luate. Am să-ţi vorbesc despre asta. Aveţi un individ la voi, la secţie — unul Marvel…

— Ştiu — îl întrerupse Adye. Caietele acelea. Ştiu. Numai că vagabondul…

— Spune că nu le are, nu-i aşa? Dar ***el*** e convins că vagabondul le are. Şi acuma, bagă de seamă: trebuie împiedicat să mănânce şi să doarmă. Toată lumea va sta zi şi noapte la pândă. Alimentele — absolut tot ce este comestibil — să fie ţinute la loc sigur, sub cheie — şi atunci ***el*** n-are să-şi poată face rost de hrană decât comiţând o spargere. Să fie baricadate toate aşezările omeneşti pretutindeni. Cerule, trimite-ne nopţi reci şi ploi! Întreaga populaţie din regiune trebuie să înceapă urmărirea, cu toată perseverenţa. Îţi repet, Adye, omul ăsta reprezintă un pericol, o calamitate obştească! Dacă nu punem mâna pe el şi nu-l închidem… e îngrozitor — până şi gândul la ce s-ar putea întâmpla.

— Ce altceva am mai putea face? întrebă Adye. Plec imediat, ca să mă apuc să organizez toată afacerea asta. Dar ce-ar fi să vii şi dumneata cu mine? Da — ai să vii şi dumneata! Vino, şi o să ţinem un fel de consiliu de război — o să-i cerem şi lui Hopps să ne ajute — şi administraţiei căilor ferate. Să nu pierdem un minut! Haide — ai să-mi continui povestirea pe drum. Ce-ar mai fi de făcut, spune? Să mergem până la capăt!

Între timp, Adye începuse să coboare scările. Uşa din faţă era deschisă. Poliţiştii stăteau afară şi, plini de zel, scrutau aerul.

— A scăpat, domnule, îi raportă unul din ei.

— Trebuie să mergem imediat la centrală, îi spuse Adye. Unul dintre voi să caute o trăsură, care să ne iasă în întâmpinare — dar repede! Ei, Kemp, ce mai e de făcut?

— Câini… Fă rost de vreo câţiva. Un câine nu-l vede, dar îl simte. Fă rost de câini.

— Bine, nu-i un procedeu uzual, dar o să-l folosim. Funcţionarii închisorii din Halstead cunosc pe cineva care are câini de vânătoare. Aşadar, câini. Altceva?

— Ţine minte: mâncarea din stomacul lui poate fi văzută. Hrana mestecată şi înghiţită rămâne vizibilă în pântecul lui până când e asimilată. Aşa încât, după ce mănâncă, el e nevoit să se ascundă. Trebuie dar să scotociţi într-una. Fiecare tufiş, fiecare colţişor. A! Încă ceva. Dosiţi toate armele şi toate uneltele care pot fi folosite ca arme. E drept că el n-are posibilitatea să se plimbe prea multă vreme cu o armă asupra lui. Dar există atâtea obiecte pe care-ar putea să pună mână aşa, din întâmplare, şi să le arunce în capul oamenilor. Ei bine, astea trebuie ascunse!

— Bun, e-n regulă. O să punem noi mâna pe el!

— Iar prin mijlocul drumurilor… Kemp şovăi.

— Ei?

— Presăraţi sticlă pisată. E crud, ştiu. Dar gândeşte-te numai la ce ar putea ***el*** să facă.

Adye şuieră printre dinţi.

— Asta nu-i prea onest. Nu ştiu ce să spun… În sfârşit, am să pregătesc sticla pisată. Şi în cazul când are să meargă prea departe…

— Îţi spun că s-a dezumanizat cu totul! Sunt sigur — cum te văd şi cum mă vezi — că îndată ce-are să se liniştească puţin, o să instituie un regim de teroare. Singura noastră şansă ar fi să i-o luăm înainte. Fiinţa asta s-a rupt de umanitate. Fie ca cruzimea-i sălbatică să cadă asupra capului său!

XXVI. ASASINAREA DOMNULUI WICKSTEED

Se pare că Omul invizibil fugise din capcana lui Kemp într-o stare de furie oarbă. Un copilaş care se juca pe lângă poarta casei doctorului a fost apucat şizvârlit în lături cu atâta violenţă, încât şi-a fracturat glezna. Dar după asta, timp de câteva ore, Griffin a dispărut din sfera percepţiei omeneşti. Nimeni nu ştie încotro a luat-o sau ce-a făcut. Dar nu e greu să ne imaginăm: în dimineaţa aceea caldă de iunie, el suie în fugă dealul, apoi coboară în câmpia din spatele orăşelului Port Burdock. Turbează, spumegă de furie din pricina soartei lui potrivnice. Năduşit, istovit, se adăposteşte în desişurile din Hintondean. Încearcă să-şi reconstituie proiectele spulberate — proiectele lui de distrugere a omenirii…

După toate probabilităţile, acolo s-a refugiat şi el, pentru că acolo şi-a făcut simţită prezenţa pe la ceasurile două, într-un chip înfiorător de tragic.

Care să fi fost starea lui de spirit din acest răstimp? Ce planuri o fi urzit? Fără îndoială că trădarea doctorului îl aruncase într-un hal de furie vecină cu nebunia; deşi cunoaştem motivele care-l determinaseră pe Kemp să-şi calce cuvântul, ne putem totuşi închipui, ba chiar putem înţelege în oarecare măsură mânia pe care i-o pricinuise lui Griffin atacul prin surprindere. Poate că era la fel de consternat şi de zăpăcit ca la început — pe vremea păţaniilor de pe Oxford Street; într-adevăr, el se bizuise fără rezerve pe participarea lui Kemp la înfăptuirea monstruosului vis de terorizare a

semenilor săi. Cert este, însă, că dispariţia lui din raza simţurilor omeneşti s-a petrecut cam pe la amiază şi nicio făptură, vie nu poate spune cu ce s-a îndeletnicit el până la orele două şi jumătate. Dacă pentru omenire acest răgaz a avut poate consecinţe fericite, lui însă i-a fost fatal.

În tot acest răstimp, grupuri din ce în ce mai numeroase de cetăţeni se împrăştiaseră prin ţinut şi se găseau în plină activitate. În dimineaţa acelei zile, Omul Invizibil fusese doar o simplă legendă, o sperietoare; după amiaza, însă, datorită unui apel laconic al lui Kemp, „Nevăzutul" apărea ca un adversar con-cret, care trebuia răpus într-un fel oarecare — fie rănit, fie prins nevătămat. Cu o repeziciune uimitoare, întregul ţinut începuse să se organizeze. Până pe la ceasurile două, Omul Invizibil ar mai fi putut încă să scape din regiune, strecurându-se în vreun tren; dar după aceea, evadarea lui a devenit imposibilă, pentru că toale trenurile care treceau pe liniile cuprinse în teritoriul — de forma unui paralelogram — dintre Southampton. Winchester, Brighton şi Horsham, călătoreau cu uşile încuiate, iar circulaţia mărfurilor fusese aproape în întregime suspendată. Afară de asta, pe o rază de douăzeci de mile în jurul orăşelului Burdock, drumurile şi câmpiile erau împânzite de oameni înar-maţi cu puşti şi cu bâte, adunaţi în grupuri de câte trei-patru şi însoţiţi de câini.

Poliţiştii călări străbăteau drumurile ţinutului, oprindu-se la fiecare gospodărie şi recomandându-le locuitorilor să-şi încuie uşile şi să nu iasă din casă neînarmaţi. Toate şcolile elementare îşi întrerupseră cursurile pe la ora trei, iar copiii, speriaţi, umblau în grup, grăbindu-se să ajungă acasă. Pe la ora patru sau cinci, apelul lui Kemp — semnat de Adye — fusese răspândit prin poştă în întregul ţinut. Textul apelului enumera şi expunea, pe scurt, dar foarte clar, toate condiţiile luptei; Kemp insista asupra necesităţii ca Omul Invizibil

să fie împiedicat de a-şi face rost de hrană şi de a putea dormi pe undeva. Cetăţenii erau îndemnaţi să fie necontenit cu ochii-n patru şi cu urechile ciulite, ca să prindă cel mai mic semn care ar trăda vreo mişcare de-a „Nevăzutului”. Atât de rapidă şi de hotărâtă fusese acţiunea autorităţilor, atât de promptă şi de răspândită s-a arătat a fi convingerea că această stranie făptură există într-adevăr, încât, înainte de căderea nopţii, un teritoriu de câteva sute de kilometri pătraţi se găsea într-o severă stare de asediu. Dar, tot înainte de căderea nopţii, un fior de groază a străbătui întregul ţinut alarmat, care nu mai ştia ce-i somnul: în şoaptă, din gură în gură, de-a lungul şi de-a latul ţinutului, s-a răspândit cu iuţeala fulgerului vestea uciderii domnului Wicksteed.

Dacă supoziţia noastră că Omul Invizibil s-a refugiat în desişurile din Hintondean este justă, atunci trebuie să presupunem mai departe că pe la începutul după amiezii el a ieşit de acolo, mânat de un gând pentru a cărui realizare avea nevoie de o armă. Nu putem şti anume ce l-o fi scos din bârlogul lui; un lucru, însă, constituie, cel puţin pentru mine, o certitudine: Griffin pusese mâna pe drugul de fier înainte de a-l fi întâlnit pe mr. Wicksteed.

Desigur că nu s-a putut afla niciun amănunt asupra acestei întâlniri, care avusese loc în preajma unei gropi cu pietriş, la vreo două sute de metri de conacul lor-dului Burdock. Toate indiciile — iarba călcată în picioare, numeroase răni primite de mr. Wicksteed, bastonul lui rupt în bucăţi — dovedeau că se dăduse o luptă desperată. Totuşi, nu ne putem închipui ca mo-bilul atacului să fi fost altul decât furia unui nebun. Într-adevăr, ipoteza nebuniei se impune în mod indiscutabil. Mr. Wicksteed, intendentul lordului Burdock, era un bărbat de vreo patruzeci şi cinci sau patruzeci şi şase de ani, a cărui înfăţişare şi apucături de om foarte aşezat n-ar fi putut stârni pentru nimic în lume un duşman

atât de cumplit. Se pare că Omul Invizibil îl ucisese cu un drug smuls dintr-un gard de fier dărâmat. L-a oprit pe omul acesta liniştit, care mergea agale spre casă, la masa de prânz, s-a năpustit asupra lui, i-a înfrânt rezistenţa, i-a rupt un braţ, l-a trântit la pământ şi i-a sfărâmat capul, prefăcându-i-l într-un terci.

Desigur că-şi făcuse rost de drugul acela înainte de a-şi fi întâlnit victima. În afară de cele expuse până acum, doar două argumente pledează pentru această ipoteză. Primul: groapa cu pietriş nu se găsea chiar în drumul spre casă al domnului Wicksteed, ci în plin câmp, la vreo două sute de metri depărtare de acest drum. Al doilea argument este reprezentat de mărturia unei fetiţe care trecuse în după amiaza aceea pe-acolo mergând spre şcoală; ea îl văzuse pe mr. Wicksteed părăsindu-şi drumul şi luând-o peste câmp, spre groapa cu pietriş. „Nu umbla ca un om în toată firea…” zicea fetiţa. Imitându-i gesturile, ea căuta să sugereze mişcările unui om care urmăreşte ceva ce se târâie pe jos înaintea lui şi care loveşte din când în când cu bastonul în obiectul acela ţârâtor. Fetiţa asta era ultima făptură care-l văzuse pe Wicksteed în viaţă. Când l-a pierdut din vedere, omul păşise spre moarte; din pricina unui desiş de fagi şi a unei uşoare înclinări a terenului, ea nu putuse observa ce s-a mai întâmplat.

Aceste indicii constituie — măcar pentru cel ce scrie aceste rânduri — dovada cea mai sigură că omorul n-a fost înfăptuit din simplă poftă de a ucide. Probabil că Griffin îşi luase cangea, ca să aibă o armă, dar fără intenţia premeditată de a o folosi ca unealtă ucigaşă. Pesemne că victima trecuse pe acolo şi observase drugul, care — minune nemaiauzită! — se mişca singur. Omul nu aflase încă nimic despre cele petrecute cu o zi înainte. (Port Burdock era la o depărtare de zece mile). Ba se prea poate să nici nu fi auzit măcar de „Nevăzutul”. Aşadar, mr. Wicksteed s-a apucat să

urmărească drugul mişcător… Să ne imaginăm scena: Omul Invizibil se strecoară cu mare grijă, ca nu cumva prezenţa lui prin împrejurimile acelea să fie descoperită, iar domnul Wicksteed, a cărui curiozitate era aţâţată la culme, se ţine scai după bucata aceea de fier care — minune nemaiauzită — umblă singură. În cele din urmă, nu se mai poate stăpâni şi începe să dea cu bastonul în drugul cel miraculos.

Fără îndoială că în împrejurări obişnuite, „Nevăzutul" ar fi putut foarte uşor să fugă, scăpând de urmăritorul lui, care nu mai era tinerel; dar, după poziţia în care a fost găsit corpul, ne dăm seama că mr. Wicksteed avusese nenorocul să-şi fugărească prada până într-o surpătură, între o tufă de urzici şi groapa cu pietriş. Pentru cei care cunosc nefireasca iuţeala la mânie a Omului Invizibil, restul e lesne de închipuit.

Dar aceasta este o simplă ipoteză. Singurele elemente concrete — pentru că rareori poţi pune teniei pe mărturia copiilor — rămân descoperirea corpului lui Wicksteed şi a drugului de fier, pătat de sânge şi arun-cat printre urzici. Faptul că aruncase arma denotă că în vâltoarea emoţiilor resimţite în urma crimei lui, Griffin a renunţat la scopul pentru care o luase — dacăântr-adevăr existase vreun scop. Desigur, Griffin era un monstru de egoism, o fiinţă lipsită de sensibilitate, dar se poate ca în faţa victimei — a primei lui victime, care-i zăcea plină de sânge la picioare, vrednică de milă — să-l fi năpădit remuşcările adânc îngropate în suflet, şi să-i fi zădărnicit orice plan de acţiune.

După asasinarea lui mr. Wicksteed, se pare că ar fi pornit prin împrejurimi, apucând-o spre câmpie. Se povesteşte că, pe la asfinţit, doi oameni care se aflau pe un câmp de lângă Fern Bottom ar fi auzit o voce. Şi vocea asta ba se văicărea, ba ţipa, ba râdea cu hohote şi râsul ei se împletea cu suspine şi gemete!… Trebuie să fi fost nu tocmai plăcut s-

o auzi. Vocea s-a îndepărtat în direcţia unui câmp de trifoi şi apoi s-a pierdut înspre dealuri.

Între timp, se vede că Griffin aflase câte ceva despre promptitudinea cu care se folosise Kemp de confidenţele lui. Pesemne că a găsit toate casele, la rând, în-cuiate şi baricadate; a hoinărit de bună seamă prin gări, a dat târcoale hanurilor şi a citit apelurile, aşa încât şi-a dat seama cam ce fel de campanie se desfă-şura împotriva lui. A observat, desigur, că pe măsură ce se întuneca, apăreau ici, colo pe câmp grupuri de câte trei-patru oameni. Însoţiţi de câini care umpleau văzduhul cu lătratul lor. Aceşti vânători fuseseră special instruiţi cum să se ajute unul pe altul dacă s-ar fi înţâlnit cu Omul Invizibil. Dar fugăritul îi ocolea pe toţi. Înţelegem lesne cât era de exasperat — mai ales că el singur furnizase informaţiile care erau acum folosite cu atâta cruzime împotriva lui. În această zi şi-a pierdut şi el cumpătul; vreme de douăzeci şi patru de ore — afară doar de clipele când s-a năpustit asupra lui Wicksteed — „Nevăzutul" a fost într-adevăr o fiară hăituită. Totuşi, se pare că peste noapte găsise demâncare şi izbutise să doarmă, deoarece a doua zi dimineaţa şi-a revenit: era din nou activ, puternic, mânios şi rău, şi se pregătea pentru ultima lui mare ofensivă împotriva omenirii.

XXVII. ASEDIUL CASEI LUI KEMP

Doctorul Kemp citi un mesaj straniu, scris cu creio-nul pe un petic soios de hârtie.

„Ai fost uimitor de energic şi de inteligent, spunea scrisoarea, deşi nu reuşesc să-nţeleg, ce urmăreşti să câştigi prin acţiunile tale. Eşti împotriva mea. O zi întreagă m-ai hăituit — ai încercat să mă lipseşti până şi de odihna nopţii. Dar am găsit demâncare şi am dormit în ciuda măsurilor pe care le-ai luat, iar jocul abia începe. Jo***cul abia începe. N***u-mi rămâne nimic altceva de

făcut decât să instaurez Teroarea. Prin prezenta anunţ prima zi de Teroare. Spune-le colonelului tău de poliţie şi celorlalţi că Port Burdock nu mai stă sub jurisdicţia reginei, ci intră sub stăpmirea mea — a Teroarei! Aceasta este ziua cea dintâi din anul întâi al unei noi epoci — Epoca Omului Invizibil. Eu sunt Omul Invizibil întâiul!… Pentru început, legislaţia va fi cât se poate de blândă. În prima zi va avea loc numai o singură execuţie, cu titlul de exemplu: execuţia numitului doctor Kemp. Astăzi Moartea se îndreaptă spre el. Poate să se încuie, să se ascundă, să-şi pună strajă, să se îmbrace în armură dacă-i place. Moartea, Moartea nevăzută se îndreaptă spre el. N-are decât să-şi ia toate măsurile — asta are să-i impresioneze cu atât mai mult pe supuşii mei. Moartea va purcede la ora prânzului, din cutia poştală. Scrisoarea va cădea în cutie chiar în clipa sosirii poştaşului, şi apoi va pleca mai departe! Jocul începe — moartea porneşte. Nu-i da ajutor, popor al meu, căci altfel moartea va cădea şi asupra-ţi. Astăzi Kemp trebuie să moară!”

Reluă scrisoarea de la început. „Asta nu-i o farsă — îşi zise el — sunt cuvintele lui! Şi are de gând s-o facă.”

Întoarse foaia împăturită, pe partea unde era scrisă adresa. Ştampila oficiului poştal din Hintondean era însoţită de prozaicul amănunt „de plătit doi pence”.

Se ridică încet, lăsându-şi prânzul neterminat — scri-soarea îi sosise cu curierul de la ora unu — şi se duse în camera lui de lucru. Chemă femeia de serviciu şi-i porunci să cerceteze de îndată încuietorile ferestrelor din fiecare cameră şi să închidă toate obloanele. Se duse apoi în dormitor şi dintr-un sertar pe care-l ţinea încuiat scoase un revolver mic, îl examină cu grijă şi-l vârî în buzunarul hainei. Se apucă repede să scrie câteva înştiinţări scurte, dintre care una adresată colonelului Adye. Chemă din nou slujnica şi o

trimise să ducă epistolele, după ce-i dădu o serie de instrucţiuni clare asupra drumului pe care trebuia să-l urmeze.

„Nu-i niciun pericol…” o linişti el. Şi adăugă surîzând cu înţeles: „pentru dumneata”. După aceste preparative, rămase câtva timp pe gânduri. Apoi se întoarse la mâncarea lui, care între timp se răcise.

Mâncă puţin, şi iar căzu pe gânduri. Deodată izbi cu putere în masă. „O să-l prindem! Şi eu am să fiu momeala. O să se avânte prea tare, şi-o să-şi rupă gâtul!”

Intră în odaia de lucru, închizând cu grijă fiecare uşă în urma lui. „E un joc, un joc bizar — dar şansele sunt de partea mea, domnule Griffin, în ciuda faptului că dumneata eşti invizibil. Curaj! Griffin ***contra mundum…***[46] plus o răzbunare!”

Se opri la fereastră, privind spre coasta dealului pârlit de arşiţă. „Trebuie să se canonească în fiecare zi, ca să-şi facă rost de hrană — nu-l invidiez. Oare o fi dormit într-adevăr noaptea trecută? Undeva pe câmpul gol pesemne, ca să nu dea cineva peste el. De ce-i aşa cald afară? Aş vrea să vină un val de frig şi de umezeală! Poate că acuma mă pândeşte”.

Se apropie de fereastră. Auzind o ciocănitură uşoară în zid, deasupra pervazului, tresări ca fript şi se dădu iute înapoi.

„Devin nervos…” îşi spuse el. Dar trecură mai bine de cinci minute până să se apropie iarăşi de fereastră.

„O fi fost vreo vrabie…”

Se auzi soneria de la intrare. Coborî în grabă, trase zăvoarele şi descuie uşa, cercetă lanţul de siguranţă, îl ridică şi deschise încet, cu multă grijă, fără să-şi arate faţa. Un glas cunoscut îl strigă pe nume. Era Adye.

— Servitoarea dumitale a fost atacată, Kemp, îi comunică el, prin uşă.

— Cum asta? exclamă doctorul.

— I s-a smuls din mână nota aceea pe care i-ai dat-o. Se vede că ***el*** e pe undeva pe aproape. Dă-mi drumul înăuntru.

Kemp dădu lanţul în lături şi Adye intră printr-o deschizătură strâmtă, doar atâta cât să poată trece. Rămase în coridor şi, răsuflând uşurat, privi la Kemp, care zăvorea la loc uşa.

— Hârtia i-a fost smulsă din mână. Fata a tras o spaimă de moarte. A rămas jos, la Secţie. Are o criză de nervi. Se vede că ***el*** e pe aici, prin apropiere. Ce s-a întâmplat?

Kemp înjură.

— Ce idiot am fost! Trebuia să-mi dau seama. De la Hintondean până aici nu-i mai mult decât o oră de mers. Aşadar, a început!

— Dar ce s-a întâmplat?

— Citeşte asta! îi înmână mesajul Omului Invizibil.

Adye citi şi fluieră uşor.

— Şi dumneata ce-ai de gând? întrebă el.

— Îţi propuneam să-i întindem o cursă — şi, ca un idiot ce sunt, ţi-am trimis propunerea prin servitoarea mea. I-am trimis-o ***lui*** de fapt…

Adye se gândea că doctorul făcuse într-adevăr o prostie.

— Acuma o s-o şteargă…

— Griffin? făcu Kemp. Ţi-ai găsit!

Un zăngănit asurzitor de sticlă spartă. Venea de sus. Adye zări licărirea argintie a unui revolver micuţ, care ieşea pe jumătate din buzunarul lui Kemp.

— E o fereastră de sus! strigă Kemp şi urcă iute scările. Erau încă pe scară, când auziră iarăşi un zăn-găn-găn-gă

clipă în suspensie, toată numai stele, şi se risipi apoi pe podea, în mii de triunghiuri dinţate, scânteietoare.

— La ce-i foloseşte asta? se miră Adye.

— E un început…

— Există vreo posibilitate să se caţere până aici?

— Nicio pisică n-ar izbuti.

— Nu-s obloane?

— Aici nu. Doar la ferestrele de jos… Hei!

Iarăşi zdrăngănit de geamuri sparte — acum venea de jos, dominat de nişte trosnituri de scânduri lovite cu sete.

— Lua-l-ar dracii! strigă Kemp. Asta trebuie să fie… da — e o fereastră din dormitor. S-a apucat să-mi spargă toate geamurile, dar e un idiot. Toate cioburile au să cadă în afară. O să-şi taie picioarele.

Alte geamuri făcute ţăndări. Cei doi dădură fuga şi rămaseră pe palier, zăpăciţi.

— Am găsit! exclamă Adye. Dă-mi un baston sau altă armă şi mă duc până în vale, la secţie, să aduc câinii de vânătoare. Cu asta îl dăm gata.

Încă o fereastră urmă calea celorlalte.

— N-ai un revolver? întrebă Adye.

Mâna doctorului se îndreptă spre buzunar — şi se opri.

— N-am — cel puţin n-am unul de prisos.

— Ţi-l aduc înapoi — insistă Adye. Aici doar eşti în siguranţă.

Ruşinat de uşoara-i tresărire de egoism, Kemp îi dădu arma.

— Acum să fim atenţi la uşă — şopti Adye.

Se opriră în coridor, şovăind. Iarăşi un pocnet, iarăşi zdrăngănit de cioburi… Altă fereastră de la etajul întâi se prefăcuse în ţăndări. Kemp se îndreptă spre uşă şi trase zăvoarele, cât putu de încet. Faţa-i era ceva mai palidă ca de obicei.

— Trebuie să mergi drept înainte, îi recomandă el lui Adye. O clipă mai târziu, colonelul se găsea

în prag. În urma iui, zăvoarele reintrau în tecile lor. Şovăi o clipă, simţindu-se mai în siguranţă cu spatele lipit de uşă. Apoi coborî treptele, silindu-se să meargă drept şi ţeapăn. Traversă pajiştea din faţa casei şi se apropie de poartă. Deodată iarba fremătă, ca înfiorată de un vânt uşor. Alături de el se mişca ceva.

— Opreşte-te puţin — spuse o Voce. Adye încremeni; mâna i se încleşta pe mânerul revolverului.

— Ei bine? Faţa colonelului era albă şi crispată. Îşi simţea nervii încordaţi la extrem.

— Fii atât de bun şi întoarce-te în casă! îi porunci Vocea, pe un ton la fel de încordat şi de mânios, ca şi al lui.

— Iartă-mă, dar nu pot, răspunse Adye, puţin răguşit, umezindu-şi buzele cu limba. „Glasul vine din stânga," se gândea el; „ce-ar fi să încerc să trag?"

— Unde te duci? întrebă Vocea. În clipa aceea, omul şi năluca făcură o mişcare grăbită. Din buzunarul deschis al lui Adye scânteie ceva, în bătaia unei raze de soare.

Adye renunţă să tragă şi rămase o clipă pe gânduri.

— Unde mă duc, răspunse el tărăgănat, mă priveşte numai pe mine. Cuvintele nu i se desprinseseră încă bine de pe buze, când un braţ îi înconjură grumazul şi un genunchi i se înfipse în spate, trântindu-l lat la pământ. Bâjbâind, scoase revolverul din buzunar şi trase prosteşte. O clipă mai târziu, primea un pumn peste gură, iar revolverul îi era smuls din mână. Încercă zadarnic să apuce un picior, care-i tot luneca din mână, se zbătu, vrând să se ridice, şi căzu înapoi. „Drace!" strigă el. Vocea râse.

— Te-aş omorî chiar acum, dar nu vreau să risipesc un glonte.

Adye văzu revolverul suspendat în aer, deasupra lui. Se ridică în şezut.

— Ce vrei de la mine?

— Scoală în picioare! porunci Vocea.

Colonelul se ridică în picioare.

— Bagă de seamă! Voeea îi vorbea pe un ton categoric: Nu încerca niciun truc. Aminteşte-ţi că eu îţi văd figura şi că dumneata nu mi-o vezi. Ai să intri înapoi în casă.

— N-o să-mi dea drumul.

— Atunci e păcat de dumneata… Eşti o persoană cu care n-aveam nicio răfuială.

Adye îşi umezi iarăşi buzele. Luându-şi ochii de la ţeava revolverului, zări în depărtare marea, care în bătaia soarelui de amiază părea de un albastru întu-necat; cuprinse cu privirea verdele catifelat al câmpiei, stâncile albite de pe ţărm, furnicarul oraşului… şi dintr-o dată simţi că viaţa îi era tare dragă. Îşi în-toarse ochii spre obiectul acela micuţ de metal, suspendat între cer şi pământ, la vreo şase yarzi depărtare.

— Ce trebuie să fac! întrebă el posomorât.

— Ce trebuie să faci? îi replică Omul Invizibil. Dumneata ai să fii ajutat. Singurul lucru pe care-l ai de făcut este să te întorci în casă.

— Am să încerc. Dacă mă lasă înăuntru, promiţi să nu dai năvală pe uşă?

— Cu dumneata n-am nicio răfuială, îţi repet!

După ce închisese uşa în urma lui Adye, doctorul urcase în goană sus, în odaia de lucru. Ghemuit printre cioburile de sticlă, îşi scotea cu teamă capul peste pervazul ferestrei, ca să privească afară. Îl văzu pe Adye parlamentând cu văzduhul. „De ce dracu’ nu trage?” murmură el. Revolverul se mişcă puţin. Scânteierea armei îl orbi o clipă. Cu mâna streaşină la ochi, încercă să urmărească punctul de unde venea raza de lumină.

— Ha! Bineînţeles — exclamă el — Adye nu mai are revolverul!

— Promite că n-ai să te năpusteşti pe uşă, spunea Adye. Nu abuza prea mult de avantajele dumitale. Dă-i omului o posibilitate de scăpare.

— Intră înapoi în casă. Îţi spun cinstit că nu promit nimic.

Colonelul părea să fi luat subit o hotărâre. Se întoarse spre casă, mergând încet, cu mâinile la spate. Kemp îl urmărea cu ochii, fără să înţeleagă nimic. Revolverul dispăru, apoi străluci în bătaia soarelui şi iarăşi dispăru. Privind însă atent, doctorul izbuti să zărească un obiect mic, negru, care-l urma pe Adye. Deodată lucrurile se precipitară. Adye făcu o săritură înapoi, se întoarse, dădu să apuce revolverul, dar nu-l nimeri, ridică mâinile şi căzu cu faţa-n jos. În urma lui, se risipea încet un noruleţ de fum albăstrui. Kemp nu auzise pocnetul împuşcăturii. Adye se răsuci, se sprijini într-un cot, căzu iarăşi şi rămase nemişcat.

Kemp nu-şi putea lua ochii de la trupul acela încremenit.

Era o după amiază tare caldă. Pretutindeni, o linişte desăvârşită. Părea că întreaga fire adormise. Doar o pereche de fluturi aurii se zbenguia printre tufele care mărgineau aleea. Colonelul Adye zăcea pe pajişte, nu departe de poartă. Toate vilele de la poalele dealului aveau storurile trase. Numai la fereastra unei căsuţe verzi se zărea chipul unui om cu păr alb — pesemne vreun bătrân care adormise… Kemp scrută împreju-rimile casei, dar nu mai văzu revolverul. Privirile îi căzură iarăşi asupra lui Adye. Jocul începuse cum nu se putea mai frumos!

Deodată ţârâi soneria. Uşa de la intrare fu zguduită de nişte bătăi din ce în ce mai insistente. Dar nimeni nu se duse să deschidă (urmând instrucţiunile lui Kemp, servitorii se încuiaseră în odăile lor). Apoi se făcu linişte. Kemp rămase nemişcat, ascultând cu încordare. După o vreme, trecu pe lângă fiecare dintre cele trei ferestre trăgând hoţeşte cu ochiul afară. Posomorât, alergă până în capul scării, se postă acolo şi rămase iarăşi să asculte. Într-un târziu coborî, se înarmă cu vătraiul din dormitor şi merse să examineze din

nou închizătorile ferestrelor de la parter. Peste tot liniște. Părea că totul e în siguranţă. Se întoarse în odaia de lucru. Adye zăcea la marginea prundişului, aşa cum căzuse. Pe drum, strecurându-se pe lângă case, venea slujnica lui, însoţită de doi poliţişti.

Totul era învăluit într-o linişte de mormânt. Kemp se întreba ce-o fi făcând adversarul lui. Tare încet mai înaintau cele trei siluete!

Tresări. Jos se spărgeau nişte obloane. Şovăi puţin, înainte de a coborî din nou. Deodată răsunară prin toată casa nişte trosnituri zdravene. Omul Invizibil izbea cu nădejde. Printre trosniturile lemnăriei, doc-torul desluşi zăngănitul închizătorilor de metal. Des-cuie uşa care da spre bucătărie. În clipa aceea, oblonul se prăbuşi pe podea împrăştiind o puzderie de aş-chii şi de ţăndări. Kemp rămase împietrit de groază. Cercevelele nu erau prea vătămate, numai crucea ferestrei fusese ruptă — dar în chenar nu rămăseseră decât vreo câţiva colţi de sticlă. Oblonul fusese sfărâmat cu un topor, care acum lovea în chenarul ferestrei şi în zăbrelele de fier care o apărau. Deodată, toporul sări într-o parte şi se făcu nevăzut.

Kemp zări revolverul afară, pe cărare. Pe neaşteptate anna făcu un salt în aer. Doctorul sări iute înapoi. O detunătură — o secundă prea târziu. O bucată din marginea uşii zbură peste creştetul lui. Trânti uşa şi o încuie. Pe afară Griffin urla şi hohotea de râs. Apoi reîncepură loviturile de topor, cu acompaniamentul lor de cioburi şi de trosnituri.

Kemp rămase în hol, străduindu-se să-şi adune gândurile. Peste câteva clipe, Omul Invizibil va pătrunde în bucătărie. Uşa care-l mai despărţea pe agresor de cel condamnat n-avea să-i mai reziste niciun minut — şi apoi…

Din nou ţârâitul soneriei de la uşa din faţă. Poliţiştii, de bună seamă. Alergă la intrare, ridică lanţul şi trase zăvoarele. Înainte de a scoate cu

totul lanţul, ceru să audă glasul fetei. Cei trei năvăliră grămadă înăuntru şi Kemp trânti iute uşa la loc.

— Omul Invizibil! gâfâi el; are un revolver şi i-au mai rămas două gloanţe… L-a omorit pe Adye — sau… oricum, l-a doborât. Nu l-aţi văzut pe pajişte? Zăcea acolo întins…

— Cine? întrebă unul dintre poliţişti.

— Cum cine? Adye, colonelul!

— Am venit pe drumul din spatele casei, domnule — spuse fata.

— Ce-i gălăgia asta? întrebă celălalt poliţist.

— ***El…*** E în bucătărie — sau o să fie îndată. A găsit nu ştiu unde un topor…

Deodată, toată casa răsună iarăşi de trosnituri. Omul Invizibil lovea acum în uşa ce despărţea bucă-tăria de restul locuinţei. Înspăimântată, fata intră fuga în sufragerie. Kemp încercă să-i lămurească pe cei doi prin frânturi de frază. Uşa de la bucătărie începea să cedeze.

— Pe aici! strigă Kemp, pornind brusc la acţiune, şi-i împinse pe poliţişti spre uşa sufrageriei.

— Vătraiul! Se repezi spre apărătoarea din faţa sobei.

Unul din agenţi căpătă vătraiul pe care până atunci îl ţinea doctorul, iar camaradul său îl primi pe cel din sufragerie.

Dintr-o săritură, Kemp se trase înapoi.

— Hop! strigă unul din poliţişti. Se aruncă înainte şi prinse toporul cu vătraiul. Atunci revolverul trase penultimul foc, spintecând o pânză valoroasă a lui Sidney Cooper[47]. Celălalt poliţist izbi cu vătraiul în revolver aşa cum ai doborî o viespe. Arma căzu cu zgomot pe jos. Fata, care ţipa ca din gură de şarpe, se lipi de sobă, apoi alergă să deschidă obloanele — îi venise pesemne gândul să sară prin geamul spart.

Toporul se retrăsese în coridor şi se oprise în aer, la vreo două picioare de podea.

Se auzea răsuflarea nevăzutului.

— În lături, voi doi! strigă el. Îl vreau pe omul acesta, pe Kemp.

— Şi noi te vrem pe tine!

Primul poliţist lovi cu vătraiul în direcţia de unde venea Vocea.

Dar se vede că Omul Invizibil sărise înapoi, pentru că vătraiul a dărâmat un suport de umbrele.

Luat de avântul loviturii, care nimerise în gol, agentul se clătină o clipă. Atunci nevăzutul îl izbi cu to-porul. Sub greutatea loviturii, casca poliţistului se turti ca un coif de hârtie şi omul se rostogoli până în capul scării de serviciu.

Dar camaradul lui, ţinând cu vătraiul pe urma toporului, a lovit în ceva moale. Un sunet sec, un strigăt ascuţit de durere. Toporul a căzut. Poliţistul şi-a rotit iarăşi vătraiul în aer, dar n-a mai dat de nimic; şi-a pus atunci piciorul pe topor şi a lovit din nou. Apoi a rămas locului, ţinând vătraiul ca pe o bâtă. Asculta cu încordare, ca să prindă cel mai mic zgomot.

Auzi deschizându-se fereastra de la sufragerie, apoi zgomotul unor paşi grăbiţi. Tovarăşul lui se răsuci şi se ridică în şezut; pe tâmple i se prelingea o şuviţă de sânge care pornea de la ochi înspre ureche.

— Unde-i? întrebă omul de pe podea.

— Nu ştiu. L-am lovit. S-a aciuat pe undeva prin coridor, dacă nu s-o fi furişat prin spatele tău. Domnule doctor Keinp!

Niciun răspuns.

— Doctor Kemp!

Cel căzut se căznea să se scoale. În ccle din urmă izbuti să se ridice. Deodată se auzi un lipăit uşor de picioare goale pe scara de serviciu.

— Stai! strigă primul agent. Zvârli vătraiul, care nimeri într-o policioară, sfărâmând-o.

Dădu să pornească pe urmele nevăzutului. Apoi se răzgândi şi intră în sufragerie.

— Doctore Kemp… începu el, dar se întrerupse.

— Doctorul Kemp e un erou! făcu el, către celălalt, care se uita în odaie peste umărul lui.

Fereastra sufrageriei era larg deschisă. Servitoarea şi stăpânul ei se făcuseră nevăzuţi.

Caracterizarea lui Kemp era limpede şi sarcastică.

XXVIII. URMĂRITORUL URMĂRIT

Când a început asediul vilei Kemp, domnul Heelas, vecinul cel mai apropiat al doctorului, tocmai adormise în pavilionul din grădina dumisale. Domnul Heelas făcea parte, din acea puternică tagmă a persoanelor care refuzau să creadă în „toate prostiile astea" (adică în existenţa Omului Invizibil). Soţia lui credea totuşi în ele şi asta avea sa i-o amintească mai târziu… Domnul Heelas se încăpăţânaşe să se plimbe prin grădină — ca şi cum n-ar fi existat nicio primejdie — iar după masă a mers la culcare în pavilion, aşa cum era obişnuit de ani de zile. Dormi toată vremea în care la vila Kemp se spărgeau geamurile. Deodată se deşteptă cu convingerea ciudată că ceva nu-i în regulă. Privi înspre casa lui Kemp. Se frecă la ochi, privi din nou. Apoi sări în picioare şi trase cu urechea. Se gândi: „Asta-i vrăjitorie, ce mai încoa-încolo!" Totuşi, imaginea stranie pe care o văzuse nu i se ştergea din faţa ochilor.

Casa arăta de parcă ar fi fost părăsită de săptămâni de zile, după un dezastru violent: toate geamurile sparte şi toate ferestrele, în afara acelora de la verandă, astupate de obloane interioare.

— Aş fi putut jura că totul era în perfectă ordine acum… (îşi privi ceasul) vreo douăzeci de minute!

Pe urmă auzul lui a prins să desluşească o serie de trosnituri ritmice şi un zăngănit de sticlă spartă, care venea de departe. Şi, pe când stătea aşa cu gura căscată, s-a întâmplat ceva şi mai extraordinar! Deodată obloanele de la sufragerie s-au trântit de perete şi în chenarul ferestrei s-a ivit

slujnica lui Kemp, cu pălărie şi în haine de oraş. Fata se lupta din răsputeri să deschidă fereastra, ajutată de un bărbat, doctorul Kemp, care a răsărit în spatele ei. Un minut mai târziu, fereastra s-a deschis. Slujnica s-a căznit puţin ca să sară; în sfârşit, izbutind să se arunce jos, a dispărut printre tufişuri. În faţa acestor nemaivăzute întâmplări, domnul Heelas s-a pomenit scoţând o serie de exclamaţii nedesluşite, care exprimau desigur surpriza. Îndată s-a suit şi Kemp pe pervazul ferestrei, a rămas o clipă în picioare, apoi a sărit şi a reapărut aproape instantaneu. Alerga de-a lungul unei poteci care ducea spre tufişuri, dar se oprea mereu, ca un om care se fereşte să fie observat. S-a pierdut apoi pe după o tufă de bobiţel, dar s-a ivit îndată din nou, căţărându-se pe un zid care răspundea în plin câmp. O clipă mai târziu se prăvălea la pământ şi, cu o iuţeală nebună, începea să coboare povârnişul care ducea spre vila Heelas.

— Dumnezeule! răcni mr. Heelas, fulgerat de un gând — o fi bestia aceea de Om Invizibil! Va să zică e adevărat!

Un astfel de gând era menit să-l pună în mişcare pe mr. Heelas; bucătăreasa lui, care-l privea prin fereastra de la mansardă, s-a mirat foarte, văzându-l că aleargă spre casă ca o furtună, cu o viteză de nouă mile pe oră. Peste bufniturile uşilor trântite şi ţârâitul soneriilor se înălţau mugetele de taur ale domnului Heelas:

— Închideţi uşile, închideţi ferestrele, închideţi totul, vine Omul Invizibil!

După un minut, întreaga casă vuia de ţipete, ordine şi paşi grăbiţi. Chiar stăpânul, în persoană, a alergat să închidă uşile de cristal care dădeau pe terasă. Tocmai atunci, capul, umerii şi grumazul lui Kemp se iviră pe muchia zidului ce împrejmuia grădina. Peste câteva secunde, Kemp îşi croia drum prin straturile de sparanghel şi alerga prin terenul de tenis, îndreptându-se spre casă.

— Nu poţi intra, îi striga mr. Heelas, împingând zăvoarele. Îmi pare rău dacă se ţine după dumneata — dar nu pot să te las înăuntru!

Faţa schimonosită de groază a lui Kemp se lipi de geam; începu să bată în uşa de cristal şi să scuture nebuneşte clanţa. Văzând că eforturile lui sunt zadarnice, alergă până la capătul terasei, sări jos şi bătu la uşa laterală. Nimic. Ocoli în fugă vila, trecând prin portiţa laterală, ajunse în faţa casei şi de acolo ieşi pe strada care ducea în vale. Cu faţa ca o mască de groază, mr. Heelas se uita pe fereastră după el. De îndată ce l-a pierdut din privire pe Kemp, a observat că sparanghelul se culca ici şi colo la pământ, călcat de nişte picioare nevăzute. Înnebunit de spaimă, mr. Heelas a fugit sus la etaj. Restul urmăririi s-a petrecut în afara razei dumisale vizuale. Doar când a trecut pe lângă fereastra care da spre scară, stăpânul casei a mai auzit ceva; s-a trântit portiţa laterală.

Ieşind în stradă, Kemp a apucat-o, firește, în jos. Ajunsese să reconstituie pe propria-i piele goana pe care o urmărise cu un ochi atât de amuzat, numai cu două zile în urmă, de la fereastra odăii sale de lucru! Alerga, destul de iute — dacă ţinem seama că nu era antrenat — şi, deşi era galben ea un mort şi leoarcă de năduşeală, izbutea totuşi să judece limpede. Alerga în salturi mari şi o lua numai pe unde zărea un petic de pământ zgrunţuros, sau vreo piatră tăioasă, sau vreun ciob strălucitor, lăsând nevăzutele picioare desculţe care-l urmăreau să apuce pe unde-or crede.

Pentru prima dată în viaţa lui, Kemp a descoperit că drumul era nespus de lung şi de pustiu şi că primele case ale oraşului, care se zăreau la poale, se aflau la o depărtare uriaşă. Nicicând n-a existat un mijloc de deplasare mai enervant de încet şi mai greoi decât alergătura! Toate vilişoarele, posomorâte şi adormite sub soarele după amiezii, erau încuiate şi baricadate; fără îndoială, toată lumea se încuiase şi se

zăvorise, conform propriilor lui recomandări! („Ar fi fost totuşi de dorit să se mai uite cineva din când în când pe afară, tocmai pentru o eventualitate de felul acesta!”) Oraşul apărea din ce în ce mai aproape, pe măsură ce marea pierea din vederea fugarului. Jos se zăreau oameni care umblau de colocolo. Tocmai sosise un tramvai la poalele dealului. Puţin mai încolo se zărea secţia de poliţie. Se auzeau oare paşi în urmă?

— Înainte, mai iute!

De jos, lumea începuse să se uite la el; unul sau doi o luară la fugă. Simţea că începe să se înăbuşe. Tramvaiul era acum foarte aproape; cârciuma „La jucătorii de cricket” îşi zăvorea cu zgomot uşile. În spatele tramvaiului se vedeau nişte stâlpi şi nişte grămezi de pietriş. „Lucrări de canalizare…” gândi el. Îi trăsni prin cap să sară în tramvai şi să închidă uşile, dar în clipa următoare se răzgândi. Se va îndrepta spre secţia de poliţie. Un minut mai târziu trecuse de uşa „Jucătorilor de cricket” şi se găsea în capătul străzii, unde casele erau mai rare. În sfârşit, vedea oameni în jur! Conductorul tramvaiului şi ajutorul său stăteau locului şi se uitau după el, uimiţi de asemenea goană desperată. Puţin mai încolo, se zăreau feţele mirate ale lucrătorilor de la canalizare, apărând peste movilele de pietriş.

Pe nesimţite îşi încetini pasul, dar auzind lipăitul neostoit al picioarelor nevăzute, o porni iar în fuga mare. Trecând pe lângă ceata lucrătorilor, strigă: „Omul Invizibil!” şi le făcu un semn vag în direcţia dealului. Avu deodată o inspiraţie fericită: sări peste şanţul proaspăt săpat, interpunând astfel între el şi urmăritorul său un grup compact de oameni. Apoi, răzgândindu-se iarăşi, renunţă să mai alerge spre poliţie, coti într-o străduţă laterală, trecu în fugă pe lângă căruţa unui fructar, şovăi o zecime de secundă la uşa unei prăvălii de dulciuri şi o luă pe o alee care ducea înapoi, spre strada principală. La apariţia lui, doi sau trei copilaşi,

care se jucau pe acolo, s-au împrăştiat în fugă, ţipând de mama focului; ca la un semn, prin uşile şi ferestrele deschise, au apărut mame îngrijorate, care şi-au descărcat pe el tot năduful inimii.

Kemp năvăli din nou în strada principală, la vreo trei sute de metri depărtare de capătul liniei de tramvai. Imediat îşi dădu scama că se stârnise zarvă şi că oamenii alergau din toate părţile.

Privi în susul străzii, înspre deal. La vreo cincisprezece paşi mai încolo alerga un lucrător de la canal; era o namilă care striga felurite crâmpeie de înjurături şi învârlea cu furie o sapă prin aer. Imediat în urma lui venea conductorul, tramvaiului, amenințând cu pumnul încleştat. După ei se îmbulzea mulţimea îndemnându-se cu lovituri şi răcnete. Din josul străzii, dinspre oraş, veneau în fugă bărbaţi şi femei; Kemp zări în treacăt un bărbat cu un baston în mână, ieşind dintr-o prăvălie. „Lărgiţi rândurile! Lărgiţi rândurile!" striga cineva. Kemp îşi dădu seama deodată de schimbarea totală a condiţiilor urmăririi. Se opri gâfâind şi privi de jur împrejur. „Băgaţi de seamă, e pe aici! urlă el. Formaţi un cordon de-a curmezişul…"

Un pumn straşnic, aplicat sub ureche, îi curmă urletul. Clătinându-se, se învârti pe loc, încercând să se apere. Abia ţinându-se pe picioare, izbi şi el cu pumnul — o lovitură zadarnică, în gol. Primi încă un pumn, sub fălci, şi se prăvăli la pământ. Până să se dezmeticească, un genunchi îl şi apăsa pe stomac, iar o pereche de mâini grăbite îl strângea de gât. Strânsoarea uneia era însă mai slabă decât a celeilalte. Kemp îşi încleşta mâinile de încheieturile nevăzute. Griffin scoase un strigăt de durere. În clipa aceea, sapa namilei s-a învârtit prin aer deasupra lui şi a lovit în ceva care a bufnit surd. Kemp simţi un strop cleios picurându-i pe faţă. Strânsoarea care-i încleşta gâtul slăbi. Zvârcolindu-se, cu un ultim efort izbuti să se elibereze, înşfăcând un umăr care nu-i mai opunea

rezistenţă şi se rostogoli pe pământ. Acum venise el deasupra. Prinse coatele nevăzute, ţinându-le lipite de pământ.

— L-am prins! ţipă el. Ajutor! Ajutor — ţineţi-l! E pe jos! Ţineţi-i picioarele!

Toată lumea dădu năvală; un străin care ar fi trecut pe acolo, ar fi putut crede că asistă la un joc sălbatic de ***rugby football***[48] în plină desfăşurare. Nu se mai auzea niciun strigăt, doar bufniturile surde ale loviturilor şi şuieratul unei respiraţii chinuite. Cu o sforţare supraomenească, Griffin izbuti să se ridice în picioare, clătinându-se, dar Kemp se şi agăţă de el, ca un câine de pradă. Zeci de mâini înşfăcară şi traseră de nişte mădulare nevăzute. Conductorul tramvaiului îl înhăţă de gât pe nenorocit şi-l doborî. Gloata bătăuşilor se lăsă iarăşi în jos. Cred că au fost câteva lovituri cam crude. Izbucni un urlet neomenesc:

— Îndurare, îndurare! care se stinse repede într-o icnitură slabă, ca un fel de sughiţ.

— Daţi-vă înapoi, nebunilor! strigă Kemp cu glasul sugrumat; îndată zecile de corpuri robuste ce s-au înghesuit care mai de care se trăgeau înapoi.

— E rănit! Daţi-vă înapoi, vă spun!

Oamenii se îmbrânciră la repezeală, ca să lase puţin loc liber. Înconjurat din toate părţile de mutrele întărâtaâe ale bătăuşilor, care-i urmăreau fiece mişcare, doctorul se lăsă în genunchi. Părea că se sprijină în aer. Fluierul piciorului i se opri aproape de sol. Mâinile lui ţintuiră la pământ nişte braţe imaginare. În spatele lui, un poliţist apucase ceva, pesemne gleznele nevăzutului.

— Nu-l lăsaţi să vă scape! strigă lucrătorul cel mătăhălos — se preface!

Sapa din mâna lui era plină de sânge.

— Nu se preface, n-aveţi teamă! Kemp îşi ridică cu grijă genunchiul. De altfel, am să-l ţin eu. Faţa îi era toată zgârială şi începuse să se înroşească; vorbea greu, din pricină că-i sângera buza. Eliberă

una din mâinile rănitului şi pipăi ceva care părea să fie faţa.

— Gura îi e năclăită, înecată în sânge… Apoi deo-dată: Dumnezeule mare!

Sări în picioare şi imediat în genunche din nou lângă corpul acela nevăzut. În spatele lui, gloata se îmbulzea şi fremăta fără încetare. Mereu, se apropiau paşi greoi şi noi cete de curioşi îngroşau mulţimea îngrămădită acolo. De pretutindeni, oamenii ieşeau afară din case. Uşile de la „Jucătorii de cricket” se deschiseră larg. Se făcuse linişte. Kemp pipăi mai departe; mâna lui părea că se plimbă prin aer.

— Nu mai respiră, nu-i simt inima. Coastele lui — ah!

O bătrână care-şi vârâse capul pe sub braţul lucrătorului cel voinic scoase un ţipăt ascuţit.

— Ia uitaţi acolo!

Privind încotro arata degetul zbârcit al babei, văzură cu toţii schiţându-se pe pământ un contur ceţos şi translucid. Era conturul unei mâini făcută parcă din sticlă, dar în a cărei grosime se distingeau vine, artere, oase şi nervi. Chiar sub ochii lor, mâna aceasta întinsă, fără viaţă, deveni fumurie şi opacă.

— Hei! strigă poliţistul, începe să i se arate şi picioarele.

Şi astfel, încetul cu încetul, s-a desăvârşit acest proces de reîncarnare, începând cu mâinile şi picioarele şi înaintând încet dc-a lungul membrelor, către centrii vitali. Părea că o subtilă otravă se răspândeşte lent prin tot corpul. Întâi au apărut nişte vinişoare mici, albe, care schiţau conturul pâclos al unui picior, apoi oasele sticloase şi arterele încâlcite, pe urmă carnea şi pielea — la început ca o ceaţă slabă, care însă devenea repede densă şi opacă. Acum puteai desluşi pieptul, umerii zdrobiţi şi conturul vag al unui obraz sfârtecat şi stâlcit.

Când în cele din urmă mulţimea i-a făcut loc lui Kemp să se ridice în picioare, jos pe caldarâm s-a ivit, gol şi mizer, trupul plin de răni şi de fracturi al unui tânăr de vreo treizeci de ani. Părul şi sprâneenele îi erau albe — nu încărunţite de bătrâneţe, ci lipsite de pigment — iar ochii lui aveau culoarea granitului. Mâinile îi erau încleştate, ochii larg deschişi, iar faţa-i purta întipărită o expresie de furie şi de desperare.

— Acoperiţi-i faţa! strigă unul din mulţime. Pentru numele lui Dumnezeu, acoperiţi figura asta!

Cineva a făcut rost de un cearşaf de la „Jucătorii de cricket". L-au acoperit pe cel ucis şi l-au dus în cârciumă. Şi acolo, pe un pat murdar dintr-o odaie ponosită şi prost luminată — înconjurat de o droaie de creaturi ignorante, înnebunite de curiozitate — stâlcit, cu trupul numai răni, trădat de semenii lui şi de nimeni plâns, acest Griffin, primul om care a devenit invizibil, Griffin, cel mai talentat fizician din câţi au trăit vreodată, şi-a încheiat într-o cumplită prăbuşire ciudata şi extraordinara lui carieră.

EPILOG

Aşa se sfârşeşte povestea straniei şi diabolicei experienţe a Omului Invizibil. Daca doriţi să aflaţi mai multe despre el, trebuie să vă osteniţi până la un mic han de pe lângă Port Stowe şi să intraţi în vorbă cu stăpânul. Hanul are drept emblemă o tablă goală, pe care vezi numai o pălărie şi nişte ghete; iar numele lui este acelaşi ca şi titlul povestirii noastre.

Hangiul e un omuleţ îndesat şi burtos, eu un nas ca o trompetă şi cu ţeasta acoperită de un păr sârmos. Din când în când, obrajii i se colorează în roşu viu. Dacă nu eşti zgârcit la băutură, n-are să fie nici el zgârcit la vorbă şi are să-ţi povestească din belşug despre toate câte i s-au întâmplat de atunci încoace. Are să-ţi spună mai întâi cum au

încercat ***avocaţiii*** să-l „stoarcă” de averea găsită asupra lui.

— Hehei, da’ când a văzut ei că nu poa’ să iasă de la cine-s banii, să fiu al naibii dacă n-a vrut să mă scoată c-am găsit o comoară! Adică am eu mutra lu’ unu care a dat de o comoară? Şi după aia, vine un barosan şi-mi zice: Ai o guinee pe seară, la ***Empire,*** la music-hall ca să ne povesteşti totul aşa cum a fost… Uite, voia să mă umple de biştari, numai aşa, ca să zic cu vorbele mele cum a fost!

Vrei să-i curmi valul de amintiri? N-ai decât să-ntrebi dacă în toată păţania asta n-au existat cumva şi trei volume de manuscrise. Dumnealui are să admită că au existat, dar pe urmă va începe să-ţi explice, cu toată seriozitatea, cum că toată lumea crede că el le-ar deţine. (Da’ pe ce-are el mai sfânt că habar n-are de ele!) ***„Invizibilu”*** le-a luat şi le-a ascuns, aluncea când eu am şters-o şi m-am cărat la Port Stowe. Dacă vrei să ştii, domnul Kemp ăsta le-a băgat la oameni în cap că eu le-aş avea.”

Cade pe gânduri, se uită la tine pe furiş, îşi face de lucru cu paharele, ciocnindu-le cu furie, şi iese din local.

E celibatar — totdeauna a simţit înclinaţie pentru viaţa de holtei. La el în han n-ai să găseşti niciodată personal feminin. Pe dinafară, hainele lui sunt încheiate cu nasturi — aşa cum e şi de aşteptat — dar prin locşoarele mai ascunse, la bretele de pildă, omul nostru mai recurge încă la sforicele. Îşi gospodăreşte hanul fără prea multă dibăcie, dar cu mult tămbălău. Are mişcări calme, lente, precum îi şade bine unui mare gânditor. În sat îi merge vestea pentru înţelepciunea şi respectabila lui cumpătare; iar prin cunoştinţele dumisale cu privire la drumurile din sudul Angliei, îl întrece până şi pe Cobbett[49].

În dimineaţa de duminică — dar regulat în fiecare duminică dimineaţa — când hanul este închis pentru muritorii din lumea exterioară, precum şi în fiecare noapte după ora zece, hangiul

cel înţelept intră în odaia de oaspeţi a localului. În mână ţine un pahar cu gin botezat cu câteva picături de apă; pune paharul jos, încuie uşa, cercetează obloanele, se uită chiar şi sub masă. După ce se încredinţează că e singur-singurel, descuie dulapul, apoi descuie o cutie din dulap, pe urmă descuie un sertar din această cutie şi scoate la iveală trei ceasloave legate în piele cafenie, pe care le depune solemn în mijlocul mesei. Coperţile sunt mucegăite şi pline de pete verzi (o vreme au zăcut într-un şanţ). Unele pagini sunt chiar şterse şi pătate de apă murdară. Omul nostru se aşază într-un fotoliu, îşi umple pe îndelete o lulea lungă de lut — şi în tot răstimpul ăsta se uită galeş la cele trei ceasloave. În sfârşit, îşi trage în faţă unul din ele şi începe să-l studieze, întorcând foile înainte şi înapoi.

Sprâncenele i se încruntă şi buzele i se mişcă ane-voie. „Un semn, un doi mic sus în aer, o cruce şi un hocus-pocus. Maică precistă! Ce ***intilect*** mai avea şi ăsta!”

Pe urmă se întinde, se lasă pe speteaza scaunului şi se uită prin odaie. Clipind din pricina fumului, ochii lui se îndreaptă către nişte tărâmuri de nevăzut pentru alţi ochi. „Sunt doldora de taine hârţoagele astea! Şi ce taine! Da’ dacă le prind firul — mamă, Doamne!

„Da’ eu n-aş face ce-a făcut ***el;*** eu m-aş mulţumi să… hm, hm!”

Şi trage din lulea.

Şi încet, încet, se lasă prins în mrejele unui vis — veşnicul, minunatul vis al vieţii lui. Cu toate că Kemp a scormonit multă vreme, nicio făptură omenească, afară de hangiu, nu ştie că manuscrisele se găsesc acolo, închizând în filele lor taina subtilă a transparenţei corpului omenesc şi o sumedenie de alte stranii secrete. Şi nimeni nu va şti asta, atâta timp cât va fi el în viată.

INSULA DOCTORULUI MOREAU

În româneşte de MIHU DRAGOMIR şi C. VONGHIZAS

INTRODUCERE

La 1 februarie 1887, ***Lady Vain,*** ciocnindu-se de o epavă, s-a scufundat pe când se afla cam la 1° latitudine sudică şi 107° longitudine vestică.

La 5 ianuarie 1888 — deci cu unsprezece luni şi patru zile mai târziu — unchiul meu, Edward Prendick, un simplu particular, care se îmbarcase pe ***Lady Vain*** la Callao, şi despre care se crezuse că s-a înecat, a fost găsit, la 5°3’ latitudine sudică şi 101° longitudine vestică, într-o mică barcă deschisă, cu numele ilizibil, dar care se presupune că ar fi aparţinut goeletei dispărute ***Ipecacuanha.*** El a făcut o relatare atât de stranie despre ceea ce i se întâmplase, încât a fost socotit de-a dreptul nebun. După aceea, a pretins că, din clipa când a reuşit să se salveze de pe ***Lady Vain,*** nu îşi mai aduce aminte de nimic. Cazul său a fost luat în discuţie de psihologii din acea vreme, ca un exemplu curios de pierdere a memoriei în urma efortului fizic şi intelectual. Povestirea ce urmează a fost găsită printre hârtiile sale de către subsemnatul, nepotul şi moştenitorul său, neînsoţită însă de vreo dispoziţie anume de a fi dată publicităţii.

Singura insula despre care se ştie că ar exista în regiunea unde a fost găsit unchiul meu este Insula lui Noble, o mică insuliţă vulcanică şi nelocuită. A fost vizitată în 1891 de H.M.S.[50] ***Scorpion.*** Câţiva marinari au coborât atunci pe uscat, dar nu au găsit pe acolo nicio vietate, în afară de nişte molii albe, necunoscute, un mic număr de porci şi iepuri, şi nişte şobolani cam ciudaţi. Marinarii n-au luat cu ei niciun exemplar din aceste vietăţi. Aşa încât această povestire nu şi-a aflat, în părţile ei cele mai esenţiale, niciun fel de confirmare.

Ţinând seama de acest fapt, mi se pare că nu comit o greşală înfăţişând publicului această stranie poveste, de acord, după câte cred, cu intenţiile unchiului meu. În sprijinul povestirii stau cel puţin următoarele împrejurări: unchiul meu şi-a pierdut memoria pe când se afla cam la 5° latitudine sudică şi 105° longitudine vestică şi a reapărut în aceeaşi regiune a oceanului, după un interval de unsprezece luni. Desigur că, în răstimp, a trăit într-un fel oarecare. Şi se pare că o goeletă numită ***Ipecacuanha,*** condusă de un căpitan beţiv, John Davis, a plecat într-adevăr din Arica, în ianuarie 1887, având pe bord o puma şi alte câteva animale, că vasul era bine cunoscut în diferite porturi ale Pacificului de Sud, şi că, până la urmă, a dispărut din aceste ape (cu o cantitate considerabilă de copra[51] pe bord), pornind din Banya către soarta ei necunoscută, în decembrie 1887, dată, care se potriveşte exact cu povestirea unchiului meu.

CHARLES EDWARD PRENDICK

I. ÎN BARCA DE SALVARE DE PE „LADY VAIN”

Nu-mi propun să adaug nimic la ceea ce s-a mai scris până acum în legătură cu scufundarea vasului ***Lady Vain.*** După cum se ştie, vasul s-a ciocnit de o epavă, la zece zile după plecarea din Callao. Şalupa cu şapte dintre membrii echipajului a fost găsită optsprezece zile mai târziu de către canoniera Majestăţii Sale ***Myrtle,*** şi povestea lipsurilor pe care le-au îndurat a devenit aproape tot atât de bine cunoscută ca şi cazul, mult mai îngrozitor, al ***Meduzei.*** Trebuie, totuşi, ca povestirii cunoscute despre soarta vasului ***Lady Vain,*** să-i adaug acum, o alta, tot atât de groaznică, dar, cu siguranţă, mult mai stranie. Până acum s-a crezut că toţi cei patru oameni care se aflau în mica barcă de salvare au pierit, dar adevărul nu

este acesta. Am cea mai bună dovadă a acestei afirmaţii — eu sunt unul din cei patru oameni.

Dar, în primul rând, trebuie să precizez că n-au fost niciodată patru oameni în această barcă; numărul lor era de trei. Constans, pe care l-a „văzut căpitanul sărind în luntre" (Daily News, 17 martie 1887) n-a reuşit să ne ajungă din urmă, din fericire pentru noi, şi din nenorocire pentru el. A căzut de pe un maldăr de funii aşezat sub sartul[52] catargului rupt; în timp ce sărea, o bucată de funie i-a prins călcâiul şi omul a atârnat o clipă cu capul în jos, apoi a căzut şi s-a lovit de un butuc sau o grindă care plutea pe apă. Ne-am îndreptat spre el, dar n-a mai ieşit la suprafaţă.

Spun că, neajungându-ne, a fost din fericire pentru noi, şi aproape că aş putea să adaug din fericire şi pentru el, deoarece nu aveam cu noi decât un mic butoiaş cu apă şi câţiva pesmeţi marinăreşti jilavi — atât de neaşteptată fusese alarma, atât de nepregătit fusese vasul pentru un eventual dezastru. Crezând că naufragiaţii de pe şalupă erau mai bine aprovizionaţi (deşi se pare că nu erau), am încercat să-i strigăm. Probabil că nu ne-au auzit, şi a doua zi, când burniţa s-a potolit — ceea ce s-a întâmplat abia pe la amiază — n-am mai putut zări nici urmă de ei. Deoarece barca se legăna puternic, nu puteam să ne sculăm în picioare ca să privim în jur. Talazuri mari goneau pe ocean şi am avut mult de furcă pentru a face ca barca să le ţină piept. Ceilalţi doi, care mai scăpaseră o dată cu mine, erau un om numit Helmar, un pasager ca şi mine şi un marinar al carui nume nu-l ştiu, un om scund, bine legat şi care se bâlbâia.

Am continuat să plutim, înfometaţi, şi, după ce ni s-a terminat şi apa, chinuiţi de o sete insuportabilă, timp de opt zile în total. După cea de a doua zi, marea s-a potolit, devenind apoi, cu încetul, netedă ca oglinda. Pentru cititorul obişnuit, este absolut imposibil să-şi imagineze aceste opt

zile. Nu va găsi nimic — din fericire pentru el — în memoria sa, ca termen de comparaţie. După prima zi, ne vorbeam foarte puţin unul celuilalt, şi zăceam pe locurile noastre din barcă, scrutând orizontul, sau priveam, cu ochi care deveneau din zi în zi mai mari şi mai sălbatici, cum nenorocirea şi istovirea puneau stăpânire pe tovarăşii noştri. Soarele devenise nemilos. În cea de a patra zi, ni s-a terminat apa şi au început să ne treacă prin minte lucruri ciudate, pe care le exprimam în priviri; dar cred că abia în cea de a şasea zi Helmar a dat glas gândului care mocnea în capul fiecăruia. Îmi amintesc că glasurile noastre, erau seci şi subţiri, aşa că ne-am aplecat unul spre celălalt, pentru a face economie de vorbe. Eu m-am împotrivit din răsputeri; eram mai curând de părere să scufundăm barca şi să pierim cu toţii sfâşâiaţi de rechinii care ne urmăreau; dar când Helmar a spus că vom avea de băut, dacă acceptăm propunerea lui, marinarul s-a declarat de acord cu el.

Totuşi, eu m-am opus tragerii la sorţi, şi în timpul nopţii marinarul i-a tot şoptit ceva lui Helmar, în timp ce eu şedeam în partea din faţă a bărcii, cu briceagul în mână — deşi mă îndoiesc că aş fi avut putere să lupt. Dimineaţa, am acceptat propunerea lui Helmar, şi am scos o monedă de cinci penny, pentru a ne în-cerca sorţii.

Sorţii căzură asupra marinarului, dar el era cel mai puternic dintre noi şi, nevrând să se supună, l-a atacat pe Helmar cu pumnii. S-au încleştat unul de altul şi aproape că se ridicaseră în picioare. M-am târât spre ei, de-a lungul bărcii, cu intenţia să-l ajut pe Helmar, apucându-l pe marinar de picior, dar barca se clătină, marinarul îşi pierdu echilibrul şi se rostogoliră amândoi, peste marginea bărcii. S-au scufundat ca nişte bolovani. Îmi amintesc că am început să râd, întrebându-mă, în acelaşi timp, de ce râd. Râsul m-a cuprins pe neaşteptate, ca venit din afara mea.

Am zăcut întins, pe una din băncile bărcii, nu ştiu cât timp, gândindu-mă că, dacă aş fi avut puterea s-o fac, aş fi băut apă de mare, ca să înnebunesc şi să mor mai degrabă. Şi chiar pe când zăceam astfel, am văzut, fără să-i acord un interes mai mare decât unui simplu tablou, o pânză venind către mine, de deasupra liniei orizontului. Pe semne că mintea îmi rătăcea, şi totuşi îmi amintesc foarte limpede tot ceea ce s-a întâmplat. Îmi amintesc cum capul mi se legăna o dată cu valurile, iar orizontul dansa în sus şi în jos o dată cu pânza de deasupra lui. Îmi amintesc de asemenea, tot atât de limpede, că aveam convingerea că murisem şi mă gândeam cât de caraghios era faptul că salvarea venea prea târziu, ca să nu mă mai găsească în viaţă.

O bună bucată de timp, care mi se părea că nu se mai termină, am stat cu capul pe banchetă, privind la goeleta legănătoare — era un vas mic, prevăzut cu pânze în faţă şi în spate — apropiindu-se de mine pe valuri. Mergea în zigzag, făcând ocoluri tot mai mari, deoarece naviga drept împotriva vântului. Nici nu mi-a trecut prin cap să încerc să atrag atenţia şi nu-mi mai amintesc nimic precis, din clipa când am văzut-o alături de barcă şi până când m-am trezit într-o cabină îngustă din partea dinapoi a goeletei. Îmi mai amintesc, destul de neclar, cum am fost ridicat până la marginea punţii, şi expresia unei feţe mari şi roşii, acoperită cu pistrui şi înconjurată de păr roşu, privindu-mă pe deasupra balustradei. Am reţinut de asemenea o impresie tulbure despre o figură negricioasă, cu nişte ochi neobişnuiţi care mă priveau de aproape, dar până când i-am văzut din nou, am crezut că totul nu este decât un coşmar. Parcă îmi mai amintesc că mi s-a turnat ceva printre dinţi. Şi asta e tot.

II. OMUL CARE SE DUCEA ÎN LOCUL FĂRĂ NUME

M-am trezit într-o cabină mică şi cam murdară. Un om oarecum tânăr, cu părul blond, cu buza de jos răsfrântă, cu o mustaţă zburlită, de culoarea paiului, era aşezat lângă mine, ţinându-mă de încheietura mâinii. Am privit o clipă unul la celălalt, fără ne vorbim. Omul avea ochi cenuşii, apoşi, ciudat de lipsiţi de expresie.

Atunci, chiar deasupra capului, se auzi un sunet, ca şi când ar fi fost trântit un pat de fier şi mârâitul înfundat şi furios al unui animal. În acelaşi timp, omul mi se adresă din nou.

Îşi repetă întrebarea:

— Cum te simţi acum?

I-am răspuns, cred, că mă simţeam bine. Nu puteam să-mi dau seama cum ajunsesem acolo. Probabil că el a văzut pe faţa mea întrebarea căci glasul nu mi se putea auzi.

— Ai fost găsit într-o barcă — mort de foame. Barca aparţinea vasului ***Lady Vain*** şi pe marginea ei erau pete de sânge. În clipa aceea privirea mi s-a oprit pe mâna mea, atât de slabă încât părea o pungă murdară de piele plină cu oase — şi întreaga poveste cu barca mi-a revenit în minte.

— Ia puţin din asta, zise el şi îmi întinse o mică porţie dintr-o doctorie roşie, îngheţată.

Avea gust de sânge, şi m-a făcut să mă simt mai bine.

— Ai avut noroc, zise el, să fii găsit de un vas care are pe bord un medic. Vorbea articulând cu greu cuvintele, cu un uşor sâsâit.

— Ce vas e ăsta? am întrebat încet, răguşit după atâta tăcere.

— E un mic vas comercial care face curse între Arica şi Callao. N-am întrebat niciodată de proveniența lui. Cred că este din ţara nebunilor. Eu nu sunt decât un simplu pasager, din Arica. Dobitocul de pro-prietar — tot el este şi căpitanul, îl cheamă Davis — şi-a pierdut brevetul, sau cam aşa ceva. Cunoşti acest soi de oameni — şi-a

botezat vasul ***Ipecacuanha*** — un nume infernal, şi vasul este la fel chiar când marea răinâne liniştită.

Apoi zgomotul de deasupra capului reîncepu, un mârâit furios amestecat cu o voce omenească. Apoi o altă voce spuse unui „idiot blestemat" să înceteze:

— Erai aproape mort, zise interlocutorul meu. Într-adevăr nu ţi-a lipsit mult. Acum însă am vârât în dumneata nişte medicamente. Simţi că te doare braţul? Este din cauza injecţiilor. Ai zăcut în nesimţire aproape treizeci de ore.

Gândeam cu mare încetineală. Atenţia mi-a fost atrasă de lătratul unei haite de câini.

— Am voie să mănânc hrană solidă? am întrebat.

— Mulţumită mie, zise el. Chiar acum se fierbe nişte carne de berbec.

— Da, am spus eu cu convingere; aş vrea să mănânc nişte berbec.

— Dar, zise el, cu o uşoară ezitare, să ştii că ard de nerăbdare să aud cum ai ajuns dumneata să rămâi singur într-o barcă. Mi s-a părut că ghicesc în ochii lui o anume bănuială. Blestematele astea de urlete! strigă deodată şi părăsi în grabă cabina. L-am auzit certându-se violent cu cineva, care îi răspundea, după cum mi s-a părut, printr-o bodogăneală neînţeleasă. Cearta se termină cu lovituri, dar nu eram de loc sigur că nu mă înşelaseră urechile. Apoi el strigă la câini şi se întoarse în cabină. Eh! îmi zise din uşă. Începuseşi să-mi povesteşti.

I-am spus că mă numesc Edward Prendick şi că mă ocupam de ştiinţele naturale ca să-mi mai risipesc plictiseala vieţii de bunăstare pe care o duceam. S-a arătat interesat de afirmaţia mea.

— Şi eu am făcut ceva studii ştiinţifice — am urmat biologia la ***University College,*** scoţând ovarele râmelor, organele melcilor şi altele de acest gen. Doam-ne! Sunt zece ani de atunci. Dar continuă, continuă — spune-mi despre ţara aceea.

A fost foarte mulţumit de sinceritatea relatării mele — vorbeam în fraze destul de scurte căci mă simţeam groaznic de slăbit — şi când am terminat-o, el s-a întors deodată la tema ştiinţelor naturale şi la propriile sale studii de biologie. Începu să mă întrebe îndeaproape despre ***Tottenham Court Road*** şi despre ***Cower Street.***[53]

— Caplatzi continuă să prospere? Ce magazin era!

Cu siguranţă că fusese un foarte mediocru student în medicină şi începu să vorbească despre localurile de petrecere. Mi-a povestit şi câteva anecdote.

— Toate acestea, zise el, le-am părăsit acum zece ani. Ce veselie era pe atunci! Dar eu am fost un dobitoc… Înainte de a împlini douăzeci şi unu de ani eram sleit. Acum pot spune că este cu totul altfel… Dar trebuie să mă duc să văd ce face dobitocul acela de bucătar cu berbecul dumitale.

Mârâitul de deasupra capului meu se auzi din nou, atât de neaşteptat şi cu o furie atât de sălbatică, încât am tresărit.

— Ce-i asta? am strigat, dar uşa se închisese.

Omul se întoarse aducându-mi o porţie de berbec fiert, iar mirosul mi-a aţâţat atât de tare pofta, încât am şi uitat de zgomotele de mai înainte.

După o zi de somn, întrerupt doar de mâncare, mi-am revenit atât încât să fiu în stare să merg de la pat până la hublou şi să privesc marea verzuie ce încerca să ţină pasul cu noi. Socoteam că vasul mergea în bătaia vântului. Pe când stăteam lângă hublou, în picioare Montgomery — acesta era numele omului cu părul blond — intră iar. I-am cerut ceva să mă îmbrac. Mi-a împrumutat nişte haine de doc, ale lui, deoarece hainele pe care le aveam pe mine în barcă, spunea el, fuseseră aruncate peste bord. Cele pe care mi le-a dat erau cam largi pentru mine, căci el era mai înalt şi avea membrele mai lungi decât ale mele.

Mi-a spus, într-o doară, că Davis, căpitanul vasului, era pe trei sferturi beat, în cabina lui. În timp ce tră-geam hainele pe mine l-am rugat să-mi spună ceva despre destinaţia vasului. Mi-a răspuns că vasul se îndreaptă spre Hawai, dar că, pe drum, trebuia să-l debarce pe el.

— Unde? întrebai eu.

— Într-o insulă… unde locuiesc. După câte ştiu n-are încă niciun nume.

Vorbind, s-a uitat la mine, răsfrângându-şi buza inferioară în jos, şi cu un aer devenit brusc prostesc, încât m-am gândit că o făcea din dorinţa de a-mi evita întrebările. Am avut discreţia să nu-l mai întreb nimic.

III. FAŢA STRANIE

Părăsind cabina, am dat în capătul scării peste un om care ne împiedica drumul. Stătea în picioare pe trepte, cu spatele spre noi, uitându-se prin deschizătura tambuchiului[54]. Era, după cum se putea vedea, un om diform, scurt, îndesat, stângaci, cu spatele încovoiat, cu gâtul păros şi capul înfundat între umeri. Era îmbrăcat într-o haină de serj albastru închis, şi avea părul negru, deosebit de aspru şi de gros. S-au auzit din nou câinii nevăzuţi, mârâind cu furie, şi, în acelaşi timp, omul se dădu înapoi, atingând mâna pe care o întinsesem ca să evit să dea peste mine. Se întoarse cu o iuţeală de animal.

Această faţă neagră, îndreptată spre mine, m-a zguduit profund, într-un fel greu de definit. Era mai mult decât diformă. Partea dinainte era scoasă în afară, formând ceva care amintea botul unui animal, iar gura imensă, întredeschisă, lăsa să se vadă cei mai mari dinţi pe care i-am văzut vreodată într-o gură de om. Ochii îi erau injectaţi de sânge, pe margini, cu odungă subţire de alb în jurul pupilelor de culoarea alunei. Pe faţa lui era aşternută o ciudată expresie de emoţie.

— Afurisitule! zise Montgomery. Ce dracu' nu te dai la o parte din drum?

Omul cu faţa neagră se dădu la o parte fără să scoată nicio vorbă.

Am continuat să urc spre tambuchi, privind instinctiv în acest timp spre omul cu faţa neagră. Montgomery rămase o clipă la piciorul scării.

— N-ai ce căuta aici, ştii bine, zise el pe un ton apăsat. Locul tău este în faţă.

Omul cu faţa neagră se înclină:

— Ei… nu vor să stau în faţă. Vorbea încet, cu un timbru ciudat, răguşit, în voce.

— Nu vor să stai în faţă! zise Montgomery cu glas ameninţător. Dar eu îţi spun să te duci acolo.

Era pe punctul să mai spună ceva, dar deodată privi în sus, către mine şi mă urmă, suind pe scară. Eu mă oprisem în mijlocul tambuchiului, privind îndărăt, ui-mit încă peste măsură de urâţenia grotescă a acestei creaturi cu faţa neagră. Niciodată nu mai văzusem o figură atât de respingătoare şi de neobişnuită, şi totuşi — dacă această contradicţie este admisibilă — încer-cam în acelaşi timp ciudata senzaţie că mai întâlnisem undeva exact acelcaşi trăsături şi gesturi care acum mă uimeau. Mai târziu m-am gândit că probabil îl văzusem în timp ce eram urcat pe bord, dar această explicaţie nu-mi satisfăcea bănuiala că l-aş fi întâlnit mai înainte. Cum ar putea cineva, care a văzut odată o faţă atât de ciudată, să uite împrejurarea precisă, iată ce nu puteam de fel să înţeleg.

Mişcarea lui Montgomery de a mă urma mi-a îndepărtat atenţia de la figura aceea ciudată şi mi-am întors privirile în jurul meu, către puntea micii goelele. Eram pe jumătate pregătit, de sunetele pe care le auzisem, pentru ceea ce am văzut. Cu siguranţă că nu mai întâlnisem niciodată o punte atât de slinoasă. Era nespus de murdară, acoperită cu resturi de morcovi şide verdeaţă. Numeroşi câini de vânătoare erau legaţi cu lanţuri de catargul

principal, extrem de fioroşi, sărind şi latrând la mine, iar lângă artimon[55], într-o cuşcă mică de fier, mult prea mică pentru a-i permite să se întoarcă de pe o parte pe cealaltă, şedea ghemuită o puma[56] uriaşă. Ceva mai departe, sub parapetul de la tribord, mai erau câteva cuşti mari, conţinând foarte mulţi iepuri, iar mai în faţă, o lama singuratică era vârâtă într-o cuşcă, de fapt, o simplă ladă. Câinii aveau botniţe din fâşii de piele. Singura fiinţă omenească de pe punte era un marinar slab şi tăcut care stătea la cârmă.

Brigantinele[57] peticite şi murdare erau umflate de vânt, şi micul vas părea că îşi întinsese toate pânzele. Cerul era senin, soarele coborâse până la jumătatea drumului spre apus; valuri lungi, pe care vântul le acoperea cu spumă, alergau o dată cu noi. Am trecut, pe lângă cârmaci, spre balustrada de la pupa şi am privit valurile spumegând şi băşicile de aer dansând şi dispărând în urma vasului. M-am întors, privind de-a lungul punţii murdare:

— Este o menajerie plutitoare? am întrebat.

— Aşa s-ar părea, zise Montgomery.

— În ce scop sunt transportate aceste animale? Mărfuri? Curiozităţi? Oare căpitanul are de gând să le vândă undeva prin Mările Sudului?

— Aşa s-ar părea, nu? zise Montgomery, şi îşi întoarse din nou privirile spre dâra din urma vasului.

Deodată, se auzi un schelălăit însoţit de un torent de înjurături furioase, venind dinspre tambuchi, şi omul diform cu faţa neagră urcă în goană. Imediat după el apăru un om masiv, cu părul roşu, purtând o caschetă albă. La vederea primului, câinii, care tocmai încetaseră să mai latre la mine, deveniră furioşi, urlând şi smucindu-se în lanţuri. Omul cu faţa neagră ezită în faţa lor, şi aceasta îi dădu omului cu părul roşu răgazul să-l ajungă din urmă şi să-i repeadă o lovitură puternică între omoplaţi. Nenorocitul se prăbuşi ca

un bou doborât şi se rostogoli pe puntea murdară, printre câinii furioşi. Era un noroc pentru el că toţi câinii aveau botniţe. Omul cu părul roşu scoase un urlet de bucurie şi rămase locului, clătinându-se, în mare peri-col, după părerea mea, fie să cadă pe spate, prin tambuchi, fie în faţă, peste victima sa.

Îndată ce apăruse cel de al doilea, Montgomery tresărise.

— Hei, opreşte-te! strigă el, pe un ton mustrător.

Dinspre prova, se iviră doi marinari.

Omul cu faţa neagră, urlând într-un fel ciudat, se rostogoli printre picioarele câinilor. Nimeni nu încercă să-i sară în ajutor. Câinii făceau tot ce puteau ca să-l muşte, înfigându-şi botniţele în el. Era ca un dans îndrăcit al trupurilor cenuşii şi mlădioase peste trupul grosolan trântit pe jos. Marinarii dinspre prova asmu-ţeau câinii, ca şi cum totul ar fi fost un joc amuzant. Montgomery scoase o exclamaţie de mânie şi coborî în fugă puntea. L-am urmat.

În clipa următoare, omul cu faţa neagră reuşi să se ridice şi se îndreptă, clătinându-se, spre prova. Se rezemă de parapet, lângă frânghiile catargului principal şi rămase acolo gâfâind şi privind peste umăr, la haita de câini. Omul cu părul roşu râdea satisfăcut.

— Ascultă, căpitane, zise, cu sâsâitul său uşor accentuat, Montgomery, strângându-l de coate pe omul cu părul roşu; aşa nu merge.

Eu stăteam în spatele lui Montgomery. Căpitanul se întoarse pe jumătate şi îl privi cu ochii întunecaţi şi solemni ai unui om beat.

— Ce nu merge? zise el, şi după ce îl privi pe Montgomery o clipă în faţă cu un aer somnoros, adăugă: blestemat tăietor de oase!

Cu o mişcare bruscă îşi eliberă braţele, şi, după două încercări nereuşite, îşi înfipse pumnii săi roşcaţi în buzunarele hainei.

— Omul ăsta e un pasager, zise Montgomery. Te sfătuiesc să-ţi ţii pumnii cât mai departe de el.

— Du-te la dracu'! zise căpitanul, cu glasul ridicat. Se întoarse, deodată, şi se clătină într-o parte. Fac ce vreau pe vasul meu, zise el.

Cred că Montgomery ar fi trebuit să-l lase în pace — văzând că era beat. Dar el se făcu doar ceva mai palid şi îl urmă pe căpitan, spre parapet:

— Ascultă, căpitane, zise el. Nu vreau ca acest om al meu să fie maltratat. A fost chinuit încă de când s-a suit pe bord.

O clipă, ameţeala alcoolului îl împiedică pe căpitan să vorbească.

— Blestemat tăietor de oase! a fost tot ce crezu de cuviinţă să spună.

Mi-am dat seama că Montgomery avea un temperament îndărătnic, se înfierbânta din ce în ce mal mult şi nu voia să ierte niciodată şi mi-am mai dat seama, de asemenea, că această ceartă mocnea de multă vreme.

— Omul ăsta e beat, am zis eu împăciuitor; n-ai s-o scoţi la capăt cu el!

Montgomery făcu o strâmbătură cu buza de jos, care îi atârna.

— E beat întotdeauna. Crezi că asta îi dă dreptul să-i atace pe pasageri?

— Vasul meu, începu căpitanul, făcând cu mâna un gest nesigur spre cuşti, era un vas curat. Uită-te acum la el. (Era într-adevăr orice, numai curat nu.)

— Echipajul, continuă căpitanul, era un echipaj respectabil.

— Ai fost de acord să transporţi animalele.

— Aş vrea să nu-mi fi apărut niciodată în cale insula voastră blestemată. Ce dracu… aveţi nevoie de animalele astea pe o asemenea insulă? Iar omul ăsta al dumitale… Am crezut că este un om. Este un nebun. Şi n-are ce căuta la pupa. Crezi că tot vasul ăsta blestemat îţi aparţine dumitale?

— Marinarii dumitale au început să-l chinuiască pe bietul om de cum s-a urcat pe bord.

— Ăsta nu-i om — e un diavol, un diavol pocit. Oamenii mei nu-l pot suporta. Nici eu nu-l pot

suporta. Niciunul dintre noi nu poate să-l suporte. Nici chiar ***dumneata.***

Montgomery îi întoarse spatele.

— Oricum, ***dumneata*** ai să-mi laşi omul în pace, zise el, dând din cap în timp ce vorbea.

Dar căpitanul căpătase chef de ceartă. Îşi ridică glasul:

— Dacă mai vine prin partea asta a vasului, îi scot maţele, ţi-o spun. Am să toc măruntaiele lui blestemate! Cine eşti ***dumneata*** să-mi spui ***mie*** ce trebuie să fac? Îţi repet că eu sunt căpitanul vasului — căpitanul şi proprietarul. Eu sunt aici legea, ţi-o spun — şi legea şi profeţii. M-am angajat să iau un om şi pe servitorul său spre Arica şi înapoi şi să transport nişte animale. Nu m-am angajat niciodată să duc un nebun blestemat şi un tăietor de oase, un…

Ei bine, nu are importanţă cum i-a mai spus lui Montgomery. L-am văzut pe acesta din urmă făcând un pas înainte, şi m-am aşezat între ei.

— E beat, am zis eu.

Căpitanul începu să urle nişte insulte şi mai grosolane decât cele de mai înainte.

— Tacă-ţi gura, i-am zis, întorcându-mă iute spre el, căci văzusem primejdia zugrăvită pe faţa albă a lui Montgomery. Dar, cu asta, am atras potopul de înjurături asupra mea.

În orice caz, eram bucuros că reuşisem să evit pericolul unei încăierări, chiar cu preţul de a-mi, atrage duşmănia de beţiv a căpitanului. Deşi am frecventat socieiăţi destul de excentrice, nu cred să mai fi auzit vreodată un limbaj atât de murdar curgând într-un torent continuu de pe buzele vreunui om. Unele insulte erau greu de suportat — deşi sunt un om răbdător din fire. Desigur însă că, atunci când i-am spus căpitanului să tacă din gură, uitasem că nu eram decât o epavă omenească, fără niciun fel de resurse băneşti, cu biletul de călătorie neplătit, şi depindeam întru totul de bunăvoinţa — sau de spiritul speculativ — al gazdelor mele.

Căpitanul îmi reaminti toate acestea, şi chiar cu tărie. Dar, oricum, evitasem o bătaie.

IV. LA PARAPETUL GOELETEI

În seara aceea, după apusul soarelui, a fost zărit pământul şi goeleta s-a oprit, pregătindu-se de acostare. Montgomery mă anunţă că ajunsese la destinaţie. Pământul era prea departe pentru a distinge vreun amă-nunt; mi se părea doar un petec albastru închis ce se aşternea pe întinsul albastru-cenuşiu al mării. O dâră aproape verticală de fum se ridica de pe insulă drept spre cer.

Când apăruse pământul, căpitanul nu era pe punte. După ce îşi descărcase furia asupra mea, coborâse, împleticindu-se şi se pare că adormise pe podeaua cabinei sale. Comanda fusese preluată efectiv de către secund. Acesta era individul slab şi taciturn pe care îl văzusem la cârmă. Se părea că şi el era în duşmănie cu Montgomery. Nu acordă niciun fel de atenţie vreunuia dintre noi. Am luat masa de seară împreună eu el, într-o tăcere ursuză, după câteva eforturi nereuşite, din partea mea, de a înjgheba o conversaţie. M-a izbit, de asemenea, faptul că toţi ceilalţi oameni îl priveau pe tovarăşul meu cu animalele sale, într-un fel deosebit de duşmănos. Socoteam că Montgomery era foarte reticent în privinţa intenţiilor lui cu aceste creaturi, ca şi în privinţa destinaţiei lui şi, cu toate că simţeam o curiozitate crescândă, n-am mai insistat.

Am rămas de vorbă pe partea dindărăt a punţii, până când cerul s-a acoperit de stele. În afară de rare zgomote ce veneau dinspre sala marinarilor, slab luminată, şi din când în când câte o mişcare a animalelor, noaptea era foarte liniştită. Puma, privindu-ne cu ochi strălucitori, şedea ghemuită, ca un balot negru, într-un colţ al cuştii. Câinii păreau să fie adormiţi. Montgomery scoase nişte ţigări de foi.

Mi-a vorbit despre Londra pe tonul unor amintiri aproape dureroase, punându-mi tot felul de întrebări despre schimbările petrecute acolo. Vorbea ca un om care iubise viaţa Londrei şi fusese îndepărtat de ea brusc şi irevocabil. I-am povestit cât am putut mai bine de una, de alta în tot acest timp, ciudăţenia lui începea să prindă contur în mintea mea. Îi cercetam faţa palidă, enigmatică, în licărirea slabă a lanternei de la habitaclu, din spatele meu. Apoi am început să privesc spre largul mării, unde se ascundea în întuneric insuliţa lui.

Mi se părea că acest om apăruse din Imensitate doar pentru a-mi salva viaţa. A doua zi, el urma să debarce şi să dispară iar din viaţa mea. Chiar dacă împrejurările ar fi fost obişnuite, lot m-ar fi pus puţin pe gânduri. Dar mă intriga în primul rând ciudăţenia unui om in-struit care trăia într-o insuliţă necunoscută, şi, pe lângă aceasta, natura extraordinară a bagajelor sale. Îmi repetam şi eu întrebarea căpitanului: „Ce voia să facă cu aceste animale? De ce, de asemenea, pretinsese că nu-i aparţineau, atunci când făcusem, la început, primele presupuneri în privinţa lor? Şi, apoi, servitorul său avea ceva straniu care mă impresionase profund. Aceste fapte aruncau o umbră de mister în jurul acestui om: Ele puneau stăpânire pe imaginaţia mea şi mă împiedicau să vorbesc.

Către miezul nopţii, discuţia noastră despre Londra se termină, şi am rămas unul lângă altul, rezemaţi de parapet, privind, visători, marea tăcută, luminată de stele, fiecare din noi urmărindu-şi propriile sale gân-duri. Era o atmosferă potrivită pentru sentimentalism, şi eu am început să vorbesc despre recunoştinţa inea.

— Îmi dai voie să-ţi mulţumesc, am zis, după câtva timp, pentru că mi-ai salvat viaţa.

— Întâmplarea, răspunse el; numai întâmplarea

— Prefer să aduc mulţumiri agentului ei concret.

— Nu mulţumi nimănui. Dumneata erai la ananghie, iar eu puteam să te ajut, ţi-am făcut injecţii şi te-am hrănit ca şi cum aş fi cules un specimen oarecare. Mă plictiseam şi voiam să fac ceva. Dacă în ziua aceea aş fi fost obosit, sau dacă nu mi-ar fi plăcut mutra dumitale, ei bine… mă întreb unde ai fi fost dumneata acum.

Vorbele lui mi-au mai muiat puţin dispoziţia.

— În orice caz…

— E numai întâmplarea, ascultă ce-ţi spun eu, mă întrerupse el, la fel cum este totul în viaţa omului. Numai proştii nu-şi dau seama de asta. De ce sunt eu acum aici — un izgonit al civilizaţiei — în loc să fiu un om fericit, bucurându-mă de toate plăcerile Londrei? Pur şi simplu pentru că — acum unsprezece ani — mi-am pierdut capul, timp de zece minute, într-o noapte ceţoasă.

El se opri.

— Serios? zisei eu.

— Asta-i tot.

Am rămas din nou în tăcere. Apoi, deodată, el râse.

— Este ceva în acest cer înstelat care te face să-ţi dezlegi limba. E o prostie din partea mea şi totuşi parcă aş vrea să-ţi povestesc.

— Ori ce mi-ai spune, poţi să te bizui că voi păstra pentru mine… Daca despre asta-i vorba.

Era pe punctul să înceapă, dar apoi clătină din cap cu îndoială.

— Nu-mi spune, zisei eu. Mie îmi e tot una. La urma urmei, este mai bine să-ţi păstrezi secretul. Nu câştigi nimic, decât că te uşurezi puţin, dacă îţi respect încrederea. Dacă nu… ei bine?

El mormăi ceva nelămurit. Simţeam că îl găsisem într-un moment nefavorabil, că îl prinsesem într-o dispoziţie de a se destăinui; şi, ca să spun drept, nu eram curios să aflu ce anume ar fi putut să gonească din Londra pe un tânăr student

în medicină. Am şi eu imaginaţie. Am ridicat din umeri şi m-am întors. Pe balustrada de la pupa stătea aplecată o formă neagră şi tăcută, privind stelele. Era ciudatul servitor al lui Montgomery. Privi repede peste umăr, când m-am mişcat, şi apoi întoarse iar capul.

Vi se va părea poate un lucru neînsemnat, dar pentru mine a fost ca o lovitură neaşteptată. Singura lumină de lângă noi era lanterna de la cârmă. Faţa acestei creaturi se întoarse pentru o clipă dinspre întunericul de la pupa către această lumină şi am văzut că ochii care mă priveau străluceau cu o palidă lumină verde.

Pe atunei nu ştiam că o luminozitate, roşiatică cel puţin, nu este neobişnuită la ochii omeneşti. Lucrul acesta mi s-a părut cu totul neomenesc. Figura aceea neagră, cu ochii de foc, mi-a răscolit toate gândurile şi sentimentele şi, pentru o clipă, spaimele uitate ale copilăriei mi-au revenit în minte. Apoi acest efect trecu, aşa cum venise. O ciudată figură neagră de om, o figură fără nimic aparte, rezemată de balustradă, privind spre cerul înstelat — şi l-am auzit pe Montgomery adresându-mi-se:

— Mă gândesc să coborâm, zise el; dacă socoteşti că am stat destul.

I-am răspuns ceva neclar. Am coborât şi, la uşa cabinei mele, mi-a urat noapte bună.

În noaptea aceea am avut nişte vise foarte neplăcute. Luna, în descreştere, a răsărit târziu. Lumina ei arunca o palidă rază albă şi fantomatică de-a curmezişul cabinei şi desena o formă sinistră pe peretele de lângă pat.

Apoi câinii se deşteptară şi începură să urle şi să latre, şi abia dacă am mai putut să adorm până când s-a luminat de ziuă.

V. OMUL CARE NU AVEA UNDE SĂ SE DUCĂ

Dis-de-dimineaţă — era a doua dimineaţă după ce îmi revenisem şi cred că a patra după ce fusesem pes-cuit — m-am trezit dintr-un puhoi de vise tumultuoase, cu tunuri şi mulţimi care urlau, şi am auzit nişte strigăte răguşite deasupra mea. M-am frecat la ochi, ascultind aceste zgomote fără să înţeleg, pentru o clipă, unde mă aflam. Apoi a răsunat, deodată, un tropăit de picioare desculţe, urmat de zgomotul unor obiecte grele mişcate din loc, un scârţâit puternic şi un zor-năit de lanţuri. Am auzit clipocitul apei, în timp ce vasul era cârmit într-o parte, şi un val spumos galbenverzui trecu peste ferestruica rotundă, lăsând în urmă şiroaie de apă. M-am îmbrăcat în grabă şi am suit pe punte.

În timp ce urcam scara, am văzut proiectat pe cerul roşu — căci soarele tocmai răsărea — spatele larg şi părul roşcat al căpitanului, iar, pe deasupra umărului său, puma se răsucea legănându-se, atârnată de un scripete prins de ghiul[58] catargului de artimon. Bietul animal părea teribil de înspăimântat, şi se ghemuise în fundul micii sale cuşti.

— Peste bord cu ele! zbiera căpitanul. Peste bord cu ele! După toată porcăria asta, o să avem iar vasul curat.

Căpitanul stătea drept în drumul meu, aşa că am fost nevoit să-l ating pe umăr, ca să pot trece pe punte. Se întoarse tresărind şi clătinându-se, se dădu cu câţiva paşi înapoi, ca să se uite la mine. Nu trebuia să ai un ochi prea expert pentru, a-ţi da seama că încă era beat.

— Hei! zise el prosteşte şi apoi ochii i se luminară: ei, dar este domnul… domnul…?

— Prendick, zisei eu.

— La dracu’ cu Prendick! zise el. „Tacă-ţi Gura” — ăsta-i numele dumitale. Domnul Tacă-ţi Gura!

Nu merita să răspund acestui animal. Dar nici nu m-am aşteptat la cele ce au urmat. Întinse mâna

spre locul de treccre, lângă care Montgomery stătea de vorbă cu un om masiv, cu părul alb, îmbrăcat într-o flanelă albastră murdară, care, după cât se părea, tocmai se urcase pe bord.

— Pe acolo, blestematule domnu' Tacă-ţi Gura. Pe acolo, mugi căpitanul.

Montgomery şi tovarăşul său se întoarseră, auzindu-i vorbele.

— Ce vrei să spui? întrebai eu.

— Pe acolo, blestematule domn Tacă-ţi Gura — asta vreau să spun. Peste bord, domnule Tacă-ţi Gura — şi repede. Curăţim vasul, descotorosim tot vasul acesta binecuvântat. Peste bord şi cu dumneata.

L-am privit, mut de uimire. Apoi m-am gândit că era exact ceea ce doream. Faptul că pierdeam perspectiva unei călătorii, în calitate de singur pasager al acestui beţiv arţăgos, nu era de natură să mă întristeze. M-am întors spre Montgomery.

— Nu te putem lua cu noi, zise scurt tovarăşul lui Montgomery.

— Nu mă puteţi lua! repetai eu uluit. Avea figura cea mai categorică şi mai hotărâtă din câte văzusem vreodată.

— Ascultă, începui eu, întorcându-mă spre căpitan.

— Peste bord, zise căpitanul. Vasul ăsta nu mai e pentru animale şi canibali; şi chiar mai rău decât animale. Peste bord cu dumneata… domnule Tacă-ţi Gura. Dacă ei nu te vor, ai să mergi în voia valurilor. Dar ai să pleci în orice caz, împreună cu prietenii dumitale. Am terminat cu blestemata asta de insulă pe vecie, amin! M-am săturat de ea.

— Dar, Montgomery, l-am implorat eu.

Îşi strâmbă buza de jos şi dădu din cap, neputincios, spre omul cu părul cărunt din spatele său, arătându-mi că nu poate face nimic pentru a mă ajuta.

— Imediat am să mă ocup şi de dumneata, zise căpitanul.

Şi a început o neobişnuită discuţie în trei. Mă rugam pe rând de fiecare dintre cei trei oameni, mai întâi de omul cu părul cărunt, pentru a mă lăsa să debarc, apoi de căpitanul beţiv, pentru a mă lăsa pe bord. Mi-am strigat rugăminţile chiar şi faţă de marinari. Montgomery nu spunea nicio vorbă; doar clătina din cap.

— Ai să mergi peste bord, ţi-o spun eu, era refrenul căpitanului… La dracu' cu legea! Eu sunt rege aici!

În cele din urmă, trebuie să mărturisesc, glasul mi s-a frânt brusc, în mijlocul unor ameninţări violente. Am simţit un val de neastâmpăr nervos şi m-am dus către pupa, privind abătut în gol.

În acest timp, marinarii progresau rapid cu descărcarea lăzilor şi cuştilor cu animale. O şalupă mare, cu două pânze, trăsese lângă goeletă, şi primea ciudatele mărfuri. Nu-i puteam vedea pe insularii care primeau lăzile, deoarece corpul şalupei îmi era ascuns de flancul goeletei.

Montgomery şi tovarăşul său nu-mi acordau nici cea mai mică atenţie, preocupaţi să ajute şi să-i dirijeze pe cei patru sau cinci marinari care descărcau mărfu-rile. Căpitanul se amesteca şi el, fără să le dea, însă, prea mult ajutor. Oscilam între deznădejde şi furie. O dată sau de două ori, în timp ce stăteam acolo, aşteptând ceea ce urma să se întâmple, n-am putut rezista impulsului de a izbucni în râs, gândindu-ină la nefericita încurcătură în care mă aflam. Mă simţeam cu atât mai nenorocit cu cât nu mâncasem nimic în dimineaţa aceea. Foamea şi lipsa unor anumite globule de sânge răpesc toată vigoarea omului. Îmi dădeam destul de bine seama că nu aveam puterea nici să rezist celor ce avea de gând căpitanul să facă pentru a mă expulza, nici să mă impun în faţa lui Montgomery şi tovarăşului său. Aşa că îmi aşteptam resemnat soarta şi descărcarea mărfurilor lui Montgomery în şalupă continuă ca şi cum eu nici n-aş fi existat.

Îndată ce munca se termină, urmă o scurtă luptă; am fost târât, fără să pot opune decât o slabă rezistenţă, până la locul de trecere. Abia atunci am observat cât de ciudate erau feţele brune ale oamenilor care şedeau cu Montgomery în şalupă. Dar şalupa era acum complet încărcată şi fu împinsă repede în larg. Un gol tot mai larg de apă verde se deschidea sub mine, şi m-am tras cu toată puterea înapoi pentru a evita să cad cu capul în jos.

Oamenii din şalupă strigară ceva în bătaie de joc, şi l-am auzit pe Montgomery înjurându-i. Apoi căpitanul, cu secundul şi încă un marinar care îl ajutau, mă duseră îndărăt spre pupa. Bărcuţa de pe ***Lady Vain*** fusese legată la remorcă; era pe jumătate plină cu apă, nu avea nici vâsle, şi niciun fel de alimente. Am refuzat să mă îmbarc pe ea şi m-am aruncat, cât eram de lung, pe punte. Până la urmă, mă coborâră cu o frânghie — căci nu exista scară la pupa — şi apoi tăiară remorca, lăsându-mă în voia valurilor.

Pluteam încet, îndepărtându-mă de goeletă. Cu un fel de stupoare, priveam cum marinarii manevrau pânzele şi încet, dar sigur, vasul se întoarse în direcţia vântului. Pânzele fâlfâiră şi apoi se umflară în bătaia vântului. Vedeam cum flancul vasului, bătut de ape, se înclina spre mine. Apoi se îndepărtă din câmpul meu vizual.

Nu mi-am mai întors capul, ca să-l urmăresc. La început abia puteam să cred cele ce mi se întâmplaseră. M-am ghemuit în fundul bărcii, zăpăcit, privind fix înainte, la marea pustie şi liniştită. Apoi, mi-am dat seama că mă aflam din nou în acest mic infern, care acum era şi pe jumătate scufundat. Privind înapoi, pe deasupra copastiei[59] am văzut goeleta depărtându-se. Rezemat de balustrada de la pupa, căpitanul cu părul roşu râdea de mine; întorcându-mi privirea spre insulă, am văzut şalupa micşorându-se pe măsură ce se apropia de ţărm.

Brusc, mi-a apărut limpede toată cruzimea acestei abandonări. Nu aveam niciun mijloc să ajung la ţărm, dacă nu aveam cumva norocul să fiu împins de valuri într-acolo. După cum vă amintiţi, eram încă slăbit de zilele petrecute în barcă; eram flămând şi fără vlagă, căci altfel aş fi avut mai mult curaj. Dar aşa, m-am pornit deodată să suspin şi să plâng, aşa cum nu mai făcusem de când eram copil mic. Lacrimile îmi şiroiau pe obraji. Într-o izbucnire de deznădejde am început să izbesc cu pumnii în apa din fundul bărcii şi cu picioarele loveam cu furie în marginea bărcii. Mă rugam cu glas tare lui Dumnezeu să mă lase să mor.

VI. LUNTRAŞII CEI POCIŢI

Dar locuitorii insulei, văzând că eram într-adevăr în voia valurilor, s-au îndurat de mine. Pluteam încet spre est, apropiindu-mă pieziş de insulă, când deodată am văzut, cu imensă uşurare, că şalupa cârmeşte, întorcându-se spre mine. Era foarte încărcată, şi pe mă-sură ce se apropia puteam să-l disting pe tovarăşul lui Montgomery, cu părul alb şi umerii laţi, stând înghesuit în partea din spate, printre câini şi lăzi. Privea ţintă la mine, fără să facă vreo mişcare sau să vor-bească. Pocitania cu faţa neagră, aşezat în faţă, lângă puma, mă privea la fel de fix. Pe lângă aceştia, mai erau încă trei oameni, nişte indivizi ciudaţi, cu aspect de brute, pe care câinii îi lătrau cu furie. Montgomery, care şedea la cârmă, aduse şalupa lângă mine, şi ridicându-se, apucă şi legă frânghia de cârmă pentru a mă remorca — căci pe bord nu mai era loc.

Între timp, îmi revenisem din nebunia care mă cuprinsese şi am răspuns cu destul curaj la chemarea pe care mi-o adresase pe când se apropia. I-am spus că luntrea era aproape plină cu apă, şi el îmi dădu o găleată. Când funia se întinse între cele două bărci, m-am trezit aruncat pe spate.

Câtăva vreme, apoi, am fost ocupat să scot apa din barcă.

Abia după ce am golit barca — eftei apa intrase pe deasupra, fundul bărcii era în perfectă stare — am avut răgazul să privesc din nou oamenii din şalupă.

Omul cu părul alb tot mă mai privea cu atenţie, dar, după cum mi se părea acum, cu o expresie de oarecare nedumerire. Când privirile noastre se întâlniră, lăsă ochii în jos spre câinele care era aşezat între picioarele sale. Era un bărbat zdravăn, după cum am mai spus, cu o frunte frumoasă şi trăsături cam mari; dar ochii aveau, deasupra pleoapelor, acea zbârcire a pielii, care adesea vine o dată cu înaintarea vârstei, iar colţurile gurii sale mari, lăsate în jos, îi dădeau o expresie de hotărâre bătăioasă. Vorbea cu Montgomery, dar vocea îi era prea joasă pentru ca să-l pot auzi. De la el, privirea mi-a alunecat la ceilalţi trei oameni, creându-mi impresia unui echipaj prea puţin obişnuit. Nu le ve-deam decât feţele şi era ceva în aceste feţe — nu-mi dau seama ce — care îmi producea o repulsie ciudată. I-am privit cu atenţie, şi impresia nu mi s-a risipit, deşi nu reuşeam să descopăr ce anume o provoca. Păreau să fie oameni bruneţi, dar mâinile şi picioarele, până la degete şi la labele picioarelor, le erau înfăşurate în mod ciudat într-un fel de pânză subţire, albmurdară. Nu mai văzusem niciodată oameni atât de înfăşaţi, în afară de unele femei din Orient. Purtau şi turbane, şi de sub ele îşi întorceau figurile drăceşti spre mine, figuri cu maxilarul de jos ieşit în afară şi cu ochi strălucitori. Aveau părul negru şi lins, aproape ca părul de cal şi păreau, aşa cum şedeau jos, să depăşească în statură toate rasele de oameni din câte văzusem. Omul cu părul alb, care avea cel puţin şase picioare înălţime, era cu un cap mai mic decât oricare dintre cei trei. Mai târziu, am constatat că nu erau în realitate mai înalţi decât mine, dar trupurile lor erau anormal de lungi, iar

coapsele erau scurte şi ciudat de încovoiate. În orice caz, formau un grup extrem de respingător şi, pe deasupra lor, sub vela din faţă, am zărit obrazul negru al omului ai cărui ochi luminau prin întuneric.

În timp ce priveam la ei, mi-au întâlnit privirea şi, unul după altul, întoarseră capul, conţinuând însă să mă privească pe furiş. M-am gândit că poate îi plictiseam, şi mi-am fixat atenţia asupra insulei de care ne apropiam.

Era joasă şi acoperită cu o vegetaţie bogată, mai ales cu un fel de palmieri pe care nu-i cunoşteam. Dintr-un loc, se ridica la o înălţime imensă un fir subţire de abur, care apoi se zdrenţuia ca un pămătuf de pene. Ajunsesem în interiorul unui golf larg, mărginit de fiecare parte cu câte un promontoriu scund. Plaja era acoperită cu un nisip cenuşiu-şters, şi se ridica abrupt către o faleză, cam la şaizeci sau şaptezeci de picioaredeasupra nivelului mării, acoperită în mod neregulat cu arbori şi tufişuri. La jumătatea distanţei, în sus, era un loc pătrat, îngrădit cu pietre de diferite culori şi mai târziu am văzut că zidul era construit în parte din coral şi în parte din lavă poroasă. Două acoperişuri de paie se înălţau din interiorul acestui loc îngrădit.

Pe ţărm ne aştepta un om. Pe când eram încă departe, în larg, mi s-a părut că mai văd vreo câteva creaturi groteşti, fugind în tufişurile de pe malul râpos, dar când ne-am apropiat nu se mai vedea nici urmă de aşa ceva. Omul de pe ţărm era de statură mijlocie, cu o faţă întunecată, de tip negroid. Avea o gură mare, aproape fără buze, braţe extraordinar de subţiri, labe lungi şi înguste şi picioare arcuite, şi stătea cu capul său mare întins înainte, privind la noi. Era îmbrăcat ca Montgomery şi tovarăşul său cu părul alb, în bluză şi pantaloni de serj albastru.

Când ne-am apropiat mai mult, acest individ începu să alerge încoace şi încolo pe ţărm, făcând

cele mai caraghioase mişcări. La un ordin al lui Montgomery, cei patru oameni din şalupă se ridicară şi cu gesturi ciudate şi stângace strânseră pânzele. Montgomery cârmi şi intră într-un bazin mic şi îngust, săpat în ţărm. Omul de pe ţărm veni în grabă spre noi. Bazinul, cum l-am numit, nu era de fapt decât un şanţ, destul de lung pentru a adăposti şalupa în acest moment al fluxului..

Am auzit cum fundul bărcii scârţâia pe nisip, am împins luntrea cu găleata, ferind-o să intre în cârma şalupei şi, desfăcând frângliia, am acostat. Cei trei oameni înfăşaţi, se dădură jos pe nisip şi se apucară, cu mişcările cele mai stângace, să descarce mărfurile, ajutaţi de omul de pe ţărm. M-au izbit în special mişcările ciudate ale picioarelor celor trei marinari înfăşaţi şi bandajaţi — nu că ar fi fost ţepene, ci doar răsucite într-un fel curios, aproape ca şi cum ar fi fost pţise greşit în încheieturi. Câinii tot mai mârâiau şi se smuceau din lanţuri spre aceşti oameni, în timp ce omul cu părul, alb cobora pe ţărm împreună cu ei.

Cei trei oameni masivi discutau unul cu altul cu glasuri ciudat de guturale, iar cel care ne aşteptase pe ţărm începu să vorbească cu ei, cu aprindere — o limbă străină, după cât se părea — în timp ce puneau mâna pe nişte baloturi îngrămădite la pupa. Mai auzisem cândva un asemenea glas, dar nu puteam să-mi dau seama când. Omul cu părul alb ţinea în loc şase câini care lătrau, şi în hărmălaia pe care o făceau striga nişte ordine. Montgomery, după ce scoase cârma şalupei, coborî şi el, şi se puseră cu toţii pe lucru pentru descărcare. Eu eram prea slăbit, pentru ca să-mi ofer ajutorul şi din cauza foamei, şi din cauza soarelui care bătea drept pe capul meu descoperit.

De odată, omul cu părul alb păru să-şi aducă aminte de mine, şi se apropie.

— Arăţi, zise el, ca şi cum nu ai fi mâncat nimic de azi dimineaţă.

Ochii săi mici erau de un negru strălucitor, sub sprâncenele groase.

— Trebuie să-mi cer scuze pentru asta. Acum eşti oaspetele nostru, trebuie să facem să te simţi bine — deşi nu ai fost invitat, după cum ştii.

Mă privi pătrunzător, drept în ochi.

— Montgomery spune că dumneata eşti un om instruit, domnule Prendick — spune că te ocupi oarecum cu ştiinţa. Pot să te întreb ce anume ai studiat?

I-am spus că mi-am petrecut câţiva ani la Colegiul Regal de Ştiinţe, şi că am făcut sub conducerea lui Huxley unele studii de biologie. Auzind aceasta, ridică uşor din sprâncene.

— Asta schimbă puţin situaţia, domnule Prendick, zise el, cu ceva mai mult respect în glas. Vezi că şi noi suntem biologi. Aceasta este o staţiune biologică — într-un anume fel. Ochii săi se opriră asupra oamenilor în alb, care trăgeau din greu cuşca pumei, pusă pe tăvălugi, spre curtea îngrădită. Eu şi Montgomery, cel puţin, adăugă el.

Apoi zise:

— Nu pot şti când vei putea să pleci de aici. Neaflăm în afara tuturor căilor maritime. Nu vedem un vas decât cam o dată la douăsprezece luni.

Mă părăsi brusc şi urcă coasta, trecând pe lângă gru-pul de oameni şi intră, cred, în curtea îngrădită. Ceilalţi doi oameni erau cu Montgomery şi îngrămădeau pachetele mai mici pe un cărucior. Lama se afla încă în şalupă, împreună cu cuştile de iepuri; de o bancă erau încă legaţi nişte câini. Grămada fiind completată, toţi cei trei oameni puseră mâna pe cărucior şi începură să împingă greutatea de vreo tonă, mergând în urma pumei. Îndată după aceea Montgomery îi lăsă pe cei-lalţi şi, întorcându-se la mine, îmi întinse mâna.

— În ceea ce mă priveşte, zise el, mă bucur. Căpitanul acela era o bestie. Ţi-ar fi făcut numai zile fripte.

— Dumneata, zisei eu, m-ai salvat din nou.

— Rămâne de văzut. Vei vedea că insula aceasta este un fel de infern, te asigur. În locul dumitale, aş avea mare grijă de tot ce fac. ***El***… Ezită şi păru că-şi opreşte vorbele care îi stăteau pe buze. Vrei să-mi dai o mână de ajutor? zise ei.

Am trecut prin apă, ajutându-l să dea jos de pe şalupă una dintre cuşti. De îndată ce o dădu jos, el deschise uşiţa şi, aplecând cuşca într-o parte, răsturnă conţinutul ei viu pe pământ. Iepurii căzură claie peste grămadă. Începu să bată din palme şi iepurii, vreo cincisprezece sau douăzeci la număr, o luară la goană, ţopăind pe coasta malului, drept în sus.

— Creşteţi şi vă înmulţiţi, prieteni, zise Montgo-mery. Umpleţi din nou insula. Până acum ne-a cam lipsit carnea pe aici.

În timp ce îi priveam dispărând, omul cu părul alb se întoarse cu o sticlă de rachiu şi câţiva biscuiţi.

— Iată ceva cu care să-ţi petreci vremea, Prendick, zise el pe un ton mult mai familiar decât înainte.

Fără multă ceremonie, m-am pus de îndată pe mâncat biscuiţi, în timp ce omul cu părul alb îl ajuta pe Montgomery să mai dea drumul încă la vreo douăzeci de iepuri. Totuşi, trei cuşti mari fură duse spre casă, împreună cu puma. De rachiu nu m-am atins, pentru că de când mă ştiu m-am abţinut de la băutură.

VII. UŞA ÎNCUIATĂ

Cititorul va înţelege, poate, că la început totul era atât de straniu în jurul meu, şi situaţia mea era rezultatul unor aventuri atât de neprevăzute, încât nu puteam să-mi dau seama de ciudăţenia relativă a tot ceea ce mă înconjura. Urcând malul, în urma lamei, am fost ajuns din urmă de Montgomery, care mă rugă să nu intru în curtea închisă cu ziduri

de piatră. Am observat atunci că puma, în cuşca ei, ea şi grămada de bagaje, fuseseră puse în faţa intrării în acest pătrat închis.

M-am întors şi am văzut că şalupa fusese descărcată, scoasă din bazin şi trasă pe plajă, iar omul cu părul alb se îndrepta spre noi. Se adresă lui Montgomery:

— Şi aciun vine problema acestui oaspete neinvitat. Ce vom face cu el?

— Are cunoştinţe ştiinţifice, zise Montgomery.

— Sunt nerăbdător să mă apuc iar de treabă — cu aceste noi materiale, zise omul cu părul cărunt, arătând cu capul spre locul împrejmuit. Ochii îi străluceau.

— Văd bine că eşti nerăbdător, zise Montgomery, pe un ton nu prea cordial.

— Nu-l putem trimite acolo, şi nu ne putem pierde vremea construindu-i o nouă baracă. Şi, desigur, nu putem nici să-l punem la curent de pe acum.

— Sunt în mâinile dumneavoastră, le zisei eu. Nu aveam idee ce voiau să înţeleagă prin „acolou.

— Şi eu mă gândeam la aceasta, răspunse Montgomery. Este camera mea cu uşa dinafară…

— E foarte bine, zise prompt bătrânul, privind spre Montgomery, şi toţi trei ne-am îndreptat spre locul îngrădit.

— Îmi pare rău că trebuie să fac o taină din asta, domnule Prendick — dar trebuie să ţii seama că ai venit nepoftit. Mica noastră aşezare de aici conţine câteva secrete, este, de fapt, un fel de cameră a lui Barbă Albastră. Însă nu este nimic prea înspăimântător — pentru un om raţional. Dar pentru moment — cum încă nu te cunoaştem…

— Desigur, zisei eu, ar trebui să fiu prost pentru ca să mă supăr pentru lipsa de încredere.

Îşi strâmbă gura lui mare într-un uşor zâmbet — era unul din acei oameni posaci eare zâmbesc cu colţurile gurii lăsate în jos — şi se înclină în semn că apreciază amabilitatea mea. Am trecut pe lângă

intrarea princi-pală, o poartă grea de lemn bătută cu fiare şi încuiată. În faţa ei era îngrămădită încărcătura de pe şalupă; în colţ am dat peste o mică uşă pe care nu o observa-sem mai înainte. Omul cu părul cărunt scoase o legă-tură de chei din buzunarul hainei sale albastre şi soioase, deschise uşa şi intră. Cheile sale şi felul minuţios în care încuia uşile, chiar când se aflau sub ochii săi, m-au izbit în mod deosebit.

L-am urmat şi am nimerit într-o încăpere mică, mobilată simplu, dar destul de confortabil, şi cu uşa interioară, care era uşor întredeschisă, dând într-o curte pietruită. Montgomery închise imediat această uşă. Un hamac era atârnat de-a curmezişul colţului celui mai întunecat al camerei, şi o mică fereastră fără geamuri, apărată de o bară de fier, se deschidea spre mare.

Omul cu părul cărunt îmi spuse că aceasta urma să fie locuinţa mea. Iar uşa dinspre curte, pe care „de teama accidentelor", spuse el, o va încuia pe partea cealaltă, limita accesul meu spre interior. Îmi atrase atenţia asupra unui şezlong confortabil, aşezat în faţa ferestrei şi asupra unui vraf de cărţi vechi, format, mai ales, după cum mi-am dat seama, din lucrări de chirurgie şi din ediţii ale clasicilor greci şi latini — limbi pe care nu le pot citi cu uşurinţă — pe un raft de lângă hamac. Ieşi din cameră prin uşa ce dădea în afară, ca şi cum ar fi vrut să evite, de a deschide din nou uşa dinspre interior.

— De obicei mâncăm aici, zise Montgomery, şi apoi, ca şi cum ar fi avut o îndoială, ieşi după celălalt.

„Moreau" auzii eu strigând, şi, pentru moment, n-am acordat nicio atenţie faptului. Apoi, în timp ce mă uitam prin cărţile de pe raft, mi-a venit în minte: unde mai auzisem eu numele de Moreau?

M-am aşezat în faţa ferestrei, am scos biscuiţii care îmi mai rămăseseră, şi am mâncat cu poftă.

„Moreau?"

Frin fereastră se zărea, trăgând o ladă de-a lungul ţărmului, unul din acei oameni neobişnuiţi, înfăşuraţi în alb. Apoi dispăru din dreptul ferestrei. După aceea se auzi o cheie, intrând şi răsucindu-se în broasca uşii din spatele meu. După câtva timp se auzi, prin uşa închisă, zgomotul câinilor care fuseseră aduşi de pe ţărm. Nu lătrau, ci gâfâiau şi mârâiau într-un mod curios. Puteam auzi tropăitul rapid al labelor lor şi vocea lui Montgomery care căuta să-i liniştească.

Eram foarte impresionat de stricteţea cu care aceşti doi oameni păstrau secretul curţii închise şi câtva timp nu m-am gândit decât la asta şi la faptul că numele de Moreau îmi era neobişnuit de familiar. Dar memoria omenească este atât de ciudată, încât atunci nu-mi puteam aminti în ce împrejurări cunoscusem acest nume. De aici, gândurile mi s-au îndreptat spre ciudăţenia, cu neputinţă de definit, a omului diform înfăşat în alb, pe care îl văzusem pe plajă. Nu mai întâlnisem nici-odată un astfel de mers, astfel de gesturi neobişnuite, ca acelea pe care le avea acest om, pe când trăgea lada. Mi-am amintit că niciunul dintre aceşti oameni nu vorbise cu mine, deşi pe mulţi dintre ei îi văzusem privindu-mă din când în când într-un fel anume, pe furiş, cu totul diferit de privirea deschisă a sălbatecului obişnuit. Mă întrebam ce limbă or fi vorbind. Îmi făcuseră impresia că ar fi deosebit de taciturni, iar când vorbeau, aveau glasuri foarte nefireşti. Ce-o fi cu ei? Apoi, mi-am adus aminte de ochii bizarului servitor al lui Montgomery.

Tocmai pe când mă gândcam la el, intră în odaie. Acum era îmbrăcat în alb şi ducea, pe o tăviţă, cafea şi nişte legume fierte. Cu greu mi-am putut stăpâni un fior de repulsie când se apropie, înclinându-se cu amabilitate, şi aşeză tava pe masă în faţa mea.

Şi, atunci, uimirea m-a paralizat! Sub şuviţele de păr negru i se vedea urechea! Mi-a apărut în

faţă, dintr-o dată, aproape de ochi. Omul avea urechi ascuţite, acoperite cu un puf brun şi fin!

— Masa dumneavoastră, domnu', zise el.

Îi priveam ţintă faţa, fără să încerc să-i răspund. Se întoarse şi se îndreptă spre uşă, privindu-mă într-un mod ciudat, pe deasupra umărului.

L-am urmărit cu privirea şi, în acest timp, prin vreun mecanism cerebral inconştient, mi-a venit în minte un început de frază: Moreau… şi mai ce? Moreau şi…?"

Ah! memoria mi-a alergat cu zece ani înapoi. „Moreau şi ororile sale". Fraza mi-a plutit o clipă în minte — şi apoi am revăzut-o, cu litere roşii, pe o mică broşură galbenă care, citind-o, te făcea să te înfiori. Apoi mi-am amintit desluşit şi restul. Broşura aceea, de mult uitată, mi-a revenit în minte cu o limpezime surprinzătoare. Pe atunci eram doar un băieţandru şi Moreau avea, cred, cam cincizeci de ani; era un fiziolog cele-bru, de prima clasă, bine cunoscut în cercurile ştiinţi-fice pentru imaginaţia sa extraordinară şi brutala sa sinceritate în discuţie. Acesta era oare acelaşi Moreau? Publicase câteva date extrem de surprinzătoare în legătură cu transfuzia de sânge şi, în plus, era cunoscut pentru valoroasele lui contribuţii în privinţa culturilor de microbi. Apoi, dintr-o dată, cariera lui luă sfârşit. A fost silit să părăsească Anglia. Un ziarist obţinuse acces în laboratorul lui, în calitate de asistent laborant, cu intenţia deliberată de a face dezvăluiri senzaţionale; şi, cu ajutorul unui accident neplăcut — dacă a fost cumva accident — broşura sa dezgustătoare deveni notorie. În ziua apariţiei ei, un câine nenorocit, jupuit şi schilodit în fel şi chip, scăpă din casa lui Moreau.

Era în plin sezan mort, şi un editor cunoscut, văr cu improvizatul asistent de laborator, făcu apel la con-ştiinţa naţiunii. Nu era prima dată când această conştiinţă se întorcea împotriva metodelor de cercetare ştiinţifică. Doctorul fu pur şi simplu

gonit din ţară. Poate că merita într-adevăr să fie izgonit, dar eu tot mai cred că sprijinul îndoielnic al colegilor săi, ca şi abandonarea lui de către societatea oamenilor de şti-inţă, a fost ceva ruşinos. Şi, totuşi, unele din experienţele sale, după spusele ziaristului, erau nişte cru-zimi inutile. Poate că ar fi putut să obţină pace cu societatea, dacă şi-ar fi abandonat cercetările, dar se pare că le-a preferat pe acestea din urmă, aşa cum ar fi făcut cei înai mulţi din cei care au căzut o dată sub farmecul atotputernic al cercetărilor. Era necăsătorit, şi nu era obligat să ţină seama de nimic altceva decât de interesul său personal…

Eram convins că era unul şi acelaşi Moreau. Toate se potriveau. Începeam să înţeleg cărui scop îi erau destinate puma şi celelalte animale, care fuseseră aduse acum, împreună cu restul bagajelor, în locul îngrădit din dosul casei; şi un curios miros vag, respiraţia a ceva familiar, un miros care până acum rămăsese în fundul conştiinţei mele, îmi reveni, deodată, cu putere, în minte. Era mirosul de antiseptic, întâlnit în sălile de operaţii. Am auzit puma mugind în dosul zidului şi unul dintre câini schelălăi ca şi cum ar fi fost lovit.

Şi, totuşi, şi mai ales pentru un om de ştiinţă, vivisecţia nu era ceva atât de oribil încât să justifice acest secret. Şi, printr-un salt ciudat al gândurilor, îmi reve-niră iar în faţă, cu multă claritate, urechile ascuţite şi ochii luminoşi ai servitorului lui Montgomery. Am privit înaintea mea pe întinsul mării verzi, care spu-mega sub briza răcoroasă, şi am lăsat frâu liber gândurilor şi straniilor amintiri din ultimele câteva zile.

Ce ar fi putut să fie toate acestea? Un loc îngrădit şi încuiat, pe o insulă pustie, un cunoscut vivisecţionist, şi aceşti oameni schilodiţi şi diformi?

VIII. STRIGĂTELE PUMEI

Pe la ora unu, Montgomery îmi întrerupse urzeala de gânduri tainice şi bănuieli; era urmat de grotescul său servitor care ducea o tavă pe care erau pâine, nişte legume şi alte merinde, o sticlă de whisky, o cană cu apă, trei pahare şi trei cuţite. M-am uitat bănuitor la această creatură stranie şi l-am surprins observându-mă cu ochii săi plini de neastâmpăr. Montgomery spuse că va prinzi cu mine, dar că Moreau era prea preocupat cu lucrul pentru a putea veni şi el.

— Moreau! zisei eu, cunosc acest nume.

— La dracu! zise el. Ce dobitoc am lost să-l pronunţ în faţa dumitale. Trebuia să mă fi gândit. În orice caz, asta îţi va da o idee despre… misterele noastre. Whisky?

— Nu, mulţumesc, sunt un abstinent.

— Aş vrea să fi fost şi eu. Dar nu mai este de niciun folos să pui lacăt la grajd după ce s-au furat caii. Această băutură diabolică m-a adus pe mine aici. Asta, şi o noapte cu ceaţă. M-am socotit norocos când Moreau s-a oferit să mă scape. Este ciudat…

— Montgomery, zisei deodată, când uşa dinspre afară se închise, de ce are omul dumitale urechile ascuţite?

— Ei, fir-ar…! zise el, cu gura plină de mâncare. Mă privi ţintă o clipă şi apoi repetă: urechile ascuţite?

— Au vârfurile ascuţite, zisei pe cât puteam mai clar, dar cu un nod în gât, şi pe margini au un puf negru.

Îşi turnă whisky şi apă, cu o mare încetineală.

— Am avut impresia… că părul îi acoperea urechile. Le-am văzut când s-a aplecat lângă mine ca să pună pe masă cafeaua pe care mi-ai trimis-o dumneata. Şi, apoi, ochii săi strălucesc în întuneric!

Între timp, Montgomery îşi revenise din surpriza produsă de întrebarea mea.

— Totdeauna m-am gândit, zise el, căutându-şi cuvintele cu oarecare accentuare a sâsâitului său, că trebuie să fie ceva cu urechile lui. După felul cum şi le acoperea… Cum sunt?

Eram convins, din toată comportarea iui, că ignoranţa îi era prefăcută. Totuşi, îmi venea greu să-i spun că minte.

— Ascuţite, zisei eu, cam mici şi acoperite cu peri — foarte vizibil acoperite cu peri. Şi, în general, omul acesta este una dintre fiinţele cele mai stranii pe care le-am văzut, vreodată.

Un strigăt ascuţit şi răguşit, de animal rănit, izbucni din curtea îngrădită din spatele nostru. Profunzimea şi forţa lui dovedeau a fi scos de puma. L-am văzut pe Montgomery tresărind.

— Adevărat? zise el.

— Unde l-ai găsit pe acest om?

— Ă… la San Francisco… Este o brută pocită, e adevărat. Pe jumătate idiot, ştii. Nu-mi aduc aminte de unde venea. Dar m-am obişnuit cu el. Şi el cu mine. Ce părere ai despre el?

— Are ceva nefiresc zisei eu. Este ceva la el… Să nu crezi că mă las în voia închipuirilor, dar când se apropie de mine, îmi dă o mică senzaţie neplăcută, o crispare a muşchilor, un fel de atingere… diabolică.

Montgomery se oprise din mâncat în timp ce spuneam toate acestea.

— Curios, zise el. ***Eu*** nu-mi dau seama de asta.

Îşi reluă masa.

— Nu aveam nici cea mai mică idee de toate acestea, zise el, mestecând. Echipajul de pe goeletă… trebuie că simţea la fel… Tăbărau cu toţii pe bietul nenorocit… Nu l-ai văzut pe căpitan?

Deodată, puma urlă din nou, de data aceasta cu şi mai multă durere. Montgomery mormăi o înjurătură. M-am gândit să încep o discuţie despre oamenii de pe plajă. Atunci sărmanul animal

dinăuntrul curţii scoase o nouă serie de strigăte scurte şi ascuţite.

— Oamenii aceia de pe plajă, zisei eu, ce fel de rasă sunt?

— Voinici băieţi, nu? zise el cu gândul aiurea, încruntându-şi sprâncenele, când animalul scoase încă un ţipăt ascuţit. N-am mai spus nimic. Se mai auzi încă un strigăt, şi mai puternic decât primul. El se uită la mine cu ochii săi cenuşii, trişti, şi apoi îşi mai turnă whisky. Încercă să mă atragă într-o discuţie despre alcool, pretinzând că datorită lui mi-a salvat viaţa. Părea că vrea să accentueze faptul că lui îi datoram viaţa. I-am răspuns distrat. Îndată după aceea masa se ter-mină, monstrul diform cu urechile ascuţite strânse masa, şi Montgomery mă lăsă iar singur în cameră. Tot timpul fusese într-o stare de iritare, prost stăpânită, de câte ori se auzeau urletele pumei care era supusă vivisecţiei. Îmi vorbi despre ciudata lui nervozitate şi mă lăsă să o simt din plin.

Şi eu găseam că aceste strigăte erau deosebit de enervante; creşteau în profunzime şi în intensitate pe mă-sură ce după-amiaza înainta. La început erau doar penibile, dar izbucnirea lor constantă reuşi până la urmă să-mi zdruncine complet echilibrul. Am aruncat deoparte traducerea din Horaţiu pe care o citeam şi am început să-mi strâng pumnii, să-mi muşc buzele, să mă învârtesc prin cameră.

Apoi, am fost nevoit să-mi astup urechile cu palmele.

Chemarea răscolitoare a urletelor puse stăpânire pe mine, deveni până la urmă o expresie atât de desăvârşită a suferinţei, încât nu mai puteam s-o suport, închis în cameră. Am ieşit pe uşă în căldura moleşitoare a acelei după-amiezi târzii şi, trecând pe lângă intrarea principală — am observat că era iar încuiată — am dat colţul zidului.

Afară, strigătele răsunau şi mai puternic. Era ca şi cum toată durerea din lume şi-ar fi găsit glas. Şi,

totuşi, dacă aş fi ştiut că în odaia alăturată exista această durere, dar mută, cred — m-am gândit atunci — că aş fi putut s-o suport destul de bine. Numai atunci când suferinţa îşi găseşte glas şi ne răscoleşte nervii, numai atunci vine şi mila să ne tulbure. Şi, în ciuda soarelui strălucitor şi a evantaielor verzi ale copacilor, unduite de o uşoară briză marină, lumea mi se părea un haos plin de fantasme negre şi roşii, până când, îndepărtându-mă, n-am mai auzit ţipetele din dosul zidurilor pestriţe.

IX. FIINŢA DIN PĂDURE

Mergeam printre tufişurile care acopereau povârnişul din dosul casei, fără să ţin seama încotro mă îndreptam. Am trecut prin umbra unui pâlc des de copaci cât trun-chiurile drepte, şi astfel am ajuns repede la oarecare distantă, pe cealaltă parte a povârnişului, coborând către, un pârâu ce trecea printr-o vale îngustă. M-am oprit, ascultând. Distanta la care ajunsesem sau masele de desiş dintre noi înăbuşeau orice sunet care ar fi putut veni dinspre locul îngrădit. Văzduhul era liniştit. Atunci, cu un foşnet, apăru un iepure şi o luă la goană pe panta din faţa mea. Neştiind ce să fac, m-am aşezat jos, la marginea umbrei.

Locul era plăcut. Pârâul era ascuns de vegetaţia luxuriantă de pe malurile lui, în afară de un loc, unde am putut zări sclipind un petec triunghiular de apă. Pe ma-lul celălalt se vedea, printr-o ceaţă albăstruie, o pânză de copaci şi de liane, şi, deasupra lor, albastrul luminos al cerului. Ici şi colo, câte o pată albă sau roşie indica inflorescenţa vreunei epifite târâtoare. Mi-am lă-sat ochii să rătăcească un timp asupra acestei privelişti, şi apoi am început să mă gândesc din nou la particularităţile stranii ale omului lui Montgomery. Era, însă, prea cald pentru ca să mă pot gândi pe îndelete, şi am căzut repede într-o stare de

toropeală, pe jumătate moţăiala şi pe jumătate veghe.

După nu ştiu câtă vreme, am fost trezit din această stare de un foşnet prin verdeaţa de pe celălalt mal al pârâului. Pentru moment, nu se putea vedea nimic, în afară de vârfurile agitate ale ferigelor şi ale trestiilor. Apoi, deodată, pe malul apei apăru ceva — la început n-am fost în stare să desluşesc ce anume era. Îşi aplecă spre apă capul şi începu să bea. Abia atunci am văzut că era un om, mergând în patru labe, ca un animal!

Era îmbrăcat într-o haină albăstruie şi avea faţa arămie şi părul negru. Se pare că această urâţenie grotescă era caracteristica invariabilă a insularilor. În timp ce bea, puteam auzi plescăitul apei pe buzele lui.

M-am aplecat în faţă, ca să-l văd mai bine, şi o bucată de lavă, desprinsă de mâna mea, se rostogoli în jos pe pantă, cu zgomot. Fiinţa privi cu teamă în sus, şi ochii lui îi întâlniră pe ai mei. Imediat se ridică şi, continuâud să mă privească, se şterse la gură, cu o mână neîndemînatică. Picioarele îi erau abia jumătate cât lungimea trupului. Astfel, am stat nedumeriţi, uitându-ne unul la celălalt, aproape un minut. Apoi, oprindu-se pentru ca să mai privească înapoi o dată sau de două ori, se furişă printre tufişurile din dreapta mea, şi am auzit doar foşnetul frunzişului, îndepărtându-se şi dispărând. Fiinţa mă examinase de câteva ori, cu o privire fixă. Am rămas, mult timp după ce dispăruse, cu ochii aţintiţi în direcţia în care plecase. Liniştea mea somnolentă dispăruse.

Un zgomot, în spatele meu, m-a făcut să tresar şi, întorcându-mă brusc, am văzut coada albă a unui iepure, ţopăind şi dispărând în susul pantei. Am sărit în pi-cioare.

Apariţia acestei creaturi groteşti şi pe jumătate animalice tulburase dintr-o dată liniştea acestei dupăamieze. Am privit cam nervos în jurul meu,

regretând că nu eram înarmat. Apoi m-am gândit că omul pe care îl văzusem era îmbrăcat cu o haină albăstruie, nu era gol cum ar fi trebuit să fie un sălbatec, şi, din acest fapt, încercam să mă conving că era probabil o fire paşnică şi că ferocitatea sumbră a înfăţişării sale nu reprezenta adevărul.

Eram, totuşi, foarte tulburat de această apariţie. M-am îndreptat spre stânga, de-a lungul pantei, întorcându-mi mereu capul şi cercetând în toate direcţiile, printre trunchiurile drepte ale copacilor. De ce ar merge un om în patru labe şi ar bea direct cu buzele? Am auzit din nou gemete de animal, şi gândindu-mă că trebuie să fie puma, m-am întors şi am pornit în direcţia diametral opusă. Am ajuns iarăşi la pârâu, peste care am trecut, continuându-mi drumul în sus, prin tufişurile de pe malul celălalt.

Am privit cu uimire la o pată mare, de un roşu aprins, pe pământ şi, apropiindu-mă. Am văzut că este un fel de ciupercă ramificată şi încreţită, ca un lichen frunzos, dar topindu-se într-un fel de substanţă cleioasă, când o atingeai. Şi, apoi, în umbra unor ferigi luxuriante, am dat peste ceva neplăcut, cadavrul unui iepure, acoperit de muşte lucioase, dar cald încă şi cu gâtul răsucit. M-am oprit înspăimântat la vederea sângelui scurs. Iată, deci, măcar unul din vizitatorii insulei era lichidat!

Nu se vedea nicio urmă de violenţă primprejur. Pă-rea să fi fost prins pe neaşteptate, şi ucis. Şi, în timp ce priveam la micul cadavru cu blană, mă întrebam cum fusese oare săvârşit acest lucru. Spaima nelămurită, care mi se ivise în minte când văzusem faţa inumană a omului de la pârâu, devenise acum mai precisă. Începeam să-mi dau seama de temeritatea expediţiei mele printre aceşti oameni necunoscuţi. În imaginaţia mea, desişul din jur începu să se transforme. Fiecare umbră devenea ceva mai mult decât o umbră, devenea o cursă, fiecare foşnet devenea o primejdie. Fiinţe invizibile păreau să mă spioneze.

M-am hotărât să mă înapoiez la locul împrejmuit de pe ţărm. M-am întors imediat, repezindu-mă furios — poate chiar nebuneşte — printre tufişuri, nerăbdător să mă aflu iar la loc deschis.

M-am oprit la timp, ca să nu dau buzna într-un fel de luminiş în pădure, făcut de căderea unui copac; vlăstare noi începuseră să crească, pentru a umple locul lăsat gol, şi mai departe se ridicau din nou şirurile de trunchiuri dese şi de liane încolăcite, şi mulţimea de ciuperci şi de flori. În faţa mea, ghemuiţi pe rămăşiţele acoperite de ciuperci ale unui uriaş trunchi de copac prăbuşit, şi încă neştiutoare de prezenţa mea, se aflau trei groteşti figuri umane. Una era precis femeie. Ceilalţi doi erau bărbaţi. Erau goi, în afară de nişte zdrenţe de pânză roşie în jurul mijlocului, şi pielea lor era de un roz întunecat şi murdar, aşa cum nu mai văzusem vreodată la alţi sălbatici. Aveau feţe grase, mari şi fără bărbie, frunţi teşite, şi un păr rar şi zburlit pe cap. Nu mai văzusem niciodată creaturi cu un aspect atât de bestial.

Stăteau de vorbă, sau cel puţin unul dintre bărbaţi le vorbea celorlalţi şi toţi trei erau prea atenţi ca să bage în seamă foşnetul apropierii mele. Îşi legănau capetele şi umerii dintr-o parte într-alta. Cuvintele celui care vorbea ajungeau până la mine nedesluşit şi tărăgănat, dar deşi le puteam auzi bine, nu puteam să le prind sensul. Mi se părea că recită un fel de bolboroseală complicată. Apoi pronunţarea lui deveni mai ascuţită, şi, întinzându-şi mâinile, se sculă în picioare.

Atunci, ceilalţi începură să bolborosească la unison, ridicându-se şi ei în picioare, întinzându-şi mâinile, şi legănându-şi trupul în ritmul cântecului. Atunci am observat scurtimea anormală a picioarelor, cu labele subţiri şi diforme. Toţi trei începură să se învârtească încet în cerc, săltând şi bătând din picioare şi dând din mâini; un fel de melodie se amesteca în recitarea lor ritmică, şi un

refren care suna cam ca „Alula” sau „Balula”. Ochii începuseră să le strălucească şi feţele lor urâte se luminau cu o expresie de plăcere stranie. Saliva se scurgea din gurile lipsite de buze.

Deodată, în timp ce priveam la gesturile lor groteşti şi inexplicabile, mi-am dat seama limpede pentru prima dată ce anume mă izbise, ce anume îmi crease impresiile incompatibile şi contradictorii, de completă ciudăţenie şi totuşi de ciudată familiaritate. Cele trei creaturi angajate în acest ritual misterios aveau forme omeneşti, dar erau fiinţe omeneşti cu aerul straniu al unor animale cunoscute. Fiecare din aceste creaturi, cu toată forma ei omenească, zdrenţele de haine de pe ea, şi umanitatea grosolană a formei trupului, avea în ea, în mişcări, în expresia trăsăturilor, în întreaga sa înfăţişare, ceva care sugera în mod irezistibil un porc, trăsăturile porceşti, semnul evident al animalităţii.

Am rămas copleşit de această constatare uluitoare, şi cele mai oribile întrebări mi-au năvălit în minte. Ei începură să sară în sus, unul câte unul, ţipând şi mormăind. Unul dintre ei alunecă şi rămase pentru o clipă în patru labe, pentru ca să se ridice imediat. Dar imaginea trecătoare, de adevărat animalism, al acestor monştri, mi-a fost de ajuns.

M-am întors pe cât puteam mai fără zgomot, şi, oprindu-mă la fiecare pas, de teama de a nu fi descoperit prin trosnetul vreunei crengi sau foşnetul vreunei frunze, am pornit înapoi, prin tufişuri. După mult timp, mi-am recăpătat curajul şi am început să mă mişc mai liber.

Pentru moment, singurul meu gând era să mă îndepărtez de aceste fiinţe respingătoare şi aproape că nu am băgat de seamă că dădusem peste o potecă abia vizibilă printre copaci. Apoi, în timp ce traversam un mic lumi-niş, am văzut, cu o tresărire neplăcută, două picioare strâmbe, mergând fără zgomot, printre copaci, paralel cu direcţia în care

mergeam şi eu, cam la treizeci de metri de mine. Capul şi partea de sus a corpului erau ascunse de un desiş de liane. M-am oprit brusc, sperând că creatura aceea încă nu mă văzuse. Picioarele se opriră şi ele. Eram atât de nervos, încât cu greu mi-am putut stăpâni impulsul de a o rupe la fugă.

Apoi, încordându-mi privirea, am desluşit, prin desişul încâlcit, capul şi trupul brutei pe care o văzusem bând apă. Îşi mişcă uşor capul. Când mă privi din umbra copacilor, din ochii săi ţâşni o fulgerare verzuie, o culoare aproape luminoasă, care dispăru când îşi întoarse iar capul. Rămase o clipă nemişcată, şi, apoi, cu un mers fără zgomot, începu să alerge prin desişul verde. În clipa următoare, dispăruse în dosul unor tufişuri. N-o puteam vedea, dar simţeam că se oprise şi mă privea din nou.

Ce naiba putea să fie — om sau animal? Ce voia de la mine? Nu aveam nicio armă, nici măcar un băţ. Ar fi fost o nebunie să fug. Dar, orice ar fi fost această fiinţă, nu avea curajul să mă atace. Strângând tare din dinţi, m-am îndreptat spre ea. Voiam să nu las să mi se vadă frica care părea că-mi îngheaţă oasele. Am trecut printr-un tufiş de arbori înalţi cu flori albe, şi am văzut-o, la douăzeci de metri mai departe, privindu-mă peste umăr şi ezitând. Am mai înaintat un pas sau doi, privind-o ţintă în ochi.

— Cine eşti? întrebai eu. Fiinţa încercă să-mi susţină privirea.

— Nu! zise deodată şi, întorcându-se, porni în salturi şi se depărtă prin tufişuri. Apoi se întoarse şi mă privi din nou. Ochii îi străluceau puternic din umbra de sub copaci.

Eram cu inima cât un purice, dar simţeam că singura mea şansă era să bravez, şi am pornit drept spre ciudata creatură. Se întoarse din nou şi dispăru în umbră. Mi s-a părut că mai zăresc o dată lumina ochilor săi, şi asta fu tot.

Pentru prima dată am înţeles atunci că ora târzie ar putea să-mi fie neprielnică. Soarele apusese de câteva minute, amurgul rapid al tropicului se şi ştergea de pe cerul dinspre răsărit, iar întâiul fluture de noapte fâlfâi tăcut pe lângă capul meu. Dacă nu voiam să-mi petrec noaptea printre primejdiile necunoscute ale pădurii misterioase, trebuia să mă grăbesc să ajung din nou la locul îngrădit.

Gândul de a mă întoarce la acel adăpost bântuit dc durere era extrem de neplăcut, dar şi mai neplăcută era ideea de a fi surprins de întuneric, în loc deschis, şi de tot ceea ce întunericul ar putea ascunde. Am mai privit o dată la umbrele albastre care înghiţiseră acea creatură stranie, şi apoi m-am înapoiat pe pantă în jos, către pârâu, mergând, după cum socoteam, în direcţia de unde venisem.

Mergeam grăbit, uimit de toate aceste întâmplări şi m-am trezit, destul de repede, într-un loc neted, printre nişte copaci rari. Limpezimea incoloră care urmează după roşeaţa apusului începea să se întunece. Cerul albastru de deasupra devenea tot mai profund, şi stelele mici apăreau una câte una prin lumina tot mai slabă; spaţiile dintre copaci, golurile din vegetaţie, care fuseseră de un albastru şters în lumina albastră a zilei, deveneau negre şi misterioase.

Am continuat să merg. Culorile dispăreau, vârfurile copacilor se ridicau ca nişte siluete negre pe cerul albastru luminos, iar, în jos, acest contur se topea într-un întuneric fără formă. Apoi copacii deveniră mai rari, iar tufişurile de arbuşti mai abundente. Apăru un spaţiu pustiu, acoperit cu nisip, şi apoi o altă întindere cu tufişuri încâlcite.

Eram neliniştit de un foşnet uşor dinspre dreapta mea. Am crezut mai întâi că era o simplă impresie, căci de câte ori mă opream nu se mai auzea nimic, în afară de briza serii legănându-se în vârful copacilor. Apoi, când am pornit din nou mai departe, am auzit ca un ecou al paşilor mei.

M-am îndepărtat de desişuri, ţinându-mă mai mult la loc deschis, întorcându-mă brusc din când în când, pen-tru a-l surprinde pe cel ce mă urmărea, dacă exista vreun urmăritor. N-am văzut nimic, dar totuşi senzaţia unei alte prezenţe devenea tot mai precisă. Am grăbit pasul, şi după câtva timp am ajuns la o mică ridicătură; am trecut de ea şi m-am întors brusc, privind ţintă, de pe partea cealaltă. Se desluşea limpede conturul negru al dâmbului, pe cerul întunecat.

Şi, imediat, o umbră fără formă se ridică pentru o clipă pe linia orizontului, şi dispăru îndată. Eram sigur acum că adversarul meu cu faţa oacheşă mă urmărea iar. Şi, o dată cu aceasta, am mai făcut o constatare neplăcută: rătăcisem drumul.

Am continuat să merg câtva timp în grabă, complet uluit, urmărit de această fiinţă nevăzută. Se ţinea departe, fie că nu avea curajul să mă atace, fie că aştepta să mă prindă într-un moment când eram într-o situaţie nefavorabilă. Mă aţineam, cu grijă, numai la loc deschis. Uneori mă întorceam şi ascultam, şi aproape că mă convingeam că urmăritorul abandonase vânătoarea, sau că nu fusese decât o închipuire a imaginaţiei mele răvăşite. Apoi am auzit zgomotul mării. Mi-am iuţit paşii, aproape alergând, şi imediat am auzit pe cineva poticnindu-se în urma mea.

M-am întors brusc, privind cercetător spre copacii nedesluşiţi din spatele meu. O umbră neagră sări şi păru să se contopească cu o altă umbră. Ascultam, nemişcat, neauzind nimic decât pulsarea sângelui în urechi. Am socotit că nervii îmi erau slăbiţi, şi că imaginaţia mă înşela, şi m-am întors cu hotărâre spre zgomotul mării.

După un minut-două, copacii se răriră şi am ieşit pe o limbă de pământ gol şi jos, care se prelungea până în apa întunecată. Noaptea era liniştită şi senină, şi re-flexul mulţimilor de stele se înfiora pe legănarea liniştită a mării. Mai spre larg, valurile

care se izbeau de o fâşie neregulată de recife străluceau cu o lumină palidă. Spre apus se vedea lumina zodiacală amestecându-se cu licărirea galbenă a luceafărului de seară. Coasta dispărea înspre răsărit, iar înspre apus era ascunsă de spinarea promontoriului. Atunci mi-am amintit că plaja lui Moreau se afla înspre apus.

O cracă trosni în spatele meu şi se auzi un foşnet. M-am întors, rămânând cu faţa la copacii întunecoşi. Nu puteam vedea nimic — sau mai bine zis puteam vedea prea multe. Fiecare umbră din întuneric avea un aspect sinistru, amintea de ceva care pândea cu atenţie. Am stat astfel aproape un minut şi, apoi, continuând să am ochii aţintiţi asupra copacilor, m-am îndreptat spre apus, pentru ca să străbat limba de pământ. În clipa când m-am mişcat, cineva care pândea din umbră se mişcă, în urmărirea mea.

Inima îmi bătea cu putere. Începu să se zărească spre apus curba largă a unui golf şi m-am oprit din nou. Umbra se opri, fără zgomot, la vreo zece metri de mine. Un mic punct de lumină lucea la celălalt capăt al curbei şi întinderea cenuşie a plăjii de nisip se pierdea sub cerul înstelat. Punctul de lumină se afla cam la două mile depărtare. Pentru ca să ajung pe plajă trebuia să trec printre copacii de unde mă pândeau umbrele şi să cobor o pantă acoperită cu tufişuri.

Acum puteam să-l văd mai desluşit pe cel ce mă urmărea. Nu era animal, căci stătea în picioare. Am deschis gura să vorbesc, dar un fel de flegmă răguşită mi-a sugrumat glasul. Am încercat din nou şi am strigat: „Cine-i acolo?” Nu se auzi niciun răspuns. Am făcut un pas înainte. Fiinţa nu se mişcă; păru doar că se strânge. Piciorul meu izbi o piatră.

Atunci mi-a venit o idee. Fără să-mi iau ochii de pe forma neagră din faţa mea, m-am aplecat şi am ridicat piatra. Dar, la mişcarea mea, fiinţa aceea se întoarse brusc, aşa cum ar fi făcut un câine, şi fugi

pieziş în întunericul de mai departe. Mi-am adus aminte de un mijloc folosit de băieţii de şcoală împotriva dulăilor, şi, legând piatra în batistă, am răsucit legătura în jurul încheieturii mâinii. Se auzea o mişcare mai îndepărtată, printre umbre, ca şi cum urmăritorul meu s-ar fi retras. Şi, deodată, intensa mea încordare se risipi; m-au trecut toate năduşelile şi am început să tremur, în timp ce adversarul meu fugea, iar eu stăteam cu această armă în mână.

A trecut câtva timp până când să mă pot hotărî să cobor printre copaci şi desişuri de-a lungul marginei promontoriului, spre plajă. În cele din urmă, am făcut-o într-o goană, şi pe când ieşeam din desiş, am auzit pe nisip zgomotul paşilor celui care venea după mine.

Atunci mi-am pierdut cu deşăvârşire capul de frică şi am pornit să alerg pe nisip. Imediat se auzi ritmul rapid al unor paşi uşori care mă urmăreau. Am scos un strigăt sălbatec şi mi-am dublat viteza. Nişte fiinţe negre şi nedesluşite, de vreo trei sau patru ori mai mari decât un iepure, urcau în fugă sau în salturi de pe plajă înspre tufişuri, trecând pe lângă mine. Îmi voi aminti cât timp voi trăi groaza acelei urmăriri. Alergam pe lângă malul apei şi auzeam din când în când pleoscăitul picioarelor care se apropiau de mine. Departe, dezasperant de departe, se zărea lumina galbenă. Toată noaptea din jurul nostru era neagră şi liniştită. Pleosc, pleosc, se auzeau paşii care mă urmăreau, din ce în ce mai aproape. Simţeam că mi se taie respiraţia, căci eram complet neantrenat; şuieram, trăgând aer în piept, iar într-o parte a pieptului simţeam o durere ca de cuţit. Vedeam că voi fi ajuns din urmă cu mult înainte de a ajunge la locul îngrădit: deznădăjduit, trăgându-mi cu greu respiraţia, m-am dat brusc într-o parte şi, când ajunse lângă mine, am lovit fiinţa ce mă urmărea — am lovit din toate puterile. Piatra căzu din praştia formată de batistă.

Când m-am întors, creatura aceea, care alergase în patru labe, tocmai se ridica în picioare şi proiectilul i-a căzut drept în tâmpla stângă. Ţeasta răsună puternic şi omul-animal se poticni de mine, mă împinse cu mâinile, şi trecu împleticindu-se pe lângă mine, ca să cadă cât era de lung pe nisip, cu faţa în apă. A rămas acolo, nemişcat.

N-am avut curajul să mă apropii de acea formă neagră. Am lăsat-o acolo, sub stelele liniştite, cu apa clipocind în jurul său şi, dându-i un mare ocol, mi-am urmat drumul către lucirea galbenă a casei. Şi, imediat, cu un efect de mare uşurare, am auzit geamătul jalnic al pumei, sunetul care mă gonise, la început, în explorarea acestei insule misterioase. Atunci, deşi eram slăbit şi îngrozitor de obosit, mi-am adunat toate forţele şi am început să alerg din nou spre lumină. Mi s-a părut că mă strigă cineva.

X. STRIGĂTELE OMULUI

Când am ajuns aproape de casă am văzut că lumina venea pe uşa deschisă a camerei mele; şi apoi am auzit, venind din întunericul de lângă acea deschidere gălbuie, vocea lui Montgomery care striga „Prendick!”

Am continuat să alerg. L-am auzit slrigându-mă din nou. Am răspuns cu un uşor „Alo!” şi în clipa următoare am ajuns, clătinându-mă, lângă el.

— Unde ai fost? întrebă el, ţinându-mă la distanţa braţelor, astfel ca lumina ce venea din uşă să-mi cadă în faţă. Amândoi am fost atât de ocupaţi, încât am uitat de dumneata, până acum vreo jumătate de oră.

Mă duse în odaie şi mă aşeză în şezlong. Câteva clipe am rămas orbit de lumină.

— Nu ne-am gândit că ai să începi să explorezi insula asta a noastră fără să ne anunţi, zise el. Şi apoi: Mi-a fost teamă! Dar… ce… Hei!

Ultima rămăşiţă de putere m-a părăsit şi capul mi-a căzut în faţă, pe piept. Cred că a avut o

oarecare satisfacţie, dându-mi să beau brandy.

— Pentru Dumnezeu, zisei eu, închide uşa aceea.

— Ai întâlnit vreuna din curiozităţile noastre, ai? zise el. Încuie uşa şi se întoarse iar spre mine. Nu-mi puse întrebări, ci îmi mai dădu să beau brandy şi apă şi mă sili să mănânc ceva. Eram într-o stare de totală epuizare. El spuse ceva vag despre faptul că uitase să mă prevină şi mă întrebă, scurt, când părăsisem casa, şi ce anume văzusem. I-am răspuns cât am putut mai succint, în fraze întretăiate.

— Spune-mi ce înseamnă toate acestea, zisei eu, într-o stare vecină cu isteria.

— Nu-i nimic prea înspăimântător, zise el. Dar cred că ţi-e destui pentru o singură zi. Deodată, puma scoase un urlet ascuţit de durere. Auzindu-l, el mormăi o înjurătură: Să fiu al dracului, zise el, dacă locul acesta nu este tot atât de rău ca pe Gower Street — cu pisicile acelea.

— Montgomery, zisei eu, cine era fiinţa care s-a luat după mine? Era animal, sau om?

— Dacă n-ai să dormi în noaptea asta, zise el, mâine ai să-ţi pierzi minţile.

M-am oprit în faţa lui:

— Cine s-a luat după mine? întrebai eu.

Mă privi drept în ochi şi îşi strâmbă gura. Ochii săi, care cu o clipă înainte păreau că se însufleţesc, deve-niră inexpresivi.

— După spusele dumitale, zise el, cred că a fost o stafie.

Am simţit un val de enervare violentă, care trecu tot atât de repede precum venise. M-am trântit din nou pe scaun, apăsându-mi mâinile pe frunte. Puma începu din nou să geamă.

Montgomery trecu în spatele meu, punându-mi mâinile pe umeri.

— Ascultă, Prendick, zise el, nu trebuia să te las să rătăceşti pe această stupidă insulă a noastră. Dar nu-i atât de rău precum îţi închipui, omule. Nervii

dumitale sunt zdruncinaţi. Lasă-mă să-ţi dau ceva care să te facă să dormi. ***Asta…*** va mai dura ceasuri întregi. Trebuie neapărat să dormi, sau, altminteri, nu mai răspund de nimic.

Nu i-am răspuns. Am lăsat capul în jos şi mi-am acoperit faţa cu mâinile. El se întoarse îndată, cu un păhărel conţinând un lichid negricios. Mi-l dădu să beau. L-am luat fără să mă împotrivesc, şi Montgomery mă ajută să mă urc în hamac.

Când m-am trezit, era în plină zi. Câtăva vreme am rămas aşa culcat, privind tavanul de deasupra mea. Căpriorii, am descoperit atunci, erau făcuţi din cheresteaua unui vas. Apoi mi-am întors privirea şi am văzut micul dejun aşezat pe masă. Am simţit că mi-era foame şi m-am pregătit să cobor din hamac, care, foarte politicos, ghicindu-mi intenţia, se răsuci şi mă depuse în patru labe pe duşumea.

M-am ridicat şi m-am aşezat la masă. Îmi simţeam capul greu, şi aveam doar o vagă amintire a celor ce mi se întâmplascră cu o seară înainte. Briza de dimineaţă bătea foarte plăcut prin fereastra fără geamuri, şi asta, împreună cu mâncarea, contribuia la senzaţia de bună stare animalică pe care o simţeam. Deodată, uşa din spatele meu, uşa interioară care dădea în curtea îngrădită, se deschise. M-am întors şi am văzut chipul lui Montgomery.

— Te simţi bine? zise el. Sunt teribil de ocupat. Şi închise uşa. Mai târziu am descoperit că uitase s-o încuie la loc.

Atunci mi-am adus aminte de expresia feţei sale din seara precedentă, şi, o dată cu aceasta, mi-a apărut din nou înaintea ochilor tot ceea ce mi se întâmplase. Chiar în clipa când frica prin care trecusem îmi reveni, se auzi un strigăt dinăuntrul curţii. Dar. De data aceasta, nu mai era strigătul pumei.

Am lăsat îmbucătura pe care o duceam la gură şi am ascultat. Linişte, în afară de şoapta brizei de

dimineaţă. Începeam să cred că mă înşelau urechile.

După o lungă pauză, mi-am reluat masa, dar cu auzul încă încordat. Imediat se auzi un alt sunet, foarte slab şi grav. Am rămas ca trăsnit. Deşi tonul era slab şi grav, m-a mişcat mai profund decât tot ce pătrunsese până atunci până la mine, din grozăviile de dincolo de pereţi. De data aceasta nu era nicio îndoială în privinţa naturii acestor sunete slabe şi întretăiate, nicio îndoială în privinţa provenienţei lor; căci erau gemete, întrerupte de suspine şi horcăieli de durere. De data aceasta nu era vorba de un animal. Era chinuită o fiinţă omenească!

La această constatare m-am ridicat şi, din trei paşi, am străbătut odaia, am apucat clanţa uşii dinspre curte şi am deschis-o larg.

— Prendick, omule! Opreşte-te! strigă Montgomery, intervenind. Un câine mare, speriat, lătră şi mârâi. Am văzut, într-un şanţ, sânge închegat şi sânge roşu proas-păt şi am simţit mirosul caracteristic de acid fenic. Apoi, în fundul curţii, printr-o uşă deschisă, în lumina slabă din umbră, am văzut ceva legat fără milă pe unfel de ramă, ciopârţit, roşu, şi bandajat. Şi apoi, acoperindu-mi această imagine, apăru faţa bătrânului Moreau, albă şi teribilă.

Într-o clipă mă apucă de umăr cu o mână pătată de sânge, mă răsuci pe picioare, şi mă azvârli cât eram de lung, în odaia mea. Mă ridicase de parcă aş fi fost un copil. Am căzut lungit pe duşumea, iar uşa se trânti şi îmi ascunse furia intensă ce se vedea pe faţa sa. Apoi, ani auzit cheia răsucindu-se în broască şi glasul lui Montgomery, dezvinovăţindu-se.

— Munca mea de-o viaţă întreagă! îl auzii pe Moreau spunând.

— Nu înţelege nimic, zise Montgomery, printre altele, pe care n-am reuşit să le desluşesc.

— Nu pot să-mi pierd acum vremea, zise Moreau.

Restul nu l-am mai auzit. M-am ridicat în picioare, tremurând, având în minte un haos în care se amestecau cele mai oribile bănuieli. Este oare cu putinţă, gândeam eu, să fie vorba chiar despre asta, despre vi-visecţie asupra oamenilor? Întrebarea izbucni ca fulgerul pe un cer furtunos. Şi, deodată, groaza nebuloasă din mintea mea se condensă în imaginea vie a pericolului în care mă aflam.

XI. GOANA DUPA OM

Mi-a venit în minte, ca o speranţă disperată de salvare, că uşa dinspre afară a camerei mele era încă deschisă. Eram convins acum, absolut sigur, că Moreau făcea vivisecţie asupra unei fiinţe umane. De când auzisem numele lui, încercasem tot timpul să fac în gând vreo legătură între ororile lui şi animalismul grotesc al locuitorilor acestei insule; acum credeam că înţeleg totul. Amintirea lucrărilor lui asupra transfuziei de sânge mi-a revenit în minte. Aceste creaturi pe care le văzusem erau victimele unor experienţe hidoase!

Aceşti dezgustători ticăloşi intenţionali pur şi simplu să mă reţină, să mă prostească cu confidenţele pe care voiau să mi le facă şi apoi să-mi hărăzească o soartă mai oribilă decât moartea, şi anume tortura, şi după tortură cea mai teribilă degradare care se putea concepe — să mă trimită, un suflet pierdut, un animal, în mijlocul gloatei celorlalţi monştri. Am căutat, prin preajmă, vreo armă. Nimic. Atunci, cu o inspiraţie subită, am răsturnat şezlongul, am pus piciorul pe el şi i-am smuls stinghia laterală. S-a întâmplat ca o dată cu lemnul să se desprindă şi un cui care, fiind ieşit în afară, dădea un aer periculos acestei arme, neînsemnate de altfel. Auzind paşi, afară, m-am repezit să deschid uşa şi l-am găsit pe Montgomery

la un metru de ea. Avea de gând să încuie şi uşa exterioara.

Am ridicat băţul prevăzut cu un cui şi i l-am repezit spre obraji, dar el se dădu înapoi. Am ezitat o clipă, apoi m-am întors şi am luat-o la fugă pe după colţul casei.

— Prendick, omule! se auzea ţipătul său plin de uimire. Nu face tâmpenii, omule!

Încă o clipă, m-am gândit, şi ar fi încuiat uşa şi aş fi fost tot atât de sigur de soarta mea ca şi un cobai la spital. El apăru de după colţul zidului, căci l-am auzit chemându-mă „Prendick!" Apoi începu să alerge după mine, strigând din fugă nu mai ştiu ce.

De data aceasta, alergând din răsputeri, m-am îndreptat spre nord-est, într-o direcţie în unghi drept cu cea a expediţiei mele precedente. În timp ce urcam malul, drept în sus, am aruncat o privire peste umăr şi am văzut că era şi servitorul său cu Montgomery. Am alergat cu furie până în vârful pantei. L-am trecut, apoi am cotit spre răsărit, de-a lungul unei văi stâncoase, mărginită pe fiecare parte de junglă. Am alergat aproape o milă, cu pieptul gâfiind, cu inima bătându-mi până în urechi, şi apoi, nemaiauzind paşii lui Montgomery sau ai omului său, şi simţindu-mă aproapesleit, m-am îndreptat spre mal, după cum socoteam, şi m-am întins la adăpostul unei tufe de trestie.

Am rămas acolo mult timp, prea înspăimântat ca să mă mişc, şi chiar prea înfricoşat ca să-mi fac vreun plan de acţiune. Priveliştea sălbatecă din jurul meu dormea liniştită sub bătaia soarelui şi singurul zgomot de lângă mine era zumzetul subţire al câtorva ţânţari care mă descoperiseră. Apoi mi-a ajuns la urechi un sunet molcom, ca o respiraţie — freamătul mării la ţărm.

După vreo oră l-am auzit pe Montgomery strigându-mă, departe, spre nord. Aceasta m-a făcut să mă gândesc la planul meu de acţiune. După cum socoteam atunci, insula era locuită

numai de aceşti doi vivisecţionişti şi victimele lor animalizate. Fără îndoială că ei îi vor putea folosi pe câţiva dintre aceştia împotriva mea, dacă se va ivi nevoia. Ştiam că atât Moreau, cât şi Montgomery, aveau revolvere; iar eu eram neînarmat, în afară de bara subţire de lemn, prevăzută cu un mic cui, simplă caricatură de măciucă.

Am rămas astfel liniştit, acolo unde mă aflam, până când am început să mă gândesc la mâncare şi băutură. În clipa aceea, mi-am dat seama cât de dispe-rată era situaţia mea. Nu cunoşteam niciun mod de a-mi procura ceva de mâncare; eram prea ignorant în botanică pentru ca să descopăr, prin jurul meu, rădăcini sau fructe comestibile; nu aveam niciun mijloc ca să prind cei câţiva iepuri de pe insulă. Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât situaţia mi se părea mai grea. În cele din urmă, disperat de starea în care mă aflam, gândul mi s-a întors la oamenii-animale pe care îi întâlnisem. Încercam să găsesc o licărire de speranţă în cele ce îmi aminteam despre ei. M-am gândit pe rând la toţi cei pe care îi văzusem, încercând să găsesc în memorie vreo prevestire de sprijin din partea lor.

Atunci, deodată, am auzit un câine lătrând, şi mi-am dat seama de acest nou pericol. N-am stat mult pe gânduri, căci altfel aş fi fost prins, şi, apucând băţul meu cu cui, am pornit în fugă din ascunzătoarea mea spre locul de unde venea zgomotul mării. Îmi amintesc deun tufiş de plante spinoase, cu ghimpi care tăiau ca nişte lame de briceag. Am ieşit dintre ele, sângerând şi cu hainele sfâşiate, pe malul unui golfuleţ lung care se deschidea spre nord. Am trecut de-a dreptul, fără să ezit nicio clipă, prin apa care îmi venea până la genunchi. Am reuşit să ajung, în cele din urmă, pe malul dinspre apus şi, cu inima bătând să-mi spargă pieptul, m-am târât într-un desiş de ferigi, aşteptând să se ivească urmăritorii. Am auzit câinele — era numai unul — apropiindu-se şi

lătrând când ajunse între spini. Apoi nu l-am mai auzit şi am început să cred că scăpasem.

Minutele treceau, tăcerea se prelungea şi în cele din urmă, după o oră, curajul începuse să-mi revină.

Între timp, nu mai eram nici prea îngrozit, nici prea nenorocit. Căci trecusem, ca să zic aşa, de limitele groazei şi ale deznădejdii. Acum simţeam că viaţa îmi era practic pierdută şi această convingere mă făcea în stare să îndrăznesc orice. Aveam chiar o oarecare dorinţă să mă întâlnesc faţă în faţă cu Moreau. Şi, de-oarece trecusem cu picioarele prin apă, mi-am amintit că, dacă aş fi încolţit, îmi rămânea cel puţin o cale de scăpare din chinurile mele — şi anume că ei nu mă puteau împiedica să mă înec. Aproape că eram hotărât să mă înec chiar atunci, dar mă reţinea o dorinţă ciudată de a vedea sfârşitul întregii aventuri, un straniu interes impersonal de a vedea propriul meu spectacol. Mi-am dezmorţit membrele, rănite şi îndurerate de înţepăturile plantelor spinoase, privind la copacii din jurul meu; şi, atât de brusc încât păru că ţâşneşte din codrul de verdeaţă din jurul ei, apăru o faţă neagră, care mă privea cercetător.

Era o creatură cu aspect de maimuţă care întâmpinase, de pe mal, şalupa. Stătea agăţată de trunchiul oblic al unui palmier. Am strâns băţul în mână şi m-am ridicat, cu faţa spre el. Începu să vorbească:

— Dumneata, dumneata, a fost tot ce am putut să desluşesc la început. Deodată sări jos din copac şi în clipa următoare dădu frunzişul la o parte, cercetându-mă cu curiozitate.

Nu mai simţeam, faţă de această creatură, aceeaşi repulsie, ca atunci când mă întâlnisem cu ceilalţi oameni-animale.

— Dumneata, zise, în barcă.

Era deci un om — cel puţin tot atât cât servitorul lui Montgomery — căci putea să

vorbească.

— Da, zisei eu, am venit în barcă. De pe vapor.

— Oh! zise el, şi ochii săi strălucitori şi neobosiţi se plimbară de-a lungul meu, de la mâini la băţul pe care îl ţineam, la picioare, la rupturile din haina mea şi la tăieturile şi zgârieturile pe care le căpătasem din cauza spinilor. Părea nedumerit de ceva. Ochii săi se îndreptară din nou spre mâinile mele. Îşi ridică mâna în sus şi îşi numără încet degetele: „unu, doi, trei, patru, cinci — eh?”

N-am înţeles atunci ce însemna asta. Mai târziu, aveam să aflu că majoritatea acestor oameni-animale aveau mâini diformate, cărora le lipseau uneori chiar trei degete. Dar, închipuindu-mi că aceasta era un fel de salut, am făcut şi eu la fel, în semn de răspuns. Omul rânji cu o imensă satisfacţie. Apoi privirea lui rapidă şi mobilă mă cercetă iar. Făcu o mişcare bruscă şi dispăru. Ramurile ferigilor între care stătuse se împreunară din nou.

Am ieşit din tufiş pentru a-l urmări, şi am rămas mirat, găsindu-l legănându-se vesel, agăţat cu o mână subţire de o funie de liane care atârna din frunzişul de deasupra. Era eu spatele la mine.

— Hei! făcui eu.

Sări jos cu un salt răsucit, şi rămase cu fata spre mine.

— Ia spune-mi, zisei eu, unde pot găsi ceva să mănânc?

— Să mănânci! zise el. De acum mănânci hrana oamenilor. Şi ochii i se îndreptară din nou spre leagănul de liane. La colibe.

— Dar unde sunt colibele?

— Oh!

— Sunt nou, înţelegi.

Atunci el se întoarse şi porni cu un pas grăbit. Toate mişcările lui erau ciudat de iuţi.

— Vino cu mine, zise el.

M am iuat după ei, curios să văd cum se termină această aventură. Presupuneam că colibele erau

vreun adăpost grosolan unde locuiau el şi alţi asemenea oameni-animale. Poate că îi voi găsi prietenoşi, poate că voi găsi în mintea lor ceva prin care să mă pot apropia de ei. Încă nu ştiam cât de mult uitaseră ei moştenirea omenească pe care le-o atribuiam.

Însoţitorul meu cu înfăţişarea de maimuţă alerga alături de mine, cu mâinile atârnând în jos şi cu bărbia scoasă în afară. Mă întrebam câtă memorie ar mai putea avea.

— De cât timp eşti pe insula aceasta? întrebai eu.

— De cât timp? întrebă el. Şi după ce repetă întrebarea, îşi ridică trei degete. Nu era deci chiar complet idiot. Am încercat să aflu ce voia să spună prin aceasta, însă păru deodată obosit. După încă o întrebare sau două, el se îndepărtă brusc de mine şi sări după un fruct care atârna într-un copac. Smulse o mână plină de păstăi ţepoase şi începu să le mănânce conţinutul. Am observat aceasta cu satisfacţie căci aveam, cel puţin, o indicaţie în ceea ce priveşte hrana. Am încercat să-i mai pun şi alte întrebări, dar răspunsurile lui prompte şi incoherente erau, de cele mai multe ori, fără legătură cu întrebările mele. Câteva din ele aveau un înţeles, dar altele păreau pur şi simplu repetate papagaliceşte.

Eram atât de atent la aceste amănunte, încât abia dacă mai ţineam seama de drumul pe care mergeam. Am ajuns la nişte copaci, arşi şi înnegriţi de tot şi, apoi, într-un loc deschis, acoperit cu o încrustaţie albgălbuie, din care se ridica un fum care te înţepa în nări şi în ochi. Înspre dreapta, pe deasupra spinării unei stânci goale, se vedea întinderea albastră a mării. Cărarea, cotea brusc într-o scobitură îngustă dintre două mase prăvălite şi noduroase de zgură negricioasă. Pe-acolo am coborât.

Această trecere era extrem de întunecoasă după soarele orbitor ce se reflecta pe pământul sulfuros.

Pereţii deveniră râpoşi şi apropiaţi unul de celălalt. Pete verzi şi roşii îmi pluteau în faţa ochilor. Conducătorul meu se opri deodată.

— Acasă, zise el, şi am văzut că mă aflu în fundul unei văgăuni care mi se păru la început complet acoperită de întuneric. Se auzeau zgomote stranii, şi m-am frecat la ochi cu dosul palmei stângi. Simţeam un miros neplăcut, ca acela ai unei cuşti de maimuţe, necurăţate. Mai în fund, stânca se deschidea din nou pe o pantă lină de verdeaţă însorită şi, de fiecare parte, lumina bătea, printr-un canal îngust, în întunericul din mijloc.

XII. CEI CARE ROSTEAU LEGEA

Atunci, ceva rece mă atinse pe mână. Am tresărit brusc şi am văzut chiar lângă mine ceva vag, de culoare roz, semănând mai mult cu un copil jupuit decât cu orice altceva pe lume. Creatura avea exact trăsăturile blânde şi respingătoare ale animalului numit leneş[60], aceeaşi frunte joasă şi aceleaşi gesturi lente. Când primul şoc al schimbării de lumină trecu, am început să văd ceva mai desluşit în jurul meu. Mica creatură cu aspect de leneş stătea şi mă privea. Însoţitorul meu dispăruse.

Locul era o trecere îngustă printre ziduri înalte de lavă, o crăpătură în masa gloduroasă, şi, de fiecare parte, grămezi de iarbă de mare, palmieri şi trestii care se aplecau peste stânci, formau văgăuni sălbatice, cu un întuneric de nepătruns. Deschizătura sinuoasă de deasupra văii formate de aceste ziduri abia dacă era largă de trei metri şi era acoperită de mormane defructe putrezite şi alte resturi, care explicau mirosul puturos al acestui loc.

Mica creatură roz cu aspect de leneş continua să mă privească clipind, când Omul-Maimuţă apăru din nou, în deschizătura celei mai apropiate din aceste văgăuni, şi îmi făcu semn să intru. Tot

atunci, un monstru greoi se târî dintr-una din văgăunile din celălalt capăt al acestei străzi ciudate, şi se ridică în picioare, privind ţintă la mine ca o siluetă informă proiectată pe verdele strălucitor din spatele său. Am ezitat — eram cât pe-aci să o iau la fugă pe unde venisem — şi apoi, hotărât să duc aventura până la capăt, am strâns bine, de mijloc, băţul meu prevăzut cu cui, şi m-am furişat, după călăuza mea, în micul bordei rău mirositor.

Era un spaţiu semicircular, de forma unei jumătăţi de stup de albine, iar lângă peretele stâncos care forma partea interioară se afla o grămadă de fructe felurite, nuci de cocos şi altele. Câteva vase de lavă şi de lemn erau răspândite pe jos, şi unul era aşezat pe un scăunel grosolan. Nu exista foc. În colţul cel mai întunecos al colibei se afla o masă informă de întuneric care, când am intrat, mormăi:

— Hei!

Omul-Maimuţă care venise cu mine rămase în lu-mina slabă a intrării, întinzându-mi o nucă de cocos despicată, în timp ce eu mă furişam în celălalt colţ, ghemuindu-mă pe jos. Am luat nuca şi am început s-o ronţăi, pe cit puteam mai calm, în ciuda intensei mele emoţii şi a înăbuşelii aproape de nesuportat din văgăună. Mica fiinţă roză cu aspect de leneş stătea în deschizătura colibei, iar o alta, cu o faţă negricioasă şi ochi strălucitori, veni să privească peste umărul ei.

— Hei! se auzi dinspre grămada nedesluşită din partea opusă.

— Este un om! Este un om! turui călăuza mea — un om, un om, un om viu, ca mine.

— Gura! zise vocea din întuneric, şi mormăi ceva.

Eu ronţăiain nuca de cocos, într-o tăcere impresionantă. Mă uitam atent în beznă, dar nu puteam să disting nimic.

— Este un om, repetă vocea.

— Vine să trăiască cu noi? Era o voce înăbuşită care avea ceva, un fel de timbru şuierător, care mă izbi în mod special, dar accentul englezesc era neaşteptat de corect.

Omul-Maimuţă privi spre mine ca şi cum ar fi aşteptat ceva. Mi-am dat seama că pauza aceasta era interogativă.

— El vine să trăiască cu voi, zisei eu.

— Este un om. Trebuie să înveţe Legea.

Începusem să disting în întuneric o pată şi mai neagră, conturul nelămurit al unei forme ghemuite. Atunci, am observat că deschizătura colibei era umbrită de încă două capete. Am strâns şi mai tare băţul în mână. Fiinţa din întuneric repetă pe un ton mai ridicat:

— Spuneţi cuvintele!

Nu auzisem ultimele ei vorbe.

— Să nu mergi în patru labe; aceasta este Legea — repeta, eu un fel de melodie tărăgănată.

Eram uluit.

— Spune cuvintele, zise Omul-Maimuţă, repetând, iar făpturile din deschizătura uşii repetară şi ele cu un ton de ameninţare în glas.

Mi-am dat seama că trebuia să repet această formulă idioată. Şi atunci începu cea mai dementă ceremonie. Glasul din întuneric începu să intoneze, rând cu rând, o litanie smintită pe care eu şi ceilalţi o repetam, în timp ce făceam asta, se legănau dintr-o parte într-alta şi îşi loveau genunchii cu palmele, iar eu le-am urmat exemplul. Puteam să-mi închipui că eram mort şi mă aflam în altă lume. Coliba întunecoasă, aceste făpturi vagi şi groteşti, pătate ici şi colo de câte o rază de lumină, toţi legănându-se în cadenţă şi cântând:

„Să nu mergi în patru labe; ac***easta e***ste Legea. Oare nu suntem Oameni?”

„Să nu lipăi când bei; ***aceasta*** este Legea. Oare nu suntem Oameni?”

„Să nu mănânci carne sau peşte; ac***easta e***ste Legea. Oare nu suntem Oameni?”

„Să nu zgârii scoarţa copacilor; ***aceasta*** este Legea. Oare nu suntem Oameni?” ’

„Să nu vânezi alţi Oameni; ***aceasta*** este Legea. Oare nu suntem Oameni?”

Şi, astfel, de la declaraţia de interzicere a acestor acte de nebunie, până la interzicerea a ceea ce eu gândeam atunci că sunt lucrurile cele mai nebuneşti, mai imposibile şi mai indecente, trecerea se poate închipui uşor. Ne-a cuprins pe toţi un fel de nebunie a ritmului, turuiam şi ne legănam din ce în ce mai repede, repetând această lege uluitoare. Superficial, mă cuprinse şi pe mine contagiunea acestor oameni-brute, dar, în adâncul fiinţei mele, râsul şi dezgustul se luptau unui cu altul. Am parcurs un lung şir de oprelişti, şi apoi cântecul se schimbă pe o nouă formulă:

„A ***lui e***ste casa durerii.”

„***A lui*** este mâna care creează.”

„***A lui*** este mâna care rănește.”

„***A lui*** este mâna care vindecă”

Şi aşa mai departe, încă o serie lungă, în cea mai mare parte într-un jargon de neînţeles pentru mine, despre ***El,*** oricine ar fi putut fi acesta. Aş fi putut să-mi închipui că era un vis, dar niciodată nu mai auzisem cântându-se în vis.

„***A lui*** este flacăra fulgerului”, cântam noi. „***A lui*** este marea sărată şi adâncă.”

Îmi trecu prin minte ideea teribilă că Moreau, după ce animalizase aceşti oameni, le infectase minţile închircite cu un fel de zeificare a lui însuşi. Totuşi, îmi dădeam prea bine seama de dinţii albi şi ghearele puternice din jurul ineu, ca să mă opresc din această cauză din cântat.

„***Ale lui*** sunt stelele din cer.”

În cele din urmă, cântecul se opri. Am văzut faţa Omului-Maimuţă lucind de transpiraţie, şi, ochii mei fiind acum obişnuiţi cu întunericul, am văzut mai limpede fiinţa din colţul de unde venea vocea. Era de înălţimea unui om, dar părea acoperit cu un păr cenuşiu şters, aproape ca un terrier. Ce era el?

Ce erau toţi aceştia? Închipuiţi-vă că aţi fi înconjuraţi de toţi schi-lozii şi nebunii cei mai oribili care se pot imagina şi veţi putea înţelege ceva din sentimentele pe care le încercam, avind în jurul meu aceste groteşti caricaturi de oameni.

— Este un om cu cinci degete, un om cu cinci de-gete, un om cu cinci degete… ca mine, zise Omul-Maimuţă.

Mi-am întins mâinile. Creatura cenuşie din colţ se aplecă înainte.

— Să nu mergi în patru labe; ***aceasta*** este Legea. Oare nu suntem Oameni? zise el.

Întinse o gheară ciudat de răsucită şi mă apucă de degete. Era aproape ca o copită de cerb despărţită în gheare. Era să urlu de surpriză şi de durere. Îşi apropie faţa şi îmi examina unghiile. Se apropie de lumina deschizăturii colibei şi am văzut, cu un val de scârbă, că nu avea nici figură de om şi nici de animal, ci doar o claie de păr cenuşiu cu trei arcuiri întunecoase care indicau ochii şi gura.

— Are unghii mici, rosti prin barba-i păroasă această creatură groaznică. Este foarte bine.

Dădu drumul mâinii mele, iar eu am apucat, instinctiv, băţul.

— Mănâncă rădăcini şi legume, aceasta este voinţa ***lui,*** zise Omul-Maimuţă.

— Eu sunt Cel ce rosteşte Legea, zise făptura cenuşie. Aici vin toţi cei noi, ca să înveţe Legea. Eu stau în întuneric şi spun Legea.

— Chiar aşa este, zise unul din animalele de la intrare.

— Cumplite sunt pedepsele celor care calcă Legea. Nimeni nu scapă.

— Nimeni nu scapă, ziseră Oamenii-Animale, privind pe furiş unii la alţii.

— Nimeni, nimeni, zise Omul-Maimuţă. Nimeni nu scapă! Uite! Am făcut odată un lucru mic, un lucru rău. Trăncăneam, trăncăneam, nu mai vorbeam. Nimeni nu putea să înţeleagă. Sunt

ars, însemnat cu fierul roşu pe mână. El este mare, El este bun!

— Nimeni nu scapă, zise fiinţa cenuşie din colţ.

— Nimeni nu scapă, ziseră Oamenii-Animale, privind pieziş unii la alţii.

— Fiecare are câte o dorinţă rea, zise cel ce rostea Legea. Ce ai să doreşti tu, noi nu ştim. O să ştim. Unii doresc să urmărească lucrurile care se mişcă, să pândească şi să se furişeze şi să aştepte şi să sară, să ucidă şi să muşte, să muşte adânc şi din plin, sugând sângele… Este rău. Să nu vânezi alţi Oameni; aceasta este Legea. Oare nu suntem Oameni? Să nu mănânci carne sau peşte; aceasta este Legea. Oare nu suntem Oameni?

— Nimeni nu scapă, zise o brută pestriţă, care stătea în deschizătura colibei.

— Fiecare are câte o dorinţă rea, zise cel ce rostea Legea. Unii doresc să meargă să scurme cu dinţii şi cu mâinile la rădăcinile arborilor, adulmecând prin pământ… Este rău!

— Nimeni nu scapă, ziseră cci de lângă intrare.

— Unii merg să zgârie copacii, unii merg să scormonească mormintele celor morţi; unii se bat cu frunţile, sau cu picioarele, sau cu ghearele, unii muşcă deodată, fără vreo pricină; unora le plac murdăriile.

— Nimeni nu scapă, zise Omul-Maimuţă, scărpinându-se pe pulpă.

— Nimeni nu scapă, zise mica creatură roz cu chip de leneş.

— Pedeapsa este aspră şi sigură. De aceea, învaţă Legea. Rosteşte cuvintele, — şi imediat începu din nou strania litanie a Legii, şi eu, împreună cu toate aceste creaturi, ani pornit din nou să cânt şi să mă legăn. Capul mi se învârtea de această flecăreală şi de putoarea înăbuşitoare a locului, dar am continuat, sperând să găsesc în curând vreo ocazie să aflu ceva nou.

— Să nu mergi în patru labe; aceasta este Legea. Oare nu suntem Oameni?

Făceam atâta gălăgie, încât n-am băgat de seamă zgomotele de afară, până când cineva, care cred că era unul din cei doi Oameni-Porci pe care îi văzusem, îşi vârî capul pe deasupra micii creaturi roz cu aspect de leneş şi strigă ceva pe un ton speriat, ceva ce n-am în-ţeles. Într-o clipă, cei din dreptul deschizăturii colibei dispărură, Omul-Maimuţă se repezi afară, fiinţa care stătuse în întuneric îl urmă — am văzut doar că era mare şi stângace, şi acoperită cu păr argintiu — şi eu am rămas singur.

Apoi, înainte ca să ajung şi eu la deschizătură, am auzit lătratul unui câine.

În clipa următoare mă aflam în afara colibei, cu stinghia mea de la scaun în mână, tremurând din toate încheieturile. În faţa mea se aflau spinările grosolane ale Oamcnilor-Animale, vreo douăzeci, cu capetele diforme, pe jumătate ascunse între omoplaţi. Gesticulau cu însufleţire. Alte feţe pe jumătate animalice se iveau, întrebătoare, din colibe. Uitându-mă în direcţia în care priveau, am văzut venind, prin ceaţa de sub copaci, dincolo de capătul trecerii dintre văgăuni, forma întunecată şi teribila faţă albă a lui Moreau. Ţinea legat un câine care se smucea, iar imediat în spatele lui venea Montgomery, cu revolverul în mână.

O clipă am rămas încremenit de groază.

M-am întors şi am văzut trecerea din spatele meu blocată de o altă brută masivă, cu o imensă faţă cenuşie şi ochi mici care clipeau des, înaintând spre mine. Am privit în jur şi am văzut, în dreapta mea, şi cam la şase metri în faţă, o deschidere îngustă în peretele stâncii, prin care o rază de lumină trecea pieziş prin umbră.

— Opreşte-te! strigă Moreau, în timp ce eu făceam un salt spre deschizătură, şi apoi strigă: Prindeţi-l!

La aceasta, feţele celor din jur se întoarsera una câte una spre mine. Din fericire, minţile lor animalice erau prea încete.

Mi-am repezit umărul într-un monstru greoi care se întorcea să vadă ce voia să spună Moreau, proiectându-l asupra altuia. Am simţit cum mâna i se roti în jur, căutând să mă apuce, şi dădu greş. Mica creatură roz cu chip de leneş se repezi la mine şi am doborât-o, brăzdându-i faţa pocită cu cuiul băţului meu, şi, în clipa următoare, mă căţăram pe o potecă lăturalnică, înpantă, un fel de horn înclinat, care ducea afară din vâlcea. Am auzit în urmă un urlet şi strigăte de „Ţineţi-l!” „Prindeţi-l!” şi creatura cu faţa cenuşie apăru în urma mea şi îşi vârî trupul enorm în crăpătură.

— Înainte, înainte! urlau ceilalţi.

M-am urcat prin crăpătura îngustă din stâncă, şi am ieşit pe terenul sulfuros din partea de apus a aşezării Oameniior-Animale.

Crăpătura aceea a fost un mare noroc pentru mine, deoarece drumul îngust şi înclinat oblic în sus i-a împiedicat pe urmăritorii mei cei mai apropiaţi. Am străbătut în goană locul deschis, am coborât o pantă abruptă printre câţiva copaci rari, şi am ajuns pe o întindere joasă, acoperită cu trestii înalte. Am trecut printre ele şi am ajuns într-un tufiş des şi întunecos, unde pământul negru mustea sub picioare. Când m-am afundat printre trestii, urmăritorii mei cei mai apropiaţi abia ieşeau din crăpătură. Timp de câteva minute am continuat să-mi croiesc drum prin tufişuri. În spatele meu şi împrejur văzduhul era plin de strigăte ameninţătoare. Auzeam tumultul urmăritorilor, de la crăpătura din susul pantei, apoi foşnetul trestiilor, şi, din când în când, trosnetul câte unei crengi rupte. Unele din aceste creaturi mugeau ca nişte fiare de pradă întărâtate. Câinele lătra înspre stânga. Îi auzeam pe Moreau şi Montgomery strigând din aceeaşi direcţie. M-am întors brusc spre dreapta. Chiar atunci mi se păru că îl aud pe Montgomery strigându-mi să fug, ca să scap cu viaţă.

În curând pământul, gras şi noroios, începu să cedeze sub picioarele mele; dar eu eram disperat şi am trecut de-a dreptul, m-am luptat cufundat cu picioarele până la genunchi, şi am ajuns astfel la o cărare întortochiată printre trestii înalte. Zgomotul urmăritorilor mei se îndepărtă înspre stânga. Într-un loc, trei animale ciudate, săltăreţe, de culoare roz, cam de mărimea unor pisici, o luară la fugă prin faţa mea. Cărarea aceasta urca în sus, de-a curmezişul unui alt spaţiu deschis, acoperit cu încrustaţii albe, şi se afunda din nou într-un desiş de trestii.

Apoi, paralel cu malul unei scobituri cu pereţii abrupţi, cotea brusc, ca şanţul unui parc englezesc.

Continuam să alerg din toate puterile şi n-am văzut această adâncitură până când nu m-am trezit zburând prin aer cu capul înainte.

Am căzut în mâini şi în cap, printre spini, şi m-am ridicat cu o ureche sfâşiată şi cu faţa însângerată. Căzusem într-o scobitură adâncă, plină de stânci şi de mărăcini, cu o ceaţă care se încolăcea în jurul meu în valuri, şi cu un pârâiaş îngust, din care se ridica ceaţa, şerpuind în mijlocul ei. Am rămas mirat de această ceaţă subţire ridicându-se în plină strălucire a zilei, dar nu aveam vreme să stau să mă mai minunez. M-am întors spre dreapta, în josul apei, sperând să ajung în direcţia aceea la mare, si astfel să am drum liber pentru a mă îneca. Abia mai târziu mi-am dat seama că, în cădere, scăpasem din mână băţul meu cu cui.

În curând, valea se făcu mai îngustă, pentru o bucată de drum şi, nepăsător, m-am aruncat în apă. Am ieşit afară cât am putut mai iute, căci apa aproape că dădea în clocot. Am observat, de asemenea, că o spumă subţire sulfuroasă plutea pe apa învolburată. Aproape imediat scobitura făcu o cotitură, şi am zărit, nelămurit, orizontul albastru. Marea apropiată reflecta soarele în mii şi mii de sclipiri. Mi-am văzut moartea cu ochii. Dar eram înfierbântat şi gâfâiam, şi sângele cald mi se prelingea pe faţă şi îmi alerga voios prin vine. Simţeam şi un fel de exaltare de a fi întrecut pe urmăritorii mei. Aşa că atunci nu îmi venea să mă înec. Am privit înapoi pe drumul pe care venisem.

Am ciulit urechile. În afară de zumzetul ţânţartlor şi ţârâitul unor insecte mici care săreau printre mărăcini, văzduhul era complet liniştit. Apoi se auzi, foarte slab, lătratul unui câine şi nişte murmure nelămurite, poc-netul unui bici, şi glasuri. Se auziră mai tare, şi apoi iar mai slab. Zgomotul se îndepărtă în susul pârâului şi se pierdu în depărtare. Pentru o vreme, vânătoarea era terminată.

Dar acum ştiam câte nădejdi puteam să-mi pun în ajutorul Oamenilor-Animale.

XIII. PARLAMENTĂRI

M-am întors şi mi-am continuat drumul spre mare. Pârâiaşul de apă fierbinte se lărgea şi devenea foarte puţin adinc, trecând peste un nisip acoperit de ierburi, prin care mişunau, la trecerea mea, nenumăraţi crabi şi alte vietăţi lungi şi cu multe picioare. Am mers până la marginea apei sărate, şi abia atunci m-am simţit în siguranţă. M-am întors şi am privit — cu mâinile în şolduri — la vegetaţia deasă din urma mea, în care râpa cu aburi făcea ca o tăietură fumegândă. Dar, după cum spuneam, eram prea surexcitat şi — cu adevărat, deşi cei care n-au cunoscut niciodată primejdia s-ar putea să se îndoiască — prea disperat pentru a muri.

Atunci mi-a trecut prin minte că mai aveam încă o şansă. În timp ce Moreau şi Montgomery împreună cu gloata lor animalică mă căutau prin insulă, oare n-aş putea eu să înconjur ţărmul până când aş ajunge la locul îngrădit? Să fac, de fapt, un drum prin flancul lor şi, apoi, poate că aş putea să sparg broasca uşii cu o piatră şi să văd ce aş putea găsi — cuţit, pistol, orice o fi — ca să mă lupt cu ei când se vor întoarce. În orice caz, era o şansă de a-mi vinde scump pielea.

M-am îndreptat deci, spre apus şi am mers de-a lungul malului apei. Soarele care apunea îşi arunca razele orbitoare drept în ochii mei. Fluxul slab al Pacificului se ridica într-o ondulaţie uşoară.

În curând, ţărmul se îndreptă spre sud şi soarele îmi veni spre dreapta. Apoi, deodată, departe în faţa mea, văzui mai întâi una şi apoi mai multe figuri apărând din tufişuri — Moreau cu câinele său cenuşiu, apoi Montgomery şi încă alţi doi.

Mă văzură şi începură să gesticuleze, înaintând. Am aşteptat să se apropie. Cei doi Oameni-

Animale începură să alerge pentru a-mi tăia drumul spre desişurile din interiorul insulei. Montgomery începu şi el săalerge, dar drept spre mine. Moreau îl urmă, mai încet, ţinând câinele.

În cele din urmă, m-am smuls din nemişcare şi, întorcându-mă, spre mare, am intrat drept în apă. Apa era, la început, foarte puţin adâncă. Abia după vreo treizeci de metri valurile mi-au ajuns până la brâu. Puteam vedea, nelămurit, cum îmi ţâşneau printre picioare vietăţile târâte de flux.

— Ce faci, omule? strigă Montgomery.

M-am întors, cufundat în apă până la mijloc, şi am privit spre ei.

Montgomery stătea pe mal, gâfâind. Faţa lui devenise de un roşu aprins, din cauza efortului, părul său lung şi drept flutura în jurul capului, iar buza de jos, atârnând, lăsa să i se vadă dinţii neregulaţi. Moreau tocmai ajungea şi el, cu figura lui palidă şi hotărâtă, şi câinele pe care îl ţinea lătră spre mine. Amândoi ţineau în mână bice puternice. Mai departe, pe ţărm, stăteau OameniiAnimale, privind.

— Ce fac? Am de gând să mă înec, zisei cu.

Montgomery şi Moreau se uitară unul la celălalt.

— De ce? întrebă Moreau.

— Pentru că este mai bine aşa, decât să fiu torturat de dumneata.

— Ţi-am spus eu, îi zise Montgomery, şi Moreau îi răspunse ceva, cu o voce joasă.

— Ce te face să crezi că te voi tortura? întrebă Moreau.

— Ceea ee am văzut, zisei eu. Şi ăia de colo.

— Sst! făcu Moreau, şi îşi ridică mâna.

— N-am să tac, zisei eu, ei au fost oameni: ce sunt acum? Eu, cel puţin, n-am să fiu ca ei.

Am privit dincolo de interlocutorii mei. Pe ţărm erau M'lingi servitorul lui Montgomery, şi una dintre bru-tele înfăşate în alb, pe care o văzusem în şalupă. Mai departe, în umbra copacilor, şedea

micul Om-Maimuţă, şi, în spatele lui, încă vreo câteva figuri nelămurite.

— Cine sunt aceste fiinţe? întrebai eu, arătând spre ei, şi ridicând glasul din ce în ce mai tare, ca să mă poată auzi cu toţii. Au fost oameni — oameni ca voi, pe care i-aţi infectat cu vreo otravă animalică, oameni pe care i-aţi înrobit şi de care totuşi vă mai temeţi. Voi care ascultaţi, strigai eu, arătând acum spre Moreau, şi adresându-mă, pe deasupra lui, Oamenilor-Animale, voi care ascultaţi! Nu vedeţi că oamenii aceştia se mai tem încă de voi, că le e frică de voi? Atunci, de ce vă temeţi de ei? Voi sunteţi mulţi…

— Pentru numele lui Dumnezeu! strigă Montgomery, încetează, Prendick!

— Prendick! strigă Moreau.

Strigară amândoi în acelaşi timp, ca să-mi acopere glasul. În spatele lor se vedeau Oamenii-Animale privind curioşi, cu feţele întunecate, cu mâinile lor diforme atârnând în jos, cu umerii curbaţi. Păreau, îmi închipuiam eu atunci, că încearcă să mă înţeleagă, să-şi amintească ceva din trecutul lor omenesc.

Am continuat să strig, nici eu nu mai ştiu ce. Spuneam că Moreau şi Montgomery ar putea fi ucişi; că nu trebuie să le fie teamă de ei, acesta era sensul vorbelor care voiam să le vâr în cap Oamenilor-Animale, înainte de pieirea mea definitivă. L-am văzut pe omul îmbrăcat în zdrenţe întunecate, cu ochii verzi, pe care-l întâlnisem în seara sosirii mele, ieşind dintre copaci, şi pe alţii care-l urmau, ca să mă audă mai bine.

În cele din urmă, m-am oprit ca să-mi trag răsuflarea.

— Ascultă-mă o clipă, se auzi glasul ferm al lui Moreau, şi apoi spune tot ce vrei.

— Ei bine? zisei eu.

Tuşi, se gândi o clipă şi apoi strigă:

— Pe latineşte, Prendick! În latina vulgară! În latina de şcolar! Dar încearcă să înţelegi. ***Hi non***

sunt homines, sunt animalia qui nos habemus… vivisectat. [61] Un proces umanizator. Îţi voi explica totul. Vino pe ţărm.

Am râs:

— Bună poveste, zisei cu. Ei vorbesc, îşi construiesc locuinţe, gătesc. Au fost oameni. Nici gând să ies de aici.

— Apa, chiar de lângă locul unde stai dumneata începe să fie adâncă… şi mişună rechinii.

— Chiar asta şi vreau, zisei eu. Scurt şi clar. Chiar acum.

— Aşteaptă o clipă. Scoase din buzunar ceva care sclipi în lumina soarelui, şi aruncă obiectul la picioarele sale. Este un revolver încărcat, zise el. Montgomery va face la fel. Vom urca pe ţărm în sus, până când vei considera că distanţa este suficientă. Apoi vino şi ia revolverele.

— Nici nu mă gândesc. Unul dintre voi mai are unul.

— Te rog să te gândeşti mai bine, Prendick. În primul rând, nu ţi-am cerut niciodată să vii pe această insulă. În al doilea, te-am fi drogat noaptea trecută, dacă am fi vrut să-ţi facem vreun rău; şi în al treilea, acum, când prima panică ţi-a trecut şi poţi să judeci puţin — are Montgomery caracterul pe care i-l atribui dumneata? Te-am urmărit spre binele dumitale. Pentru că insula aceasta este plină de… fenomene duşmănoase. De ce am vrea să te împuşcăm, când chiar dumneata te-ai oferit să te îneci?

— De ce ai pus… oamenii dumitale pe urmele mele, când eram în colibă?

— Eram siguri că te vom prinde şi te vom feri de pericol. Mai târziu, ne-am îndepărtat de urmele dumitale — spre binele dumitale.

Am rămas pe gânduri. Părea posibil. Apoi mi-am amintit de altceva:

— Dar am văzut, zisei eu, în locul îngrădit…

— Aceea era puma.

— Ascultă, Prendick, zise Montgomery. Eşti un nătărău. Ieşi din apă, ia aceste revolvere şi să stăm de vorbă. Nu-ţi vom putea face mai mult decât ţi-am putea face acum.

Trebuie să mărturisesc că atunci, şi de fapt întotdeauna, nu aveam încredere şi mă temeam de Moreau. Dar Montgomery era un om cu care simţeam că pot să mă înţeleg.

— Urcaţi pe faleză, zisei eu, după puţină gândire, adăugând: ţinând mâinile în sus.

— Asta nu se poate, zise Montgomery, făcând semn cu capul peste umăr. E ceva nedemn.

— Mergeţi până la copaci, în cazul acesta, zisei eu, cum doriţi.

— Ce idioată ceremonie, zise Montgomery.

Amândoi se întoarseră cu faţa spre cei şase sau şapte monştri groteşti, care stăteau acolo în soare, umbre solide, mişcătoare şi totuşi neverosimil de ireale. Montgomery plesni din bici spre ei, şi imediat se întoarseră cu toţii şi fugiră, înghesuindu-se printre copaci. Când Montgomery şi Moreau ajunseră la o depărtare pe care am socotit-o suficientă, m-am îndreptat spre ţărm, am ridicat de jos şi am examinat revolverele. Ca să mă conving că nu era vreo înşelătorie, am descărcat unul asupra unei bucăţi de lavă şi am avut satisfacţia să văd piatra pulverizată şi ţărmul împroşcat cu plumb.

Totuşi, am mai rămas o clipă în cumpănă.

— Am să-mi iau riscul, zisei eu în cele din urmă, şi, cu un revolver în fiecare mână, am urcat ţărmul până la ei.

— Aşa este mai bine, zise Moreau, fără afectare, în orice caz, m-ai făcut să-mi pierd cea mai bună parte a zilei cu imaginaţia dumitale blestemată.

Şi, cu un aer dispreţuitor, care m-a făcut să mă ruşinez, el şi Montgomery se întoarseră şi porniră în tăcere înaintea mea.

Oamenii-Animale, încă uimiţi, stăteau retraşi printre copaci. Am trecut pe lângă ei cât am putut

de senin. Unul încercă să mă urmeze, dar se retrase din nou, când Montgomery plesni din bici. Restul rămaseră liniştiţi — privindu-ne. Poate că au fost cândva animale. Dar niciodată n-am mai văzut un animal să încerce să gândească.

XIV. DOCTORUL MOREAU EXPLICĂ

— Şi acum, Prendick, am să-fi cxplic, zise doctorul Moreau, după ce îmi astâmpărasem foamea şi setea. Trebuie să-ţi mărturisesc că eşti cel mai dictatorial oaspete pe care l-am avut vreodată. Te anunţ că acesta este ultimul lucru pe care-l mai fac pentru ca să-ţi fiu pe plac. Data-viitoare când vei mai ameninţa să te sinucizi, nu voi mai face nimic — chiar cu riscul anumitor neplăceri personale.

Se aşeză pe şezlong, cu o ţigară de foi pe jumătate consumată între degetele sale albe şi îndemânatice. Lumina lămpii care atârna din tavan cădea pe părul lui alb; privi prin mica fereastră afară, la stele. Eu şedeam cât mai departe de el, având între noi masa şi revolverele la îndemână. Montgomery nu era de faţă. Nu mi-ar fi convenit să fiu cu amândoi într-o cameră atât de mică.

— Admiţi că fiinţa omenească vivisectată, după cum ai numit-o dumneata, nu este la urma urmei decât puma? zise Moreau.

El mă dusese să vizitez oroarea aceea, în încăperea din interiorul curţii, ca să mă asigur că nu este o fiinţă omenească.

— Este puma, zisei eu, vie încă, dar atât de tăiată şi mutilată, încât mă rog să nu mai văd niciodată carne vie. Din toate grozăviile…

— N-are importanţă asta, zise Moreau. Cel puţin, scuteşte-mă de aceste manifestări copilăreşti. La început, Montgomery era exact la fel. Admiţi că este puma. Acum stai liniştit, cât timp am să-mi desfăşor conferinţa de fiziologie.

Şi, imediat, începind cu tonul unui om extrem de plictisit, dar în scurt timp încălzindu-se puţin, îmi explică lucrările sale. Vorbea foarte simplu şi convingător. Din când în când simţeam în glasul său o urmă de sarcasm. În curând m-am simţit cuprins de ruşine faţă de poziţiile noastre reciproce.

Creaturile pe care le văzusem nu erau oameni, nu fuseseră niciodată oameni. Erau animale — animale umanizate — un triumf al vivisecţiei.

— Uiţi ceea ce poate să facă cu fiinţele vii un vivisecţionist îndemânatic, zise Moreau. În ceea ce mă priveşte, eu nu înţeleg de ce lucrurile pe care le-am făcut aici n-au fost făcute mai înainte. Desigur, s-au făcut slabe eforturi — amputaţii, tăieri de limbă, excizii. Ştii desigur că strabismul poate fi provocat sau vindecat prin chirurgie? Apoi, în cazul exciziilor, se obţin tot felul de schimbări secundare, tulburări pigmentare, modificări ale pasiunilor, alterări în secreţia ţesutului adipos. Nu mă îndoiesc că ai auzit despre toate acestea!

— Desigur, zisei eu. Dar aceste creaturi respingătoare ale dumitale…

— Totul la timpul său, zise el, făcându-mi un semn cu mâna; abia am început. Acestea sunt cazuri obişnuite de modificări. Chirurgia poate face lucruri mai bune decât acestea. Se poate construi, la fel cum se poate distruge sau modifica. Ai auzit, poate, despre o operaţie chirurgicală obişnuită la care se recurge în cazul când nasul a fost distrus. Se taie o porţiune de piele de pe frunte, se răsfrânge în jos, pe nas, şi se prinde în această nouă poziţie. Aceasta este un fel de grefare într-o nouă poziţie a unei părţi dintr-un animal pe el însuşi. Grefarea unei părţi recent obţinute de la un alt animal este de asemenea posibilă — cazul dinţilor, de exemplu. Grefarea pielii şi a oaselor este făcută pentru a uşura vindecarea. Chirurgul pune în mijlocul rănii bucăţi de piele tăiate de la

un alt animal, sau fragmente de os de la o victimă recent ucisă. Pintenul de cocoş al lui Hunter — poate că ai auzit de asta — era grefat pe gâtul unui taur. Şi mai trebuie amintiţi şi şobolanii-rinoceri ai zuavilor algerieni — monştri creaţi de mâna omenească prin transferarea pe bot a unei bucăţi din coada unui şobolan obişnuit, lăsată să se prindă în această poziţie.

— Monştri creaţi de mâna omenească, zisei eu. Atunci, vrei să spui că…

— Da. Aceste creaturi pe care le-ai văzut sunt ani-male tăiate şi modelate în noi forme. Acestui studiu — al plasticităţii formelor vii — mi-am închinat întreaga mea viaţă. Am studiat ani întregi, căpătând tot mai multe cunoştinţe. Văd că te uiţi îngrozit, şi totuşi nu-ţi spun nimic nou. Totul se află de ani de zile la suprafaţa anatomiei aplicate, dar nimeni n-a avut cu-rajul să se atingă de aceasta. Eu pot schimba nu numai forma exterioară a unui animal. Fiziologia, ritmul chimic al creaturii pot fi de asemenea făcute să sufere o modificare de durată, din care vaccinarea şi alte metode de inoculare cu substanţe vii sau moarte sunt exemple care, fără îndoială, îţi sunt familiare. O ope-raţie similară este transfuzia de sânge, cu care de fapt am şi început. Toate acestea sunt cazuri cunoscute. Mai puţin obişnuite, şi probabil pe o scară mult mai mare, erau operaţiile acelor practicieni din evul mediu care făureau pitici, şi schilozi, şi monştri de bâlci; din a căror artă mai rămân încă unele vestigii în manipularea preliminară a tinerilor saltimbanci şi contorsionişti. Victor Hugo dă o relatare despre ei în ***„L'homme qui rit"***[62]… Dar poate că acum îţi este mai limpede ceea ce vreau să spun. Începi să înţelegi că este posibil să transplantezi un ţesut dintr-o parte a unui animal într-alta, sau de la un animal la altul, să-i schimbi reac-ţiile chimice şi metodele de creştere, să-i modifici articulaţiile membrelor, şi să-l schimbi, de fapt, în structura sa cea mai intimă?

Şi totuşi, această ramură extraordinară a ştiinţei n-a fost niciodată studiată ca un scop în sine, şi sistematic, de cercetătorii moderni, până când am abordat-o eu! Câteva lucruri de acest gen au fost indicate în unele încercări chirurgicale extreme; cele mai multe exemple de acest fel care îţi vor veni în minte au fost demonstrate, ca să spunem aşa, prin accident — de către tirani, criminali, de către crescători de cai şi de câini, de către tot felul de oameni neexperimentaţi şi neîndemânatici, care lucrau pentru scopurile lor ime-diate. Eu am fost primul om care am abordat această problemă, înarmat cu chirurgia antiseptică şi cu cunoştinţe într-adevăr ştiinţifice asupra legilor creşterii.

Totuşi, s-ar putea crede că aceasta a mai fost practicată. În secret şi mai înainte. Creaturi cum ar fi fraţii siamezi… Şi în beciurile Inchiziţiei. Fără îndoială că ţelul lor principal era tortura, ca să zic aşa, artistică, dar cel puţin unii dintre inchizitori probabil că aveau şi o urmă de curiozitate ştiinţifică.

— Dar, zisei eu, aceste fiinţe — aceste animale ***vorbesc!***

Mi-a spus că într-adevăr era aşa şi continuă să-mi arate că posibilităţile vivisecţiei nu se opresc doar la o metamorfoză fizică. Un porc poate fi educat. Struc-tura mintală este şi mai puţin determinată decât cea corporală. În ştiinţa hipnotismului, care se dezvoltă tot mai mult, găsim promisiunea unei posibilităţi de a înlocui vechi instincte înnăscute prin sugestii noi, grefate pe, sau înlocuind, ideile fixe moştenite. De fapt, mare parte din ceea ce noi numim educaţie morală este tot o astfel de modificare artificială şi o prelucrare a instinctului; combativitatea este educată într-un curajos sacrificiu de sine, iar sexualitatea transformată în emoţie religioasă. Şi marea diferenţă dintre om şi maimuţă stă în laringe, zise el, în incapacitatea de a forma în mod delicat diferite sunete-simboluri prin care gândirea poate

fi susţinută. În această problemă eram de altă părere, dar cu o oarecare lipsă de politeţă el refuză să ia în seamă obiecţia mea. Repetă că era aşa cum spunea el, şi îşi continuă relatarea lucrărilor.

L-am întrebat de ce îşi alesese ca model tocmai forma omenească. Mi s-a părut atunci, şi mi se pare încă şi acum că era o stranie perversitate în această alegere.

Mi-a mărturisit că alesese această formă din întâmplare.

— Aş fi putut tot atât de bine să transform oi în lame, şi lame în oi. Cred că există ceva în forma omenească care face apel la simţul artistic mai mult decât orice altă formă de animal. Dar nu m-am rezumat la a crea numai oameni. O dată sau de două ori…

Rămase tăcut aproape un minut.

— Anii ăştia! Cum s-au scurs! Şi iată că mi-am mai pierdut o zi pentru ca să-ţi salvez viaţa, şi-mi pierd acum o oră ca să-ţi dau explicaţii!

— Dar, zisei eu, totuşi nu înţeleg. Unde este justificarea dumitale pentru dreptul de a răspândi în jur atâta suferinţă? Singurul lucru care cred că ar putea să scuze vivisecţia este vreo aplicaţie…

— Exact, zise el. Dar vezi că eu sunt altfel construit. Ne situăm pe poziţii diferite. Dumneata eşti materialist.

— Tocmai că nu sunt materialist, începui eu să-i răspund.

— Din punctul meu de vedere — din punctul meu de vedere. Căci tocmai chestiunea aceasta a suferinţei este ceea ce ne desparte. Atâta timp cât suferinţa pe care o vezi sau o auzi te îmbolnăveşte, atât timp cât eşti influenţat de propria ta suferinţă, atât timp cât suferinţa stă la baza principiilor despre păcat, nu eşti, ţi-o spun cu, decât un animal, gândind doar ceva mai puţin obscur despre ceea ce simte un animal. Această suferinţă…

Am ridicat nerăbdător din umeri, auzind asemenea sofisme.

— Oh! dar asta este un lucru atât de mărunt. O minte cu adevărat deschisă faţă de tot ceea ce trebuie să ne înveţe ştiinţa îşi dă seama că este un lucru cu totul neînsemnat. Poate că, în afară de această mică planetă, acest fir de praf cosmic, invizibil de la cea mai apropiată stea — poate că, zic, nicăieri în altă parte nu mai există acest lucru numit durere. Dar legile spre care ne căutăm drumul… Ei bine, chiar pe acest pământ, chiar printre fiinţele vii, ce înseamnă oare durerea?

În timp ce vorbea scoase un mic briceag din buzunar, deschise lamă cea mică şi îşi trase scaunul în aşa fel încât să-i pot vedea coapsa. Apoi, alegând cu atenţie locul, îşi înfipse lama în picior, şi apoi o scoase.

— Fără îndoială că ai mai văzut aşta. Nu doare mai mult decât o înţepătură de ac. Dar ce dovedeşte? Capacitatea de durere nu este necesară în muşchi, şi nici nu este plasată acolo; este necesară doar puţin în piele, şi doar ici şi colo pe coapsă există câte un loc capabil de a simţi durerea. Durerea este doar sfătuitorul nostru medical intern, care ne previne şi ne stimulează. Nu toată carnea vie este dureroasă, nici toţi nervii, nici chiar toţi nervii senzoriali. Nu există nicio urmă de durere, de adevărată durere, în senzaţiile nervului optic. Dacă răneşti nervul optic, vezi doar fulgerări de lumină, la fel cum boala nervului auditiv înseamnă doar un zumzet în urechi. Plantele nu simt durerea; iar animalele inferioare — s-ar putea ca animale ca steaua de mare sau racul să nu simtă durerea. Şi apoi, oamenii, cu cât devin mai inteligenţi, cu atât vor căuta în mod mai inteligent propria lor bunăstare, şi cu atât mai puţin vor avea nevoie de busola care să-i ţină departe de primejdie. N-am auzit niciodată ca un lucru inutil să nu fie smuls din existentă, mai curând sau mai târziu, de către evoluţie. Auzi? Iar durerea va deveni inutilă.

Şi, apoi, eu sunt un om credincios; Prendick, după cum trebuie să fie orice om normal. S-ar putea să mă înşel, dar eu am văzut mai mult decât dumneata din metodele Creatorului acestei lumi — căci cu i-am cercetat în felul ***meu*** legile, toată viata, în timp ce dumneata, îmi închipui, colecţionai fluturi. Şi, îţi spun, plăcerea si durerea n-au nimic de-a face cu raiul sau iadul. Plăcerea şi durerea — bah! Ce este extazul teologului dumitale altceva decât o hurie[63] a iui Mahomet în întuneric? Acest mare caz pe care bărbaţii şi femeile îl fac cu privire la plăcere şi durere, Prendick, este semnul animalului din ei, semnul animalului din care se trag. Durere! Durere şi plăcere — ele există pentru noi, numai atât timp cât ne zvârcolim prin ţărână…

Vezi, eu mi-am continuat cercetările pe calea pe care ni-au dus chiar ele. Acesta este singurul fel în care cred că se pot face cercetările. Puneam o întrebare, găseam vreo metodă ca să capăt un răspuns, şi obţineam — o nouă întrebare. Este posibil cutare sau cutare lucru? Nu-ţi poţi imagina ce înseamnă asta pentru un cercetător, ce pasiune intelectuală îl cuprinde. Nu-ţi poţi imagina strania şi sublima incintare a acestor dorinţi intelectuale. Fiinţa pe care o ai în faţă nu mai este un animal, sau o creatură asemănătoare, ci o problemă. Durerea prin simpatie — tot ce ştiu despre ea este o amintire a unui lucru din a cărui cauză sufeream acum mulţi ani. Doream — era singurul lucru pe care îl doream — să găsesc limita extremă a plasticităţii unei forme vii.

— Dar, zisei eu, acest lucru este ceva îngrozitor…

— Până astăzi nu mi-a păsat niciodată de etica materiei. Studiul Naturii îl face pe om până la urmă tot atât de nemilos ca şi Natura. Am mers mai departe, neluând în seamă nimic altceva decât problema pe care o urmăream, iar materialul s-a… adunat în colibele de acolo… Sunt aproape

unsprezece ani de când am venit aici, eu cu Montgomery, şi şase canaci[64]. Îmi amintesc, de parcă ar fi fost ieri, de liniştea înverzită a insulei şi de oceanul pustiu din jurul nostru. Locul acesta părea că mă aşteaptă.

Am descărcat proviziile şi am construit această casă. Canacii şi-au făcut câteva colibe lângă râpă. Am început să lucrez chiar asupra animalelor aduse de mine. La început, s-au întâmplat câteva lucruri neplăcute. Am început cu o oaie, şi printr-o alunecare greşită a scalpelului, am ucis-o după o zi şi jumătate; am luat o altă oaie, am făcut din ea un lucru de spaimă şi durere, şi am lăsat-o bandajată, aşteptând să se vindece. Când am terminat-o mi s-a părut perfect umană, dar când m-am dus din nou lângă ea, am fost nemulţumit; îşi amintea de mine şi se îngrozea neînchipuit de mult, şi nu avea mai multă inteligenţă decât o oaie. Cu cât priveam mai mult la acest monstru, cu atât îmi părea mai diform, până când i-am pus capăt suferinţelor. Aceste animale fără curaj, aceste fiinţe fricoase, mânate de durere, fără o fărâmă de energie combativă pentru a înfrunta suferinţa — nu sunt bune pentru a face din ele oameni.

Apoi ain luat o gorilă şi din ea, lucrând cu o grijă infinită, şi învingând greutăţi nenumărate, am făcut primul meu om. L-am modelat o săptămână întreagă, zi şi noapte. Cel mai mult trebuia să lucrez asupra creierului; trebuia să-i adaug mult, şi să-l modific mult. După ce l-am terminat, l-am considerat drept un frumos specimen al tipului negroid, iar el zăcea, bandajat, legat, şi nemişcat în faţa mea. Am plecat de lângă el numai atunci când am fost sigur că va trăi şi întorcându-mă în cameră l-am găsit pe Montgomery în aceeaşi stare ca şi dumneata. Auzise parte din strigăte, pe măsură ce animalul devenea om, strigăte asemănătoare celor care te-au tulburat şi pe dumneata atât de mult. La început, nu îi împărtăşisem totul. Canacii, de asemenea, au resimţit acelaşi lucru. Simpla mea

vedere îi făcea să se înspăimânte. Am reuşit să-l recâştig pe Montgomery — într-un fel, dar eu şi cu el am avut mult de furcă ca să-i împiedicăm pe canaci să dezerteze. Până la urmă câţiva au reuşit să fugă şi astfel ne-am pierdut yachtul. Mi-am petrecut multe zile educând bruta aceea — în total m-am ocupat de el trei sau patru luni. L-am învăţat rudimentele limbii engleze, i-am dat câteva idei despre numere, l-am făcut chiar să citească alfabetul. Dar în această privinţă, s-a dovedit a fi greoi la minte — deşi am întâlnit unii idioţi şi mai greoi. Din punct de vedere mintal, el a început de la zero; nu avea în minte nicio amintire de ceea ce fusese înainte. Când rănile i-au fost complet vindecate, şi nu a mai fost îndurerat şi înţepenit, şi a fost îu stare să vorbească puţin, l-am prezentat canacilor ca pe un interesant pasager clandestin.

La început au fost teribil de înfricoşaţi de el — lucru care m-a cam ofensat, căci eram mândru de crea-ţia mea, dar felul lui de a fi era atât de blând, şi era atât de neajutorat, încât după o vreme ei l-au acceptat şi au luat asupra lor grijile educaţiei lui. Învăţa repede, era foarte imitativ şi adaptabil, şi îşi construi o colibă ceva mai bună, am impresia, decât bordeiele lor. Unul dintre canaci, un fel de misionar, l-a învăţat să citească, sau cel puţin să silabisească literele, şi i-a dat câteva idei rudimentare despre moralitate, dar se pare că apucăturile animalului nu erau câtuşi de puţin dintre cele mai de dorit.

M-am odihnit, după muncă, timp de câteva zile şi aveam de gând să scriu o dare de seamă asupra întregii operaţii, pentru a trezi interesul fiziologilor englezi. Atunci, însă, am dat peste creatura aceea ghemuită într-un pom, maimuţărindu-se la doi dintre canacii care o necăjiseră. Am ameninţat-o, i-am spus cât de inuman era felul în care proceda, i-am trezit simţul ruşinii, şi m-am întors aici hotărât să fac ceva mai bun, înainte de a-mi trimite rezultatul lucrărilor în Anglia. Am făcut lucruri

mai bune; dar, în orice caz, fiinţele acestea dau înapoi, animalul din ei revine cu îndărătnicie, din zi în zi tot mai muit… Am de gând să fac lucruri şi mai bune. Sunt hotărât. Puma asia…

Şi, iată, aceasta este povestea. Toţi canacii sunt acum morţi. Unul a căzut peste bordul şalupei, altul a murit dintr-o rană la călcâi, pe care a otrăvit-o în vreun fel cu un suc de plante. Trei au fugit cu yachtul şi bănu-iesc, şi sper, că s-au înecat. Ultimul… a fost ucis. Ei bine — l-am înlocuit. Montgomery s-a comportat ca şi dumneata la început, şi apoi…

— Ce s-a întâmplat cu celălalt? zisei eu tăios — celălalt canac care a fost ucis?

— Adevărul este că, după ce am făcut un număr de fiinţe omeneşti, am făcut un lucru… El ezită.

— Ei? făcui eu.

— A fost ucis.

— Nu înţeleg, zisei eu; vrei să spui că…

— L-a ucis pe canac — da. A ucis mai multe fiinţe pe care le-a prins. L-am urmărit vreo două zile. Scăpase printr-un accident — nu avusesem niciodată de gând să-i dau drumul. Nu era terminat. Era doar o expe-rienţă. Era o fiinţă fără membre, cu un aspect oribil, care se zvârcolea pe pământ ca un şarpe. Avea o forţă imensă şi era furios de durere, mergea rostogolindu-se ca un purcel de mare când înoată. A stat ascuns în pădure câteva zile, distrugând tot ce îi ieşea în cale, până când l-am pus pe fugă, şi atunci s-a târât în partea de nord a insulei, iar noi ne-am împărţit pentru a-l încolţi. Montgomery a insistat să vină cu mine. Canacul avea o carabină şi când i-am găsit trupul, una din ţevi era îndoită în formă de S şi aproape străpunsă de muşcături… Montgomery a împuşcat monstrul… După aceea, m-am rezumat la idealul omenesc — cu câteva mici excepţii.

Tăcu. Am rămas tăcut, privindu-l.

— Astfel, douăzeci de ani în total — socotind şi cei nouă ani din Anglia — am continuat să lucrez,

şi încă mai este ceva în toate acestea care mă depăşeşte, mă face să fiu nemulţumit, mă împinge către noi eforturi. Uneori mă întrec pe mine însumi, alteori sunt sub nivelul meu, dar niciodată nu reuşesc să obţin rezultatele la care năzuiesc. Forma omenească pot s-o obţin, acum, cu oarecare uşurinţă, după cum vreau, mlădioasă şi graţioasă, sau greoaie şi puternică; dar adesea am de furcă, cu mâinile şi ghearele — lucruri dureroase pe care nu îndrăznesc să le modelez în voie. Dar cel mai mult am de furcă cu grefarea şi transformarea subtilă pe care trebuie s-o fac creierului. Adesea inteligenţa este neînchipuit de scăzută, cu inexplicabile spaţii albe, cu goluri neaşteptate. Şi cel mai puţin satisfăcător dintre toate este ceva ce nu pot atinge, pe undeva — nu ştiu precis unde — în lăcaşul emo-ţiilor. Pofte, instincte, dorinţe care dăunează umanităţii, un straniu rezervor ascuns, care izbucneşte de-odată şi inundă întreaga făptură a creaturii cu mânie, cu ură, sau cu teamă. Aceste creaturi ale mele ţi-au părut stranii şi primejdioase de îndată ce ai început să le observi, dar mie, imediat după ce le-am făcut, îmi par a fi indiscutabil nişte fiinţe umane. Abia după aceea, în timp ce le observ, convingerea se şterge. Mai întâi o trăsătură animalică, apoi alta, se furişează la suprafaţă şi-mi apare limpede… Dar am să înving şi asta. De fiecare dată când cufund o creatură vie în baia arzătoare de durere, îmi spun: „De data aceasta voi arde tot animalul din ea, de data aceasta voi face o creatură raţională. La urma urmei, ce înseamnă zece ani? Omul s-a format în timp de sute de mii de ani”.

Rămase pe gânduri, întunecat.

— Dar mă apropii de ţintă. Această puma de acum…

Şi după o pauză:

— Ei dau înapoi. De îndată ce îi las din mână, animalul din ei începe să revină cu încetul, începe din nou să-şi arate prezenţa.

O altă lungă tăcere.

— Apoi, fiinţele pe care le faci, le trimiţi în vizuinele acelea? întrebai eu.

— Se duc singure. Când încep să simt animalul din ei, le dau drumul şi ei se duc într-acolo. Cu toţii se tem de casa aceasta, şi de mine. Acolo, este un fel de imitaţie de societate omenească. Montgomery ştie mai bine toate acestea, căci el se amestecă în treburile lor. El a învăţat pe câţiva să ne servească. Deşi îi este ruşine de asta, cred însă că oarecum îi simpatizează pe câţiva dintre ei. E treaba lui, nu-i a mea. Ei îmi provoacă doar silă, ca un lucru care mi-a eşuat. Nu mă mai interesează de loc. Cred că urmează regulile care le-au fost predate de misionarul canac, şi au un fel de parodie de viaţă raţională — sărmanele animale! Există ceva numit de ei Legea. Cântă nişte imnuri despre „totul este al Tău”. Îşi construiesc singuri vizuinele, culeg fructe şi smulg ierburi — şi chiar se împerechiază. Dar eu pot să-mi dau seama, pot să pătrund chiar în sufletele lor şi să văd că nu sunt decât suflete de animale, animale care pier — şi poftele de a trăi şi de a se satisface… Şi totuşi, sunt ciudaţi. Complecşi, ca tot ceea ce este viu. Este în ei un fel de năzuinţă spre mai sus, în parte vanitate, în parte emoţie sexuală inutilă, în parte curiozitate inutilă. Doar o maimuţăreală… Am oarecari speranţe cu această puma; am lucrat intens la capul şi creierul ei… Şi acum, zise el, ridicându-se în picioare, după o lungă tăcere, în timpul căreia fiecare din noi ne-am urmărit propriile noastre gânduri — ce părere ai? Tot mai ţi-e teamă de mine?

M-am uitat la el, şi n-am văzut decât un om palid, cu părul alb, cu ochii liniştiţi. În afară de seninătatea, de frumuseţea care rezulta din liniştea sa, şi de constituţia sa impunătoare, ar fi putut trece neobservat printre alţi o sută de bătrâni gentlemeni cumsecade. Atunci, m-a trecut un fior.

În chip de răspuns la cea de a doua întrebare a sa, i-am întins câte un revolver în fiecare mână.

— Păstrează-le, zise el, şi îşi ascunse cu mâna un căscat. Ridicându-se în picioare, mă privi ţintă o clipă, şi zâmbi: Ai avut două zile pline de peripeţii, zise el. Te-aş sfătui să dormi puţin. Sunt bucuros că acum totul e limpede. Noapte bună.

Rămase o clipă pe gânduri, apoi ieşi prin uşa interioară. Am răsucit imediat cheia în broasca uşii ce dădea în afară.

M-am aşezat din nou şi am rămas un timp într-un fel de apatie, atât de obosit din punct de vedere emoţional, intelectual şi fizic, încât nu puteam să-mi duc gândul mai departe din punctul în care mă lăsase. Fereastra neagră privea spre mine ca un ochi. În cele din urmă, cu un efort, am stins lampa şi m-am urcat în hamac. Am adormit foarte repede.

XV. CU PRIVIRE LA OAMENII-ANIMALE

M-am deşteptat devreme. Chiar din clipa deşteptării explicaţia lui Moreau mi-a revenit în minte, limpede şi lămurită. Am coborât din hamac şi m-am dus sa văd dacă uşa era încuiată. Apoi am încercat bara de la fereastră, şi am văzut că era fixată solid. Faptul că aceste creaturi cu aspect omenesc erau în realitate doar monştri animalici, doar imitaţii groteşti de oameni, mă umplea de o vagă nelinişte în privinţa posibilităţilor lor, nelinişte care era mult mai rea decât orice frică precisă. A răsunat o bătaie în uşă, şi am auzit glasul cu accente onctuoase al lui M'ling. Am vârât în buzunar unul din revolvere (ţinând mâna pe el), şi i-am deschis.

— Bună dimineaţa, domnu', zise el, aducând pe lângă obişnuitul dejun de legume şi un iepure fript fără pricepere. Montgomery îl urma. Ochiul său cercetător observă poziţia braţului meu şi zâmbi pieziş.

Puma era lăsată să se odihnească în ziua aceea, ca să se vindece; dar Moreau, care era solitar din fire, nu veni la noi. Am stat de vorbă cu Montgomery, pen-tru a-mi limpezi ideile despre felul cum trăiesc Oamenii-Animale. Eram nerăbdător să aflu, în special, cum erau reţinuţi aceşti monştri inumani ca să nu se repeadă la Moreau şi Montgomery sau să nu se sfâşie unii pe alţii.

Mi-a explicat că siguranţa relativă a lui Moreau şi a lui însuşi se datora dezvoltării mintale limitate a acestor monştri. Cu toată inteligenţa lor crescută şi tendinţa instinctelor lor animalice de a se redeştepta, ei au anumite idei fixe implantate de Moreau în minţile lor, care le mărgineşte în mod absolut imaginaţia. Erau de fapt hipnotizaţi, li se spusese că anumite lucruri erau imposibile şi că anumite lucruri nu trebuie făcute, şi aceste oprelişti erau împletite în ţesătura minţilor lor mai presus de orice posibilităţi de nesupunere sau discuţie. Cu toate acestea, unele lucruri, în care vechiul instinct venea în contradicţie cu ceea ce îi convenea lui Moreau, erau într-un echilibru mai puţin stabil. O serie de propoziţiuni, denumite „Legea” — le auzisem recitate — se luptau în minţile lor cu poftele adânc înrădăcinate, mereu rebele, ale naturii lor animalice. Am aflat că ei repetau mereu această Lege şi o încălcau mereu. Dar Montgomery şi Moreau aveau mare grijă să-i ţină departe de gustul sângelui. Se temeau de sugestiile inevitabile ale acestui gust.

Montgomery îmi spuse că Legea, mai ales printre Oamenii-Animale felini, devenea foarte şubredă o dată cu căderea nopţii; că animalul din ei era atunci mai puternic; un spirit de aventură se năştea în ei, după apusul soarelui; îndrăzneau atunci lucruri la care nici nu visau în timpul zilei. Acestui fapt îi datoram urmărirea mea de către Omul-Leopard, în seara sosirii mele. Dar, în timpul primelor zile ale şederii mele, ei nu

încălcau Legea decât pe furiş, şi numai după apusul soarelui; în timpul zilei domnea în general o atmosferă de respect fată de numeroasele ei oprelişti.

Şi, acum, poate că ar trebui să dau câteva date generale despre insulă şi despre Oamenii-Animale. Insula, care avea un contur neregulat, şi se ridica doar puţin deasupra întinderii mării, avea o suprafaţă totală, cred, de şapte sau opt mile pătrate[65]. Era de origină vulcanică, mărginită acum de trei părţi de recife de corali. Câteva fumarole[66] în partea de nord, şi un izvor cald, erau singurele rămăşiţe ale forţelor care îi dăduseră cândva naştere. Din când în când se făcea simţit câte un uşor cutremur de pământ şi uneori înălţarea spira-lelor de fum devenea tumultuoasă, sub izbucnirile de vapori. Dar asta era totul. Populaţia insulei, mă informă Montgomery, număra acum ceva mai mult de şaizeci din aceste creaturi stranii ale artei lui Moreau, fără să mai socotim monştrii mai mici care trăiau prin tufişuri şi care nu aveau formă omenească. În total, el crease aproape o sută douăzeci, dar mulţi muriseră; iar alţii, ca animalul fără picioare, târâtorul despre care îmi vorbise, suferiseră un sfârşit violent. Răspunzând întrebării mele, Montgomery zise că ei năşteau într-adevăr copii, dar că aceştia în general mureau. Nu exista nicio urmă de moştenire a caracterelor omeneşti căpătate. Dacă supravieţuiau. Moreau îi lua şi le dădea o formă omenească. Femelele erau mai puţin numeroase decât masculii, şi supuse multor persecuţii făcute pe furiş, în ciuda monogamiei pe care o ordona Legea.

Mi-ar fi imposibil să-i descriu amănunţit pe aceşti Oameni-Animale — ochii mei nu sunt obişnuiţi cu amănuntele — şi din nefericire nu ştiu să desenez. Poate că lucrul cel mai izbitor din aspectul lor general era disproporţia dintre picioarele acestor creaturi şi lungimea trupului lor; şi totuşi — atât de relativă este părerea noastră

despre graţie — ochiul mi s-a obişnuit cu formele lor, şi în cele din urmă am început chiar să fiu de aceeaşi părere eu ei, şi anume că picioarele mele lungi erau disproporţionate. O altă caracteristică eracapul, ţinut înainte, şi curbarea grosolană şi neomenească a coloanei vertebrale. Chiar şi Omului-Maimuţă îi lipsea acea curbare sinuoasă, spre înăuntru, a spatelui, care face forma omenească atât de graţioasă. Cei mai mulţi aveau umerii teşiţi în mod grosolan, iar antebraţele lor scurte atârnau, slabe, în lături. Câţiva dintre ei erau vizibil păroşi — cel puţin atât timp cât am stat eu pe insulă..

O altă diformitate foarte evidentă era în feţele lor, care, aproape toate, aveau maxilarele ieşite în afară, diforme spre urechi, cu nasuri mari şi proeminente, cu părul foarte des sau foarte ţepos, şi adesea cu ochii coloraţi sau aşezaţi în mod straniu. Niciunul nu ştia să râdă, deşi Omul-Maimuţă avea un fel de rânjet cârâit. În afară de aceste caractere generale, capetele lor aveau prea puţin comun unele cu altele: fiecare păstra calitatea speciei sale particulare; amprenta omenească denatura, dar nu ascundea specificul leopardului, bou-lui, scroafei, sau altui animal din care fusese modelată creatura. Vocile, de asemenea, variau extrem de mult. Mâinile erau întotdeauna diforme; şi, deşi unele mă uimeau prin neaşteptata lor asemănare cu cele omeneşti, aproape toate aveau câteva degete lipsă, erau grosolan făcute spre unghii, şi erau lipsite de orice sensibilitate tactilă.

Cei mai puternici Oameni-Animale erau Omul-Leopard şi o creatură făcută din Hienă şi Porc. Mai mari decât aceştia erau cei trei Oameni-Tauri care trăseseră şalupa. Apoi veneau Omul-cu-Părul-Argintiu, care era şi cel care rostea Legea, apoi M’ling, şi o creatură asemănătoare cu un satir, făcută din Maimuţă şi Capră. Erau şi trei Oameni-Porci şi o Femeie-Porc, o IapăRinocer şi alte

câteva femele ale căror origini nu le puteam preciza. Mai erau câţiva Oameni-Lupi, un UrsTaur, şi un Om-Câine-Saint-Bernard. Pe Omul-Maimuţă l-am descris înainte şi mai era o femeie bătrână, deose-bit de oribilă (şi urât mirositoare), făcută din Vulpoaică şi Ursoaică, pe care am urât-o încă de la început. Se spunea că este o adeptă înfocată a Legii. Creaturi mai mici erau puii lor pestriţi şi mica fiinţă cu aspect de leneş. Dar destul cu această listă!

La început am simţit o groază care mă înfiora faţă de aceste brute, simţeam, foarte puternic, că erau încă brute, dar pe nesimţite am început să mă obişnuiesc şi, de altfel, am fost influenţat de atitudinea lui Montgomery faţă de ei. Era de atâta vreme cu ei, încât ajunsese să-i privească ca pe nişte fiinţe omeneşti aproape normale — zilele sale din Londra îi păreau acum un trecut glorios şi neverosimil. Se ducea la Arica numai o dată pe an, ca să trateze cu agentul lui Moreau, un negustor de animale din partea locului. În acest orăşel maritim, locuit de metişi spanioli, cu greu putea el vedea cel mai frumos tip de oameni. Oamenii de pe vapor, îmi spuse el, îi păreau la început tot atât de ciudaţi pe cât îmi păreau mie Oamenii-Animale — cu picioare anormal de lungi, cu faţa turtită, cu fruntea proeminentă, bănuitori, primejdioşi şi nesimţitori. Adevărul este că el nu iubea oamenii. Inima lui se încălzea faţă de mine, credea el, pentru că îmi salvase viaţa.

Aveam chiar impresia că el avea o tainică bunăvoinţă faţă de aceste brute metamorfozate, o simpatie vicioasă faţă de unele din acţiunile lor, dar pe care, la început, încerca să mi-o ascundă.

M’ling, omul cu faţa neagră, servitorul său, primul dintre Oamenii-Animale pe care îl întâlnisem, nu trăia împreună cu ceilalţi, în insulă, ci într-un mic coteţ din dosul locului îngrădit. Nu era atât de inteligent ca Omul-Maimuţă, dar era mult mai docil, şi semăna cel mai mult a om dintre

toţi Oamemi-Animaie, iar Montgomery îl învăţase să pregătească mâncarea, şi de fapt să îndeplinească toate măruntele treburi casnice care i se cereau. Era o izbândă complexă a oribilei îndemânări a lui Moreau, un urs, amestecat cu câine şi bou, una din creaturile cele mai îngrijit făcute. Îl trata pe Montgomery cu o stranie tandreţe şi duioşie; acesta îi dădea uneori atenţie, îl mângâia, îi dădea diverse nume pe jumătate în bătaie de joc, pe jumătate înglumă, făcându-l astfel să ţopăie, cu o bucurie extraordinară; alteori îl maltrata, mai ales după ce băuse whisky, lovindu-l cu picioarele, cu mâinile, aruncând în el cu pietre sau cu lemne aprinse. Dar, fie că era tratat bine sau rău, nimic nu-i plăcea mai mult decât să fie cu stăpânul său.

După cum spuneam, mă obişnuisem cu Oamenii-Animale, astfel încât mii de lucruri care mi se păruseră nefireşti şi respingătoare deveniră curând pentru mine naturale şi obişnuite. Eu cred că totul în viaţă îşi ia culoarea din nuanţa medie care ne înconjoară: Montgomery şi Moreau erau prea particulari şi individuali ca să-mi păstrez impresiile generale asupra umanităţii bine definite. Am văzut pe una dintre grosolanele creaturi bovine care vâsliseră la şalupă păşind greoi prin tufişuri, şi m-am trezit întrebându-mă, încercând cu greu să-mi amintesc, prin ce se deosebea de vreun ţăran, om de-adevărăt, întorcându-se obosit spre casă de la munca lui obişnuită; şi, când am văzut faţa şireată de vulpe a Femeii-Vulpe-Urs, ciudat de omenească în viclenia ei interesată, mi-am închipuit că o mai întâlnisem cândva prin vreo fundătură a unui oraş.

Şi, totuşi, din când în când animalul din ei îmi apărea fără putinţă de îndoială sau de tăgadă. Un om urât, un sălbatic cocoşat după toate aparenţele, ghemuit în deschizătura uneia dintre colibe, se întindea şi căsca, lăsând să se vadă deodată nişte incisivi ca nişte foarfeci şi nişte canini ca nişte

săbii, ascuţiţi şi lucitori ca nişte cuţite. Sau, pe vreo cărare îngustă, privind cu o îndrăzneală trecătoare în ochii vreunei femele mlădioase învestmântată în alb, observam deodată (cu un spasm de repulsie) că avea pupile despicate, sau, pri-vind mai jos, observam unghia curbată cu care îşi ţinea în jurul trupului vestmântul inform. Este un lucru cu-rios, de altfel, pe care nu pot să mi-l explic, felul în care aceste creaturi — vreau să spun femelele — îşi manifestau, în prima parte a şederii mele acolo, un simţ instinctiv al propriei lor înfăţişări respingătoare, şi dădeau, în consecinţă, o atenţie mai mult decât omenească decenţei şi aspectului exterior.

XVI. CUM AU GUSTAT SÂNGE OAMENII-ANIMALE

Dar lipsa mea de experienţă ca scriitor mă trădează, şi văd că mă îndepărtez de firul povestirii. După ce am terminat micul dejun, Montgomery m-a luat cu el de-a curmezişul insulei ca să-mi arate fumarolele şi izvorul în ale cărei ape fierbinţi intrasem cu o zi mai înainte. Amândoi aveam câte un bici şi un revolver încărcat. În timp ce treceam printr-o junglă deasă din drumul nostru într-acolo, am auzit ţipând un iepure. Ne-am oprit şi am ascultat, dar, cum n-am mai auzit nimic, ne-am continuat drumul, iar incidentul ni s-a şters din minte. Montgomery mi-a atras atenţia asupra unor mici animale de culoare roz, cu picioarele dinapoi lungi, care ţopăiau prin tufişuri. Îmi spuse că acestea erau create de Moreau din progeniturile Oamenilor-Animale. El crezuse că ar putea servi drept hrană, dar un obicei asemănător cu al iepurilor, de a-şi devora puii, îl făcuse să renunţe la această intenţie. Întâlnisem şi mai înainte câteva dintre aceste creaturi, o dată în noaptea când am fost urmărit de Omul-Leopard, şi apoi în timp ce Moreau mă urmărise, cu o zi mai înainte. Printr-o

întâmplare, sărind să se ferească de noi, una din fiinţele acestea căzu în groapa făcută prin dezrădăcinarea unui copac trântit de vânt. Înainte de a se putea descurca de acolo, am reuşit s-o prindem. Scuipa ca o pisică, zgâria şi dădea cu putere din picioarele de dinapoi, şi încerca să şi muşte, dar dinţii îi erau prea slabi ca să facă altceva decât o pişcătură nedureroasă. Mi s-a părut că este o mică creatură frumoasă, şi deoarece Montgomery spunea că nu distruge iarba, pentru a-şi săpa vizuini, şi este foarte curată de fel, cred că ar putea fi, în parcurile gentlemenilor, un înlocuitor convenabil al iepurelui obişnuit.

Am văzut, de asemenea, în drumul nostru, trunchiul unui copac jupuit în fâşii lungi şi crăpat adânc. Montgomery îmi atrase atenţia.

— „Să nu zgârii scoarţa copacilor; ac***easta e***ste Legea", zise el. Multora dintre ei nu le prea pasă de asta!

Cred că după aceea l-am întâlnit pe Satir şi pe OmulMaimuţă. Satirul era o rămăşiţă a amintirilor clasice ale lui Moreau, având pe faţă o expresie ovină — cu glasul ca un behăit aspru, cu extremităţile inferioare ca ale lui Satan. Când a trecut pe lângă noi, ronţăia coaja unui fruct ca o păstaie. Amândoi îl salutară pe Montgomery.

— Salutăm, ziseră ei, pe Cel-de-al-doilea-cu-biei!

— Este şi un al treilea cu bici acum, zise Montgomery. Aşa că, aveţi grijă!

— El n-a fost făcut? zise Omul-Maimuţă. El spunea — el spunea că a fost făcut.

Omul-Satir mă privi cu curiozitate.

— Cel-de-al-treilea-cu-bici, cel care merge plângând prin mare, are o faţă albă şi subţire.

— Are şi un bici lung şi subţire, zise Montgomery.

— Ieri sângera şi plângea, zise Satirul. Dumneata nu sângerezi şi nici nu plângi niciodată. Stăpânul nu sângerează şi nici nu plânge.

— O sărmane! zise Montgomery. Ai să sângerezi şi ai să plângi, chiar acum, dacă nu iei seama.

— El are cinci degete; este un om cu cinci degete ca şi mine, zise Omul-Maimuţă.

— Haidem, Prendick, zise Montgomery, luându-mă de braţ, şi ne-am continuat drumul.

Satirul şi Omul-Maimuţă continuară să ne privească şi să-şi împărtăşească unul altuia impresiile.

— El nu spune nimic, zise Satirul. Oamenii au glas.

— Ieri mi-a cerut ceva de mâncare, zise Omul-Maimuţă. El nu ştia.

Apoi vorbiră lucruri pe care nu le-am mai desluşit şi l-am auzit pe Satir râzând.

În timp ce ne întorceam, am dat peste iepurele mort. Corpul roşu al nenorocitului animal era rupt în bucăţi, multe din coaste se vedeau despuiate, iar şira spinării era vizibil roasă.

Văzând aceasta, Montgomery se opri.

— Dumnezeule! zise el, aplecându-se şi ridicând câteva vertebre zdrobite ca să le examineze mai de aproape. Dumnezeule! repetă el, ce poate să însemne asta?

— Vreunul din carnivorii voştri şi-a adus aminte de vechile obiceiuri, zisei eu, după o pauză. Şira spinării a fost sfărâmată de muşcături.

Rămase privind ţintă, alb la faţă şi cu buzele strânse pieziş.

— Asta nu-mi place, zise el încet.

— Am văzut ceva asemănător, zisei eu, în prima zi când am venit aici.

— Ei drăcie! Şi ce era?

— Un iepure, cu capul răsucit.

— În ziua când ai venit?

— În ziua când am venit. În tufişuri, în spatele locului îngrădit, când am ieşit seara. Capul era complet smuls.

Scoase un fluierat prelung.

— Ba mai mult, chiar presupun cine este cel care a făcut acest lucru. E numai o bănuială, înţelegi. Înainte de a da peste iepure, am văzut pe unul din monştrii aceştia bând din pârâu.

— Lipăind în timp ce bea?

— Da.

— Să nu lipăi, când bei; aceasta este Legea. Mult le mai pasă lor de Lege, eh — când Moreau nu este lângă ei!

— Era monstrul care m-a urmărit.

— Sigur, zise Montgomery; este chiar ceea ce fac carnivorele. După ce ucid, beau. Este gustul de sânge, înţelegi? Cum era bruta? întrebă el. Ai putea să-i recunoşti?

Privi în jurul nostru, stând cu picioarele desfăcute deasupra resturilor iepurelui mort, cu ochii rătăcind printre umbrele şi perdelele de verdeaţă, printre cursele şi piedicile pădurii, care ne înconjurau.

— Gustul de sânge, zise el iar.

Îşi scoase revolverul, examină cartuşele din el, şi îl puse la loc. Apoi începu să se tragă de buza care îi atârna în jos.

— Cred eă aş putea să recunosc bruta. L-am izbit de l-am ameţit. Cred că are pe frunte o vânătaie de toată frumuseţea.

— Dar atunci va trebui să dovedim că el a ucis iepurele, zise Montgomery. Aş fi făcut mai bine să nu-i fi adus aici.

Voiam s-o pornesc la drum, dar el stătea acolo nedumerit, gândindu-se la iepurele mutilat. Aşa că m-am îndepărtat atât de mult, încât rămăşiţele iepurelui nu se mai văzură.

— Haide! zisei eu.

Se trezi de îndată şi veni spre mine.

— Vezi, zise el, aproape în şoaptă, ei cu toţii au fost siliţi să aibă o idee fixă de a nu mânca nimic din ceea ce se mişcă pe pământ. Dacă, printr-un accident, vreo brută a gustat sânge…

Continuă să meargă o bucată de drum în tăcere.

— Mă întreb ce s-o fi întâmplat, îşi zise el. Apoi, după o pauză, iar: am făcut o prostie deunăzi. Servi-torul acesta al meu… I-am arătat cum să jupoaie şi să gătească un iepure. E ciudat… L-am văzut cum îşi lingea mâinile… Nu m-am gândit niciodată.

— Şi apoi:

Trebuie să punem capăt acestor blestemăţii. Trebuie să-i spun lui Moreau.

N-a mai fost în stare să se gândească la nimic altceva în tot drumul spre casă.

Moreau luă lucrurile şi mai în serios decât Montgomery, şi nu mai este nevoie să spun că începeam şi eu să fiu cuprins de evidenta lor consternare.

— Trebuie să le dăm un exemplu, zise Moreau. Nu mă îndoiesc de loc că Omul-Leopard este cel vinovat. Dar cum putem s-o dovedim? Era bine, Montgomery, dacă te-ai fi abţinut de la pofta de a mânca carne şi n-ai fi adus aceste noutăţi aţâţătoare. S-ar putea să avem neplăceri din cauza asta.

— Am fost un dobitoc, zise Montgomery. Dar acum faptul este consumat. Şi ştii bine, chiar dumneata mi-ai spus că pot să-i aduc.

— Trebuie să ne îngrijim de treaba asta imediat, zise Moreau. Bănuiesc că, dacă se întâmplă ceva, M’ling poate să se descurce?

— Nu sunt prea sigur de M’ling, zise Montgomery. Cred că nu-l cunosc îndeajuns.

După-amiază, Moreau, Montgomery, eu şi M’ling am străbătut insula, către colibele din râpă. Noi trei eram înarmaţi. M’ling ducea cu el toporişca pe care o folosea la despicatul lemnelor pentru foc, şi un colac de sârmă. Moreau avea atârnat de umăr un corn imens de văcar.

— Ai să vezi o adunare a Oamenilor-Animale, zise Montgomery. Este un spectacol frumos.

Moreau n-a scos nicio vorbă tot drumul, dar faţa sa mare, încadrată de alb, era de o hotărâre

necruţătoare.

Am străbătut râpa, în fundul căreia fumega pârâul de apă fierbinte, şi am urmat cărarea întortocheată prin desişul de trestii, până când am ajuns la o suprafaţă întinsă, acoperiiă cu un strat gros dintr-o substanţă ca un praf galben, care cred că era sulf. Pe deasupra unui mal acoperit de mărăcini se zărea, sclipind, marea. Am ajuns într-un fel de amfiteatru natural, puţin adânc, şi aici ne-am oprit toţi patru. Atunei Moreau sună din corn şi rupse liniştea adormită a acestei după-amieze tropicale. Se pare că avea plămâni puternici. Sunetul vuitor se înălţa din ce în ce printre ecouri, până când ajunse de o intensitate asurzitoare.

— Ah! zise Moreau, lăşând instrumentul curb să-i cadă iar într-o parte.

Imediat se auziră trosnete printre trestiile galbene, şi un zvon de glasuri, din jungla deasă şi verde care mărginea mlaştina prin care alergasem eu cu o zi mai înainte. Apoi, din trei sau patru locuri de pe marginea suprafeţei sulfuroase, apărură formele groteşti ale Oamenilor-Animale, venind în grabă spre noi. Nu mi-am putut stăpâni o groază crescândă, pe măsură ce îi vedeam, unul câte unul, ieşind în fugă dintre copaci sau trestii, şi venind bălăbănindu-se spre noi, prin praful fierbinte. Dar Moreau şi Montgomery erau destul de calmi şi, de nevoie, am rămas şi eu lângă ei. Primul care sosi fu Satirul, ciudat de ireal, cu toate că arunca o umbră şi azvârlea praful cu copitele; după el, din desiş, apăru o matahală monstruoasă, un animal între cal şi rinocer, mestecând un pai; şi apoi apăru FemelaPorc şi două Femei-Lup; apoi vrăjitoarea Urs-Vulpe cu ochii ei roşii pe figura roşie şi ascuţită, şi apoi alţii — toţi grăbindu-se nerăbdători. Pe măsură ce se apropiau, începeau să se ploconească în faţa lui Moreau şi să cânte, neţinând seama unii de alţii, fragmente din cea de a doua jumătate a litaniei Legii: „***A lui*** este mâna

care răneşte, ***a lui*** este mâna care vindecă" şi aşa mai departe.

De îndată ce ajungeau la o distanţă de vreo treizeci de metri de noi se opreau şi, aplecându-se pe genunchi şi coate, începeau să-şi arunce praful albicios pe cap. Închipuiţi-vă scena, dacă puteţi. Noi, trei oameni, îmbrăcaţi în albastru, împreună cu servitorul nostru diform şi cu faţa neagră, stând într-un spaţiu întins de praf galben bătut de soare, sub cerul albastru arzător, şi înconjuraţi de acest cerc de monstruozităţi ghemuite şi care făceau tot felul de gesturi, unii aproape umani, doar din expresia şi gesturile lor subtile, unii ca nişte schilozi, unii atât de ciudat de diformi, încât nu semănau cu nimic decât doar cu personajele celor mai îngrozitoare vise ale noastre. În fund, liniile mlădioase ale unui desiş de trestii, într-o parte, un desiş încâlcit de palmieri, într-alta, despărţindu-ne de râpa cu colibe, iar înspre nord orizontul neguros al Oceanului Pacific.

— Şaizeci şi doi, şaizeci şi trei, număra Moreau. Mai sunt încă patru.

— Nu-l văd pe Omul-Leopard, zisei eu.

Moreau sună din nou din cornul cel mare, şi, la sunetul lui, toţi Oamenii-Animale se zvârcoliră, târându-se prin praf. Atunci, furişându-se dintre trestii, aplecat aproape de pământ, şi încercând să ajungă cercul celor ce se tăvăleau prin praf, apăru, din spatele lui Moreau, Omul-Leopard. Fruntea îi era învineţită. Ultimul dintre Oamenii Animale care sosi fu micul Om-Maimuţă. Cei ce veniseră mai înainte, încălziţi şi obosiţi de zvârcolelile lor, îi aruncară priviri pline de răutate.

— Încetaţi, zise Moreau cu vocea sa puternică şi fermă, şi Oamenii-Animale se aşezară pe vine şi îşi încetară adoraţia.

— Unde este cel ce rosteşte Legea? întrebă Moreau, şi monstrul cenuşiu şi păros îşi înclină faţa în ţărână.

— Spune vorbele, zise Moreau.

Şi de îndată toţi cei din adunare în genunchiară, legănându-se dintr-o parte în cealaltă şi aruncând în sus sulful cu mâinile, mai întâi un nor de praf, cu mâna dreaptă, şi apoi altul cu stânga, începură încă o dată să îngâne strania lor litanie.

Când ajunseră la „Să nu mănânci carne sau peşte; aceasta este Legea", Moreau îşi întinse mâna-i albă şi fină:

— Stai! strigă ei, şi o tăcere absolută se aşternu asupra tuturor.

Cred că toţi ştiau şi se temeau de ceea ce va urma. Am privit în jur la ciudatele figuri. Văzând atitudinile lor şovăielnice şi spaima care se ascundea în ochii lor strălucitori, m-am mirat cum de crezusem vreodată că ar putea să fie oameni.

— Această Lege a fost încălcată, zise Moreau.

— Nimeni nu scapă, zise creatura fără obraji, cu păr argintiu.

— Nimeni nu scapă, repetă cercul îngenunchiat al Oamenilor-Animale.

— Cine este cel ce a călcat-o? strigă Moreau şi privi în jur, la feţele lor, plesnind din bici.

Am avut impresia că Hiena-Porc arăta cam abătută, şi tot astfel şi Omul-Leopard. Moreau se opri, cu faţa spre acesta, care se târî în faţa lui cu amintirea şi spaima suferinţelor infinite.

— Cine este acela? repetă Moreau, cu glas tunător.

— Rău este de cel care încalcă Legea, îngână cel ce rostea Legea.

Moreau privi în ochii Omului-Leopard, şi păru că scrutează însuşi sufletul acestei creaturi,

— Cel ce încalcă Legea… zise Moreau, luându-şi ochii de la victima sa şi întorcându-se spre noi. Mi s-a părut că disting o nuanţă de exaltare în glasul său.

— … se întoarce în Casa Durerii, exclamară cu toţii; se întoarce în Casa Durerii, o, Stăpâne!

— În Casa Durerii — în Casa Durerii, sporovăi Omul-Maimuţă, ca şi cum această idee i-ar fi fost

pe plac.

— Auzi? zise Moreau, întorcându-se către vinovat, priete… Hei!

Căci Omul-Leopard, eliberat de privirea lui Moreau, se ridicase din genunchi şi acum, cu ochii în flăcări şi cu colţii săi imenşi de felină lucind de sub buzele răsfrânte, sări asupra călăului său. Sunt convins că numai nebunia unei frici insuportabile a putut să-l îndemne la acest atac. Întregul cerc de vreo şaizeci de monştri păru că se ridică în jurul nostru. Am scos revolverul. Cele două făpturi se ciocniră. Îl văzui pe Moreau clătinându-se pe spate de izbitura Omului-Leopard. Se auzi un urlet furios şi un răcnet în jurul nostru. Toţi se mişcau cu repeziciune. O clipă, am crezut că era o revoltă generală.

Faţa furioasă a Omului-Leopard ţâşni pe lângă mine. Cu M'ling pe urmele lui. Am văzut ochii galbeni ai Hienei-Porc strălucind de aţâţare, cu o atitudine ca şi cum ar fi fost aproape hotărât să mă atace. Satirul privea, de asemenea spre mine, peste umerii aduşi ai Hienei-Porc. Am auzit pocnitura pistolului lui Moreau, şi am văzut fulgerul roşu izbucnind prin tumult. Întreaga mulţime păru să se întoarcă în direcţia flăcării, şi eu. De asemenea, m-am întors ca atras de magnetismul acestei mişcări. În clipa următoare alergam, în mijlocul gloatei care urla, în urmărirea Omului-Leopard fugărit.

Asta este tot ce pot să spun cu precizie. L-am văzut pe Omul-Leopard lovindu-l pe Moreau, şi apoi totul se învârti în jurul meu, până când m-am trezit alergând din răsputeri.

M'ling era în frunte, urmărind de aproape pe fugar. În urma lui, cu limbile deja scoase, alergau FemeileLup sărind cu paşi mari. Urmau Oamenii-Porci, urlând aţâţaţi, şi cei doi Oameni-Tauri, înfăşaţi în alb. Apoi venea Moreau, într-un grup de Oameni-Animale, pălăria lui de paie cu boruri mari îi fusese smulsă — cu revolverul în mână, şi cu părul alb şi moale fâlfâind. HienaPorc alerga

lângă mine, ţinând acelaşi pas, şi privindu-mă pe furiş cu ochii ei de felină, iar ceilalţi veneau tropăind şi urlând în urma noastră.

Omul-Leopard îşi croia drum printre trestiile lungi, care zvâcneau înapoi în urma lui şi-l izbeau în faţă pe M'ling. Noi, ceilalţi de la urmă, am găsit o cărare bătătorită când am ajuns la desişul de trestie. Goana printre trestii dură aproape un sfert de milă, şi apoi se afundă într-un desiş care ne întârzia foarte mult mişcările, deşi mergeam prin el în grup compact; frunzişul ne izbea în faţă, lianele ca nişte funii ne prindeau de sub bărbie sau ni se încurcau printre glezne, plante spinoase ni se agăţau şi ne sfâşiau hainele şi carnea, laolaltă.

— A mers pe aici în patru labe, gâfâi Moreau, care era acum chiar în faţa mea.

— Nimeni nu scapă, zise Lupul-Urs, râzându-mi în faţă, surescitat de urmărire.

Am ieşit din nou printre stânci, şi am văzut vânatul nostru în faţă, alergând uşor în patru labe, şi mârâind spre noi, peste umăr. Văzând aceasta, Oamenii-Lupi urlară de plăcere. Animalul era îmbrăcat şi, de departe, faţa îi părea încă omenească, dar mişcările celor patru labe erau feline, şi curbura discretă a umerilor era vădit a unui animal fugărit. Sări peste nişte tufişuri spinoase cu flori galbene şi dispăru. M'ling era la jumătatea distanţei dintre noi.

Cei mai mulţi dintre noi pierduseră în acest moment viteza de la începutul alergării şi ne stabilisem la un pas mai lung şi mai regulat. În timp ce traversam locul deschis, am văzut că urmărirea, care începuse în coloană, se desfăşurase acum în linie. Hiena-Porc alerga tot alături de mine, privindu-mă din fugă, şi din când în când zbârlindu-şi botul într-un rânjet mârâit.

La marginea stâncilor, Omul-Leopard, dându-şi seama că se îndrepta spre promontoriul pe care mă urmărise în seara venirii mele, coti spre desişuri.

Dar Montgomery văzuse manevra şi îl sili să se întoarcă din nou.

Astfel, gâfâind, poticnindu-mă de stânci, zgâriat de mărăcini, împiedicându-mă de ferigi şi trestii, ajutam la urmărirea Omului-Leopard, care încălcase Legea, iar Hiena-Porc alerga, râzând sălbatic, alături de mine. Continuam să alerg, poticnindu-mă, simţind cum mi se învârteşte capul şi cum inima bate să-mi spargă pieptul, obosit de moarte, şi totuşi neîndrăznind să pierd din ochi vânătoarea, de teamă să nu rămân singur cu acest oribil însoţitor. Continuam să alerg, în ciuda unei oboseli fără margini, şi a puternicei arşiţe din dupăamiaza tropicală.

În sfârşit, furia urmăririi slăbi. Îl încolţisem pe nenorocitul animal într-un colţ al insulei. Moreau, cu biciul în mână, ne aranja într-o linie neregulată, şi de data aceasta am înaintat încet, strângându-ne unii pe alţii pe măsură ce înaintam, şi strângând cercul în jurul victimei noastre. Acesta se ascundea, fără zgomot şi nevăzut, în tufişurile prin care alergasem şi eu în urmărirea din noaptea aceea.

— Atenţie! strigă Moreau, atenţie! În timpul acesta, capetele liniei se închideau în jurul tufişurilor şi încercuiau bruta.

— Vedeţi să nu scape! se auzi glasul lui Montgomery de după tufişuri.

Eu mă aflam pe panta de deasupra tufişurilor. Montgomery şi Moreau băteau malul de jos. Înaintam încet prin reţeaua încâlcită de ramuri şi frunze. Prada noastră stătea liniştită.

— Înapoi în Casa Durerii, în Casa Durerii, în Casa Durerii! schelălăia glasul Omului-Maimuţă, la vreo douăzeci de metri spre dreapta.

Auzind aceasta, i-am iertat sărmanului nenorocit toată frica pe care mi-o inspirase.

Se auzeau crenguţele trosnind şi ramurile dându-se în lături în faţa paşilor greoi ai Calului-Rinocer, înspre dreapta. Apoi, deodată, printr-un

poligon de verdeaţă, în semiîntunericul de sub vegetaţia luxuriantă, am zărit creatura pe care o vânam. M-am oprit. Era ghemuită în cel mai mic spaţiu posibil, cu ochii săi verzi luminoşi îndreptaţi spre mine, privindu-mă peste umăr.

S-ar putea să pară că mă contrazic — nu pot să-mi explic acest fapt, — dar acum, văzând acolo creatura într-o atitudine perfect animalică, cu lumina lucindu-i în ochi şi cu faţa sa imperfect omenească schimonosită de groază, am avut din nou senzaţia umanităţii sale. Ştiam că în clipa următoare vreun alt urmăritor îl va zări, şi va fi copleşit şi capturat, pentru ca să împărtăşească din nou oribilele torturi din curtea îngrădită.

Am scos brusc revolverul, am ţintit între ochii săi cuprinşi de groază, şi am tras.

În acel moment, Hiena-Porc îl văzu şi se aruncă asupra lui cu un strigăt nesăţios, înfigându-şi cu sete colţii în gâtul său. De jur împrejurul meu desişul începu să foşnească şi să trosnească în timp ce Oamenii-Animale se strângeau în grabă. Îşi făcură unul câte unul apariţia.

Nu-l omorî, Prendick, strigă Moreau. Nu-l omorî! Îl vedeam cum se apleacă pentru a-şi face drum pe sub frunzişul ferigilor înalte.

În clipa următoare, goni Hiena-Porc cu mânerul biciului şi, împreună cu Montgomery, ţinându-i la distanţă pe Oamenii-Animale, carnivori şi aţâţaţi, şi mai ales pe M'ling, de trupul care încă mai mişca. Fiinţa cu păr cenuşiu se apropie de cadavru adulmecând, pe sub braţul meu. Celelalte animale, în ardoarea lor bestială, mă îmbrinceau ca să vadă mai de aproape.

— Să te ia dracu', Prendick! zise Moreau. Îl voiam viu.

— Îmi pare rău, zisei eu, deşi nu-mi părea. A fost impulsul momentului. Mă simţeam rău de oboseală şi de surescitare.

Intorcându-mă, mi-am croit drum prin gloata de Oameni-Animale, şi am urcat singur panta, către

partea superioară a promontoriului. Printre ordinele pe care le striga Moreau, i-am auzit pe cei trei Oameni-Tauri, înfăşaţi în alb, târând victima în jos, spre ţărm.

Acum îmi era uşor să rămân singur. Oamenii-Animale raanifestau o curiozitate cu totul omenească faţă de trupul mort şi îl urmau în grup compact, mirosindu-l şi mârâind spre el, în timp ce Oamenii-Tauri îl târau în jos spre ţărm. Am ajuns pe promontoriu şi i-am văzut pe Oamenii-Tauri, negri pe cerul de seară, ducând povara cadavrului înspre mare şi, ca un val, mi-a trecut prin minte nespusa inutilitate a tot ceea ce se petrecea pe această insulă. Pe ţărm, printre stâncile de dedesubtul meu, se aflau Omul-Maimuţă, Hiena-Porc, şi alţi câţiva Oameni-Animale, stând în jurul lui Montgomery şi al lui Moreau. Cu toţii erau încă foarte surescitaţi, şi toţi revărsau un torent de asigurări despre fidelitatea lor faţă de Lege. Şi, totuşi, eu aveam, în sinea mea, certitudinea absolută că Hiena-Porc era implicată în uciderea iepurelui. M-a cuprins o stranie convingere că, în afară de grosolănia trăsăturilor, de grotescul formelor, aveam aici în faţa mea întreaga balanţă a vieţii omeneşti în miniatură. Întreg jocul de instincte, raţiune şi destin, în cea mai simplă formă a sa. Se întâmplase ca OmulLeopard să fie învins. Asta era toată diferenţa.

Sărmane brute! Începusem să înţeleg aspectul josnic al cruzimii lui Moreau. Mai înainte nu mă gândisem la durerea şi suferinţele care se abăteau asupra acestor sărmane victime, după ce ieşeau din mâinile lui Moreau. Mă înfioraseră doar zilele de chinuri din curtea îngrădită. Dar, acum, acestea păreau să fie partea cea mai mică a suferinţei. Înainte, ei fuseseră animale, cu instinctele perfect adaptate la natura înconjurătoare, şi ferite atât cât pot fi nişte fiinţe vii. Acum, ei se potic-neau de piedicile umanităţii, trăiau într-o frică care nu se stingea niciodată, înlănţuiţi de o lege pe care nu o

puteau înţelege; parodia lor de existenţă omenească începea cu o agonie, era o lungă luptă interioară, o lungă groază de Moreau — şi pentru ce? Ceea ce mă revolta era toată această inutilitate.

Dacă Moreau ar fi urmărit vreun scop anume, aş fi avut cât de cât simpatie faţă de el. Nu sunt chiar atât de impresionabil în faţa durerii. Aş fi putut oarecum să-l iert, chiar dacă mobilul său ar fi fost ura. Dar el era atât de iresponsabil, atât de complet nepăsător. Era târât doar de curiozitatea şi cercetările sale nebuneşti şi fără niciun ţel, iar fiinţele acestea erau menite să trăiască câţiva ani, să lupte, să se zbată, să sufere; şi până la urmă să moară în chinuri. Erau nenorociţi în sinea lor, vechea lor ură animalică îi împingea să-şi facă rău unii altora, iar Legea îi oprea de la o scurtă luptă crâncenă care să pună hotărât capăt animozităţilor naturale dintre ei.

În zilele acelea, teama mea de Oamenii-Animale avu aceeaşi soartă cu teama mea faţă de Moreau. Am căzutântr-adevăr într-o stare morbidă: adâncă şi durabilă, străină de frică, care a lăsat urme neşterse în mintea mea. Trebuie să mărturisesc că mi-am pierdut încrederea în judecata sănătoasă a întregii lunii, când am văzut-o suferind dezordinea dureroasă din această insulă. Un destin orb, un vast mecanism neîndurător, părea să croiască şi să modeleze structura existentelor, iar eu, Moreau (prin pasiunea lui pentru cercetări), Montgomery (prin pasiunea lui pentru băutură), Oamenii-Animale, cu instinctele lor şi cu restricţiile lor mintale, eram sfâşiaţi şi zdrobiţi, nemilos şi inevitabil, în infinita complexitate a roţilor care se mişcau neîncetat. Dar această situaţie nu s-a produs dintr-o dată… Cred chiar că anticipez puţin vorbind dc pe acum despre asta.

XVII. O CATASTROFĂ

Abia dacă trecuseră şase săptămâni, că şi pierdusem orice sentiment, afară de dezgust şi silă, faţă de infamele experienţe ale lui Moreau. Singurul meu gând era să scap de aceste oribile caricaturi ale imaginii Creatorului, să mă întorc la relaţiile plăcute şi sănătoase cu oamenii. Semenii mei, de care mă aflam astfel despărţit, începură să capete în amintirea mea virtuţi şi frumuseţi idilice. Prietenia mea de la început cu Montgomery nu mai crescu. Îndelungata lui separare de oameni, viciul său ascuns pentru băutură, simpatia lui evidentă pentru Oamenii-Animale mi-l făceau odios. De mai multe ori l-am lăsat să se ducă singur printre ei. Evitam cu orice chip să am de-a face cu ei. Îmi petreceam tot mai mult timp pe ţărm, căutând să zăresc vreo pânză eliberatoare, care nu apărea niciodată, până când într-o zi se abătu asupra noastră un dezastru înspăimântător, care dădu un aspect cu totul diferit ciudatelor lucruri care mă înconjurau.

Era cam după şapte sau opt săptămâni după debarcarea mea — poate mai mult, cred, deşi nu mă îngrijisem să ţin socoteala timpului — când s-a produs catastrofa. S-a întâmplat dis-de-dimineaţă — cred că pe la orele şase. Mă sculasem şi mâncasem devreme, fiind trezit de zgomotul a trei Oameni-Animale care aduceau lemne în curtea îngrădită.

După micul dejun m-am dus până la poarta deschisă a curţii îngrădite şi am stat acolo, fumând o ţigară şi bucurându-mă de răcoarea dimineţii. Moreau apăru îndată de după colţul zidului şi mă salută. Trecu pe lângă mine, şi l-am auzit, în spatele meu, descuind uşa şi intrând în laborator. Atât de nesimţitor devenisem atunci faţă de lucrurile abominabile din jurul meu, încât am auzit fără nicio urmă de emoţie pe victima sa, puma, începând o nouă zi de tortură. Ea îl întâmpină pe călăul ei cu un răcnet aproape exact ca acela al unei furii întărâtate.

Atunci se întâmplă ceva neprevăzut. Până astăzi nu ştiu exact cum s-a întâmplat. Am auzit un ţipăt ascuţit, în spatele meu, o căzătură, şi, întorcându-mă, am văzut năpustindu-se spre mine o faţă îngrozitoare, nici omenească, nici animalică, ci pur şi simplu infernală, brună, brăzdată de cicatrice roşii, din care mai picura sânge, şi cu ochii aprinşi, fără pleoape. Am întins braţul, să mă apăr de lovitura care mă aruncă cât eram de lung, cu antebraţul fracturat, iar uriaşul monstru, înfăşat în alb şi fluturându-şi bandajele pătate de sânge, sări peste mine şi fugi. M-am rostogolit de câteva ori în jos, spre ţărm, am încercat să mă ridic şi m-am prăbuşit pe braţul rupt. Atunci apăru Moreau, cu faţa sa palidă şi masivă devenită şi mai teribilă din cauza sângelui care îi şiroia de pe frunte. Avea un revolver în mână. Nu-mi aruncă nici măcar o privire, ci o luă de îndată la goană în urmărirea pumei.

Mi-am încercat celălalt braţ şi m-am ridicat.

Făptura bandajată alerga în faţă, de-a lungul ţărmu-lui, în salturi mari şi Moreau o urmărea. Ea îşi întoarse capul şi-l văzu, şi atunci, cotind brusc, se îndreptă spre tufişuri. Se depărta de el tot mai mult cu fiecare salt. O văzui afundându-se în desiş, iar Moreau, alergând oblic ca s-o ajungă, trase şi dădu greş, în timp ce ea dispărea. Apoi, dispăru şi el în desişul verde.

Am rămas locului privind după ei, şi apoi durerea din braţ se înteţi, şi, cu un geamăt, m-am ridicat cu greu în picioare. Montgomery apăru în pragul uşii, îmbrăcat, cu un revolver în mână.

— Dumnezeule mare, Prendick! zise el, neobservând că eram rănit. Bruta aceea a scăpat! A smuls lanţul din perete, l-ai văzut?

Apoi deodată, văzând că mă ţineam de braţ:

— Ce s-a întâmplat?

— Stăteam în faţa uşii, zisei eu.

Se apropie de mine şi mă luă de braţ.

— Ai sânge pe mânecă, zise el, şi-mi ridică flanela.

Puse arma în buzunar, îmi pipăi peste tot braţul dureros, şi mă duse în casă.

— Ai braţul rupt, zise el, şi apoi: Spune-mi exact cum s-a întâmplat — ce s-a întâmplat.

I-am povestit ceea ce văzusem, i-am povestit în fraze întretăiate, cu gemete de durere între ele, iar el, repede şi cu multă îndemânare, mi-a bandajat în acest timp braţul. Mi-l atârnă de umăr, se dădu înapoi şi mă privi:

— Aşa mai merge, zise el. Şi acum?

Rămase pe gânduri. Apoi ieşi şi încuie porţile curţii îngrădite. Lipsi câtăva vreme.

Eu eram îndeosebi îngrijorat de braţul meu. Inciden-tul mi se părea unul în plus printre atâtea lucruri oribile. M-am aşezat în şezlong şi, trebuie să mărturisesc, am pornit să înjur din toată inima această insulă. Prima senzaţie surdă de durere din braţ lăsase acum loc unei dureri cumplite, când Montgomery îşi făcu apariţia din nou.

Faţa lui era palidă, şi lăsa să i se vadă gingia de jos mai mult decât oricând.

— Nu zăresc şi nici nu aud nimic, zise el. Mă gândeam că s-ar putea să aibă nevoie de ajutor. Se uită la mine cu ochi rătăciţi. Era o brută puternică, zise el. A smuls pur şi simplu lanţul din zid.

Se duse spre fereastră, apoi spre uşă şi de acolo se întoarse spre mine.

— Trebuie să mă duc după el, zise. Mai este un revolver, pe care ţi-l las dumitale. Ca să-ţi spun drept, mă simt oarecum neliniştit.

Luă arma şi mi-o puse la îndemână pe masă, apoi ieşi, lăsând în aer o nelinişte contagioasă. N-am mai stat mult după plecarea lui. Am luat revolverul în mână şi am ieşit în pragul uşii.

Dimineaţa era liniştită ca moartea. Nu se auzea nicio şoaptă de vânt, marea era ca o oglindă lucioasă, cerul era gol, şi ţărmul pustiu. În starea

mea, pe jumătate de surescitare, pe jumătate de febră, această liniște a naturii mă apăsa.

Am încercat să fluier, şi cântecul îmi murea pe buze. Am înjurat din nou — a doua oară în dimineaţa aceea. M-am dus până la colţul gardului de zid şi am privit spre interiorul insulei, la tufişul verde care îi înghiţise şi pe Moreau şi pe Montgomery. Când se vor întoarce oare? Şi cum?

Apoi, departe pe ţărm, apăru un mic Om-Animal cenuşiu, alergă la marginea apei, şi începu să se bălăcească. M-am întors până la uşă, apoi din nou până la colţ, şi am început să mă plimb tot aşa, de colo până colo, ca o sentinelă în post. O dată m-am oprit, auzind glasul îndepărtat al lui Montgomery care striga:

— Oo-hee… Mo-reau!

Braţul începu să mă doară mai puţin, dar încă mă ardea. Aveam febră şi mi-era sete. Umbra îmi devenea tot mai scurtă. M-am uitat la figura îndepărtată, până când dispăru iar. Oare Moreau şi Montgomery nu vor mai reveni niciodată? Trei păsări de mare începură să se certe pentru vreo pradă de pe ţărm.

Atunci, de undeva de departe, am auzit o împuşcă-tură de pistol. O lungă tăcere, şi apoi se auzi alta. Apoi un urlet, mai aproape, şi iarăşi o tăcere sinistră. Nefericita mea imaginaţie se puse pe lucru, ca să mă chinuiască. Apoi, deodată, am auzit o împuşcătură foarte apropiată.

M-am dus până la colţ, speriat, şi l-am văzut pe Montgomery, cu faţa roşie, cu părul în dezordine, şi cu pantalonii rupţi la genunchi. Faţa îi exprima o profundă consternare. În spatele lui mergea cu greu Omul-Animal M’ling. În jurul maxilarelor lui M’ling se vedeau nişte sinistre pete întunecate.

— A venit? întrebă Montgomery.

— Moreau? zisei eu. Nu.

— Doamne sfinte!

Gâfâia din greu, aproape sufocându-se.

— Intră înăuntru, zise el, luându-mă de braţ. Au înnebunit. Aleargă cu toţii ca nişte nebuni. Ce s-o fi întâmplat oare? Nu ştiu. Am să-ţi spun când am să-mi trag răsuflarea. Unde-i coniacul?

Intră în odaie înaintea mea, şchiopătând, şi se aşeză pe şezlong. M'ling se trânti pe jos, chiar în faţa uşii, şi începu să gâfâie ca un câine. I-am dat lui Montgomery nişte coniac cu apă. Stătea privind fix înaintea lui, ca să-şi recapete răsuflarea. După câteva minute începu să-mi spună ce i se întâmplase.

Se ţinuse pe urmele lor câtăva vreme. Urmele se distingeau uşor, după tufişurile călcate sau rupte, bucăţile albe smulse din bandajele pumei, petele de sânge icicolo pe frunzele tufişurilor şi ale mărăcinilor. Totuşi, el pierduse urma pe terenul pietros de dincolo de pârâul unde îl văzusem pe Omul-Animal bând apă, şi continuase să meargă la întâmplare spre apus, strigându-l pe Moreau. Atunci M'ling venise la el purtând un mic topor. M'ling nu văzuse nimic din afacerea cu puma, tăiase lemne şi auzise doar strigătele. Merseră mai departe, strigând împreună. Doi Oameni-Animale veniră spre ei, târându-se şi privindu-i dintre tufişuri, cu nişte gesturi şi cu o purtare atât de ciudată şi furişată, încât Montgomery se alarmă. I-a strigat şi ei fugiseră ca şi cum ar fi fost vinovaţi de ceva. După aceasta, încetă să mai strige, şi după ce mai rătăcise câtăva vreme nehotărit, porni să viziteze colibele.

Găsi râpa pustie.

Devenind din ce în ce mai alarmat, se înapoie. Atunci i-a întâlnit pe cei doi Oameni-Porci, pe care îi văzusem dansând în seara sosirii mele; erau mânjiţi de sânge pe la gură, şi extrem de surescitaţi. Veneau făcând zgomot printre ferigi şi, când îl văzură, se opriră, cu nişte expresii feroce. El plesni din bici, cam înfricoşat, şi imediat ei se repeziră la el. Niciodată nu mai îndrăznise un Om-Animal să facă una ca asta. Pe unui îl împuşcă în

cap, M'ling se aruncă asupra celuilalt şi amândoi se rostogoliră încleştaţi unul de altul. M'ling reuşi să-l pună jos şi îşi înfipse dinţii în gâtlejul lui, iar Montgomery îl împuşcă şi pe acesta în timp ce se lupta să scape din strânsoarea lui M'ling. Cu greu reuşi să-l facă pe M'ling să vină cu el.

După aceea, se grăbiseră să se întoarcă la mine. În drum. M'ling se aruncă brusc într-un tufiş şi scoase de acolo un mic Om-Ocelot[67] de asemenea mânjit de sânge, şi şchiopătând, cu o rană la picior. Animalul fugi o bucată de drum şi apoi se întoarse repezindu-se sălbatic spre ei, iar Montgomery — cam fără rost, cred — îl împuşcase.

— Ce înseamnă toate astea? întrebai eu.

Clătină din cap şi îşi mai turnă nişte coniac.

XVIII. MOREAU ESTE GĂSIT

Când l-am văzut pe Montgomery înghiţind a treia porţie de coniac, m-am hotărât să intervin. Era mai mult decât pe jumătate beat. I-am spus că lui Moreau i se întâmplase, probabil, ceva serios, altfel s-ar fi întors până acum, şi că se cuvenea ca noi să ne încredinţăm dacă se întâmplase vreo nenorocire. Montgomery ridică câteva obiecţii slabe şi, în cele din urmă, consimţi. Am mâncat ceva, şi apoi am pornit toţi trei.

Poate că era din cauza tensiunii în care mă aflam în acel moment, dar am şi acum impresia nespus de vie a plecării noastre în liniştea fierbinte a după-amiezii tropicale. M'ling mergea înainte, cu umerii curbaţi, cu straniul său cap negru mişcându-se cu tresăriri bruşte, privind când într-o parte a drumului, când în cealaltă. Era neînarmat. Toporul îi scăpase, când se întâlnise cu Oamenii-Porci. Dacă ajungea la luptă, armele lui erau dinţii… Montgomery mergea după el, cu paşi şovăielnici, cu mâinile în buzunare, privind în jos; era într-o dispoziţie morocănoasă faţă de mine, din

cauza coniacului. Aveam mâna stângă în eşarfă — din fericire era mâna stângă — iar în dreapta ţineam revolverul.

Am apucat pe o cărare îngustă, prin vegetaţia luxuriantă a insulei, mergând spre nord-vest. Şi, deodată, M'ling se opri şi rămase nemişcat la pândă. Montgomery aproape că se poticni de el, şi atunci se opri la rândul lui. Apoi, ascultând cu atenţie, am auzit, venind printre copaci, zgomot de glasuri şi de paşi care se apropiau de noi.

— El este mort, zise un glas profund şi sonor.

— Nu este mort, nu este mort, sporovăi altul.

— Am văzut, am văzut, ziseră mai multe glasuri.

— Hei! strigă deodată Montgomery. Hei, voi de acolo!

— La dracu! zisei eu, strângând pistolul în mână.

Se făcu tăcere, apoi se auzi o trosnitură prin vegetaţia încâlcită şi se iviră, una după alta, şase figuri, feţe ciudate, luminate de o lumină ciudată. M'ling scoase un mârâit din gâtlej. L-am recunoscut pe OmulMaimuţă — de altfel, îl recunoscusem după voce — şi două dintre creaturile cu feţe brune şi înfăşate în alb pe care le văzusem în şalupa lui Montgomery. Împre-ună cu ei erau şi cele două brute pestriţe, şi creatura aceea cenuşie şi oribil de pocită care rostea Legea, cu obrajii acoperiţi de păr cenuşiu, cu sprâncene groase cenuşii, şi şuviţe cenuşii care se scurgeau de pe creştet pe fruntea teşită, o fiinţă greoaie şi lipsită ele obraji, cu nişte ciudaţi ochi roşii, privind spre noi curioşi din mijlocul tufişurilor.

Câteva clipe nu vorbi nimeni. Apoi Montgomery spuse sughiţând:

— Cine… a spus că el a murit?

Omul-Maimuţă privi pe furiş la fiinţa cu păr cenuşiu.

— Este mort, zise monstrul. Ei au văzut.

În orice caz, acest grup nu avea nimic ameninţător. Păreau speriaţi şi nedumeriţi.

— Unde este el? zise Montgomery.

Acolo, şi creatura cenuşie arătă cu mâna.

— Mai există acum vreo Lege? întrebă Omul-Maimuţă. Au să mai fie toate cum au fost? Oare el este mort cu adevărat? Mai există vreo Lege? repetă omul în alb. Mai există vreo Lege, tu Cel-de-al-doilea-cu-biciul? El este mort, zise fiinţa cu păr cenuşiu. Şi toţi stăteau în loc şi ne priveau.

— Prendick, zise Montgomery întorcându-şi ochii săi tulburi spre mine. E mort — e limpede.

În tot timpul acestei convorbiri, eu rămăsesem în spatele lui. Începeam să înţeleg cum stăteau lucrurile. Am păşit deodată în faţă şi mi-am ridicat glasul.

— Copii ai Legii, zisei eu, el ***nu*** este mort.

M'ling îşi întoarse spre mine ochii săi pătrunzători.

— El şi-a schimbat forma — şi-a schimbat trupul, continuai eu. Câtva timp nu-l veţi mai vedea… El este… acolo — arătai în sus — de unde vă poate vedea. Voi nu-l puteţi vedea. Dar el poate să vă vadă. Temeţi-vă de Lege.

I-am privit drept în faţă. Ei şovăiră.

— El este mare, este bun, zise Omul-Maimuţă, privind înfricoşat în sus printre copacii deşi.

— Şi fiinţa cealaltă? întrebai eu.

— Fiinţa care sângera şi fugea urlând şi gemând — aceea este şi ea moartă, zise Omul-Cenuşiu, continuând să mă privească.

— Asta-i bine, mormăi Montgomery.

— Cel-de-al-doilea-cu-biciul… începu Omul-Cenuşiu.

— Ei, bine? zisei eu.

— A spus că este mort.

Dar Montgomery era încă destul de treaz ca să înţeleagă motivele mele de a tăgădui moartea lui Moreau.

— Nu este mort, zise el încet. Nu-i mort de loc. Nu-i mai mort decât mine.

— Unii, zisei eu, au încălcat Legea. Ei vor muri. Unii au şi murit. Arătaţi-ne acum unde se află vechiulsău trup. Trupul pe care el l-a lepădat pentru că nu mai avea nevoie de el.

— Este pe aici, Omule-care-ai-mers-prin-mare, zise fiinţa cenuşie.

Şi, împreună cu aceste şase creaturi care ne călăuzeau, am pornit prin desişul de ferigi, de liane şi de trunchiuri de copaci, spre nord-vest. Atunci s-a auzit printre ramuri un urlet, un trosnet şi un mic omuleţ roz se repezi spre noi, ţipând. Imediat în urma lui apăru un monstru sălbatic, stropit de sânge, urmărindu-l de aproape, care ajunse printre noi aproape înainte de a se putea opri din fugă. Fiinţa cenuşie sări în lături: M'ling, cu un mârâit, se aruncă asupra lui şi fu aruncat în lături; Montgomery trase, dar nu-l nimeri, îşi aplecă capul, întinse braţul, şi se întoarse să fugă. Am tras, dar monstrul continuă să se apropie; am tras din nou, ţintind drept în faţa lui urâtă. I-am văzut trăsăturile dispărând într-un fulger. Faţa îi era complet învăluită. Totuşi trecu pe lângă mine, îl apucă pe Montgomery, şi ţinându-l, căzu cât era de lung alături de el şi îl trase prăvălindu-l peste el — în agonia lui de moarte.

M-am trezit singur cu M'ling, cu bruta moartă şi cu omul răsturnat pe jos. Montgomery se ridică încet şi privi năucit la Omul-Animal zdrobit, de lângă el. Asta îl făcu să se trezească pe jumătate. Se ridică cu greu în picioare. Atunci îl văzui pe Omul-Cenuşiu întorcându-se cu precauţie printre copaci.

— Priveşte, zisei eu, arătând spre bruta moartă. Nu este Legea încă vie? Acesta a încălcat Legea.

Se uită la cadavru.

— El trimite Focul care ucide, zise el cu glasul său profund, repetând o parte din ritual.

Ceilalţi se strânseră în jur şi priviră o bucată de timp.

În cele din urmă, ne-am îndreptat spre extremitatea de vest a insulei. Am dat peste cadavrul roz şi mutilat al pumei, cu umărul zdrobit de un glonte, şi, cam la vreo douăzeci de metri mai departe, am găsit în sfârşit pe cel pe care îl căutam. Zăcea cu faţa în jos, într-un spaţiu bătătorit dintr-un desiş de trestii. O mână eraaproape despărţită de încheietura braţului, iar părul său argintiu era mânjit de sânge. Capul îi fusese învineţit de lanţurile puinei. Trestiile rupte de sub el erau pătate de sânge. Revolverul nu l-am putut găsi. Montgomery răsturnă corpul pe spate.

*

Odihnindu-ne în răstimpuri, şi cu ajutorul celor şapte Oameni-Animale — căci cadavrul era greu — l-am dus înapoi, în curtea îngrădită. Se lăsă noaptea. De două ori am auzit creaturi nevăzute urlând şi ţipând în urma micului nostru grup, şi o dată mica creatură roz cu aspect de leneş apăru şi privi ţintă la noi, şi apoi dispăru iar. Dar n-am mai fost atacaţi. La porţile curţii îngrădite, grupul de Oameni-Animale ne părăsi — iar M'ling plecă împreună cu ceilalţi. Ne-am încuiat înăuntru, şi apoi am dus în curte cadavrul mutilat al lui Moreau, aşezându-l pe un morman de nuiele.

Apoi ne-am dus în laborator şi am ucis tot ce am mai găsit viu acolo.

XIX. MONTGOMERY „PETRECE"

Când am terminat şi treaba aceasta, şi după ce ne-am spălat şi am mâncat, am intrat împreună cu Montgomery în odăiţa mea şi am discutat pentru prima dată cu seriozitate situaţia în care ne aflam. Era aproape de miezul nopţii. El era aproape treaz, dar mintea îi era foarte tulburată. Fusese prea mult

sub influenţa personalităţii lui Moreau. Nu cred că s-a gândit vreodată că Moreau ar putea să moară. Acest dezastru a însemnat prăbuşirea bruscă a obiceiurilor care deveniseră o parte a naturii sale în cei peste zece ani monotoni pe care îipetrecuse pe insulă. Spunea lucruri vagi, îmi răspundea în doi peri la întrebări, se rătăcea în probleme de ordin general.

— Stupidă e şi lumea aceasta, spuse el. Cât de inutil este totul! N-am avut niciun fel de viată. Mă întreb când voi începe şi eu să trăiesc. Şaisprezece ani am fost tiranizat de doici şi pedagogi, după bunul lor plac, cinci în Londra, tocind din greu la medicină — hrană proastă, locuinţă murdară, haine murdare, vicii murdare — apoi o prostie — nu cred că există vreuna mai mare — şi apoi azvârlit pe această insulă blestemată. Zece ani aici! La ce bun, Prendick? Suntem nişte jucării, în voia întâmplării?

Era greu s-o scoţi la capăt cu asemenea absurdităţi.

— Lucrul la care trebuie să ne gândim acum, zisei eu, este cum să plecăm din această insulă.

— La ce bun să plecăm? Eu sunt un proscris. Unde să mă duc eu? Totul este foarte bine pentru ***dumneata***, Prendick. Sărmanul Moreau! Nu putem să-l lăsăm aici, ca să-i fie roase oasele. După cum se vede… Şi apoi, ce se va alege din Oamenii-Animale care n-au degenerat?

— Ei bine, zisei eu. Vom vedea mâine. M-am gândit că am putea face din nuiele un rug şi să-i ardem corpul — şi pe celelalte… Şi apoi ce se va întâmpla cu Oamenii-Animale?

— Nu ştiu. Presupun că acei care au fost făcuţi din animale de pradă vor degenera, mai curând sau mai târziu. Nu putem să-i masacrăm pe toţi. Nu-i aşa? Presupun că asta ar vrea să sugereze umanitatea ***dumitale?***… Dar ei se vor schimba. Cu siguranţă că se vor schimba.

Continuă astfel să vorbească fără nicio noimă, până când, în cele din urmă, am simţit că îmi ies din sărite.

— La dracu! exclamă el, la o replică a mea mai iritată. Nu vezi că eu sunt într-o situaţie mai proastă decât dumneata? Se ridică şi se duse după coniac. Bea, zise el, întorcându-se. Hai, filosofule care tot tai firul în patru, mutră de ateu sfânt, spoită cu var, bea!

— Nu beau, zisei eu, şi m-am aşezat, privind întunecat la faţa lui ca de ceară galbenă, îmbujorându-se pe măsură ce se îmbăta.

Aluneca într-o flecăreală josnică. Îmi amintesc că eram nespus de plictisit. Se pierdu într-o argumentare plângăreaţă în favoarea Oamenilor-Animale şi a lui M'ling. M'ling, zicea el, era singura fiinţă care s-a ataşat vreodată de el. Şi deodată îi veni o idee.

— Să fiu al dracului! zise el, clătinându-se pe picioare, şi apucând sticla de coniac.

Într-o sclipire a intuiţiei, mi-am dat seama ce avea de gând să facă.

— Să nu dai de băut acestui animal! zisei eu, ridicându-mă şi aşezându-mă în faţa lui.

— Animal! zise el. Dumneata eşti animal. El o să bea ca orice bun creştin. Dă-te la o parte din drum, Prendick.

— Pentru numele lui Dumnezeu, zisei eu.

— Cară-te din drumul meu! mugi el, şi îşi scoase brusc revolverul.

— Foarte bine, zisei eu, dându-mă la o parte, aproape hotărât să mă arunc asupra lui când va pune mâna pe clanţă, dar m-am oprit gândindu-mă la braţul meu scos din uz. Ai făcut din dumneata un animal. Du-te să stai cu animalele.

Deschise larg uşa şi rămase aşa, pe jumătate întors spre mine, între lumina galbenă a lămpii şi luciul palid al lunei; orbitele ochilor erau ca două pete negre sub sprâncenele lui stufoase.

— Eşti un înfumurat stupid, Prendick, un dobitoc! Mereu ţi-e frică de lucruri închipuite. Suntem la marginea prăpastiei. Mâine va trebui să-mi tai beregata. Dar în seara aceasta am de gând să petrec.

Se întoarse şi o porni sub lumina lunei.

— M'ling, strigă el, M'ling, prietene!

Trei creaturi nedesluşite apărură în lumina argintie de la marginea ţărmului palid, una din ele învestmântată în alb, celelalte două ca nişte pete de întuneric care ourmau. Se opriră, privind cu atenţie. Apoi am zărit umerii curbaţi ai lui M'ling, care dădea colţul casei.

— Beţi, strigă Montgomery; beţi, voi brute! Beţi, şi fiţi oameni. Să fiu al dracului, dacă nu sunt eu cel mai deştept! Moreau a uitat acest lucru. Asta-i ultimul retuş. Beli, când vă spun!

Şi clătinând sticla în mână, o porni către vest, într-un fel de trap mărunt, iar M'ling alerga între el şi cele trei creaturi nedesluşite care îl urmau.

M-am dus la uşă. Când Montgomery se opri, abia se mai zăreau în lumina slabă a lunei. L-am văzut administrând o porţie de coniac lui M'ling, apoi cele cinci siluete s-au topit într-o singură pată nelămurită.

— Cântaţi, îl auzii pe Montgomery strigând: cântaţi cu toţii împreună aşa: „Blestematul de Prendick"… Foarte bine. Acum, încă o dată: „Blestematul de Prendick"

Grupul întunecat se despărţi în cinci figuri separate şi se îndepărtă încet de mine, de-a lungul fâşiei luminate a ţărmului. Fiecare urla după bunul său plac, strigând insulte la adresa mea sau dând frâu liber la tot ce îi îndemna această nouă inspiraţie a băuturii.

Apoi am auzit glasul îndepărtat al lui Montgomery strigând:

— La dreapta!

Şi intrară, împreună cu strigătele şi urletele lor, în bezna copacilor din interiorul insulei. Încetul cu

încetul, se cufundară în tăcere.

Splendoarea liniştită a nopţii se aşternu din nou. Luna era acum trecută de meridian şi cobora spre apus. Era plină şi strălucitoare, trecând printr-un cer albastru şi gol. Umbra zidului se aşternea, lată de un metru, şi neagră ca cerneala, la picioarele mele. Spre răsărit, marea era de un cenuşiu fără formă, întunecoasă şi misteri-oasă, şi între mare şi umbră nisipul cenuşiu (din cristale şi sticlă vulcanică) sclipea şi strălucea ca o plajă de diamante. În spatele meu, lampa cu gaz arunca o lumină caldă şi roşiatică.

Am închis uşa, am încuiat-o, şi m-am dus în curtea îngrădită, unde Moreau zăcea alături de ultimele lui victime — câinii şi lama, şi alte câteva nenorocite animale— cu faţa lui masivă, calmă chiar după această moarte teribilă, şi cu ochii lui aspri deschişi, privind fix la luna albă şi moartă de deasupra. M-am aşezat jos, pe marginea şanţului şi, cu ochii la această îngrămădire oribilă de lumină argintie şi de umbre sinistre, am pornit să rumeg în minte diverse planuri.

Mă gândeam ca dimineaţa să strâng ceva provizii în barcă, şi după ce voi fi dat foc rugului din faţa mea, să pornesc din nou pe pustietatea întinsă a mării. Îmi dădeam seama că nu era nimic de făcut pentru Montgomery; că, de fapt, el era pe jumătate înrudit cu aceşti Oameni-Animale, incapabil de a trăi printre oameni. Nu ştiu cât timp am stat acolo făcând planuri. Trebuie că vreo oră şi mai bine. Apoi, gândurile mi-au fost întrerupte de întoarcerea lui Montgomery. Am auzit un urlet scos din mai multe gâtlejuri, un tumult de strigăte de bucurie, care coborî în jos spre ţărm, huiduieli şi ţipete surescitate, care se opriră când se apropiară de marginea apei. Tărăboiul crescu şi se stinse; am auzit nişte lovituri grele şi trosnituri de lemne despicate, dar, în momentul acela, nu m-am neliniştit. Apoi răsună un cântec discordant.

Gândul mi s-a întors din nou la mijloacele de a scăpa de acolo. M-am ridicat, am luat lampa, şi m-am dus în-tr-un şopron să cercetez nişte butoiaşe pe care le văzusem acolo. Apoi am examinat cu interes conţinutul unor cutii de biscuiţi, şi am deschis una. Zărind ceva în coada ochiului, o formă roşie, m-am întors brusc.

În spatele meu se întindea curtea, cu umbre negre şi albe sub lumina lunii, şi grămada de lemne şi nuiele pe care zăcea Moreau şi victimele lui mutilate, claie peste grămadă. Păreau că se agaţă unii de alţii într-o ultimă încleştare de răzbunare. Rănile lui se căscau negre ca noaptea, iar sângele care se scursese se întinsese în pete negre pe nisip. Apoi am văzut, fără să înţeleg, de unde venea acea nălucire. O licărire roşiatică dansa pe zidul din faţă. Am interpretat greşit fenomenul închipuindu-mi că era o reflecţie a lămpii care pâlpâia, şi m-am întors iar la proviziile din şopron. Am continuat să scotocesc printre ele, atât cât poate s-o facă un om cu unsingur braţ, găsind din când în când câte un obiect folositor, şi punându-l deoparte pentru îmbarcarea de a doua zi. Mişcările îmi erau lente şi timpul trecu repede. În curând apărură şi zorile.

Cântecul se stinse, făcând loc unor vociferări, apoi începu iar, şi deodată izbucni într-un tumult. Auzii strigăte de „încă, încă” un zgomot de ceartă şi deodată un ţipăt sălbatic. Tonul sunetelor se schimbă atât de mult, încât îmi atrase atenţia. Am ieşit în curte, ascultând. Atunci, tăind ca un cuţit gălăgia, se auzi pocnetul unui revolver.

M-am repezit de îndată, prin odăiţa mea, spre uşa cea mică. În acest timp câteva cutii au alunecat jos, în spatele meu, căzând grămadă, însoţite de un zgomot de sticlă pe podeaua şopronului. Nu le-am dat însă nicio atenţie. Am deschis larg uşa, privind afară.

Pe ţărm, lângă adăpostul bărcii, ardea un foc care arunca în sus scântei în semiobscuritatea

zorilor. În jurul lui se agita o masă de forme întunecate. L-am auzit pe Montgomery strigându-mă. Am început să alerg îndată spre foc, cu revolverul în mână. Am văzut limba de foc a pistolului lui Montgomery ţâşnind încă o dată, aproape de pământ. El era întins pe jos. Am strigat din răsputeri, trăgând în aer.

Cineva strigă: „Stăpânul!" lupta confuză şi înghesuită se destramă în grupuri care se împrăştiară, focul pâlpâi şi se stinse. Gloata de Oameni-Animale fugi cuprinsă de panică din faţa mea, pe mal, în sus. În starea mea de surescitare, am tras înspre ei, în timp ce fugeau şi dispăreau printre tufişuri. Apoi m-am întors spre masa întunecată care se afla pe pământ.

Montgomery zăcea pe spate, cu Omul-Animal cu păr cenuşiu întins peste el. Bruta era moartă, dar strângea încă cu ghearele-i curbate gâtul lui Montgomery. Aproape de ei zăcea M'ling cu faţa în jos, complet ţeapăn, cu gâtul sfâşiat de colţi, şi cu partea superioară a sticlei de coniac spartă în mână. Încă două forme zăceau lângă foc, una nemişcată, cealaltă gemând din când în când şi ridicându-şi capul încet, şi apoi lăsându-l să cadă din nou.

L-am apucat strâns pe Omul-Cenuşiu şi l-am tras jos de pe corpul lui Montgomery; ghearele lui sfâşiară haina în timp ce îl trăgeam deoparte.

Montgomery era negru la faţă şi abia mai respira. L-am stropit pe faţă cu apă din mare, şi i-am sprijinit capul pe haina mea făcută sul. M'ling era mort. Creatura rănită de lângă foc — era un Om-Lup cu faţa acoperită de o barbă cenuşie — zăcea, după cum mi-am dat seama, cu partea de sus a corpului pe cărbunii încă aprinşi. Nenorocita fiinţă era rănită atât de îngrozitor încât, de milă, i-am zburat creierii. Cealaltă brută era unul din Oamenii-Tauri înfăşaţi în alb. Şi acesta era mort.

Restul Oamenilor-Animale dispăruseră de pe plajă. M-am apropiat iar de Montgomery şi am

îngenunchiat lângă el, blestemându-mi ignoranţa în ale medicinii.

Focul de lângă mine se stinsese şi nu mai rămăseseră decât bucăţi de scânduri carbonizate, cu capătul dinspre centru încă incandescent, amestecate cu cenuşă albicioasă. Mă întrebam de unde oare o fi găsit Montgomery lemnele acestea. Atunci se iviră şi zorii. Cerul devenea mai luminos, luna apunea, palidă şi mată, pe albastrul luminos al cerului. Cerul înspre răsărit era tivit cu roşu.

Am auzit o răbufnire şi un sfârâit în spatele meu şi, privind în jur, am sărit în picioare eu un strigăt de groază. Spre răsăritul înflăcărat, se înălţau din curtea îngrădită mari mase tumultuoase de fum negru, şi prin întunecimea lor furtunoasă se zăreau sclipind limbi roşii de flăcări. Apoi se aprinse şi acoperişul de paie. Am văzut marginea flăcărilor înaintând pe paiele înclinate. O răbufnire de flăcări izbucni de pe fereastra odăii mele.

Înţelesei imediat ce se întâmplase. Mi-am amintit de zgomotele pe care le auzisem. Când alergasem afară în ajutorul lui Montgomery, răsturnasem lampa.

Lipsa oricărei speranţe de a mai putea salva ceva din interiorul clădirii ini-a apărut limpede în faţă. Gândul mi s-a întors încet la planul meu de a fugi, şi, răsucindu-mă brusc, am privit spre locul de pe ţărm unde se aflau cele două bărci. Bărcile dispăruseră! Două to-poare şedeau pe nisip, lângă mine, sfărâmături şi aşchii erau răspândite în jur şi cenuşa focului se înnegrea şi fumega în lumina zorilor. El arsese bărcile ca să se răzbune pe mine şi să împiedice întoarcerea noastră în mijlocul oamenilor

M-a cuprins un acces brusc de furie. Eram aproape pe punctul să încep să lovesc în capul lui de netot, aşa cum zăcea lipsit de apărare, la picioarele mele. Atunci, deodată, îşi mişcă mâna, atât de slab, atât de jalnic, încât mânia mi-a

dispărut. Gemu şi deschise, pentru câteva clipe, ochii.

Am îngenuncliiat lângă el, ridicându-i capul. Deschise iar ochii, privind în tăcere răsăritul soarelui, şi apoi ochii săi îi întâlniră pe ai mei. Pleoapele îi căzură.

— Îmi pare rău, zise el, apoi, cu o sforţare. Părea că încearcă să se gândească. Sfârşitul! murmură el, sfârşitul acestui univers idiot. Ce porcărie…

Îl ascultam. Capul îi căzu, moale, într-o parte. M-am gândit că nişte băutură s-ar putea să-l readucă la viaţa, dar nu aveam la îndemână nici băutură şi nici vreun vas în care s-o aduc. Deodată, corpul parcă i se îngreună. Am simţit că îmi îngheaţă inima.

M-am aplecat deasupra feţei lui, şi, printr-o ruptură a bluzei i-am pus mâna pe corp. Era mort şi, chiar în timp ce murea, o linie incandescentă, discul soarelui, se ridică spre răsărit, dincolo de conturul golfului, împrăştiindu-şi razele de-a curmezişul cerului şi transformând marea întunecoasă într-un tumult năvalnic de lumină orbitoare, care căzu ca o aureolă pe faţa sa contractată de moarte;

I-am lăsat capul să cadă uşor pe perna rudimentară pe care i-o făcusem, şi m-am ridicat în picioare. În faţa mea era pustiul sclipitor al mării, singurătatea cumplită de care suferisem atât de mult: în spatele meu insula, tăcută sub răsăritul soarelui, cu Oamenii-Animale tăcuţi şi nevăzuţi. Locuinţa, împreună cu toate proviziile şi muniţiile ardeau cu zgomot, cu izbucniri subite de flăcări, cu trosnituri neaşteptate şi, din când în când, câte o prăbuşire. Fumul gros se târa pe ţărm, îndepărtân-du-se de mine, rostogolindu-se pe jos şi pe deasupra vârfurilor copacilor, către colibele din râpă. Lângă mine se aflau rămăşiţele carbonizate ale bărcilor şi cinci cadavre.

Atunci, dintre copaci se iviră trei Oameni-Animale, cu umerii curbaţi, cu capul aplecat în faţă, cu mâinile diforme şi stângace şi cu ochii întrebători şi duşmănoşi. Înaintau spre mine, ezitând.

XX. SINGUR CU OAMENII-ANIMALE

I-am înfruntat pe aceşti oameni, înfruntând în ei propriul meu destin, de unul singur — şi chiar cu o singură mână, căci aveam un braţ rupt. În buzunar aveam un revolver, din încărcătura căruia se trăseseră doar două cartuşe. Printre sfărămăturile împrăştiate pe nisip se aflau şi cele două topoare care fuseseră folosite pentru sfărâmarea bărcilor. În spatele meu, fluxul creştea.

Nu-mi trebuia decât curaj. I-am privit drept în faţă pe monştrii care înaintau. Ei îmi ocoliră privirea, şi nările lor fremătătoare adulmecau cadavrele care zăceau în spatele meu, pe ţărm. Am făcut vreo şase paşi, am ridicat biciul mânjit de sânge, pe care îl găsisem sub cadavrul Omului-Lup, şi am plesnit din el.

Se opriră şi se uitară la mine.

— Salutaţi, le zisei eu. Înclinaţi-vă!

Ei ezitau. Unul îşi îndoi genunchii. Mi-am repetat ordinul, cu inima cât un purice am înaintat spre ei. Întâi îngenunchie unul, apoi ceilalţi doi.

M-ain întors şi m-am îndreptat spre cadavre tinându-mi privirea asupra celor trei Oameni-Animale îngenunehiaţi, la fel ca un actor care trece în spre fundul scenei privind spre spectatori.

— Ei au încălcat Legea, zisei eu punându-mi picio-rul peste cel ce rostea Legea. Au fost ucişi chiar şi cel care rostea Legea. Chiar şi Cel-de-al-doilea-cu-biciul. Legea este mare! Veniţi şi vedeţi.

— Nimeni nu scapă, zise unul dintre ei, înaintând şi privind cercetător.

— Nimeni nu scapă, zisei eu. De aceea ascultaţi şi faceţi ceea ce vă ordon. Stăteau în picioare,

privind întrebător unii la alţii.

— Staţi acolo, zisei eu.

Am ridicat topoarele şi le-am atârnat cu capetele de eşarfa braţului rănit, am întors cadavrul lui Montgomery, i-am luat revolverul care încă mai avea două cartuşe, şi, aplecându-mă să scotocesc, i-am mai găsit o jumătate de duzină de cartuşe în buzunar.

— Luaţi-l, zisei eu, ridicându-mă din nou şi arătând cu biciul; luaţi-l, duceţi-l şi aruncaţi-l în mare.

Se apropiară, încă vădit înfricoşaţi de Montgomery, dar şi mai înfricoşaţi de pocnetul curelei înroşite a biciului meu şi, după puţină codeală şi ezitare, câteva plesnituri de bici şi strigăte, îl ridicară cu grijă, îl coborâră pe mal, şi intrară, împroşcând apa, în undele sclipitoare ale mării.

— Mai departe, zisei eu, mai departe! Duceţi-l mai spre larg.

Înaintară până când apa le veni până la subsuori şi se opriră, privindu-mă.

— Daţi-i drumul, zisei eu, şi trupul lui Montgomery dispăru plescăind.

Am simţit ceva strângându-mi-se în piept.

— Bine! zisei eu eu glasul întretăiat, şi ei reveniră, grăbiţi şi înfricoşaţi, la marginea apei, lăsând lungi dâre întunecate pe argintul apei. La malul apei se opriră, întorcându-se şi privind spre mare, ca şi cum s-ar fi aşteptat ca Montgomery să iasă din valuri, căutând să se răzbune.

— Acum pe aceştia, zisei eu, arătând spre celelalte cadavre.

Au avut grijă să nu se mai apropie de locul unde îl aruncaseră pe Montgomery în apă, şi, de aceea, duseră pe cei patru Oameni-Animale morţi, aproape o sută de metri, de-a lungul ţărmului, înainte de a intra în apă şi de a-i arunca.

Pe când îi supravegheam ducând rămăşiţele mutilate ale lui M’ling, am auzit un pas uşor în

spatele meu, şi, întorcându-mă iute, l-am văzut pe marele Hienă-Porc cam la zece metri depărtare. Avea capul lăsat în jos, ochii lui strălucitori erau fixaţi asupra mea, mâinile ciuntite le ţinea încleştate şi lipite de trup. Se opri în această atitudine ghemuită, când m-am întors, privindu-mă, puţin dintr-o parte.

O clipă, ne-am privit drept în ochi. Am aruncat biciul şi am scos pistolul din buzunar. Aveam de gând să ucid această brută — cea mai puternică din toate cele care rămăseseră acum pe insulă — la primul pretext. S-ar putea să pară perfid din partea mea, dar aşa eram hotărât să fac. Îmi era mult mai multă teamă de el decât de oricare dintre ceilalţi Oameni-Animale. Cât timp trăia, o ştiam, viaţa îmi era în pericol.

Timp de vreo zece secunde am stat să-mi revin. Apoi strigai:

— Salută! înclină-te!

Dinţii îi străluciră spre mine, într-un mârâit:

— Cine eşti ***tu…*** ca să…

Puţin prea crispat, poate, am întins revolverul, am ţintit, şi am tras în grabă. L-am auzit schelălăind, l-am văzut sărind într-o parte şi întorcându-se, mi-am dat seama că nu l-am nimerit, şi am tras cocoşul armei înapoi, cu degetul gros, pentru focul următor. Dar el alerga întins, sărind dintr-o parte într-alta, şi n-am îndrăznit să risc, dând greş încă o dată. Din când în când. Privea înapoi pe deasupra umărului spre mine. Alergă oblic de-a lungul ţărmului, şi dispăru sub masele mişcătoare de fum des, care încă se mai scurgeau dinspre curtea incendiată. Am rămas cât va timp privind în urma lui. M-am întors apoi iar spre cei trei Oameni-Animale care ascultau de mine, şi le-am făcut semn să arunce cadavrul pe care încă îl mai duceau. Apoi m-am înapoiat la locul de lângă foc unde fuseseră cadavrele şi am împrăştiat nisipul cu piciorul, până când am

acoperit şi am ascuns toate petele întunecate de sânge.

Făcând un semn cu mâna, am dat drumul celor trei sclavi ai mei, şi, urcând pe mal în sus, am intrat în desiş. Ţineam pistolul în mână, iar biciul atârnat, împreună cu toporaşele, de eşarfa braţului. Doream să fiu singur, să mă gândesc la situaţia în care mă aflam acum.

Un lucru îngrozitor, de care abia începeam să-mi dau seama, era că în toată această insulă nu mai exista acum niciun loc ferit unde să pot să fiu singur şi în siguranţă, pentru a mă odihni sau a dormi. De când debarcasem, îmi recăpătasem în chip uimitor puterile, dar tot mai eram înclinat să fiu nervos şi să mă descurajez, la orice încercare mai grea. Simţeam că ar trebui să străbat insula şi să mă stabilesc împreună cu Oamenii-Animale, creându-mi securitatea chiar prin apropiere dc ei. Dar n-am avut curajul. M-am întors pe ţărm şi, îndreptându-mă spre răsărit, pe lângă curtea incendiată, m-am dus spre un punct unde un banc puţin adânc de nisip şi de coral se întindea spre recife. Acolo aş fi putut să stau jos şi să mă gândesc, cu spatele spre mare, şi cu faţa spre orice surpriză. Şi acolo m-am şi aşezat, cu bărbia pe genunchi, sub soarele care îmi bătea drept în cap, şi cu o spaimă crescândă în inimă, gândindu-mă cum aş putea să supravieţuiesc până în ceasul când voi scăpa (dacă urma să scap vreodată). Am încercat să revăd întreaga situaţie, cât puteam mai liniştit, dar îmi era imposibil să-mi îndepărtez emoţia.

Am început să mă gândesc la cauza disperării lui Montgomery. „Se vor schimba” spunea el. „Cu siguranţă că se vor schimba”. Şi Moreau — ce spusese oare Moreau? „Animalul îndărătnic din ei revine din zi în zi tot mai mult…” Atunci gândul mi s-a întors către Hiena-Porc. Eram încredinţat că dacă nu voi ucide această brută, mă va ucide ea pe mine… Cel ce rostea Legea era mort — cu atât

mai rău!… Ei ştiau acum că şi noi, Cei-cu-biciul, putem fi ucişi, la fel ca şi ei…

Oare nu mă şi spionau, printre masele verzi de ferigi şi palmieri de colo — pândindu-mă până când voi ajunge astfel ca să pot fi prins dintr-o săritură? Oare nu complotau împotriva mea? Ce le spunea oare Hiena-Porc? Imaginaţia mea alerga printr-o mlaştină de temeri neîntemeiate.

Gânduri le mi-au fost tulburate de ţipetele unor păsări de mare care se repezeau spre un obiect negru care fusese aruncat de valuri pe ţărm aproape de locul îngrădit. Ştiam ce era acel obiect, dar nu aveam curajul să mă întorc şi să le alung. Am început să merg de-a lungul ţărmului, în direcţia opusă, intenţionând să înconjur colţul de est al insulei şi să mă apropii astfel de râpa cu colibe, fără să traversez eventualele curse care m-ar fi pândit în desişuri.

Cam la jumătate de milă de drum de-a lungul coastei l-am văzut pe unul dintre cei trei Oameni-Animale de mai înainte, îndreptându-se dinspre tufişuri către mine. Eram atât de nervos acum, din cauza propriilor mele închipuiri, încât am scos imediat revolverul. Nici gesturile prietenoase ale Omului-Animal n-au reuşit să mă dezarmeze.

S-a apropiat ezitând.

— Pleacă, strigai cu.

Era ceva în atitudinea umilită a acestei creaturi, care amintea foarte mult de un câine. Se retrase puţin, la fel ca un câine care este gonit acasă, şi se opri, privindu-mă rugător cu ochi bruni de câine.

— Pleacă, zisei eu. Nu te apropia de mine.

— Nu pot să mă apropii de dumneata? zise el.

— Nu. Pleacă, insistai eu, şi am plesnit din bici.

Apoi, punând biciul între dinţi, m-am aplecat după o piatră, şi cu această ameninţare am reuşit să-l gonesc. Astfel, în singurătate am ocolit râpa unde locuiau Oamenii-Animale şi, ascunzându-mă printre buruienile şi trestiile care despărţeau de mare această crăpătură, îi supravegheam pe cei

care apăreau, încercând să-mi dau seama după gesturile şi aspectul lor ce impresie le făcuse moartea lui Moreau şi a lui Montgomery, ca şi distrugerea Casei Durerii. Îmi dădeam acum seama de nebunia, laşităţii mele. Dacă mi-aş fi păstrat curajul pe care-l avusesem în zori, dacă nu l-aş fi lăsat să se scurgă în reflexiile mele solitare, aş fi putut să pun mâna pe sceptrul vacant al lui Moreau şisă domnesc asupra Oamenilor-Animale. Aşa, însă, pierdusem ocazia, şi căzusem în poziţia de simplu şef printre semenii mei.

Către prânz, câţiva dintre ei veniră şi se aşezară să se încălzească în nisipul fierbinte. Glasurile imperioase ale foamei şi setei îmi alungară frica. Am ieşit din tufişuri şi, cu revolverul în mână, am coborât spre aceste fiinţe tolănite pe jos. Una, o Femeie-Lup, îşi întoarse capul şi mă privi ţintă. Ceilalţi făcură la fel. Nimeni nu încercă să se ridice sau să mă salute. Mă simţeam prea slab şi prea obosit pentru ca să insist împotriva atâtora, şi am lăsat, astfel, să-mi scape momentul.

— Vreau de mâncare, zisei eu, aproape pe un ton de scuză, apropiindu-mă.

— Găseşti de mâncare în colibe, zise un Bou-Mistreţ cam adormit, privind în altă parte.

Am trecut pe lângă ei şi am coborât în umbra şi mirosurile râpei aproape pustii. Într-o colibă goală m-am ospătat cu nişte fructe, şi apoi, după ce am proptit câteva beţe şi ramuri murdare şi pe jumătate putrezite în faţa intrării, m-am aşezat cu faţa spre ea, şi cu mâna pe revolver. Oboseala ultimelor treizeci de ore îşi ceru drepturile şi m-am lăsat să alunec într-o moţăială uşoară, încredinţat că baricada slabă pe care o înălţasem va produce suficient de mult zgomot când va fi dată la o parte, pentru a mă scuti de vreo surpriză.

XXI. DEGENERAREA OAMENILOR ANIMALE

În felul acesta, am devenit unul dintre Oamenii-Animale de pe insula doctorului Moreau. Când m-am trezit, în jurul meu era întuneric. Braţul bandajat mă durea. M-am ridicat pe vine, întrebându-mă, la început, unde mă aflam. Se auzeau nişte glasuri răguşite vorbind afară. Baricada mea dispăruse şi deschizătura colibei era liberă. Revolverul era încă în mână.

Am auzit o respiraţie şi am văzut ceva ghemuit foarte aproape de mine. Mi-am ţinut răsuflarea, încercând să văd ce anume era. Forma începu să se mişte încet, interminabil. Apoi ceva moale şi cald şl umed îmi trecu peste mână.

Toţi muşchii mi se contractară. Mi-am tras repede mâna. Un strigăt de alarmă porni şi mi se opri în gâtlej. Mi-am dat seama la timp de ce se întâmplase şi mi-am oprit degetele de pe revolver.

— Cine-i acolo? întrebai eu într-o şoaptă răguşită, cu revolverul îndreptat spre el.

— Eu, Stăpâne.

— Cine eşti tu?

— Ei spun că nu mai există Stăpân acum. Dar eu ştiu, ce ştiu. Eu am dus trupurile în mare. O, tu Cel-cemerge-prin-mare, trupurile celor pe care i-ai ucis. Sunt sclavul tău, Stăpâne.

— Tu eşti cei pe care l-am întâlnit pe plajă? întrebai eu.

— Chiar el, Stăpâne.

Fiinţa aceasta era evident demnă de încredere, căci ar fi putut să se năpustească asupra mea în timp ce dormeam.

— Foarte bine, zisei eu, întinzându-mi mâna ca să mi-o lingă din nou. Începeam să-mi dau seama ee însemna prezenţa lui, şi curajul îmi crescu iar.

— Unde sunt ceilalţi? întrebai.

— Sunt nebuni. Sunt smintiţi, zise Omul-Câine. Chiar acum stau de vorbă acolo împreună. Ei spun: „Stăpânul este mort; Cel-de-al-doilea-cu-biciul este mort. Cel-care-a-mers-în-mare este… la fel cu noi. Nu mai avem niciun Stăpân, niciun Bici, nicio

Casă a Durerii. A venit sfârşitul. Iubim Legea, şi o vom respecta; dar nu mai există Durere, nici Stăpân, nici Bice, niciodată". Aşa spun ei. Dar eu ştiu, Stăpâne, eu ştiu.

Am pipăit în întuneric, mângâind capul Omului-Câine.

— Foarte bine, zisei eu iar.

— În curând îi vei ucide pe toţi, zise Omul-Câine.

— În curând, răspunsei cu, îi voi ucide pe toţi — după ce vor trece câteva zile şi se vor întâmpla anumite lucruri. Toţi-afară de cei pe care îi vei arăta tu, toţi vor fi ucişi.

— Tot ce doreşte Stăpânul să ucidă, Stăpânul ucide, zise Omul-Câine cu o oarecare satisfacţie în glas.

— Şi ca păcatele lor să crească, zisei eu, îi las să trăiască în nebunia lor până când le vine vremea. Să nu ştie că eu sunt Stăpânul.

— Voinţa Stăpânului este bună, zise Omul-Câine, cu tactul prompt al rasei sale canine.

— Dar unul a şi păcătuit, zisei eu. Pe acela îl voi ucide, oricând îl voi întâlni. Când am să-ţi spun: ***„Acela este"*** ai grijă să te năpusteşti asupra lui… Şi acum, mă duc la oamenii care sunt strânşi laolaltă.

O clipă, deschizătura colibei s-a întunecat de ieşirea Omului-Câine. Apoi l-am urmat şi m-am găsit aproape în acelaşi loc unde fusesem atunci când îl auzisem pe Moreau şi pe câinele lui, urmărindu-mă. Dar acum era noapte, şi întreaga râpă plină de miasme împrejurul meu era întunecată, şi mai încolo, în locul unei pante înverzite şi însorite, vedeam un foc roşu, în faţa căruia se mişcau încoace şi încolo forme ghemuite şi groteşti. Mai departe erau copacii deşi, un zid de întuneric, mărginit în partea de sus cu dantela neagră a ramurilor superioare. Luna tocmai se ridica deasupra marginei râpei şi, ca o bară peste

faţa ei, trecea spirala de vapori care se înălţa neîncetat din fumarolele de pe insulă.

— Mergi lângă mine, zisei eu, adunându-mi curajul, şi unul lângă altul, am coborât drumul îngust, fără să dăm atenţie fiinţelor nedesluşite care ne urmăreau cu privirea de prin colibe.

Nimeni dintre cei adunaţi în jurul focului nu făcu vreun gest ca să mă salute. Cei mai mulţi dintre ei se făceau că nu mă observă — în mod ostentativ. Am căutat cu privirea pe Hiena-Porc, dar nu era acolo. Cu totul, poate că erau vreo douăzeci de Oameni-Animale, stând pe vine, privind fix la foc, sau stând de vorbă unii cu alţii.

— Este mort, este mort, Stăpânul este mort, zise glasul Omiilui-Maimuţă în dreapta mea. Casa Durerii — nu mai există Casa Durerii.

— Nu este mort, zisei eu cu glas puternic. Chiar acum el ne priveşte.

Aceasta îi făcu să tresară. Douăzeci de perechi de ochi mă priviră.

— Casa Durerii nu mai există, zisei eu. Dar va veni din nou. Pe Stăpân voi nu-l puteţi vedea. Şi totuşi chiar în clipa aceasta el ascultă, deasupra voastră.

— Adevărat, adevărat, zise Omul-Câine.

Au fost zdruncinaţi de siguranţa, mea. Un animal poate fi destul de feroce şi de viclean, dar ca să poţi minţi trebuie să fii om.

— Omul cu mâna bandajată spune un lucru ciudat, zise unul din Oamenii-Animale.

— Vă spun că aşa este, zisei eu. Stăpânul şi Casa Durerii vor veni din nou. Vai de cel care încalcă Legea!

Se uitară miraţi unii la alţii. Cu o indiferenţă afectată am început să izbesc leneş cu toporul în pământul din faţa mea. Am băgat de seamă că priveau la tăieturile adânci pe care le făceam în iarbă.

Apoi Satirul îşi exprimă o îndoială; i-am răspuns; apoi una dintre fiinţele pestriţe obiectă

altceva, şi o discuţie însufleţită se iscă în jurul focului. Din clipă în clipă, începeam să fiu mai convins de securitatea mea. Vorbeam acum fără spasmul din respiraţie, datorit intensităţii emoţiei, care mă tulburase 1a început. În decurs de aproape o oră convinsesem de-a binelea pe mai mulţi dintre Oamenii-Animale de adevărul afirmaţiilor mele şi îi adusesem pe aproape toţi ceilalţi într-o stare de îndoială. Eram cu ochii în patru după duşmanul meu, Hiena-Porc, dar el nu se arătă de loc. Din când în când, câte o mişcare suspectă mă făcea să tresar, dar îmi recăpătăm repede încrederea. Apoi, pe măsură ce luna cobora încet la zenit, auditorii începură unul câte unul să caşte (lăsând să se vadă, în lumina focului care se stingea, tot felul de dinţi ciudaţi) şi mai întâi unul, apoi altul, se retraseră spre vizuinile din râpă. Iar eu, temându-mă de tăcere şi întuneric, m-am dus cu ei, ştiind că eram mai în siguranţă alături de mai mulţi, decât cu unul singur.

În acest fel începu partea cea mai lungă a şederii mele pe insula doctorului Moreau. Dar, din noaptea aceea şi până când a venit sfârşitul, s-a întâinplat doar un singur lucru demn de povestit, în afară de o serie de nenumărate amănunte mici şi neplăcute şi chinul unei neîncetate nelinişti. Aşa că prefer să trec cu vederea asupra acestui interval de timp şi să povestesc doar singurul incident mai important din cele zece luni pe care le-ain petrecut în intimitatea acestor brute pe jumătate umanizate. Aş putea să povestesc multe dintre cele ce mi au rămas în memorie, lucruri pentru care mi-aş da bucuros mâna dreaptă ca să le pot uita. Dar ele nu ajută cu nimic cursului povestirii. Retrospectiv, esle ciudat să-mi amintesc, cât de repede m-am obişnuit cu felul de a fi al acestor monştri, şi cum le-am câştigat iar încrederea. Am avut şi câteva certuri, desigur şi încă aş putea să arăt nişte urme de dinţi, dar în curând Oamenii-Animale căpătară un respect salutar pentru îndemânarea mea de a

arunca pietre şi pentru tăişul toporului meu. Fidelitatea Omului-Câine-Saint-Bernard mi-a fost de un folos nemărginit. Am constatat că scara respectului se baza în special pe capacitatea de a face răni cât mai adânci. Pot spune cu adevărat — şi sper că fără vanitate — că aveam un fel de întâietate printre ei. Unul sau doi, cărora, în diverse dispute, le lăsasem cicatrice adânci, aveau necaz pe mine, dar şi-l manifestau mai ales în spatele meu, prin strâmbături, şi la o distanţă suficientă pentru a nu-i ajunge cu proiectilele mele.

Hiena-Porc mă evita şi eram mereu în stare de alarmă din cauza lui. Nedespărţitul meu Om-Câine îl ura şi se temea de el teribil. Cred că, de fapt, asta stătea la baza ataşamentului acestei brute faţă de mine. În curând deveni evident pentru mine că Hiena-Porc gustase sânge şi mersese pe urmele Omului-Leopard. Îşi făcuse o vizuină pe undeva prin pădure şi devenise solitar. O dată, am încercat să-i îndemn pe Oamenii-Animale să-l vâneze, dar nu aveam destulă autoritate ca să-i fac să conlucreze pentru un anumit scop. De mai multe ori am încercat să mă apropii dc culcuşul lui şi să cad asupra lui pe neaşteptate, dar totdeauna el era mai ager decât mine, mă vedea sau mă adulmeca, şi fugea. De asemenea, el, cu pânda lui, făcea ca orice cărare din pădure să fie periculoasă pentru mine şi pentru aliaţii mei. Omul-Câine abia dacă îndrăznea să se îndepărteze de mine.

În prima lună, Oamenii-Animale, comparativ cu condiţia lor de mai târziu, erau destul de umani, şi pentru vreo doi dintre ei în afară de prietenul meu canin, încercam chiar o bunăvoinţă prietenoasă. Mica creatură roz cu aspect de leneş manifesta o ciudată afecţiune faţă de mine, şi începuse să mă urmeze pretutindeni. Omul-Maimuţă mă plictisea, totuşi, cu vorbăria lui. El se considera egalul meu, din cauză că avea cinci degete la mână şi trăncănea mereu în faţa mea, trăncănea cele mai cumplite

prostii. Un lucru mă amuza, oarecum, la el: avea o fantastică îndemânare de a forma cuvinte noi. Îşi închipuia, cred, că adevăratul rost al limbii consta în a turui cuvinte care nu însemnau nimic. El numea asta „gândurile mari", spre a le deosebi de „gândurile mărunte" — interesele obişnuite ale vieţii de toate zilele. Dacă făceam vreodată vreo remarcă pe care nu o înţelegea, o lăuda foarte mult, mă ruga s-o rostesc din nou, o învăţa pe dinafară, şi se ducea s-o repete, cu câte un cuvânt greşit pe ici sau pe colo, celorlalţi OameniAnimale mai blânzi. El nu se oprea la nimic din ceea ce era limpede şi inteligibil. Am inventat, special pentru el, câteva „gânduri mari" foarte curioase. Cred că era cea mai proastă fiinţă pe care am întâlnit-o vreodată; el a dezvoltat în modul cel mai minunat prostia distinctivă a omului, fără să piardă măcar o iotă din prostia naturală a maimuţei.

Acestea toate, după cum spuneam, se întâmplau în primele săptăinâni ale singurătăţii mele printre Oamenii-Animale. În acest timp, ei respectau obiceiurile stabilite prin Lege, şi în general se purtau cum se cuvine. O dată, am găsit încă un iepure sfâşiat în bucăţi — de către Hiena-Porc, sunt sigur — dar asta a fost tot. Abia cam prin mai am început să disting pentru prima dată o diferenţă creşcândă în vorbirea şi ţinuta lor, o dificultate tot mai evidentă în articularea cuvintelor, o aversiune tot mai mare pentru vorbire. Trăncăneala Omului-Maimuţă crescu în volum, dar deveni din ce în ce mai puţin inteligibilă, din ce în ce mai maimuţărească. Unii dintre ceilalţi păreau că pierd cu totul controlul asupra vorbirii, deşi în acea vreme încă mai înţelegeau ce le spuneam. Vă puteţi închipui o vorbire, cândva bine definită şi exactă, care se înmoaie şi se topeşte, pierzându-şi forma şi sensul, şi devine din nou doar frânturi de sunete? Mergeau în două picioare din ce în ce mai greu. Deşi se vedea că se simţeau ruşinaţi, din când în când dădeam peste câte unul alergând în

mâini şi picioare şi cu totul incapabil să-şi reia poziţia verticală. Apucau tot mai stângaci lucrurile cu mâna; băutul pe lipăit, mâncatul ronţăind deveneau din zi în zi tot mai obişnuite. Îmi dădeam seama mai bine decât oricând de ceea ce îmi spusese Moreau despre „îndărătnicul animal din ei”. Recădeau, şi încă foarte repede, în ceea ce fuseseră mai înainte.

Unii dintre ei — şi primii, am observat cu oarecare surpriză, erau toţi femele — începură să nu mai ţină seama de cerinţele decenţei — de cele mai multe ori în mod deliberat. Alţii încercară chiar să încalce în public monogamia. Tradiţia Legii îşi pierdea, în mod limpede, puterea. Nu pot să continui acest subiect neplăcut. Omul meu Câine redevenea pe nesimţite câine; din zi în zi devenea mut, patruped, păros. Abia dacă observam trecerea de la tovarăşul care era mâna mea dreaptă, la câinele care adulmeca pe lângă mine. Deoarece neîngrijirea şi dezorganizarea creşteau din zi în zi, râpa care adăpostea locuinţele şi care niciodată nu fusese un loc prea plăcut, deveni atât de dezgustătoare, încât am părăsit-o şi, traversând insula, mi-am făcut o colibă din ramuri printre ruinele înnegrite ale locuinţei lui Mo-reau. O oarecare amintire a suferinţelor făcea din acest loc adăpostul cel mai sigur împotriva Oamenilor-Animale.

Ar fi imposibil să descriu amănunţit fiecare pas al decăderii acestor monştri; zi de zi, aspectul omenesc îi părăsea; renunţară să se mai înfăşoare în cârpe şi să se îmbrace, părăsiră în cele din urmă orice urmă de îmbrăcăminte; părul începu să se răspândească pe membrele lor descoperite; frunţile li se teşiră şi feţele le ieşiră înainte; iar despre purtarea aproape prietenească pe care mi-o permisesem cu unii din ei, în prima lună a singurătăţii mele, îmi era groază să-mi mai aduc aminte.

Schimbarea se petrecea încet şi inevitabil. Pentru ei, ca şi pentru mine, ea venea fără vreun şoc anume. Încă mai mergeam în siguranţă printre ei, pentru că încărcătura tot mai mare de animalism exploziv care gonea din zi în zi omenescul din ei nu producea nicio zguduitură în decăderea lor treptată. Dar începusem să mă tem că, în curând, acest şoc trebuia să vină. Bruta mea SaintBernard mă urmase în noua mea locuinţă şi vigilenţa lui mi-a permis să dorm uneori aproape în linişte. Mica fiinţă roz cu aspect de leneş devenise sfioasă şi mă părăsise, ca să se întoarcă din nou la viaţa sa naturală, printre ramurile copacilor. Ne aflam exact în starea de echilibru care ar rămâne întruna din acele cuşti cu o „Familie fericită" formată din animale diferite, pe care le expun îmblânzitorii de animale, în cazul când îmblânzitorul ar părăsi-o pentru totdeauna.

Desigur că aceste creaturi nu au decăzut într-atât încât să devină animale ca acelea pe care cititorul le-a văzut în grădinile zoologice — urşi, lupi, tigri, boi, porci, sau maimuţe obişnuite. Fiecare mai avea încă trăsături ciudate; în fiecare Moreau amestecase un animal cu altul; unul poate că era mai mult urs, altul mai mult felină, altul mai mult bovină, dar fiecare era amestecat cu alte creaturi — un fel de animalism generalizat apărea printre trăsăturile specifice. Şi, din când în când, încă mă mai surprindeau unele resturi vagi de umanitate, câte o recrudescentă trecătoare a vorbirii, o îndemânare neaşteptată a membrelor anterioare, o jalnică încercare de a merge în picioare.

Probabil că şi eu suferisem unele schimbări stranii. Hainele atârnau în jurul meu ca nişte zdrenţe gălbui, prin ale căror găuri lucea pielea tăbăcită. Părul îmi crescuse lung şi încâlcit. Mi se spune că, chiar şi acum, ochii mei au o strălucire ciudată, o mare mobilitate.

La început, îmi petreceam ziua pe ţărmul dinspre sud, pândind vreo pânză, sperând şi

rugându-mă să apară vreun vas. Mă bizuiam pe întoarcerea lui ***Ipecacuanha,*** o dată cu trecerea unui an, dar vasul nu reveni niciodată. De cinci ori am văzut câte o pânză, şi de trei ori fum, dar nimeni nu se apropie de insulă. Aveam totdeauna pregătit un foc, dar fără îndoială că era pus pe socoteala naturii vulcanice a insulei.

Abia prin septembrie sau octombrie am început să mă gândesc să-mi construiesc o plută. Pe atunci, mâna mi se vindecase şi puteam să folosesc din nou ambele mâini. La început am fost înspăimântat de neputinţa mea. Nu făcusem niciodată în viaţa mea tâmplărie sau vreo muncă de acest fel şi mi-am petrecut zile întregi printre copaci, experimentând cum să-i despic şi să-i leg împreună. Nu aveam funii şi n-am putut să găsesc nimic din care să fac funii; niciuna dintre abundentele liane nu părea destul de flexibilă sau de rezistentă şi cu tot bagajul meu de cunoştinţe ştiinţifice nu puteam să găsesc vreun mijloc de a le face astfel. Am petrecut mai bine de două săptămâni scotocind printre ruinele înnegrite ale clădirii arse şi pe locul de pe ţărm unde fuseseră arse bărcile, căutând cuie şi alte bucăţi rătăcite de metal care ar fi putut să-mi fie de folos. Din când în când, câte o creatură animalică venea să mă privească şi când strigam la ea, fugea în salturi mari. Apoi a venit un anotimp cu furtuni şi cu ploi mari, care mi-au întârziat munca, dar, în cele din urmă, pluta fu gata.

Eram încântat de ea. Dar, cu lipsa de simţ practic care a fost totdeauna pacostea mea, o făcusem la o milă şi mai bine depărtare de mare, şi, înainte de a o fi tras în jos pe ţărm, se desfăcu în bucăţi. Poate că, de fapt, a fost o salvare pentru mine că nu m-am îmbarcat pe ea. Dar, în clipa aceea, disperarea mea pentru acest eşec fu atât de mare, încât timp de câteva zile n-am făcut decât să rătăcesc pe ţărm şi să privesc spre mare, gândindu-mă la moarte.

Dar nu aveam de gând să mor şi surveni un incident care îmi arătă în mod neîndoielnic nebunia de a lăsa să treacă astfel zilele — căci fiecare zi nouă era încărcată cu primejdii tot mai mari din partea MonştrilorAnimale. Şedeam la umbra zidului curţii îngrădite, privind spre mare, când am tresărit, simţind ceva rece care îmi atingea pielea călcâiului. Întorcându-mă, am văzut mica creatură roz cu chip de leneş, care îmi clipea în faţă. Îşi pierduse de mult graiul şi mişcările active, iarpărul moale i se îndesa din zi în zi, şi ghearele ei boante deveneau tot mai răsucite. Scoase un fel de geamăt când văzu că îmi atrăsese atenţia, merse puţin înspre tufişuri, şi se întoarse să mă privească.

La început n-am înţeles, dar imediat m-am gândit că vrea să-l urmez, şi chiar asta am făcut, încet — căci ziua era fierbinte. Când ajunse la copaci se caţără în ei, căci putea merge mai bine printre lianele care atârnau, decât pe pământ.

Şi, deodată, într-un spaţiu cu iarba călcată în picioare, am dat peste un grup îngrozitor. Câinele meu Saint-Bernard zăcea pe pământ, mort, şi lângă cadavrul său stătea ghemuit Hiena-Porc, strângând cu ghearele sale diforme carnea care încă palpita, rozând din ea şi mârâind de plăcere. Când m-am apropiat, monstrul îşi ridică spre mine ochii strălucitori, buzele sale se răsfrânseră, dezgolindu-i dinţii mânjiti de sânge, şi mârâi ameninţător. Nu-i era nici frică, nici ruşine; ultima rămăşiţă de umanitate dispăruse. Am înaintat încă un pas, m-am oprit, mi-am scos revolverul. În sfârşit, eram faţă în faţă.

Fiara nu făcu niciun gest ca să fugă. Dar urechile i se ciuliră înapoi, părul i se zburli şi trupul i se ghemui. Am ţintit drept între ochi şi am tras. În aceeaşi clipă, se aruncă dintr-un salt asupra mea, şi am fost răsturnat ca un popic. Încercă să mă apuce cu mâna lui diformă, şi mă izbi în faţă. Săritura îl făcu să treacă peste mine. Am căzut sub

partea dinapoi a trupului său, dar din fericire îl nimerisem unde trebuia, şi murise chiar în timp ce sărea. M-am târât de sub trupul lui greu şi murdar şi m-am ridicat tremurând, privind la trupul care încă mai zvâcnca. Cel puţin primejdia aceasta era înlăturată. Dar Hiena-Porc, ştiam, era doar prima dintr-o serie de recăderi în animalitate care trebuiau să urmeze.

Am ars ambele cadavre pe un foc de vreascuri. Acum, într-adevăr, îmi dădeam limpede seama că, dacă nu voi părăsi insula, moartea mea nu era decât o chestiune de timp. Animalele, cu una sau două excepţii, pără-siseră râpa, şi îşi făcuseră vizuini, după gustul fiecăruia, prin desişurile pădurii. Puţine mai umblaudupă pradă în timpul zilei; cele mai multe dormeau, şi insula ar fi putut părea pustie unui nou venit; dar, în timpul nopţii, văzduhul răsuna de strigătele şi urletele lor înspăimântătoare. M-am gândit chiar să pornesc un masacru — să pun capcane sau să mă lupt cu cuţitul. Dacă aş fi avut un număr suficient de cartuşe, n-aş fi ezitat nicio clipă să pornesc să le ucid. Probabil că, dintre carnivorele primejdioase nu mai erau decât vreo douăzeci; cele mai feroce muriseră. După moartea bietului meu câine, ultimul meu prieten, am adoptat şi eu într-o oarecare măsură obiceiul de a moţăi ziua, ca să pot sta de veghe în timpul nopţii. Mi-am refăcut adăpostul dintre zidurile fostei clădiri, cu o deschidere atât de îngustă, încât oricine ar fi încercat să intre ar fi trebuit să facă un zgomot considerabil. Creaturile acestea îşi pierduseră şi arta de a face focul, şi îşi recăpătaseră frica de el. Am început încă o dată, de data aceasta cu o adevărată pasiune, să strâng laolaltă pari şi crengi, pentru a-mi construi o plută cu care să mă salvez.

M-am izbit de mii de greutăţi. Sunt un om extrem de neîndemânatic — şcoala mi-o terminasem înainte de a se introduce metoda de lucru manual a lui Slöjd — dar am reuşit să

îndeplinesc cele mai multe din cerinţele construcţiei unei plute. Într-un fel sau altul şi pe căi ocolite, şi de data aceasta am avut grijă şi de soliditate. Singurul obstacol era că nu găseam niciun vas în care să pun apa de care aveam nevoie pe aceste mări neumblate. Aş fi încercat chiar să fac oale, dar pe insulă nu se găsea lut. Mergeam amărât de-a lungul întregii insule, încercând să rezolv această ultimă greutate. Câteodată izbueneam în accese sălbatice de furie şi, în necazul meu insuportabil, izbeam şi despicam eu toporul vreun nenorocit de copac. Dar nu-mi venea nicio idee.

Şi apoi a venit o zi, o zi minunată, pe care mi-am petrecut-o într-un adevărat extaz. Am văzut spre sudvest o pânză, ca aceea a unei mici goelete, şi am aprins imediat o grămadă mare de vreascuri şi am rămas privind lângă foc, în căldura lui şi a soarelui de amiază. Toată ziua am privit la această pânză, fără să mănânc sau să beau ceva, astfel încât capul începuse să mi se învârtească; animalele veneau şi se uitau la mine, păreau uimite, şi plecau. Pânza era încă departe când se lăsă întunericul şi o înghiţi, şi toată noaptea m-am trudit să ţin focul aprins şi viu, şi ochii Animalelor străluceau din întuneric, plini de uimire. În zori, venise şi mai aproape, şi am văzut că era pânza soioasă a unei mici bărci. Ochii îmi erau obosiţi de veghe, priveam ţintă şi nu-mi venea să cred. În barcă erau doi oameni, stând jos de tot, unul lângă prova şi celălalt la cârmă. Dar barca plutea într-un mod ciudat. Nu mergea în direcţia vântului; se tot întorcea şi se legăna.

Când ziua devenise mai luminoasă, am început să flutur către ei ultima zdreanţă din jacheta mea; dar ei nu mă observară, şi continuară să stea cu faţa unul spre altul. Am înaintat până la punctul cel mai de jos al scundului promontoriu şi am început să gesticulez şi să strig. N-am căpătat niciun răspuns, iar barca îşi continua drumul ei fără ţel,

îndreptându-se încet, foarte încet, spre golf. Deodată, o pasăre mare, albă zbură din barcă, şi niciunul dintre oameni nu se clinti şi nici nu o observă. Pasărea se roti, şi apoi se înălţă în sus, desfăcându-şi puternicele ei aripi.

Am încetat atunci să mai strig, şi m-am aşezat jos, pe promontoriu, mi-am pus bărbia în mâini şi am privit ţintă. Încet, încet, barca se îndrepta spre vest. Aş fi putut să înot spre ea, dar ceva, ca o vagă teamă, mă îngheţa şi mă ţinea în loc. În timpul după-amieziu fluxul o împinse pe ţărm şi o aşeză cam la o sută de metri spre vest de ruinele curţii îngrădite.

Oamenii din ea erau morţi, muriseră de atât de multă vreme, încât se prăbuşiseră în fărâme când am aplecat barca într-o parte, ca să-i scot. Unul avea un păr roşu şi des ca al căpitanului de pe ***Ipecacuanha,*** iar în fundul bărcii zăcea un chipiu alb şi murdar. În timp ce stăteam lângă barcă, trei dintre Animale ieşiră, furişându-se din tufişuri şi veniseră spre mine, adulmecând. M-a cuprins un spasm de dezgust. Am împins mica barcă în jos, spre mal, şi m-am căţărat pe bordul ei. Două dintre brute erau Animale-Lupi, şi înaintau cu nările fremătând şi cu ochii strălucind; al treilea era creatura aceea hibridă din urs şi taur.

Când i-am văzut apropiindu-se de acele rămăşiţe mizerabile, când i-am auzit mârâind unul la celălalt, şi le-am văzut strălucirea dinţilor, o groază cumplită a luat locul repulsiei mele. Le-am întors spatele, am strâns pânza, şi am început să vâslesc spre larg. N-am mai avut nici curajul să mai privesc înapoi.

În noaptea aceea m-am aţinut între recife şi insulă, iar în dimineaţa următoare m-am îndreptat spre pârâu şi am umplut cu apă butoiaşul gol găsit pe bord. Apoi, cu toată răbdarea pe care o mai puteam avea, am cules o cantitate de fructe, am pândit şi am ucis doi iepuri, cu ultimele trei cartuşe pe care le mai aveam. În timp ce făceam aceasta,

am lăsat barca înţepenită într-o ieşitură a recifelor, de teama Monştrilor-Animale.

XXII. OMUL SINGUR

Spre seară, am pornit spre larg, având în faţă un uşor vânt de la sud-vest, încet şi constant, iar insula deveni din ce în ce mai mică şi spirala subţire de fum se micşora într-o linie din ce în ce mai subţire, spre apusul înflăcărat de soare. Oceanul se ridica în jurul meu, ascunzându-mi privirilor această mică pată întunecată. Lumina zilei, strălucirea întârziată a soarelui, se scurgea de pe cer, se trăgea la o parte ca o perdea luminoasă, şi în cele din urmă îmi apăru înaintea ochilor acel abis al imensităţii albastre pe care lumina soarelui îl ascunde, şi am văzut puzderia de stele care pluteau pe el. Marea era liniştită, cerul era liniştit; eram singur, cu noaptea şi liniştea.

Am plutit astfel timp de trei zile, mâncând şi bând cu economie, şi meditând la tot ceea ce mi se întâmplase, fără să doresc prea mult să văd din nou oameni. Aveamdoar o zdreanţă murdară în jurul corpului, părul îmi era o încâlcitură neagră. Fără îndoială că oamenii care m-au descoperit m-au crezut nebun. Este ciudat, dar nu simţeam nicio dorinţă să mă întorc printre oameni. Eram doar bucuros că reuşisem să scap de odioşii Monştri-Animale. În cea de a treia zi am fost culeş de un bric care mergea de la Apia la San Francisco. Nici căpitanul şi nici secundul n-au crezut povestirea mea, socotind că singurătatea şi primejdiile îmi luaseră minţile. Şi, temându-mă că părerea lor ar putea fi şi a altora, m-am abţinut să povestesc mai departe aventura mea, şi am pretins că nu-mi mai amintesc nimic din cele ce mi se întâmplaseră între naufragiul lui ***Lady Vain*** şi momentul când am fost găsit din nou — un interval de un an.

A trebuit să procedez cu cea mai mare băgare de seamă pentru a evita să fiu declarat nebun. Mă

bântuiau amintirile despre Lege, despre cei doi marinari morţi, despre primejdiile nopţii, despre cadavrul din desişul de trestii. Şi, oricât ar părea de nefiresc, o dată cu întoarcerea mea printre oameni s-a produs, în loc de acea încredere şi simpatie la care m-am aşteptat, o stranie accentuare a nesiguranţei şi a fricii pe care o simţisem în timpul şederii mele pe insulă. Nimeni nu voia să mă creadă, eram tot atât de ciudat pentru oa-meni pe cât fusesem pentru Oamenii-Animale. Ca şi cum aş fi căpătat ceva din sălbăticiunea naturală a celor cu care trăisem alături.

Se spune că spaima este o boală, şi în orice caz, eu pot mărturisi că, de câţiva ani încoace, o teamă neîncetată şi-a făcut lăcaş în mintea mea, o teamă neîncetată, ca aceea pe care ar resimţi-o un pui de leu, îmblânzit numai pe jumătate. Tulburarea mea luă cele mai ciu-date forme. Nu mă puteam convinge că bărbaţii şi femeile pe care îi întâlncam nu erau şi ei nişte OameniAnimale, ceva mai umani, animale pe jumătate modelate la exterior după chipul unor fiinţe omeneşti, şi că ei vor începe în curând să decadă în animalitate, să-şi arate, unul câte unul, caracterele lor animalice. Am încredinţat cazul meu unui om extrem de priceput, un om care îl cunoscuse pe Moreau, şi care păru să dea crezare pe jumătate spuselor mele, un specialist în boli mintale — şi el m-a ajutat foarte mult;

Deşi nu cred că groaza faţă de acea insulă mă va părăsi vreodată cu totul, de cele mai multe ori ea zace undeva în fundul sufletului meu, un simplu nor îndepărtat, o amintire şi o bănuială vagă; dar sunt momente când micul nor se întinde până ce întunecă întregul cer. Atunci, privesc în jur la semenii mei. Şi mă înfricoşez. Văd feţe aspre şi însufleţite, altele întune-cate sau ameninţătoare, altele schimbătoare, nesincere; niciuna care să aibă autoritatea calmă a unei fiinţe raţionale. Simt ca şi cum animalul din ei va trebui să iasă la suprafaţă;

că degradarea celor de pe insulă se va produce din nou, dar pe o scară mai mare. Ştiu că aceasta este o închipuire, că aceste aparenţe de bărbaţi şi femei din jurul meu sunt într-adevăr bărbaţi şi femei, bărbaţi şi femei pentru totdeauna, creaturi perfect raţionale, pline de dorinţi omeneşti şi de griji tandre, eliberate de instincte, nefiind sclavii niciunei Legi fantastice — fiinţe cu totul diferite de OameniiAnimale. Şi, totuşi, fug de ei, de privirile lor curioase, de întrebările şi sprijinul lor, şi doresc să fiu departe de ei, şi singur.

Din această cauza, trăiesc în apropierea câmpiei întinse, şi când această umbră mi se aşterne pe suflet, pot să mă refugiez acolo; câmpia pustie este atunci minunată, sub cerul măturat de vânt. Cât timp trăiam în Londra, groaza era aproape insuportabilă. Nu pu-team să scap de oameni; glasurile lor pătrundeau prin ferestre; uşile încuiate erau doar o slabă apărare. Pentru ca să lupt cu închipuirea mea ieşeam pe străzi şi acolo miorlăiau în urma mea femei care îmi dădeau târcoale, bărbaţi înfometaţi îmi aruncau pe ascuns pri-viri invidioase, muncitori palizi şi extenuaţi treceau tuşind pe lângă mine, cu ochii obosiţi şi cu pasul grăbit, ca un cerb rănit care îşi pierde sângele; bătrâni, aduşi din spate şi trişti, treceau mormăind, cu totul nepăsători faţă de ceata zdrenţăroasă a copiilor care râdeau de ei. Atunci mă retrăgeam în vreo biserică, dar chiar şi acolo, atât de mare îmi era tulburarea, mi se părea că predicatorul trăncănea „gânduri mari” la fel cum făcea Omul-Maimuţă; sau în vreo bibliotecă şi acolo feţele atente aplecate deasupra cărţilor păreau doar creaturi răbdătoare aşteptându-şi prada. Deosebit de greţoase îmi păreau feţele rătăcite şi lipsite de expresie ale oamenilor din trenuri şi omnibuze; nu păreau să fie semenii mei mai mult decât ar fi nişte cadavre, aşa că nu îndrăzneam să călătoresc, până când nu mă asiguram că eram singur. Şi mi se părea că şi eu însumi nu eram o creatură raţională,

ci doar un animal chinuit de vreo stranie tulburare mintală, care îl făcea să rătăcească singur, ca o oaie lovită de ameţeală.

Dar aceasta este o stare care acum mă cuprinde — mulţumesc lui Dumnezeu — mai rar. M-am retras din vălmăşagul oraşelor şi mulţimilor şi îmi petrec zilele înconjurat de cărţi pline de înţelepciune, ferestre strălucitoare în această viaţă a noastră, luminate de sufletele luminoase ale oamenilor. Văd foarte puţini străini şi nu am decât o locuinţă modestă. Zilele mi le consacru cititului şi experienţelor de chimie, iar multe din nopţile senine mi le petrec studiind astronomia. Există în nenumăratele stele sclipitoare de pe cer, deşi nu ştiu nici cum şi nici de ce, o senzaţie de infinită pace şi ocrotire. Acolo, cred eu, în legile vaste şi eterne ale materiei, şi nu în grijile, păcatele şi necazurile zilnice ale oamenilor, trebuie să-şi găsească alinarea şi speranţa tot ce este mai presus de animal în noi. Cel puţin aşa sper, deoarece altfel n-aş putea să mai trăiesc. Şi, astfel, în speranţă şi singurătate, ia sfârşit povestirea mea.

EDWARD PRENDICK.

RĂZBOIUL LUMILOR

În româneşte de MIHU DRAGOMIR şi C. VONGHIZAS

Dar, dacă aceste lumi sunt locuite, cine le locuieşte?… Suntem noi, sau sunt ei stăpânii Lumii?… Şi cum înţelege omul natura lucrurilor?

KEPLER

CARTEA ÎNTÎI
SOSIREA MARŢIENILOR

Capitolul I
AJUNUL RĂZBOIULUI

Nimeni n-ar fi crezut, în ultimii ani ai secolului al nouăsprezecelea, că inteligenţe mai puternice decât cele omeneşti, deşi la fel de muritoare, cercetau cu pătrundere şi atenţie lumea noastră, că în timp ce se preocupau de diferitele lor treburi, oamenii erau urmăriţi şi examinaţi, poate tot atât de minuţios cum, la microscop, un om examinează vietăţile efemere care mişună şi se înmulţesc într-o picătură de apă. Extrem de mulţumiţi de ei înşişi, oamenii alergau încoace şi încolo pe acest glob, după măruntele lor interese, socotind cu seninătate că sunt stăpâni asupra materiei. S-ar putea ca infuzorii de sub lentila microscopului să creadă la fel. Nimeni nu se gândea la toate celelalte planete din spaţiu ca la nişte surse de primejdie pentru omenire, sau, dacă oamenii se gândeau la ele, o făceau numai pentru a elimina de acolo ideea vieţii, ca imposibilă sau improbabilă. Amintindu-ni-le, ideile curente ale acestor zile îndepărtate ni se vor părea stranii. Oamenii de pe Pământ îşi închipuiau că, în cel mai bun caz, dacă pe Marte ar putea să existe alţi oameni, probabil inferiori pământenilor, ei ar fi dispuşi de a primi cu bunăvoinţă o expediţie misionară. Şi totuşi, dincolo de prăpastia spaţiului, minţi care sunt faţă de minţile noastre aşa cum sunt ale noastre faţă de ale vietăţilor neînsemnate, inteligenţe vaste, reci şi nemiloase, priveau Pământul cu ochi invidioşi, şi îşi făureau încet şi sigur planurile împotriva noastră. Şi, la începutul secolului al douăzecilea, veni marea deziluzie.

Cred că nu mai este nevoie să-i reamintesc cititorului că planeta Marte se învârteşte în jurul Soarelui la o distanţă medie de 140.000.000 de mile, iar lumina şi căldura pe care le primeşte de la el reprezintă abia jumătate din ceea ce primim noi. S-ar putea, dacă ipoteza nebuloaselor conţine vreun adevăr, ca planeta Marte să fie mai bătrână decât lumea noastră; pe suprafaţa ei viaţa trebuie

să-şi fi început cursul cu mult timp înainte ca Pământul să înceteze de a mai fi o masă topită. Faptul că are abia o şeptime din volumul Pământului i-a accelerat probabil răcirea până la temperatura la care viaţa poate să apară. Planeta are aer şi apă, şi tot ceea ce este necesar pentru susţinerea unei existenţe însufleţite.

Omul este, însă, atât de vanitos şi atât de orbit de vanitatea lui, încât, până la sfârşitul secolului al nouăsprezecelea, niciun scriitor nu a exprimat ideea că viaţa raţională, dacă exista, s-ar fi putut dezvolta pe Marte mai presus de nivelul ei pământesc. Şi, în general, nici nu se ştia că Marte, având în vedere că este mai bătrân decât Pământul, că reprezintă abia un sfert din suprafaţa acestuia şi că este mai depărtat de Soare, se află în mod necesar nu înainte de apariţia vieţii, ci mai aproape de sfârşitul ei.

Răcirea seculară, care va trebui să pună cândva stăpânire şi pe planeta noastră, înaintase considerabil pe planeta vecină. Datele fizice ale lui Marte sunt încă în mare parte un mister, dar noi acum ştim că, până şi în regiunea ecuatorială, temperatura de la amiază abia se apropie de aceea din iernile noastre cele mai friguroase. Aerul este mult mai rarefiat decât al nostru, oceanele s-au retras şi au ajuns să acopere doar o treime din suprafaţa globului şi, pe măsură ce se succed lentele anotimpuri, imense grămezi de zăpadă se strâng şi se topesc în jurul fiecărui pol şi inundă, în mod periodic, zonele temperate. Această treaptă ultimă de epuizare, care pen-tru noi este încă neînchipuit de îndepărtată, devenise o problemă actuală pentru locuitorii de pe Marte. Presiunea necesităţii imediate le-a ascuţit inteligenţele, le-a dezvoltat energiile şi le-a întărit inimile. Şi, privind în depărtările spaţiului cu ajutorul unor instrumente şi unor cunoştinţe pe care noi nici nu le visăm încă, ei au văzut, la distanţa cea mai apropiată, la numai 35.000.000 de mile de ei,

înspre Soare, ca pe un luceafăr de dimineaţă al speranţei, propria noastră planetă, mai caldă ca a lor, cu vegetaţie verde şi ape cenuşii, cu atmosfera înnorată, dovedind fertilitatea, iar printre nori, fâşiile întinse ale ţărilor populate şi ale mărilor înguste, înţesate de vase.

Probabil că pentru ei, noi, oamenii, fiinţele care locuiesc pe acest pământ, suntem cel puţin la fel de străini şi de neevoluaţi precum sunt pentru noi maimuţele şi lemurienii. Raţiunea omenească admite că viaţa este o luptă neîncetată pentru existenţă, şi se pare că la fel gândesc şi cei de pe Marte. Planeta lor este foarte aproape de răcire, iar lumea noastră e încă plină de viaţă, populată însă numai cu ceea ce ei privesc drept animale inferioare. Într-adevăr, singura lor scăpare de distrugerea care, generaţie după generaţie, se furişează spre ei este să se apropie cu orice preţ de soare.

Şi, înainte de a-i judeca cu prea multă asprime, trebuie să ne amintim câte distrugeri nemiloase şi totale a înfăptuit specia noastră, nu numai asupra animalelor, cum ar fi bizonul şi „dodo”-ul, care au dispărut, dar chiar asupra propriilor rase inferioare. Tasmanienii au fost cu totul şterşi de pe faţa pământului, cu toată înfăţişarea lor omenească, într-un război de exterminare dus de emigranţii europeni, într-un interval de numai cincizeci de an. Oare sântem noi nişte apostoli ai milei, ca să ne plângem de faptul că marţienii s-au războit cu noi în acelaşi spirit?

Se pare că marţienii şi-au calculat coborârea cu o preciziune uimitoare — ştiinţa lor matematică este, evident, mult mai avansată decât a noastră — şi şi-au dus până la capăt pregătirile cu o asiduitate exemplară. Dacă instrumentele noastre ne-ar fi permis, am fi putut prevedea, încă din secolul al nouăsprezecelea, nenorocirile care ne aşteptau. Oameni ca Schiaparelli au examinat planeta roşie — în treacăt fie zis, este ciudat că de nenumărate

secole Marte a fost steaua războiului — dar nu au reuşit să interpreteze fluctuaţiile pe care le vedeau şi pe care le-au înregistrat atât de bine pe hărţi. Probabil că în tot acest timp, marţienii se pregăteau.

În timpul opoziţiei din 1894, pe partea luminată a planetei a fost zărită o strălucire puternică, mai întâi la Observatorul din Lick, apoi de Perrotin din Nisa, apoi de alţi observatori. Cititorii din Anglia au aflat pentru prima dată aceasta în numărul din 2 august al revistei ***Natura.*** Eu sunt înclinat să cred că strălucirea n-a fost decât topirea, în uriaşul puţ scobit în scoarţa planetei, a imensului tun din care marţienii îşi trimiteau spre noi proiectilele. În timpul următoarelor două opoziţii au fost observate, lângă locul acestei explozii, unele semne particulare, până acum neexplicate.

Furtuna s-a abătut asupra noastră acum şase ani. În timp ce Marte se apropia de opoziţie, Lavelle din Java a făcut ca firele comunicaţiilor dintre observatoarele astronomice să palpite de vestea uluitoare a unei uriaşe explozii de gaze incandescente pe această planetă. Faptul se întâmplase la 12 ale lunii, spre miezul nopţii; spectroscopul, la care el a recurs imediat, indica o masă de gaze aprinse, mai ales hidrogen, care gonea cu o viteză enormă spre pământ. Cam la un sfert de oră după douăsprezece jetul de foc se făcuse nevăzut. El l-a comparat cu o rafală gigantică de flăcări, izbucnită brusc şi violent de pe planetă, „ca nişte gaze aprinse ieşite dintr-un tun”.

Fraza se dovedi foarte nimerită. Şi totuşi, a doua zi nu apăru nimic despre aceasta în ziare, în afară de o notiţă din ***Daily Telegraph,*** şi lumea rămase în ignoranţă asupra uneia dintre cele mai grave primejdii care a ameninţat vreodată rasa omenească. Probabil că nici eu n-aş fi auzit nimic despre erup-ţie, dacă nu l-aş fi întâlnit la Ottershaw pe binecu-noscului astronom Ogilvy.

Extrem de agitat de vestea primită şi, pradă emoţiei, m-a invitat să-l însoţesc, în noaptea aceea, la cercetarea planetei roşii.

Îmi amintesc şi azi foarte bine, în ciuda tuturor celor întâmplate de atunci, noaptea aceea de veghe: observatorul întunecat şi tăcut, lanterna oarbă care arunca într-un colţ o lumină slabă, pe podea, ţăcănitul regulat al mecanismului de ceasornic de la telescop, mica deschidere lunguiaţă din tavan — un abis presărat cu stele. Ogilvy se plimba de colocolo; îl auzeam, fără să-l văd. Prin telescop se vedea un cerc albastru închis şi mica planetă rotundă care plutea în acest câmp. Părea atât de mică, atât de strălucitoare, minusculă şi liniştită, brăzdată uşor de fâşii transversale, şi cu circumferinţa uşor turtită. Era mică, argintie, doar o gămălie de lumină! Părea că tremură, dar de fapt aceasta se datora telescopului care vibra, din cauza activităţii mecanismului de ceasornic care menţinea imaginea în raza vizuală.

În timp ce o priveam, planeta părea că se măreşte şi se micşorează, se apropie şi se îndepărtează, dar nu era decât o impresie a ochilor mei obosiţi. Marte plutea la patruzeci de milioane de mile depărtare — un spaţiu de peste patruzeci de milioane de mile. Puţini oameni îşi pot închipui imensitatea vidului în care înoată praful universului material.

Aproape de planetă, în câmpul vizual, îmi amintesc că erau trei puncte slabe de lumină, trei stele minuscule, pierdute în infinit; în jurul ei, bezna fără fund a spaţiului gol. Ştiţi cum arată această beznă în timpul unei nopţi reci şi înstelate. Privită prin telescop, ea pare mult mai profundă. Şi, invizibil pentru mine, din cauză că era atât de îndepărtat şi mic, zburând neîncetat către mine, cu repeziciune, de-a curmezişul distanţelor de necrezut, apropiindu-se în fiecare clipă cu multe mii de mile, venea Obiectul pe care ni-l trimiseseră, Obiectul care avea să aducă atâtea

lupte şi nenorociri, şi atâta moarte pe pământ. Nici nu visam la el, în timp ce priveam prin telescop; şi, pe Pământ, nimeni nu visa la proiectilul fatal.

În noaptea aceea s-a produs pe planeta îndepărtată încă o erupţie de gaze. Am văzut-o. O strălucire cu marginile roşcate, o uşoară proiectare a conturului, chiar când cronometrul arăta miezul nopţii; atunci l-am anunţat pe Ogilvy, care mi-a luat locul. Noaptea era călduroasă şi mi-era sete; m-am dus, călcând cu stângăcie şi căutându-mi drumul pe întuneric, până la măsuţa unde se afla sifonul, în timp ce Ogilvy, văzând dâra de gaze care venea către noi, scotea exclamaţii de surpriză.

Iar în noaptea aceea, un alt proiectil invizibil pornea, cam la o secundă sau două peste douăzeci şi patru de ore de la primul, pe drumul de la Marte către Pământ. Îmi amintesc cum m-am aşezat acolo la masă, în întuneric, şi cum pete verzi şi roşii pluteau prin faţa ochilor mei. Nebănuind semnificaţia licăritului minuscul pe care îl zărisem şi tot ce-mi va aduce după aceea, nu-mi doream decât să mă aşez lângă lumină şi să fumez. Ogilvy privi în telescop până la ora unu, apoi renunţă; am aprins lanterna şi am plecat către locuinţa lui. Jos, în întuneric, se vedeau Ottershaw şi Chertsey, unde sute de oameni dormeau în pace.

Tot restul nopţii, Ogilvy făcu îndelungate speculaţii asupra condiţiilor de viaţă pe Marte, râzând de ideea vulgară că acolo ar exista locuitori care ne trimit semnale. El credea sau că pe planetă s-a abătut o ploaie deasă de meteoriţi, sau că se dezlănţuise o explozie vulcanică uriaşă. Mi-a demonstrat că era imposibil ca evoluţia organică să fi luat pe două planete alăturate aceeaşi direcţie.

— Şansele împotriva unei existenţe asemănătoare omului pe Marte sunt un milion la una, zise el.

Sute de observatori văzură flacăra din noaptea aceea şi din noaptea următoare, pe la miezul nopţii, apoi din nou în noaptea următoare; şi la fel

timp de zece nopţi, o flacără în fiecare noapte. De ce au încetat exploziile după cea de a zecea noapte, niciun pământean nu a încercat să explice. S-ar putea ca gazele exploziei să fi provocat marţienilor unele inconveniente. Nori deşi de fum sau praf, vizibili de pe pământ printr-un telescop puternic ca nişte pete mici, cenuşii, schimbătoare, se răspândiră peste limpezimea atmosferei planetei, întunecându-i trăsăturile cunoscute.

În cele din urmă, aceste perturbaţii treziră chiar şi ziarele şi ici şi colo apărură articole de popularizare în legătură cu vulcanii de pe Marte. Îmi amintesc că periodicul satiric ***Punch*** a folosit în mod fericit ştirea pentru o caricatură politică. Şi, cu totul nebiruite, proiectilele pe care marţienii le îndreptaseră spre noi se apropiau de pământ, gonind acum prin abisul gol al spaţiului, cu o viteză de mai multe mile pe secundă, oră de oră şi zi de zi, din ce în ce mai aproape. Astăzi mi se pare uimitor şi aproape de necrezut faptul că oamenii puteau să-şi vadă de treburile lor mărunte, aşa cum au făcut-o, deşi acest destin iminent atârna deasupra noastră. Îmi amintesc de triumful lui Markham, când a reuşit să obţină o nouă fotografie a planetei pentru ziarul ilustrat pe care îl edita pe atunci. Oamenii de astăzi îşi dau cu greu seama de abundenţa şi de spiritul întreprinzător al ziarelor noastre din secolul al nouăsprezecelea. În ceea ce mă priveşte, eram şi foarte ocupat învăţ să merg pe bicicletă şi absorbit de o serie de articole în care discutam despre evoluţia probabilă a ideilor morale în raport cu progresul civilizaţiei.

Într-o seară (primul proiectil se afla atunci abia la 10.000.000 de mile depărtare) am ieşit cu soţia mea să mă plimb. Îi explicam semnele zodiacului pe cerul înstelat şi îi arătam planeta Marte, un punct strălucitor de lumină ridicându-se la zenit şi către care se îndreptau atâtea telescoape. Era o noapte călduroasă. Venind către casă, un grup de excursionişti de la Chertsey sau Islewortt trecură

pe lângă noi, cântând din gură şi din instrumente. Luminile se aprindeau la ferestrele de sus ale caselor, întimp ce oamenii se duceau la culcare. Dinspre gară, din depărtare, se auzeau trenurile răsunând şi huruind, la macazuri, zgomot pe care distanţa îl transforma aproape într-o melodie. Soţia mea îmi arătă strălucirea semnalelor roşii, verzi şi galbene care atârnau într-un cadru proiectat pe cer. Totul respira siguranţă şi linişte.

Capitolul II
STEAUA CĂZĂTOARE

Apoi, veni noaptea primei stele căzătoare. Ea fu zărită dis-de-dimineaţă, ca o linie de foc, în înaltul văzduhului, trecând peste Winchester, către răsărit. Probabil că au văzut-o sute de oameni, socotind-o o stea căzătoare obişnuită. Albin, descriind-o, afirma că lăsa în urma ei o dâră verzuie, care strălucea timp de câteva secunde. Denning, cea mai mare autoritate a noastră în problema meteoriţilor, a declarat că a fost văzută prima oară la înălţimea de nouăzeci sau o sută de mile. Lui i s-a părut că a atins Pământul cam la vreo sută de mile către răsărit.

La ora aceea, eu eram acasă, în camera mea de lucru, şi scriam; cu toate că ferestrele mele dădeau spre Ottershaw, iar oblonul era ridicat (pe atunci îmi plăcea să privesc cerul nocturn), nu am văzut nimic. Şi totuşi, probabil că acest obiect, cel mai ciudat dintre toate cele care au venit vreodată pe Pământ, din spaţiu, a căzut chiar în timpul când eu şedeam acolo şi — doar să fi ridicat privirea — l-aş fi putut vedea. Unii dintre cei care i-au observat zborul susţin că era însotit de un fel de şuierat. Dar eu nu am auzit nimic. Bănuiesc că mulţi oameni din Berkshire, Surrey şi Middlesex l-au văzut căzând, şi au crezut, în cel mai bun caz, că e un meteorit. Se pare că nimeni nu s-a gândit să caute în noaptea aceea obiectul căzut.

Dar, dis-de-dimineaţă, bietul Ogilvy, care văzuse steaua căzătoare şi era convins că pe undeva pe câmpul dintre Horsell, Ottershaw şi Woking zăcea un meteorit, s-a trezit devreme, cu gândul să-l găsească. Ceea ce s-a şi întâmplat, îndată după ivirea zorilor, nu departe de carierele de nisip. Căderea proiectilului provocase o gaură enormă, iar nisipul şi pietrişurile fuseseră aruncate cu putere în toate direcţiile, peste buruieni, formând grămezi care se vedeau de la o milă şi jumătate depărtare. Buruienile luaseră foc, şi un fum subţire şi albastru se ridica în partea de răsărit.

Obiectul zăcea acolo, îngropat aproape în întregime în nisip, printre aşchiile unui brad pe care îl sfărâmase în cădere. Suprafaţa descoperită părea a face parte dintr-un cilindru imens, acoperit cu o crustă groasă, solzoasă, de culoare închisă. Avea un diametru cam de treizeci de metri. Ogilvy se apropie de obiect, surprins şi de dimensiuni, dar mai ales de forma lui, deoarece ştia că majoritatea meteoriţilor sunt mai mult sau mai puţin rotunjiţi. Dar obiectul era încă atât de fierbinte, din cauza zborului, încât el nu putu să se apropie prea mult. Din interiorul cilindrului se auzeau nişte zgomote, o mişcare, pe care el le atribui răcirii inegale a suprafeţei cilindrului; nici nu-i trecu prin minte că obiectul n-ar avea interiorul compact.

Rămase în picioare pe marginea gropii pe care o scobise obiectul, privindu-i atent aspectul ciudat uimit mai ales de forma şi culoarea neobişnuită, şi întrezărind nelămurit, chiar de atunci, evidenţa unei intenţionalităţi care l-a condus. Dimineaţa era minunat de liniştită, iar soarele, care tocmai se ridica peste pinii dinspre Weybridge, începuse să dogorească. El nu-şi aminti să fi auzit în dimineaţa aceea trilul vreunei păsări, nu se simţea nicio adiere; unicele sunete erau provocate de mişcărileslabe din interiorul cilindrului acoperit de zgură. Ogilvy era singur pe câmp.

Apoi, deodată, el tresări, observând că unii dintre solzii cenuşii, acele incrustaţii de culoarea cenuşei, care acopereau meteoritul, cădeau de pe marginea bazei de deasupra. Cădeau ca nişte fulgi, scurgându-se jos, pe nisip. O bucată mai mare căzu, deodată, cu zgomot ascuţit, făcind să-i zvâcnească inima.

Câteva clipe, el nu izbuti să-şi explice faptul şi, în ciuda căldurii excesive, coborî în groapă, pentru a cerceta Obiectul mai îndeaproape. Încă îşi mai închipuia că singura cauză era răcirea, dar faptul că zgura cădea numai dintr-o extremitate a cilindrului îi zdruncină această idee.

Şi atunci el observă că baza de sus a cilindrului se rotea, foarte încet, în jurul centrului. Era o mişcare atât de lentă, încât el o sesiză numai atunci când observă că o pată neagră care fusese lingă el, cu cinci minute înainte, era acum de cealaltă parte a circumferinţei. Dar încă nu reuşi să înţeleagă ce însemna aceasta, până când auzi o scrâşnitură înnăbuşită şi văzu pata neagră înaintând brusc cu câţiva centimetri. Atunci, într-o străfulgerare, îşi dădu seama. Cilindrul era artificial — gol — şi se deşuruba la un capăt. Din interiorul cilindrului, ceva deşuruba capacul!

— Cerule! strigă Ogilvy. Înăuntru este un om, sunt nişte oameni! Pe jumătate prăjiţi. Care încearcă să scape!

Deodată, cu un salt brusc al minţii, el puse în legătură acest Obiect cu explozia de pe Marte.

Gândul că înăuntru se afla închisă o fiinţă fu atât de înspăimântător pentru el, încât, uitând de căldură, se apropie de cilindru, pentru a ajuta la deşurubare. Dar, din fericire, radiaţia înăbuşitoare îl opri înainte de a-şi arde mâinile pe metalul încă fierbinte. Rămase o clipă nehotărât, apoi se întoarse, se căţără afară din groapă şi începu să alerge din toate pu-terile către Woking. Era cam ora şase. Întâlni un căruţaş şi încercă să-l facă să înţeleagă, dar poves-tirea, ca şi înfăţişarea lui

Ogilvy erau atât de ciudate — pălăria îi căzuse în groapă — încât omul îşi continuă liniştit drumul. Nu avu mai mult succes nici cu băiatul care tocmai deschidea uşile cârciumii din Horsell Bridge. Acesta crezu că are de a face cu vreun nebun scăpat de pe undeva şi făcu o încercare nereuşită de a-l închide în sala de consumaţie. Faptul îl mai calmă puţin pe Ogilvy, şi, când îl văzu pe ziaristul londonez Henderson, în grădina casei, îl strigă peste gard şi reuşi să se facă înţeles.

— Henderson, strigă el, ai văzut steaua căzătoare de astă-noapte?

— Ei bine? zise Henderson.

— Acum este acolo, pe câmpul din Horsell.

— Ei, Doamne! zise Henderson. A căzut un meteorit! Asta-i foarte bine.

— Dar este altceva decât un meteorit. Este un cilindru… un cilindru artificial, domnule! Şi are ceva înăuntru.

Henderson se ridică, ţinând sapa în mână.

— Ce-ai spus? zise el. Era surd de o ureche.

Ogilvy îi povesti tot ceea ce văzuse. Câteva clipe, până să înţeleagă, Henderson rămase nemişcat. Apoi aruncă sapa, îşi luă haina şi ieşi în uliţă. Cei doi oameni porniră în grabă înapoi spre câmp, şi găsiră cilindrul în aceeaşi poziţie. Dar sunetele din interior încetaseră, şi un cerc îngust de metal strălucitor se vedea între baza şi corpul cilindrului. Aerul, intrând sau ieşind prin această margine, scotea un şuierat subţire.

Ei ascultară, ciocăniră cu un baston în metalul acoperit de zgură şi, necăpătând niciun răspuns, traseră amândoi concluzia că omul sau oamenii dinăuntru erau probabil în nesimţire, sau morţi.

Bineînţeles, erau în totală neputinţă de a întreprinde ceva. Strigară cuvinte de încurajare şi promisiuni, şi se întoarseră din nou în oraş, să caute ajutoare. Vi-i puteţi închipui, plini de nisip, surescitaţi, cu hainele în dezordine, alergând de-a lungulstrăduţei, sub soarele strălucitor, tocmai

când negustorii îşi deschideau obloanele, iar ceilalţi cetăţeni ferestrele odăilor. Henderson se duse direct la gară, ca să telegrafieze ştirea la Londra. Articolele din ziare pregătiseră minţile oamenilor pentru o asemenea idee.

Către ora opt, câţiva băieţi şi oameni fără ocupaţie o şi porniseră spre câmp să vadă „oamenii morţi din Marte". Aceasta era forma pe care o luase ştirea. Eu am auzit-o mai întâi de la băiatul cu ziare, pe la nouă fără un sfert, când am ieşit să iau ***Daily Chronicle.*** Am fost, desigur, uimit şi, fără să mai pierd timpul, m-am îndreptat, peste podul de la Ottershaw, către carierele de nisip.

Capitolul III
PE CÂMPUL DIN HORSELL

Am găsit, în jurul găurii enorme în care se afla cilindrul, un mic grup cam de douăzeci de oameni. Am descris mai înainte aspectul acestui corp uriaş, îngropat în pământ. Iarba şi pietrişul din jurul lui păreau carbonizate ca în urma unei explozii neaşteptate. Ciocnirea produsese, fără îndoială, o ţâşnire de flăcări. Henderson şi Ogilvy nu erau acolo. Cred că, dându-şi seama că deocamdată nu era nimic de făcut plecaseră să ia micul dejun acasă la Henderson.

Patru sau cinci băieţi şedeau pe marginea gropii, cu picioarele atârnate, şi se amuzau — până când i-am oprit eu — aruncând pietre asupra cilindrului. Dună ce le-am spus câteva cuvinte, începură să se joace de-a prinselea, în mijlocul grupului de spectatori.

Printre aceştia se aflau doi ciclişti, un grădinar cu ziua, ale cărui servicii le foloseam uneori şi eu, o fată ţinând în braţe un copilaş, Gregg măcelarul, împreună cu băieţaşul lui, doi sau trei pierde-vară şi băieţi care serveau mingile la jocul de golf şi care obişnuiau să-şi petreacă vremea în preajma gării. Nu se prea vorbea. Pe atunci puţini dintre

oamenii de rând din Anglia aveau vreo idee cât de vagă despre astronomie. Cea mai mare parte dintre cei prezenţi priveau liniştiţi extremitatea cilindrului, de forma unei mese mari, care se afla la fel cum o lăsaseră Ogilvy şi Henderson. Îmi închipui că speranţa oamenilor de a găsi un morman de cadavre carbonizate era dezamăgită de această masă neînsufleţită. Cât timp am rămas acolo, oamenii plecau şi veneau. Am cooorit în groapă şi mi s-a părut că aud o mişcare uşoară sub picioare. Capătul de sus încetase să se mai rotească.

Ciudăţenia acestui obiect deveni evidentă pentru mine abia atunci când m-am apropiat de el. La prima privire nu era, într-adevăr, mai impresionant decât o căruţă răsturnată sau un copac doborât de-a curmezişul drumului. Poate chiar nici atât. Părea o geamandură ruginită. Era nevoie de o anumită educaţie ştiinţifică pentru a-ţi da seama că zgura cenuşie care acoperea obiectul nu era un oxid obişnuit, că metalul alb-gălbui care strălucea în crăpătura dintre capac şi cilindru avea o nuanţă neobişnuită. Dar pentru cea mai mare parte a spectatorilor, noţiunea de extraterestru nu spunea nimic.

În clipa aceea am fost extrem de sigur că Obiectul acela venise de pe planeta Marte, dar nu soco-team posibil să conţină vreo fiinţă vie. Mă gândeam că deşurubarea putea să fie automată. În ciuda părerii lui Ogilvy, eu continuam să cred că pe Marte existau oameni. Gândul mi se ducea la posibilitatea ca Obiectul să conţină vreun manuscris, la dificultăţile ce vor apare în privinţa traducerii, la faptul că am putea găsi în cilindru monede şi figurine, şi aşa mai departe. Totuşi, cilindrul era puţin cam prea mare pentru a-mi confirma aceste presupuneri. Eram nerăbdător să-l văd deschis. Pe la unsprezece, vă-zând că nu se întâmplă nimic, m-am întors, plin deasemenea gânduri, spre locuinţa mea din Maybury. Dar mi-a

fost greu să mă apuc din nou de abstractele mele cercetări.

După-amiază, aspectul câmpului se schimbase foarte mult. Primele ediţii ale ziarelor de seară uimiseră Londra cu titlurile lor enorme:

„UN MESAJ PRIMIT DIN MARTE”

„ÎNTÂMPLAREA SENZAŢIONALĂ DIN WOKING”

şi altele de acelaşi gen. Pe deasupra, telegrama lui Ogilvy către Observatorul Astronomic pusese în mişcare toate observatoarele din ţară.

Pe drumul de lângă carierele de nisip se aflau vreo şase trăsuri de la gara din Woking, o cabrioletă de la Chobham, şi o trăsură mai mare. Lângă ele erau o mulţime de biciclete. În plus, cu toată căldura din ziua aceea, foarte mulţi oameni veniseră pe jos de la Woking şi Chertsey, aşa încât se adunase aici o mulţime considerabilă, printre care se aflau şi câteva doamne îmbrăcate elegant.

Era o căldură arzătoare, niciun nor pe cer şi nicio suflare de vânt; singura umbră o aşterneau câţiva pini rari. Buruienile care luaseră foc fuseseră stinse, dar, cât vedeai cu ochii, terenul neted dinspre Ottershaw era înnegrit şi de pe el continuau să se ridice şuviţe verticale de fum. Un negustor de dulciuri din Chobham Road, mai întreprinzător, îşi trimisese băiatul cu o încărcătură de mere verzi şi sticle de bere.

Apropiindu-mă de groapă, o găsii ocupată de un grup de vreo jumătate duzină de oameni — Henderson, Ogilvy şi un bărbat înalt şi blond — am aflat mai târziu că era Stent, de la Observatorul Regal — împreună cu câţiva muncitori care mânuiau sape şi târnăcoape. Stent dădea ordine, cu un glas limpede şi ascuţit. Probabil că acum cilindrul era mult mai rece, deoarece Stent şedea

pe el, în picioare; faţa îi era roşie, şiroind de transpiraţie, şi se pare că îl enervase ceva.

O mare parte a cilindrului fusese degajată, dar partea de jos era încă îngropată. De îndată ce Ogilvy mă văzu în mulţimea de oameni care priveau de la marginea gropii, îmi strigă să cobor şi mă întrebă dacă n-aş vrea să-l caut pe lordul Hilton, proprietarul domeniului.

Mulţimea care se tot aduna, şi mai ales băieţii, îmi zise el, deveneau o piedică serioasă pentru săpături. Ei vroiau să instaleze o uşoară balustradă, care să-i ajute să menţină oamenii la distanţă. Îmi mai spuse că din când în când se auzeau uşoare mişcări din interiorul cutiei, dar că muncitorii nu reuşeau să deşurubeze capacul, neavând de unde să-l apuce. Pereţii cutiei păreau să fie de o grosime considerabilă şi era posibil ca slabele sunete pe care le auzeam să reprezinte de fapt un adevărat tumult interior.

Am acceptat bucuros cererea lui, dobândind astfel dreptul de a fi unul dintre spectatorii privilegiaţi în interiorul acelui spaţiu. Nu am reuşit să-l găsesc pe lordul Hilton acasă, dar mi s-a spus că era aşteptat să vină de la Londra cu trenul care pleca din gara Waterloo la ora şase; şi cum era abia cinci şi un sfert, m-am dus acasă, mi-am băut ceaiul şi am plecat spre gară să-l aştept.

Capitolul IV
CILINDRUL SE DESCHIDE

Când m-am întors pe câmp, soarele apunea. Dinspre Woking veneau în grabă grupuri răzleţe. Câţiva inşi se întorceau. Mulţimea din jurul gropii crescuse cam la vreo două sute de persoane şi se detaşa, neagră, pe galbenul de lămâie al cerului. Se auzeau glasuri ridicate şi părea că în jurul gropii începuse un fel de luptă. În timp ce mă apropiam, auzii glasul lui Stent:

— Daţi-vă înapoi! Daţi-vă înapoi!

Un băiat veni către mine în fugă.

— Se mişcă, îmi zise din treacăt, se deşurubează de tot. Asta nu-mi place. O şterg acasă

Mi-am continuat drumul către grupul de oameni. Erau într-adevăr, îmi închipui, două sau trei sute de oameni, care se înghionteau şi se îmbulzeau unii într-alţii, cele câteva femei nefiind în niciun caz cele mai puţin active.

— A căzut în groapă! strigă cineva.

— Daţi-vă înapoi! strigară mai mulţi.

Mulţimea se agita, şi mi-am croit drum prin mijlocul ei. Toţi păreau extrem de surescitaţi. Un bâzâit neobişnuit venea din groapă.

— Ascultă! îmi zise Ogilvy. Ajută-ne să-i dăm înapoi pe idioţii ăştia. Nu ştim ce poate fi în Obiectul acesta blestemat!

Un tânăr, cred că era un băiat de prăvălie din Woking, şedea pe cilindru, încercând să se caţăre din nou afară din groapă.

Mulţimea îl împinsese acolo.

Capătul cilindrului continua să se deşurubeze din interior. Apăruse aproape o jumătate de metru de ghivent strălucitor. Cineva se împiedică de mine, şi eram gata să fiu aruncat pe capacul cilindrului. M-am întors, şi probabil în acelaşi timp ghiventul ajunsese la capăt, căci capacul cilindrului căzu pe pietriş, cu un zgomot puternic. M-am proptit cu cotul în omul din spatele meu şi mi-am întors din nou capul spre Obiectul acela. O clipă, deschiderea circulară păru perfect neagră. Aveam soarele în ochi.

Cred că toţi se aşteptau să vadă ieşind un om — poate oarecum diferit de oamenii pământeni, dar totuşi, în părţile sale esenţiale, un om. Eu, cel puţin, aşa credeam. Dar, privind, am văzut imediat mişcându-se ceva în umbră: nişte mişcări agitate şi nelămurite, una deasupra celeilalte, şi două discuri luminoase, ca nişte ochi. Apoi din mijlocul încolăcit se desfăşură ceva care semăna cu un mic

şarpe cenuşiu, cam de grosimea unui baston, şi şerpui în aer spre mine — şi apoi încă unul.

M-a cuprins deodată un fior. Se auzi, în spatele meu, ţipătul puternic al unei femei. M-am întors pe jumătate, continuând să-mi ţin ochii fixaţi asupra cilindrului, din care ieşeau alte tentacule, şi am început să-mi croiesc, drum înapoi de la marginea gropii. Pe feţele oamenilor din jurul meu uimirea făcea loc groazei. Se auzeau în toate părţile exclamaţii nearticulate. Toată lumea se dădea înapoi. Băiatul de prăvălie se forţa să iasă de pe marginea gropii. M-am trezit singur, şi am văzut oamenii alergând, pe partea cealaltă a gropii, şi Stent printre ei. Am privit din nou spre cilindru şi m-a cuprins o groază de nestăpânit. Am rămas împietrit, cu ochii aţintiţi într-acolo.

O masă rotundă, mare şi cenuşie, cam de mărimea unui urs, se ridica încet şi cu dificultate din cilindru. Când ajunse afară, în lumină, străluci ca o piele udă.

Doi ochi mari, de culoare închisă, mă priveau ţintă. Masa care îi înconjura, capul acelei fiinţe, era rotundă şi avea, s-ar putea spune, o faţă. Sub ochi era o gură, ale cărei margini fără buze tremurau, se agitau, lăsând să picure salivă. Întreaga creatură palpita şi gâfâia convulsiv. Un apendice slab şi tentacular se şi încleştase de marginea cilindrului, iar altul se legăna în aer.

Cei care nu au văzut niciodată un marţian viu cu greu îşi pot imagina groaza neasemuită pe care o producea aspectul lui. Gura ciudată, în formă de V, cu buza de sus ascuţită, absenţa frunţii, absenţa unei bărbii sub buza inferioară în formă de colţ, tremurul neîncetat al acestei guri, grupul tentaculelor de meduză, respiraţia agitată a plămânilor într-o atmosferă străină, dificultatea evidentă şi chinuitoare a mişcărilor, din cauza forţei mai mari de gravitaţie a pământului — şi mai ales extraordinara intensitate a ochilor imenşi — toate erau vii, in-tense, neomeneşti, diforme şi

monstruoase. Pielea brună, ca unsă cu grăsime, părea spongioasă, şi în prudenţa stângace a mişcărilor încete era ceva ex-trem de scârbos. Încă de la această primă întâlnire, de la prima aruncătură de ochi, am fost copleşit de dezgust şi teamă.

Deodată, monstrul dispăru. Se clătină pe marginea cilindrului şi alunecă înăuntru, cu un zgomot ca şi când ar fi căzut o masă mare de piele. L-am auzit scoţând un ţipăt ascuţit şi ciudat, şi imediat în umbra deschizăturii apăru o altă creatură asemănătoare.

M-am întors şi, alergând nebuneşte, m-am îndreptat către primul grup de copaci, cam la o sută de metri distanţă; dar alergam oblic şi poticnindu-mă, căci nu puteam să-mi dezlipesc privirile de la acest spectacol.

M-am oprit acolo, printre câţiva pini tineri şi drobiţe, gâfâind şi aşteptând să văd ce se va mai întâmpla. Câmpul din jurul gropilor de nisip era presărat de oameni, care şedeau ca şi mine îngroziţi şi pe jumătate fascinaţi, privind ţintă la aceste făp-turi sau mai curând la grămada de pietriş de pe marginea gropii în care se aflau ele. Şi atunci, îngrozindu-mă şi mai mult, am văzut un obiect negru şi rotund mişcându-se în sus şi în jos pe marginea gropii. Era capul băiatului de prăvălie care căzuse înăuntru, dar în lumina cerului de apus arăta ca un obiect mic şi negru. Reuşi să-şi scoată din groapă un umăr şi un genunchi, apoi alunecă din nou până când i se văzu numai capul. Deodată dispăru, şi mi s-a părut că aud un ţipăt slab. Am simţit pentru o clipă pornirea să mă întorc şi să-l ajut, dar frica m-a oprit.

Apoi totul dispăru din vedere, ascuns în groapa adâncă şi după grămada de nisip pe care o ridicase căderea cilindrului. Cineva care ar fi venit pe drumul de la Chobham sau Woking ar fi rămas uimit văzând o mulţime de aproape o sută şi ceva de oameni care stăteau într-un cerc mare şi

neregulat, în şanţuri, înapoia tufişurilor, în dosul porţilor şi gardurilor, vorbind prea puţin unii cu alţii, doar cu strigăte scurte şi nervoase, şi privind cu ochii ţintă spre câteva grămezi de nisip. Căruciorul cu bere rămăsese ca o epavă ciudată, negru în lumina soarelui arzător, iar în gropile de nisip se afla un şir de vehicule părăsite, ai căror cai mâncau din sacii atârnaţi de după gât, sau băteau cu copita în pământ.

Capitolul V
RAZA ARZĂTOARE

După ce îi privisem o clipă pe marţieni ieşind din cilindrul în care veniseră de pe planeta lor pe pământ, un fel de hipnoză îmi paraliza acţiunile. Am rămas acolo, cufundat până la genunchi în buruieni, privind fix la movila care îi ascundea. Oscilam între frică şi curiozitate.

Nu îndrăzneam să mă întorc la groapă, dar simţeam o dorinţă fierbinte să privesc înăuntrul ei. De aceea, ara început să merg dând un larg ocol, căutând un unghi avantajos şi privind neîncetat la grămezile de nisip după care se ascundeau noii veniţi pe Pământul nostru. La un moment dat apăru brusc în lumina soarelui un mănunchi de curele negre şi înguste, ca tentaculele unei caracatiţe, dar retrase imediat, şi apoi se ridică o tijă subţire, formată din articulaţii, purtând în capăt, un disc circular care se învârtea cu o mişcare neregulată. Oare ce se petrecea acolo?

Cei mai mulţi spectatori se strânseseră în două trupuri — unul, ceva mai numeros, înspre Woking, celălalt, o mână de oameni, în spre Chobham. Cu siguranţă că şi ei erau frământaţi de aceleaşi întrebări. Câţiva se aflau chiar lângă mine. M-am apropiat de unul dintre ei — l-am recunoscut ca fiindu-mi vecin, dar nu îi cunoşteam numele — şi m-am oprit. Nu era momentul pentru o conversaţie obişnuită.

— Ce brute scârboase! zise el. Doamne sfinte! Ce brute scârboase! Repetă fraza de câteva ori.

— Ai văzut că un om a alunecat în groapă? l-am întrebat eu; dar el nu mi-a răspuns. Am rămas tăcuţi câtva timp, alături, privind şi resimţind, cred, oarecare consolare unul în tovărăşia celuilalt. Apoi mi-am schimbat locul, suindu-mă pe o mică ridicătură care îmi oferea avantajul de a fi cu un metru şi ceva mai sus, şi când am privit din nou către vecinul meu l-am văzut îndreptându-se spre Woking.

Amurgul începuse să se transforme în înserare, şi nu se mai întâmpla nimic. Mulţimea de departe,

din stânga, către Woking, părea să crească, şi auzeam acum venind dintr-acolo un murmur slab. Micul grup de oameni dinspre Chobham se risipise. Dinspre groapă nu se mai auzea aproape niciun fel de mişcare.

Faptul acesta, mai mult decât orice, îi făcu pe oameni să capete curaj, şi cred că noii sosiţi de la Woking au contribuit de asemeni la restabilirea încrederii. În orice caz, în timp ce se lăsa înserarea, mulţimea începu să se mişte încet, oprindu-se din când în când printre gropile de nisip, şi această mişcare părea să capete tot mai multă forţă pe măsură ce în jurul cilindrului liniştea serii rămânea netulburată. Forme verticale, negre, în grupuri de câte două sau trei, înaintau, se opreau, observau şi înaintau din nou, răspândindu-se în acelaşi timp într-un semicerc îngust şi neregulat, care căuta să cuprindă, între capetele sale, groapa. Am pornit şi eu să mă apropii de groapă.

Atunci am văzut câţiva vizitii care înaintau cu îndrăzneală prin gropile de nisip şi am auzit zgomotul copitelor şi scârţâitul roţilor.

Un băiat împingea căruciorul cu mere. Şi apoi, la treizeci de metri de groapă, venind dinspre Horsell, a apărut un mic grup de oameni; cel din fruntea lor flutura un steag alb.

Aceasta era delegaţia. Se ţinuse în grabă un consiliu, şi deoarece marţienii erau, în ciuda aspectului lor respingător, fiinţe înzestrate cu raţiune, se luase hotărârea de a li se arăta, apropiindu-ne de ei cu semne de prietenie, că şi noi eram fiinţe raţionale.

Steagul se mişca întâi spre dreapta, apoi spre stânga. Eram prea departe pentru a recunoaşte pe vreunul dintre ei, dar am aflat mai târziu că Ogilvy, Stent şi Henderson erau şi ei, împreună cu alţii, în această tentativă de comunicare. Micul grup trăsese după el grupul de oameni dimprejur, astfel că se formase acum un cerc aproape întreg;

câteva forme negre, nelămurite, urmau de la o mică distanţă.

Deodată ţâşni un fulger de lumină, şi o masă de fum verzui şi luminos ieşi din groapă în trei răbufniri distincte, ridicându-se, una după alta, în văzduhul liniştit.

Fumul (sau, poate, cuvântul mai nimerit ar fi flacăra) era atât de strălucitor, încât cerul albastru închis de deasupra capetelor noastre şi întinderea câmpiei întunecate dinspre Chertsey, presărată cu pini negri, parcă se întunecară deodată, concomitent cu răbufnirile, şi rămaseră şi mai întunecate după dispariţia lor. În acelaşi timp se auzi un şuierat slab.

Dincolo de groapă, micul grup de oameni care aveau în frunte steagul alb fu oprit în loc de acest fenomen; părea o mică pată de siluete verticale, mici şi negre, pe pământul întunecat. Când fumul verde se ridică, feţele oamenilor se luminară de un verde palid, întunecându-se din nou când fumul dispăru. Atunci, încet, şuieratul se transformă într-un bâziit, într-un zbârnâit lung şi puternic. O formă ghemuită se ridică încet din groapă, şi din ea părea că licăreşte urma unei raze de lumină.

Imediat, ţâşniri de adevărată flacără, o lumină strălucitoare, care sărea de la unul la altul, izbucniră din grupul de oameni împrăştiaţi. Era ca şi cum un jet invizibil se ciocnea de ei, izbucnind apoi într-o flacără albă. Era ca şi cum fiecare om era transformat deodată, într-o clipă, în flăcări.

Şi atunci i-am văzut clătinându-se şi căzând în lumina propriei lor distrugeri, iar cei care îi însoţeau se întoarseră şi o luară la fugă.

Am rămas ţintuit locului, nedându-mi încă seama că în faţa mea, sărind de la om la om în acel mic grup îndepărtat, era moartea. Nu simţeam decât că asist la un fenomen foarte straniu. Un fulger de lumină, orbitor, şi aproape fără zgomot — şi un om cădea la pământ, rămânând nemişcat; şi în timp ce raza nevăzută şi arzătoare trecea peste

ei, pinii izbucneau în flăcări, iar tufişurile uscate deveneau, cu o pocnitură înnăbuşită, o masă de văpăi. Departe, către Knaphill, se vedea lumina copacilor, buruienilor şi clădirilor de lemn care izbucneau brusc în flăcări.

Această moarte arzătoare se rotea iute şi neîncetat, ca o sabie de foc, invizibilă şi inevitabilă. Am văzut-o venind către mine, după tufişurile aprinse pe care le atingea, şi eram prea uimit şi stupefiat pentru a mă putea mişca. Am auzit trosniturile focului în gropile de nisip şi nechezatul unui cal, încetând tot atât de brusc precum izbucnise. Era ca şi cum un deget de flacără intensă, şi totuşi invizibil, ar fi fost întins peste mărăcinişul dintre mine şi marţieni, de-a lungul unei linii curbe; dincolo de gropile de nisip, pământul întunecat scotea fum şi trosnea. Ceva căzu cu zgomot, departe, spre stânga, acolo unde drumul dinspre gara de la Woking intră în câmpie. Îndată după aceea, şuieratul şi zbârnâitul încetară, iar obiectul negru în formă de cupolă se cufundă încet, dispărând în groapă.

Toate acestea se întâmplaseră cu atâta repeziciune, încât am rămas nemişcat, nedumerit şi uluit de fulgerele de lumină. Dacă această moarte s-ar fi rotit într-un cerc complet, cu siguranţă că aş fi fost ucis prin surprindere. Dar ea a trecut şi m-a ocolit, şi a lăsat deodată noaptea în jurul meu, neagră şi ostilă.

Câmpia ondulată era acum întunecată, aproape în beznă, în afară de drumurile care se desfăşurau cenuşii şi palide sub cerul albastru-întunecat al nopţii. Totul era sumbru, lipsit de suflare omenească. Deasupra capului, stelele începeau să apară, şi spre apus cerul era încă de un albastru palid, verzui, luminos. Vârfurile pinilor şi acoperişurile din Horsell se profilau ascuţite, întunecate, pe lumina ştearsă dinspre apus. Marţienii, cu aparatele lor, erau complet ascunşi vederii, în afară de acel stâlp subţire pe care

oglinda lor se mişca neîncetat. Cîteva tufişuri şi copaci izolaţi, ici şi colo, continuau să mai fumege şi să ardă, iar casele dinspre gara din Woking trimiteau în sus spirale de flăcări în liniştea începutului de noapte.

În rest, şi în afară de uimirea mea teribilă, nu se schimbase nimic. Micul grup de pete negre care purtau steagul alb fusese şters de pe faţa pământului, şi se părea că liniştea serii nici nu fusese întreruptă.

Mi-am dat seama că mă aflam fără ajutor, fără apărare şi singur pe acest câmp întunecat. Şi deodată, de parc-ar fi căzut asupra mea ceva dinafară, m-a năpădit frica.

Făcând un efort, m-am întors şi am început să alerg, poticnindu-mă, printre tufişuri.

Frica pe care o simţeam nu era o frică raţională, ci panică, teroare; mă îngrozeau nu numai marţienii, dar şi întunericul şi liniştea din jurul meu. Groaza produse asupra mea un efect atât de extraordinar de descurajare, încât alergam plângând în tăcere, ca un copil. Şi după ce m-am întors cu spatele n-am mai avut curajul să privesc înapoi.

Îmi amintesc că aveam impresia bizară că ei îşi băteau joc de mine, că, de îndată ce voi fi pe punctul de a mă afla în siguranţă, această moarte misterioasă — tot atât de rapidă ca şi fulgerul — va sări după mine, din groapa din jurul cilindrului, şi mă va culca la pământ.

Capitolul VI
RAZA ARZĂTOARE PE DRUMUL SPRE CHOBHAM

Este încă de neînţeles cum pot marţienii să ucidă oamenii, atât de iute şi de liniştit. Mulţi cred că ei reuşesc să producă într-un fel oarecare o căldură intensă într-un spaţiu de inconductibilitate practic absolută. Această căldură intensă este proiectată

printr-o rază, în linie dreaptă, împotriva oricărui obiect pe care şi-l aleg drept ţintă, cu ajutorul unei oglinzi parabolice lustruite, dintr-o compoziţie necunoscută, aproape la fel cum oglinda parabolică a unui far proiectează razele de lumină. Dar nimeni nu a stabilit în mod cert aceste amănunte. Oricare ar fi fost procedeul, este sigur că esenţa acestei arme consta într-o rază de căldură. Căldură şi lumină invizibilă, în loc de lumină vizibilă. Tot ceea ce poate să ardă izbucneşte în flă-cări la atingerea acestei raze, plumbul curge ca apa, fierul se înmoaie, sticla plesneşte şi se topeşte, iar apa fierbe brusc, transformându-se în aburi.

În noaptea aceea, aproape patruzeci de oameni zăceau sub lumina stelelor, în jurul gropii, carbonizaţi şi desfiguraţi, deveniţi de nerecunoscut, şi tot timpul nopţii câmpul dintre Horsell şi Maybury a rămas pustiu, înnegrit de flăcări.

Ştirea masacrului a ajuns la Chobham, Woking şi Ottershaw probabil cam în acelaşi timp. Când s-a întâmplat tragedia, în Woking magazinele erau închise şi un grup de oameni, atraşi de cele auzite, trecuseră peste podul de la Horsell şi înaintau pe drumul dintre mărăcini care duce până la câmpie. Vă puteţi închipui tinerii, gătiţi după terminarea zilei de lucru şi făcând din această întâmpiare, cum fac de altfel în orice ocazie, un pretext pentru a se plimba împreună şi a se distra. Vă puteţi închipui murmurul glasurilor de-a lungul drumului.

Până atunci, desigur, puţini oameni din Woking ştiau despre deschiderea cilindrului, cu toate că bietul Henderson trimisese la Oficiul poştal un curier pe bicicletă, cu o telegramă specială către un ziar de seară.

Pe măsură ce aceşti curioşi veneau, câte doi sau trei, pe câmp, întâlneau grupuri mici de oameni vorbind cu însufleţire şi privind la oglinda rotitoare de deasupra gropilor de nisip. Noii veniţi

erau, fără îndoială, cuprinşi îndată de aceeaşi agitaţie.

Pe la opt şi jumătate, când delegaţia fu distrusă, se aflau acolo o mulţime cam de trei sute de oameni, sau chiar mai mult, în afară de cei care părăsiseră drumul pentru a se apropia şi mai mult de marţieni. Erau şi trei poliţişti, dintre care unul călare, care făceau tot posibilul, conform instrucţiunilor lui Stent, să-i ţină pe oameni la distanţă şi să-i împiedice să se apropie de cilindru. Se iscară şi cîteva proteste, din partea celor mai necugetaţi şi mai nervoşi, pentru care o adunare este întotdeauna o ocazie de scandal şi de debandadă.

Stent şi Ogilvy, temându-se de posibilitatea unei ciocniri, telegrafiaseră la cazarma din Horsell, de îndată ce apăruseră marţienii, cerând ajutorul unei companii de soldaţi pentru a proteja aceste fiinţe ciudate împotriva violenţelor. Apoi ei se înapoiaseră, pentru a conduce acea nefericită delegaţie. Descrierea morţii lor, aşa cum fusese văzută de mulţime, concorda foarte bine cu impresiile mele: cele trei răbufniri de fum verde, zbârnâitul profund şi izbucnirile de flăcări.

Această mulţime de oameni scăpase dintr-o primejdie mai gravă decât aceea ce mă pândise pe mine. Salvarea lor fusese o movilă de nisip acoperită de buruieni, care interceptase partea inferioară a razei arzătoare. Dacă înălţimea oglinzii parabolice ar fi fost cu câţiva metri mai mare, nimeni n-ar fi scăpat cu viaţă, pentru a mai putea să povestească întâmplarea. Ei au văzut flăcările, oameni căzând, şi o mână invizibilă, ca să spunem aşa, incendiind tufişurile şi înaintând către ei, în umbra înserării. Atunci, cu un şuierat mai puternic decât zbârnâitul din groapă, raza trecu chiar pe deasupra capetelor lor, aprinzând vârfurile fagilor ce mărgineau drumul, făcând să plesnească cărămizile, spărgând geamurile, aprinzând ramele

ferestrelor şi sfărâmând în bucăţi o porţiune din frontonul unei case de lângă colţul drumului.

La auzul acelui zgomot înnăbuşit, al şuieratului, şi văzând lumina copacilor aprinşi, mulţimea, cuprinsă de panică, rămase nedecisă câteva clipe. Pe drum începură să cadă scântei, aşchii aprinse şi frunze, ca nişte fulgi de flăcări. Pălăriile şi hainele luau foc. Apoi, venind de pe câmp, se auzi un strigăt. Răsunară ţipete şi strigăte şi, deodată, un poliţist călare veni în galop prin mulţime, cu mâinile încleştate deasupra capului, urlând.

— Vin spre noi! ţipă o femeie, şi imediat toţi se întoarseră şi, împingându-i pe cei din spate, îşi croiră din nou drum spre Woking. Se îmbulzeau orbeşte, ca o turmă de oi. În locul unde drumul deveni mai îngust şi mai întunecos, între taluzurile înalte, mulţimea se înghesui şi se iscă o luptă disperată. Nu reuşiră să scape toţi; cel puţin trei fugari, două femei şi un băieţaş, fură trântiţi şi călcaţi în picioare, şi lăsaţi să moară acolo, în spaimă şi întuneric.

Capitolul VII
CUM AM AJUNS ACASĂ

În ceea ce mă priveşte, nu-mi amintesc din toată această fugă decât că mă izbeam de copaci şi mă poticneam printre tufişuri. În jurul meu totul era cuprins de teroarea invizibilă a marţienilor; neîndurătoarea sabie de foc părea că se răsuceşte în toate părţile, deasupra capului meu, înainte de a coborî şi de a mă lovi de moarte. Am ajuns pe drumul dintre răscruce şi Horsell şi am alergat pe el până la răscruce.

În cele din urmă, n-am mai putut face niciun pas; epuizat de violenţa emoţiilor şi a fugii, m-am poticnit şi am căzut pe marginea drumului. Era lângă podul care trece peste canalul de l-a uzina de gaz. Am căzut şi am rămas nemişcat.

Probabil că am zăcut acolo o bucată de vreme.

M-am ridicat, apoi, foarte nedumerit. O clipă, poate, n-am reuşit să înţeleg cum de ajunsesem lângă pod. Spaima căzuse de pe mine, ca o haină. Îmi pierdusem pălăria, iar gulerul era desfăcut. Cu câteva minute mai înainte pentru mine existaseră doar trei lucruri reale — imensitatea nopţii, a spaţiului şi a naturii, propria mea neputinţă şi groază, şi iminenta apropiere a morţii. Acum, ca şi cum se răsturnase ceva, punctul de vedere se schimbase brusc. Nu avusese loc o trecere perceptibilă de la o stare de spirit la alta. Eram din nou, nemijlocit, fiinţa de fiecare zi — un cetăţean cumsecade şi obişnuit. Câmpul liniştit, cauza fugii mele, izbucnirea flăcărilor, îmi păreau ca un vis. M-am întrebat dacă toate acestea se întâmplaseră într-adevăr. Nu-mi venea să cred.

M-am ridicat şi am suit, cu paşi nesiguri, panta abruptă a podului. În gânduri îmi stăruia nedumerirea. Muşchii şi nervii păreau storşi de vlagă. Pot să spun că mă poticneam ca un om beat. Un cap se ridică peste umbra podului, apoi apăru un muncitor care ducea un coş. Lângă el alerga un băieţaş. Trecu pe lângă mine, urându-mi bună seara. Eram gata să-i vorbesc, dar am tăcut. I-am răspuns la salut printr-un mormăit nearticulat şi mi-am continuat drumul.

Peste podul de la Maybury trecu în goană, spre sud, un tren, vârtej de fum alb, colorat de flăcări, omidă lungă de ferestre luminate, făcând un vacarm asurzitor şi dispărând. Ciţiva oameni vorbeau în întuneric, la poarta uneia dintre casele de pe mica străduţă numită Oriental Terrace. Totul era atât de real şi de obişnuit! Iar ceea ce lăsasem în urmă era atât de înnebunitor, de fantastic! Astfel de lucruri, îmi spuneam, nu pot să existe.

Probabil că sunt un om cu reacţii ieşite din comun. Nu ştiu în ce măsură senzaţiile mele sunt comune. Uneori, încerc o stare foarte ciudată, o detaşare de mine însumi şi de lumea din jur; am impresia că o privesc din exterior, dintr-un loc

neînchipuit de îndepărtat, în afară de timp, în afară de spaţiu, în afară de frământările şi tragedia tuturor fenomenelor. Acest sentiment trăia deosebit de intens în mine în noaptea aceea. Era un alt aspect al visului meu.

Simţeam, ceea ce era şi mai rău, absurditatea totală a seninătăţii mele, şi a morţii fulgerătoare ce plutea acolo, la nici două mile depărtare. Se auzeau zgomotele uzinei de gaz; şi toate lămpile electrice erau aprinse. M-am oprit lângă grupul de oameni.

— Aveţi veşti de pe câmpie? zisei eu.

La poartă erau doi bărbaţi şi o femeie.

— Ce? zise unul dintre bărbaţi, întorcându-se.

— Ce veşti aveţi de pe câmpie? zisei eu.

— Nu vii dintr-acolo? întrebară oamenii.

— Oamenii care vin de pe câmpie parcă au înnebunit, zise femeia, pe deasupra porţii.

— N-aţi auzit despre oamenii din Marte, întrebai eu, despre creaturile acelea din Marte?

— Mulţam. Am auzit destule. Şi toţi trei începură să râdă.

Mă simţeam ridicol, şi nervos. Am încercat să le spun ceea ce văzusem, dar n-am reuşit. Au început să râdă din nou de frazele mele întretăiate.

— Veţi auzi în curând mai multe, zisei eu, continuându-mi drumul către casă.

Când am ajuns în pragul uşii, soţia mea tresări, văzându-mi figura răvăşită. Am intrat în sufragerie, m-am aşezat, am băut puţin vin şi de îndată ce mi-am mai revenit puţin, i-am povestit ceea ce văzusem. Cina, alcătuită din mâncare rece, mă aştepta pe masă, dar a rămas acolo, fără să-i dăm vreo atenţie, în tot timpul cât am povestit cele întâmplate.

— Un lucru este sigur — i-am spus soţiei, pentru a-i îndepărta teama ce i-o inspirasem — ei sunt creaturile cele mai neîndemânatice pe care le-am văzut târându-se vreodată. Pot să se ascundă în groapă şi să ucidă oamenii care se apropie de ei,

dar nu pot să iasă afară… Dar cât de îngrozitori sunt!

— Nu te mai gândi, dragul meu! zise soţia mea, încreţindu-şi sprâncenele şi luându-mi mâna într-a ei.

— Sărmanul Ogilvy! zisei eu. Când te gândeşti că zace acolo mort!

Soţia mea, cel puţin, nu găsea că întâmplările relatate sunt de necrezut. Când am văzut că faţa ei devine albă ca varul, m-am oprit brusc.

— S-ar putea să vină şi aici — spunea ea mereu.

Am insistat să bea puţin vin şi am încercat s-o liniştesc.

— Abia dacă se pot mişca, zisei eu.

Am început să o încurajez, pe ea şi pe mine, repetând tot ceea ce îmi spusese Ogilvy despre imposibilitatea adaptării marţienilor pe Pământ. Am pus accentul mai ales pe dificultatea provocată de gravitaţie. Pe suprafaţa Pământului forţa gravitaţiei este de trei ori mai mare decât aceea de pe suprafaţa lui Marte. Un marţian va cântări, deci, de trei ori mai mult decât pe Marte, cu toate că forţa lui musculară va rămâne aceeaşi. Propriul lui corp va deveni pentru el ca un înveliş de plumb. Aceasta era, întradevăr, părerea generală. A doua zi dimi-neaţă atât ***The Times,*** cât şi ***Daily Telegraph,*** de exemplu, insistau asupra acestui fapt, şi amândouă treceau cu vederea, cum am făcut şi eu, două influenţe care modificau, în mod evident, situaţia.

Atmosfera pământului, acum o ştim, conţine mai mult oxigen sau mult mai puţin argon (oricum am vrea s-o luăm) decât aceea de pe Marte. Influenţa întăritoare a acestui exces de oxigen asupra mar-ţienilor a făcut indiscutabil mult pentru a contrabalansa greutatea mărită a trupului lor. Şi, în al doilea rând, noi am trecut cu vederea faptul că inteligenţa cu aplicaţii deosebite la mecanică pe care o aveau marţiemi era în stare să se dispenseze la nevoie de activitatea, musculară.

Pe atunci, eu nu ţineam seama de aceste lucruri, astfel încât raţiunea mea elimina cu totul şansele invadatorilor. Odată cu vinul şi mâncarea, cu încrederea pe care mi-au dat-o mai întâi masa şi apoi nevoia de a-mi linişti soţia, am devenit pe nesimţite mai curajos şi mai calm.

— Au procedat prosteşte, zisei eu, ţinând în mână paharul cu vin. Sunt periculoşi, pentru că sunt, fără îndoială, înnebuniţi de spaimă. Probabil că nu se aşteptau să găsească fiinţe — în niciun caz fiinţe raţionale. În cel mai rău caz, un obuz aruncat în groapă, zisei eu, îi va ucide pe toţi.

Surescitarea intensă provocată de aceste întâmplări îmi tulburase, fără îndoială, facultăţile perceptive. Îmi amintesc şi acum, cu o claritate extraordinară, masa din seara aceea. Figura blândă, dar neliniştită a iubitei mele soţii care mă privea pe sub abajurul roz al lămpii, faţa de masă albă, tacîmurile de argint şi paharele de cristal — deoarece pe vremea aceea chiar şi autorii de eseuri filosofice îşi permiteau câte un mic lux — vinul purpuriu din pahar, toate îmi apar desluşit, ca într-o fotografie. După sfârşitul mesei am mai rămas de vorbă, mâncând nuci şi fumând o ţigară, regretând imprudenţa lui Ogilvy şi deplângând laşitatea, mioapă a marţienilor.

La fel ar fi putut să privească lucrurile vreun respectabil „dodo”[68] din insula Mauritius, stând în cuibul lui şi discutând despre sosirea unor marinari nemiloşi, în căutare de vânat. „Mâine îi vom ucide cu pliscul, draga mea”.

Nu ştiam că era ultima masă civilizată pe care o luam, înaintea multor zile neobişnuite şi teribile.

Capitolul VIII
VINERI NOAPTEA

Pentru mine, dintre toate faptele ciudate şi uimitoare care s-au petrecut în vinerea aceea, faptul cel mai extraordinar a fost îmbinarea

obiceiurilor curente ale ordinei noastre sociale cu primele manifestări ale seriei de evenimente care aveau să răstoarne cu totul această ordine. Dacă vineri seara ai fi trasat, cu compasul, un cerc cu o rază de cinci mile în jurul gropilor de nisip de la Woking, mă îndoiesc că ai fi găsit dincolo de el o singură fiinţă omenească ale cărei emoţii sau obiceiuri să fie cât de puţin afectate de către aceşti noi veniţi, cu excepţia vreunei rude a lui Stent sau rudelor celor trei sau patru ciclişti şi londonezi care zăceau morţi pe câmpie. Mulţi dintre oameni auziseră despre cilindru, desigur, şi discutaseră despre el în clipele de răgaz, dar desigur că ştirea nu produsese senzaţia pe care ar fi produs-o un ultimatum adresat Germaniei.

Telegrama sărmanului Henderson, care descria deşurubarea treptată a proiectilului, a fost socotită la Londra, în seara aceea, drept o farsă, iar ziarul respectiv, după ce telegrafiase pentru a primi o confirmare din partea lui şi nu căpătase niciun răspuns — omul era mort — hotărâse să nu tipărească o ediţie specială.

Chiar şi înăuntrul acestui cerc de cinci mile, marea majoritate a oamenilor rămăseseră indiferenţi. Am arătat, mai înainte, cum au ripostat bărbaţii şi femeia cărora le vorbisem. În tot districtul, oamenii îşi luau masa de prânz şi de seara; muncitorii, după orele de muncă ale zilei, se ocupau de gradină, copiii, erau trimişi la culcare, tinerii îndrăgostiţi rătăceau pe străzi, studioşii şedeau aplecaţi asupra cărţilor.

Poate că apăruse un zvon pe străzile satului, un nou şi dominant subiect de discuţie prin cârciumi, şi ici, colo, câte cineva care auzise, sau chiar vreun martor ocular al ultimelor întâmplări, mai provoca puţină agitaţie, exclamaţii, oarecare alergătură încoace şi încolo; dar, pentru cea mai mare parte a oamenilor, obişnuinţa zilnică de a munci, de a mânca, de a bea, de a dormi, continua la fel ca întotdeauna — ca şi cum pe cer n-ar fi existat nicio

planetă Marte. Chiar la gara din Woking, din Horsell sau Chobham, situaţia era aceeaşi.

În gara Woking, până la ore târzii, trenurile se opreau şi îşi continuau drumul, altele erau trase pe linii laterale, pasagerii coborau şi aşteptau, şi totul îşi urma cursul obişnuit. Un băiat din oraş, încălcând monopolul lui Smith, vindea ziare cu ştirile după-amiezii. Zgomotul tamponării vagoanelor, şuieratul ascuţit al locomotivelor din gară se amesteca cu strigătele de „oameni din Marte!”. Pe la ora nouă veniră în gară câţiva oameni agitaţi, cu veşti de necrezut, dar nu pricinuiră o tulburare mai mare decât ar fi făcut-o nişte beţivi. Călătorii către Londra priveau prin ferestrele vagonului în întunericul de afară, şi vedeau doar rare scântei care licăreau şi dispăreau înspre Horsell, câte o lumină roşiatică sau o şuviţă subţire de fum ridicându-se spre cer, şi se gândeau că nu se întâmplase nimic deosebit, în afară de vreun incendiu al buruienilor. Abia pe la marginea câmpiei se putea observa o oarecare tulburare. Acolo, ardeau vreo şase case înspre Woking. Luminile erau aprinse în toate cele trei sate, în casele care dădeau spre câmp, şi oamenii rămaseră treji până în zori.

O mulţime de curioşi continua să stea neîncetat — oamenii veneau şi plecau, dar mulţimea rămânea — atât pe podul din Chobham, cât şi pe cel din Horsell. Unul sau doi oameni mai temerari au pornit prin întuneric, după cum s-a aflat mai târziu, şi s-au furişat până aproape de marţieni; dar nus-au mai întors niciodată, deoarece o rază luminoasă, ca raza reflectoarelor unui vas de război, mătura câmpia, iar raza arzătoare venea imediat după ea. În rest, suprafaţa întinsă a câmpiei era tăcută şi pustie, iar cadavrele carbonizate rămaseră acolo, în timpul nopţii înstelate, şi a doua zi. Mai mulţi oameni auziră venind dinspre groapă nişte ciocănituri.

Astfel se prezentau lucrurile vineri noaptea. În centru, înfipt ca o săgeată otrăvită în pielea bătrînei noastre planete, se afla cilindrul. Dar otrava abia începuse să acţioneze. În jurul cilindrului se întindea câmpul tăcut, însă fumegind pe alocuri, presărat cu câteva forme întunecate, care abia se zăreau, ici şi colo, zăcând în atitudini contorsionate. Din loc în loc mai ardea câte un tufiş sau copac. Mai departe, un cerc de oameni care începuseră să se agite; flăcările încă nu ajunseseră dincolo de acest cerc. În restul lumii, viaţa îşi continua cursul ei, cum făcea de nenumăraţi ani. Febra războiului, care va închide vinele şi arterele, care va ucide nervii şi va distruge creierii, încă nu-şi spusese cuvântul.

În tot cursul nopţii, marţienii ciocăniră şi se agitară, neobosiţi, fără să doarmă, lucrând şi pregătindu-şi maşinile; din când în când se ridica către cerul înstelat o răbufnire de fum alb-verzui.

Pe la ora unsprezece, o companie de soldaţi trecu prin Horsell şi se desfăşură la marginile câmpiei, pentru a forma un cordon. Mai târziu, o a doua companie trecu prin Chobham pentru a se desfăşura pe partea de nord a câmpiei. Mai mulţi ofiţeri de la barăcile din Inkerman veniseră pe câmp mai devreme, în cursul dimineţii, şi se vorbea că unul dintre ei, maiorul Eden, dispăruse. Colonelul care comanda regimentul veni până la podul dinspre Chobham şi, pe la miezul nopţii, începu să strângă informaţii de la mulţime. Autorităţile militare îşi dădeau seama, desigur, de seriozitatea lucrurilor. Pe la ora unsprezece, spuneau ziarele de a doua zi dimineaţa, porniseră de la Aldershot un escadron decavalerie, două de puşcaşi, şi cam patru sute de oameni din regimentul de la Cardigan.

Câteva secunde după miezul nopţii, mulţimea de pe drumul dinspre Chertsey şi dinspre Woking văzu o stea căzând din văzduh în pădurea de pini dinspre nord-vest. Avea o culoare verzuie, şi

strălucea ca un fulger de vară. Era cel de al doilea cilindru.

Capitolul IX
LUPTA ÎNCEPE

În amintirea mea ziua de sâmbătă trăieşte ca o zi de aşteptare. De fapt, a fost o zi de moleşeală, caldă, înnorată, şi, după câte mi s-a spus, cu fluctuaţii rapide ale barometrului. Dormisem puţin, cu toate că soţia mea reuşise să doarmă, şi m-am sculat devreme. M-a dus în grădină, înainte de micul dejun, încordându-mi auzul, dar dinspre câmp nu se auzea decât o ciocârlie.

Lăptarul veni ca de obicei. Auzindu-i zgomotul căruţei, m-am dus până la gard, să-l întreb despre ultimele veşti. Mi-a spus că în timpul nopţii marţienii fuseseră înconjuraţi de trupe şi că se aşteptau tunurile. Apoi, ca o notă familiară şi liniştitoare, am auzit trenul care se îndrepta spre Woking.

— Nu vor fi ucişi, zise lăptarul, dacă aceasta se va putea evita.

Cum vecinul meu intra în grădină, am stat câtva timp de vorbă cu el, apoi am intrat în casă pentru micul dejun. Era o dimineaţă dintre cele mai obişnuite. Vecinul meu era de părere că în cursul zilei trupele vor reuşi să-i captureze sau să-i distrugă pe marţieni.

— Păcat că este atât de greu să te apropii de ei, zise el. Ar fi interesant să aflăm cum trăiesc ei pe altă planetă; am putea să învăţăm câte ceva.

Veni până la gard, întinzându-mi o mână de fragi, căci era un grădinar nu numai pasionat, dar în aceeaşi măsură şi generos. Totodată, îmi vorbi despre incendiul pădurilor de pini de lângă Byfleet Golf Links.

— Se spune, zise el, că acolo a mai căzut unul dintre Obiectele acelea blestemate, numărul 2. Dar şi unul era prea destul! Cei de la asigurări vor avea

de plătit, nu glumă, până se va restabili ordinea. Vorbind, el râdea cu aerul celei mai bune dispoziţii. Adăugă că pădurile continuau să ardă şi îmi arătă un nor de fum. Pământul va frige sub picioare zile întregi, din cauza covorului gros al acelor de pini şi al ierbii, zise el, apoi, redevenind serios, murmură: Bietul Ogilvy!

După dejun, în loc să lucrez, m-am hotărât să cobor către câmp. Sub podul de cale ferată, am întâlnit un grup de soldaţi — cred că erau genişti — oameni cu chipie mici şi rotunde, cu tunici roşii, murdare şi descheiate, lăsând să se vadă cămăşile albastre, cu pantaloni de culoare închisă şi cu ghete care ajungeau până la pulpe. Mi-au spus că nimeni nu era lăsat să treacă peste canal şi, privind de-a lungul drumului, spre pod, am văzut pe unul dintre oamenii regimentului de la Cardigan stând acolo de sentinelă. Am stat de vorbă câtva timp cu sol-daţii; le-am povestit cum îi văzusem cu o seară înainte pe marţieni. Niciunul dintre ei nu-i văzuse şi nu aveau decât idei vagi despre ei, aşa că m-au asaltat cu întrebări. Mi-au spus că nu ştiau cine ordonase mişcările de trupe; credeau că se iscase o neînţelegere la Horse Guards. Un genist obişnuit este în general mai bine instruit decât ceilalţi soldaţi, şi el au pornit să aprecieze, cu oarecare competenţă, condiţiile particulare ale unei eventuale lupte. Le-am descris raza arzătoare, şi au început să discute între ei.

— Eu cred că trebuie să ne furişăm, adăpostiţi, şi apoi să sărim pe ei, zise unul.

— Ia mai taci! zise altul. La ce bun să te mai adăposteşti împotriva razei arzătoare? Ai să te prăjeşti! Noi trebuie să ne apropiem atât cât ne permite terenul, şi apoi să săpăm o tranşee.

— Ia mai lasă-mă cu tranşeele tale! Tu nu vezi decât tranşee; ar fi trebuit să te naşti iepure, Snippy.

— Şi chiar n-au gât de loc? zise un al treilea, pe neaşteptate, un om mărunt, brunet şi taciturn, care

fuma dintr-o pipă.

Mi-am repetat descrierea.

— Caracatiţe, zise el, asta cred eu că sunt. Se spune că pescuiesc oameni… De data asta ne vom lupta cu peştii!

— Nu este nicio crimă să ucizi asemenea animale, zise cel care vorbise primul.

— De ce să nu bombardăm imediat creaturile astea blestemate şi să terminăm cu ele? zise omuleţul brunet. Nu putem şti ce sunt în stare să facă.

— Unde sunt obuzele tale? zise cel care vorbise primul. Nu mai este vreme de pierdut. Trebuie să ne năpustim asupra lor, asta e părerea mea, şi cât mai curând.

Cam acestea erau discuţiile lor. I-am părăsit, după câteva clipe, şi m-am dus la gară, să cumpăr toate ziarele de dimineaţă pe care le puteam găsi.

Dar nu voi plictisi cititorul cu o descriere a acelei dimineţi, şi a după-amiezei şi mai lungi. Nu am reuşit să arunc o privire asupra câmpului, deoarece până şi turnurile bisericilor din Horsell şi Chobham erau în mâinile autorităţilor militare. Soldaţii cărora m-am adresat nu ştiau nimic; ofiţerii erau enigmatici şi preocupaţi. I-am găsit pe oamenii din oraş în deplină siguranţă, din cauza prezenţei militarilor, şi am auzit pentru prima dată de la Marshall, tutungiul, că fiul lui era printre morţii de pe câmp. Soldaţii i-au obligat pe oamenii de la margi-nea salului Horsell să-şi încuie şi să-şi părăsească locuinţele.

M-am întors cam pe la ora două, pentru masa de prânz, foarte obosit, deoarece, după cum am mai spus, ziua era extrem de călduroasă şi înnăbuşitoare; ca să mă răcoresc, am făcut după-amiază o baie rece. Pe la patru şi jumătate m-am dus la gară să cumpăr un ziar de seară, căci ziarele de dimineaţă nu dăduseră decât o descriere foarte inexactă a morţii lui Stent, Henderson, Ogilvy şi a celorlalţi. Dar am găsit prea puţine date pe care nu

le ştiam. Marţienii nu se arătau de loc. Păreau ocupaţi acolo, în groapa lor, de unde se auzeau ciocănituri şi ieşeau dâre de fum. Probabil că se pregăteau de luptă. „S-a încercat din nou să li se semnalizeze, dar fără succes", era formula stereotipă a ziarelor. Un genist mi-a spus că aceste încercări au fost făcute de un om, adăpostit într-un şanţ, cu o flamură aşezată în vârful unei prăjini lungi. Marţienii au acordat acestor avansuri tot atâta atenţie câtă am acorda noi mugetelor unei vaci.

Trebuie să mărturisesc că văzând armata, pregătirile de luptă, mă simţeam din ce în ce mai curajos. Imaginaţia mea, devenind războinică, îi zdrobi pe invadatori în diferite chipuri; îmi reveniseră visele de bătălii şi de eroism ale copilăriei. În momentul acela credeam că lupta este inegală. Marţienii păreau extrem de neputincioşi în groapa aceea a lor.

Pe la ora trei, se auziră lovituri de tun, la intervale regulate, dinspre Chertsey sau Addlestone. Am aflat că pădurile aprinse de pini, în care căzuse cel de al doilea cilindru, erau bombardate, în speranţa că Obiectul va putea fi distrus înainte de a se deschide. Totuşi, abia pe la ora cinci un tun de câmp fu adus la Chobham, pentru a fi folosit împotriva primului grup de marţieni.

Pe la ora şase seara, în timp ce luam ceaiul împreună cu soţia mea, pe verandă, discutând cuaprindere despre bătălia care ne ameninţa, am auzit un bubuit înnăbuşit venind de pe câmp, şi, imediat după el, o izbucnire de foc. La scurt timp se auzi, foarte aproape de noi, un trosnet puternic, prelung, care zgudui pământul; repezându-mă afară pe pajişte, am văzut vârfurile copacilor de lângă Oriental College izbucnind în flăcări roşii şi fum, şi turnul bisericuţei de alături prăbuşindu-se în ruine. Turla unei clădiri de alături dispăruse, iar acoperişul colegiului arăta ca după bombardamentul cu un tun de o sută de tone. Unul

dintre hornurile casei noastre plesni, ca atins de o schijă, se sparse, şi o bucată din el căzând peste ţigle împrăştie o grămadă de sfărâmături roşii pe stratul de flori de lângă fereastra odăii mele de lucru.

Am rămas, soţia mea şi cu mine, uluiţi. Apoi, mi-am dat seama că toată creasta dealului Maybury putea să fie acum atinsă de raza arzătoare a marţienilor, deoarece Oriental College fusese înlăturat din cale.

Am apucat-o atunci pe soţia mea de braţ şi, fără nicio explicaţie, am târât-o după mine afară, pe drum. Apoi am scos-o şi pe servitoare, spunându-i că mă voi duce eu sus să-i aduc lada pe care o cerea cu insistenţă.

— Nu mai putem să rămânem aici, i-am spus; şi, în timp ce vorbeam, focul reîncepu, pentru o clipă, pe câmp.

— Dar unde ne vom duce? zise soţia mea, îngrozită.

Mă gândeam, năucit. Apoi mi-am amintit de verii ei din Leatherhead.

— La Leatherhead! am strigat, peste zgomotul care se auzea din nou.

Ea îşi întoarse privirile în josul dealului. Oamenii ieşeau, nedumeriţi, din casele lor.

— Cum vom ajunge la Leatherhead? zise ea.

La poalele dealului, nişte ostaşi treceau călare pe sub podul de cale ferată; trei intrară, în galop, prin porţile deschise de la Oriental College; alţidoi descălecără, şi începură să alerge din casă în casă. Soarele, strălucind prin fumul care se ridica din vârful copacilor, părea sângeriu, şi arunca o lumină sinistră şi neobişnuită peste toate lucrurile.

— Stai aici, zisei eu; aici eşti în siguranţă; şi am pornit în grabă spre Spotted Dog, deoarece ştiam că hangiul avea un cal şi un docar. Alergam, dându-mi prea bine seama că într-o clipă toată lumea de pe această parte a dealului se va pune în mişcare. L-am găsit pe hangiu la tejghea, cu totul

neştiutor de ceea ce se petrecea dincolo de hanul lui. Un om, stând cu spatele la mine, vorbea cu el.

— Trebuie să-mi daţi o liră, zise hangiul, şi nu am pe nimeni care să conducă docarul.

— Îţi dau două lire, zisei eu, peste umărul străinului..

— De ce?

— Şi ţi-l aduc înapoi către miezul nopţii!

— Doamne! zise hangiul; dar ce-i graba asta? Este o afacere pe cinste pentru mine. Două lire şi mi-l aduci înapoi? Dar ce s-a întâmplat?

I-am explicat în grabă că trebuia să-mi părăsesc casa, şi am obţinut astfel docarul. În clipa aceea, nu mi se părea atât de urgent ca hangiul să-şi părăsească şi el casa. Am avut grijă să obţin docarul imediat, am dus calul de căpăstru de-a lungul drumului şi, lăsându-l în grija soţiei mele şi a servitoarei, m-am repezit în casă şi am împachetat câteva lucruri de valoare, argintăria şi altele. În acest timp, fagii de lângă casă ardeau, iar din gardurile de pe drum se ridicau limbi roşii de flăcări. În timp ce eram ocupat cu aceste treburi, apăru în goană unul dintre ostaşii care descălecaseră. El umbla din casă în casă, prevenind pe oameni să plece. Tocmai trecea, când am ieşit pe uşa din faţă, cărându-mi comorile înfăşurate într-o faţă de masă. Am strigat după el:

— Ce noutăţi?

Se întoarse, cu ochii holbaţi, îngână ceva „că au ieşit cu un fel de capac de oală”, şi continuă să alerge spre poarta casei din vârâul dealului. Un vârtej neaşteptat de fum negru, trecând de-a curmezişul drumului, îl ascunse pentru o clipă vederii. Am alergat la poarta vecinului, am bătut, şi am descoperit ceea ce ştiam de altfel de mai înainte, anume că plecase împreună cu soţia lui la Londra şi îşi încuiaseră casa. Am intrat din nou la mine acasă, după cum promisesem, să aduc lada servitoarei; i-am târât-o afară, i-am aşezat-o alături, la spatele docarului, apoi am apucat

hăţurile şi m-am urcat alături de soţia mea, în faţă. După o clipă, ieşisem din goana fumului şi zgomotului şi coboram panta opusă a dealului Maybury, către Old Woking.

În faţa noastră se întindea o privelişte liniştită şi însorită, cu holde de grâu de fiecare parte a drumului: firma hanului Maybury se legăna uşor. În faţa mea era trăsura medicului. Ajuns la poalele dealului, mi-am întors capul să privesc la panta pe care o părăseam. În aerul liniştit se ridicau nori groşi de fum negru, întrerupţi de limbi roşii de foc, aruncând umbre negre pe vârfurile copacilor înverziţi. Fumul se şi întinsese departe, spre răsărit şi apus, spre pădurile de pini de la Byfleet de la răsărit, şi spre satul Woking, de la apus. Drumul era presărat de oameni care alergau către noi. Foarte slab, dar foarte desluşit se auzeau acum, prin aerul liniştit şi fierbinte, bubuitul unui tun, care apoi încetă, şi pocniturile intermitente ale puştilor. Probabil că marţienii incendiau tot ceea ce şedea în calea razei lor arzătoare.

Cum nu sunt un vizitiu încercat, am fost silit să-mi îndrept imediat atenţia asupra calului. Când m-am întors din nou să privesc, fumul negru se ascunsese după cel de al doilea deal. Am îndemnat calul cu biciul, apoi i-am dat frâul liber, până când am lăsat Woking şi Send între noi şi răfuirea aceea violentă. Între Woking şi Send am ajuns din urmă şi am întrecut trăsura medicului.

Capitolul X
ÎN FURTUNĂ

Leatherhead se află cam la douăsprezece mile depărtare de Maybury Hill. În aer plutea mirosul de fân, deasupra păşunilor bogate de dincolo de Pyrford, şi, de fiecare parte a drumului, gardurile vii erau împodobite, vesel, cu o mulţime de măceşi. Tirul masiv care izbucnise în timp ce coboram dealul Maybury încetase tot atât de brusc

precum începuse, lăsând seara liniştită şi plină de pace. Am ajuns fără nicio piedică la Leatherhead, pe la ora nouă şi calul s-a odihnit o oră, în timp ce am luat cina împreună cu verii mei, lăsându-le-o pe soţia mea în grijă.

În tot timpul călătoriei, soţia mea fusese neobişnuit de tăcută, şi părea copleşită de prevestiri rele. I-am vorbit, încercând s-o liniştesc, arătându-i că marţienii erau legaţi de acea groapă prin greu-tatea lor excesivă, şi că, în cel mai rău caz, nu puteau decât să se târască puţin afară din ea; dar ea îmi răspundea numai în monosilabe. Dacă n-ar fi fost promisiunea pe care i-o făcusem hangiului, cred că m-ar fi rugat să rămân peste noapte în Leatherhead. O, de aş fi rămas! Când ne-am despărţit, faţa ei — îmi amintesc bine — era extrem de albă.

În ceea ce mă priveşte, trăisem toată ziua într-o surescitare febrilă. Îmi pătrunsese în sânge ceva foarte asemănător cu febra războinică care cuprinde uneori o comunitate civilizată şi, în sinea mea, nu eram prea supărat că trebuia să mă întorc în noaptea aceea la Maybury. Îmi era chiar teamă că împuşcăturile pe care le auzisem ar fi putut însemna exterminarea invadatorilor din Marte. Pot să-mi exprim mai bine starea de spirit, spunând că doream să fiu de faţă la moartea lor.

Când am pornit la drum, ceasul arăta aproape unsprezece. Noaptea era neobişnuit de întunecoasă; pentru mine, care ieşeam din casa luminată a verilor mei, părea cu adevărat neagră şi tot atât de fierbinte şi înnăbuşitoare ca şi ziua care trecuse. Norii zburau în goană pe cer, cu toate că nicio adiere nu mişca arbuştii din jur. Servitorul verilor mei aprinsese amândouă felinarele. Din fericire, cunoşteam foarte bine drumul. Soţia mea rămase în lumina din pragul uşii şi mă privi până când m-am suit în docar. Apoi se întoarse brusc şi intră în casă, lăsându-i pe verii mei să-mi ureze drum bun.

M-am simţit puţin cam deprimat, la început, fiind molipsit de temerile soţiei mele, dar în scurt timp gândurile mi s-au oprit din nou asupra marţienilor. În clipa aceea, nu ştiam absolut nimic despre evoluţia luptei din timpul serii. Nu cunoşteam nici măcar împrejurările care precipitaseră conflictul. În timp ce treceam prin Ockham (acesta era drumul pe care mă întorceam, nu prin Send Old Woking), am văzut, de-a lungul orizontului, spre apus, o lumină sângerie, care, în timp ce mă apropiam, se ridica încet pe cer. Norii mişcători ai furtunii care se apropia se amestecau acolo cu mase de fum negru şi roşu.

Strada Ripley era pustie şi, în afară de câteva ferestre luminate, satul nu arăta niciun semn de viaţă; abia am reuşit să evit un accident, la cotitura drumului spre Pyrford, unde un grup de oameni şedeau cu spatele la mine. Nu mi-au spus nimic, când am trecut pe lângă ei. Nu ştiu dacă ei aveau cunoştinţă de cele întâmplate dincolo de deal, şi nu ştiu nici dacă locuinţele tăcute pe lângă care treceam în drumul meu dormeau în pace, sau eram părăsite, pustii, sau erau bântuite de teroarea nopţii.

De la Ripley până la Pyrford nu am putut să mai văd lumina roşie, deoarece am trecut prin valea Wey. Când am urcat micul deal de după biserica din Pyrford, lumina mi-a apărut din nou, iar copacii din jurul meu fremătau la primele semne ale fur-tunii care se apropia. Atunci am auzit bătând miezul nopţii la biserica din Pyrford, pe care o lăsasem în urmă, apoi mi-a apărut silueta dealului Maybury, cu vârful copacilor şi ale acoperişurilor profilându-se negre şi precise pe cerul înroşit.

Chiar în timp ce priveam la aceste contururi, o flacără verzuie, sinistră, lumină în jurul meu drumul, lăsând să se vadă pădurile îndepărtate dinspre Addlestone. Am simţit hăţurile smucindu-se. Norii grăbiţi fură parcă sfâşiaţi de o fâşie verde de foc,

care le ilumină învolburarea căzând apoi pe câmp, în stânga mea. Era cea de a treia stea căzătoare!

După o clipă, izbucni un violet orbitor, prin contrast, şi se aprinse primul fulger al furtunii care se apropia; tunetul izbucni deasupra capului meu ca o rachetă. Calul, luând zăbala între dinţi, o porni în goană.

Am pornit pe panta uşoară care coboară până la poalele dealului Maybury. Fulgerele, o dată pornite, continuară într-o succesiune rapidă, cum nu mai văzusem niciodată. Bubuiturile succesive ale tunetelor, cu acompaniament de trosnituri ciudate, păreau mai curând zgomotele unei gigantice maşini electrice, decât ecourile unor tunete obişnuite. Izbucnirile de lumină erau orbitoare şi mă năuceau, iar o grindină măruntă îmi biciuia obrajii, în timp ce coboram panta.

La început, n-am privit nimic altceva decât drumul din faţa mea, dar apoi, deodată, atenţia mi-a fost atrasă de o formă care se mişca cu repeziciune, în jos, pe coasta opusă a dealului Maybury. Am crezut, mai întâi, că este acoperişul ud al unei case, dar un fulger, venind imediat după un altul, îmi ajută să văd că forma avea o mişcare rapidă de rotaţie. Probabil că era o iluzie optică — o clipă de întuneric care te năucea, apoi, într-un fulger ca lumina zilei, clădirea roşie a Orfelinatului, lângă vârful dealului, crestele verzi ale pinilor, şi acest obiect necunoscut, ivindu-se clar, precis, strălucitor.

Ce mi-a fost dat să văd! Cum aş putea să-l descriu? Un tripod monstruos, mai înalt decât o casă cu mai multe etaje, păşea peste pinii tineri, strivindu-i în drum; o maşină mişcătoare, de metal lucitor, înaintând peste tufişuri; din corpul ei atârnau cabluri articulate, de oţel, şi zăngănitul asurzitor se amesteca cu zgomotul tunetelor. Un fulger, şi maşina îmi apăru limpede, păşind cu două picioare deodată, pentru a dispare şi a reapare din nou aproape imediat, la o sută de metri mai

aproape, o dată cu fulgerul următor. Vă puteţi închipui un taburet cu trei picioare care se apleca şi păşea zgomotos pe suprafaţa pământului? Era impresia pe care am avut-o atunci, în lumina fulgerelor. Dar, în locul unui taburet, închipuiţi-vă un uriaş trup mecanic, aşezat pe trei picioare.

Apoi, deodată, pinii pădurii din faţa mea fură daţi deoparte şi de alta, ca nişte trestii subţiri printre care şi-ar deschide drumul un om; fură smulşi şi culcaţi la pământ, şi apăru un al doilea tripod uriaş, năpustindu-se, după cum mi se părea, de-a dreptul către mine. Iar eu goneam, în galopul calului, drept către el! La vederea celui de al doilea monstru, mi-am pierdut capul de-a binelea; fără să mă opresc, pentru a mai privi, am smucit cu putere hăţurile ca să întorc calul spre dreapta şi în clipa următoare docarul s-a rostogolit peste cal; hulubele s-au sfărâmat cu zgomot, iar eu am fost aruncat într-o parte, căzând într-o băltoacă.

M-am ridicat aproape imediat şi m-am ghemuit, cu picioarele încă în apă, sub un boschet de grozamă. Calul zăcea nemişcat (îşi frânsese gâtul, bietul animal!) şi la lumina fulgerelor vedeam masa neagră a docarului răsturnat şi conturul unei roţi care se mai învârtea încet. În clipa următoare, uriaşa maşină trecu pe lângă mine şi urcă dealul către Pyrford.

Văzut de aproape, colosul avea o înfăţişare extrem de stranie, căci nu era un simplu mecanism insen-sibil, înaintând pe drum. Şi totuşi, era o maşină, cu un zăngănit metalic şi răsunător, şi având nişte tentacule lungi, flexibile şi lucitoare (una dintre ele ţinea un pin tânăr), care se legănau, zgomotoase, în jurul acestui trup bizar. În timp ce păşea, maşina îşi alegea drumul, iar scufia de bronz aşezată deasupra ei se mişca încoace şi încolo, ca un cap care priveşte de jur împrejur. În spatele corpului prin-cipal se afla o cutie imensă de metal alb, ca un uriaş coş pescăresc: când monstrul trecu pe lângă mine, din încheieturile

membrelor răbufnea un fum verde, Într-o clipă, tripodul se îndepărtă.

Atât am văzut, atunci foarte vag, sub scurtele ţâşniri ale fulgerelor, în succesiunea de lumină orbitoare şi întuneric profund.

Trecând pe lângă mine, colosul scoase un urlet puternic, asurzitor, care acoperi tunetul: „Aluu! aluu!”, şi în clipa următoare îl ajunse din urmă pe tovarăşul lui, la o jumătate de milă depărtare; apoi se aplecară amândoi asupra unui obiect care se afla pe câmpie. Sunt sigur că obiectul era cel de al treilea din cei zece cilindri trimişi de marţieni pe pământ.

Am rămas câteva minute în ploaie şi întuneric, privind, prin lumina intermitentă, la aceste fiinţe monstruoase de metal care se mişcau în depărtare, pe deasupra arbuştilor. Începuse să cadă o grindină măruntă şi, după cum se înteţea sau se rărea, formele lor apăreau când înceţoşate, când mai lămurite. Din când în când, fulgerele se opreau şi noaptea le înghiţea cu totul.

Eram leoarcă de ploaie şi de apa din băltoaca în care intrasem. A trecut câtva timp până când, risipindu-mi-se uluiala, am putut să mă ridic pe un loc mai înalt şi mai uscat şi să mă gândesc la primejdia iminentă.

Nu departe de mine se afla o colibă mică de lemn, cu o singură încăpere, înconjurată de câteva stra-turi cu cartofi. Am reuşit, în cele din urmă, să mă ridic în picioare; aplecat din şale şi folosind fiecare adăpost m-am apropiat în goană de colibă. Am bătut în uşă, dar n-am izbutit să mă fac auzit de cei dinăuntru (dacă înăuntru era cineva), astfel că după câtva timp am renunţat şi, strecurându-mă cea mai mare parte a drumului printr-un şanţ, am reuşit să trec neobservat de aceste maşini monstruoase, până la pădurea de pini dinspre Maybury.

Mi-am continuat drumul la adăpostul pădurii, ud şi tremurând de frig, către propria mea casă.

Orbecăiam printre copaci încercând să ghicesc cărarea. Pădurea era învăluită în beznă, căci fulgerele deveniseră mai rare, iar grindina, care se revărsa într-un adevărat torent, cădea în coloane prin golurile frunzişului bogat.

Dacă mi-aş fi dat bine seama de semnificaţia celor văzute, ar fi trebuit să încerc imediat să-mi găsesc drumul spre Street Chobham, înapoindu-mă astfel la soţia mea, în Leatherhead. Dar m-au împiedicat, în noaptea aceea, atât straniile împrejurări, cât şi deplorabila mea stare fizică; eram zdrobit, obosit, ud până la piele, asurzit şi orbit de furtună.

În minte îmi plutea, neclară, ideea de a mă întoarce la mine acasă, şi aceasta era un motiv suficient pentru a mă hotărî. M-am poticnit printre copaci, am căzut într-un şanţ, mi-am zdrobit genunchii de o scândură, şi în cele din urmă am ieşit, bălăcindu-mă, pe drumul care coboară de la College Arms. Spun bălăcindu-mă, deoarece apa se scurgea, împreună cu nisipul, pe coasta dealului, într-un şuvoi noroios. În întuneric, un om se ciocni de mine, gata să mă trântească pe spate.

Omul scoase un strigăt de spaimă, sări într-o parte şi o luă la goană, mai înainte de a-mi fi venit în fire ca să-i vorbesc. Furtuna era atât de violentă în acel loc, încât cu mare greutate am reuşit să urc dealul. M-am tras lângă gardul din stânga şi, ţinându-mă de el, am putut să-mi continui drumul.

Aproape de vârf, am călcat pe ceva moale şi, la lumina unui fulger, am văzut lângă picioarele mele o grămadă de haine negre şi o pereche de ghete. Lumina fulgerului dispăru înainte de a putea desluşi mai bine poziţia în care zăcea necunoscutul. Am rămas locului, aşteptând fulgerul următor. Când lumina ţâşni din nou, am văzut că era un om robust, îmbrăcat simplu, dar nu zdrenţuros; capul îi era adus sub trup, şi omul zăcea ghemuit lângă gard, ca şi cum ar fi fost aruncat acolo cu violenţă.

Stăpânindu-mi repulsia firească a omului care nu mai atinsese niciodată un cadavru, m-am aplecat şi l-am întors cu faţa în sus, ca să văd dacă îi mai bătea inima. Era mort de-a binelea. Se pare că îşi frânsese grumazul. Când fulgerul lumină pentru a treia oară, i-am văzut chipul. Am sărit în picioare. Era hangiul de la Spotted Dog, al cărui docar îl închiriasem.

Am păşit cu băgare de seamă peste el, şi mi-am continuat drumul către vârful dealului. Am lăsat în urmă postul de poliţie şi College Arms, îndreptându-mă spre casa mea. Nu se mai vedea nimic arzând pe coasta dealului, cu toate că de pe cârnp continua să se vadă o lumină roşie şi un vârtej roşcat de fum, ridicându-se în bătaia grindinei. Atât cât puteam să văd la lumina fulgerelor, casele din jurul meu erau în cea mai mare parte neatinse. Lângă College Arms, în mijlocul drumului, zăcea un morman întunecat.

Mai jos, către podul Maybury, se auzeau glasuri şi zgomot de paşi, dar n-am avut curajul să strig sau să mă îndrept într-acolo. Am descuiat uşa, am intrat, am închis uşa în urma mea, încuind-o cu cheia, m-am îndreptat, clătinându-mă, spre scară şi m-am aşezat jos. Nu vedeam în faţa ochilor decât monştrii metalici, umblând de colo-colo, şi cadavrul zdrobit de lângă gard.

M-am ghemuit la picioarele scării, cu spatele rezemat de perete, dârdâind violent.

Capitolul XI
LA FEREASTRA

Am spus mai înainte că furtuna emoţiilor mele are darul să înceteze de la sine. După câtva timp, mi-am dat seama că eram îngheţat şi ud, şi că pe covorul scării se formaseră în jurul meu mici băltoace de apă. M-am ridicat, aproape mecanic, m-am dus în sufragerie şi am băut puţin whisky, apoi m-am gândit să-mi schimb hainele.

După ce m-am schimbat, am urcat în camera mea de lucru, fără să pot spune în ce scop o făceam. Fereastra camerei mele dă, pe deasupra copacilor şi a căii ferate, spre câmpul din Horsell. În graba plecării noastre, rămăsese deschisă. Coridorul era întunecat şi, prin contrast cu imaginea din cadrul ferestrei, întreaga încăpere părea stăpânită de un întuneric de nepătruns. M-am oprit brusc în prag.

Furtuna trecuse. Turnurile lui Oriental College dispăruseră, ca şi pinii din jur şi departe; se vedea câmpul din jurul gropilor de nisip luminat de o strălucire roşie şi vie. În această lumină, se mişcau neîncetat, încoace şi încolo, nişte forme enorme şi negre, groteşti şi stranii.

Era ca şi cum întreaga regiune din direcţia aceea fusese într-adevăr cuprinsă de flăcări — o coastă întinsă de deal, presărată cu mici limbi de foc agitându-se şi răsucindu-se sub rafalele furtunii care începea să se potolească, şi aruncând reflexe roşii pe norii călători de deasupra. Din când în când, câte o trâmbă de fum, de la vreun incendiu mai apropiat, trecea prin faţa ferestrei mele, ascunzând formele marţienilor. Nu puteam să văd ce anume făceau, nici să le desluşesc prea bine formele, şi nici să recunosc obiectele negre care îi preocupau. Nu puteam să văd nici focul din apropiere, cu toate că reflexele lui dansau pe peretele şi pe tavanul camerei mele. În aer plutea, răşinos şi pătrunzător, un miros de ars.

Am închis fără zgomot uşa şi m-am furişat către fereastră. Pe măsură ce mă apropiam de ea, perspectiva se deschidea până a cuprins, într-o parte, casele din jurul gării Woking, şi de cealaltă parte, pădurile de pin, carbonizate şi înnegrite, din Byfleet. La poalele dealului se vedea o lumină, pe calea ferată, aproape de pod, şi multe dintre casele aşezate de-a lungul drumului spre Maybury şi pe străzile de lângă gară erau nişte ruine în flăcări. La început, lumina de pe calea ferată m-a nedumerit:

era puternică, lângă un morman întunecat având, spre dreapta, un şir de dreptunghiuri galbene. Apoi am recunoscut un tren sfărâmat, cu partea din faţă distrusă, incendiată, şi cu ultimele vagoane încă pe şine.

Între aceste trei centre principale de lumină, casele, trenul şi regiunea incendiată dinspre Chobham, se întindeau spaţii neregulate de întuneric, întrerupte ici şi colo de fâşii de pământ care ardeau înnăbuşit, fumegând. Întinderea neagră, presărată cu flăcări, forma un spectacol dintre cele mai ciudate. Îmi amintea, mai mult decât orice, priveliştea fabricilor de ceramică în timpul nopţii. La început, n-am putut să desluşesc niciun om, cu toate că îmi încordam privirea să descopăr vreunul. Mai târziu, am văzut, în lumina gării din Woking, câteva forme negre care alergau, una în urma alteia, de-a lungul liniei.

Acest haos de flăcări era, deci, micul univers unde trăisem în siguranţă ani de zile! Încă nu ştiam ce se întâmplase în ultimele şapte ore; şi nici nu cunoşteam, cu toate că începusem să bănuiesc, legătura dintre coloşii mecanici şi făpturile greoaie, leneşe, pe care le văzusem prelingându-se din cilindru. Cu un ciudat sentiment de curiozitate impersonală, mi-am întors fotoliul spre fereastră şi m-am aşezat, privind către regiunea întunecată, şi mai ales către cele trei forme negre şi gigantice care se agitau încoace şi încolo, în lumina din jurul gropilor de nisip.

Păreau că desfăşoară o activitate intensă. Am început să mă întreb ce puteau să fie aceşti coloşi. Erau oare nişte mecanisme dotate cu raţiune? Ştiam că faptul este cu neputinţă. Sau în fiecare maşină se afla câte un marţian, care o conducea, o dirija, o folosea, la fel cum creierul unui om conduce mişcările trupului? Am început să le compar cu maşinile construite de oameni, să mă întreb, pentru prima oară în viaţa mea, ce impresie

poate să producă un cuirasat sau o maşină cu aburi unui animal inferior inteligent.

Furtuna limpezise cerul şi pe deasupra fumului care se ridica din pământul incendiat se zărea Marte, ca un mic punct tot mai palid, îndreptându-se către apus. Un soldat pătrunse în grădina mea. Am auzit un zgomot uşor şi, trezindu-mă din letargia care mă cuprinsese, am privit în jos şi am văzut o formă nedesluşită căţărându-se pe gard. La vederea unei fiinţe omeneşti, toropeala mi-a dispărut, şi m-am aplecat nerăbdător pe fereastră.

— Pssst! l-am chemat, în şoaptă.

Omul se opri călare pe gard, şovăind. Apoi trecu peste gard şi veni de-a curmezişul peluzei, până la colţul casei. Mergea aplecat, călcând uşor.

— Cine-i acolo? zise el, tot în şoaptă, privind în sus, de sub fereastră.

— Unde te duci? l-am întrebat.

— Dumnezeu ştie…

— Vrei să te ascunzi?

— Chiar aşa.

— Vino înăuntru!

Am coborât, i-am descuiat uşa, l-am lăsat să intre, şi am încuiat din nou uşa. Nu puteam să-i văd faţa. Era cu capul gol şi cu tunica descheiată.

— Doamne sfinte! zise el, în timp ce îl conduceam înăuntru.

— Ce s-a întâmplat? întrebai eu.

— Dar ce nu s-a întâmplat? Am putut să văd, prin întuneric, cum face un gest de disperare. Ne-au măturat… pur şi simplu ne-au măturat, repeta el într-una.

Mă urmă, aproape mecanic, în sufragerie.

— Bea puţin whisky, i-am zis, turnându-i o porţie bună.

El o bău. Apoi, deodată, se aşeză la masă, îşi puse capul pe braţe şi începu să suspine şi să plângă ca un copil, într-un acces de deznădejde, în timp ce eu, cu o ciudată uitare a propriei deznădejdi de mai înainte, şedeam lângă el, uimit.

A trecut mult timp până când şi-a potolit nervii şi a putut să-mi răspundă la întrebări, şi chiar şi atunci mi-a vorbit confuz şi întretăiat. El comanda o piesă de artilerie şi nu intrase în acţiune decât pe la ora şapte. În clipa aceea, incendiul continua pe câmp şi primul grup de marţieni se furişa încet spre cel de al doilea cilindru, la adăpostul unei paveze de metal!

Mai tânziu, această pavăză se ridică pe trei picioare, devenind prima dintre maşinile de luptă pe care le văzusem. Tunul pe care îl comanda fusese pus în poziţie de tragere lângă Horsell, pentru a domina gropile de nisip, şi sosirea lui avusese darul de a precipita acţiunea. În timp ce tunarii aşezau tunul, calul i se împiedică şi căzu, aruncându-l într-o depresiune a terenului. În aceeaşi clipă, în spatele lui, tunul explodă, muniţia sări în aer, totul fu cuprins de flăcări, jur împrejur, şi se trezi zăcând sub un morman de cadavre carbonizate, oameni şi cai.

— Am rămas nemişcat, zise el, înspăimântat şi zăpăcit, strivit sub pieptul unui cal. Am fost măturaţi! Şi ce duhoare… Dumnezeule! Ca de carne arsă! Mă rănisem la spate, căzând de pe cal, şi a trebuit să zac acolo până mi-am revenit. Cu o clipă mai înainte eram ca la paradă… şi apoi trosc, buf! Măturaţi! repetă el.

Rămăsese ascuns mult timp sub leşul calului, aruncând pe furiş câte o privire de-a curmezişul câmpului. Oamenii din regimentul Cardigan încercaseră un atac, în dezordine, împotriva gropii, dar au fost pur şi simplu desfiinţaţi. Apoi monstrul se ridicase în picioare şi începuse să se plimbe în voie, încoaceşi încolo, de-a curmezişul câmpului, printre puţinii fugari, întorcându-şi în toate părţile acoperişul în formă de cap, exact cum ar face un om acoperit cu o glugă. Ţinea, cu un fel de braţ, o cutie complicată de metal, învăluită în scântei verzi, şi dintr-o pâlnie a acesteia ţâşnea raza arzătoare.

În câteva clipe, pe câmp nu se mai afla, după cât putuse să vadă soldatul, nicio fiinţă vie, şi ardeau toate tufişurile şi copacii care nu se transformaseră mai dinainte în schelete carbonizate. Cavaleriştii se aflau pe drum, dincolo de curbura terenului, şi el n-a putut să vadă ce li se întâmplase. A auzit puştile pocnind câtva timp, până se liniştiră. La început, colosul cruţă gara din Woking şi grupul de case din jurul ei; apoi, într-o clipă, raza arzătoare fu îndreptată asupra lor şi oraşul deveni un morman de ruine în flăcări. Atunci monstrul stinse raza arzătoare şi, întorcând spatele artileristului, se îndreptă către pădurile fumegânde de pini, care adăposteau cel de al treilea cilindru. În timpul acesta din groapă se ridică un alt colos strălucitor.

Cel de al doilea monstru porni pe urmele primului, şi atunci artileristul începu să se furişeze cu multă grijă prin cenuşa fierbinte a buruienilor, către Horsell. El reuşi să ajungă nevătămat în şanţul de lângă şosea, pe unde a fugit până la Woking. Din acest punct, povestirea lui se transformă într-o serie de exclamaţii. Ajunsese într-un loc de netrecut. Se pare că acolo puţini oameni mai erau în viaţă, cei mai mulţi înnebuniţi şi acoperiţi de arsuri. Un incendiu îl întoarse din drum, şi omul se ascunse printre grămezile de ziduri dărâmate şi arse, în timp ce unul dintre uriaşii marţienilor trecea pe acolo. Îl văzu urmărind un om, ridicându-l cu una din tentaculele lui de oţel, şi izbindu-i capul de trunchiul unui pin. În cele din urmă, după căderea nopţii, artileristul o luă la goană şi ajunse până la calea ferată.

De atunci, el se strecurase înainte, către Maybury, în speranţa că, îndreptându-se spre Londra, va scăpa de primejdie. Oamenii se ascundeau în şanţuri şi în pivinţe, şi mulţi dintre supravieţuitori fugiseră spre satul Woking şi spre Send. Era chinuit de sete, până când a găsit lângă podul de cale ferată o conductă spartă, din care apa ţâşnea pe drum ca dintr-un izvor.

Aceasta este povestirea pe care i-am smuls-o, frază cu frază. Povestindu-mi, şi încercând să mă facă să văd ceea ce văzuse el, omul se mai liniştise. Îmi spusese încă la începutul povestirii că nu mâncase nimic de la prânz şi, găsind în cămară nişte friptură de oaie şi nişte pâine, le-am adus în odaie. N-am aprins nicio lampă, de teamă să nu atragem atenţia marţienilor, şi trebuia să pipăim de fiecare dată cu mâinile pentru a nimeri pâinea sau carnea. În timp ce vorbea, lucrurile din jurul nostru începuseră să se desluşească prin întuneric, iar tufişurile călcate în picioare şi trandafirii rupţi, de dincolo de fereastră, căpătau contururi distincte. Părea că prin grădină trecuse un grup de oameni sau de animale. Am început să disting chipul omului, înnegrit şi răvăşit, şi fără îndoială că şi eu arătam la fel.

După ce am isprăvit de mâncat, am urcat încet până în odaia mea de lucru, am privit din nou prin fereastra deschisă. Valea se transformase, într-o singură noapte, într-o întindere de cenuşă. Incendiile se potoliseră. Pe unde bântuiseră flăcările se ridicau acum şuviţe de fum; nenumărate ruine ale caselor sfărâmate şi devastate, copacii doborâţi şi înnegriţi, tot ceea ce noaptea ascunsese privirii, se desluşeau în lumina nemiloasă a zorilor, ca o pustietate îngrozitoare. Şi totuşi, ici şi colo, câte un obiect avusese norocul să scape — un semnal alb de la calea ferată, o seră albă şi proaspătă, printre dărîmături. Niciodată, în istoria războaielor, distrugerea nu fusese atât de totală, fără nicio alegere. Trei dintre giganţii metalici şedeau în jurul gropii, scânteietori în lumina tot mai puternică a răsăritului, rotindu-şi capetele, ca şi cum ar fi supravegheat pustiirea pe care o săvârşiseră.

Mi s-a părut că groapa fusese lărgită, şi, din când în când, din ea răbufneau vaporii de un verde viu, în lumina crescândă a zorilor, răbufneau, se răsuceau şi se destrămau, dispărând.

Ceva mai departe, se înălţau coroanele de foc dinspre Chobham. În lumina prunelor raze de soare, ele se schimbară în coloane de fum roşiatic.

Capitolul XII
CE AM VĂZUT DIN DISTRUGEREA WEYERIDGE-ULUI ŞI SHEPPERTON-ULUI

Când lumina zorilor deveni mai puternică, ne-am retras de la fereastra de la care îi privisem pe marţieni şi am coborât fără zgomot la parter.

Artileristul a fost de acord cu mine că nu era indicat să rămânem în casă. El îmi spuse că avea de gând să se îndrepte către Londra şi de acolo să ajungă la unitatea lui — bateria numărul 12 de Artilerie călare. Planul meu era să mă întorc imediat la Leatherhead; mă impresionase atât de mult puterea marţienilor, încât hotărâsem să-mi duc soţia la Newhaven, şi să plec imediat cu ea din ţară. Aceasta, deoarece îmi dădeam prea bine seama că regiunea din jurul Londrei va deveni în mod inevitabil teatrul unor lupte dezastruoase, mai înainte ca aceste creaturi să fie distruse.

Totuşi, între noi şi Leatherhead se afla cel de al treilea cilindru, cu uriaşii care-l păzeau. Dacă aş fi fost singur, cred că mi-aş fi încercat norocul să trec prin această regiune. Dar artileristul a fost de altă părere:

— Nu are niciun rost, zise el, să laşi văduvă o soţie cumsecade. În cele din urmă, am consimţit să merg cu el, la adăpostul pădurii, spre nord, până la Street Cobham, înainte de a ne despărţi. De acolo, urma să fac un mare ocol, pe la Epsom, pentru a ajunge la Leatherhead.

Eu aş fi plecat imediat, dar tovarăşul meu era în serviciul militar activ şi se pricepea mai bine decât mine. M-a pus să caut prin casă o sticlă, pe care o umplu cu whisky; ne-am îndesat toate buzunarele cu pachete de biscuiţi şi felii de friptură. Apoi ne-am furişat din casă şi am alergat cât am putut de

repede pa drumul desfundat pe care venisem cu o seară înainte. Casele păreau pustii. Pe drum, zăceau trei cadavre carbonizate, laolaltă, ucise de raza arzătoare; ici şi colo se aflau lucruri pierdute în fugă — un pendul, un papuc, o lingură de argint, şi alte asemenea mici obiecte de preţ. La colţul care dădea spre oficiul poştal, un cărucior, fără cal, plin cu lăzi şi mobile, şedea aplecat pe o roată spartă. O casetă, deschisă în grabă, era aruncată sub dărâmături.

În afară de pavilionul Orfelinatului, care continua să ardă, casele de aici nu suferiseră prea mult. Raza arzătoare răsese doar hornurile şi trecuse mai departe. Totuşi, în afară de noi, se părea că nu mai există nicio fiinţă vie pe dealul Maybury. Majoritatea locuitorilor fugiseră, probabil, pe drumul spre Old Woking — pe unde mersesem şi eu cu docarul la Leatherbead — sau poate că erau ascunşi.

Am coborât pe străduţă, pe lângă cadavrul omului în negru, udat de ploaia nopţii trecute, şi am intrat în pădurea de la poalele dealului. Am trecut prin pădure, spre calea ferată, fără să întâlnim ţipenie de om. Pădurile de pe cealaltă parte a liniei ferate nu erau decât nişte cioturi arse şi înnegrite; cei mai mulţi dintre copaci erau la pământ, dar câţiva dintre ei mai şedeau în picioare, trunchiuri triste, cenuşii, cu frunzişul nu verde, ci brun întunecat.

Pe partea noastră, focul nu făcuse altceva decât să cojească arborii din apropiere; nu reuşise să-i ardă de tot. Într-un loc, pădurarii lucraseră cu o zi înainte; copacii, doborâţi şi aşezaţi în stive, zăceau într-un luminiş; alături de motorul ferăstrăului mecanic se înălţau grămezi de rumeguş. În apropiere se afla o colibă improvizată, pustie. Nu se simţea nicio suflare de vânt şi totul era ciudat de liniştit. Chiar şi păsările tăceau, şi, în timp ce continuam să alergăm, vorbeam amândoi în

şoaptă, privind din când în când înapoi. O dată sau de două ori ne-am oprit să ascultăm.

După câtva timp, ne-am apropiat de şosea, şi în clipa aceea am auzit un tropot de copite şi, printre trunchiurile copacilor, am văzut trei cavalerişti călărind încet către Woking. I-am strigat; s-au oprit, iar noi ne-am îndreptat în grabă spre ei. Erau un locotenent şi doi soldaţi din regimentul opt de cavalerie, cu un instrument asemănător teodolitului, despre care artileristul mi-a spus că era un heliograf.

— Sunteţi primii oameni pe care i-am întâlnit în dimineaţa aceasta pe aici, zise locotenentul. Ce se întâmplă?

Glasul, ca şi faţa, exprima nelinişte. Oamenii din spatele lui ne priveau curioşi. Artileristul sări de pe taluz pe şosea şi salută.

— Tunul mi-a fost distrus aseară, sir. M-am ascuns. Încerc să ajung la bateria mea, sir. Cred că veţi întâlni marţieni cam la jumătate de milă, pe drumul acesta.

— Cum naiba arată? întrebă locotenentul.

— Nişte uriaşi cu armură, sir. O sută de picioare înălţime. Au trei picioare şi un trup ca de aluminium, cu un cap mare şi puternic, acoperit de un fel de glugă, sir.

— Ia mai lasă-mă! zise locotenentul. Ce prostie!

— Veţi vedea, sir. Poartă un fel de cutie, sir, care aruncă foc şi te loveşte de moarte.

— Ce vrei să spui… un tun?

— Nu, sir, şi artileristul începu o descriere amănunţită a razei arzătoare. La jumătatea povestirii, locotenentul îl întrerupse şi întoarse privirea către mine. Eu rămăsesem pe taluzul de la marginea drumului.

— Este perfect adevărat, zisei eu.

— Foarte bine, zise locotenentul, cred că e de datoria mea să văd şi eu. Ascultă, zise el către artilerist, suntem detaşaţi aici ca să le spunem oamenilor să-şi părăsească casele. Ar fi mai bine

să te duci şi să-i raportezi generalului de brigadă Marvin — să-i spui tot ce ştii. Îl găseşti la Weybridge. Cunoşti drumul?

— Îl cunosc eu, i-am spus, şi locotenentul îşi întoarse din nou capul către sud.

— Jumătate de milă, zici?

— Cel mult. I-am răspuns, arătându-i vârfurile copacilor dinspre nord. Mi-a mulţumit, a pornit mai departe, şi nu l-am mai văzut.

Ceva mai încolo, am dat peste un grup de trei femei şi doi copii, ocupaţi să golească o casă ţărănească. Aveau un cărucior pe care îl umpleau cu baloturi murdare şi cu mobile sărăcăcioase. Erau prea ocupaţi ca să ne vorbească şi ne-am văzut de drum.

În apropierea gării din Byfleet am ieşit dintre copaci, nimerind, sub soarele de dimineaţă, într-o regiune liniştită şi paşnică. Ne aflam în afară de bătaia razei arzătoare şi dacă nu ar fi fost liniştea de pustiu a unora dintre case, agitaţia împachetării în altele şi grupul de soldaţi care şedeau pe podul de pe calea ferată, privind de-a lungul liniei, spre Woking, ziua ar fi putut să pară asemenea oricărei alte duminici.

Câteva care şi căruţe ţărăneşti se mişcau scârţâind de-a lungul drumului spre Addlestone şi, deodată, prin poarta unei ferme, am văzut, în mijlocul unei păşuni întinse, şase tunuri mari, aşezate la distanţe egale şi îndreptate spre Woking. Tunarii aşteptau, lângă ele, iar carele cu muniţii se aflau la îndemână. Oamenii şedeau lângă piese, ca şi cum ar fi aşteptat o inspecţie.

— Asta-i bine! zisei eu. În orice caz, de aici vor primi o lovitură straşnică.

Artileristul se opri, ezitând, în faţa porţii.

— Eu îmi continui drumul, zise el.

Mai departe, spre Weybridge, chiar deasupra podului, se afla un grup de oameni, în tunici albe de corvoadă, ridicând în faţa câtorva tunuri un parapet lung.

— Arcuri şi săgeţi împotriva fulgerului, zise artileristul. Ei încă n-au văzut raza arzătoare.

Ofiţerii care nu aveau vreo ocupaţie anume şedeau şi priveau pe deasupra copacilor, spre sudvest, iar săpătorii se opreau mereu, privind în aceeaşi direcţie.

Byfleet intrase într-un vârtej; oamenii împachetau, şi vreo douăzeci de cavalerişti, unii dintre ei descălecaţi, alţii călări, îi îndemnau să se grăbească. Trei sau patru căruţe ale administraţiei, cu cruci înconjurate de cercuri albe, şi un omnibuz vechi erau, printre alte vehicule, grămădite pe strada principală a satului. Era şi o mulţime de oameni, şi mulţi dintre ei îşi îmbrăcaseră, în respectul convenţiilor, hainele de sărbătoare. Soldaţii întâmpinau mari greutăţi, ca să-i facă să înţeleagă gravitatea situaţiei. Un bătrân zbârcit, ţinând o cutie imensă cu peste douăzeci de glastre de orhidee, îl mustra, supărat, pe caporalul care îl sfătuia să nu le ia cu el. M-am oprit şi l-am apucat de braţ.

— Ştii ce se întâmplă acolo? i-am spus, arătând către pinii care îi ascundeau pe marţieni.

— Eh, zise el, întorcându-se către mine. Tocmai îi explicam că acestea sunt lucruri de valoare.

— Moartea! i-am strigat. Vine moartea! Moartea! Şi, lăsându-l să înţeleagă cum l-o duce capul, am alergat în grabă după artilerist.

Când am ajuns la colţ, am privit înapoi. Soldatul îl lăsase în pace şi bătrânul continua să stea alături de cutia lui, cu glastrele de orhidee aşezate pe capac, privind ţintă pe deasupra copacilor.

Nimeni n-a putut să ne spună, la Weybridge, unde se afla cartierul general; tot oraşul era într-o învălmăşeală cum nu mai văzusem niciodată. Peste tot care şi căruţe, cel mai uimitor amestec de vehicule şi de cai. Locuitorii de vază ai orăşelului, oameni în costume de golf şi de canotaj, alături de soţiile lor îmbrăcate elegant, împachetau, ajutaţi cu vioiciune de nişte pierdevară din partea locului,

copii zglobii şi, cei mai mulţi, foarte încântaţi de această variaţie neaşteptată a distracţiilor lor de duminică. În mijlocul tuturor, venerabilul preot îşi ţinea, curajos, slujba de dimineaţă şi clopotul bisericii dăngănea pe deasupra întregii agitaţii

Aşezaţi pe treptele unei fântâni, eu şi artileristul am luat o masă reconfortantă, mâncând ceea ce adusesem cu noi. Patrule de soldaţi — aici nu mai erau cavalerişti, ci grenadieri în uniforme albe — îndemnau oamenii să plece neîntârziat sau să se refugieze în pivniţe, de îndată ce va începe focul. În timp ce treceam podul de cale ferată, am văzut că o mulţime impunătoare se adunase în gară şi în jurul ei, iar peronul aglomerat era plin de lăzi şi pachete. Cred că traficul obişnuit fusese oprit, pentru a se permite trecerea trupelor şi tunurilor spre Chertsey, şi am auzit, după aceea, că a avut loc o luptă sălbatică pentru ocuparea locurilor în trenurile speciale care s-au organizat mai târziu.

Am rămas la Weybridge până la prânz, când ne găseam în locul de lângă barajul din Shepperton, unde râul Wey se varsă în Tamisa. Ne-am petrecut o parte a timpului ajutând două femei bătrâne să încarce o trăsurică. Râul Wey se varsă prin trei guri şi, în acest punct, se închiriază bărci, şi există şi un bac care trece râul. Pe partea dinspre Chepperton se afla un han, înconjurat de o pajişte, iar dincolo de el turnul bisericii din Shepperton — ulterior a fost înlocuit cu o turlă — se ridica deasupra copacilor.

Acolo am dat peste o mulţime însufleţită şi gălăgioasă de fugari. Până acum, fuga nu se transformase încă în panică, dar se şi îngrămădiseră mult mai mulţi oameni decât ar fi putut să treacă cu bărcile care făceau curse de la un mal la celălalt. Oamenii soseau gâfâind sub greutăţile pe care le cărau, un bărbat ducea, cu soţia lui, o mică uşă, cu câteva lucruri de gospodărie îngrămădite pe ea. Un om ne-a spus că

avea de gând să încerce să plece prin gara Shepperton.

Se auzeau pretutindeni strigăte, şi cineva făcea chiar nişte glume. Ideea pe care păreau să o aibă cei de aici era că marţienii sunt pur şi simplu nişte fiinţe omeneşti formidabile, care puteau, desigur, să atace şi să devasteze oraşul, dar care urmau să fie, în cele din urmă, cu siguranţă distruşi. Din când în când, oamenii aruncau câte o privire nervoasă peste Wey, spre păşunile dinspre Chertsey, dar în direcţia aceea totul era liniştit.

Şi de cealaltă parte a Tamisei totul era liniştit, în afară de locul unde, în contrast puternic cu malul dinspre Surrey, trăgeau bărcile la mal. Oamenii care debarcau acolo porneau mai departe pe cărare. Bacul cel mare făcuse un singur drum. Trei sau patru soldaţi stăteau pe peluza din faţa hanului, privind fugarii şi râzând de ei, fără să le ofere vreun ajutor. Hanul era închis, conform orarului.

— Ce înseamnă asta? zise un barcagiu.

— Taci, javră! strigă, lângă mine, un om către un câine care urla.

Apoi zgomotul se auzi din nou, de data aceasta dinspre Chertsey; era o bubuitură înnăbuşită — bubuitul unui tun.

Începea lupta. Aproape imediat, baterii nevăzute, pe partea cealaltă a râului, spre dreapta noastră, nevăzute din cauza copacilor, au pornit toate deodată, trăgând lovituri puternice, una după alta. O femeie scoase un ţipăt. Toţi rămaseră nemişcaţi, la zgomotul brusc al luptei, atât de apropiată de noi şi totuşi invizibilă. Nu se vedeau decât păşunile întinse, cu vite păscând nepăsătoare, şi sălciile de argint, nemişcate sub soarele fierbinte.

— Soldaţii îi vor opri, zise o femeie de lângă mine, cu îndoială în glas. O ceaţă se ridică deasupra copacilor.

Apoi, deodată, am văzut un nor de fum, departe, în susul râului, o răbufnire de fum care se ridică în

văzduh şi rămase acolo, plutind şi, imediat, pământul tremură sub picioarele noastre şi răsună o explozie puternică, spărgând două sau trei ferestre la casele din apropiere şi lăsându-ne buimăciţi.

— Iată-i! strigă un om îmbrăcat în bluză albastră. Acolo! Îi vedeţi? Acolo!

Cu mişcări rapide, unul după altul, unu, doi, trei, patru dintre marţienii în armură se iviră, departe, deasupra arborilor, pe păşunea întinsă dinspre Chertsey, îndreptându-se în grabă, cu paşi mari, către râu. La început, păreau nişte făpturi mici, acoperite cu glugă, înaintând cu o mişcare de rotaţie, şi tot atât de repede ca zborul păsărilor.

Apoi, înaintând oblic către noi, apăru al cincilea. Trupurile lor metalice străluceau în soare, în timp ce se îndreptau cu repeziciune către tunuri, şi pe măsură ce se apropiau deveneau din ce în ce mai mari. Unul dintre ei, cel mai din stânga, cel mai îndepărtat de noi, ţinea înălţată o cutie imensă, şi raza arzătoare, sinistră şi îngrozitoare, pe care o văzusem vineri noaptea, ţâşni spre Chertsey şi lovi oraşul.

La vederea acestor creaturi ciudate, rapide şi teribile, mi se păru că mulţimea de pe malul apei a rămas anihilată, pentru o clipă, de groază. Nu se auzi niciun ţipăt sau strigăt. Toţi tăceau. Apoi se ridică un murmur răguşit, zgomot de paşi — şi plescăitul apei. Un om, prea înspăimântat pentru a lăsa jos valiza pe care o ducea pe umăr, se răsuci, lovindu-mă cu povara lui şi făcându-mă să mă clatin. O femeie mă împinse cu mâna şi trecu în goană pe lângă mine. M-am întors, o dată cu fuga mulţimii, dar groaza nu mă mai împiedica să gândesc. Aveam vie în minte teribila rază arzătoare. Să ne aruncăm în apă! Asta trebuia să facem!

— Intraţi în apă! am strigat, fără să fiu luat în seamă.

M-am întors din nou, m-am îndreptat în fugă către marţianul care se apropie, am coborât malul nisipos şi m-am aruncat în apă. Făcură la fel şi alţii. O barcă plină de oameni, care se întorceau la ţărm, se răsturnă chiar când am trecut pe lângă ea. Pietrele de sub picioarele mele erau mâloase şi alunecoase, şi râul era atât de puţin adânc, încât am alergat aproape cinci metri până când să-mi ajungă apa abia până la brâu. Apoi, în timp ce marţianul se afla cam la două sute de metri depărtare, m-am cufundat sub apă. Plescăiturile oamenilor care săreau din bărci în apă îmi răsunau în urechi ca nişte tunete. Oamenii coborau în grabă, pe ambele maluri ale râului.

Dar, deocamdată, maşina marţienilor nu dădu oamenilor care alergau încoace şi încolo mai multă atenţie decât ar da un om unei mulţimi de furnici dintr-un furnicar pe care l-a lovit cu piciorul. Când, pe jumătate sufocat, mi-am ridicat capul deasupra apei, gluga marţianului era îndreptată către bateriile care continuau să tragă pe deasupra râului; în timp ce înainta el opri ceea ce probabil că era declanşatorul razei arzătoare.

În clipa următoare, marţianul era pe mal şi, dintr-un pas, aproape că trecu de partea cealaltă. Genunchii picioarelor din faţă i se îndoiră pe malul celălalt şi, după o clipă, el se ridică din nou, în toată înălţimea lui, lângă satul Shepperton. Imediat, cele şase tunuri, încă nereperate, de pe malul drept, ascunse în marginea satului, începură să tragă toate deodată. Loviturile apropiate, venind fără de veste, una după alta, făcură să-mi tresară inima. Monstrul îşi şi pregătea deja cutia care producea raza arzătoare, când primul obuz îi exploda la şase metri deasupra capului.

Am scos un strigăt de uimire. Nu-i vedeam şi nici nu mă gândeam de loc la ceilalţi patru monştri ai marţienilor; atenţia îmi era atrasă de ceea ce se întâmpla în apropierea mea. Alte două obuze explodară simultan în aer, lângă trupul colosului,

în timp ce el îşi răsucea capul tocmai la timp pentru a primi, dar fără să aibă timpul de a evita cel de al patrulea obuz.

Obuzul explodă chiar în faţa monstrului. Gluga care îi ţinea loc de cap se turti, se sfărâmă, fu răsucită într-o duzină de bucăţi de carne roşie şi metal strălucitor.

— Lovit! am strigat, cu un glas între ţipăt şi aclamaţie.

Am auzit alte strigăte, de la oamenii care se aflau în apă în jurul meu. În exaltarea mea de moment, eram gata să săr din apă.

Colosul decapitat se clătină ca un uriaş beat; dar nu căzu. Îşi recăpătă, ca prin minune, echilibrul şi, fără să mai ia seama pe unde călca, şi ţinând în sus, ţeapănă, cutia care producea raza arzătoare, se îndreptă în grabă către Shepperton. Inteligenţa vie, marţianul care ducea mecanismul, fusese ucisă şi împrăştiată în cele patru vânturi ale cerului, iar monstrul nu mai era acum decât un aparat complicat de metal, îndreptându-se spre pieire. El înainta în linie dreaptă, incapabil de a se călăuzi. Izbi turnul bisericii din Shepperton, dărâmându-l, ca sub lovitura unui berbec, îl aruncă într-o parte, se clătină şi apoi se prăbuşi cu o forţă teribilă în râu.

O explozie violentă zgudui aerul şi o trombă de apă, de vapori, nămol şi sfărâmături de metal, izbucni în sus, către cer. Când cutia cu raza arzătoare atinse râul, apa se transformă imediat în vapori, în clipa următoare, un val imens, ca un flux noroios şi aproape fierbinte, ocoli cotitura râului, mergârid împotriva curentului. Vedeam oamenii care încercau să ajungă la mal şi auzeam ţipetele şi strigătele lor nedesluşite, pe deasupra clopotelor şi mugetului provocate de prăbuşirea maşinii marţiene.

O clipă, n-am dat nicio atenţie căldurii, desprins parcă de instinctul de conservare. M-am aruncat în apele tumultuoase, împingând la o parte un om

îmbrăcat în negru, până când am izbutit să văd ce se petrece după cotitura râului. O jumătate de duzină de bărci goale se mişcau la voia întâmplării pe valurile agitate. Marţianul căzut se vedea în josul curentului, căzut de-a curmezişul râului şi scufundat aproape în întregime.

Din sfărâmăturile maşinii se revărsau nori groşi de aburi, şi prin vârtejul lor tumultuos am putut vedea, fragmentar şi nelămurit, cum membrele lui gigantice se zbăteau, aruncând în aer trombe de apă, nămol şi spumă. Tentaculele se agitau şi izbeau ca nişte braţe vii şi, în afară de inutilitatea acestor mişcări, părea că vreun animal rănit se zbate printre valuri. Cantităţi enorme dintr-un lichid brun-roşcat ţâşneau cu zgomot din maşină.

Atenţia mi-a fost smulsă de la aceste spasme ale morţii de un urlet furios, asemănător cu acela al obiectului numit sirenă, în oraşele noastre industriale. Un om, cufundat până în genunchi lângă mal, strigă cu glas slab către mine, arătându-mi ceva cu degetul. Privind îndărăt, i-am văzut pe ceilalţi marţieni înaintând cu paşi gigantici de-a lungul malului, dinspre Chertsey. De data aceasta, tunurile din Shepperton vorbiră fără niciun rezultat.

Văzând aceasta, m-am cufundat imediat sub apă şi am înaintat cu greu pe dedesubt, cât am putut mai mult, ţinându-mi răsuflarea până când orice mişcare se transformă într-o adevărată agonie. Apa se învârteja în jurul meu şi devenea cu repeziciune tot mai fierbinte.

Când, pentru o clipă, mi-am ridicat capul să-mi trag răsuflarea şi să îndepărtez părul şi apa din ochi, aburii se ridicau într-un vârtej de ceaţă albă care, la început, mi-a ascuns cu totul pe marţieni. Zgomotul era asurzitor. Apoi i-am văzut, nelămurit, colosale făpturi cenuşii, amplificate de ceaţă. Trecuseră de mine, şi doi dintre ei erau aplecaţi asupra sfărâmăturilor înspumate şi spasmodice ale camaradului lor.

Al treilea şi al patrulea şedeau lângă el, în apă, unul cam la două sute de metri de mine, celălalt spre Laleham. Generatorii de rază arzătoare se legănau deasupra lor şi raza şuierătoare se abătea în toate direcţiile.

Aerul era plin de zgomote, o ciocnire de zgomote asurzitoare şi confuze — zăngănitul maşinilor marţiene, zgomotul caselor care se prăbuşeau, trosnetul copacilor, gardurilor, şoproanelor care izbucneau în flăcări şi pârâiturile şi vuietul focului. Un fum negru şi des se ridica, amestecându-se cu aburii râului şi, în timp ce raza arzătoare se plimba încoace şi încolo peste Weybridge, atingerea ei era marcată de fulgere de un alb incandescent, care făceau imediat loc unui dans fumegând de flăcări galbene. Casele mai apropiate erau încă intacte, aşteptându-şi soarta, neclare, întunecate şi palide printre aburi, cu flăcările care se mişcau încoace şi încolo în spatele lor.

Am rămas acolo câteva clipe, cufundat până la piept în apa aproape clocotită, amuţit de situaţia în care mă aflam, fără speranţă de scăpare. Prin aburi, i-am putut vedea pe oamenii care fuseseră împreună cu mine în râu, târându-se afară din apă, printre trestii, fugind prin iarbă ca nişte broscuţe la apropierea unui om, sau alergând încoace şi încolo, complet înspăimântaţi, pe drumul de pe mal.

Apoi, deodată, fulgerele albe ale razei arzătoare se apropiară de mine în salturi. Casele se prăbuşeau, parcă topite, la atingerea ei, şi izbucneau în flăcări; copacii se aprindeau cu zgomot. Raza se plimbă în sus şi în jos pe drumul de pe mal, secerând oamenii care fugeau pe acolo, apoi coborî pe malul apei, la nici cincizeci de metri de locul unde mă aflam. Trecu râul, spre Shepperton, şi în drumul ei apa se ridică într-un val clocotitor, acoperit de aburi. M-am îndreptat către mal.

În clipa următoare, valul uriaş, aproape pe punctul de fierbere, se năpusti asupra mea. Am scos un urlet şi, opărit, pe jumătate orbit, am înaintat, chinuindu-mă prin apa învolburată şi şuierătoare, către mal. O poticnire ar fi însemnat sfârşitul. Am căzut neputincios, în văzul marţienilor, pe un bancde nisip larg şi pustiu, care se întinde la confluenţa dintre Wey şi Tamisa. Nu-mi aşteptam decât moartea.

Am amintirea imprecisă a unui picior de marţian, coborând la vreo zece metri de capul meu, aşezându-se pe nisipul mărunt, aruncându-l în toate părţile, şi ridicându-se din nou; o lungă aşteptare, şi apoi cei patru marţieni, ducând între ei rămăşiţele tovarăşului lor, când mai clari, când pierduţi printr-un văl de fum, îndepărtându-se la nesfârşit, după cum mi se părea, peste întinderi vaste de apă şi câmpie. Şi, foarte încet, mi-am dat seama că scăpasem ca printr-o minune.

Capitolul XIII
CUM L-AM ÎNTÂLNIT PE PREOT

După ce ne-au dat această neaşteptată lecţie despre puterea lor de distrugere, marţienii s-au retras pe poziţia iniţială de pe câmpul din Horsell; şi în graba lor, împovăraţi cu rămăşiţele tovarăşului zdrobit, au uitat, fără îndoială, multe victime răzleţe şi neglijabile, ca mine. Dacă şi-ar fi părăsit tovarăşul şi ar fi continuat să înainteze, ar fi ajuns cu siguranţă în capitală înainte de a se fi anunţat apropierea lor, deoarece în clipa aceea nu se mai afla nimic între ei şi Londra decât câteva baterii de tunuri; sosirea lor ar fi fost tot atât de neaşteptată, de înspăimântătoare şi de distrugătoare, ca şi cutremurul de pământ care a distrus, acum o sută de ani, Lisabona.

Dar ei nu se grăbeau. Cilindrii urmau unul după altul, în zborul lor interplanetar; la fiecare douăzeci şi patru de ore le soseau întăriri. Şi, în

acest timp, autorităţile militare şi navele, dându-şi acum seama de forţa teribilă a inamicilor, acţionau cu o energie furibundă. În fiecare minut se punea în poziţie de tragere câte un tun, până când, înainte de coborârea serii, fiecare crâng, fiecare şir de case suburbane de pe coastele dealurilor de lângă Kingston si Richmond, ascundeau o gură neagră care şedea în aşteptare. În regiunea pârjolită şi pustie — în total cam de vreo douăzeci de mile pătrate — care încercuia tabăra marţienilor de pe câmpul din Horsell, printre satele arse şi pustiite, printre copacii verzi, printre arcadele înnegrite şi fumegânde care fuseseră doar cu o zi înainte boschete de pini, se furişau cercetaşi curajoşi cu heliografe, gata să-i avertizeze pe artilerişti de apropierea marţienilor. Dar marţienii cunoşteau acum şi felul cum funcţiona artileria noastră şi ce primejdie însemna apropierea oamenilor, şi niciun om nu s-a mai putut aventura la mai mult de o milă de fiecare cilindru decât cu preţul vieţii.

Se pare că marţienii şi-au petrecut prima parte a după-amiezii mergând de colo până colo, transportând totul din cel de al doilea şi al treilea cilindru — al doilea era pe coasta golfului Addestone şi al treilea la Pyrford — în prima lor groapă de pe câmpul din Horsell. Acolo, peste mărăcinii arşi şi clădirile ruinate care se întindeau până departe, unul dintre ei şedea de santinelă, iar ceilalţi, părăsindu-şi uriaşele lor maşini de luptă, coborâseră în groapă. Lucrară din plin până noaptea târziu, şi trâmba de fum verde care se ridica de acolo putea fi văzută de pe dealurile de lângă Merrow, şi chiar, se spune, de la Bansted şi Epsom Downs.

Şi în timp ce marţienii din spatele meu se pregăteau astfel pentru viitoarea lor ieşire, iar în faţa mea Omenirea se aduna pentru luptă, mi-am croit drum, cu suferinţe şi trudă nesfârşită, prin focul şi fumul Weybrydge-ului incendiat, către Londra. O barcă părăsită, mică şi îndepărtată,

plutea în josul curentului; şi aruncându-mi cea mai mare parte a hainelor, muiate de apă, m-am dus după ea, am ajuns-o, şi astfel am scăpat de pieire. Barca nu avea vâsle, dar am reuşit să vâslesc, atât cât îmi permiteau mâinile mele opărite, în josul râului, către Halliford şi Walton, mergând foarte încet şi privind neîncetat în urma mea, după cum este lesne de înţeles. Am urmat cursul râului, deoarece socoteam că, dacă marţienii se întorceau, apa îmi oferea cele mai mari şanse de scăpare.

Apa fierbinte, provocată de căderea marţianului, se scurgea la vale o dată cu mine, aşa încât aproape o milă mi-a fost imposibil să zăresc malurile. La un moment dat, am putut totuşi să disting un şir de forme negre care alergau peste păşuni, venind dinspre Weybridge. După câte mi s-a părut, Halliford era pustiu, şi mai multe dintre casele de lângă râu ardeau. Era stranie priveliştea acestui loc atât de liniştit, atât de pustiu sub cerul fierbinte şi albastru, cu fumul şi limbile mici de flăcări care se ridicau drept în sus în căldura după-amiezii. Nu mai văzusem niciodată case arzând, fără să fie înconjurate de o mulţime de oameni. Puţin mai departe, trestiile uscate de pe mal ardeau fumegând, şi o linie de foc înainta neîncetat peste o fâneaţă întinsă.

M-am lăsat în voia apei multă vreme, atât de îndurerat şi obosit eram după toate prin câte trecusem, şi atât de intensă era căldura la suprafaţa apei. Apoi teama a pus stăpânire pe mine şi am început să vâslesc cu mâinile. Soarele îmi prăjea spatele gol. În cele din urmă, când după un cot al râului a apărut podul de la Walton, febra şi slăbiciunea au învins frica: am acostat pe malul dinspre Middlesex şi m-am întins, epuizat, în iarba înaltă. Cred că era ora patru sau cinci. După câtva timp m-am sculat, am mers aproape o jumătate de milă fără să întâlnesc pe nimeni, apoi m-am întins din nou pe jos, la umbra unui tufiş. Parcă îmi amintesc că am vorbit cu mine însumi, în neştire,

în timpul acestui ultim efort. Eram şi foarte însetat, şi m-am căit amarnic că nu băusem mai multă apă. E curios, dar mă simţeam mâniat pe soţia mea; nu pot să-mi explic de ce, dar dorinţa mea neputincioasă de a ajunge la Leatherhead mă chinuia peste măsură.

Nu-mi amintesc prea bine de sosirea preotului; probabil că aţipisem. Când mi-am dat seama de prezenţa lui, am văzut o făptură aşezată jos, cu mânecile cămăşii murdare de transpiraţie, şi cu faţa spână întoarsă în sus, privind ţintă la o slabă licărire care dansa pe cer. Cerul era presărat cu şiraguri de nori mărunţi ca nişte fulgi, abia coloraţi de apusul de vară.

M-am ridicat, şi la zgomotul mişcării mele el a întors repede privirea către mine.

— Ai puţină apă? l-am întrebat, deodată.

El clătină din cap.

— De o oră ceri într-una apă, zise el.

Am rămas o clipă tăcuţi, privindu-ne unul pe altul. Cred că m-a luat drept o fiinţă destul de ciudată, gol cum eram, purtând doar pantalonii şi ciorapii muiaţi de apă, opărit, cu faţa şi umerii înnegriţi de fum. Faţa lui era slabă, bărbia adusă înăuntru, iar părul, aproape blond, îi cădea în şuviţe creţe pe fruntea îngustă; avea ochii mari, de un albastru deschis, şi privea în gol. Începu să vorbească brusc, întorcându-şi de la mine privirile rătăcite.

— Ce înseamnă toate acestea? zise el. Ce înseamnă toate acestea?

L-am privit fără să-i răspund.

El întinse o mână slabă şi albă şi vorbi, parcă gata să plângă.

— De ce se îngăduie astfel de lucruri? Ce nelegiuiri am săvârşit noi? Slujba de dimineaţă se terminase, mă plimbam pe şosea pentru a-mi limpezi mintea, şi deodată… foc, cutremur, moarte! Ca la Sodoma şi Gomora! Toată munca

noastră distrusă, toată munca… Ce sunt aceşti marţieni?

— Dar ce suntem noi? i-am răspuns eu, dregându-mi glasul.

Se apucă cu mâinile de genunchi şi se întoarse din nou către mine. O jumătate de minut, poate, el mă privi ţintă, în tăcere.

— Mă plimbam pe şosea ca să-mi limpezesc mintea, zise el. Şi deodată… foc, cutremur, moarte!

Căzu din nou în tăcere, cu bărbia aproape cufundată între genunchi.

După aceea, începu să dea din mână.

— Toată munca… toate predicile de duminică… Cu ce am păcătuit noi… cu ce a păcătuit Weybridge? Totul s-a dus… totul este distrus. Biserica! Am reclădit-o abia acum trei ani. S-a dus!… E ştearsă de pe faţa pământului! De ce?

O altă pauză, apoi izbucni din nou, ca nebun.

— Fumul incendiului ei înălţa-se-va în veciivecilor! strigă el.

Ochii săi aruncau flăcări, şi arătă, cu degete subţiri, către Weybridge.

Începeam să-mi dau seama de starea în care se afla. Tragedia teribilă pe care o trăia — fugise, fără îndoială, din Weybridge — îl adusese până la limita raţiunii.

— Suntem departe de Sunbury? l-am întrebat, pe ton degajat.

— Ce avem de făcut? întrebă el. Creaturile acestea sunt pretutindeni? Pământul le-a fost încredinţat lor?

— Suntem departe de Sunbury?

— Chiar în dimineaţa aceasta, ţineam slujba…

— Situaţia s-a schimbat, i-am spus eu, liniştit. Trebuie să-ţi păstrezi calmul. Mai există speranţe.

— Speranţe!

— Da. Multe speranţe… În ciuda acestor distrugeri!

Am început să-i explic părerea mea asupra situaţiei. La început m-a ascultat, dar pe măsură ce continuam să vorbesc, interesul pe care i-l citeam în ochi a făcut din nou loc privirilor rătăcite, şi şi-a întors ochii de la mine.

— Probabil că acesta este începutul sfârşitului, zise el, întrerupându-mă. Sfârşitul! Marea şi înfricoşătoarea zi a Domnului! Ziua când oamenii vor chema munţii şi stâncile să cadă peste ei şi să-i as-cundă… să-i ascundă din faţa Celui care este aşezat pe tron!

Începusem să-i înţeleg starea de spirit. Am încetat orice raţionament serios, m-am ridicat în picioare şi, ducându-mă lângă el, i-am pus mâna pe umăr.

— Fii bărbat! i-am spus. Spaima te-a scos din minţi! La ce mai este bună religia dacă ea se prăbuşeşte în faţa nenorocirilor? Gândeşte-te cât rău au făcut până acum oamenilor cutremurele şi inundaţiile, războaiele şi vulcanii! Credeai că Dumnezeu trebuie să cruţe Weybridge-ul? El nu este agent de asigu-rări.

Câtva timp, el rămase într-o tăcere deplină.

— Dar cum putem scăpa? întrebă el deodată. Ei sunt invulnerabili, sunt neîndurători.

— Poate că niciuna, nici alta, i-am răspuns. Şi cu cât ei sunt mai puternici, cu atât noi trebuie să fim mai raţionali şi mai prevăzători. Unul dintre ei a fost ucis, acum nici trei ceasuri.

— Ucis! zise el, privind în jurul său. Cum pot fi ucişi trimişii lui Dumnezeu?

— Am văzut cu ochii mei, am continuat eu să-i povestesc. Am avut nenorocul să ne aflăm chiar în mijlocul acestor întâmplări, i-am spus, şi asta-i tot.

— Ce licăreşte acolo, pe cer? întrebă el deodată.

I-am spus că este heliograful care semnalizează, semnul ajutorului şi efortului omenesc răsfrânt pe cer.

— Suntem încă în miezul luptei, i-am spus, oricât s-ar părea acum că este linişte. Acest licărit de pe cer anunţă furtuna care se apropie. Acolo, după părerea mea, se află marţienii, iar spre Londra, acolo unde se ridică dealurile acelea spre Richmond şi Kingston şi unde copacii formează un

adăpost, se înalţă fortificaţii şi se instalează tunuri. În curând, marţienii vor trece din nou pe aici.

În timp ce vorbeam, el sări în picioare, întrerupându-mă cu un gest.

— Ascultă! zise el.

De dincolo de colinele de peste râu, venea bubuitul surd al tunurilor şi al unor strigăte ciudate din depărtare. Apoi totul intră din nou în linişte. Un cărăbuş trecu bâzâind peste tufişurile de lângă noi. Sus, spre apus, cornul lunei atârna slab şi palid deasupra fumului din Weybridge şi Shepperton şi deasupra strălucirii calde şi liniştite a apusului.

— Am face mai bine să mergem pe cărarea aceasta, i-am spus, spre nord.

Capitolul XIV
ÎN LONDRA

Când a căzut la Woking cilindrul cu marţieni, fratele meu mai mic se afla la Londra. Era student în medicină, pregătindu-se pentru un examen apropiat, şi nu auzise nimic despre sosirea lor până sâmbătă dimineaţa. Ziarele de sâmbătă dimineaţa conţineau, pe lângă lungile articole speciale asupra planetei Marte, asupra vieţii pe alte planete, şi aşa mai departe, o telegramă scurtă, redactată în termeni vagi, dar cu atât mai izbitoare prin concizia ei.

Marţienii, alarmaţi de apropierea unei mulţimi, au ucis câţiva oameni cu ajutorul unui fel de tun cu tragere rapidă — cam astfel suna ştirea. Telegrama se termina cu cuvintele: „Oricât ar părea de bizar, marţienii nu s-au mişcat din groapa în care au căzut şi ei chiar par incapabili să iasă de acolo. Probabil că aceasta se datoreşte forţei mai mari a gravitaţiei Pământului”. Asupra acestui din urmă text, cronicarul insista cu o mare doză de consolare.

Desigur, toţi studenţii care urmau cursul de biologie, curs la care fratele meu fusese prezent în

ziua aceea, erau foarte interesaţi de ultimele evenimente, dar pe străzi nu se vedea niciun semn de agitaţie ieşită din comun. Ziarele de după-amiază anunţau, sub titluri enorme, doar câteva frânturi de ştiri. Până la ora opt, ele nici nu aveau altceva de spus, în afară de mişcările de trupe din jurul câmpului, şi de incendierea pădurilor de pini dintre Woking şi Weybridge. La opt, ***St. James's Gazette,*** într-o edi-ţie specială, a anunţat simplul fapt al întreruperii comunicaţiilor telegrafice. S-a crezut că aceasta se datora căderii unor copaci aprinşi peste cabluri. Nu s-a mai aflat nimic altceva despre lupte în noaptea aceea, noaptea când m-am dus la Leatherhead şi m-am întors.

Fratele meu nu s-a neliniştit în privinţa noastră, deoarece ştia, după descrierea din ziare, că cilindrul se afla la două mile de casa mea. După spusele lui, îşi pusese în gând să vină în noaptea aceea până la mine, pentru a vedea şi el pe marţieni, înainte de a fi ucişi. Pe la ora patru, mi-a trimis o telegramă, care nu mi-a parvenit niciodată, şi şi-a petrecut seara într-o sală de concert.

Sâmbătă seara a fost şi la Londra furtună, şi fratele-meu a ajuns la gara Waterloo cu trăsura. Pe peronul de la care pleca de obicei trenul de miezul nopţii, el a aflat, după câtva timp de aşteptare, că un accident împiedica trenurile să ajungă în noaptea aceea la Woking. El n-a putut afla natura accidentului; de fapt nici funcţionarii de la calea ferată nu ştiau prea multe în acel moment. În gară era foarte puţină animaţie, căci funcţionarii, neînchipuindu-şi că se întâmplase altceva decât o întrerupere între Byfleet şi Woking, dirijau prin Virginia Water sau Guildford trenurile de noapte care treceau de obicei prin Woking. Erau preocupaţi să facă totul pentru a schimba ruta trenurilor de excursii organizate de Liga Duminicală spre Southampton şi Portsmouth. Un reporter de la un ziar de seară, luându-l pe fratele meu drept şeful mişcării, cu care are oarecare

asemănare, l-a oprit, încercând să-i ia un interviu. Cu excepţia funcţionarilor de la calea ferată, puţini oameni făceau vreo legătură între această întrerupere şi marţieni.

Am citit, într-o altă dare de seamă asupra evenimentelor, că duminică dimineaţa „întreaga Londră a fost electrizată de veştile din Woking". De fapt, nu exista nimic care să justifice această frază foarte extravagantă. Mulţi dintre londonezi nici nu auzi-seră despre marţieni până la panica de luni dimineaţa. Cei care auziseră, au avut nevoie de câtva timp până să-şi dea seama de întreaga semnificaţie a laconicelor telegrame din ziarele de duminică. Majoritatea oamenilor din Londra nu citesc ziarele de duminică.

Ideea de securitate personală este, de altfel, atât de adânc înrădăcinată în mintea londonezului, iar ştirile senzaţionale sunt atât de obişnuite în ziare, încât nimeni nu încercă prea mari emoţii, citind veşti ca acestea: „Aseară, pe la ora şapte, marţienii au ieşit din cilindru şi, mişcându-se la adăpostul unei cuirase de metal, au distrus complet gara Woking şi casele din jur, şi au masacrat un batalion întreg din regimentul Cartigan. Nu se cunosc amănunte. Tunurile Maxim au fost absolut neputincioase împotriva armurii lor; tunurile de câmp au fost scoase din uz de marţieni. Cavaleriştii au trecut în galop prin Chertsey. Marţienii par să înainteze încet spre Chertsey sau Windsor. O mare neliniște domneşte în West Surrey, şi se ridică întărituri pentru a le opri înaintarea spre Londra". Astfel scria ***Sunday Sun,*** iar un articol didactic, apărut cu promptitudine în ziarul ***Referee,*** făcea comparaţia cu animalele unei menajerii cărora li s-a dat pe neaşteptate drumul într-un sat.

În Londra nimeni nu cunoştea cu exactitate natura acestor marţieni în armură, şi continua să existe ideea fixă că sunt nişte monştri care se mişcă încet: „se târăsc", „se caţără anevoie", astfel

de expresii se repetau în aproape toate dările de seamă iniţiale. Niciuna dintre telegrame, probabil, nu fusese scrisă de vreun martor ocular al modului lor de mişcare. Ziarele de duminică tipăreau ediţii speciale pe măsură ce le parveneau ştiri noi, unele chiar şi fără asemenea ştiri. Dar în realitate, nu au mai avut nimic de spus oamenilor până târziu, în cursul după-amiezii, când autorităţile au comunicat agenţilor de presă ştirile pe care le primiseră. Se preciza că oamenii din Walton şi Weybridge, şi întreg districtul, se scurgeau de-a lungul drumurilor spre Londra, şi asta era tot.

Dimineaţa, fratele meu s-a dus la biserica de la Foundling Hospital, încă neştiind ce se întâmplase în noaptea precedentă. Acolo, a auzit câteva aluzii în legătură cu invazia, şi o rugăciune specială pentru pace. La ieşire, a cumpărat un ***Referee.*** Ştirile l-au alarmat şi s-a dus din nou la gara Waterloo să afle dacă s-au restabilit comunicaţiile. Omnibuzele, trăsurile, cicliştii, şi nenumăraţi oameni, care se plimbau îmbrăcaţi în hainele cele mai bune, păreau foarte puţin afectaţi de ştirile ciudate pe care le răspândeau vânzătorii de ziare. Oamenii erau interesaţi, sau alarmaţi, doar pentru cei care locuiau în regiunea respectivă. La gară, el a auzit pentru prima dată că liniile înspre Windsor şi Chertsey erau acum întrerupte. Hamalii i-au spus că în cursul dimineţii se primiseră mai multe telegrame alarmante de la gările din Byfleet şi Chertsey, dar că legăturile se intrerupseseră brusc. Fratele meu n-a putut să obţină de la ei decât foarte puţine amănunte precise. „Se duc lupte pe lângă Weybridge” era cam tot ce a putut să afle.

Circulaţia trenurilor era acum aproape cu totul dezorganizată. Un mare număr de oameni, care îşi aşteptau prieteni din localităţile deservite de reţeaua sud-vest, se grămădiseră în jurul gării. Un domn bătrân, cu părul cărunt, s-a apropiat de fratele meu, condamnând cu asprime Compania de sud-vest. „Ar trebui reclamaţi”, zicea el.

Unul sau două trenuri au venit dinspre Richmond, Putney şi Kingston, pline de cei care plecaseră pentru o zi la canotaj, şi găsiseră ecluzele inchise şi un sentiment de panică plutind în aer. Un om într-o bluză alb-albastră s-a adresat fratelui meu, dându-i veşti stranii.

— Un puhoi de oameni trece prin Kingston, cu tot felul de trăsuri şi căruţe, şi lăzi încărcate cu lucruri de preţ, zicea el. Ei vin dinspre Molesey, Weybridge şi Walton, şi spun că la Chertsey s-au auzit tunurile, o canonadă puternică, şi că soldaţi călări le-au spus să evacueze imediat satele, deoarece marţienii se apropie. Şi noi am auzit tunurile la gara din Hampton Court, dar am crezut că era tunetul. Ce naiba înseamnă toate acestea? Marţienii nu pot să iasă din groapa lor, nu-i aşa?

Fratele meu n-a putut, să-i spună nimic.

După aceea, a observat că un vag sentiment de alarmă se răspândise printre călătorii unui tren subteran, şi că excursioniştii de duminică începuseră să se întoarcă mult mai devreme decât de obicei din toate staţiunile de la sud-vest — Barnes, Wimbledon, Richmond Park, Kaw, şi aşa mai departe; dar nimeni nu ştia nimic altceva decât din auzite. Întreg personalul gării terminus părea prost dispus.

Pe la ora cinci, mulţimea care se tot aduna în gară a fost extrem de surprinsă de deschiderea liniei, aproape întotdeauna închisă, dintre gările de sud-vest şi cele de sud-est, şi de trecerea unor platforme purtând tunuri de mare calibru însoţite de vagoane înţesate cu soldaţi. Erau tunurile care au fost aduse de la Woolwich şi Chatham pentru apărarea Kingstonului. Se făceau glume;,.Au să vă mănânce!" „Am ajuns îmblânzitori de fiare!" şi aşa mai departe. Puţin timp după aceasta, au venit în gară nişte poliţişti şi au început să evacueze publicul de pe peroane, iar fratele meu s-a trezit din nou pe stradă.

Clopotele bisericilor anunţau slujba de seară şi pe Waterloo Road venea cântând un grup de oameni din Armata Salvării. Pe pod, câţiva pierdevară priveau o spumă ciudată, de culoare brună, plutind în josul curentului şi pătând suprafaţa apei. Soarele tocmai apunea, iar Turnul Orologiului şi Palatul Parlamentului se înălţau spre cel mai paşnic cer care se poate imagina, un cer auriu, brăzdat de fâşiile lungi şi transversale ale norilor de un purpuriu roşcat. Se zvonea că pe apă pluteşte un cadavru. Unul dintre oamenii de acolo, un rezervist, după cum se prezentase, i-a spus fratelui meu că văzuse înspre apus licărind heliograful.

Pe strada Wellington, fratele meu s-a întâlnit cu doi vlăjgani care tocmai veneau din Fleet Street cu ziare abia apărute şi cu afişe bătătoare la ochi. „Înspăimântătoarea catastrofă!” strigau ei, coborând unul după altul, pe strada Wellington „Lupte la Weybridge! O descriere amănunţită! Respingerea marţienilor! Londra în primejdie!” El a trebuit să plătească trei penny pentru a căpăta un exemplar.

Abia atunci şi-a dat oarecum seama de forţa acestor monştri şi de teroarea pe care o răspândeau. A aflat că nu erau o mână de creaturi mici şi neputincioase, ci nişte fiinţe inteligente care conduceau uriaşe corpuri mecanice; că puteau să se mişte cu iuţeală şi să lovească atât de năprasnic, încât nici tunurile cele mai puternice nu le şedeau împotrivă.

Erau descrişi ca nişte „uriaşe maşini, asemănătoare unor păianjeni, înalte aproape de o sută de picioare, deplasându-se cu viteza unui tren expres, şi capabile să lanseze raze de o căldură intensă”. Baterii camuflate, mai ales tunuri de câmp, fuseseră instalate în regiunea din jurul câmpului din Horsell, şi mai ales între districtul Woking şi Londra. Cinci dintre maşinile lor fuseseră zărite înaintând spre Tamisa, şi una fusese, printr-un noroc, distrusă. În celelalte

cazuri, obuzele îşi greşiseră ţinta, iar bateriile pieriseră într-o clipă, atinse de raza arzătoare. Se menţionau pierderi grele de soldaţi, dar tonul relatării era totuşi optimist.

Marţienii fuseseră respinşi; ei nu erau, deci, invulnerabili. Se retrăseseră din nou în zona triunghiului dintre cilindrii lor, lângă Woking. Din toate părţile înaintau spre ei semnalizatorii cu heliografe. Dinspre Windsor, Portsmouth, Aldershot, Woolwich, şi chiar dinspre nord, se aduceau tunuri, în cea mai mare viteză; printre altele, se instalau dinspre Woolwich tunuri cu tragere lungă, de nouăzeci şi cinci de tone. Cu totul, o sută şaisprezece tunuri şedeau în poziţie de tragere sau erau montate în grabă, mai ales pentru apărarea Londrei. Niciodată nu se mai produsese în Anglia o concentrare atât de masivă şi rapidă de material militar.

Se nădăjduia că toti cilindrii care urmau să cadă vor putea fi distruşi imediat, cu ajutorul unor explozibile puternice care se fabricau şi se distribuiau în grabă. Fără îndoială, continua raportul, situaţia era extrem de ciudată şi de gravă, dar publicul era îndemnat să evite orice panică. Fără îndoială, marţienii erau nişte fiinţe teribile şi neobişnuite, dar, la urma urmei, ei nu puteau fi mai mulţi de două-zeci, împotriva a milioane de oameni.

Autorităţile aveau dreptate să presupună, după dimensiunea cilindrilor, că nu puteau să fie mai mulţi decât cinci în fiecare — cincisprezece cu totul. Şi cel puţin un marţian fusese distrus — poate chiar mai mulţi. Cetăţenii trebuiau să fie preveniţi din timp de apropierea primejdiei, şi se luau măsuri serioase pentru protecţia oamenilor din suburbiile ameninţate, de la sud-vest. Şi quasi-proclamaţia se încheia cu asigurări repetate, în ceea ce privea securitatea Londrei, şi cu declaraţia că autorităţile pot să facă faţă dificultăţilor.

Articolul era tipărit cu litere enorme, hârtia era încă umedă, nu fusese timp să se adauge niciun cuvânt de comentariu. Era curios, spunea fratele meu, să vezi cât de nemilos fusese ciopârţit conţinutul obişnuit al ziarului pentru a se face loc acestei ştiri.

De-a lungul străzii Wellington, oamenii treceau fluturând foile de culoare roz, citindu-le în grabă, iar Strand-ul se umpluse deodată de strigătele unei armate de vânzători, care veniseră după cei dintâi. Călătorii coborau din omnibuze pentru a obţine câte un exemplar. Desigur, ştirea producea o puternică agitaţie printre oameni, cu toată apatia lor iniţială. Un magazin de hărţi de pe Strand îşi ridicase obloanele, îmi spunea fratele meu, şi în spatele vitrinei a fost văzut un om în haine de duminică, purtând chiar şi mănuşi galbene, fixând pe geam harta regiunii Surrey.

Mergând pe Strand, spre Trafalgar Square, cu ziarul în mână, fratele meu a întâlnit pe câţiva dintre fugarii din West Surrey. Era un bărbat cu soţia lui şi doi băieţi, cu câteva mobile, într-o căruţă din cele folosite de zarzavagii. Veneau dinspre Westminster Bridge; şi, imediat în spatele lor, o căruţă de fân, în care se aflau cinci sau şase persoane cu aspect respectabil, şi câteva cufere şi legături. Toţi aveau figuri răvăşite şi întreaga lor înfăţişare contrasta puternic cu ţinuta de duminică a celor din omnibuze. Din trăsuri îi priveau oameni eleganţi. Fugarii s-au oprit la Square, ca şi cum n-ar mai fi ştiut încotro s-o ia şi, în cele din armă, s-au întors către răsărit, de-a lungul Strand-ului. La o oarecare distanţă în urma lor, a apărut un om în haine de lucru, călare pe una din acele triciclete demodate, care au în faţă o roată mai mică. Era murdar şi alb la faţă.

Fratele meu s-a îndreptat spre gara Victoria, întâlnind din ce în ce mai mulţi fugari. Se gândea că s-ar putea să mă zărească şi pe mine. Un număr neobişnuit de mare de poliţişti dirijau circulaţia.

Unii dintre refugiaţi schimbau veşti cu oamenii din omnibuze. Unul declara că îi văzuse pe marţieni. „Sunt nişte cazane pe picioroange, vă spun, alergând ca oamenii”. Cei mai mulţi dintre ei erau agitaţi şi surescitaţi de ciudatele întâmplări prin care trecuseră.

Ceva mai departe de gara Victoria, cârciumile făceau afaceri straşnice cu noii sosiţi. La toate colţurile de stradă, grupuri de oameni citeau ziarele, discutau cu însufleţire sau priveau la aceşti neobişnuiţi vizitatori de duminică. Pe măsură ce se înnopta numărul lor creştea, până când, în cele din urmă, după spusele fratelui meu, toate străzile arătau ca strada principală din Epsom într-o zi de Derby. Fratele meu s-a adresat mai multor fugari, dar n-a obţinut, în general, decât răspunsuri neeatisfăcătoare.

Nimeni nu a putut să-i dea vreo informaţie despre Woking, în afară de un singur om care l-a asigurat că Woking fusese distrus în întregime în noaptea precedentă.

— Eu vin din Byfleet, zise el; un biciclist a venit acolo dis-de-dimineaţă şi, umblând din casă în casă, ne-a spus să fugim. Apoi au venit soldaţii. Am ieşit să privim, şi am văzut înspre sud nori de fum, nimic altceva decât fum, şi din direcţia aceea nu venea nimeni. Apoi am auzit tunurile la Chertsev, şi au început să sosească fugarii din Weybridge. Atunci mi-am încuiat casa şi am plecat.

Printre oamenii de pe străzi exista un puternic sentiment împotriva autorităţilor pe care le condamnau pentru incapacitatea lor de a se debarasa, fără toate aceste tulburări, de invadatori.

Pe la ora opt, în tot sudul Londrei s-a auzit clar zgomotul unei puternice canonade. Fratele meu n-a auzit mai întâi nimic, din cauza circulaţiei de pe arterele principale, dar, luând-o pe străzile mai dosnice care duceau spre fluviu, a putut să distingă foarte limpede bubuiturile.

Apoi a mers pe jos, de la Westminster până la locuinţa lui de lângă Regent's Park. Era cuprins de nelinişte, gândindu-se la mine, şi tulburat de evidenta seriozitate a situaţiei. Gândurile sale se îndreptau — cum se îndreptaseră, în cursul zilei de sâmbătă, şi gândurile mele — spre amănunte de ordin militar. Se gândea la toate tunurile care şedeau, tăcute, în aşteptare, la populaţia regiunii, devenită pe neaşteptate nomadă; încerca să-şi imagineze „cazane pe picioroange" înalte de o sută de picioare.

Câteva trăsuri cu refugiaţi treceau pe Oxford Street, şi ceva mai multe pe Marylebone Road, dar veştile se răspândeau atât de încet, deoarece Regent Street şi Portland Place erau pline de oameni care îşi făceau obişnuita plimbare de duminică seara; cu toate că erau şi grupuri în care se discuta, pe lângă Regent's Park, ca de obicei, perechi tăcute se plimbau pe sub lămpi cu gaz aerian. Noaptea era caldă şi liniştită, puţin cam apăsătoare; bubuitul tunurilor continua cu intermitenţă şi, după miezul nopţii, se părea că fulgeră difuz către sud.

A recitit de nenumărate ori ziarul, temându-se că mi se întâmplaseră cele mai rele lucruri. Era agitat şi, după cină, a pornit din nou să hoinărească fără niciun ţel. Apoi s-a întors şi a încercat în zadar să-şi fixeze atenţia asupra notiţelor pentru examene. S-a culcat curând după miezul nopţii, şi a fost trezit din nişte vise negre, în primele ceasuri ale dimineţii de luni, de zgomotul unei bătăi în uşă, paşi care alergau pe stradă, o bătaie îndepărtată de tobă, şi sunet de clopote. Pe tavan dansau reflexe roşii. O clipă, el a rămas năucit, întrebându-se dacă se făcuse ziuă sau dacă toată lumea înnebunise. Apoi s-a dat jos din pat şi a alergat la fereastră.

Odaia lui se afla la mansardă şi, în timp ce-şi scotea capul prin fereastră, auzi de-a lungul străzii cum se deschideau zeci de ferestre; la fiecare

apăreau capete, în dezordinea nocturnă. Se strigau tot felul de întrebări.

— Vin! strigă un poliţist, bătând în poartă; vin marţienii — şi porni în grabă către poarta de alături.

Dinspre cazărmile de pe Albany Street veneau sunete de tobe şi trompete şi fiecare biserică din apropiere se străduia să alunge, cu bătăi de clopote vehemente şi dezordonate, somnul oamenilor. Se auzeau zgomote de uşi care se deschideau, şi ferestrele caselor de peste drum izbucneau, una după alta, din întuneric, într-o lumină gălbuie.

Din capătul străzii apăru în galop o trăsură închisă, făcând brusc zgomot la colţ, trecând pe sub fereastră cu un adevărat vacarm, care se stinse apoi încet în depărtare. În urma ei apărură două birje, în fruntea unui lung convoi de vehicule rapide, care, în loc să coboare panta spre Easton, se îndreptau mai ales către gara Chalk Farm, unde se încărcau trenurile speciale pentru nord-vest.

Fratele meu a privit pe fereastră mult timp, uluit, uitându-se la poliţiştii care băteau din poartă înpoartă şi îşi strigau bizarul lor mesaj. Apoi uşa din spatele lui s-a deschis şi a intrat vecinul care locuia pe acelaşi palier, îmbrăcat numai în cămaşă, pantaloni şi papuci, cu bretelele atârnându-i pe şolduri, cu părul răvăşit de somn.

— Ce dracu' s-a întâmplat? întrebă el. E foc? Ce hărmălaie a dracului!

Amândoi şi-au scos capetele pe fereastră, străduindu-se să audă ce strigau poliţiştii. De pe străzile laterale veneau oameni care se adunau în grupuri, pe la colţuri, discutând.

— Ce dracu' înseamnă toate astea? zise vecinul.

Fratele meu îi răspunse ceva vag şi începu să se îmbrace, alergând cu fiecare obiect de îmbrăcăminte la fereastră, ca să nu scape nimic din agitaţia care creştea mereu. Apoi, au apărut pe stradă, neobişnuit de matinali, vânzătorii de ziare, strigând:

— Londra în primejdie de asediu! Punctele de apărare de la Kingston şi Richmond au fost străpunse! Masacre înspăimântătoare în valea Tamisei.

Pretutindeni în jurul lui — în odăile de jos, în casele vecine, peste drum, şi în spate, pe terasele parcului, pe sute de alte străzi din Marylebone, în districtul Westbourne Park şi St. Pancras, spre vest şi spre nord, în Kilburn şi St. John's Wood şi Hampstead, spre răsărit, în Shoreditch şi Highbury şi Haggerston şi Hoxton, şi, de fapt, pe toată întinderea Londrei, de la Ealing până la East Ham — oamenii se frecau la ochi, deschideau ferestrele, privind afară şi punând întrebări fără niciun scop, şi se îmbrăcau în grabă, în timp ce pe străzi trecea primul suflu al apropiatei furtuni de groază. Era începutul marii panici. Londra, care se culcase duminică noaptea nepăsătoare şi leneşă, se trezea, în primele ceasuri ale dimineţii de luni, cu senzaţia vie a primejdiei.

Neputând să afle, de la fereastră, ce se întâmpla, fratele meu a coborât şi a ieşit pe stradă, tocmai când cerul dintre acoperişurile caselor deveneatrandafiriu de lumina primilor zori. Oamenii care alergau pe jos sau în vehicule deveneau, cu fiecare clipă, tot mai numeroşi.

— Fumul Negru! îi auzi pe oameni strigând, şi apoi din nou — Fumul Negru!

Era cu neputinţă să nu te molipseşti de o teamă atât de unanimă. În timp ce fratele meu încă mai şovăia, în pragul uşii, văzu apropiindu-se un alt vânzător de ziare, şi cumpără imediat un ziar. Omul se îndepărtă, fără să-i mai dea restul, vânzându-şi ziarele din fugă, cu un şiling exemplarul — un amestec grotesc de profit şi panică.

În ziar, fratele meu a citit comunicatul catastrofal al Comandantului-şef:

„Marţienii pot să descarce cu ajutorul rachetelor nori enormi de vapori negri şi otrăvitori. Ei au distrus bateriile noastre, au distrus Pachmond, Kingston şi Wimbledon, şi înaintează încet către Londra, distrugând totul în calea lor. Este imposibil să fie opriţi. Nu există nicio altă salvare de Fumul Negru decât fuga imediată."

Aceasta era tot, dar era destul. Întreaga populaţie a marelui oraş de şase milioane se pusese în mişcare, alergând, gonind; ea urma să se scurgă în masă spre nord.

— Fumul Negru! strigau oamenii. Foc!

Clopotele bisericii din apropiere făceau un vacarm îngrozitor, o trăsură condusă neatent se izbi, printre ţipete şi înjurături, de jgheabul de apă din capătul străzii. Lumini galbene şi alburii se mişcau încoace şi încolo prin case, iar la unele dintre trăsuri felinarele erau încă aprinse. Pe cer, zorile deveneau tot mai luminoase, mai limpezi, mai liniştite.

El auzi zgomot de paşi alergând de colo-colo prin odăi, şi pe scările din spatele său în sus şi în jos. Proprietăreasa apăru în uşă, îmbrăcată neglijent cu un capot şi un şal; soţul ei o urma, bombănind.

Când fratele meu a început să-şi dea seama de gravitatea situaţiei, s-a întors în grabă în odaia lui, şi-a luat toţi banii pe care îi avea — vreo zece lire — i-a vârât în buzunar şi a ieşit din nou pe stradă.

Capitolul XV
CE S-A ÎNTÂMPLAT ÎN SURREY

În timp ce preotul şedea sub tufişul din păşunea de lângă Halliford şi vorbea incoerent cu mine, şi în timp ce fratele meu privea puhoiul de fugari de pe Westminster Bridge, marţienii îşi reluau ofensiva. După câte s-a putut înţelege din relatările

contradictorii, cei mai mulţi dintre ei au rămas în seara aceea în groapa din Horsell, până la ora nouă, ocupaţi cu pregătirile, lucrând la ceva care producea o mare cantitate de fum verde.

Dar este sigur că trei dintre ei au ieşit, pe la ora opt, şi, înaintând încet şi cu grijă, s-au îndreptat, prin Byfleet şi Pyrford, către Ripley şi Weybridge, venind astfel în faţa bateriilor care îi aşteptau, în lumina apusului de soare. Ei nu înaintau în grup, ci în linie, fiecare dintre ei la o milă şi jumătate de tovarăşul lui cel mai apropiat. Comunicau unul cu altul prin ajutorul unor urlete asemănătoare cu sirenele, care urcau şi coborau gama de la o notă la alta.

Ceea ce auzisem noi, la Upper Halliford, era acest urlet, şi zgomotul tunurilor de la Ripley şi St. George's Hill. Tunarii de la Ripley, voluntari de artilerie, fără de experienţă, care nici nu ar fi trebuit să fie puşi la o astfel de încercare, au tras o salvă dezordonată, prematură şi ineficace, şi au fugit, călare sau pe jos, prin satul pustiu, în timp ce marţianul, fără să se folosească de raza arzătoare, a trecut calm peste tunurile lor, a păşit cu grijă printre ei, i-a depăşit, şi a ajuns astfel pe neaşteptate la tunurile din Painshill Park, pe care le-au distrus.

Oamenii de la St. George's Hill erau totuşi mai bine conduşi sau aveau mai mult curaj. Se pare că marţianul de lângă ei nu le-a bănuit prezenţa, cum erau ascunşi într-o pădure de pini. Ei îşi potriviră fără grabă tunurile, ca şi cum ar fi fost la o manevră şi traseră de la o distanţă de vreo mie de metri.

Obuzele explodară în jurul marţianului, care mai înaintă câţiva paşi, clătinându-se, şi apoi se prăbuşi. Toţi tunarii scoaseră un strigăt, şi tunurile fură încărcate din nou, cu o grabă frenetică. Marţianul răsturnat urlă prelung şi, imediat, un al doilea colos strălucitor, răspunzându-i, apăru pe deasupra copacilor, dinspre sud. Se părea că

obuzele zdrobiseră unul dintre picioarele tripodului. A doua salvă trecu pe deasupra marţianului trântit la pământ şi, simultan, cei doi tovarăşi ai lui îşi îndrep-tară razele arzătoare asupra bateriei. Muniţiile săriră în aer, copacii din jurul tunurilor izbucniră în flăcări şi nu scăpară decât unul sau doi dintre oamenii care o porniseră în goană spre creastă.

Probabil că după aceasta, cei trei marţieni ţinură un consiliu, iar cercetaşii care îi spionau raportară că au rămas locului timp de jumătate de oră. Marţianul care fusese răsturnat se târî cu greutate afară din gluga care-l acoperea; era o fiinţă mică şi brună, sugerând în mod ciudat, de la distanţa aceea, o pată de rugină; se părea că încearcă să-şi repare maşina. Pe la ora nouă el termină, şi gluga metalică fu văzută din nou deasupra copacilor.

La câteva minute după ora nouă, acestor trei santinele li se adăugară încă patru marţieni, ducând fiecare câte un tub negru şi gros. Câte un tub asemănător primi şi fiecare dintre cei trei, şi toţi şapte se împrăştiară, la distanţe egale, de-a lungul unei linii curbe, între St. George's Hill, Weybridge şi satul Send, la sud-vest de Ripley.

De îndată ce se puseră în mişcare, o duzină de rachete de semnalizare ţâşniră din dealurile din faţa lor pentru a preveni bateriile care aşteptau lângă Ditton şi Esher. În acelaşi timp, patru maşini marţiene de luptă, înarmate cu tuburi, trecură râul, şi două dintre ele, profilându-se negre pe cerul dinspre apus, apărură în faţa mea şi a preotului, în timp ce mergeam în grabă, obosiţi şi îndureraţi, de-a lungul drumului care se îndreaptă spre nord, plecând din Haliiford. Ni se părea că sunt aduşi de un nor, deoarece o ceaţă lăptoasă acoperea câmpia, ridicându-se până la o treime din înălţimea lor.

Văzându-i, preotul scoase un strigăt slab şi începu să fugă; dar eu ştiam că era inutil să fugi din faţa unui marţian, şi, abătându-mă din drum, m-am furişat printre urzicile şi mărăcinii umezi de

rouă şi m-am vârât în şanţul adânc de la marginea şoselei. Preotul se întoarse şi veni lângă mine.

Cei doi monştri se opriră, cel mai apropiat de noi stând cu faţa spre Sunbury, iar cel mai îndepărtat nefiind decât o pată cenuşie, neclară, în direcţia luceafărului, departe, spre Staines.

Urletul pe care marţienii îl scoteau din când în când încetase; într-o tăcere absolută ei îşi ocupară poziţiile în imensul semicerc din jurul cilindrilor. Semicercul măsura, între capete, douăsprezece mile. Niciodată, de la descoperirea prafului de puşcă, nu existase un început de luptă atât de calm. Pentru noi, sau pentru un observator de lângă Ripley, marţienii păreau singurii stăpâni ai acelei nopţi întunecate, luminată doar de o lună subţire, de stele, de întârziata licărire a zilei, de strălucirea roşcată de pe St. George's Hill şi din pădurile de la Painshill.

Dar tunurile aşteptau pretutindeni, în faţa acestui semicerc — la Staines, Hounslow, Ditton, Eshers, Ockham, în dosul dealurilor şi pădurilor din sudul fluviului, peste câmpiile întinse dinspre nord, acoperite cu iarbă, pretutindeni unde un mănunchi de copaci sau casele unui sat ofereau un adăpost suficient. Rachetele de semnalizare ţâşneau, lăsau să cadă în noapte ploaia lor de scântei şi dispăreau, iar cei de lângă baterii aşteptau cu sufletul la gură. În clipa când marţienii vor înainta până la linia de foc, formele negre ale oamenilor nemişcaţi, tunurile care licăreau întunecat în căderea nopţii îşi vor spune cuvântul într-un tunet furios de luptă.

Fără îndoială, ceea ce preocupa mii şi mii de minţi iscoditoare, după cum mă preocupa şi pe mine, era întrebarea — ce anume credeau marţienii despre noi? îşi dădeau ei seama că milioanele noastre de oameni erau organizate, disciplinate, lucrând laolaltă? Sau interpretau salvele noastre de foc, exploziile neaşteptate ale obuzelor, cercetarea neîncetată a taberei lor, aşa cum am interpreta noi

asaltul unanim şi furios al unui stup de albine căruia i-am stricat liniştea? Oare şi ei gândeau să ne extermine? (În momentul acela nimeni nu cunoştea felul lor de hrană.) O sută de asemenea întrebări mi se îngrămădeau în minte, în timp ce priveam colosul care şedea de strajă. În străfundul minţii mele dăinuia prezenţa tuturor forţelor uriaşe, necunoscute şi ascunse, care aşteptau în drumul lor către Londra. Se pregătiseră oare gropi în care să cadă marţienii? Oare pulberăriile de la Hounslow erau rezervate drept capcane? Vor avea londonezii inima şi curajul să facă din puternicul lor oraş o a doua Moscovă?

Apoi, după un răstimp interminabil, după cum ni s-a părut, cum şedeam ghemuiţi, privind printre mărăcini, am auzit un sunet, ca o bufnitură îndepărtată de tun. Apoi încă una, mai apropiată, apoi alta. Atunci, marţianul de lângă noi a ridicat tubul, descărcându-l, ca pe un tun, cu un zgomot surd care făcu să se cutremure pământul. Cel dinspre Staines îi răspunse. Nu se văzu nicio flacără, nicio dâră de fum, nu se auzi nimic în afară de acea puternică detunătură.

Eram atât de surescitat de aceste detunături care se produceau una după alta, încât am uitat de siguranţa mea personală şi de mâinile opărite şi m-am căţărat deasupra mărăcinilor, ca să privesc spre Sunbury. În aceeaşi clipă, a izbucnit o a doua detunătură şi un proiectil uriaş trecu spre Hounslow. Mă aşteptam să văd fum, sau flăcări, sau vreun alt efect al acţiunii proiectilului. Dar n-am văzut decât cerul de un albastru închis, cu o stea luminând solitară, şi ceaţa albă care se întindea pretutindeni. Nu se auzea niciun zgomot, nicio explozie care să-i răspundă. Liniştea se aşternuse din nou; minutele de tăcere se prelungeau.

— Ce s-a întâmplat? zise preotul, ridicându-se în picioare lângă mine.

— Dumnezeu ştie! i-am răspuns.

Un liliac fâlfâi din aripi şi dispăru. Un tumult îndepărtat de strigăte răsună undeva, apoi se stinse. Am privit din nou către marţian şi am văzut că acum se îndrepta către răsărit, de-a lungul râului, cu o mişcare rapidă şi circulară.

Mă aşteptam ca din moment în moment focul vreunei baterii ascunse să se deschidă asupra lui, dar liniştea serii era netulburată. Silueta marţianului devenea tot mai mică, pe măsură ce se îndepărta, apoi îl înghiţi ceaţa şi întunericul tot mai dens al nopţii. Printr-un impuls comun, ne căţărarăm şi mai sus. Spre Sunbury se zărea o formă întunecată, ca şi cum ar fi apărut dintr-o dată un deal conic, ascunzând privirilor noastre regiunea din spatele lui; mai departe, de celălalt mal al râului, spre Walton, se zărea o altă înălţime asemănătoare. Aceste forme ca nişte dealuri deveneau mai scunde şi se lărgeau chiar în timp ce le priveam.

Am privit către nord, împins de un gând neaşteptat, şi am văzut cum se ridica o a treia movilă de nori negri.

Totul devenise, deodată, foarte liniştit. Departe, spre sud-est, subliniind liniştea, i-am auzit pe marţieni urlând unul către altul, apoi văzduhul se cutremură din nou de zgomotul îndepărtat al tunurilor lor. Artileria noastră nu le dădea niciun răspuns.

În momentul acela, noi nu puteam înţelege ce se întâmpla; abia mai târziu aveam să aflu semnificaţia acestor sinistre movile care se înălţau în lumina înserării. Fiecare dintre marţieni, stând într-un punct al marelui semicerc pe care l-am descris, descărcase, cu ajutorul tubului în formă de tun, un fel de obuz imens pe fiecare deal, crâng, grup de case, sau orice alt adăpost posibil pentru artilerie, care se întâmplase să-i fie în faţă. Unii trăseseră un singur proiectil, alţii două — ca marţianul de lângă noi; despre cel de la Ripley se spune că a descărcat nu mai puţin decât cinci la

rând. Când atingeau pământul, proiectilele se spărgeau — nu explodau — degajând imediat o cantitate enormă de vapori grei şi negri, care se desfăşurau şi se revărsau în sus, într-un nor imens, întunecat, un deal de gaze care apoi cobora, răspândindu-se încet peste toată regiunea înconjurătoare. Contactul cu aceşti vapori, inhalarea acestor aburi înţepători, era mortală pentru tot ceea ce respiră.

Vaporii erau grei, mai grei decât fumul cel mai dens, astfel încât, îndată după ce ţâşneau şi se răspândeau în aer, se lăsau în jos şi se scurgeau pe pământ, ca şi cum ar fi fost lichide, nu gaze, părăsind dealurile şi prelungindu-se în văi, în şanţuri şi de-a lungul cursurilor de apă, după cum am auzit că se întâmplă cu bioxidul de carbon care se scurge prin crăpăturile vulcanice. Când făcea contact cu apa, suprafaţa ei se acoperea într-o clipă, în urma vreunei acţiuni chimice, cu o spumă deasă care se scufunda încet, lăsând să se formeze alta. Spuma era absolut insolubilă, şi este ciudat că, ţinând seama de efectul instantaneu al gazului, se putea bea fără niciun pericol apa cu care venise în atingere. Vaporii nu se difuzau, cum se întâmplă cu un gaz obişnuit. Ei atârnau în mase compacte, coborând încet pantele şi opunând rezistenţă vântului; se amestecau foarte încet cu ceaţa şi umiditatea aerului şi cădeau pe pământ sub formă de praf. În afară de un element necunoscut, care forma ungrup de patru linii în banda albastră a spectrului, deocamdată suntem complet neştiutori asupra naturii acestei substanţe.

De îndată ce înceta vârtejul degajării, fumul negru se târa atât de aproape de pământ, chiar mai înainte de a deveni aproape lichid, încât la o înălţime de cincizeci de picioare, pe acoperişuri, la etajele superioare ale caselor mai înalte, sau în copacii mai mari, aveai şanse să scapi de acţiunea lui otrăvitoare, după cum s-a şi dovedit chiar în noaptea aceea, la Street Cobham şi la Ditton.

Omul care a reuşit să se salveze, în prima din aceste localităţi, povesteşte lucruri uimitoare despre modul ciudat în care se scurgeau vaporii; el privea în jos, din turnul bisericii, şi a văzut casele satului răsărind ca nişte fantome din acest neant negru. A rămas acolo o zi şi jumătate, obosit, flămând şi ars de soare, privind, sub cerul albastru, pământul, perspectiva dealurilor îndepărtate, o întindere de catifea neagră, întreruptă de acoperişurile roşii, copaci verzi şi, mai târziu, arbuşti, garduri, hambare, şure şi ziduri, învăluite în negru, ridicându-se ici şi colo în lumina soarelui.

Dar aceasta s-a întâmplat la Street Cobham, unde fumul negru a persistat până când s-a scurs de la sine la pământ. De obicei marţienii, după ce îşi atingeau scopul, curăţau aerul de fumul negru, intrând în mijlocul lui, dirijând asupra-i un jet de aburi.

Aşa au procedat cu masele de vapori de lângă noi, după cum am văzut, la lumina stelelor, de la fereastra unei case pustii din Upper Kalliford, unde ne întorsesem. De acolo, am putut vedea reflectoarele de pe Richmond şi Kingston Hill plimbându-se în toate direcţiile; pe la ora unsprezece ferestrele au zăngănit, şi am auzit bubuiturile unor tunuri mari de asediu, care fuseseră puse acolo în poziţie. Tunurile au bătut, cu intermitenţă, timp de un sfert de oră, trimiţând proiectilele la întâmplare către marţienii invizibili de la Hampton şi Ditton; după aceea razele palide ale luminilor electrice s-au stins, şi au fost înlocuite de o puternică strălucire roşie.

Atunci a căzut în Bushey Park cel de al patrulea cilindru — un meteor verde şi strălucitor — după cum mi s-a spus mai târziu. Înainte ca tunurile de pe şirul de dealuri de la Richmond şi Kingston să-şi înceapă tragerea, s-a auzit o puternică canonadă, departe, înspre sud-vest, datorită, cred, tunurilor

care băteau la întâmplare, mai înainte ca fumul negru să-i acopere pe tunari.

Astfel, tot atât de metodic cum oamenii ar afuma un cuib de viespi, marţienii împrăştiau aceşti vapori necunoscuţi şi asfixianţi, în regiunea dinspre Londra. Capetele semicercului lor se desfăceau încet, până când, în cele din urmă, ei au format o linie ce ducea de la Hanwell până la Coombe şi Maiden. Tuburile lor distrugătoare au înaintat toată noaptea. Niciodată, după ce marţianul de la St. George's Hill fusese culcat la pământ, ei nu au mai dat artileriei posibilitatea să-i nimicească. Oriunde bănuiau că ar putea să se afle tunuri camuflate, ei trimiteau un nou proiectil cu vapori negri, iar acolo unde tunurile se aflau la loc deschis, băteau asupra lor raza arzătoare.

Către miezul nopţii, copacii aprinşi de pe pantele din Richmond Park şi flăcările de pe Kingston Hill îşi trimiteau lumina asupra unei pânze de fum negru care acoperea întreaga vale a Tamisei şi se întindea cât vedeai cu ochii. Peste această întindere treceau încet doi marţieni care îşi îndreptară în toate părţile jeturile de aburi şuierători.

În noaptea aceea ei n-au prea întrebuinţat raza arzătoare, fie pentru că aveau doar o rezervă limitată de materie primă, fie pentru că nu doreau să distrugă ţara, ci numai să ne înspăimânte, să zdrobească împotrivirea pe care o întâmpinau. Acest ultim scop, l-au atins în mod sigur. Noaptea de duminică a însemnat sfârşitul rezistenţei organizate împotriva lor. După aceea nimeni n-a mai încercatsă-i înfrunte, atât de lipsită de speranţe ar fi fost această acţiune. Până şi echipajele torpiloarelor şi distrugătoarelor, care îşi aduseseră tunurile lor cu tragere rapidă în susul Tamisei, au refuzat să se oprească, n-au mai ascultat de ordine, şi au coborât din nou fluviul. Singura operaţie ofensivă pe care oamenii au mai încercat-o în acea

noapte a fost pregătirea de mine şi de gropi, dar eforturile depuse erau nechibzuite, haotice.

Ne putem lesne închipui soarta bateriilor de la Esher, care aşteptau cu încordare, în lumina amurgului. N-au existat supravieţuitori. Ne putem lesne închipui aşteptarea disciplinată, ofiţerii vigilenţi şi atenţi, tunarii pregătiţi, muniţiile îngrămădite la îndemână, ajutorii de tunari lângă caii şi căruţele lor, spectatorii civili care şedeau atât de aproape pe cât li se permitea, liniştea serii, corturile cu ambulanţe şi spitale, în care erau cei arşi şi răniţi la Weybridge; apoi sunetul înnăbuşit al proiectilelor pe care le trăgeau marţienii, şi proiectilul care gâfâia greoi deasupra copacilor şi caselor, spărgându-se pe câmpia din vecinătate.

Ne putem lesne închipui, de asemeni, atenţia încordată brusc, învolburarea şi răspândirea rapidă a norilor negri care înaintau, se răsuceau în sus, transformând amurgul într-un întuneric aproape palpabil; un straniu şi oribil inamic, sub formă de vapori, care îşi învăluia victimele, oamenii şi caii care abia se mai zăreau, alergând, ţipând, căzând la pământ, strigătele de groază, tunurile părăsite într-o clipă, oamenii care se sufocau şi se zvârcoleau pe pământ, şi desfăşurarea rapidă a conului opac de fum. Apoi, noapte şi pustiire — nimic altceva decât o masă tăcută de vapori de nepătruns sub care se ascundeau morţii.

Cu puţin timp înaintea zorilor, fumul negru s-a răspândit pe străzile din Richmond, iar guvernul dezorganizat îndemna, cu un ultim efort, populaţia Londrei să fugă.

Capitolul XVI
EXODUL DIN LONDRA

Vă explicaţi, deci, valul năvalnic de groază care a trecut în zorii zilei de luni peste cel mai mare oraş din lume; fluxul celor care fugeau se transformă repede într-un torent, izbindu-se ca un

vârtej înspumat în jurul gărilor, îngrămădindu-se, într-o fierbere oribilă, în jurul vaselor de pe Tamisa şi gonind, pe toate drumurile posibile, către nord şi est. Pe la ora zece, poliţia, iar către prânz chiar şi organismele căilor ferate, îşi pierdură coerenţa, îşi pierdură forţa şi eficacitatea, prăbuşindu-se, topindu-se, pierzându-se în cele din urmă în rapida lichefiere a corpului social.

Toate liniile de cale ferată din nordul Tamisei, ca şi cele din sud-est, de la Cannon Street, fuseseră prevenite încă de duminică, la miezul nopţii, şi trenurile erau înţesate. Oamenii se luptau cu sălbăticie încă de la ora două pentru a obţine locuri în picioare. Pe la trei, oamenii erau trântiţi şi călcaţi în picioare chiar şi în Bishopsgate Street, la vreo două sute de metri sau mai mult de gara din Liverpool Street; s-au tras focuri de revolver, oamenii s-au înjunghiat, iar poliţiştii care fuseseră trimişi să reglementeze circulaţia, extenuaţi şi înfuriaţi, au spart capetele oamenilor pe care trebuiau să-i protejeze.

Pe măsură ce ziua înainta, iar mecanicii şi fochiştii refuzau să se înapoieze la Londra, presiunea şuvoiului de oameni care se înmulţeau necontenit se îndepărtă de gări şi se îndreptă pe şoselele care duceau spre nord. Către amiază, la Barnes a fost văzut un marţian, şi un nor de vapori negri, care se cobora încet, începuse să se întindă de-a lungul Tamisei şi peste întinderile din Lambeth, tăind în lenta lui înaintare orice retragere peste poduri. Un alt nor a trecut peste Ealing, şi a înconjurat la Castle Hill o mică insulă de supravieţuitori, vii, dar în neputinţă a se salva.

După o încercare inutilă de a se urca, la Chalk Farm, într-un tren de nord-vest — după ce se aprovizionaseră în gara de mărfuri de acolo, locomotivele au trecut ca plugurile prin mijlocul oamenilor care urlau, iar un grup de cetăţeni vânjoşi s-au zbătut din răsputeri pentru a opri ca mulţimea să-l dea pe mecanic cu capul de cazan —

fratele meu a ieşit pe drumul de la Chalk Farm, şi-a croit drum printr-un furnicar de vehicule grăbite, şi a avut norocul să fie de faţă printre primii la spargerea unui magazin de biciclete. Când a trecut prin fereastră a tăiat cauciucul din faţă a bicicletei pe care o luase, dar totuşi a reuşit să fugă, fără altă vătămare decât o zgârietură la încheietura mâinii. Pe panta de pe Haverstock Hill nu se putea trece, din cauza unor cai răsturnaţi, aşa că a apucat-o pe Belsize Road.

Scăpând astfel de furia panicii, a ocolit pe Edgware Road şi a ajuns la Edgware pe la ora şapte, înfometat, şi obosit, dar având un bun avans faţă de mulţime. De-a lungul drumului, oamenii şedeau pe la porţi, curioşi şi miraţi. El a fost depăşit de un grup de biciclişti, de câţiva oameni călare şi de două automobile. La o milă de Edgware, janta roţii s-a rupt şi bicicleta a devenit inutilizabilă. A părăsit-o pe marginea drumului şi a pornit pe jos prin sat. Pe strada principală a satului, unde magazinele erau pe jumătate deschise, oamenii se îngrămădeau pe trotuare, în pragul uşilor şi pe la ferestre, privind cu uimire la extraordinara procesiune a fugarilor care începeau să sosească. El a reuşit să găsească la un han câte ceva de mâncare.

A rămas în Edgware câtăva vreme, neştiind ce să mai facă. Numărul refugiaţilor creştea. Mulţi dintre ei păreau dispuşi, ca şi fratele meu, să se oprească acolo. Nu se mai ştia nimic nou despre invadatorii din Marte.

La ora aceea, drumul era plin de oameni, dar nu era încă complet supraaglomerat. Cei mai mulţi dintre fugari aveau biciclete, dar în curând au început să treacă în viteză automobile, şarete şi trăsuri, iar praful plutea în nori grei de-a lungul drumului spre St. Albans.

Probabil că un gând neclar de a se duce la Chelmsford, unde avea câţiva prieteni, l-a îndemnat în cele din urmă pe fratele meu să

pornească pe o potecă liniştită care ducea spre răsărit. Apoi a dat de un pârleaz şi, trecându-l, a continuat să meargă de-a lungul unei cărări spre nord-est. A lăsat în urmă câteva ferme şi mici aşezări ale căror nume nu le cunoştea. A întâlnit foarte puţini fugari, până când, pe o potecă dinspre High Barnet, a dat peste două doamne care i-au devenit tovarăşe de drum. A dat peste ele tocmai la timp ca să le poată salva.

Auzise ţipetele lor şi, alergând pe după colţul drumului, a văzut doi oameni care se luptau să le dea jos din trăsurica în care se găseau, în timp ce un al treilea ţinea cu greutate capul poneyului înspăimântat. Una dintre doamne, o femeie scundă, îmbrăcată în alb, se mulţumea doar să ţipe; cealaltă, brună şi zveltă, îl biciuia pe omul care o ţinea de braţ, cu biciul ce-l avea în mâna liberă.

Înţelegând imediat situaţia, fratele meu a strigat, alergând la locul luptei. Unul dintre oameni se opri şi se întoarse spre el, iar fratele meu, dându-şi seama, după figura adversarului, că lupta era inevitabilă, s-a repezit imediat şi, fiind un boxer experimentat, l-a trântit jos, lângă roata trăsurii.

Nu era vreme pentru box cavaleresc şi, ca să-l astâmpere, fratele meu i-a dat o lovitură de picior; apoi îl luă de guler pe cel care o ţinea de braţ pe doamna cea înaltă. A auzit tropot de copite, biciul l-a izbit peste obraz, cel de-al treilea adversar l-a lovit între ochi, iar omul pe care îl ţinea se smulse şi începu să alerge pe potecă în direcţia din care venise el.

Pe jumătate ameţit, s-a trezit în faţa omului care ţinuse capul poneyului, şi a văzut că trăsurica se îndepărta pe drum, bălăbănindu-se, iar cele două femei din ea priveau înapoi. Omul din faţa lui, un individ robust, a încercat să-l lovească, dar el l-a oprit cu un pumn în faţă. Apoi, dându-şi seama că rămăsese singur, s-a întors şi a pornit după trăsură, cu bărbatul cel vânjos pe urmele lui; cel care fugise se întorcea şi el, urmărindu-l de la distanţă.

Deodată, s-a împiedicat şi a căzut, cel care îl urmărea a căzut peste el, iar când fratele meu s-a ridicat în picioare, s-a găsit din nou în faţa a doi adversari. Ar fi avut puţini sorţi de izbândă împotriva lor, dacă doamna cea zveltă nu ar fi avut curajul să se întoarcă şi să-i sară în ajutor. Avea un revolver, dar care era ascuns sub băncuţa pe care şedeau, atunci când ea şi tovarăşa ei fuseseră atacate. Trase un glonte, de la şase metri depărtare, gata să-l atingă pe fratele meu. Cel mai puţin curajos dintre hoţi o luă la fugă, iar complicele îl urmă, înjurându-l pentru laşitatea lui. S-au oprit amândoi la capătul drumului, acolo unde cel de al treilea zăcea în nesimţire.

— Ţine-l! zise doamna cea zveltă, dându-i fratelui meu revolverul.

— Întorceţi-vă la trăsură, îi răspunse fratele meu, ştergându-şi sângele de pe buza tăiată.

Ea se întoarse fără o vorbă, şi amândoi se îndreptară, gâfâind, spre locul unde doamna în alb se străduia să ţină pe loc poneyul înspăimântat.

Se părea că hoţii renunţaseră. Când fratele meu privi din nou spre ei, îi văzu îndepărtându-se.

— Voi sta aici, zise fratele meu, dacă îmi daţi voie. Şi se urcă pe locul liber din faţă. Doamna privi peste umăr.

— Dă-mi mie hăţurile, zise ea, şi atinse cu biciul coastele poneyului. După câteva clipe, o cotitură a drumului îi ascunse pe cei trei oameni de privirile fratelui meu.

Astfel, într-un mod cu totul neaşteptat, fratele meu s-a trezit, gâfâind, cu buza tăiată, cu o falcă învineţită şi cu încheietura mâinii însângerate, mergând alături de aceste două femei pe un drum necunoscut

A aflat că erau soţia şi sora mai tânără a unui chirurg din Stanmore care, întorcându-se dis-de-dimineaţă de la un caz grav din Pinner, auzise într-o gară din drum despre înaintarea marţienilor. Se grăbise să ajungă, le trezise pe cele două femei —

servitoarea îi părăsise cu două zile mai înainte — împachetase câteva provizii, pusese revolverul sub banca trăsurii — din fericire pentru fratele meu — şi le spusese să se ducă la Edgware, în speranţa că vor găsi acolo vreun tren. El rămăsese în urmă pentru a-i anunţa şi pe vecini. Le va ajunge, spusese el, pe la ora patru şi jumătate dimineaţa; acum era aproape nouă şi încă nu-l văzuseră. Ele n-au putut să se oprească în Edgware, din cauza aglomeraţiei, şi o apucaseră pe acest drum lăturalnic.

Aceasta era povestirea pe care i-au spus-o fratelui meu, în frânturi, când s-au oprit din nou, în apropiere de New Barnet. El le-a promis să rămână cu ele, cel puţin până când vor putea lua o hotărâre, sau până când va sosi cel pe care îl aşteptau, şi le-a declarat, pentru a le da mai multă încredere, că este un ţintaş experimentat cu revolverul — o armă complet străină pentru el.

Au făcut un fel de tabără la marginea drumului, iar poneyul a început, fericit, să pască iarbă. El le-a povestit cum fugise din Londra şi tot ceea ce ştia în privinţa marţienilor şi a felului lor de acţiune. Soarele se ridica tot mai sus pe cer, şi după câtva timp conversaţia a început să lâncezească, făcând loc unei stări de prevestiri neliniştitoare. Fra-tele meu a cules, de la cei care treceau pe drum, ultimele noutăţi. Fiecare răspuns întretăiat pe care-l căpăta îi adâncea impresia marelui dezastru care se abătuse asupra omenirii, îi adâncea convingerea asupra necesităţii imediate de a-şi continua fuga. El încercă să le convingă de această necesitate.

— Avem ceva bani… zise femeia cea zveltă, şovăind.

Întâlnind privirea fratelui meu, şovăiala ei încetă.

— Am şi eu, zise fratele meu.

Ea i-a explicat că aveau treizeci de lire de aur, pe lângă o bancnotă de cinci lire, şi se gândeau ca în schimbul acestei sume să obţină locuri în trenul

de la St. Albans sau New Barnet. Fratele meu a fost de părere că încercarea era zadarnică, deoarece văzuse furia cu care londonezii înţesaseră trenurile, şi le-a propus să străbată Essex-ul, către Harwich, şi de acolo să fugă cu totul din ţară.

Doamna Elphinstone — acesta era numele femeii în alb — nici n-a vrut să audă, continuând să-l reclame pe „George al ei”; dar cumnată-sa era uimitor de liniştită şi chibzuită, şi în cele din urmă a consimţit la propunerea fratelui meu. Astfel, cu gândul de a traversa marele drum de Nord, şi-au continuat drumul spre Barnet; fratele meu ducea poneyul de căpăstru, pentru a-l cruţa, pe cât era cu putinţă.

Pe măsură ce soarele se înălţa pe cer, ziua devenea extrem de călduroasă, iar stratul gros şi albicios de nisip devenea arzător şi orbitor, astfel încât ei înaintau foarte încet. Tufişurile erau cenuşii de praf. Cu cât se apropiau mai mult de Barnet, auzeau ridicându-se o rumoare din ce în ce mai insistentă.

Au început să întâlnească tot mai mulţi fugari. Majoritatea priveau ţintă înaintea lor, murmurind întrebări nedesluşite, sleiţi, răvăşiţi, murdari. Pe lângă ei a trecut un om în haine de seară, mergând pe jos, cu ochii în pământ. I-au auzit glasul şi, întorcându-se spre el, l-au văzut înfigându-şi o mână în păr şi lovind cu cealaltă fiinţe nevăzute. După ce i-a trecut accesul de furie, omul şi-a continuat drumul fără să mai privească măcar o dată în urmă.

În timp ce grupul fratelui meu se îndrepta către răscrucea de la sud de Barnet, au văzut apropiindu-se de drum o femeie, pe un câmp din stânga lor, ducând în braţe un copil şi având alţi doi alături de ea; a trecut şi un om îmbrăcat în haine negre, murdare, cu un băţ gros într-o mână şi cu o mică valiză în cealaltă. Apoi, după cotitura drumului, dintre vilele care îl mărgineau în locul unde se unea cu şoseaua principală, a apărut o trăsurică

trasă de un poney negru şi asudat, condusă de un tânăr palid cu o pălărie tare, cenuşie de praf. În trăsurică şedeau înghesuite trei fete, lucrătoare de fabrică din East End, şi doi copii mici.

— Pe aici ajungem la Edgware? întrebă tânărul, cu ochii rătăciţi şi cu faţa palidă; iar când fratele meu îi răspunse că trebuia să o apuce spre stânga, el dădu imediat bice cailor, fără formalitatea de a mai mulţumi.

Fratele meu a observat o ceaţă sau un fum albcenuşiu ridicându-se dintre casele din faţa lor şi acoperind faţada albă a unei terase care apărea de pe cealaltă parte a drumului, prin spatele vilelor. Doamna Elphinstone le atrase printr-un strigăt atenţia asupra unor limbi roşii de foc, care se înălţau deasupra caselor din faţa lor, spre cerul albastru şi fierbinte. Rumoarea se transformase acum într-un amestec dezordonat de glasuri, scârţâit de roţi şi de căruţe şi tropot de copite. Drumul făcea o cotitură bruscă la nici cincizeci de metri de răscruce.

— Dumnezeule, strigă doamna Elphinstone. Unde ne duci?

Fratele meu se opri.

Şoseaua principală era acoperită de un puhoi clocotitor de oameni, un torent de fiinţe omeneşti care alergau spre nord, înghesuindu-se unele într-altele. Un mare nor de praf, alb şi luminos în bătaia soarelui, făcea ca totul să fie cenuşiu şi nedesluşit, până la douăzeci de picioare de la pământ; norul era neîncetat stârnit de paşii grăbiţi ai unei mulţimi dese de cai, de bărbaţi şi femei care mergeau pe jos, şi de roţile vehiculelor de tot felul.

— Loc! auzi fratele meu. Faceţi loc!

A te apropia de punctul unde drumul se întâlneşte cu şoseaua era ca şi cum ai fi trecut prin fumul unui incendiu; mulţimea mugea ca un focputernic, iar praful era fierbinte şi înecăcios. Şi, într-adevăr, nu prea departe, o vilă ardea şi trimitea

valuri de fum negru peste drum, mărind şi, mai mult învălmăşeala.

Pe lângă ei trecură doi oameni. Apoi o femeie murdară, plângând şi cărând o legătură grea. Un câine de vânătoare, rătăcit, cu limba atârnând, le dădu târcoale, neîncrezător, înspăimintat şi într-un hal fără hal, luând-o la goană, la ameninţarea fratelui meu.

Atât cât se putea vedea pe drumul spre Londra, printre casele din dreapta, un puhoi clocotitor de oameni murdari şi grăbiţi se îngrămădea între vilele de pe fiecare parte; capetele negre, trupurile înghesuite, deveneau distincte pe măsură ce ieşeau de după cotitură, treceau în grabă, şi îşi contopeau din nou individualităţile în mulţimea îndepărtată, înghiţită în cele din urmă într-un nor de praf.

— Înainte! Înainte! strigau toţi. Faceţi loc! Faceţi loc!

Oamenii îi împingeau pe cei din faţă cu mâinile. Fratele meu ţinea capul poneyului. Atras în mod irezistibil, el înainta încet, pas cu pas, de-a lungul drumului.

La Edgware fusese doar o scenă de dezordine, la Chalk un vârtej gălăgios, dar aici era o întreagă populaţie în mişcare. Este greu să-ţi imaginezi acest puhoi de oameni. Nu se putea distinge nicio figură. Oamenii se scurgeau de după colţ şi se îndepărtau cu spatele la grupul celor trei rămaşi pe drum. Cei care erau pe jos mergeau pe marginea şoselei, ameninţaţi de roţile vehiculelor, căzând prin şanţuri şi poticnindu-se unii de alţii.

Trăsurile şi căruţele se buluceau unele într-altele, lăsând puţin loc pentru vehiculele mai rapide şi mai nerăbdătoare, care se repezeau din când în când înainte, atunci când li se ivea ocazia, făcând ca mulţimea să se înghesuie spre gardurile şi porţile vilelor.

— Înainte! se auzea strigând. Înainte! Se apropie!

Într-o căruţă se afla un orb îmbrăcat în uniforma Armatei Salvării, gesticulând, cu degetele zbârcite, şi urlând: „Veşnicie! Veşnicie!” Glasul lui era răguşit şi foarte puternic, astfel că fratele meu a putut să-l audă mult timp după ce omul s-a pierdut din vedere, în norul de praf. Unii dintre oamenii îngrămădiţi în căruţe îşi biciuiau prosteşte caii, certându-se cu ceilalţi căruţaşi; alţii şedeau nemişcaţi, privind ţintă în gol, cu ochii înroşiţi; alţii îşi rodeau mâinile, de sete, sau zăceau culcaţi în fundul vehiculelor. Caii aveau zăbalele acoperite de spumă, şi ochii injectaţi.

Erau o puzderie de trăsuri, căruţe, şarete, furgoane; o căruţă de poştă, o căruţă de gunoaie pe care era scris „Parohia St. Pancras”, un camion uriaş înţesat cu oameni. Un camion de bere trecu huruind, cu roţile împroşcate de sânge proaspăt.

— Eliberaţi drumul! strigau nişte glasuri. Eliberaţi drumul!

— Veşni-cie! Veşni-cie! se auzea, ca un ecou, de-a lungul drumului.

Treceau femei triste, bine îmbrăcate, cu figurile răvăşite, cu copii care ţipau şi se poticneau, cu hainele lor elegante acoperite de praf, cu feţele obosite şi brăzdate de lacrimi. Alături de cele mai multe mergeau bărbaţi, unii grijulii, alţii nepăsători sau sălbatici. Luptând cot la cot cu ei, trecea câte un vagabond în zdrenţe negre, cu ochii holbaţi, strigând în gura mare tot felul de înjurături. Îşi croiau drum, luptându-se din răsputere, muncitori zdraveni şi oameni sărăcăcioşi, cu părul ciufulit, îmbrăcaţi ca micii funcţionari sau vânzători de prăvălie; apoi fratele meu mai observă un soldat rănit, nişte oameni îmbrăcaţi în uniforma căilor ferate, şi o creatură nenorocită, în cămaşă de noapte, cu o haină aruncată pe umeri.

Dar oricât de variată i-ar fi fost compoziţia, această hoardă avea anumite trăsături comune. Pefeţele tuturor se citea frica şi durerea, şi tot frica era aceea care îi gonea din urmă. O învălmăşeală,

provocată de lupta pentru un loc într-o căruţă, făcu întregul puhoi de oameni să-şi grăbească pasul; unul dintre fugari, atât de speriat şi frânt încât genunchii i se îndoiau sub el, se însufleţi pentru o clipă, căpătând forţe noi. Căldura şi praful începuseră să-şi facă efectul asupra mulţimii. Oamenii aveau pielea uscată, buzele negre şi crăpate. Erau cu toţii însetaţi, obosiţi şi abia mai puteau să-şi mişte picioarele. Printre strigăte se auzeau certuri, mustrări, şi gemete de oboseală; cele mai multe glasuri erau răguşite şi slabe. Pretutindeni se auzea, ca un refren:

— Loc! Faceţi loc! Vin marţienii!

Prea puţini se opreau, dându-se la o parte din acest puhoi. Drumul pătrundea oblic în şoseaua principală, printr-o deschidere îngustă, creând iluzia că vine dinspre Londra. Şi totuşi, un fel de flux omenesc se revărsa în acest capăt de drum; erau cei slabi, respinşi în afara curentului, şi care în general rămâneau acolo numai o clipă, înainte de a se cufunda din nou în el. La o mică distanţă de drum, şedea întins un om cu piciorul înfăşurat în cârpe însângerate; doi prieteni se aplecaseră asupra lui. Era un norocos care încă mai avea prieteni.

Un bătrânel, cu o mustaţă ostăşească, albită, îmbrăcat într-o redingotă neagră şi jegoasă, se apropie şchiopătând, se aşeză jos, îşi scoase gheata — ciorapul îi era mânjit de sânge — scoase un ciob de piatră şi porni din nou, târându-şi piciorul; o fetiţă de opt sau nouă ani, singură, se trânti pe iarbă lângă fratele meu, plângând.

— Nu mai pot să merg! Nu mai pot să merg!

Fratele meu se trezi din toropeală, o ridică, vorbindu-i cu blândeţe, şi o duse lângă miss Elphinstone. De îndată ce fratele meu o ridică, fetiţa tăcu, ca şi cum ar fi cuprins-o frica.

— Ellen! ţipă o femeie din mulţime, cu glasul scăldat în lacrimi. Ellen! Şi copilul se smuci brusc din braţele fratelui meu, strigând:

— Mamă!

— Se apropie! zise un om călare, trecând prin dreptul drumului.

— La o parte din drum! striga un vizitiu, ridicat deasupra celorlalţi; şi fratele meu văzu o trăsură închisă cotind pe drumul lateral.

Oamenii se înghesuiau unii într-alţii, pentru a se feri de cal. Fratele meu trase spre margine poneyul şi trăsurica, iar omul trecu pe lângă el şi se opri la cotitura drumului. Era o trăsură cu oiştea pentru o pereche de cai, dar nu avea înhămat decât unul singur. Fratele meu văzu neclar, prin praf, cum doi oameni ridicau un corp pe o targă albă, aşezând-o apoi uşor pe iarba de sub un tufiş de lemn câinesc.

Unul dintre oameni veni alergând spre fratele meu.

— Unde se poate găsi nişte apă? întrebă el. Trage să moară, şi vrea puţină apă. Este lordul Garrick.

— Lordul Garrick! zise fratele meu, Preşedintele Curţii?

— Unde găsesc apă? zise omul.

— Poate că găseşti vreo cişmea, zise fratele meu, în vreuna dintre case. Noi nu avem apă. Nu pot să-i las aici pe ai mei.

Omul îşi croi drum, prin mulţime, spre poarta casei din colţ.

— Înaintaţi! spuneau oamenii, îmbrâncindu-l. Se apropie! Mergeţi înainte!

Apoi, atenţia fratelui meu a fost atrasă de un om cu barbă, cu o figură de vultur, ducând o legătură, care s-a spart chiar în timp ce fratele meu o privea; din ea s-a revărsat o masă compactă de lire de aur, care părea să se fărâmiţeze în monede abia atunci când atingea pământul. Lirele se rostogoliră în toate părţile, printre picioarele nervoase ale oamenilor şi ale cailor. Omul se opri, privind prosteşte risipa de aur, şi osia unei trăsuri îl izbi în umăr, trântindu-l la pământ. Scoase un ţipăt, făcu

un pas înapoi, şi roata unei căruţe îl atinse din treacăt.

— Loc! strigau oamenii din jurul lui. Faceţi loc!

De îndată ce trecu trăsura, el se trânti, cu amândouă mâinile desfăcute, pe grămada de monede, şi începu să şi le îndese cu pumnii în buzunar. Un cal se ivi chiar pe lângă el, şi în clipa următoare, când omul se ridicase pe jumătate, fu trântit sub copitele calului.

— Opriţi! strigă fratele meu, şi dând la o parte din drum o femeie, încercă să apuce zăbala calului.

Dar, înainte de a putea ajunge acolo, auzi pe sub roţi un ţipăt şi văzu, prin praf, cum obada trecea peste spatele sărmanului nenorocit. Vizitiul trăsurii îl plesni cu biciul pe fratele meu, care alerga spre spatele trăsurii. Strigătele îl asurzeau. Omul se zvârcolea, printre banii lui împrăştiaţi, în praf, fără să se poată scula, căci roata îi rupsese şira spinării, iar picioarele îi atârnau moi, neputincioase. Fratele meu se ridică şi strigă la vizitul care venea din urmă, şi îi veni în ajutor un om călare pe un cal negru.

— Dă-l la o parte din drum, zise el; şi, apucându-l de guler cu mâna liberă, fratele meu îl târî pe nenorocit la o parte. Dar el continua să se cramponeze de bani şi, privindu-l cu furie pe fratele meu, îl izbi în braţ cu un pumn plin de aur.

— Înaintaţi! Înaintaţi! strigau glasuri furioase în spatele lor. Faceţi loc! Faceţi loc!

Se auzi o trosnitură, în timp ce oiştea unei trăsuri se lovea de căruţa pe care o ţinea în loc omul călare. Fratele meu întoarse privirea, şi omul cu aurul îşi răsuci capul şi muşcă mâna care îl ţinea de guler. O izbitură, şi calul negru fu împins într-o parte, iar calul căruţei trecu pe lângă el. O copităcălcă la un fir de păr de piciorul fratelui meu. El dădu drumul omului căzut şi sări înapoi. Văzu pe faţa nenorocitului întins pe pământ mânia transformându-se în groază, şi după o clipă îl pierdu din vedere şi fratele meu fu târât înapoi, dus

mai departe de intrarea drumului şi fu nevoit să se lupte din greu, în mijlocul torentului, pentru a putea reveni.

Văzu pe miss Elphinstone acoperindu-şi ochii, iar un copilaş, cu acea lipsă de compătimire specifică anilor fragezi, privea cu ochii dilataţi un corp acoperit de praf care zăcea la pământ, negru şi nemişcat, zdrobit sub roţile care treceau.

— Să ne întoarcem! strigă el, şi începu să tragă înapoi poneyul. Şi adăugă: Nu putem trece prin acest… iad. Se întoarseră vreo sută de metri pe drumul pe care veniseră, până când mulţimea agitată nu se mai zări. Pe când treceau de cotitura drumului, fratele meu văzu în şanţul de sub tufişul de lemn câinesc faţa muribundului acoperită de o paloare cadaverică, cu trăsăturile supte şi strălucind de transpiraţie. Cele două femei şedeau tăcute, ghemuite în trăsură şi înfiorate.

Apoi, dincolo de cotitură, fratele meu se opri din nou. Miss Elphinstone era albă la faţă, iar cumnata ei plângea, prea nenorocită ca să-l mai cheme pe „George al ei”. Fratele meu era îngrozit şi uluit. Imediat ce se îndepărtară, îşi dădu seama cât de urgent şi de imperios era să încerce traversarea şoselei. Se întoarse spre miss Elphinstone, cu o hotărâre bruscă.

— Trebuie să trecem pe acolo, zise el, şi întoarse din nou poneyul.

Pentru a doua oară, în ziua aceea, fata dădu dovadă de curaj. Vrând să-şi croiască drum prin torentul de oameni, fratele meu intră din nou în vâltoare şi ţinu în loc calul unei trăsuri, în timp ce miss Elphinstone conducea poneyul de căpăstru. O căruţă se izbi de roţi, pentru o clipă, şi smulse o aşchie lungă din bancă. În clipa următoare erau luaţi şi târâţi înainte de curent. Fratele meu, cu faţa şi mâinile însângerate de la loviturile de bici, sări pe capră şi apucă hăţurile din mâna ei.

— Ţinteşte spre omul din spate, zise el, dându-i revolverul, dacă ne împinge prea tare. Nu!…

ţinteşte mai bine calul.

Apoi el începu să caute un prilej ca să treacă spre partea dreaptă a drumului. Dar, o data intrat în curent, parcă îşi pierduse voinţa şi devenise o fărâmă a acestei gloate prăfuite. Trecură prin Chipping Barnet, duşi de torent; se îndepărtaseră cu o milă de centrul oraşului, înainte de a putea să-şi croiască drum până în partea cealaltă a şoselei. Era o larmă şi o învălmăşeală de nedescris; dar în oraş, şi dincolo de el, şoseaua se bifurca de mai multe ori, şi deci înghesuiala se micşora într-o oarecare măsură.

Se îndreptară spre răsărit, prin Hadley, întâlnind, de fiecare parte a drumului, şi acolo, dar şi mai departe, o mare mulţime de oameni care se înghesuia să bea apă dintr-un pârâu, unii luptându-se din răsputeri pentru a ajunge până la apă. Mai departe, de pe un deal de lângă East Barnet, văzură două trenuri mergând încet, unul după altul, fără niciun fel de semnale — trenuri ticsite de oameni, unii stând chiar şi printre cărbunii din tenderul locomotivei, îndreptându-se spre nord, de-a lungul Marii Căi Ferate de Nord. Fratele meu presupunea că trenurile se umpluseră după ce ieşiseră din Londra, deoarece la ora aceea panica furibundă a mulţimii făcuse ca gările centrale să fie impracticabile.

În apropiere de acel loc, se opriră pentru tot restul după-amiezii; emoţiile violente îi sleiseră pe toţi trei. Începură să sufere de foame; noaptea era rece, şi niciunul dintre ei nu avea curajul să doarmă. În cursul serii, mulţi fugari trecură în grabă de-a lungul drumului, aproape de locul unde se opriseră ei, fugind de primejdii necunoscute şi mergând în direcţia din care venise fratele meu.

Capitolul XVII
„COPILUL TUNETULUI”

Dacă marţienii ar fi avut drept scop numai distrugerea, ar fi putut să nimicească, încă de luni, întreaga populaţie a Londrei, în timp ce oamenii se răspândeau încet prin regiunile din împrejurimi. Nu numai pe drumul care trecea prin Barnet, dar şi prin Edgware şi Waltham Abbey, şi de-a lungul drumurilor spre răsărit de Southend şi Shoeburyness, şi la sud de Tamisa, spre Deal şi Broadstairs, se scurgea acelaşi puhoi înspăimântat. Dacă, în dimineaţa acea de iunie, cineva ar fi plutit într-un balon pe cerul albastru şi luminos de deasupra Londrei, fiecare drum dinspre nord şi răsărit, care ieşea din labirintul încâlcit al străzilor, i-ar fi apărut punctat cu negru de şuvoiul de fugari, fiecare punct reprezentând un ghem omenesc de teroare şi durere fizică. În capitolul precedent am expus pe larg relatarea fratelui meu asupra trecerii prin Chipping Barnet, pentru ca toţi cititorii mei să-şi poată da seama cum apărea această masă de puncte negre unuia care făcea parte din ea. Niciodată, în istoria lumii, nu s-au mişcat şi n-au suferit laolaltă atâtea mulţimi omeneşti. Hoardele legendare ale goţilor şi hunilor, armatele cele mai uriaşe pe care le-a văzut vreodată Asia, n-ar fi fost decât o picătură în acest puhoi. Nu era un marş disciplinat; era o debandadă — o debandadă gigantică şi îngrozitoare — fără vreo ordine sau vreun ţel, şase milioane de oameni, fără arme şi fără provizii, mergând drept înainte. Era începutul înfrângerii civilizaţiei, începutul masacrului omenirii.

Drept sub el, omul instalat în balon ar fi văzut reţeaua întinsă a străzilor, casele, bisericile, scuarurile, pieţele, parcurile — toate pustii — întinzându-se ca o hartă imensă, iar spre sud, o ***pată.*** S-ar fi părut că peste Ealing, Richmond şi Wimbledon, o peniţă monstruoasă a lăsat să cadă pe hartă o pată de cerneală. Persistent, neîncetat, fiecare pată neagră creştea, se întindea, trimiţându-şi ramificaţii în toate părţile, când îngrămădindu-se

în faţa unei ridicături de teren, când revărsându-se iute peste vreo creastă într-o nouă vale, exact cum se întinde o picătură de cerneală pe sugativă.

Mai departe, peste dealurile albastre care se ridică la sud de fluviu, marţienii mergeau încoace şi încolo, sclipitori, împrăştiindu-şi calm şi metodic norul lor otrăvitor pe câte o bucată de teren, îndepărtându-l apoi, după ce-şi îndeplinise rolul, cu jeturile de aburi şi punând stăpânire pe regiunea cucerită. Se pare că ei nu aveau drept scop exterminarea oamenilor, ci mai ales demoralizarea completă şi distrugerea oricărei împotriviri. Au aruncat în aer toate magaziile de muniţii pe care le-au întâlnit, au tăiat toate liniile telegrafice şi au distrus pe alocuri căile ferate. Tăiau toate mijloacele de comunicaţie ale oamenilor. Nu păreau grăbiţi să-şi extindă câmpul de operaţii, şi în cursul acelei zile n-au trecut de partea centrală a Londrei. Probabil că un foarte mare număr de londonezi au rămas acasă, în dimineaţa de luni. Un lucru este sigur, şi anume că mulţi au murit în casele lor, asfixiaţi de Fumul Negru.

Până spre amiază, bazinul Londrei prezenta un spectacol uimitor. Se aflau acolo vapoare şi vase de tot felul, iar fugarii ofereau sume enorme de bani, şi se spune că mulţi dintre cei care s-au apropiat înot de aceste vase au fost respinşi cu cângile şi s-au înecat. Pe la ora unu după-amiază, între arcadele podului Blackfriars a apărut rămăşiţa subţire a unui nor de vapori negri. În clipa aceea, portul a devenit scena unei învălmăşeli nebune, cu lupte şi ciocniri, şi câtva timp o mulţime de bărci şi şle-puri s-au îngrămădit în jurul arcadei dinspre nord a podului Tower, iar marinarii au trebuit să se lupte sălbatic cu oamenii care îi asaltaseră de pe ţărm. Unii se căţărau pe pilonii podului de deasupra.

Când, cu o oră mai târziu, a apărut de după Turnul Orologiului un marţian şi a intrat în fluviu, către Limehouse nu mai pluteau decât sfărâmături.

Despre căderea celui de al cincilea cilindru voi vorbi ceva mai departe. Cel de al şaselea a căzut la Wimbledon. Fratele meu, care şedea de veghe lângă femeile din trăsură, în mijlocul unei păşuni, a văzut fulgerul verde, departe, în spatele dealurilor. Marţi, micul grup, care încă mai avea de gând să ajungă la mare, s-a îndreptat, prin regiunea înţesată de oameni, către Colchester. Se confirmase vestea că marţienii stăpâneau acum întreaga Londră. Fuseseră văzuţi la Highgate şi — se spunea — chiar la Neasden. Dar fratele meu nu i-a văzut decât a doua zi.

În ziua aceea, mulţimile de oameni împrăştiaţi au început să-şi dea seama că au nevoie urgentă de provizii. Pe măsură ce foamea creştea, nu se mai ţinea seama de dreptul de proprietate. Fermierii au ieşit să-şi apere cu arma în mână vitele, hambarele şi recolta de grâne. Mulţi oameni, ca şi fratele meu, se îndreptau acum spre răsărit şi s-au găsit chiar unii disperaţi care s-au întors spre Londra, ca să găsească hrană. Aceştia erau mai ales cei din suburbiile de nord, care nu cunoşteau Fumul Negru decât din auzite. Fratele meu aflase că aproape o jumătate din membrii guvernului se adunase la Bimingham şi că se pregăteau enorme cantităţi de explozibile puternice, pentru a fi folosite, în mine automate, în regiunile din Midland.

Mai aflase, de asemeni, că la Compania Căilor Ferate din Midland se înlocuise personalul care fugise în prima zi de panică, că traficul fusese reluat şi că trenurile circulau de la St. Albans spre nord, pentru a se degaja regiunile din jurul Londrei. În Chipping Ongar se instalase o placardă care anunţa că în oraşele de nord se găseau mari cantităţi de făină şi că în douăzeci şi patru de ore se va distribui pâine oamenilor înfometaţi din împrejurimi. Dar această veste nu l-a împiedicat în planul de fugă pe care şi-l construise, şi cei trei şi-au continuat toată ziua drumul spre răsărit,

nemaiauzind nimic altceva despre distribuirea de pâine în afară de această promisiune. De altfel, nimeni nu a mai auzit despre ea. În noaptea aceea a căzut cea de a şaptea stea, pe Primrose Hill. Era în timp ce miss Elphinstone şedea de veghe, căci hotărâseră să vegheze cu rindul. Ea a văzut-o căzând.

Miercuri, cei trei fugari, care petrecuseră noaptea într-un lan de grâu încă necopt — au ajuns la Chelmsford şi acolo un grup de cetăţeni, intitulându-se Comitetul de Aprovizionare Publică, le-au luat poneyul, ca provizie, nedându-le în schimb nimic altceva decât promisiunea că vor primi a doua zi o bucată din el. Circula zvonul că marţienii erau la Epping şi că pulberăria de la Waltham Abbey fusese distrusă într-o încercare zadarnică de a arunca în aer pe unul dintre invadatori.

Oamenii pândeau, din turnurile bisericii, sosirea marţienilor. Fratele meu, din fericire pentru el, după cum s-a dovedit, a preferat să-şi continue imediat drumul spre coastă, decât să aştepte o bucată de carne, cu toate că toţi erau flămânzi. Către amiază, au trecut prin Tillingham, care, în mod ciudat, părea să fie complet liniştit şi pustiu, în afară de câţiva oameni care căutau să fure ceva de mâncare. Lângă Tillingham, au ajuns deodată la ţărmul mării, întâlnind cea mai surprinzătoare mulţime de vase de toate felurile care se poate imagina.

După ce marinarii n-au mai putut urca pe Tamisa, îşi continuaseră drumul pe lângă coasta din Essex, spre Harwich, Walton şi Clacton, şi după aceea spre Foulness şi Shoebury, pentru a-i îmbarca pe refugiaţi. Vasele şedeau într-o curbă imensă în formă de seceră, care se pierdea în ceaţă, spre Naze. Aproape de ţărm se afla o mulţime de bărci de pescuit, engleze, scoţiene, franceze, olandeze şi suedeze; şalupe cu aburi de pe Tamisa, iahturi, bărci cu motor; ceva mai departe se aflau

vasele de mare tonaj, o mulţime de vase murdare, pentru transportul cărbunilor, vase comerciale cochete, vase pentru transportul vitelor, vase de pasageri, tancuri petro-liere, vase de cursă lungă, şi chiar un vas vechi de transport de culoare albă, transatlantice albe şi cenuşii de la Southampton şi Hamburg; de-a lungul coastei albastre, dincolo de Blackwater, până aproape de Maldon, fratele meu a zărit, neclar, o mulţime de bărci care traficau cu oameni de pe ţărm.

La vreo două mile în larg se afla un cuirasat, cufundat adânc în apă, arătând, după spusele fratelui meu, ca un vas pe jumătate scufundat. Era cuirasatul „Copilul Tunetului”. Nu se mai vedea vreun alt vas de război, dar departe, spre dreapta, pe suprafaţa întinsă a mării — în ziua aceea marea era foarte liniştită — se întindea un şarpe de fum negru, care trăda locul celorlalte cuirasate ale flotei din Canalul Mânecii: ele patrulau pe un front larg, cu maşinile sub presiune, gata să intre în acţiune, în faţa estuarului Tamisei, vigilente şi to-tuşi neputincioase de a împiedica înaintarea marţienilor.

La vederea mării, doamna Elphinstone s-a lăsat cuprinsă de panică, în ciuda asigurărilor pe care i le dădea cumnata ei. Ea nu mai plecase niciodată din Anglia, şi ar fi preferat să moară, decât să se vadă într-o ţară străină, lipsită de prieteni şi de toate celelalte. Probabil că biata femeie îşi închipuia că francezii şi marţienii erau unul şi acelaşi lucru. În timpul celor două zile de călătorie deve-nise din ce în ce mai nervoasă, mai înspăimântată şi mai deprimată. Singurul ei gând era să se reîntoarcă la Stanmore. Toate fuseseră întotdeauna bune şi liniştite la Stanmore… Acolo îl vor regăsi pe George…

Cu mare greutate au convins-o să coboare până la ţărm, unde fratele meu a reuşit, destul de repede, sa atragă atenţia unor marinari de pe un vas cu zbaturi, venit de pe Tamisa. Aceştia au trimis o

barcă şi s-au învoit la treizeci şi şase de lire pentru toţi trei. Vasul mergea, după spusele oamenilor, la Ostende.

Era pe la ora două, când fratele meu, după ce a plătit la pasarelă costul călătoriei, s-a văzut în siguranţă, împreună cu tovarăşele lui, pe bordul vasului. Pe bord se afla şi hrană, deşi la preţuri exorbitante, şi toţi trei au reuşit să ia o masă, pe una din băncile de la provă.

Pe bord se şi aflau vreo patruzeci de oameni, dintre care cei mai mulţi îşi dăduseră ultimii bani pen-tru a-şi asigura călătoria, dar căpitanul a rămas pe canalul Blackwater până la ora cinci după-amiază, culegând noi pasageri, până când puntea a fost încărcată în mod primejdios. Probabil că ar fi aşteptat şi mai mult, dacă dinspre sud n-ar fi început să se audă bubuiturile tunurilor. Drept răspuns, cuirasatul a tras o lovitură de tun şi a înălţat un şir de pavilioane. O trâmbă de fum a răbufnit din ochiurile lui.

Unii dintre pasageri erau de părere că această canonadă venea dinspre Shoeburyness, până când s-a observat că devenea din ce în ce mai puternică. În acelaşi timp, departe, spre sud-est, catargele şi punţile blindate a trei cuirasate se ridicară unul după altul din mare, sub nori de fum negru. Dar atenţia fralelui meu se întoarse repede la canonada îndepărtată dinspre sud. I s-a părut că vede o coloană de fum ridicându-se din ceaţa cenuşie din depărtare.

Micul lor vas se şi îndepărtase spre răsărit de marele semicerc de nave, şi coasta scundă a Essex-ului devenea albăstrie, învăluită în ceaţă, când a apărut un marţian, părând mic şi nedesluşit în depărtare, înaintând de-a lungul coastei mocirloase, venind dinspre Foulness. Văzându-l, căpitanul începu să înjure cu glas tare, de teamă şi mânie împotriva propriei lui întârzieri, iar zbaturile parcă se molipsiră dintr-o dată de spaima lui. Toată lumea de pe bord şedea lângă parapet sau pe

băncile vasului, privind la forma aceea îndepărtată, mai înaltă decât copacii şi turnurile bisericilor de pe coastă, şi care înainta încet, parodiind mersul omenesc.

Era primul marţian pe care-l vedea fratele meu şi, mai mult uimit decât înspăimântat, el a rămas să privească acest titan care înainta cu hotărâre către vase, cufundându-se din ce în ce mai mult în apă, pe măsură ce se îndepărta de coastă. Apoi, departe, dincolo de Crouch, a apărut altul, păşind peste nişte copaci chirciţi, apoi încă unul, şi mai departe, cufundat adânc în pâcla strălucitoare care părea suspendată între mare şi cer. Toţi se îndreptau către mare, ca şi cum ar fi vrut să taie retragerea nenumăratelor vase care se îngrămădiseră între Foulness şi Naze. În ciuda eforturilor gâfâitoare depuse de motoarele micului vas cu zbaturi şi a spumei abundente pe care roţile o lăsau în urmă, el se îndepărta de această înaintare sinistră cu o înspăimântătoare încetineală.

Privind spre nord-vest, fratele meu a văzut marele semicerc de vase vibrând de teroarea care se apropia; un vas trecea în spatele altuia, altul se întorcea spre larg, vapoarele şuierau şi revărsau nori de aburi, corăbiile îşi întindeau pânzele, şalupele se mişcau de colo până colo. El era atât de fascinat de toate acestea şi de primejdia care înainta dinspre stânga, încât nu vedea nimic din ceea ce se petrecea spre largul mării. Şi atunci, o mişcare rapidă a vasului (care s-a rotit brusc pentru a evita scufundarea) l-a aruncat jos de pe banca pe care şedea. În jur se auziră strigăte, zgomot de paşi, nişte aclamaţii, la care părea că se răspunde din depărtare. Vasul se zgudui şi el căzu jos, sprijinindu-se în mâini.

Se ridică în picioare şi văzu spre tribord, la nicio sută de metri de vasul lor care se legăna în tangaj, o masă imensă de fier trecând prin apă ca lama unui plug, aruncând-o de o parte şi de alta în jerbe imense de spumă care se năpusteau spre vasul lui,

făcând ca zbaturile să se învârtească în aer, şi cufundându-l apoi aproape cu toată puntea sub apă.

Un duş puternic îl orbi pentru o clipă. Când îşi deschise din nou ochii, văzu că monstrul trecuse şi gonea către ţărm. Turele enorme de fier se ridicau din trupul lui înalt, alături de două coşuri care scuipau fum şi foc. Era cuirasatul „Copilul Tunetului" care se îndrepta în ajutorul vaselor amenin-ţate.

Stând în picioare pe puntea care se clătina, încleştat cu mâinile de parapet, fratele meu îşi mută privirea de la acest leviatan în atac, îndreptând-o din nou asupra marţienilor; acum erau toţi trei laolaltă, stând atât de departe în larg, încât suporturile lor triple erau scufundate aproape în întregime. Astfel scufundaţi, priviţi în această perspectivă îndepărtată, păreau mult mai puţin impresionaţi decât masa imensă de fier în a cărui dâră vaporaşul pe care se afla el se legăna neputincios. Părea că marţienii privesc cu uimire la acest nou adversar. Poate că în mintea lor credeau că este un uriaş, ca şi ei. „Copilul Tunetului" nu trase nicio lovitură de tun, ci pur şi simplu înainta spre ei cu toată viteza. Aceasta i-a şi permis, probabil, să se apropie atât de mult de inamic. Marţienii nu ştiau ce să facă. Un obuz, şi ei l-ar fi scufundat imediat, cu raza lor arzătoare.

Înainta cu o viteză atât de mare, încât într-un minut ajunse aproape la jumătatea drumului dintre vaporul pe care se afla fratele meu şi marţienii — o masă neagră care se micşora, proiectată pe linia orizontală şi îndepărtată a coastei Essexului.

Deodată, marţianul cel mai apropiat îşi înclină trupul şi descărcă spre cuirasat un proiectil cu gaz negru. Acesta atinse tribordul şi ricoşă într-un jet întunecos, rostogolit în valuri, degajând un torent de Fum Negru, din care cuirasatul scăpă. Pentru cei care priveau de pe vapor, la o mică înălţime

deasupra apei, cu soarele în ochi, părea ca şi cum cuirasatul se şi afla în mijlocul marţienilor.

Formele uriaşe se despărţiră, ridicându-se din apă pe măsură ce se retrăgeau către ţărm; unul dintre marţieni îşi ridică generatorul de raze arzătoare, ca pe un aparat fotografic. Îl ţinu aţintit oblic în jos şi un nor de aburi ţâşni din apă la atingerea razei. Ea trecu prin cuirasa de fier a vasului ca un fier înroşit printr-o hârtie.

O vâlvătaie de flăcări ţâşni din aburii care se ridicau, şi marţianul se clătină. În clipa următoare era trântit jos şi o cantitate uriaşă de apă şi de vapori se ridică în aer. Tunurile de pe „Copilul Tunetului" răsunară, în acest vacarm, unul după altul, şi un proiectil împroşcă în sus apa chiar lângă vaporul cu zbaturi, ricoşă spre celelalte vase care fugeau spre nord, şi sparse în ţăndări un cuter.

Dar faptul acesta trecu neobservat. Văzând prăbuşirea marţianului, căpitanul scoase un strigăt nearticulat, şi pasagerii de pe puntea vasului strigară în cor. Apoi scoaseră din nou un strigăt. Ieşind din învolburarea albă, cuirasatul lung şi negru înainta, cu flăcările înălţându-se din partea din mijloc, cu ventilatoarele şi coşurile scuipând foc.

Era încă în stare de funcţionare; se pare că cârma rămăsese intactă şi motoarele mai mergeau. Se îndreptă către cel de al doilea marţian şi ajunsese la o sută de metri de el când îl atinse raza arzătoare. Atunci, cu o bubuitură violentă, cu o flacără orbitoare, punţile şi coşurile săriră în aer. Marţianul se clătină de violenţa exploziei şi, în clipa următoare, epava în flăcări, continuând să înainteze în virtutea inerţiei, îl izbi şi îl turti ca pe un obiect de carton. Fratele meu scoase fără să vrea un strigăt. Un vârtej clocotitor de aburi ascunse din nou totul.

— Doi! urlă căpitanul.

Văzduhul vuia de strigăte. De la un capăt la celălalt, vaporul răsuna de aclamaţiile frenetice

care cuprinseseră, pe rând, mulţimea de vase şi bărci care se îndreptau către larg.

Aburii care pluteau deasupra apei ascunseră timp de câteva minute pe cel de al treilea marţian, ca şi coasta. În tot acest timp, zbaturile băteau neîncetat apa, îndepărtând vasul de locul luptei; când, în cele din urmă, aburii se risipiră, apăru un nor de fum negru şi nu se mai putea zări nici „Copilul Tunetului”, nici cel de al treilea marţian. Dar cuirasatele din larg veniseră acum mult mai aproape şi se îndreptau spre ţărm, trecând pe lângă vapor.

Micul vas îşi continuă drumul spre larg, iar cuirasatele se apropiară încet de coastă, care încă era ascunsă de un nor marmorat, format din aburi şi gaz negru, învolburându-se şi combinându-se în cele mai ciudate chipuri. Vasele cu refugiaţi se împrăştiau spre nord-est; câteva bărci cu pânze pluteau între cuirasate şi vapor. După câtva timp, înainte de a atinge norul care cobora tot mai jos, vasele de război se întoarseră spre nord, apoi cotiră brusc şi dispărură spre sud, în ceaţa tot mai deasă a înserării. Coasta deveni neclară şi în cele din urmă dispăru printre fâşiile joase de nori adunate în jurul soarelui care apunea.

Apoi, deodată, în ceaţa aurită a apusului, se auziră bubuiturile tunurilor, şi apărură nişte forme negre care se mişcau. Toţi pasagerii se îngrămădiră la balustrada vaporului, aţintindu-şi privirile către vatra orbitoare a apusului, dar nu se putea distinge nimic clar. O masă de fum se ridică oblic şi acoperi faţa soarelui. Vaporul îşi continua drumul, gâfâind, încordat într-o nesfârşită aşteptare.

Soarele se cufundă în nori cenuşii, cerul se înroşi, se întunecă, şi luceafărul apăru, tremurător. Se înserase de-a binelea, când căpitanul scoase un strigăt şi arătă cu mâna. Fratele meu îşi încordă pri-virea. Din orizontul cenuşiu, ceva se înălţă spre cer, se înălţă oblic şi cu mare iuţeală pe seninul luminos de deasupra norilor dinspre apus; un

obiect plat, larg şi mare, care descrise o curbă imensă, apoi se micşoră, coborând încet şi dispăru din nou în misterul cenuşiu al nopţii. Şi, în timp ce cobora, noaptea se revărsă pe Pământ, ca o ploaie.

CARTEA A DOUA
PAMÂNTUL SUB MARŢIENI

Capitolul I
SUB CĂLCÂI

Am părăsit în prima carte propriile mele aventuri, pentru a povesti, în ultimele două capitole, ceea ce i se întâmplase fratelui meu, în timp ce preotul şi cu mine eram ascunşi în casa părăsită din Halliford, unde ne refugiasem ca să scăpăm de Fumul Negru. Voi rezuma. Am rămas acolo toată noaptea de duminică şi toată ziua următoare — ziua panicii — într-o mică insulă de lumină, izolată de restul lumii de către Fumul Negru. În timpul acestor două zile plictisitoare, nu puteam face nimic altceva decât să aşteptăm, într-o inactivitate plină de nelinişte.

Mintea îmi era bântuită de îngrijorare pentru soarta soţiei mele. Mi-o închipuiam stând la Leatherhead, îngrozită, în primejdie, jelindu-mă ca pe un mort. Mă plimbam prin odăi şi plângeam, gândindu-mă că eram despărţit de ea, şi la tot ce i se putea întâmpla în timpul absenţei mele. Ştiam că vărul meu era destul de curajos pentru a face faţă oricărei împrejurări, dar nu era omul care să-şi dea seama repede de primejdie, care să acţioneze cu promptitudine. Ceea ce se cerea acum nu era curajul, ci prudenţa. Singura mea consolare era faptul că-i ştiam pe marţieni îndreptându-se către Londra, îndepărtându-se deci de soţia mea. Nelinişti vagi îmi frământau şi îmi chinuiau mintea. Văicărelile neîncetate ale preotului mă plictiseau şi mă enervau; disperarea lui egoistă mă supăra. După câteva mustrări fără efect, m-am

retras departe de el, într-o odaie — fără îndoială, o clasă de şcoală — care conţinea globuri, bănci şi caiete. Când preotul a venit după mine, m-am dus într-o cămară din podul casei şi, pentru a rămâne singur cu frământările mele dureroase, m-am încuiat înăuntru.

Toată ziua aceea şi dimineaţa următoare am fost înconjuraţi de Fumul Negru. Duminică seara, în casa vecină, s-au văzut semnele existenţei unor oameni — un chip apărut la o fereastră, lumini care se mişcau, mai târziu o uşă trântită. Dar nu ştiu cine erau aceşti oameni şi nici ce s-a întâmplat cu ei. A doua zi nu i-am mai simţit. În tot cursul dimineţii de luni, Fumul Negru s-a îndreptat încet către râu, furişându-se din ce în ce mai aproape de noi şi trecând, în cele din urmă, pe drumul de lângă casa în care eram ascunşi.

Pe la amiază, pe câmp a apărut un marţian, înlăturând Fumul Negru cu ajutorul Unui jet de aburi supraîncălziţi care şuiera pe pereţi, spărgând toate ferestrele pe care le atingea. În timp ce preotul fugea din camera din faţă, câţiva stropi i-au opărit mâna. Când, în cele din urmă, ne-am furişat din odăile ude de aburi şi am privit din nou afară, regiunea dinspre nord arăta ca şi cum peste ea ar fi trecut o furtună de zăpadă neagră. Privind către râu, am văzut cu uimire o roşeaţă neobişnuită care se amesteca cu negrul păşunilor pârjolite.

Câtăva vreme, nu ne-am dat seama de schimbarea situaţiei noastre, în afară de faptul că eram scăpaţi de ameninţarea Fumului Nogru. Dar mai târziu, am înţeles că el nu ne mai asedia, că puteam să ieşim afară. De îndată ce am realizat că drumul de ieşire era liber, mi-a revenit dorinţa de a acţiona. Dar preotul căzuse într-o stare de letargie şi era complet lipsit de raţiune.

— Aici suntem în siguranţă, repeta el, suntem în siguranţă.

M-am hotărât să-l părăsesc; o, de ce n-am făcut-o! Devenisem mai înţelept, după cele ce învăţasem

de la artilerist — şi mi-am căutat hrană şi băutură. Am găsit ulei şi cârpe, pentru a-mi bandaja arsurile şi am luat, de asemenea, o pălărie şi o cămaşe de flanelă pe care le-am găsit într-unul din dormitoare. Când şi-a dat seama că aveam de gând să plec singur — deoarece chiar mă hotărâsem să plec singur — preotul s-a ridicat deodată pentru a mă urma. Şi, cum totul era liniştit în timpul după-amiezii, am pornit cam pe la ora cinci, după aprecierea mea, de-a lungul drumului înnegrit, spre Sunbury.

În Sunbury, şi chiar de-a lungul drumului, pe alocuri, am întâlnit cadavre de cai şi de oameni, zăcând în atitudini contorsionate, trăsuri şi bagaje răsturnate, toate acoperite cu un praf negru şi gros. Acest linţoliu de pulbere cenuşie m-a făcut să mă gândesc la ceea ce citisem despre sfârşitul oraşului Pompei. Am ajuns la Hampton Court fără vreun incident, cu mintea populată de aceste ima-gini stranii, înspăimântătoare, şi acolo ochii noştri s-au bucurat, găsind un petic de verdeaţă care scăpase de fumul asfixiant. Am trecut prin Bushey Park, unde cerbii se plimbau liniştiţi pe sub castani, iar un grup de bărbaţi şi femei treceau în grabă, în depărtare, spre Hampton — şi astfel am ajuns la Twickenham. Au fost primii oameni pe care i-am întâlnit pe drum.

Departe de drum, pădurile de dincolo de Ham şi Petersham încă mai ardeau. Twickenham nu fusese atins nici de raza arzătoare, nici de Fumul Negru, şi aici am întâlnit mai mulţi oameni, dar niciunul n-a putut să ne dea vreo lămurire. În majoritate erau ca şi noi, profitând de un moment de linişte pentru a-şi schimba locul. Am impresia că multe dintre case erau încă ocupate de locatari înspăimântaţi, atât de înspăimântaţi, încât nu îndrăzneau nici să fugă. Şi pe aici abundau semnele goanei dezordonate. Îmi amintesc foarte bine de trei biciclete zdrobite laolaltă, turtite la pământ de roţile trăsurilor care trecuseră peste ele.

Pe la ora opt şi jumătate am traversat podul Richmond. Am trecut în grabă peste podul, expus, desigur, primejdiilor şi am observat plutind pe apă, la câţiva metri mai jos, nişte pete mari, roşii. Nu ştiu ce erau — n-aveam timp să le examinez — dar mi-am imaginat despre ele lucruri poate mai oribile decât erau în realitate. Şi aici, pe malul din Surrey, era mult praf negru, provenit din fum, şi cadavre — o grămadă întreagă în apropierea gării; n-am zărit niciun marţian, până am ajuns în apropiere de Barnes.

În depărtarea înnegrită, am văzut un grup de trei oameni alergând pe o stradă laterală, către râu; încolo, totul părea pustiu. Pe deal, oraşul Richmond ardea din plin; în afara oraşului, nu se vedea nicio urmă de Fum Negru.

Apoi, deodată, în timp ce ne apropiam de Kew, am văzut un grup de oameni care alergau, şi partea superioară a unei maşini marţiene de luptă a apărut pe deasupra acoperişurilor, la nicio sută de metri depărtare de noi. Am rămas împietriţi, la vederea primejdiei, şi dacă marţianul ar fi privit în jos, am fi fost ucişi imediat. Eram atât de înspăimântaţi, încât nu am îndrăznit să mergem mai departe, ci ne-am tras doar într-o parte şi ne-am ascuns în şopronul unei grădini. Acolo, preotul s-a ghemuit, plângând liniştit şi refuzând să se mai mişte.

Dar ideea mea fixă de a ajunge la Leatherhead nu îmi lăsa nicio clipă de răgaz şi la căderea serii m-am aventurat din nou afară. Am trecut printr-un boschet de arbuşti, apoi de-a lungul unei cărări, pe lângă o casă mare care se menţinuse întreagă, şi am ieşit pe drumul către Kew. Îl lăsasem pe preot în şopron, dar el a venit după mine, alergând.

Această a doua plecare a fost fapta cea mai nebunească pe care am comis-o vreodată, deoarece ştiam bine că marţienii se aflau în jurul nostru. De îndată ce preotul m-a ajuns din urmă, am văzut fie maşina de luptă pe care o zărisem mai înainte, fie o alta, departe, pe păşunile care se întindeau spre

Kew Lodge. Patru sau cinci forme mici şi negre fugeau din faţa ei, pe câmpul verde-cenuşiu şi după o clipă am văzut clar că marţianul îi urmărea. Din trei paşi a fost printre ei, şi oamenii au început să-i fugă printre picioare în toate direcţiile. El nu s-a folosit de raza arzătoare pentru a-i distruge, ci i-a cules unul câte unul. Se pare că i-a îngrămădit în marele recipient metalic pe care îl purta în spate, ca un coş atârnat de umeri.

Era pentru prima dată când îmi dădeam seama că marţienii ar putea să aibă şi un alt scop decât distrugerea omenirii învinse. Am rămas pentru o clipă împietriţi, şi apoi ne-am întors şi am intrat, printr-o poartă din spatele nostru, într-o grădină înconjurată de ziduri; am nimerit, din fericire, într-un şanţ, şi am rămas nemişcaţi, abia îndrăznind să vorbim în şoaptă, până când au început să apară stelele.

Cred că era aproape ora unsprezece când ne-am luat inima în dinţi să pornim din nou, fără să ne mai aventurăm pe şosea, ci furişându-ne pe lângă tufişuri şi prin plantaţii, şi privind cu atenţie prin întuneric, el spre dreapta şi eu spre stânga, de teama marţienilor, care păreau să fie pretutindeni în jurul nostru. La un moment dat, am ajuns la un loc ars şi înnegrit, care acum se răcise şi era acoperit de cenuşă; risipite, câteva cadavre de oameni, arse groaznic la cap şi pe trunchi, dar cu picioarele şi ghetele aproape intacte; şi la o distanţă de vreo cincizeci de picioare, nişte cai morţi, în dosul a patru tunuri distruse şi a câtorva căruţe sfărâmate.

Se părea că Sheen scăpase de distrugere; locul era tăcut şi pustiu. Aici nu am dat peste niciun mort, dar noaptea era prea întunecoasă ca să putem vedea ceva pe străzile laterale. În Sheen, preotul a început deodată să se plângă de slăbiciune şi sete, şi am hotărât să intrăm într-una dintre case.

Prima casă în care am intrat, după oarecare dificultate de a deschide fereastra, era o mică vilă

mai izolată; nu am găsit nimic de mâncare înăuntru, în afară de nişte brânză mucegăită. Exista totuşi apă de băut. Am luat cu mine un toporaş, care promitea să ne folosească la încercarea următoare.

Apoi am mers până într-un loc unde drumul coteşte spre Mortlake. Aici, în mijlocul unei grădini înconjurate de ziduri, se afla o casă albă şi în cămara ei am găsit o adevărată provizie de alimente — două pâini într-o cratiţă, o bucată de carne crudă, şi o jumătate de jambon. Dau această listă atât de precisă pentru că întâmplarea a făcut să trăim cu aceste provizii timp de cincisprezece zile. Sub un raft se aflau sticle de bere şi mai erau doi saci de fasole şi câteva lăptuci. Cămara dădea într-un fel de bucătărie, unde am găsit lemne de foc; mai era şi un dulap în care am descoperit aproape o duzină de sticle cu vin de Burgundia, supă şi somn în conserve, şi două cutii de biscuiţi.

Ne-am aşezat, pe întuneric, în bucătăria alăturată — nu îndrăzneam să aprindem lumina — am mâncat pâine cu şuncă şi am băut bere, amândoi din aceeaşi sticlă. Preotul, încă speriat şi neliniştit, era acum de părere, într-un mod destul de ciudat; să ne continuăm drumul, şi tocmai îl convingeam să mănânce ca să mai prindă puteri, când s-a petrecut întâmplarea care trebuia să ne facă prizonieri.

— Cred că încă nu este miezul nopţii, îi spuneam, şi apoi am fost orbiţi de o lumină verde, puternică. O clipă, toate obiectele din bucătărie au devenit vizibile, într-o culoare verde-neagră, şi apoi au dispărut din nou. A urmat o izbitură cum n-am mai auzit niciodată. La un interval extrem de scurt, încât mi s-a părut că s-a produs instantaneu, a răsunat în spatele meu un zgomot, un zăngănit de geamuri, un trosnet şi vuietul unor ziduri care se prăbuşeau în jurul nostru; tencuiala tavanului căzu, spărgându-se într-o mulţime de bucăţi, peste capetele noastre. Am fost trântit pe podea, m-am

izbit de portiţa sobei şi am rămas ameţit. Am stat mult timp în nesimţire, după spusele preotului şi când mi-am revenit eram din nou în întuneric, iar el mă stropea cu apă; după cum am aflat mai târziu, avea o tăietură pe frunte şi faţa îi era plină de sânge.

Câtva timp n-am putut să-mi amintesc ce se întâmplase. Apoi, cu încetul, mi-am revenit. O durere la tâmplă mă făcea să-mi amintesc.

— Te simţi mai bine? întrebă preotul în şoaptă.

În cele din urmă, i-am răspuns. Am încercat să mă ridic.

— Nu te mişca, zise el. Podeaua este acoperită de cioburi de vase. Nu poţi să te mişti fără să faci zgomot, şi cred că ***ei*** sunt afară.

Am rămas amândoi tăcuţi, abia dacă mai răsuflam. Totul părea cufundat într-o linişte de moarte, dar la un moment dat, ceva de lângă noi, vreo sfărâmătură de tencuială sau de cărămidă alunecă în jos, cu un zgomot răsunător. Afară, în apropiere, se auzea un sunet metalic, intermitent.

— Ascultă! zise preotul, când zgomotul se auzi din nou.

— Da… Dar ce este asta?

— Un marţian! zise preotul.

Am ascultat din nou.

— Nu pare a fi raza arzătoare, am spus, şi câtva timp am înclinat să cred că una din uriaşele maşini de luptă nimerise peste casă, aşa cum văzusem una izbindu-se de turnul bisericii din Shepperton.

Situaţia noastră era atât de stranie şi de neînţeles, încât până la ivirea zorilor, timp de trei sau patru ceasuri, aproape că nu ne-am clintit din loc. Atunci, lumina se furişă înăuntru, dar nu prin fereastră, care rămăsese întunecată, ci printr-o deschizătură triunghiulară dintre o grindă şi o grămadă de cărămizi sparte, în zidul din spatele nostru. Pentru prima dată am putut acum să vedem, nedesluşit, interiorul bucătăriei.

Fereastra fusese aruncată înăuntru de o masă de pământ moale din grădină care, revărsându-se peste masa la care mâncasem, se întinsese până la picioarele noastre. Afară pământul era îngrămădit peste casă. La capătul de sus al ferestrei se vedea o conductă de apă smulsă. Podeaua era acoperită cu sfărâmături de vase; peretele dinspre casă al bucătăriei se prăbuşise şi, întrucât pe acolo intra lumina, era evident că se prăbuşise cea mai mare parte a casei. Contrastând puternic cu aceste ruine, bufetul şedea la locul lui, curat, vopsit, după ultima modă, în verde-deschis, purtând câteva vase de aramă şi de tablă: tapetul de hârtie imita plăci albastre şi albe de faianţă; pe pereţii de deasupra cuptorului atârnau două desene colorate.

Pe măsură ce se lumina, văzurăm prin gaura din perete corpul unui marţian care şedea de santinelă, bănuiesc, lângă cilindrul încă fierbinte. Văzându-l, ne-am furişat din semiobscuritatea bucătăriei pe cât am putut mai cu grijă, în întunericul din cămară.

Fulgerător, prin minte mi-a trecut explicaţia reală a acestor întâmplări.

— Al cincilea cilindru, am spus în şoaptă, al cincilea proiectil din Marte a izbit casa şi ne-a îngropat sub ruinele ei!

Câteva clipe, preotul rămase tăcut şi apoi şopti:

— Domnul să se milostivească de noi!

L-am auzit apoi scâncind.

În afară de scâncentul lui, în cămară era linişte deplină; în ceea ce mă priveşte, abia îndrăzneam să respir, şi şedeam cu ochii aţintiţi la lumina slabă care venea dinspre uşa bucătăriei. Vedeam numai faţa preotului, o formă nedesluşită, ovală, gulerul şi manşetele. Afară începuse să răsune un ciocănit metalic, apoi un strigăt violent, apoi iar, după un interval de linişte, un şuierat ca al unui motor. Aceste zgomote, în cea mai mare parte nedefinite, au continuat cu intermitenţă şi păreau să se înmulţească pe măsură ce timpul trecea. După

aceea, s-a pornit un zgomot şi o vibraţie cadenţată, făcând ca totul să se zguduie în jurul nostru, ciocnind şi săltând vasele din bucătărie. La un moment dat, lumina a fost eclipsată, şi cadrul fantomatic al uşii bucătăriei s-a întunecat de tot… Am rămas multe ceasuri acolo ghemuiţi, tăcuţi şi tremurând, până când atenţia noastră a obosit…

În sfârşit, m-am trezit, înfometat. Sunt înclinat să cred că înainte de a ne deştepta, trecuse cea mai mare parte a zilei. Foamea era atât de insistentă, încât m-a împins la acţiune. I-am spus preotului că mă duc să caut de mâncare şi am mers pe bâjbâite până în cămară. El nu mi-a răspuns, dar imediat ce am început să mănânc, zgomotul slab pe care îl făceam l-a hotărât să se mişte din loc şi l-am auzit furişându-se lângă mine.

Capitolul II
CE AM VĂZUT DIN CASA RUINATĂ

După ce am mâncat, ne-am strecurat din nou în oficiu şi probabil că am aţipit, deoarece atunci când am privit în jur eram singur. Vibraţiile ritmice continuau cu o persistenţă obositoare. L-am chemat în şoaptă pe preot, de câteva ori, şi în cele din urmă m-am îndreptat spre uşa bucătăriei. Era încă ziuă; el şedea în celălalt capăt al odăii, lângă gaura triunghiulară care dădea spre marţieni. Umerii îi erau aplecaţi, astfel încât nu-i vedeam capul.

Se auzeau nişte zgomote asemănătoare celor dintr-un atelier mecanic, vibraţiile zguduiau totul, jur împrejur. Prin deschizătura din perete, puteam să văd vârful unui copac, aurit de razele soarelui, şi albastrul intens al cerului liniştit de seară. Am stat câteva clipe privindu-l pe preot, apoi am înaintat, aplecându-mă şi călcând cu mare atenţie printre cioburile de vase care acopereau podeaua.

Atingându-i piciorul, preotul a tresărit cu atâta violenţă, încât o bucată de tencuială s-a desprins,

în afara zidului, şi a căzut cu un zgomot puternic. L-am apucat de braţ, temându-mă să nu strige, şi am rămas multă vreme ghemuiţi şi nemişcaţi. Apoi m-am întors să văd ce mai rămăsese din adăpostul nostru. În locul de unde se desprinsese tencuiala se deschidea printre dărâmături o spărtură verticală, prin care, ridicându-mă cu grijă pe o grindă, am putut să privesc la ceea ce fusese în ajun un drum liniştit al unui orăşel oarecare. Transformările erau într-adevăr uriaşe.

Cel de al cincilea cilindru căzuse, probabil, drept în mijlocul primei clădiri în care intraserăm noi. Clădirea dispăruse, nimicită complet, pulverizată şi împrăştiată de forţa loviturii. Cilindrul pătrunsese mai adânc decât temeliile casei — formând o groapă mult mai mare decât aceea de la Woking. Teribila izbitură împroşcase de jur împrejur pământul — „împroşcat" este singurul cuvânt nimerit — aşezându-l în grămezi care ascundeau privirii casele învecinate. Fusese ca o lovitură puternică de mai într-un strat de noroi. Casa în care ne aflam noi se prăbuşise pe spate; partea din faţă, chiar parterul, fusese distrusă în întregime; bucătăria şi oficiul de lângă ea scăpaseră printr-o întâmplare, şi se aflau acum îngropate sub pământ şi ruine, acoperite cu tone de pământ din toate părţile, în afară de latura dinspre cilindru. Priveam către el, chiar de pe marginea marii gropi circulare pe care începuseră să o sape marţienii. Ciocăniturile înnăbuşite veneau cu siguranţă din spatele nostru, şi, din când în când, un abur verde şi strălucitor se înălţa, ca un văl, peste deschizătura prin care priveam.

Cilindrul, aşezat în centrul gropii, era deschis, iar pe malul celălalt, printre arbuştii smulşi şi amestecaţi cu pământul, se proiecta, înaltă şi nemişcată pe cerul serii, una dintre uriaşele maşini de luptă, părăsită de ocupantul ei. Deşi ar fi trebuit ca mai întâi să descriu groapa şi cilindrul, aproape că nu le-am dat, la început, nicio atenţie, din cauza

mecanismului strălucitor, neobişnuit, pe care îl vedeam lucrând la escavare, şi din cauza straniilor fiinţe care se târau încet şi penibil pe grămezile de pământ din preajmă.

Bineînţeles, în primul rând mi-a atras atenţia mecanismul. Era unul dintre complicatele agregate denumite, mai târziu, maşini-cu-mâini, al căror studiu a dat un avânt uriaş invenţiilor noastre. Aşa cum mi-a apărut prima dată, era un fel de păianjen metalic, cu cinci picioare sprintene, mişcindu-se pe articulaţii, şi având în jurul corpului nenumărate pârghii, de asemenea articulate, braţe şi tentacule care puteau să pipăie şi să apuce. Braţele erau strânse lângă corp, dar cu trei tentacule lungi maşina apuca nişte tije, plăci şi bare care căptuşeau, consolidându-i probabil, pereţii cilindrului. Pe măsură ce le extrăgea, le şi ridica, depozitându-le pe o suprafaţă netedă de pământ de lângă groapă.

Avea o mişcare atât de rapidă, de complexă şi de precisă, încât la început, în ciuda strălucirii ei metalice, nici n-am crezut că este o maşină. Maşinile de luptă aveau o extraordinară coordonare şi însufleţire a mişcărilor, dar nu se puteau nici pe departe compara cu maşina pe care o vedeam acum. Cei care n-au văzut niciodată asemenea mecanisme şi nu se bazează decât pe eforturile şi erorile de imaginaţie ale desenatorilor, sau pe imperfectele descrieri ale martorilor, ca mine, oculari, cu greu îşi pot reprezenta aspectul lor de fiinţe vii.

Îmi amintesc mai ales ilustraţiile dintr-una din primele broşuri care încercau să dea o relatare a acestui război. Artistul făcuse, desigur, un studiu grăbit asupra uneia dintre maşinile de luptă, şi cunoştinţele lui se sfârşeau aici. Le prezentase cu o monotonie de efect absolut greşită, ca pe nişte tripozi aduşi din spate, ţepeni, fără nicio flexibilitate sau supleţe. Broşura care conţinea aceste desene a avut o răspândire considerabilă, şi

o menţionez numai pentru a-l preveni pe cititor împotriva imaginii pe care ar putea să i-o creeze. Desenele nu semănau cu marţienii pe care i-am văzut în acţiune, mai mult decât seamănă o păpuşă olandeză cu o fiinţă omenească. După părerea mea, broşura câştiga mult dacă nu conţinea aceste desene.

La început, spuneam, maşina-cu-mâini nu mi-a făcut impresia unui mecanism; părea o creatură asemănătoare crabului, cu un tegument strălucitor; marţianul care, cu tentaculele lui delicate, controla şi acţiona mişcările maşinii, părea să echivaleze, pur şi simplu, cu creierul acestui crab. Apoi am observat că tegumentul brun-cenuşiu, strălucitor, cu aspect de piele, este asemenea cu al celorlalte trupuri care se târau în jurul lui, şi atunci mi-am dat seama de adevărata natură a acestui lucrător îndemânatic. După această constatare, atenţia mi s-a îndreptat către celelalte creaturi, adevăraţii marţieni. Îmi mai făcusem despre ei o impresie fugară, dar dezgustul pe care-l resimţisem atunci nu mi-a mai tulburat acum atenţia. Mai ales că eram ascuns, nemişcat şi nu trebuia să acţionez în niciun fel.

Erau fiinţele cele mai nepământeşti care se pot imagina. Aveau nişte trupuri — sau, mai curând, capete — rotunde şi enorme, de vreo patru picioare în diametru, terminate în partea dinainte cu un fel de chip. Acest chip era lipsit de nări — se pare că, într-adevăr, marţienii nu posedau simţul mirosului — dar avea o pereche de ochi foarte mari, de culoare închisă, sub care se afla un fel de plisc cărnos. Partea dinapoi a capului, sau poate al trupului — nici nu ştiu cum să-l numesc — era formată dintr-o membrană, care s-a constatat mai târziu a fi, din punct de vedere anatomic, o ureche, probabil însă ca şi inutilă în densitatea atmosferei noastre. În jurul gurii, se afla un grup de şaisprezece tentacule subţiri ca nişte bice, împărţit în două fascicole de câte opt. Aceste fascicole au

fost numite mai târziu, pe bună dreptate, de eminentul anato-mist, profesorul Howes, ***mâini.*** Încă de prima dată când i-am văzut pe marţieni, mi s-a părut că depun eforturi pentru a se ridica pe aceste mâini; faptul era, desigur, imposibil, din cauza greutăţii lor mărite în condiţiile terestre. Se poate presupune că pe Marte ei le foloseau cu oarecare uşurinţă.

Trebuie să remarc că anatomia lor internă, după cum a arătat mai târziu disecţia, era aproape tot atât de simplă. Cea mai mare parte a structurii lor era formată din creier, care trimitea nervi enormi spre ochi, spre ureche, şi spre tentaculele tactile. Apoi nişte plămâni voluminoşi, legaţi nemijlocit de gură, şi inima, împreună cu vasele respective. Efortul pe care atmosfera mai densă şi forţa mai mare de gravitaţie îl impuneau plămânilor se observa foarte bine după mişcările convulsive ale epidermei.

Acesta era ansamblul organelor unui marţian. Oricât i s-ar părea de ciudat unei fiinţe omeneşti, complexul aparat digestiv, care constituie cea mai mare parte a corpului nostru, nu exista la marţieni. Ei erau numai cap — pur şi simplu numai cap. Nu aveau stomac şi intestine. Nu mâncau, şi deci nu digerau. Ca hrană, ei foloseau sângele proaspăt, viu, al altor creaturi, şi îl ***injectau*** în propriile lor vene. Am văzut-o cu ochii mei, şi voi menţiona faptul la locul cuvenit. Dar, oricât s-ar părea că îmi pot învinge dezgustul, nu pot încerca să descriu ceea ce nu am putut îndura nici să privesc până la capăt. Mă limitez să spun că sângele obţinut de la un animal încă viu, în cele mai multe cazuri de la o fiinţă omenească, era introdus cu ajutorul unei mici pipete în venele lor.

Numai enunţarea acestui procedeu este, pentru noi fără îndoială, respingătoare, dar poate că ar trebui să ne gândim cât de respingătoare i s-ar părea unui iepure dotat cu inteligenţă obiceiurile noastre de carnivori.

Dacă ne gândim la enorma risipă de timp şi de energie umană pe care ni le pricinuiesc mâncatul şi procesul de digestie, avantajele fiziologice ale alimentaţiei prin injectare ne apar evidente. Corpul nostru este pe jumătate compus din glande, tuburi şi organe, a căror funcţie constă în transformarea diferitelor alimente în celule sanguine. Procesul digestiei şi reacţiile lui asupra sistemului nervos ne subminează forţa şi ne influenţează gândirea. Oamenii sunt fericiţi sau nenorociţi, după cum au ficatul sănătos sau bolnav, sau glandele gastrice în bună stare de funcţionare. Marţienii au depăşit aceste fluctuaţii organice ale dispoziţiei şi emoţiilor.

Preferinţa lor de netăgăduit pemru oameni, ca sursă de hrană, se explică, în parte, prin natura vietăţilor pe care le-au adus cu ei, ca provizii alimentare. Dacă judecăm după cadavrele zbârcite care au încăput, pe mâna oamenilor, erau nişte bipede, cu schelete moi, silicioase (asemănătoare bureţilor silicioşi), cu musculatură slabă, înalte de aproape şase picioare, având un cap rotund şi doi ochi mari, în orbite dure ca piatra. În fiecare cilindru fuseseră aduse câte două sau trei exemplare, ucise înainte de a ajunge pe Pământ. Poate că a fost mai bine aşa, deoarece orice încercare de a sta în pi-cioare pe planeta noastră le-ar fi sfărâmat toate oasele corpului.

Întrucât am încercat să-i descriu pe marţieni, pot să mai adaug — deşi pe atunci nu le cunoşteam — alte câteva amănunte care vor permite cititorului necunoscător să-şi formeze o imagine mai limpede asupra acestor creaturi respingătoare.

Fiziologia lor era în mod ciudat deosebită de a noastră şi în alte trei privinţe. Organismele lor nu aveau nevoie de somn, după cum nu are nevoie de somn nici inima omului. Fiind lipsiţi de un sistem muscular mai amplu, care să simtă continuu nevoia de a se reface, somnul nostru periodic le era necunoscut. Se pare că ei resimţeau oboseala

foarte puţin, sau chiar de loc. Pe Pământ nu s-au putut mişca decât cu mari eforturi, şi totuşi şi-au păstrat până la capăt puterea de muncă. În douăzeci şi patru de ore ei aveau douăzeci şi patru de ore de activitate, după cum, probabil, se întâmplă pe Pământ cu furnicile.

În al doilea rând, oricât s-ar părea de uimitor în lumea noastră sexuată, marţienii erau lipsiţi cu desăvârşire de sex, în consecinţă nu cunoşteau niciuna dintre tumultuoasele emoţii care se nasc în oameni, din cauza acestei diferenţieri. Un pui de marţian, faptul este cert, născut pe Pământ, în timpul războiului, a fost găsit prins ca un mugur de părintele lui, asemeni mugurilor de crin, sau puilor de polip de apă.

La om, ca şi la toate animalele superioare de la noi, acest mijloc de înmulţire a dispărut; dar este sigur că aceasta a fost şi pe Pământ întâiul mijloc de înmulţire. Printre vietăţile inferioare, şi chiar la tunicate, primele rude ale vertebratelor, cele două procedee încă mai există simultan, dar înmulţirea sexuată a înlăturat-o, în cele din urmă, pe cealaltă, pentru tot restul regnului animal. Se pare că pe Marte s-a produs exact contrariul.

Merită să remarcăm lucrarea unui scriitor de anticipaţie, care se bucura de o reputaţie quasi-ştiinţifică, scrisă cu mult înainte de invazia marţienilor, în care prevedea că omul va ajunge la o structură nu prea diferită de aceea pe care am întâlnit-o la marţieni. Anticipaţia lui a fost publicată, după câte îmi amintesc, în noiembrie sau decembrie 1893, într-o revistă de mult dispărută, ***The Pall Mall Budget;*** ţin minte şi o caricatură pe această temă, dintr-o revistă pre-marţiană numită ***Punch.*** Scriitorul amintit arăta — pe un ton glumeţ — că perfecţionarea maşinilor va face inutilă, în cele din urmă, existenţa membrelor; perfecţionarea descoperirilor chimice va înlătura digestia; că părul, partea externă a nasului, dinţii, urechile şi bărbia nu vor mai fi părţi esenţiale ale

fiinţei umane şi că tendinţa selecţiei naturale este să le diminueze neîncetat importanţa, de-a lungul secolelor viitoare. Singura necesitate absolută va rămâne creierul. În afară de el, cea mai mare şansă de supravieţuire o va avea mâna, „învăţătorul şi agentul creierului”. Şi, pe măsură ce restul corpului se va micşora, mâinile vor deveni mai mari.

Multe adevăruri au fost scrise în glumă, şi noi am avut, în fiinţa marţienilor, dovada irecuzabilă că partea animală a organismului poate fi suprimată de către inteligenţă. Pentru mine este foarte plauzibil că marţienii pot să descindă din fiinţe asemănătoare nouă, printr-o treptată dezvoltare a creierului şi a mâinilor (acestea din urmă transformându-se în cele două mănunchiuri de tentacule delicate), în detrimentul celorlalte părţi ale corpului. Fără trup, creierul lor a devenit, desigur, o simplă inteligenţă egoistă, fără nimic din substratul emoţional al fiinţei umane.

Ultimul punct caracteristic prin care marţienii se deosebeau de noi ar fi putut să pară, la început, un amănunt lipsit de importanţă. Pentru ei nu existau microorganismele, care pricinuiesc atâtea boli şi suferinţe pe Pământ, fie din cauză că nu apăruseră niciodată pe Marte, fie că ştiinţa lor medicală le eliminase cu veacuri în urmă. Sute de boli, frigurile, bolile molipsitoare de pe Pământ, tuberculoza, cancerul, tumorile nu existau în viaţa lor. Şi, vorbind despre diferenţele dintre viaţa de pe Marte şi cea de pe Pământ, pot spune acum şi câteva cuvinte despre ciudata problemă a ierburilor roşii.

Se pare că, pe Marte, regnul vegetal este predominat de o culoare roşie sângerie, în locul verdelui terestru; în orice caz, seminţele pe care marţienii (intenţionat sau în mod accidental) le-au adus cu ei, au dat întotdeauna naştere unei vegetaţii colorate în roşu. Totuşi, numai planta cunoscută în popor sub numele de iarba roşie a

reuşit să câştige oarecare teren în întrecerea cu plantele terestre. Planta cățărătoare roşie a avut însă o existenţă efemeră pe Pământ şi puţini oameni au văzut-o crescând. Câtăva vreme, totuşi, ea a crescut cu o vigoare şi o abundenţă uimitoare. Se răspândise pe marginile gropii, în a treia sau a patra zi a captivi-tăţii noastre, şi frunzele ei, asemănătoare celor de cactus, formau o ghirlandă roşie pe marginile ferestrei noastre triunghiulare. Mai târziu, am găsit-o răspândită prin întreaga regiune şi mai ales acolo unde se afla vreun curs de apă.

Marţienii aveau şi ceea ce probabil era un organ auditiv, un singur timpan rotund, în spatele capuluitrup, şi nişte ochi, cu funcţie vizuală nu prea diferită de a noastră, în afară de faptul că, după părerea lui Philips, albastrul şi violetul le apăreau drept negru. Se presupune că, în general, ei comunicau prin sunete şi prin gesticulaţiile tentaculelor; (aşa se afirmă, de exemplu, în broşura remarcabilă, dar scrisă în grabă, de către cineva care nu fusese, desigur, martor ocular al celor întreprinse de mar-ţieni), broşură despre care am mai pomenit, folosită, până acum, ca sursă principală de informaţii în privinţa lor. Niciun supravieţuitor nu a văzut atât de multe din acţiunile marţienilor, cât am văzut eu. Nu vreau să mă laud pentru o întâmplare pur accidentală, dar acestea sunt faptele. Şi eu afirm că i-am privit de aproape de multe ori, şi că am văzut patru, cinci, şi la un moment dat şase dintre ei executând, greoi, cele mai complicate operaţiuni, fără să scoată vreun sunet sau să facă vreun gest. Ţipătul lor caracteristic preceda întotdeauna alimenta-rea; nu avea nicio modulaţie şi în niciun caz nu era, după părerea mea, un semnal, ci pur şi simplu o expiraţie profundă, firească, înaintea sugerii. Am oarecari pretenţii în cunoaşterea măcar elementară a psihologiei şi sunt convins — tot atât de ferm ca de orice altceva — că marţienii îşi schimbau

gândurile între ei, fără niciun intermediar fizic. M-am convins de aceasta în ciuda puternicelor mele prejudecăţi. Înainte de invazia marţienilor, după cum unii cititori îşi pot aminti, am scris cu oarecare vehemenţă împotriva telepatiei.

Marţienii nu purtau niciun fel de veşmânt. Concepţiile lor despre ornamentaţie şi decor erau, în mod firesc, diferite de ale noastre; şi nu numai că erau mult mai puţin sensibili la schimbările de temperatură decât suntem noi, dar se pare că nici schimbările de presiune nu le-au afectat în mod serios sănătatea. Şi, totuşi, deşi nu foloseau veşminte, erau superiori omului în privinţa altor adause artificiale ale corpului. Noi, oamenii, cu bicicletele şi patinele noastre pe rotile, cu maşinile de zbor Lilienthal, cu tunurile şi bastoanele noastre, şi aşa mai departe, suntem abia la începutul evoluţiei pe care au par-curs-o marţienii. Ei au devenit, în mod practic, nişte creiere care poartă trupuri diferite, potrivit nevoilor, la fel cum oamenii poartă costume de haine şi iau o bicicletă când sunt grăbiţi, sau o umbrelă când plouă. Şi poate că nimic nu este mai uimitor, pentru un om la aparatele lor, decât faptul că lipseşte ceea ce mai domină aproape în toate mecanismele omeneşti, şi anume — ***roata;*** în toate obiectele aduse de ei pe Pământ nu s-a găsit nicio urmă sau vreun indiciu că ar folosi-o. Era de aş-teptat s-o găsim măcar în aparatele lor de locomoţie. Dar, în această privinţă, este interesant de remarcat că nici pe planeta noastră, natura n-a descoperit vreodată roata, preferind alte mijloace de dezvol-tare. Şi nu numai că marţienii n-o cunoşteau (ceea ce pare de necrezut), sau nu aveau nevoie s-o folosească, dar aparatele lor se bazau prea puţin pe pivotul fix, sau pivotul relativ fix, cu mişcări circulare într-un singur plan. În mecanismele lor aproape toate articulaţiile sunt compuse dintr-un sistem complicat de părţi mobile, mişcându-se pe nişte lagăre de fricţiune, mici şi frumos curbate. Ajunşi

la aceste amănunte, trebuie să mai remarcăm că pârghiile lungi ale maşinilor marţiene sunt acţionate, în cea mai mare parte, de un fel de imitaţie a muşchilor, formată din nişte discuri închise într-o teacă elastică; aceste discuri se polarizează şi se strâng cu putere laolaltă, atunci când sunt străbătute de un curent electric. Se ajungea, astfel, la un ciudat paralelism cu mişcările animalelor, surprinzător şi tulburător pentru un observator uman. Imitaţiile muşchilor abundau în maşina-cu-mâini, maşina în formă de crab, pe care am văzut-o desfăcând cilindrul, atunci când am privit pentru prima oară prin crăpătură. Părea infinit mai vie decât adevăraţii marţieni care şedeau mai departe, în bătaia soarelui, gâfâind, agitându-şi zadarnic tentaculele şi mişcându-se cu greu după îndelungata lor călătorie prin spaţiu.

În timp ce continuam să le observ mişcările leneşe, reţinând fiecare amănunt mai deosebit al formei lor, preotul îmi aminti de prezenţa lui, trăgându-mă cu putere de braţ. M-am întors şi l-am văzut cu faţa încruntată şi buzele strânse, dar grăitoare. Voia şi el să privească prin deschizătura care nu permitea decât unuia dintre noi să se uite prin ea; am fost nevoit, astfel, să-mi amân examinarea lor, pentru timpul cât preotul se bucura de acest privilegiu.

Când am privit din nou în afară, maşina activă cu mâini asamblase câteva dintre piesele scoase din cilindru şi începuse să apară o formă care îi semăna evident; mai jos, spre stânga, se vedea acum un mic mecanism de spălat care, emiţând jeturi de vapori verzi, se învârtea în jurul gropii, excavând şi îngrămădind pământul, metodic şi, pare-se, delibe-rat. Era mecanismul care provoca bătăile regulate şi loviturile ritmice care făceau să se zguduie ruinele unde ne refugiasem. Lucrând, mecanismul şuiera şi fluiera. Atât cât puteam să-mi dau seama, el lucra fără să fie condus de vreun marţian.

Capitolul III
ZILELE DE CAPTIVITATE

Sosind încă o maşină de luptă, am fost obligaţi să ne părăsim locul de observaţie şi să ne retragem în oficiu, deoarece ne temeam că, de la înălţimea ei, marţianul ar putea să ne descopere, în dosul barierei noastre. Mai târziu, am început să ne simţim mai puţin în primejdie de a fi văzuţi, întrucât pentru cel care privea de-afară, din lumina orbitoare a soarelui, probabil că refugiul nostru părea învăluit într-un întuneric absolut; la început, însă, cel mai mic gest de apropiere ne făcea să ne ascundem în oficiu, cu inima speriată. Totuşi, în ciuda teribilei primejdii, deschizătura prin care priveam ne atrăgea cu o forţă irezistibilă. Îmi amintesc, uimit de propria mea comportare, că în ciuda infinitei primejdii la care eram expuşi — să murim sau de foame sau de o moarte şi mai groaznică — ne-am putut totuşi disputa cu înverşunare riscantul privilegiu de a privi prin deschizătură. Se dădea o adevărată luptă acolo, în bucătărie, într-un mod grotesc şi, oscilând între nerăbdare şi teama de a face vreun zgomot, ne loveam, ne împingeam şi ne îmbrânceam, la câţiva paşi de moarte.

Adevărul este că noi doi avem dispoziţii şi moduri de gândire şi acţiune absolut incompatibile: primejdia şi izolarea noastră n-a făcut decât să accentueze această incompatibilitate. Ajunsesem să urăsc, încă de la Halliford, prefăcătoria preotului, văicărelile inutile şi stupida închistare a gândirii lui. Monologul, mormăielile lui interminabile zădărniceau toate eforturile mele pentru înjghebarea vreunui plan de acţiune, şi, taciturn şi încordat cum eram, mă aduceau aproape pe pragul nebuniei. Era, asemeni unei muieri proaste, incapabil să se stăpînească. Plângea ceasuri întregi şi cred că, până la urmă, acest copil râzgâiat al vieţii era convins că lacrimile sale aveau oarecare eficacitate. Iar eu trebuia să stau în întuneric, nereuşind — atât de mult mă plictisea — să-mi desprind gândurile de la el. Mânca mai mult

decât mine şi în zadar îi demonstram că singura noastră şansă de scăpare era să rămânem ascunşi până când marţienii îşi vor termina activitatea din groapa lor, şi că în această lungă aşteptare s-ar putea să vină momentul când vom fi lipsiţi de hrană. Mânca şi bea vârtos, ca un apucat, dar la intervale lungi. Dormea puţin.

Pe măsură ce zilele treceau, totala lui indiferenţă faţă de orice oprelişti a intensificat atât de mult suferinţa şi primejdia noastră, încât am fost silit, deşi detest asemenea procedee, să recurg la ameninţări şi chiar la lovituri. Aceasta l-a readus pentru câtva timp la realitate. Era unul dintre acei oameni slabi, lipsiţi de mândrie, timoraţi, neputincioşi, oameni cu suflete odioase, colcăind de viclenie ascunsă, care nu pot înfrunta nici pe Dumnezeu, nici pe oameni şi nu se pot înfrunta nici pe ei înşişi.

Nu-mi face nicio plăcere să-mi amintesc şi să scriu despre toate acestea, dar le aştern pe hârtie pentru că vreau ca din povestirea mea să nu lipsească nimic. Cei care n-au parcurs asemenea întunecate şi teribile aspecte ale vieţii ar putea lesne să condamne brutalitatea şi izbucnirea mea de mînie în tragedia finală, deoarece ei cunosc foarte bine ceea ce este rău, dar nu şi ceea ce este în stare să facă un om torturat. Dar cei care au trecut prin întuneric şi au coborât în cele din urmă până la lucrurile cele mai elementare vor avea mai multă înţelegere.

În timp ce noi ne certam înăuntru, pe întuneric, pe şoptite, ne smulgeam hrana şi băutura, ne apucam de mâini şi ne loveam, afară, sub lumina nemiloasă a soarelui de iunie, se desfăşura strania, neobişnuita activitate a marţienilor din groapă. Mă voi reîntoarce la primele mele observaţii. După o bună bucată de vreme, m-am aventurat din nou la deschizătura prin care priveam şi am constatat că forţele noilor veniţi fuseseră întărite cu nu mai puţin decât trei maşini de luptă. Ocupanţii lor adu-

seseră câteva aparate noi aşezate în ordine în jurul cilindrului. Intrase în funcţiune încă o maşină-cumâini care se ocupa de unul dintre aparatele aduse de maşinile de luptă. Aparatul avea aspectul general al unui bidon de lapte; deasupra lui oscila un recipient în formă de pară, din care se scurgea într-un bazin circular de dedesubt un fir de pulbere albă.

Mişcarea oscilatorie era imprimată de una dintre tentaculele maşinii-cu-mâini. Cu două braţe asemănătoare lopeţilor, maşina-cu-mâini săpa şi arunca mase de argilă în recipientul cu formă de pară, în timp ce, cu un alt braţ, deschidea, la intervale regulate, o uşă, în partea de mijloc a maşinii, îndepărtând nişte reziduuri ruginii, sau înnegrite. Un alt tentacul de oţel dirija pulberea din bazin de-a lungul unui canal striat, către un recipient pe care un morman de praf albastru mi-l ascundea privirii. Din acest recipient nevăzut se ridica vertical în aerul liniştit o dâră subţire de fum verde. În timp ce priveam, maşina-cu-mâini întinse, cu un clinchet slab şi muzical, un tentacul telescopic, care fusese cu o clipă mai înainte o simplă proeminenţă turtită; capătul lui dispăru în dosul mormanului de argilă. În clipa următoare, tentaculul ridică o bară de aluminiu alb, încă nelustruită, dar de o strălucire orbitoare, şi o depozită pe o stivă de bare, la marginea gropii. Cred că între apusul soarelui şi apariţia stelelor, această îndemânatică maşină a turnat, din argilă brută, peste o sută de bare, în timp ce nivelul prafului albăstrui se ridica neîncetat, până când a ajuns la marginea gropii.

Între mişcările rapide şi complexe ale aparatelor şi inerţia greoaie, convulsivă a celor care le stăpîneau era un contrast atât de puternic, încât zile întregi a trebuit să-mi repet, de nenumărate ori, că, dintre cei doi, aceştia din urmă erau într-adevăr cei care reprezentau viaţa.

Când primii oameni au fost aduşi în groapă, prin deschizătură privea preotul. Eu şedeam dedesubt, ghemuit, ascultând cu urechile ciulite. Preotul făcu o mişcare bruscă înapoi, iar eu, crezând că am fost descoperiţi, m-am ghemuit şi mai mult, înfricoşat. Preotul alunecă în jos, printre dărâmături, şi se aşeză lângă mine în întuneric, gesticulând, fără să poată scoate o vorbă; pentru o clipă, i-am împărtăşit panica. Gesturile lui m-au făcut să înţeleg că renunţase să mai privească afară şi după puţin timp curiozitatea mi-a dat curaj, m-am ridicat, am păşit peste el şi m-am căţărat până la deschizătură. La început, n-am văzut nimic care să-mi explice spaima preotului. Se înserase, stelele licăreau slab, dar groapa era luminată de flăcările verzi, fluturătoare ale maşinii care turna barele de aluminiu. Văzduhul tremura de licăriri verzi şi de umbre întunecate, mişcătoare, care îmi oboseau ochii. Liliecii zburau peste tot locul, nepăsători. Greoii marţieni nu se mai zăreau, — mormanul de pulbere albastră-verzuie se ridicase atât de mult încât îi ascundea — şi o maşină de luptă, cu picioarele strânse, ghemuite şi scurtate, şedea de cealaltă parte a gropii. Atunci, prin zgomotul maşinilor, mi s-a părut că aud nişte glasuri omeneşti, dar mi-am spus că nu putea fi decât o iluzie.

Mi-am încordat privirea, examinând atent maşina de luptă, şi m-am convins, pentru prima dată, că sub gluga care o acoperea se adăpostea într-adevăr un marţian. Când se ridicau flăcările verzi, puteam să-i văd strălucirea uleioasă a tegumentului şi luci-rea ochilor. Deodată, am auzit un ţipăt, şi am văzut un tentacul lung care se întindea, peste umărul maşinii, până la cuşca aşezată la spate. Apoi, o formă nedefinită, care se zbătea din răsputeri, a fost trasă în sus, spre cer, contur întunecat în lumina stelelor, şi când acest obiect negru a coborât din nou, am văzut, în bătaia verde a luminii că era un om. Pentru o clipă, l-am

văzut limpede. Era un bărbat voi-nic, rumen la faţă, de vârstă mijlocie, bine îmbrăcat; probabil că, în urmă cu trei zile, îşi plimba prin lume importanţa personalităţii lui. I-am văzut ochii holbaţi; pe butonii de manşetă şi pe lanţul ceasului jucau licăriri de lumină. Dispăru în spatele movilei de pământ şi, câteva clipe, se făcu tăcere. Apoi se auziră nişte ţipete şi un urlet prelung, de bucurie, al marţienilor.

Mi-am dat drumul să alunec în jos, pe dărâmături, m-am ridicat în picioare, mi-am astupat urechile cu mâinile şi am fugit în oficiu. Preotul, care rămase ghemuit în tăcere, cu braţele deasupra capului, îşi ridică privirile în timp ce treceam pe lângă el, scoase un strigăt puternic de teamă că îl lăsam sin-gur şi veni alergând după mine.

În noaptea aceea, în timp ce şedeam ascunşi în oficiu, oscilând între groază şi teribila tentaţie de a privi prin deschizătură, am încercat fără niciun rezultat, cu toate că simţeam că este urgentă nevoie de acţiune, să concep vreun plan de scăpare; dar mai târziu, a doua zi, am reuşit să reflectez cu mai multă luciditate asupra situaţiei noastre. Îmi dădeam seama că preotul era total incapabil să susţină o discuţie; această nouă şi culminantă atrocitate îi răpise şi ultimele rămăşiţe de raţiune şi prevedere. Coborâse, de fapt, la nivelul unui animal. Dar eu mă străduiam să găsesc o soluţie. Am înţeles, după ce am analizat faptele, că oricât de îngrozitoare ar fi fost situaţia noastră, nu aveam motive să deznădăjduim cu totul. Prima noastră şansă se baza pe posibilitatea ca marţienii să nu-şi instaleze în groapă decât o tabără temporară. Sau, chiar permanentizând-o, se putea să nu considere necesar s-o păzească, lăsând, în felul acesta, să ni se ivească vreun prilej de scăpare. Am cântărit, de asemenea, cu atenţie, şi posibilitatea de a săpa un drum, în di-recţia opusă gropii; mă temeam, însă, că voi întâlni, la ieşire, vreo maşină de luptă care

şedea de santinelă. Apoi, ar fi trebuit să sap de unul singur. Era clar că preotul nu-mi va fi de niciun ajutor.

În cea de a treia zi, dacă îmi amintesc bine, am văzut cum a fost ucis un om. A fost singura ocazie când am văzut clar cum se hrănesc marţienii. După acest spectacol, am evitat aproape o zi întreagă să mai privesc prin deschizătura din zid. M-am dus în oficiu, am scos uşa, şi mi-am petrecut câteva ceasuri săpând, cu toporul, în tăcere; dar, după ce am săpat o gaură de vreo două picioare adâncime, pământul moale s-a prăbuşit cu zgomot, şi n-am mai îndrăznit să continui. Mi-am pierdut curajul şi am rămas mult timp întins pe podeaua oficiului, neavând nici măcar puterea de a mă mişca. După aceea, am abandonat cu totul ideea de a mă salva prin acest mijloc.

Pentru a vă da seama de impresia pe care mi-o lăsaseră marţienii, trebuie să vă spun că, la început, nu nutream aproape nicio speranţă că am putea fi salvaţi prin înfrângerea lor de către eforturile oamenilor. Dar în a patra sau a cincea noapte am auzit un vuiet îndepărtat, ca şi cum trăgeau nişte tunuri grele.

Era noaptea târziu şi luna strălucea puternic. Marţienii mutaseră altundeva maşina de escavat şi locul rămăsese gol, în afară de o maşină de luptă, aşezată de cealaltă parte a gropii şi de o maşină-cu-mâini, ascunsă de privirile mele, într-un colţ al gropii, chiar sub deschizătura prin care priveam. Groapa era în întuneric, nu se zărea decât licărirea palidă a maşinii-cu-mâini, sau dungile şi petele de lumină albă a lunii; nu se auzea decât clinchetul maşiniicu-mâini. Noaptea era frumoasă şi senină; luna părea că a pus stăpânire pe tot cerul. A răsunat lătratul unui câine şi, la auzul acestui sunet familiar, mi-am încordat auzul. Apoi, foarte desluşit am auzit bubuituri, ca şi când ar fi tras nişte tunuri de mare calibru. Am numărat şase

lovituri distincte şi, după o lungă pauză, încă şase. Şi asta a fost tot.

Capitolul IV
MOARTEA PREOTULUI

În cea de a şasea zi a captivităţii noastre, pe când priveam pentru ultima oară prin deschizătură, am văzut, deodată, că sunt singur. În loc să stea lângă mine, încercând, ca de obicei, să mă dea la o parte din faţa deschizăturii, preotul intrase în oficiu. Un gând neaşteptat mi-a trecut prin minte. M-am întors în grabă, fără zgomot, în oficiu. Pe întuneric, am auzit cum preotul bea. Am întins mâna şi am dat peste o sticlă de vin.

Am început să ne luptăm. Sticla a căzut pe podea şi s-a spart; am lăsat-o acolo şi m-am ridicat. Amândoi gâfâiam şi ne ameninţam. În cele din urmă, m-am aşezat între el şi provizii, şi i-am făcut cunoscută hotărârea mea de a introduce disciplina. Am împărţit hrana din cămară în raţii care trebuiau să ne ajungă zece zile. Pentru ziua aceea, nu mai voiam să-i dau de mâncare. După-amiază, a făcut o slabă tentativă de a umbla la cămară. Aţipisem, dar m-am trezit într-o clipă. Toată ziua şi toată noaptea am stat faţă în faţă, eu obosit, dar hotărât, iar el plângând şi văicărindu-se de foame. Ştiu prea bine că a fost o noapte şi o zi, dar mie mi se părea — şi mi se pare şi azi — că a durat o veşnicie.

Astfel, neînţelegerea care creştea mereu între noi s-a sfârşit în cele din urmă printr-un conflict făţiş. Două zile la rând ne-am luptat şi ne-am încăierat pe şoptite. Uneori îl loveam, puternic, cu pumnul sau cu piciorul, alteori căutam să-l linguşesc şi să-l conving, şi la un moment dat — întrucât exista o pompă de la care puteam să scot apă — am încercat chiar să-l mituiesc, dându-i ultima sticlă de vin. Dar nu mi-au folosit la nimic nici forţa, nici bunăvoinţa; era cu adevărat lipsit de

raţiune. Încerca mereu să prade ultimele rezerve de hrană şi flecărea de unul singur, cu glas tare. Nu voia să ţină seamă de cele mai elementare precauţii, pentru a putea face captivitatea noastră cât de cât suportabilă. Cu încetul, am început să-mi dau seama că raţiunea i se destrămase cu totul, şi am ajuns să constat că singurul meu tovarăş în acest întuneric profund şi dezgustător era un om ieşit din minţi.

Înclin să cred, după unele vagi aduceri aminte, că şi mintea mea rătăcea uneori. Când dormeam, aveam vise stranii şi hidoase. Oricât ar părea de paradoxal, socotesc că slăbiciunea şi nebunia preotului m-au avertizat, m-au întărit, m-au îndemnat să rămân cu mintea întreagă.

În cea de a opta zi, a început să nu mai vorbească în şoaptă, ci cu glas tare, şi n-am putut să fac nimic ca să-l temperez.

— E cu dreptate, o, Doamne! spunea într-una. E cu dreptate. Pe mine şi pe ai mei să cadă pedeapsa. Am greşit, am păcătuit. Era sărăcie şi suferinţă; cei săraci erau călcaţi în picioare, iar eu priveam liniştit. Le propovăduiam să nu-şi blesteme soarta… Doamne, ce nebunie!… Ar fi trebuit să mă ridic, chiar de-aş fi plătit cu viaţa, şi să-i chem la căinţă… să se căiască… asupritorii celor săraci şi nevoiaşi… Pedeapsă dumnezeiască!

Apoi, gândurile i se reîntorceau, deodată, la proviziile pe care le ascundeam de el. Mă ruga, cerşea, plângea şi sfârşea cu ameninţări. Apoi a început să vorbească şi mai tare, şi l-am rugat să înceteze. Dar observând că în felul acesta mă poate şantaja, m-a ameninţat că va striga şi va atrage atenţia marţie-nilor asupra noastră. Un moment, ameninţările lui m-au înspăimântat; dar orice concesie ne-ar fi micşorat simţitor şansele de scăpare. L-am refuzat, cu toate că nu eram sigur că nu-şi va pune în practică ameninţările. În orice caz, în ziua aceea n-a făcut-o. În ziua a opta şi a noua a vorbit cu glas din ce în ce mai tare, ameninţându-

mă, rugându-se de mine şi vărsând un torent de căinţe fără nicio noimă pe tema îndeplinirii voinţei dumnezeieşti; îmi era milă de el. Apoi, după ce a dormit câtva timp, a început să strige cu o energie reînnoită, atât de tare încât m-am văzut silit să-l aduc la tăcere.

— Stai liniştit! l-am implorat eu.

Se ridică în genunchi, căci până atunci şezuse lungit jos, pe întuneric, lângă cazanul din bucătărie.

— Am stat prea mult timp liniştit, zise el, pe un ton care probabil că s-a auzit până în groapă. Şi acum trebuie să mă spovedesc. Blestemul să cadă asupra acestui oraş necredincios! Blestem! Blestem! Blestem! Blestem! Blestem! asupra locuitorilor pământului! Se aude glasul trompetelor…

— Taci! i-am zis, ridicându-mă în picioare, îngrozit de gândul că marţienii ar putea să ne audă. Pentru mumele lui Dumnezeu…

— Nu, strigă preotul, cu toată puterea, ridicându-se şi el în picioare şi întinzându-şi braţele. Trebuie să vorbesc! Duhul Domnului a coborât asupra mea!

Din trei paşi, ajunse la uşa care dădea spre bucătărie.

— Trebuie să mă spovedesc! Plec! Am întârziat praa mult.

Am întins mâna şi am apucat toporul care atârna pe perete. M-am repezit pe urma preotului. Frica mă scosese din minţi. Când ajunsese în mijlocul bucătăriei, eram lângă el. Am întors tăişul, cu un ultim sentiment de umanitate, şi am lovit cu muchia toporului. Preotul s-a prăbuşit cât era de lung, şi a rămas întins pe jos. M-am împiedicat de el şi m-am oprit gâfâind. Zăcea fără suflare.

Deodată, am auzit, venind dinafară, un zgomot de tencuială care se desprindea şi cădea jos, iar deschi-zătura triunghiulară din perete fu astupată. Am pri-vit în sus şi am văzut înaintând încet prin

deschizătură partea inferioară a unei maşini-cu-mâini. Unul dintre braţele ei se răsuci printre dărâmături; apoi apăru un alt braţ, pipăindu-şi drumul peste grinzile prăbuşite. Am rămas împietrit, cu privirea aţintită într-acolo. Printr-un fel de placă sticloasă de la baza maşinii, am văzut faţa — dacă pot s-o numesc astfel — şi ochii mari şi întunecaţi ai unui marţian, privind înăuntru, şi apoi, încet, prin deschizătură intră un tentacul lung de metal, ca un şarpe, pipăindu-şi drumul.

Am făcut un efort, m-am întors şi, după ce m-am împiedicat de trupul preotului, m-am oprit în uşa oficiului. Tentaculul pătrunsese vreo doi metri sau chiar mai mult în încăpere; se răsucea şi se întorcea în toate direcţiile, cu nişte mişcări ciudate şi repezi. O clipă am rămas ca hipnotizat de această înaintare lentă şi spasmodică. Apoi, cu un ţipăt slab şi răguşit, m-am refugiat în oficiu, tremurând din toate încheieturile. Abia mă mai ţineam pe picioare. Am intrat în magazia de cărbuni şi am rămas acolo în întuneric, cu auzul încordat şi privind ţintă la pragul slab luminat al uşii dinspre bucătărie. Oare mă văzuse marţianul? Ce făcea acum?

Auzeam ceva mişcându-se foarte încet, încoace şi încolo, prin bucătărie; din când în când, atingea peretele şi îşi continua mişcările, cu un uşor sunet metalic, ca al unei legături de chei. Apoi, un corp greu — ştiam prea bine care — fu târât pe duşumeaua bucătăriei, spre deschizătură. N-am mai pu-tut să rezist şi, înaintând până la uşă, am privit în bucătărie. L-am văzut, în triunghiul de lumină, pe marţian, stând în maşina lui cu nenumărate mâini, şi examinând capul preotului. M-am gândit imediat că după urma loviturii de topor îşi va da seama de prezenţa mea.

M-am târât înapoi în magazia de cărbuni, am închis uşa şi, pe întuneric am început să mă îngrop cât puteam mai mult, şi pe cât se putea mai în tăcere, printre lemnele de foc şi cărbunii de acolo.

Mă opream din când în când, rămânând nemişcat, şi ascuitind dacă marţianul îşi vârâse din nou tentaculele prin deschizătură.

Apoi, sunetul slab, metalic, reîncepu. Îl auzeam înaintând încet prin bucătărie. Apoi l-am auzit mai aproape — în oficiu, după câte puteam să-mi dau seama. Mă gândeam că s-ar putea ca tentaculul să nu fie atât de lung încât să ajungă până la mine. O doream din toată inima. El trecu, zgâriind uşor uşa magaziei. A urmat o aşteptare insuportabilă, durând parcă un veac; apoi l-am auzit bâjbâind la clanţă! Găsise uşa! Marţienii înţelegeau deci rostul uşilor!

Se căzni câteva clipe cu broasca, apoi uşa se deschise.

Abia izbuteam să văd în întuneric acel obiect — care semăna, mai mult decât cu orice altceva, cu o trompă de elefant — mişcându-se spre mine, pipăind şi cercetând peretele, cărbunii, lemnele şi tavanul. Era ca un vierme negru care îşi agita într-o parte şi într-alta capul lipsit de ochi.

La un moment dat, tentaculul atinse talpa ghetei mele. Eram gata să ţip; mi-am muşcat mâna. Un timp, tentaculul a rămas nemişcat. Aş fi putut să cred că se retrăsese. Apoi, cu un ţăcănit brusc, înhăţă ceva — am crezut că mă înhăţase pe mine! — şi ieşi din magazie. Pentru o clipă, n-am fost prea sigur. Cred că luase o bucată de cărbune s-o examineze.

Am profitat de această ocazie şi-am schimbat puţin poziţia, deoarece amorţisem, apoi am rămas în aşteptare. Rosteam în şoaptă rugăciuni fierbinţi pentru a scăpa de primejdie.

Apoi din nou am auzit sunetul slab, metalic, furişându-se către mine. Se apropia încet, încet, râcâind pereţii şi atingând obiectele din drum.

În timp ce aşteptam, neştiind ce se va întâmpla, tentaculul se izbi cu putere de uşa magaziei şi o închise. L-am auzit intrând în oficiu; cutiile de biscuiţi zăngăniră, o sticlă se sparse, şi se auzi o

izbitură puternică în uşa magaziei. Apoi se făcu linişte, care se transformă într-o nesfârşită aşteptare.

Oare plecase?

În cele din urmă, mi-am spus că nu mai era acolo.

Nu s-a mai întors în oficiu; eu am stat toată ziua următoare, în întunericul de nepătruns, îngropat sub cărbuni şi lemne de foc, neîndrăznind, cu toate că muream de sete, nici măcar să mă furişez ca să beau puţină apă. Abia în cea de a unsprezecea zi am cutezat să-mi părăsesc adăpostul.

Capitolul V
LINIŞTEA

Primul meu gest, înainte de a intra în cămară, a fost de a încuia uşa dintre bucătărie şi oficiu. Dar cămara era goală; dispăruse până şi urma alimentelor. Probabil că marţianul luase totul, cu o zi înainte. Descoperind aceasta, m-am simţit pentru prima dată deznădăjduit. În ziua a unsprezecea şi a douăsprezecea n-am mâncat şi nu am băut nimic.

Gura şi gâtlejul mi se uscaseră şi forţele îmi scăzuseră simţitor. Şedeam în întunericul din oficiu, într-o stare de descurajare totală. Nu mă gândeam decât la mâncare. Credeam că surzisem, deoarece încetaseră cu totul zgomotele pe care mă obişnuisem să le aud venind dinspre groapă. M-aş fi dus să privesc afară, dar nu mă simţeam destul de tare pentru a mă târî fără zgomot până la deschizătura din zid.

În ziua a douăsprezecea, gâtlejul începuse să mă doară atât de rău încât, cu riscul de a-i alarma pe marţieni, am acţionat pompa de apă de lângă chiuvetă, care scârţâia puternic, şi am obţinut două pa-hare cu apă de ploaie, neagră şi noroioasă. M-am răcorit şi, întrucât la scârţâitul pompei n-a apărut niciun tentacul, am mai prins curaj.

În răstimpul acestor zile, divagând şi fără a încerca să trag vreo concluzie, m-am gândit mult la preot şi modul în care murise.

În ziua a treisprezecea, am băut din nou apă, am moţăit, m-am gândit la mâncare şi, incoerent, am făcut planuri de salvare, vagi şi imposibile. De câte ori aţipeam, aveam vise oribile, despre moartea preotului, sau asistam la mese somptuoase; dar, fie că eram adormit, fie că eram treaz, simţeam o durere ascuţită care mă silea să beau tot mereu. Lumina care intra în oficiu nu mai era cenuşie, ci roşie. Pentru imaginaţia mea zdruncinată, părea de culoarea sângelui.

În ziua a paisprezecea, m-am dus în bucătărie, şi am fost văzut cu surprindere că frunzişul ierbii roşii astupase deschizătura din perete, transformând semiobscuritatea încăperii într-o obscuritate de culoare stacojie.

La începutul celei de a cincisprezecea zile, am auzit în bucătărie nişte sunete curioase, dar familiare şi, ascultând mai bine, mi-am dat seama că sunt scoase de un câine, care adulmecă şi râcâie. Ducându-mă în bucătărie, am văzut, vârât prin frunzişul roşu, botul unui câine. Bineînţeles, am rămas uimit. Simţindu-mă, câinele a lătrat scurt.

M-am gândit că dacă aş reuşi să-l atrag fără zgomot înăuntru, aş putea să-l ucid şi să-l mănânc; şi că era mai bine, în orice caz, să-l ucid, ca mişcările lui să nu atragă atenţia marţienilor.

M-am apropiat pe furiş, chemându-l „cuţu-cuţu!”, foarte încet; dar el îşi retrase deodată capul şi dispăru.

Am ascultat — mă convinsesem că nu sunt surd — dar nu mai era nicio îndoială că în groapă stăpânea liniştea. Am auzit un sunet, ca fâlfâitul unor aripi de pasăre, un croncănit răguşit, şi altceva nimic.

Am stat o bună bucată de timp lipit de deschizătura din zid, dar neîndrăznind să dau la o parte frunzişul roşu care o acoperea. Am auzit o

dată sau de două ori un zgomot uşor, ca şi cum un câine ar fi umblat de colo-colo, pe nisipul de dedesubt, apoi câteva fâlfâiri de aripi, şi atât. Încurajat, în cele din urmă, de această linişte, am privit afară.

Cu excepţia unui colţ, unde o mulţime de corbi ţopăiau şi se băteau pe scheletele morţilor pe care îi lăsaseră marţienii, în groapă nu se mai afla nicio fiinţă vie.

Am privit în jur, necrezându-mi ochilor. Dispăruseră toate maşinile. Într-un colţ se ridica movila de pulbere albastră-cenuşie, într-altul zăceau câteva bare de aluminiu, şi în afară de păsările negre şi de scheletele celor ucişi, nu vedeam decât o groapă rotundă şi goală, în nisip.

M-am furişat încet afară, printre ierburile roşii, şi m-am ridicat în picioare, pe un morman de moloz. Puteam să privesc în toate direcţiile, cu excepţia nordului, care-mi venea în spate, şi nicăieri nu se zărea nici urmă de marţieni. Lângă mine, peretele gropii se ridica aproape perpendicular, dar puţin mai departe dărâmăturile formau o pantă accesibilă până la vârful ruinelor. Şansa mea de scăpare venise. Am început să tremur.

Am şovăit câteva clipe, apoi, într-un acces de hotărâre disperată, m-am căţărat, în timp ce inima îmi zvâcnea puternic, până în vârful movilei sub care fusesem îngropat atâta vreme.

Am privit din nou în jurul meu. Nici spre nord nu se zărea vreun marţian.

Când o văzusem ultima dată, în timpul zilei, această parte a satului Sheen era formată dintr-o stradă cu case răzleţe şi confortabile, în alb şi roşu, răspândite printre copaci umbroşi. Acum, şedeam pe o grămadă de cărămizi sfărâmate, pământ şi pietriş, acoperită de o mulţime de plante roşii, ca nişte cactuşi, înalte până la genunchi; nicio urmă de vegetaţie pământeană nu le disputa terenul. Copacii de lângă mine erau morţi şi negri, dar ceva

mai departe o plasă de fire roşii acoperea nişte tulpini încă vii.

Toate casele dimprejur fuseseră sfărâmate, fără ca vreuna să fie arsă; pereţii erau încă întregi, uneori chiar până la al doilea etaj, cu ferestrele sparte şi uşile în ţăndări. Iarba roşie creştea luxuriant prin încăperile lipsite de acoperiş. La picioarele mele se afla groapa cea mare, iar corbii încă se mai băteau pe resturile dinăuntrul ei. Alte zburătoare săreau printre ruine. Departe, o pisică slăbănoagă se furişa de-a lungul unui zid, dar nicăieri nu se zăreau urme de oameni.

În contrast cu recenta mea captivitate, ziua părea orbitor de luminoasă, cu cerul de un albastru strălucitor. Peste iarba roşie care acoperea fiecare petic liber de pământ trecea o adiere lină de vânt, legănând-o. O, şi cât de proaspăt era aerul!

Capitolul VI
OPERA A CINCISPREZECE ZILE

Am rămas câtva timp, clătinându-mă pe picioare, în vârful grămezii de dărâmături, fără să mă mai gândesc la securitatea mea. În vizuina infectă din care ieşisem, mă gândisem intens numai la securitatea noastră imediată. Nu ştiam ce se întâmplase în lume, nu mă aşteptam să întâlnesc această privelişte stranie şi înspăimântătoare. Mă aşteptam să văd sa-tul Sheen în ruine şi vedeam în jur un peisaj straniu şi sinistru, ca din altă planetă.

Am avut, în clipa aceea, un sentiment cu totul neobişnuit omului, o emoţie pe care o cunosc, însă, prea bine bielele animale dominate de noi. Era ceea ee simte un iepure care, întorcându-se la vizuina lui, dă deodată peste o duzină de săpători care pregătesc acolo temeliile unei case. Am simţit primele semne ale unei stări de spirit care apoi mi s-a precizat limpede în minte şi m-a apăsat zile întregi, o senzaţie de detronare, convingerea că nu mai eram un stăpân, ci un animal printre alte

animale, sub călcâiul marţienilor. Asemeni animalelor, tre-buia ca de acum înainte să stăm şi noi la pândă şi să veghem, să fugim şi să ne ascundem; teama de om şi domnia omului se sfârşiseră.

Dar, imediat ce am făcut această constatare, ea a şi dispărut din mintea mea şi, după postul lung şi deprimant prin care trecusem, singura senzaţie dominantă a rămas foamea. În direcţia opusă gropii am văzut, inapoia unui zid acoperit cu iarbă roşie, un petic de grădină încă verde. Mi-a venit o idee şi am pornit prin iarba roşie care mă îngropa până la genunchi, şi uneori chiar până la gât. Desimea acestor ierburi mă făcea să mă simt în siguranţă, ştiind că puteam să mă ascund adânc printre ele. Zidul era înalt cam de şase picioare şi, cu toate încercările mele, n-am reuşit să mă caţăr pe el. Am mers mai departe de-a lungul lui, până când am ajuns la un colţ unde pietrele mi-au ajutat să mă urc; m-am lăsat apoi să cad în grădina în care râvneam să intru. Am găsit nişte ceapă verde, doi bulbi de gladiole şi câţiva morcovi încă necopţi; am strâns totul şi, căţărându-mă peste un zid dărâmat, am pornit pe drumul către Kew, printre copaci roşii şi stacojii — parcă mă plimbam pe o alee presărată cu gigantice picături de sânge — stăpânit de două gânduri: să mai găsesc ceva de mâncare, şi să fug cât mai repede şi cât mai departe din blestemata şi nepământeasca regiune din jurul gropii.

Ceva mai încolo, într-un loc acoperit de iarbă, am dat peste un grup de ciuperci, pe care de asemenea le-am devorat, apoi am întâlnit o şuviţă de apă curgătoare, murdară, care trecea prin mijlocul a ceea ce fuseseră odinioară păşuni. Dar aceste frânturi de hrană n-au reuşit decât să-mi aţâţe foamea. La început, m-a surprins bogăţia de apă, în mijlocul verii călduroase şi uscate, dar apoi am descoperit că se datora exuberanţei tropicale a ierburilor roşii. Imediat ce această extraordinară

vegetaţie dădea de apă, devenea gigantică şi de o fecunditate nemaipomenită. Seminţele ei se revărsau pur şi simplu în râul Wey şi în Tamisa, iar rapida creştere a frunzişului ei luxuriant înnăbuşi în puţină vreme aceste două cursuri de apă.

La Putney — după cum am văzut mai târziu — podul era aproape în întregime acoperit de încâlceala ierburilor roşii, iar la Richmond apele Tamisei se revărsau de asemenea peste păşunile din Hampton şi Twickerham ca un puhoi întins, dar puţin adânc. Pe măsură ce apele se revărsau, iarba venea pe urmele lor, până când vilele ruinate din valea Tamisei au fost pentru câtva timp acoperite de această mlaştină roşie, pe marginea căreia rătăceam eu acum şi care ascundea în mare măsură pustiirea provocată de marţieni.

În cele din urmă, iarba roşie a sucombat aproape tot atât de repede pe cât se răspândise. O boală infecţioasă, datorită, se crede, acţiunii unor anumite bacterii, a pus în scurt timp stăpânire pe ea. Plantele terestre au căpătat, datorită selecţiei naturale, o mare forţă de rezistenţă împotriva bolilor provocate de bacterii — ele nu sucombă niciodată fără o luptă crâncenă — dar iarba roşie a putrezit ca şi când ar fi fost dintru început moartă. Frunzele s-au decolorat, apoi s-au încreţit şi s-au uscat. Se sfărâmau la cea mai mică atingere, iar apele, care le-au stimulat la început creşterea, le-au purtat spre mare ultimele vestigii.

Când am întâlnit apa, primul meu gând a fost, desigur, să-mi potolesc setea. Am băut o mare cantitate şi, sub acţiunea unui impuls momentan, am mestecat câteva fire de iarbă roşie; erau apoase şi aveau un gust greţos, metalic. Apa revărsată era destul de puţin adâncă şi puteam s-o trec fără grijă, cu toate că iarba roşie mă cam împiedica în mers; dar desigur că apele deveneau din ce în ce mai adânci, în apropierea râului, aşa că m-am întors spre Mortlake. Am reuşit să găsesc drumul, conducându-mă după rămăşiţele caselor, gardurilor

şi felinarelor pe care le întâlneam, şi, ieşind din zona inundată, m-am îndreptat către dealul care se ridică lângă Roehampton şi am ajuns în comuna Putney.

Aici, în locul peisajului straniu, străin, apăreau ruinele unei privelişti familiare: unele porţiuni de teren păreau devastate de un ciclon, iar la câţiva zeci de metri mai departe totul era intact, casele aveau obloanele trase şi uşile închise, ca şi cum locatarii le-ar fi părăsit pentru o singură zi, sau chiar dormeau înăuntru. Iarba roşie era mai puţin abundentă; nu acoperise copacii înalţi de pe marginea trotuarelor. Am căutat printre copaci ceva de mâncare dar n-am găsit nimic; am cotrobăit prin câteva case pustii, dar ele fuseseră forţate mai îna-inte şi jefuite. Mi-am petrecut restul zilei într-un tufiş, fiind prea obosit pentru a-mi continua drumul.

În tot acest timp n-am văzut nicio fiinţă omenească, şi nici marţieni. Am întâlnit doi câini care păreau flămânzi, dar m-au ocolit amândoi, fugind de chemările mele. Lângă Roehampton văzusem două schelete omeneşti — nu cadavre, ci schelete total curăţate de carne — iar în pădurea din apropierea minelor am găsit nişte oase de pisici şi iepuri sfărâmate şi împrăştiate, şi ţeasta unei oi. Am ros câteva dintre ele, dar nu mai conţineau nimic de mâncat.

După apusul soarelui mi-am continuat cu greu drumul spre Putney, unde probabil că, pentru cine ştie ce motiv, marţienii au folosit raze arzătoare. Într-o grădină, dincolo de Roehampton, am găsit nişte cartofi cruzi, în cantitate suficientă pentru a-mi potoli foamea. Din grădină se vedea satul Putney şi râul. În lumina înserării, locurile păreau îngrozitor de pustii! Copaci înnegriţi, ruine înnegrite, iar la poalele dealului, pânzele de apă ale râului revărsat, colorate în roşu de iarba mar-ţiană. Şi deasupra tuturor — tăcerea. M-am simţit

cuprins de o spaimă de nedescris, gândindu-mă cât de fulgerător venise această schimbare dezolantă.

Câtăva vreme, am crezut că omenirea fusese ştearsă de pe suprafaţa pământului, şi că mă aflam acolo singur, ultimul om rămas în viaţă. Chiar în vârful dealului Putney am dat peste alt schelet, cu braţele smulse din umeri şi aruncate la câţiva metri mai departe. Pe măsură ce-mi continuam drumul, eram din ce în ce mai convins că în această parte a lumii se şi înfăptuise exterminarea omenirii, în afara câtorva fiinţe izolate, că mine. Mă gândeam că, lăsând ţara pustie, marţienii plecaseră în alte părţi, după hrană. Poate ei distrugeau chiar acum Berlinul sau Parisul, sau poate că se îndreptaseră către nord.

Capitolul VII
OMUL DE PE PUTNEY HILL

Mi-am petrecut noaptea în hanul care se află pe vârful dealului din Putney, dormind pentru prima oară, de la fuga mea din Leatherhead, într-un pat adevărat. Nu voi mai povesti cu câte eforturi, de altfel inutile, am reuşit să forţez intrarea hanului — mai târziu am descoperit că uşa principală era închisă numai cu clanţa — nici cum am scotocit prin fiecare odaie, căutând de-ale gurii, până când, ajuns în pragul deznădejdii, am găsit, într-o încăpere care mi s-a părut a fi odaia de culcare a unui servitor, o coajă de pâine roasă de şoareci şi două cutii de compot de ananas. Locul fusese cercetat mai înainte şi golit. La bar am găsit, după aceea, nişte biscuiţi şi câteva sandvişuri. N-am putut să mănânc sandvişurile, deoarece erau mucegăite de-a binelea, dar biscuiţii nu numai că mi-au potolit foamea, dar mi-au ajuns ca să-mi umplu şi buzunarele. N-am aprins nicio lumină, de teamă că vreun marţian ar putea să umble prin această parte a Londrei, în timpul nopţii, căutând hrană. Înainte de a mă culca, am avut câteva

momente de tensiune nervoasă şi m-am furişat de la o fereastră la alta, scrutând în-tunericul pentru a zări vreun semn al acestor monştri. Am dormit puţin. Stând în pat, am reuşit să-mi pun oarecare ordine în gânduri, ceea ce nu-mi amintesc să mai fi făcut de la ultima mea ceartă cu preotul. De atunci, puterea mea de gândire se redusese la o succesiune precipitată de impresii vagi, sau la un fel de receptivitate prostească. Dar în timpul somnului, creierul, reîntremat, cred, şi de alimentele pe care le consumasem, se limpezi din nou şi astfel am putut să gândesc.

Trei probleme se luptau să pună stăpânire pe mintea mea: uciderea preotului, ce se întâmplase cu marţienii, şi soarta soţiei mele. Prima nu-mi trezea niciun sentiment de groază sau de remuşcare; o priveam pur şi simplu ca pe un fapt consumat, o amintire extrem de neplăcută, dar care nu mă făcea să am niciun fel de remuşcări. Mă vedeam, cum mă văd şi acum, împins pas cu pas către lovitura fulgerătoare pe care i-o dădusem preotului; fusesem victima unui şir de împrejurări care m-au dus, inevitabil, la crimă. Nu mă condamnam; şi totuşi amintirea, statică, neschimbată, mă urmărea. În tăcerea nopţii, cu acea senzaţie a prezenţei lui Dumnezeu care se produce uneori când e linişte şi întuneric, am făcut faţă procesului meu de conştiinţă — singura mea ispăşire — şi de răspundere pentru clipa fatală de mânie şi de frică. Am reconstituit vorbă cu vorbă conversaţia noastră, din momentul când l-am descoperit ghemuit lângă mine, nepăsător faţă de setea care mă ardea, arătându-mi flăcările şi fumul ruinelor din Weybridge. N-am reuşit să ne înţelegem şi hazardului necruţător nici nu-i păsa de neînţelegerea noastră. Dacă aş fi prevăzut consecinţele, l-aş fi părăsit de la Halliford. Dar nu le-am prevăzut; iar a comite o crimă înseamnă s-o prevezi şi s-o înfăptuieşti. Relatez toate acestea, aşa cum am relatat întreaga povestire, exact cum s-

au întâmplat. N-au existat martori — şi puteam foarte bine să nu pomenesc nimic. Dar eu aştern totul pe hârtie şi cititorul să judece cum va dori.

După ce, printr-un efort, am reuşit să îndepărtez de mine imaginea cadavrului trântit cu faţa la pământ, m-am gândit la problema marţienilor şi la soarta soţiei mele. În privinţa celor dintâi, nu ştiam absolut nimic; puteam să-mi închipui orice, din nefericire ca şi despre soţia mea. Şi, deodată, noaptea aceea deveni înspăimântătoare. M-am ridicat în capul oaselor, privind întunericul. M-am trezit rugându-mă ca raza arzătoare s-o fi lovit deodată şi s-o fi omorât fără durere. Nu mă mai rugasem din noaptea când mă întorsesem din Leatherhead. Mai rostisem în clipe de amărăciune rugăciuni fără noimă, dar acum mă rugam cu adevărat, mă rugam cu convingere, conştient, faţă în faţă cu întunericul lui Dumnezeu. Ciudată noapte! Şi mai ciudată prin faptul că, de îndată ce au apărut zorile, eu, cel care vorbisem cu Dumnezeu, m-am furişat afară din casă ca un şobolan care îşi părăseşte ascunzişul — un animal ceva mai mare, dar un animal inferior care poate să fie vânat şi ucis la orice toană a stăpânilor lui. Poate că şi marţienii se roagă, încrezător-tori, lui Dumnezeu. Dacă n-am învăţat nimic altceva, cu siguranţă că războiul acesta ne-a învăţat ce este mila — mila faţă de sufletele lipsite de raţiune care se află sub dominaţia noastră.

Dimineaţa era clară şi frumoasă, şi către răsărit cerul strălucea trandafiriu, brăzdat de norişori aurii Pe drumul care merge din vârful dealului Putney spre Wimbledon se aflau câteva biete rămăşiţe ale torentului de panică revărsate înspre Londra, în noaptea de duminică, după ce începuse lupta. O trăsurică pe care sta scris numele lui Thomas Lobb, fructar din New Maiden, avea o roată sfărîmată; alături era o cutie de tablă, părăsită; mai era şi o pălărie de pai, călcată în picioare, în noroiul uscat, iar în vârful lui West Hill, lângă jgheabul de

apă răsturnat, se vedeau nişte cioburi de sticlă, pătate de sânge. Mă mişcam fără vlagă, şi gândurile îmi erau confuze. Mă gândeam să mă duc la Leatherhead, deşi ştiam că aveam prea puţine şanse să-mi găsesc acolo soţia. Dacă moartea nu o şi luase pe neaşteptate, desigur că verii mei şi ea fugiseră în altă parte; dar îmi închipuiam că la Leatherhead aş putea să aflu încotro fugiseră oamenii din Surrey. Voiam să-mi revăd soţia, mă durea inima de dorul ei şi al oamenilor, dar nu aveam o idee clară cum aş putea s-o regăsesc. Îmi simţeam cu intensitate crescândă singurătatea. M-am îndreptat, la adăpostul unui lanţ de copaci şi tufişuri, către marginea ogoarelor din Wimbledon, care se întindeau cât vedeam cu ochii.

Întinderea întunecată era presărată pe alocuri cu drobiţe şi mătură galbenă; nu se vedea nicio urmă de iarbă roşie, şi în timp ce mă furişam, şovăitor, spre marginea câmpului deschis, soarele a răsărit, inundând totul cu lumină şi viaţă. Printre copaci, într-un loc mlăştinos, am dat peste o mulţime de broscuţe. M-am oprit să le privesc, primind o lecţie de la hotărârea lor neclintită de a trăi. Apoi, întorcându-mă brusc, cu ciudata senzaţie că eram observat, am zărit o formă ghemuită într-un tufiş. Am stat locului privind într-acolo. Am făcut un pas inainte, şi forma s-a ridicat, devenind un om înarmat cu un cuţit. M-am apropiat de el, încet. El şedea, calm, nemişcat, privindu-mă.

Apropiindu-mă am văzut că era îmbrăcat în haine tot atât de prăfuite şi de murdare ca şi ale mele; arăta ca şi cum s-ar fi târât printr-un canal de scurgere. Am desluşit noroiul verde al şanţurilor, amestecat cu galbenul palid, de argilă uscată, şi cu pete lucioase de cărbune. Părul negru îi cădea peste ochi, iar faţa îi era neagră, murdară şi suptă, aşa încât nu l-am recunoscut de la început. Avea o tăietură roşie în partea de jos a obrazului.

— Stai! strigă el când eram la numai zece metri. M-am oprit. Glasul îi era răguşit. De unde vii?

Am stat pe gânduri, examinându-l.

— Vin de la Morthlake, i-am răspuns. Am fost îngropat lângă şanţul pe care l-au săpat marţienii în jurul cilindrului. Am reuşit să ies de acolo şi să fug.

— Aici nu găseşti nimic de mâncare, zise el. Aceasta este regiunea mea. Tot dealul, până la râu, şi înapoi până la Clampham, şi până la marginea câmpului. Nu este de mâncare decât pentru unul singur. Încotro te duci?

I-am răspuns încet:

— Nu ştiu. Am fost îngropat între ruinele unei case, timp de treisprezece sau paisprezece zile. Nu ştiu ce s-a mai întâmplat.

Mă privi cu îndoială, apoi tresări şi expresia ochilor i se schimbă.

— Nu vreau să mă opresc pe aici, am continuat eu. Cred că am să mă duc spre Leatherhead, unde îmi este soţia.

El întinse un deget către mine.

— Dumneata eşti, zise el, omul de la Woking? N-ai fost ucis la Weybridge?

În aceeaşi clipă, l-am recunoscut.

— Dumneata eşti artileristul care intrase în grădina mea!

— Ce întâmplare! zise el. Suntem nişte oameni norocoşi! Eşti chiar ***dumneata!*** Îmi întinse mâna, şi i-am strâns-o cu putere. M-am târât printr-un canal, zise el. Ei n-au reuşit să-i omoare pe toţi. Şi după ce au plecat, eu m-am dus spre Walton, peste câmpii. Dar… nu au trecut nici şaisprezece zile… şi dumneata ai încărunţit! Privi brusc peste umăr. Nu-i decât o cioară, zise el. În vremurile acestea, ajungi să afli că şi păsările au o umbră. Aici suntem la loc cam deschis. Să ne vârâm sub tufişurile de-acolo şi să stăm de vorbă.

— Ai mai văzut vreun marţian? l-am întrebat. De când am ieşit…

— Au trecul dincolo de Londra, zise el. Cred că au instalat acolo o tabără mai mare. Noaptea, în direcţia aceea, spre Hampstead, cerul este luminat de focurile lor. Parcă ar fi un mare oraş, şi în această lumină îi poţi vedea cum se mişcă. Ziua nu se văd. Dar de aproape… nu i-am mai văzut… (el numără pe degete) de cinci zile. Apoi am văzut doi dintre ei trecând spre Hammersmith, şi ducând un obiect uriaş. Iar alaltăieri noapte… el se opri, apoi vorbi cu emoţie în glas: În jocul de lumini, am văzut ceva în văzduh. Cred că au construit o maşină zburătoare şi se antrenează să zboare.

Ajunseserăm sub tufişuri şi m-am oprit, sprijinit în palme şi pe genunchi.

— Să zboare?

— Da, zise el, să zboare.

Mi-am făcut loc printre crengi şi m-am aşezat jos.

— S-a terminat cu omenirea, am zis eu. Dacă ei izbutesc să zboare, vor cuceri tot pământul.

El dădu din cap.

— Adevărat. Dar… asta va uşura oarecum situaţia de aici. Şi în afară de asta… El privi spre mine. Nu eşti mulţumit că s-a sfârşit cu omenirea? Eu sunt. Suntem la pământ; suntem învinşi.

L-am privit. Oricât s-ar părea de ciudat, eu nu-mi dădusem seama de acest fapt — un fapt care deveni evident de îndată ce-mi vorbi. Încă mai păs-tram o vagă speranţă; sau, mai curând, îmi păs-trasem modul meu de a gândi de totdeauna. El îşi repetă cuvintele care exprimau o convingere absolută:

— Suntem învinşi. Totul s-a terminat, zise el. Ei au pierdut doar ***unul… unul*** singur. S-au instalat temeinic şi au nimicit cea mai mare putere din lume. Ne-au călcat în picioare. Moartea marţianului de la Weybridge a fost un simplu accident. Şi aceştia nu sunt decât avangarda. Sosesc mereu alţii. Aceste stele de culoare verde… n-am mai văzut niciuna de cinci sau şase zile, dar

sunt sigur că ele cad pe undeva, în fiecare noapte. Nu mai e nimic de făcut. Suntem la pământ! Suntem învinşi!

Nu i-am răspuns. Şedeam, privind ţintă în faţa mea şi încercând în zadar să găsesc vreun argument cu care să-l combat.

— Acesta nu-i război, zise artileristul. N-a fost nicio clipă război, aşa cum nu poate exista un război între oameni şi furnici.

Deodată, mi-am amintit noaptea de la observator.

— După cel de al zecelea proiectil, n-au mai trimis niciunul, cel puţin până la sosirea primului cilindru.

— De unde ştii? zise artileristul. I-am explicat. El rămase pe gânduri. S-a produs vreo defecţiune la tunul lor, zise el. Ei şi ce-i cu asta? Îl vor repara. Şi chiar dacă va fi o întârziere, se mai poate evita sfârşitul? Este ca între oameni şi furnici. Furnicile îşi clădesc oraşe, îşi trăiesc viaţa, au războaie, revoluţii, până când oamenii vor să le înlăture din drumul lor, şi atunci ele dispar. Asta suntem noi acum… nişte furnici. Numai că…

— Ei?

— Suntem nişte furnici comestibile.

Am rămas privindu-ne unul pe altul.

— Şi ce vor face cu noi?

— La asta mă gândeam şi eu, zise el, exact la asta mă gândeam. De la Weybridge m-am îndreptat spre sud, gândind tot timpul. Vedeam ce se întâmplă. Cei mai mulţi dintre oameni urlau şi se agitau. Dar mie nu-mi place văicăreala. Am stat o dată sau de două ori în faţa morţii; eu nu sunt un soldat de paradă, şi în cel mai bun sau mai rău caz, moartea nu este altceva decât moarte. Scapă numai omul care îşi păstrează firea. Am văzut că toţi se îndrep-tau spre sud. Mi-am zis: „În direcţia aceea nu se va mai găsi mult timp de mâncare”, şi m-am întors înapoi. M-am îndreptat către marţieni aşa cum vine vrabia în preajma omului. Într-acolo —

el arătă cu mâna spre orizont — oamenii mor de foame cu duiumul, bătându-se, călcându-se unii pe alţii în picioare…

Văzându-mi expresia feţei, se opri stânjenit.

— Fără îndoială, mulţi dintre cei care aveau bani au reuşit, să plece în Franţa, zise el. Şovăi o clipă, neştiind dacă trebuie să-şi ceară scuze, îmi întâlni privirea, şi continuă. Pe aici există pretutindeni de mâncare. În magazine se găsesc conserve, vinuri, băuturi spirtoase, apă minerală; conductele de apă şi canalele de scurgere sunt goale. Ei bine, iată la ce mă gândeam. Ei sunt fiinţe inteligente, îmi spuneam, şi se pare că pe noi ne vor drept hrană. Mai întâi, vor distruge totul… vase, maşini, tunuri, oraşe, toată ordinea şi organizarea noastră: Toate acestea se vor termina. Dacă am fi fost de mărimea furnicilor, puteam să scăpăm. Dar nu suntem. Ei sunt prea puternici pentru a fi opriţi. Este primul lucru cert. Aşa-i?

Am consimţit:

— Da; m-am gândit bine la asta. Deci, e clar; în al doilea râna, în momentul de faţă ei ne prind oricând vor. Un marţian nu are decât să străbată câteva mile ca să întâlnească o mulţime care fuge. Într-o zi, l-arn văzut pe unul dintre ei, lângă Wandsworth, sfărâmând casele în bucăţi şi scormonind printre dărâmături. Dar ei nu vor continua astfel. De îndată ce vor aduce la tăcere toate tunurile şi vasele noastre, vor distruge căile ferate, şi îşi vor sfârşi toate pregătirile lor, vor porni să ne prindă metodic, alegându-i pe cei mai buni, punându-i în cuşti, şi aşa mai departe. Aşa vor proceda, cât de curând. Doamne! Încă nici n-au început să se ocupe de noi! Nu-ţi dai seama?

— Nici n-au început! am exclamat.

— Nici n-au început. Ceea ce ni s-a întâmplat până acum este numai din cauză că n-am stat liniştiţi, şi i-am sâcâit cu tunurile noastre şi cu alte asemenea prostii. Şi, pierzându-ne capul, am fugit în debandadă către locuri unde nu era mai multă

siguranţă decât acolo unde ne aflam. Ei încă nu vor să se ocupe de noi. Îşi construiesc maşinăriile lor, pun la punct tot ceea ce n-au putut aduce cu ei, pregătind totul pentru ceilalţi care vor mai veni. Probabil că din această cauză cilindrii n-au mai sosit de o vreme, de teamă să nu nimerească peste cei care sunt aici. În loc să fugim orbeşte, urlând pe toate drumurile, sau punând la întâmplare dinamită ca să-i aruncăm în aer, ar trebui să încercăm să ne obişnuim cu noua noastră situaţie. Asta este părerea mea. Nu corespunde întru totul cu dorinţele omului în privinţa speciei umane, dar este o părere bazată pe fapte. Acesta este principiul după care mă conduc. Oraşele, naţiunile, civilizaţia, progresul… totul s-a terminat. Jocul s-a sfârşit. Suntem învinşi.

— Dar, dacă aşa stau lucrurile, pentru ce să mai trăim?

Artileristul mă privi o clipă.

— Timp de un milion şi mai bine de ani nu vor mai fi concerte, nu va mai exista vreo Academie de Arte, sau petreceri la restaurante. Dacă umbli după distracţii, cred că astea s-au cam terminat. Dacă ai o educaţie de salon şi nu-ţi place să mănânci mazărea cu cuţitul, sau să faci greşeli de pronunţie, e mai bine să laşi toate astea la o parte. Nu mai sunt de niciun folos.

— Vrei să spui…

— Vreau să spun că oamenii ca mine vor continua să trăiască, spre binele speciei. Îţi declar că eu sunt hotărât să trăiesc. Şi, dacă nu mă înşel, în scurt timp vei da şi dumneata dovadă de ceea ce poţi. Noi nu vom fi exterminaţi. Şi nici nu am de gând să mă las prins, îmblânzit, hrănit şi îngrăşat ca un viţel gras. Uh! Imaginează-ţi aceste târâtoare negricioase…

— Nu cumva vrei să spui…

— Ba da. Continui. Suntem sub călcâiul lor. Eu mi-am făcut planurile; m-am gândit bine. Noi, oamenii, suntem învinşi. Ştim prea puţine lucruri.

Trebuie să învăţăm, cât mai avem timpul. Şi trebuie să trăim şi să rămânem liberi în timp ce învăţăm. Iată! Asta trebuie să facem.

L-am privit, uimit şi tulburat de hotărârea lui.

— Doamne sfinte! am strigat eu. Dar dumneata eşti un om adevărat! Şi, deodată, l-am apucat de mână şi i-am strâns-o.

— Ei! zise el, cu ochii strălucitori. Am gândit bine, nu-i aşa?

— Continuă, i-am zis eu.

— Ei bine, cei care nu vor să fie prinşi trebuie să se pregătească. Eu, unul, mă pregătesc. Să ştii că nu toţi oamenii pot să devină nişte animale sălbatice; şi aşa se va întâmpla. De aceea m-am ascuns, când te-am văzut venind. Aveam îndoieli. Dumneata eşti cam firav. Dar nu ştiam că erai chiar dumneata, şi nici că ai fost îngropat. Toţi oamenii de soiul celor care trăiau în casele de aici, toţi nişte afurisiţi de mici funcţionari, nu sunt buni de nimic. N-au în ei niciun strop de curaj, nici visuri mari şi nici dorinţe puternice; şi un om care nu are niciuna, nici… Doamne! înseamnă că nu este plămădit decât din teamă şi precauţii. Nu făceau decât să pornească în goană către birouri, i-am văzut, cu sutele, ţinând în mână un rest din micul dejun, alergând să prindă trenul de navetă, sălbăticiţi şi transpiraţi de teamă că vor fi concediaţi dacă nu reuşesc să-l prindă; făceau lucrări pe care nici nu-şi dădeau osteneala să le înţeleagă; veneau înapoi, alergând de teamă că nu vor ajunge la timp la masă; dupăamiază rămâneau acasă, de teama străzilor dosnice, şi se culcau cu soţiile cu care se căsătoriseră, nu pentru că le-ar fi dorit, ci pentru că aveau ceva zestre care le aducea puţină siguranţă în goana lor mizerabilă prin viaţă. Îşi asigurau viaţa şi puneau ceva deoparte, de teama accidentelor. Iar duminica… teama de viaţa de apoi. Ca şi cum iadul ar fi fost făcut pentru iepuri! Ei bine, pentru astfel de oa-meni, marţienii vor fi o binecuvântare! Cuşti mari şi frumoase,

hrană abundentă, creştere îngrijită, niciun fel de necazuri! După ce vor mai rătăci câteva săptămâni pe câmpii, cu stomacul gol, vor veni şi se vor lăsa prinşi de bună voie; după câtva timp vor fi chiar bucuroşi. Se vor întreba ce făceau oamenii înainte de a veni marţienii ca să se îngrijească de ei. Mi-i închipui şi pe stâlpii de cafenea, pe filfizoni şi pe cântăreţi. Da, mi-i închipui, zise el, cu un fel de sumbră mulţumire. Printre ei nu va mai exista nicio urmă de sentiment sau de credinţă. Am văzut cu ochii mei sute de întâmplări, pe care n-am început să le înţeleg bine decât de câteva zile. Sunt mulţi, şi anume cei graşi şi proşti, care vor lua lucrurile aşa cum sunt; iar mulţi alţii vor fi frământaţi de senzaţia că totul merge rău, şi că ar trebui să întreprindă ceva. Dar ori de câte ori situaţia se prezintă de asemenea manieră încât unii oameni simt că ar trebui să întreprindă ceva, cei slabi, şi cei care devin slabi, pentru că gândesc prea mult, ajung întotdeauna la un fel de religie a pasivităţii, pioasă şi superioară, şi se închină în faţa biciului şi voinţei lui Dumnezeu. Probabil că ai observat şi dumneata. Este energia unui acces de frică, întoarsă pe dos. Cuştile vor răsuna de psalmi, de imnuri şi de pioşenie. Iar cei care sunt dintr-un aluat mai puţin simplu vor recurge la… cum se spune?… erotism.

Făcu o pauză.

— Este foarte probabil că marţienii îşi vor face printre ei favoriţi; îi vor antrena să facă giumbuşlucuri şi — cine ştie? — poate vor deveni sentimentali în privinţa vreunui băieţaş care s-a făcut mare şi urmează să fie ucis. Alţii vor fi antrenaţi poate să ne vâneze.

— Nu, am strigat eu, este cu neputinţă! Nicio fiinţă umană…

— La ce bun să ne mai minţim? zise artileristul. Există oameni care şi-ar vâna de bună voie semenii. Este o prostie să pretinzi că nu există!

În faţa convingerii lui, am cedat.

— Dacă vin pe urmele mele, zise el, Dumnezeule! Dacă vin pe urmele mele! şi căzu într-o meditaţie sumbră.

Reflectam şi eu asupra acestor probleme. Şi nu găseam ce să opun raţionamentelor lui. În zilele dinaintea invaziei, nimeni n-ar fi pus la îndoială superioritatea mea intelectuală asupra lui, eram un scriitor de profesie, recunoscut, autor de eseuri filosofice, iar el un simplu soldat; şi totuşi el reuşise să formuleze probleme pe care eu abia le sesizam.

— Şi ce ai de gând să faci? l-am întrebat. Care-ţi sunt planurile?

O clipă şovăi.

— Ei bine, iată, zise el apoi. Ce trebuie să facem? Trebuie să creăm un mod de viaţă care să permită oamenilor să trăiască, să se înmulţească şi să aibă suficientă siguranţă pentru a creşte copiii. Da, aşteaptă o clipă, şi îţi voi spune mai limpede ceea ce cred că trebuie să facem. Cei domesticiţi vor deveni asemeni tuturor animalelor domestice; după câteva generaţii, ei vor fi mari, frumoşi, cu sânge bogat, proşti, nişte lepădături! Riscul este ca nu cumva să ne sălbăticim noi, cei rămaşi în libertate, să nu degenerăm într-o specie de şobolani mari şi sălbatici… Înţelegi, cred că va trebui să ducem o viaţă subterană. M-am gândit la canalele de scur-gere. Desigur, cei care nu le cunosc îşi închipuie că sunt nişte locuri oribile; dar, dedesubtul Londrei, reţeaua canalelor se întinde mile, sute de mile, şi este de ajuns să plouă câteva zile peste această Londră pustie de oameni şi ele vor deveni curate şi plăcute. Canalele principale sunt destul de mari şi de aerisite. Apoi, mai sunt pivniţele, bolţile, hrubele, de la care se pot deschide coridoare subterane până la canalele de scurgere. Mai sunt şi tunelurile subterane de cale ferată. Ei? Începi să înţelegi? Vom forma un grup de oameni voinici şi isteţi. Nu vom primi

printre noi nicio lepădătură. Cei slabi să plece aiurea.

— Aşa cum mi-ai spus mie să plec?

— Ei… am vrut să-mi dau seama ce gândeşti.

— Nu ne vom certa acum pentru asta. Continuă.

— Cei rămaşi alături de noi vor trebui să se supună disciplinei. Avem nevoie, de asemeni, de femei voinice şi inteligente, mame şi educatoare. Nu doamne sentimentale, care îşi dau ochii peste cap. N-avem nevoie de oameni slabi sau proşti. Viaţa a redevenit o realitate, iar cei inutili, cei care ne stânjenesc sau provoacă pagube, trebuie să moară. Trebuie să moară de bună voie. La urma urmei nici nu este cinstit din partea lor să trăiască şi să compromită specia. Mai ales că ei nu pot fi nici-odată fericiţi. Şi, de altfel, moartea nu este chiar atât de înspăimântătoare; numai teama noastră îi acordă acest atribut. Ne vom strânge deci în toate locurile acestea. Zona noastră va fi Londra. Vom putea să organizăm şi un post de observaţie şi să ieşim afară, în aer liber, când marţienii nu vor fi acolo. Şi să jucăm, de pildă, crichet. Astfel ne vom salva rasa. Ei? Este cu putinţă? Dar salvarea rasei nu înseamnă nimic. După cum spuneam, înseamnă că nu trebuie să devenim şobolani. Principalul este să ne salvăm cunoştinţele şi să le dezvoltăm. Pentru aceasta vom avea oameni ca dumneata. Există cărţi şi maşini. Va trebui să amenajăm nişte încăperi mari, la adâncime, în perfectă siguranţă, şi să adunăm toate cărţile pe care le vom găsi; nu romane şi fleacuri poetice, ci cărţi de idei, de ştiinţă. De aceea vom avea nevoie de oameni ca dumneata. Va trebui să luăm de la British Museum toate cărţile de acest fel. În primul rând trebuie să ne păstrăm toată ştiinţa, să învăţăm şi mai mult. Şi trebuie să-i spionăm pe marţieni. Unii dintre noi se vor strecura printre ei ca spioni. Când totul va fi organizat, poate că mă voi duce chiar eu. Vreau să spun că ne vom da chiar prinşi. Şi, ceea ce este

mai important, trebuie să-i lăsăm pe marţieni în pace. Nu trebuie nici măcar să furăm. Când ne vom afla în drumul lor, ne vom da la o parte. Trebuie să le arătăm că nu intenţionăm să le facem niciun rău. Ei sunt fiinţe inteligente şi, dacă au tot ce le trebuie, nu ne vor nimici, considerându-ne doar ca pe nişte viermi inofensivi.

Artileristul se opri şi îşi puse o palmă negricioasă pe braţul meu.

— La urma urmei, s-ar putea să nu avem prea multe de învăţat până când… Gândeşte-te: deodată pornesc patru sau cinci dintre maşinile lor de luptă… raze arzătoare în dreapta şi în stânga şi, înăuntrul maşinilor, niciun marţian. Nu mai sunt conduse de marţieni, ci de oameni… oameni care au învăţat să umble eu ele. S-ar putea ca oamenii aceştia să apară chiar în vremurile noastre. Închipuieşte-ţi că ai una dintre maşinile lor minunate, şi că poţi controla raza arzătoare după bunul tău plac! Mai are vreo importanţă, că, după o faptă ca asta, sfârşeşti prin a fi făcut fărâme? Şi ce ochi vor face marţienii! Poţi să-ţi imaginezi, omule? Poţi să-i vezi alergând, gonind, gâfâind şi urlând, spre celelalte maşini ale lor? Toate sunt însă scoase din funcţiune. Şi vâjj! bang, trosc, vâjj! tocmai când să le pună în funcţiune, vâjj! vine raza arzătoare şi iată! omul şi-a reluat locul.

Câtva timp, îndrăzneaţa imaginaţie a artileristului şi tonul sigur, curajos, cu care vorbea, au pus stăpânire completă pe gândurile mele. Credeam fără şovăire atât în profeţiile lui privitoare la destinul omenirii, cât şi în posibilitatea realizării planurilor lui uimitoare; iar cititorul care mă consideră influenţabil şi naiv va trebui să ţină seama de contrastul dintre poziţia lui de cititor serios, cu gân-durile concentrate asupra acestui subiect şi a mea, care şedeam ghemuit în tufişuri şi ascultam, co-pleşit de teamă. Am stat astfel de vorbă o bună parte a dimineţii, apoi am ieşit dintre tufişuri şi, după ce am scrutat cerul,

căutând vreo urmă a marţienilor, ne-am îndreptat grăbiţi către casa de pe Putney Hill, unde el îşi făcuse adăpostul. Se instalase în magazia de cărbuni, şi când am văzut rezultatul muncii lui de o săptămână, o gaură abia de vreo zece metri lungime, pe care voia s-o prelungim până la canalul principal de scurgere de pe Putney Hill, mi-am dat seama pentru prima oară de prăpastia dintre visurile şi puterile lui. Aş fi putut să sap o gaură asemănătoare într-o singură zi. Dar aveam suficientă încredere în el, şi am săpat împreună tot restul dimineţii până după-amiaza. Aveam o roabă de grădină şi aruncam pământul lângă maşina de gătit din bucătărie. Ne-am potolit foamea mâncând nişte supă de viţel, conservată, şi bând vin din cămara de alături. Munca îmi dădea o ciudată senzaţie de eliberare din chinurile lumii înconjurătoare. În timp ce lucram, întorceam pe toate părţile proiectul artileristului, iar obiecţiile şi îndoielile n-au întârziat să se ivească; am lucrat însă în continuare toată dimineaţa, atât de bucuros eram că am din nou un ţel. După ce am săpat vreo oră, am început să mă gândesc la distanţa pe care trebuia s-o străbatem până să ajungem la canal, şi la şansele de a nu ajunge de loc până acolo. Nu înţelegeam de ce trebuia să săpăm acest lung tunel, când am fi putut să intrăm imediat în canalul de scurgere, printr-una din gurile de canal, si să săpăm de acolo în direcţia casei. Mi se părea de asemeni că nu fusese bine aleasă casa, şi trebuia să săpăm o lungime inutilă de tunel. Dar tocmai când mă frământau aceste gânduri, artileristul s-a oprit din săpat, privind către mine.

— Lucrăm straşnic, zise el. Lăsă sapa jos. Să ne luăm o pauză. Cred că este timpul să ne urcăm pe acoperişul casei, în recunoaştere.

Eu însă eram de părere să ne continuăm tunelul şi, după o mică ezitare, el îşi reluă sapa; apoi, deodată, un gând îmi trecu prin minte. M-am oprit, şi el mi-a urmat exemplul.

— De ce te plimbai pe câmp, i-am spus eu, în loc să lucrezi?

— Luam puţin aer, îmi răspunse el. Tocmai mă întorceam. Noaptea te simţi mai în siguranţă.

— Dar tunelul?

— Nu se poate lucra tot timpul, zise el, şi în aceeaşi clipă mi-am dat seama de felul lui de a fi. El şovăi, ţinând sapa în mână. Acum, trebuie să mergem în recunoaştere, adăugă. Dacă ei se apropie, pot să audă zgomotul sapelor şi să cadă pe neaşteptate asupra noastră.

Nu mai eram dispus să-l contrazic. Ne-am suit amândoi pe acoperiş şi ne-am oprit să privim de pe scara luminatorului. Cum nu se vedea niciun marţian, ne-am aventurat chiar pe acoperişul de ţiglă, dându-ne drumul să alunecăm până la bordura de lângă streaşină.

Din lucul de unde priveam, cea mai mare parte a Putneyului era ascunsă de un desiş, dar puteam să vedem fluviul, ca o masă clocotitoare de ierburi roşii, şi părţile joase din Lambeth, inundate şi roşii. Varietatea căţărătoare a ierburilor roşii năpădise copacii din jurul vechiului palat, rămaşi cu crengile dezgolite, moarte şi frunzele veştejite, în mijloculdesişului roşu. Era curios cât de mult depindea răspândirea acestor două varietăţi de prezenţa apei curgătoare. În jurul nostru nu se vedea nicio urmă de ierburi roşii; bobiţei, ciulini, călini şi arbori de tuia se ridicau printre dafini şi hortensii, verzi şi strălucitori în lumina soarelui. Dincolo de Hensington se înălţa un fum des care, împreună cu o ceaţă albăstruie, ascundea dealurile dinspre nord.

Artileristul începu să-mi vorbească despre oamenii care mai rămăseseră în Londra.

— Săptămâna trecută, într-o noapte, zise el, câţiva nebuni au reuşit să restabilească curentul electric, iar Regent Street şi Piccadilly Circus au fost iluminate şi înţesate de beţivi zdrenţăroşi, bărbaţi şi femei, care au dansat şi au urlat până în

zori. Mi-a povestit un om care a fost acolo. Când s-a luminat de ziuă, au văzut o maşină de luptă care şedea nemişcată în apropiere, lângă Langham şi privea la ei. Dumnezeu ştie de cât timp se afla acolo. Când au văzut-o, mulţi dintre ei au simţit că li se face rău. Ea s-a apropiat şi a cules vreo sută de oameni, prea beţi sau prea înspăimântaţi pentru a mai putea să fugă.

Aspecte groteşti ale unor vremuri pe care nicio istorie nu le va putea descrie vreodată în întregime!

Răspunzând întrebărilor mele, artileristul a revenit la grandioasele lui planuri. Era din nou cuprins de entuziasm. Vorbea atât de elocvent despre posibilitatea capturării unei maşini de luptă, încât aproape că m-a convins din nou. Dar acum, când începusem să-mi dau seama de adevărata lui fire, înţelegeam de ce susţine atât de puternic că nu trebuie să se întreprindă nimic în mare grabă. Şi-mi dădeam seama că nu putea fi vorba ca el în-suşi să captureze şi să conducă maşina de luptă.

După câtva timp am coborât din nou în pivniţă. Niciunul dintre noi nu părea dispus să reia lu-crul, şi am aprobat imediat propunerea lui de a mânca. A devenit deodată foarte generos şi, după ce am mâncat, el a ieşit o clipă şi s-a întors cu câteva ţigări excelente. Le-am aprins, şi optimismul i-a revenit. Era înclinat să privească venirea mea ca pe un mare noroc.

— Există în pivniţă nişte şampanie, zise el.

— Cred că vinul acesta de Burgundia ne va ajuta să lucrăm mai bine — i-am răspuns.

— Nu, zise el; astăzi sunt eu gazda. Şampanie! Doamne sfinte! Avem destulă muncă înaintea noastră! Să ne odihnim puţin şi să ne adunăm forţele, pe cât se poate. Priveşte, palmele mele sunt numai băşici.

Insistând asupra necesităţii de a ne odihni, el propuse ca după terminarea mesei să jucăm cărţi. M-a învăţat ***euchre***[69] şi după ce am împărţit

Londra între noi, eu luând partea de nord şi el pe cea de sud, am jucat mizând pe parohii. Oricât ar părea de ridicol şi nebunesc, pentru un cititor serios, faptul s-a petrecut întocmai şi, ceea ce este şi mai surprinzător, am găsit chiar că jocurile de cărţi sunt extrem de interesante.

Cât de ciudată este mintea omului! Omenirea întreagă era pe punctul de a fi exterminată, sau împinsă către un primitivism îngrozitor, noi doi n-aveam în faţa noastră altă perspectivă decât a unei morţi oribile, şi puteam totuşi să stăm la o masă, să privim nişte cartoane colorate, şi să filăm „jokerul" cu o nespusă plăcere. M-a învăţat să joc pocher, apoi l-am bătut în trei dificile partide de şah. Când s-a lăsat noaptea, ne-am hotărât să înfruntăm riscul şi am aprins o lampă.

După nenumărate partide, am cinat, iar artileristul a terminat şampania. Continuam să fumăm. El nu mai era energicul regenerator al speciei umane pe care îl întâlnisem de dimineaţă. Era încă opti-mist, dar era de un optimism mai puţin dinamic, mai meditativ. Îmi amintesc că a propus, într-un discurs monoton şi incoerent, să bem în sănătatea mea. Mi-am luat o ţigară şi am urcat la etaj să privesc la luminile despre care îmi vorbise şi care licăreau verzui spre dealurile de la Highgate.

La început, am privit, fără vreo ţintă anume, peste întreaga vale a Londrei. Dealurile dinspre nord erau învăluite în întuneric, focurile de lângă Kensington aruncau reflexe roşcate şi din când în când izbucnea câte o limbă de foc de un roşu-portocaliu, pierzându-se apoi în noaptea albastră şi adâncă. Tot restul Londrei era în întuneric. Atunci, ceva mai aproape, am zărit o lumină ciudată, o fluorescenţă palidă, de un violet-purpuriu, fremătând în adierea nopţii. N-am înţeles din primul moment ce era; apoi mi-am dat seama că slaba iradiaţie provenea de la iarba roşie. O dată cu această descoperire, curiozitatea mea adormită şi

simţul proporţiei lucrurilor se trezi din nou. Mi-am îndreptat privirea către Marte, care strălucea, la apus, roşu şi limpede, şi apoi am privit, mult timp, şi cu nelinişte, în întunericul de peste Hampstead Highgate.

Am rămas o bună bucată de vreme pe acoperiş, gândindu-mă, din ce în ce mai uimit, la schimbările survenite în timpul zilei. Mi-am amintit diversele mele stări de spirit, de la rugăciunea din miezul de noapte până la stupidul joc de cărţi de cu seară. M-am simţit cuprins de o revoltă violentă. Îmi amintesc că am aruncat ţigara, cu un gest care simboliza lepădarea de păcat. Bineînţeles, exageram consecinţele comportării mele. Mă simţeam trădător, faţă de soţia mea şi faţă de restul oamenilor; mă năpădeau remuşcările. M-am hotărât să-l părăsesc pe acest ciudat şi incoerent visător de fapte măreţe, să-l las cu băutura şi cu lăcomia lui şi să-mi con-tinui drumul spre Londra. Socoteam că acolo aveam cele mai mari şanse să aflu ce făceau marţienii şi semenii mei. Când a răsărit luna târzie, eram încă pe acoperiş.

Capitolul VIII
LONDRA MOARTĂ

După ce m-am despărţit de artilerist, am coborât dealul şi mi-am continuat drumul pe High Street, trecând podul spre Fulham. Iarba roşie creştea din abundenţă şi aproape că înnăbuşea drumul peste pod; dar, pe alocuri, începuse să se şi albească de boala care apoi a distrus-o cu repeziciune.

La colţul străzii care merge spre gara Putney Bridge am dat peste un om întins pe caldarâm. Era plin de praf negru, ca un hornar, viu, dar beat de nu se putea ţine pe picioare, şi nici nu putea vorbi. N-am scos de la el nimic altceva decât înjurături şi gesturi de ameninţare. Dacă figura lui n-ar fi avut

o expresie atât de brutală, cred că aş fi rămas lângă el.

Drumul de după pod era acoperit cu praf negru, care devenea şi mai abundent în Fulham. Străzile erau înspăimântător de liniştite. Într-o brutărie am găsit nişte pâine — acrită, tare şi mucegăită, totuşi bună de mâncat. Ceva mai departe, spre Walham Green, străzile nu mai erau acoperite cu praf negru, şi am trecut pe lângă un grup de case albe care ardeau; zgomotul flăcărilor era ca o adevărată uşurare. Continuându-mi drumul spre Brompton, străzile au devenit din nou liniştite.

Apoi am întâlnât din nou praful negru care acoperea străzi şi cadavre. Am văzut vreo duzină de cadavre de-a lungul lui Fulham Road. Zăceau acolo de mai multe zile, aşa că am trecut repede pe lângă ele. Praful negru le acoperea în întregime, estompând contururile. Câteva fuseseră sfâşiate de câini.

Cartierele unde nu exista praf negru făceau impresia curioasă a unei duminici în City, cu magazinele închise, casele încuiate şi obloanele trase, cu pustietatea şi liniştea dominând pretutindeni. Prin unele locuri, se vedeau urme de jaf, dar aproape numai la magazinele cu alimente şi băuturi. Vitrina unui bijutier era spartă, dar probabil că hoţul fusese stânjenit de ceva, deoarece câteva lanţuri de aur şi un ceas şedeau împrăştiate pe trotuar. Nu m-am atins de ele. Mai departe, o femeie în zdrenţe zăcea întinsă pe pragul unei uşi; mâna care îi atârna pe genunchi avea o tăietură adâncă, şi îi umpluse de sânge îmbrăcămintea cărămizie; şampania scursă dintr-o sticlă spartă formase pe trotuar o băltoacă. Femeia părea că doarme, dar era moartă.

Cu cât pătrundeam mai adânc în Londra, cu atât liniştea devenea mai profundă. Dar nu era liniştea morţii, ci liniştea unei aşteptări încordate. Furia care devastase marginile de nord-vest ale Metropolei şi nimicise Ealing şi Kilburn putea să se

abată în orice clipă şi asupra acestor case, transformându-le în ruine fumegânde. Rătăceam printr-un oraş condamnat şi părăsit…

În South Kensington, străzile nu erau acoperite de cadavre şi nici de praf negru. În apropiere de South Kensington am auzit pentru prima dată urletul. Mi-a ajuns la urechi aproape pe nesimţite. Era ca un suspin alternat pe două note: „Ulla, ulla, ulla, ulla", continuând la nesfirşit. Când treceam pe străzile care duceau spre nord, sunetul creştea în volum, apoi casele şi edificiile păreau că îl înnăbuşă, şi îl întrerupeau. Pe Exhibition Road răsuna mai puternic. M-am oprit, privind spre Kensington Gardens, uimit de acest vaiet straniu şi îndepărtat. Era ca şi cum imensul pustiu al oraşului îşi găsise un glas pentru groaza şi singurătatea lui.

— Ulla, ulla, ulla, ulla, gemea acest glas neomenesc şi valuri imense de sunete treceau pe strada largă şi însorită, printre clădirile înalte de pe trotuar. M-am întors uluit spre nord, spre porţile de fier ale Hyde Park-ului. Aveam de gând să intru în Muzeul de Istorie Naturală şi să mă urc în vârful turnului, pentru a vedea ce se petrece în parc. Apoi m-am hotărât să rămân jos, pe stradă, unde la nevoie puteam să găsesc mai repede o ascunzătoare, şi mi-am continuat drumul pe Exhibition Road, Casele mari de pe ambele părţi ale străzii erau goale şi liniştite, iar ecoul paşilor mei se izbea de faţadele caselor. La capătul străzii, lângă poarta parcului, am dat peste un spectacol ciudat — un autobuz răsturnat şi, alături scheletul unui cal, complet curăţit de carne. Am privit câteva clipe nedumerit, apoi mi-am continuat drumul spre podul de peste Serpentine. Urletul devenea din ce în ce mai puternic, cu toate că pe deasupra caselor din partea de nord a parcului nu puteam să văd nimic altceva decât un nor de fum.

— Ulla, ulla, ulla, ulla, plângea glasul, venind, după câte mi se părea, din regiunea de lângă Regent's Park. Acest strigăt dezolant începea să pună

stăpânire pe mine. Mă părăseau şi ultimele rezerve de curaj. Vaietul mă obseda. Mă simţeam din nou groaznic de obosit, cu picioarele îndurerate, înfometat şi însetat.

Trecuse de amiază. De ce rătăceam, de unul singur, prin acest oraş al morţii? Ce căutam eu, de unul singur, când toată Londra zăcea acoperită de giulgiul ei negru? Mă simţeam extrem de singur. Gândul îmi zbura către prieteni vechi, pe care îi uitasem de ani şi ani. Mă gândeam la otrăvurile din farmacii şi la băuturile din pivniţele negustorilor de vinuri; mi-am amintit de cele două fiinţe copleşite de deznădejde, care — după câte credeam — împărţeau oraşul cu mine…

Am ajuns, prin Marble Arch, în Oxford Street şi aici am întâlnit iar praful negru şi câteva cadavre; un miros greu, dezgustător, se ridica prin ferestrele pivniţelor. Eram foarte însetat, după atâta drum prin căldură. Cu mare greutate am reuşit să pătrund într-o cârciumă şi să găsesc de mâncare şi de băut. După ce am mâncat, m-am simţit obosit şi am intrat într-o încăpere din spatele barului; am adormit acolo, pe o sofa neagră din păr de cal.

M-am trezit cu acelaşi urlet lugubru în urechi: „Ulla, ulla, ulla, ulla”. Era pe înserate şi, după ce am luat câţiva biscuiţi şi nişte brânză din tejghea — era şi un dulap pentru carne, dar nu conţinea decât viermi — am rătăcit prin cartierele liniştite, până la Baker Street — singurul cartier de care îmi amintesc este Portman Square. Şi am ajuns în cele din urmă la Regent’s Park. Când am ieşit din Baker Street, am văzut, departe, pe deasupra copacilor, în seninătatea apusului, acoperişul în formă de glugă al unei maşini marţiene de luptă: de acolo venea urletul. Nu m-am înspăimântat câtuşi de puţin. Mi se părea că această întâlnire este un fapt obişnuit. L-am privit câtva timp, dar el n-a făcut nicio mişcare. Părea că stă pe loc şi urlă, fără să-mi pot explica motivele.

Am încercat să-mi înjghebez un plan de acţiune. Mă înnebunea sunetul nesfârşit: „Ulla, ulla, ulla, ulla”. Poate că eram prea obosit pentru a mai resimţi spaima. În realitate, eram mai mult curios, decât înfricoşat. Voiam să aflu cauza acestui ţipăt monoton. M-am îndepărtat de parc şi am apucat-o pe Park Road, cu intenţia să ocolesc parcul; am înaintat la adăpostul teraselor, până am ajuns să-l văd bine pe marţian, care şedea nemişcat şi urla; îl priveam dinspre St. John’s Wood. La vreo două sute de metri de Baker Street, am auzit un cor de lătrături şi am văzut mai întâi un câine, cu o bucată roşie şi putredă de carne în gură, venind drept spre mine, apoi o întreagă haită de câini înfometaţi, alergând după el. El m-a ocolit, ca şi cum i-ar fi fost teamă că aş putea să-i fiu un nou vrăj-maş. Pe măsură ce lătrăturile se stingeau în depărtare, pe strada liniştită se făcu din nou auzit vaietul: „ulla, ulla, ulla, ulla”.

La jumătatea drumului către gara St. John’s Wood, am dat peste sfărâmăturile unei maşini-cumâini. La început, am crezut că se prăbuşise o casă de-a curmezişul străzii. Abia când m-am căţărat peste ruine am văzut, tresărind fără voie, acest Samson mecanic care zăcea, cu tentaculele îndoite, rupte şi răsucite, printre ruinele provocate de el însuşi. Partea din faţă era sfărâmată. Părea că se izbise orbeşte de casă, şi fusese zdrobită sub prăbuşirea zidurilor. Am presupus că maşina-cu-mâini scăpase de sub controlul marţienilor. N-am izbutit să mă caţăr printre ruine ca s-o examinez, şi, întrucât se coborâse seara, n-am văzut nici sângele care păta scaunul maşinii şi nici resturile cartilaginoase ale marţianului, roase de câini.

Uluit şi mai mult de tot ceea ce văzusem, mi-am continuat drumul spre Primrose Hill. Departe, printre copaci, am văzut un al doilea marţian, tot atât de nemişcat ca şi primul, stând liniştit, în parcul de lângă Grădina Zoologică. Ceva mai încolo de ruinele din jurul maşinii-cu-mâini

sfărâmate am dat din nou peste iarba roşie; Regent's Canal devenise o masă spongioasă de vegetaţie, în culoare roşie închisă.

În timp ce treceam podul, urletul „ulla, ulla, ulla, ulla" încetă. Era ca şi cum ar fi fost retezat deodată. Liniştea coborî ca o lovitură de trăsnet.

Casele învăluite în întuneric se ridicau în jurul meu, neclare şi înalte; copacii dinspre parc erau negri. În jurul meu, iarba roşie se căţăra pretutindeni printre ruine, răsucindu-se să mă acopere în întuneric. Noaptea, mama groazei şi a necunoscutului, mă învăluia. Atât timp cât răsunase urletul, singurătatea, dezolarea fuseseră oarecum suportabile; din cauza acelui glas, Londra îmi părea încă vie, iar senzaţia de viaţă din jurul meu mă susţinuse. Apoi, deodată, intervenise o schimbare, dispăruse ceva, şi se instalase o linişte aproape imaterială. Nimic altceva decât o tăcere goală.

Londra mă privea cu ochi de spectru. Ferestrele caselor albe erau ca orbitele unor cranii. Imaginaţia mea descoperea în jur o mie de duşmani care mişcau fără zgomot. M-a cuprins groaza, spaima de urmările îndrăznelii mele. În faţa mea, strada deveni dintr-o dată neagră, ca şi cum ar fi fost dată cu catran, şi am zărit, în mijlocul drumului, o formă răsucită. N-am mai putut să-mi urmez drumul. M-am întors pe St. John's Wood Road şi am alergat din răsputeri spre Kilburn, lăsând în urmă această linişte insuportabilă. M-am ascuns de noapte şi de tăcere până după miezul nopţii, în adăpostul unei staţii de trăsuri din Harrow Road. Dar, înainte de ivirea zorilor, curajul mi-a revenit şi, în timp ce stelele erau încă pe cer, m-am întors din nou spre Regent's Park. M-am rătăcit pe străzi şi nu după mult timp am văzut, de-a lungul unui bule-vard, în semiobscuritatea dinaintea zorilor, curba lui Primrose Hill. Pe vârful dealului, înălţându-se spre

stelele care păleau, se afla un al treilea marţian, drept şi nemişcat ca şi ceilalţi.

O hotărâre nesăbuită a pus stăpânire pe mine. Voiam să mor şi să sfirşesc cu toate. Şi voiam să mă scutesc de a-mi lua singur viaţa. Nepăsător, am înaintat spre acest Titan, dar, când m-am apro-piat — începuse să se lumineze — am văzut că o mulţime de păsări negre se roteau şi se îngrămădeau în jurul acoperişului în formă de glugă al maşinii. Văzând aceasta, inima mi-a zvâcnit puternic şi am început să alerg de-a lungul străzii.

Am trecut în grabă prin iarba roşie care se îngrămădea pe St. Edmund's Terrace (m-am cufundat până la piept într-un torent de apă care se revărsa din rezervoarele de pe Albert Road) şi am ieşit, înainte de răsăritul soarelui, pe pământul acoperit cu iarbă. Grămezi mari de pământ fuseseră aşezate pe creasta dealului, formând un fel de redută imensă — era ultima şi cea mai mare tabără pe care o construiseră marţienii — şi din dosul lor se ridica spre cer un fum subţire. Pe linia orizon-tului apăru un câine, care apoi dispăru în goană. Gândul care îmi fulgerase prin minte deveni real, demn de crezare. În timp ce alergam în sus pe deal, nu mai simţeam teamă, ci doar o bucurie sălbatică, nervoasă. Din acoperişul maşinii atârnau fâşii brune şi moi, pe care păsările înfometate le ciuguleau, smulgând fâşii.

În clipa următoare mă căţăram peste meterezul de pământ şi priveam în interiorul redutei de dedesubt. Era un spaţiu vast, în care se aflau ici şi colo maşini gigantice, grămezi imense de materiale, sau adăposturi ciudate. Şi, răspândiţi peste tot locul, unii în maşinile lor de război răsturnate, alţii în maşinile-cu-mâini, acum nemişcate, alţii, vreo duzină, ţepeni şi liniştiţi, întinşi unul lângă altul, zăceau marţienii — ***morţi!*** — ucişi de bacteriile de putrefacţie şi de boală, împotriva cărora organis-mele lor erau nepregătite;

ucişi aşa cum fusese ucisă şi iarba roşie; ucişi, după ce toate mijloacele omeneşti dăduseră greş, de către cele mai umile creaturi cărora Dumnezeu, în înţelepciunea sa, le-a dat viaţă pe acest pământ.

Acesta le-a fost sfârşitul pe care eu şi mulţi alţii ar fi trebuit să-l prevedem, dacă spaima şi dezastrul nu ne-ar fi orbit minţile. Germeni de boală şi-au luat tributul de la omenire încă de la începutul începuturilor — şi-au luat tributul de la stră-moşii noştri preistorici, încă de la apariţia vieţii. Dar, în virtutea selecţiei naturale, specia umană şi-a dezvoltat puterea de rezistenţă, noi nu sucombăm fără luptă în faţa acestor germeni; la acţiunea multora dintre ei — aceia care provoacă putrefacţia materiilor moarte, de exemplu — organismul nostru viu este întru totul imun. Dar în Marte nu există bacterii, şi de îndată ce invadatorii au coborât pe Pământ, de îndată ce au băut şi au mâncat, microscopicii noştri aliaţi s-au pus pe lucru ca să-i distrugă. În timp ce îi priveam, ei erau irevocabil condamnaţi, murind şi putrezind chiar în timp ce mai acţionau. Era inevitabil. Prin tributul a miliarde de morţi omul îşi plătise dreptul de stăpânire asupra Pământului, care rămâne al lui împotriva tuturor intruşilor; şi ar fi rămas al lui chiar dacă marţienii ar fi fost de zece ori mai puternici decât sunt. Căci oamenii nici nu trăiesc şi nici nu mor în zadar.

În groapa pe care o săpaseră, marţienii zăceau împrăştiaţi pretutindeni, vreo cincizeci cu toţii, surprinşi de o moarte care probabil că li s-a părut de neînţeles. Dar şi pentru mine moartea lor era de neînţeles în momentul acela. Nu ştiam decât că aceste fiinţe, care fuseseră vii şi atât de înspăimântătoare pentru oameni, erau acum moarte. O clipă, mi s-a părut că se repetase distrugerea lui Sennacherib, că dumnezeu se căise, că Îngerul Morţii îi ucisese în timpul nopţii.

Şedeam privind în groapă şi inima mea se bucura, victorioasă, în timp ce soarele incendia

lumea din jur cu razele lui. Groapa era încă în întuneric; maşinile puternice, atât de mari şi uimitoare prin forţa şi complexitatea lor, atât de nepământeşti în formele lor întortocheate, se înălţau din umbră spre lumină, sinistre, nelămurite şi stranii. O mulţime de câini se băteau, după câte puteam să-mi dau seama, pe cadavrele care zăceau în întunericul din fundul gropii, jos, sub picioarele mele. Pe partea cealaltă a gropii, plată, uriaşă şi ciudată, se afla marea maşină de zbor pe care tocmai o experimentau în atmosfera noastră, mai densă decât a lor, când boala şi moartea îi împiedicase. Moartea venise tocmai la timp. Auzind de deasupra capului un croncănit, am privit în sus la uriaşa maşină de luptă care nu va mai lupta niciodată, la fâşiile zdrenţuite de carne roşie care atârnau de pe banchetele ei răsturnate, pe vârful lui Primrose Hill.

M-am întors şi am privit spre poalele dealului unde, înconjuraţi acum de păsări, se aflau, aşa cum îi surprinsese moartea, ceilalţi doi marţieni pe care îi văzusem în timpul nopţii. Unul dintre ei murise chiar în timp ce îşi striga tovarăşii; probabil că a fost ultimul care a murit, şi glasul continuase fără întrerupere, până când forţa maşinii se epuizase. Acum străluceau, în lumina răsăritului de soare, nişte tripozi înalţi şi inofensivi de metal lucitor.

Scăpată ca prin minune de o distrugere definitivă, în jurul gropii se întindea marea Metropolă. Cei care nu au văzut Londra decât învăluită de norii sumbri de fum, cu greu îşi pot imagina adevărata limpezime şi frumuseţe a acestei pustietăţi tăcute de case.

Spre răsărit, peste Albert Terrace, cu ruinele ei înnegrite de fum şi cu turla spintecată a bisericii, soarele strălucea orbitor pe cerul senin şi, ici şi colo, câte o faţetă din întinderea imensă de acoperişuri prindea razele de lumină, scânteind într-o intensitate de alb.

Spre nord se aflau Kilburn şi Hampstead, albastre şi înţesate de case; spre apus, marele oraş era în întuneric, iar spre sud, mai departe de marţieni, dunele verzi din Regent's Park, Langham Hotel, domul de la Albert Hall, Institutul Imperial şi casele uriaşe de pe Bromptom Road se desluşeau limpezi şi mici în lumina răsăritului; ruinele ascuţite de la Westminster se înălţau ceţoase în spatele lor. Şi mai departe, se zăreau dealurile albastre din Surrey, iar turnurile lui Crystal Palace străluceau ca două baghete de argint. Domul de la St. Paul's se proiecta întunecat pe cerul răsăritului, având — o vedeam pentru întâia oară — o imensă cavitate în partea dinspre apus.

Şi în timp ce priveam această vastă întindere de case, fabrici şi biserici, tăcute şi părăsite; în timp ce mă gândeam la mulţimea de speranţe şi eforturi, la nenumăratele vieţi care trecuseră până s-a clădit această insulă omenească, şi la distrugerea rapidă şi nemiloasă care o ameninţase; când mi-am dat seama că umbrele fuseseră înlăturate şi că oamenii vor putea din nou să umble pe străzi şi că acest scump şi imens oraş al meu, acum mort, va fi din nou viu şi puternic — am simţit un val de emoţie care m-a făcut aproape să izbucnesc în lacrimi.

Chinul se sfârşise. Vindecarea va începe chiar de astăzi. Supravieţuitorii împrăştiaţi prin toată ţara fără ţel, fără lege, fără hrană, ca oile fără păstor miile de oameni care fugiseră pe mare, toţi vor începe să se întoarcă; pulsul vieţii, devenind din ce în ce mai puternic, va bate din nou pe străzile goale şi se va revărsa prin pieţele pustii. Oricât de mare ar fi fost distrugerea, mâna distrugătorului fusese oprită. Toate dărâmăturile, scheletele înnegrite ale caselor care priveau atât de sinistru la iarba însorită de pe deal vor răsuna în curând de ciocanele şi mistriile muncitorilor. La acest gând mi-am întins mâinile spre cer şi am

început să-i mulţumesc lui Dumnezeu. Într-un an, mă gândeam eu, într-un an…

Apoi, cu o forţă copleşitoare, gândul mi s-a îndreptat spre mine, spre soţia mea, şi spre vechea viaţă de speranţă şi tandreţe care se părea că încetase pentru totdeauna.

Capitolul IX
RUINA

Este rândul celui mai ciudat episod al povestirii mele. Şi totuşi poate că nu este chiar atât de ciudat. Îmi amintesc limpede, cu sânge rece şi cu exactitate, tot ceea ce am făcut atunci, până în clipa când am izbucnit în lacrimi, rugându-mă lui Dumnezeu, pe vârful lui Primrose Hill. După aceea, nu mai ştiu ce s-a întâmplat.

Despre următoarele trei zile nu ştiu nimic. Am aflat mai târziu că, departe de a fi primul care am descoperit distrugerea marţienilor, mulţi alţii, care rătăceau ca şi mine, descoperiseră aceasta cu o noapte mai înainte. Un om — fusese cel dintâi — se dusese la St. Martin's-le-Grand şi, în timp ce eu mă adăposteam în chioşcul staţiei de trăsuri, reuşise să telegrafieze la Paris. De acolo, vestea aducătoare de bucurie se răspândise ca fulgerul în toată lumea; mii de oraşe, îngheţate de temeri groaznice, au izbucnit deodată în iluminaţii frenetice; în timp ce eu şedeam pe marginea gropii, vestea se aflase în Dublin, Edinburgh, Manchester, Birmingham. Oamenii, plângând de bucurie, după cum am auzit, strigând şi oprindu-se din muncă pentru a-şi strânge mâinile, năpădiseră trenurile, pentru a se reîntoarce chiar şi de la Crewe în Londra. Clopotele bisericilor, care tăcuseră de cincisprezece zile, au început să împrăştie vestea, până când toată Anglia a răsunat de sunetul lor. Oameni pe biciclete, cu feţele supte, cu părul în vânt, alergau cu toată viteza pe toate drumurile, strigând vestea eliberării neaşteptate,

strigând-o către oa-menii cu feţele răvăşite de disperare. Cât despre hrană… Peste Canalul Mânecii, peste Marea Irlan-dei, peste Atlantic veneau în ajutorul nostru grâu, pâine şi carne. Toate vasele din lume păreau că se îndreaptă spre Londra. Dar despre toate acestea nu-mi amintesc nimic. Rătăceam — pradă nebuniei. M-am trezit în casa unor oameni binevoitori, care mă găsiseră în a treia zi de rătăcire, plângând şi delirând pe străzile din St. John's Wood. Mai târziu mi-au spus că urlam nişte versuri stupide, cam aşa: „Ultimul om viu! Ura! Ultimul om viu!" Deşi necăjiţi cu propriile lor treburi, aceşti oameni — al căror nume nici măcar nu pot să-l dau aici, oricât de mult aş dori să-mi exprim recunoştinţa faţă de ei — s-au împovărat cu mine, m-au adăpostit şi m-au apărat de mine însumi. Se pare că au aflat câte ceva din întâmplările mele, în timpul zilelor cât a durat pierderea memoriei.

După ce m-am mai restabilit, ei mi-au comunicat cu multă circumspecţie ceea ce aflaseră despre soarta Leatherhead-ului. La două zile după întemniţarea mea în casa prăbuşită, acesta fusese distrus, împreună cu toţi locuitorii, de către un marţian. Se pare că el îl ştersese de pe faţa pământului fără să fi fost provocat cu nimic, cum ar distruge un copil un muşuroi de furnici, numai pentru a-şi arăta puterea.

Eram un on singur, şi ei au fost foarte buni cu mine. Eram un om singur şi trist, şi ei s-au necăjit alături de mine. Am rămas cu ei încă patru zile după ce mi-am revenit. În tot acest timp, simţeam o dorinţă vagă, dar mereu mai vie, de a mai privi o dată la rămăşiţele micii mele existenţe de până atunci, care mi se păruse atât de fericită şi de luminoasă. Doream, fără să nutresc vreo speranţă, să-mi contemplu nenorocirea. Ei m-au sfătuit să nu mă duc. Au făcut tot ceea ce puteau pentru a mă îndepărta de acest gând bolnăvicios. Dar, în cele din urmă, n-am mai putut să rezist impulsului şi,

făgăduindu-le în mod sincer că mă voi întoarce la ei, m-am despărţit — trebuie să mărturisesc, cu lacrimi — de aceşti prieteni şi am ieşit din nou pe străzile care fuseseră nu de mult atât de întunecate, stranii şi pustii.

Acum erau pline de refugiaţii care se întorceau; pe alocuri existau chiar şi unele magazine deschise; am văzut şi o cişmea la care curgea apă;

Îmi amintesc cât de sfidător de luminoasă părea ziua, în timp ce porneam în tristul meu pelerinaj spre căsuţa din Woking, cât de aglomerate erau străzile şi cât de clocotitoare animaţia din jurul meu. Pretutindeni erau atât de mulţi oameni, ocupaţi cu nenumărate treburi, încât părea de necrezut că o mare parte din populaţie fusese ucisă. Dar apoi am observat că feţele oamenilor pe care îi întâlneam erau palide, că părul le atârna în dezordine, că ochii le erau mari şi strălucitori; majoritatea oamenilor erau încă îmbrăcaţi în zdrenţe murdare. Figurile lor aveau sau o expresie de bucurie şi energie nestăvilită sau de hotărâre nestrămutată. Dacă n-ai fi observat aceste expresii, Londra ţi-ar fi părut un oraş de vagabonzi. Parohiile distribuiau, fără nicio discriminare, pâinea trimisă de guvernul francez. Caii care mai treceau pe străzi, destul de puţini, erau numai piele şi oase. În colţul fiecărei străzi întâlneai poliţişti cu chipuri rătăcite şi insigne albe. N-am văzut prea mult din distrugerile făcute de marţieni, până când am ajuns pe Wellington Street, unde iarba roşie se căţăra pe contraforturile podului Waterloo.

La un colţ al podului, am dat peste unul dintre obişnuitele contraste ale acelor vremuri neobişnuite — o foaie de hârtie pusă în văzul tuturor, fixată cu un băţ, ca să nu zboare, pe un desiş de iarbă roşie. Era afişul primului ziar care îşi relua apariţia — ***Daily Mail.*** Am cumpărat un exemplar, cu un şiling înnegrit găsit în fundul buzunarelor. Cea mai mare parte a ziarului era în alb, dar unicul redactor care îl întocmise se

amuzase completând ultima pagină cu nişte clişee de reclame. Ziarul propriu zis cuprindea numai impresii personale; serviciul de ştiri încă nu se reorganizase. N-am aflat nimic nou, decât că examinarea mecanismelor aduse de marţieni dăduse în decurs de o săptămână rezultate uimitoare. Printre altele, articolul afirma — ceea ce nu puteam să cred în acel moment — că fusese descoperit „secretul zborului". La Waterloo am găsit trenuri gratuite care îi duceau pe oameni la casele lor. Primul val şi trecuse. În tren erau puţini oameni, iar eu nu eram dispus să leg o conversaţie ocazională. Am găsit un compartiment gol şi m-am aşezat, cu braţele încrucişate, privind posomorât la pustiul însorit care defila prin faţa ferestrelor. La ieşirea din gară, trenul manevră pe o linie provizorie; de fiecare parte a liniei nu se vedeau decât ruinele înnegrite ale caselor. De la Clapham Junction, Londra apărea, în ciuda celor două zile de furtună şi ploaie, mânjită de praful fumului negru; linia ferată fusese distrusă şi sute de funcţionari şi vânzători ieşiseră să muncească cot la cot cu săpătorii obişnuiţi; trenul se hurducă din nou pe o linie provizorie, instalată în grabă.

Mai departe, de-a lungul liniei, aspectul regiunii era pustiu şi neobişnuit: Wimbledon suferise încercări grele. Walton, mulţumită pădurilor lui de pini, care nu fuseseră incendiate, părea cel mai puţin prejudiciat dintre toate localităţile de pe lângă calea ferată. Wandle, Mole, ca şi toate celelalte cursuri de apă, nu erau decât un desiş de iarbă roşie, avind o culoare intermediară între carnea tăiată şi varza roşie în oţet. Pădurile de pini din Surrey erau prea uscate şi nu fuseseră năpădite de varie-tatea căţărătoare a ierburilor roşii. După Wimble-don, în mijlocul unei grădini, aproape de linia ferată, se aflau movilele de pământ grămădite în jurul celui de al şaselea cilindru. Un grup de curioşi şedeau în jurul lui, privind la cei câţiva săpători care îşi începuseră lucrul. Deasupra lor, un

drapel englez flutura vesel în bătaia vântului de dimineaţă. Grădinile erau învăluite în stacojiu, din cauza ierbii roşii, imensă întindere lividă întretăiată de umbre purpurii, extrem de obositoare ochi-lor. De la cenuşiul ars şi roşul posomorât din apropiere privirea trecea cu nesfârşită uşurare spre blândeţea albastră-verzuie a dealurilor dinspre răsărit.

În apropiere de gara Woking, în partea dinspre Londra, calea ferată era încă în reparaţie, aşa încât am coborât la gara Byfleet şi am apucat pe drumul spre Maybury, trecând pe lângă locul unde eu şi artileristul îi oprisem pe cavalerişti, apoi pe lângă locul unde în timpul furtunii îmi apăruse marţianul. Acolo, împins de curiozitate am făcut un ocol pentru a găsi, printr-un tufiş de iarbă roşie, docarul răsturnat şi spart care zăcea lângă oasele albite ale calului, împrăştiate şi roase. Am rămas câteva clipe să privesc aceste vestigii…

M-am întors prin pădurea de pini, mergând pe alocuri cufundat până la gât în iarba roşie şi, nezărind acolo unde îl ştiam cadavrul hangiului de la Spotted Dog, m-am gândit că fusese îngropat; în cele din urmă, trecând pe lângă College Arms, am ajuns acasă. Un om, stând în uşa deschisă a căsuţei lui, m-a salutat când i-am trecut prin faţă, spunându-mi pe nume.

Mi-am privit casa cu o licărire de speranţă, care s-a stins imediat. Uşa fusese forţată; nu se ţinea în clanţă şi, când m-am apropiat, s-a deschis încet.

Apoi s-a trântit singură. Perdelele de la odaia mea de lucru fluturau la fereastra deschisă, de unde eu şi artileristul priviserăm ivirea zorilor. Nimeni n-o mai închisese. Boschetele zdrobite erau aşa cum le lăsasem în urmă cu aproape patru săptămâni. Am intrat şovăind în vestibul şi casa a răsunat apustiu. Covorul scării era mototolit şi decolorat în locul unde mă ghemuisem, ud până la piele de furtuna din noaptea catastrofei. Încă se mai vedeau pe scări urmele de noroi ale paşilor.

Am urcat până în odaia mea de lucru şi pe masa de scris, sub bucata de selenită care îmi servea de presse-papier am găsit foaia manuscrisului întrerupt în după-amiaza când se deschisese cilindrul. Am recitit textul acela neterminat. Era un eseu asupra dezvoltării probabile a ideilor morale paralel cu dezvoltarea civilizaţiei; începutul ultimei fraze suna profetic: „Ne putem aştepta ca în două sute de ani…" Fraza se întrerupea brusc. Mi-am amintit de neputinţa de a-mi aduna ideile, în dimineaţa aceea, cu o lună în urmă, şi cum îmi lăsasem lucrul pentru a cumpăra ***Daily Chronicle*** de la băiatul cu ziare. Mi-am amintit cum am coborât până la poarta grădinii ca să-i ies în întâmpinare şi cum i-am ascultat ciudata poveste despre „oa-menii din Marte".

Am coborât în sufragerie. Friptura de oaie şi pâinea, de mult mucegăite, şi o sticlă de bere răsturnată erau acolo unde le lăsasem eu şi artileristul. Locuinţa mea era pustie. Mi-am dat seama ce nebunească era slaba speranţă pe care o nutrisem atâta vreme. Şi atunci s-a petrecut un fapt straniu.

— Este zadarnic, spunea cineva. Casa a rămas pustie. De vreo zece zile nimeni n-a mai dat pe aici. Te chinuieşţi singură rămânând aici. N-ai scăpat decât tu.

Am tresărit. Oare vorbisem eu, cu glas tare? M-am întors. Uşa care dădea spre grădină era deschisă şi, apropiindu-mă de ea, am privit afară.

Acolo, uluiţi şi înspăimântaţi ca şi mine, se aflau vărul şi soţia mea — soţia mea albă la faţă şi cu ochii secaţi de lacrimi. Ea scoase un ţipăt slab.

— Am venit, zise ea. Ştiam… ştiam…

Îşi duse mâna la gât şi se clătină. Am făcut un pas înainte şi am prins-o în braţe.

Capitolul X
EPILOG

Ajuns la sfârşitul povestirii nu pot decât să regret că nu sunt în stare să contribui decât într-o mică măsură la lămurirea multor probleme controversate, asupra cărora încă se mai poartă discuţii. Dintr-un anumit punct de vedere îmi voi atrage, desigur, destule critici. Domeniul preocupărilor mele este filosofia speculativă. Cunoştinţele mele de fiziologie comparată se limitează la unul sau două tratate; mi se pare însă că ipotezele lui Carver în privinţa morţii rapide a marţienilor sunt atât de întemeiate, încât pot fi considerate aproape ca o concluzie perfect demonstrată. M-am bazat, în cuprinsul povestirii mele, pe aceste ipoteze.

Oricum ar fi, în toate cadavrele marţienilor, examinate după război, nu s-a găsit nicio altă bacterie în afara celor cunoscute dinainte ca specii terestre. Faptul că ei nu îşi îngropau morţii, ca şi masacrele pe care le comiteau cu nepăsare, dovedesc, de asemenea, că ignorau cu totul existenţa procesului de putrefacţie. Dar oricât de probabil ar părea acest lucru, nu este în niciun caz o concluzie probată de fapte.

Compoziţia fumului negru, pe care marţienii îl foloseau cu un efect atât de ucigător, a rămas necunoscută, iar generatorul de raze arzătoare este încă o enigmă. Catastrofele survenite în timpul experienţelor, în laboratoarele din Ealing şi South Kensington, i-au descurajat pe savanţi, care au întrerupt, astfel, cercetările. Analiza spectrală a prafului negru indică, fără posibilitate de greşeală, prezenţa unui element necunoscut, care formează în culoarea verde a spectrului un grup strălucitor de trei linii; şi este posibil ca el să se combine cu argonul, dând un compus care acţionează imediat cu efect mortal asupra vreunuia dintre particulele constitutive ale sângelui. Dar cred că asemenea speculaţii oarecum gratuite nu-l interesează pe cititorul obişnuit, căruia i se adresează această povestire. N-a fost analizată în momentul respectiv

nici spuma brună care se scurgea pe Tamisa după distrugerea Shepperton-ului; acum, bineînţeles, ea nu mai există.

Am citat, mai înainte, rezultatele examenului anatomic făcut marţienilor, atât cât a mai fost posibil să se examineze din resturile lăsate de câinii flămânzi. Acum, toată lumea cunoaşte specimenul magnific şi aproape complet care se păstrează în spirt la Muzeul de Istorie Naturală, sau nenumă-ratele desene care îi înfăţişează; dar, în afară de aceasta, interesul pentru fiziologia şi structura lor este pur ştiinţific.

O problemă de un interes mai grav, şi universal, este posibilitatea unui nou atac din partea marţienilor. Cred că nu s-a acordat destulă atenţie acestui aspect al problemei. În prezent, planeta Marte este în conjuncţie, dar, la fiecare revenire a opozi-ţiei, eu, cel puţin, mă aştept la o nouă invazie. În orice caz, trebuie să fim pregătiţi. Cred că avem posibilitatea să determinăm poziţia tunului care lansează proiectilele lor, şi să ţinem neîncetat sub supraveghere regiunea respectivă a planetei, preîntâmpinând astfel viitorul lor atac.

Într-un asemenea caz am putea distruge cilindrul cu ajutorul dinamitei, sau cu artileria, înainte de a se fi răcit suficient ca să permită ieşirea marţienilor, sau i-am putea nimici cu ajutorul tunurilor, imediat după deschiderea capacului. Cred că, dând greş în primul lor atac prin surprindere, ei au pier-dut un mare avantaj. S-ar putea ca şi ei să privească acum lucrurile din acelaşi punct de vedere.

Lessing ne-a dat excelente motive să presupunem că marţienii au reuşit în prezent să efectueze o coborâre pe planeta Venus. Acum şapte luni, Venus şi Marte se aflau pe aceeaşi linie cu Soarele: cu alte cuvinte, Marte, din punctul de vedere al unui observator din Venus, era în opoziţie. Puţin după aceea, un semn extrem de luminos şi de sinuos a apărut pe jumătatea

neluminată a planetei interioare; aproape simultan, o dâră slabă şi întunecată, de o sinuozitate asemănătoare, a fost descoperită pe o fotografie a discului marţian. Trebuie să vezi desenele ambelor semne, pentru a aprecia pe deplin remarcabila lor asemănare.

În orice caz, fie că aşteptăm sau nu o nouă invazie, aceste evenimente trebuie să modifice concepţiile noastre despre viitorul omenirii. Acum am învăţat că nu mai putem privi Pământul ca un adăpost sigur şi inviolabil al Omului; nu suntem în măsură să prevedem niciodată binele sau răul invizibil care ar putea coborî deodată asupra noastră din spaţiu. Dar s-ar putea ca, pe planul general al universului, invazia din Marte să nu rămână fără o utilitate finală pentru oameni; ea ne-a zdruncinat acea încredere senină în viitor care este sursa cea mai fecundă a decadenţei; darurile pe care le-a adus ştiinţei omeneşti sunt incalculabile; şi a contribuit mult la promovarea în rândul oamenilor a concepţiei de bună stare generală. Poate că, peste imensitatea spaţiului ce ne desparte, marţienii au urmărit soarta cercetaşilor trimişi de ei şi au primit o lecţie bună; poate că au găsit un teren mai favorabil pe planeta Venus. Oricum ar fi, discul lui Marte va fi supravegheat fără încetare mulţi ani de acum înainte şi săgeţile de foc de pe cer, proiectilele lor căzătoare vor trezi întotdeauna o teamă inevitabilă pentru toţii fiii oamenilor.

Cu greu s-ar putea exagera lărgirea concepţiilor noastre, provocată de aceste evenimente. Înainte de căderea cilindrilor, exista o convingere generală că nicăieri în tot adâncul spaţiului nu există viaţă, în afară de neînsemnata suprafaţă a minusculului nostru glob. Acum vedem ceva mai departe. Dacă marţienii pot ajunge la Venus, nu există niciun motiv să presupunem că faptul este cu neputinţă pentru oameni, iar când lenta răcire a Soarelui vaface Pământul de nelocuit, după cum se va şi

întâmpla în cele din urmă, s-ar putea ca firul vieţii năs-cute aici să se întindă şi să prindă în plasa lui pla-neta vecină.

Nedesluşită şi uimitoare este viziunea vieţii care, de pe această mică sferă a sistemului solar, se răspândeşte încet în toată imensitatea neînsufleţită a spaţiului sideral. Dar acesta este un vis îndepărtat.

Trebuie să mărturisesc, însă, că încordarea şi primejdia din clipele prin care am trecut mi-au lăsat o senzaţie statornică de îndoială şi nesiguranţă. Stau în odaia mea de lucru scriind la lumina lămpii şi, deodată, văd din nou valea din faţa ferestrei mele cuprinsă de flăcări şi simt în jurul meu o casă goală şi pustie. Merg pe Byfleet Road şi pe lângă mine trec vehicole, o căruţă de măcelărie, o trăsură cu vizitatori, un muncitor pe bicicletă, copii care se duc la şcoală şi, deodată, totul devine neclar, ireal, şi mă văd din nou alergând alături de artilerist, prin liniştea fierbinte şi ameninţătoare. Noap-tea, văd praful negru întunecând străzile tăcute şi învăluind în giulgiul lui cadavrele contorsionate. Ele se ridică în faţa mea, roase de câini şi îmbrăcate în zdrenţe: bolborosesc şi devin tot mai furioase, mai palide, mai hidoase, ajungând, în cele din urmă nişte înnebunitoare vârtejuri omeneşti; iar eu mă trezesc, îngheţat şi îngrozit, în bezna nopţii.

Mă duc la Londra, văd mulţimile agitate din Fleet Street şi Strand, şi îmi trece prin gând că aceşti oameni nu sunt decât fantomele trecutului, umblând pe străzile pe care le-am văzut tăcute şi pustii, mergând încoace şi încolo ca nişte umbre, într-un oraş mort, simulacru de viaţă ca tresăririle unui cadavru prin care trece un curent electric. Mi se pare ciudat, de asemeni, că stau pe Primrose Hill — cum am făcut cu o zi înainte de a scrie acest ultim capitol — şi privesc mulţimea clădirilor, vagi şi albastre prin norii de fum şi de aburi, desfăşurându-se până la linia neclară a

orizontului; că privesc oamenii trebăluind printre straturile de flori de pe deal, că privesc curioşii adunaţi în jurul maşinii marţienilor, care încă se mai află acolo, că aud gălăgia copiilor care se joacă lângă ea, şi că-mi amintesc de clipele când am văzut-o profilându-se, strălucitoare, dură şi tăcută, sub zorii din acea ultimă şi mare zi…

Şi faptul cel mai ciudat dintre toate este că stau mână în mână cu soţia mea şi mă gândesc că am socotit-o, aşa cum m-a socotit şi ea pe mine, printre cei morţi.

CÂND SE VA TREZI CEL-CARE-DOARME

În româneşte de MIHU DRAGOMIR şi C. VONGHIZAS

Capitolul I
INSOMNIE

Într-o după-amiază, la ora refluxului, domnul Isbister, un tânăr pictor instalat temporar în satul Boscastle, pornise în plimbare către pitorescul golf din Pentargen, cu gândul de a vizita peşterile din împrejurimi. Pe la jumătatea potecii abrupte care ducea drept la ţărmul din Pentargen, îi apăru deodată în faţă, sub un colţ de stâncă ieşită în afară, un om aşezat într-o atitudine ce vădea deznădejde profundă. Mâinile îi atârnau fără vlagă pe genunchi, ochii roşii priveau nemişcaţi în gol, iar faţa îi era scăldată de lacrimi.

Auzind paşii lui Isbister, îşi întoarse privirea. Se simţiră amândoi stingheriţi, dar mai ales Isbister, care, pentru a-şi ascunde stângăcia opririi involuntare, spuse, pe un ton de deplină convingere, că vremea se arăta destul de călduroasă, faţă de anotimp.

— Foarte, răspunse laconic necunoscutul, apoi, după o clipă de ezitare, adăugă cu un glas lipsit de expresie: Nu pot să dorm!

Isbister se opri brusc.

— Nu?

Roslise numai atât, dar înfăţişarea lui exprima dorinţa de a i veni în ajutor.

Pare de necrezut — zise necunoscutul, ridicându-şi ochii obosiţi către Isbister şi subliniindu-şi vorbele cu o mişcare molatică a mâinii, dar n-am dormit… n-am dormit, nicio clipă de şase nopţi.

— Aţi fost la vreun medic?

— Da. Mi-a dat, în cea mai mare parte, indicaţii greşite. Medicamente. Sistemul meu nervos… Poate că pentru ceilalţi oameni ar fi bune… E greu să vă explic. Nu îndrăznesc să iau… medicamente prea tari.

— Asta complică lucrurile, zise Isbister.

Stătea neputincios, pe cărarea îngustă, neştiind cum să procedeze. Era clar că omul dorea să stea de vorbă cu cineva. O pornire destul de firească în asemenea împrejurări îl îndemna să continue conversaţia.

— Eu n-am suferit niciodată de insomnie, zise el pe un ton de conversaţie banală, dar, în cazurile pe care le-am întâlnit, oamenii au găsit de obicei ceva…

— N-am curajul să fac experienţe.

Vorbea plictisit. Făcu un gest de lehamite, şi câteva clipe rămaseră amândoi tăcuţi.

— Exerciţii fizice? sugeră sfios Isbister, mutându-şi privirea de pe faţa suferindă a interlocutorului spre costumul său de turist.

— Exact asta am şi încercat. Nechibzuit, poate. Am mers zile întregi de-a lungul coastei… de la New Quay. N-am reuşit decât să adaug oboseala fizică la cea nervoasă. Cauza neliniştii mele a fost surmenajul… zbuciumul. A fost ceva…

Se opri, de parcă ar fi fost sleit cu desăvârşire. Îşi plimbă o mână descărnată de-a lungul frunţii. Apoi, continuă ca şi când ar fi vorbit de unul singur:

— Sunt un lup singuratic, un om retras, rătăcind într-o lume în care n-am ce căuta. N-am soţie… n-am copii… oare cine a spus că omul fără copii este ca o creangă uscată pe copacul vieţii? N-am soţie, n-am copii… nu mi-am găsit niciun rost. Nu simt în inimă nicio dorinţă. Există un singur lucru pe care m-am hotărât în cele din urmă să-l fac. Mi-am spus: trebuie să-l fac. Şi pentru ca să-l pot face, pentru a învinge inerţia acestui trup greoi, am recurs la droguri. Sfinte Dumnezeule! Câte n-am mai luat! Nu ştiu dacă simţi şi dumneata apăsarea greoaie a trupului, cererea lui exasperantă de a răpi din timpul gândurilor… Timp… Viaţă! A trăi! Noi trăim doar în fragmente. Suntem nevoiţi să mâncăm, apoi urmează satisfacţiile obositoare ale digestiei — sau neplăcerile ei. Suntem nevoiţi să ieşim la aer, deoarece altfel gândurile s-ar lenevi, s-ar îndobitoci, s-ar afunda în prăpăstii sau pe căi fără ieşire. Ne distrag mii de lucruri dinăuntrul nostru şi dinafară şi apoi vine amorţeala şi somnul. Oamenii trăiesc parcă doar pentru a dormi. Cât de puţin îi rămâne omului dintr-o zi — chiar dacă te conformezi celui mai bun program! Apoi vin aceşti falşi prieteni, aceste ajutoare criminale, alcaloizii, care înnăbuşă oboseala naturală şi ucid odihna… cafeaua neagră, cocaina…

— Înţeleg, zise Isfoister.

— Am terminat ceea ce aveam de făcut, zise omul, pe un ton ursuz, fără somn.

— Cu preţul acesta?

— Da.

Cei doi oameni rămaseră câteva clipe fără să scoată o vorbă.

— Nu-ţi poţi închipui cât de mult jinduiesc după odihnă… mă chinuie ca foamea şi setea. De şase zile întregi, de când mi-am terminat lucrul, mintea mea este un vârtej rapid; neschimbător şi neîncetat, un torent de gânduri care nu duc nicăieri, rotindu-se ameţitor şi fără oprire… Tăcut o clipă, apoi adăugă: Spre prăpastie.

— Trebuie să dormi, zise Isbister hotărât şi cu aerul de a fi descoperit un remediu. Trebuie neapărat să dormi.

— Mintea mi-e perfect lucidă. Niciodată n-a fost mai limpede. Dar ştiu că mă îndrept spre vâltoare. Acum…

— Ei?

— Ai văzut vreodată lucruri care pier într-o vâltoare? Smulse dim lumina zilei, din această lume plăcută… sorbite în jos…

— Dar… îl mustră Isbister.

Omul întinse o mână spre el. Ochii îi erau sălbatici şi vocea devenise dintr-o dată ascuţită.

— Am să mă sinucid. Dacă nu într-alt chip… atunci în fundul prăpastiei întunecate de colo, unde marea e verde şi crestele albe ale valurilor urcă şi coboară, acolo, unde tremură firul acela de apă. Acolo, cel puţin, este… somnul.

— Astea sunt vorbe necugetate, zise Isbister, speriat de izbucnirea nervoasă a omului. Tot mai bune sunt drogurile.

— Acolo, cel puţin, este somnul, repetă necunoscutul, neluându-l în seamă.

Isbister îl privi şi se întrebă în treacăt dacă nu cumva vreun destin complicat pusese la cale, în după-amiaza aceea, întâlnirea lor.

— Să ştii că nu-i prea sigur, observă el. Există o stâncă la fel ca aceasta în Golful Lulworth… în orice caz, tot atât de înaltă… şi o fetiţă a căzut, din vârf, până jos. Trăieşte şi astăzi… e chiar foarte sănătoasă.

— Dar stâncile de dincolo?

— Rişti să rămâi agăţat de ele, în cel mai jalnic mod, o noapte întreagă, îngheţat, să-ţi trosnească la fiecare tremur oasele frânte şi să te stropească o apă îngheţată. Ei?

Privirile lor se întâlniră.

— Îmi pare rău că trebuie să te dezamăgesc, zise Isbiter, cu un aer de dezinvoltură. Dar ca să te sinucizi, aruncându-te de pe stânca aceasta, şi de

altfel, de pe orice altă stâncă… serios… ca artist… Râse. Ar fi o treabă de om nepriceput!

— Dar atunci, ce să fac? zise, pe un ton iritat, omul fără somn. Nimeni nu poate să rămână zdravăn, dacă noapte după noapte…

— Te-ai plimbat de-a lungul acestui ţărm de unul singur?

— Da.

— Ce prostie! Te rog să mă ierţi că spun asta. Singur! După cum ai spus chiar dumneata: istovirea trupului nu este un leac împotriva istovirii minţii. Cine ţi-a spus să procedezi aşa? Nici nu-i de mirare: să te plimbi! Toată ziua cu soarele arzând în creştetul capului, cu căldura, oboseala, singurătatea, şi apoi, bănuiesc, te duceai la culcare şi te străduiai din răsputeri să… Nu-i aşa?

Isbister se opri brusc şi-l privi nehotărât pe suferind.

— Priveşte aceste stânci! strigă omul fără somn, făcând gesturi neaşteptat de energice. Priveşte marea aceasta, care străluceşte şi freamătă aici dintotdeauna! Iată cum spuma albă se năpusteşte în întunecimea de sub stânca aceea mare! Şi această boltă albastră, cu soarele orbitor revărsându-se din înaltul ei. Aceasta este lumea dumitale. O accepţi, te bucuri de ea. Te încălzeşte, te susţine şi te încântă. Pe când pentru mine…

Îşi întoarse capul, arătându-şi faţa cadaverică, ochii apoşi, injectaţi, şi buzele livide. Vorbi aproape în şoaptă:

— Este haina suferinţei mele. Întreaga lume… este haina suferinţei mele.

Isbister privi frumuseţea sălbatică a stâncilor însorite din jur şi apoi se opri din nou la chipul deznădăjduit din faţa lui. Rămase o clipă tăcut.

După aceea tresări şi făcu un gest ca şi cum ar fi îndepărtat un gând.

— Îţi trebuie o noapte de somn, zise el, şi n-ai să mai vezi toată această suferinţă. Crede-mă!

El era, acum, absolut sigur că întâlnirea aceasta era providenţială. Numai cu o jumătate de oră mai înainte se simţea grozav de plictisit. Acum avea ceva de făcut şi gândul acesta, el singur, îl încânta. Începu imediat să acţioneze. Se gândi că omul acesta istovit are în primul rând nevoie de tovărăşia cuiva. Se lungi pe panta abruptă, acoperită de iarbă, alături de necunoscutul care şedea nemişcat, şi se porni să-i vorbească despre tot ce-i trecea prin minte.

Omul fără somn părea să fi căzut în apatie; privea deprimat către largul mării şi nu vorbea decât atunci când trebuia să răspundă întrebărilor directe ale lai Isbister — şi nici măcar la toate. Dar nu schiţă niciun semn de împotirivire faţă de binevoitorul amestec în disperarea sa.

Deşi rămânea absent, el se arătă oarecum recunoscător — şi Isbister, simţind la un moment dat că încercarea lui de conversaţie, nesusţinută de celălalt, lâncezea treptat, propuse să urce amândoi povârnişul şi să se întoarcă spre Boscastle, pentru a privi panorama dinspre Blackapit. Omul se supuse fără o vorbă. Pe la jumătatea urcuşului începu să vorbească de unul singur, apoi îşi întoarse faţa cadaverică către însoţitorul său.

— Ce se îmtâmplă oare? întrebă el. Ce se întâmplă? Se învârteşte, se învârteşte. Se roteşte tot mereu.

Se opri în loc, desenând cu mâna cercuri prin aer.

— Foarte bine, dragul meu, zise Isbister, cu aerul unui prieten vechi. Nu fi îngrijorat. Ai încredere în mine.

Omul lăsă mâna în jos şi porni din nou. Trecură, unul în urma celuilalt, de-a lungul crestei, până în dreptul promontoriului de dincolo de Penally. Omul fără somn dădea mereu din mâini şi rostea fraze întretăiate despre vârtejul pe care-l simţea în creier. Se opriră câtva timp în dreptul promontoriului şi el se aşeză pe banca tăiată în

stâncă deasupra tainelor întunecoase din Blackapit. Isbister reluase conversaţia ori de câte ori cărarea devenea îndeajuns de largă pentrui a le permite să meargă alături. Vorbea cu lux de amănunte despre marea dificultate de a se acosta pe vreme rea în golful Boscastle, când din nou tovarăşul său îl întrerupse pe neaşteptate.

— Capul meu nu mai este ceea ce era înainte, zise el, gesticulând, în căutarea unor cuvinte expresive. Nu mai este ce era înainte! Este în el un fel de apăsare, o greutate. Nu… Nu e somnolenţă, unde dă Dumnezeu să fie asta! Este ca o umbră, o umbră adâncă, care coboară deodată, cu repeziciune, peste ceva agitat. Se roteşte, se roteşte în întuneric. Un zbucium de gânduri confuze, un vârtej neîncetat. Nu pot să-l exprim. Abia pot să-mi adun gândurile… atât cât să-ţi pot explica…

Se opri, obosit.

— Nu te necăji, dragul meu, zise Isbister. Cred că pot să te înţeleg. În orice caz, nu este important să-mi explici acum, înţelegi?

Omul care nu putea să doarmă îşi frecă ochii cu degetele. Isbister continuă câteva clipe să vorbească, apoi îi veni o idee nouă.

— Vino până la mine, în camera mea, zise el, şi încearcă să fumezi o pipă. Am să-ţi arăt câteva schiţe pe care le-am făcut aici, la Blackapit. Nu te interesează?

Celălalt se ridică ascultător şi îl urmă, coborând povârnişul.

Isbister îl auzi de câteva ori poticnindu-se, în timp ce cobora cu mişcări încete şi nesigure.

— Intră la mine, zise Isbister, şi încearcă o ţigară şi puţin alcool înviorător. Bei alcool?

În poarta grădinii, străinul ezită o clipă. Părea că nu mai este stăpân pe acţiunile sale.

— Nu beau, zise el încet, urcând cărarea din grădină, şi după câteva clipe repetă, absent: Nu, nu beau. Simt cum se roteşte. Se învârteşte, se învârteşte…

În prag se poticni şi intră în odaie ca un om care nu vede nimic.

Apoi se aşeză brusc şi greoi în fotoliu, ca şi când s-ar fi prăbuşit. Se aplecă, sprijinindu-şi fruntea în mâini şi rămase nemişcat. Un sunet slab îi ieşi din gâtlej. Isbister se învârtea prin odaie cu nervozitatea unei gazde neexperimentate, făcând câteva observaţii care nu aşteptau niciun răspuns. Luă mapa cu desene, o puse pe masă şi se uită la pendula de pe poliţă.

— Nu ştiu dacă ţi-ar face plăcere să iei masa cu mine, zise el, ţinând o ţigară neaprinsă în mână: se gândea să-i administreze pe furiş nişte cloral. Numai friptură rece de oaie, ştii, dar foarte gustoasă. Oaie de Wales. Cred că am şi o tartă. După câteva clipe de tăcere repetă invitaţia.

Omul care şedea în fotoliu nu-i dădu niciun răspuns. Isbister se opri, cu chibritul în mână, privindu-l.

Tăcerea se prelungea. Chibritul se stinse, lăsând ţigara neaprinsă. Omul părea foarte liniştit. Isbister luă mapa, o deschise, o aşeză pe masă şi ezită o clipă, vrând parcă să vorbească.

— Poate, şopti el cu îndoială. Se uită către uşă, apoi către omul din fotoliu. În cele din urmă se furişă în vârful picioarelor afară din odaie, întorcând capul, la fiecare pas, către noua sa cunoştinţă.

Închise uşa fără să facă vreun zgomot. Uşa de la intrarea casei era deschisă şi el ieşi, trecu pe verandă şi se opri lângă un aconit, la colţul stratului de flori. Din acest punct putea să vadă prin fereastra deschisă cum străinul şedea liniştit, cu capul în mâini, în întuneric. Nu se mişcase de loc.

Câţiva copii care treceau pe stradă se opriră, privindu-l curioşi pe pictor. Un barcagiu îl salută Isbister se gândi că s-ar putea ca atitudinea sa circumspectă în acel loc să pară ciudată şi inexplicabilă. Poate că dacă ar fuma, totul ar fi mai

natural. Îşi scoase punga de tutun din buzunar şi îşi umplu încet pipa.

— Mă întreb… zise el, cu o satisfacţie abia mărturisită. În orice caz, trebuie să-i ofer o şansă. Scăpără cu putere un chibrit şi începu să-şi aprindă pipa.

În acel moment o auzi în spatele său pe proprietăreasă, venind cu lampa aprinsă de la bucătărie. Se întoarse, o opri chiar la uşa camerei sale, făcându-i semn cu pipa. Îi era destul de greu să-i explice în şoaptă situaţia, deoarece ea nu bănuia că el avea un oaspete. Se retrase cu lampa, puţin cam nedumerită, judecând-o după gesturi, iar Isbister îşi reluă, îmbujorat şi stingherit, pânda la colţul verandei

Mult timp după ce-şi terminase pipa, când începură să fâlfâie liliecii, curiozitatea învinse ezitările şi se strecură din nou în odaia întunecată. Se opri în prag. Necunoscutul şedea în aceeaşi atitudine, ca o pată neagră în cadrul ferestrei… În afară de cântecul unor marinari de pe bordul micilor bărci din golf, seara era liniştită. Afară, trunchiurile de aconiţi şi de delfinium se ridicau tăcute în umbra dealurilor. O idee licări în mintea lui Isbister. Tresări şi, aplecându-se deasupra mesei, îşi încordă auzul. O bănuială neplăcută creştea în el; apoi se transformă în convingere. Îl cuprinse o uluială, devenită repede spaimă.

Dinspre fotoliu nu se mai auzea nici cea mai slabă respiraţie.

Ocoli încet şi fără zgomot masa, oprindu-se de două ori, să asculte. În cele din urmă îşi lăsă mâna pe spătarul fotoliului. Se aplecă, până când atinse cu fruntea capul celuilalt.

Se aplecă şi mai mult, pentru a observa faţa necunoscutului. Tresări puternic şi scoase o exclamaţie. Ochii erau două spaţii goale şi albe.

Privi din nou şi văzu că ochii rămăseseră deschişi, cu pupilele întoarse sub pleoape. Îl apucă

spaima. Copleşit de starea ciudată în care îşi găsise oaspetele, îl apucă de umăr, scuturându-l.

— Dormi? zise el cu glasul ascuţit, şi repetă: Dormi?

Îl năpădi certitudinea că omul murise. Brusc, deveni agitat şi gălăgios, se repezi prin odaie, poticnindu-se de masă şi sună clopoţelul.

— Adu, te rog, imediat, o lumină, strigă el în coridor. Prietenului meu i s-a întâmplat o nenorocire…

Se întoarse spre făptura nemişcată, o apucă de umăr, o scutură, strigând tot timpul. Proprietăreasa intră, uimită, cu lampa, inundând camera cu o lumină gălbuie. Isbister se întoarse către ea, clipind, cu obrajii goliţi de sânge.

— Trebuie să chem imediat un doctor, zise el. Este sau mort, sau leşinat. Există vreun doctor în sat? Unde putem găsi un doctor?

Capitolul II
CATALEPSIA

Starea de rigiditate catalitică se prelungi neaşteptat de mult, apoi omul trecu încet într-o stare de placiditate, atitudinea de moleşeală proprie repausului profund. Abia atunci izbutiră să-i închidă pleoapele.

Îl transportară la spitalul din Boscastle; apoi, după câteva săptămâni, la Londra. Totuşi corpul rezistă tuturor încercărilor de reanimare. După un timp, pentru motive care se vor cunoaşte ceva mai târziu, încercările fură întrerupte. O lungă perioadă de timp el zăcu în această stare ciudată, inert şi nemişcat, nici mort, nici viu, ci, ca să spunem aşa, suspendat, atârnând la jumătatea drumului dintre moarte şi viaţă. Întunericul ce-l stăpânea nu era întrerupt de raza nici unui gând, nici unei senzaţii; omul plutea într-un neant fără vise, într-o linişte infinită. Tumultul din creierul lui crescuse până ce devenise brusc o culme a tăcerii. Unde se afla

acest om? Unde se află oricare alt om, atunci când este în stare de nesimţire?

— Parcă a fost ieri, zise Isbiter. Îmi amintesc lotul, ca şi cum s-ar fi întâmplat ieri… Poate chiar mai limpede decât s-ar fi întâmplat ieri.

Era acelaşi Isbister întâlnit în capitolul trecut, dar acum se îndepărtase de tinereţe. Părul care fusese cândva castaniu şi ceva mai abundent decât indica moda, era acum cărunt şi tăiat scurt, iar obrajii deveniseră, din roz-albi, tăbăciţi şi roşii. Purta o barbă ascuţită şi căruntă. Vorbele lui se adresau unui om mai în vârstă, îmbrăcat într-un costum de vară, din dril (vara aceea era neobişnuit de călduroasă). Acesta era Warming, un avocat din Londra, rudă apropiată a lui Graham, omul care căzuse în catalepsie. Şedeau amândoi, Isbister şi Warming, unul lângă altul, într-una din încăperile unei case din Londra, privind făptura întinsă în faţa lor.

Pe un pat de cauciuc, învelit într-o cămaşă largă, corpul era galben, cu o figură pământie, barbă stufoasă, braţe subţiri şi unghii lungi, iar în jurul lui se afla un perete de sticlă subţire. Acest geam părea că-l desparte pe cel care dormea de realitatea vieţii diri jur, ca pe un lucru aparte, o anomalie stranie şi izolată. Cei doi bărbaţi stăteau lipiţi de geam, privindu-l.

— Am avut un şoc, zise Isbister, şi acum încă mai am un fel de senzaţie ciudată când îmi amintesc cât de albi îi erau ochii. Erau albi, înţelegi, răsuciţi în sus. Acum, când sunt aici, îmi amintesc din nou de toate acestea.

— De atunci nu l-ai mai văzut niciodată? întrebă Warming.

— Am vrut de multe ori să viu — zise Isbister. Dar afacerile sunt, în zilele noastre, un lucru prea serios ca să-ţi poţi permite o vacanţă mai mare. Cea mai mare parte a timpului am fost în America.

— Dacă îmi amintesc bine, zise Warming, dumneata ai fost pictor?

— Am fost. Apoi m-am căsătorit. Mi-am dat foarte repede seama că desenul nu era o treabă serioasă… cel puţin pentru un talent mediocru. Şi am trecut la acţiune. Reclamele de pe faleza din Dover sunt făcute de oamenii mei.

— Sunt bune, admise avocatul, deşi nu-mi place să le văd acolo.

— Dacă va fi nevoie, vor dura tot atâta vreme cât va dura şi faleza, exclamă Isbister, cu satisfacţie. Lumea se schimbă. Când el a adormit, acum 20 de ani, eram în Boscastle, purtând cu mine o cutie de acuarelă şi o ambiţie nobilă şi demodată. Nu credeam că într-o bună zi penelul meu va picta în-treaga coastă a Angliei, de la Land's End până la Lizard. Adesea norocul îi vine omului tocmai atunci când îl aşteaptă mai puţin.

Expresia lui Warming arăta că el se cam îndoieşte de calitatea acestui noroc.

— Era cât pe-aci să ne întâlnim, dacă-mi amintesc bine.

— Ai venit cu trăsura care mă adusese la gara din Camelford. Era în ajunul Jubileului, Jubileul Victoriei, şi îmi amintesc estradele şi drapelele de la Westminster, şi cearta cu birjarul la Chelsea.

— Era Jubileul de diamant — zise Warming; al doilea.

— Aha, da! La adevăratul Jubileu, cel de 50 de ani, mă aflam la Wookey, eram încă un băiat pe atunci. N-am reuşit să văd nimic… Câte necazuri am mai avut cu el! Proprietăreasa mea nu vroia să-l ţină, nu vroia de loc să-l vadă în casă — arăta atât de ciudat, ţeapăn cum era! A trebuit să-l ducem cu fotoliu cu tot până la hotel. Doctorul din Boscastle, nu cel de acum, cel dinaintea lui, a stat lângă el până aproape de ora două, iar eu şi hotelierul aveam grijă de lămpi şi de tot ce era nevoie.

— La început se instalase o rigiditate cataleptică, nu-i aşa?

— Era ţeapăn! Dacă îl îndoiai, aşa rămânea. Puteai să-l aşezi în cap şi ar fi rămas nemişcat. N-

am mai văzut niciodată o astfel de rigiditate. Desigur că acum — şi arătă cu un gest al capului către omul care dormea — arată cu totul altfel. Şi, desigur, micul doctor… cum îl chema?

— Smithers?

— Da, Smithers, a greşit, încercând mult prea devreme — de fapt se luase după părerea generală — să-l readucă la viaţă. Ce nu i-a făcut! Chiar şi acum parcă mai simt… uh! Muştar, tabac, înţepături. Şi unul dintre aparatele acelea îngrozitoare, nu dinam..

— Bobina de inducţie.

— Exact. Să-l fi văzut cum i se încordau muşchii şi i se răsuceau în toate felurile! Erau numai două lumânări, pâlpâind galben, şi umbrele care dansau, şi micul doctor nervos şi încrezut, şi el, care tresărea şi se zvârcolea în cele mai ciudate chipuri. Ei bine, mi se părea că visez.

Se făcu o pauză.

— E o stare ciudată, zise Warming.

— E un fel de absenţă totală, răspunse Isbister. Corpul e aici, gol. Nu-i mort câtuşi de puţin, şi totuşi nu-i nici viu. E ca un scaun gol pe care scrie „ocupat”. Nici sensibilitate, nici digestie, nici bătăile inimii, nici respiraţie. Nu-mi dă de loc impresia că ar fi vorba de un om. Într-un sens, e mai mort decât morţii, căci doctorii îmi spun că până şi părul a încetat să-i mai crească. La cei morţi de-a binelea, părul continuă să crească…

— Ştiu, zise Warming cu o urmă de durere pe faţă.

Priviră din nou prin peretele de sticlă. Graham era într-adevăr într-o stare ciudată, în faza de moleşeală a catalepsiei, dar o catalepsie fără precedent în istoria medicinei. Catalepsiile durează cel mult un an, şi până la urmă sau se produce trezirea, sau moartea: uneori întâi una şi apoi cealaltă. Isbister observă semnele pe care doctorii le făcuseră injectând celui adormit hrană, căci se recursese la acest procedeu pentru a se amâna

deznodământul; i le arătă şi lui Warming, care, însă, nu voia să le privească.

— Şi în timp ce el zăcea aici, zise Isbister cu bucuria celui care trăia viaţa din plin, mi-am schimbat planurile de viitor, m-am căsătorit, am întemeiat o familie, băiatul meu cel mai mare (pe atunci nici nu mă gândeam la copii) este cetăţean american şi pe punctul de a absolvi Universitatea din Harvard. Părul a început să-mi încărunţească. Şi acest om nu este nici cu o zi mai bătrân sau mai înţelept (practic vorbind) decât eram eu în epoca aceea. Curios, dacă stai să te gândeşti.

— Şi eu am îmbătrânit, răspunse Warming. Când eram băieţandru, jucam cricket cu el. Şi el încă arată ca un om tânăr. Poate puţin cam galben. Chiar este un om încă tânăr.

— Apoi a venit Războiul, zise Isbister.

— A venit şi s-a terminat…

— Apoi marţienii.

— După câte am înţeles, zise Isbister după o pauză, el are ceva avere?

— Aşa este, zise Warming, tuşind stingherit. De fapt… eu sunt însărcinat să o administrez.

— Ah, gândi Isbister. Tăcu o clipă şi apoi spuse: Fără îndoială că întreţinerea lui nu este prea costisitoare; fără îndoială că averea a crescut… sumele s-au acumulat.

— Da. Dacă se va mai trezi vreodată, va avea o situaţie mult mai bună decât atunci când a adormit.

— Ca om de afaceri, zise Isbister, fireşte că gândul acesta mi-a trecut prin minte. M-am gândit de multe ori că, vorbind din punct de vedere financiar, desigur, somnul ar putea să fie pentru el o foarte bună afacere. Dacă ştie care sunt urmările, ca să spunem aşa, rămânând în nesimţire atâta vreme. Dacă ar fi continuat să trăiască…

— Mă îndoiesc că s-ar fi gândit atât de departe, zise Warming. Nu era un om care să vadă în perspectivă. În fond…

— Da?

— În această privinţă, noi nu ne înţelegeam. Eu îi eram oarecum un sfătuitor. Probabil că dumneata ai văzut destul de multe în viaţă pentru a recunoaşte că uneori o oarecare fricţiune… Dar chiar dacă ar fi aşa, mă îndoiesc că se va mai trezi vreodată. Somnul acesta îl epuizează lent, desigur, dar îl epuizează. În aparenţă, el alunecă în jos, încet, foarte încet şi obositor, pe o pantă foarte lungă, cred că mă înţelegi?

— Ar fi păcat să nu asist la surpriza lui. S-au petrecut destule schimbări în aceşti douăzeci de ani. Povestea lui Rip van Winkle[70] a devenit realitate.

— Ca şi Bellamy[71] zise Warming. Desigur, s-au petrecut multe schimbări. Şi, printre altele, şi eu m-am schimbat. Acum sunt un om bătrân.

Isbister ezită, şi apoi, exprimând o surpriză întârziată, zise:

— N-aş fi crezut niciodată!

— Aveam patruzeci şi trei de ani când bancherii lui… îţi aminteşti că le-ai telegrafist bancherilor… m-au anunţat.

— Am găsit adresa lor în carnetul de cecuri din buzunarul lui, zise Isbister.

— Ei bine, calculul nu e greu de făcut, zise Warming.

Se făcu din nou o pauză, apoi Isbister îşi exprimă o curiozitate irezistibilă.

— S-ar putea să mai continue ani întregi, zise el, căutându-şi cuvintele. Trebuie să ţinem seama de asta. Averea lui, ştii, s-ar putea ca într-o zi să ajungă pe mâinile… altcuiva.

— Aceasta, dacă vrei să mă crezi, domnule Isbister, este una din problemele care mă frământă cel mai mult. Nu avem rude care să inspire încredere. Este o situaţie ciudată şi fără precedent.

— Într-adevăr, zise Isbister. De fapt este un caz care ar trebui să fie încredinţat unei persoane oficiale, dacă am putea găsi un asemenea om.

— Eu cred că acest caz ar trebui încredinţat unei asociaţii publice, un fel de supraveghetor care să fie în mod practic fără moarte. Dacă el va continua într-adevăr să trăiască, după cum cred unii doctori. Şi fiindcă a venit vorba, eu am şi vizitat câteva oficialităţi, în legătură cu problema aceasta. Dar până acum nu s-a putut face nimic.

— N-ar fi o idee rea s-o încredinţăm vreunei instituţii publice, cum ar fi British Museum, sau Academia de Ştiinţe. Pare oarecum ciudat, desigur, dar toată situaţia e ciudată.

— Greutatea este să-i facem să accepte.

— Birocraţie, cred, nu-i aşa?

— În mare măsură.

Se făcu o pauză.

— Desigur, este o afacere curioasă, zise Isbister. Şi dobânzile compuse se acumulează mereu.

— Aşa este, zise Warming. Acum, rezervele de aur se împuţinează şi este o tendinţă de… creştere.

— Şi eu mi-am dat seama de asta, zise Isbister, făcând o grimasă. Dar pentru el, asta e bine.

— Dacă se va mai trezi.

— Da, dacă se va mai trezi, repetă Isbister. Ai observat cum i s-a subţiat nasul şi cum i-au căzut pleoapele?

Warming privi şi rămase pe gânduri câtăva vreme.

— Mă îndoiesc că se va mai trezi, zise el în cele din urmă.

— Niciodată n-am înţeles prea bine, spuse Isbister, ce anume i-a provocat somnul. Mi-a vorbit el ceva despre o muncă extenuantă. Am simţit mereu nevoie să cunosc amănuntele.

— Era un om cu calităţi remarcabile, dar capricios, emotiv. A avut mari neplăceri în căsnicie, s-a şi despărţit de soţie, de altfel; pentru a uita toate acestea, cred, s-a apucat în mod violent de politică. Era un radical fanatic, un socialist, sau un liberal tipic, cum îşi spuneau chiar ei singuri, cei din fracţiunea cea mai progresistă. Energic,

nestatornic, nedisciplinat. Totul s-a produs din cauza extenuării într-o polemică. Îmi amintesc broşura pe care a scris-o atunci… o lucrare curioasă. Ceva sălbatic, furtunos. Erau în ea câteva previziuni. Unele sunt acum infirmate, altele au devenit fapte reale. Dar, în general, când citeşti o astfel de lucrare, îţi dai seama că lumea e plină de fapte neaşteptate. Când se va trezi va avea multe de învăţat şi multe altele de care să se dezveţe. Dacă se va mai trezi vreodată.

— Aş da orice să fiu de faţă, zise Isbister, ca să aud ce va spune.

— Şi eu, spuse Warming. Da! Şi eu, repetă el, cu autocompătimirea unui om bătrân. Dar n-am să-l văd niciodată trezindu-se.

Rămase pe gânduri, privind la faţa ca de ceară.

— Nu se va trezi niciodată, zise el în cele din urmă. Apoi suspină: Nu, niciodată.

Capitolul III
DEŞTEPTAREA

Dar Warming se înşela. Deşteptarea se produse.

Ce lucru minunat şi complex este această unitate care pare atât de simplă: fiinţa! Cine poate urmări recompunerea ei, în fiecare dimineaţă, când ne trezim, fluxul şi confluenţa nenumăraţilor factori care se întrepătrund, reconstituind primele mişcări confuze ale sufletului, creşterea şi contopirea inconştientului cu subconştientul, a subconştientului cu un început de conştiinţă, până când, în cele din urmă, ne recunoaştem pe noi înşine. Aşa cum ni se întâmplă şi nouă după somnul de noapte, s-a întâmplat şi cu Graham la sfârşitul îndelungatului său somn. Un nor nelămurit de senzaţii, prinzând cu încetul formă, o tristeţe nelămurită — şi se regăsi undeva, întins, slăbit, dar viu.

I se părea că drumul către fiinţa personală traversase hăuri imense, durase epoci întregi.

Visurile urieşeşti, care fuseseră până atunci realităţi cumplite, îi lăsaseră amintiri încâlcite şi vagi, despre creaturi şi privelişti ciudate, ca de pe altă planetă. Mai era şi impresia limpede a unei conversaţii importante, a unui nume — n-ar fi putut spune ce nume — care trebuia să revină mai târziu, şi senzaţia curioasă, de mult uitată, a venelor şi a muşchilor, senzaţia unui efort inutil, efortul unui om care este gata să se scufunde în întuneric. Apoi, o panoramă orbitoare de scene care treceau dintr-una într-alta.

Graham îşi dădu seama că avea ochii deschişi şi că privea un lucru care nu-i era familiar.

Era ceva alb, muchea unui obiect, o ramă de lemn. Îşi mişcă uşor capul, urmărind acest contur. Linia mergea în sus, dincolo de limita privirii sale. În-cercă să-şi închipuie unde ar putea să se afle. Dar ce importanţă mai avea, când îşi dădea seama că era atât de neputincios? Gândurile lui aveau culoareaunui abis întunecat. Simţea chinul nelămurit al celui care se trezeşte în zorii zilei. O clipă, i se păru că aude, nesigur, şoapte şi paşi care se îndepărtau în grabă.

Mişcarea capului îl făcu să simtă o extremă slăbiciune fizică. Bănuia că se află în patul hotelului din localitatea aceea din vale, dar nu-şi putea aminti ce era acea muche albă. Probabil că dormise. Îşi aminti că dorise să doarmă. Îşi aminti de faleză, de vuietul apei, şi apoi îşi aduse aminte că parcă vorbise cu un trecător…

Oare cât timp dormise? Ce erau aceste sunete, ca un tropăit de paşi? Şi acest zgomot care creştea şi scădea, ca murmurul valurilor lovite de stânci? Întinse o mână moale ca să apuce ceasul de pe scaunul unde-l punea în mod obişnuit şi atinse o suprafaţă netedă şi tare ca sticla. Era ceva atât de neaşteptat, încât tresări puternic. Se întoarse brusc pe o parte, privi o clipă şi apoi încercă să se ridice. Efortul era însă prea mare şi îl lăsă ameţit, fără de vlagă, uluit.

Se frecă la ochi. Misterul care îl înconjura îl nedumerea, dar mintea îi era foarte limpede — desi-gur că somnul îi priise. Nu se afla într-un pat, în sensul în care înţelegea el acest cuvânt, ci zăcea gol, pe o saltea netedă şi moale, într-o cuşcă de sticlă întunecată. Salteaua era semitransparentă, şi această descoperire îi produse o senzaţie de nesiguranţă, mai ales că dedesubt se afla o oglindă care îl reflecta nelămurit. În jurul braţului — observă, cu o tresărire, că pielea îi era ciudat de uscată şi galbenă — purta un aparat curios din cauciuc, legat atât de strâns încât părea să treacă şi deasupra şi pe dedesubtul pielii. Acest pat ciudat era plasat într-o cuşcă de sticlă verzuie (aşa i se păru lui), iar muchea albă pe care o văzuse era una dintre barele ramei de lemn. În colţul cuştii se afla o consolă eu aparate delicate şi strălucitoare, în cea mai mare parte necunoscute lui, printre care recunoscu un termometru de maximă şi minimă.

Nuanţa uşor verzuie a substanţei asemănătoare cu sticla care îl înconjura din toate părţile întuneca lucrurile care se aflau dincolo de ea, dar el desluşi o încăpere, vastă, care părea somptuoasă, cu o arcadă foarte mare şi simplă, care se afla drept în faţa lui. Dincolo de pereţii cuştii se aflau câteva mobile, o masă acoperită cu o faţă de masă argintie, ca solzii unui peşte, şi o pereche de scaune graţioase. Pe masă erau câteva farfurii, pline cu diferite substanţe, o sticlă şi două pahare. Îşi dădu seama că îi era o foame cumplită.

Nu se zărea nicio fiinţă omenească. După câteva momente de ezitare coborî de pe salteaua translucidă şi încercă să se ridice în picioare pe podeaua albă şi curată a micii sale încăperi. Îşi calculase însă greşit puterile şi se clătină, întinzând mâna pentru a se sprijini de peretele de sticlă. O clipă, sticla rezistă la apăsare, cedând ca o gumă, şi apoi se sparse cu o mică pocnitură şi dispăru ca un balon spart. Graham ieşi, împleticindu-se, în sala cea mare, complet uluit. Se sprijini de masă, ca să

nu cadă, răsturnând un pahar pe duşumea; paharul sună, fără să se spargă, şi Graham se aşeză într-un fotoliu.

După ce-şi mai reveni puţin, turnă din sticlă în pabarul rămas pe masă şi bău; era un lichid incolor, însă nu apă, aromat şi plăcut la gust, reconfortant şi linistitor. Lăsă jos paharul şi privi în jur.

Încăperea nu pierdea nici din dimensiuni şi nici din somptuozitate, acum când zidul verzui şi transparent dispăruse în jurul lui. De sub arcadă, un şir de trepte coborau, fără vreo uşă intermediară, către un spaţios culoar transversal. Culoarul era încadrat de stâlpi lustruiţi, dintr-o substanţă albastră cu vine albe, şi de-a lungul lui se auzea un sunet de mişcări şi voci omeneşti şi un murmur constant şi profund. Graham, trezit de-a binelea, asculta atent, uitând de mâncărurile care se aflau în faţa lui.

Atunci îşi dădu deodată seama că era gol şi, căutând în jur ceva cu care să se acopere, văzu aruncat pe unul din scaunele de lângă el un halat negru şi lung. Şi-l puse pe umeri şi se aşeză din nou, tremurând.

Mintea îi plutea încă într-o profundă nedumerire. Desigur, dormise şi fusese transportat în timpul somnului. Dar unde? Şi cine erau aceşti oameni, mulţimea îndepărtată de dincolo de stâlpii albaştri? Se afla în Boscastle? Îşi turnă în pahar şi bău iar din lichidul incolor.

În ce loc se afla?… I se părea că încăperea fremăta subtil, ca o fiinţă vie. Privi în jur la forma frumoasă şi curată a încăperii, lipsită de orice ornament, şi văzu că tavanul era întrerupt într-un loc de o deschidere circulară, luminată; în timp ce privea, o umbră se legăna deasupra, acoperea deschiderea, dispărea şi iar revenea. Umbra făcea un zgomot care se adăuga zvonului care umplea atmosfera.

Ar fi vrut să strige, dar din gâtlej nu-i ieşi decât un sunet slab. Se ridică în picioare şi, cu paşii nesiguri ai unui om beat, se îndreptă spre arcadă. Coborî treptele împleticindu-se, se împiedică de poalele veşmântului negru cu care se înfăşurase şi, ca să nu cadă, se rezemă de unul din stâlpii albaştri.

Culoarul se deschidea spre o privelişte limpede, dominată de albastru şi purpuriu, şi se termina în depărtare, într-un spaţiu îngrădit, un fel de balcon, luminat puternic şi care înainta într-un spaţiu ceţos care părea a fi interiorul unei clădiri gigantice. Mai departe, în fund, se înălţau nişte forme arhitecturale uriaşe şi nelămurite. Tumultul de glasuri se auzea acum mai tare şi mai desluşit, iar pe balcon, cu spatele spre el, gesticulând şi părând a discuta cu însufleţire, se aflau trei persoane, îmbrăcate în haine bogate, largi, de culori vii şi strălucitoare. Prin balcon se revărsa zgomotul unei mari mulţimi de oameni şi la un moment dat lui Graham i se păru că vede vârful unui steag, apoi un obiect viu colorat, probabil o pălărie de culoare albastru-deschis aruncată în aer, străluci o clipă şi apoi căzu. Strigătele păreau a fi în limba engleză, erau o repetare a cuvântului „Se trezeşte!” Auzi un ţipăt ascuţit şi nedesluşit, şi cei trei oameni din balcon începură deodată să râdă.

— Ha, ha, ha! râse unul din ei, un bărbat cu părul roşu şi o robă scurtă, purpurie. Când se va trezi Celcare-doarme… ***Când…!***

Bărbatul îşi întoarse privirile, înveselit, spre culoar. Expresia feţei i se schimbă dintr-o dată, tot corpul i se înţepeni. Ceilalţi doi se întoarseră repede, auzindu-i exclamaţia, şi rămaseră nemişcaţi. Feţele lor exprimară mai întâi consternare, numaidecât transformată în spaimă.

Deodată, genunchii lui Graham se îndoiră sub el, braţul rezemat de stâlp căzu moale în jos, se clătină şi căzu cu faţa la pământ.

Capitolul IV
TUMULTUL

Ultima impresie a lui Graham, înainte de a leşina, fuseseră nişte puternice bătăi de clopote. Mai târziu, află că rămăsese în nesimţire, atârnând între viaţă şi moarte, timp de aproape o oră. Când îşi reveni, se afla din nou pe salteaua semitransparentă, şi simţea o căldură puternică la inimă şi în piept. Observă că aparatul de culoare închisă îi fusese luat de pe braţul care era acum bandajat. Rama albă era tot deasupra lui, dar substanţa verzuie şi transparentă care acoperea sticla dispăruse. Un om îmbrăcat într-o robă de un violet închis, unul dintre cei pe care îi văzuse pe balcon, îl privea cu atenţie.

Se auzea un sunet de clopote amestecat cu zgomote confuze, din depărtare, dar insistente, sugerând un mare număr de oameni care strigau laolaltă. Apoi, i se păru că a căzut ceva peste acest tumult, ca o uşă închisă brusc.

Graham întoarse capul.

— Ce înseamnă asta? zise el încet. Unde mă aflu?

Îl văzu pe omul cu părul roşu, care îl descoperise primul. Cineva parcă voi să-l întrebe ce spusese, apoi se opri brusc.

Omul îmbrăcat în violet îi răspunse cu o voce moale, vorbind engleza cu un uşor accent străin, sau cel puţin aşa i se părea lui Graham:

— Eşti în siguranţă. Ai fost adus aici din locul de unde ai adormit. Eşti în siguranţă. Ai dormit câtăva vreme. În letargie.

El mai adăugă ceva, dar Graham nu mai auzi; i se întinse o mică fiolă. Graham simţi că este stropit cu ceva rece, o ceaţă parfumată îi înconjură pentru o clipă fruntea, şi senzaţia de răcoare se accentuă. Închise ochii, înviorat.

— E mai bine? întrebă omul în violet, când Graham deschise din nou ochii. Era un bărbat cam

de vreo treizeci de ani, cu faţa plăcută, cu o barbă blondă şi ascuţită şi cu o agrafă de aur la gâtul robei violete.

— Da, zise Graham.

— Ai dormit câtăva vreme. Într-o letargie cataleptică. Ai auzit? Cataleptică. S-ar putea să ţi se pară ciudat la început, dar te asigur că totul e bine.

Graham nu răspunse, dar aceste cuvinte avură darul să-l liniştească. Privi, pe rând, feţele celor trei oameni din jurul lui. Ei îl priveau în mod ciudat. El ştia că trebuie să se afle undeva în Cornwall, dar nu putea să facă nicio legătură între gândul acesta şi impresiile recente.

Unul dintre gândurile care îl preocupaseră în timpul ultimelor clipe înainte de a adormi la Boscastle îi reveni în minte, o hotărâre de care uitase. Îşi drese glasul.

— Aţi telegrafiat vărului meu? întrebă el. E. Warming, Chancery Lane, nr. 27?

Cei trei îl ascultau cu atenţie. Dar Graham fu nevoit să repete.

— Ce ciudat accent! şopti omul cu părul roşu.

— Să telegrafiem, Sir? zise tânărul cu barba blondă, vădit încurcat.

— Se referă la telegramele electrice, interveni al treilea, un tânăr cu faţa plăcută, de vreo nouăsprezece sau douăzeci de ani. Omul cu barba blondă scoase un strigăt, în semn că a înţeles.

— Ce prost sunt! Puteţi fi sigur ca totul va fi făcut, Sir, zise el către Graham. Mi-e teamă că va fi greu să… telegrafiem vărului dumneavoastră. El nu se află acum în Londra. Dar să nu vă îngrijoreze această problemă; aţi dormit foarte mult timp şi cel mai important lucru este să vă reveniţi, Sir. (Graham presupuse că acest cuvânt era „sir”, dar omul îl pronunţa „Sire”.)

— Oh! exclamă Graham şi rămase liniştit.

Totul era foarte încâlcit, dar desigur că aceşti oameni îmbrăcaţi în haine neobişnuite ştiau despre

ce era vorba. Şi totuşi, şi ei, şi încăperea în care se aflau, totul era ciudat. Avea impresia că se afla într-o construcţie recentă. Deodată, avu o bănuială. Cu siguranţă că se afla în sala vreunei expoziţii publice! Dacă era aşa, îi va spune lui Warming ceea ce gândea despre el! Dar probabil că era vorba despre altceva. Şi, apoi, într-o expoziţie publică nu ar fi fost lăsat complet gol!

Apoi, pe neaşteptate, înţelese ce se întâmplase. Între bănuială şi începutul înţelegerii nu se afla niciun interval perceptibil. Îşi dădu seama deodată că letargia durase un lung interval de timp; ca printr-un proces de citire a gândurilor, el interpretă spaima de pe feţele celor care îl priveau cu atenţie. Se uită la ei într-un mod ciudat, pradă unei puternice emoţii. Se părea că şi ei îi citesc în ochi. Îşi mişcă buzele ca să vorbească, dar nu reuşi să scoată niciun sunet. Îi trecu prin minte, aproape chiar în clipa acestei descoperiri, un impuls ciudat de a-şi ascunde gândurile. Îşi privi picioarele goale, fără să spună nimic. Dorinţa de a vorbi dispăru. Tremura puternic.

I se dădu să bea un lichid roz, cu o fluorescenţă verzuie şi cu gust de carne, şi avu senzaţia că îi revin puterile.

— Asta… asta mă face să mă simt mai bine, zise el cu glas răguşit, iar cei trei îi răspunseră cu un murmur respectuos de aprobare. Acum era sigur. Încercă din nou să vorbească, şi din nou nu reuşi.

Îşi încordă pieptul şi încercă pentru a treia oară.

— Cât de mult? întrebă el cu o voce stinsă. Cât de mult am dormit?

— O perioadă considerabilă, zise omul cu barba blondă, aruncând o privire către ceilalţi.

— Cât de mult?

— Foarte mult timp.

— Da… da, zise Graham iritat. Dar aş vrea… Este… sunt poate… câţiva ani? Mulţi ani? A fost ceva… am uitat ce anume. Mă simt… dezorientat.

Dar dumneavoastră… Suspină. Nu trebuie să vă feriţi de mine. Cât timp…?

Se opri, respirând neregulat. Îşi frecă ochii cu degetele şi apoi aşteptă un răspuns. Cei trei vorbeau în şoaptă.

— Cinci sau şase ani? întrebă el cu glas slab. Mai mult?

— Mult mai mult decât atât.

— Mai mult!

— Mai mult.

El îi privi şi parcă nişte demoni îi contractau muşchii feţei. Privirile lui erau întrebătoare.

— Multă vreme, zise omul cu barba roşie.

Graham se strădui să se ridice. Îşi şterse, cu mâna slabă, o lacrimă de pe faţă.

— Multă vreme! repetă el. Închise pleoapele, le deschise, şi privi la lucrurile neobişnuite din jur.

— Câţi ani? întrebă el

— Trebuie să vă aşteptaţi la o surpriză.

— Ei bine?

— Mai mult decât un gross de ani.

Acest cuvânt ciudat îl enervă.

— Mai mult decât un ***ce?***

Doi dintre ei vorbeau împreună. Graham auzi câteva observaţii, pe care însă nu le înţelese, în legătură cu cuvântul „zecimal”.

— Cât timp aţi spus? întrebă Graham. Cât? Nu mă priviţi astfel. Spuneţi-mi.

Printre cuvintele rostite în şoaptă, urechea sa desluşi şase cuvinte: „Mai mult decât vreo două secole”.

— ***Ce?*** strigă el, întorcându-se către tânărul care vorbise. Cine a spus?… Ce-a fost asta? Două ***secole!***

— Da, zise omul cu barba roşie. Două sute de ani

Graham repetă cuvintele. Se aşteptase să audă despre un repaus lung, şi totuşi aceste secole concrete îl copleşeau.

— Două sute de ani, zise el din nou, şi o prăpastie imensă i se deschidea încet în minte; şi apoi: Oh, dar…!

Cei trei nu spuneau nimic.

— Aţi spus…?

— Două sute de ani. Două secole de ani, zise omul cu barba roşie.

Se făcu o pauză. Graham privea la feţele lor, înţelegând că auzise purul adevăr.

— Dar, nu se poate, zise el cu glasul ridicat. Visez. Letargie? Letargiile nu durează atât. Nu-i adevărat… este o glumă, glumiţi cu mine! Spuneţi-mi… acum câteva zile, cred, mă plimbam de-a lungul coastei din Cornwall…

Glasul i se stinse.

Omul cu barba blondă ezita.

— Nu sunt prea tare în istorie, Sir — zise el încet şi privi către ceilalţi.

— Aşa, este, Sir, zise tânărul — Boscastle în vechiul ducat de Cornwall… în sud-vestul ţării, dincolo de păşunile de vite. Încă mai este o casă. Am fost pe acolo.

— Boscastle! Graham îşi întoarse privirea către cel mai tânăr. Aşa se numea, Boscastle. Micul orăşel Boscastle. Am adormit, pe undeva pe acolo. Nu-mi amintesc exact. Nu-mi amintesc exact. Îşi apăsă fruntea cu mâna şi şopti… Peste ***două sute de ani!***

Începu să vorbească repede, cu fata contractată, dar cu inima rece în piept.

— Dar, dacă sunt într-adevăr două sute de ani, toţi oamenii pe care i-am cunoscut, toate fiinţele pe care le-am văzut şi cu care am vorbit înainte de a adormi, toţi sunt desigur morţi!

Ei nu răspunseră.

— Regina şi familia regală, miniştrii, biserica şi Statul. Cei de sus şi cei de jos, bogaţi şi săraci, toţi… Mai există Anglia? Ce bine! Dar Londra mai există? Asta-i chiar Londra, nu-i aşa? Dum-neata

eşti ajutor de îngrijitor? Şi aceştia…? Cum? Şi ei sunt ajutori de îngrijitori?

Se opri, cu o înfăţişare nedumerită.

— Dar de ce mă aflu aici? Nu! Nu-mi spuneţi nimic! Tăceţi. Lăsaţi-mă să…

Rămase tăcut, se frecă la ochi şi când îi deschise din nou văzu că i se întindea încă un pahar, cu lichid roz. Îl bău şi simţi imediat efectul binefăcător. Apoi începu să plângă, liniştit şi uşurat.

Când încetă, privi la feţele celorlalţi, şi începu să râdă, printre lacrimi, prosteşte.

— Dar… două… su… te… de… ani! zise el. Faţa i se schimonosi şi el şi-o acoperi din nou cu mâinile.

După câtva timp se linişti. Se aşeză, cu mâinile pe genunchi, aproape în aceeaşi atitudine în care Isbister îl găsise pe faleza din Pentargen. Atenţia îi fu atrasă de un glas puternic şi poruncitor şi de paşii unui om care înainta spre ei.

— Ce faceţi aici? De ce n-am fost anunţat? Trebuia neapărat să-mi spuneţi. Cineva va suporta consecinţele. Omul acesta trebuie să stea liniştit. Uşile sunt închise? Toate uşile? Trebuie ţinut în perfectă linişte. Nu trebuie să i se spună nimic. I s-a spus ceva?

Omul cu barba blondă spuse ceva în şoaptă, iar Graham, privind peste umăr, văzu apropiindu-se un om foarte scund, gras, îndesat şi fără barbă, cu nasul coroiat, cu gâtul şi cu bărbia groase. Nişte sprâncene dese şi negre, uşor înclinate, care aproape că se împreunau deasupra nasului şi dominau ochii de un cenuşiu închis, dădeau feţei sale o expresie impresionantă şi ciudată. Se uită o clipă la Graham şi apoi privirea i se întoarse către omul cu barba blondă.

— Voi, zise el cu un glas extrem de iritat, aţi face mai bine să plecaţi.

— Să plecăm? zise omul cu barba roşie.

— Desigur… plecaţi imediat. Şi aveţi grijă să închideţi uşile când ieşiţi.

Cei doi oameni cărora li se adresase plecară ascultători, după ce îl mai priviră o dată pe Graham, dar, în loc să iasă prin culoar, după cum era de aşteptat, se îndreptară către peretele din faţa arcadei. Şi atunci se întâmplă un lucru ciudat; o fâşie lungă a acestui zid, în aparenţă solid, începu să se ruleze cu zgomot în sus, rămase atârnată deasupra celor doi oameni care plecau şi apoi căzu iar. Graham rămase numai cu noul venit şi cu omul cu barbă blondă, îmbrăcat în robă purpurie.

Un timp, omul cel scund nu-i dădu nici cea mai mică atenţie lui Graham, ci se apucă să-l întrebe pe celălalt — care era, desigur, subordonatul lui — despre cel care le fusese dat în grijă. Vorbea limpede, dar cu fraze pe care Graham nu le înţelegea decât în parte. Probabil că trezirea lui nu era pentru omul acela numai o surpriză, ci şi un prilej de consternare şi de necazuri. Se vedea bine că era foarte agitat.

— Nu trebuie să-i zăpăciţi mintea, spunându-i prea multe lucruri, repeta el tot mereu. Nu trebuie să-i zăpăciţi mintea.

După ce i se răspunse la întrebări, se întoarse iute şi-l privi pe cel care se trezise cu o expresie ambiguă.

— Te simţi ciudat? întrebă el.

— Foarte.

— Lumea, atât cât vezi din ea, ţi se pare ciudată?

— Presupun că va trebui să trăiesc în această lume, oricât s-ar părea de ciudat.

— Tot aşa presupun şi eu, acum.

— Mai întâi, n-ar fi bine să capăt nişte haine?

— Ei… zise omul robust şi se opri, iar cel cu barba blondă, întâlnindu-i privirea, se îndepărtă. Vei avea foarte curând haine, zise omul robust.

— Este chiar adevărat că am dormit două sute…? întrebă Graham.

— Deci ţi s-a spus, nu-i aşa? Două sute trei ani, mai precis.

Graham, ridicându-şi sprâncenele şi simţindu-şi gura amară, ştia acum că trebuie să accepte inevitabilul. Tăcu câteva clipe, apoi întrebă:

— Există prin apropiere vreo moară, sau vreun dinam? Nu aşteptă răspunsul Cred că lucrurile s-au schimbat teribil! Ce sunt aceste strigăte? întrebă el pe neaşteptate.

— Nimic, răspunse omul robust, nemulţumit. Oameni. Cred că mai târziu vei înţelege mai bine… poate… După cum singur ai spus, lucrurile s-au schimbat. Vorbea scurt, încruntându-şi sprâncenele şi privea în jurul său ca un om care, în momente grele, încearcă să ia o hotărâre. În orice caz, trebuie să-ţi dăm haine şi tot ce mai ai nevoie. Mai bine aşteaptă aici până când va veni cineva. Nimeni nu trebuie să se apropie de dumneata. E nevoie să te şi bărbierească.

Graham se frecă pe bărbie.

Omul cu barba blondă se îndreptă spre ei, se întoarse brusc, ascultă o clipă, ridică din sprâncene spre cel mai în vârstă şi se repezi prin culoarul de sub arcadă, spre balcon. Tumultul de strigăte crescu şi omul cel scund se întoarse şi ascultă şi el. Mormăi un blestem şi se uită la Graham cu o privire duşmănoasă. Vacarmul de strigăte şi vociferări creştea şi scădea, iar la un moment dat se auzi un zgomot ca o lovitură şi ţipete ascuţite, apoi o plesnitură ca şi cum s-ar fi rupt un lemn uscat. Graham îşi încordă urechile ca să recunoască măcar un singur sunet din acest tumult haotic.

Atunci desluşi, repetată mereu, o anumită frază. La început, nu-şi crezu urechilor. Dar cuvintele erau, desigur, acestea: „Arătaţi-ne pe Cel-caredoarme! Arătaţi-ne pe Cel-care-doarme!”

Omul cel scund se repezi deodată către arcadă.

— Îngrozitor! strigă el. Cum de-au aflat? Dar au aflat? Sau doar îşi închipuie…

Cineva îi dădu un răspuns.

— Nu pot să viu, zise omul cel robust; trebuie să mă îngrijesc de el. Strigaţi-le de la balcon.

Se auzi un răspuns neînţeles.

— Spuneţi-le că nu s-a trezit. Spuneţi-le orice! Vă las să spuneţi ce vreţi!

Se întoarse în grabă lângă Graham.

— Trebuie să ţi se dea imediat haine, zise el. Nu poţi să rămâi aici… şi va fi imposibil să…

Se îndepărtă, în timp ce Graham striga în urma lui câteva întrebări care rămaseră fără răspuns. După câteva clipe se întoarse.

— Nu pot să-ţi explic ce se petrece. Este prea complicat. Ţi se vor da imediat haine. Da… imediat. Apoi te vom putea duce de aici. Vei afla în curând care sunt grijile noastre.

— Dar ce strigă aceste glasuri…?

— Ceva despre Cel-care-doarme… Adică despre dumneata. Şi-au făcut o idee ciudată. Nu ştiu care. Nu ştiu nimic.

Se auzi, peste tumultul zgomotelor îndepărtate, un sunet ascuţit de clopot şi personajul se repezi către un mic grup de aparate din colţul încăperii. Ascultă o clipă, privind un glob de cristal, încuviinţă din cap şi spuse câteva vorbe nedesluşite. Apoi se îndreptă spre peretele prin care dispăruseră cei doi oameni. Acesta se rulă din nou în sus, ca o perdea, şi omul rămase în aşteptare.

Graham îşi ridică un braţ şi se mira văzând câtă putere îi dăduse medicamentul. Îşi trecu un picior peste marginea saltelei, apoi pe celălalt. Capul nu i se mai învârtea. Aproape că nu-i venea să creadă că se restabilise atât de repede. Şedea şi-şi pipăia picioarele.

Omul cu barba blondă intră din nou, venind din coridorul boltit, şi în acelaşi timp cuşca unui ascensor coborî lunecând în faţa omului robust; din ascensor ieşi un om slab, cu barba căruntă, purtând un costum strâmt, de culoare verde-închis, şi ducând eu el un rulou.

— Croitorul, zise omul cel robust, prezentându-l cu un gest. Acest costum negru nu ţi se potriveşte de loc dumitale. Nici nu înţeleg cum de a ajuns aici. Dar voi afla. Voi afla. Poţi să lucrezi foarte repede? zise el, adresându-se croitorului.

Omul în verde se înclină şi, înaintând, se aşeză pe pat, lângă Graham. Gesturile sale erau liniştite, dar privirile îi erau pline de curiozitate.

— Veţi găsi moda schimbată, Sire, zise el. Se uită pe sub sprâncene la omul cel robust.

Desfăcu ruloul cu o mişcare rapidă, şi o mulţime de stofe strălucitoare i se răspândiră pe genunchi.

— Dumneavoastră aţi trăit, Sire, într-o perioadă oarecum cilindrică… perioada victoriană. Cu tendinţă spre forma emisferică la pălării. Tot mereu linii curbe. Acum… el scoase un mic aparat de mărimea şi aspectul unui ceas, răsuci butonul şi arătă o făptură minusculă, îmbrăcată în alb, care, ca într-un chinetoscop, apăruse pe cadran, mergând şi răsucindu-se în loc. Croitorul luă o bucată de satin alb-albăstrui.

— Cred că aşa trebuie să vă îmbrac, zise el.

Omul cel robust se apropie şi se opri lângă Graham.

— Avem foarte puţin timp, zise el.

— Vă puteţi baza pe mine, zise croitorul. Maşina trebuie să-mi sosească imediat. Ce părere aveţi de aparatul acesta?

— Ce fel de aparat e? întrebă omul secolului al XIX-lea.

— Pe vremea dumneavoastră vi se arăta un desen care vă prezenta moda, zise croitorul, dar acesta este progresul nostru modern. Priviţi aici. Minuscula figură îşi repetă, pe cadran, mişcările, dar îmbrăcată în alt costum. Sau acum — şi cu un mic zgomot apăru o altă figură minusculă îmbrăcată într-o robă mai bogată. Croitorul avea mişcări foarte iuţi şi privi de două ori spre ascensor, în timp ce manevra aparatul.

Ascensorul hurui din nou, şi-şi făcu apariţia un băiat anemic, tuns scurt, cu trăsături de tip chinezesc, îmbrăcat într-o stofă groasă de culoare albastru-deschis. Aducea cu el o maşină complicată, pe care o împinse pe rotiţe, fără zgomot, în odaie. Croitorul părăsi imediat micul chinetoscop, îl invită pe Graham să se aşeze în picioare în faţa maşinii; murmură apoi câteva instrucţiuni băiatului cu părul tuns, care răspunse cu glas gutural şi cu cuvinte din care Graham nu reţinu nimic. Băiatul continuă un monolog de neînţeles, într-un colţ, iar croitorul trase în afară mai multe braţe articulate care se terminau cu mici discuri, împingându-le până când discurile se lipiră de trupul lui Graham, câte unul pe fiecare omoplat, câte unul la coate, unul la gât, şi aşa mai departe, încât până la urmă erau poate vreo patruzeci, lipite de tot trupul. În acelaşi timp, încă o persoană veni cu ascensorul în încăpere, în spatele lui Graham. Croitorul puse în funcţiune un mecanism care producea mişcări ritmice şi un sunet slab în dispozitivele maşinii, apoi, o clipă după aceea, el desfăcu pârghiile şi maşina se îndepărtă de Graham. Croitorul îi dădu din nou mantaua neagră, iar omul cu barba blondă îi întinse un păhărel cu un lichid răcoritor. Graham văzu, pe deasupra paharului, un tânăr cu faţa palidă care îl privea cu o fixitate ciudată.

Omul cel robust măsura în lung şi în lat odaia, cu paşi nerăbdători, apoi se întoarse şi se îndreptă prin arcadă către balcon, de unde continua să se audă zgomotul unei mulţimi îndepărtate, în izbucniri cadenţate. Băiatul cu părul tuns scurt îi întinse croitorului un sul de satin albăstrui şi amândoi începură să-l fixeze în mecanism într-un chip care amintea introducerea unui sul de hârtie într-o maşină de tipărit din secolul al XIX-lea. Apoi împinseră întreaga maşină, pe rotiţele ei fără zgomot, în cealaltă parte a încăperii, unde un cablu

împletit ieşea graţios din perete. Făcură contactul şi maşina începu să funcţioneze cu putere.

— Ce se întâmplă acolo? întrebă Graham, arătând cu paharul gol către cei care se îndeletniceau cu maşina şi încercând să ignoreze privirea fixă a noului venit. Este oare… vreo forţă… care acţionează?

— Da, răspunse omul cu barba blondă.

— Cine este ***acela?*** El arătă spre arcada din spatele său.

Omul în purpuriu îşi mângâie bărbia, ezită, şi răspunse cu glas scăzut:

— Este Howard, paznicul şef al dumneavoastră. Vedeţi, Sire, e cam greu să vă explic. Consiliul numeşte paznicul şi ajutoarele. Această sală a fost până acum, cu anumite restricţii, publică. Pentru satisfacerea curiozităţii oamenilor. Acum, am închis uşile pentru prima dată. Dar mai bine, dacă nu vă supăraţi, am să-l las pe el să vă explice.

— Ciudat! zise Graham. Paznic? Consiliu? Apoi, întorcându-se cu spatele spre noul sosit, întrebă în şoaptă: De ce mă priveşte ţintă omul acesta? E vreun mesmerist?

— Mesmerist? Este un capilotomist!

— Capilotomist!

— Da… unul din cei mai de seamă. Salariul său anual e de sixdoz lioni.

Toate cuvintele i se păreau absurde. Graham se opri, cu gândurile tulburate, asupra ultimei fraze.

— Sixdoz lioni? întrebă el.

— Dumneavoastră nu aveaţi lioni? Presupun că nu. Aveaţi vechile lire sterline? Acum, unitatea noastră monetară este lionul.

— Dar ce este… cum ai spus dumneata… sixdoz?

— Da. Şase duzini, Sire. Desigur lucrurile, chiar şi aceste lucruri mărunte, s-au schimbat. Dumneavoastră aţi trăit în vremurile sistemului zecimal, sistemul arab… cu zeci şi cu micile sute şi mii. Acum noi avem unsprezece cifre. Avem

cifre separate şi pentru zece şi pentru unsprezece, două cifre pentru o duzină, iar o duzină de duzine fac un gross, adică o sută mare, înţelegeţi, o duzină de groşi fac o dozandă, iar o dozandă de dozande fac un miliard. E foarte simplu.

— Văd, zise Graham. Dar acest capi… ce-i cu el?

Omul cu barba blondă privi peste umăr.

— Iată hainele dumneavoastră! zise el. Graham se întoarse brusc şi-l văzu pe croitor alături lângă el, zâmbind şi ţinând pe braţ nişte haine evident noi. Băiatul cu părul scurt împingea cu un singur deget maşina complicată spre ascensorul cu care fusese adusă. Graham privea ţintă la costumul terminat.

— Nu cumva vrei să spui…

— Sunt gata, zise croitorul. Îi lăsă hainele jos, la picioare, se îndreptă spre patul pe care stătuse întins de curând Graham, trase salteaua transparentă şi ridică oglinda în sus. În acest timp o sonerie furioasă chemă pe omul cel robust spre colţul încăperii. Omul cu barba blondă se repezi spre el şi apoi plecă în grabă prin culoarul boltit.

Croitorul îl ajută pe Graham să-şi pună costumul purpuriu, compus din ciorapi, pantalon şi vestă laolaltă, în timp ce omul robust se întoarse din colţul încăperii în întâmpinarea omului cu barbă blondă care revenea de pe balcon. Începură să vorbească repede, cu glasul scăzut, iar atitudinea lor trăda clar neliniştea. Pe deasupra hainei purpurii îmbrăcă un veşmânt complicat, dar graţios, de culoare alb-albăstruie şi Graham se văzu îm-brăcat după ultima modă; faţa îi rămăsese palidă, nebărbierită, cu barba ţepoasă, dar cel puţin el nu mai era gol, ci chiar elegant, într-un fel cu totul neobişnuit.

— Trebuie să mă bărbieresc, zise el, privindu-se în oglindă.

— Într-o clipă, zise Howard.

Tânărul care îl privise cu atâta insistenţă închise ochii, îi redeschise, şi, întinzând înainte o mână slabă, se apropie de Graham. Apoi se opri, făcând un gest slab cu mâna, şi privi în jurul său.

— Un scaun, zise Howard nerăbdător, şi într-o clipă omul cu barba blondă aduse un scaun în spatele lui Graham. Şezi, te rog, zise Howard.

Graham ezită, şi în cealaltă mână a omului cu privire fixă văzu strălucirea oţelului.

— Nu înţelegeţi, Sire? strigă omul cu barba blondă, cu o politeţe grăbită. El trebuie să vă tundă părul.

— O! exclamă Graham, lămurit. Dar dumneata l-ai numit…

— Un capilotomist, exact! Este unul din cei mai mari artişti din lume.

Imediat, Graham se aşeză. Omul cu barbă blondă dispăru. Capilotomistul se apropie, cu gesturi graţioase, examină urechile lui Graham şi îl măsură cu privirea, îi pipăi capul la spate şi s-ar fi aşezat din nou să-l privească dacă n-ar fi fost nerăbdarea vizibilă a lui Howard. Imediat, cu mişcări rapide şi o serie de instrumente mânuite cu îndemânare, îi rase lui Graham barba, îi aranjă mustaţa şi îi tunse şi aranjă părul. Toate acestea le făcu fără o vorbă, cu aerul inspirat al unui poet. De îndată ce termină, Graham primi o pereche de pantofi.

Brusc, o voce puternică — părea că vine dintr-un mecanism aşezat din colţul odăii — strigă: „Acum… acum! Poporul ştie totul, tot oraşul ştie. Lucrul a fost oprit. Lucrul a fost oprit. Nu mai aşteptaţi, veniţi chiar acum!”

Aceste strigăte îl tulburară teribil pe Howard. Judecându-l după gesturi, lui Graham i se păru că ezită între două direcţii. Deodată, se îndreptă spre colţul unde era instalat aparatul, lângă micul glob de cristal. În acest timp tumultul care se auzea dinspre arcadă şi care continuase tot timpul se ridică într-un sunet puternic, mugi ca o furtună şi

scăzu din nou, ca şi cum s-ar fi îndepărtat uşor. Acest zgomot îl atrăgea pe Graham ca o chemareirezistibilă. Privi spre omul cel robust, apoi îşi ascultă impulsul interior. Ajunse din doi paşi pe scări, apoi pe culoar, şi după douăzeci de paşi ieşise afară, pe balconul în care îi văzuse pe cei trei oameni.

Capitolul V
DRUMURILE MIŞCĂTOARE

Ajunse la balustrada balconului şi privi în sus. La apariţia lui se auziră exclamaţii de surpriză şi agitaţia unei mulţimi aflate în lungul spaţiu de dedesubt.

Atenţia îi fu izbită de liniile unei arhitecturi impunătoare. Locul pe care-l privea era naosul unei clădiri gigantice, întinzându-se, în largi linii curbe, către toate direcţiile. Deasupra, se înălţau arcade puternice, întâlnindu-se undeva, sus, unde închideau spaţiul imens, ca un cer acoperit cu nişte ferestre dintr-un material transparent. Globuri uriaşe cu o lumină albă şi rece făceau să păleasc ă razele de soare care se mai strecurau prin reţeaua de grinzi şi de cabluri. Ici şi colo atârna deasupra abisului câte un pod suspendat, cu trecători de mărimea unor puncte: văzduhul era întretăiat de o reţea de cabluri subţiri. Graham zări, privind în sus, vârful unui edificiu; faţada spre care privea era cenuşie, întunecată, întretăiată de arcade mari, de deschideri circulare, de balcoane, de turnuri, de mi-riade de ferestre uriaşe şi nenumărate forme arhitecturale încâlcite. Pe ziduri se aflau inscripţii orizontale şi oblice, cu litere necunoscute. Din loc în loc, pornind de pe acoperişuri, erau fixate cabluri groase, care se îndreptau, în linii curbe, spre deschiderile circulare din cealaltă parte a spaţiului, şi, chiar în timp ce Graham observa toate acestea, îi atrase atenţia făptura îndepărtată şi slabă a unui om îmbrăcat în albastru-deschis. Şedea

foarte sus, lângă capătul cel mai înalt al uneia din aceste ghirlande de cabluri, aplecat înainte, pe un mic ieşind al zidului şi manevra nişte corzi aproape invizibile, care se desprindeau din celelalte. Deodată, cu o smucitură care-i tăie respiraţia lui Graham, acest om se repezi în josul curbei şi dispăru printr-o deschidere circulară, de cealaltă parte a drumului. Imediat ce ieşise pe balcon, Graham privise în sus şi atenţia îi fusese mai întâi atrasă de lucrurile pe care le zărise deasupra şi în faţa lui, fără să mai vadă altceva. Apoi, deodată, descoperi strada! Nu era de loc o stradă în sensul cunoscut de Graham, căci în secolul al nouăsprezecelea străzile şi drumurile nu erau decât nişte căi bătătorite de pământ nemişcat, pe care se înghesuiau, printre trotuare înguste, şuvoaie de vehicule. Dar strada pe care o vedea acum era largă de trei sute de picioare şi se mişca; se mişca toată strada, în afară de mijloc, partea cea mai de jos. Pentru o clipă, mişcarea îl ului. Apoi înţelese.

Trecând pe sub balcon, această şosea extraordinară mergea iute înspre partea dreaptă a lui Graham, ca un şuvoi nesfârşit, cu viteza unui tren expres din secolul al nouăsprezecelea. Era un fel de platformă continuă, formată din plăci înguste, transversale, cu spaţii înguste între ele, care îi permiteau să urmeze curbele străzii. Pe platformă erau instalate bănci, şi ici-colo mici chioşcuri, dar tre-ceau atât de repede, încât Graham nu reuşi să vadă ce adăposteau. Din platforma cea mai apropiată şi cea mai rapidă coborau spre centrul spaţiului o serie de alte platforme. Toate se mişcau înspre drepta, fiecare evident mai încet decât cea de deasupra ei, cu o diferenţă de viteză destul de mică, încât să permită călătorilor să sară de pe o platformă pe cea vecină, şi astfel să se îndrepte de la cea mai rapidă către cea din mijloc, care era imo-bilă. Dincolo de acest drum central se aflau alte asemenea platforme

continui, alergând, cu viteze diferite, spre stânga lui Graham

Aşezaţi în grupuri mari, pe cele două platforme mai largi şi mai rapide, trecând de pe una pe cealaltă, sau coborând spre spaţiul central, se aflau nenumăraţi oameni, de o diversitate uimitoare.

— Nu trebuie să stai aici, strigă deodată Howard, chiar lângă el. Trebuie să pleci imediat de aici.

Graham nu răspunse. Auzea fără să înţeleagă. Platformele circulau cu zgomot şi oamenii strigau. Desluşi nişte femei şi fete cu părul fluturând, îmbrăcate elegant, cu panglici care se încrucişau peste sâni. Erau primele fiinţe pe care le vedea lămurit în tot acel haos. Apoi, observă că nota dominantă a caleidoscopului de costume era albastrul-deschis pe care îl purta şi ajutorul croitorului. Auzi clar strigăte de „Cel-care-doarme! Ce s-a întâmplat cu Cel-care-doarme?" şi i se păru că pe platformele mişcătoare din faţa lui se îngrămădea o mulţime din ce în ce mai mare de oameni, cu figuri palide. Observă mâini întinse, arătând înspre el. Spaţiul central imobil al uriaşei arcade din faţa balconului era înţesat cu oameni îmbrăcaţi în albastrudeschis. Se iscă un fel de îmbulzeală. Se părea că oamenii sunt împinşi din amândouă părţile pe platformele mişcătoare şi îndepărtaţi împotriva voinţei lor. De îndată ce se găseau la o oarecare distanţă de centrul îmbulzelii, se întorceau în grabă spre locul de unde plecaseră.

— Este Cel-care-doarme! Este într-adevăr Celcare-doarme! strigau oamenii. Nu este Cel-caredoarme, strigau alţii. Vedea din ce în ce mai multe figuri întorcându-se spre el. Din când în când, de-a lungul acestei suprafeţe centrale, Graham observa nişte deschizături, ca nişte puţuri, probabil capetele scărilor pe care coborau şi urcau oamenii. Agitaţia părea să fie centralizată în jurul uneia din aceste deschizături, care se afla foarte aproape de balcon. Oamenii coborau de pe

platformele mişcătoarespre această deschizătură, sărind cu îndemânare de pe o platformă pe alta. Cei îngrămădiţi pe platformele superioare păreau să-şi împartă atenţia între acest punct şi balcon. Un grup de mici făpturi, îmbrăcate într-o uniformă de un roşu strălu-citor, acţionând laolaltă, metodic, păreau hotărâte să oprească accesul spre scară. În jurul lor se strângea repede o mare mulţime. Roşul strălucitor al uniformelor contrasta violent cu albastrul-deschis pe care-l purtau adversarii, căci, fără îndoială, era vorba de o luptă.

În timp ce privea toate acestea, Howard îi striga ceva la ureche, scuturându-l de braţ. Apoi, deodată, Howard plecă şi Graham rămase singur.

Strigătele de „Cel-care-doarme!” creşteau în intensitate, şi oamenii de pe platforma cea mai apropiată şedeau în picioare. Platforma cea mai rapidă din dreapta lui era goală, iar cea mai îndepărtată, din partea cealaltă a spaţiului, venea înţesată de oameni şi se golea în faţa balconului. O mulţime imensă se strânsese cu o iuţeală de necrezut în spaţiul central; mulţimea fremătă şi strigătele, la început intermitente, deveniră un vacarm puternic şi neîncetat: „Cel-care-doarme!” „Cel-caredoarme!” Şi urlete, şi ovaţii, haine care fluturau, şi strigăte de „Opriţi drumurile!” Oamenii mai strigau şi un nume, străin pentru Graham. Părea a fi „Ostrog”. Platformele cu viteză redusă se umplură în curând de o mulţime agitată care alerga împotriva mişcării, ca şi cum ar fi vrut să rămână în faţa lui.

„Opriţi drumurile”, strigau ei. Unii mai ageri alergau iute din centru spre drumul cel mai rapid de lângă el, treceau în viteză pe lângă Graham, strigând vorbe ciudate, de neînţeles, şi apoi se întorceau pieziş spre drumul din centru. Auzea clar o singură frază: „Este într-adevăr Cel-care-doarme! Este într-adevăr Cel-care-doarme!”

Graham rămase câtva timp fără să facă vreo mişcare. Apoi îşi dădu seama limpede că toată

mani-festaţia îl privea pe el. Încântat de această popularitate uimitoare, se înclină, şi căutând un gest cât mai cuprinzător, făcu un semn cu mâna. Rămase uimit de agitaţia violentă pe care o stârni gestul lui. Tumultul din jurul scării coborâtoare deveni un vacarm teribil. Văzu balcoanele înţesate de lume, oameni care alunecau de-a lungul cablurilor, oa-meni aşezaţi într-un fel de trapeze, repezindu-se de-a curmezişul spaţiului. Auzi voci în spatele lui şi câţiva inşi coborând scările prin culoarul boltit; paznicul Howard se întorsese şi îl strângea tare de braţ, strigându-i în urechi ceva nedesluşit.

Se întoarse şi văzu faţa albă a lui Howard.

— Vino îndărăt, auzi el. Vor opri toate drumurile. Întregul oraş va fi întors pe dos.

De-a lungul culoarului cu stâlpi albaştri din spatele lui Howard venea în grabă un grup de oameni, printre care omul cu părul roşu, cel cu barba blondă, un om înalt îmbrăcat în roşu-aprins şi o mulţime de alţi oameni îmbrăcaţi în roşu, purtând bastoane şi exprimând cu toţii o mare nelinişte.

— Luaţi-l de aici, strigă Howard.

— Dar de ce? zise Graham. Nu înţeleg…

— Trebuie să pleci de aici! zise cu glas hotărât omul în roşu. Faţa şi ochii arătau aceeaşi hotărâre. Graham îşi plimbă privirile asupra tuturor, şi deodată fu conştient de cea mai neplăcută senzaţie din viaţă — constrângerea. Cineva îl apucă de braţ… Era târât. Tumultul devenise, parcă, de două ori mai mare, ca şi cum jumătate din strigătele care veneau dinspre acea stradă uimitoare ar fi năvălit în coridoarele marii clădiri din spatele lui. Uluit, zăpăcit, simţind o dorinţă neputincioasă de a opune rezistenţă, Graham fu pe jumătate condus, pe jumătate îmbrâncit de-a lungul culoarului cu stâlpi al-baştri şi se trezi deodată numai cu Howard, într-un ascensor care luneca în sus cu iuţeală.

Capitolul VI
SALA LUI ATLAS

Din clipa când croitorul făcuse o plecăciune, luându-şi rămas bun, până în clipa când Graham se trezi în ascensor, trecuseră numai cinci minute. Dar ceaţa imensului interval de somn încă mai atârna deasupra lui, parcă strania senzaţie a primelor clipe când se trezise viu în această epocă îndepărtată umplea totul cu uimire, cu o impresie de iraţional — ceva dintr-un vis real. Era pe jumătate desprins, ca un spectator uimit, şi totuşi pe jumătate integrat în această viaţă. Ceea ce văzuse, şi mai ales ultimul tumult al mulţimii, privit din cadrul balconului, avea ceva spectaculos, ca văzut din loja unui teatru.

— Nu înţeleg, zise el. Ce înseamnă această agitaţie? Mintea mi se învârteşte. De ce strigau? Care este primejdia?

— Avem şi noi necazurile noastre, răspunse Howard. Ochii lui ocoleau privirile întrebătoare ale lui Graham. Vremurile sunt tulburi. Şi, de fapt, apariţia dumitale, faptul că te-ai trezit chiar în acest moment au un fel de legătură…

Vorbea întretăiat, ca un om nesigur pe respiraţia lui. Se opri brusc.

— Nu înţeleg, zise Graham.

— Mai târziu va fi mai limpede, zise Howard.

Privi neliniştit în sus, ca şi cum socotea că ascensorul merge prea încet.

— Voi înţelege mai bine, fără îndoială, atunci când voi vedea ce se petrece împrejur, zise Graham nedumerit. Va fi… cred că va fi uimitor. Deocam-dată totul e atât de ciudat! Totul pare posibil. Totul. Chiar şi în amănunte. Numărătoarea voastră, după câte am înţeles, este cu totul alta.

Ascensorul se opri şi ei trecură într-un coridor îngust, dar foarte lung, între nişte pereţi înalţi, de-a lungul cărora se afla un număr extraordinar de tuburi şi de cabluri groase.

— Imensă construcţie! zise Graham. Totul e o singură clădire? Ce este aici?

— Este una dintre clădirile oraşului, pentru diferite servicii publice. Iluminat, şi aşa mai departe.

— Era o tulburare socială… acolo… pe strada cea mare? Cum sunteţi guvernaţi? Mai aveţi poliţie?

— Mai multe, zise Howard.

— Mai multe?

— Cam patrusprezece.

— Nu înţeleg.

— Se prea poate. Ordinea noastră socială s-ar putea să ţi se pară foarte complexă. Ca să-ţi spun adevărul, nici eu n-o înţeleg prea bine. Nimeni n-o înţelege. Dumneata vei reuşi poate… în curând. Trebuie să mergem la Consiliu.

Atenţia lui Graham era împărţită intre nevoia imperioasă de a pune întrebări şi oamenii întâlniţi pe coridoarele şi prin sălile pe care le traversau. Mintea lui era concentrată când asupra lui Howard şi a răspunsurilor lui ezitante, când, pierzând firul gândurilor, se fixa asupra vreunei impresii vii şi neaşteptate. De-a lungul coridoarelor, şi prin săli, jumătate dintre oamenii întâlniti erau îmbrăcaţi în uniforme roşii. Cei în stofă de culoare albastru deschis, atât de numeroşi pe platformele mişcătoare, nu se mai vedeau. Acum, în timp ce treceau, toţi îi priveau şi îi salutau, pe el şi pe Howard.

Intrară într-un coridor lung, unde se aflau nişte fete, aşezate în bănci scunde, ca într-o clasă. Nu se vedea, însă, niciun profesor, ci numai un aparat ciudat din care i se păru că aude o voce. Fetele se uitară la el şi la însoţitorul lui, cu curiozitate şi uimire. Dar, înainte de a-şi putea face o idee clară asupra acestei adunări, Howard îl îndemnă să meargă mai departe. Se gândi că îl cunoşteau pe Howard, dar nu şi pe el, şi poate că se întrebau cine ar putea fi. Se părea că Howard este o persoană importantă. Şi totuşi nu era decât paznicul lui Graham! Ciudat…

Străbătură un coridor slab luminat, în care era suspendat un trotuar, astfel încât el nu văzu decât picioarele şi gleznele oamenilor care umblau încoace şi încolo, atât şi nimic mai mult. Apoi, contururile vagi ale unor galerii şi ale unor trecători rari şi uimiţi, care se întorceau să

privească după ei doi şi după garda lor îmbrăcată în roşu.

Efectul înviorător al medicamentelor pe care le băuse era temporar. Mersul excesiv de grăbit îl obosi repede. Îl rugă pe Howard să încetinească pasul. Imediat, se trezi într-un ascensor, cu o fereastră care da spre spaţiul mare al străzii, dar cum geamul era închis, şi ei se aflau la o înălţime prea mare, nu izbuti să zărească platformele de dedesubt. Se vedeau doar oameni, circulând în amândouă sensurile de-a lungul cablurilor şi pe nişte poduri ciudate şi cu aspect fragil.

Apoi traversară strada, la o mare înălţime, cu ajutorul unui pod îngust acoperit cu sticlă, atât de transparentă încât îi dădea ameţeli. Podeaua era de asemenea din sticlă. Din amintirile sale despre faleza dintre New Quay şi, Boscastle, atât de îndepărtate în timp, şi totuşi atât de recente în experienţa lui, socoti că trebuie să se afle aproape la patru sute de picioare deasupra străzilor mişcătoare. Se opri, privi printre picioare la furnicarul mulţimilor de oameni minusculi, turtiţi, în albastru şi roşu, care se luptau şi încă mai arătau către micul balcon în care apăruse el cu câteva minute în urmă, rămas acum jos, departe, ca un mic balcon de jucărie. O ceaţă uşoară şi strălucirea globurilor puternice de lumină acopereau totul. Un om, instalat într-un leagăn mic, deschis, ţâşni pe lângă el dinspre un punct şi mai înalt decât micul pod îngust, şi coborî iute de-a lungul unui cablu, ca şi când ar fi căzut. Graham se opri fără să vrea, pentru a privi acest pasager ciudat, repede dispărut într-o mare deschizătură circulară de dedesubt, şi apoi îşi întoarse din nou ochii spre tumultul luptei.

De-a lungul uneia din platformele cele mai rapide năvălise o mulţime compactă de uniforme roşii, care, pe măsură ce se apropia de balcon, se destrăma în fragmente şi se revărsa în jos, spre platformele cu viteză mai mică, către mulţimea care se agita în zona centrală. Oamenii în roşu

păreau să fie înarmaţi cu beţe sau bastoane. Se părea că lovesc şi îmbrâncesc. Un strigăt puternic, ţipete de mânie, vaiete, izbucniră, ajungând până la Graham, care privea slăbit şi sleit.

— Înainte, strigă Howard, împingându-l cu mâna.

Un om coborî cu repeziciune de-a lungul unui cablu. Graham privi îndată în sus, să descopere locul de unde venea, şi văzu, prin acoperişul de sticlă şi prin reţeaua de cabluri şi traverse, nişte forme nedesluşite care se succedau ritmic, ca aripile unei mori de vânt, lăsând printre ele licăririle unui cer îndepărtat şi palid. Howard îl trăsese înainte, de-a lungul podului, şi acum se afla într-un mic coridor îngust, împodobit cu desene geome-trice.

— Vreau să văd mai mult, zise Graham, împotrivindu-se.

— Nu, nu, strigă Howard, continuând să-l ţină de braţ. Pe aici. Trebuie să mergi pe aici. Oamenii îmbrăcaţi în roşu care îi urmau păreau gata să-i întărească ordinele.

În josul coridorului se iviră câţiva negri într-o uniformă curioasă, ca nişte viespi, în negru şi galben. Unul dintre ei se grăbi să ridice un oblon care aluneca în sus — lui Graham i se păru o uşă — şi îl conduse pe acolo. Graham nimeri într-o galerie care domina capătul unei încăperi mari. Însoţitorul în negru şi galben străbătu camera, ridică un al doilea oblon şi se opri, aşteptându-i.

Interiorul avea înfăţişarea unei anticamere. Graham văzu un grup de oameni în mijlocul încăperii, iar în partea cealaltă, la capătul unui şir de trepte, o uşă mare şi impunătoare acoperită cu perdele grele, dar care lăsau să se vadă dincolo de ea o sală şi mai încăpătoare. Oameni albi îmbrăcaţi înroşu şi negrii îmbrăcaţi în negru şi galben şedeau nemişcaţi în jurul acestui portal.

În timp ce traversau galeria, prinse de dedesubt o şoaptă: „Cel-care-doarme!” şi observă cum toate

capetele se întorceau după ei, în timp ce se auzea un murmur prelung. Intrară într-un alt coridor mic, deschis în peretele acestei anticamere şi ajunseră pe o galerie metalică, mărginită cu o balustradă de fier care trecea de jur împrejurul vastei săli pe care o văzuse printre perdele. Pătrunse în această sală prin colţ, astfel încât văzu din prima clipă proporţiile ei uriaşe. Negrul în uniformă de viespe se apropie de el, ca un servitor bine stilat, şi închise oblonul din spatele lui.

În comparaţie cu oricare dintre sălile pe care le văzuse Graham până atunci, aceasta părea împodobită cu o extremă bogăţie. Pe un piedestal din capătul cel mai îndepărtat, şi luminată mai viu decât oricare alt obiect, se înălţa o statuie albă şi gigantică, un Atlas puternic şi viguros, ţinând pe umerii lui îndoiţi globul pământesc. Colosul părea atât de răbdător, dureros de real, alb şi simplu, încât reţinu din prima clipă atenţia lui Graham. În afară de statuie şi de o estradă aşezată în centru, podeaua întinsă a sălii era goală şi strălucitoare. Estrada era minusculă, în imensitatea sălii. Ar fi părut o simplă placă de metal, dacă n-ar fi fost un grup de şapte oameni care şedeau acolo, în jurul unei mese, şi care dădeau o idee despre proporţiile sălii. Toţi erau îmbrăcaţi în robe albe şi păreau să se fi ridicat chiar în acel moment de pe scaune, privindu-l stăruitor pe Graham. La capătul mesei străluceau nişte aparate mecanice.

Howard îl conduse de-a lungul galeriei, până când se aflară în faţa uriaşei statui simbolizând Efortul. Atunci se opri. Cei doi oameni în roşu, care-i urmaseră prin galerie, veniră şi se aşezară de o parte şi de cealaltă a lui Graham

— Trebuie să rămâi aici, murmură Howard, câteva clipe, şi, fără să aştepte răspuns, porni în grabă de-a lungul galeriei.

— Dar de ce…? începu Graham.

Făcu o mişcare ca să-l urmeze pe Howard, dar în faţa lui se aşeză unul dintre oamenii în roşu.

— Trebuie să aşteptaţi aici, Sire, zise omul în roşu.

— De ce?

— Ordine, Sire.

— Ale cui?

— Ordinele pe care le-am primit, Sire.

Pe faţa lui Graham se citea exasperarea.

— Unde ne aflăm? întrebă el. Cine sunt aceşti oameni?

— Sunt Domnii din Consiliu. Sire.

— Ce Consiliu?

— ***Consiliul.***

— Oh, zise Graham şi, după o încercare tot atât de nereuşită cu celălalt om, se duse până la balustradă şi privi în depărtare la oamenii îmbrăcaţi în alb, care şedeau în picioare, privindu-l şi şoptind între ei.

Consiliul? Acum erau opt, cu toate că nu observase cum apăruse noul sosit. Ei nu făcură niciun gest de salut; şedeau şi îl priveau aşa cum, în secolul al nouăsprezecelea, un grup de oameni ar fi stat pe stradă, privind un balon îndepărtat care ar fi apărut deodată la orizont. Ce consiliu era adunat aici, ce reprezenta acest mic grup de oameni, izolaţi de orice ureche indiscretă în acest spaţiu impresionant, sub grăitorul simbol al unui Atlas alb? Şi de ce trebuia să fie adus el în faţa lor, şi să fie privit atât de ciudat, şi să se vorbească despre el, fără să poată auzi nimic? Howard apăru de dedesubt, înaintând repede, de-a curmezişul podelii lustruite, către Consiliu. Când ajunse aproape, se înclină şi execută nişte mişcări ciudate, părând a face parte dintr-un ceremonial. Apoi urcă treptele estradei şi se opri lângă aparatul din capătul mesei.

Graham urmărea această conversaţie din care nu putea auzi nimic. Din când în când, unul dintre oamenii îmbrăcaţi în alb privea către el. Graham îşi încordă în zadar auzul. Doi membri ai Consiliului gesticulau cu însufleţire. Graham îşi întoarse pri-

virea către feţele pasive ale gardienilor în roşu… Când privi din nou spre Consiliu, Howard întindea mâinile şi dădea din cap, ca un om care protestează. Fu întrerupt, se pare, de unul dintre oamenii în robă albă, care bătea cu pumnul în masă.

Conversaţia continuă vreme îndelungată, după părerea lui Graham. El îşi ridică ochii către uriaşul calm, la picioarele căruia se afla Consiliul. După aceea îşi plimbă privirile de-a lungul pereţilor. Erau împodobiţi cu panouri lungi şi pictate, de tip aproape japonez, multe din ele foarte frumoase. Panourile erau grupate într-o ramă mare de metal, de culoare închisă, care se pierdea printre cariatidele metalice ale galeriilor, şi în liniile mari structurale ale interiorului. Graţia aeriană a panourilor scotea în evidenţă vânjosul Atlas alb care îşi înălţa efortul în centrul întregii compoziţii. Graham privi din nou spre Consiliu, tocmai când Howard cobora treptele. Când se apropie destul de mult ca să-i poată distinge trăsăturile, Graham văzu că obrajii îi erau roşii. Era încă tulburat, când apăru, după o clipă, la capătul galeriei.

— Pe aici, zise el scurt, şi se îndreptară în tăcere către o mică uşă care se deschise la apropierea lor. Cei doi oameni în roşu se opriră de o parte şi de alta a uşii. Intrară amândoi, iar Graham, privind îndărăt, văzu membrii Consiliului îmbrăcaţi în robe albe, continuând să stea în grup strâns şi să privească spre el. Apoi uşa se închise cu zgomot îndărătul lor şi, pentru prima oară de când se trezise, auzi liniştea. Chiar şi podeaua era mută sub paşii săi.

Howard deschise o altă uşă şi intrară în prima din cele două camere alăturate, mobilate în alb şi verde.

— Ce fel de Consiliu este acesta? întrebă Graham. Ce discută ei? Ce au cu mine?

Howard închise cu grijă uşa, oftă adânc, şi mormăi ceva, cu jumătate glas. Străbătu de-a

curmezişul camera şi se întoarse.

— Uh — zise el, ca un om uşurat.

Graham îl privea.

— Trebuie să înţelegi, începu Howard pe neaşteptate, ocolind privirea lui Graham, că ordinea noastră socială este extrem de complexă. O explicaţie dată numai pe jumătate, o simplă lămurire defectuoasă ţi-ar crea o impresie falsă. De fapt, este vorba, în parte, de dobânda compusă… despre mica dumitale avere, şi averea pe care ţi-a lăsat-o vărul dumitale Warming… şi alte câteva venituri… S-au mărit considerabil. Şi din alte privinţe, pe care ar fi greu să le înţelegi, dumneata ai devenit o persoană de o importanţă… De o importanţă foarte mare… care interesează întreaga lume.

El se opri.

— Da? zise Graham.

— Se petrec tulburări sociale.

— Da?

— Lucrurile au ajuns până acolo încât, de fapt, este mai bine să vă închidem aici.

— Să mă ţineţi prizonier! exclamă Graham.

— Ei bine… să-ţi cerem să stai închis aici.

Graham se întoarse spre el.

— Foarte ciudat!

— Nu ţi se va face niciun rău.

— Niciun rău!

— Dar trebuie să fii ţinut aici…

— Până când am să aflu care e situaţia mea, presupun.

— Exact.

— Foarte bine. Începe. De ce ***niciun rău?***

— Nu acum.

— De ce nu?

— Este o poveste prea lungă, Sire.

— Cu atât mai mult. Trebuie, deci, să începem imediat. Ai spus că sunt o persoană importantă. Ceânseamnă strigătele pe care le-am auzit? De ce se agita mulţimea aceea şi striga că letargia mea s-

a terminat, şi cine sunt oamenii în alb din sala Consiliului?

— Totul la timpul său, Sire, zise Howard. Nu se poate aşa, deodată. Trăim vremuri când nimeni nu are mintea limpede. Trezirea dumitale… Nu se aştepta nimeni să te trezeşti. Consiliul deliberează.

— Ce fel de Consiliu?

— Consiliul pe care l-ai văzut.

Graham făcu un gest de nerăbdare.

— Nu-i drept, zise el. Ar trebui să mi se spună ce se întâmplă.

— Trebuie să aştepţi. Trebuie într-adevăr să aştepţi.

Graham se aşeză brusc.

— Presupun că, întrucât am aşteptat atât de mult ca să-mi reiau viaţa, zise el, trebuie să mai aştept puţin.

— E mai bine aşa, zise Howard. Da, e mult mai bine aşa. Acum, trebuie să te las singur. Pentru câtva timp. Trebuie să iau parte la discuţiile Consiliului… Îmi pare rău.

Se îndreptă spre uşa fără zgomot, se opri o clipă, şi apoi dispăru.

Graham se duse la uşă, o încercă, o găsi bine încuiată, într-un fel pe care el nu îl înţelegea, se întoarse, se plimbă nervos prin odaie, făcându-i înconjurul, şi se aşeză jos. Rămase astfel câtva timp, cu braţele încrucişate, cu sprâncenele încruntate, muşcându-şi unghiile şi încercând să pună cap la cap impresiile fugare din prima oră a deşteptării la viaţă: vastele spaţii populate de mecanisme, nesfârşita serie de încăperi şi culoare, crâncena luptă care mugea şi clocotea pe acele străzi ciudate, micul grup de oameni antipatici, îndepărtaţi, de sub uriaşul Atlas, purtarea misterioasă a lui Howard… Îi încolţise în minte ideea unei moşteniri uriaşe, o moştenire uriaşă folosită greşit, care-i conferea oimportanţă şi o putere fără precedent. Ce era de făcut? Iar tăcerea

acestei camere izolate îi vorbea destul de clar despre captivitatea lui.

În mintea lui Graham îşi făcu loc convingerea irezistibilă că întreaga serie de impresii apăsătoare nu era decât un vis. Încercă să închidă ochii, şi reuşi, dar această veche şi cunoscută metodă nu-i folosi la nimic.

Se porni, apoi, să pipăie şi să examineze tot mobilierul neobişnuit ale celor două mici încăperi în care se afla.

Se văzu în cadrul unei oglinzi lungi şi ovale şi se opri uimit. Purta un costum graţios, în purpuriu şi alb-albăstrui, o mică barbă căruntă şi ascuţită, iar părul, al cărui negru era acum presărat de şuviţe cenuşii, era potrivit pe frunte într-un fel neobişnuit, dar care îi venea bine. Părea un bărbat cam de patruzeci şi cinci de ani. În primul moment, nu-şi dădu seama că omul din oglindă era chiar el.

Când se recunoscu, izbucni în râs.

— Să-i fac o vizită lui Warming în ţinuta asta! exclamă el, şi să-l oblig să mă invite să iau masa cu el, în oraş!

Apoi încercă să-şi imagineze ce s-ar întâmpla dacă s-ar întâlni cu vreuna dintre puţinele cunoştinţe pe care le avusese în tinereţe şi, în mijlocul acestui amuzament, îşi dădu seama că toţi cei cu care ar fi putut glumi muriseră cu mulţi ani în urmă. Gândul îl izbi brusc şi tăios. Se opri, iar expresia feţei sale se schimbă într-o palidă consternare.

Îi reveni în minte amintirea tumultului da pe platformele mişcătoare şi a imensei faţade din strada aceea uimitoare. Mulţimile care strigau reapărură limpede şi viu, ca şi acei îndepărtaţi, neauziţi, ostili membri ai Consiliului, îmbrăcaţi în alb. Se simţi o fiinţă mică, foarte mică, lipsită de puteri, demnă de compătimire. Şi în jurul său era o lume… ***ciudată.***

Capitolul VII
ÎN CAMERELE TĂCUTE

După un timp, Graham începu să examineze din nou încăperile. În ciuda oboselii, curiozitatea îl împingea să umble. Camera din fund era înaltă, iar tavanul în formă de cupolă avea o deschidere alungită în centru, terminată cu un fel de pâlnie în care se mişca roata unui mare ventilator, aspirând în sus aerul. Zumzetul slab al acestei mişcări era singurul sunet care se auzea în liniştea încăperilor. Printre aripile ventilatorului, trecând una după alta, Graham putu să vadă un petic de cer. Rămase surprins când văzu o stea.

Aceasta îl făcu să-şi îndrepte atenţia asupra luminii strălucitoare care scălda cele două odăi, izvorând dintr-o sumedenie de lămpi cu lumină foarte slabă, aşezate în jurul cornişelor. Nu existau ferestre. Şi îşi aduse aminte că nu observase niciun fel de fereastră în vastele camere şi nici pe culoarele pe care le traversase alături de Howard. Dispăruseră ferestrele? Văzuse, într-adevăr, ferestre pe faţada clădirilor, spre stradă, dar foloseau oare pentru luminat? Sau întregul oraş era luminat fără întrerupere, zi şi noapte, astfel încât nici nu mai exista noapte?

Se gândi şi la altceva. În nicio cameră nu exista sobă. Se afla oare în anotimpul călduros, şi aceste apartamente erau folosite numai vara, sau întreg oraşul era încălzit şi răcorit în mod uniform? Punându-şi aceste întrebări, începu să examineze materialul neted al pereţilor, patul construit cu simplitate, ingenioasele dispozitive prin care tot serviciul de întreţinere al dormitorului era în mod practic înlăturat. Întâlnea, pretutindeni, o curioasă lipsă de ornamentaţie, o graţie simplă a formelor şi a culorilor, pe care o găsea foarte plăcută ochilor. Existau câteva scaune, extrem de confortabile, o masă uşoară, care se putea mişca fără zgomot, pe rotile, iar pe masă erau câteva sticle pline, pahare,

şi două farfurii în care se afla o substanţă transparentă, ca jeleul. Observă că nu existau nicăieri nici cărţi, nici ziare, nici ustensile de scris.

— Lumea s-a schimbat într-adevăr, zise el.

Un întreg perete al celeilalte camere era acoperit cu rânduri lungi de cilindri dubli, de-o aparenţă ciudată, cu inscripţii în litere verzi, pe un fond alb, culori care se armonizau cu tot sistemul decorativ al camerei; din mijlocul peretelui ieşea în afară un mic aparat, cam de un metru pătrat, care avea o suprafaţă netedă spre interiorul camerei. În faţa aparatului se afla un scaun. Graham se gândi că, de fapt, aceşti cilindri ar putea să fie un fel de cărţi, sau nişte dispozitive moderne care înlocuiau cărţile, deşi la prima vedere nu păreau să aibă această întrebuinţare.

Inscripţiile de pe cilindri îl nedumereau. Mai întâi, crezu că sunt în limba rusă. Apoi observă că unele cuvinte îi sugerau termeni englezeşti scâlciţi.

Omu karea vrut săfie rege îl făcea să creadă că este vorba de „Omul care a vrut să fie rege.”

— Scriere fonetică! zise el. Îşi aminti că odinioară citise o povestire cu titlul „Omul care a vrut să fie rege”, apoi îi apăru cu claritate în minte povestirea, una dintre cele mai bune din lume. Dar ceea ce avea acum în faţă nu era o carte, în sensul pe care-l cunoştea el. Descifră titlurile celor doi cilindri de alături. Nu mai auzise niciodată nici de „Inima întunericului”, şi nici de „Madona viitorului”; dacă erau într-adevăr povestiri, aparţineau unor autori de după perioada victoriană.

Graham rămase câtva timp nedumerit în faţa acestui cilindru ciudat şi apoi îl puse la loc. Apoi se întoarse către aparatul pătrat şi-l examină. Deschise un fel de capac şi găsi înăuntru unul din acei cilindri dubli, având la partea superioară un mic buton, ca la o sonerie electrică. Apăsă pe buton şi se auzi un ţăcănit rapid care încetă imediat. Ră-sunară glasuri şi muzică şi pe partea lucioasă a aparatului apăru un joc de culori…

Înţelegând ce s-a întâmplat, Graham se dădu înapoi, ca să privească.

Pe suprafaţa dreaptă a aparatului apăruse acum un mic desen, foarte viu colorat, reprezentind nişte făpturi minuscule care se mişcau. Nu numai că se mişcau, dar şedeau şi de vorbă, cu nişte glasuri subţiri, limpezi. Era asemeni unei imagini reale privită printr-un binoclu de teatru, iar sunetele se auzeau ca printr-un tub lung. Interesul îi fu imediat atras de tabloul înfăţişat, care prezenta un om mergând în sus şi în jos şi vociferând supărat către o femeie frumoasă, dar arogantă. Erau amândoi îmbrăcaţi în haine pitoreşti, pe care Graham le găsea foarte ciudate. „Eu am muncit", zicea omul, „dar tu ce-ai făcut?"

— Ah! zise Graham. Deveni atent şi se aşeză pe scaun. După cinci minute se auzi pomenit; un personaj spunea, în glumă, „când se va trezi Cel-care-doarme", ca o zicală despre amânarea pe termen nedefinit, şi Graham se văzu pe el însuşi ca pe un obiect îndepărtat şi neverosimil. După puţin timp, cele două personaje îi deveniseră cunoscute, ca doi prieteni intimi.

În cele din urmă, drama miniaturală se sfârşi, iar suprafaţa patrată a aparatului deveni din nou oarbă.

Lumea care îi apăruse acum era o lume ciudată, lipsită de scrupule, căutând numai plăcerile, o lume energică, subtilă, sfâşiată de crunte lupte economice. Erau şi aluzii pe care nu le înţelegea, sclipiri de îmbunătăţiri îndoielnice, incidente care lăsau să se înţeleagă că idealurile morale se schimbaseră. Culoarea albastră, care apăruse atât de des în primele sale impresii asupra oraşului, reapărea tot mereu, ca îmbrăcăminte a oamenilor de rând. Povestirea era, fără îndoială, contemporană, de o netăgăduită intensitate realistă. Finalul era de un tragism copleşitor. Graham rămase privind ţintă în gol.

Tresări şi se frecă la ochi. Fusese atât de absorbit de acest înlocuitor al romanului de altă

dată, încât se trezi în mica încăpere colorată în verde şi alb, şi mai surprins decât la prima lui trezire.

Se ridică şi deodată se află iar în noua ţară a minunilor. Claritatea dramei de la chinetescop dispăru şi în locul ei reapărură lupta din spaţiul vast al străzilor, ciudatul Consiliu, grăbitele evenimente de după ceasul trezirii lui. Aceşti oameni vorbiseră despre Consiliu cu aluzii la o universalitate a puterii. Vorbiseră şi despre Cel-care-doarme; ascultându-i, nu-şi dăduse seama că el era Cel-care-doarme. Trebuia să-şi aducă aminte precis ce anume spuseseră…

Intră în dormitor şi privi în sus, prin intervalele înguste ale ventilatorului. Rotindu-se, ventilatorul scotea un huruit confuz, în valuri ritmice, ca zgomotul unei maşini. În rest, nu se mai auzea nimic. Cu toate că ziua artificială continua să iradieze în cele două camere, el observă că mica fâşie intermitentă de cer era acum de un albastru-închis, aproape negru, cu o puzderie de steluţe…

Începu să examineze din nou camerele. Nu găsi niciun mijloc de a deschide uşa capitonată, niciun clopoţel sau sonerie pentru a chema pe cineva. Uimirea continua să-l stăpânească. Dar îl încerca şi curiozitatea, dorinţa de a afla cât mai mult. Vroia să cunoască exact care este poziţia lui în această situaţie, încercă să-şi impună calmul, până când va veni cineva la el. Dar deveni repede neliniştit, dornic de a cunoaşte, de a se distra, de a trăi noi senzaţii.

Reveni la aparatul din cealaltă cameră şi descoperi destul de repede modul de a înlocui cilindrii. În timp ce îi schimba se gândi că era cu putinţă ca aparatele să fi imprimat vorbirea în aşa fel încât să rămână clară şi lesne de înţeles şi după 200 de ani. Cilindrii pe care îi introdusese, la întâmplare, conţineau o fantezie muzicală, mai întâi lirică, apoiplină de senzualitate. Recunoscu imediat că era o versiune denaturată a lui „Tannhäuser[72]”

însoţită de o muzică bizară. Tratarea era realistă, având caracterul ciudat al acestei necunoscute contemporaneităţi. Tannhäuser nu se mai ducea la vreun Venusberg, ci într-un Oraş al plăcerilor. Ce era acest Oraş al plăcerilor? O fantezie, desigur, plăsmuirea vreunui autor de literatură fantastică şi voluptuoasă.

Povestirea îl interesa, o urmărea plin de curiozitate. Acţiunea se desfăşura sub semnul unei sentimentalităţi ciudate şi complicate. Deodată, începu să-i displacă. Şi pe măsură ce se desfăşura, îi plăcea din ce în ce mai puţin.

Sentimentele păreau complet răsturnate. Ceea ce vedea nu mai erau simple tablouri, sau fantezii, ci fotografiile unor realităţi. Nu-l mai atrase nici Venusberg-ul secolului al douăzeci şi doilea. Uitând rolul pe care îl jucase nudul în arta secolului al nouăsprezecelea, simţi o indignare bătrânească. Se ridică, supărat şi oarecum ruşinat de el însuşi, de faptul că privea astfel de imagini, chiar şi fără martori. Smuci aparatul, şi, furios, căută vreun mijloc de a-i opri funcţionarea. Se auzi ceva plesnind. O scânteie violetă îi atinse braţul, contractându-l, iar aparatul se opri. A doua zi, când încercă să intro-ducă alţi cilindri în locul celor cu Tannhäuser, constată că aparatul era defectat…

Porni să măsoare camera în lung şi în lat, pradă unor impresii insuportabile. Ceea ce îi arătaseră cilindrii, şi tot ceea ce văzuse până atunci, îl contraria şi îl neliniştea. Descoperi, cu surprindere, că în cei treizeci de ani de viaţă el nu încercase niciodată să-şi imagineze un tablou al acestor timpuri viitoare.

— Noi făuream viitorul, îşi zise el, şi aproape nimeni dintre noi nu se gândea ce fel de viitor făuream. Şi iată-l! Unde au ajuns ei, ce au realizat? Cum am venit eu în mijlocul acestei lumi?

El se gândise la vastitatea străzilor şi a caselor, la mulţimile de oameni. Dar nu la conflicte pe

străzile oraşului. Şi nu la senzualitatea aceasta organizată a unei clase de oameni bogaţi!

Se gândi la Bellamy, al cărui erou din ***Utopia socialistă*** anticipase într-un mod atât de straniu cele văzute de el acum. Dar aici nu era nicio Utopie, niciun Stat Socialist! Văzuse destul pentru a-şi da seama că vechea antiteză a luxului, a risipei şi senzualităţii pe de o parte şi a sărăciei crunte pe de alta, încă mai dăinuia. Cunoştea îndeajuns de bine factorii esenţiali ai vieţii pentru a înţelege această corelaţie. Nu numai clădirile oraşului şi mulţimile adunate pe străzi erau uriaşe, ci şi tu-multul de pe aceste străzi, şi neliniştea lui Howard, întreaga atmosferă vorbea despre o nemulţumire uriaşă. În ce ţară se afla? Părea să fie tot Anglia, şi totuşi ciudat de neengleză! Mintea lui încerca să privească restul lumii, dar nu întâlni decât un văl enigmatic.

Se învârti prin apartament, examinând fiecare obiect, cum ar face un animal închis într-o cuşcă. Era foarte obosit, simţea acea sfârşeală agitată care nu-ţi permite să te odihneşti. Ascultă de mai multe ori, sub ventilator, crezând că va reuşi să prindă vreun ecou îndepărtat al tumultului pe care şi-l închipuia continuând în oraş.

Începu să vorbească singur.

— Două sute trei ani! Îşi repeta el tot mereu, râzând prosteşte. Deci, am două sute treizeci şi trei de ani! Sunt cel mai bătrân locuitor! Desigur că nu au renunţat la vechea tendinţă de a recurge la autoritatea celor mai bătrâni. Drepturile mele sunt indiscutabile. Aiurez… Ce vremuri! Ha! ha! Rămase mai întâi surprins, auzindu-şi râsul, apoi râse din nou, mai tare, în mod deliberat. Îşi dădu seama că se comporta prosteşte. Linişteşte-te, îşi zise el. Linişteşte-te!

Continuă să se plimbe prin cameră, ceva mai calm.

— Nu înţeleg, zise el, această lume nouă. ***De ce…*** dar totul este un ***de ce!*** Presupun că ei pot să

şi zboare şi pot face tot felul de lucruri. Voi încerca să-mi amintesc cum a început…

Observă, spre surprinderea lui, că amintirile din primii săi treizeci de ani deveniseră extrem de vagi. Îi reveneau în amintire numai frânturi, în majoritatea lor neînsemnate, întâmplări fără mare importanţă, cărora le fusese martor. La început, copilăria părea să fie domeniul cel mai accesibil, îşi aminti de cărţile de şcoală şi de unele lecţii despre măsuri. Revăzu apoi aspecte mai însemnate din viaţa lui, amintiri despre soţia moartă de mult, magica ei influenţă, acum nimicită, îşi aminti de rivalii lui, de prieteni şi duşmani, de soluţiile pripite pe care le alesese în diverse împrejurări, şi, în cele din urmă, îşi reaminti ultimii ani, plini de nenorociri, şi hotărârile schimbătoare pe care le luase, şi ultimele, istovitoarele lui studii. După puţin timp, îşi dădu seama că toată viaţa îi revenise în minte; întunecată poate, ca un metal neîntrebuinţat multă vreme, dar bun pentru a fi lustruit din nou, cu nimic deteriorat sau defectuos. Şi totul căpătase nuanţa unei nenorociri din ce în ce mai adânci. Merita oare ca viaţa lui să fie lustruită din nou? Fusese smuls, printr-un miracol, dintr-o viaţă care îi devenise insuportabilă…

Se întoarse la noua lui situaţie. Dar se lupta în zadar cu faptele. Totul era încâlcit. Văzu, prin ventilator, cum cerul începuse să se înroşească, din cauza zorilor. O veche obişnuinţă se trezi din cutele întunecoase ale amintirii.

— Trebuie să dorm, zise el

Această idee îi apăru ca o salvare binefăcătoare din depresiunea nervoasă, din durerea care creştea necontenit şi din oboseala ce-i cuprindea picioarele. Se îndreptă spre micul, ciudatul pat din cameră, se întinse şi adormi într-o clipă…

Trebuia într-adevăr să se familiarizeze cu încăperile înainte de a le părăsi, deoarece rămase pri-zonier timp de trei zile. În acest timp, nimeni, cu excepţia lui Howard, nu pătrunse în această

închisoare. Ciudăţenia soartei sale se amesteca, oarecum minimalizând-o, în ciudăţenia supravieţuirii. Părea că se deşteptase din nou la viaţă numai pentru a fi aruncat în această singurătate inexplicabilă. Howard îi aducea cu regularitate lichide hrănitoare, reconfortante şi mâncăruri uşoare, plăcute, cu totul necunoscute lui Graham. Când intra, închidea uşa întotdeauna cu grijă. Era din ce în ce mai îndatoritor în problemele de amănunt, dar în privinţa raporturilor dintre Graham şi marile evenimente disputate într-un mod atât de misterios în spatele acestor ziduri, care îl despărţeau de orice sunet, nu vroia să dea nicio lămurire. Ocolea, pe cât putea mai politicos, orice problemă asupra mersului evenimentelor din lumea exterioară.

În timpul acestor trei zile, gândurile lui Graham se frământară neîncetat, dezbătând tot ceea ce văzuse, şi tot ceea ce îl oprea să vadă. El cercetă pe rând toate interpretările posibile asupra situaţiei sale — şi se întâmplă să o găsească chiar pe cea adevărată. Datorită izolării, tot ceea ce i se întâmplase deveni plauzibil. Când sosi în cele din urmă momentul eliberării, el era pregătit…

Purtarea lui Howard contribui la adâncirea impresiilor lui Graham despre neobişnuita importanţă care i se acorda; deschizându-se sau închizându-se, uşa părea să aducă un val de întâmplări noi. Întrebările lui deveneau mai precise şi mai sfredelitoare. În faţa lor, Howard se retrăgea încurcat, protestând. El repeta mereu că trezirea fusese neprevăzută şi că se întâmplase să coincidă cu începutul unor tulburări sociale.

— Pentru a-ţi da o explicaţie, ar trebui să-ţi relatez istoria unui gross şi jumătate de ani, protesta Howard.

— Adevărul este altul, zise Graham. Vă temeţi că aş putea să intru în acţiune. Eu sunt, într-un fel, un arbitru… aş putea să fiu un arbitru.

— Nu este adevărat. Dar dumneata ai… aceasta pot să ţi-o spun… creşterea automată a averii dumitale îţi dă mari posibilităţi de a interveni. Şi, pe de altă parte, ai o mare influenţă, cu noţiunile dumitale din secolul al optsprezecelea.

— Secolul al nouăsprezecelea, îl corectă Graham.

— Cu noţiunile vechii lumi, în orice caz, având în vedere că nu cunoşti de loc structura Statului nostru.

— Sunt oare incapabil de a înţelege?

— Desigur că nu.

— Par să fiu un om care ar putea să acţioneze nesăbuit?

— Nu s-a aşteptat nimeni că vei mai putea să acţionezi vreodată. Nu mai credea nimeni că te vei trezi. Nici prin vis nu-i mai trecea cuiva gândul că te vei mai trezi vreodată. Consiliul te-a încon-jurat cu toate precauţiile antiseptice. De fapt, noi credeam că erai mort… O simplă oprire a procesului de descompunere. Şi… dar este prea compli-cat. Nu îndrăznim ca deodată… cât eşti abia pe jumătate trezit…

— Nu e clar, zise Graham. Să presupunem că este aşa cum spui… De ce nu sunt îndopat zi şi noapte cu fapte şi avertismente, cu toată înţelepciunea vremurilor prezente, pentru a deveni apt să fac faţă responsabilităţilor mele? Sunt oare mai înţelept decât acum două zile, dacă sunt două zile de când m-am trezit?

Howard strânse din buze.

— Încep să cred… cu fiecare ceas simt tot mai limpede… că există un secret complicat pe care dumneata probabil că-l cunoşti. Oare Consiliul, acest comitet, sau orice o fi, nu e ocupat cu falsificarea cifrelor averii mele? Este adevărat?

— E doar o bănuială… zise Howard.

— Uf! Acum, ascultă bine ce-ţi spun: va fi vai şi amar de cei care m-au închis aici. Va fi rău. Eu sunt viu. Să nu te îndoieşti de asta, sunt într-adevăr

viu! Pe zi ce trece, pulsul meu devine mai puternic, mintea mai limpede şi mai viguroasă. Somno-lenţa a dispărut. Sunt un om care a revenit la viaţa. Şi vreau să ***trăiesc…***

— Vrei să ***trăieşti!***

Faţa lui Howard se lumină de o idee. Se apropie de Graham şi-i spuse pe un ton confidenţial:

— Consiliul te ţine închis aici spre binele dumitale. Ai nemulţumiri. Înţeleg… Eşti doar un om energic! Locul acesta ţi se pare posomorât. Dar noi ţinem foarte mult ca tot ce ţi-ai dori… orice do-rinţă… orice fel de dorinţă… Poate că vrei să-ţi ţină cineva tovărăşie?

Urmă o tăcere plină de înţeles.

— Da — zise Graham, pe gânduri. Aş avea nevoie de cineva.

— Ah! Dar imediat! A fost o neglijenţă din partea noastră.

— Mulţimile de oameni de pe străzi…

— Asta, zise Howard, mi-e teamă că… Dar…

Graham începu să măsoare odaia în lung şi în lat. Howard stătea lângă uşă, privindu-l. Sensul propunerii îi era numai pe jumătate limpede lui Graham. Tovărăşie? Şi dacă ar fi acceptat propunerea, despre ce fel de ***tovărăşie*** ar fi fost vorba? Exista oare aici posibilitatea de a culege din conversaţia cu acel necunoscut tovarăş o idee cât de vagă despre lupta izbucnită atât de violent în momentul trezirii lui? Gândindu-se, propunerea începu să prindă contur. Se întoarse spre Howard, brusc.

— Ce înţelegi prin tovărăşie?

Howard ridică ochii şi dădu din umeri.

— Fiinţe omeneşti, răspunse el, cu un zâmbet ciudat pe faţă. Ideile noastre sociale, zise el, sunt mai liberale, probabil, în comparaţie cu vremurile dumitale. Dacă un om doreşte să-şi alunge vreo neplăcere oarecare… în societatea unei femei, de exemplu, noi nu considerăm asta ca un fapt scandalos. Gândirea noastră este eliberată de

dogme. Există în oraşul nostru o clasă, o clasă necesară, pe care nimeni n-o dispreţuieşte… discretă…

Graham rămase încremenit.

— Ţi-ai întrebuinţa altfel timpul, zise Howard. Ar fi trebuit să mă gândesc la asta mai dinainte, dar, de fapt, se întâmplă atâtea lucruri…

Arătă spre lumea dinafară.

Graham rămase pe gânduri. Pentru o clipă, văzu făptura unei femei create de imaginaţia lui. Apoi îl cuprinse mânia.

— Nu! strigă el.

Începu să se mişte repede dintr-o parte în alta a camerei.

— Tot ceea ce spui, tot ceea ce faci, mă convinge că sunt amestecat într-un eveniment important. Nu vreau să-mi petrec timpul după recomandările dumitale. Da, ştiu. Dorinţele şi cedarea în faţa lor înseamnă, într-un fel, viaţa… şi moartea! Dispariţia! înainte de a adormi am fost frământat mereu de această întrebare. Nu vreau s-o iau de la capăt. Există un oraş, o masă de oameni… şi, în acest timp, eu stau aici ca un iepure prins în cursă.

Mânia creştea. Se înecă o clipă şi începu să dea din mâini, cu pumnii strânşi. Pradă unui acces de furie, se auzi rostind nişte înjurături străvechi. Gesturile lui aveau caracterul unor ameninţări directe.

— Nu ştiu cărui partid îi aparţineţi. Bâjbâi în întuneric, voi mă ţineţi în întuneric. Dar ceea ce ştiu este că sunt închis aici, şi nu pentru vreun scop bun. Nu pentru vreun scop bun. Vă atrag atenţia, vă atrag atenţia asupra consecinţelor. De îndată ce îmi voi recăpăta puterile…

Îşi dădu seama că asemenea ameninţări ar putea să reprezinte pentru el un pericol. Tăcu. Howard îl privea, cu o expresie curioasă.

— Trebuie să consider aceste afirmaţii ca un mesagiu către Consiliu? zise Howard.

O clipă Graham se gândi să sară asupra paznicului, să-l trântească jos, să-l ameţească în bătaie. Probabil că gândul i se citi pe faţă; în orice caz, Howard acţionă cu rapiditate. Într-o secundă, uşa se închise din nou fără zgomot, iar omul din secolul al nouăsprezecelea rămase singur.

Rămase aşa, nemişcat, cu pumnii strânşi, ridicaţi pe jumătate. Apoi îi lăsă în jos.

— Ce prost am fost! zise el, şi iar îşi dădu frâu liber mâniei, plimbându-se prin odaie şi înjurând în gura mare. Se zbătu astfel mult timp, cuprins de un fel de isterie, turbat de situaţia în care se afla, de propria lui nesocotinţă, de ticăloşii care îl închiseseră. O făcea pentru că nu voia să privească în linişte situaţia în care se afla. Se lăsase în prada mâniei, pentru că îi era teamă să nu cadă pradă fricii.

Îşi dădu în curând seama că-şi regăsea calmul. Sechestrarea lui era inexplicabilă, dar fără îndoială că era permisă de formele legale — noile forme legale — ale timpurilor prezente. Trebuia, desigur, să fie legală. Aceşti oameni erau cu două sute de ani mai avansaţi pe calea civilizaţiei decât generaţia victoriană. Nu se putea ca ei să fie mai puţin… umani. Şi totuşi, ei îşi eliberaseră mintea de formule! Oare, ca şi castitatea, pentru ei şi umanitatea era o simplă formulă?

Imaginaţia lui porni să lucreze pentru a-şi închipui ceea ce i se putea întâmpla. Dar încercările raţiunii de a pune ordine în diversele eventualităţi rămaseră fără succes, cu toate că erau în cea mai mare parte logice.

— De ce mi s-ar face vreun rău? Dacă ar fi vorba să mi se întâmple vreun rău, îşi spuse el în cele din urmă, aş putea accepta ceea ce îmi propun ei. Dar oare ce doresc eu? Şi de ce mă ţin închis aici, fără să mă întrebe nimic?

Reveni apoi la întrebările în legătură cu eventualele intenţii ale Consiliului. Începu să examineze din nou amănuntele atitudinii lui

Howard, privirile sale sinistre, ezitările sale inexplicabile. Gândurile i se învârtiră câtăva vreme în jurul ideii de a scăpa din aceste camere. Dar unde ar putea să găsească un refugiu în această lume vastă, atât de populată? S-ar simţi mult mai rău decât un ţăran saxon căzut pe neaşteptate în Londra secolului al nouăspreze-celea. Şi, pe de altă parte, cum ar putea cineva să evadeze din aceste odăi?

— Dar cum ar putea cineva să beneficieze de răul care mi s-ar face?

Se gândi la tumultul străzilor, la marea tulburare socială al cărei centru era, într-un mod atât de inexplicabil, el însuşi. Un text, de altfel fără nicio legătură cu gândurile sale, şi totuşi destul de persistent, ţâşni din întunericul memoriei. Şi tot un Consiliu spusese această frază: „Este în folosul nostru ca un om să moară pentru popor”.

Capitolul VIII
PE ACOPERIŞURI

Ventilatorul din deschiderea circulară a încăperii din fund se rotea, lăsând să se vadă frânturi din cerul nopţii, când, deodată, pătrunseră pe acolo nişte sunete neclare. Şi Graham, stând dedesubt, încordat în lupta lui nelămurită cu puterile necunoscute care îl luaseră prizonier, şi pe care le sfidase în mod deliberat, tresări auzind sunetul unui glas.

Privi în sus şi, în intervalele dintre aripile ventilatorului, văzu, ca o pată întunecoasă şi nelămurită, faţa şi umerii unui om care se uita la el. Omul întinse o mână neagră şi ventilatorul rapid o lovi, oscilă o clipă şi continuă să se învârtească mai departe, cu o mică pată pe una dintre lamele sale ascuţite; ceva începu să picure liniştit pe podea.

Graham privi în jos şi văzu, la picioarele lui, pete de sânge. Privi din nou în sus, cu o emoţie

ciudată. Omul dispăruse.

Rămase nemişcat, cu simţurile încordate asupra peticului sclipitor din întunericul nopţii depline. Zări nişte pete mici, vagi, îndepărtate, plutind uşor prin văzduh. Coborau spre el, capricioase, ca un vârtej, şi dispăreau gonite de coloana de aer care se ridica din ventilator. O rază de lumină licări, petele se luminară în alb, apoi întunericul se aşternu din nou. Din locul încălzit şi luminat în care se afla, Graham văzu că deasupra ventilatorului ningea.

Se plimbă câţiva paşi de-a curmezişul odăii şi se întoarse din nou sub ventilator. O clipă văzu capul unui om şi auzi nişte şoapte. Urmă un zgomot puternic, pe o suprafaţă metalică, ceva ca o sforţare, glasuri, şi ventilatorul se opri. O răbufnire de fulgi de zăpadă pătrunse în odaie, dispărând înainte de a atinge podeaua.

— Să nu vă fie teamă, zise un glas.

Graham se opri sub ventilator.

— Cine eşti? şopti el.

Nu se auzi nimic altceva decât oscilarea ventilatorului, apoi capul unui om îşi făcu loc, cu grijă, în deschizătură. Faţa îi apărea lui Graham aproape răsturnată; omul avea părul negru, ud de fulgii de zăpadă topiţi. Ţinea în mână un obiect care nu se vedea. Avea o faţă tinerească, cu ochi străluci-tori, iar vinele de pe frunte îi erau umflate. Părea că face eforturi pentru a se menţine în această poziţie.

Câteva secunde tăcură amândoi.

— Dumneavoastră aţi fost Cel-care-doarme? zise, în cele din urmă, necunoscutul.

— Da, zise Graham. Ce vrei de la mine?

— Sunt trimis de Ostrog, Sire.

— Ostrog?

Omul îşi întoarse capul într-o parte, astfel încât Graham îl văzu din profil. Părea că ascultă. Deodată se auzi o exclamaţie de alarmă, iar necunoscutul sări înapoi exact la timp pentru a scăpa de lovitura ventilatorului care pornise din

nou. Când Graham privi în sus nu mai văzu decât fulgii de zăpadă, coborând încet.

Trecu aproape un sfert de oră înainte de a se întoarce cineva la ventilator. Dar, în cele din urmă, se auzi acelaşi zgomot metalic; ventilatorul se opri şi faţa omului reapăru. Graham rămăsese în tot acest timp nemişcat, atent şi tremurând de emoţie.

— Cine eşti? Ce vrei? întrebă el.

— Vrem să vă vorbim, Sire, zise necunoscutul. Vrem… e foarte incomod aici… De trei zile… am tot încercat să ajungem până la dumneavoastră…

— Îmi aduceţi eliberarea? şopti Graham. Pot să fug de aici?

— Da, Sire. Dacă doriţi.

— Eşti din partidul meu… din partidul Celui-care-doarme?

— Da, Sire.

— Ce trebuie să fac? zise Graham.

Braţul necunoscutului apăru în întregime, palma îi sângera. Graham îi văzu genunchii pe marginea deschizăturii.

— Daţi-vă la o parte, zise omul, şi îşi dădu drumul, căzând greu, pe mâini şi pe un umăr, la picioarele lui Graham. Ventilatorul, neîmpiedicat, începu să se învârtească cu zgomot. Străinul se rostogoli, se ridică în grabă şi rămase gâfâind, ţinând o palmă la umărul lovit, şi cu privirile strălucitoare aţintite asupra lui Graham.

— Sunteţi într-adevăr Cel-care-doarme, spuse el. V-am văzut pe când dormeaţi. Pe atunci legea îngăduia să vă vadă oricine.

— Eu sunt omul care zăcea în letargie, zise Graham. M-au închis aici. Mă aflu aici de când m-am trezit… de cel puţin trei zile.

Necunoscutul era gata să vorbească când, auzind ceva, îşi aruncă o privire grăbită către uşă; îl părăsi brusc pe Graham şi se îndreptă într-acolo, strigând în grabă nişte cuvinte incoerente. În mâna lui apăru o lamă strălucitoare, de oţel, şi omul

începu să izbească în balamalele uşii, cu lovituri rapide.

— Atenţie! strigă o voce. Oh! Glasul venea de sus.

Graham ridică privirea, văzu două picioare care atârnau, apoi unul dintre ele îl lovi la umăr şi sepomeni trântit la pământ, apăsat de o mare greutate. Căzu în genunchi, apoi cu faţa în jos, cu greutatea aceea deasupra capului. Se ridică în genunchi şi văzu, căzut peste el, un al doilea om coborât prin deschiderea ventilatorului.

— Nu v-am văzut, Sire, gâfâi omul. Se ridică şi îl ajută şi pe Graham să se ridice. Sunteţi rănit, Sire? întrebă el gâfâind. Prin deschizătura ventilatorului răsună o serie de lovituri grele, ceva căzu chiar în faţa lui Graham, şi o lamă strălucitoare de metal alb licări, ricoşă, şi apoi rămase întinsă pe podea.

— Ce înseamnă asta? strigă Graham nedumerit, privind spre ventilator. Cine sunteţi voi? Ce faceţi aici? Gândiţi-vă că eu nu înţeleg nimic!

— Înapoi, zise necunoscutul şi îl trase de sub ventilator, în timp ce o altă bucată de metal căzu cu zgomot.

— Vrem să veniţi cu noi, Sire, spuse gâfâind noul sosit. Privindu-l, Graham văzu că avea fruntea înroşită de o nouă tăietură, din care curgeau câteva picături de sânge. Poporul dumneavoastră vă cheamă.

— Mă cheamă? Unde? Poporul meu?

— La sala de lângă piaţă. Aici, viaţa vă este în pericol. Avem spioni. Am aflat tocmai la timp. Consiliul a hotărât… chiar astăzi… să vă dea un narcotic, sau să vă omoare. Şi totul este gata. Poporul este pregătit, poliţia motoarelor de vânt, inginerii şi jumătate din muncitorii de la străzile mobile sunt cu noi. Sălile sunt înţesate de lume… care protestează. Întregul oraş protestează împotriva Consiliului. Avem arme. Îşi şterse sângele cu mâna. Aici viaţa vă este…

— De ce-i nevoie de arme?

— Poporul s-a ridicat ca să vă apere, Sire. Ce-i?

Se întoarse iute, în timp ce omul care coborâse înaintea lui scoase un şuierat printre dinţi. Graham îl văzu făcând un salt înapoi, îndreptându-se spre spatele uşii care se deschidea şi făcându-le semn să se ascundă şi ei.

În aceeaşi clipă apăru Howard, cu o mică tavă în mână; pe faţă i se citea îngrijorarea. Tresări, ridică privirile, dar uşa se trânti în spatele lui, tava îi alunecă din mână, şi o lamă de oţel îl lovi înapoia urechii. Căzu ca un copac doborât şi rămase întins aproape de uşa care dădea spre cealaltă cameră. Omul care îl lovise se aplecă în grabă, îi examină o clipă faţa, apoi se ridică şi se întoarse să-şi continue munca la uşă.

— Otrava pregătită pentru dumneavoastră! murmură un glas la urechea lui Graham.

Atunci, brusc, se făcu întuneric. Nenumăratele lumini din cornişe se stinseseră. Graham văzu numai deschizătura ventilatorului, deasupra căreia se învolburau fulgi de zăpadă şi se vedeau nişte forme negre, cu mişcări repezi. Trei din ele îngenunchează pe marginea ventilatorului. Un obiect întunecat… o scară coborâtă prin deschizătură… şi o mână ţinând o lumină galbenă şi tremurătoare.

Avu o clipă de ezitare. Dar purtarea acestor oameni, vioiciunea, spusele lor se potriveau atât de bine cu temerile lui în privinţa Consiliului, cu ideea şi speranţele lui de eliberare, încât ezitarea dură mai puţin de o clipă. Poporul îl aştepta!

— Nu înţeleg nimic, zise el, dar am încredere în voi. Spuneţi-mi ce trebuie să fac.

Omul cu fruntear însângerată îl apucă de braţ.

— Căţăraţi-vă pe scară, şopti el. Repede. Probabil că ei au auzit…

Graham pipăi scara, cu mâinile întinse, puse picitorul pe prima treaptă şi, întorcând capul, văzu pe deasupra umărului omului de alături, în

sclipirea galbenă a luminii, pe cel care coborâse primul, stând cu picioarele desfăcute deasupra lui Howard şi continuând să lucreze la uşă. Graham se întoarse din nou spre scară şi, împins de călăuza lui şi tras de cei de deasupra, ajunse, în cele din urmă, pe o platformă tare, rece şi lunecoasă, dincolo de deschiderea ventilatorului.

Îl străbătu un fior. Temperatura era coborâtă. În jurul lui se aflau vreo şase oameni. Fulgi uşori de zăpadă îi atingeau mâinile şi faţa şi se topeau. O clipă stăpâni întunericul, apoi străluci o lumină alb-violetă, şi din nou totul se cufundă în întuneric.

Erau pe acoperişul unei clădiri uriaşe a oraşului, care înlocuise casele izolate, străzile şi locurile deschise ale Londrei din perioada victoriană. Locul pe care se afla era neted, cu nişte cabluri lungi care se întindeau în serpetină, în toate direcţiile. Roţile circulare a nenumărate mori de vânt apăreau neclare şi gigantice prin întuneric şi ninsoare, mugind mai tare sau mai încet, după cum vântul creştea sau scădea. Ceva mai departe, se ivea de jos o lumină albă, intermitentă, atingând cu un fulger trecător vârtejele de zăpadă, şi dând naştere unei fantasme ce dispărea în noapte; ici şi colo se vedeau nedesluşit contururile unor mecanisme plate, mişcate de vânt, presărate cu scânteieri palide.

Graham văzu toate acestea în chip fragmentar, în timp ce era înconjurat de salvatorii lui. Cineva îi aruncă pe spate o pelerină moale, dintr-o ţesătură asemănătoare cu blana, şi i-o fixă cu nişte şnururi la mijloc şi la umeri. Se vorbea scurt, cu hotărâre. Cineva îl împinse din spate.

Înainte ca gândurile lui să se limpezească, o umbră întunecată îl apucă de braţ.

— Pe aici, îi zise umbra, îndemnându-l să meargă şi conducându-l de-a curmezişul acoperişului plat, în direcţia unei pete neclare de lumină. Graham se supuse.

— Atenţie! zise un glas, când Graham se împiedică de un cablu. Păşiţi printre ele, nu peste ele! Apoi continuă: Trebuie să ne grăbim.

— Unde-i poporul? întrebă Graham. Poporul care spuneai că mă aşteaptă?

Necunoscutul nu-i răspunse. Lăsă braţul lui Graham, deoarece drumul se îngustase, şi o luă înainte, mergând cu paşi mari. Graham îl urma orbeşte. După puţin timp, începu să alerge.

— Vin şi ceilalţi? întrebă el gâfâind, dar nu primi niciun răspuns. Tovarăşul său aruncă o privire înapoi şi continuă să alerge. Ajunseră la un fel de drum metalic, transversal faţă de direcţia din care veniseră, şi o apucară pe acolo. Graham privi înapoi, dar zăpada îi ascundea pe ceilalţi.

— Haidem! zise călăuza sa. Alergând, ei se apropiară de o mică moară de vânt, care îşi rotea aripile la o mare înălţime. Aplecaţi-vă, zise călăuza lui Graham, şi ei se feriră de cureaua de transmisie care se înălţa, mugind, către axul paletelor. Pe aici! şi se afundară până la glezne într-o rigolă plină cu zăpadă topită, între doi pereţi mici de metal care se ridicau până la înălţimea şoldurilor. Voi trece mai întâi eu, zise călăuza. Graham îşi strânse pelerina în jurul trupului şi îl urmă. Apoi apăru deodată o prăpastie îngustă, de-a curmezişul căreia rigola se întindea către întunericul din partea cealaltă. Graham privi pe deasupra pereţilor şi văzu un abis întunecat. O clipă îi păru rău că fugise. Nu îndrăzni să privească încă o dată şi, în timp ce păşea prin zăpada pe jumătate topită, simţi că-l apucă ameţeala.

Apoi ieşiră din rigolă şi porniră iute de-a curmezişul unui spaţiu întins şi drept, acoperit cu zăpada care se topea; pe o jumătate din această întindere se zăreau lumini mişcându-se încoace şi încolo, pe dedesubt. Graham ezită să calce pe acest material cu aspect atât de fragil, dar călăuza continuă să alerge fără grijă, şi astfel ajunseră la nişte scări alunecoase, pe care le urcară, până la

marginea unei cupole mari de sticlă. Merseră împrejurul ei. Departe, jos, se părea că dansează un mare număr de oameni şi ecoul muzicii străbătea prin pereţii cupolei… Lui Graham i se păru că aude un strigăt, prin furtuna de zăpadă, şi călăuza îl îndemnă să meargă şi mai repede. Se căţărară, gâfâind, până într-un loc de unde se ridicau imense mori de vânt; una dintre ele era atât de mare, încât nu i se putea vedea decât marginea de jos a aripilor sale, care apăreau o clipă şi apoi se pierdeau în noapte şininsoare. Alergară un timp printre nenumăratele suporturi de metal ale acestui colos şi ajunseră în cele din urmă deasupra unor platforme mobile, asemănătoare celor din piaţa pe care o văzuse, din balcon, Graham. Se căţărară pe suprafaţa transparentă şi bombată care acoperea platforma mişcătoare, târându-se în mâini şi pe genunchi, din cauza zăpezii alunecoase.

Sticla era aburită aproape peste tot, şi Graham nu putea să vadă decât contururile vagi ale formelor de dedesubt; abia în partea cea mai înaltă a acoperişului transparent sticla deveni limpede şi el reuşi să desluşească tot ce se petrecea dedesubt. Câteva clipe, cu toate îndemnurile călăuzei sale, se lăsă învins de ameţeală şi rămase întins pe acoperişul de sticlă, istovit şi paralizat. Departe, jos, ca nişte puncte şi pete mişcătoare, oamenii se mişcau în veşnica lumină a oraşului neadormit, iar platformele mişcătoare îşi continuau călătoria lor neîncetată. Comisionari şi oameni cu ocupaţii necunoscute ţâşneau de-a lungul cablurilor coborâtoare, iar podurile fragile erau înţesate de oameni. Era ca şi cum, susţinut doar de un geam a cărei grosime n-o cunoştea, ar fi privit înăuntrul unui uriaş stup transparent. Străzile erau încălzite şi luminate, dar Graham era ud până la piele de zăpada care se topea, şi picioarele îi erau amorţite de frig. Câtva timp nu se putu mişca.

— Haidem! strigă călăuza lui, cu spaimă în glas. Haidem!

Graham făcu un efort şi reuşi să se caţăre până în vârful acoperişului.

Ajunse de partea cealaltă, se întoarse pe spate urmând exemplul călăuzei şi îşi dădu drumul să alunece în jos, cu mare iuţeală, înconjurat de o mică avalanşă de zăpadă. În timp ce aluneca, se gândi ce s-ar întâmpla dacă ar nimeri în cale peste vreo spărtură. Ajuns la marginea acoperişului, căzu în picioare, scufundându-se până la glezne în zăpada topită, şi mulţumind cerului că se găsea din nou pe un teren mai solid. Călăuza şi începuse să se caţăre pe un copac metalic, aşezat deasupra unui spaţiu orizontal.

Printre fulgii rari de zăpadă, se zărea un alt şir de uriaşe mori de vânt; apoi, deodată, zgomotul monoton al roţilor ce se învârteau fu acoperit de un sunet asurzitor. Era un şuierat mecanic, de o intensitate extraordinară, care părea că se aude simultan din toate părţile orizontului.

— Ne-au şi observat fuga — strigă călăuza, cu un accent de spaimă şi, deodată, cu un fulger orbitor, noaptea se lumină ca ziua.

Deasupra ninsorii, din vârfurile morilor de vânt, apărură nişte catarge uriaşe, purtând globuri de lumină lividă care se roteau neîncetat în toate direcţiile. Cât vedeai cu ochii, zăpada era luminată.

— Urcaţi-vă aici, strigă călăuza şi îl împinse pe Graham către o fâşie lungă de metal, neacoperită de zăpadă, care şerpuia ca o panglică printre două suprafeţe înclinate, acoperite de zăpadă. Graham simţi căldură sub picioarele lui amorţite; un nour subţire de aburi se ridica de pe fâşia de metal.

— Înainte! strigă călăuza, aflată la zece metri înaintea lui şi fără să mai aştepte, alergă iute prin lumina orbitoare către suporturile de fier ale următorului grup de mori de vânt. Graham, revenindu-şi din uimire, îl urmă tot atât de repede, convins că va fi prins imediat…

După vreo douăzeci de secunde ajunseră într-o reţea de lumină şi de umbre negre, mişcătoare, sub

roţile monstruoase ale morilor. Călăuza continuă să alerge câtva timp, apoi se aruncă într-o parte şi dispăru în umbra neagră de lângă piciorul unui suport uriaş. În clipa următoare, Graham se afla lângă el.

Se adăpostiră acolo, gâfâind şi privind în jur.

Scena pe care o vedea Graham era foarte ciudată, neobişnuită. Ninsoarea contenise aproape cu totul; doar câte un fulg întârziat mai trecea din când în când peste această privelişte. Dar întinderea orizontală din faţa lor era de un alb fantomatic, întrerupt doar de mase gigantice, de forme mişcătoare şi de fâşii lungi de beznă nepătrunsă, ca nişte umbre uriaşe şi diforme. Pretutindeni, în jurul lor, se împleteau construcţii metalice uriaşe, grinzi de fier, de proporţii ciclopice, după cum i se păru lui Graham, iar aripile morilor de vânt, care abia se mai mişcau în atmosfera acum liniştită, luceau în mari linii curbe şi urcau încet, încet, pentru a se pierde în ceaţa luminoasă. Oriunde cădea lumina, sclipitoare din cauza zăpezii, revedea grinzi, traverse, şi, mişcându-se cu o încăpăţânare acerbă, benzi rulante care treceau în sus şi în jos, dispărând în întuneric. Dar, cu toată această activitate intensă, cu toată această mărturie omniprezentă de voinţă pusă în slujba unui scop, imensitatea mecanismelor acoperite de zăpadă părea îndepărtată de orice fiinţă omenească, în afară de ei doi, părea tot atât de pustie şi de străină oamenilor, ca un gheţar inaccesibil din Alpi.

— Ne vor urmări, strigă călăuza. Suntem abia la jumătatea drumului. Oricât ar fi de frig, trebuie să ne mai ascundem aici câtva timp… cel puţin până când va reîncepe să ningă mai des.

Dinţii îi clănţăneau în gură.

— Unde sunt pieţele? întrebă Graham, privind în jur. Unde este poporul?

Celălalt nu îi răspunse:

— Priveşte! şopti Graham, apoi se ghemui şi rămase nemişcat.

Începuse deodată să ningă mai des, şi, lunecând prin vârtejurile învolburate ale înălţimilor negre, se văzu apropiindu-se ceva mare, nelămurit şi extrem de repede. Coborî într-o curbă accentuată, descrise un cerc, cu marile aripi întinse şi, lăsând în urmă o dâră de aburi albi care se condensau imediat, se ridică cu uşurinţă şi lunecă în sus, prin aer, pluti orizontal înainte într-o curbă largă şi dispăru din nou printre fulgii de zăpadă. În părţile laterale ale aparatului, Graham văzu doi oameni mici, foarte mici şi agitaţi, cercetând suprafeţele înzăpezite cu ajutorul unor lunete de câmp. Se văzură limpede, timp de o secundă, apoi mai confuz, printr-o volbură de zăpadă, se micşorară în depărtare şi, după un minut, dispărură.

— Acum! îi strigă tovarăşul său. Vino!

Îl trase pe Graham de mânecă şi începură amândoi să alerge în jos, de-a lungul arcadei de fier de sub morile de vânt. Alergând orbeşte, Graham se ciocni de însoţitorul lui, care se întoarse brusc spre el. Erau la vreo doisprezece metri de un abis negru care se întindea cât puteai vedea cu ochii la dreapta şi la stânga. Părea că le taie înaintarea în toate direcţiile.

— Faceţi ca mine, îi şopti călăuza. Se aşeză jos, se târî până la margine, se întoarse cu capul în sus, apoi se răsuci până când unul dintre picioare îi atârnă în gol. Căută ceva cu piciorul, găsi şi alunecă peste marginea prăpastiei. Capul îi apăru din nou.

— Este o bordură, şopti el. În întuneric, de la un capăt la altul. Faceţi cum am făcut eu.

Graham ezită, apoi coborî în patru labe, se târî până la margine, şi privi în bezna catifelată. O clipă nu avu curajul nici să meargă înainte, nici să dea înapoi, apoi se aşeză şi lăsă un picior să-i atârne în gol; simţi mâinile călăuzei trăgându-l, avu o senzaţie groaznică de alunecare pe deasupra

marginii, în necunoscut, se auzi ceva plescăind, şi nimeri într-un jgheab mocirlos, înconjurat de un întuneric de nepătruns.

— Pe aici, şopti glasul călăuzei, şi Graham începu să se târască, lipit de perete, de-a lungul jgheabului plin de zăpadă topită. Continuară să înainteze câteva minute. I se părea că trece prin sute de trepte ale mizeriei, că trece în fiecare clipă prin sute de grade de frig, de umezeală şi de epuizare. După puţin timp, începu să nu-şi mai simtă mâinile şi picioarele.

Jgheabul cobora în pantă lină. Observă că acum erau la câteva picioare sub marginea de sus a clădirilor. Deasupra lor se ridicau şiruri de forme albe, fantomatice, ca luminile unor ferestre cu obloanele lăsate. Ajunseră deasupra uneia dintre ferestrelealbe, la capătul unui cablu abia vizibil care cobora în umbrele de nepătruns. Deodată, mâna lui dădu de cea a călăuzei.

— Nu vă mişcaţi; vin înapoi!

Privi în sus, tresărind, şi văzu aripile uriaşe ale unei maşini zburătoare care luneca încet şi fără zgomot deasupra lor, de-a curmezişul fâşiei largi de cer cenuşiu, învăluit în fulgi de zăpadă. După o clipă, dispăru.

— Nu vă mişcaţi; vin înapoi!

O clipă rămaseră amândoi nemişcaţi, apoi călăuza se ridică şi, întinzându-se spre locul unde era legat cablul, începu să orbecăie la nodurile ascunse de întuneric.

— Ce-i asta? întrebă Graham.

Celălalt îi răspunse printr-un strigăt slab şi se ghemui, rămânând nemişcat. Graham îi vedea faţa întunecată. Omul privea în jos, de-a lungul fâşiei lungi de cer, iar Graham, urmărindu-i privirile, zări maşina zburătoare, mică şi nedesluşită, în depărtare. Apoi văzu că aripile se măresc, că aparatul se îndrepta în direcţia lor, mărindu-se în fiecare clipă. Maşina zbura, de-a lungul jgheabului, drept către ei.

Mişcările omului deveniră convulsive. Aruncă două bare încrucişate în mâinile lui Graham. El nu reuşi să le vadă, şi numai pipăindu-le îşi dădu seama de forma lor. Erau legate de cablu prin corzi subţiri. Pe una dintre corzi erau fixate nişte mânere, făcute dintr-o substanţă elastică.

— Încălecaţi barele, şopti călăuza, alarmată, şi apucaţi mânerele. Strângeţi bine, cu toată puterea!

Graham îl ascultă.

— Săriţi, spuse glasul. În numele cerului, săriţi!

Pentru o clipă Graham nu putu să spună nimic. Era bucuros că întunericul îi ascundea faţa. Tăcu şi începu să tremure puternic. Privi într-o parte, la umbra rapidă care înghiţea depărtarea şi se năpustea către el.

— Săriţi! Săriţi… pentru numele lui Dumnezeu! Altfel au să ne prindă, îi strigă călăuza şi, în violenţa emoţiei, îl împinse înainte.

Graham se clătină, scoase fără voia lui un strigăt slab, ca un suspin, apoi, în timp ce maşina zburătoare se năpustea asupra lor, se prăvăli în prăpastia de întuneric, aşezat călare pe cruce şi ţinând mânerele cu o încleştare a morţii. Se auzi ceva plesnind, ceva care se ciocnise cu putere de un perete. Scripetele leagănului zbârnâia pe cablu. Auzi strigătul aeronauţilor. Simţi o pereche de genunchi care i se înfipseră în spate… Se prăbuşea înainte prin aer, cădea. Toată puterea i se concentrase în mâini. Ar fi vrut să ţipe, dar i se tăiase respiraţia.

Trecu cu iuţeală printr-o lumină orbitoare care îl făcu să se încleşteze şi mai tare de mânere. Recunoscu marea piaţă, cu străzile ei mişcătoare, cu globurile luminoase şi traversele încrucişate. Toate păreau că se năpustesc pe deasupra şi pe lângă el. Avu un moment senzaţia unei mari deschideri circulare, care se căsca pentru a-l înghiţi.

Pătrunse din nou în întuneric, căzând, căzând, agăţându-se cu disperare de mânere, şi iată! un

sunet brusc, o izbucnire de lumină, şi se trezi într-o sală luminată puternic, cu o mulţime de oameni care strigau dedesubtul lui. Poporul! Poporul lui! O scenă, un fel de estradă, se ridică înspre el, iar cablul coborî către o deschidere circulară, în dreapta. Simţi că alunecă mai încet, apoi mult mai încet. Desluşi strigăte de „Salvat! Stăpânul! Este salvat!" Estrada urca înspre el cu o iuţeală care scădea din ce în ce mai mult. Apoi…

Îl auzi pe omul agăţat în spatele lui strigând ca şi cum ar fi fost deodată îngrozit, şi strigătul se repetă, ca într-un ecou, dedesubt. Simţi că nu mai lunecă de-a lungul cablului, ci cade. Se auzi un vacarm de urlete, ţipete şi strigăte. Simţi ceva moale sub mâna întinsă, şi şocul unei căderi încetinite îi zgudui braţul…

Voia să se odihnească, dar oamenii îl ridicau pe sus. Mai târziu, parcă îşi amintea — dar fără să fie sigur — că fusese dus pe platformă şi i se dăduse ceva de băut. Nu observă ce se întâmplase cu călăuza lui. Când gândurile i se limpeziră din nou, era în picioare; mâini grijulii îl ajutau să se ţină în picioare. Se afla într-o nişă încăpătoare, aşezată aşa cum în experienţa lui anterioară erau aşezate lojile de la teatru. Dacă într-adevăr era acum într-un teatru.

Un vacarm puternic îi asurzea urechile, un muget ca de furtună, strigătele unei mulţimi nenumărate. „Este Cel-care-doarme! Cel-care-doarme este cu noi!"

„Cel-care-doarme este cu noi! Stăpânul… Stăpînul! Stăpânul este cu noi! Este în siguranţă."

Graham vedea numai agitaţia unei săli mari, înţesate de lume. Nu distingea indivizi aparte, avea doar conştiinţa unei imensităţi de figuri omeneşti, veşminte, braţe care îi făceau semne, simţea influenţa magică a unei uriaşe mulţimi tălăzuind în-spre el, ridicându-l pe sus. Vedea balcoane, galerii, bolţi mari care dădeau spre perspective îndepărtate, şi peste tot se mişca poporul, era o

arenă vastă, plină de oameni îngrămădiţi, aclamându-l. Aproape de el zărea întins pe jos cablul rupt, ca un şarpe uriaş. Fusese tăiat la capătul de sus de oamenii din maşina zburătoare şi se prăbuşise în această sală. Şi parcă oamenii trăgeau de el, ca să-l îndepărteze. Dar întreg tabloul era confuz, întreaga clădire palpita şi tresărea de mugetul glasurilor.

Graham şedea în picioare, nesigur, şi privea spre cei din jur. Cineva îl susţinea de braţ.

— Duceţi-mă într-o odaie retrasă, spuse el, aproape plângând, o odaie retrasă. Nu putea să spună mai mult. Un om îmbrăcat în negru păşi înainte şi-l luă de celălalt braţ. Văzu câţiva oameni care se grăbeau să deschidă o uşă în faţa lui. Cineva îl conduse până la un scaun. El se clătină. Se lăsă greoi pe scaun şi-şi acoperi faţa cu mâinile; tremura din toate încheieturile, ajuns la capătul puterilor. Cineva îi scosese pelerina, fără să-şi poată aminti cum; ciorapii purpurii deveniseră negri şi uzi. În jurul lui se agitau nişte necunoscuţi, îndeplinind tot felul de treburi, dar o bună bucată de vreme el nu le acordă nicio atenţie.

Era salvat. I-o spuneau mii şi mii de strigăte. Era în siguranţă. Oamenii aceştia erau de partea lui. O clipă se strădui să-şi normalizeze respiraţia, apoi rămase liniştit, cu faţa îngropată în palme. Văzduhul era plin de strigătele unei mulţimi nenumărate.

Capitolul IX
POPORUL SE PUNE ÎN MIŞCARE

Văzu pe cineva care îi întindea un pahar cu un lichid limpede. Graham îşi ridică privirile şi văzu un tânăr brunet, îmbrăcat într-o haină galbenă. Dădu paharul peste cap şi se simţi imediat încălzit. Un om înalt, în robă neagră, şedea în picioare lângă el şi-i arăta uşa pe jumătate deschisă care dădea într-o sală. Omul îi striga ceva la ureche,

dar, din cauza mugetului teribil din sala cea mare, nu se putea înţelege nimic. În spatele omului se afla o fată într-o robă cenuşiu-argintie, şi Graham, cu toată starea lui de confuzie, o găsi frumoasă. Ochii ei negri, arzând de uimire şi curiozitate, îl priveau fix, iar buzele întredeschise îi tremurau. Prin uşa pe jumătate deschisă se vedea sala ticsită de lume, şi se auzea un tumult uriaş şi inegal, bătăi din picioare, aplauze şi strigăte care se stingeau, începeau din nou şi creşteau într-un bubuit de tunet, continuând astfel, intermitent, tot timpul cât Graham rămase în mica încăpere. El privi către omul în negru şi înţelese că acesta îi dădea o explicaţie sumară.

Câteva clipe privi buimăcit în jur, apoi se ridică brusc în picioare şi îl apucă de braţ pe cel care îi vorbea.

— Spune-mi! strigă el. Cine sunt eu? Cine sunt eu?

Ceilalţi se apropiară, ca să-i audă mai bine cuvintele.

— Cine sunt eu? Ochii lui cercetau pe rând feţele oamenilor din jur.

— Nu i-au spus nimic! strigă fata.

— Spuneţi-mi, spuneţi-mi! strigă Graham.

— Sunteţi Stăpânul pământului. Sunteţi posesorul a jumătate din lume.

Graham crezu că n-a auzit bine. Era greu de crezut. Se făcu că nu înţelege, că nu aude. Îşi ridică din nou glasul.

— M-am trezit acum trei zile… Şi de trei zile sunt prizonier. Bănuiesc că oamenii acestui oraş se luptă între ei. Oare suntem în Londra?

— Da, zise tânărul.

— Dar cei întruniţi în sala cea mare, unde se află statuia albă a lui Atlas? Ce legătură este între mine şi această luptă? Probabil că există o legătură. Dar care, nu ştiu. Au vrut să mă adoarmă? Mi se pare că, în timp ce dormeam, lumea a înnebunit. Şi eu am înnebunit. Cine sunt

Consilierii de sub umbra statuii lui Atlas? De ce au încercat să mă adoarmă?

— Ca să vă ţină în nesimţire, răspunse omul în galben. Ca să vă împiedice să interveniţi.

— Dar de ce?

— Pentru că ***dumneavoastră*** sunteţi Atlas, Sire, zise omul în galben. Pământul se sprijină pe umerii voştri. Ei îl conduc în numele dumneavoastră.

Zgomotele din sală lăsaseră loc unei tăceri întrerupte doar de un glas monoton. Apoi, deodată, acoperind ultimele cuvinte, se ridică un zgomot asurzitor, un clocot, un tunet, aclamaţii, glasuri răguşite şi ascuţite care se ciocneau şi se întretăiau, şi în tot acest timp cei aflaţi în mica încăpere nu reuşiră să se audă unul pe altul.

Graham şedea în picioare şi se silea zadarnic să înţeleagă ceea ce auzise.

— Consiliul… repeta el, absent, apoi se agăţă de un nume care îl izbise. Cine este Ostrog?

— Este organizatorul… organizatorul revoltei. Conducătorul nostru… În numele dumneavoastră.

— În numele meu?… Şi cine eşti dumneata? El de ce nu este aici?

— El… ne-a delegat pe noi. Eu, sunt fratele lui… Fratele lui vitreg, Lincoln. El vrea să vă arătaţi acestor oameni şi apoi să veniţi la el.. De aceea ne-a trimis. El se află la Birourile Motoarelor de Vânt, pe care le conduce. Poporul s-a pus în mişcare.

— În numele dumneavoastră, strigă tânărul, ei au guvernat, au nimicit, au tiranizat. Dar iată că până la urmă…

— În numele meu! În numele meu! Eu sunt Stăpânul?

Profitând de o scădere a tumultului, ce venea din sală, tânărul reuşi să se facă auzit. Vocifera indignat, cu un glas ascuţit şi pătrunzător ce ţâşnea de sub nasul roşu, coroiat, şi mustaţa stufoasă.

— Nimeni nu se aştepta să vă treziţi! Nimeni nu se aştepta, să vă treziţi! Sunt vicleni. Tirani

blestemaţi! Dar au fost luaţi prin surprindere. Nu ştiau, dacă e mai bine să vă adoarmă, să vă hipnotizeze, sau să vă ucidă!

Din nou zgomotul din sală acoperi totul.

— Ostrog este la Birourile Motoarelor de Vânt, gata să… Au şi început să se audă sunete de luptă.

Omul care îi spusese că se numeşte Lincoln se apropie de el.

— Ostrog are planurile lui. Încredeţi-vă în el. Organizaţiile noastre sunt gata. Vom pune mâna pe platformele de zbor… Poate că operaţia aceasta s-a şi încheiat. Apoi…

— Aici, în sală, strigă omul în galben, este numai un contingent. Avem cinci miriade de oameni instruiţi…

— Avem arme, strigă Lincoln. Avem un plan de acţiune. Un conducător. Poliţia lor a părăsit străzile şi este masată în… Continuarea, frazei nu se mai auzi. Acum e momentul! Consiliul, se clatină… Nu se pot baza nici măcar pe oamenii lor…

— Ascultaţi cum vă cheamă poporul!

Mintea lui Graham era ca o noapte cu lună şi cu nori grăbiţi, când întunecată şi fără speranţă, când luminoasă şi palidă. Era Stăpânul pământului, dar era şi omul ud până la piele de zăpada topită. Printre impresiile lui fugitive domina imaginea unui conflict: de o parte se afla Consiliul Alb, puternic, disciplinat, puţin numeros, Consiliul Alb din mâna căruia tocmai scăpase, de cealaltă parte, mulţimi nenumărate, mase uriaşe, în mijlocul cărora indivizii se pierdeau, care îi strigau numele şi îl salutau ca pe un Stăpân. Consiliul îl ţinuse închis, îi dorise moartea. Miile de oameni, care strigau dincolo de mica uşă, îl salvaseră. Dar de ce trebuia să se întâmple aşa, asta nu putea să înţeleagă.

Uşa se deschise, glasul lui Lincoln fu acoperit şi se pierdu, iar un grup de oameni intră o dată cu tumultul. Noii-veniţi se îndreptară, gesticulând, spre el şi spre Lincoln. Glasurile de afară explicau

ceea ce buzele acestor oameni rosteau, fără să se audă.

— Arătaţi-ne pe Cel-care-doarme! Arătaţi-ne pe Cel-care-doarme! era refrenul vacarmului din sală. Alte glasuri strigau: Ordine! Linişte!

Graham aruncă o privire prin uşa deschisă şi văzu un tablou alungit al sălii de alături: o zbatere continuă, haotică, strigăte, bărbaţi şi femei laolaltă, haine de culoare albastru-deschis, mâini întinse. Mulţi dintre ei erau în picioare, un om în zdrenţe de culoare cafeniu-închis, cu o faţă pre-lungă, şedea în picioare pe scaun, fluturând o pânză neagră. Apoi Graham întâlni uimirea şi speranţa din ochii fetei. Ce aşteptau aceşti oameni de la el? Neclar, îşi dădea seama că tumultul din sală căpătase alt ritm, devenise mai agitat, mai grăbit, şi chiar ritmul gândurilor lui devenise altul. La început nu-şi dădu seama de influenţa pe care o resimţea. Dar panica de care era gata să fie cuprins trecu. Încercă să pună câteva întrebări, să afle ce anume aşteptau de la el.

Lincoln îi strigă ceva la ureche, dar, asurzit de vacarm, Graham nu înţelese nimic. Toţi ceilalţi, în afară de fată, gesticulau, arătând către sală. Atunci înţelese ce se întâmpla. Toţi oamenii aflaţi în sală cântau. Dar nu era numai un cor, glasurile erau dublate şi susţinute de un torent de muzică instrumentală, asemănătoare registrelor de orgă, o împletire de sunete, plină de trompete, plină de parada steagurilor, plină de marşurile şi solemnitatea unui început de luptă. Iar picioarele oamenilor băteau măsura… Trap, trap.

Cineva îl conduse către uşă. Se supuse, mecanic. Forţa cântecului punea stăpânire pe el, îl mişca, îl îmbărbăta. Sala se deschidea înaintea lui, un tablou de culori care se mişcau în ritmul muzicii.

— Făceţi-le semn cu mâna, zise Lincoln. Făceţi-le semn cu mâna.

— Şi haina, zise o voce, trebuie să îmbrace haina asta. Simţi în jurul gâtului nişte mâini,

oprindu-l chiar în prag, şi cineva îi puse pe umeri o manta neagră, cu falduri uşoare. Îşi scoase braţele prin mâneci şi îl urmă pe Lincoln. Fata îmbrăcată în cenuşiu era alături de el, cu faţa îmbujorată, gata să-l însoţească. Pentru o clipă ea deveni pentru el, îmbujorată şi tremurând de entuziasm, o întrupare a cântecului. Intră din nou în loja din sală. Valurile crescânde ale cântecului se întrerupseră brusc la apariţia lui şi izbucniră într-o furtună de strigăte. Condus de mâna lui Lincoln, el străbătu în diagonală centrul scenei, cu faţa către mulţime.

Sala era un spaţiu vast şi complicat, cu galerii, balcoane, trepte mari aşezate în amfiteatru şi arcade uriaşe. Departe, sus de tot, se vedea o deschizătură, ca gura unei trecători imense, plină de o omenirea fremătătoare. Mulţimea se agita în mase compacte. Din acest tumult se detaşau ici şi colo figuri izolate, îi atrăgeau o clipă atenţia şi se pierdeau din nou, indefinite. Aproape de platformă, se legăna o femeie frumoasă şi blondă, cu părul adunat în jurul feţei, care, purtată de trei bărbaţi, agita un baston verde. Aproape de acest grup, un bătrân cu faţa răvăşită, îmbrăcat în pânză albastră, îşi menţinea locul cu mari eforturi, şi, ceva mai departe, se ridica un cap lipsit de păr, urlând cu gura larg deschisă, ca o mare cavitate fără dinţi. Un glas strigă enigmaticul cuvânt „Ostrog”. Toate impresiile lui Graham erau vagi, în afară de emoţia puternică a cântecului cadenţat. Mulţimea bătea din picioare, marcând ritmul, trap, trap, trap, trap. Bastoanele verzi se agitau, străluceau, se înclinau. Apoi, cei din apropiere, din faţa scenei, porniră în marş prin faţa lui, îndreptându-se către o mare boltă şi strigând „La Consiliu!” Trap, trap, trap, trap. Graham ridică braţul, şi mugetul se făcu de două ori mai puternic. Îşi aminti că trebuie să strige „Înainte!” Rosti cuvinte eroice, pe care nu reuşea să le audă nimeni. Făcu din nou semn cu mâna şi arătă spre boltă, strigând „Înainte!” Acum, oamenii nu mai

băteau ritmul, ci mergeau în marş: Trap, trap, trap, trap. În această oştire erau oameni cu barbă, oameni bătrâni, tineri, femei cu braţele goale şi cu robele fluturând, fete. Bărbaţii şi femeile acestei noi epoci! Haine bogate şi zdrenţe cenuşii fluturau laolaltă în vârtejul mişcărilor, pe fondul dominat de culoarea albastră. Un steag negru, ameninţător, înainta spre dreapta. Graham văzu un negru îmbrăcat în haine albastre, o femeie cu faţa zbârcită, îmbrăcată în galben, apoi trecu prin faţa lui un grup teatral de oameni înalţi în albastru, cu faţa albă, cu părul blond. Apărură şi doi chinezi. Un tânăr înalt cu faţa palidă, cu părul negru şi ochi strălucitori, îmbrăcat în alb din cap până în picioare, se căţără pe platformă, strigându-şi devotamentul şi apoi sări din nou în mulţime şi se îndepărtă, privind înapoi. Capetele, umerii, mâinile care ţineau arme, totul se legăna în cadenţa marşului.

Din această învălmăşală apăreau diferite figuri, ochi care se încrucişau pe ai lui şi apoi se îndepărtauşi dispăreau. Oamenii gesticulau spre el, strigau cuvinte pe care el nu le putea auzi. Feţele erau, cele mai multe, îmbujorate, dar mai întâlnea destule de o paloare cadaverică. Boala tot mai domnea, deci, şi multe din mâinile care se întindeau spre el erau slabe şi descărnate. Bărbaţii şi femeile acestei epoci noi! O adunare stranie şi de necrezut! În timp ce largul şuvoi trecea prin faţa lui către dreapta, alte mulţimi veneau din înălţimile îndepărtate ale sălii, împinse înainte într-o scurgere neîncetată de oameni; trap, trap, trap, trap. Unisonul cântecului era îmbogăţit şi complicat de ecourile puternice ale arcadelor şi culoarelor. În rânduri se amestecau bărbaţi şi femei. Trap, trap, trap, trap. Parcă pornise întreaga lume în marş. Trap, trap, trap, trap; creierul lui Graham vibra şi el în acest ritm. Hainele fluturau, oamenii se scurgeau în rânduri din ce în ce mai compacte.

Trap, trap, trap, trap; Lincoln îi făcu un semn şi Graham se întoarse către arcadă, păşind fără să-şi dea seama în ritmul marşului, mergând aproape mecanic, împins de melodie şi de che-mările ei. Mulţimea, fluturarea mâinilor, cântecul, totul se mişca în aceeaşi direcţie, şuvoiul de oameni se îngrămădea din ce în ce mai jos, până când feţele întoarse spre el ajunseră sub nivelul picioarelor lui. Îşi dădu seama că i se făcea loc, că era înconjurat de o suită, de paznici şi conducători, iar la dreapta lui se afla Lincoln. Escorta creştea, acoperindu-i din ce în ce mai mult vederea spre mulţimile de oameni din stânga. În faţa lui mergeau oamenii de gardă, îmbrăcaţi în negru, în rânduri de câte trei. Păşiră de-a lungul unui parapet cu grilaj şi trecură pe deasupra arcadei, în timp ce, dedesubt, torentul omenesc se scurgea mereu, strigând către el. Nu ştia încotro se îndreaptă; nici nu voia să ştie. Aruncă o privire înapoi, spre imensitatea sălii clocotind de entuziasm. Trap, trap, trap, trap.

Capitolul X
BĂTĂLIE ÎN ÎNTUNERIC

Sala rămăsese în urmă. Erau pe-o galerie lungă, trecând pe deasupra uneia dintre marile străzi cu platforme mişcătoare, care traversau oraşul. În faţa şi în spatele lui păşeau oamenii din gardă. Întinderea concavă a platformelor mişcătoare de sub ei devenise o masă compactă de oameni care mărşăluiau spre stânga, strigând, făcând semne cu mâinile şi cu armele, încadraţi într-o perspectivă imensă, aclamând în timp ce se apropiau, aclamând în timp ce treceau, aclamând în timp ce se îndepărtau, până când globurile de lumină electrică care străluceau în depărtare păreau că se confundă cu furnicarul de capete. Trap, trap, trap, trap.

Cântecul ajungea până la Graham ca un muget răguşit şi zgomotos, care nu mai era susţinut de

muzică, iar tropotul picioarelor mergând în marş, trap, trap, trap, trap, se amesteca în zgomotul asurzitor al năvalei nedisciplinate, revărsându-se cu paşi neregulaţi de-a lungul drumurilor superioare.

Deodată, Graham sesiză un contrast. Clădirile de pe cealaltă parte a străzii păreau părăsite, cablurile şi podurile care se încrucişau de-a curmezişul spaţiului erau goale şi întunecate. Graham se gândi că şi acolo ar fi trebuit să fie o puzderie de oameni.

Simţi un fior ciudat, ca o tresărire fulgerătoare, şi se opri. Oamenii de gardă care mergeau înaintea lui îşi continuară drumul; cei din spatele lui se opriră. Privi şi el în direcţia în care priveau oamenii. Tresărirea fusese provocată de un joc al luminilor.

La început crezu că era doar o deficienţă a iluminatului, un fenomen izolat, fără vreo legătură cu ceea ce se petrecea jos. Fiecare dintre uriaşele globuri de lumină albă şi orbitoare părea că se stinge, se comprimă, se contractă ca o inimă; urma o dilatare trecătoare, şi din nou o contracţie, ca o strângere înnăbuşitoare, întuneric, lumină, întuneric, într-o alternare rapidă.

Graham realiză imediat că neobişnuita comportare a luminilor interesa îndeaproape pe oamenii de jos. Aspectul caselor şi al străzilor, aspectul maselor compacte se schimbă, deveni un amalgam de lumini vii şi umbre săltăreţe. Erau o mulţime de umbre care se însufleţeau brusc într-o activitate agresivă, păreau că se reped, că se lărgesc, că se măresc, crescând cu iuţeală constantă — pentru a sări deodată înapoi şi a se întoarce reîntărite. Cântecul şi tropăitul încetaseră. Marşul mulţimii se oprise, se produceau pretutindeni îmbulzeli, oamenii se împrăştiau în toate părţile, strigând: „Luminile!” Toate glasurile strigau un singur cuvânt. „Luminile!” strigau glasurile, „Luminile!” Privi în jos. În acest dans macabru al luminilor,

spaţiul străzii căpătase deodată aspectul unei lupte monstruoase. Uriaşele globuri albe se colorară în albpurpuriu şi purpuriu-roşcat, începură să clipească, să clipească din ce în ce mai repede, apoi pâlpâiră între lumină şi stingere, încetară de a mai clipi şi deveniră simple pete de un roşu palid într-o vastă obscuritate. În zece secunde toate luminile erau stinse, nu mai rămăsese decât o beznă care mugea, o monstruozitate neagră care înghiţise dintr-o dată toate miriadele de oameni în haine sclipitoare.

În jurul lui se mişcau fiinţe invizibile, se simţi apucat de braţe. Ceva îl izbi cu putere în fluierul piciorului. Un glas îi strigă în ureche:

— Nu-i nimic, totul e în ordine.

Graham îşi scutură paralizia care-l cuprinsese în primele clipe de uimire. Fruntea i se izbi de fruntea lui Lincoln şi scoase un strigăt.

— Ce înseamnă întunericul acesta?

— Consiliul a întrerupt curentul în tot oraşul. Trebuie să aşteptăm… Să stăm pe loc. Mulţimea va merge mai departe. Ei vor…

Dar glasul lui fu acoperit de alte glasuri care strigau: „Salvaţi-l pe Cel-care-doarme. Aveţi grijă de Cel-care-doarme”. Un om din gardă se ciocni de Graham şi îl lovi la mână, fără să vrea, cu arma. Un tumult sălbatic izbucni, învăluindu-l, devenind, parcă, în fiecare clipă mai puternic, mai dens, mai furios. Se auzeau în jur frânturi de fraze care se îndepărtau când el încerca să le prindă înţelesul. Răsunau ordine contradictorii, cărora le răspundeau alte glasuri. Auzi deodată, chiar lângă el, o serie de ţipete pătrunzătoare.

Un glas îi strigă în ureche: „Poliţia în uniforme roşii”, şi se îndepărtă imediat, fără să-i răspundă la întrebări.

Apoi se auzi apropiindu-se un sunet, un fel de pârâitură, şi în acelaşi timp nişte fulgere slabe dansară de-a lungul drumurilor exterioare. În lumina de-o clipă, Graham văzu capetele şi

trupurile unor oameni înarmaţi cu arme la fel cu ale celor din gardă. Spaţiul era plin de zgomot, de pocnituri, de fulgere scurte de lumină şi, brusc, întunericul se dădu în lături, ca o perdea.

O lumină puternică îl orbi, apoi rămase buimăcit văzând masele clocotitoare de oameni care se luptau. Strigăte, aclamaţii se ridicau de pretutindeni. Privi în sus să vadă de unde venea lumina. Un om era atârnat foarte sus, de capătul superior al unui cablu, ţinând de o frânghie steaua orbitoare care gonise întunericul. Omul purta o uniformă roşie.

Graham îşi îndreptă din nou privirea spre platformele mişcătoare. Îi atrase atenţia o linie roşie. Era o masă compactă de oameni îmbrăcaţi în roşu, îngrămădiţi pe platforma superioară, cea mai îndepărtată, întorşi cu spatele spre zidurile înalte ale clădirii şi înconjuraţi de o mulţime de adversari. Se dădea o luptă. Armele fulgerau, se ridicau şi cădeau, şiruri de capete dispăreau de pe linia de bătaie, şi alte capete le înlocuiau, scurtele fulgere mici care ţâşneau din armele verzi deveneau — cât timp dura lumina — mici jeturi de fum cenuşiu.

Deodată, lumina strălucitoare se stinse şi străzile se acoperiră din nou cu un întuneric de cerneală, ca un mister tumultuos.

Simţi că se izbise de ceva. Era împins de-a lungul galeriei. Cineva striga… Poate către el. Era prea tulburat pentru a mai auzi. Fu împins spre perete, şi un grup de oameni trecu în grabă pe lângă el. I se păru că oamenii din gardă se luptau între ei.

Apoi apăru din nou omul atârnat de cablu, ţinând lumina strălucitoare, şi întreaga scenă fu scăldată în lumină albă. Grupul de oameni îmbrăcaţi în roşu parcă se mai mărise şi se mai apropiase; cei mai apropiaţi erau la jumătatea drumului spre spaţiul central. Ridicând privirea, Graham văzu că oamenii în roşu apăruseră şi în

galeriile întunecate ale clădirii din faţă, şi îşi îndreptau armele, pe deasupra poliţiştilor aflaţi jos, către mulţimile înfierbântate de oameni de pe platformele din mijloc. Începu să desluşească sensul evenimentelor. Marşul poporului nimerise chiar de la început într-o cursă. După ce fuseseră buimăciţi de stingerea luminilor, oamenii erau acum atacaţi de poliţia în uniforme roşii. Apoi, îşi dădu seama că rămăsese singur, că Lincoln şi oamenii din gardă continuau să meargă de-a lungul galeriei, în direcţia în care merseseră înainte de a se lăsa întunericul. Îi văzu făcându-i semne disperate cu mâna şi alergând înapoi, către el. Un strigăt puternic se ridică dinspre platformele mişcătoare. Întreaga faţadă a clădirii întunecate din faţă era înţesată cu oameni îmbrăcaţi în roşu. Ei arătau cu degetul către Graham şi strigau.

— Cel-care-doarme! Salvaţi-l pe Cel-care-doarme! strigau mii de guri.

Auzi o izbitură deasupra capului, în zid. Privi în sus şi văzu o pată de metal argintiu, în formă de stea. Lincoln ajunsese lângă el. Se simţi apucat de braţ. Apoi, poc, poc; îşi greşiseră încă de două ori ţinta.

Nu înţelese din primul moment ce se întâmpla. În timp ce privea, strada şi tot ce era în jur dispărură. Se stinsese şi cea de a doua stea luminoasă.

Lincoln îl apucase pe Graham de braţ şi îl trăgea de-a lungul galeriei.

— Hai, înainte de a se aprinde din nou lumina! strigă el.

Graba lui era contagioasă. Instinctul de conservare învinse în fiinţa lui Graham paralizia produsă de uluiala lui fără de margini. Deveni, pentru un timp, o creatură oarbă, stăpânită de frică în faţa morţii. Alergă, poticnindu-se din cauza întunericului, izbindu-se de oamenii lui de gardă care alergau o dată cu el. Singura lui dorinţă era să fugă, să scape de această galerie periculoasă unde

şedea în văzul tuturor. Se aprinse încă o stea luminoasă şi, o dată cu ea, se ridică un strigăt puternic în jurul platforme-lor. Un tumult îi răspunse de pe platforme. Oamenii în uniforme roşii aproape atinseseră, jos, culoarul central. Feţele lor nenumărate se întoarseră spre el şi izbucniră strigăte. Faţada albă de pe cealaltă parte a străzii era înţesată de uniforme roşii. Şi toate aceste evenimente ieşite din comun erau în legătură cu el, întoarse în direcţia lui ca pe un pivot. Oamenii în uniforme roşii făceau parte din garda Consiliului şi încercau să-l captureze din nou.

Spre norocul lui, erau primele gloanţe trase, după o sută şi cinci zeci de ani, cu intenţia de a ucide. El auzi gloanţele şuierându-i pe deasupra capului, simţi un strop de metal topit înţepându-i urechea şi, fără să privească, îşi dădu seama că întreaga faţadă a clădirii din faţă era înţesată de poliţiştii în uniforme roşii, care, fără să se mai ascundă, strigau şi trăgeau asupra lui.

Unul dintre oamenii gărzii căzu chiar în faţa lui şi Graham, neputând să se oprească, sări peste trupul care se zvârcolea.

În clipa următoare pătrunse teafăr în obscuritatea unui coridor şi în acelaşi timp cineva care venea, se pare, dintr-o parte se izbi cu putere de el. Coborî o scară, într-un întuneric absolut. Se rostogoli, apoi fu lovit din nou şi se izbi cu mâinile de un perete. Se trezi strivit de greutatea unor trupuri care se luptau, răsucit şi împins spre dreapta. O presiune enormă îl ţintuia locului. Nu mai putea să respire şi simţea că i se sfărâmă coastele. Urmă un moment de uşurare, şi întreaga masă de oameni care se mişca laolaltă îl împinse înapoi, către marele teatru de unde venise. Erau clipe când picioarele nici nu-i mai atingeau pământul. Apoi se poticnea şi era împins. Se auzeau strigăte de „Iată-i că vin!” şi, chiar lângă el, un ţipăt înnăbuşit. Piciorul i se izbi de ceva moale

şi răsună un geamăt răguşit. Cineva strigă „Cel-care-doarme!”, dar el era prea năucit ca să poată vorbi. Se auzeau detunăturile armelor verzi. Un timp, voinţa îl părăsi, nu mai era decât un atom în mijlocul panicii, orb, fără să mai poată gândi, acţionând mecanic. Împinse, îmbrânci în dreapta şi în stânga, se răsuci în mijlocul înghesuielii, apoi piciorul i se împiedică de o treaptă şi se trezi urcând. Şi, deodată, feţele din jurul lui ieşiră din întuneric, vizibile, de o paloare cadaverică, uimite, îngrozite, asudate, într-o lumină lividă. Foarte aproape de el, nici la jumătate de metru, văzu figura unui tânăr. Un simplu incident trecător, care nu-l emoţionă de loc, dar îi reveni mai târziu, în vise. Tânărul, ridicat în picioare pentru o clipă, în mijlocul mulţimii, fusese împuşcat şi era mort.

Probabil că omul de pe cablu aprinsese cea de-a patra stea albă.

Lumina ei pătrundea prin ferestrele şi arcadele uriaşe şi îi arătă lui Graham că el nu mai era decât un atom, în această masă densă de siluete negre şi mişcătoare, împinse înapoi, spre partea inferioară a marelui teatru. Acum, tabloul era livid şi întretăiat ici şi colo de umbre negre. Chiar lângă el, oamenii în uniforme roşii îşi croiau drum prin masa de oameni. N-ar fi putut să spună dacă îl văzuseră. Îl căută cu privirea pe Lincoln şi pe oamenii din garda lui. Îl văzu pe Lincoln lângă scena teatrului, înconjurat de o mulţime de răsculaţi cu insigne negre, ridicat pe sus şi căutându-l cu ochii în toate părţile. Graham constată că el se afla de cealaltă parte a mulţimii şi că în spatele lui, despărţite de o barieră, se aflau băncile în amfiteatru, goale. Îi veni o idee şi încercă să-şi croiască drum spre barieră. Când ajunse lângă ea, lumina se stinse.

Îşi desfăcu imediat mantia neagră care nu numai că-i împiedica mişcările, dar şi atrăgea atenţia asupra lui, şi o lăsă să alunece în jos de pe umeri. Auzi cum cineva se împiedică în faldurile ei. În clipa următoare, Graham escaladă bariera şi sări în

beznă. Apoi, pipăindu-şi drumul, ajunse la capătul inferior al unui coridor care urca în pantă. În întunericul de aici, împuşcăturile nu se mai auzeau, iar vacarmul alergăturii şi glasurilor se mai domolise. Ajungând la o treaptă neaşteptată. Graham se poticni şi căzu. În aceeaşi clipă, prin întunericul din jur se zăriră din nou pete şi insule de lumină vie, mugetul se ridică mai puternic şi strălucirea altei stele albe pătrunse prin ferestrele imense ale teatrului.

Se rostogoli peste câteva scaune, auzi strigăte şi pocnituri de armă, făcu un efort să se ridice şi fu trântit din nou; în jurul lui se afla un grup de oameni cu insigne negre trăgând spre poliţiştii în uniforme roşii, sărind printre scaune şi ghemuindu-se ca să-şi încarce din nou armele. Instinctiv, Graham se ghemui şi el printre scaune, pentru a se ascunde de gloanţele rătăcite, care atingeau pernele pneumatice şi tăiau bucăţi strălucitoare din garniturile de metal. Tot instinctiv, el reţinu direcţia coridoarelor, cea mai bună cale pe care putea să scape, de îndată ce vălul întunericului va cădea din nou.

Un tânăr îmbrăcat în haine de un albastru şters se apropie, sărind peste scaune.

— Hei! strigă el, zburând cu picioarele la câţiva centimetri de obrazul lui Graham.

Tinărul îl privi, fără să dea vreun semn că-l recunoaşte, se întoarse, pentru a trage din nou, trase şi, strigând: „Jos Consiliul!”, era gata să tragă încă o dată. Atunci, lui Graham i se păru că jumătate din gâtul omului dispăruse. Ceva umed căzu pe obrazul lui Graham. Arma verde se opri, ridicată pe jumătate. O clipă, omul rămase liniştit, cu faţa golită brusc de expresie, apoi începu să se încline înainte. Genunchii se îndoiră. Omul căzu o dată cu întune-ricul. La zgomotul căzăturii, Graham se ridică şi alergă din răsputeri, până când se împiedică de o treaptă de pe coridor. Se ridică în

picioare şi reîncepu să alerge de-a lungul coridorului.

Când străluci cea de a şasea stea, el se afla lângă deschiderea unui pasaj. Pe lumină, începu să alerge mai repede, intră în pasaj şi coti în clipa când se făcu din nou întuneric complet. O izbitură îl împinse într-o parte, se rostogoli, apoi se ridică din nou în picioare. Se pomeni în mijlocul unor oameni nevăzuţi, care fugeau în aceeaşi direcţie. Singurul lui gând, ca şi al celorlalţi, era: să scape din această învălmăşeală. Împinse, lovi, se clătină, alergă, fu strivit, îşi pierdu echilibrul şi se ridică din nou.

Alergă, timp de câteva minute, prin întuneric, de-a lungul unui coridor întortocheat, străbătu un spaţiu larg şi deschis, coborî o pantă lungă, şi în cele din urmă ajunse la un şir de trepte, care porneau de pe un loc neted. O mulţime de oameni strigau:

— Iată-i că vin! Vine poliţia. Trag în noi. Fugiţi de aici! Poliţia va trage! Să ne adăpostim pe strada a şaptea. Porniţi spre strada a şaptea!

În mulţime erau femei, copii şi bărbaţi. Oamenii strigau într-una, în fel şi chip. Mulţimea se îndreptă către o boltă, trecu printr-un fel de deschidere îngustă şi ieşi într-un spaţiu mai larg, uşor luminat. Siluetele negre din jurul său se răspândiră, alergând în sus către ceea ce părea să fie, în lumina slabă, un şir gigantic de trepte. Graham îi urmă. Oamenii se împrăştiară în dreapta şi în stânga… şi el îşi dădu seama că nu se mai afla în mijlocul mulţimii. Se opri lângă treapta cea mai înaltă. În faţa lui, la acelaşi nivel, erau nişte bănci şi un mic chioşc. Se duse până la chioşc şi se opri în umbra de sub streaşina ei, gâfâind şi privind de jur împrejur.

Totul era confuz şi cenuşiu, dar el observă că marile trepte nu erau decât platformele „străzilor”, acum nemişcate. Platformele erau înclinate în ambele părţi şi, dincolo de ele, se înălţau clădirile,

ca nişte umbre uriaşe cu firme şi reclame abia desluşite: sus, printre traverse şi cabluri, se zărea o fâşie palidă, întreruptă, a cerului. Un grup de oameni trecu în goană. După strigătele şi glasurile lor păreau că aleargă spre locul luptei. Alţii, mai puţin zgomotoşi, se strecurau timizi prin umbra.

De departe, din josul străzii, se auzea zgomotul unei lupte. Dar Graham ştia că nu aceasta era strada din faţa teatrului. Din lupta de acolo nu se mai auzea şi nu se mai zărea nimic. Şi… — ce idee ciudată! — toţi oamenii aceştia luptau pentru el!

Câteva clipe, el trăi senzaţia unui om care, oprindu-se din lectura unei cărţi captivante, se îndoieşte deodată de tot ceea ce admisese până atunci fără rezerve. În acele clipe, el nu mai avea gândul la amănunte; îl copleşise efectul general. Era destul de ciudat că, în timp ce fuga din închisoarea Consiliului, mulţimea uriaşă din sală şi atacul poliţiei în uniforme roşii asupra puzderiei de oameni îi erau limpezi în minte, trebuia, în schimb, să facă un efort pentru a-şi aminti de trezirea din somnul cataleptic şi de timpul meditaţiilor din camerele tăcute. La început, memoria lui sărea peste aceste perioade şi îl ducea înapoi, la cascada din Pentargen, care tremura în bătaia vântului, şi la splendorile sumbre ale coastei însorite din Cornwall. Contrastul dădea tuturor amintirilor un aspect de irealitate. Apoi golul se umplu şi Graham începu să înţeleagă.

Situaţia în care se afla nu mai era o enigmă, cum fusese în camerele tăcute. Cel puţin acum avea un contur ciudat şi gol al evenimentelor. El era, într-un fel, posesorul a jumătate din lume, şi puternice partide politice luptau să-l aibă de partea lor. Pe ele o parte era Consiliul Alb, cu poliţia în uniforme roşii, hotărât, după cum se părea, să-i uzurpe proprietatea şi poate chiar să-l ucidă; pe de altă parte — răscoala care îl eliberase, având ca şef nevăzut pe Ostrog. Şi tot acest oraş gigantic era

zguduit de lupta dintre acele partide. Cât de anapoda se dezvoltase lumea!

— Nu înţeleg, strigă el. Nu înţeleg!

El reuşise să scape din lupta dintre aceste două partide, să-şi câştige această libertate întunecată. Ce se va mai întâmplă de acum înainte? Ce se întâmpla în clipa de faţă? Îşi închipui pe oamenii îmbrăcaţi în roşu căutând să-l captureze, gonind din faţa lor pe răsculaţii cu insigne negre.

Norocul îi dăduse, în orice caz, răgazul să mai respire. Putea să se ascundă nestingherit de cei care treceau pe lângă el, putea să urmărească mersul evenimentelor. Privirea lui îmbrăţişă imensitatea complexă şi întunecată a clădirilor slab luminate, şi prin minte îi trecu gândul, ca o descoperire surprinzătoare, că soarele se ridica deasupra oraşului şi că lumea era din nou strălucitoare, sub vechea şi binecunoscuta lumină a zilei. După puţin timp, respiră ceva mai liniştit. Hainele i se uscaseră de umezeala cu care le pătrunsese zăpada.

Rătăci câteva mile pe aceste străzi crepusculare, nevorbind nimănui, neînsoţit de nimeni — o siluetă întunecată printre alte siluete întunecate — om al trecutului, atât de invidiat, posesor fără voie a jumătate de lume. Oriunde întâlnea lumini, mulţimi de oameni sau vreo agitaţie mai puternică, şedea mai întâi la pândă, de teamă să nu fie recunoscut, şi făcea cale întoarsă, sau urca şi cobora scările din mijloc, încercând să ajungă la vreun sistem transversal de străzi, situate fie deasupra, fie dedesubt. Deşi nu mai întâlni nicio încăierare, întregul oraş era dominat de spiritul luptei. La un moment dat se văzu nevoit să alerge, pentru a evita o mul-ţime de oameni care năvăleau de-a lungul străzii. Toţi cei din jur păreau că se alătură lor. Erau mai ales bărbaţi şi purtau nişte obiecte care păreau să fie arme. Probabil că lupta se concentrase mai ales în cartierul pe care Graham tocmai îl părăsise. Un vuiet îndepărtat al

conflictului îi ajungea necontenit la urechi. Prudenţa şi curiozitatea se luptară în el câtva timp. Dar prudenţa învinse şi el continuă să rătăcească departe de locul luptei — atât cât îşi putea da seama. Merse nestingherit, nebănuit de nimeni, prin întuneric. Nu se mai auzea nici măcar vreun ecou îndepărtat al bătăliei; pe lângăel treceau din ce în ce mai puţini oameni, şi, în cele din urmă, imensele străzi deveniră pustii. Faţadele clădirilor erau urâte şi aspre; se părea că ajunsese într-un cartier de magazii părăsite. Singurătatea puse stăpânire pe el — paşii i se încetiniră.

Oboseala creştea. Din când în când se oprea din drum, aşezându-se pe unul dintre numeroasele scaune instalate pe platformele superioare. Dar o frământare febrilă, conştiinţa rolului central pe care îl juca în această luptă nu-l lăsa să se oprească mult timp într-un loc. Oare bătălia se dădea numai pentru el?

Apoi, pe când străbătea o întindere pustie, se produse deodată un cutremur de pământ — însoţit de vuiete şi tunete — un curent puternic de aer rece trecu prin oraş, cu zgomot de geamuri sparte, de ziduri care se prăbuşeau — o serie de zguduiri colosale. O avalanşă de sticlă şi fierărie căzu de pe acoperişurile îndepărtate în galeria de mijloc, la mai puţin de o sută de metri de el, iar din depărtare se auziră strigăte şi tropote de paşi. Graham, sub impulsul unei agitaţii fără rost, porni şi el să alerge de colo-colo.

Un om se apropie, în goană, de el. Abia atunci Graham îşi recăpătă stăpânirea de sine.

— Ce-au aruncat în aer? întrebă omul gâfâind. A fost o explozie. Şi, înainte ca Graham să poată vorbi, porni mai departe în fugă.

Imensele clădiri se ridicau întunecate, învăluite într-un crepuscul stăruitor, cu toate că fâşia de cer de deasupra strălucea acum în lumina zilei. Graham fu izbit de mai multe aspecte ciudate, din care, pe moment, nu înţelegea nimic; reuşi să

descifreze unele dintre inscripţiile cu caractere fonetice. Dar avea vreun rost să descifrezi, după un efort considerabil al ochilor şi al minţii, acele inscripţii misterioase care sunau cam aşa: „Aici este Eadhamite” sau „Biroul Muncii — Sectorul Mic”? Şi — ceea ce era curios — probabil că unele sau chiar toate aceste clădiri ca nişte stânci erau ale lui!

Bizareria experienţei pe care o trăia îi apăru clar în faţă. De fapt, el făcuse un salt în timp, cum şi-l imaginaseră de multe ori romancierii. Şi, odată acest salt realizat, el se aşteptase, mintea lui se aşteptase să asiste la un spectacol. Dar nu era un spectacol, ci o mare şi nelămurită primejdie, plină de umbre ostile şi văluri de întuneric. Undeva, prin acest labirint al beznei, îl aştepta moartea. Oare va fi, în cele din urmă, omorât înainte de a vedea această lume nouă? Poate că, la primul colţ întunecos, îl pândea moartea. Îl cuprinse o dorinţă vie de a vedea, o dorinţă aprinsă de a cunoaşte.

Începu să se teamă de colţurile străzilor. Credea că nu poate fi în siguranţă decât ascunzându-se. Dar unde putea să se ascundă, pentru a nu fi văzut când se vor aprinde din nou luminile? În cele din urmă, se aşeză pe o bancă dintr-un loc retras, pe una din străzile superioare, închipuindu-şi că era singur.

Îşi frecă ochii obosiţi cu degetele. Ce-ar fi dacă, atunci când va privi din nou, jgheabul întunecat al acestor străzi paralele şi clădirile de o înălţime insuportabilă n-ar mai exista? Dacă ar descoperi că toate întâmplările din aceste câteva zile, trezirea, mulţimile care strigau, întunericul şi lupta nu erau decât o fantasmagorie, un alt mod, mai viu, de a visa? Desigur, nu era decât un vis! Totul era atât de inconsecvent, atât de lipsit de raţiune! De ce se luptau oamenii pentru el? De ce l-ar privi această lume raţională ca pe un Stăpânitor, ca pe un Stăpân?

Aşa gândea el, stând cu ochii închişi; apoi privi din nou, aproape sperând, în ciuda auzului, să revadă vreun aspect familiar al vieţii din secolul al nouăsprezecelea, şi să vadă, poate, în faţa lui, micul golf din Boscastle, ţărmul stâncos din Pentargen, sau camera lui de culcare. Dar faptele nu ţin seamă de speranţele omeneşti. Un grup de oameni cu undrapel negru străbătu umbrele din apropiere, îndreptându-se spre locul bătăliei, şi dincolo de ei se ridicau zidurile ameţitoare ale faţadelor, vaste şi întunecate, cu inscripţiile lor neînţelese, care abia se zăreau.

— Nu este un vis, zise el, nu este niciun vis, şi îşi cufundă faţa în palme.

Capitolul XI
BĂTRÂNUL CARE ŞTIA TOTUL

Tresări, auzind pe cineva tuşind lângă el.

Se întoarse repede şi, cercetând cu privirea, văzu o făptură scundă, cocoşată, aşezată la vreo doi metri mai departe, în umbra gardului despărţitor.

— Ai vreo noutate? întrebă glasul ascuţit şi gâfâit al unui om foarte bătrân.

Graham, ezită.

— Niciuna, zise el.

— Stau aici până când se aprind iar luminile, zise bătrânul. Bestiile albastre umblă peste tot… peste tot.

Graham răspunse cu un mormăit nearticulat. Încercă să-l vadă pe bătrân, dar întunericul îi ascundea faţa. Dorea din răsputeri să-i răspundă, să vorbească, dar nu ştia cum. Să înceapă.

— Blestemat să fie! zise bătrânul deodată. Blestemat! Să fiu scos din odaia mea, printre atâtea primejdii!

— E greu, începu Graham. E greu pentru dumneata.

— Întuneric. Sunt un bătrân pierdut în întuneric. Toată lumea a înnebunit. Război şi lupte. Poliţia e înfrântă şi numai pungaşi pretutindeni. De ce nu aduc nişte negri să ne apere?… Nu, nu mai calc eu prin coridoare întunecoase! Am căzut peste un om mort. Te simţi mai bine în tovărăşia cuiva — zise bătrânul, privindu-l cu sinceritate — dacă nimereşti o tăvărăşie bună. Apoi se ridică şi se apropie de Graham.

Probabil că rezultatul examinării era satisfăcător. Bătrânul se aşeză, bucuros că nu mai rămâne singur.

— Eh! zise el, trăim vremuri teribile! Război, lupte, şi morţi care zac acolo, bărbaţi, bărbaţi viguroşi care pier în întuneric. Fiii mei! Am trei fii. Dumnezeu ştie unde sunt în noaptea asta.

Glasul se opri. Apoi repetă, cu glas tremurător:

— Dumnezeu ştie unde sunt în noaptea asta.

Graham căuta o întrebare care să nu-i trădeze ignoranţa. Dar vocea bătrinului întrerupse tăcerea.

— Ostrog va învinge, zise el. Va învinge. Şi nimeni nu poate spune ce va deveni lumea sub conducerea lui. Fiii mei lucrează toţi trei la motoarele de vânt. Una din nurorile mele a fost amanta lui, câtva timp. Amanta lui! Noi nu suntem oameni de rând. Şi totuşi, ei m-au zvârlit să rătăcesc în seara asta la voia întâmplării… Eu ştiam ce se punea la cale. Ştiam înaintea multora. Dar e prea întune-ric! Şi să cad deodată peste un cadavru, în întu-neric!

I se putea auzi respiraţia şuierătoare.

— Ostrog… zise Graham.

— Cel mai mare conducător pe care l-a văzut lumea vreodată, zise glasul bătrinului.

Graham căuta cum să înceapă discuţia.

— Consiliul are puţini prieteni în popor, se hazardă el.

— Puţini. Şi fără valoare. Ei şi-au trăit traiul. Eh! Ar fi trebuit să-i păstreze pe cei mai isteţi. Dar au ţinut de două ori alegeri. Şi Ostrog… Acum a

izbucnit, şi nimic nu-l mai poate opri, nimic nu-l mai poate opri. Ei l-au respins de două ori pe Ostrog… Ostrog Conducătorul. Am auzit cât de furios a fost atunci… A fost teribil. Cerul să-i apere! Căci pe pământ nimic nu-i mai poate apăra. El a ridicat împotriva lor Companiile de Muncă. Nimeni altul n-ar fi îndrăznit. Toate hainele albastre sunt înar-mate şi au pornit! El va merge până la capăt. Până la capăt.

Rămase câteva clipe tăcut.

— Acest om, Cel-care-doarme… începu el.

— Da, zise Graham. Ei bine?

Vocea bătrânului se transformă într-o şoaptă confidenţială, iar faţa slabă şi întunecată se apropie de Graham.

— Adevăratul Cel-care-doarme…

— Da… zise Graham.

— A murit cu mulţi ani în urmă.

— Cum? zise Graham brusc.

— Acum mulţi ani. A murit. Acum mulţi ani.

— Nu mai spune! zise Graham.

— Ba da. Chiar aşa. A murit. Acesta, cel care s-a trezit, l-a înlocuit, în timpul nopţii, pe cel adevărat. Nu-i decât o biată creatură, pe care au adormit-o. Dar nu pot să spun tot ce ştiu. Nu trebuie să spun tot ce ştiu.

O bucată de timp el mormăi lucruri de neînţeles. Dar era greu ca să-şi păstreze secretul numai pentru el.

— Nu-i cunosc pe cei care l-au adormit… Asta s-a întâmplat înainte de vremea mea… Dar cunosc pe omul care i-a injectat nişte substanţe înviorătoare şi l-a trezit din somn. Era o şansă din zece. Să-l trezească şi să-l ucidă. Să-l trezească sau să-l ucidă. Aşa procedează Ostrog.

Graham era atât de uimit de aceste afirmaţii, încât a trebuit să-l întrerupă, să-l facă pe bătrân să repete cuvintele, să-l întrebe din nou, pe ocolite, înainte de a fi sigur de sensul şi nebunia celor auzite. Trezirea lui nu fusese deci naturală! Era

doar nălucirea unei minţi senile, sau exista şi un sâmbure de adevăr? Răscolind prin ungherele întunecoase ale memoriei, el dădu deodată peste o idee care ar fi putut să aibă într-adevăr un efect stimulator. Poate că întâlnise o împrejurare favorabilă, poate că, în sfârşit, reuşea să afle ceva despre această epocă nouă. Bătrânul gâfâi câteva clipe şi scuipă, apoi glasul tremurător continuă să-şi depene amintirile:

— Prima dată ei l-au îndepărtat. Eu am urmărit totul.

— L-au îndepărtat? Pe cine? zise Graham. Pe Cel-care-doarme?

— Pe Cel-care-doarme? Nu. Pe Ostrog. El a fost teribil… teribil! Apoi i s-a promis, i s-a promis cu siguranţă pentru data viitoare. Cât de nesocotiţi au fost… Să nu le mai fie teamă de el. Acum, tot oraşul este în puterea lui, iar cei de seama noastră suntem doar praful pe care îl calcă în picioare. Praful pe care îl calcă în picioare. Până când s-a apucat el de treabă… muncitorii îşi tăiau gâtul unul altuia, ucideau vreun chinez sau vreun agent al Poliţiei Muncii, şi ne lăsau pe noi ceilalţi în pace. Cadavre! Furturi! Întuneric! Asta nu s-a mai întâmplat de un gross de ani. Ah!… Când cei mari se iau la ceartă e rău de cei mici! E rău.

— Ai spus… că nu a fost… ce?… de un gross de ani?

— Eh! zise bătrânul, apoi mormăi ceva despre oamenii care nu se exprimă clar şi-l făcu pe Graham să repete de trei ori întrebarea.

— Lupte, şi masacre, şi arme în mâini, şi nebuni care trăncănesc despre libertate şi tot felul de treburi ca astea, zise bătrânul. De când sunt, asta nu s-a mai întâmplat. Parcă ar fi în vremurile de demult… desigur… când s-a răsculat poporul din Paris… acum trei groşi de ani. Asta am vrut să spun că nu s-a mai întâmplat. Dar aşa e mersul lumii. Trebuie să se întoarcă înapoi. Ştiu. Ştiu. În toţi aceşti cinci ani, Ostrog a lucrat, şi au fost

tulburări, şi foamete, şi ameninţări, şi multă vorbărie, şi arme. Haine de pânză albastră şi proteste. Nimeni nu mai era în siguranţă. Totul se încurca şi se năruia. Şi iată unde am ajuns! Revoltă, lupte, şi Consiliul îşi vede sfârşitul apropiindu-se.

— Eşti destul de bine informat asupra evenimentelor, zise Graham.

— Ştiu ce trebuie să aud. Nu mă mulţumesc numai cu ceea ce spun maşinile care trăncănesc.

— Desigur că nu, zise Graham, întrebându-se ce ar putea să însemne „maşinile care trăncănesc”. Şi eşti sigur că acest Ostrog… eşti sigur că Ostrog a organizat răscoala şi a pus la cale trezirea Celuicare-doarme? Numai ca să se afirme… pentru că nu a fost ales în Consiliu?

— Cred că toată lumea ştie asta, zise bătrânul. În afară de imbecili. El vrea să fie Stăpân. Fie în Consiliu, fie altfel. Chiar şi cei care nu ştiu nimic, asta tot o ştiu. Şi iată-ne acum ca morţi zăcând în întuneric! Dar bine, unde ai fost dumneata, că nu ai auzit despre cearta dintre Ostrog şi Verney-ii? Şi în legătură cu ce crezi că sunt tulburările? Cu Cel-care-doarme? Eh? Crezi că Cel-care-doarme este chiar cel adevărat? Şi că s-a trezit singur… eh?

— Eu sunt un om simplu, mai bătrân decât par, şi cam uituc, zise Graham. Multe întâmplări… mai ales în ultimii ani… Ca să-ţi spun drept, dacă aş fi eu Cel-care-doarme, n-aş fi ştiut mai puţin.

— Eh! zise celălalt. Bătrân, dumneata? Nu pari prea bătrân! Dar nu oricine îşi păstrează memoria la bătrâneţe, ca mine… e adevărat. Dar faptele astea, atât de bine cunoscute! Şi dumneata doar nu eşti atât de bătrân ca mine… nici nu te apropii de vârsta mea. Ei bine! Poate că n-ar trebui să-i judec pe alţii după mine. Eu sunt tânăr… pentru un om atât de bătrân. Poate că dumneata eşti bătrân, pentru un om atât de tânăr..

— Chiar aşa, zise Graham. Povestea mea este ciudată. Ştiu foarte puţine. Cât despre istorie! Pur

şi simplu nu cunosc istoria. Cel-care-doarme şi Iulius Cezar sunt totuna pentru mine. Mă interesează să te aud vorbind aceste lucruri.

— Ştiu câte ceva, zise bătrânul. Ştiu câte ceva… Dar… ascultă!

Cei doi oameni tăcură, ascultând. Se auzi o răbufnire grea, o zguduire care făcu să tremure banca pe care şedeau. Trecătorii se opriră, strigând ceva unii către alţii. Bătrânul era dornic să pună întrebări; opri un om care trecea pe aproape. Graham, împins de exemplul bătrânului, se ridică şi acostă un alt trecător. Nimeni nu ştia ce se întâmplase.

Se întoarse la bancă şi îl găsi pe bătrân mormăind, cu glas scăzut, întrebări nedesluşite. Câteva clipe nu-şi vorbiră nimic

Prezenţa acestei încleştări gigantice, atât de apropiată şi totuşi atât de îndepărtată, copleşea imagi-naţia lui Graham. Avea oare dreptate acest bătrân, ceea ce spuneau oamenii era adevărat, răsculaţii urmau să cucerească victoria? Sau se înşelau cu toţii, şi oamenii în uniforme roşii măturau totul din calea lor? În fiece clipă, puhoiul luptei putea să se reverse în acest cartier liniştit al oraşului, cuprinzându-l din nou şi pe el. Acum, în acest răgaz, trebuia să afle cât mai mult. Se întoarse către bătrân, gata să-i pună o întrebare, apoi renunţă s-o mai rostească. Dar gestul lui îi trezi din nou bătrânului pofta de vorbă.

— Eh! Cum se mai potrivesc lucrurile! zise bătrânul. În acest om, Cel-care-doarme, şi-au pus nădejdile toţi nebunii! Eu îi ştiu toată povestea… întotdeauna mi-au plăcut astfel de poveşti. Când eram copil… sunt atât de bătrân azi… obişnuiam să mai citesc cărţi tipărite. Nici nu-ţi vine să crezi. Probabil că dumneata n-ai văzut niciuna… acum mucegăiesc şi se prăfuiesc… Compania Sanitară le arde, ca să facă din ele sodă pentru spălat. Dar erau bune şi ele, cu toate că erau murdare. Învăţai multe din ele. Noile Maşini Vorbitoare… dumitale nu ţi

se par noi, nu?… sunt lesne de ascultat, lesne de uitat. Dar eu am urmărit toată povestea Celuicare-doarme încă de la început.

— N-ai să mă crezi, zise Graham încet, dar sunt atât de ignorant… am fost atât de preocupat de treburile mele, situaţia mea a fost atât de neobişnuită… încât nu ştiu nimic din povestea Celui-care-doarme. Cine era?

— Eh! zise bătrânul. Eu ştiu. Eu ştiu. Era un biet om de rând, care — sărmanul — a dat de o femeie cam nebunatică. Şi a căzut în catalepsie. Mai există vechituri de alea, de culoarea brună… fotografii cu nitrat de argint… care îl arată aşa cum şedea culcat, acum un gross şi jumătate de ani… un gross şi jumătate de ani!

— A dat de o femeie cam nebunatică, sărmanul, zise Graham încet, ca pentru el însuşi, şi apoi cu glas tare, da… ei bine! continuă.

— Trebuie să ştii că avea un văr, numit Warming, un om singuratic, fără copii, care a făcut o mare avere din nişte afaceri cu drumurile… primele drumuri în Eadhamită. Dar desigur că ai auzit? Nu? Cum aşa? El a cumpărat toate drepturile de bre-vetare şi a înfiinţat o mare societate. Pe atunci existau nenumărate întreprinderi separate şi socie-tăţi de afaceri. Nenumărate! Drumurile lui au dus la desfiinţarea căilor ferate… vechiturile ălea… în două duzini de ani. Warming a cumpărat toate drumurile şi le-a eadhamitat. Şi, pentru că n-a vrut să-şi fărâmiţeze averea şi să o lase împărţită în acţiuni, a lăsat totul Celui-care-doarrne, şi a instituit un Consiliu de administraţie, ales şi instruit de el. El ştia că niciodată Cel-care-doarme nu se va mai trezi, că va continua să doarmă, să doarmă până va muri. El ştia asta foarte bine! Şi apoi, din senin! un om din Statele Unite, care îşi pierduse doi fii într-un accident pe mare, a mai adăugat la această avere o mare donaţie. Administratorii s-au trezit chiar de la

început cu o avere în valoare de o duzină de miriade de lioni.

— Cum se numea?

— Graham.

— Nu… vreau să spun… americanul…

— Isbister.

— Isbister! strigă Graham. Bine, dar nici n-am auzit de numele acesta.

— Bineînţeles că nu, zise bătrânul. Bineînţeles. Oamenii nu prea învaţă multe în şcolile de azi. Dar eu îi cunosc toată povestea. Era un american bogat, originar din Anglia, şi i-a lăsat Celui-care-doarme o moştenire chiar mai mare decât a lui Warming. Cum a realizat-o? Asta nu ştiu. Ceva în legătură cu pictarea prin procedee mecanice. Fapt este că a adunat această avere şi i-a lăsat-o Celui-caredoarme şi astfel a luat fiinţă Consiliul. La început n-a fost decât un Consiliu de administraţie.

— Şi cum a crescut această avere?

— Eh!… dar dumneata nu ştii chiar nimic! Ban la ban trage… şi doisprezece creieri sunt mai buni decât unul singur. Ei au manevrat cu dibăcie. Cu banii au influenţat viaţa politică şi au continuat să-i înmulţească prin operaţiuni bancare şi tarifare. S-au înmulţit… s-au înmulţit. Şi mulţi ani cei doisprezece administratori au ţinut în secret creşterea averii Celui-care-doarme, ascunzând-o sub diferite nume şi titluri de societăţi şi tot felul de operaţiuni similare. Consiliul a cumpărat titluri, ipoteci, acţiuni, partide politice, ziare. Dacă vei asculta vechile povestiri, vei vedea cum Consiliul a crescut tot mereu. Până în cele din urmă s-a ajuns la bilioane şi bilioane de lioni… totul fiind averea Celui-care-doarme. Şi totul provenea dintr-un capriciu… din testamentul acelui Warming, şi din accidentul fiilor lui Isbister. Oamenii sunt ciudaţi, continuă bătrânul. Faptul cel mai ciudat pentru mine este cum de a reuşit să lucreze Consiliul strâns unit atât de multă vreme. Doisprezece oameni. La început erau împărţiţi în

câteva grupuri. Apoi s-au învăluit în mister. Pe vremea când eu eram tânăr, a vorbi despre Consiliu era ca şi cum un om ignorant ar fi vorbit despre Dumnezeu. Nu ne trecea prin minte ideea că ei ar putea să facă vreun rău. Nu ştiam nimic despre femeile lor şi despre viaţa care o duceau. Sau poate că acum am devenit eu mai înţelept… Oamenii sunt ciudaţi… Mă uit la dumneata, tânăr şi neştiutor, iar eu… un bătrân de şaptedozi de ani, aş fi putut foarte bine să uit… şi îţi explic totul, concis şi limpede. Şaptedozi — continuă el — şaptedozi, şi încă aud şi văd… aud mai bine decât văd. Şi gândesc şi sunt la curent cu tot ceea ce se întâmplă. Şaptedozi! Viaţa e ciudată. Aveam douădozi de ani când s-a născut Ostrog. Îmi amintesc de el cu mult înainte de a-şi fi croit drum până în fruntea Controlului Motoarelor de Vânt. Am văzut multe schimbări. Eh! Am purtat şi haine albastre. Şi, până la urmă, am ajuns să văd aceste ciocniri, întunericul, şi tumultul, şi cadavrele îngrămădite pe străzi. Şi toate sunt opera lui! Toate sunt opera lui!

Glasul i se stinse în mormăituri neclare, adresate lui Ostrog.

Graham rămase pe gânduri.

— Să vedem, zise el, dacă am înţeles bine.

Întinse o mână şi începu să numere pe degete.

— Cel-care-doarme era adormit…

— A fost schimbat, zise bătrânul.

— Se poate. Şi în acest timp averea Celui-caredoarme a crescut, în mâinile celor doisprezece administratori, până când a înghiţit aproape toată marea proprietate din lume. Cei doisprezece administratori au devenit, de fapt, în virtutea acestei proprie-tăţi, stăpânii lumii. Întrucât ei sunt puterea care plăteşte… după cum vechiul Parlament Englez era…

— Eh! zise bătrânul. Asta e adevărat… e o comparaţie bună. Nu eşti chiar atât de…

— Şi acum, acest Ostrog… a revoluţionat deodată întreaga lume, trezindu-l pe Cel-care-doarme… despre care nimeni, în afară de oamenii de rând, superstiţioşi, nu credea că se va mai trezi vreodată… l-a trezit pe Cel-care-doarme, ca să-şi revendice averea de la Consiliu, după atâţia ani.

Bătrânul sublinie această declaraţie cu un acces de tuse.

— E ciudat, zise el, să întâlneşti un om care află pentru prima dată aceste lucruri în seara aceasta.

— Da, zise Graham, e ciudat.

— Ai fost în vreun Oraş al Plăcerii? zise bătrânul. Toată viaţa mi-am dorit… Chiar şi acum — râse, apoi continuă — mi-ar place să mă distrez puţin. Măcar să văd. Mormăi o frază pe care Graham n-o înţelese.

— Când s-a trezit… Cel-care-doarme? întrebă deodată Graham.

— Acum trei zile.

— Şi unde este acum?

— E cu Ostrog. A scăpat de la Consiliu acum vreo patru ceasuri. Dar bine, stimate domn, unde ai fost în timpul ăsta? El era în sala din piaţă… unde s-au dat luptele. Întreg oraşul vorbea despre asta. Toate Maşinile Vorbitoare. S-a strigat pe toate străzile. Chiar şi nebunii care mai sunt de partea Consiliului au recunoscut-o. Toţi se îngrămădeau să-l vadă… toţi puneau mâna pe arme. Ai fost beat sau dormeai? Zău aşa! Dar probabil că glumeşti! Te pre-faci, desigur! Tocmai pentru a opri strigătele Maşinilor Vorbitoare şi a împiedica pe oameni să se adune, tocmai din cauza asta ei au oprit curentul electric şi ne-au lăsat în întunericul ăsta blestemat. Vrei să-mi spui că…?

— Am auzit că a reuşit să scape Cel-care-doarme, zise Graham. Dar… să revenim o clipă. Eşti sigur că acum este cu Ostrog?

— Ostrog nu-l va lăsa să-i scape, zise bătrânul.

— Şi Cel-care-doarme, eşti sigur că nu este cel adevărat? N-am auzit niciodată…

— Aşa cred toţi proştii. Aşa cred ei. Ca şi cum n-ar exista o mie de treburi despre care nu se aude nimic. Îl cunosc prea bine pe Ostrog. Ti-am spus? Sunt oarecum rudă cu Ostrog. Un fel de rudă. Prin nora mea.

— Presupun…

— Ei bine?

— Presupun că nu există, pentru Cel-caredoarme, nicio şansă ca să-şi revendice drepturile. Presupun că, de îndată ce lupta se va termina, el va deveni cu siguranţă o marionetă… în mâinile lui Ostrog sau ale Consiliului.

— În mâinile lui Ostrog… cu siguranţă. De ce n-ar fi o marionetă? Gândeşte-te la situaţia lui. Orice dorinţă, orice plăcere, totul i se poate îndeplini. De ce să-şi mai revendice drepturile?

— Ce sunt Oraşele Plăcerii? zise Graham pe neaşteptate.

Bătrânul îl puse să-şi repete întrebarea. Când înţelese, în cele din urmă, cuvintele lui Graham, îl înghionti puternic cu cotul.

— Asta-i prea de tot, zise el. Îţi baţi joc de un bătrân. Bănuiam eu că ştii mai multe decât pari să ştii.

— Poate că da, zise Graham. Dar nu! de ce aş continua să mă prefac? Nu, nu ştiu ce este un Oraş al Plăcerii.

Bătrânul râse, pe un ton familiar.

— Mai mult chiar, nu ştiu nici să citesc literele voastre, nu ştiu ce monedă folosiţi, nu ştiu ce ţări străine mai există. Nu ştiu unde mă aflu. Nu ştiu să număr. Nu ştiu de unde să-mi procur de mâncare, de băut, sau să-mi găsesc un adăpost.

— Haide, haide, zise bătrânul, dacă ai un pahar cu băutură, unde îl duci, la ureche sau la ochi?

— Aş vrea să-mi explici toate aceste lucruri.

— Ha, ha! Ei bine, domnii îmbrăcaţi în mătase trebuie şi ei să se distreze. O mână vestejită mângâie o clipă braţul lui Graham. Mătase. Bine, bine! Dar, cu toate acestea, aş vrea să fiu eu omul

care a fost substituit Celui-care-aoarme. O să petreacă bine. Cu tot fastul şi cu toate plăcerile. Are o figură ciudată. Când avea oricine voie să-l vadă, am căpătat şi eu bilet şi l-am văzut. Omul cu care a fost înlocuit seamănă leit cu cel adevărat, aşa cum îl arată fotografiile. E galben la faţă. Dar o să se îngraşe. Trăim într-o lume ciudată. Gândeşte-te ce noroc pe el! Ce noroc pe el! Cred că va fi trimis la Capri. E cel mai bun loc de distracţie pentru un începător.

Îl apucă din nou tusea. Apoi începu să mormăie cu invidie despre plăcerile şi desfătările care îi rămăseseră străine.

— Ce noroc pe el, ce noroc pe el! Toată viaţa am stat în Londra, sperând să-mi vie şi mie rândul.

— Dar Cel-care-doarme a murit, eşti sigur? zise deodată Graham.

Bătrânul îl puse să-şi repete întrebarea.

— Oamenii nu trăiesc mai mult decât zecedozi. Ar fi nefiresc, zise bătrânul. Eu nu sunt prost. Proştii pot crede asta, dar eu nu.

Graham se supără de siguranţa cu care vorbea bătrânul.

— Nu ştiu dacă eşti prost sau nu, zise el, dar în privinţa Celui-care-doarme te înşeli.

— Ce?

— Te înşeli în privinţa Celui-care-doarrne. Nu ţi-am spus de la început, dar am să-ţi spun acum. Te înşeli în privinţa Celui-care-doarme.

— De unde ştii dumneata? Credeam că nu ştii nimic… nici măcar despre Oraşele Plăcerii.

Graham tăcu.

— Nu ştii nimic, zise bătrânul. Cum ai putea să ştii? Foarte puţini oameni…

— ***Eu*** sunt Cel-care-doarme.

Fu nevoit să repete. Se lăsă o scurtă tăcere.

— Ceea ce spui e o prostie, domnule, iartă-mă că-ţi spun. Pe vremuri ca astea s-ar putea să-ţi producă neplăceri, zise bătrânul.

Graham, puţin cam încurcat, îşi repetă afirmaţia.

— Spuneam că eu sunt Cel-care-doarme. Că am adormit, cu mulţi ani în urmă, într-un sat cu case de piatră, pe vremea când încă mai existau garduri, şi sate, şi hanuri, şi tot pământul era împărţit în loturi, în ogoare mici. N-ai auzit niciodată de vremurile acelea? Şi eu, eu cel care îţi vorbesc, sunt Cel-care-s-a-trezit acum patru zile.

— Acum patru zile!… Cel-care-doarme! Dar ei au şi pus mâna pe Cel-care-doarme! Îl au cu ei şi nu-l vor mai lăsa să scape. E o prostie! Ai vorbit, până acum, ca un om în toată firea. Pot să-l văd ca şi cum aş fi de faţă. El este acolo, având-l pe Lincoln drept paznic, în spatele lui: nu l-ar lăsa ei să plece de unul singur. Te poţi bizui pe ei. Eşti un om ciudat. Unul dintre cei care se ţin de glume. Acum înţeleg de ce mănânci vorbele într-un mod atât de ciudat, dar…

Se opri brusc şi Graham îi văzu gestul.

— Ca şi cum Ostrog ar fi în stare să-l lase pe Cel-care-doarme să circule singur! Nu, cu mine nu ţi-ai găsit omul! Eh! ca şi cum aş putea să cred una ca asta. Ce urmăreşti? Şi, în afară de asta, noi vorbeam chiar despre Cel-care-doarme.

Graham se ridică.

— Ascultă, zise el. Eu sunt Cel-care-doarme.

— Eşti un om ciudat, zise bătrânul, dacă stai cu mine aici, în întuneric, şi-mi spui, într-o limbă stricată, o asemenea minciună. Dar…

Exasperarea lui Graham se transformă într-un hohot de râs.

— E absurd, strigă el. Absurd. Visul trebuie să ia sfârşit! Devine din ce în ce mai stupid, Iată-mă aici, în acest semiîntuneric blestemat — n-am mai auzit să existe un vis în semiîntuneric — stând ca un anacronism de două sute de ani şi încercând să-l conving pe un bătrân nebun că sunt eu însumi, şi în acelaşi timp… Uh!

Făcu un gest de enervare şi se îndepărtă cu paşi mari. După o clipă, bătrânul alergă în urma lui.

— Eh! dar nu pleca! strigă bătrânul. Sunt un bătrân nebun, ştiu. Nu pleca. Nu mă lăsa în întunericul ăsta.

Graham ezită, apoi se opri. Îşi dădu, deodată, seama de neghiobia de a-şi fi dezvăluit taina.

— N-am vrut să te jignesc… nedând crezare celor ce mi-ai spus, zise bătrânul, apropiindu-se. Nu este niciun rău în asta. N-ai decât să-ţi spui Cel-care-doarme, dacă îţi face plăcere. Este o înşelătorie curioasă…

Graham ezită, apoi se întoarse brusc şi-şi continuă drumul.

Îl mai auzi câtva timp pe bătrân şchiopătând în urma lui şi strigându-l, tot mai de departe, cu glasul lui de astmatic. Dar în cele din urmă întunericul îl înghiţi şi Graham nu-l mai văzu.

Capitolul XII
OSTROG

Graham îşi dădu acum mai bine seama de situaţia lui. Rătăci multă vreme, dar, după discuţia cu bătrânul, hotărî că până la urmă va trebui în mod inevitabil să-l întâlnească pe Ostrog. Un lucru era evident: conducătorii revoltei reuşiseră de minune să ascundă dispariţia lui. Dar se aştepta în fiece clipă să audă ştirea despre moartea sau recapturarea lui de către Consiliu.

În clipa aceea în faţa lui se opri un om.

— Ai auzit? întrebă el.

— Nu! zise Graham, tresărind.

— Aproape o dozandă, zise omul, o dozandă de oameni! şi porni, grăbit, mai departe.

Un grup de bărbaţi şi o fată trecură prin întuneric, gesticulând şi strigând:

— Au capitulat! S-au predat!

— O dozandă de oameni.

— Două dozande de oameni.

— Ostrog, trăiască Ostrog!

Apoi strigătele se îndepărtară, devenind nedesluşite.

Urmară alţi oameni care strigau. Câtva timp, atenţia îi fu atrasă de frânturile de fraze pe care le auzea. Nu era sigur dacă toţi vorbeau englezeşte. Atât cât reuşea să înţeleagă era un fel de engleză stricată, ca jargonul negrilor, un amestec de fraze stâlcite. Nu îndrăzni să oprească pe nimeni, ca să întrebe ceva. Impresia pe care i-o făceau oamenii se contrazicea cu părerile pe care şi le făcuse el despre soarta bătăliei şi confirma încrederea bătrînului în Ostrog. Abia târziu izbuti să se convingă că oamenii se bucurau de înfrângerea Consiliului, că marele Consiliu, care îl urmărise cu atâta străşnicie, se dovedise până la urmă cea mai slabă dintre cele două forţe aflate în conflict. Şi, dacă aceasta era situaţia, ce consecinţe putea să aibă pentru el? De mai multe ori ezită, pe punctul de a pune trecătorilor astfel de întrebări fundamentale. Odată, se întoarse şi merse o bună bucată de drum în urma unui om scund, grăsun, cu o înfăţişare amabilă, dar nu avu destulă încredere ca să i se adreseze.

Cu încetul, ajunse la concluzia că ar trebui să întrebe unde sunt Birourile Motoarelor de Vânt, orice ar fi fost să fie aceste motoare de vânt. Când puse prima oară întrebarea i se răspunse să meargă mai departe, în direcţia Westminster. A doua încercare îl conduse la descoperirea unui drum mai scurt, prin care se rătăci repede. Apoi i se spuse să părăsească străzile pe care — necunoscând alte mijloace de transport — mersese până atunci şi să apuce pe una din scările din mijloc, către o stradă întunecată. Acolo avu câteva întâlniri ciudate; mai întâi se întâlni cu o fiinţă invizibilă, care vorbea cu glas răguşit, într-un dialect curios, asemănător, la început, unei limbi străine, un şuvoi de cuvinte presărat cu frânturi englezeşti stâlcite, dialectul oamenilor de rând din vremea aceea. Apoi se apropie un alt glas, un glas de fată, cântând

„Tralala, tralala”. Ea i se adresă lui Graham într-o engleză care se-măna cu a omului întâlnit înainte. Declară că îşi pierduse sora, se poticni cam fără rost, după părerea lui, îl prinse în braţe şi începu să râdă. Dar câteva cuvinte de dojana o făcură să dispară.

Zgomotele creşteau în jurul lui. Oamenii treceau pe lângă el, vorbind cu însufleţire.

— S-au predat!

— Consiliul! Desigur, Consiliul!

— Aşa se vorbeşte în oraş.

Drumul deveni mai larg. Brusc, zidul se termină. Se afla acum într-un spaţiu deschis; se vedeau oameni agitându-se în depărtare. Întrebă pe un individ, care abia se distingea din întuneric, pe ce drum să apuce.

— Mergi drept înainte, zise un glas de femeie.

Se îndepărtă de zidul pe lângă care mersese, şi după o clipă se poticni de o măsuţă pe care se aflau nişte obiecte de sticlă. Obişnuit acum cu întunericul, Graham descoperi o perspectivă întinsă, cu şiruri de mese de-o parte şi de alta. Porni într-acolo. Auzi, la câteva mese, clinchete de pahare şi zări oameni care mâncau. Existau, deci, oameni destul de liniştiţi ca să se aşeze la masă, sau poate destul de îndrăzneţi ca să îmbuce câte ceva în grabă, în ciuda tulburărilor sociale şi a întunericului. Apoi zări sus, în depărtare, o lumină palidă, de formă semicirculară. Înaintă în direcţia aceea, dar, când ajunse aproape, lumina îi fu ascunsă de un colţ întunecat. Se poticni de nişte trepte şi se pomeni într-o galerie. Auzi suspine şi dădu peste două fetiţe înspăimântate, ghemuite lângă o balustradă. Fetiţele tăcură, auzind că se apropie zgomot de paşi. Încercă să le consoleze, dar ele rămaseră tăcute până când el se îndepărtă. Le auzi, din depărtare, scâncind din nou.

Nu după mult, nimeri la picioarele unei scări, lângă o deschidere largă. Deasupra se găsea o lumină confuză; urcă, din întuneric, într-o stradă

cu platforme mişcătoare. De-a lungul ei trecea o mulţime gălăgioasă şi dezordonată. Oamenii cântau, cei mai mulţi cu glasuri false, frânturi ale unui cântec de revoltă. Ici şi colo pâlpâiau torţe, născând umbre tremurătoare. Întrebă din nou de drumul pe care voia să-l urmeze, şi de două ori se încurcă în acelaşi dialect de neînţeles. La a treia încercare reuşi să capete un răspuns limpede. Se afla la două mile de Birourile Motoarelor de Vânt din Westminster, dar drumul era uşor de găsit.

Când se apropie, în cele din urmă, de locul unde erau Birourile Motoarelor de Vânt, înţelese, după mulţimile care aclamau de-a lungul străzilor, după cântecele şi bucuria lor, şi mai ales după lumina care se reaprinsese în oraş, că răsturnarea Consiliului era probabil înfăptuită. Dar, totuşi, nu auzi nicio veste despre dispariţia Celui-care-doarme.

Luminile se reaprinseseră, în tot oraşul, pe neaşteptate. Se simţi, deodată, orbit, toţi oamenii din jur se opriră de asemeni orbiţi, şi întreaga lume eraincandescentă. Cind se reaprinsese lumina, el era la marginea mulţimilor fremătătoare, care înţesau străzile de lângă Birourile Motoarelor de Vânt, şi sentimentul că era expus privirilor transformă intenţia lui vagă de a-l întâlni pe Ostrog într-o dorinţă arzătoare.

Un timp fu îmbrâncit, împiedicat de oameni, unii răguşiţi şi obosiţi de cât îi strigaseră numele, alţii bandajaţi şi însângeraţi în lupta pentru cauza lui. Faţada Birourilor Motoarelor de Vânt era iluminată de proiecţia unui tablou mişcător, dar el nu putea să distingă nimic, deoarece, în ciuda eforturilor lui susţinute, mulţimea era prea compactă pentru a-i permite să se apropie. Din frânturile de conversaţie pe care le auzi, presupuse că se dădeau ştiri despre luptele de la Palatul Consiliului. Ignoranţa şi nehotărârea îl făceau să aibă mişcările încete şi neputincioase. La început nu-şi dădu seama cum va putea intra în clădirea

dinapoia acestei faţade imense. Îşi croi cu greutate drum prin mijlocul masei de oameni, până când observă că scara care cobora dinspre drumul central ducea chiar în interiorul clădirii. Continuă să meargă în această direcţie, dar mulţimea era atât de înghesuită pe drumul central, încât îi trebui destul de mult timp până să ajungă la ţintă. Şi chiar atunci el găsi intrarea oprită, şi trebui mai întâi să discute cu înverşunare, timp de un ceas, în camera de gardă, până reuşi să-i trimită un bilet aceluia care voia să-l vadă mai mult decât pe oricare alt om din lume. La început, povestea lui fu luată în râs, apoi, devenind mai înţelept, declară, când ajunse la a doua scară, că are nişte veşti de o importanţă extra-ordinară pentru Ostrog. Care erau veştile — el refuză să spună. Reuşi cu greu să-şi trimită biletul. Aşteptă mult timp într-o odăiţă de la capătul de jos al ascensorului şi, în sfârşit, îşi făcu apariţia Lincoln, prevenitor, uimit, cerându-şi scuze. Se opri în cadrul uşii, examinându-l pe Graham, apoi se repezi spre el plin de efuziune.

— Da, strigă el. Dumneata eşti! N-ai murit!

Graham îi dădu câteva scurte explicaţii.

— Fratele meu te aşteaptă, îi spuse Lincoln. Este singur, în Birourile Motoarelor de Vânt. Ne temeam că ai fost ucis în sala teatrului. Era nedumerit… şi treburile nu sunt încă limpezi, cu toate că oamenilor le spunem… altfel ar fi ver.it el la dumneata.

Urcară cu liftul, trecură printr-un coridor îngust, traversară o sală mare, în care nu era nimeni decât doi curieri grăbiţi — şi intrară într-o încăpere relativ mică, al cărei mobilier era format doar dintr-o canapea lungă şi un disc oval mare, de un cenuşiu ceţos, schimbător, atârnat de perete cu nişte cabluri. Lincoln îl părăsi pentru câtva timp, şi Graham rămase singur, fără să înţeleagă ce sunt acele forme fumurii şi schimbătoare care treceau încet pe suprafaţa discului.

Un vuiet care izbucni pe neaşteptate îi atrase atenţia. Erau aclamaţii, aclamaţiile frenetice ale unei mulţimi uriaşe, dar foarte îndepărtate, un tunet de exaltare. Se termină tot atât de brusc pe cât începuse, ca un sunet auzit între deschiderea şi închiderea unei uşi. În camera alăturată se auzi un zgomot de paşi grăbiţi şi un clinchet melodios, ca un lanţ trecând peste dinţii unei roţi.

Apoi se auzi glasul unei femei, foşnetul unor haine nevăzute.

— Este Ostrog! auzi el.

Răsună clinchetul unui clopoţel şi din nou se aşternu tăcerea.

Apoi, afară se auziră glasuri, zgomot de paşi şi mişcare. Paşii unei singure persoane se desprinseră de celelalte zgomote, apropiindu-se, paşi hotărâţi, cu ritmul măsurat. Perdeaua se ridică încet. Apăru un om înalt, cu părul alb, îmbrăcat în haine de mătase de culoare crem, şi-l cercetă pe Graham, pe sub braţele sale ridicate.

O clipă, omul rămase cu mâinile pe perdea, apoi îi dădu drumul să cadă şi păşi în faţa ei. Graham văzu o frunte înaltă, doi ochi de un albastru foarte deschis, afundaţi, sub sprâncene albe, un nas acvilin şi o gură hotărâtă, cu trăsături puternice. Cutele din jurul ochilor, colţurile căzute ale gurii contraziceau ţinuta semeaţă şi dovedeau că omul era bătrân. Graham se ridică instinctiv în picioare, şi o clipă cei doi oameni rămaseră tăcuţi, privindu-se unul pe altul.

— Dumneata eşti Ostrog? întrebă Graham.

— Eu sunt Ostrog.

— Conducătorul?

— Aşa mi se spune.

Graham tăcu stingherit.

— Trebuie să-ţi mulţumesc mai ales dumitale, după câte înţeleg, pentru eliberarea mea, zise el apoi.

— Mă temeam că ai fost ucis, zise Ostrog. Sau adormit din nou… pentru totdeauna. Am făcut tot

ce ne-a stat în putinţă ca să păstrăm secretul… secretul dispariţiei dumitale. Unde ai fost? Cum ai ajuns aici?

Graham îi povesti în câteva cuvinte.

Ostrog ascultă în tăcere. Apoi zâmbi uşor.

— Ştii ce făceam când am fost anunţat că ai venit?

— De unde să ştiu?

— Pregăteam dublura dumitale.

— Dublura mea?

— Un om care să semene cât mai mult cu dumneata. Aveam de gând să-l hipnotizăm, ca să-i mai uşurăm dificultatea de a acţiona. Era neapărat necesar. Întreaga revoltă se bazează pe ideea că eşti treaz, viu şi de partea noastră. Chiar acum, o mare mulţime de oameni s-a strâns în teatru, cerând să te vadă. Ei nu au încredere… Cunoşti, desigur… măcar unele aspecte ale situaţiei dumitale?

— Foarte puţin, zise Graham.

— Treburile stau astfel. Ostrog făcu câţiva paşi prin odaie, apoi se întoarse. Eşti proprietarul absolut, zise el, a mai mult de jumătate din lume. Cu alte cuvinte, eşti ca un rege. Puterile dumitale au anumite limite, dar eşti persoana cea mai însemnată, simbolul popular al stăpânirii. Acest Consiliu Alb, Conoiliul Administratorilor, cum este numit…

— Am auzit câte ceva…

— Mă mir.

— Am dat peste un bătrân vorbăreţ.

— Înţeleg… Masele noastre — cuvântul vine de pe vremea dumitale, ştii desigur că încă mai avem mase — te privesc ca pe adevăratul nostru conducător. La fel cum foarte mulţi oameni de pe vremea dumitale considerau Coroana drept conducător. Ele sunt nemulţumite — masele de pe întreg pământul — de felul cum guvernau Administratorii. În general, este vechea nemulţumire, vechea neîmpăcare a omului de rând

cu situaţia în care se află — mizeria muncii, a disciplinei şi a incapacităţii. Dar Administratorii au guvernat rău. În anumite cazuri, de exemplu în administrarea Companiilor de Muncă, ei au dat dovadă de lipsă de înţelepciune. Au creat nenumărate ocazii de nemulţumire. Noi, cei din partidul popular, începusem să ne agităm pentru reforme… când s-a produs trezirea dumitale. Dacă ar fi fost organizată de mai înainte, tot n-ar fi venit mai la timp. El zâmbi. Spiritul public, fără să ţină seama de anii dumitale de somn, se şi gândise să te trezească şi să apeleze la dumneata, când… poc!

El schiţă, cu un gest, izbucnirea revoltei, iar Graham dădu din cap în semn că a înţeles.

— Consiliul s-a fâstâcit… au început să se certe, întotdeauna fac aşa. N-au putut să ia o hotărâre, n-au ştiut cum să procedeze cu dumneata. Ştii cum te-au întemniţat?

— Ştiu, ştiu. Şi acum… am izbândit?

— Am izbândit. Am izbândit cu adevărat. Astănoapte, în cinci ore. Am lovit, pe neaşteptate, din toate părţile. Oamenii de la Motoarele de Vânt, Compania Muncii, cu milioanele ei de oameni, au rupt toate zăgazurile. Am pus mâna pe aeropile.

Ostrog tăcu.

— Da, zise Graham, bănuind că aeropilele erau nişte maşini zburătoare.

— Asta a fost, desigur, esenţial. Altfel, ei ar fi reuşit să fugă. Tot oraşul s-a ridicat, au participat aproape o treime din oameni. Toţi albaştrii, toate serviciile publice, în afară doar de câţiva aeronauţi şi cam o jumătate din poliţia în uniforme roşii. Ai fost salvat, şi oamenii lor, din poliţia drumurilor — nici jumătate din ei nu au putut fi concentraţi în Palatul Consiliului — au fost împrăştiaţi, dezarmaţi sau ucişi. Toată Londra este acum a noastră. Le-a mai rămas doar Palatul Consiliului. Jumătate din cei care le-au mai rămas din poliţia în uniforme roşii au căzut în încercarea nebunească de a te recaptura. Când te-au pierdut, şi-au pierdut

şi ei capul. Au aruncat asupra teatrului toate forţele pe care le mai aveau. Le-am tăiat retragerea spre Palatul Consiliului. Noaptea trecută a fost într-adevăr o noapte a victoriei. Pretutindeni a strălucit steaua dumitale. Cu o zi în urmă… Consiliul Alb guverna tot aşa cum a guvernat de un gross de ani, de un secol şi jumătate de ani… apoi, doar cu câteva şoapte, cu câteva arme aduse pe furiş iei şi colo, deodată… iată!

— Eu cunosc foarte puţine lucruri, zise Graham. Cred… Nu înţeleg prea bine condiţiile în care s-au dus luptele. Te-aş ruga să-mi explici. Unde este Consiliul? Unde se dau luptele?

Ostrog făcu câţiva paşi, se auzi un clinchet şi, deodată, în afară de o strălucire de formă ovală, camera rămase în întuneric. O clipă, Graham fu buimăcit.

Apoi văzu că discul de culoare cenuşie căpătase adâncime şi culoare, luase înfăţişarea unei ferestre ovale, care dădea spre o scenă ciudată, neobişnuită.

La prima privire nu fu în stare să înţeleagă ce însemna această scenă. Era o scenă în lumina zilei, lumina unei zile de iarnă, cenuşie şi limpede. De-a curmezişul tabloului şi la jumătatea distanţei, după cât se părea, dintre el şi punctul cel mai îndepărtat, trecea vertical un cablu puternic, de sârmă albă, împletită. Apoi observă că şirurile marilor mori de vânt pe care le vedea, intervalele largi, petele de întuneric presărate din loc în loc erau asemănătoare cu acelea printre care trecuse atunci când fugise din Palatul Consiliului. Văzu, desluşit, un şir ordonat de oameni în roşu mergând de-a curmezişul unui coridor deschis între şiruri de oameni în negru şi înţelese, înainte de a-i spune Ostrog, că privea, de sus, străzile Londrei din zilele acelea. Zăpada din timpul nopţii dispăruse. Graham bănui că discul oval era vreun înlocuitor modern al camerei obscure, dar nu primi nicio explicaţie. Observă că, deşi oamenii în roşu

mergeau de la stânga spre dreapta, ei ieşeau totuşi din cadrul tabloului prin partea stângă. Pentru o clipă fu uimit, şi apoi văzu că tabloul trecea încet, ca o panoramă, pe suprafaţa discului oval.

— Vei vedea imediat luptele, zise Ostrog, lângă el. Oamenii în roşu pe care îi vezi sunt prizonieri. Aceasta este suprafaţa acoperişurilor din Londra… Acum toate casele formează aproape o masă compactă. Străzile şi locurile publice sunt acoperite. Locurile goale şi intervalele din vremea dumitale au dispărut.

O pată neclară acoperi tabloul pe jumătate. Părea să fie corpul unui om. Se iscă o lucire metalică, o sclipire, ceva care trecu deasupra ovalului, cum trece pleoapa unei păsări peste ochi, şi imaginea redeveni clară. Graham văzu acum oameni alergând printre roţile Motoarelor de Vânt, trăgând cu nişte arme din care ţâşneau mici dâre de fum. Ei se îngrămădeau tot mai mult în partea dreaptă, gesticulând — poate că şi strigau, dar imaginea nu transmitea niciun sunet. Oamenii şi roţile motoarelor treceau încet şi constant peste câmpul oglinzii.

— Acum, zise Ostrog, vine Palatul Consiliului!

Încet, o margine neagră se furişă în câmpul vizual, atrăgându-i atenţia lui Graham. În curând nu mai era o margine, ci o cavitate, un imens spaţiu negru printre mulţimea de edificii, şi din el se ridicau spirale subţiri de fum spre cerul palid de iarnă. Masa ruinată a clădirii, stâlpii, traversele puternic arcuite se ridicau lugubre din întunericul funerar. Şi peste aceste vestigii ale unui palat splendid se căţărau, săreau, se îmbulzeau nenumăraţi oameni minusculi.

— Acesta este Palatul Consiliului, zise Ostrog. Ultima lor fortăreaţă. Au cheltuit — nebunii de ei! — muniţie, care le-ar fi ajuns să ne ţină piept o lună, numai ca să arunce în aer clădirile din jurul lor… ca să oprească atacul nostru. Ai auzit

explozia? A făcut ţăndări jumătate din geamurile oraşului.

În timp ce el vorbea, Graham văzu că, dincolo de ruine, ridicându-se deasupra lor până la o mare înălţime, se afla masa devastată a unei clădiri albe. Această masă rămăsese izolată prin distrugerea nemiloasă a tuturor clădirilor din jur. Găuri negre marcau coridoarele atinse de dezastru; se vedeau săli mari, cu pereţii năruiţi, şi arhitectura de interior părea sinistră în zorii acelei zile de iarnă, şi în josul zidurilor crăpate atârnau ghirlande de cabluri rupte şi drugi de metal, cu capetele răsucite. Printre ruine se mişcau mici pete roşii, apărătorii în haine roşii ai Consiliului. Din când în când, licăriri slabe iluminau umbrele pustii. La prima vedere, lui Graham i se păru că se efectua un atac asupra acestei clădiri albe şi izolate, dar apoi observă că răsculaţii nu înaintau, ci rămîneau ascunşi prin ruinele colosale care înconjurau această ultimă fortăreaţă şi trăgeau necontenit.

Şi nu trecuseră nici zece ore de când şedea sub deschizătura ventilatorului, într-o mică încăpere din această clădire îndepărtată, întrebându-se ce se întâmplă în lume!

Privind cu mai multă atenţie, în timp ce acest episod războinic trecea în linişte prin centrul oglinzii, Graham văzu că palatul alb era înconjurat din toate părţile de ruine, şi Ostrog începu să-i descrie în fraze concise cum apărătorii palatului încercaseră prin această distrugere să se izoleze de furtuna care venea. Vorbi pe un ton indiferent despre pierderea de oameni produsă de această uriaşă explozie. Îi arătă un cimitir improvizat printre ruine, ambulanţe care mişunau ca furnicile de-a lungul unui şanţ ruinat, care fusese cândva o stradă cu platforme mişcătoare. Îi arăta, cu mai mult interes, diferitele părţi, din Palatul Consiliului şi felul cum erau distribuiţi asediatorii. În scurt, timp, războiul civil care răscolise întreaga Londră nu mai avea niciun secret pentru Graham. Ceea ce

se întâmplase în noaptea aceea nu era o revoltă spontană, şi niciun război între forţe egale, ci o lovitură de stat magistral organizată. Ostrog prevăzuse uimitor de bine toate amănuntele; părea că ştie rolul fiecăreia dintre petele roşii şi negre care se târau prin acele locuri.

El întinse un braţ negru, imens, peste imaginea luminoasă şi arătă încăperea de unde scăpase Graham, apoi, prin labirintul ruinelor, drumul pe care fugise. Graham recunoscu prăpastia pe care o mărginea jgheabul şi alături Motoarele de Vânt de care se ghemuise ca să scape de maşina zburătoare. Restul drumului fusese distrus de explozii. Privi din nou spre Palatul Consiliului, care ieşise aproape în întregime din cadru; dinspre dreapta apărea acum o colină cu un grup de cupole şi turnuleţe vagi, nelămurite şi îndepărtate.

— Şi Consiliul a fost într-adevăr răsturnat? zise el.

— Da, zise Ostrog;

— Şi eu… Este chiar adevărat că eu…

— Eşti Stăpânul lumii.

— Dar steagul acela alb…

— Acels este steagul Consiliului… Steagul dominaţiei lumii. Va cădea. Lupta este terminată. Atacul asupra teatrului a fost ultima lor încercare disperată. Au numai, vreo mie de oameni, şi unii dintre ei vor trece, de partea noastră. Au puţine muniţii. Iar noi reînviem vechile meşteşuguri. Făurim tunuri.

— Dar… spune-mi… Oraşul, acesta înseamnă lumea întreagă?

— În mod practic, asta e tot ce le-a mai rămas din imperiul lor. În restul lumii, oraşele fie că s-au revoltat o dată cu noi, fie că aşteaptă deznodământul. Trezirea dumitale i-a uluit, i-a paralizat.

— Dar Consiliul nu are maşini zburătoare? De ce nu luptă cu ele?

— Aveau. Dar cea mai mare parte a aeronauţilor au fost, de fapt, de partea noastră. N-au vrut să-şi asume riscul de a lupta alături de noi, dar n-au vrut nici să acţioneze împotriva noastră. A trebuit să le dăm aeronauţilor un imbold. Aproape jumătate erau de partea noastră, şi ceilalţi ştiau acest lucru. Ei au ştiut că ai reuşit să fugi, şi au pus să te urmărească. Acum o oră, noi l-am ucis pe omul care a tras în dumneata. Şi am ocupat platformele de zbor din toate oraşele în care puteam s-o facem, şi astfel am oprit şi am capturat aeroplanele, iar cât despre micile maşini zburătoare care s-au aventurat să zboare — căci într-adevăr s-au aventurat câteva — am îndreptat asupra lor un foc susţinut şi le-am împiedicat să se apropie de Palatul Consiliului. Dacă ar fi aterizat, n-ar mai fi putut să se ridice din nou, deoarece acolo nu există suficient spaţiu liber ca să-şi poată lua zborul. Am distrus câteva din ele, alte câteva au coborât şi s-au predat, iar restul au plecat spre Continent să caute vreun oraş prieten, dacă vor reuşi să-l găsească înainte de a li se termina combustibilul. Cei mai mulţi dintre aeronauţi au fost foarte bucuroşi să fie luaţi prizonieri şi ţinuţi deoparte, fără să li se facă vreun rău. Să te prăbuşeşti cu o maşină zburătoare nu este o perspectivă prea atrăgătoare! Consiliul nu are nicio şansă pe această cale. Zilele lui sunt numărate.

Râse, şi se întoarse din nou spre oglinda ovală, pentru a-i arăta lui Graham ce se înţelegea, prin platforme de zbor. Chiar şi cele patru platforme mai apropiate erau prea îndepărtate şi întunecate de ceaţa subţire a dimineţii. Dar Graham îşi putu da seama că erau nişte construcţii vaste, chiar în comparaţie cu dimensiunile construcţiilor din jur.

În timp ce aceste forme nelămurite treceau spre stânga, apăru din nou drumul pe care trecuseră oamenii în roşu, dezarmaţi. Apoi ruinele negre, şi din nou fortăreaţa albă a Consiliului asediat. Nu mai avea aspectul unei clădiri lugubre, ci strălucea —

acum, când umbra norilor se risipise — ca un chihlimbar, în lumina soarelui. În jurul ei, lupta oamenilor minusculi nu se oprise încă cu totul, dar apărătorii în uniforme roşii încetaseră focul.

Şi astfel, în liniştea zorilor, omul din secolul al nouăsprezecelea privi scena finală a marei revolte, stabilirea domniei sale prin forţă. Descoperi, cu un fel de tresărire, că aceasta era lumea lui, şi nu aceea pe care o lăsase în urmă; că acesta nu era un spectacol care să ajungă la un punct culminant şi apoi să înceteze; că în această lume îşi va petrece anii de viaţă care i-au mai rămas, cu toate datoriile şi primejdiile, şi responsabilităţile. Se întoarse spre Ostrog, cu noi întrebări. Acesta începu să-i răspundă şi apoi se întrerupse brusc

— Dar toate acestea trebuie să ţi le explic, pe larg, mai târziu. În momentul de faţă avem… anumite datorii. Poporul se îndreaptă, pe străzile mişcătoare, din toate părţile oraşului spre acest loc… pieţele şi teatrele sunt înţesate de oameni. Ai venit tocmai la timp. Ei cer să te vadă. Aici, şi în toată lumea, vor să te vadă. Paris, New York, Chicago, Denver, Capri — mii de oraşe s-au răsculat, tumultuoase, şi cer să te vadă. De mulţi ani ei cer să fii trezit, şi acum, când dorinţa lor s-a îndeplinit, nu le vine să creadă…

— Dar, bineînţeles… eu nu pot să mă duc peste tot…

Ostrog răspunse din celălalt capăt al odăii, şi imaginea de pe discul oval păli şi dispăru, în timp ce lumina se aprinse din nou.

— Există kinetotele-fotografe, zise el. În timp ce vei saluta poporul de aici — în întreaga lume miriade de miriade de oameni, îngrămădiţi şi nemişcaţi în săli întunecoase, te vor vedea şi ei. În alb şi negru, desigur, nu aşa cum eşti. Şi vei auzi strigătele lor care se vor adăuga strigătelor din sala de aici. Există un anumit procedeu optic, continuă Ostrog, folosit de unii acrobaţi şi de dansatoare. S-ar putea să ţi se pară nou. Stai într-o lumină foarte

puternică şi ei nu te văd pe dumneata, ci o imagine mărită, proiectată pe un ecran — astfel încât chiar şi ultimul om din cea mai îndepărtată galerie poate, dacă vrea, să-ţi numere şi firele genelor.

Graham se agăţă disperat de una dintre întrebările care îi frământau mintea.

— Care este populaţia Londrei? întrebă el.

— Douăzeci şi opt de miriade.

— Cât înseamnă asta?

— Peste treizeci şi trei de milioane.

Aceste cifre depăşeau imaginaţia lui Graham.

— Ei aşteaptă să le spui ceva, zise Ostrog. Nu ceea ce numeaţi voi o cuvântare, ci ceea ce numim noi un cuvânt — o singură frază, şase sau şapte cuvinte. Ceva precis. De exemplu: „M-am trezit şi inima mea este alături de voi”. Un asemenea cuvânt aşteaptă ei.

— Cum ai spus? întrebă Graham.

— „M-am trezit şi inima mea este alături de voi.” Şi te înclini — te înclini ca un rege. Dar mai întâi trebuie să-ţi aducem haine negre, căci negrul este culoarea care ţi se cuvine. Ai ceva împotrivă? După aceea, ei se vor împrăştia la casele lor.

Graham ezita.

— Sunt în mâinile voastre, zise el.

Ostrog era evident de aceeaşi părere. Se gândi o clipă, se întoarse spre perdea şi dădu câteva ordine scurte unor slujitori nevăzuţi. Aproape imediat se aduse o robă neagră, foarte asemănătoare cu roba pe care Graham o purtase în teatru. În timp ce şi-o arunca pe umeri, se auzi din camera alăturată ţârâitul ascuţit al unei sonerii. Ostrog se întoarse întrebător spre slujitori, apoi îşi schimbă deodată gândul, trase perdeaua deoparte şi dispăru.

O clipă, Graham rămase cu servitorul care aşlopta respectuos, ascultând cum se îndepărtau paşii lui Ostrog. Se auziră voci, nişte întrebări şi răspunsuri rapide şi paşi grăbiţi. Perdeaua fu trasă din nou şi Ostrog reapăru, cu faţa lui masivă strălucind de emoţie. Străbătu din câţiva paşi

odaia, cufundă încăperea în întuneric, îl apucă pe Graham de braţ şi arătă spre oglindă.

— Chiar în clipa când ne-am întors cu spatele, zise el.

Graham îi văzu degetul arătător, negru, imens, deasupra imaginii Palatului Consiliului. În prima clipă nu înţelese. Apoi observă că prăjina care susţinuse drapelul alb era goală.

— Vrei să spui… începu el.

— Consiliul a capitulat. Domnia lui s-a terminat pentru totdeauna. Priveşte! şi Ostrog arătă spre un sul negru care se căţăra, în salturi mici, spre vârful prăjinii, desfăşurându-se pe măsură ce se ridica.

Imaginea ovală păli, în timp ce Lincoln dădu perdeaua deoparte şi intră.

— Vă cheamă, zise el.

Ostrog continuă să-l strângă pe Graham de braţ.

— Noi am ridicat poporul, zise el. Noi le-am dat arme. Cel puţin astăzi, dorinţele lor trebuie să fie lege.

Lincoln ţinu perdeaua ridicată, pentru ca Graham şi Ostrog să poată trece…

În drum spre piaţă, Graham văzu din treacăt o sală lungă şi îngustă, cu pereţii albi, unde oameni îmbrăcaţi în aceeaşi pânză albastră ce-o întâlnise peste tot transportau obiecte acoperite, ca nişte sicrie, în jurul cărora se învârteau încoace şi încolo oameni îmbrăcaţi în culoarea purpurie a medicilor. Din sală se auzeau gemete şi vaiete. Zări o canapea goală, pătată de sânge, şi pe alte canapele oameni, bandajaţi şi însângeraţi. Era doar o imagine fugară, de pe o galerie cu balustradă, apoi un contrafort îi ascunse imaginea şi-şi continuară drumul spre piaţă…

Vacarmul mulţimii era acum foarte aproape: se auzea ca un tunet. La capătul unui lung coridor îi atrase atenţia fâlfâitul unor drapele negre, fluturarea pânzelor albastre şi a zdrenţelor brune; apoi îi apăru în faţă imensul teatru de lângă piaţa publică, înţesat de oameni. Imaginea se lărgi.

Observă că intrau chiar în marele teatru unde apăruse prima dată, marele teatru pe care îl văzuse ca pe un joc de lumină şi întuneric, atunci, în fuga din faţa poliţiei în uniforme roşii. De data aceasta el intră printr-o galerie situată mult deasupra scenei. Sala era din nou strălucitor luminată. Căută cu privirea coridorul prin care fugise, dar nu-l descoperi, printre zecile de coridoare asemănătoare; şi nici nu izbuti din cauza înghesuielii oamenilor să vadă nimic din scaunele distruse, tapiseriile rupte, şi celelalte urme ale luptei. În afară de scenă, întreaga sală era ticsită. Privind în jos, efectul era al unei suprafeţe vaste de pete trandafirii, fiecare punct fiind o faţă întoarsă spre el, privindu-l. Când apăru, alături de Ostrog, aclamaţiile se opriră, se stinseră şi cântecele, un interes general linişti şi unifică mulţimea până atunci în dezordine. Se părea că fiecare individ din aceste miriade se uita numai la el.

Capitolul XIII
SFÂRŞITUL VECHII ORÂNDUIRI

După cât îşi dădea seama Graham, drapelul alb al Consiliului căzuse aproape de amiază. Dar mai trecură câteva ore mai înainte ca să se poată efectua capitularea formală, aşa că, după ce îşi rostise „cuvântul”, se retrase în noile sale apartamente din Birourile Motoarelor de Vânt. Emoţiile continui din ultimele douăsprezece ore îl obosiseră peste mă-sură, şi chiar curiozitatea îi era sleită; rămase câtva timp inert şi pasiv, cu ochii deschişi, apoi adormi pentru o bucată de timp. Îl treziră doi îngrijitori medicali, care-i pregătiseră tonicele necesare pentru a face faţă evenimentelor ce-l aşteptau. Sorbi medicamentele, se îmbăie, după sfatul îngrijitorilor, în apă rece, simţi întoarcerea rapidă a dorinţei de cunoaştere şi a energiei, şi deveni imediat în stare, şi chiar dornic, să-l întovărăşească pe Ostrog de-a lungul multelor

mile (după aprecierea lui) de coridoare, ascensoare şi pante, ca să asiste la scena finală a dominaţiei Consiliului Alb.

Drumul trecea printr-un labirint de clădiri. Ajunseră în cele din urmă la un coridor cotit, la capătul căruia, printr-o deschidere ovală, se vedeau nori aprinşi de apusul soarelui şi conturul zdrenţuit al ruinelor rămase din Palatul Consiliului. Un tumult de strigăte se ridică până la el. În clipa următoare ajunseră în partea de sus a clădirilor ce se înălţau deasupra ruinelor. Un spaţiu vast se deschidea în faţa ochilor lui Graham, un spaţiu straniu şi uimitor chiar şi acum, după ce îl văzuse mai înainte în oglinda ovală.

Spaţiul avea oarecum forma unui amfiteatru, şi părea să aibă aproape o milă în lăţime. Soarele îl inunda din stânga cu o lumină aurie, iar în jos şi spre dreapta apărea, limpede şi rece, cufundat în umbră. Deasupra Palatului Consiliului, care se ridica în mijloc, cenuşiu şi umbrit, marele drapel negru al capitulării continua să atârne în falduri leneşe în bătaia soarelui. Încăperi, săli şi coridoare se căscau în chip straniu, mase de metal diforme se proiectau lugubre din complexul de ruine, mase imense de cabluri răsucite atârnau ca o reţea de alge marine şi, de jos, se auzea tumultul a mii şi mii de glasuri, bubuituri violente şi sunete de trompete. În jurul clădirii albe totul era distrus: zidurile dărâmate şi înnegrite, temeliile şi ruinele clădirilor care fuseseră distruse din ordinul Consiliului, scheletele grinzilor, mormanele uriaşe de zidărie, o pădure de stâlpi înalţi. Printre ruinele sumbre de dedesubt lucea şi scânteia o apă curgătoare şi, departe, din mijlocul unei mase uriaşe de clădiri nedesluşite, ieşea capătul răsucit al uneiconducte de apă, sus, la două sute de picioare în aer, lăsind să se prăvale o cascadă zgomotoasă şi sclipitoare. Şi, pretutindeni, mulţimi imense de oameni.

Oriunde exista un spaţiu liber, furnicau oameni, oameni minusculi care se zăreau limpede, în afară de locurile unde soarele îi topea într-un auriu nedesluşit. Se căţărau pe zidurile şubrede, atârnau în ciorchini şi în grupuri în jurul stâlpilor înalţi. Se îngrămădeau de-a lungul marginilor acestui cerc de ruine. Aerul era plin de strigătele lor şi ei se îngrămădeau spre spaţiul central.

Etajele superioare ale Palatului Consiliului păreau părăsite, nu se zărea nicio fiinţă omenească. Numai steagul înclinat al capitulării atârna greoi, în plină lumină. Morţii erau sau înăuntrul Palatului, sau îngropaţi de furnicarul de oameni, sau îndepărtaţi de acolo. Graham putu vedea doar câteva cadavre părăsite pe la colţurile ruinelor şi printre valurile apei curgătoare.

— Vrei să te arăţi, Sire? zise Ostrog. Sunt dornici să te vadă.

Graham ezită, apoi păşi înainte spre locul unde marginea ruptă a zidului cădea în jos. Se opri privind o formă solitară, înaltă, neagră, proiectată pe cer.

Încet, mulţimea dintre ruine îşi dădu seama de prezenţa lui. Atunci grupuri mici de oameni îmbrăcaţi în uniformă neagră apărură în depărtare, făcându-şi loc prin mulţime, către Palatul Consiliului. El văzu capetele mici şi negre devenind roze, întorcându-se să-l privească, şi înţelese că un val de recunoaştere trecea pe deasupra mulţimii. Se gândi că ar trebui să le arate că îi vedea. Îşi ridică braţul, apoi arătă spre Palatul Consiliului şi îşi lăsă braţul în jos. Glasurile de jos se topiră într-unul singur, căpătară volum, ajunseră până la el ca nişte valuri nenumărate de aclamaţii

Spre apus, cerul era de un albastru-verzui palid şi, înainte de a se termina actul capitulării, Jupiterapăruse sus, înspre sud. Deasupra se produse încet o schimbare nesimţită, apropierea unei nopţi senine şi frumoase; dedesubt erau grabă, însufleţire, comenzi contradictorii, pauze, eforturi intermitente de a se face ordine, un vacarm uriaş şi o neorânduială crescândă. Era înainte de apariţia membrilor Consiliului, şi un grup de oameni trudeau din greu, conduşi de un vacarm de strigăte, cărând cadavrele celor căzuţi în lupta corp la corp din coridoarele şi camerele Palatului…

Oameni de gardă, îmbrăcaţi în negru, se înşirau de-a lungul drumului pe care urma să treacă Consiliul şi departe, cât vedeai cu ochii, în înserarea albastră a ruinelor, înţesând acum toate punctele din preajma Palatului şi de pe marginile dărâmate ale clădirilor din jur, se afla o mulţime nenumărată de oameni; chiar când nu aclamau, glasurile lor erau ca suspinul mării pe un ţărm pietros. Ostrog indicase o grămadă imensă de ziduri dărâmate şi acolo se construia acum în grabă

o estradă din scânduri şi grinzi de metal. Era aproape gata, dar o maşină care huruia continua să licărească din când în când în umbrele de sub această construcţie provizorie.

Estrada avea o mică parte mai ridicată, pe care luară loc Graham împreună cu Ostrog şi Lincoln, în faţa unui grup de ofiţeri mai mici în grad. Pe o platformă mai mare, care o înconjura pe cea dintâi, la un nivel inferior, luară loc oamenii de gardă ai revoltei, îmbrăcaţi în uniforme negre şi înarmaţi cu micile arme verzi al căror nume Graham încă nu-l cunoştea. Cei din jur îşi dădură seama că privirile lui rătăceau tot mereu de la furnicarul de oameni de pe ruinele cufundate în umbra înserării, la masa întunecată a Casei Albe a Consiliului, de unde trebuiau să apară consilierii, la ruinele înalte care îl încercuiau, apoi din nou spre mulţimea de oameni. Glasurile mulţimii se ridicaseră într-un tumult asurzitor.

Îi văzu pe consilieri mai întâi de departe, în lumina lămpilor aşezate de-a lungul drumului, un grup mic de figuri albe clipind din ochi şi trecând pe sub o arcadă întunecată. În Palatul Consiliului ei stătuseră în întuneric. Îi privi cum se apropiau, pe lângă becurile electrice orbitoare; erau însoţiţi de mugetul ameninţător al mulţimii, asupra căreia dominaţia lor apăsase timp de o sută şi cincizeci de ani. Când se apropiară mai mult, feţele lor apărură obosite, albe şi neliniştite. Îi văzu clipind din ochi, din cauza luminii, privind spre el şi spre Ostrog. Prin contrast, îşi aminti privirile lor reci şi ciudate din sala lui Atlas… Acum cunoştea pe câţiva dintre ei: pe cel care bătuse cu pumnul în masă, răstindu-se la Howard, pe altul, un om masiv cu barbă roşie, şi pe încă unul, cu trăsături delicate, mărunt, negricios, cu o ţeastă neobişnuit de lungă. El observă că doi dintre ei vorbeau în şoaptă şi priveau spre el şi spre Ostrog. În urma lor venea un bărbat înalt, negricios şi frumos, care umbla abătut. Privi brusc în sus, ochii se opriră o clipă

asupra lui Graham, apoi trecură asupra lui Ostrog. Drumul care li se făcuse era astfel orientat încât fură nevoiţi să meargă pe ocolite înainte de a ajunge la scândurile înclinate care duceau în sus, la estrada unde trebuia să se semneze actul capitulării lor.

— Stăpânul, Stăpânul! Dumnezeu şi Stăpânul, striga poporul. Jos Consiliul!

Graham privi la mulţimea oamenilor, care se întindeau fără număr într-o ceaţă şi un vacarm de strigăte, apoi la Ostrog care şedea lângă el, alb, nemişcat şi liniştit. Privirea i se îndreptă din nou spre micul grup de consilieri îmbrăcaţi în alb. Şi apoi privi în sus, la stelele liniştite şi familiare. Elementul miraculos al soartei lui prinse deodată viaţă. Oare fusese a lui, într-adevăr, viaţa aceea meschină din amintire, de acum două sute de ani — şi tot a lui era viaţa de acum?

Capitolul XIV
DE LA POSTUL DE STRAJĂ

Şi astfel, după o stranie întârziere, printr-un drum dc îndoieli şi lupte, omul din secolul al nouăsprezecelea ajunse, în cele din urmă, în fruntea acelei lumi complexe.

La început, când se trezise din lungul, adâncul lui somn şi mai târziu, după eliberarea lui şi capitularea Consiliului, el nu recunoscuse locurile înconjurătoare. Cu un efort, el reuşi să găsească printre gânduri un fir conducător, şi tot ceea ce i se întâmplase îi reveni în minte, la început cu o nuanţă de neverosimil, ca o poveste auzită sau citită într-o carte. Şi chiar mai înainte ca amintirile să i se limpezească, bucuria de a fi scăpat, uimirea pe care i-o dădea supremaţia lui, totul îi reveni în minte. Era posesorul a jumătate de lume; Stăpânul pământului. Această nouă şi mare epocă era, în sensul cel mai complet, epoca lui. Nu mai nădăjduia să afle că tot ceea ce i se întâmpla era

doar un vis: acum era dornic să se convingă că totul era adevărat.

Un valet supus îl ajuta să se îmbrace, sub conducerea unui însoţitor şef, plin de demnitate, un om scund a cărui figură arăta că este japonez, cu toate că vorbea engleza ca un englez. De la el, Graham află câte ceva despre cele întâmplate. Revoluţia era acum un fapt acceptat; munca fusese reluată în tot oraşul. În afară, căderea Consiliului fusese primită în general cu satisfacţie. Consiliul nu era nicăieri popular, şi miile de oraşe din America Occidentală, încă de două sute de ani geloase pe New York, Londra şi Răsărit, se ridicaseră aproape toate, cu două zile mai înainte, la vestea întemniţării lui Graham. La Paris se duceau lupte. Restul lumii era în aşteptare.

În limp ce-şi lua micul dejun, răsună dintr-un colţ apelul unui telefon, şi majordomul îi atrase atenţia că Ostrog, plin de atenţie, întreba de el. Graham îşi întrerupse masa, pentru a-i răspunde. Puţin după aceea sosi Lincoln, şi Graham îşi exprimă de îndată via lui dorinţă de a vorbi cu oamenii şi de a cunoaşte mai mult din noua viaţă care i se deschidea înainte. Lincoln îl informă că peste trei ore un grup reprezentativ de persoane oficiale, împreună cu soţiile lor, se va aduna în apartamentele conducătorului Motoarelor de Vânt. Dorinţa lui Graham de a străbate străzile oraşului era cu neputinţă de realizat, deocamdată, din cauza marilor agitaţii populare. Totuşi era foarte posibil să arunce o privire asupra oraşului de la postul de strajă al paznicului Motoarelor de Vânt. Graham fu condus acolo de către majordomul lui. Lincoln, cu o plecăciune graţioasă la adresa majordomului, se scuză că nu poate să-i însoţească, din cauza urgentelor treburi administrative.

Postul de strajă se ridica mai sus chiar decât cele mai uriaşe roţi ale Motoarelor de Vânt, la vreo mie de picioare deasupra acoperişurilor; părea o mică pată în formă de disc pe o tijă de metal, susţinută

de cabluri. Graham fu transportat până în vârf într-un mic leagăn atârnat de cablu. La jumătatea stâlpului, cu aspect foarte fragil, se afla o galerie uşoară, în jurul căreia atârna un mănunchi de tuburi — de sus ele păreau minuscule — care se roteau încet pe inelul rampei exterioare. Acestea erau oglinzile, în comunicaţie cu cele de la Birourile Motoarelor de Vânt, prin care Ostrog îi arătase evenimentele care duseseră la instaurarea stăpânirii sale. Însoţitorul lui, japonezul, urcă înainte şi apoi rămaseră acolo aproape o oră, între întrebări şi răspunsuri.

Era o zi plină de promisiunea primăverii. Vântul începuse să se încălzească. Cerul era de un albastru intens şi întinderea vastă a Londrei strălucea orbitor sub razele soarelui matinal. Văzduhul era lim-pede, fără fum şi ceaţă, blând ca aerul dintr-o vâlcea de munte.

În afară de ovalul neregulat al ruinelor din jurul Palatului Consiliului şi de steagul negru al capitulării care flutura acolo, puternicul oraş, văzut de sus, arăta puţine semne ale revoluţiei rapide care schimbase, după cum îşi închipuia el, într-o zi şi o noapte, destinele lumii. O mulţime de oameni încă mai mişuna printre aceste ruine, şi locurile deschise, imense, din depărtare, de unde plecau în timp de pace aeroplanele spre diferitele oraşe mari din Europa şi America, erau de asemeni negre de mulţimea învingătorilor. Pe un drum îngust de scânduri, ridi-cat pe căpriori, care traversa ruinele, o mulţime de muncitori erau ocupaţi să restabilească legătura dintre cablurile şi sârmele de la Palatul Consiliului şi restul oraşului, pentru a pregăti instalarea cartierului general al lui Ostrog, care urma să se mute de la clădirile Motoarelor de Vânt.

În celelalte direcţii, întinderea luminoasă era netulburată. Era atâta seninătate, în comparaţie cu locurile pline de dezordine, încât Graham, privind peste ruine, reuşi aproape îndată să uite de miile de

oameni pe care nu-i vedea şi care şedeau în lumina artificială din labirintul aproape subteran, morţi sau muribunzi din pricina rănilor primite noaptea trecută, reuşi să uite ambulanţele improvizate, armatele de chirurgi, infirmiere şi brancardieri, agitaţi şi ocupaţi, uită într-adevăr toată uimirea, consternarea şi ciudăţenia celor ce se întâmplau sub luminile electrice. El ştia că acolo jos, în străzile nevăzute ale acestui furnicar, revoluţia triumfase, că negrul era victorios peste tot, ornamente negre, steaguri negre, ghirlande negre de-a curmezişul străzilor. Şi aici, afară, sub lumina proaspătă a soarelui, deasupra craterului luptei, ca şi cum nimic nu se întâmplase pe pământ, pădurea Motoarelor de Vânt care se dezvoltase sub domnia Consiliului duduia liniştită în mersul ei neîncetat.

Departe, sfâşiate şi zimţuite de Motoarele de Vânt, se ridicau dealurile din Surrey, albăstrui şi estom-pate; spre nord şi mai aproape, contururile ascuţite ale dealurilor Muswell şi Highgate erau tot atât de zdrenţuite. Şi în toată regiunea din jur, pe fiecare creastă şi pe fiecare colină, unde cândva fuseseră garduri, căsuţe, biserici, hanuri şi ferme, cuibărite printre copaci, se ridicau acum marile mori de vânt, purtând reclame uriaşe, simboluri distinctive şi dizgraţioase ale noii epoci, aruncându-şi umbrele rotitoare şi acumulând continuu energia care se scurgea neîntrerupt prin arterele oraşului. Şi sub toate acestea rătăceau nenumăratele turme şi cirezi ale Trustului Britanic de Alimentaţie, cu paznicii lor singuratici.

Niciun contur familiar, nicăieri, nu întrerupea grupurile formelor gigantice de jos. El ştia că supravieţuise şi Catedrala Sfântul Paul şi multe dintre vechile clădiri din Westminster, care însă nu se zăreau, înghesuite şi acoperite de clădirile imense ale acestei noi epoci. Nici Tamisa nu mai întrerupea cu strălucirea ei argintie întinderea imensă a oraşului; conductele de apă, însetate, îi înghiţeau apele până la ultima picătură, înainte ca

ele să ajungă între zidurile oraşului. Abia în estuarul fluviului, curăţat şi adâncit, se mai vedea un canal alimentat cu apă de mare, unde o mulţime de barcagii murdari cărau, chiar sub picioarele muncitorilor, materiale grele pentru industrie. Spre răsărit, între cer şi pământ, atârna o pădure neclară de catarge ale vaselor colosale din acest bazin. Căci tot marele trafic, care nu necesita urgenţă, se făcea pe vase uriaşe cu pânze, până la capătul pământului, iar mărfurile grele pentru care era nevoie de urgenţă, în vase mecanice de tip mai mic şi mai rapid.

Spre sud, deasupra dealurilor, erau apeducte uriaşe cu apă de mare, pentru canalizare, şi în trei direcţii diferite porneau ca nişte linii palide drumurile pe care se mişcau puncte cenuşii. Era hotărât ca la prima ocazie, să cerceteze aceste drumuri. Dar aceasta după ce va cerceta mai întâi maşinile zburătoare. Însoţitorul lui îi descrise drumurile ca fiind formate dintr-o pereche de planuri uşor curbate, late de o sută de metri, fiecare pentru transportul într-o anumită direcţie, şi făcute dintr-o substanţă numită ***Eadhamită***[73] — o substanţă artificială, după câte înţelese el, care semăna cu o sticlă dură. De-a lungul acestor drumuri era un trafic ciudat, de vehicule înguste cu roţi de cauciuc, unele cu o singură roată mare, altele cu două sau patru roţi, circulând cu viteze de la una până la şase mile pe minut. Drumurile de fier dispăruseră; mai rămăseseră ici şi colo câteva ramblee, acoperite de rugină. Unele dintre ele formau nucleul drumurilor de eadhamită.

Printre primele lucruri care i-au atras atenţia au fost flotilele de baloane şi zmeie cu reclame care pluteau în perspective neregulate spre nord şi spre sud. Nu se vedeau nicăieri aeroplane. Zborurile fuseseră întrerupte, şi numai o singură aeropilă, care abia se zărea, se rotea sus, în depărtarea albastră, deasupra dealurilor din Surrey, ca o mică pată zburătoare, aproape invizibilă.

Un fapt, pe care Graham, deşi îl aflase, îl socotea foarte greu de închipuit, era că aproape toate oraşele mici şi aproape toate satele dispăruseră. Doar ici şi colo, după câte înţelegea el, se înălţa câte un edificiu gigantic, asemănător cu un hotel, în mijlocul câtorva kilometri pătraţi de pământ cultivat, care păstra numele unui oraş — cum ar fi Bournemouth, Wareham, sau Swanage. Şi totuşi, ofiţerul care îl însoţea îl convinse repede cât de inevitabilă fusese această schimbare. Vechea ordine presărase în-treaga ţară cu ferme, şi la fiecare trei sau patru kilometri se întindea domeniul seniorului care era proprietar; apoi hanul, cizmăria, băcănia şi biserica formând satul. La fiecare doisprezece kilometri se afla orăşelul, unde trăiau: avocatul, negustorul de grâne, ţesătorul, pielarul, veterinarul, doctorul, postăvarul, modista şi aşa mai departe. La fiecare doisprezece kilometri — pur şi simplu pen-tru ca aceşti doisprezece kilometri de drum până la târg, şase dus şi şase întors, era distanţa care îi convenea fermierului. Dar de îndată ce apăruseră căile ferate, şi după ele trenurile mai uşoare şi automobilele noi şi rapide care înlocuiseră caii şi căruţele, şi de îndată ce marile drumuri începuseră să fie construite din lemn, şi cauciuc, şi eadhamită, şi din tot felul de substanţe elastice şi durabile — necesitatea de a avea atât de multe târguri dispăruse. Şi astfel crescură marile oraşe. Ele atrăgeau pe muncitori cu forţa gravitaţională a lucrului în aparenţă continuu, şi pe patron cu promisiunea unui ocean infinit de forţă de muncă.

Şi, pe măsură ce standardul confortului creştea, o dată cu creşterea complexităţii vieţii şi a mecanizării, viaţa la ţară devenise din ce în ce mai costisitoare, din ce în ce mai limitată şi greu de suportat. Dispariţia preotului şi a moşierului, înlocuirea medicului practician prin specialistul de la oraş răpise satului ultima urmă de cultură. După ce telefonul, cinematograful şi fonograful

înlocuiseră ziarul, cartea, învăţătorul şi scrisul, rămase în afara reţelei de cabluri electrice, însemna să trăieşti ca un sălbatic izolat. La ţară nu existau nici mijloace de a te îmbrăca sau a te hrăni (după concepţiile rafinate ale vremii), nici doctori capabili, pentru vreun caz urgent, nici societate, şi nici vreo distracţie.

Mai mult, aplicaţiile mecanice în agricultură făcură dintr-un inginer echivalentul a treizeci de muncitori. Astfel, contrar condiţiei funcţionarului citadin din zilele când abia se putea locui în Londra, din cauza aerului încărcat cu fum de cărbune, muncitorii agricoli se puteau deplasa acum cu rapiditate, pe drumuri terestre sau prin văzduh, spre oraş, spre viaţa şi distracţiile de noapte, pentru a pleca apoi din nou dimineaţa. Oraşul înghiţise omenirea: omul intrase într-o nouă fază a dezvoltării sale. La început fusese nomadul, vânătorul, apoi urmase agricultorul si statul agricol, ale cărui oraşe şi porturi nu erau decât cartierele generale şi pieţele de desfacere ale mediului rural. Acum, consecinţă logică a unei epoci tehnice, exista această nouă şi imensă îngrămădire de oameni. În afară de Londra, mai erau doar patru oraşe în Anglia: Edinburgh, Portsmouth, Manchester şi Shrewsbury. Aceste simple precizări de fapte pentru oamenii contemporani erau greu de realizat pentru închipuirea lui Graham. Şi când el privi „dincolo", la ciudatele realităţi de pe Continent, înţelegerea îl părăsi cu totul.

Graham avu viziunea pământului acoperit de oraşe, oraşe pe câmpiile întinse, oraşe pe malul marilor râuri, oraşe imense de-a lungul ţărmului mării, oraşe printre munţii acoperiţi de zăpadă. Pe o mare parte a pământului se vorbea limba engleză; împreună cu dialectele ei hispano-americane, hinduse, negre şi chineze, era limba de fiecare zi a două treimi din oamenii de pe pământ. Pe Continent, în afară de câteva rămăşiţe vechi şi

curioase, domneau numai trei limbi: germana, care se întindea până la Antiohia şi Genova, întâlnind la Cadiz dialectul anglo-spaniol; o limbă slavă, care se întâlnea cu anglo-indiana în Persia şi în Kurdistan şi cu anglochineza în Pekin; şi franceza, încă strălucitoare şi clară, limba lucidităţii, care îşi împărţea bazinul Mediteranei împreună cu anglo-indiana şi cu germana, şi ajungea, printr-un dialect negru, până în Congo.

Pretutindeni, peste pământul presărat cu oraşe, în afară de teritoriile „zonei negre" de la tropice, predomina aceeaşi organizaţie socială cosmopolită şi pretutindeni, de la pol la ecuator, se întindeau proprietatea şi responsabilităţile lui. Întreaga lume era civilizată; întreaga lume locuia în oraşe; întreaga lume era o proprietate. Dreptul lui de proprietate asupra Imperiului Britanic şi a întregii Americi abia de era disimulat; oamenii considerau congresul şi parlamentul ca pe nişte adunări antice, nişte curiozităţi. Şi chiar în imperiile Rusiei şi Germaniei influenţa averii lui avea o pondere enormă. Acolo, desigur, existau alte probleme — alte posibilităţi — dar, de la înălţimea la care se afla el, cele două imperii i se păreau destul de îndepărtate. Iar în ceea ce priveşte administraţia zonei negre şi eventualele ei probleme, Graham nu-şi puse nicio întrebare, după cum făcuse şi în prima parte a existenţei lui. În mintea lui de om al secolului al nouăsprezecelea nu încăpea ideea că lumea neagră ar putea să atârne, ca o ameninţare, deasupra omenirii aşa cum şi-o imagina el.

Află de asemeni că europenii şi chinezii trăiau în pace. Secolul al douăzecilea descoperise, fără voia sa, că, în general, chinezul era tot atât de civilizat ca şi europeanul de rând, şi repetase pe o scară gigantică fraternizarea, petrecută în secolul al şaptesprezecelea, între scoţian şi englez. După cum spunea Asano:

— S-au gândit mai bine. Au descoperit, în cele din urmă, că şi noi suntem albi.

Graham îşi întoarse din nou privirea spre imaginea care se întindea în faţa lui şi gândurile luară o nouă direcţie.

Dinspre sud-vestul întunecat străluceau, stranii, voluptoase şi, într-un fel, teribile, Oraşele Plăcerii, despre care îi vorbise cine-fonograful şi bătrânul de pe stradă. Locuri neobişnuite, reminiscenţe ale legendarei Sybaris, oraşe ale artei şi frumuseţii, ale artei care se vinde şi ale frumuseţii care se vinde, oraşe splendide şi sterile, oraşe de mişcare şi muzică, atrăgându-i pe toţi cei care profitau de pe urma luptei economice, feroce şi lipsite de glorie, desfăşurată în labirintul orbitor de jos.

El ştia că lupta era feroce. Îşi dăduse seama de ferocitatea ei după faptul că oamenii de acum socoteau Anglia secolului al nouăsprezecelea drept imaginea unei vieţi idilice şi uşoare. Îşi întoarse din nou privirile la priveliştea din faţă, încercând să-şi închipuie uzinele uriaşe din acest labirint mon-struos.

Aflase că spre nord trăiesc olarii, care fabricau nu numai vase de pământ şi de porţelan, dar şi pastele din acelaşi fel şi compuşii pe care îi crease o chimie minerală mai subtilă. Acolo erau fabricanţii de statuete şi de ornamente murale şi de mobile foarte complicate; tot acolo se aflau şi fabricile în care autorii, într-o întrecere febrilă, îşi compuneau discursurile şi reclamele lor fonografice, îşi aranjau gruparea personajelor şi subiectele operelor dramatice kinematografice, mereu noi şi senzaţionale. Tot de acolo, porneau ca fulgerul mesaje către întreaga lume, minciunile crainicilor, alimentarea maşinilor telefonice care înlocuiseră vechile ziare.

Spre apus, dincolo de ruinele Palatului Consiliului, se înălţau birourile imense ale administraţiei municipale şi ale guvernului; spre răsărit, către port, erau cartierele comerciale, imensele pieţe publice, teatrele, sălile pentru reuniuni, palatele de jocuri, kilometri întreg: de

săli de biliard, terenuri de fotbal şi basebal, arene pentru fiare sălbatice şi nenumărate temple ale sectelor creştine şi cvasicreştine, mahomedane, budiste, gnostice, ale adoratorilor de fantome, ale adoratorilor de demoni, ale adoratorilor de mobile, şi aşa mai departe; spre sud, o imensă fabrică de textile, de conserve, vinuri şi condimente. Mulţimi nenumărate alergau dintr-un loc într-altul de-a lungul asurzitoarelor platforme mişcătoare. Un stup gigantic, al cărui servitor neobosit era vântul, şi care purta drept coroană şi simbol Motoarele de Vânt, în mersul lor neîncetat.

El se gândi la uriaşa populaţie absorbită de acest burete de săli şi galerii — cele treizeci şi trei de milioane de vieţi care, sub picioarele lui, îşi jucau fiecare drama proprie, scurtă şi neînsemnată; şi satisfacţia pe care i-o dăduse strălucirea zilei, spaţiul, splendoarea priveliştii, şi mai ales simţul propriei lui importanţe se micşoră şi dispăru. Privind de la această înălţime, asupra oraşului, putea să înţeleagă ce însemna mulţimea copleşitoare de treizeci şi trei de milioane, realitatea responsabili-tăţii pe care urma să o ia asupră-şi, imensitatea acestui Maelstrom omenesc deasupra căruia plana firava lui regalitate.

Încercă, apoi, să-şi imagineze tabloul vieţii individuale. Rămase uimit când îşi dădu seama cât de puţin se schimbase omul obişnuit, în ciuda transformărilor vizibile ale condiţiilor. Viaţa şi proprietatea erau, într-adevăr, aproape în întreaga lume, la adăpost de violenţă; bolile contagioase, bolile bacteriene de toate felurile erau practic dispărute; fiecare individ avea suficientă hrană şi îmbrăcăminte, străzile oraşului îi dădeau căldură şi îl adăposteau de intemperii — atât de mult realizase progresul aproape mecanic al ştiinţei şi organizarea materială a societăţii. Dar mulţimea — şi el înce-puse să-şi dea seama de acest fapt — era totuşi fără apărare în faţa demagogului şi organizatorului, o mulţime laşă şi condusă de

pofte, când era despărţită în indivizi separaţi, nesigură şi capabilă de surprize, când era luată în colectiv. Îşi aduse aminte de nenumăraţii oameni îmbrăcaţi în pânză de cu-loare albastru-deschis. El ştia că milioanele de bărbaţi şi femei, aflaţi dedesubtul lui, nu ieşiseră niciodată din oraş, nu văzuseră niciodată mai departe de micul cerc al participării lor ostile şi mecanice la treburile lumii şi al plăcerilor de proastă calitate care nu îi satisfăceau. Se gândi la speranţele contemporanilor săi dispăruţi, şi visul pe care îl istoriseşte Morris în ciudată lui povestire despre Londra „Veşti de nicăieri", ca şi ţara perfectă descrisă de Hudson în minunata lui „Epocă de cristal" îi apărură pentru o clipă în faţa ochilor, ca nişte speranţe spulberate. Apoi se gândi la propriile lui speranţe.

În ultimele zile ale precedentei lui vieţi, rămasă acum atât de departe în urmă, concepţia unei omeniri libere şi egale devenise pentru el un lucru foarte real. El sperase, cum întreaga lui epocă sperase, cu o convingere de nezdruncinat, că într-o bună zi va înceta sacrificiul celor mulţi pentru cei puţini, că era aproape ziua când fiecare copil născut din femeie va avea o şansă echitabilă si sigură pen-tru a fi fericit. Şi acum, după două sute de ani, aceeaşi speranţă, încă neîmplinită, făcea să răsune tot oraşul de strigătul ei vibrant. El vedea că, după două sute de ani, încă mai existau sărăcia, truda zadarnică şi toate suferinţele din vremea lui, acum mai mari decât oricând, crescute, o dată cu oraşul, în proporţii gigantice;

Graham începuse să cunoască câte ceva din istoria anilor scurşi între timp. Ştia despre decăderea morală care urmase după ce, în minţile oamenilor de rând, religia supranaturală se prăbuşise, despre declinul onoarei publice, despre creşterea avuţiilor. Căci oamenii care-şi pierduseră credinţa în Dumnezeu îşi păstraseră totuşi credinţa în proprietate, şi bogăţia domnea asupra unei lumi venale.

Însoţitorul lui, japonezul Asano, care îi expunea istoria politică a ultimelor două secole, se folosi de o imagine potrivită, aceea a unui grăunte mâncat de insecte parazite. La început este numai grăuntele sănătos, care se coace cu destulă vigoare. Apoi vine o insectă care îşi depune oul pe coaja lui, şi iată! după puţin timp grăuntele rămâne o formă goală, având înlăuntru un vierme activ care i-a consumat substanţa. Şi apoi vine un parazit secundar, vreo muscă ichneumon, care îşi depune oul pe acest vierme, şi iată! acesta devine, la rândul lui, o formă goală, şi noua fiinţă vie se află în pielea predecesorului ei, care a rămas sub coaja grăuntelui. Şi coaja grăuntelui continuă să-şi păstreze forma, cei mai mulţi oameni încă mai cred că este un grăunte şi, la fel cu ei, grăuntele se mai poate socoti el însuşi un grăunte, viguros şi viu.

— Regatul victorian din epoca dumneavoastră, zise Asano, era… un regat cu inima mâncată.

Moşierii — baronii şi mica nobilime — şi-au început existenţa cu secole în urmă, o dată cu regele John; a trecut mult timp, apoi ei l-au decapitat pe regele Charles, şi au ajuns să-l lichideze, în mod practic, pe regele George, care nu mai era decât coaja unui rege… adevărata putere fiind în mâinile Parlamentului. Dar Parlamentul — organul micii nobilimi care deţinea pământurile — nu şi-a păstrat mult timp puterea. Schimbarea s-a înfăptuit chiar în secolul al nouăsprezecelea. Drepul de vot fusese lărgit, până când cuprinsese masele de oameni igno-tanti, „miriadele urbane”, care veneau cu miile şi votau împreună. Consecinţa firească a unui corp electoral numeros este domnia partidelor organizate. Încă pe timpul reginei Victoria puterea era sub controlul maşinaţiilor de partide, secrete, complexe şi corupte. În scurt timp, puterea a ajuns în mâinile marilor oameni de afaceri care finanţau aceste maşinaţii. Şi a venit un timp când adevărata

putere, şi toate interesele Imperiului se aflau în mod vizibil în mâinile Consiliilor a două partide, care guvernau prin ziare şi organizaţii electorale — două grupări mici de oameni bogaţi şi abili, acţionând la început în opoziţie, şi apoi împreună.

După aceea s-a produs o reacţie blândă şi ineficace. Se găsesc nenumărate cărţi, spuse Asano, dovedind că a existat într-adevăr o întreagă lite-ratură de împotrivire; unele apăruseră în perioada când adormise Graham. Se pare că partidul celor care se împotriveau se limitase în studiul acestei literaturi şi se revoltase în mod extrem de hotărât — dar numai pe hârtie! Necesitatea urgentă, fie de a desfiinţa, fie de a priva de putere consiliile partidelor, este o idee comună, la baza întregii gândiri de la începutul secolului al douăzecilea, atât în America cât şi în Anglia. În cea mai mare parte a cazurilor, America era puţin mai promptă decât Anglia, deşi ambele ţări urmaseră acelaşi drum.

Dar această idee nu s-a înfăptuit niciodată. Ea n-a reuşit niciodată să se organizeze să-şi păstreze puritatea. Oamenii păstraseră prea puţin din vechiul sentimentalism, din vechea credinţă în dreptate. Orice organizaţie care devenea destul de puternică pentru a influenţa alegerile devenea şi destul de complicată, aşţfel încât putea fi subminată, scindată sau chiar cumpărată cu totul de oameni bogaţi şi îndrăzneţi. Partidele populare partizane ale reformei şi purităţii au devenit toate, până la urmă, simple ghişee ale agenţiilor de schimb; îşi vindeau principiile pentru a-şi plăti alegerile. Iar grija cea mare a celor bogaţi era, desigur, să-şi păstreze proprietatea intactă, să-şi poată face afa-cerile în voie. Aşa cum grija feudalilor fusese de a-şi păstra terenul liber pentru vânătoare şi război. Întreaga lume era un câmp pentru exploatare, un câmp de bătălie pentru afaceri; iar zguduirile financiare, flagelul manevrelor de bursă, al războaielor tarifare au

pricinuit în secolul al douăzecilea mai multă mizerie omenească — deoarece mai mare nenorocire este o viaţă chinuită, decât o moarte rapidă — decât pricinuiseră războaiele, ciuma şi foametea, în ceasurile cele mai întunecate ale istoriei.

Graham înţelegea acum destul de limpede care fusese rolul lui în dezvoltarea acestei noi epoci. În fazele succesive ale dezvoltării civilizaţiei mecanice luase naştere o nouă putere, Consiliul, comitetul administratorilor, care sprijinise şi apoi luase conducerea acestei dezvoltări. La început nu fusese decât simpla reunire întâmplătoare a milioanelor lui Isbister şi Warming, o simplă societate pose-soare de bunuri, creată prin capriciul a doi testatori fără urmaşi; dar talentul colectiv al primilor administratori făcuse ca averea aceasta să exercite o influenţă uriaşă, până când prin ipoteci, împrumuturi şi acţiuni, sub sute de deghizări şi pseudonime, se infiltrase în întreaga structură a statelor american şi englez.

Stăpânind o influenţă şi o avere enormă, Consiliul căpătase în scurt timp un aspect politic; dezvoltându-se, el folosise în mod permanent averea de care dispunea pentru a înclina balanţa hotărârilor poli-tice, şi folosise avantajele politice pentru a acapara din ce în ce mai multă bogăţie. În cele din urmă, partidele politice din cele două emisfere ajunseră în mâinile sale; el deveni un Consiliu intern de control politic.

Consiliul nu fusese la început decât un simplu grup de doisprezece oameni, dotaţi cu o excepţională abilitate, care se contopeau într-o unitate genială. Consiliul urmărea cu temeritate bogăţia şi influenţa politică, şi amândouă se completau reciproc. Cu o surprinzătoare previziune, el investea sume mari de bani în arta zborului, ţinând această invenţie în rezervă pentru ceasul potrivit. El folosea legea brevetelor şi o mie de alte expediente semilegale, pentru a-i împiedica

pe toţi cercetătorii care refuzau să colaboreze cu el. În trecut nu lăsase să-i scape niciun om capabil. Îl plătea bine. Consiliul ducea, pe vremea aceea, o politică viguroasă, fără greşeală, şi puterea lui creştea neîncetat şi constant, neîntâmpinând alt obstacol decât opoziţia haotică şi egoistă a câte unui om bogat. Într-o sută de ani, Graham devenise posesorul aproape exclusiv al Africei, al Americii de sud, al Franţei, al Londrei, al Angliei şi, de fapt, avea o mare influenţă şi în America de Nord, care era atunci puterea domi-nantă din America. Consiliul cumpără şi organiză China, exploată Asia, paraliză imperiile Vechii Lumi, le submină din punct de vedere financiar, luptă împotriva lor şi le învinse.

Această cucerire rapidă a lumii a fost organizată cu atâta dibăcie — o reţea întreagă, sute de bănci, societăţi, sindicate mascau operaţiile Consiliului — încât devenise un fapt aproape împlinit mai înainte ca oamenii obişnuiţi să bănuiască tirania care se abătuse asupra lor. Consiliul nu ezita niciodată, nu dădea greş niciodată. El acapara cu lăcomie mij-loace de comunicaţie, pământuri, clădiri, guverne, municipalităţi, companii teritoriale de la tropice, tot felul de întreprinderi omeneşti. Apoi îşi instrui şi îşi dirijă oamenii, poliţia căilor ferate, poliţia drumurilor, paznicii clădirilor, paznicii canalurilor şi ai cablurilor, armatele de muncitori agricoli. Consiliul nu lupta împotriva acestor asociaţii, ci le submina, le dezbina şi le cumpăra. Până la urmă, el cumpără întreaga lume. Şi, în sâârşit, lovitura culminantă fu introducerea maşinilor zburătoare.

Când Consiliul, în conflict cu muncitorii dintr-unul din imensele lui monopoluri, comise o ilegalitate flagrantă — fără să aibă măcar obişnuita politeţe de a corupe pe cei care ar fi putut să-i stea în cale — vechea orânduire, alarmată de urmările nefaste ale complezenţei sale, începu să caute arme. Dar nu mai existau armate, şi nici vase de

luptă; venise era Păcii. Singurele vase care puteau fi folosite pentru război erau marile nave aparţinând Trustului de Navigaţie al Consiliului. Forţele poli-ţiei erau controlate tot de Consiliu: poliţia căilor ferate, a vaselor, a domeniilor agricole, normatorii şi supraveghetorii, întreceau de zece ori numărul neglijabil al forţelor înarmate ale ţării şi ale organizaţiilor municipale. Şi atunci, Consiliul a scos maşinile zburătoare. Încă mai trăiau oameni care îşi puteau aminti de ultima mare dezbatere din Camera Comunelor din Londra — partidul legalist, partidul care se opunea Consiliului, deşi în minoritate, dădu o luptă disperată — şi cum membrii ei ieşiseră grămadă pe terasă să vadă aceste forme ciudate şi înaripate care se roteau liniştite pe deasupra lor. Consiliul cucerise puterea. Ultima iluzie a unei democraţii care permisese existenţa acestei proprietăţi nelimitate şi iresponsabile dispăruse.

După o sută şi cincizeci de ani de la adormirea lui Graham, Consiliul averii lui îşi aruncase masca şi domnea făţiş, în mod absolut, în numele lui. Alegerile deveniseră o formalitate ridicolă, o prostie care se repeta din şapte în şapte ani, un obicei străvechi şi lipsit de sens; din când în când se întrunea Parlamentul social, tot atât de ineficace ca şi convocarea Sinodului Bisericii din timpul reginei Victoria; şi regele legitim al Angliei, dezmoştenit, beţiv şi nătâng, apărea pe scena unui music-hall de mâna a doua. Astfel pierise visul măreţ al secolului al nousprezecelea, proiectul nobil al libertăţii universale a individului şi al fericirii universale; pierise de boala onoarei, paralizat de superstiţia proprietăţii absolute, paralizat de sectele religioase care îi îndepărtaseră pe cetăţenii de rând de adevărata educaţie, care răpiseră oamenilor regulile de conduită şi puseseră în loc dispreţul total asupra sancţiunilor morale; pierise în faţa tehnicii şi a afacerilor josnice, lăsând loc, la început, unei plutocraţii agresive,

căreia îi urmă domnia unei plutocraţii supreme. În cele din urmă, Consiliul încetase să-şi mai dea osteneala de a-şi întări decretele cu girul formal al autorităţilor constituţionale, iar Graham, o făptură nemişcată, slabă, cu pielea îngălbenită, zăcea, nici mort, nici viu, recunoscut ca Stăpân al pământului. Şi se trezise, într-un târziu, pentru a fi… Stăpânul acestei moşteniri! Se trezise pentru a sta sub acest cer fără nori şi a privi cum i se aşterne la picioare măreţia imperiului său.

De ce se trezise? Oare acest oraş, acest stup de oameni care trudeau fără speranţă însemnau spulberarea completă a vechilor lui visuri? Sau focul libertăţii, focul care strălucise şi se stinsese în anii vieţii sale trecute, încă mai mocnea acolo, jos? El se gândi la elanul şi la forţa cântecului de răscoală. Oare acest cântec era doar artificiul unui demagog, oare acest cântec urma să fie uitat după ce-şi atin-sese scopul? Oare speranţa care mai vibra în sinea lui era doar amintirea timpurilor trecute, rămăşiţa unei credinţe distruse? Sau avea un înţeles mai larg, un sens strâns legat de destinul omenirii? În ce scop se trezise el, ce avea de făcut aici? Ome-nirea se întindea dedesubtul său ca o hartă. El se gândi la milioanele şi milioanele de oameni care veneau neîncetat, unii după alţii, tot mereu, din întunericul nefiinţei în întunericul morţii. În ce scop? Trebuia să existe un scop, dar acesta depăşea puterea lui de gândire. Îşi văzu limpede, pen-tru prima dată, adevărata micime, văzu, întreg şi teribil, contrastul tragic între puterea omenească şi aspiraţiile inimii omeneşti. În această clipă, el îşi dădu seama că nu era dccât un accident neînsemnat, şi simţi în acelaşi timp măreţia dorinţei lui. Şi, deodată, micimea, ca şi aspiraţiile i se părură insuportabile, şi îl cuprinse o irezistibilă dorinţă de a se ruga. Şi se rugă. Se rugă rostind cuvinte vagi, incoerente, contradictorii. Sufletul îi porni prin timp şi spaţiu, peste nebuloasele multiple şi agitate ale existenţei, către

ceva — nu ştia ce anume — către ceva care ar fi putut să-i înţeleagă năzuinţa şi să-l ajute.

Departe, jos, pe terasa unui acoperiş dinspre sud şedeau un bărbat şi o femeie, bucurându-se de prospeţimea văzduhului de dimineaţă. Bărbatul adusese o lunetă, pentru a privi spre Casa Consiliului, şi îi arăta femeii cum s-o folosească. Curiozitatea lor fu satisfăcută; de acolo, de unde se aflau, nu se mai vedea nicio urmă a vărsării de sânge; după ce priviră spre cerul senin, ea se întoarse către postul de strajă. Acolo văzu două forme mici şi negre, atât de mici, încât era greu să crezi că erau oameni — unul care privea şi altul care gesticula, cu mâinile întinse spre bolta liniştită a cerului.

Ea îi întinse bărbatului luneta. El privi şi exclamă:

— Cred că este Stăpânul. Da. Sunt sigur. Este chiar Stăpânul!

Coborî luneta şi privi spre ea.

— Îşi înalţă mâinile, ca şi cum s-ar ruga. Mă întreb ce face. Adoră soarele? Parcă nu existau Parşi pe aici, în vremea lui, nu-i aşa?

Apoi privi din nou.

— Acum s-a oprit. Cred că nu era decât o atitudine întâmplătoare. Lăsă jos luneta şi rămase pe gânduri. Nu va avea nimic altceva de făcut decât să petreacă… doar să petreacă. Desigur că Ostrog va conduce treburile. El trebuie să conducă, să-i ţină în ordine pe toţi aceşti smintiţi de muncitori. Pe ei, şi toate cântecele lor! Şi el a dobândit toate acestea dormind, draga mea… doar dormind! Cât de ciudată e lumea!

Capitolul XV
OAMENI DE VAZĂ

Sălile oficiale ale Administratorului Motoarelor de Vânt i s-ar fi părut lui Graham uimitor de complicate, dacă ar fi intrat în ele venind direct din

secolul al nouăsprezecelea; dar el începuse să se obişnuiască cu proporţiile acestei noi epoci. Cu greu puteau să fie numite săli sau camere, ţinând seama că un sistem complicat de arcade, poduri, culoare şi galerii despărţeau şi uneau toate încăperile acestui spaţiu vast. El veni cu unul din panourile glisante, care acum îi erau familiare, pe un palier de la capătul unui şir de trepte foarte largi, pe care urcau şi coborau lin grupuri de bărbaţi şi femei, îmbrăcaţi mult mai strălucitor decât toţi cei pe care îi văzuse până acum. Din locul în care se afla, el privi în jos, către o succesiune de ornamente complicate, de culoare albă mată, mov şi purpurie, străbătută de poduri care păreau făcute din porţelan filigranat, terminându-se în depărtare, într-o fundătură misterioasă, cu nişte ecrane perforate.

Privind în sus, văzu şiruri întregi de galerii ascendente, de pe care nenumărate feţe de oameni se uitau jos, spre el. Aerul era plin de murmurul glasurilor şi de sunetul unei muzici care se revărsa de sus, o muzică veselă şi distractivă a cărei sursă el nu reuşi s-o descopere.

Spaţiul central era plin de lume, fără să lase totuşi impresia unei adunări dezordonate; în total, erau câteva mii de oameni. Erau îmbrăcaţi somptuos, chiar fantezist, bărbaţii ca şi femeile, căci influenţa sobră a concepţiei puritane despre demnitatea îmbrăcăminţii masculine dispăruse demult. Părul bărbaţilor, de asemeni, deşi rareori lăsat lung, era de obicei ondulat într-un fel care sugera intervenţia coaforului; chelia dispăruse de pe pământ. Se vedeau mulţi bărbaţi cu părul încreţit, tăiat drept, coafură care l-ar fi încântat pe Rossetti[74]; un domn, care îi fu arătat lui Graham cu misterioasa denumire de „amorist”, purta părul în două bucle graţioase pe urechi „à la Marguerite”. Se vedeau şi cozi împletite: probabil că bărbaţii de origine chineză nu se mai ruşinau de rasa lor. Exista foarte puţină uniformitate de modă

în croiala hainelor. Bărbaţii mai bine făcuţi îşi arătau armonia corpului purtând pantaloni scurţi, bufanţi şi crestaţi; vedeai ici-colo şi o pelerină sau o robă. Moda din vremea lui Leon al X-lea predomina în cea mai mare măsură, dar erau reprezentate, de asemeni, şi concepţiile estetice ale Extremului Orient. Corpolenţa masculină, care, în timpul perioadei victoriene, ar fi fost supusă primejdiilor corsetului şi exagerării nemiloase a hainelor de seară strânse pe picioare şi pe braţe, se înveşmânta acum cu o abundenţă de falduri care cădeau cu demnitate. Graţia şi zvelteţea se vedeau de asemeni la tot pasul. Pentru Graham — un om tipic ţeapăn dintr-o perioadă tipic ţeapănă — oamenii aceştia nu numai că păreau mult prea graţioşi în înfăţişarea lor, dar şi mult prea expresivi în fizionomiile lor foarte expresive. Gesticulau şi îşi exprimau, cu o sinceritate uimitoare, surpriza, interesul, amuzamentul şi, mai ales, emoţiile pe care le produceau în mintea lor doamnele din jur. Era limpede, chiar de la prima vedere, că femeile erau în mare majoritate.

Doamnele care îi acompaniau pe aceşti domni arătau, în îmbrăcăminte ca şi în ţinută şi maniere, mai puţină emfază şi mai multă complexitate. Unele arborau, în rafinamentul croielii, o simplitate clasică, după moda franceză a primului imperiu şi, în timp ce Graham trecea pe lângă ele, îşi etalau braţele şi umerii atrăgători. Altele purtau rochii strâmte, fără cusătură sau cordon în talie, uneori cu falduri lungi căzând de pe umeri. Îndrăzneala delicioasă a toaletelor de seară nu se micşorase prin trecerea a două secole.

Mişcările tuturor femeilor păreau graţioase. Graham îi spuse lui Lincoln că a văzut oameni care, prin mersul lor, îi aminteau de tablourile lui Rafael, iar Lincoln îl informă că studierea unui anumit număr de gesturi făcea parte din educaţia fiecărei persoane bogate. Intrarea Stăpânului fu salutată printr-un fel de râs aprobator; oamenii îşi

arătau manierele distinse prin faptul că în timp ce el co-bora scările, spre spaţiul central, nu se îngrămădeau în jurul lui şi nici nu-l plictiseau cu priviri iscoditoare.

El aflase de la Lincoln că aceştia erau oamenii cei mai de frunte din societatea londoneză; aproape toate persoanele de acolo erau fie funcţionari de vază, fie rude apropiate ale vreunui funcţionar de vază. Mulţi dintre ei se întorseseră în mod special din Europa, din Oraşele Plăcerii, pentru a-i ura lui Graham bun venit. Cei din conducerea aeronauticii, instituţie a cărei atitudine jucase un rol aproape tot atât de important în răsturnarea Consiliului ca şi rolul jucat de Graham, erau în număr foarte mare, ca şi cei de la Controlul Motoarelor de Vânt. Printre alţii, se mai aflau aici unii dintre cei mai importanţi funcţionari ai Trustului Alimentar. Controlorul Crescătoriilor Europene de Porci avea o înfăţişare deosebit de melancolică şi interesantă, şi maniere de o delicateţă cinică. Un episcop în odăjdii trecu prin faţa lui Graham, stând de vorbă cu un domn îmbrăcat aidoma clasicului Chaucer[75] inclusiv coroana de lauri.

— Cine este omul acela, întrebă el, aproape fără voie.

— Episcopul Londrei, zise Lincoln.

— Nu… vreau să spun celălalt.

— Poetul laureat.

— Voi încă mai…?

— El nu scrie poezii, bineînţeles. Este vărul lui Wotton, unul dintre Consilieri. Dar face parte din regaliştii Trandafirului Roşu… un club încântător… care încă mai păstrează astfel de tradiţii.

— Asano mi-a spus că există şi un rege.

— Regele nu face parte din acest club. Au fost nevoiţi să-l excludă. Cred că era din ramura Stuarţilor; dar este prea…

— Prea mult?

— Peste măsură.

Graham nu înţelegea prea bine, dar se părea că toate acestea fac parte din anomalia generală a epocii noi. Se înclină cu condescendenţă în faţa primei persoane care îi fu prezentată. Era limpede că mai predominau încă anumite subtile distincţii de clasă chiar şi în această adunare, deoarece numai o mică proporţie dintre invitaţi, un grup restrâns, au fost socotiţi de către Lincoln demni de a-i fi prezentaţi. Primul i-a fost prezentat Şeful Aeronaut, un bărbat a cărui figură arsă de soare contrasta în mod ciudat cu feţele delicate din jur. El devenise o persoană foarte importantă în urma rezervei pe care o avusese, în momentele critice, faţă de Consiliu.

Atitudinea lui contrasta, în chip foarte favorabil, după părerea lui Graham, cu comportarea generală. Făcu vreo câteva observaţii banale, îl asigură de loialitatea lui şi îl întrebă cu sinceritate pe Stăpân despre sănătate. Era vioi, accentul lui nu avea acel uşor stacato al limbii engleze din vremea aceea. Îi dădu de înţeles lui Graham, în mod limpede, că se considera un „lup de aer” — folosi chiar această expresie — că nu-i plăceau fleacurile, că era un om dintr-o bucată, şi de modă veche, că nu pretindea a şti prea multe, şi că tot ceea ce nu ştia nici nu merita să fie ştiut. Făcu o plecăciune bărbătească, în mod ostentativ lipsită de linguşire, şi trecu mai departe.

— Mă bucur văzând că mai există astfel de oameni, zise Graham.

— Fonografe şi kinematografe, zise Lincoln, cu oarecare invidie. A studiat după viaţă.

Graham aruncă din nou o privire în urma omului robust. Îl năpădiră amintiri ciudate.

— De fapt, noi l-am cumpărat, zise Lincoln. În parte. Şi, în parte, el s-a temut de Ostrog. Totul depindea de el.

Se întoarse grăbit, pentru a-l prezenta pe Inspectorul General al Trustului Şcolilor Publice. Această

persoană avea aspectul unei sălcii într-o robă academică de culoare albastră-cenuşie. Îl privi pe Graham printr-un pince-nez de model victorian, şi îşi ilustră observaţiile prin gesturi făcute cu o mână foarte îngrijită. Graham se interesă deîndată de funcţiile acestui domn, şi îi puse o serie de întrebări foarte precise. Inspectorul general, liniştit, păru amuzat de bruscheţea Stăpânului. El răspunse puţin cam vag în privinţa monopolului asupra educaţiei, pe care îl deţinea Compania lui — monopolul fusese încheiat printr-un contract cu sindicatul numeroaselor organizaţii municipale din Londra — dar descrise cu entuziasm progresele făcute în educaţie, de la perioada victoriană.

— Noi am desfiinţat toceala, zise el, am desfiinţat complet toceala… pe lume nu mai există examene. Nu sunteţi bucuros?

— Şi cum procedaţi pentru ca elevii să înveţe? întrebă Graham.

— Noi am făcut munca atractivă… cât se poate mai atractivă. Dacă nu-i atrage, o abandonăm. Avem un câmp imens de activitate.

Intră în amănunte, şi conversaţia lor se prelungi. Inspectorul General menţionă cu profund respect numele lui Pestalozzi şi Froebel, cu toate că el nu arăta să fie prea familiarizat cu lucrările lor, care făcuseră cândva epocă. Graham află că universităţile populare încă mai există, într-o formă modificată.

— Există o anumită categorie de fete, de exemplu, zise Inspectorul General, umflându-se de sentimentul importanţei sale, cu o mare pasiune pentru studiile aride… desigur, atunci când nu sunt exagerate. Avem în grijă mii de fete de acest gen. În acest moment, zise el, cu un aer napoleonean, aproape cinci sute de fonografe ţin cursuri, în diferite părţi ale Lon-drei, despre influenţa exercitată de Platon şi Swift asupra iubirilor lui Shelley, Hazlitt şi Burns. Apoi, elevele scriu eseuri pe temele respective, şi numelelor sunt afişate, în

ordinea meritelor, în locurile cele mai vizibile. Vedeţi cum s-a dezvoltat germenele din vremea dumneavoastră? Clasa mijlocie incultă de pe acea vreme a dispărut cu totul.

— Dar şcolile publice elementare, zise Graham, tot dumneata le controlezi?

Inspectorul General le controla „în întregime". Graham, în prima parte a vieţii lui, fusese preocupat îndeaproape de această problemă, şi întrebările lui se înmulţiră. Câteva fraze întâmplătoare auzite din gura bătrmului cu care vorbise în întuneric îi reveniră în minte. Inspectorul General confirmă într-adevăr cuvintele bătrânului.

— Noi am desfiinţat toceala, zise el cu un ton care-l făcu pe Graham să interpreteze această afirmaţie în sensul desfiinţării oricărei munci susţinute. Inspectorul General deveni sentimental. Noi încercăm să facem şcolile elementare cât mai plăcute pentru copii. Ei vor trebui foarte curând să muncească. Le dăm doar câteva principii simpl… ascultare… hărnicie.

— Îi învăţaţi foarte puţine lucruri?

— De ce i-am învăţa mai multe? Asta nu duce decât la tulburări şi nemulţumiri. Noi îi distrăm. Chiar şi aşa… există tulburări… agitaţii. De unde găsesc muncitorii idei, nimeni nu înţelege. Şi le comunică unii altora. Există idealuri socialiste… şi chiar anarhie! Probabil că printre ei acţionează nişte agitatori. Sunt de părere… că datoria mea cea mai importantă este să lupt împotriva nemulţumirilor populare. De ce să nefericim oamenii?

— Mă întreb şi eu, zise Graham, pe gânduri. Dar există foarte multe aspecte pe care aş vrea să le cunosc.

Lincoln, care în tot timpul conversaţiei îl observase pe Graham, interveni.

— Mai sunt şi alţii, zise el cu glas scăzut.

Inspectorul General al Şcolilor făcu un gest şi se îndepărtă.

— Poate că — zise Lincoln, interceptând o privire întâmplătoare a lui Graham; — doriţi să cunoaşteţi pe câteva dintre aceste doamne?

Fiica Directorului Crescătoriilor de Porci ale Trustului European de Alimentaţie era o persoană mică, încântătoare, cu părul roşu, cu ochii albaştri şi vii. Lincoln îl lăsă pentru câteva clipe să stea de vorbă cu ea, şi ea se arătă cu totul entuziasmată de „frumoasele vremuri vechi” — după expresia ei — în care îşi începuse Graham somnul. Vorbea zimbind, iar ochii ei zâmbeau într-un fel care cerea reciprocitate.

— Am încercat, zise ea, de nenumărate ori să-mi închipui acele vremuri vechi şi romantice. Pentru dumneata, ele sunt nişte amintiri. Cât de ciudată şi cât de aglomerată trebuie că ţi se pare lumea de acum! Am văzut fotografii şi tablouri ale vremurilor vechi, casele mici şi izolate, făcute din cără-mizi de pământ ars, înnegrite de funinginea focu-rilor, podurile de cale ferate, reclamele simple, oamenii puritani, solemni şi primitivi, în ciudate haine negre şi cu pălării înalte, trenurile de pe căile ferate, căţărate pe acele poduri de fier ce se bolteau în văzduh, caii şi vitele, şi chiar câinii, pe jumătate sălbatici, care alergau pe străzi. Şi, de-odată, dumneata ai venit în lumea aceasta!

— În lumea aceasta… zise Graham.

— Venind de acolo, din viaţa pe care o duceai… din mijlocul atâtor lucruri familiare.

— Vechea viaţă nu era o viaţă fericită, zise Graham. Eu n-o regret.

Ea îi aruncă o privire rapidă. Se făcu o scurtă tăcere. Apoi oftă, ca să-l încurajeze.

— Nu?

— Nu, zise Graham. Era o viaţă meschină… şi lipsită de sens. Acum… Noi socoteam că lumea este destul de complexă, de aglomerată şi civilizată. Şi totuşi, văd că… deşi trăiesc în această lume numai de patru zile… privind înapoi la vremea mea… văd că era o epocă barbară,

ciudată… era doar începutul acestei noi ordini. Doar începutul acestei noi ordini. Va fi greu să înţelegi cât de puţine lucruri cunosc.

— Poţi să mă întrebi tot ce doreşti, zise ea, zâmbindu-i.

— Atunci, explică-mi cine sunt aceşti oameni. Nu cunosc nimic despre ei. Sunt complet nedumerit. Mai există generali?

— Oameni care poartă pălării cu pene?

— Nu. Cred că nu mai există. Presupun că sunt oamenii care controlează marile treburi publice. Cine este bărbatul de colo cu înfăţişare distinsă?

— Acela? Este un funcţionar foarte important. Îl cheamă Morden. Directorul General al Societăţii Pilulelor Antibiliare. Am auzit că muncitorii lui produc uneori un miriad de miriade de pilule în douăzeci şi patru de ore. Închipuieşte-ţi, un miriad de miriade!

— Un miriad de miriade! Nu e de mirare că se ţine atât de mândru, zise Graham. Pilule! Ce vremuri minunate! Şi omul acela îmbrăcat în purpură?

— Nu face parte din cercul nostru. Dar îl simpatizăm. Este foarte inteligent şi foarte amuzant. E unul dintre conducătorii Facultăţii de medicină de la Universitatea din Londra. Toţi medicii, ştii, sunt acţionarii Societăţii Facultăţii de medicină, şi poartă culoarea purpurie. Pentru asta trebuie să fii… să fii calificat. Dar, desigur, oamenii care primesc un salariu ca să ***facă*** ceva… Ea zâmbi, cu un aer de superioritate la adresa pretenţiilor sociale ale oamenilor din această categorie.

— Sunt. Pe aici şi câţiva din marii artişti şi scriitori?

— Scriitori nu. Ei sunt în general nişte oameni atât de ciudaţi… şi atât de preocupaţi de persoana lor! Şi se ceartă atât de înspăimântător între ei! Unii dintre ei sunt în stare să se ia şi la bătaie pentru a avea prioritate când urcă sau coboară

scările! Nu este îngrozitor? Dar cred că Wraysbury, capilotomistul la modă, este aici. A venit din Capri.

— Capilotomist? zise Graham. Ah! îmi amintesc. Un artist! De ce nu?

— Trebuie să-l cultivăm, zise ea, cu un aer de scuză. Capetele noastre sunt în mâinile lui. Şi zâmbi.

Graham ezită să pronunţe complimentul care era de aşteptat, dar privirea lui era destul de expresivă.

— Au progresat şi artele o dată cu restul civilizaţiei? întrebă el. Care sunt marii pictori de astăzi?

Ea îl privi cu un aer de îndoială. Apoi râse.

— În prima clipă, zise ea, credeam că vrei să spui… Râse din nou. Te refereai, desigur, la oamenii aceia cumsecade, de care făceaţi atâta caz pentru că se pricepeau să acopere cu vopsele de ulei nişte suprafeţe mari de pânză? Pânze mari, ovale. Da, oamenii obişnuiau să încadreze aceste obiecte în rame aurii şi să le atârne, şiruri întregi, în camerele lor. Acum nu mai există. Oamenii s-au plictisit de astfel de obiecte.

— Dar la ce altceva credeai că mă refer?

Ea puse, cu un gest semnificativ, un deget pe obrazul a cărui strălucire era deasupra oricărei bănuieli, şi zâmbi cu un aer şiret, încântător şi provocator.

— Şi aici, zise ea, arătând spre pleoape.

Graham simţi, o clipă, tentaţia. Apoi, amintirea grotescă a unui tabtou pe care îl văzuse cândva. Unchiul Toby şi Văduva — îi veni în minte. Îl năpădi o ruşine primitivă. Avea senzaţia ascuţită că era privit de un mare număr de curioşi.

— Înţeleg, zise el, cam fără rost. Cu un aer stingherit, el întoarse spatele acestei femei uşuratice şi fascinante. Privi în jur şi văzu nenumăraţi ochi care se întoarseră imediat, preocupaţi subit de alte lucruri. Probabil că se îmbujorase puţin la faţă. Cine este bărbatul care

vorbeşte cu doamna îmbrăcată în culoarea şofranului? întrebă el, ocolind privirile fetei.

Află că era unul dintre cei mai mari organizatori ai teatrelor americane, întors de curând din Mexic, de la o reprezentaţie gigantică. Figura îi reamintea lui Graham de un bust a lui Caligula. Un alt om care îi atrăgea atenţia era Conducătorul Muncitorilor Negri. Acest titlu nu îi făcu o impresie prea adâncă, în primul moment, dar îi reveni mai târziu în minte… Conducătorul Muncitorilor Negri? Mica doamnă îi arătă, fără să pară de loc jenată, o femeie încântătoare, una dintre soţiile subsidiare ale Episcopului Anglican al Londrei. Ea adăugă o serie de elogii la adresa curajului episcopal — până atunci existase regula monogamiei clericale — „o stare de lucruri nenaturală şi neavantajoasă… De ce trebuie să fie înnăbuşită sau restrânsă dezvoltarea naturală a afecţiunilor din cauză că un om este preot?”

— Şi pentru că veni vorba, adăugă ea, dumneata eşti anglican?

Graham se pregătea să-i ceară unele lămuriri în privinţa semnificaţiei unei „soţii subsidiare”, o expresie în aparenţă eufemistică, când întoarcerea lui Lincoln întrerupse această conversaţie sugestivă şi interesantă. Străbătură sala, spre locul unde un bărbat înalt, îmbrăcat în stacojiu, alături de nişte persoane încântătoare, în costume birmane (după impresia lui) îl aşteptau respectuoase. După ce primi omagiile lor, trecu mai departe, pentru a-i fi prezentate alte persoane.

După câtăva vreme, multiplele lui impresii începură să se organizeze într-un contur general. Mai întâi, strălucirea acestei reuniuni trezise în Graham sentimentul democratic, se simţise ostil şi ironic. Dar natura umană nu poate să reziste unei atmosfere de priviri curtenitoare. În curând muzica, lumina, jocul de culori, strălucirea braţelor şi umerilor din jurul lui, contactul mâinilor, curiozi-tatea trecătoare a feţelor zâmbitoare,

mângâierea glasurilor modulate cu dibăcie, atmosfera de complimente, interese şi respect, se ţesură laolaltă într-o senzaţie de categorică satisfacţie. Graham uită pentru o clipă marile lui hotărâri. Pe nesimţite, începu să se îmbete de noua lui poziţie, atitudinea lui deveni mai puţin reţinută, se convinse şi mai pro-fund de regalitatea lui, începu să calce mai sigur, roba neagră îi cădea în falduri mai îndrăzneţe şi mândria îi înnobilă glasul. La urma urmei, era o lume interesantă şi strălucitoare.

Privirea i se plimba aprobatoare peste jocul de culori al mulţimii, se oprea ici şi colo, cu o critică binevoitoare, asupra vreunei figuri. Din senin, îi trecu prin gând că îi era dator o scuză încântătoarei fete cu părul roşu şi ochii albaştri. Se simţea vinovat de o purtare cam grosolană. Nu făcuse un gest prea regal, ignorând avansurile ei, chiar dacă poli-tica îl obliga să le respingă. Se întrebă dacă va mai reuşi s-o revadă. Şi, deodată, un fapt mărunt atinse întreaga strălucire a solendidei adunări, şi îi schimbă caracterul.

Privi în sus şi văzu, trecând peste un pod de porţelan şi uitându-se spre el, o figură care se ascunse aproape imediat, figura fetei pe care o întâlnise cu o seară mai înainte în mica încăpere de lângă teatru, după ce evadase din Palatul Consiliului. Fata avea în priviri aceeaşi expresie de speranţă ciudată, de atenţie nesigură asupra faptelor lui. La început, el nu-şi aminti când o văzuse, apoi, după ce o recunoscu, îşi aminti vag de emoţia şi de agitaţia din seara primei lor întâlniri. Dar ţesătura melodiei de dans din jur îl împiedică să-şi amintească şi de cântecul pe care îl intonau răsculaţii.

Doamna cu care stătea de vorbă îşi repetă observaţia, şi Graham reveni la flirtul semiilegal în care era angajat.

Din clipa aceea, însă, puse stăpânire pe el un freamăt nelămurit, un sentiment care se transforma

aproape în nemulţumire. Se simţi tulburat, ca de o datorie pe jumătate uitată, de sentimentul unor lucruri importante care îi scăpau în mijlocul luminii şi strălucirii de aici. Încetă şi atracţia pe care o exercitau asupra lui doamnele strălucitoare care i se îngrămădeau în jur. El nu se mai pierdea în răspunsuri vagi şi confuze la subtilele avansuri amoroase care — acum era sigur — i se făceau, şi privirile îi rătăceau pentru a mai vedea o dată figura care îi lăsase o puternică impresie de frumuseţe. Dar el nu o mai regăsi decât în clipa când aştepta întoarcerea lui Lincoln — plecat să aranjeze cele necesare — pentru a părăsi adunarea. Lincoln îi promisese, ca răspuns la cererea lui, că va putea să zboare chiar în după-amiaza aceea, dacă timpul va fi favorabil.

Graham se afla pe una dintre galeriile superioare, stând de vorbă, cu o doamnă cu ochii strălucitori, despre eadhamită; subiectul fusese ales de el. Întrerupsese printr-o întrebare, de ordin practic asigurările călduroase de devotament ale doamnei. După părerea lui, şi această doamnă era, ca şi alte femei pe care le cunoscuse în seara aceea, mult mai încântătoare decât bine informată. Deodată, răbufnind prin valul de melodie din apropiere, îi răsună în urechi, răguşit şi puternic, cântecul Revoltei, cântecul maiestuos pe care îl auzise în sala cea mare.

Tresărind, el privi în sus şi văzu deasupra sa un ***oeil de boeuf***[76] prin care pătrundea acest cântec şi, mai departe, şiragul de cabluri superioare, ceaţa albăstruie, şi reţeaua de lumini a drumurilor publice. Auzi cum cântecul se pierdu într-un tumult de glasuri şi încetă. Dar el auzea acum foarte limpede zgomotul şi vacarmul platformelor mişcătoare şi murmurul mulţimii. Avu convingerea nelămurită, inexplicabilă, un fel de sentiment instinctiv, că afară, pe străzi, o mulţime imensă privea către acest loc, unde Stăpânul lor se amuza. Şi se întrebă ce anume gândea mulţimea.

Cu toate că se oprise atât de brusc, cu toate că muzica din sala de recepţie se impuse din nou, motivul cântecului de luptă, odată reîntâlnit, puse stăpânire pe gândurile lui.

Doamna cu ochii strălucitori continua să se lupte cu misterele eadhamitei, când el zări din nou fata pe care o întâlnise în sala teatrului. Venea către el, de-a lungul galeriei; el o văzu înainte ca ea să-l vadă. Era îmbrăcată într-un cenuşiu uşor, luminos, cu părul negru, ca un nor în jurul frunţii, şi tocmai atunci lumina rece, venind prin deschiderea circulară care dădea în stradă, căzu asupra obrazului ei înclinat.

Doamna care se chinuia să-i vorbească despre eadhamită observă schimbarea lui de expresie, şi se folosi de acest prilej ca să scape.

— Doriţi s-o cunoaşteţi pe această fată, Sire? întrebă ea, cu îndrăzneală. Este Helen Wotton, o nepoată a lui Ostrog. Ea cunoaşte foarte multe lucruri serioase. Este una din cele mai serioase persoane de la noi. Sunt sigură că are să vă placă.

După o clipă, Graham şedea de vorbă cu fata, iar doamna cu ochii strălucitori dispăruse.

— Îmi amintesc foarte bine de dumneata, zise Graham. Erai în camera aceea mică. Când tot poporul cânta şi bătea tactul cu picioarele. Înainte ca eu să intru în sală.

Încurcătura ei din primul moment se risipi. Ridică ochii spre el, şi faţa îi era neclintită.

— A fost minunat, zise ea, ezitând o clipă şi vorbi din nou, după un oarecare efort. Toţi oamenii aceia şi-ar fi dat viaţa pentru dumneata, Sire. Nenumăraţi oameni au murit pentru dumneata în noaptea aceea.

Faţa îi radia. Privi repede, de jur împrejur, să vadă dacă nu-i auzea cineva vorbele.

Lincoln apăru la oarecare distanţă, de-a lungul galeriei, croindu-şi drum prin mulţime către ei. Fata îl văzu şi se întoarse spre Graham cu o grabă

ciudată, şi vocea îi deveni brusc confidenţială şi intimă.

— Sire, zise ea repede, nu pot să-ţi spun acum şi în acest loc. Dar oamenii de rând sunt foarte nefericiţi; sunt asupriţi… sunt rău guvernaţi. Nu uita poporul, care a înfruntat moartea… moartea pentru ca dumneata să trăieşti.

— Eu nu ştiu nimic… începu Graham.

— Nu pot să-ţi spun acum.

Lincoln apăru chiar lângă ei. Se închină, în chip de scuză, în faţa fetei.

— Vă place noua noastră lume, Sire? întrebă Lincoln zâmbind respectuos şi arătând cu un gest cuprinzător spaţiul din jur şi splendoarea adunării, în orice caz, cred că o găsiţi schimbată.

— Da, zise Graham, e schimbată. Şi totuşi, la urma urmei, nu e chiar atât de mult schimbată.

— Aşteptaţi până când veţi ajunge în văzduh, zise Lincoln. Vântul s-a oprit; chiar în această clipă vă aşteaptă o aeropilă.

Atitudinea fetei arăta că aşteaptă să i se îngăduie să plece.

Graham o privi, gata de a-i pune o întrebare, văzu în expresia ei un avertisment, se înclină şi se întoarse să-l însoţească pe Lincoln.

Capitolul XVI
AEROPILA

În timp ce Graham străbătea, alături de Lincoln, coridoarele din clădirea Motoarelor de Vânt, era încă stăpânit de ciudatele vorbe ale fetei. Dar, cu un efort, el reuşi să devină atent la ceea ce îi spunea Lincoln. Apoi, încordarea i se risipi. Lincoln vorbea despre zbor. Graham avea o dorinţă arză-toare de a afla cât mai mult despre această nouă cucerire. Începu să-l copleşească pe Lincoln cu întrebări. În prima parte a vieţii el urmărise cu foarte mult interes începuturile navigaţiei aeriene; fu încântat să audă că numele

pentru el familiare, ale lui Maxim şi Pilcher, Langley şi Chanute, şi mai ales cel al primului martir al aerului, Lilienthal, erau încă cinstite de oameni.

Chiar în timpul primei perioade din viaţa lui se dovedise limpede, pe două direcţii de cercetări, că erau posibile două tipuri diferite de aparate; şi amândouă fuseseră realizate. Pe de o parte, era aeroplanul mare, acţionat de motor, cu un şir dublu de aripi orizontale şi cu o mare elice în spate, şi pe de altă parte, sprintena aeropilă. Aeroplanele nu aveau siguranţă în zbor decât pe vreme liniştită sau cu vânt moderat; furtunile neaşteptate, care acum puteau fi, însă, prevăzute cu precizie, le fă-ceau inutilizabile pentru orice scop practic. Aveau dimensiuni enorme — lungimea obişnuită a aripilor fiind de şase sute de picioare sau chiar mai mult, iar lungimea întregii construcţii, de o mie de picioare. Se foloseau numai pentru transportul pasagerilor. Vagonul uşor legănător pe care îl duceau avea în lungime o sută până la o sută cincizeci de picioare. Era suspendat de aeroplan într-un fel anumit, pentru a reduce la minimum vibraţiile complexe pe care le produceau chiar un vânt moderat şi, pentru acelaşi motiv, banchetele din interiorul vagonului — fiecare pasager şedea pe o banchetă în timpul călătoriei — erau instalate astfel încât să permită o mare libertate de mişcare. Aparatul putea să pornească numai de pe un vagon gigantic, aşezat pe şine, pe o platformă special construită. Graham văzuse foarte bine, de la postul de strajă, aceste platforme uriaşe, platformele de zbor. Existau şase arene imense, având fiecare câte o gigantică platformă purtătoare.

Alegerea locului de coborâre era de asemeni condiţionată, fiind necesară o suprafaţă absolut plană pentru aterizarea în deplină siguranţă. Apoi, în afară de distrugerile care ar fi fost cauzate de coborârea acestei imense mase de pânze şi metal, şi de imposibilitatea de a se ridica apoi din nou —

izbirea de vreun accident al terenului, cum ar fi de exemplu coasta împădurită a unui deal, sau un dig, ar fi fost de ajuns pentru străpungerea sau avarierea carcasei, pentru sfărâmarea coastelor aparatului, şi poate chiar pentru uciderea călătorilor.

La început, Graham se simţi dezamăgit în faţa acestor aparate greoaie, dar se convinse repede defaptul că maşinile de proporţii mai mici ar fi fost nerentabile, pentru simplul motiv că volumul lor de transport s-ar fi micşorat în mod proporţional cu micşorarea dimensiunilor. Mai mult, dimensiunea enormă a acestor aparate le făcea capabile — şi acesta era un considerent de importanţă primordială — să străbaţă aerul cu viteze enorme, şi să nu sufere, astfel, riscurile unor intemperii neprevăzute. Cea mai scurtă călătorie, de la Londra la Paris, dura aproape trei sferturi de oră, dar nu se atingea o viteză prea mare; saltul până la New York dura aproximativ două ore şi, dacă se calcula cu grijă timpul pentru opririle intermediare, era po-sibil, pe o vreme liniştită, să faci ocolul lumii într-o zi.

Micile aeropile (li se dăduse acest nume distinctiv fără să fi existat vreun motiv anumit) erau de un tip cu totul diferit. Multe dintre ele zburau acum prin aer, în toate direcţiile. Erau destinate pentru a transporta numai una sau două persoane, iar construcţia şi întreţinerea lor erau atât de costisitoare. Încât deveniseră monopolul celor bogaţi. Pânzele lor, viu colorate, erau formate doar din două perechi de aripi laterale aşezate în acelaşi plan; în spate aveau o elice. Dimensiunea lor redusă făcea ca aterizarea să fie uşoară şi plăcută pe orice spaţiu deschis şi era posibil să li se ataşeze roţi pneumatice sau chiar motoare obişnuite, pentru traficul terestru, putând să fie transportate în felul acesta la un loc potrivit de plecare. Pentru a fi lansate în aer, era nevoie de un vehicul rapid, anume construit, dar un astfel de vehicul putea să

funcţioneze în orice spaţiu lipsit de clădiri sau copaci. Aeronautica omenească, după câte observă Graham, era cu mult în urma însuşirilor naturale ale albatrosului sau muscarului. Lipsise un eveniment care să influenţeze perfecţionarea mai rapidă a aeropilei; aceste aparate nu fuseseră folosite niciodată în scopuri de război. Cel mai mare război mondial avusese loc înainte ca puterea să fie uzurpată de către Consiliu.

Platformele pentru zbor din Londra erau strânse laolaltă, într-un semicerc neregulat, pe partea de sud a fluviului. Ele formau trei grupuri de câte două şi păstraseră denumirile vechilor coline sau comune suburbane. Se numeau, în ordine: Roehampton, Wimbledon-Park, Streatham, Norwood, Blackheath, şi Shooter's Hill. Erau nişte construcţii uniforme, care se ridicau mult mai sus decât suprafaţa generală a acoperişurilor. Fiecare avea aproximativ patru mii de metri lungime şi o mie lăţime, şi erau construite din aliajul de aluminiu şi fier care înlocuise fierul în construcţii. Partea lor superioară era formată dintr-o reţea deschisă de traverse prin care urcau ascensoare şi scări. Deasupra era o întindere uniformă, cu anumite porţiuni — vagoanele de pornire — care puteau fi ridicate pentru ca să alunece, pe şine uşor înclinate, până la marginea construcţiei. Exceptând locurile ocupate de aeropilele şi aeroplanele care făceau escală, aceste suprafeţe deschise, erau întotdeauna libere pentru aparatele care se reîntorceau.

Pasagerii se obişnuiseră ca, în timpul când se făceau pregătirile pentru zbor, să aştepte în complexul de teatre, restaurante, săli de recreaţie, sau locuri de plăcere şi distracţii de toate felurile, care se aflau în jurul marilor magazine de dedesubt. De aceea această parte a Londrei era cea mai animată dintre toate, având ceva din veselia libertină a unui port la mare sau a unei staţiuni de odihnă. Pentru cei care priveau aeronautica mai

serios, sau mai temător, cartierele religioase erau pline de o mul-ţime de capele, pioase şi atractive, în timp ce o puzderie de instituţii medicale luxoase se întreceau să furnizeze droguri reconfortante pentru călătorie. La diferite niveluri, prin masa de încăperi şi coridoare, exista, în afară de platformele mişcătoare principale ale oraşului, care se încrucişau şi se strângeau aici, un sistem complex de coridoare speciale şi ascensoare, pentru a permite schimbul de oameni şi bagaje între diferitele platforme de zbor. O trăsătură deosebită a arhitecturii acestui cartier era masivitatea ostentativă a stâlpilor şi a grinzilor de metal care întrerupeau pretutindeni perspectiva şi care uneau sălile şi coridoarele, îngrămădindu-se şi îmbinându-se pentru a susţine greutatea platformelor şi şocurile grele produse de aeroplane.

Graham se îndreptă spre platformele de zbor prin străzile publice. Era însoţit de Asano, însoţitorul lui, japonezul; Lincoln fusese chemat de Ostrog, pentru diferite treburi administrative. O gardă puternică a poliţiei Motoarelor de Vânt îl aştepta pe Stăpân la ieşirea din Birourile Motoarelor de Vânt şi îi făcu loc ca să ajungă pe platforma mişcătoare superioară. Trecerea lui pe platformele zburătoare nu fusese anunţată, dar cu toate acestea o mulţime considerabilă se strânse şi îl urmă până la destinaţie, în timp ce mergea, el auzi cum poporul îi striga numele, şi văzu nenumăraţi bărbaţi, femei şi copii în albastru, îngrămădindu-se pe scările drumului central, gesticulând şi strigând. Nu reuşi să audă ce anume strigau. El fu din nou izbit de dialectul vulgar întrebuinţat de oamenii săraci ai oraşului. Când, în cele din urmă, coborî, oamenii din gardă fură imediat înconjuraţi de o mulţime densă şi agitată. Mai târziu, se gândi că unii poate încercaseră să ajungă lă el cu anumite plângeri. Poliţia de gardă îi croi drum cu greutate.

Pe platforma dinspre apus îl aştepta o aeropilă, cu un aeronaut. Văzut de aproape, aparatul nu mai părea mic. Aşa cum era aşezat pe vagonul de lansare de pe spaţiul întins al platformei de zbor, corpul de aluminiu era tot atât de mare ca şi un iaht. De douăzeci de tone. Pânzele laterale erau înconjurate şi fixate cu nervuri metalice, aproape la fel cu nervurile aripii de albină, confecţionate dintr-un fel de membrană artificială sticloasă; umbrele lor cădeau peste câteva sute de metri pătraţi. Scaunele pentru mecanic şi pasager, aşezate în partea din spate, erau instalate în aşa fel, încât să aibă un balans, cu ajutorul unor legături complicate, în interiorul membranelor protectoare ale carcasei. Scaunul pasagerului era protejat printr-o apărătoare de vânt şi înconjurat de baghete metalice care susţineau nişte perne pneumatice. La nevoie, apărătoarea de vânt putea să se închidă complet, dar Graham era dornic de experienţe noi, şi hotărî s-o lase deschisă. Aeronautul era aşezat în spatele unui geam care-i adăpostea faţa. Pasagerul se putea fixa bine în scaunul său, şi aceasta era aproape indispensabil la aterizare, sau se putea mişca, manevrând o pârghie, pe nişte şine miniaturale; până la o cabină îngustă din capătul aparatului, unde erau depozitate bagajele personale, păturile şi proviziile, şi care, ca şi scaunele, servea drept contragreutate pentru părţile centrale ale aparatului care se întindeau până la elice.

Aparatul era în aparenţă foarte simplu. Asano, arătându-i diferitele părţi componente, îi spuse că, asemeni motorului cu benzină din perioada victoriană, era de tipul motorului cu explozie, consumând la fiecare turaţie un strop dintr-o substanţă numită „fomilă”. Era format doar dintr-un rezervor şi un piston, adaptate la o manivelă lungă şi şănţuită, de la axul elicei. Atât văzu Graham din motor.

Pe platforma de zbor nu mai era nimeni, în afară de Asano şi suita lor de servitori. Condus de aeronaut, Graham se aşeză pe scaun. Apoi bău un amestec care conţinea ergotină — i se spuse că era doza care se administra în mod invariabil celor care erau gata de zbor şi destinată să contracareze efectul posibil al presiunii atmosferice scăzute asupra organismelor. După aceea, el se declară gata de drum. Asano îi luă paharul gol, trecu peste barele de pe corpul aparatului, şi rămase jos, pe platformă, făcându-i semn cu mâna. Deodată, el alunecă spre dreapta şi dispăru.

Motorul duduia, elicea se învârtea, şi timp de o clipă platforma şi clădirile din spate alunecară iute şi orizontal în faţa ochilor lui Graham, apoi avu impresia că toate acestea se înclină brusc. Se agăţă de micile bare din părţi, în mod instinctiv. Simţi că se ridică în sus, auzi aerul şuierând pe deasupra apărătoarei de vânt. Elicea se învârtea cu puternice impulsuri ritmice — una, două, trei, apoi o pauză; una, două, trei — pe care mecanicul le controla cu multă abilitate. Motorul începu să vibreze cu o trepidaţie care continuă în tot timpul zborului, iar acoperişurile păreau că aleargă cu mare viteză, devenind cu rapiditate tot mai mici. El privi, pe deasupra aparatului, la faţa mecanicului. Uitân-du-se în lături, nu văzu nimic care să-l uimească — un funicular rapid i-ar fi dat aceleaşi senzaţii. Recunoscu Palatul Consiliului şi Highgate Ridge. Apoi privi drept în jos, printre picioare.

În prima clipă, o spaimă organică puse stăpânire pe el, o puternică senzaţie de nesiguranţă. Se agăţă strâns de bare. Un timp, nu reuşi să-şi ridice privirile. La vreo sută şi ceva de picioare[77] drept sub el, se afla unul dintre marile motoare de vânt din sud-vestul Londrei; în spatele lui, platforma de zbor dinspre sud se acoperi cu o mulţime de mici pete negre. Toate acestea păreau că lunecă în jos, îndepărtându-se de el. O clipă, se simţi ispitit să se arunce înspre pământ. Strânse din dinţi, îşi ridică

ochii, cu efortul muşchilor, şi momentul de panică trecu.

Rămase un timp cu dinţii încleştaţi, cu ochii îndreptaţi fix către cer. Motorul huruia şi duduia. El se agăţă strâns de bare, privi către aeronaut, şi-i văzu un zâmbet pe faţa arsă de soare. Îi zâmbi şi el, la rândul lui, puţin cam forţat.

— Pare cam ciudat la început, strigă el, înainte de a-şi aminti de poziţia lui socială.

Câtăva vreme, nu îndrăzni să mai privească în jos. Îşi aţinti privirea peste capul aeronautului, spre locul unde o fâşie de cer albastru se zărea la orizont. Nu reuşea să-şi gonească din minte posibilitatea unui accident. Motorul continua să duduie; ce-ar fi dacă s-ar strica vreun şurub neînsemnat în această maşină zburătoare! Ce-ar fi…! Făcu un efort violent pentru a goni toate aceste presupuneri. În scurt timp, ele părăsiră cel puţin primul plan al gândurilor. Şi el continua să se înalţe, din ce în ce mai sus, în aerul limpede.

De îndată ce şocul lăuntric, provocat de mişcarea nesusţinută de nimic prin aer, trecu, senzaţiile încetară să mai fie neplăcute, şi deveniră, rapid, agreabile. I se spusese despre răul de aer. Dar lui i se părea că mişcarea pulsativă a aeropilei, în timp ce plutea, peste briza uşoară dinspre sud-vest, era foarte mică în comparaţie cu tangajul unui vas, pe valuri largi, pe un vânt moderat; iar el era, prin constituţie, un bun marinar. Rarefierea aerului, devenit mereu mai tăios, prin care urcau, producea o senzaţie de uşurare şi veselie. Privi în sus şi văzu cerul albastru de deasupra brăzdat de nori Cirus. Privirea îi coborî cu grijă în jos, printre barele aparatului, către un stol strălucitor de păsări albe care pluteau pe cerul de dedesubt. O clipă, privirile îi rămaseră aţintite asupra păsărilor. Apoi, continuând să privească mai jos, şi cu mai puţină teamă, el văzu forma tot mai mică a postului de strajă de la Motoarele de Vânt, strălucind auriu în lumina

soarelui şi mişcându-se necontenit. Deoarece acum privea cu mai multă încredere, zări apropiindu-se o linie albastră de coline, şi apoi, în direcţia opusă vântului, Londra — o reţea încâlcită de acoperişuri. Marginea cea mai apropiată se vedea limpede şi precis şi îi produse o vie surpriză. Hotarul Londrei era ca un zid, ca o faleză, o cădere abruptă de trei sau patru sute de picioare, un frontispiciu întrerupt doar ici şi colo de terase, o faţadă complexă şi decorativă.

Trecerea gradată de la oraş spre ţară, printr-un burete întins de suburbii, care fusese o trăsătură atât de caracteristică a marilor oraşe din secolul al nouăsprezecelea, nu mai exista. Nimic nu mai rămăsese din aceste suburbii, decât o întindere de ruine, presărată cu desişuri de verdeaţă care împodobiseră cândva parcurile din jurul oraşului, intercalate cu petece de pământ semănat şi întinderi verzi de brădişori. Aceşti arbuşti se întinseseră şi printre urmele caselor. Dar, în cea mai mare parte, recifeleacestor ruini, rămăşiţele caselor suburbane, se ridicau printre străzi şi drumuri, insule ciudate în mijlocul întinderilor nivelate de verde şi de brun, părăsite cu totul, de mulţi ani, de către locuitori, dar prea masive, se pare, pentru a fi rase cu totul din drumul maşinilor agricole din vremea aceea.

Vegetaţia acestei pustietăţi se ondula şi se încreţea în mijlocul nenumăratelor celule formate de zidurile năruite ale caselor, şi se întrerupea lângă zidul oraşului într-un val de mărăcini şi ilice, de iederă, ciulini şi ierburi înalte. Ici şi colo, printre rămăşiţele mai mărunte ale caselor din perioada victoriană, se înălţau palate fastuoase şi drumuri de cabluri se înclinau spre ele, dinspre oraş. În această zi de iarnă, ele păreau părăsite. Părăsite, de asemeni, erau grădinile artificiale din mijlocul acestor ruine. Limitele oraşului erau tot atât de precis definite ca şi în vremurile vechi, când porţile se închideau la căderea nopţii şi când

hoţul sau inamicul se furişa chiar până la ziduri. O gură semicirculară, imensă, revărsa un trafic uriaş, pe drumul de eadhamită care ducea spre Bath. Astfel îi apăru lui Graham prima imagine a lumii de dincolo de oraş; apoi se micşoră tot mai mult. Şi când, în cele din urmă, el putu să privească din nou în jos, văzu sub el câmpiile cultivate de pe valea Tamisei — nenumărate forme lunguieţe şi mici, de culoare roşcată-brună, întretăiate de fire strălucitoare, şanţurile de scurgere.

Veselia lui crescu repede, deveni un fel de beţie. Se trezi că trage adânc aerul în piept, că râde cu glas tare, că doreşte să strige. După puţin timp, această dorinţă deveni prea puternică, şi strigă.

Maşina se ridicase acum la înălţimea maximă pe care o puteau atinge aeropilele, şi aeronautul se îndreptă către sud. Graham văzu că schimbarea direcţiei se făcea prin deschiderea sau închiderea a una sau două fâşii subţiri de membrană aşezate pe cele două aripi care, altfel, erau rigide, şi prin mişcarea întregului motor, înainte sau înapoi, pe suporturile lui. Aeronautul lăsă motorul să alunece uşor înainte de-a lungul şinei şi deschise valva aripii care se împotrivea vântului, cu o alternare chibzuită a mişcării, mai întâi o ascensiune scurtă şi violentă, apoi o alunecare lină în jos, rapidă şi plăcută. În timpul alunecării în jos, elicea rămânea cu totul inactivă. Ascensiunea îi dădea lui Graham o senzaţie deplină a efortului încununat de succes; coborârile prin aerul rarefiat erau mai presus de orice altă senzaţie. El dorea să nu se mai termine niciodată acest zbor prin aer.

Câtva timp, el fu atent la cele mai mici amănunte ale peisajului care alerga iute, pe sub el, spre nord. Văzându-le clar, detaliile îl încântau peste măsură. Era impresionat de ruinele caselor care existaseră cândva în această regiune, de întinderile vaste fără copaci, de pe care fermele şi satele dispăruseră, lăsând doar aceste ruine. El se aşteptase să-i placă această privelişte, dar, văzând-

o, încerca totuşi un sentiment neaşteptat. Încercă să găsească, în acest bazin gol al lumii de dedesubt, locurile pe care le cunoscuse, dar la început el nu putu să-şi fixeze niciun punct de reper, acum când valea Tamisei rămăsese în urmă. Totuşi, în curând, trecură pe deasupra unui deal calcaros pe care, prin silueta familiară a trecătoarei din capătul de la răsărit, şi prin ruinele oraşului care cândva se ridica abrupt pe fiecare coastă a trecătorii, îl recunoscu ca fiind Guiford Hog's Back. Pornind de aici, el găsi alte puncte, Leith Hill, întinderile nisipoase din Aldershot, şi aşa mai departe. Povârnişul de la Downs era plin de motoare de vânt gigantice, care se mişcau încet. În afară de locul unde marele drum de eadhamită dinspre Portsmouth, presărat de numeroase puncte care se mişcau, urma cursul vechii căi ferate, valea îngustă a râului Wey era plină de desişuri.

Întreaga întindere a povârnişului Downs, atât cât se putea vedea prin ceaţa cenuşie, era presărată cu motoare de vânt, pe lângă care cele mai mari motoare din oraş nu erau decât fraţi mai mici. Ele se mişcau cu o mişcare maiestuoasă în faţa vântului dinspre sud-vest. Ici şi colo, erau spaţii punctate de oile Trustului Alimentar Britanic şi din loc în loc, un păstor călare forma o pată neagră. Apoi, gonind pe dedesubtul aeropilei, veniră înălţimile din Wealden, şirurile colinelor din Hindhead, Pitch şi Leith, cu un al doilea grup de motoare de vânt, care păreau că încearcă să răpească şi partea de vânt a morişte lor din vale. Buruienile purpurii erau pătate cu drobiţe galbene şi, pe versantul cel mai depărtat, o cireadă de boi negri fugea în faţa a doi călăreţi. Toate acestea trecură iute, se micşorară şi îşi pierdură culoarea, devenind nişte pete care abia se mişcau, înghiţite de negură.

Şi când toate acestea dispărură în depărtare, Graham auzi, chiar lângă el, ţipătul unui nagâţ. Observă că acum se afla la South Downs şi, privind peste umăr, văzu crenelurile Platformei de

Aterizare de la Portsmouth, înălţate peste coama dealului Pontsdown. După aceea, apăru o întindere de forme, ca nişte oraşe plutitoare, stâncile albe de la Needles, mici şi însorite, şi apele cenuşii şi sclipitoare ale unui braţ de mare. Aeropila sări într-o clipă peste Solent, şi după câteva secunde, insula Wight trecu în goană; apoi sub el începu să se desfăşoare o întindere tot mai mare de apă, când împurpurată de umbra unui nor, când cenuşie, când asemeni unei oglinzi lustruite, când ca o întindere ceţoasă de un albastru verzui. Insula Wight deveni tot mai mică. După alte câteva clipe, o fâşie de ceaţă cenuşie se desprinse dintre fâşiile norilor, coborî din cer şi deveni o coastă — însorită şi frumoasă — coasta din nordul Franţei. Se înălţă, căpătă culoare, deveni clară, până în amănunte, iar pământul deluros al Angliei trecea iute pe dedesubt

După puţin timp, Parisul, după câte se părea, se arăta la orizont, rămase un timp suspendat acolo, şi dispăru din nou din vedere, în timp ce aeropila cotea din nou spre nord. Dar totuşi el zări turnul Eiffel, care încă rămăsese în picioare şi, alături, o cupolă imensă, pe care era aşezat un Colos, cât un vârf de ac. Mai observă, de asemeni, fără să-i înţeleagă imediat proveniența, o dâră înclinată de fum. Aeronautul spuse ceva în legătură cu nişte „tulburări pe drumurile subterane”, dar în clipa aceea, Graham nu-i dădu nicio atenţie. Observă turlele, turnurile şi clădirile graţioase care se ridicau spre cer, pe deasupra motoarelor de vânt din oraş, şi îşi dădu seama că, cel puţin în materie de graţie, Parisul continua să fie înaintea rivalului său mai mare. Chiar în timp ce privea, o formă de un albastru palid se ridică repede din oraş, ca o frunză moartă minată de vânt. Descrise o curbă şi se îndreptă către ei, devenind din ce în ce mai mare. Aeronautul spuse ceva.

— Ce? zise Graham, întorcându-şî cu greu privirea de la această ciudăţenie.

— Aeroplan, Sire, îi strigă aeronautul, arătându-i cu degetul. Ei se ridicară şi cotiră spre nord, în timp ce aeroplanul se apropia. Se apropia tot mai mult şi devenea din ce în ce mai mare. Duduitul produs de motorul aeropilei, şi care i se păruse atât de puternic şi de rapid, slăbi deodată, în comparaţie cu viteza teribilă a aeroplanului. Cât de mare părea acest monstru, cât de rapid şi cât de constant în zborul lui! Trecu aproape pe dedesubtul lor, continuându-şi drumul liniştit, ca o fiinţă vie, o întindere vastă de aripi transparente, brăzdate de sârme. Graham avu pentru o clipă imaginea unor şiruri de pasageri înfăşuraţi în pelerine, fixaţi pe banchetele din spatele apărătoarelor de vânt, un mecanic îmbrăcat în alb, care se înălţa pe o scară, în bătaia vântului, nişte motoare cu explozie care funcţionau simultan, o elice care se învârtea, şi o suprafaţă de aripi întinse Această privelişte îl entuziasmă. Dar într-o clipă, imaginea dispăru.

Aeroplanul se ridică uşor şi aripile mici ale aeropilei se înclinară în direcţia lui. Apoi, uriaşul se micşoră în depărtare. Ei abia se mişcaseră, după cum se părea, şi aeroplanul devenise din nou doar o mică pată albastră care dispărea în depărtarea cerului. Acesta era aeroplanul care făcea cursa între Londra şi Paris. Pe vreme frumoasă şi în timp de pace el făcea patru curse pe zi.

Trecură de-a curmezişul canalului Mânecii, destul de încet, după cum i se părea acum lui Graham, ale cărui idei deveniseră mai îndrăzneţe; Beachy Read se ridică cenuşiu spre stânga lor.

— Pământ, strigă aeronautul, cu glasul abia auzit, din cauza aerului care şuiera pe deasupra apărătoarei de vânt.

— Nu încă, strigă Graham, râzând. Nu vreau încă pământul. Vreau să aflu mai multe despre această maşină.

— Credeam… zise aeronautul.

— Vreau să aflu mai multe despre această maşină, repetă Graham. Viu la dumneata, zise el şi se ridică din scaun, făcând un pas de-a lungul barei care îi despărţea. Se opri o clipă, culoarea feţei i se schimbă şi mâinile i se încleştară. Încă un pas şi apoi se încleştă strâns de aeronaut. Simţi presiunea aerului, ca o greutate pe umăr. Părul i se transformă într-un vârtej deasupra capului. Vântul bătea în rafale peste apărătoarea de vânt şi îi răvăşea părul peste obraji. Aeronautul manevră în grabă, pentru a restabili centrul de gravitate şi presiune.

— Vreau să-mi explici toate acestea, zise Graham. Cum procedezi când vrei ca aparatul să meargă înainte?

Aeronautul ezită. Apoi îi răspunse:

— Este complicat, Sire.

— Nu-mi pasă, strigă Graham. Nu-mi pasă.

Se lăsă o clipă de tăcere.

— Aeronautica este secretul… privilegiul…

— Ştiu. Dar eu sunt Stăpânul, şi vreau să aflu. El râse, dându-şi pe deplin seama de drepturile pe care putea să le exercite chiar şi în aer.

Aeropila descrise o curbă, aerul rece şi pătrunzător îl lovi pe Graham peste obraji, iar hainele i se smuceau de pe trup, în timp ce vârful aparatului se îndrepta către vest. Cei doi oameni se priviră în ochi.

— Sire, există reguli…

— Nu în ceea ce mă priveşte pe mine, zise Graham. Se pare că uiţi acest lucru.

Aeronautul îl privea cercetător.

— Nu, zise el. Nu uit, Sire. Dar pe întreg globul… niciun om care nu este aeronaut calificat… nu are dreptul. Ei pot veni doar ca pasageri…

— Am auzit ceva în legătură cu asta. Dar nu am de gând să discut. Ştii de ce am dormit eu două sute de ani? Ca să zbor!

— Sire, zise aeronautul, regulamentele… dacă eu încalc regulamentele…

Graham înlătură cu un gest orice pedeapsă.

— Atunci, dacă vreţi să priviţi cum fac eu…

— Nu, zise Graham, clătinându-se şi apucându-se strâns de bare, în timp ce maşina îşi ridica din nou botul pentru ascensiune. Nu vreau aşa. Vreau să încerc eu însumi, chiar de-ar trebui să mă prăbuşesc! Nu! Vreau ***eu.*** Iată. Am să mă caţăr pe aici, ca să mă aşez în locul dumitale. Atenţie! Am de gând să zbor singur, chiar de-ar fi să mă prăbuşesc. Vreau să am o compensaţie pentru somnul meu. Dintre toate lucrurile… În trecut, visul meu era să zbor. Acum… ţine-ţi echilibrul.

— O duzină de spioni mă observă, Sire!

Răbdarea lui Graham ajunsese la limită. Poate că tocmai asta voia şi el. Scoase o înjurătură. Se răsuci brusc prin masa intermediară de pârghii, şi aeropila se clătină.

— Sunt eu Stăpânul pământului? zise el. Eu, sau Societatea voastră? Hai! Lasă pârghiile ălea, şi apucă-mă de încheieturile mâinilor. Da… aşa. Şi acum, cum facem să-i întoarcem botul pentru o alunecare în jos?

— Sire, zise aeronautul.

— Ce-i?

— Îmi veţi lua apărarea?

— Sigur că da! Chiar dacă ar trebui să dau foc Londrei. Hai!

Cu această promisiune, Graham îşi plăti prima lui lecţie de navigaţie aeriană.

— Această călătorie, este, desigur, în avantajul dumitale — zise el râzând zgomotos, căci aerul era tare ca un vin. Să mă înveţi repede şi bine. Trebuie să trag de aici? Ah! Aşa! Hei!

— Înapoi, Sire! Înapoi!

— Înapoi… foarte bine. Uunu… doi… trei… Doamne! Ah! Iată că urcă! Parcă e ceva viu!

Acum, maşina începuse să danseze prin aer, făcând cele mai ciudate figuri. Când descria o

spirală de aproape o sută de metri diametru, când se repe-zea în sus, în văzduh, şi cobora din nou în jos, abrupt, iute, căzând ca un şoim, pentru a reveni într-un salt năprasnic, care o făcea să se ridice din nou. Într-una din aceste coborâri, ea păru că se îndreaptă chiar spre grămada de baloane dinspre sud-est, dar nu făcu decât o curbă şi le ocoli printr-o mişcare bruscă şi dibace. Viteza extraordinară, caracterul lin al mişcării, efectul neaşteptat al aeru-lui rarefiat asupra constituţiei sale, îl aduse pe Graham într-o stare de euforie care nesocotea orice primejdie.

În cele din urmă, un incident ciudat veni să-l calmeze, să-l oblige să coboare din nou către viaţa multilaterală de pe pământ, cu toate insolubilele ei enigme. În timp ce zbura cu toată viteza, se auzi o lovitură, ceva trecu în zbor, fluturară câţiva stropi ca de ploaie. Apoi, în timp ce continua să zboare în jos, Graham văzu ceva, ca o bucată de pânză albă, răsucindu-se în urma lui.

— Ce-a fost asta? întrebă el. N-am observat.

Aeronautul privi, apoi apucă pârghia pentru a redresa aparatul, căci lunecau în jos. Când aeropila se ridică din nou, el trase adânc aer în piept şi răspunse:

— Era, şi arătă obiectul alb care încă mai flutura în aer, era o lebădă.

— N-am văzut-o, zise Graham.

Aeronautul nu-i răspunse, şi Graham văzu că avea câteva picături mici pe frunte.

Zburau orizontal, în timp ce Graham se căţăra din nou spre locul pasagerului, ferindu-se de bătaia vântului. Urmă o coborâre rapidă, în timp ce elicea se răsucea pentru a încetini căderea, iar platforma de zbor apărea tot mai mare şi mai întunecată în faţa lor. Soarele, ascunzându-se pe după dealurile calcaroase dinspre vest, coborî o dată cu ei şi lăsă cerul ca o strălucire de aur.

În curând, oamenii puteau fi zăriţi ca nişte pete mici. Auzi un zgomot care venea să-l întâmpine,

un zgomot ca sunetul valurilor pe un ţărm stâncos, şi văzu că acoperişurile din jurul platformei de zbor erau negre de oamenii care se bucurau să-l vadă întorcându-se cu bine. Sub platformă se îngrămădea o masă întunecată, punctată de nenumărate feţe; fluturau batiste albe şi nenumărate mâini îi făceau semne.

Capitolul XVII
TREI ZILE

Lincoln îl aştepta pe Graham într-o încăpere de sub platformele de zbor. Se arătă curios să afle tot ce se întâmplase, şi fu încântat să audă de plăcerea şi interesul extraordinar pe care Graham le avusese în timpul zborului. Graham era entuziasmat.

— Trebuie să învăţ să zbor, strigă el. Trebuie să stăpânesc zborul. Îi compătimesc pe toţi oamenii care au murit fără să aibă prilejul de a zbura. Beţia vitezei în aer! Este cea mai minunată senzaţie din lume.

— Epoca noastră este plină de experienţe minunate, zise Lincoln. Nu ştiu ce doriţi să faceţi acum. Nu cunoaşteţi, încă, muzica noastră…

— Deocamdată, zise Graham, mă interesează zborul. Vreau să învăţ cât mai mult despre zbor. Aeronautul vostru spunea că există anumite oprelişti, din partea Societăţii lor, că nu oricine poate să înveţe.

— Există, mi se pare, zise Lincoln. Dar pentru dumneavoastră…! Dacă doriţi să vă ocupaţi de zbor, putem să aranjăm să fiţi primit chiar de mâine în rândurile aeronauţilor.

Graham îşi exprimă cu înflăcărare această dorinţă, şi vorbi câtva timp despre senzaţiile pe care le încercase.

— Şi în ceea ce priveşte treburile, întrebă el brusc. Cum merg treburile?

Lincoln îndepărtă cu un gest aceste preocupări.

— Ostrog va veni mâine la dumneavoastră, zise el. Totul intră în normal. Revoluţia se înfăptuieşte în întreaga lume. Există unele fricţiuni inevitabile, ici şi colo, desigur; dar stăpânirea dumneavoastră este asigurată. Puteţi sta liniştit, lăsând treburile în mâinile lui Ostrog.

— S-ar putea să fiu acceptat ca aeronaut, după cum ai spus, imediat… înainte de a mă duce la culcare? zise Graham, plimbându-se prin încăpere. Atunci aş putea să încep chiar de mâine…

— Ar fi posibil, zise Lincoln gânditor. Foarte posibil. Într-adevăr, se va face. El râse. M-am pregătit să vă sugerez câteva distracţii, dar aţi găsit chiar dumneavoastră una. Am să telefonez la Birourile Aeronautice de aici, şi ne vom întoarce la apartamentele dumneavoastră de la Controlul Motoarelor de Vânt. În timp ce veţi lua masa, îi puteţi primi şi pe aeronauţi. Nu credeţi că după ce veţi mânca… veţi prefera, poate… El se opri.

— Da? zise Graham.

— Am pregătit o reprezentaţie de dansatori… au fost aduşi de la teatrul din Capri.

— Detest baletele, zise Graham scurt. Întotdeauna le-am detestat. Celelalte… Nu mă interesează. Existau dansatori şi în vremea veche. De fapt, existau şi în Egiptul antic. Dar zborul…

— E adevărat, zise Lincoln. Cu toate că dansatorii noştri…

— Să mai aştepte, zise Graham, să mai aştepte. Ştiu. Eu nu sunt un latin. Am unele întrebări pe care vreau să i le pun unui expert… în privinţa maşinilor voastre. Sunt nerăbdător. Nu am nevoie de distracţii.

— Puteţi să alegeţi orice, din întreaga lume, zise Lincoln, tot ce doriţi este al dumneavoastră.

Asano îşi făcu apariţia şi, sub escorta unei gărzi puternice, ei se întoarseră, trecând pe străzile oraşului, în apartamentele lui Graham. Mulţimi mult mai numeroase decât cele care se strânseseră la plecare, se adunaseră să asiste la întoarcerea lui

şi strigătele şi aclamaţiile lor acopereau uneori răspunsurile lui Lincoln la nesfârşitele întrebări ale lui Graham, întrebări provocate de călătoria aeriană. La început, Graham întâmpinase cu plecăciuni şi gesturi aclamaţiile şi strigătele mulţimii, dar Lincoln îl preveni că o astfel de purtare poate fi considerată drept nepotrivită. Şi Graham, cam obosit de aceste amabilităţi ritmice, îşi ignoră supuşii în timpul drumului său în public.

Imediat după ce-au ajuns în apartamentele lui, Asano plecă în căutarea reproducerilor kinematografice ale diferitelor motoare, iar Lincoln transmise ordinele lui Graham de a i se aduce modele de maşini şi machete care să ilustreze progresele mecanice din ultimele două secole. Micul grup de aparate pentru comunicaţii telegrafice îl atraseră atât de mult pe Stăpân, încât cina, minunat pregătită, servită de câteva fete încântătoare şi îndemânatice, trebui să aştepte câtva timp. Obiceiul fumatului aproape că dispăruse de pe suprafaţa pământului, dar, exprimându-şi dorinţa de a fuma, se făcură cercetări şi se descoperiră în Florida câteva ţigări de foi excelente, care i se trimiseră prin poşta pneumatică, în timp ce masa încă nu se terminase. După aceea apărură aeronauţii, împreună cu un inginer care îi prezentă tot felul de mecanisme ingenioase. Pentru moment, dexteritatea ordonată a maşinilor de calculat şi numărat, maşinile de clădit, motoarele de ţesut, uşile automate, motoarele cu explozie, elevatoarele de grâne şi de apă, maşinile pentru abatoare şi aparatele de recoltare, erau mult mai fascinante pentru Graham decât orice baiaderă.

— Noi eram nişte sălbatici, repetă el într-una, noi eram nişte sălbatici. Eram în epoca de piatră… în comparaţie cu epoca de acum… Şi ce mai aveţi?

Veniră şi psihologii, cu câteva perfecţionări interesante în arta hipnotismului. Află că numele lui Milne Bramwell, Fechner, Liebault, William

James, Myers şi Gurney, căpătaseră acum o importanţă care i-ar fi uimit pe contemporanii lor. Unele aplicaţii practice de psihologie erau folosite acum în mod general; se suprimaseră astfel, în mare măsură, drogurile, antisepticele şi anestezicele din medicină; noile procedee erau folosite aproape de toţi cei care aveau nevoie de concentrare intelectuală. Se părea că se efectuase, în această direcţie, o reală lărgire a facultăţilor omeneşti. Isprăvile „copiilor-calculator", acele minuni — aşa cum obişnuise Graham să le privească — ale hipnotizatorilor, erau acum la îndemâna oricui îşi putea permite să recurgă la serviciile unui hipnotizator calificat. Vechile metode ale examenelor în învăţământ fuseseră de mult desfiinţate prin aceste noi procedee. În locul anilor de studiu, candidaţii recurgeau la câteva săptămâni de transă şi, în timpul somnului, grupul de experţi nu avea decât să repete toate noţiunile necesare unui răspuns potrivit; se adăuga celui adormit şi sugestia de a-şi reaminti noţiunile şi după terminarea somnului hipnotic. Acest ajutor fusese de un folos deosebit mai ales în matematică şi acum era întrebuinţat în mod invariabil de jucătorii de şah şi la alte jocuri, încă existente, care cereau o dexteritate manuală. De fapt toate operaţiile conduse de reguli bine determinate, adică având o structură quasi-mecanică, erau acum eliberate în mod sistematic de rătăcirile imaginaţiei şi ale emoţiei, şi aduse la un grad extraordinar de precizie. Copiii mici din clasele muncitoare, de îndată ce ajungeau la vârsta când puteau fi hipnotizaţi, erau transformaţi, prin acest procedeu, în maşini de gândire mecanică de o punctualitate şi de o fidelitate admirabilă, şi eliberaţi imediat de gândurile apăsătoare ale tinereţii. Elevii aeronauţi care sufereau de ameţeală, erau salvaţi de groaza lor imaginară. Pe fiecare stradă existau hipnotizatori, gata să întipărească în mintea oricui amintiri permanente. Dacă cineva dorea să-şi

amintească un nume, o serie de numere, un cântec sau un discurs, această metodă îi venea imediat în ajutor; şi invers, amintirile puteau fi şterse, obişnuinţele părăsite, şi dorinţele dezrădăcinate — era de fapt, un fel de chirurgie psihică, folosită în mod general. Ofensele, umilinţele, erau în felul acesta uitate, văduvele iubitoare îşi ştergeau amintirea soţilor anteriori, îndrăgostiţii dezamăgiţi se eliberau din sclavia lor. Totuşi, era imposibil încă să se imprime dorinţa, iar transferul gândurilor nu era încă bine pus la punct. Psihologii îşi ilustrară expunerile prin câteva experienţe uimitoare de mnemotehnică, făcute cu ajutorul unei trupe de copii palizi, îmbrăcaţi în albastru.

Graham, ca majoritatea oamenilor din vremea lui, nu avea încredere în hipnotizatori; altfel, şi-ar fi eliberat chiar atunci mintea de multe preocupări chinuitoare. Cu toate asigurările lui Lincoln, ei rămase la vechea teorie că faptul de a fi hipnotizat însemna, într-un fel, supunerea personalităţii, abdicarea voinţei. La banchetul de experienţe uimitoare care începea, el hotărî cu tărie să rămână în întregime el însuşi.

Ziua următoare, şi încă două zile la rând, trecură în studii de acest fel. Graham petrecea în fiecare zi mai multe ceasuri în minunata plăcere a zborului. În a treia zi, el pluti pe deasupra centrului Franţei, zărind şi vârfurile înzăpezite ale Alpilor. Aceste exerciţii fizice îi produceau un somn odihnitor, şi cu fiecare zi sănătatea lui făcea un salt tot mai mare, din anemia deprimantă a primei treziri. Ori de câte ori nu era în văzduh, sau nu dormea, Lincoln se ocupa cu asiduitate de procurarea distracţiilor; i se prezenta tot ce era nou şi curios în invenţiile contemporane, până când, în cele din urmă, pofta lui pentru noutate fu în-destulată. S-ar putea umple o duzină de volume disparate cu descrierea ciudatelor obiecte care i-au fost aduse. În fiecare după-amiază, el îşi convoca suita şi o reţinea timp de aproape o oră. Începuse să aibă

interes faţă de contemporanii lui, care deveneau pentru el individuali şi intimi. La început, fusese atent mai ales la neobişnuitul din ei, la extravaganţa îmbrăcăminţii — şi tot ce era din purtarea şi manierele lor în discordanţă cu concepţiile lui asupra bunului gust, îl enerva; dar ciudăţeniile, ca şi uşoara ostilitate pe care o provocau, dispăruseră uimitor de repede; el ajunse foarte curând să aprecieze adevărata perspectivă a poziţiei lui, şi să considere vechile vremuri victoriene drept ceva îndepărtat şi bizar. Îl amuza îndeosebi fiica Directorului Crescătoriilor Europene de Porci, fata cu părul roşu. A două zi după-masă, cunoscu o dansatoare modernă, şi o aprecie ca pe o artistă uimitoare. După aceea, i se înfăţişară alte minuni ale hipnozei. În a treia zi. Lincoln îi sugeră din nou Stăpânului că ar trebui să se ducă într-un Oraş al Plăcerilor; dar Graham refuză, şi nu voi nici să accepte serviciile hipnotizatorilor în experienţele sale aeronautice. Faptul că era londonez îl reţinea, ca un lanţ, în această localitate; găsea o plăcere permanentă în identificările topografice, care aiurea i-ar fi lipsit.

— Aici, adică la o sută de picioare mai jos, ar fi putut el să spună, obişnuiam să mănânc cotletul de la prânz, pe timpul când eram în Universitatea din Londra. Sub locul acesta, era gara Waterloo, cu mulţimea de trenuri care se încrucişau necon-tenit. De multe ori am aşteptat acolo, jos, cu valiza în mână, privind cerul de deasupra pădurii de semnale, neştiind că mă voi plimba cândva la o sută de metri în aer. Şi acum, în acelaşi cer care era pe atunci un baldachin de fum cenuşiu, eu zbor într-o aeropilă.

În timpul acestor trei zile, Graham fu atât de ocupat cu astfel de distracţii, încât dădu prea puţină atenţie vastelor mişcări politice care se desfăşurau în afara odăilor lui. Cei din jur nu-i spuneau mai nimic. În fiecare zi venea Ostrog, Conducătorul, Marele lui Vizir, Primarul Palatului

său, să-i raporteze în termeni vagi instaurarea continuă a stăpânirii sale; „Mici tulburări” în cutare oraş, care vor fi domolite în curând. „O uşoară răzvrătire” în altul. Cântecul revoltei sociale nu-i mai ajungea la urechi; el nu ştia că fusese interzis în interiorul oraşului; şi toate marile emoţii pe care le simţise la postul de strajă îi dispărură din minte.

Dar în a doua şi a treia din aceste zile, în ciuda interesului său faţă de fiica Directorului Crescătoriilor de Porci, sau poate chiar din cauza gândurilor pe care i le sugerase conversaţia cu ea, el îşi aduse aminte de Helen Wotton, fata care îi vorbise atât de ciudat la reuniunea de la Administraţia Motoarelor de Vânt. Fata îi lăsase o impresie profundă, cu toate că surpriza neîncetată a noilor împrejurări îl împiedicase pentru un timp să se mai gândească la ea. Dar acum, amintirea ei revenea. Se întreba ce voise să-i spună prin acele frânturi de frază, pe jumătate uitate; imaginea ochilor ei, însufleţirea pasionată a feţei, deveniră tot mai vii, pe măsură ce interesul lui pentru mecanică scădea. Frumuseţea ei se interpunea cu forţă între el şi anumite tentaţii imediate de satisfacţii mărunte. Dar el n-o revăzu decât după ce trecură trei zile întregi.

Capitolul XVIII
GRAHAM IŞI AMINTEŞTE

În sfârşit, el o întâlni într-o mică galerie care ducea de la Birourile Motoarelor de Vânt către impunătoarele lui apartamente. Galeria era lungă şi îngustă, cu o serie de nişe, fiecare având câteo fereastră arcuită, care dădea către o grădină cu palmieri. El o văzu pe neaşteptate, într-una din aceste nişe. La zgomotul paşilor lui îşi întoarse capul şi, văzându-l, tresări. Orice urmă de culoare îi dispăru din obraji. Se ridică imediat, făcu un pas către el, ca şi cum ar fi vrut să-i vorbească, apoi

ezită. El se opri şi rămase tăcut, aşteptând. Atunci, observă că un tremur nervos o împiedica să rostească vreun cuvânt, şi înţelese de asemeni că îl aşteptase, probabil, în acest loc, cu gândul că va putea să-i vorbească.

El se simţi cuprins de o bunăvoinţă regală de a o ajuta.

— Am dorit să te văd, zise el. Acum câteva zile, ai vrut să-mi vorbeşti… ai vrut să-mi vorbeşti despre popor. Ce anume voiai să-mi spui?

Ea îl privi cu ochi tulburaţi.

— Spuneai că poporul este nefericit?

O clipă, ea continuă să tacă.

— Probabil că ţi s-a părut ciudat, zise ea deodată.

— Într-adevăr. Şi totuşi…

— A fost o ieşire necontrolată din partea mea.

— Ei, bine?

— Asta e tot.

Îl privi, şi ochii ei oglindeau ezitarea. Apoi, făcând un efort:

— Dumneata uiţi, zise ea, trăgând adânc aer în piept.

— Ce?

— Poporul…

— Vrei să spui…?

— Dumneata uiţi poporul.

El o privi întrebător.

— Da. Ştiu că te surprinde. Pentru că nu înţelegi ce reprezinţi. Nu eşti la curent cu ceea ce se întâmplă.

— Ei, bine?

— Nu înţelegi.

— Nu prea bine, se poate. Dar… spune-mi dumneata.

Ea se întoarse către el, cu o hotărâre bruscă.

— E greu să-ţi explic. Am vrut, am dorit să-ţi explic. Şi acum… nu pot. Nu găsesc cuvintele. Dar, în privinţa dumitale… este ceva. Este o minune. Somnul dumitale… trezirea dumitale.

Sunt adevărate miracole. Pentru mine cel puţin… şi pentru toţi oamenii de rând. Dumneata, care ai trăit, ai suferit şi ai murit, dumneata care ai fost un cetăţean de rând, te trezeşti din nou la viaţă, pentru a afla că eşti Stăpân pe aproape întregul pământ.

— Stăpânul pământului, zise el. Aşa mă numesc ei. Dar încearcă să-ţi închipui cât de puţine lucruri cunosc.

— Oraşe… Trusturi… Compania Muncii…

— Principate, puteri, dominioane… puterea şi gloria. Da, i-am auzit strigându-mi toate acestea. Ştiu. Eu sunt Stăpânul. Rege, dacă doreşti. Cu Ostrog, Conducătorul…

Tăcu. Ea se întoarse către el şi îl cercetă cu atenţie.

— Ei, bine?

El zâmbi.

— Cu Ostrog, care îşi asumă toată răspunderea.

— Tocmai de aceea am început să ne temem. O clipă, ea nu mai spuse nimic. Nu, zise ea încet. ***Dumneata*** vei lua conducerea. Dumneata vei lua conducerea. Poporul priveşte spre dumneata.

Ea continuă să-i vorbească potolit:

— Ascultă! Cel puţin jumătate din perioada cât ai fost adormit… generaţie de generaţie… mulţimi de oameni, în fiecare generaţie mulţimi tot mai mari de oameni, s-au rugat ca să te trezeşti… ***s-au rugat.***

Graham încercă să spună ceva, dar nu reuşi.

Ea ezită, şi culoarea îi reveni din nou, uşor, în obraji.

— Ştii că dumneata ai fost pentru aceste miriade de oameni… Regele Arthur, Barbarossa… Regele care va veni la momentul oportun, ca să îndrepte rânduiala lumii, în numele lor?

— Cred că imaginaţia poporului…

— N-ai auzit zicala noastră, „Când se va trezi Cel-care-doarme?” în timp ce zăceai acolo nemişcat şi fără simţire… veneau mii de oameni. Mii. La fiecare întâi ale lunii, şedeai acolo în mare

ţinută, cu o robă albă pe dumneata, şi poporul se perinda să te vadă. Când eram fetiţă mică, te-am văzut şi eu; aveai faţa albă şi liniştită.

Îşi întoarse faţa dinspre el şi privi ţintă peretele zugrăvit din faţă. Glasul i se frânse.

— Când eram fetiţă mică, obişnuiam să-ţi privesc chipul… era nemişcat şi mi se părea că stă în aşteptare, ca răbdarea lui Dumnezeu. Aşa gândeam noi despre dumneata, zise ea. Aşa ne apăreai nouă.

Îşi întoarse spre el ochii strălucitori, glasul îi deveni limpede şi puternic.

— În oraş, pe întreg pământul, un miriad de miriade de bărbaţi şi femei, plini de o speranţă uluitoare şi de necrezut, aşteaptă să vadă ce vei face.

— Da?

— Nici Ostrog… nici nimeni altul… nu poate să-şi ia această răspundere.

Graham o privi surprins, îi privi faţa luminată de emoţie. La început, ea vorbise cu un oarecare efort, apoi se aprinsese, pe măsură ce vorbea.

— Crezi, zise ea, că dumneata, care ai trăit acea viaţă măruntă, rămasă atât de departe în trecut, dumneata care ai căzut şi te-ai trezit din acel somn miraculos… crezi că uimirea, veneraţia şi speranţa a jumătate din omenire s-a adunat în jurul dumitale numai pentru ca să trăieşti din nou o viaţă măruntă?… Crezi că poţi arunca asupra altuia răspunderea?

— Ştiu cât de întinsă este puterea mea, zise el, exitând. Ştiu cât pare de întinsă. Dar oare este reală? Este de necrezut… ca un vis. Este reală, sau nu-i decât o mare iluzie?

— Este reală, zise ea, dacă îndrăzneşti.

— La urma urmei, ca orice regalitate, şi regalitatea mea este o credinţă. Este o iluzie a oame-nilor.

— Dacă îndrăzneşti! zise ea.

— Dar…

— Nenumăraţi oameni, zise ea, atâta timp cât cred în dumneata… te vor asculta.

— Dar eu nu ştiu nimic. E tot ceea ce ştiu. Că nu ştiu nimic. Iar ceilalţi… Consilierii, Ostrog… Ei sunt mai înţelepţi, mai reci, ei cunosc atât de multe, toate amănunte. Şi, de fapt, care sunt aceste mizerii despre care vorbeşti? Ce trebuie să ştiu eu? Vrei să…

El se opri brusc.

— Eu sunt încă un copil, zise ea. Dar, pentru mine, lumea pare plină de suferinţă. Lumea s-a schimbat, din vremea dumitale, s-a schimbat într-un chip foarte straniu. M-am rugat să te pot vedea şi să-ţi spun toate acestea. Lumea s-a schimbat. Parcă a pus stăpânire pe ea o cangrenă… sugând vieţii tot ce avea mai bun.

Cu o mişcare bruscă, ea întoarse spre el o faţă îmbujorată.

— Timpurile dumitale au fost timpurile libertăţii. Da… m-am gândit. Am fost silită să gândesc, căci viaţa mea… n-a fost de loc fericită. Oamenii nu sunt mai liberi… nu sunt mai înţelepţi, şi nici mai buni decât oamenii din vremea dumitale. Şi nu e numai atât. Oraşul acesta… este o închisoare. Toate oraşele sunt acum ca nişte închisori. Mammon ţine în mâna lui cheile. Miriade, nenumărate miriade de oameni, trudesc din leagăn până la mormânt. Este drept să fie aşa? Aşa va fi… întotdeauna? Da, e mult mai rău decât în vremea dumitale. În jurul nostru, sub noi, totul este suferinţă şi durere. Toate plăcerile zadarnice ale vieţii din preajma dumitale sunt izolate cu o pojghiţă foarte subţire de mizeria cumplită a celor mulţi. Da, cei săraci o cunosc… ei ştiu că suferă. Aceste mulţimi nenumărate care au înfruntat moartea pentru dumneata, acum două nopţi…! Lor le datoreşti viaţa.

— Da, zise Graham încet. Da. Lor le datoresc viaţa.

— Dumneata vii, zise ea, din zilele când abia începea această nouă tiranie a oraşelor. Este o tiranie… o tiranie. În vremea dumitale, stăpânii feudali dispăruseră, şi noua stăpânire a banului abia începuse. O jumătate din omenire încă mai trăia, liberă, la ţară. Încă nu fuseseră subjugaţi de oraşe. Cunosc toate acestea din cărţile vechi… exista o nobilime! Oamenii de rând duceau pe atunci o viaţă de iubire şi de credinţă… ei construiau mii de lucruri. Şi dumneata… dumneata vii din timpurile acelea.

— Nu era chiar… Dar n-are importanţă! Şi cum este acum…?

— Câştigul şi Oraşele Plăcerii! Sau sclavie… sclavie nedemnă, nemiloasă.

— Sclavie! spuse el.

— Sclavie.

— Nu cumva vrei să spui că fiinţele omeneşti sunt privite ca nişte obiecte?

— Mai rău. Este exact ceea ce vreau să cunoşti, ceea ce vreau să vezi. Ştiu că dumneata nu cunoşti. Ei te vor ţine departe de realitate, te vor duce imediat într-un Oraş al Plăcerii. Dar ai văzut bărbaţii, femeile şi copiii îmbrăcaţi în pânză de culoare albastru deschis, cu feţele galbene şi supte, cu ochii întunecaţi?

— Pretutindeni.

— Vorbind un dialect groaznic, grosolan şi sărăcăcios…

— I-am auzit.

— Ei sunt sclavii… sclavii dumitale. Ei sunt sclavii Companiei Muncii, care este proprietatea dumitale.

— Compania Muncii? Într-un fel… numele acesta îmi este familiar. Ah! îmi amintesc. L-am văzut când rătăceam pe străzi, după ce s-au aprins din nou luminile, scris pe faţadele unor clădiri colorate în albastru deschis. Vrei, într-adevăr, să spui că…?

— Da. Cum să-ţi explic? Desigur, ai observat uniforma albastră. O poartă aproape o treime din poporul nostru… şi pe fiece zi sunt tot mai mulţi. Compania Muncii a crescut pe nesimţite.

— Dar ce este această Companie a Muncii? întrebă Graham.

— În vremurile vechi, ce se întâmpla cu oamenii care n-aveau ce mânca?

— Existau aziluri… întreţinute de parohii.

— Aziluri! Da… aşa era. În lecţiile de istorie. Acum îmi amintesc. Compania Muncii a înlăturat azilurile. Ea s-a dezvoltat… în parte… din… dumneata, poate, îţi aminteşti… dintr-o organizaţie religioasă numită Armata Salvării… care a devenit o Companie de afaceri. La început, a fost un fel de organizaţie filantropică. Pentru a salva poporul de rigorile azilului. Acum, gândindu-mă, îmi amintesc. A fost una dintre primele proprietăţi dobândite de Administratorii dumitale. Ei au cumpărat Armata Salvării şi au restructurat-o în forma aceasta. Ideea principală a fost de a procura de lucru oamenilor fără adăpost, muritori de foame.

— Da…

— Acum, nu mai există nici aziluri, nici refugii sau organizaţii filantropice, nimic altceva în afara acestei Companii. Birourile ei există pretutindeni. Culoarea ei este albastrul. Orice bărbat, femeie sau copil care ajunge flămând, istovit şi fără adăpost, fără prieteni sau ajutor, trebuie să se ducă în cele din urmă la Companie… sau să caute vreun mijloc de a muri. Eutanasia nu este la îndemâna lor… pentru cei săraci nu există moarte uşoară. Şi la orice oră din zi sau din noapte există hrană, adăpost şi o uniformă albastră pentru oricine… acesta este principiul pe baza căruia s-a constituit Compania… În schimbul unui adăpost de o zi, Compania stoarce o zi de muncă, apoi îi restituie vizitatorului hainele cu care a venit şi îl dă sau o dă din nou afară.

— Da?

— Poate că faptul acesta nu ţi se pare atât de îngrozitor. În vremea dumitale, oamenii mureau de foame pe străzi. Era rău, desigur. Dar ei mureau ca oameni. Pe când aceşti oameni în albastru… Există un proverb care spune: „Pânza albastră, odată pentru totdeauna.” Compania le exploatează munca, şi ea a avut grijă să-i exploateze din plin. Oamenii vin flămânzi şi neajutoraţi… mănâncă şi dorm o zi şi o noapte, muncesc o zi, şi la sfârşitul zilei pleacă din nou. Dacă au muncit bine, capătă câţiva gologani… cât să le ajungă pentru un teatru sau o sală de dans ieftină, sau pentru un kinematograf, sau pentru o masă sau un pariu la curse. După ce cheltuiesc banii, ei rătăcesc de colo până colo. Poliţia străzilor interzice cerşitul. Şi, de altfel, nimeni nu dă de pomană. După o zi sau două, ei vin iar… aduşi înapoi de aceleaşi cauze care îi aduseseră prima dată. În cele din urmă, hainele lor personale se uzează, sau devin atât de jerpelite încât li se face ruşine. Atunci ei trebuie să lucreze luni întregi ca să poată să obţină haine noi. Dacă vor să aibă haine noi. Un mare număr de copii se nasc sub grija Companiei. După aceea, mama este da-toare o lună de muncă, iar copiii pe care îi cresc şi îi educă ei până la patrusprezece ani, le datorează doi ani de serviciu. Poţi fi sigur că aceşti copii sunt crescuţi ca să poarte haina albastră. Astfel funcţionează Compania.

— Şi nu există în oraş oameni lipsiţi de mijloace de existenţă?

— Niciunul. Ei sunt sau în haine albastre, sau în închisoare.

— Şi dacă nu vor să muncească?

— Cei mai mulţi acceptă această situaţie, iar Compania dispune de anumite puteri. Există o serie de sancţiuni în muncă, de pildă suprimarea hranei, iar omul care a refuzat măcar o singură dată să muncească este denunţat Birourilor Companiei din întreaga lume, printr-un sistem de

amprente digi-tale. Şi, pe lângă aceasta, care om sărac poate să părăsească oraşul? Drumul până la Paris costă doi lioni. Iar pentru nesupunere, există închisori, întunecoase şi mizerabile, ascunse sub pământ. Sunt multe motive pentru care poţi ajunge la închisoare.

— Şi o treime a poporului poartă haina albastră?

— Mai mult decât o treime. Oameni care trudesc, trăind fără mândrie, bucurie sau speranţă, cu urechile împuiate despre Oraşele Plăcerilor, oraşe care îşi bat joc de existenţele lor ruşinoase, de privaţiunile şi suferinţele lor. Sunt prea săraci chiar şi pentru eutanasie, acest refugiu al bogaţilor care vor să părăsească viaţa. Milioane, nenumărate milioane de oameni tăcuţi, schilozi, în întreaga lume, necunoscind altceva decât privaţiuni şi dorinţe neîmplinite. Se nasc, îndură şi mor. Aceasta este starea la care am ajuns.

Câtva timp, Graham rămase buimăcit.

— Dar a fost o revoluţie, zise el. Tcate aceste lucruri se ver schimba. Ostrog…

— Aceasta este speranţa noastră. Speranţa lumii întregi. Dar Ostrog nu o va îndeplini. El este un politician. Lui i se pare că aşa trebuie să stea lucrurile. Nu-i pasă. El găseşte că e firesc. Toţi bogaţii, toţi cei influenţi, toţi cei care sunt fericiţi, ajung să considere aceste mizerii drept o stare firească. Ei se folosesc de popor în politica lor, şi trăiesc în belşug pe seama degradării oamenilor. Dar dumneata… dumneata care vii dintr-o epocă mai fericită… spre dumneata îşi îndreaptă poporul privirile. Spre dumneata.

Graham o privi în faţă. Ochii ei străluceau de lacrimi reţinute. El simţi un val de emoţie. O clipă, în faţa frumuseţii ei atât de omeneşti, uită de acest oraş, uită întreaga omenire, şi toate acele glasuri vagi şi îndepărtate.

— Dar ce trebuie să fac? zise el, cu ochii aţintiţi asupra ei.

— Să conduci, răspunse ea, aplecându-se spre el, şi vorbind cu glas scăzut. Să conduci lumea, aşa cum n-a fost condusă niciodată, spre binele şi fericirea oamenilor. Dumneata poţi s-o conduci… trebuie s-o conduci. Poporul se agită. În întreaga lume. Nu este nevoie decât de un cuvânt, dar de un cuvânt rostit de dumneata, ca oamenii să se strângă laolaltă. Chiar şi cei din clasa mijlocie sunt neliniştiţi… nefericiţi. Ei nu îţi spun nimic din ceea ce se întâmplă. Poporul nu vrea să se întoarcă la munca istovitoare… oamenii refuză să fie dezarmaţi. Ostrog a trezit în ei un vis mai măreţ decât ceea ce a visat el… el a trezit speranţele.

Inima lui Graham bătea cu repeziciune. Încercă să pară calm, să cântărească faptele.

— Oamenii nu au nevoie decât de un conducător, zise ea.

— Şi apoi?

— Poţi face tot ceea ce vei vrea; lumea este a dumitale.

El se aşeză, fără să se mai uite la ea. Apoi începu să vorbească.

— Vechile visuri, şi ceea ce am visat eu, libertate, fericire… Oare sunt numai visuri? Ar putea un om… ***un singur om…?*** glasul i se coborî şi tăcu.

— Nu un singur om, ci toţi oamenii… dă-le doar un conducător care să le exprime dorinţele.

El clătină din cap, şi câteva clipe se făcu tăcere.

Apoi ridică brusc capul, şi privirile li se întâlniră.

— Eu nu am tăria dumitale, zise el. Nu am tinereţea dumitale. Nu am decât o putere iluzorie. Nu… lasă-mă să vorbesc. Vreau să fac… nu dreptate… nu am tăria necesară… dar ceva mai aproape de dreptate decât de nedreptate. Asta nu va duce la instaurarea fericirii milenare, dar acum sunt hotărât să guvernez. Ceea ce mi-ai spus, m-a trezit… Ai dreptate. Ostrog va trebui să ştie care îi

este locul. Şi eu voi învăţa… Un singur lucru îţi promit. Această sclavie a muncii se va sfârşi.

— Şi vei lua conducerea?

— Da. Cu, condiţia… Cer un singur lucru.

— Care?

— Să mă ajuţi.

— ***Eu!…*** o fată!

— Da. Nu te-ai gândit că sunt absolut singur?

Ea tresări, şi o clipă ochii ei avură o expresie de compătimire.

— Mai este nevoie să mă întrebi dacă te voi ajuta? zise ea.

Stătea în picioare în faţa lui, frumoasă, încântătoare, iar entuziasmul şi măreţia ideilor la care se ridicaseră erau ca o prăpastie adâncă deschisă între ei. Să o mângâie, să-i strângă mâna, era mai presus de orice speranţă.

— Atunci, voi conduce cu adevărat, zise el încet. Voi conduce… făcu o pauză, cu dumneata.

Se lăsă o tăcere încordată, apoi se auzi bătaia unui clopot de orologiu. Ea continuă să tacă. Graham se ridică.

— Chiar acum, zise el, Ostrog mă aşteaptă. Ezită, privind-o în faţă. După ce îi voi pune câteva întrebări… Sunt multe lucruri pe care nu le ştiu. Poate că mă voi duce să văd cu ochii mei realităţile despre care mi-ai vorbit. Iar când mă voi înapoia…

— Voi şti şi când pleci şi când vii. Te voi aştepta aici.

Rămase o clipă să o privească.

— Ştiam, zise ea, şi se opri.

El aşteptă, dar ea nu mai spuse nimic. Se priviră lung, întrebător, apoi el se întoarse şi se îndreptă către Birourile Motoarelor de Vânt.

Capitolul XIX
PUNCTUL DE VEDERE AL LUI OSTROG

Graham îl găsi pe Ostrog aşteptându-l, pentru a-i prezenta un raport asupra activităţii

administrative din ziua aceea. Mai înainte, în astfel de ocazii, el trecea cât mai repede cu putinţă peste această formalitate, pentru a-şi relua experienţele aeriene; acum, însă, începu să pună întrebări scurte şi pre-cise. Era foarte dornic să intre imediat în posesia puterii. Ostrog îi făcu un raport elogios asupra felului cum evoluau treburile externe. Graham îl auzi spunând că avuseseră loc tulburări, la Paris şi Berlin, nu chiar o rezistenţă organizată, ci doar acţiuni de nesupunere.

— După atâţia ani, zise Ostrog, când Graham îşi înmulţi întrebările, Comuna şi-a ridicat din nou capul. Ca să fiu sincer, aceasta este natura reală a luptei.

Ordinea fusese, însă, restabilită în aceste oraşe. Graham, căutând să fie cât mai judicios, în urma emoţiilor prin care trecuse, întrebă dacă avuseseră loc lupte.

— Puţine, zise Ostrog. Într-un singur cartier. Dar divizia senegaleză a poliţiei noastre agricole din Africa — Companiile Africane Reunite au o poliţie foarte bine instruită — a fost la datorie, ca şi aeroplanele. Ne-am aşteptat să aibă loc mici tulburări în oraşele continentale şi în America. Dar în America spiritele sunt foarte liniştite. Oamenii sunt mulţumiţi de răsturnarea Consiliului. Deocamdată.

— Dar de ce v-aţi aşteptat la tulburări? întrebă Graham, pe neaşteptate.

— Există multe nemulţumiri… Nemulţumiri sociale.

— Compania Muncii?

— Văd că începi să înveţi, zise Ostrog cu un accent de surpriză. Da. În special nemulţumirea faţă de Compania Muncii. Această nemulţumire a fost forţa necesară pentru răsturnarea Consiliului… aceasta, şi trezirea dumitale.

— Da?

Ostrog zâmbi. Apoi deveni mai explicit.

— A trebuit să exploatăm această nemulţumire, să reînviem vechile idealuri ale fericirii universale… toţi oamenii să fie egali… toţi oamenii să fie fericiţi… niciun lux pe care să nu-l poată împărtăşi oricine… idei care au stat în amorţire două sute de ani. Înţelegi? A trebuit să reînviem aceste idealuri, oricât de imposibile ar fi… pentru a răsturna Consiliul. Şi acum…

— Ei bine?

— Revoluţia noastră este înfăptuită. Consiliul este răsturnat, dar poporul pe care l-am ridicat la luptă… continuă să se agite. Au avut loc lupte… Am făcut promisiuni, desigur. Este extraordinar cât de violent şi rapid a reînviat şi s-a răspândit acest val de umanitarism învechit. Chiar noi, care am aruncat sămânţa, suntem uimiţi. La Paris, după cum am spus, am fost siliţi să cerem ajutor din afară.

— Dar aici?

— Mai sunt tulburări. Mulţimile nu vor să se întoarcă la muncă. E o grevă generală. Jumătate din fabrici sunt goale, şi poporul mişună pe străzi. Ei vorbesc despre o Comună. Oamenii îmbrăcaţi în mătase şi satin au fost insultaţi pe străzi. Hainele albastre aşteaptă tot felul de măsuri din partea dumitale… Desigur, nu este cazul să fii îngrijorat. Am pus Maşinile Vorbitoare în acţiune, cu contrasugestii, pentru menţinerea legii şi ordinei. Trebuie să-i ţinem strâns; asta e totul.

Graham se gândea, întrezărind un mijloc de a-şi afirma puterea. Dar vorbi cu nehotărâre.

— Chiar până la punctul de a aduce poliţia de negri? zise el.

— Ei ne sunt utili, zise Ostrog. Sunt nişte brute frumoase şi credincioase, şi n-au nici urmă de idei în capetele lor… spre deosebire de gloatele noastre. Dacă i-ar fi avut pe ei Consiliul în poliţia străzilor, lucrurile s-ar fi schimbat. Desigur, nu avem de ce ne teme, în afară de unele dezordini şi stricăciuni. Dumneata poţi acum să zbori singur,

şi, dacă se produc cumva dezordini, poţi să pleci spre Capri. Noi avem în mâini toate pârghiile importante; aeronauţii sunt privilegiaţi şi bogaţi, ei formează societatea cea mai închisă din lume, ca şi inginerii de la Motoarele de Vânt. Văzduhul este al nostru, şi stăpânirea lui înseamnă stăpânirea pământului. Mulţimile n-au un organizator capabil, care să le ridice împotriva noastră. Nu au conducător… în afară de conducătorii regionali ai societăţii secrete, organizată de noi înainte de trezirea dumi-tale atât de oportună. Dar aceştia nu sunt decât nişte înflăcăraţi, nişte sentimentali, care se invidiază unii pe alţii. Niciunul dintre ei nu este în stare să devină o figură centrală. N-ar putea surveni nimic altceva decât o răscoală dezorganizată. Ca să fiu sincer, aceasta se poate întâmpla. Dar ea nu va putea să întrerupă exerciţiile dumitale aeronautice. Au trecut vremurile când poporul putea să facă revoluţii.

— Cred că au trecut, zise Graham. Cred că au trecut. Rămase pe gânduri. Lumea voastră a fost plină de surprize pentru mine. În vremurile vechi, noi visam o viaţă democratică şi minunată, visam că va veni o vreme când toţi oamenii vor fi egali şi fericiţi.

Ostrog îl privi fix.

— Vremea democraţiei a trecut, zise el. A trecut pentru totdeauna. Ea a început cu arcaşii de la Crecy, s-a sfârşit când infanteria, când oamenii de rând, masa, au încetat de a mai câştiga bătăliile, când tunurile costisitoare, marile cuirasate şi căile ferate strategice au devenit mijloacele directe ale puterii. Astăzi, este epoca bogăţiei. Bogăţia este astăzi o putere mai mare decât oricând… Ea comandă pământul, marea şi cerul. Întreaga putere este a celor care ştiu să mânuiască bogăţia… Trebuie să accepţi faptele, şi acestea sunt fapte. Să afirmi că pământul e al mulţimii! Că mulţimea poate să guverneze! Această credinţă a fost judecată şi condamnată chiar de pe vremea

dumitale. Astăzi, ea nu mai are decât un credincios… un credincios multiplu şi stupid… omul din mulţime.

Graham nu răspunse imediat. Rămase pierdut în gânduri sumbre.

— Nu, zise Ostrog. Vremea omului de rând a trecut. La ţară, un om este tot atât de bun ca şi celălalt, sau aproape tot atât de bun. Vechea aristocraţie n-avea nici forţă, nici îndrăzneală. Era prea temperată… temperată. De aceea au existat insurecţii, conflicte, tulburări. Prima aristocraţie adevărată, prima aristocraţie permanentă, a venit o dată cu apariţia castelelor şi armurilor, şi a dispărut în faţa archebuzelor şi puştilor. Dar aceasta este a doua aristocraţie. Cea adevărată. Vremurile prafului de puşcă şi ale democraţiei nu au fost decât un vârtej într-un curent. Acum, omul de rând a devenit o unitate neputincioasă. În zilele noastre, avem această mare maşină a oraşului, şi o organizaţie complexă, peste puterea lui de înţelegere.

— Şi totuşi, zise Graham, există ceva care rezistă, ceva pe care voi îl ţineţi în frâu… ceva care se mişcă şi se agită.

— Vei vedea, zise Ostrog cu un zâmbet forţat care voia să înlăture aceste întrebări dificile. Eu n-am ridicat aceste forţe pentru a mă distruge… ai încredere în mine.

— Mă întreb… zise Graham.

Ostrog îl privi atent.

— Oare trebuie ca lumea să meargă astfel? zise Graham, dând frâu liber sentimentelor care îl stăpâneau. Trebuie, într-adevăr, să meargă astfel? Toate speranţele noastre au fost zadarnice?

— Ce vrei să spui? zise Ostrog. Speranţe?

— Eu viu dintr-o epocă democratică. Şi găsesc o tiranie aristocratică!

— Bine… dar dumneata eşti tiranul principal!

Graham clătină din cap.

— Ei, bine, zise Ostrog, trebuie să priveşti lucrurile în mod general. Schimbările s-au produs întotdeauna în felul acesta. Aristocraţie, predominarea celor mai buni… suferinţa şi dispariţia celor incapabili, şi astfel se merge spre mai bine.

— Dar aristocraţia! Oamenii aceia pe care i-am întâlnit!

— Oh! nu ei! zise Ostrog. Cea mai mare parte dintre ei se îndreaptă spre nimicire. Vicii şi plăceri! Ei nu au copii. Această specie se va stinge. Dacă lumea merge într-adevăr înainte, dacă nu se întoarce din drum. Calea uşoară a exceselor, apoi eutanasia, pentru căutătorii de plăceri pe care i-au consumat flăcările, acesta este cel mai sigur mijloc de îmbunătăţire a rasei!

— Plăcută moarte, zise Graham. Şi totuşi… Se gândi o clipă. Mai este ceva… mulţimea, marea masă a oamenilor săraci. Vor muri şi ei? Nu, ei nu vor muri. Ei suferă, suferinţa lor este o forţă pe care chiar dumneata…

Ostrog făcu un gest de nerăbdare, şi când vorbi, o făcu pe un ton mai puţin potolit ca înainte.

— Nu-ţi face griji cu astfel de lucruri, zise el. În câteva zile, totul se va aranja. Mulţimea este un animal uriaş şi prost. Şi dacă nu moare? Chiar dacă nu moare, ea poate fi îmblânzită şi condusă. Eu nu am nicio afecţiune faţă de sclavi. Acum două nopţi i-ai auzit pe aceşti oameni strigând şi cântând. Noi i-am învăţat acest cântec. Dacă ai fi luat pe oricare om de acolo, şi l-ai fi întrebat, cu sânge rece, de ce strigă, n-ar fi putut să-ţi spună. Erau convinşi că strigă pentru dumneata, că îţi sunt credincioşi şi devotaţi. Atunci erau gata să ucidă Consiliul. Astăzi… au şi început să murmure împotriva acelora care au răsturnat Consiliul.

— Nu, nu, zise Graham. Strigătul lor ţâşnea dintr-o viaţă mizerabilă, fără bucurie sau mândrie, şi pentru că în mine… în mine… ei sperau…

— Şi care era speranţa lor? Care este speranţa lor? Ce drept au ei ca să spere? Ei muncesc prost şi vor răsplata acelora care muncesc bine. Ce speră omenirea? Că va veni într-o zi Supra-omul, că într-o zi cel inferior, cel slab şi cel josnic va putea fi supus sau înlăturat. Supus, dacă nu înlăturat. Lumea nu este făcută pentru cei răi, pentru cei proşti, cei nemulţumiţi. Datoria lor… o datorie frumoasă, de altminteri… este de a muri. Moartea celor care au dat greş! Aceasta este calea pe care animalul se ridică spre umanitate, pe care omul merge înainte, spre culmi mai înalte.

Ostrog făcu un pas, rămase o clipă pe gânduri, şi se întoarse din nou spre Graham.

— Pot să-mi imaginez cum vede un englez din perioada victoriană acest mare stat mondial al nostru. Dumneata regreţi toate vechile forme aleorânduirii parlamentare… spectrele lor încă mai bântuie lumea… consiliile electorale şi parlamentele şi toate aceste copilării din secolul al optspreze-celea. Dumneata eşti împotriva Oraşelor noastre ale Plăcerii. Ar fi trebuit să mă gândesc la asta… dacă n-aş fi fost atât de ocupat. Dar trebuie să mai înveţi. Poporul este nebun de invidie… ei sunt de aceeaşi părere cu dumneata. Ei cer, acum, pe străzi, distrugerea Oraşelor Plăcerii. Dar Oraşele Plăcerii sunt organele purificatoare ale Statului, locuri care atrag an de an spre ele tot ceea ce este slab şi vicios, tot ceea ce este desfrânat şi leneş, cheamă toată pleava netrebnică a lumii spre o distrugere plină de graţie. Ei se duc acolo, petrec, mor fără copii, toate femeile frumoase, proaste şi desfrânate mor fără copii, iar omenirea devine mai sănătoasă. Dacă poporul ar fi înţelept, nu i-ar invidia pe bogaţi pentru felul lor de a muri. Şi dumneata ai vrea să-i emancipezi pe aceşti muncitori proşti şi fără minte, pe care noi i-am făcut sclavi, şi să încerci să le faci o viaţă uşoară şi plăcută! Tocmai acum când s-au coborât la locul care li se cuvine! El zâmbi, cu un zâmbet care îl

irită pe Graham în mod deosebit. Mai ai multe de învăţat! Cunosc aceste idei, l-am citit şi eu în copilărie pe Shelley al vostru, şi am visat la libertate. Nu există altă libertate în afară de înţelepciune şi stăpânire de sine. Libertatea este înăuntrul nostru… nu în afară. Este o problemă a fiecărui om. Dacă, lucru de altfel imposibil, aceşti nenumăraţi nebuni în haine albastre, care strigă pe străzi, ar izbuti să ne învingă, ce s-ar întâmpla atunci? Nu vor face decât să intre pe mâinile altor stăpâni. Atât timp cât există oi, natura va crea şi animale de pradă. Vor produce doar o întârziere de câteva sute de ani. Dominaţia aristocraţiei este fatală şi asigurată. Sfârşitul va fi Supra-omul… cu toate protestele nebune ale omenirii. Să se revolte, să învingă, să mă ucidă pe mine şi pe cei de o seamă cu mine. Da, se vor ridica alţii… alţi stăpâni. Sfârşitul va fi acelaşi.

— Nu ştim, zise Graham, cu încăpăţânare.

Câteva clipe, rămase copleşit de gânduri.

— Dar eu trebuie să văd aceste lucruri cu ochii mei, zise el, luând deodată un ton ferm şi hotărât. Numai văzând, voi putea înţelege. Trebuie să învăţ. Asta este ceea ce vreau să-ţi spun, Ostrog. Eu nu vreau să fiu Rege într-un Oraş al Plăcerii; nu asta este plăcerea mea. M-am ocupat destul timp cu aeronautica… şi cu alte asemenea treburi. Trebuie să aflu cum trăieşte poporul, cum s-a dezvoltat viaţa de toate zilele. Atunci voi înţelege mai bine adevărul. Trebuie să aflu cum trăiesc oamenii de rând… în special oamenii muncii… cum muncesc, cum se căsătoresc, cum îşi cresc copiii, cum mor…

— Poţi afla asta din romanele noastre realiste, îi sugeră Ostrog, brusc îngrijorat.

— Eu vreau realitate, zise Graham, nu realism.

— Există unele greutăţi, zise Ostrog, pe gânduri. În general, poate…

— Nu mă aşteptam…

— Credeam.. Şi totuşi, poate că… Spui că vrei să mergi pe străzile oraşului şi să vezi oamenii de rând.

Deodată, el ajunse la o concluzie.

— Va trebui să umbli deghizat, zise el. Oamenii sunt foarte agitaţi, şi descoperirea prezenţei dumitale între ei, ar putea să creeze o tulburare teribilă. Şi totuşi, dorinţa dumitale de a merge prin oraş… ideea aceasta… Da, acum, gândindu-mă mai bine, nu mi se pare chiar… S-ar putea realiza. Dacă te interesează cu adevărat! Desigur, dumneata eşti Stăpânul. Te poţi duce chiar acum, dacă vrei. Asano îţi va procura un deghizament pentru această plimbare. El te va însoţi. La urma urmei, nu este o idee rea.

— Nu vei avea nevoie să mă consulţi în vreo problemă, în acest timp? întrebă deodată Graham, cuprins de o bănuială ciudată.

— Oh, nici vorbă! Nu! Cred că poţi lăsa treburile pe seama mea, în orice caz pentru un timp, zise Ostrog zâmbind. Chiar dacă nu suntem de aceeaşi părere…

Graham îi aruncă o privire tăioasă.

— Ne putem aştepta să se dea în curând vreo luptă? întrebă el brusc.

— Nu, în mod sigur.

— M-am gândit la poliţia de negri. Nu cred că poporul intenţionează să se poarte ostil faţă de mine, şi, la urma urmei, eu sunt Stăpânul. Şi chiar la Paris…

Ostrog îl privea cu atenţie, pe sub sprâncenele încruntate.

— Nu am de gând să aduc negri în Londra, zise el încet. Dar dacă…

— Orice s-ar întâmplă, nu vei aduce negri înarmaţi în Londra, zise Graham. În această privinţă, nu-mi voi schimba părerea.

Ostrog, după o pauză, se hotărî să nu spună nimic, şi se înclină cu respect.

Capitolul XX
PE STRĂZILE ORAŞULUI

În noaptea aceea, necunoscut şi nebănuit de nimeni, îmbrăcat în costumul unui funcţionar inferior de la Motoarele de Vânt, care îşi luase o zi de odihnă, Graham, însoţit de Asano, care se îmbrăcase în hainele de pânză ale celor din Compania Muncii, colindă oraşul prin care rătăcise altădată, când fusese cufundat în întuneric. Acum, el îl văzu luminat şi treaz, într-un vârtej de viaţă. În ciuda agitaţiei forţelor revoluţionare, în ciuda nemulţu-mirii crescânde, şi a murmurului prevestind noile lupte, din şirul cărora prima revoltă nu fusese decât un preludiu, curentul neîncetat al circulaţiei con-tinua să curgă, mare şi puternic. Acum el mai cunoştea câte ceva despre dimensiunile şi aspectele acestei noi epoci, dar nu era pregătit pentru surpriza infinită a unei cercetări mai amănunţite, pen-tru torentul de culori şi de impresii vii care se revărsa în jurul lui.

Era primul lui contact adevărat cu poporul din vremea aceea. El îşi dădu seama că tot ce se petrecuse mai înainte, în afară de scurtele imagini despre teatre şi pieţele publice, avusese un caracter izolat, fusese o simplă mişcare în cadrul sectorului politic, relativ îngust, şi că toate experienţele de până atunci se desfăşuraseră în jurul propriei lui situaţii. Dar acum, oraşul era în cele mai active ceasuri ale nopţii, poporul se reîntorcea la interesele proprii, viaţa revenea la cursul real, la obiceiurile comune ale acestei noi epoci.

Intrară mai întâi pe o stradă ale cărei margini erau înţesate cu oameni îmbrăcaţi în haine albastre. Graham văzu că acest furnicar era o parte dintr-o procesiune — şi era ciudat să vezi o procesiune de oameni care parcurgeau oraşul ***stând pe loc.*** Ei fluturau steaguri dintr-o pânză roşie, grosolană, pe care erau scrise inscripţii cu litere prost desenate şi cu ortografii diferite. „Să nu dezarmăm”, strigau

aceste steaguri. „De ce să dezarmăm?”, „Să nu dezarmăm”, „Să nu dezarmăm”. Treceau steaguri după steaguri, un şuvoi de steaguri şi, în cele din urmă, răsună cântecul revoltei, acompaniat de o orchestră zgomotoasă, cu instrumente ciudate.

— Toţi ar fi trebuit să fie la muncă, zise Asano. În aceste două zile, n-au primit mei un fel de alimente, sau le-au furat.

Apoi Asano făcu un ocol, pentru a evita mulţimea compactă care se strinsese ca să privească trecerea cadavrelor de la spital către un cimitir, rămăşiţele recoltei funerare ale primei revolte.

Puţini oameni dormeau în noaptea aceea; ieşiseră aproape toţi pe străzi. Graham era înconjurat de imensa agitaţie a unor mulţimi care se succedau neîncetat; mintea lui era năucită şi înceţoşată de vuietul continuu, de strigătele neînţelese şi de aspectele fragmentare ale luptei sociale care abia începea. Pretutindeni, ghirlande şi steaguri cu decoraţii negre şi ciudate, cu numele lui, dovedindu-i cât era de popular. Pretutindeni, frânturi din acel dialect grosolan folosit de cei din clasa incultă, adică de oamenii care nu puteau să ajungă, prin modul lor de viaţă, la cultura fonografică. Pretutindeni plutea în aer protestul împotriva dezarmării, cu o forţă pe care el nu şi-o închipuise în timpul petrecut în încăperile Motoarelor de Vânt. Îşi dădu seama că imediat ce se va întoarce, va tre-bui să discute despre acest fapt cu Ostrog, despre acest fapt şi despre problemele mai mari din care decurgea, va trebui să discute într-un mod mai concludent decât o făcuse până acum. În tot timpul acestei nopţi, chiar din primele ceasuri ale plimbării lor prin oraş, spiritul de agitatie şi revoltă pusese stăpânire pe atenţia lui, îndepărtând nenumăratele alte aspecte ciudate, pe care altfel le-ar fi putut observa.

Această preocupare dădu impresiilor lui un caracter fragmentar. Şi totuşi, printre atâtea

subiecte bizare şi vii, niciunul, oricât ar fi fost de personal şi de insistent, nu izbutea să-i reţină întru totul atenţia. Existau momente când agitaţia revoluţionară i se ştergea din minte, era dată la o parte, ca o perdea, în faţa vreunui aspect nou şi impresionant al acelei epoci. Helen îi orientase gândurile către dorinţa intensă de a cunoaşte, dar existau şi momente când chiar şi chipul ei dispărea din preocupările lui conştiente. La un moment dat, de exemplu, pe când străbăteau cartierul religios — nu mai era necesar ca bisericile şi capelele să fie împrăştiate prin tot oraşul, deoarece platformele mişcătoare asigurau o circulaţie rapidă — atenţia îi fu puternic atrasă de faţada bisericii uneia dintre sectele creştine.

Călătoreau aşezaţi pe o platformă superioară, cea mai rapidă. Clădirea le apăru la o curbă, apropiindu-se cu repeziciune de ei. Era acoperită de sus până jos cu inscripţii, colorate în alb şi albastru, în afară de porţiunea ocupată de un ecran kinematografic, mare şi strălucitor, pe care tocmai se prezenta o scenă realistă din Noul Testament; o ghirlandă uriaşă de culoare neagră atârnată deasupra inscripţiilor arăta că religia populară urma politica populară. Graham, care se familiarizase cu scrierea fonetică, citi cu atenţie inscripţiile; cele mai multe conţineau, după părerea lui, incredibile cuvinte de hulă. Printre cele mai inofensive erau: „Mântuirea se află la primul etaj, spre dreapta”. „Plasaţi-vă banii în acţiunile Creatorului nostru”. „Cele mai rapide convertiri din Londra. Operatori experţi! Grăbiţi-vă!” „Ce-i va spune Cristos Celui-care-doarme.” „Alătură-te celor mai recenţi sfinţi!” „Fii creştin, fără să-ţi neglijezi ocupaţiile cotidiene.” „Astă-seară vor lua cuvântul cei mai străluciţi episcopi, iar preţurile sunt tot cele obişnuite.” „Binecuvântări rapide pentru oamenii de afaceri ocupaţi.”

— Dar bine, e îngrozitor! zise Graham, în timp ce asurzitorul vacarm al pietăţii mercantile se

ridica deasupra lor.

— Ce găsiţi îngrozitor? întrebă micul lui însoţitor, încercând zadarnic să găsească ceva neobişnuit în acele inscripţii ţipătoare.

— Tot ce scrie aici! Esenţa religiei este, desigur, credinţa.

— Oh, asta? răspunse Asano, privindu-l. Asta vă şochează? Vorbea cu tonul celui care face o descoperire. Da, desigur. Uitasem. În zilele noastre, se dă o bătălie acerbă pentru captarea atenţiei, iar oamenii nu au pur şi simplu timp să se ocupe de sufletele lor, ştiţi, aşa cum făceau altădată. El zâmbi. În vremurile vechi, existau liniştitele zile de duminică, excursiile la ţară… Cu toate că am citit undeva că în după-amiezile de duminică…

— Dar ***această*** biserică, zise Graham, privind înapoi, spre albul şi albastrul care se îndepărtau, cu siguranţă că nu este singura cale…

— Există sute de căi diferite. Dar, bineînţeles, dacă o sectă nu spune ceea ce are de spus, îşipierde orice valoare. Cultul a mers în pas cu epoca. Există secte ale clasei înalte, cu metode mai puţin zgomotoase… Tămâie costisitoare, ceremonii intime şi tot felul de asemenea lucruri. Oamenii cultului sunt extrem de populari şi de prosperi. Ei plătesc Consiliului câteva doz de lioni, pentru localurile pe care le ocupă… vreau să spun că vă plătesc dumneavoastră.

Graham era încă nedumerit în privinţa monedei, şi expresia „câteva doz de lioni” îl făcu să-şi îndrepte brusc atenţia către această problemă. Noul subiect îl făcu să uite într-o clipă de templele aglomerate şi gălăgioase. O întorsătură de frază îi sugeră ideea, confirmată apoi de răspunsurile lui Asano, că aurul şi argintul nu mai aveau putere de acoperire, că aurul marcat, a cărui domnie fusese inaugurată de negustorii fenicieni, era în sfârşit detronat. Schimbarea fusese treptată, dar rapidă, provocată de extinderea sistemului de cecuri, care,

încă în timpul primei perioade din viaţa lui Graham, înlocuise în mod practic aurul din toate marile tranzacţii de afaceri. Viaţa comercială obişnuită a oraşului, circulaţia obişnuită a banilor în întreaga lume erau conduse cu ajutorul micilor cecuri brune, verzi, şi roze, emise în alb de Consiliu, pentru sume mici. Asano avea mai multe asemenea cecuri asupra lui, şi la prima ocazie le completă cu sumele necesare. Erau tipărite pe o hârtie care nu se rupea, semitransparentă, flexibilă, întreţesută cu mătase. Toate purtau un facsimil al semnăturii lui Graham; el se reîntâlnea pentru prima oară, după două sute trei ani, cu buclele şi înfloriturile acestui autograf pe care îl cunoştea atât de bine.

Dar, cu toate că încercă de câteva ori, niciunul dintre aspectele străzii nu făcu o impresie destul de puternică asupra lui, pentru a-şi putea lua gândul de la problema dezarmării poporului; o clipă, îl urmări imaginea confuză a unui templu teozofic care promitea MIRACOLE, cu litere enorme de o luminozitate intermitentă; apoi veni imaginea sălii de mese de pe bulevardul Northumberland. O clipă, aceasta îi reţinu interesul.

Prin străduinţa şi abilitatea lui Asano, Graham reuşi să examineze sala, privind-o dintr-o mică galerie lăturalnică, rezervată administraţiei. Prin toată clădirea plutea un murmur înnăbuşit şi îndepărtat; însoţit de şuierături şi strigăte a căror semnificaţie n-o înţelese la început, dar care îi aminteau de un anumit glas aspru şi misterios, auzit în noaptea când rătăcise de unul singur, după ce se reaprinseseră luminile.

Deşi acum era obişnuit cu vastitatea dimensiunilor şi cu marele număr de oameni, spectacolul îi reţinu mult timp atenţia. Observând felul în care era servită mâncarea la masa cea mai apropiată de sub el, punând întrebări despre tot felul de amănunte şi ascultând răspunsurile, el îşi

dădu seama pe deplin de semnificaţia acestui ospăţ la care luau parte câteva mii de oameni.

Graham constata, cu o surpriză continuă, că nici nu observase fapte care ar fi trebuit să-l izbească puternic de la bun început, până când, ridicând un semn de întrebare, vreun amănunt banal nu-i dezvăluia ceea ce el trecuse până atunci cu vederea. Nu se gândise, de exemplu, că toată această continuitate a clădirilor oraşului, eliminarea intervalelor, sălile vaste, tot sistemul de drumuri implicau dispariţia căminului, că tipicul ***„home”*** victorian, celulă de cărămizi conţinând bucătăria şi oficiul, sufrageria şi dormitoarele, dispăruse — cu excepţia ruinelor de la ţară — tot atât de complet ca şi coliba de răchită. Dar abia acum el vedea ceea ce fusese evident, încă de la început, şi anume că Londra, din punct de vedere al locuinţelor, nu mai era o aglomerare de case, ci un hotel enorm, un hotel cu o mie de clase de confort, cu mii de săli de mese, capele, teatre, pieţe şi locuri de adunare, un com-plex de întreprinderi, al căror proprietar principal era el. Oamenii de rând aveau numai dormitoarele, însoţite, cel mult, de anticamere, construite în orice caz după regulile igienei, oricare le-ar fi fost gradul de confort şi de izolare; ceilalţi trăiau la fel cum trăiseră mulţi oameni în marile hoteluri ale perioadei victoriene, mâncând, citind, gândind, jucând, conversând, numai în locuri publice de întâlnire, lucrând în cartierele industriale ale oraşului, sau combinând afaceri în birourile din cartierul comercial.

El îşi dădu seama din primul moment că noua stare de lucruri se dezvoltase în mod necesar, pornind de la oraşul victorian. Raţiunea fundamentală a oraşului modern fusese întotdeauna principiul economic al cooperării. Principala piedică în procesul contopirii caselor separate, pe vremea lui, fusese pur şi simplu civilizaţia încă imperfectă a mulţimii; o barbară şi puternică mândrie, pasiunile, prejudecăţile,

geloziile, rivalităţile, reacţiile violente ale claselor mijlocii şi de jos, impuneau stricta separare a locuinţelor alăturate. Dar adaptarea, îmblânzirea mulţimii începuse încă de pe atunci să progreseze rapid. Înainte vreme, în scurta lui viaţă de treizeci de ani, el văzuse extinderea tot mai mare a obiceiului de a lua masa în afară de casă, în locul cafenelelor mici apăruseră, de exemplu, marile restaurante înţesate de lume, începuseră să ia fiinţă cluburile feminine; imensa răspândire a sălilor de lectură, a caselor de odihnă şi a bibliotecilor au fost martorii încrederii sociale crescânde. Promisiunile de atunci erau acum complet realizate. Căminul baricadat, străjuit de lacăt, dispăruse.

Oamenii pe care îi vedea luând masa aparţineau — după cum i s-a spus — părţii inferioare a clasei mijlocii, venind imediat deasupra muncitorilor în haine albastre, oameni atât de obişnuiţi, în perioada victoriană, să se aşeze la masă cu toate precauţiile izolării, încât, atunci când erau nevoiţi uneori să ia masa în public, îşi ascundeau de obicei stângăcia prin glume de prost gust sau printr-o comportare ostentativă. Dar cei de aici, de dedesubtul lui, îmbrăcaţi în haine vesele şi simple, se dovedeau foarte manieraţi şi, cu toate că erau agitaţi, grăbiţi şi necomunicativi, raporturile dintre ei arătau că se simţeau foarte în largul lor.

Graham observă un amănunt semnificativ: masa era şi rămânea foarte curată, nu exista nimic care să indice dezordinea, firimiturile răspândite peste tot, resturile de alimente şi condimente, băutura vărsată pe masă sau florile împrăştiate fără rost, adică tot ceea ce marca desfăşurarea trepidantă a unui ospăţ din perioada victoriană. Vesela era de un tip nou. Nu existau ornamente, flori, nici faţă de masă, deoarece masa era construită dintr-un material solid care avea ţesătura şi aspectul damascului. El văzu că materialul acesta

asemănător damascului era împodobit cu desene graţioase, de fapt reclame comerciale

În faţa fiecărui mesean, într-un fel de adâncitură a mesei se afla un aparat confecţionat din porţelan şi metal. Era o singură farfurie de porţelan alb, pe care meseanul o spăla singur, între feluri, cu ajutorul unor robinete prin care veneau nişte lichide volatile, calde şi reci; îşi spăla, de asemenea, de câte ori era nevoie, elegantele tacâmuri de metal alb, cutitul, furculiţa şi lingura.

Supa sau vinul sintetic, băutura cea mai răspândită, veneau prin robinete similare, iar celelalte feluri călătoreau automat, pe tăvi aranjate cu gust, de-a lungul unor şine de argint care le aduceau pe masă. Meseanul le oprea şi se servea la discreţie. Tăvile apăreau pe o portiţă, la un capăt al mesei, şi dispăreau la celălalt capăt. Această formă de decadentă a sentimentului democratic, acest urât orgoliu al sufletelor josnice, care îi face pe cei egali să nu se servească unii pe alţii, bântuia foarte puternic printre aceşti oameni. Graham era atât de preocupat de aceste amănunte, încât abia când ieşi din sală observă imensele diorame de reclamă care treceau maiestuos de-a lungul pereţilor, proclamând remarcabilele calităţi ale diferitelor mărfuri.

De aici, ei trecură printr-o sală înţesată de lume, şi el descoperi cauza zgomotului care îl nedumerise Se opriră în faţa unei uşi turnante, unde se plătea o taxă.

Atenţia lui Graham fu atrasă îndată de nişte huiduieli violente, urmate de un glas aspru şi puternic. „Stăpânul doarme liniştit”, striga acest glas. „Stăpânul este sănătos tun. El se va ocupa tot restul vieţii de aeronautică. El spune că femeile sunt astăzi mai frumoase decât oricând. Glup! Glup! Minunata noastră civilizaţie îl uimeşte peste mă-sură. Peste măsură. Glup! El are toată încrederea în Conducătorul Ostrog, are încredere absolută în Conducătorul Ostrog. Ostrog va fi

primul lui ministru, împuternicit să destituie sau să numească funcţionarii publici… Toată conducerea va fi în mâinile Conducătorului Ostrog! Consilierii au fost trimişi înapoi, în propria lui închisoare de deasupra Casei Consiliului.”

Graham se opri locului de la prima frază şi, privind în sus, văzu că sunetele ieşeau dintr-un fel de porta-voce ridicolă, având forma unei figuri omeneşti. Era Maşina Inteligenţei Generale. O clipă, maşina parcă respiră adânc, şi din corpul ei cilindric se auzi un zgomot regulat. Se auzi din nou: „Glup, glup,” şi începu iar să vorbească.

„În prezent Parisul este pacificat. A încetat orice rezistenţă. Glup! Poliţia neagră deţine toate poziţiile cheie ale oraşului. Negrii s-au luptat cu multă vitejie, cântând imnurile scrise de poetul Kipling întru slava strămoşilor lor. O dată sau poate de două ori ei au uitat de disciplină, şi au torturat, şi au mutilat pe rebelii capturaţi, bărbaţi şi femei. Morala: nu vă răzvrătiţi. Ha, ha! Glup, glup! Ei sunt băieţi isteţi. Băieţi isteţi şi viteji. Asta să fie o lecţie pentru răzvrătiţii din oraş. Da! Răzvrătiţi! Pleava pământului! Glup, glup!”

Glasul încetă. Prin mulţime se auzi un murmur confuz de dezaprobare. „Negri blestemaţi.” Un om începu să vorbească, alături de el. „Oare asta este fapta Stăpânului, fraţilor? Este voinţa Stăpânului?”

— Poliţia neagră! zise Graham. Ce înseamnă asta? Nu cumva…

Asano îi atinse braţul şi-l preveni cu privirea, şi îndată o altă maşină ţipă asurzitor, începând să vorbească cu un glas ascuţit „Iahaha, iaha, iap! Ascultaţi lătratul unui ziar viu! Ziar viu. Iaha! Groaznice atentate în Paris. Iahaha! Parizienii, exasperaţi de poliţia neagră, recurg la asasinate. Represiuni înspăimântătoare. Se reîntorc vremurile barbariei. Sânge! Sânge! Iaha!” Maşina vorbitoate de alături urlă cu putere: „Glup, glup”, acoperind sfârşitul frazei, apoi continuă, cu un glas ceva mai scăzut decât înainte, să comenteze grozăviile

provocate de dezordini. Trebuie să se menţină „legea şi ordinea”, zise maşina.

— Dar… — începu Graham.

— Nu-mi puneţi întrebări aici, zise Asano, s-ar putea să vă treziţi amestecat într-un scandal.

— Atunci, hai să mergem în altă parte, zise Graham, căci vreau să aflu mai mult despre aceste evenimente.

Îşi croiră amândoi drum prin mulţimea aţâţată care roia sub aceste glasuri, şi se îndreptară spre ieşire. Graham îşi dădu atunci mai bine seama de proporţiile şi aspectul sălii. În total, mari şi mici. Probabil că erau aproape o mie de maşini vorbitoare, şuierând, lătrând şi sporovăind în acest spaţiu imens, fiecare adunând în jur o mulţime de ascultători agitaţi, în majoritate oameni îmbrăcaţi în pânză albastră. Erau maşini de toate dimensiunile, de la micile mecanisme vorbitoare care îşi împroşcau sarcasmul mecanic prin colturi, până la cele mijlocii, şi ajungând la aparatele gigantice, de cincizeci de picioare, care urlaseră la început deasupra lui Graham.

În sală era o aglomeraţie neobişnuită, din cauza marelui interes public asupra mersului evenimentelor din Paris. Lupta fusese desigur mult mai sălbatică decât i-o prezentase Ostrog. Toate maşinile vorbeau despre acest subiect, şi repetarea celor auzite, de către oamenii din sală, făcea ca imensul furnicar să zumzăie de fraze ca: „Poliţişti linşaţi”. „Femei arse de vii”, „Soldaţi negri”. „Oare Stăpânul îngăduie asemenea fapte?” întrebă un om de lângă Graham. ***„Aşa*** îşi începe Stăpânul conducerea?”

Aşa îşi începe Stăpânul conducerea? Mult timp (Jupă ce părăsi sala îl urmăriră urletele, şuierăturile şi zbieretele maşinilor: „Glup, glup”, „Iahaha, iaha, iap! Iaha!” ***Aşa*** îşi începe Stăpânul conducerea?

Imediat ce ajunseră afară, pe stradă, el începu să-l întrebe pe Asano despre cauzele luptelor din

Paris.

— Dezarmarea poporului! Care e natura acestor tulburări? Care e natura tuturor acestor evenimente?

Asano părea că se străduie să-l încredinţeze că totul e în ordine.

— Dar violenţele?

— Nu poţi să faci o omletă, zise Asano, fără să. Spargi ouăle. Sunt doar oamenii cei mai de jos. Şi numai dintr-un singur cartier al oraşului. În rest este ordine. Muncitorii parizieni sunt cei mai sălbatici din lume, cu excepţia celor de la noi.

— Cum? Londonezii?

— Nu, japonezii. Ei trebuie să fie ţinuţi în frâu.

— Dar să arzi femei de vii!

— Comuna! zise Asano. Ei vor să vă exproprieze. Să exproprieze totul şi să lase lumea sub condu-cerea gloatei. Dar dumneavoastră sunteţi Stăpânul, lumea este a dumneavoastră. Aici nu va fi vorba de niciun fel de Comună. Aici nu este nevoie de poli-ţia neagră. S-a ţinut seama de toate. Sunt proprii lor negri… negri care vorbesc franceza. Regimente din Senegal, din Nigeria şi Tombuctu.

— Regimente? zise Graham, credeam că nu este decât unul…

— Nu, zise Asano, aruneându-i o privire. Sunt mai multe.

Graham se simţi cu totul neputincios.

— Nu credeam… începu el, apoi se opri brusc. Îşi continuă fraza, lăsând să se creadă că vrea doar să obţină informaţii despre maşinile vorbitoare. Cei mai mulţi dintre oamenii pe care îi văzuse erau prost îmbrăcaţi sau chiar zdrenţăroşi; dar Graham află că, pentru clasele mai înstărite, maşinile vorbitoare erau instalate în toate apartamentele mai confortabile ale oraşului şi începeau să vorbească de îndată ce se apăsa pe un buton. Locatarul apartamentului putea să conecteze maşina cu cablurile oricăruia dintre marile Sindicate de Ştiri

pe care dorea să-l audă. Aflând de acest procedeu, el întrebă de ce nu există asemenea maşini în propriile lui apartamente. Asano tresări.

— Nu m-am gândit niciodată, zise el. Probabil că Ostrog a dat dispoziţie să fie scoase.

Graham tresări şi el.

— De ce?

— Poate că s-a gândit că vă vor plictisi, zise Asano.

— Trebuie să fie instalate la loc, de îndată ce mă întorc, zise Graham, după o scurtă pauză.

Îi fu greu să înţeleagă că sala de ştiri şi cea de mese nu erau nişte mari săli specific centrale, ci se repetau la nesfârşit în tot oraşul. În tot timpul expediţiei din acea noapte, prin toate cartierele pe unde trecea, auzul lui desluşea, din tumultul străzilor, aceleaşi urlete scoase de ziarul Conducătoru-lui Ostrog: „Glup, glup!" sau ţipătul principalului său concurent: „Iahaha, iaha, iah! Auziţi lătratul unui ziar viu!".

Se repetau, de asemeni, pretutindeni, creşe asemănătoare celei pe care o vizită. Urcară mai întâi cu un ascensor, şi străbătură apoi un pod de sticlă care trecea pe deasupra sălii de mese, şi a străzilor, într-un plan uşor înclinat în sus. Pentru a intra în prima secţie a creşei, Graham fu nevoit să se folosească, sub îndrumarea lui Asano, de monedele care purtau chiar semnătura lui. Porniră apoi, în-soţiţi de un bărbat îmbrăcat în roba violetă încheiată cu o agrafă de aur, uniforma medicilor practicieni. Observând, după manierele medicului, că fusese recunoscut, Graham începu să-i pună întrebări, fără nicio rezervă, asupra ciudatelor instalaţii pe care le întâlnea.

De o parte şi de alta a liniştitului culoar, capitonat pentru a amortiza zgomotul paşilor, se aflau nişte uşi mici şi înguste, a căror dimensiune şi as-pect amintea de celulele unei închisori din perioada victoriană. Dar jumătatea superioară a fiecărei uşi era confecţionată din acelaşi material

verzui, transparent, al cuştii în care se trezise el din somn, iar, înăuntru, în fiecare despărţitură, se zărea, abia desluşit, câte un copilaş aşezat într-un mic cuib de vată. La cea mai mică abatere de la temperatura şi umezeala optimă, un aparat complicat controla atmosfera şi acţiona o sonerie răspunzând departe, locmai în biroul central. Acest sistem de creşe înlocuise aproape în întregime riscurile şi nesiguranţa utilizării doicilor de altă dată. Medicul îi atrase de la început lui Graham atenţia asupra doicilor, o serie de figuri mecanice, cu braţe, umeri şi sâni imilând uimitor realitatea, cu articulaţii şi consistenţă extrem de naturale, dar plasate pe un simplu trepied de alamă, şi având în locul trăsăturilor feţei un disc plat, acoperit cu reclame care puteau in-teresa pe mame.

Dintre toate ciudăţeniile pe care le întâlni Graham în noaptea aceea, niciuna nu-l contrarie mai mult decât această creşă. Privi dezaprobator acele mici fiinţe roze, încercând să schiţeze, nesigur, cu mâinile şi picioarele lor slabe primele mişcări, copii părăsiţi, lipsiţi de îmbrăţişări şi mângâieri. Doctorul care îi însoţea era, însă, cu totul de altă părere. Evidenţele lui statistice arătau, fără posibilitate de contrazicere, că în epoca victoriană cea mai periculoasă perioadă a vieţii era aceea petrecută în braţele mamei, că atunci se înregistra cea mai ridicată mortalitate omenească. Pe de altă parte, această societate a creşelor, Sindicatul Internaţional al Creşelor, nu pierdea nici 0,5% din milioanele de copii pe care îi avea sub îngrijire. Dar prejudecata lui Graham era prea puternică, chiar şi în faţa cifrelor.

De-a lungul unuia dintre numeroasele coridoare, ei întâlniră o tânără pereche, îmbrăcaţi în obişnuita pânză albastră, privind prin geamul transparent şi râzând în hohote de capul chel al primului lor născut. Probabil că pe figura lui Graham se putea citi părerea lui despre ei, deoarece veselia încetă şi tăcură stânjeniţi. Dar acest mic incident îi accentuă

convingerea bruscă despre prăpastia dintre felul lui de a gândi şi obiceiurile acestei noi epoci. Trecu apoi, nedumerit şi întristat, prin camerele de joc şi prin grădinile de copii. Nesfârşitele săli de joc erau goale! Copiii, cel puţin ei, tot îşi mai petreceau nopţile dormind. În timp ce străbăteau aceste săli, Asano îi vorbi despre jucării, modele perfecţionate ale acelora concepute de inspiratul sentimental care a fost Froebel. Aici existau şi îngrijitoare, dar aproape totul era făcut de maşini care cântau, dansau şi legănau.

Graham era încă nelămurit asupra multor lucruri.

— Dar atât de mulţi orfani… zise el nedumerit, revenind la o primă impresie greşită. I se explică din nou că nu erau orfani.

După ce părăsiră creşa, el începu să vorbească despre groaza pe care i-o provocaseră aceşti copii în cutiile lor de incubaţie.

— Oare sentimentul matern a dispărut? zise el. Nu era decât o ipocrizie? Nu, cu siguranţă că era un instinct. Toate acestea par atât de nefireşti… aproape respingătoare.

— Vom ajunge imediat într-un loc unde se dansează, zise Asano, drept răspuns. Sunt sigur că e plin de lume. Cu toate agitaţiile politice, sala va fi plină. Femeile nu acordă prea mare interes politicii… în afară de câteva, ici şi colo. Veţi vedea mamele… cea mai mare parte a femeilor tinere din Londra sunt mame. În această clasă, faptul de a avea un copil este considerat drept o onoare… o dovadă de vitalitate. Dar în clasa mijlocie puţini oameni au mai mult decât unul. La Compania Mun-cii este altceva. În privinţa sentimentului matern, ele continuă să fie extrem de mândre de copiii lor. Vin foarte des aici să-i privească.

— Atunci, vrei să spui că populaţia lumii…?

— Scade? Da. În afară de oamenii care ţin de Compania Muncii. Lor nu le pasă…

Aerul se umplu deodată de muzică; de-a lungul unei străzi de care se apropiară, încadrată de stâlpi măreţi care păreau să fie făcuţi dintr-un ametist limpede, se scurgea un şuvoi de oameni veseli şi se auzea un tumult de strigăte vioaie şi râsete. Graham văzu capete împodobite cu păr ondulat, frunţi purtând cununi, şi un amestec vesel de stofe galbene, trecând triumfătoare de-a lungul acestei privelişti.

— Veţi vedea, zise Asano cu un zimbet uşor. Lumea s-a schimbat. Într-o clipă, veţi vedea mamele din epoca noastră. Veniţi pe aici. Le vom revedea, imediat, din nou, pe cele pe care le-am văzut adineauri.

Urcară la o oarecare înălţime, într-un ascensor rapid, apoi îl schimbară cu unul care mergea mai încet. În timp ce urcau, muzica creştea în intensitate, până când se auzi de aproape, plină şi încântătoare; mergând în cadenţa ei cuceritoare, cei doi deslușiră zgomotul nenumăratelor picioare care dansau. Plătiră intrarea, la o uşă turnantă, şi intrară în vasta galerie care domina sala de dans, într-o atmosferă de îneântare deplină a urechilor şi ochilor.

— Aici, zise Asano, sunt taţii şi mamele micuţilor pe care i-aţi văzut.

Fără să fie atât de bogat ornamentată ca sala lui Atlas, era totuşi, prin dimensiunile ei, cea mai splendidă încăpere pe care o văzuse Graham. Frumoasele statui albe care susţineau galeriile îi amintiră încă o dată de magnifica renaştere a sculpturii; erau mlădiate în atitudini pline de graţie, iar feţele lor surâdeau. Dintr-un loc invizibil izvora o muzică, iar pe podeaua vastă şi strălucitoare dansau nenumărate perechi.

— Priviţi-le, zise Asano, şi veţi vedea cât de mult îşi manifestă sentimentul matern.

Galeria în care intrară mergea de-a lungul capătului superior al unui perete enorm care tăia sala de dans, despărţind-o de un fel de sală

exterioară de unde se vedea, prin arcade largi, forfota neîncetată a străzilor. În sala exterioară se afla o mare mulţime de oameni îmbrăcaţi cu mai puţină eleganţă, aproape tot atât de numeroşi ca şi dan-satorii dinăuntru; marea lor majoritate purtau uniforma albastră a Companiei Muncii, care îi devenise acum atât de familiară lui Graham. Prea săraci pentru a putea pătrunde pe uşile sălii de serbare, ei totuşi nu se îndurau să rămână departe de sunetele seducătoare ale muzicii. Câţiva îşi făcuseră chiar loc şi începuseră să danseze, fluturându-şi zdrenţele. În timp ce dansau, unii strigau tot felul de glume şi aluzii ciudate, pe care Graham nu le înţelegea. La un moment dat, cineva începu să fluiere refrenul cântecului revoluţionar, dar această iniţiativă fu imediat înnăbuşită. Colţul acela era întunecos şi Graham nu vedea mai nimic. Se întoarse din nou în sală. Deasupra cariatidelor se aflau busturi de marmură ale oamenilor pe care această nouă epocă îi socotea mari pionieri şi eliberatori morali; în cea mai mare parte, numele lor erau străine lui Graham, deşi recunoscu pe Grant Aline, Le Gallienne, Nietzsche, Shelley şi Goodwin. Mari ghirlande negre şi lozinci elocvente subliniau inscripţia uriaşă care, desfigurând partea de sus a pereţilor, afirma că „Festivalul Trezirii” se află în plină desfăşurare.

— Miriade de oameni şi-au luat vacanţă sau şi-au întrerupt din această cauză munca; în afară de muncitori, care refuză să reia lucrul, zise Asano. Aceşti oameni sunt totdeauna gata să-şi ia vacanţă.

Graham se îndreptă spre grilaj şi, sprijinindu-se de el, privi în jos, la dansatori. În afară de două sau trei perechi îndepărtate, care se retrăseseră ca să-şi vorbească în şoaptă, el, împreună cu Asano, erau singuri în această galerie. Un val cald de parfum şi de vitalitate se ridica până la el. Atât bărbaţii, cât şi femeile din sală erau îmbrăcaţi uşor, cu braţele goale, cu gâtul descoperit, deoarece căldura permanentă din oraş le-o îngăduia. Bărbaţii purtau,

în general, părul în bucle care-i efeminau, barba era de obicei rasă, şi mulţi dintre ei aveau obrajii roşii sau divers coloraţi. Printre femei erau multe extrem de drăguţe, toate îmbrăcate cu o cochetărie rafinată. În timp ce treceau pe dedesubt, Graham le văzu feţele în extaz, cu ochii pe jumătate închişi de plăcere.

— Ce fel de oameni sunt aceştia? întrebă el brusc.

— Muncitori… muncitori înstăriţi. Ceea ce la dumneavoastră s-ar fi numit clasa mijlocie. Negustorii independenţi, cu micile lor afaceri particulare, au dispărut de mult, dar există vânzători de magazine, directori, ingineri de tot felul. În seara aceasta este sărbătoare şi, bineînţeles, toate locurile de dans din oraş sunt pline de lume, ca şi toate lăcaşele de rugăciune.

— Dar… femeile?

— La fel. Acum există o mie de feluri de muncă pentru femei. Independenţa femeii muncitoare a început încă din zilele dumneavoastră Acum, cea mai mare parte a femeilor sunt independente. Majoritatea sunt mai mult sau mai puţin căsătorite… Există o mulţime de metode de a contracta căsătoria… şi aceasta le face să aibă mai mulţi bani, şi le dă posibilitatea să se distreze mai mult.

— Înţeleg, zise Graham, privind feţele îmbujorate, strălucirea şi vârtejul mişcărilor, şi continuând să se gândească la făpturile roze şi neajutorate care-i provocaseră un adevărat coşmar. Şi acestea sunt… mame?

— Cea mai mare parte dintre ele.

— Cu cât văd mai multe lucruri, cu atât mai complexe îmi apar problemele voastre. Aceasta, de exemplu, este o surpriză. Ştirea aceea din Paris a fost şi ea o surpriză.

După câteva clipe el vorbi din nou:

— Deci, acestea sunt mame! Cred că în curând voi căpăta şi eu viziunea modernă asupra vieţii. Eu

am un mod învechit de a privi lucrurile… obiceiuri bazate, cred, pe necesităţi care acum au dispărut. Desigur, în vremea noastră se credea că o femeie nu trebuie numai să nască copii, dar să-i şi îngrijească, să li se devoteze, să le dea educaţie… tot ceea ce era esenţial în educaţia morală şi spirituală a unui copil i se datora mamei. Altfel, copilul nu mai avea nicio educaţie. Erau mulţi, recunosc, care nu aveau. Astăzi, acum mi-e clar, nu mai aveţi nevoie de o astfel de grijă, ca şi cum copiii ar fi nişte fluturi. Înţeleg! Numai că înainte vreme exista un ideal… tipul acela de femeie serioasă, răbdătoare, stăpâna liniştită şi senină a căminului, mama şi creatoarea de oameni… Iubirea faţă de ea era un fel de cult…

Tăcu, apoi repetă:

— Un fel de cult.

— Idealurile se schimbă, spuse Asano, după cum se schimbă şi necesităţile.

Graham se trezi din clipa lui de reverie şi Asano fu nevoit să-şi repete cuvintele. Gândurile lui Graham se întoarseră asupra subiectului în discuţie.

— Desigur, îmi dau seama că toate acestea sunt perfect rezonabile. Înfrânarea, cumpătarea, gândirea matură, sacrificiul sunt necesităţi ale stării de barbarie, ale vieţii pline de pericole. Dârzenia este atitudinea omului faţă de natura necucerită. Dar acum omul a cucerit natura, pentru toate scopurile practice… treburile lui politice sunt dirijate de către Conducători, împreună cu poliţia neagră… şi viaţa e veselă.

El privi din nou la dansatori.

— Veselă, zise el.

— Există şi momente de plictiseală, zise micul său însoţitor, dus pe gânduri.

— Toţi par tineri. Acolo, jos, eu aş fi cu siguranţă cel mai bătrân. Pe vremea mea, aş fi trecut, însă, drept un om de vârstă mijlocie.

— Sunt tineri. Se întâlnesc puţini oameni bătrâni în aceste pături muncitoare de la oraş.

— Care este explicaţia?

— Pentru cei bătrâni, viaţa nu mai este atât de plăcută ca înainte, în afară de cazul când sunt destul de bogaţi pentru a-şi închiria oameni care să-i iubească şi să-i îngrijească. Avem şi o instituţie numită ***Eutanasie.***

— Ah! această eutanasie! zise Graham. Moartea uşoară?

— Moartea uşoară. Este plăcerea ultimă. Compa-nia Eutanasiei o valorifică din plin. Oamenii plătesc o taxă… preţurile sunt foarte ridicate… cu mult timp înainte, apoi se duc într-un Oraş al Plăcerii de unde se întorc sărăciţi, şi plictisiţi, foarte plic-tisiţi.

— Sunt încă multe lucruri pe care trebuie să le înţeleg, zise Graham după o pauză. Şi totuşi, le înţeleg logica. Toată gama noastră de virtuţi silnice şi de constrângeri înăcrite era consecinţa primejdiilor şi nesiguranţei. Tipurile stoicului sau puritanului începuseră să dispară chiar de pe vremea mea. Pe atunci, omul era înarmat împotriva Suferinţei, acum el este dornic de Plăcere. Aceasta este toată diferenţa. Civilizaţia a izgonit suferinţa şi primejdia… pentru oamenii avuţi. Iar acum, contează numai oamenii avuţi. Eu am dormit două sute de ani.

Rămaseră un minut rezemaţi de balustradă, urmărind evoluţia complicată a dansului. Scena era într-adevăr foarte frumoasă.

— O spun cu mâna pe inimă, zise Graham deodată, că aş prefera să fiu o santinelă rănită, înghеţând în zăpadă, decât unul dintre aceşti nebuni sulemeniţi!

— S-ar putea ca omul care stă în zăpadă, zise Asano, să gândească altfel.

— Eu sunt un om necivilizat, zise Graham, fără să-i dea atenţie. E partea mea slabă. Sunt un primitiv… un paleolitic. Pentru ***ei,*** fântâna urii,

fricii şi mâniei este închisă şi sigilată, obiceiurile unei întregi vieţi îi fac veseli, uşuratici şi graţioşi. Ar trebui ca dumneata să împărtăşeşti repulsiile şi dezgustul meu de om al secolului al nouăsprezecelea. Aceşti oameni, după cum spui, sunt muncitori îndemânatici, şi aşa mai departe. Şi în timp ce ei dansează, alţi oameni luptă… alţii mor în Paris, ca lumea să continue… ca ei să poată dansa.

Asano zâmbi uşor.

— Şi la Londra oamenii mor pentru acelaşi lucru, zise el.

Se făcu o clipă de tăcere.

— Unde dorm toţi aceştia? întrebă Graham.

— Sus şi jos… e un întreg labirint.

— Şi unde lucrează? Căci acum sunt în… orele libere.

— În noaptea aceasta se lucrează prea puţin. Jumătate dintre muncitori au părăsit lucrul sau sunt sub arme. Jumătate dintre ei petrec. Dar vom merge şi acolo unde se munceşte, dacă doriţi.

O clipă, Graham mai privi spre dansatori, şi apoi se întoarse deodată.

— Vreau să văd muncitorii. I-am privit destul pe oamenii aceştia, zise el.

Asano îl conduse de-a lungul galeriei care străbătea sala de dans. Ajunseră apoi la un coridor transversal, unde îi izbi un suflu de aer proaspăt, răcoros.

Asano aruncă o privire, din treacăt, coridorului, se opri, se întoarse până la el, apoi veni spre Graham cu un zâmbet.

— Aici, Sire, zise el, este ceva… care vă este cel puţin familiar… şi totuşi… Dar nu vreau să vă spun. Veniţi!

Îl conduse de-a lungul coridorului închis, unde aerul devenea imediat rece. Sunetul pe care îl făceau paşii lor, arăta că treceau pe un pod. Ajunseră într-o galerie circulară, despărţită de exterior printr-un acoperiş de sticlă, şi de acolo ajunseră

într-o cameră rotundă care i se păru lui Graham familiară, cunoscută cu toate că nu-şi putu aminti clar când mai intrase acolo. În încăpere se afla o scară agăţată de perete, prima scară de acest fel pe care o vedea de la trezirea lui; urcară şi ajunseră într-un loc înalt, întunecos şi rece, în care se afla o altă scară aproape verticală. O urcară şi pe aceasta; Graham continua să fie nedumerit.

Ajuns sus, el înţelese deodată, recunoscând barele metalice de care se ţinea. Se afla în cuşca de sub globul catedralei Sfântului Paul. Cupola se ridica cu puţin deasupra conturului general al oraşului, în semiîntunericul tăcut, şi curbura ei strălucea uleios sub lumina câtorva lămpi pierdute în depărtarea întunericului înconjurător.

El privi afară, printre bare, spre cerul liniştit dinspre nord, şi văzu constelaţiile neschimbate. Capela atârna spre apus, Vega se ridica încet, şi cele şapte puncte sclipitoare ale Ursei Mari se desfăşurau, deasupra capului, punând aceeaşi cunună maiestuoasă în jurul polului.

El văzu aceste stele pe o bucată de cer liber. Spre răsărit şi spre sud, marile forme circulare ale Motoarelor de Vânt, cu zgomotul lor plângător, acopereau cerul, astfel încât, în direcţia Palatului Consiliului, stelele dispăruseră. Spre sud-vest se zărea Orion, ca o fantomă palidă, prin reţeaua de traverse de fier, care se încrucişau deasupra unei scânteieri orbitoare de lumini. Un vuiet şi ţipătul unei sirene, venind dinspre platformele de zbor, avertiză lumea că un aeroplan era gata de plecare. El rămase o clipă cu privirea aţintită spre această platformă iluminată. Apoi ochii i se îndreptară din nou spre constelaţiile nordului.

Se lăsă o lungă tăcere.

— Acesta, zise el în cele din urmă, zâmbind în întuneric, îmi pare cel mai ciudat lucru dintre toate. Să stai în cupola de la St. Paul şi să priveşti din nou stelele tăcute şi familiare!

De acolo. Graham fu condus de Asano pe drumuri ocolite spre marile cartiere de afaceri şi de jocuri, unde se pierdeau şi se câştigau averile oraşului. Avu impresia unei serii interminabile de săli foarte înalte, înconjurate de şiruri lungi de galerii, în care se deschideau mii de birouri, şi pretutindeni o reţea complicată de poduri, trotuare, trenuri aeriene, trapeze şi cabluri. Aici, mai mult decât oriunde, se simţea acea atmosferă de vitalitate vehementă, de activitate agitată, nestăpânită. Pretutindeni se aflau reclame violente, care îi ameţiră creierul cu tumultul lor de lumini şi culori. Maşinile Vorbitoare, cu glasuri extrem de ascuţite, abundau peste tot umpleau aerul cu un schelălăit puternic, într-un jargon stupid. „Închideţi-vă ochii şi lăsaţi-vă să alunecaţi”, „Ghehup, Bonanza”, „Oameni buni, veniţi şi ascultaţi!”

I se păru că vede o forfotă de oameni agitaţi, sau care se strecurau de colo-colo cu multă abilitate, şi totuşi i se spuse că locul era relativ gol, că marile răsturnări politice din ultimele câteva zile coborâseră tranzacţiile la un nivel fără pre-cedent. Într-o sală imensă, se aflau nenumărate mese de ruletă, fiecare având în jurul ei o mulţime vulgară şi surescitată; în altă sală, o babilonie gălăgioasă de femei cu faţa albă şi de bărbaţi cu pieptul puternic şi cu gâtul congestionat, cumpărau şi vindeau acţiunile unei întreprinderi absolut fictive care, la fiecare cinci minute, plătea un dividend de zece la sută şi anula o anumită proporţie din acţiunile sale, cu ajutorul unei roţi de loterie.

Toată această activitate de afaceri se desfăşura cu o energie repede ajunsă la violenţă, şi Graham, apropiindu-se, văzu în mijlocul unui grup compact doi negustori de frunte care se certau cu violenţă asupra vreunui amănunt delicat al etichetei de afaceri. Mai exista în viaţă ceva pentru care să te lupţi! Trecând mai departe, el tresări văzând un anunţ ţipător, scris cu litere fonetice, în lumini

roşii, fiecare literă având de două ori înălţimea unui om: „ASIGURĂRI ASUPRA PROPRIETARULUI. ASIGURĂRI ASUPRA PROPRIETARULUI.”

— Cine este proprietarul? întrebă el.

— Dumneavoastră.

— Dar cum mă asigură ei? întrebă el. Cum mă asigură?

— Înainte vreme, nu aveaţi asigurări?

Graham se gândi.

— Asigurări pe viaţă?

— Da… asigurări pe viaţă. Îmi amintesc că aşa se numeau atunci. Ei vă asigură viaţa. Dozande de oameni primesc poliţe, miriade de lioni se investesc în persoana dumneavoastră. Apoi, alţi oameni cumpără anuităţi. Aşa se întâmplă cu viaţa oricărui om cât de cât celebru. Priviţi acolo!

O mulţime de oameni se zbăteau gălăgioşi, şi Granam văzu un mare ecran negru care se ilumina deodată cu litere şi mai mari, de culoare purpurie aprinsă. „Anuităţi asupra Proprietarului — x5pr.G.” Oamenii începură să huiduiască şi să strige, un grup de oameni, gâfâind, cu ochii rătăciţi, trecură pe lângă ei, gesticulând cu degetele crispate. Lângă o uşiţă se produse o îmbulzeală furioasă.

Asano făcu un calcul rapid.

— Şaptesprezece procente pe an este anuitatea asupra dumneavoastră. Ei n-ar plăti un procent atât de mare dacă v-ar vedea acum, Sire. Dar ei nu ştiu. Anuităţile dumneavoastră erau de obicei o investiţie foarte sigură, dar acum, bineînţeles, sunteţi un simplu joc de noroc. Aceasta este probabil o ofertă disperată. Nu cred că oamenii îşi vor recăpăta banii.

Mulţimea solicitanţilor deveni atât de mare în jurul lor, încât, pentru câtva timp, ei nu se putură, mişca nici înainte, nici înapoi. Graham observă printre cei care speculau asupra valorilor un mare număr de femei, şi i se aminti din nou despre

independenţa lor economică. Ele păreau perfect capabile de a se descurca prin mulţime, dând din coate cu o îndemânare deosebită, după cum el simţi, de altfel, pe propriile coaste. O persoană cu părul ondulat, prinsă pentru câteva clipe în această presiune, îl privi ţintă de câteva ori, aproape ca şi cum l-ar fi recunoscut, apoi, înaintând spre el în mod deliberat, îl atinse cu mâna pe braţ, ca din întâmplare, dându-i de înţeles printr-o privire tot atât de veche ca şi Chaldeea, că îi obţinuse favoarea. Un om slab, cu barba căruntă, transpirând abundent de pasiunea parvenirii, orb faţă de tot ceea ce era în jur, în afară de momeala cu litere strălucitoare, se aruncă între, ei, în goană nebună, către acel ademenitor „x 5 pr. G".

— Vreau să ies de aici, îi zise Graham lui Asano. Nu asta am vrut să văd. Arată-mi-i pe muncitori. Vreau să-i văd pe oamenii în albastru. Aceşti paraziţi halucinaţi…

Se trezi înghesuit într-o masă furioasă de oameni, şi promiţătoarea lui frază rămase neterminată.

Capitolul XXI
ÎN PĂRŢILE DE JOS

Din Cartierul Afacerilor, ei ajunseră imediat, cu ajutorul platformelor mişcătoare, într-un cartier mai îndepărtat al oraşului, unde se aflau cele mai multe fabrici. În drum, platformele trecură de două ori peste Tamisa, apoi întâlniră un viaduct uriaş peste unul dintre marile drumuri care intrau în oraş venind dinspre nord. În ambele cazuri impresiile lui Graham fură rapide şi foarte vii. Fluviul era o strălucire întinsă şi sclipitoare, ca apa neagră a mării, mărginită de clădiri, pierzându-se în jos şi în sus, într-o întunecime înstelată de lumini îndepărtate. Un şir de bărci negre se îndreptau spre mare, conduse de oameni îmbrăcaţi în albastru. Drumul pe care mergeau era un tunel lung, foarte

larg şi înalt, de-a lungul căruia goneau iute şi fără zgomot maşini cu roţi mari. Aici, de asemeni, abunda albastrul distinctiv al Companiei Muncii. Netezimea celor două părţi ale şoselei, volumul şi greutatea redusă a roţilor pneumatice, mult mai mari decât corpul vehiculului, îl izbiră pe Graham în mod deosebit. Un vehicul îngust şi foarte înalt, cu bare metalice longitudinale pe care atârnau câteva sute de oi tăiate, pline de sânge, îi atrase puternic atenţia. Dar marginea arcadei se interpuse brusc şi întrerupse această imagine.

Părăsiră drumul şi coborâră cu un ascensor, străbătând apoi un coridor înclinat în jos, până ajunseră din nou la un ascensor care cobora. Aspectul lucrurilor se schimbă. Dispăru orice urmă de ornamente arhitecturale, luminile scăzură în număr şi dimensiuni, arhitectura deveni din ce în ce mai masivă în proporţie cu spaţiile, pe măsură ce ajungeau la cartierele fabricilor. În cartierul prăfuit al fabricilor de porţelan, printre morile de feldspat, la cuptoarele metalurgice, printre lacurile incandescente de eadhamită brută, pretutindeni bărbaţii, femeile şi copiii erau îmbrăcaţi în pânză albastră.

În multe din aceste galerii mari şi prăfuite nu se întâlneau decât şiruri tăcute de maşini, cuptoare nesfârşite, stinse, acoperite de cenuşă, rezultat al tulburărilor revoluţionare, dar acolo unde continua munca se vedeau muncitori, mişcându-se încet, îmbrăcaţi în pânză albastră. Singurii oameni care nu purtau această uniformă erau supraveghetorii atelierelor şi oamenii din Poliţia Muncii, îmbrăcaţi în portocaliu. Despărţit de curând de feţele îmbujorate din sălile de dans, de vigoarea expresivă a celor din cartierul de afaceri, Graham putu să observe feţele slabe, muşchii sleiţi şi ochii obosiţi ai multora dintre aceşti muncitori ai noii epoci. Cei care munceau erau vizibil inferiori din punct de vedere fizic celor câţiva şefi şi supraveghetori, bine îmbrăcaţi, care dirijau munca.

Robuştii muncitori din vechea perioadă victoriană urmaseră drumul animalelor de povară şi al tuturor celorlaţi producători de forţă vie, şi dispăruseră; în locul energiei lor costisitoare intraseră în acţiune maşinile de precizie. Muncitorul de acum, bărbat sau femeie, nu făcea decât să îngrijească şi să întreţină maşina, devenise un servitor şi un supraveghetor, sau un artist care lucra sub conducerea altuia.

Femeile din această clasă, în comparaţie cu cele de care îşi amintea Graham, erau urâte şi uscate. Două sute de ani de emancipare faţă de restricţiile morale ale religiei puritane, două sute de ani de viaţă citadină reuşiseră să elimine din miriadele de femei îmbrăcate în pânză albastră orice urmă de frumuseţe şi vigoare feminină. A avea strălucire fizică sau spirituală, a fi cât de cât atrăgătoare sau ieşită din comun, fusese şi încă mai era un mijloc de a scăpa din sclavia muncii, un mijloc de a ajunge într-un Oraş al Plăcerii, cu toate splendorile şi deliciile lui, şi, în cele din urmă, la eutanasie şi pace. Era greu să te aştepţi, din partea acestor fiinţe prost hrănite, la rezistenţă în faţa ispitelor. În oraşele tinere, în prima parte a vieţii lui Graham, masa muncitoare, născută de curând, fusese o mulţime diversă, continuând să trăiască sub influenţa tradiţiei despre onoarea personală, şi a unei înalte moralităţi; acum, ea se diferenţia într-o clasă distinctă, cu trăsături morale şi fizice proprii, şi chiar cu un dialect propriu.

Ei pătrunseră în jos, tot mai jos, spre atelierele de muncă. Trecură pe sub una din străzile cu platforme mişcătoare, şi văzură deasupra capetelor platformele alergând pe şine şi fâşii de lumini albe printre crăpăturile transversale. Fabricile care nu lucrau erau slab luminate; lui Graham îi păreau, ca şi maşinile gigantice, cufundate în întuneric, şi chiar acolo unde se muncea, iluminaţia era mult mai puţin puternică decât pe străzile publice.

După ce trecu de lacurile strălucitoare de eadhamită, ajunse la atelierele de bijuterii şi reuşi, cu oarecare greutate şi făcând uz de semnătura lui, să pătrundă în aceste galerii. Erau înalte, întunecate şi reci. În prima galerie câţiva oameni cizelau ornamente în filigran de aur; fiecare om lucra la o mică masă, în faţa unei lămpi cu abajur. Şirul petelor de lumină, degetele îndemânatice, puternic luminate, care se mişcau printre sârmele galbene strălucitoare, feţele nemişcate, ca nişte fantome în umbră produceau un efect foarte ciudat.

Lucrul era frumos executat, dar fără vreun efort de modelare sau gravare; erau mai ales arabescuri complicate sau variante în jurul unui motiv geometric. Muncitorii purtau o uniformă albă specială, fără buzunare sau mâneci. O îmbrăcau când veneau la lucru, iar seara o dezbrăcau şi erau controlaţi înainte de a părăsi atelierele Companiei. Agentul Poliţiei Muncii îi spuse, însă, cu glas scăzut, că, în ciuda tuturor precauţiilor, Compania era furată foarte des.

Mai departe se afla o galerie unde un grup de femei tăiau şi montau nişte plăcuţe de rubin artificial; alături, un alt grup de bărbaţi şi femei lucrau la reţelele de aramă care formau suportul pentru plăcile emailate. Mulţi dintre aceşti muncitori aveau buzele şi nările de un alb livid, semnul unei boli cauzate de un anumit email purpuriu care era pe atunci foarte la modă. Asano îi ceru scuze lui Graham pentru că îl adusese să vadă figuri atât de respingătoare, dar, în definitiv, nu el alesese acest drum.

— Asta doream să văd, zise Graham; asta doream să văd, repetă el, încercând să-şi reţină o tresărire, la vederea unei feţe deosebit de desfigurate care îi apăruse deodată înainte.

— Ar fi făcut mai bine să nu se arate în faţa noastră, zise Asano.

Graham făcu, pe un ton indignat, câteva observaţii.

— Dar, Sire, aceste bijuterii nu se pot purta fără email purpuriu, zise Asano. În vremea dumneavoastră, oamenii puteau să suporte şi lucruri grosolane, erau cu două sute de ani mai aproape de barbarie.

Îşi continuară drumul, de-a lungul uneia dintre galeriile inferioare ale acestei fabrici de ***cloisonné,*** şi ajunseră la un mic pod care trecea pe sub o boltă. Privind peste parapet, Graham văzu că dedesubt se află un chei, sub nişte arcade mai impunătoare decât toate cele care le văzuse până atunci. O mulţime de oameni care tuşeau, fiecare dintre ei conducând câte un vagonet, descărcau praf de feldspat din trei şlepuri acoperite cu o pulbere fină. Praful umplea aerul cu un fel de ceaţă înnăbuşitoare şi făcea să se îngălbenească lumina electrică. Umbrele vagi ale acestor muncitori se mişcau prin-tre picioarele lor şi se repezeau încoace şi încolo de-a lungul unui zid vopsit în alb. În fiece clipă, câte un muncitor se oprea pentru a tuşi.

O masă imensă, întunecată, de ziduri se ridica din apa de culoarea cernelii, amintindu-i lui Graham de mulţimea de drumuri, galerii şi ascensoare care se suprapuneau, între el şi cer. Oamenii lucrau în tăcere, sub supravegherea a doi agenţi din Poliţia Muncii; paşii lor produceau un zgomot surd pe scândurile de-a lungul cărora se duceau şi veneau. Şi, în timp ce privea la această scenă, un glas nevăzut începu să cânte în întuneric.

— Tăcere! strigă unul dintre poliţişti, dar ordinul nu fu ascultat, şi mai întâi unul şi apoi toţi oamenii mânjiţi în alb care lucrau acolo reluară refrenul, cântând, ca o sfidare, Cântecul Revoltei. Paşii răsunau acum pe scânduri în ritmul cântecului, tram, tram, tram. Poliţistul care strigase privi către colegul lui şi Graham îl văzu pe acesta

ridicând din umeri. Nu se mai făcu niciun efort pentru a opri cântecul.

Şi astfel, ei îşi continuară drumul prin aceste fabrici şi locuri de trudă, văzând multe lucruri dureroase şi oribile. Dar de ce să-l deprimăm pe bunul cititor? Desigur că, pentru o fire sensibilă, lumea de azi este destul de tristă chiar şi fără să ne mai gândim la mizeriile viitoare. În orice caz, noi nu le vom îndura. Poate copiii noştri, dar ce importanţă va mai avea pentru noi? Această plimbare îi lăsă lui Graham în minte un labirint de amintiri, imagini confuze de săli şi bolţi încrucişate, văzute prin nori de praf, maşini complicate, reţele de fire întinse, bătaia puternică a maşinilor de tipărit, mugetul şi zornăitul curelelor şi armăturilor, dormitoare subterane prost luminate, şiruri nesfârşite de luminiţe cât gămălia de ac. Aici miros de tăbăcărie, dincolo aburii unei fabrici de bere, şi tot felul de vapori înecăcioşi. Pretutindeni se aflau stâlpi şi arcade încrucişate, de o masivitate pe care Graham n-o mai văzuse niciodată. Titani vânjoşi, din cărămizi unsuroase şi lucitoare, copleşiţi sub greutatea enormă a acestui oraş complex, aşa cum aceste milioane de oameni anemici erau copleşiţi de aceeaşi complexitate. Şi pretutindeni întâlnea figuri palide, braţe slabe, desfigurare şi degradare

O dată, şi încă o dată, apoi a treia oară, în timpul acestei lungi şi neplăcute explorări, Graham auzi Cântecul Revoltei; văzu chiar o încăierare confuză de-a lungul unui coridor, şi află că vreo câţiva dintre aceşti sclavi puseseră mâna pe pâinea lor înainte de a-şi termina orele de muncă. Urcând din nou spre platformele mişcătoare, Graham văzu un grup de copii îmbrăcaţi în albastru, care coborau în goană un coridor transversal, apoi observă şi cauza panicei lor, o companie a Poliţiei Muncii, înarmată cu bastoane şi alergând către vreo dezordine nevăzută. Se auzi zgomotul unei lupte îndepărtate. Dar cei mai mulţi dintre aceşti puţini oameni care

lucrau, o făceau fără speranţă. Tot ceea ce mai rămăsese din ardoarea acestei omeniri decăzute se afla în noaptea aceea sus, pe străzi, chemându-l pe Stăpân şi păstrându-şi cu vitejie armele.

Ieşiră la suprafaţă şi se aflară din nou, clipind din ochi, în lumina strălucitoare de pe culoarul de mijloc al platformelor mişcătoare. Auziră în depărtare urletul şi lătratul maşinilor unuia dintre Birourile Generale de Ştiri, şi deodată apărură oameni care alergau; de-a lungul platformelor şi în jurul străzilor se auzeau de pretutindeni strigăte şi ţipete. Apoi trecu în goană o femeie pe a cărei faţă albă era zugrăvită o teroare mută, şi apoi o alta, care gifâia şi ţipa.

— Ce s-a întâmplat? zise Graham, nedumerit, neputând să înţeleagă limbajul lor aspru. Apoi auzi o frază în engleză şi înţelese că strigătul tu-turor, ceea ce oamenii îşi ţipau unul altuia, ceea ce vociferau femeile, ceea ce trecea ca prima rafală a unei furtuni neaşteptate şi îngheţate prin oraş, era: „Ostrog a ordonat ca Poliţia Neagră să vină la Londra. Poliţia Neagră vine din Africa de Sud… Poliţia Neagră. Poliţia Neagră."

Pe faţa lui Asano, albită, se citea uluiala; el ezită, îl privi pe Graham şi îi explică ceea ce acesta de altfel aflase.

— Dar de unde ştiu ei? zise Asano.

Graham auzi pe cineva strigând.

— Încetaţi orice muncă! Încetaţi orice muncă! şi un cocoşat negricios, îmbrăcat ridicol, în verde şi auriu, coborî, sărind pe platforme, spre el, urlând tot mereu în englezeşte: „Asta este fapta lui Ostrog, Ostrog, ticălosul! Stăpânul a fost trădat." Glasul îi era răguşit, şi o spumă subţire i se scurgea din gura hidoasă, care striga mereu. El le zvârli câteva cuvinte despre grozăviile de nedescris pe care le făcuse Poliţia Neagră la Paris, şi se îndepărtă ţipând: „Ostrog, ticălosul!"

O clipă, Graham rămase nemişcat; i se părea din nou că toate acestea nu erau decât un vis. Privi în

sus, spre silueta uriaşă a clădirilor de pe cele două părţi ale străzii, care se pierdeau în cele din urmă într-o ceaţă albastră, deasupra luminilor; apoi privi în jos, la şirurile asurzitoare de platforme, şi la oamenii care treceau în goană strigând şi gesticulând: „Stăpânul a fost trădat!” strigau ei. „Stăpânul a fost trădat!”

Deodată, întreaga situaţie îi apăru în faţa ochilor, reală şi urgentă. Inima începu să-i bată repede. Şi puternic.

— A venit ceasul, zise el. Trebuia să-mi închipui. A venit ceasul. Se gândi repede. Ce trebuie să fac?

— Să vă întoarceţi la Palatul Consiliului, zise Asano.

— De ce să nu apelez la…? Poporul este aici.

— Veţi pierde timpul. Se vor îndoi că sunteţi dumneavoastră. Dar ei se vor aduna la Palatul Consiliului. Acolo îi veţi găsi pe conducătorii lor. Forţa dumneavoastră este acolo… alături de ei.

— Şi dacă totul nu este decât un zvon?

— Pare adevărat, zise Asano.

— Să aflăm ce s-a întâmplat, zise Graham.

Asano ridică din umeri.

— Am face mai bine să ne îndreptăm spre Palatul Consiliului, strigă el. Toţi se vor strânge acolo. S-ar putea să nu mai putem trece nici acum dincolo de ruine.

Graham îl privi cu îndoială şi îl urmă.

Urcară platformele în trepte, către cea mai rapidă, şi acolo Asano opri un muncitor. Acesta îi răspunse la întrebări într-o limbă vulgară, grosolană.

— Ce-a spus? întrebă Graham.

— Nu ştie prea multe, dar mi-a spus că Poliţia Neagră ar fi sosit aici înainte ca poporul să afle… dacă nu ar fi aflat cineva de la Birourile Motoarelor de Vânt. Spunea că e vorba de o fată.

— O fată? Nu cumva…?

— A spus, o fată… nu ştia cine. Ea a ieşit din Palatul Consiliului, strigând cu glas tare, şi adresându-se oamenilor care lucrau printre ruine.

Şi atunci, se auzi un alt strigăt, care transformă acest tumult dezordonat într-o mişcare organizată. Strigătul trecu de-a lungul străzii, ca un vânt. „La posturile voastre, la posturile voastre. Fiecare să pună mâna pe arme. Fiecare la postul lui!”

Capitolul XXII
LUPTA DIN PALATUL CONSILIULUI

În timp ce Asano şi Graham alergau către ruinele din jurul Palatului Consiliului, văzură crescând pretutindeni agitaţia poporului. „La posturile voastre! La posturile voastre!” Bărbaţi şi femei în albastru ieşeau din locurile lor de muncă subterană, grăbindu-se spre scările de pe drumul central; într-un loc, Graham văzu un arsenal al comitetului revoluţionar asediat de o mulţime de oameni gălăgioşi; în altă parte, doi oameni îmbrăcaţi în uniforma galbenă, atât de urâtă de popor, a Poliţiei Muncii, fugeau, urmăriţi de o mulţime tot mai mare, de-a lungul platformei celei mai rapide care mergea în direcţie opusă.

Strigătele „La posturile voastre!” deveniră în cele din urmă un singur strigăt continuu, cu cât se apropiau mai mult de cartierul Guvernului. Multe strigăte erau de neînţeles. „Ostrog ne-a trădat”, urlă un om cu glasul răguşit, repetând fraza la nesfârşit, până la obsesie, asurzind cu acest refren urechile lui Graham. Omul şedea chiar lângă Graham şi Asano, pe platforma rapidă, strigând către cei care se îngrămădeau pe platformele inferioare, în timp ce treceau pe lângă el. Strigătul său despre Ostrog alterna cu nişte ordine neînţelese. Apoi, coborî în salturi şi dispăru.

Mintea lui Graham era plină de acest vacarm. Planurile lui erau vagi şi nelămurite. Se gândi să se adreseze mulţimii, din vreun loc mai înalt, şi apoi

vru să se întâlnească cu Ostrog faţă în faţă. Era stăpânit de furie, cu muşchii încordaţi, cu degetele crispate, cu buzele strânse.

Drumul către Casa Consiliului, peste ruine, era de netrecut, dar Asano ocoli această dificultate şi îl duse pe Graham în dependinţele oficiului poştal central. Oficiul poştal funcţiona normal, dar factorii îmbrăcaţi în albastru se mişcau anevoie, sau se opreau să privească printre arcadele galeriilor, către oamenii care treceau pe afară strigând. „Fiecare om la postul lui! Fiecare om la postul lui!” Aici, după sfatul lui Asano, Graham îşi dezvălui identitatea.

Ajunseră la Casa Consiliului cu ajutorul unui cablu. În scurtul răstimp de la capitularea Consilierilor, surveniseră schimbări mari în aspectul ruinelor. Conductele cu apă de mare, care se spărseseră, lăsând să izbucnească adevărate cascade, fuseseră astupate şi reparate, şi nişte ţevi enorme, provizorii, fuseseră aşezate de-a lungul unui sistem de traversare cu aspect provizoriu. Cerul era întreţesut de cablurile şi sârmele reparate, care deserveau Palatul Consiliului, şi spre partea stângă a clădirii albe se proiecta masa unei noi construcţii, cu macarale şi alte maşini de construcţie care se mişcau dintr-o parte în alta.

Platformele mişcătoare care treceau prin această parte fuseseră reparate, cu toate că deocamdată ele alergau sub cerul descoperit. Acestea erau străzile pe care Graham le văzuse de pe micul balcon atunci când se deşteptase, cu nouă zile în urmă; sala în care dormise se afla de partea cealaltă, unde se îngrămădeau acum mormane informe de dărâmături şi ruine.

Se făcuse ziuă de-a binelea şi soarele strălucea cu putere. Din adâncimile luminate de lumina electrică albastră, platformele rapide veneau încărcate cu o mulţime de oameni, care se revărsau şi se îngrămădeau tot mai mult printre dărâmături şi ruine. Aerul era plin de strigătele lor, şi ei se

îngrămădeau şi se îmbulzeau spre clădirea centrală. În cea mai mare parte, această masă gălăgioasă era formată din grupuri informe, dar Graham putu să-şi dea seama că ici şi colo începea să se stabilească o anumită disciplină. Toate glasurile cereau să se facă ordine în acest haos. „La posturile voastre! Fiecare om la postul lui!”

Cablul îi duse într-o încăpere pe care Graham o recunoscu ca fiind anticamera Sălii lui Atlas, pe a cărei galerie trecuse el cu câteva zile în urmă, la o oră după ce se trezise, condus de Howard, ca să fie prezentat Consiliului, acum dispărut. În sală nu erau decât doi îngrijitori ai cablurilor. Aceştia rămaseră uluiţi recunoscându-l pe Cel-care-doarme în omul care coborî din scăunelul cablului.

— Unde este Helen Wotton? întrebă el. Unde este Helen Wotton?

Ei nu ştiau.

— Atunci unde este Ostrog? Trebuie să-l văd imediat pe Ostrog. Nu mi-a dat ascultare. M-am întors ca să-i iau conducerea din mână. Fără să-l aştepte pe Asano, el străbătu încăperea, urcă treptele din capătul celălalt şi, dând perdeaua la o parte, se găsi în faţa Titanului care trudea în veşnicie

Sala era goală. Înfăţişarea ei se schimbase foarte mult de când o văzuse pentru prima dată. Ea suferise stricăciuni serioase, în lupta violentă a primei răscoale. În partea dreaptă a marii statui, jumătatea superioară a zidului fusese dărâmată pe o lungime de aproape două sute de picioare, şi o fâşie din acelaşi material sticlos, în care fusese închis patul pe care dormise Graham, acoperea acum deschizătura. Aceasta micşora, dar nu îndepărta cu totul vuietul poporului de afară. „La posturi! La posturi!” se părea că strigă mulţimea. Prin acest material sticlos se puteau vedea stâlpii şi suporturile de metal ale schelelor care se ridicau şi coborau, după nevoile unui mare număr de muncitori. O maşină de construit, cu braţe subţiri de metal vopsit în roşu, care apucau încet blocurile încă noi, făcute dintr-o pastă minerală, şi le plasau exact în locul potrivit, se înălţa, deşirată, peste această imagine colorată în verde. Pe maşină mai erau câţiva muncitori, uitându-se la mulţimea de jos. O clipă, el urmări această scenă, şi Asano îl ajunse din urmă.

— Ostrog, zise Asano, trebuie să fie în birourile mici de acolo. Micul japonez părea livid şi cerceta cu privirea faţa lui Graham.

Abia făcuseră zece paşi din faţa perdelei, când un mic panou din stânga lui Atlas se ridică şi Ostrog apăru, însoţit de Lincoln şi urmat de doi negri îmbrăcaţi în negru şi galben; străbătură colţul îndepărtat al sălii, către un al doilea panou care era ridicat şi deschis.

— Ostrog, strigă Graham, şi, la auzul glasului său, micul grup se întoarse uimit.

Ostrog îi spuse ceva lui Lincoln şi înaintă singur.

Graham vorbi primul. Glasul lui era puternic şi poruncitor.

— Ce înseamnă tot ceea ce am auzit? întrebă el. Aduci negri aici… ca să asupreşti poporul?

— Vin exact la timp, zise Ostrog. De când cu revolta, mulţimea a devenit din ce în ce mai nedisciplinată. Eu am subestimat…

— Vrei să spui că negrii aceştia sunt pe drum?

— Pe drum. În orice caz, ai văzut poporul… afară?

— Nu-i de mirare! Dar… după ceea ce stabilisem… Ai luat prea multe asupra dumitale, Ostrog.

Ostrog nu răspunse nimic, dar veni mai aproape.

— Aceşti negri nu trebuie să vină în Londra, zise Graham. Eu sunt Stăpânul, şi ei nu vor veni.

Ostrog aruncă o privire spre Lincoln, care se apropie îndată, împreună cu cei doi însoţitori.

— Negrii sunt doar un instrument.

— Dar nu este asta problema. Eu sunt Stăpânul. Eu am de gând să fiu într-adevăr Stăpânul. Şi eu îţi spun că aceşti negri nu trebuie să vină.

— Poporul…

— Eu am încredere în popor.

— Pentru că dumneata eşti un anacronism. Eşti un om al Trecutului… un accident. Dumneata

posezi aproape o jumătate din lume. Dar dumneata nu eşti Stăpân. Nu ştii destul pentru a fi Stăpân.

El aruncă din nou o privire spre Lincoln.

— Eu ştiu acum ce gândeşti… Şi bănuiesc ce ai dori să faci. Încă nu este prea târziu pentru a te preveni. Dumneata visezi la egalitatea între oameni… la o ordine socialistă… ai în minte, proaspete şi vii, toate acele vise învechite ale secolului al nouăsprezecelea, şi ai vrea să guvernezi această epocă pe care nu o înţelegi.

— Ascultă! zise Graham. Poţi să auzi… un zgomot ca al mării. Nu glasuri… ci un singur glas. Dumneata oare înţelegi asta?

— Noi i-am învăţat asta, zise Ostrog.

— Se poate. Dar poţi să-i înveţi să şi uite? Dar am vorbit destul. Aceşti negri nu trebuie să vină.

Se făcu tăcere şi Ostrog îl privi în ochi.

— Vor veni, zise el.

— Eu interzic, zise Graham.

— Au şi pornit.

— Nu vreau să vină.

— Nu, zise Ostrog, oricât de rău îmi pare că trebuie să urmez metoda Consiliului… Spre binele dumitale… nu trebuie să fii de partea… dezordinei. Acum, că eşti aici… Ai făcut foarte bine că ai venit aici.

Lincoln îşi puse mâna pe umărul lui Graham. Şi, deodată, Graham îşi dădu seama de enorma greşeală pe care o făcuse venind în Palatul Consiliului. Se întoarse spre perdeaua care despărţea sala de anticameră. Asano interveni, încleştându-şi mâna de braţul lui. În clipa următoare, Lincoln îl apucă pe Graham de haină.

Acesta se întoarse şi îl izbi pe Lincoln în faţă, şi imediat un negru îl apucă de gât şi de braţ. Se smulse din strânsoare, mâneca i se rupse cu zgomot. Se trase înapoi, clătinându-se, iar celălalt servitor îi puse piedică. Atunci, căzu greu la pământ şi rămase cu ochii aţintiţi la tavanul îndepărtat al sălii.

Apoi strigă, se rostogoli, luptându-se cu furie, îl apucă pe unul dintre însoţitori de picior, îl trânti la pământ şi reuşi să se ridice în picioare.

Lincoln apăru în faţa lui, dar îl culcă din nou la pământ cu o lovitură sub bărbie, lăsându-l nemişcat. Graham făcu două sărituri, apoi se clătină. Braţul lui Ostrog îi înconjurase gâtul, fu tras îndărăt, căzu greoi, şi braţele îi fură ţintuite la pământ. După câteva sforţări violente, el încetă să se mai lupte şi rămase întins, privind ţintă la Ostrog care gâfâia.

— Eşti prizonier, şuieră Ostrog, triumfător. Ai fost… un prost… că te-ai întors.

Graham îşi întoarse capul şi-i văzu, prin spărtura neregulată şi verzuie din pereţii sălii, pe oamenii care lucrau la macarale gesticulând cu însufleţire către mulţimea de sub ei. Văzuseră!

Ostrog îi urmări privirea, şi tresări. Îi strigă ceva lui Lincoln, dar acesta nu se mişcă. Un glonte izbi ornamentele de deasupra lui Atlas. Cele două foi de material transparent care completau peretele fură sfâşiate, marginile rupturii se răsuciră, înnegrindu-se, locul liber se lărgi şi, într-o clipă, în sala Consiliului pătrunse aerul dinafară. O rafală rece intră prin deschizătură, aducând o dată cu ea un vacarm de glasuri dinspre ruinele de afară, o rumoare ameninţătoare. „Salvaţi Stăpânul!” „Ce vor să-i facă Stăpânului?” „Stăpânul a fost trădat!”

Atunci, Graham îşi dădu seama că atenţia lui Ostrog era îndreptată în altă parte, că strânsoarea slăbise şi, eliberându-şi braţele, reuşi să se ridice în genunchi. În clipa următoare, îl răsturnă pe Ostrog cu faţa în sus şi se ridică pe un picior; apoi îl apucă pe Ostrog de gât, în timp ce acesta i se agăţă cu mâinile de mătasea înfăşurată în jurul gâtului.

Câţiva oameni coborau către ei, de pe estradă — şi el crezu că-i vin în ajutor. Zări pe cineva alergând spre perdelele anticamerei, în depărtare, şi atunci Ostrog îi scăpă din mână; dar noii veniţi tăbărâră pe el, pe Graham. Spre marea lui uimire,

se trezi în puterea lor. Ei ascultau de ceea ce le striga Ostrog.

Înainte de a-şi da seama că oamenii aceştia nu îi erau prieteni, fu târât vreo doisprezece metri către panoul deschis. Când înţelese, începu să se smucească, încercă să se trântească la pământ, strigă din răsputeri după ajutor. Şi, de data aceasta, auzi strigăte care îi răspundeau.

Strânsoarea din jurul gâtului slăbi, şi iată! în marginea de jos a spărturii din zid apărură mai întâi unul şi apoi mai mulţi oameni care strigau şi dădeau din mâini. Ei săriră de pe marginea zidului în galeria îngustă care ducea spre încăperile tăcute. Apoi alergară de-a lungul galeriei, atât de aproape, încât Graham văzu armele din mâinile lor. Atunci Ostrog strigă ceva, chiar lângă el, către oamenii care îl ţineau, şi el se împotrivi încă o dată, din toate puterile, pentru a-i împiedica să-l împingă către deschizătura care se căsca în faţa lui.

— Nu pot să coboare, gâfâi Ostrog. Nu îndrăznesc să tragă. E foarte bine. N-o să-i lăsăm să pună mâna pe el!

Lui Graham i se păru că această luptă inegală continuă clipe nesfârşite. Hainele i se sfâşiaseră în multe locuri, era acoperit de praf, cineva îl călcase pe mână. El auzea strigătele partizanilor lui, şi o dată auzi chiar împuşcături. Simţea cum îl părăseau puterile, simţea că eforturile lui erau zadarnice. Dar nu, venea niciun ajutor, şi această deschizătură neagră, căscată, se apropia tot mai mult, irezistibil.

Presiunea care îl apăsa slăbi şi el se ridică în picioare. Văzu capul cărunt al lui Ostrog îndepărtându-se şi îşi dădu seama că nu-l mai ţinea nimeni. Se întoarse şi se izbi de un bărbat îmbrăcat în negru. Una dintre armele acelea verzi pocni chiar alături de el, un nor de fum înţepător îl izbi în faţă, şi văzu sclipirea unei lame de oţel. Încăperea imensă se învârtea în jurul lui.

La nici trei metri de el, un om în albastru deschis înjunghia pe unul dintre negrii îmbrăcaţi în negru şi galben. Apoi se simţi din nou apucat de o mulţime de mâini.

Acum era tras în două direcţii. Oamenii parcă îi strigau ceva. Încercă să înţeleagă ce vor, dar nu reuşi. Cineva îl apucase de glezne şi, cu toată împotrivirea lui încăpăţânată, se trezi ridicat pe sus. Atunci, înţelese deodată ce se întâmpla şi încetă să se mai zbată. Văzu o sumedenie de oameni îmbrăcaţi în albastru şi în negru repezindu-se pe urmele partizanilor lui Ostrog, care fugeau şi tră-geau în ei. Ridicat pe braţele oamenilor, putea acum să vadă sala în toată imensitatea ei, întinzindu-se la picioarele lui Atlas. Îşi dădu seama că era purtat spre estrada înaltă din mijlocul încăperii. Capătul mai îndepărtat al sălii era înţesat de oameni care veneau alergând spre el. Toate privirile erau îndreptate spre el, toţi îl ovaţionau.

Observă că îl înconjura un fel de gardă personală. Oameni agitaţi strigau ordine vagi în jurul lui. Văzu chiar lângă el, dând nişte ordine, pe omul cu mustaţa neagră, îmbrăcat în galben, care fusese printre cei care îl salutaseră în teatrul public. Sala era plină de forfotă, mica galerie de metai abia cuprindea o puzderie de oameni care strigau, perdelele de la capătul sălii fuseseră smulse, şi anticamera era de asemenea ticsită de lume. Din cauza vacarmului din jur, abia reuşi să se facă auzit de omul ce şedeo lângă el.

— Unde s-a dus Ostrog? întrebă el.

Cel întrebat arătă cu mâna peste capetele oamenilor către panourile de jos, din jurul sălii, pe partea opusă deschizăturii din perete. Panourile erau deschise şi prin ele intrau în fugă oameni înarmaţi, îmbrăcaţi în albastru, cu centuri negre, dispărând în camerele şi coridoarele de dincolo. Lui Graham i se păru că un zgomot de împuşcături, se ridică deasupra tumultului. Mulţimea îi conducea de-a lungul unui drum cotit,

prin sala cea mare, către o deschidere de sub spărtura din perete.

Observă cum oamenii se străduiau, cu un fel de disciplină aspră, să dea la o parte mulţimea din jurul lui, ca să-i facă loc de trecere. Ieşi din sală şi văzu ridicându-se în faţa lui un zid proaspăt construit, deasupra căruia se vedea cerul albastru. Se simţi lăsat jos, pe picioare; cineva îl apucă de braţ, conducându-l. Omul îmbrăcat în galben se afla lângă el. Îl duseră la o scară îngustă de cărămidă, alături de care se ridicau blocuri mari, vopsite în roşu, şi macaralele, pârghiile şi motoarele oprite ale marii maşini de construit.

Ajunse la capătul scării. Trecu repede de-a lungul unui trotuar cu balustradă şi, deodată, cu o aclamaţie imensă, amfiteatrul cu ruini se deschise din nou în faţa lui. „Stăpânul este cu noi! Stăpânul! Stăpânul!” Strigătul trecu peste marea de capete ca un val, se izbi de capătul cel mai înde-părtat al ruinelor, şi se întoarse ca un şuvoi. „Stăpânul este alături de noi!”

Graham observă că nu mai era înconjurat de oameni, că stătea acum pe o mică platformă improvizată, de metal alb, făcând parte dintr-o schelărie cu aspect fragil care înconjura uriaşa clădire a Palatului Consiliului. Peste întinderea imensă a ruinelor, se agita o mulţime de oameni care strigau; ici şi colo, steagurile negre ale grupurilor revoluţionare se înclinau, fluturau, formând câteva nuclee de organizare în acest haos. Pe scările abrupte ale zidurilor şi ale schelelor prin care salvatorii lui ajunseseră la deschizătura din sala lui Atlas, atârna o mulţime compactă, şi nişte fiinţe mici, negre, vioaie, agăţate de stâlpi şi de balcoane, se străduiau să pună în mişcare această masă compactă de oameni. În spatele lui, la capătul de sus al schelelor, câţiva oameni se căţărau cu greu, ducând un steag negru, uriaş, care flutura. Prin deschizătura căscată în zidul de sub el văzu mulţimea de oameni, înghesuită şi atentă, din

sala lui Atlas. În depărtare, spre sud, se zăreau, vii şi luminoase, platformele de zbor, apropiate parcă de transparenţa neobişnuită a văzduhului. O aeropilă solitară îşi luă zborul de pe platforma centrală, ca şi cum ar fi ieşit în întâmpinarea aeroplanelor care urmau să vină.

— Ce s-a întâmplat cu Ostrog? întrebă Graham, şi, chiar în timp ce vorbea, el văzu că toţi ochii se întorceau de la el către creasta Palatului Consiliului. Privi şi el într-acolo. La început, nu văzu nimic în afară de colţul ascuţit al unui zid care se detaşa limpede pe cer. Apoi, el observă, în umbră, interiorul unei camere şi recunoscu, tresărind, decoraţiile în alb şi verde ale fostei sale închisori. O făptură mică, îmbrăcată în alb, urmată de alte două, care păreau şi mai mici, în negru şi galben, traversă repede această încăpere deschisă şi urcă până în vârful zidului ruinat. El îl auzi pe omul de lângă el exclamând: „Ostrog", şi se întoarse să-i pună o întrebare. Dar se opri, din cauza puternicului strigăt scos de un alt om din apropiere, care arăta într-o direcţie cu degetul. Privi şi el, şi văzu cum aeropila care se ridicase de pe platforma de zbor se îndrepta acum către ei. Zborul rapid şi precis era încă destul de nou pentru el şi îi atrase atenţia.

Aeropila se apropie, devenind cu repeziciune din ce în ce mai mare, până când trecu de marginea cea mai îndepărtată a ruinelor şi ajunse în văzul mulţimii dense de dedesubt. Coborî de-a curmezişul acestui spaţiu, se ridică din nou şi trecu pe deasupra capetelor, urcând pentru a ocoli Palatul Consiliului, ca o formă transparentă printre coastele cărei se zărea aeronautul care privea în jos. Apoi dispăru dincolo de conturul ruinelor.

Graham îşi îndreptă privirile către Ostrog. Acesta făcea semne cu mâinile, iar însoţitorii lui se străduiau să dărâme zidul de lângă el. În clipa următoare, aeropila apăru din nou, un mic obiect

îndepărtat, rotindu-se într-o curbă largă şi încetinindu-şi zborul.

Apoi, deodată, omul în galben strigă:

— Ce vor să facă? Ce face poporul? De ce este lăsat Ostrog acolo? De ce nu este prins? Ei îl vor lua… aeropila îl va lua pe sus! Ah!

Exclamaţia fu repetată de un strigăt venind dinspre ruine. Pocnetul armelor verzi se ridică peste prăpastia dintre ei, până la Graham care, privind în jos, văzu nişte uniforme negre cu galben alergând de-a lungul uneia dintre galeriile deschise, pe dedesubtul promontoriului unde şedea Ostrog. Ei trăgeau din fugă către duşmani nevăzuţi. Apoi apăru, urmărindu-i, un grup de oameni în albastru deschis. Aceste fiinţe minuscule, luptându-se între ele, întocmeau un tablou straniu: păreau, fugind nişte mici soldaţi de plumb dintr-un joc. Ciudatul aspect at casei cu acoperişul tăiat dădea luptei printre mobile şi coridoare un aspect ireal. Acestea se aflau cam la două sute de metri depărtare de el şi la aproape cincizeci deasupra ruinelor de jos. Oameni îmbrăcaţi în negru şi galben intrară într-un coridor boltit, şi se întoarseră, trăgând o rafală. Unul dintre urmăritorii în albastru înaintă până la marginea zidului, îşi ridică braţele, se clătină într-o parte, păru că se leagănă pe muchie timp de câteva secunde, şi căzu cu capul în jos. Graham îl văzu izbindu-se de un ieşind al zidului, zburând, rostogolindu-se de câteva ori şi dispărând în dosul braţului roşu al maşinii de construit

Apoi, o umbră trecu între Graham şi soare. Privi în sus: cerul era limpede, dar el înţelese că trecuse aeropila. Ostrog dispăruse. Omul în galben se repezi înainte, plin de zel, transpirat, arătând cu degetul şi strigând:.

— Iată-i că aterizează! strigă omul în galben. Aterizează. Spuneţi oamenilor să tragă în el. Spuneţi-le să tragă în el!

Graham nu înţelegea. Auzi glasuri puternice repetând aceste ordine enigmatice.

Deodată, pe marginea ruinelor, el văzu botul aeropilei alunecând şi oprindu-se cu o izbitură. Într-o clipă, Graham înţelese că maşina aterizase pentru ca Ostrog să se poată salva la bordul ei. Văzu o ceaţă albastră ridicându-se din mijlocul prăpastiei, oamenii de sub el trăgeau acum din plin către botul aparatului, puţin ieşit în afară.

Un om de lângă el scoase un strigăt răguşit, şi Graham văzu că răsculaţii în albastru ajunseseră la bolta apărată cu o clipă mai înainte de oamenii în negru şi galben, şi alergau acum, într-un puhoi continuu, de-a lungul coridorului descoperit.

Deodată, aeropila lunecă peste muchea Palatului Consiliului şi căzu. Se aplecă atât de mult, într-un unghi de patruzeci şi cinci de grade, încât Graham, ca şi cea mai mare parte a oamenilor, crezu că nu se va mai putea redresa.

Căzuse atât de aproape de el, încât putu să-l vadă pe Ostrog agăţat de suporturile scaunului, cu părul cărunt fluturând; aeronautul, cu faţa albă ca varul, smucea de pârghia care mişca motorul de-a lungul glisierelor. Auzi strigătul vag de teamă al mulţimii oamenilor de dedesubt.

Graham se încleştă de balustrada din faţă, cu răsuflarea tăiată. Această clipă i se păru un secol. Partea de jos a aeropilei trecu aproape gata să atingă mulţimea, care începu să urle, să ţipe şi să se îmbulzească.

Şi atunci, aeropila începu să se ridice.

O clipă, se păru că nu va putea ocoli zidul din faţă, apoi că nu se va putea feri de motorul de vânt care se învârtea ceva mai departe.

Şi iată! acum era liberă, în plin zbor, înclinată încă într-o parte, urcând tot mai sus pe cerul bătut de vânt.

Clipa de incertitudine făcu loc unei exasperări furioase, atunci când mulţimea de oameni înţelese că Ostrog le scăpase. Cu o grabă târzie, ei începură

din nou să tragă, până când pocniturile se transformară într-un tunet, până când întreaga arenă se acoperi cu o ceaţă albastră, iar aerul deveni înţepător, din cauza fumului ascuţit al armelor.

Era prea târziu! Aeropila se făcea tot mai mică, descriind o curbă şi coborând graţios către platforma de zbor de pe care se ridicase de curând. Ostrog scăpase.

Câteva clipe, un murmur confuz se ridică dinspre ruine, apoi atenţia tuturor se întoarse asupra lui Graham, care rămăsese acolo, sus, printre schele. El văzu feţele oamenilor întoarse spre el, îi auzi strigându-şi bucuria că fusese salvat. Dinspre străzile mişcătoare răsună Cântecul Revoltei, răspândindu-se ca o briză peste această mare agitată de oameni.

Micul grup de oameni din preajmă îl felicitau pentru că reuşise să scape. Omul în galben era chiar lângă el, cu faţa liniştită şi ochii strălucitori. Şi cântecul creştea, din ce în ce mai puternic, bătând măsura marşului: trap, trap, trap, trap.

Încet, el înţelese tot sensul acestor evenimente, înţelese rapida schimbare a poziţiei lui. Ostrog, care îi şezuse alături ori de câte ori se găsea în faţa acestor mulţimi care-l aclamau, era acum departe… îi era duşman Acum nu mai era nimeni care să guverneze în locul lui Graham. Poporul din jurul lui, conducătorii şi organizatorii mulţimii, îi aşteptau ordinele, aşteptau să vadă ce va face, aşteptau ca el să acţioneze. Era într-adevăr Rege. Domnia lui de marionetă se sfârşise.

Era hotărât să facă exact ceea ce aşteptau oamenii de la el. Nervii şi muşchii i se încordau, gândurile îi erau, poate, puţin cam confuze, dar nu simţea nici frică, nici mânie. Mâna care îi fusese călcată în picioare zvâcnea şi îl ardea. Era puţin tulburat, gândindu-se la atitudinea pe care trebuia să o adopte. Ştia că nu îi este teamă, dar era neliniştit, vrând să nu pară înfricoşat. În prima

parte a vieţii lui fusese deseori mult mai agitat, atunci când jucase jocuri de îndemânare. Acum era dornic de acţiune imediată, ştia că nu trebuia să se gândească prea amănunţit la imensa complexitate a luptei din jurul lor, deoarece va fi paralizat de sentimentul acestei complexităţi. Acolo, departe, acele forme pătrate şi albastre, platformele de zbor, însemnau Ostrog; el lupta acum împotriva lui Ostrog, pentru întreaga lume.

Capitolul XXIII
ÎN TIMP CE VENEAU AEROPLANELE

Câtva timp, Stăpânul Pământului nu reuşi să fie stăpân nici pe propriile lui gânduri. I se părea că până şi voinţa nu-i mai aparţine, propriile lui acte nu îl surprindeau şi nu erau decât o parte din confuzia straniilor senzaţii care îl copleşeau. Era însă sigur că aeroplanele se apropiau, că Helen Wotton prevenise poporul de venirea lor, şi că el era Stăpânul Pământului. Fiecare din aceste fapte părea că luptă să pună stăpânire completă pe gândurile lui. Ele se ridicau de pe fundalul unor săli înţesate de oameni, din coridoare înalte, din încăperi în care conducătorii erau strânşi la sfat, din săli de kinematograf şi telefon, şi de la ferestre care priveau spre o mare clocotitoare de oameni în marş. Omul în galben, şi alţii care erau probabil conducători ai secţiunilor îl împingeau înainte sau îl urmau ascultători? Era greu de precizat. Poate că făceau şi una şi alta. Poate că vreo forţă nevăzută şi nebănuită îi împingea pe toţi. Dar el ştia că era pe punctul să dea o proclamaţie către poporul întregului pământ, îi veneau în minte câteva cuvinte măreţe pe care se pregătea să le rostească. În cele din urmă, intră, împreună cu omul în galben, într-o mică încăpere de unde urma să-şi dea proclamaţia.

Camera avea un mobilier ciudat pe care nu-l cunoştea. În centru, se afla un oval strălucitor,

luminat de sus de lămpi electrice cu reflector. Restul se afla în umbră, iar uşile duble, închise ermetic, prin care intrase din sala plină de lume a lui Atlas, făceau ca acest loc să fie foarte liniştit. Sunetul înnăbuşit cu care uşile se închiseră în urma lui, încetarea bruscă a vacarmului în mijlocul căruia fusese ceasuri întregi, cercul tremurător al luminii, şoap-tele şi mişcările rapide şi fără zgomot ale asisten-ţilor care abia se zăreau în umbră, avură asupra lui Graham un efect straniu. Pâlniile enorme ale unui mecanism fonografic se înşirau, căscate, în aşteptarea cuvintelor lui, ochii negri ai unor mari aparate fotografice îl aşteptau să înceapă, nişte bare de metal şi bobine licăreau slab mai departe, şi ceva se răsucea cu un zumzet neîncetat. El păşi până în centrul luminii, şi umbra i se proiectă, neagră şi precisă, într-o mică pată, la picioare.

Acum, ceea ce avea de gând să spună începuse să prindă o formă vagă în mintea lui. Dar această linişte, această izolare, această retragere bruscă din faţa mulţimii contagioase, acest auditoriu tăcut de maşini atente, lucitoare, era ceva neprevăzut. Tot ceea ce îl susţinuse părea că se retrăsese dintr-o dată, părea că el nimerise acolo pe neaşteptate, că se regăsise pe neaşteptate. Într-o clipă, deveni altul. Îşi dădu seama că îi era teamă să nu pară nenatural, îi era teamă să nu fie teatral, îi era teamă de tonul glasului, de sensul ideilor; uimit, se întoarse spre omul în galben, cu un gest concludent.

— Deocamdată, zise el, trebuie să mai aştept. Nu m-am gândit că astfel se vor desfăşura evenimentele. Trebuie să mă gândesc la ceea ce voi spune.

În timp ce încă mai ezita, veni un curier cu ştirea că primele aeroplane treceau peste Arawan.

— Arawan? zise el. Unde vine asta? Dar, în orice caz, ei vin. Vor fi aici. Când?

— Către seară.

— Dumnezeule! În câteva ceasuri! Ce se aude cu platformele de zbor? întrebă el.

— Oamenii de la posturile de sud-vest sunt gata.

— Gata!

Se reîntoarse, nerăbdător, spre cercurile albe ale lentilelor.

— Cred că trebuie să fie un fel de cuvântare. De-ar da Domnul să ştiu precis ceea ce trebuie să spun! Aeroplane la Arawan! Probabil că au plecat, înaintea grosului flotei. Şi oamenii abia sunt gata! Desigur… Oh! ce importanţă are dacă vorbesc binesau rău? zise el, şi observă că lumina devenea mai puternică.

Înjghebase câteva fraze vagi pătrunse de sentimente democratice, când, deodată, îl copleşi îndoiala. Încrederea în rolul şi în chemarea lui eroică îşi pierdu aproape total siguranţa. În locul ei, apăru imaginea unei zădărnicii mărunte şi înfumurate, într-un pustiu furtunos de destine neînţelese. Brusc, el îşi dădu seama limpede că această revoltă împotriva lui Ostrog era prematură, condamnată dinainte să dea greş, era doar impulsul neputinţei pătimaşe împotriva unor lucruri inevitabile. Zborul rapid al aeroplanelor îi apărea ca o lovitură a Soartei lui. Îl uimea faptul că văzuse până atunci lu-crurile în altă lumină. În aceste împrejurări critice, el aruncă cu hotărâre la o parte orice îndoială, decis să ducă până la capăt, cu orice preţ, ceea ce începuse. Dar nu-şi găsea primele cuvinte. În timp ce şedea acolo, stângaci, ezitând, gata să-şi ceară scuze pentru neputinţa lui, se auzi de afară strigătul mai multor oameni, şi zgomot de paşi care alergau încoace şi încolo.

— Aşteaptă, strigă cineva, şi se deschise o uşă.

— Iat-o că vine, se auziră câteva glasuri. Graham se întoarse, şi luminile se micşorară.

Prin uşă, el văzu o formă cenuşie, uşoară, înaintând de-a curmezişul sălii spaţioase. Inima îi tresări. Era Helen Wotton. În spatele şi în jurul ei

se auzea un val de aplauze. Omul în galben ieşi din umbră şi se apropie în cercul de lumină.

— Aceasta este fata care ne-a denunţat manevrele lui Ostrog, zise el.

Faţa ei era îmbujorată, şi buclele negre ale părului negru îi cădeau pe umeri. Faldurile rochiei de mătase moale curgeau şi pluteau în ritmul mersului. Se apropie tot mai mult; inima lui Graham bătea tot mai repede. Toate îndoielile lui dispăruseră. Figura fetei se umbri, o clipă, în pragul uşii, apoi apăru lângă el.

— Nu ne-ai trădat? strigă ea. Eşti alături de noi?

— Unde ai fost? zise Graham.

— La biroul posturilor de sud-vest. Pină acum zece minute nu ştiam că te-ai întors. M-am dus la biroul posturilor de sud-vest ca să-i găsesc pe conducătorii posturilor, să poată anunţa poporul.

— M-am întors imediat ce am auzit…

— Ştiam, strigă ea, ştiam că vei fi cu noi. Eu am fost… eu am fost aceea care i-am anunţat. Oamenii s-au ridicat. Întreaga lume se ridică. Poporul s-a trezit. Mulţumesc lui Dumnezeu că fapta mea nu a fost în zadar! Tot dumneata eşti Stăpânul!

— Dumneata le-ai spus, zise el încet, şi-şi dădu seama că, în ciuda privirii lui hotărâte, buzele îi tremurau şi respira agitat.

— Eu le-am spus. Cunoşteam ordinul lui Ostrog. Eram de faţă. Am auzit că negrii urmau să vină în Londra ca să te păzească şi să ţină poporul în frâu… să te ţină prizonier. Dar eu i-am împiedicat. Am ieşit şi am spus poporului. Şi dumneata con-tinui să fii Stăpânul.

Graham aruncă o privire către lentilele negre şi marile urechi ale aparatelor de ascultat.

— Eu sunt Stăpânul, zise el încet, şi zborul rapid al unei flote de aeroplane trecu peste gândurile lui. Dumneata ai făcut asta? Dumneata, care eşti ne-poata lui Ostrog.

— Pentru dumneata, strigă ea. Pentru dumneata! Pentru ca dumneata, pe care te-a aşteptat lumea întreagă, să nu fii îndepărtat de la conducere!

Graham rămase câteva clipe privind-o, fără să poată spune nimic. În faţa ei, îndoielile şi ezitările lui dispăruseră. Îşi aminti de ceea ce avusese de gând să spună. Se întoarse din nou către aparate, şi lumina de deasupra se făcu mai strălucitoare. Apoi o privi din nou.

— Dumneata m-ai salvat, zise el; dumneata mi-ai salvat puterea. Lupta începe. Dumnezeu ştie ce vom vedea noaptea aceasta… dar în niciun caz dezonoarea.

El tăcu. Apoi se adresă mulţimilor nevăzute care priveau ţintă la el prin aceşti ochi negri şi ciudaţi. La început, vorbi încet.

— Bărbaţi şi femei ai acestei noi epoci, zise el; v-aţi ridicat la luptă pentru întreaga rasă umană!… Nu ne aşteaptă o victorie uşoară.

Se opri, căutându-şi cuvintele. Gândurile pe care le avusese în minte înainte de venirea ei se întoarseră, dar transfigurate, fără să mai fie atinse de umbra neîncrederii.

— Noaptea aceasta este începutul, strigă el. Lupta care se apropie, lupta aceasta care se năpusteşte în noaptea aceasta asupra noastră este doar începutul. S-ar putea ca toată viaţa voastră să fiţi nevoiţi să luptaţi. Să nu dezarmaţi, chiar dacă eu sunt înfrânt, chiar dacă eu sunt cu totul înlăturat.

El simţi că gândurile lui erau prea vagi pentru a fi exprimate prin cuvinte. Se opri o clipă, rostind nişte îndemnuri neclare, apoi îl năpădi un val de cuvinte. Cele mai multe nu conţineau decât banalităţi umanitare ale unui secol dispărut, dar convingerea din glasul lui le dădea viaţă. El povesti poporului acestei noi epoci, femeii de lângă el, despre stările de lucruri de altă dată.

— Vin la voi din trecut, zise el, cu amintirea unei epoci pline de speranţe. Epoca mea a fost o

epocă de visuri… de începuturi, o epocă de speranţe nobile; noi pusesem capăt sclaviei în întreaga lume; noi răspândisem în întreaga lume dorinţa şi speranţa că războaiele vor înceta, că toţi bărbaţii şi femeile vor putea trăi cinstit, în libertate şi pace… astfel speram noi în acele vremuri. Şi ce s-a întâmplat cu speranţele noastre? Ce-a devenit omul, după două sute de ani? Oraşe mari, puteri uriaşe, o măreţie colectivă care depăşeşte visurile noastre. Nu în acest scop ne-am străduit noi, dar asta s-a întâmplat. Dar ce se întâmplă cu micile existenţe care constituie această viaţă mai mare? Ce se întâmplă cu vieţile obişnuite? Aşa cum a fost întotdeauna… suferinţă şi muncă, vieţi pline de obstacole şi neîmplinire, vieţi care se sfârşesc zadarnic, stoarse de vlagă. Vechile credinţe s-au şters şi s-au schimbat, noua credinţă… Există oare o nouă credinţă?

Idei pe care de mult ar fi dorit să le creadă, acum le credea. El se aruncă asupra acestei încrederi şi continuă să vorbească câtva timp despre ea. Vorbea avântat, în fraze întretăiate, dar din toată inima şi cu toată energia lui, despre această nouă credinţă. Vorbi despre măreţia abnegării, despre credinţa lui într-o viaţă nemuritoare a umanităţii în care trăim, ne mişcăm şi ne ducem existenţa. Glasul lui se ridica şi cobora, aparatele de înregistrare bâzâiau de aplauze precipitate, iar cei din jurul lui îl priveau din umbră. În clipele de îndoială, sentimentul că era ascultat de fata tăcută de lângă el îi susţinea sinceritatea. Timp de câteva minute, el se simţi dăruit, nu se mai îndoia în privinţa calităţii lui de erou, nu se mai îndoia de cuvintele lui eroice, totul i se înfăţişa drept şi limpede. Elocvenţa nu-i mai şchiopăta. În sfârşit, el îşi încheie cuvântarea.

— În această clipă, striga el, îmi fac testamentul. Tot ceea ce este al meu pe lume dăruiesc poporului lumii. Vouă vă dau, şi pe mine

însumi mă dau vouă. Şi, dacă vrea Dumnezeu, eu voi trăi; sau voi muri pentru voi.

Termină cu un gest măreţ, şi se întoarse. El găsi lumina exaltării lui reflectată pe faţa fetei. Privirile lor se întâlniră, ochii ei erau scăldaţi în lacrimi de entuziasm. Se părea că îi împinge ceva unul către celălalt. Îşi strânseră mâinile şi rămaseră astfel, unul în faţa celuilalt, într-o tăcere grăitoare. Ea şopti:

— Ştiam. Ştiam.

El, neputând vorbi, îi strânse doar mâna. În mintea lui se răscoleau pasiuni uriaşe.

Omul în galben era lângă ei. Nici nu observaseră când venise. Le spunea că posturile de la sud-vest intraseră în luptă.

— Nu m-am aşteptat niciodată să se întâmple atât de curând, strigă el. Au făcut minuni. Trebuie să le trimiţi un cuvânt de încurajare.

Graham lăsă mâna Helenei şi privi ţintă spre el, absent. Apoi, cu o tresărire, reveni la preocupările anterioare, în privinţa platformelor de zbor.

— Da, zise el. E foarte bine, foarte bine. Căuta cuvintele unui mesaj. Spune-le: Aţi lucrat bine, voi, cei de la posturile din sud-vest.

Îşi întoarse din nou privirea spre Helen Wotton. Faţa lui exprima lupta unor idei contradictorii.

— Trebuie să capturăm platformele de zbor, explică el. Dacă nu reuşim să punem mâna pe ele, negri vor debarca. Trebuie să-i împiedicăm cu orice preţ.

În timp ce vorbea, îşi dădu seama că înainte de a fi întrerupt, se gândise la altceva. Văzu o umbră de surpriză în ochii fetei, care era gata să-i vorbească, dar un clopoţel ascuţit îi acoperi glasul.

Graham se gândi că Helen aştepta ca el să ia conducerea poporului răsculat, că era singura acţiune oportună. Brusc, făcu această propunere. Se adresă omului în galben, dar vorbea cu Helen. Citi pe faţa ei aprobare deplină.

— Aici nu fac nimic, zise el.

— Este cu neputinţă, protestă omul în galben. Lupta se dă într-o mare îmbulzeală. Locul dumitale este aici.

El îi explică pe larg. Îi indică încăperea în care Graham trebuie să aştepte, insistă asupra faptului că nu se poate proceda altfel.

— Trebuie să ştim unde te afli, zise el. În orice moment se poate ivi o criză care să facă necesară prezenţa şi hotărârea dumitale.

Încăperea era un mic apartament luxos, cu maşini vorbitoare şi o oglindă spartă care fusese cândva în legătură cu oglinzile de la postul de strajă. Lui Graham i se păru normal ca Helen să rămână cu el.

În mintea lui îşi făcu loc imaginea unei lupte imense şi dramatice, sugerată de mulţimea oamenilor care se aflau printre ruine. Dar aici nu se afla niciun câmp de bătaie spectaculos, aşa cum şi-l închipuise. În locul lui, izolarea… şi aşteptarea. Abia către sfârşitul după amiezii el reuşi să aibă o imagine mai exactă a luptei care se dezlănţuise, nevăzută şi neauzită, la patru mile de el, sub platforma de la Roehampton. Era o luptă ciudată şi fără precedent, o bătălie compusă dintr-o sută de mii de mici bătălii, o bătălie într-un labirint de drumuri şi canale, dusă la adăpost de lumina cerului şi a soarelui, sub luminile electrice, într-o mare învălmăşală, de către oameni neobişnuiţi cu armele, conduşi mai mult prin aclamaţii, mulţimi de oameni abrutizaţi de o muncă mecanică şi aţâţaţi de tradiţia a două sute de ani de securitate servilă, împotriva altor mulţimi, demoralizate de o viaţă de privilegii şi senzualitate. Nu exista artilerie, şi nu era nicio diferenţiere între forţa unora şi altora; singurele arme erau, de ambele părţi, carabinele de metal verde, fabricate în secret şi distribuite brusc în cantităţi enorme de către Ostrog, în clipa culminantă a acţiunii împotriva Consiliului. Puţini erau cei care ştiau să se folosească de această armă; mulţi dintre ei nu

descărcaseră niciodată vreuna, mulţi din cei care o purtau nu aveau muniţii; în istoria războaielor n-au existat niciodată salve de foc mai ciudate. Era o luptă de oameni neinstruiţi, un crâncen război experimental, oameni înarmaţi împinşi înainte de cuvintele şi înflăcărarea unui cântec, de entuziasmul numărului lor, revărsându-se în nenumărate miriade spre străzile mici, spre ascensoarele distruse, pe galeriile alunecoase de sânge, spre sălile şi coridoarele pline de fum, sub platformele de zbor, pentru a învăţa acolo, când retragerea era imposibilă, misterele străvechi ale războiului. Şi deasupra, în afară de câţiva oameni care trăgeau de pe acoperişuri, şi de câteva fâşii şi şuviţe de aburi care se înmulţiră, întunecându-se, către seară, ziua era de o seninătate deplină. Se părea că Ostrog nu are bombe la dispoziţie şi, în toate fazele de la începutul luptei, aeropilele nu luară parte. Nici cel mai mic nor nu întrerupea strălucirea cerului. Era ca şi cum cerul ar fi vrut să se menţină deschis până la venirea aeroplanelor.

Soseau mereu ştiri despre aeroplane, din ce în ce mai de aproape, de la un port al Mediteranei, apoi de la altul, şi după aceea din sudul Franţei. Dar, cu toată insistenţa lui Graham, nu se află nimic despre tunurile pe care le turnase Ostrog, deşi se ştia că se află undeva în oraş, şi nici despre rezul-tatul luptelor care se dădeau în jurul platformelor de zbor. Secţiunile Companiei de Muncă raportau, una după alta, că se încolonează, că pornesc, apoi dispăreau în labirintul luptelor. Ce se întâmpla acolo? Nu ştiau nici conducătorii activi ai posturi-lor. Deşi uşile se deschideau şi se închideau mereu, deşi soseau curieri grăbiţi, soneriile sunau şi aparatele de înregistrare ţăcăneau neîncetat, Graham se simţea izolat, neobişnuit de inactiv şi inutil..

Izolarea lor părea uneori fenomenul cel mai ciudat, cel mai neaşteptat, dintre toate cele care i se întâmplaseră după trezirea lui. Avea ceva din

inactivitatea care survine în vis. Tumultul, realitatea uimitoare a unei lupte, pe scară mondială, între Ostrog şi el însuşi, şi această mică încăpere închisă şi liniştită, cu aparatele ei de captat sunetul, cu soneriile şi cu o oglindă spartă!

Uneori uşa se închidea şi ei rămâneau singuri; atunci, păreau despărţiţi de toată această nemaiîntâlnită furtună universală care se dezlănţuise afară; rămâneau extrem de conştienţi unul de celălalt, preocupaţi doar unul de celălalt. Alteori, uşa se deschidea din nou şi intrau curierii, sau un clopoţel ascuţit venea să întrerupă calma lor intimitate; era ca fereastra unei case puternic luminate, deschisă deodată de un uragan. Graba şi tumultul, încordarea şi violenţa luptei năvăleau înăuntru şi îi copleşeau. Ei nu mai erau eroii, ci simpli spectatori, simplele impresii ale unor teribile tulburări. Deveneau ireali chiar şi pentru ei înşişi, miniaturi de personalităţi extrem de mici, şi cele două realităţi antagoniste, cele două realităţi existente erau, în primul rând. Oraşul, care palpita şi mugea în frenezia prelungită a apărării, şi în al doilea rând aeroplanele care se năpusteau inexorabil spre ei, peste umărul rotund al pământului.

Mai întâi, fuseseră pătrunşi de o încredere exaltată, pe ei pusese stăpânire o imensă mândrie, o mândrie reciprocă pentru măreţia evenimentelor pe care le provocaseră. La început, el se plimbase prin încăpere, vorbind, cu elocvenţa pe care i-o dădea convingerea trecătoare, despre teribilul său destin. Dar, cu încetul, îi copleşiră mintea presimţiri neliniştitoare asupra înfrângerii lor apropiate. Răma-seră singuri mult timp. Graham schimbă subiectul, începu să vorbească despre el, despre somnul lui uimitor, despre viaţa măruntă din amintirile lui, îndepărtate dar limpezi, ca văzute printr-un binoclu de teatru, întors, şi despre toate dorinţele şi erorile care formaseră prima parte a vieţii lui. Ea vorbi puţin, dar emoţia răsfrângea pe

obrazul ei accentele vorbelor lui Graham, şi lui i se păru că găsise, în sfârşit, pe cineva care îl înţelege pe deplin. De la aceste simple amintiri, el se întoarse la sentimentul de măreţie pe care i-l impunea ea.

— Şi, dincolo de toate, destinul acesta era în faţa mea, zise el; imensa moştenire la care nici nu visam.

Trecură, apoi, pe nesimţite, de la accentele eroice ale luptei revoluţionare, la problema relaţiilor dintre ei. El începu să-i pună întrebări. Ea îi povesti despre zilele dinaintea trezirii lui, vorbi pe scurt şi cu înflăcărare despre visurile ei de fată, care îi dăduseră un sens în viaţă, despre emoţiile neaşteptate pe care i le provocase trezirea lui. Îi mai povesti despre o întâmplare tragică din copilărie, care îi întunecase viaţa şi îi înteţise sentimentul de nedreptate, deschizându-i prematur inima faţă de suferin-ţele mai mari ale lumii. Câtva timp, pentru Graham, marele război din jurul lor rămase doar cadrul uriaş care înnobila aceste întâmplări personale.

După o clipă, aceste relatări personale fură întrerupte. Curierii anunţau că o mare flotilă de aero-plane trecea pe deasupra oraşului Avignon. Graham se apropie de cadranul de cristal care se afla într-un colţ şi se convinse că ştirea era adevărată. Se duse apoi în sala de cartografie şi consultă harta, pentru a măsura distanţele dintre Avignon, New Arawan şi Londra. Făcu nişte calcule rapide, apoi intră în sala conducătorilor de posturi, pentru a cere veşti despre lupta de la platformele de zbor; nu se afla însă nimeni acolo. După câtva timp se întoarse lângă Helen.

Figura lui Graham se schimbase. Îşi închipuia că lupta era, poate, ca şi sfârşită, că Ostrog rezista, că sosirea aeroplanelor ar putea să creeze, prin panică, descurajarea. O frază întâmplătoare dintr-un mesaj îi, contură mai precis realitatea care se apropia. Fiecare dintre aceşti giganţi zburători

aducea câte o mie de negri, pe jumătate sălbatici, pentru a lupta, pe viaţă şi pe moarte, cu oraşul. Entuziasmul lui umanitar se dovedi dintr-o dată şubred. Când se întoarse în sală găsi numai doi dintre conducătorii posturilor. Sala lui Atlas părea goală. Crezu că observă o schimbare în purtarea oamenilor care se aflau în încăperile alăturate. O presimţire întunecată îi învălui gândurile. Când se întoarse, Helen îl privi cu un aer neliniştit.

— Nicio veste, zise el, cu o nepăsare simulată, ca răspuns la privirea ei.

Apoi, îi vorbi dechis.

— Sau mai curând… veşti proaste. Pierdem. Nu câştigăm teren, iar aeroplanele se apropie din ce în ce mai mult.

El păşi până la capătul odăii, şi apoi se întoarse.

— Dacă nu capturăm până într-o oră platformele de zbor, se vor întâmpla lucruri îngrozitoare. Vom fi înfrânţi.

— Nu! zise ea. Avem dreptatea… avem poporul. Îl avem pe Dumnezeu de partea noastră.

— Ostrog are disciplina… are un plan de bătălie. Ştii, adineauri, am simţit, acolo, afară… Când am auzit că aeroplanele sunt şi mai aproape. Am simţit că lupt împotriva maşinii destinului.

Câteva clipe, ea nu spuse nimic.

— Noi am făcut ceea ce este drept, zise ea, în cele din urmă.

De afară, se auzi sunetul ascuţit al unui clopoţel, zgomot de paşi şi turuitul unui mesaj fonografic.

Omul în galben apăru.

— Ei? zise Graham.

— Au ajuns la Vichy.

— Unde sunt oamenii care se aflau în marea sală a lui Atlas? întrebă Graham deodată.

Maşina vorbitoare se auzi din nou.

— Am putea câştiga totuşi, zise omul în galben, pregătindu-se să iasă. Numai să găsim locul unde a ascuns Ostrog tunurile. Totul depinde acum de asta. Poate că…

Graham îl urmă; singura ştire era în legătură cu aeroplanele. Ajunseseră la Orleans.

Graham se întoarse la Helen.

— Nicio veste, zise el. Nicio veste.

— Şi nu putem face nimic?

— Nimic.

El începu să se plimbe nerăbdător prin odaie. Apoi deodată firea lui iute la mânie izbucni.

— Blestemată să fie această lume complicată! strigă el, şi toate invenţiile oamenilor! Să mori ca un şobolan în cursă, şi să nu poţi să-ţi vezi duşmanul! Oh, o singură lovitură!…

Se întoarse apoi, schimbându-şi brusc atitudinea.

— E o prostie, zise el. Sunt un sălbatic.

Făcu câţiva paşi şi apoi se opri.

— La urma urmei, Londra şi Parisul nu sunt decât două oraşe. Toată zona temperată s-a răsculat. Ce importanţă are faptul că Londra este condamnată şi Parisul distrus? Nu sunt decât nişte accidente.

Se auzi din nou ţăcănitul aparatelor de ştiri, şi el plecă să se informeze. Se întoarse cu o figură şi mai gravă, şi se aşeză lângă Helen.

— Mi se pare că sfârşitul este aproape, zise el. Poporul a luptat şi a murit cu zecile de mii, drumurile de lângă Roehampton probabil că sunt ca un stup de albine afumat. Au murit în zadar. Am ajuns abia la platforma subterană. Aeroplanele sunt lângă Paris. Chiar dacă ar licări o rază de izbândă, lot n-ar mai fi nimic de făcut, n-am mai avea timp să facem nimic înainte ca aeroplanele să ajungă deasupra noastră. Tunurile care ar fi putut să ne salveze sunt de negăsit. De negăsit! Gândeşte-te, ce dezordine! Gândeşte-te la această îmbulzeală inutilă, în care nici nu poţi să-ţi găseşti armele! Oh, dacă aş avea o aeropilă… una singură! Fără asta, sunt învins. Omenirea este învinsă şi cauza noastră pierdută! Regalitatea mea, regalitatea mea

nebunească şi temerară nu va mai dura nicio noapte. Şi eu am îndemnat poporul să lupte…

— Ar fi luptat în orice caz.

— Mă îndoiesc. Eu am venit pentru ei…

— Nu, strigă ea, nu-i adevărat. Dacă suntem înfrânţi… dacă mori… Dar asta nu se poate întâmpla, nu se poate, după atâţia ani!

— Ah! Noi am fost bine intenţionaţi. Dar… crezi într-adevăr?

— Chiar dacă vei fi înfrânt, strigă ea, dumneata ai vorbit. Cuvântul dumitale a trecut prin lume ca un vânt puternic, făcând să se aprindă focul libertăţii. Şi ce-i dacă flacăra tremură puţin? Nimic nu mai poate schimba vorbele pe care le-ai rostit. Mesajul dumitale a ajuns departe…

— În ce scop? Se poate. Se poate. Ştii ce mi-am spus atunci când mi-ai povestit prima oară despre toate acestea… Doamne sfinte! Dar asta a fost abia acum vreo douăzeci de ore!… Spuneam că n-am încrederea dumitale. Ei, bine… în orice caz acum nu mai este nimic de făcut…

— N-ai încrederea mea? Vrei să spui…? Îţi ***pare rău?***

— Nu, răspunse el grăbit, nu! În faţa lui Dumnezeu… nu! Glasul i se schimbă. Dar… Cred… că am fost nechibzuit. Ştiam puţine lucruri… m-am avântat prea în grabă…

Tăcu. Îi era ruşine de mărturisirea lui.

— Este un singur fapt care compensează totul. Te-am cunoscut pe dumneata, am venit la dumneata, peste prăpastia timpului. Restul, e sfârşit. Sfârşit. Pentru dumneata, de asemenea, a fost ceva mai mult… sau ceva mai puţin…

Se opri, cercetându-i faţa. Afară se striga ştirea că aeroplanele ajunseseră în dreptul oraşului Amiens, dar ei nu-i dădură nicio atenţie.

Helen îşi duse mâna la gât, şi buzele ei erau albe. Privi ţintă în fată, ca şi cum ar fi văzut vreo perspectivă îngrozitoare. Deodată, trăsăturile ei se schimbară.

— Oh, dar eu am fost sinceră! strigă ea, şi adăugă, am fost oare sinceră? Am iubit lumea şi libertatea, am urât cruzimea şi oprimarea. Da, aşa a fost.

— Da, zise el, da. Noi am făcut ceea ce trebuia să facem. Am lansat mesajul, mesajul nostru! Am dezlănţuit un Armageddon[78]. Dar acum… Acum când ne trăim poate ultimul ceas, împreună, acum când toate aceste lucruri mari sunt înfăptuite…

El se opri. Ea tăcea. Faţa ei era albă, enigmatică.

În prima clipă, ei nu dădură atenţie unei neaşteptate agitaţii de afară, paşi care alergau încoace şi încolo, şi strigăte. Apoi Helen tresări, rămânând într-o atitudine de atenţie încordată.

— Este… strigă ea şi se ridică în picioare, fără să spună o vorbă, neîncrezătoare, triumfătoare. Graham, de asemeni, auzi. Glasuri metalice strigau „Victorie!” Da, se auzea „Victorie!” El se ridică de asemenea în picioare, având în ochi lumina unei speranţe de necrezut.

Smucind la o parte perdelele, apăru omul în galben, tulburat şi cu părul răvăşit de emoţie.

— Victorie, strigă el, victorie! Poporul învinge! Oamenii lui Ostrog sunt înfrânţi.

Ea se ridică.

— Victorie? Glasul îi era răguşit şi slab.

— Ce vrei să spui? întrebă Graham. Spune-mi! Ce?

— I-am gonit din galeriile subterane de la Norwood. Streatham este în flăcări, şi Roehampton este al nostru. ***Al nostru!…*** şi am pus stăpânire pe aeropila care se află acolo.

Câteva clipe, Graham şi Helen rămaseră tăcuţi; inima le bătea cu putere; se priviră unul pe celălalt. Pentru o ultimă clipă, în sinea lui Graham licări visul lui imperial, de regalitate, cu Helen alături de el. Licări, şi se stinse.

Răsună o sonerie ascuţită. Un om agitat, cu părul cărunt, apăru din sala conducătorilor de posturi.

— Totul s-a sfârşit, strigă el. Ce importanţă are că avem Roehampthon? Aeroplanele au trecut de Boulogne!

— La Canalul Mânecii! zise omul în galben. Făcu repede nişte calcule. O jumătate de oră.

— Ei mai deţin încă trei platforme de zbor, zise bătrânul.

— Şi tunurile? strigă Graham.

— Nu putem să le montăm… în jumătate de oră.

— Vrei să spui că au fost găsite?

— Prea târziu, zise bătrânul.

— Dacă am mai putea să-i oprim încă o oră! strigă omul în galben.

— Acum nu-i mai poate opri nimic, zise bătrânul. În prima flotă sunt aproape o sută de aeroplane.

— Încă o oră? întrebă Graham.

— Să fim atât de aproape! zise conducătorul de post. Acum, când am găsit tunurile! Să fim atât de aproape… Dacă am apuca să le montăm pe acoperişuri…

— De cât timp ar fi nevoie? întrebă Graham deodată.

— O oră… cu siguranţă.

— Prea târziu, strigă conducătorul de post, prea târziu.

— ***Este*** oare prea târziu? zise Graham. Chiar acum… O oră!

Întrezări deodată o posibilitate. Încercă să vorbească liniştit, dar faţa lui era albă.

— Există o şansă. Spuneai că avem o aeropilă…?

— Pe platforma de la Roehampton, Sire.

— Defectă?

— Nu. Este aşezată de-a curmezişul, pe postament. Poate fi pusă cu uşurinţă pe glisiere. Dar nu există niciun aeronaut…

Graham aruncă o privire către cei doi oameni, apoi către Helen. După o lungă pauză, vorbi:

— Nu avem niciun aeronaut?

— Niciunul.

— Aeroplanele sunt greoaie, zise el, dus pe gânduri, în comparaţie cu aeropilele.

Se întoarse brusc către Helen. Hotărârea era luată.

— Eu trebuie să fac asta.

— Să faci ce?

— Să mă duc la platforma de zbor… la aeropilă.

— Ce vrei să spui?

— Eu sunt aeronaut. La urma urmei… Zilele acelea, pentru care mi-ai făcut reproşuri, n-au fost pierdute în zadar. Se întoarse către omul în galben. Spune-le să aşeze aeropila pe glisiere.

Omul în galben ezita.

— Ce vrei să faci? strigă Helen.

— Aeropila aceasta… este o şansă…

— Nu cumva ai de gând…?

— Să mă lupt… Da. Să mă lupt în văzduh. M-am gândit dinainte… Aeroplanul este un aparat greoi. Un om hotărât…

— Dar… niciodată, de când există zborul… strigă omul în galben.

— N-a fost necesar. Dar acum a venit timpul. Spune-le acum… trimite-le mesajul meu… să o pregătească de zbor.

Bătrânul aruncă o privire întrebătoare omului în galben, dădu din cap, şi plecă în grabă.

Helen făcu un pas spre Graham. Faţa ei era albă.

— Dar… cum poate cineva să lupte în văzduh? Vei fi ucis.

— Se poate. Şi totuşi, să n-o fac… sau să las pe altcineva să încerce…

Se opri, nemaiputând vorbi, înlătură cu un gest această alternativă, şi rămaseră privindu-se unul pe celălalt.

— Ai dreptate, zise ea în cele din urmă, cu glas scăzut… Ai dreptate. Dacă se poate… Trebuie să te duci dumneata.

Făcu un pas către Helen, dar ea se dădu înapoi, şi faţa ei albă i se împotrivi şi îi rezistă.

— Nu, zise ea, cu respiraţia întretăiată. Nu pot să suport… Acum pleacă.

El îşi întinse mâinile, prosteşte. Ea îşi strânse pumnii.

— Du-te chiar acum, strigă ea. Du-te chiar acum!

El ezită şi înţelese. Îşi ridică mâinile în sus, într-un gest straniu, pe jumătate teatral. Dar nu găsi niciun cuvânt de spus. Se întoarse.

Omul în galben se îndreptă către uşă, cu o înţelegere tardivă şi stângace. Dar Graham îl depăşi. Străbătu cu paşi mari sala în care conducătorul de post striga la telefon, ordonând ca aeropila să fie pregătită de zbor.

Omul în galben aruncă o privire la faţa liniştită a Helenei, ezită, şi porni în grabă după el. Graham nu privi nici măcar o dată înapoi, nu mai vorbi nimic, până când perdeaua de la anticamera marii săli căzu în urma lui. Atunci îşi întoarse capul şi câteva ordine scurte şi rapide ieşiră de pe buzele lui livide.

Capitolul XXIV
SOSIREA AEROPLANELOR

Doi oameni în albastru deschis şedeau pe linia neregulată care se întindea de-a lungul marginii platformei de zbor capturate, de la Roehampton, de la un capăt la altul; strângeau în mâini carabinele, privind ţintă la umbrele care acopereau platforma de zbor de la Wimbledon Park. Din când în când, schimbau câteva cuvinte. Vorbeau în engleza stâlcită a clasei lor din acea vreme. Focul partiza-nilor lui Ostrog se micşorase, apoi încetase, şi de câtva timp nu mai fuseseră zăriţi decât foarte puţini duşmani. Dar eforturile luptei care continua şi acum acolo, jos, în galeriile inferioare ale platformei, se auzeau din când în când printre împuşcătu-rile răsculaţilor. Unul dintre aceşti oameni îi descria celuilalt cum văzuse pe cineva

care vroia să se ascundă în dosul unei traverse, şi cum, ochind la întâmplare, îl nimerise pe când depăşea ascunzătoarea.

— Este încă acolo jos, zise cel care trăsese. Priveşte pata aceea mică. Da. Între barele ălea.

La câţiva metri în spatele lor zăcea un mort necunoscut, cu faţa întoarsă spre cer, şi pânza albastră a hainei ardea mocnit în jurul găurii pe care i-o făcuse în piept glontele. Alături de el, un om rănit, cu un picior bandajat, şedea cu figura lipsită de expresie, privind cum celălalt continua să ardă. În spatele lor, gigantică, aşezată de-a curmezişul pe trenul de pornire, se afla aeropila capturată.

— Nu văd nimic, zise al doilea om, pe un ton provocator.

Celălalt începu să înjure, cu glas tare, încercând cu tot dinadinsul să-i explice ceva tovarăşului său. Şi, deodată, fu întrerupt de nişte strigăte puternice care veneau dinspre platforma subterană.

— Ce se întâmplă? zise el, şi se ridică într-un cot, pentru a privi la capătul scării din scobitura centrală a platformei de zbor. Un număr de oameni în albastru urcau pe acolo şi se răspândeau pe platforma de zbor, în jurul aeropilei.

— Noi nu avem nevoie de toţi aceşti nebuni, zise cel de al doilea. Nu fac decât să se îmbulzească şi să strice gloanţele. Dar ce caută aici?

— Sst!… parcă strigă cineva

Cei doi oameni ascultară. Mulţimea noilor veniţi se îngrămădise în jurul aeropilei. Trei conducători de posturi, care puteau fi recunoscuţi după mantalele şi insignele lor negre, se urcară în corpul aparatului şi apărură apoi deasupra lui. Un şir deoameni se repeziră la aparat, apucându-l de pretutindeni, până când el aproape dispăru, acoperit de mulţime. Unul dintre ţintaşi se ridică în genunchi.

— O pun pe glisiere… asta vor să facă.

Se ridică în picioare, ca şi prietenul lui.

— La ce bun? zise prietenul său. Nu avem aeronauţi.

— În orice caz, ei asta fac. Se uită la puşcă, apoi la mulţimea care trebăluia, şi deodată se întoarse spre cel rănit. Ai grijă de asta, zise el, înmânându-i carabina şi cartuşiera; după o clipă, el alerga către aeropilă. Timp de un sfert de oră, el deveni un titan asudat, care împingea, trăgea, striga, asculta de strigătele altora, şi treaba fu dusă până la capăt, iar mulţimea, împreună cu el, aclamă propriul ei succes. Atunci află ceea ce ştiau toţi oamenii din oraş, că Stăpânul, oricât ar fi fost de începător, avea de gând să zboare el însuşi cu această maşină, că venea chiar acum să o ia în primire, că nu vroia să lase pe nimeni altul să încerce. „Cel care înfruntă primejdia cea mai mare, cel care poartă sarcina cea mai grea, acela este Rege", aşa se zvonea că vorbise Stăpânul. Şi chiar în timp ce omul aclama, şi picăturile de sudoare îi cădeau una după alta din părul răvăşit, el auzi tunetul unui tumult şi mai puternic şi, în frânturi, ritmul şi chemarea cântecului revoluţionar. Printr-un spaţiu deschis în mijlocul mulţimii, el văzu cum continua să se reverse un şuvoi de capete, de la capătul scării. „Vine Stăpânul!" strigau glasurile. „Vine Stăpânul", şi mulţimea din jur se făcu din ce în ce mai deasă. Începu să-şi croiască drum către locul din centrul platformei de zbor. „Vine Stăpânul!" „Cel-care-doarme, Stăpânul!" urlau glasurile.

Şi deodată, alături de el, văzu uniformele negre ale gărzii revoluţionare, şi, pentru prima şi ultima dată în viaţă, el îl văzu pe Graham, îl văzu foarte de aproape. Un bărbat înalt, brunet, într-o robă neagră şi largă, cu o faţă albă şi hotărâtă, privind cu ochii ţintă înainte; un om care nu avea niciurechi, nici gânduri pentru toate lucrurile mărunte din jurul lui… Până la sfârşitul zilelor lui, omul acela îşi aminti de trecerea palidei figuri a lui Graham. După o clipă, Graham dispăru, iar omul

continua să se îmbulzească prin mulţime. Un flăcău, plângând de groază, se izbi de el, alergând spre scări şi ţipând: „Faceţi loc pentru aeropilă!” Clopotul care anunţa să se elibereze platforma de zbor răsună puternic şi nemelodios.

Cu acest sunet în urechi, Graham se apropie de aeropilă şi pătrunse în umbra aripei înclinate. Observă că vreo câţiva oameni din jur se ofereau să-l întovărăşească, dar, cu un gest categoric, el refuză ofertele lor. Trebuia să se concentreze asupra pornirii motorului. Clopotul suna din ce în ce mai repede, şi paşii celor care se retrăgeau răsunau tot mai repede şi mai puternic. Omul în galben îl ajută să se urce printre stinghiile aparatului. Graham se căţără în scaunul aeronautului, fixându-se cu multă grijă, pe îndelete. Ce era asta? Omul în galben îi arătă două aeropile care se ridicau pe cer, înspre sud. Fără îndoială că ele aşteptau sosirea aeroplanelor. Acum… singurul lucru pe care îl avea de făcut era să pornească. I se strigau diferite îndemnuri, întrebări, avertismente. Acestea îl plictiseau. El tre-buia să se gândească numai la aeropilă, să-şi amintească toate amănuntele experienţelor precedente. Îndepărtă oamenii cu un gest, văzu cum omul în galben cobora printre stinghiile laterale, şi mulţimea care se dădea la o parte, la gestul lui.

O clipă, rămase nemişcat, privind la pârghii, la roata cu ajutorul căreia se pornea motorul, şi la toate dispozitivele delicate pe care le cunoştea atât de puţin. Privirea îi căzu asupra unei nivele; bula de aer se afla înspre el şi, amintindu-şi, manevră vreo douăsprezece secunde pentru a mişca motorul înainte, până când bula pluti în centrul tubului. Observă că oamenii nu mai strigau, că se uitau cu atenţie la toate mişcările lui. Un glonte se turti de bara de deasupra capului. Cine trăsese? Oare drumul era liber de oameni? Se ridică să privească şi se aşeză din nou.

În clipa următoare, elicea se învârti, şi el porni în viteză de-a lungul glisierelor. Apucă volanul şi dădu motorul înapoi, pentru a ridica botul aparatului. Atunci poporul începu să strige. Pentru o clipă, inima îi bătu o dată cu duduitul motorului, strigătele slăbiră repede, şi dispărură. Vântul şuiera peste marginea apărătoarei de vânt, şi pământul se îndepărta cu iuţeală.

Motorul continua să duduie, în timp ce el urca mereu. Se simţi liber de orice emoţie, calm şi hotărât. Ridică şi mai mult botul aparatului, deschise o valvă din aripa stingă, se roti şi urcă mai sus. Privi cu îndrăzneală în jos, apoi în sus. Una dintre aeropilele partizanilor lui Ostrog venea de-a curmezişul drumului său, aşa încât el porni oblic către ea, pentru a-i trece pe dedesubt, într-un unghi ascuţit. Minusculii aeronauţi din aeropila duşmană priveau spre el. Ce aveau de gând să facă? Mintea îi deveni extrem de activă. Unul dintre ei ţintea cu o armă, pregătindu-se să tragă. Oare ce credeau ei că are de gând să facă Graham? Într-o clipă, el le înţelesese tactica, şi se hotărî. Letargia momentană trecuse. Deschise încă două valve din stânga, se roti în jurul maşinii inamice, închise valvele, şi se îndreptă drept spre ea, ferindu-se de împuşcătură cu botul aparatului şi cu apărătoarea de vânt. Ei se înclinară puţin, ca şi cum ar fi vrut să-l ocolească. El ridică şi mai sus botul aeropilei.

Motorul duduia din plin. Graham strânse din dinţi, faţa i se contractă fără să vrea, şi — bum! îl lovise! îl lovise de jos în sus, sub aripa cea mai apropiată.

Aripa aeropilei duşmane părea că se măreşte foarte încet, deoarece impetuozitatea loviturii o răsucise în sus. Graham o văzu în întreaga ei lărgime, apoi alunecă în jos şi nu o mai zări.

Simţi cum botul aparatului se îndreaptă în jos, mâinile i se crispaseră pe pârghii, se răsuci şi împinse motorul înapoi. Simţi zguduitura mişcării,

botul aparatului se ridică brusc în sus, şi o clipă avu impresia că şedea întins pe spate. Aparatul trepida şi se clătina, părea că dansează pe elice. El făcu un efort uriaş, se agăţă o clipă de pârghii, şi motorul îşi reluă, încet, poziţia iniţială. Continua să urce, dar nu atât de abrupt. Gâfâi o clipă, trăgându-şi respiraţia, şi apucă din nou pârghiile. Vântul şuiera în jur. Încă un efort, şi ajunse cu aeropila aproape la orizontal. Respiră liniştit. Întoarse capul, pentru prima dată după lovitură, ca să vadă ce se întâmplase cu adversarii lui. Se întoarse din nou către pârghii, pentru o clipă, apoi privi înapoi. În prima clipă, crezu că fuseseră nimiciţi, apoi observă că spre răsărit, între două platforme de zbor, se căsca o prăpastie, şi acolo, jos, un obiect mic şi plat cădea iute; dispăru, aşa cum o monedă cade printr-o crăpătură.

La început, nu înţelesese, apoi puse stăpânire pe el o bucurie sălbatică. Strigă din toate puterile, un strigăt nearticulat, şi apoi se îndreptă tot mai sus, spre cer. Motorul continua să duduie regulat. „Unde este cealaltă aeropilă?" gândi el. „Şi ei…" Aruncând o privire în jur, pe cerul gol, se temu o clipă că aeropila cealaltă se ridicase deasupra lui, apoi o văzu aterizând pe platforma de la Norwood. Avuseseră de gând să tragă în el. Dar riscul de a fi izbiţi la două mii de picioare în aer era mai presus de curajul acelor vremuri. Ocoliseră lupta.

Câtva timp el pluti în cerc, apoi se îndreptă, într-o coborâre lină, către platforma dispre apus. Motorul continua să duduie. Amurgul se lăsa repede, fumul de la platforma din Streatham, care fusese atât de des şi negru, era acum o limbă de foc, şi toate curbele întretăiate ale platformelor mişcătoare şi acoperişurilor, cupolele transparente şi abisurile dintre clădiri erau acum strălucitoare, lumi-nate de iradierea potolită a lămpilor electrice pe care lumina zilei încă le acoperea. Cele trei platforme de zbor disponibile pe care încă le mai deţineau partizanii lui Ostrog — cel de la

Wimbledon Park era inutilizabil din cauza focului de la Roehampton, iar Streatham era ca un cuptor — erau luminate de faruri care trebuiau să îndrumeze coborârea aeroplanelor. În timp ce trecea pe deasu-pra platformei de la Roehampton, văzu masele întunecate ale oamenilor. Auzi o izbucnire de aclamaţii frenetice, auzi apoi un glonte tras de pe platforma de la Wimbledon Park şuierând prin aer şi pierzându-se deasupra deşertului din Surrey. Simţi o suflare de vânt dinspre sud vest, îşi ridică aripa dinspre vest, după cum învăţase, se îndreptă în sus, ajungând în aerul mai rar şi mai tare din regiunile superioare. Motorul duduia regulat.

Continuă să urce, în ritmul pulsaţiilor motorului, până când câmpia de dedesubt deveni albastră şi nedesluşită, iar Londra se întinse la marginea orizontului ca o mică hartă desenată cu lumini, ca o machetă de oraş. Spre sud-vest, cerul era de safir, peste marginea întunecată a pământului, şi în timp ce continua să urce, mulţimea de stele creştea.

Dar iată! Spre sud, jos de tot, sclipind din ce în ce mai aproape, apărură două mici pete de lumină nebuloasă. Încă două, apoi o strălucire difuză de forme, care se apropiau cu repeziciune. În scurt timp, el putu să le numere. Erau douăzeci şi patru. Sosea prima flotilă de aeroplane! În depărtare, apăru o lumină şi mai puternică.

Descrise un semicerc, privind ţintă la flota care înainta. Aceasta zbura sub formă de unghi ascuţit, un zbor triunghiular de forme gigantice şi fosforescente care pluteau din ce în ce mai aproape prin văzduhul de sub el. Făcu un calcul rapid al vitezei lor, şi răsuci rotiţa care aducea motorul înainte. Atinse o pârghie şi duduitul motorului încetă. Începu să cadă, din ce în ce mai repede. Ţinta lui era vârful flotei. Cădea ca o piatră prin aerul care şuiera. I se păru că trecuse abia o

secundă de zbor până când izbi aeroplanul cel mai apropiat.

Nimeni, din acea mulţime de negri, nu văzu venind destinul care îi aştepta, niciunul dintre ei nu visa la şoimul care se năpustise asupra lor din cer. Cei care nu sufereau de rău de aer îşi întindeau gâturile lor negre şi holbau ochii să vadă oraşul neclar care se ridica din negură, oraşul bogat şi splendid, către care „Dom' Şef" mânase muşchii lor ascultători. Dinţii albi străluceau, feţele lucioase străluceau. Şi, deodată, Graham îi lovi.

El ţintise corpul aeroplanului, dar în ultimul moment îi trecu prin minte o idee mai bună. Se răsuci şi izbi, cu toată greutatea pe care o acumulase, lângă marginea aripei de la tribord. Lovitura îl aruncă înapoi. Botul aeropilei alunecă de-a curmezişul suprafeţei netede, spre margine. Simţi că era împins înainte de aparatul enorm, împreună cu aeropila, şi pentru o clipă, care i se păru un secol, el nu-şi dădu seama ce se întâmplă. Auzi un urlet scos dintr-o mie de piepturi, şi văzu că maşina lui se legăna pe marginea aparatului gigantic, coborând tot mai jos; privi peste umăr şi văzu axul central al aeroplanului şi aripa opusă ridicându-se în sus. Printre stinghiile aparatului, el avu viziunea unor scaune care alunecau, feţe cu ochii holbaţi, mâini încleştate pe barele de conducere înclinate. Valvele din cealaltă aripă se desfăcură, manevrate de aeronautul care încerca să se redreseze. Apoi, văzu cel de al doilea aeroplan, care făcu un salt brusc, pentru a scăpa din vârtejul provocat de căderea primului. Suprafaţa întinsă a aripilor părea că se smucise în sus. Graham simţi că aeropila se eliberase, că aparatul monstruos, complet răsturnat, atârna deasupra lui ca un zid înclinat. El nu era prea sigur că lovise aripa laterală a aeroplanului şi apoi alunecase, dar îşi dădu seama că acum zbura liber în jos, apropiindu-se cu repeziciune de pământ. Ce se întâmplase? Inima îi bătea în piept ca un motor zgomotos, şi, în

răstimpul unei clipe primejdioase, el nu putu să mişte pârghiile din cauză că îşi simţea mâinile paralizate. Smuci pârghiile pentru a împinge motorul înapoi, luptându-se două secunde cu greutatea lui, îl simţi îndreptându-se, planând orizontal, şi puse din nou motorul în mişcare.

Privi în sus şi văzu două aeroplane care treceau, într-un vârtej de strigăte, pe deasupra capului său, privi înapoi şi văzu grosul flotei risipindu-se şi fugind în toate direcţiile; văzu aeroplanul lovit căzând pe o coastă şi izbindu-se, ca într-o gigantică lamă de cuţit, în motoarele de vânt de dedesubt.

Coborî botul aparatului şi privi din nou. În timp ce privea, nu mai dădu nicio atenţie direcţiei zborului. Văzu motoarele de vânt prăbuşindu-se, imensa maşină izbindu-se de pământ, zdrobindu-se sub greutatea căderii, şi apoi întreaga masă se răsuci cu josul în sus şi se sfărâmă de roţile înclinate. Motorul lui continua să duduie. Deodată, din sfărâmăturile aparatului, se ridică spre zenit o limbă subţire de foc. Şi atunci, el observă o masă imensă care zbura prin aer către el, şi întoarse aparatul în sus, chiar la timp pentru a scăpa de atacul — dacă era un atac — al unui al doilea aeroplan. Acesta se răsuci pe sub el, îl atrase în jos şi aproape că îl răsturnă, în vârtejul trecerii sale prin apropiere.

Observă alte trei aeroplane repezindu-se spre el, şi îşi dădu seama de necesitatea urgentă de a se ridica deasupra lor. Aeroplanele erau peste tot în jurul lui, părând că se rotesc în cerc pentru a-l ocoli. Treceau pe lângă el, pe deasupra, pe dedesubt, spre răsărit şi spre apus. Departe, spre apus, se auzi zgomotul unei ciocniri, şi văzu două forme luminoase care cădeau. Departe, spre sud, se vedea venind o a doua flotilă. El continuă să se ridice tot mai sus. Într-o clipă, toate aeroplanele se aflară sub el, dar deocamdată nu cunoştea înălţimea pe care o câştigase asupra lor, şi nu

îndrăzni să se repeadă din nou către ele. Apoi, coborî asupra unei a doua victime, şi toţi soldaţii dinăuntru îl văzură venind. Uriaşa maşină se clătină, se legănă, în timp ce oamenii înnebuniţi de frică se repezeau căutându-şi armele. Vreo douăzeci de gloanţe şuierară prin aer, şi o stea sclipi în apărătoarea de vânt din sticlă groasă care îl proteja. Aeroplanul îşi încetini zborul şi coborî pentru a-i evita lovitura, dar coborî prea jos. El văzu tocmai la timp roţile motoarelor de vânt de pe dealul din Bromley repezindu-se spre el, şi se răsuci, ridicându-se, în timp ce aeroplanul pe care îl fugărise se zdrobi printre ele. Toate glasurile din aeroplan se uniră într-un urlet. Uriaşul aparat rămase o clipă aşezat pe o margine, printre roţile frânte, apoi se prăbuşi în bucăţi. Bucăţi enorme zburară prin aer, motoarele se sparseră ca nişte scoici. O izbucnire fierbinte de flăcări se ridică spre cerul. Întunecat.

— Două! strigă el, în timp ce o bombă de sus exploda în cădere, şi începu să se ridice din nou. O veselie fără margini puse stăpânire pe el, şi se dezlănţui într-o activitate febrilă. Grijile în privinţa omenirii, în privinţa neputinţei lui, dispăruseră cu desăvârşire. Era un om în luptăr care se bucura de puterea lui. Aeroplanele păreau că se îndepărtează în toate direcţiile, căutând numai să-l ocolească, şi urletul pasagerilor înghesuiţi se auzea în izbucniri scurte, în timp ce treceau pe lângă el. Îşi alese cea de a treia pradă, o lovi în grabă, dar nu făcu decât să o răstoarne pe o parte. Aeroplanul scăpă de lovitură, dar se zdrobi de marginea înaltă a zidului Londrei. După această ciocnire, Graham trecu atât de aproape de pământul întunecat, încât putu să vadă un iepure speriat gonind pe un povârniş. Cu o smucitură, se ridică în sus şi se văzu zburând pe deasupra părţii de sud a Londrei; în jurul lui văzduhul era liber. Spre dreapta, o puzderie de rachete de semnalizare ale partizanilor lui Ostrog pocneau zgomotos pe cer. Spre sud, resturile unei

jumătăţi de duzină de aeroplane în flăcări, iar spre răsărit, apus şi nord celelalte aeroplane care fugeau din faţa lui. Ele se îndreptau spre răsărit şi nord, sau se învârteau prin aer înspre sud, căci nu puteau să se oprească în aer. În confuzia în care se aflau, orice încercare de a evolua ar fi putut da naştere unei ciocniri dezastruoase. Abia atunci îşi dădea seama Graham de ceea ce realizase. În toate părţile, aeroplanele se îndepărtau. Se îndepărtau! Deveneau din ce în ce mai mici. Erau puse pe fugă!

Graham trecu cam la două sute de picioare pe deasupra platformei de zbor de la Roehampton. Platforma era neagră de oameni şi răsuna de strigătele lor frenetice. Dar oare de ce şi platforma de la Wimblendon Park era neagră şi plină de strigăte? Fumul şi flăcările de la Streatham acopereau acum cele trei platforme mai îndepărtate. Făcu un ocol şi se înălţă, ca să le vadă şi să privească cartierele, dinspre nord. Mai întâi, zări dincolo de fum marile patrate ale platformei de zbor de la Shooter's Hill, luminate şi ocupate de aeroplanul care aterizase şi de unde debar-cau negri. Apoi veni Blackheath, şi după aceea, pe sub perdeaua de fum, platforma de la Norwood. Pe cea de la Blackheath nu aterizase niciun aeroplan, dar aştepta o aeropilă pregătită de zbor. Norwood era acoperit de o mulţime de făpturi mici care alergau de colo până colo într-o învălmăşeală agitată. De ce? Deodată, Graham înţelese. Apărarea înverşunată a platformelor de zbor încetase, poporul se revărsa în subsolurile acestor ultime fortăreţe ale lui Ostrog uzurpatorul. Şi apoi, de departe, dinspre marginea de nord a oraşului se auzi plin de o victorioasă semnificaţie un sunet, un semnal, o notă de triumf, bubuitul greu al unui tun. Buzele i se întredeschiseră, faţa îi fu tulburată de emoţie.

Trase cu putere aer în piept.

— Ei învinG, strigă el în aerul liber; poporul învinge!

Bubuitul unui al doilea tun veni ca un răspuns. Şi atunci, văzu că aeropila de la Blackheath era împinsă pe glisiere, pentru a fi lansată. Ea se desprinse şi se ridică. Izbucni în sus, spre cer, îndreptându-se spre sud şi îndepărtându-se de el.

Într-o clipă, el înţelese ce se întâmplase. Nu putea fi decât Ostrog care fugea. Scoase un strigăt şi se repezi, căzând, către aeropila duşmană.

Din punctul înalt în care se afla, porni cu mare iuţeală, oblic, prin aer. La apropierea lui cealaltă torpilă se ridică brusc. El se apropie cu toată viteza şi merse drept spre ea.

Ea deveni deodată ca o muche subţire, şi iată! el trecu pe lângă ea, continuând să coboare cu toată forţa elanului său inutil.

Era extrem de furios. Împinse motorul înapoi de-a lungul axului şi începu să urce, rotindu-se. Văzu maşina lui Ostrog gonind în spirală înaintea lui. Se ridică drept spre ea, depăşind-o în înălţime în virtutea elanului şi avantajului de a avea un om mai puţin pe bord. Îşi dădu drumul să cadă drept spre ea, şi îşi greşi din nou ţinta! În timp ce trecea în viteză pe lângă ea, văzu faţa încrezătoare şi liniştită a aeronautului şi, în atitudinea lui Ostrog, o hotărâre crispată. Ostrog privea ţintă în cealaltă, direcţie, spre sud. Graham îşi dădu seama, cu un acces de mânie, cât de neîndemânatic îi fusese zbo-rul. Dedesubt, se zăreau colinele din Croyden. Smuci aparatul în sus, şi se îndreptă din nou către duşman.

Aruncă o privire peste umăr şi atenţia îi fu atrasă de un lucru ciudat. Platforma de zbor de la răsărit, cea de la Shooter’s Hill, păru că se ridică; un fulger care se schimbă într-o formă cenuşie şi înaltă, ca o fiinţă învăluită într-o glugă de fum, izbucni în aer. O clipă, această făptură rămase nemişcată, lăsându-i să-i cadă de pe umeri mase imense de metal, apoi începu să desfăşoare o

trombă deasă de fum. Poporul aruncase în aer şi aeroplanul şi platforma! Tot atât de brusc, un al doilea fulger şi o altă formă cenuşie izbucniră de pe platforma de la Norwood. Şi, chiar în timp ce privea, se auzi un zgomot surd, şi îl izbi unda de aer a primei explozii. Fu aruncat în sus, şi într-o parte.

Pentru o clipă, aeropila căzu aproape pe o aripă, cu botul în jos, părând că ezită să se răstoarne cu totul. El rămase pe apărătoarea de vânt, încleştat de volanul care oscila deasupra capului. Şi atunci, şocul celei de a doua explozii izbi aeropila dintr-o parte.

Se trezi agăţat de una din stinghiile maşinii, iar aerul trecea şuierând pe lângă el ***în sus.*** I se părea că atârnă liniştit, iar aerul trecea şuierând în sus, pe lângă el. Pe urmă se gândi că poate se prăbuşeşte. Apoi fu sigur că se prăbuşeşte. Nu putea să privească în jos.

Începu să recapituleze cu o repeziciune de necrezut tot ceea ce i se întâmplase de când se trezise, zilele de îndoială, zilele de domnie şi, în cele din urmă, răscolitoarea descoperire a trădării calculate a lui Ostrog. El era înfrânt, dar Londra salvată. Londra era salvată!

Gândurile lui păreau cu totul ireale. Cine era el? De ce îi erau mâinile atât de crispate? De ce nu putea să-şi dea drumul? Nenumărate vise s-au terminat cu o astfel de cădere. Dar într-o clipă, se va trezi…

Gândurile goneau din ce în ce mai repede. Se întreba dacă o va mai revedea pe Helen. Părea atât de absurd să n-o mai revadă. Cu ***siguranţă*** că era numai un vis! Şi, totuşi, era sigur că o va întâlni. Ea, cel puţin, era reală. Era reală. Se va trezi şi o va vedea.

Cu toate că nu putea să privească, îşi dădu deodată seama că pământul era foarte aproape.

PRIMII OAMENI ÎN LUNĂ

În româneşte de MIHU DRAGOMIR şi C. VONGHIZAS

Trei mii de stadii sunt de la Pământ până la Lună… Nu te mira, prietene, dacă ţi se pare că vorbesc despre lucruri extraterestre şi aeriene. Toate câte ţi le spun nu sunt decât descrierea unei călătorii pe care am făcut-o de curând.

Lucian: Icaromenippus

Capitolul I
DL. BEDFORD SE ÎNTÂLNEŞTE LA LYMPNE CU DL. CAVOR

În timp ce stau la umbra viţei de vie, sub cerul albastru al Italiei de sud, scriind această povestire, mă gândesc cu oarecare surprindere că participarea mea la uluitoarele aventuri ale domnului Cavor n-a fost, de fapt, decât rezultatul unui simplu accident. Ar fi putut să-mi ia locul oricare altul. Am nimerit în mijlocul acestor evenimente într-o perioadă când mă consideram departe chiar şi de cea mai mică posibilitate de a întâlni vreo experienţă tulburătoare. Mă dusesem la Lympne deoarece îl socoteam locul cel mai lipsit de întâmplări din lume. „Aici, în orice caz, îmi ziceam eu, voi găsi linişte şi voi putea să lucrez!”

Rezultatul este cartea aceasta. Pentru că destinul nu ţine seama de planurile mărunte ale oamenilor.

Ar trebui, poate, să menţionez aici că suferisem, cu puţină vreme înainte, nişte pierderi considerabile în unele combinaţii financiare. În momentul de faţă, înconjurat de tot confortul bogăţiei, îmi face plăcere să vorbesc despre strâmtorarea în care mă aflam. Trebuie chiar să admit că eu însumi eram vinovat, în oarecare măsură, de situaţia mea dezastruoasă. S-ar putea să existe domenii în care manifest oarecare pricepere; afacerile financiare nu se numără printre ele. Dar

pe atunci eram tânăr şi, alături de alte calităţi discutabile, tinereţea mea se mândrea tocmai cu priceperea în afaceri. Sunt şi azi tânăr în ani, dar întâmplările prin care am trecut au şters o parte a tinereţii mele. Dacă mi-au adus şi înţelepciune, rămâne încă de văzut.

Nu cred că are vreun rost să intru în amănuntele eşecurilor care m-au făcut să debarc la Lympne, în Kent. În zilele noastre, tranzacţiile financiare implică o mare doză de aventură. Am acceptat toate riscurile. În afaceri, există în mod invariabil o anumită cantitate de ***a da*** şi de ***a lua,*** iar mie mi-a fost sortit, în cele din urmă, să dau, oricât mi-a venit de greu. Chiar când credeam că lichidasem totul, un creditor cârcotaş a hotărât să se ţină scai de mine. Poate că aţi auzit despre senzaţia de arsură cu fier roşu, a virtuţii rănite, sau poate că aţi şi simţit-o. Creditorul m-a urmărit până în pânzele albe. În cele din urmă mi-am spus că dacă nu vroiam să trudesc din greu pentru existenţă, angajându-mă undeva ca funcţionar, nu mai aveam nimic altceva de făcut decât să scriu o piesă de teatru. Am oarecare fantezie şi bun gust, şi eram decis să mă lupt din răsputeri înainte de a accepta o soartă de funcţionar. Pe atunci, în afară de încrederea în talentul meu de om de afaceri, aveam şi convingerea că pot să scriu o piesă foarte bună. Nu cred că era o convingere ieşită din comun. Ştiam că nimic altceva, exceptând tranzacţiile financiare, nu oferea atâtea posibilităţi de câştig şi probabi că aceasta m-a şi determinat. Mă obişnuisem să consider piesa mea nescrisă ca pe o mică rezervă, bună pentru zile negre. Aceste zile sosiseră şi m-am pus deci pe lucru.

Am descoperit foarte curând că elaborarea unei piese cerea mai mult timp decât îmi închipuisem eu — iniţial, credeam că îmi vor fi de ajuns zece zile — şi, pentru a avea un ***pied-à-terre*** în timpul lucrului, m-am instalat la Lympne. M-am considerat norocos, găsind acolo o mică vilă. Am

semnat un contract de închiriere pe trei ani. Am mobilat-o sumar şi, pentru perioada cât urma să lucrez la piesă, am hotărât să-mi fac singur bucătărie. Felul meu de a găti ar fi scos-o din sărite pe doamna Beeton, care trebuie să ştiţi că se pricepea. Aveam o cafetieră, o cratiţă pentru ouă, alta pentru cartofi şi o tigaie pentru cârnaţi şi slănină. Acesta era tot aparatul simplu al confortului meu. Nu poţi să trăieşti întotdeauna pe picior mare, iar simplitatea este o alternativă oricând posibilă. Am mai adus şi un butoiaş de optzeci de litri, cu bere, luat pe credit, iar un brutar îndatoritor îmi aducea pâine în fiecare zi. Poate că nu trăiam ca în Sybaris, dar am trecut şi prin timpuri mai grele. Îl compătimeam oarecum pe brutar, care era un om foarte cumse-cade, dar nădăjduiam, totuşi, să-i plătesc şi lui.

Dacă vreun om doreşte singurătatea, locul cel mai nimerit este cu siguranţă Lympne. Se află în regiunea argiloasă din Kent, iar vila mea era situată pe marginea unei vechi faleze, privind peste mlaştinile din valea Romney, către mare. Pe vreme ploioasă, locul devine aproape inaccesibil, şi am auzit că poştaşul obişnuia uneori să străbată cea mai mare parte a drumului având legate de ghete nişte scânduri. Nu l-am văzut niciodată cu această încălţăminte, dar mi-o pot închipui. Cele câteva colibe şi căsuţe care alcătuiesc satul de astăzi, au, fiecare, în faţa uşii, nişte legături mari de nuiele de mesteacăn, pentru curăţirea noroiului argilos de pe tălpi, fapt care vă poate da o idee despre confor-maţia regiunii. Mă îndoiesc că localitatea ar mai fi existat, dacă nu ar fi fost dăinuit amintirea unor zile de demult trecute. Pe vremea romanilor, aici era Portus Lemanis, marele port al Angliei; acum, marea se află la o depărtare de patru mile. La poalele dealului râpos încă se mai văd bolovani şi dărâmături de ziduri romane, şi de acolo porneşte ca o săgeată spre nord vechiul drum Watling, încă pavat pe alocuri. Obişnuiam să stau pe deal şi să

evoc vremurile trecute, cu galere şi legiuni, sclavi şi funcţionari, femei, muncitori, şi oameni de afaceri ca mine, toată acea mulţime gălăgioasă care se perinda prin port. Şi acum, doar câteva grămezi de moloz, pe un povârniş acoperit cu iarbă, câteva oi — şi eu! Pe locul unde fusese portul erau acum marginile ţinutului mlăştinos, întinzându-se într-o curbă largă până departe, la Dungeness, întreruptă ici şi colo de mănunchiurile arborilor şi de turnurile bisericii medievale care se îndreaptă, ca odinioară Lemanis, spre dispariţie.

Peisajul acestui ţinut mlăştinos era, într-adevăr, unul dintre cele mai splendide pe care le întâlnisem vreodată. Cred că Dungeness se afla la vreo cincisprezece mile depărtare; se întindea ca o plută pe mare, iar mai departe, spre vest, se vedeau dealurile de lângă Hastings, în lumina apusului de soare. Uneori păreau apropiate şi clare, alteori erau estompate şi joase, iar vremea umedă le făcea adesea să dispară. Regiunea mai apropiată a mlaştinii era presărată şi luminată de şanţuri şi canale.

Fereastra lângă care lucram dădea chiar spre linia dealurilor, şi de acolo l-am văzut pentru prima dată pe Cavor. Era tocmai pe când mă luptam cu planul piesei mele, absorbit de această muncă grea, astfel că, în mod destul de firesc, omul mi-a atras atenţia.

Soarele apunea, cerul, colorat în verde şi galben, era de o calmă strălucire; în acest decor a apărut o formă neagră, mică şi ciudată.

Era un omuleţ scund, cu trupul rotofei, cu picioarele subţiri, cu mişcări smucite; găsise de cuviinţă să-şi îmbrace făptura extraordinară cu un pardesiu, o şapcă de jucător de crichet, pantaloni bufanţi şi ciorapi de ciclist. Nu ştiu de ce era îmbrăcat astfel; n-a mers niciodată cu bicicleta şi n-a jucat niciodată crichet. Îmbrăcămintea lui era un amestec inexplicabil de haine adunate de cine ştie unde. Gesticula cu palmele, cu braţele, îşi mişca brusc capul într-o parte şi în alta, şi scotea

tot timpul un fel de bâzâit. Un bâzâit produs, parcă, de un aparat electric. Sunt convins că n-aţi auzit niciodată un bâzâit asemănător. Şi îşi dregea tot mereu glasul, cu un sunet extrem de curios.

Plouase, şi mersul lui dezordonat era scos şi mai mult în evidenţă de pământul alunecos al potecii. Exact când a ajuns în dreptul soarelui care cobora sub orizont, s-a oprit, şi-a scos ceasul şi a şovăit câteva clipe. Apoi, cu o smucitură, s-a întors şi s-a îndepărtat în grabă, fără să mai gesticuleze, dar mergând cu paşi apăsaţi, care lăsau să se vadă că avea picioarele lungi, grotesc exagerate de argila care i se lipise de tălpi.

Era în prima zi a şederii mele în Lympne, când efortul meu creator ajunsese la culme, şi am privit întâmplarea ca pe o distracţie plictisitoare — cinci minute pierdute. M-am întors la planul piesei mele. Dar în seara următoare apariţia s-a repetat, cu o remarcabilă punctualitate, ca şi după încă o seară, apoi în toate serile când nu ploua, şi concentrarea mea asupra piesei a început să-mi ceară un efort considerabil.

— Blestematul, mi-am spus, s-ar crede că ia lecţii, ca să se mişte ca o marionetă! Şi, câteva seri, l-am blestemat din toată inima.

Apoi, supărarea mea a făcut loc uimirii şi curiozităţii. De ce naiba se comporta în felul acesta? În cea de-a paisprezecea seară n-am mai putut să rabd şi, de îndată ce a apărut, am deschis uşa care dădea spre verandă, am ieşit şi m-am îndreptat către locul unde se oprea întotdeauna.

Când am ajuns lângă el, tocmai îşi scotea capul. Avea faţa dolofană, rotundă, cu ochi căprui — până atunci nu-l văzusem decât împotriva luminii.

— O clipă, domnule, i-am spus, în timp ce el se întorcea.

Omul tresări.

— Dacă e numai o clipă — îmi răspunse el — sunt de acord. Dar dacă doreşti să-mi vorbeşti ceva mai mult, şi dacă nu sunt prea pretenţios —

deoarece clipa dumitale a şi trecut — eşti atât de amabil să mă însoţeşti…?

— Cu plăcere, i-am spus, pornind alături de el.

— Deprinderile mele sunt precis reglementate. Timpul meu de repaos este limitat.

— Presupun că acum este timpul dumitale de plimbare?

— Da. Vin aici să privesc apusul soarelui.

— Dar nu-l priveşti.

— Poftim?

— Nu priveşti niciodată apusul soarelui.

— Niciodată?

— Nu. Te observ de treisprezece seri la rând şi n-ai privit niciodată apusul soarelui. Nici măcar o dată.

Îşi încruntă sprâncenele, ca şi când ar fi fost pus în faţa unei probleme.

— Ei bine, eu mă bucur de lumina soarelui… de aer. Merg pe poteca asta, trec de bariera de colo — făcu un gest brusc, arătând peste umăr cu capul — fac un ocol…

— Nu-i adevărat. Niciodată n-ai făcut ceea ce afirmi. De altfel, este absurd. Pe aici nu-i nicio potecă. În seara aceasta, de exemplu…

— Oh, în seara aceasta! Să mă gândesc: Ah! tocmai m-am uitat la ceas, am văzut că întârziasem cu trei minute peste jumătatea mea de oră, mi-am dat seama că nu mai aveam timp să dau ocolul, m-am întors…

— Întotdeauna se întâmplă la fel.

Se uită la mine, pe gânduri.

— Se poate… acum, dacă mă gândesc mai bine… Dar despre ce doreai să vorbeşti cu mine?

— Păi… despre ***asta!***

— Despre asta?

— Da. De ce procedezi aşa? În fiecare seară apari făcând un zgomot…

— Un zgomot?

— Cam în felul acesta… I-am imitat bâzâitul. El mă privi şi se vedea limpede că bâzâitul nu-i făcea

plăcere.

— Eu fac ***asta?*** întrebă el.

— În fiecare seară.

— Nici nu bănuiam.

Se opri. Mă privi cu un aer grav.

— S-ar putea oare, zise el, să-mi fi format un tic?

— Aşa se pare. Nu-i adevărat?

Îşi apucă buza de jos cu două degete. Privi ţintă la o băltoacă de la picioarele lui.

— Mintea mi-e extrem de încordată, zise el. Vrei să ştii de ce mă comport aşa? Ei bine, domnule, te asigur nu numai că habar n-am de ce, dar nici măcar nu ştiam că procedez în felul acesta. Dacă stau să mă gândesc, este exact cum spui dumneata; n-am trecut niciodată mai departe de aici… Te supără purtarea mea?

Nu ştiu de ce, dar începeam să-l privesc cu îngăduinţă.

— Nu mă supără, i-am răspuns. Dar… închipuieşte-ţi că ai scrie o piesă de teatru!

— N-aş fi în stare.

— Ei bine, ai face orice alt lucru care necesită o concentrare.

— Ah, zise el, desigur, şi căzu pe gânduri.

Expresia figurii lui trăda atâta tristeţe, încât m-am muiat şi mai mult. De fapt, mi-am spus, am dat dovadă de agresivitate, cerând socoteală, unui om pe care nici nu-l cunosc, de ce anume mormăie de unul singur pe un drum public.

— Înţelegi, zise el slab, este o obişnuinţă.

— Oh, sunt de acord.

— Trebuie să mi-o interzic.

— Dar nu, dacă faptul te-ar incomoda. La urma urmei, nu-i treaba mea… mi-am permis prea mult…

— De loc, domnule, zise el, dar de loc. Îţi rămân foarte îndatorat. Trebuie să suprim asemenea obiceiuri. Pe viitor aşa voi face. Dacă nu te superi… vrei să mai faci o dată… zgomotul acela?

— E cam aşa: Zuzu, zuzu… dar, te rog…

— Îţi sunt foarte îndatorat. De fapt, ştiu, devin din ce în ce mai distrat. Eşti perfect îndreptăţit, domnule… perfect îndreptăţit. Îţi sunt, într-adevăr, îndatorat. Trebuie să se termine. Şi acum, domnule, te-am obligat să te îndepărtezi prea mult de casă.

— Sper că impertinenţa mea…

— De loc, domnule, de loc.

Ne-am privit o clipă în ochi. Mi-am scos pălăria şi i-am urat bună seara. El mi-a răspuns printr-ozvâcnitură din mâini. Şi ne-am văzut fiecare de drum.

În dreptul pârleazului, m-am întors şi l-am privit cum se îndepărta. Ţinuta i se schimbase în mod vădit; părea strâns în el, adus de spate. Contrastul cu fiinţa dinainte, care gesticula şi mormăia, m-a făcut, în mod absurd, să încerc un sentiment de milă. L-am privit până când a dispărut. Apoi, regretându-mi ieşirea, m-am întors în casă, la piesa mea.

În următoarele două seri nu l-am mai văzut. Dar îmi rămăsese în minte, şi m-am gândit că ar putea să-mi fie de folos în intriga piesei mele, ca un personaj comic şi sentimental. A treia zi a venit la mine.

Am rămas surprins, neştiind ce vânt îl aduce. A început, politicos, o conversaţie indiferentă — apoi a trecut brusc la subiect. Voia să-mi cumpere vila.

— Înţelegi, zise el, nu te condamn câtuşi de puţin, dar dumneata mi-ai distrus o obişnuinţă, şi asta îmi dezorganizează tot programul zilei. De ani de zile mi-am făcut plimbarea pe aici… ani de zile. Fără îndoială, m-am plimbat mormăind… Dumneata mi-ai făcut imposibilă plimbarea!

I-am sugerat să se plimbe în altă direcţie.

— Nu. Nu există nicio altă direcţie. Aceasta este singura. Am cercetat. Iar acum, în fiecare după amiază la ora patru… mă simt ca înlănţuit.

— Dar, scumpul meu domn, dacă problema este atât de importantă pentru dumneata…

— Este vitală! Înţelegi… eu sunt un cercetător… sunt antrenat în nişte cercetări ştiinţifice. Locuiesc… tăcu şi rămase o clipă pe gânduri. Chiar acolo — zise el deodată, împungând aerul cu degetul, primejdios de aproape de ochii mei. Casa cu hornurile albe pe care o vezi înălţându-se deasupra copacilor. Situaţia mea este anormală… anormală. Sunt pe punctul de a termina una dintre cele mai importante demonstraţii, pot să te asigur, una dintre cele mai importante demonstraţii care au fost făcute vre-odată. Trebuie, deci, să-mi ţin gândirea permanent încordată, să am linişte şi să depun o activitate constantă. După amiaza erau momentele cele mai favorabile… cu idei noi, efervescente… cu noi puncte de vedere.

— Dar de ce nu continui să te plimbi pe aici?

— Ar fi cu totul altceva. M-aş supraveghea pe mine însumi. M-aş gândi la dumneata, la piesa dumitale… la faptul că mă observi, iritat! Nu m-aş mai gândi la munca mea. Nu! Trebuie să obţin această vilă.

Am rămas pe gânduri. Înainte de a lua vreo hotărâre, trebuia desigur să reflectez serios. Pe atunci, eram, în general, destul de dispus să închei afaceri, iar vânzările m-au atras întotdeauna; în primul rând, însă, vila nu era a mea, şi chiar dacă i-o vindeam pe un preţ bun, puteam să am inconveniente la predare, dacă adevăratul proprietar ar fi aflat de tranzacţie; în al doilea rând, ei bine, fusesem decla-rat insolvabil. Era clar că problema cerea o abilitate deosebită. Mă interesa, de asemenea, şi faptul că el era pe urmele unei invenţii preţioase. Mi-am zis că ar trebui să aflu cât mai multe despre cercetările lui, nu cu vreo intenţie necinstită, ci pur şi simplu cu gândul că aceasta ar însemna o destindere. Am început să tatonez terenul.

Era foarte dispus să-mi dea lămuriri. La drept vorbind, de îndată ce a început să vorbească, discuţia s-a transformat într-un monolog. Vorbea ca un om care tăcuse mult timp, care frământase mult timp în mintea lui un anumit subiect. A vorbit aproape o oră, şi trebuie să mărturisesc că înţelegeam cu destulă greutate ceea ce îmi spunea. Dar în fiecare cuvânt se simţea satisfacţia omului care îşi permite o pauză între orele de muncă. În timpul acestei prime întrevederi, am înţeles destul de vag obiectul lucrărilor lui. Jumătate din cuvintele pe care le rostea erau termeni tehnici, cu totul străini pentru mine, şi îşi ilustra unele afirmaţii cu ceea ce-i plăcea lui să numească matematică elementară, făcând calcule pe un plic cu stiloul — în aşa fel încât îmi venea greu chiar să simulez că aş înţelege. „Da”, ziceam eu. „Da, continuă ’“ Am înţe-les însă destul pentru a mă convinge că nu era un simplu excentric care se credea inventator. În ciuda înfăţişării lui, omul degaja o forţă care excludea posibilitatea imposturii. Invenţia la care lucra era, în orice caz, din domeniul mecanicii. Mi-a vorbit despre un atelier şi despre nişte asistenţi, trei lucrători tâmplari instruiţi de el… Desigur, de la atelier până la brevetul de invenţie nu este decât un pas. M-a invitat să-i vizitez instalaţiile. Am acceptat pe loc, manifestându-mi bucuria. Propunerea de a-mi cumpăra vila a rămas, din fericire, în suspensie.

În cele din urmă s-a ridicat să plece, scuzându-se pentru durata vizitei. Mi-a spus că avea foarte rar plăcerea să vorbească despre lucrările lui. Nu întâlnise de multe ori un ascultător atât de inteligent ca mine. El avea foarte puţine relaţii cu oamenii de ştiinţă.

— Există multă meschinărie, îmi explică el, şi atîtea intrigi! Iar când cineva are într-adevăr o idee… o idee nouă şi fecundă… nu vreau să fiu nedrept, dar…

Eu, unul, cred în primul impuls. I-am făcut o propunere care poate fi socotită drept necugetată. Dar trebuie să vă amintiţi că eram singur în Lympne, că scriam de paisprezece zile o piesă, şi că aveam remuşcări pentru plimbarea lui zădărnicită.

— De ce, i-am spus, să nu-ţi creezi din aceste discuţii o nouă obişnuinţă? În locul celei pe care, din pricina mea, ai pierdut-o. Cel puţin… până când vom cădea de acord în privinţa vilei. Dumneata ai nevoie să răsuceşti pe toate părţile, în minte, problemele de care eşti preocupat, aşa cum făceai în timpul plimbărilor de după amiază. Din nefericire, s-a terminat cu asta… nu mai poţi să te plimbi după amiaza, ca până acum. Dar de ce să nu vii aici şi să vorbeşti despre lucrările dumitaie… să te folo-seşti de mine ca de un perete în care îţi arunci gândurile şi le prinzi înapoi? Este limpede că eu n-am destule cunoştinţe ca să-ţi fur ideile, şi nici nu cunosc oameni de ştiinţă…

M-am oprit. El rămăsese pe gânduri. Se vedea că propunerea mea îl atrage.

— Dar mi-e teamă că te voi plictisi, zise el.

— Crezi că nu te pot urmări?

— O, nu, dar termenii tehnici…

— În după amiaza aceasta, în orice caz, m-a interesat enorm.

— Desigur, mi-ar fi de mare folos. Niciodată nu-ţi limpezeşti mai bine ideile decât atunci când le explici cuiva. Până acum…

— Scumpul meu domn, să nu mai vorbim despre ce a fost.

— Dar poţi, într-adevăr, să-ţi pierzi timpul cu mine?

— Nicio odihnă nu este mai bună decât schimbarea preocupărilor — i-am răspuns eu, cu o profundă convingere.

Am rămas înţeleşi. Pe treptele verandei, el se întoarse spre mine.

— Îţi sunt foarte îndatorat, zise el.

Am scos o exclamaţie interogativă.

— M-ai vindecat complet de ridicolul obicei de a mormăi, îmi explică el.

I-am spus că sunt foarte bucuros a-i fi dat o mână de ajutor — şi apoi a plecat.

Imediat, gândurile sugerate de conversaţia noastră îşi reluară cursul. Începu să-şi mişte din nou braţele, ca mai înainte. Ecoul slab al unui „zuzu" ajunse până la mine, purtat de vânt…

Dar… la urma urmei, nu era treaba mea…

A revenit şi a doua zi, şi în ziua următoare, ţinând două prelegeri despre fizică, spre satisfacţia amândurora. Vorbea, cu un aer extrem de competent, despre „eter", „tuburi de forţă", „potenţial gravitaţional" şi despre alte asemenea noţiuni, iar eu, şezând în faţa lui, într-un şezlong, nu spuneam decât „da", „continuă", „te urmăresc", pentru a-l face să vorbească mai departe. Era un subiect teribil de dificil, dar cred că el n-a bănuit niciodată cât de puţin îl înţelegeam. În unele clipe mă îndoiam de rostul acestor discuţii, dar, în orice caz, mai uitam de blestemata mea piesă. Din când în când mi se părea că înţeleg totul, dar tocmai atunci îmi dădeam seama că de fapt nu înţeleg nimic. Alteori gândurile îmi zburau în altă parte, şi nici nu mai încercam să-l ascult, întrebându-mă dacă, la urma urmei, nu era mai bine să-l folosesc ca personagiu central într-o farsă, părăsindu-mi vechiul plan al piesei. Apoi iar încercam să înţeleg câte ceva din spusele lui.

M-am dus, cu prima ocazie, să-i vizitez casa. Era mare şi neîngrijit mobilată; nu avea niciun om de serviciu, în afara celor trei asistenţi, iar regimul şi viaţa lui particulară se caracterizau printr-o simplitate filosofică. Nu bea decât apă, era vegetarian şi avea tot felul de asemenea obiceiuri bazate pe logică şi disciplină. Dar, văzându-i instalaţiile, ţi se risipea orice fel de îndoială. Casa arăta ca o adevărată uzină, din pivniţă până în pod — o prezenţă uimitoare într-un sat atât de izolat.

Încăperile de la parter erau pline de mese cu diferite aparate, cuptorul şi bucătăria se transformaseră în nişte furnale impresionante, pivniţa era ocupată de dinamuri, iar în grădină se afla un gazometru. Mi-a arătat totul cu entuziasmul, clocotind de încredere, al unui om care trăise mult timp singur. Izolarea lui se revărsa acum într-un exces de confidenţe, pe care eu aveam norocul să le ascult.

Cele trei ajutoare erau nişte reprezentanţi tipici ai categoriei de „oameni îndemânateci" din care proveneau. Conştiincoşi, dacă nu chiar inteligenţi, voinici, politicoşi şi plini de bunăvoinţă. Unul dintre ei, Spargus, care fusese marinar, făcea bucătăria şi toate lucrările în metal; al doilea, Gibbs, se ocupa cu dulgheria, iar cel de al treilea, un fost grădinar, era ajutor la toate. Ei nu făceau decât munca manuală; toată munca de concepţie îi aparţinea lui Cavor. Ignoranţa lor era desăvârşită, chiar în comparaţie cu noţiunile mele confuze.

Trebuie să vorbesc şi despre natura acestor cercetări. Din nefericire, nu-mi este de loc la îndemână. Nu am o pregătire ştiinţifică, şi mi-e teamă că în-cercând să exprim scopul experienţelor, în limbajul înalt ştiinţific al domnului Cavor, l-aş încurca nu numai pe cititor, dar şi pe mine însumi, şi este aproape sigur că aş comite vreo greşeală care ar atrage asupra mea batjocura tuturor celor care, în ţara noastră, cunosc fizica matematică. De aceea, cred că este mult mai bine să-mi exprim impresiile în limbajul meu inexact, fără a încerca să îmbrac haina unor cunoştinţe pe care nici nu pretind că le stăpânesc.

Obiectul cercetărilor domnului Cavor era o substanţă care să fie „opacă" — el folosea un alt ter-men pe care l-am uitat, dar „opacă" exprimă destul de bine ideea — la „toate formele de energie radiantă". Îmi explicase că prin „energie radiantă" se înţelege tot ceea ce se transmite asemenea luminii, căldurii, razelor Roentgen, despre care se

vorbea atât de mult în ultimul timp, undelor electrice ale lui Marconi, sau gravitaţiei. Toate aceste ener-gii, spunea el, ***radiază*** din anumite centre, acţionând de la distanţă asupra corpurilor, de unde vine şi termenul de „energie radiantă". Aproape toate substanţele sunt opace la un anumit fel de energie radiantă. Sticla, de exemplu, este transparentă pentru lumină, dar mult mai puţin pentru căldură, aşa încât poate fi folosită ca obstacol împotriva căldurii; alaunul este transparent pentru lumină, dar blochează complet căldura. Pe de altă parte, o soluţie de iod în bisulfit de carbon blochează complet lumina, dar îi permite căldurii să treacă foarte uşor. Nu vei vedea focul, dar îi vei simţi căldura. Metalele nu sunt opace numai pentru lumină şi căldură, dar şi pentru electricitate, care trece atât prin soluţia de iod, cât şi prin sticlă, aproape ca şi cum nu i-ar sta nimic în cale. Şi aşa mai departe.

Toate substanţele cunoscute sunt însă „transparente" pentru gravitaţie. Se pot folosi diferite paravane pentru a întrerupe lumina, căldura, influenţa electrică a soarelui, sau căldura pământului; obiec-tele pot fi izolate, prin foi de metal, de acţiunea razelor lui Marconi, dar nimic nu va putea intercepta forţa de gravitaţie a soarelui sau pe aceea a pământului. Şi, totuşi, fenomenul nu poate fi expli-cat cu uşurinţă. Cavor credea că poate să existe o asemenea substanţă, şi bineînţeles că eu nu puteam să-l contrazic. Nu mă mai gândisem niciodată la o astfel de posibilitate. El mi-a demonstrat — făcând pe hârtie nişte calcule pe care, fără îndoială, lord Kelvin, profesorul Lodge, profesorul Karl Pearson, sau oricare alt savant le-ar fi înţeles, dar care pe mine m-au încurcat şi mai mult — nu numai posibilitatea existenţei unei asemenea substanţe, dar şi ce anume condiţii trebuie să îndeplinească. Raţionamentul lui era uimitor. Dar, oricât de mult m-a uimit şi m-a interesat în acel moment, acum

îmi este cu neputinţă să-l reproduc. „Da”, îi spuneam eu necontenit. „Da, continuă!” Cred că este suficient, în folosul povestirii, să spun că el se consi-dera capabil să fabrice această pretinsă substanţă, opacă pentru gravitaţie, dintr-un aliaj complicat de metale cu un element nou — cred că îl numea ***helium*** — pe care îl primea din Londra, în vase de piatră sigilate. Unii şi-au exprimat îndoiala asupra acestui amănunt, dar eu sunt aproape sigur că în vasele de piatră sigilate se găsea ***helium.*** În orice caz, era un element gazos, extrem de rarefiat.

O, dacă aş fi luat măcar nişte note…

Dar cum puteam să prevăd eu pe atunci necesitatea de a face însemnări?

Toţi cei care au oricât de puţină imaginaţie vor înţelege extraordinarele posibilităţi ale unei asemenea substanţe, şi îmi vor înţelege emoţia resimţită atunci când, prin ceaţa complicatelor fraze folosite de Cavor, mi-am dat seama de acest lucru. O întrerupere într-adevăr dramatică a piesei mele! Mi-a trebuit câtva timp înainte de a mă convinge că îl interpretasem exact, şi mă străduiam să nu-i pun întrebări din care să-şi dea seama că îşi revărsa zilnic explicaţiile într-o prăpastie de ignoranţă. Niciunul dintre cititorii acestei povestiri nu va realiza, însă, exact ceea ce simţeam eu, deoarece din simpla mea relatare este cu neputinţă să reiasă cât de convins eram că extraordinara substanţă se afla într-adevăr pe punctul de a fi fabricată.

După ce i-am vizitat locuinţa, nu-mi amintesc să mai fi acordat piesei mele măcar o oră de muncă. Imaginaţia mea era solicitată în alte direcţii. Utilizările practice ale invenţiei lui Cavor păreau nelimitate: în orice direcţie încercam s-o aplic, provoca adevărate revoluţii. Dacă, de exemplu, cineva dorea să ridice o greutate, oricât de enormă, nu avea decât să-i aşeze dedesubt o foaie din această substanţă, şi ar fi ridicat-o după aceea cu

un simplu pai. Primul meu impuls a fost, bineînţeles, să aplic acest principiu la tunuri şi cuirasate, la toate materialele de război, apoi la navigaţie, locomoţie, în construcţii şi în toate domeniile imaginabile ale industriei. Întâmplarea care mă adusese chiar la locul de naştere al unei noi epoci — deoarece invenţia lui inaugura într-adevăr o epocă nouă — era una dintre şansele care se prezintă o dată la o mie de ani. În mintea mea, utilizările se înmulţeau mereu, se întindeau la nesfârşit. Printre altele, vedeam şi renaşterea mea ca om de afaceri. Vedeam o întreprindere-mamă şi nenumărate întreprinderi-fiice, concerne şi trusturi, privilegii şi concesiuni, care se răspândeau tot mereu, până când, vastă şi înflori-toare, Compania de Cavorită cucerea şi domina întreaga lume.

Şi, în centrul ei, eram eu!

M-am hotărât într-o clipă. Ştiam că risc totul, dar m-am aruncat cu ochii închişi în necunoscut.

— Noi ne aflăm în faţa celei mai mari descoperiri din toate timpurile — i-am spus eu, punând accentul pe „noi”. Dacă vrei să mă înlături, va tre-bui să tragi cu tunul. De mâine sunt al patrulea ajutor al dumitale.

Rămase oarecum surprins de entuziasmul meu, dar fără nicio urmă de bănuială sau de ostilitate. Părea mai curând gata să se autodeprecieze.

Mă privi cu îndoială.

— Crezi într-adevăr…? zise el. Dar piesa dumitale! Cum rămâne cu piesa?

— S-a terminat cu piesa! am strigat eu. Scumpul meu domn, nu-ţi dai seama ce descoperire ai făcut? Nu-ţi dai seama ce eşti pe cale să creezi?

Era o simplă întorsătură retorică, dar, de fapt, el nu-şi dădea seama. La început, nici nu-mi venea să cred. El nu se gândise, într-adevăr, la nimic practic! Tot timpul, acest omuleţ uimitor lucrase numai din punct de vedere teoretic! Când afirma că este „cea mai importantă” demonstraţie pe care o văzuse vreodată lumea, voia să înţeleagă pur şi

simplu că îmbina o serie de teorii şi rezolva o serie de probleme care şedeau sub semnul întrebării; nu-i păsa de aplicaţiile practice ale substanţei pe care era gata s-o descopere, mai mult decât dacă ar fi fost vorba despre o maşină de fabricat pâine. Substanţa era posibilă, iar el era pe punctul s-o obţină! ***Voilà tout*****[79]*****,*** cum spune francezul.

Pe lângă aceasta, era şi copilăros! Dacă o va obţine, substanţa va trece în posteritate sub numele de Cavorită sau Cavorină, ei va fi numit F.R.S. **[80]**, portretul îi va fi publicat, ca o recunoaştere a valorii lui ştiinţifice, în revista ***Natura,*** şi alte asemenea copilării. Nu visa nimic altceva! Dacă din întâmplare n-aş fi fost eu acolo, el era în stare să lanseze această bombă în lume, la fel cum ar fi descoperit o nouă specie de ţânţari. Şi descoperirea lui ar fi fost trecută cu vederea şi dată complet uitării, ca atâtea alte descoperiri pe care savanţii le-au lăsat în părăsire.

După ce mi-am dat seama de toate acestea, eu am devenit cel care vorbea şi Cavor cel care-mi spunea „continuă”! Am sărit în picioare. Am început să mă plimb prin odaie, gesticulând ca un tânăr de douăzeci de ani. M-am străduit să-l fac să înţeleagă care sunt, în această privinţă, datoriile şi responsabilităţile ***noastre.*** L-am asigurat că putem realiza o avere destul de considerabilă pentru a făuri oricefel de revoluţie socială am voi; că putem stăpâni şi guverna întreaga lume. I-am vorbit despre companii şi brevete şi despre necesitatea de a păstra secretul fabricării. Tot ceea ce îi spuneam părea să-l impresioneze la fel de mult pe cât matematica lui mă impresionase pe mine. O expresie de perplexitate s-a aşternut pe faţa lui rotundă şi roşcată. A bâiguit ceva despre faptul că era ***total indiferent*** faţă de bogăţie, dar cu un gest i-am înlăturat toate rezervele. Trebuia să devină bogat, şi protestele lui nu-i foloseau la nimic. I-am dat să înţeleagă cu cine avea de-a face, că eu posedam o mare experienţă în domeniul afacerilor.

Nu i-am spus că fusesem declarat insolvabil, deoarece socoteam că este o situaţie temporară; cred, însă, că am reuşit să împac evidenta mea sărăcie cu pretinsa mea competenţă financiară. Pe nesimţite, aşa cum se dez-voltă asemenea proiecte, am căzut la înţelegere asupra unui monopol al Cavoritei. El trebuia să fabrice substanţa, iar eu să lansez afacerea.

Mă agăţam ca o lipitoare de „noi”; „dumneata” şi „eu” nu mai existau pentru mine.

Ideea lui era ca profiturile despre care îi vorbeam să fie folosite pentru dezvoltarea cercetărilor; dar, bineînţeles, ca o problemă a viitorului.

— E foarte bine, am strigat eu. E foarte bine!

Lucrul cel mai important era fără îndoială să vedem substanţa fabricată.

— Este o substanţă, strigam eu, de care nu se poate dispensa nicio casă, nicio fabrică, nicio fortăreaţă, niciun vas; aplicaţiile ei sunt mai universale chiar decât ale unui medicament brevetat. Nu există nicio aplicaţie a ei, niciuna dintre zecile de mii de utilizări posibile, care să nu ne îmbogăţească, Cavor, mai presus de toate visele apariţiei!

— Aşa e! zise el. Încep să înţeleg. Este extraordinar cum dobândeşti noi puncte de vedere când discuţi asupra unei probleme!

— Şi s-a întâmplat să discuţi exact cu cine trebuie!

— Cred că nimeni, zise el, nu este cu totul împotriva unei mari bogăţii. Desigur, mai este ceva…

Se opri. Eu îl ascultam liniştit.

— Ştii, s-ar putea să n-o obţinem. S-ar putea să fie una dintre substanţele posibile teoretic, dar absurde din punct de vedere practic. Sau, în procesul de fabricaţie, s-ar putea să intervie vreo mică piedică…

— Vom înlătura piedica, atunci când se va ivi, i-am răspuns eu.

Capitolul II
PRIMA PREPARARE A CAVORITEI

Dar temerile lui Cavor, în ceea ce priveşte prepararea Cavoritei, s-au dovedit neîntemeiate. La 14 octombrie 1899, această incredibilă substanţă a fost obţinută.

Trebuie să menţionez că prepararea a fost, în cele din urmă, rezultatul unui accident, survenind atunci când Cavor se aştepta cel mai puţin. El topise lao-laltă nişte metale şi alte câteva substanţe — acum aş vrea să le cunosc în amănunţime — şi avea de gând ca timp de o săptămână să lase amestecul să se răcească încet. Dacă el nu calculase greşit, ulti-mul proces de combinare urma să se producă în momentul când temperatura amestecului ar fi scăzut la şaizeci de grade Fahrenheit. Dar, fără ştirea lui Cavor, s-a produs între ajutoarele lui o discuţie în privinţa întreţinerii focului. Gibbs, căruia îi revenise până atunci această sarcină, a încercat deodată s-o treacă în seama celui care fusese grădinar; cărbunele, pretexta el, era extras din pământ, şi în consecinţă nu putea să cadă în sarcina unui dulgher; omul care fusese grădinar susţinea că, totuşi, cărbunele era o substanţă metalică sau minerală, lăsând deoparte faptul că el se ocupa de bucătărie. Dar Spargus insista ca de cărbune să se ocupe Gibbs, având în vedere că era dulgher şi că, după cum se ştie, cărbunele este o rămăşiţă a lemnului. Ca urmare, Gibbs a încetat să mai alimenteze focul şi apoi niciunul dintre ei nu s-a mai ocupat de el; Cavor era total absorbit de unele probleme, deosebit de interesante, în legătură cu o maşină de zbor acţionată de Cavorită (neglijând rezistenţa aerului ca şi alte câteva elemente), şi n-a avut cum să observe că treburile nu mai merg curn trebuie.

Prematura naştere a invenţiei lui a avut loc tocmai pe când el se îndrepta către vila mea, pentru discuţia şi ceaiul nostru de după amiază.

Îmi amintesc cu multă precizie desfăşurarea evenimentelor. Apa fierbea, totul era pregătit pentru ceai, şi sunetul „zuzu" pe care îl făcea Cavor mă făcuse să ies pe verandă. Silueta lui, măruntă şi vioaie, se proiecta neagră, în înserarea de toamnă, iar în dreapta, hornurile casei lui se ridicau deasupra unui grup de copaci învăluiţi în culori, ca un decor magnific. În depărtare unduiau, vagi şi albăstrui, dealurile din Wealden, în timp ce spre stânga se întindea mlaştina neguroasă, largă şi liniştită. Şi atunci…

Hornurile au ţâşnit către cer, desfăcându-se în cărămizi, în timp ce urcau; după ele veneau acoperişul şi tot felul de mobile. Apoi a urcat, ajungându-le din urmă, o imensă flacără albă. Copacii din jurul casei s-au aplecat, s-au răsucit şi s-au fărâmat în bucăţi care au sărit înspre flacără. Timpanele mi-au fost izbite de un tunet, care m-a lăsat surd pe viaţă de o ureche, iar ferestrele vilei mele s-au spart.

Am făcut trei paşi, de pe verandă, în direcţia casei lui Cavor şi în aceeaşi clipă a venit suflul.

Într-o clipă, pulpanele hainei mi s-au ridicat deasupra capului şi fără voia mea m-am trezit înaintând către Cavor, în salturi mari. Simultan, inventatorul a fost şi el ridicat, răsucit şi aruncat prin suflul şuierător. O bucată din hornul vilei mele a căzut pe pământ, la vreo şase metri de mine, făcând vreo douăzeci de salturi care îl împinseră în mare grabă spre locul exploziei. Cavor, dând din mâini şi din picioare, era trântit jos; s-a rostogolit de câteva ori, s-a ridicat în picioare, şi a fost luat şi purtat pe sus cu o viteză enormă; a dispărut în cele din urmă, printre copacii care se zbăteau şi se răsuceau în jurul casei lui.

O masă de fum şi cenuşă, şi un patrat de substanţă albăstruie şi strălucitoare a izbucnit către

zenit. O bucată mare de gard a trecut pe lângă mine în zbor, a căzut pe o muche, izbind pământul, întinzându-se apoi cât era de lungă; şi ceea ce fusese mai greu a trecut. Suflul şi-a pierdut repede din violenţă până când n-a mai rămas decât un vânt puternic, iar eu mi-am dat seama din nou că respiram şi eram pe picioare. Aplecându-mă împoţriva vântului, am reuşit să mă opresc locului şi să-mi revin, oarecum, în fire.

În acele clipe, întreaga înfăţişare a lumii se schimbase. Apusul de soare liniştit dispăruse, cerul era întunecat de nori învolburaţi, totul era culcat la pământ şi se zvârcolea în bătaia vântului. Am aruncat o privire înapoi, să văd dacă vila mea mai era în picioare, şi apoi am înaintat, poticnindu-mă, către copacii care îl ascundeau pe Cavor; printre ramurile lor lungi şi despuiate de frunze se vedeau flăcările casei lui incendiate.

Am intrat în crâng, sărind de la un copac la altul, agăţându-mă de trunchiurile lor, şi câteva clipe l-am căutat în zadar. Apoi, în mijlocul unei grămezi de ramuri şi bucăţi de gard, îngrămădite lângă o porţiune a zidului grădinii, am zărit ceva care se mişca. Am alergat într-acolo, dar, înainte de a ajunge, o formă pământie s-a desprins dintre ramuri, s-a clătinat pe picioarele murdare de noroi şi a întins două mâini moi, pline de sânge. Câteva zdrenţe de haine îi fluturau, în bătaia vântului, în jurul trupului.

N-am recunoscut din prima clipă cine era momâia ieşită parcă din pământ; apoi am văzut că era Cavor, năclăit de noroiul prin care se rostogolise. Se apleca înainte, împotrivindu-se vântului, ştergându-şi de noroi ochii şi gura.

A întins o mână noroioasă şi, împleticindu-se, a făcut un pas către mine. Faţa îi era răvăşită de emoţie; noroiul continua să i se prelingă de pe obraz. Era fiinţa cea mai distrusă şi mai demnă de milă pe care o văzusem vreodată, şi de aceea cuvintele lui m-au uluit peste măsură.

— Felicită-mă, gâfâi el; felicită-mă!

— Să te felicit? Doamne sfinte! Pentru ce?

— Am obţinut-o.

— Ai obţinut-o? Ce dracu' a provocat explozia asta?

O rafală de vânt i-a acoperit cuvintele. Spunea, după câte am înţeles, că nu avusese loc nicio explozie. Vântul m-a făcut să mă ciocnesc de el, şi am rămas agăţaţi unul de altul.

— Să încercăm să ne întoarcem la mine acasă, i-am urlat în ureche.

El n-a înţeles, şi a strigat ceva despre „trei martiri… ştiinţei", apoi ceva despre „nu cine ştie ce". Era convins că ajutoarele lui pieriseră în acest cataclism. Din fericire nu era adevărat. O clipă după ce el plecase către vila mea, ei se duseseră la circiuma din Lympne să analizeze, în faţa unor pahare cu băutură, problema cuptoarelor.

Mi-am repetat propunerea de a ne întoarce la mine acasă, şi am reuşit să mă fac înţeles. Ne-am agăţat unul de braţul celuilalt şi am pornit, ajungând în cele din urmă sub adăpostul puţinului acoperiş care îmi mai rămăsese. O bună bucată de timp am stat în fotolii, gâfâind. Toate ferestrele erau sparte, mobilele mai uşoare erau în mare dezordine, dar nu se produsese nicio stricăciune iremediabilă. Uşa bucătăriei rezistase din fericire presiunii, aşa încât vesela şi ustensilele de bucătărie nu se spărseseră. Lampa de gătit continua să ardă, şi am pus din nou apă la fiert. După ce am preparat ceaiul, m-am întors lângă Cavor, să-i ascult explicaţiile.

— Foarte exact, repeta el; foarte exact. Am obţinut-o, şi este totul în ordine.

— Dar… am protestat eu. Totul este în ordine? Nu mai există, pe o distanţă de douăzeci de mile în jur, nicio căpiţă, niciun gard sau acoperiş de stuf care să mai fie unde a fost…

— Totul merge bine… într-adevăr. Desigur, n-am prevăzut această mică încurcătură. Mintea mea

era preocupată de o altă problemă, şi în general eu sunt înclinat să trec cu vederea amănuntele de ordin practic. Dar este foarte bine…

— Scumpul meu domn, am strigat eu, nu vezi că ai provocat pagube de mii de lire?

— În privinţa asta, mă bizui pe discreţia dumitale. Nu sunt un om practic, desigur, dar nu crezi că s-ar putea vorbi despre un ciclon…?

— Dar explozia…

— N-a fost nicio explozie. Este extrem de simplu. Numai că, după cum îţi spuneam, eu înclin să trec cu vederea lucrurile mărunte. Le văd „„ zu, zu", la o scară mai mare. Am reuşit să fabric, fără să vreau, o foaie subţire şi întinsă din substanţa pe care o căutam, Cavorita…

Făcu o pauză.

— Ştii prea bine că ea este opacă la gravitaţie, că împiedică obiectele de a gravita unele spre altele?

— Da. Ei şi?

— Ei bine, de îndată ce, la şaizeci de grade Fahrenheit, procesul de fabricaţie a fost terminat, aerul, porţiunile de acoperiş, tavan şi podea de deasupra bucăţii de Cavorită au încetat să mai aibă greutate. Presupun că ştii… astăzi toată lumea ştie… că aerul, ca orice alt corp obişnuit, are o greutate, că apasă asupra tuturor lucrurilor de pe suprafaţa pământului, apasă în toate direcţiile, cu o presiune de paisprezece pfunzi şi jumătate pe un inch patrat?

— Ştiu, i-am răspuns. Continuă.

— Şi eu ştiu, observă el. Numai că acum poţi să înţelegi cât de nefolositoare sunt cunoştinţele, dacă nu ştii să le aplici. Vezi, deasupra Cavoritei noastre fenomenul nu s-a mai întâmplat, aerul a încetat să mai exercite vreo presiune, iar aerul din jur, nu cel de deasupra Cavoritei, exercita o pre-siune de paisprezece pfunzi şi jumătate pe inch patrat asupra aerului devenit brusc imponderabil. Ah! începi să înţelegi! Aerul din jurul Cavoritei s-a

repezit cu o forţă irezistibilă asupra aerului de deasupra ei. Aerul de deasupra Cavoritei a fost silit să se ridice cu violenţă în sus, aerul care s-a repezit să-l înlocuiască a pierdut imediat greutatea, a încetat să mai exercite vreo presiune, a trecut prin tavan şi a aruncat acoperişul în sus… Înţelegi, continuă el, în atmosferă s-a format un fel de fântână, un fel de horn. Îţi închipui ce s-ar fi întâmplat dacă foaia de Cavorită n-ar fi fost liberă şi absorbită pe acest horn?

— Bănuiesc, am răspuns, după o clipă de gândire, aerul de deasupra acestei substanţe infernale ar fi continuat şi acum să se urce cu toată iuţeala.

— Exact, zise el. O imensă fântână!

— Care ţâşnea până în spaţiul cosmic! Doamne sfinte! Dar asta ar fi aspirat toată atmosfera de pe pământ! Ar fi răpit tot aerul din lume! Ar fi însemnat moartea întregii omeniri! Această bucată neînsemnată de Cavorită!

— Nu chiar până în spaţiul cosmic, zise Cavor, dar în mod practic aproape tot atât de rău. Ar fi ridicat aerul de pe pământ, aşa cum cureţi coaja unei banane, şi l-ar fi aruncat la mii de mile. Ar fi căzut, desigur, din nou pe pământ, dar asupra unei lumi asfixiate! Din punctul nostru de vedere, era aproape la fel ca şi cum n-ar mai fi venit înapoi niciodată!

Îl priveam ţintă. Eram încă prea uluit ca să-mi dau seama că mi se năruiseră toate speranţele.

— Şi ce ai de gând să faci acum? l-am întrebat eu.

— În primul rând, dacă aş găsi o lopăţică de grădină, aş îndepărta de pe mine noroiul, şi apoi, dacă mă pot folosi de confortul casei dumitale, aş face o baie. Pe urmă, vom sta de vorbă mai pe îndelete. Cred că ar fi mai bine — el puse o mână murdară de pământ pe braţul meu — dacă nu s-ar afla nimic despre această afacere. Ştiu că am pricinuit pagube mari… probabil că multe case au

rămas în ruină. Dar, pe de altă parte, eu n-am de unde să plătesc pentru pagubele pe care le-am provocat, iar dacă se află adevărata cauză îmi voi crea numai duşmănii şi obstacole în calea activităţii mele. Nu se poate prevedea totul, înţelegi, şi eu nu pot, pentru moment, să adaug preocupărilor mele teoretice sarcina unor consideraţii materiale. Mai târziu, după ce îţi vei afirma spiritul dumitale practic, iar Cavorita va fi lansată… lansată este cuvântul, nu-i aşa?… şi vom realiza tot ceea ce ai prezis, atunci vom putea despăgubi pe cei în cauză. Dar nu acum… nu acum. Dacă nu se dă o altă explicaţie, oamenii, în stadiul nesatisfăcător de astăzi al ştiinţei meteorologice, vor atribui totul unui ciclon, poate se va face o subscripţie publică şi, deoarece, casa mea s-a prăbuşit şi a ars, voi primi o compensaţie bunicică, care va fi extrem de utilă pentru continuarea cercetărilor. Dar dacă se află că ***eu*** am provocat dezastrul, nu va mai fi nicio subscripţie publică şi toată lumea va fi furioasă. Practic vorbind, nu voi mai putea niciodată să lucrez în linişte. Cele trei ajutoare ale mele poate că au pierit, sau poate că nu. Dar acesta nu-i decât un amănunt. Dacă au pierit, pierderea nu este prea mare; erau mai mult zeloşi decât capabili, şi poate că această întâmplare neprevăzută se datorează în mare parte chiar lipsei lor de atenţie asupra cuptorului. Dacă n-au pierit, mă îndoiesc că inteligenţa îi va ajuta să-şi explice întreaga întâmplare. Ei vor accepta povestea cu ciclonul. Şi dacă, atât timp cât casa mea nu va putea fi locuită, aş putea să fiu găzduit într-una din încăperile libere ale locuinţei dumitale…

Se opri, privindu-mă.

Un om capabil să provoace asemenea cataclisme, mă gândeam eu, nu este un oaspete pe care să-l găzduieşti cu plăcere.

— Poate, i-am răspuns, ridicindu-mă în picioare, am face mai bine să începem prin a căuta

o lopăţică; şi l-am condus către rămăşiţele ruinate ale serei.

În timp ce făcea baie, am examinat de unui singur întreaga situaţie. Era limpede că asocierea cu Cavor comporta inconveniente pe care nu le prevăzusem. Neatenţia lui, care fusese pe punctul de a depopula globul pământesc, putea să provoace oricând alte neplăceri grave. Pe de altă parte, eu eram tânăr, afacerile mele financiare se aflau într-un mare impas, şi aveam exact dispoziţia necesară pentru a mă arunca în orice aventură, oricât de nesă-buită, dacă prezenta o cât de mică şansă să reuşească. În sinea mea, eram convins că trebuia să-mi revină cel puţin jumătate din eventualele profituri. Din fericire, dispuneam de această vilă, după cum am mai explicat, pe un termen de trei ani, fără să fiu responsabil de reparaţii, iar mobila, câtă aveam, fusese cumpărată în grabă, şi era asigurată, liberă de orice fel de riscuri. În cele din urmă, m-am hotărât să rămân alături de Cavor şi să merg până la capăt.

Desigur, aspectul problemei se schimbase considerabil. Nu mă mai îndoiam de loc de posibilităţile uriaşe ale acestei substanţe, dar începusem să am îndoieli în privinţa construirii unor tunuri speciale şi brevetării ghetelor-minune.

Ne-am pus imediat pe lucru, pentru reconstruirea laboratorului şi pentru continuarea experienţelor noastre. Când se referea la modul cum vom fabrica viitoarea substanţă, Cavor vorbea acum mai pe înţelesul meu decât o făcuse mai înainte.

— Desigur, va trebui s-o luăm de la început, zise el, cu un fel de veselie pe care nu i-o bănuiam, desigur, va trebui să o luăm de la început. S-a ivit o piedică, dar acum lăsăm definitiv la o parte aspectul teoretic. Dacă vom putea evita distrugerea micii noastre planete, o vom face. Dar… trebuie să existe şi riscuri! Trebuie să existe. În astfel de experienţe există totdeauna riscuri! Şi aici, ca om

practic, trebuie să intervii dumneata. După părerea mea, cred că am putea s-o fabricăm, în formă de fire foarte subţiri. Totuşi, încă nu ştiu… mă gândesc şi la o altă metodă. Deocamdată nu-mi este prea clară. Dar, curios, ea mi-a trecut prin minte în timp ce mă rostogoleam prin noroi, în bătaia vântului, şi eram extrem de nesigur asupra sfârşitului aventurii noastre; sunt absolut convins că metoda aceasta ar fi cea mai indicată.

Cu toate că l-am ajutat şi eu, am reclădit laboratorul cu oarecare greutate. Erau multe de făcut înainte de a hotărî asupra formei şi metodei precise a următoarei tentative. Singura piedică a fost greva celor trei lucrători, care s-au opus ca eu să iau rolul de supraveghetor. Dar după două zile, ne-am înţeles şi în această privinţă.

Capitolul III
CONSTRUIREA SFEREI

Mi-e foarte vie în amintire împrejurarea când Cavor mi-a împărtăşit ideea lui despre construirea sferei. Deşi se gândise la ea şi mai înainte, ideea aceasta i-a apărut acum, deodată, în toate amănuntele ei. Ne îndreptam către vila mea, pentru a lua ceaiul, când, brusc, îşi încetă mormăitul. Apoi strigă:

— Asta e! Asta rezolvă totul! Un fel de oblon rulant!

— Ce rezolvă? l-am întrebat.

— Problema spaţiului… oriunde! Până la Lună!

— Ce vrei să spui?

— Ce vreau să spun? Ei bine… trebuie să fie o sferă! Asta vreau să spun!

Nu înţelegeam nimic şi l-am lăsat câtva timp să vorbească după bunul lui plac. Nu aveam nici cea mai vagă idee despre problema la care se referea. Dar, după ce şi-a băut ceaiul, mi-a explicat.

— Iată, zise el. Ultima dată am pus amestecul de substanţe într-un vas cu deschizătura largă,

acoperit cu un capac. Când, răcindu-se, Cavorita a fost gata, s-a petrecut ceea ce ştii; deasupra ei nimic nu mai avea greutate, aerul s-a ridicat într-un vârtej, casa a fost sorbită şi ea de acest vârtej, şi dacă nu s-ar fi ridicat şi bucata de Cavorită, nu ştiu ce s-ar fi întâmplat! Dar dacă admitem că bucata de Cavorită este complet liberă şi nimic n-o împiedică să se urce?

— Se va ridica într-o clipă!

— Exact. Fără un zgomot mai mare decât o lovitură de tun.

— Dar la ce bun?

— Mă înalţ o dată cu ea!

Am lăsat din mână ceaşca de ceai şi l-am privit atent.

— Imaginează-ţi o sferă, îmi explică el, suficient de mare pentru a cuprinde doi oameni şi bagajul lor. O sferă construită din oţel, căptuşită cu sticlă groasă, conţinând o rezervă de aer solidificat, hrană concentrată, apă, cu un aparat de distilat şi tot ce ar mai fi nevoie, şi smălţuită, ca să spun aşa, pe partea exterioară a oţelului, cu…

— Cavorită?

— Da.

— Şi cum vei intra înăuntru?

— Ca şi cum aş umple o gogoaşă.

— Mă rog… Totuşi, cum?

— Extrem de simplu. Nu este nevoie decât de o deschidere pneumatică. Bineînţeles, trebuie să aibă funcţii complexe; să fie un fel de valvă, care să permită, eventual, aruncarea unor obiecte în afara sferei, fără prea multă pierdere de aer.

— Ca aparatul lui Jules Verne din „De la Pământ la Lună”?

Dar Cavor nu era cititor al romanelor de ficţiune.

— Încep să înţeleg, am spus eu încet. Vei intra în sferă şi te vei închide acolo, cât timp Cavorita nu s-a răcit complet. De îndată ce se va răci,

devenind astfel impenetrabilă pentru gravitaţie, vei porni în zbor…

— Pe o linie curbă.

— Vei pleca în linie dreaptă… M-am oprit brusc. Ce va împiedica sfera să călătorească în linie dreaptă prin spaţiu, la nesfârşit? l-am întrebat. Nu ştii dacă vei ajunge undeva, şi chiar dacă vei ajunge… cum te vei mai înapoia?

— M-am gândit, zise Cavor. Asta vroiam să înţeleg când am spus că problema e rezolvată. Sfera interioară de sticlă, din care aerul nu poate ieşi, va fi continuă, cu excepţia deschizăturii de intrare; sfera de oţel poate fi însă alcătuită din secţiuni, fiecare putând să se strângă, ca o jaluzea. Ele pot fi lesne acţionate de nişte arcuri, deschise şi închise prin curentul electric transmis prin nişte fire de platină, implantate în sticlă. Toate acestea sunt simple probleme de amănunt. Vezi, deci, că, în afară de grosimea rulourilor, exteriorul de Cavorită al sferei va fi împărţit în ferestre sau obloane, cum vrei să le numeşti; ei bine, când toate ferestrele, sau obloanele vor fi închise, nici lumina, nici căldura, nici gravitaţia, niciun alt fel de energie radiantă nu va intra în interiorul sferei; după cum spuneai, ea va zbura prin spaţiu într-o linie dreaptă. Dar deschide o fereastră… închipuieşte-ţi că una dintre ferestre este deschisă! Atunci, deodată, orice corp greu care s-ar întâmplă să fie în direcţia sferei o va atrage…

M-am aşezat, reflectând la cele auzite.

— Înţelegi? zise el.

— Oh, înţeleg!

— Practic, vom. Putea să ne mişcăm prin spaţiu în orice direcţie dorim. Să fim atraşi într-o parte sau într-alta.

— Oh, da. E destul de limpede. Numai că…

— Ei?

— Nu prea înţeleg la ce ne-ar folosi! Doar ca să facem un salt de pe pământ şi să ne întoarcem.

— Desigur! Dar, de exemplu, putem să mergem în Lună.

— Şi, o dată ajuns acolo, ce vei găsi?

— Vom vedea…! Oh! Gândeşte-te, câte lucruri necunoscute!

— Acolo există aer?

— S-ar putea.

Am dat, neîncrezător, din cap.

— Ideea este bună, am spus, ar fi oricum o lovitură epocală. Luna! Ştii, pentru început, aş încerca ceva la o scară mai redusă.

— Nici nu poate fi vorba… din cauza dificultăţii de a ne procura aer solidificat.

— Dar de ce să nu aplicăm ideea confecţionării de obloane rulante, obloane de Cavorită, în armături masive de oţel, pentru a ridica greutăţi?

— Nu e cazul, insistă el. La urma urmei, o călătorie în spaţiul cosmic nu este mult mai dificilă decât o expediţie polară. Şi doar se găsesc oameni pentru expediţiile la poli.

— Dar nu oameni de afaceri. În afară de aceasta, exploratorii polari sunt plătiţi. Şi dacă se întâmplă vreo nenorocire, se trimit echipe de salvare. Dar în Lună… înseamnă să plecăm de pe Pământ pen-tru… nimic.

— Să spunem, pentru cercetări.

— Dumneata poţi s-o spui… Mă gândesc că s-ar putea scrie o carte.

— Sunt sigur că acolo vom găsi minerale, zise Cavor.

— De exemplu?

— O, sulf, minereuri, poate chiar aur; şi, eventual, elemente necunoscute.

— Dar costul transportului? Nu eşti de loc un om practic. Luna se află la un sfert de milion de mile depărtare.

— Cred că nu va costa prea mult să transporţi o greutate, oriunde vrei, dacă o închizi într-o cutie de Cavorită.

— Nu m-am gândit la asta. Livrată franco cumpărător, nu?

— Şi nici nu trebuie să ne limităm la Lună.

— Adică…?

— Mai este şi Marte… atmosferă limpede, mediu nou, o plăcută senzaţie de a te simţi mai uşor. Poate că acolo ne va prii.

— Există aer pe Marte?

— Da, desigur!

— Vorbeşti ca şi cum te-ai duce într-un sanatoriu. Dar, fiindcă veni vorba, cât de departe este Marte?

— Două sute de milioane de mile, în momentul de faţă, zise Cavor, foarte degajat; şi treci pe lângă soare.

Imaginaţia mea îşi luă din nou zborul.

— La urma urmei, mi-am spus, ar fi ceva! Măcar călătoria…

O perspectivă extraordinară îmi trecu fulgerător prin minte. Deodată, ca într-o revelaţie, am văzut întregul sistem solar străbătut de nave şi sfere „de lux" construite din Cavorită. „Dreptul de preemţiune" începu să pună stăpânire pe gândurile mele — dreptul de preemţiune interplanetară. Mi-am amintit de vechiul monopol spaniol asupra aurului american. Nu era vorba de una sau două planete, era vorba de toate. Am privit faţa rubicondă a lui Cavor şi, brusc, imaginaţia mea a început să salte şi să danseze. M-am ridicat în picioare, am început să mă plimb încoace şi încolo; limba mi se dezlegase.

— Încep să înţeleg, am zis eu. Încep să înţeleg. Tranziţia de la îndoială până la entuziasm se făcuse într-o frântură de secundă. Dar este extraordinar! am strigat; este teribil. Nici n-am visat!

Îndată ce a dispărut răceala împotrivirii mele, surescitarea lui reţinută îşi dădu frâu liber. Se sculă şi el în picioare şi începu să se plimbe prin cameră. Gesticula, ca şi mine, vorbind cu glas tare. Arătam

ca nişte oameni inspiraţi. ***Eram*** nişte oameni inspiraţi.

— Vom rezolva totul! spunea el, răspunzând vreunei dificultăţi pe care o descopeream întâmplător. În curând vom rezolva totul. Vom începe chiar în seara aceasta proiectarea tiparelor.

— Ba vom începe chiar acum, i-am răspuns eu, şi am pornit în grabă către laborator.

În noaptea aceea am fost ca un copil în ţara minunilor. Zorile ne-au găsit pe amândoi lucrând; am rămas cu lumina electrică aprinsă chiar în timpul zilei. Îmi amintesc şi azi, cu exactitate, cum arătau schiţele — eu umbream şi coloram, în timp ce Cavor desena — mâzgălite, făcute în grabă, dar uimitor de corecte. După acea noapte de muncă am comandat obloanele de oţel şi ramele de care aveam nevoie, iar, după o săptămână, planurile sferei de sticlă erau terminate. Am renunţat la conversaţiile noastre de după amiază şi la toate vechile obiceiuri. Dormeam şi mâncam numai atunci când foamea sau oboseala nu ne mai lăsau să lucrăm. Entuziasmul nostru i-a molipsit şi pe ceilalţi trei, ajutoarele noastre, cu toate că nu aveau nici cea mai mică idee de scopul pentru care era construită sfera. Gibbs renunţase să meargă în ritm normal şi, preocupat, umbla, chiar prin odaie, în pas alergător.

Construcţia sferei avansa mereu. Au trecut decembrie, ianuarie — mi-am pierdut o zi întreagă, înarmat cu mătura, făcând cărare prin zăpadă, de la vilă până la laborator — februarie şi martie. Pe la sfârşitul lui martie, sfera era aproape gata. În ianuarie primisem o ladă imensă, într-un vehicul tras de nu mai ştiu câţi cai; aveam, deci, şi sfera de sticlă, aşezată sub macaraua pe care o pregătisem dinainte, pentru a o instala în învelişul de oţel. Toate barele şi obloanele carcasei — nu era, de fapt, o carcasă sferică, ci poliedrică, cu un oblon rulant pe fiecare faţetă — sosiseră în februarie, iar partea inferioară o şi asamblasem. În

martie, Cavorita era şi ea aproape gata, pasta metalică trecuse prin primele două faze de fabricare, iar jumătate din ea fusese aplicată pe barele şi obloanele de oţel. Execuţia urmase, uimitor de fidel, liniile primei inspi-raţii a lui Cavor. Când asamblarea sferei a fost terminată, el a propus să îndepărtăm acoperişul şi pereţii laboratorului provizoriu în care lucrasem, şi să construim în locul lui un cuptor. Astfel, ultimul stadiu al fabricării, când pasta se încălzea până la roşu închis, într-un curent de helium, urma să fie atins după ce sfera era acoperită cu Cavorită.

Venise şi timpul să discutăm şi să hotărâm ce provizii vom lua; alimente comprimate, diferite alte substanţe concentrate, cilindri de oţel conţinând oxigen de rezervă, un dispozitiv pentru îndepărtarea bioxidului de carbon şi a reziduurilor din aer, şi pentru obţinerea oxigenului din peroxidul de sodiu, condensator de apă, şi altele. Le văd şi acum, adunate într-un colţ, vase, rulouri, cutii — nişte obiecte obişnuite.

A fost o perioadă încordată, în care aveam prea puţin timp de gândire. Dar într-o zi, când ne apropiam de sfârşit, m-a cuprins o dispoziţie ciudată. Lucrasem toată dimineaţa la cuptor, şi m-am aşezat obosit lângă comorile noastre. Totul mi se părea sumbru şi neverosimil.

— Ia ascultă, Cavor, i-am spus, la urma urmei, ce rost au toate acestea?

El zâmbi.

— Acum suntem aproape gata de plecare.

— Luna… am zis eu, dus pe gânduri. Ce te aştepţi să găseşti? Credeam că Luna este o lume moartă.

El ridică din umeri.

— La ce te aştepţi? am repetat eu.

— O să vedem când vom ajunge acolo.

— Crezi că o să ajungem? l-am întrebat, cu privirea mohorâtă şi nesigură.

— Eşti obosit, remarcă el. Ai face mai bine să te plimbi puţin după amiază.

— Nu, i-am spus eu, cu încăpăţânare; am de gând să termin cuptorul.

Aşa am şi făcut, asigurându-ne o noapte de nesomn.

Nu cred să mai fi avut vreodată o astfel de noapte. Am mai trecut prin momente proaste, înainte de eşecurile financiare, dar cel mai prost dintre ele era o dulce somnolenţă în comparaţie cu nesfârşita serie de treziri chinuitoare ale acestei nopţi. M-a cuprins deodată o teamă teribilă de ceea ce aveam de gând să întreprindem.

Pentru prima oară mă gândeam la riscurile care ne aşteptau. Veneau, asemeni cetelor de spectre care asediaseră cândva Praga, năpădindu-mă din toate părţile. Ciudăţenia întreprinderii noastre, ceea ce avea ea ieşit din comun, mă copleşeau. Eram ca un om trezit, din vise plăcute, la o realitate dintre cele mai oribile. Şedeam întins, cu ochii larg deschişi; sfera parcă devenea din ce în ce mai neclară, mai confuză, Cavor devenea fantastic şi ireal, iar intenţia noastră îmi părea de-a dreptul nebunească.

M-am dat jos din pat şi am început să mă plimb prin odaie. M-am aşezat la fereastră şi am privit în imensitatea spaţiului. Între stele era vidul, bezna nepătrunsă…! Am încercat să-mi reîmprospătez cele câteva cunoştinţe de astronomie căpătate din lectu-rile mele întâmplătoare, dar erau prea vagi pentru a-mi forma vreo idee despre ceea ce eventual ne aştepta.

În cele din urmă, m-am întors în pat, şi am reuşit să prind câteva clipe de somn — de fapt cî-teva clipe de coşmar — visând că mă prăbuşeam, la nesfârşit, în prăpăstiile cosmice.

La micul dejun, i-am spus lui Cavor, făcându-l să-şi caşte ochii mari, de mirare:

— Nu viu cu dumneata în sferă.

I-am înfruntat protestele cu o încăpăţânare ursuză.

— Este o nebunie, şi nu vreau să viu. Este o idee de-a dreptul nebunească.

Am refuzat să-l urmez în laborator. M-am învârtit câtva timp prin căsuţa mea, apoi mi-am luat pălăria şi bastonul şi am plecat singur, fără să ştiu încotro. Din întâmplare, dimineaţa era minunată; un vânt călduţ, cerul albastru închis, primele fire verzi de iarbă ale primăverii şi o sumedenie de păsări care cântau. Am mâncat friptură de vacă şi am băut bere, într-o circiumă mică de lângă Elham; cârciumarul a rămas uimit, auzind observaţia mea, ***à propos*** de vreme:

— Omul care părăseşte lumea, când există zile ca acestea, e un nebun!

— La fel spuneam şi eu când am auzit! zise cârciumarul, şi mi-am dat seama că vorbea despre un biet om, care, găsind că viaţa este prea aspră, îşi tăiase gâtul.

Mi-am continuat drumul; gândurile mele luaseră o altă întorsătură.

După amiază am avut un somn plăcut, într-un loc însorit, după care am mers mai departe, întremat.

Am ajuns la un han cu aspect primitor, lângă Canterbury. Era acoperit cu iederă, iar hangiţa, o bătrână îmbrăcată curat, mi-a făcut o impresie bună. Cum aveam destui bani la mine, m-am hotărât să înnoptez acolo. Hangiţa era foarte vorbăreaţă şi, printre alte amănunte, am aflat că nu fusese niciodată la Londra.

— Cel mai departe am călătorit până la Canterbury, zise ea. Nu prea îmi place să hoinăresc.

— Ce-ai zice de o călătorie până în Lună? am întrebat-o.

— Nu mi-au plăcut niciodată baloanele astea, zise ea, ca şi când ar fi fost vorba despre o excursie

destul de obişnuită. Nu m-aş urca în balon… pentru nimic în lume!

Răspunsul ei m-a amuzat. După cină, m-am aşezat pe o bancă, lângă uşa hanului, şi am stat de vorbă cu doi muncitori despre zidărie, automobile şi jocurile de crichet din anul trecut. Un corn subţire de lună, albastră şi vagă ca un vârf de munte îndepărtat, cobora către apus, pe urmele soarelui.

A doua zi, m-am întors la Cavor.

— Vin cu dumneata, i-am spus. M-am simţit puţin tulburat… asta a fost tot.

A fost singura dată când am simţit o îndoială ceva mai serioasă în privinţa călătoriei pe care aveam de gând s-o întreprindem. De vină au fost numai nervii! După aceea, am muncit cu şi mai multă atenţie, făcând în fiecare zi o plimbare de o oră. Şi, în cele din urmă, truda noastră a ajuns la sfârşit. Mai rămânea să încălzim cuptorul.

Capitolul IV
ÎN INTERIORUL SFEREI

— Haide, zise Cavor, în timp ce eu şedeam chiar pe marginea deschizăturii, cu un picior înăuntru, şi priveam întunericul sferei. Eram numai noi doi. Se înserase, soarele tocmai apunea şi liniştea amurgului învăluia totul.

Mi-am tras înăuntru şi celălalt picior şi m-am lăsat să alunec pe sticla netedă, până în fundul sferei; apoi m-am ridicat în picioare să iau cutiile cu alimente şi celelalte bagaje pe care mi le întindea Cavor. În interiorul sferei era cald, termometrul arăta 80 de grade Fahrenheit, şi cum ştiam că nu vom pierde de loc sau foarte puţin din această temperatură, nu aveam pe noi decât flanele subţiri şi pantofi de casă. Luasem, pentru orice eventualitate, o legătură de haine călduroase de lână şi câteva pături groase. Am aşezat, după indicaţiile lui Cavor, pachetele, cilindrii de oxigen

şi celelalte, grămadă, la picioarele mele; dupa puţin timp toate bagajele erau înăuntru. El mai umblă câteva clipe prin atelierul descoperit, căutând să vadă dacă uitasem ceva; apoi intră în sferă. Ţinea ceva în mână.

— Ce ai acolo? l-am întrebat.

— Nu ţi-ai adus nimic de citit?.

— Nu!

— Am uitat să-ţi spun. Am anumite incertitudini… Călătoria poate să dureze.. Poate săptămâni întregi!

— Dar…

— Vom sta închişi în sferă, fără niciun fel de ocupaţie.

— Ar fi trebuit să ştiu…

Cavor privi afară, prin deschizătură.

— Iată! zise el. Este ceva acolo!

— Am timp?

— Mai avem o oră.

Am privit afară; era un număr vechi din ***TitBitz,*** adus probabil de unul dintre ajutoarele noastre. Ceva mai departe, într-un colţ, era şi un exemplar rupt din ***Lloyd's News.*** Am intrat din nou în sferă, aducând aceste exemplare.

— Dumneata ce ţi-ai luat? l-am întrebat.

I-am luat cartea din mână şi am citit: „Operele lui William Shakespeare".

El roşi uşor.

— Educaţia mea a fost atât de exclusiv ştiinţifică… zise el, ca şi când s-ar fi scuzat.

— Nu l-ai citit niciodată?

— Niciodată.

— Cunoştea multe lucruri, înţelegi… într-un mod foarte personal.

— Aşa mi s-a spus şi mie, zise Cavor.

L-am ajutat să înşurubeze capacul de sticlă în deschizătură, apoi el a apăsat un buton pentru a închide oblonul corespunzător din exterior. Micul dreptunghi de lumină dispăru. Eram în întuneric.

Un timp, niciunul dintre noi n-a scos o vorbă. Deşi sunetele puteau să pătrundă în sferă, nu se auzea absolut nimic. Am observat abia atunci că nu aveam nimic de ce să ne agăţăm, când se va produce şocul pornirii şi că, neavând niciun scaun, nu voi putea să mă instalez cât de cât confortabil.

— De ce n-am luat niciun scaun? l-am întrebat.

— Am avut eu grijă, zise Cavor. Nu vom avea nevoie.

— De ce?

— Vei vedea, zise el, pe tonul unui om care refuză să dea amănunte.

Am rămas liniştit. Deodată, mi-a trecut prin minte, puternică şi limpede, ideea că am comis o nebunie, intrând în sferă. Oare acum, m-am întrebat, nu mai am timp să mă răzgândesc? Lumea din afara sferei, ştiam, mi se va părea rece şi neospitalieră — deoarece trăisem săptămâni întregi cu fanteziile lui Cavor — dar, la urma urmei, va fi la fel de rece ca acel zero absolut, tot atât de neospitalieră ca spaţiul vid? Dacă nu mi-ar fi fost teamă că pot fi considerat laş, cred nu era nici atunci târziu să-l conving să-mi dea drumul. Dar am şovăit prea mult, am devenit nervos, agitat, şi timpul a trecut.

S-a produs o mică zguduituri, un zgomot, ca şi când s-ar fi destupat într-o cameră alăturată o sticlă de şampanie, şi un uşor şuierat. Am avut, doar o clipă, senzaţia unei presiuni enorme, impre-sia efemeră că picioarele apăsau în jos cu forţa a nenumărate tone. Senzaţia a durat un timp infim, dar m-a determinat să acţionez.

— Cavor! am strigat în întuneric, nervii mei nu mai rezistă… nu cred…

M-am oprit. El nu mi-a răspuns nimic.

— La dracu! am urlat. Sunt un nebun! Ce caut aici? Eu nu mai merg, Cavor. E prea riscant. Vreau să ies afară.

— N-ai să poţi, zise el.

— Nu pot? Vom vedea!

Timp de vreo zece secunde, el nu mai spuse nimic.

— Acum este prea târziu să ne certăm, Bedford, zise el, uşoara zguduire pe care ai simţit-o a fost pornirea. Acum zburăm cu iuţeala unui obuz, în prăpastia spaţiului cosmic.

— Eu… am început să vorbesc, şi apoi mi s-a părut că tot ceea ce se întâmplă nu mai prezintă nicio importanţă. Câtva timp am fost — cum să spun? — ameţit. Nu mai aveam nimic de spus. Era ca şi cum nu cunoscusem niciodată ideea de a părăsi pământul. Apoi, a intervenit o schimbare neobişnuită în senzaţiile mele, ceva de uşurinţă a corpului, de irealitate. Se adăuga şi o senzaţie ciudata în cap, o stare aproape apoplectică; simţeam în urechi zvâcnetul sângelui. Aceste senzaţii nu s-au micşorat, pe măsura trecerii timpului, dar până la urmă m-am obişnuit atât de mult cu ele, încât nu mai resimţeam niciun inconvenient.

Am auzit un ţăcănit, şi apăru o mică lampă de iluminat.

Faţa lui Cavor era albă, cum simţeam că este şi a mea.

Ne-am privit în tăcere. Întunecimea translucidă a sticlei din spatele lui îl făcea să pară că pluteşte în gol.

— Ei bine, suntem închişi aici, am vorbit eu într-un târziu.

— Da, zise el, suntem închişi aici.

— Nu te mişca, exclamă el, văzând intenţia mea de a face un gest. Lasă-ţi muşchii relaxaţi, ca şi cum ai fi în pat. Suntem într-un mic univers, numai al nostru. Priveşte aceste obiecte!

Îmi arătă cutiile şi pachetele care fuseseră aşezate pe pături, în partea de jos a sferei. Acum le vedeam plutind la aproape jumătate de metru de peretele sferic. Apoi mi-am dat seama, după umbră, că nici Cavor nu se mai sprijinea de sticlă.

Am întins mâna în spate şi am constatat că şi eu eram suspendat în spaţiu, fără să ating peretele.

N-am ţipat, şi n-am făcut nicio mişcare, dar m-a cuprins frica. Era ca şi cum eram ridicat şi ţinut de ceva, fără să ştiu anume de ce. Era de ajuns să ating cu mâna peretele de sticlă, ca să mă mişc cu repeziciune. Am înţeles ce se întâmplase, dar fără să-mi dispară frica. Eram despărţit de orice gravitaţie exterioară — numai atracţia obiectelor din interiorul sferei mai avea efect. Tot ceea ce nu era fixat de sticlă cădea — încet, din cauza uşurinţei corpurilor noastre — spre centrul de gravitate al micului nostru univers, care părea să fie undeva spre mijlocul sferei, dar ceva mai aproape de mine, care eram mai greu decât Cavor.

— Trebuie să ne răsucim, zise Cavor, şi să plutim spate în spate, cu obiectele astea între noi.

Plutirea liberă în spaţiu era cea mai stranie senzaţie care se poate închipui, mai întâi oribilă, apoi, când oroarea a dispărut, o senzaţie întru nimic neplăcută, extrem de odihnitoare. Dintre senzaţiile pe care le cunoşteam de pe pământ se asemăna cel mai mult cu aceea pe care ţi-o dă odihna pe un pat de puf moale şi gros. Dar cu o detaşare şi o independenţă totală. N-o prevăzusem. Mă aşteptasem la o pornire însoţită de o zguduire violentă, apoi la o senzaţie ameţitoare de viteză. În locul lor, mă simţeam ca lipsit de trup. Nu semăna cu începutul unei călătorii; era ca începutul unui vis.

Capitolul V
CĂLĂTORIA SPRE LUNĂ

Apoi Cavor a stins lumina. Spunea că nu aveam prea multă rezervă de energie şi trebuia să facem economie, pentru citit. Un timp — nu ştiu dacă a fost lung sau scurt — am rămas într-un întuneric complet.

Din acest gol mi-a venit pe buze o întrebare.

— Cum zburăm? l-am întrebat. În ce direcţie?

— Ne îndepărtăm de pământ pe o tangentă şi, deoarece Luna este aproape de al treilea pătrar, ne îndreptăm undeva spre ea. Am să deschid un oblon…

Se auzi un ţăcănit şi, brusc, se deschise o fereastră în carapacea sferei. Cerul de afară era tot atât de negru ca şi întunericul din sferă, dar cadrul ferestrei era presărat de o infinitate de stele.

Cei care au privit numai de pe pământ cerul înstelat nu-şi pot închipui cum arată atunci când este înlăturat vălul pe jumătate luminos al atmosferei. Stelele pe care le vedem de pe pământ sunt doar rarii supravieţuitori ale căror raze reuşesc să pătrundă prin atmosfera noastră ceţoasă. Dar acum puteam să-mi dau seama, în sfârşit, ce însemnau mulţimile cereşti! Aveam să întâlnesc lucruri şi mai ciudate, dar acest cer lipsit de aer, înţesat de stele… Cred că este ultima privelişte pe care o voi uita vreodată.

Mica fereastră se închise, cu un ţăcănit, o alta de lângă ea se deschise şi se închise fulgerător, apoi se deschise a treia, şi, pentru o clipă, a trebuit să-mi închid ochii din cauza strălucirii orbitoare a Lunii în descreştere.

Am fost nevoit să privesc, pe rând, la Cavor şi la obiectele luminate din jurul meu, pentru a-mi obişnui ochii din nou cu lumina, înainte de a-i putea întoarce către palida strălucire lunară.

Au fost deschise, pentru ca gravitaţia Lunii să poată acţiona asupra tuturor obiectelor din sferă, patru ferestre. Acum nu mai pluteam liber în spaţiu, picioarele mi se aşezaseră pe sticlă, în

direcţia Lunii. Păturile şi cutiile de provizii au alunecat, de asemeni, în jos, pe sticlă, şi s-au oprit astfel încât ne acopereau o parte din perspectivă. Desigur, privind spre Lună, mi se părea că priveam „în jos”. Pe Pământ „jos” înseamnă spre sol, în direcţia în care cad toate lucrurile, iar „sus” înseamnă direcţia opusă. Acum, atracţia gravitaţiei acţiona dinspre Lună şi, după câte ştiam, Pământul trebuia să fie, dimpotrivă, deasupra capului. Iar atunci când toate obloanele de Cavorită erau închise, „jos” însemna spre centrul sferei, iar „sus” spre exterior.

La fel de ciudat era şi faptul, neobişnuit pe pământ, că lumina bătea de jos în sus. Pe Pământ, lumina cade de sus sau pieziş, dar în sferă ea venea de sub picioarele noastre şi, pentru a urmări umbrele, trebuia să privim în sus.

La început, am încercat un fel de ameţeală, stând sprijinit doar de o bucată de sticlă şi privind în jos, spre Lună, peste sute de mii de mile de spaţiu vid. Dar ameţeala îmi trecu foarte repede. Şi apoi, ce privelişte splendidă!

Cititorul şi-ar putea închipui-o mai bine, dacă ar sta întins pe pământ, într-o noapte caldă de vară, şi-ar privi printre picioarele ridicate spre lună; dar pentru vreun motiv oarecare — probabil că absenţa atmosferei o făcea mult mai luminoasă — Luna văzută din sfera noastră părea mult mai mare decât de pe Pământ. Se vedeau extrem de clar cele mai mici amănunte de pe suprafaţa ei. Şi deoarece între noi nu se interpunea o atmosferă, conturul ei era strălucitor şi precis; nu avea în jur nicio strălucire sau halo, iar stelele, risipite pe toată bolta, îi ajungeau chiar până la margine, punctând conturul părţii luminate. Şi în timp ce şedeam privind la Lună, dedesubtul picioarelor mele, senzaţia de imposibil care mă cuprinsese în clipa plecării se întoarse din nou asupra mea, cu o forţă înzecită.

— Cavor, am spus, e ceva ciudat. Companiile pe care aveam de gând să le înfiinţăm şi tot ceea ce discutam despre minereuri…

— Ei bine?

— Mi se par cu totul imposibile.

— Poate, zise Cavor, dar îţi va trece.

— Parcă totul s-a întors pe dos. Chiar şi asta… Deocamdată am impresia că nici n-a existat vreodată lumea pământească.

— S-ar putea ca exemplarul acesta din ***Lloyd's News*** să-ţi fie de folos.

Am privit o clipă ziarul, apoi, ridicându-l deasupra capului, am constatat că puteam să citesc cu uşurinţă. Am dat peste o coloană de mică publicitate. Am citit: „Domn cu oarecare avere personală se oferă să dea bani cu împrumut". Îl cunoşteam pe acest domn. Un excentric dorea să vândă cu 5 lire o bicicletă „Cutaway", complet nouă, în valoare de 15 lire; şi o doamnă scăpătată hotărâse să se despartă, pe un preţ de sacrificiu, de câteva cuţite şi furculiţe pentru peşte, „un dar de nuntă". Fără îndoială, chiar în timp ce eu citeam ziarul, vreun amator examina cu atenţie cuţitele şi furculiţele, un altul mergea triumfător pe bicicleta „Cutaway", şi un al treilea se adresa cu încredere domnului binevoitor cu oarecare avere personală. Am izbucnit în râs şi am aruncat ziarul.

— Oare de pe Pământ sfera noastră este vizibilă? l-am întrebat pe Cavor.

— De ce?

— Cunosc pe cineva… care se interesează de astronomie. Mă gândeam că ar fi interesant dacă… prietenul meu… ar privi din întâmplare printr-un telescop şi ne-ar vedea.

— Pentru ca să vadă mărimea unui asemenea punct infim, ar avea nevoie de cel mai puternic telescop de pe Pământ.

Am privit câtva timp în tăcere spre Lună.

— Acolo există totuşi o lume, am spus eu; îţi dai seama mult mai bine ca de pe Pământ. Poate

oameni…

— Oameni! exclamă el. Nu! În niciun caz! Gândeşte-te că eşti un fel de călător ultra-arctic care explorează ţinuturile pustii ale spaţiului. Priveşte-o! arătă el cu mâna spre albul strălucitor de dedesubt. Este moartă… moartă! Vulcani uriaşi, stinşi, deşerturi de lavă, întinderi învolburate de zăpadă, de bioxid de carbon îngheţat sau de aer îngheţat, şi pretutindeni urmele alunecărilor de teren, falii, crăpături şi prăpăstii. Nu mai există nicio mişcare. Oamenii observă acest satelit, sistematic, cu telescoapele, de peste două sute de ani. Ce schimbări crezi că au constatat?

— Niciuna.

— Au descoperit două certe alunecări de teren, o nouă, dar nesigură crăpătură a scoarţei şi o schimbare de culoare, vagă şi periodică. Atât.

— Nu credeam că au descoperit nici măcar atât.

— Oh, ba da. Dar cât priveşte oameni…

Deoarece a venit vorba, care sunt dimensiunile celui mai mic obiect care s-ar putea distinge pe suprafaţa Lunii, cu cel mai puternic telescop?

— O biserică de dimensiuni obişnuite. Desigur că s-ar vedea orice oraş, clădiri, sau orice alte construcţii ale oamenilor. S-ar putea ca acolo să existe insecte, ceva în genul furnicilor, de exemplu, care în timpul nopţii lunare s-ar ascunde în adăposturi adânci. Sau vreun nou gen de fiinţe, fără corespondent pe Pământ. Aceasta este ipoteza cea mai probabilă, în cazul când pe Lună există viaţă. Gândeşte-te cât de diferite sunt condiţiile! Viaţa trebuie să se adapteze unor zile de paisprezece zile pământeşti fiecare; soarele strălucitor şi cerul fără niciun nor, timp de paisprezece zile, apoi o noapte tot atât de lungă, din ce în ce mai geroasă, sub stelele reci şi aspre. În timpul nopţii probabil că frigul ajunge la extrem, până la zero absolut, 273 grade centigrade sub punctul de îngheţare al apei de pe Pământ. În

acest timp, orice corp viu trebuie să hiberneze… şi să se trezească din nou, în fiecare zi.

Rămase puţin pe gânduri.

— Poţi să-ţi imaginezi nişte fiinţe în formă de viermi, zise el, hrănindu-se cu aer solid, la fel cum râmele mănâncă pământ, sau nişte monştri cu pielea groasă…

— Ascultă, l-am întrerupt, de ce nu ne-am luat şi o armă?

El nu-mi răspunse la întrebare.

— Nu, încheie el, trebuie să ajungem acolo. Vom vedea după ce vom ajunge.

Amintindu-mi un gând uitat, i-am spus:

— Dar, desigur, trebuie să existe minereuri, oricare ar fi condiţiile!

El îmi comunică, însă, că voia să schimbe puţin direcţia, lăsând ca Pământul să-şi exercite atracţia asupra noastră, pentru câteva clipe. Avea de gând să deschidă un oblon, timp de treizeci de secunde, în partea dinspre Pământ. M-a avertizat că mă voi răsturna cu capul în jos, şi m-a sfătuit să mă sprijin cu mâinile de peretele de sticlă, pentru a-mi uşura căderea. Am făcut după cum mi-a spus, şi mi-am proptit zdravăn picioarele de baloturile cu cutii de alimente şi cilindri cu aer, pentru a-i împiedica să cadă peste mine. Apoi, cu un ţăcănit, fereastra s-a deschis. Am căzut greoi pe mâini, cu faţa în jos, şi, pentru o clipă, printre degetele mele negre şi întinse am văzut-o pe mama noastră, Terra — o planetă pe cerul care se întindea în jos.

Eram încă foarte aproape — Cavor mi-a spus că distanţa probabilă era de opt sute de mile — şi imensul disc terestru acoperea tot cerul. Dar se vedea limpede că planeta avea forma unui glob. Partea care se afla chiar dedesubtul nostru era vagă şi crepusculară dar, către apus, întinderea vastă şi cenuşie a Atlanticului strălucea ca argintul topit sub lumina zilei care se îndepărta. Mi s-a părut că recunosc coasta Franţei şi a Spaniei, acoperită de nori, şi sudul Angliei, apoi, cu un ţăcănit, oblonul

s-a închis la loc şi, într-o stare de confuzie extraordinară, m-am trezit lunecând încet pe suprafaţa netedă a sticlei.

Când, în cele din urmă, s-a făcut din nou ordine în mintea mea, mi s-a părut în afara oricărui dubiu că Luna era „jos”, sub picioarele mele, şi că Pământul se afla undeva departe, la nivelul orizontului. Pământul care pentru mine şi pentru semenii mei fusese întotdeauna „jos”, încă de la începutul începuturilor.

Din cauză că greutatea noastră era practic anihilată, mişcările ne cereau atât de puţin efort, îndeplineam atât de lesne tot ceea ce voiam să facem, încât necesitatea de a mânca nu s-a produs timp de aproape şase ore (după cronometrul lui Cavor) de la plecarea noastră. Am rămas uluit aflând că a trecut atâta timp. Chiar şi după aceea, am mâncat extrem de puţin. Examinând aparatul de absorbţie a bioxidului de carbon, Cavor a declarat că până atunci consumasem o cantitate foarte mică de oxigen. Întrucât conversaţia noastră era deocamdată epuizată şi nu mai aveam nimic altceva de făcut, ne-am lăsat pradă unei toropeli ciudate şi, întinzând păturile pe fundul sferei, astfel încât să astupe cea mai mare parte a luminii lunare, ne-am urat unul altuia noapte bună şi am adormit aproape imediat.

Şi astfel, dormind, stând uneori de vorbă sau citind, alteori mâncând, deşi fără niciun fel de poftă[81], dar rămânând de cele mai multe ori într-un fel de linişte care nu era nici trezie, dar nici somn, am trecut printr-o perioadă de timp fără noapte sau zi, căzând în tăcere, uşor, cu repeziciune, spre Lună.

Capitolul VI
COBORÂREA PE LUNĂ

Îmi amintesc că într-o zi Cavor a deschis deodată şase dintre obloanele sferei; lumina m-a

orbit, şi am început să strig la el. Tot cadrul vizual era acoperit de Lună, un paloş formidabil de auroră albă, cu muchia ştirbită de dungi întunecoase, un ţărm crescând dintr-un reflux de întuneric, cu pante şi piscuri înălţate în lumina soarelui. Cititorul a văzut, sunt sigur, desene sau fotografii ale Lunei, astfel încât nu am nevoie să mai descriu trăsăturile generale ale acestei privelişti, cu lanţuri muntoase, inelare, mai uriaşe decât orice munţi tereştri, cu creste strălucind sub lumina soarelui, cu umbre aspre şi adânci. Şesurile cenuşii şi neregulate, piscurile, dealurile, craterele treceau prin toată gama dintre lumină şi întuneric, de la lumina orbitoare, până la misterul atotcuprinzător al beznei. Deasupra acestei lumi zburam noi, la numai o sută de mile depărtare de crestele munţilor. Puteam acum să distingem ceea ce niciun ochi omenesc nu mai văzuse vreodată; sub strălucirea zilei, contururile tăioase ale stâncilor şi ale râpelor de pe şesuri sau din fundul craterelor deveneau cenuşii şi nedesluşite, acoperite de o ceaţă tot mai deasă; albul suprafeţelor luminate, întrerupt de ridicături şi pete, se strâmta pe alocuri şi dispărea; ici şi colo apăreau porţiuni ciudate de culoare brună şi măslinie, care se întindeau sub ochii noştri.

Aveam, însă, foarte puţin timp ca să privim aceste detalii. Ajunsesem în clipa cea mai primejdioasă a călătoriei noastre. Trebuia să ne apropiem tot mai mult de Lună, în timp ce treceam pe lângă ea, să reducem viteza şi să aşteptăm momentul când vom putea să coborâm pe suprafaţa ei.

Pentru Cavor, începuse o perioadă de intensă activitate; pentru mine, a fost o inactivitate plină de nelinişte. Trebuia să mă feresc mereu din drumul lui. El sărea prin sferă, în toate direcţiile, dând dovada unei agilităţi care ar fi părut imposibilă pe Pământ. Ultimele ore ale zborului şi le-a petrecut deschizând şi închizind ferestrele de

Cavorită, făcând calcule, consultându-şi cronometrul, la lumina lămpii. O bună bucată de timp ara stat cu toate ferestrele închise, izbindu-ne unul de altul, suspendaţi în linişte şi în întuneric.

Apoi el a bijbâit după butoanele obloanelor, şi deodată s-au deschis patru ferestre. M-am clătinat şi mi-am acoperit ochii, copleşit, ars şi orbit de neobişnuita strălucire a soarelui de dedesubt. Apoi obloanele s-au reînchis, lăsându-mă buimac în întunericul care îmi apăsa ochii. Am plutit din nou într-o tăcere neagră, fără de margini.

La un moment dat, Cavor a aprins lumina electrică şi mi-a spus că hotărâse să lege toate bagajele la un loc, înfăşurându-le în pături, pentru a le apăra de izbitura de la coborâre. Am început să lucrăm cu ferestrele închise, deoarece în felul acesta obiectele se îngrămădeau singure în centrul sferei. Era o treabă cu totul neobişnuită; doi oameni, plutind liber într-un spaţiu sferic, împachetând şi legând cu sfoară. Vi-i puteţi închipui? Nu există nici sus, nici jos, şi orice gest provoca mişcări neaşteptate. Cea mai mică acţiune a lui Cavor mă împingea pâna în peretele de sticlă; apoi dădeam din picior, inutil, în gol. Lumina lămpii electrice era când deasupra capului, când sub picioare. Picioarele lui Cavor îmi zburau prin faţa ochilor, apoi ne împiedicam unul de celălalt. Dar, în cele din urmă, toate obiectele au fost legate strâns laolaltă, într-un balot mare, cu excepţia a două pături, confecţionate ca nişte pelerine, în care trebuia să ne înfăşurăm.

Când, pentru o clipă, Cavor a deschis o fereastră înspre Lună, am văzut că ne îndreptam spre un crater central uriaş, înconjurat de un grup de cratere mai mici. Cavor ridică din nou obloanele în partea soarelui fierbinte şi orbitor. Cred că se folosea de atracţia soarelui ca de o frână.

— Acoperă-te cu o pătură, îmi strigă el, îndepărtându-se de mine.

În prima clipă n-am înţeles, apoi am tras pătura de sub picioare şi m-am înfăşurat în ea, acoperindu-mi şi capul şi ochii. Brusc, Cavor închise obloanele, deschise din nou unui singur şi îl închise; apoi se porni să le deschidă pe toate deodată, pentru a le pune la adăpost în rulourile lor de oţel. Se produse o izbitură şi am început să ne rostogolim de colo-colo, izbindu-ne de peretele de sticlă sau de balotul cu bagajele, şi ţinându-ne strâns unul de altul; afară, ţâşnea din toate părţile o substanţă albă, ca şi cum ne-am fi rostogolit pe o pantă de zăpadă…

Ne rostogoleam, ne apucam unul de altul, ne izbeam, parcă la nesfârşit…

O izbitură surdă, şi m-am pomenit pe jumătate îngropat sub balotul bagajelor noastre; după câteva clipe de linişte, l-am auzit pe Cavor gâfâind şi mor-măind, apoi zăngănitul unui oblon în ruloul lui. M-am încordat, am împins balotul cu bagaje şi am ieşit. De sub el. Ferestrele deschise se vedeau ca nişte cadre negre presărate cu stele.

Eram încă vii şi ne aflam în întunericul de lângă peretele marelui crater în care căzusem.

Răsuflam istoviţi, pipăindu-ne vânătăile de pe picioare. Niciunul dintre noi amândoi nu se aşteptase să fim atât de rău loviţi. M-am ridicat cu greu în picioare.

— Şi acum, am spus eu, să admirăm priveliştea de pe Lună! Dar… este teribil de întuneric, Cavor!

Sticla era aburită şi, în timp ce vorbeam, o ştergeam cu pătura.

— Mai avem cam o jumătate de oră până se face ziuă, zise Cavor. Trebuie să aşteptăm.

Nu reuşeam să desluşesc absolut nimic. Dacă am fi fost închişi într-o sferă de oţel, am fi văzut la fel. Ştergând cu pătura nu făceam decât să mâzgălesc sticla; ea redevenea imediat opacă, din cauza umezelei care se condensa, amestecată cu tot mai multe scame de la pătură. Desigur, n-ar fi trebuit să mă folosesc de pătură. În eforturile mele

de a şterge geamul, am alunecat pe suprafaţa umedă şi m-am izbit cu bărbia de un cilindru cu oxigen, care ieşea în afară din balot.

Totul era exasperant şi absurd. Sosisem pe Lună, în mijlocul unor minuni necunoscute şi nu vedeam decât peretele cenuşiu şi aburit al sferei în care călătorisem!

— La dracu', am strigat eu, mai bine rămâneam acasă! şi m-am aşezat pe balot, tremurând şi înfăşurându-mă mai strâns în pătură.

Deodată, umezeala se transformă în ace şi flori de gheaţă.

— Poţi să ajungi până la radiatorul electric? zise Cavor. Da… butonul acela negru. Altfel vom degera..

N-am aşteptat să-mi spună de două ori.

— Şi acum, l-am întrebat, ce avem de făcut?

— Să aşteptăm, zise el.

— Să aşteptăm?

— Desigur. Să aşteptăm până când aerul nostru se va încălzi din nou, şi peretele de sticlă se va limpezi. Până atunci nu putem face nimic. Pe Lună este încă noapte… trebuie să aşteptăm până se face ziuă. Până atunci, nu ţi-e foame?

Nu i-am răspuns, şi am continuat să stau pe balot, iritat. Mi-am întors cu greu privirea de la enigma înceţoşată a geamului şi l-am privit pe Cavor în faţă.

— Da, am spus, mi-e foame. Mă simt şi foarte dezamăgit. Sperasem… nu ştiu ce anume… dar în niciun caz asta.

Mi-am adunat tot calmul şi, învelindu-mă cu pătura, m-am aşezat din nou pe balot şi mi-am început prima masă pe Lună. Nu-mi amintesc dacă am terminat-o. Curând, prin frânturi care s-au unit cu repeziciune în spaţii mai întinse, peretele de sticlă s-a limpezit şi valul ceţos care ne ascunsese lumea lunară s-a ridicat dinaintea ochilor noştri.

Am contemplat atunci peisajul lunar.

Aşa cum l-am văzut la început, era dintre cele mai sălbatice şi mai triste. Ne aflam într-un imens amfiteatru, o vastă câmpie circulară care alcătuia fundul craterului uriaş. Pereţii săi ne închideau de pretutindeni, ca nişte faleze înalte. Lumina soarelui nevăzut cădea asupra lor dinspre apus, atingând însăşi baza lor şi lăsa să se vadă un haos de stânci brune şi cenuşii, mărginite ici şi colo de taluzuri şi de crăpături pline de zăpadă.

Vedeam până la o distanţă de 12 mile; dar nicio atmosferă nu micşora claritatea minuţioasă a detaliilor în care apărea această scenă. Toate suprafeţele se desenau limpezi şi strălucitoare, pe un fond de întunecime înstelată, care părea ochilor noştri pământeşti mai curând o perdea de catifea presărată cu paiete, decât vasta întindere a cerului.

Faleza orientală n-a fost la început decât o simplă lizieră întunecată a cerului semănat cu stele. Nicio nuanţă trandafirie, nicio paloare născândă nu anunţa venirea zilei. Numai lumina zodiacală, ca o brumă imensă şi luminoasă, în formă de con cu vârful îndreptat către splendoarea luceafărului ne-a avertizat de apropierea iminentă a soarelui.

Lumina era reflectată în întregime de falezele apusene. Zăream o vastă câmpie ondulată, glacială şi cenuşie, de un cenuşiu care devenea din ce în ce mai închis către răsărit, unindu-se cu tenebrele de la adăpostul falezei. Zăream nenumărate cuburi cenuşii şi rotunjite, protuberanţe enorme şi fantastice, valuri dintr-o substanţă asemănătoare zăpezii, întinzându-se din creastă în creastă până la îndepărtata zonă de întuneric, dându-ne primul indiciu despre distanţa care ne despărţea de peretele craterului. Aceste imense protuberanţe păreau fă-cute din zăpadă şi aşa am crezut şi eu atunci. Dar nu… erau munţi şi mase de aer îngheţat!

Aşa ne-a apărut Luna la început; apoi, deodată, cu repeziciune, a venit, uluitoare, ziua lunară.

Lumina soarelui coborî, în josul falezei, lumină formele îngrămădite la baza ei şi începu să înainteze către noi cu paşi de uriaş. Faleza îndepărtată părea că se mişcă şi freamătă şi, la atingerea razelor de lumină, un nor de aburi cenuşii se revărsă în sus, din fundul craterului — vârtejuri, rafale şi învolburări prelungi de nori cenuşii, din ce în ce mai groşi, mai întinşi şi mai deşi — până când, în cele din urmă, întregul şes dinspre apus aburea ca o batistă udă ţinută deasupra focului, iar înălţimile nu mai erau decât o lumină refractată.

— Există atmosferă, zise Cavor, trebuie să existe… altfel nu s-ar ridica aburii… la simpla atingere a unei raze de soare. Şi atât de repede…

Se uită în sus.

— Priveşte!

— Ce?

— Pe cer. Iată. Pe bolta întunecată a cerului… o mică pată albastră! Stelele par mai mari, cele mici şi toate nebuloasele vagi pe care le-am văzut din spaţiul vid… au dispărut!

Ziua se apropia cu repeziciune, neîncetat. Vârfurile cenuşii erau cuprinse, unul după altul, de lu-mină, şi se transformau într-un alb intens, vaporos. Apoi, către apus nu s-a mai văzut decât un nor suitor de ceaţă, o înaintare tumultuoasă, o aglomerare de pâclă deasă. Faleza îndepărtată se îndepărtase şi mai mult, se estompa şi îşi schimba înfăţişarea ca luată de un vârtej, scufundându-se şi dispărând în cele din urmă în mijlocul învălmăşelii generale.

Şuvoiul se apropia mereu, venind tot atât de repede ca umbra unui nor gonit de vântul de sud-vest. În jurul nostru se ridica o ceaţă subţire, parcă anunţând ceva.

Cavor mă apucă de braţ.

— Ce-i? l-am întrebat.

— Priveşte! Răsăritul soarelui! Soarele!

Mă întoarse şi îmi arătă creasta falezei dinspre răsărit, clară prin ceaţa care plutea în jurul nostru,

dar mai luminată cu o nuanţă decât întunecimea cerului. Deasupra falezei ţâşneau nişte forme ciudate, roşietice — nişte limbi de flăcări stacojii care se răsuceau şi dansau. Mi-am închipuit că trebuie să fie spirale de vapori care se înălţau în lumină, formând limbi de foc proiectate pe cer, dar, de fapt, erau protuberantele solare, coroana de foc a soa-relui, întotdeauna ascunsă ochilor omeneşti de vălul atmosferei noastre.

Şi apoi — soarele!

Treptat, inevitabil, apăru o linie luminoasă — o muche subţire de o strălucire insuportabilă, care se curbă încet, deveni un arc, deveni un semicerc incandescent, azvârlind spre noi, ca nişte suliţe, razele de căldură.

Am simţit că razele îmi străpung ochii! Am scos un strigăt şi m-am întors, orbit, bâjbâind după pătura de lângă balot.

O dată cu incandescenţa soarelui, se auzi un sunet, primul sunet care ajungea la noi dinafară, de când părăsisem Pământul; era un şuierat, un foşnet, dâra sonoră lăsată de mantia aeriană a zilei care înainta. Şi o dată cu sunetul şi cu lumina, sfera se clătină şi, orbiţi de lumină, ne-am clătinat şi noi, izbindu-ne unul de celălalt. Sfera se mişcă din nou, iar şuieratul deveni mai puternic. Închisesem, fără să vreau, ochii; făceam sforţări neîndemânatice ca să-mi acopăr capul cu pătura, când zguduitura mă trânti pe jos. Am căzut peste balot şi, deschizând ochii, am văzut pentru o clipă aerul dinafara peretelui nostru de sticlă. Se agita şi clocotea ca zăpada în care s-a înfipt o vergea înroşită în foc. Aerul solid devenise, deodată, la atingerea razelor de soare, o pastă, un noroi, un lichid vâscos, care şuiera şi clocotea, trecând în stare gazoasă.

Sfera se răsuci şi mai violent, iar noi am rămas încleştaţi unul de altul. După o clipă, sfera s-a răsucit din nou. Ne-am rostogolit de câteva ori, apoi m-am trezit în patru labe. Aurora lunară pusese

stăpânire pe noi. Vroia să ne arate ce putea să facă Luna cu noi, doi bieţi oameni.

Am privit din nou afară: nori de aburi, zăpadă pe jumătate topită care se surpa, aluneca şi cădea. Ne rostogoleam în întuneric. Cavor îşi înfipsese genunchii în pieptul meu. Apoi, el trecu pe lângă mine, ca în zbor, şi pentru o clipă am rămas întins, fără să mai pot respira, cu faţa în sus. Se părea că o cantitate imensă din substanţa care se topea se surpase peste noi, ne îngropase, şi acum se subţia şi clocotea în jurul nostru. Sus, deasupra peretelui de sticlă, dansau o sumedenie de băşici. L-am auzit pe Cavor scoţând un strigăt slab.

O avalanşă uriaşă de aer care se topea ne cuprinse şi ne-am rostogolit în jos, înjurând de mama focului, pe o pantă, din ce în ce mai repede, izbin-du-ne de crăpături şi ridicături, mereu mai repede, spre apus, în tumultul clocotitor şi incandescent al dimineţii lunare.

Am continuat să ne răsucim, încleştaţi unul de celălalt, aruncaţi de colo până colo; balotul de bagaje ne izbea din toate părţile. Ne ciocneam, ne apucam, eram aruncaţi în lături, capetele ni se izbeau, şi întregul univers izbucnea în săgeţi şi stele de foc! Pe Pământ, ne-am fi zdrobit unul de altul de zece ori, dar pe Lună, din fericire pentru noi, greutatea noastră rămăsese numai la o şesime, aşa încât cădeam destul de domol. Îmi amintesc de o senzaţie de greaţă cumplită, de parcă mi s-ar fi răsucit creierul în ţeastă, şi apoi…

Am simţit că umblă cineva la obrazul meu; atingeri uşoare îmi supărau urechile. Apoi am desco-perit că strălucirea priveliştii din jur era atenuată de nişte ochelari albaştri Cavor era aplecat asupra mea, şi îi vedeam faţa răsturnată, cu ochii apăraţi, de asemeni, în dosul ochelarilor coloraţi. Îi auzeam respiraţia; buzele îi sângerau, de pe urma unei lovituri.

— Te simţi bine? zise el, ştergându-şi sângele cu dosul mâinii.

O clipă, mi s-a părut că totul se învârteşte cu mine, dar nu era decât efectul ameţelii. Cavor închisese câteva obloane, ca să mă apere de lumina directă a soarelui. În jurul sferei, strălucirea ajunsese la maximum.

— Dumnezeule! am rostit eu, cu greutate. Dar asta…

M-am ridicat puţin, ca să privesc afară. Domnea o lumină orbitoare, o schimbare totală faţă de întunericul mohorât al primelor noastre impresii.

— Am stat mult timp în nesimţire? am întrebat.

— Nu ştiu… cronometrul mi s-a spart. O bună bucată de timp… Dragul meu prieten! Mi-a fost teamă…

Am rămas întins, ca să-mi revin. Pe faţa lui Cavor se citeau încă urmele evidente ale emoţiei. Un timp am tăcut. Mi-am trecut mâna, cercetător, peste locurile unde primisem lovituri; mi-am examinat şi faţa, căutând semnele leziunilor. Dosul palmei drepte suferise cel mai mult, şi avea pielea jupuită. Fruntea îmi era învineţită şi însângerată. Cavor îmi întinse o cană cu o băutură răcoritoare — nu mai ştiu cum se numea — pe care o adusese printre provizii. După câtva timp, m-am simţit ceva mai bine. Am încercat să-mi mişc eu grijă mâinile şi picioarele. Apoi, am reuşit să vorbesc.

— N-ar fi trebuit să se întâmple, am zis eu, ca şi cum n-aş fi făcut nicio pauză.

— Nu, n-ar fi trebuit!

Rămase pe gânduri, cu mâinile atârnate pe genuechi. Privi afară, apoi se întoarse spre mine.

— Doamne sfinte! zise el. Nu!

— Ce s-a întâmplat? l-am întrebat, după un răstimp. Am sărit la tropice?

— A fost exact cum m-am aşteptat. Aerul s-a evaporat. Dacă este într-adevăr aer. În orice caz, s-a evaporat, şi a apărut suprafaţa Lunii. Ne aflăm pe un banc de stânci. Ici şi colo se vede solul gol; un sol cam ciudat.

A considerat că nu mai era nevoie să-mi explice. M-a ajutat să mă ridic într-o rână. Şi am putut să văd totul cu ochii mei.

Capitolul VII
O DIMINEAŢĂ LUNARĂ

Aspectul aspru, nemilosul alb şi negru al peisajului, dispăruse în întregime. Strălucirea soarelui căpătase o uşoară nuanţă de chihlimbar; umbrele de pe peretele craterului erau de un purpuriu închis. Spre răsărit, un nor întunecat de ceaţă continua să se târască, ascunzându-se de lumina soarelui, dar spre apus cerul era albastru şi limpede. Am început să-mi dau seama de timpul cât fusesem în nesimţire.

În jurul nostru nu mai era vid. Se formase o atmosferă. Relieful se contura mai precis, căpătase siguranţă şi varietate; în afară de eâteva spaţii acoperite, ici şi colo, de o pătură albă — care nu mai era aer solid, ci zăpadă — aspectul arctic dispăruse cu totul. Spaţii întinse, roşcate, de pământ gol şi ac-cidentat, se întindeau pretutindeni, sub strălucirea soarelui. Pe alocuri, la marginea grămezilor de zăpadă, se formau mici băltoace efemere şi şuviţe de apă, singurele lucruri care se mişcau în această pustietate deplină. Lumina soarelui inunda cele două treimi superioare ale sferei, amintindu-ne atmosfera miezului de vară, dar cum sfera se aşezase pe o grămadă de zăpadă, picioarele ne erau în umbră.

Răspândite pe povârniş, şi scoase în evidenţă de umbrele pe care le aruncau pe fâşiile albe de zăpadă netopită, se vedeau nişte forme asemănătoare unor beţişoare de lemn — uscate, răsucite, de aceeaşi nuanţă ruginie ca şi stânca pe care erau presărate. Privirea ţi se oprea fără voie asupra lor. Lemn! Într-o lume lipsită de viaţă? Apoi, pe măsură ce ochii mi se obişnuiau cu înfăţişarea lor, am observat că toată această

suprafaţă părea, un ţesut fibros, ca un covor de ace brune în umbra pădurilor de pini.

— Cavor!

— Da?

— Poate că acum Luna este o lume moartă… dar altă dată…

Ceva îmi atrase atenţia. Printre ace se zăreau nişte forme mici şi rotunde. Mi s-a părut că una dintre ele se mişcase.

— Cavor, am şoptit.

— Ce?

Nu i-am i-ăspuns imediat. Priveam ţintă; neîncrezător. O clipă, nu mi-a venit să-mi cred ochilor. Am scos un strigăt nearticulat. L-am apucat, de braţ şi i-am arătat cu degetul.

— Priveşte! i-am strigat, regăsindu-mi graiul. Acolo! Da! Şi dincolo!

El privi în direcţia pe care i-o arătam.

— Ah! zise el.

Cum aş putea să descriu ceea ce am văzut? Un fapt atât de mărunt, dar care îmi părea totuşi uluitor şi emoţionant. Pe aşternutul format din ace lemnoase se aflau — am mai spus — nişte corpuri rotunjite, ovale, care ar fi putut fi luate drept pietricele foarte mici. Şi iată că două dintre aceste corpuri ovale se mişcară una după alta şi se rostogoliră; coaja plesni, şi prin crăpătura fiecăreia se ivi o linie subţire de un verde gălbui, grăbindu-se să primească încurajarea fierbinte a soarelui abia răsărit. Atât am văzut, pentru o clipă, şi apoi se mişcă şi se sparse încă unul!

— Este o sămânţă, zise Cavor. Apoi, l-am auzit şoptind foarte incet: ***Viaţă!***

Viaţă! şi imediat ne-a trecut prin minte gindul că lunga noastră călătorie nu fusese în zadar, că nu venisem într-o aridă îngrămădire minerală, ci într-o lume care trăia şi se mişca! Priveam încordaţi. Îmi amintesc că ştergeam sticla din faţa mea cu mâneca, furios pe cea mai mică urmă de abureală.

Imaginea era limpede şi vie numai în mijlocul câmpului vizual, Spre marginile ferestrei, ramurile moarte şi seminţele erau mărite şi deformate de curbura sticlei. Dar aveam ce vedea. Unul după altul, pe tot povârnişul însorit, aceste miraculoase corpuri mici şi brune plesneau şi se căscau, ca nişte păstăi, ca sâmburii; deschideau guri avide să soarbă căldura şi lumina revărsate în cascadă de soarele răsărit de curând.

Clipă de clipă, se desfăceau tot mai multe seminţe şi în acest timp colţii celor ce se desfăcuseră mai înainte ieşeau din coaja lor ruptă, trecând în a doua fază de creştere. Cu o siguranţă desăvârşită, cu rapiditate, aceste seminţe uimitoare scoteau o mică rădăcină, în jos, către sol şi un mugure ciudat, în formă de ghem, în sus. În scurt timp, întreaga pantă a fost presărată cu plante minuscule care se înălţau în lumina fierbinte a soarelui.

N-au rămas mult în această stare. Mugurii în formă de ghem se umflară, se încordară şi se deschiseră dintr-o dată, lăsând să ţâşnească o coroniţă de vârfuri roşii şi ascuţite; apoi întinseră un buchet de frunze subţiri, alungite, de culoare brună, care începură să crească repede, vizibil, chiar în timp ce le priveam. Era o mişcare mai înceată decât a ori-cărui animal, dar mai rapidă decât a oricărei plante pe care o văzusem vreodată. Cum pot să vă fac să vă imaginaţi felul în care creşteau? Vârfurile frunzelor creşteau atât de repede încât se mişcau în sus, chiar sub ochii mei. Coaja brună a seminţei se zbârci şi fu absorbită într-o clipă de plantă. Aţi luat vreodată un termometru în mână, într-o zi răcoroasă şi aţi observat cum se urcă în tub subţirea coloană de mercur? La fel creşteau şi aceste plante lunare.

În câteva minute — după părerea mea — colţii care ieşiseră printre primii se şi lungiseră în formă de tulpină, şi scoteau chiar un al doilea buchet de frunze; panta, care păruse cu puţin timp mai

înainte o întindere lipsită de viaţă, era acum întunecată de aceste ierburi chircite, de culoare verde măslinie, cu ţepi zburliţi, zguduite de forţa cu care creşteau.

M-am întors, şi iată! în vârful unei stânci, spre răsărit, se legăna un ciucure asemănător, mai puţin dezvoltat, înclinându-se întunecat, în lumina orbitoare a soarelui. Ceva mai departe, se vedea silueta unei plante masive, care îşi întindea ramurile greoaie, ca un cactus, umflându-se vizibil, ca o băşică umplută cu aer.

Apoi am descoperit şi spre apus o formă asemănătoare, prelungă, înălţându-se deasupra tufişurilor. Lumina cădea din plin, şi am văzut că avea o in-tensă culoare portocalie. Creştea văzând cu ochii; dacă îţi întorceai privirea câteva clipe şi apoi o priveai din nou, avea alt contur; îşi întindea ramurile boante şi umflate şi ajunse repede să capete forma unui arbore de coral, de câteva picioare înălţime. Comparate cu aceste plante, ciupercile de bălegar de pe pământ, care cresc uneori până la un picior în diametru, într-o singură noapte, sunt de o lenevie exasperantă. Dar ciupercile noastre cresc sub forţa unei gravitaţii de şase ori mai mare decât pe Lună. Mai departe, prin văile şi pe şesurile ascunse de privirea noastră, dar nu şi de soarele care se înălţa, peste vârfuri şi grupuri de stânci strălucitoare creşteautufişuri zburlite, o vegetaţie ţepoasă şi cărnoasă, grăbindu-se să profite de scurta zi în care trebuiau să înflorească, să dea fructe şi seminţe şi să moară din nou. Creşteau ca printr-un miracol.

Închipuiţi-vă! Închipuiţi-vă această auroră! Reînvierea aerului îngheţat, mişcarea şi însufleţirea solului, şi creşterea tăcută a vegetaţiei, această ascensiune nepământească de tulpini cărnoase şi spice. Închipuiţi-vă această privelişte luminată de o strălu-cire alături de care, pe Pământ, cel mai intens soare pare neputincios şi diluat. Şi, în această junglă însufleţită, prin locurile

încă umbroase, se întindeau fâşii de zăpadă albăstruie. Iar pentru a avea o imagine completă a impresiilor noastre, trebuie să ţineţi seama că priveam printr-o sticlă groasă şi curbă, care diforma imaginile, aşa cum diformează o lentilă, lăsându-le clare şi strălucitoare numai în centrul câmpului vizual, iar spre margini mărindu-le şi făcându-le ireale.

Capitolul VIII
ÎNCEPE EXPLORAREA

Ne-am întors privirile, unul spre altul, cu acelaşi gând, cu aceeaşi întrebare în ochi. Pentru ca să crească plantele acestea au nevoie de aer, oricât ar fi de rarefiat — aer pe care l-am putea respira şi noi!

— Trapa de ieşire! am rostit eu.

— Da, zise Cavor, vom vedea dacă există aer!

— Peste puţin, i-am răspuns, aceste plante vor fi de înălţimea noastră. Închipuieşte-ţi… închipuieşte-ţi, la urma urmei… Este chiar sigur? De undeştii că este chiar aer? S-ar putea să fie azot; s-ar putea să fie chiar bioxid de carbon!

— Ne lămurim uşor, zise el, şi se apucă să facă proha. Scoase din balot o bucată mare de hârtie, o aprinse, şi o aruncă repede prin valva deschizăturii. M-am aplecat şi am privit în jos, prin sticla groasă, afară, la această mică flacără de mărturia căreia depindeau atât de multe!

Hârtia a căzut afară şi s-a aşezat uşor pe zăpadă. Flacăra roză dispăru. O clipă, mi s-a părut că s-a stins… Apoi la marginea hârtiei a tremurat o mică limbă albăstruie, a crescut şi a început să se întindă!

Ghemotocul s-a carbonizat în întregime, liniştit — în afară de porţiunea care venea în contact cu zăpada — şi s-a răsucit, scoţând o dâră tremurătoare de fum. Nu mai exista nicio îndoială; atmosfera Lunii era formată fie din oxigen pur, fie

din aer, şi capabilă, deci — exceptând cazul că era extrem de rarefiată — să întreţină viaţa noastră pământească. Puteam să ieşim afară — şi să trăim!

M-am aşezat lângă trapa de ieşire, pregătindu-mă să deşurubez capacul, dar Cavor mă opri.

— Trebuie mai întâi să ne luăm o mică măsură de prevedere, zise el.

Mi-a explicat că, deşi atmosfera conţinea în mod sigur oxigen, putea să fie totuşi atât de rarefiată, în-cât să ne producă neplăceri grave. Mi-a amintit de răul de munte şi de faptul că aeronauţii care iau prea repede înălţime pierd adeseori sânge pe nas şi pe gură. În timp ce-mi vorbea, se ocupa cu prepararea unei băuturi, greţoasă la gust, după cum am simţit când am băut-o, la insistenţele lui. În afară de o uşoară amorţire, băutura n-a mai avut, însă, vreun alt efect asupra mea. După aceea, mi-a dat voie să încerc deşurubarea capacului.

Când capacul de sticlă a început să se deschidă, aerul dinăuntrul sferei, mai dens decât cel de afară, a pornit să iasă, prin şanţurile ghiventului, cântând ca apa dintr-un ceainic, înainte de a da în clocot. Cavor mi-a spus să mă opresc, deoarece era evident că presiunea de afară era mult mai scăzută. Cu cât era mai scăzută, n-aveam de unde să ştim.

Ţineam capacul strâns cu amândouă mâinile, gata să-l închid la loc, dacă, în ciuda speranţelor noastre, atmosfera lunară s-ar fi dovedit prea rarefiată pentru noi, iar Cavor avea un cilindru de oxigen comprimat la îndemână, pentru a restabili la nevoie presiunea. Ne-am uitat în tăcere unul la altul, apoi la fantastica vegetaţie de afară care se îngroşa şi se înălţa vizibil şi fără zgomot. Aerul şuiera mereu, ascuţit, ieşind din sferă.

Pulsul a început să-mi zvâcnească puternic în urechi, iar zgomotele produse de mişcările lui Cavor au început să se îndepărteze. Totul devenea mai liniştit, din cauza rarefierii aerului.

Pe măsură ce aerul ţâşnea şuierător prin ghivent, umiditatea se aduna în mici rotocoale de abur.

După o clipă, am simţit cum respiraţia mi-a devenit mai precipitată — ceea ce a durat, de altfel, tot timpul cât am stat în atmosfera exterioară a Lunii — şi în urechi, în vârful degetelor, în gâtlej, s-a produs o senzaţie neplăcută, care a dispărut însă imediat.

Ameţeala şi greaţa mi-au îndepărtat în oarecare măsură curajul. Am închis puţin capacul, încercând să mă explic în grabă, faţă de Cavor. Dar acum el era cel mai îndârjit. Mi-a răspuns ceva, cu un glas care din cauza rarefierii aerului părea extraordinar de slab şi de îndepărtat. Îmi recomanda o înghiţitură de rachiu, dându-mi chiar el exemplul. După ce am băut, m-am simţit mai bine. Am desfăcut din nou capacul. Zvâcniturile din urechi au devenit mai puternice, dar şuierăturile aerului care ieşea din sferă încetaseră. Câteva clipe, am crezut că mă înşel.

— Ei bine? zise Cavor cu o umbră de glas.

— Ei bine? i-am răspuns.

— Continuăm?

După o clipă de gândire i-am spus:

— Asta-i tot?

— Da, dacă poţi să suporţi.

Drept răspuns, am continuat să deşurubez. Am ridicat capacul circular din locul lui şi l-am aşezat cu grijă pe balotul de bagaje. Câţiva fulgi de zăpadă s-au răsucit în deschizătură, şi au dispărut, în timp ce aerul rarefiat şi nefamiliar al Lunii punea stăpînire pe sfera noastră. Am îngenuncheat şi apoi m-am aşezat pe marginea deschizăturii, privind afară. Dedesubt, la un metru de faţa mea, strălucea zăpada lunară, neatinsă de niciun picior.

Am tăcut un răstimp, privindu-ne.

— Nu te dor plămânii? zise Cavor.

— Nu, i-am răspuns. E suportabil.

A luat pătura, şi-a trecut capul prin gaura din mijloc, înfăşurându-se bine în jurul corpului. S-a aşezat pe marginea deschizăturii, şi-a lăsat picioarele să atârne, până când au ajuns la câţiva

centimetri de zăpada lunară. A stat o clipă în cumpănă, apoi şi-a dat drumul, de la această distanţă, pe solul neumblat al Lunii. A făcut câţiva paşi, şi imaginea lui, văzută prin sticla sferei, era de-a dreptul grotescă. S-a oprit o clipă, privind în jur. Apoi şi-a luat avânt şi a sărit.

Sticla deforma totul, dar mi s-a părut că, oricum, saltul era extrem de mare. Dintr-un singur salt, se îndepărtase cu douăzeci sau treizeci de picioare. Ajunsese undeva sus, pe o masă stâncoasă, şi gesticula către mine. Poate că striga — dar nu auzeam nimic. Cum naiba făcuse acest salt? Parcă fusesem martorul unei scamatorii.

Încă nedumerit, am trecut şi eu prin deschizătură, apoi m-am ridicat în picioare. Chiar în faţa mea, zăpada se topise şi se formase un fel de şanţ. Am făcut un pas şi am sărit.

M-am trezit zburând prin aer, am văzut că stânca pe care şedea Cavor îmi venea în întâmpinare; m-am apucat de muchiile stâncii şi am rămas aşa, complet buimăcit. Fără să vreau am scos un hohot penibil de râs. Eram teribil de zăpăcit. Cavor s-a aplecat, strigându-mi cu un glas şuierat să fiu atent. Uitasem că pe Lună, care are a opta parte din masa şi un sfertdin diametrul Pământului, greutatea mea se redusese la a şasea parte. Acum fusesem obligat să-mi amintesc.

— Suntem eliberaţi din lanţurile mamei noastre, Pământul — zise Cavor.

Calculându-mi efortul, m-am căţărat până în vârful stâncii şi, mişcându-mă la fel de atent ca un reu-matic, am ajuns lângă Cavor, sub lumina puternică a soarelui. Sfera rămăsese în urma noastră, la treizeci de picioare depărtare, pe grămada de zăpadă care se micşora mereu.

Cât vedeai cu ochii, pe îngrămădirea de stânci din fundul craterului se trezea la viaţă aceeaşi vegetaţie, întreruptă ici şi colo de umflăturile plantelor în formă de cactuşi; nişte licheni roşii şi purpurii creşteau atât de repede, încât parcă se

cățărau pe stânci. Pe toată suprafața craterului, până la pereții de piatră care o înconjurau, nu se zărea nimic altceva.

Pereții craterului păreau să fie lipsiți de vegetație, în afară de o porțiune de lângă bază, și presărați cu contraforturi, trepte și platforme care atunci nu ne-au atras prea mult atenția. Erau la câteva mile depărtare de noi, de jur împrejur; noi ne aflam aproape în centrul craterului, și vedeam pereții prin ceața gonită de vânt. Într-adevăr, prin atmosfera rarefiată începuse să bată vântul, slab dar tăios, extrem de rece dar și extrem de domol. Bătea în jurul craterului, dinspre partea unde peretele era întunecat și cețos, spre partea luminată și încălzită. Cu greu se deslușea ceva prin ceața care plutea spre răsărit; din cauza teribilei intensități a soarelui nemișcat trebuia să privim cu ochii pe jumătate închiși, ținând mâna streașină.

— Se pare că nu există nicio suflare, zise Cavor, absolut niciuna.

Am privit din nou în jur. Încă mai dăinuia în mine speranța să găsesc vreo urmă omenească, turla vreunui edificiu, vreo casă sau vreo mașină; dar pretutindeni se întindeau stânci rostogolite, una peste alta, piscuri și creste, tufișuri crescând în fața noastră și cactuși umflându-se neîncetat, ca o negare absolută a speranțelor mele.

— Aceste plante sunt aici singurele stăpâne, am spus eu. Nu există nici urma altor creaturi.

— Nici insecte… nici păsări… nimic! Nicio urmă, niciun crâmpei, nicio fărâmă de viață animală. Dealtfel, dacă ar exista, ce ar face ele în timpul nopții?… Nu! nu există decât aceste plante.

Mi-am pus mâna streașină la ochi.

— E ca o privelişte de vis. Vegetația seamănă cu plantele de pe Pământ mai puțin chiar decât ceea ce ne imaginăm că se află printre stâncile străfundului de ocean. Uite-te acolo! Ai putea să crezi că este o șopârlă transformată în plantă. Și ce strălucire!

— Este abia începutul dimineţii, zise Cavor. Suspină şi privi în jur. Nu, nu este o lume pentru oameni. Şi, totuşi, într-un fel… te atrage.

Rămase tăcut câtva timp şi apoi începu să mormăie, cufundat în gânduri. O uşoară atingere m-a făcut să tresar şi am observat că peste un pantof mi se întinsese un lichen subţire, albicios. Am mişcat piciorul; lichenul s-a transformat în pulbere, şi fiecare fărâmă a început să crească. L-am auzit pe Cavor scoţând o exclamaţie ascuţită; frunza unei plante îl înţepase, ca o baionetă.

El îşi roti privirile, căutând ceva printre stâncile din jurul nostru. O lumină bruscă, de culoare roză apăru pe o creastă zimţuită. Era un roz extraordinar, de o nuanţă palidă.

— Priveşte! am strigat, întorcându-mă. Dar Cavor dispăruse.

O clipă, am rămas stupefiat. Apoi am făcut un pas grăbit, ca să privesc peste marginea stâncii. Dar, surprins de această dispariţie, am uitat încă o dată că eram pe Lună. Mişcarea m-ar fi făcut să înaintez pe Pământ cam cu un metru; pe Lună, m-a dus la şase metri — cu cinci metri mai departe de marginea stâncii. În primul moment, mi s-a părut că trăiesc senzaţia acelor coşmaruri când te prăbuşeşti la nesfârşit. Căci, dacă pe Pământ cazi, în prima secundă, şaisprezece metri, pe Lună cazi doar doi, şi numai cu a şasea parte din greutate. Cred că am căzut, sau mai curând am sărit în jos, vreo zece metri. A durat mult — poate cinci sau şase secunde. Am plutit prin aer şi am căzut ca o pană, cufundându-mă până la genunchi într-o grămadă de zăpadă, lângă un perete de stâncă albastră-cenuşie, cu vine albe. Am privit în jur.

— Cavor! am strigat, dar nu se vedea nici urmă de Cavor. Cavor! am strigat eu mai tare, dar mi-a răspuns numai ecoul.

M-am întors, furios, şi m-am căţărat până în vârful stâncii.

— Cavor! strigam eu într-una. Strigam cu glasul unui miel rătăcit.

Nu se mai zărea nici sfera şi, pentru o clipă, o senzaţie insuportabilă de dezolare mi-a strâns inima.

Apoi l-am văzut. Râdea şi gesticula, ca să-mi atragă atenţia. Era pe o stâncă lucie, la douăzeci sau treizeci de metri depărtare. Nu puteam să-i aud glasul, dar gesturile lui mă îndemnau să sări. Am ezitat, deoarece distanţa mi se părea enormă. Apoi m-am gândit că eram în stare să sări mai mult decât Cavor.

M-am dat cu un pas înapoi, mi-am luat elan şi am sărit cu toată puterea. Mi s-a părut că zbor prin aer ca şi cum nu voi mai coborî niciodată.

Zborul era halucinant şi în acelaşi timp plăcut, tot atât de ciudat ca într-un coşmar. Mi-am dat seama că sărisem cu prea mult avânt. Am trecut pe deasupra lui Cavor şi am văzut într-o râpă un desiş ţepos, care se întindea să-mi întâmpine căderea. Am scos un ţipăt de spaimă. Mi-am întins mâinile înainte şi mi-am încordat picioarele.

M-am izbit de o tufă de plante asemănătoare ciupercilor, care au împrăştiat în jurul meu o puzderie de spori portocalii, acoperindu-mă cu un praf de aceeaşi culoare. M-am rostogolit de câteva ori şi apoi am rămas locului, zguduit de un râs nervos.

Faţa mică şi rotundă a lui Cavor mă privea pe deasupra unui tufiş zburlit. Striga ceva, dar nu reuşeam să-l aud.

— Ce? am încercat eu să-l întreb, fără să scot însă niciun sunet, din cauza respiraţiei precipitate. El îşi croi drum către mine, înaintând cu grijă printre tufişuri.

— Trebuie să fim atenţi! zise el. Luna nu cunoaşte niciun fel de disciplină. Ne vom rupe oasele.

M-a ajutat să mă ridic în picioare.

— Faci mişcări exagerate, zise el, scuturând cu mâna praful portocaliu de pe hainele mele.

Şedeam nemişcat, gâfâind, lăsându-l să-mi scuture praful de pe genunchi şi de pe coate şi să mă dojenească pentru neîndemânarea mea.

— Nu ne-am adaptat gravitaţiei de aici. Muşchii noştri nu sunt încă educaţi. Trebuie să facem câteva exerciţii practice. După ce îţi vei trage răsuflarea.

Mi-am scos doi-trei spini care mi se înfipseseră în mână şi m-am aşezat pe un colţ de stâncă. Muşchii îmi tresăreau şi aveam sentimentul de descurajare pe care îl încearcă pe Pământ, la prima cădere, cel care învaţă să meargă pe bicicletă.

Deodată, Cavor se gmdi că, după căldura soarelui, aerul rece al râpei ar putea să-mi dea febră. Ne-am căţărat din nou în lumina soarelui şi am constatat că, în afară de câteva julituri, nu căpătasem nicio rană mai gravă. La propunerea lui Cavor, am căutat în preajma, cu privirea, pentru săritura următoare, un loc sigur şi uşor abordabil. Am ales o mică platformă de stâncă, la vreo zece metri depărtare, despărţită de noi printr-un mic tufiş de spini de culoare verde-măslinie.

— Socoteşte că sări până aici! zise Cavor, cu aerele unui antrenor, şi îmi arată un punct situat la vreun metru de picioarele mele. De data aceasta, am reuşit să sar fără greutate, şi trebuie să mărturisesc că am simţit o oarecare satisfacţie când Cavor, greşind cu vreo jumătate de metru, s-a înţepat în spinii tufişului. Vezi, trebuie să fii prudent, zise el, scoţându-şi spinii. De atunci a încetat să se mai considere antrenorul meu, devenindu-mi tovarăş în însuşirea artei de a merge pe Lună.

Ne-am propus o săritură mai uşoară şi, efectuând-o fără greutate, am sărit înapoi, repetând-o apoi de câteva ori şi obişnuindu-ne muşchii cu noile condiţii. N-aş fi crezut niciodată, dacă n-aş fi experimentat, că adaptarea se putea

face atât de repede. În foarte scurt timp, într-adevăr, după mai puţin de treizeci de sărituri, puteam să ne dozăm efortul necesar pentru o anumită distanţă, aproape cu siguranţa de pe Pământ.

În tot acest timp, plantele lunare creşteau în jurul nostru tot mai înalte, mai dese şi mai încâlcite, în fiecare clipă mai groase şi mai lungi: plante spinoase, cactuşi verzi şi masivi, ciuperci, plante cărnoase, în formă de licheni, sau în fel de fel de forme ciudate. Eram însă atât de preocupaţi de salturile noastre, încât un timp nu am mai luat în seamă expansiunea lor neîncetată.

Ne cuprinsese o exaltare extraordinară. Cred că, în parte, se datora senzaţiei de eliberare, după timpul petrecut în interiorul sferei; în primul rând, însă, ne încânta dulceaţa diafană a aerului care conţinea — sunt sigur — o proporţie mult mai mare de oxigen decât atmosfera terestră. Deşi înconjurat de o lume ciudată, mă simţeam tot atât de curajos şi de întreprinzător ca un londonez ajuns pentru prima oară în munţi; şi cu toate că eram puşi în faţa Necunoscutului, niciunul dintre noi nu se simţea înfricoşat.

Eram din ce în ce mai temerari. Am reperat o mică movilă acoperită de licheni, cam la cincisprezece metri depărtare, şi am coborât cu uşurinţă pe vârful ei, unul după altul.

— Bine! ne strigam unul altuia. Bine! Cavor a făcut trei paşi şi s-a avântat către o pantă atrăgătoare, înzăpezită, la mai bine de douăzeci de metri depărtare. Era caraghios, cu şapca lui de jucător de crichet, murdară, cu părul ţepos, cu trupul mic şi rotund, cu pantalonii lui bufanţi, cu braţele şi picioarele îndoite şi proiectate, în zbor, pe întinderea fantastică a peisajului lunar. M-a cuprins un acces de râs, am sărit şi eu şi — buf! — am căzut lângă el.

Am făcut câţiva paşi de Gargantua, am mai sărit de vreo trei-patru ori şi în cele din urmă ne-am

aşezat într-o depresiune acoperită de licheni. Plămânii ne dureau. Ne trăgeam răsuflarea, privindu-ne cercetător unul pe celălalt. Cavor, gâfâind, mormăia ceva despre „senzaţii uluitoare”. Şi atunci mi-a trecut prin minte o întrebare. Pentru moment, nu mi s-a părut nimic grav, ci doar o întrebare firească în situaţia respectivă.

— Ia ascultă, am întrebat. Ştim exact unde am lăsat sfera?

Cavor îşi întoarse privirea către mine.

— Ce?

Abia atunci m-a izbit adevăratul sens al întrebării mele.

— Cavor! am strigat eu, apucându-l de braţ. Unde este sfera?

Capitolul IX
PIERDUŢI PE LUNĂ

Figura lui reflectă propria mea nelinişte. Cavor se ridică în picioare şi privi în jur peste tufişurile care, înconjurându-ne, parcă se străduiau din răsputeri să crească cât mai înalte. Îşi duse cu un aer de nesiguranţă o mână la buze. Apoi vorbi, şovăitor:

— Cred, zise el încet, că am lăsat-o… undeva… cam pe acolo…

Degetele lui descriseră un arc.

— Nu sunt sigur. Expresia de consternare i se întipări şi mai adânc. În orice caz, zise el, privindu-mă, nu poate să fie prea departe.

Ne-am ridicat amândoi în picioare. Scoteam exclamaţii fără înţeles.

În jurul nostru, pe pantele însorite, spumegau şi se legănau desişurile spinoase, cactuşii umflaţi, lichenii căţărători; prin locurile umbroase dăinuiau grămezi de zăpadă. Spre nord, spre sud, spre est şi spre vest, aceeaşi monotonie de forme neobişnuite. Şi undeva, îngropată în masivitatea vegetaţiei încilcite, se afla sfera noastră, casa noastră,

singurul nostru refugiu, singura noastră speranţă de a ne salva din această fantastică junglă de-o zi în care nimerisem.

— Cred, la urma urmei, zise el, arătând brusc într-o direcţie, că trebuie să fie pe acolo.

— Nu, i-am răspuns. Am făcut o curbă. Priveşte! Se văd urmele paşilor mei. Este clar că sfera se găseşte mai spre răsărit, mult mai spre răsărit. Nu! siera trebuie să fie pe acolo.

— Cred, zise Cavor, că am avut tot timpul soarele spre dreapta.

— Mie mi se pare că, la fiecare săritură, aveam umbra în faţă.

Ne-am privit în tăcere. Suprafaţa craterului devenise, în închipuirea noastră, enormă, iar desişurile care creşteau mereu păreau de nepătruns.

— Doamne sfinte! Am fost nebuni.

— Bineînţeles, trebuie să o regăsim, zise Cavor şi cât mai curând. Căldura e tot mai puternică. Dacă locul n-ar fi fost atât de uscat, acum am fi leşinat de căldură. Şi… mi-e foame.

L-am privit ţintă. Nu mă gândisem până acum la acest aspect al problemei. Mi-am dat seama, deodată, ca mi-era îngrozitor de foame.

— Da, am spus cu convingere, şi mie.

Se ridică, hotărât să acţioneze.

— Trebuie neapărat să găsim sfera.

Am examinat, cu tot calmul de care eram în stare, lanţurile nesfârşite de stânci şi tufişuri care acope-reau fundul craterului, cântărind fiecare în tăcereşansele de a găsi sfera înainte de a ne copleşi cu totul căldura şi foamea.

— Nu poate să fie mai departe de vreo cincizeci de metri, zise Cavor, făcând un gest nehotărât. N-avem de făcut decât să cercetăm prin jur, până când o vom găsi.

— E tot ce putem face, i-am răspuns, fără prea mult entuziasm pentru a porni în căutare. Tare aş

vrea ca aceste blestemate tufişuri cu spini să nu crească atât de repede!

— Bine zici, zise Cavor. Dar sfera se afla pe un morman de zăpadă.

Am privit în jur, cu speranţa zadarnică de a recunoaşte vreo movilă sau vreun tufiş care fusese lângă sferă. Dar pretutindeni întâlneam aceeaşi uniformitate deconcertantă, pretutindeni tufişuri, înălţându-se cu repeziciune, ciuperci lăţindu-se pe stânci, grămezi de zăpadă micşorându-se, totul într-o neîncetată şi inevitabilă transformare. Soarele dogorea cu putere; slăbiciunea, provocată de o foame inexplicabilă, se alia cu totala noastră dezorientare. Şi în timp ce şedeam acolo, nedumeriţi şi pierduţi în peisajul neobişnuit, am auzit, pentru prima oară de când eram pe Lună, un sunet, altceva decât mişcarea plantelor care creşteau, decât suspinul slab al vântului, sau decât zgomotele pe care le făceam noi înşine.

Bum… Bum… Bum…

Venea de dedesubt, din interiorul Lunii. Şi parcă îl auzeam şi cu urechile, şi cu picioarele. Avea o rezonanţă surdă, înnăbuşită de distanţă şi îngroşată de materia pe care o străbătea. Nu-mi pot imagina vreun alt sunet care să ne fi surprins mai mult, sau care să fi transformat mai profund aspectul peisajului înconjurător. Sunetul, amplu, lent şi uniform, părea bătaia unui ceas gigantic, îngropat în pământ.

Bum… Bum… Bum…

Era un sunet amintind mănăstirile liniştite, nopţile de insomnie în oraşe aglomerate, ceasurile de veghe şi de aşteptare, tot ceea ce este ordonat şi metodicân viată: cât de pregnant şi de misterios răsuna în această pustietate fantastică! Penrru privire, totul rămăsese neschimbat; dezolarea tufişurilor şi cactuşilor care se legănau liniştiţi în bătaia vântului, căţărându-se neîncetat până pe vârfurile îndepărtate, cerul liniştit şi întunecat, de care atârna soarele fierbinte, dogorind cu putere.

Şi, deasupra tuturor, ca un avertisment, ca o ameninţare, palpita acest sunet enigmatic.

Bum… Bum… Bum…

Ne-am întrebat unul pe altul, cu glasuri slabe, aproape în şoaptă:

— Un ceasornic?

— Ca un ceasornic?

— Ce este?

— Ce poate fi?

— Să numărăm, sugeră Cavor, însă puţin cam târziu, deoarece, la cuvintele lui, sunetul încetă.

Liniştea, zvâcnetul dezamăgitor al tăcerii ne provocară un nou şoc. Câteva clipe, nici n-am mai fost siguri că auzisem vreun sunet. Sau poate încă îl mai auzeam? Oare auzisem într-adevăr ceva?

Am simţit pe braţ apăsarea mâinii lui Cavor. Vorbea cu jumătate de glas, ca şi cum i-ar fi fost teamă să nu trezească pe cineva din somn.

— Să rămânem unul lângă altul, şopti el, şi să căutăm sfera. Trebuie să găsim sfera. Zgomotul ăsta e de neînţeles.

— Şi încotro să mergem.

El şovăi. Eram apăsaţi de gândul că în jurul şi în preajma noastră se manifestau nişte prezenţe străine, nevăzute. Ce puteau fi? Unde puteau fi? Oare acest peisaj arid, trecând alternativ de la îngheţ la căldură, nu era decât învelişul, masca vreunei lumi subterane? Şi, dacă era aşa, ce fel de lume? Ce soi de fiinţe se vor năpusti dintr-o clipă în alta asupra noastră?

Apoi, sfâşiind liniştea chinuitoare, tot atât de puternic şi brusc ca un tunet neaşteptat, se auzi unzăngănit şi un zgomot, de parcă fuseseră deschise cu putere nişte porţi mari de metal.

Ne-am oprit locului, ţinându-ne răsuflarea. Apoi Cavor s-a lipit de mine.

— Nu înţeleg! şopti el, chiar în urechea mea. Făcu cu mâna un gest vag către cer, expresia neclară a unor gânduri şi mai neclare.

— Un adăpost! Dacă se întâmplă ceva…

Am privit în jur. Am dat din cap, aprobându-l.

Am pornit la drum, mergând tiptil, cu cele mai exagerate precauţii de a nu face zgomot. Ne-am îndreptat către un desiş de vegetaţie. Un sunet, ca nişte ciocane care băteau într-un cazan, ne-a făcut să grăbim pasul.

— Trebuie să ne târâm, şopti Cavor.

Frunzele inferioare ale plantelor-baionetă începuseră să se vestejească şi să se usuce, în umbra celor crescute deasupra lor, astfel încât puteam să ne croim drum, fără greutate, printre tulpinile groase. Nu ne păsa de câte o zgârietură, pe faţă sau pe mână. În inima desişului, m-am oprit gâfâind şi am privit spre Cavor.

— Subteran, şopti el. Dedesubt.

— Ar putea să iasă.

— Trebuie să găsim sfera!

— Da, dar cum?

— Să ne târâm până vom da de ea!

— Dar dacă n-o găsim?

— Să rămânem ascunşi. Să vedem ce fel de fiinţe sunt.

— Rămânem împreună.

El se gândi câteva clipe.

— În ce parte să mergem?

— La întâmplare!

Ne-am uitat cercetător, într-o parte şi în alta. Apoi, cu multă grijă, am început să ne târâm printre tulpinile plantelor, încercând să descriem, pe cât puteam, un cerc, oprindu-ne la fiecare ciupercă care semişca, la fiecare zgomot, căutând din priviri sfera de care ne îndepărtasem atât de prosteşte. Din când în când se auzeau izbituri, bătăi, sunete stranii, inexplicabile, mecanice, venind de sub scoarţa lunară, iar o dată, şi apoi încă o dată ni s-a părut că auzim ceva, ca un huruit sau o învolburare slabă, adusă de vânt. Dar, înfricoşaţi cum eram, nu am îndrăznit să ne ridicăm pentru a cerceta întinderea craterului. Mult timp, n-am văzut nici urmă din fiinţele care

provocau zgomotele atât de numeroase şi de insistente. Dacă n-am fi fost prea sleiţi de foame şi n-am fi avut buzele crăpate de sete, ni s-ar fi părut că visăm cu ochii deschişi. Totul era absolut ireal. Singurul element care avea o oarecare realitate erau aceste sunete.

Străduiţi-vă să vă imaginaţi. De jur împrejur, jungla fantastică; frunzele în formă de baionetă se ridicau tăcute deasupra capului nostru, iar lichenii, în culori vii, cu pete de soare şi umbră, foşneau sub mâinile şi genunchii noştri, fremătând de energia cu care creşteau, aşa cum freamătă un covor când vântul pătrunde sub el. În fiecare clipă, ne acoperea câte o ciupercă în formă de băşică, umflându-se şi întinzându-se sub bătaia soarelui. În fiece clipă, ne aţinea calea câte o formă nouă, în culori vii. Celu-lele acestor plante erau mari cât un deget, ca nişte mărgele de sticlă colorată. Şi toată vegetaţia, satu-rată de strălucirea nemiloasă a soarelui, se proiecta pe cerul ce un negru albăstrui şi încă smălţuit, în ciuda luminii solare, de câteva stele care supravieţuiau. Straniu! Chiar formele şi cristalele pietrelor erau stranii. Totul era straniu: senzaţiile noastre fizice erau bizare, fiecare mişcare se sfârşea cu o surpriză. Respiraţia şuiera subţire în gâtlej, sângele zvâcnea în urechi, bătând ca un puls…

Şi mereu izbucneau lovituri, ciocănituri, huruituri, ritm de maşini şi apoi — mugetul unor animale mari!

Capitolul X
PĂŞUNILE VIŢEILOR LUNARI

Şi astfel noi, doi bieţi naufragiaţi tereştri, pierduţi în sălbatica junglă de pe Lună, ne târam îngroziţi din faţa acelor sunete necunoscute. Ne-am târât, se pare, mult timp înainte de a vedea vreun selenit sau vreun viţel lunar, cu toate că mugetul şi grohăitul viţeilor se apropia neîncetat

de noi. Ne-am târât prin râpi stâncoase, pe pante acoperite de zăpadă, printre ciuperci care la apăsarea noastră plesneau ca nişte băşici subţiri, scoţând un suc apos, peste un adevărat pavaj de plante asemănătoare ciupercilor şi pe sub tufişuri nesfârşite. Privirile noastre căutau tot mai deznădăjduite sfera părăsită. Zgomotul făcut de viţeii lunari era uneori un sunet prelung şi uniform, ca al unui viţel obişnuit, alteori se ridica într-un muget furios, înspăimântător, şi apoi devenea un clefăit întretăiat şi bestial, ca şi cum aceste creaturi nevăzute ar fi vrut să mănânce şi să mugească în acelaşi timp.

Când le-am văzut pentru prima dată, a fost dintr-o ochire rapidă, fugară, cu atât mai tulburătoare cu cât era incompletă. Cavor se târa atunci înaintea mea şi a fost primul care şi-a dat seama de apropierea lor. S-a oprit, făcându-mi şi mie semn să stau locului.

Drept spre noi părea că înaintează un zgomot de trosnituri şi de tufişuri strivite, şi atunci, în timp ce şedeam ghemuit şi încercam să apreciez distanţa şi direcţia din care venea, s-a auzit în spatele nostru un muget teribil, atât de aproape şi de puternic încât vârfurile frunzelor baionete s-au înclinat, şi am sim-ţit o răsuflare fierbinte şi umedă. Întorcându-ne, am văzut nedesluşit, prin mulţimea legănătoare a tulpinelor, coastele strălucitoare ale viţelului lunar şi, proiectată pe cer, linia lungă a spatelui său.

Este greu, desigur, să mă rezum acum la primele impresii, deoarece ele au fost corectate de observaţii ulterioare. Ceea ce m-a izbit în primul rând, au fost enormele lui dimensiuni: circumferinţa trupului măsura vreo optzeci de picioare, iar lungimea aproape două sute de picioare. Coastele se ridicau şi coborau ritmic, din cauza respiraţiei greoaie. Giganticul trup era întins pe sol, fleşcăit, iar pielea albă, încreţită, devenea din ce în ce mai întunecată de-a lungul spatelui. N-

am văzut nici urmă de picioare. Atunci, cred că l-am văzut din profil, cel puţin capul teşit, ca şi când n-ar fi avut de loc creier, cu gâtul împovărat de grăsime, cu gura băloasă şi lacomă, cu nări mici şi cu ochi strâns închişi. Cind stă în lumina soarelui, viţelul lunar ţine întotdeauna ochii închişi. Când a deschis gura, ca să mugească din nou, am zărit o cavitate vastă, roşie, am simţit un suflu puternic, apoi monstrul trecu mai departe, ca un vapor, târându-se pe burtă, mişcându-şi pielea zbârcită, rostogolindu-se, tăvălindu-se pe lângă noi, şi, croindu-şi cărare printre plante, dispăru repede din ochii noştri în tufişurile mai îndepărtate. Un altul apăru ceva mai încolo, şi încă unul, iar apoi — ca şi cum ar fi mânat aceste grămezi însufleţite de provizii spre locul de păşune — îşi făcu apariţia, pentru o clipă, un selenit. Văzându-l, l-am strâns convulsiv pe Cavor de picior, şi am rămas amândoi nemişcaţi, cu privirea ţintă, mult timp după ce dispăruse de lângă noi.

În contrast cu viţeii lunari, părea o fiinţă neînsemnată, o biată furnică, abia de cinci picioare înălţime. Purta o îmbrăcăminte făcută dintr-un material asemănător pielei, astfel încât nu i se veaea nicio porţiune din corp — dar, desigur, în privinţa aceasta eram încă ignoranţi. Selenitul ne apărea ca o creatură îndesată şi zburlită, având înfăţişarea unei insecte complicate, cu tentacule în formă de bici, şi cu un braţ zornăitor ieşind din trupul cilin-dric şi lucios. Forma capului îi era ascunsă de o cască enormă, prevăzută cu o mulţime de ţepi —am descoperit mai târziu că folosea ţepii ca să împungă viţeii refractari — precum şi de nişte ochelari de sticlă întunecată, aşezaţi foarte lateral, care dădeau aparatului metalic de pe faţă aspectul unui mugure. Braţele nu depăşeau îmbrăcămintea în care era învelit trupul; mergea pe două picioare scurte care, deşi înfăşurate într-o îmbrăcăminte groasă, păreau

neobişnuit de subţiri. Aveau coapsele foarte scurte, gambele foarte lungi şi laba piciorului mică.

Deşi îmbrăcămintea părea că atârnă greu, el înainta cu paşi foarte mari, din punct de vedere pământean, şi îşi agita într-una braţul zornăitor. În scurtul răstimp cât l-am văzut trecând, mişcările lui exprimau graba şi o oarecare mânie; curând după ce l-am pierdut din vedere, am auzit mugetul unui viţel lunar schimbându-se brusc într-un urlet scurt şi ascuţit, urmat de foşnetul unui mers mai rapid. Treptat, mugetele se îndepărtară şi apoi încetară cu totul, ca şi cum păşunile căutate ar fi fost descoperite.

Am rămas aşa, trăgând cu urechea. Peste lumea lunară se aşternu liniştea. Dar mai trecu o bucată de timp înainte de a continua să ne târâm în căutarea sferei dispărute.

Când i-am văzut din nou, viţeii lunari se aflau la o mică distanţă de noi, într-un loc plin de stânci prăbuşite. Suprafeţele înclinate ale stâncilor erau acoperite de nişte plante verzui-pestriţe, crescând în grămezi dese, ca nişte muşchi, pe care le păşteau aceste ciudate animale. Văzându-le, ne-am oprit la marginea tufişurilor prin care ne târam, privindu-le cu atenţie şi căutând în jur, pentru a-l mai vedea pe selenit. Viţeii lunari şedeau tolăniţi pe păşunea lor, ca nişte melci uriaşi, fără cochilie, nişte trupuri imense şi unsuroase, mâncând zgomotos şi gâfâind de lăcomie. Păreau formaţi numai din grăsime, greoi şi atât de masivi încât un bou îngrăşat ar fi părut, pe lângă ei, un exemplu de agilitate. Fălcile care se mişcau şi mestecau într-una, ochii închişi, mârâiturile cu care îşi însoţeau rumegatul erau dovada unei plă-ceri animalice, răscolindu-ne şi mai rău stomacurile goale.

— Porci! zise Cavor, cu o ură neobişnuită. Porci dezgustători! Le-a aruncat o privire furioasă de invidie, şi s-a târât mai departe prin tufişurile din dreapta noastră. Eu am mai rămas câtva timp, pentru a mă convinge dacă planta verde-pestriţă

era bună ca hrană şi pentru oameni şi, cum rezultatul a fost negativ, m-am târât, după el, mestecând între dinţi o bucată.

Înaintarea ne-a fost din nou oprită de apropierea unui selenit, şi de data aceasta am reuşit să-l observăm mai bine. Era într-adevăr îmbrăcat cu o haină şi nu cu un fel de tegument, ca la crustacei. Purta un costum asemănător celui pe care îl văzusem mai înainte, cu deosebirea că, pe lângă gât, ieşeau în afară nişte capete dintr-un material ca vata; şedea pe un promontoriu de stâncă şi îşi mişca capul într-o parte şi în alta, ca şi cum ar fi cercetat craterul. Am rămas liniştiţi, temându-ne să nu-i atragem ateriţia, dacă ne mişcăm, şi după câtva timp el s-a întors şi a dispărut.

După ce am întâlnit într-o râpă încă o turmă de viţei lunari care mugeau, am trecut peste un loc unde se auzeau zgomote de maşini, ca şi cum vreo hală imensă de uzină ar fi fost instalată aproape de suprafaţa terenului. Şi, în timp ce sunetele continuau să se audă în jurul nostru, am ajuns la marginea unui mare spaţiu descoperit, de vreo două sute de metri în diametru şi perfect neted. În afară de vreo câţiva licheni care se prelingeau pe la margini, spaţiul era lipsit de vegetaţie, acoperit doar de o pulbere galbenă. Ne era teamă să străbatem acest loc viran, dar cum prezenta mai puţine piedici pentru înaintarea noastră decât tufişurile, am coborât şi am început să-l ocolim, cu băgare de seamă, pe la margine.

Câteva clipe, zgomotele de dedesubt au încetat; nu se mai auzea nimic, în afară de foşnetul slab al vegetaţiei care creştea. Apoi, deodată, s-a pornit unvacarm mai puternic, mai vehement şi mai apropiat de tot ceea ce auzisem până atunci. Era clar că venea de dedesubt. Instinctiv, ne-am ghemuit cât am putut mai mult, gata să ne afundăm imediat în desişul de lângă noi. Fiecare bătaie şi fiecare lovitură parcă vibra în trupurile noastre. Ciocăniturile şi zgomotele au devenit din ce în ce

mai puternice, şi vibraţia neregulată a crescut până când întreaga lume lunară părea că se zguduie şi pulsează.

— Să ne ascundem, şopti Cavor, şi m-am întors, după el, spre tufişuri.

În clipa aceea s-a auzit o bubuitură ca de tun, şi apoi s-a petrecut un fapt care mă urmăreşte şi acum, în vis. Mi-am întors capul, să mă uit la Cavor, şi în acelaşi timp am întins mâna înainte. Mâna n-a întâlnit nimic! Cădeam într-o gaură fără fund!

Pieptul mi s-a izbit de ceva tare, şi m-am trezit cu bărbia pe marginea unei prăpăstii care se deschisese deodată sub mine; mâna mi se întindea în gol. Toată acea suprafaţă circulară şi netedă nu era decât un capac gigantic, care aluneca, într-un lăcaş pregătit anume, descoperind o groapă imensă.

Dacă nu ar fi fost Cavor, cred că aş fi rămas împietrit, atârnând peste marginea capacului şi privind în prăpastia enormă de dedesubtul meu, până când, în cele din urmă, m-aş fi prăvălit în adâncuri. Dar Cavor nu primise şocul care pe mine mă paralizase. El fusese la o mică distanţă de margine când capacul începuse să se deschidă şi, înţelegând primejdia prin carc treceam, mă apucă de picioare şi mă trase înapoi. M-am aşezat o clipă, m-am târât în patru labe de la marginea prăpastiei, apoi m-am ridicat în picioare şi am alergat după el, peste suprafaţa plăcii de metal care bubuia şi fremăta. Părea că se mişcă din ce în ce mai repede, şi tufişurile din faţa mea se dădeau la o parte, în timp ce alergam.

Era şi timpul. Spatele lui Cavor dispăru în tufişul ţepos, şi, pe când eu mă căţăram după el, imensul capac intră, cu un sunet puternic, în lăcaşul lui. O bună bucată de timp am rămas, gâfiind, neîndrăznind să ne apropiem de prăpastie.

Dar, în cele din uimă, ne-am furişat cu multă grijă, centimetru cu centimetru, într-un loc din care

puteam să privim în jos. Tufişurile din jurul nostru trosneau şi se zbuciumau sub forţa unui curent de aer care venea din josul puţului. La început, n-am văzut decât pereţii netezi şi verticali care coborau într-o beznă de nepătruns. Apoi am început să zărim treptat câteva luminiţe slabe care mergeau încoace şi încolo.

Câtva timp, această uimitoare prăpastie de necunoscut ne-a absorbit atenţia, astfel încât am uitat chiar şi de sferă. Pe măsură ce ne obişnuiam cu întunericul, am reuşit să distingem nişte forme extrem de mici, nelămurite şi fantomatice, care mişunau în toate părţile printre minuscule luminiţe. Priveam, uluiţi şi neîncrezători, înţelegând atât de puţin, încât nici nu aveam ce ne spune. Nu deslu-şeam nimic care să ne facă să pricepem ce anume erau formele neclare pe care le întrezăream.

— Ce-ar putea să fie? am întrebat eu. Ce-ar putea să fie?

— Mecanismul!… Probabil că ei trăiesc noaptea în aceste peşteri şi ies afară numai în timpul zilei.

— Cavor! Poate că ei sunt… acela… era ceva asemănător cu… oamenii?

— Acela nu era un om.

— Nu…

— Şi nu trebuie să riscăm nimic! Nu trebuie să facem nimic până când nu vom găsi sfera, mormăi el, pregătindu-se să pornească. Privi o clipă în jur, oftă, şi alese o direcţie. Am pornit prin junglă. Câtva timp am înaintat cu hotărâre, dar energia ni se micşora din ce în ce. Apoi, printre plantele mari, purpurii şi moi, au început să se audă zgomote de paşi şi strigăte. Ne-am ghemuit, ascultând zgomotele care răsunau de pretutindeni şi foarte aproape. Dar de data aceasta nu am văzut nimic. Am încercat să-i şoptesc lui Cavor că nu mai puteam să merg mult timp fără să mănânc, dar gura îmi era prea uscată şi abia de mai puteam să scot o şoaptă.

— Cavor, trebuie să mănânc.

Întoarse către mine o faţă neliniştită.

— Fste cazul să rezişti, zise el.

— Dar ***trebuie,*** i-am răspuns; uită-te la buzele mele!

— Şi mie mi-e sete.

— Cel puţin, dacă ar fi rămas puţină zăpadă!

— A dispărut de tot! Trecem de la clima arctică la cea tropicală cu viteza de un grad pe minut…

Îmi sugeam degetele.

— Sfera! zise el. Nu există altă soluţie decât sfera.

Ne-am ridicat să pornim din nou, târâş, în cercetare. Nu mă gândeam decât la mâncare, şi la fel de fel de băuturi răcoritoare; îmi era poftă mai ales de bere. Mă obseda amintirea butoiaşului de optzeci de litri care se afla în cămara mea din Lympne. Mă gândeam la dulapul cu mâncăruri, de lângă butoiaş, şi mai ales la cotlete şi la pateuri de rinichi — nişte cotlete fragede şi mulţi, mulţi rinichi, cu sos îmbelşugat şi consistent. Căscam tot mereu de foame. Am ajuns într-un loc neted, acoperit cu plante roşii şi cărnoase, o vegetaţie monstruoasă, asemănătoare tufelor de coral: când călcam peste ele, se rupeau şi se sfărâmau. M-am uitat la mar-ginile rupturilor. Aceste plante blestemate aveau cu siguranţă aspectul unor materii comestibile.

Am luat o bucată şi am mirosit-o.

— Cavor, am spus eu, cu glas răguşit.

Mă privi, şi figura i se strâmbă de dezgust.

— Nu încerca, zise el.

Am aruncat bucata şi am continuat să ne târâm câtva timp printre aceste plante cărnoase şi atrăgătoare.

— Cavor, l-am întrebat, de ce nu?

— Otravă, l-am auzit spunând, fără să se întoarcă. Ne-am mai târât câtva timp înainte de a mă hotărî.

— Totuşi am să încerc, am spus.

El făcu un gest ca să mă împiedice, dar era prea târziu. Îmi şi umplusem gura. El se ghemui, examinându-mă, în timp ce faţa i se strâmbă, în expresii din ce în ce mai ciudate.

— E bun, am constatat.

— Oh! Doamne!

Privea cum mestecam, cu faţa boţită într-o expresie care oscila între dorinţă şi dezaprobare; apoi cedă deodată poftei şi începu să bage în gură bucăţi mari. Un timp, n-am făcut nimic altceva decât să mâncăm.

Semăna destul de mult cu o ciupercă terestră, numai că era ceva mai moale şi, în timp ce o înghiţeam, producea în gât o senzaţie de căldură. La început, n-am simţit decât o satisfacţie oarecum mecanică. Apoi, sângele a început să circule mai fierbinte, buzele şi degetele au început să mă mănânce, şi idei noi şi deplasate au început să ne treacă prin minte.

— E bună, am spus eu. Infernal de bună! Ce depozit pentru surplusul nostru de populaţie! Surplusul nostru de populaţie săracă! şi am mai rupt o bucată.

Faptul că pe Lună se afla o hrană atât de delicioasă mă umplea de o încântare ciudată. O bucurie absurdă urmă depresiunii provocate de foame. Spaima şi nesiguranţa în care trăisem dispărură cu totul. Nu mai priveam Luna ca pe un tărâm din care doream să scap cu orice preţ, ci ca pe un posibil refugiu al omenirii sărace. Cred că, imediat după ce am mâncat din această ciupercă, uitasem cu totul de seleniţi, de viţeii lunari, de capacul şi de zgomotele care ne speriaseră.

După ce am repetat de trei ori observaţia mea în legătură cu „surplusul de populaţie”, Cavor mi-a răspuns cu aceleaşi vorbe, aprobându-mă. Simţeam cum mi se învârteşte capul, dar o puneam pe seama efectului stimulator al hranei, după un post lung.

— Eş'lentă descoperire, Cavor, am spus eu. Seamă' doar cu un cartof.

— Ce'ei zici? întrebă Cavor. 'Scoperirea Lunii… seamă' doar cu un cartof?

L-am privit, şocat de glasul lui, răguşit brusc, şi de greutatea cu care articula. Mi-a trecut prin gând că probabil ciuperca îl îmbătase. M-am gândit, de asemeni, că se înşela închipuindu-şi că el descoperise Luna — n-o descoperise, venise numai pe ea Am încercat să-i pun mâna pe braţ şi să-i explic acest lucru, dar problema era prea subtilă pentru mintea lui. De altfel, îmi venea extrem de greu s-o exprim. A încercat o clipă să mă înţeleagă — ţin minte că mă întrebam dacă nu cumva ciuperca îmi făcuse şi mie ochii tot atât de spălăciţi ca ai lui. Cavor se lansă în observaţii proprii.

— Noi s'tem, anunţă el, cu un sughiţ solemn, creaturile a ceea ce mâncăm şi bem.

Repetă fraza şi, deoarece mă simţeam capabil de subtilităţi, m-am hotărât să-l contrazic. Poate că m-am îndepărtat puţin de la subiect. Dar este sigur că el nu-mi dădea atenţia cuvenită. Se ridică cu greu în picioare, sprijinindu-se cu o mână de capul meu, ceea ce era o lipsă de respect, şi privi în jur fară să se mai teamă de fiinţele din Lună.

Am vrut să-l fac să înţeleagă că dintr-un motiv care nu-mi apărea prea limpede, faptul era primejdios; dar cuvântul „primejdios" se amestecă oarecum cu „indiscret", şi ieşi ceva cam ca „injurios"; după o încercare de a descurca aceste cuvinte, am reluat discuţia, adresându-mă mai ales plantelor în formă de coral, nefamiliare, dar atente, care se aflau în jur. Simţeam că era necesar să lămuresc pe loc confuzia dintre Lună şi cartof — şi m-am rătăcit într-o lungă paranteză asupra importanţei unei definiţii precise. Mă străduiam să igno-rez faptul că senzaţiile mele fizice nu mai erau de loc plăcute.

Din motive pe care le-am uitat, gândul mi s-a întors la proiectele de colonizare.

— Trebuie să anexăm Luna, am spus eu. Nu trebuie să mai amânăm. E'te una dintre sarcinileOmului Alb. Cavor… suntem nişte… hâc… satapi… să zic, satrapi! Un Imperiu la care n-a visat nici Cezar. Se va scrie în toate ziarele. Cavoreţia. Bedfordeţia, Bedfordeţia. Hâc… ***limited.*** Vreau să zic… nelimitat! Practic.

Eram cu siguranţă beat. Am început o lungă argumentare, arătând infinitele binefaceri pe care le va aduce Lunii sosirea noastră. Am încercat cu greu să demonstrez că sosirea lui Columb a fost, la urma urmei, o binefacere pentru America. Îmi dădeam seama că îmi uitam mereu argumentele şi, pentru a umple timpul, continuam să repet „asemenea lui Columb".

Din acest moment, amintirea efectelor acestei ciuperci îngrozitoare a devenit confuză. Îmi amintesc doar că ne-am declarat intenţia de a nu suporta nicio insolenţă din partea unor insecte blestemate, că am hotărât că nu le şedea bine oamenilor să se ascundă, în mod ruşinos, pe un simplu satelit, că ne-am aprovizionat cu mari cantităţi de ciuperci — fie pentru a le folosi drept proiectile, fie nu ştiu pentru ce — şi, fără să ne mai sinchisim de înţepăturile plantelor-baionetă, am pornit la drum prin lumina soarelui.

Am întâlnit aproape imediat nişte seleniţi. Erau şase, şi treceau peste un loc stâncos, într-un singur şir, scoţând tot felul de zgomote, şuierături şi schelălăieli. Cred că ne-au zărit toţi în acelaşi timp, deoarece au devenit deodată liniştiţi şi nemişcaţi ca nişte animale, cu feţele întoarse către noi.

Pentru o clipă, am simţit că mă trezesc.

— Insecte, murmură Cavor, insecte!… şi ei cred că am de gând să mă târăsc pe burtă… pe burta mea de vertebrat!

— Pe burtă, repetă el, încet, ca şi cum ar fi analizat această insultă.

Apoi, deodată, cu un fel de furie, el făcu trei salturi mari în direcţia lor. Sări greşit; făcu câteva tumbe prin aer, se răsuci pe deasupra lor, şi dispăru printre băşicile de cactuşi, provocând un vârtejenorm. Nu ştiu ce părere şi-au făcut seleniţii despre acest atac neaşteptat — şi, după părerea mea, nedemn — al unor fiinţe de pe altă planetă. Parcă îmi amintesc că i-am văzut întorşi cu spatele, alergând în toate direcţiile, dar nu sunt sigur. Toate aceste ultime incidente, înainte de a se produce uitarea, îmi sunt nelămurite şi estompate. Ştiu că am făcut un pas, ca să-l urmez pe Cavor, m-am împiedicat şi am căzut cu capul în jos printre stânci. M-am simţit deodată — de aceasta sunt sigur — foarte rău. Parcă îmi mai amintesc şi de o luptă violentă, de nişte gheare metalice care mă apucau…

Următoarea amintire clară este că ne-am trezit prizonieri la nu ştiu ce adâncime sub suprafaţa Lunii; eram în întuneric, în mijlocul unor zgomote stranii şi tulburătoare; trupurile ne erau acoperite de zgârieturi şi de răni, iar capetele ne dureau îngrozitor.

Capitolul XI
FAŢA SELENIŢILOR

M-am trezit stând gnemuit într-un întuneric plin de zgomote. Mult timp n-am putut să înţeleg unde mă aflam şi nici cum ajunsesem acolo. M-am gândit la dulapul în care eram închis uneori, pe când eram copil, apoi la o cameră foarte întunecoasă şi zgomotoasă în care dormisem în timpul unei boli. Dar sunetele din jurul meu nu mai erau cele cunoscute, iar în aer plutea un miros uşor, ca în atmosfera unui grajd. Apoi, am presupus că încă lucram la sferă şi că intrasem în pivniţa casei lui Cavor. Apoi mi-am amintit că terminasem sfera, şi mi-am închipuit că suntem înăuntrul ei, călătorind prin spaţiu.

— Cavor, nu putem avea puţină lumină?

Niciun răspuns.

— Cavor! am insistat eu.

S-a auzit un geamăt.

— Capul meu! l-am auzit spunând, capul meu!

Am încercat să-mi duc mâinile la frunte, care mă durea, şi am descoperit că erau legate împreună. Am rămas uluit. Le-am dus la gură şi am simţit o răceală metalică. Eram legat în lanţuri. Am încercat să-mi desfac picioarele şi mi-am dat seama că şi ele erau înlănţuite; mai eram legat şi de sol, cu un lanţ mult mai gros, petrecut în jurul mijlocului.

Eram mai înspăimântat decât în oricare dintre straniile noastre aventuri de până atunci. Câtva timp, am încercat în linişte lanţurile.

— Cavor! am strigat eu tare, de ce sunt legat? De ce m-ai legat de mâini şi de picioare?

— Nu te-am legat eu, răspunse el, ci seleniţii.

Seleniţii! Gândurile mi s-au învârtit câtva timp în jurul acestui cuvânt. Apoi amintirile mi-au revenit; pustiul acoperit de zăpadă, topirea aerului, creşterea plantelor, salturile noastre ciudate şi târâtul printre stâncile şi vegetaţia din crater. Îmi reveni în minte toată oboseala căutării noastre disperate pentru a regăsi sfera… Şi, în cele din urmă, deschiderea marelui capac care acoperea groapa!

Apoi, în timp ce mă străduiam să-mi reamintesc ultimele noastre mişcări, până la situaţia prezentă, durerea de cap deveni insuportabilă. Ajunsesem la o barieră de netrecut, la un gol pe care nu puteam să-l umplu.

— Cavor!

— Da.

— Unde ne aflăm?

— De unde să ştiu?

— Suntem morţi?

— Ce prostie!

— Atunci, ne-au prins!

Îmi răspunse doar printr-un mormăit. Urmele toxinelor din ciuperci îl făceau, probabil, neobişnuit de nervos.

— Ce ai de gând să faci?

— De unde să ştiu eu ce trebuie să fac?

— Oh, foarte bine, i-am răspuns, şi am rămas tăcut. Apoi, m-am trezit dintr-un fel de stupoare.

— Oh, Doamne: aş vrea să înceteze bâzâitul acesta!

Am căzut amândoi din nou în tăcere, ascultând amestecul de zgomote confuze care ne umpleau auzul, ca zgomotele înfundate ale unei străzi sau ale unei fabrici. Nu reuşeam să desluşesc nimic; urmăream un ritm, apoi altul, dar în zadar. După o bună bucată de vreme, am început să disting un sunet nou, ascuţit, care nu se amesteca cu restul, ci se desprindea, ca să mă exprim astfel, din fondul tulbure al zgomotelor. Era o succesiune de bătăi uşoare, distincte, nişte foşnituri ca ale unor frunze de iederă pe o fereastră, sau ca mişcările unei păsări într-o cutie. Am tras cu urechea şi am privit în jur, dar întunericul era ca un giulgiu de catifea. S-a auzit un zgomot ca lunecarea uşoară a unor zăvoare bine unse. Apoi a apărut în faţa mea, atârnând parcă într-o imensitate neagră, o linie subţire şi strălucitoare.

— Priveşte! şopti Cavor, foarte încet.

— Ce-i asta?

— Nu ştiu.

Priveam cu ochii încordaţi.

Linia subţire şi strălucitoare deveni o fâşie, tot mai largă şi mai palidă. Avea aspectul unei lumini albăstrui care cădea pe un zid văruit în alb. Marginile încetară de a mai fi paralele; una dintre ele se transformă într-o muchie dinţată. M-am întors să-i vorbesc lui Cavor şi am văzut, cu uimire, că o ureche îi era puternic luminată, în timp ce tot restul corpului rămânea în întuneric. Mi-am întors capul, atât îmi permiteau legăturile.

— Cavor! i-am spus, lumina vine din spate!

Urechea dispăru — şi în raza de lumină apăru un ochi!

Deodată, crăpătura care lăsase să intre lumină se lărgi şi se dovedi a fi cadrul unei uşi. Dincolo de ea se vedea o perspectivă de culoarea safirului, iar în pragul uşii se afla, proiectată pe fondul luminos, o siluetă cu un profil grotesc.

Am făcut amândoi sforţări disperate de a ne întoarce şi, nereuşind, am continuat să privim peste umeri. Prima mea impresie a fost aceea a unui patruped stângaci, cu capul aplecat. Apoi am observat că era corpul slab şi pipernicit, picioarele strâmbe, scurte şi extrem de subţiri, ale unui selenit. Ţinea capul vârât între umeri. Nu avea casca şi haina folosite la suprafaţa Lunii.

Ne apărea ca o făptură neagră şi mohorâtă, dar, în mod instinctiv, imaginaţia noastră i-a acordat forme omeneşti. Eu, cel puţin, am observat imediat că era puţin cam cocoşat, cu o frunte înaltă şi trăsături alungite.

A făcut trei paşi înainte şi s-a oprit. Se părea că mişcările lui nu produceau absolut niciun zgomot. Apoi a înaintat din nou. Mergea ca o pasăre — punând picioarele unul în faţa celuilalt. S-a dat la o parte din raza de lumină care venea prin cadrul uşii, şi parcă a dispărut cu totul în umbră.

O clipă, ochii mei l-au căutat unde nu era, şi apoi l-am zărit stând în faţa noastră, în plină lumină. Numai că trăsăturile omeneşti pe care i le atribuisem nu existau de loc!

Ar fi trebuit, desigur, să mă aştept la aceasta, dar n-o făcusem. Şocul a fost, pentru mine, extraordinar. Selenitul părea lipsit de figură; în locul ei avea un fel de mască, ceva monstruos, o diformitate care se infirma pe ea însăşi şi nu putea fi explicată. Nu avea nas, iar ochii bulbucaţi erau aşezaţi lateral — ochii pe care eu îi luasem drept urechi… Am încercat, mai târziu, să desenez unul dintre aceste capete, dar n-am reuşit.

Gura era curbată în jos, ca o gură omenească pe o faţă cu aspect feroce.

Capul era aşezat pe un gât articulat în trei locuri, aproape ca scurtele încheieturi ale piciorului unui crab. Nu puteam să văd încheieturile membrelor, deoarece erau înfăşurate în nişte fâşii, ca nişte moletiere, care formau singura îmbrăcăminte a acestor fiinţe.

În momentul acela Îl priveam ca pe o imposibilitate, ca pe o alcătuire demenţială. Cred că şi el era uimit — şi poate avea motive mai puternice decât noi. Numai că, blestematul, nu lăsa să i se vadă uimirea. Noi ştiam, cel puţin, cum ajunsesem în faţa acestor creaturi nefireşti. Dar închipuiţi-vă cum ar reacţiona, de exemplu, nişte londonezi cumsecade, întâlnind printre oile din Hyde Park o pereche de animale, de mărimea oamenilor, dar absolut diferite de orice alte creaturi pământeşti!

Cam aceasta a fost, probabil, şi impresia lui.

Închipuiţi-vă cum arătam noi! Eram legaţi de mâini şi de picioare, obosiţi şi murdari, cu barba crescută de două degete, cu feţele zgâriate şi însângerate. Vi-l puteţi închipui pe Cavor, cu pantalonii lui bufanţi (sfâşiaţi în câteva locuri de plantelebaiohetă), cu cămaşa de flanelă şi cu vechea şapcă de jucător de crichet, cu părul aspru şi răvăşit, atârnând în zeci de smocuri. În lumina albastră, faţa lui nu părea roşie, ci aproape neagră; buzele şi petele de sânge închegat pe mâini erau negre de-a binelea. Eu eram într-o stare şi mai proastă — dacă e cu putinţă — decât el, din cauza ciupercilor galbene în mijlocul cărora sărisem. Hainele ne erau descheiate, iar pantofii ne fuseseră scoşi şi se aflau alături de noi. Şedeam în capul oaselor, cu spatele către lumina ciudată şi albăstruie, examinând un monstru ieşit, parcă, din imaginaţia lui Dürer.

Cavor a întrerupt primul tăcerea, dregându-şi glasul şi începând să vorbească răguşit. De afară

au început să se audă mugete teribile, ca şi cum un viţel lunar ar fi fost în primejdie. S-a sfârşit cu un ţipăt, şi totul a reintrat în linişte.

Imediat, selenitul s-a întors, a trecut în umbră, s-a oprit să ne privească pentru o clipă din prag, a închis uşa în urma lui, şi am rămas din nou învăluiţi de întunericul enigmatic şi plin de murmure, în care ne trezisem.

Capitolul XII
DOMNUL CAVOR FACE CÂTEVA PRESUPUNERI

Câtva timp, niciunul dintre noi n-a scos nicio vorbă. Îmi era cu neputinţă să mă concentrez asupra evenimentelor pe care le provocasem.

— Ne-au prins, am spus eu în cele din urmă.

— Din cauza ciupercilor dumitale…

— Da, dar dacă n-aş fi mâncat, leşinam şi muream de foame.

— Poate reuşeam să găsim sfera.

Văzându-i îmcăpăţânarea, mi-am pierdut cumpă-tul şi am început să înjur ca pentru mine însumi. Tăceam, insultându-ne unul pe altul în gând. Băteam toba cu degetele, între genunchi, şi făceam să zornăie inelele lanţurilor. Apoi, am fost nevoit să vorbesc din nou.

— În orice caz, ce înţelegi din tot ce s-a întâmtâmplat? am întrebat eu, umil.

— Sunt nişte fiinţe raţionale… ştiu să facă diverse lucruri. Luminile pe care le-am văzut…

Se opri. Era clar că nu înţelegea nimic.

Când vorbi din nou, îmi mărturisi exact acest lucru.

— La urma urmei, cred că ei sunt mai umani decât avem dreptul să ne aşteptăm. Presupun…

Pauzele lui erau enervante.

— Ei?

— Presupun, în orice caz… că pe orice planetă, unde există un animal inteligent, el îşi poartă cutia

craniană ridicată, are mâini şi merge în poziţie verticală…

După un timp schimbă subiectul.

— Suntem la o oarecare adâncime, zise el. Cred… la vreo două mii de picioare, sau chiar mai mult.

— De ce crezi asta?

— Aerul e mai rece. Şi glasurile noastre sunt mult mai puternice. Atenuarea senzaţiilor… a dispărut cu totul. Şi apăsarea din urechi şi din gât.

Abia atunci mi-am dat şi eu seama.

— Aerul este mai dens. Probabil că suntem la adâncime… poate chiar la o milă… în interiorul Lunii

— Nu ne-am gândit niciodată că ar putea să existe o lume în interiorul Lunii.

— Nu.

— Am fi putut?

— Da. Numai că… ne împiedică obişnuinţa.

Rămase câteva clipe pe gânduri.

— Acum, zise el, mi se pare atât de evident! Bineînţeles! Luna trebuie să aibă o mulţime de cavităţi, cu o atmosferă interioară, şi cu o mare în centrul imenselor ei grote. Se ştie că Luna are o greutate specifică mai mică decât Pământul; se ştie că are foarte puţin aer sau apă în exterior; se ştie, de asemeni, că este soră cu Pământul şi că o compoziţie diferită ar fi inexplicabilă. Este limpede ca lumina zilei că trebuia să fie goală pe dinăuntru. Şi totuşi, nimeni n-a considerat ca un fapt sigur… Kepler, desigur… — glasul lui căpătase tonul unui om care descoperea un splendid şir de raţiona-mente. Da, continuă el, Kepler, vorbind despre ***subvolvani,*** avea dreptate, la urma urmei.

— Era mai bine să-ţi fi dat osteneala să afli acest lucru înainte de a veni aici, am spus eu.

Nu-mi răspunse nimic, mormăind ca pentru sine, în timp ce îşi continua şirul gândurilor. Simţeam că îmi pierd firea.

— Ce crezi că s-a întâmplat cu sfera? l-am întrebat eu.

— Pierdută, zise el, ca un om care răspunde la o întrebare lipsită de interes.

— Printre plante?

— Numai dacă n-au găsit-o ei.

— Şi atunci?

— De unde vrei să ştiu eu?

— Cavor, zisei eu, cu amărăciune, treburile merg de minune cu Compania mea!

Nu-mi răspunse.

— Doamne sfinte! am exclamat eu. Când te gândeşti prin câte am trecut ca să ne pomenim în această situaţie! Pentru ce am venit? Ce căutăm? Ce era Luna pentru noi, sau ce eram noi pentru Lună? Ne-am dorit prea mult, am riscat prea mult. Ar fi trebuit să începem cu lucruri mai mici. Dumneata ai propus călătoria în Lună! Obloanele dumitale de Cavorită, prevăzute cu arcuri! Sunt sigur că puteam să le folosim în scopuri mai… terestre. Si-gur! Ai înţeles cu adevărat propunerea mea? Un cilindru de oţel…

— Fleacuri! zise Cavor.

Am încetat discuţia.

Câtva timp, Cavor a ţinut un monolog întretăiat, fără vreun sprijin din partea mea.

— Dacă ei găsesc sfera, începu el; dacă o găsesc… ce vor face cu ea? Ei bine, asta este întrebarea! S-ar putea să fie ***singura*** întrebare. În orice caz, ei nu vor înţelege nimic din structura ei. Dacă ei ar fi iniţiaţi în asemenea probleme, ar fi venit de mult pe Pământ. Oare ar fi venit? De ce nu? Sau ar fi trimis ceva… N-ar fi înlăturat această posibilitate. Nu! Dar ei vor examina sfera. Este limpede că sunt inteligenţi şi plini de curiozitate. O vor examina… vor intra în ea… vor umbla la butoane. Şi gata!… Asta ar însemna ca noi să rămînem pe Lună pentru tot restul vieţii. Ciudate creaturi, ciudate cunoştinţe…

— Cât despre aceste cunoştinţe ciudate… — am spus eu, dar n-am mai găsit cuvinte să continui.

— Ascultă, Bedford, zise Cavor. Ai venit de bună voie în această expediţie.

— Dumneata mi-ai spus… că ai în vedere nişte cercetări.

— În cercetări există întotdeauna riscuri.

— Mai ales când porneşti neînarmat şi fără să te gândeşti la toate posibilităţile.

— Eram atât de absorbit de sferă! Am fost prinşi şi absorbiţi de construcţia sferei.

— Eu. ***Eu*** am fost prins, vrei să spui.

— Şi eu. De unde era să ştiu, când am început să lucrez în domeniul fizicii moleculare, că dintre toate locurile posibile… voi ajunge aici?

— De vină este numai blestemata aceasta de Ştiinţă! am strigat eu.

— Ba este însuşi Diavolul. Preoţii din evul mediu şi inchizitorii aveau dreptate, iar contemporanii se înşeală cu toţii. Te amesteci în aceste probleme, şi eşti răsplătit cu fel de fel de daruri. Dar de îndată ce pui mâna pe ele, eşti strivit, sfărâmat pe neaşteptate. Pasiuni vechi şi unelte noi… Asta când îţi răstoarnă religia, când îţi răstoarnă ideile sociale, când te aruncă în dezolare şi mizerie! În orice caz, nu are niciun rost să te cerţi acum cu mine. Aceste creaturi… seleniţii… sau cum vom vrea să-i numim, ne ţin legaţi de mâini şi de picioare. Orice stare de spirit ai avea, trebuie să treci prin toate acestea… Ne aşteaptă evenimente care ne cer sânge rece.

Se opri, ca şi cum ar fi aşteptat încuviinţarea mea. Dar eu tăceam, îmbufnat…

— La dracu cu ştiinţa dumitale! i-am spus.

— Problema este cum să comunicăm cu ei. Mi-e teamă că gesturile lor sunt diferite de ale noastre. De exemplu, să arăţi cu degetul. Nicio altă creatură, în afară de oameni şi maimuţe, nu arată cu degetul.

Raţionamentul mi se părea prea eronat.

— Aproape toate animalele, am strigat eu, arată cu ochii, sau cu botul!

Cavor rămase în meditaţie.

— Da, zise el, în cele din urmă, dar noi nu. Există atâtea diferenţe! Atâtea diferenţe! S-ar putea… Dar cum să-ţi spun? Există vorbirea. Sunetele pe care le scot ei, acele fluierături şi şuierături. Mu văd cum am putea să le imităm. Oare aceasta este vorbirea lor? S-ar putea să aibă sensuri diferite, mijloace diferite de comunicare. Desigur, ei sunt fiinţe inteligente ca şi noi… Trebuie să avem ceva comun. Cine ştie dacă nu vom reuşi să ne înţelegem?

— Toate acestea ne depăşesc. Ei sunt mai diferiţi de noi decât cel mai ciudat animal de pe Pământ. Sunt făcuţi dintr-un alt aluat. La ce bun să mai discutăm?

Cavor rămase pe gânduri.

— Eu sunt de altă părere. Fiinţele inteligente trebuie să aibă ceva similar… Chiar dacă au evoluat pe planete diferite. Desigur, dacă n-ar fi vorba decât de instinct… dacă noi sau ei nu am fi decât simple animale…

— Ei bine, sunt ei altceva? Seamănă mai mult cu nişte furnici ridicate pe picioarele dinapoi, decât cu fiinţe omeneşti. Şi cine a reuşit vreodată să se înţeleagă în vreun fel cu furnicile?

— Dar maşinile lor, şi îmbrăcămintea! Nu, nu sunt, de părerea dumitale, Bedford. Diferenţa este mare…

— Este de netrecut.

— Asemănările vor trebui să slujească drept punte. Îmi amintesc că am citit cândva un studiu al răposatului profesor Galton asupra posibilităţii de comunicare între planete. Din nenorocire, la vremea aceea n-am crezut că ar avea vreo utilitate practică pentru mine, şi mi-e teamă că nu i-am acordat atenţia cuvenită. Şi totuşi… să ne gândim! Ideea lui era că trebuie să luăm ca punct de plecare acele adevăruri mari care se găsesc la baza oricăror

existenţe raţionale posibile. Pentru început, marile principii ale geometriei. El propunea să ia câteva dintre principiile fundamentale ale lui Euclid, şi să se arate, printr-o construcţie materială, că adevărul lor ne este cunoscut; să se demonstreze, de exemplu, că unghiurile de la baza unui triunghi isoscel sunt egale, şi că, prelungind laturile egale, unghiurile de fiecare parte a bazei vor fi de asemeni egale; sau că patratul ipotenuzei unui triunghi dreptunghi este egal cu suma patratelor celorlalte două laturi. Demonstrând asemenea cunoştinţe, vom demonstra că posedăm o inteligenţă raţională… Acum, presupune… că aş desena o figură geometrică, cu degetul ud, sau aş trasa-o prin aer…

Se opri. Am rămas cu gândul la vorbele lui. Câtva timp am fost absorbit de ciudata speranţă de a comunica, de a ne înţelege cu seleniţii. Apoi m-a năpădit iar disperarea furioasă care făcea parte din epuizarea şi din starea mizerabilă în care mă aflam. Mi-am dat seama, deodată, cu extremă claritate, de neiertata nebunie a faptelor mele de până atunci.

— Dobitoc! am strigat, o, dobitoc, mare dobitoc… Exist parcă numai pentru a săvârşi actele cele mai absurde… De ce am părăsit sfera?… Ca să ţopăim în căutarea de brevete şi concesii în craterele Lunii!… Dacă cel puţin ne-am fi gândit să legăm o batistă de un băţ care să ne indice locul unde am lăsat sfera!

M-am oprit, mânios.

— Este limpede, reflectă Cavor, că sunt fiinţe inteligente. Se pot face anumite ipoteze. Deoarece nu ne-au ucis pe loc, probabil că au intenţii binevoitoare. Binevoitoare! În orice caz, se ţin în rezervă. Poate că vor chiar să intre în legătură cu noi. Poate că vor să se înţeleagă cu noi. Împăcarea aceasta, paznicul pe care l-am zărit… Lanţurile… Un înalt grad de inteligenţă…

— De-ar fi dat Cerul, am strigat eu, să mă fi gândit mai bine! M-am afundat din ce în ce mai mult. Am tot călcat în străchini. Din cauză că am avut încredere în dumneata. De ce nu am rămas la piesa mea? Era exact ceea ce mi se potrivea. Asta era lumea şi viaţa pentru care am fost făcut. Puteam să-mi termin piesa. Sunt sigur… Era o piesă bună. Planul era aproape gata. Apoi… Închipuieşte-ţi! Să sări în Lună! În mod practic… am dat cu piciorul la viaţă! Bătrâna hangiţă de lângă Canterbury avea mai mult bun simţ.

Am ridicat privirea şi am tăcut brusc. Întunericul făcuse din nou loc luminii albăstrui. Uşa se deschidea şi câţiva seleniţi intrau fără zgomot în încăpere. Am rămas nemişcat, privind feţele lor groteşti.

Apoi, deodată, senzaţia de dezgust s-a schimbat în interes. Am observat că primul şi al doilea selenit duceau nişte cupe. O necesitate elementară, în privinţa căreia, cel puţin, minţile noastre se înţelegeau. Cupele erau făcute dintr-un metal care, ca şi lanţurile noastre, părea negru în bătaia luminii albăstrui; fiecare conţinea câteva fragmente dintr-o materie albicioasă. Toate suferinţele şi mizeria sumbră care mă copleşeau s-au strâns laolaltă şi au luat înfăţişarea foamei. Priveam la aceste cupe cu nişte ochi de lup. Mi s-a părut că la capătul braţelor care au coborât în faţa mea o cupă nu erau palme, ci un fel de suprafaţă turtită, ca vârful trompei de elefant.

Materia din cupă era moale, de culoare brunăalbicioasă — ca nişte bucăţi de suflé rece — şi avea un vag miros de ciuperci. Înclin să cred — după cele văzute ulterior — că era carne de viţel lunar.

Mâinile îmi erau legate atât de strâns, încât aproape că nu reuşeam să apuc cupa; văzându-mi eforturile, doi dintre ei mi-au lărgit cu îndemânare lanţurile din jurul încheieturii. Mâinile lor, ca nişte tentacule, se lipeau moi şi reci de pielea mea. Am

luat imediat o îmbucătură. Era la fel de moale ca mai toate ţesuturile organice de pe Lună; avea un gust de turtă dulce sau de mereng muiat, dar nu era de loc neplăcut. Am mai luat încă două îmbucături.

— Mi-era foame!… am spus eu, muşcând o bucată şi mai mare.

Câtva timp, am mâncat fără să ne mai gândim la nimic altceva. Am mâncat şi apoi am băut ca nişte cerşetori într-o cantină care oferă masă gratuită. Niciodată mai înainte, şi nici după aceea, n-am mai avut o foame atât de sălbatică şi, dacă nu aş fi avut această experienţă, n-aş fi crezut că la un sfert de milion de mile depărtare de lumea noastră, într-o stare de totală deznădejde, înconju-raţi, priviţi, atinşi de nişte fiinţe mai groteşti şi mai neomeneşti decât cele mai îngrozitoare creaturi dintr-un coşmar, aş fi în stare să mănânc, uitând cu totul situaţia în care mă aflu. Seleniţii şedeau în jurul nostru, privindu-ne şi scoţând într-una nişte sunete ca un uşor ciripit; probabil că vorbeau. Nici măcar nu m-am înfiorat la atingerea lor. Şi, după ce mi-a trecut primul val al foamei, am văzut că şi Cavor mâncase cu aceeaşi neruşinată uitare de sine.

Capitolul XIII
ÎNCERCĂRI DE A INTRA ÎN LEGĂTURĂ

Când, în cele din urmă, am terminat de mâncat, seleniţii ne-au desfăcut lanţurile de la picioare şi ni le-au prins din nou, astfel încât să ne dea o oarecare libertate de mişcare. Apoi ne-au dezlegat lanţurile din jurul mijlocului. Pentru a face aceste operaţiuni, ei au trebuit să se mişte chiar pe lângă noi, şi din când în când vreunul dintre acele capete ciudate cobora aproape de obrazul meu, şi câte o tentaculă moale îmi atingea capul sau gâtul. Nu-mi amintesc să fi fost atunci înspăimântat sau dezgustat de apropierea lor. Cred că incurabilul nostru antropomorfism ne făcea să ne închipuim că în dosul acestor măşti se aflau capete omeneşti.

Pielea lor, ca întreg corpul de altfel, părea albăstruie — dar numai din cauza luminii — şi era netedă şi strălucitoare ca nişte aripi de insectă, nu moale, umedă sau păroasă cum ar fi a unui animal vertebrat. Drept prin mijlocul capului, din spate până în faţă, se afla un şir de spini mărunţi şi albicioşi, şi un şir mult mai mare, curbat, de fiecare parte, pe deasupra ochilor. Selenitul care mi-a dezlegat lanţurile se folosea şi de gură.

— Se pare că vor să ne dezlege, zise Cavor. Aminteşte-ţi că suntem pe Lună! Nu face nicio mişcare bruscă!

— Ai de gând să încerci cu geometria despre care vorbeai?

— Dacă voi avea ocazia. Dar s-ar putea, desigur, să încerce ei cei întâi.

Am rămas nemişcaţi, iar seleniţii, după ce şi-au terminat treburile, s-au dat înapoi şi păreau că privesc spre noi. Spun „păreau" deoarece, având ochii în părţi şi nu în faţă, îţi era tot atât de greu să le determini direcţia privirii, ca şi în cazul unei găini sau al unui peşte. Vorbeau între ei cu glasurile lor fluierate, care mi se păreau cu neputinţă de imitat sau de definit. Uşa din spatele nostru s-a deschis mai larg şi, privind peste umăr, am văzut neclar, dincolo de ea, un spaţiu larg, în care şedeau nişte seleniţi. Păreau înghesuiţi şi plini de curiozitate.

— Vor să imităm aceste sunete? l-am întrebat pe Cavor.

— Nu cred, zise el.

— Parcă ar vrea să înţelegem un anumit lucru.

— Nu înţeleg nimic din gesturile lor. Îl vezi pe acela care îşi suceşte capul, ca un om pe care-l strânge gulerul? Să facem şi noi la fel.

Am dat din cap, dar văzând că gestul nu are niciun efect, am încercat să imităm celelalte mişcări ale seleniţilor. Faptul a început să-i intereseze. În orice caz, au făcut, cu toţii, aceeaşi mişcare. Dar, în cele din urmă neajungând la

niciun rezultat, am renun-ţat, ceea ce au făcut şi ei, reîncepând să discute cu glasurile lor şuierătoare… Apoi deodată unul dintre ei, mai scund şi mult mai gros decât ceilalţi, şi cu o gură deosebit de mare, s-a aşezat jos lângă Cavor, şi-a pus mâinile şi picioarele în aceeaşi poziţie în care era legat prietenul meu, şi, printr-o mişcare îndeminatică, s-a ridicat în picioare.

— Cavor, am strigat eu, vor să ne ridicăm!

El mă privi cu gura căscată.

— Chiar aşa! zise el.

Cu multe eforturi şi gemete, din cauză că mâinile ne erau legate, am reuşit să ne ridicăm. Seleniţii ne-au făcut loc, ca să ne putem mişca, şi au început să ciripească cu mai multă volubilitate. De îndată ce ne-am ridicat în picioare, selenitul cel robust s-a apropiat, ne-a atins uşor pe faţă cu tentaculele sale, şi s-a îndreptat spre uşa deschisă. Invitaţia era des-tul de limpede, şi noi l-am urmat. Am văzut că patru dintre seleniţii care aşteptau în pragul uşii, mult mai înalţi decât ceilalţi, asemeni celor pe care îi văzusem în crater, purtau căşti rotunde, prevăzute cu ghimpi, şi erau îmbrăcaţi în nişte cilindri; fiecare dintre cei patru purta câte o ţeapă, cu vârful şi cu apărătoarea făcute din acelaşi metal întunecat ca şi cupele. Cei patru s-au apropiat de noi, încadrându-ne câte doi pe fiecare, şi am ieşit din încăperea noastră în peştera de unde venea lumina.

La început, n-am reuşit să ne facem nicio impresie despre peştera în care intrasem. Atenţia ne era atrasă de mişcările şi atitudinile seleniţilor din jurul nostru, şi de nevoia de a ne controla mişcările, ca să nu-i speriem sau să-i alarmăm prin vreun salt excesiv. Selenitul scund şi robust, care ne arătase că trebuie să ne ridicăm în picioare, mergea în faţa noastră, făcând nişte gesturi uşor de înţeles, şi invitându-ne să-l urmăm. Figura lui, asemănătoare unui jgheab, se întorcea de la unul la celălalt, cu o iuţeală evident interogativă. Câtva

timp, după cum spuneam, am fost absorbiţi de mişcările seleniţilor.

Dar în cele din urmă, spaţiul vast în care ne mişcăm începu să se precizeze. Ne-am dat seama că sursa celor mai multe dintre zgomotele care ne umpluseră auzul încă de când ne revenisem din ame-ţeala produsă de toxinele ciupercilor era un ansamblu imens de maşini în plină activitate; părţile care se roteau prin aer se vedeau nedesluşit, pe deasupra capetelor şi printre corpurile seleniţilor din jurul nostru. Dar nu numai reţeaua de sunete provenea de la ansamblul de mecanisme, ci şi lumina albăstruie care radia în tot acest spaţiu. Noi acceptasem drept foarte firesc faptul ca o peşteră subterană să fie luminată artificial, dar, deşi o vedeam cu ochii mei, nu i-am sesizat cu adevărat importanţa decât atunci când, ceva mai târziu, am ajuns din nou în întuneric. Nu pot să-mi explic rostul şi structura acelor maşini uriaşe, pentru că niciunul dintre noi nu ştia la ce folosesc şi nici cum funcţionează. Nişte braţe mari de metal se ridicau, unul după altul, din centrul maşinilor şi extremitatea lor descria, după câte mi se părea, o linie parabolică; când ajungea la extremitatea de sus, fiecare braţ lăsa să cadă un alt braţ, legănător, care intra într-un cilindru vertical şi îl împingea în jos. În jurul maşinilor se mişcau nişte făpturi mici şi subţiri, care păreau oarecum diferite de seleniţii din jurul nostru. Când fiecare dintre cele trei braţe mobile ale unei maşini venea jos, se auzea un zăngănit şi apoi o ţâşnitură, şi din cilindrul vertical se revărsa substanţa incandescentă care lumina întreg spaţiul; curgea aşa cum se revarsă laptele în clocot dintr-o oală, şi se aduna într-un rezervor de lumină de dedesubt. Lumina era rece şi albastră, cu un fel de strălucire fosforescentă, dar infinit mai luminoasă, şi se scurgea din rezervor prin conducte de-a lungul întregii peşteri.

Braţele mobile ale acestei enigmatice maşini se mişcau cu zgomot, iar substanţa luminoasă şuiera,

adunându-se în rezervor. La început ansamblul mi s-a părut de o mărime neexagerată, oarecum pe măsura noastră; dar, văzând cât de mici păreau seleniţii, mi-am dat pe deplin seama de imensitatea peşterii şi a maşinilor. Mi-am întors privirea, de la aceste realizări impresionante, către faţa seleniţilor, cu mai mult respect. M-am oprit locului, iar Cavor a făcut la fel, contemplând uluitorul ansamblu de maşini.

— Dar este formidabil! am spus eu. Oare la ce folosesc?

Figura lui Cavor, luminată în albastru, exprima un respect plin de admiraţie.

— Nici n-am visat! Cu siguranţă că aceste fiinţe… Oamenii n-ar fi putut să realizeze o asemenea maşină! Priveşte braţele acestea: oare sunt montate pe tije de conexiune?

Selenitul scund şi voinic făcuse, fără să observam, câţiva paşi înainte. Se întoarse şi se aşeză între noi şi maşină. Am evitat să-l privesc, deoarece presupuneam că voia să ne îndemne să ne continuăm drumul. Se îndepărtă iar, în direcţia în care por-nisem iniţial: se opri şi se întoarse înapoi, atingându-ne pe faţă, pentru a ne atrage atenţia.

Cavor şi cu mine am privit unul la altul.

— Nu putem să-i arătăm că ne interesează maşina? am întrebat eu.

— Da, zise Cavor, să încercăm. Se întoarse către călăuza noastră, îi zâmbi, îi arătă maşina, arătă încă o dată, apoi îşi duse mâna la cap, şi din nou la maşină. Prin vreun defect de raţionament, el îşi închipuia că vorbind stâlcit ar putea săr-şi facă gesturile mai clare. Eu privit asta, zise el, eu gândit asta foarte mult. Da.

Purtarea lui parcă îi opri pe seleniţi din dorinţa de a ne face să înaintăm. Schimbară între ei priviri, îşi clătinară capetele lor ciudate, şi din nou se auziră glasurile lor ciripitoare. Apoi unul dintre ei, o fiinţă subţire şi înaltă, purtând un fel de mantie peste hainele obişnuite, în care erau îmbrăcaţi

ceilalţi, îl cuprinse pe Cavor de mijloc, cu mâna lui asemănătoare unei trompe de elefant, şi îl împinse uşor pe urma călăuzei noastre, care pornise din nou înainte.

Cavor se împotrivi.

— Ar trebui să încercăm acum să ne înţelegem cu ei! Poate că ne socotesc un nou soi de animale, o nouă specie de viţei lunari! Este foarte important să le arătăm de la bun început că suntem nişte fiinţe raţionale. El începu să-şi scuture energic capul. Nu, nu — zise el — eu nu vine imediat. Eu priveşte la asta.

— Nu există vreo problemă de geometrie pe care să le-o explici, în legătură cu această maşinărie? i-am sugerat eu, în timp ce seleniţii se sfătuiau între ei.

— Poate o parabolă… începu el.

Scoase un ţipăt puternic şi făcu un salt de mai bine de, şase picioare.

Unul dintre cei patru seleniţi înarmaţi îl înţepase cu suliţa.

M-am întors către suliţaşul din spatele meu, cu un gest rapid şi ameninţător, iar el se dădu brusc înapoi. Gestul meu, împreună cu ţipătul şi saltul lui Cavor, i-a uimit pe toţi seleniţii. S-au retras în grabă câţiva paşi, privindu-ne. Câteva momente, care păreau că se prelungesc la nesfârşit, am rămas într-o atitudine de împotrivire furioasă, având în faţă un semicerc de fiinţe neomeneşti.

— M-a înţepat, zise Cavor, cu glasul întretăiat.

— L-am văzut, i-am răspuns. La dracu! am ţipat eu către seleniţi. Nu avem de gând să suportăm acest tratament! Drept cine naiba ne luaţi?

Am privit repede în dreapta şi în stânga. Departe, prin pustiul albastru al peşterii, un alt grup de seleniţi alerga către noi; unii erau îndesaţi, alţii sub-ţiri, iar unul avea capul mult mai mare decât al celorlalţi. Peştera se întindea largă şi scundă, pierzându-se în toate direcţiile în întuneric. Tavanul ei, îmi amintesc, era bombat spre interior,

parcă de greutatea stratului gros de stânci sub care eram închişi. Nu exista niciun mijloc de scăpare — absolut niciun mijloc de scăpare! Deasupra, dedesubt, în toate direcţiile se afla necunoscutul şi aceste creaturi neomeneşti, care ne înfruntau cu suliţe şi ameninţări, pe noi, doi oameni lipsiţi de orice ajutor!

Capitolul XIV
PUNTEA AMEŢITOARE

Această pauză duşmănoasă a durat doar o clipă. Cred că nu numai noi dar şi seleniţii gândeau cu repeziciune. Impresia mea cea mai vie era că nu aveam de ce să mă rezem cu spatele şi că vom fi înconjuraţi şi ucişi. Copleşitoarea nebunie a prezenţei noastre acolo mi se înfăţişa ca un uriaş şi întunecat reproş. De ce mă aruncasem în această dementă şi neomenească expediţie?

Cavor s-a apropiat, punându-şi mâna pe braţul meu. Figura lui înspăimântată era lividă în lumina albastră.

— Nu putem să facem nimic, zise el. Este o greşeală. Ei nu înţeleg. Trebuie să mergem… aşa cum vor ei.

M-am uitat la el, apoi la seleniţii care veniseră în ajutorul tovarăşilor lor.

— Dacă aş avea mâinile libere…

— Este inutil, oftă el.

— Nu!

— Să mergem.

Se întoarse şi porni în direcţia care ni se arătase.

L-am urmat, încercând să par cât se poate de supus, dar pipăindu-mi lanţurile de la încheieturile mâinilor. Sângele îmi fierbea. Nu am mai observat niciun detaliu al peşterii, deşi se pare că a trecut mult timp până am ajuns la celălalt capăt, sau dacă am observat ceva, am uitat în aceeaşi clipă. Gândurile îmi erau concentrate asupra lanţurilor pe care le purtam, şi asupra seleniţilor, mai ales

asupra acelora care purtau căşti şi suliţe. La început, ei au mers paralel cu noi, la o distanţă respectabilă, dar apoi li s-au alăturat alţi trei, şi atunci s-au apropiat până când au ajuns la o lungime de braţ de noi. M-am cabrat, ca un cal îmboldit cu pintenii, atunci când i-am văzut atât de aproape. Selenitul cel scurt şi gros a mers mai întâi în dreapta noastră, apoi şi-a luat din nou locul în faţă.

Imaginea grupului mi s-a întipărit pentru totdeauna în creier: în faţa mea mergea Cavor, cu capul aplecat, cu umerii lăsaţi, din cauza descurajării; înaintea lui, figura ciudată a călăuzei noastre, întorcându-se neîncetat în toată părţile; de o parte şi de alta, purtătorii de suliţe, atenţi, deşi cu gura deschisă — totul într-un albastru monocrom. În afară de impresiile mele pur personale, îmi mai amintesc de un fel de şanţ care traversa peştera, pe lângă cărarea de stâncă pe care o urmam noi. Era plin cu aceeaşi materie luminoasă, de un albastru strălucitor, care se scurgea din maşina cea mare. Eu mergeam chiar pe lângă şanţ şi pot să afirm că nu radia niciun fel de căldură. Materia luminoasă strălucea puternic, dar nu era nici mai caldă, nici mai rece decât tot ceea ce se afla în peşteră.

Clanc-clanc-clanc; am trecut pe sub pârghiile agi. Tate ale unei alte maşini uriaşe şi, în cele din urmă, am ajuns la un tunel larg, în care se auzea chiar şi lipăitul tălpilor noastre desculţe; în afară de fâşia albastră care se prelingea în dreapta noastră, tunelul era întunecat. Umbrele desenau, pe peretele neregulat şi pe tavanul tunelului, caricaturi gigan-tice ale formelor noastre şi ale seleniţilor. Din când în când, pe pereţi scânteiau cristale, ca nişte nestemate, din loc în loc galeria se lărgea, dând în câte o peşteră cu stalactite, sau făcea ramificaţii care se pierdeau în întuneric.

Cred că am mers mult timp prin tunel. Lumina curgătoare clipocea încet, iar paşii noştri, împreună cu ecoul, scoteau un tropăit neregulat. Gândul mi

s-a fixat asupra lanţurilor. Dacă aş putea să le sucesc o dată aşa, şi apoi să le desfac ***aşa…***

Dacă aş face toate aceste mişcări foarte încet, oare şi-ar da ei seama că îmi scoteam mâna din legătura slăbită? Şi, dacă ar vedea, cum ar reacţiona?

— Bedford, zise Cavor, drumul e înclinat în jos. Coboară tot mereu.

Observaţia lui m-a trezit din sumbrele mele preocupări.

— Dacă intenţionau să ne ucidă, continuă el, încetinindu-şi paşii pentru a ajunge lângă mine, nu văd motivul pentru care n-ar fi făcut-o până acum.

— Nu, i-am răspuns, este adevărat.

— Ei nu ne înţeleg, zise el. Cred că suntem nişte animale ciudate, poate vreo rasă sălbatică de viţei lunari. Numai când ne vor cerceta mai îndeaproape, vor începe să-şi dea seama că suntem înzestraţi cu raţiune…

— Atunci când vei demonstra dumneata acele probleme geometrice?

— Se prea poate.

Ne-am continuat câtva timp drumul în tăcere.

— Ştii, zise Cavor, s-ar putea ca aceştia să fie seleniţi dintr-o clasă inferioară.

— Nişte imbecili infernali, am spus eu, mânios, privind feţele lor exasperante. Dacă suportăm tot ceea ce ne fac…

— Trebuie să îndurăm. S-ar putea să mai existe şi alţii, mai înţelegători. Asta nu este decât latura exterioară a lumii lor. Probabil că domeniul seleniţilor coboară mereu, prin peşteri, galerii, tuneluri, până ajunge în cele din urmă la mare, la sute de mile mai jos.

Cuvintele lui m-au făcut să mă gândesc la distanţa de vreo milă, la stâncile şi tunelurile care se aflau poate deasupra capetelor noastre. Era ca o greutate care îmi apăsa pe umeri.

— Departe de soare şi de aer, am spus eu, într-o mină, chiar numai de o jumătate de milă,

adâncimea este sufocantă.

— Aici, în orice caz, nu este. Probabil că există o… ventilaţie! Cred că vântul bate dinspre partea întunecată a Lunii spre partea însorită, strângând acolo tot bioxidul de carbon şi hrănind plan-tele. La capătul acestui tunel, de exemplu, se simte o adevărată briză. Şi ce lume! Ce impresie îţi fac puţurile, maşinile…

— Şi suliţa.! Nu uita suliţa!

El merse câtva timp înaintea mea, tăcând.

— Chiar şi suliţa…

— Ei bine?

În clipa aceea mă cuprinsese furia. Dar… poate că era necesar să ne continuăm drumul.

— Ei au o piele diferită de a noastră şi probabil şi un sistem nervos diferit. S-ar putea ca ei să nu înţeleagă obiecţia noastră… După cum unei fiinţe de pe Marte probabil că nu i-ar place obiceiul nostru pământesc de a ne da cu cotul.

— Ar face mai bine dacă s-ar feri să-mi dea cu cotul.

— Iar în privinţa geometriei… La urma urmei, ei procedează destul de inteligent. Ei încep cu elementele vieţii, şi nu cu ale gândirii. Hrană. Constrângere. Durere. Ei se adresează principiilor fundamentale.

— Fără nicio îndoială, am spus eu.

El continuă să-mi vorbească despre lumea vastă şi minunată în care pătrundeam. Cu încetul, mi-am dat seama, după intonaţiile vocii lui, că nici acum el nu era total deznădăjduit la gândul de a pătrunde tot mai adânc în vizuina acestei planete inumane. Gândul i se îndrepta către maşini şi descoperiri, excluzând miile de gânduri întunecate care mă năpădeau pe mine. O făcea fără vreun gând de a utiliza cumva aceste lucruri: pur şi simplu voia să le cunoască.

— De fapt, zise el, este un prilej excepţional. Se întâlnesc două lumi. Oare ce vom vedea? Gândeşte-te la ceea ce se află aici, sub noi.

— Nu vom prea avea ce vedea dacă nu se face mai multă lumină, am remarcat eu.

— Aceasta este doar coaja exterioară. Mai jos… la scara respectivă… s-ar putea să găsim orice! Ai observat cât de diferiţi sunt unii de alţii? Câte vom avea de povestit!

— Un animal dintr-o specie mai rară, i-am răspuns eu, gândeşte la fel, în timp ce este dus către grădina zoologică… Nu înseamnă că ne vor arăta toată lumea lor.

— Când îşi vor da seama că suntem înzestraţi cu raţiune, zise Cavor, vor dori să capete şi ei informaţii despre Pământ. Chiar dacă nu sunt capabili de sentimente generoase, ne vor învăţa ca să poată învăţa şi ei de la noi… Şi câte cunoştinţe trebuie să aibă! Câte cunoştinţe neaşteptate!

Şi Cavor continuă să speculeze asupra posibilităţii de a întâlni la seleniţi cunoştinţe pe care el nu sperase vreodată să le obţină pe Pământ; se lansa în cele mai extravagante speculaţii, deşi avea o rană proaspătă, pricinuită de suliţa unui selenit! Am uitat cea mai mare parte a presupunerilor lui, deoarece atenţia îmi era îndreptată către faptul că tunelul de-a lungul căruia mergeam se deschidea din ce în ce mai mult. Se părea, după mişcarea aerului, că ieşeam într-un spaţiu vast. Dar, fiind întuneric, nu-mi puteam da seama de dimensiunile lui. Mica şuviţă de lumină se îngusta din ce în ce şi dispărea departe, în faţa noastră. Peste puţin, pereţii stâncoşi au dispărut cu totul din lături. Nu se mai vedea decât cărarea şi pârâiaşul de fosforescenţă albastră care se prelingea pe lângă noi. Îl vedeam pe Cavor şi pe selenitul care ne călăuzea; picioarele, capul şi jumătatea corpului, care se aflau înspre pârâul fosforescent, erau luminate într-un albastru viu; cum peretele tunelului nu reflecta lumina, restul corpului li se pierdea în întunericul din jur.

Apoi am observat că ne apropiam de o înclinare bruscă a terenului, deoarece pârâiaşul albastru

dispărea din vedere.

În clipa următoare, am ajuns la margine. Pârâiaşul luminos făcea o şerpuire, ca şi când ar fi ezitat., apoi se repezea în jos. Cădea la o adâncime atât de mare, încât zgomotul căderii nici nu se auzea. Departe, jos, se zărea o strălucire albăstruie, un fel de ceaţă albastră. Bezna în care cădea pârâiaşul părea de o pustietate absolută, în afară de o dungă, asemănătoare unei punţi, care se proiecta de pe marginea stâncii şi se întindea dispărând în depărtare. Din prăpastie se ridica un curent de aer cald.

O clipă, am rămas amândoi chiar lângă margine, atât cât îndrăzneam, privind în străfundurile albăstrui. Am simţit că selenitul care ne călăuzea mă trage de braţ. Apoi se îndepărtă de mine, se îndreptă către capătul punţii, şi înaintă pe ea, uitându-se înapoi. Văzând că-l priveam, a continuat să înainteze, mergând cu tot atâta siguranţă ca pe un teren ferm. O clipă i-am văzut desluşit silueta, apoi a devenit o pată albastră şi s-a topit în întuneric, rămânând doar o ceaţă.

Se făcu o pauză.

— Cu siguranţă… zise Cavor.

Un alt selenit înaintă pe punte, apoi îşi întoarse capul, privind nepăsător către noi. Ceilalţi şedeau gata să ne urmeze. Figura călăuzei noastre reapăru, aşteptându-ne. Se întoarse să vadă de ce nu înaintam.

— Ce s-o fi aflând dincolo? am întrebat eu.

— Nu disting nimic.

— În niciun caz noi nu putem să traversăm pe aici, am spus eu.

— N-aş putea să fac nici trei paşi pe puntea asta, zise Cavor, chiar dacă aş avea mâinile libere.

Am privit unul la celălalt, cu o totală consternare.

— Poate că ei nu ştiu ce înseamnă ameţeala, zise Cavor.

— Dar pentru noi este absolut imposibil să mergem pe această punte îngustă.

— Cred că ei privesc lucrurile altfel. I-am observat. Mă întreb dacă ei ştiu că pentru noi aici este un întuneric de nepătruns. Cum să-i fac să înţeleagă?

— În orice caz, trebuie să-i facem să înţeleagă.

Cred că noi vorbeam, având oarecare speranţă că seleniţii ar putea să ne înţeleagă în vreun fel. Ştiam prea bine că trebuia neapărat să ne explicăm. Apoi, privind feţele lor, mi-am dat seama că era cu neputinţă orice explicaţie. Asemănările dintre noi nu puteau de data aceasta să acopere deosebirile. Ei bine, nu aveam de gând în ruptul capului, să merg pe această punte. Am tras repede mâna din lanţul înco-lăcit, a cărui legătură se slăbise, apoi am început să-mi răsucesc amândouă mâinile în direcţii diferite. Eram cel mai aproape de margine şi, în timp ceîncercam să mă eliberez, doi dintre seleniţi m-au apucat şi m-au împins uşor către pod.

Am dat cu putere din cap.

— Nu merg, am strigat, în zadar! Nu înţelegeţi?

Un alt selenit li s-a alăturat cai să mă împingă. Am fost silit să fac un pas înainte.

— Am o idee, zise Cavor, dar eu îi cunoşteam ideile.

— Ia ascultaţi, am strigat către seleniţi. Opriţi-vă. Aţi face bine să…

M-am răsucit pe călcâie şi am izbucnit în înjurături. Unul dintre seleniţii înarmaţi mă împunsese pe la spate cu suliţa.

Mi-am smuls mâna dintre tentaculele care o ţineau şi m-am întors către cel cu suliţa.

— Blestematule! am urlat. Te-am prevenit! Din ce dracu’ crezi că sunt eu făcut, ca să înfigi suliţa în mine? Dacă mă mai atingi…

Drept răspuns, el mă înţepă din nou;

Am auzit glasul alarmat şi stăruitor al lui Cavor. Cred că mai spera, chiar şi atunci, să se înţeleagă

cu seleniţii.

— Îţi spun, Bedford, strigă el, am găsit un mijloc!

Dar cea de a doua înţepătură dezlănţui ultima rezervă de energie din muşchii mei. Într-o clipă, am rupt unul dintre inelele lanţului de la mână şi o dată cu el s-au rupt şi toate considerentele care ne ţineau, fără să opunem rezistenţă, în mâinile acestor creaturi lunare. În clipa aceea, cel puţin, eram ne-bun de spaimă şi de mânie. Nu m-am gândit de loc la urmări. L-am izbit drept în faţă pe selenitul cu suliţa. Lanţul era răsucit în jurul pumnului meu…

S-a produs încă una dintre acele îngrozitoare, surprize, de care este plină lumea lunară.

Mi s-a părut că mâna mea, împreună cu lanţul, trece prin corpul selenitului, care se turti ca un aluat umplut cu lichid. Pumnul trecu printr-o materie moale, fleşcăită, care împroşca în jur stropi. Era ca şi cum aş fi izbit într-o ciupercă flască. Selenitul se rostogoli vreo zece metri şi căzu ca o gelatină. Am rămas uluit. Nu credeam că vreo fiinţă vie poate fi atât de inconsistentă. O clipă, am crezut că visam.

Apoi totul redeveni real şi iminent. Se pare că nici Cavor, nici ceilalţi seleniţi, nu făcuseră vreo mişcare, din momentul când mă întorsesem şi până în momentul când selenitul a căzut mort. Toţi s-au dat la o parte, alarmaţi. Această pauză se prelungi cel puţin o secundă după doborârea selenitului. Probabil că ei încercau să înţeleagă ceea ce se petre-cuse. Îmi amintesc că rămăsesem cu braţul pe jumătate îndoit, încercând şi eu să înţeleg. „Ce va urma?” îmi răsuna în creier; „Ce va urma?” Apoi, într-o clipă, se puseră cu toţii în mişcare.

Mi-am dat seama că trebuie să ne dezlegăm lanţurile şi că, înainte de asta, trebuia să-i zdrobim pe seleniţi. M-am întors spre grupul celorlalţi trei purtători de suliţe. Unul aruncă suliţa către mine.

Ea îmi şuieră pe deasupra capului, şi îşi continuă zborul în abisul de lângă noi.

În timp ce suliţa trecea pe deasupra mea, am sărit cu toată puterea înspre selenit. El se întoarse să fugă, dar l-am răsturnat jos, am căzut drept peste el şi am alunecat pe corpul lui zdrobit. Mi s-a părut că se zvârcolea sub picioarele mele.

M-am ridicat pe jumătate; în toate părţile, spinările albastre ale seleniţilor se îndepărtau în întuneric. Am îndoit un inel, cu toată forţa, am desfăcut lanţul care îmi împiedica gleznele, şi am sărit în picioare, cu lanţul în mână. O altă suliţă, aruncată ca o lance, şuieră pe lângă mine, iar eu m-am repezit în direcţia din care venise. Apoi m-am întors către Cavor, care încă şedea lângă prăpastie, în lumina pârâiaşului, smucind convulsiv din mâini şi mormăind în acelaşi timp cuvinte neînţelese cu privire la ultima lui idee.

— Haide! am strigat.

— Mâinile mele! îmi răspunse el.

Apoi, dându-şi seama că nu îndrăznesc să alerg spre el, din cauză că vreun pas greşit calculat ar fi putut să mă trimită în prăpastie, se apropie de mine, târându-şi picioarele şi cu mâinile întinse înainte.

I-am apucat lanţurile şi am încercat să le desfac.

— Unde sunt ei? întrebă el, gâfâind.

— Au fugit. Se vor întoarce. Aruncă cu fel de fel de drăcii. Încotro să mergem?

— Pe lângă lumină. Către tunel. Nu?

— Da, i-am răspuns, chiar în clipa când îi eliberam mâinile.

M-am lăsat în genunchi şi am început să-i desfac şi lanţurile de la glezne Ceva căzu plescăind — nu ştiu ce — în pârâiaşul fosforescent şi aruncând stropi de lumină în jurul nostru. Departe, spre dreapta, se porniră nişte şuierături şi fluierături.

I-am dezlegat lanţul de la picioare şi i l-am pus în mâini.

— Loveşte cu asta! i-am spus, şi, fără să mai aştept răspuns, am pornit în salturi mari de-a lungul cărării pe care venisem. Aveam neplăcuta senzaţie că seleniţii puteau să sară din întuneric în spatele meu. Auzeam paşii lui Cavor care alerga în urma mea.

Fugeam în salturi uriaşe. Era, trebuie să înţelegeţi, cu totul altceva decât o fugă pe Pământ. Pe Pământ, sări şi aproape în aceeaşi clipă atingi din nou pământul; dar pe Lună, din cauza atracţiei mai slabe zbori prin aer mai multe secunde înainte de a atinge solul. Deoarece eram extrem de grăbit, saltul făcea efectul unor pauze lungi, în care puteai să numeri până la şapte-opt. Atingeai solul, şi imediat zburai. Îmi alergau prin minte tot felul de întrebări: „Unde sunt seleniţii? Ce vor face? Vom ajunge la tunel? Cavor a rămas mult în urmă? Îi vor tăia ei drumul?” Apoi atingeam pământul, săream, şi zburam din nou.

Un selenit trecu alergând prin faţa mea, mişcându-şi picioarele exact ca un om pe Pământ; mi-a aruncat o privire peste umăr, şi l-am auzit ţipându-n timp ce se dădea la o parte din drumul meu, dispărând în întuneric. Cred că era călăuza noastră, dar nu sunt prea sigur. Apoi, după încă un salt uriaş, au început să se zărească, de o parte şi de alta, pereţii de stâncă, şi după alte două salturi mă aflam în tunel; mi-am încetinit pasul, ca să nu mă izbesc de tavan. Ajuns la o cotitură, m-am oprit, m-am întors şi l-am văzut pe Cavor venind, împroşcând în toate părţile stropi de lumină albastră din pârâiaş şi devenind tot mai mare până când s-a ciocnit de mine. Am rămas încleştaţi unul de altul. Deocamdată, cel puţin, scăpaserăm de urmăritori, şi eram singuri.

Abia ne mai trăgeam răsuflarea. Vorbeam gâfâind, în fraze întretăiate.

— Dumneata ai stricat totul! gâââi Cavor.

— Prostii! i-am strigat. Sau fugeam, sau muream.

— Ce trebuie să facem acum?
— Să ne ascundem.
— Cum?
— E destul de întuneric.
— Şi unde?
— Într-una din peşterile laterale.
— Şi apoi?
— Să ne gândim.
— În regulă… haide!

Ne-am continuat drumul, şi am ajuns curând într-o peşteră vag luminată. Cavor era în faţă. Şovăi, apoi alese o deschizătură neagră care părea să ne promită o ascunzătoare bună. Făcu un pas şi se întoarse.

— Prea întuneric, zise el.

— Picioarele şi tălpile dumitale au destulă lumină. Eşti îmbibat cu substanţa aceea luminoasă.

— Dar…

Se auzi, înaintând prin tunelul principal, un tumult de sunete, printre care dominau nişte lovituri de gong. Am avut oribila impresie că suntem urmăriţi. Am luat-o imediat la goană către peştera întunecoasă. În timp ce alergam, drumul ne era luminat de fosforescenţa picioarelor lui Cavor.

— Noroc că ne-au scos ghetele, zisei eu gâfâind, altfel am fi făcut destul zgomot.

Continuam să alergăm, făcând paşi cât mai mici, pentru a nu ne izbi de tavanul peşterii. După un timp, zgomotele au rămas în urmă. Au devenit înnăbuşite, s-au micşorat, şi în cele din urmă au dispărut.

M-am oprit să privesc înapoi şi l-am auzit pe Cavor îndepărtându-se. Apoi, se opri şi el.

— Bedford, îmi şopti, este un fel de lumină în faţa noastră.

Am privit, dar la început nu am putut vedea nimic. Apoi am început să-i zăresc capul şi umerii conturându-se vag pe un fond mai puţin dens de întuneric. Atenuarea întunericului nu mai bătea în albastru, ca toate celelalte lumini din interiorul

Lunii, ci era de un cenuşiu palid, de un alb foarte vag şi diafan, culoarea luminii de zi. În aceeaşi clipă, sau chiar înaintea mea, Cavor a observat deosebirea de culoare, şi cred că a fost năpădit, ca şi mine, de o speranţă nestăpânită.

— Bedford, şopti el cu glasul tremurător, lumina aceasta… s-ar putea…

Nu îndrăzni să rostească niciun cuvânt. Se făcu tăcere. Deodată după zgomotul paşilor lui mi-am dat seama că se îndrepta către lumina aceea palidă. L-am urmat, şi inima îmi bătea cu putere.

Capitolul XV
PUNCTE DE VEDERE

Pe măsură ce înaintam, lumina devenea mai puternică. După puţin timp era aproape tot atât de vie ca şi fosforescenţa de pe picioarele lui Cavor. Tunelul nostru dădea intr-o peşteră, şi lumina venea din capătul ei cel mai îndepărtat. Am observat ceva care m-a făcut să simt că îmi cresc speranţele.

— Cavor, am spus eu, vine de sus! Sunt sigur că vine de sus!

El nu-mi răspunse şi continuă să alerge.

Era fără îndoială o lumină albicioasă, o lumină argintie.

În clipa următoare ne aflam în bătaia ei. Se filtra printr-o crăpătură a pereţilor peşterii, şi, în timp ce priveam în sus, un strop enorm de apă mi-a căzut pe faţă. Am tresărit şi m-am dat la o parte; pic, un alt strop se auzi căzând pe terenul stâncos.

— Cavor, dacă unul dintre noi îl ridică pe celălalt, putem să atingem crăpătura de acolo!

— Te voi ridica eu pe dumneata, zise el, şi imediat mă săltă de parcă aş fi fost un copilaş.

Mi-am trecut un braţ prin crăpătură şi, chiar la vârful degetelor, am găsit o mică ridicătură de care puteam să mă ţin. Lumina albă era acum mult mai puternică. M-am ridicat, încordându-mi numai două degete, aproape fără niciun efort, cu toate că pe pământ cântăream douăsprezece ***stone***[82]; am ajuns la un colţ mai ridicat de stâncă şi mi-am sprijinit picioarele pe ridicătură îngustă. M-am înălţat şi am pipăit stâncile cu degetele; în sus, crăpătura se lărgea

— Nu-i greu să te caţeri, i-am spus lui Cavor. Poţi să sari până la mâna mea, dacă o ţin în jos, spre dumneata?

M-am înţepenit între pereţii crăpăturii, m-am aşezat în genunchi pe marginea ieşită în afară şi am întins o mână. Nu-l puteam vedea pe Cavor, dar auzeam foşnetul mişcărilor lui în timp ce se pregătea ca să sară. Apoi zdup! şi se agăţă de braţul meu — nu mai greu decât un pisoi! L-am

tras în sus, până când şi-a pus o mână pe ridicătură şi mi-a dat drumul.

— La naiba! am spus eu, oricine poate să fie alpinist pe Lună, şi am început să mă caţăr mai repede. Timp de câteva minute am tot urcat, apoi am privit din nou în sus. Crăpătura se deschidea treptat, iar lumina se făcea mai puternică. Numai că… nu era lumina zilei!

În clipa următoare, am putut să văd de unde venea lumina, şi de necaz mi-a venit să mă izbesc cu capul de stânci. În faţa mea era un spaţiu larg, înclinat în mod neregulat, şi pe toată suprafaţa lui se afla o pădure de ciuperci mici, ca nişte măciuci, fiecare iradiind puternic o lumină roză şi argintie. O clipă, am privit ţintă ciupercile luminoase, apoi am sărit printre ele. Am smuls vreo jumătate de duzină, le-am aruncat pe stânci, şi apoi m-am aşezat, râzând amar, în timp ce apărea faţa roşcată a lui Cavor.

— Nu-i decât o fosforescenţă, i-am spus. Nu-i nevoie să te grăbeşti. Ia loc şi simte-te ca acasă! Şi, în timp ce el bolborosea ceva despre dezamăgire, am început din nou să arunc cu ciuperci prin crăpătură.

— Credeam că este lumina zilei, zise el.

— Lumina zilei! am strigat eu. Zorile, asfinţitul, norii şi cerul în furtună! Le vom mai vedea vreodată?

În timp ce vorbeam, părea că se ridică în faţa mea un mic tablou al lumii noastre, strălucitor, delicat şi limpede, ca fondul unei vechi picturi italiene.

— Cerul care îşi schimbă culorile, şi marea agitată, şi dealurile, şi copacii verzi, oraşele şi satele care strălucesc în soare! Gândeşte-te la un acoperiş umed în lumina apusului, Cavor! Gândeşte-te la ferestrele unei case în lumina apusului!

El nu-mi răspunse.

— Suntem închişi aici, în această lume bestială, care nici măcar nu este o lume, cu oceanul ei de cerneală ascuns în bezna îngrozitoare de dedesubt, iar afară, ziua toridă sau liniştea de moarte a nopţii. Şi toate aceste fiinţe care acum ne urmăresc, aceste făpturi groaznice, oameni-insecte, care vin parcă dintr-un coşmar! La urma-urmei, ei au drep-tate! Ce treabă avem noi aici, să-i zdrobim şi să tulburăm lumea lor? După câte ştim, întreaga pla-netă este acum pe urmele noastre. În fiecare minut îi putem auzi scheunând şi bătând din gonguri. Ce trebuie să facem? Unde să mergem? Stăm aici ca pe roze!

— Este vina dumitale, zise Cavor.

— Vina mea! am strigat eu. Doamne sfinte!

— Eu aveam o idee…

— La naiba cu ideile dumitale!

— Dacă am fi refuzat să ne mişcăm din loc…

— În ciuda suliţelor?

— Da. Ne-ar fi transportat ei.

— Peste podul acela?

— Da. Aşa cum probabil că ne-au adus de afară.

— Mai bine m-aş lăsa transportat de o muscă pe un tavan. Doamne sfinte!

Am reînceput să distrug ciupercile. Apoi, deodată, am văzul ceva care m-a izbit pe loc.

— Cavor, am strigat, aceste lanţuri sunt de aur!

El era adâncit în gânduri, cu faţa ascunsă în mâini.

Şi-a întors încet capul, m-a privit ţintă şi apoi, după ce am repetat cuvintele, s-a uitat la lanţul răsucit în jurul mâinii lui drepte.

— Într-adevăr, zise el, sunt de aur.

Figura lui îşi pierdu orice urmă de interes, chiar în timp ce privea lanţul. Mă privi încă o clipă, apoi se cufundă din nou în meditaţia întreruptă. Eram nedumerit de faptul că observasem atât de târziu prezenţa aurului; apoi mi-am dat seama că lumina albastră îi ascunsese adevărata culoare. De la această descoperire, am pornit într-un şir de

raţionamente care m-au dus foarte departe. Nu-mi mai aduceam aminte că tocmai mă întrebasem ce naiba căutam noi pe Lună. Aur…

Cavor întrerupse cel dintâi tăcerea.

— Mi se pare că avem două căi de urmat

— Ei bine?

— Fie să încercăm să ne croim drum spre exterior, cu forţa dacă este nevoie, şi apoi să căutăm sfera până când o vom găsi sau până când vine frigul nopţii ca să ne ucidă, fie…

El se opri.

— Da, am spus eu, cu toate că ştiam ce urmează.

— … să încercăm încă o dată să stabilim vreun mod de a ne înţelege cu oamenii de pe Lună.

— În ceea ce mă priveşte… sunt pentru prima alternativă.

— Stau la îndoială.

— Eu nu.

— Vezi că — zise Cavor — eu nu cred că avem dreptul să-i judecăm pe seleniţi numai după aceea ce am văzut până acum. Lumea lor centrală, lumea lor civilizată, probabil că este mult mai jos, în peşterile mai adânci de lângă mare. Această regiune a scoarţei în care ne aflăm noi este un district exte-rior, o regiune pastorală. În orice caz, aceasta este părerea mea. Seleniţii pe care i-am văzut s-ar putea să fie doar echivalentul crescătorilor de vite şi al îngrijitorilor de maşini. Faptul că au folosit suliţele, care cu siguranţă că sunt destinate viţeilor lunari, lipsa lor de imaginaţie, de care au dat dovadă crezând că noi putem să facem tot ceea ce pot face ei, brutalitatea lor indiscutabilă, totul pare să ne arate ceva de acest fel. Dar dacă am fi suportat…

— Niciunul dintre noi n-ar fi putut să meargă prea mult timp pe o punte lată de şase inch-i[83], pe deasupra unei prăpăstii fără fund.

— Nu, zise Cavor, dar atunci…

— Nici nu vreau să aud!

El descoperi un nou şir de posibilităţi.

— Ei bine, închipuieşte-ţi că am putea să ajungem în vreun colţ unde să ne putem apăra împotriva acestor fiinţe simple. Dacă, de exemplu, am putea rezista, am putea rezista o săptămână, este posibil ca ştirea apariţiei noastre să ajungă jos, în regiunile mai populate, unde predomină inteligenţa…

— Dacă există.

— Trebuie să existe! Altfel de unde vin aceste maşini, complicate?

— Se poate. Dar este cea mai proastă dintre cele două posibilităţi.

— Am putea să însemnăm pereţii cu nişte inscripţii…

— De unde ştim noi că ochii lor pot să distingă semnele pe care le facem?

— Dacă le-am încrusta…

— Asta, desigur, s-ar putea.

Mi-am îndreptat gândurile în altă direcţie.

— La urma urmei, am spus, bănuiesc că nu-i crezi pe seleniţi mult mai inteligenţi decât pe oameni?

— S-ar putea ca ei să aibă mai multe cunoştinţe… sau cel puţin cunoştinţe diferite de ale noastre.

— Da, dar… Am ezitat o clipă. Cred că admiţi, Cavor, că dumneata eşti un om mai deosebit.

— Cum adică?

— Ei, bine, dumneata… eşti un om oarecum solitar; adică, ai fost. Nu te-ai căsătorit.

— N-am dorit-o niciodată. Dar de ce?

— Şi n-ai fost niciodată mai bogat?

— Nici asta nu mi-am dorit-o niciodată.

— Te-ai ocupat numai de ştiinţă.

— Da, dorinţa de cunoaştere este firească…

— Aşa crezi dumneata. Tocmai aici e greşala. Dumneata crezi că şi ceilalţi oameni au această dorinţă de cunoaştere. Îmi amintesc că odată, când te-am întrebat de ce ai întreprins aceste cercetări,

mi-ai spus că doreşti să devii membru al Societăţii Regale, să obţii substanţa numită Cavorită, şi alte lucruri de acest fel. Dumneata ştii prea bine că nu o făceai pentru asta; dar, în momentul acela, întrebarea mea te-a luat prin surprindere, şi ai simţit că trebuie să spui ceva care să pară o motivare reală. De fapt, dumneata făceai cercetări pentru că trebuia să le faci. Aceasta este predispoziţia dumitale.

— Se poate…

— Nici măcar un om la un milion nu are această predispoziţie. Majoritatea oamenilor doresc… Ei bine, doresc diferite lucruri, dar foarte puţini doresc să cunoască numai din plăcerea de a cunoaşte. Eu nu. Ştiu foarte bine. Seleniţii par a fi nişte fiinţe active, întreprinzătoare, dar de unde ştii că, fie chiar şi cei mai inteligenţi dintre ei, se vor interesa de noi sau de lumea noastră? Nu cred nici măcar că ei ştiu că avem o lume. Ei nu ies niciodată afară, în timpul nopţii, căci ar îngheţa. Probabil că nu au văzut niciodată vreun alt corp ceresc, în afară de soarele strălucitor. De unde să ştie ei că mai există şi o altă lume? Şi chiar dacă ar şti, ce le pasă lor? Chiar dacă au zărit câteva stele, sau cornul Pământului, ce reprezintă pentru ei? De ce s-ar osteni fiinţele care trăiesc în interiorul unei planete să observe asemenea fenomene? Oamenii nu le-ar fi observat dacă nu ar fi fost anotimpurile şi nevoia de navigaţie; dar de ce ar fi făcut-o cei de pe Lună?… Ei bine să presupunem că există câţiva filosofi ca dumneata. Tocmai ei sunt seleniţii care nu vor auzi niciodată de existenţa noastră. Închipuieşte-ţi că un selenit ar fi căzut pe pământ, când dumneata erai la Lympne; ai fi fost ultimul om din lume care ar fi auzit despre el. Dumneata n-ai citit niciodată un ziar. Vezi, deci, că şansele sunt împotriva dumitale. Din cauza aceasta stăm acum aici, nefăcând nimic, pe când timpul preţios zboară. Suntem într-un impas. Am venit neînarmaţi, am pierdut sfera, nu avem hrană, ne-

am arătat seleniţilor şi i-am făcut să creadă că suntem nişte animale ciudate, puternice şi periculoase şi, dacă ei nu sunt nişte imbecili, se vor porni să ne caute până ne vor găsi, iar după ce ne vor găsi, ne vor prinde, dacă vor putea, sau, în caz contrar, ne vor ucide, şi astfel se va termina totul. Dacă ne vor prinde, probabil că, din vreo neînţelegere oarecare ne vor ucide. După aceea, s-ar putea să discute despre noi, dar nu ne va distra prea mult.

— Continuă.

— Pe de altă parte, iată aurul răspândit aici peste tot, ca fonta la noi acasă. Dacă am putea, cel puţin, să luăm o cantitate oarecare, dacă am putea să regăsim sfera, înainte de a da ei peste ea, atunci…

— Atunci?

— Am putea pune lucrurile pe o bază mai solidă. Să ne întoarcem aici într-o sferă mai mare, cu tu-nuri.

— Dumnezeule! strigă Cavor, ca şi cum numai gândul acesta ar fi fost îngrozitor.

Am mai azvârlit o ciupercă luminoasă în crăpătură.

— Ascultă, Cavor, eu am, în orice caz, jumătate din voturi în această afacere, în care este nevoie de un om practic. Eu sunt un om practic, iar dumneata nu eşti. Nu am de gând să mă mai încred în seleniţi şi în desenele dumitale geometrice, dacă se poate… Asta-i tot. Să ne întoarcem pe Pământ. Să dezvăluim secretul sau o parte din el. Apoi să venim din nou aici.

Cavor rămăsese pe gânduri.

— Când am venit pe Lună, zise el, ar fi trebuit să vin singur.

— Problema principală este cum să ajungem din nou la sferă.

Câtva timp ne-am legănat genunchii, în tăcere. Apoi el păru hotărât să-mi accepte argumentele.

— Cred, zise el, că putem trage câteva concluzii. Este limpede că, în timp ce soarele este pe partea aceasta a Lunii, aerul se va mişca, prin interiorul ca de burete al planetei, dinspre partea întunecată către cea luminată. În orice caz, în partea aceasta, aerul se va răspândi şi va ieşi din peşterile lunare spre crater… Poarte bine, aici se simte un curent.

— Aşa este.

— Şi asta înseamnă că nu ne aflăm într-un loc închis. Pe undeva, în spatele nostru, această crăpătură continuă şi merge în sus. Curentul urcă, şi acesta este drumul pe care trebuie să mergem. Dacă încercăm să ne urcăm pe hornul sau crăpătura care se află acolo, nu numai că vom ieşi din aceste galerii prin care ei ne caută…

— Dar dacă crăpătura este prea îngustă?

— Coborâm din nou.

— Ssst! am şoptit eu deodată. Ce-i asta?

Ne-am încordat auzul. La început, era un murmur nedesluşit, apoi se auzi bătaia unui gong.

— Probabil că ei ne cred un fel de viţei lunari, am spus eu, care ne speriem de zgomote.

— Se apropie prin galeria de dedesubt, zise Cavor. Cu siguranţă că aşa este!

— Nu se vor gândi la crăpătura din peşteră. Vor trece mai departe pe lângă ea.

Am ascultat din nou, câteva clipe.

— De data aceasta, am şoptit, probabil că vor avea cu ei şi vreun fel de arme.

Apoi, deodată, am sărit în picioare

— Doamne Sfinte! Cavor! am strigat eu. Ne vor descoperi! Vor vedea ciupercile pe care le-am azvârlit în peşteră. Vor…

Nu mi-am sfârşit fraza. M-am întors şi am făcut un salt, pe deasupra ciupercilor, spre extremitatea superioară a cavităţii. Am văzut că se prelungea în sus, devenind din nou o crăpătură prin care trecea curentul de aer şi care se pierdea într-un întuneric

de nepătruns. Eram gata să mă cațăr pe acolo, când o inspirație fericită m-a făcut să mă întorc.

— Ce faci? întrebă Cavor

— Merg înainte! i-am spus. M-am. Întors, am luat două ciuperci luminoase, şi, punând una în buzunarul de la piept al hainei mele de flanelă, ca să ne lumineze drumul, m-am întors cu cealaltă la Cavor. Zgomotul seleniților era acum atât de puternic, încât se părea că au şi ajuns sub crăpătură. Dar mă gândeam că poate nu era prea lesne să se cațăre prin ea, sau poate că evitau să se urce, ştiind că puteam să le rezistăm. În orice caz, aveam acum conştiința reconfortantă a enormei noastre superiorități musculare, efectul naşterii noastre pe o altă planetă. În clipa următoare, mă cățăram cu o forță gigantică în urma călcâielor luminate în albastru ale lui Cavor.

Capitolul XVI
LUPTA DIN PEŞTERA MĂCELARILOR LUNARI

Nu ştiu ce distanță am străbătut, cățărându-ne, înainte de a ajunge la grilaj. Poate că am urcat numai câteva sute de picioare, dar, atunci, mi se părea că ne-am târât, ne-am împins, am sărit şi ne-am cățărat într-o ascensiune verticală de o milă sau chiar mai mult. Ori de câte ori îmi amintesc de clipele acelea, aud sunetul puternic al lanțurilor noas-tre de aur, care zăngăneau la fiecare mişcare. Încheieturile şi genunchii îmi erau numai julituri, iar pe obraz aveam o rană. După câtva timp, urcuşul a devenit ceva mai lesnicios, mişcările ne erau mai sigure şi mai puțin dureroase.

Zgomotul seleniților care ne urmăreau dispăruse cu totul. Probabil că, în ciuda grămezii de ciuperci rupte care se aflau dedesubtul crăpăturii, şi ne puteau trăda, ei nu ne descoperiseră urma. Uneori, crăpătura se îngusta atât de mult, încât abia reuşeam să ne strecurăm; alteori, nimeream în

peşteri mari, presărate cu cristale ascuţite, sau înţesate de ciuperci vag luminoase. Câteodată se răsucea în spirală, sau cobora aproape până la orizontală. Din când în când, se auzea susurul apei care picura şi se prelingea pe lângă noi. De câteva ori, mi s-a părut că prin faţa noastră fugeau nişte vietăţi mărunte, fără să le vedem însă prea clar. Poate că erau animale veninoase, dar nu ne-au făcut niciun rău, iar noi eram într-o asemenea stare de surescitare, încât nu ne mai păsa de vreo făptură sinistră în plus sau în minus. În cele din urmă, departe, sus, a apărut din nou cunoscuta lumină albăstruie; se filtra printr-un grilaj care ne închidea drumul.

Ne-am arătat unul altuia grilajul, vorbind în şoaptă, devenind din ce în ce mai precauţi în ascensiunea noastră. După puţin, am ajuns lângă grilaj şi, lipindu-mi faţa de bare, am reuşit să disting o porţiune limitată a peşterii care se afla dincolo. Era un spaţiu larg, luminat fără îndoială de un pârâiaş cu aceeaşi lumină albastră pe care o văzusem curgând din zgomotosul ansamblu de maşini. O şuviţă intermitentă de apă picura printre bare, pe lângă obrazul meu.

La început am încercat, bineînţeles, să văd ce se afla pe fundul peşterii, dar grilajul era aşezat într-o adâncitură ale cărei margini ascundeau totul privirilor noastre. Ne-am îndreptat, deci, atenţia asupra diferitelor sunete pe care le auzeam şi, imediat după aceea, am zărit nişte umbre şterse care tremurau pe tavanul întunecat, departe, mult deasupra capetelor.

Indiscutabil, acolo se aflau mai mulţi seleniţi — probabil un număr considerabil, deoarece auzeam zgomotele produse de mişcările şi de paşii lor. Se mai auzea şi o succesiune de sunete repetate în mod regulat, hârşt, hârşt, hârşt, ca şi când un cuţit sau o cazma tăia o substanţă moale Apoi, s-au auzit zăngănituri de lanţuri, şuierături, uruituri — parcă trecea o căruţă peste un pod — apoi din nou

acelaşi hârşt, hârşt, hârşt. Umbrele desenau forme care se mişcau repede şi ritmic, sincronizate cu acel sunet regulat, şi se opreau o dată cu el.

Ne-am apropiat capetele şi am început să discutăm în şoaptă.

— Sunt ocupaţi, am spus eu, cu nu ştiu ce treabă.

— Da.

— Nu sunt în căutarea noastră şi nici nu se gândesc la noi.

— Poate că nici n-au auzit despre noi.

— Ceilalţi ne caută acolo, jos. Dacă am apărea deodată aici…

Am privit unul la celălalt

— Ar fi un prilej să parlamentăm cu ei, zise Cavor.

— Nu, i-am răspuns, nu în starea în care suntem acum!

Am rămas adânciţi fiecare în propriile gânduri.

Hâşt, hârşt, hârşt — se auzeau zgomotele de răzuire, iar umbrele se mişcau încoace şi încolo.

M-am uitat mai atent la grilaj.

— Este destul de şubred, am spus eu. Am putea să îndoim două bare şi să ne strecurăm printre ele.

Am pierdut câtva timp într-o discuţie nehotărâtă. Apoi, am apucat cu amândouă mâinile una dintre bare, mi-am ridicat picioarele pe stâncă, până când au ajuns aproape la nivelul capului şi — în poziţia aceasta — am smucit puternic. Bara s-a îndoit atât de brusc, încât aproape că am alunecat în jos. M-am întors şi am îndoit, în direcţia opusă, bara alăturată, apoi am scos ciuperca luminoasă din buzunar şi am aruncat-o prin crăpătură.

— Nu face nimic în pripă, şopti Cavor, în timp ce eu mă strecuram prin deschizătura pe care o lărgisem. Trecând printre gratii, am zărit nişte forme tremurătoare, şi m-am ghemuit imediat, astfel încât marginea scobiturii în care se afla grilajul, să mă ascunda de privirile seleniţilor; apoi i-am făcut semn lui Cavor, care se pregătea să

treacă şi el prin deschizătură. După o clipă, şedeam unul lângă altul în adâncitură, privind pe deasupra marginii, spre peşteră şi spre cei care se aflau în ea.

Peştera era mult mai mare decât bănuisem, după prima aruncătură de ochi, şi noi ne aflam în partea cea mai joasă a solului ei înclinat. Pornind dinspre noi, peştera se lărgea, iar tavanul se înclina, ascunzându-ne cu totul partea cea mai îndepărtată. Pe toată lungimea ei, care se pierdea în depărtare în acea perspectivă întunecată, se aflau nişte forme uriaşe, aşezate în linie, trupuri imense, albicioase, în jurul cărora se agitau seleniţii. Păreau să fie nişte cilindri mari şi albi, al căror rost nu-l înţelegeam. Apoi am observat că aveau nişte capete, întoarse către noi, fără ochi şi fără piele, ca nişte căpăţâni de oi dintr-o măcelărie; erau viţei lunari, tăiaţi în felul în care echipajul unei baleniere des-pică o balenă vânată. Carnea era tăiată în fâşii, iar pe câteva din trunchiurile mai îndepărtate se vedeau coastele albe. Sunetul topoarelor producea acel hârşt, hârşt, hârşt. Ceva mai departe urca pe fundul înclinat al peşterii un fel de vagonet, tras de un cablu şi încărcat cu hălci de carne moale. Acest şir de animale tăiate, destinate hranei, ne-a făcut o idee despre imensa populaţie a lumii lunare, adăugându-se efectului produs asupra noastră atunci când am privit, pentru prima dată, în puţul care se deschidea.

La început mi s-a părut că seleniţii şedeau pe nişte scânduri instalate pe capre[84] dar apoi am văzut că, de fapt, scândurile, suporturile şi topoarele aveau aceeaşi culoare plumburie ca şi lanţurile noastre, înainte de a le fi văzut în lumina albă. Câţiva drugi masivi, folosiţi probabil în întoarcerea de pe o parte pe alta a cărnii, erau răspândiţi pe jos. Aceşti drugi, fiecare de aproape şase picioare lungime, erau prevăzuţi cu un mâner; păreau foarte indicaţi drept arme. Întregul spaţiu era luminat de trei pârâiaşe de fluid albastru.

Am stat mult timp, observând toate aceste lucruri în tăcere.

— Ei bine? zise Cavor în cele din urmă.

M-am ghemuit şi mai mult şi m-am întors către el. Îmi venise o idee strălucită.

— Dacă ei n-au coborât viţeii lunari cu ajutorul unei macarale, am spus eu, probabil că ne aflăm mult mai aproape de suprafaţă decât am crezut.

— De ce?

— Viţelul lunar nu sare şi nici nu are aripi!

El privi peste marginea ascunzătorii noastre.

— Mă întreb… — începu el. Cred că nici nu ne-am îndepărtat prea mult de suprafaţă.

L-am întrerupt, apucându-l de braţ. În crăpătura de sub noi se auzea un zgomot.

Ne-am răsucit şi am rămas complet nemişcaţi, cu toate simţurile încordate. După puţin timp, m-am convins că prin crăpătură se târa în sus cineva. Încet, fără cel mai mic zgomot, am apucat bine lanţul în mână şi am rămas în aşteptare.

— Mai uiiă-te o dată la cei din peşteră, am şoptit eu.

— Totul e în ordine, zise Cavor.

Am măsurat din ochi distanţa până la deschizătura dintre gratii. Acum auzeam foarte clar ciripitul slab al seleniţilor care urcau, hârşâitul mâinilor pe peretele de stâncă şi foşnetul ţărânei care cădea în timp ce urcau.

Apoi, fără să desluşesc ce anume era, am văzut ceva care se mişca vag în întunericul de dedesubtul grilajului. Părea că mă priveşte ţintă; apoi, poc! Am sărit în picioare, am izbit cu putere în ceva care zbura către mine. Era vârful ascuţit al unei suliţe. Mai târziu, m-am gândit că lungimea ei o împiedicase să se încline, prin crăpătura îngustă, ca să mă poată atinge. În orice caz, a ţâşnit printre gratii ca limba unui şarpe, şi-a greşit ţinta, a căzut înapoi şi a ţâşnit din nou. Dar a doua oară, am pus mâna pe ea şi-am smuls-o din deschizătură, nu

înainte însă ca o altă suliţă să fie repezită, fără efect, către mine.

Simţind că strânsoarea selenitului rezistă numai o clipă şi apoi cedează, am scos un strigăt de triumf şi am început să împung cu suliţa în jos, printre bare, în întunericul de unde se auzeau venind ţipete; Cavor apucase cealaltă suliţă şi ţopăia lângă mine, fluturând-o în mod inutil. De deasupra grilajului se auzeau strigăte, apoi un topor zbură prin aer şi se izbi de stânci în spatele nostru, amintindu-mi de prezenţa tăietorilor de carne din peşteră.

M-am întors şi i-am văzut pe toţi venind în dezordine către noi, agitându-şi topoarele. Erau nişte făpturi scurte şi îndesate, cu braţe lungi, foarte diferiţi de cei pe care îi văzusem mai înainte. Dacă până atunci nu auziseră de noi, şi-au dat seama de situaţie cu o iuţeală de necrezut. I-am privit o clipă, cu suliţa în mână.

— Păzeşte grilajul, Cavor, am strigat eu şi, scoland un urlet, pentru a-i intimida, m-am repezit în întâmpinarea lor. Doi dintre ei au aruncat cu topoarele, fără să mă nimerească, iar ceilalţi au luat-o imediat la goană. Apoi şi cei doi au început să fugă către capătul peşterii, cu mâinile strânse pe lânsă corp şi cu capul aplecat. N-am văzut niciodată oameni care să alerge ca ei.

Ştiam că suliţa nu-mi era de niciun folos. Era subţire şi uşoară, bună pentru o singură lovitură, şi prea lungă pentru a o mânui cu repeziciune. De aceea am alergat după seleniţi, numai până la primul animal tăiat, m-am oprit şi am pus mâna pe unul dintre drugii care se aflau pe jos. Părea destul de greu şi capabil să zdrobească indiferent câţi seleniţi. Am aruncat suliţa şi am ridicat încă un drug, în cealaltă mină. Mă simţeam mult mai în siguranţă decât cu suliţa. Am făcut cu amândoi drugii un gest amenintător către micul grup de seleniţi care se oprise în partea cea mai îndepărtată a peşterii; apoi m-am întors către Cavor.

El ţopăia dintr-o parte într-alta a grilajului, împungând ameninţător cu suliţa lui ruptă. Era foarte bine. Îi silea pe seleniţi să rămână jos — cel puţin pentru o bucată de timp. Am privit din nou către capătul peşterii. Ce naiba trebuia să facem acum?

Eram încolţiţi. Dar măcelarii din peşteră fuseseră luaţi prin surprindere; probabil că erau înspăimântaţi şi nu aveau alte arme speciale în afară de topoarele lor. Aceasta era şi scăparea noastră. Făpturile lor mici şi îndesate — erau mult mai mărunţi şi mai robuşti decât păstorii viţeilor lunari — erau grupate în capătul de sus al pantei, într-un fel care trăda nehotărârea. Eu aveam avantajul moral al unui taur înfuriat năvălind pe o stradă. Ei păreau să fie, însă, foarte numeroşi. Probabil că şi erau. Seleniţii care se aflau înapoia grilajului aveau, cu siguranţă, nişte suliţe infernal de lungi. Poate că aveau şi alte surprize pentru noi… Dar, la naiba! Dacă porneau la atac în peşteră, îi lăsam în spatele nostru, dar dacă rămâneam pe loc, brutele din peş-teră puteau să primească întăriri. Doar cerul ştie ce teribile maşini de război — tunuri, bombe, tor-pile — era în stare să trimită împotriva noastră această lume necunoscută, subterană, această lume vastă din care nu cunoscusem decât o fâşie exterioară. Era limpede că nu mai aveam altceva de făcut decât să atacăm! A fost şi mai limpede când în peşteră a apărut un nou grup de seleniţi, alergând către noi.

— Bedford! strigă Cavor. Şi am văzut că se afla la jumătatea drumului dintre mine şi grilaj.

— Du-te înapoi! i-am strigat. Ce faci?…

— Au adus ceva, un fel de tun!

Ieşind cu greu printre gratii, printre suliţele care îi apărau, apăru capul şi umerii unui selenit neobişnuit de subţire şi de colţuros, care ducea cu el un aparat complicat.

Mi-am dat seama de faptul că, pentru lupta care ne aştepta, Cavor era cu totul neputincios. O clipă,

am ezitat. Apoi m-am repezit pe lângă el, învârtind drugii şi urlând, ca să-l împiedic pe selenit să ne ocheascã. El ochea într-un mod foarte ciudat, ţinându-şi aparatul rezemat în dreptul stomacului. Bâzz! Nu era un tun; s-a descărcat ca o arbaletă, şi proiectilul m-a atins tocmai când săream.

N-am căzut — am coborât doar ceva mai repede decât dacă n-aş fi fost lovit — şi, după senzaţia de la umăr posibil că proiectilul mă atinsese şi trecuse mai departe. Apoi mâna stingă mi s-a izbit de o vergea, şi mi-am dat seama că un fel de săgeată se înfipsese pe jumătate în umărul meu. În clipa următoare, am atins pământul, ţinind drugul în mâna dreaptă şi l-am izbit pe selenit în plin. El se prăbuşi — zdrobit, sfărâmat — şi capul i se sparse ca un ou.

Am aruncat unul dintre drugi, mi-am scos săgeata din umăr, şi am început să împung cu ea în jos, printre gratii, în întuneric. La fiecare lovitură se auzeau ţipete şi schelălăituri. În cele din urmă, am aruncat suliţa către ei în jos, cu toată puterea, m-am ridicat, am luat din nou drugul şi am pornit către mulţimea din capătul peşterii.

— Bedford! strigă Cavor în timp ce treceam în fugă pe lângă el, Bedford!

Aud şi acum paşii lui, gonind în urma mea.

Un pas, un salt… zdup, un pas, un salt… Fiecare salt părea că durează secole. Cu fiecare pas, peştera se lărgea şi puteam să disting tot mai mulţi seleniţi. La început alergau cu toţii ca nişte furnici dintr-un furnicar răscolit; câţiva îşi fluturau topoarele, venindu-ne în întâmpinare; cei mai mulţi alergau să se pună la adăpost printre şirurile de viţei lunari tăiaţi; după o clipă au apărut alţii, purtând suliţe, apoi au năvălit puzderie. Am văzut şi o fiinţă de-o ciudăţenie rară, numai mâini şi picioare, alergând să se pună la adăpost. Peştera se întuneca din ce în ce mai mult. Ceva zbură pe deasupra capului meu. În timpul unui salt, am văzut o suliţă înfigându-se şi vibrând într-o masă

de carne din stânga mea. Apoi, chiar când puneam picioarele jos, o altă suliţă izbi podeaua de stâncă în faţa mea şi am auzit zbârnâitul îndepărtat al armei cu care fusese trasă. Timp de câteva clipe, s-a îndreptat către mine o adevărată aversă. Trăgeau cu nemiluita.

M-am oprit brusc.

Nu cred că în momentul acela ştiam exact ce trebuie să fac. Îmi amintesc că îmi trecea prin minte o singură frază: „Zonă periculoasă, caută adăpost!” Ştiu că m-am repezit în spaţiul dintre doi viţei lunari, şi m-am oprit acolo, gâfâind înfuriat.

L-am căutat cu privirea pe Cavor, dar nu-l vedeam nicăieri. Apoi apăru, din zona întunecoasă dintre şirul de viţei lunari tăiaţi şi peretele peşterii. Faţa lui rotundă, întunecată în albastru, strălucea de transpiraţie şi emoţie.

Spunea ceva. Dar nu i-am dat nicio atenţie. Îmi dădusem seama că, trecând de la un viţel lunar la altul, puteam să ajungem până la capătul peşterii şi să ne apropiem îndeajuns pentru a da un atac hotărâtor. Singurul lucru pe care-l aveam de făcut era să pornim la atac.

— Haidem! am spus eu, pornind înainte.

— Bedford! strigă el, dar fără niciun rezultat.

Gândurile mi se roteau cu repeziciune, în timp ce mergeam pe aleea îngustă dintre viţeii lunari tăiaţi şi peretele peşterii. Stâncile se curbau în toate părţile, astfel încât seleniţii nu puteau să ne împresoare. Cu toate că îngustimea spaţiului nu ne permitea să sărim, totuşi, cu vigoarea noastră pământească, mergeam mult mai repede decât seleniţii. Ştiam că în curând vom da peste ei. Ajunşi faţă în faţă, nu puteau să ne opună o rezistenţă mai mare decât nişte gândaci. Numai că, la început, vor repezi o salvă de suliţe asupra noastră. M-am gândit la o stratagemă. Şi, fără să-mi încetinesc pasul, mi-am scos haina de flanelă.

— Bedford! gâfâi Cavor în spatele meu.

Am privit înapoi.

— Ce-i?

El arăta cu degetul pe deasupra grămezilor de carne tăiată.

— Lumina albă! zise el. Iarăşi lumina albă!

Am privit şi, într-adevăr, se zărea o dungă slabă de semiîntuneric alburiu, în partea cea mai îndepărtată a bolţii. Aceasta a făcut să-mi crească for-ţele.

— Nu te depărta de mine, i-am strigat lui Cavor.

Un selenit lung şi turtit a ţâşnit din întuneric, ţipând şi luând-o la goană. M-am oprit şi i-am făcut lui Cavor semn să se oprească şi el. Mi-am atârnat haina de un drug, am ocolit grămada de carne, am lăsat jos haina şi drugul, m-am arătat o clipă şi apoi m-am dat înapoi.

S-a auzit un zbârnâit şi o săgeată a trecut în zbor. Eram aproape de seleniţi; ei şedeau grupaţi, cei înalţi, cei scunzi şi cei groşi laolaltă, cu un aruncă-tor de săgeţi îndreptat către partea de jos a peşterii. Au mai vâjâit vreo trei sau patru săgeţi şi salva lor a încetat.

Mi-am scos o clipă capul şi am scăpat ca prin minune. De data aceasta am atras o duzină de proiectile, sau chiar mai multe, şi i-am auzit pe seleniţi strigând şi ciripind de surescitare. Am ridicat din nou drugul cu haina agăţată de el.

— Acum! am spus eu, întinzând haina în faţă.

S-a auzit un zbârnâit puternic. Într-o clipă, haina a fost acoperită cu o pădure de săgeţi, iar altele se înfigeau tremurând în masa de carne din spatele nostru. Am tras repede drugul din haină, am lăsat haina să cadă jos — cred că se află şi acum acolo pe Lună — şi m-am repezit asupra seleniţilor.

Masacrul a durat cam un minut. Eram prea furios ca să mă uit unde loveam, iar seleniţii erau probabil prea înspăimântaţi ca să mai lupte. În orice caz ei nu mi-au opus niciun fel de rezistenţă. Vedeam, cum se spune, roşu înaintea ochilor. Aveam impresia că trec prin aceste fiinţe acoperite cu un fel de piele, cum ar trece un om printr-o

iarbă înaltă secerând şi lovind în dreapta şi în stânga. Boabe mici de lichid săreau în toate părţile. Călcam pe forme care se zdrobeau, ţipau şi-mi alune-cau sub tălpi. Mulţimea părea că se împrăştie, se adună şi se scurge ca apa. Cred că nu-şi alcătuiseră niciun plan. Săgeţile zburau în jurul meu; una dintre ele mi-a zgâriat o ureche. Am fost înţepat în braţ, în obraz, dar n-am descoperit aceasta decât mai târziu, după ce sângele se răcise şi i-am simţit umezeala.

Nu ştiu ce a făcut Cavor în acest timp. Lupta părea că durează de un secol şi va continua veşnic. Apoi, deodată, totul s-a sfârşit, şi n-am mai văzut altceva decât o droaie de seleniţi, fugind în toate părţile; capetele lor săltau în sus şi în jos… Scăpasem nevătămat. Am alergat câţiva paşi înainte, urlând, apoi m-am oprit. Eram de-a dreptul uluit.

Trecusem peste ei, zburând în salturi mari. Acum rămaseră toţi în urma mea, alergând încoace şi în-colo ca să se ascundă.

Eram şi mirat, dar şi fericit văzând cât de repede se terminase bătălia în care mă aruncasem. Nu-mi spuneam că seleniţii erau extrem de fragili, ci că eu eram extrem de puternic. Am început să râd prosteşte. Cât de fantastică era lumea lunară!

Am aruncat o privire către corpurile zdrobite care încă se mai zvârcoleau, împrăştiate pe podeaua de stâncă a peşterii şi — fără să mă gândesc prea mult că ne-ar putea aştepta noi bătălii — am pornit în grabă pe urma lui Cavor.

Capitolul XVII
ÎN LUMINA ZILEI

Peştera din faţa noastră dădea într-un spaţiu întins şi ceţos. După câteva clipe, am ieşit pe o galerie înclinată care înconjura o deschizătură imensă, circulară, un uriaş puţ cilindric care înainta vertical în sus şi în jos. Galeria mergea în pantă în

jurul acestui puţ, fără vreo balustradă sau alt mijloc de protecţie, ocolindu-l cam o dată şi jumătate, iar apoi, sus de tot, se adâncea din nou în stâncă. Îmi amintea oarecum de una dintre turnantele în spirală ale căii ferate de la Saint-Gothard. Totul era de dimensiuni uriaşe. Nici nu sper să pot reda în cuvinte proporţiile ciclopice ale acelui loc şi efectul pe care îl produceau. Am urmărit cu privirile peretele înclinat al puţului şi, foarte departe, în sus, am văzut o deschidere circulară presărată cu stele slabe; jumătate din marginea de sus strălucea aproape orbitor în lumina albă a soarelui. Am scos amândoi un strigăt pu-ternic.

— Înainte! am spus eu, pornind la drum.

— Dar acolo? zise Cavor, şi se opri cu atenţie lângă marginea galeriei. I-am urmat exemplul, m-am aplecat şi am privit în jos, dar eram — orbitde lumina strălucitoare de deasupra şi n-am reuşit să văd decât o beznă fără fund, în care pluteau nişte pete spectrale de culoare roşie şi purpurie. Totuşi, dacă n-am putut să văd, am auzit. Din beznă se ridica un sunet — ca zumzetul ameninţător dintr-un stup de albine, un sunet care venea din acest puţ enorm, de la o distanţă de cine ştie câte mile sub picioarele noastre…

O clipă, am stat să ascult, apoi am strâns mai tare drugul în mână şi am pornit în sus, pe galerie.

— Acesta cred că este puţul în care am privit atunci — zise Cavor. Când se deschidea capacul…

— Şi acolo, jos, am văzut luminile!

— Luminile! zise el. Da… luminile lumii pe care n-o vom mai vedea niciodată.

— Ne vom întoarce, i-am spus eu, deoarece acum, după ce scăpaserăm din atâtea primejdii, eram aproape sigur că vom regăsi sfera.

N-am auzit ce mi-a răspuns.

— Cum? l-am întrebat.

— N-are nicio importanţă, răspunse el, şi ne-am continuat drumul în tăcere.

Cred că acest drum lateral în pantă era, datorită curburii, lung de vreo patru sau cinci mile, şi înclinaţia lui, pe care o urcam cu uşurinţă, l-ar fi făcut aproape imposibil de urcat pe Pământ. N-am văzut în tot timpul fugii noastre decât doi seleniţi şi de îndată ce ne-au zărit au luat-o la goană. Desigur, vestea despre puterea şi violenţa noastră ajunsese până la ei. Drumul către exterior era neaşteptat de neted. Galeria în spirală se transforma într-un tunel îngust şi abrupt. Pe jos se vedeau numeroase urme ale trecerii viţeilor lunari. Tunelul era atât de drept şi de îngust, proporţional cu vasta lui curbură, încât nicio parte nu era total întunecată. Aproape imediat a început să se lumineze şi apoi, departe, deasupra noastră, într-o strălucire orbitoare, a apărut deschiderea spre exterior, o pantă de înclinaţie alpină, înconjurată cu un desiş de plante-baionetă, înalte, culcate pe alocuri la pământ, uscate şi moarte, siluete ascuţite stând în bătaia soarelui.

Este ciudat că noi, oameni cărora această vegetaţie ni se păruse atât de sălbatică şi de oribilă cu puţin timp mai înainte, o priveam acum cu emoţia pe care ar încerca-o un exilat revăzându-şi pământul natal. Am întâmpinat cu bucurie chiar şi aerul rarefiat care ne silea să gâfâim când alergam şi ne îngreuna atât de mult vorbirea. Cercul însorit de deasupra noastră devenea din ce în ce mai mare, iar tunelul se cufunda într-un cerc de în-tuneric de nepătruns. Am văzut că tufişurile de ierburi moarte nu mai aveau nicio urmă de culoare verde, ci erau brune, uscate şi întărite, iar umbra ramurilor superioare desena forme întretăiate pe stâncile prăvălite. Chiar lângă gura tune-lului se afla un spaţiu întins, unde vegetaţia fusese călcată în picioare de viţeii lunari care trecuseră pe acolo.

Am ieşit, în cele din urmă, afară, într-o lumină şi o căldură copleşitoare. Am străbătut cu greu terenul descoperit şi ne-am căţărat pe o pantă, printre tulpinile ierburilor; apoi ne-am aşezat,

gâfâind, pe un loc înalt, sub umbra unei roci vulcanice. Chiar şi la umbră, stâncă era fierbinte.

Aerul era foarte încins, noi aveam o stare fizică proastă, dar, cu toate acestea, scăpasem de apăsarea coşmarului. Sub bolta cerească, parcă eram din nou în elementul nostru. Ne părăsise toată spaima şi încordarea din timpul fugii prin galeriile şi crăpăturile întunecoase de dedesubt. Ultima luptă ne dăduse o încredere enormă în noi înşine, faţă de seleniţi. Am privit înapoi, aproape fără să ne credem ochilor, la deschizătura neagră din care tocmai ieşiserăm. Acolo, jos, în lumina albastră care acum, în amintire, ni se părea foarte aproape de un întuneric absolut, întâlniserăm acele fiinţe ca nişte parodii de oameni, insecte cu căşti pe cap, merseserăm cu teamă în faţa lor, şi ne supuseserăm lor, până când n-am mai putut îndura să ne supunem! Şi, iată, acele fiinţe se topiseră ca o ceară şi se împrăştiaseră ca pleava, fugiseră şi dispăruseră ca nălucile unui vis urât!

M-am frecat la ochi, întrebându-mă dacă nu cumva, după ce mâncasem din acea ciupercă blestemată, adormisem şi visasem; dar am descoperit că obrazul îmi era zgâriat şi că sângele îmi lipise cămaşa de umărul şi de braţul care mă dureau.

— Blestemaţii! am spus eu, pipăindu-mi rănile cu mâna.

Deodată, mi s-a părut că gura îndepărtată a tunelului era un ochi care ne spionează.

— Cavor! Ce crezi că au de gând să facă acum? Şi noi, ce trebuie să facem?

El clătină din cap, cu ochii aţintiţi asupra tunelului.

— De unde să ştiu ce au de gând să facă?

— Asta depinde de ceea ce cred ei despre noi, şi nu văd cum am putea să le aflăm părerea. Mai depinde şi de maşinăriile pe care le au în rezervă. Ai dreptate, Cavor: noi am atins abia partea exterioară a acestei lumi. Acolo, înăuntru, ei pot să

aibă naiba mai ştie ce. Ne pot face foarte mult rău chiar şi cu armele pe care le-am văzut… Şi, la urma urmei, am continuat eu, după o pauză, chiar dacă nu găsim sfera imediat, tot mai avem o şansă. Putem să rezistăm. Chiar şi în timpul nopţii lunare. Putem să coborâm din nou jos, şi să ne luptăm cu ei.

Am privit în jurul meu cu ochi cercetători. Peisajul se schimbase cu totul, datorită creşterii năvalnice a vegetaţiei care apoi se uscase. Creasta pe care eram aşezaţi era înaltă şi domina o largă perspectivă a craterului şi a întregii privelişti, pe care o vedeam acum veştejită şi uscată în toamna târzie a după amiezii lunare. Ridicându-se una în spatele celeilalte, se vedeau pante şi câmpii întinse, acoperite de vegetaţie brună, culcată la pământ, pe unde păscuşeră turmele, iar departe, în plin soare, se mai tolăneau, leneşi, nişte viţei lunari, forme risipite, având fiecare câte o pată de umbră alături, ca oile pe coasta unui deal. Nu se vedea niciun selenit. Nu ştiu dacă fugiseră, când ne-au văzut ieşind din galeriile interioare, sau dacă aveau obiceiul să se retragă după ce duceau turmele la păşune. În momentul acela, socoteam că prima ipoteză este cea reală.

— Dacă am da foc tufişurilor, am spus eu, am putea să găsim sfera prin cenuşă.

Cavor părea că nu mă auzise. Cu mâna streaşină la ochi, el privea stelele, care, cu toată lumina intensă a soarelui, se vedeau fără număr pe cer.

— De cât timp crezi că suntem aici? întrebă el în cele din urmă.

— Unde?

— Pe Lună.

— De două zile pământeşti, probabil.

— De aproape zece. Ştii că soarele a trecut de zenit şi coboară spre apus? În patru zile, sau chiar mai puţin, va fi noapte.

— Dar… noi n-am mâncat decât o dată!

— Ştiu. Şi… Dar aşa arată stelele!

— De ce timpul pare că se scurge altfel pe un corp ceresc mai mic?

— Nu ştiu. Dar aşa este!

— Cum se poate cunoaşte trecerea timpului?

— După foame… oboseală… Dar şi acestea sunt aici altele decât pe Pământ. Totul este altfel. Totul. Mie mi se pare că de când am ieşit din sferă au trecut doar câteva ceasuri… ceasuri lungi. Cel mult.

— Zece zile! Înseamnă că au mai rămas… (Am privit în sus, o clipă, spre soare şi am văzut că era la jumătatea distanţei dintre zenit şi orizontul apusean) Patru zile!… Cavor, nu trebuie să stăm aici şi să visăm. Cu ce să începem?

M-am ridicat în picioare.

— Trebuie să găsim un punct fix pe care să-l putem recunoaşte. Să atârnăm o batistă, sau altceva… să ne împărţim terenul şi să-l explorăm de jur împrejur.

Se ridică şi el în picioare.

— Da, zise el, nu avem altceva de făcut decât să căutăm sfera. Nimic altceva. S-ar putea s-o găsim…

desigur, s-ar putea s-o găsim. Dar dacă nu…

— Trebuie s-o căutăm până ce o găsim.

El privea de jur împrejur; ridică ochii spre cer şi apoi se uită în jos, spre tunel, şi făcu un gest brusc de nerăbdare, care m-a surprins.

— Oh! Ce prostie am făcut! Să ajungem în acest impas! Când te gândeşti cum ar fi putut să fie, şi câte puteam face!

— Mai putem şi acum să facem destule!

— Dar nu ceea ce puteam să facem până acum! Aici, sub picioarele noastre, există o întreagă lume. Gândeşte-te cum trebuie să arate această lume! Gândeşte-te la maşina pe care am văzut-o, la puţul de aici şi la capacul lui! Toate acestea nu-ţi dau decât o idee de suprafaţă, iar fiinţele pe care le-am văzut şi cu care ne-am luptat nu sunt decât nişte ţărani ignoranţi, locuitorii de la periferie, fiinţe

necioplite şi brutale! Dar acolo, jos! Peşteri, unele sub altele, tuneluri, construcţii, drumuri… Probabil că, pe măsură ce cobori, această lume se lărgeşte şi devine mai spaţioasă şi mai populată. Sunt sigur. Ajungând, în cele din urmă, până la marea centrală, care scaldă însăşi inima Lunii. Gândeşte-te la apele ei de cerneală, sub luminile slabe! (Dacă ochii lor au într-adevăr nevoie de lumină.) Gândeşte-te la fluviile în cascadă care se scurg, prin canalele lor, alimentând marea! Gândeşte-te la valurile ei, la agitaţia şi vâltoarea fluxului şi refluxului. Poate că au şi vase care navighează pe ea, poate că acolo jos sunt cetăţi puternice şi drumuri aglomerate, o înţelepciune şi o ordine care depăşeşte închipuirea omenească! Şi noi am putea să murim aici, fără să-i vedem vreodată pe cei care stăpânesc această lume! Am putea să îngheţăm şi să murim aici! Aerul va îngheţa, apoi se va topi din nou, şi atunci… Ei vor da de noi, vor da de trupurile noastre ţepene şi moarte, vor găsi sfera pe care noi nu o putem găsi, şi vor înţelege în cele din urmă, prea târziu, toată gândirea şi efortul care şi-au găsit aici un sfârşit zadarnic! Glasul lui, în timpul acestui discurs, răsuna ca printr-un telefon, slab şi îndepărtat.

— Dar întunericul?

— Întunericul poate fi biruit.

— Cum?

— Nu ştiu. De unde să ştiu? S-ar putea aduce o torţă, sau o lampă… Ceilalţi… ar putea să înţeleagă.

Rămase o clipă cu mâinile frânte din umeri, cu o figură jalnică, privind întinderea care îl sfida. Apoi, cu un gest de renunţare, se întoarse către mine, propunându-mi să începem căutarea sistematică a sferei.

— Putem să ne întoarcem, i-am spus eu.

Aruncă o privire în jur.

— Mai întâi de toate, trebuie să ajungem pe Pământ.

— Vom aduce cu noi lămpi, şi unelte de căţărat, şi o sută de alte lucruri necesare.

— Da, zise el.

— Şi, o garanţie a succesului, vom duce pe Pământ acest aur.

Ei privi drugii mei de aur şi, câteva clipe, nu zise nimic. Şedea cu mâinile la spate, privind pe întinderea craterului. În cele din urmă, suspină şi reîncepu să vorbească.

— Eu am fost cel care am găsit mijlocul de a veni aici, dar a găsi un mijloc nu înseamnă întotdeauna să fii şi stăpân pe el. Ce se va întâmpla dacă secretul meu ajunge din nou pe Pământ? Nu văd cum aş putea să mai păstrez acest secret timp de un an, sau nici măcar o parte dintr-un an. Mai curând sau mai târziu el se va fi descoperit, chiar dacă alţii îl redescoperă. Şi apoi… Guvernele marilor puteri se vor lupta să ajungă aici, se vor lupta între ele şi împotriva acestor fiinţe de pe Lună. Descoperirea mea va duce la răspândirea războaielor şi va înmulţi prilejurile de război. Dacă îmi dezvălui secretul, în puţin timp, în foarte puţin timp, acest satelit va fi presărat, până în cele mai adânci galerii cu cadavre omeneşti. Alte rezultate sunt îndoielnice, dar acesta este sigur… Nu pentru că omul ar avea vreo nevoie de Lună. La ce ar folosi Luna pentru oameni? Ce altceva au făcut ei din propria lor planetă, decât un câmp de bătaie şi un teatru de infinită nebunie? Oricât de mică i-ar fi planeta şi oricât de scurtă i-ar fi viata, omul are de făcut, în mica lui viaţă de pe Pământ, mai mult decât poate face el singur. Nu! Ştiinţa s-a trudit prea mult timp pentru a făuri arme de care să se folosească nebunii. A venit vremea ca ştiinţa să se opună. Lasă-i pe nebuni să descopere singuri secretul… într-o mie de ani!

— Există metode de a se păstra un secret.

El îşi ridică privirea spre mine şi zâmbi.

— La urma urmei, zise el, de ce să ne mai necăjim? Avem puţine şanse să găsim sfera, iar jos,

acolo, ni se pregătesc tot felul de necazuri. Numai obiceiul omenesc de a spera până în clipa morţii ne mai face să ne gândim la întoarcere. Necazurile noastre abia încep. Am dat dovadă de violenţă faţă de aceste fiinţe de pe Lună, ei şi-au făcut o idee despre ceea ce putem, iar şansele noastre sunt ca şi ale unui tigru care a scăpat din cuşcă şi a ucis un om în Hyde Park. Probabil că vestea despre noi aleargă în jos, din galerie în galerie, către părţile centrale… Nicio fiinţă cu mintea sănătoasă nu ne va lăsa vreodată să plecăm cu sfera înapoi pe Pământ, după câte au văzut din partea noastră.

— Nu ne îmbunătăţim situaţia, am spus eu, dacă stăm aici.

Eram în picioare, unul lângă altul.

— În sfârşit, zise el, trebuie să ne despărţim. Să legăm o batistă de o tulpină mai înaltă, să o fixăm solid, şi să începem, din acest centru, explorarea craterului. Dumneata vei merge spre apus, mişcându-te în semicercuri după soarele care apune. Trebuie să te mişti mai întâi cu umbra în partea dreaptă, până când ea ajunge în unghi drept cu direcţia batistei, şi apoi cu umbra în partea stângă. Iar eu voi face acelaşi lucru, către răsărit. Vom privi în fiecare adâncitură, vom examina fiecare grămadă de stânci, vom face totul pentru a găsi sfera. Dacă vom vedea seleniţi, ne vom ascunde de ei cum vom putea. Ca băutură, vom lua zăpadă, iar dacă simţim nevoia de hrană, vom ucide un viţel lunar, dacă vom reuşi, şi îi vom mânca carnea crudă. Şi fiecare îşi va vedea de drum.

— Şi dacă unul dintre noi dă peste sferă?

— Va trebui să se întoarcă până la batista albă şi să facă de acolo semne celuilalt.

— Şi dacă niciunul…

Cavor aruncă o privire spre soare.

— Vom continua să căutăm, până când va coborî noaptea şi frigul.

— Dar dacă seleniţii au găsit sfera şi au ascuns-o?

El ridică din umeri.

— Sau dacă pornesc de îndată în căutarea noastră?

El nu-mi răspunse.

— Ar trebui să iei cu dumneata un drug.

El clătină din cap, plimbându-şi privirea pe întinderea pustie.

Câteva clipe, rămase pe loc. Întoarse spre mine o privire timidă, şovăitoare.

— La revedere, zise el.

Simţeam o emoţie ciudată. Mi-am amintit, fulgerător, toate necazurile pe care ni le pricinuiserăm unul altuia, şi mai ales necazurile pe care i la pricinuisem eu. „La naiba!" mi-am zis, „Puteam să ne purtăm mai prieteneşte!" Eram gata să-i cer să ne strângem mâinile — era exact ceea ce simţeam atunci — când el îşi făcu vânt şi sări departe de mine, către nord. Pluti prin aer ca o frunză moartă, căzu uşor şi sări din nou. Am stat o clipă să-l privesc, apoi m-am întors către apus cu inima îndoită; mi-am făcut vânt, cu senzaţia unui om care sare în apa rece ca gheaţa, mi-am ales o porţiune de teren şi am pornit în explorarea singuraticei jumătăţi din lumea lunară care-mi fusese dată în grijă. Am căzut destul de stângaci printre stânci, m-am ridicat, am privit împrejur, m-am căţărat pe o bucată de stâncă şi am sărit din nou… Când, ime-diat după aceea, m-am uitat după Cavor, el nu se mai vedea, dar batista flutura mândră pe stânca ei, albă în lumina soarelui.

M-am hotărât să nu pierd din vedere această batistă, orice s-ar întâmpla.

Capitolul XVIII
DL. BEDFORD SINGUR

După puţin timp, mi s-a părut că fusesem întotdeauna singur pe Lună. Începusem să caut cu

oarecare râvnă, dar căldura era încă prea mare şi aerul rarefiat îmi apăsa pieptul. Am ajuns în curând într-un loc scobit, înconjurat cu ierburi înalte şi uscate de culoare brună, şi m-am aşezat la umbra lor ca să mă odihnesc şi să mă răcoresc. Aveam intenţia să stau doar câteva clipe. Am lăsat drugul de aur jos, lângă mine, şi mi-am pus bărbia între palme. Am văzut, fără prea mult interes, că stâncile din jur, prin locurile pe unde lichenii uscaţi şi sfărâmicioşi căzuseră de pe ele, erau străbătute de vine şi de straturi de aur, şi că printre ierburi se proiectau pe alocuri bulgări rotunzi şi încreţiţi, de aur. Ce importanţă mai avea acum? Pe trupul şi mintea mea pusese stăpânire un fel de lâncezeală. Pentru moment, nu mai credeam că vom regăsi vreodată sfera în această pustietate vastă şi uscată. Mi se părea că n-aveam niciun motiv să mai fac vreun efort, până când vor apare seleniţii. Apoi, m-am gândit că ar trebui să acţionez, ascultând de acel imperativ iraţional care înainte de orice îl împinge pe om să-şi păstreze şi să-şi apere viaţa, cu toate că şi-o păstrează numai pentru ca după aceea să. Moară în chinuri şi mai mari.

Ce ne determinase să venim pe Lună?

Întrebarea mi se prezenta ca o problemă de nerezolvat. Ce-l împinge oare necontenit pe om să se despartă de fericire şi siguranţă, să trudească, să înfrunte primejdia, să rişte chiar şi o moarte sigură? Acolo sus, pe Lună, mi-a trecut prin minte un ade-văr pe care ar fi trebuit să-l ştiu de totdeauna, şi anume că omul nu este făcut doar pentru ca să trăiască mai în siguranţă şi confort, să fie bine hră-nit şi să se amuze. Împotriva intereselor, a fericirii lui, omul este neîncetat împins să caute altceva. Parcă o forţă din afara lui îl împinge şi el trebuie să i se supună. Dar de ce? De ce? Aşezat acolo, în mijlocul inutilului aur lunar, printre lucruri din altă lume, mi-am făcut bilanţul întregei vieţi. Presupunând că trebuia să

mor pe Lună, ca un naufragiat, totuşi nu reuşeam nici cum să înţeleg ce scop urmărisem; n-am putut să răspund acestei întrebări, dar pentru mine era mai limpede ca oricând că nu urmărisem propriul meu interes; într-adevăr, niciodată în viaţă nu urmărisem un interes personal. Al cui era ţelul pe care îl urmăream?… Am încetat să mai meditez asupra cauzei care mă făcuse să vin pe Lună, şi am început să mă gândesc la probleme mai generale. De ce venisem eu pe lume? De ce aveam o viaţă proprie?… În cele din urmă, m-am pierdut în speculaţii fără ieşire.

Gândurile mi-au devenit vagi şi ceţoase, fără nicio direcţie precisă. Nu mă simţeam greoi sau fără vlagă — nici nu pot să-mi închipui că s-ar putea simţi cineva astfel pe Lună — dar cred că eram foarte istovit. În orice caz, am adormit.

Somnul m-a odihnit de minune. Cât am dormit, soarele se mai apropiase de apus şi arşiţa scăzuse. Când, în sfârşit, am fost trezit din amorţeală, de nişte zgomote îndepărtate, m-am simţit din nou întremat şi plin de vigoare. M-am frecat la ochi şi m-am întins. M-am ridicat în picioare — eram puţin înţepenit — şi m-am pregătit să-mi reiau imediat cercetarea. Am aşezat drugii de aur câte unul pe fiecare umăr şi am ieşit din râpa de stânci auri-fere.

Soarele era vizibil mai jos, mult mai jos decât fusese, iar aerul era mult mai răcoros. Mi-am dat seama că dormisem o bună bucată de timp. Mi se părea că o uşoară urmă de ceaţă albăstruie atârna în jurul peretelui dinspre apus. Am sărit pe o mică ridicătură de stâncă, şi am cercetat craterul. Nu vedeam nici urmă de viţei lunari sau seleniţi, nu-l vedeam nici pe Cavor, dar zăream în depărtare batista, fluturând deasupra tufişului de spini. Am privit de jur împrejur şi apoi am sărit către un alt punct de unde puteam să văd mai bine.

Am început să descriu semicercuri din ce în ce mai mari, revenind mereu în locul de plecare.

Totul era obositor şi dezesperant. Aerul era într-adevăr mult mai rece, şi mi se părea că umbra de sub peretele de la apus se lărgea mereu. Din când în când, mă opream să cercetez cu privirea, dar nu se vedea nici urmă de Cavor sau de seleniţi, iar viţeii lunari probabil că fuseseră mânaţi din nou în in-terior, căci nu vedeam niciunul. Doream din ce în ce mai mult să-l revăd pe Cavor. Conturul înaripat al soarelui se apropiase acum de orizont până la o distanţă cât diametrul lui. Eram chinuit de gândul că seleniţii vor închide în curând capacul deschizăturii şi ne vor lăsa afară, în viforul neiertător al nopţii lunare. Socoteam că era timpul să abandonăm căutarea şi să ne sfătuim. Simţeam că tre-buie să luăm urgent o hotărâre. Nu reuşiserăm să găsim sfera, dar nu mai aveam nici timp să o mai căutăm! Dacă capacul se închidea şi rămâneam afară, eram nişte oameni pierduţi. Marea noapte a cosmosului va coborî asupra noastră, acea beznă a vidului care înseamnă o moarte absolută. Întreaga mea fiinţă se crispa la această apropiere. Trebuia să intrăm din nou în Lună, chiar dacă riscam să fim ucişi. Eram obsedat de gândul că vom îngheţa până la pieire, bătând cu ultimele sforţări în capacul marelui puţ.

Nu mă mai gândeam de loc la sferă. Mă gândeam numai să-l regăsesc pe Cavor. Eram pe jumătate hotărât să intru din nou în Lună fără el, decât să-l caut până când va fi prea târziu. Ajunsesem la jumătatea drumului spre batistă, când deodată…

Am văzut sfera!

De fapt, mai curând m-a găsit ea pe mine, decât eu pe ea Se afla mult mai departe spre apus decât mersesem eu, iar razele înclinate ale soarelui care apunea se reflectau în ferestrele de sticlă şi îi trădau prezenţa printr-o rază orbitoare. O clipă, am crezut că era vreo nouă armă a seleniţilor îndreptată împotriva noastră, dar apoi am înţeles.

Am ridicat braţele, am scos un strigăt sălbatic şi am pornit în salturi mari către sferă. Am făcut un salt greşit, am căzut într-o râpă adâncă şi mi-am scrântit glezna; după aceea am şchiopătat aproape la fiecare salt. Eram într-o stare de agitaţie excesivă, tremuram din tot corpul şi, înainte de a ajunge lângă ea, abia mai răsuflăm. Am fost nevoit să mă opresc cel puţin de trei ori, apăsându-mi coastele cu palmele; în ciuda aerului rarefiat şi uscat, faţa îmi era udă de transpiraţie.

Nu mă gândeam la nimic altceva decât la sferă, până când am fost lângă ea. Uitasem chiar şi neliniştea în legătură cu soarta lui Cavor. Ultimul salt m-a făcut să cad cu mâinile pe peretele ei de sticlă; apoi m-am sprijinit gâfâind, de sferă, şi am încercat să strig:

— Cavor! Iată sfera!

După ce mi-am mai revenit, am privit prin sticla groasă şi mi s-a părut că lucrurile din interior fuseseră răscolite. M-am aplecat să privesc mai îndeaproape. Apoi am încercat să pătrund înăuntru. A trebuit să o mişc puţin din loc, pentru a putea să-mi vâr capul prin deschizătură. Capacul de închidere era înăuntru, şi am putut să constat că nimic nu fusese atins, nimic nu suferise. Sfera zăcea acolo aşa cum o lăsasem noi când am ieşit afară, în zăpadă. Câtva timp am fost ocupat să fac şi să refac inventarul. Tremuram de-a binelea. Ce bine era să te vezi din nou în acest interior întunecat şi fami-liar! Nici nu pot să exprim ceea ce simţeam. Apoi m-am strecurat înăuntru şi m-am aşezat printre lucrurile noastre. Am privit lumea lunară prin peretele de sticlă şi m-am înfiorat. Mi-am aşezat drugii de aur pe balot, am căutat ceva de mâncare şi am luat câteva îmbucături, nu pentru că mi-era foame, cit mai ales pentru că se afla acolo. Apoi m-am gândit că era timpul să ies şi să-i semnalizez lui Cavor. Dar n-am ieşit imediat. Ceva mă reţinea în sferă.

Totul se sfârşea cu bine. Aveam încă timp să luăm cu noi cât mai multe dintre pietrele magice care îţi dau putere asupra oamenilor! Vom lua cu noi aur, iar sfera, plină pe jumătate cu aur, va călători tot atât de bine ca şi cum ar fi goală. Acum puteam să ne întoarcem, stăpâni pe noi şi pe lumea noastră, iar apoi…

În cele din urmă m-am smuls din gânduri, şi am ieşit din sferă. Ajuns afară m-am înfiorat, deoarece aerul serii devenise foarte rece. Am rămas în mijlocul râpei privind în jur. Am examinat cu multă grijă tufişurile din preajmă, înainte de a sări pe un colţ de stâncă, aşa cum făcusem şi la primul meu salt pe Lună. Dar de data aceasta l-am făcut fără niciun fel de efort.

Creşterea şi moartea vegetaţiei se produseseră repede; întregul aspect al stâncilor se schimbase, dar se putea încă recunoaşte panta pe care germinaseră seminţele şi masa de stânci de pe care aruncasem prima privire în crater. Dar vegetaţia spinoasă de pe pantă, înaltă de treizeci de picioare, era acum brună şi uscată, şi arunca umbre lungi care se pierdeau în depărtare; seminţele mici, adunate în mănunchiuri pe ramurile superioare, erau brune şi coapte. Rostul lor fusese îndeplinit. Erau gata să cadă şi să se îngroape sub aerul îngheţat, de îndată ce va cădea noaptea. Cactuşii uriaşi, care crescuseră văzând cu ochii, îşi spărseseră şi îşi împrăştiaseră de mult sporii în cele patru puncte cardinale. Uimi-tor colţ al universului acest loc unde coborâseră oamenii!

Mă gândeam că într-o bună zi mi se va dedica o inscripţie aşezată aici, chiar în mijlocul acestei sco-bituri. Mă gândeam la ciocoiul de curiozitate care ar cuprinde lumea din interiorul Lunii, dacă şi-ar da seama de toată importanţa acestei clipe!

Dar seleniţii nici nu visau ce semnificaţie avea venirea noastră. Dacă ar fi înţeles-o, întregul crater ar fi fost plin de vacarmul urmăririi noastre. Am căutat cu privirea un loc din care să-i pot

semnaliza lui Cavor, şi am întâlnit aceeaşi bucată de stâncă la fel de goală şi de aridă, pe care sărise el, chiar din locul de unde mă aflam eu acum. O clipă, am şovăit să mă îndepărtez atât de mult de sferă. Apoi, ruşinându-mă de şovăiala mea, am sărit…

Am inspectat din nou craterul. Departe, în vârful umbrei enorme pe care o aruncam, se afla mica batistă albă, fluturând pe deasupra tufişurilor. Era foarte mică şi foarte îndepărtată. Cavor nu se zărea. M-am gândit că ar fi fost momentul să mă caute şi el pe mine. Aceasta fusese convenţia. Dar el nu se zărea nicăieri.

Am rămas acolo, aşteptând şi privind, cu mâna streaşină la ochi, crezând în fiecare clipă că-l zăresc. Probabil că am stat acolo mult timp. Am încercat să strig, dar mi-am reamintit de rarefierea aerului. Am făcut un pas nehotărât înapoi, spre sferă. Mă gândeam să înalţ o pătură pe unul dintre tufişurile alăturate, dar teama de seleniţi m-a făcut să renunţ a le descoperi locul în care mă aflam. Mi-am aruncat privirile peste crater.

Mi-a produs o impresie de pustietate care m-a îngheţat. Se stinsese orice zgomot al seleniţilor din lumea de dedesubt. Era o linişte de moarte. În afară de foşnetul slab al tufişurilor din preajma mea, în adierea slabă care abia se pornise nu se auzea niciun sunet, nici măcar umbra unui sunet. Iar adierea era ca de gheaţă.

Blestematul de Cavor!

Am tras adânc aer în piept. Mi-am pus palmele pâlnie la gură şi am strigat: „Cavor!”, dar vocea îmi era extrem de slabă.

Am privit batista albă, am privit în spate, la umbrele tot mai alungite ale peretelui apusean, am privit, cu mâna streaşină la ochi, spre soare. Mi se părea că îl văd cum coboară pe cer.

Simţeam că trebuie să acţionez de îndată, dacă voiam să-l salvez pe Cavor. Mi-am scos vesta şi am atârnat-o, ca să marchez locul, pe baionetele

uscate ale ierburilor din spatele meu, şi am pornit în linie dreaptă către batistă. Era cam la două mile depărtare — o puteam ajunge din câteva sute de salturi şi paşi. Am mai spus cum, în timpul salturilor lunare, ţi se părea că pluteşti. De fiecare dată când pluteam în văzduh, îl căutam cu privirea pe Cavor şi mă întrebam de ce s-o fi ascuns. Cu fiecare salt, simţeam că soarele apune în spatele meu. De fiecare dată când atingeam pământul eram tentat să mă întorc.

Un ultim salt, şi mă aflam într-o depresiune din vecinătatea batistei; încă un pas şi mă aflam pe locul ridicat, la doi paşi de ea. M-am înălţat în picioare şi am scrutat regiunea din jur, printre fâşiile alungite de umbră. Departe, în partea de jos a unei pante, se afla deschiderea tunelului din care fugiserăm; umbra mea ajungea până acolo şi, ca un deget al nopţii, atingea gura tunelului.

Nici urmă de Cavor, niciun sunet în tăcerea din jur; numai foşnetul, agitaţia ierburilor şi a umbrelor creşteau. Şi, deodată, m-a trecut un fior puternic.

— Cav…! am început eu să strig, dar mi-am dat seama încă o dată de neputinţa glasului omenesc în acest aer rarefiat.

Tăcere. Tăcere de moarte.

Atunci privirea mea a descoperit ceva — un obiect mic, care se afla la vreo cincizeci de metri în josul pantei, pe o grămadă de ramuri îndoite şi rupte. Ce era? Ştiam, şi totuşi, pentru un motiv lesne de înţeles, aş fi vrut să nu ştiu.

M-am apropiat. Era mica şapcă de jucător de crichet pe care o purtase Cavor. N-am atins-o. Am rămas locului privind-o.

Ramurile împrăştiate împrejur fuseseră rupte şi călcate cu putere. Am ezitat, apoi am făcut un pas înainte şi am ridicat-o.

Şedeam cu şapca lui Cavor în mână, privind ţintă la ramurile şi la spinii din jur. Pe alocuri erau nişte pete mici, întunecate, pe care nu îndrăzneam

să le ating. La vreo zece metri mai departe, adierea de vânt făcea să fluture un obiect mic şi alb.

Era o bucăţică de hârtie mototolită; ca şi cum ar fi fost strânsă în mână. Am ridicat-o — şi pe ea erau pete de sânge. Am reuşit să descifrez urme slabe de creion. Am netezit-o şi am văzut că era acoperită, cu un scris inegal şi întrerupt, care sfârşea cu o trăsătură nedesluşită.

M-am apucat să descifrez.

„Am fost rănit la genunchi, cred că mi s-a sfărâmat rotula, şi nu mai pot să alerg sau să mă caţăr”, începea mesajul, scris destul de citeţ.

Apoi continua' cu un scris mai puţin clar: ***„Ei mă, urmăresc de câtva timp şi este doar o chestiune de…“*** — se părea că fusese scris cuvântul ***„timp”,*** apoi şters şi înlocuit cu ceva indescifrabil — ***„până să mă prindă. Ei cercetează toate împrejurimile”.***

Apoi scrisul: devenea nervos. ***„Îi aud”,*** am descifrat eu cu greutate; urma o porţiune ilizibilă. După aceea venea un şir de cuvinte scrise desluşit, ***„o specie de selenit cu totul diferită, care se pare că sunt conducă…”*** Scrisul devenea din nou indescifrabili, din cauza grabei.

„Cutia lor craniană este mai mare, mult mai mare, trupurile sunt mai zvelte şi picioarele foarte scurte. Când merg, scot sunete plăcute şi parcă se mişcă după un plan bine chibzuit… Deşi sunt rănit, neputincios, înfăţişarea lor îmi dă speranţe.” Îl recunoşteam foarte bine pe Cavor! ***„N-au tras asupra mea şi nici n-au încercat să mă rănească. Am de gând să…”***

Apoi urma o trăsătură bruscă de creion, de-a curmezişul hârtiei, iar pe spate şi pe margini era… sânge!

În timp ce şedeam acolo perplex, privind acest uluitor document, ceva foarte moale, uşor şi rece, mă atinse pe mână o clipă şi dispăru, apoi o pată albă şi mică îşi aruncă umbra pe faţa mea. Era un

fulg de zăpadă, primul fulg de zăpadă, prevestitorul nopţii.

Am ridicat ochii, tresărind; cerul se întunecase devenind aproape negru, şi era plin de o mulţime tot mai mare de stele care mă priveau cu răceală. Spre răsărit, lumina acestei lumi veştejite căpătase o nuanţă de bronz, iar spre apus, soarele — care-şi pierduse jumătate din căldură şi lumină, din cauza negurei albe care se îngroşa — atingea marginea craterului, dispărea din vedere, şi toate tufişurile şi stâncile colţuroase şi prăvălite se ridicau în faţa lui într-o dezordine de forme negre şi ascuţite. O ghirlandă uriaşă de ceaţă se lăsa în jos, în marele lac de întuneric dinspre apus. Un vânt rece făcea să se înfioare întregul crater. Deodată m-am trezit într-o rafală de zăpadă care cădea, iar lumea din jurul meu a devenit cenuşie şi întunecată.

Şi atunci am auzit, nu puternic şi pătrunzător ca la început, ci slab şi nelămurit ca un glas ce se stinge, sunetul acela, sunet care vestise venirea zilei: Bum… bum… bum…

Răsuna în tot craterul; părea că palpită o dată cu stelele cele mari: discul roşu ca sângele al soa-relui continua să apună, în timp ce se auzea răsunând: Bum… bum… bum…

Ce se întâmplase cu Cavor? În tot timpul cât s-a auzit bubuitul am rămas acolo, prostit; în cele din urmă sunetul a încetat. Şi, deodată, gura des-chisă a tunelului din capătul de jos al pantei se închise ca un ochi şi dispăru.

Atunci am rămas cu adevărat singur.

Deasupra mea, în jurul meu, apropiindu-se de mine, îmbrăţişându-mă tot mai de aproape, se afla Eternul, cel care a existat înaintea începutului şi care triumfa asupra sfârşitului; acest vid enorm în care orice lumină, viaţă şi fiinţă nu este decât licărirea slabă şi trecătoare a unei stele căzătoare; frigul, liniştea, tăcerea noaptea infinită şi finală a cosmosului.

Senzaţia de singurătate şi dezolare a devenit senzaţia unei prezenţe copleşitoare, care se apleca asupra mea, care aproape mă atingea.

— Nu, am strigat, nu! Încă nu! Încă nu! Aşteaptă! Aşteaptă! O, aşteaptă! Glasul meu se înălţă într-un ţipăt slab. Am aruncat hârtia mototolită, m-am căţărat din nou pe creastă, ca să-mi iau direcţia şi apoi, cu toată energia pe care o mai aveam, am sărit către semnul pe care îl lăsasem, acum vag şi îndepărtat, chiar la marginea umbrelor.

Înaintam în salturi mari, şi fiecare salt dura un secol.

În faţa mea, fâşia de soare cu marginea şerpuită se scufunda din ce în ce mai mult, iar umbra care înainta a pus stăpânire pe sferă înainte ca eu să ajung lângă ea. Eram la două mile depărtare — o sută de salturi, sau mai mult — şi aerul din jurul rneu se rărea tot mai mult, ca şi cum ar fi fost aspirat de o pompă, iar frigul îmi înţepenea încheieturile. Dar chiar dacă va fi să mor, voi muri alergând — îmi spuneam. De câteva ori, piciorul mi-a alunecat pe zăpada care se aduna şi mi-a micşorat elanul; la un moment dat am căzut drept în nişte tufişuri, care s-au zdrobit şi s-au risipit în fărâme, ca un praf, apoi m-am poticnit şi am căzut rostogolindu-mă într-o râpă, de unde m-am ridicat, sângerând şi fără să mai recunosc direcţia în care tre-buia să merg.

Dar astfel de incidente nu însemnau nimic faţă de intervalele, îngrozitoarele pauze când pluteam prin aer, către valul nopţii care se revărsa. Respiraţia mea scotea un sunet şuierător, şi parcă mi se răsuceau în plămâni nişte cuţite. Inima parcă-mi bătea în creier. „Oare voi ajunge? Oh, Doamne! Oare voi ajunge?”

Mă chinuia întreaga mea fiinţă.

„Culcă-te jos”, ţipau în mine durerea şi deznădejdea, „culcă-te jos!”

Cu cât mă luptam ca să mă apropii, cu atât mi se părea mai imposibil şi mai îndepărtat telul de atins. Eram amorţit, mă poticneam, mă răneam şi mă tăiam, dar nu mă opream locului.

Şi, în faţa ochilor, mi-a apărut sfera.

Am căzut în patru labe, şi plămânii mi-au fost cuprinşi de o tuse convulsivă.

Am început să mă târăsc. Chiciura mi se aduna pe buze, de mustaţă şi de barbă îmi atârnau ţurţuri, eram alb în această atmosferă îngheţată.

Mai aveam vreo doisprezece metri până la sferă. Ochii mi se înceţoşară. „Culcă-te jos”, striga deznădejdea, „culcă-te jos!”

Am atins-o şi m-am oprit. „Prea târziu!” striga deznădejdea. „Culcă-te jos!”

Mi-am adunat ultimele puteri. Eram chiar pe marginea deschizăturii, o biată fiinţă năucită şi pe jumătate moartă. Împrejur totul era acoperit de zăpadă. M-am târât înăuntru. Acolo mai rămăsese puţin aer mai cald. Fulgii de zăpadă — fulgii de aer — dansau în jurul meu, în timp ce încercam, cu mâinile îngheţate, să pun capacul la loc şi să-l răsucesc strâns. Am suspinat: „Vreau!” Dinţii îmi clănţăneau. Apoi, cu degetele care îmi tremurau şi pe care le simţeam că se sfărâmă, am apăsat pe butoanele obloanelor.

În timp ce bâjbâiam la butoane — nu le mai manevrasem niciodată — am văzut, nelămurit, prin sticla aburită, fâşiile de lumină roşie ale soarelui care apunea, dansând şi pâlpâind prin furtuna de zăpadă; formele negre ale ierburilor se îngroşau, se aplecau, şi se frângeau sub zăpada oare creştea mereu. Vârtejurile de zăpadă se îndeseau tot mai mult, întunecând lumina. Ce se va întâmpla oare dacă butoanele nu vor funcţiona?

Atunci, sub mâna mea s-a auzit un ţăcănit, şi într-o clipă această ultimă viziune a lumii lunare dispăru din faţa ochilor. Mă aflam în liniştea şi întunericul sferei interplanetare.

Capitolul XIX
DL. BEDFORD ÎN SPAŢIUL INFINIT

Era ca şi cum aş fi fost mort. Într-adevăr, cred că un om omorât brusc şi violent ar avea aceleaşi senzaţii. O clipă, am simţit o dorinţă arzătoare de viaţă, dar şi teamă; în clipa următoare, întuneric şi tăcere, nici lumină, nici viaţă, nici soare, lună sau stele, ci doar bezna infinită. Cu toate că eu însumi produsesem acest efect, cu toate că mai trecusem prin această stare, în tovărăşia lui Cavor, mă simţeam destrămat, năucit şi copleşit. Se părea că eram purtat pe sus, într-un întuneric nesfârşit. Mi-am tras degetele de pe butoane, am început să plutesc ca şi cum tot corpul îmi era anihilat, şi în cele din urmă m-am lovit de balot, de lanţul şi de drugii de aur care se legănau în mijlocul sferei.

Nu ştiu cât timp am plutit până când am întâlnit aceste obiecte. În sferă, mai mult chiar decât pe Lună, noţiunea pământească a timpului este desigur necorespunzătoare. Când am atins balotul, a fost ca şi cum m-aş fi trezit dintr-un somn fără vise. Mi-am dat seama imediat că, dacă doream să rămân în viaţă şi treaz, trebuia să aprind o lumină sau să deschid o fereastră, ca să pot avea ceva în faţă. Şi, pe deasupra, îmi era frig. Am dat un brânci balotului, m-am apucat de unul dintre firele care treceau prin peretele de sticlă, m-am târât de-a lungul lui până când am ajuns la marginea unui oblon, de unde, orientându-mă asupra poziţiei butoanelor care acţionau obloanele şi aprindeau lumina, mi-am luat din nou vânt, zburând în jurul balotului şi, după ce m-am izbit de un corp mare şt foşnitor, care plutea, am pus din nou mina pe fire, chiar lângă butoane. Am aprins mai întâi mica lampă, să văd de ce mă izbisem, şi am descoperit vechiul exemplar din ***Lloyd's News,*** care scăpase din legătură şi plutea liber. Faptul m-a readus din Infinit la propriile mele dimensiuni. Am izbucnit într-un râs greoi, gâfiitor, ceea ce mi-a dat ideea să

deschid unul dintre cilindrii cu oxigen. După aceea, am aprins aparatul de încălzit şi am mâncat ceva. În sfârşit, m-am apucat să manevrez, cât puteam mai atent, obloanele de Cavorită, căutând să descopăr modul cum călătorea sfera.

Am deschis un oblon, dar a trebuit să-l închid imediat, rămânând câtva timp ameţit şi orbit de lumina soarelui. După ce am reflectat o clipă, am pornit spre ferestrele care se aflau în unghi drept faţă de oblonul pe care îl deschisesem; mi s-a arătat mai întâi cornul imens al Lunii, şi apoi micul corn al Pământului. Am rămas surprins văzând cât de departe eram de Lună. Crezusem nu numai că zguduirea pe care ne-o provocase la plecare atmosfera Pământului, va fi aproape de nesimţit pe Lună, dar şi că forţa tangenţială a mişcării lunare de rotaţie va fi cel puţin de douăzeci şi opt de ori mai mică decât a planetei noastre. Mă aşteptasem să descopăr că pluteam deasupra craterului, la marginea nopţii lunare, dar toate acestea nu mai erau acum decât o parte din conturul cornului alb care acoperea cerul. Şi Cavor…?

Devenise o cantitate infinitezimală.

Am încercat să-mi imaginez ce se întâmplase cu el. Dar, în momentul acela, nu mă puteam gândi la altceva în afară de moarte. Parcă îl şi vedeam trântit pe jos, zdrobit, la picioarele unei interminabile cascade de lumină albastră. Şi, în jurul lui, stupidele insecte lunare, privindu-l…

Contactul cu ziarul care plutea prin sferă fusese revelator şi, pentru câtva timp, am redevenit un om practic. Pentru mine era foarte limpede că trebuia să ajung din nou pe Pământ, deşi, după câte vedeam, mă îndepărtam de el. Orice i s-ar fi întâmplat lui Cavor, chiar dacă încă era viu — ceea ce mi se părea de necrezut, judecând după bucata de hârtie pătată cu sânge — nu aveam nicio pu-tere să-l ajut. Viu sau mort el rămăsese acolo, în dosul mantiei de nepătruns a nopţii lunare, si tre-buia să rămână acolo în continuare, cel puţin până

când voi putea să adun câţiva oameni, pentru a-i veni în ajutor. Oare voi face-o? Planul meu era cam acesta: să mă întorc, dacă îmi va sta în putinţă, pe Pământ, şi, după ce voi chibzui mai serios, fie să arăt sfera câtorva persoane de încredere, explicându-le principiile de bază, şi să acţionăm împreună, fie să-mi păstrez secretul, să vând aurul, să-mi procur arme, provizii şi un om de ajutor şi, întorcându-mă cu aceste întăriri, să tratez de pe picior de egalitate cu fragilii locuitori ai Lunii; să-l salvez dacă se va putea pe Cavor şi, în orice caz, să-mi procur aur într-o cantitate suficientă, pentru a crea o bază mai solidă acţiunilor mele viitoare.

Dar acestea erau speranţe îndepărtate; trebuia mai întâi să ajung pe Pământ. Am început să mă gândesc cum anume să procedez pentru a ajunge din nou acolo. Preocupat de această problemă, nu m-am mai gândit ce voi face când voi ajunge. Singura mea grijă era să ajung.

În cele din urmă, am găsit că soluţia cea mai bună ar fi să cobor din nou către Lună, cât voi putea mai aproape de ea, ca să câştig viteză, să închid obloanele şi să trec dincolo de ea şi, după aceea, să deschid obloanele dinspre Pământ şi să pornesc cu toată viteza către el. Nu eram însă sigur dacă prin acest sistem voi atinge vreodată Pământul, sau dacă mă voi învârti prin spaţiu într-o curbă hiperbolică sau parabolică. Apoi am avut o inspiraţie fericită şi, deschizând câteva obloane înspre Lună, care-mi apăruse pe cer drept în faţa Pământului, mi-am modificat cursa în aşa fel încât să mă îndrept către Pământ, prin spatele căruia aş fi trecut dacă n-aş fi găsit această soluţie. M-am izbit de tot felul de complicaţii, încercând să rezolv aceste probleme — nu am pregătire de matemati-cian — dar sunt convins că până la urmă, norocul, şi nu raţionamentele mele, m-a ajutat să ajung pe Pământ. Dacă aş fi ştiut atunci, aşa cum ştiu acum, că toate datele matematice erau

împotriva mea, nu cred că m-aş mai fi ostenit măcar să ating butoanele, pentru a face vreo încercare. După ce am considerat că problema este rezolvată, am deschis toate obloanele dinspre Lună, m-am aşezat jos ghemuit — efortul m-a ridicat pentru scurt timp la câteva picioare înălţime şi am rămas câteva clipe suspendat în cel mai ciudat mod — aşteptând ca Luna să devină din ce în ce mai mare. Trebuia — când voi ajunge destul de aproape — să închid obloanele, să zbor cu viteza astfel obţinută pe lângă Lună — dacă nu mă voi zdrobi de solul ei — şi să mă îndrept către Pământ.

Am procedat întocmai.

Mi-am dat seama că, în sfârşit, mă apropiasem îndeajuns. Am închis ferestrele care-mi arătau perspectiva Lunii şi, într-o stare de spirit total lipsită de nelinişte sau tristeţe — nu-mi amintesc bine — m-am aşezat jos, pe peretele de sticlă, începând, în mica fărâmă de materie gonind prin spaţiul infinit, o aşteptare care trebuia să se sfârşească o dată cu atingerea Pământului. Aparatul de încălzit făcuse atmosfera suportabilă în sferă, aerul fusese împrospătat cu oxigen, şi în afară de o uşoară durere de cap, care a durat în tot timpul cât am fost departe de Pământ, mă simţeam, din punct de vedere fizic, într-o stare foarte bună. Am stins din nou lumina, ca să nu-i duc lipsa mai târziu; în jurul meu — în afară de strălucirea Pământului şi de licărirea stelelor — domnea întunericul. Totul era cufundat într-o linişte şi o tăcere atât de absolută, încât parcă aş fi fost într-adevăr singura fiinţă din univers; şi totuşi, lucru destul de ciudat, nu aveam o senzaţie mai mare de singurătate sau de teamă decât aş fi avut-o dacă m-aş fi aflat pe Pământ în patul meu. Acum, faptul mi se pare cu atât mai ciudat, cu cât în timpul ultimelor ceasuri petrecute în craterul Lunii mă chinuise senzaţia absolutei mele singurătăţi…

Deşi pare de necrezut, intervalul de timp pe care l-am petrecut în spaţiu nu este proporţional cu niciun alt interval de timp din viaţa mea. Uneori, mi se părea că străbat veşnicii incomensurabile, ca un zeu pe o frunză de lotus, apoi din nou, ca după o pauză de-o clipă, călătoream de la Lună spre Pământ. În realitate, au trecut — măsurate în timp pământean — doar câteva săptămâni. Dar grija, neliniştea, foamea şi frica, ajunse la o culme, parcă dispăruseră. Pluteam, gândindu-mă cu o stranie detaşare şi lărgime de spirit la tot ceea ce mi se întâmplase, la întreaga mea viaţă, la impulsurile şi aspectele cele mai ascunse ale fiinţei mele. Mi se părea că crescusem imens, că pierdusem orice simţ al mişcării, că pluteam printre stele; şi, în tot timpul, aveam senzaţia micimii Pământului şi a infinitei micimi a vieţii mele trăite pe Pământ.

Nu pot nici măcar să încerc să analizez tot ceea ce se petrecea în mintea mea. În mod direct sau indirect, totul putea fi pus, fără îndoială, pe seama neobişnuitelor condiţii fizice în care trăiam. Aştern toate acestea pe hârtie doar pentru faptul în sine, fără niciun comentariu. Principala caracteristică a acestei stări de spirit era dubiul tot mai profund asupra propriei mele identităţi. Începeam, dacă pot să mă exprim astfel, să mă disociez de Bedford, îl priveam pe Bedford ca pe un lucru incidental şi mărunt, cu care mă întâlnisem întârnplător, îl vedeam pe Bedford sub nenumărate aspecte noi, îl vedeam ca pe un biet imbecil, deşi până atunci înclinam să-l privesc, cu o oarecare mândrie, ca pe o persoană foarte inteligentă şi energică. Nu numai că-l vedeam ca pe un imbecil, dar şi ca pe fiul multor generaţii de imbecili. Îi revedeam zilele de şcoală, adolescenţa, prima întâlnire cu dragostea, la fel cum ar privi cineva mişcările unei furnici în nisip… Regret că mi-a mai rămas încă şi azi ceva din această perioadă de luciditate, şi cred că nu voi mai avea niciodată suficienţa deplină din timpul tinereţii. Dar, în momentul acela, constată-rile

mele nu erau de loc dureroase, deoarece aveam o extraordinară convingere că, de fapt, eu nu mai eram Bedford, ci cu totul altcineva, o minte care pluteşte în tăcuta seninătate a spaţiului. De ce m-aş fi necăjit eu din cauza greşelilor acestui Bedford? Nu răspundeam nici pentru el, nici pentru faptele lui.

Câtva timp m-am împotrivit acestor rătăciri care deformau totul. Am încercat să-mi chem în ajutor amintirea momentelor vii, a emoţiilor delicate şi intense; simţeam că, amintindu-mi un mic sentiment sincer, puteam să pun capăt acestei dedublări. Dar n-am reuşit. Îl vedeam pe Bedford coborând pe Chancery Lane, cu pălăria dată pe spate, cu pulpanele hainei în vânt, în drum spre examene. Îl vedeam mişcându-se într-un furnicar de oameni, izbindu-se şi chiar salutând alte mici vietăţi asemănătoare. Eram eu? Îl vedeam pe Bedford, în aceeaşi seară, în salonul unei doamne; pălăria lui, care avea urgentă nevoie de perie, era aşezată pe masa de alături, iar el era în lacrimi. Eram eu? Îl vedeam cu această doamnă în diferite atitudini, trăind diferite emoţii, şi niciodată nu m-am simţit atât de detaşat de el… Îl vedeam plecând în grabă la Lympne, să scrie o piesă, acostându-l pe Cavor, lucrând cu mânecile suflecate la construirea sferei şi plecând la plimbare până la Canterbury, din cauză că-i era teamă să plece spre Lună. Eram eu? Nu credeam.

Mă gândeam uneori că toate acestea erau o halucinaţie datorită singurătăţii şi faptului că pierdusem orice greutate şi orice senzaţie de rezistenţă. Am încercat să-mi recâştig această senzaţie, agăţându-mă de pereţii sferei, ciupindu-mă de mâini şi încleştându-le una de alta. Printre altele, am aprins lumina, am prins din zbor exemplarul rupt din ***Lloyd's*** şi am recitit anunţurile atât de realiste şi de convingătoare despre bicicleta „Cutaway", despre domnul cu resurse personale şi despre doamna în mizerie care vindea acele

„furculiţe şilinguri”. Fără îndoială că ei existau într-adevăr, iar eu îmi spuneam: „Aceasta este lumea ta, şi tu eşti Bedford şi te întorci să trăieşti pentru tot restul vieţii printre asemenea fiinţe”. Dar îndoielile mele continuau să argumenteze: „Nu eşti tu cel care citeşte, este Bedford — şi ***tu nu eşti Bedford,*** să ştii. Tocmai de aici porneşte eroarea”.

— La naiba! am strigat. Dar dacă nu sunt Bedford, cine sunt?

Dar niciun răspuns nu venea la această întrebare, cu toate că îmi treceau prin minte imaginile cele mai bizare, bănuieli ciudate şi îndepărtate, ca nişte umbre văzute de la distanţă… Ştiţi, mi se părea că eram într-adevăr cu totul în afară nu numai de lume, dar de toate lumile posibile, în afară de spaţiu şi timp, şi că acest biet Bedford nu era decât un orificiu prin care eu priveam lumea…

Bedford! Oricât l-aş nega, eram, cu siguranţă, legat de el, şi ştiam că, oriunde şi orice aş fi, va trebui să simt forţa dorinţelor lui, să trăiesc toate bucuriile şi necazurile lui, până când îşi va sfârşi viaţa. Şi, după moartea lui Bedford — ce va mai fi?…

Dar destul despre această perioadă cu totul aparte a aventurilor mele. Am descris-o numai pentru a arăta în ce măsură izolarea şi despărţirea de planeta noastră atingea cu turburări stranii şi neaşteptate nu numai funcţiile şi senzaţiile fiecărui organ al corpului, ci însăşi structura minţii. În cea mai mare parte a călătoriei mele prin spaţiu, am plutit copleşit de astfel de gânduri abstracte, dedublat şi nepăsător, ca un megaloman haotic, printre stelele şi planetele eterului, şi nu numai lumea la care mă întorceam, dar şi peşterile luminate în albastru ale seleniţilor, feţele lor ca o cască, maşinile lor gigantice şi uimitoare, şi chiar soarta lui Cavor, ţârât inutil în lumea lunară, erau pentru mine fapte infinit de mărunte şi fără nicio însemnătate.

În cele din urmă, am început să simt atracţia Pământului, aducându-mă din nou spre viaţa reală a oamenilor. Şi atunci, într-adevăr, a devenit din ce în ce mai limpede pentru mine că eram fără nicio îndoială Bedford şi mă întorceam, după aventuri uimitoare, în lumea noastră, şi că puteam foarte bine să-mi pierd viaţa în această întoarcere. Am început să mă gândesc la condiţiile coborârii mele pe Pământ..

Capitolul XX
DL. BEDFORD ÎN LITTLESTONE

Când am intrat în regiunea superioară a atmosferei, linia mea de zbor era aproape paralelă cu suprafaţa Pământului. Temperatura sferei a început să crească imediat. Ştiam că trebuie să cobor neîntârziat. Departe, sub mine, în culorile întunecate ale amurgului, se vedea întinderea unei mări. Am deschis câte obloane am putut şi m-am prăbuşit — din bătaia soarelui în seară, şi din seară în noapte. Pământul devenea tot mai mare, înghiţind stelele, iar vălul de nori argintiu şi translucid, luminat de stele, se întindea ca să mă prindă. În cele din urmă, Pământul îşi pierdu înfăţişarea sferică, deveni plat şi apoi concav. Nu mai era o planetă pe cer, ci Lumea Omului. Am închis toate ferestrele dinspre Pământ, lăsând doar o crăpătură de câteva degete şi viteza cu care cădeam s-a încetinit. Marea, care era acum atât de aproape încât vedeam crestele întunecate ale malurilor, se repezea în întâmpinarea mea. Am închis şi ultima fâşie de fereastră şi m-am aşezat încruntat şi muşcându-mi pumnii în aşteptarea ciocnirii…

Sfera a izbit apa cu o putere uriaşă: probabil că a sărit la zeci de metri înălţime. Când am atins suprafaţa apei, am deschis obloanele de Cavorită. Am coborât în apă din ce în ce mai încet, până când am simţit că sfera a început să apese de jos în

sus: apoi am urcat din nou, ca o bulă de aer. Şi, în sfârşit, călătoria mea prin spaţiu luase sfârşit: pluteam şi mă legănam pe suprafaţa mării.

Noaptea era întunecată şi noroasă. Două puncte galbene în depărtare indicau trecerea unui vas, mai aproape se vedea o lumină roşie care se plimba într-o parte şi în alta. Dacă bateria lămpii mele electrice n-ar fi fost consumată, puteam fi cules chiar în noaptea aceea. Eram surescitat, în ciuda marii oboseli pe care începeam s-o simt şi ardeam de nerăbdare să pun capăt călătoriei

În cele din urmă, am încetat să mă mai agit şi m-am aşezat cu mâinile pe genunchi, privind lumina roşie din depărtare. Ea se mişca în sus şi în jos, legănindu-se neîncetat. Am început să mă calmez. Mi-am dat seama că mai trebuia să-mi petrec cel puţin o noapte în sferă. Mă simţeam extrem de greoi şi de obosit. Şi am adormit.

M-a trezit schimbarea cadenţei în care mă legănam. Am privit prin fereastra de sticlă groasă; acostasem pe un banc întins de nisip. În depărtare se vedeau case şi copaci, iar, spre mare, imaginea diformată şi neclară a unui vas care plutea între apă şi cer.

M-am ridicat în picioare, clătinându-mă. Singura mea dorinţă era să ies afară. Deschizătura se afla în partea de sus, şi m-am apucat să deşurubez capacul. Încet, am reuşit să-l deschid. În cele din urmă, aerul a început să intre şuierând, după cum şuierase cândva la ieşire. Dar, de data aceasta, n-am mai aşteptat echilibrarea presiunii. În clipa următoare, simţeam în mâini greutatea capacului, şi uşa era deschisă, larg deschisă, către bătrânul şi familiarul cer al Pământului.

Aerul mi-a pătruns atât de violent în piept, încât mi-am pierdut respiraţia. Capacul mi-a căzut din mâini, pe peretele de sticlă. Am scos un strigăt, mi-am pus mâinile pe piept şi m-am aşezat jos. Câtva timp, durerile au fost îngrozitoare. Apoi am

inceput să respir adânc. În cele din urmă, am putut din nou să mă ridic şi să mă mişc.

Am încercat să-mi trec capul prin deschizătură, dar sfera s-a rostogolit. Era ca şi cum, în timp ce ieşeam, cineva mi-ar fi tras capul în jos. M-am dat repede înapoi, ca să nu intru cu capul sub apă. După câteva răsuciri şi smucituri, am reuşit să mă târăsc afară, pe nisipul mângâiat de valurile refluxului.

N-am încercat să mă ridic în picioare. Aveam impresia că trupul mi se schimbase deodată în plumb. Mama noastră, Pământul, pusese din nou mâna pe mine — respingând intermediul Cavoritei. Şedeam întins, fără să-mi pese de apa care îmi scălda picioarele.

Se arătau zorii zilei, nişte zori cenuşii, mai mult înnoraţi, dar lăsând ici şi colo să se vadă câte o fâşie lungă de cenuşiu verzui. La o oarecare distanţă, în larg, se vedea un vas ancorat, siluetă palidă purtând o lumină galbenă. Apa venea ondulând în valuri joase şi lungi. Departe, spre dreapta, ţărmul se curba, formând o plajă pe care se aflau câteva căsuţe, un far — ceva mai departe — un indicator de navigaţie şi o movilă de pământ. Spre interior, se întindea un spaţiu de nisip neted, întrerupt din loc în loc de bălţi de apă şi care se sfârşea cam la o milă depărtare, cu nişte tufişuri mărunte. Spre nord-est, o plajă izolată, cu un şir de clădiri înalte, cele mai înalte obiecte de pe ţărm, pete întunecate pe cerul care se lumina. Mă întrebam ce oameni ciudaţi au putut să înalţe aceste clădiri masive pe un teren atât de descoperit. Semănau cu nişte clădiri din Brighton, pierdute într-un pustiu.

Am rămas mult timp acolo, căscând şi frecându-mi faţa. În cele din urmă am încercat să mă ridic. Mi se părea că ridic o greutate. În sfârşit, am fost în picioare.

Am privit către casele îndepărtate. Pentru prima dată, după foamea îndurată în craterul lunar, m-am

gândit la o hrană pământească.

— Slănină, am şoptit, şi ouă! Pâine prăjită şi o cafea bună… Şi cum dracu' am să duc toate lucrurile astea până la Lympne?

Nu ştiam unde sunt. În orice caz, era un ţărm răsăritean şi, în momentul căderii, văzusem Europa.

Am auzit paşi scârţâind pe nisip şi apăru pe plajă un om, cu faţa rotundă şi cu privirea prietenoasă, îmbrăcat într-o flanelă, având un prosop de baie aruncat peste umeri şi un costum de baie pe braţ. Am înţeles imediat că mă aflam în Anglia. Omul se uită atent la sferă şi la mine. Înaintă, continuând să mă privească. Arătam, desigur, ca un sălbatic — murdar, neîngrijit, într-un hal de nedescris — dar în momentul acela nici nu mă sinchiseam. Omul se opri la o distanţă de vreo douăzeci de metri.

— Bună ziua, domnule! zise el, şovăind.

— Bună ziua!

Liniştit de răspuns, el înaintă câţiva paşi.

— Ce naiba reprezintă obiectul acesta? întrebă el.

— Poţi să-mi spui unde mă aflu?

— Aici este Littlestone, zise el, arătând către case; şi dincolo este Dungeness! Ai acostat chiar acum? Ce-i asta? Vreun soi de maşină?

— Da.

— Ai fost aruncat pe ţărm? Ai naufragiat, sau ceva în genul ăsta? Ce este sfera asta?

M-am gândit repede. Am cântărit omul din ochi, în timp ce se apropia.

— Drace! zise el, ai trecut prin clipe grele! Credeam că… Ei bine… unde ai naufragiat? Asta este vreun fel de barcă de salvare?

M-am hotărât să urmez deocamdată această linie, şi i-am dat nişte răspunsuri vagi.

— Am nevoie de ajutor, am spus eu, cu glas răguşit. Aş vrea să duc nişte obiecte pe ţărm… obiecte pe care nu pot să le las aici.

Trei tineri cu aspect plăcut, purtând bluze şi pălării de paie, şi ţinând în mână nişte prosoape, coborau pe nisip către mine. Păreau a fi grupul celor care făceau cea mai matinală baie la Littlestone.

— Ajutor, zise tânărul, bineînţeles! Făcu un gest că este gata să mă ajute. Cum vă putem fi de folos? Se întoarse, făcând semne cu mâinile. Ceilalţi doi tineri grăbiră pasul. În câteva clipe erau în jurul meu, copleşindu-mă cu întrebări la care nu eram dispus să răspund.

— Am să vă povestesc totul mai târziu, le-am spus. Sunt obosit mort, sunt frânt.

— Vino la hotel, zise omul cu faţa rotundă. Avem noi grijă de maşina dumitale.

Am ezitat.

— Nu pot. În sfera aceasta sunt două bare mari de aur.

Au privit neîncrezători unii la alţii, apoi către mine, cu un aer interogativ. M-am dus spre sferă, m-am aplecat, m-am furişat înăuntru şi după o clipă ei aveau în faţă lanţul rupt şi drugii seleniţilor. Dacă n-aş fi fost atât de obosit, le-aş fi râs în nas. Erau ca nişte pisoi în jurul unui gândac. Nu ştiau ce să creadă. Omuleţul cel gras s-a aplecat, a săltat una dintre bare, şi, mormăind, a lăsat-o să cadă la loc. Ceilalţi făcură la fel.

— Este plumb, sau aur? zise unul.

— Oh, este aur, zise altul.

— Aur, în mod sigur, zise al treilea.

Se uitară cu toţii la mine şi după aceea spre vasul care şedea ancorat în larg.

— Dar… strigă omul cel scund, de unde l-ai luat?

Eram prea obosit pentru a mai scorni o minciună.

— L-am găsit în Lună.

S-au uitat din nou unii la alţii.

— Ascultaţi — le-am spus eu, n-am timp acum de discutat. Ajutaţi-mă să duc aceste bucăţi de aur

până la hotel. Cred că doi inşi pot să ducă un drug, dacă se mai odihnesc din loc în loc; eu voi târî lanţul. După ce am să mănânc ceva, sunt gata să vă spun mai mult.

— Şi cum rămâne cu sfera?

— N-are ce să i se întâmple, am spus eu. În orice caz… ducă-se la dracu'… să rămână deocamdată aici. Dacă vine fluxul va pluti de minune.

Complet nedumeriţi, tinerii au ridicat ascultători, pe umeri, comorile mele; simţindu-mi picioarele d e plumb, am pornit în fruntea acestei procesiuni către grupul de case de lângă ţărm. Pe la jumătatea drumului, ni s-au alăturat două fetiţe cu priviri speriate, purtând fiecare câte o sapă, iar mai târziu a apărut un băieţaş slăbuţ, care fornăia mereu pe nas. Îmi amintesc că ducea o bicicletă şi ne-a însoţit vreo sută de metri, în flancul nostru drept, apoi a renunţat, negăsindu-ne vrednici de interes, s-a urcat pe bicicletă şi a pornit pe nisipul neted, în direcţia sferei.

M-am uitat să privesc în urma lui.

— Nu se va atinge de ea, zise tânărul cel îndesat, pe un ton liniştitor.

La început, eram apăsat de cenuşiul dimineţii; apoi soarele s-a desprins dintre norii întinşi deasupra orizontului şi a luminat întreaga lume, transformând marea de plumb în valuri scânteietoare. Am început să mă însufleţesc. O dată cu soarele, mi-a reapărut clar în faţă uriaşa importanţă a ceea ce făcusem şi ceea ce mai aveam încă de făcut. Văzând că unul dintre oameni s-a poticnit sub greutatea aurului meu, am izbucnit în râs. Cât de umiliţi vor fi oamenii, atunci când îmi voi lua adevăratul loc în lume!

Dacă n-aş fi fost sfâşiat de oboseală, m-aş fi amuzat, desigur, văzând cum şovăie proprietarul hotelului din Littlestone între aurul şi impunătoarea mea suită, pe de o parte, şi aspectul meu com-plet neîngrijit pe de altă parte. Dar, în

cele din urmă, m-am găsit din nou într-o baie omenească; aveam apă caldă şi haine de schimb, mult prea mici pentru mine, dar curate, pe care mi le împrumutase omuleţul cel binevoitor. Mi-a mai împrumutat şi un brici, dar nu m-am hotărât să pornesc la atac împotriva bărbii stufoase care-mi acoperea faţa.

M-am aşezat în faţa unui mic dejun englezesc şi, mâncând cu un fel de poftă reţinută, o poftă bătrână de câteva săptămâni, lipsită de agresivitate, am început să răspund întrebărilor celor patru tineri. Le-am spus adevărul.

— Ei bine, le-am spus eu, pentru că insistaţi… L-am găsit în Lună.

— În Lună?

— Da, Luna de pe cer.

— Ce vrei să spui?

— La naiba, exact ceea ce spun!

— Că ai venit chiar din Lună?

— Exact! Prin spaţiu… în sfera pe care aţi văzut-o.

Şi am servit o delicioasă felioară de ou. Mi-am notat în minte să-mi iau, atunci când mă voi întoarce pe Lună, o cutie cu ouă.

Vedeam limpede că ei nu credeau niciun cuvânt din spusele mele, dar mă considerau, evident, cel mai onorabil mincinos pe care l-au întâlnit vreodată. Au privit unii la alţii, apoi şi-au concentrat privirile asupra mea. Probabil că se aşteptau să capete, din felul cum mă foloseam de sare, vreo lămurire despre persoana mea. Se părea că atribuiau oarecare semnificaţie faptului că puneam piper pe ou. Erau preocupaţi de aurul turnat în forme atât de ciudate, pe care îl cărasem. Bucăţile zăceau acolo, în faţa mea, valorând fiecare mii de lire; era evident că nu le furasem, aşa cum n-aş fi pututfura, cărând cu mine, o casă sau o bucată de teren. În timp ce îmi beam cafeaua şi priveam la feţele lor curioase, mi-arn dat seama

de imensul pustiu al explicaţiilor în care ar trebui să mă rătăcesc pentru a mă face din nou înţeles.

— Nu cumva vrei să spui că într-adevăr… începu cel mai tânăr dintre ei, pe tonul unui om care vorbeşte cu un copil încăpăţânat.

— Dă-mi, te rog, farfuria aceea cu pâine prăjită, i-am spus eu, tăindu-i vorba

— Dar, ascultă, începu un altul. Nu-ţi închipui că vom crede povestea asta!

— Ah, foarte bine, i-am răspuns, ridicând din umeri.

— Nu vrea să ne spună, zise cel mai tânăr dintre ei, cu glas scăzut, şi apoi, cu o aparenţă de mare calm: îmi dai voie să aprind o ţigară?

Am consimţit, cu un gest cordial, şi mi-am continuat micul dejun. Doi dintre ei s-au dus lângă fereastra cea mai îndepărtată, privind afară şi vorbind cu glas tare. Un gând mi-a trecut brusc prin minte.

— A încetat fluxul? i-am întrebat.

Se făcu o pauză; fiecare credea că va răspunde celălalt.

— Este aproape de reflux, zise omul cel mic şi gras.

— Ei, în orice caz, am spus eu, nu va pluti prea departe.

Am tăiat al treilea ou şi am început un mic discurs.

— Ascultaţi… Vă rog să nu vă închipuiţi că sunt insolent sau că vreau să vă torn nişte minciuni sfruntate, sau altceva de acest fel. Sunt oarecum obligat să mă exprim concentrat şi enigmatic. Înţeleg foarte bine că totul vi se pare destul de ciudat şi că în imaginaţia dumneavoastră plutesc tot felul de presupuneri. Pot să vă asigur că sânteti martorii unui eveniment memorabil. Dar nu pot, mi-este cu totul imposibil să vă dau vreo explicaţie. Aveţi cuvântul meu de onoare că am venit din Lună, şi asta este tot ceea ce pot să vă spun… Totodată, vă

sunt enorm de îndatorat, să ştiţi, enorm… Sper că purtarea mea nu v-a jignit în vreun fel oarecare…

— Oh, nu, câtuşi de puţin! zise cel mai tânăr, pe un ton politicos. Înţelegem foarte bine, şi, continuând să mă privească ţintă, se lăsă cu scaunul pe spate, până când era aproape gata să cadă; îşi reveni cu un oarecare efort.

— Nici vorbă! zise tânărul cel gras. Nici să nu vă treacă prin minte! Şi se sculară cu toţii, împrăştiindu-se prin odaie, aprinzându-şi ţigări, şi încercând să-mi arate că erau foarte prietenoşi şi degajaţi, lipsiţi de orice curiozitate în privinţa mea sau a sferei.

— Totuşi, am de gând să ţin sub observaţie vasul de colo, spuse unul dintre ei, cu glas scăzut.

Cred că dacă ar fi reuşit să găsească un pretext, ar fi plecat cu toţii, lăsându-mă singur. Am continuat să mănânc cel de al treilea ou.

— Vremea, zise după puţin timp tânărul cel mic şi gras, a fost splendidă, nu-i aşa? Nu ştiu de când n-am mai avut o asemenea vară…

În clipa aceea se auzi un şuierat, ca şi când ar fi trecut o rachetă uriaşă!

Undeva, se auzi spărgându-se o fereastră…

— Ce-i asta? am strigat eu.

— Nu cumva…? strigă omul cel mic şi se repezi la fereastra din colţul odăii.

Se repeziră şi ceilalţi. Eu şedeam la masă şi-i priveam.

Deodată, am sărit în sus, răsturnând cel de al treilea ou, şi repezindu-mă la fereastră. Mă fulgerase un gând.

— Nu se vede nimic, zise omul cel mic, repezindu-se spre uşă.

— Este băiatul acela! am strigat, cu glasul răguşit şi furios — blestematul acela de băiat! Întorcându-mă, l-am dat la o parte pe chelnerul care tocmai îmi aducea nişte pâine prăjită, şi m-am re-pezit afară din odaie, coborând pe mica terasă din faţa hotelului.

Marea, până atunci liniştită, era acum frământată de valuri mari, şi, în jurul locului unde fusese sfera, apa clocotea ca în siajul unui vas. Deasupra, se răsucea o mică învolburare de nori ca un fum care se împrăştie, iar cei trei sau patru oameni de pe ţărm priveau în sus, întrebători, către punctul de unde se auzise explozia neaşteptată. Şi asta era tot! Chelnerul şi cei patru tineri îmbrăcaţi în bluze au năvălit afară, în urma mea. De la ferestre şi uşi se auzeau strigăte, şi tot felul de oameni neliniştiţi îşi făceau apariţia, cu gura căscată.

O clipă, am rămas acolo, prea copleşit de noua întorsătură a lucrurilor, pentru a mă gândi la aceşti oameni. La început, eram prea surprins ca să-mi dau seama că s-a petrecut un dezastru iremediabil; eram tot atât de năucit ca un om care primeşte, absolut din întâmplare, o lovitură puternică. Abia mai târziu el începe să-şi dea seama în ce măsură a fost lovit.

— Doamne sfinte!

Mă simţeam ca şi cum cineva îmi turna spaimă pe ceafă în jos. Picioarele mi s-au muiat. Am început să realizez ce însemna pentru mine acest dezastru. Era blestematul acela de băiat — sus pe cer! Fusesem complet „părăsit”. În sala hotelului se afla aurul, singura mea avuţie pe pământ. Ce se va mai întâmpla acum? Mă zbăteam într-o confuzie imensă şi de nedezlegat.

— Spune-mi, se auzi în spatele meu glasul omului cel scund, spune-mi, ce-i asta?

M-am întors pe călcâie şi am văzut douăzeci sau treizeci de oameni bombardându-mă cu întrebări mute, cu mii de îndoieli şi de suspiciuni. Nu puteam să le suport privirile. Am scos un geamăt.

— Nu pot, am strigat, vă spun că nu pot! Nu sunt în stare! Lămuriţi-vă singuri şi… duceţi-vă la dracu’!

Făceam gesturi dezordonate. Cel care mă întrebase se dădu un pas înapoi, ca şi cum l-aş fi

ame-ninţat. M-am năpustit printre ei şi am intrat în hotel. M-am dus în sala de mâncare şi am sunat cu furie din cloooţel. L-am înşfăcat pe chelner de îndată ce a intrat.

— Auzi? i-am strigat. Cheamă pe cineva să te ajute şi căraţi aceste bare în camera mea, imediat!

Nu reuşea să mă înţeleagă, iar eu continuam să strig furios la el. A apărut un bătrânel, alarmat, cu un şorţ verde în faţă, şi împreună cu el doi dintre tinerii îmbrăcaţi în flanele. M-am îndreptat spre ei şi le-am cerut să mă ajute. De îndată ce aurul a fost dus în camera mea, m-am simţit liber să fac scandal.

— Acum, ieşiţi afară! am urlat eu. Ieşiţi cu toţii, dacă nu vreţi să vedeţi cum înnebuneşte un om în faţa voastră!

L-am împins pe chelner de umăr, în timp ce el ezita în pragul uşii. Apoi, după ce am încuiat uşa în urma lor, mi-am scos hainele pe care mi le dă-duse omul cel scund, le-am aruncat în dreapta şi stânga, şi m-am vârât imediat în pat. Am zăcut acolo mult timp, gâfâind şi înjurând ca să mă răcoresc.

Când, în cele din urmă, m-am calmat, am coborât din pat şi am sunat chelnerul, ca să-mi aducă o cămaşă de noapte de flanelă, whisky, sifon şi cîteva ţigări de foi bune. După ce mi le-a adus, cu o întârziere exasperantă, care m-a făcut să sun de mai multe ori clopoţelul — am încuiat din nou uşa şi m-am hotărât să privesc în faţă întreaga situaţie.

Rezultatul net al marii noastre experienţe se prezenta ca un eşec total. Era o înfrângere, şi eu eram singurul supravieţuior. Era o prăbuşire totală, iar acum survenise dezastrul final. Nu mai aveam altceva de făcut decât să mă salvez pe mine şi tot ce mai puteam din planurile mele. Se risi-piseră, dintr-o singură lovitură fatală, toate intenţiile mele de a mă întoarce şi de a-l regăsi pe Cavor. Totul se risipise, şi gândul de a mă întoarce pe Lună şi de a aduce sfera plină cu aur şi planul de a analiza un

fragment de Cavorită, pentru a-i descoperi secretul, şi chiar eventualitatea de a regăsi cadavrul lui Cavor…

Nu mai rămăsese nimic, eu eram singurul supravieţuitor.

Cred că una dintre cele mai fericite idei pe care le aveam în împrejurările critice, era să mă duc la culcare. Într-adevăr cred că sau mi-aş fi ieşit din minţi, sau aş fi comis vreun act fatal, necugetat. Dar, încuiat în cameră şi la adăpost de orice întrerupere, puteam să cuget la situaţia mea sub toate aspectele şi să-mi fac în voie planuri de viitor.

Desigur, ştiam precis ce se întâmplase cu băiatul. Se furişase în sferă, umblase pe la butoane, în-chisese obloanele de Cavorită, şi îşi luase zborul. Era foarte puţin probabil să fi închis capacul şi, chiar dacă o făcuse, şansele de a se mai întoarce erau una la mie. Va gravita, împreună cu bagajele mele, undeva, prin mijlocul sferei, rămânând pentru totdeauna acolo, şi încetând astfel să mai prezinte vreun interes pentru oameni, chiar dacă locuitorii vreunui colţ îndepărtat al spaţiului ar observa zborul lui fără sfârşit. M-am convins foarte repede de acest lucru. Iar în ce priveşte responsabilităţile mele, cu cât mă gândeam mai mult, cu atât îmi devenea mai limpede că, dacă îmi voi vedea liniştit de treabă, nu voi avea de suportat niciun fel de consecinţe. Dacă voi fi pus în faţa părinţilor îndureraţi, care îşi vor cere băiatul pierdut, voi putea pur şi simplu să le cer sfera mea pierdută — sau să-i întreb ce vroiau să spună. La început, avusesem viziunea părinţilor şi rudelor care plângeau, mă gândisem la tot soiul de complicaţii, dar acum îmi dădeam seama că nu trebuia decât să-mi ţin gura, şi nimic nu putea să se întâmple. Şi, într-adevăr, cu cât şedeam şi fumam, gândindu-mă, cu atât mă convingeam că înţelept era să nu mărturisesc nimănui nimic.

Este dreptul oricărui cetăţean britanic — cu condiţia să nu comită vreun rău sau vreo necuviinţă — să apară deodată oriunde îi place, oricât de zdrenţăros şi murdar ar vrea să fie îmbrăcat, având la el indiferent ce cantitate de aur pur, şi nu-i este nimănui permis să-i ceară socoteală sau să-l oprească de a proceda astfel. Până la urmă, am formulat acest principiu şi l-am repetat de câteva ori, ca un fel de Magna Charta a propriei mele libertăţi.

Imediat ce am rezolvat această problemă am luat în cercetare, metodic, anumite aspecte la care nici nu îndrăzneam să mă gândesc mai înainte, şi anume cele în legătură cu dezastruoasa mea situaţie financiară. Am analizat situaţia în linişte, pe îndelete, mi-am dat seama că, luându-mi un alt nume şi netăindu-mi barba crescută de două luni, puteam să reduc la minimum riscurile de a fi plictisit de creditorii haini despre care am pomenit mai înainte. De la gând şi până la o acţiune hotărâtă şi disciplinată, calea era netedă. Procedam meschin, fără îndoială, dar aveam altceva de făcut? Eram hotărât să-mi păstrez, în orice caz, sângele rece şi demnitatea.

Am cerut să mi se aducă cele trebuincioase scrisului şi am adresat o scrisoare băncii din Romney — cea mai apropiată, după spusele chelnerului — comunicându-i directorului că doream să deschid un cont şi anunţându-l să trimită două persoane de încredere, cu împuternicirea necesară, într-o trăsură cu un cal bun, pentru a transporta vreo cinci-zeci de kilograme de aur pe care le aveam la mine. Am semnat scrisoarea „Wells”, care mi s-a părut un nume foarte respectabil. După aceea, am luat un anuar din Folkestone, am ales un croitor şi i-am cerut să-mi trimită un meşter ca să-mi ia măsura pentru un costum bej de tweed; am mai comandat în acelaşi timp şi o valiză, o trusă de voiaj, ghete maro, cămăşi, pălării, şi alte mărunţişuri; am co-

mandat şi un ceas. Am expediat scrisorile, am luat cea mai bună masă pe care putea să mi-o ofere hotelul, apoi, străduindu-mă să-mi păstrez calmul, m-am aşezat să fumez o ţigară de foi. Peste un timp, au venit cei doi funcţionari împuterniciţi de bancă, au cântărit aurul şi l-au luat cu ei. M-am încuiat în cameră, mi-am pus hainele peste cap, ca să nu mai aud nicio bătaie în uşă, şi m-am întins confortabil să dorm.

Am adormit. O comportare prozaică, fără îndoială, pentru primul om care se întorsese din Lună, şi îmi închipui că toţi cititorii tineri şi plini de imaginaţie vor fi dezamăgiţi de mine. Dar eram îngrozitor de obosit şi de plictisit şi, la naiba! ce altceva puteam să fac? Dacă povesteam totul, nu aveam, cu siguranţă, nici cea mai mică şansă de a fi crezut, şi urmarea ar fi fost, fără îndoială, o serie de plictiseli insuportabile. Am adormit. Când, în sfârşit, m-am trezit, eram gata să înfrunt întreaga lume, aşa cum fusesem obişnuit s-o înfrunt încă de la vârsta când am început să raţionez. Şi astfel am plecat în Italia, unde scriu acum această povestire. Dacă lumea nu o va accepta drept relatarea unor fapte reale, poate s-o considere o simplă ficţiune. Puţin îmi pasă.

Acum, când povestirea a ajuns la sfârşit, mă gândesc cu uimire cât de trecută sub tăcere şi dată uitării a fost această aventură. Toţi spun despre Cavor că n-a fost un savant prea strălucit, din moment ce şi-a aruncat în aer casa, şi pe el însuşi, la Lympne; explozia care a urmat sosirii mele la Littlestone este pusă în legătură cu experienţele care se fac neîncetat, cu diferite explozibile, la instalaţiile militare de la Lydd, ia două mile depărtare. Trebuie să mărturisesc că până acum nu am făcut cunoscut nimănui rolul meu în dispariţia lui Tommy Simmons, cum se numea băieţaşul. Mi-ar fi venit destul de greu. Apariţia mea pe plaja dinLittlestone, în zdrenţe şi cu două bare de aur curat, este explicată în diferite feluri, care de care

mai ingenioase — dar nu-mi pasă ce gândesc oamenii despre mine. Se spune că am inventat toată povestea, pentru a evita întrebările mai amănunţite despre sursa bogăţiei mele. Aş vrea să-l văd şi eu pe omul care este în stare să inventeze o poveste atât de bine construită ca a mea! Ei bine, să o ia drept născocire, şi gata!

Mi-am spus povestea — şi cred că acum va trebui să mă obişnuiesc din nou cu necazurile acestei vieţi pământeşti. Chiar dacă cineva a fost pe Lună, trebuie totuşi să-şi câştige existenţa. De aceea lucrez aici, la Amalfi, la piesa pe care o schiţasem înainte de apariţia lui Cavor în viaţa mea, şi încerc să-mi reclădesc viaţa, aşa cum a fost înainte de a-l cunoaşte pe el. Mărturisesc că îmi vine greu atunci când razele Lunii îmi intră în odaie să mă concentrez asupra piesei. Acum este Lună plină, şi noaptea trecută am stat ceasuri întregi pe pergolă, privind în depărtare la suprafaţa strălucitoare care ascunde atât de multe taine. Închipuiţi-vă — mese şi scaune, postamente şi bare de aur! La naiba! Dacă aş putea redescoperi Cavorita! Dar aceasta nu se întâmplă de două ori în viaţă. Iată-mă deci într-o situaţie ceva mai bună decât la Lympne, şi asta-i tot. Cavor şi-a căutat moartea într-un mod mult mai sistematic decât ar fi făcut-o oricare altă fiinţă omenească. Astfel se termină povestirea, tot atât de definitiv, tot atât de categoric ca şi un vis. Ea se aseamănă atât de puţin cu toate celelalte întâmplări ale vieţii, multe dintre faptele povestite de mine — salturile, hrana, respiraţia greoaie din perioadele de imponderabilitate — sunt atât de departe de orice experienţă omenească, încât sunt într-adevăr momente când, în ciuda aurului meu lunar, eu însumi înclin pe jumătate să cred că totul n-a fost decât un vis.

Capitolul XXI

UIMITOAREA COMUNICARE A D-LUI JULIUS WENDIGEE

Când am terminat relatarea întoarcerii mele pe Pământ, la Littlestone, am scris „Sfârşit", am tras o linie fantezistă şi am aruncat tocul la o parte, deplin convins că întreaga povestire a Primilor Oameni în Lună se sfârşise. Mai mult chiar, am dat manuscrisul pe mâinile unui impresar literar, împuternicindu-l să-l vândă, am văzut cea mai mare parte a povestirii apărând în ***The Strand Magazine,*** şi m-am aşezat din nou să lucrez la piesa pe care o începusem la Lympne; dar sfârşitul încă nu venise. Urmărindu-mă de la Amalfi la Alger, mi-a parvenit (sunt cam şase săptămâni de atunci) una dintre cele mai surprinzătoare comunicări pe care mi-a fost dat s-o primesc vreo dată. Pe scurt, eram informat că domnul Julius Wendigee, un electrician olandez, care — în speranţa de a descoperi o metodă de comunicare cu Marte — experimenta anumite aparate, înrudite cu aparatul folosit de domnul Tesla în America, primea zi de zi fragmente dintr-un ciudat mesaj în limba engleză, care proveneau în mod indiscutabil de la domnul Cavor, din Lună.

La început, am crezut că totul nu era decât o glumă pusă la cale de cineva care văzuse manuscrisul povestirii mele. I-am răspuns domnului Wendigee pe un ton glumeţ, dar el mi-a răspuns cu o seriozitate care înlătura orice bănuieli şi, într-o stare de maximă surescitare, am plecat în grabă de la Alger, la micul observator de pe Monte Rosa, unde lucra el. Ascultindu-i relatările şi văzându-i aparatele — şi mai ales mesajele care ne parveneau de la domnul Ca-vor — ultimele mele îndoieli s-au risipit. M-am hotărât pe loc să accept propunerea de a rămâne cu domnul Wendigee, pentru a-l ajuta la înregistrările zilnice şi pentru a ne strădui amândoi să trimitem un mesaj de răspuns spre Lună. Cavor — am aflat din mesaje

— nu numai că era viu, dar trăia liber în mijlocul unei comunităţi aproape inimaginabile de fiinţe cu aspect de furnică, o comunitate de oamenifurnici, în întunericul albastru al peşterilor lunare. Şchiopăta, se pare, dar era foarte sănătos — el spunea limpede că se simţea mai bine decât se simţise de obicei pe Pământ. Avusese nişte friguri, dar fără vreo consecinţă supărătoare. Şi, în mod destul de firesc, el părea convins fie că murisem în craterul lunar, fie că mă pierdusem în adâncul spaţiului.

Când primise primul mesaj din Lună, domnul Wendigee era antrenat în nişte cercetări de cu totul altă natură. Cititorul îşi va aminti, fără îndoială, vâlva pe care a făcut-o la începutul secolului vestea că domnul Nikola Tesla, celebrul cercetător american în domeniul electricităţii, primise un mesaj din Marte. Comunicarea lui a atras atenţia asupra unui fapt care era de mult timp familiar oamenilor de ştiinţă, şi anume că, dintr-o sursă necunoscută din spaţiu, ajung în mod constant pe Pământ nişte unde electromagnetice, întru totul asemănătoare celor folosite de signor Marconi pentru telegrafia sa fără fir. În afară de domnul Tesla, mai mulţi alţi observatori s-au apucat să perfecţioneze aparatele de recepţionare şi înregistrare a acestor vibraţii, cu toate că puţini sunt cei care merg atât de departe, încât să le considere cu adevărat ca pe nişte mesaje ale vreunui emiţător extraterestru. În orice caz, printre aceşti puţini trebuie neapărat să-l socotim şi pe domnul Wendigee. El s-a dedicat cu totul, încă din 1898, acestui subiect şi, fiind un om cu resurse multiple, şi-a construit un observator pe Monte Rosa, într-o poziţie favorabilă, din toate punctele de vedere, pentru astfel de observaţii.

Cunoştinţele mele ştiinţifice — trebuie să recunosc — nu sunt mari, dar, în măsura în care pot să-mi dau seama, dispozitivele domnului Wendigee pentru detectarea şi înregistrarea

tulburărilor survenite în condiţiile electro-magnetice ale spaţiului sunt extrem de originale şi ingenioase. Printr-un complex fericit de împrejurări, ele au fost montate şi puse în funcţiune cam cu două luni înainte ca domnul Cavor să facă prima lui încercare de a comunica cu Pământul. Avem deci fragmente din toate comunicările lui, începând cu primele. Din păcate, ele sunt doar fragmente, şi cea mai importantă dintre toate problemele pe care trebuia să le comunice umanităţii, adică instrucţiunile pentru prepararea Cavoritei, s-au pierdut, dacă le-a transmis vreodată, neînregistrate, în spaţiu. Noi n-am reuşit niciodată să-i trimitem un răspuns lui Cavor. De aceea, el nu ştia ce am recepţionat şi ce nu; de fapt, el nici nu ştia dacă pe Pământ cineva luase cunoş-tinţă de eforturile lui de a ne comunica. Dar persistenţa de care a dat dovadă trimiţând optsprezece comunicări lungi — aşa ar fi fost dacă le-am fi primit în întregime — despre Lună şi seleniţi arată cât de mult s-a întors cu gândul către planeta natală, în cei doi ani de când o părăsise.

Vă puteţi închipui cât de surprins trebuie să fi fost domnul Wendigee când a descoperit că în înregistrarea tulburărilor electro-magnetice se amestecau frazele englezeşti ale lui Cavor.

Domnul Wendigee nu ştia nimic despre ciudata noastră călătorie spre Lună, şi, deodată — aceste cuvinte englezeşti care veneau din vid!

Este bine ca cititorul să înţeleagă condiţiile în care au fost trimise aceste mesaje. Cu siguranţă că pe undeva, în interiorul Lunii, Cavor a avut câtva timp acces la un mare număr de aparate electrice, şi se pare că el a construit — probabil pe furiş — un emiţător de tipul Marconi. El reuşea să-l pună în funcţiune la intervale neregulate: uneori doar pentru o jumătate de oră, alte ori timp de trei sau patru ore consecutiv. În aceste perioade, el îşi transmitea mesajele, fără să ţină seama de faptul că

poziţia relativă a Lunei şi a punctelor de pe suprafaţa Pământului se schimbă neîncetat. Din această cauză — pe lângă inevitabilele imperfecţiuni ale aparatelor de recepţie, comunicările lui apar şi dispar capricios din înregistrările noastre; devin confuze; se „pierd" într-un mod misterios şi cu totul exasperant. În plus el nu era un operator experimentat; poate că uitase în parte, sau poate că nu stăpânise niciodată prea bine codul de care se folosea de obicei, şi când obosea sărea cuvinte, sau le stâlcea.

Probabil că am pierdut cam vreo jumătate dintre comunicările lui, iar mare parte dintre cele pe care le avem sunt defectuoase, întrerupte sau indescifrabile. În rezumatul care urmează, cititorul trebuie să se aştepte la o cantitate considerabilă de goluri, întreruperi şi schimbări de subiect. Domnul Wendigee şi cu mine colaborăm la întocmirea unei ediţii complete şi adnotate a mesajelor lui Cavor, al cărei prim volum, împreună cu o descriere amănunţită a instrumentelor folosite, sperăm să apară în ianuarie viitor. Va fi o ediţie completă, ştiinţifică; acum se publică doar o primă transcriere, populară. Dar rezumatul de mai jos este în orice caz suficient pentru a completa povestirea şi pentru a da, în linii mari, o idee asupra acestei lumi înrudite, atât de apropiată şi totuşi atât de diferită de a noastră.

Capitolul XXII
UN REZUMAT AL PRIMELOR ŞASE MESAJE PRIMITE DE LA DL. CAVOR

Primele două mesaje ale domnului Cavor ar putea foarte bine să fie rezervate pentru ediţia completă. Ele relatează doar pe scurt — cu unele deosebiri de detalii interesante, dar nu de importanţă capitală — simplul fapt al construirii sferei şi al plecării noastre de pe Pământ. Tot timpul, Cavor vorbeşte despre mine ca despre un mort, dar

schimbarea atitudinii sale se observă mai ales pe măsură ce se apropie de episodul coborârii noastre pe Lună. „Bietul Bedford”, spune el despre mine, sau „sărmanul tânăr”, şi se condamnă că a împins un tânăr „nepregătit pentru asemenea încercări” să-şi părăsească planeta, într-o misiune atât de nesigură. Cred că el subapreciază contribuţia mea de energie şi capacitate practică la materializarea sferei lui teoretice. „Am sosit”, zice el, fără să dea despre călătoria noastră prin spaţiu mai multe amănunte decât ar fi făcut-o dacă am fi mers cu trenul.

Apoi, el devine tot mai nedrept faţă de mine. Nedrept, într-adevăr, într-o măsură la care nu m-aş fi aşteptat de la un om exersat în căutarea adevărului. Aruncând o privire retrospectivă asupra celor scrise de mine despre expediţia noastră, trebuie să subliniez că eu am fost mult mai obiectiv faţă de Cavor decât a fost el faţă de mine. Eu am atenuat foarte puţin şi nu am suprimat nimic. Dar relatarea sa este următoarea:

„În foarte scurt timp s-a dovedit că neobişnuitele circumstanţe, precum şi ciudăţenia lumii care ne înconjura — pierderea considerabilă a greutăţii, aerul rarefiat dar bogat în oxigen, efectele mărite ale efortului muscular, dezvoltarea rapidă a unor plante stranii din nişte spori obscuri, cerul întunecat — îl surescitau peste măsură pe tovarăşul meu. Pe Lună, caracterul lui părea că degenerează. A devenit impulsiv, nesăbuit şi certăreţ. După puţin timp, actul lui nebunesc de a devora nişte ciuperci uriaşe, cu care ne-am intoxicat, a dus la capturarea noastră de către seleniţi — înainte de a avea cea mai mică ocazie de a observa mai de aproape felul lor de a fi…”

(Vedeţi, el nu suflă nicio vorbă despre propria lui concesie faţă de aceste „ciuperci”.)

Şi mai departe: ***„Am ajuns, împreună cu seleniţii, într-un loc greu de trecut, şi Bedford, interpretând greşit anumite gesturi ale lor”*** — frumoase gesturi mai erau! — ***„s-a lăsat pradă panicii. A fost cuprins de furie, a ucis trei dintre ei, şi după aceste acte de violenţă am fost nevoit să fug cu el. După aceea, ne-am luptat cu un grup de seleniţi, care încercau să ne bareze drumul, şi am mai ucis şapte sau opt. Se vede cât de tolerante sunt aceste fiinţe după faptul că, atunci când am fost capturat din nou, nu m-au ucis pe loc. Am reuşit să ieşim la suprafaţă şi, pentru a ne mări şansele de a regăsi sfera, ne-am despărţit în mijlocul craterului în care nimerisem de la început. Dar imediat după aceea am dat peste un grup de seleniţi, conduşi de două fiinţe cu totul diferite, chiar şi ca formă, de toţi cei pe care îi văzusem până atunci. Aveau capete mai mari, trupuri mai mici, erau îmbrăcaţi mult mai îngrijit. După ce am reuşit să scap câtva timp de ei, am căzut într-o râpă, m-am rănit destul de rău la cap şi mi-am deplasat rotula. Văzând că îmi vine foarte greu chiar să mă târăsc, am hotărit să mă predau — dacă ei îmi vor mai permite s-o fac. Au consimţit şi, dându-şi seama de starea în care mă aflam, m-au dus cu ei din nou în interiorul Lunii. Despre Bedford n-am auzit nimic, nu i-am mai văzut nicio urmă şi, după câte am putut să aflu, nu l-au mai văzut nici seleniţii. Fie că noaptea l-a surprins în crater, fie că a găsit sfera, ceea ce este mai probabil şi, vrând să mi-o ia înainte, a fugit cu ea. Mă tem însă că nu s-a priceput s-o conducă şi şi-a aflat o moarte mai lentă în spaţiul nesfârşit.”***

De aici, Cavor mă concediază, urmând să se ocupe cu subiecte mai interesante. Mi-ar displace profund să se creadă că mă folosesc de poziţia mea de editor, pentru a-i denatura povestirea în propriul

meu interes, dar sunt obligat să protestez împotriva interpretării pe care el o dă acestor întâmplări. El nu spune nimic despre acel mesaj disperat, scris pe hârtia pătată de sânge, în care spunea, sau încerca să spună, o poveste cu totul diferită. Predarea demnă, de bună voie, este un aspect cu totul nou al faptelor, care i-a venit în minte, trebuie să insist, după ce a început să se simtă în siguranţă printre seleniţi; iar în ceea ce priveşte intenţia mea de „a i-o lua înainte", îl las pe cititor să hotărască care dintre noi are dreptate. Ştiu că nu sunt un om model — n-am pretins niciodată că aş fi. Dar oare sunt chiar aşa cum m-a prezentat el?

În orice caz, cu aceasta se încheie descrierea părţii mele negative. De aici încolo, îl pot edita fără nicio rezervă pe Cavor, deoarece nici nu mai aminteşte despre mine.

Se pare că seleniţii cărora li s-a predat, l-au dus într-un punct din interior, în josul „unui puţ imens", cu ajutorul a ceea ce el descrie că ar fi „un fel de balon'". Deducem, din pasajul oarecum confuz în care el descrie aceste întâmplări, ca şi din câteva aluzii ocazionale aflate în mesajele următoare, că acest „puţ imens" face parte din marele sistem de puţuri artificiale care pornesc în jos, din aşa-numitele „cratere" lunare, străbătând depărtări de o sută de mile, către regiunea centrală a satelitului nostru. Aceste puţuri comunică între ele prin tuneluri transversale, se deschid în peşteri uriaşe şi în mari spaţii sferice; întreaga substanţă a lunii este, pe o distanţă de o sută de mile în interior, ca un burete stâncos. ***„În parte",*** zice Cavor, ***„această structură spongioasă este naturală, dar în mare parte se datoreşte uriaşei munci a selerăţilor din trecut. Grămezile mari, circulare, de stânci şi pământ excavat, care formează aceste mari cercuri în jurul gurilor de tuneluri, sunt considerate de astronomii pământeni (înşelaţi de o falsă analogie) drept vulcani".***

Seleniţii l-au dus în josul puţului, cu acel „fel de balon” despre care ne-a pomenit, trecând mai întâi printr-un întuneric absolut şi apoi printr-o regiune de fosforescenţă care creştea neîncetat. Mesajele lui Cavor îl arată a fi ciudat de nepăsător faţă de amănunte, pentru un om de ştiinţă, dar lasă să se înţeleagă că lumina se datora unor râuri şi cascade de apă — „conţinând fără îndoială vreun organism fosforescent” — care curgeau tot mai abundent, cu cât coborau spre Marea Centrală. Şi, în timp ce cobora, el ne spune că, „seleniţii deve-neau de asemeni luminoşi”. Şi, în sfârşit, departe în jos, el a văzut un lac de foc, fără căldură, apele Mării Centrale, strălucind şi frământându-se într-o stranie învolburare, „ca un lapte albastru şi luminos, gata să fiarbă”.

„Această mare lunară”, zice Cavor într-un alt pasaj, ***„nu este stătătoare; o maree solară îi imprimă o mişcare perpetuă în jurul axei Lunii, şi au loc ciudate furtuni, fierberi şi revărsări de ape peste ţărm, iar uneori vânturi reci şi tunete se înalţă din valuri până la drumurile aglomerate ale marelui furnicar de deasupra. Lumina se produce numai atunci când apa este în mişcare; în perioadele rare de calm marea devine neagră. De obicei, apele ei se ridică şi coboară într-un fel de agitaţie uleioasă, iar stropi şi mase de spumă clocotindă, strălucitoare, plutesc în curentul leneş şi vag luminos. Seleniţii navighează prin strâmtorile din peşteri şi lagune în bărci mici, plate, de forma unei canoe; şi chiar înaintea călătoriei mele prin galeriile care duceau la Marele Lunar, stăpânul Lunii, mi s-a permis să fac o scurtă excursie pe apele Mării Centrale.***

Peşterile şi trecătorile sunt, desigur, foarte întortocheate. O mare parte nu sunt cunoscute decât de cei mai experimentaţi piloţi şi nu rareori se întâmplă ca unii seleniţi să se piardă pentru totdeauna în labirinturile lor. Mi s-a spus că prin

ungherele mai îndepărtate se ascund creaturi bizare, unele atât de teribile şi primejdioase, încât toată ştiinţa lunară n-a fost capabilă să le extermine. Există în special un animal Rapha, un ghem inextricabil de tentacule vânjoase, care, tăiat în bucăţi, se transformă în tot atitea vietăţi; şi un altul, Tzee, o lighioană care se repede ca o săgeată şi ucide atât de brusc şi de subtil, încât nu poate fi văzută niciodată…”

Urmează o scurtă descriere.

„În timpul acestei excursii, mi-am amintit ceea ce citisem despre Peşterile Mamuţilor; dacă aş fi avut o torţă cu lumină galbenă, în locul acestui albastru intens, şi un vâslaş solid, în locul selenitului cu faţa în formă de coş, care supraveghea un motor, în spatele bărcii, mi-aş fi închipuit că mă întorsesem deodată pe Pământ. Stâncile din jurul nostru erau divers colorate, uneori negre, alteori de un albastru palid şi striat, şi din când în când fulgerau şi scânteiau de parcă am fi fost într-o mină de safire. Dedesubt se vedeau peştii fosforescenţi şi fantomatici care ţâşneau şi dispăreau în adâncul aproape la fel de fosforescent. Apoi, o privelişte ultramarină, de-a lungul cursului umflat al unuia dintre canalurile de trafic, un debarcader, şi apoi am zărit puţul enorm şi aglomerat, cunoscutul drum vertical.

„Într-un spaţiu larg, plin de stalactite strălucitoare, erau ancorate numeroase bărci. Am trecut pe lângă una dintre ele şi i-am văzut pe pescarii seleniţi, cu braţe lungi, întinzând o plasă. Erau mici, ca nişte insecte cocoşate, cu braţe foarte puternice, cu picioare scurte şi crăcănate şi cu feţe ca nişte măşti caricaturale. În timp ce trăgeau, plasa părea lucrul cel mai greu pe care îl văzusem pe Lună; era încărcată cu greutăţi — fără îndoială de aur — şi cerea mult timp pentru a fi scoasă afară, deoarece în

apele acelea peştii cei mai mari şi mai buni de mâncat se ascund în adâncimi. Peştele din plasă a ieşit la suprafaţă ca un răsărit albastru de Lună — o strălucire albastră care arunca fulgere.

„Printre peştii prinşi se afla o creatură neagră, cu ochi siniştri, cu multe tentacule, care se zvârcolea cu furie şi a cărei apariţie seleniţii au salutat-o cu ţipete şi ciripituri. Apoi cu mişcări repezi şi nervoase au tăiat-o în bucăţi. Toate membrele tăiate continuau să se zbată şi să se răsucească în modul cel mai groaznic. Mai târziu, când am fost cuprins de friguri, am visat tot timpul această creatură hâdă şi furioasă care se ridica atât de viguroasă şi de agitată din apele mării necunoscute. Era fiinţa cea mai sălbatică şi mai primejdioasă dintre toate creaturile pe care le-am văzut până acum în lumea din interiorul Lunii…

„Suprafaţa acestei mări trebuie să fie aproape la două sute de mile (dacă nu mai mult) sub nivelul suprafeţei exterioare a Lunii; toate oraşele din Lună se găsesc, după câte am aflat, imediat deasupra Mării Centrale, în peşteri şi galerii artificiale asemănătoare acelora pe care le-am descris, comunicând cu exteriorul prin enorme puţuri verticale care se deschid întotdeauna în ceea ce numesc astronomii pământeni „craterele" Lunii. Capacul unei astfel de deschizături l-am văzut mai înainte, în tim-pul rătăcirilor care au precedat captivitatea mea.

Încă nu cunosc prea precis regiunile mai puţin centrale ale Lunii. Există un vast sistem de peşteri în care se adăpostesc viţeii lunari în timpul nopţii; mai există abatoare şi alte instalaţii asemănătoare — într-una dintre aceste peşteri, Bedford şi cu mine ne-am luptat cu măcelarii seleniţi — şi am văzut şi nişte baloane care coborau, încărcate cu carne, din întunericul de sus. Până acum am aflat despre toate aceste lucruri tot atât cât ar afla într-o perioadă egală

de timp un Zulu venit în Londra despre rezervele de grâu britanice. Este însă evident că puţurile verticale şi vegetaţia de la suprafaţă joacă un rol esenţial în ventilarea şi împrospătarea atmosferei din Lună. Uneori, şi mai ales prima dată când am ieşit din închisoarea mea, sufla un vânt rece, în mod sigur, în josul puţului, iar mai târziu, în perioada frigurilor mele, am simţit un vânt cald bătând în sus. După vreo trei săptămâni, pe când mă aflam în interiorul Lunii, am căzut bolnav de nişte friguri greu de definit şi în ciuda somnului şi a tabletelor de chinină, pe care din fericire le aveam în buzunar, am rămas bolnav, chinuit de febră, aproape până în momentul când am fost dus în palatul Marelui Lunar, stăpânul Lunii.

„Nu voi mai insista asupra jalnicei mele stări”, remarcă el, ***„din perioada de boală”.*** Cu toate acestea, el continuă cu o mare abundenţă de detalii, pe care eu le omit. ***„Temperatura mea”,*** spune el spre sfârşit, ***„a rămas neobişnuit de ridicată pe o lungă perioadă de timp şi am pierdut orice poftă de mâncare. Aveam intervale când eram treaz, dar toropit, şi altele când eram chinuit de vise. Îmi amintesc că la un moment dat eram atât de slăbit, încât începusem să am nostalgia Pământului şi devenisem aproape isteric. Tânjeam în mod chinuitor după o culoare care să întrerupă acest albastru veşnic…”***

Apoi, el revine la problema atmosferei lunare, prinsă ca într-un burete. Astronomii şi fizicienii mi-au declarat că tot ceea ce afirmă Cavor este în concordanţă absolută cu toate cunoştinţele noastre exacte despre Lună. Dacă astronomii pământeni ar fi avut curajul şi imaginaţia să tragă o concluzie îndrăzneaţă — spune domnul Wendigee — ei ar fi prevăzut aproape tot ceea ce spune Cavor despre structura generală a Lunii. Ei ştiu acum destul de sigur că între Lună şi Pământ nu sunt în primul rând relaţii de la satelit la planeta mamă, ci mai

ales relaţiile dintre o soră mai mică şi una mai mare, născute din aceeaşi masă, şi deci din acelaşi material. Deoarece densitatea Lunii este doar trei cincimi din aceea a Pământului, nu poate exista decât o singură explicaţie a faptului şi anume că Luna este găurită de un enorm sistem de peşteri. Nu era nevoie — spunea Sir Jabez Flap, membru al Societăţii Regale, acest spiritual interpret al astronomiei — ca să mergem vreodată pe Lună pentru a trage asemenea concluzii facile! (Aluzia este îndreptată împotriva lui Gruyère, dar, desigur, Sir Jabez Flap ar fi trebuit să anunţe de mai înainte cunoaşterea faptului că Luna este găurită!) Şi dacă Luna este, de fapt, o imensă cavitate, atunci se explică uşor absenţa aparentă a aerului şi a apei. Marea se află în in-terior, în fundul peşterilor, iar aerul circulă prin marea reţea de galerii, conform legilor elementare ale fizicii. Peşterile din Lună sunt, în general, locuri foarte aerisite. Pe măsură ce lumina soarelui înconjoară Luna, aerul din galeriile exterioare, dinspre suprafaţa însorită, este încălzit, presiunea lui creşte, o parte se scurge afară, în exterior, şi se amestecă cu aerul care se evaporă în cratere (unde plantele îndepărtează bioxidul de carbon), în timp ce partea cea mai mare se scurge prin galerii, pentru a înlocui aerul contractat de suprafaţa răcită, părăsită de soare. Din această cauză, în timpul zilelor lunare există o briză constantă spre răsărit, în aerul galeriilor exterioare, şi un curent îndreptat în sus, de-a lungul puţurilor, circulaţie complicată, în mare măsură desigur, de forma variată a galeriilor şi a ingenioaselor instalaţii construite de seleniţi…

Capitolul XXIII
ISTORIA NATURALĂ A SELENIŢILOR

De la cel de al şaselea până la cel de al şaisprezecelea, mesajele lui Cavor sunt în cea mai mare parte atât de întrerupte şi abundă atât de mult

în repetiţii, încât cu greu pot să formeze o povestire cât de cât organizată. Ele vor fi redate în întregime, desigur, în ediţia ştiinţifică, dar deocamdată cred că este mai bine să le rezum, dând cât mai multe citate, ca în capitolul precedent. Am supus fiecare cuvânt unui serios examen critic, iar scurtele mele amintiri şi impresii asupra vieţii lunare mi-au fost de un ajutor nepreţuit în interpretarea pasajelor care, altfel, ar fi rămas de o obscuritate impenetrabilă. Şi, desigur, interesul nostru se îndreaptă mult mai mult asupra straniei comunităţi de insecte lu-nare în mijlocul cărora trăia Cavor, ca un oaspete onorat, după cum se pare, decât asupra condiţiei fizice din lumea lor.

Am spus destul de limpede, cred, mai înainte, că seleniţii pe care i-am văzut semănau cu omul prin poziţia verticală a corpului şi prin numărul membrelor, şi am comparat aspectul general al capetelor şi al încheieturilor cu acela al insectelor. Am mai menţionat, de asemeni, consecinţa specifică a gravitaţiei mai mici de pe Lună asupra constituţiei lor fragile. Cavor mă confirmă în toate aceste puncte. El îi numeşte „animale", deşi, desigur, ei nu se încadrează în nicio diviziune a clasificării fiinţelor pământeşti, şi mai arată că „anatomia insectelor, din fericire pentru oameni, n-a depăşit niciodată pe pământ dimensiuni relativ mici". Cele mai mari insecte terestre, vii sau dispărute, nu măsoară, de fapt, mai mult de şase ***inch***-i în lungime; „dar aici, în gravitaţia mai mică a Lunei, o creatură care este în aceeaşi măsură şi insectă şi vertebrată, se pare că este capabilă să atingă dimensiunea unui om, şi chiar mai mare".

El nu se referă niciun moment la furnici, dar de-a lungul aluziilor lui îmi vine neîncetat în minte furnica, cu activitatea ei fără somn, cu inteligenţa ei, cu organizarea colectivă şi mai ales prin faptul că dispune, pe lângă cele două tipuri, masculul şi femela, întâlnite la aproape toate celelalte animale, şi de o mare varietate de indivizi lipsiţi de sex,

lucrătorii, soldaţii şi alţii asemenea, diferind unul de altul prin structură, obiceiuri, forţă şi utilizare, dar fiind totuşi cu toţii membrii ai aceleiaşi specii. Seleniţii sunt, desigur, incomparabil mai mari decât furnicile. În locul celor patru sau cinci tipuri diferite care există la furnici, seleniţii au un număr aproape nesfârşit de tipuri diferite. Am încercat să arăt diferenţele foarte mari observate la seleniţii pe care i-am întâlnit pe suprafaţa exterioară a Lunii; diferenţele în mărime, culoare şi formă erau tot atât de mari ca şi diferenţele dintre cele mai deosebite rase de oameni. Dar diferenţele pe care le-am remarcat eu sunt aproape nimic în comparaţie cu rezultatele observaţiilor lui Cavor. Se pare că seleniţii din exterior, pe care i-am văzut eu, erau aproape de aceeaşi culoare şi ocupaţie — păzitori de viţei lunari, măcelari şi alţi asemenea. Dar în interiorul Lunii, nebănuite de mine, se află, se pare, sumedenii de specii diferite. Luna este, într-adevăr, un fel de furnicar uriaş. Dar în locul celor cinci tipuri diferite din lumea furnicilor, lucrătorul, soldatul, masculul înaripat, regina şi sclavul, în lumea lunară se află nu numai sute de diferen-ţieri, dar, în cadrul fiecăreia, şi legându-se una de alta, există o întreagă serie de trepte interme-diare. Iar seleniţii nu sunt numai mult superiori furnicilor, dar, după spusele lui Cavor, ei îi depă-şesc chiar şi pe oameni în inteligenţă, moralitate şi înţelepciune socială.

Cavor se pare că a făcut foarte repede această descoperire. Din povestirea lui, mai curând deduc decât aflu că a fost capturat de paznicii viţeilor lunari, sub conducerea unor seleniţi care „aveau cutii craniene (capete?) mai mari şi picioare mult mai scurte”. Văzând că el nu putea să meargă nici chiar împins cu suliţa, ei l-au dus cu ei prin întuneric, au trecut pe un pod îngust cât o scândură şi l-au aşezat jos, într-un fel de ascensor. Era de fapt un balon — pentru noi fusese, desigur, absolut invizibil în întuneric — şi ceea ce noi socotisem

drept o simplă scândură care mergea în gol era, fără îndoială, trecerea pe o pasarelă. Apoi, el coborâse cu balonul spre straturile tot mai luminoase ale Lunii. Mai întâi au coborât în liniște, întreruptă doar de ciripitul seleniților — și apoi au început să se simtă niște mișcări agitate. După puțin timp, ochii i-au devenit atât de sensibili la întuneric, încât a început să vadă din ce în ce mai bine lucrurile din jur, și în cele din urmă contururile vagi au început să capete formă.

„Închipuiți-vă un enorm spațiu cilindric”, spune Cavor în cel de al șaptelea mesaj, ***„care avea aproape un sfert de milă diametru, luminat foarte slab, la început, și apoi mai luminos, cu trepte mari care șerpuiau pe lângă pereți, într-o spirală care se pierdea în jos, într-o adâncime albastră; și din ce în ce mai puternic luminat — fără să-mi dau seama cum sau de unde. Gândiți-vă la golul unei mari scări spirale, sau al unui ascensor prin care ați privit vreodată în jos, și amplificați dimen-siunile de o sută de ori. Închipuiți-vă că îl priviți în amurg, printr-o sticlă albastră. Închipuiți-vă că priviți în jos și că vă simțiți extraordinar de ușor, eliberați de orice ameteală ați simți pe Pământ, și atunci veți simți ceva din primele mele impresii. În jurul acestui puț enorm închipuiți-vă o galerie largă, mergând într-o spirală mult mai abruptă decât s-ar putea concepe pe Pământ, și care forma un drum înclinat, apărat de prăpastie doar printr-un mic parapet, care dispărea în cele din urmă în perspectiva a două mile distanță, în jos.***

Privind în sus, am văzut aceeași imagine; parcă priveam într-un con foarte ascuțit. Un vânt sufla în jos, prin puț, iar departe, deasupra capului, mi s-a părut că aud, din ce în ce mai slab, mugetul viteilor lunari care erau readuși de la pășunea din exterior. De-a lungul galeriilor în spirală erau împrăștiați numeroși seleniți, insecte

palide şi uşor luminoase, care priveau spre noi sau erau ocupaţi cu treburi necunoscute.

Mi s-a părut mai întâi că văd un fulg de zăpadă căzând cu iuţeală, purtat în jos de briza îngheţată. Apoi, căzând ca un fulg de zăpadă, am văzut o făptură mică, un mic om-insectă atârnat de o paraşută, coborând cu repeziciune, spre părţile centrale ale Lunii.

Selenitul cu capul mai mare, care şedea lângă mine, văzând, după mişcările mele, că privesc într-acolo, mi-a arătat cu „mâna" lui în formă de trompă un fel de ieşitură care se zărea mult sub noi; un mic debarcader, ca să mă exprim astfel, suspendat în gol. În timp ce se repezea către noi, viteza noastră a scăzut rapid, şi în câteva momente ne-am oprit. Un odgon a fost aruncat şi prins de debarcader şi m-am trezit împins jos, pe un loc neted, pe care o mulţime de seleniţi se îmbulzeau să mă vadă.

Era o mulţime de nedescris. Brusc, violent, atenţia mi-a fost atrasă de faptul că între aceste fiinţe de pe Lună existau diferenţe uriaşe.

Într-adevăr, se părea că nu există două exemplare asemănătoare în această mulţime care se îmbulzea. Se deosebeau şi ca formă, şi ca dimensiune! Unii erau umflaţi şi înalţi, alţii alergau printre picioarele tovarăşilor lor, alţii se răsuceau şi se târau ca şerpii. Dădeau impresia grotescă şi neliniştitoare a unor insecte care ar fi vrut, într-o oarecare măsură, să caricaturizeze umanitatea; toţi păreau să prezinte o exagerare neînchipuită a câte unei trăsături particulare; unul avea un uriaş antebraţ drept, un braţ enorm, ca un fel de antenă; altul părea numai picioare, suspendat parcă pe nişte picioroange; altul proiecta un organ enorm în formă de nas lângă un ochi care privea tăios şi care îi dădea un aspect surprinzător de omenesc, dacă nu-i vedeai şi gura lipsită de orice expresie. Semăna cu paiaţele făcute din cleşti de homar. Straniul

cap de insectă (cu toate că lipseau mandibulele şi antenele) al păzitorilor de viţei lunari suferise transformări uluitoare; era când larg şi turtit, când lung şi îngust, când avea în locul frunţii coarne şi alte excrescenţe ciudate, când era acoperit cu barbă şi despărţit în două, când avea un grotesc profil uman. Unele cutii craniene erau întinse ca nişte băşici, până la dimensiuni uriaşe. Ochii erau de asemeni extrem de diferiţi, unii ca de elefant, prin micimea şi vioiciunea lor, alţii ca nişte găuri uriaşe de întuneric. Erau forme uimitoare, cu capete reduse la dimensiuni microscopice şi cu trupuri ca o bilă, şi fiinţe fantastice şi fără consistenţă, care păreau că există doar ca să susţină nişte ochi uriaşi, conturaţi cu alb şi care priveau fix. Şi — ciudăţenie a ciudăţeniilor — doi sau trei dintre aceşti fantastici locuitori ai unei lumi subterane, o lume adăpostită de soare sau ploaie sub nenumărate mile de stâncă, purtau um-brele în mâinile lor în formă de tentacule! — umbrele adevărate, asemănătoare cu cele de pe Pământ! Şi atunci mi-am amintit de paraşutist.

Aceşti locuitori ai Lunii se comportau exact cum ar face o mulţime omenească în împrejurări asemănătoare; se îmbulzeau şi se împingeau unii pe alţii, se îmbrânceau ca să-şi facă loc, şi chiar se căţărau unii peste alţii, pentru a reuşi să mă vadă. Din clipă în clipă deveneau mai numeroşi şi se împingeau tot mai mult în discurile paznicilor mei” — Cavor nu explică ce voia să înţeleagă prin aceste discuri. ***„Tot mereu, forme noi se impuneau atenţiei mele uluite. Apoi mi s-a făcut semn, am fost ajutat să intru într-un fel de litieră, ridicată pe umerii unor purtători cu braţe puternice, şi astfel am fost purtat prin acest coşmar clocotitor către apartamentele care fuseseră pregătite pentru mine. Pretutindeni, în jurul meu, erau ochi, feţe, măşti, tentacule, un zgomot ca scuturatul unor piei, ca foşnetul***

aripilor de gândaci, şi behăitul şi ciripitul seleniţilor."

După câte am înţeles, el a fost dus într-un „apartament hexagonal", unde a rămas închis câtva timp. Mai târziu, i s-a acordat mai multă libertate; de fapt, o libertate aproape la fel de mare ca în orice oraş civilizat de pe Pământ. Se pare că fiinţa misterioasă care este conducătorul şi stăpânul Lunii a însărcinat doi seleniţi „cu capete mari" să-l păzească, să-l studieze, şi să stabilească cu el orice fel de comunicaţie intelectuală posibilă. Oricât ar părea de uimitor şi de necrezut, aceste două creaturi, aceşti fantastici oameni-insecte, aceste fiinţe din altă lume, au reuşit foarte repede să comunice cu Cavor, prin intermediul vorbirii pământeşti.

Cavor îi numeşte Phi-oo şi Tsi-puff. Phi-oo, spune el, era înalt cam de cinci picioare; avea picioare mici şi subţiri, lungi cam de optsprezece inch-i, terminate cu labe subţiri, întâlnite deseori pe Lună. Pe aceste picioare se legăna un trup mic, palpitând de pulsa-ţiile inimii. Braţele, care se terminau în formă de tentacule, erau lungi, moi, cu multe încheieturi, iar gâtul, extrem de scurt şi de gros, avea, ca de obicei, multe articulaţii. ***„Capul lui",*** spune Cavor — făcând aluzie, se pare, la unele descrieri prealabile care s-au pierdut în spaţiu — ***„este de tipul lunar obişnuit, dar modificat în mod bizar. Gura, căscată şi lipsită de expresie, este neobişnuit de mică, ascuţită în jos; restul figurii se reduce la un nas mare şi turtit. De o parte şi de alta se află ochii, mici, ca de găină. Ţeasta se întinde într-un glob uriaş, iar pielea chitinoasă a păzitorilor de viţei lunari este înlocuită la el de o simplă membrană, prin care se văd desluşit pulsaţiile creierului. El este, într-adevăr, o creatură cu un creier teribil de hipertrofiat, şi cu tot restul organismului micşorat, atât relativ cât şi absolut."*** În acest

pasaj, Cavor îl compară, văzut de la spate, cu Atlas care susţine globul pământesc. Tsipuff, se pare, era o insectă similară, dar cu o „faţă” considerabil prelungită, iar creierul fiind hipertro-fiat în regiuni diferite, capul nu mai era rotund, ci în formă de pară, cu codiţa în jos. Mai existau de asemenea în suita lui Cavor purtătorii de litieră, fiinţe încovoiate, cu umeri enormi, uşieri în formă de păianjen, şi un servitor bondoc.

Modul în care Phi-oo şi Tsi-puff au atacat problema vorbirii a fost destul de simplu. Ei au intrat în „celula hexagonală” în care era ţinut Cavor, şi au început să imite fiecare sunet pe care îl făcea el, începând cu tusea. Cavor a înţeles foarte repede intenţia lor, şi a început să repete cuvintele, arătând cu degetul obiectele respective. Procedeul a fost probabil întotdeauna acelaşi. Phi-oo îl asculta câtva timp pe Cavor, apoi arăta şi el cu degetul şi spunea cuvânlul pe care îl auzise. Primul cuvânt pe care l-a învăţat a fost „om”, şi al doilea „lunar” — folosit, se pare, de Cavor, sub impulsul momentului, în loc de „selenit”. De îndată ce Phi-oo era sigur de înţelesul unui cuvânt, i-l repeta lui Tsi-puff, care îl memora fără greş. În prima şedinţă au învăţat perfect peste o sută de cuvinte englezeşti.

Mai. Târziu, cei doi seleniţi au adus cu ei un artist care să-i ajute cu schiţe şi diagrame, în munca de explicare, întrucât desenele lui Cavor erau cam rudimentare. ***„Acesta”,*** spune Cavor, ***„era o fiinţă cu un braţ extrem de abil şi cu un ochi pătrunzător”,*** şi se pare că desena cu o iuţeală de necrezut.

Al unsprezecelea mesaj este, fără îndoială, doar un fragment dintr-o comunicare mai lungă. După câteva fraze întrerupte, a căror înregistrare este indescifrabilă, el continuă:

„Dar problema îi va interesa doar pe lingvişti; mi-ar lua prea mult timp să dau amănuntele

lungilor noastre discuţii, din care acestea au fost doar începutul, şi mă îndoiesc foarte mult dacă aş putea să redau într-adevăr în ordinea cuvenită toate întorsăturile şi meandrele pe care le-am făcut în încercările noastre de a ne înţelege. Verbele au devenit repede un capitol destul de uşor — cel puţin verbele active, pe care le putem exprima printr-un desen; unele adjective au fost lesne de înţeles, dar când am ajuns la noţiuni abstracte, la prepoziţii şi la tot felul de figuri de stil obişnuite, cu ajutorul cărora ne exprimăm de obicei pe Pământ, era ca şi cum am fi umblat îmbrăcaţi în corset. Aceste dificultăţi au fost într-adevăr de netrecut, până când, la a şasea lecţie, a venit un al patrulea asistent, o fiinţă cu un cap imens, ca o minge de rugbi, a cărui calitate forte era, fără îndoială, să urmărească analogiile complicate. El a intrat cu un aer preocupat, poticnindu-se de un scăunel; pentru ca să înţeleagă în ce constau dificultăţile noastre, trebuia mai întâi să ţipăm, sau chiar să-l îmbrâncim şi să-l înţepăm. Dar de îndată ce înţelegea problema în cauză, o rezolva cu o repeziciune uimitoare. Ori de câte ori era nevoie de o gândire care depăşea competenţa, fără îndoială limitată, a lui Phi-oo, se recurgea la această persoană cu capul prelung, iar el îi comunica concluzia numai lui Tsi-puff, pentru a fi memorată; Tsi-puff era depozitul nostru lingvistic. Astfel am reuşit din nou să progresăm.

Mi s-a părut mult, şi totuşi a fost scurt timpul — o chestiune de câteva zile — până când am reuşit într-adevăr să vorbesc cu aceste insecte din Lună. Desigur, la început discuţia era infinit de obositoare şi exasperantă, dar pe nesimţite am ajuns să ne înţelegem. Răbdarea mea ajunsese la limită. Cel care se ocupă cu vorbirea este Phi-oo. El vorbeşte cu o risipă de „Hm… Hm", când meditează sau face o pauză, şi a prins câteva

fraze: „Dacă pot spune aşa", „Mă înţelegi", cu care îşi presară vorbirea.

Încercând să mi-l prezinte pe artist, mi-a vorbit cam astfel:

— Hm… Hm… el… dacă pot spune aşa… desenează. Mănâncă puţin… bea puţin… desenează. Place desenează. Nu alt lucru. Urăşte tot cine nu desenează ca el. Furios. Urăşte tot cine desenează ca el mai bine. Urăşte multă lume. Urăşte tot cine nu crede că toată lumea pentru ca să deseneze. Furios. Hm. Toate lucrurile înseamnă nu pentru el… Numai desenează. El place dumneata… mă înţelegi… Nou lucru pentru desenat. Urât… izbitor. Eh? El — mi-a spus întorcându-se spre Tsi-puff — place aminteşte cuvinte. Aminteşte minunat mai mult decât altul. Gândeşte nu, desenează nu… aminteşte. Spune — aici el se adresă asistentului său, cerându-i să-i amintească un cuvânt — istorii… toate lucrurile. El aude odată… spune mereu".

„Pentru mine este mai minunat decât aş fi visat vreodată să aud aceste creaturi pocite — deoarece, deşi m-am familiarizat cu ele, mă izbesc mereu de înfăţişarea lor neomenească — căutând să-şi apropie tot mai mult şuieratul lor de o vorbire pământească coerentă, punând întrebări, dând răspunsuri. Am senzaţia că m-am întors din nou la perioada fabulelor din copilărie, când furnica şi lăcusta vorbeau împreună, iar albina făcea pe judecătorul între ele…"

În timp ce aceste exerciţii lingvistice continuau, se pare că lui Cavor i se uşură considerabil condiţiile captivităţii. Teama şi neîncrederea pe care i-o treziseră nefericitul nostru conflict se ştergeautot mai mult, spune el, ***„prin logica deliberată a tot ceea ce fac… Acum pot să mă duc şi să vin după bunul meu plac, iar restricţiile la care sunt supus sunt spre binele meu. În acest***

fel am reuşit să ajung la acest aparat şi, ajutat de o fericită descoperire printre materialele care sunt împrăştiate prin enorma magazie de aici, am reuşit să trimit câteva mesaje. Până acum, nu s-a făcut nici cea mai mică încercare de a mă împiedica, deşi i-am spus clar lui Phi-oo că semnalizez spre Pământ.

— Vorbeşti cu celălalt? întrebă el, privindu-mă.

— Cu alţii, zisei eu.

— Alţii, zise el. Oh, da. Oameni?

Şi mi-am continuat transmisiunile".

Pe măsură ce descoperea fapte noi, care îi modificau concluziile, Cavor corecta neîncetat relatările sale anterioare despre seleniţi, şi în consecinţă citatele care urmează trebuie să fie privite cu oarecare rezervă. Ele sunt extrase din cel de al nouălea, cel de al treisprezecelea şi cel de al şaisprezecelea me-saj şi, cu toate că sunt neclare şi fragmentare, probabil că oferă cea mai completă descriere pe care omenirea poate spera s-o aibă, timp de câteva generaţii, asupra vieţii sociale a straniei comunităţi lunare.

„În Lună", spune Cavor, ***„fiecare cetăţean îşi cunoaşte cu precizie locul. El se naşte în locul respectiv, şi disciplina complicată a antrenamentului, educaţiei şi chirurgiei la care este supus îl face, în cele din urmă, să fie atât de adaptat rolului său, încât nu are nici idei şi nici organe pentru vreun alt scop. De ce ar fi altfel? s-ar întreba Phi-oo. Dacă, de exemplu, un selenit este destinat să devină matematician, profesorii şi educatorii săi îl îndreaptă de la bun început către acest domeniu. Ei reprimă în germene orice predispoziţie pentru alte ocupaţii, îi încurajează, cu o abilitate psihologică perfectă, numai gustul matematic. Creierul lui sau, cel puţin, facultăţile matematice ale creierului, se dezvoltă lamaximum, iar restul doar atât cât este necesar***

pentru a susţine această parte esenţială a individului. În cele din urmă, în afară de odihnă şi hrană, singura lui plăcere constă în exersarea şi dezvoltarea facultăţii principale, singurul lui interes este să-şi aplice cunoştinţele, societatea lui este alcătuită numai din ceilalţi specialişti ai domeniului său. Creierul îi devine din ce în ce mai mare, cel puţin regiunile angajate în matematici; ele se dezvoltă tot mai mult şi par să soarbă toată viaţa şi vigoarea din restul corpului. Membrele se chircesc, inima şi organele digestive se micşorează, faţa de insectă dispare sub contururile sale umflate. Glasul îi devine un simplu scârţâit pentru expunerea formulelor; el pare surd la orice, în afară de problemele enunţate corect. Facultatea râsului, în afară de descoperirea bruscă a vreunui paradox, i se atrofiază; emoţia sa cea mai profundă constă în dezvoltarea unui nou calcul. Şi astfel, el îşi îndeplineşte scopul.

Sau, de asemeni, un selenit destinat să fie păzitor de viţei lunari este împins din cea mai fragedă vârstă să gândească şi să trăiască printre viţeii lunari, să-şi găsească plăcerea în ştiinţa despre viţeii lunari, să se exerseze în îngrijirea şi urmărirea lor. Este antrenat să devină rezistent şi activ, ochiul îi este antrenat, educat, să distingă vestmintele strâmte, cu contururi ascuţite, care constituie uniforma meseriei lui. În cele din urmă, el nu se mai interesează de regiunile mai adânci ale Lunii; pe seleniţii care nu se pricep ca şi el la îngrijirea viţeilor lunari îi priveşte cu indiferenţă, bătaie de joc sau ostilitate. Gândurile îi sunt îndreptate numai către păşunile viţeilor lunari, iar dialectul îi este compus din termenii tehnici ai meseriei sale. Astfel, el îşi iubeşte munca şi îşi îndeplineşte cu o fericire desăvârşită datoria care îi justifică existenţa. Şi tot astfel se întâmplă şi cu ceilalţi seleniţi — fiecare este o unitate perfectă în mecanismul lumii lor…

Aceste fiinţe cu capete mari, în sarcina cărora cade munca intelectuală, formează un fel de aristocraţie în această societate stranie, şi în fruntea tuturor, ca o chintesenţă a Lunii, se află acel creier minunat şi gigantic, Marele Lunar, în faţa căruia, voi fi dus în curând. Dezvoltarea nelimitată a inteligenţei în pătura intelectuală se datoreşte faptului că în anatomia lunară lipseşte craniul, această ciudată cutie de oase care sugrumă dezvoltarea creierului omenesc, limitându-i posibilităţile, impunându-i «până aici şi nu mai departe». Intelectualii lor se împart în trei categorii principale, care diferă în mare măsură între ele, în ceea ce priveşte influenţa şi respectul. Aceştia sunt: administratorii, din care face parte şi Phi-oo, seleniţi de o iniţiativă şi o supleţe intelectuală considerabilă, fiecare dintre ei fiind responsabil pentru o anumită cantitate cubică a masei lunare; experţii, ca gânditorul cu capul în formă de minge ovală, antrenaţi pentru a executa anumite operaţii speciale; şi erudiţii, depozitarii întregii ştiinţe. Din această ultimă categorie face parte Tsi-puff, primul profesor lunar de limbi terestre. În privinţa acestora din urmă, trebuie să remarcăm un lucru curios şi anume că dezvoltarea nelimitată a creierului lunar a făcut inutilă inventarea tuturor acelor ajutoare mecanice ale muncii cerebrale, care au marcat progresul civilizaţiei omeneşti. La ei nu există nici cărţi, nici înregistrări de niciun fel, nici biblioteci, nici inscripţii. Toate cunoştinţele sunt înmagazinate în creiere hipertrofiate, aşa cum furnicile melifere din Texas îşi înmagazinează mierea în marile lor abdomene. În loc de Somerset House şi biblioteca British Museum, ei au colecţii de creieri vii…

Am observat că administratorii mai puţin specializaţi se interesează foarte mult de mine, ori de câte ori mă întâlnesc. Ei se abat din drum ca să mă privească şi să pună întrebări, la care le

răspunde Phi-oo. Îi văd mergând încoace şi încolo cu o suită de purtători, servitori, crainici, paraşutişti, şi aşa mai departe — un grup ciudat, demn de privit. Experţii, în cea mai mare parte, mă ignorează cu desăvârşire, după cum se ignorează şi unii pe alţii, sau mă remarcă doar pentru a începe o expunere zgomotoasă a talentului lor personal. Eruditii, cu foarte puţine excepţii, sunt absorbiţi într-o stare de mulţumire de sine, impenetrabilă şi apoplectică, din care i-ai putea scoate doar negându-le erudiţia. De obicei, ei sunt conduşi de îngrijitori şi servitori, de cele mai dese ori nişte făpturi mici şi îndemânatice, mai ales femeile, care înclin să cred că sunt pentru ei un fel de soţii; unii dintre savanţii cei mai profunzi sunt prea mari pentru a se putea mişca singuri, şi sunt duşi din loc în loc într-un fel de hârdaie, ca nişte piftii tremurătoare, îmbibate cu ştiinţă, care îmi trezesc o uimire respectuoasă. Venind către locul unde mi se permite să mă distrez cu aceste jucării electrice, am trecut tocmai pe lângă unul dintre aceşti savanţi, cu un cap. Uriaş, chel, şubred şi cu pielea subţire, dus pe un fel de targă grotescă. În faţă şi în spate mergeau cei care îl purtau, alături de nişte fiinţe cu o faţă în formă de trompetă, care îi strigau meritele.

Am mai vorbit despre suitele care îi însoţesc pe cei mai mulţi dintre intelectuali: uşieri, purtători, valeţi, ca nişte tentacule şi muşchi exteriori care înlocuiesc plăpândele forţe fizice ale acestor minţi hipertrofiate. Purtătorii îi însoţesc aproape întotdeauna. Mai există de asemeni şi mesageri extrem de iuţi, cu picioare ca de păianjeni şi „mâini" pentru apucarea paraşutelor; şi servitori cu nişte organe vocale care pot să trezească chiar şi morţii. În afară de inteligenţa lor limitată, aceşti subordonaţi sunt tot atât de inerţi şi neputincioşi ca o umbrelă în cuier. Ei există doar

pentru ordinele de care trebuie să asculte, pentru datoriile pe care le au de îndeplinit.

Aceste insecte care merg în sus şi în jos pe drumurile în spirală, care umplu balcoanele ascendente, care trec pe lângă mine atârnaţi de paraşute fragile, fac parte, presupun, din clasa truditoare. Unii dintre aceştia sunt într-adevăr — fără nicio figură de stil — nişte „mâini mecanice"; tentacula unică a păzitorului de viţei lunari este înlocuită cu unul sau două mănunchiuri uriaşe, de trei, cinci sau şapte degete pentru apucat, ridicat, condus, restul nefiind decât apendice secundare pentru aceste organe principale. Unii, care presupun că se ocupă de mecanismele cu bătăi de clopot, au nişte urechi enorme, ca de iepuri, chiar în dosul ochilor; alţii, care lucrează la delicate operaţii chimice, proiectează în afară un uriaş organ olfactiv; alţii au picioare plate, ca nişte pedale, cu încheieturile anchilozate; alţii — despre care mi s-a spus că sunt suflători de sticlă — au plămânii ca nişte foale. Dar fiecare dintre aceşti seleniţi de rând este perfect adaptat la funcţia socială pe care o îndeplineşte. Munca de precizie este făcută de către muncitori formaţi în acest scop, extrem de mici şi de ordo-naţi. Pe unii aş fi putut să-i ţin în palma mâinii. Există chiar şi un tip de selenit-învârtitor, destul de răspândit, a cărui unică datorie şi plăcere este de a furniza forţa motrice pentru diferite aparate mărunte. Pentru supravegherea acestor stări de lucruri, pentru menţinerea ordinii şi reprimarea oricărei tendinţe greşite care ar putea să ia naştere în mintea cuiva, există creaturile cele mai musculoase pe care le-am văzut pe Lună, un fel de poliţie lunară, fiinţe antrenate din cea mai fragedă vârstă să acorde un respect şi o ascultare fără margini celor cu capetele umflate.

Fabricarea acestor diferite soiuri de muncitori este probabil un proces foarte curios şi

interesant. Încă nu ştiu prea multe în această privinţă, dar am dat de curând peste câţiva seleniţi tineri, închişi în nişte borcane din care nu ieşeau decât membrele superioare; erau comprimaţi pentru a deveni îngrijitorii unor maşini de un anumit tip. „Mâna", întinsă prin acest sistem foarte dezvoltat de educaţie tehnică, este stimulată prin substanţe iritante şi hrănită prin injecţii, în timp ce restul corpului rămâne nealimentat. Phi-oo, dacă l-am înţeles bine, mi-a explicat că în primul stadiu al „specializării" aceste creaturi mici şi ciudate dau semne de suferinţă, în diferitele poziţii în care stau ghemuiţi, dar se obişnuiesc foarte uşor cu soarta lor; el m-a dus într-un loc unde erau dresaţi câţiva mesageri cu membrele flexibile. Ştiu că este absurd, dar aceste aspecte ale metodelor lunare de educaţie m-au afectat în mod neplăcut. Sper, totuşi, că îmi voi învinge repulsia şi voi putea să mai văd şi alte aspecte ale acestei minunate orânduiri sociale. Mâna aceea cu aspect jalnic, care ieşea din borcan, părea că îşi cerşeşte pierdutele ei posibilităţi; mă obsedează şi acum, cu toate că, până la urmă. Procedeul este categoric mult mai uman decât metoda noastră pământească de a-i lăsa pe copii să devină oameni şi apoi să-i transformăm în maşini.

De curând — cred că era la a unsprezecea sau a douăsprezecea vizită pe care am făcut-o acestui aparat — am avut o curioasă revelaţie asupra vieţii duse de seleniţii care muncesc. Fusesem condus aici pe un drum mai scurt, în loc de a coborî pe galeria spirală şi pe cheiurile Mării Centrale. Dintr-o galerie lungă, şerpuită şi întunecată, am ieşit într-o peşteră întinsă şi scundă, pătrunsă de un miros pământesc şi luminată strălucitor. Lumina venea de la o abundentă vegetaţie, asemănătoare ciupercilor, de culoare albicioasă; unele exemplare semănau

foarte mult cu ciupercile noastre, dar erau înalte cât un om sau chiar mai mult.

— Lunarii mănâncă plantele astea? l-am întrebat pe Phi-oo.

— Da, hrană.

— Doamne sfinte! am strigat. Dar asta ce-i?

Văzusem un selenit excepţional de mare şi de diform care şedea întins, nemişcat, printre tulpini, cu faţa în jos. Ne-am oprit.

— Mort? am întrebat eu. Până atunci nu mai văzusem pe Lună niciun mort, şi devenisem curios.

— Nu! exclamă Phi-oo. El… muncitor… nu muncă de făcut. Ia puţină băutură atunci… face doarmă… până când noi nevoie de el. La ce bun el treaz, eh? Nu nevoie el plimbă degeaba.

— Iată încă unul! am strigat eu.

Şi, într-adevăr, am descoperit că toată această vastă întindere acoperită de ciuperci era presărată cu seleniţi întinşi pe jos, care dormeau, sub efectul unui narcotic, până când Luna va avea din nou nevoie de ei. Erau zeci şi zeci, de toate felurile; pe câţiva dintre ei i-am întors cu faţa în sus şi i-am examinat mai bine decât reuşisem s-o fac până atunci. Când îi mişcam, ei începeau să respire zgomotos, dar nu se trezeau. Pe unul mi-l amintesc foarte bine, cred că mi-a lăsat o impresie mai puternică, din cauză că un joc de lumini şi ceva din atitudinea lui îmi sugera o formă omenească întinsă la pământ. Membrele superioare erau nişte tentacule lungi şi delicate — se ocupa cu manipularea unor obiecte fine — şi atitudinea lui din somn vădea o suferinţă resemnată. Fără îndoială, interpretarea mea era complet greşită, dar aceasta mi-a fost impresia. Aceeaşi senzaţie neplăcută am avut-o şi în timp ce Phi-oo îl împingea din nou în întuneric, printre ciupercile livide şi cărnoase, cu toate că, rostogolindu-se, se vedea foarte bine că este o insectă.

Faptul nu ilustrează decât modul iraţional în care ne căpătăm obiceiurile de a gândi şi a simţi. A-l narcotiza pe muncitorul de care nu ai nevoie şi a-l pune la o parte, este cu siguranţă mult mai bine decât a-l arunca afară din fabrică, ca să rătăcească pe străzi, muritor de foame. Orice comunitate socială complicată cunoaşte în mod necesar o oarecare intermitenţă în folosirea muncii specializate; procedeul seleniţilor prevenea astfel problema şomajului. Şi totuşi, chiar şi minţile educate în mod ştiinţific sunt atât de iraţionale, încât şi acum mă obsedează amintirea seleniţilor întinşi pe jos, printre arcadele liniştite şi fosforescente ale vegetaţiei cărnoase, şi acum evit acel drum scurt, cu toate inconvenientele drumului mai lung, mai zgomotos şi mai aglomerat.

Acest drum mă face să ocolesc printr-o peşteră imensă, întunecoasă, foarte aglomerată şi gălăgioasă; aici e reşedinţa mamelor lumii lunare — albinele regine, cum s-ar spune, ale stupului; ele privesc prin deschizăturile hexagonale ale unui fel de perete în formă de fagure, sau se plimbă printr-un mare spaţiu deschis de dedesubt, sau îşi aleg jucăriile şi amuletele construite de către bijutierii acefalici şi cu degete delicate, care lucrează în nişte căsuţe de mai jos — anume pentru a le face plăcere. Ele sunt fiinţe cu înfăţişare nobilă, împodobite în mod fantastic şi uneori chiar frumos, cu o ţinută mândră şi, în afară de gură, cu capete aproape microscopice…

În privinţa condiţiei sexelor, a căsătoriei şi a felului în care se contractează, a naşterilor, am reuşit să aflu foarte puţin până acum. Având în vedere rapidele progrese pe care le face Phi-oo în limba engleză, fără îndoială că ignoranţa mea va dispare în scurt timp. Cred că, aşa cum se întâmplă la furnici şi la albine, în această comunitate există o mare majoritate de membri

cu sex neutru. Desigur, în oraşele noastre de pe Pământ există mulţi oameni care nu trăiesc niciodată viaţa de procreare, viaţa naturală a omului. Dar pe Lună, ca şi la furnici, acest fapt a devenit o condiţie normală a rasei; şi întreaga reîmprospătare necesară cade în sarcina clasei speciale şi nu prea numeroase a matroanelor, mamele lumii lunare, fiinţe mari şi impunătoare, foarte potrivite pentru a purta larva de selenit. Dacă nu am înţeles greşit explicaţia lui Phi-oo, ele sint absolut incapabile de a îngriji de puii pe care îi aduc pe lume; perioade de indulgenţă nesăbuită alternează cu dispoziţii de violenţă agresivă; şi, cât mai repede cu putinţă, micile creaturi, care sunt moi, fleşcăite şi de o culoare palidă, sunt date în grija unei varietăţi de femele celibatare, femei „muncitoare", se pare, care în unele cazuri posedă un creier de dimensiuni aproape masculine."

Chiar în acest punct, din nefericire, mesajul se întrerupe. Oricât de fragmentară şi confuză este materia care constituie acest capitol, ea dă totuşi o impresie generală asupra unei lumi stranii şi captivante — o lume de care lumea noastră va trebui să ţină seama, mai curând sau mai târziu. Această picurare intermitentă de mesaj, aceste şoapte ale unui ac de înregistrare din întunericul coastelor muntoase este prima prevestire a existenţei unor alte condiţii decât cele omeneşti, condiţii pe care omenirea nici nu şi le-a închipuit până acum. Pe Lună există noi elemente, noi mecanisme, noi tradiţii, o avalanşă copleşitoare de idei noi, o rasă ciudată cu care va trebui în mod inevitabil să ne luptăm pentru supremaţie — iar aurul este acolo tot atât de comun ca fierul sau ca lemnul…

Capitolul XXIV
MARELE LUNAR

Penultimul mesaj descrie, uneori chiar cu multe amănunte, întâlnirea dintre Cavor şi Marele Lunar, care este conducătorul sau stăpânul Lunii. Cavor se pare că a transmis cea mai mare parte fără întrerupere; dar în partea finală a fost întrerupt. Următorul a venit după un interval de o săptămână. Primul mesaj începe astfel: ***„În sfârşit, pot să reiau această…";*** apoi devine de neînţeles şi este reluat în mijlocul unei fraze.

Cuvântul care lipseşte din fraza următoare este probabil ***„mulţimea".*** Apoi continuă foarte limpede: ***„devenea tot mai densă pe măsură ce ne apropiam de palatul Marelui Lunar — dacă pot numi palat o succesiune de excavaţii. Pretutindeni, seleniţi care mă priveau — găuri căscate, măşti palide, ochi mari care priveau pe deasupra unor tentacule teribile în formă de nas, şi ochi mici sub plăci frontale monstruoase; pe jos mişunau şi lătrau o puzderie de creaturi mai mici; peste umeri sau pe sub subţiori se întindeau capete groteşti aşezate pe gâturi sinuoase, lungi, ca de lebădă. Menţinând un spaţiu liber în jurul meu, mergea un cordon de paznici masivi, cu capul în formă de găleata; ni se alăturaseră când am părăsit vasul cu care veniserăm de-a lungul canalelor Mării Centrale. Artistul cu creierul mic, cât un purice, ni s-a alăturat şi el, şi un grup compact de furnici purtătoare se clătinau împovărate de o mulţime de obiecte care au fost considerate necesare pentru rangul meu. În ultima parte a călătoriei, am fost dus într-o litieră. Era făcută dintr-un metal foarte ductil, care mi se părea negru, lucrat în ochiuri şi întreţesut cu bare dintr-un metal mai palid; în timp ce înaintam, se grupa în jurul meu o procesiune lungă şi complicată.***

În frunte, ca nişte crainici, mergeau patru creaturi cu faţa ca o trompetă, care scoteau nişte sunete îngrozitoare; apoi veneau, în faţă şi în

spate, nişte scutieri bondoci, ca nişte gândaci, şi de fiecare parte un roi de capete savante, un fel de enciclopedii însufleţite, care, mi-a explicat Phi-oo, urmau să stea în jurul Marelui Lunar pentru a-i da lămuriri. Nu exista niciun amănunt al ştiinţei lunare, niciun punct de vedere sau metodă de gândire pe care aceste fiinţe uimitoare să nu o poarte în capetele lor. Veneau apoi paznici, purtători şi creierul fremătător al lui Phi-oo, dus de asemeni pe o litieră. Urma Tsi-puff, într-o litieră ceva mai puţin impozantă; apoi eu, pe o litieră mai elegantă decât oricare alta şi înconjurat de servitorii care îmi dădeau hrană şi băutură. După aceea veneau alţi trompeţi, spărgându-mi urechile cu strigăte vehemente, apoi câteva creiere mari, corespondenţi speciali sau istoriografi — nu ştiu cum ar putea să fie numiţi — însărcinaţi cu observarea şi memorarea tuturor detaliilor acestei întrevederi epocale. O mulţime de servitori, care purtau şi târau steaguri, grămezi de ciuperci parfumate şi diferite simboluri curioase, completau procesiunea. Drumul era străjuit de portari şi ofiţeri în găteli care luceau ca oţelul şi, în spatele liniei lor, de fiecare parte, răsăreau capetele şi tentaculele mulţimii enorme.

Trebuie să recunosc că încă nu m-am obişnuit cu efectul ciudat pe care îl producea asupra mea înfăţişarea seleniţilor, şi nu era de loc plăcut săplutesc pe această vastă mare de entomologie surescitată. Câtva timp am simţit un fel de groază. O simţisem şi mai înainte, în peşterile lunare, când m-am trezit la un moment dat fără arme şi cu spatele descoperit, în mijlocul unei mulţimi de seleniţi, dar atunci senzaţia nu fusese atât de vie. Este, desigur, o pornire cât se poate de necontrolată, şi sper să reuşesc treptat să mi-o înfrânez. Dar, la un moment dat, în timp ce înaintam prin puhoiul mulţimii uriaşe, a trebuit să mă agăţ strâns de litieră şi să fac apel la

întreaga mea voinţă pentru a-mi înnăbuşi un strigăt sau vreo altă manifestare de acest fel. A durat cam trei minute; după aceea mi-am regăsit din nou cumpătul.

Am urcat câtva timp spirala unui drum vertical şi apoi am trecut printr-o serie de săli imense, cu plafonul în formă de cupolă, superb îmbodobite. Apropierea de Marele Lunar se făcea în aşa fel încât să dea o vie impresie a măreţiei sale. Sălile — din fericire luminate destul de bine pentru ochii mei pământeşti — formau un crescendo abil, bine gândit, de spaţiu şi decoruri. Efectul dimensiunilor progresive era sporit de diminuarea neîncetată a luminii şi de un abur fin de parfum care, pe măsură ce înaintam, devenea mai dens. În primele săli, lumina vie făcea ca totul să-mi apară limpede şi concret. Aveam impresia că înaintez neîncetat către ceva mai mare, mai nelămurit şi mai puţin material.

Trebuie să mărturisesc că toată această splendoare mă făcea să mă simt extrem de meschin şi nedemn. Eram nebărbierit, nepieptănat; nu adusesem cu mine briciul şi în jurul gurii îmi crescuse o barbă aspră. Pe Pământ am avut întotdeauna tendinţa să dispreţuiesc orice atenţie acordată persoanei mele, în afară de grija pentru curăţenie; dar în împrejurările excepţionale în care mă aflam, reprezentând planeta şi rasa umană — şi de înfăţişarea mea depindea felul în care voi fi primit — aş fi dat orice să am o ţinută mai îngrijită şi mai demnă. Fusesem atât de convins că Luna era nelocuită, încât trecusem complet cu vederea asemenea măsuri de prevedere. Eram îmbrăcat într-o haină de flanelă, cu pataloni bufanţi şi ciorapi de golf, pătaţi cu tot felul de murdării pe care le oferea Luna, papuci (tocul celui stâng căzuse), şi o pătură, în care făcusem o gaură şi mi-o petrecusem peste cap. (Aceste haine, de fapt, le port şi acum.) Ţepii ascuţiţi n-

au făcut decât să-mi înrăutăţească aspectul general; la genunchiul pantalonului aveam o ruptură nereparată, care bătea la ochi în timp ce şedeam aşezat în litieră; ciorapul drept, de asemenea, se răsucea cu încăpăţânare în jurul gleznei. Sunt pe deplin conştient de deserviciul pe care înfăţişarea mea l-a adus umanităţii, şi dacă aş fi putut, prin vreun expedient oarecare, să-mi îmbunătăţesc cât de puţin ţinuta, aş fi făcut-o. Dar nu am găsit nimic corespunzător. Am făcut tot ce am putut cu pătura — înfăşurând-o ca pe o togă, iar cât priveşte restul, mă ţineam atât de drept cât îmi permitea legănarea litierei.

Inchipuiţi-vă cea mai mare sală în cure aţi intrat vreodată, decorată artistic în faianţă albastră şi albastru deschis, luminată, fără să ştii de unde, de o lumină albastră — şi plină de creaturi cu aspect metalic, sau de culoare albă-lividă, de cele mai diverse forme, după cum am mai amintit. Închipuiţi-vă că această sală se sfârşeşte cu o arcadă deschisă, în dosul căreia este o sală şi mai mare, după care urmează o alta şi mai mare, şi aşa mai departe. La capătul perspectivei, un şir de trepte care urcă la nesfârşit, ca treptele de la Ara Coeli *din Roma. Pe măsură ce te apropii de ele, treptele parcă urcă tot mai sus. Dar, în cele din urmă, am ajuns sub o arcadă imensă şi am zărit capătul acestor trepte; acolo, pe tronul lui, se înălţa Marele Lunar.*

Era aşezat într-o strălucire de albastru incandescent. O atmosferă ceţoasă umplea sala, astfel încât pereţii păreau îndepărtaţi şi invizibili. Aceasta făcea ca el să pară că pluteşte într-un vid negrualbastru. Mai întâi, părea un nor mic, luminos, meditând în tronul său albastru; cutia sa craniană probabil că măsura mai mulţi metri în diametru. Un mănunchi de fascicole de lumină albastră veneau din spatele tronului, dându-i o strălucire de stea; era înconjurat de un

halo. În jurul său, mici şi nedesluşiţi în această strălucire — câţwa servitori care îl sprijineau, iar mai jos, stind în umbră, într-un imens semicerc — subordonaţii săi intelectuali, memoratorii, calculatorii şi cercetătorii, linguşitorii şi servitorii, şi toate insectele distinse de la curtea lunară. Şi mai jos stăteau uşierii, mesajerii, apoi, în josul nenumăratelor trepte ale tronului, se aflau oamenii din gardă, iar la bază, enormă, variată, nedesluşită, vasta mulţime fremătătoare a demnitarilor mai mici de pe Lună. Picioarele lor produceau pe podeaua de stâncă un foşnet neîncetat, iar membrele lor se mişcau ca într-un murmur.

Când am intrat în penultima sală, muzica s-a înălţat şi s-a extins într-o măreţie imperială de sunete, iar strigătele crainicilor au tăcut…

Am intrat în ultima şi cea mai mare dintre săli…

Procesiunea s-a desfăcut ca un evantai. Scutierii şi gărzile mele s-au dat în dreapta şi în stânga, iar cele trei litiere care ne duceau, pe mine, pe Phi-oo şi pe Tsi-puff, au înaintat pe o podea întinsă şi lucioasă, până la picioarele uriaşei scări. Atunci a început un zumzet puternic care se amesteca cu muzica. Cei doi seleniţi s-au dat jos, dar mie mi s-a cerut să rămân aşezat — ca o cinste specială, bănuiesc. Muzica a încetat — murmurul încă se mai auzea — şi, prin mişcarea simultană a zece mii de ochi respectuoşi, atenţia mi s-a îndreptat spre inteligenţa supremă, înconjurată de aureolă, care plutea deasupra noastră.

La început, când am privit prin lumina radiantă, această chintesenţăl de creier semăna foarte mult cu o băşică subţire, fără trăsături, cu urme vagi, unduioase de circumvoluţiuni, care se răsuceau vizibil în interior. Apoi, sub masa lui enormă, chiar deasupra marginii tronului, am zărit — fără să-mi pot reţine o tresărire — nişte

ochi minusculi care priveau din această strălucire. Nu exista o faţă; ci doar nişte ochi, ca şi cum cineva ar fi privit prin două găuri. Mai întâi, n-am văzut nimic altceva decât aceşti doi ochi care mă priveau fix; apoi am zărit dedesubt un trup de pitic şi nişte membre ca de insectă, albe şi zbârcite. Ochii priveau în jos, către mine, cu o stranie intensitate, iar partea inferioară a globului umflat era încreţită. Nişte mici mâini — tentacule, care păreau inutile, menţineau această formă pe tron…

Era mare. Era vrednic de milă. Am uitat de sală şi de mulţime.

Am fost urcat pe scară, clătinat treaptă cu treaptă. Mi se părea că acest creier cu reflexe purpurii, de deasupra noastră, se revărsa peste mine şi era pătruns din ce în ce mai mult de efectul pe care i-l produceam apropiindu-mă. Servitorii şi ajutoarele care se aflau în jurul stăpânului lor păreau că se micşorează şi dispar în strălucirea lui. Nişte servitori din umbră erau ocupaţi să stropească acest creier uriaş cu un lichid răcoritor, îl fricţionau şi îl sprijineau. În ceea ce mă priveşte, şedeam agăţat în litiera legănătoare şi priveam ţintă la Marele Lunar, incapabil să-mi iau privirea de la el. Şi, în sfârşit, când am ajuns pe o mică platformă, despărţită doar de vreo zece trepte de scaunul suprem, splendoarea confuză a muzicii a atins culmea şi a încetat, iar eu am fost lăsat gol, ca să spun aşa, în această imensitate, sub privirea scrutătoare şi liniştită a Marelui Lunar.

Examina primul om pe care îl văzuse vreodată…

În cele din urmă, mi-am îndreptat privirea spre figurile şterse care se aflau în ceaţa albastră din jurul său, şi apoi în josul treptelor, spre seleniţii masaţi, liniştiţi şi atenţi, îngrămădiţi cu miile în partea de jos. Am fost din nou cuprins de o teamă inexplicabilă… care a trecut de îndată.

După o pauză, a venit salutul. Am fost ajutat să cobor din litieră şi am rămas în picioare, stângaci, în timp ce un anumit număr de gesturi curioase şi, fără îndoială, profund simbolice, erau făcute în numele meu de către doi funcţionari subţiri. Roiurile enciclopedice ale savanţilor care mă însoţiseră până la intrarea în ultima sală au apărut cu două trepte deasupra mea, în dreapta şi în stânga, gata să răspundă la întrebările Marelui Lunar; creierul alb al lui Phi-oo s-a aşezat cam la jumătatea distanţez spre tron, într-o poziţie din care să comunice cu uşurinţă cu noi, fără să întoarcă spatele Marelui Lunar sau mie. Tsi-puff a luat loc în spatele lui. Nişte servitori îndemânatici au înaintat până lângă mine, mergând cu feţele întoarse către strălucitoarea Prezenţă. M-am aşezat turceşte, iar Phi-oo şi Tsi-Puff au îngenuncheat de asemenea, ceva mai sus. S-a făcut tăcere. Ochii curtenilor din apropiere se îndreptau de la mine spre Marele Lunar şi apoi din nou la mine; prin mulţimile nevăzute de dedesubt a trecut un foşnet şi un şuierat de aşteptare, apoi a încetat.

Nu se mai auzea niciun zgomot.

Pentru prima şi ultima dată de când o cunoşteam îndeaproape, Luna era liniştită.

Am auzit un zgomot slab şi tremurător. Marele Lunar mi se adresa. Părea că se freacă un deget pe un geam de sticlă.

L-am privit câteva clipe cu atenţie şi apoi m-am uitat spre vigilentul Phi-oo. Printre aceste fiinţe formate din membrane subţiri, mă simţeam ridicul de gros, cărnos şi solid; capul meu părea doar fălci şi păr negru. Mi-am întors din nou privirea spre Marele Lunar. Tăcuse; servitorii săi se agitau, şi suprafaţa lucioasă a creierului său strălucea, stropită cu un lichid răcoritor.

Phi-oo a meditat câteva clipe. L-a consultat şi pe Tsi-Puff. Apoi a început să-şi fluiere cuvintele

în engleză — la început puţin cam nervos, astfel încât nu se înţelegea prea bine:

— Hm… Marele Lunar… dorea să spună… doreşte să spună… înţelege că eşti… hm… oameni… că eşti un om de pe planeta Pământ. Doreşte să spună că eşti bine venit… bine venit… şi doreşte să afle… afle, dacă pot spune aşa… starea lumii voastre… şi motivul pentru care ai venit aici.

Se opri. Eram pe punctul să răspund, când el continuă. A făcut câteva observaţii al căror sens nu era prea limpede, dar înclin să cred că avea intenţia să-mi adreseze câteva complimente. Mi-a spus că Pământul este pentru Lună ceea ce Soarele este pentru Pământ, şi că seleniţii doresc foarte mult să afle despre Pământ şi oameni. Apoi mi-a vorbit, fără îndoială tot ca un compliment, despre mărimea şi diametrul relativ al Pământului şi al Lunii, şi despre uimirea şi curiozitatea cu care seleniţii au privit întotdeauna planeta noastră. Am meditat câteva clipe cu ochii plecaţi, şi m-am hotărât să răspund că şi oamenii se întrebau ce ar putea să se afle pe Lună, şi că o socotiseră moartă, nebănuind toată măreţia pe care eu o aveam chiar atunci în faţă. Marele Lunar, în semn de consideraţie, şi-a rotit fascicolele luminoase, şi prin imensa sală s-au auzit şuieratul, şoaptele şi foşnetele provocate de vorbele mele. Apoi, el a continuat să-i pună lui Phi-oo câteva întrebări la care era mai uşor de răspuns.

Mi-a explicat că înţelegea de ce trăim pe suprafaţa Pământului, că aerul şi marea noastră se aflau la exteriorul globului; aceste cunoştinţe el le avea mai de mult, de la specialiştii săi astronomi. Era foarte dornic să capete informaţii mai amănunţite asupra ceea ce numea el «această stare extraordinară de lucruri», deoarece, după soliditatea Pământului, se crezuse întotdeauna că nu poate fi locuit. Mai întâi a vrut

să afle temperaturile extreme la care sunt supuse fiinţele Pământeşti şi s-a interesat foarte mult de ceea ce i-am spus despre regimul de nori şi de ploi. Imaginaţia i-a fost ajutată de faptul că atmosfera lunară din galeriile exterioare este de multe ori foarte ceţoasă în timpul nopţii. Părea surprins de faptul că noi nu socoteam lumina solară prea intensă pentru ochii noştri şi a părut interesat de încercarea mea de a-i explica că pentru noi bolta cerească era de culoare albăstruie, din cauza refracţiei aerului; de altfel, mă îndoiesc că a înţeles prea bine acest lucru. I-am explicat cum irisul ochiului omenesc poate contracta pupila, ca să apere delicata structură internă de excesul luminii solare, şi mi s-a permis să mă apropii la câţiva paşi de această Prezenţă, ca să poată observa structura ochiului omenesc. Aceasta a dus la o comparaţie între ochii lunari şi cei omeneşti. Primii nu numai că sunt extrem de sensibili la orice fel de lumină pe care o pot vedea oamenii, dar ei văd şi căldura, şi orice diferenţă de temperatură din lună face ca obiectele să devină vizibile.

Irisul era un organ cu totul nou pentru Marele Lunar. Câteva clipe, s-a amuzat trimiţându-mi razele drept în faţă şi privind cum mi se contractau pupilele. Ca urmare, câteva clipe am fost orbit…

Dar, în ciuda acestei neplăceri, găseam, pe nesimţite, ceva liniştitor în raţionalitatea acestui schimb de întrebări şi răspunsuri. Puteam să-mi închid ochii, să mă gândesc la răspuns, şi aproape să uit că Marele Lunar nu avea o faţă…

După ce am coborât din nou la locul meu, Marele Lunar m-a întrebat cum ne adăposteam de căldură şi de furtuni, iar eu i-am expus arta de a clădi case şi de a construi mobile. Aici ne-am rătăcit în neînţelegeri şi contradicţii, datorate în mare parte, trebuie să admit, exprimării mele haotice. O bună bucată de vreme am avut mari

dificultăţi ca să-l fac să înţeleagă natura unei case. Pentru el şi pentru ceilalţi seleniţi părea, fără îndoială, lucrul cel mai bizar din lume ca oamenii să-şi construiască case, când puteau să coboare în peşteri, iar lucrurile s-au complicat şi mai mult când am încercat să-i explic că oamenii au început prin a-şi avea locuinţele în peşteri, şi că îşi construiau şi acum sub suprafaţa pământului căi ferate şi multe alte întreprinderi. Cred că dorinţa de a fi prea complet m-a făcut să devin confuz. De asemeni, m-am încurcat rău de tot când am încercat, în mod nechibzuit, să-i explic problema minelor. În cele din urmă, lăsând acest subiect neterminat, Marele Lunar m-a întrebat ce făceam noi cu interiorul Pământului.

Un val de şoapte şi şuierături a trecut până în cel mai îndepărtat colţ al imensei adunări, când au aflat că noi, oamenii, nu ştim absolut nimic despre ceea ce conţine Pământul pe care s-au dezvoltat nesfârşitele generaţii ale strămoşilor noştri. De trei ori a trebuit să repet că din toate cele 4.000 de mile de materie dintre suprafaţa şi centrul pământului oamenii nu cunoşteau decât o mică parte, până la adâncimea de o milă, şi aceasta foarte vag. Marele Lunar m-a întrebat de ce mai venisem pe Lună, din moment ce abia ne cunoşteam propria noastră planetă, dar apoi nu mi-a mai cerut o explicaţie mai amplă, fiind prea dornic să afle noi amănunte care contraziceau ştiinţa lor.

S-a întors la problema vremii, şi am încercat să-i descriu schimbarea neîncetată a aerului, zăpada, îngheţul şi uraganele.

— Dar când vine noaptea, întrebă el, nu este frig?

I-am spus că era ceva mai rece decât în timpul zilei.

— Si atmosfera voastră nu îngheaţă?

I-am spus că nu; că niciodată nu era un frig atât de mare, pentru că nopţile noastre sunt scurte.

— Nici măcar nu se lichefiază?

Eram pe punctul să spun «nu», dar m-am gândit că măcar o parte a atmosferei noastre, vaporii de apă, câteodată se lichefiază şi formează roua, alteori îngheaţă şi formează bruma — un proces perfect analog cu îngheţul întregii atmosfere exterioare a Lunii, în timpul lungii ei nopţi. I-am. Explicat acest lucru, şi apoi Marele Lunar a început să discute despre somn. Căci nevoia de somn, care vine cu atâta regularitate, la fiecare douăzeci şi patru de ore, la toate fiinţele, face de asemeni parte din moştenirea noastră pământească. Pe Lună, ei se odihnesc doar la intervale rare şi după eforturi excepţionale. Apoi am încercat să-i vorbesc despre splendoarea liniştitoare a unei nopţi de vară; amtrecut la descrierea animalelor care pradă în timpul nopţii şi dorm în timpul zilei. I-am spus despre lei şi tigri, dar se pare că aici am ajuns la un punct mort. Pe Lună nu există, în afară de străfundurile apelor, creaturi care să nu fie cu totul domesticite şi supuse voinţei seleniţilor, şi aşa a fost din vremuri imemoriale. Există monştri acvatici, dar nu fiare sălbatice, şi ideea unor animale mari şi puternice care există «afară», în noapte, este greu de înţeles pentru ei”.

De aici, pe o distanţă de vreo douăzeci de cuvinte sau mai mult, înregistrarea este prea întreruptă pentru a o putea transcrie.

„Apoi a discutat cu însoţitorii săi, probabil despre ciudata superficialitate şi lipsă de raţiune a omului, care trăieşte doar la suprafaţa unei lumi, o creatură supusă valurilor, vânturilor şi tuturor capriciilor văzduhului, care nu poate nici măcar să se organizeze pentru a înfrunta fiarele care îi devorează seminţia şi care totuşi

îndrăzneşte să invadeze o altă planetă. În timpul acestei discuţii aparte, eu am rămas pe gânduri şi apoi, la dorinţa sa, i-am vorbit despre diferitele categorii de oameni. El mă iscodea cu tot felul de întrebări:

— Şi pentru toate felurile de muncă aveţi acelaşi fel de oameni? Dar cine gândeşte? Cine guvernează?

I-am vorbit în câteva cuvinte despre metoda democratică.

După ce m-a ascultat, el a ordonat să i se împrăştie pe frunte lichide răcoritoare, şi apoi, crezând că nu înţelesese bine, mi-a cerut să-i repet explicaţia.

— Atunci, ei nu fac fiecare lucruri diferite? întrebă Phi-oo.

Am admis că unii sunt gânditori şi alţii funcţionari; unii vânează, alţii sunt mecanici, alţii artişti, alţii muncitori.

— Dar toţi guvernează, am spus eu.

— Şi ei nu au înfăţişări diferite, potrivite cu îndatoririle lor diferite?

— Niciuna care să se poată vedea, în afară poate de îmbrăcăminte. Poate că şi minţile lor diferă puţin — am adăugat.

— Minţile lor probabil că diferă foarte mult, zise Marele Lunar, deoarece altfel ar vrea toţi să facă aceleaşi lucruri.

Pentru a mă pune oarecum de acord cu prejudecăţile sale, i-am spus că presupunerea sa era justă.

— Totul este ascuns în creier — i-am spus eu — dar diferenţele vin tocmai acolo. Poate că dacă ar vedea cineva minţile şi sufletele oamenilor, ei ar fi tot atât de variaţi şi deosebiţi ca şi seleniţii. Există oameni mari şi oameni mici, oameni care pot ajunge departe şi oameni care pot merge repede; oameni zgomotoşi, cu mintea ca o trompetă, şi oameni care îşi pot aminti fără să gândească…”

(Aici sunt trei cuvinte neclare.)

„El m-a întrerupt pentru a-mi aminti una dintre afirmaţiile mele precedente:

— Dar ai spus că toţi oamenii guvernează? insistă el.

— Până la un punct, am răspuns eu. Mi-e teamă însă că am provocat şi mai multă confuzie cu explicaţia mea.

El se opri asupra unui fapt care l-a izbit.

— Vrei să spui, întrebă el, că nu există niciun Mare Pământean?

M-am gândit la diferiţi oameni, dar l-am asigurat, în cele din urmă, că nu există niciunul. I-am explicat că autocraţii şi împăraţii pe care i-am încercat pe Pământ au sfârşit de obicei în băutură, viciu sau violenţă, şi că anglo-saxonii, o secţiune mare şi influentă a poporului de pe pământ, din care făceam şi eu parte, nu au de gând să mai încerce acest sistem. Marele Lunar a rămas mai mult decât uimit.

— Dar cum păstraţi voi înţelepciunea pe care aţi câştigat-o? întrebă el.

I-am explicat felul în care ne ajutam…”

(Aici lipseşte un cuvânt, probabil „creierul”.) ***„nostru limitat, cu ajutorul bibliotecilor. I-am explicat cum se dezvolta ştiinţa noastră prin munca unită a nenumăraţi oameni mărunţi; el n-a făcut niciun comentariu, decât că, în ciuda sălbăticiei noastre sociale, stăpâneam, în mod evident, multe cunoştinţe, deoarece altfel n-am fi putut să ajungem pe Lună. Totuşi contrastul era foarte bine marcat. Cu ajutorul ştiinţei, seleniţii se dezvoltau şi se transformau; omenirea îşi înmagazina cunoştinţele, dar oamenii rămâneau brute — educate. El a zis că această…”***

(Aici, un scurt fragment al mesajului este neclar.)

„Apoi mi-a cerut să-i descriu cum circulăm pe Pământul nostru, şi i-am vorbit despre trenuri şi vase. Pentru câteva clipe, el n-a putut să

înţeleagă că am descoperit folosirea aburilor abia de o sută de ani; când a înţeles, a rămas extrem de uimit. Trebuie să menţionez că seleniţii se folosesc de ani, în măsurarea timpului, la fel cum facem noi pe Pământ, cu toate că eu nu pot să înţeleg nimic din sistemul lor numeral. Aceasta însă nu are importanţă, pentru că Phi-oo îl înţelege pe al nostru. Apoi am continuat să-i spun că omenirea locuieşte în oraşe numai de nouă sau zece mii de ani, şi că noi nu suntem încă uniţi într-o singură societate frăţească, ci sub diferite forme de guvernământ. Aceasta l-a nedumerit enorm pe Marele Lunar, deşi n-a înţeles de la început. Mai întâi el crezuse că era vorba doar de împărţiri administrative.

— Statele şi imperiile noastre nu sunt decât nişte schiţe grosolane ale unei orânduiri care va exista într-o bună zi, — i-am spus eu — şi astfel am ajuns să-i…”

(În acest punct, o parte a mesajului, care reprezintă vreo treizeci sau patruzeci de cuvinte, este în întregime indescifrabilă.)

„Marele Lunar a fost foarte impresionat de nebunia oamenilor de a menţine inconvenientul limbilor diferite.

— Ei vor să comunice între ei, şi totuşi nu vor să comunice, zise el, şi apoi mă întrebă amănunţit, o bună bucată de timp, în legătură cu războaiele.

La început, a rămas mirat şi neîncrezător.

— Vrei să spui — întrebă el, aşteptând o confirmare — că umblaţi pe suprafaţa pământului vostru… acest pământ ale cărui bogăţii abia aţi început să le zgâriaţi… omorându-vă unii pe alţii pentru o bucată de mâncare?

I-am răspuns că exact aşa se întâmplă.

Mi-a cerut amănunte care să-i ajute imaginaţia.

— Dar vasele?! bietele voastre oraşe mici nu au de suferit? întrebă el, şi mi-am dat seama că distrugerea proprietăţilor şi bunurilor părea să-l impresioneze aproape tot atât de mult ca şi uciderea oamenilor. Vorbeşte-mi mai mult — continuă Marele Lunar — descrie-mi prin imagini. Nu pot să concep aceste lucruri.

Şi astfel, o bucată de timp, i-am povestit, deşi cam în silă, despre războaiele pământeşti.

I-am vorbit despre avertismente şi ultimatumuri, despre aşezarea şi marşul trupelor. I-am dat o idee despre manevre, poziţii şi pornirea luptei. I-am vorbit despre asedii şi asalturi, despre foametea şi mizeriile din tranşee, şi despre santinelele care îngheaţă în zăpadă. I-am spus despre panică şi atacul prin surpriză, despre rezistenţele disperate şi despre speranţele zadarnice, despre urmărirea nemiloasă a fugarilor şi despre morţii de pe câmpul de bătaie. I-am vorbit, de asemeni, despre trecut, despre invazii şi masacre, despre huni şi tătari, despre războaiele lui Mahomed, despre califi şi cruciade. Şi în timp ce vorbeam, iar Phi-oo traducea, seleniţii gungureau şi murmurau, cuprinşi de o emoţie tot mai puternică.

Le-am spus că un cuirasat poate să tragă un proiectil de o tonă la distanţă de douăsprezece mile şi să străpungă o placă de fier de douăzeci de picioare; i-am vorbit despre dirijarea torpilelor sub apă. Am continuat, descriind un tun Maxim în acţiune, şi ceea ce îmi puteam eu imagina din bătălia de la Colenso. Marele Lunar era atât de neîncrezător, încât a întrerupt traducerea celor spuse demine, pentru a-mi cere să-i confirm. Ei se îndoiau mai ales de descrierea pe care am făcut-o despre oamenii care aclamau şi se bucurau în timp ce mergeau la luptă.

— Dar, desigur, lor nu le place! traduse Phi-oo.

I-am asigurat că oamenii din rasa mea considerau lupta drept cea mai glorioasă experienţă a vieţii; întreaga adunare a rămas uluită.

— Dar la ce este bun acest război? întrebă Marele Lunar, insistând asupra temei.

— Oh! Cât priveşte bun — am spus eu — el reduce populaţia!

— Dar de ce este nevoie să…?

Se făcu o pauză, i se împrăştiară lichide răcoritoare pe frunte, şi apoi vorbi din nou."

În acest punct, începe brusc să predomine în înregistrare o serie de ondulaţii care au apărut, supărător, încă de la pasajul când Cavor menţionează tăcerea care s-a făcut înainte de a începe să vorbească Marele Lunar. Aceste ondulaţii sunt, evident, rezultatul unor radiaţii de provenienţă lunară, şi apropierea lor persistentă de semnalele alterna-tive ale lui Cavor ne duce cu gândul la un operator care încerca în mod deliberat să suprapună cele două emisii, făcând astfel ca mesajul lui Cavor să devină indescifrabil. La început, ele sunt mici şi regulate, astfel, încât cu puţină grijă şi cu pierderea doar a câtorva cuvinte, am reuşit să descifrăm mesajul lui Cavor; apoi devin tot mai ample şi mai mari, şi, în cele din urmă, devin de o neregularitate care produce impresia că se mâzgăiesc nişte rânduri scrise. O bună bucată de timp nu se poate descifra nimic din aceste semne care merg într-un zigzag nebun; apoi, brusc, întreruperea dispare, lasă câteva cuvinte clare, apoi începe din nou şi continuă în tot restul mesajului, ştergând complet tot ceea ce încerca să transmită Cavor. Dacă intervenţia este într-adevăr voită, de ce au preferat seleniţii să-l lase pe Cavor să-şi continue transmiterea mesajelor, ig-norând cu totul faptul că mesajele lui erau şterse — când stătea în puterea lor, şi era mult mai uşor şi mai convenabil, să-l împiedice oricând de a mai transmite? Este o întrebare la care nu pot să răspund. Cred, însă, că ei i-au făcut mesajele indescifrabile, şi asta este tot ceea ce pot spune. Ultima frântură din descrierea Marelui Lunar începe în mijlocul unei fraze:

„M-a întrebat foarte amănunţit despre secretul meu. În scurt timp am reuşit să mă înţeleg cu el

şi să elucidez, în cele din urmă, ceea ce fusese pentru mine o enigmă, încă de când mi-am dat seama cât de vaste le sunt cunoştinţele, şi anume cum se face că nu au descoperit niciodată Cavorita. Am aflat că ei o cunosc, teoretic, dar au privit-o întotdeauna ca pe o imposibilitate practică, deoarece pe Lună nu există helium, şi heliumul…”

(Peste ultimele litere ale cuvântului helium apare din nou urma de ştergere. Observaţi cuvântul „secret”, căci pe acest cuvânt, şi numai pe el, îmi bazez interpretarea ultimului mesaj — şi eu, şi domnul Wendigee îl considerăm ca atare — pe care trebuie să ni-l trimită cândva.)

Capitolul XXV
ULTIMUL MESAJ TRIMIS DE CAVOR SPRE PĂMÂNT

În acest mod nesatisfăcător se termină penultimul mesaj al lui Cavor. Parcă îl vezi acolo, departe, printre aparatele lui scăldate în lumină albastră, continuând să ne semnalizeze până în ultima clipă, fără să ştie că o cortină de confuzie s-a coborât între noi; cu totul neştiutor, de asemeni, de primejdia finală care încă de pe atunci se furişa asupra lui. Dezastruoasa lui lipsă de bun simţ obişnuit îl făcuse să se trădeze cu totul. Vorbise despre război, vorbise despre toată forţa şi violenţa iraţională a oamenilor, despre agresiunile lor nesăţioase, despre neobosita zădărnicie a conflictelor dintre ei. El umpluse întreaga lume lunară cu această imagine a rasei urnane şi, sunt sigur, a admis apoi că depindea numai de el — cel puţin pentru foarte multă vreme — posibilitatea ca alţi oameni să ajungă pe Lună. Atitudinea pe care o va adopta raţiunea rece, inumană a Lunii mi se pare destul de clară; cred că a avut şi el o bănuială, apoi probabil că şi-a dat seama, dintr-o dată,

extrem de limpede. Ţi-l poţi închipui mergând încoace şi încolo prin Lună, regretând din ce în ce mai profund fatala lui indiscreţie! Un timp, Marele Lunar a reflectat, fără îndoială, la noua situaţie, lăsându-l pe Cavor la fel de liber ca şi până atunci. Ne închipuim că diverse obstacole l-au împiedicat să se întoarcă la aparatul său electro-magnetic, după ultimul mesaj pe care l-am redat. Câteva zile, n-am primit nimic. Probabil că avea noi audienţe, şi încerca să-şi tempereze afirmaţiile precedente. Cine poate să ştie?

Apoi, deodată, ca un strigăt în noapte, ca un strigăt după care urmează o mare tăcere, a venit ultimul mesaj. Este cel mai scurt fragment, doar începuturile întrerupte a două fraze.

Prima era:

„Am fost nebun când i-am vorbit Marelui Lunar despre…”

A urmat un interval de aproape un minut. Ne putem imagina o întrerupere venită dinafară. Cavor s-a îndepărtat de aparat — un moment de îngrozitoare ezitare printre grămezile confuze de aparate din peştera întunecoasă, luminată în albastru — a revenit grăbit lângă aparat, plin de o hotărâre care întârziase prea mult. Apoi, ca şi cum ar fi fost transmis în fugă, ne-a parvenit:

„Cavorita se fabrică după cum urmează: Luaţi…”

Urma un cuvânt, un cuvânt fără niciun sens, aşa cum l-am prins noi:

„nutil”.

Şi asta e tot.

Poate că, atunci când l-a ajuns soarta, el a mai făcut o încercare grăbită de a transmite cuvintul ***„inutil”.*** Ce s-a întâmplat lângă acel aparat n-avem de unde să ştim. Orice ar fi fost, ştiu că nu vom mai primi niciodată vreun mesaj din Lună. În ceea ce mă priveşte, mi-a venit în ajutor un vis de o claritate neobişnuită şi văd, văd aproape tot atât de desluşit ca şi cum aş fi fost de faţă un Cavor cu

părul răvăşit, zbătându-se în lumina albastră, împresurat de o imensă hoardă de seleniţiinsecte, zbătându-se din ce în ce mai disperat şi mai neputincios, pe măsură ce ei se îngrămădesc în jurul lui, strigând, protestând, poate până la urmă chiar luptând, şi fiind împins înapoi, pas cu pas, smulgându-i-se posibilitatea de a mai vorbi cu semenii săi, împins pentru vecie în Necunoscut — în întuneric, în tăcerea fără de sfârşit.

CUVÂNT ÎNAINTE

Cu acest volum se încheie seria romanelor ştiinţifico-fantastice selectate din vasta creaţie literară a lui Herbert George Wells (al patrulea şi ultimul volum de „Opere alese" va cuprinde o culegere de povestiri). E un prilej de a întârzia o clipă, mai puţin asupra unor probleme privind caracteristicile generale ale anticipaţiei wellsiene, şi mai mult asupra semnificaţiei unor lucrări la care ampla prefaţă a lui I. Kagarliţki[85] se opreşte doar în treacăt ***(Hrana Zeilor)*** sau de loc ***(Oameni ca Zeii).***

Judecarea vieţii şi operei unui scriitor după propriile sale aserţiuni şi mărturisiri constituie o operaţie nu întotdeauna edificatoare. ***„Încercarea de autobiografie"*** a lui Wells, subintitulată de el ***„Descoperiri şi concluzii ale unui creier foarte obişnuit",*** oferă însă un material remarcabil nu numai prin incontestabila şi uneori cruda lui sinceritate, ci şi prin analiza lucidă a unei evoluţii contradictorii. Îl vom folosi deci, cu rezervele pe care ni le impune cercetarea ştiinţifică a fenomenului Wells — omul şi scriitorul.

Amintita prefaţă elucidează în suficientă măsură problema „socialismului" lui Wells şi, în speţă, raporturile lui cu Societatea Fabiană. Vom reveni totuşi, întrucât aceste raporturi sunt destul de

complicate pentru a duce uneori la astfel de interpretări: ***„La început*** (Wells — n.n.) ***a aderat la Societatea Fabienilor, dar chiar reprezentanţii acestui socialism reformist, care respingea metodele hotărâte, revoluţionare, i s-au părut prea revoluţionari şi s-a retras din organizaţia lor”*** (A. Anixt: „Istoria literaturii engleze”).

În locul unei infirmări, în mod fatal fastidioase şi deci nepotrivite în acest cadru, vom da cuvântul, în replică, scriitorului: ***„În jurul nostru se pregătea, rapidă şi inevitabilă, o mare revoluţie, în vreme ce acest mic grup de Fabieni apărea ca o mică minoritate vitează, care se pregătea să facă revoluţia sa, dar redusă la minimum. Ei voiau să se infiltreze în ordinea existentă mai mult decât s-o schimbe. În proiectele lor revoluţionare nu exista o adevărată speranţă. Era mai mult un protest decât un plan”.*** Din păcate, modul în care vedea Wells această schimbare, planul său de reorganizare a societăţii erau viciate de respingerea principiilor fundamentale ale marxismului, de absolutizarea evoluţiei ca formă de trecere la o nouă orânduire, de credinţa că intelectualitatea ştiinţifică şi tehnică este menită să conducă omenirea spre socialism. Să nu anticipăm însă şi să menţionăm deocamdată că ***Hrana Zeilor*** s-a născut tocmai dintr-o controversă cu Societatea Fabiană.

În anul 1903, Wells a iniţiat o campanie împotriva organizării municipale şi locale existente, socotind-o incompatibilă cu proiectele de „socializare” ale Fabienilor. Studiul publicat de el pe această temă a fost primit fără entuziasm de membrii societăţii. ***„Totuşi,*** spune scriitorul, ***ideea unei schimbări a proporţiilor ca un fapt de o însemnătate vitală în experienţa umană prinse rădăcini în spiritul meu şi continuă să crească acolo; cum nu putea să-fi găsească debuşeul adecvat într-o modificare a politicii fabiene, ea se întruchipă într-o nuvelă fantastică:*** Hrana Zeilor

(1903—1904), care începe ca o bufonerie veselă-pentru a sfârfi într-un simbolism poetic." Iar într-un alt capitol al autobiografiei, el relatează şi mai explicit geneza şi intenţiile romanului: ***„… în acea perioadă mi se părea mai comod să discut sociologia sub masca unei fabule. În momentul în care ridicam, la Fabieni,*** „Problema circumscripţiilor administrative determinate în chip ştiinţific" (1903), ***scriam de asemenea un roman bazat pe aceeaşi idee:*** Hrana Zeilor ***(apărut în foileton în 1903 fi publicat în volum în 1904), care începea printr-o fantezie nebunească despre schimbarea proporţiilor efectuată de oameni de ştiinţă şi sfârşea printr-o luptă eroică între acest nou şi excepţional mod de trai pe o scară vastă şi viaţa îmbâcsită pe scară mică a pământului nostru. Nimeni nu-i înţelese semnificaţia, dar câţiva dintre cititori rămaseră perplecşi. Ei erau foarte amuzaţi şi se interesau cu pasiune de viespile şi şobolanii mei gigantici; dar tânărul Caddles îi depăşea".***

În Hrana Zeilor întâlnim uneori referiri directe la situaţia pe care o incrimina Wells în amintitul articol. Când cei trei fii ai lui Cossar vor să facă o şosea care să înconjoare Pământul ca un brâu gigantic sunt opriţi în temeiul unui hăţiş de legi învechite. Li se reproşează că au încălcat drepturile a 27 de proprietari particulari, privilegiile speciale şi proprietatea unui consiliu cantonal, a nouă consilii de fabrică, a unui consiliu municipal, a două uzine de gaz etc. Acelaşi hăţiş se ridică în faţa lor atunci când vor să construiască o clădire frumoasă şi confortabilă pentru mii de oameni care locuiau în cocioabe. Autorul menţionează, printre altele, că această iniţiativă nu ţinea seama de regulamentele locale privind construcţia de locuinţe şi atingea dreptul autorităţii locale de a furniza electricitate…

Cât despre reacţia cititorilor de atunci, ea este justificată de îndrăzneala cu care introducea Wells

într-un „roman fantastic” problematica socială acută a vremii. Să urmărim, de pildă, dialogul dintre tânărul Caddles şi maică-sa:

„…

— Mamă, spunea el, dacă e aşa de bine să munceşti, de ce nu muncesc toţi?

Maică-sa îl privea în sus şi-i răspundea:

— E bine pentru cei de teapa noastră.

El cădea pe gânduri, apoi zicea:

— De ce?

Şi, văzând că nu i se dădea niciun răspuns:

— La ce-i bună munca, mamă? De ce sap eu la carieră şi tu speli rufe în fiecare zi, în timp ce lady Wondershoot se plimbă în trăsura ei, mamă, şi călătoreşte în ţările alea străine frumoase pe care tu şi cu mine nu trebuie să le vedem, mamă?

— Ea e lady, răspundea d-na Caddles.

— Vai! exclama tânărul Caddles şi rămânea adâncit în gânduri.

— Dacă n-ar fi aceşti nobili care să ne dea să muncim, adăugă d-na Caddles, cum ne-am câştiga pâinea noi, oamenii săraci?

Lucrul acesta trebuia digerat.

— Mamă, încercă el odată din nou: dacă n-ar fi fost nobili de loc, oare lucrurile n-ar fi aparţinut oamenilor ca mine şi ca tine, şi dacă ar fi fost aşa…”

Sunt lucruri care nu constituiau nici atunci o revelaţie, dar în anul 1903 cei mai mulţi dintre cititorii romanului se simţeau într-adevăr „depăşiţi” de aceste adevăruri rostite fără menajamente. Era maniera obişnuită a lui Wells, căruia istoria literară îi recunoaşte cu o admiraţie nedisimulată intransigenţa în domenii cum ar fi, de pildă şi atitudinea faţă de clasele posedante: ***„Influenţele mediului dominant n-au atenuat, prin acţiuni subtile de educaţie şi atmosferă, vigoarea instinctelor sale democratice… H. G. Wells judecă şi vede din afară ierarhia claselor şi toate convenţiile pe care se întemeiază; el refuză***

să se lase tentat de favoarea unei naturalizări care implică o sclavie". (E. Legouis fi L. Cazamian: „Istoria literaturii engleze".) Această atitudine transpare şi în prezentarea Lady-ei Wondershoot, a cărei concepţie de viaţă se reduce în esenţă la următoarea cugetare: ***„Satana găseşte câte ceva rău de făcut pentru mâinile leneşe. În orice caz, printre cei din clasele muncitoare. După acest principiu le învăţăm totdeauna şi pe servitoarele noastre".*** Cât despre Caterham, campionul luptei împotriva Uriaşilor, el se dovedeşte a fi nu numai un retrograd cu pretenţii mesianice, primul dintr-o galerie de asemenea personaje wellsiene care continuă cu Ostrog din ***„Când se va trezi Cel care Doarme",*** Catskill din ***„Oameni ca zeii",*** Parliam din ***„Autocraţia d-lui Parham"*** etc. Discuţia lui cu Redwood, mai bine zis monologul lui, îl despoaie până şi de falsa aureolă cu care îl înzestraseră partizanii vechiului mod de viaţă pe scară mică. În faţa lui Redwood şi a cititorului rămâne un politician drogat, încântându-se cu sunetul propriilor sale cuvinte, un om adus la putere prin votul celor pe care i-a înspăimântat cu perspectiva schimbării făgaşului obişnuit al existenţei lor terne şi incapabil să-şi dea seama că ***„există legi fizice şi legi economice, cantităţi şi reacţii pe care întreaga omenire, dacă ar vota*** nemine contradicente ***n-ar putea să le împiedice şi care nu sunt încălcate decât doar cu preţul distrugerii".*** [86]

Atitudinea intransigentă a lui Wells faţă de clasele posedante este ilustrată copios şi de situaţiile în care-şi pune personajele terestre din ***„Oameni ca zeii"***, roman constituind ***„o caricatură făţişă a câtorva contemporani eminenţi" („Încercare de autobiografie").*** Într-adevăr, nu e nevoie să fii specialist în viaţa politică engleză din primele decenii ale secolului nostru pentru a-l recunoaşte, de pildă, sub trăsăturile lui Cecil Burleigh pe liderul conservator Arthur

Balfour. Ajunge să citeşti cu atenţie ***„Încercarea de autobiografie”,*** care menţionează până şi ticul verbal „Spuneţi-mi,” sau obiceiul de a-şi apuca reverele hainei, întâlnite la Burleigh şi la modelul său real. Se pare că se pot stabili şi alte corespondenţe: Rupert Catskill, ministrul de război — Winston Churchill; lordul Barralonga, regele presei — lordul Beaverbrook…

Oricum, comportarea şi declaraţiile de principii ale acestor reprezentanţi ai cercurilor conducătoare engleze nu lasă nicio urmă de îndoială asupra sentimentelor autorului. Pătrunzând incidental într-un univers paralel cu al nostru, ei sunt nu numai refractari la sublimul care-i înconjoară, dar vor şi să-l supună prin forţă, să-l coboare la nivelul ideilor şi pasiunilor lor meschine. Şi Wells nu poate fi acuzat de naţionalism — nici măcar un naţionalism pe dos. Tentativei de subjugare a Utopiei i se asociază ziaristul francez Dupont şi Hunker, regele american al filmului. Paginile în care aceşti corbi se ceartă pentru o pradă iluzorie se numără printre cele mai izbutite ale romanului, demonstrând încă o dată că Wells înţelegea perfect adevăratele mobiluri ale unor alianţe „tradiţionale”.

E însă timpul să părăsim grupul intruşilor Pământeni, rezervându-ne dreptul de a reveni asupra aceluia dintre ei care acceptă total Utopia şi se opune cu energie stupidului plan de agresiune, dl. Barnstaple. Şi înainte de a întreprinde o analiză succintă a ideilor romanului, socotim necesar să relatăm împrejurările în care a fost conceput.

În toamna anului 1920, Wells a plecat în Rusia Sovietică. Cunoscând serioasele sale divergenţe cu marxismul, cercurile reacţionare se aşteptau ca scriitorul să le ofere noi argumente în campania de denigrare a revoluţiei. Dar volumul ***„Rusia în umbră”*** (1920), le-a înşelat aşteptările.

Desigur, Wells nu şi-a schimbat părerile de la o zi la alta. Aprecierile lui dovedesc cât de puţin

înzestrat pentru analiza fenomenului practic revoluţionar era acest făuritor de lumi „socialiste” imaginare. Este notorie discuţia lui cu Lenin şi scepticismul pe care l-a manifestat în legătură cu planul de electrificare, atitudine explicată de el mai târziu prin ignorarea cantităţii de forţă hidraulică de care dispunea Rusia. Dar ceea ce nu cunoştea în primul rând Wells era forţa inepuizabilă a maselor conduse de Partidul Comunist[87].

„Rusia în umbră” ne oferă însă nu numai un tablou aproape exhaustiv al confuziilor şi limitelor lui Wells, ci şi un ansamblu de mărturii cinstite asupra unei experienţe unice în istoria omenirii. Spre lauda scriitorului, trebuie să precizăm că în bagajele cu care a pornit în călătorie nu se aflau şi idei preconccpute despre această experienţă. În ***„Schiţă a istoriei universale”*** lucrare apărută înaintea plecării, el scria: ***„Informaţiile care ne parvin din Rusia în momentul în care redactăm accastă scurtă dare de seamă despre război sunt încă prea contradictorii şi prea tendenţioase pentru a nu ne rezerva judecata asupra acţiunii şi metodelor Guvernului Sovietelor; este evident totuşi că, din 1917, Rusia nu numai că a suportat acest guvern şi metodele lui net socialiste, dar l-a şi susţinut în mod eficace, cu arma în mână, de fiecare dată când el era ameninţat de o întoarcere ofensivă a vechiului regim”.*** Care a fost judecata lui Wells asupra acţiunii şi metodelor? Citătm din ***„Rusia în umbră”: „Guvernul sovietic este un guvern comunist în vorbe şi în fapte, care vrea într-adevăr să-şi întemeieze întreaga activitate pe principiile comunismului. Desfiinţarea proprietăţii private şi a comerţului particular în Rusia a fost efectuată nu pe considerentul unor necesităţi practice, ci în virtutea imperativului dreptăţii sociale”.***

Întemeindu-se pe asemenea afirmaţii lipsite de echivoc (vezi şi pasajele din volum reproduse în prefaţa lui I. Kagarliţki), unii comentatori susţin că

Wells şi-a definitivat concepţia sa despre viitorul omenirii tocmai în urma acestei scurte vizite, printre ale cărei roade s-ar număra şi romanul ***„Oameni ca zeii”*** (1921). Există aici un grăunte de adevăr. După părerea noastră e vorba de un fenomen mai complex decât simpla înrâurire a unor idei şi a unor înfăptuiri incontestabile. Contactul nemijlocit cu realitatea socialistă l-a obligat din punct de vedere moral pe Wells să-şi precizeze încă o dată viziunea asupra lumii noi pe care o propovăduia cu ardoare. În acest sens, ***„Oameni ca zeii”*** constituie mai mult un răspuns decât un ecou — dar un răspuns în care transpar amintiri încă proaspete.

Încercând să ne fundamentăm opinia, vom reproduce un întreg pasaj din capitolul final al ***„Schiţei istoriei universale”: „Anumiţi oameni presupun că o ordine mondială şi o lege a dreptăţii universale ar înăbuşi spiritul de aventură al omului. Dimpotrivă, abia atunci ar începe adevărata aventură… ar fi o mare şi perpetuă călătorie de explorare către hotarele ştiinţei. Până acum omul a trăit într-o cocioabă printre certuri, vanităţi, ruşine şi murdărie, dorinţi febrile şi pofte brutale. Abia a gustat aerul pur, abia a pătruns în împărăţia minunată pe care ştiinţa o măreşte în fiecare zi pentru el.***

Pentru spirit, e un joc încântător să-şi reprezinte această lume unificată care se va deschide poate oamenilor de mâine. Fiecare va respira mai adânc, fiecare îşi va simţi inima bătând mai iute, căci vom suprima toţi germenii infecţioşi care otrăvesc astăzi trupurile şi inteligenţele. De pe acum, graţie creării unei noi rase de sclavi, aceea a maşinilor, ne-am eliberat de muncile cele mai grele. Adăugaţi la aceasta dispariţia războiului şi a celor mai rele forme de opresiune economică şi veţi înţelege ce povară va fi ridicată de pe umerii copiilor noştri. Bineînţeles, ei vor munci încă, dar nu vor mai fi

supuşi acestei rutine, acestei trude istovitoare care, din vremea primelor civilizaţii, au constituit preţul securităţii lor. Ei vor munci liberi, proiectând, creând după însuşirile şi înclinaţiile lor. Ei nu se vor purta cu Natura ca nişte sclavi ai plugului şi ai târnăcopului, ci ca nişte splendizi croi. Fiecare orăşel va fi atunci o Atenă, scoarţa terestră va deveni mina din care fiecare va extrage materialele necesare şi cele mai îndepărtate ţinuturi nu vor mai fi decât terenuri de joc…

Datorită progreselor instrucţiei şi igienei, numărul poliţiştilor şi al temnicerilor se va micşora mult; la fel cel al ospiciilor şt al spitalelor. În acelaşi timp, un regim de justiţie economică va lăsa fără ocupaţie populaţia noastră flotantă de haimanale, jucători, acaparatori, speculatori şi paraziţi. Dar romanul vieţii nu va pierde nimic din măreţia lui. Marea, această veşnică nesupusă, îşi va aştepta mereu stăpânii, ca şi bolta azurie şi adâncurile tainice ale Pământului".

Cerem iertare cititorului pentru acest poate prea lung citat, care ne scuteşte totuşi, în bună măsură, de a mai trece în revistă ideile romanului. Într-adevăr, dialogul dintre Pământeni şi Utopieni, ca şi lămuririle pe care aceştia din urmă le dau în legătură cu rânduielile Utopiei, nu sunt de multe ori decât amplificări romanţate ale acestor rânduri publicate cu un an înainte. Concepţia lui Wells despre viitorul omenirii a rămas deci, în linii mari, aceeaşi. Ea se confundă în multe privinţe cu propria noastră viziune, incluzând însă cu obstinaţie şi erorile mai vechi ale autorului.

Am amintit undeva că Wells absolutiza evoluţia ca formă de trecere la socialism. ***„Oameni ca zeii"*** ilustrează cu prisosinţă acest punct de vedere. Utopianul Lion le explică Pământenilor că ***„schimbarea lucrurilor din Utopia se făcuse fără o revoluţie bruscă",*** iar ***„… impresia pe care o***

avea dl. Barnstaple despre cele explicate nu era a uneia din acele schimbări violente pe care lumea noastră obişnuieşte să le numească revoluţii, ci a unui spor de lumină, a zorilor unor idei noi, în care lucrurile vechii ordini au continuat un timp să existe cu forţă din ce în ce mai slabă, până când oamenii au început, ca o chestiune de bun simţ, să facă lucrurile noi în locul celor vechi". Dar faptele pe care le relatează Utopienii nu susţin această versiune idilică a marii transformări. „Bogătaşii iresponsabili" şi-au apărat cu îndârjire privilegiile, întârziind înscăunarea statului ştiinţific vreme de aproape cinci secole. De la spolieri, ameninţări şi boicoturi, ei au trecut la persecuţii, arestări şi crime. Peste un milion de oameni au murit pentru izbânda acestei „evoluţii" şi nenumăraţi alţii au avut de suferit… Constrâns de adevărul vieţii, Wells-scriitorul e încă o dată mai pătrunzător decât Wells-teoreticianul.

Cititorul va depista desigur şi alte idei greşite a căror origine poate fi găsită în lucrări anterioare ale lui Wells: ***„Anticipaţii", „O Utopie modernă", „Noul Machiavel"*** etc. Ne referim, de pildă, la pasajele care susţin în esenţă că creşterea populaţiei peste anumite limite artificiale constituie un obstacol în calea progresului şi preconizează limitarea şi controlul naşterilor. Sau la credinţa naivă că învăţământul şi slujitorii lui pot constitui principalul factor al trecerii la o nouă orânduire. Dar dacă scriitorul se dovedeşte în această privinţă prizonier al propriilor sale concepţii, există cel puţin un domeniu în care ***„Oameni ca zeii"*** marchează un adevărat salt înainte al gândirii wellsiene: modul de a privi proprietatea.

În ***„Schiţă a istoriei universale"***, Wells vorbeşte încă de întreprinderea particulară ca despre ***„o slujitoare utilă, apreciată şi larg retribuită"*** a comunităţii în Statul Mondial. El îi cere ***„să înţeleagă că rolul ei e de a fi primul slujitor al***

Statului”, pentru a evita ***„o revoluţie catastrofică”.***

În ***„Oameni ca zeii”,*** răspunzând unei întrebări a d-lui Burleigh, Utopienii întreabă la rândul lor:

„…

— Trăiţi încă într-o lume în care aproape totul, în afară de aer, de drumurile principale, de largul mării şi de pustiuri, este proprietate particulară?

— Aşa este, zise dl. Catskill. Proprietate particulară… şi disputată.

— Noi am trecut de această treaptă. Am găsit până la urmă că proprietatea particulară, în afară de lucrurile foarte personale, era o pacoste insuportabilă pentru omenire. Am scăpat de ea… Nu există proprietate pentru negoţ sau speculaţie”.

Ar însemna să negăm însăşi evidenţa, dacă n-am recunoaşte aici reflexul nealterat al constatării privind imperativul dreptăţii sociale, care a dus la desfiinţarea proprietăţii private şi a comerţului particular în Rusia Sovietică. Cu atât mai mult cu cât e un reflex efemer, destrămându-se o dată cu reintrarea lui Wells pe făgaşul obişnuit. În ***„Conspiraţia la lumina zilei”*** (1929), teoreticianul vrea din nou să asocieze întreprinderea particulară la planul său: ***„Interesul real al marelui financiar şi al marelui industriaş îi îndreaptă către o organizaţie cosmopolită şi către dezvoltarea materială a Republicii Mondiale…”***

Înainte de a încheia această analiză fugară a uneia dintre „descoperirile” unui creier de loc obişnuit, vom reveni, aşa cum am făgăduit, la dl. Barnstaple, încercând să stabilim raporturile sale cu Wells. Este el ***„însuşi povestitorul”,*** cum susţine A. Anixt în lucrarea amintită? Nu putem eluda temeiurile unui răspuns afirmativ, începând cu elementele biografice comune**[88]** şi terminând cu atitudinea faţă de Utopia. Chiar în această atitudine se află însă şi germenii deosebitori. Dl.

Barnstaple acceptă fără rezerve lumea cea nouă — dar o acceptă mai mult sentimental, simţindu-se totodată copleşit de măreţia oamenilor şi a înfăptuirilor ei. Wells, demiurgul acestei lumi, îl tratează din când în când cu o ironie binevoitoare şi îl trimite înapoi, pe Pământ, să lupte pentru împlinirea terestră a Utopiei. Căci, după părerea noastră, dl. Barnstaple e mai ales cititorul romanului, pe care autorul vrea să-l scuture din amorţeala unui liberalism învechit şi ineficient.

Nici înainte, nici după ***„Oameni ca zeii”*** Wells n-a mai schiţat un tablou atât de viu şi cuprinzător al viitorului pe care îl dorea şi-l ştia, în felul său, un viitor comunist. Continuându-şi urcuşul greu şi sinuos spre înţelegere, el a ajuns în cele din urmă la limanul ocolit până atunci cu o regretabilă perseverenţă. Ultima ediţie a autobiografiei acestui înfrigurat căutător de drumuri noi pentru omenire ar trebui să se încheie cu rândurile din scrisoarea pe care a trimis-o ziarului ***„Daily Worker”*** la 24 mai 1945: ***„Sunt alegător în circumscripţia londoneză Marylebone şi sprijin activ Partidul comunist renăscut. Mă pregătesc să votez pentru el.”*** În felul acesta, Utopia s-a desprins în sfârşit şi pentru Wells din ceaţa căutărilor îndoielnice, prinzând consistenţa realităţilor şi perspectivelor certe ale epocii noastre.

ION HOBANA

HRANA ZEILOR

În româneşte de VICTOR KERNBACH ŞI C. VONGHIZAS

CARTEA ÎNTÎIA
APARIŢIA HRANEI ZEILOR

Capitolul I
DESCOPERIREA HRANEI

1

Pe la mijlocul secolului al nouăsprezecelea a apărut pentru întâia oară din abundenţă, în această ciudată lume a noastră, o categorie de oameni dintre care cei mai mulţi năzuiau să ajungă bătrâni şi care, deşi nu puteau suferi acest lucru, erau numiţi pe bună dreptate „savanţi”. Atât de nesuferit le era cuvântul acesta, încât îl înlăturaseră cu grijă din coloanele ***Naturii,*** care devenise din capul locului revista lor distinctivă şi specifică, ca şi când ar fi fost vorba de celălalt cuvânt ce stă la baza tuturor vorbelor urâte din ţară. Totuşi marele public şi presa lui ştiau mai bine că oamenii aceia sunt „savanţi”, iar când li se făcea publicitate, erau numiţi neapărat „savanţi distinşi”, „savanţi eminenţi” ori „savanţi binecunoscuţi”.

Nu încape îndoială că atât dl. Bensington, cât şi profesorul Redwood meritau pe deplin oricare din aceste calificative, cu mult înainte de a fi făcut minunata descoperire despre care se vorbeşte în povestirea de faţă. Dl. Bensington era membru al ***Societăţii Regale*** şi fost Preşedinte al ***Societăţii de Chimie,*** iar profesorul Redwood era titularul catedrei de fiziologie la Colegiul din Bond Street al Universităţii din Londra şi fusese de mai multe ori calomniat cu violenţă de către anti-vivisecţionişti. Amândoi duseseră o viaţă de distincţie academică încă din fragedă tinereţe.

Erau, desigur, nişte oameni cu o înfăţişare foarte puţin distinsă, aşa cum sunt de altminteri toţi savanţii adevăraţi. Mult mai multă distincţie personală are oricare din actorii în viaţă, cu manierele lui amabile, decât toată Societatea Regală de Ştiinţe. Dl. Bensington era scund, cât se poate de chel şi uşor adus de spate; purta ochelari cu ramă de aur şi ghete de pânză, care aveau destule găuri din pricina numeroaselor lui bătături, iar profesorul Redwood avea o înfăţişare cu totul banală. Până când au descoperit ***Hrana Zeilor***

(cum voi stărui s-o numesc) au dus o viaţă de o obscuritate atât de eminentă şi studioasă, că mi-ar fi peste măsură de greu să găsesc a spune cititorului ceva despre ei.

Dl. Bensington îşi purta pintenii (dacă se poate folosi atare expresie despre un domn cu ghete scâlciate de pânză) pe terenul strălucitelor sale cercetări asupra alcaloizilor toxici, iar profesorul Redwood a izbutit să se ridice pe culmile gloriei, deşi nu-mi amintesc prea bine cum. Ştiu numai că era eminent şi atâta tot. Dar îmi închipui că ceea ce l-a dus acolo a fost o voluminoasă operă în domeniul ***Timpilor de reacţie,*** cu numeroase planşe de schiţe ***sfigmografice*** (s-ar putea să transcriu incorect), precum şi o admirabilă terminologie nouă.

Marele public a auzit prea puţin sau de loc despre aceşti domni. Uneori, în locuri cum ar fi ***Institutul Regal*** şi ***Societatea de Litere,*** putea fi văzut dl. Bensington, sau cel puţin chelia lui roşie, o dată cu o parte din gulerul şi hainele sale, şi puteau fi auzite frânturi dintr-o conferinţă sau comunicare pe care el îşi închipuia că o citeşte destul de limpede. Ba îmi aduc aminte chiar cum odată, într-o după-amiază din trecutul îndepărtat, pe când Asociaţia Britanica era la Dover şi când Secţia C. Sau D. Sau aşa ceva îşi stabilise cartierul general într-un restaurant, urmărind din simplă curiozitate doamne cu înfăţişarea serioasă, care duceau nişte lucruri împachetate în hârtie, am intrat, printr-o uşă pe care scria „Biliard”, într-un întuneric scandalos, risipit doar de cercul de lumină aruncat de lanterna magică peste schiţele lui Redwood.

Priveam glisierele lanternei mişcându-se încoace şi încolo şi ascultam o voce (am uitat ce anume spunea), care cred că era a profesorului Redwood, auzind în acelaşi timp sfârâitul lanternei şi un alt sunet care mă ţinea acolo tot din curiozitate, până când luminile se aprinseră pe

neaşteptate. Şi atunci băgai de seamă că sunetul era produs de mestecatul chiflelor, tartinelor şi altor asemenea lucruri, pe care adunarea membrilor Asociaţiei Britanice venise să le mănânce acolo, la adăpostul întunericului din jurul lanternei magice.

Şi-mi amintesc că Redwood, continuând să vorbească şi în timp ce luminile erau aprinse, pipăia cu degetele locul unde diagrama sa ar fi trebuit să apară pe ecran şi unde a şi apărut de altfel, îndată ce s-a făcut din nou întuneric. Mi-l amintesc pe atunci ca pe un om foarte obişnuit, brun, cu înfăţişare cam nervoasă, având aerul că l-ar preocupa cu totul altă problemă şi că tot ce făcea acum era determinat numai de un cert simţ al datoriei.

L-am auzit odată, de demult, şi pe Bensington, când ţinuse o conferinţă cu caracter educativ, în Bloomsbury. Ca şi cei mai mulţi chimişti ori botanişti de vază, dl. Bensington era o autoritate în ce priveşte erudiţia sa, deşi sunt con-vins că o clasă obişnuită de şcoală l-ar fi scos din sărite într-o jumătate de oră; după cât îmi aduc aminte acum, el propunea o îmbunătăţire a metodei euristice a profesorului Armstrong, datorită căreia, cu ajutorul unui aparat care costa trei sau patru sute de livre (neglijând cu totul celelalte studii şi sub supravegherea permanentă a unui profesor cu calităţi excepţionale), un copil obişnuit ar fi putut acumula, în zece sau doisprezece ani, lucrând cu multă conştiinciozitate, tot atâta chimie câtă s-ar putea învăţa dintr-unul din manualele ieftine care se găseau pe toate drumurile în vremea aceea.

După cum vedeţi, amândoi erau nişte oameni ca toţi oamenii, din toate punctele de vedere, exceptând ştiinţa lor. Sau, cel mult, făceau parte din tagma oamenilor fără spirit practic. Şi vedeţi că situaţia este aceeaşi pentru întreaga castă a „savanţilor” din lume. Măreţe la ei sunt numai două trăsături: lehamitea faţă de colegii lor savanţi

şi misterul pe care-l arborează faţă de marele public; iar ceea ce nu e măreţ la ei apare totdeauna mai evident.

Nu ne putem îndoi că, în ce priveşte lipsa măreţiei, nicio altă rasă de oameni nu e mai prejos decât rasa lor. Ei trăiesc, dacă ne gândim la relaţiile lor cu oamenii, într-o lume îngustă: cercetările lor cer o atenţie nesfârşită şi o izolare aproape de pustnic, iar ceea ce le mai rămâne nu este prea mult. A privi un mărunt autor de mari descoperiri, ciudat, sfios, diform, cărunt, plin de importanţă, împodobit în chip ridicol cu panglica lată de cavaler a vreunui ordin şi dând o recepţie colegilor săi, sau a citi despre „durerea Naturii" şi despre „neglijarea ştiinţei", când îngerul onorurilor şi distincţiilor trece pe lângă ***Societatea Regală*** fără s-o atingă, ori a asculta pe un neobosit lichenolog comentând lucrările unui alt neobosit lichenolog, iată nişte lucruri care ne silesc să ne dăm seama de infinita micime a oamenilor.

Şi totuşi, stânca ştiinţei pe care aceşti mici „savanţi" au clădit-o şi o mai clădesc este atât de minunată, atât de plină de perspective şi de făgăduieli misterioase, abia conturate, pentru viitorul măreţ al oamenilor! Pesemne că ei nici nu-şi dau seama de ceea ce înfăptuesc. Fără îndoială că, demult, chiar dl. Bensington, când şi-a ales profesia, când şi-a consacrat viaţa alcaloizilor şi compuşilor lor înrudiţi, a avut o oarecare bănuială a acestei viziuni, poate mai mult decât o bănuială. Fără o inspiraţie măreaţă, doar pentru gloria şi poziţia la care se poate aştepta un „savant", care tânăr şi-ar fi închinat viaţa ***numai*** acestei munci, aşa cum face adesea tineretul? Nu, tinerii aceştia fără îndoială au văzut strălucirea, au avut ***viziunea,*** dar atât de aproape, încât i-a orbit. Strălucirea i-a orbit, din fericire, astfel încât, până la sfârşitul vieţii, ei pot înălţa nestingheriţi făclia cunoaşterii, ca să ne lumineze şi pe noi.

Probabil genului îndeletnicirilor lui Redwood i se datoreşte şi faptul că — acum nu mai e nicio îndoială în privinţa asta — el se deosebea de colegii săi; era diferit de ei în măsura în care ceva din această viziune dăinuia încă în ochii lui.

2

Am numit ***Hrana Zeilor*** această substanţă pe care au creat-o împreună dl. Bensington şi profesorul Redwood; şi, ţinând seama acum de tot ce a realizat ea şi va mai realiza cu siguranţă, consider că nu e niciun crâmpei de exagerare în asemenea denumire. Dar dl. Bensington n-ar fi botezat-o la rece cu acest nume, aşa cum n-ar fi ieşit din apartamentul său din Sloane Street, înveşmântat în purpura regală şi cu o cunună de lauri pe frunte. Aceste cuvinte au fost numai primul său strigăt de uimire. El a numit-o ***Hrana Zeilor*** în entuziasmul său, care a durat cel mult o oră. După aceea, şi-a zis că fusese absurd. Când s-a gândit întâia dată la acest lucru, a văzut un şir întreg de posibilităţi uriaşe — pur şi simplu uriaşe — dar după această privelişte uluitoare, după prima clipă de uimire, a închis cu hotărâre ochii, aşa cum trebuia să facă orice „savant” conştiincios. După aceea, ***Hrana Zeilor*** începuse să sune gălăgios, aproape indecent. A rămas surprins că folosise această expresie şi, totuşi, ceva din clipa aceea de luciditate a continuat să-l domine şi să izbucnească la răstimpuri din el.

— Într-adevăr, ştii, zise el, freeându-şi mâinile şi râzând nervos, are mai mult decât un interes teoretic. De exemplu, continuă el, aducându-şi faţa aproape de faţa profesorului şi vorbind aproape în şoaptă, poate că, dacă ar fi preparată cum trebuie, s-ar putea vinde…

— Chiar ca o hrană, zise el, îndepărtându-se. Sau cel puţin ca un ingredient. Presupunând,

desigur, că este comestibilă. Uri lucru pe care nu putem să-l ştim până când n-o vom prepara.

Se întoarse pe covoraşul din faţa căminului, cercetându-şi găurile bine conturate de pe pantofii săi de pânză.

— Ce nume? zise el, căutând un răspuns la o întrebare. În ce mă priveşte, eu înclin spre un nume clasic. Asta îi dă un aer mai ştiinţific, mai demn. M-am gândit… nu ştiu dacă nu vei considera absurd din partea mea… Puţină imaginaţie este permisă uneori… ***Heracleoforbia.*** Ei? Hrănirea unui eventual Hercule? Ştii că e posibil?… Bineînţeles, dacă eşti de altă părere…

Redwood stătea pe gânduri, cu ochii aţintiţi la foc, şi nu făcu nicio obiecţie.

— Crezi că ar merge?

Redwood dădu cu gravitate din cap.

— Ar putea să fie şi ***Titanoforbia.*** Hrana Titanilor… Preferi primul nume?

— Eşti sigur că nu ţi se pare puţin cam prea…?

— Nu.

— Ah! Îmi pare bine.

Şi astfel au numit-o ***Heracleoforbia*** în tot cursul cercetărilor, şi în raportul lor — raport care nu a fost niciodată publicat, din cauza întâmplărilor neaşteptate ce le-au răsturnat apoi toate hotărârile — ea este înscrisă invariabil aşa. Trei substanţe înrudite au fost preparate, până să dea ei peste aceea pe care o prevăzuseră în speculaţiile lor, iar despre tustrele vorbeau ca despre ***Heracleoforbia*** **I,** ***Heracleoforbia*** **II,** şi ***Heracleoforbia*** **III.** ***Heracleoforbia*** **IV** este cea căreia eu — insistând asupra numelui dat iniţial de Bensington — îi spun aici ***Hrana Zeilor.***

3

Ideea a fost a d-lui Bensington, însă fiindcă îi fusese sugerată de o idee dintr-un articol al profesorului Redwood din ***Philosophical***

Transactions, el l-a consultat de îndată pe acest domn, înainte de a o duce mai departe; asta, firește pe lângă faptul că era o cercetare atât în domeniul chimiei, cât și al fiziologiei.

Profesorul Redwood era unul din oamenii de știință deprinși cu tot felul de schițe și curbe. Dumneavoastră cunoașteți dacă sunteți cât de cât genul de cititori care îmi plac mie — soiul de articole științifice la care mă refer. Este un fel de articol căruia nu-i afli nici cap nici coadă, iar la sfârșit dai peste cinci sau șase diagrame lungi, împăturite, care se deschid și arată niște desene anumite în zigzag, săgeți exagerate de fulger sau niște lucruri sinuoase și inexplicabile numite „curbe line", așezate pe ordonate și abscise — și tot lucruri de acest gen. Te uiți la ele multă vreme, nedumerit, și închei cu bănuiala că nu le pricepi nu numai tu, dar că nici autorul n-a priceput mai nimic. De fapt însă știi că mulți dintre oamenii de știință înțeleg foarte bine sensul propriilor lor lucrări, și doar un defect de exprimare pune un obstacol între el și noi.

Înclin să cred că Redwood gândește în schițe și curbe. Și după lucrarea sa monumentală asupra ***timpilor de reacție*** (cititorul fără pregătire științifică e sfătuit să-și fixeze mai mult timp atenția asupra acestui lucru și totul va deveni clar ca lumina zilei). Redwood a început să construiască curbe line și sfigmograme despre creștere, iar unul din articolele sale despre creștere i-a dat, de fapt, ideea d-lui Bensington.

Redwood măsura creșterea ființelor de tot felul, pisici, căței, floarea soarelui, ciuperci, fasole și (până când soția lui i-a interzis) l-a măsurat și pe propriul său copil, arătând că creșterea merge nu în ritm regulat, sau, după cum arăta el, ***astfel:***

ci cu salturi şi întreruperi ***de acest gen:***

şi că, se pare, nimic nu creşte ritmic fără încetare, iar după câte credea el, nici n-ar putea să crească ceva ritmic şi fără încetare; era ca şi când orice fiinţă vie trebuie mai întâi să acumuleze forţa pentru a creşte, apoi să crească cu vigoare numai o perioadă de timp, iar după aceea să aştepte o vreme până când îşi va putea continua din nou creşterea. Într-un limbaj complicat şi foarte tehnic, de „savant" într-adevăr scrupulos, Redwood sugera că procesul de creştere solicita probabil prezenţa unei cantităţi considerabile de substanţă necesară din sânge, care se forma foarte încet, şi că atunci când această substanţă era epuizată de creştere, ea se înlocuia foarte încet, timp în care organismul trebuia să aştepte. El compara această substanţă necunoscută cu uleiul dintr-o maşină. Un animal în creştere era ca un motor, sugera el, care se poate mişca pe o anumită distanţă şi apoi trebuie uns din nou, înainte de a porni iar. („Dar de ce nu s-ar unge motorul din afară?" a spus dl. Bensington, când a citit articolul.) Şi toate acestea, spunea Redwood cu inconsecvenţa nervoasă şi amuzantă a celor din spiţa lui, s-ar putea foarte bine să arunce o lumină asupra misterului anumitor glande cu secreţie internă. Ca şi cum ar avea vreo legătură una cu alta!

Într-o comunicare ulterioară, Redwood merse mai departe. El dădu o interpretare perfectă diagramelor — acestea erau ca traiectoriile unor rachete; şi miezul lor — dacă aveau vreun miez —

era sângele de căţei şi pisici şi seva din floarea-soarelui şi sucul din ciuperci, în care ceea ce numea el „faza de creştere” se deosebea numai în ce priveşte proporţiile unor anumite elemente din sângele şi din seva lor, în zilele când, propriu-zis, nu creşteau.

Când dl. Bensington, după ce privi diagramele din toate părţile, începu să înţeleagă care era accastă diferenţă, o mare uimire puse stăpânire pe el. Pentru că, vedeţi, diferenţa probabil că se datora prezenţei chiar a substanţei pe care încercase de curând s-o izoleze în cercetările sale asupra alcaloizilor ce stimulează sistemul nervos. El puse articolul lui Redwood pe pupitrul care se legăna incomod lângă fotoliul său, îşi scoase ochelarii cu rama de aur, suflă pe ei şi îi şterse cu grijă.

— Pe Jupiter! zise dl. Bensington.

Apoi, aşezându-şi din nou ochelarii pe nas, se întoarse spre pupitrul care, de îndată ce fu atins cu cotul, scoase un scârţâit cochet şi aruncă articolul cu toate diagramele lui, împrăştiind foile pe podea. „Pe Jupiter!” zise dl. Bensington, apăsându-şi burta de braţul fotoliului, fără să ţină seama de confortul personal, iar apoi, văzând că tot nu poate să ajungă la broşură, se lăsă jos în patru labe, şi o ajunse. Acolo, pe podea, îi veni ideea să dea substanţei numele de ***Hrana Zeilor…***

Căci, vedeţi, dacă el şi Redwood nu se înşelau, atunci injectând sau administrând această nouă substanţă a sa în hrană, ar îndepărta „faza de repaus”, iar creşterea, în loc să meargă în ***acel fel:***

ar merge (dacă mă urmăriţi) ***astfel:***

4

În noaptea de după conversaţia sa cu Redwood, dl. Bensington nu dormi aproape nicio clipă. La un moment dat i se păru că aţipeşte, dar n-a fost decât pentru o clipă, şi atunci el visă că săpase o groapă adâncă în pământ şi turnase în ea tone întregi din ***Hrana Zeilor,*** iar pământul se umfla într-una, şi toate graniţele ţărilor se frângeau, şi ***Societatea Regală de Geografie*** lucra ca o breaslă uriaşă de croitori, împingând mereu ecuatorul.

Fireşte, acesta nu era decât un vis ridicol, care însă vădea starea de surescitare mintală la care ajunsese dl. Bensington şi adevăratul preţ ce-l dădea ideii sale mult mai bine decât oricare din lucrurile spuse ori săvârşite de el când era treaz şi conştient. Altfel nu l-aş fi menţionat, pentru că, în general, cred că nu e de loc interesant pentru oameni să vorbească unii cu alţii despre visele lor.

Printr-o stranie coincidenţă, Redwood avu şi el în noaptea aceea un vis, şi acest vis arăta ***astfel:***

Era o diagramă de foc pe fâşia lungă a unui abis. Iar el (Redwood) stătea pe o planetă, dinaintea unui soi de platformă neagră, ţinând o conferinţă asupra noului mod de creştere, devenit acum cu putinţă; el vorbea în faţa Institutului mai mult decât Regal, al Forţelor Primordiale, forţe care mai înainte, adică în vremea creşterii raselor, imperiilor, sistemelor planetare şi lumilor, merseseră ***astfel:***

ba în unele cazuri chiar ***astfel:***

Şi el le explica ascultătorilor săi, cu multă luciditate şi convingere, că aceste metode lente, chiar retrograde, vor fi în scurt timp înlăturate, datorită descoperirii sale.

Ridicol, desigur! Dar asta arată de asemeni…

… Dacă visul trebuie privit într-un chip profetic sau plin de semnficaţii, afară de cele afirmate categoric de mine, altceva nu pot să spun.

Capitolul II
FERMA EXPERIMENTALA

1

Îndată ce dl. Bensington s-a văzut în stare de a prepara cu adevărat această substanţă, a şi propus din capul locului experimentarea ei asupra mormolocilor. De obicei, asemenea substanţe se încearcă mai întâi neapărat asupra mormolocilor, de vreme ce mormolocii pentru asta şi sunt făcuţi. Şi s-a stabilit ca experienţele să fie conduse de el şi nu de Redwood, căci laboratorul lui Redwood era ocupat cu aparatele balistice şi animalele necesare unei cercetări asupra ***Variaţiei Diurne*** a ***Frecvenţei*** de ***Împungere*** la ***Viţeii Tineri,*** o cercetare care dădea curbe surprinzătoare şi nefireşti, iar prezenţa globurilor de sticlă pline cu mormoloci era cât se poate de nedorită în timpul desfăşurării unor atari cercetări.

Dar când dl. Bensington i-a mărturisit verişoarei sale Jane o parte din ceea ce avea el în minte, ea a

opus un veto prompt introducerii vreunei cantităţi de mormoloci sau a oricăror alte creaturi experimentale de acest gen în apartamentul lor. Ea nu a avut însă nimic împotrivă ca el să folosească una din încăperile apartamentului pentru o chimie neexplozivă, care, după părerea ei, tot n-avea să ducă la nimic, aşa că l-a lăsat să-şi instaleze un cuptor cu gaz, o chiuvetă şi un dulap ermetic de refugiu din faţa furtunilor curăţeniei săptămânale, la care ea nu vroia să renunţe. Şi, pentru că Jane cunoscuse oameni dedaţi băuturii, privea râvna lui de a se distinge în societăţile savante ca pe un excelent înlocuitor al celeilalte forme, mai vulgare, de desmăţ. În schimb ea nu putea şi nici nu voia să îngăduie prezenţa vreunui soi de făpturi în cantitate mare, care „se zvârcoleau" când erau vii şi „împuţeau totul" când erau moarte. Ea mai zicea că aceste îndeletniciri sunt nesănătoase, iar Bensington era cunoscut ca un om delicat şi ar fi fost o prostie să spună că nu era. Când Bensington a încercat să-i lămurească uriaşa importanţă a acestei eventuale descoperiri, ea a spus că totul era foarte bine, dar dacă ea ar fi consimţit să facă el ceva scârbos şi insalubru în casa aceea (şi până la urmă asta şi era de fapt), atunci ea era sigură că tot el ar fi fost acela care să se plângă primul.

Dl. Bensington se plimba prin odaie în lung si-n lat, fără să ţină seama de bătături, şi îi vorbea ferm şi supărat, dar fără cel mai mic efect. El spunea că nimic nu trebuie să stea în calea Progresului Ştiinţei şi ea spunea că Progresul Ştiinţei era una — şi o grămadă de mormoloci într-un apartament era cu totul altceva; el spunea că în Germania era un fapt sigur că unui om cu o idee ca a lui i s-ar pune numaidecât la dispoziţie un laborator de cinci sute de metri cubi, utilat cu tot ce este necesar — şi ea spunea că îi pare bine şi întotdeauna i-a părut bine că nu era nemţoaică; el spunea că asta îi va aduce o faimă veşnică — şi ea spunea că mai curând îi va aduce boală, dacă va ţine o grămadă

de mormoloci într-un apartament ca al lor; el spunea că e stăpân în casa lui — şi ea spunea că, decât să îngrijească de nişte mormoloci, mai bine se duce să se angajeze slujnică la vreo şcoală; apoi el i-a cerut să fie rezonabilă şi dânsa i-a cerut lui să fie rezonabil şi să renunţe la afacerea asta cu mormolocii; şi el i-a spus că ar trebui să-i respecte ideile, iar dânsa i-a răspuns că n-are de gând, dacă aceste idei sunt rău mirositoare; şi atunci el şi-a dat frâu liber şi a spus — în ciuda recomandărilor clasice ale lui Huxley în această privinţă — o vorbă urâtă. Vorba nu era chiar aşa de urâtă; totuşi — destul de urâtă.

În cele din urmă, ea s-a arătat foarte jignită, iar el s-a văzut nevoit să-i ceară iertare; perspectiva de a experimenta vreodată ***Hrana Zeilor*** asupra mormolocilor în apartamentul lor a dispărut cu totul într-un potop de scuze.

Astfel Bensington a fost nevoit să se gândească la alte căi pentru a-şi duce mai departe experienţele de nutriţie care să demonstreze valoarea descoperirii sale, îndată ce a izolat şi a preparat această substanţă. Câteva zile a meditat asupra posibilităţii de a-şi hrăni mormolocii în altă parte, folosind o persoană de încredere, şi atunci, văzând întâmplător o frază într-un ziar, s-a gândit la o fermă experimentală.

… Şi la pui. Asta i-a venit în minte deodată; aşa s-a gândit el la o fermă de păsări. Pe neaşteptate, a fost cuprins de viziunea unor pui care creşteau enorm. Vedea imaginea unor coteţe şi ogrăzi, coteţe din ce în ce mai mari şi ogrăzi din ce în ce mai întinse. Puii sunt atât de la îndemâna oricui, pot fi hrăniţi şi supravegheaţi atât de uşor, sunt mult mai lesne de mânuit şi de măsurat, încât acum mormolocii i se păreau, în comparaţie cu puii, nişte animale cu totul sălbatice şi scăpând oricărui control. Nu putea să înţeleagă de ce nu se gândise de la început la pui, în loc să se gândească la mormoloci. Printre altele, asemenea gând l-ar fi

scutit de toate aceste necazuri cu verişoara Jane. Când i-a sugerat lui Redwood această idee, Redwood a fost întru totul de acord cu el.

Redwood spunea că era convins că fiziologii comit o mare greşeală, făcând experienţe pe animale mici şi nefolositoare. Este întocmai ca şi cum ai face experienţe în chimie cu o cantitate insuficientă de substanţe; erorile de observaţie şi de manipulare devin disproporţionat de mari. Era extrem de important în momentul de faţă ca oamenii de ştiinţă să-şi afirme dreptul de a avea materialul lor ***mare.***

De aceea, el făcea acum o serie de experienţe la Colegiul din Bond Street asupra unor viţei, în ciuda unor anumite inconveniente cu studenţii şi profesorii de la alte catedre, pricinuite de neatenţia lor pe coridoare faţă de viţei. Dar curbele pe care le obţinea el erau deosebit de interesante şi aveau să justifice pe deplin alegerea făcută, atunci când aveau să fie publicate. În ceea ce-l priveşte, de n-ar fi fost dotarea ştiinţifică neadecvată din această ţară, el n-ar fi lucrat niciodată, dacă s-ar fi putut, pe animale mai mici decât o balenă. Dar un ***Vivarium*** public, pe o scară suficient de mare pentru a face acest lucru posibil, era în pre-zent, se pare, cel puţin în această ţară, o doleanţă utopică. În Germania… etc.

Deoarece viţeii lui Redwood cereau o supraveghere zilnică din partea lui, alegerea şi echiparea Fermei Experimentale a căzut în sarcina lui Bensington. De asemeni, întregul cost, se înţelege, urma să fie suportat de Bensington, cel puţin până când se va putea obţine o donaţie. În consecinţă, el a început să alterneze munca din laboratorul aflat în apartamentul său cu căutarea unei ferme de-a lungul liniilor ferate din sudul Londrei; ochelarii săi scrutători, chelia sa neacoperită şi pantofii săi de pânză jerpelită i-au umplut de speranţe zadarnice pe stăpânii numeroaselor proprietăţi nerentabile din partea

locului. El a publicat şi anunţuri în câteva ziare şi în ***Natura,*** solicitând serviciile unei perechi (căsătoriţi) pline de răspundere, punctuale, active şi pricepute în creşterea păsărilor, care să se ocupe de o fermă experimentală de trei pogoane.

Locul de care avea nevoie l-a găsit la Hickleybrow, lângă Urehot, în Kent. Era un loc straniu şi izolat, într-o vâlcea înconjurată de păduri bătrâne de pini, cere erau negri şi respingători în vreme de noapte. Un umăr cocoşat de deal acoperea apusul soarelui şi un puţ secat, cu o îngrăditură dărăpănată, micşora locul. Căsuţa era fără iederă, câteva geamuri erau sparte şi şopronul pentru căruţă arunca o umbră neagră în plină zi. Locul se găsea la o milă şi jumătate de ultima casă a satului şi singurătatea era aparent tulburată de câte un ecou nedesluşit.

Locul acesta i-a făcut lui Bensington impresia că este foarte bine adaptat cerinţelor unor cercetări ştiinţifice. Bensington s-a plimbat în jurul acareturilor, schiţând cu mâna coteţele şi ograda şi a constatat că bucătăria ar putea să adăpostească o serie de clocitoare şi scoşti adoptive, cu un minimum de modificări. A luat imediat terenul în arendă. Apoi, întorcân-du-se spre Londra, s-a oprit la Dunton Green, a căzut la învoială cu o pereche care răspunsese anunţului său şi în aceeaşi seară a reuşit să izoleze o cantitate suficientă de ***Heracleoforbia*** **I,** care să justifice pe deplin aceste angajări.

Perechea aleasă, care era destinată să devină, sub ordinele d-lui Bensington, prima pereche de distribuitori de pe pământ ai ***Hranei Zeilor,*** era compusă din doi oameni nu numai destul de bătrâni, dar şi extrem de murdari. Această din urmă trăsătură nu a fost observată de dl. Bensington, pentru că nimic nu distruge atât de mult spiritul de observaţie general, ca o viaţă bazată pe ştiinţa experimentală. Se numeau Skinner, dl. Şi d-na Skinner, şi dl. Bensington i-a

descusut, într-o odăiţă cu geamurile închise ermetic, cu o oglindă pătată pe poliţa de deasupra căminului şi cu câteva ***calciolaria*** bolnăvicioase.

D-na Skinner era o bătrână mărunţică, nepurtând nimic pe cap decât părul ei alb şi murdar, strâns la spate în coc şi cu o faţă care începuse prin a fi — şi redevenise acum, prin pierderea dinţilor şi scofâlcirea bărbiei, cum şi zbârcirea restului feţei — aproape numai şi numai nas. Era îmbrăcată în cenuşiu închis (dacă se poate spune că îmbrăcămintea ei avea vreo culoare), cârpită într-un loc cu flanelă roşie. L-a poftit să intre şi i-a vorbit cu vorbe măsurate, privindu-l pe lângă şi pe deasupra nasului, în timp ce dl. Skinner, după spusele ei, îşi schimba toaleta. Avea un dinte cu un rol important în pronunţarea cuvintelor şi îşi ţinea mâinile strânse cu nervozitate una într-alta. I-a spus d-lui Bensington că crescuse mulţi ani păsări şi cunoştea totul referitor la clocitoare; de fapt, ei conduseseră la un moment dat o fermă de păsări, care în cele din urmă a eşuat din cauza lipsei de pui.

— Fără pui nu faci nimic, zise d-na Skinner.

Dl. Skinner îşi făcu apariţia; era un om cu faţa mare — cepeleag şi cu o privire chiorâşă; te privea pe deasupra capului; în picioare avea nişte papuci jerpeliţi, care apelau la simpatia d-lui Bensington; avea de asemeni o lipsă vădită de nasturi la haine. Îşi strângea la piept haina şi cămaşa cu o mână şi schiţa diferite contururi pe faţa de masă, de culoare neagră şi aurie, cu degetul arătător al mâinii celeilalte, în timp ce ochiul său rătăcitor privea — aşa s-ar fi putut crede — la sabia lui Damocles ce atârna deasupra capului d-lui Bensington, cu o expresie de tristă detaşare.

— Nu doriţi să scoateţi câştig din ferma asta. Nu, domnule! E tot una, domnule. E o ***esperienţă!*** Chiar aşa.

El declară că se pot duce numaidecât la fermă. Nu avea nimic de făcut la Dunton Green, în afară

de puţină croitorie.

— Nu este prea plăcut ***aiţi,*** aşa cum crezusem, şi ***aiţi*** nu am ***ţine*** ştie ***ţe*** lucruri, zise el; aşa că dacă nu aveţi nimic împotrivă, putem veni…

Într-o săptămână, dl. Şi d-na Skinner erau instalaţi la fermă, iar tâmplarul din Hickleybrow alterna munca de construire a îngrăditurilor şi a coteţelor cu o discuţie sistematică despre dl. Bensington.

— Nu ştiu prea multe despre el, zise dl. Skinner. Dar, după câte pot să-mi dau seama, pare să fie sau prost sau nebun.

— Eu cred că e puţin sărit, zise tâmplarul din Hi-ckleybrow.

— Îşi închipuie că se ***priţepe*** la păsări, zise dl. Skinner. O, Doamne! Ai crede că nimeni altul nu se ***priţepe*** ca el.

— Păi cam seamănă cu o găină, zise tâmplarul din Hickleybrow; cu ochelarii ăia ai lui!

Dl. Skinner se apropie de tâmplarul din Hickleybrow şi îi vorbi pe un ton confidenţial, şi un ochi al lui privea trist spre satul din depărtare, iar celălalt era vioi şi răutăcios.

— Trebuie să măsori în fiecare zi fiecare găină! aşa mi-a spus… Ca să vezi dacă creşte cum trebuie. Ei, ***ţe ziţi?*** Fiecare găină, în fiecare zi!

Şi dl. Skinner îşi duse mâna la gură ca să râdă în dosul ei, într-un fel rafinat şi molipsitor, îndoindu-se din spate foarte tare — şi numai celălalt ochi al său nu participa la acest râs. Apoi, nefiind sigur dacă tâmplarul pricepuse, repetă într-o şoaptă apăsată: „Să le măsori!”

— E mai rău decât patronul nostru; să fiu al dracului dacă nu-i aşa! zise tâmplarul din Hickleybrow.

2

Munca experimentală este lucrul cel mai obositor din lume (în afară doar de rapoartele

despre ea în ***Philosophical Transactions)*** şi d-lui Bensington i s-a părut că a trecut prea mult timp, până când întâiul său vis asupra posibilităţilor uriaşe să fie înlocuit de o fărâmă de realizare. El luase în arendă ferma experimentală în octombrie şi abia în mai s-au întrezărit primele perspective de succes. ***Heracleoforbia*** **I, II** şi **III** au fost încercate şi au dat greş de fiecare dată; avea bătaie de cap cu şobolanii de la ferma experimentală, şi mai avea bătaie de cap şi cu soţii Skinner. Singurul mod de a face pe Skinner să execute ce i se spunea era să-l concedieze. Atunci el îşi freca bărbia nerasă — era întotdeauna nebărbierit şi totuşi, lucru ciudat, barba nu apuca să-i crească niciodată — cu mâna osoasă şi în acelaşi timp se uita la dl. Bensington cu un ochi, şi pe deasupra lui cu celălalt, şi spunea:

— Oh, desigur, domnule… dacă vorbiţi serios!…

Dar în cele din urmă s-au arătat zorii succesului. Şi crainicul acestui succes a fost o scrisoare scrisă cu litere lungi şi subţiri de mâna d-lui Skinner:

„Noul puiet a ieşit, scria dl. Skinner, şi nu prea îmi place cum arată. Cresc foarte mari — cu totul altfel decât lotul de până la dispoziţiile dumneavoastră. Ultimii, înainte de a-i mânca pisica, erau nişte pui destul de frumoşi, dar aceştia cresc ca nişte scaieţi. N-am mai văzut niciodată aşa ceva. Ciugulesc atât de tare, lovind cu ciocul peste marginea ghetelor, încât nu sunt în stare să le dau măsura exactă. Sunt adevăraţi uriaşi şi mănâncă totul ca nişte uriaşi. În curând vom mai avea nevoie de grăunţe, căci n-aţi mai văzut nici-odată pui care să mănânce atât. Sunt mai mari decât găinile Bantam. Dacă merg tot aşa, or să ajungă să fie nişte păsări pentru expoziţie, gigantici cum sunt. Mai mari decât Plymouth Rock. Noaptea trecută m-am speriat, crezând că pisica s-a dus la ei, şi când am privit pe geam aş fi putut să jur că am văzut-o intrând

pe sub gardul de sârmă. Când am ieşit însă afară, puii erau treji cu toţii şi ciuguleau flămânzi, dar n-am văzut nici urmă de pisică. Aşa că le-am dat o găleată de grăunţe şi m-am încuiat în casă. Aş dori să ştiu dacă trebuie să continui să-i hrănesc după cum mi-aţi dat dispoziţie. Hrana pe care aţi amestecat-o aproape că s-a terminat şi nu vreau să mai amestec singur, din cauza accidentului cu budinca. Cu multe salutări din partea noastră şi aşteptând în continuare dispoziţiile dumneavoastră,

Cu deosebit respect,

Alfred Newton Skinner".

Aluzia din ultima parte se referea la o budincă cu lapte, în care se amestecase din întâmplare nişte ***Heracleoforbia*** **II,** cu rezultate dureroase şi aproape fatale pentru soţii Skinner.

Dar dl. Bensington, citind printre rânduri, a văzut în acest belşug de creştere atingerea ţelului mult aşteptat. În dimineaţa următoare, a coborât în gara Urshot; în valiza pe care o ducea în mână avea, închisă în trei cutii, o cantitate din ***Hrana Zeilor*** suficientă pentru toţi puii din Kent.

Era o dimineaţă frumoasă şi luminoasă, spre sfârşitul lui mai, şi bătăturile sale se comportau atât de bine, încât se hotărî să meargă pe jos prin Hickleybrow până la ferma sa. Avea de mers cu totul vreo trei mile şi jumătate, prin parc şi prin sat şi apoi de-a lungul poienilor verzi ale rezervaţiilor din Hickleybrow. Copacii erau acoperiţi de verdeaţa proaspătă a primăverii, lăstărişul era ticsit de flori albe şi roşii, toată pădurea era plină de zambile albastre şi orhidee purpurii, şi pretutindeni se auzeau păsări — sturzi, mierle, prihori, cintezoi şi multe altele; iar într-un colţ mai însorit al parcului o ferigă se desfăcu şi ţâşni din ea un cerb roşcat.

Acestea toate îi aduseră aminte d-lui Bensington de bucuriile lui de odinioară, pe care acum le uitase; descoperirea îi apăru într-o lumină mai vie

şi mai plină de încântare şi i se păru că ziua asta era cea mai fericită din viaţa lui. Când văzu, la umbra pinilor sau în lumina soarelui, puii care mâncaseră din ***Hrana*** preparată de el, uriaşi şi greoi, mai mari acum decât o găină în toată firea şi care tot mai creşteau, îmbrăcaţi încă în primul lor puf galben (abia pătat cu o culoare brună de-a lungul spinării), îşi dădu cu adevărat seama că aceasta este cea mai fericită zi din viaţa lui.

La insistenţele d-lui Skinner, dl. Bensington intră în curtea îngrădită, dar după ce fu ciugulit de câteva ori prin crăpăturile din pantofi, ieşi afară şi privi la aceşti monştri prin plasa de sârmă. Privea cu capul lipit de plasă şi le urmărea mişcările, ca şi cum nu mai văzuse niciodată pui.

— Cum vor fi ăştia când vor creşte mari? Nu pot să-i închipui, zise dl. Skinner.

— Mari cât un cal, zise dl. Bensington.

— Cam aşa ***ţeva,*** zise dl. Skinner.

— Câţiva oameni vor putea să se sature dintr-o singură aripă! zise dl. Bensington. Vor trebui tăiaţi la încheieturi, cum fac măcelarii cu vitele.

— N-o să continue să crească tot aşa, zise dl. Skinner.

— Nu? întrebă dl. Bensington.

— Nu, zise dl. Skinner. Cunosc eu ***aţest*** soi. ***Înţep*** să crească mari, dar nu merg mereu aşa! Nu.

Se făcu tăcere.

— E vorba de îngrijire, zise dl. Skinner, modest.

Dl. Bensington îşi întoarse brusc ochelarii spre el.

— Noi i-am crescut tot atât de mari aproape, acolo unde am fost mai înainte, zise dl. Skinner, cu ochiul cel bun ridicat în chip pios şi adăugă: Adică eu şi soţia mea.

Dl. Bensington făcu inspecţia obişnuită prin toate anexele fermei, dar se întoarse repede înapoi. Vedeţi, era într-adevăr mai mult decât aşteptase. Drumul ştiinţei e atât de întortocheat şi încet! După primele speranţe şi înainte de a ajunge la o

realizare practică, aproape totdeauna trec ani întregi, în care se ivesc tot felul de piedici, şi iată, iată că ***Hrana Zeilor*** venea după mai puţin de un an de încercări! Era prea frumos, prea frumos. Această speranţă, amânată într-una, care este hrana zilnică a fanteziei omului de ştiinţă, el nu o va mai avea! Cel puţin aşa i se părea lui în momentul acela. Se întoarse şi privi de mai multe ori la aceşti uluitori pui ai săi.

— Ia să vedem, zise el. Va să zică, au abia zece zile. Şi faţă de mărimea unui pui obişnuit, cred că sunt cam de şase sau şapte ori mai mari…

— Este timpul să-i ***ţerem*** să ne mărească salariul, zise dl. Skinner către soţia sa. E încântat de felul cum am crescut puii ***aţeia,*** e tare încântat.

Se aplecă apoi cu un aer confidenţial spre ea.

— Crede că e din cauza ***drăţiei aţeleia*** de hrană, zise el cu mâna la gură şi scoase un chicotit din cavitatea faringelui său…

În ziua aceea, dl. Bensington era un om într-adevăr fericit. Nu era dispus să găsească nicio greşeală în amănuntele îngrijirii pe care o dădeau ei puilor. Soarele scosese la iveală rezultatele acumulate ale nepăsării soţilor Skinner, mai violent decât le zărise el vreodată. Dar aprecierile sale erau dintre cele mai bune. Gardul de sârmă era în multe locuri stri-cat, însă el primi cu destulă satisfacţie explicaţia d-lui Skin-ner că „o vulpe sau un câine sau aşa ***ţeva”*** a făcut asta. Observă că nici clocitoarele nu fuseseră curăţate.

— Nu au fost, domnule, zise d-na Skinner, stând cu braţele încrucişate şi zâmbind timid din dosul nasului. N-am avut de loc vreme să le curăţăm de când am venit aici…

Urcă scările să vadă câteva găuri de şobolani, pentru care Skinner spunea că va fi nevoie de o capcană — erau într-adevăr enorme — şi descoperi că odaia în care ***Hrana Zeilor*** era amestecată cu făină şi tărâţe era într-o dezordine deosebit de neplăcută. Soţii Skinner făceau parte

din acel soi de oameni care găsesc utilizare până şi farfuriilor sparte, cutiilor de tinichea, borcanelor de murături sau cutiilor de muştar — şi încăperea era plină de asemenea obiecte. Într-un colţ se afla o grămadă de mere pe care Skinner le pusese la păstrare şi care putrezeau, şi într-un cui bătut în partea înclinată a tavanului atârnau câteva piei de iepure, pe care el îşi propusese să-şi încerce talentul de blănar. („Mă ***priţep*** foarte bine la blănuri şi la alte lucruri din ***aţestea”***, zise Skinner.)

Dl. Bensington, fireşte, a strâmbat critic din nas în faţa acestei dezordini, dar n-a mai făcut caz în mod inutil, şi chiar când a găsit o viespe care se ospăta dintr-o cană pe jumătate plină cu ***Heracleoforbia*** **IV,** pur şi simplu a remarcat cu blândeţe că această substanţă era mai bine să fie ţinută la adăpost de umezeală, decât expusă la aer în felul acesta.

Apoi a trecut peste toate astea ca să remarce un lucru la care se gândea de câtva timp.

— Ştii, Skinner… cred că am să omor unul din aceşti pui… ca specimen. Cred că-l vom omorî după-amiază, şi am să-l iau cu mine la Londra.

Mai cercetă conţinutul dintr-o ceaşcă şi apoi îşi scoase ochelarii ca să-i şteargă.

— Aş vrea, zise el, aş vrea foarte mult să am vreo rămăşiţă, o mostră, din hrana din ziua aceasta. Fiindcă veni vorba, reluă el, nu cumva le dai şi carne?

— O, nu, domnule, zise Skinner, vă asigur, domnule, că ne pricepem prea bine la creşterea păsărilor de tot felul, ca să ***faţem*** una ca asta.

— Desigur că nu le daţi resturile de mâncare de la masa voastră… Mi s-a părut că observ nişte oase de iepure împrăştiate într-un colţ din curtea păsărilor…

Dar când s-a dus să le vadă, au constatat că erau oasele mai mari ale unei pisici, ciugulite până rămăseseră curate.

— Ăsta nu e pui, zise Jane, verişoara domnului Bensington. Ei bine, cred că ştiu ce-i un pui, continuă Jane cu aprindere. E prea mare pentru un pui, pe de o parte, şi în afară de asta poţi să-ţi dai perfect de bine seama că nu este un pui. E mai mult găină decât pui.

— În ceea ce mă priveşte, zise Redwood, lăsându-l fără voie pe Bensington să-l atragă în discuţie, trebuie să mărturisesc că luând în considerare evidenţa…

— Oh! dacă faci asta, zise Jane, verişoara d-lui Bensington, în loc să te foloseşti de ochi ca o persoană cu judecată…!

— Dar, într-adevăr, domnişoară Bensington…!

— Oh! Continuă! zise verişoara Jane. Voi, bărbaţii, sunteţi toţi la fel.

— Luând în considerare evidenţa, acesta desigur că se încadrează în definiţie… fără îndoială că este anormal şi hipertrofiat, însă cu toate acestea… mai ales deoarece a fost clocit dintr-un ou de găină normală… Da, cred, domnişoară Bensington, că trebuie să admit… dacă trebuie să-i dau un nume, că acesta este un fel de pui.

— Vrei să spui că este pui? zise verişoara Jane.

— ***Cred*** că este un pui, zise Redwood.

— Ce PROSTIE! zise Jane, verişoara d-lui Bensington, şi apoi, adresându-se lui Redwood: Oh! Îmi pierd răbdarea cu voi! şi deodată se întoarse şi ieşi din odaie, trântind uşa.

— Şi afară de asta, Bensington, simt o mare plăcere să-l văd, Bensington, zise Redwood, după ce ecoul uşii trântite se stinse. Cu toate că e atât de mare.

Fără vreo insistenţă din partea d-lui Bensington, el se aşeză în fotoliul scund de lângă foc şi mărturisi fapte care ar fi părut necugetate chiar din partea unui om care nu avea nimic comun cu ştiinţa.

— Ai să gândeşti că e un lucru nesăbuit din partea mea, Bensington, ştiu, zise el, dar adevărul

este că am pus o fărâmă… nu prea mult… o cantitate infimă… în biberonul copilului, acum aproape o săptămână!

— Dar, bine!… strigă dl. Bensington.

— Ştiu, zise Redwood, şi aruncă o privire la puiul uriaş din farfuria de pe masă. Nu s-a întâmplat nimic rău, slavă Domnului, şi-şi căută prin buzunare ţigările.

Dădu câteva crâmpeie de amănunte.

— Bietul copil nu câştiga în greutate… mă adusese la disperare. Winkles, un netot, fost elev de-al meu… nu e bun de nimic… Doamna Redwood are o încredere oarbă în Winkles… Ştii, un om cât un munte, voinic… În ***mine,*** bineînţeles, n-are niciun fel încredere… A învăţat-o Winkles… Aproape că nu mă lăsa să intru în odaia copilului… Trebuia să fac ceva… M-am furişat în timp ce îngrijitoarea era la micul dejun… şi am băgat în sticlă…

— Dar va ***creşte!*** spuse dl. Bensington.

— Chiar creşte. Aproape un kilogram, săptămâna trecută… Să-l auzi pe Winkles. Este din cauza îngrijirii lui, zice el.

— Vai de mine! Dar tot aşa spune şi Skinner!

Redwood se uită din nou la pui.

— Toată dificultatea este să pot continua, zise el. Ei nu vor să mă lase singur în camera copiilor, pentru că am încercat să fac o curbă de creştere pentru Georgina Phyllis, ştii, şi cum să fac să-i mai dau încă o doză?…

— Este nevoie?

— Plânge de două zile… nu mai poate să continue cu hrana obişnuită, în orice caz. Are nevoie de mai mult acum.

— Spune-i lui Winkles.

— La naiba cu Winkles! zise Redwood.

— Ar trebui să te duci la Winkles şi să-i dai prafurile ca să i le dea copilului…

— Cam asta va trebui să fac, zise Redwood, rezemându-şi bărbia în pumn şi privind ţintă la

foc.

Bensington mângâie un timp puful de pe pieptul puiului uriaş.

— Vor fi nişte păsări monstruoase, zise el.

— Da, spuse Redwood, continuând să-şi ţină ochii aţintiţi asupra focului.

— Mari cât nişte cai, zise Bensington.

— Şi mai mari, zise Redwood. Da, şi mai mari!

Bensington îşi luă privirile de la specimen.

— Redwood, zise el, aceste păsări vor face senzaţie.

Redwood dădu din cap, cu faţa spre foc.

— Şi, pe legea mea, zise Bensington, întorcându-se brusc cu o anume licărire în ochelarii săi, tot aşa şi băieţaşul tău!

— Tocmai la asta mă gândeam şi eu, spuse Redwood.

Se lăsă pe spate, oftă, aruncă ţigara neterminată în foc şi îşi înfundă mâinile adânc în buzunarele pantalonilor.

— Exact la asta mă gândeam şi eu. Această ***Heracleo-forbia*** se pare că va fi o substanţă anevoie de mânuit. Ritmul în care a crescut puiul ăsta…

— Un băieţaş care ar creşte cu asemenea iuţeală… zise dl. Bensington încet şi se uită spre pui, în timp ce vorbea… Zău că va fi ***Mare!***

— Îi voi administra doze din ce în ce mai mici, spuse Redwood. Sau, mai bine zis, i le va da Winkles.

— E cam prea mult pentru o experienţă.

— Da.

— Şi totuşi, ştii, trebuie să mărturisesc… mai curând sau mai târziu va trebui încercată pe vreun copil.

— Oh, o vom încerca pe ***vreun*** copil… cu siguranţă.

— Chiar aşa, zise Bensington, şi se apropie, oprindu-se pe covoraşul din faţa căminului şi scoţându-şi ochelarii ca să-i şteargă.

— Până să văd puiul ăsta, Redwood, nu cred că începusem să-mi dau seama… cât de cât… de posibilităţile experienţei pe care o făceam. Abia acum încep să întrezăresc… eventualele consecinţe…

Şi chiar şi atunci, ştiţi, dl. Bensington era departe de a-şi da seama de explozia pe care avea s-o producă acest mic fitil.

4

Lucrurile se petreceau la începutul lui iunie. Câteva săptămâni, Bensington fu împiedicat să viziteze din nou ferma experimentală de un puternic guturai imaginar, aşa că scurta vizită necesară a făcut-o Redwood. El se întoarse şi mai neliniştit decât plecase. În total, erau şapte săptămâni de creştere continuă, neîntreruptă…

Şi atunci, viespile s-ău dezlănţuit.

Era la sfârşitul lui iulie, cu aproape o săptămână înainte ca găinile să scape de la Hickleybrow, când a fost omorâtă prima din viespile cele mari. Relatarea acestui fapt a apărut în câteva ziare, dar nu ştiu dacă vestea a ajuns până la dl. Bensington, şi cu atât mai puţin dacă el a pus-o în legătură cu neglijenţa care domnea la ferma experimentală.

Nu mai poate fi nicio îndoială acum că în timp ce domnul Skinner hrănea puii d-lui Bensington cu ***Heracleoforbia*** **IV,** un număr de viespi erau tot atât de destoinice — poate chiar mai destoinice — să care cantităţi din aceeaşi pastă, ducând-o puilor lor, în grămezile de nisip din dosul pădurii de pini din vecinătate. Şi nu poate fi nicio îndoială că puilor de viespi le-a folosit această substanţă la creştere tot atât de mult cât şi găinilor d-lui Bensington. Natura face pe viespe să ajungă la maturitate efectivă mai repede decât păsările domestice şi dintre toate creaturile care, prin nepăsarea generoasă a soţilor Skinner, se împărtăşeau din binefacerile dăruite de dl.

Bensington găinilor sale, viespile au fost cele dintâi care şi-au făcut apariţia în lume.

Un argat pe nume Godfrey, de pe moşia locotenent-colonelului Rupert Hick, de lângă Maidstone, a fost cel dintâi care a întâlnit şi a avut norocul să omoare unul din aceşti monştri, pe care istoria nu l-a consemnat nicăieri. El mergea printre ferigile înalte până la genunchi, de-a curmezişul unui luminiş dintr-o pădure de fag din parcul locotenent-colonelului Hick, având puşca pe umăr — din fericire pentru el o puşcă cu două ţevi — când a văzut pentru prima dată viespea aceea. Venea în jos, spune el, contra luminii, aşa că n-a putut s-o vadă desluşit, şi în vreme ce se apropia, făcea un zgomot „ca de automobil”. Omul recunoaşte sincer că s-a speriat. Viespea era tot atât de mare, dacă nu chiar mai mare ca o bufniţă şi pentru ochiul său experimentat zborul ei, şi mai ales vârtejul ceţos al aripilor, trebuie să fi părut ciudat de nepăsăresc. Instinctul de conservare, cred, s-a contopit cu îndelungata lui deprindere atunci când, aşa cum spune el, „a tras imediat”.

Situaţia aceasta bizară pesemne că i-a influenţat şi ţinta; oricum, cea mai mare parte a încărcăturii a dat greş, şi creatura a căzut doar pentru o clipă cu un bâzâit furios, care i-a trădat calitatea de viespe, apoi s-a ridicat din nou, cu dungile de pe ea vizibile în lumină. El spune că s-a îndreptat spre el. În orice caz, el a tras al doilea cartuş de la mai puţin de douăzeci de metri şi a aruncat arma la pământ, alergând câţiva paşi şi aplecându-se ca să se ferească de ea.

Argatul e convins că viespea a trecut în zbor la un metru de el; a atins pământul, s-a ridicat din nou, a căzut iar cam la treizeci de metri mai departe, apoi s-a rostogolit zvârco-lindu-se şi împungând de mai multe ori, cu acul, în ultima agonie. El a mai tras două cartuşe în viespe, până să îndrăznească să se apropie.

Când a măsurat-o, a văzut că viespea avea şaptezeci de centimetri în lungul aripilor desfăcute, iar acul avea o lungime de şapte centimetri. Abdomenul era rupt de trup, dar omul a apreciat lungimea creaturii de la cap până la ac ca fiind de aproape jumătate metru, ceea ce este aproape corect. Ochii ei compuşi erau de mărimea unei monede.

Aceasta este prima apariţie semnalată public a viespilor gigantice. A doua zi, un ciclist care cobora dealul dintre Sevenoaks şi Tombridge era cât pe-aci să treacă peste o altă viespe uriaşă, care se târa pe drum. Trecerea lui probabil că a alarmat-o şi ea s-a ridicat în zbor cu un zgomot de gater. Bicicleta a făcut un salt din cauza emoţiei ciclistului şi, când a putut să privească înapoi, viespea se şi îndepărta în zbor pe deasupra pădurii, spre Westerham. După ce a mai pedalat câtva timp, a pus frâna, a descălecat — tremura atât de tare, încât a căzut peste bicicletă, când s-a dat jos — şi s-a aşezat pe marginea drumului, ca să-şi revină. Avusese de gând să ajungă până la Ashford, dar în ziua aceea n-a mers mai departe de Tombridge…

Apoi, lucru curios, nu s-a mai semnalat nicio viespe uriaşă timp de trei zile. Consultând buletinul meteorologic din zilele acelea, am aflat că au fost zile noroase şi răcorite de ploi torenţiale locale, care probabil că explică această întrerupere. Apoi, în a patra zi, cerul a fost albastru, cu soare strălucitor, şi s-a produs o invazie de viespi, cum lumea cu siguranţă că nu mai văzuse niciodată.

E cu neputinţă de imaginat câte viespi uriaşe au apărut atunci. Sunt cel puţin cincizeci de relatări despre apariţia lor. A fost şi o victimă, un băcan, care a descoperit unul din aceşti monştri într-o ladă de zahăr, şi l-a atacat nesăbuit, cu o cazma, în timp ce monstrul îşi lua zborul. Băcanul a doborât viespea la pământ pentru o clipă, însă ea l-a înţepat prin gheată, în timp ce el o izbea din nou şi îi tăia

trupul în bucăţi. Dar băcanul a fost primul care a murit.

Cea mai dramatică din cele cincizeci de apariţii a fost cu siguranţă aceea a viespii care a vizitat British Museum pe la prânz, căzând ca din senin asupra unuia din nenumăraţii porumbei care trăiesc în curtea clădirii, zburând apoi sus pe cornişă ca să-şi devoreze în voie victima. După aceea s-a plimbat un timp pe acoperişul muzeului, a intrat în sala de lectură printr-un luminator, a bâzâit câtva timp prin interiorul sălii, stârnind panică printre cititori, şi, în cele din urmă, a găsit altă fereastră şi a dispărut din nou din văzul oamenilor.

Majoritatea celorlalte relatări nu se referă însă decât la simple treceri sau coborâri. O petrecere în aer liber a fost împrăştiată la Aldington Knoll, toate prăjiturile şi dulciurile consumate, iar un căţel a fost ucis şi sfâşiat în bucăţi lângă Whitstable, chiar sub ochii stăpânei lui…

Străzile răsunau în seara aceea de ţipete, afişele ziarelor anunţau cu litere de-o şchioapă nimic altceva decât „Giganticele Viespi din Kent”. Toţi redactorii alergau agitaţi, în sus şi în jos pe scări, strigând tot felul de veşti în legătură cu viespile. Şi profesorul Redwood, ieşind de la Colegiul din Bond Street la ora cinci, înfierbântat de o discuţie aprinsă cu comitetul său în legătură cu preţul viţeilor, a cumpărat un ziar de seara, l-a deschis, s-a schimbat la faţă, a uitat într-o clipă cu totul de viţei şi de comitet, şi a luat o trăsură, îndreptându-se spre locuinţa lui Bensington.

5

Locuinţa era ocupată, aşa i s-a părut lui, excluzând toate celelalte obiecte concrete, de dl. Skinner şi de glasul său, dacă se poate spune despre dl. Skinner sau despre glasul său că sunt obiecte concrete!

Glasul era foarte ridicat, revărsându-se într-o serie de accente ţipătoare.

— Nu ne mai putem opri, domnule. Am pierdut speranţa că s-ar mai îmbunătăţi ceva, ba dimpotrivă, lucrurile merg din ce în ce mai rău, domnule. (Nu-s numai viespile, domnule, mai sunt şi urechelniţe mari, domnule, atât de mari, domnule… (el arătă toată mâna şi câţiva centimetri în plus din braţul său gras şi murdar) aproape că au făcut-o pe d-na Skinner să leşine, domnule. Şi urzicile din jurul curţii, domnule, şi ele cresc, şi iedera, domnule, pe care am semănat-o lângă şanţul de scurgere, şi-a vârât cârceii prin fereastră în timpul nopţii, domnule, şi aproape că au apucat-o, domnule, pe d-na Skinner de picioare. Asta-i din pricina hranei aceleia a dumneavoastră, domnule. Pe oriunde am împrăştiat din ea, domnule, o fărâmă, totul creşte enorm, domnule, cum nu mi-am închipuit vreodată că poate să crească ceva. E cu neputinţă să mai rămânem o lună, domnule. E peste puterile noastre! Chiar dacă viespile nu ne înţeapă, o să fim sufocaţi de iederă, domnule. Nu vă puteţi închipui, domnule, dacă nu veniţi acolo să vedeţi…

Îşi întoarse privirea ochiului de sus spre cornişa de deasupra capului lui Redwood.

— De unde ştim noi că n-au mâncat şi şobolanii, domnule! La asta mă gândesc mai ales, domnule. N-am văzut niciun şobolan mare, domnule, dar de unde pot să ştiu… De câteva zile suntem înspăimântaţi de urechelniţele pe care le-am văzut… erau cât nişte homari… două din ele, domnule… şi felul înspăimântător în care creşte iedera, şi îndată ce am auzit viespile… îndată ce le-am auzit, domnule, am înţeles. N-am mai aşteptat nimic, decât să-mi cos un nasture pe care-l pierdusem, şi apoi am venit aici. În momentul de faţă, domnule, sunt copleşit de nelinişte. De unde să ştiu ce i se în-tâmplă d-nei Skinner, domnule! Iedera creşte peste tot ca un şarpe, domnule,

credeţi-mă, dar trebuie s-o vedeţi numai, domnule, şi să vă daţi la o parte din drumul ei!… şi urechelniţele care se fac din ce în ce mai mari, şi viespile… ea nu şi-a luat nici măcar o valiză, domnule, şi dacă se întâmplă ceva!…

— Dar găinile, zise dl. Bensington; cum sunt găinile?

— Le-am hrănit până ieri, credeţi-mă, zise dl. Skinner, dar azi dimineaţă n-am mai îndrăznit, domnule, zgomotul viespilor era ceva îngrozitor, domnule. Veneau cu duzinele. Mari cât nişte găini. I-am spus d-nei Skinner: coase-mi, zic, câţiva nasturi, fiindcă, zic, nu pot să mă duc aşa la Londra, mă duc, zic, la dl. Bensington şi-i explic cum stau lucrurile. Şi tu să stai, zic, în odaia asta până mă întorc eu, şi ţine, zic, ferestrele închise cât poţi mai bine.

— Dacă n-aţi fi fost atât de îngrozitor de neglijenţi… începu Redwood.

— Oh! Nu spuneţi ***asta,*** domnule, zise Skinner. Nu acum, domnule. Nu-mi spuneţi asta mie, care sunt atât de copleşit, domnule, din cauza d-nei Skinner, domnule! Oh! nu, domnule! Nu sunt în stare să mă cert cu dumneavoastră. Credeţi-mă, domnule, nu pot! Mă gândesc la şobolani… De unde să ştiu că n-au pătruns la d-na Skinner în timp ce eu stau aici?

— Şi n-ai făcut nici măcar o măsurătoare a acestor frumoase curbe de creştere! zise Redwood.

— Am fost prea copleşit, domnule, spuse dl. Skinner. Dacă aţi şti prin ce am trecut, eu şi d-na! În tot cursul acestei luni. Nu ştiam ce să mai facem, domnule. Cu găinile care creşteau atât de mari, şi urechelniţele, şi iedera. Nu ştiu dacă v-am spus, domnule, iedera…

— Ne-ai mai spus toate astea, zise Redwood. Întrebarea este, Bensington, ce trebuie să facem?

— Ce trebuie să facem? zise dl. Skinner.

— Trebuie să te întorci la d-na Skinner, zise Redwood. Nu poţi s-o laşi acolo singură toată

noaptea.

— Nu mă duc singur, domnule. Nici de-ar fi o duzină de doamne Skinner. Dl. Bensington trebuie…

— Prostii, zise Redwood. Viespile stau liniştite în timpul nopţii. Şi urechelniţele îţi vor fugi din cale…

— Dar şobolanii?

— Nu există niciun şobolan, spuse Redwood.

6

Dl. Skinner ar fi putut să renunţe la nelinişstea sa principală. D-na Skinner nu şi-a pierdut vremea degeaba.

Pe la ora unsprezece, iedera, care crescuse neîncetat toată dimineaţa, a început să se caţere peste fereastră şi s-o întunece — şi cu cât se întuneca mai tare în casă, cu atât devenea mai limpede pentru d-na Skinner că situaţia în care se găsea va ajunge în scurtă vreme de nesuportat. I se părea că trecuseră veacuri de când plecase Skinner. Privi câtăva vreme pe fereastra întunecată, printre cârceii care se agitau, apoi păşi cu precauţie şi deschise uşa dormitorului, şi ascultă…

Totul părea liniştit; şi astfel, strângându-şi poalele rochiei în jurul picioarelor, d-na Skinner făcu un salt în dormitor şi, după ce mai întâi se uită sub pat şi se încuie în odaie, cu iuţeala metodică a unei femei încercate, începu să împacheteze pentru plecare. Patul nu fusese făcut şi odaia era presărată cu bucăţi de iederă pe care Skinner le tăiase pentru a putea închide fereastra în timpul nopţii, dar ei nu-i păsa de toată această dezordine. Făcu un balot dintr-un cearceaf curat. Îşi împachetă întreaga rufărie şi o haină de catifea pe care Skinner o purta la zile mari şi mai împachetă un borcan de murături care nu fusese deschis — şi până aici era în dreptul ei să împacheteze. Dar mai împachetă tot astfel şi două cutii închise ermetic care

conţineau ***Heracleoforbia*** **IV,** pe care domnul Bensington le adusese la ultima sa vizită. (Era o femeie cinstită, bună, dar era şi bunică, şi îi ardea în piept să vadă crescând tot atât de bine şi droaia ei de nepoţei.)

După ce a împachetat toate aceste lucruri, şi-a pus boneta pe cap, şi-a scos şorţul, a legat un nou şiret în jurul umbrelei, şi, după ce a ascultat mult timp la uşă şi la fereastră, a deschis uşa şi a ieşit afară printre primejdii. Ţinea umbrela sub braţ şi strângea balotul cu cele două mâini noduroase şi hotărâte ale ei. Purta cea mai bună bonetă — o avea pentru sărbători — şi cei doi maci care-şi înălţau capul prin splendoarea de şireturi şi mărgele păreau însufleţiţi de acelaşi curaj plin de iritare care pusese stăpânire pe ea.

Trăsăturile din jurul rădăcinilor nasului erau crispate de hotărâre. Se săturase să stea singură acolo! Skinner n-avea decât să se întoarcă, dacă voia.

Ieşi pe uşa din faţă, nu pentru că ar fi dorit să meargă spre Hickleybrow (destinaţia ei era Cheasing Eyebright, unde locuia fiica ei măritată), ci fiindcă uşa din dos nu se putea folosi din pricina iederei care crescuse cu atâta furie din momentul când se răsturnase cutia cu mâncare lângă rădăcinile ei. Ascultă câteva clipe şi apoi închise cu grijă uşa din faţă în urma ei. La colţul casei se opri şi privi cercetător în zare…

O dâră întinsă de nisip pe dealul din spatele pădurii de pini marca cuibul viespilor uriaşe şi ea se uita într-acolo cu multă îngrijorare. Agitaţia din timpul dimineţii se sfârşise, nicio viespe nu se zărea în clipa aceea şi, afară de un zgomot ceva mai perceptibil decât un ferăstrău mecanic care ar fi lucrat în pădure, totul era cufundat în linişte. Cât despre urechelniţe, ea nu zări niciuna. Jos, printre verze, părea că se mişcă ceva, însă ar fi putut tot atât de bine să fie o pisică la pândă după păsări.

Femeia stătu câtva timp ascultând dacă se aude ceva dintr-acolo.

Făcu câţiva paşi pe după colţul casei, dădu peste curtea îngrădită unde se aflau puii gigantici, şi se opri din nou. „Ah!” făcu ea, văzându-i şi clătină încet din cap. Erau cam de înălţimea unui struţ, dar mult mai groşi la trup şi în toate privinţele mai mari. Cu totul erau cinci găini, acum când cei doi cocoşi se omorâseră unul pe altul. Ea ezită, văzând atitu-dinea lor cam bleojdită.

— Bieţii de ei! zise ea şi lăsă jos balotul; n-au apă de loc. Şi n-au avut nici mâncare de douăzeci şi patru de ore! La pofta de mâncare pe care o au ei!

Îşi duse degetul subţire la buze şi stătu pe gânduri. Apoi, această femeie bătrână şi murdară făcu ceea ce mi se pare mie o faptă de caritate eroică. Îşi lăsă balotul şi umbrela în mijlocul cărării de cărămidă şi se duse la fântână, scoţând nu mai puţin de trei găleţi de apă pentru troaca goală a puilor, apoi, în timp ce puii se îmbulzeau să bea apă, ea deschise încetişor portiţa ogrăzii, şi numaidecât după aceea deveni foarte activă, îşi reluă bagajul, trecu peste gardul viu din fundul grădinii, străbătu pajiştea deasă (pentru a evita cuibul viespilor) şi porni pe cărarea şerpuită care ducea spre Cheasing Eyebright.

Urcă anevoie dealul; şi, în timp ce mergea, se mai oprea din când în când ca să-şi lase bocceaua jos şi să-şi tragă sufletul sau ca să-şi mai arunce o dată ochii îndărăt, la căsuţa din vale, de lângă pădurea de pini. Şi când, apropiindu-se în cele din urmă de coama dealului, văzu în depărtare câteva viespi care zburau spre apus, simţi un imbold să pornească întins la drum.

Curând ajunse la loc deschis şi apoi, prin trecătoarea înaltă (care i se păru a fi un loc mai sigur) şi, pe lângă Hickleybrow Coombe, până la dune. Acolo, la poalele dunelor, unde un copac

înalt oferea umbră şi adăpost, se odihni câtva timp pe un pârleaz.

Apoi porni din nou la drum cu hotărâre…

V-o puteţi închipui, cred, cu bocceaua ei albă, ca un soi de furnică neagră ridicată în două picioare, gonind de-a lungul cărării albe, de-a curmezişul dunelor unduite, sub soarele fierbinte al după-amiezii de vară. Continua să meargă din greu în urma nasului ei ferm şi neobosit, iar macii de pe bonetă tremurau neîncetat şi ghetele ei se făceau tot mai albe în praful de pe dune. Lip, lip, se auzeau paşii ci prin arşiţa liniştită a zilei, iar umbrela căuta într-una să alunece de sub cotul care o ţinea. Cuta de sub nas a gurii era încreţită de o hotărâre extremă şi din când în când îi spunea umbrelei să stea locului, sau se răzbuna pe bocceaua strâns legată, smucind-o. La răstimpuri buzele ei mormăiau frânturi dintr-o ceartă pe care o prevedea între ea şi Skinner.

Iar în depărtare, la câteva mile, o clopotniţă şi o pădurice începeau să se desluşească din orizontul albastru, pentru a marca din ce în ce mai distinct colţul liniştit unde Cheasing Eyebright se adăpostea de tumultul lumii, neţinând seama de ***Heracleoforbia*** închisă în bocceaua aceea albă care înainta cu atâta persistenţă spre un adăpost mai liniştit.

7

După câte ştiu, puii au pătruns în Hickleybrow cam pe la ora trei după amiază. Venirea lor a fost bruscă; dar nimeni nu era pe stradă să-i vadă. Urletele violente ale micului Skelmersdale se pare că au fost primul strigăt de alarmă, anunţând că se întâmplă ceva neobişnuit. D-ra Durgan de la Oficiul Poştal stătea ca de obicei la fereastră şi văzu găina care apucase pe nefericitul copil, alergând cu iuţeală de-a lungul străzii cu victima sa, urmărită de aproape de alte două. Vă închipuiţi

paşii legănaţi ai acelor pui atletici! Cunoaşteţi insistenţa tenace a găinilor flămânde! Aceste păsări erau de rasă Plymouth Rock, mi s-a spus, şi, chiar fără ***Heracleoforbia,*** asta-i o rasă uriaşa şi iute de picior.

Probabil că d-ra Durgan n-a fost luată chiar prin surprindere. Cu toate insistenţele d-lui Bensington de a se păstra secretul, de câteva săptămâni circulau zvonuri despre puii uriaşi pe care îi producea dl. Skinner.

— Doamne! strigă ea, este tocmai ceea ce mă aşteptam!

Se pare că a acţionat cu multă prezenţă de spirit. Înşfăcă sacul sigilat cu scrisori care aştepta să meargă spre Urshot şi se repezi numaidecât pe uşă afară. Aproape simultan apăru şi dl. Skelmersdale la capătul satului, alb la faţă şi ţinând în mână o stropitoare. Şi, desigur, în câteva clipe toţi oamenii din sat începură să dea buzna la uşi şi la ferestre.

Spectacolul oferit de d-ra Durgan în mijlocul drumului, cu întreaga corespondenţă a zilei în mână, îl făcu pe puiul care-l avea în stăpânirea sa pe micul Skelmersdale să se oprească. Se opri într-o clipă de nehotărâre şi apoi se întoarse spre poarta deschisă a curţii lui Fulsher. Această clipă i-a fost fatală. Al doilea pui se îndreptă spre el, captură copilul prin-tr-o lovitură de cioc bine ţintită, şi trecu peste gard în grădina parohiei.

„Cot, cot, cot, cot, dac!” ţipă găina din urmă, izbită în plin de stropitoarea pe care o aruncase dl. Skelmersdale, şi fâlfâi sălbatec din aripi pe deasupra căsuţei d-rei Glue, ajungând astfel în curtea doctorului, în timp ce celălalt pui gargantuesc îl urmărea prin curtea parohiei pe cel care pusese stăpânire pe copil.

— Doamne sfinte! strigă preotul sau (după cum spun unii) exclamă ceva mult mai bărbătesc şi alergă, învârtind ciocanul de crochet şi răcnind, să se pună în fruntea celor care fugeau după pui.

— Opreşte-te, blestematule! strigă preotul, ca şi cum găinile acelea uriaşe ar fi fost lucrul cel mai obişnuit cu putinţă.

Apoi, văzând că nu va putea să-l ajungă, repezi ciocanul cu toată puterea şi îl făcu să zboare într-o curbă graţioasă la vreo jumătate de metru de capul micului Skelmersdale, drept în acoperişul de sticlă al serei. Zbang! Sera cea nouă! Frumoasa seră nouă a preotesei!

Zgomotul geamurilor sparte sperie găina. Ar fi speriat pe oricine. Ea îşi lăsă victima jos, pe o tufă de dafin (de unde copilul fu cules îndată după aceea răvăşit, dar, în afară de hainele sale puţin sfâşiate, nevătămat), făcu un salt pe acoperişul grajdurilor lui Fulcher, îşi sprijini piciorul pe un loc şubred dintre ţigle, şi coborî, ca să spunem aşa, din infinit în liniştea contemplativă a d-lui Bumps, paraliticul, care — lucrul s-a dovedit acum fără putinţa de tăgadă — se puse pe fugă, în această singură împrejurare din viaţa sa, de-a lungul întregii grădini, intră alergând în casă, fără niciun ajutor, zăvorî uşa în urma sa şi recăzu, numaidecât, în resemnarea sa creştinească şi într-o neputincioasă dependenţă faţă de soţia lui…

Ceilalţi pui fură înfruntaţi de ceilalţi jucători de crochet; puii trecură prin curtea din dos a preotului în curtea doctorului, unde ajunse în cele din urmă şi al cincilea, cloncănind neconsolat după o încercare nereuşită de a trece peste geamurile serei domnului Witherspoon.

Se pare că au stat câtva timp acolo, scormonind şi cotcodăcind meditativ, şi apoi unul din ei a început să ciugulească dintr-unul din stupii de albine ai doctorului, după care au fugit toţi, zbătându-se şi dând din aripi, de-a curmezişul câmpului către Urshot, şi n-au mai fost văzuţi pe uliţele din Hickleybrow. Aproape de Urshot au dat peste hrană cu adevărat pe măsura lor, într-un câmp de napi, şi au ciugulit câtva timp cu plăcere, până când li s-a dat de urmă.

Reacţia principală stârnită în mintea oamenilor de uimitoarea invazie a găinilor gigantice a fost dezlănţuirea unei pasiuni extraordinare de a o lua la sănătoasa, de a striga şi de a arunca cu felurite obiecte, şi în foarte scurt timp aproape toţi bărbaţii valizi din Hickleybrow, precum şi câteva femei, au ieşit cu un sortiment remarcabil de articole de lovit şi de plesnit în mână, spre a începe urmărirea giganticelor găini. Le-au mânat spre Urshot, unde era o serbare câmpenească, şi Urshot le-a primit ca pe încoronarea glorioasă a unei zile fericite. Au început să tragă în ele lângă Findon Beeches, dar la început numai cu puşti pentru ciori. Desigur nişte păsări de dimensiuni atât de mari pot absorbi o cantitate nelimitată de alice, fără niciun fel de pagubă; găinile s-au împrăştiat deci undeva pe lângă Sevenoaks, iar aproape de Tombridge una din ele a alergat, cotcodăcind câtva timp într-o agitaţie extremă, înaintea şi paralel cu vaporaşul de după-amiază, spre marea uimire a celor dinăuntru.

Pe la ora cinci şi jumătate, două dintre ele au fost prinse cu multă dibăcie de un proprietar de circ din Tunbridge Wells, care le-a ademenit într-o cuşcă (devenită goală prin moartea unui dromader rămas văduv), împrăştiind înăuntru prăjituri şi pâine…

8

Când nefericitul Skinner a coborât în seara aceia din trenul de Sud-Est, la Urshot era aproape întuneric. Trenul întârziase, dar nu mai mult ca de obicei, şi dl. Skinner îi atrase atenţia şefului gării asupra acestui fapt. Poate că zărise o anume umbră în ochii şefului de gară. După o scurtă ezitare, şi cu o mişcare confidenţială a degetului spre buze, el întrebă dacă se întâmplase „ceva” în acea zi.

— Ce vrei să spui? întrebă şeful de gară, un bărbat cu vocea aspră şi emfatică.

— Despre viespile acelea.

— N-am avut prea mult timp să ne gândim la viespi, zise şeful gării pe un ton agreabil. Am fost prea ocupaţi cu blestematele acelea de găini ale dumitale! şi îi trânti d-lui Skinner vestea despre pui, cum ar sparge cineva fereastra unui adversar politic.

— N-ai auzit nimic despre d-na Skinner? întrebă Skinner, în mijlocul acelui torent de proiectile de veşti şi comentarii energice.

— Nici gând! zise şeful gării, ca şi cum nici nu i-ar fi trecut prin minte aşa ceva.

— Trebuie să fac cercetări în această privinţă, zise dl. Skinner, retrăgându-se din faţa concluziilor generalizatoare ale şefului gării asupra responsabilităţii hrănirii excesive a găinilor…

Trecând prin Urshot, dl. Skinner fu strigat de un vărar de la carierele de lângă Hankey şi întrebat dacă nu cumva îşi caută găinile.

— N-ai auzit nimic despre d-na Skinner? întrebă însă el.

Vărarul — cuvintele lui reale nu ne privesc pe noi — s-a arătat însă mai interesat de găini decât de altceva…

Era întuneric — cel puţin atât de întuneric cât poate fi într-o noapte senină din luna iunie în Anglia — când Skinner — sau cel puţin capul său — pătrunse în cârciuma din Jolly Drovers şi grăi:

— Bună! N-aţi auzit nimic de povestea aia cu găinile mele, nu-i aşa?

— Ei, ba bine că nu! zise dl. Fulcher. Ei bine, un fragment din povestea asta a năvălit pe acoperişul grajdului meu şi un capitol a făcut o gaură în grădina doamnei preotese… ba pardon… în sera dumneaei.

Skinner intră cu totul.

— Aş vrea ceva întăritor, zise el, nişte gin cald şi apă, şi cu toţii începură să-i povestească despre găini.

— Vai de mine! zise Skinner. N-aţi auzit nimic despre d-na Skinner? întrebă el apoi într-o pauză.

— Despre asta, nu! zise dl. Witherspoon. Nu ne-am gândit la ea. Nu ne-am gândit la niciunul din voi.

— N-ai fost pe-acasă astăzi? întrebă Fulcher pe deasupra cănii din care bea.

— Dacă cumva una din păsările astea a ciugulit-o… începu dl. Witherspoon şi lăsă întreaga groază pe seama închipuirii celorlalţi…

Celor adunaţi acolo li s-a părut atunci că ar fi un sfârşit interesant pentru o zi plină de întâmplări să meargă cu Skinner şi să vadă dacă i se întâmplase ceva d-nei Skinner. Nu se putea şti dacă nu avusese totuşi noroc în vâltoarea tuturor acelor accidente. Dar Skinner, stând la tejghea şi bându-şi ginul fierbinte cu apă, cu un ochi rătăcind printre obiectele din dosul tejghelei şi cu celălalt fixat asupra Absolutului, pierdu momentul psihologic.

— Presupun că nu s-a întâmplat astăzi vreun necaz pe undeva cu viespile acelea? întrebă el cu un aer de prefăcută nepăsare.

— Am fost prea ocupaţi cu găinile dumitale, zise Fulcher.

— Bănuiesc că acum, în orice caz, s-au dus, zise Skinner.

— Cine… găinile?

— Mă gândeam mai ales la viespi, zise Skinner.

Şi apoi, cu un aer circumspect care ar fi trezit bănuiala chiar unui copil de o săptămână şi apăsând pe majoritatea cuvintelor ce şi le alegea, el întrebă:

— ***Presupun*** că ***nimeni*** n-a ***auzit*** de alte fiinţe ***mari,*** nu-i aşa? ***Câini*** sau ***pisici*** mari, sau altceva de ***acest*** fel? Cred că dacă au apărut găini mari şi viespi mari…

Râse, ca şi când ar fi vorbit numai aşa într-o doară.

Dar pe feţele oamenilor din Hickleybrow apăru o expresie meditativă. Fulcher fu cel dintâi care dădu formă concretă gândurilor acumulate de ceilalţi.

— O pisică ce ar rivaliza cu aceste găini!… zise Fulcher.

— Vai! spuse Witherspoon, o pisică ce ar rivaliza cu aceste găini…

— … Ar fi un tigru, zise Fulcher.

— Mai mult decât un tigru, zise Witherspoon.

Când, în cele din urmă, Skinner porni pe cărarea pustie, de-a curmezişul câmpului care despărţea Hickleybrow de valea sumbră, umbrită de pini, în ale cărei întunecimi iedera uriaşă se lupta în tăcere cu Ferma Experimentală, el se trezi singur.

Silueta lui fu văzută conturându-se desluşit pe linia orizontului, pe imensitatea senină şi caldă a cerului de nord — căci până acolo l-a urmărit interesul publicului — şi coborând în noapte, în întunecimea din care se părea că nu va mai ieşi niciodată. El se scufundă în mister. Nimeni nu ştie până azi ce i s-a întâmplat după ce a trecut de pod. Când, mai târziu, cei doi Fulcher şi Witherspoon, îndemnaţi de propria lor fantezie, urcară dealul şi priviră după el, noaptea îl înghiţise cu totul.

Cei trei oameni rămaseră nemişcaţi unul lângă altul. Nu se auzea niciun sunet din întunecimea păduroasă care ascundea Ferma de privirile lor.

— Totul e în ordine, zise tânărul Fulcher, rupând tăcerea.

— Nu se vede nicio lumină, spuse Witherspoon.

— De-aici nu se poate vedea.

— E ceaţă, zise Fulcher cel mai în vârstă.

Rămaseră câteva clipe pe gânduri.

— S-ar fi întors, dacă s-ar fi întâmplat ceva rău, zise tânărul Fulcher, şi acest lucru păru atât de vădit şi categoric, încât bătrânul Fulcher spuse îndată „bine” şi cei trei se duseră acasă la culcare — cam îngânduraţi, e drept, asta nu pot să neg…

Un cioban de la Ferma Huckster a auzit un ţipăt în noapte, şi s-a gândit că erau vulpi, iar dimineaţa a văzut că un miel fusese omorât, târât până la jumătatea drumului spre Hickleybrow şi aproape devorat…

Lucrul cel mai inexplicabil dintre toate era însă absenţa oricăror rămăşiţe evidente ale lui Skinner!

Câteva săptămâni mai târziu, printre ruinele carbonizate ale Fermei Experimentale, s-a găsit ceva care ar putea sau nu să fie un omoplat omenesc şi în altă parte a ruinelor un ciolan lung, ros în mare măsură şi tot atât de dubios. Lângă pârleazul care ducea spre Eyebright s-a găsit un ochi de sticlă, şi mulţi şi-au dat seama atunci că Skinner datora mare parte din farmecul său personal acestui obiect. Ochiul privea asupra lumii cu aceeaşi inevitabilă detaşare, cu aceeaşi neclintită melancolie care făcuseră specificul înfăţişării lumeşti a d-lui Skinner.

Cercetările amănunţite printre ruine au dat la iveală inelele de metal şi îmbrăcămintea carbonizată a doi nasturi de pânză, trei nasturi de la ghete şi unul de metal, din acelea care se folosesc la încheierea accesoriilor vestimentare mai puţin vizibile. Aceste resturi au fost acceptate de persoanele autorizate drept convingătoare asupra morţii lui Skinner şi asupra împrăştierii rămăşiţelor lui pământeşti, dar pentru întreaga mea încredinţare şi ţinând seama de idiosincrazia sa particulară, trebuie să mărturisesc că aş fi preferat mai puţini nasturi şi mai multe oase.

Ochiul de sticlă are, desigur, un aer extrem de convingător, dacă însă era într-adevăr al lui Skinner — şi chiar d-na Skinner nu ştia cu certitudine dacă ochiul imobil al soţului era de sticlă — ceva îl schimbase din castaniu deschis într-un albastru senin şi naiv. Omoplatul este deopotrivă un document cât se poate de îndoielnic, şi aş vrea să-l pun alături de omoplatul descărnat al câtorva din animalele domestice obişnuite, înainte de a accepta obârşia lui omenească.

Şi unde erau, de pildă, ghetele lui Skinner? Oricât de pervers şi straniu ar fi apetitul unui şobolan, e de presupus oare că aceleaşi creaturi care au putut lăsa un miel mâncat pe jumătate, l-ar

devora pe Skinner, cu păr, oase, dinţi şi cu ghete cu tot?

I-am întrebat îndeaproape pe câţi am putut din cei care îl cunoscuseră cât de cât pe Skinner şi cu toţii au admis că nu-şi pot închipui ceva care să-l poată înghiţi. El era tipul de om (după cum mi-a spus un marinar în retragere, care trăia într-una din căsuţele domnului W. W. Jacobs de la Dunton Green, cu un aer de importanţă obişnuit prin aceste locuri) care „s-ar fi descurcat în orice caz", şi în ce priveşte devorarea sa, fostul marinar era convins că nici focul n-ar fi izbutit s-o facă. Socotea că Skinner ar fi în tot atâta siguranţă pe o plută ca oriunde în altă parte. Marinarul în retragere adăugă că nu voia să spună nimic împotriva lui Skinner; faptele erau fapte. Şi, decât să-i fi dat lui Skinner să-i coase hainele, marinarul în retragere observă că ar prefera să fie băgat la puşcărie. Aceste observaţii cu siguranţă că nu-l prezintă pe Skinner ca pe ceva ce ar putea stârni apetitul cuiva.

Ca să fiu cu totul cinstit faţă de cititor, nici eu nu cred că s-ar fi întors la Ferma Experimentală. Cred că a rătăcit, ezitând mult timp, peste câmpul de lângă Hickleybrow, şi, în cele din urmă, când s-a auzit acel ţipăt, a apucat-o pe linia minimei rezistenţe, ieşind din nehotărârea sa şi dispărând în Necunoscut.

Şi în Necunoscut, fie al acestei lumi, fie al alteia neştiute nouă, el a rămas cu încăpăţânare şi în chip neîndoielnic până azi…

Capitolul III
ŞOBOLANII URIAŞI

1

Două nopţi după dispariţia domnului Skinner, medicul din Podbourne se întorcea la o oră târzie de lângă Hankey, în gabrioleta sa. Toată noaptea o petrecuse îngrijind un alt cetăţean neînsemnat din

această ciudată lume a noastră; şi după ce şi-a făcut datoria, mâna spre casă cam somnoros. Era pe la ora două dimineaţa, şi cornul lunii tocmai răsărea. Noaptea de vară se răcorise, şi plutea o ceaţă albicioasă care făcea lucrurile nedesluşite. Doctorul era singur, căci vizitiul său zăcea bolnav în pat, şi nu se zărea nimic în dreapta sau în stânga decât silueta misterioasă a gardurilor vii care alergau prin licărirea galbenă a felinarelor gabrioletei, cum nici nu se auzea nimic decât tropotul calului şi scârţâitul roţilor cu ecoul lor. Calul era tot atât de liniştit ca şi doctorul şi nu e de mirare că doctorul aţipi…

Cunoaşteţi acea somnolenţă intermitentă când stai aşezat — cu căderea capului, cu legănarea în ritmul roţilor, apoi cu bărbia în piept şi, deodată, capul care tresare.

Lip, lip, lip.

„Ce-a fost asta?”

Doctorului i se păru că auzise un ţipăt ascuţit în apropiere. Într-o clipă, fu complet treaz. Spuse câteva cuvinte de dojană nemeritată calului şi privi în jur. Încercă să se convingă pe sine că auzise ţipătul îndepărtat al unei vulpi ori poate al unui pui de iepure prins de un dihor.

Fâf, fâş, fâş, lip, lip, fâş…

„Ce-a fost asta?”

Simţea că începe să se lase prada fanteziei. Scutură din umeri şi îndemnă calul să meargă mai departe. Ascultă însă şi nu mai auzi nimic.

Sau poate că nu fusese chiar nimic?

Avea impresia foarte ciudată că ceva îl pândea dincolo de tufişuri, un cap mare şi straniu. Cu urechi rotunde! Privi cercetător, dar nu putu vedea nimic.

„Prostii”, îşi zise el.

I se părea că intrase într-un coşmar; atinse uşor calul cu biciul, vorbi cu el şi privi din nou pe deasupra tufişurilor. Totuşi, lumina felinarelor, împreună cu ceaţa, făcea lucrurile nedesluşite, şi

nu putu zări nimic. După cum spune el se gândise că se putea să nu fie nimic, căci dacă ar fi fost, calul s-ar fi speriat. Şi, cu toate acestea, simţurile îi rămâneau încordate.

Atunci auzi foarte desluşit zgomotul uşor al unor paşi care-l urmăreau de-a lungul drumului.

Nu-i veni să-şi creadă urechilor. Nu putu să privească îndărăt, căci drumul făcea tocmai acolo o curbă dificilă. Dădu bici calului şi privi din nou în lături. Atunci văzu foarte limpede, în locul unde o rază a felinarului trecea peste un şir de tufişuri mai scunde, spatele încovoiat al unui animal mare — ce fel de animal, n-ar fi putut să spună — care mergea în lungul drumului, cu salturi iuţi şi convulsive.

El afirmă că s-a gândit atunci la vechile basme cu vrăji — fiinţa aceea se deosebea mult de orice animal pe care-l cunoştea — şi apucă mai strâns hăţurile, de teamă să nu se sperie calul. Cum era un om învăţat, el recunoaşte că s-a întrebat dacă e cu putinţă ca animalul ăsta să fie văzut numai de el, nu şi de cal.

Drept înainte, intrând în lumina lunii care răsărea, se, zărea conturul micului cătun din Hankey, liniştitor, cu toate că nu se vedea nicio lumină şi el plesni din bici şi vorbi din nou cu calul, iar apoi, într-o clipită, şobolanii se repeziră asupra lui!

Trecuse de o poartă, şi în acelaşi moment şobolanul cel mai apropiat se năpusti spre el, sărind în drum. Ţâşni asupra lui din întuneric în plină lumină, cu botul ascuţit şi lacom, cu urechile rotunde, cu trupul lung, părând şi mai lung din cauza mişcării, şi ceea ce îl izbi în chip deosebit, erau labele din faţă ale animalului, cu pielea lor de culoare roz. Ceea ce-l făcea ca animalul să i se pară şi mai îngrozitor în acea clipă, era faptul că nici nu-i trecuse prin minte că vietatea asta ar fi una din cele cunoscute. Nu recunoscu în ea şobolanul, firește din pricina dimensiunilor. Calul

făcu un salt când animalul sări pe drum lângă el. Ulicioara se umplu de larmă, de la plesnetele de bici şi la strigătele doctorului. Totul se petrecu uimitor de repede. ***Trosc-pleosc, bang, zdrang.***

Vă închipuiţi că doctorul se ridică în picioare, strigă la cal şi izbi cu toată puterea. Şobolanul se încordă şi sări în lături sub lovitură — la lumina felinarului el putu vedea blana brăzdată de bici — şi el izbi de câteva ori în neştire, fără să-l observe pe al doilea urmăritor, care se apropia din-tr-o parte.

Dădu apoi drumul hăţurilor şi privi îndărăt, unde îl descoperi pe al treilea şobolan care venea din urmă…

Calul făcu un salt înainte. Gabrioleta săltă, izbindu-se de un şanţ. Câteva clipe totul păru că saltă şi se rostogoleşte…

A fost un adevărat noroc că aici la Hankey a căzut calul şi nu înainte sau după ce ar fi trecut de case.

Nimeni nu ştie cum a căzut calul, dacă s-a poticnit sau dacă şobolanul l-a izbit dintr-o parte cu una din acele lovituri tăioase ale incisivilor (dată cu întreaga greutate a trupului său); şi doctorul nu aflase că şi el fusese muşcat, până când nu s-a trezit în casa unui cărămidar, şi cu atât mai puţin n-a descoperit când se produsese muşcătura, cu toate că fusese muşcat, şi încă rău — era o spintecătură lungă, ca tăietura unui dublu tomahawk[89], care-i tăiase două fâşii paralele de carne din umărul stâng.

Într-o clipă se ridicase în picioare în gabrioletă, şi în clipa următoare sărise la pământ, cu glezna scrântită foarte rău, deşi nici el nu ştia cum, izbind cu furie în al treilea şobolan care se repezise drept spre el. Abia îşi mai aminteşte de săritura pe care a făcut-o pe deasupra roţii, când gabrioleta s-a răsturnat, atât de rapid şi uluitor se succedau impresiile sale. Eu cred că de fapt calul s-a ridicat în două picioare, când şobolanul l-a muşcat a doua

oară de gât, şi că a căzut într-o parte, trăgând totul după el şi că doctorul a sărit instinctiv. Când gabrioleta s-a izbit de pământ, rezervorul felinarului s-a spart şi numaidecât s-a revărsat o flacără de petrol aprins — o izbucnire de flacără albă în mijlocul luptei.

Acesta a fost primul lucru pe care l-a văzut cărămidarul.

El auzise zgomotul făcut de trăsura doctorului care se apropia şi — cu toate că doctorul nu-şi amintea nimic din toate astea — nişte strigăte sălbatice. Cărămidarul sărise în grabă jos din pat şi în acelaşi timp se auzise izbitura teribilă şi izbucnise flacăra orbitoare. „Era mai lumină decât ziua”, spune el. Rămăsese cu mâna pe cordonul storului, privind pe fereastră la schimbarea ca de coşmar a drumului ce-i era atât de cunoscut. Silueta neagră a doctorului, rotindu-şi biciul, se profila pe flăcări. Calul dădea din picioare nedesluşit, pe jumătate ascuns de văpăi, cu un şobolan de gât. În întunericul dinspre zidul care mărgineşte curtea bisericii, ochii celui de al doilea monstru licăreau cu răutate. Un altul — o simplă pată neagră înspăimântătoare, cu ochii roşii şi cu labele înroşite de sânge — se căţăra cu greu pe vârful zidului pe care sărise la explozia petrolului din felinar.

Cunoaşteţi mutra ascuţită a unui şobolan, acei doi dinţi ascuţiţi, ochii aceia nemiloşi. Văzuţi aşa cum erau, aproape de şase ori mai mari în dimensiunile lor liniare, măriţi şi mai mult de întuneric, de uimire şi de umbrele mişcătoare ale flăcării care pâlpâia, trebuie să fi fost o privelişte îngrozitoare pentru cărămidarul încă pe jumătate adormit.

Atunci doctorul se folosise de împrejurare, de acel răgaz de o clipă datorit focului, şi dispăru din vederea cărămidarului, bătând în uşă cu coada biciului său.

Cărămidarul nu-i dădu drumul înăuntru până când nu luă o lumină.

Sunt unii care l-au ţinut de rău pentru asta, dar până când nu-mi voi cunoaşte mai bine propriul meu curaj, ezit să mă alătur părerii lor.

Doctorul urla şi bătea în uşă…

Cărămidarul spune că l-a văzut plângând de groază când, în cele din urmă, uşa i-a fost deschisă.

— Pune zăvorul, gâfâise doctorul, pune zăvorul!

Nu putuse să rostească mai mult. Încercase să se îndrepte spre uşă ca să-l ajute, dar se prăbuşise pe un scaun lângă pendulă, în timp ce cărămidarul zăvora uşa.

— Nu ştiu ce SUNT aceia, repetase el de câteva ori. Nu ştiu ce SUNT. Accentuase cu deosebire cuvântul „sunt”.

Cărămidarul voise să-i aducă whisky, dar doctorul nu primise să fie lăsat singur tocmai atunci şi numai cu o slabă lumină pâlpâitoare.

Abia după mult timp cărămidarul putuse să-l facă să se ducă la culcare…

Când focul s-a stins, şobolanii uriaşi s-au întors, au luat calul mort, l-au târât de-a curmezişul curţii bisericii până în cărămidărie şi l-au mâncat până la ivirea zorilor, nimeni neîndrăznind să-i turbure…

Redwood veni drept la Bensington, pe la ora unsprezece a doua zi dimineaţa, în mână cu „a doua ediţie” a trei ziare de seară.

Bensington îşi ridică privirea dintr-o meditaţie mâhnită deasupra paginilor uitate ale celui mai distractiv roman pe care bibliotecarul din Brompton Road îl găsise pentru el.

— Ceva nou? întrebă el.

— Doi oameni înţepaţi lângă Charthas.

— Ar fi fost bine să ne lase pe noi să afumăm cuibul ăla. Asta trebuiau să facă. E greşeala lor.

— Este greşeala lor, desigur, zise Redwood.

— Ai auzit ceva în legătură cu vânzarea fermei?

— Agentul de case, zise Redwood, e un individ cu o gură mare, şi e făcut din lemnul cel mai dur. Pretinde că mai este cineva amator pentru casă… Ştii, întotdeauna spune aşa… şi nu vrea să înţeleagă că lucrurile sunt urgente. „E o chestiune de viaţă şi de moarte”, i-am spus eu, „nu pricepi”? A închis pe jumătate ochii şi mi-a spus: „Atunci de ce nu aduceţi şi celelalte două sute de lire?” Aş prefera să trăiesc într-o lume de viespi masive, decât să cedez în faţa prostiei crase a acestei creaturi odioase. Eu…

Se opri, dându-şi seama că o frază ca aceea şi-ar pierde efectul dacă ar fi completată.

— Ar fi prea mult să sperăm, zise Bensington, că una din acele viespi…

— Viespea nu are mai multă idee de folosul public decât… decât de un agent de case, zise Redwood.

Vorbi câtva timp despre agenţii de case, despre avocaţi şi despre alţii de teapa lor, cu vorbele nedrepte pe care atâţia oameni ajung uneori să le folosească pentru asemenea treburi. (Din toate lucrurile sucite din această lume sucita, cel mai sucit dintre toate, după părerea mea este că, în timp ce ne aşteptăm la cinste, curaj, pricepere, din partea unui doctor sau a unui soldat, ca la ceva obişnuit, un avocat sau un agent de case nu numai că are voie, dar e şi obligat să demonstreze că nu e nimic altceva decât un imbecil hrăpăreţ, murdar, îndărătnic, fără limită etc.) Apoi, uşurat în mare măsură, se duse la fereastră şi privi afară la animaţia de pe strada Sloane.

Bensington lăsase pe măsuţa pe care era lampa electrică cel mai interesant roman care se poate închipui. Îşi uni degetele celor două mâini cu multă grijă, privindu-le.

— Redwood, zise el. Se vorbeşte mult despre ***noi?***

— Nu atât de mult cât m-aş fi aşteptat.

— Nu ne acuză în niciun fel?

— De loc. Dar pe de altă parte nici nu sprijină ceea ce le-am arătat că trebuie făcut. Am scris la ***Times,*** ştii, explicând totul…

— Dar noi luăm ***Daily Chronicle,*** zise Bensington.

— Şi ***Times*** are un lung articol de fond asupra acestui subiect… un articol de fond foarte bun, bine scris… cu trei expresii latineşti de-ale lui ***Times… status quo*** este una din ele… şi pare a fi glasul Cuiva Impersonal de Mare Importanţă, care suferă de dureri de cap şi care vorbeşte prin foi de pâslă, fără ca prin asta să scape de migrenă. Citind printre rânduri, ştii, reiese destul de limpede că Times consideră că nu e nevoie să îndulcim faptele şi că ceva (neprecizat, desigur) trebuie făcut totuşi fără întârziere. Altminteri, se va ajunge la consecinţe şi mai grave… limbajul englezesc al lui ***Times,*** ştii… cu mai multe viespi şi înţepături. Un adevărat articol de politician!

— Şi între timp creşterea aceasta uriaşă se răspândeşte pretutindeni, pe cele mai oribile căi.

— Întocmai.

— Mă întreb dacă Skinner nu avea dreptate în privinţa şobolanilor uriaşi…

— O, nu! Asta ar fi prea de tot, zise Redwood.

Se apropie şi se opri în picioare lângă scaunul lui Ben-sington.

— Fiindcă veni vorba, zise el, coborând uşor glasul, ce spune ***ea…?***

Arăta spre uşa închisă.

— Verişoara Jane? Nu ştie absolut nimic. Nu face nicio legătură cu noi şi nu vrea să citească ziarele. „Viespi gigantice!” zicea ea. „N-am răbdare să citesc ziarele.”

— Ăsta-i un noroc pentru noi, zise Redwood.

— Presupun că… d-na Redwood…?

— Nu, zise Redwood. În momentul de faţă… e teribil de îngrijorată în privinţa copilului. Ştii, el continuă…

— Să crească?

— Da. A luat peste un kilogram în zece zile. Cântăreşte aproape douăzeci şi cinci de kilograme. Şi nu are decât şase luni! Desigur că-i aproape alarmant.

— Sănătos?

— Zdravăn. Îngrijitoarea vrea să plece pentru că o loveşte cu putere. Şi totul la el, desigur, a crescut în mod şocant. Totul, ştii a trebuit să fie făcut din nou: hainele şi celelalte. Căruciorul… era prea uşor… i s-a rupt o roată, şi copilul a trebuit să fie adus acasă cu căruciorul lăptarului. Da. S-a strâns lumea… şi am pus pe Georgina Phyllis în pătucul lui, iar pe el l-am mutat în patul ei. Maică-sa… fireşte… s-a alarmat. A fost mândră la început şi dispusă să-l laude pe Winkles. Dar acum nu. Simte că e ceva necurat la mijloc. Ştii.

— Îmi închipuiam că ai să-i administrezi doze din ce în ce mai mici.

— Am încercat.

— Şi nu merge?

— Urlă. În mod obişnuit, ţipătul unui copil e strident şi supărător; e foarte bine că e aşa, pentru binele speciei… dar după ce a fost supus tratamentului cu ***Heracleoforbia…***

— Hm, zise Bensington, privindu-şi degetele cu mai multă resemnare decât o făcuse până acum.

— Practic, lucrul va trebui să aibă un deznodământ. Oamenii vor auzi de acest copil, vor face legătura cu găinile noastre, şi totul va ajunge până la soţia mea… Cum va primi ea acest lucru, eu unul habar n-am.

— E într-adevăr greu, zise dl. Bensington, să-ţi faci vreun plan… desigur.

Îşi scoase ochelarii şi îi şterse cu grijă.

— Este încă un exemplu, generaliză el, pentru lucrurile care se petrec neîncetat. Noi… dacă pot îndrăzni să folosesc acest cuvânt… oamenii de ştiinţă… noi lucrăm, desigur, întotdeauna pentru un rezultat teoretic… un rezultat pur teoretic. Dar uneori punem în mişcare forţe… forţe noi. Nu noi

suntem cei care trebuie să le controlăm şi totuşi nimeni altcineva nu poate s-o facă. În mod practic, Redwood, lucrul nu ne priveşte. Noi suntem cei care furnizăm materialul…

— Şi ei, zise Redwood, întorcându-se spre fereastră, dobândesc experienţă.

— În privinţa celor ce se întâmplă în Kent, nu sunt dispus să mă mai necăjesc.

— Numai să nu ne necăjească ei pe noi.

— Exact. Şi dacă ei vor să se amestece — cu avocaţi, funcţionăraşi şi piedici legale şi tot felul de fleacuri de felul ăsta — până când vor ajunge să obţină o mulţime de specii noi, bine stabilite, de paraziţi… Lucrurile au fost întotdeauna încurcate, Redwood.

Redwood făcu un gest vag şi încurcat cu mâna prin aer.

— Adevăratul nostru interes este în momentul de faţă îndreptat spre băiatul dumitale.

Redwood se apropie şi-şi privi ţintă colaboratorul.

— Ce părere ai despre el, Bensington? Dumneata poţi să priveşti lucrurile cu mai multă detaşare decât mine. Ce trebuie să fac cu el?

— Să continui să-l hrăneşti.

— Cu ***Heracleoforbia?***

— Cu ***Heracleoforbia.***

— Dar atunci el va creşte…

— Va creşte, calculând după găini şi după viespi, la înălţimea de vreo zece metri… şi totul în proporţiile respective.

— Şi atunci ce are să facă?

— Asta, zise dl. Bensington, e tocmai ceea ce face totul atât de interesant.

— La dracu', omule! Gândeşte-te la hainele lui. Şi când va creşte mare, zise Redwood, va fi un singur Gulliver, solitar într-o lume de pigmei.

Ochii d-lui Bensington erau plini de înţelesuri şi priveau pe deasupra ramelor aurite ale ochelarilor săi.

— De ce solitar? zise el, şi repetă şi mai apăsat: ***De ce*** solitar?

— Dar nu cumva propui…?

— Am zis, zise Bensington, cu satisfacţia de sine a unui om care a rostit o frază plină de înţeles: De ce solitar?

— Asta înseamnă că s-ar putea ca şi alţi copii…?

— Nu înseamnă nimic altceva decât ceea ce am spus.

Redwood începu să se plimbe prin încăpere.

— Desigur, zise el, s-ar putea… Şi totuşi! Unde o să ajungem?

Se vedea limpede că Bensington se bucura de înalta sa detaşare intelectuală.

— Lucrul care mă interesează cel mai mult din toate astea, Redwood, este să mă gândesc la creierul din capul său, care va fi de asemeni, după cât reiese din raţionament, cu vreo zece metri deasupra nivelului nostru… Ce s-a întâmplat?

Redwood stătea la fereastră şi privea un afiş cu anunţuri de pe un cărucior care huruia pe stradă.

— Ce s-a îştâmplat? repetă Bensington, ridicându-se.

Redwood scoase o exclamaţie puternică.

— Ce este? zise Bensington.

— Să luăm un ziar, zise Redwood, îndreptându-se spre uşă.

— De ce?

— Să luăm un ziar. Ceva… n-am înţeles prea bine… Şobolani gigantici…!

— Şobolani?

— Da, şobolani. Skinner a avut dreptate până la urmă!

— Ce vrei să spui?

— Cum dracu’ vrei să ştiu până când nu văd în ziar? Şobolani uriaşi! Doamne sfinte! Mă întreb dacă el n-a fost mâncat?

Îşi căută pălăria şi, negăsind-o, hotărî să se ducă în capul gol.

În timp ce se repezea în jos pe scări, sărind câte două trepte deodată, putu auzi pe stradă strigătele vânzătorilor de ziare, care anunţau veştile:

„Oribila întâmplare din Kent… oribila întâmplare din Kent. Doctor… mâncat de şobolani. Oribila întâmplare… oribila întâmplare… şobolani… mâncat de şobolani formidabili. Amănunte complete… oribila întâmplare…”

3

Cossar, binecunoscutul inginer constructor, îi găsi în faţa uşii de intrare — Redwood ţinând ziarul încă umed şi Bensington, în vârful picioarelor, citind pe deasupra braţului său. Cossar era un om mare la trup, cu membrele slăbănoage şi neelegante, ataşate la întâmplare în locurile respective ale corpului şi cu o faţă ca o sculptură abandonată la un stadiu iniţial, ca şi cum n-ar mai fi meritat să fie terminată. Nasul fusese lăsat patrat, iar falca inferioară era mai reliefată decât cea superioară. Respira zgomotos. Puţini oameni îl considerau bine făcut. Părul îi era în întregime lins, iar glasul, pe care îl folosea cu zgârcenie, avea un sunet strident, dându-ţi impresia că omul protestează cu vehemenţă. Purta un costum cenuşiu de pânză şi o pălărie de mătase în toate împrejurările. Băgă o mână mare şi roşie în buzunarul adânc al pantalonilor, plăti birjarului şi, gâfâind, urcă scările cu hotărâre, cu un exemplar al ziarului de culoare roz, strâns în pumn de la mijloc, aşa cum îşi ţine Jupiter fulgerele.

— Scrie despre Skinner? întrebă Bensington, fără să ia în seamă apropierea lui Cossar.

— Nimic despre el, zise Redwood. Cu siguranţă că au fost mâncaţi. Amândoi. E groaznic… Salutare, Cossar!

— E opera voastră? întrebă Cossar, fluturând ziarul.

— …

— Ei bine, de ce n-o curmaţi odată? întrebă el.

— …

— Fir-ar să fie! zise Cossar.

— …

— Să cumpăraţi locul? strigă el. Ce prostie! Ardeţi-l. Ştiam că oameni ca voi nu se pricep la o treabă ca asta. Ce aveţi de făcut? Ei bine… ce vă spun eu!

— …

— Voi? Ce să faceţi? Ei bine! Să vă duceţi la armurier, bineînţeles. De ce? Pentru arme! Da… nu-i decât o singură prăvălie. Să luaţi opt arme. Puşti. Nu arme pentru elefanţi… nu! Prea mari. Nu puşti militare… astea-s prea mici. Spuneţi că aveţi nevoie să omorâţi… să omorâţi tauri. Spuneţi că vă trebuie, ca să împuşcaţi bivoli! Vedeţi? Ei? Şobolani? Nu! Cum dracu' o să priceapă!… Pentru că avem nevoie de opt. Luaţi şi o rezervă de muniţii. Nu cumpăraţi arme fără mu-niţie… Nu! Duceţi încărcătura într-o trăsură până la… Unde se află locul? Urshot? Atunci, la Charing Cross. Este un tren… Ei bine, primul tren care pleacă după ora două. Aşa trebuie să faceţi! Foarte bine. Permis? Scoateţi opt permise de la poştă, desigur. Ştiţi, permise de armă. Nu glumesc. De ce? Sunt şobolani, omule. Dumneata… Bensington. Ai telefon? Da. Am să telefonez la cinci din oamenii mei de la Esling. De ce cinci? Pentru că ăsta e numărul care ne trebuie.

— …

— Unde te duci, Redwood? Să-ţi iei pălăria? Prostii! Ia-o pe a mea. Ai nevoie de arme, omule… nu de pălării. Ai bani? Destui? Foarte bine. La revedere.

— …

— Unde-i telefonul, Bensington?

Bensington se întoarse şi îl conduse

Cossar telefonă, apoi puse receptorul la loc.

— După aceea mai sunt şi viespile, zise el. Sulful şi salpetrul îşi vor face datoria. E limpede.

Şi ipsos. Dumneata eşti chimist. Unde pot găsi sulf cu tona, în saci portabili? Pentru ce?! Păi, să mă ierte Dumnezeu!… ca să afum cuibul, desigur! Presupun că trebuie să folosim sulf, nu? Dumneata eşti chimist. Sulful este cel mai bun, nu?

— …

— Da, cred că sulful.

— …

— Altceva mai bun nu există?

— …

— Foarte bine. Asta-i meseria dumitale. Foarte bine. Ia cât poţi mai mult sulf… şi salpetru, ca să-l faci să ardă. Unde îl expediezi? De la Charling Cross. Imediat. Supraveghează să fie trimis. Apoi te duci şi dumneata. Altceva?

Se gândi câteva clipe.

— Ipsos de Paris… orice fel de ipsos… astupi cuiburile… găurile… ştii. Mai bine fac eu asta.

— Cât de mult?

— Cât de mult ce?

— Sulf.

— O tonă. Înţelegi?

Bensington îşi potrivi ochelarii cu o mâna care tremura de încordare.

— Foarte bine, zise el scurt.

— Ai bani în buzunar? întrebă Cossar.

— …

— La naiba cu cecurile. S-ar putea să nu ştie cine eşti. Plăteşte cu bani gheaţă. Sigur. Unde se află Banca dumitale? Foarte bine. Opreşte-te în drum şi scoate patruzeci de lire… bancnote şi monede.

Se făcu din nou o pauză.

— Dacă lăsăm treaba asta pe seama funcţionarilor oficiali, tot Kentul va fi făcut harcea-parcea, zise Cossar. Ei, mai e ceva? Nu! Hei!

Întinse o mână lungă spre o trăsură care se apropia să-l servească („Trăsură, domnule?” zise birjarul. „Desigur”, zise Cossar) şi Bensington, tot

fără pălărie, coborî scările şi se pregăti să se urce în birjă.

— Cred, zise el cu mâna pe capota trăsurii, aruncând o privire în sus, spre ferestrele apartamentului său, că ar trebui să-i spun verişoarei Jane…

— Ai mai multă vreme să-i spui când te întorci, zise Cossar, împingându-l în trăsură cu o mână uriaşă, proptită de spatele său…

— Deştepţi băieţi, observă Cossar, dar n-au niciun fel de iniţiativă. Auzi dumneata, verişoara Jane! O ştiu. La naiba cu aceste verişoare Jane! E plină ţara de ele. Cred că va trebui să-mi pierd toată noaptea, veghind ca ei să facă ceea ce ştiau prea bine că trebuie făcut numaidecât. Mă întreb dacă cercetările lor îi fac să se poarte aşa, ori verişoara Jane, sau altceva?

Trecu peste această problemă absconsă, medita câtva timp deasupra ceasului său şi hotărî că ar fi tocmai timpul să intre într-un restaurant şi să ia masa, înainte de a căuta ipsosul de Paris şi de a-l duce la gara Charing Cross. Trenul pleca la ora trei şi cinci minute, şi el ajunse la Charing Cross la trei fără un sfert, pentru a-l găsi pe Bensington într-o ceartă aprinsă, afară, între doi poliţişti şi căruţaşul său, iar pe Redwood la biroul de bagaje, dând nişte explicaţii obscure în legătură cu muniţiile. Fiecare pretindea că nu ştie nimic şi că nu are nicio autoritate, aşa cum le place funcţionarilor din gara de Sud-Est să procedeze, tocmai când e omul mai grăbit.

„Păcat că nu pot fi împuşcaţi toţi funcţionarii ăştia, ca să fie înlocuiţi cu alţii noi”, medita Cossar, suspinând. Dar timpul era prea limitat pentru vreo acţiune fundamen-tală, aşa că el trecu peste aceste controverse minore, dezgropă din cine ştie ce ascunzătoare obscură pe cel care erasau nu şeful gării, trecu printre anexele gării, ţinându-l de braţ şi dând ordine în numele său, şi ieşi din gară cu toţi oamenii şi cu toate lucrurile urcate în tren,

înainte ca acest funcţionar să-şi dea pe deplin seama de încălcările care erau comise asupra celor mai sacre rutine şi regulamente.

— Cine era? întrebă înaltul funcţionar, mângâindu-şi braţul pe care îl strânsese Cossar şi zâmbind cu sprâncenele încruntate.

— Era în orice caz un gentleman, domnule, zise un hamal. El şi tot grupul lui au bilete de clasa I-a.

— Ei bine, l-am luat cam prea tare… oricine ar fi fost el, zise înaltul funcţionar, frecându-şi braţul şi simţind ceva care semăna a satisfacţie.

Şi, în timp ce se întorcea încet înapoi, clipind în lumina neobişnuită a zilei, spre colţişorul acela demn în care înalţii funcţionari de la Charing Cross se adăpostesc de inoportunitatea vulgului, continua să zâmbească, mulţumit de energia neobişnuită de care dăduse dovadă. Era o revelaţie foarte îmbucurătoare a propriilor sale posibilităţi, în ciuda braţului care-i rămăsese ţeapăn. Ar fi dorit să-l vadă câţiva din criticii aceia blestemaţi care, şezând în birou, acuză conducerea căilor ferate.

4

În seara aceea, pe la ora cinci, acest uimitor Cossar, fără să dea dovadă de niciun fel de grabă, adusese în Urshot şi apoi pe drumul spre Hickleybrow tot materialul necesar luptei sale cu Gigantismul răzvrătit. Două butoiaşe de parafină şi o sarcină de vreascuri uscate le cumpărase în Urshot; saci de sulf avea din belşug, de asemeni opt puşti mari şi muniţii, trei arme uşoare, cu gloanţe mici pentru viespi, un topor, două securi, o cazma şi trei lopeţi, două gheme de sfoară, câteva sticle de bere, sifon şi whisky. Apoi douăsprezece duzini de pachete cu otravă pentru şobolani şi hrană rece pe trei zile pentru oameni sosiseră de la Londra. Luându-şi aerul unui om de afaceri, el expediase toate aceste lucruri, cu un vagonet de cărbuni şi cu un camion de fân, în afară de arme şi

muniţii, care fuseseră îngrămădite sub banca vagonului ce trebuia să aducă pe Redwood şi pe cei cinci oameni care veniseră de la Ealing la chemarea lui Cossar.

Cossar conducea toate operaţiunile cu un aer obişnuit şi imperturbabil, în ciuda faptului că întregul Urshot era în panică din pricina şobolanilor şi toţi căruţaşii trebuiră să fie plătiţi în chip special. Acolo, toate magazinele erau închise şi pe străzi aproape că nu se zărea ţipenie de om, iar când băteai la o uşă, ţi se deschidea doar fereastra. El părea să considere că a conduce treburile de la o fereastră deschisă era o metodă cu totul legitimă şi normală. În cele din urmă, el şi Bensington luară un docar şi un cărucior în care să ducă bagajele. Făcură lucrul acesta dincolo de încrucişarea drumului şi astfel au ajuns primii la Hickleybrow.

Bensington, cu o armă între genunchi, aşezat în docar lângă Cossar, începea să vădească o uimire pe care o clocise de mult. Tot ceea ce făceau, era, fără îndoială, după cum spunea Cossar, lucrul cel mai firesc pe care îl aveau de făcut, numai că… În Anglia, lucrul cel mai firesc se face atât de rar! Îl măsură pe vecinul său de la picioare până la mâinile care ţineau cu îndrăzneală hăţurile. Cossar părea să nu mai fi mânat caii niciodată, aşa că încerca şi el, ca minimă rezistenţă, să mâne prin mijlocul drumului, potrivit unei foarte neobişnuite viziuni personale asupra meseriei de vizitiu.

„Oare de ce nu facem noi lucrul cel mai firesc? gândi Bensington. Cum ar merge lumea dacă am face astfel? Mă întreb, de exemplu, de ce nu fac eu o mulţime de lucruri pe care ştiu că ar fi bine să le fac… lucruri pe care aş ***dori*** să le fac. Oare toţi procedează aşa, sau mi se întâmplă numai mie?” El căzu în speculaţii tenebroase în legătură cu Voinţa. Se gândi la nimicurile complexe ale vieţii de toate zilele şi, în contrast cu ele, la lucrurile simple şi manifeste care trebuiau săvârşite, la

lucrurile plăcute şi splendide ce se cereau înfăptuite, dar pe care anumite înrâuriri cu totul neverosimile nu ne vor lăsa niciodată să le facem. Verişoara Jane? Verişoara Jane îşi avea rolul ei în această problemă, într-un chip subtil şi de loc simplu, el îşi dădea seama de asta. De ce trebuie, la urma urmei, să mâncăm, să bem şi să dormim, să rămânem celibatari, să ne ducem în cutare loc, dar să ne abţinem de a merge într-altul şi totul numai din respect pentru verişoara Jane? Ea devenea simbolică, fără să înceteze a fi o fiinţă de neînţeles…

Un pârleaz şi o cărare de-a curmezişul câmpului îi atrase privirea şi îi aminti de cealaltă zi însorită, atât de recentă în timp, atât de îndepărtată de frământările sale, când venise pe jos de la Urshot la Ferma Experimentală, să vadă puii gigantici…

Soarta e capricioasă.

— Diii, zicea Cossar.

Era o după-amiază fierbinte, fără o boare de vânt, iar praful zăcea gros pe drum. Puţini oameni se zăreau în jur, iar cerbii din dosul ulucilor parcului păşteau liniştiţi. Văzură două viespi mari, despuind un tufiş de agrişe chiar lângă Hickleybrow, şi alta care se târa în sus şi în jos pe faţada unei mici băcănii din sat, încercând să găsească o intrare. Băcanul se zărea înăuntru, cu o puşcă mică de vânătoare în mână, supraveghindu-i strădaniile. Căruţaşul trase căruţa lângă circiuma Jolly Drovers şi îi spuse lui Redwood că sarcina sa fusese îndeplinită. În această afirmaţie, el fu îndată susţinut de vizitiul din car şi de cel din cărucior. Ei nu numai că susţineau acest lucru, dar refuzară chiar să lase caii să fie duşi mai departe.

— Şobolanii ăia mari o să atace caii, continua să repete căruţaşul venit cu căruciorul.

Cossar ascultă câteva clipe controversa.

— Daţi jos lucrurile din căruţa asta, zise el după aceea; unul din oamenii săi, un mecanic înalt, blond şi murdar, îi dădu ascultare.

— Dă-mi puşca aia, zise Cossar.

Se aşează între căruţaşi.

— N-avem nevoie să mânaţi voi, spuse el. Puteţi spune ce vreţi, încheie el, dar avem nevoie de caii ăştia.

Începură să se certe, dar el continuă să le vorbească:

— Dacă încercaţi să ne asaltaţi, am să trag, în legitimă apărare, în picioarele voastre. Caii or să meargă cu noi.

El socoti incidentul încheiat.

— Suie-te în car, Flack, zise el către un bărbat scund, îndesat şi cu părul ţepos. Boon, ia căruciorul.

Cei doi căruţaşi începură să vocifereze.

— V-aţi făcut datoria faţă de cei care v-au angajat, zise Redwood. Rămâneţi în satul ăsta până ne întoarcem. Nimeni n-are să vă osândească pentru asta, de vreme ce noi avem arme. Nu vrem să facem nicio nedreptate sau violenţă, dar treaba asta e urgentă. Am să vă plătesc, dacă se întâmplă ceva cailor, n-aveţi nicio grijă.

— Asta-i foarte bine, zise Cossar, care rareori promitea ceva.

Lăsară căruţa în urmă, iar cei care nu mânau merseră pe jos. Fiecare avea o puşcă pe umăr. Era cea mai ciudată expediţie de pe vreun drum de ţară din Anglia, semănând mai degrabă cu un grup de yankei emigrând spre Vest, în vremurile vechi ale Indienilor.

Urcară drumul până pe coamă, când, trecând pârleazul, le apăru în faţă Ferma Experimentală. Găsiră acolo un mic grup de oameni cu câteva puşti — cei doi Fulcher erau printre ei. Un străin din Maldstone, stătea în faţa celorlalţi şi cerceta locul printr-un binoclu. Toţi se întoarseră şi priviră grupul lui Redwood.

— Ceva nou? întrebă Cossar.

— Viespile continuă să zboare încolo şi încoace, zise bătrânul Fulcher. Nu se ştie ce fac.

— Iedera a ajuns acum printre pini, spuse omul cu binoclu. Nu era acolo azi dimineaţă. Creşte sub ochii noştri.

Scoase o batistă şi începu să şteargă cu grijă lentilele binoclului.

— Presupun că vă duceţi acolo, îndrăzni Skelmersdale.

— Vrei să vii cu noi? îl întrebă Cossar.

Skelmersdale păru că ezită.

— Asta-i treabă de-o noapte întreagă.

Skelmersdale hotărî să nu meargă.

— Sunt şobolani pe-aici? întrebă Cossar.

— Era unul azi dimineaţă printre pini… cred că vâna iepuri.

Cossar porni la drum ca să-i ajungă pe ceilalţi.

Bensington, privind cercetător spre Ferma Experimentală, putu să aprecieze acum puterea ***Hranei.*** Prima lui impresie fu că toată casa era mai mică decât o crezuse el, mult mai mică; a doua, că toată vegetaţia dintre casă şi pădurea de pini devenise neînchipuit de mare. Acoperişul fântânii abia se zărea prin desişul de iarbă de peste opt picioare înălţime, iar iedera se răsucise în jurul hornului casei şi parcă gesticula cu cârceii întinşi spre cer. Florile ei erau ca nişte pete de un galben viu, vizibile foarte desluşit de la distanţa aceasta de o milă, ca nişte pete de sine stătătoare. Un uriaş cablu verde se răsucise prin gardul mare de sârmă al ogrăzii găinilor gigantice şi înălţa tulpini înfrunzite spre doi pini de alături. Aproape până la jumătatea înălţimii lor crescuse pădurea de urzici care se întindea în dosul şopronului. Întreaga privelişte, pe măsură ce se apropiau, le dădea tot mai multimpresia invaziei unor pigmei asupra unei căsuţe de păpuşi, părăsită în cine ştie ce colţ uitat al unei grădini uriaşe.

Văzură o mare agitaţie în cuibul viespilor. O sumedenie de forme negre se întretăiau prin aer, deasupra dealului ruginiu din dosul desişului de pini, şi din când în când câte una din ele ţâşnea

spre cer cu o iuţeală de necrezut şi îşi lua zborul spre vreo ţintă îndepărtată. Zumzetul lor se auzea de la o distanţă mai mare de jumătate de milă de Ferma Experimentală. La un moment dat, un monstru galben-vărgat se repezi spre ei şi pluti câtva timp în văzduh, cercetându-i cu ochii săi mari şi ***compuşi,*** dar la o împuşcătură ineficace a lui Cossar îşi luă din nou zborul. Jos, într-un colţ al câmpului, departe spre dreapta, câteva viespi se târau în jurul unor oase, probabil resturile mielului pe care şobolanii îl târâseră de la Ferma lui Huxter. Caii deveniră foarte neliniştiţi, pe măsură ce se apropiau de aceste creaturi. Niciunul dintre cei din grup nu era cărăuş de meserie, aşa că fură nevoiţi să poarte caii de căpăstru şi să-i îndemne cu vorba.

Cât se apropiau de casă nu văzură nicio urmă de şobolani şi totul părea liniştit cu desăvârşire, afară de bâzâitul ritmic ce se auzea dinspre cuibul de viespi.

Duseră caii în curte, şi unul din oamenii lui Cossar, văzând uşa deschisă — întreaga parte de mijloc a uşii fusese roasă — intră în casă. Nimeni nu observă pentru moment lipsa lui, ceilalţi fiind ocupaţi cu butoaiele de parafină şi prima ştire a absenţei lui de lângă ei fu zgomotul puştii sale şi şuieratul glonţului. „Bang, bang” — amândouă cartuşele, şi primul glonte s-ar părea că trecuse prin butoiul de sulf, spărgând o doagă din partea opusă şi umplând aerul de praf galben. Redwood, având puşca în mână, trase şi el în ceva cenuşiu, care ţâşnise de alături. Avu imaginea unor uriaşe picioare dindărăt, a unei cozi lungi şi brăzdate şi a tălpilor lungi ale picioarelor din spate ale unui şobolan. Trase al doilea cartuş. Îl văzu pe Bensington căzând, în timp ce fiara dispărea după colţul casei.

Câtva timp după aceea, toţi fură ocupaţi cu armele. Vreme de trei minute, vieţile fură în primejdie la Ferma Experimentală, iar pocnetele armelor umpleau văzduhul. Redwood, fără să-i

pese, în emoţia sa, de Bensington, se repezi în urmărire şi fu trântit la pământ de o masă de sfărâmături de cărămizi, mortar, ghips şi aşchii de scânduriputrede, care zburară asupra lui, când un glonte trecu prin perete.

Se trezi la pământ, cu sânge pe mâini şi pe buze, într-o linişte adâncă.

O voce nesigură se auzi din casă:

— Hei!

— Hei! zise Redwood.

— Cine-i acolo? întrebă vocea.

Şi apoi:

— L-aţi prins?

Simţul datoriei de prieten îi reveni lui Redwood.

— Dl. Bensington e rănit? întrebă el.

Omul dinăuntru, nu auzi bine.

— Nimeni nu-i de condamnat dacă nu l-am atins, zise glasul dinăuntru.

Pentru Redwood deveni limpede faptul că, probabil, îl împuşcase pe Bensington. Uită de rănile de pe faţă, se ridică şi se întoarse, pentru a da de Bensington pe care-l găsi aşezat pe pământ şi frecându-şi umărul. Bensington îl privi pe deasupra ochelarilor.

— L-am ciuruit, Redwood, zise el, şi apoi adăugă: A încercat să sară peste mine şi m-a trântit jos. Dar am băgat în el două gloanţe, şi, vai, cum m-a izbit în umăr!

Un om apăru în cadrul uşii.

— L-am atins o dată în piept şi o dată în coastă, zise el.

— Unde sunt căruţele? întrebă Cossar, ivindu-se dintr-un desiş de frunze gigantice de iederă.

Devenise limpede, spre uimirea lui Redwood, mai întâi că nimeni nu fusese împuşcat şi în al doilea rând că atât căruciorul, cât şi carul se deplasaseră cu vreo cincizeci de metri, şi stăteau acum cu roţile încurcate prin desişul din grădina lui Skinner. Caii se opriseră din goana lor. La jumătatea distanţei spre ei, butoiul de sulf zăcea

spart pe cărare, cu un nor de praf de pucioasă deasupra. Redwood arătă asta lui Cossar şi se îndreptă într-acolo.

— A văzut cineva şobolanul? strigă Cossar, pornind şi el.

— L-am atins o dată între coaste, şi o dată în faţă, când s-a întors spre mine.

Fură ajunşi de doi oameni, în timp ce se căzneau pe lângă roţile înţepenite.

— Eu am ucis şobolanul, zise unul dintre oameni.

— L-au găsit? întrebă Cossar.

— Jim Bates l-a găsit, dincolo de gardul viu. L-am atins chiar când dădea colţul casei… drept la umăr…

Când lucrurile se liniştiră din nou, Redwood se duse şi privi cadavrul uriaş şi diform. Animalul zăcea într-o rână, cu trupul uşor înclinat. Dinţii rozători care atârnau peste falca de jos dădeau mutrei lui un aspect de slăbiciune colosală, de aviditate sleită. Nu părea câtuşi de puţin feroce ori cumplit. Labele din faţă aminteau de nişte mâini subţiri şi moi. În afară de o singură gaură rotundă cu marginile pârlite, de fiecare parte a gâtului, creatura era absolut intactă. El medită câtva timp asupra acestui fapt.

— Cred că au fost doi şobolani, zise el în cele din urmă, întorcându-se.

— Da. Şi cel pe care l-am atins cu toţii… a şters-o.

— Sunt sigur că împuşcătura mea…

Un cârcel de iederă, pornit după un punct de sprijin în căutarea aceea misterioasă, cum este căutarea oricărui cârcel, se apleca uşor spre gâtul lui şi-l făcu să sară speriat într-o parte.

De la îndepărtatul cuib al viespilor se auzea bâzâitul lor neîncetat.

5

Incidentul lăsă grupul de oameni în alarmă şi cu nervii încordaţi.

Aşezară proviziile în casă, care se vedea limpede că fusese prădată de şobolani după fuga doamnei Skinner, şi patru dintre oameni duseră înapoi la Hickleybrow cei doi cai. Ei târâră şobolanul mort prin tufişuri, într-un loc unde putea fi văzut de la ferestrele casei, şi într-un şanţ dădură pe neaşteptate peste un roi de urechelniţe uriaşe. Aceste făpturi se împrăştiară în grabă, dar Cossar atinse nişte picioare incalculabil de lungi şi reuşi să ucidă câteva cu gheata şi cu patul puştii. Apoi doi dintre oameni au tăiat câteva din tulpinile principale ale iederii — erau nişte cilindri uriaşi, de două picioare diametru, care ieşeau din şanţul

aflat în spatele casei; şi, în timp ce Cossar rânduia casa pentru noapte, Bensington, Redwood şi unul din ajutorii de electricieni porniră prudenţi prin ograda de păsări, în căutarea găurilor de şobolani.

Ei ocoliră pe departe urzicile gigantice, căci aceste bu-ruieni colosale îi ameninţau cu ace otrăvite, lungi de câţiva centimetri. Apoi, trecând peste pârleazul distrus, dădură deodată peste gura imensă ca o cavernă a vizuinii şobolanilor uriaşi. În partea dinspre apus, din profunzime, duhnea un miros urât, care-i făcu să se strângă unii într-alţii.

— Sper că vor ieşi, zise Redwood, aruncând o privire spre fântână.

— Daca nu!… reflectă Bensington.

— Ba da, zise Redwood.

Rămaseră pe gânduri.

— Va trebui să luăm cu noi vreo lumină dacă intrăm acolo, spuse Redwood.

Urcară o cărare mică de nisip alb, prin pădurea de pini, şi se opriră îndată ce le apărură în faţă cuiburile de viespi.

Soarele apunea acum şi viespile se întorceau acasă; aripile lor, în lumina aurie, formau în jurul lor un halo. Cei trei oameni priviră de sub copaci — nu îndrăzneau să iasă la marginea pădurii — şi văzură aceste insecte teribile aşezându-se din zbor, târându-se puţin şi intrând apoi, ca să dispară, în cuib.

— Peste vreo două ceasuri, se vor linişti, zise Redwood. Parcă aş fi din nou băieţaş.

— Nu se poate să nu observăm găurile astea, zise Bensington, — chiar dacă noaptea e întunecoasă. Dar, fiindcă veni vorba… în privinţa luminii…

— E lună plină, zise electricianul. Am băgat eu de seamă.

Se întoarseră şi se consultară cu Cossar.

El spuse că, „natural”, vor trebui să ducă sulful, salpetrul şi ipsosul de Paris prin pădure, până la căderea serii, şi de aceea desfăcură încărcătura şi

cărară sacii. După strigătele trebuincioase ale comenzilor preliminare, nu se mai rosti niciun cuvânt şi, în vreme ce bâzâitul viespilor se stingea, nu se mai auzi niciun zgomot decât al paşilor, al respiraţiei grele a oamenilor împovăraţi şi al bufniturilor sacilor lepădaţi jos. Toţi luară parte la munca aceea, cu excepţia d-lui Bensington, care era cu totul inapt de aşa ceva. El se postă în dormitorul soţilor Skinner cu o puşcă în mână, pentru a supraveghea cadavrul şobolanului mort; ceilalţi se odihniră cu rândul după căratul sacilor, pentru a sta de veghe, câte doi deodată, la găurile de şobolani din dosul desişului de urzici. Sacii de polen ai urzicilor erau copţi, şi din când în când veghea oamenilor era turburată de desfacerea acestora, explozia sacilor răsunând ca pocnetul unui pistol şi grăunţele de polen, mari cât alicele, răpăind pretutindeni în jur.

Dl. Bensington şedea la fereastră într-un fotoliu tare, umplut cu păr de cal şi acoperit cu o husă groasă care dăduse o nuanţă de distincţie socială salonului soţilor Skinner, timp de mulţi ani. Puşca lui neobişnuită se odihnea pe pervaz, iar privirea dindărătul ochelarilor săi aci se oprea asupra petei negre a şobolanului mort, în înserarea tot mai întunecoasă, aci rătăcea în jurul său, într-o meditaţie ciudată. Afară plutea un miros uşor de parafină, căci unul dintre butoaie avea o scurgere, şi mirosul acesta se amesteca cu un altul mai puţin neplăcut, care se ridica din iedera tăiată şi strivită. Înăuntru, când îşi întoarse capul, un amestec de uşoare mirosuri domestice, având, ca motive principale, berea, brânza, merele putrede şi ghetele vechi, îi aminti pe de-a-ntregul de dispăruţii soţi Skinner. El privi câtva timp încăperea întunecoasă. Mobilele erau în mare parte în dezordine — probabil din cauza vreunui şobolan care umblase pe acolo — dar o haină de pe un cuier de la uşă, un brici şi câteva bucăţi de hârtie murdară, ca şi o bucată de săpun ce se întărise în cursul anilor prin

neîntrebuinţare, devenind un cub cornos, erau impregnate de personalitatea specifică a lui Skinner. Bensington îşi dădu seama deodată aproape cu certitudine că omul fusese ucis şi mâncat, cel puţin în parte, de monstrul care zăcea acum mort acolo, în întuneric.

Când te gândeşti la ce poate să ducă o descoperire chimică, în aparenţă inofensivă!

Se afla aici, în aceeaşi Anglie şi totuşi într-o primejdie infinită, stând singur cu o puşcă în casa ruinată şi plină de întuneric, departe de orice confort, cu umărul rănit îngrozitor de o lovitură de puşcă, şi… pe Jupiter! Îşi dădu acum seama cât de profund se schimbase pentru el ordinea universului; intrase în această aventură uimitoare, ***fără măcar să-i spună o vorbă verişoarei Jane!***

Oare ce gândea ea despre el?

Încercă să-şi imagineze, dar nu reuşi. Avea sentimentul extraordinar că ea şi el erau despărţiţi pentru totdeauna şi nu se vor mai vedea niciodată. Simţea că făcuse un pas nou şi intrase într-o lume de imensităţi inedite. Oare ce alţi monştri puteau să mai ascundă aceste umbre care se adânceau tot mai mult?… Vârfurile urzicilor gigantice se întindeau, ascuţite şi negre, pe cerul de asfinţit, de o culoare verde palidă sau de chihlimbar. Totul plutea într-o mare linişte, într-adevăr o linişte absolută. El se întrebă de ce nu-i aude pe ceilalţi care se aflau acolo, după colţul casei. Umbrele din şopron erau acum negre ca un abis.

Bang… Bang… Bang.

O înşiruire de ecouri şi o împuşcătură.

O lungă tăcere.

Bang şi un şir de ecouri care se stingeau.

Linişte.

Apoi, slavă Domnului! Redwood şi Cossar ieşiră din întunericul de nepătruns şi Redwood strigă:

— Bensington! Bensington! Am împuşcat încă un şobolan! Cossar a împuşcat încă un şobolan!

6

Când Expediţia îşi sfârşi odihna, noaptea se lăsase deplin. Stelele erau foarte strălucitoare şi o paloare crescândă către Hankey anunţa răsăritul lunii. Paza la găurile şobolanilor fusese menţinută, dar paznicii se mutaseră pe panta de deasupra găurilor, simţind că acesta era un loc mai sigur pentru a trage cu puşca. Se aşezară acolo pe vine, într-o umezeală abundentă, pe care o combăteau cu whisky. Cei-lalţi se odihneau în casă, şi cei trei conducători discutau cu oamenii despre munca de peste noapte. Luna răsări către miezul nopţii şi, îndată ce se ridică deasupra dunelor, în afară de sentinelele rămase la găurile de şobolani, porniră cu toţii, în monom, conduşi de Cossar, spre cuibul viespilor.

În ce priveşte cuibul viespilor, ei găsiră că sarcina lor era deosebit de uşoară, uimitor de uşoară. Cu excepţia faptului că era o muncă de mai lungă durată, nu era o problemă mai grea decât ar fi fost lupta cu orice cuib de viespi obişnuite. Primejdia fără îndoială exista, era o primejdie de moarte, dar această primejdie nici nu-şi arătase capul de după dealul funest. Îndesară sulful şi salpetrul, astupară bine găurile şi aprinseră fitilurile. Atunci, sub un impuls comun, tot grupul, în afară de Cossar, se întoarse şi alergă către umbrele lungi ale pinilor şi, cum Cossar rămăsese în urmă, se opriră cu toţii, în grup strâns, la o sută de metri depărtare, lângă un şanţ care le oferea adăpost. Un minut sau două numai — şi noaptea luminată de lună, toată numai umbre şi lumini, se umplu de un bâzâit înăbuşit ce se ridică şi se topi într-un muget, un sunet adânc şi intens, care culmină şi se stinse şi apoi noaptea se făcu aproape neverosimil de liniştită.

— Pe Jupiter! zise Bensington aproape în şoaptă, s-a făcut!

Toţi rămaseră cu atenţia trează. Deasupra fâşiei negre a umbrei pinilor coasta dealului părea luminată ca ziua şi albă ca zăpada. Ipsosul aşezat în găuri strălucea cu adevărat. Silueta deşirată a lui Cossar se îndreptă spre dânşii.

— Cât priveşte… zise Cossar.

Poc… bang!

O împuşcătură de lângă casă şi apoi — linişte.

— Ce-i asta? zise Bensington.

— Unul din şobolani şi-o fi scos capul afară, sugeră unul dintre oameni.

— Ştiţi, ne-am lăsat puştile acolo, zise Redwood.

— Lângă saci.

Cu toţii porniră iarăşi spre deal.

— Cu siguranţă că sunt şobolanii, zise Bensington.

— Natural, zise Cossar, rozându-şi unghiile.

Bang!

— Hei? făcu unul din oameni.

Apoi deodată se auzi un strigăt, două împuşcături, un strigăt puternic care era aproape un geamăt, trei împuşcături în succesiune rapidă şi un trosnet de lemn. Toate aceste sunete erau foarte desluşite şi păreau minuscule în liniştea imensă a nopţii. Apoi, câteva clipe nu se auzi nimic decât un zgomot slab şi înăbuşit în direcţia găurilor de şobolani, după care răsună iarăşi un ţipăt sălbatic… Cu toţii se treziră alergând după puşti.

Două împuşcături.

Bensington era cu arma în mână, alergând printre arbori, în urma celorlalţi care fugeau şi ei. Lucru curios că în clipa aceea gândul principal din mintea lui era dorinţa ca verişoara sa Jane să-l vadă. Ghetele sale plesnite şi nodu-roase alergau cu paşi mari, iar faţa îi era schimonosită de o strâmbătură perpetuă, care-i încreţea nasul şi-i ţinea ochelarii să nu cadă. De asemeni, el aţintea ţeava puştii înainte, în timp ce alerga prin lumina

întreruptă a lunii. Omul care fugise se întâlni cu ei în plină goană, căci îşi pierduse arma.

— Hei, zise Cossar, prinzându-l în braţe. Ce înseamnă asta?

— Au ieşit cu toţii, zise omul.

— Şobolanii?

— Da, şase.

— Unde-i Flack?

— A căzut.

— Ce spune? gâfâi Bensington, sosind şi el.

— Flack a căzut?

— Da, a căzut.

— Au ieşit unul după altul.

— Ce?

— Au pornit la asalt. Am tras amândoi cartuşele.

— L-ai lăsat acolo pe Flack?

— S-au repezit asupra noastră.

— Haidem, zise Cossar. Vii cu noi. Unde-i Flack? Arată-ne.

Întregul grup o porni înainte. Omul care fugise le mai dădu unele amănunte asupra luptei. Ceilalţi se îngrămădeau în jurul său, în afară de Cossar care mergea în frunte.

— Unde sunt acum?

— Pesemne că s-au întors în găurile lor. Eu am şters-o. Ei s-au repezit la găurile lor.

— Ce vrei să spui? Ai alergat după ei?

— Noi am coborât lângă găurile lor. I-am văzut ieşind, ştiţi, şi am încercat să le tăiem retragerea. Săreau… ca iepurii. Am coborât şi am tras. După prima noastră împuşcătură au început să alerge încoace şi încolo înnebuniţi şi deodată s-au îndreptat spre noi. Au venit spre noi.

— Câţi?

— Şase sau şapte.

Cossar îi conduse până la marginea pădurii de pini şi se opri.

— Vrei să spui că l-au înhăţat pe Flack? întrebă cineva.

— Unul din ei era deasupra lui.

— Şi n-ai tras?

— Cum aş fi putut?

— Aveţi cu toţii armele încărcate? întrebă Cossar peste umăr.

Se auzi un murmur afirmativ.

— Dar Flack… zise unul.

— Vrei să spui că… Flack… zise altul.

— N-avem timp de pierdut, zise Cossar, şi strigă: Flack! — în timp ce pornea înainte.

Întreaga trupă înainta spre găurile şobolanilor, omul care fugise stând puţin mai spre ariergardă. Înaintară prin ierburile exagerat de mari şi ocoliră cadavrul celui de-al doilea şobolan. Mergeau în mănunchi, fiecare din ei cu puşca aţintită înainte şi priveau cercetător în jurul lor, la lumina limpede a lunii, căutând vreo formă ghemuită şi sinistră, vreo formă care ar fi stat la pândă. Găsiră foarte repede puşca omului care fugise.

— Flack! strigă Cossar. Flack!

— A fugit pe lângă urzici şi a căzut, spuse omul care fugise.

— Încotro?

— Pe-acolo.

— Unde a căzut?

El ezită şi apoi îi conduse câtva timp mai departe către umbrele lungi şi negre după care se întoarse, spunând:

— Cred că pe-aici.

— Bine, dar acuma nu este aici.

— Dar puşca lui?…

— La dracu! înjură Cossar, unde-o fi?

Făcu un pas spre umbrele întunecoase de pe panta care masca găurile şi se opri, privind scrutător. Apoi înjură din nou. „Dacă l-au târât cumva înăuntru?”

Rămaseră câtva timp nehotărâţi, împărtăşindu-şi unii altora crâmpeie de gânduri. Ochelarii lui Bensington luceau ca nişte diamante, în timp ce-şi muta privirea de la unul la altul. Feţele oamenilor se schimbau de la o paloare rece la o întunecime

misterioasă, după cum se întorceau cu faţa spre lună sau cu spatele la ca. Vorbeau cu toţii, dar nimeni nu-şi sfârşea fraza. Apoi, deodată, Cossar se hotărî. Începu să gesticuleze în toate direcţiile, dând dispoziţii fiecăruia. Avea nevoie de lămpi. Cu toţii, în afară de Cossar, porniră spre casă.

— Vrei să intri în grotele acelea? întrebă Redwood.

— Natural, zise Cossar.

Le mai spuse o dată să ia felinarele de la docar şi de la căruţă şi să i le aducă.

Bensington, înţelegând ce vrea să facă, porni de-a lungul cărării, pe lângă fântână. Privi peste umăr şi văzu silueta uriaşă a lui Cossar, stând ca şi cum s-ar fi uitat spre găuri, dus pe gânduri. Vazând acestea, Bensington se opri o clipă, gata să se întoarcă. Îl lăsau acolo pe Cossar singur!…

Bineînţeles, Cossar era în stare să se apere şi singur.

Deodată, Bensington văzu ceva care îl făcu să scoată un sunet înăbuşit. Într-o clipă, trei şobolani ieşiseră din desişul întunecat de iederă, îndreptându-se spre Cossar. Trei secunde, Cossar nu-şi dădu seama de prezenţa lor şi apoi deveni fiinţa cea mai activă din lume. Nu trase cu puşca. Probabil că nu avusese timpul să ţintească sau nu apucase a se gândi la aşa ceva. Bensington îl văzu culcând la pământ un şobolan care tocmai sărea şi izbindu-l în ceafă cu patul puştii. Monstrul făcu un salt şi se prăbuşi la pământ.

Silueta lui Cossar dispăru imediat prin iarba înaltă şi apoi se ridică din nou, alergând spre alt şobolan, răsucindu-şi puşca deasupra capului. Un strigăt slab ajunse la urechile lui Bensington, care zări apoi pe ceilalţi doi şobolani luând-o la goană în direcţii opuse şi pe Cossar urmărindu-i spre găuri.

Totul se petrecu aproape în întuneric; cei trei monştri cu care se luptase erau exagerat de mari şi păreau ireali în lumina înşelătoare a lunii. Uneori

Cossar era imens, alteori invizibil. Şobolanii treceau prin faţa ochilor lor cu salturi iuţi şi neaşteptate, sau alergau, mişcându-şi picioarele cu o viteză atât de mare, încât păreau că merg pe roate. Totul se petrecu în jumătate de minut. Nimeni nu observă nimic, în afară de Bensington. Continuând să se apropie de casă, el îi putu auzi pe ceilalţi din spate. Scoase un strigăt nearticulat şi apoi alergă înapoi spre Cossar, în timp ce şobolanii dispăreau.

Îl ajunse din urmă în faţa găurilor. La lumina lunii, faţa lui Cossar, în jocul de umbre oglindea calmul.

— Hei, zise Cossar, te-ai şi întors? Unde sunt felinarele? Acum au intrat din nou în găurile lor. Unuia i-am frânt gâtul când a trecut pe lângă mine… Vezi? Acolo! Şi întinse un deget osos.

Bensington era prea uimit, ca să mai scoată vreo vorbă…

Păru că trece un timp nesfârşit până sosiră felinarele. În cele din urmă apărură, mai întâi un ochi luminos şi neclintit, precedat de o lumină galbenă şi şovăitoare, şi apoi, clipind când şi când, sau strălucind din nou, încă două. În jurul lor se zăreau siluete mici şi se auzeau glasuri slabe, apoi se iveau umbre enorme. Acest grup părea să fie o izbucnire de flăcări pe uriaşa ţară de vis luminată de luna.

— Flack, spuneau glasurile. Flack.

O frază revelatoare se desprinse: „S-a încuiat în pod”.

Cossar era din ce în ce mai uimitor. Scoase bucăţi mari de vată şi le înfundă în urechi — Bensington se întrebă de ce. Apoi, îşi încărcă arma cu un sfert de încărcătură de pulbere. Cine altul s-ar fi gândit la aceasta? Uimirea lui Bensington culmină cu dispariţia călcâielor lui Cossar în gaura din mijloc.

Cossar mergea în patru labe, cu două puşti, câte una atârnată de fiecare parte cu câte o sfoară pe

sub bărbie; iar ajutorul său cel mai de încredere, un om mărunt şi negricios, cu faţa gravă, trebuia să meargă în urma lui, aplecat, ţinând o lanternă deasupra capului. Totul fusese făcut atât de bine, de chibzuit şi natural, ca visul unui lunatec. Vata, se pare, era necesară să-i apere timpanele de explozia puştii; ajutorul său îşi înfundă şi el urechile. Bineînţeles. Atâta vreme cât şobolanii erau întorşi cu spatele spre Cossar, nu-i puteau pricinui niciun rău, iar îndată ce s-ar fi îndreptat spre el, le putea vedea ochii şi putea să tragă în ei. Dacă veneau de-a lungul găurii cilindrice, Cossar cu greu ar fi putut să nu-i nimerească. După cum insista Cossar, era metoda cea mai simplă, puţin cam plictisitoare poate, dar absolut sigură. În timp ce ajutorul se apleca să intre, Bensington văzu capătul unui ghem de frânghie, care fusese legat de pulpana hainei sale. El trăgea frânghia după sine, pentru cazul când ar fi fost nevoie să se scoată afară cadavrele şobolanilor.

Bensington băgă de seamă că obiectul pe care-l ţinea în mână era pălăria de mătase a lui Cossar.

Cum ajunsese ea acolo?…

În orice caz, va fi ceva care să-i amintească de el.

La fiecare din găurile laterale stătea câte un grup mic, cu un felinar pus pe pământ, care să lumineze gaura; câte un om aşezat în genunchi, ţintind în deschizătura rotundă din faţa lui, aştepta să iasă ceva de acolo.

Aşteptarea păru că se lungeşte la nesfârşit.

Apoi auziră prima împuşcătură a lui Cossar, ca o explozie într-o mină…

Nervii şi muşchii tuturor se încordară, auzind-o şi apoi — ***bang! bang! bang!*** — şobolanii încercară un atac, însă alţi doi dintre ei erau morţi. După aceea omul care ţinea ghemul de frânghie simţi o smucitură.

— A ucis unul înăuntru, îşi zise Bensington, şi are nevoie de frânghie.

Privi cum frânghia se târa în gaură, şi părea că era animată de o inteligenţă de şarpe, căci întunericul făcea invizibilă partea intrată în gaură. În cele din urmă nu se mai târî; veni o pauză lungă. Apoi ieşi încet din gaură ceva care i se păru lui Bensington cel mai ciudat monstru cu putinţă, dar după aceea se văzu că nu era decât spinarea micului mecanic care ieşea de-acolo. După el, făcând brazde adânci, ieşiră mai întâi ghetele lui Cossar şi apoi dosul său luminat de lanternă…

Un singur şobolan mai rămăsese viu, şi acest biet nenorocit se ghemuise în cele mai adânci unghere, până când Cossar şi lanterna lui intrară din nou şi-l uciseră, după care Cossar, acest dihor cu chip de om, caută prin toate colţurile, ca să se asigure că nu mai rămăsese niciunul.

— Am terminat cu ei, zise el în cele din urmă către tovarăşii săi, care-l priveau îngroziţi. Şi dacă aş fi fost mai prevăzător, m-aş fi dezbrăcat până la brâu. Desigur. Pipăie-mi mânecile, Bensington! Sunt ud de transpiraţie. Dae e cam greu să se gândească omul la toate. Numai nişte whisky poate să mă scape de o răceală.

7

Au fost momente în timpul acelei nopţi uluitoare, când lui Bensington i se părea că fusese hărăzit de natură unei vieţi de aventuri fantastice. Asta s-a întâmplat mai ales după o oră sau două de când băuse whisky tare.

— Nu mă întorc în Sloane Street, îi mărturisi el mecanicului înalt, blond şi murdar.

— Nu?

— Nicio grijă, zise Bensington, dând sumbru din cap.

Efortul de a târî pe cei şapte şobolani morţi până la rugul funerar de lângă pădurricea de urzici îl scăldase în sudoare, iar Cossar îi arătase că singura cale de a scăpa de răceală era să încerce reacţia

fizică produsă de whisky. Fu un fel de cină de briganzi în vechea bucătărie de cărămidă, cu şirul de şobolani morţi care zăceau, în lumina lunii, lângă gardul ogrăzii de păsări şi după vreo treizeci de minute de odihnă Cossar îi îndemnă pe toţi să pornească la munca pe care mai aveau a o săvârşi. „Natural”, aşa cum spunea el, trebuiau să „cureţe locul, fără dezordine, fără scandal. Înţelegeţi?” El veni cu ideea să se facă o distrugere completă. Sparseră şi sfărâmară tot ce era de lemn în casă; aduseră grămezi de lemne de pretutindeni unde creştea vegetaţie uriaşă; făcură un rug pentru cadavrele şobolanilor şi le înmuiară în parafină.

Bensington muncea ca un salahor conştiincios. El ajunse la un soi de culme a veseliei şi energiei către ora două. Când mânuia toporul în munca de distrugere, chiar şi cei mai curajoşi fugeau din vecinătatea sa. Mai târziu, se mai potoli puţin, prin pierderea temporară a ochelarilor, care îi fură găsiţi în cele din urmă în buzunarul lateral al hainei.

Oamenii umblau încolo şi încoace în jurul său; erau cu toţii încruntaţi şi energici. Cossar se mişca printre ei ca un zeu.

Bensington gustă din plăcerea pe care o cunosc ostaşii armatelor victorioase în expediţii îndrăzneţe, dar niciodată cei care trăiesc o viaţă de sobri citadini. După ce Cossar îi luase din mână toporul şi îl pusese să care lemne, el se învârti de colo până colo, spunând într-una că toţi erau „băieţi buni”. Continuă tot aşa, chiar şi după ce îşi dete seama că obosise.

În cele din urmă, focul fu gata şi începu turnarea parafinei. Luna, lipsită acum de suita ei nocturnă de stele, strălucea în preajma ivirii zorilor.

— Ardeţi totul, zise Cossar, umblând dintr-un loc într-altul — ardeţi pământul şi măturaţi tot. Înţelegeţi?

Bensington îl văzu, arătare deşirată şi oribilă în lumina palidă a zorilor, trecând în grabă pe lângă

el, cu falca de jos proiectată în afară şi cu o torţă aprinsă în mână.

— Să ne îndepărtăm! zise cineva, trăgându-l pe Bensington de braţ.

Zorii liniştiţi — nicio pasăre nu se auzea ciripind — se umplură deodată de un tumult de trosnete; o flăcăruie roşie alergă pe la baza rugului, se schimbă într-una albastră şi începu să se cațere, frunză după frunză, pe tulpina unei urzici uriaşe. Un sunet ca de cântec se amesteca cu trosnetul lemnului ars.

Îşi luară puştile dintr-un colţ al salonului soţilor Skinner şi porniră în fuga mare. Cossar îi ajunse din urmă cu paşii lui mari…

Apoi se opriră, privind îndărăt spre Ferma Experimentală. Aceasta parcă fierbea; fumul şi flăcările se revărsau, ca o gloată în panică, pe uşi şi pe ferestre şi prin mii de crăpături şi spărturi din acoperiş. Cossar ştia să pună un foc! O mare coloană de fum, presărată cu limbi roşii şi răbufniri de flăcări, se înălţa spre cer. Era ca un uriaş neasemuit, care se ridica brusc în picioare, înălţându-se şi întinzându-şi braţele uriaşe de-a curmezişul cerului. Uriaşul acesta aruncă din nou noaptea asupra lor, ştergând şi ascunzând cu totul incandescenţa soarelui ce răsărea în spatele lui. Toţi oamenii din Hickleybrow observară acest stâlp formidabil de fum şi ieşiră pe vârful dealului, îmbrăcaţi cu ce găsiseră, pentru a privi grupul lor sosind.

În spate, ca o ciupercă fantastică, stâlpul de fum se legăna şi unduia spre cer, făcând ca dunele să pară scunde şi toate celelalte obiecte să-şi piardă importanţa, iar în faţă, conduşi de Cossar, autorii acestei fapte veneau pe cărare, opt siluete mici şi negre care înaintau din greu, cu puştile pe umăr, de-a curmezişul pajiştei.

Privind îndărăt, prin mintea istovită a lui Bensington trecu, precum un ecou, o formulă

familiară. Ce era asta? ***„Azi ai aprins… azi ai aprins?…”***

Apoi îşi aminti vorbele lui Latimer: ***„Am aprins în această zi în Anglia o făclie pe care nimeni nu va mai putea vreodată s-o stingă…”***[90]

Ce om era acest Cossar! Îi admiră spatele câteva clipe şi fu mândru că păstrase pălăria aceea. Mândru! Cu toate că el era un eminent cercetător, iar Cossar se ocupa doar de ştiinţa aplicată.

Deodată se simţi tremurând şi căscând cu putere şi-şi descoperi o dorinţă nestăvilită să se afle acum, bine învelit, în pat, în micul său apartament care dădea spre Sloane Street. (Nici nu se gândi măcar la verişoara Jane.) Coapsele îi deveniră moi ca o cârpă, iar picioarele de greutatea plumbului. Se întrebă dacă le va da cineva câte o cafea în Hickleybrow. De treizeci şi trei de ani nu mai stătuse treaz o noapte întreagă.

8

În timp ce aceşti opt aventurieri se luptau cu şobolanii la Ferma Experimentală, la nouă mile depărtare, în satul Cheasing Eyebright, o doamnă bătrână, cu un nas excesiv, se lupta cu nişte greutăţi foarte mari la lumina unei lumînări pâlpâitoare. Într-o mână noduroasă ţinea un instrument pentru desfăcut cutii de sardele, iar în cealaltă o cutie de ***Heracleoforbia,*** pe care se hotărâse ori s-o deschidă, ori să moară. Se lupta neobosită, mormăind la fiecare nou efort, în timp ce, prin despărţitura subţire, se auzea plângând progenitura soţilor Caddle.

— Sărăcuţul de el, zise doamna Skinner; şi apoi, cu unicul ei dinte muşcându-şi buza într-un extaz de hotărâre, mai rosti: Aşa!

Şi îndată o nouă cantitate de ***Hrană a Zeilor*** fu desfăcută, pentru a-şi desfăşura asupra lumii puterile ei de creştere uriaşă.

Capitolul IV
COPIII GIGANTICI

1

Cel puţin pentru câtăva vreme cercul de răspândire a consecinţelor ***Hranei,*** care mai rămăseseră în jurul Fermei Experimentale va trebui să iasă din focarul povestirii noastre, cu toate că puterea de a creşte imens a mai radiat mult timp, în ciuperci, în ierburi şi buruieni, din acel centru carbonizat, dar nu desfiinţat în chip absolut. Şi nici nu putem spune aici mai mult despre acele celibatare îndoliate, cele două găini supravieţuitoare, care au făcut senzaţie şi şi-au petrecut anii ce le mai rămăseseră într-o celebritate lipsită de ouă. Cititorul dornic de amănunte mai complete în această privinţă poate să recurgă la ziarele din perioada aceea, la documentele voluminoase care s-au strâns atunci. Interesul nostru se fixează asupra d-lui Bensington, aflat în centrul acelor tulburări.

Se întorsese la Londra, pentru a se trezi un om cu totul celebru. Peste noapte, toată lumea îşi schimbase atitudinea faţă de el. Toţi îl înţelegeau. Ştia tot, se pare, verişoara Jane; oamenii de pe stradă ştiau tot; ziarele ştiau tot şi chiar ceva mai mult. I se păruse îngrozitor, firește, să se întâlnească cu verişoara Jane, totuşi văzu după aceea că lucrurile nu erau chiar aşa de îngrozitoare. Buna femeie avea limite chiar şi în puterea ei asupra faptelor; era limpede că stătuse de vorbă cu propriul ei cuget şi că acceptase ***Hrana*** ca pe ceva făcând parte din însăşi natura lucrurilor.

În atitudinea ei îşi făcu loc un sentiment de răspundere cam înţepat. Era limpede că ea dezaproba categoric ***Hrana,*** însă nu o interzicea. Fuga lui Bensington — aşa o privea dânsa — o zguduise fără îndoială; partea cea mai proastă era

că îşi trata acum vărul cu o persistenţă şi mai cumplită de o răceală pe care el n-o contractase şi de o oboseală pe care o uitase demult; îi cumpărase un model nou de rufărie de corp, din lână, care era tot atât de lesne de îmbrăcat, de întors pe dos şi de manevrat pentru un om distrat, ca şi… Societatea! Ca atare, o bucată de vreme, atâta vreme cât acest recent confort îi lăsa răgaz, el continuă să participe la dezlănţuirea noului fenomen din istoria omenirii, care era ***Hrana Zeilor.***

Urmând propriile-i legi misterioase de selecţie, opinia publică îl alesese pe el drept singurul Inventator şi Promotor de răspundere pentru această nouă minune; ea nici nu voia să audă de Redwood şi, fără să protesteze în vreun fel oarecare, îl lăsase pe Cossar să-şi urmeze impulsul firesc într-o obscuritate prolifică. Înainte de a-şi da seama de evoluţia acestor lucruri, dl. Bensington a fost, ca să spunem aşa, fixat şi disecat pe panouri. Chelia lui, ciudata lui roşeaţă generală, ochelarii săi de aur deveniră un bun naţional. Tineri hotărâţi, cu mari şi costisitoare aparate fotografice, cu un aer de absolută autoritate, puseră stăpânire pe apartamentul d-lui Bensington pentru perioade scurte, dar rodnice, îşi aprinseră bliţurile care umplură ceasuri întregi încăperile cu vapori denşi şi insuportabili, apoi se retraseră să umple paginile revistelor cu admirabile fotografii ale d-lui Bensington în ţinută de casă şi în pantofii lui plesniţi. Alte persoane cu maniere ferme, de felurite vârste şi sexe, năvăliră în casa lui, spre a-i spune diverse lucruri despre ***Hrana-bombă*** — (revista ***Punch*** a fost prima care a denumit substanţa ***„Hranabombă”)*** ***ş***i apoi reproduseră ceea ce afirmaseră ele ca fiind contribuţia lui originală la acel interviu. Aceasta deveni aproape o obsesie pentru Broadbeam, popularul umorist, care presupuse că e la mijloc o nouă invenţie blestemată, pe care nu putea s-o priceapă şi se

străduí din răsputeri să îngroape totul în ridicol. Putea fi văzut în cluburi — prezenţă masivă şi greoaie, cu o expresie de om nedormit pe faţa lui mare şi bolnăvicioasă — explicând tuturor celor pe care îi oprea: „Aceşti oameni de ştiinţă, înţelegi, n-au simţul umorului. Înţelegi, aia e! Ştiinţa asta… îi ucide". Glumele sale pe socoteala lui Bensington se transformară în calomnii veninoase…

O întreprinzătoare agenţie pentru extrase din presă îi trimise lui Bensington un lung articol despre el, dintr-o revistă săptămânală ieftina, intitulat ***„O nouă teroare"*** şi se oferi să-i furnizeze o sută de articole de acest fel pentru o guinee: două tinere doamne extrem de încântătoare, de care el habar n-avea, îl vizitară şi, spre indignarea mută a verişoarei Jane, luară ceaiul cu el, iar mai târziu, îi trimiseră carnetele lor pentru câte un autograf. Curând, se obişnui să-şi vadă numele în presă, asociat cu cele mai nepotrivite idei şi să descopere în reviste articole scrise despre ***Hrana-bombă*** şi despre el însuşi, pe un ton de mare intimitate, de către oameni despre care nu auzise vreodată. Şi, oricâte iluzii îşi făcuse, în vremea când era necunoscut, despre voluptatea celebrităţii, ele se risipiră cu desăvârşire, pentru totdeauna.

La început — cu excepţia lui Broadbeam — tonul opiniei publice a fost lipsit de orice urmă de ostilitate. Se pare că opinia publică nu se gândea, decât în chip de simplă presupunere amuzantă, la faptul că ar mai putea să se împrăştie din nou vreo cantitate de ***Heracleoforbia.*** Se pare de asemeni că opinia publică nu se gândea la faptul că cei câţiva copii mici care erau acum alimentaţi cu această hrană vor creşte în scurt timp mult mai mult decât a crescut vreodată vreunul dintre noi. Ceea ce îi plăcea opiniei publice erau caricaturile politicienilor de vază, după o cură cu ***Hrana-bombă,*** sau folosirea acestei idei pe panouri, precum şi expoziţiile instructive ca acelea ale

viespilor moarte care scăpaseră de foc şi ale găinilor care mai rămăseseră.

Dincolo de aceste lucruri, publicul nu voia să vadă nimic, decât după ce se făcură eforturi uriaşe spre a-i întoarce privirile asupra consecinţelor mai îndepărtate; şi chiar atunci, un timp nimeni nu se simţi efectiv îndemnat să treacă la acţiune. „Totdeauna apare ceva nou", spunea publicul, acest public atât de îmbuibat cu noutăţi, încât ar fi putut să asculte fără a clipi că Pământul a fost tăiat ca un măr, şi să spună: „Mă întreb ce va mai urma".

Dar existau câţiva oameni în afară de public, ca să spunem aşa, care-şi aruncară această privire mai departe şi se pare că unii din ei se înspăimântaseră de ceea ce putuseră vedea acolo. Aşa era tânărul Caterham, de pildă, vărul contelui de Pewterstone şi unul din cei mai de nădejde oameni politici englezi, care, cu riscul de a fi luat drept un zănatec, a scris un articol în revista ***„Secolul al Nouăsprezecelea şi Mai Târziu"*** în care propunea suprimarea totală a ***Hranei.*** Şi — în anumite momente — mai era şi Bensington.

— Ăştia s-ar părea că nu-şi dau seama… îi spuse el lui Cossar.

— Nu, nu-şi dau seama.

— Dar noi? Uneori, când mă gândesc ce înseamnă… Acest biet copil al lui Redwood… şi, desigur, cei trei ai dumitale… patruzeci de picioare înălţime, poate!… La urma urmei, ar trebui oare să mai continuăm?

— Continuă! îi strigă Cossar, schimonosit de o uimire nelalocul ei şi ridicând glasul mai mult ca oricând. Bineînţeles că vei continua! Pentru ce crezi că ai fost făcut? Ca să-ţi pierzi vremea între o masă şi alta? Consecinţe serioase, continuă el, asta-i drept! Enorme. Evident. E-vi-dent. Ei bine, omule, este singurul prilej pe care îl ai să provoci consecinţe serioase! Şi vrei să-l ocoleşti! Câteva clipe, indignarea îl lăsă fără grai. E de-a dreptul

revoltător! zise el în cele din urmă şi repetă ca într-o explozie: Revoltător!

Dar Bensington lucra acum în laboratorul său cu mai multă emoţie decât entuziasm. Nu putea spune dacă dorea sau nu consecinţe serioase în viaţa lui personală; era un om cu gusturi potolite. Descoperirea era minunată, desigur, cu totul şi cu totul minunată, dar… Devenise acum proprietarul câtorva pogoane de pământ pârjolit lângă Hickleybrow, la un preţ de aproape nouă zeci de lire pogonul; şi uneori era dispus să socotească acest lucru drept o consecinţă serioasă a chimiei speculative, cum niciun om, oricât de lipsit de ambiţie, nu şi-ar dori. Fireşte, era celebru, teribil de celebru. Faima pe care o atinsese era mai mult decât satisfăcătoare, mult mai mult decât satisfăcătoare.

Dar morbul Cercetării era puternic înrădăcinat în el…

Şi, în unele momente, momente rare, mai ales în laborator, era şi altceva decât acest morb şi argumentele lui Cossar care-l îndemna la muncă. Acest om scund cu ochelari, cocoţat poate pe taburetul său înalt, cu ghetele sale plesnite şi cu mâna pe penseta cu care prindea greutăţile de pe balanţă, avea din nou o licărire din viziunea aceea de adolescent, avea intuiţia imediată a eternei dezvoltări a seminţei care îi fusese semănată în creier; vedea — proiectată parcă pe cer — dincolo de formele şi accidentele groteşti ale prezentului, lumea viitoare a giganţilor şi toate măreţiile viitorului — vagi dar splendide, ca un palat strălucitor privit din depărtare, în lumina fragilă a unei raze de soare… Dar apoi, numaidecât, i se părea că splendoarea aceea îndepărtată nu strălucise niciodată în mintea sa şi nu mai percepea nimic altceva decât umbre sinistre, pante vaste, întuneric, imensităţi neospitaliere, imagini reci, sălbatice şi îngrozitoare.

2

Dintre întâmplările complexe şi confuze, dintre impresiile lumii dinafară care constituiau faima d-lui Bensington, s-a desprins o personalitate luminoasă şi activă, care în ochii d-lui Bensington a devenit, ca să zicem aşa, aproape un conducător şi un ghid al tuturor acestor fapte exterioare. Era doctor-ul Winkles, acel medic tânăr şi autoritar, care a mai apărut în povestirea noastră ca un mijlocitor prin care Redwood a reuşit să-i dea fiului său ***Hrana.*** Chiar înainte de marea izbucnire, devenise evident că prafurile misterioase pe care i le dăduse Redwood îi treziseră un interes imens şi de îndată ce au apărut primele viespi, el a izbutit să stabilească legătura necesară.

Făcea parte dintre acei medici care, prin maniere, morală, metode şi înfăţişare, pot fi caracterizaţi succint prin expresia „om cu mari perspective”. Era înalt şi blond, avea ochii vioi, superficiali, lipsiţi de profunzime, de culoarea aluminiului, părul cenuşiu albicios şi trăsături regulate, o faţă musculoasă şi bine rasă, trupul drept, mişcări energice, picioare agere şi iuţi; purta redingotă lungă, cravată neagră de mătase, butoni şi lanţ de aur, iar pălăria sa de mătase avea o formă şi boruri speciale, care-l făceau să pară mai înţelept şi mai prezentabil ca oricine. Arăta tot atât de tânăr sau bătrân ca oricare alt om matur. Şi, după această primă izbucnire uimitoare, el începu să se ocupe de Bensington şi de Redwood şi de ***Hrana Zeilor*** cu un atât de convingător simţ al proprietăţii că, uneori, în ciuda mărturiilor din presă, Bensington era dispus să-l considere drept inventatorul întregii chestiuni.

— Aceste accidente, zise Winkles, când Bensington făcu aluzie la primejdiile viitoare, nu înseamnă nimic. Nimic. Descoperirea este totul. Dezvoltată cum trebuie, mânuită adecvat,

controlată bine, ea va oferi… va oferi ceva cu adevărat formidabil în această ***Hrană*** a noastră… Trebuie să fim cu ochii pe ea… Nu trebuie să ne scape din nou de sub control, şi… nu trebuie s-o lăsăm inactivă.

Şi, într-adevăr, aşa şi făcu. Venea acum la Bensington aproape în fiecare zi. Bensington, privind de la fereastră, vedea nelipsita caleaşca înaintând pe Sloane Street şi, după un răstimp neobişnuit de scurt, Winkles intra în odaie cu mişcări uşoare şi ferme, adică năvălea înăuntru şi scotea câte un ziar, aducea informaţii şi făcea diferite observaţii.

— Ei, spunea el, frecându-şi mâinile, cum stăm? Şi astfel trecea la discuţia obişnuită. Ştii că — spunea bunăoară — Caterham a vorbit despre substanţa noastră la ***Asociaţia Bisericii?***

— Vai de mine! zicea Bensington, ăsta e văr cu Primul Ministru, nu-i aşa?

— Da, zise Winkles; un tânăr foarte capabil… foarte capabil. Cu mintea cam sucită, ştii, extrem de reacţionar… dar deosebit de capabil. Se vede că e dispus să facă un capital din această substanţă a noastră. Atitudinea lui pare foarte emfatică. Vorbeşte de propunerea noastră de a folosi substanţa în şcolile elementare.

— Propunerea noastră de a o folosi în şcolile elementare!?…

— Eu am spus ceva în legătură cu asta mai deunăzi… cu totul în treacăt… la Politehnică. Am încercat să lămuresc că substanţa e cu adevărat foarte binefăcătoare. Că nu este câtuşi de puţin primejdioasă, cu toate aceste mici accidente de la început. Şi că exclus să se mai întâmple… Dumneata ştii că poate să fie o substanţă foarte bună… dar el a ripostat.

— Ce i-ai spus?

— Nişte fleacuri. Dar, după cum vezi!… A luat totul în serios. Considera faptul ca pe un atac. Spune că se risipesc destui bani obşteşti cu şcolile

elementare şi fără asta. Înşiră vechile poveşti despre lecţiile de pian… ştii. Nimeni, zice el, nu vrea să-i împiedice pe copiii din păturile de jos să obţină o educaţie potrivită condiţiei lor, dar a le da o hrană de acest fel ar însemna să le distrugi cu totul simţul proporţiilor. Extinde tema. La ce bun, se întreabă el, să faci din săraci nişte oameni de treizeci şi şase de picioare înălţime? El crede nestrămutat, ştii, că vor creşte într-adevăr până la treizeci şi şase de picioare înălţime.

— Chiar aşa va fi, zise Bensington, dacă le vei da cu regularitate din hrana noastră. Dar nimeni n-a spus nimic…

— ***Eu*** am spus ceva.

— Dar, dragul meu Winkles!…

— Vor fi mai mari, desigur, îl întrerupse Winkles, cu aerul de a şti totul în această privinţă, şi descurajând ideile neconcretizate ale lui Bensington. E indiscutabil că vor fi mai mari. Dar ascultă ce spune el! Îi va face mai fericiţi? Asta-i întrebarea lui. Ciudat. Nu-i aşa? Îi va face mai buni? Vor fi ei respectuoşi faţă de cei cu adevărat îndreptăţiţi să-i conducă? E oare cinstit faţă de copii? E curios cât de dornici de dreptate sunt cei de felul lui, în ceea ce priveşte problemele de viitor. Chiar şi astăzi, spune el, costul hranei şi îmbrăcăminţii copiilor este mai mare decât puterile părinţilor lor şi dacă se va îngădui un lucru ca ăsta!… Ei? După cum vedeţi, dintr-o simplă sugestie a mea, spusă în treacăt, el face o propunere pozitivă. Şi apoi, calculează cât va costa o pereche de pantaloni pentru un flăcău de douăzeci de picioare înălţime. Ca şi cum ar crede cu adevărat… Zece lire, socoteşte el, ca să fie cât de cât decenţi. Ciudat om, acest Caterham! Atât de prozaic! Contribuabilul cinstit şi nevoiaş, zice el, va trebui să suporte la asta. Mai zice că trebuie să ţinem seama de Drepturile Părinţilor. Iată. Două coloane. Fiecare părinte are dreptul să-şi crească copiii după propria lui mărime… Apoi mai este şi

problema adaptării şcolilor, costul băncilor şi pupitrelor mărite pentru şcolile noastre naţionale, oricum peste măsură de împovărate. Ca să obţinem ce?… Un proletariat de uriaşi flămânzi. Şi încheie cu un pasaj foarte serios, spune chiar că dacă această sugestie stranie… — o simplă aluzie trecătoare a mea, ştiţi, şi interpretată greşit — … dacă această sugestie ciudată în privinţa şcolilor nu duce la nimic, nu înseamnă că lucrurile s-au oprit aici. ***Hrana*** este ciudată, atât de ciudată încât lui i se pare aproape dăunătoare. A fost răspândită în mod nesăbuit, aşa zice el, şi ar putea să fie răspândită din nou. Daca ai apucat să mănânci din ea, trebuie să continui.

— Are dreptate, zise Bensington.

— Şi, pe scurt, el propune crearea unei ***Societăţi Naţionale pentru Păstrarea Proporţiilor Normale ale Lucrurilor.*** Ciu-dat, nu? Oamenii se agaţă de ideea aceasta ca de cine ştie ce.

— Dar ce-şi propun să facă?

Winkles ridică din umeri şi îşi întinse manile.

— Să întemeieze o Societate şi să se agite. Ei vor să pună în ilegalitate fabricarea ***Heracleoforbiei…*** sau, în orice caz, să popularizeze cunoaşterea ei. Eu am scris câte ceva despre asta, ca să arăt că ideile lui Caterham asupra acestei substanţe sunt foarte exagerate, peste măsură de exagerate, dar asta se pare că n-a ajutat la nimic. E curios că oamenii sunt împotrivă. Şi, fiindcă veni vorba, ***Asociaţia Naţională a Temperanţei*** a instituit o filială pentru tamperanţa în creştere.

— Hm, zise Bensington, mângâindu-şi nasul.

— După toate câte s-au petrecut, e firesc să se facă atâta zarvă. Privit în faţă, lucrul este de-a dreptul… uluitor.

Winkles se plimbă câtva timp prin odaie, nehotărât, apoi plecă.

Se vedea limpede că avea un gând ascuns, ceva de importanţă crucială pentru el, pe care aştepta

să-l dezvăluie, într-o zi, când Redwood şi Bensington erau împreună, i-a lăsat să întrevadă ceva din acest lucru, pe care îl ţinea în taină.

— Cum merge? întrebă el, frecându-şi mâinile.

— Lucrăm împreună la un fel de raport.

— Pentru Societatea Regală?

— Da.

— Hm, făcu Winkles foarte profund şi se îndreptă spre cămin. Hm. Dar… întrebarea este: faceţi bine ce faceţi?

— Ce anume?

— Faceţi bine că-l publicaţi?

— Nu suntem în Evul Mediu, zise Redwood.

— Ştiu.

— După cum spune Cossar, circulaţia cunoştinţelor… aceasta e adevărata metodă ştiinţifică.

— Desigur, în majoritatea cazurilor. Dar… Acesta este excepţional.

— Vom aduce întreaga problemă în faţa Societăţii Regale, aşa cum se cuvine, zise Redwood.

Winkles reveni asupra acestui lucru cu altă ocazie.

— E, din multe puncte de vedere, o descoperire excepţională.

— Asta n-are importanţă, zise Redwood.

— E însă un gen de cunoştinţe care ar putea deveni cu uşurinţă obiectul unor grave abuzuri, al unor grave primejdii, cum spune Caterham.

Redwood nu răspunse nimic.

— Chiar şi neglijenţa, ştii… Dacă am forma un comitet de oameni de încredere, care să controleze fabricarea ***Hraneibombă… Heracleoforbia,*** vreau să spun… am putea…

Se opri, iar Redwood, cam stânjenit, se făcu a nu băga în seamă că aceste cuvinte aşteptau un răspuns.

Dincolo de locuinţa lui Redwood sau a lui Bensington, Winkles, în ciuda incompetenţei sale,

ajunsese o autoritate în materie de ***Hrană-bombă.*** Scria scrisori în care apăra folosirea ei; compunea note şi articole care-i explicau posibilităţile, intervenea în mod cu totul deplasat la întrunirile asociaţiilor ştiinţifice şi medicale, pentru a vorbi despre ea; căuta să se identifice cu ea. Publică şi o broşură intitulată ***„Adevărul despre Hrana-bombă”,*** în care minimaliza cu totul afacerea din Hickleybrow. El scria acolo că e absurd să afirmi că ***Hrana-bombă*** îi va face pe oameni de treizeci şi şapte de picioare înălţime. Asta e, zicea el, o „exagerare evidentă”. Desigur, îi va face ceva mai mari şi atâta tot…

În cercul intim al celor doi se vedea limpede că Winkles era cât se poate de dornic să contribuie la fabricarea ***Heracleoforbiei,*** să ajute la corectura notelor oricărei comunicări care se pregătea asupra acestui subiect, să facă orice care ar fi putut să-l conducă spre o participare la detaliile fabricării ***Heracleoforbiei.*** Le spunea amândurora, mereu, că simte importanţa ei deosebită, vastele ei perspective. Şi sublinia nevoia „unei anume protecţii”. În cele din urmă, le ceru într-o zi, făţiş, formula de fabricare.

— M-am gândit la tot ce mi-ai spus dumneata, zise Redwood.

— Ei bine? întrebă Winkles cu aprindere.

— Este un gen de cunoştinţe care ar putea cu uşurinţă să fie obiectul unor grave abuzuri, spuse Redwood.

— Dar nu văd legătura, zise Winkles.

— Ba are, zise Redwood.

Winkles reflectă câteva zile asupra acestui lucru. Apoi veni la Redwood şi îi spuse că se îndoia dacă trebuie să-i dea copilului lui Redwood nişte prafuri despre care nu ştia, la urma urmei, nimic, i se părea că nu era normal să-şi asume orbeşte toată răspunderea. Aceasta îl lăsă pe Redwood pe gânduri.

— Ai văzut că ***Societatea pentru Suprimarea Totală a Hranei-bombe*** pretinde că are câteva mii de membri, zise Winkles, schimbând subiectul. Au întocmit un proiect de lege, continuă Winkles. Îl au pe tânărul Caterham, care este foarte dispus să susţină proiectul. Au luat-o în serios. Instituie comitete locale ca să influenţeze pe candidaţi. Ei vor să facă o culpă penală din prepararea şi depozitarea ***Heracleoforbiei*** fără autorizaţie specială şi o crimă, pasibilă de închisoare fără drept de apel, din administrarea ***Hranei-bombă…*** căci aşa o numesc ei, ştii… oricărei persoane sub douăzeci şi unu de ani. Dar mai sunt şi alte societăţi. Tot felul de oameni. ***Societatea pentru Păstrarea Vechilor Staturi*** este pe punctul de a-l atrage pe domnul Frederick Harrison în consiliu, după cum spun ei. Ştii că el a scris un studiu în această privinţă; spune că e vulgar şi cu totul în dezacord cu acea Revelaţie a Umanităţii care se află în învăţăturile lui Comte. E un lucru pe care Secolul al XVIII-lea n-ar fi putut să-l producă nici chiar în cele mai proaste perioade ale sale. Ideea acestei ***Hrane*** nu i-a trecut niciodată prin cap lui Comte, ceea ce demonstrează cât de vicioasă e. Nimeni, spune el, care îi înţelege cu adevărat pe Comte…

— Nu cumva vrei să spui… zise Redwood alarmat, în ciuda dispreţului său pentru Winkles.

— Ei nu vor face toate astea, zise Winkles. Dar opinia publică este opinia publică şi voturile sunt voturi. Cu toţii îşi dau seama că dumneata provoci tulburări. Şi instinctul uman este împotriva tulburărilor, după cum ştii. Se pare că nimeni nu crede în ideea lui Caterham despre oameni de treizeci şi şapte de picioare înălţime, care nu vor putea să intre într-o biserică sau într-o casă de rugăciune sau în oricare altă instituţie socială. Totuşi, deşi nu cred, n-au nici linişte. Ei îşi dau seama că este ceva, ceva mai mult decât o descoperire obişnuită…

— Asta se întâmplă cu orice descoperire, zise Redwood.

— În orice caz, ei sunt neliniştiţi. Caterham continua să insiste asupra lucrurilor care s-ar putea întâmplă dacă ***Hrana*** s-ar răspândi din nou. Eu susţin mereu că aşa ceva n-are să se întâmple. Dar… aşa stau lucrurile!

Se plimbă agitat prin încăpere câtăva vreme, ca şi cum ar fi vrut să deschidă din nou subiectul secretului ***Hranei,*** apoi se răzgândi şi plecă.

Cei doi oameni de ştiinţă priviră unul la celălalt. Câteva clipe îşi vorbiră numai cu ochii.

— În cel mai rău caz, zise Redwood în cele din urma, cu un glas liniştit şi energic, am să-i dau ***Hrana*** micului meu Teddy cu propriile mele mâini.

3

Numai la câteva zile după aceasta, Redwood, deschizând ziarul, află că Primul Ministru făgăduise instituirea unei ***Comisii Regale*** pentru ***Hrana-bombă.*** Aceasta îl făcu să se ducă, cu ziarul în mână, de-a dreptul la locuinţa lui Bensington.

— Winkles cred că bagă zâzanie în privinţa ***Hranei.*** El face jocul lui Caterham. Continuă să vorbească despre ea, alarmând oamenii în privinţa urmărilor ei. Dacă continuă, cred că ne va stânjeni în cercetările noastre. Chiar şi acum, cu toată vâlva asta în jurul băieţaşului meu…

Bensington ar fi dorit să nu fie astfel.

— Ai observat că el a început să o numească ***Hranabombă?***

— Nu-mi place denumirea asta, zise Bensington, privind pe deasupra ochelarilor.

— Exact asta reprezintă pentru Winkles.

— De ce o fi continuând el să se ocupe de ea? Nu-i treaba lui!

— Asta înseamnă să faci vâlvă, zise Redwood. Dacă ***Hrana*** nu este a lui, toată lumea va crede că

este. Dar asta nu are importanţă.

— În cazul când această agitaţie ridiculă şi ignorantă devine… serioasă… începu Bensington.

— Copilul meu nu poate să rămână fără ***Hrană,*** zise Redwood. Nu ştiu ce să mai fac acum. În cel mai rău caz…

Un zgomot uşor de paşi anunţă prezenţa lui Winkles. El apăru în mijlocul odăii, frecându-şi mâinile.

— Aş fi preferat să baţi la uşă, zise Bensington, privindu-l neprietenos pe deasupra ramelor aurite.

Winkles îşi luă un aer vinovat. Apoi se întoarse spre Redwood.

— Sunt bucuros că te găsesc aici, începu el. De fapt…

— Ai citit despre această ***Comisie Regală?*** îl întrerupse Redwood.

— Da, zise Winkles, luat pe neaşteptate. Da.

— Ce zici de asta?

— E un lucru excelent, zise Winkles. Numai aşa o să se termine cu toată zarva asta. Să se lămurească întreaga afacere. Să-i închidă gura lui Caterham. Dar nu pentru asta am venit, Redwood. De fapt…

— Nu-mi place această ***Comisie Regală,*** zise Bensington.

— Pot să vă asigur că va fi foarte utila. Aş putea să spun… nu cred că trădez un secret… că ar fi foarte posibil să fac şi eu parte din această comisie…

— Hm, zise Redwood, uitându-se la foc.

— Eu unul pot să pun lucrurile la punct. Pot să lămuresc perfect, în primul rând, că substanţa este controlabilă şi în al doilea rând, că nimic de felul unui miracol nu este necesar pentru ca o catastrofă ca aceea din Hickleybrow să nu se mai petreacă. Tocmai aceasta e necesar, o asigurare plină de autoritate. Bineînţeles, aş putea vorbi cu mai multă convingere, dacă aş cunoaşte… Dar asta, în treacăt fie spus. În momentul de faţă e altceva, o altă

problemă mai măruntă în privinţa căreia vreau să vă cer sfatul. Hm. De fapt… ei bine… sunt într-o mică dificultate şi voi mă puteţi ajuta să ies din ca.

Redwood ridică din sprâncene şi simţi o bucurie ascunsă.

— Problema este… extrem de confidenţială.

— Dă-i drumul, zise Redwood. N-ai nicio grijă în privinţa asta.

— De curând mi s-a încredinţat un copil… copilul unui personaj sus pus.

Winkles tuşi.

— Continuă, zise Redwood.

— Trebuie să vă mărturisesc că în mare măsură prafurile voastre… şi reputaţia succesului meu cu băieţaşul dumitale… Există, trebuie să recunosc, un resentiment puternic împotriva folosirii lor. Şi totuşi, am constatat că printre cei mai inteligenţi… Trebuie să lucrezi încet cu aceste lucruri, ştiţi, puţin câte puţin. Totuşi, în cazul Alteţei Sale… vreau să spun acest nou pacient al meu. De fapt, sugestia a venit din partea părinţilor. Eu niciodată n-aş…

Lui Redwood îi făcu impresia că era încurcat.

— Credeam că ai îndoieli în privinţa oportunităţii de a folosi aceste prafuri, zise Redwood.

— Doar o îndoială trecătoare.

— Nu-ţi propui să întrerupi?…

— În cazul băieţaşului dumitale? Desigur că nu!

— După câte înţeleg eu, asta ar fi o crimă.

— Dacă ar fi aşa, n-aş face-o pentru nimic în lume.

— Vei avea prafurile, zise Redwood.

— Presupun că n-ai putea…

— Nicio teamă, zise Redwood. Nu este vorba de o reţetă. E în zadar, Winkles, iartă-mi francheţa. Îţi voi prepara chiar eu prafurile.

— E totuna, zise Winkles, măsurându-l pe Redwood cu o scurtă privire aspră. Totuna, şi apoi adăugă: Pot să vă asigur că mie îmi este indiferent.

4

După plecarea lui Winkles, Bensington se apropie de cămin şi se uită la Redwood.

— Alteţa Sa! remarcă el.

— Alteţa Sa… zise şi Redwood.

— Asta-i Prinţesa de Weser-Dreiburg!

— Nu-i decât o verişoară de gradul trei.

— Redwood, zise Bensington, ştiu că e ciudat să pun această întrebare, dar… crezi că Winkles înţelege?

— Ce?

— Ceea ce am făcut noi. Înţelege el oare cu adevărat, urmă Bensington, coborând glasul şi îndreptându-şi ochii spre uşă, că în familia… în familia noului său pacient…

— Continuă! zise Redwood.

— Care a fost întotdeauna oarecum sub… sub…

— Înălţimea medie?

— Da. Şi cu o mediocritate plină de tact în orice domeniu, el vrea să producă un personaj regal… un personaj ultra regal… de ***aceste*** dimensiuni. Ştii, Redwood, nu sunt sigur dacă nu-i ceva aproape ca o… trădare…

Îşi mută privirea de la uşă spre Redwood.

Redwood făcu un gest brusc — cu degetul arătător întins — spre focul din cămin.

— Pe Jupiter! zise. El nu ştie nimic!

— Omul ăsta, spuse Redwood, nu ştie nimic. Asta a fost însuşirea lui cea mai exasperantă ca student. Nimic. Şi-a trecut toate examenele, el ştie cum… şi-a rămas cu tot atâtea cunoştinţe… ca un raft rotativ conţinând ***The Times Encyclopaedia.*** Şi nici acum nu ştie nimic. Acest Winkles e incapabil să asimileze cu adevărat ceva care nu este în legătură imediată şi directă cu eul său superficial. E cu totul lipsit de fantezie şi, în consecinţă, incapabil de cunoaştere. Nimeni n-ar putea să treacă atâtea examene şi să fie atât de bine

îmbrăcat, atât de bine făcut şi atât de reuşit ca doctor, fără asemenea incapacitate. Asta e. Şi, cu toate câte a văzut, a auzit şi i-au fost spuse, el rămâne tot aşa… nu are nici cea mai mică idee de ceea ce a pus în acţiune. A dat peste ceva senzaţional, sub forma ***Hranei-bombă*** şi cineva l-a lăsat să pătrundă până la acest copil din familia regală… şi asta este o bombă mai mare ca toate! Iar faptul că Weser-Dreiburg va avea să facă faţă în curând problemei uriaşe a unei Prinţese de treizeci şi ceva de picioare, nu numai că nu i-a intrat în cap, dar nici nu poate să-i intre!

— Are să se facă o vâlvă grozavă, zise Bensington.

— Cam peste un an.

— Îndată ce vor observa că într-adevăr fata continuă să crească.

— Numai dacă, după sistemul lor… n-au să muşamalizeze totul.

— Or să aibă cam mult de muşamalizat.

— Adevărat!

— Mă întreb ce vor face?

— Ei nu fac niciodată nimic… Din tact regal.

— Vor trebui să facă ceva.

— Probabil că ***ea*** va face.

— O, Doamne! Da.

— O vor suprima. S-au mai întâmplat lucruri din astea.

Redwood izbucni într-un râs nestăpânit.

— Vlăstarul regal uriaş… pruncul din „Masca de Fier”! zise el. Vor trebui s-o pună în cel mai înalt turn din vechiul castel Weser-Dreiburg şi să facă găuri în tavane, pe măsură ce creşte, de la etaj la etaj!… Ei bine şi eu sunt în aceeaşi încurcătură. Şi Cossar cu cei trei băieţi ai săi. Şi…

— Are să se facă o vâlvă grozavă, repetă Bensington, continuând să rămână serios. O vâlvă ***grozavă.*** Presupun, continuă el, că te-ai gândit bine, Redwood. Eşti sigur că n-ar fi mai înţelept

să-l previi pe Winkles, să-l înţărci treptat pe băieţaşul tău şi… să te bizui pe triumful Teoriei?

— Aş da orice să-ţi petreci jumătate de oră în camera copilului meu, când s-a întârziat puţin cu ***Hrana,*** zise Redwood, cu un accent de exasperare în glas, şi atunci n-ai mai vorbi aşa, Bensington. Şi în afară de asta… închipuie-ţi să-i spui lui Winkles!… Nu! Valul ăsta ne-a surprins nepregătiţi, şi, fie că suntem înspăimântaţi sau nu… trebuie să înotăm!

— Şi eu cred la fel, zise Bensington, cu privirea aţintită spre picioare. Da. Trebuie să înotăm! Şi băiatul dumitale va trebui să înoate şi băieţii lui Cossar, căci le-a dat la toţi trei. La Cossar nu merge cu jumătate de măsură… Totul sau nimic! Şi Alteţa Sa la fel. Şi toţi. Vom continua să fabricăm ***Hrana.*** Şi Cossar de asemeni. Suntem abia la începutul începutului, Redwood. E limpede că vor urma tot felul de lucruri. Lucruri mari şi monstruoase. Dar nu pot să mi le închipui, Redwood. În afară doar…

Îşi examină unghiile. Ridică spre Redwood o privire blândă.

— Încep să cred, spuse el, că are dreptate Caterham. Uneori. Această ***Hrană*** va distruge proporţia lucrurilor. Va disloca… Dar ce nu va disloca?

— Orice ar disloca, zise Redwood, copilul meu va trebui să aibă ***Hrana.***

Auziră pe cineva urcând scările în grabă. Apoi Cossar îşi vârî capul în odaie.

— Salutare! zise el, văzându-le expresia de pe faţă şi apoi intră. Ce este?

Îi povestiră despre Prinţesă.

— Ce mai ***problemă grea!*** remarcă el. Ba nu e de loc! Are să crească. Şi băiatul dumitale va creşte şi toţi ceilalţi cărora le-ai dat Hrană vor creşte. Toţi. Ce-i rău în asta? Totul e în ordine. Şi un copil ar putea să vă spună asta. În ce constă necazul?

Încercă să-l lămurească.

— Să nu continuaţi?! strigă el. Dar…! N-aveţi ce să mai faceţi acum. Pentru asta aţi fost făcuţi. Pentru asta a fost făcut Winkles. Totul merge bine. De multe ori m-am întrebat pentru ce a fost făcut Winkles. Acum e limpede. Unde vedeţi dificultatea?… Tulburări? Evident. Va întoarce lucrurile pe dos? Să întoarcă totul. Până la urmă… Să răstoarne toate afacerile omeneşti. Simplu ca bună ziua. Vor încerca să pună piedici, dar e prea târziu. Continuaţi şi puneţi în mişcare cât puteţi de mult. Mulţumiţi lui Dumnezeu că v-aţi găsit menirea!

— Dar conflictul! zise Bensington, presiunile! Nu ştiu dacă ţi-ai imaginat…

— Ar fi trebuit să fii vreo plantă măruntă, Bensington, zise Cossar, asta ar fi trebuit să fii dumneata. Ceva care să crească pe nişte stânci. Uite-te la dumneata, om în toată firea şi îţi închipui că eşti făcut ca să nu fii bun de nimic. Crezi că lumea asta a fost făcută pentru babe, care să se încurce în ea de pomană? Ei bine, în orice caz, acum nu mai aveţi ce face, trebuie să continuaţi.

— Şi eu cred că trebuie, zise Redwood. Încet…

— Nu! izbucni Cossar, cu un strigăt sălbatic. Nu! Făceţi cât puteţi mai multă ***Hrană*** şi cât puteţi mai repede. Răspândiţi-o peste tot!

Era inspirat de o idee plină de duh. Parodie una din curbele lui Redwood, ridicându-şi cu o largă mişcare braţul.

— Redwood! zise el, pentru a sublinia aluzia, fă să fie ***aşa!***

5

Există, se pare, o limită superioară a mândriei materne şi aceasta, în cazul d-nei Redwood, a fost atinsă atunci când odrasla ei a împlinit şase luni de existenţă terestră, a spart căruciorul elegant şi a fost adusă acasă, urlând, în căruţa lăptarului.

Tânărul Redwood cântărea la data aceea cincizeci şi nouă de pfunzi şi jumătate, măsura patruzeci şi opt de inci înălţime şi avea o forţă cam de şaizeci de pfunzi. A fost luat pe sus pe scări până în camera lui de către bucătăreasă şi servitoare, împreună. După această întâmplare, descoperirea a fost doar o chestiune de zile. Într-o după-amiază, Redwood se întoarse acasă de la laboratorul său şi îşi găsi nefericita soţie adâncită în paginile fascinante ale ***Atomului Puternic;*** văzându-l, ea lăsă cartea deoparte şi alergă să-l întâmpine, izbucnind în lacrimi la pieptul său.

— Spune-mi ce i-ai făcut? se tângui ea. Spune-mi ce i-ai făcut!

Redwood îi luă mâna şi o conduse până la sofa, în timp ce încerca să se gândească la o metodă satisfăcătoare de apărare.

— Nu-i nimic, draga mea, zise el; nu-i nimic. Eşti doar puţin cam surmenată. Asta-i din cauza căruciorului aceluia ieftin. Am aranjat cu un om să vină mâine cu un cărucior de invalizi, mai solid…

Doamna Redwood îi aruncă o privire înlăcrimată pe deasupra batistei.

— Un copil într-un cărucior de invalizi! Suspină ea.

— Ei şi de ce nu?

— Parcă ar fi un olog.

— Este ca un mic uriaş, draga mea şi n-ai motive să te ruşinezi de el.

— Tu i-ai făcut ceva, dragul meu, zise ea. Văd asta pe faţa ta.

— Ei bine, dar nu l-a oprit nimeni din creştere, în orice caz, zise Redwood cu cruzime.

— Ştiam, zise d-na Redwood şi strânse batista ghem. Pri-virea i se schimbă deodată, făcându-se aspră: Ce i-ai făcut copilului?

— Ce nu-ţi place la el?

— E prea mare. E un monstru.

— Prostii. E tot atât de bine făcut ca orice copil. Ce ţi se pare ciudat la el?

— Uită-te la dimensiunile lui.

— Foarte bine. Uită-te câţi copii sfrijiţi sunt în jurul nostru! El e mai frumos ca toţi…

— E ***prea*** frumos, zise d-na Redwood.

— N-are să crească tot aşa, zise Redwood, cu glas liniştitor; numai la început e astfel.

Dar el ştia perfect că va continua să crească tot astfel. Aşa a şi fost. Când copilul avea douăsprezece luni, măsura aproape cinci picioare şi cântărea cincizeci de kilograme; era tot atât de mare cât un heruvim de la San Pietro din Vatican şi felul cum apuca el plin de afecţiune părul şi obrajii vizitatorilor deveni subiectul discuţiilor din West Kensington. Aveau un scaun de invalid cu care îl urcau în odaia sa şi îl coborau, iar îngrijitoarea lui specială, o tânără musculoasă, îl scotea la plimbare într-un cărucior de opt cai-putere, construit special pentru a se adapta nevoilor sale. Era un noroc că Redwood avea relaţii cu oameni pricepuţi.

După ce treceai peste şocul pe care ţi-l provocau dimen-siunile enorme ale micului Redwood, vedeai că este, după cum mi-au spus oamenii care îl vedeau aproape în fiecare zi plimbându-se agale prin Hyde Park, un copilaş nespus de drăguţ şi deştept. Rareori ţipa sau trebuia să fie potolit. De obicei ţinea în mână o hârâitoare mare şi uneori îi saluta pe şoferii şi poliţiştii care treceau pe stradă în afara grilajului, strigându-le „Da-dda!” şi „Ba-bba!”, într-un mod foarte sociabil şi democratic.

— Trece copilul acela uriaş hrănit cu ***Hrana-bombă,*** obişnuia să spună şoferul autobuzului.

— Pare sănătos, îi răspundea câte un pasager de lângă el.

— Hrănit artificial, explica şoferul. Se spune că înfulecă un gallon[91] întreg şi hrana trebuie să fie preparată special pentru el.

— În orice caz, un copil foarte sănătos, spunea în încheiere pasagerul de alături.

Când d-na Redwood şi-a dat seama că această creştere continuă în mod indefinit şi logic — şi de

lucrul ăsta şi-a dat scama întâia oară cu adevărat abia când a sosit căruciorul cu motor — a avut o izbucnire de durere. A declarat că nu mai vrea să intre niciodată în camera copilului, că ar vrea mai curând să moară ea sau să-i moară copilul, ar fi vrut să moară toată lumea şi ar fi dorit să nu se fi măritat niciodată cu Redwood şi nimeni să nu se fi căsătorit niciodată cu nimeni. Se retrase în camera ei, unde rămase trei zile, hrănindu-se aproape numai cu supă de pui. Când Redwood veni să stea de vorbă cu ea, începu să azvârle cu pernele în toate părţile, plânse şi îşi smulse părul din cap.

— Copilul se simte bine, zise Redwood. Şi cu atât mai bine cu cât e şi mare. Doar n-ai vrea să fie mai mic decât copiii altora.

— Vreau să fie la fel cu alţi copii, nici mai mic şi nici mai mare. Doream să fie un băieţaş drăguţ, după cum Georgina Phyllis este o fetiţă drăguţă, şi doream să-l cresc cum se cuvine, şi uite ce-a ieşit… şi glasul nefericitei femei se frânse… să poarte pantofi de oameni mari şi să fie purtat pe roate cu căruciorul acela cu motor!

— N-am să-l pot iubi niciodată, urmă ea să se vaiete, niciodată! E prea mare pentru mine! N-am să pot fi niciodată mamă pentru el, aşa cum sperasem să fiu!

Dar în cele din urmă reuşiră s-o facă să se ducă în odaia copilului şi acolo se afla Edward Monson Redwood („Panta-gruel” era ultima poreclă), dându-se într-un balansoar întărit anume; copilul surâdea gângurind. Iar inima d-nei Redwood se încălzi din nou la vederea copilului ei, pe care-l cuprinse cu braţele şi plânse.

— Nu ştiu ce ţi-au făcut, suspină ea, şi ai să creşti tot mereu, dragul meu, dar am să fac tot ce voi putea ca să creşti frumos, ori ce-ar spune tatăl tău.

Şi Redwood, care o ajutase să vină până la uşa odăii, se îndepărtă mult mai uşurat.

(Eh! E greu să fii bărbat cu femeile astea!)

6

Înainte de sfârşitul anului, se mai putea vedea, pe lângă vehiculul lui Redwood, încă un număr oarecare de cărucioare cu motor în partea de vest a Londrei. Mi s-a spus că erau vreo unsprezece; dar cercetările cele mai amănunţite au scos la iveală că erau pe atunci doar şase în incinta Metropolei. Se pare că substanţa acţiona în mod diferit asupra unor tipuri diferite de organisme. La început, ***Heracleoforbia*** nu era adaptată pentru injectare şi fără îndoială că o proporţie considerabilă de fiinţe omeneşti sunt incapabile să absoarbă această substanţă pe calea normală a digestiei. A fost dată, de exemplu, băiatului celui mai mic al lui Winkles; dar se pare că el era tot atât de incapabil de creştere după cum, dacă Redwood avea dreptate, tatăl său era incapabil de a cunoaşte ceva. Iar alţii, potrivit afirmaţiilor ***Societăţii pentru Suprimarea Totală a Hranei-bombă,*** au fost atacaţi de ea într-un chip inexplicabil şi au pierit de diferite boii infantile. Băieţii lui Cossar o mâncau însă cu o lăcomie uimitoare.

Fireşte, un lucru ca acesta nu se aplică niciodată în viaţa omului cu o simplitate absolută; mai ales creşterea este un fenomen complex şi orice generalizare e nepotrivită. Dar legea generală a ***Hranei*** părea să fie aceea că, atunci când putea fi introdusă pe vreo cale oarecare în organism, îl stimula în acelaşi grad aproape în toate cazurile. Ea sporea ritmul creşterii de şase până la şapte ori şi nu-l depăşea, oricâtă cantitate de hrană ar fi fost luată în plus. Excesul de ***Heracleo-forbia*** peste minimul necesar s-a constatat că duce la tulburări morbide ale nutriţiei, la cancer şi tumori, la osificări şi tot felul de lucruri asemănătoare. Îndată ce începea creşterea pe scară mare, s-a constatat în scurt timp că putea să urmeze ***numai*** pe această scară şi că administrarea continuă a

Heracleoforbiei în doze mici dar suficiente era imperativă.

Dacă era întreruptă în timp ce creşterea continua, se producea mai întâi o vagă nelinişte şi tulburare, apoi o perioadă de voracitate — ca în cazul puilor de şobolani de la Hankey — şi apoi creatura care era în creştere căpăta un fel dc anemie exagerată, se îmbolnăvea şi murea. Plantele sufereau într-un mod asemănător. Aceasta, totuşi, se aplica numai la perioada de creştere. De îndată ce se ajungea la adolescenţă — la plante stadiul respectiv era echivalent cu formarea primilor muguri — nevoia şi pofta de ***Heracleoforbie*** scădeau şi imediat ce planta sau animalul erau pe deplin adulte, deveneau cu totul independente de această hrană. Era, cum s-ar spune, complet stabilit pe noua scară. Atât de complet stabilit încât, după cum au dovedit-o scaieţii de lângă Hickleybrow şi iarba de pe dune, seminţele produceau vlăstare tot atât de uriaşe.

În curând micul Redwood, pionier al noii rase, primul copil dintre toţi cei care au mâncat din ***Hrană,*** se târa prin odaie, spărgând mobile, muşcând ca un cal, strângând ca o menghină şi urlând într-o gângureală de uriaş la mămica şi la tăticul lui, pe jumătate speriat şi înspăimântat, tocmai el care pusese la cale totul.

Copilul se născuse cu o fire blândă. „Padda, fii cuminte, fii cuminte", obişnuia el să spună, în timp ce cioburile zburau prin faţa sa. „Padda" — aşa pronunţa el, în loc de Pantagruel, porecla pe care i-o dăduse tatăl Redwood. Iar Cossar, neţinând seamă de anumite norme edilitare, ceea ce a dus în curând la tulburări, a construit, după un conflict cu regulamentele locale, pe o porţiune liberă de pământ de lângă locuinţa lui Redwood, o odaie de joacă şi studiu, confortabilă şi luminoasă, pentru cei patru băieţi ai lor. Această odaie era un pătrat de şaizeci de picioare şi avea patruzeci de picioare înălţime.

Redwood s-a îndrăgostit de această uriaşă cameră dc copii, după ce el şi Cossar au construit-o; şi, în faţa nevoilor presante ale fiului său, i-a dispărut interesul pentru curbe, cum nici nu şi-ar fi închipuit.

— Sunt multe de făcut, zise el, într-o cameră de copil. Multe. Pereţii, lucrurile din ea vor vorbi acestor minţi tinere mai mult sau mai puţin elocvent şi ei vor avea de învăţat mii de lucruri.

— Evident, zise Cossar, luându-şi în grabă pălăria.

Lucrau împreună în mod armonios, dar Redwood se îngrijea în cea mai mare parte de teoria educativă necesară…

Vopsiră pereţii şi lemnăria în culori vii; în cea mai mare parte predomina o nuanţă de alb plin de căldură, dar mai erau şi fâşii de culori vii, pentru a întări liniile simple de construcţie. „Trebuie să avem şi culori pure", zise Redwood, şi într-un loc trase o fâşie orizontală de carouri, în care predominau roşul şi purpuriul, portocaliul şi galbenul, albastrul şi verdele, în diferite intensităţi. Aceste carouri puteau fi aranjate de copiii uriaşi după bunul lor plac. „Trebuie să urmeze decoraţiunile, zise Redwood; să-i lăsăm să aranjeze toate aceste culori şi apoi le putem îndepărta. Nu văd niciun motiv pentru a-i influenţa în favoarea vreunei forme sau culori anumite."

„Locul trebuie să fie plin de interes pentru ei, zise ceva mai târziu Redwood. Interesul este o hrană pentru copil, iar indiferenţa o tortură şi duce la inaniţie. Copilul trebuie să capete imagini din belşug." Nu se atârnară desene permanente prin odaie, ci doar rame goale, în care se puneau imagini noi, de îndată ce interesul pentru cele vechi dispărea. Era o fereastră care privea în lungul unei străzi şi, în plus, pentru o variaţie mai mare, Redwood imaginase deasupra acoperişului o cameră obscură care privea spre Kensington High School şi spre Grădini.

Într-un colţ, acel instrument valoros, abacul, de patru picioare pătrate, construit din fier şi cu colţurile rotunjite, aştepta calculele incipiente ale tinerilor uriaşi. Nu se prea aflau acolo oiţe făcute din lână şi alţi asemenea idoli, dar Cossar, fără explicaţii, adusese în locul acestora, într-o zi, în trei cărucioare, un mare număr de jucării (toate destul de mari ca să nu poată fi înghiţite de copii) care puteau fi îngrămădite, aranjate în şiruri, rostogolite, muşcate, pocnite, călcate în picioare, trase, deschise, închise şi ciocănite şi maltratate în tot felul. Erau nenumărate cuburi de lemn de diverse culori, figuri geometrice lunguieţe şi curbate, cuburi de porţelan smălţuit, cuburi de sticlă transparentăşi cuburi de cauciuc; erau plăci şi tăbliţe; erau conuri, trunchiuri de con şi cilindri, erau sfere turtite şi alungite, mingi făcute din diferite substanţe, solide şi goale pe dinăuntru, numeroase cutii de diferite forme şi mărimi, cu capace pe balamale, capace care se înşurubau şi capace care se închideau prin apăsare şi câteva care se încuiau; erau fâşii de cauciuc şi piele şi un număr de obiecte mici, tari şi solide, de aceeaşi mărime, care puteau sta în picioare şi să dea impresia unei forme omeneşti.

— Dă-le din acestea, zise Cossar. Pe rând.

Redwood aranjă toate aceste lucruri într-un dulap din colţul încăperii. Pe un perete, la o înălţime potrivită pentru un copil de şase sau opt picioare, se afla o tablă neagră, pe care copiii puteau să deseneze cu cretă albă şi colorată; alături un fel de bloc de desen, din care se puteau rupe foile una câte una şi pe care puteau desena cu cărbune; se mai afla şi un mic pupitru, asortat cu creioane mari de tâmplari, de diferite tării şi o cantitate îmbelşugată de hârtie, pe care băieţii puteau mai întâi mâzgăli şi apoi scrie. Cu cât mai multe ordine dădea Redwood, cu atât imaginaţia sa mergea mai departe, spre tuburi speciale şi mari cu vopsea lichidă şi cutii de pasteluri, pentru vremea

când vor avea nevoie. Aduse un butoi cu plastilină şi argilă de modelat. „La început, copilul şi preceptorul său vor modela împreună”, îşi zise el, „şi, când va căpăta mai multă îndemânare, va reproduce forme şi poate chiar animale. Asta îmi aduce aminte că ar fi trebuit să fac pentru băiat şi o cutie de unelte!”

„Şi apoi cărţi. Va trebui să caut nişte cărţi pe care să le aduc aici şi vor trebui să fie de format mare. Dar ce fel de cărţi îi vor trebui? Trebuie să-i hrănesc imaginaţia. Aceasta, la urma urmelor, este coroana oricărei educaţii. Coroana — după cum obiceiurile minţii şi ale comportării sunt tronul. Dar brutalitatea nu este imaginaţie; desfrâul şi laşitatea sunt o imaginaţie josnică; însă o imaginaţie nobilă parc-ar fi Dumnezeu mergând din nou pe pământ. El trebuie să viseze, de asemeni, la o lume frumoasă de basm şi la toate lucrurile mărunte şi stranii din viaţă, la vremea potrivită. Dar trebuie să se hrănească mai ales din realitatea splendidă; va trebui să aibă povestiri de călătorie prin toată lumea, călătorii şi aventuri şi povestiri despre felul cum a fost cucerită lumea; va trebui să aibă povestiri cu animale, cărţi mari, scrise frumos şi limpede despre animale, păsări şi plante şi fiinţe căţărătoare, cărţi mari despre profunzimile cerului şi misterul mărilor; va trebui să aibă povestiri şi hărţi despre toate imperiile pe care le-a avut lumea, imagini şi naraţiuni despre toate triburile şi obiceiurile oamenilor. Şi va trebui să aibă cărţi şi imagini care să-i ascută simţul frumosului, picturi japoneze subtile, care să-l facă să iubească frumuseţile fragile ale păsărilor, ramurilor şi florilor care cad; de asemeni picturi occidentale, picturi cu bărbaţi şi femei graţioşi, grupuri plăcute şi peisaje întinse ale pământului şi ale mării. Va trebui să aibă cărţi despre construcţia caselor şi a palatelor; va trebui să plănuiască şi să inventeze case şi cetăţi…”

„Cred că i-ar trebui şi un mic teatru.”

„Şi apoi, mai este şi muzica!”

Redwood se gândi mult timp la acest din urmă aspect şi hotărî ca fiul său să înceapă cu o armonică de o singură octavă, cu sunet pur, care mai târziu va putea fi înlocuită cu una mai mare. „Mai întâi va cânta cu aceasta şi va da nume notelor”, chibzui Redwood. „Şi apoi…?”

Privi în sus, la pervazul ferestrei de deasupra capului său şi măsură cu ochii dimensiunile odăii.

„Va trebui să instaleze pianul aici înăuntru, zise el. Să-l aducă aici demontat.”

Se învârti prin încăpere, dus pe gânduri, o mică siluetă întunecată. Dacă l-aţi fi văzut acolo, v-ar fi făcut impresia unui omuleţ de o şchioapă printre lucrurile dintr-o odaie obişnuită de copil. Un covor mare — unul turcesc — de patru sute de picioare pătrate, pe care în curând se va târî tânărul Redwood, se întindea până la radiatorul electric apărat de un grilaj, care urma să încălzească întreaga încăpere. Unul din oamenii lui Cossar era urcat pe schelăria de deasupra capului său, fixând marea ramă care urma să ţină imaginile schimbătoare. Un ierbar imens cât uşa unei case se rezema de perete şi din el ieşea în afară o tulpină uriaşă, câteva margini de frunze şi o floare de năut, toate de dimensiunile acelea gigantice care vor face în curând Urshot-ul faimos în lumea botaniştilor…

Un soi de îndoială îl cuprinse pe Redwood, în timp ce stătea printre toate aceste lucruri.

„Dacă într-adevăr continuă astfel…” Îşi zise el, privind spre tavanul îndepărtat.

Aproape ca un răspuns, din depărtare se auzi un sunet ca mugetul unui taur întărâtat.

„Continuă într-adevăr, zise Redwood. E limpede.”

Urmară nişte lovituri răsunătoare pe o masă, urmate de un strigăt puternic. „Gluu! Bâzz!…”

„Cel mai bun lucru pe care îi pot face, medită Redwood, urmărind o altă linie de gândire, este să

mă ocup eu de el, ca să-l învăţ.”

Loviturile deveniră mai insistente. La un moment dat, lui Redwood i se păru că dobândiseră ritmul unui duduit de motor — motorul, după cum îşi închipuia el, al unui tren uriaş, plin de evenimente care se năpusteau asupra lui. Apoi, un şir descendent de bătăi mai ascuţite întrerupse aceste efect; după care se repetară.

— Intră, strigă el, dându-şi seama că cineva bătea şi uşa, destul de marc pentru o catedrală, se deschise încet. Balamalele noi încetară să mai scârţâie şi Bensington apăru prin crăpătură, clipind binevoitor de sub chelia sa proeminentă şi pe deasupra ochelarilor.

— M-am abătut pe aici ca să văd, şopti el pe un ton confidenţial şi complice.

— Intră, zise Redwood; şi Bensington intră, închizând uşa în urma sa.

Înaintă, cu mâinile la spate, făcu câţiva paşi şi privi în sus, cu mişcarea unei păsări, la dimensiunile din jurul său. Îşi frecă bărbia gânditor.

— De fiecare dată când intru aici, zise el cu glas scăzut, mă izbeşte ca ceva… MARE.

— Da, zise Redwood, aruncând şi el încă o dată o privire împrejur, ca şi cum ar fi vrut să vadă ce impresie făcea. Da. Şi ei vor fi ***mari,*** ştii.

— Ştiu, zise Bensington, cu o intonaţie frizând aproape teama. ***Foarte*** mari.

Priviră unul la celălalt oarecum speriaţi.

— Într-adevăr ***foarte mari,*** zise Bensington, mângâindu-şi nasul cu o privire care aştepta din partea lui Redwood o confirmare. Cu toţii vor fi, ştii… înspăimântător de mari. Nici nu sunt în stare să-mi imaginez, cu toate acestea din jurul meu, cât de mari vor creşte.

Capitolul V
MINIMALIZAREA D-LUI BENSINGTON

1

Era pe timpul când Comisia Regala pentru ***Hrana-bombă*** îşi pregătea raportul şi când ***Heracleoforbia*** începuse să-şi demonstreze adevărata capacitate dc răspândire. Şi această a doua explozie, atât de prematură, era cu atât mai nefericită, cel puţin din punctul de vedere al lui Cossar, cu cât proiectul de raport, care mai există şi azi, arăta că, sub tutela celui mai activ membru, doctorul Stephen Winkles (F.R.S., M.D., F.R.C.P., D.Sc., J.P., D.L.[92], etc.), Comisia stabilise că răspândirea accidentală era imposibilă şi se pregătea să susţină că, încredinţarea preparării ***Hranei-bombă*** unui comitet calificat (Winkles mai ales), cu un întreg control asupra vânzării sale, era cu totul suficientă pentru a răspunde tuturor obiecţiilor rezonabile ce se ridicau împotriva liberei ei distribuiri. Acest comitet urma să capete monopolul absolut. Şi, fără îndoială, trebuia să se aibă în vedere, ca o ironie a soartei, că prima şi cea mai alarmanta din această a doua serie de răspândiri se produsese la cincizeci de metri de o căsuţă din Keston, ocupată în timpul lunilor de vară de către doctorul Winkles.

Nu mai există acum nicio îndoială că refuzul lui Redwood de a-i face cunoscută lui Winkles compoziţia ***Hera-cleoforbiei*** **IV** trezise în acest domn un impuls nou şi intens către chimia analitică… El nu era expert în chimie şi probabil din acest motiv a găsit de cuviinţă să lucreze nu în laboratoarele excelent utilate care îi stăteau la dispoziţie la Londra, ci, fără să consulte pe nimeni şi aproape în secret, într-un laborator mic şi rudimentar din grădina căsuţei din Keston. Se pare că nici n-a dat dovadă de prea mare energie sau prea multă îndemânare în aceste cercetări, de vreme ce le-a lăsat baltă după vreo lună de muncă intermitentă.

Acest laborator din grădină, în care lucra el, era utilat foarte primitiv, aprovizionându-se cu apă de la cişmea şi având scurgere printr-o ţeavă care cobora într-o baltă înconjurată de trestii de sub un arin, într-un colţ izolat al islazului, chiar lângă gardul grădinii. Ţeava era crăpată şi reziduurile ***Hranei Zeilor*** se scurgeau prin crăpătură într-un smârc din mijlocul trestiilor, tocmai în perioada începutului primăverii.

Totul era plin de viaţă în acest colţişor mocirlos. Deasupra plutea mătasea broaştei, fremătând de mormolocii care tocmai îşi lepădau veşmântul gelatinos; melci mici de baltă se târau spre viaţă, iar sub coaja verde a tulpinilor de trestie larvele unor gândaci mari de apă se străduiau să iasă din ouăle lor. Mă îndoiesc că cititorul cunoaşte larva gândacului numit (nu ştiu de ce) ***dytiscus.*** Este o făptură articulată, cu aspect ciudat, foarte viguroasă şi brutală în mişcări, care înoată cu capul în jos, ţinându-şi coada afară din apă; este de lungimea primei încheieturi a degetului gros, sau ceva mai mult — adică până la doi inci, pentru cei care nu au mâncat din ***Hrană*** — şi cele două fălci ascuţite, ce se întâlnesc în faţa capului, sunt tubulare, cu vârfuri ascuţite; prin ele obişnuieşte făptura aceasta să sugă sângele victimelor ei.

Primele fiinţe care au mâncat din fărâmele de ***Hrană*** ce pluteau la suprafaţa bălţii au fost mormolocii şi melcii de apă; mai ales micii mormoloci şerpuitori, de îndată ce i-au dat de gust, s-au pus pe ea cu tot zelul. Îndată însă ce unul dintre ei a început să crească, devenind mai deosebit în acea lume de mormoloci şi a încercat să ia câţiva fraţi de ai săi mai mici ca adaos la acest regim vegetarian, fără veste una din larvele de gândaci îşi înfipse fălcile curbate, avide de sânge, în inima lui şi o dată cu şuviţa roşie suptă, ***Heracleoforbia*** **IV** a intrat, în stare de soluţie, în corpul noului client. Din cauza acestor monştri, singurele fiinţe care mai aveau vreo şansă să se

înfrupte din ***Hrană*** erau trestiile, spuma verde şi mocirloasă a apei şi rădăcinile din mâlul de la fund. O curăţire a camerei de lucru a vărsat apoi o nouă cantitate de ***Hrană*** în smârc, l-a făcut să se reverse şi a mutat toată această expansiune sinistră a luptei pentru existenţă în smârcul vecin de sub rădăcinile arinului…

Întâia persoană care a descoperit cele ce se petreceau acolo a fost un domn Lukey Carrington, cercetător ştiinţific laMinisterul învăţământului din Londra şi, în timpul liber, specialist în alge de apă dulce, dar nu încape îndoială că nimeni nu-l invidiază pentru descoperirea sa. Acest domn ieşise în acea zi pe islazul din Keston, ca să umple un număr de eprubete cu specimene pe care să le examineze mai târziu şi, cu vreo duzină de eprubete astupate ce-i zăngăneau uşor în buzunar, trecuse dealul nisipos, coborând apoi spre baltă, cu un baston în mână. Un băieţaş care stătea pe treptele bucătăriei, tunzând gardul viu al doctorului Winkles, l-a văzut prin aceste locuri neumblate şi a găsit că atât omul, cât şi ocupaţia sa cam enigmatică, erau destul de interesante ca să fie privite mai de aproape.

Astfel, băiatul l-a văzut pe domnul Carrington aplecându-se deasupra bălţii, cu o mână rezemată de tulpina arinului bătrân şi privind în apă, însă, bineînţeles, nu şi-a putut da seama de surpriza şi voluptatea cu care domnul Carrington privea boabele şi firele mari şi neobişnuite din spuma formată de algele de la fund. Nu se mai zăreau mormoloci — până atunci apucaseră să moară toţi — şi se pare că domnul Carrington n-a văzut nimic neobişnuit în afară de vegetaţia excesivă. Şi-a suflecat mâneca până la cot, s-a aplecat înainte şi şi-a afundat braţul adânc în urmărirea unui specimen. Mâna lui cerceta pe sub apă. Deodată, din umbra răcoroasă de sub rădăcinile copacului, ţâşni ceva…

Zdup! Acel ceva îşi înfipse cleştii adânc în braţul său: era o formă bizară, lungă de un picior şi mai bine, de culoare brună şi cu articulaţii de scorpion.

Această apariţie slută şi durerea uimitor de ascuţită a muşcăturii au fost prea mult pentru echilibrul domnului Carrington, care scoase un ţipăt strident şi se prăvăli cu faţa în jos, bâldâbâc, în baltă.

Băiatul îl văzu dispărând şi auzi plescăitul pe care îl făcea, zbătându-se încă în apele bălţii. Nefericitul om apăru din nou în câmpul vizual al băiatului, fără pălărie, şiroind de apă şi urlând.

Băiatul nu mai auzise vreodată un om urlând aşa.

Acest străin ciudat păru că îşi smulge ceva de pe obraz. În locul acela apărură şuviţe de sânge. El îşi desfăcu braţele ca într-o mare deznădejde, sări în aer ca o făptură cuprinsă de frenezie, alergă cu furie vreo zece metri şi apoi căzu şi se rostogoli pe pământ, până dispăru din ochii băiatului.

Băiatul coborî treptele într-o clipă şi trecu peste gard —având încă în mână, din fericire, foarfecele de grădinărie. El spune că, în timp ce alerga, călcând în picioare tufele de drobiţă, s-a gândit să se întoarcă, de teamă că avea de-a face cu un nebun, dar foarfecele pe care îl avea în mână îi dădea curaj. „Aş fi putut să i-l înfig totuşi în ochi!” explica dânsul. Îndată ce domnul Carrington îl zări, purtarea lui deveni puţin după aceea a unui om cu desăvârşire normal, chiar dacă pradă disperării. Făcu o sforţare, se clătină, se ridică în picioare şi veni în întâmpinarea băiatului.

— Priveşte! strigă el. Nu pot să le scot!

Şi, cu o scârbă dublată de groază, băiatul văzu, prinse de obrazul domnului Carrington, de braţul său gol şi de coapsă şi zvârcolindu-şi cu furie trupurile lor brune, mlădioase şi puternice, trei din acele larve înspăimântătoare, cu nişte fălci mari, înfipte adânc în carnea omului căruia îi sugeau

sângele. Muşcătura lor era profundă ca a unor buldogi, iar eforturile domnului Carrington de a desprinde monstrul de pe faţa lui nu făcuseră decât să sfâşie carnea de care se prinseseră şi să-i umple de sânge faţa, gâtul şi hainele.

— Am să-i tai! strigă băiatul. Stai aşa, domnule.

Şi, cu entuziasmul vârstei sale în astfel de acţiuni, el despărţi unul câte unul capetele de trupurile agresorilor domnului Carrington. „Hop-aşa" zicea băiatul, strâmbându-se de fiecare dată când cădea câte unul. Chiar şi atunci însă încleştarea lor era atât de puternică şi îndârjită, încât capetele tăiate mai rămaseră câtva timp înfipte şi continuând să sugă sângele care şiroia afară din gâturile lor retezate. Dar băiatul făcu să înceteze şi asta cu alte câteva tăieturi de foarfecă, dintre oare una pătrunse chiar în carnea d-lui Carrington.

— Nu puteam să-i scot! zise Carrington şi rămase câtva timp clătinându-se şi sângerând din abundenţă. Îşi pipăi uşor rănile cu mâna şi examină rezultatul în palmă. Apoi căzu în genunchi, cu capul în jos, într-un leşin adânc, la picioarele băiatului, printre cadavrele duşmanilor săi învinşi, care încă se zbăteau. Din fericire, băiatului nu i-a trecut prin minte să-l stropească cu apă pe faţă — căci mai erau încă din aceşti monştri sub rădăcinile arinului — şi în loc de asta el se întoarse pe lângă baltă şi intră în grădină, cu gândul să chemepe cineva în ajutor. Dar acolo se întâlni cu grădinarul şi îi istorisi cele întâmplate.

Când se întoarseră la domnul Carrington, acesta se ridicase năucit şi slăbit, totuşi în stare să-i prevină asupra primejdiei din baltă.

2

Acestea au fost împrejurările prin care lumea a aflat pentru întâia oară vestea că ***Hrana*** se împrăştiase din nou. Într-o săptămână, islazul din

Keston era ceea ce naturaliştii numesc un centru de răspândire în plină activitate. De astă dată nu erau viespi sau şobolani, urechelniţe sau urzici; erau numai vreo trei păianjeni de apă, câteva larve de libelulă, care în scurt timp au devenit libelule, luând ochii întregului Kent cu trupurile lor de safir care planau prin văzduh şi o buruiană dezgustătoare, gelatinoasă ca o spumă, care se revărsa peste malul bălţii, trimiţându-şi masele verzi şi vâscoase pe cărarea grădinii, până spre casa doctorului Winkles. Începură să mai crească şi trestiile, ***equisetum*** şi ***potamogeton*** şi expansiunea lor nu încetă decât o dată cu secarea acelei bălţi.

În scurtă vreme deveni limpede pentru marele public că de data aceasta nu era doar un singur centru de răspândire, ci mai multe. Unul era la Ealing — acum nu mai încape îndoială şi de la acesta venea plaga muştelor şi păianjenilor roşii; altul era la Sunbury, producând ţipari mari şi feroci, care erau în stare să iasă pe mal, unde omorau oile; şi se afla unul în Bloomsbury, iar acesta hărăzi lumii o nouă rasă de gândaci de bucătărie de un soi teribil (era acolo în Bloomsbury o casă veche, locuită dc mai multe fiinţe indezirabile). Pe neaşteptate, lumea se trezi din nou în faţa unor întâmplări la fel cu cele din Hickleybrow, adică în faţa a tot soiul de hipertrofii bizare, de monştri care veneau în locul găinilor, şobolanilor şi viespilor uriaşe. Din fiecare asemenea centru izbucnea propria lui faună şi floră specifică.

Ştim acum că fiecare din aceste centre avea legătură cu câte unul dintre pacienţii doctorului Winkles, dar asta încă nu se cunoştea pe atunci. Doctorul Winkles era ultima persoană care ar fi putut să-şi atragă oprobriul lumii in această privinţă. Desigur, s-a stârnit panică şi indignare; dar indignarea se îndrepta nu împotriva doctorului Winkles, ci împotriva ***Hranei*** şi nu atât împotriva

Hranei, cât împotriva nefericitului Bensington, pe care încă de la început fantezia oamenilor îl socotise singurul răspunzător pentru acest nou eveniment.

Încercarea de a-l linşa, care a urmat, este doar una din manifestările impulsive ce se pot găsi din belşug în istorie şi care în realitate nu sunt decât întâmplări de minimă însemnătate.

Povestea acestei izbucniri rămâne un mister. Miezul nemulţumirii s-a tras de la o întrunire împotriva ***Hranei-bombă*** din Hyde Park, organizată de extremiştii din partidul lui Caterham, dar printre ei nu se afla niciunul care să fi propus vreo acţiune, niciunul care să fi sugerat explozia de violenţă la care au asistat atâţia oameni. Este o problemă pentru domnul Gustave Le Bon[93], un mister al psihologiei mulţimilor. Totul a început într-o sâmbătă, pe la trei după-amiază, când o imensă mulţime dezlănţuită din Londra, nemaiputându-se stăpâni, s-a revărsat pe Thursday Street, cu intenţia de a-i da lui Bensington o moarte exemplară, ca un avertisment pentru toţi cercetătorii ştiinţifici — şi a fost cu mult mai aproape de atingerea obiectivului ei decât o gloată londoneză, care a dărâmat grilajul din Hyde Park, în îndepărtatele vremuri de la mijlocul perioadei victoriene. Această mulţime a ajuns într-adevăr atât de aproape de obiectivul ei, încât, vreme de un ceas şi mai bine, un simplu cuvânt ar fi pecetluit soarta nefericitului om.

Prima indicaţie pe care el a avut-o asupra celor ce se petreceau a fost rumoarea oamenilor de afară. Bensington se duse la fereastră şi se uită, fără să-şi dea seama de primejdia ce îl ameninţa. Timp de un minut îi privi cum se agitau în faţa intrării, înfrângând o duzină de poliţişti care le barau calea fără prea mult efect, dar nu-şi dădu pe deplin seama că el era pricina acestei nelinişti. I-a trecut ca un fulger prin minte că mulţimea aceea gălăgioasă şi agitată se pornise împotriva lui. Era

singur în casă — din fericire, poate — verişoara Jane fiind dusă la Ealing ca să ia ceiul cu o rudă din partea mamei ei, iar el, singur, nu avea vreo idee despre felul cum secuvenea să se poarte în asemenea împrejurări, mai mult decât ar fi avut despre eticheta din Ziua Judecăţii de Apoi. Aşa că umblă mai departe agitat prin odăi, întrebând mobilele ce ar trebui să facă, răsucind cheile în broaşte şi apoi descuindu-le din nou, repezindu-se ba la uşă, ba la fereastră, ba în dormitor, până când administratorul clădirii intră la el.

— Nu mai aveţi niciun moment de pierdut, domnule, zise acesta. Au luat numărul apartamentului dvs. De pe tabelul din hol! Se îndreaptă încoace!

Îl trase pe dl. Bensington afară pe coridor, unde şi începuse să răsune ecoul vacarmului care se apropia pe scara principală, închise uşa în urma lor şi îl conduse în apartamentul opus.

— Acum, asta-i ultima noastră şansă, zise administratorul.

Deschise o fereastră care dădea spre puţul de ventilaţie şi îi arătă că peretele avea pe el nişte trepte de fier, formând o scară verticală, rudimentară şi periculoasă, făcută pentru evacuarea apartamentelor de sus în caz de incendiu. Îl împinse pe domnul Bensington afară pe fereastră, îi arătă cum să se caţere şi îl urmă pe scară, împingându-l şi îmboldindu-l în picioare cu o legătură de chei, ori de câte ort se oprea din căţărat. Lui Bensington i se părea uneori că va trebui să se caţere la nesfârşit pe scara aceea verticală. Sus, parapetul era la o depărtare inaccesibilă, poate chiar la o milă, iar jos… El nu îndrăzni să se gândească la ceea ce era jos.

— Ţineţi-va bine! strigă administratorul şi îl apucă de glezne. Încercă o senzaţie groaznică, cu glezna ţinută astfel; înşfăcă deci din răsputeri treapta de deasupra sa şi scoase un uşor strigăt de spaimă.

Era limpede că administratorul spărsese o fereastră şi că apoi parcă sărise la o distanţă uriaşă în lături, după care se auzi zgomotul unei ferestre care se deschidea, lunecând în rama ei. Administratorul strigă ceva.

Dl. Bensington îşi întoarse capul cu grijă, până când îl putu vedea.

— Coboară şase trepte! porunci administratorul.

Toate aceste mişcări păreau fapta unui nebun, însă domnul Bensington coborî cu foarte multă prudenţă o treaptă.

— Nu mă trage! strigă el, în timp ce administratorul îl ajuta să intre pe fereastra deschisă.

I se părea că, pentru a ajunge de pe scară până la fereastră, va trebui să facă un salt uriaş, dar, în cele din urmă, mai curând cu conştiinţa că se sinucide decât cu vreo speranţă de reuşită, făcu pasul, iar administratorul îl trase fără milă înăuntru.

— Va trebui să rămâneţi aici, zise administratorul; cheile mele nu se potrivesc. Asta-i broască americană. Eu am să ies şi am să trântesc uşa după mine, ca să văd dacă-l pot găsi pe administratorul apartamentului. O să staţi încuiat. Să nu vă duceţi la fereastră. Asta-i tot ce aveţi de făcut. E cea mai dezgustătoare gloată pe care am văzut-o vreodată. Dacă or să vadă că sunteţi plecat, probabil că or să se mulţumească numai să spargă totul…

— Indicatorul arată că sunt acasă, zise Bensington.

— Lăsaţi-l dracului! Oricum, ar fi mai bine să nu vă găsească…

Şi dispăru, trântind uşa.

Bensington rămase din nou cu propria sa iniţiativă.

Aceasta îl sfătui să se bage sub pat.

Acolo îl găsi Cossar mai târziu.

Bensington era aproape leşinat de spaimă, când fu descoperit de Cossar, care izbise cu umărul uşa,

aruncându-se asupra ei de-a curmezişul coridorului lat.

— Ieşi afară de acolo, Bensington! zise el. Totul e-n regulă. Eu sunt. Trebuie să scăpăm din încurcătura asta. Vor să dea foc casei. Portarii au şters-o, slugile au plecat. Noroc că am dat de administrator… Ia te uită aici!

Bensington, privind de sub pat, văzu pe braţul lui Cossar nişte haine neobişnuite şi, printre ele, o bonetă neagră.

— Ei cotrobăie peste tot, zise Cossar. Dacă n-or să dea foc casei, or să vină şi pe-aici. Armata nu poate sosi mai devreme de o oră, iar în mulţime cincizeci la sută sunt derbedei; ăştia, cu cât dau de mai multe apartamente bine mobilate, cu atât le place mai mult. Nici nu-i de mirare! Sunt puşi pe pradă. Hai, îmbracă-te cu fusta asta şi pune-ţi boneta, Bensington, şi o ştergi împreună cu mine.

— Vrei să spui că…? începu Bensington, scoţând capul de sub pat, ca o broască ţestoasă.

— Vreau să spun că trebuie să te îmbraci şi să vii! Evi-dent.

Şi, cu o violenţă neaşteptată, îl trase pe Bensington de sub pat, apoi începu să-l deghizeze în această nouă înfăţişare de femeie bătrână din popor. Îi suflecă pantalonii şi-l făcu să se descalţe, îi scoase gulerul şi cravata, haina şi vesta, îi trase peste cap o fustă neagră, şi-l îmbrăcă apoi cu o bluză de flanelă roşie şi cu o jachetă peste ea. Îl puse să-şi scoată ochelarii, care nu se mai potriveau cu noul aspect şi îi trânti boneta pe cap.

— Ar fi trebuit să te naşti babă, zise el, în timp ce-i lega panglicile bonetei. Urmară apoi ghetele — un chin de neîndurat pentru bătături — şi şalul, deghizarea fiind acum desăvârşită. Fă câţiva paşi! zise Cossar, şi Bensington se supuse. Merge! zise Cossar.

În acest costum, împleticindu-se stângaci în fusta cu care nu era obişnuit, proferând într-un falset bizar insulte femeieşti împotriva propriei

sale persoane, ca să-şi susţină rolul, în mijlocul vacarmului unei mulţimi pornite să-l linşeze, primul descoperitor al ***Heracleoforbiei*** **IV** păşi de-a lungul pasajului Chesterfield Mansions, pierdut în gloata aceea dezordonată şi mânioasă, şi dispărând cu totul din şirul de întâmplări care constituie povestirea noastră.

După această fugă, el nu se mai amestecă niciodată în uluitoarele evenimente produse de ***Hrana Zeilor,*** tocmai el care le stârnise întâi.

3

Omuleţul acesta, de la care pornise totul, ieşind din sfera povestirii noastre, după câtva timp ieşi cu totul în afara tuturor acţiunilor cât de cât importante. Dar pentru că el a fost totuşi cel care a pus totul în mişcare, se cuvine să acordăm părăsirii lui o pagină de atenţie. Vi-l puteţi imagina în ultimele lui zile, când Tunbridge Wells a aflat cine este. Căci la Tunbridge Wells a reapărut după un răstimp de vremelnică obscuritate, numaidecât după ce şi-a dat seama pe deplin cât de trecătoare, cât de puţin obişnuită şi neînsemnată a fost larma aceea plină de furie. A reapărut sub aripa ocrotitoare a verişoarei Jane, tratându-se de o nevroză şi excluzând orice alte interese, deci cu totul nepăsător, după cât se pare, faţă de bătăliile care se duceau atunci în jurul acestor noi centre de distribuire, ca şi în jurul copiilor ***Hranei Zeilor.***

Şi-a stabilit cartierul general la sanatoriul Hidroterapeutic Mount Glory, unde erau condiţii extraordinare pentru băi; băi carbonate, băi de creozot, tratamente galvanice şi faradaice, masaje, băi de brad, băi de amidon şi cucută, băi de radium, băi de soare, băi de căldură, băi de tarâţe şi duşuri, băi de gudron şi puf de păsări, în sfârşit, tot felul de băi; şi s-a devotat cu totul aplicării acestui sistem de tratament, care era încă imperfect în momentul când a murit. Uneori ieşea într-un

vehicul închiriat, purtând o haină căptuşită cu blană de focă, iar alteori, când picioarele îi permiteau aşa ceva, mergea pe jos până la Pantiles şi acolo bea apă feruginoasă, sub supravegherea verişoarei Jane.

Umerii săi aduşi, obrajii săi roşii, ochelarii săi strălucitori deveniră ceva „specific" în Tunbridge Wells. Nimeni nu se purta rău cu el şi întreaga staţiune, ca şi sanatoriul, părea foarte bucuroasă de prezenţa lui distinsă. Nimic nu putea să-l priveze acum de această distincţie. Şi, deşi prefera să nu urmărească în ziare desfăşurarea urmărilor marii sale invenţii, totuşi, când trecea prin holul sanatoriului sau se plimba la Pantiles şi auzea şoapta: „Iată-l! El este!", satisfacţia îi îndulcea trăsăturile şi strălucea o clipă în ochii lui.

Această făptură măruntă, această făptură minusculă, a lansat în lume ***Hrana Zeilor!*** Nu se poate şti ce este mai uluitor, măreţia sau micimea acestor savanţi şi filosofi. Îl puteţi vedea la Pantiles, în haina lui căptuşită cu blană. Stă sub fereastra aceea de porţelan, de unde ţâşneştc izvorul, ţinând în mână paharul cu apă feruginoasă şi sorbind din el. Un ochi strălucitor pe deasupra ramei aurii este fixat, cu o expresie de severitate impenetrabilă, asupra verişoarei Jane. „Hm", zice el şi soarbe mai departe din pahar.

Şi astfel facem din el o amintire, ne îndreptăm cu această intenţie privirea spre el şi fotografiem pentru ultima dată pe acest mare descoperitor al nostru, apoi îl părăsim — un simplu punct pe scena noastră — şi trecem la tabloul mai mare care s-a dezvoltat în jurul lui, la povestirea despre această ***Hrană,*** la felul cum cei câţiva copii uriaşi au crescut zi de zi, într-o lume care era prea mică pentru ei şi la modul în care toată plasa ***Legilor Hranei-bombă*** şi a ***Convenţiilor Hranei-bombă,*** pe care ***Comisia Hranei-bombă*** o ţesea încă de atunci, i-a înconjurat din ce în ce mai mult, cu fiecarc an al creşterii lor. Până când…

CARTEA A DOUA
HRANA ÎN SAT

Capitolul I
SOSIREA HRANEI

1

Povestirea noastră, care a început atât de dens în odaia de lucru a domnului Bensington, s-a răspândit şi s-a ramificat în diferite direcţii; de aceea, întreaga noastră naraţiune nu este decât o istorisire a răspândirii ***Hranei.*** A urmări ***Hrana Zeilor*** mai departe, înseamnă a urmări ramificaţiile unui copac în permanentă creştere; după puţin timp, într-un sfert de viaţă omenească, ***Hrana*** se scursese din primul ei izvor, de la mica fermă de lângă Hickleybrow şi sporise, până când se răspândise, ea şi ecoul şi umbra puterii ei, în întreaga lume. În Anglia s-a răspândit foarte repede. În scurtă vreme apoi, în America, în întreg continentul Europei, în Japonia, în Australia, în cele din urmă în toată lumea — şi astfel ***Hrana*** se îndrepta spre ţelul ei stabilit. Întotdeauna acţiona încet, pe căi indirecte şi luptând împotriva rezistenţei. Era o răzvrătire. În ciuda prejudecăţilor, în ciuda legilor şi regulamentelor, în ciuda acelui întreg conservatorism îndărătnic ce stă la temelia ordinii formale a omenirii, ***Hrana Zeilor,*** îndată ce a pornit, şi-a continuat progresul subtil şi invincibil.

Copiii Hranei creşteau neîncetat în toţi aceşti ani; acesta era faptul cardinal al vremii. Dar tocmai scăpările din vedere făuresc istoria. Copiii care mâncaseră din ea creşteau şi în curând se iviră şi alţi copii care creşteau; şi toate bunele intenţii din lume nu puteau opri scăpările, scurgerile neîncetate ale Hranei. Hrana continua să scape cu perseverenţa unei fiinţe vii. Făina tratată cu această

substanţă se fărâmiţa pe vreme uscată — aproape ca şi cum ar fi făcut-o cu intenţie — într-o pulbere impalpabilă, apoi se ridica şi zbura la cea mai uşoară adiere. Astfel, ba vreo nouă insectă îşi făurea drum spre o dezvoltare nouă, temporară şi fatală, ba apărea vreo nouă erupţie din canalele de scurgere pline de şobolani sau altă vermină de acest fel. Câteva zile, satul Pangbourne din Berkshire se luptă cu furnicile uriaşe. Trei oameni fură muşcaţi şi muriră. Se producea panică, se stârneau lupte şi răul vădit era înfrânt din nou, lăsând totdeauna ceva în urma sa, ceva schimbat odată pentru totdeauna în cotloanele cele mai obscure ale vieţii. După aceea, din nou, o altă erupţie acută şi înspăimântătoare, o creştere rapidă a unor desişuri de ierburi monstruoase, o propagare întinsă în lume a unor scaieţi de dimensiuni gigantice, de gândaci combătuţi cu puştile, sau o plagă de muşte uriaşe.

Au avut loc câteva lupte stranii şi disperate în locuri obscure. ***Hrana*** a creat eroi ai cauzei Micimii…

Şi oamenii au lăsat să intre în viaţa lor asemenea întâmplări, le-au combătut cu mijloacele momentului şi şi-au spus unii altora că nu era „nicio schimbare în ordinea esenţială a lucrurilor”. După prima mare panică, Caterham, în ciuda puterii elocinţei sale, a devenit o figură secundară în lumea politică, rămânând în conştiinţa oamenilor ca un exponent al vederilor extremiste.

El şi-a câştigat numai încetul cu încetul o poziţie centrală. „Nu este nicio schimbare în ordinea esenţială a lucrurilor”, acel eminent conducător al gândirii moderne, doctorul Winkles, vorbea foarte limpede în această privinţă; iar exponenţii a ceea ce se numea în vremea aceea Liberalism Progresist devenită sentimentali faţă de nesinceritatea profundă a progresului lor. Visurile lor, se pare, se îndreptau doar spre micile naţiuni, micile limbi, micile gospodării, fiecare din ei bizuindu-se pe

mica lui fermă. A apărut o modă anume pentru tot ce era mic şi pur. A fi mare însemna a fi „vulgar”, iar „fin”, „pur”, „micuţ”, „miniatural”, „desăvârşit în amănunte” deveniră cuvintele cheie ale aprobării critice din partea societăţii…

În acest timp, pe nesimţite, pe îndelete ca toţi copiii, ***Odraslele Hranei,*** crescând într-o lume care se schimba pentru a-i primi, adunau forţă şi statură şi cunoştinţe, dobândeau individualitate şi năzuiau către un scop, se ridicau treptat spre dimensiunile destinului lor. Curând ei ajunseră să pară o parte firească a lumii; toate aceste agitaţii ale ***marelui*** păreauo parte firească a lumii şi oamenii se întrebau cum fuseseră lucrurile înainte. Ajungeau la urechea oamenilor povestiri despre lucrurile pe care le puteau săvârşi băieţii uriaşi şi oamenii exclamau: „Minunat!”, fără nicio urmă de uimire. Ziarele populare povesteau despre cei trei fii ai lui Cossar şi arătau cum aceşti copii uimitori puteau ridica tunuri mari, puteau azvârli mase de fier la sute de metri şi puteau face sărituri de câte două sute de picioare. Se spunea că ei sapă un puţ, mai adânc decât orice puţ sau mină pe care a făcut-o vreodată omul, căutând, zice-se, comori ascunse în pământ încă de la începutul Pământului.

Aceşti copii, spuneau revistele populare, vor nivela munţii, vor acoperi mările cu poduri, vor găuri pământul ca un fagure de miere. „Minunat!” spuneau oamenii de rând. „Nu-i aşa? Ce de avantaje vom avea!” şi îşi vedeau de treabă, ca şi când n-ar fi existat pe pământ ceva numit ***Hrana Zeilor.*** Şi, într-adevăr, toate acestea nu erau altceva decât primele indicii şi făgăduieli ale puterii ***Odraslelor Hranei.*** Pentru ei totul nu era încă decât o joacă de copii, nimic altceva decât întâia folosire a forţei, în care nu se născuse încă niciun impuls spre vreun ţel. Ei înşişi nu ştiau pentru ce erau făcuţi. Erau nişte copii; copiii, crescând încet, ai unei noi rase. Forţa lor uriaşă sporea zi cu zi:

uriaşul mai avea încă de crescut ca să ajungă să aibă şi un scop.

Privind la ea într-o perspectivă redusă de timp, perioada acestor ani de tranziţie are aspectul unei singure întâmplări consecutive; dar, în realitate, nimeni n-a observat venirea Magnificului în lume, după cum nimeni n-a văzut, de-a lungul trecerii secolelor, ca pe o singură întâmplare, Declinul şi Căderea Romei. Cei care trăiau pe atunci erau mult prea amestecaţi în toate acele evenimente, ca să le poată vedea laolaltă ca pe un singur fapt. Chiar oamenilor înţelepţi li se părea că ***Hrana*** nu dăruia lumii nimic altceva decât o recoltă de nonsensuri irealizabile şi fără nicio noimă, care, e drept, puteau provoca tulburări, dar nu puteau face nimic pentru ordinea şi edificiul stabilit al omenirii.

Cel puţin pentru un observator dinafară, lucrul cel mai uimitor în toată acea perioadă de acumulare de forţe părea inerţia de neînvins a marii mase omeneşti, stăruinţa liniştită cu care oamenii continuau să ignore acele prezenţe uriaşe ce creşteau împrejurul lor şi făgăduiau să devină şi mai uriaşe. Aşa cum râurile adânci şi puternice curg line şi liniştite chiar până la marginea cataractei, tot astfel partea cea mai conservatoare din om părea în acele zile să se fi cufundat liniştită într-o superioară seninătate. Reacţia deveni populară, se vorbea de falimentul ştiinţei, de moartea Progresului, de venirea Mandarinilor, se vorbea despre astfel de lucruri în toiul răsunetului de paşi ai ***Odraslelor Hranei…*** dar Schimbarea nu dispăruse. Numai Schimbarea se petrecea; „Noul” venea în chipul lui propriu şi dincolo de înţelegerea comună a omenirii.

A relata pe deplin venirea lui ar însemna să scrii o istorie lungă; dar pretutindeni exista un lanţ de întâmplări paralele. De aceea, a povesti despre felul cum s-a instaurat într-un loc acest lucru nou, înseamnă a povesti ceva ce face parte din tot. S-a întâmplat ca o sămânţă rătăcită a Imensităţii să

cadă în micul sat Cheasing Eyebright din Kent şi povestirea ciudatei ei germinaţii acolo, şi zădărnicia tragică ce a urmat, pot face — urmărind totul ca pe un fir roşu — să se vadă direcţia în care întreaga ţesătură înfăşură sulul Timpului.

2

Cheasing Eyebright avea, desigur, un vicar. Există vicari şi vicari, şi dintre toţi, mie îmi place cel mai mult vicarul inovator, iar cel mai puţin vicarul de profesie, reacţionar şi progresist în acelaş timp. Dar vicarul din Cheasing Eyebright era unul din cei mai puţin inovatori, un omuleţ foarte respectabil, rotofei, vârstnic şi conservator. Se cuvine să ne oprim puţin din povestirea noastră şi să vorbim despre el. Era pe măsura satului său şi vi-i puteţi închipui mai bine împreună, aşa cum obişnuia să fie, în seara când, fără să fie bănuită dc nimeni, d-na Skinner — vă amintiţi de fuga ei! — a adus Hrana cu ea, în această seninătate rustică.

Satul avea o înfăţişare plăcută atunci, în lumina înserării. Se întindea de-a lungul văii, pe sub pădurile de fag din Hanger, un şirag de căsuţe acoperite cu stuf şi cu ţiglă roşie, căsuţe cu portaluri de gratii şi cu faţade acoperite de pyracanthus, care se îngrămădeau din ce în ce mai mult, pe măsură ce drumul se îndepărta de copacii de lângă biserică, spre pod. Casa vicarului se zărea fără ostentaţie printre copacii din spatele hanului, o faţadă roasă de vreme din epoca georgiană, iar turla bisericii se înălţa veselă din depresiunea alcătuită de vale, spre conturul colinelor. Un pârâu şerpuitor, o intermitenţă îngustă de azur şi spumă, licărea printre maluri pline de trestii şi sălcii pletoase, de-a lungul unei fâşii de păşune. Întreaga privelişte avea, în calda înserare, acea înfăţişare specific englezească de natură pârguită, acel aspect de calmă împlinire care imită perfecţiunea.

Şi vicarul arăta pârguit. În mod obişnuit şi în esenţă părea pârguit, ca şi când ar fi fost un copil pârguit născut dintr-o clasă pârguită, un băieţaş copt şi zemos. Se putea vedea, chiar înainte de a o spune el, că umblase la o şcoală publică îmbrăcată în iederă, o şcoală cu tradiţii măreţe, cu societăţi aristocratice şi fără laboratoare de chimie şi de acolo continuase să meargă într-un venerabil colegiu de cel mai autentic stil gotic. Avea puţine cărţi mai noi decât de o mie de ani; dintre acestea, Yarrow şi Ellis şi bunele predici premetodiste formau grosul. Era un om de înălţime mijlocie, cu înfăţişarea puţin scurtată de dimensiunile zonei sale ecuatoriale şi avea o faţă care, coaptă încă de la început, era acum răscoaptă. O barbă de David ascundea surplusul său de bărbie; nu purta lanţ de ceas din rafinament, iar hainele sale clericale modeste erau făcute de un croitor din West-End… Era aşezat, cu o mână pe fiecare gleznă, clipind spre satul său într-o beatitudine aprobativă. Făcu într-acolo un gest cu o mână grăsulie. Laitmotivul său răsună din nou. Ce-şi putea dori mai mult?

— Suntem foarte bine situaţi, zise el, cu voce domoală. Suntem într-o fortăreaţă de dealuri, mai spuse el.

În cele din urmă explică ce voise să spună:

— Suntem în afara tuturor acestor lucruri.

Căci stăteau de vorbă, el şi prietenul său, despre grozăviile secolului, despre democraţie şi învăţământ laic, despre zgârie-nori şi automobile, despre invazia americană şi lecturile fragmentare ale oamenilor şi despre dispariţia totală a bunului gust.

— Suntem în afara tuturor acestora, repetă el şi, în timp ce vorbea, paşii cuiva care se apropia îi răsunară în urechi şi el se răsuci să privească.

Vă închipuiţi mersul tremurat şi ţeapăn al bătrânei femei, cu bocceaua ţinută strâns în mâna uscată şi noduroasă, cu nasul (care era însăşi fizionomia ei) sbârcit de o hotărâre neclintită. Vă

imaginaţi macii clătinându-se implacabil pe boneta ei şi ghetele cu elastic, albe de praf, pe sub fustele sărăcăcioase, îndreptate într-o alternare înceată şi irevocabilă spre răsărit şi apus. Sub braţul ei, prizonieră îndărătnică, se legăna şi aluneca o umbrelă mizeră. Nu mai era nevoie să-i spunem vicarului că această făptură grotească şi bătrână era — cel puţin pentru satul său — nu mai puţin decât Şansa Fructuoasă şi Neprevăzutul, Vrăjitoarea pe care oamenii slabi o numesc Soartă. Dar pentru noi, veţi înţelege, nu era mai mult decât d-na Skinner.

Deoarece era prea împovărată pentru a face vreo reverenţă, ea se făcu a nu-l zări nici pe el, nici pe prietenul său şi trecu astfel, lipăind la trei metri de ei, în drumul către sat. Vicarul o privi în tăcere cum trecea şi făcu o remarcă…

Cu toate acestea, incidentul i se păru fără importanţă. Femeile bătrâne, ***aere perennius,***[94] au cărat boccele de când lumea. Ce importanţă avea deci?

— Suntem în afara tuturor acestora, zise vicarul. Trăim într-o atmosferă de fapte simple şi permanente, Naşterea şi Truda, Semănatul şi Culesul. Zarva trece pe lângă noi.

El era întotdeauna foarte măreţ faţă de ceea ce numea el „fapte permanente”. Faptele se schimbă — spunea el — dar Omenirea este ***aere perennius.***

Aşa era vicarul. Îi plăcea câte un citat clasic aplicat greşit, în mod subtil. Mai jos, d-na Skinner, lipsită de eleganţă dar hotărâtă, se împiedica caraghios de pârleazul curţii lui Wilmerding.

3

Nimeni nu ştie ce a făcut vicarul cu ciupercile uriaşe din bălegar.

Fără îndoială că el a fost printre cei dintâi care le-au descoperit. Erau răspândite din loc în loc de-a lungul cărării dintre duna cea mai apropiată şi

capătul satului, o cărare pe care el o frecventa zilnic în plimbarea sa obişnuită. Cu totul, de la început până la sfârşit, aceste ciuperci anormale au fost în număr de treizeci. Se pare că vicarul s-a uitat la fiecare în parte şi le-a împuns de câteva ori cu bastonul. Pe una a încercat s-o şi măsoare cu braţele, dar ciuperca s-a sfărâmat în îmbrăţişarea sa de Ixion.

El discută cu mai mulţi oameni despre aceste ciuperci şi spuse că erau „minunate", apoi relată la cel puţin şapte persoane diferite binecunoscuta povestire cu podeaua pivniţei

care fusese ridicată de creşterea unor ciuperci pe dedesubt. Căută în Sowerby să vadă dacă era ***Hycoperdon coelatum*** sau ***giganteum*** şi se gândi că pe nedrept i se dăduse aceleia numele de ***giganteum.***

Nu se ştie dacă a observat că aceste sfere albe se aflau chiar pe drumul pe care îl urmase cu o zi înainte bătrâna femeie, sau dacă a băgat de seamă că ultima din tot şirul se afla nici la douăzeci de metri de poarta căsuţei lui Caddles. Dacă a remarcat cumva aceste lucruri, el n-a făcut însă nicio încercare să-şi înregistreze observaţiile. Observaţia sa în materie de botanică era ceea ce oamenii de ştiinţă mai mărunţi numesc o „observaţie de exerciţii", anume când cauţi nişte lucruri precise şi nu ţii seamă de rest. Şi el nu făcu nimic pentru a pune în legătură acest fenomen cu dezvoltarea remarcabilă a copilului lui Caddles, carc continua de câteva săptămâni, de fapt chiar de când Caddles se dusese într-o duminică după-amiază, acum o lună şi mai bine, să-şi viziteze soacra şi să-l asculte pe dl. Skinner (mai târziu decedat), lăudându-se cu felul cum îşi creştea găinile.

4

Creşterea ciupercilor de bălegar, care urmase după dezvoltarea copilului lui Caddles, ar fi trebuit de fapt să-i deschidă vicarului ochii. Acest din urmă fapt îi venise drept în braţe la botez — şi era aproape peste puterile lui…

Copilul urlase cu o forţă asurzitoare, când apa rece care pecetluia moştenirea sa divină şi dreptul său la numele de „Albert Edward Caddles” îi căzuse pe frunte. Maică-sa nu mai era în stare să-l ducă în braţe, iar Caddles, clătinându-se, însă zâmbind triumfător către părinţii inferiori din acest punct cantitativ de vedere, îl purtă înapoi la locul ocupat de grupul său.

— N-am văzut niciodată un copil ca ăsta! zise vicarul.

Şi-n aceasta a fost prima indicaţie că pruncul lui Caddles, care-şi începuse cariera pământească cu o greutate ceva mai mică de şapte pfunzi, avea de gând să aducă părinţilor săi o adevărată reputaţie. În foarte scurt timp, s-a văzut limpede că nu va fi numai reputaţie, ci şi glorie. Şi până într-o lună gloria lor a strălucit atât de tare, încât a ajuns să pară nepotrivită pentru oameni de felul lui Caddles.

Măcelarul l-a cântărit pe copil de unsprezece ori. Era un om care vorbea puţin şi în curând nu s-a mai putut stăpâni. Prima dată a spus: „Bună bucată”; a doua oară a spus: „Pe legea mea!”; a treia oară a spus: „Mamă!” şi după aceea pur şi simplu trăgea de fiecare dată câte o înjurătură, se scărpina în cap şi se uita la cântar cu nemaipomenită neîncredere. Cu toţii au venit să vadă Copilul Uriaş — astfel fusese numit pruncul, printr-un consimţământ general — şi cei mai mulţi spuneau: „E o matahală”, şi aproape toţi remarcau: „Oare ei l-au făcut?” D-ra Fletcher a venit şi a spus că ca „niciodată n-a văzut” aşa ceva, ceea ce era perfect adevărat.

Lady Wondershoot, tirana satului, a sosit a doua zi după cea de a treia cântărire şi a inspectat

fenomenul de aproape, prin nişte ochelari care l-au umplut de groază şi l-au făcut să urle.

— Este un copil neobişnuit de mare, îi spuse cu glas puternic şi poruncitor mamei. Trebuie să ai foarte mare grijă de el, Caddles. Bineînţeles, el n-are să continue tot aşa, fiind hrănit cu biberonul, dar trebuie să facem tot ce putem pentru el. Am să-ţi mai trimit nişte flanelă.

Doctorul veni şi măsură copilul, notându-şi cifrele într-un carnet, iar bătrânul dl. Drifthassock, care avea o fermă lângă Up Marden, aduse un comis-voiajor care se ocupa de îngrăşăminte, abătându-l cu două mile din drumul său, ca să-l vadă. Comis-voiajorul întrebă de trei ori despre vârsta copilului şi în cele din urmă mărturisi că era uluit. Lăsă pe ceilalţi numai să presupună cât şi de ce era uluit; se pare că ceea ce îl uluise erau dimensiunile copilului. De asemenea, mai spuse că pruncul ar trebui dus la o expoziţie de copii. Şi cât era ziua de lungă, în afara orelor de şcoală, copiii continuau să vină şi să spună: „Vă rugăm, d-nă Caddles, tanti, putem să ne uităm puţin la copilul dumneavoastră, vă rugăm, tanti?" Până când d-na Caddles trebui să pună capăt acestor vizite. În mijlocul tuturor scenelor de uimire, venea d-na Skinner, zâmbind şi şezând ceva mai la o parte, ţinându-şi coatele în palmele noduroase şi uscate şi zâmbind, zâmbind într-una pe sub şi în jurul nasului său, cu un zâmbet de infinită profunzime.

— Asta face ca şi ticăloasa aia de bunică să aibă o înfăţişare mai plăcută, zise lady Wondershoot. Cu toate că îmi pare rău că s-a întors în sat.

Desigur, după cum se întâmplă aproape cu toţi copiii de ţărani, elementul caritabil intrase în casă, dar copilul făcu în scurt timp, prin nişte urlete colosale, să se vadă limpede că, în ceea ce priveşte umplerea sticlei lui cu hrană, caritatea nu prea intrase de ajuns.

Toţi credeau că va fi ceva trecător şi se minunau de creşterea lui uluitoare. Dar, în loc să se retragă

în umbră şi să facă loc altor minuni, el continuă să crească, din ce în ce mai mult!

Lady Wondershoot o auzi pe d-na Greenfield, menajera ei, spunându-i cu neţărmurită uimire:

— Caddles a ieşit din nou. Nu mai are mâncare pentru copil!

— Draga mea Greenfield, zise lady Wondershoot, e cu neputinţă! Creatura asta mănâncă mai rău ca un hipopotam! Sunt sigură că nu poate fi adevărat.

— Cred că nu este obligaţia dumneavoastră, ***my lady,*** zise d-na Greenfield.

— E atât de greu de spus când ai de-a face cu soiul ăsta de oameni, zise lady Wondershoot. Aş dori, draga mea Green-field, să te duci acolo personal azi după-amiază şi să vezi… să vezi dacă îşi bea toată sticla. Oricât ar fi el de mare, nu pot să-mi închipui că are nevoie de mai mult de trei litri pe zi.

— Nu are nevoie de atât, ***my lady,*** zise d-na Greenfield.

Mâna lady-ei Wondershoot tremură de acea emoţie a doamnelor din societăţile de binefaceri, cu acea furie suspicioasă ce ia naştere la toţi adevăraţii aristocraţi, la gândul că, pesemne, clasele de jos sunt la urma urmei tot atât de meschine ca şi ei şi în definitiv poate chiar îi depăşesc.

Dar d-na Greenfield nu putu observa niciun semn de sustragere, aşa că fu dată dispoziţia unui spor de raţie zilnică pentru copilul lui Caddles. Dar abia plecase întâia porţie, când Caddles se şi întoarse iar la lady Wondershoot, cu un aer jalnic şi spăsit.

— Am avut cea mai mare grijă de ele, d-nă Greenfield, vă asigur, dar s-au rupt! Le-a rupt cu atâta putere, că un nasture a spart un geam şi altul m-a izbit pe mine.

Lady Wondershoot, când auzi că acest copil uimitor făcuse să plesnească pe el frumoasele

haine dăruite, hotărî că trebuie să vorbească ea însăşi cu Caddles. El apăru în faţa ei cu părul jilav şi netezit în grabă cu mâna, gâfâind şi ţinându-şi în mână pălăria ca pe un colac dc salvare şi se poticni fâstâcit de marginea covorului.

Lady-ei Wondershoot îi plăcea să-l terorizeze pe Caddles. Caddles era, după părerea ei, omul ideal din clasa de jos, necinstit, credincios, abject, harnic şi cu totul incapabil de orice răspundere. Ea îi spuse că era o chestiune serioasă felul cum decurgeau lucrurile cu copilul lui.

— Asta-i din cauza poftei lui de mâncare, ***my lady,*** zise Caddles cu voce crescândă. Să-l opresc, ***my lady,*** n-am cum! urmă el. Stă cât stă şi deodată începe să dea din picioare şi să urle, de te zăpăceşte. Nu ne lasă inima, ***my lady.*** Şi chiar dacă am face-o… s-ar amesteca vecinii…

Lady Wondershoot se sfătui atunci cu medicul parohiei.

— Aş vrea să ştiu, zise lady Wondershoot, dacă e normal ca acest copil să solicite o cantitate atât de extraordinară de lapte.

— Raţia normală pentru un copil de vârsta lui, zise doctorul parohiei, este de trei sferturi de litru până la un litru în douăzeci şi patru de ore. Nu văd de ce ar fi nevoie să-i daţi mai mult. Dacă totuşi îi daţi, e pentru că sunteţi generoasă. Fireşte, am putea încerca să-l alimentăm câteva zile cu o cantitate normală. Dar copilul ăsta, trebuie să recunosc, pare, din cine ştie ce motiv, cam deosebit din punct de vedere fiziologic. Poate că e ceea ce se numeşte un copil anormal. Un caz de hipertrofie generală.

— Nu este drept faţă de ceilalţi copii ai parohiei, zise Lady Wondershoot. Sunt sigură că vom primi plângeri, dacă lucrurile continuă.

— Nu văd de ce i-ar da cineva mai mult decât raţia obişnuită. Trebuie să insistăm pentru asta, sau, dacă nu, să-l trimitem, ca pe un caz special, într-o clinică.

— Presupun, zise lady Wondershoot pe gânduri, că în afară de dimensiuni şi de pofta lui de mâncare, nu găseşti nimic anormal… nimic monstruos?

— Nu. Nu, nu găsesc. Fără îndoială însă că, dacă această creştere continuă, vom ajunge la grave deficienţe morale şi intelectuale. Aproape că s-ar putea prezice acest lucru, după legea lui Max Nordau[95]. Un filosof foarte înzestrat şi apreciat, Lady Wondershoot. El a descoperit că anormalul este… anormal, o descoperire foarte valoroasă şi pe care e bine să n-o uităm. Am găsit-o de cel mai mare ajutor în practică. Când dau peste ceva anormal, spun numaidecât: „Lucrul acesta e anormal”. Ochii i se făcură adânci, vocea îi coborî, întreaga lui înfăţişare trădă o confidenţă. Ridică o mână ţeapănă şi zise: Şi îl tratez ca atare!

— Ţţ, ţţ! făcu vicarul, adresându-se micului dejun, a doua zi după venirea d-nei Skinner. Tţ, ţţ! Ce înseamnă asta? şi îşi aplecă ochelarii spre ziar, cu un aer mustrător. Viespi uriaşe! Unde o să ajungă lumea?… Ziarişti americani, presupun! Noutăţile astea afurisite! M-aş mulţumi cu nişte agrişe uriaşe. Fleacuri! zise vicarul şi îşi bău cafeaua dintr-o sorbitură, cu ochii aţintiţi asupra ziarului şi plescăind din buze neîncrezător. E absurd! zise vicarul, îndepărtind cu totul acest gând.

5

Dar a doua zi află şi mai multe şi se lumină.

Şi totuşi, nu dintr-o dată. Ieşind în ziua aceea pentru plimbarea sa obişnuită, râdea încă pe înfundate de povestea absurdă pe care ziarul său preferat voia să-l facă s-o creadă. „Auzi, nişte viespi… să omoare un câine!” În clipa când trecu pe lângă locul unde se afla acea primă recoltă de ciuperci de bălegar, observă că iarba creştea acolo

foarte mare, dar nu făcu nicio legătură cu obiectul amuzamentului său.

— Am fi auzit cu siguranţă ceva, zise el; Whitstable nu poate fi la mai mult de douăzeci de mile de-aici.

Mai departe, el găsi încă o ciupercă de bălegar, una din a doua recoltă, ridicându-se ca un ou uriaş din iarba anormal de groasă.

Un gând îi trecu prin minte ca o străfulgerare.

În dimineaţa aceea nu-şi mai făcu ocolul obişnuit; în loc de aceasta, coti şi, trecând al doilea pârleaz, se îndreptă spre căsuţa lui Caddles.

— Unde-i copilul? întrebă el şi, la vederea lui, adăugă: Doamne sfinte!

Se îndreptă spre sat cu inima tulburată şi îl întâlni pe doctor care cobora panta. Îl apucă de braţ.

— Ce înseamnă asta? zise el. Ai citit ziarul în ultimele câteva zile?

Doctorul spuse că da.

— Ei bine, ce-i cu copilul acela? Ce înseamnă toate astea: viespi, ciuperci, copii, spune, te rog? Ce-i face să crească aşa de mari? E ceva cu totul neaşteptat. Şi tocmai în Kent. Dacă ar fi fost în America, să mai zicem!…

— E, greu de spus exact ce anume este, zise doctorul. Atât cât pot să-mi dau seama după simptome…

— Ei?!

— E o hipertrofie… hipertrofie generală.

— Hipertrofie?

— Da. Generală… care afectează toate ţesuturile corpului… întreg organismul. Pot spune că, în ce mă priveşte, între noi fie zis, sunt aproape convins că asta este… Dar trebuie să fim prevăzători.

— Ah, zise vicarul, mult mai uşurat, văzând că doctorul înţelegea situaţia. Dar cum de-a izbucnit în felul ăsta peste tot?

— Şi asta, zise doctorul, e greu de spus.

— La Urshot. Aici. S-a răspândit destul de mult.

— Da, zise doctorul. Da. Cred. În orice caz, aduce perfect cu un fel de epidemie. Probabil că e vorba de o hipertrofie epidemică.

— Epidemică! zise vicarul. Nu cumva vrei să spui că e molipsitoare?

Doctorul zâmbi uşor şi îşi frecă mâinile.

— Asta n-aş putea spune, zise el.

— Dar!… strigă vicarul, cu ochii holbaţi. Dacă e molipsitoare… suntem în pericol… şi noi!

Făcu un pas pe drum, apoi se întoarse.

— Adineauri m-am dus pe-acolo! strigă el. Poate că ar fi fost mai bine!… Mă duc imediat acasă să fac o baie şi să-mi afum hainele.

Doctorul îl privi câteva clipe cum se îndepărta, apoi se întoarse şi se îndreptă şi el spre casă…

Dar pe drum se gândi că, timp de o lună, fusese numai un singur caz în sat, fără ca altcineva să se molipsească de această boală şi după un răstimp de ezitare se hotărî să fie viteaz ca un adevărat medic şi să înfrunte riscurile ca un adevărat bărbat.

Şi, de fapt, a fost sfătuit bine de acest din urmă gând al său. Creşterea era ultimul lucru care i se mai putea întâmplă. Ar fi putut să mănânce (şi vicarul ar fi putut să mănânce) ***Heracleoforbia*** cu vagonul. Căci la ei creşterea se terminase. Se terminase la aceşti doi domni pentru totdeauna.

6

La câteva zile după această conversaţie, adică la câteva zile după arderea Fermei Experimentale, Winkles veni la Redwood şi-i arătă o scrisoare insultătoare. Era o scrisoare ano-nimă, şi un autor trebuie să ţină seama de caracterul ei secret. ***„Profiţi de un fenomen natural”,*** spunea scrisoarea „„ ***şi încerci să-ţi faci publicitate prin scrisoarea care ai trimis-o la Ti***mes. Ţ***ie şi Hr***anei-bombă! D***ă-mi voie să-ţi spun că această Hr***ană n***umită aşa în mod absurd, are doar o***

legătură întâmplătoare cu viespile şi şobolanii uriaşi. Adevărul este că avem de-a face cu o hipertrofie epidemică — hipertrofie contagioasă —, în privinţa căreia poţi să pretinzi că o controlezi, cum ai pretinde să controlezi sistemul solar. Lucrul este vechi de când lumea. A fost hipertrofie şi în familia lui Anak. Departe de locul unde te afli, la Cheasing Eyebright, în prezent se află un copil…”

— O scrisoare tremurată şi strâmbă. Pare să fie a unui bătrân, zise Redwood. Dar e ciudat, un copil…

Mai citi câteva rânduri şi avu deodată o inspiraţie.

— Pe Jupiter! zise el. Asta e dispăruta d-nă Skinner!

În după-amiaza zilei următoare se duse la ea pe neaşteptate.

Femeia tocmai scotea nişte ceapă în mica grădină din faţa casei fiicei sale, când îl văzu prin gardul grădinii. Rămase o clipă „ca viţelul la poarta nouă”, cum spun oamenii de la ţară, apoi îşi încrucişă braţele şi, ţinând defensiv legătura de ceapă sub cotul stâng, îl aşteptă să se apropie. Gura ei se deschise şi se închise de mai multe ori; mormăi ceva, mişcându-şi dintele care îi mai rămăsese şi deodată făcu o plecăciune, cu iuţeala sclipirii unui arc voltaic.

— Ştiam eu că am să te găsesc, zise Redwood.

— Nu mă îndoiam, domnule, zise ea fără veselie.

— Unde-i Skinner?

— Nu mi-a scris niciodată, domnule, nici măcar o singură dată, nici n-a venit pe la mine de când sunt aici, domnule.

— Nu ştii ce s-a întâmplat cu el?

— Nu mi-a scris, domnule, de loc! şi făcu un pas spre stânga, cu ideea nelămurită de a nu-l lăsa pe Redwood să se îndrepte spre uşa hambarului.

— Nimeni nu ştie ce s-a întâmplat cu el! zise Redwood.

— Cred că el ştie, domnule! zise doamna Skinner.

— Dar el nu spune.

— Totdeauna a fost aşa, avea grijă numai de el şi lăsa pe cei apropiaţi şi dragi pradă necazurilor, ăsta era Skinner. Oricât ar fi el de deştept! zise d-na Skinner…

— Unde-i copilul? întrebă Redwood pe neaşteptate.

Ea se prefăcu a nu înţelege.

— Copilul acela de care am auzit, copilul căruia i-ai dat din substanţa noastră… Copilul care cântăreşte douăzeci de kilograme.

Doamna Skinner începu să-şi frângă mâinile, lăsând să-i cadă ceapa.

— Zău, domnule! protestă ea. Nici nu ştiu, domnule, ce vreţi să spuneţi. Fiica mea, domnule, d-na Caddles, ***are*** un copil, domnule. Şi ea făcu o plecăciune agitată şi încercă să-şi ia o înfăţişare mirată şi inocentă, înclinându-şi nasul într-o parte.

— Ai face mai bine să-mi arăţi copilul acela, dnă Skinner, zise Redwood.

D-na Skinner îşi şterse puţin masca, în timp ce-l conducea spre hambar.

— Desigur, domnule, s-ar fi putut să mai fie ***puţina,*** într-o cutiuţă cu dulciuri pe care i-am dat-o tatălui s-o aducă de la fermă, sau poate un strop pe care l-oi fi adus eu fără să vreau, ca să zic aşa. În graba cu care mi-am făcut bagajele!…

— Hm! făcu Redwood, după ce se uită câteva clipe la copil. Hm!

Îi spuse d-nei Caddles că era un copil foarte frumos, lucru care îi merse acesteia drept la inimă, dar după aceea el nu-i mai dădu nicio atenţie. Peste puţin ea se duse din hambar — nemaiavând niciun rost acolo.

— Acum că ai început să-i dai, va trebui să continui, ştii! îi mai spuse el d-nei Skinner. Apoi se

întoarse brusc spre ea: De astă dată, aceasta să n-o mai risipeşti, zise el.

— S-o risipesc, domnule?

— Ei! Ştii prea bine.

Prin nişte gesturi nestăpânite ea se trădă că ştia.

— Nu cumva le-ai spus oamenilor de aici? Părinţilor, proprietarului, celorlalţi de la conac, doctorului?…

D-na Skinner scutură din cap.

— N-aş zice!… spuse Redwood.

Se îndreptă spre uşa hambarului şi-şi roti privirea de jurîmprejur. Uşa hambarului se deschidea între marginea căsuţei şi câteva cocine de porci dărăpănate, lăsând privirea liberă spre drumul principal printr-o poartă din cinci gratii. Mai departe se afla un zid înalt de cărămidă roşie, acoperit de iederă, micşunele şi flori de piatră şi presărat pe deasupra cu cioburi de sticlă. Dincolo de colţul zidului, o tăbliţă indicatoare, luminată de soare, printre ramuri verzi şi galbene, se înălţa deasupra nuanţelor bogate ale primelor frunze căzute anunţa; „Trecerea oprită. Contravenienţii vor fi pedepsiţi”. Umbra întunecată a unei găuri din gardul viu lăsa să se vadă un fir de sârmă ghimpată.

— Hm, făcu Redwood, apoi repetă cu glas mai profund: Hm!

Se auzi un tropot de cai şi un zgomot de roţi şi apărură caii cenuşii ai Lady-ei Wondershoot. El observă feţele vizitiului şi valetului, în timp ce trăsura se apropia. Vizitiul era un specimen foarte frumos, voinic şi spătos şi conducea cu un soi de demnitate solemnă. Alţii s-ar putea îndoi de menirea şi poziţia lor în lume, el însă nu: o ducea pe Alteţa sa. Valetul şedea lângă el, cu braţele încrucişate şi cu faţa de o siguranţă inflexibilă. Apoi se putu vedea însăşi marea doamnă; cu o pălărie şi o mantilă lipsite ostentativ de eleganţă, ea se uita prin ochelari. Două doamne tinere îşi întinseră gâtul şi priviră şi ele.

Vicarul, care trecea pe partea cealaltă, îşi ridică pălăria de pe fruntea sa de David, dar nu fu luat în seamă…

Redwood rămase în picioare în cadrul uşii, cu mâinile la spate, mult timp după ce trăsura trecuse. Privirea îi rătăci spre dunele verzi-cenuşii, spre cerul încreţit de nori şi se întoarse din nou spre zidul presărat cu sticlă spartă. Se întoarse spre umbra răcoroasă dinăuntru şi, ameţit de petele colorate care-i jucau în ochi, privi în acest clar-obscur rembrandtian la copilul uriaş, gol dacă nu ţinem seamă de fâşia de flanelă care-l înfăşura, aşezat pe o grămadă uriaşă de paie şi jucându-se cu degetele de la picioare.

„Încep să-mi dau seama ce-am făcut noi", îşi zise el. Rămase pe gânduri şi tânărul Caddles, propriul său copil şi plozii lui Cossar se amestecară în această reverie.

Râse brusc.

— Doamne sfinte! zise el, răspunzând unui gând trecător.

Se ridică apoi şi i se adresă d-nei Skinner:

— În orice caz, nu trebuie să-l chinuiţi, întrerupându-i ***Hrana.*** Putem să prevenim acest lucru. Am să trimit câte o cutie la fiecare şase luni. Asta îi va fi de ajuns.

D-na Skinner mormăi ceva („dacă aşa socotiţi, domnule" şi „probabil am împachetat din greşală… am crezut că nu fac niciun rău dacă îi dau puţin") şi, cu ajutorul unor gesturi care îi trădau tulburarea, lăsă să se vadă că pricepuse.

Astfel, copilul continuă să crească.

Şi creştea mereu.

— De fapt, zise Lady Wondershoot, el i-a lăsat flămânzi pe toţi viţeii din partea locului. Dacă mai îmi vine cu ceva acest Caddles!…

7

Totuşi chiar şi un loc atât de izolat ca Cheasing Eyebright nu putea rămâne mult timp la teoria hipertrofiei — fie contagioase, fie nu — din cauza vâlvei crescânde care se făcea în jurul ***Hranei.*** După puţin timp, d-na Skinner trebui să dea explicaţii penibile, nişte explicaţii care au făcut-o să mormăie cu ajutorul singurului dinte care-i mai rămăsese; şi aceste explicaţii au pus-o la încercare, scormonind-o şi demascând-o, până când, în cele din urmă, biata femeie fu nevoită să-şi caute un refugiu din calea oprobiului public în demnitatea neconsolabilei sale văduvii. Îşi întoarse ochii — pe care se silea să-i facă să pară înlăcrimaţi — asupra mânioasei stăpâne a domeniului şi îşi şterse mâinile de clăbuc.

— Uitaţi-vă, ***my lady,*** câte am îndurat!

Şi continuă pe acest ton ameninţător cu un uşor aer de sfidare:

— Numai la el mă gândesc zi şi noapte, ***my lady.***

Îşi strânse buzele şi glasul i se stinse, devenind şovăitor:

— Fiindcă e mort, ***my lady.***

Şi, după ce se stabili pe acest teren, repetă afirmaţia pe care excelenţa sa o respinsese mai înainte.

— Nici prin gând nu-mi trecea, ***my lady,*** ce dădeam copilului.

Excelenţa sa îşi mută gândurile într-o direcţie mai promiţătoare, ocărându-l cu asprime pe Caddles. Nişte emisari, plini de tupeu diplomatic, pătrunseră în vieţile puchinoase ale lui Bensington şi Redwood. Se prezentară Consilieri Parohiali, agăţându-se intransigenţi tocmai de declaraţii dinainte pregătite. „Vă socotim răspunzător, domnule Bensington, pentru ofensa adusă parohiei noastre. Vă socotim răspunzător."

O firmă de avocaţi, având ca emblemă un şarpe (Banghurst, Brown, Flapp, Codlin, Brown, Tedder şi Snoxton, aşa se numeau avocaţii şi apăreau invariabil sub forma unui mic domn roşcovan, cu un aer viclean şi cu nasul ascuţit), afirmă nişte lucruri vagi despre daune, iar un personaj stilat, agentul Excelenţei sale, veni pe neaşteptate într-o zi la Redwood şi-l întrebă: „Ei bine, domnule, ce v-aţi propus să faceţi?"

La aceasta, Redwood răspunse că îşi propunea să întrerupă furnizarea de ***Hrană*** copilului, dacă el sau Bensington vor mai fi sâcâiţi cu asemenea fleacuri.

— Nu mai răspund de nimic, zise el, iar copilul are să urle înainte de a muri până va dărâma tot satul, dacă nu-l lăsaţi să mănânce din această substanţă. Copilul se află în mâinile voastre şi trebuie să-l păstraţi. Lady Wondershoot nu poate să fie întotdeauna Lady Mărinimie şi Providenţa Terestră a parohiei sale, fără să mai aibă uneori şi răspunderi, înţelegi!

— Răul s-a sfârşit! conchise Lady Wondershoot, când i se aduse la cunoştinţă, cu omisiunile de rigoare, ceea ce spu-sese Redwood.

— Răul s-a sfârşit! reluă ca un ecou vicarul.

Deşi, de fapt, răul abia începuse.

Capitolul II
PICIUL URIAŞ

1

Copilul uriaş era urât — aşa spunea cu insistenţă vicarul. „Totdeauna a fost urât, cum sunt toate lucrurile excesive." Părerile sale îl făcuseră pe vicar să nu poată judeca drept în această privinţă. Copilul era fotografiat într-una, chiar în acest colţişor rustic, şi mărturia acelor fotografii stă împotriva vicarului, dovedind că tânărul monstru era la început aproape drăguţ, cu o buclă abundentă de păr care-i ajungea până pe frunte şi gata oricând să zâmbească. De obicei Caddles, care era mic de statură, stătea zâmbind în spatele copilului, perspectiva scoţând în relief statura sa destul de scundă.

După al doilea an, trăsăturile frumoase ale copilului deveniră mai vagi şi mai discutabile. El începu să crească, după cum ar fi spus nefericitul său bunic, „grosolan". Îşi pierdu culoarea şi începu să devină, deşi colosal, totuşi plăpând. Era deosebit de gingaş. Ochii şi ceva din faţa lui dobândiră o anume fineţe, devenind, cum zicea lumea, „interesante". Părul, după ce fusese tăiat o dată, începu să crească încâlcit. „Asta e tendinţa spre degenerare care iese la iveală", zise medicul parohiei, indicând aceste aspecte, dar e lucru îndoielnic dacă avea dreptate în această privinţă şi în ce măsură lipsa de sănătate ideală a copilului nu era cumva rezultatul faptului că trăia tot timpul într-un hambar văruit şi numai de pe urma simţului

de caritate, temperat de un ferm spirit justiţiar, al Lady-ei Wondershoot.

Fotografiile lui, care-l înfăţişează de la trei până la şase ani, îl arată dezvoltându-se până la aspectul unui copilandru cu ochi rotunzi, cu păr bălai, cu nasul turtit şi o privire prietenoasă. În jurul buzelor se ascunde umbra aceluiaşi zâmbet pe care-l arătau toate fotografiile anterioare ale copilului gigantic. Vara, el purta haine largi de pânză, strânse cu un şiret; de obicei, avea pe cap un coş de paie, din acelea pe care muncitorii le folosesc pentru unelte şi umbla fireşte desculţ. Altă fotografie îl înfăţişează surâzând larg şi ţinând în mână un pepene muşcat.

Pozele din timpul iernii sunt mai puţin numeroase şi satisfăcătoare. Iarna, băiatul purta nişte saboţi uriaşi, fără îndoială din lemn de fag şi (după cum arată unele fragmente din inscripţia „John Stickelles Iping") saci în loc de ciorapi, iar pantalonii şi jacheta lui erau fără îndoială croite din rămăşiţele unui covor cu desene vioaie. Pe sub toate acestea, era înfăşurat cu bucăţi groase de flanelă; cinci sau şase metri de flanelă îi înfăşurau gâtul în loc de fular. Obiectul de pe cap este pesemne un alt sac. Băiatul privea spre obiectivul fotografic uneori zâmbitor, alteori puţin cam trist. Chiar de când era numai de cinci ani, se putuse vedea acea cută ciudată de deasupra ochilor săi căprui şi blânzi, care îi caracteriza faţa.

El a fost încă de la început, după cum declara întotdeauna vicarul, o pacoste grozavă pentru sat. Se pare că avea un impuls proporţional pentru joacă, multă curiozitate şi sociabilitate şi, în plus, o anumită lăcomie — îmi pare rău că trebuie s-o spun — pentru mâncare. În ciuda a ceea ce doamna Greenfield numea o porţie de hrană „excesiv de generoasă" din partea Lady-ei Wondershoot, el dădea dovadă de ceea ce doctorul sesizase din capul locului ca fiind un „apetit criminal". Cele mai proaste păreri ale Lady-ei

Wondershoot despre clasele de jos au fost depăşite cu desăvârşire de faptul că, în pofida unei raţii de hrană cu mult peste ceea ce se consideră a fi un maximum necesar chiar pentru o fiinţă umană adultă, creatura a fost prinsă furând. Şi ce fura, mânca numaidecât cu o poftă complet lipsită de orice eleganţă. Mâna lui lungă putea trece peste zidurile grădinii; râvnea chiar la pâinea din căruţa brutarului. Brânzeturile dispăreau din podul lui Marlow şi nicio troacă de porci nu scăpa de el. Câte un fermier care trecea pe câmpul său de napi, găsea acolo urmele mari ale picioarelor băiatului şi dovada foamei lui, care-l făcuse să smulgă ici-colo câte o rădăcină, iar găurile să le netezească cu viclenie de copil. Mânca un nap cum ar mânca cineva o ridiche. Stătea în picioare şi mânca mere din pom, dacă nu era nimeni în jur, aşa cum un copil normal ar mânca mure dintr-un rug de mure. Dintr-un punct de vedere, oricum, această lipsă de provizii era bună pentru pacea oamenilor din Cheasing Eyebright — căci mulţi ani la rând el a mâncat aproape toată ***Hrana Zeilor*** ce-i era dată.

Copilul era indiscutabil un motiv permanent de tulburări. „E tot timpul pe-afară”, obişnuia să spună vicarul. Nu putea să se ducă la şcoală, nici chiar la biserică, din pricina spaţiului lor limitat. S-a făcut o încercare de a satisface spiritul acelei „legi nesăbuite şi distrugătoare” — îl citez pe vicar — (Legea din 1870 a învăţământului Elementar), punându-l să stea afară, în faţa ferestrei deschise, în timp ce se predau lecţiile înăuntru. Dar prezenţa sa acolo submina disciplina celorlalţi copii. Ei se ridicau mereu să-l privească şi, de fiecare dată când vorbea, ei râdeau cu toţii. Glasul lui era într-adevăr foarte ciudat! Astfel, în cele din urmă, fu scutit să mai vină la şcoală.

Nu s-a mai insistat să vină nici la biserică, deoarece proporţiile lui vaste nu-l ajutau câtuşi de puţin întru credinţă. Şi totuşi, el ar fi putut avea acolo o sarcină mai uşoară; există destule motive

să presupunem că în acest trup uriaş se aflau pe undeva germenii unui sentiment religios. Probabil că muzica îl atrăgea. Duminica dimineaţa, după ce intrau credincioşii, venea şi el de multe ori în curtea bisericii, călcând cu grijă printre morminte şi stătea în afara portalului, în tot timpul slujbei, ascultând, cum ar asculta cineva în afara unui stup de albine zumzetul dinăuntru.

La început, dădea dovadă de o anumită lipsă de tact; oamenii dinăuntru auzeau neîncetat zgomotul paşilor lui în jurul locului de închinăciune, sau îi vedeau nelămurit faţa, iscodind prin geamlâcul colorat, jumătate curioasă, jumătate pizmuitoare şi uneori câte un imn simplu îl cucerea subit şi începea şi el să urle lugubru, în strădania lui urieşească de a ţine isonul. Atunci, micul Sloppet, care era organist şi paracliser şi portar şi ţârcovnic şi clopotar duminicile, pe lângă faptul că era poştaş şi hornar în tot restul săptămânii, ieşea în grabă afară şi îl alunga cu un aer jalnic. Lui Sloppet, sunt bucuros s-o spun, îi părea rău — cel puţin în momentele lui mai bune. „Era ca şi cum ai trimite acasă un câine când te duci la plimbare!” îmi spunea el.

Dar educaţia intelectuală şi morală a tânărului Caddles, deşi fragmentară, era categorică. Încă de la început, vicarul, mama lui şi toată lumea s-au străduit să-i arate lămurit că forţa lui uriaşă nu-i putea aduce niciun folos. Era o nenorocire din care el trebuia să scoată ce este mai bun. Trebuia să ţină seama de ceea ce i se spunea, să facă ceea ce i se încredinţa, să aibă grijă ca niciodată să nu spargă sau să distrugă ceva. Mai ales nu trebuia să calce pe lucrurile din drum, să nu dea brânci ori să sară peste ele. Trebuia să salute pe oameni respectuos şi să fie recunoscător pentru hrana şi îmbrăcămintea pe care i-o dăruiau ei din avutul lor. Şi el învăţă supus toate acestea, fiind prin natura şi deprinderile sale o creatură docilă şi numai prin felul hranei un accident gigantic.

Faţă de Lady Wondershoot, în aceşti ani ai copilăriei, el nutrea cea mai profundă teamă. Ea considerase că poate vorbi cu el mai bine când e îmbrăcată în costum de călărie şi are cravaşa în mână, gesticulând cu ea şi ţinându-se mereu niţel trufaşă şi cu glasul poruncitor. Iar uneori vicarul făcea pe stăpânul, un David minuscul de vârstă mijlocie, cu respiraţia întretăiată, lapidând cu reproşuri şi mustrări şi ordine dictatoriale un Goliath copilăros. Monstrul era acum atât de mare, încât se pare că oricui i-ar fi fost imposibil să-şi aducă aminte că, la urma urmei, nu era decât un copil de şapte ani, cu toate dorinţele copilului de a observa, a se amuza şi a-şi câştiga experienţe noi, cu toate stăruinţele de copil de a căpăta răspunsuri la întrebări, de a se bucura de atenţie şi afecţiune şi cu toată capacitatea unui copil de a depinde de alţii şi a îndura prostia şi suferinţa.

Plimbându-se în câte o dimineaţă însorită pe drumul satului, vicarul întâlnea o făptură a inexplicabilului, înaltă de optsprezece picioare şi greoaie, tot atât de fantastică şi neplăcută pentru el ca o nouă formă de Schismă, călcând apăsat şi ţopăind, cu gâtul lung, căutând, căutând mereu cele două nevoi primare ale copilăriei: ceva de mâncare şi ceva cu care să se joace.

În ochii creaturii apărea o licărire fugară de respect şi o încercare de a-şi duce mâna la cap.

În felul său limitat, vicarul avea imaginaţie, sau în orice caz rămăşiţele unei imaginaţii, iar în privinţa tânărului Caddles, imaginaţia asta începu să-i etaleze posibilităţile imense de a face rău, pe care le-ar putea dobândi nişte muşchi atât de uriaşi. Presupunând o nebunie subită… sau presupunând o clipă de lipsă de respect!… Totuşi, adevăratul viteaz nu este cel care nu simte frica, ci acela care o învinge. De fiecare dată, vicarul îşi punea frâu imaginaţiei. Şi întotdeauna obişnuia să se adreseze tânărului Caddles energic, cu un glas limpede şi puternic de tenor:

— Eşti un băiat bun, Albert Edward?

Şi tânărul uriaş, trăgându-se mai aproape de perete şi roşind grozav, răspundea:

— Da, domnule… încerc.

— Aşa să fii! spunea vicarul şi trecea pe lângă el, cu o uşoară accelerare a respiraţiei.

Şi, din respect pentru bărbăţia sa, îşi făcu o regulă, ca, orice i-ar fi ţrecut prin gând, niciodată să nu se uite înapoi la primejdie, după ce trecuse de ea.

Din când în când, vicarul îi dădea tânărului Caddles lecţii particulare. Nu-l învăţă niciodată pe monstru să citească — nu era nevoie de asta — dar îl învăţă părţile cele mai importante din catehism, vorbindu-i bunăoară despre datoria faţă de aproape şi despre divinitatea care l-ar pedepsi pe Caddles cu maximă asprime dacă acesta ar îndrăzni vreodată să nu asculte de vicar şi de Lady Wondershoot. Lecţiile aveau loc în curtea vicarului şi trecătorii auzeau glasul acela puternic şi şovăitor al copilului, îngăimând învăţăturile esenţiale ale Bisericii Legale.

— Să cinstesc şi să dau ascultare Regelui şi autorităţilor supuse lui. Să mă supun tuturor cârmuitorilor, învăţătorilor, păstorilor spirituali şi dascălilor. Să ascult supus şi plecat de fî cei mai buni decât mine…

Nu peste multă vreme se văzu că efectul uriaşului care creştea mereu asupra cailor, nedeprinşi cu el, era ca acela al unei cămile şi i s-a spus să se ţină departe de drumul principal şi să nu stea nici în preajma tufişurilor mărginaşe (de unde zâmbetul său nerod zărit pe deasupra zidului o exasperase peste măsură pe Excelenţa sa), ci cât mai departe. De legea asta el n-a ascultat niciodată cu sfinţenie, din pricina interesului imens pe care drumul principal îl prezenta pentru el. Însă ceea ce fusese preocuparea sa constantă se transformă în el într-o plăcere pe care şi-o satisfăcea pe furiş. În cele din urmă, trebui totuşi să se limiteze aproape

numai la vechea păşune şi la dunele din preajma ei.

Nu-mi dau seama ce-ar fi făcut el, de n-ar fi fost dunele. Erau acolo întinderi unde putea să rătăcească mile întregi şi acolo umbla în voie. Culegea ramuri din copaci şi făcea buchete uriaşe şi groteşti, până când i s-a interzis şi acest lucru; lua oi şi le aşeza în şiruri drepte, dar oile se împrăştiau numaidecât (asta îl făcea mereu să râdă din toată inima), până când i s-a interzis şi acest lucru; sau săpa gropi mari în pământ, până când i s-a interzis şi lucrul acesta…

Rătăcea peste dune, până la dealul de lângă Weeckstone, totuşi nu mai departe, pentru că acolo dădea de pământ cultivat, iar oamenii, din cauza stricăciunilor pe care le făcea pe mirişti şi cuprinşi mai degrabă de un soi de sfială ostilă pe care le-o inspira de cele mai multe ori înfăţişarea lui mătăhăloasă şi neîngrijită, îl întâmpinau întotdeauna cu câini care lătrau ca să-l gonească. Oamenii îl ameninţau pocnind din bici spre el. Am auzit că uneori trăgeau cu puştile în direcţia lui. În partea cealaltă băiatul mergea până zărea Hickleybrow. De lângă Thursley Hanger putea zări calea ferată dinspre Londra, Chatham şi Dover, dar nişte ogoare arate şi un sat la fel de ostil îl împiedicau să se apropie mai mult.

După câtva timp, apărură placardele, o mulţime de placarde mari cu litere roşii, care îi interziceau accesul în toate direcţiile. Nu putea să citească cuvântul „Interzis”, pe care-l spuneau literele, dar în scurtă vreme începu să priceapă. În zilele acelea putea fi văzut adeseori de către pasagerii trenurilor cum şedea cu bărbia pe genunchi, cocoţat pe duna de lângă carierele de var din Thursley, unde mai târziu a fost pus să muncească. Trenul părea să-i inspire un sentiment nelămurit de prietenie şi uneori făcea semn spre el cu mâna lui uriaşă, iar alteori striga câte un salut rustic şi incoerent.

— E mare! spunea vreun pasager, uitându-se la el. Unul din copiii aceia senzaţionali. Se spune, domnule, că este incapabil să facă ceva… e aproape cretin şi o mare pacoste pentru sat.

— Părinţii sunt săraci lipiţi, aşa mi s-a spus.

— Trăieşte din mila nobilimii locale.

Toţi priveau cu înţeles câteva clipe silueta monstruoasă, ghemuită în depărtare.

— E bine că li s-a pus capăt, zicea câte unul eu vederi mai largi. Ar fi fost nostim să avem câteva mii din ăştia, nu?

Şi de obicei se găsea câte unul destul de înţelept ca să-i spună acestui filosof din toată inima:

— Cam ai dreptate, domnule.

2

A avut însă şi zilele lui proaste.

Aşa a fost, de exemplu, necazul acela cu râul.

El făcea vaporaşe din ziare întregi, artă pe care o învăţase privindu-l pe băiatul lui Spender, şi le punea să plutească în josul curentului, ca nişte pălării de hârtie mari şi ţuguiate. Când dispăreau sub podul care marchează hotarul terenurilor strict private, pe lângă Eyebright House, băiatul scotea un strigăt puternic şi alerga de-a dreptul peste câmpul lui Tormat (Doamne, şi cum au început să mai alerge porcii lui Tormat, transformându-şi bunătatea de slănină în muşchi slăbănogi!) ca să-şi ajungă vaporaşele prin vadul apei. Aceste vaporaşe de hârtie se opreau pe terenurile de lângă Eyebright House, chiar sub ochii lady-ei Wondershoot! Nişte ziare împăturite, plutind în dezordine! Frumos lucru!

Nefiind pedepsit şi devenind mai întreprinzător, el iniţie felurite construcţii hidraulice copilăreşti. Săpă un port uriaş pentru flota sa de hârtie, slujindu-se ca de un hârleţ de o veche uşă de şopron şi, fiindcă din întâmplare nu era nimeni care să-i observe operaţiile, el construi un canal

ingenios care inundă gheţăria Lady-ei Wondershoot, iar în cele din urmă zăgăzui râul. Îl zăgăzui complet, cu câteva grămezi de pământ aruncate cu uşa care-i servea drept hârleţ — pesemne că lucrase ca o avalanşă — şi produse o revărsare neaşteptată prin livadă, care mătură pe d-ra Spinks şi şevaletul ei, împreună cu cea mai promiţătoare schiţă în acuarelă pe care o concepuse vreodată, sau cel puţin îi mătură numai şevaletul şi o lăsă, udă până la genunchi, să alerge spre casă cu fustele suflecate. De acolo apele au năvălit prin grădina dinspre bucătărie şi apoi prin poarta grădinii pe alee, coborând din nou în albia râului prin şanţul lui Short.

În acelaşi timp, vicarul, întrerupt din conversaţia cu fierarul, văzu surprins peşti sărind disperaţi din câteva băltoace proaspăt apărute şi grămezi de ierburi verzi în albia râului, unde cu zece minute înainte era o adâncime de opt picioare şi mai bine de apă limpede şi rece.

După asta, îngrozit de urmările faptei sale, tânărul Caddles dispăru de-acasă două zile şi două nopţi. Se întoarse doar la chemarea insistentă a foamei, pentru a suporta cu linişte stoică o cantitate de ocări violente, în proporţie cu dimensiunile sale, mai multe decât i se adresaseră vreodată în acest sat.

3

Îndată după această întâmplare, Lady Wondershoot, căutând nişte pedepse exemplare în adaos faţă de ocările şi privaţiunile de hrană pe care i le aplicase până atunci, dădu un ordin. Îl dădu mai întâi majordomului ei, pe neaşteptate, încât îl făcu să tresară. El tocmai strângea resturile micului dejun, în vreme ce dânsa privea pe fereastra înaltă care dădea spre terasa unde veneau iezii, ca să fie hrăniţi.

— Jobbet, zise ea cu glasul ei cel mai poruncitor cu putinţă, Jobbet, fiinţa asta trebuie să muncească pentru a-şi câştiga existenţa.

Şi îl lămuri nu numai pe Jobbet (lucru de altfel foarte uşor), dar şi pe toţi ceilalţi din sat, inclusiv pe tânărul Caddles, că în această privinţă, ca şi în oricare alta, ea vorbea cu toată seriozitatea.

— Să-l ţii ocupat cu ceva, zise lady Wondershoot. Asta-i ceea ce îi trebuie domnişorului Caddles.

— Asta-i ceea ce le trebuie tuturor oamenilor, cred eu, zise vicarul. Îndatoriri simple, viaţă modestă, semănatul şi recolta…

— Exact, zise Lady Wondershoot. Ceea ce am spus şi eu întotdeauna. Satana găseşte câte ceva rău de făcut pentru mâinile leneşe. În orice caz, printre cei din clasele muncitoare. După acest principiu le învăţam totdeauna şi pe servitoarele noastre. Aşadar, ce să-l punem să facă?

Lucrul acesta era mai dificil. S-au gândit la multe lucruri şi între timp l-au pus niţel la muncă, folosindu-l în locul mesagerilor călări, pentru a duce înştiinţări şi telegrame când era nevoie de iuţeală foarte mare şi tot el începu să care bagaje, lăzi şi tot soiul de poveri asemănătoare, într-o plasă mare pe care o socotiseră pe măsura lui. Părea că-i place să facă treabă, considerând-o un fel de joc, iar Kinkle, agentul lady-ei Wondershoot, văzându-l într-o zi cum deplasa pentru ea un bolovan imens, a avut ideea strălucită să-l ducă la cariera ei de var de la Thursley Hanger de lângă Hickleybrow. Această idee a fost pusă în aplicare şi se pare că în chipul acesta au izbutit să rezolve toate problemele iscate de el.

A lucrat în cariera de var, la început cu zelul unui copil care se joacă şi după aceea din obişnuinţă, săpând, cărând, făcând toată munca de transport a vagonetelor, ducându-le pe cele pline de-a lungul liniilor către locurile de încărcare şi trăgându-le pe cele goale cu ajutorul unei sârme

fixate de o macara mare. În cele din urmă, ajunsese să lucreze de unul singur în toată cariera.

Mi s-a spus că Kinkle a făcut cu el o afacere foarte bună pentru Lady Wondershoot, ţinând seama că băiatul nu consuma aproape nimic altceva decât ***Hrană,*** deşi nici asta n-a împiedicat-o vreodată pe stăpână să se abţină de a denunţa „Creatura" drept un parazit uriaş pentru caritatea ei…

Pe atunci, băiatul obişnuia să poarte un fel de haină din pânză de sac, o pereche de pantaloni din piele peticită şi saboţi cu talpă de fier. Pe cap avea uneori un obiect straniu, un soi de coş de paie uzat, dar de obicei mergea cu capul descoperit. Circula prin carieră cu multă hotărâre, iar vicarul, în plimbarea sa obişnuită, ajungea acolo către prânz şi îl găsea mâncând ruşinat din porţia sa uriaşă de mâncare, întors cu spatele spre toţi ceilalţi.

I se aducea hrană în fiecare zi, un amestec de boabe nedecorticate, într-un vagonet, un vagonet pe şine, ca acelea pe care le umplea neîncetat el însuşi cu bulgări de var şi această încărcătură el o prăjea într-un vechi cuptor din varniţă, după care o devora. Uneori turna în amestec şi un săculeţ de zahăr. Alteori, stătea liniştit şi lingea un bulgăre de sare din aceea care se dau vacilor, sau mânca câte o movilă imensă de curmale, cu sâmburi cu tot, din cele care se vând la Londra în cărucioare speciale. Pentru băut, se ducea la pârâul de după terenul pârjolit unde fusese cândva Ferma Experimentală din Hickleybrow şi îşi punea gura la unda pârâului. Fiindcă bea apă în felul acesta după ce mânca, s-a răspândit în cele din urmă şi ***Hrana Zeilor,*** mai întâi făcând să crească pe malul râului nişte ierburi uriaşe, apoi broaşte mari, păstrăvi şi mai mari şi crapi care nu mai încăpeau în apă, iar în cele din urmă o vegetaţie exuberantă şi fantastică în lungul întregii văi.

Şi după vreun an, larvele ciudate şi monstruoase de pe câmpul din faţa fierăriei crescuseră atât de

mari şi se dezvoltaseră în nişte gândaci şi cărăbuşi atât de înspăimântători — copiii îi numeau cărăbuşi cu motor — încât au făcut-o pe Lady Wondershoot să-şi părăsească domeniul.

4

Dar în curând ***Hrana*** avea să intre într-o nouă fază a acţiunii pe care o avea asupra băiatului. În pofida învăţăturilor simple ale vicarului, care aveau drept scop să întregească viaţa naturală şi modestă, potrivită unui ţăran uriaş, el începu să pună întrebări, să cerceteze lucrurile, să ***gândească.*** Pe măsură ce creştea, trecând de la copilărie la adolescenţă, se vedea din ce în ce mai limpede că mintea sa acţiona de sine stătătoare, dincolo de controlul vicarului. Vicarul făcu tot ce-i stătea în putinţă ca să nu ia în seamă acest fenomen neliniştitor, cu toate acestea însă nici nu-l putea ignora.

Materialul de meditaţie al tânărului uriaş se afla în jurul său. Fără să vrea, având o perspectivă atât de vastă şi privind neîncetat lucrurile din jur, a văzut desigur multe din viaţa oamenilor şi, pe măsură ce se lămurea că şi el, în afară de masivitatea sa greoaie, era tot om, probabil că ajunsese să-şi dea seama din ce în ce mai bine cât de multe lucruri îi erau interzise din cauza tristei sale anomalii. Murmurul glasurilor din şcoală, tainele religiei impregnate de atâta fast şi exalând o melodie atât de dulce, larma jovială de la han, odăile viu luminate de lumânări ori de văpaia focului la care se uita din întuneric, sau strigătele înfierbântate şi vigoarea agitaţiei pricinuite de câte o neînţelegere a celor de pe terenul de crichet, toate aceste lucruri nu încape îndoială că au găsit un ecou puternic în inima lui dornică de tovărăşie. Se pare că, pe măsură ce adolescenţa punea stăpânire pe el, băiatul începuse să se intereseze îndeaproape de comportarea îndrăgostiţilor, de

felul cum se preferau şi se formau perechile, de acele tainice intimităţi care sunt atât de importante în viaţă.

Într-o duminică, pe la ora când stelele, liliecii şi pasiunile vieţii rurale ies la iveală, s-a întâmplat să fie o pereche tânără care „îşi fura câte o sărutare” pe Aleea îndrăgostiţilor, alee mărginită de tufişuri, care duce spre Upper Lodge. Cei doi se dedau la micul lor joc plin de emoţii, la adăpost în înserarea liniştită şi caldă, atât cât pot fi la adăpost nişte îndrăgostiţi. Singurul lucru la care se gândeau, că ar putea veni cineva să-i întrerupă, nu-i neliniştea, căci nu putea să vină cineva decât de-a lungul aleii; tufişurile înalte de douăsprezece picioare, care se aflau în direcţia dunelor liniştite, li se părea o garanţie absolută.

Apoi, deodată, ca într-o întâmplare de necrezut, ei fură ridicaţi şi traşi într-o parte.

Se văzură ţinuţi în aer, fiecare cu câte un deget imens vârât la subţioară şi priviţi de ochii căprui şi nedumeriţi ai tânărului Caddles, care scruta feţele îmbujorate şi înfierbântate. Rămaseră muţi de emoţia situaţiei în care se aflau.

— De ce vă place să faceţi asta? îi întrebă tânărul Caddles.

Presupun că încurcătura lor a continuat până când flăcăul, amintindu-şi că era bărbat, i-a cerut tânărului Caddles cu vehemenţă, cu strigăte puternice, ameninţări şi înjurături bărbăteşti, potrivit împrejurării, să-i pună jos, căci altminteri va fi pedepsit. La aceasta, tânărul Caddles, amintindu-şi de bunele maniere, îi puse jos cu politeţe şi cu multă grijă, într-un loc potrivit pentru ca ei să-şi reia îmbrăţişările; şi după ce ezită câteva clipe deasupra lor, dispăru din nou în umbra înserării…

— Dar m-am simţit grozav de prost, îmi mărturisi flăcăul. Aproape că nu ne mai puteam uita unul la altul. Să fim prinşi aşa… Ne sărutam doar, ştii, continuă el. Şi, ceea ce-i mai curios, ea a

dat toată vina pe mine. Apoi a pornit supărată spre casă şi n-a mai vrut să vorbească cu mine tot drumul…

Uriaşul pornise să facă cercetări, nu mai poate fi nicio îndoială. Se vedea limpede că mintea lui îşi punea tot felul de întrebări. Până atunci întrebase puţini oameni, dar răspunsurile îl tulburau. Mama lui, se înţelege, era supusă şi ea uneori unui astfel de interogatoriu.

El obişnuia să vină în curtea din dosul căsuţei mamei sale şi, după ce cerceta cu grijă pământul, ca să nu fie pe acolo găini şi pui, se aşeza încet cu spatele rezemat de hambar. După câteva clipe puii, care îl iubeau, începeau să-l ciugulească peste tot, prin noroiul acoperit de muşchi de prin cusăturile hainelor şi dacă vremea era umedă, pisoiul doamnei Caddles, care nu-şi pierduse niciodată încrederea în el, îşi lua o formă sinuoasă şi începea să se caţere, de pe grătarul bucătăriei, sus, pe piciorul lui, pe corp, pe urmă drept pe umăr, stătea pe gânduri o clipă, şi apoi, zdup! din nou jos şi aşa mai departe. Câteodată pisoiul îşi înfigea ghearele din joacă în obrazul băiatului, care însă nu îndrăznea niciodată să-l atingă, temându-se de greutatea mâinii sale pentru o creatură atât de fragilă. Pe lângă asta, îi făcea întrucâtva plăcere să fie gâdilat. Apoi, după câte un răstimp, îi punea mamei sale vreo întrebare stângace:

— Mamă, spunea el, dacă e aşa de bine să munceşti, de ce nu muncesc toţi?

Maică-sa privea în sus spre el şi-i răspundea:

— E bine pentru cei de teapa noastră.

El cădea pe gânduri, apoi zicea:

— De ce?

Şi, văzând că nu i se dădea niciun răspuns:

— La ce-i bună munca, mamă? De ce sap eu la carieră şi tu speli rufe în fiecare zi, în timp ce lady Wondershoot se plimbă în trăsura ei, mamă, şi călătoreşte în ţările alea străine frumoase pe care tu şi cu mine nu trebuie să le vedem, mamă?

— Ea e lady, răspundea d-na Caddles.

— Vai! exclama tânărul Caddles şi rămânea adâncit în gânduri.

— Dacă n-ar fi aceşti nobili care să ne dea să muncim, adăuga d-na Caddles, cum ne-am câştiga pâinea noi, oamenii săraci?

Lucrul acesta trebuia digerat.

— Mamă, încercă el odată din nou: dacă n-ar fi fost nobili de loc, oare lucrurile n-ar fi aparţinut oamenilor ca mine şi ca tine şi dacă ar fi fost aşa…

— Fir-ai să fii de băiat, Doamne iartă-mă! spuse d-na Caddles, care căpătase o personalitate puternică, după ce murise d-na Skinner. De când sărmana bunică-ta s-a dus, nu te mai rabdă nimeni. Nu pune întrebări, ca să nu ţi se răspundă minciuni. Dacă am să mă apuc vreodată să-ţi răspund de-a binelea, taică-tău are să ajungă să umble pe la alţii să ceară o bucată de pâine… Lasă-mă în pace să-mi isprăvesc rufele!

— Bine, mamă, zise el, după ce-i aruncă o privire uimită. N-am vrut să te supăr.

5

Patru ani mai târziu, el tot mai cugeta, când vicarul, care acum nu mai era copt, ci răscopt, îl văzu pentru ultima dată. Vi-l închipuiţi acum pe bătrânul domn, vădit mai bătrân, mai slab în circonferinţă, puţin mai greoi şi mai slab la minte şi la vorbă, cu mâinile tremurătoare şi cu convingerile zdruncinate, dar cu privirea vie şi veselă, faţă de tot necazul pe care ***Hrana*** o pricinuise satului şi lui însuşi. Uneori el se arătase tulburat şi chiar îngrozit, dar nu era oare încă viu şi acelaşi care fusese întotdeauna? Şi astfel, cincisprezece ani lungi, o bună bucată de veşnicie, îi transformaseră tulburarea în obişnuinţă.

— A fost o tulburare, recunosc, spunea el, şi lucrurile sunt acum diferite. Diferite din multe puncte de vedere. A fost o vreme când şi un copil

putea să prăşească, dar acum un om trebuie să iasă cu securea şi cu ranga, cel puţin în unele locuri, pe lângă tufişuri. Şi e puţin cam ciudat chiar şi pentru noi, oamenii de modă veche din toată această vale, că, oricum ar fi fost albia râului înainte de a fi irigată, ea să fie acoperită de un lan de grâu, cum e anul acesta, de douăzeci şi cinci de picioare înălţime. Acum douăzeci de ani, se folosea aici vechea coasă şi oamenii aduceau recolta cu carele, înveselindu-se într-un chip simplu şi cinstit. Câte o mică beţie, câte o mică petrecere, ca încheiere… Sărmana lady Wondershoot… Ei nu-i plăceau aceste inovaţii. Foarte conservatoare, sărmana lady! Avea ceva din aerul secolului al optsprezecelea, am spus-o totdeauna. Limbajul ei, de exemplu… Viguros şi abrupt… A murit relativ săracă. Buruienile astea uriaşe au pătruns în grădina ei. Nu era dintre femeile care să se ocupe de grădinărit, dar îi plăcea ca grădina ei să fie rânduită, plantele să crească acolo unde au fost şi aşa cum au fost răsădite şi mereu sub control… Felul în care începuseră toate să crească era neaşteptat… asta i-a tulburat gândurile… Ei nu-i plăcea apariţia neîncetată a acestui tânăr monstru… începuse să-şi închipuie că el se tot holbează într-una la ea pe deasupra zidului… Nu-i plăcea să-l ştie în preajmă, când se gândea că e aproape tot atât de înalt cât casa ei… Monstrul era în dezacord cu simţul proporţiilor pe care-l avea ea. Biata lady! Sperasem să trăiască mai mult. Ceea ce a pus capăt la toate au fost cărăbuşii uriaşi pe care îi avem de vreun an şi mai bine. Proveneau din larvele ace-lea uriaşe… nişte făpturi scârboase, mari cât nişte şobolani, care se aflau în vale… Şi furnicile, fără îndoială, au influen-ţat-o şi ele… Deoarece totul era răvăşit şi biata femeie nu-şi mai găsea nicăieri pacea şi liniştea, mi-a spus într-o zi părerea ei că ar putea să trăiască tot atât de bine la Monte Carlo sau în altă parte. Şi a plecat… A jucat cu îndrăzneală, aşa mi s-a spus. Apoi a murit într-

un hotel de acolo. Foarte trist sfârşit… Exil… Nu cum s-ar cuveni… unui conducător natural al poporului nostru englez… Dezrădăcinată astfel!… Şi totuşi, la urma urmei, stăruia vicarul, nu e mare lucru. Desigur, sunt inconveniente. Copiii nu pot alerga atât de liber cum obişnuiau mai înainte, din cauza muşcăturilor de furnici şi aşa mai departe. Poate că e mai bine… Se făcuse multă vâlvă, ca şi cum această substanţă va revoluţiona totul… Dar este ceva care sfidează toate aceste forţe ale Noului… Bineînţeles, nu ştiu ce anume. Eu nu mă număr printre filosofii voştri moderni… ca să explic totul cu ajutorul eterului şi atomilor. Evoluţie. Fleacuri din acestea. Ceea ce vreau să spun este ceva ce nu se cuprinde în nicio ştiinţă. E o problemă de raţiune, nu de înţelegere. De înţelepciune matură. Natura omului. ***Aere perennius…*** Poţi să-i spui cum vrei.

Şi astfel, el ajunse în ceasul cel din urmă al vieţii sale.

Vicarul nu bănuia un lucru care era atât de aproape de el. Îşi făcu plimbarea obişnuită, peste Farthing Down, aşa cum făcuse de mai bine de douăzeci de ani, ajungând astfel în locul de unde îl privea pe tânărul Caddles. Ajunse până în vârful crestei carierei de var, puţin gâfâind — îşi pierduse demult mersul creştinesc şi viguros din vremurile de altădată — dar Caddles nu era la lucru, şi apoi, în timp ce ocolea desişul de ferigi uriaşe care începuse să acopere locul şi să-şi arunce umbra peste Hanger, el dădu peste silueta imensă a monstrului aşezat pe deal şi parcă meditând asupra lumii. Genunchii lui Caddles erau îndoiţi, el îşi ţinea obrazul în palmă, cu capul puţin aplecat. Stătea cu umărul întors spre vicar, aşa încât nu i se puteau vedea ochii plini de nedumerire. Pesemne că se gândea foarte profund sau cel puţin stătea foarte liniştit…

Nu se întoarse. Nu află niciodată că vicarul, care jucase un rol atât de mare în făurirea vieţii lui, se

uita atunci la el pentru cea din urmă din nenumăratele dăţi, nu ştiu nici măcar că vicarul era acolo. (Aşa se întâmplă în multe despărţiri.) În clipa aceea, vicarul fu şocat de faptul că, la urma urmei, nimeni pe lume nu avea nici cea mai mică idee despre lucrurile la care se gândea acest monstru uriaş, când găsea de cuviinţă să se odihnească după muncă. Dar vicarul era prea indolent ca să cerceteze atunci tema asta nouă; se întoarse deci pe vechiul făgaş al gândurilor sale.

— ***Aere perennius,*** şopti el, pornind încet spre casă pe o cărare care nu mai trecea de-a curmezişul brazdelor de iarbă ca mai înainte, ci şerpuia ca să ocolească desişurile de ierburi uriaşe. Nu! Nimic nu s-a schimbat. Dimensiunile nu înseamnă nimic. Cursul e obişnuit, sarcinile obişnuite…

Şi în noaptea aceea, fără niciun fel de suferinţă şi fără să-şi dea seama, plecă el însuşi pe drumul obişnuit, dincolo de acest Mister al Transformării pe care îl tăgăduise o viaţă întreagă.

L-au îngropat în curtea bisericii din Cheasing Eyebright, lângă tisa cea mai înaltă, iar piatra modestă de mormânt care purta epitaful său (acesta se sfârşea cu: ***Ut in pricipio, nunc est et semper***[96]) a fost aproape imediat ascunsă de ochii oame-nilor de nişte ierburi stufoase şi uriaşe, prea puternice spre a fi cosite sau mâncate de oi, care se răspândiseră ca o negură peste sat, migrând din umezeala fertilă a păşunilor din vale, unde acţionase ***Hrana Zeilor.***

CARTEA A TREIA
ROADELE HRANEI

Capitolul I
LUMEA SCHIMBATĂ

1

Timp de douăzeci de ani, Transformarea s-a amuzat pe socoteala lumii în noul ei mod. Pentru cei mai mulţi oameni, lucrurile noi au apărut puţin câte puţin şi zi de zi, destul de vădite, nu însă atât de bruşte încât să-i copleşească. Dar pentru un singur om cel puţin, acumularea deplină a acestor două decenii de înfăptuiri ale ***Hranei*** avea să fie revelată brusc şi uluitor într-o singură zi. Pentru scopul nostru ni se pare nimerit să luăm lucrurile din ziua aceea şi să istorisim câte ceva din tot ce a văzut omul amintit.

Acest om era un ocnaş, un deţinut pe viaţă — crima sa nu ne priveşte — pe care legea a găsit de cuviinţă să-l ierte după douăzeci de ani. Într-o dimineaţă de vară, acest biet nenorocit, care părăsise lumea ca tânăr de douăzeci şi trei de ani, s-a găsit azvârlit din nou din simplicitatea cenuşie a tru-dei şi disciplinei ce deveniseră viaţa lui într-o libertate orbitoare. Îl îmbrăcaseră cu haine cu care nu era obişnuit; de câteva săptămâni îşi lăsase părul să crească şi de câteva zile şi-l pieptăna cu cărare şi iată-l acum, într-o jerpelită şi stângace înnoire a trupului şi a minţii, clipind cu ochii şi clipind chiar şi cu sufletul, din nou ***afară,*** încercând să realizeze un lucru de necrezut, că la urma urmei era din nou pentru un răstimp scurt în lumea vieţii şi cu totul nepregătit pentru toate celelalte lucruri atât de surprinzătoare. Avea cel puţin norocul să aibă un frate căruia îi păsa destul de îndepărtatele lor amintiri comune, ca să vină să-l întâmpine şi să-i strângă mâna, un frate pe care îl lăsase băieţaş şi care era acum un prosper om cu barbă — ai cărui ochi îi erau totuşi cu desă-vârşire străini — şi împreună cu acest străin din neamul său intră în oraşul Dover, spunându-şi unul altuia puţine lucruri, dar simţind multe.

Stătură câtva timp într-o cârciumă, unul răspunzând întrebărilor celuilalt despre câte un cunoscut, reînviind impresii vechi şi stranii, dând la o parte nesfârşite aspecte noi şi noi perspective,

până se făcu timpul să meargă la gară şi să ia trenul spre Londra. Numele lor şi chestiunile personale pe care le aveau de vorbit nu interesează povestirea noastră, ci numai schimbările şi întreaga ciudăţenie pe care acest biet suflet care se întorcea le găsise în lumea ce-i fusese cândva familiară.

În Dover el nu remarcă mare lucru, în afara gustului bun al berei din cană — niciodată nu mai băuse asemenea bere şi asta îi aduse lacrimi de recunoştinţă în ochi.

— Berea este tot atât de bună ca mai înainte, zise el, socotind-o infinit mai bună…

Abia când trenul trecu în goană pe lângă Folkstone, putu şi el să se smulgă din emoţiile sale imediate, ca să vadă ce se mai întâmplase în lume. Privi afară pe fereastră.

— E soare, zise el pentru a douăsprezecea oară. O vreme mai frumoasă nici că aş fi putut să am. Şi atunci, pentru prima dată, îl izbi faptul că în lume erau disproporţii noi. Dumnezeule, strigă el, întinzându-se şi privind pentru prima oară cu însufleţire, ăia sunt nişte scaieţi grozav de mari, ăia care cresc acolo pe mal lângă drobii aceia! Dar sunt oare scaieţi? Sau am uitat eu?

Erau însă într-adevăr scaieţi şi ceea ce luase el drept tufişuri înalte de drobi era iarba cea nouă şi printre acestea o companie de soldaţi britanici — cu tunici roşii ca întotdeauna — era hărţuită conform regulamentelor de instrucţie, care fuseseră în parte revizuite după Războiul Burilor. Apoi, deodată, un tunel şi după aceea, încrucişarea din gara Sandling, care era acum străjuită şi întunecată — luminile erau toate aprinse — de un uriaş desiş de rododendroni ce se răspândiseră din grădinile înconjurătoare şi crescuseră enorm în lungul văii.

Pe linia de garaj din Sandgate era un tren de marfă încărcat până sus cu trunchiuri de rododendroni şi în acest loc cetăţeanul care se

întorcea din închisoare auzi întâiaşi dată de ***Hrana-bombă.***

În timp ce treceau din nou cu viteză printr-o regiune care părea absolut neschimbată, cei doi fraţi se explicară cu multă greutate. Unul era plin de întrebări avide şi dificile, celălalt nu se gândise niciodată, nu-şi bătuse capul niciodată să privească lucrurile ca pe un fapt extraordinar şi era evaziv şi greu de urmărit.

— E vorba de substanţa aceea numită ***Hrana-bombă,*** zise el, scormonind prin cunoştinţele pe care le avea. Nu ştii? Nu ţi-a spus nimeni? ***Hrana-bombă!*** Ştii… ***Hrana-bombă.*** Pentru care se fac alegerile astea. O substanţă de-a savanţilor. Nu ţi-a spus nimeni niciodată?

Se gândi că închisoarea îl prostise teribil pe fratele său, de vreme ce nu ştia nici atâta lucru.

Începu între ei un torent de întrebări şi răspunsuri. Printre aceste frânturi de conversaţie, erau intervale când priveau pe fereastră. La început, interesul acestui om asupra lucrurilor era vag şi general. Fantezia sa fusese preocupată de ceea ce va spune cutare, cum va arăta cutare, cum le va spune tuturor anumite lucruri care să prezinte şederea sa „la adăpost” într-o lumină mai atenuată. Această ***Hrană-bombă*** veni mai întâi ca şi cum ar fi fost ceva dintr-un aliniat straniu al unui ziar, apoi ca o sursă a unei dificultăţi de a se înţelege cu fratele său. Dar în curând îşi dădu seama că ***Hrana-bombă*** revenea cu persistenţă în orice subiect pe care l-ar fi abordat.

În zilele acelea, lumea se înfăţişa într-o structură pestriţă de tranziţie, aşa încât acest fapt nou şi important îl întâmpină cu o serie de şocuri de contrast. Procesul de transformare nu fusese uniform; pătrunsese ici-colo din câte un centru de răspân-dire. Regiunea era împărţită în petece diferite: suprafeţe mari unde ***Hrana*** nu venise încă şi suprafeţe unde ea se şi afla în pământ şi în aer, sporadică şi contagioasă. Era o trăsătură nouă şi

cutezătoare care se furişa printre venerabilele aspecte vechi.

În vremea aceea, contrastul era într-adevăr foarte viu de-a lungul liniei dintre Dover şi Londra. Câtva timp, cei doi străbătură o regiune ca acelea pe care el le cunoscuse încă din copilărie; dreptunghiurile mici în care era divizat câmpul, despărţite prin garduri vii, mari cât să fie arate de cai pitici, drumurile înguste, câte trei care, ulmii, stejarii şi plopii erau răspândiţi ici-colo pe aceste câmpii; erau desişuri mărunte de sălcii pe lângă râuri, căpiţe de fân nu mai înalte decât genunchii unui uriaş, căsuţe de păpuşi cu geamuri rombice, cărămidării şi ulicioare întortocheate prin sate, casele mai mari ale celor mai răsăriţi, terasamente de cale ferată acoperite de flori, gări înconjurate de parcuri — şi toate lucrurile mici ale dispărutului secol al nouăsprezecelea care mai rezistau încă în faţa Imensităţii. Pe alocuri se afla cât un petec acoperit de scaieţi uriaşi, semănaţi şi răspândiţi de vânt, care sfidau secu-rea; apoi — câte o ciupercă înaltă de zece picioare sau tulpinile carbonizate ale unor ierburi monstruoase, care fuseseră arse asta era tot ce amintea de apariţia ***Hranei*** pe acele meleaguri.

Pe o distanţă de vreo patruzeci de mile nu mai era nimic care să prevestească în vreun fel mărimea ciudată a grâului şi a ierburilor ascunse de el, la nici douăsprezece mile de drum, chiar dincolo de dealuri, în valea Cheasing Eyebright. Şi, îndată după aceea, începură urmele ***Hranei.*** Primul lucru izbitor fu marele viaduct nou de la Tombridge, unde mlaştina, dato-rită înăbuşirii râului Medway (din cauza unei varietăţi uriaşe de Chara) s-a alcătuit cam pe vremea aceea. Apoi — din nou câmpie şi după aceea, când imensitatea de siluete multiple a Londrei începu să se desfăşoare prin ceaţă, urmele luptei omului împotriva uriaşei creşteri deveniră abundente şi neîntrerupte.

În regiunea de sud-est a Londrei din acea vreme şi pretutindeni pe unde trăiseră Cossar şi copiii săi, ***Hrana*** năvălise în chip misterios în sute de locuri; viaţa obişnuită continua, printre prevestirile zilnice — pe care doar încetineala creşte-rii adâncirea domoală şi paralelă a obişnuinţei cu prezenţa lor, le priva de caracterul lor ameninţător. Dar acest cetăţean care revenea din închisoare privi şi văzu pentru prima dată faptele ***Hranei,*** stăpânitoare şi stranii, pe suprafeţe arse şi înnegrite, printre pregătiri şi mijloace de apărare uriaşe şi dizgraţioase, cazărmi şi arsenale pe care această influenţă subtilă şi persistentă le introdusese cu forţa în viaţa oamenilor.

Aici, pe o scară mai mare, experienţa primei Ferme Experimentale fusese repetată de nenumărate ori. Ivirea unei noi forţe şi a unor noi aspecte de viaţă se declarase mai întâi în domeniile inferioare şi accidentale ale vieţii — în locurile pustii, neregulat şi neconcludent. Erau curţi şi locuri îngrădite, urât mirositoare, unde o junglă invincibilă de ierburi furniza combustibil pentru maşini gigantice (londonezii veneau să privească la aceste maşini gălăgioase şi unsuroase, dând oamenilor câte un mic bacşiş); erau drumuri şi şine pentru motoare şi vehicule mari, drumuri făcute din fibrele întreţesute de cânepă hipertrofiată; erau turnuri care conţineau sirene cu aburi, putând să urle numaidecât şi să vestească lumii vreo nouă izbucnire de vermină, sau, ceea ce era mai ciudat, turle venerabile de biserici prevăzute în mod vizibil cu sirene mecanice. Erau mici barăci de refugiu, vopsite în roşu şi adăposturi militare, fiecare prevăzute cu puşti care băteau până la trei sute de metri, unde puşcaşii exersau zilnic cu muniţii asupra unor ţinte de forma unor şobolani monstruoşi.

Din vremea soţilor Skinner, de şase ori au fost invazii de şobolani uriaşi, de fiecare dată din canalele de scurgere din sud-vestul Londrei, iar

acum ei erau un fapt tot atât de acceptat ca şi tigrii din delta de lângă Calcutta…

Fratele fostului ocnaş cumpărase într-o doară un ziar la Sandling şi în cele din urmă acesta atrase privirile omului eliberat din închisoare. El despături foile neobişnuite — i se păreau mai mici, mai numeroase şi deosebite de ale ziarelor de pe vremuri — şi se găsi pus în faţa a nenumărate tablouri ale unor lucruri atât de stranii, încât păreau neinteresante şi în faţa unor coloane tipărite ale căror titluri, în cea mai mare parte, erau tot atât de lipsite de înţeles ca şi cum ar fi fost scrise într-o limbă străină: „Marele discurs al domnului Caterham”; ***„Legile Hranei-bombă”.***

— Cine-i Caterham ăsta? întrebă el, încercând să lege o conversaţie.

— E ***cineva,*** zise fratele său.

— Aha! Un fel de politician, nu?

— Care va răsturna guvernul. A făcut lucruri mari.

— Ah! reflectă el. Presupun că toţi cei pe care îi ştiam eu, Chamberlain, Rosebery[97], toţi ăştia… Dar ce-i?

Frate-său îl apucase de mână şi-i arăta ceva prin fereastră.

— Ăştia sunt Cosarii!

Ochii fostului deţinut urmăriră direcţia degetului, şi văzură…

— Dumnezeule! strigă el, pentru prima dată cu adevărat copleşit de uimire. Ziarul căzu, cu totul uitat, la picioarele sale. Printre copaci el putu vedea foarte desluşit cum stătea într-o atitudine degajată, cu picioarele larg desfăcute şi ţinând în mână o minge, gata parcă s-o arunce, o siluetă omenească gigantică, de peste patruzeci de picioare înălţime. Îmbrăcată într-un costum din ţesătură de metal alb şi încinsă cu un brâu lat de oţel, silueta strălucea în lumina soarelui. O clipă, insul gigantic îi reţinu întreaga atenţie şi apoi ochii i se îndreptară spre alt uriaş mai îndepărtat, care

stătea gata să prindă min-gea şi i se păru că întregul teritoriu vast dintre dealuri, chiar la nord de Sevenoaks, fusese bătătorit pentru nişte scopuri urieşeşti.

O întăritură de pământ uriaşă domina cariera de var în care se înălţa casa de o formă egipteană, monstruoasă şi plată, pe care Cossar o construise pentru fiii săi, după ce camera uriaşă a copiilor nu mai fusese de niciun folos; în spatele ei se afla un şopron negru şi imens, ce ar fi putut să acopere o catedrală, unde pâlpâia ceva incandescent şi zgomotos şi de unde se auzea un ciocănit titanic. Apoi atenţia i se îndreptă din nou asupra uriaşului, când marea minge de lemn, întărită cu metal, ţâşni din mâna lui.

Cei doi oameni se ridicară în picioare şi priviră. Mingea părea să fie mai mare decât un butoi.

— A prins-o! strigă omul ieşit din închisoare, în timp ce un copac îl acoperi pe cel care o aruncase.

Trenul trecu prin faţa acestora doar un crâmpei de minut apoi coti pe după copaci, în tunelul de la Chislehurst.

— Dumnezeule! zise din nou omul ieşit din închisoare, în timp ce pătrundeau în întuneric. Bine, dar omul acela era înalt cât o casă!

— Ăştia sunt tinerii Cossar, zise fratele său, făcând un semn cu capul, în legătură cu care se face toată vâlva…

Ieşiră din nou la lumină, pentru a descoperi alte turnuri prevăzute cu sirene, alte barăci roşii şi apoi căsuţele îngrămădite ale cartierelor mărginaşe. Arta lipirii afişelor nu pierduse nimic în acest interval de timp şi pe nenumărate panouri înalte, pe zidurile caselor, pe garduri şi în sute de alte aseme-nea locuri potrivite se vedeau chemările policrome ale marilor alegeri care se ţineau atunci. „Caterham”, ***„Hrana-bombă”*** şi „Jack, ucigătorul de Uriaşi” se repetau tot mereu, şi caricaturi monstruoase şi strâmbe, sute de variante de reprezentări diformate ale acelor siluete înalte şi

strălucitoare, pe lângă care trecuseră atât de aproape doar cu câteva minute mai înainte…

2

Intenţia fratelui mai tânăr fusese să facă un lucru grandios, să sărbătorească întoarcerea sa la viaţă printr-o masă la vreun restaurant de calitate neîndoielnică, o masă care să fie urmată de toată acea succesiune strălucitoare de impresii pe care erau capabile să le dea ***music-hall***-urile din vremea aceea. Era o intenţie lăudabilă aceea de a şterge urmele mai superficiale ale închisorii prin asemenea desfăşurare de petreceri frivole; dar în ce priveşte partea a doua, planul fu schimbat. Masa avu loc, însă îl pătrunsese o dorinţă mai puternică decât pofta de spectacole, mai eficientă în abaterea gândurilor acestui om de la preocupările amare din trecutul său decât orice teatru — şi aceasta era o curiozitate enormă şi o mare nedumerire în privinţa acestei ***Hrane-bombă*** şi a acestor copii ai ***Hranei,*** acest gigantism nou şi funest care părea să domine lumea.

— Încă n-am priceput ce-i cu ei, zise el. Sunt nedumerit.

Fratele său avea acea mărinimie care îngăduie să renunţi chiar la un proiect îndelung chibzuit.

— Asta-i seara ta, dragul meu, zise el. O să încercăm să ne ducem la mitingul de masă de la Palatul Poporului.

Astfel, în cele din urmă, omul ieşit din închisoare avu norocul să se trezească amestecat într-o mulţime îmbulzită, privind din depărtare la o mică platformă viu luminată, situată dedesubtul unei orgi şi a unei galerii. Orga cântase ceva care să acopere zgomotul de paşi, în timpul când pătrundea lumea în sală; dar acum încetase.

Abia se aşezase omul ieşit din închisoare pe locul său şi sfârşise o ceartă cu un necunoscut inoportun care-şi făcea loc cu coatele, când apăru

Caterham. El păşi din umbră către mijlocul platformei — ca cel mai neînsemnat pigmeu, văzut din depărtare — o mică siluetă neagră cu o pată roşcată drept pe faţă (din profil se vedea desluşit nasul său acvilin) — o mică siluetă care aduse după ea, în chip cu totul inexplicabil, aclamaţii. Aclamaţiile începură în depărtare, crescură şi se răspândiră. Mai întâi, un mic zgomot de glasuri în jurul platformei, care se intensifică pe neaşteptate într-un şuvoi de sunete şi se răspândi de acolo peste întreaga masă de oameni din interiorul clădirii şi de afară. Şi cum mai aclamau! Uraa! Uraa!

Nimeni din toată această mulţime nu aclama ca omul ieşit din închisoare. Lacrimile îi curgeau pe faţă şi în cele din urmă se opri din aclamaţii pentru că acest lucru îl şocase. Trebuie să fi fost în închisoare cât a fost el, ca să înţelegi, sau cel puţin să începi să înţelegi, ce înseamnă pentru un om să-şi dea frâu liber plămânilor într-o mulţime de oameni. (Dar cu toate că făcu asta, el nici măcar nu pretinse în sinea lui că ştia de unde venea toată această emoţie.) Uraa! O, Doamne!… Uraa!

Şi apoi un fel de tăcere. Caterham îşi impusese o răbdare vizibilă, iar persoane subordonate şi neauzite spuneau şi făceau anumite lucruri formale şi fără însemnătate. Era ca şi cum s-ar auzi nişte glasuri prin freamătul frunzelor, primăvara. „Uauauaua…” „Ce înseamnă asta?” Oamenii din adunare vorbeau între ei. „Uauauauaua…”-ul continua. Prostul acesta cu părul cărunt nu mai termina o dată să se foiască? îl întrerupeau? Desigur că îl întrerupeau. „Ua, ua, ua, ua…” Dar nu-i mai bine să-l auzim pe Caterham?

În orice caz, între timp putea privi la Caterham, putea să studieze amănunţit imaginea îndepărtată a trăsăturilor marelui om. Acest om era uşor de desenat şi lumea îl şi studiase pe îndelete pe sticlele de lampă şi farfuriile de copii, pe medaliile împotriva ***Hranei-bombă*** şi pe steagurile

împotriva ***Hranei-bombă,*** pe marginea mătăsurilor şi pânzeturilor cu marca Caterham şi pe căptuşeala pălăriilor de tip englezesc cu marca Caterham. Toate caricaturile din vremea aceea erau pline de el. Putea fi văzut ca marinar, stând pe un tun vechi, ţinând în mână un aprinzător pe care era scris „Noile legi împotriva ***Hranei-bombă”***, în timp ce în mare se zvârcolea acel monstru uriaş, urât şi ameninţător, ***„Hrana-bombă”***; sau îmbrăcat din cap până în picioare în armură, cu crucea Sfântului Gheorghe pe scut şi coif, în faţa unui Caliban titanic şi fricos, stând printre rămăşiţele pângărite de „Noi regulamente ale ***Hraneibombă”***; sau venind în zbor ca Perseu şi salvând o Andromedă înlănţuită şi frumoasă (purtând desluşit în jurul brâului inscripţia „Civilizaţie”) din ghearele unui monstru marin care se zvârcolea şi avea pe diferitele sale gâturi şi gheare inscripţii ca „Necredinţă”, „Egoism crud”, „Mecanicism”, „Monstruozitate” şi altele asemănătoare. Dar sub numele de „Jack, ucigătorul de Uriaşi” fantezia populară îl considera pe Caterham cel mai bine descris şi sub acest aspect privi omul ieşit din închisoare, amplificând-o, acea miniatură îndepărtată.

Rumoarea se întrerupse brusc.

Gata. S-a aşezat. Da! Nu! Ba da! E Caterham! „Caterham!” „Caterham!” Şi apoi reîncepură aclamaţiile.

Este nevoie de o mulţime de oameni pentru a face o linişte ca aceea care urmă tumultului de aclamaţii. Un om singur într-un pustiu — iată un anumit fel de linişte, dar el se aude respirând, se aude mergând, aude tot felul de lucruri. Pe când aici glasul lui Caterham era singurul care se auzea, ca ceva foarte strălucitor şi limpede, ca o luminiţă arzând pe o catifea neagră. Se auzea de parcă ar fi vorbit lângă urechea fiecăruia.

Asupra omului ieşit din închisoare făcea un efect uluitor acea mică siluetă care gesticula într-

un halo de lumină, într-un halo de sunete bogate şi agitate; în spatele său, în umbră parcă, se aflau suporterii săi de pe platformă, iar în faţă era o perspectivă de nenumărate spinări şi profiluri, o uriaşă mulţime atentă. Silueta aceea mică părea să fi absorbit spiritul tuturor.

Caterham vorbi despre vechile noastre instituţii. „Aşa-i!" strigă omul ieşit din închisoare, profund mişcat. Vorbi despre înţelepciunea strămoşilor noştri, despre creşterea înceată a unor instituţii venerabile, despre tradiţiile morale şi sociale care se potriveau cu caracteristicile noastre naţionale englezeşti, după cum pielea se potriveşte pe mână. „Aşa-i!" mormăi omul ieşit din închisoare, cu lacrimi de emoţie pe obraji. Şi acum toate aceste lucruri urmau să se ducă de râpă. Da, de râpă! Din cauză că trei oameni din Londra, acum douăzeci de ani, au găsit de cuviinţă să amestece ceva indescriptibil într-o sticlă, întreaga ordine şi sfinţenie a lucrurilor… Strigăte de „Nu! Nu!" Ei bine, ca să nu se întâmple asta, ei trebuiau să acţioneze, trebuiau să renunţe la ezitări… Aici se stârni un ropot de aclamaţii. Trebuiau să renunţe la ezitări şi la jumătăţi de măsură.

— Am auzit cu toţii, domnilor, strigă Caterham, despre urzicile care au devenit urzici uriaşe. La început, ele nu erau mai mult decât celelalte urzici, nişte plante modeste pe care o mână fermă le poate apuca şi smulge; dar dacă le lăsaţi… dacă le lăsaţi, ele cresc cu atâta forţă de expansiune otrăvitoare, încât în cele din urmă trebuie să ai secure şi funii si sunt o primejdie pentru viaţă şi pentru picioare, îţi dau de furcă şi provoacă nenorociri, oamenii pot fi ucişi căzând peste ele…

Se stârnise agitaţie, discursul se întrerupse şi apoi omul ieşit din închisoare auzi din nou glasul lui Caterham, răsunând limpede şi puternic:

— Învăţaţi despre ***Hrana-bombă*** chiar de la ***Hrana-bombă*** şi… Făcu o pauză. Smulgeţi urzica până nu este prea târziu!

Se opri şi începu să-şi şteargă buzele. „O profeţie”, strigă cineva, „o profeţie!” Şi apoi se produse din nou acea creştere stranie a glasurilor într-un tumult răsunător, până când întreaga adunare păru să aclame ca un singur ins.

în cele din urmă, fostul ocnaş ieşi din sală, adânc mişcat şi având pe faţă o expresie ca iniţiaţii după ce au viziuni. Acum ştia, ştiau cu toţii; ideile lui nu mai erau vagi. Se întorsese într-o lume în criză, o lume pe punctul de a lua o hotărâre asupra unei probleme formidabile. El trebuia să-şi joace rolul în acesţ mare conflict ca om — ca un om liber şi responsabil. Antagonismul se prezenta acum ca într-un tablou. Pe de o parte, făpturile acelea uriaşe îmbrăcate în zale, de azi dimineaţă — le vedea acum într-o lumină deosebită — pe de altă parte, această micuţă creatură îmbrăcată în negru, gesticulând sub lumina reflectoarelor, acel pigmeu cu şuvoiul său de persuasiune melodioasă, cu glasul lui mic şi minunat de pătrunzător, John Caterham — „Jack, ucigătorul de Uriaşi”. Trebuiau să se unească cu toţii pentru „a smulge urzica”, până nu era „prea târziu”.

3

Cei mai înalţi, mai puternici şi mai respectaţi dintre toţi Copiii Hranei erau cei trei fii ai lui Cossar. Întinderea de pământ de vreo milă de lângă Sevenoaks în care îşi petrecuseră copilăria devenise atât de brăzdată, atât de săpată şi răscolită peste tot, atât de acoperită cu şoproane şi modele uriaşe şi tot felul de lucrări făurite de forţa lor în plină dezvoltare, încât nu mai semăna cu niciun alt loc de pe pământ. Şi de mult ajunsese prea mică pentru lucrurile pe care voiau ei să le facă. Fiul cel mai în vârstă era un mare născocitor de maşini cu roţi; îşi făcuse un fel de bicicletă uriaşă, pentru care nu era loc pe niciun drum din lume şi pe care niciun pod n-o putea suporta. Zăcea acolo —

obiect uriaş cu roţi şi motoare, capabil să facă două sute cincizeci de mile pe oră, dar nefolosit, afară doar de clipele când o încăleca flăcăul care o făcuse şi alerga încolo şi încoace pe terenul acela îngrămădit. Avusese de gând să meargă cu ea în jurul micii lumi omeneşti; cu această intenţie o şi construise, încă pe când nu era decât un băiat visător. Acum spiţele erau ruginite peste tot unde smalţul se cojise şi arătau ca nişte răni roşii.

— Mai întâi ar trebui să faci un drum pentru ea, fiule, înainte de a călători cu ea, spusese Cossar.

Şi astfel, în zorii unei dimineţi, tânărul uriaş şi fraţii săi se puseră pe lucru pentru a construi un drum în jurul lumii. Aveau parcă bănuiala unei împotriviri care îi ameninţa şi munciră cu o vigoare fără seamăn. Lumea îi descoperi destul de curând, făurind drumul acela, drept ca zborul unui glonte, către Canalul Mânecii; câteva mile din el erau gata nivelate şi bătătorite. Fuseseră opriţi înainte de prânz de o mulţime imensă de oameni aţâţaţi, proprietari de pământ, agenţi de terenuri, autorităţi locale, avocaţi, poliţişti şi chiar soldaţi.

— Construim un drum, explicase băiatul cel mai mare.

— Puteţi construi orice drum, spuse avocatul care era în frunte, dar vă rog să respectaţi drepturile celorlalţi. Aţi şi încălcat drepturile private a douăzeci şi şapte de proprietari particulari; ca să nu mai vorbim de privilegiile speciale şi de proprietatea unui comitet districtual urban, nouă consilii parohiale, un consiliu regional, două construcţii de gaze şi o societate de cale ferată…

— Dumnezeule! zise cel mai mare dintre fraţii Cossar.

— Va trebui să încetaţi.

— Dar nu vreţi un drum drept şi frumos în locul tuturor acestor drumuri mici, lamentabile şi pline de gloduri?

— Nu spun că n-ar fi avantajos, dar…

— Nu mai trebuie să-l facem, zise cel mai mare dintre băieţii lui Cossar, luându-şi uneltele.

— În orice caz, nu în acest fel, zise avocatul.

— Dar cum trebuie făcut?

Răspunsul avocatului fu complicat şi vag.

Cossar venise să vadă fărădelegea pe care o făcuseră copiii săi şi îi certă cu asprime, dar şi râse din toată inima şi păru să fie foarte fericit din pricina acestei întâmplări.

— Trebuie să mai aşteptaţi puţin, băieţi, până să faceţi asemenea lucruri! strigă el în sus, către ei.

— Avocatul ne-a spus că trebuie să începem de la alcătuirea unui plan şi să căpătăm o autorizaţie specială şi tot felul de prostii din astea. A spus că or să ne trebuiască ani întregi.

— O să avem un plan foarte curând, băieţaşule! strigă Cossar, punând mâinile pâlnie la gură. N-avea tu grijă! Până atunci, aţi face mai bine să vă jucaţi şi să construiţi modelele lucrurilor pe care vreţi să le faceţi.

Ei făcură aşa cum le spusese tatăl lor, ca nişte fii ascultători ce erau.

Cu toate acestea, flăcăii lui Cossar continuară să mediteze asupra celor întâmplate.

— Toate sunt bune, zise al doilea dintre fraţi către primul, dar eu nu vreau să mă joc şi să fac tot mereu planuri. Vreau să fac ceva adevărat, înţelegi! Noi n-am venit pe lumea asta aşa de puternici cum suntem, doar ca să ne jucăm pe bucăţica asta de pământ îmbâcsită, înţelegi, să facem mici plimbări şi să ne ţinem tot în afara oraşelor… (în vremea aceea li se interzisese să intre în orăşele şi în districtele urbane). E groaznic să fii silit să nu faci nimic. Nu putem găsi ceva pe care oamenii cei mici vor să-l facă şi să-l facem noi pentru ei, măcar numai pentru plăcerea de a-l face?

— Mulţi dintre ei nu au case bune de locuit, continuă al doilea băiat. Să mergem şi să le clădim o casă lângă Londra, în care să încapă o mulţime

mare dintre ei, o casă confortabilă şi frumoasă şi să le facem un drum mic şi frumos pe care să meargă în interesele lor diverse, un drum drept şi cât se poate de frumos. Vom face toate astea atât de curate şi frumoase, încât ei nu vor mai voi să trăiască în murdărie, ca vitele, cum trăiesc acum cei mai mulţi dintre ei. Vom avea apă destulă pentru ei ca să se spele… Ştii cât sunt de murdari acum, că în nouă din zece case nu au nici măcar băi, jegoşii ăştia mărunţi! Ştii, cei care au băi îi insultă pe cei care nu au, în loc să-i ajute să aibă şi ei, şi-i numesc Marii Nespălaţi. Ştii asta! Noi o să le schimbăm pe toate. Şi vom face ca electricitatea să lumineze, să gătească şi să cureţe în locul lor. Închipuie-ţi! Ei îşi pun femeile, aceste femei care urmează să fie mame, să se târască şi să frece duşumelele! Putem face toate astea foarte frumos. Putem îndigui o vale şi şirul acela de dealuri de colo şi să facem un rezervor, şi putem face o instalaţie mare care să genereze electricitate şi am obţine-o foarte uşor. Nu-i aşa?… Şi apoi, poate că ne vor lăsa să mai facem şi alte lucruri.

— Da, zise fratele cel mare, am putea să facem lucruri foarte frumoase pentru ei.

— Atunci haideţi! zise al doilea frate.

— Mie nu mi-e teamă de nimic, zise fratele cel mare, căutând în jur o unealtă potrivită.

Şi asta le dădu altă bătaie de cap teribilă.

În foarte scurt timp, mulţimi agitate veniră la ei, spunându-le pentru o mie de motive să se oprească, spunându-le să se oprească şi fără niciun motiv; erau mulţimi felurite, dezordonate şi gălăgioase. Locul pe care clădeau cei trei era prea înalt, deci nu putea fi un loc prielnic. Era şi urât, contrasta cu dimensiunea caselor obişnuite din vecinătate, strica armonia împrejurimilor, era discordant şi totodată potrivnic regulamentelor locale de construcţie; încălca dreptul autorităţilor locale de a furniza electricitate cu mijloace proprii

şi ceva mai scump şi se amesteca în drepturile societăţii locale de apă.

Funcţionarii Comitetului Guvernamental Local ridicară obiecţii juridice. Micul avocat veni din nou să reprezinte vreo duzină de interese ameninţate; se opuseră şi proprietarii de pământ; oameni cu pretenţii misterioase pretinseră preţuri de cumpărare exorbitante; sindicatele tuturor industriilor de construcţie îşi ridicară vocile colective şi un cerc de negustori de tot felul de materiale de construcţii deveni o barieră de netrecut. Asociaţii extraordinare de oameni cu viziuni profetice asupra grozăviilor estetice se raliară pentru a proteja peisajul locului unde cei trei voiau să clădească marea locuinţă sau peisajul văii unde voiau să îndiguiască apa. Aceşti din urmă oameni erau fără îndoială cei mai mari dobitoci dintre toţi — asta fu părerea băieţilor lui Cossar. În scurt timp, frumoasa casă a celor trei fraţi Cossar fu ca un băţ vârât într-un cuib de viespi.

— Nu mi-aş fi închipuit niciodată! zise fratele cel mare.

— Nu mai putem continua, zise al doilea frate.

— Sunt nişte lighioane infecte, zise al treilea dintre fraţi. Nu putem face ***nimic!***

— Chiar dacă e pentru propriul lor confort. Am fi făcut pentru ei ceva foarte frumos.

— Se pare că îşi petrec vieţile lor meschine punându-şi beţe în roate unul altuia — zise fratele cel mare. Drepturi şi legi, şi regulamente, şi şarlatanii: parcă ar juca ţurca… Ei bine, oricum vor trebui să mai trăiască încă o bucată de vreme în casele lor mici, meschine şi murdare. E limpede că nu mai putem continua.

Şi copiii lui Cossar lăsară neterminată casa aceea mare, adică o simplă groapă de fundaţie şi un zid început şi se întoarseră îmbufnaţi în marele lor ţarc. După câtva timp, groapa se umplu cu apă, cu buruieni şi vermină de tot soiul; iar ***Hrana,*** fie

lăsată să cadă acolo de către fiii lui Cossar, fie adusă o dată cu praful, făcu totul să crească în felul cunoscut. Şobolani de apă ieşiră prin întreaga regiune şi făcură stricăciuni imense şi într-o zi un fermier îşi găsi porcii bând apă de acolo şi cu prezenţă de spirit — căci ştia despre marele porc din Oakham — îi ucise îndată pe toţi. Iar din balta aceea adâncă ieşeau şi ţânţari, nişte ţânţari teribili, a căror singură virtute a fost aceea că fiii lui Cossar, după ce au fost pişcaţi puţin, n-au mai putut suporta şi au ales o noapte cu lună, când legea şi ordinea erau adormite, şi au drenat apa până în râu, lângă Brook.

Dar ei lăsară în voie ierburile uriaşe şi şoarecii de apă şi tot felul de făpturi mari şi indezirabile încă vii, înmulţindu-se pe locul ce şi-l aleseseră, locul unde casa cea mare şi frumoasă a oamenilor mici ar fi putut să se înalţe până la cer…

Acestea se petrecură în anii adolescenţei fiilor lui Cossar, care erau însă acum aproape bărbaţi. Şi lanţul se strânsese în jurul lor din ce în ce mai mult, cu fiecare an de creştere. Cu fiecare an ei creşteau, şi ***Hrana*** se răspândea, şi făpturile cele mari se înmulţeau, şi cu fiecare an creşteau tensiunea şi încordarea. ***Hrana*** fusese la început pentru marea masă a oamenilor o minune îndepărtată şi acum ea venea până în pragul fiecărei case, ameninţând, împingând şi răsturnând întreaga ordine a vieţii. Bloca unele, răsturna altele, schimba produsele naturale şi prin schimbarea produselor naturale făcea să se oprească munca şi lăsa fără lucru sute de mii de oameni; trecu peste graniţe şi transformă lumea negoţului într-o lume de cataclisme; nu e deci de mirare că omenirea o ura.

Şi, deoarece e mai uşor să urăşti făpturi însufleţite decât lucruri neînsufleţite, să urăşti mai mult animalele decât plantele şi pe semenul tău mai mult decât pe orice animal, teama şi tulburarea inspirată de urzicile uriaşe şi de firele de iarbă

înaltă de şase picioare, de insecte îngrozitoare şi de şobolani cât tigrii, toată această teamă se transformă într-o ură profundă îndreptată într-o singură direcţie: către acel grup răzleţ de fiinţe umane uriaşe, care se numeau ***Copiii Hranei.*** Această ură devenise forţa centrală care manevra activitatea politică. Vechile linii ale partidelor fuseseră depăşite şi şterse cu totul în faţa acestor probleme mai noi şi conflictul era acum între partidul celor care voiau să temporizeze lucrurile, fiind pentru numirea unor oameni politici care să controleze şi să reglementeze ***Hrana*** şi partidul reacţiunii, în numele căruia vorbea Caterham, cu o ambiguitate din ce în ce mai sinistră, cristalizându-şi intenţiile în fraze din ce în ce mai ameninţătoare, care susţinea că oamenii ar trebui „să cureţe mărăcinii", ba că ar trebui să găsească un „leac pentru elefantiazis" şi în cele din urmă, în ajunul alegerilor, că ar trebui „să smulgă urzicile".

4

Într-o zi, cei trei fii ai lui Cossar, care nu mai erau acum băieţi, ci oameni în toată firea, şedeau în mijlocul mormanelor de lucruri inutile făurite de mâinile lor şi vorbeau între ei despre toate acestea. Munciseră toată ziua la unul din şanţurile mari şi complicate, pe care tatăl lor le ceruse să-l facă, şi acum era în amurg şi ei şedeau în mica grădină din faţa casei uriaşe şi priveau lumea înconjurătoare, odihnindu-se, până când micii servitori dinăuntru aveau să le spună că masa era gata.

Trebuie să vă închipuiţi aceste forme uriaşe, cel mai mic dintre ei având patruzeci de picioare înălţime şi stând într-o rână pe o bucată de pământ acoperită cu iarbă, care unui om obişnuit i-ar fi părut un desiş de trestii. Unul din ei se ridică şi începu să-şi răzuie pământul de pe ghetele sale enorme cu o rangă de fier; al doilea stătea rezemat în cot; al treilea cioplea un trunchi de pin, umplând

aerul cu aromă de răşină. Erau îmbrăcaţi nu în stofă, ci cu rufărie făcută din funii împletite, iar pe deasupra aveau veşminte ţesute din sârmă de aluminiu presată; erau încălţaţi cu ghete confecţionate din bucăţi imense de lemn şi fier, iar cusăturile, nasturii şi brâiele hainelor lor erau din plăci de oţel. Casa cea mare, cu un singur cat, în care trăiau, de model egiptean prin masivitatea ei, pe jumătate clădită din blocuri monstruoase de calcar şi pe jumătate săpată în stânca dealului, avear o faţadă de o sută de picioare înălţime şi deasupra coşurile şi roţile, macaralele şi acoperişurile atelierelor lor se înălţau ameninţător către cer. Printr-o fereastră circulară a casei se vedea o ţeavă, din care un metal topit picura mereu, în cantităţi măsurate, într-un recipient care nu se zărea. Locul era împrejmuit şi întărit într-un chip primitiv cu grămezi monstruoase de pământ, căptuşit cu oţel, atât spre crestele dunelor de deasupra, cât şi spre panta din vale. Era nevoie de ceva de dimensiuni obişnuite, pentru a sublinia natura proporţiilor. Trenul care venea huruind de la Sevenoaks, trecând prin faţa lor şi intrând apoi în tunel, părea prin contrast cu ei o mică jucărie automată.

— Ne-au interzis să intrăm în pădurile dinspre Ightham, zise unul dintre ei şi au mutat tabla indicatoare care era lângă Knockholt cu peste două mile mai încoace.

— Şi asta nu-i tot ce sunt ei în stare! zise cel mai tânăr, după o pauză. Încearcă să joace după cum le cântă Caterham.

— Nici asta nu le e de ajuns, dar pentru noi e cam prea mult, zise al treilea.

— Ne închid accesul spre fratele Redwood. Ultima dată când m-am dus la el, tablele indicatoare vopsite în roşu au fost aduse mai aproape cu o milă de fiecare parte. Drumul către el, de-a lungul dunelor, nu mai este decât o potecă îngustă.

Vorbitorul rămase pe gânduri.

— Ce i s-a întâmplat oare fratelui Redwood?

— De ce întrebi? zise fratele cel mai mare.

Cel care vorbise tăie o ramură de pe trunchiul său de pin.

— Era… ca şi cum n-ar fi fost treaz. Părea că nu ascultă ceea ce îi spuneam. Şi vorbea ceva despre… dragoste.

Cel mai tânăr lovi uşor cu ranga în marginea tălpii sale de fier şi râse.

— Fratele Redwood, zise el, visează!

Câtva timp nu vorbi niciunul din ei. Apoi cel mai mare dintre fraţi zise:

— Claustrarea asta tot mai mare începe să devină insuportabilă. Până la urmă, cred că ei or să tragă o linie în jurul ghetelor noastre şi or să ne ceară să trăim numai în locul acela.

Fratele mijlociu dădu la o parte cu mâna o grămadă de ramuri de pin şi îşi schimbă poziţia.

— Ceea ce fac ei acum înseamnă nimic faţă de ce vor face când Caterham are să vină la putere.

— Dacă va veni la putere, zise fratele cel mai tânăr, izbind pământul cu ranga sa.

— Cred că da, zise cel mai mare, privindu-şi ţintă picioarele.

Fratele mijlociu se opri din cioplit şi ochii i se îndreptară spre grămezile mari de pământ care îi adăposteau de jur împrejur.

— Atunci, fraţilor, zise el, s-a sfârşit cu tinereţea noastră şi, după cum ne-a spus de mult tata Redwood, trebuie să ne purtăm ca nişte bărbaţi.

— Da, zise cel mai mare, dar ce înseamnă exact asta? Ce are să însemne… când va veni această zi grea?

Privi şi el spre acele întărituri uriaşe şi primitive care se aflau împrejurul lor, uitându-se nu atât la ele, cât printre ele, peste dealuri, spre mulţimile nenumărate de dincolo. Un gând asemănător le trecu prin minte tuturor, o viziune a oamenilor mici pornind la război, în puhoaie de mulţimi

inepuizabile de oameni mărunţi, venind neîncetat, cu gânduri rele…

— Ei sunt mici, zise fratele mezin, dar sunt în număr neînchipuit de mare, ca nisipul mării.

— Au arme de tot felul, pe care le-au făcut fraţii noştri din Sunderland.

— Şi afară de asta, fraţilor, în afară de vermină, în afară de micile accidente cu animale primejdioase, ce ştim noi despre ucidere?

— Aşa-i, zise fratele cel mai mare. Cu toate astea, noi suntem ceea ce suntem. Când va veni ziua cea grea, va trebui să facem ceea ce avem de făcut.

Îşi închise briceagul cu o pocnitură (lama era de lungimea unui om) şi se folosi de noul său baston de pin ca să se ridice mai lesne de jos. Stătu în picioare şi se întoarse spre imensitatea cenuşie şi plată a casei. Purpuriul apusului de soare îl învălui în clipa când se ridica, învălui zalele şi cataramele din jurul gâtului său şi ţesătura de metal de pe braţele sale şi în faţa ochilor fratelui său el apăru ca şi cum cineva l-ar fi împroşcat pe neaşteptate cu sânge…

Când tânărul uriaş se ridică, o siluetă mică şi neagră îi apăru proiectată pe incandescenţa apusului de pe vârful digului care domina creasta dunei. Membrele negre se mişcau cu gesturi stângace. Ceva din mişcările picioarelor îi sugerară tânărului uriaş graba. Drept răspuns, el îşi agită catargul de pin şi umplu întreaga vale cu un strigăt de salut, le spuse fraţilor săi în grabă: „S-a întâmplat ceva!” şi porni cu paşi de douăzeci de picioare lungime, ca să-şi întâlnească şi să-şi ajute tatăl.

5

S-a mai întâmplat ca un tânăr, care nu era uriaş, să se destăinuiască în privinţa acestor trei fii ai lui Cossar, cam în acelaşi timp. Venise peste dealurile

de dincolo de Sevenoaks, el cu prietenul său şi el era cel care vorbea. În tufişul care mărginea drumul cei doi auziseră un ţipăt jalnic şi interveniseră să salveze trei pui de piţigoi de atacul unei perechi de furnici uriaşe. Această întâmplare fusese cea care îl făcuse să înceapă să vorbească.

— Reacţionar! spunea el, în timp ce se apropiau de locul unde se aflau cei trei fraţi Cossar. Cum să nu fii reacţionar? Priveşte la această bucată de pământ, la acest spaţiu al pământului Domnului, care a fost cândva plăcut şi frumos şi acuma e rupt, profanat, sfârtecat! Şoproanele astea! Aceste mari roţi de vânt! Maşina aceea monstruoasă cu roţi! Întăriturile astea de pământ! Uită-te la aceşti trei monştri care stau acolo ghemuiţi, plănuind cine ştie ce drăcie! Priveşte… uită-te la toate astea!

Prietenul său îl privi în faţă.

— L-ai ascultat pe Caterham, zise el.

— Mă uit cu ochii mei. Mă întorc o clipă la pacea şi ordinea care au fost cândva în trecut. Această ***Hrană*** odioasă este ultima formă a diavolului, pornit ca totdeauna să distrugă lumea noastră. Gândeşte-te ce trebuie să fi fost lumea înaintea vremii noastre, ce a fost chiar când mamele noastre ne-au născut şi priveşte-o acum! Gândeşte-te cum surâdeau altădată aceste coline sub recolta aurie, cum gardurile vii, pline de floricelele parfumate, despărţeau loturile modeste de pământ ale oamenilor, cum căsuţele rumene împestriţau ţinutul şi cum glasul clopotelor din turla bisericii de colo liniştea pe toată lumea în fiecare duminică, chemând-o la liturghie. Şi acum, în fiecare an, tot mai multe buruieni monstruoase, vermină monstruoasă şi aceşti uriaşi care cresc pretutindeni în jurul nostru, crăcănându-se pe deasupra noastră, poticnindu-se de tot ceea ce este subtil şi sfânt în lumea noastră. Iată aici… priveşte!

Arătă ceva, iar ochii prietenului său urmăriră linia degetului său alb.

— Una din urmele lor de paşi. Iată! S-a îndesat în pământ de trei picioare şi mai bine adâncime, o adevărată groapă pentru cai şi călăreţi, o capcană pentru neprevăzători. Colo un măceş zdrobit; dincolo, iarba dezrădăcinată şi un ciulin culcat la pământ, canalul de scurgere de la o fermă pleznit şi marginea trotuarului ruptă. Iată distrugerea! Tot aşa fac ei în toată lumea, călcând ordinea şi decenţa instaurate de oameni. Calcă în picioare totul. Să reacţionăm! Ce altceva putem face?

— Dar… să reacţionezi. Ce speri să poţi face?

— Să pun capăt la toate! strigă tânărul de la Oxford. Înainte de a fi prea târziu.

— Dar…

— Nu e imposibil! strigă tânărul de la Oxford cu o avântare în glas. Avem nevoie de o mână forte; avem nevoie de un plan subtil, de o minte hotărâtă. Am fost cu vorba moale şi cu mâna slabă; am glumit şi am tărăgănat lucrurile, iar ***Hrana*** a crescut într-una. Şi acum încă…

Se opri o clipă.

— Ăsta-i ecoul lui Caterham, zise prietenul său.

— Chiar şi acum. Chiar şi acum mai sunt speranţe, speranţe destule, numai să ştim ce vrem şi ce avem de gând să distrugem. Masa oamenilor este cu noi, e mult mai aproape de noi decât a fost acum câţiva ani; legea este cu noi, constituţia şi ordinea societăţii, spiritul religiilor recunoscute, obiceiurile şi moravurile oamenilor sunt cu noi şi împotriva ***Hranei.*** De ce am mai tărăgăna? De ce am mai sta pe gânduri? O urâm, nu o vrem; atunci de ce să avem parte de ea? Ai de gând numai să te vaiţi şi să te împotriveşti pasiv, fără să faci nimic… până când va fi prea târziu?

Se opri brusc şi se întoarse.

— Priveşte la mormântul acela de urzici de colo. În mijlocul lor sunt case pustiite, unde cândva familii de oameni simpli şi-au trăit viaţa în chip cinstit! Şi acolo! şi el se întoarse spre locul unde tinerii fraţi Cossar îşi comunicau unul altuia

necazurile. Uită-te la ei! Îl cunosc şi pe tatăl lor, care-i o brută, un fel de animal cu glas insuportabil de puternic, o creatură care în ultimii treizeci de ani s-a vânzolit furioasă prin lumea asta prea milostivă a noastră. Un inginer. Pentru el tot ce avem noi mai scump şi mai sfânt nu înseamnă nimic. Nimic! Tradiţiile splendide ale rasei şi pământului nostru, instituţiile nobile, ordinea venerabilă, marşul încet şi amplu, din etapă în etapă, care a făcut poporul nostru englez să fie mare şi această insulă însorită să fie liberă, toate acestea sunt simple poveşti care s-au sfârşit. Câte o inovaţie în jurul căreia se face vâlvă e mai de preţ decât toate aceste lucruri sfinte… Este soiul acela de om care ar trece cu tramvaiul peste mormântul mamei lui, dacă ar socoti că asta e cea mai ieftină linie pe care ar putea să-şi aşeze tramvaiul… Şi tu te gândeşti să tărăgănezi, să faci vreun plan de compromis, care să-ţi permită să trăieşti în felul tău, în timp ce asta… maşinăria asta… trăieşte cum vrea ea. Îţi spun că e zadarnic… zadarnic. Ca şi cum ai încheia tratate cu un tigru! Ei vor lucrurile monstruoase, noi le vrem normale şi plăcute. Sau una, sau alta.

— Dar ce poţi face?

— Multe! Totul! Să oprim ***Hrana!*** Sunt încă împrăştiaţi, aceşti uriaşi, încă necopţi şi neuniţi. Să-i înlănţuim, să le închidem gura, să le punem botniţă. Cu orice preţ, să-i oprim. Lumea e a lor sau a noastră? Să oprim ***Hrana.*** Să-i închidem pe acei oameni care o fabrică. Să facem orice pentru a-l opri pe Cossar! Gândeşte-te numai… o generaţie… o singură generaţie e necesară ca să-i împiedicăm şi apoi… Apoi vom putea nivela grămezile acelea de pământ, vom putea astupa urmele paşilor lor, vom putea lua sirenele urâte de pe turlele bisericilor, vom putea distruge toate tunurile uriaşe şi ne vom putea întoarce din nou feţele spre vechea ordine, spre bătrâna civilizaţie pentru care este făcut sufletul omului.

— Este un efort uriaş.

— Pentru un ţel uriaş. Şi dacă nu vom face-o? Nu vezi că e limpede ca lumina zilei ce ne aşteaptă? Pretutindeni uriaşii ăştia vor creşte şi se vor înmulţi; pretutindeni ei vor fabrica şi vor răspândi ***Hrana.*** Iarba va creşte uriaşă pe câmpiile noastre, buruienile — în tufişurile noastre, vermina prin crânguri, şobolanii prin canaluri. Din ce în ce — tot mai mult. Şi ăsta nu e decât un început. Lumea insectelor se va ridica împotriva noastră, lumea plantelor, chiar peştii din mare vor răsturna şi vor scufunda vapoarele noastre.

O vegetaţie teribilă va întuneca şi va ascunde casele noastre, ne va înăbuşi bisericile, va zdrobi şi va distruge toată rânduiala oraşelor noastre, iar noi vom ajunge nimic mai mult decât nişte viermişori neînsemnaţi sub călcâiul acestei rase noi. Omenirea se va scufunda înecată în nişte lucruri cărora chiar ea le-a dat naştere! Şi totul pentru nimic! Pentru nişte dimensiuni! Simple dimensiuni! Creştere şi ***da capo.*** Am şi început de pe acum să ne croim cu greu drum printre primele începuturi ale vremurilor noi. Şi tot ce facem e că spunem: „Ce bine mai e!", că bombănim şi în fond nu facem nimic. ***Nu!***

Îşi ridică mâna.

— Lasă-i să facă ceea ce trebuie să facă! Tot aşa voi proceda şi eu. Sunt pentru Reacţiune… Reacţiune fără rezerve şi fără teamă. Afară doar dacă nu vrei să iei şi tu din ***Hrana*** asta, ce altceva crezi că se poate face? Ne-am jucat prea mult cu jumătăţile de măsură! Mai ales tu! Ăsta-i obiceiul tău, să umbli cu jumătăţi de măsură! Iată sfera existen-ţei tale, spaţiul şi timpul tău. Nu însă şi al meu. Eu sunt împotriva ***Hranei,*** din toate puterile fiinţei mele sunt împotriva ***Hranei.***

Auzind un mormăit de dezaprobare, se întoarse spre tovarăşul său.

— Ce părere ai?

— Asta-i o treabă complicată…

— Ei!… Fleacuri! zise tânărul de la Oxford, foarte tăios, dând din mâini. Jumătăţile de măsură nu sunt bune la nimic. Sau una, sau alta. Ori distrugi, ori eşti distrus. Ce ne rămâne altceva de făcut?

Capitolul II
ÎNDRĂGOSTIŢII URIAŞI

1

În zilele când Caterham îşi ducea campania împotriva ***Odraslelor Hranei,*** în preajma Alegerilor Generale care urmau să-l aducă la putere în împrejurări deosebit de tragice şi îngrozitoare, s-a întâmplat ca Prinţesa Uriaşă, acea Serenissimă Alteţă a cărei nutriţie din prima copilărie jucase un rol atât de mare în strălucita carieră a doctorului Winkles, să vină din regatul tatălui ei în Anglia, cu o ocazie care era socotită de mare importanţă. Pentru raţiuni de stat, ea era logodită cu un oarecare prinţ — şi nunta trebuia să constituie un eveniment de însemnătate internaţională. Se produseseră amânări misterioase. Rumoarea şi imaginaţia colabo-rau la această poveste şi se spuneau fel de fel de lucruri. Se vorbea despre prinţul recalcitrant care a declarat că nu avea de gând să se lase batjocorit, sau cel puţin nu în asemenea măsură. Oamenii ţineau cu el. Iată, deci, care era aspectul cel mai semnificativ al acestei afaceri.

Ar putea părea un lucru ciudat, dar adevărul este că Prinţesa Uriaşă, când a venit în Anglia, nu ştia nimic despre existenţa altor uriaşi. Trăise într-o lume unde tactul este aproape o pasiune şi discreţia e aerul pe care-l respiri. Totul fusese ascuns de privirile ei; o ţinuseră la adăpost, împiedicând-o să vadă sau să bănuiască vreo altă formă gigantică până la venirea ei în Anglia, care fusese hotărâtă dinainte. Până când l-a întâlnit pe tânărul

Redwood, ea n-a avut nicio bănuială că ar mai exista pe lume vreun alt uriaş.

În regatul tatălui Prinţesei erau întinderi sălbatice de podişuri şi munţi, unde ea se obişnuise să hoinărească în voie. Îi plăcea răsăritul şi apusul soarelui şi întreg specta-colul măreţ al cerului deschis, mai mult ca orice pe lume, dar în mijlocul unui popor atât de democratic şi totodată atât de loial cum era cel englez, libertatea ei deveni foarte restrânsă. Oamenii veneau în vagoanele trenurilor de excursionişti, în mulţimi organizate, ca s-o vadă; veneau de la distanţe mari cu bicicleta ca s-o privească şi ea era nevoită să se scoale în zori dacă vroia să se plimbe în linişte. Era aproape de ivirea zorilor în dimineaţa aceea când o întâlni tânărul Redwood.

Marele parc de lângă palatul unde era ea găzduită se întindea pe vreo douăzeci de mile şi mai bine, spre vest şi sud de porţile apusene ale palatului. Castanii de pe alei se înălţau cu mult deasupra capului ei. Fiecare din ei, în drumul urmat de ea, părea să ofere o bogăţie tot mai îmbelşugată de flori. Câtva timp, ea se mulţumi să privească şi să miroasă, dar în cele din urmă fu atrasă de aceste oferte şi se apucă să aleagă florile, culegându-le atât de absorbită, încât nu-l observă pe tânărul Redwood decât când el veni chiar lângă ea.

Se mişca printre castani, în timp ce iubitul sortit se apropia tot mai mult de dânsa, neprevăzut, nebănuit de nimeni. Ea îşi vâra mâinile printre ramuri, rupându-le şi făcându-le mănunchiuri. Era singură pe lume. Şi deodată…

Îşi ridică privirea şi în clipa aceea îşi văzu perechea.

Ar trebui să ne înălţăm imaginaţia pe măsura staturii lui, pentru a vedea frumuseţea pe care a văzut-o el. Statura asta uriaşă, care nu ne îngăduie să simţim vreo simpatie imediată pentru ea, pentru el nu era o piedică. Ea stătea acolo, o fată

graţioasă, prima fiinţă care părea croită pe măsura lui, uşoară şi zveltă, subţire îmbrăcată, adierea răcoroasă a zorilor mulându-i rochia pe liniile masive şi totuşi dulci ale trupului ei, în mână cu o grămadă mare de crengi de castan înflorit. Gulerul rochiei se deschidea, lăsând să se vadă albeaţa gâtului şi să se ghicească rotunjimea umbrită a umărului. Adierea îi furase o şuviţă de păr şi-i întinsese castaniul roşcat peste obraz. Avea ochii de un albastru deschis, iar buzele rămăseseră cu făgăduiala unui surâs, în timp ce mâinile i se întindeau spre ramuri.

Se întoarse spre el tresărind, îl văzu şi câteva clipe se priviră unul pe altul. Pentru ea, apariţia lui fu atât de uluitoare, de necrezut, încât în primele clipe se simţi zguduită. Apropierea lui îi produse şocul unei apariţii supranaturale; el frângea toate legile stabilite ale lumii ei. Pe atunci, el era un tânăr de douăzeci şi unu de ani, zvelt, brun ca şi tatăl său şi grav tot ca el. Era îmbrăcat cu haină de piele moale, brună şi sobră, de croială uşoară şi strânsă pe talie, în picioare avea ciorapi bruni care i se potriveau foarte bine. Umbla cu capul descoperit pe orice vreme. Cei doi rămaseră privindu-se unul pe altul — ea uluită, fără să-i vină să creadă, iar el cu inima bătându-i grăbit. Era o clipă fără precedent, o întâlnire hotărâtoare pentru vieţile lor.

Pentru el, surpriza era mai mică. El o căutase şi totuşi inima îi bătea cu putere. Veni spre ea, încet, cu ochii aţintiţi asupra feţei ei.

— Eşti Prinţesa, zise el. Tatăl meu mi-a spus. Eşti Prinţesa căreia i s-a dat ***Hrana Zeilor.***

— Sunt Prinţesa… da, zise ea cu ochii plini de uimire. Dar… tu cine eşti?

— Sunt fiul celui care a făcut ***Hrana Zeilor.***

— ***Hrana Zeilor!***

— Da, ***Hrana Zeilor.***

— Dar…

Faţa ei exprima o nesfârşită nedumerire.

— Ce spui? Nu înţeleg! ***Hrana Zeilor?…***

— N-ai auzit?

— ***Hrana Zeilor?*** Nu!

Ea începu să tremure violent. Culoarea îi fugi din obraji.

— Nu ştiam, zise ea. Vrei să spui că…

El aştepta.

— Vrei să spui că mai sunt şi alţi… uriaşi?

El repetă:

— Nu ştiai?

Şi ea răspunse, din ce în ce mai uluită pe măsură ce înţelegea:

— Nu!

Întreaga lume şi întreg sensul lumii se schimba pentru ea. O ramură de castan îi alunecă din mână.

— Vrei să spui, repetă ea prosteşte, că mai sunt şi alţi uriaşi pe lume? Că o anumită hrană…?

El îi înţelese uimirea.

— Nu ştii nimic? strigă el. N-ai auzit niciodată despre noi? Tu, pe care ***Hrana*** te-a făcut asemenea nouă!

În ochii care-l priveau dăinuia încă spaima. Ea îşi ridică mâna spre gât şi apoi o lăsă din nou să cadă. Şopti:

— Nu.

I se părea că trebuie să plângă sau să leşine. Apoi, după câteva clipe, se stăpâni şi începu să vorbească şi să gândească limpede.

— Toate astea mi-au fost ascunse, zise ea. E ca un vis. Am visat… am visat astfel de lucruri. Dar n-am crezut niciodată. Spune-mi! Spune-mi cine eşti tu? Ce este această ***Hrană a Zeilor?*** Spune-mi pe îndelete… şi limpede. De ce mi-au ţinut ascuns faptul că nu sunt singură pe lume?

2

— Spune-mi! zise ea şi tânărul Redwood, tremurând şi plin de emoţie, începu să-i spună (la început povestirea era săracă şi întretăiată) despre

Hrana Zeilor şi despre copiii ei uriaşi care erau răspândiţi prin lume.

Trebuie să vi-i închipuiţi pe amândoi, îmbujoraţi şi stângaci în gesturi, căutând să se înţeleagă unul pe altul prin nesfârşite fraze jumătate auzite, jumătate ghicite, repetând, întrerupându-se de nedumerire şi începând din nou o conversaţie uluitoare care o trezea pe fată din ignoranţa întregii sale vieţi. Încet-încet, deveni limpede pentru ea că nu era o excepţie în ordinea omenirii, ci o parte dintr-o frăţie împrăştiată, dintre copiii care mâncaseră cu toţii din ***Hrană*** şi crescuseră pentru totdeauna peste limitele mărunte ale oamenilor de la picioarele lor. Tânărul Redwood îi vorbi de tatăl lui, de Cossar, de Fraţii răspândiţi prin toată ţara, despre aureola măreaţă a sensului mai larg care pătrunsese în cele din urmă în istoria lumii.

— Suntem la începutul unui început, zise el; această lume a lor e doar preludiul lumii pe care o va făuri ***Hrana.*** Tatăl meu crede, continuă el, şi eu cred la fel, că va veni o vreme când micimea va dispărea cu totul din lumea omului, când uriaşii vor merge liberi pe acest pământ, pe pământul lor, săvârşind neîncetat lucruri tot mai mari şi mai splendide. Dar asta… asta n-a venit încă. Noi nu suntem nici măcar prima generaţie… suntem doar primele experienţe.

— Nici despre lucrurile astea, zise ea, nu ştiam nimic!

— Sunt momente când mi se pare că noi am venit prea curând. Cineva, presupun, trebuia să fie primul. Dar lumea era nepregătită pentru venirea noastră şi pentru venirea tuturor lucrurilor mai puţin mari, care îşi trag mărimea din Hrană. S-au făcut şi greşeli, au fost conflicte. Oamenii mici ne urăsc…Ei se înverşunează împotriva noastră pentru că sunt atât de mici… Şi pentru că picioarele noastre calcă greu peste lucrurile care constituie viaţa lor. Oricum însă, ei ne urăsc; nu vor să audă de niciunul din noi, decât doar dacă

ne-am putea micşora din nou la dimensiunile lor normale şi abia atunci ar începe să ne ierte… Ei se simt fericiţi în casele lor, care nouă ne par nişte celule de închisoare, oraşele lor sunt prea mici pentru noi; noi ne mişcăm cu greu pe drumurile lor înguste; nu putem intra nici în bisericile lor… Noi vedem pe deasupra zidurilor lor şi peste adăposturile lor; privim pe neaşteptate prin ferestrele lor cele mai înalte; trecem peste obiceiurile lor; legile lor nu sunt decât o plasă în jurul gleznelor noastre… De fiecare dată când ne poticnim de ceva, îi auzim strigând; de fiecare dată când ne izbim de limitele lor sau năzuim spre vreo faptă mai mare… Paşii noştri obişnuiţi înseamnă o alergare sălbatică pentru ei şi tot ceea ce socotesc ei măreţ şi minunat nu este pentru noi decât o piramidă de păpuşi. Meschinăria metodelor, aparatelor şi fanteziei lor ne stânjeneşte şi ne zădărniceşte puterile. Nu există maşini pe măsura puterii mâinilor noastre, nici ajutoare pe măsura nevoilor noastre. Mărimea noastră este ţinută în frâu de ei prin mii de lanţuri nevăzute. Suntem mai puternici, fiecare din noi, de o sută de ori, dar suntem dezarmaţi; însăşi mărimea noastră ne face dependenţi, ei revendică pământul pe care călcăm; pun taxe pe nevoia noastră mai mare de hrană şi adăpost şi pentru toate aceste lucruri trebuie să trudim cu uneltele pe care aceşti pitici le fac pentru noi, pentru a le satisface fanteziile mărunte… Ne îngrădesc în toate chipurile. Chiar pentru a trăi trebuie să trecem peste hotarele lor. Chiar pentru a te întâlni aici, astăzi, am încălcat un hotar. Tot ceea ce este rezonabil şi de dorit în viaţă, ne este interzis. Noi nu putem intra în oraşe; nu putem trece peste poduri; nu putem călca pe câmpurile lor arate sau pe terenurile lor de vânătoare. Acum sunt despărţit de toţi Fraţii noştri, în afară de cei trei fii ai lui Cossar — şi chiar spre ei drumul se îngustează din zi în zi tot mai mult. Se pare că

oamenii caută un pretext împotriva noastră, ca să ne facă cine ştie ce lucru şi mai rău…

— Dar noi suntem puternici, zise ea.

— Am putea fi puternici… da. Noi simţim cu toţii… şi tu cred că simţi… că avem putere, puterea de a face lucruri mari, o putere care clocoteşte în noi. Dar înainte de a putea face ceva…

El făcu un gest cu mâna, părând că vrea să mătură o lume.

— Cu toate că mă credeam singură pe lume, zise fata, după o pauză, m-am gândit la toate astea. Ei m-au învăţat întotdeauna că puterea este aproape un păcat, că e mai bine să fii mic decât mare, că orice religie adevărată te învaţă să ocroteşti pe cei mici şi slabi, să-i încurajezi pe cei mici şi slabi, să-i ajuţi să se înmulţească la nesfârşit, până când or să ajungă să se urască unii pe alţii; m-au învăţat că trebuie să ne sacrificăm toată puterea noastră pentru cauza lor. Dar… totdeauna m-am îndoit de lucrurile pe care mi le spuneau ei.

— Viaţa asta, zise el, trupurile astea ale noastre nu sunt făcute să moară.

— Nu.

— Nici să trăiască zadarnic. Dar dacă nu vrem aşa ceva, e limpede pentru toţi Fraţii noştri că va trebui să vină un conflict. Ştiu ce conflict amarnic va veni în curând, căci oamenii mici nu ne vor lăsa să trăim aşa cum avem noi nevoie să trăim. Toţi Fraţii s-au gândit la asta. Şi Cossar, despre care ţi-am vorbit, s-a gândit la asta.

— Ei sunt foarte mici şi slabi.

— Într-un fel. Dar ştii că toate mijloacele de distrugere sunt în mâinile lor şi făcute pentru mâinile lor. De sute de mii de ani, aceşti oameni mici, a căror lume o invadăm noi, au învăţat cum să se ucidă unii pe alţii. Se pricep foarte bine la asta. Se pricep în fel şi chip. Şi pe lângă toate, ei pot înşela şi se pot preface brusc… Nu ştiu… se

apropie un conflict. Tu… poate că eşti altfel decât noi. Pentru noi, cu siguranţă, conflictul se apropie… Lucrul acela pe care ei îl numesc Război. Ştim asta. Într-un fel, ne şi pregătim. Dar ştii… aceşti oameni mici… noi nu ştim cum să ucidem, în orice caz, noi nu vrem să ucidem…

— Priveşte, îl întrerupse ea, şi el auzi zgomotul unui claxon.

Se întoarse în direcţia în care se uita ea şi văzu un automobil de culoare galbenă, cu un şofer cu ochelari de soare şi nişte pasageri îmbrăcaţi în blănuri; automobilul pufnea, huruia şi zbârnâia cu indignare la picioarele sale. Uriaşul îşi ridică piciorul, iar maşina, cu trei sforăituri furioase, îşi reluă drumul grăbit spre oraş. „A umplut tot drumul!” ajunse până la urechile lui.

Apoi cineva zise: „Iată! Aţi văzut? Dincolo de copaci e Prinţesa monstruoasă!” şi toate feţele lor împodobite cu ochelari de soare se întoarseră să privească.

— Am spus eu, zise altul. Asta nu va fi cu putinţă…

— Toate astea, zise ea, sunt mai uluitoare decât mi-aş fi putut închipui.

— Ca să nu-ţi fi spus ei asta… zise el şi-şi lăsă fraza neterminată.

— Până te-am întâlnit, trăiam într-o lume în care eram mare dar singură. Îmi făurisem o viaţă a mea. Mă gândeam că eram victima vreunui capriciu ciudat al naturii. Şi acum lumea mea s-a prăbuşit, în jumătate de oră, şi văd o altă lume, alte condiţii, posibilităţi mai largi… tovărăşie…

— Tovărăşie, repetă el.

— Aş vrea să-mi spui cât mai mult! zise ea. Ştii, toate astea trec prin mintea mea ca un basm care mi s-ar povesti. Chiar tu… Peste o zi poate, sau după câteva zile am să cred în tine. Acum… Acum însă visez… Ascultă!

Prima bătaie a unui ceas de deasupra dependinţelor palatului ajunse din depărtare până

la ei. Fiecare numără mecanic şapte bătăi de ornic.

— Asta, zise ea, ar trebui să fie ora la care să mă întorc. Îmi vor aduce cupa de cafea în sala în care dorm eu. Micii funcţionari şi servitorii… nici nu-ţi închipui cât de gravi sunt… or să se agite în jurul îndatoririlor lor mărunte.

— Se vor mira… Dar eu vreau să-ţi mai vorbesc.

Ea căzu pe gânduri.

— Totodată vreau să cuget. Vreau acum să mă gândesc, singură, să meditez la această schimbare de lucruri, să-mi alung din minte vechea solitudine şi să vă fac loc ţie şi celorlalţi în lumea gândurilor mele… Mă duc. Mă întorc astăzi la locul meu din castel, iar mâine în zori am să vin iarăşi aici.

— Am să fiu aici, am să te aştept.

— Toată ziua am să visez fără întrerupere la lumea asta nouă pe care mi-ai dăruit-o. Chiar şi acum, abia îmi vine să cred…

Se dădu un pas înapoi şi îl privi din cap până în picioare. Ochii lor se întâlniră câteva clipe.

— Da, zise ea, râzând uşor cu un râs care păru mai degrabă un suspin. Eşti real. Dar minunat! Crezi… într-adevăr…? Închipuie-ţi că vin mâine şi te găsesc… un pigmeu ca ceilalţi!… Da, trebuie să mă gândesc. Aşa că pentru astăzi… aşa cum fac oamenii mici…

Întinse o mână şi pentru prima dată se atinseră unul pe altul. Îşi strânseră mâinile cu putere şi ochii li se întâlniră din nou.

— La revedere, zise ea, pentru azi ajunge. La revedere! La revedere, frate Uriaş!

El ezită, gata să spună ceva, însă în cele din urmă îi răspunse cu simplitate.

— La revedere.

Câtva timp îşi ţinură mâinile una într-alta, cercetându-şi feţele. Şi de mai multe ori după ce se despărţiră, ea privi îndărăt spre el, aproape cu îndoială, văzându-l cum stătea încă în locul unde se întâlniseră…

Se îndreptă spre încăperile ei, păşind prin curtea mare a Palatului, ca cineva care merge în vis. O ramură uriaşă de castan îi atârna în mână.

3

Aceşti doi tineri se întâlniră cu totul de paisprezece ori înainte de a începe sfârşitul. Se întâlniră în marele parc, sau pe colinele şi în trecătorile din câmpul acoperit cu mărăcini şi presărat cu păduri umbroase de pini, care se întindea spre sud-vest. De două ori se întâlniră pe marea alee de castani şi de cinci ori lângă canalul larg pe care regele, bunicul ei, îl construise. Era un loc unde un câmp întins şi îngrijit, presărat cu brazi înalţi, cobora lin către malul apei. Acolo stătea ea, iar el se tolănea în iarbă rezemându-se de genunchii ei, o privea în ochi şi vorbea, povestindu-i tot ce se întâmplase, arătându-i ce muncă îi dăduse tatăl său sau spunându-i despre visul măreţ pe care-l vor realiza într-o zi oamenii uriaşi. De obicei, se întâlneau în zorii zilei, dar o dată s-au întâlnit acolo într-o după-amiază şi curând s-au trezit cu o mulţime de curioşi în jurul lor, ciclişti şi pietoni care-i spionau de după tufişuri, foindu-se (cum s-ar foi vrăbiile într-un parc din Londra) printre frunzele moarte din pădurea de alături, lunecând pe lac în bărci ca să găsească un punct de unde puteau vedea mai bine şi încercând să se apropie cât mai mult de ei, ca să asculte ce vorbeau.

A fost primul indiciu despre interesul enorm pe care-l stârneau întâlnirile lor în împrejurimi. Iar o dată — era a şaptea oară şi asta a grăbit scandalul — s-au întâlnit pe câmp la lumina lunii şi au vorbit acolo în şoaptă, căci noaptea era caldă şi liniştită.

În foarte scurt timp, ei trecuseră de la constatarea că în ei şi prin ei lua fiinţă pe pământ o nouă lume de uriaşi, de la contemplarea marii lupte dintre mari şi mici, în care ei erau cu

siguranţă destinaţi să aibă un rol, la nişte interese mai personale şi în acelaşi timp mai importante. De fiecare dată când se întâlneau, când vorbeau şi se priveau unul pe altul, se furişa tot mai mult din subconştientul lor în conştient faptul că ceva mai scump şi mai minunat decât prietenia se furişase între ei, mergea alături de ei şi îi făcea să se ţină de mână. Şi, peste puţin timp, găsiră chiar cuvântul şi se pomeniră iubin-du-se, ca un Adam şi o Evă ai unei noi rase ivite pe lume.

Ei păşiră unul lângă altul în valea minunată a dragostei, cu locurile ei profunde şi liniştite. Lumea se schimba în jurul lor o dată cu schimbarea din ei, până când deveni un lăcaş de frumuseţe pentru întâlnirile lor, iar stelele nu fură altceva decât flori de lumină sub picioarele iubirii lor, după cum răsăritul şi apusul soarelui deveniră draperii colorate întinse în drumul lor. Ei încetară de a mai fi pentru ei înşişi şi unul faţă de celălalt fiinţe făcute din carne şi sânge; se transformară în făpturi împletite din tandreţe şi dorinţă. Au fost la început şoapte, apoi tăcere, când se apropiau unul de altul să-şi privească feţele luminate şi umbrite de lună, sub bolta infinită a cerului. Iar pinii negri şi calmi stăteau în jurul lor de strajă.

Bătaia paşilor timpului se liniştise şi li se părea că universul stă încremenit. Doar inimile lor se auzeau bătând. Păreau că trăiesc împreună într-o lume unde nu este moarte — şi într-adevăr asta se şi întâmplă cu ei atunci.Li se părea că sondează — şi într-adevăr ei sondau splendorile ascunse în însăşi inima lucrurilor, pe care nimeni nu le mai atinsese vreodată. Chiar şi pentru sufletele mici şi josnice, iubirea este o revelatoare de splendori. Iar aceştia erau îndrăgostiţi uriaşi, care mâncaseră din ***Hrana Zeilor…***

Vă puteţi închipui ce consternare cuprinse această lume a ordinii, când se află că Prinţesa care era logodită cu prinţul, Prinţesa, Alteţa Sa Serenissimă, cu sânge regal în vine, se întâlnea —

şi se întâlnea des — cu progenitura hipertrofiată a unui simplu profesor de chimie, o creatură fără niciun rang, nicio poziţie, nicio avere şi vorbea cu ea ca şi cum pe lume n-ar fi existat regi şi prinţi, ordine şi respect — nimic decât Uriaşi şi Pigmei, — vorbea cu el — şi lucru sigur — îl considera iubitul ei.

— Dacă află gazetarii ăştia! mormăi Sir Arthur Poodle Bootlik.

— Mi s-a spus că… şopti bătrânul episcop de Frumps.

— O nouă poveste acolo, la domnii de sus, zise primul valet, ronţăind nişte prăjituri. După cât pot să-mi dau seama, Prinţesa aia uriaşă…

— Se spune… zise doamna care ţinea o papetărie lângă intrarea principală a palatului, de unde americanii mărunţi cumpărau biletele pentru vizitarea apartamentelor palatului.

Şi apoi:

— Suntem autorizaţi să desminţim — declara „Picaroon" în ziarul ***Gossip.***

Şi aşa ieşiră lucrurile la iveală.

4

— Ei spun că trebuie să ne despărţim, zise Prinţesa către iubitul ei.

— De ce? strigă el. Ce nebunie nouă le-a intrat în cap acestor oameni?

— Ştii, întrebă ea, că a mă iubi înseamnă înaltă trădare?

— Draga mea, strigă el, ce importanţă are? Ce înseamnă dreptul lor decât un drept fără nicio urmă de raţiune… şi trădarea lor şi loialitatea lor — pentru noi?

— Am să-ţi spun! zise ea şi-i povesti ceea ce i se spusese. A venit la mine un om mic şi straniu, cu un glas blând şi frumos modulat, un domn mic şi cu mişcări domoale, care s-a furişat în cameră ca o pisică şi-şi tot ridica în sus o mână albă,

frumoasă, ori de câte ori avea ceva important de spus. E un omuleţ chel, dar fără să aibă capul cu totul lipsit de păr, iar nasul şi faţa lui sunt nişte jucării micuţe, trandafirii şi dolofane, barba o are tăiată ascuţit, în felul cel mai drăguţ. De câteva ori a pretins că este emoţionat şi ochii îi străluceau. E prieten bun cu familia regală de aici şi m-a numit scumpa lui tânără lady şi a fost foarte simpatic încă de la început. „Scumpa mea tânără lady", zicea el, „ştii… că n-ar trebui ca dumneata" şi a repetat asta de câteva ori, apoi a spus: „ai o datorie".

— De unde scot ei astfel de oameni?

— Lui îi face plăcere să se ocupe de aşa ceva!

— Totuşi nu înţeleg…

— Mi-a spus lucruri serioase.

— Nu cumva crezi, zise el, întorcându-se brusc spre ea, că este ceva serios în cele ce ţi-a spus?

— Ceva este, cu siguranţă, zise ea.

— Vrei să spui că…?

— Vreau să spun că, fără să ştim, am călcat în picioare concepţiile cele mai sacre ale oamenilor mici. Noi, care suntem de viţă regală, suntem o clasă aparte. Suntem nişte prizonieri veneraţi, nişte jucării de paradă. Noi plătim pentru acest cult, pierzându-ne libertatea noastră elementară. Şi eu trebuia să mă căsătoresc cu acest prinţ… Tu nu ştii nimic despre el. Ei bine, un prinţ pigmeu. Nu are nicio importanţă… Se pare că asta ar fi întărit legăturile între ţara mea şi altă ţară. Şi ţara asta, la fel… ar fi profitat şi ea. Închipuie-ţi!… întărirea legăturilor!

— Şi acum?

— Ei îmi cer să continui… ca şi cum n-ar fi fost nimic între noi doi.

— Nimic!

— Da. Dar asta nu-i totul. A mai spus…

— Specialistul în tact?

— Da. A spus că ar fi mai bine pentru tine, mai bine pentru toţi Uriaşii, dacă noi doi… am înceta

să mai stăm de vorbă. Aşa s-a exprimat el

— Dar ce pot face ei, dacă noi nu vrem?

— A spus că tu ai devenii liber.

— Eu!

— A spus, accentuând anume: „scumpa mea tânără lady, ar fi mai bine, ar fi mult mai demn, dacă v-aţi despărţi de bunăvoie". Asta a fost tot ce-a spus. Accentuând cuvintele „de bunăvoie".

— Dar ce-i interesează la urma urmei pe aceşti mici mizerabili unde ne iubim şi cum ne iubim? Ce au a face ei şi lumea lor cu noi?

— Ei nu gândesc aşa.

— Bineînţeles, zise el, tu nu ţii seama de toate astea,

— Mi se pare stupid.

— Legile lor să ne înlănţuie? Noi, la începutul primăverii vieţii, să fim împiedicaţi de vechile lor angajamente, de instituţiile lor fără rost! Vai… Nici nu putem lua în seamă aşa ceva.

— Sunt a ta… până acum. Da.

— Până acum? Nu-i asta totul?

— Dar ei… Dacă vor ei să ne despartă?…

— Şi ce ar putea să facă?

— Nu ştiu. Într-adevăr, ce ar putea să facă?!

— Cui îi pasă de ce pot face ei, sau de ce vor ei să facă? Eu sunt al tău şi tu eşti a mea. Ce mai poate fi în afară de asta? Sunt al tău şi eşti a mea… pe veci. Crezi că am să mă opresc din cauza micilor lor reguli, din cauza micilor lor oprelişti, din cauza placardelor lor roşii!… Că am să mă îndepărtez de tine?

— Da, totuşi, ce ar putea ei să facă?

— Vrei să spui, zise el, ce ar trebui să facem noi?

— Da.

— Noi? Putem continua.

— Dar dacă ei caută să ne împiedice?

El strânse pumnii. Privi în jur ca şi cum oamenii mici ar fi şi venit să-i împiedice. Apoi se întoarse şi se uită iarăşi de jur împrejur.

— Da, zise el. Aveai dreptate să pui această întrebare. Ce ar putea să facă ei?

— Aici, în ţara asta mică… zise ea şi se opri.

El părea să cuprindă cu privirea întreaga lume înconjurătoare.

— Ei sunt pretutindeni.

— Dar noi am putea…

— Cum?

— Am putea să plecăm. Am putea înota împreună peste mări. Dincolo de mări.

— Eu n-am fost niciodată dincolo de mări.

— Sunt munţi mari şi pustii, printre care noi am părea doar nişte oameni mici, sunt văi pustii şi îndepărtate, sunt lacuri ascunse şi întinderi acoperite de zăpadă, necălcate de picior de om. Acolo…

— Dar ca să ajungem acolo, ar trebui să ne croim drum, luptându-ne în fiecare zi cu milioane şi milioane de oameni.

— E singura noastră speranţă. În această ţară ticsită de oameni nu există niciun loc retras, niciun adăpost. Ce loc ar exista pentru noi în mijlocul acestor mulţimi? Ei, care sunt mici, se pot ascunde unul de altul, dar noi unde să ne ascundem? Nu există niciun loc unde să putem mânca, niciun loc unde să putem dormi. Dacă fugim, zi şi noapte ei vor fi pe urmele paşilor noştri.

Lui îi veni un gând.

— Există un loc, zise el, chiar pe această insulă.

— Unde?

— Locul pe care Fraţii noştri l-au făcut acolo. Au ridicat mari întărituri de pământ în jurul casei lor, spre nord şi sud, spre est şi vest; au făcut gropi adânci şi ascunzători, şi chiar acum… unul dintre ei a venit la mine de curând. Mi-a spus ceva… N-am luat în seamă prea bine ce mi-a spus el atunci. Dar vorbea de nişte arme. S-ar putea ca acolo să găsim un adăpost…

— De multe zile, zise el după o pauză, nu i-am văzut pe Fraţii noştri… Doamne! Am visat, am

uitat totul! Zilele au trecut şi eu n-am făcut nimic altceva decât să caut să te văd din nou… Trebuie să mă duc la ei şi să le vorbesc, să le spun de tine şi despre toate lucrurile care ne ameninţă. Dacă ***vor*** să ne ajute, ei ***pot*** să ne ajute. Atunci, într-adevăr, putem să avem speranţe. Nu ştiu cât de întărit e locul lor, dar cu siguranţă că Cossar l-a făcut puternic. Înainte de toate acestea… înainte de a te întâlni, îmi amintesc acum… se puneau la cale tulburări. Erau nişte alegeri… când toţi oamenii mici hotărăsc soarta lucrurilor, numărând capetele. Acum pesemne că s-au isprăvit. Se proferau ameninţări împotriva întregii noastre rase, adică împotriva întregii noastre rase în afară de tine. Trebuie să-i văd pe Fraţii noştri. Trebuie să le spun tot ce s-a întâmplat între noi şi tot ce ne ameninţă acum.

5

El nu veni la următoarea lor întâlnire, decât după ce ea îl aşteptă un răstimp. Trebuiau să se întâlnească, în ziua aceea, către amiază, într-un spaţiu vast din parc, situat într-un cot al râului şi în timp ce-l aştepta, privind neîncetat spre sud cu mâna streaşină la ochi, i se păru că lumea era foarte liniştită, cuprinsă însă de o linişte care precede ceva. Şi atunci observă că, în ciuda orei târzii, suita ei obişnuită de spioni voluntari o părăsise. În stânga şi în dreapta, când cercetă cu privirea, nu se mai zărea nimeni şi nu se afla niciun vas pe curba argintie a Tamisei. Încercă să găsească o explicaţie a acestei linişti stranii care plutea peste lume…

Apoi (imagine plăcută pentru ea), îl zări departe pe tânărul Redwood printr-un luminiş din desişul copacilor care-i împiedicau privirea.

Numaidecât după aceea copacii îl ascunseră din nou şi apoi el apăru iarăşi din mijlocul lor. Ea putu să vadă că era ceva deosebit şi apoi văzu că el se

grăbea contrar obiceiului şi că şchiopăta. El făcu un gest cu mâna spre fată, dar dânsa se îndreptă spre el. Faţa îi deveni mai limpede şi ea văzu cu o infinită nelinişte că se strâmba de durere la fiecare pas. Ea începu să alerge spre el, cu gândul plin de întrebări şi de o teamă nelămurită. El ajunse lângă ea şi îi vorbi fără să spună un cuvânt de salut.

— Trebuie să ne despărţim? o întrebă el, gâfâind.

— Nu, răspunse ea. De ce? Ce s-a întâmplat?

— Dacă nu ne despărţim… ***Trebuie acum.***

— Ce s-a întâmplat?

— Nu vreau să mă despart de tine, zise el. Decât numai dacă…

Se întrerupse brusc pentru a o întreba:

— Nu vrei să te desparţi de mine?

Ea îi întâmpină ochii cu o privire fermă.

— Ce s-a întâmplat? insistă ea.

— Nici pentru câtva timp?

— Ce fel de timp?

— Câţiva ani poate.

— Să mă despart? Nu!

— Te-ai gândit bine? insistă el.

— Nu vreau să mă despart. Îl apucă de mână: Chiar dacă ar însemna moartea, ***acum*** n-am să te las să pleci de lângă mine.

— Chiar dacă ar însemna moartea, zise el şi ea simţi strânsoarea mâinii lui pe degetele sale.

El privi în jur, ca şi cum s-ar fi temut să vadă venind pe oamenii mici, în timp ce vorbea. Şi apoi:

— S-ar putea să însemne moartea.

— Spune-mi, ce e? zise ea.

— Au încercat să mă oprească să vin.

— Cum?

— Pe când ieşeam din atelierul meu unde fabric ***Hrana Zeilor,*** pe care fraţii Cossar o depozitează la ei, am dat peste un mic ofiţer de poliţie, un om în albastru şi cu mănuşi albe şi curate, care mi-a făcut semn să mă opresc. „Drumul acesta e închis!” mi-a spus. Nu i-am dat mare atenţie; am

ocolit atelierul, în direcţia de unde un alt drum merge spre vest şi acolo era alt ofiţer. „Drumul acesta e oprit!” mi-a spus şi el şi a adăugat: „Toate drumurile sunt oprite!”

— Şi atunci?

— Am discutat puţin cu el. „Dar sunt drumuri publice!” i-am zis. „Tocmai de aceea, mi-a spus el. Le faceţi să nu mai fie bune pentru public”. „Foarte bine, am zis eu, am s-o iau peste câmp” şi atunci au sărit alţii din dosul unui tufiş şi mi-au spus: „Câmpurile astea sunt particulare”. „La naiba cu proprietăţiile voastre publice şi particulare, am zise eu. Eu mă duc la Prinţesa mea”, şi m-am aplecat şi l-am ridicat foarte uşor… se zbătea şi ţipa… şi l-am înlăturat din drumul meu. Într-o clipă, tot câmpul din jurul meu s-a însufleţit de oameni care alergau. Am văzut pe unul călare, galopând lângă mine şi citind ceva, cu glas tare, în timp ce galopa. După ce a terminat, s-a întors şi s-a îndepărtat în galop. N-am înţeles nimic. Şi apoi, am auzit în spatele meu împuşcături.

— Puşti!

— Puşti… Aşa cum trag ei în şobolani. Gloanţele treceau prin aer cu un sunet amintind de ceva care se sfâşie. Unul din ele m-a atins la picior.

— Şi tu?

— Am venit aici la tine şi i-am lăsat să strige, să alerge şi să tragă după mine. Şi acum…

— Acum?

— Asta-i abia începutul. Ei vor să ne despărţim. Chiar în clipa asta vin pe urmele mele.

— Noi n-o să ne despărţim.

— Nu. Dar dacă nu vrem să ne despărţim… atunci trebuie să vii cu mine la Fraţii noştri.

— Încotro? zise ea.

— Spre răsărit. Pe acolo e drumul pe care vor veni urmăritorii mei. Deci, pe-aici trebuie să mergem. De-a lungul acestei alei de copaci. Lasă-

mă să merg eu în faţă, fiindcă, dacă ei mă aşteaptă…

El făcu un pas, însă ea îl apucă de braţ.

— Nu! strigă ea. Am să merg lângă tine şi am să te ţin de mână. Pentru că sunt de sânge regal, poate că sunt sacră. Dacă te ţin… dacă am putea să fugim aşa, să te ţin în braţele mele!… s-ar putea ca ei să nu mai tragă în tine…

Se agaţă de umărul lui şi îi apucă mâna în timp ce vorbea; se strânse mai aproape de el.

— Poate că nu vor trage în tine, repetă ea şi cu o izbucnire bruscă de tandreţe, el o luă în braţe şi o sărută pe obraji.

O ţinu astfel câtva timp.

— Chiar dacă asta ar însemna moartea, şopti ea.

Îşi încolăci braţele în jurul gâtului său şi îşi ridică faţa spre a lui.

— Iubitule, mai sărută-mă o dată.

El o trase spre sine. Se sărutară în tăcere pe buze şi rămaseră câteva clipe înlănţuiţi. Apoi, mână în mână şi ea strădu-indu-se mereu să-şi ţină trupul cât mai aproape de al lui, porniră mai departe, în speranţa să ajungă la locul de refugiu al fraţilor Cossar, înainte de a fi ajunşi de oamenii mici care îi urmăreau.

În timp ce străbăteau spaţiile întinse ale parcului din dosul castelului, dintre copaci apărură călăreţi care galopau şi încercau în zadar să ţină pasul cu paşii lor uriaşi. Îndată după aceea, apărură în faţa lor case şi apoi oameni înarmaţi cu puşti, care ieşeau alergând din ele. Văzând asta, deşi el încerca să-şi continue drumul şi era chiar dispus să lupte ca să-şi croiască acest drum, ea îl făcu să se întoarcă spre sud.

Pe când fugeau, un glonte şuieră pe deasupra capetelor lor.

Capitolul III
TÂNĂRUL CADDLES ÎN LONDRA

1

Neştiind nimic despre mersul evenimentelor, neştiutor al legilor care se puneau la cale împotriva tuturor Fraţilor săi, neştiind nici măcar că pe pământ mai există vreun Frate de al său, tânărul Caddles îşi alese tocmai acest moment pentru a ieşi din cariera sa de calcar ca să vadă lumea. La asta îl duseseră în cele din urmă gândurile sale. În Cheasing Eyebright nu exista niciun răspuns la toate întrebările lui; noul vicar vorbea şi mai nelămurit decât cel vechi, iar enigma muncii sale fără rost, crescu în cele din urmă până la dimensiunile exasperării.

— De ce trebuie să muncesc în fiecare zi în groapa asta? se întreba el. De ce trebuie să mă plimb numai între anumite hotare şi mi se interzice să rătăcesc prin lumea din afară? Ce am făcut eu, ca să fiu condamnat în felul ăsta?

Şi într-o bună zi se ridică, se îndreptă din şale şi rosti cu glas puternic:

— Nu! Nu mai vreau! şi apoi înjură din toată inima groapa aceea.

Negăsind destule cuvinte, se gândi să-şi exprime gândul prin fapte. Apucă un vogonet pe jumătate umplut cu calcar, îl ridică şi îl aruncă izbindu-l de altul şi spărgându-le pe amândouă. Apoi apucă un şir întreg de vagonete goale şi le prăvăli în jos de pe un mal de râpă. Aruncă peste ele un bulgăre imens de calcar şi, apoi, cu o izbitură puternică de picior, desfăcu vreo doisprezece metri de şină. Astfel începu să distrugă în mod conştiincios cariera.

— Să muncesc toată viaţa! zise el. Aşa!?…

Urmară cinci minute uluitoare pentru micul geolog pe care, în preocuparea sa, nu-l observase. Această sărmană creatură, scăpând la un fir de păr de doi bolovani, o luă la fugă spre colţul de la apus alergând de-a curmezişul dealului, în spinare cu rucsacul care i se bălăbănea şi cu picioarele

mişcându-i-se iute de nu se mai vedeau, lăsând o dâră de echinoderme cretacee în spatele său, în timp ce tânărul Caddles, satisfăcut de distrugerea pe care o făptuise, ieşea de acolo pentru a-şi îndeplini menirea în lume.

— Să muncesc în groapa asta, până când am să mor şi am să putrezesc!… Oare ei cred că în trupul meu uriaş sălişluieşte un vierme? Să sap la calcar, pentru Dumnezeu ştie ce scop stupid! Ei bine, nu!

Direcţia drumului şi a căii ferate, sau poate o simplă şansă, l-a făcut să se îndrepte spre Londra; şi într-acolo porni, peste dune şi de-a curmezişul păşunilor, în după-amiaza caldă, spre nesfârşita uimire a oamenilor. Placardele roşii şi albe, purtând diferite denumiri, care atârnau rupte pe fiecare zid şi hambar, nu însemnau nimic pentru el; nu ştia nimic despre revoluţia electorală care îl adusese pe Caterham, „Jack, ucigătorul de Uriaşi”, la putere. Pentru el nu însemna nimic faptul că fiecare post de poliţie din drumul său afişase în după-amiaza aceea un lucru cunoscut sub numele de „lege a lui Caterham”, care proclama că niciun uriaş, nicio persoană de peste opt picioare înălţime, nu avea voie să se îndepărteze cu mai mult de cinci mile de „locul său rezervat”, fără o permisiune specială. Nu însemna nimic pentru el că în urma sa ofiţeri de poliţie întârziaţi, bucuroşi să constate că au venit cu întârziere, agitau diverse hârtii ameninţătoare în spatele său. El pornise să vadă ce avea lumea de arătat, pornise ca un sărman nătâng incredul şi nu lua în seamă diferite persoane care îi ieşeau în cale strigând la el şi încercând să-l oprească din drum. Veni pe la Rochester şi Greenwich, ajungând la o aglomerare tot mai mare de case; mergea destul de încet acum, privind în jurul său şi legănându-şi securea uriaşă.

Oamenii din Londra mai auziseră de el şi până atunci că era un idiot blajin pe care-l conduceau de minune agentul Lady-ei Wondershoot şi vicarul; că, în felul lui stupid, el respecta aceste autorităţi şi

le era recunoscător pentru grija pe care o aveau faţă de el, şi aşa mai departe. Aşa că, atunci când au aflat în ziarele din după-amiaza aceea că şi el era „în grevă”, lucrul păru multora dintre ei un act deliberat şi pregătit dinainte.

— Vor să ne pună forţele la încercare, spuneau oamenii din trenuri, întorcându-se acasă de la lucru.

— Noroc că îl avem pe Caterham.

— Asta vine ca răspuns la proclamaţia lui.

Oamenii din cluburi erau mai bine informaţi. Se îngrămădeau în jurul aparatului de înregistrare a telegramelor sau discutau în grupuri, în saloanele de fumat.

— N-are arme. S-ar fi dus la Sevenoaks, dacă ar fi făcut parte din complot.

— Caterham are să pună mâna pe el…

Negustorii vorbeau cu clienţii lor. Chelnerii din restaurante găseau câte un moment liber, între drumurile pe care le făceau ca să servească, pentru a citi ziarele de seară. Birjarii citeau ştirea imediat după rezultatele de la curse…

Afişele principalului ziar de seară al guvernului atrăgeau atenţia prin anunţul „Să smulgem urzica”. Altele, pentru a produce efect, anunţau: „Uriaşul Redwood continuă să se întâlnească cu Prinţesa”. Ziarul ***Echo*** făcea senzaţie cu asemenea lucruri: „Se vorbeşte despre o revoltă a Uriaşilor în nordul Angliei. Uriaşii din Sunderland au pornit spre Scoţia”. ***Westminster Gazette*** îşi dădea avertismentul obişnuit. „Păziţi-vă de Uriaşi”, spunea ***Westminster Gazette*** şi încerca să facă din asta un motiv care ar fi putut sluji la unirea partidului liberal — în vremea aceea sfâşiat de luptele dintre şapte lideri grozav de egoişti. Ultimele ziare apărute cădeau în uniformitate. „Uriaşul se află pe noul drum din Kent”, proclamau ele.

— Ceea ce aş vrea să ştiu, spunea tânărul palid din cafenea, este de ce nu avem nicio ştire despre

tinerii Cossar. Cred că ei trebuie să fie amestecaţi în toate acestea…

— Mi s-a spus că a mai scăpat un tânăr uriaş, zise chelneriţa, ştergând un pahar. Eu am spus totdeauna că sunt periculoşi. Încă de la început… Ar trebui să li se pună capăt. În orice caz, sper să nu vină până aici.

— Eu aş vrea să-l văd, zise tânărul de la bar cu nepăsare, şi adăugă: Pe Prinţesă am văzut-o.

— Credeţi c-or să-l rănească? întrebă chelneriţa.

— Poate că vor fi nevoiţi, zise tânărul de la bar, terminându-şi paharul.

În mijlocul unei rumori de zece milioane de astfel de vorbe, tânărul Caddles sosi la Londra…

2

Mi-l închipui totdeauna pe tânărul Caddles aşa cum a fost văzut pe Noul Drum din Kent, cu lumina soarelui de asfinţit pe faţa-i uimită şi plină de nedumerire. Drumul era înţesat de un trafic variat: omnibuze, tramvaie, cărucioare, căruţe, camioane, biciclete, automobile şi o mulţime de gură-cască, pierde-vară, doici, femei care umblau după cumpărături, copii, flăcăi berbanţi se îngrămădeau îndărătul picioarelor lui pe care el şi le mişca cu precauţie. Gardurile erau pretutin-deni acoperite cu afişe rupte, rămase din timpul alegerilor. Un murmur de glasuri se ridica în jurul său. Se puteau vedea clienţii şi negustorii, îmbulzindu-se în pragul prăvăliilor, feţe care apăreau şi dispăreau la ferestre, băieţi alergând şi strigând pe stradă, poliţişti privind totul cu impasibilitate şi calm, muncitori care se opreau din lucru pe schele, un amestec de oameni mişunând din toate părţile. Toţi aceştia îi strigau vagi cuvinte de încurajare, insulte tot atât de vagi sau sloganurile imbecile ale zilei şi el se uita spre ei în jos, contemplând aceste creaturi, multe cum nu-şi închipuise vreodată că ar putea să existe pe lume.

Acum, când intrase de-a binelea în Londra, era nevoit să-şi încetinească din ce în ce mai mult mersul, atât de tare se îngrămădeau micii oameni la picioarele sale. Cu fiecare pas mulţimea devenea mai deasă şi în cele din urmă, la un colţ unde se întretăiau două străzi mari, el se opri şi mulţimea se strânse în jurul lui, închizându-i drumul.

Rămase acolo cu picioarele puţin depărtate, cu spatele întors spre un local mare din colţ, care era de două ori mai înalt decât el şi avea o firmă aşezată deasupra intrării. El se uita în jos la pigmei şi se minuna, încercând fără îndoială să facă o legătură între acestea şi celelalte lucruri din viaţa sa, cu valea dintre coline, cu îndrăgostiţii nocturni, cu cântecul din biserică, cu cariera în care muncea în fiecare zi, cu instinctele, cu moartea şi cu cerul, străduindu-se să facă din toate ceva coerent şi inteligibil. Sprâncenele îi erau încruntate. Îşi ridică laba uriaşă pentru a-şi scărpina părul ciufulit şi mormăi cu glas tare:

— Nu văd cum vine asta!

Tonul vocii lui era neobişnuit. O rumoare uriaşă străbătu tot spaţiul din jur, o rumoare prin care claxoanele tramvaielor, care îşi croiau cu îndărătnicie drum prin masa de oameni, se înălţau ca macii roşii printre spicele de grâu.

— Ce spune?

— A spus că vrea să vadă.

— A spus, unde-i o grămadă?

— A întrebat unde poate să şadă.

— Vrea să vadă.

— Nu poate blestematul ăsta să se aşeze pe o casă sau pe altceva?

— La ce sunteţi buni, voi, mulţimea asta de fiinţe mici? Ce faceţi voi toţi… la ce sunteţi buni? Ce faceţi voi aici, în timp ce eu extrag calcar pentru voi, acolo în cariera de calcar?

Glasul lui ciudat, glasul care pricinuise atâta rău disciplinei şcolii din Cheasing Eyebright, reduse mulţimea la tăcere, în timp ce răsuna, iar când

sfârşi de vorbit stârni uri tumult. Unul mai glumeţ se auzi strigând:

— Să ne ţină un discurs, discurs!

— Ce spune? repeta mereu mulţimea şi se răspândi părerea că omul era beat.

— Hi-hi-hi! strigau conducătorii omnibuzelor, croindu-şi cu greu drum.

Un marinar american beat mergea încoace şi încolo, întrebând cu lacrimi în ochi:

— La urma urmei, ce vrea el?

Un negustor de zdrenţe, cu faţa tăbăcită, călare pe un cărucior tras de un poney, îşi ridică glasul puternic deasupra tumultului.

— Du-te acasă, uriaş blestemat! urlă el. Du-te acasă! Uriaş blestemat şi primejdios! Nu vezi că sperii caii? Hai, şterge-o! N-a avut nimeni ideea să-ţi citească ce spune legea?

Şi peste tot acest vacarm, tânărul Caddles privea nedumerit, ezitând şi nespunând nimic.

De pe o stradă lăturalnică apăru un şir de poliţişti solemni, care-şi făcură drum cu ingeniozitate prin mulţime.

— Daţi-vă înapoi, spuneau glasurile lor mici, circulaţi!

Tânărul Caddles observă o mică siluetă în albastru închis care îl lovea în fluerul piciorului.

Se uită în jos.

— Ce este? întrebă el, aplecându-se înainte.

— Nu poţi să rămâi aici! îi strigă poliţistul. Nu! Nu poţi să rămâi aici! repetă acelaşi poliţist.

— Atunci unde trebuie să mă duc?

— Înapoi în satul dumitale. În locul stabilit. În orice caz acum trebuie să circuli. Împiedici circulaţia.

— Care circulaţie?

— De pe drum.

— Dar drumul încotro merge? De unde vine? Ce-i cu asta? Ei sunt în jurul meu. Ce vor ei? Vreau să înţeleg. M-am săturat să sap într-una la calcar şi să fiu mereu singur. Ce fac ei pentru mine

cât timp eu sap la calcar? Mai bine să înţeleg aici şi acum, decât oriunde.

— Îmi pare rău. Dar noi nu suntem puşi aici ca să expli-căm lucruri de acest fel. Trebuie să-ţi cer să circuli.

— Nu ştii să mă lămureşti?

— Trebuie să-ţi cer să circuli… te rog… te sfătuiesc din toată inima să te duci acasă. N-am primit încă instrucţiuni speciale… dar ceea ce faci e împotriva legii… Pleacă de-aici! pleacă!

Drumul, în stânga sa, deveni liber, iar tânărul Caddles porni din nou, încet. Dar acum limba i se dezlegă.

— Nu înţeleg, mormăi el. Nu pricep. Din când în când se adresa mulţimii, care se reînnoia mereu, care trecea pe lângă el şi în spatele său: Nu ştiam că există locuri ca ăsta. Ce faceţi voi, cu toţii? Ce-i cu asta? Ce rost au astea toate şi care-i rostul meu printre voi?

Dădu naştere unui nou slogan. Tineri spirituali, plini de haz, se adresau unii altora în acest fel: „Ia te uită! Ce rost are? Ei? Ce rost au toate astea?”

La care porneau o serie de replici, în cea mai mare parte nepoliticoase. Cea mai populară şi cea mai bine adaptată pentru a fi folosită de toţi pare să fie fost „Gura!” sau, pe un ton de detaşare dispreţuitoare „Şterge-o de-aici!”

Ce căuta el? Vroia ceva pe care lumea de pigmei nu i-l dădea, vreun ţel pe care lumea de pigmei îl împiedica să-l atingă, ba chiar să-l vadă clar, sau pe care el nu va putea niciodată să-l vadă clar. Era gigantica latură socială a acestui monstru solitar şi tăcut care-şi căuta rasa, lucrurile înrudite cu el, ceva ce ar putea să iubească şi ceva ce ar putea să servească, un ţel pe care să-l poată înţelege şi o poruncă de care să poată asculta. Şi trebuie să ştiţi că toate aceste gânduri erau multe, se agitau în tăcere în mintea lui şi chiar de ar fi întâlnit un semen uriaş de al său, tot n-ar fi putut găsi cum să se exprime în vorbe. Toată viaţa pe care o cunoştea

el era imaginea tăcută a satului, tot graiul pe care-l ştia era cel din satul lui, dar graiul acesta se dovedea neîndestulător pentru a exprima cea mai măruntă din uriaşele sale nevoi. Acest prostănac monstruos nu ştia nimic despre bani, nimic despre negoţ, nimic despre pretextele complicate pe care era clădită structura socială a oamenilor care muncesc. Avea nevoie de ceva, avea nevoie… Ce anume nevoie avea, n-a putut să afle însă niciodată.

Toată ziua şi toată noaptea aceea de vară el rătăci, tot mai flămând, dar încă neobosit, observând aglomeraţia variată de pe diferite străzi, treburile inexplicabile ale tuturor acestor fiinţe infinitesimale. În această aglomeraţie nu exista alt aspect pentru el decât confuzia…

Se spune că în Kensington a cules o doamnă din trăsura ei, o doamnă într-o frumoasa rochie de seară, a examinat-o de aproape, din cap până în picioare şi a pus-o la loc — puţin cam brutal — cu un profund suspin. În privinţa asta nu pot să garantez. Timp de vreo oră, el a privit oamenii bătându-se pentru a ocupa locuri în omnibuzele de la capătul lui Piccadilly. A fost văzut aplecându-se câteva minute, în timpul după-amiezii, peste Kennington Oval, dar când a băgat de seamă că miile de oameni strânşi acolo erau absorbiţi de misterele crochetului şi nu-i observau prezenţa, şi-a continuat drumul, mormăind.

Între unsprezece şi douăsprezece noaptea, el se întoarse în Piccadilly Circus şi găsi un nou fel de mulţime. Părea evident că oamenii sunt foarte preocupaţi de nişte lucruri pe care, din motive greu de conceput, erau totuşi în stare să le facă, sau de altele pe care nu le puteau face. Priveau spre el, îşi băteau joc de el şi îşi vedeau de drum. Birjarii mergeau cu ochii în patru unul în spatele celuilalt, mereu, de-a lungul trotuarului înţesat de oameni. Oamenii ieşeau sau intrau în restaurante, gravi, preocupaţi, demni sau uşor şi plăcut însufleţiţi, sau

grăbiţi şi prevăzători — scăpând de pungăşiile chelnerilor vicleni. Stând în colţul său, marele uriaş privea toate acestea.

— Ce-i asta? murmură el cu glas scăzut şi cu tristeţe, ce-i asta? Toţi sunt atât de serioşi. De ce oare nu înţeleg eu nimic?

Niciunul din ei se pare că nu vedea, aşa cum vedea el, decrepitudinea lamentabilă a femeilor sulemenite din colţul străzii, mizeria în zdrenţe care se târa în lungul rigolei, zădărnicia infinită a acestei întregi agitaţii. Infinită zădărnicie! Niciunul din ei nu părea să observe umbra nevoilor acestui Uriaş, umbra aceea a viitorului, care se aşternea de-a curmezişul drumurilor lor.

De partea cealaltă a străzii, deasupra caselor, apăreau şi dispăreau luminile unor litere misterioase, care ar fi putut, dacă el ştia să le citească, să-i arate dimensiunile interesului oamenilor, i-ar fi vorbit de necesităţile fundamentale şi de trăsăturile vieţii lor, aşa cum o concepeau aceşti oameni mici. Mai întâi apărea luminos un

T

Apoi urma un U,

T U;

Apoi P,

TUP;

Până când în cele din urmă apărea complet, de-a curmezişul cerului, acest mesaj îmbucurător pentru toţi cei care simţeau greutăţile vieţii:

TUPPER: VIN TONIC ŞI ÎNTĂRITOR

Şi apoi, totul dispărea dintr-o dată în noapte, pentru a fi urmat, prin acelaşi procedeu, de o altă necesitate universală:

SĂPUN DE ÎNFRUMUSEŢARE

După cum puteţi observa, nu erau simple produse chimice de curăţat, ci ceva, cum mărturiseau ele, „ideal”; şi apoi, completând trepiedul existenţei oamenilor mici:

PASTILE GALBENE YANKER

După aceea, nu mai rămânea decât să apară din nou Tupper, în litere de flăcări roşii, de-a curmezişul spaţiului,

T U P P…

În ceasurile dinaintea zorilor, tânărul Caddles se pare că izbutise să ajungă la liniştea umbroasă din Regent's Park, unde păşind peste gard se aşezase pe o pantă acoperită cu iarbă, lângă locul unde se patinează în timpul iernii şi acolo dormise câteva ceasuri. Iar pe la ora şase dimineaţa, stătea de vorbă cu o femeie murdară de noroi, pe care o găsise dormind într-un şanţ de lângă Hampstead Heath şi o întreba cu insistenţă ce gândea ea despre rostul ei în viaţă…

3

Hoinăreala lui Caddles prin Londra ajunse la capăt în dimineaţa zilei a doua. Căci atunci foamea îl copleşi. El ezită în faţa unei căruţe în care se încărca pâine caldă şi aromitoare, apoi îngenunchie liniştit şi începu jaful. Goli căruţa, în timp ce omul brutarului alerga în căutarea poliţiei, după aceea mâna lui mare pătrunse în prăvălie şi curăţă tejgheaua şi rafturile, în sfârşit, cu braţele încărcate şi continuând să mănânce, îşi văzu de drum, căutând altă prăvălie la care să-şi continue masa. Se întâmplase să fie un sezon de şomaj, când hrana era scumpă, iar mulţimea din acel cartier era în stare să simpatizeze chiar şi pe un Uriaş care lua hrana ce o doreau cu toţii. Ei aplaudară a doua fază a mesei lui şi râseră de strâmbătura sa nedumerită în faţa poliţistului.

— Mi-era foame, zise el cu gura plină.

— Bravo! strigă mulţimea. Bravo!

Apoi, tocmai când punea mâna pe a treia brutărie, fu oprit de o jumătate de duzină de poliţişti care îl ciocăneau cu bastoanele în picior.

— Ascultă, frumosule Uriaş, urmează-mă, zise ofiţerul care comanda. Nu-ţi este permis să

hoinăreşti departe de casă în acest chip. Vino cu mine să te duc acasă.

Făcură tot ce putură pentru a-l aresta. Mi s-a spus că aveau un camion care îi urma de-a lungul străzilor şi în care erau şiruri de lanţuri şi de parâme de vapoare, care urmau să ţină loc de cătuşe, în cazul unei arestări. Pe atunci n-aveau intenţia să-l ucidă.

— El nu face parte din complot, zise Caterham. Nu vreau să am pe mâini sânge nevinovat.

La început, Caddles nu înţelese importanţa acestor atenţii. Când îşi dădu seama, le spuse poliţiştilor să nu fie imbecili şi porni cu paşi mari, lăsându-i numaidecât pe toţi în urmă. Brutăriile se aflau pe Harow Road, iar el trecu prin canalul Londrei până la St. John's Wood şi se aşeză acolo într-o grădină particulară, pentru a-şi curăţa dinţii şi pentru a fi în curând asaltat de o nouă ceată de poliţişti.

— Lăsaţi-mă în pace! mârâi el şi porni prin grădini, stricând câteva terenuri şi culcând la pământ câteva garduri, în timp ce poliţiştii îl urmăreau energici, unii prin grădini, alţii pe drum, prin faţa caselor. Unul sau doi dintre ei aveau arme, dar nu făcură uz de ele. Când Uriaşul ajunse în Edgware Road, se putea desluşi altă înfăţişare, altă mişcare în mulţime, iar un poliţist călare trecu peste piciorul lui şi se răsturnă.

— Lăsaţi-mă în pace! zise Caddles, înfruntând mulţimea care gâfâia. Nu v-am făcut nimic.

În clipa aceea era neînarmat, căci îşi lăsase în Regent's Park securea adusă de la carieră. Dar acum, sărmanul nenorocit se pare că simţi nevoia unei arme. Se întoarse spre curtea de mărfuri a gării Great Western Railway, smulse stâlpul înalt al unui felinar electric — o măciucă formidabilă pentru el — şi şi-l aruncă pe umăr. Văzând că poliţia apare din nou pe urmele sale, se întoarse iar pe Edgware Road, spre Cricklewood şi apoi coti brusc către nord.

Merse aşa până la Waltham, apoi se întoarse din nou spre vest, după care apucă iar spre Londra, unde ajunse trecând prin cimitire şi peste creasta din Highgate, pe la amiază, având din nou în priviri măreţia oraşului. Se aşeză într-o grădină din apropiere, cu spatele spre o casă care domina întregul oraş. Era extenuat şi avea faţa suptă, iar acum oamenii nu se mai îngrămădeau în jurul său cum făcuseră prima dată când venise la Londra, ci îl spionau din grădinile alăturate, iscodindu-l din ascunzişuri. Ştiau acum că lucrurile deveniseră mai grave decât crezuseră ei.

— De ce nu mă lasă ăştia în pace? mormăia tânărul Caddles. Trebuie să mănânc. De ce nu mă lasă ei în pace? Stătea cu faţa întunecată, muşcându-şi pumnul şi privind în vale spre Londra. Toată oboseala, supărarea, nedumerirea şi mânia neputincioasă, acumulate de el în cursul acestor rătăciri, ajunseseră la apogeu.

— N-au nicio noimă toate astea! şopti el. N-au niciun înţeles. Şi ei nu vor să mă lase în pace, vor să-mi stea în drum. Şi apoi îşi repetă de mai multe ori: Nu-i nimic! Of! oamenii ăştia mici!

Îşi muşcă pumnul şi mai tare, iar înfăţişarea sa deveni şi mai sumbră.

— Să muncesc la calcar pentru ei, şopti el. Şi toată lumea este a lor! ***Eu*** n-am loc în ea… nicăieri.

Îndată după aceea, cu un spasm de mânie şi de dezgust, văzu uniforma, acum familiară, a unui poliţist călare pe zidul grădinii.

— Lasă-mă în pace! mârâi uriaşul. Lasă-mă în pace!

— Trebuie să-mi fac datoria! zise micul poliţist, care avea o faţă albă şi hotărâtă.

— Lasă-mă în pace! Am dreptul să trăiesc ca şi voi. Trebuie să cuget. Trebuie să mănânc. Lasă-mă în pace!

— Asta-i legea, zise micul poliţist, fără să se apropie. Nu noi am făcut legea.

— Nici eu, zise tânărul Caddles. Voi, oamenii mici, aţi făcut toate astea înainte de a mă naşte eu. Voi şi legea voastră! Ce trebuie să fac şi ce trebuie să nu fac. Nimic de mâncare pentru mine, dacă nu muncesc ca un sclav, nici odihnă, nici adăpost, nimic şi îmi spui că…

— Asta nu mă priveşte pe mine, zise poliţistul. N-am venit aici ca să mă cert. Tot ce trebuie să fac este să aplic legea! şi el îşi trecu şi al doilea picior pe deasupra zidului şi păru dispus să coboare. Alţi poliţişti se iviră în spatele lui.

— Luaţi seama… eu nu vă caut ceartă! zise tânărul Caddles, ţinând strâns în mână uriaşa sa măciucă de fier, privind palid şi cu degetul său uriaş întins spre poliţist. Eu nu vă caut ceartă. Dar… lăsaţi-mă în pace.

Poliţistul încercă să afişeze un aer calm şi obişnuit, având limpede înaintea ochilor tragedia monstruoasă care avea să urmeze.

— Dă-mi proclamaţia! zise el unui tovarăş de-al său nevăzut şi i se înmână o mică hârtie albă.

— Lasă-mă în pace! zise Caddles încruntat şi încordându-se, gata de orice.

— Asta vrea să spună, zise poliţistul înainte de a citi, că trebuie să te duci acasă. Să te duci înapoi la carieră. Dacă nu, va fi rău de tine.

Caddles scoase un mârâit nearticulat.

După ce proclamaţia fu citită, ofiţerul făcu un semn. Patru oameni cu puşti apărură şi luară poziţia de tragere, lângă zid. Purtau uniforma poliţiei împotriva şobolanilor. La vederea puştilor, tânărul Caddles se mânie. Îşi amintea de înţepăturile puştilor de vânătoare ale fermierilor din Wreckstone.

— Vreţi să trageţi cu astea în mine? întrebă el, arătând cu degetul şi ofiţerului i se păru că Uriaşului îi e frică.

— Dacă nu te întorci la carieră…

Apoi, într-o clipă, ofiţerul sări zidul şi, la şaizeci de picioare deasupra sa, uriaşul stâlp electric se

răsuci în jos ca să-l omoare. Bang, bang, bang, pocniră puştile grele, dar zidul sfărâmat, solul şi subsolul grădinii, zburară în toate părţile. Mai zbură ceva, ceva care aruncă picături roşii pe una din mâinile unui puşcaş. Trăgătorii se feriră într-o parte şi apoi se întoarseră să tragă din nou. Dar tânărul Caddles, lovit deja de două ori în plin, se răsucise să vadă cine îl lovise atât de puternic în spate. Bang! Bang! Avu viziunea unor case, sere şi grădini, a unor oameni care pândeau la ferestre şi totul învârtindu-se înspăimântător şi misterios. Făcu trei paşi, poticnindu-se, ridică şi lăsă să cadă uriaşa Iui măciucă şi îşi duse mâna la piept. Faţa i se schimonosise de durere.

Ce era asta, fierbinte şi umed, pe mâna sa?…

Un om care privea de la fereastra dormitorului îi văzu faţa, îl zări privind ţintă, cu o grimasă de suferinţă şi plâns, la sângele de pe mâna sa şi apoi genunchii i se îndoiră şi Uriaşul se prăbuşi la pământ. Era prima din urzicile uriaşe care cădea smulsă de mâna hotărâtă a lui Caterham şi ultima pe care ar fi bănuit-o el că-i va cădea în mână.

Capitolul IV
CELE DOUA ZILE ALE LUI REDWOOD

1

Îndată ce Caterham şi-a dat seama că venise momentul smulgerii urzicilor, el luă legea în mână şi trimise să fie arestaţi Cossar şi Redwood.

Redwood fu găsit uşor. Suferise o operaţie şi doctorii îi interziseseră orice motiv de tulburare, până când convalescenţa avea să ia sfârşit. Acum, îi dăduseră drumul. Se dăduse jos din pat tocmai atunci şi stătea într-o încăpere bine încălzită, cu un teanc de ziare în jurul său, citind pentru întâia oară despre agitaţia care se abătuse asupra ţării de când venise Caterham la putere şi despre supărările care ameninţau pe Prinţesă şi pe fiul său. Era în

dimineaţa zilei când murise tânărul Caddles şi când poliţistul încercase să-l oprească pe tânărul Redwood din drumul său spre Prinţesă. Ultimele ziare pe care le avea nu-l lăsau pe Redwood să întrezărească decât vag aceste lucruri iminente. El citea şi recitea cu inima strânsă aceste prime prevestiri ale dezastrului, dându-şi seama din ce în ce mai vădit de umbrele morţii fâlfâind în textele citite şi citea aceste texte ca să-şi ocupe gândurile până când aveau să sosească veşti noi. Când ofiţerii intrară în cameră în urma servitoarei, el îi privi cu nelinişte.

— Credeam că îmi aduci un ziar de seară, zise el. Apoi, ridicându-se în picioare şi schimbându-şi brusc atitudinea, adăugă: Ce s-a întâmplat?…

După aceea, Redwood nu mai avu nicio ştire despre nimic, timp de două zile.

Ei veniseră cu un vehicul să-l ia, dar când constatară că e bolnav, luară hotărârea să-l lase o zi sau două până când va putea fi transportat fără pericol, iar casa lui fu luată în stăpânire de poliţie şi transformată într-o închisoare temporară. Era aceeaşi casă în care se născuse Uriaşul Redwood şi în care ***Heracleoforbia*** fusese administrată întâia oară unei fiinţe umane, iar Redwood era acum văduv şi trăia singur în ea de opt ani.

Devenise un om cu părul cărunt, cu o barbă mică şi ascuţită; dar ochii săi căprui mai aveau o privire plină de viaţă. Era slab şi avea glasul domol, dintotdeauna, dar trăsăturile sale aveau acum acel aspect indefinibil pe care îl dă meditaţia asupra unor probleme prea vaste. Pentru ofiţerul care venise să-l aresteze, înfăţişarea lui părea în contrast puternic cu enormitatea crimelor lui.

— Omul ăsta, zise ofiţerul către un subordonat al său, a făcut tot ce a putut ca să răvăşească totul — şi are o faţă de fermier cumsecade, pe câtă vreme judecătorul Hangbrow, care pune în ordine toate lucrurile, are un cap ca de câine. Şi apoi manierele lor! Ăsta e politeţea întruchipată, iar

celălalt tună şi fulgeră într-una. Ceea ce demonstrează, nu-i aşa, că nu trebuie în niciun caz să te bizui pe aparenţe.

Dar impresia sa asupra acestor calităţi ale lui Redwood fu în curând spulberată. Mai întâi, ofiţerii îl descoperiră turbulent, până când dădură a înţelege că era inutil să pună întrebări sau să ceară ziare. Făcură un soi de percheziţie în biroul său şi îndepărtară până şi ziarele găsite. Vocea lui Redwood era ridicată şi mustrătoare.

— Dar nu înţelegeţi, zise el de mai multe ori, că este fiul meu, singurul meu fiu, care se află amestecat în toate acestea. Nu mi-e de ***Hrană,*** ci de fiul meu!

— Aş vrea într-adevăr să vă pot spune ceva, domnule! zise ofiţerul. Dar ordinele noastre sunt stricte.

— Cine a dat aceste ordine? strigă Redwood.

— Ah, ***asta,*** domnule… zise ofiţerul şi se îndreptă spre uşă.

— Se plimbă încolo şi încoace prin odaie, zise al doilea ofiţer, când superiorul său veni jos. Asta-i foarte bine. Are să-i mai treacă.

— Sper, zise ofiţerul superior. Adevărul e că n-am văzut mai înainte lucrurile în această lumină, totuşi Uriaşul acela care se plimba cu Prinţesa, ştii, e fiul lui.

Cei doi şi încă un poliţist se uitară unul la altul un timp.

— Atunci îi vine cam greu, spuse al treilea poliţist.

Era limpede acum că Redwood nu înţelesese decât în parte faptul că o cortină de fier se lăsase între el şi lumea exterioară. Poliţiştii îl auziră ducându-se la uşă, încercând clanţa şi smucind încuietoarea, în timp ce glasul ofiţerului care staţiona pe palier îi spunea că toate încercările astea nu-i puteau sluji la nimic. Apoi îl auziră umblând la ferestre şi văzură pe oamenii de afară privind în sus.

— E zadarnic şi pe-acolo, zise al doilea ofiţer.

După aceea Redwood începu să sune. Ofiţerul superior se duse sus şi-l lămuri cu multă răbdare că nu servea la nimic să sune în felul acesta şi că, dacă acum suna pentru nimic, s-ar putea ca mai târziu, când va avea nevoie de ceva, să nu mai fie luat în seamă.

— Vă servim cu tot ce este rezonabil, domnule, zise ofiţerul. Dar dacă sunaţi numai în chip de protest, vom fi obligaţi, domnule, să întrerupem legătura.

Ultimele cuvinte pe care le auzi ofiţerul fură strigate cu glas tare de Redwood:

— Dar cel puţin aţi putea să-mi spuneţi dacă fiul meu…

2

În cele din urmă, Redwood rămase să-şi petreacă cea mai mare parte din timp la ferestre.

Dar ferestrele îi ofereau prea puţin din realitatea evenimentelor de afară. Întotdeauna fusese o stradă liniştită, dar în ziua aceea era ***neobişnuit*** de liniştită. Rareori trecea o trăsură sau căruţa vreunui negustor. Din când în când, se zărea trecând câte un pieton — fără însă ca înfăţişarea lui să trădeze ceva din taina evenimentelor sau, alteori, mai trecea câte un mic grup de copii, o doică sau o femeie plecată după cumpărături — şi aşa mai departe. Veneau din dreapta sau din stânga, dintr-o parte sau cealaltă a străzii, cu un aer exasperant de nepăsare faţă de orice alte griji mai mari decât propriile lor griji; descopereau cu uimire casa păzită de poliţie şi treceau pe partea cealaltă a străzii, unde ramurile mari ale unei hortensii uriaşe atârnau deasupra trotuarului — şi după aceea oamenii se uitau îndărăt şi arătau casa cu degetul. Din când în când, câte un om venea şi punea câte o întrebare poliţistului, primind un răspuns laconic…

Casele din faţă păreau moarte. O servitoare apăru o dată la fereastra unui dormitor, privind afară şi Redwood se gândi să-i semnalizeze ceva. Câtva timp ea privi semnele lui cu interes şi făcu un gest de răspuns, apoi privi brusc peste umăr, se întoarse şi dispăru. Un bătrân ieşi şchiopătând de la numărul 37, coborî scările şi se îndepărtă pe dreapta, fără să-şi ridice privirile. Timp de zece minute, singurul ocupant al străzii rămase o pisică…

Cu astfel de evenimente trecu şi dimineaţa aceea interminabilă şi importantă.

Pe la ora douăsprezece începu să se audă gălăgia vânzătorilor de ziare de pe strada alăturată; dar in scurt timp încetă. Contrar obiceiului lor, ei trecură de strada lui Redwood, iar în mintea sa încolţi bănuiala că poliţia păzea capetele străzii. Încercă să deschidă fereastra, dar numaidecât intră în cameră un poliţist…

Orologiul bisericii bătu orele douăsprezece şi, după o prăpastie de timp, ora unu.

Îl amăgiră cu masa.

Înghiţi o îmbucătură şi răvăşi puţin mâncarea, ca să poată fi luată, bău o gură bună de whisky, apoi luă un scaun şi se duse din nou la fereastră. Minutele se întindeau în imensităţi cenuşii şi câteva clipe probabil că aţipi.

Se trezi cu senzaţia vagă a unor bubuituri îndepărtate. Observă că ferestrele zăngăneau ca sub zguduitura unui cutremur, care dură câteva minute şi se stinse. Apoi, după un răstimp de tăcere, zgomotul începu din nou şi după aceea iarăşi se stinse. Îşi închipuia că ar putea să fie doar trecerea unui vehicul greu pe strada principală. Ce altceva putea să fie?…

După câtva timp, începu să se îndoiască dacă auzise într-adevăr aceste zgomote.

Se porni să discute la nesfârşit cu el însuşi. La urma urmei, de ce-l ţineau închis? Caterham era de două zile la putere, un răstimp suficient de lung ca să smulgă Urzica. Să smulgă Urzica! Să smulgă Urzica Uriaşă! Acest refren, o dată început, îi cânta în minte şi nu mai voia să-l pă-răsească.

În definitiv, ce putea face Caterham? El era un om re-ligios. Era deci obligat, într-un fel, să nu comită violenţe fără motiv.

Să smulgă Urzica! De pildă, Prinţesa va fi probabil prinsă şi trimisă peste hotare. S-ar putea ca fiul lui să se opună. În acest caz… Dar de ce fusese arestat el? De ce era nevoie să fie ţinut în necunoaşterea unui astfel de fapt? Lucrul acesta îl ducea cu gândul la altele şi mai grave.

Poate că aveau bunăoară de gând să-i închidă pe toţi Uriaşii. Vor fi arestaţi cu toţii odată. Se făcuseră aluzii la asta în discursurile electorale. Şi după aceea?

Fără îndoială că puseseră mâna şi pe Cossar.

Caterham era un om religios. Redwood se agăţă de acest lucru. Fundalul gândurilor sale era o

cortină neagră şi pe această cortină trecea fără încetare acelaşi cuvânt, un cuvânt scris cu litere de foc. Şi el lupta necontenit împotriva acestui cuvânt, care mereu începea să fie scris pe cortină şi nu se scria niciodată până la capăt.

În cele din urmă, Redwood îl înfruntă. „Masacru!" Acesta era cuvântul în deplina lui brutalitate.

Nu! Nu! Nu! Era cu neputinţă! Caterham era un om religios, un om civilizat. Pe lângă aceasta, lucrurile veneau după toţi aceşti ani, după atâtea speranţe!

Redwood sări în picioare. Începu să se plimbe prin odaie. Vorbea cu el însuşi. Striga.

— ***Nu!***

Fără îndoială că omenirea nu era atât de nebună, cu siguranţă că nu! Era imposibil, era de necrezut, nu se putea. La ce ar fi folosit uciderea oamenilor uriaşi, când lucrurile deveneau acum gigantice în mod inevitabil? Nu vor putea fi atât de nebuni!

— Trebuie să înlătur o astfel de idee, zise el cu glas tare. Să înlătur o astfel de idee! Absolut!

Se opri brusc. Ce era asta?

Cu siguranţă că ferestrele au zăngănit. Se duse să privească afară, în stradă. Pe partea cealaltă, văzu de îndată confirmarea celor auzite. La fereastra dormitorului de la numărul 35 era o femeie, cu un prosop în mână, iar la sufrageria de la numărul 37 se vedea un om, în dosul unei glastre uriaşe cu o ferigă hipertrofiată şi amândoi priveau afară şi în sus, neliniştiţi şi curioşi. Putu vedea acum foarte limpede că şi poliţistul de pe trotuar auzise. Lucrul nu era deci izvorât din imaginaţia sa.

Se întoarse spre încăperea care începea să se întunece.

— Tunuri, zise el.

Rămase pe gânduri.

— Tunuri?

Îi aduseră ceai tare, după cum era obişnuit să bea. Era evident că fusese consultată menajera sa. După ce îl bău, se simţi prea agitat pentru a mai sta la fereastră şi începu să se plimbe prin odaie. Mintea sa deveni mai aptă pentru o gândire ordonată.

Această încăpere era de douăzeci şi patru de ani odaia lui de lucru. Fusese mobilată la căsătoria sa şi toate mobilele principale datau de atunci, biroul mare şi complicat, scaunul rotativ, fotoliul din faţa căminului, biblioteca rotativă, cutiile de fişe care umpleau colţul cel mai îndepărtat. Covorul persan în culori vii, carpetele şi perdelele mai recente căpătaseră nuanţe mai dulci, de o bogăţie mai potolită, iar bron-zul şi alama străluceau cald în jurul căminului deschis. Lămpile electrice înlocuiseră lămpile de mai înainte; aceasta era principala schimbare a mobilării originale. Dar printre aceste lucruri, legătura sa cu ***Hrana*** lăsase urme abundente. De-a lungul unui perete, deasupra panelului, se înşirau o mulţime de fotografii şi fotogravuri, înrămate în negru, care reprezentau pe fiul său şi pe fii lui Cossar şi alţi copii ai ***Hranei,*** la diferite vârste şi în diferite împrejurări. Chiar şi chipul inexpresiv al tânărului Caddles îşi avea locul în această colecţie. Într-un colţ se afla un mănunchi de spice de grâu uriaş, de la Cheasing Eyebright şi pe birou se aflau trei măciulii goale de maci, mari cât nişte pălării. Vergelele perdelelor erau tulpini de ierburi. Deasupra căminului se afla, cu râtul în jos, ţeasta teribilă a unui porc uriaş de Oakham, o sinistră garnitură pentru cămin, cu un vas de porţelan chinezesc în fiecare orbită…

Redwood se îndreptă spre fotografii şi mai ales spre fotografiile fiului său.

Ele îi reamintiră nenumărate lucruri pe care le uitase, despre primele zile ale ***Hranei,*** despre prezenţa timidă a lui Bensington, despre verişoara Jane, despre Cossar şi despre acţiunea nocturnă de la Ferma Experimentală. Aceste lucruri îi reveniră

în minte acum, foarte mici, luminoase şi distincte, ca nişte obiecte văzute printr-un telescop, într-o zi însorită. Şi apoi urmară camera uriaşă a copilului, copilăria Uriaşului, primele eforturi ale tânărului Uriaş de a vorbi, primele sale semne vădite de afecţiune.

Tunuri?

Îi năvăli în minte, irezistibil şi copleşitor, gândul că acolo afară, în afara acestei tăceri blestemate şi a acestui mister, fiul său şi fiii lui Cossar şi toate aceste prime fructe glorioase ale unei ere mai mari luptau, chiar în clipa aceasta. Luptau pentru viaţă! Chiar acum poate că fiul său se afla într-o situaţie groaznică, încolţit, rănit, învins…

Se smulse din faţa acestor tablouri şi începu să se plimbe prin odaie gesticulând.

— Nu se poate, strigă el, nu se poate! Nu se poate sfârşi aşa!… Ce-a fost asta?

Se opri, împietrit.

Ferestrele începură din nou să zăngăne şi apoi urmă o bubuitură — o izbitură puternică, care zgudui casa. Zguduitura păru să dureze un secol. Pe semne că era foarte aproape. O clipă, i se păru că ceva lovise casa deasupra lui; era o lovitură colosală, urmată de un zgomot de geamuri sparte şi apoi o linişte care fu întreruptă în cele din urmă de zgomotul slab, însă desluşit, al unor paşi care alergau jos, în stradă.

Aceşti paşi îl smulseră din rigiditatea sa. Se întoarse spre fereastră şi văzu geamul crăpat şi spart.

Inima îi bătea puternic şi el simţea că se va produce o criză, un eveniment concludent, un deznodământ. Apoi, din nou, certitudinea că era ţinut închis şi că era neputincios căzu în jurul său ca o cortină!

Nu putu vedea nimic afară, decât că micul felinar electric de pe partea cealaltă nu era aprins; după primul indiciu de alarmă, nu mai putu auzi nimic. Nu putea adăuga nimic pentru a interpreta

sau dezlega acest mister, decât că îndată după aceea se produse o strălucire roşie care pâlpâia pe cer, spre sud-est.

Această lumină creştea şi descreştea. Când descreştea, el se îndoia dacă o văzuse vreodată crescând. O dată cu întunericul, se vedea tot mai bine. De aceea deveni faptul predominant în această lungă noapte de aşteptare. Uneori i se părea că avea tremurul unor flăcări care dansau; alteori îşi închipuia că nu era altceva decât reflectarea normală a luminilor serii. Crescu şi descrescu ceasuri întregi şi nu dispăru decât în cele din urmă, când fu înecată cu totul de ivirea zorilor. Oare nu cumva asta ar însemna că…? Ce ar putea să însemne? Era aproape sigur că era vreun incendiu, apropiat sau îndepărtat, dar el nu putea nici măcar să spună dacă ceea ce zărise plutind erau fum sau nori. Dar pe la ora unu începuse un licăr de reflectoare către vâltoarea aceea roşiatică, un licărit care continuă în tot restul nopţii. Şi oare asta n-ar putea să însemne, tot aşa, multe lucruri? Ce ar putea să însemne? Ce însemna? Pentru a-şi ocupa mintea, nu avu decât acest cer pătat şi agitat şi ipoteza unei explozii uriaşe. Nu se auziră alte sunete, nici alte zgomote de paşi, nimic altceva decât nişte strigăte care ar fi putut să fie scoase din gâtlejul unor beţivi aflându-se departe…

El nu stinse lumina. Stătu în curentul din dreptul ferestrei sparte — siluetă neagră şi subţire, neliniştitoare pentru ofiţerul care se uită de mai multe ori în odaie şi îl îndemnă să se odihnească.

Toată noaptea Redwood rămase la fereastră, privind norii ciudaţi de pe cer şi numai o dată cu venirea zorilor cedă oboselii şi se întinse pe micul pat ce i-l pregătiseră între masa de scris şi căminul în care abia mai pâlpâia focul, sub craniul uriaş de mistreţ.

3

Treizeci şi şase de ceasuri lungi rămase Redwood sechestrat, închis şi despărţit de marea dramă a celor Două Zile, în timp ce oamenii mici de la începutul Erei Uriaşului luptau împotriva ***Odraslelor Hranei.*** Apoi, deodată, cortina de fier se ridică şi el se trezi chiar în centrul luptei. Această cortină se ridică tot atât de neaşteptat după cum căzuse. Târziu, în cursul după-amiezii, el fu atras la fereastră de zgomotul unei trăsuri care se oprise afară. Cineva coborî şi în clipa următoare se afla în faţa lui în odaie un tânăr zvelt de vreo treizeci de ani, ras, îmbrăcat bine şi manierat.

— Domnule Redwood, începu el, aţi fi dispus să mergeţi la domnul Caterham? Are urgentă nevoie de prezenţa dumneavoastră.

— Are nevoie de prezenţa mea!… În mintea lui Redwood izbucni o întrebare pe care nu şi-o putu formula numaidecât. Ezită. Apoi întrebă cu voce sugrumată: Ce i-aţi făcut fiului meu? şi rămase cu răsuflarea tăiată, în aşteptarea răspunsului.

— Fiului dumneavoastră, domnule? Fiul dumneavoastră e bine. Cel puţin aşa ştim noi.

— Bine?

— A fost rănit ieri, domnule. N-aţi auzit?

Redwood îndepărtă cu un gest aceste prefăcătorii. Glasul său nu mai era plin de spaimă, ci de mânie:

— Ştii prea bine că n-am auzit! Ştii prea bine că n-am auzit nimic!

— Domnul Caterham se temea, domnule… Sunt vremuri tulburi. Cu toţii… au fost luaţi prin surprindere. V-a arestat, domnule, ca să vă scape de vreo primejdie…

— M-a arestat ca să mă împiedice să-l previn sau să-i dau vreun sfat fiului meu. Continuă. Spune-mi ce s-a întâmplat. Aţi reuşit? I-aţi ucis pe toţi?

Tânărul făcu câţiva paşi spre fereastră, apoi se întoarse.

— Nu, domnule! zise el scurt.

— Ce ai să-mi spui?

— Este o dovadă, domnule, că această luptă nu a fost plănuită de noi. Ei ne-au găsit… cu totul nepregătiţi.

— Vrei să spui…?

— Vreau să spun, domnule, că Uriaşii, într-o anumită măsură, s-au ţinut bine.

Lumea se schimbă pentru Redwood. O clipă, un fel de isteric puse stăpânire pe muşchii feţei şi gâtului său. Apoi îi scăpă un oftat adânc de uşurare. Inima îi bătea puternic de bucurie.

— Uriaşii s-au ţinut bine!

— Au fost lupte teribile… distrugeri grozave. Totul nu-i decât o groaznică neînţelegere… În nordul şi în centrul ţării au fost ucişi Uriaşi… Pretutindeni.

— Mai luptă şi acum?

— Nu, domnule. S-a cerut un armistiţiu.

— Din partea lor?

— Nu, domnule. Domnul Caterham l-a cerut. Totul nu e decât o groaznică neînţelegere. Tocmai de aceea el doreşte să stea de vorbă cu dumneavoastră şi să vă explice punctul său de vedere. Ei insistă, domnule, să interveniţi dumneavoastră…

Redwood îl întrerupse.

— Ştii ce i s-a întâmplat fiului meu? întrebă el.

— A fost rănit.

— Spune-mi! Spune-mi!

— El şi Prinţesa au venit… înainte ca… mişcarea de încercuire a taberei fraţilor Cossar să fie terminată… adăpostul fraţilor Cossar de la Chislehurst. Au venit pe neaşteptate, domnule, păşind peste un desiş de ovăz uriaş, lângă fluviu şi au dat peste o coloană de infanterie… Soldaţii fuseseră nervoşi toată ziua şi asta a produs panică printre ei.

— L-au împuşcat?

— Nu, domnule. Au luat-o la fugă. Unii au tras în el… în neştire… împotriva ordinelor.

Redwood făcu un gest de neîncredere.

— Este adevărat, domnule. Nu din cauza fiului dumneavoastră, nu vreau să pretind acest lucru, ci din cauza Prinţesei.

— Da. Asta-i adevărat.

— Cei doi Uriaşi au alergat către tabără, strigând. Soldaţii fugeau care încotro, apoi unii au început să tragă. Ei spun că l-au văzut clătinându-se…

— Vai!

— Da, domnule. Dar noi ştim că nu e rănit grav.

— Cum aşa?

— A trimis un mesaj, domnule, prin care anunţa că se simte bine!

— Pentru mine?

— Pentru cine altcineva, domnule?

Redwood rămase aproape un minut cu braţele încrucişate, gândindu-se la toate acestea. Apoi indignarea sa găsi glas.

— Pentru că aţi procedat ca nişte smintiţi, pentru că aţi calculat greşit şi aţi dat greş, aţi vrea să mă faceţi să cred că nu sunteţi ucigaşi cu premeditare. Şi de altfel… ceilalţi?

Tânărul privi întrebător.

— Ceilalţi Uriaşi! preciză Redwood.

Tânărul nu se mai prefăcu a nu înţelege. Îşi coborî glasul.

— Treisprezece, domnule, sunt morţi.

— Şi alţii sunt răniţi?

— Da, domnule.

— Şi Caterham, izbucni el, vrea să se întâlnească cu mine!… Unde sunt ceilalţi?

— Unii au ajuns în tabăra lor, în timpul luptei, domnule… Se pare că ştiau…

— Desigur că ştiau. Dacă n-ar fi fost Cossar… Cossar e acolo?

— Da, domnule. Şi toţi Uriaşii supravieţuitori sunt acolo… Cei care n-au ajuns în tabără în timpul luptei, s-au dus acolo sau se îndreaptă spre ea acum, în timpul armistiţiului.

— Asta înseamnă, zise Redwood, că sunteţi bătuţi.

— Nu suntem bătuţi. Nu, domnule. Nu puteţi spune că suntem bătuţi. Dar fiii dumneavoastră au încălcat regulile războiului. O dată aseară şi acum din nou. După ce atacul nostru a încetat. În după-amiaza asta au început să bombardeze Londra…

— E un act îndreptăţit!

— Au aruncat cu proiectile umplute cu… otravă.

— Otravă?

— Da. Otravă. ***Hrana…***

— ***Heracleoforbia?***

— Da, domnule. Domnul Caterham…

— Sunteţi bătuţi! Cu siguranţă că asta vă dă gata. E Cossar! Ce mai speraţi să faceţi acum? La ce bun să mai faceţi ceva acum? O veţi respira în praful de pe fiecare stradă. La ce bun să mai luptaţi? Regulile războiului, desigur! Şi acum Caterham vrea să mă tragă pe sfoară ca să-l ajut să negocieze. Doamne sfinte, omule! De ce aş veni în ajutorul acestui fanfaron dezumflat? El şi-a jucat rolul… a ucis şi a stricat totul. De ce i-aş veni în ajutor?

Tânărul îl asculta cu un aer de atenţie respectuoasă.

— Fapt este, domnule, îl întrerupse el, că Uriaşii insistă să vă vadă. Nu vor alt ambasador decât pe dumneavoastră. Dacă nu vă duceţi la ei, mi-e teamă, domnule, că va mai fi vărsare de sânge.

— De partea voastră, poate!

— Nu, domnule, de ambele părţi. Lumea s-a hotărât să pună capăt acestui lucru.

Redwood aruncă o privire prin odaie. Ochii i se opriră o clipă asupra fotografiei fiului său. Se întoarse şi întâlni privirea întrebătoare a tânărului.

— Da, zise el în cele din urmă, merg.

4

Întâlnirea cu Caterham se desfăşură cu totul altfel decât o prevăzuse. Îl văzuse pe acest om doar de două ori în viaţă, o dată la un dineu, altă dată în anticamera Camerei Comunelor şi imaginaţia sa îl vedea nu ca pe un om în carne şi oase, aşa cum era, ci ca pe o născocire a ziarelor şi caricaturiştilor, pe Legendarul Caterham, pe Jack, ucigătorul de Uriaşi, Perseu şi aşa mai departe. Realitatea umană a acestei personalităţi veni să răstoarne toate acestea.

Înaintea lui nu se afla chipul din caricaturi şi portrete, ci faţa trasă şi suptă a unui om obosit şi nedormit, cu albul ochilor îngălbenit, cu cute în jurul gurii. Erau, într-adevăr, aceiaşi ochi căprui deschişi, acelaşi păr negru, profilul acvilin caracteristic marelui demagog, dar mai era ceva care dădea la o parte orice dispreţ şi retorică premeditată. Acest om suferea: suferea puternic; era într-o tensiune enormă. La început îşi luase o atitudine potrivită rolului. Apoi însă, un simplu gest, o uşoară mişcare, îi demonstră lui Redwood că adversarul se menţinea cu ajutorul drogurilor. Îşi duse un deget la buzunarul vestei şi apoi, după ce mai spuse câteva fraze, renunţă să se mai ascundă şi duse mica pastilă la buze.

În plus, în ciuda greutăţilor care-l apăsau, în ciuda faptului că era vinovat şi că era mai tânăr decât Redwood cu vreo doisprezece ani, acea calitate ciudată a sa, acel aspect (l-am putea numi magnetism al persoanei, în lipsa altui termen mai potrivit) care îi facilitase drumul până la această culme a dezastrului, nu-l părăsise încă. Redwood nu se aşteptase nici la asta.

Încă de la început, cel puţin în ce priveşte mersul şi direcţia discuţiei lor, Caterham reuşi aşadar să-l domine pe Redwood. El fu cel care determină caracterul primei părţi a întâlnirii lor, care dădu tonul şi conduse discuţia. Lucrul acesta se petrecu de parcă era ceva foarte firesc. Toate aşteptările lui Redwood se risipiră în prezenţa lui.

Îşi strânseră mâinile înainte ca Redwood să-şi aducă aminte că avusese de gând să evite această familiaritate. Lucid şi stăpân pe sine, Caterham imprimă încă de la început întrevederii lor caracterul unei căutări de mijloace de scăpare din faţa unei catastrofe comune.

Dacă făcu vreo greşeală, fu doar atunci când, uneori, oboseala punea stăpânire pe atenţia sa, sau când obişnuinţa întrunirilor publice începea să-l antreneze. Atunci îşi îndrepta corpul — în tot timpul întrevederii cei doi bărbaţi stătură în picioare — şi îşi lua privirile de la Redwood, începând să se apere şi să se justifice. O dată chiar spuse „Domnilor!"

Dar în general vorbea liniştit, pe îndelete…

Erau clipe când Redwood înceta să se mai simtă un interlocutor, când devenea un simplu auditor al unui monolog. Devenea spectatorul privilegiat al unui fenomen extraordinar, îşi dădea seama că există o diferenţă specifică între el şi această fiinţă al cărei glas frumos îl învăluia vorbind, vor-bind într-una. Această minte din faţa sa era pe cât de puternică, pe atât de limitată. Din această energie antrenantă, din această forţă personală, din această invincibilă uitare a anumitor lucruri, se născu în mintea lui Redwood cea mai grotescă şi mai stranie dintre imagini. În loc de un oponent care era o creatură asemănătoare lui, un om care poate fi socotit moralmente responsabil şi căruia poţi să-i adresezi apeluri la raţiune, el îl văzu pe Caterham ca pe altceva, ca pe un monstruos rinocer, un rinocer civilizat, ca să spunem aşa, născut în jungla afacerilor democratice, un monstru cu un avânt irezistibil şi cu o rezistenţă de neînvins. În toată această încurcătură de conflicte zdrobitoare, el era admirabil. Şi apoi? Acest om era o fiinţă grozav de bine adaptată pentru a-şi croi drumul prin mulţimea de oameni. Pentru el, nicio greşeală nu era atât de importantă cât auto-contrazicerea, nicio ştiinţă nu avea atâta însemnătate cât reconcilierea

„intereselor”. Realităţile economice, necesităţile topografice, minele abia atinse ale resurselor ştiinţifice nu existau pentru el mai mult decât există drumurile de fier, puştile sau literatura geografică pentru prototipul său animal. Ceea ce exista, erau întrunirile, comitetele electorale şi voturile — mai presus de toate, voturile. El era încarnarea voturilor — a milioane de voturi.

Şi acum, în această mare criză cu Uriaşii răniţi, dar nu bătuţi, acest monstru-vot vorbea.

Era evident că acum chiar el mai avea de învăţat totul. Nu ştia că există legi fizice şi legi economice, cantităţi şi reacţii pe care întreaga omenire, dacă ar vota ***nemine contradicente***[98], n-ar putea să le împiedice şi care nu sunt încălcate decât doar cu preţul distrugerii. El nu ştia că există legi morale care nu pot fi siluite de nicio forţă magică, sau dacă sunt siluite se întorc cu violenţă răzbunătoare. În faţa unui obuz sau a Judecăţii de Apoi, era evident pentru Redwood că acest om s-ar fi adăpostit în spatele vreunui vot contrafăcut al Camerei Comunelor.

Ceea ce preocupa cel mai mult mintea lui Caterham acum nu erau forţele care asediau fortăreaţa acolo, în sud, nu înfrângerea şi moartea, ci efectul acestori lucruri asupra Majorităţii — realitatea esenţială a existenţei sale. Trebuia să-i învingă pe Uriaşi sau să moară. În niciun caz, el nu-şi pierduse curajul cu totul. În ceasul acesta al eşecului său cel mai deplin, cu sângele dezastrelor pe mâini şi cu promisiunea îm-belşugată a altor dezastre şi mai îngrozitoare, în faţa desti-nelor uriaşe ale lumii care-l copleşeau, era capabil să creadă că, folosindu-se de glasul său, explicând, interpretând şi răstălmăcind, ar putea să-şi mai redreseze puterea. Fără îndoială că era încurcat şi neliniştit, obosit şi îndurerat, dar numai dacă ar putea să mai reziste, numai dacă ar putea să mai continue să vorbească…

În timp ce Caterham vorbea, lui Redwood i se părea că acesta înaintează şi dă înapoi, că se dilată şi se contractă. Contribuţia lui Redwood în această discuţie era dintre cele mai episodice, redusă la crâmpeie, ca să spunem aşa, aruncate ici-colo. „Toate acestea nu sunt decât prostii”; „Nu”; „N-are niciun rost”; „Atunci de ce aţi început?”

Este îndoielnic dacă ministrul Caterham asculta ce spunea interlocutorul său. În jurul acestor interpolări, discursul lui Caterham curgea de parcă ar fi fost cursul rapid al unei ape în jurul unei stânci. Acest om uimitor stătea pe covorul său oficial, vorbind, vorbind cu o forţă şi o îndemânare enormă, vorbind ca şi cum o pauză în discursul său, în explicaţiile sale, în prezentarea punctelor sale de vedere şi a ideilor sale, a consideraţiilor şi argumentelor, ar îngădui să se nască vreo influenţă antagonistă — o intervenţie orală, singura pe care ar fi putut-o el înţelege. Stătea în picioare, în mijlocul splen-dorilor uşor fanate ale acestei încăperi oficiale, în care, unul după altul, atâţi demnitari se supuseseră credinţei că o anumită putere de intervenţie era controlul creator al unui imperiu.

Cu cât vorbea mai mult, cu atât creştea în Redwood un simţământ al unei cumplite zădărnicii. Îşi dădea seama oare acest om că în timp ce stătea acolo şi vorbea, întregul univers se mişca, că fluxul invincibil al Creşterii curgea mereu, că mai erau şi alte ore decât orele parlamentare, sau alte arme în mâinile Răzbunătorilor Sângelui vărsat? Afară, întunecând întreaga încăpere, o singură frunză de iederă uriaşă bătea, neluată în seamă, în geam.

Redwood deveni dornic de a pune capăt acestui straniu monolog, de a evada spre raţiune şi judecată, spre acea ta-bără asediată, fortăreaţă a viitorului, unde, în chiar nucleul a ceea ce era Mare, fiii săi erau strânşi laolaltă. Pentru acest nucleu îndurase toată vorbăria. Avea impresia

ciudată că dacă acest monolog nu lua sfârşit, va fi luat pe sus de fluxul vorbelor şi că trebuia să lupte împotriva glasului lui Cater-ham cum lupţi împotriva unui drog. Sub această vrajă, faptele se schimbau, erau denaturate.

Ce spunea de fapt omul ăsta?

Deoarece Redwood trebuia să le relateze ***Odraslelor Hranei,*** el îşi dădu într-un fel seama că vorbele lui aveau importanţă. Va trebui să asculte şi să-şi păstreze cât va putea mai bine simţul realităţii.

Multe din ce spunea se refereau la vinovăţia celor care vărsaseră sânge. Aceasta era elocventă. Dar nu avea importanţă. Şi pe urmă?

El propunea încheierea unei convenţii.

Propunea ca supravieţuitorii dintre ***Odraslele Hranei*** să capituleze şi să plece undeva, ca să formeze o comunitate a lor proprie. Existau precedente, spunea el.

— Le vom ceda un teritoriu…

— Unde? întrebă Redwood, gata să discute.

Caterham se agăţă de această concesie. Îşi întoarse faţa spre Redwood, iar glasul său scăzu la tonul unei persuasiuni raţionale. Asta se va putea decide. Asta, susţinea el, era o problemă cu totul secundară. Apoi continuă pentru a preciza:

— În afară de ei şi de locul în care vor fi, noi va trebui să avem un control absolut, iar ***Hrana*** şi toate fructele ***Hranei*** vor trebui nimicite…

Redwood se trezi negociind.

— Dar Prinţesa?

— Ea rămâne deoparte.

— Nu, zise Redwood, luptându-se să revină pe vechea poziţie. E absurd.

— Să tratăm aceasta mai târziu. În orice caz, am căzut de acord că fabricarea ***Hranei*** va trebui oprită…

— N-am căzut de acord cu nimic. N-am spus nimic…

— Totuşi, pe o singură planetă să avem două rase de oameni, una mare şi alta mică! Gândiţi-vă la ce s-a întimplat! Gândiţi-vă că acesta nu e decât un preludiu la ceea ce se va întâmplă, dacă această Hrană va continua să se răspândească! Gândiţi-vă la tot ce aţi provocat în lumea asta! Dacă va fi să fie o rasă de uriaşi, care să crească şi să se înmulţească…

— Nu e datoria mea să discut, zise Redwood. Trebuie să mă duc la Fiii noştri. Vreau să mă duc la fiul meu. De aceea am venit la dumneavoastră. Spuneţi-mi exact ce oferiţi.

Caterham răspunse printr-un discurs.

Copiilor Hranei li se va da o mare rezervaţie — în America de Nord sau, poate, în Africa — în care îşi vor putea trăi viaţa după bunul lor plac.

— Dar e absurd, zise Redwood. Mai sunt şi alţi Uriaşi acum, peste hotare. Răspândiţi prin toată Europa!

— Ar putea să se încheie o convenţie internaţională. Nu este imposibil. De fapt, s-a mai vorbit şi altădată de aşa ceva… Dar în această rezervaţie ei îşi vor putea trăi viaţa, repet, după bunul lor plac. Vor putea face ce vor; vor putea construi tot ce vor. Vom fi bucuroşi chiar dacă vor face lucrări şi pentru noi. Ar putea să fie fericiţi. Gândiţi-vă!

— Cu condiţia să nu aibă copii.

— Exact. Copii să avem doar noi. Şi astfel, domnule, vom salva lumea, o vom salva cu totul de fructele teribilei dumneavoastră descoperiri. Încă nu este prea târziu. Suntem dornici să procedăm cu blândeţe. Chiar în acest moment noi ardem şi distrugem locurile în care au căzut ieri obuzele lor. Noi putem stăvili nenorocirea. Credeţi-mă că o putem stăvili. Dar în acest mod, fără cruzimi, fără nedreptăţi…

— Şi presupunând că Uriaşii nu acceptă?

Pentru prima dată Caterham îl privi pe Redwood drept în faţă.

— Vor fi nevoiţi!

— Nu cred că or să vrea.

— De ce n-ar accepta? întrebă el uluit.

— Şi presupunând totuşi că nu?

— Ce ar putea să fie, decât război? Nu-i mai putem lăsa să continue. Nu mai putem, domnule. Dumneavoastră, oamenii de ştiinţă, nu aveţi oare de loc imaginaţie? Nu aveţi milă? Nu putem lăsa lumea noastră călcată în picioare de o ceată tot mai mare de astfel de monştri şi de fiinţe monstruoase pe care le-a produs ***Hrana*** dumneavoastră. Nu putem, orice aţi zice! Vă întreb, domnule, ce armai putea să fie decât războiul? Şi ţineţi minte, ceea ce s-a întâmplat e doar un început! A fost numai o încăierare. O simplă chestiune de poliţie. Credeţi-mă, o simplă chestiune de poliţie. Nu vă lăsaţi înşelaţi de perspectivă, de simpla mărime a acestor noi fiinţe. În spatele nostru se află naţiunea… umanitatea. În spatele miilor de oameni care au murit se află milioane. Dacă n-ar fi fost teama de a nu vărsa sânge, domnule, în urma primelor noastre atacuri s-ar fi organizat altele, chiar în acest moment. Fie că putem sau nu să distrugem această ***Hrană,*** cu siguranţă îi putem însă ucide pe Fiii voştri! Vă bizuiţi prea mult pe lucrurile de ieri, pe întâmplările a numai douăzeci de ani, pe o singură bătălie. Nu aveţi simţul mersului inevitabil al istoriei. Eu ofer această convenţie pentru a salva nişte vieţi, nu pentru că asta ar putea schimba cumva sfârşitul fatal. Dacă credeţi că cele două biete duzini de Uriaşi pot rezista forţelor poporului nostru şi ale celorlalte popoare care vor veni în ajutorul nostru, dacă credeţi că puteţi schimba Umanitatea dintr-o dată, într-o singură generaţie şi să schimbaţi natura şi statura Omului…

El întinse braţul.

— Duceţi-vă acum la ei, domnule! Duceţi-vă să-i vedeţi, ghemuiţi printre răniţii lor, cu tot răul pe care l-au făcut…

Se opri, de parcă l-ar fi zărit pe fiul lui Redwood.

Se făcu o pauză.

— Duceţi-vă la el, zise el.

— Tocmai asta vreau să şi fac.

— Atunci, duceţi-vă numaidecât…

Se întoarse şi apăsă pe butonul unei sonerii; afară, ca un răspuns neîntârziat, se auzi un zgomot de uşi care se deschideau şi de paşi grăbiţi.

Convorbirea se terminase. Spectacolul luase sfârşit. Brusc, Caterham păru să se contracte, să se zbârcească, devenind un om cu faţa galbenă, obosit, de statură mijlocie, între două vârste. Făcu un pas înainte, ca şi cum ar fi păşit afară dintr-un tablou şi, luându-şi înfăţişarea prietenoasă care stă în dosul tuturor conflictelor publice ale rasei noastre, îi întinse mâna lui Redwood.

Ca şi cum ar fi fost ceva de la sine înţeles, Redwood îi strânse mâna pentru a doua oară.

Capitolul V
TABĂRA URIAŞILOR

1

Peste puţină vreme Redwood se afla într-un tren care mergea spre sud, peste Tamisa. Zări imaginea fulgerătoare a râului care strălucea în lumini şi a fumului care încă se mai ridica din locul unde căzuse obuzul, pe malul de nord şi unde o mulţime uriaşă de oameni fusese organizată pentru a arde locurile unde căzuse ***Heracleoforbia.*** Malul sudic era întunecat şi chiar străzile, din cine ştie ce motiv, nu erau luminate; tot ceea ce se vedea mai desluşit erau contururile turnurilor înalte de observaţie şi siluetele întunecate ale clădirilor şi şcolilor; după câteva minute de cercetare, el se întoarse cu spatele la fereastră şi se adânci în gânduri. Nu avea nimic de văzut sau de făcut până când nu-i va vedea pe Fiii săi…

Era obosit de încordarea ultimelor două zile; i se părea că însăşi emotivitatea sa era epuizată, dar înainte de a pleca se redresase bând o cafea tare şi gândurile sale alergau acum limpezi. Îi treceau prin cap multe lucruri. Recapitulă, dar acum în lumina faptelor împlinite, felul în care ***Hrana*** pătrunsese şi se răspândise în lume.

„Bensington credea că ar putea să fie o hrană excelentă pentru copii!" îşi zise el, cu un zâmbet uşor. Apoi îi veniră în minte, parcă ar fi fost încă vii, îndoielile sale groaznice după ce se apucase să i-o dea propriului său fiu. De atunci, întinzându-se neîncetat, în ciuda eforturilor oamenilor de a o împiedica, ***Hrana*** se răspândise în întreaga lume. Şi acum?

— Chiar dacă îi omoară pe toţi, şopti Redwood, lucrul e înfăptuit.

Secretul fabricării ei era cunoscut pretutindeni. Asta fusese opera sa. Plante, animale, o mulţime de copii îndureraţi vor conspira în mod irezistibil pentru a forţa lumea să revină din nou la ***Hrană,*** oricare ar fi fost rezultatul luptei prezente.

— Lucrul e înfăptuit, zise el, întorcându-se mereu cu gândul, în ciuda împotrivirii sale, la soarta prezentă a ***Odraslelor*** şi a fiului său. Îi va găsi oare epuizaţi de efortu-rile luptei, răniţi, înfometaţi, la un pas de înfrângere, sau îi va afla încă plini de curaj şi speranţă, pregătiţi pentru conflictul şi mai sinistru de mâine?… Fiul său era rănit! Dar îi trimisese un mesaj!

Gândul i se întoarse la întrevedea cu Caterham.

Fu trezit din meditaţie de oprirea trenului în gara Chislehurst. Recunoscu locul, după uriaşul turn de obser-vaţie împotriva şobolanilor care se înălţa pe Camden Hill şi după şirul de cucute uriaşe, înflorite, care mărgineau drumul…

Secretarul particular al lui Caterham veni la el din celălalt vagon şi îi spuse că la o jumătate de milă mai departe linia ferată fusese distrusă şi că restul călătoriei va fi făcut într-un automobil.

Redwood coborî pe un peron luminat doar de o lanternă de mână şi măturat de briza răcoroasă a nopţii. Liniştea acestei suburbii părăsite, înconjurată de păduri şi îngropată în vegetaţie (căci toţi locuitorii se refugiaseră la Londra o dată cu izbucnirea conflictului din ajun) deveni deodată impresionantă. Însoţitorul său îl făcu să coboare scările până la locul unde aştepta un automobil cu farurile aprinse — singurele lumini ce se vedeau — îl dădu în grija şoferului şi îi ură drum bun.

— Veţi face tot ce veţi putea pentru noi! zise el, imitând manierele stăpânului său, în timp ce dădea mâna cu Redwood.

Redwood se înfăşură în grabă, ca să nu-i fie frig şi porniră în noapte. După un moment de linişte, automobilul porni uşor şi iute, coborând panta gării. Coţiră pe câteva străzi, trecură pe o alee de case, apoi şoseaua se întinse dreaptă înaintea lor. Motorul duduia cu cea mai mare viteză şi noaptea neagră zbura pe lângă ei. Totul era scufundat în întuneric sub cerul înstelat şi întreaga lume se ghemuia misterios şi dispărea fără niciun sunet. Nicio adiere nu clintea copacii de pe marginea drumului; căsuţele palide şi pustii de pe fiecare parte, cu ferestrele lor negre şi neluminate, îi aminteau de o procesiune tăcută de cranii. Şoferul de lângă el era un om tăcut, sau silit să tacă de condiţiile călătoriei lor. La întrebările scurte ale lui Redwood răspundea monosilabic şi morocănos. Spre sud, de-a curmezişul cerului, razele reflectoarelor se mişcau fără zgomot; ele păreau singurele dovezi de viaţă în toată această lume părăsită din jurul maşinii care gonea.

Drumul era acum mărginit pe fiecare parte de porumbi uriaşi, care îl făceau foarte întunecos şi de iarbă înaltă şi buruieni uriaşe, de urzici uriaşe, înalte cât copacii, ale căror siluete se desluşeau întunecoase pe deasupra capetelor lor. Dincolo de Keston ajunseră la poalele unui deal şi şoferul

încetini. Pe coamă el opri. Motorul pufăi şi rămase apoi tăcut.

— Acolo, zise el şi degetul său mare din mâna înmănuşată arătă o formă nedesluşită, în faţa ochilor lui Redwood.

În depărtare se profila pe cer o mare măgură de pământ, de pe vârful căreia porneau lumini de reflectoare. Aceste raze mergeau într-o parte şi în alta, peste nori şi peste ţinutul deluros din jurul lor, ca şi cum ar fi descris nişte incantaţii misterioase.

— Nu ştiu dacă… zise şoferul în cele din urmă şi se văzu limpede că-i era teamă să continue drumul.

Îndată, un reflector coborî de pe cer asupra lor, se opri de parcă ar fi tresărit, îi cercetă; era o lumină orbitoare, abia atenuată de câteva tulpini de ierburi monstruoase care le stăteau în faţă. Îşi duseră mâinile înmănuşate la ochi, încercând să privească pe sub ele şi să înfrunte această lumină.

— Mergem mai departe, zise Redwood după câteva clipe.

Şoferul avea încă îndoieli; încercă să şi le exprime, dar nu mai spuse altceva decât:

— Nu ştiu dacă…

În cele din urmă, îşi făcu curaj.

— Să pornim, zise el şi îşi puse din nou maşina în mişcare, urmărit cu insistenţă de ochiul acela de lumină.

Mult timp, lui Redwood i se păru că nu mai erau pe pământ, ci că treceau cu viteză trepidantă printr-un nor luminos. Maşina duduia, iar şoferul — ascultând de nu ştiu ce impuls nervos — claxona mereu.

Trecură în umbra binevenită a unui drum adâncit într-o vale şi pe lângă câteva case, şi apoi ieşiră din nou în lumina aceea orbitoare. Pe o anume distanţă, drumul se întindea gol de-a curmezişul unei dune şi ei păreau că atârnă deasupra imensităţii. Din nou se ridicară ierburi uriaşe în jurul lor, trecând în goană şi rămânând în

urmă. Apoi, pe neaşteptate, chiar lângă ei se înălţă silueta unui Uriaş, luminat puternic de reflector în partea de jos, partea de sus a corpului ridicându-se întunecată spre cer.

— Hei, voi de colo! strigă el, opriţi! Drumul nu duce mai departe… Dumneata eşti, tată Redwood?

Redwood se ridică în picioare şi scoase un strigăt nedesluşit drept răspuns, apoi Cossar apăru pe drum lângă el, strângându-i amândouă mâinile în mâinile sale şi trăgându-l jos din maşină.

— Ce-i cu fiul meu? întrebă Redwood.

— E foarte bine, zise Cossar. Lui nu i-au făcut nicio rană serioasă.

— Şi băieţii dumitale?

— Bine. Sunt bine cu toţii. Dar am luptat pentru asta.

Uriaşul îi spunea ceva şoferului. Redwood se dădu la o parte în timp ce maşina cotea şi apoi deodată Cossar dispăru, totul dispăru şi el rămase câtva timp într-un întuneric absolut. Lumina urmărea maşina care se întorcea pe creasta dealului Keston. El privi micul vehicul îndepărtându-se în cercul alb de lumină. Făcea un efect ciudat, de parcă nu s-ar fi mişcat maşina, ci numai cercul de lumină. Un pâlc de tulpini uriaşe de soc, distruse de lupte, apărură pentru câteva clipe şi fură înghiţite din nou de noapte… Redwood se întoarse iarăşi spre silueta nedesluşită a lui Cossar şi îi strânse mâna.

— Am fost ţinut închis şi lipsit de veşti, zise el. Două zile întregi!

— Noi i-am bombardat cu Hrană, zise Cossar. Evident! Treizeci de lovituri. Ei!

— Vin din partea lui Caterham.

— Ştiu! şi el râse cu amărăciune. Presupun că vrea să se reabiliteze.

2

— Unde-i fiul meu? întrebă Redwood.

— E foarte bine. Uriaşii aşteaptă mesajul dumitale.

— Da, dar fiul meu…

Trecu împreună cu Cossar de-a lungul unui tunel înclinat care fu luminat pentru o clipă de o lumină roşie, apoi deveni din nou întunecat şi ieşiră îndată în groapa uriaşă de adăpost pe care o făcuseră Uriaşii.

Prima impresie a lui Redwood fu aceea a unei arene enorme, mărginite de pereţi foarte înalţi şi cu solul aglomerat de tot felul de lucruri. Totul era întunecat, în afară de reflexele trecătoare ale reflectoarelor care stăteau de strajă şi se răsuceau neîncetat pe deasupra capului şi de o lumină roşie care pâlpâia într-un colţ îndepărtat, unde doi Uriaşi lucrau în mijlocul unui vacarm metalic. De câte ori trecea raza de lumină, ochii săi putură vedea, profilate pe cer, contururile familiare ale atelierelor şi hambarelor în care se jucaseră copiii lui Cossar. Parcă atârnau acum pe creasta falezei, răsucite şi sfărâmate în chip straniu de obuzele bombardamentului lui Caterham. Se întrezăreau acolo sus tunuri imense, lângă care erau grămezi de cilindri enormi, probabil muniţii. Pretutindeni în spaţiul întins dedesubt erau împrăştiate formele unor maşini mari şi nişte mormane misterioase. Uriaşii apăreau şi dispăreau printre aceste mase şi în lumina nesigură din jur; erau nişte siluete mari, însă proporţionate cu lucrurile printre care se mişcau. Unii munceau activ, alţii stăteau întinşi, ca şi cum ar fi căutat să adoarmă, iar unul din apropiere, al cărui trup era bandajat, stătea întins pe o litieră rudimentară făcută din crengi de pin şi cu siguranţă dormea. Redwood privi cu atenţie la aceste forme întunecate; ochii săi urmăreau orice siluetă care se mişca.

— Unde-i fiul meu, Cossar?

Atunci îl zări.

Fiul său stătea aşezat la umbra unui perete uriaş de oţel. Se înfăţişa ca o formă neagră, pe care

Redwood o recunoscu numai după postură — căci trăsăturile nu i se puteau desluşi. Stătea cu bărbia în palmă, ca şi cum ar fi fost obosit sau pierdut în gânduri. Lângă el, Redwood descoperi silueta Prinţesei, doar o bănuială întunecată a prezenţei ei şi apoi, pe când revenea licărirea roşie din colţul îndepărtat, îi văzu o clipă faţa pe care se citea o infinită bunătate. Stătea în picioare, privind în jos spre iubitul ei, cu mâna rezemată de peretele de oţel. Părea că-i şopteşte ceva.

Redwood ar fi vrut să se ducă la ei.

— Imediat! zise Cossar. Mai întâi, mesajul dumitale.

— Da, zise Redwood, dar…

Se opri. Fiul său îşi ridicase acum privirile şi vorbea cu Prinţesa, dar cu vocea prea scăzută ca să poată fi auzit. Tî-nărul Redwood îşi ridică faţa şi fata se aplecă spre el, privind în lături înainte de a vorbi.

— Dar dacă suntem bătuţi… se auzi glasul şoptit al tânărului Redwood.

Ea tăcu şi licărirea roşie făcu să i se vadă ochii strălucind de lacrimi reţinute. Se aplecă şi mai mult spre el şi îi vorbi şi mai încet. Era ceva atât de intim şi cald în purtarea lor, în vocile lor scăzute, încât Redwood, Redwood care nu se gândise timp de două zile întregi la nimic altceva decât la fiul său, se simţi acolo un intrus. Se opri brusc. Poate pentru prima dată în viaţă îşi dădea seama că mult mai mult poate să însemne un fiu pentru tatăl său, decât un tată pentru fiul său; îşi dădu seama de predominanţa deplină a viitorului asupra trecutului. Între aceste două fiinţe nu era loc pentru el. Rolul său se isprăvise. El se întoarse spre Cossar, în clipa când îşi dădu seama de aceasta. Privirile lor se întâlniră. Glasul său avea un accent de tristă hotărâre.

— Îmi voi rosti mesajul chiar acum, zise el. După aceea… va fi destul timp.

Groapa era atât de enormă şi aglomerată, încât Redwood trebui să străbată un drum lung şi întortocheat până la locul de unde le putea vorbi tuturor.

Împreună cu Cossar, parcurse un drum care cobora în pantă abruptă, trecând pe sub o arcadă de maşini care se întrepătrundeau şi ajunse într-un pasaj adânc ce trecea de-a curmezişul fundului gropii. Acest pasaj, larg şi gol şi totuşi relativ îngust, conspira împreună cu toate din jurul său pentru a-i spori lui Redwood sentimentul propriei sale micimi. El avea acum impresia că se afla într-o trecătoare excavată. Sus, deasupra capului, despărţite de el prin ziduri de întuneric, reflectoarele se roteau luminând formele strălucitoare care se mişcau dintr-o parte în alta. Acolo sus, glasuri uriaşe strigau unul către celălalt, chemând pe Uriaşi să se adune în Consiliul de Război, să audă condiţiile trimise de Caterham. Trecătoarea se înclina tot mai mult, spre negre imensităţi, spre umbre şi mistere şi lucruri de neconceput, spre care Redwood se îndrepta încet, cu paşi şovăielnici, iar Cossar — cu paşi plini de siguranţă…

Redwood era preocupat de gânduri.

Cei doi oameni pătrunseră într-un întuneric desăvârşit, iar Cossar îl apucă de mână pe însoţitorul său. Erau siliţi acum să meargă încet.

Redwood simţi nevoia să vorbească.

— Toate acestea, zise el, sunt stranii.

— Uriaşe! zise Cossar.

— Stranii. Şi e straniu de asemeni că sunt stranii pentru mine… eu, care sunt, într-un fel, începutul tuturor acestor lucruri. Este…

Se opri, luptându-se pentru a-şi găsi cuvintele şi făcând un gest nevăzut spre peretele înalt.

— Nu m-am gândit la asta mai înainte. Am fost ocupat şi anii au trecut. Dar aici văd… E o nouă generaţie, Cossar, cu emoţii noi şi nevoi noi. Toate acestea, Cossar…

Cossar văzu acum gestul său nelămurit spre lucrurile din jurul lor.

— Toate acestea înseamnă tinereţe.

Cossar nu-i dădu niciun răspuns şi paşii săi neregulaţi continuară să răsune.

— Nu este tinereţea ***noastră,*** Cossar. Ei îşi iau răspunderea asupra lor. Încep cu propriile lor emoţii, cu propriile lor experienţe, cu propriile lor mijloace. Noi am făcut o lume nouă şi ea nu mai e a noastră. Acest spaţiu întins…

— Eu am făcut planurile, zise Cossar, apropiindu-şi faţa de faţa lui Redwood.

— Dar acum?

— Ah! L-am dat fiilor mei.

Redwood putu simţi gestul mâinii pe care nu o vedea.

— Tocmai asta este. Cu noi s-a terminat… sau aproape.

— Mesajul dumitale!

— Da. Şi apoi…

— S-a terminat cu noi.

— Ei bine…?

— Desigur, noi suntem în afară de toate acestea, noi doi, bătrânii… zise Cossar, cu tonul său obişnuit de bruscă mânie. Desigur. Evident. Fiecare la timpul său. Şi acum… începe vremea lor. E foarte bine. Ca o echipă de excavatori. Ne facem treaba şi plecăm. Înţelegi? Pentru asta există moartea. Ne epuizăm micii noştri creieri şi micile noastre emoţii şi apoi acest lot începe din nou. Din nou, la nesfârşit! E foarte simplu. Ce ţi se pare ciudat?

Se opri spre a-l călăuzi pe Redwood la nişte trepte.

— Da, zise Redwood, dar ai senzaţia…

Îşi lăsă fraza neterminată.

— Pentru asta există Moartea, îl auzi pe Cossar insistând în spatele său, cum ar putea să fie altfel? Pentru asta există moartea.

3

După câteva urcuşuri şi ocolişuri, dădură dc o platformă ieşită în afară, de pe care se putea vedea întreaga întindere a gropii Uriaşilor şi de unde Redwood se putea face auzit de întreaga adunare. Uriaşii se şi adunaseră jos şi în jurul său, la diferite niveluri, pentru a asculta mesajul pe care-l va rosti el. Fiul cel mai mare al lui Cossar stătea pe zidul care împrejmuia groapa, observând împrejurimile luminate de reflectoare, căci se temeau de o violare a armistiţiului. Lucrătorii de la aparatul uriaş din colţ stăteau în lumina acestuia; erau aproape goi; priveau spre Redwood, dar supravegheau din când în când turnarea fierului, neputând-o părăsi. Redwood văzu toate aceste forme apropiate în lumina nedesluşită, care pâlpâia, iar pe cele mai îndepărtate le zări şi mai vag. Totul apărea şi apoi dispărea din nou în grotele întunericului profund. Căci aceşti Uriaşi nu aveau în groapă mai multă lumină decât cea strict necesară, ca să poată fi gata să zărească orice atac s-ar fi lansat asupra lor din întunericul înconjurător.

Dar câte o licărire întâmplătoare de lumină făcea să se vadă câte un grup de siluete înalte şi puternice, Uriaşii din Sunderland îmbrăcaţi în plăci de metal aşezate una peste alta, iar alţii — în piele, în ţesături de frânghii sau de sârme de metal, în funcţie de condiţia socială a fiecăruia. Stăteau jos sau în picioare, printre maşini şi arme tot atât de puternice ca şi ei, ţinând mâna rezemată pe ele, iar feţele tuturor, când apăreau şi dispăreau în lumină, aveau privirile pline de o hotărâre neclintită.

Redwood făcu un efort să înceapă, dar nu reuşi. Apoi, pentru o clipă, faţa fiului său fu luminată de o izbucnire a flăcărilor, faţa fiului său privind spre el, pe cât de tandră, pe atât de hotărâtă; văzând-o, el îşi găsi glasul care să ajungă până la toţi, dar

adresându-se parcă, pe deasupra abisului, fiului său.

— Vin din partea lui Caterham, zise el. M-a trimis la voi să vă spun condiţiile pe care le oferă.

Se opri.

— Ştiu că sunt condiţii imposibile, acum că vă văd strânşi aici laolaltă; sunt condiţii imposibile, dar vi le-am adus, pentru că doream să vă văd pe toţi… şi pe fiul meu. Încă o dată… doream să-l văd pe fiul meu…

— Spune-le condiţiile, zise Cossar.

— Iată ce vă oferă Caterham: vrea să vă separaţi şi să părăsiţi această ţară!

— Unde?

— Nu ştie. Vag, undeva în lume, vi se va rezerva o regiune întinsă… Va trebui să nu mai fabricaţi ***Hrana,*** să nu aveţi copii, să vă trăiţi viaţa în felul vostru, şi apoi se va sfârşi totul pentru totdeauna.

Se opri.

— Asta-i tot?

— Asta-i tot.

Urmă o mare tăcere. Întunericul care îi învăluia pe Uriaşi părea că priveşte îngândurat spre el.

Îşi simţi cotul atins şi îl văzu pe Cossar întinzându-i un scaun — un fragment ciudat de mobilă de păpuşi în această îngrămădire de obiecte imense. Se aşeză picior peste picior, îşi apucă cu nervozitate gheata şi se simţi mic, sfios, expus tuturor privirilor şi plasat într-o împrejurare absurdă.

Apoi, auzind un glas, uită de sine.

— Aţi auzit, Fraţilor! zise glasul din umbră.

— Am auzit, răspunse alt glas.

— Şi răspunsul, Fraţilor?

— Pentru Caterham?

— Este: ***nu!***

— Şi atunci?

Se făcu o tăcere de câteva secunde. Apoi un glas zise:

— Aceşti oameni au dreptate. Din punctul lor de vedere, aşa este. Au avut dreptate să ucidă tot ce creştea mai mare decât rasa lor, animale şi plante şi tot felul de fiinţe mari care se dezvoltau. Au avut dreptate să încerce să ne masacreze. Au dreptate acum să spună că nu trebuie să ne căsătorim între noi. Din punctul lor de vedere, au dreptate. Ei ştiu şi este timpul să ştim şi noi, că nu poţi să ai pigmei şi uriaşi laolaltă în aceeaşi lume. Caterham a spusasta limpede, de mai multe ori… Lumea este sau a lor, sau a noastră.

— Acum nu mai suntem nici cincizeci, zise altul, şi ei sunt milioane nenumărate.

— Se poate să fie şi aşa. Dar lucrurile sunt aşa cum am spus.

Apoi un răstimp se lăsă tăcere.

— Atunci, va trebui să murim?

— Doamne fereşte!

— Sau ei?

— Nici.

— Dar asta spune şi Caterham! El vrea să ne trăim viaţa, să murim unul câte unul, până când va rămâne unul singur şi în cele din urtnă va muri şi acesta, iar ei vor tăia toate plantele şi ierburile uriaşe, vor ucide toate fiinţele uriaşe, vor arde urmele ***Hranei,*** ne vor pune capăt pentru totdeauna nouă şi ***Hranei.*** Atunci mica lume de pigmei va fi în siguranţă. Ei vor continua, în siguranţă, să-şi trăiască mica lor viaţă de pigmei, să comită fapte bune de pigmei şi cruzimi de pigmei; ar putea să atingă chiar şi un fel de epocă de aur a pigmeilor… să pună capăt suprapopulării, să făurească o cetate mondială în care să practice artele lor de pigmei, adorându-se unii pe alţii, până când Pământul va începe să se răcească…

Într-un colţ, o placă de fier căzu cu zgomot de tunet pe pământ.

— Fraţilor, ştim ce avem de făcut.

Într-o licărire de lumină venită de la reflectoare, Redwood văzu feţele tinere şi serioase întorcându-

se spre fiul său.

— Este uşor acum să fabricăm ***Hrana.*** Ne va fi uşor să fabricăm ***Hrana*** pentru toată lumea.

— Vrei să spui, frate Redwood, zise un glas din întuneric, că oamenii mici vor trebui să mănânce ***Hrana?***

— Ce altceva avem de făcut?

— Noi nu suntem nici cincizeci, iar ei sunt multe milioane.

— Dar le-am ţinut piept.

— Până acum.

— Dacă va vrea Dumnezeu, le vom mai ţine încă piept.

— Da. Dar gândeşte-te la morţi!

Un alt glas continuă:

— Cei morţi! zise el. Gândeşte-te la cei care nu s-au născut încă…

— Fraţilor, se auzi glasul tânărului Redwood, ce putem face decât să ne luptăm cu ei şi, dacă îi batem, să-i facem să mănânce ***Hrana?*** Nu au altceva de făcut acum decât să mănânce ***Hrana.*** Să presupunem că renunţăm la menirea noastră şi că săvârşim nebunia asta pe care o propune Caterham! Să presupunem că am putea! Să presupunem că renunţăm la acest lucru măreţ care se frământă în noi, că respingem acest lucru pe care părinţii noştri l-au făcut pentru noi, pe care tu, tată, l-ai făcut pentru noi şi că trecem, când va veni vremea, la decădere şi nimicnicie! Ce va fi atunci? Oare lumea aceasta mică a lor va fi cum a fost înainte? E drept, ei pot lupta împotriva acestei măreţii din noi, care suntem copiii oamenilor, dar o vor putea cuceri ei? Chiar dacă vor putea să ne distrugă pe toţi, ce va fi atunci? Îi va salva asta? Nu! Căci măreţia este răspândită peste tot, nu numai în noi, nu numai în ***Hrană,*** ci în ţelul tuturor lucrurilor. Este în natura tuturor lucrurilor, face parte din spaţiu şi timp. A creşte neîncetat, de la prima la ultima fiinţă, aceasta e legea vieţii. Ce altă lege ar putea să existe?

— Să ajuţi pe alţii?

— Ca să crească. Tot ca să crească…

— Vor lupta din răsputeri să ne învingă, zise un glas.

Iar altul:

— Ei şi?

— Vor lupta, zise tânărul Redwood. Dacă refuzăm aceste condiţii, nu mă îndoiesc că vor lupta. Sper că vor lupta deschis. La urma urmei, dacă ne oferă pacea, va fi doar ca să ne prindă mai uşor pe nepregătite. Să nu ne amăgim, fraţilor; într-un fel sau altul, ei vor lupta. Războiul a început şi trebuie să luptăm până la capăt. Dacă am fi nechibzuiţi, ne-am da seama în curând că am trăit doar ca să le făurim arme mai bune împotriva copiilor noştri şi a rasei noastre. Până acum, a fost doar începutul unei bătălii. Întreaga noastră viaţă va fi o bătălie. Unii dintre noi vor fi ucişi în bătălie, alţii vor fi înlăturaţi. Nu va fi o victorie uşoară, va fi o victorie care pe jumătate va însemna pentru noi înfrângere. Fiţi siguri de asta. Ce importanţă are? Să păstrăm doar un petec de pământ, să lăsăm în urma noastră o ceată care se va înmulţi neîncetat şi care va lupta atunci când noi nu vom mai fi!

— Şi mâine?

— Vom împrăştia ***Hrana;*** vom satura lumea cu ***Hrană.***

— Dar dacă ei se vor supune condiţiilor?

— Condiţiile noastre sunt ***Hrana.*** Nu se poate ca cei mici şi cei mari să trăiască împreună într-un compromis oricât de perfect. Este sau una, sau alta. Ce drept au părinţii să spună: copilul meu nu va trebui să fie mai luminat decât am fost eu, nu va trebui să crească mai mult decât am crescut eu? Sunteţi de aceeaşi părere, Fraţilor?

Murmure de aprobare îi dădură răspunsul.

— Să le-o dăm şi copiilor care vor fi femei, ca şi copiilor care vor fi bărbaţi, zise un glas din întuneric.

— Chiar aşa… ca să fie mamele unei noi rase…

— Dar în generaţia următoare vor trebui să fie şi mari şi mici, zise Redwood, cu ochii aţintiţi asupra feţei fiului său.

— Mai multe generaţii. Iar cei mici vor stânjeni pe cei mari şi cei mari vor oprima pe cei mici. Aşa va trebui să fie, tată.

— Va fi deci un conflict.

— Conflicte nesfârşite. Neînţelegeri nesfârşite. Toată viaţa este astfel făcută. Cei mari şi cei mici nu se pot înţelege între ei. Dar în fiecare copil născut din om, tată Redwood, mocneşte o sămânţă de măreţie… în aşteptarea ***Hranei.***

— Atunci, trebuie să mă duc la Caterham şi să-i spun…

— Vei sta cu noi, tată Redwood. Răspunsul nostru va fi trimis la Caterham în zori.

— El spune că va lupta…

— Aşa să fie, zise tânărul Redwood, iar fraţii săi răspunseră cu un murmur aprobator.

— ***Fierul aşteaptă,*** strigă un glas şi cei doi uriaşi care lucrau în colţul îndepărtat începură un ciocănit ritmic, care alcătuia o muzică gigantică, acompaniind această scenă. Metalul strălucea mult mai puternic decât până acum şi Redwood putu vedea acum tabăra mai limpede ca înainte. Văzu spaţiul dreptunghiular în toată întinderea sa, cu uriaşele maşini de război pregătite pentru luptă. Mai departe, la un nivel mai ridicat, se înălţa casa fraţilor Cossar. În jurul său se aflau tinerii uriaşi, imenşi şi frumoşi, strălucind în zalele lor, în toiul pregătirilor pentru a doua zi. Vederea lor făcu să-i crească inima. Aveau o sprinteneală atât de plină de forţă! Erau atât de înalţi şi graţioşi! Erau atât de siguri în mişcări! Printre ei se afla fiul său şi prima dintre femeile uriaşe, Prinţesa…

Îi veni în minte cel mai ciudat contrast, o amintire despre Bensington, amintire vie şi minusculă — Bensington, cu mâna prin puful moale al acelui prim pui uriaş, stând în încăperea

aceea a lui, convenţional mobilată şi privind cu îndoială pe deasupra ochelarilor săi în timp ce verişoara Jane trântea uşa…

Asta se întâmplase parcă ieri, de fapt acum douăzeci şi unu de ani.

Apoi deodată, o îndoială stranie puse stăpânire pe el, i se părea că acest loc şi ambianţa gigantică din jurul său erau doar ţesătura unui vis; că visa şi într-o clipă se va trezi, pentru a se vedea din nou în odaia sa de lucru, Uriaşii fiind masacraţi, ***Hrana*** suprimată, iar el însuşi ţinut prizonier. De fapt ce altceva era viaţa, decât să fii ţinut mereu închis, mereu prizonier! Asta era culminaţia şi sfârşitul visului său. Se va trezi în mijlocul luptelor şi vărsărilor de sânge, pentru a vedea că ***Hrana*** sa nu fusese decât cea mai nebunească dintre închipuiri, iar speranţele şi credinţa sa într-o lume mai mare care va veni nu vor fi mai mult decât un văl colorat, întins pe o mlaştină de putreziciune fără fund. „Micimea" invincibilă!…

Atât de puternic şi profund fu acest val de descurajare, această previziune de deziluzie iminentă, încât sări în picioare. Îşi apăsă pumnii pe ochi şi rămase astfel un moment, temându-se să-i deschidă din nou şi să-şi vadă visul deja risipit…

Glasul copiilor uriaşi care îşi vorbeau unii altora alcătuia un murmur care comanda melodia răsunătoare a fierarilor. Valul său de îndoială se risipi. Auzi glasurile uriaşilor; auzi mişcările lor în jurul său. Era real, cu siguranţă că totul era real — la fel de real ca şi faptele duşmănoase! Ba şi mai real, căci aceste lucruri mari sunt lucruri ce vor veni, iar micimea, bestialitatea şi infirmitatea oamenilor sunt lucruri care se duc. Deschise ochii.

— Gata! strigă unul din cei doi fierari şi amândoi îşi aruncară ciocanele la pământ.

Un glas răsună de deasupra lor. Fiul lui Cossar, stând pe zidul uriaş de pământ, începu acum să le vorbească tuturor.

— Nu vrem să înlăturăm de pe lume pe oamenii mici, zise el, pentru ca noi, care nu suntem decât cu o treaptă mai sus de micimea lor, să stăpânim lumea pe vecie. Pentru ***această treaptă*** luptăm noi şi nu pentru noi înşine… Suntem aici, Fraţilor, dar în ce scop? Pentru a servi scopul care a fost insuflat vieţilor noastre. Nu luptăm pentru noi înşine, căci noi nu suntem decât mâinile şi ochii momentani ai Vieţii Lumii. Aşa ne-ai învăţat, tată Redwood. Prin noi şi prin oamenii mici Raţiunea priveşte şi învaţă. De la noi, prin cuvânt, prin naştere şi prin fapte, el va trebui să treacă spre o existenţă şi mai măreaţă. Acest pământ nu este un loc de odihnă; acest pământ nu este un loc de joacă, căci altfel, într-adevăr, ar trebui să ne punem gâtul sub cuţitul oamenilor mici, neavând un drept de a trăi mai mare decât al lor. Şi ei, în schimb, ar putea să cedeze în faţa furnicilor şi a verminei. Noi nu luptăm pentru noi înşine, ci pentru creştere, creşterea care continuă neîncetat. Mâine, fie că trăim sau murim, creşterea va învinge prin noi. Aceasta este legea Raţiunii din totdeauna… A creşte în afara acestor crăpături şi goluri, în afara acestor umbre şi tenebre, în măreţie şi lumină! Mai mari, zise el, vorbind rar şi hotărât, mai mari, Fraţii mei! Şi apoi şi mai mari. Să creştem la nesfârşit… Să creştem… Până când Pământul nu va mai fi decât o treaptă… Până când spiritul îşi va fi nimicit orice teamă şi se va întinde… Îşi aruncă braţele spre cer — acolo!

Glasul său tăcu. Raza albă a unuia din reflectoare se răsuci şi o clipă căzu asupra lui, lăsându-l să se vadă gigantic, cu mâinile îndreptate spre cer.

O clipă el străluci, cu privirile aţintite fără teamă spre adâncul înstelat, îmbrăcat în zale, tânăr şi puternic, hotărât şi calm. Apoi lumina trecu şi el rămase doar o siluetă uriaşă şi neagră profilată pe cerul înstelat, o siluetă uriaşă şi neagră care

ameninţa cu un gest puternic bolta celestă cu întreaga ei mulţime de stele.

OAMENI CA ZEII

În româneşte de VICTOR KERNBACH ŞI C. VONGHIZAS

CARTEA ÎNTÎIA
IRUPŢIA PĂMÂNTENILOR

Capitolul I
DL. BARNSTAPLE ÎŞI IA O VACANŢĂ

1

Dl. Barnstaple avea nevoie urgentă de o vacanţă dar nu avea nici cu cine, nici unde să se ducă.

Era un om al sentimentelor fireşti, care-şi iubea familia atât de mult, încât îi ştia pe dinafară toate tainele, însă când era covârşit de vreo stare de surmenaj, ca acum, această familie îl plictisea cumplit. Cei trei fii ai săi, care erau cu toţii în plină creştere, dădeau impresia că se lungesc şi se fac tot mai mari de la o zi la alta şi stăteau mereu pe scaunele pe care tocmai voia el să se aşeze; puneau stăpânire pe pianul lui mecanic; umpleau casa de râsete zgomotoase şi răguşite, în urma unor glume de nereprodus; întrerupeau flirturile inocente ale oamenilor maturi, deşi ele constituiseră până atunci una din principalele lui consolări pe lumea asta; îl bateau la tenis; se luptau în joacă pe paliere şi coborau în goană pe scări, sărind câte două şi trei trepte o dată şi făcând o gălăgie imensă. Pălăriile lor erau pretutindeni. Toţi trei veneau târziu la micul dejun. Se duceau la culcare în fiecare seară, explodând într-o furtună de mugete, cam aşa: „Hau, hau, hau — bum!”. Iar mamei lor se pare că lucrul acesta îi plăcea. Îl costau mulţi bani toţi trei, fără să mai ia în seamă faptul că şi

toate preţurile crescuseră, cu excepţia veniturilor d-lui Barnstaple. Iar când el rostea la masă câteva adevăruri evidente despre dl. Lloyd George[99] sau făcea cea mai mică încercare să ridice tonul conversaţiei peste nivelul persiflărilor frivole, atenţia lor se risipea ostentativ…

Sau cel puţin părea ostentativ.

Dl. Barnstaple dorea foarte mult să plece departe de familia sa, într-un loc unde să se poată gândi la diferiţii ei membri, cu mândrie şi cu afecţiune calmă, fără să fie tulburat de ei!…

Mai dorea să scape, tot aşa, pentru o bucată de vreme, de dl. Peeve. Până şi străzile deveneau pentru el un chin, nu mai era în stare să vadă niciun ziar, ba nici chiar un afiş de ziar. Îl obseda teama unui gen de distrugere economică şi financiară, care ar face ca un război mondial să nu pară decât o simplă catastrofă incidentală. Şi asta fiindcă el era subeditorul şi un adevărat factotum al „Liberalului”, organul bine cunoscut al celor mai deprimante aspecte ale gândirii avansate, iar pesimismul invariabil al d-lui Peeve, şeful său, îl infecta şi pe el din ce în ce mai mult. La început, se simţise în stare să-i opună d-lui Peeve o anume rezistenţă, râzând pe ascuns de melancolia acestuia, împreună cu ceilalţi membri ai redacţiei, dar acum nu mai existau alţi membri ai redacţiei, deoarece dl. Peeve îi concediase pe toţi, într-o criză de deprimare financiară. Acum, în mod practic, nimeni nu mai scria cu regularitate pentru „Liberalul”, afară de dl. Barnstaple şi dl. Peeve. Aşa încât dl. Peeve putea să facă ce voia cu dl. Barnstaple. Stătea ghemuit în fotoliul său de patron, cu mâinile în buzunarele pantalonilor şi făceau consideraţii pesimiste asupra tuturor lucrurilor, uneori câte două ceasuri în şir. Înclinaţia firească a d-lui Barnstaple era modesta sa speranţă şi credinţă în progres, însă dl. Peeve susţinea cu tărie că credinţa în progres era demodată — cu cel puţin şase ani — şi că cea mai luminoasă speranţă

care rămăsese liberalismului era aceea a unei cât mai apropiate Judecăţi de Apoi. Iar după ce-şi termina manuscrisul despre ceea ce personalul redacţional — când exista un personal redacţional — obişnuia să numească indigestie săptămânală, dl. Peeve pleca şi-l lăsa pe dl. Barnstaple să alcătuiască restul ziarului pentru săptămâna următoare.

Chiar şi în vremuri obişnuite ar fi fost destul de greu de trăit laolaltă cu dl. Peeve; dar vremurile nu erau obişnuite, ba dimpotrivă, erau pline de întâmplări neplăcute, care făceau foarte plauzibile melancolicele lui previziuni. Marele ***lock-out***[100] al cărbunelui continua de o lună şi părea să prevestească ruina comercială a Angliei; fiecare dimineaţă aducea din Irlanda vestea unor noi violenţe, de neiertat şi de neuitat; o secetă prelungită ameninţa recoltele întregii lumi; Liga Naţiunilor, de la care dl. Barnstaple aşteptase lucruri mari în zilele măreţe ale preşedintelui Wilson, nu era decât o inutilitate melancolică şi plină de satisfacţie de sine; pretutindeni se năşteau conflicte, pretutindeni domnea lipsa de raţiune; şapte optimi ale lumii păreau să se scufunde în haosul cronic al descompunerii sociale. Chiar şi fără dl. Peeve ar fi fost greu să te ridici împotriva faptelor.

Dl. Barnstaple nu mai nutrea într-adevăr speranţe şi pentru astfel de oameni speranţa este solventul esenţial, fără care viaţa nu se poate digera. Speranţele lui se agăţaseră totdeauna de liberalism şi de generozitatea efortului liberal, dar acum omul începea să creadă că liberalismul n-avea să facă vreodată altceva decât să stea ghemuit, cu mâinile în buzunare, bombănind ursuz contra activităţii unor oameni mai vulgari însă mai energici, ale căror sforţări îndărătnice aveau să ducă inevitabil lumea la pieire.

Acum dl. Barnstaple suferea zi şi noapte pentru toată lumea. Noaptea chiar mai mult decât ziua,

căci somnul începuse să-l părăsească. Era obsedat de dorinţa cumplită de a scoate el singur un număr al „Liberalului”, schimbându-l complet după plecarea d-lui Peeve, prin eliminarea întregului material dispeptic, a invectivelor mizerabile şi goale împotriva unor greşeli, a dezvăluirii nenorocirilor şi cruzimii, a exagerării greşelilor simple, naturale şi omeneşti ale d-lui Lloyd George, a apelurilor la lordul Grey, la lordul Robert Cecil, la lordul Lansdowne, la Papă, la regina Ana sau la împăratul Frederic Barbarossa (tema asta se schimba de la o săptămână la alta), ridicându-se şi dând glas şi formă tinerelor aspiraţii ale unei lumi renăscute, spre a umple numărul ziarului cu… Utopia! Să le spună cititorilor uimiţi ai „Liberalului”: iată lucrurile care trebuie făcute; iată lucrurile pe care le vom face! Ce lovitură ar fi pentru dl. Peeve la micul său dejun de duminică! Cel puţin o dată, prea uimit pentru ca secreţiile stomacului său să devieze de la deprinderea normală, poate că ar fi în stare să digere o asemenea masă!

Dar acesta era cel mai nebunesc dintre visuri. Existau cei trei tineri Barnstaple acasă şi era necesar din partea lui să se gândească la felul cum să le asigure o cale cinstită în viaţă. Şi oricât de frumos ar fi fost acest vis, dl. Barnstaple păstra convingerea foarte neplăcută că el nu va fi destul de dibaci pentru a-l putea realiza. În orice caz, el simţea că nu va face decât să încurce lucrurile…

Se putea s-o nimerească şi mai rău. „Liberalul” era un ziar sumbru, dezolant, lipsit de generozitate, însă oricum nu era niciun ziar josnic sau pervers.

Cu toate acestea, spre a evita izbucnirea dezastruoasă, se impunea în mod categoric ca dl. Barnstaple să scape pentru câtva timp de dl. Peeve. O dată sau de două ori îl şi contrazisese. Oricând se putea isca o ceartă. Primul pas spre o scăpare de dl. Peeve era, fără îndoială, consultarea unui doctor. Deci, dl. Barnstaple se duse la doctor.

— Nervii îmi scapă de sub control, zise dl. Barnstaple. Mă simt îngrozitor de neurastenizat.

— Chiar şi suferi de neurastenie, zise doctorul.

— Mă înspăimântă munca de fiecare zi.

— Ai nevoie de o vacanţă.

— Credeţi că am nevoie de o schimbare a mediului?

— Cât se poate mai completă.

— Îmi puteţi recomanda vreun loc unde să mă duc?

— Unde vrei să te duci?

— Nicăieri în mod special. Credeam că-mi puteţi recomanda ceva…

— Orice loc care te atrage… Du-te acolo. Să nu faci nimic care să-ţi influenţeze înclinaţiile momentului.

DI. Barnstaple plăti doctorului suma de o guinee şi, înarmat cu atari instrucţiuni, se pregăti să-l anunţe pe dl. Peeve, atunci când avea să se ivească prilejul, despre boala sa şi despre absenţa sa absolut necesară.

2

Câtva timp, acest proiect de vacanţă fu doar un nou adaos la cantitatea de griji şi aşa excesivă a d-lui Barnstaple. Hotărârea plecării îl punea în faţa a trei probleme, în aparenţă de nerezolvat: cum să plece? unde să plece? — şi, deoarece dl. Barnstaple era unul din acei oameni care se plictisesc foarte repede de propria lor tovărăşie — cu cine să plece? Licărirea unui plan ascuns lumină tristeţea candidă care devenise în ultimul timp dispoziţia obişnuită a d-lui Barnstaple. De altfel nimeni nu dădea prea multă atenţie dispoziţiilor d-lui Barnstaple.

Un lucru devenise foarte limpede în mintea lui. Despre această vacanţă nu trebuia să sufle acasă niciun cuvânt. Dacă d-na Barnstaple ar afla, el ştia exact ce avea să se întâmple. Cu un aer de

devoţiune competentă, ea avea să ia asupră-şi întreaga sarcină. „Trebuie să ai o vacanţă plăcută” avea să spună ea, alegând vreo staţiune îndepărtată şi scumpă din Cornwall sau Scoţia sau Brittany, cumpărând un întreg echipament, iar în ultima clipă venindu-i ideea să-i umfle bagajele cu felurite pachete incomode şi dându-i pe cap şi pe cei trei băieţi. Probabil avea să aranjeze cu unul sau două grupuri de cunoştinţe să vină şi ele în acelaşi loc, „pentru a însufleţi vacanţa”. Dacă aveau să vină şi aceste cunoştinţe, cu siguranţă că aveau să-şi aducă cu ele şi cele mai rele laturi ale firilor lor, transformându-se în nişte oameni obositori şi agasanţi. Niciun fel de conversaţie, în schimb nesfârşite râsete silite, nenumărate jocuri… O, nu!

Dar cum să plece un om în vacanţă, fără ca soţia lui să afle? În orice caz, va trebui să-şi facă geamantanul şi să-l scoată în secret afară din casă…

Cea mai mare speranţă a d-lui Barnstaple, din punctul său de vedere, era că avea un mic automobil. Lucru firesc deci ca acest automobil să joace un rol important în planurile sale secrete. El părea să-i ofere mijlocul cel mai lesnicios de a pleca, convertea totodată răspunsul posibil la întrebarea „unde?” dintr-un loc fix şi definit în ceea ce matematicienii numesc, mi se pare, un loc geometric. Şi avea, acest mic animal, ceva atât de sociabil, încât, într-o măsură slabă, totuşi perceptibilă, răspundea şi la întrebarea „cu cine?” Era o maşină cu două locuri, cunoscută în familie sub numele de Baia de Picioare şi Muşchetarul Colman. După cum sugerează aceste nume, era o maşină scundă, deschisă, de culoare galbenă. Dl. Barnstaple o folosea pentru a se duce de la Sydenham la birou, pentru că nu consuma decât un gallon la trei-zeci şi trei de mile şi deci era mult mai ieftină decât un abonament de tren. În timpul zilei, ea stătea în curte, sub fereastra biroului. La

Sydenham ea locuia într-un şopron, a cărui singură cheie o avea dl. Barnstaple. Până acum el reuşise să-i împiedice pe băieţi s-o conducă ori s-o desfacă în bucăţi. Uneori, d-na Barnstaple îl ruga s-o transporte prin Sydenham după cumpărături, deşi de fapt maşinuţa asta nu-i plăcea, căci o expunea prea mult elementelor naturii şi o umplea de praf, răvăşindu-i şi părul. Prin toate câte le făcea posibile şi prin toate de care îl scutea, mica maşină era evident mijlocul cel mai nimerit pentru vacanţa de care dl. Barnstaple avea atâta nevoie. De altfel, d-lui Barnstaple îi şi plăcea să-şi conducă automobilul. Conducea foarte prost, însă cu multă grijă; cu toate că uneori maşina se oprea şi refuza să meargă mai departe, ea nu făcea, sau cel puţin până acum nu făcuse ca multe alte lucruri din viaţa d-lui Barnstaple, care mergeau spre răsărit, când el întorcea cârma spre apus. Aşa încât ea îi dădea o senzaţie plăcută de stăpân.

În cele din urmă, dl. Barnstaple se hotărî cu multă repeziciune. Ocazia i se ivi pe neaşteptate. Joia era ziua sa de tipografie — şi el veni acasă joi seara îngrozitor de istovit. Vremea se menţinea, cu încăpăţânare, caldă şi secetoasă. Această secetă era cu atât mai neliniştitoare, cu cât prevestea foamete şi mizerie pentru jumătate de glob. Iar Londra era în plin sezon, elegantă şi surâzătoare. Era un an şi mai stupid decât 1913, marele an al tangoului, care, în lumina evenimentelor ulterioare, era socotit de dl. Barnstaple drept cel mai stupid an din istoria lumii. Ziarul „Star” aducea lotul său obişnuit de ştiri proaste, pe marginea spaţiului liber care mai rămânea de la informaţiile sportive şi mondene. Luptele continuau între ruşi şi polonezi şi de asemeni în Irlanda, Asia Mică, la frontierele Indiei şi în Siberia de Răsărit. Se mai produseseră trei crime îngrozitoare. Minerii erau încă fără lucru, iar personalul feroviar ameninţa cu o mare grevă. În tren nu se găsiseră decât locuri în

picioare şi plecarea fusese întârziată cu douăzeci de minute.

Găsi un bilet în care soţia sa îi arăta că verii ei de la Wimbledon îi telegrafiaseră că se prezentase o ocazie neaşteptată de a asista la partida de tenis de acolo, partidă în care juca ***mademoiselle*** Lenglen şi toţi ceilalţi campioni şi că plecase împreună cu băieţii şi nu se va întoarce decât târziu. Le va prinde bine pentru stilul lor de joc, spunea ea, să vadă o partidă de tenis de prima clasă. De asemenea, seara aceea era seara liberă a servitorilor. Nu se supăra dacă era lăsat singur acasă? Servitorii îi vor lăsa o cină rece înainte de a pleca.

Dl. Barnstaple citi resemnat acest bilet. În timp ce-şi lua cina îşi aruncă ochii asupra unei broşuri ce i-o trimisese un prieten chinez, de unde se vedea cum japonezii distrugeau în chip deliberat ceea ce mai rămăsese din civilizaţia şi cultura Chinei.

Abia când se aşeză, după cină, să-şi fumeze pipa în grădiniţa din spatele casei, îşi dădu seama ce însemna pentru el să fie lăsat singur acasă.

Apoi, deodată, deveni foarte activ şi telefonă d-lui Peeve, comunicându-i verdictul doctorului, îi arătă că treburile de la „Liberalul” erau într-o situaţie care permitea ca el să le părăsească şi îşi obţinu concediul. După aceea se duse în dormitor şi împachetă în grabă câteva lucruri ce urma să le ia cu el, într-un geamantan vechi a cărui lipsă nu va fi observată imediat şi îl puse în portbagajul maşinii. După aceea îşi petrecu o parte din timp scriindu-i soţiei sale o scrisoare pe care o puse cu grijă în buzunarul de la piept.

Apoi încuie garajul maşinii şi se întinse într-un şezlong din grădină, cu pipa şi cu o carte plină de idei interesante despre falimentul Europei, astfel încât să aibă un aer cât se poate de inocent când se va întoarce familia acasă.

Când veni soţia sa, el îi spuse într-o doară că are senzaţia unei neurastenii şi că aranjase pentru a doua zi să se ducă la Londra să consulte un medic de specialitate.

D-na Barnstaple ar fi dorit să-i aleagă ea medicul, dar el scăpă şi de asta, spunându-i că trebuia să ţină seama de părerea lui Peeve şi că Peeve insista să se ducă la doctorul pe care de fapt el îl şi consultase. Şi când d-na Barnstaple spuse că, după părerea ei, cu toţii aveau nevoie de o vacanţă, el se mulţumi să scoată un mormăit care nu-l angaja cu nimic.

În acest fel, dl. Barnstaple putea să plece de acasă fără întârziere, cu toate bagajele necesare pentru o vacanţă de câteva săptămâni, fără să trezească vreo opoziţie de neînvins. Plecă în dimineaţa următoare spre Londra. Circulaţia pe drum era animată şi veselă, însă câtuşi de puţin stânjenitoare. În Camberwell, călătorul coti pe Şoseaua Nouă şi se îndreptă spre Oficiul Poştal de la capătul şoselei Vauxhall Bridge. Acolo se opri. Era înspăimântat, dar în acelaşi timp încântat de ceea ce făcea. Intră la Oficiul Poştal şi trimise o telegramă soţiei sale. ***„Doctorul Pagan”,*** îi telegrafia el, ***„recomandă nevoie urgenta — singurătate — odihnă. Plec regiunea Lacurilor să mă refac. Prevăzând luat geamantan — lucruri. Scrisoarea urmează.”***

Ieşi, se căută prin buzunare, scoase şi puse la cutie scrisoarea pe care o scrisese cu atâta grijă cu o seară înainte. Era scrisă în mod deliberat, neciteţ, pentru a da impresia neurasteniei ajunsă într-o fază acută. Doctorul Pagan, explica el, ordonase o vacanţă imediată şi sugerase ca dl. Barnstaple „să rătăcească undeva, spre nord”. Va face mai bine să întrerupă orice scrisori pentru câteva zile sau chiar vreo săptămână. Nu trebuia să-şi dea osteneala să scrie, decât dacă se va întâmpla ceva rău. Nicio veste nu va fi binevenită. Dacă odihna îi va fi asigurată, totul va fi bine. De îndată ce va avea o

adresă oarecare pentru scrisori, el o va telegrafia, dar numai lucrurile foarte urgente trebuie să-i fie comunicate.

După aceea îşi reluă locul în automobil, cu o senzaţie de libertate pe care n-o mai încercase de la prima vacanţă din anii de şcoală. Se îndreptă spre Şoseaua Mare de Nord, dar în îmbulzeala circulaţiei din colţul de lângă Hyde Park îl lăsă pe poliţist să-l întoarcă spre Knightsbridge; apoi, în locul unde drumul spre Bath se desparte de cel spre Oxford, un camion care închidea circulaţia îl făcu să apuce pe primul. Acest lucru n-avea prea mare importanţă. Orice drum ducea ***Undeva,*** aşa că putea să se îndrepte mai târziu şi spre Nord.

3

Era una din acele zile însorite, caracteristice marii secete din 1921. Aerul nu era câtuşi de puţin înăbuşitor. Plutea o răcoare potrivită cu dispoziţia d-lui Barnstaple, făgăduindu-şi aventuri foarte plăcute. Speranţele începuseră să-i revină. Ştia că e pe un drum care îl ducea în afara tuturor lucrurilor — deşi n-avea încă cea mai mică bănuială cât de mult avea să-l ducă în afara lucrurilor. O mică aventură putea să realizeze dacă se oprea numaidecât la vreun han ca să mănânce ceva; dacă avea să se simtă prea singur pe drum, putea să ia pe cineva în maşină şi să stea de vorbă. Nu era greu să ia pe cineva în maşină, pentru că atât timp cât era oricum întors cu spatele spre Sydenham şi spre birourile „Liberalului", nu avea importanţă în ce direcţie va merge.

Ceva mai departe de Slough fu depăşit de un enorm automobil cenuşiu de turism. Asta îl făcu să tresară, gata să piardă controlul volanului. Maşina cea mare se apropiase de el fără zgomot şi cu toate că, după vitezometrul său puţin cam nesigur, el mergea cu douăzeci şi şapte de mile pe oră, ea trecuse pe lângă el într-o clipită. Putuse observa

atunci că pasagerii maşinii erau trei domni şi o doamnă. Stăteau cu toţii încordaţi îndărăt, ca şi cum s-ar fi interesat de ceva care îi urmărea. Trecuseră prea repede pentru ca el să observe altceva decât că doamna era excepţional de frumoasă şi că domnul cel mai apropiat de el avea o faţă bătrânicioasă, de pitic.

Înainte de a-şi putea reveni din furtuna acestei treceri, o maşină sforăind ca un saurian preistoric îl avertiză că va fi din nou depăşit. Iată cum îi plăcea d-lui Barnstaple să fie depăşit: prin negociere. El încetini, părăsi orice pretenţie la mijlocul drumului şi făcu gesturi de încurajare cu mâna. O limuzină mare, cu mersul lin şi iute, profită de permisiunea sa de a folosi cele vreo treizeci şi ceva de picioare de drum liber din dreapta sa. Ducea o încărcătură mare de bagaje dar, în afară de un domn tânăr, cu monoclu, care stătea lângă şofer, nu mai văzu niciun alt pasager. Maşina dispăru după o cotitură a drumului, pe urmele primului turism.

Chiar şi o Baie de Picioare mecanică nu suportă să fie depăşită în acest chip trufaş, într-o dimineaţă luminoasă, pe drum deschis. Acceleratorul d-lui Barnstaple fu apăsat şi maşina sa ajunse la cotitură cu zece mile pe oră mai repede decât mergea de obicei. Văzu însă înaintea sa drumul gol.

Într-adevăr, găsi că drumul din faţa lui era prea pustiu. Şoseaua se întindea drept înainte, pe o distanţă cam de o treime de milă. În stânga era un gard viu scund, bine tăiat, câţiva copaci, nişte câmpuri întinse, câteva căsuţe, un pâlc de plopi ceva mai departe şi, la o distanţă mai mare, Castelul Windsor. Spre dreapta erau alte câmpuri largi, un mic han şi, în fund, un şir de coline scunde şi împădurite. O trăsătură personală a acestui peisaj domol era un panou de reclamă al unui hotel de pe malul râului, de la Maidenhead. În faţă se zărea cum tremură aerul de căldură şi se vedeau două sau trei vârtejuri mici de praf care se

răsuceau în spirală de-a lungul drumului. Nu se vedea nicio urmă a automobilului cenuşiu de turism şi a limuzinei.

D-lui Barnstaple îi trebuiră aproape două secunde ca să-şi dea seama deplin de ciudăţenia acestui fapt. Nici în dreapta şi nici în stânga nu exista vreun drum lăturalnic, pe care să fi putut dispare cele două automobile. Şi dacă apucaseră să treacă pe după cotitura din depărtare, atunci fără îndoială că merseseră cu o viteză de două sau trei sute de mile pe oră!

Dl. Barnstaple avea minunatul obicei ca, ori de câte ori avea vreo îndoială, să încetinească viteza. El o încetini şi acum. Merse cu o viteză de aproape cincisprezece mile pe oră, privind cu gura căscată la peisajul gol din jur, în căutarea unei explicaţii a acestei dispariţii misterioase. Curios era că nu avea de loc senzaţia că l-ar paşte şi pe el vreo primejdie.

Deodată însă maşina sa păru să se lovească de ceva şi derapă. Derapă într-o parte cu atâta putere, încât pentru câteva clipe dl. Barnstaple îşi pierdu capul. Nu putu să-şi amintească ce trebuia să facă atunci când automobilul derapează. Îşi aduse aminte vag că trebuia să cotească în direcţia în care derapează automobilul, dar nu putu să-şi dea seama, din cauza emoţiei, în ce direcţie derapa maşina.

Mai târziu îşi aminti că în clipa aceea auzise un zgomot. Era exact acelaşi zgomot, produs de acumularea maximă a unei presiuni, ascuţit ca ruperea unei corzi de vioară, pe care îl auzi la sfârşitul — sau începutul — stării de inconştienţă de sub anestezie.

I se păru că se răsuceşte spre gardul viu de pe partea dreaptă a drumului, dar acum văzu că drumul se întindea din nou în faţa lui. Atinse acceleratorul şi apoi încetini şi opri. Opri cu o uimire fără margini.

Acesta era un drum cu totul diferit de cel pe care se aflase cu jumătate de minut mai înainte.

Tufişurile de pe margine se schimbaseră, copacii se schimbaseră, Castelul Windsor dispăruse şi — ca o modestă compensaţie — marea limuzină se vedea din nou. Stătea pe marginea drumului, cam la două sute de metri mai departe.

Capitolul II
SUBLIMUL DRUM

1

Câtva timp, atenţia d-lui Barnstaple fu împărţită în mod inegal între limuzină, ai cărei pasageri tocmai coborau şi decorul din jurul său. Acesta din urmă era într-adevăr atât de straniu şi frumos, încât micul grup din faţă începu să capete oarecare importanţă în ochii săi — bineînţeles însă numai ca un grup de oameni care împărtăşeau admiraţia şi uimirea lui şi puteau deci să-l ajute a-şi lămuri şi împrăştia nedumerirea ce-l copleşise.

Drumul însuşi, în loc să fie o adunătură de bolovani şi de noroi îmbibat cu gudron, cu suprafaţa acoperită de pietriş, praf şi excremente de animale, cum sunt de obicei şoselele englezeşti, era ca de sticlă, neted pe alocuri ca o apă liniştită, iar în alte părţi lăptos opalescent, presărat cu fâşii de culori dulci ori strălucind îmbelşugat de fulgi aurii, încrustaţi în el. Avea o lărgime de vreo doisprezece metri. De fiecare parte era mărginit de câte o fâşie de verdeaţă, o iarbă de o gingăşie cum dl. Barnstaple nu mai văzuse vreodată (şi el era un cosaş expert şi un mare admirator al peluzelor de iarbă); iar mai departe se afla un strat larg de flori. În locul unde dl. Barnstaple se oprise, cu gura căscată, în automobilul său, şi cam la treizeci de metri în fiecare direcţie, acest strat era plin de flori albastre dintr-un soi neobişnuit de „nu-mă-uita”. Apoi culoarea era întreruptă de un număr din ce în ce mai mare de spice înalte, de o albeaţă imaculată, care înlocuia treptat albastrul. De partea

cealaltă a drumului, spice de acelaşi fel erau amestecate cu nişte plante cu păstăi, tot atât de străine d-lui Barnstaple; ele se revărsau într-o gamă de culori, de la albastru, mov şi purpuriu până la stacojiul cel mai intens. Dincolo de această spumă de flori bogat colorate se întindeau mari păşuni, pe care păşteau vite de culoare palid-gălbuie. Trei din ele, aflate mai aproape, pesemne cam speriate de apariţia bruscă a d-lui Barnstaple, rumegau şi îl priveau cu ochi blânzi şi gânditori. Aveau coarne lungi şi cute mari de piele sub gât, ca vitele din sudul Europei şi din India. De la aceste creaturi blânde, ochii d-lui Barnstaple se îndreptară spre un şir lung de copaci în formă de flăcări, spre o colonadă albă şi aurie şi spre un lanţ de munţi înveşmântaţi în zăpadă, care se zăreau în depărtare. Câţiva nori albi, înalţi, pluteau pe un cer de un albastru orbitor. Dl. Barnstaple fu deosebit de impresionat de văzduhul de o limpezime uimitor de suavă.

În afară de vaci şi de micul grup de oameni care stătea lângă limuzină, dl. Barnstaple nu zări nicio altă fiinţă. Automobiliştii stăteau liniştiţi şi priveau în jurul lor. Sunetul unor voci plângăreţe ajunse până la el.

O pârâitură din spate îi atrase atenţia d-lui Barnstaple. La marginea drumului, în direcţia din care presupunea el că venise, erau ruinele a ceea ce părea să fi fost o casă de piatră distrusă de curând. Lângă ea se aflau doi meri mari, proaspăt răsuciţi şi despicaţi, ca de o explozie şi din centrul ruinelor se ridica o coloană de fum, o dată cu zgomotul caracteristic incendiului. La fel, linia cotorsionată a celor doi meri sfârtecaţi îl ajută pe dl. Barnstaple să observe că şi câteva din florile din preajmă erau culcate în lături, ca după trecerea unei rafale violente de vânt. Şi totuşi, dl. Barnstaple nu auzise nicio explozie şi nu simţise nicio undă de vânt.

Privi ţintă câtva timp, apoi se întoarse, căutând o explicaţie din direcţia limuzinei. Trei dintre

oamenii aceia veneau acum pe şosea către el, conduşi de un domn înalt, slab, cu părul cărunt, cu pălărie de fetru şi îmbrăcat cu un impermeabil lung de automobilist. Avea o faţă mică, un nas minuscul care abia îi era de ajuns să-i susţină ochelarii cu ramă aurită. Dl. Barnstaple porni motorul şi merse încet în întâmpinarea lor.

Îndată ce socoti că e la o distanţă suficientă ca să poată fi auzit, se opri şi scoase capul din maşină, spre a pune o întrebare. În aceeaşi clipă însă, domnul înalt şi cărunt îl întrebă:

— Puteţi să-mi spuneţi, domnule, unde ne aflăm?

2

— Acum cinci minute, spuse dl. Barnstaple, aş fi zis că ne, aflăm pe drumul spre Maidenhead. Aproape de Slough.

— Exact! spuse pe un ton sigur domnul cel înalt. Exact! Şi eu susţin că nu există nici cel mai mic motiv să presupunem că nu ne aflăm şi acum pe drumul spre Maidenhead.

În glasul său răsuna provocarea dialecticianului.

— Dar nu ***pare*** să fie drumul spre Maidenhead! Zise dl. Barnstaple.

— De acord. Dar oare trebuie să judecăm după aparenţe sau trebuie să ţinem seama de continuitatea directă a experienţei noastre? Drumul către Maidenhead ducea spre acesta, era continuarea acestuia şi de aceea eu susţin că acesta este drumul spre Maidenhead.

— Dar munţii ăştia? obiectă dl. Barnstaple.

— Castelul Windsor ar fi trebuit să fie acolo, zise domnul cel înalt cu vioiciune, ca şi cum ar fi făcut o mişcare pe tabla de şah.

— ***Era*** acolo acum cinci minute, zise dl. Barnstaple.

— Atunci, evident, aceşti munţi sunt un fel de camuflaj, zise triumfător domnul cel înalt. Aşa că

toată afacerea asta nu e decât, cum se spune astăzi, un lucru trucat.

— Pare să fie foarte bine trucat, zise dl. Barnstaple.

Se făcu o pauză, în timpul căreia dl. Barnstaple îi examină pe însoţitorii domnului înalt. Pe domnul cel înalt îl cunoştea foarte bine. Îl văzuse de zeci de ori la întrunirile publice şi la banchetele oficiale. Era domnul Cecil Burleigh, marele lider conservator. Nu era cunoscut numai ca politician; era eminent şi în viaţa particulară, un filosof, un om cu o minte atotcuprinzătoare. În spatele său se afla un tânăr scund, îndesat, de vârstă mijlocie, necunoscut d-lui Barnstaple şi a cărui ostilitate naturală era sporită foarte mult de monoclul ce îl purta. Al treilea ins din micul grup era şi el un chip familiar, deşi câtva timp dl. Barnstaple nu putu să-şi dea seama cine e. Avea o faţă bine rasă, rotundă şi durdulie, o înfăţişare de om bine hrănit, iar costumul său te făcea să-l bănuieşti fie reprezentant al înaltului cler, fie un preot prosper al bisericii romano-catolice.

Tânărul cu monoclu vorbi acum cu o voce de scapet:

— Nu e nicio lună de când am fost pe acest drum la Taplow Court şi atunci nu era nici urmă din toate astea.

— Admit că sunt dificultăţi, zise dl. Burleigh, bucuros. Admit că sunt dificultăţi considerabile. Totuşi, îndrăznesc să cred că punctul meu de vedere stă în picioare.

— ***Dumneata*** nu crezi că acesta e drumul spre Maidenhead? zise domnul cu monoclu către dl. Barnstaple.

— Pare prea desăvârşit ca să fie trucat, zise dl. Barnstaple, cu o blajină încăpăţânare.

— Dar scumpul meu domn! protestă dl. Burleigh, acest drum este notoriu prin pepinierele sale şi uneori grădinarii lor aranjează cele mai uimitoare expoziţii. Ca reclamă.

— Atunci, de ce nu mergem acum drept spre Taplow Court? întrebă domnul cu monoclu.

— Pentru că, zise dl. Burleigh cu asprimea firească a cuiva care trebuie să insiste asupra unui fapt bine cunoscut, dar peste care se trece încăpăţânat cu vederea, pentru că Rupert insistă asupra ideii că suntem într-o altă lume. Şi nu vrea să meargă mai departe. Tocmai de aceea. El a avut totdeauna prea multă imaginaţie. Crede că lucrurile care nu există ***pot*** exista. Şi acum se închipuie într-un fel de roman ştiinţific, cu totul în afara lumii noastre. În altă dimensiune. Uneori cred că ar fi fost mai bine pentru noi toţi dacă Rupert s-ar fi apucat să scrie romane, în loc să le trăiască. Dacă dumneata, ca secretar ce-i eşti, crezi că vei putea să-l duci la Taplow la timp, pentru a lua masa cu cei de la Windsor…

Dl. Burleigh schiţă cu un gest nişte idei pentru care nu găsea cuvinte potrivite.

Dl. Barnstaple apucase să observe un bărbat blond, cu joben gri, popularizat de mult de caricaturişti, mergând agale cu paşi atenţi; bărbatul cu joben explora boschetele de flori de lângă limuzină. Era fără îndoială nu mai puţin cunoscutul Rupert Catskill, ministrul de război. Cel puţin o dată dl. Barnstaple constată că este cu totul de acord cu politicianul aventuros. Aceasta era alta lume. Coborî din maşină şi i se adresă d-lui Burleigh:

— Cred că vom face destulă lumină în privinţa locului unde ne aflăm, domnule, dacă vom explora clădirea asta care arde aici, lângă noi. Mi se pare că am şi zărit o fiinţă întinsă pe panta de lângă ea. Dacă am putea pune mâna pe unul dintre mistificatori…

Îşi lăsă fraza neterminată, pentru că deocamdată nu credea că au fost mistificaţi. Dl. Burleigh scăzuse foarte mult în ochii săi, în ultimele cinci minute.

Cei patru oameni îşi întoarseră cu toţii feţele spre ruinele fumegânde.

— E un lucru extraordinar că nu se zăreşte ţipenie de om! remarcă domnul cu monoclu, cercetând orizontul.

— Ei bine, nu văd de ce n-am afla ce arde acolo! zise dl. Burleigh, pornind înaintea lor, cu chipul său inteligent plin de curiozitate, spre casa distrusă dintre pomii sfârtecaţi.

Dar, după vreo duzină de paşi, atenţia micului grup fu atrasă de un ţipăt puternic de spaimă al doamnei care rămăsese în limuzină.

3

— Asta-i într-adevăr prea mult! strigă dl. Burleigh, pe un ton de sinceră exasperare. Ar trebui să existe, cu sigu-ranţă, regulamente ale poliţiei care să împiedice astfel de lucruri.

— A scăpat de la vreo menajerie ambulantă, zise domnul cu monoclu. Ce-i de făcut?

— Pare îmblânzit, zise dl. Barnstaple, dar fără să îndrăznească să-şi pună teoria la încercare.

— Ar putea să înspăimânte serios oamenii, zise dl. Burleigh şi, ridieându-şi glasul pentru încurajare, strigă: Nu te alarma, Stella! Probabil că este îmblânzit şi inofensiv. Nu-l irita cu umbrela aia. Ar putea să sară asupra dumitale, Stella!

Era un leopard mare şi frumos, care ieşise tiptil dintre flori şi acum şedea, ca o pisică imensă, în mijlocul drumului de sticlă, lângă maşina cea mare. Clipea din ochi şi îşi mişca ritmic capul dintr-o parte în alta, cu o expresie de nedumerire şi interes, în timp ce doamna, în conformitate cu cele mai bune tradiţii din asemenea cazuri, deschidea şi închidea umbrela de soare spre el, cât putea de repede. Şoferul îşi găsise adăpost în dosul maşinii. Dl. Rupert Catskill stătea, privind ţintă, scufundat până la genunchi în desişul de flori şi prevenit, după cât se pare, asupra existenţei creaturii, de

acelaşi ţipăt care atrăsese atenţia d-lui Barnstaple şi însoţitorilor săi.

Catskill fu primul care acţionă şi acţiunea sa îi dovedi curajul. Fu prudent şi îndrăzneţ în acelaşi timp.

— Încetează să mai agiţi umbrela aceea, lady Stella! zise el. Lasă-mă pe mine… îi voi… prinde privirea.

Făcu un ocol în jurul maşinii, ca să ajungă faţă în faţă cu animalul. Apoi se opri o clipă, ca şi cum s-ar fi prezentat; era o siluetă mică şi hotărâtă, în redingotă cenuşie şi cu joben cu panglică neagră. Întinse o mână prevăzătoare, fără prea multă bruscheţă, de teamă să nu sperie animalul.

— Pis, pis! zise el.

Leopardul, liniştit după ce se potolise umbrela lady-ei Stella, îl privi cu interes şi curiozitate. El se apropie. Leopardul îşi întinse botul şi adulmecă.

— Dacă m-ar lăsa cel puţin să-l lovesc… zise dl. Catskill, apropiindu-se până la o lungime de braţ.

Cu o expresie de neîncredere, animalul adulmecă mâna întinsă, apoi, cu o bruscheţă care îl trimise pe dl. Catskill înapoi cu câţiva paşi, strănută. Strănută din nou, mult mai puternic, îl privi o clipă cu reproş pe dl. Catskill şi după aceea sări cu uşurinţă peste stratul de flori şi se îndepărtă în direcţia colonadei albe şi aurii. Vitele care păşteau pecâmp, cum observă dl. Barnstaple, priviră trecerea leopardului fără să dea cel mai mic semn de nelinişte.

Dl. Catskill rămase în mijlocul drumului, cu o uşoară expresie de mândrie.

— Niciun animal, observă el, nu poate să suporte privirea fermă a ochiului omenesc. Niciunul. Este o enigmă pentru materialiştii voştri… Să mergem lângă dl. Cecil, nu-i aşa, lady Stella? Se pare că a găsit acolo ceva de examinat. Omul din maşina aceea mică şi galbenă ar putea să ştie unde se află. Nu?

O ajută pe doamnă să coboare din automobil şi se îndreptară amândoi spre grupul d-lui Barnstaple, care se apropia acum din nou de casa în flăcări. Şoferul, evident, nedorind să fie lăsat singur cu limuzina în această lume de posibilităţi neverosimile, îi urmă atât de aproape cât îi îngăduia respectul.

Capitolul III
FRUMOŞII OAMENI

1

Focul din casa cea mică nu părea să facă progrese. Fumul care ieşea din ea era mult mai sărăcăcios acum decât atunci când îl observase dl. Barnstaple întâi. Apropiindu-se, văzură prin dărâmături şi moloz un morman de bucăţi răsucite de metal strălucitor şi cioburi de sticlă spartă. Toate acestea aminteau de un aparat ştiinţific care făcuse explozie. Apoi, aproape simultan, toţi cei din grup observară un trup care zăcea pe panta acoperită de iarbă din dosul ruinelor. Era trupul unui bărbat în prima tinereţe, gol (n-avea pe el nimic, afară de o pereche de brăţări, un colier şi o centură), iar sângele i se scurgea pe gură şi pe nări. Cu un fel de teamă respectuoasă dl. Barnstaple îngenunche lângă forma culcată la pământ şi îi pipăi inima. Nu mai văzuse niciodată o faţă şi un trup atât de frumos.

— E mort, şopti el.

— Priviţi! strigă glasul ascuţit al omului cu monoclu.

— Altul!

Arăta cu degetul spre ceva care era ascuns privirii d-lui Barnstaple de o bucată de zid. Dl. Barnstaple fu nevoit să se ridice şi să se caţere pe o grămadă de moloz, ca să poată vedea această a doua descoperire… Era o fată zveltă, îmbrăcată tot atât de sumar ca şi bărbatul. Se vedea că fusese

izbită cu o violenţă enormă de zid şi ucisă în aceeaşi clipă. Faţa ei era cu totul nevătămată, deşi ţeasta îi fusese sfărâmată la ceafă; gura ei perfectă şi ochii de un cenuşiu verzui erau întredeschişi şi expresia ei era aceea a unui om care continuă să se gândească la o problemă grea dar interesantă. Nu părea câtuşi de puţin moartă, ci doar nepăsătoare. O mână continua să ţină un instrument de aramă cu mâner de sticlă. Cealaltă zăcea moale pe pământ.

Câteva clipe nu vorbi nimeni. Era ca şi cum cu toţii s-ar fi temut să-i întrerupă fetei şirul gândurilor.

Apoi dl. Barnstaple auzi glasul domnului cu înfăţişare de preot, vorbind încet în spatele său.

— Ce forme perfecte! zise el.

— Admit că m-am înşelat, zise dl. Burleigh, deliberând. M-am înşelat… Acestea nu sunt fiinţe pământeşti. E lucru vădit. Ergo, nu suntem pe pământ. Nu pot să-mi închipui ce s-a întâmplat şi nici unde suntem. În faţa unei evidenţe suficiente, n-am ezitat niciodată să-mi retrag o opinie. Lumea în care ne aflăm nu este lumea noastră. Este ceva…

Făcu o pauză.

— Este ceva într-adevăr minunat.

— Şi cei de la Windsor, zise dl. Catskill, fără nicio urmă de regret, probabil că iau masa fără noi.

— Dar atunci, zise domnul cu înfăţişare de cleric, în ce lume suntem şi cum am ajuns aici?

— Ah! ***asta,*** zise dl. Burleigh amabil, depăşeşte cu totul sărmana mea imaginaţie. Suntem aici într-o lume care, în chip foarte ciudat, seamănă cu lumea noastră şi, tot atât de ciudat, se deosebeşte de ea. Trebuie să fie în vreun fel înrudită cu lumea noastră, căci altfel nu am fi aici. Dar cum este înrudită, asta, mărturisesc, e pentru mine un mister de nepătruns. Poate că suntem în vreo altă dimensiune a spaţiului decât în aceea pe care o

cunoşteam. Dar bietul meu cap ameţeşte la gândul acestor dimensiuni. Sunt… sunt uluit… uluit!

— Einstein[101], insinua domnul cu monoclu, laconic şi cu vădită satisfacţie.

— Exact! zise Burleigh. Einstein ar putea să ne lămurească. Sau bunul şi bătrânul Haldane[102] ar putea să încerce să ne explice şi să ne învăluie în ceaţa groasă a hegelianismului său. Dar eu nu sunt nici Haldane, nici Einstein. Ne aflăm aici într-o lume care, pentru orice scopuri practice, inclusiv scopurile proiectului nostru de week-end, este Nicăieri. Sau, dacă preferaţi termenul grecesc, suntem în Utopia. Şi, deoarece nu văd niciun mijloc posibil de a ieşi de aici, presupun că lucrul pe care-l avem de făcut, ca fiinţe raţionale, este să ne adaptăm situaţiei cât se poate mai bine. Şi să aşteptăm vreo ocazie. Este desigur o lume foarte plăcută. Mai plăcută chiar decât poate fi ea de minunată. Şi mai sunt aici şi fiinţe omeneşti cu minte inteligentă. Socotesc după toate aceste materiale care se află în jurul nostru că e o lume în care se fac experienţe chimice duse chiar până la cele mai crude consecinţe, în condiţii aproape idilice. Chimie şi Nuditate. Trebuie să mărturisesc că mi se pare o chestiune de gust personal faptul cum trebuie să privim pe aceşti doi oameni, care se pare că s-au aruncat în aer singuri: ca pe nişte zei greceşti sau ca pe nişte sălbateci goi? Eu admit că înclin spre un zeu grec şi o zeiţă.

— Cu excepţia faptului că e puţin cam greu să te gândeşti la doi nemuritori morţi! strigă domnul cu monoclu, pe tonul omului care marchează un punct.

Dl. Burleigh era gata să dea replica şi, socotind după expresia sa încruntată, replica ar fi fost de natură disciplinară. Dar, în loc de asta, el scoase o exclamaţie şi se întoarse să privească spre alţi doi nou veniţi. Întregul grup îi zări în aceeaşi clipă. Doi adevăraţi Apollo stăteau pe ruine şi se uitau la

pământenii noştri cu o uimire cel puţin tot atât de mare ca aceea pe care o pricinuiau ei înşişi!

Unul vorbi şi dl. Barnstaple fu peste măsură de uimit să constate că răsunau cuvinte inteligibile.

— Zeii purpurii! strigă Utopianul. Ce fiinţe sunteţi voi? Cum aţi intrat în această lume?

(Englezeşte! Ar fi fost mult mai puţin uimitor dacă ar fi vorbit greceşte. Dar că vorbeau o limbă cunoscută era de necrezut.)

2

Dl. Cecil Burleigh era cel mai puţin descumpănit dintre toţi.

— Acum, zise el, putem spera să aflăm ceva precis… fiind puşi faţă în faţă cu nişte creaturi raţionale şi care se exprimă în limbaj articulat.

Îşi drese glasul, îşi apucă reverele impermeabilului cu mâinile sale lungi şi nervoase şi luă asupră-şi sarcina de a fi purtător de cuvânt.

— Ne este cu totul imposibil, domnilor, să ne explicăm prezenţa noastră aici, zise el. Suntem tot atât de nedumeriţi ca şi dumneavoastră. Ne-am trezit pe neaşteptate în lumea aceasta — în loc de a noastră.

— Veniţi din altă lume?

— Exact. O lume cu totul diferită, unde fiecare din noi îşi are locul său potrivit şi firesc. Călătoream în lumea aceea a noastră, în… ah!… anumite vehicule, când deodată ne-am trezit aici. Intruşi, recunosc, dar, pot să vă asigur, intruşi inocenţi şi fără premeditare.

— Nu ştiţi cum se face că Arden şi Greenlake au eşuat în experienţa lor şi cum se face că sunt morţi?

— Dacă Arden şi Greenlake sunt numele acestor doi tineri frumoşi de aici, nu ştim nimic despre ei, în afară de faptul că i-am găsit întinşi, după cum îi vedeţi, când am venit de pe drum încoace ca să aflăm sau, de fapt, să cercetăm…

Îşi drese glasul şi îşi lăsă fraza neterminată.

Utopianul (dacă putem să-l numim astfel, pentru a ne fi mai uşor) care vorbise primul, privi acum către însoţitorul său şi păru să-l întrebe ceva în tăcere. Apoi se întoarse din nou spre Pământeni. Prinse a vorbi şi din nou răsunară acele tonuri limpezi, cum i se păru d-lui Barnstaple, nu în urechile sale, ci în capul său.

— Ar fi bine ca dumneata şi prietenii dumitale să nu călcaţi pe aceste dărâmături. Ar fi mai bine să vă reîntoarceţi cu toţii pe drum. Veniţi cu mine. Fratele meu de aici va pune capăt acestui incendiu şi va face tot ce este necesar pentru fratele şi sora noastră. Şi după aceea locul va fi examinat de către cei care înţeleg ce se înfăptuia aici.

— Trebuie să ne lăsăm cu totul în seama ospitalităţii voastre, zise dl. Burleigh. Vă stăm la dispoziţie. Această întâlnire, permiteţi-mi să repet, nu a fost căutată de noi.

— Cu toate că nu încape îndoială că am fi căutat-o, dacă am fi considerat-o posibilă, zise dl. Catskill, adresându-se tuturor, şi aruncând o privire către dl. Barnstaple, în aşteptarea unei confirmări.

— Găsim lumea aceasta a voastră… deosebit de atrăgătoare.

— La prima vedere, adăugă domnul cu monoclu, e o lume deosebit de atrăgătoare.

În timp ce se întorceau prin desişul de flori spre şosea, în urma Utopianului şi a d-lui Burleigh, dl. Barnstaple o auzi pe lady Stella foşnindu-şi rochia lângă el. Vorbele ei rostite în acest cadru sublim îl umplură de uimire prin banalitatea lor senină şi imbatabilă.

— Oare nu ne-am mai întâlnit cândva… la vreun prânz sau în altă parte, domnule… domnule?…

Să fi fost toate astea numai o simplă paradă?… O privi ţintă o clipă înainte de a-i răspunde:

— Barnstaple.

— Dl. Barnstaple?…

Se situă pe aceeaşi poziţie cu ea.

— N-am avut niciodată această plăcere, lady Stella. Cu toate că, desigur, vă cunosc… vă cunosc foarte bine din fotografiile publicate de revistele săptămânale ilustrate.

— Aţi auzit ce spunea adineauri dl. Cecil? Că suntem în Utopia!

— A spus că am putea s-o numim Utopia.

— Aşa îi place d-lui Cecil. Dar este oare Utopia?… Cu adevărat Utopia? Am dorit întotdeauna să fiu în Utopia, continuă ca, fără să aştepte răspunsul d-lui Barnstaple la întrebare. Ce tineri superbi par să fie aceşti doi Utopieni! Sunt sigură că trebuie să aparţină aristocraţiei de aici… în ciuda costumului lor… neobişnuit. Sau poate că tocmai din această cauză…

Dl. Barnstaple avu o idee fericită.

— L-am recunoscut şi pe dl. Burleigh şi pe dl. Rupert Catskill, lady Stella, dar v-aş fi îndatorat dacă mi-aţi spune cine sunt tânărul domn cu monoclu şi domnul cu înfăţişare de cleric. Sunt chiar în urma noastră.

Lady Stella îi comunică informaţia cerută, într-o şoaptă confidenţială şi plină de farmec.

— Monoclu, murmură ea, este… am să-l spun literă cu literă… F.R.E.D.D.Y. M.U.S.H. Om de gust. De bun gust. Extrem de dibaci să descopere tineri poeţi şi tot felul de talente literare. Este secretarul lui Rupert. Dacă se va înfiinţa vreo Academie Literară, se spune că va fi cu siguranţă ales. Are un spirit critic deosebit şi e sarcastic. Ne duceam la Taplow, pentru un week-end pur intelectual, ca în vremurile de altădată. Vreau să spun, ca în vremea când veneau cei de la Windsor… Dl. Gosse şi Max Beerbohm… şi tot oameni din ăştia. Dar azi mereu se întâmplă câte ceva. Mereu… ceva neaşteptat… aproape fără măsură… Gulerul clerical — ea aruncă o privire înapoi să vadă dacă putea fi auzită de domnul în

discuţie — este părintele Amerton, care vorbeşte deschis despre păcatele societăţii şi tot felul de asemenea lucruri. E ciudat, dar în afara amvonului e mai curând un om timid şi liniştit, puţin cam stângaci cu furculiţa şi lingura. Paradoxal, nu-i aşa?

— Desigur! strigă dl. Barnstaple. Acuma îmi amintesc de el! Îi cunoşteam figura, dar nu ţineam minte de unde. Vă mulţumesc foarte mult, lady Stella.

3

Era ceva foarte liniştitor pentru dl. Barnstaple în tovărăşia acestor oameni de vază şi mai ales a lady-ei Stella. Ea îi dădea într-adevăr curaj: aducea cu sine atât de multe din bătrâna noastră lume şi era atât de hotărâtă să subjuge această nouă lume principiilor ei, cu prima ocazie care s-ar ivi! Ea se apăra foarte bine de miracolele şi frumuseţile care ameninţaseră să-l copleşească pe dl. Barnstaple. Întâlnirea cu ea şi tovărăşia ei era, pentru un om în situaţia lui, o aventură minoră, dar vrednică de luat în seamă, care îl ajuta să treacă peste prăpastia de uimire dintre monotonia existenţei sale obişnuite şi acest aer utopian, excepţional de tonifiant. Prezenţa ei concretiza sau — dacă se poate folosi acest cuvânt în astfel de împrejurare — degrada splendoarea luminoasă din jurul său, făcând-o verosimilă, de vreme ce putea fi văzută şi comentată de dânsa şi de dl. Burleigh şi privită prin monoclul critic ald-lui Freddy Mush. Ea aducea totul la nivelul lucrurilor care se găsesc în ziare. Dl. Barnstaple, singur în Utopia, ar fi fost atât de copleşit de teamă şi respect, încât mintea i s-ar fi răvăşit de-a binelea. Această zeitate cu gesturi degajate şi cu pielea brună, care schimba acum întrebări cu dl. Burleigh, devenea mental accesibilă prin intervenţia ilustrului bărbat.

Totuşi, de la oamenii din limuzină dl. Barnstaple, cu răsuflarea tăiată, se întoarse atent spre această lume de nobilă înfăţişare, în care picase o dată cu ceilalţi. Ce fel de fiinţe erau, la urma urmei, aceşti bărbaţi şi aceste femei dintr-o lume în care ierburile rele se pare că încetaseră să mai crească şi să se lupte cu florile şi în care leoparzii, lipsiţi de răutatea felinelor, priveau cu ochi prietenoşi spre trecători?

Era de-a dreptul uimitor faptul că primii doi locuitori pe care îi găsiseră în această lume a naturii subjugate zăceau morţi, victime, se pare, ale unei experienţe hazardate. Şi mai uluitor era faptul că cealaltă pereche de făpturi ce îşi ziceau fraţi ai mortului şi ai moartei dădeau dovadă de atât de puţină durere sau spaimă în faţa tragediei. Nu se petrecuse nicio scenă emoţionantă, după cum observase dl. Barnstaple şi nici consternare, nici plânsete. Cei doi erau mai curând nedumeriţi şi curioşi decât îngroziţi sau întristaţi.

Utopianul care rămăsese în mijlocul ruinelor transportase corpul fetei şi îl aşezase lângă cel al tovarăşului ei şi dl. Barnstaple văzu că el se întorsese acum să cerceteze mai de aproape dărâmăturile produse de experienţă.

Dar acum apăreau şi alţi oameni la faţa locului. Aveau aeroplane în această lume, căci două aparate mici, iuţi şi fără zgomot în zborul lor ca de rândunică, aterizaseră, pe câmpul din apropiere. Un om venise pe şosea cu o maşină de două locuri, cu două roţi, aşezate una în spatele celeilalte, ca la bicicletă. Era mai uşoară şi mai simplă decât orice automobil terestru şi, în chip cu totul misterios, era în stare să stea în echilibru pe cele două roţi ale ei chiar şi când era oprită. O izbucnire de râsete din şosea îi atrase atenţia d-lui Barnstaple spre un grup de Utopieni ce, se părea, găsise ceva foarte caraghios la motorul limuzinei. Cei mai mulţi dintre oamenii aceştia erau tot atât de sumar îmbrăcaţi şi tot atât de frumoşi ca şi cei doi

experimentatori morţi, dar câţiva din ei purtau pălării mari de pai, iar cineva care părea să fie o femeie depeste treizeci de ani, purta o rochie albă tivită cu roşu aprins. Stătea acum de vorbă cu dl. Burleigh.

Deşi era la vreo douăzeci de metri depărtare, vorbele răsunau foarte desluşit în mintea d-lui Barnstaple:

— Nu ştim până acum ce legătură are venirea voastră în lumea noastră cu explozia care s-a întâmplat aici sau măcar dacă are într-adevăr vreo legătură. Vrem să cercetăm amândouă aspectele. Credem că e necesar să vă ducem, împreună cu toate lucrurile pe care le aveţi cu voi, într-un loc potrivit pentru o conferinţă, nu prea departe de aici. Vom pregăti maşinile care vă vor transporta acolo. Probabil că acolo veţi şi mânca. Nu ştiu când sunteţi obişnuiţi să luaţi masa?

— O gustare! zise dl. Burleigh, agăţându-se de această propunere. O gustare va fi fără îndoială foarte binevenită. De fapt, dacă n-am fi picat atât de neaşteptat din lumea pioastră în a voastră, în momentul de faţă am fi luat masa… am fi luat masa în cea mai bună tovărăşie.

„Minuni şi mâncare, gândi dl. Barnstaple. Omul este o creatură care trebuie să mănânce de nevoie, fie că se minunează sau nu.” Dl. Barnstaple observă că era într-adevăr flămând şi că aerul pe care-l respira era un aer plăcut, care-i dădea poftă de mâncare.

Utopiana păru fulgerată de o nouă idee.

— Mâncaţi de mai multe ori pe zi? Ce fel de lucruri mâncaţi?

— Oh! Desigur! Ei nu sunt vegetarieni! strigă dl. Mush cu tărie, într-o paranteză de protest, lăsând să-i cadă monoclul din orbită.

Erau toţi flămânzi. Se vedea după feţele lor.

— Cu toţii obişnuim să mâncăm de mai multe ori pe zi, zise dl. Burleigh. Poate că ar fi mai bine să dau un scurt rezumat al regimului nostru

alimentar. S-ar putea să existe deosebiri. Începem, de obicei, cu o simplă ceaşcă de ceai şi o felie subţire de pâine cu unt, servite în pat. Apoi vine micul dejun…

Şi el continuă cu un rezumat magistral al zilei sale gastrosmice, dând în mod clar şi atrăgător amănunte asupra unui mic dejun englezesc: ouă care să fie fierte patru minute şi jumătate, nici mai mult nici mai puţin, prânzul cu un vin uşor, ceaiul care era mai curând o întrunire de societare decât o masă serioasă, cina, cu câteva amănunte şi supeul la care serecurgea numai uneori. Era una din acele expuneri clare, care ar fi făcut bucuria Camerei Comunelor, uşoară, chiar veselă şi totuşi cu o nuanţă de seriozitate. Utopiana îl privi cu un interes crescând şi apoi îl întrebă:

— Cu toţii mâncaţi în acest fel?

Dl. Burleigh aruncă o privire asupra grupului.

— N-aş putea să răspund pentru domnul… domnul?

— Barnstaple… Da, şi eu mănânc cam în acelaşi fel.

Nu se ştie din ce pricină, Utopiana zâmbi spre el. Avea ochi căprui foarte frumoşi şi cu toate că lui îi plăcu zâmbetul ei, ar fi dorit să nu fi zâmbit în felul acela.

— Şi dormiţi? întrebă ca.

— De la şase până la zece ceasuri, după împrejurări, zise dl. Burleigh.

— Şi faceţi dragoste?

Întrebarea îi nedumeri, ba chiar, într-o oarecare măsură, îi şocă pe Pământenii noştri. Ce anume vroia dânsa să spună? Câteva clipe nimeni nu reuşi să-i răspundă. Gândurile d-lui Barnstaple erau pline de o avalanşă de perspective stranii.

Apoi dl. Burleigh, cu inteligenţa sa fină şi cu supleţea iute a unui conducător de oameni modern, luă cuvântul.

— Nu în mod obişnuit, vă asigur, zise el. Nu în mod obişnuit.

Femeia în rochie cu garnitură roşie păru că se gândeşte câteva clipe. Apoi zâmbi uşor.

— Trebuie să vă ducem undeva unde să putem vorbi despre toate aceste lucruri, zise ea. Este limpede că veniţi dintr-o altă lume, stranie. Oamenii noştri de ştiinţă trebuie să se întâlnească cu voi şi să facă schimb de idei.

4

În dimineaţa aceea, pe la zece şi jumătate, dl. Barnstaple mersese cu maşina pe şoseaua principală prin Slough şi acum la unu şi jumătate, zbura printr-o ţară a minunilor, uitându-şi pe jumătate propria sa lume.

— Minunat! repeta el într-una. Minunat! Ştiam că voi avea o vacanţă frumoasă. Dar chiar aşa?!

Era extraordinar de fericit, plutea într-o fericire fără niciun nor, ca într-un vis perfect. Niciodată nu avusese parte de bucuriile unui explorator de pământuri noi, nu mai sperase niciodată să trăiască aceste bucurii. Abia cu câteva săptămâni mai înainte scrisese un articol pentru „Liberalul”, în care se lamenta de „Sfârşitul Erei Explorărilor”, un articol care exprima o descurajare atât de mare, încât îi plăcuse deosebit de mult d-lui Peeve. Îşi aminti de această faptă a sa cu o uşoară remuşcare.

Grupul Pământenilor fusese împărţit în patru mici aeroplane şi, în timp ce se ridica în aer împreună cu părintele Amerton, tovarăşul său de călătorie, dl. Barnstaple privi înapoi şi văzu cum automobilele şi bagajele erau ridicate cu o uşurinţă uimitoare în două camioane de construcţie uşoară. Fiecare camion întindea o pereche de braţe lucioase şi ridica un automobil, ca şi când o doică ar fi ridicat un prunc.

Faţă de normele pământeşti de securitate a zborului din vremea aceea, aviatorul d-lui Barnstaple zbura foarte jos. Uneori trecea mai curând printre copaci decât pe deasupra lor, iar

acest lucru, chiar dacă la început îl cam alarmase, îi îngăduia acum să cerceteze peisajul mult mai de aproape. În prima parte a călătoriei, văzu întinderi acoperite de păşuni, pe care păşteau vite de culoare palid gălbuie şi porţiuni cu o vegetaţie în culori strălucitoare, de o natură necunoscută d-lui Barnstaple. Prin mijlocul acestor întinderi cultivate se zăreau cărări înguste, care ar fi putut să fie cărări pentru pietoni sau biciclete. Ici şi colo, se vedea câte un drum mărginit cu flori şi umbrit de pomi fructiferi.

Erau puţine case şi niciun fel de oraşe ori sate. Casele se deosebeau foarte mult ca dimensiuni, variind de la mici clădiri izolate, pe care dl. Barnstaple le socoti reşedinţe de vară elegante sau mici temple, până la mănunchiuri de acoperişuri şi turle, ce îi aminteau de castelele rurale sau îi sugerau ferme întinse ori mari lăptării. Pe alocuri oamenii munceau la câmp sau forfoteau încolo şi încoace pe jos sau în maşini; impresia generală pe care o dădea peisajul era a unei ţări foarte puţin populate.

Se văzu limpede că urmau să treacă peste lanţul de munţi înzăpeziţi ce acoperiseră atât de brusc silueta îndepărtată a Castelului Windsor din mijlocul priveliştii.

Pe măsură ce se apropiau de aceşti munţi, fâşii largi de pământ acoperit cu grâu auriu înlocuiră verdele pădurilor, sipoi culturile deveniră şi mai variate. Dl. Barnstaple observăcu claritate vii plantate pe pante însorite, iar numărul de muncitori şi de locuinţe se înmulţi. Mica escadrilă de aeroplane zbură peste o vale largă către o trecătoare, aşa încât dl. Barnstaple putu să cerceteze decorul munţilor. La început, se iviră pădurile de castani, apoi cele de pini. De-a lungul torentelor ce se prăvăleau din munţi erau turbine uriaşe şi clădiri lungi, scunde şi cu numeroase ferestre, care ar fi putut servi unor scopuri industriale. Un drum dibaci construit, cu viaducte

foarte îndrăzneţe, uşoare şi frumoase, urca spre trecătoare. Erau mai mulţi oameni, gândi el, în regiunea muntoasă decât în şesurile de jos, cu toate că mult mai puţini decât ar fi putut să vadă într-o regiune asemănătoare de pe Pământ.

Zece minute zburară deasupra unui deşert stâncos, acoperit de întinderile înzăpezite ale unui mare gheţar de pe o coastă, până să coboare într-o vale înaltă, pe Locul de Conferinţe, unde aterizară numaidecât. Era un fel de adâncitură în munte, întărită cu ziduri atât de îndrăzneţ lucrate, încât părea că făceau parte din însăşi substanţa geologică a muntelui. În faţa ei se întindea un mare lac artificial, închis printr-un baraj formidabil, ca să nu se scurgă spre părţile mai joase din vale. De-a lungul acestui baraj se înşirau mari stâlpi de piatră care sugerau în mod vag forme omeneşti aşezate. Dl. Barnstaple zări mai departe o câmpie întinsă, care îi aminti de valea râului Po; apoi, în timp ce cobora, linia dreaptă a barajului îi ascunse această imagine îndepărtată.

Pe terase şi mai ales pe cele mai scunde, erau grupuri şi mănunchiuri de clădiri în formă de flori şi el desluşi cărări, trepte şi havuzuri de apă, ca şi cum întregul loc ar fi fost o grădină.

Avioanele aterizară cu uşurinţă pe o întindere acoperită cu iarbă. În apropiere era o vilă graţioasă care se întindea de pe malul lacului până pe deasupra apei, lângă care o flotilă de bărci, vopsite în culori vesele, stătea priponită la ţărm…

Părintele Amerton fu cel care atrase atenţia d-lui Barnstaple asupra absenţei satelor. El remarcă acum că nu se vedea nicio biserică şi că nicăieri nu zăriseră vreo turlă sau clopotniţă. Dar dl. Barnstaple se gândi că unele din clădirile mai mici puteau să fie la urma urmei temple ori sanctuare.

— Religia ar putea să aibă forme diferite aici, zise el.

— Şi cât de puţini prunci şi copii se văd! observă părintele Amerton. N-am văzut nicăieri

vreo mamă cu copilul ei.

— De cealaltă parte a munţilor era un loc asemănător cu terenul de joc al unei şcoli mari. Erau acolo copii şi câteva persoane mai în vârstă, îmbrăcate în alb.

— Am văzut. Dar mă gândeam la copiii mici. Compară ce este aici cu ce se poate vedea în Italia. Femei tinere, cât se poate de frumoase şi atrăgătoare, reluă venerabilul domn. Da, cât se poate de atrăgătoare… şi niciun semn de maternitate!

Pilotul lor, un blond pârlit de soare, cu ochii foarte albaştri, îi ajută să coboare din aparatul său de zbor şi îi văzură coborând şi pe ceilalţi membri ai grupului. Dl. Barnstaple observă cu uimire cât de repede se familiariza cu culoarea şi armonia acestei lumi noi; lucrurile cele mai ciudate din acest tablou păreau acum figurile şi îmbrăcămintea tovarăşilor săi. Dl. Rupert Catskill cu celebrul său joben cenuşiu, dl. Mush cu monoclul său absurd, talia înaltă şi subţire a d-lui Burleigh şi silueta pătrată, în haină de piele, a şoferului d-lui Burleigh, îl izbiră ca nişte lucruri mult mai neverosimile decât formele Utopienilor graţioşi din jurul său.

Interesul şi chipul amuzat al aviatorului îi sporiră domnului Barnstaple senzaţia de ciudăţenie a tovarăşilor săi. Şi apoi urmă un val de îndoială profundă.

— Presupun că toate acestea sunt ***într-adevăr*** reale, îi spuse el părintelui Amerton.

— ***Într-adevăr*** reale! Cum altfel ar putea fi?

— Presupun că nu vedem toate astea în vis.

— Ar putea visele dumitale şi ale mele să coincidă?

— Nu, dar sunt lucruri cu totul imposibile… lucruri cu totul imposibile.

— De pildă?

— Ei bine, cum se face că aceşti oameni vorbesc engleeeşte… ba chiar în engleza modernă?

— Nu m-am gândit la asta. E cam de necrezut. Totuşi, ei între ei nu vorbesc englezeşte.

Dl. Barnstaple privi cu ochi holbaţi de uimire la părintele Amerton, izbit pentru întâia oară de un fapt şi mai de necrezut.

— Dar ei nu-şi vorbesc în nicio limbă! zise el.

— Şi noi n-am observat asta până acum!

Capitolul IV
UMBRA LUI EINSTEIN CADE ASUPRA POVESTIRII, DAR TRECE UŞOR PE LÂNGĂ EA

1

Cu excepţia faptului surprinzător că toţi aceşti Utopieni păreau să ştie perfect englezeşte, dl. Barnstaple constată că viziunea sa asupra acestei lumi noi se dezvolta cu o logică pe care nu o avusese niciodată vreun vis din toată viaţa lui. Era atât de coerentă, atât de ordonată, încât i se părea din ce în ce mai puţin o lume stranie şi din ce în ce mai mult avea senzaţia că sosise în vreo ţară străină, mult mai civilizată.

Sub conducerea femeii cu ochi căprui, îmbrăcată în rochia tivită cu roşu, Pământenii fură instalaţi în încăperile lor de lângă aşa numita Vale a Conferinţelor, în chipul cel mai ospitalier şi mai confortabil cu putinţă. Cinci sau şase băieţi şi fete se însărcinară să-i iniţieze pe străini în micile amănunte ale vieţii domestice din Utopia. Clădirile separate în care erau găzduiţi aveau fiecare câte o mică încăpere agreabilă de toaletă, iar patul, acoperit cu cearceafuri din pânza cea mai fină şi cuverturi foarte uşoare şi pufoase, se afla într-o loggia deschisă. („Prea deschisă, gândi lady Stella, dar apoi îşi zise: Te simţi în atâta siguranţă aici!”) Apărură şi bagajele, iar valizele fură identificate, ca şi cum s-ar fi aflat într-o casă primitoare de oaspeţi de pe Pământ.

Dar lady Stella fu nevoită să expedieze din încăperea ei pe doi tineri prea prietenoşi, înainte de a putea să-şi deschidă geamantanul şi să-şi împrospăteze înfăţişarea.

Câteva minute mai târziu se produse o oarecare emoţie, în urma unor hohote puternice de râs şi a zgomotelor unei lupte amabile, dar îndârjite, care veneau din încăperea lady-ei Stella. Fata care rămăsese cu ea arătase un interes întru totul feminin faţă de îmbrăcămintea ei şi dăduse peste o cămaşă de noapte încântătoare şi diafană. Din cine ştie ce motiv, acest rafinament intim o amuzase deosebit de mult pe tânăra Utopiană şi lady Stella o împiedicase anevoie să se îmbrace cu această cămaşă şi să danseze aşa în public.

— Atunci îmbracă-te dumneata, insistă fata.

— Dar nu înţelegi, strigă lady Stella, că este ceva aproape… sacru! Nimeni nu trebuie s-o vadă, niciodată.

— De ce? întrebă Utopiana, peste măsură de nedumerită.

Lady Stella nu putu să răspundă nimic.

Masa uşoară care urmă fu, din punct de vedere terestru, o masă cu totul satisfăcătoare. Nelinişte a d-lui Freddy Mush fu complet risipită: li se servise pui rece, şuncă şi un pateu cu carne foarte gustos. Mai aveau de asemeni pâine din făină grasă dar foarte gustoasă, unt curat, o salată delicioasă, fructe, brânză care semăna cu şvaiţerul şi un vin alb, uşor, care îşi câştigă din partea d-lui Burleigh oniagiul exprimat prin cuvintele: „nici vinul de Moselle nu este mai bun”.

— Găsiţi că hrana noastră seamănă cu a voastră? întrebă femeia cu rochia tivită cu roşu.

— Eşcelentă! zise dl. Mush cu gura plină.

— Hrana s-a schimbat foarte puţin în ultimele trei mii de ani. Oamenii au descoperit toate lucrurile bune de mâncat cu mult înainte de Era Confuziei.

— Este prea real ca să fie adevărat! îşi repeta mereu dl. Barnstaple. Prea real ca să fie adevărat.

Privi spre tovarăşii săi, entuziasmaţi, plini de interes şi mâncând cu plăcere.

Dacă n-ar fi fost absurditatea faptului că aceşti Utopieni vorbeau englezeşte cu o claritate care lovea ca un ciocan în mintea sa, dl. Barnstaple n-ar fi avut nicio îndoială asupra realităţii lor.

Niciun servitor nu servea la masa de piatră, lipsită de faţă de masă; femeia în rochie albă tivită cu roşu şi cei doi aviatori luau parte la masă, iar mesenii se serveau unii pe alţii cu ce aveau nevoie. Şoferul d-lui Burleigh voise să se retragă cu modestie la altă masă, însă marele bărbat de stat îl încurajă:

— Şezi aici, Perk. Lângă dl. Mush.

Alţi Utopieni, cu ochi prietenoşi, dar care observau cu atenţie pe Pământeni, veniră pe marea verandă cu coloane unde era aşezată masa şi zâmbeau, stând în picioare împrejur sau aşezându-se lângă ei. Nu se făcură prezentări şi în general foarte puţine formalităţi mondene.

— Totul este foarte liniştitor, zise dl. Burleigh. Foarte liniştitor. Trebuie să spun că aceste piersici sunt mai bune decât cele de Chatsworth. Nu cumva, dragul meu Rupert, în borcănelul acela cafeniu din faţa dumitale e frişcă?… Bănuiam eu. Dacă crezi că nu mai ai nevoie de el, Rupert… Mulţumesc.

2

Câţiva dintre Utopieni îşi spuseră numele. Glasurile lor sunau ciudat de asemănătoare pentru dl. Barnstaple, iar cuvintele erau clare, de parcă ar fi fost tipărite. Numele femeii cu ochii căprui era Lychnis. Un om cu barbă care, după părerea d-lui Barnstaple, putea să aibă vreo patruzeci de ani, era un Urthred sau Adam sau Edom, căci era greu de înţeles exact, din cauza pronunţării prea stridente.

Parcă ar fi fost scris cu litere mari dar şterse. Urthred îi informă că era etnolog şi istoric şi că dorea să afle cât se putea mai mult despre obiceiurile din lumea noastră. Îl impresionă pe dl. Barnstaple prin înfăţişarea sa degajată, de financiar terestru sau de mare proprietar de ziare, mai curând decât de savant din lumea noastră. Un altul dintre gazdele lor, Serpentine, era de asemeni, după cum află dl. Barnstaple cu surpriză, un om de ştiinţă, cu toate că înfăţişarea lui era aproape autoritară. El spuse că se ocupă de ceva ce dl. Barnstaple nu putu înţelege. Mai întâi sună ca „mecanic atomist” şi apoi, destul de ciudat, i se păru că sună a „chimist molecular”. Dar după aceea dl. Barnstaple îl auzi pe dl. Burleigh spunându-i d-lui Mush:

— A spus „fizico-chimist”, nu-i aşa?

— Mie mi s-a părut că şi-a spus „materialist”, zise dl. Mush.

— Eu am înţeles că se ocupă de cântărirea nu ştiu căror obiecte, zise lady Stella.

— Intonaţia lor particulară, zise dl. Burleigh. Uneori aproape că vorbesc prea tare, după care se produce un fel de gol între sunete…

Când masa luă sfârşit, întreg grupul se mută în altă clădire mică, care era destinată evident unor cursuri şi discuţii. Avea o absidă semicirculară, în jurul căreia se înşirau o serie de tăbliţe albe, care serveau probabil uneori ca table de scris pentru conferenţiari, căci aveau creioane negre şi colorate şi cârpe de şters ce se aflau pe o policioară de marmoră, la o înălţime potrivită, sub tăbliţe. Conferenţiarul putea să se plimbe din loc în loc prin acest semicerc, în timp ce vorbea. Lychnis, Urthred, Serpentine şi Pământenii se aşezară pe o bancă semicirculară care se afla sub spaţiul rezervat conferenţiarului, iar pe scaunele din faţa lor era loc pentru vreo optzeci sau o sută de persoane. Toate acestea fură ocupate, iar în spate mai stăteau în picioare câteva grupuri graţioase, pe

fundalul unor pâlcuri de pomi asemănători cu rododendronii, printre care dl. Barnstaple putu zări spaţii acoperite cu iarbă, ce se întindeau la vale către apele ca de oglindă ale lacului.

Urmau să vorbească despre această extraordinară irupţie în lumea lor. Putea fi oare ceva mai firesc decât să vorbească despre aceasta? Putea fi ceva mai fantastic şi mai imposibil?

— E ciudat că nu există rândunele, zise dl. Mush pe neaşteptate la urechea d-lui Barnstaple. Mă întreb de ce nu există rândunele.

Atenţia d-lui Barnstaple se îndreptă spre cerul gol.

— Poate că nici ţânţari şi nici muşte, sugeră el.

Era ciudat că nu observase mai înainte lipsa rândunelelor.

— Sssst! făcu lady Stella. Începe.

3

Începu această conferinţă de necrezut. Fu deschisă de către omul numit Serpentine, care se ridică în picioare în faţa auditoriului şi păru că ţine un discurs. Buzele i se mişcau, mâinile îi susţineau prin gesturi afirmaţiile; expresia feţei i se schimba în funcţie de cele spuse. Şi totuşi, dl. Barnstaple era stăpânit de o uşoară, dar irezistibilă îndoială că Serpentine ar fi vorbit cu adevărat. Era ceva ciudat în toate acestea. Uneori, lucrul spus suna cu o deosebită rezonanţă în mintea sa; alteori, era nedesluşit şi iluzoriu, ca un obiect văzut prin apă tulbure; uneori, deşi Serpentine continua să-şi mişte mâinile subţiri şi să privească spre ascultătorii săi, erau goluri de tăcere absolută, ca şi cum, pentru scurte intervale, dl. Barnstaple ar fi devenit surd… Şi totuşi era un discurs; era închegat şi ţinea concentrată atenţia d-lui Barnstaple.

Serpentine avea aerul unui om care îşi dă mare osteneală să fie cât se poate de simplu, într-o

problemă destul de complicată. El vorbea parcă exprimându-se în propoziţiuni, între care făcea câte o pauză.

— Se ştie de multă vreme, începu el, că numărul de dimensiuni posibile, ca şi numărul posibil a orice altceva care poate fi numărat este nelimitat!

Da, dl. Barnstaple ştia asta, dar pentru dl. Freddy Mush era prea mult.

— O, Doamne! zise el. Dimensiuni!

Şi lăsă să-i cadă monoclul, devenind neatent şi abătut.

— Pentru scopuri mai practice, continuă Serpentine, universul particular, sistemul particular de evenimente în care ne aflăm şi din care facem parte poate fi considerat într-un spaţiu cu trei dimensiuni rectilinii, acest univers supunându-se unei translaţii, care este de fapt durata, printr-o a patra dimensiune, adică prin timp. Un astfel de sistem de evenimente este în mod necesar un sistem gravitaţional.

— Eh! zise brusc dl. Burleigh. Scuză-mă! Eu nu văd lucrurile astfel.

Deci şi el, în orice caz, urmărea cele spuse.

— Orice univers care durează trebuie în mod necesar să graviteze, repetă Serpentine, ca şi cum ar fi afirmat un fapt evident prin sine însuşi.

— Pe viaţa mea, eu nu văd aşa lucrurile! zise dl. Burleigh, după câteva clipe de gândire.

Serpentine îl privi câteva secunde.

— ***Aşa*** este, zise el şi îşi continuă discursul.

El spuse că minţile lor evoluaseră în sensul acestei concepţii practice a lucrurilor, pe care o acceptau ca adevărată şi numai prin eforturi mari de analiză susţinută putem să înţelegem că acest univers în care trăim nu este numai întins, dar şi, ca să spunem aşa, uşor îndoit şi torsionat într-un număr de alte dimensiuni spaţiale, mult timp nebănuite. El se întindea mai departe de cele trei dimensiuni principale ale sale în celelalte, exact ca o foaie subţire de hârtie, care are practic două

dimensiuni şi care se întinde, nu numai prin subţirimea ei, dar şi prin cutele şi curbura ei, într-o a treia dimensiune.

— Oare încep să turbez? întrebă lady Stella în şoaptă, ca la teatru. Nu pot să prind niciun cuvânt din toate astea.

— Nici eu, zise părintele Amerton.

Dl. Burleigh făcu un gest liniştitor către aceşti nefericiţi, fără să-şi ia ochii de la faţa lui Serpentine. Dl. Barnstaple îşi încrunta sprâncenele, îşi strângea genunchii, îşi încleşta degetele, încercând cu disperare să-l urmărească.

Trebuia să audă, sigur că trebuia să audă!

Serpentine continuă să explice, că tot aşa cum ar putea să fie posibil ca orice număr de universuri, în mod practic cu două dimensiuni, să stea unul lângă altul, precum foile de hârtie, într-un spaţiu cu trei dimensiuni, tot astfel în spaţiul cu mai multe dimensiuni, pe care mintea omenească, insuficient înzestrată, nu poate să-l cunoască decât încet şi cu greu, este posibil ca o cantitate nenumărată de universuri, în mod practic cu trei dimensiuni, să stea, ca să spunem aşa, unul lângă altul şi să suporte o mişcare aproape paralelă prin timp. Opera speculativă a lui Lonestone şi Cephalus dăduse de mult baza cea mai solidă credinţei că există un foarte mare număr de astfel de universuri în spaţiu şi timp, paralele unele cu altele şi semănând între ele, cu aproximaţie dar nu exact, după cum seamănă una cu alta foile unei cărţi. Toate au durată, toate sunt sisteme gravitaţionale…

(Dl. Burleigh clătină din cap pentru a arăta că tot nu înţelegea.)

… Şi cele care se află mai aproape unele de altele vor semăna între ele cel mai mult. Cât de mult, asta aveau ocazia să afle acum. Căci încercările îndrăzneţe ale acelor două mari genii, Arden şi Greenlake, de a folosi — aici nu se auzi nimic — pentru a determina atomul să rotească o porţiune a universului material utopian prin acea dimensiune F — care se ştia de mult că se întinde probabil până la lungimea unui braţ de om; încercările de a face să se rotească acest fragment de materie utopiană, tot astfel cum se roteşte o poartă în balamale, se vede că fuseseră încununate de succes. Poarta se rotise înapoi, aducând cu ea un suflu de aer de alături, o furtună de praf şi, spre imensa uimire a Utopiei, trei grupuri de vizitatori dintr-o lume necunoscută.

— Trei? şopti dl. Barnstaple, cu îndoială. A spus oare trei?

(Serpentine nu-l luă în seamă.)

— Fratele şi sora noastră au fost ucişi de o degajare neaşteptată de energie, dar experienţa lor a deschis un drum care acum nu va mai trebui închis, din limitele spaţiale actuale ale Utopiei într-un întreg şir vast de lumi neînchipuite până acum. Foarte aproape de noi, întocmai cum presupuneaLonestone acum câteva secole, mai aproape de noi, după cum spunea el, decât sângele din inima noastră…

(„Mai aproape de noi decât răsuflarea noastră, mai legat de mădularele noastre", cită în mod greşit părintele Amerton, trezindu-se deodată. „Dar despre ce vorbeşte? Nu pricep.")

— … descoperim o altă planetă, foarte apropiată ca mărime de a noastră, dacă socotim după statura locuitorilor ei, care circulă, putem presupune cu certitudine, în jurul unui Soare ca acela de pe cerul nostru, o planetă care poartă viaţă şi este încetul cu încetul cucerită, după cum a fost şi a noastră, de viaţa inteligentă care se pare că a evoluat în nişte condiţii aproape paralele cu acelea ale propriei noastre evoluţii. Acest univers înrudit cu al nostru este, atât cât putem socoti după aparenţe, puţin întârziat în timp faţă de al nostru. Vizitatorii noştri poartă ceva foarte asemănător cu îmbrăcămintea şi prezintă caracteristici fizice asemănătoare cu acelea ale strămoşilor noştri din Era Confuziei… Nu suntem încă în măsură să presupunem că istoria lor a fost strict paralelă cu a noastră. Nu există două particule de materie care să semene întocmai; nici două vibraţii. În toate dimensiunile fiinţei, în toate universurile nu a existat niciodată şi nu poate exista vreodată o repetiţie exactă. Noi am ajuns să ne dăm seama că acesta este singurul lucru imposibil. Şi totuşi această lume pe care o numiţi Pământ este evident foarte apropiată şi asemănătoare cu universul nostru… Suntem dornici să învăţăm de la voi, Pământenii, să verificăm istoria noastră care încă nu este perfect

cunoscută, prin experienţele voastre, să vă arătăm ce ştim noi, să aflăm ce raporturi şi ce colaborare ar putea şi ar trebui să existe între oamenii de pe planeta noastră şi a voastră. Noi, aici, suntem abia nişte începători în ale cunoaşterii; până acum abia dacă ne-am însuşit mai mult decât lista imensităţii de lucruri pe care mai avem să le învăţăm şi să le facem. Într-un milion de lucruri asemănătoare, cele două lumi ale noastre ar putea să înveţe una de la alta şi să se ajute una pe alta… S-ar putea să existe pe planeta voastră trăsături ereditare care nu s-au dezvoltat sau care au dispărut din a noastră. S-ar putea să existe elemente sau minerale într-una din lumi, care sunt rare sau lipsesc în cealaltă… Structura atomilor voştri (?)… lumile noastre ar putea să se îmbine (?)… pentru comuna lor înviorare…

Vocea lui nu mai putea fi auzită şi asta tocmai atunci când dl. Barnstaple era mai emoţionat şi mai dornic să urmărească ceea ce spunea. Şi totuşi, un surd ar fi socotit că el continua să vorbească.

Dl. Barnstaple întâlni privirea d-lui Rupert Catskill, tot atât de neliniştită şi nedumerită ca şi a sa. Părintele Amerton stătea cu faţa îngropată în mâini. Lady Stella şi dl. Mush îşi vorbeau uşor, în şoaptă; renunţaseră de mult la orice pretenţie de a mai asculta.

— Aceasta — zise Serpentine, vocea lui devenind, pe neaşteptate, din nou auzibilă — este prima noastră interpretare sumară a apariţiei voastre în lumea noastră şi a posibilităţilor de acţiuni reciproce. V-am expus ideile noastre cât am putut mai limpede. Aş propune ca acum unul dintre voi să ne spună, simplu şi deschis, ceea ce consideraţi voi că este adevărul despre lumea voastră în raport cu a noastră.

Capitolul V
GUVERNAREA ŞI ISTORIA UTOPIEI

1

Se făcu tăcere. Pământenii se priviră unii pe alţii, apoi privirea lor păru să se concentreze asupra d-lui Cecil Burleigh. Bărbatul de stat se prefăcu că nu observă aşteptarea generală.

— Rupert, zise el. Nu vrei dumneata?

— Mă rezerv pentru comentarii, zise dl. Catskill.

— Părinte Amerton, dumneata eşti obişnuit să vorbeşti despre alte lumi.

— Nu în prezenţa dumitale, d-le Cecil. Nu.

— Dar ce să le spun?

— Ceea ce gândeşti despre asta, zise dl. Barnstaple.

— Exact, zise dl. Catskill. Spune-le ce gândeşti.

Nimeni altul nu părea să fie luat în consideraţie. Dl. Burleigh se ridică încet şi se îndreptă gânditor către centrul semicercului. Îşi apucă reverele hainei şi rămase câteva clipecu faţa în jos, ca şi cum ar fi meditat asupra celor ce avea să spună.

— D-le Serpentine, începu el în cele din urmă, ridicând o faţă candidă şi privind prin ochelari la cerul albastru de deasupra lacului îndepărtat. Doamnelor şi Domnilor…

Avea de gând să ţină un discurs, ca şi când ar fi fost la un ***garden-party*** al Ligii Conservatorilor sau la Geneva. Era absurd şi, totuşi, ce altceva putea să facă?

— Trebuie să mărturisesc, domnule, că deşi nu sunt în niciun caz un novice în cuvântări publice, mă, găsesc de data aceasta într-un oarecare impas. Discursul dumitale, domnule, simplu, direct, lucid, compact şi ridicându-se uneori la pasagii de o elocvenţă neafectată, mi-a oferit un model pe care aş vrea să-l urmez şi în faţa căruia, cu toată modestia, îmi pierd curajul. Îmi ceri să spun, cât se poate de deschis şi limpede, cum concepem noi în linii mari această lume înrudită din care, fără niciun fel de premeditare, am venit aici. Ţinând

seama de capacitatea mea sărăcăcioasă de a înţelege sau de a discuta probleme atât de dificile, nu cred că aş putea să îmbunătăţesc sau să adaug ceva la expunerea dumitale minunată asupra aspectelor matematice ale acestui caz. Ceea ce ne-ai spus cuprinde cele mai recente, cele mai subtile idei ale ştiinţei terestre şi merge, într-adevăr, mult mai departe decât ideile noastre curente. În anumite privinţe, ca de exemplu relaţia dintre timp şi gravitaţie, trebuie să admit că nu sunt de părerea dumitale, dar aceasta este mai curând o neputinţă de a înţelege poziţia dumitale, decât un dezacord făţiş. În privinţa aspectelor mai largi ale problemei, probabil că nu există dificultăţi între noi. Acceptăm fără rezerve ipotezele voastre principale; şi anume, considerăm că trăim într-un univers paralel cu al vostru, pe o planetă înrudită cu a voastră, chiar uimitor de asemănătoare cu a voastră, ţinând seama de toate contrastele posibile pe care am putea să le găsim aici. Suntem foarte dispuşi să acceptăm părerea voastră că sistemul nostru este, după toate probabilităţile, ceva mai puţin maturizat şi copt în timp decât al vostru, că e rămas în urmă cu vreo câteva sute sau câteva mii de ani faţă de experienţa voastră. Ţinând seama de aceasta, este inevitabil, domnule, să avem o oarecare umilinţă în atitudinea noastră faţă de voi. Ca fraţi mai mici se cuvine nu să vă instruim, ci să învăţăm de la voi. Noi se cuvine să întrebăm: Ce aţi făcut? Până unde aţi ajuns? — mai curând decât să vă arătăm cu o aroganţă naivă tot ce ne mai ramâne de învăţat şi de făcut…

— Nu! îşi zise dl. Barnstaple, vorbind ca pentru sine dar de ajuns de tare ca să fie auzit. Este un vis… Dacă ar fi fost oricine altcineva…

Se frecă la ochi şi apoi îi deschise din nou şi se văzu tot acolo, stând lângă dl. Mush, în mijlocul acestor divinităţi olimpiene. Iar dl. Burleigh, acest sceptic rafinat care nu credea niciodată în nimic, nu se mira niciodată, stătea acum în picioare,

aplecat înainte şi vorbea, vorbea, cu siguranţa unui om care a ţinut zece mii de discursuri. Şi nu s-ar fi simţit mai sigur de sine şi de auditoriul său nici în Guildhall[103] din Londra. Şi toţi îl înţelegeau! Ce absurditate!

Nu era nimic de făcut decât să te supui acestei absurdităţi uluitoare şi să stai să asculţi. Uneori, gândul d-lui Barnstaple se îndepărta cu totul de la cele spuse de dl. Burleigh. Apoi se întorcea şi se agăţa cu disperare de discursul acestuia. În felul său parlamentar, cu pauze, cu mâinile jucându-se cu ochelarii sau apucând reverele hainei, dl. Burleigh înfăţişa Utopiei o scurtă descriere a lumii oamenilor, căutând să fie simplu, limpede şi rezonabil, spunându-le despre state şi imperii, despre războaie şi despre Războiul Mondial, despre organizarea şi dezorganizarea economică, despre greutatea de a găsi oameni de stat şi funcţionari cinstiţi şi despre neputinţa ziarelor, despre întreg spectacolul întunecat şi tulbure al vieţii omeneşti. Serpentine utilizase termenul „fosta Eră a Confuziei”, iar dl. Burleigh prinsese această frază şi se folosea foarte mult de ea…

Era o mare improvizaţie oratorică. Probabil că dura de vreo oră şi Utopienii ascultau cu feţe atente şi interesate, dând din când în când din cap în semn de aprobare şi recunoaştere a unor afirmaţii.

— Foarte asemănător! răsuna în creierul d-lui Barnstaple. La noi a fost la fel… în Era Confuziei.

În cele din urmă dl. Burleigh, cu fermitatea sa de vechi parlamentar, îşi termină discursul. Urmară complimente.

El se înclină. Sfârşise. Dl. Mush uimi pe toată lumea prin nişte aplauze viguroase, la care nu se alătură nimeni.

Tensiunea din mintea d-lui Barnstaple devenise de nesuportat. Sări în picioare.

2

Rămase în picioare, făcând acele gesturi slabe, atât de naturale pentru un vorbitor fără experienţă.

— Doamnelor şi domnilor, zise el, Utopieni, d-le Bur-leigh! Vă cer iertare o clipă. Este un lucru mărunt, dar urgent.

Pentru un scurt interval, el rămase fără glas. Apoi văzu în privirile lui Urthred atenţie şi încurajare.

— Ceva ce nu înţeleg. Ceva de necrezut… vreau să spun, incompatibil. O mică fisură, care face ca totul să pară o fantasmagorie neverosimilă.

Înţelegerea din privirea lui Urthred îi dădu curaj. Dl. Barnstaple renunţă la orice încercare de a se adresa adunării în general şi vorbi direct către Urthred.

— Trăiţi în Utopia, cu sute de mii de ani mai avansaţi decât noi. Cum se face că puteţi să vorbiţi engleza contemporană, să folosiţi exact aceeaşi limbă ca şi noi? Vă întreb, cum se poate? E de necrezut. Este izbitor. Asta face din voi un vis. Şi totuşi voi nu sunteţi un vis? Asta mă face să mă simt… aproape… nebun.

Urthred zâmbi amabil.

— Noi nu vorbim engleza, zise el.

Dl. Barnstaple simţi că-i fuge pământul de sub picioare.

— Dar eu vă aud vorbind englezeşte, zise el.

— Dar cu toate acestea, noi n-o vorbim, zise Urthred.

Avu un zâmbet şi mai larg.

— De obicei… noi nu vorbim în nicio limbă.

Dl. Barnstaple, a cărui minte renunţase să mai funcţioneze, rămase într-o atitudine de atenţie respectuoasă.

— Cu secole în urmă, continuă Urthred, desigur că obişnuiam să folosim limbajul. Scoteam sunete şi auzeam sunete. Oamenii obişnuiau să gândească, apoi îşi alegeau şi aranjau cuvintele pe care le rosteau. Cel care asculta le auzea, le

înregistra şi traducea din nou sunetele ideii. După aceea, într-un mod pe care nu-l înţelegem perfect, oamenii au început să prindă ideea înainte de a fi îmbrăcată în cuvinte şi de a fi rostită în sunete. Ei începeau să audă frazele în creierul lor, îndată ce vorbitorul îşi aranja ideile şi înainte de a şi le transpune în simbolurile cuvintelor chiar în propria lui minte. Ştiau ce avea el de gând să spună, înainte de a spune. Această transmitere directă a devenit în curând generală; s-a văzut cum cu puţin efort, cei mai mulţi oameni se pot înţelege într-o oarecare măsură unii pe alţii, în acest fel, iar noul mod de comunicare a fost dezvoltat în mod sistematic. Aceasta este ceea ce facem noi acum, în mod obişnuit, în lumea noastră. Transmitem direct gândul unii altora. Ne hotărâm să transmitem gândul şi el este transmis de îndată, cu condiţia ca distanţa să nu fie prea mare. În lumea noastră, ne folosim acum de sunete numai pentru poezie, sau de plăcere, în momentele de emoţie, sau ca să ne strigăm de la distanţă, sau cu animalele şi nu pentru transmiterea ideilor de la o minte omenească la alta. Când mă gândesc la dumneata, gândul, ***în măsura în care găseşti idei corespunzătoare şi cuvinte potrivite în mintea dumitale,*** ţi se reflectă în minte. Gândul meu se îmbracă în cuvinte în mintea dumitale, care cuvinte ţi se pare că le auzi, desigur, în propria dumitale limbă şi cu frazele dumitale obişnuite. Foarte probabil că membrii grupului dumitale aud ceea ce îţi spun acum — fiecare cu diferenţa sa de vocabular şi de frază.

Dl. Barnstaple punctase acest discurs cu semne din cap, care arătau că înţelegea, fiind de câteva ori gata să-l întrerupă. Acum izbucni:

— De aceea deci, uneori — ca de exemplu când dl. Serpentine şi-a făcut minunata expunere — când vă ridicaţi la idei despre care nu avem nici măcar o umbră în mintea noastră, noi nu auzim absolut nimic.

— Au fost asemenea goluri? întrebă Urthred.

— Mi-e teamă că multe şi la fiecare din noi, zise dl. Burleigh.

— Este ca şi cum am fi surzi în anume intervale, zise lady Stella. Intervale largi.

Părintele Amerton dădu şi el din cap.

— Şi de aceea noi nu putem fi lămuriţi dacă dumneata te numeşti Urthred sau Adam şi de aceea eu confund în minte Arden cu Greentrees şi Forest.

— Sper că acum ţi-ai mai liniştit mintea? zise Urthred.

— Oh, cu totul, zise dl. Barnstaple. Cu totul. Şi, ţinând seama de toate, este într-adevăr foarte convenabil pentru noi că există această metodă de transmitere. Căci altminteri nu văd cum am fi putut evita săptămâni întregi de greutăţi lingvistice — primele principii ale gramaticilor noastre respective, logica, sensul şi aşa mai departe, în general nişte lucruri plictisitoare — până să ajungem să ne înţelegem ca în momentul de faţă.

— Într-adevăr, un lucru foarte bun, zise dl. Burleigh, întorcându-se spre dl. Barnstaple cu un aer prietenos. Întradevăr e un lucru foarte bun. Eu n-aş fi observat niciodată, dacă nu mi-ai fi atras dumneata atenţia. Este extraordinar; n-aş fi observat nimic din această… această diferenţă. Eram preocupat, trebuie să mărturisesc, de propriile mele gânduri. Presupuneam că vorbeau englezeşte. Consideram asta de la sine înţeles.

3

D-lui Barnstaple i se păru că această întâmplare minunată eru acum atât de completă, încât nu mai rămânea nimic de care să se minuneze, în afară de verosimilitatea ei absolută. Stătea în această clădire mică şi frumoasă, privind spre florile ca de vis şi lacul însorit, în mijlocul acestui amestec straniu de costume englezeşti de ***week-end*** şi de nuditate mai mult decât olimpiană, care încetase

să-l mai uimească, şi asculta, iar uneori participa la lunga conversaţie familiară care începuse acum. Era o discuţie ce aducea la lumină cele mai uluitoare şi fundamentale diferenţe de concepţii etice şi sociale. Şi totuşi, totul devenise acum o realitate care făcea foarte firească presupunerea că el se va duce în curând acasă să scrie despre acestea în „Liberalul" şi să-i vorbească soţiei sale, în măsura în care i se va părea potrivit, despre manierele şi costumele din această lume, necunoscută până acum. Nu avea nici măcar sentimentul distanţei. Sydenham ar fi putut să fie chiar după colţ.

Îndată după aceea, două fete tinere şi frumoase pregătiră ceaiul printre rododendroni şi îl aduseră celor de faţă. Ceai! Era ceea ce numim noi ceai chinezesc, foarte delicat, servit în cupe mici fără toarte, după moda chinezească; dar era ceai adevărat şi foarte reconfortant.

Mai întâi, curiozitatea Pământenilor se îndreaptă spre metodele de guvernământ. Lucrul era fără îndoială firesc în prezenţa a doi bărbaţi de stat ca dl. Burleigh şi dl. Catskill.

— Ce formă de guvernământ aveţi? întrebă dl. Burleigh. Este o monarhie, o autocraţie sau o simplă democraţie? Separaţi puterea executivă de cea legislativă? Există un singur guvern central pentru toată planeta sau sunt mai multe centre de guvernământ?

Li se dădu de înţeles d-lui Burleigh şi tovarăşilor săi, cu oarecare greutate, că nu există niciun fel de guvernământ central în Utopia.

— Dar fără îndoială, zise dl. Burleigh, că există cineva sau ceva, vreun consiliu sau birou sau altceva pe undeva, căruia îi incumbă hotărârea finală în cazurile de acţiune colectivă pentru interesul comun? Vreun sediu suprem sau organ de suveranitate cred că trebuie să existe…

— Nu, declarară Utopienii, nu există o astfel de concen-trare de autoritate în lumea lor. În trecut

existase, dar de mult se difuzase din nou în masa generală a comunităţii. Hotărârile în privinţa vreunei probleme particulare erau luate de oamenii care ştiau cele mai multe lucruri în chestiunea respectivă.

— Dar închipuiţi-vă că este o hotărâre care trebuie să fie respectată de toţi. Un regulament în legătură cu sănătatea publică, de exemplu. Cine îl impune?

— Nu este nevoie să fie impus. De ce ar fi?

— Dar presupunând că cineva refuză să asculte de regulament?

— Am cerceta de ce el sau ea nu se conformează. Ar putea să existe vreun motiv excepţional.

— Şi în lipsa acestui motiv?

— Am cerceta care este starea sănătăţii sale mintale şi morale.

— Alienistul ia locul poliţistului, zise dl. Burleigh.

— Eu aş prefera poliţistul, zise dl. Rupert Catskill.

— Ai prefera, Rupert! zise dl. Burleigh, ca şi cum ar fi vrut să spună: „Dacă ai fi în situaţia aceea”. Atunci vreţi să spuneţi, continuă el, adresându-se Utopienilor cu un aer de înţelegere deplină, că treburile voastre sunt conduse toate de corpuri sau organizaţii speciale, nici nu ştii cum să le mai numeşti, fără nicio coordonare a activităţii lor?

— Activităţile din lumea noastră, zise Urthred, sunt toate coordonate pentru apărarea libertăţii generale. Avem un număr de inteligenţe îndreptate către psihologia generală şi către interacţiunea dintre funcţiile colective.

— Ei bine, acest grup de inteligenţe nu formează o clasă guvernantă? zise dl. Burleigh.

— Nu în sensul că exercită vreo voinţă arbitrară, zise Urthred. Ei se ocupă de relaţiile generale, asta-i tot. Dar n-au un rang mai înalt, nu au mai

multă întâietate din cauza aceasta, decât are un filosof asupra unui savant specialist.

— Aceasta într-adevăr este o republică! zise dl. Burleigh. Dat cum funcţionează şi cum dăinuieşte — nu pot să-mi închipui. Statul vostru este probabil un stat socialist superior?

— Trăiţi încă într-o lume în care aproape totul, în afară de aer, de drumurile principale, de largul mării şi de pustiuri, este proprietate particulară?

— Aşa este, zise dl. Catskill. Proprietate particulară… şi disputată.

— Noi am trecut de această treaptă. Am găsit până la urmă că proprietatea particulară, în afară de lucrurile foarte personale, era o pacoste insuportabilă pentru omenire. Am scăpat de ea. Un artist sau un om de ştiinţă are un control complet al tuturor materialelor de care are nevoie, noi cu toţii avem propriile noastre unelte şi ustensile, avem de asemeni propriile noastre încăperi şi locuinţe, dar nu există proprietatea pentru negoţ sau speculaţie. De toată această proprietate activă, această proprietate de manevră, noi am scăpat cu desăvârşire. Dar cum am scăpat de ea, e o poveste lungă. Nu s-a făcut în câţiva ani. Exagerarea proprietăţii private a fost în întregime o treaptă naturală şi necesară în dezvoltarea naturii umane. În cele din urmă, a dus la rezultate monstruoase, dar numai prin aceste rezultate monstruoase şi catastrofale au învăţat oamenii despre nevoia şi natura îngrădirilor proprietăţii private.

Dl. Burleigh îşi luase o atitudine pentru el vădit firească. Şedea scufundat adânc în fotoliul său, cu picioarele sale lungi întinse înainte, unul peste celălalt, şi cu degetele ambelor mâini împreunate cu precizie meticuloasă.

— Trebuie să mărturisesc, zise el, că mă interesează foarte mult forma particulară de Anarhie care pare să predomine aici. Dacă nu cumva am înţeles complet greşit, fiecare om îşi vede de treaba sa ca servitor al statului. Am înţeles

că aveţi, şi trebuie să mă corectaţi dacă greşesc, un mare număr de oameni ocupaţi cu producerea, distribuirea şi prepararea hranei; ei se interesează, presupun, de nevoile lumii, le satisfac, şi au propriile lor legi în felul în care acţionează. Ei fac cercetări, experienţe. Nimeni nu-i obligă, nu-i sileşte, nu-i constrânge, nici nu-i împiedică. („Oamenii vorbesc cu ei despre toate acestea”, zise Urthred, cu un uşor zâmbet.) Şi tot astfel, alţii produc, manufacturează şi studiază metalele pentru toată omenirea şi de asemeni nu au altă lege decât legea lor. Iar alţii se ocupă de locuinţele din lumea voastră, fac planurile şi amenajează aceste locuinţe delicioase, spun cine le va folosi şi cum trebuie folosite. Alţii urmăresc ştiinţa pură. Alţii experimentează posibilităţile sentimentelor şi imaginaţiei şi sunt artişti. Alţii învaţă pe ceilalţi.

— Aceştia au foarte mare importanţă, zise Lychnis.

— Şi ei toţi fac toate acestea în deplină armonie şi în proporţie cuvenită. Fără nicio putere centrală, nici legislativă, nici executivă. Admit că toate astea par admirabile, dar sunt imposibile. Nimic de acest fel nu a fost nici măcar sugerat până acum în lumea din care venim.

— Ceva de acest fel a fost sugerat cu mult în urmă de către Breslele Socialiste, zise dl. Barnstaple.

— Nu mai spune! zise dl. Burleigh. Eu ştiu foarte puţin despre Breslele Socialiste. Ce au fost ele? Spune-mi.

Dl. Barnstaple acceptă această invitaţie.

— Ideea este foarte familiară oamenilor mai tineri de la noi, zise el. Laski**[104]** o numeşte statul pluralist, spre deosebire de statul monist, în care suveranitatea este concentrată. Chiar şi chinezii o cunosc. Un profesor din Pekin, dl. S. C. Chang, a scris o broşură asupra ceea ce numeşte el „profesionalism”. Am citit-o chiar acum câteva săptămâni. A trimis-o redacţiei „Liberalului”. El

arată cât de puţin ar fi dorit, şi cât de inutil, ca şi China să treacă printr-o fază de politică democratică, după modelul occidental. El doreşte ca şi China să meargă direct spre o independenţă simultană a claselor funcţionale, mandarini, muncitori industriali, agricoli şi aşa mai departe, foarte asemănător cu ceea ce pare că există aici. Deşi aceasta implică desigur o revoluţie a învăţământului. Negreşit, germenul a ceea ce numeşti dumneata aici anarhism se află şi în aerul din care venim noi.

— Nu mai spune! zise dl. Burleigh, cu un aer plin de înţelegere şi apreciere. Aşa să fie oare? Nu m-am gândit la asta!…

4

Conversaţia urmă discontinuu şi totuşi schimbul de idei fu rapid şi eficace. D-lui Barnstaple i se păru că lua naştere foarte repede în mintea sa un contur general al istoriei Utopiei, după ultima Eră a Confuziei.

Cu cât afla mai multe despre această Eră a Confuziei, cu atât mai mult i se părea că ea seamănă cu perioada actuală de pe Pământ. În vremurile acelea, Utopienii purtaseră îmbrăcăminte abundentă şi trăiseră în oraşe foarte asemănătoare cu cele Pământeşti. Un concurs fericit de evenimente mai curând decât vreun ţel anume deschisese pentru ei câteva secole înfloritoare. Schimbări de climă şi împrejurări politice favorabile zâmbiseră rasei, după o lungă perioadă de sărăcie periodică, de epidemii şi războaie distrugătoare. Pentru prima dată, Utopienii fuseseră în stare să exploreze întreaga planetă pe care trăiau şi aceste explorări aduseseră uriaşe întinderi virgine sub acţiunea securii, sapei şi plugului. Se produsese o creştere enormă a bogăţiei reale, a libertăţii şi a timpului liber. Multe mii de oameni se ridicaseră de la condiţia normală

a vieţii omeneşti la o poziţie din care puteau, dacă voiau, să gândească şi să acţioneze cu o libertate nemaiîntâlnită. Câţiva, un număr suficient, au şi făcut-o. A început o dezvoltare viguroasă a cercetării ştiinţifice care, târând după ea o mulţime de invenţii ingenioase, a produs o mare lărgire a puterilor practice ale omului.

Mai fuseseră şi înainte izbucniri ale inteligenţei ştiinţifice în Utopia, dar niciuna nu se produsese până atunci în împrejurări atât de favorabile şi nici nu a durat destul de mult pentru a ajunge să dea roade practice din belşug. De astă dată, într-un interval scurt de două secole, Utopienii, care se târâseră până atunci pe planeta lor ca nişte furnici leneşe sau călătoriseră ca nişte paraziţi pe animale mai mari şi mai iuţi, s-au văzut în stare să zboare cu viteză sau să-şi vorbească instantaneu unii altora pe orice punct al planetei. S-au văzut de asemeni în posesia puterii mecanice, pe o scară care depăşea tot ce cunoscuseră până atunci, şi nu numai a puterii mecanice; ştiinţa fiziologică şi apoi cea psihologică merseseră pe urmele fizicii şi chimiei şi Utopienii au început să cunoască nişte posibilităţi extraordinare de control asupra propriului lor corp şi asupra vieţii lor sociale. Dar aceste lucruri au venit, când au venit în cele din urmă, atât de repede şi într-o atare dezordine, încât numai o mică minoritate de oameni şi-a dat seama, pe lângă rezultatele concrete, de posibilităţile acestei formidabile expansiuni a cunoştinţelor. Ceilalţi au luat noile invenţii aşa cum veneau, la întâmplare, cu cât mai puţină adaptare posibilă a gândurilor şi a felului lor de viaţă faţă de noile necesităţi pe care le implicau aceste invenţii.

Prima replică a populaţiei Utopiei faţă de perspectiva de putere, răgaz şi libertate care i se deschidea în faţă, a fost în general proliferarea… La un moment dat, în Era Confuziei, populaţia Utopiei crescuse la peste două mii de milioane…

— Dar cât este acum? întrebă domnul Burleigh.

Utopienii îi spuseră că era cam de două sute cincizeci de milioane. Aceasta era populaţia maximă care putea să tră-iască o viaţă pe deplin dezvoltată pe suprafaţa Utopiei. Dar acum, o dată cu sporirea resurselor, populaţia începea să crească.

Un suspin de groază se auzi din partea părintelui Amerton. De câtva timp se aştepta să audă aşa ceva. Asta era o lovitură care-l izbea în temeliile sale morale.

— Va să zică, îndrăzniţi să reglementaţi înmulţirea! O controlaţi! Femeile voastre consimt să nască copii în măsura în care este nevoie… sau să se abţină!

— Desigur, zise Urthred. De ce nu?

— M-am temut eu de asta, zise părintele Amerton şi, aplecându-se înainte, îşi acoperi faţa cu mâinile, murmurând: Simţeam asta în atmosferă! Crescătorie de oameni! Să refuze să creeze suflete! Ce ticăloşie! O, Doamne!

Cu o expresie puţin şocată, dl. Burleigh privi prin ochelarii săi emoţia reverendului. El detesta vorbele mari. Dar părintele Amerton reprezenta elementele conservatoare foarte preţioase ale comunităţii. Dl. Burleigh se întoarse din nou spre Utopian.

— Lucrul acesta este extrem de interesant, zise el. Chiar în momentul de faţă, Pământul nostru plănuieşte să poarte o populaţie de cel puţin cinci ori cât acest număr.

— Dar mi-aţi spus puţin mai înainte că vreo douăzeci de milioane vor pieri în iarna aceasta… Şi doar o foarte micăproporţie din ceilalţi duc ceea ce numiţi chiar voi o viaţă plină şi largă?

— Cu toate acestea, contrastul e foarte izbitor, zise dl. Burleigh.

— E groaznic! zise părintele Amerton.

Utopienii insistară asupra faptului că suprapopularea planetei în fosta Eră a Confuziei a fost răul fundamental din care s-au născut toate

celelalte ce s-au abătut asupra rasei… Aceste mase mari de populaţie care fuseseră aruncate orbeşte în existenţă, dominate de tradiţii putrede şi învechite şi supuse influenţelor celor mai josnice, au ajuns prada şi suportul natural al oricărui aventurier cu o fantezie destul de gălăgioasă şi cu o accepţie a succesului destul de vulgară ca să facă impresie asupra lor. Sistemul economic, reconstruit stângaci şi convulsiv, pentru a face faţă noilor condiţii de producţie şi de repartiţie mecanică, a devenit din ce în ce mai mult o exploatare crudă şi neruşinată a mulţimilor de oameni obişnuiţi de către câţiva tâlhari şi hrăpăreţi. Omul de rând era îmbrâncit, din leagăn până la mormânt, prin mizerie şi subjugare; era linguşit şi minţit, era cumpărat, vândut şi stăpânit de o minoritate neruşinată, mai îndrăzneaţă şi fără îndoială mai energică, altminteri însă nu mai inteligentă decât el însuşi.

— Este greu, zise Urthred, pentru un Utopian de astăzi să conceapă monstruoasa stupiditate, risipa şi vulgaritatea pe care au atins-o aceşti oameni bogaţi şi puternici din fosta Eră a Confuziei.

(— Nu vă vom contrazice, zise dl. Burleigh. Din nefericire, ştim… Ştim. Ştim chiar prea bine.)

Asupra acestei mase de populaţie excesivă şi intrată în putrefacţie dezastrele se abătură în cele din urmă, ca nişte viespi pe o grămadă de fructe putrede. Era un destin firesc, inevitabil. Un război, care a cuprins aproape întreaga pla-netă, a zdruncinat şubredul ei sistem financiar, ca şi cea mai mare parte a utilajului ei economic, cu neputinţă de a mai fi reparat… O serie de ani cu recolte slabe au accentuat sărăcia generală. Aventurierii exploatatori, prea proşti pentru a-şi da seama de ceea ce se întâmplase, continuau să înşele şi să amăgească masele şi să suprime orice coaliţie de oameni cinstiţi, după cum viespile continuă să mănânce chiar după ce li s-a tăiat trupul. Efortul de a construi a dispărut din viaţa Utopiei, înlocuit victorios prin efortul de a aduna.

Producţia s-a micşorat, până a ajuns pe punctul de a dispare cu totul. Bogăţia acumulată a dispărut şi ea. Un sistem copleşitor de datorii, o puzderie de creditori, incapabili din punct de vedere moral la o renunţare folositoare, zdrobeau orice iniţiativă nouă.

Lunga diastolă a treburilor Utopiei, care începuse o dată cu marile descoperiri, trecu într-o fază de rapidă sistolă. Tot ce mai rămânea în lume din abundenţă şi plăcere a fost furat cu lăcomie de către aventurierii finanţei şi ai afacerilor de speculă. Ştiinţa practică fusese demult comercializată şi era „aplicată" acum mai ales pentru vânătoarea de patente profitabile şi acapararea de provizii necesare. Lampa abandonată a ştiinţei pure păli, licări şi fu cât pe ce să se stingă din nou, ameninţând să lase Utopia în pragul unei noi serii de Ere Întunecate, ca acelea dinaintea Erei Descoperirilor…

— Este într-adevăr ca un diagnostic sumbru al propriei noastre perspective, zise dl. Burleigh. Extraordinar de asemănător. Cum s-ar bucura decanul Inge de toate acestea!

— Pentru un necredincios de teapa lui, fără îndoială ar părea foarte îmbucurător! zise părintele Amerton, exprimându-se cam incoerent.

Aceste comentarii îl plictiseau pe dl. Barnstaple, care era grăbit să audă mai multe lucruri noi.

— Şi după aceea, zise el către Urthred, ce s-a mai întâmplat?

5

Ceea ce s-a întâmplat, după cum află dl. Barnstaple, a fost o schimbare deliberată în gândirea Utopiana. Un număr tot mai mare de oameni ajunseră să înţeleagă că, printre forţele puternice şi eliberate cu uşurinţă, pe care ştiinţa şi organizarea le aduseseră la îndemâna omului, vechea concepţie a vieţii sociale a statului — o

luptă limitată şi legalizată între bărbaţi şi femei pentru a căpăta întâietatea unii asupra altora — devenea prea primejdioasă ca să mai dăinuiască, după cum grozăvia crescândă a armelor moderne făcea suveranitatea separată a naţiunilor prea primejdioasă pentru a mai dăinui. Trebuiau să vină noi idei şi noi con-venţii de asociere a oamenilor, pentru ca istoria să nu se sfârşească în dezastru şi prăbuşire.

Toate societăţile erau bazate pe limitarea prin legi, interdicţii şi tratate a combativităţii sălbatice şi primordiale a strămoşului om-maimuţă; acest spirit străvechi de autoafirmare trebuia să suporte acum noi restricţii, în raport cu noile forţe şi primejdii ale rasei. Ideea concurenţei întru posesiune, ca idee conducătoare a relaţiilor dintre oameni, ameninţa, ca un cuptor necontrolat, să mistuie maşina pe care la început o acţionase. Ideea serviciului creator trebuia s-o înlocuiască. Spre această idee urma să se întoarcă gândul şi voinţa oamenilor, dacă voiau să salveze viaţa socială. Propuneri care păruseră, în secolele anterioare, de un idealism însufleţit şi exaltat, începură acum să fie recunoscute nu numai ca un pur adevăr psihologic dar şi ca un adevăr practic şi urgent necesar. Explicând aceste lucruri, Urthred se exprima într-un fel care îi amintea d-lui Barnstaple anumite fraze foarte familiare; părea să spună că oricine vrea să-şi salveze viaţa trebuia să o piardă şi că oricine îşi va da viaţa va câştiga prin aceasta întreaga lume.

Se pare că gândurile părintelui Amerton răspundeau în acelaşi fel. Căci deodată el îl întrerupse, spunând:

— Dar ceea ce spui dumneata este un citat!

Urthred admise că avea în gând un citat, un pasaj din învăţăturile unui om de mare forţă poetică, ce trăise cu mult înainte, în vremurile cuvintelor vorbite.

El ar fi continuat, dar părintele Amerton era prea aţâţat pentru a-l lăsa în pace.

— Dar cine a fost acest învăţător? întrebă el. Unde a trăit? Cum s-a născut? Cum a murit?

Prin conştiinţa d-lui Barnstaple trecu pentru o clipă imaginea unei figuri solitare, cu faţa palidă, bătută şi însângerată, înconjurată de paznici în armuri, în mijlocul unei mulţimi care se îmbulzea, se îmbrâncea, în bătaia soarelui, umplând o stradă îngustă, cu ziduri înalte. În spate, era purtat un instrument uriaş şi urât, care se scufunda şi se legăna o dată cu mişcarea mulţimilor…

— Şi în această lume el a murit tot pe cruce? strigă părintele Amerton. A murit pe cruce?

Aflară că acest profet din Utopia murise în mari suferinţe, dar nu pe cruce. Fusese torturat într-un anumit fel, dar nici Utopienii şi nici aceşti Pământeni nu aveau suficiente cunoştinţe despre tehnica torturii pentru a-şi face o idee în această privinţă şi se pare că el fusese legat de o roată care se învârtea încet şi expus acolo până la moarte. Era pedeapsa abominabilă a unei rase crude şi cuceritoare şi îi fusese aplicată pentru că doctrina sa a slujirii universale alarmase pe cei bogaţi şi stăpânitori, care nu slujeau nimănui. Dl. Barnstaple avu o clipă imaginea unei figuri răsucite pe roata aceea de tortură, în bătaia soarelui arzător. Şi — minunat triumf asupra morţii! — dintr-o lume care putuse să facă o astfel de faptă ieşise această mare pace şi frumuseţe universală din jurul său!

Însă părintele Amerton continua cu întrebările.

— Dar v-aţi dat seama cine era el? Lumea aceasta n-a bănuit?

Foarte mulţi oameni crezuseră că acest om era un Dumnezeu. Dar el obişnuia să se numească doar fiul lui Dumnezeu sau fiul Omului.

Părintele Amerton se agăţă de acest punct.

— Şi acum îl adoraţi?

— Îi urmăm învăţătura, pentru că era minunată şi adevărată, zise Urthred.

— Dar îl adoraţi?

— Nu.

— Nimeni nu-l adoră? Au fost oameni care l-au adorat?

Au fost unii care l-au adorat. Au fost unii care au şovăit în faţa măreţiei severe a învăţăturii sale şi care totuşi aveau senzaţia chinuitoare că avea dreptate într-un chip profund. Aşa că îşi înşelau propria lor conştiinţă neliniştită, tratându-l ca pe un zeu magic, în loc să-l considere ca o lumină pentru sufletele lor. Ei amestecau în execuţia lui tradiţii străvechi ale sacrificiului regilor. În loc să-l primească deschis şi sincer şi să facă din el o parte din voinţa şi înţelegerea lor, ei pretindeau că mănâncă în mod mistic din el şi că fac din el o parte a trupului lor. Au transformat roata lui într-un simbol miraculos şi au confundat-o cu ecuatorul, cu Soarele şi cu ecliptica şi, de fapt, cu tot ce era rotund. În cazuri de nenoroc, de boală sau de vreme rea, se credea că este foarte folositor pentru cel credincios să descrie un cerc în aer cu degetul arătător.

Şi, deoarece amintirea acestui învăţător era foarte scumpă mulţimii ignorante, datorită bunătăţii şi milosteniei lui, au pus stăpânire pe ea nişte indivizi vicleni şi agresivi, care s-au constituit în campioni şi exponenţi ai roţii, s-au îmbogăţit şi au devenit puternici în numele ei, au dus popoarele în mari războaie pentru ea şi au folosit-o ca paravan şi justificare pentru invidie, ură, tiranie şi dorinţe tenebroase. Până când oamenii au spus că dacă acel vechi profet ar veni din nou în Utopia, propria sa roată triumfătoare l-ar zdrobi şi distruge din nou…

Părintele Amerton păru că nu este atent la această comunicare. El vedea lucrurile din alt unghi.

— Dar cu siguranţă, zise el, că mai există o rămăşiţă de credincioşi! Dispreţuiţi poate, dar o rămăşiţă!…

Nu mai exista nicio rămăşiţă. Lumea îl respecta pe acel învăţător al învăţătorilor, dar nimeni nu-l adora. Pe câteva vechi clădiri păstrate ca relicve se vedea încă roata cioplită, adesea împodobită cu cele mai fantastice decoraţii. Iar în muzee şi colecţii existau o mulţime de picturi, imagini şi tot felul de obiecte de vrăjitorie.

— Nu înţeleg, zise părintele Amerton. Este prea teribil. Sunt nedumerit. Nu înţeleg.

6

Un bărbat blond şi zvelt, cu o faţă de o frumuseţe delicată, al cărui nume dl. Barnstaple avea să afle mai târziu că era Lion, îşi luă asupra sa, din partea lui Urthred, sarcina de a explica şi de a răspunde întrebărilor Pământenilor.

Era unul din cei care coordonau educaţia în Utopia. El explică Pământenilor că schimbarea lucrurilor din Utopia se făcuse fără o revoluţie bruscă. Niciun sistem nou de legi şi obiceiuri, nicio metodă nouă de cooperare economică bazată pe ideea serviciului universal pentru binele comun nu luase fiinţă într-o formă completă şi definitivă. De-a lungul unei mari perioade, înainte şi în timpul fostei Ere a Confuziei, temeliile noului stat au fost puse de o mulţime crescândă de cercetători şi de muncitori, fără să aibă un plan determinat sau o metodă preconceputǎ, ci conduşi spre cooperare de acelaşi impuls de a servi şi de aceeaşi luciditate a spiritului, ca şi de un adevăr comun. Abia către perioada culminantă a fostei Ere a Confuziei din Utopia, ştiinţa psihologică a început să se dezvolte cu oarecare forţă, comparabilă cu ritmul de dezvoltare al geografiei şi fizicii din timpul secolelor precedente. Iar dezordinea socială şi economică, ceâmpiedica ştiinţa experimentală şi

paraliza munca organizată a universităţilor, stimula cercetările asupra proceselor asocierii umane şi le făcea să fie disperate şi cutezătoare.

Impresia ce o avea dl. Barnstaple despre cele explicate nu era a uneia din acele schimbări violente, pe care lumea noastră obişnuieşte să le numească revoluţii, ci a unui spor de lumină, a zorilor unor idei noi, în care lucrurile vechii ordini au continuat un timp să existe cu forţă din ce în ce mai slabă, până când oamenii au început, ca o chestiune de bun simţ, să facă lucrurile noi în locul celor vechi.

Începuturile noii ordini erau în discuţii, cărţi şi laboratoare psihologice; solul în care a crescut ea au fost şcolile şi colegiile. Vechea ordine dădea o răsplată mică învăţătorilor din şcoli, dar reprezentanţii ei dominanţi erau prea ocupaţi cu lupta pentru bogăţie şi putere pentru a lua în seamă învăţământul: el era lăsat în sarcina oricărui bărbat sau a oricărei femei care voia să-şi dăruiască gândirea şi munca, fără prea multe speranţe de răsplată palpabilă, spre a forma noi imagini asupra lumii în minţile celor tineri. Şi aşa s-a şi întâmplat. Într-o lume cârmuită cu ostentaţie de către politicieni aventurieri, într-o lume în care oamenii veneau la putere prin agitarea afacerilor şi înşelăciunilor financiare, s-a văzut şi s-a înţeles curând că proprietatea privată întinsă era o plagă din punct de vedere social şi că statul nu putea să-şi desfăşoare activitatea cum se cuvine şi nici educaţia să dea roadele aşteptate, alături de o clasă de bogătaşi iresponsabili. Căci, prin însăşi natura lor, ei combăteau, distrugeau şi subminau orice iniţiativă a statului; viaţa lor trufaşă deforma şi deghiza toate valorile vieţii. Ei trebuiau să dispară, spre binele rasei umane.

— Şi n-au luptat? întrebă domnul Catskill, cu un aer bătăios.

Luptaseră în mod dezordonat, dar energic. Lupta de a întârzia sau de a opri instaurarea statului

ştiinţific şi uni-versal, a statului educaţiei în Utopia, continuase, ca o bătălie conştientă, timp de aproape cinci secole. Lupta împotriva lui era lupta celor lacomi, pătimaşi, păgubiţi şi egoişti împotriva cristalizării într-o realitate concretă a acestei noi idei de asociere pentru a servi. Lupta s-a dus pretutindeni unde ideile se răspândiseră; s-a dus cu concedieri, amenin-ţări, boicoturi şi furtuni de violenţă, cu minciuni şi acuzaţiifalse, cu persecuţii şi întemniţări, cu linşări, gudron, pene, parafină, cu măciuca şi puşca, cu bomba şi cu tunul.

Dar servirea noii idei care fusese lansată în lume nu slăbi niciodată; ea cuprinse bărbaţii şi femeile de care avea nevoie ca să capete forţă. Înainte ca în Utopia să se pună bazele statului ştiinţific, mai mult de un milion de martiri au fost ucişi pentru el, iar cei care suferiseră nedreptăţi mai mici erau peste putinţă de a fi socotiţi. Punct cu punct au fost câştigate principiile educaţiei, legilor sociale şi metodelor economice. Nu se poate fixa o anumită dată pentru aceste schimbări. A venit o zi când Utopia a observat că se făcuse lumină şi că o nouă ordine a lucrurilor înlocuise pe cea veche…

— Aşa trebuie să fie, zise dl. Barnstaple, ca şi cum Utopia nu ar fi fost prezentă în jurul său. Aşa trebuie să fie.

Acum se răspundea la o întrebare. Fiecare copil din Utopia este instruit pe măsura deplină a posibilităţilor sale şi orientat către munca indicată de dorinţele şi capacitatea sa. El a venit pe lume în condiţii fericite; s-a născut din părinţi perfect sănătoşi; mama lui s-a hotărât să-l nască, după ce s-a gândit şi s-a pregătit cum trebuie. El creşte în condiţii de perfectă sănătate; impulsurile sale naturale de a se juca şi a învăţa sunt răsplătite prin cele mai subtile metode de educaţie; mâinilor, ochilor şi braţelor li se dă orice ocazie de a se exersa şi de a se dezvolta; el învaţă să deseneze, să scrie, să se exprime, să folosească o mare varietate

de simboluri, pentru a-şi ajuta şi a-şi dezvolta gândirea. Bunătatea şi politeţea devin obiceiuri înrădăcinate, căci totul din jurul său este bun şi politicos. Şi mai ales dezvoltarea imaginaţiei sale este supravegheată şi încurajată. El învaţă istoria minunată a lumii şi a rasei sale, ca să afle cum omul a luptat şi luptă încă să iasă din îngustimea şi egoismul animalităţii primitive, spre a pune asupra fiinţelor o stăpânire care abia dacă este întrezărită prin vălurile dense ale ignoranţei. Toate dorinţele copilului sunt înnobilate; din poezie, din exemplul şi dragostea celor din jurul său el învaţă să-şi piardă în dragoste grija faţă de el însuşi; impulsurile sale sexuale sunt îndreptate împotriva egoismului său, curiozitatea sa pentru flori este transformată în pasiune ştiinţifică, combativitatea sa este orientată spre lupta împotriva dezordinei, mândria şi ambiţia sa înnăscută se dirijează către o împărtăşire onorabilă a realizărilor comune. El se îndreaptă spre munca ce îl atrage şi îşi alege ocupaţia pe care o vrea.

Dacă un individ e indolent, nu este o mare pierdere, căci belşugul e suficient pentru toţi în Utopia, dar atunci el nu va găsi pe nimeni care să-l iubească, nici nu va avea vreodată copii, pentru că nimeni din Utopia nu-i iubeşte pe cei care nu au nici energie şi nici vreo calitate deosebită. În iubirea din Utopia există multă mândrie pentru soţ. Şi nu există nicio „societate” bogată şi trândavă în Utopia, nici jocuri şi spectacole pentru spectatorul pasiv. Nu există nimic pentru spectatorul care nu face nimic altceva. E într-adevăr o lume plăcută pentru vacanţe, dar nu pentru cei care ar vrea mereu să nu facă nimic.

Acum, de secole, ştiinţa Utopiană e în stare să influenţeze naşterile şi aproape fiecare Utopian aflat în viaţă a fost recunoscut, încă de la început, ca un spirit energic şi creator. Există prea puţini oameni mărginiţi şi aproape niciunul complet anormal în Utopia; tendinţele spre lene, oamenii cu

dispoziţii letargice sau cu imaginaţie slabă au dispărut aproape cu totul; tipul melancolic a dispărut şi el; caracterele duşmănoase şi rele sunt în curs de dispariţie. Marea majoritate a Utopienilor sunt activi, optimişti, inventivi, receptivi şi bine dispuşi.

— Şi nu aveţi nici măcar un parlament? întrebă dl. Burleigh, încă nevenindu-i să creadă.

Utopia nu avea nici parlament, nici politică, nici avere particulară, nici concurenţă în afaceri, nici poliţie sau închisori, nici nebuni, nici debili mintali sau infirmi, şi ea nu avea nimic din toate acestea pentru că avea şcoli şi învăţători care erau tot ce poate fi mai bun ca şcoli şi învăţători. Politica, comerţul şi concurenţa sunt metode de ajustare ale unei societăţi neevoluate. Atari metode de ajustare au fost înlăturate din Utopia de mai bine de o mie de ani. Utopienii adulţi nu au nevoie nici de reguli, nici de guvernământ, fiindcă toate regulile şi guvernarea de care au nevoie le-au asimiliat în copilărie şi tinereţe.

Lion zise:

— Guvernământul nostru este educaţia noastră.

Capitolul VI
CÂTEVA CRITICI PĂMÂNTEŞTI

1

Uneori, în timpul acelei după amiezi şi seri memorabile, dl. Barnstaple avea impresia că nu era amestecat în nimic altceva decât într-un dialog extraordinar despre guvernământ şi istorie, un dialog care, într-un chip inexplicabil, devenise spectaculos; era ca şi cum toate acestea se întâmplau doar în mintea lui; şi apoi, realitatea absolută a aventurii sale îi revenea în gând cu o putere copleşitoare, iar interesul său intelectual scădea până la neatenţie faţă de ciudăţenia uluitoare a situaţiei sale. În clipele acelea el se

trezea cu privirea rătăcind de la o faţă la alta, cercetându-i pe Utopienii care-l înconjurau, oprindu-se câtva timp asupra câte unui detaliu al arhitecturii edificiului şi apoi revenind spre aceste făpturi de o graţie divină.

Apoi se întorcea neîncrezător spre tovarăşii săi Pământeni.

Nu era niciuna din aceste feţe de Utopieni care să nu fie tot atât de candidă, serioasă şi frumoasă ca şi figurile angelice dintr-o pictură italiană. O femeie era ciudat de asemănătoare cu Sibyla din Delphy a lui Michelangelo. Stăteau în atitudini degajate, bărbaţi şi femei laolaltă, în cea mai mare parte concentraţi asupra discuţiei, dar din când în când dl. Barnstaple întâlnea privirea cercetătoare a câte unei perechi de ochi prietenoşi sau vedea câte o faţă de Utopian privind cu atenţie costumul lady-ei Stella sau monoclul d-lui Mush.

Prima impresie a d-lui Barnstaple asupra Utopienilor fusese că erau cu toţii tineri; acum el observă că multe din aceste chipuri aveau o înfăţişare de viguroasă maturitate. Niciunul nu trăda vreun semn distinctiv al vârstei, aşa cum se observă în lumea noastră, dar atât Urthred cât şi Lion aveau în jurul ochilor, buzelor şi frunţii cute provenite dintr-o bogată experienţă de viaţă.

Impresia produsă de aceşti oameni asupra d-lui Barnstaple făcea să se amestece în el stupefacţia cu familia-ritatea, în modul cel mai ciudat. Avea senzaţia că ştiuse dintotdeauna că o astfel de rasă poate să existe şi că această cunoaştere îi furnizase un criteriu implicit în mii de judecăţi asupra treburilor omeneşti şi în acelaşi timp era uimit până la incredulitate că se găsea în aceeaşi lume cu ei. Erau totodată normali şi miraculoşi în comparaţie cu el însuşi şi cu tovarăşii săi, care erau, la rândul lor, în acelaşi timp ciudaţi şi perfect banali.

O dată cu dorinţa puternică de a deveni prieten intim cu aceste fiinţe fine şi graţioase, de a li se

dărui şi de a se asocia cu ei prin servicii şi acte reciproce, simţea o teamă respectuoasă faţă de ei, iar asta îl făcea să se ferească de contactul cu dânşii şi să se înfioare la atingerea lor. Dorea atât de mult să fie recunoscut de ei ca semen şi tovarăş al lor, încât sentimentul lipsei sale de graţie şi valoare îl copleşea. Dorea să se încline în faţa lor. Cu toată lumina şi frumuseţea lucrurilor din jurul său, mocnea în el prevestirea insuportabilă că până la urmă va fi respins din această nouă lume.

Atât de puternică era impresia produsă de Utopieni asupra d-lui Barnstaple, atât de bucuros accepta el graţia şi splendoarea lor fizică, încât pentru câtva timp nu-i mai rămase destulă atenţie ca să observe cât de diferite faţă de ale sale proprii erau reacţiile celor mai mulţi dintre tovarăşii săi Pământeni. Pe el, Barnstaple, faptul că Utopienii erau atât de departe de absurditatea, grotescul şi cruzimea vieţii normale de pe Pământ îl făcea să fie gata să accepte fără nicio critică instituţiile şi modul lor de viaţă.

Comportarea părintelui Amerton fu aceea care trezi în el, mai întâi, ideea că exista putinţa să-i dezaprobi oricât de mult pe aceşti oameni minunaţi şi să nutreşti o ostilitate oricât de mare faţă de ei. Mai întâi, părintele Amerton ridicase din gulerul său rotund o faţă rotundă, cu nişte ochi holbaţi de uimire, arătându-se dispus să se supună conducerii oricui şi nu rostise niciun cuvânt, până când frumuseţea dezgolită a cadavrului lui Greenlake îl surprin-sese până la a scoate o exclamaţie de apreciere foarte puţin clericală. Dar în timpul călătoriei până la malul lacului, în timpul mesei şi al pregătirilor deschiderii conferinţei se produse o reacţie şi această primă uimire naivă şi respectuoasă făcu loc unei atitudini de rezistenţă şi ostilitate. Era ca şi cum această lume nouă, care începuse prin a fi un spectacol, căpătase aspectul unei propuneri pe care el simţea că trebuie ori s-o accepte, ori s-o respingă. Probabil că deprinderea

spiritului său de cenzor public era prea puternică şi că nu putea să se simtă în apele lui, până când nu începea să condamne. Poate că era într-adevăr izbit şi întristat de goliciunea virtuală a acestor trupuri frumoase din jurul sau. Dar apoi el începu să mormăie şi să tuşească în chip ciudat, să murmure ca pentru sine şi să trădeze o neputinţă crescândă de a mai rămâne liniştit.

Pentru prima oară el izbucni, întrerupând, atunci când se ridică problema populaţiei. Pentru un scurt interval, inteligenţa lui domină agitaţia sa emoţională, când se discuta despre profetul de pe roată, dar apoi aceste preocupări crescânde începură să-l aţâţe din nou.

— Trebuie să vorbesc, îl auzi murmurând dl. Barnstaple. Trebuie să vorbesc.

Şi deodată începu să pună întrebări.

— Sunt câteva lucruri care vreau să-mi fie lămurite, zise el. Vreau să ştiu în ce stare morală se află această aşa-numită Utopie. Scuzaţi-mă!

El se ridică. Stătu în picioare, cu mâinile tremurânde, incapabil să înceapă din prima clipă. Apoi se duse până în capătul şirului de bănci şi se aşeză în aşa fel încât mâinile să i se poată rezema pe spătarul unui scaun. Îşi trecu degetele prin păr şi păru că inspiră adânc. O însufleţire neobişnuită îi apăru pe faţă, care se îmbujoră şi începu să strălucească. O bănuială cumplită trecu prin mintea d-lui Barnstaple, anume că aşa stătea părintele şi când îşi începea predicile săptămânale, acele denunţări neînfricate aproape ale tuturor lucrurilor, în biserica Sfântului Barnabas din Vest. Bănuiala se adânci într-o certitudine şi mai cumplită.

— Prieteni, fraţi din această nouă lume, am câteva lucruri să vă spun, pe care nu pot să le mai amân. Vreau să vă pun câteva întrebări care cercetează sufletul. Vreau să mă lămuresc cu voi în privinţa unor probleme simple şi clare, însă fundamentale. Vreau să vă înfăţişez lucrurile

deschis, ca de la om la om, fără să-mi îndulcesc cuvintele în privinţa unor chestiuni delicate, dar urgente. Permiteţi-mi să ajung direct la cele ce am de spus. Vreau să vă întreb dacă, în acest aşa-numit stat al Utopiei, mai există, dacă mai respectaţi şi cinstiţi lucrul cel mai sacru al vieţii sociale. Mai respectaţi legătura căsătoriei?

Se opri şi în timpul pauzei răspunsul Utopienilor veni către domnul Barnstaple:

— În Utopia nu există nimic care să te lege.

Dar părintele Amerton nu punea întrebări din dorinţa de a i se răspunde; el punea întrebări ca de la amvon.

— Aş vrea să ştiu, îşi ridică el glasul, dacă acea sfântă uniune, revelată primilor noştri strămoşi în Grădina Raiului, se mai menţine aici, dacă această asociere sanctificată pentru o viaţă întreagă între un bărbat şi o femeie, atât la bucurie cât şi la nenorocire, excluzând orice alt gen de intimitate, este încă regula vieţii voastre. Aş vrea să ştiu…

— Dar el nu vrea să ştie, se auzi întreruperea unui Utopian.

— … dacă această dublă puritate, garantată şi apărată…

Dl. Burleigh ridică o mână lungă şi albă.

— Părinte Amerton, protestă el, ***te rog.***

Mâna d-lui Burleigh era o mână puternică, care ar fi putut să înainteze ameninţător. Puţine lucruri erau sub soare care să-l poată opri pe părintele Amerton, atunci când se lansa într-una din furtunile sale sufleteşti, dar mâna d-lui Burleigh era unul din aceste lucruri.

— … a venit după un alt dar şi mai preţios, care însă a fost dat la o parte, înlăturat cu totul de oameni? Ce este, d-le Burleigh?

— Aş vrea să nu mai insişti deocamdată asupra acestei chestiuni, părinte Amerton. Până când nu vom afla ceva mai mult. Instituţiile sunt, evident, foarte diferite aici. Chiar şi instituţia căsătoriei s-ar putea să fie diferită.

Faţa predicatorului se dezumflă.

— D-le Burleigh, zise el, simt că trebuie… Dacă bănuielile mele sunt adevărate, trebuie să dezbrac această lume de pretenţiile ei de sănătate şi virtute.

— Nu e prea mult de dezbrăcat, zise şoferul d-lui Burleigh, ca pentru sine, însă foarte desluşit.

O oarecare iritare se simţi în glasul d-lui Burleigh.

— Atunci pune întrebări, zise el. Pune întrebări. Nu ţine predici, te rog. Ei nu vor să asculte predici.

— Eu mi-am pus întrebarea, zise părintele Amerton îmbufnat, aruncând o privire retorică către Urthred şi rămânând în picioare.

Răspunsul veni limpede şi explicit. În Utopia bărbaţii şi femeile nu erau constrânşi să se unească în perechi indisolubile, ceea ce nici nu le-ar fi convenit celor mai mulţi dintre Utopieni. Foarte adesea, bărbaţi şi femei a căror muncă îi aduce pe unul în preajma celuilalt, se iubesc şi trăiesc foarte apropiat unul de altul, după cum făcuseră Arden şi Greenlake. Dar ei nu erau obligaţi la acest lucru.

Nu întotdeauna existase această libertate. În vechile vremuri de suprapopulaţie şi conflicte, şi mai ales printre muncitorii agricoli şi salariaţii din Utopia, bărbaţii şi femeile care se iubeau erau siliţi să se unească între ei, sub ameninţarea unor pedepse foarte severe. Ei trăiau împreună într-un mic cămin pe care femeia îl ţinea în ordine pentru bărbat, ea era servitoarea lui şi îi făcea cât mai mulţi copii, în timp ce el le aducea hrana. Copiii erau doriţi pentru că deveneau curând utili la munca câmpului sau câştigau un salariu. Dar necesităţile care supuneau femeia la acest fel de împerechere dispăruseră.

Oamenii îşi alegeau acum, într-adevăr, tovarăşul de viaţă, dar o făceau dintr-o necesitate interioară, nu pe temeiul vreunei constrângeri dinafară.

Părintele Amerton ascultase cu o nerăbdare abia stăpânită. Acum, el se băgă în vorbă:

— Deci aveam dreptate, aţi desfiinţat familia?

Degetul său arăta către Urthred, aproape ca o acuzaţie personală.

Nu. Utopia nu desfiinţase familia. Ea lărgise şi glorificase familia, până când aceasta îmbrăţişa întreaga lume. Cu mult timp în urmă, acel profet de pe roată, pe care părintele Amerton părea să-l respecte, propovăduise tocmai această lărgire a vechii familii prea înguste. În timp ce predica, i se spusese că mama şi fraţii săi se aflau afară şi-i solicitau atenţia. Dar el nu voise să se ducă la ei. Se întorsese spre mulţimea care asculta, cu aceste cuvinte: „Aceştia sunt mama şi fraţii mei!”

Părintele Amerton lovi brusc şi puternic cu palma în spătarul scaunului din faţa sa.

— Un joc de cuvinte, strigă el, un joc de cuvinte! Chiar şi Satana poate să citeze din scripturi!

Dl. Barnstaple îşi dădu limpede seama că părintele Amerton începuse să-şi piardă stăpânirea de sine. Era înspăimântat de aceea ce făcea şi totuşi se simţea silit s-o facă. Era prea aţâţat pentru a gândi limpede sau pentru a-şi controla glasul cum trebuie, aşa încât striga şi urla în chipul cel mai barbar. Se „lăsa dus” de porniri, încrezător în obiceiul ca amvonul de la Sfântul Barnabas să-l scoată din încurcătură.

— Acum îmi dau seama cum stau lucrurile. Îmi dau prea bine seama cum stau lucrurile. Am bănuit încă de la început. Am aşteptat… am aşteptat să fiu perfect sigur, înainte de a-mi aduce mărturia. Dar totul vorbeşte de la sine: neruşinarea costumului vostru, libertatea licenţioasă a purtărilor voastre! Tineri bărbaţi şi femei, zâmbindu-şi, împreunându-şi mâinile, aproape mângâindu-se, când privirile plecate, privirile întoarse sunt cel mai mic tribut pe care îl puteţi plăti modestiei! Şi aceste vorbe josnice despre perechi care se iubesc, fără legături sau binecuvântări, fără reguli sau oprelişti! Ce înseamnă oare aceasta? Şi încotro duce? Să nu vă închipuiţi că din pricina faptului că sunt preot —

adică, în ciuda marilor tentaţii, un om pur şi virgin — să nu vă închipuiţi că nu înţeleg! Oare nu pătrund eu până în tainiţele inimii? Oare păcătoşii răniţi, cioburile omenirii, nu se târăsc până la mine cu mărturiile lor jalnice? Şi eu am să vă spun deschis încotro mergeţi şi unde vă aflaţi! Această aşa-numită libertate a voastră nu este nimic altceva decât libertinaj. Aşanumita Utopie a voastră, văd limpede, nu este nimic altceva decât un infern de desfrânare fără margini! Desfrânare fără margini!

Dl. Burleigh întinse o mână în semn de protest, dar elocvenţa părintelui Amerton se avântă pe deasupra obstacolelor.

El bătu în spătarul scaunului din faţă.

— Îmi voi depune mărturia! strigă el. Îmi voi depune mărturia! N-am să ezit. Refuz să îndulcesc cuvintele pe care vi le voi spune. Voi trăiţi cu toţii… în promiscuitate! Acesta este cuvântul. În promiscuitate animală! În promiscuitate bestială!

Dl. Burleigh sări în picioare. Îşi ridicase amândouă mâinile şi făcea semn înfocatului predicator din Londra să stea jos.

— Nu, nu! strigă dl. Burleigh. ***Trebuie*** să te opreşti, d-le Amerton! Trebuie neapărat. Ai început să insulţi. Nu înţelegi nimic. Stai jos, te rog! Insist!

— ***Stai jos şi rămâi liniştit,*** zise un glas foarte limpede. Căci altfel vei fi luat de aici.

Părintele Amerton simţi prezenţa cuiva lângă el. Întâlni privirile unui tânăr mlădios care îl cerceta, cum ar cerceta un pictor figura unui nou model. În înfăţişarea lui nu era nimic ameninţător; tânărul stătea complet liniştit şi totuşi apariţia lui avu efectul extraordinar de a-l face pe părintele Amerton să-şi piardă cumpătul. Glasul de mare predicator i se stinse în gâtlej.

Vocea prietenoasă a d-lui Burleigh se ridică pentru a preveni un conflict.

— D-le Serpentine, apelez la dumneata ca să-mi cer scuze. El nu este pe deplin responsabil. Noi, ceilalţi, regre-tăm întreruperea… incidentul. Te

rog, nu-l lua de aici, orice ar însemna acest lucru. Voi răspunde eu personal de buna sa purtare… Te rog, d-le Amerton, stai jos; imediat; căci altminteri mă spăl pe mâini de toate acestea.

Părintele Amerton ezită.

— Va veni şi timpul meu, zise el, privind o clipă în ochi pe tânărul de alături, apoi se întoarse la locul său.

Urthred vorbi liniştit şi clar:

— Voi, Pământenii, sunteţi nişte oaspeţi dificili. Şi asta nu e totul… Negreşit, mintea acestui om este foarte impură… imaginaţia lui sexuală este vădit inflamată şi bolnavă. El e mânios şi dornic să insulte şi să rănească. Şi ţipetele lui sunt îngrozitoare. Mâine va trebui să fie examinat şi tratat.

— Cum? zise părintele Amerton, cu faţa-i rotundă devenind brusc cenuşie. Ce vreţi să spuneţi prin „tratat”?

— Te rog, nu vorbi, zise dl. Burleigh. Te rog, nu mai vorbi. Ai făcut destul rău…

Deocamdată, incidentul părea încheiat, dar el lăsase un mic ghimpe de spaimă în inima d-lui Barnstaple. Aceşti Utopieni erau într-adevăr oameni blajini şi amabili, dar pentru o singură clipă forţa lor păru să plutească peste grupul Pământenilor. Lumina soarelui şi frumuseţea erau pretutindeni în jurul vizitatorilor şi cu toate acestea ei erau străini şi încă străini fără apărare într-o lume necunoscută. Feţele Utopienilor erau binevoitoare şi ochii lor erau plini de curiozitate şi destul de prietenoşi, deşi poate mai mult cercetători decât prietenoşi. Era ca şi cum ei ar fi privit pe deasupra unei prăpăstii de inabordabile deosebiri.

Şi atunci, dl. Barnstaple, în mijlocul tristeţii sale, întâlni ochii căprui ai lui Lychnis şi ei erau mai binevoitori decât ochii celorlalţi Utopieni. Ea, cel puţin, înţelegea teama care îl cuprinsese şi el simţi că ea vroia să-l liniştească şi să fie prietena

lui. Dl. Barnstaple o privi, simţind o clipă ceea ce simte un câine rătăcit care se apropie de un grup ale cărui sentimente nu le cunoaşte şi i se aruncă deodată o privire prietenoasă şi mângâietoare.

2

O altă minte care opunea şi ea o rezistenţă activă Utopiei era aceea a d-lui Freddy Mush. El nu avea de fapt nicio obiecţie în privinţa religiei, moralei sau organizării sociale din Utopia. Învăţase mult timp că niciun om cu pretenţii estetice serioase nu manifestă interes faţă de atari probleme. Percepţiile sale erau, prin ipoteză, prea fine pentru astfel de lucruri. Dar acum el arătă că existase ceva foarte străvechi şi frumos, numit „Echilibrul Naturii", care fusese distrus de metodele ştiinţifice ale Utopiei. Ce era acest Echilibru al Naturii despre care vorbea el şi cum acţiona el pe Pământ, nici Utopienii şi nici dl. Barnstaple nu reuşiră să înţeleagă prea bine. Fiind întrebat mai amănunţit, dl. Mush roşi, se încăpăţână şi monoclul său aruncă fulgere defensive.

— Îmi dau seama după rândunele, repetă el. Dacă nu înţelegeţi punctul meu de vedere, nu ştiu ce altceva aş putea să vă mai spun.

El începuse cu faptul (la care revenea mereu) că nu existau rândunele în Utopia şi că nu existau rândunele în Utopia pentru că nu existau nici ţânţari, nici muşte.

Se produsese o enormă reducere deliberată a vieţii insectelor din Utopia şi aceasta afectase în mod serios toate creaturile care depindeau direct sau indirect de viaţa insectelor. Îndată ce în Utopia se stabilise noua stare de lucruri şi începuse să funcţioneze sistemul de educaţie, atenţia societăţii utopiene se îndreptase spre ideea, nutrită de multă vreme, a unei exterminări sistematice a speciilor supărătoare şi dăunătoare. Se făcuseră cercetări

metodice asupra efectelor vătămătoare şi a posibilităţilor de distrugere bunăoară a muştelor domestice, a viespilor şi bărzăunilor, a unor anumite specii de şoareci şi şobolani, iepuri şi urzici usturătoare. Se deschisese procesul a zece mii de specii, de la germenii bolilor până la rinoceri şi hiene. Fiecărei specii i se dădu un avocat. Despre fiecare se puseră întrebările: La ce e bună? Ce rău face? Cum poate fi stârpită? Ce altceva ar putea să dispară dacă ea dispare? Merită să fie distrusă? Sau poate fi îmblânzită şi îngrădită? Şi chiar atunci când s-a dat verdictul de distrugere totală, Utopia a procedat cu mare prudenţă la acţiunea de exterminare. În multe cazuri s-a păstrat o rezervă şi se menţine încă, într-un loc izolat, din fiecare specie condamnată.

Cele mai multe infecţii şi boli contagioase au fost cu totul desfiinţate; unele au dispărut foarte lesne; altele au fost doar îndepărtate din viaţa omenirii, declarându-li-se război şi supunând întreaga populaţie unei anume discipline. Mulţi paraziţi interni şi externi ai omului şi animalelor au fost de asemeni distruşi cu desăvârşire. După aceea, s-a făcut o mare curăţire a lumii de insectele nocive, de buruieni şi vermină şi de fiarele duşmănoase. Ţânţarul dispăruse, musca domestică, musca de carne şi o mulţime de alte muşte dispăruseră şi ele; ele fuseseră îndepărtate prin campanii care implicau un efort imens şi care se întindeau peste mai multe generaţii. Fusese infinit mai uşor de a scăpa de animalele mari cum ar fi hiena şi lupul, decât de a distruge aceste plăgi mai mici. Lupta împotriva muştelor implicase reconstruirea virtuală a unui mare număr de case Utopiene şi o curăţire minuţioasă a lor, pe toată întinderea planetei.

Problema cu privire la ce altceva ar putea să dispară dacă ar dispare anumite specii a fost una dintre cele mai subtile care se puneau în faţa Utopiei. Anumite insecte, de exemplu, erau

distrugătoare şi neplăcute ca larve, în prima treaptă a vieţii lor erau vătămătoare, ca de pildă omizile sau pupele şi apoi deveneau fie frumoase în sine, fie necesare polenizării unor flori folositoare sau frumoase. Altele, vătămătoare, erau o hrană necesară şi de neînlocuit pentru creaturi plăcute şi dorite. Nu era adevărat că rândunelele dispăruseră din Utopia, dar ele deveniseră foarte rare; de asemeni rare mai erau şi nişte mici păsări insectivore, cum ar fi cea care prinde muşte, acel arlechin al aerului. Dar ele nu se stinseseră cu totul; exterminarea insectelor nu mersese atât de departe; mai rămâneau destule specii care să facă anumite regiuni încă locuibile pentru aceste păsări delicioase.

Multe plante, de altminteri vătămătoare, erau o sursă convenabilă pentru substanţe chimice complexe, care erau încă costisitoare şi greu de preparat pe cale sintetică, aşa că îşi păstraseră locul lor restrâns în viaţă. Plantele şi florile, totdeauna mai simple şi mai plastice în mâinile cultivatorului şi altoitorului decât animalele, se schimbaseră enorm în Utopia. Pământenii noştri urmau să găsească sute de feluri de frunze şi de flori graţioase şi parfumate, care le erau cu totul necunoscute. Plantele, află dl. Barnstaple, fuseseră cultivate şi tratate pentru a produce secreţii noi şi necunoscute, ceară, cauciuc, esenţe de uleiuri şi altele, de cea mai fină calitate.

Animalele mari sălbatice fuseseră domesticite de mult şi îmblânzite; carnivorele mari, pieptănate şi spălate, reduse la un regim lactat, castrate din punctul de vedere al instinctelor feroce şi transformate în simple pisici, deveniseră animale de joacă şi de podoabă în Utopia. Elefantul, aproape dispărut, începuse să se înmulţească din nou, iar girafele fuseseră salvate. Ursul brun era încă amator de dulciuri şi vegetarian şi câştigase mult în inteligenţă. Câinele renunţase să mai latre

şi era relativ rar. Nu se mai foloseau câinii de vânătoare şi nici animalele mici de pe lângă casă.

Dl. Barnstaple nu văzu cai, dar cum el era un tip foarte modern şi urban, nu a observat prea mult lipsa lor şi nici nu a pus vreo întrebare în privinţa lor, cât timp a stat în Utopia. N-a aflat niciodată dacă dispăruseră sau nu.

În timp ce asculta, în această primă după-amiază din noua lume, despre revizuirile şi reactivările, privirea şi cultivarea regnurilor naturii de către omenire, i se părea că este cea mai naturală şi necesară fază a istoriei omeneşti.

— La urma urmei, îşi zise el, s-a spus foarte bine că omul a fost creat grădinar.

Şi acum, plivea şi cultiva propria sa rasă…

Utopienii vorbiră despre începuturile eugeniei, despre o hotărâre nouă şi mai sigură în alegerea părinţilor, despre autoritatea crescândă a ştiinţei eredităţii; şi când dl. Barnstaple compară frumuseţea fermă şi senină a feţei şi membrelor tuturor Utopienilor cu trăsăturile neîngrijite şi disproporţiile trupeşti ale tovarăşilor săi Pământeni, el îşi dădu seama că, cu un avans doar de vreo trei mii de ani, aceşti Utopienii depăşeau pe om şi se îndreptau către o umanitate mai nobilă. Ei deveneau deci o specie diferită.

3

Şi chiar erau o specie diferită.

Pe măsură ce continuau întrebările şi explicaţiile din după amiaza aceea, devenea din ce în ce mai evident pentru dl. Barnstaple că deosebirea trupească dintre unii şi alţii nu era nimic faţă de diferenţa lor mintală. Începând de la o treaptă superioară în sus, mintea acestor fii ai luminii se dezvoltase fără să fie vătămată de tot felul de fricţiuni, disimulări, ambiguităţi şi ignoranţe înspăimântătoare, ca acelea care deformează mintea unui Pământean. Ei erau cinstiţi, sinceri şi

deschişi. Nu-şi dezvoltaseră niciodată acea neîncredere defensivă faţă de învăţător, acea rezistenţă faţă de educaţie care este pe Pământ o replică firească în faţa unui învăţământ pe jumătate agresiv. În afirmaţiile pe care le făceau ei erau de o sinceritate sublimă. Ironia, ascunzişurile, nesinceritatea, vanităţile şi ifosele conversaţiei Pământeşti le erau necunoscute. Dl. Barnstaple găsi că această puritate mintală a lor era tot atât de plăcută şi reconfortantă ca şi aerul de munte pe care îl respira. Era uimit că ei pot fi atât de răbdători şi lucizi cu nişte fiinţe atât de neevoluate ca Pământenii.

Neevoluat era cuvântul pe care îl folosea în sinea lui. El însuşi se simţea cel mai neevoluat dintre toţi; îi era teamă de aceşti Utopieni; simţindu-se vulgar şi abject în faţa lor, se socotea ca un mitocan lipsit de maniere care ar fi pătruns într-un salon şi era extrem de ruşinat de propia sa josnicie. Toţi ceilalţi Pământeni, în afară de dl. Burleigh şi de lady Stella, lăsau să se vadă duşmănia lor defensivă de creaturi conştiente de inferioritatea lor şi care luptă tocmai împotriva acestei conştiinţe.

Ca şi părintele Amerton, şoferul d-lui Burleigh se vedea bine că se simte nelalocul său şi că e tulburat de lipsa de îmbrăcăminte a Utopienilor; sentimentele sale se exprimau prin gesturi, grimase şi câte un comentariu sarcastic, cum ar fi cuvintele „De necrezut!” sau „Ho! ho!”, ce le adresa mai ales d-lui Barnstaple, faţă de care — pentru că era posesorul unui automobil foarte mic şi vechi — nutrea un amestec de sentimente de dispreţ profund şi de camaraderie socială. Îi atrăgea de asemeni atenţia d-lui Barnstaple asupra oricărui lucru pe care-l considera remarcabil în purtări sau gesturi şi asta cu ajutorul unui fel anume de a privi şi de a se strâmba, combinat cu o ridicare de sprâncene. Avea un fel de a arăta câte ceva cu gura

şi cu nasul pe care dl. Barnstaple, în împrejurări mai normale, l-ar fi găsit amuzant.

Lady Stella, care la început îl impresionase pe dl. Barnstaple ca fiind o doamnă modernă din lumea bună, îl făcea să simtă acum că s-a situat în defensivă, ţinându-se măreaţă. Dl. Burleigh îşi stăpânea însă spiritul său distant şi aristocratic. Toată viaţa fusese pe Pământ un om mare şi era limpede că nu vedea niciun motiv să nu se accepte ca un om mare şi în Utopia. Pe Pământ, el făcuse foarte puţin şi se bucurase inteligent de cele mai fericite rezultate. Spirit vioi, iscoditor, nesupus nici unor influenţe, convingeri sau tendinţe de răzvrătire, el îşi luă cu mare uşurinţă alura unei persoane distinse care inspectează, cu simpatie dar fără să se angajeze în niciun fel, instituţiile unui stat străin. „Ia spune-mi!” aşa îşi broda el conversaţia, neangajându-se cu nimic.

Seara înainta; cerul senin al Utopiei strălucea de auriul apusului de soare, iar o masă de nori de deasupra lacului se colora de la roz până la purpuriu închis, când dl. Rupert Catskill se impuse atenţiei d-lui Barnstaple, frământându-se pe scaunul său.

— Am ceva de spus, zise el. Am ceva de spus.

Apoi sări în picioare şi se îndreptă spre centrul semicercului din care dl. Burleigh vorbise mai înainte, în după amiaza aceea.

— D-le Serpentine! zise el. D-le Burleigh! Sunt câteva lucruri pe care aş vrea să le spun… dacă îmi permiteţi să le spun.

4

Îşi scoase jobenul cenuşiu, se întoarse şi îl aşeză pe scaunul de pe care se ridicase, apoi se duse din nou în centrul absidei. Îşi aruncă îndărăt poalele redingotei, îşi puse mâinile în şolduri, întinse capul înainte, îşi privi o clipă auditoriul cu o expresie pe

jumătate şireată, pe jumătate sfidătoare, murmură ceva nedesluşit şi începu.

Începutul său nu fu inspirat. Avea o uşoară dificultate în vorbire, o rostire peltică, de care glasul său se împiedica în gât. Primele lui fraze dădură impresia că ar fi ieşit azvârlite în urma unui efort şovăielnic. Apoi dl. Barnstaple constată că dl. Catskill îşi exprima un punct de vedere foarte precis, oferind o imagine raţională şi inteligibilă a Utopiei. Dl. Barnstaple era împotriva acestei critici, era cu totul împotriva ei, dar era silit a recunoaşte că exprima o stare de spirit foarte firească.

Dl. Catskill începu cu o recunoaştere totală a frumuseţii şi ordinii în Utopia. El lăudă „sănătatea înfloritoare" pe care o vedea „pe fiecare obraz", bogăţia, liniştea şi confortul vieţii Utopiene. Fiinţele acestea „îmblânziseră forţele naturii şi le subjugaseră cu totul unui singur scop — confortului material al rasei".

— Dar Arden şi Greenlake? murmură dl. Barnstaple.

Dl. Catskill nu auzi sau nu ţinu seama de această întrerupere.

— Primul efect, d-le preşedinte… d-le Serpentine, am vrut să spun… primul efect asupra unei minţi Pământene este copleşitor. E de mirare oare — şi el aruncă o privire către dl. Burleigh şi dl. Barnstaple — este oare de mirare că admiraţia a adus pe câţiva dintre noi la picioarele voastre? E de mirare oare că, pentru câtva timp, frumuseţea voastră aproape magică ne-a fermecat până într-atât încât să uităm lucrurile ce ne stau chiar nouă în fire… să uităm impulsurile adânci şi misterioase, aspiraţiile, nevoile, aşa încât să fim gata a spune: „Iată, în sfârşit, ţara Lotusului. Să rămânem aici, să ne adaptăm la această splendoare planifi-cată şi ordonată şi să trăim aici până la moarte". Şi eu, d-le… d-le Serpentine, am cedat câteva clipe în faţa acestei magii. Dar numai

câteva clipe. Acum, domnule, mă simt cuprins de îndoieli…

Mintea sa vie şi impetuoasă pusese stăpânire pe ideea că fiecare fază de plivire şi curăţire a Utopiei de plăgi, paraziţi şi boli fusese însoţită de posibilitatea unor limitări şi pierderi concomitente; sau poate ar fi mai nimerit să spunem că faptul acesta pusese stăpânire pe mintea sa. El ignora deliberarea şi precauţiile care însoţiseră fiecare treaptă a procesului de făurire a unei lumi mai sigure, mai sănătoase şi mai prielnice activităţii omeneşti. Presupunea că, o dată cu fiecare punct câştigat, fuseseră şi pierderi şi, contimiând să exagereze aceste pierderi, recurse cu volubilitate la metafora inevitabilă a aruncării copilului împreună cu apa din albie (inevitabilă, bineînţeles, pentru un parlamentar britanic). Utopienii, declară el, trăiau o viaţă de extraordinară tihnă, siguranţă şi „dacă pot să spun, îngăduinţă”. („Dar ei muncesc”, zise dl. Barnstaple.) Însă o dată cu miile de plictiseli şi neplăceri ce s-au dus, nu s-a dus oare, în acelaşi timp şi altceva, mai măreţ şi mai preţios? Viaţa pe Pământ, admise el, era nesigură, plină de nelinişte şi suferinţă, doldora de mizerii, de tristeţe şi durere, dar totodată, ba chiar tocmai din cauza acestor lucruri, ea avea momente de intensitate, speranţe, surprize pline de bucurie, evadări, înfăptuiri pe care viaţa ordonată din Utopia nu le putea permite.

— Voi aţi scăpat de conflicte şi suferinţe. Oare n-aţi scăpat o dată cu ele şi de realităţile vii şi pline de freamăt ale vieţii?

Şi se lansă într-un elogiu al vieţii Pământene. Ridică în slăvi vitalitatea traiului de pe Pământ, ca şi cum în splendoarea din jurul său nu ar fi existat semne de vitalitate. Vorbi despre „tunetul din oraşele noastre aglomerate”, despre „freamătul furnicarului de milioane de oameni”, despre „valurile largi ale comerţului, industriei şi

războiului” care „se agitau într-un du-te-vino necontenit în stupii şi în porturile rasei noastre”.

Avea darul frazei plauzibile şi acea nuanţă de fantezie care ţine locul elocvenţei. Dl. Barnstaple uită uşoara dificultate şi timbrul gros al glasului care spunea aceste lucruri, Dl. Catskill admitea cu îndrăzneală toate relele şi primejdiile pământeşti pe care le expusese dl. Burleigh. Tot ce spusese dl. Burleigh era adevărat. Tot ce spusese el era, neîndoios, foarte aproape de adevăr. Noi cunoşteam foametea şi ciuma. Suferam de mii de boli pe care Utopia le eliminase. Eram bântuiţi de mii de suferinţe pe care Utopia le ştia acum doar din legendele străvechi.

— Şobolanii ne rod şi muştele de vară ne persecută şi ne irită. Uneori, viaţa duhneşte şi pute. Sunt de acord, domnule, sunt de acord. Noi coborâm mult mai jos decât experienţele voastre extreme, în incomodităţi şi mizerii, în nelinişti şi suferinţe ale sufletului şi trupului, în amărăciune, teroare şi disperare. Da. Dar oare nu ne ridicăm şi mai sus? Vă provoc să-mi răspundeţi. În această imensă siguranţă a voastră, ce ştiţi voi despre intensitatea frenetică, despre intensitatea, născută din teamă, a celor mai multe din eforturile noastre? Ce puteţi să ştiţi voi despre amânări, interludii şi evadări? Gândiţi-vă la nenumăratele noastre fericiri care sunt dincolo de puterea voastră de înţelegere. Ce ştiţi voi aici despre plăcerea primelor zile de convalescenţă? Despre plecarea într-o vacanţă, scăpând de o ambianţă neplăcută? Despre înfruntarea vreunui risc mare, pentru binele trupului ori pentru avere şi despre înlăturarea lui? Despre câştigarea unui rămăşag împotriva unor şanse enorme? Despre ieşirea din închisoare? Şi, domnule, se spune că există în lumea noastră unii care găsesc un farmec chiar şi în suferinţă. Din cauză că viaţa noastră este mai teribilă, domnule, ea are şi trebuie să aibă momente infinit mai strălucitoare decât ale voastre. Ea este titanică,

domnule, în timp ce aceasta de aici e doar ordonată. Iar noi suntem călițI şi întăriţi de ea. Avem un tăiş mai ascuţit. Acesta este punctul la care vreau să ajung. Cereţi-ne să renunţăm la dezordinea noastră de pe Pământ, la mizeriile şi suferinţele noastre, la mortalitatea noastră ridicată şi la bolile noastre îngrozitoare şi la prima întrebare fiecare bărbat şi femeie din lumea noastră va spune: „Da! Cu dragă inimă, da!” La prima întrebare, domnule!

Dl. Catskill îşi ţinu pentru o clipă auditoriul suspendat de degetul său întins.

— Şi apoi vom începe să ne gândim. Ne vom întreba, după cum spuneţi voi că naturaliştii voştri s-au întrebat în privinţa muştelor şi altor insecte supărătoare de acest soi, ne vom întreba: „Ce se va întâmpla după aceea? Care este preţul?” Şi când vom afla că preţul va fi renunţarea la acea intensitate de viaţă, la acea energie chinuită, la acea tenacitate încercată, la tenacitatea aceea de şobolan şi de lup care ia naştere din lupta noastră neîncetată, atunci vom ezita. Vom ezita. Până la urmă, domnule, eu cred, sper şi cred, doresc şi cred, că vom spune „Nu!” Vom spune „Nu!”

Dl. Catskill era acum într-o stare de mare exaltare cerebrală. Făcea gesturi scurte cu pumnii încleştaţi. Glasul său se ridica, apoi cobora şi iar se ridica; se clătina şi se întorcea, aşteptând privirea aprobatoare din partea tovarăşilor săi Pământeni şi arunca din când în când câte un zâmbet spre dl. Burleigh.

Ideea aceasta, că biata noastră lume certăreaţă, irascibilă, mânată de hazard, era un sistem cu adevărat sălbatic şi urzit din reacţii puternice, în contrast cu seninătatea tardivă a unei Utopii făcute şi finisate, pusese stăpânire completă pe mintea sa.

— Niciodată încă, domnule, nu mi-am dat seama, cum îmi dau seama acum, de destinele înalte, teribile şi aventuroase ale rasei noastre Pământcşti. Mă uit la ţara asta a voastră, la ţara

Lotusului de Aur, la această ţară divină şi perfectă din care toate conflictele au fost înlăturate…

Dl. Barnstaple surprinse un uşor zâmbet pe faţa femeii care îi amintea pe Sibyla din Delphi.

— … şi recunosc şi admir ordinea şi frumuseţea ei, după cum un pelerin prăfuit şi ferm, în căutarea lui exaltată şi plină de mister, s-ar opri şi ar admira ordinea şi frumuseţea unor minunate grădini din vreo prosperă Sybaris[105]. Şi, ca pelerinul acela, v-aş cere îngăduinţa, domnule, să pun la îndoială înţelepciunea şi felul vostru de viaţă. Căci eu consider, domnule, un lucru dovedit acum că viaţa şi toată energia şi frumuseţea vieţii se obţin prin lupte, rivalităţi şi conflicte; noi am fost modelaţi şi făuriţi în încercări şi tot astfel, domnule, aţi fost şi voi. Şi totuşi, voi visaţi aici că aţi eliminat conflictul pentru totdeauna. Starea voastră economică, îmi închipui, este o formă de socialism; aţi înlăturat concurenţa din toate ramurile de activitate paşnică. Starea voastră politică este o unitate universală; aţi înlăturat cu totul ameninţarea care fortifică şi înnobilează precum şi experienţa purificatoare şi cumplită a războiului. Totul este ordonat şi prevăzut. Totul este sigur. Totul este sigur, domnule, în afară de un singur lucru… îmi pare rău că trebuie să vă tulbur liniştea, domnule, dar trebuie să dau un nume acelui unic lucru uitat de voi: ***degenerarea!*** Ce faceţi aici ca să preveniţi degenerarea? O preveniţi voi oare? Ce pedepse aveţi voi împotriva indolenţei? Ce răsplată pentru efortul şi energia excepţională? Ce aveţi aici ca să-i menţineţi pe oameni harnici, treji, când nu există nicio primejdie personală şi nicio pierdere personală, decât doar câte o vagă primejdie sau stricăciune pentru comunitate? Câtva timp, printr-un fel de inerţie, puteţi continua în acelaşi chip. S-ar putea să aveţi şi succese aparente. Recunosc, se pare că aţi avut într-adevăr succese. Strălucire întârziată. Splendoarea unui soare în asfinţit! În timp ce în

jurul vostru, în universuri paralele cu al vostru, rase paralele încă trudesc, încă suferă, încă luptă, se elimină şi strâng forţă şi energie!

Dl. Catskill făcu un gest de triumf retoric către Utopieni.

— N-aş vrea să credeţi, domnule, că aceste critici împotriva lumii voastre sunt făcute dintr-un spirit de ostilitate. Sunt făcute din năzuinţa cea mai prietenoasă de ajutorare. Eu sunt scheletul, dar scheletul cel mai prietenos şi mai plin de scuze, de la serbarea voastră. Îmi pun această întrebare iscoditoare şi neplăcută, pentru că trebuie s-o pun. Este într-adevăr înţeleaptă calea pe care aţi ales-o? Aveţi dulceaţă şi lumină… şi răgaz. De acord. Dar dacă există toată această mulţime de universuri despre care, d-le Serpentine, ne-aţi vorbit, atât de limpede şi strălucitor şi dacă unul poate să se deschidă deodată în altul, după cum s-a deschis al nostru în al vostru, aş vrea să vă întreb foarte serios, cât de sigure sunt dulceaţa, lumina şi răgazul vostru? Stăm şi vorbim aici, separaţi printr-o nu ştiu cât de subţire despărţitură de celelalte lumi nenumărate. Şi la gândul acesta, domnule, mi se pare că, în timp ce stau aici în marea linişte aurie a acestui loc, aproape că pot să aud tropăitul miliardelor flămânde, sălbatice şi persistente ca şobolanii sau lupii, glasurile ameninţătoare ale unor rase călite în toate durerile şi cruzimile, ameninţarea unor eroisme grozave şi a unor nemiloase agresiuni…

Îşi termină brusc discursul. Schiţă un zâmbet uşor; dl. Barnstaple avu impresia că el triumfase asupra Utopiei. Rămase cu mâinile în şolduri şi, ca şi cum şi-ar fi îndoit corpul prin această metodă, se înclină ţeapăn.

— Domnule, vorbi el peltic, după obiceiul său, şi cu ochii îndreptaţi spre dl. Burleigh, eu am spus ce aveam de spus.

Se întoarse şi-l privi o clipă pe dl. Barnstaple, îl privi cu faţa încreţită, de parcă i-ar fi făcut cu

ochiul. Dădu din cap, ca şi cum ar fi lovit un cui cu un ciocan, deveni iar activ şi se întoarse la locul său.

Adresându-se mai mult d-lui Catskill, cum şedea cu cotul rezemat pe genunchi şi cu bărbia în pumn, Urthred gândi pentru sine, dar desluşit pentru cei din jur:

— Puterea şobolanului de a roade, medită el, alergătura flămândă a lupului, perseverenţa mecanică a viespilor, muştelor şi a germenilor de boli au dispărut din lumea noastră, e adevărat. Noi am înlăturat multe din forţele care devorau viaţa. Şi n-am pierdut nimic care merita să fie păstrat. Suferinţa, murdăria, ofensa adresată nouă sau oricărei alte creaturi au dispărut sau dispar. Dar nu este adevărat că întrecerea a dispărut din lumea noastră. De ce spune el că a dispărut? Fiecare dintre noi munceşte cât poate mai bine, pentru a servi pe ceilalţi şi a se evidenţia. Nimeni nu poate să-i înşele pe ceilalţi ca să scape de muncă sau datorie, aşa cum făceau oamenii în Era Confuziei, când cei meschini şi hrăpăreţi trăiau şi se înmulţeau în lux, în pofida celor mai generoşi. De ce spune el că degenerăm? I s-a răspuns la asta. Cel indolent sau rău nu procrează la noi. Şi de ce ne ameninţă el cu închipuiri asupra năvălirilor din alte lumi, mai sălbatice şi mai înapoiate? Noi suntem aceia care putem deschide porţile spre astfel de universuri sau le putem închide, după bunul nostru plac. Pentru că ştim cum. Ne putem duce la ei şi vom şi merge, când vom cunoaşte destul, ei însă nu pot veni la noi. Nu există altă ieşire din cuştile vieţii decât cunoaşterea… Ce s-a întâmplat cu mintea acestui om? Aceşti Pământeni sunt doar la începuturile ştiinţei. Ei sunt încă, în ce priveşte toate scopurile practice, în faza aceea de frică şi oprelişti care a existat şi în dezvoltarea Utopiei, înaintea apariţiei încrederii şi înţelegerii. În faza din care propria noastră lume s-a luptat să iasă, în timpul fostei Ere a Confuziei. Minţile

acestor Pământeni sunt pline de temeri şi oprelişti şi chiar dacă au început să întrezărească faptul că îşi vor putea controla universul lor, ideea aceasta este încă prea grea pentru ei ca s-o înfrunte. Ei îşi întorc privirile speriate de la această idee. Ei tot mai simt nevoia să creadă, cum au făcut-o şi părinţii lor mai înainte, că universul acesta e cârmuit anume pentru ei, şi nu că ei sunt cei care trebuie să-l cârmuiască. Fiindcă, dacă e aşa, sunt liberi să asculte de propriile lor porniri personale, meschine şi violente. Să lăsăm totul în seama lui Dumnezeu, strigă ei, sau să lăsăm totul la libera concurenţă.

— Evoluţia a fost cuvântul nostru binecuvântat, zise dl. Barnstaple, profund interesat de aceste probleme.

— Este acelaşi lucru. Dumnezeu sau Evoluţia sau tot ce vrei, atâta timp cât vrei să înţelegi prin aceasta o Putere mai presus de a voastră, care vă scuteşte de datoria de a fi voi înşivă. Utopia spune: „Nu lăsaţi lucrurile în voia lor. Puneţi stăpânire pe ele.” Dar aceşti Pământeni nu au încă obiceiul de a privi realitatea drept în faţă… fără văluri. Acest om care are un inel de pânză albă în jurul gâtului se teme să vadă chiar bărbaţii şi femeile aşa cum sunt. Corpul omenesc îl aţâţă în chipul cel mai dezgustător. Omul acesta cu o lentilă de sticlă în dreptul ochiului stâng se străduieşte să creadă că există o Mamă Natură, veche şi înţeleaptă, în dosul aparenţei lucrurilor, şi care păstrează un Echilibru. A fost fantastic să auzim despre acest Echilibru al Naturii. Oare cu doi ochi şi o lentilă nu poate să vadă mai bine decât atât? Omul celălalt care a vorbit la urmă, şi atât de impresionant, crede că această bătrână Vrăjitoare Natură este o sursă nesfârşită de voinţă şi energie, numai dacă ne supunem capriciilor şi cruzimilor ei şi îi imităm metodele cele mai sălbatice, numai dacă lovim, ucidem, furăm şi ne violăm de ajuns unii pe alţii… El predică şi vechiul fatalism, crezând că aşa ne

învaţă ştiinţa… Aceşti Pământeni încă nu îndrăznesc să vadă ce anume este Mama Natură. În adâncul minţii lor mai există tendinţa de a se lăsa în voia ei. Ei nu-şi dau seama că, fără ochii şi voinţa noastră, natura e oarbă şi fără contur. Ea nu este înspăimântătoare, ci oribilă. Nu ţine seamă de normele noastre şi nici de vreo tendinţă spre desăvârşire. Ea ne-a făcut printr-un accident; toţi copiii ei sunt bastarzi, nedoriţi; ea îi îngrijeşte sau îi expune primejdiilor, îi răsfaţă sau îi înfometează şi îi chinuie fără niciun motiv. Nu ţine scamă de nimic, nu-i pasă de nimic. Ne ridică până la nivelul forţei şi inteligenţei sau ne coboară până la slăbiciunea josnică a iepurelui, ori până la obscenitatea albă şi vâscoasă a miilor sale de născociri parazitare. Fără îndoială că îşi are şi partea ei bună, de vreme ce ea a făcut tot ce este bun în noi, dar mai are şi o parte nesfârşit de rea. Oare voi, Pământenii, nu vedeţi murdăria ei, cruzimea şi nesăbuinţa multora din operele sale?

— Hait! Asta-i mai tare decât cuvintele poetului: „Natură cu dinţi roşii şi ghiare-asemeni roşii”![106] murmură dl. Freddy Mush.

— Aceste lucruri sunt clare, medită Urthred. Dacă ei ar fi îndrăznit să le privească în faţă! Şi pe planeta noastră, jumătate din speciile vii, jumătate şi chiar mai mult de jumătate din toate cele însufleţite erau urâte sau nocive, iraţionale, mizerabile, nenorocite, pline de boli complicate, rău adaptate la condiţiile mereu schimbătoare ale naturii, atunci când am pus pentru prima dată mâna pe această bătrână Vrăjitoare, Mama noastră. După secole de luptă, am suprimat fanteziile ei urâcioase, am spălat-o, am pieptănat-o şi am învăţat-o să respecte şi să ţină seamă de ultimul copii al desfrâurilor ei, Omul. O dată cu Omul a venit Logosul; Cuvântul a venit împreună cu Voinţa în universul nostru, pentru a-l observa şi a se teme de el, pentru a-l studia şi a înceta să se mai teamă de el, pentru a-l cunoaşte, a-l înţelege şi a-l

domina. Aşa încât noi, cei din Utopia, nu mai suntem copiii bătuţi şi înfometaţi ai Naturii, ci fiii ei liberi şi adulţi. I-am smuls Bătrânei Doamne moşia. Cu fiecare zi învăţăm tot mai mult cum să dominăm această planetă. Cu fiecare zi, gândurile noastre se îndreaptă cu mai multă siguranţă spre moştenirea noastră: stelele. Şi spre adâncurile de dincolo şi de sub stele.

— Aţi ajuns până la stele? strigă dl. Barnstaple.

— Nu încă. Nici chiar până la celelalte planete. Dar cu siguranţă că se apropie timpul când aceste mari distanţe vor înceta să ne mai oprească…

Făcu o pauză.

— Mulţi dintre noi vor trebui să se ducă în adâncurile spaţiului… Şi să nu se mai întoarcă niciodată… dându-şi viaţa… Şi în aceste noi spaţii, nenumăraţi oameni curajoşi…

Urthred se întoarse către dl. Catskill.

— Considerăm gândurile dumitale, exprimate cu sinceritate, deosebit de interesante. Dumneata ne ajuţi să înţelegem trecutul propriei noastre lumi. Ne ajuţi să tratăm o problemă urgentă, pe care vă vom explica-o îndată. Există visuri şi idei asemănătoare cu ale voastre în literatura noastră veche de acum două sau trei mii de ani; e aceeaşi propovăduire a violenţei egoiste, socotită virtute. Chiar şi atunci, oamenii inteligenţi ştiau mai bine lucrurile şi chiar dumneata ai putea să le ştii mai bine, dacă nu te-ai agăţa de bună voie de nişte păreri greşite. Dar e uşor de văzut din atitudinea şi comportarea dumitale că ţi-ai impus de bună voie aceste opinii. Îţi dai seama probabil că nu eşti o persoană prea frumoasă şi pesemne că nici plăcerile şi faptele dumitale nu sunt prea frumoase. Dar ai o energie supra-abundentă şi de aceea e firesc să te îndrepţi spre emoţiile riscului şi evadării, să te gândeşti că lucrul cel mai bun în viaţă este senzaţia de a lupta şi de a câştiga. De asemeni, în confuzia economică a unei lumi ca a voastră, există o cantitate insuportabilă de muncă

ce trebuie efectuată, o trudă atât de neplăcută, încât ea face pe orice om curajos să fie dornic să scape de ea cât mai mult cu putinţă şi să pretindă să fie scutit de ea din cauza nobleţii, a bunei educaţii sau a averii. Oamenii din lumea voastră, fără îndoială, se conving pe ei înşişi foarte uşor că sunt scutiţi de muncă în mod justificat şi dumneata însuţi eşti convins de acest lucru. Voi trăiţi într-o lume divizată în clase. Mintea voastră, rău educată, n-a avut nevoie să-şi născocească propriile-i scuze; clasa în care v-aţi născut îşi avea scuzele gata pregătite pentru voi de mai înainte. Aşa se face că voi, fără niciun scrupul, luaţi partea cea mai bună din toate şi vă aventuraţi în viaţă mai ales pe socoteala altor oameni, deoarece mintea voastră a fost învăţată de toate împrejurările prin care aţi trecut să se împotrivească ideii că ar exista şi altfel de viaţă omenească, care ar putea să fie fermă şi disciplinată, iar în acelaşi timp viguroasă şi fericită. Toată viaţa aţi adus argumente împotriva acestei convingeri, ca şi cum ar fi fost propriul vostru duşman. Ea este într-adevăr duşmanul vostru, ea osândeşte definitiv felul vostru de viaţă, ea vă condamnă pentru aventurile voastre. Puşi acum în faţa unei vieţi frumoase, ordonate şi împlinite, rezistaţi încă; rezistaţi pentru a scăpa de neplăceri; argumentaţi că această lume a noastră e lipsită de romantism, de intensitate, că este decadentă şi slabă. Fiindcă a venit vorba de puterea fizică, strânge mâna tânărului care stă lângă dumneata.

Dl. Catskill privi mâna întinsă şi clătină din cap, edificat.

— Continuă, zise el.

— Şi totuşi, când spun că nici voinţa, nici trupul nostru nu sunt la fel de slabe ca ale voastre, mintea voastră rezistă cu încăpăţânare. Nu vreţi să credeţi. Dacă pentru o clipă mintea voastră admite acest lucru, după aceea revine la sistemul de convingere care vă protejează autoestimarea. Numai unul

singur dintre voi acceptă întru totul lumea noastră şi el face asta mai curând pentru că e plicitisit de lumea voastră, decât pentru că ar dori-o pe a noastră. Aşa presupun că trebuie să fie. Minţile voastre sunt ale Erei Confuziei, obişnuite cu conflictul, deprinse cu nesiguranţa şi cu căutarea secretă a propriului eu. Aşa v-au învăţat să trăiţi Natura şi statul vostru şi aşa va trebui să trăiţi până la moarte. Nu vă puteţi dezvăţa de asemenea deprinderi, decât în zece mii de generaţii, printr-o educaţie înceată, timp de trei mii de ani. Şi noi suntem preocupaţi de întrebarea: ce trebuie să facem cu voi? Vom încerca să facem tot posibilul ca să ne purtăm cinstit şi prietenos cu voi, dacă veţi respecta legile şi uzanţele noastre. Dar ştim că vă va fi foarte greu. Nu vă daţi încă seama cât de greu vă va fi, din cauza obiceiurilor şi prejudecăţilor voastre. Grupul vostru s-a purtat până acum foarte rezonabil şi aşa cum se cuvine, în fapte măcar, dacă nu şi în gânduri. Dar noi am mai avut astăzi şi o altă experienţă în ce priveşte obiceiurile Pământenilor, de un aspect mult mai tragic. Vorbele voastre despre lumile mai sălbatice şi mai înapoiate care ar putea să năvălească peste noi au avut astăzi o confirmare grotescă. Este adevărat: există ceva sălbatic şi primejdios în oamenii de pe Pământ, ceva ce ţine de şobolani. Voi nu sunteţi singurii Pământeni care au venit în Utopia prin poarta aceea care s-a deschis astăzi pentru o clipă. Mai sunt şi alţii…

— Desigur! îşi spuse dl. Barnstaple. Trebuia să mă gândesc. Al treilea grup!

— Mai există încă una din acele maşini ciudate în Utopia.

— Maşina cenuşie! zise dl. Barnstaple către dl. Burleigh. Nu era nici la o sută de metri înaintea voastră.

— Ne-a urmărit încă de la Hounslow, zise şoferul d-lui Burleigh. Grozav de rapidă!

Dl. Burleigh se întoarse către dl. Freddy Mush.

— Spuneai, mi se pare, că recunoşti pe cineva?

— Lordul Barralonga, domnule, aproape cu siguranţă şi mi se pare că şi d-ra Greeta Grey.

— Mai erau încă doi bărbaţi, zise dl. Barnstaple.

— Asta va complica lucrurile, zise dl. Burleigh.

— Ei au şi complicat lucrurile, zise Urthred. Au omorât un om.

— Un Utopian?

— Aceşti oameni — sunt cinci cu toţii — ale căror nume se pare că le cunoaşteţi, au pătruns în Utopia chiar prin faţa celor două vehicule ale voastre. În loc să oprească, aşa cum aţi făcut voi, când s-au văzut pe o şosea nouă şi necunoscută, se pare că ei au sporit mult viteza. Au trecut pe lângă câţiva bărbaţi şi femei, făcând gesturi ciudate spre ei şi producând nişte zgomote îngrozitoare cu un instrument anume făcut pentru asemenea scop. Mergând mai departe, au întâlnit un leopard argintiu, l-au atacat şi au trecut peste el, rupându-i şira spinării. Se pare că nu s-au oprit să vadă ce s-a întâmplat cu el. Un tânăr pe nume Gold a ieşit în drum ca să le ceară să se oprească. Dar maşina lor este făcută în modul cel mai fantastic, foarte complexă şi ridicolă. E cu totul incapabilă să se oprească brusc. Nu e mânată de un singur motor care să fie complet controlat. E de o structură foarte complicată. Are un fel de motor care o mână înainte printr-un soi de angrenaj dinţat teribil de complex pe axa roţilor din spate şi mai are diferite dispozitive grosolane de oprire cu ajutorul fricţiunii, în anumite puncte. Se pare că poţi să conduci maşina cu cea mai mare viteză şi în acelaşi timp să apeşi pe roţi pentru a le împiedica să se învârtească. Atunci când tânărul acela le-a ieşit în faţă, ei au fost cu totul incapabili de a opri. Poate că au încercat. Ei spun că au încercat. Maşina lor a derapat într-un chip primejdios şi l-a lovit dintr-o parte.

— L-a omorât?

— L-a omorât pe loc. Trupul lui avea răni îngrozitoare… Dar ei n-au oprit nici atunci. Au încetinit viteza şi s-au consultat în grabă; apoi, văzând oamenii care se apropiau şi-au pus din nou maşina în mişcare şi s-au îndepărtat. Separe că au fost cuprinşi de o teamă cumplită că vor fi opriţi şi pedepsiţi. Purtarea lor e foarte greu de înţeles. În orice caz, şi-au continuat drumul. Au mers tot mai departe prin ţara noastră, timp de câteva ore. A fost trimis numaidecât un aeroplan care să-i urmărească şi altul care să cureţe drumul în faţa lor. Era foarte greu de curăţat drumul, pentru că nici oamenii noştri şi nici animalele nu înţeleg ce este un vehicul ca al lor şi nicio purtare ca a lor. În cursul după-amiezii, ei au ajuns în munţi şi, desigur, au găsit drumurile noastre mult prea netede şi dificile pentru maşina lor. Ea făcea nişte zgomote extraordinare, ca şi cum ar fi scrâşnit din dinţi, şi scotea un abur albastru cu miros neplăcut. La o cotitură unde probabil că s-a oprit brusc, s-a răsucit şi a alunecat numaidecât într-o parte, rostogolindu-se pe o pantă şi căzând, cam de la o înălţime de două ori cât a unui om, într-un torent.

— Şi cei din maşină au murit? întrebă dl. Burleigh, cu o urmă de nelinişte în glas, după cum i se păru d-lui Barnstaple.

— Niciunul.

— Oh! zise dl. Burleigh. Şi după aceea ce s-a întâmplat?

— Unul dintre ei are un braţ fracturat, iar altul este tăiat rău pe obraz. Ceilalţi doi bărbaţi şi femeia sunt nevătătămaţi, în afară de spaima produsă de şoc. Când oamenii noştri s-au apropiat de ei, cei patru bărbaţi îşi ţineau braţele ridicate deasupra capului. Se pare că se temeau că vor fi ucişi îndată şi făceau aceasta ca un apel la îndurare.

— Şi ce faceţi cu ei?

— Îi aducem aici. Credem că este mai bine să vă ţinem pe toţi Pământenii laolaltă. Deocamdată

nu ştim ce trebuie să facem cu voi. Vreau să învăţăm de la voi şi dorim să ne purtăm cu voi prieteneşte, dacă va fi cu putinţă. S-a propus ca să fiţi trimişi înapoi în lumea voastră. În cele din urmă, s-ar putea ca acesta să fie lucrul cel mai bun. Dar deocamdată nu ştim destul pentru a putea să facem acest lucru cu certitudine. Arden şi Greenlake, când au făcut încercarea să rotească o parte din materia noastră prin dimensiunea F, au crezut că o vor roti în această dimensiune printr-un spaţiu gol. Faptul că voi eraţi acolo şi aţi fost prinşi în universul nostru, a fost lucrul cel mai neaşteptat care s-a întâmplat în Utopia de o mie de ani încoace.

Capitolul VII
E ADUS GRUPUL LORDULUI BARRALONGA

1

Cu această veste, conferinţa se întrerupse, iar lordul Barralonga şi grupul său nu fură aduşi în Grădinile Conferinţei decât târziu după căderea nopţii. Nu se făcu nicio încercare de a se restrânge sau controla mişcările Pământenilor. Dl. Burleigh coborî spre lac cu lady Stella şi cu psihologul utopian al cărui nume era Lion, punându-şi unii altora întrebări. Şoferul d-lui Burleigh rătăcea cam neliniştit, ţinându-se în apropierea stăpânului său. Dl. Rupert Catskill îl luă pe dl. Mush de braţ, ca şi cum ar fi avut de gând să-i dea instrucţiuni.

Dl. Barnastaple dorea să se plimbe singur, spre a-şi reaminti uluitoarele descoperiri din după-amiaza aceea, a medita în voie la ele şi a se obişnui cu miracolul acestei lumi frumoase, atât de frumoase şi în acelaşi timp, acum în amurg, atât de misterioase, cu copacii şi florile ei, care deveneau întunecate şi lipsite de formă din pricina negurii şi a întunericului şi cu formele clare şi siluetele

graţioase ale clădirilor ei, care se topeau în apele nedesluşite ale înserării.

Firea prea terestră a tovarăşilor săi se interpunea între el şi această lume în care el simţea că, altminteri, ar fi putut să fie acceptat şi absorbit. El se afla aici, dar numai ca un intrus, ca un venetic. Şi totuşi iubea această lume şi era foarte dornic să devină o părticică din ea. Simţea vag, însă foarte intens că, dacă ar putea să scape de tovarăşii săi, dacă ar putea în vreun fel oarecare să-şi lepede îmbrăcămintea pământească şi tot ce îl făcea să fie terestru, ce îl lega de Pământ, ar fi în stare, prin însăşi această lepădare, să devină un băştinaş al Utopiei, iar după aceea această senzaţie chinuitoare, această tristeţe de a se simţi străin ar dispare fără îndoială din mintea lui. S-ar transforma atunci într-un Utopian natural şi real, iar Pământul ar fi cel care ar deveni un vis de necrezut, un vis ce i s-ar şterge în cele din urmă cu totul din minte.

Totuşi, pentru câtva timp, nevoia părintelui Amerton de a avea un auditor îl împiedică pe dl. Barnstaple în această detaşare de gândurile şi lucrurile pământene. Preotul se agăţă de el, inundându-l cu un torent de întrebări şi comentarii, ce făceau ca această privelişte utopiană să pară o expoziţie de la Earl's Court, pe care doi oameni ar vizita-o, criticând-o împreună. Totul părea atât de provizoriu, atât de discutabil şi ireal, încât dl. Barnstaple n-ar fi fost câtuşi de puţin uimit, dacă o crăpătură a decorului ar fi lăsat să se vadă deodată agitaţia din gara Earl's Court sau să se zărească convenţionala turlă gotică a bisericii Sfântului Barnabas din Vest.

La început, gândurile părintelui Amerton se învârteau mai ales în jurul faptului că a doua zi Utopienii aveau „să se ocupe de el", din cauza scenei de la conferinţă.

— Oare ce-or să-mi facă? zise el a patra oară.

— Poftim? întrebă dl. Barnstaple.

De fiecare dată când dl. Amerton începea să vorbească, dl. Barnstaple zicea „Poftim?”, ca să-i dea de înţeles că îi întrerupea şirul gândurilor. Dar de fiecare dată când dl. Barnstaple zicea „Poftim?”, dl. Amerton remarca pur şi simplu: „Ar trebui să consulţi un medic pentru auzul dumitale”, după care continua să spună ce avea de spus.

— Oare ce vor să-mi facă? întrebă el deopotrivă pe dl. Barnstaple şi întunericul înconjurător. Ce vor fi în stare să-mi facă?

— A! Psihanaliză sau ceva în genul ăsta, zise dl. Barnstaple.

— Trebuie să fie doi care să joace acest joc, zise părintele Amerton şi d-lui Barnstaple i se păru că desluşeşte în glasul preotului un ton de uşurare. Orice mi-ar cere, orice mi-ar sugera, eu n-am să dau înapoi… şi fireşte că am să-mi depun mărturia.

— Nu mă îndoiesc că le va fi cam greu să-ţi înăbuşe glasul, zise dl. Barnstaple cu amărăciune…

Câtva timp se plimbară în tăcere printre boschetele înalte cu flori albe, parfumate. Din când în când, dl. Barnstaple îşi grăbea sau îşi încetinea paşii, cu gândul de a mări distanţa dintre el şi părintele Amerton, dar părintele Amerton răspundea cu totul mecanic acestor eforturi.

— Promiscuitate! începu el din nou. Ce alt cuvânt s-ar putea folosi?

— Poftim? zise dl. Barnstaple.

— Ce alt cuvânt aş fi putut folosi decât promiscuitate? La ce altceva ai putea să te aştepţi de la nişte… oameni care umblă atât de făţiş dezbrăcaţi decât la morala unei cuşti de maimuţe? Ei recunosc ca instituţia noastră a căsătoriei le este practic necunoscută!

— E o lume cu totul diferită, zise dl. Barnstaple pe un ton iritat. O lume diferită!

— Legile Moralei se aplică oricărei lumi imaginabile.

— Dar într-o lume în care oamenii s-ar înmulţi prin sciziparitate şi n-ar exista sexe?

— Morala ar fi mai simplă, dar ar fi aceeaşi…

Îndată după asta, dl. Barnstaple începu iarăşi să zică „Poftim?”

— Spuneam că aceasta e o lume pierdută.

— Nu pare pierdută, zise dl. Barnstaple.

— Ea a respins şi a uitat Mântuirea.

Dl. Barnstaple îşi vârî mâinile în buzunare şi începu să fluiere încet, ca pentru sine, barcarola din „Poveştile lui Hoffmann”. Oare părintele Amerton nu-l va lăsa niciodată în pace? Ce era de făcut cu părintele Amerton? La vechile expoziţii de la Earl’s Court erau de obicei coşuri de sârmă pentru hârtii şi mucuri de ţigări şi tot felul de lucruri de care vroiai să te scapi. Dacă ar putea să-l arunce pe părintele Amerton, dintr-o singură mişcare, într-un astfel de receptacol!

— Mântuirea le-a fost oferită, dar ei au respins-o şi au uitat-o cu totul. Şi tocmai de aceea am fost noi trimişi la ei. Am fost trimişi la ei ca să le reamintim de Singurul Lucru care are importanţă, de Singurul Lucru Uitat. Trebuie să ridicăm din nou simbolul tămăduitor, după cum Moise l-a ridicat în Deşert. Misiunea noastră nu este uşoară. Am fost trimişi în acest Iad de materialism senzual…

— O, Doamne! zise dl. Barnstaple şi din nou începu să fredoneze barcarola. Poftim? exclamă el apoi iarăşi.

— Unde-i Steaua Polară? Ce s-a întâmplat cu Ursa?

Dl. Barnstaple privi în sus.

Nu se gândise până acum la stele şi se uită în sus, gata să vadă în acest nou univers cele mai ciudate constelaţii. Dar, după cum viaţa şi dimensiunile planetei pe care se aflau erau aproape paralele cu cele ale Pământului, tot astfel el zări deasupra sa o boltă înstelată cu forme familiare. Şi după cum lumea utopiană nu era cu totul paralelă

cu universul ei înrudit, tot astfel aceste constelaţii păreau să fie puţin diferite în forma lor. Orion, gândi el, se întindea pe o distanţă mai mare şi avea o mare nebuloasă necunoscută într-un colţ, iar Ursa era turtită şi cele două stele ale sale din spate arătau către un vid mare de pe cer.

— Steaua Polară a dispărut! Carul mare şi stelele lui stau pieziş! E simbolic, zise părintele Amerton.

Era limpede că lucrurile deveneau simbolice. Dl. Barnstaple îşi dete seama că o nouă furtună de elocvenţă era iminentă din partea părintelui Amerton. Simţea că trebuie s-o potolească cu orice preţ.

2

Pe Pământ, dl. Barnstaple fusese o victimă pasivă a angoaselor de tot felul, ţinând cont, cu delicateţe şi durere, de limitele intelectuale care, fără să-şi dea nici el seama, îl apăsau. Dar atmosfera neîncătuşată a Utopiei i se urcase la cap şi el dădea frâu liber unor iniţiative pe care respectul său excesiv faţă de alţii le reţinuse până atunci. Se săturase de părintele Amerton; avea nevoie să scape de părintele Amerton şi procedă acum atât de direct şi de simplu, încât rămase el însuşi surprins.

— Părinte Amerton, zise el, am să-ţi fac o mărturisire.

— Vai! strigă părintele Amerton. Te rog… ce anume?

— Ai mers cu mine şi mi-ai ţipat atâta în urechi, încât simt o nevoie imperioasă să te ucid.

— Dacă ceea ce am spus a nimerit la ţintă…

— N-a nimerit la nicio ţintă. A fost o trăncăneală obositoare, stupidă şi asurzitoare pentru bietele mele urechi. Mă plictiseşte peste măsură. Mă împiedică să fiu atent la lucrurile minunate din jurul nostru. Înţeleg exact ce vrei să

spui când afirmi că nici nu există Steaua Polară şi că acest lucru este simbolic. Până să vorbeşti de simbol, eu l-am şi priceput şi oricât de vădit ar fi, nu e decât un simbol debil şi foarte nepotrivit. Dar dumneata eşti unul din acele spirite îndărătnice care cred, în ciuda întregii evidenţe, că dealurile eterne sunt totuşi eterne şi stelele fixe sunt fixate pe vecie. Vreau să înţelegi că eu nu am niciun fel de simpatie pentru toate aceste idei ale dumitale. Se pare că dumneata întrupezi tot ce este eronat, urât şi absurd din doctrina catolică. Sunt de acord cu aceşti Utopieni că este ceva greşit în concepţia dumitale asupra sexului, e mai mult ca sigur că n-a fost decât o luxaţie obscenă pe care ai căpătat-o la începutul vieţii şi că tot ce spui şi insinuezi despre viaţa sexuală de aici este oribil şi jignitor. Şi sunt tot atât de ostil faţă de dumneata şi exasperat şi plin de repulsie faţă de dumneata, când vorbeşti chiar despre religie. Faci ca religia să pară dezgustătoare, tot aşa cum faci şi sexul să fie dezgustător. Eşti un preot murdar. Ceea ce numeşti dumneata creştinism este o superstiţie urâtă şi sumbră, o simplă scuză în numele răutăţii şi al persecuţiei. E o insultă adusă lui Cristos. Dacă dumneata eşti creştin, atunci mă declar cu toată patima necreştin. Dar creştinismul are şi alte semnificaţii decât acelea pe care i le acorzi dumneata… Cu totul mai presus de înţelegerea dumitale. Noi am venit în această lume glorioasă care, comparată cu a noastră, este ca o cupă de cristal asemuită cu o cutie veche de tinichea şi dumneata ai neruşinarea insuportabilă să afirmi că am fost trimişi aici ca misionari, spre a-i învăţa… Dumnezeu ştie ce!

— Dumnezeu ştie într-adevăr ce, zise părintele Amerton, luat cam prin surprindere, dar revenindu-şi cu îndrăzneală.

— Of! exclamă dl. Barnstaple şi rămase o clipă fără să mai spună ceva.

— Ascultă-mă, prietene, zise părintele Amerton, apucân-du-l de mânecă.

— Pentru nimic în lume! strigă dl. Barnstaple, dându-se îndărăt. Uite! Colo jos, pe malul lacului, siluetele acelea întunecate sunt dl. Burleigh, dl. Mush şi lady Stella. Ei te-au adus aici. Ei aparţin grupului dumitale şi dumneata le aparţii. Dacă ei n-ar fi dorit tovărăşia dumitale, nu te-ai fi aflat în maşina lor. Du-te la ei. Nu vreau să mai stai cu mine. Te refuz şi te resping. Pe acolo este drumul dumitale.

Pe aici, pe lângă această mică clădire, este al meu. Nu mă urmări sau, de nu, voi pune mâna pe dumneata şi voi cere acestor Utopieni să intervină între noi… Iartă-mi sinceritatea, d-le Amerton, dar pleacă de lângă mine! Pleacă de lângă mine!

Dl. Barnstaple se întoarse şi, văzând că părintele Amerton ezita încă la răscrucea drumurilor, o luă la fugă din răsputeri.

Fugi de-a lungul unei alei pe după nişte tufe înalte, o luă apoi brusc la dreapta, după aceea la stânga, trecu un pod înalt de peste o cascadă, ce-i împroşcă obrazul cu stropi de apă, dădu peste două perechi de îndrăgostiţi care şopteau încet în întuneric, alergă de-a curmezişul unui câmp de iarbă acopcrit cu flori şi, în cele din urmă, se lăsă să cadă, sfârşit de oboseală, pe treptele ce urcau pe o terasă orientată către lac şi munţi şi împodobită, cum i se păru în lumina vagă, cu figuri dc piatră înfăţişând animale şi oameni ghemuiţi.

— Voi, stele milostive! strigă dl. Barnstaple. În sfârşit, sunt singur!

Şezu pe aceste trepte mult timp, cu ochii la priveliştea din jurul său, îmbătat de senzaţia de mulţumire că, cel puţin pentru un răstimp scurt şi fără nicio prezenţă terestră care să intervină, el şi Utopia se aflau faţă în faţă.

3

Această lume el n-o putea numi a visurilor sale, pentru că niciodată nu îndrăznise să viseze una făurită atât de aproape de fantezia sa, de dorinţele sufletului său. Fără îndoială însă că tocmai această lume, sau alta foarte apropiată de ea, era aceea din adâncul tainic de gânduri şi vise ale miilor de bărbaţi şi femei cu minte sănătoasă şi cu suflet frământat de pe Pământul plin de dezordine de pe care venise. Nu era o lume de pace sterilă, nici de indulgenţă decăzută şi poleită cu aur, aşa cum încerca dl. Catskill să şi-o închipuie; era o lume, cum băgase de seamă dl. Barnstaple, intens militantă, cuceritoare şi vrednică de cucerit, care triumfa asupra dârzeniei forţei şi materiei, asupra intervalelor neînsufleţite ale spaţiului gol şi asupra tuturor misterelor contradictorii ale fiinţei umane.

În Utopia din trecut, umbrită de faptele superficiale ale unor oameni de stat ca Burleigh şi Catskill, ca şi de concurenţa negustorilor şi exploatatorilor tot atât de răi şi vulgari ca şi confraţii lor Pământeni, munca gânditorilor şi învăţătorilor calmi şi răbdători continuase şi se aşezaseră temeliile ce susţineau această activitate intensă şi senină de acum. Dar cât de puţini dintre pionierii aceştia simţiseră vreodată mai mult decât o sclipire trecătoare a frumuseţii lumii pe care vieţile lor o făcuseră posibilă!

Şi totuşi, chiar în toiul urii, tumultului şi suferinţelor din zilele Confuziei, existaseră fără îndoială destul de multe posibilităţi de viaţă minunată şi glorioasă. Prin mahalalele cele mai mizere, soarele în asfinţit vorbea imaginaţiei omeneşti, iar pe coastele munţilor, prin văile largi, pe stânci şi pe dealuri, lângă splendorile măreţe şi schimbătoare ale mării, nu încape îndoială că oamenii întrezăriseră grandoarea imaginabilă şi accesibilă a existenţei. Fiecare petală de floare, fiece frunză luminată de soare, vitalitatea lucrurilor tinere, clipele fericite ale minţii omeneşti care se întrecea pe sine în artă, toate aceste lucruri

alcătuiseră desigur substanţa nădejdilor şi fuseseră toate un imbold pentru eforturi. Şi, în sfârşit, acum, această lume!

Dl. Barnstaple îşi ridică braţele în sus, într-un gest de adoraţie, către mulţimea prietenoasă de stele.

— Am văzut, şopti el. Am văzut!

Lumini mici şi reflexe slabe de lumină se mişcau ici şi colo prin acest parc vast, cu clădiri în formă de flori şi cu grădini care se întindeau în jos către lac. Un aeroplan, el însuşi o stea printre stele, zumzăia, rotindu-se deasupra.

O fată zveltă cobori treptele pe lângă el şi se opri, văzându-l.

— Dumneata eşti unul dintre Pământeni? îl întrebă ea şi o rază de lumină blândă luci o clipă asupra d-lui Barnstaple, aruncată de brăţara fetei.

— Am venit astăzi, zise dl. Barnstaple, uitându-se la dânsa.

— Eşti omul care a venit singur într-o maşină mică de tablă, cu colaci de cauciuc umpluţi cu aer în jurul roţilor, o maşină foarte ruginită pe dedesubt şi vopsită în galben? M-am uitat la ea.

— E o maşinuţă destul de bună, zise dl. Barnstaple.

— La început am crezut că preotul a venit în ea cu dumneata.

— Nu e câtuşi de puţin prieten cu mine.

— Foarte de mult au fost şi în Utopia preoţi ca el. Au pricinuit mult rău oamenilor.

— El era cu celălalt grup, zise dl. Barnstaple. Cred că au greşit luându-l pentru petrecerea lor de week-end.

Ea se aşeză cu câteva trepte mai sus de el.

— E atât de minunat că aţi venit aici la noi din lumea voastră! Găseşti minunată lumea noastră? Presupun că multe lucruri care mie mi se par obişnuite, pentru că m-am născut printre ele, dumitale ţi se par minunate.

— Nu eşti prea mare ca vârstă, nu-i aşa?

— Am unsprezece ani. Învăţ istoria Erei Confuziei şi se spune că lumea voastră se află încă într-o Eră a Confuziei. E ca şi cum aţi fi venit la noi din trecut… din istorie. Am fost la Conferinţă şi am observat faţa dumitale. Dumneata iubeşti această lume… cel puţin, o iubeşti mult mai mult decât ceilalţi.

— Aş vrea să-mi petrec tot restul vieţii în ea.

— Mă întreb dacă se poate?!

— De ce să nu se poată? Ar fi mai uşor decât să fiu trimis înapoi. N-aş sta în calea nimănui. Aş mai avea de trăit aici cel mult douăzeci sau treizeci de ani şi aş învăţa tot ce aş putea şi aş face tot ce mi s-ar spune.

— Dar nu există vreo muncă pe care o ai de făcut în propria dumitale lume?

Dl. Barnstaple nu-i dădu la asta niciun răspuns. Se făcu că nu aude. Fata fu cea care întrerupse tăcerea.

— Se spune că atunci când noi, Utopienii, suntem tineri, înainte ca minţile şi caracterele noastre să fie pe deplin formate şi mature, suntem foarte asemănători cu bărbaţii şi femeile din Era Confuziei. Suntem atunci mai egoişti, aşa se spune; viaţa din jurul nostru este încă atât de necunoscută, încât suntem aventuroşi şi romantici. Presupun că eu sunt încă egoistă… şi aventuroasă. Şi totuşi, mi se pare că, în ciuda atâtor lucruri grozave şi înspăimântătoare, erau multe altele care trebuie să fi fost foarte emoţionante şi demne de dorit în acel trecut al nostru… care-i atât de asemănător cu prezentul vostru. Oare cum trebuie să fi fost să fii un general care intra într-o cetate cucerită? Sau un prinţ care era încoronat? Sau să fii bogat şi capabil să uimeşti oamenii prin acte de putere şi de bunăvoinţă? Sau să fii un martir trimis să moară pentru vreo cauză splendidă şi neînţeleasă?

— Toate acestea sună mai bine în poveşti şi istorii decât în realitate, zise dl. Barnstaple, după

ce se gândi bine. L-ai auzit pe dl. Rupert Catskill, ultimul dintre Pământeni care şi-a ţinut discursul?

— El vorbea foarte exaltat, deşi nu arăta exaltat de loc.

— A avut o viaţă plină de exaltare. A luptat curajos în războaie. A fost prizonier şi a scăpat ca prin minune din închisoare. Fanteziile lui violente au pricinuit moartea a mii de oameni. Şi acum, numaidecât, vom vedea un alt aven-turier romantic în acest lord Barralonga, care va fi adus încoace. El este imens de bogat şi încearcă să uimească lumea cu bogăţia sa, întocmai cum ai fi visat s-o uimeşti şi dumneata.

— Şi lumea nu e uimită?

— Una-i povestea, alta e realitatea, zise dl. Barnstaple. El e unul din acei oameni bogaţi, agitaţi şi corupători, care sunt o oboseală pentru ei înşişi şi o pacoste insuportabilă pentru restul lumii noastre. Ei vor să săvârşească fapte vulgare şi bătătoare la ochi. Acest Barralonga a fost ajutorul unui fotograf şi un fel de actor, când o anumită invenţie numită cinematograf a apărut în lumea noastră. El a ajuns un mare misit în afacerile reprezentării acestor filme, în parte accidental, în parte prin înşelarea fără scrupule a unor inventatori. Apoi s-a lansat în speculaţii cu vapoare şi într-un mare negoţ care se face în lumea noastră cu carne congelată, adusă de la mari distanţe. El a făcut ca hrana să fie costisitoare pentru mulţi oameni şi inaccesibilă pentru alţii şi astfel a devenit bogat. Căci în lumea noastră oamenii se îmbogăţesc mai curând acaparând, decât servind. Şi după ce a devenit bogat pe căi necinstite, anumiţi politicieni ai noştri, cărora le făcuse diverse servicii, l-au înnobilat, dându-i titlul de lord. Înţelegi ce-ţi spun? Era Confuziei a fost şi la voi la fel cu a noastră? N-ai ştiut că a fost atât de urâtă? Iartă-mă dacă te dezamăgesc asupra Erei Confuziei şi a perspectivelor ei romantice. Dar eu abia am ieşit din praful, dezordinea şi zgomotul

indisciplinei ei, dintre constrângerile, cruzimile şi suferinţele ei, din plictisul care ucide speranţa… Dacă lumea mea te atrage, poate că vei avea vreun prilej să te aventurezi de aici în dezordinea ei… Asta va fi într-adevăr o aventură… Cine ştie ce se poate întâmpla între lumile noastre?… Dar mi se pare că n-o să-ţi placă. Nici nu poţi să-ţi închipui cât de murdară e lumea noastră… Mizerie şi boală, iată ce se ascunde în cutele din trena oricărei exaltări.

Se lăsă tăcerea între ei doi; el îşi urmărea propriile gânduri, iar fata stătea uluită de cele ce auzise.

În cele din urmă, el vorbi din nou:

— Pot să-ţi spun la ce mă gândeam când ai început să vorbeşti cu mine?

— Da.

— Lumea voastră reprezintă consumarea unui milion de visuri străvechi. E minunată! Este o minune, înaltă cât cerul. Dar e o mare durere pentru mine că doi prieteni dragi ai mei nu pot fi aici cu mine, să vadă ce văd eu. E ciudat cât e de puternică amintirea lor în mintea mea. Unul a trecut acum, vai! dincolo de toate universurile, dar celălalt trăieşte încă în lumea mea. Dumneata eşti o studentă, draga mea; cred că toţi din lumea voastră studiază aici, dar în lumea noastră studenţii sunt o clasă aparte. Noi trei eram fericiţi împreună, pentru că eram studenţi, iar munca fără sens nu ne prinsese încă în moara ei şi poate că nu eram de loc mai puţin fericiţi pentru că eram foarte săraci şi adesea flămânzi. Obişnuiam să discutăm între noi şi în cercul nostru de studenţi despre dezordinea din lumea noastră şi despre felul în care ar putea să fie îmbunătăţită. A existat, în Era Confuziei de la voi, acest fel de viaţă de student, setoasă, plină de speranţă şi de sărăcie.

— Continuă, zise fata, cu ochii aţintiţi spre profilul lui, care era în umbră. În vechile romane

am citit şi eu despre această lume de studenţi flămânzi şi visători.

— Toţi trei am căzut de acord că nevoia supremă a timpurilor noastre este educaţia. Am căzut de acord că aceasta era cea mai nobilă cauză căreia puteam să ne alăturăm. Cu toţii ne-am consacrat ei în diferite chipuri, eu în cel mai puţin folositor dintre toţi trei. Prietenii mei şi cu mine ne-am despărţit oarecum drumurile. Ei au editat o mare revistă lunară, menită să ţină grupată în jurul ei lumea ştiinţei, iar prietenul meu, aflat în slujba unei edituri, prudente şi pline de rea voinţă, a redactat cărţi de şcoală şi a condus o revistă didactică şi de asemeni a inspectat şcolile, gândindu-se la viitoarea noastră universitate. Lui îi păsa prea puţin de plată şi de profituri, căci nu se gândea să-şi facă vreo situaţie, deşi aceşti editori profitau foarte mult de pe urma muncii lui; întreaga lui viaţă a fost o activitate neîncetată în slujba învăţământului; nu şi-a luat niciodată măcar o lună de vacanţă în niciun an din câţi a trăit. Cât timp a fost în viaţă, m-am gândit prea puţin la munca pe care o făcea, dar după ce a murit am auzit de la profesorii ale căror şcoli le inspecta şi de la scriitorii cărora le dădea sfaturi, despre înaltele, inepuizabilele însuşiri ale muncii lui, ca şi despre răbdarea şi dragostea ce le punea în activitatea lui. Pe astfel de vieţi ca a lui se întemeiază şi această Utopie, în care începe viaţa dumitale plăcută; pe astfel de vieţi va fi zidită şi Utopia lumii noastre de pe Pământ. Dar viaţa acestui prieten al meu s-a sfârşit brusc, într-un fel care mi-a sfâşiat inima. A lucrat prea din greu şi prea mult, în timpul unei crize în care n-a putut să-şi ia o vacanţă. Sistemul său nervos s-a frânt deodată, mintea lui a cedat, omul a trecut într-o fază de melancolie acută şi a murit. Fiindcă e limpede că bătrâna Natură nu are nici spiritul dreptăţii şi nici milă. Asta s-a întâmplat acum câteva săptămâni. Celălalt vechi prieten al meu, eu

şi soţia celui mort, o femeie care a fost toată viaţa ajutoarea lui neobosită, am fost cei care am luat parte la înmormântare. În seara asta, amintirea lui îmi revine deosebit de vie. Nu ştiu ce faceţi voi cu morţii voştri aici, dar pe Pământ morţii sunt în cea mai mare parte îngropaţi.

— Ai noştri sunt arşi, zise fata.

— Cei cu mintea mai descuiată din lumea noastră îi ard şi ei. Prietenul nostru a fost incinerat şi noi am luat parte la un serviciu divin, potrivit cu ritualul vechii noastre religii în care noi nu mai credem, apoi i-am văzut sicriul acoperit cu coroane de flori, lunecând din faţa noastră prin porţile care duceau spre cuptoarele crematoriului şi în timp ce dispărea, luând cu el o mare parte din tinereţea mea, l-am auzind suspinând pe celălalt prieten drag, şi eu eram gata să izbucnesc în lacrimi la gândul că o viaţă atât de curajoasă, devotată şi harnică se sfârşea, parcă, într-un mod atât de mizerabil şi ingrat. Preotul citise un discurs lung şi iritat al unui scriitor teologic numit Pavel, plin de argumente greşite în analogiile lor şi de afirmaţii şubrede. Eu aş fi dorit ca în locul ideilor acestui străMoş intrepid să fi ascultat o cuvântare asupra adevăratei nobleţi a prietenului nostru, asupra măreţiei şi intensităţii operei sale şi asupra dispreţului său faţă de lucrurile venale. Toată viaţa el muncise cu devotament nesfârşit pentru o lume ca asta şi totuşi mă îndoiesc dacă şi-a dat seama vreodată de viaţa mai limpede şi mai nobilă a oamenilor, pe care viaţa sa de trudă şi truda altor vieţi ca a sa o făceau posibilă şi certă în viitor. El trăia prin credinţă. Trăia prea mult prin credinţă. N-a avut destul soare în viaţa lui. Dacă aş putea să-l am acuma aici… ca şi pe celălalt prieten drag care a suferit atât de mult pentru el, dacă aş putea să-i am pe amândoi aici, dacă aş putea să le dau lor locul meu de aici, ca să poată vedea, cum văd eu, adevărata măreţie a vieţilor lor, reflectată în aceste rezultate măreţe ale unor vieţi ca a lor… atunci,

atunci aş putea într-adevăr să mă bucur în Utopia… Dar aşa, simt ca şi cum aş fi luat economiile vechiului meu prieten să le cheltuiesc singur…

Dl. Barnstaple îşi aminti deodată de tinereţea interlocutoarei sale.

— Iartă-mă, draga mea copilă, că am luat-o razna aşa. Dar glasul dumitale era atât de bun!

Ca răspuns, fata se aplecă şi mângâie mâna întinsă cu buzele ei moi. Apoi sări brusc în picioare.

— Priveşte la lumina aceea, zise ea. Acolo, printre stele!

Dl. Barnstaple se ridică în picioare lângă ea.

— Este aeroplanul care îl aduce pe lordul Barralonga împreună cu grupul său; lordul Barralonga care a ucis astăzi un om! E oare un om atât de mare şi puternic… atât de uluitor şi nestăpânit?

Dl. Barnstaple, cuprins de o îndoială subită, o privi cu atenţie pe fata frumoasă, ridicată în picioare lângă el.

— Nu l-am văzut niciodată. Dar cred că e un om destul de tânăr, cam chel, mic de statură, care suferă de o boală gravă de ficat sau de rinichi. Asta l-a împiedicat să-şi risipească energia în sporturi şi plăceri tinereşti şi l-a făcut în stare să se concentreze asupra acumulării de bogăţii. Numai astfel şi-a putut cumpăra titlul de nobil, care-ţi aţâţă dumitale imaginaţia. Vino cu mine, să-l vezi.

Fata rămase în picioare, privindu-l drept în ochi. Avea unsprezece ani şi era tot atât de înaltă cât el.

— Dar n-a existat romantism nici în trecut?

— Numai în inimile tinerilor. Şi a pierit.

— Şi azi nu mai există romantism?

— Există, un romantism infinit… care urmează să vină. Va veni pentru noi.

4

Sosirea lordului Barralonga şi a grupului său strică ziua aceasta minunată a d-lui Barnstaple. Era obosit şi, în chip cu totul inexplicabil, îl supăra invazia acestor oameni în Utopia.

Cele două grupuri de Pământeni fură aduse împreună într-o sală strălucitor luminată, lângă terenul pe care coborâse aeroplanul ce-l adusese pe Barralonga. Noii veniţi se alăturară grupului, obosiţi de călătorie şi clipind plictisiţi. Dar se simţiră nespus de uşuraţi când văzură şi alţi Pământeni prezenţi în această aventură ce încă li se părea cu totul inexplicabilă. Căci ei nu se puteau lăuda cu nimic care să se compare cu discuţia calmă şi lucidă din Sala dc Confe-rinţe. Căderea lor în această lume ciudată rămânea pentru ei o enigmă de nepătruns.

Lordul Barralonga era posesorul acelei feţe de pitic care-l privise pe dl. Barnstaple atunci când marea maşină cenuşie trecuse pe lângă el pe drumul spre Maidenhead. Ţeasta lui era teşită şi lată deasupra sprâncenelor, în aşa măsură încât îi amintea d-lui Barnstaple de un dop plat de sticlă. Lordul părea înfierbântat şi obosit, avea părul foarte răvăşit, ca după o luptă şi un braţ îi atârna într-o eşarfă; ochii săi mici şi negri erau tot atât de neastâmpăraţi şi vicleni ca cei ai unui ştrengar răutăcios aflat în mâinile unui poliţist. Alături, ţinându-se de el ca un spiriduş al casei, stătea un şofer cu mutră de jocheu, răspunzând la numele de „Ridley”. Faţa acestui Ridley era şi ca marcată de hotărârea fermă a unui om aflat într-o situaţie grea şi care nu vrea să cedeze cu niciun preţ. Obrazul şi urechea stângă îi erau rănite de la sfărâmarea automobilului şi împodobite cu plasturi. D-ra Greeta Grey, singura femeie din grup, era o frumuseţe palid blondă, purtând un taior de flanelă. Era extraordinar de netulburată faţă de împrejurările în care se găsea, ca şi cum n-ar fi avut de loc sentimentul ciudăţeniei lor. Se comporta cu semeţia obişnuită a unei fete

frumoase, expusă, aproape în mod profesional, riscului unor avansuri nevrednice. Şi asta — pretutindeni. Ceilalţi doi oameni din grup erau: un american cenuşiu la faţă, îmbrăcat tot în cenuşiu, cu ochi vicleni, care, după cum află dl. Barnstaple de la dl. Mush era Hunker, Regele Cinematografului — şi un francez cu faţa complet răvăşită, un om brun, bine îmbrăcat, vorbind stricat englezeşte şi care mai curând părea că picase în grupul lordului Barralonga decât că făcuse parte propriu zis din el. Dl. Barnstaple ajunse la concluzia (şi nimic nu veni mai târziu să-i schimbe această părere), că cine ştie ce interes cinematografic făcuse din acest domn oaspetele lordului Barralonga, prinzându-l, ca pe orice străin, într-o expediţie de week-end în care nu avea ce căuta.

În vreme ce lordul Barralonga şi dl. Hunker înaintară să-i salute pe dl. Burleigh şi pe dl. Catskill, francezul i se adresă d-lui Barnstaple cu întrebarea dacă vorbeşte franţuzeşte.

— Nu pot pricepe, zise el apoi. Trebuia să mergem la Wiltshire… Wiltshire, şi apoi s-au întâmplat o mulţime de lucruri oribile. Unde am ajuns şi ce fel de oameni sunt aceştia care vorbesc franceza cea mai excelentă? Este o glumă a lordului Barralonga, un vis sau ce altceva mi s-a întâmplat?

Dl. Barnstaple încercă o explicaţie.

— O altă dimensiune, zise francezul, o altă lume! Toate acestea sunt foarte bune. Dar am nişte afaceri care mă aşteaptă la Londra. N-am nevoie să fiu adus înapoi în acest fel în Franţa, într-un fel de Franţă, într-o altă Franţă din altă lume. Este prea mult pentru o glumă!

Dl. Barnstaple încercă să-i explice mai departe. Era limpede, după faţa nedumerită a interlocutorului său, că frazele pe care le folosea erau prea grele. Se întoarse neputincios către lady

Stella şi o găsi dispusă să-şi asume ea asemenea sarcină.

— Această doamnă, zise el, va putea să vă explice cum stau lucrurile. Lady Stella, vă prezint pe domnul…

— Emile Dupont, zise francezul, înclinându-se. Sunt ziarist şi publicist. Mă interesează cinematograful din punctul de vedere al educaţiei şi propagandei. De aceea sunt aici cu lordul Barralonga.

Lady Stella era tare în conversaţia în limba franceză. Se lansă în ea cu multă uşurinţă, prinse a-l lămuri pe dl. Dupont şi se întrerupse doar ca să-i spună d-rei Greeta Grey cât era de plăcut să aibă o altă femeie lângă ea, în această lume stranie.

Scăpat de dl. Dupont, dl. Barnstaple se dădu mai la o parte, luând seama la micul grup de Pământeni din centrul sălii, ca şi cercul de Utopieni înalţi şi atenţi din jurul lor, care stăteau în rezervă. Dl. Burleigh manifesta o cordialitate distantă faţă de lordul Barralonga, iar dl. Hunker spunea că este o mare plăcere pentru el să se întâlnească cu „cel mai de vază om de stat britanic”. Dl. Catskill stătea în modul cel mai prietenos lângă Barralonga; se cunoşteau bine; iar părintele Amerton comenta ceva cu domnul Mush. Ridley şi Penk, după câteva clipe de rezervă rece, se retrăseseră mai la o parte, ca să discute cu glas scăzut despre amănuntele tehnice ale experienţei din ziua aceea. Nimeni nu-i dădea vreo atenţie d-lui Barnstaple.

Era ca o întâlnire într-o gară. Sau ca o recepţie, un lucru cu totul de necrezut şi în acelaşi timp cu totul banal. Dl. Barnstaple era obosit. Se simţea sătul şi extenuat de atâta uimire.

— Of, mă duc la culcare! căscă el pe neaşteptate. Mă duc în pătucul meu.

Îşi croi drum printre Utopienii care-l priveau cu ochi prietenoşi şi ieşi în noaptea caldă şi înstelată. Făcu un semn cu capul către nebuloasa stranie din

colţul lui Orion, cum ar face un părinte obosit către odrasla sa inoportună. Se va gândi din nou la ea a doua zi dimineaţă. Merse, şovăind somnoros prin grădini, până la adăpostul său personal.

Se dezbrăcă şi adormi tot atât de repede şi de profund ca un copil ostenit.

Capitolul VIII
DIS-DE-DIMINEAŢĂ ÎN UTOPIA

1

Dl. Barnstaple se trezi încet dintr-un somn adânc.

Avea senzaţia nelămurită că un vis delicios şi minunat se desprindea de el. Încercă să-şi continue visul şi să nu deschidă ochii. Visase o lume de oameni frumoşi, care se eliberaseră de mii de necazuri pământeşti. Dar visul se risipi şi i se şterse din minte. În vremea aceea se întâmpla rar ca dl. Barnstaple să viseze. Rămase nemişcat, cu ochii închişi, nevoind să se trezească la treburile zilnice.

Grijile şi oboselile din ultimele două săptămâni puseră din nou stăpânire pe el. Oare va fi vreodată în stare să plece singur într-o vacanţă? Apoi îşi aminti că îşi şi pusese valiza în maşină. Fără îndoială însă asta se petrecuse nu aseară, ci cu o seară înainte şi el pornise (îşi aminti acum, tresărind de emoţia pe care o avusese la ieşirea pe poartă) înainte ca d-na Barnstaple să fi bănuit ceva. Deschise ochii şi-i fixă în tavanul alb, încercând să-şi aducă aminte de călătoria aceea. Îşi aminti cum cotise pe Şoseaua Nouă din Cambrwell, revăzu veselia luminoasă a dimineţii, Wauxhall Bridge, aglomeraţia neplăcută a circulaţiei de la Hyde Park. Corner totdeauna susţinuse că vestul Londrei era mult mai dificil pentru circulaţia maşinilor decât estul. Apoi se dusese… unde, la Uxbridge? Nu. Îşi aminti de

drumul spre Slough, iar după aceea i se căscă un gol în minte.

Ce bine era făcut tavanul acesta! Nicio crăpătură şi nicio pată!

Dar cum îşi petrecuse restul zilei? Pesemne că ajunsese undeva, de vreme ce se afla aici, într-un pat atât de comod, într-un pat excelent ca acesta. Şi era şi un sturz care cânta. El susţinuse mereu că un sturz bun ar putea să întreacă o privighetoare, dar sturzul acesta era un adevărat Caruso. Şi-i răspundea altul! În iulie! Pangbourne şi Caversham erau locuri minunate pentru privighetori. Asta în iunie. Dar acum era iulie şi erau totuşi sturzi… Peste aceste fantome somnolente ale gândurilor sale trecu silueta d-lui Rupert Catskill, cu mâinile în şolduri sau cu faţa şi cu o mână întinsă înainte şi vorbind, spunând nişte lucruri uimitoare. Cui? Unei siluete goale, care şedea şi avea un chip grav şi atent. Apoi alte figuri. Una cu o faţă ca a Sibylei din Delphi. Dl. Barnstaple începu să-şi amintcască de faptul că, într-un fel oarecare, fusese amestecat într-un grup care se ducea în week-end la Taplow Court. Oare acest discurs fusese ţinut la Taplow Court? La Taplow Court se poartă haine. Dar poate că aristocraţia, în intimitate?…

Utopia?… Era cu putinţă oare?

Dl. Barnstaple se ridică din pat, într-o stare de extremă nedumerire.

— Imposibil! zise el.

Se afla într-o mică ***loggia*** pe jumătate deschisă. Printre stâlpii subţiri de sticlă canelată, văzu un şir de munţi acoperiţi cu zăpadă, iar în faţă un mănunchi mare de spice înalte, care purtau flori roşii. Pasărea continua să cânte, era un sturz superb dintr-o lume superbă. Acum îşi aminti totul. Totul era limpede acum. Răsucirea bruscă a maşinii, sunetul asemănător cu ruperea unei corzi de vioară şi — Utopia! Acum îi reveni totul în minte, de la imaginea încântătoarei Greenlake

moarte, până la sosirea lordului Barralonga, în noaptea plină de stele necunoscute. Nu era un vis. Îşi privi mâna de pe cuvertura foarte fină. Îşi pipăi barba aspră. Era o lume destul de reală, pentru ca să se poată bărbieri şi ca să simtă nevoia precisă de a-şi lua micul dejun. Foarte precisă — căci seara nu mâncase nimic. Şi, ca un răspuns la gândul său, apăru o fată zâmbitoare, care urca treptele spre locul unde dormise el, aducând o tavă mică. La urma urmei, dl. Burleigh era cel care trebuia să fie lăudat. Prezenţei lui de spirit îi datora dl. Barnstaple această ceaşcă matinală de ceai.

— Bună dimineaţa, zise dl. Barnstaple.

— De ce nu? zise tânăra Utopiană şi puse jos ceaiul, îi zâmbi cu un aer matern şi se îndepărtă.

— Chiar, de ce n-ar fi o dimineaţă bună! zise dl. Barnstaple, rămânând o clipă cu bărbia pe genunchi şi meditând; apoi îşi îndreptă atenţia asupra feliilor de pâine cu unt şi a ceaiului.

2

Mica încăpere de toaletă în care-şi găsi hainele aşa cum le aruncase de cu seară i se păru d-lui Barnstaple pe cât de simplă, pe atât de interesantă. Se învârti prin ea, fredonând în timp ce-o examina.

Baia era mult mai puţin adâncă decât o baie obişnuită de pe Pământ. Se pare că Utopienilor nu le plăcea să stea întinşi în ea şi să se încingă. Şi forma tuturor lucrurilor era diferită, mai simplă şi mai graţioasă. Pe Pământ, reflectă el, arta era mai ales a spiritului. Artistul putea să-şi aleagă materialele rezistente şi uneltele dintr-un număr limitat, iar opera lui era o conciliere dibace a rezistenţei, necesităţii şi idiosincraziei substanţei faţă de prejudecăţile estetice ale minţii omeneşti. Cât de plăcut, de exemplu, era felul în care tâmplarul de pe Pământ se folosea cu îndemânare de fibra şi esenţa lemnului respectiv. Pe când aici, artistul avea un control nemărginit asupra

materialului, aşa că elementul dispăruse din opera sa. Datele sale erau mintea şi trupul omenesc. Totul în această odaie mică era pe deplin potrivit scopului, totuşi fără ostentaţie şi niciun obiect nu putea să fie confundat cu altceva. Dacă stropeai de pildă prea tare cu apă, o margine exterioară a băii remedia greşala imediat.

Pe o tavă de lângă baie se afla un burete foarte mare şi fin. Deci Utopienii fie că mai pescuiau bureţi, fie că îi creşteau sau îi obişnuiseră (cine poate şti?) să crească din proprie iniţiativă.

În timp ce-şi aşeza obiectele de toaletă, un pahar alunecă de pe suportul de sticlă, căzu pe duşumea, dar nu se sparse. Din dorinţa experienţei, dl. Barnstaple îl lăsă să cadă din nou, însă paharul nu se sparse nici de astă dată.

La început, nu văzu niciun robinet, cu toate că existau o chiuvetă mare şi o baie. Apoi observă pe perete un şir de butoane cu nişte semne negre care puteau să fie scriere utopiană. Încercă. Văzu că curge apă foarte fierbinte şi apoi apă foarte rece în baie, o fântână cu apă fierbinte şi probabil săpunită şi nişte lichide necunoscute, unul cu miros de pin, altul cu un miros vag de clor. Caracterele utopiene de pe aceste butoane îl făcură să stea câteva clipe pe gânduri; era prima scriere pe care o vedea; păreau să fie caractere ce însemnau cuvinte, dar nu putu să-şi dea seama dacă reprezentau sunete sau erau hieroglife foarte simplificate. Apoi gândul i se îndreptă prin tangentă în altă direcţie, pentru că singurul metal care se vedea în această cameră de toaletă era aurul. Observă că exista o cantitate extraordinară de aur în încăpere. Toată odaia era plină de aur, toate obiectele din ea — încrustate în aur. Liniile galbene luceau şi scânteiau. Se pare că aurul era ieftin în Utopia. Se prea poate ca ei să fi cunoscut secretul fabricării lui.

Dl. Barnstaple se apucă să-şi facă toaleta. În odaie nu exista nicio oglindă, dar când încercă mânerul care credea că era al unei uşi de dulap,

văzu deschizându-se o oglindă triplă, cât toată înălţimea sa. Mai târziu avea să descopere că nu existau oglinzi etalate în Utopia; Utopienii, aşa cum avea el să afle, socoteau indecentă rememorarea propriei lor persoane în chipul acesta. Metoda Utopienilor era de a se examina, de a vedea că totul e în ordine şi apoi de a uita de sine pentru tot restul zilei. El stătu acum, cercetându-şi cu multă dezaprobare făptura nebărbierită şi îmbrăcată în pijama. De ce oare cetăţenii respectabili admit astfel de pijamale urâte, cu dungi roşii? Când îşi despachetă peria de unghii şi peria de dinţi, pămătuful de bărbierit şi mănuşa de spălat, acestea i se părură grosolane şi ridicole. Mai ales periuţa de dinţi era un instrument mizerabil. Ar fi dorit acum să-şi fi cumpărat una nouă de la farmacia de lângă gara Victoria.

Şi ce obiecte scârboase şi ciudate erau hainele lui!

Avu ideea fantastică de a adopta obiceiul utopian în privinţa costumului, dar după o clipă de cumpănă în faţa oglinzii, se răzgândi. Apoi îşi aminti că mai avea în pachet o cămaşă de mătase pentru tenis şi nişte flanele. Dacă s-ar îmbrăca numai cu acestea, fără guler sau cravată şi ar ieşi desculţ?

Îşi privi picioarele. Ca picioare pământeşti, nu erau prea urâte. Dar şi le stricase pe Pământ.

3

Un domn Barnstaple, deosebit de curat şi strălucitor, îmbrăcat în alb, cu gulerul desfăcut şi cu picioarele goale, ieşi peste puţin în lumina răsăritului de soare utopian. Zâmbi, îşi întinse braţele şi trase adânc în plămâni aerul plăcut. Apoi, deodată, faţa lui deveni sobră şi hotărâtă.

Din altă casă de dormit, la nici două sute de metri depărtare, ieşea părintele Amerton. Intuitiv, dl. Barnstaple îşi dădu seama că acesta vroia fie să

ierte, fie să fie iertat pen-tru-cearta din seara trecută. Era o chestiune de şansă dacă el îşi va alege rolul de acuzator sau de victimă; mai sigur era că va mânji cu emoţii personale limpezimea şi strălucirea de giuvaer a decorului. Puţin spre dreapta d-lui Barnstaple şi în faţa lui se aflau nişte trepte largi, care duceau în jos spre lac. Din trei paşi el ajunse la aceste trepte şi le coborî câte două deodată. Poate să fi fost imaginaţia sa înfierbântată, dar i se păru că aude glasul părintelui Amerton, urmărindu-l cu un „d-le Barn — staple!”

Dl. Barnstaple alergă din ce în ce mai repede şi trecu un pod de peste o prăpastie, un pod cu o zidărie imensă deasupra şi cu stâlpi delicaţi de sticlă prizmatică ce coborau până lângă lac. Soarele se reflecta în aceşti stâlpi în fulgere de lumină roşie, albastră şi aurie. Apoi, în colţul unei peluze presărate cu genţiane albastre, abia scăpă să nu se ciocnească de dl. Rupert Catskill. Dl. Catskill avea pe el acelaşi costum ca şi în ajun, doar că-i lipsea jobenul cenuşiu. Se plimba cu mâinile la spate.

— Bună’! zise el. Ce-i graba asta? Se pare că suntem primii care ne-am trezit.

— L-am văzut şi pe părintele Amerton…

— Asta explică totul. Ţi-a fost teamă să nu te prindă la vreo liturghie sau utrenie ori cum s-o mai fi numind. Ai fost înţelept că ai fugit. Are să se roage el pentru noi toţi. Chiar şi pentru mine.

Şi, fără să mai aştepte răspunsul d-lui Barnstaple:

— Ai dormit bine? Ce zici de răspunsul bătrânului amic la discursul meu? Ei? Clişee evazive. Când are îndoieli, îşi insultă adversarul. Nu suntem de acord cu el, pentru că suntem răi la inimă.

— Care bătrân amic?

— Distinsul domn care a vorbit după mine.

— Urthred! Dar n-are nici patruzeci de ani.

— Are şaptezeci şi trei. Ne-a spus după aceea. Ăştia de-aici trăiesc mult, dacă nu fac nimic! Din punctul lor de vedere, viaţa noastră e o febră plină de crize. Dar, cum spunea Tennyson, „Mai bine cincizeci de ani în Europa, decât un ciclu în Cathay!” Hm? El evita argumentele mele. Asta e ţara Lotusului, ţara Apusului, n-au să ne fie recunoscători că le-am tulburat somnolenţa.

— Mă îndoiesc că sunt în somnolenţă.

— Probabil că gândacul socialismului te-a muşcat şi pe dumneata. Da, văd că da! Crede-mă, asta e cea mai completă demonstraţie a decadenţei din câte se pot imagina. Completă. Iar noi le vom tulbura somnolenţa, nu-ţi fie teamă! Natura, ai să vezi, e de partea noastră şi într-un mod cum nimeni nu şi-a închipuit până acum.

— Dar eu nu văd nicio decadenţă, zise dl. Barnstaple.

— Nimeni nu-i mai orb decât cel care nu vrea să vadă. Decadenţa e pretutindeni. Uită-te la pseudo-sănătatea lor umflată şi rumenă. Sunt ca nişte vite îngrăşate. Şi purtarea lor faţă de Barralonga! Habar n-au cum să se poarte cu el. Nici măcar nu-l arestează. N-au arestat pe nimeni de o mie de ani încoace. El aleargă prin ţara lor, omorând, masacrând, înspăimântând şi provocând dezordine şi ei stau năuci, domnule, pur şi simplu năuci. Aşa cum ar face un câine care ar alerga turbat printr-o turmă de oi. Dacă maşina nu s-ar fi răsturnat, lordul ăsta cred că şi acum ar alerga prin ţară claxonând, pufăind şi omorând oameni. Ăştia şi-au pierdut instinctul de conservare socială.

— Mă tem că nu!

— Foarte bună stare de spirit. Dacă te complaci în ea, măcar fă-o cu moderaţie. Dar după ce te vei fi întrebat îndeajuns, ai să începi să constaţi că am avut dreptate. Hm? A! acolo, pe terasa aia! Nu-i cumva lordul Barralonga cu amicul lui francez? Ba el e. Inhalează aerul dimineţii. Cu voia dumitale, cred că am să mă duc să schimb câteva cuvinte cu

ei. Încotro spuneai că a pornit părintele Amerton? Nu vreau să-i tulbur rugăciunile. Pe-acolo? Atunci am s-o iau la dreapta…

Şi-i aruncă peste umăr un surâs amabil.

4

Dl. Barnstaple dădu peste doi Utopieni care se ocupau de grădinărie.

Aveau două roabe uşoare de argint şi curăţau crengile uscate şi cele crescute prea lungi dintr-un şir de boschete ce se întindeau peste un lanţ de stânci şi erau acoperite de trandafiri roşii şi stacojii. Grădinarii aveau mănuşi mari de piele şi şorţuri din piei tăbăcite şi lucrau cu seceri şi cuţite.

Dl. Barnstaple nu mai văzuse niciodată asemenea trandafiri, mireasma lor umplea văzduhul. Nu ştia că trandafirii aceştia pot creşte în munţi; soiuri simple, de culoare roşie aprinsă, văzuse în Elveţia, dar nu nişte monştri cu flori atât de imense. Frunzele lor păreau mici. Tulpinile lor lungi şi spinoase, răsucindu-se ca nişte şerpi roşii, se agăţau de colţurile stâncilor pe care creşteau. Petalele lor mari cădeau ca nişte fulgi de zăpadă roşii, ca nişte fluturi luaţi de vânt sau ca nişte petale de sânge pe pământul moale, adunat printre steiurile cafenii.

— Sunteţi primii Utopieni pe care îi văd lucrând, zise dl. Barnstaple.

— Nu asta e munca noastră, zise zâmbind cel mai apropiat dintre ei, un tânăr cu părul blond, cu faţa arsă de soare şi cu ochi albaştri. Dar fiindcă ţinem la aceşti trandafiri, trebuie să-i îngrijim.

— Sunt trandafirii voştri?

— Mulţi oameni cred că aceşti trandafiri de munte cu flori bătute dau prea multă bătaie de cap cu spinii şi ramurile lor abundente şi mulţi sunt de părere că numai soiurile de trandafiri simpli ar trebui cultivate în aceste locuri înalte, iar această

specie frumoasă ar trebui lăsată să dispară. Dumneata eşti de partea trandafirilor noştri?

— Trandafiri ca aceştia? zise dl. Barnstaple. Bineînţeles!

— Foarte bine! Atunci adu-mi roaba mai aproape, pentru crengile astea. Noi suntem răspunzători pentru buna întreţinere a acestor desişuri, de aici până aproape de apă.

— Şi vă îngrijiţi singuri de ele?

— Dar cine altcineva?

— Şi nu puteţi găsi pe cineva… să-i plătiţi cuiva ca să aibă grijă de ele în locul vostru?

— Vai, străveche relicvă a trecutului îndepărtat! răspunse tânărul. Vai, ignoranţă fosilă a unui univers barbar! Nu înţelegi că nu mai există truditori în Utopia? A dispărut de vreo mie cinci sute de ani. S-a terminat cu aservirea salariată, cu sclavia şi cu toate celelalte. Citim despre astea numai în cărţi. Cine iubeşte trandafirii trebuie să-i slujească el însuşi.

— Dar voi munciţi.

— Nu pentru plată. Nu pentru că altul ar iubi sau ar dori altceva şi e prea leneş să şi-l dobândească singur. Noi muncim ca o parte a creierului, ca o parte a voinţei Utopiei.

— Pot să vă întreb la ce anume?

— Eu explorez interiorul planetei noastre. Studiez chimia presiunilor înalte. Iar prietenul meu…

Îl întrebă despre ocupaţia lui şi pe prietenul său, a cărui faţă brună cu ochi negri se ivi pe neaşteptate de după un mănunchi de flori.

— Eu fac hrană.

— Bucătar?

— Într-un fel. Chiar acum mă ocup de regimul vostru pământesc. E foarte interesant şi straniu, însă cred că mai curând nociv. Eu pun la cale mesele voastre… Văd că pari neliniştit, dar m-am ocupat azi noapte de micul vostru dejun. Privi un ceas mic pe care îl purta sub mănuşa de grădinărit.

Va fi gata cam într-o oră. Cum a fost ceaiul de dimineaţă?

— Excelent, zise dl. Barnstaple.

— Bine, zise tânărul brun. Am făcut tot ce am putut. Cred că şi micul dejun va fi tot atât de satisfăcător. Aseară a trebuit să zbor două sute de kilometri ca să găsesc un porc, să-l omor şi să-l tai singur şi să aflu cum să-l afum. Consumarea slăninei nu mai este la modă în Utopia. Sper că veţi găsi satisfăcătoare feliile pe care am să vi le servesc.

— Mi se pare o afumătură cam rapidă pentru slănină! zise dl. Barnstaple. Am fi putut renunţa.

— Oratorul vostru a făcut mare caz de ea.

Tânărul blond ieşi din tufiş, îndepărtându-se cu roaba. Dl. Barnstaple îl salută pe tânărul brun cu „bună dimineaţa”.

— De ce n-ar fi? întrebă tânărul brun.

5

Dl. Barnstaple băgă de seamă că Ridley şi Penk se apropiau de el. Faţa şi urechea lui Ridley erau încă împodobite cu plasturi şi omul părea agitat şi nerăbdător. Penk venea puţin în urma lui, ţinându-şi o mână pe unul din obraji. Amândoi erau în îmbrăcămintea lor profesională, cu şepci albe, haine de piele în carouri şi ghete negre; nu făcuseră nicio concesie relaxării din Utopia.

Ridley începu să vorbească, îndată ce socoti că dl. Barnstaple putea să-l audă.

— Nu cumva ştiţi, domnule, unde ne-au dus maşina decăzuţii ăştia?

— Credeam că maşina s-a sfărâmat.

— Un Rolls-Royce nu se sfărâmă aşa uşor. Parbrizul, aripile şi scara, poate. Ne-am rostogolit într-o rână. Aş vrea să arunc o privire. N-am închis benzina. Carburatorul avea puţină scurgere. E vina mea. N-am avut destulă grijă de filtru. Dacă se scurge benzina, unde o să mai găsim alta în

paradisul ăsta blestemat? N-am văzut nicăieri vreo firmă. Ştiu că dacă nu pun maşina asta în funcţiune, înainte ca lordul Barralonga să aibă nevoie de ea, va fi scandal mare.

Dl. Barnstaple n-avea idee unde se aflau maşinile.

— N-aveţi şi dumneavoastră o maşină proprie? Îl întrebă Ridley, pe un ton de reproş.

— Am. Dar nu m-am mai gândit la ea, de când m-am dat jos dintr-însa.

— Şofer-proprietar! zise Ridley cu amărăciune.

— În orice caz, eu nu pot să vă ajut să vă găsiţi maşinile. N-aţi întrebat pe vreunul dintre Utopieni?

— Nu. Nu ne place felul lor de a fi, zise Ridley.

— Ei or să vă spună.

— Şi apoi ne vor spiona… ca să vadă ce facem cu maşinile. N-au în fiecare zi prilejul să caşte gura la un Rolls-Royce. După aceea, va trebui să-i plimbăm. Nu-mi place ţara asta şi nu-mi plac nici oamenii ei. Sunt ciudaţi. Nu sunt decenţi. Excelenţa sa spune că sunt o adunătură de degeneraţi şi mi se pare că excelenţa sa are dreptate. Nu sunt un puritan, dar să umble chiar aşa, fără haine, mi se pare puţin cam stupid. Aş vrea să ştiu unde or fi dus maşinile noastre.

Dl. Barnstaple se uita cu atenţie la Penk.

— Nu eşti rănit la faţă? întrebă el.

— Nimic important, zise Penk. Cred că ar trebui să ne continuăm cercetările.

Ridley se uită la Penk şi apoi la dl. Barnstaple.

— A suferit o uşoară izbitură, remarcă el cu un surâs care-i însoţea ironia.

— Ar fi bine să ne continuăm drumul, dacă vrea să găsim maşinile, zise Penk.

Un zâmbet de mare veselie apăru pe faţa lui Ridley.

— S-a izbit de ceva.

— Ei „. Mai tacă-ţi gura! zise Penk.

Dar lucrul era prea frumos pentru a fi ţinut în ascuns.

— Una din fetele astea l-a cârpit.

— Ce vrei să spui? zise dl. Barnstaple. Nu cumva ţi-ai permis anumite libertăţi?…

— Nu, zise Penk. Dar fiindcă dl. Ridley a avut bunătatea să deschidă discuţia, cred că trebuie să spun ce s-a întâmplat. Asta arată nesiguranţa în care ne simţim printre nişte oameni jumătate sălbateci, jumătate nebuni, cum sunt ăştia de-aici.

Ridley zâmbi şi-i făcu d-lui Barnstaple cu ochiul.

— L-a aranjat bine. I-a dat un brânci zdravăn. Dumnealui a pus mâna pe umărul fetei şi ea, zdup, l-a şi trântit jos. N-am mai văzut niciodată una ca asta.

— Foarte rău, zise dl. Barnstaple.

— Totul s-a întâmplat într-o secundă.

— Foarte rău că s-a întâmplat aşa.

— Să nu înţelegi greşit, domnule, şi să nu vă faceţi vreo idee falsă, zise Penk. Nu vreau ca povestea să se afle, s-ar putea să am neplăceri cu dl. Burleigh. Îmi pare rău că dl. Ridley n-a putut să-şi ţină gura. Nu ştiu ce anume a aţâţat-o pe fata aia. A intrat în odaia mea, în timp ce mă sculam şi n-avea pe ea, ca să zic aşa, aproape nimic, ba mai avea şi un aer obraznic care, după părerea mea, şi… ei bine, mi-a trecut prin gând să-i spun ceva, ceva… ei bine, o glumă acolo, ca să zic aşa. Nu poţi să-ţi controlezi totdeauna gândurile, nu-i aşa? Bărbatul e tot bărbat! Dacă ea se aştepta cumva în gândul ei ca un bărbat să mai fie şi politicos cu o fată care n-are fir de aţă pe ea, ca să zic aşa, ei bine, eu nu mai ştiu ce să zic. Într-adevăr, habar n-am. Asta-i contra naturii! Şi n-am spus nimic, chiar dacă m-am gândit la ceva. Dl. Ridley, care-i aici de faţă, poate să recunoască. Nu i-am spus nicio vorbă. Nici n-am deschis gura când m-a izbit. M-a trântit la pământ, zău, parcă juca popice. Şi nici

măcar nu părea mânioasă. O lovitură dintr-o parte. A fost curată surpriză când m-am văzut lungit jos.

— Dar Ridley spune că ai atins-o.

— Poate i-oi fi pus mâna pe umăr, dar numai aşa, părinteşte. Tocmai când s-a întors să plece şi fără să fiu măcar sigur că n-aveam de gând să-i vorbesc, trebuie să recunosc. Acum, şi dumneavoastră! Trebuie să mai am şi neplăceri, după ce că am fost lovit aşa de absurd…

Penk îşi arătă disperarea printr-un gest elocvent.

Dl. Barnstaple reflecta.

— N-am să-ţi produc neplăceri, zise el. Dar totodată, cred că trebuie să fim cu mare băgare de seamă faţă de aceşti Utopieni. Felul lor de a fi nu este la fel ca al nostru.

— Slavă Domnului! zise Ridley. Cu cât voi pleca mai curând din lumea asta înapoi în bătrâna Anglie, cu atât va fi mai bine.

Se întoarse să iasă.

— Ar trebui să-l auziţi pe excelenţa sa, zise Ridley peste umăr. Spune că nu-i decât o lume de degeneraţi… degeneraţi împuţiţi… scuzaţi-mă… degeneraţi… Ei! cam asta li se potriveşte.

— Braţul tinerei femei nu pare să fi fost prea degenerat, zise dl. Barnstaple, ţinând piept cu curaj acestui atac.

— Nu? zise Ridley cu amărăciune. Asta s-o credeţi dumneavoastră! Păi, ce semn mai sigur de degenerare, decât atunci când femeile se apucă să-i bată pe bărbaţi? E contra instinctului. În nicio lume respectabilă, nu se întâmplă lucruri dintr-astea. În niciun caz!

— În niciun caz, repetă Penk ca un ecou.

— În lumea noastră, asemenea fată ar fi încasat-o numaidecât. Imediat! Mă înţelegeţi?

Dar ochiul atent al d-lui Barnstaple îl descoperise deodată pe părintele Amerton, care traversa grăbit un loc viran şi-i făcea semne să se oprească. Dl. Barnstaple înţelese că trebuie să acţioneze imediat.

— Iată pe cineva care cu siguranţă va fi în stare să vă ajute să vă găsiţi maşinile, dacă vrea. Este un om foarte săritor… părintele Amerton. Şi părerile pe care le are despre femei sunt aceleaşi cu ale voastre. Cu siguranţă că vă veţi înţelege. Dacă-l opriţi şi-i spuneţi cazul, scurt şi cuprinzător…

Şi el se îndreptă cu pas vioi spre malul lacului.

Nu era departe acum de micul pavilion ce se ridica deasupra apei şi lângă care erau legate nişte bărci vopsite în culori vii.

Dacă avea să intre într-una din bărci şi să pornească în larg, avea să-l pună pe părintele Amerton foarte serios în inferioritate, chiar dacă preotul ar dori să-l urmeze. Nu poţi să ai o scenă cu adevărat elocventă şi plină dc emoţie, atunci când tragi la rame din răsputeri, urmărind altă barcă.

6

În timp ce dl. Barnstaple dezlega barca albă pe care o alesese, cu un mare ochi albastru pictat la provă, lady Stella apăru la debarcader. Ieşea din pavilionul care se înălţa deasupra apei şi ceva din mişcările ei iuţi îi sugeră d-lui Barnstaple că stătuse ascunsă acolo. Privi în jurul ei şi vorbi foarte nerăbdătoare.

— Ai de gând să ieşi în larg, d-le Barnstaple? Pot să vin şi eu?

El băgă de seamă că era îmbrăcată într-un compromis de costum pământesc şi utopian. Purta ceva care ar fi putut să fie sau o rochie simplă, de după amiază, de culoare gălbuie, sau un halat de baie foarte denaturat, care-i lăsa goale braţele subţiri şi frumoase, cu excepţia unei brăţări de chihlimbar şi aur, iar în picioarele, tot goale — şi erau nişte picioare neobişnuit de frumoase — avea sandale. Capul îi era descoperit, iar părul negru era legat foarte simplu cu o mică panglică neagră aurie, care se potrivea cu faţa sa inteligentă. Dl.

Barnstaple era un ignorant în privinţa toaletei feminine, dar aprecia faptul că ea prinsese bine nota utopiană.

O ajută să se urce în barcă.

— O să vâslim drept înainte, o bucată de drum, zise ea, aruncând încă o privire peste umăr, apoi se aşează.

Câtva timp, dl. Barnstaple vâsli spre larg şi în felul acesta nu avea nimic în faţa lui decât apa şi cerul însorit, colinele scunde care închideau lacul către câmpia cea întinsă, stâlpii uriaşi ai barajului îndepărtat şi pe lady Stella. Ea pretindea că e copleşită de frumuseţea povârnişului din Grădina Conferinţelor, cu casele şi terasele din spate, el însă îşi dădea seama că ea nu contempla câtuşi de puţin tot peisajul, ci căuta neîncetat un anume obiect sau o anumită persoană.

Femeia făcu sforţări să lege o conversaţie, vorbind despre frumuseţea dimineţii şi despre faptul că păsările cântau „în iulie”.

— Dar aici nu trebuie să fie neapărat iulie, zise dl. Barnstaple.

— Ce proastă sunt! Fireşte că nu.

— Se pare că ne aflăm într-un frumos mai.

— Probabil că e foarte devreme, zise ea. Am uitat să-mi întorc ceasul.

— E curios, dar se pare că avem aceleaşi ore în cele două lumi, zise d-l Barnstaple. Ceasul meu arată şapte.

— Nu, zise lady Stella, răspunzând propriilor sale gânduri, dar cu ochii îndreptaţi spre grădinile din depărtare. E o fată Utopiană. Ai mai întâlnit pe altcineva… din grupul nostru… în dimineaţa asta?

Dl. Barnstaple întoarse barca în aşa fel ca să poată privi şi el pe ţărm. De aici, putură vedea cât de perfect se amestecau şi se întreţăiaţi terasele uriaşe, ziduriţe şi râpele povârnişului, cu stâncile şi coastele care se proiectau peste masivul muntos din spate. Desişurile arborilor continuau spre munţii cu păduri de pini; torentele şi cascadele

care coborau din zăpezile de pe creste erau prinse şi distribuite printre pantele de smarald şi grădinile Parcului Conferinţei. Terasele care susţineau terenul şi completau întregul decor se întindeau de fiecare parte la mari distanţe, contopindu-se apoi cu trupul munţilor; erau clădite dintr-un material care oferea o mare varietate de culori, de la roşu închis până la un alb cu vine purpurii şi se diversificau prin mari arcuri aruncate pe deasupra torentelor şi a râpelor stâncoase, prin uriaşe havuzuri rotunde care scuipau apă şi prin cascade în trepte. Clădirile din acest loc erau distribuite pe aceste terase şi pe pantele acoperite de iarbă, câte una singură pe fiecare din ele sau în grupuri şi mănunchiuri; erau clădiri purpurii, albastre şi albe, tot atât de uşoare şi delicate ca şi florile alpine din jurul lor. Câteva clipe, dl. Barnstaple rămase mut în faţa acestei privelişti, apoi răspunse întrebării puse de lady Stella.

— M-am întâlnit cu dl. Rupert Catskill şi cu cei doi şoferi, zise el, şi i-am văzut pe părintele Amerton, pe lordul Barralonga şi pe dl. Dupont de la distanţă. Nu l-am zărit pe dl. Mush, nici pe dl. Burleigh.

— Dl. Cecil n-are să iasă până peste câteva ore. Are să stea în pat până la zece sau unsprezece. Totdeauna se odihneşte bine dimineaţa, când are perspectiva unui mare efort cerebral.

Ea îl întrebă, după o clipă de ezitare:

— Presupun că n-ai văzut-o pe d-ra Greeta Grey?

— Nu, zise dl. Barnstaple. N-am căutat să-i văd pe ai noştri. Hoinăream pur şi simplu… şi căutam să evit pe oricine.

— Pe cenzorul purtărilor şi al costumelor?

— Da… De fapt, de aceea am şi luat barca asta.

Ea se gândi o clipă, apoi se hotărî să-i facă o mărturisire:

— Şi eu voiam să fug de cineva anume.

— De predicator cumva?

— De d-ra Grey!

Lady Stella păru că vrea să ocolească ceva.

— Se pare că e foarte greu de stat în lumea asta. Oamenii de aici sunt foarte gingaşi. Am putea să-i jignim foarte lesne.

— Sunt destul de inteligenţi ca să înţeleagă.

— Oare oamenii care înţeleg trebuie să şi ierte? Totdeauna m-am îndoit de acest proverb.

Dl. Barnstaple n-avea chef de o conversaţie plutind în generalităţi, aşa că vâsli fără să mai spună nimic.

— Ştii că d-ra Grey obişnuia să joace pe Phryneea[107] într-o revistă?

— Mi se pare că-mi amintesc de aşa ceva. S-a făcut vâlvă în ziare.

— Poate că asta i-a imprimat un anume fel de a fi.

Urmară trei bătăi lungi de vâslă.

— Azi dimineaţă a venit la mine şi mi-a spus că are de gând să poarte costumul utopian complet.

— Adică?

— Puţin ruj şi pudră pe faţă. Nu-i vine bine câtuşi de puţin, d-le Barnstaple. E o greşeală. E indecent. Dar ea aleargă într-una prin grădini… Ar putea să se întâlnească cu cineva. Noroc că dl. Cecil nu s-a sculat. Dar dacă se întâlneşte cu părintele Amerton!… Mai bine să nu ne gândim însă la asta. Vezi, d-le Barnstaple, Utopienii ăştia, cu trupu-rile lor arse de soare… şi totul se potriveşte tabloului. Ei nu mă supără. Dar d-ra Grey… O femeie civilizată, de pe Pă-mânt, dezbrăcată, se vede clar că e dezbrăcată şi nimic mai mult. Pare jupuită. E un fel de alb decolorat. Femeia aceea frumoasă, care parcă pluteşte în jurul nostru, Lychnis, când m-a sfătuit ce să port, nicio clipă nu mi-a sugerat ceva de felul ăsta… Dar, bineînţeles, eu n-o cunosc destul de bine pe d-ra Grey ca să-i spun şi, pe lângă asta, nu ştii niciodată cum ar putea interpreta lucrurile o femeie ca ea…

Dl. Barnstaple se uită spre ţărm. Nu se zărea nimic care să trădeze prezenţa d-rei Greeta Grey. Apoi îi veni o idee:

— Are să aibă Lychnis grijă de ea, zise el.

— Asta sper şi eu. Poate că dacă vom sta aici câtva timp…

— Or să aibă grijă de ea, zise dl. Barnstaple. Dar, în general, cred că d-ra Grey şi grupul lordului Barralonga ne vor isca neplăceri. Aş fi preferat să nu fi venit aici o dată cu noi.

— Şi domnul Cecil gândeşte la fel, zise lady Stella.

— Fireşte, or să ne pună pe toţi în aceeaşi oală şi vom fi judecaţi în bloc.

— Desigur, repetă lady Stella.

Câteva clipe, ea nu mai zise nimic, dar se vedea limpede că mai avea ceva de spus. Dl. Barnstaple vâsli mai încet.

— D-le Barnstaple, începu ea numaidecât.

Vâsla d-lui Barnstaple se opri.

— D-le Barnstaple… ţi-e frică?

Dl. Barnstaple se gândi puţin:

— Am fost prea copleşit de admiraţie, ca să mă gândesc la frică.

Lady Stella se hotărî să se destăinuie.

— Mie mi-e teamă, zise ea. La început, nu-mi era. Totul părea să fie atât de lesnicios şi simplu. Dar noaptea m-am trezit îngrozitor de înspăimântată.

— Eu, nu! zise dl. Barnstaple. Nu. Mie încă nu mi s-a întâmplat… Poate că are să mi se întâmple.

Lady Stella se aplecă înainte şi vorbi pe un tot confidenţial, urmărind efectul cuvintelor sale asupra d-lui Barnstaple.

— Aceşti Utopieni… vai, la început credeam că nu sunt decât nişte fiinţe omeneşti simple, sănătoase, plastice şi inocente. Dar nu sunt, d-le Barnstaple. Au ceva aspru şi complicat în ei, ceva care ne depăşeşte şi pe care nu putem să-l înţelegem. Şi lor nu le pasă de noi. Ne privesc cu ochi nemiloşi. Lychnis e bună, dar aproape niciunul din ceilalţi nu are cea mai mică urmă de bunătate. Şi cred că ne consilieră incomozi.

Dl. Barnstaple reflectă:

— Se poate. Eu am fost atât de cuprins de admiraţie… toate astea sunt mai frumoase decât orice vis… încât nu m-am gândit prea mult la impresia pe care le-am făcut-o noi… Dar… da… se pare că sunt preocupaţi de alte lucruri şi nu ne dau prea multă importanţă. Afară de cei ce se pare că au fost însărcinaţi să ne supravegheze şi să ne studieze. Iar goana lordului Barralonga de-a curmezişul ţării trebuie să fi fost într-adevăr incomodă pentru ei.

— A ucis un om.

— Ştiu.

Câteva clipe rămaseră tăcuţi, cufundaţi în gânduri.

— Şi mai este şi altceva, reluă lady Stella. Ei gândesc cu totul diferit de felul nostru de a gândi. Cred că ne şi dispreţuiesc. Am observat ceva… Aseară n-ai fost cu noi lângă lac, când dl. Cecil i-a întrebat despre filosofia lor. Le-a spus nişte lucruri despre Hegel, Bergson şi lordul Haldane, dar şi despre propriul său scepticism uimitor. S-a dezvăluit ca niciodată. A fost foarte interesant, cel puţin pentru mine. Dar eu îi observam pe Urthred şi pe Lion şi în mijlocul conversaţiei am văzut, sunt sigură, că vorbeau unul cu altul în felul lor tăcut, despre cu totul altceva. Se prefăceau doar că sunt atenţi. Şi când Freddy Mush a încercat să le trezească interesul pentru poezia neogeorgiană[108] şi să le spună despre consecinţele războiului asupra literaturii, sperând

să aibă şi în Utopia ceva măcar pe jumătate atât de frumos ca Iliada — deşi le-a mărturisit că nu crede să aibă ei aşa ceva — dânşii nici măcar nu l-au ascultat. Nu i-au răspuns deloc… Ceea ce gândim noi nu-i interesează câtuşi de puţin.

— În aceste chestiuni, ei ne-au luat-o înainte cu trei mii de ani. Ar putea fi însă interesaţi să ne înveţe pe noi!

— Ar mai fi interesant să-i vorbeşti unui hotentot despre Londra, după ce i-ai dovedit cât e de ignorant? Cine ştie, poate că da. Nu ştiu însă dacă lor le place prea mult prezenţa noastră aici şi nu cred că are să le placă prea mult, aşa că nu ştiu ce vor face cu noi, dacă le dăm prea multă bătaie de cap. De asta mi-e frică mie.

După câtva timp reluă:

— În timpul nopţii, mi-am adus aminte de maimuţele surorii mele, d-na Kelling. E o manie a ei. Ele aleargă prin grădină şi intră în casă, dar bietele animale sunt mereu triste. Ele nu ştiu prea bine ce au voie să facă şi ce nu; par teribil de plictisite, sunt bătute, duse la uşă şi aruncate afară şi îndură tot felul de lucruri de astea. Strică obiectele din casă şi fac pe oaspeţi să se simtă nelalocul lor. Nu ştii niciodată ce are de gând să facă o maimuţă. Şi toţi le urăsc, afară de sora mea, care le dojeneşte într-una: „Dă-te jos, Jacko! Lasă asta jos, Sadie!”

Dl. Barnstaple începu să râdă.

— Cu noi lucrurile n-or să meargă chiar aşa de rău, lady Stella. Nu suntem maimuţe.

Râse şi ea.

— Se prea poate. Şi totuşi, în timpul nopţii, simţeam că ar fi şi asta cu putinţă. Noi suntem nişte creaturi inferioare. Trebuie să admitem…

Ea încruntă din sprâncene. Faţa ei frumoasă exprima o mare sforţare intelectuală.

— Îţi dai seama cât suntem de izolaţi?… Te gândeşti poate că e o prostie din partea mea, d-le Barnstaple, dar aseară, până să mă duc la culcare,

m-am aşezat să-i scriu surorii mele o scrisoare şi să-i spun despre toate aceste lucruri, cât timp le mai aveam proaspete în minte. Şi deodată, mi-am dat seama că aş putea tot atât de bine să-i scriu lui Iuliu Cezar.

Dl. Barnstaple nu se gândise la asta.

— Lucrul acesta nu poate să-mi iasă din cap, d-le Barnstaple… nici scrisori, nici telegrame, nici ziare, nici vreun mers al trenurilor, aici în Utopia. Toate lucrurile care ne preocupă cu adevărat… toţi oamenii pentru care trăim. Izolaţi! Nu ştiu pentru cât timp. Dar izolaţi cu desăvârşire… Şi cât or să ne mai ţină aici?

Dl. Barnstaple căzu pe gânduri.

— Eşti sigur că ar putea să ne mai trimită vreodată înapoi? îl întrebă lady Stella.

— S-ar părea că există anumite îndoieli. Dar ei sunt nişte oameni uimitor de iscusiţi.

— A părut atât de uşor să venim aici… ca şi cum ai da colţul unei străzi… dar, desigur, propriu-zis suntem în afară de spaţiu şi timp… Chiar mai mult decât nişte oameni morţi… Polul Nord sau Africa Centrală sunt infinit mai aproape de casă decât suntem noi… E foarte greu de înţeles, în ziua asta însorită totul pare atât de luminos şi familiar… şi totuşi azi-noapte au fost momente când aş fi vrut să ţip…

Se opri brusc şi scrută ţărmul. Apoi, atentă, îşi lărgi nările.

Dl. Barnstaple simţi un miros deosebit de fin şi apetisant, care venea spre el pe deasupra apei.

— Da, zise el.

— E slănină pentru micul dejun! strigă lady Stella cu un glas ascuţit.

— Exact aşa cum le-a spus dl. Burleigh, zise dl. Barnstaple, întorcând mecanic barca spre ţărm.

— Slănină pentru micul dejun! E cel mai liniştitor lucru care s-a întâmplat până acum… Poate că, la urma urmei, a fost o prostie să mă simt înspăimântată. Şi uite că ne şi fac semne! Ea făcu

semn cu mâna. Greeta, într-o rochie albă, cum ai fi prevăzut dumneata; şi dl. Mush într-un fel de togă, stând de vorbă cu ea… Unde o fi găsit toga asta?

Un murmur slab de voci care-i chemau ajunse până la ei.

— Venim! strigă lady Stella. Sper că n-am fost prea pesimistă, zise apoi. Dar m-am simţit îngrozitor azi-noapte.

CARTEA A DOUA
STÂNCA DE CARANTINĂ

Capitolul I
EPIDEMIA

1

Umbra marii epidemii din Utopia căzu asupra micului nostru grup de Pământeni a doua zi după sosirea lor. De mai bine de douăzeci de secole, Utopienii scăpaseră cu desăvârşire de orice fel de molimi şi boli infecţioase. Dispăruseră din viaţa animalelor şi a oamenilor nu numai febrele epidemice mai grave şi tot felul de maladii ale pielii; dar şi toate infecţiile benigne, răcelile, tusea, gripa şi altele de acelaşi gen fuseseră, şi ele, dominate şi izgonite. Prin izolare, prin controlul purtătorilor şi altele asemenea, germenii fatali fuseseră atacaţi şi siliţi să piară.

Apoi urmase în fiziologia utopiană schimbarea corespunzătoare. Secreţiile şi reacţiile care dăduseră trupului putere de rezistenţă faţă de infecţii se micşoraseră; energia care le producea fusese îndreptată către alte scopuri mai utile. Fiziologia utopiană, eliberată de aceste necesităţi pur defensive, se simplificase şi devenise mai directă şi mai eficace. Această purificare se produsese în Utopia într-un trecut atât de îndepărtat, încât numai cei care se specializau în istoria patologiei înţelegeau ceva din mizeriile pe

care le suferise omenirea, ba chiar şi aceşti specialişti se pare că habar n-aveau cât de mult îşi pierduse rasa din vechea ei rezistenţă la infecţii. Întâia persoană care se gândi la această rezistenţă pierdută se pare că fu dl. Rupert Catskill. Dl Barnstaple îşi aminti că, atunci când se întâlniseră prima dată în dimineaţa aceea, în Valea Conferinţelor, el insinuase că Natura ar fi, într-un chip inexplicabil, de partea Pământenilor.

Dacă a fi nociv însemna a fi de partea lor, atunci cu siguranţă că Natura era într-adevăr de partea lor. A doua zi după sosirea lor, spre seară, aproape toţi cei care fuseseră în contact cu Pământenii, afară de Lychnis, Serpentine şi alţi trei sau patru care îşi menţinuseră ceva din antitoxinele lor ancestrale, aveau febră cu tuse, gâtul inflamat, dureri în oase, dureri de cap, o depresiune a întregului organism, pricinuită de starea generala proastă, cum Utopia nu mai cunoscuse de douăzeci de secole. Primul locuitor al Utopiei care a murit a fost leopardul care îl adulmecase pe dl. Rupert Catskill în întâiul moment al sosirii lor. A fost găsit mort, în mod inexplicabil, a doua zi dimineaţă după această întâlnire. În după amiaza aceleiaşi zile, una din fetele care o ajutaseră pe lady Stella să-şi despacheteze bagajele s-a îmbolnăvit brusc şi a murit…

Utopia era şi mai puţin pregătita pentru venirea acestor germeni de boală, decât pentru venirea Pământenilor care îi aduseseră. Mulţimea monstruoasă de spitale împotriva frigurilor şi a tot felul de alte boli, mulţimea de doctori, farmacii şi altele care existaseră în ultima Eră a Confuziei dispăruseră de mult din amintire; exista un serviciu de chirurgie pentru accidente şi o supraveghere a sănătăţii copiilor şi mai erau locuri de odihnă în care erau îngrijiţi cei foarte bătrâni, dar nu mai rămăsese aproape nimic din reţeaua profilactică ce luptase mai înainte împotriva bolilor. Inteligenţa utopiană era pusă pe neaşteptate din nou în faţa

unui complex de probleme rezolvate de mult şi date în lături, fiind acum nevoită să improvizeze aparate uitate, să organizeze dezinfecţii şi tratamente şi să se întoarcă la toate disciplinele războiului împotriva bolilor care marcase o epocă în istorie, cu douăzeci de secole îndărăt. De fapt, dintr-un punct de vedere, acest război lăsase Utopia cu oarecari avantaje permanente. Aproape toate insectele purtătoare de boli fuseseră exterminate, iar şobolanii, şoarecii şi toate soiurile dăunătoare de păsări mici dispăruseră din problema sanitară. Aceasta fixase limite precise răspândirii noilor infecţii şi naturii infecţiilor ce s-ar fi putut răspândi. Asta făcea ca Pământenii să nu poată transmite decât bolile care se propagă prin respiraţie sau cele care contaminează prin atingere. Cu toate că niciunul dintre ei nu era bolnav, a devenit limpede că cineva din ei adusese în universul utopian un pojar latent şi că trei sau patru dintre ei transmiseseră o gripă de mult înăbuşită. Ei înşişi, fiind prea rezistenţi ca să se îmbolnăvească, rămâneau totuşi focarul acestor două epidemii, în timp ce victimele lor le răspândeau mai departe, prin tuse, strănut, sărutări şi vorbire, pe întreaga planetă utopiană. Abia în după-amiaza celei de a doua zile după invazia acestor boli, Utopia şi-a dat seama ce se întâmplase şi a început să aibă preocupări ce se trezeau din adâncul vremilor barbare.

2

D1. Barnstaple a fost probabil ultimul dintre Pământeni care a auzit de epidemie. Era departe de restul grupului, într-o expediţie pe cont propriu.

El a înţeles bine de la început că Utopienii nu aveau de gând să-şi consacre prea mult timp sau prea multă energie lămuririi vizitatorilor lor pământeni. După explicaţiile din după-amiaza zilei când sosiseră nu s-au mai făcut alte încercări de a-i

iniţia pe vizitatori în structura şi metodele Utopiei, localnicii mulţumindu-se să le pună doar câteva întrebări scurte despre starea lucrurilor de pe Pământ. Pământenii erau lăsaţi foarte mult împreună, ca să poată vorbi între ei. Evident, câţiva Utopieni au fost însărcinaţi cu grija confortului şi bunăstării oaspeţilor, dar se pare că ei nu considerau că sarcinile lor se extind şi asupra nevoii de a le da explicaţii. Dl. Barnstaple era foarte iritat de unele idei şi comentarii ale mai multora dintre tovarăşii săi, aşa încât ascultă de impulsul său de a explora singur Utopia. Era ceva care-i aţâţa imaginaţia în câmpia vastă din partea de jos a lacului, pe care o zărise înainte de coborârea aeroplanului său în Valea Conferinţelor; a doua zi dimineaţa luă o barcă mică şi traversă lacul, pentru a examina barajul care-i reţinea apele şi pentru a-şi face o imagine despre vasta câmpie, aşa cum se vedea ea de pe parapetul barajului.

Lacul era mult mai întins decât îl crezuse şi barajul mult mai mare. Apa avea o limpezime cristalină, era foarte rece şi avea în ea foarte puţin peşte. Dl. Barnstaple ieşise îndată după micul dejun, dar era aproape de amiază când ajunse la parapetul marelui baraj şi putu să privească jos în vale spre vasta câmpie.

Barajul era clădit din blocuri imense de stâncă roşie cu vine aurii, dar din loc în loc avea trepte ce duceau până în şoseaua de pe creasta lui. Marile chipuri de piatră aşezate, care meditau contemplând câmpia îndepărtată, fuseseră plasate aici, se pare, din dorinţa de a da peisajului mai multă plasticitate. Aceste statui şedeau ca şi cum ar fi vegheat sau ar fi cugetat — nişte forme măreţe şi aspre, jumătate munţi, jumătate oameni. Dl. Barnstaple socoti că trebuiau să aibă cam două sute de picioare înălţime; măsurând distanţa dintre două asemenea statui, apoi numărându-le pe toate, ajunse la concluzia că barajul avea între şapte şi zece mile lungime. În partea din faţă, el cobora

brusc cam vreo cinci sute de picioare şi era susţinut de o serie de contraforturi enorme, care se contopeau aproape pe nesimţite cu stânca natală. În arcadele dintre aceste contraforturi se auzea murmurul uriaşelor turbine de apă, pentru ca apoi, după ce-şi îndeplinise prima sarcină, apa să cadă înspumată şi tumultuoasă, adunându-se în alt lac vast, reţinut de un al doilea baraj, la vreo două mile depărtare şi cam la o mie de picioare mai jos. Mai departe se aflau un al treilea lac şi un ai treilea baraj şi apoi venea câmpia. Doar trei sau patru Utopieni minusculi se zăreau în mijlocul acestor construcţii titanice.

Dl. Barnstaple se opri, obiect infim, în umbra unui colos visător şi privi pe deasupra peisajului apropiat spre câmpia ce se întindea în negura depărtării.

Ce fel de viaţă era acolo? Relaţia dintre câmpie şi munte îi amintea foarte intens Alpii şi câmpia întinsă din nordul Italiei, prin care mersese pe jos în multe din vacanţele de vară ale tinereţii sale. El ştia că în Italia aceste mari întinderi ar fi acoperite cu oraşe şi sate aglomerate, ar fi irigate cu grijă şi cultivate. O populaţie densă ar munci, cu o hărnicie de furnici, la producerea hranei; ar creşte neîncetat în număr, până când consecinţele inevitabile ale suprapopulaţiei, bolile şi epidemiile, ar stabili un fel de echilibru între suprafaţa de pământ şi numărul de familii care îl muncesc spre a-şi agonisi hrana. Deoarece un om muncitor poate cultiva mai multă hrană decât poate să mănânce şi fiindcă o femeie virtuoasă poate naşte mai mulţi copii decât e nevoie pentru munca ogorului ei, un surplus de populaţie fără pământ s-ar strânge în nişte oraşe ca nişte guşi, unde s-ar îndeletnici cu operaţii juridice şi financiare împotriva agricultorului sau cu fabricarea unor articole care abia s-ar putea vinde.

Nouăzeci şi nouă la sută din această populaţie ar fi preocupată, din copilărie până la bătrâneţe, de

binecunoscuta sarcină grea de „a-şi câştiga existenţa”. Pretextul îmblânzirii magice a acestui destin ar face să se ridice în mijlocul ei altare şi temple, care ar întreţine o armată parazitară de preoţi, călugări şi călugăriţe. Nutriţia şi reproducţia, simplă rutină a vieţii obişnuite de la începutul societăţii umane, ca şi complicaţiile dobândirii hranei, strădaniile de a acapara bunuri şi tributul plătit fricii: iată care ar fi spectacolul oricărei întinderi de pământ cald şi fertil. Ar fi acolo şi râsete şi veselie şi scurte intervale de răgaz, raze de tinereţe care s-ar stinge curând în noianul de trudă al omului adult; dar munca forţată, răutatea şi ura mulţimii, veşnica nesiguranţă a sărăciei ar domina întreaga scenă. Decrepitudinea ar veni la vârsta de şaizeci de ani; femeile ar fi bătrâne şi uzate la patruzeci. Pe câtă vreme această câmpie utopiană de acolo jos, cu toate că era însorită şi fertilă, se supunea altor legi. Tot ceea ce alcătuia odinioară viaţa obişnuită a omenirii, tradiţiile ei străvechi, glumele şi poveştile ei de altădată repetate din generaţie în generaţie, serbările sezoniere, temerile ei pioase, slăbiciunile ei spasmodice, speranţele mărginite, totuşi neîncetate, dar jalnic de copilăreşti, belşugul de mizerie şi tragica zădărnicie luaseră sfârşit. Toate acestea pieriseră pentru totdeauna din această lume mult mai vârstnică. Acest puternic val de viaţă mizeră se retrăsese şi dispăruse, în timp ce solul continua să fie productiv şi soarele continua să strălucească.

Pătruns de un fel de teamă respectuoasă, dl. Barnstaple îşi dădu seama ce curăţire se produsese aici în viaţa obişnuită, doar în douăzeci de secole, cu câtă îndrăzneală grozavă pusese stăpânire mintea omului, cu suflet, trup şi destin, asupra vieţii şi sorţii rasei sale. Ştia acum că el nu e decât o făptură de tranziţie, atât de cufundată încă în obiceiurile cele vechi şi în acelaşi timp atât de plină de simpatie faţă de ideile cele mai noi, care

abia începeau să răsară pe Pământ. Era de mult conştient cât de tare ura şi desfidea traiul rural şi îmbâcsit care alcătuieşte trecutul nostru; înţelese acum pentru întâia oară cât de adânc se temea de fapt de viaţa utopiană, atât de austeră, care ne aşteaptă. Această lume, pe care o contempla acum, i se părea pe cât de curată, pe atât de înspăimântătoare. Oare ce făceau ei pe acele câmpii îndepărtate? Care era viaţa lor cotidiană?

El ştia acum destule despre Utopia, ca să-şi poată da seama că întreaga ţară era ca o grădină, unde fiece năzuinţă firească spre frumuseţe fusese surprinsă şi dezvoltată şi fiecare urâţenie nativă — corectată sau înlăturată. Accşti oameni puteau munci şi lupta pentru frumuseţe, el ştia asta, căci îi văzuse pe cei doi cultivatori de trandafiri. Oamenii care aveau sarcina hranei şi a locuinţelor, ca şi cei care coordonau viaţa în general, erau într-un necontenit du-te-vino şi făceau ca maşina economică să funcţioneze atât de lin, încât nu se auzea nimic din zăngănitul, din zgomotele stridente şi frângerile lăuntrice care alcătuiesc melodia dominantă a îndeletnicirilor de pe Pământul nostru. Era disputelor şi experienţelor economice luase aici sfârşit; se găsise calea cea dreaptă de a săvârşi toate lucrurile. Iar populaţia acestei Utopii, care coborâse la un moment dat la numai două sute de milioane, creştea acum din nou, pentru a ţine pasul cu dezvoltarea constantă a resurselor omeneşti. Eliberându-se de mii de rele, care altminteri ar fi sporit o dată cu ea, omenirea putea să se înmulţească acum fără piedici.

Acolo jos, sub ceaţa albastră de pe câmpia vastă, aproape toţi cei care nu erau angajaţi în treburile hranei şi arhitecturii, sănătăţii, educaţiei şi coordonării activităţii omeneşti, erau preocupaţi de creaţie: explorau neîncetat lumea din afară sau lumea dinăuntru, prin cercetări ştiinţifice şi prin opere de artă. Ei adăugau necontenit alte forţe

puterii colective asupra vieţii sau valorilor create de viaţă.

Dl. Barnstaple obişnuia să se gândească la propria noastră lume ca la o năvală frenetică de invenţii şi cunoştinţe, dar tot progresul de pe Pământ dintr-o sută de ani nu se putea compara — el ştia acest lucru — cu mersul înainte dintr-un singur an al acestor milioane de inteligenţe asociate. Ştiinţa mergea aici înainte, iar întunericul trecea aşa cum trece umbra unui nor într-o zi vântoasă. Acolo jos, Utopienii cercetau mineralele aflate în măruntaiele planetei lor şi ţeseau o plasă cu care trebuiau să capteze soarele şi stelele. Viaţa înainta aici într-una şi imaginea paşilor ei triumfători îţi dădea o senzaţie teribilă. Era o senzaţie teribilă pentru că în adâncul conştiinţei d-lui Barnstaple, ca şi în adâncul atâtor minţi inteligente din lumea noastră, se afla convingerea că în curând totul va fi cunoscut şi că progresul ştiinţific va ajunge la culme. Şi atunci, vom deveni fericiţi pentru vecie.

El nu se adaptase cu adevărat progresului. Se gândise mereu la Utopia ca la o stare de linişte, în care totul era definitiv stabilit. Chiar şi acum totul părea liniştit sub negura aceea, însă el ştia deja că această linişte era cea din scocul unei mori, în care apa pare nemişcată în mersul ei calm, până când o băşică de aer, un fulg de spumă, un băţ sau o frunză trece prin ea şi-i trădează iuţeala.

Ce senzaţie îţi dădea viaţa în Utopia? Viaţa oamenilor de aici era asemănătoare cu cea a unor artişti încununaţi de succes sau a unor oameni de ştiinţă din lumea noastră, adică o neîncetată descoperire de lucruri noi, o permanentă aventură în necunoscut şi în inedit. Ca să se recreeze, Utopienii colindau întreaga planetă şi era multă dragoste, râs şi prietenie în Utopia şi o bogată viaţă socială, liberă şi lipsită de formalism. Jocurile ce nu se bizuiau pe exerciţiile fizice, acele jocuri care înlocuiesc la fiinţele mediocre căutările şi efortul

mintal, dispăruseră cu totul din viaţă, dar existau multe jocuri active care se practicau pentru plăcerea distracţiei şi pentru menţinerea sănătăţii trupeşti… Era probabil o viaţă frumoasă pentru cei care fuseseră crescuţi s-o trăiască, poate că într-adevăr o viaţă de invidiat!

Totul era pătruns de sentimentul fericit al importanţei vieţii; ea îşi urma cursul spre ţeluri infinite. Şi fără îndoială că ei iubeau — subtil şi cu deliciu — deşi poate şi cu un dram de asprime. Poate că pe acele câmpii îndepărtate nu exista prea multă milă, nici duioşie. Utopienii erau nişte fiinţe strălucitoare şi amabile, însă nicidecum miloase. Poate că nici nu aveau nevoie de astfel de însuşiri.

Şi totuşi femeia numită Lychnis părea bună…

Îşi păstrau credinţă unii altora, simţeau oare nevoia să-şi păstreze credinţă, ca îndrăgostiţii de pe Pământ? Cum era oare dragostea în Utopia? Îndrăgostiţii îşi vorbeau tot în şoaptă, pe întuneric?… Sau care era esenţa dragostei lor? O preferinţă, o dulce mândrie, un dar delicios care era cucerit, cea mai minunată linişte a trupului şi a minţii?…

Cum ar fi să iubeşti şi să fii iubit de una din aceste femei utopiene? Să-i ţii faţa radioasă aproape de a ta, să fii însufleţit de sărutarea ei?…

Dl. Barnstaple stătea, în costumul de flanelă şi cu picioarele goale, în umbra unui colos de piatră. Se simţea ca o insectă minusculă, rătăcită, care se aşezase pe marele baraj. I se părea că ar fi cu neputinţă ca această rasă utopiană triumfătoare să poată da vreodată înapoi de la asaltul ei măreţ spre dominarea tuturor lucrurilor. Această lume se suise la o înălţime înspăimântătoare şi continua să se suie. Fireşte că acum era sigură de realizările sale. Şi totuşi, toată această formidabilă securitate şi dominaţie a naturii se produsese în intervalul modest de trei mii de ani…

Rasa nu se poate să se fi schimbat fundamental în acest răstimp scurt. Ea era încă, în esenţă, o rasă

a epocii de piatră, nu se afla la nici douăzeci de mii de ani de vremea când nu ştiuse nimic despre metale şi nu putuse citi şi scrie, în zonele adânci ale firii sale, opriţi şi nedesvoltaţi, mai zăceau germenii mâniei, fricii şi discordiei. Poate că mai existau destule spirite neliniştite, nesubordonate în această Utopie. Eugenia aici abia începuse. El îşi aminti de faţa duioasă şi plină de viaţă a tinerei fete care-i vorbise la lumina stelelor, în noaptea sosirii lui şi simţi din nou sunetul de ardoare romantică din glasul ei, atunci când ea îl întrebase dacă lordul Barralonga nu era cumva un om foarte viguros şi crud.

Oare spiritul romantic le mai tulbura imaginaţiile şi acum? Sau poate numai imaginaţiile adolescenţilor!

N-ar mai fi oare posibil vreun şoc puternic sau vreo fază de confuzie în această ordine imensă? Sistemul lor de educaţie nu s-ar simţi împovărat în cele din urmă de sarcina disciplinei şi n-ar cădea pradă curiozităţii experienţelor? Neprevăzutul n-ar mai putea oare să pândească această rasă? Ce ar fi dacă ei s-ar molipsi de fervoarea religioasă a părintelui Amerton sau de pasiunea incurabilă a lui Rupert Catskill pentru întreprinderile fantastice?

Nu! Era de neconceput. Realizările acestei lumi erau de o măreţie şi de o siguranţă prea liniştite.

Dl. Barnstaple se ridică şi coborî treptele marelui baraj, îndreptându-se spre locul unde, departe jos, barca sa se legăna ca o petală minusculă pe faţa apei limpezi.

3

Nu-i scăpă o agitaţie ciudată din Parcul Conferinţelor.

Peste treizeci de aeroplane se roteau în aer, coborau şi se ridicau din parc şi un însemnat număr de vehicule mari şi albe se ducea şi venea pe drumul dinspre munţi. Oamenii păreau că se

mişcă agitaţi printre case, dar erau prea departe ca să se poată desluşi ce anume făceau. El privi câteva clipe şi apoi intră în mica barcă.

În timp ce se întorcea pe lac, nu putu să vadă ce se mai întâmplă, căci era întors cu spatele spre povârniş; însă, la un moment dat, un aeroplan coborî foarte aproape de el şi atunci dl. Barnstaple văzu că cel dinăuntru îl privea cum vâsleşte. Deodată, când se opri din vâslit şi se întoarse să se uite, zări doi oameni ducând ceva care păru să fie o targă.

Când se apropie de ţărm, o barcă îi ieşi în întâmpinare. Rămase mirat văzând că pasagerii ei aveau pe cap ceva asemănător cu o cască de sticlă cu vizieră albă. Mirarea lui se prefăcu în uimire.

În timp ce se apropiau, mesajul lor îi răsună în minte.

— Carantină. Trebuie să intraţi în carantină. Voi, Pământenii, aţi stârnit o epidemie şi trebuie să fiţi puşi în carantină.

Deci aceste căşti de sticlă erau, pesemne, un soi de măşti de gaze.

Când Utopienii veniră lângă el, văzu că nu greşise. Căştile erau făcute dintr-un material foarte elastic şi perfect transparent…

4

Dl. Barnstaple fu dus pe lângă nişte pavilioane de dormit, unde Utopienii stăteau întinşi în paturi, în timp ce alţii, cu măşti de gaze, îi îngrijeau. Văzu că toţi Pământenii şi toate lucrurile lor, cu excepţia automobilelor, se adunaseră în sala în care se ţinuse prima conferinţă. I se aduse la cunoştinţă că întregul grup va fi dus într-un loc nou, unde va fi izolat şi tratat.

Singurii Utopieni care se aflau împreună cu grupul erau doi inşi cu măşti de gaze; ei stăteau sub portalul deschis, într-o atitudine care amintea neplăcut de nişte santinele sau paznici.

Pământenii şedeau în grupuri mici pe scaune, cu excepţia d-lui Rupert Catskill, care se plimba încolo şi încoace prin absidă şi vorbea. Era fără pălărie, îmbujorat la faţă şi aţâţat, cu părul în oarecare dezordine.

— Este tocmai ce am prevăzut eu că se va întâmplă, repeta el. Nu v-am spus că Natura e de partea noastră? Nu v-am spus?

Dl. Burleigh era revoltat şi pus pe ceartă.

— Pe viaţa mea, nu pot să înţeleg logica acestui lucru, declară el. Noi suntem singurii oameni perfect imuni de aici… şi tocmai noi… ***noi*** să fim izolaţi!

— Ei spun că de la noi s-au molipsit, zise lady Stella.

— Foarte bine, zise dl. Burleigh, subliniind cele spuse cu mâna sa albă şi subţire. Foarte bine. Atunci să fie ***ei*** izolaţi!… M-au dezamăgit!

— Cred că lumea asta e totuşi a lor, zise dl. Hunker, şi trebuie să facem cum vor ei.

Dl. Catskill se îndreptă spre lordul Barralonga şi cei doi şoferi.

— Salut din inimă acest tratament. E bine venit.

— La ce te gândeşti, Rupert? zise excelenţa sa. Ne pierdem libertatea de acţiune.

— Câtuşi de puţin, zise dl. Catskill. Câtuşi de puţin. O câştigăm. Vom fi izolaţi. Vom fi lăsaţi singuri pe vreo insulă sau pe vreun munte. Foarte bine. Foarte bine. Acesta e abia începutul aventurii noastre. Vom vedea noi până la urmă.

— Dar cum?

— Aşteaptă puţin, până când vom putea vorbi mai liber… Acestea sunt măsuri luate din cauza panicii. Epidemia e abia în stadiul iniţial. Totul este abia la început. Ai încredere în mine.

Dl. Barnstaple stătea posomorât lângă valiza sa, evitând privirea provocatoare a d-lui Catskill.

Capitolul II
CASTELUL DE PE STÂNCĂ

1

Locul de carantină în care fură duşi Pământenii se afla desigur la o distanţă considerabilă de Valea Conferinţelor, de vreme ce călătoria până acolo dură aproape şase ore de zbor rapid la mare înălţime. Erau cu toţii în aceeaşi aeronavă spaţioasă şi confortabilă, care ar fi putut cuprinde de patru ori atâţia pasageri. Îi însoţeau vreo treizeci de Utopieni cu măşti de gaze, printre aceştia şi două femei. Aviatorii purtau îmbrăcăminte dintr-o substanţă albă şi lânoasă, care trezi interesul şi invidia d-rei Grey şi a lady-ei Stella. Aeronava trecu pe deasupra văii şi a câmpiei întinse, a unei mări înguste şi a altei întinderi de pământ, cu un ţărm stâncos şi cu păduri dese, apoi pe deasupra spaţiului larg al altei mări. Nu se vedea aproape niciun vas pe această mare; dl. Barnstaple se gândi că niciun ocean de pe Pământ nu era atât de pustiu; numai o dată sau de două ori văzu nişte vase mari, cu totul deosebite de vapoarele terestre, mai curând nişte plute sau platforme imense decât nave, iar o dată sau de două ori şi câte un cargobot, cu catarge şi pânze. Văzduhul era şi el tot atât de puţin folosit de călători. De când părăsiseră solul, nu văzu, în tot timpul călătoriei, decât trei aeroplane.

Trecură peste o regiune de coastă foarte populată şi cu o înfăţişare plăcută, apoi dădură de o regiune pustie şi aridă, destinată extracţiei miniere şi unor vaste operaţiuni industriale. În depărtare se zăreau nişte munţi foarte înalţi, acoperiţi de zăpadă, dar aeroplanul coborî înainte de a ajunge până la ci. Câtva timp Pământenii zburară pe deasupra unor grămezi enorme de zgură, a unor munţi întregi de zgură, ce păreau să provină dintr-o escavaţie gigantică, de forma unui puţ, care cobora în pământ până la o adâncime incalculabilă. Din acest puţ ieşea un zgomot, ca un

teribil tunet continuu produs de maşini — şi mult fum. Aici se afla o mulţime de lucrători care păreau să locuiască în tabere, printre munţii de zgură. Fără îndoială că muncitorii veneau acolo numai în perioada lucrărilor, căci nu se vedeau niciun fel de locuinţe. Aeroplanul Pământenilor trecu pe lângă această regiune şi zbură pe deasupra unui pustiu stâncos şi aproape lipsit de arbori, tăiat pe alocuri de văi adânci. Se zăreau oameni foarte puţini, dar erau semne abundente de activitate industrială. Fiecare torent, fiece cascadă, punea în mişcare câte o turbină şi cabluri mari se întindeau de-a lungul crestelor de văi şi treceau de-a curmezişul spaţiilor pustii. În locurile mai largi ale văilor se aflau păduri de pini şi îndeobşte o vegetaţie abundentă.

Stânca înaltă care era locul lor de destinaţie se înălţa, aproape ca un promontoriu complet izolat, la încrucişarea dintre două trecători convergente. Domina de la o înălţime de aproape două mii de picioare ciocnirea înspumată a torentelor de sub ea şi o masă uriaşă de stânci verzui şi purpurii, tăiate, sprijinite şi despicate adânc de planuri îmbinate din vine de culoare alb-cristalină. Dintr-o parte valea se prăbuşea mult mai abrupt decât din partea cealaltă şi era atât de acoperită, încât părea întunecoasă ca un tunel, iar la o sută de picioare de vârful stâncii trecea pe deasupra prăpastiei un pod subţire de metal. La câţiva metri deasupra lui se aflau nişte ieşituri sau poate nişte rămăşiţe ale unui vechi pod de piatră. În spate stânca se prăvălea într-o pantă abruptă vreo câteva sute de picioare, până la un povârniş lung, acoperit cu o vegetaţie rară, care se înălţa din nou către masa principală a muntelui, ca un zid de faleze cu o creastă în formă de platou.

Pe acest povârniş coborî aeroplanul, lângă alte trei sau patru aparate mai mici. Stânca era acoperită de ruinele înalte ale unui vechi castel, între ale cărui ziduri se îngrămădea un număr de

clădiri ce adăpostiseră mai înainte un grup de cercetători chimişti. Experienţele lor, legate de o anume problemă a structurii atomice, cu totul de neînţeles pentru dl. Barnstaple, se sfârşiseră acum şi locul rămăsese gol. Laboratorul era încărcat încă de aparate şi materiale; apa şi energia erau aduse din partea superioară a, văii, cu ajutorul unor conducte şi cabluri. Exista de asemeni şi un îmbelşugat depozit de provizii. Când sosiră Pământenii, nişte Utopieni tocmai se îndeletniceau cu adaptarea acestui loc pentru noul lui scop de izolare şi dezinfecţie.

Serpentine apăru în tovărăşia unui om cu mască de gaze, al cărui nume era Cedar. Acest Cedar era citolog şi avea sarcina să amenajeze sanatoriul improvizat.

Serpentine îi lămuri că venise pe calea aerului până la stânca aceasta înaintea lor, deoarece era la curent cu instalaţiile şi cercetările ce se făcuseră aici; deasemeni, cunoscându-i pe Pământeni şi fiind oarecum imun faţă de molipsire, avea prilejul să acţioneze ca intermediar între ei şi medicii ce aveau să se ocupe de acum înainte de cazul lor. El îi dădu aceste explicaţii d-lui Burleigh, d-lui Barnstaple, lordului Barralonga şi d-lui Hunker. Ceilalţi Pământeni stăteau în grupuri mici lângă aeroplanul din care coborâseră, privind cu o expresie nu tocmai prietenoasă vârful crenelat al stâncii, tufişurile mărunte ale podişului bătut de vânt din jurul lor şi crestele înalte ale trecătorilor alăturate.

Dl. Catskill venise aproape până la marginea marelui canyon şi stătea cu mâinile la spate, într-o atitudine aproape napoleoniană, pierdut în gânduri şi uitându-se în vale, spre adâncurile întunecate. Mugetul apelor nevăzute de jos, când puternic, când aproape mut, vibra în aer.

Deodată, d-ra Greeta Grey scoase un aparat de fotografiat Kodak; îşi amintise de existenţa lui când îşi împachetase lucrurile pentru această

călătorie, iar acum luă un instantaneu al întregului grup.

Cedar anunţă că va explica metoda de tratament pe care îşi propunea s-o aplice, iar lordul Barralonga strigă: „Rupert!”, pentru a-l face pe dl. Catskill să vină în mijlocul grupului care asculta cele spuse de Cedar.

Cedar vorbea tot atât de limpede şi concis cum vorbise şi Urthred. E clar, zise el, că Pământenii găzduiesc în ei o varietate de microorganisme infecţioase, care sunt controlate în trupurile lor de substanţe imunizante, dar împotriva cărora Utopienii nu au la îndemână mijloace de apărare şi faţă de care nu pot spera să ajungă la o imunitate sigură decât după o epidemie dureroasă şi aducătoare de dezastre. Singura cale de a împiedica această epidemie să devasteze întreaga lor planetă era în primul rând să se strângă laolaltă şi să se vindece toate cazurile apărute, lucru care se făcea acum prin transformarea Parcului Conferinţelor într-un mare spital, apoi să-i strângă pe Pământeni şi să-i izoleze cu totul de Utopieni, până când vor putea fi scăpaţi de infecţiile lor. Este, mărturisi el, o atitudine neospitalieră faţă de Pământeni, dar se pare că singurul lucru posibil a fost aducerea lor în acest aer de înălţimi, uscat şi pustiu şi efortul de a se căuta aici mijloacele necesare purificării lor fizice desăvârşite. Dacă va fi cu putinţă, acest lucru se va realiza şi după aceea Pământenii vor fi din nou liberi să umble prin Utopia după placul lor.

— Dar dacă nu va fi cu putinţă? întrebă pe neaşteptate d-l Catskill.

— Cred că va fi.

— Dar dacă nu reuşiţi?

Cedar zâmbi către Serpentine.

— Fizicienii au reluat lucrările în care Arden şi Greenlake erau avansaţi şi nu va trece mult timp până când vom fi capabili să repetăm experienţa lor. Iar apoi — s-o facem şi în sens invers.

— Cu noi, ca materie brută?

— Nu, până când nu vom fi siguri că veţi ateriza în siguranţă.

— Vrei să spui, zise dl. Mush, care se alăturase cercului din jurul lui Cedar şi Serpentine, că aveţi de gând să ne trimiteţi înapoi?

— Dacă n-o să vă putem ţine, zise Cedar zâmbind.

— Plăcută perspectivă! zise dl. Mush indispus. Să fii aruncat în spaţiu cu un tun. Ca experienţă.

— Aş putea să întreb, se auzi glasul părintelui Amerton, aş putea să întreb despre natura acestui ***tratament,*** a acestorexperienţe în care noi vom fi, ca să spun aşa, nişte cobai? Va fi ceva de natura vaccinării?

— Adică injecţii, explică dl. Barnstaple.

— Nu m-am decis încă, zise Cedar. Problema asta ridică întrebări pe care lumea noastră le-a uitat de secole.

— Eu pot spune încă de pe acum că sunt cu totul împotriva vaccinării, zise părintele Amerton. Cu totul. Vaccinarea este o ofensă adusă naturii. Dacă aveam vreo îndoială înainte de a veni în această lume viciată, acum nu mai am niciuna. Nicio îndoială! Dacă Dumnezeu ar fi vrut ca noi să avem aceste seruri şi aceşti fermenţi în trupurile noastre, el ar fi găsit căi mai fireşti şi mai vrednice de a le introduce acolo, altminteri decât cu o siringă.

Cedar se feri să discute acest punct de vedere. El continuă să se justifice. Pentru câtva timp, va trebui să le ceară Pământenilor să se menţină în anumite limite, să se mărginească la stânca şi la povârnişurile de sub ea, până la falezele munţilor. Şi va fi imposibil de acum înainte să li se dea tineri care să îngrijească de ei, cum făcuseră până acum. Vor trebui să-şi gătească singuri şi să se îngrijească ei înşişi de toate ale lor. Ustensilele le vor găsi pe vârful stâncii, iar el şi Serpentine le vor da toate

explicaţiile de care vor avea nevoie. Vor găsi acolo şi provizii din belşug.

— Deci, vom fi lăsaţi aici singuri? întrebă dl. Catskill.

— Câtva timp. Când chestiunea se va limpezi, vom veni din nou şi vă vom spune ce avem de gând să facem.

— Bine, zise dl. Catskill. Foarte bine.

— Aş fi preferat să nu-mi fi trimis servitoarea cu trenul! zise lady Stella.

— Eu am ajuns la ultimul guler curat, zise dl. Dupont cu o mică strâmbătură hazlie. Nu-i o glumă acest week-end cu lordul Barralonga!

Lordul Barralonga se întoarse brusc spre omul aflat în slujba sa.

— Cred că Ridley are însuşirile unui foarte bun bucătar.

— Nu mă dau înapoi să încerc, zise Ridley. Am făcut multe lucruri… şi cândva am condus şi un automobil cu aburi.

— Un om care poate să ţină unul din aceste… aceste lucruri în ordine, poate să facă orice, zise dl. Penk, cu o emoţie neobişnuită. N-am nicio obiecţie ca să fiu pentru un timp ajutorul d-lui Ridley. Mi-am început cariera în calitate de chelner şi nu mi-e ruşine s-o spun.

— Dacă, zise dl. Ridley, arătând spre Serpentine, acest domn ne va arăta dispozitivele…

— Exact, zise dl. Penk.

— Şi dacă noi cu toţii vă vom da cât mai puţină bătaie de cap! zise d-ra Greeta, plină de curaj.

— Cred că o s-o putem scoate la capăt, zise dl. Burleigh către Cedar. Dacă mai întâi ne veţi da câte un mic sfat şi câte un ajutor.

2

Cedar şi Serpentine rămaseră cu Pământenii pe Stânca de Carantină până la sfârşitul după-amiezii. Îi ajutară să-şi pregătească cina şi s-o aducă în

curtea castelului, apoi plecară, făgăduind să se întoarcă a doua zi. Pământenii îi priviră cum se înălţau spre cer în aeronava lor, împreună cu aeroplanele ce-i însoţeau.

Dl. Barnstaple îşi surprinse o tristeţe stârnită de plecarea lor. Avea senzaţia că tovarăşii săi cloceau ceva rău şi că plecarea Utopienilor îndepărta putinţa controlului acestei perspective rele. El o ajutase pe lady Stella să facă o omletă; trebuind să ducă înapoi la bucătărie o farfurie şi o tigaie, după ce se slujise de ele, fu ultimul care se aşeză la masă. Găsi în plină desfăşurare fapta rea de care se temea.

Dl. Catskill isprăvise de mâncat şi, cu un picior rezemat pe o bancă, vorbea cu ceilalţi.

— Vă întreb, doamnelor şi domnilor, spunea dl. Catskill, vă întreb dacă nu e chiar Destinul, scris cu litere mari pe aventura zilei de azi? Nu în zadar a fost locul acesta o fortăreaţă în timpurile vechi. Iată-l gata să fie din nou fortăreaţă. Hm… fortăreaţă!… Într-o aventură care va face să pălească strălucirea povestirilor despre Cortez şi Pizzaro!

— Dragul meu Rupert! strigă dl. Burleigh. Ce ţi-a mai trecut prin cap?

Dl. Catskill ridică dramatic două degete;

— Cucerirea unei lumi!

— Doamne sfinte! strigă dl. Barnstaple. Ai înnebunit?

— Ca Clive[109], zise dl. Catskill, sau ca sultanul Baber[110] când s-a îndreptat spre Panipat.

— E o propunere extravagantă, zise dl. Hunker, care părea să aibă mintea aptă pentru astfel de sugestii. Dar eu sunt gata să-i dau ascultare. După câte pot să-mi închipui, unica alternativă este să ne spele şi să ne cureţe pe dinăuntru şi pe dinafară şi după aceea să ne arunce din nou în lumea noastră, lăsându-ne şansa de a ne izbi de ceva tare în drum. Vorbeşte, d-le Catskill!

— Spune mai departe, zise lordul Barralonga, care era şi el gata de asemenea lucruri. E un joc de hazard, recunosc. Dar sunt situaţii când trebuie să joci, ca să câştigi sau să pierzi. Eu sunt de partea acţiunii.

— E un joc de noroc, desigur, zise dl. Catskill. Dar pe această peninsulă îngustă, pe această milă pătrată de teritoriu, aşteaptă să fie hotărâtă, domnule, soarta a două universuri. Nu mai avem timp de şovăieli sau de prudenţe paralizante. Să plănuim repede… să acţionăm iute…

— Este pur şi simplu palpitant! strigă d-ra Greeta Grey, împreunându-şi mâinile în jurul genunchilor şi trimiţând un zâmbet radios d-lui Mush.

— Aceşti oameni, întrerupse dl. Barnstaple, sunt cu trei mii de ani mai înaintaţi decât noi. Noi suntem ca o mână de hotentoţi expuşi într-un vagon la Earl's Court, care plănuiesc să cucerească Londra.

Dl. Catskill, cu mâinile în şolduri, se întoarse spre dl. Barnstaple cu un aer extraordinar de amuzant.

— Trei mii de ani depărtare de noi, ***da!*** Trei mii de ani înaintea noastră, ***nu!*** în privinţa asta, noi doi nu putem fi de acord. Dumneata spui că aceşti oameni sunt supraoameni. Hm… supraoameni… Eu spun că ei sunt oameni degeneraţi. Dă-mi voie să-ţi atrag atenţia asupra motivelor mele de a avea această convingere, în ciuda frumuseţii lor, a realizărilor lor materiale şi intelectuale considerabile şi aşa mai departe. Oameni ideali, recunosc… Ei şi?… Părerea mea este că ei au atins o culme şi au trecut de ea, că merg mai departe prin inerţie şi că au pierdut nu numai puterea de rezistenţă în faţa bolii… şi această slăbiciune o vom vedea dezvoltându-se din ce în ce mai mult… dar şi aceea de a face faţă unor împrejurări ciudate şi tragice. Ei sunt blajini. Mult prea blajini. Sunt chiar indolenţi. Ei nu ştiu ce trebuie să facă. Iată,

de pildă, părintele Amerton. El a tulburat acea primă întrunire, în chipul cel mai jignitor. (Ştii prea bine că ai făcut-o, părinte Amerton. Nu te condamn. Dumneata eşti sensibil la… morală. Şi s-au petrecut destule lucruri care să te scandalizeze.) El a fost ameninţat, aşa cum este ameninţat un băieţaş de către o bătrână slăbănoagă. Trebuia să se facă ceva împotriva lui. Dar i s-a făcut oare ceva?

— Un bărbat şi o femeie au venit şi mi-au vorbit, zise părintele Amerton.

— Şi ce-ai făcut dumneata?

— I-am combătut. Mi-am ridicat glasul şi i-am combătut.

— Şi ei ce au spus?

— Ce ar fi ***putut*** să spună?

— Cu toţii au crezut că i se vor face nişte lucruri teribile bietului părinte Amerton. Ei bine şi acum să luăm un caz mai grav. Prietenul nostru, lordul Barralonga, a gonit cu maşina lui şi a omorât un om. Hm. Chiar la noi ţi-ar fi înscris fapta asta în permisul de conducere, ştii prea bine. Şi l-ar fi amendat pe omul dumitale. Dar aici?… Lucrul abia dacă a fost menţionat. De ce? Pentru că ei nu ştiu ce să spună sau ce să facă în asemenea împrejurări. Şi acum, ei ne-au adus aici şi ne-au rugat să fim cuminţi. Până când vor fi gata şi vor veni să-şi facă experienţele asupra noastră, să ne facă injecţii sau ştiu eu ce. Şi dacă ne supunem, domnule, dacă ne supunem, pierdem una din cele mai mari puteri ale noastre asupra acestor oameni, puterea noastră de a transmite boala şi în acelaşi timp de a rezista la ea şi în plus, nu ştiu ce alte forţe de iniţiativă, ce ar putea foarte bine să fie asociate cu tăria noastră fiziologică, de care urmează să fim privaţi. Poate că vor acţiona asupra glandelor noastre cu secreţie internă. Dar ştiinţa ne spune că tocmai aceste glande secretă personalitatea noastră. Din punct de vedere intelectual şi moral, vom fi dizolvaţi. Dacă ne

supunem, domnule, dacă ne supunem! Dar să zicem că nu ne supunem. Ce va fi atunci?

— Ei bine, zise lordul Barralonga, ce va fi atunci?

— Ei nu vor şti ce să facă. Nu vă lăsaţi înşelaţi de aparenţele de frumuseţe şi prosperitate. Aceşti oameni trăiesc întocmai cum trăiau vechii peruvieni în vremea lui Pizarro, adică într-un vis aţâţător. Ei au sorbit din licoarea debilitantă a socialismului şi, ca şi în vechiul Peru, nu mai există în ei nici sănătate, nici putere de voinţă. O echipă hotărâtă de bărbaţi şi femei care pot să cuteze vor triumfa asupra unei astfel de lumi. Şi de aceea vă înfăţişez planul meu.

— Ai de gând să ataci întreagă această planetă utopiană? zise dl. Hunker.

— Grea treaba, zise lordul Barralonga.

— Am de gând, domnule, să afirm drepturile unei forme mai viguroase de viaţă socială asupra altei forme mai puţin viguroase. Iată-ne aici, într-o fortăreaţă. E o adevărată fortăreaţă, care poate fi apărată perfect. În timp ce voi, ceilalţi, vă desfăceaţi bagajele, Barralonga, Hunker şi cu mine am observat acest lucru. Există un puţ adăpostit, aşa că, la nevoie, vom putea avea apă din râpa de jos. Stânca este excavată şi împărţită în camere şi adăposturi; peretele dinspre munte este solid, înalt şi neted, încât nu poate fi escaladat. Această mare arcadă poate fi baricadată cu uşurinţă, atunci când va fi nevoie. Sunt nişte trepte care coboară de-a lungul stâncii până la podul acela mic, ce poate fi la nevoie dărâmat. Încă n-am explorat toate excavaţiile. Avem în persoana d-lui Hunker un chimist, căci el era chimist înainte ca cinematograful să-l solicite să-i fie stăpân şi dânsul zice că există material destul în laborator ca să ne facem o provizie de bombe. În grupul nostru am văzut că există cinci revolvere cu muniţii. Nici nu speram să avem atâtea! Iar hrană avem pentru multe zile.

— Vai, dar e ridicol! strigă dl. Barnstaple, ridicându-se în picioare şi apoi aşezându-se din nou. E absurd! Să ne întoarcem împotriva acestor oameni prietenoşi! De altfel ei pot distruge în fărâme acest mic promontoriu, oricând vor voi.

— Ah! zise dl. Catskill, întinzând un deget spre el. Ne-am gândit şi la asta. Putem lua însă o filă din cartea lui Cortez care, chiar în centrul Mexicului, l-a ţinut pe Montezuma prizonier şi ostatic. Şi noi vom avea un ostatic. Fără să ridicăm niciun deget… Mai întâi ostaticul…

— Dar bombele aeriene?

— Există aşa ceva în Utopia? Sau măcar asemenea idee? şi o spun din nou, trebuie să avem un ostatic!

— Pe cineva important, zise dl. Hunker.

— Cedar şi Serpentine sunt amândoi oameni de vază, zise dl. Burleigh, pe tonul unei observaţii dezinteresate.

— Dar, domnule, nu cumva vreţi să susţineţi acest joc şcolăresc de-a piraţii! strigă dl. Barnstaple, sincer indignat.

— Joc de şcolari! strigă părintele Amerton. Un ministru, un pair şi un mare om de afaceri!

— Scumpul meu domn, zise dl. Burleigh, noi nu facem altceva, la urma urmei, decât să luăm în consideraţie nişte eventualităţi. Pe viaţa mea, nu văd de ce n-am ţine seama de aceste posibilităţi! Cu toate că mă rog cerului să nu fim nevoiţi să le punem în aplicare. Ce spuneai, Rupert?…

— Trebuie să ne stabilim aici, să ne afirmăm independenţa şi să-i facem pe aceşti Utopieni să simtă cine suntem.

— Ascultaţi, ascultaţi! zise dl. Ridley pe un ton cordial. Pe unul sau doi dintre ei aş vrea să-i fac personal să simtă asta.

— Trebuie să transformăm această închisoare într-un capitoliu, în primul punct de sprijin al omenirii în această lume. Este ca un picior dat într-

o poartă ostilă, care nu trebuie să se mai închidă niciodată în faţa rasei noastre.

— E închisă, zise dl. Barnstaple. Fără îndurarea acestor Utopieni, nu vom mai vedea niciodată lumea noastră. Şi chiar cu îndurarea lor, e cam îndoielnic.

— Asta m-a făcut să nu dorm noaptea, zise dl. Hunker.

— E o idee care ne-a venit tuturor, zise dl. Burleigh.

— Şi este o idee atât de îngrozitoare şi neplăcută, încât nimeni n-a îndrăznit să vorbească despre ea, zise lordul Barralonga.

— Nici eu, până în clipa asta, zise Penk. Vrei să spui cu adevărat, domnule, că nu ne mai putem întoarce?

— Va fi aşa cum va fi să fie, zise dl. Burleigh. De aceea sunt nerăbdător să aud ideile d-lui Catskill.

Dl. Catskill îşi puse mâinile în şolduri şi-şi luă un aer foarte solemn.

— În privinţa asta, zise el, sunt de acord cu dl… Barnaby[111]. Cred că şansele sunt împotriva dorinţei noastre de a revedea vreodată oraşele lumii din care am plecat.

— Am simţit eu asta, zise lady Stella, cu buzele livide. Ştiam lucrul acesta de acum două zile.

— Şi iată că ***week-end***-ul meu se întinde în eternitate! zise dl. Dupont, după care, câtva timp, nimeni nu mai rosti un cuvânt.

— Asta-i ca şi cum… zise Penk în cele din urmă. Păi, e ca şi cum ai fi mort!

— Dar eu ***trebuie*** să mă întorc! întrerupse brusc d-ra Greeta Grey, cu tonul cuiva care dă la o parte o idee nebunească. E absurd. Trebuie să fiu la Alhambra în ziua de 2 septembrie. E obligatoriu. Noi am venit aici foarte uşor; e ridicol să spui că nu pot să mă întorc în acelaşi fel.

Lordul Barralonga o privi cu un fel de maliţie afectuoasă.

— Ai să aştepţi, zise el.

— Dar trebuie! miorlăi ea.

— Există şi lucruri imposibile… chiar pentru d-ra Greeta Grey! zise el din nou.

— Să ne închirieze un aeroplan special! zise ea. Orice!

El o privi cu un zâmbet răutăcios şi clătină din cap.

— Dragul meu, zise ea, până acum m-ai văzut doar în dispoziţia mea de vacanţă. Munca e ceva serios.

— Fata mea dragă, Alhambra asta a dumitale este cam tot atât de departe de noi acum ca şi curtea regelui Nabucodonosor[112]… Nu se poate face nimic.

— Dar ***trebuie,*** zise ea, pe un ton de regină. Nici nu concep altfel!

3

Dl. Barnstaple se ridică de la masă şi se îndreptă spre un loc unde o gaură din zidul castelului dădea spre pustietatea întunecoasă de afară. Acolo se aşeză. Ochii săi se mutară de la micul grup care stătea de vorbă în jurul mesei către creasta însorită a falezei din partea cealaltă a canyonului şi către povârnişurile munţilor, sălbatice şi pustii, ce se întindeau prăvălatic în jos. Se gândi că poate va trebui să-şi trăiască tot restul zilelor în această lume.

Şi aceste zile ar putea să nu fie prea numeroase, dacă dl. Catskill îşi va pune planurile în aplicare. Sydenham, soţia sa şi fiii săi erau într-adevăr tot atât de departe „ca şi curtea regelui Nebucodonosor”.

Abia dacă se mai gândise la familia sa, din clipa când îşi pusese la poştă scrisoarea, la Victoria. Acum simţea o dorinţă ciudată de a le trimite o vorbă sau un semn, dacă s-ar fi putut aşa ceva. Ciudat lucru, să nu mai primească niciodată

nimeni vreo veste de la el sau despre el! Ce se vor face fără el? Vor fi dificultăţi cu contul de la bancă? Sau cu banii de la asigurări? Întotdeauna avusese intenţia să aibă la bancă un cont comun cu soţia sa şi niciodată nu se hotărâse s-o facă. Un cont comun… Un lucru pe care fiece om ar trebui să-l facă… Atenţia lui se întoarse din nou spre Catskill, care-şi expunea planurile:

— Trebuie să ne obişnuim cu gândul că am putea să stăm aici mult timp, foarte mult timp. Să nu ne amăgim în privinţa asta. S-ar putea să dureze ani întregi… s-ar putea să dureze generaţii întregi.

Penk fu izbit de acest lucru.

— Nu văd, zise el, cum ar putea să fie… generaţii?

— Ajung şi la asta, zise dl. Catskill.

— Din nefericire… zise dl. Penk, dar rămase aşa, adâncit în gânduri, cu ochii la lady Stella.

— Trebuie să rămânem aici, o mică comunitate străină în această lume, până când o vom domina, aşa cum romanii i-au dominat pe greci şi până când vom pune stăpânire pe ştiinţa ei şi o vom supune scopurilor noastre. Asta ar putea să însemne o luptă lungă. Ar putea să însemne o luptă foarte lungă. Şi în tot acest timp va trebui să ne menţinem ca o comunitate; va trebui să ne considerăm o colonie, o garnizoană, până când va veni ziua reunirii. Va trebui să ne ţinem ostatici, domnule, şi nu numai ostatici. S-ar putea să fie necesar scopului nostru — şi dacă este necesar scopului nostru aşa va trebui să fie — să punem mâna şi pe alţi Utopieni, să-i prindem de tineri, înainte ca această aşa-numită educaţie a lor să-i facă inapţi scopului nostru, să-i educăm în marile tradiţii ale imperiului şi rasei noastre.

Dl. Hunker păru că e gata să spună ceva, dar se abţinu.

Dl. Dupont se ridică brusc de la masă, făcu patru paşi, se întoarse şi se opri, privindu-l pe dl. Catskill.

— Generaţii? zise dl. Penk.

— Da, zise dl. Catskill. Generaţii. Căci aici suntem nişte străini, străini ca şi cealaltă mică bandă de aventurieri care şi-a stabilit citadela, acum douăzeci şi cinci de secole, pe Capitoliu, lângă impetuosul Tibru. Acesta e Capitoliul nostru. Un Capitoliu mai mare, într-o Romă mai mare, într-o lume mai vastă. Şi ca banda aceea de aventurieri romani, va trebui şi noi să ne sporim numărul, pe seama sabinelor din jurul nostru, luându-le pentru noi ca servitoare, ajutoare şi ***soţii!*** Niciun sacrificiu nu este prea mare pentru înaltele scopuri ale acestei aventuri.

Dl. Dupont păru gata de sacrificiu.

— Căsătoriţi legitim, interveni părintele Amerton.

— Căsătoriţi legitim! zise dl. Catskill, în paranteză. Şi aşa, domnule, ne vom menţine aici şi vom domina această ţară pustie, răspândind prestigiul, influenţa şi spiritul nostru în trupul inert al acestei decadente lumi utopiene… Până când, în cele din urmă, vom fi în stare să stăpinim secretul pe care-l căutau Arden şi Greenlake şi să regăsim drumul către semenii noştri, deschizând pentru mulţimile de milioane de oameni din imperiul nostru…

— O clipă, zise dl. Hunker. O clipă! În privinţa acestui imperiu!…

— Exact, zise dl. Dupont, trezit brusc dintr-un fel de reverie romantică. În privinţa imperiului vostru…!

Dl. Catskill îi privi gânditor şi defensiv.

— Când am spus imperiu, am luat noţiunea în sensul cel mai general.

— Exact, rosti sec dl. Dupont.

— Mă gândcam în general la… civilizaţia noastră atlantică.

— Înainte de a continua să vorbeşti, domnule, despre unitatea anglo-saxonă şi despre rasa de limbă engleză, zise dl. Dupont, cu un accent

crescând de amărăciune, permite-mi să-ţi amintesc, domnule, un fapt foarte important pe care se pare că îl treci cu vederea. Limba Utopiei, domnule, este franceza. Vreau să-ţi amintesc acest lucru. Vreau să-ţi atrag atenţia asupra acestui lucru. Nu voi sublinia acum sacrificiile şi martiriul pe care Franţa le-a îndurat pentru cauza Civilizaţiei…

Glasul d-lui Burleigh îl întrerupse:

— Este o neînţelegere firească. Dar, dacă îmi vei ierta să te corectez, limba Utopiei nu este franceza.

„Desigur, reflectă dl. Barnstaple, dl. Dupont nu auzise explicaţiile în legătură cu limbajul”.

— Permite-mi, domnule, să văd evidenţa, să cred în propriile mele urechi, replică francezul, cu o politeţă demnă. Aceşti Utopieni, pot să vă asigur, vorbesc franceza şi nimic altceva decât franceza şi încă o franceză excelentă.

— Ei nu vorbesc nicio limbă, zise dl. Burleigh.

— Nici chiar engleza? întrebă batjocoritor dl. Dupont.

— Nici chiar engleza.

— Nici limba Ligii Naţiunilor poate? Dar… de! Ce să mai discut! Ei vorbesc franceza. Nici chiar un german n-ar tăgădui. Trebuie să fii doar englez…

„Frumoasă ceartă”, gândi dl. Barnstaple. Nu era niciun Utopian de faţă, pentru a-l scoate din eroare pe dl. Dupont, iar el se agăţa într-un chip magnific de convingerea sa. Cu un amestec de milă, batjocură şi mânie, dl. Barnstaple ascultă mai departe mica bandă de fiinţe omeneşti pierdute, în amurgul din această lume vastă, stranie şi poate ostilă, certându-se din ce în ce mai însufleţiţi asupra pretenţiilor celor trei naţiuni ale lor de a „domina” Utopia, pretenţii bizuite în întregime pe lăcomie şi pe nişte concepţii greşite. Vocile lor se ridicau, ajungând la strigăte, ori coborau până la duioşia şoaptei, pe măsură ce obiceiurile lor dintr-o viaţă întreagă de egoism naţional se reafirmau tot

mai mult. Dl. Hunker nu voia nici să audă de vreun „imperiu”; dl. Dupont nu voia să asculte nimic altceva decât de pretenţiile supreme ale Franţei, iar dl. Catskill întorcea lucrurile în fel şi chip. D-lui Barnstaple acest conflict de prejudecăţi patriotice îi părea o sfadă de câini pe un vas care se scufundă. Dar, în cele din urmă, dl. Catskill, persistent şi ingenios, reuşi să-i împace pe cei doi inamici ai săi.

În picioare, în capul mesei, el lămuri că se folosise în mod greşit de cuvântul imperiu şi, scuzându-se pentru folosirea lui, le arătă că, atunci când spusese imperiu, se gândise de fapt la întreaga civilizaţie occidentală.

— Când l-am rostit, zise el, întorcându-se spre dl. Hunker, am avut în gând o înţelegere comună şi frăţească. Se întoarse apoi către dl. Dupont: M-am gândit la încercata şi nepieritoarea noastră Antantă.

— Cel puţin nu există ruşi aici, zise dl. Dupont. Şi nici germani.

— Adevărat, zise lordul Barralonga. Am pornit înaintea lor aici şi putem să ne menţinem înaintea lor.

Presupun, zise dl. Hunker, că japonezii sunt excluşi.

— Nu văd niciun motiv să nu excludem complet toate rasele de culoare, reflectă lordul Barralonga. Mi se pare că aceasta e o Lume a Oamenilor Albi.

— În acelaşi timp, zise dl. Dupont glacial şi insistent, vă rog să mă iertaţi dacă vă cer o definiţie mai clară a relaţiilor noastre prezente şi o garanţie, o garanţie eficientă că imensele sacrificii pe care le-a făcut Franţa şi pe care le faceâncă pentru cauza civilizaţiei vor căpăta o recunoaştere justă şi o răsplată cuvenită în această aventură… Nu cer decât dreptatea.

4

Indignarea îl făcu pe dl. Barnstaple să devină îndrăzneţ. Coborî de pe zidul pe care stătuse şi se apropie de masă…

— Sunteţi nebuni, zise el, sau sunt nebun eu? Gâlceava asta pentru steaguri, ţări şi drepturi imaginare asupra unor pustiuri e o nebunie inutilă. Nu vă daţi seama nici acum de situaţia în care ne aflăm?

Se opri o clipă să-şi tragă răsuflarea, apoi reluă:

— Nu sunteţi în stare să vă gândiţi la treburile omeneşti decât în termeni de steaguri, lupte, cuceriri şi jafuri? Nu vă puteţi da seama de proporţia lucrurilor şi de calitatea acestei lumi în care am picat? Cum am spus mai înainte, noi suntem ca o bandă de sălbatici într-un bâlci din Earl's Court, complotând subjugarea Londrei. Suntem ca nişte canibali reprimaţi în inima unui mare oraş, visând renaşterea obiceiurilor noastre scârboase, vechi şi uitate. Care ar putea fi şansele noastre în această luptă fantastică?

Dl. Ridley îi răspunse pe un ton reprobator:

— Dumneata uiţi tot ce s-a spus până acum. Totul. Jumătate din populaţia lor este în pat, bolnavă de gripă şi pojar. Şi n-o să mai rămână nicio fiinţă sănătoasă în Utopia, care să poată lupta.

— Exact, zise dl. Catskill.

— Ei bine, şi chiar dacă aveţi şanse? Dacă lucrul acesta face planul vostru mai plin de speranţe, îl face totodată şi mai îngrozitor. Suntem aici, scoşi din tulburările epocii noastre, până la o viziune, la o realitate a unei civilizaţii la care lumea noastră nu poate nădăjdui să se ridice decât în zeci de secole! Asta e o lume a păcii, splendidă, fericită, plină de înţelepciune şi speranţă! Dacă forţa noastră slabă şi viclenia josnică vor izbândi, noi vom distruge toate acestea! Ne propunem să distrugem o lume! Vă previn că asta nu mai e aventură: e o crimă. O mârşăvie. Eu n-am să iau

parte la ea. În această tentativă sunt împotriva voastră.

Părintele Amerton vru să vorbească, dar dl. Burleigh îl opri cu un gest.

— Ce ai vrea ***dumneata*** să facem? întrebă dl. Burleigh.

— Să ne supunem ştiinţei lor. Să învăţăm ce putem de la ei. În scurt timp vom putea fi vindecaţi de otrăvurile care sunt în noi şi ni se va permite să ne întoarcem din nou din acest pustiu îndepărtat, plin de mine, turbine şi stânci, către acele grădini şi locuinţe pe care abia le-am văzut. Acolo vom putea şi noi să învăţăm ceva din civilizaţie… În cele din urmă, vom putea chiar să ne întoarcem în lumea noastră dezordonată, dar îmbogăţiţi cu alte cunoştinţe, speranţe şi ajutoare, ca nişte misionari ai unei noi orânduiri.

— Şi pentru ce?… începu părintele Amerton.

Dl. Burleigh luă din nou cuvântul.

— Tot ce spui dumneata, remarcă el, se sprijină pe nişte presupuneri nedemonstrate. Dumneata preferi să contempli această Utopie prin ochelari cu sticlă roz. Noi ceilalţi, căci suntem — şi el numără — unsprezece la unu împotriva dumitale, vedem lucrurile fără aceste prejudecăţi idilice.

— Pot să te întreb, domnule… zise părintele Amerton, sărind în picioare şi izbind în masă cu o putere care făcu să răsune toate paharele, pot să te întreb cine eşti dumneata că te ridici ca judecător şi cenzor al opiniei comune a tuturor oamenilor? Căci îţi spun, domnule, că aici, în această lume singuratică, perversă şi stranie, noi cei pe care-i vezi, noi cei doisprezece reprezentăm omenirea. Noi suntem avangarda, pionierii… în noua lume pe care ne-a dat-o Dumnezeu, precum a dat Canaanul aleşilor săi din Israel, acum trei mii de ani. Cine eşti ***dumneata…?***

— Exact, zise Penk. Cine eşti dumneata?

Iar dl. Ridley îl susţinu, strigând:

— Cine naiba eşti dumneata?

Dl. Barnstaple nu avea îndemânare de orator, ca să în-frunte un atac atât de direct. Rămase descumpănit. Cu totul pe neaşteptate, îi veni însă în ajutor lady Stella.

— Nu e frumos ce faci, părinte Amerton, zise ea. Dl. Barnstaple, oricine ar fi el, are dreptul deplin să-şi exprime propria sa opinie.

— Şi după ce a exprimat-o, zise dl. Catskill, care se plimbase într-una de partea cealaltă a mesei, hm, după ce a exprimat-o, să ne permită să acţionăm mai departe. Cred că era evitabil să găsim în mijlocul nostru un oponent conştiincios, chiar şi în Utopia. Ceilalţi dintre noi, presupun, sunt de aceeaşi părere cu mine în privinţa situaţiei noastre.

— Suntem, zise dl. Mush, uitându-se cu duşmănie la dl. Barnstaple.

— Foarte bine. Atunci cred că trebuie să ne supunem precedentului creat pentru astfel de cazuri. Nu-i vom cere d-lui… d-lui Barnstaple să împărtăşească primejdiile… dar nici onorurile unui combatant. Îi vom cere ***să facă*** numai muncă civilă, de natură auxiliară…

Dl. Barnstaple ridică mâna.

— Nu, zise el. Nu sunt dispus să fiu de niciun ajutor… Nu recunosc analogia acestei situaţii cu nevoile din Războiul Mondial şi, în orice caz, eu mă opun categoric acestui proiect… acestei acţiuni de brigandaj asupra unei civilizaţii. Nu mă puteţi numi oponent faţă de o luptă, pentru că eu nu refuz să lupt pentru o cauză dreaptă. Dar această aventură a voastră nu este o cauză dreaptă… Te implor, d-le Burleigh, dumneata care nu eşti doar politician, ci om de cultură şi filosof, priveşte la ce suntem împinşi, la acte de violenţă şi fărădelegi pe care nu le vom putea justifica!

— D-le Barnstaple, zise dl. Burleigh, cu o demnitate gravă şi cu un fel de mustrare în glas, eu am judecat toate acestea. Îndrăznesc să spun că sunt un om cu oarecare experienţă, cu oarecare

experienţă tradiţională în treburile omeneşti. S-ar putea să nu fiu cu totul de acord cu prietenul meu, dl. Catskill. Nu! Voi merge şi mai departe şi voi spune că în multe privinţe nu sunt de loc de acord cu el. Dacă eu aş fi aici un autocrat, aş spune că ar trebui să opunem rezistenţă acestor Utopieni, din respect pentru noi înşine, dar nu să le opunem rezistenţa violentă şi agresivă la care se gândeşte el. Cred că am putea să fim mult mai subtili, mult mai ingenioşi, având astfel mai mult succes decât ar putea să aibă dl. Catskill. Dar aceasta este propria mea opinie. Nici dl. Hunker, nici lordul Barralonga, nici dl. Mush şi nici dl. Dupont n-o împărtăşesc. N-o împărtăşesc nici domnii… prietenii noştri… tehnicienii. Şi ceea ce cred eu că se impune pentru micul nostru grup de Pământeni, pierduţi aici într-un univers străin, este unitatea de acţiune. Orice s-ar întâmpla, nu trebuie să ne lăsăm dezbinaţi. Trebuie să fim uniţi şi să acţionăm împreună, ca un singur ins. Discută, dacă vrei, când este timp de discuţie, dar în cele din urmă hotărăşte. Şi după ce ai hotărât, rămâi credincios hotărârii luate. Asupra necesităţii de a ne asigura unul sau doi ostatici nu am nicio îndoială. Dl. Catskill are dreptate.

Dl. Barnstaple nu era tare în argumente.

— Dar aceşti Utopieni sunt tot oameni ca şi noi, zise el. Ei au tot ce este mai sănătos şi mai civilizat în noi înşine.

Dl. Ridley îl întrerupse cu un glas intenţionat grosolan.

— O, Doamne! zise el. Nu mai putem trăncăni aici mereu. A apus soarele şi domnul… acest domn a spus ce a avut de spus, ba chiar mult. Trebuie să ştim fiecare ce trebuie să facem şi ce se aşteaptă de la noi, înainte de a se lăsa noaptea. Aş propune să-l alegem pe dl. Catskill căpitanul nostru, cu depline puteri militare.

— Susţin această propunere, zise dl. Burleigh, serios şi modest.

— Poate că dl. Dupont, zise dl. Catskill, ar dori să acţioneze ca asociat al meu în funcţia de căpitan, reprezentând gloriosul nostru aliat, marea sa ţară.

— În absenţa unui reprezentant mai valoros, consimţi dl. Dupont, şi pentru a veghea ca interesele Franţei să fie respectate cum se cuvine.

— Şi dacă dl. Hunker ar consimţi să fie locotenentul meu?… Lordul Barralonga va fi şeful statului major, iar părintele Amerton capelanul şi cenzorul nostru. Dl. Burleigh, este de la sine înţeles, va fi conducătorul nostru în treburile civile.

Dl. Hunker tuşi. Se încruntă, cu expresia omului care are de dat o explicaţie dificilă.

— Nu voi fi propriu-zis locotenent, zise el. Eu n-am să iau o poziţie oficială. Am un fel de repulsie pentru… amestecul în treburile străine. Voi fi un observator… care ajută. Dar cred că vă daţi seama că puteţi conta pe mine, domnilor… când va fi nevoie de ajutor.

Dl. Catskill se aşeză în capul mesei şi îl pofti pe dl. Dupont pe scaunul de lângă el. D-ra Greeta Grey se aşeză în partea cealaltă, între el şi dl. Hunker. Dl. Burleigh rămase pe locul său, la un scaun sau două de dl. Hunker. Ceilalţi veniră şi se aşezară în jurul căpitanului, în afară de lady Stella şi de dl. Barnstaple.

Aproape ostentativ, dl. Barnstaple se întoarse cu spatele spre noul comandant. El văzu că lady Stella rămăsese aşe-zată în celălalt capăt al mesei, privind cu neîncredere micul grup de oameni din capătul opus. Apoi privirile ei se îndreptară spre creasta pustie a muntelui din spate.

Simţi un fior rece şi sc ridică.

— Se face foarte frig aici după apusul soarelui, zise ea, fără s-o ia nimeni în seamă. Mă duc să-mi iau din valiză un şal.

Şi se îndreptă încet spre încăperea ei, de unde nu se mai întoarse.

5

Dl. Barnstaple nu voi să dea impresia că ascultă dezba-terile acestui Consiliu de Război. Se îndreptă spre zidul vechiului castel, uscă un şir de trepte de piatră şi străbătu meterezul până în capătul promontoriului. De aici se auzea cu putere zgomotul ciocnirii apelor din cele două trecători convergente.

Se mai zărea o dâră de lumină pe un vârf de stâncă de pe muntele din faţă, dar restul lumii era acum cufundat într-o umbră albastră care se întuneca tot mai mult şi o uşoară ceaţă alburie se aduna în trecătorile de jos şi ascundea torentele zgomotoase. Ea se ridica până la nivelul micului pod aruncat peste trecătoarea îngustă, până la un drum de pe creasta de dincolo. Pentru prima dată de când venise in Utopia, dl. Barnstaple simţi o răceală în aer. Şi o singurătate dureroasă.

Pe cea mai largă dintre cele două trecători ce se uneau funcţiona un fel de lucrare mecanică şi fulgere periodice luminau ceaţa care plutea în jur. Departe, deasupra munţilor, un aeroplan solitar, la mare înălţime, prindea din când în când razele soarelui şi trimetea în jos sclipiri fulgerătoare de orbitoare lumină aurie, până când, schimbându-şi direcţia, dispăru din nou în albastrul tot mai întunecat.

Dl. Barnstaple privi în jos, în curtea mare a vechiului castel. Clădirile moderne păreau, în lumina crepusculară, nişte pavilioane-fantomă în mijlocul acelor ziduri arhaice. Cineva adusese o lumină şi căpitanul Rupert Catskill, noul Cortez, scria ordine, în timp ce comandamentul său stătea în jur.

Lumina căzu pe faţa, umerii şi braţele d-rei Greeta Grey; ea se uita peste braţul căpitanului, să vadă ce scrie. Şi dl. Barnstaple o văzu ridicându-şi

deodată mâna spre a-şi ascunde un căscat involuntar.

Capitolul III
DL. BARNSTAPLE CA TRĂDĂTOR AL OMENIRII

1

Dl. Barnstaple îşi petrecu o mare parte din noapte stând în patul său şi meditând asupra elementelor incalculabile ale situaţiei în care se afla.

Ce putea face? Sau ce trebuia să facă? În ce consta loialitatea sa? Tradiţiile şi viciile sumbre ale Pământului transformaseră această întâlnire minunată într-un conflict urât şi primejdios, mult prea rapid pentru ca el să-şi obişnuiască mintea cu situaţia nouă. Părea că se deschid acum în faţa lui numai două posibilităţi. Sau Utopienii se vor dovedi mai puternici şi mai înţelepţi, iar el şi toţi tovarăşii întru piraterie vor fi zdrobiţi şi ucişi ca o vermină, sau ambiţiile disperate ale d-lui Catskill se vor realiza şi ei vor deveni o plagă ce se va întinde pe trupul frumos al acestei nobile civilizaţii, o bandă de hoţi şi distrugători oare vor târî Utopia, an de an şi veac de veac, înapoi spre condiţiile terestre. Nu părea să fie decât o singură scăpare din această dilemă: să fugă din fortăreaţă la Utopieni, să le dezvăluie întregul plan al Pământenilor şi să-şi lase propria fiinţă ca şi pe asociaţii săi în seama lor. Dar asta trebuia făcut grabnic, înainte de a se lua ostaticii şi de a începe vărsarea de sânge.

În primul rând, însă, putea să fie foarte greu acum să mai scape de banda Pământenilor. Dl. Catskill pusese supraveghetori şi santinele, iar poziţia specială a Stâncii domina toate căile de acces. În al doilea rând, dl. Barnstaple se obişnuise să urască delaţiunea şi acţiunile dizidente. Încă din

şcoală se deprinsese să se supună grupului sau cetei în care se găsea: clasa, grupul, locuinţa, şcoala, clubul, partidul din care făcea parte — şi aşa mai departe. Şi totuşi, inteligenţa şi curiozitatea sa nelimitată se împotriviseră întotdeauna acestor conspiraţii meschine împotriva lumii. Spiritul său îl făcuse să fie un rebel incomod de-a lungul întregii sale existenţe pământeşti. De fapt ura sectele politice şi şefii politici, dispreţuia şi respingea naţionalismul şi im-perialismul şi tot ce li se asocia ostentativ: pe cuceritorul agresiv, pe financiarul hrăpăreţ, pe omul de afaceri oneros. El îi ura pe toţi aceştia, după cum ura viespile, şobolanii, hienele, rechinii, puricii, urzicile şi toate de aceeaşi teapă. Toată viaţa fusese un cetăţean al Utopiei, exilat pe Pământ. În felul său, el căutase să servească Utopia. De ce n-ar servi Utopia acum? Dacă banda în care picase era o mică ceată de disperaţi, el nu trebuia să se pună în slujba unor scopuri pe care le ura. Dacă erau o adunătură de disperaţi, erau însă în acelaşi timp şi o adunătură de oameni răi. Nu există niciun motiv pentru care liberalismul să degenereze într-o patimă morbidă pentru lucruri meschine…

Numai două persoane dintre Pământeni, lady Stella şi dl. Burleigh, se bucurau de oarecare simpatie din partea sa. Dar şi asupra d-lui Burleigh mai avea îndoieli. Dl. Burleigh era unul din acei oameni ciudaţi, care par că înţeleg totul şi nu simt absolut nimic. El îi dădea d-lui Barnstaple impresia unui om inteligent şi în acelaşi timp iresponsabil. Nu era oare mai rău aşa, decât dacă ar fi fost un om aventuros şi fără inteligenţă, ca Hunker sau Barralonga?

Gândul d-lui Barnstaple reveni, dintr-o lungă excursie etică, la realităţile din jurul său. Mâine el va examina situaţia şi îşi va face planurile, iar în amurg probabil că va fugi.

Îl caracteriza pe deplin modul acesta de a amâna acţiunea către partea cea mai prielnică a zilei.

Aproape de la începutul ei, viaţa sa nu fusese decât o viaţă de acţiuni amânate.

2

Dar evenimentele nu puteau să-l aştepte pe dl. Barnstaple.

Penk îl chemă în zori şi îi spuse că, de acum înainte, garnizoana va fi trezită în fiecare dimineaţă de o sirenă electrică pe care o construise el împreună cu Ridley. În timp ce Penk vorbea, urletul răscolitor al acestui dispozitiv inaugură noua eră. Penk îi înmână d-lui Barnstaple o foaie de hârtie, ruptă dintr-un carnet, pe care dl. Catskill scrisese:

„Necombatantul Barnaby. Să-l ajute pe Ridley să pregătească micul dejun, prânzul şi cina; orele şi meniul să fie afişate pe peretele sălii de mese; să strângă şi să speleimediat vasele, în restul timpului să fie la dispoziţia locotenentului Hunker, în laboratorul de chimie, pentru ex-perienţe şi fabricarea bombelor. Să facă curăţenie în laborator".

— Asta e sarcina dumitale, zise Penk. Ridley te aşteaptă.

— Bine, zise dl. Barnstaple şi se scula în picioare.

La ce bun să işte o ceartă, dacă avea de gând să fugă? Aşadar, se duse la Ridley, care mai avea pe faţă cicatricea lui şi-şi purta plasturele. Amândoi pregătiră o foarte bună imitaţie a unei bucătării militare britanice din marele an 1914.

La şase şi jumătate, toţi fură chemaţi la micul dejun printr-un al doilea solo al sirenei. Oamenii fură trecuţi în revistă şi inspectaţi de dl. Catskill, care-l avea alături pe dl. Dupont; dl. Hunker stătea în dreptul celor doi, la câţiva metri mai departe; toţi ceilalţi bărbaţi se aliniară, cu excepţia d-lui Burleigh, care era şeful civil al Utopiei, şi care, datorită acestui lucru, se mai afla în pat şi a d-lui

Barnstaple, necombatant. D-ra Greeta Grey şi Lady Stella stăteau într-un colţ însorit al curţii, cosând un steag. Urma să fie un steag albastru, cu o stea albă, un desen destul de deosebit de orice steag naţional existent, pentru a evita jignirea susceptibilităţilor patriotice ale oricărui membru al grupului. Steagul urma să reprezinte Liga Pământeană a Naţiunilor.

După paradă, mica garnizoană se împrăştie la diferitele ei posturi şi îndatoriri, dl. Dupont îşi asumă comanda supremă, iar dl. Catskill, care veghease toată noaptea, se duse să se culce. El avea calitatea napoleoniană de a se culca numai o oră sau două, în orice moment al zilei.

Dl. Penk se urcă în calitate de santinelă, în vârful castelului, unde era instalată sirena.

Având câteva clipe libere, între momentul când terminase cu Ridley şi momentul când Hunker va avea nevoie de ajutorul sau, dl. Barnstaple îşi dedică acest timp unei in-specţii a zidului castelului, în direcţia povârnişurilor. În vreme ce stătea pe vechiul meterez, cântărindu-şi şansele de a fugi în aceeaşi seară, un aeroplan apăru deasupra stâncii şi coborî pe panta din apropiere. Doi Utopieni se dădură jos, vorbiră câteva clipe cu pilotul lor, apoi se întoarseră cu faţa spre fortăreaţa Pământenilor.

Un singur sunet de sirenă îl făcu pe dl. Catskill să iasă şi să vină pe meterez lângă dl. Barnstaple. Scoase un ochean de câmp şi cercetă cele două siluete care se apropiau.

— Serpentine şi Cedar, zise el, lăsând în jos ocheanul. Şi vin singuri. Foarte bine.

Se întoarse şi făcu semn cu mâna lui Penk, care răspunse cu două urlete scurte ale instrumentului său. Acesta era semnalul pentru adunarea generală.

Jos, în curte, apăru restul forţelor aliate şi, de asemenea, dl. Hunker şi se aliniară cu toţii într-o imitaţie rezonabilă a disciplinei de front.

Dl. Catskill trecu pe lângă dl. Barnstaple, fără să-i dea nicio atenţie, ajunse lângă dl. Dupont, dl. Hunker şi subordonaţii lor şi începu să-i instruiască asupra planurilor sale în vederea crizei care se apropia. Dl. Barnstaple nu putu auzi ce spuneau. Observă cu un zâmbet sardonic că fiecare om, după ce dl. Catskill termina cu el, pocnea din călcâie şi saluta. Apoi, la un ordin, se împrăştiară toţi la posturile lor.

Exista un şir de trepte, în parte ruinate, care ducea de la nivelul curţii în jos, prin arcada cea mare din zid, făcând legătura cu pantele inferioare. Ridley şi Mush coborâră în partea dreaptă a acestor trepte şi se aşezară după un zid ieşit în afară, aşa încât să rămână ascunşi faţă de oricine s-ar apropia de jos. Părintele Amerton şi dl. Hunker se ascunseră în acelaşi chip, dar în partea stângă. Dl. Barnstaple observă că părintelui Amerton i se dăduse un ghem de frânghie şi apoi mai observă că dl. Mush ţinea în mână un pistol, pe care apoi îl băgă în buzunar. Lordul Barralonga îşi alese o poziţie cu câteva trepte mai sus de dl. Mush şi scoase un revolver, ţinându-l cu o mână versată. D-l Catskill rămase în capul scării. Avea şi el un revolver în mână. Se întoarse spre citadelă, privi o clipă spre Penk, apoi o porni în jos spre ceilalţi. Dl. Dupont, înarmat cu un picior solid de masă, se aşeză în dreapta d-lui Catskill.

Dl. Barnstaple privi câtva timp aceste dispoziţii, fără să-şi dea seama de semnificaţia lor. Apoi ochii săi se întoarseră de la formele ghemuite din interiorul castelului la cei doi Utopieni care se apropiau fără să bănuiască nimic şi îşi dădu seama că, în câteva minute, Serpentine şi Cedar se vor zbate în ghearele celor care-i pândeau…

Pricepu că trebuia să acţioneze. Viaţa lui fusese o viaţă contemplativă şi critică, fără să fi avut obiceiul de a lua şi hotărâri.

Se trezi tremurând cu violenţă.

3

Chiar şi în aceste ultime clipe fatale, el ar fi dorit o intervenţie mediatoare. Ridică un braţ şi strigă „Hei!”, atât către Pământenii de jos, cât şi către Utopienii de afară. Nimeni nu observă nici gestul, nici strigătul său slab.

Apoi voinţa lui păru că se degajează din desişul de obstacole, ajungând la o idee simplă. Serpentine şi Cedar nu trebuiau să fie capturaţi. Era uimit şi indignat de propria sa nehotănre. Sigur că nu trebuiau prinşi! Această nebunie trebuia zădărnicită numaidecât. Din patru paşi, el fu pe zidul de deasupra arcadei şi începu să strige cu glas puternic şi limpede:

— Primejdie! Primejdie! şi apoi din nou: Primejdie!

Auzi strigătul de uimire al lui Catskill şi apoi un glonte şuieră prin aer pe lângă el.

Serpentine se opri brusc, privi în sus, atinse braţul lui Cedar şi arătă cu degetul.

— Aceşti Pământeni vor să vă facă prizonieri. Nu veniţi aici! Primejdie! urlă dl. Branstaple, făcând semn cu braţele, şi „poc, poc, poc” — dl. Catskill încercă dezamăgirea tirului cu revolverul.

Serpentine şi Cedar se întoarseră, dar încet şi ezitând.

O clipă, dl. Catskill nu ştiu ce să facă. Apoi începu să alerge pe trepte în jos, strigând:

— După ei! Opriţi-i! Veniţi!

— Fugiţi! strigă dl. Barnstaple către Utopieni. Fugiţi! Repede! Repede!

Se auzi un zgomot de paşi venind de jos şi apoi cei opt bărbaţi care constituiau forţele combatante ale Pământenilor în Utopia ieşiră de sub arcadă, alergând către cei doi Utopieni uimiţi. Dl. Mush alerga în frunte, cu Ridley pe urmele lui; ţinea revolverul întins şi striga. Apoi venea dl. Dupont, zelos şi activ. Părintele Amerton mergea în urmă cu frânghia.

— Fugiţi! ţipă dl. Barnstaple, cu glasul frânt.

Apoi încetă să mai strige şi privi cu mâinile încleştate.

Aviatorul venea în fugă pe pantă, de la aparatul său, în ajutorul lui Serpentine şi al lui Cedar. Iar sus, în albastrul cerului, apărură încă două aeroplane.

Cei doi Utopieni nu voiau să se grăbească şi în câteva secunde urmăritorii lor îi ajunseră. Hunker, Ridley şi Mush conduceau atacul. Dl. Dupont, fluturându-şi măciuca, era alături de ei, dar alerga spre dreapta, cu intenţia de a se pune între ei şi aviatori. Dl. Castkill şi Penk veneau puţin în urma celorlalţi trei; Barralonga, cu un singur braţ valid, era la vreo zece metri mai în spate, iar părintele Amerton se oprise, pentru a putea să-şi înfăşoare mai bine frânghia.

Păru că trec câteva clipe de parlamentări şi apoi Serpentine făcu o mişcare rapidă, ca şi când ar fi vrut să-l apuce pe Hunker. Un pistol pocni şi apoi un altul răsună rapid de trei ori. „O, Doamne!” strigă dl. Barnstaple. „O, Doamne!” şi îl văzu pe Serpentine ridicându-şi braţele şi căzând pe spate, dar apoi Cedar îl apucă pe Mush, îl ridică în sus şi îl azvârli către Catskill şi Penk, făcându-i pe amândoi să cadă la pământ grămadă. Cu un strigăt sălbatic, dl. Dupont se năpusti asupra lui Cedar, dar nu destul de iute. Cedar se feri şi lovitura de măciucă izbi în aer, apoi Utopianul se aplecă, îl luă de un picior, îl răsturnă, îl ridică şi îl răsuci ca pe un iepure, izbind cu el în dl. Hunker, pe care îl ameţi.

Lordul Barralonga fugi înapoi câţiva paşi şi trase în aviatorul care se apropia.

Grămada de picioare şi braţe de pe pământ se transformă din nou în trei oameni separaţi. Dl. Catskill, dând ordine, se îndreptă spre Cedar, urmat de Penk şi de Mush, iar după o clipă, de Hunker şi Dupont. Se agăţară cu toţii de Cedar, cum s-ar agăţa nişte câini de un mistreţ. El îi

respingea neîncetat. Părintele Amerton le dădea târcoale inutile cu frânghia sa.

Câteva clipe, atenţia d-lui Barnstaple se concentră asupra acestor sforţări şi încercări şovăielnice de a-l domina pe Cedar şi apoi observă alţi Utopieni care coborau în goană panta pentru a intra în luptă… Celelalte două aeroplane aterizaseră.

Dl. Catskill observă sosirea întăririlor aproape în acelaşi moment cu dl. Barnstaple. Strigătele sale de „Înapoi! Înapoi la castel!" ajunseră până la urechile d-lui Barnstaple. Pământenii se împrăştiară de lângă silueta înaltă şi răvăşită, stăpânită de ezitare şi porniră apoi în fugă înapoi spre castel.

Atunci Ridley se întoarse şi trase în mod deliberat în Cedar, care îşi duse mâinile la piept şi căzu, ca şi cum ar fi vrut să se aşeze.

Pământenii se retraseră până la picioarele scării care ducea în sus, prin arcadă, la castel şi rămaseră acolo gâfâind, răvăşiţi şi plini de răni. La cincizeci de metri depărtare, Serpentine zăcea nemişcat, aviatorul pe care îl împuşcase Barralonga se zvârcolea în gemete, iar Cedar stătea aşezat, cu pieptul plin de sânge, încercând să-şi pipăie spatele. Alţi cinci Utopieni veneau în grabă în ajutorul lor.

— Ce înseamnă toate aceste focuri de armă? zise lady Stella, apărând deodată lângă dl. Barnstaple.

— Au prins ostaticii? întrebă d-ra Greeta Grey.

— Pe legea mea! zise dl. Burleigh, care venise şi el pe zid, la câţiva paşi mai încolo, asta n-ar fi trebuit să se întâmple niciodată. Cum de am putut să dăm greş, lady Stella?

— Eu i-am prevenit, zise dl. Barnstaple.

— ***Dumneata…*** i-ai prevenit… pe ei? zise dl. Burleigh, nevenindu-i să creadă.

— N-am pus la socoteală trădarea! se auzi glasul mânios al d-lui Catskill, care urca prin

arcadă.

4

Câteva clipe, dl. Barnstaple nu făcu nicio încercare de a scăpa de primejdia care-l amenința. Trăise întotdeauna o viață de mare securitate și la el, ca la atâți alți oameni foarte civilizați, sentimentul fricii de o primejdie personală era în mare parte atrofiat. Era un spectator, atât prin temperament cât și prin educație. Stătea acum și se auto-contempla, ca și când l-ar fi contemplat pe eroul principal al unei mari tragedii fără speranță. Ideea de a fugi îi veni cu întârziere în minte, în silă și parcă cerându-și scuze.

— Împușcat ca un trădător, zise el cu glas tare. Împușcat ca un trădător.

Exista podul acela peste trecătoarea îngustă. Ar putea să mai ajungă acolo, dacă ar pleca îndată. Dacă ar acționa iute, mai iute decât ei. Era prea inteligent ca s-o ia la goanăântr-acolo; asta i-ar fi făcut cu siguranță și pe ceilalți să fugă după el. Porni de-a lungul zidului, cu un aer degajat, trecând pe lângă dl. Burleigh, el însuși prea civilizat pentru a interveni. Grăbind pasul, ajunse la treptele care duceau spre citadelă. Apoi se opri o clipă să examineze situația. Catskill era ocupat să așeze santinelele la poartă. Poate că nu se gândise încă la micul pod și își închipuia că dl. Barnstaple era la dispoziția sa, oricând va dori. În partea de sus a pantei, Utopienii transportau pe morți și răniți.

Dl. Barnstaple urcă treptele ca și cum ar fi fost adâncit în gânduri și se opri câteva clipe pe citadelă, cu mâinile în buzunarele pantalonilor, parcă vrând să contemple priveliștea. Apoi se întoarse către scara în spirală ce cobora spre un fel de cameră de gardă de jos. Îndată ce fu sigur că nu-l mai vede nimeni, începu să gândească și să se miște foarte repede.

Camera de gardă îl punea în încurcătură. Avea cinci uşi, fiecare din ele, afară de cea pe care tocmai intrase, putând duce jos spre scară. În faţa uneia însă se afla o grămadă de lăzi de împachetat. Mai rămâneau de ales trei uşi. Alergă de la una la alta, deschizând-o pe fiecare. Dar toate trei aveau trepte de piatră care coborau către un palier şi un loc cotit. Stătu ezitând în faţa celei de a treia şi observă că sufla din ea un curent de aer rece. Cu siguranţă că această uşă ducea în jos, spre faleză, căci altfel de unde ar fi venit aerul? Nu încape îndoială că asta era!

Să închidă uşile pe care le deschisese? Nu! Le va lăsa pe toate deschise.

Auzi un zgomot de paşi venind de pe scara dinspre citadelă. Coborî treptele, păşind uşor şi repede şi se opri o clipă în colţul palierului. Fu silit să se oprească şi să asculte mişcările urmăritorilor săi. „Asta e uşa spre pod, domnule!" îl auzi el pe Ridley strigând, apoi auzi glasul lui Catskill care spunea: „Stânca Tarpeiană"[113], iar Barralonga confirmă: „Exact! De ce să risipim un cartuş? Eşti sigur că duce spre pod, Ridley?"

Paşii răsunară de-a curmezişul camerei de gardă şi se îndepărtară în jos, pe una din celelalte scări.

— Un răgaz! şopti dl. Barnstaple şi apoi se opri înspăimântat.

Era prins în capcană! Scara pe care erau ei era cea care ducea spre pod!

Ei vor coborî până la pod şi, îndată ce vor ajunge acolo, vor vedea că el nu era nici pe pod, nici pe scările din partea cealaltă a strâmtorii şi că, deci, nu putuse să scape. Cu siguranţă că vor bara acel drum, fie încuind porţile care duceau într-acolo, fie, neputând face asta, punând o santinelă şi apoi se vor întoarce şi-l vor căuta în linişte.

Dar ce era ceea ce spusese Catskill? Stânca Tarpeii?…

Groaznic!

Nu trebuia să se lase prins de viu…

Va trebui să lupte ca un şobolan încolţit şi să-i silească să-l împuşte…

Coborî pe scară. Se făcu deodată foarte întuneric, apoi lumina începu să crească din nou. Scara se sfârşea într-o pivniţă mare, obişnuită, care poate că fusese cândva un amplasament al unui tun sau o magazie. Era bine luminată de două ferestre fără geamuri, tăiate în stâncă. Acum era depozit de provizii. Într-o parte se afla un şir de sticle, din acelea care erau folosite în Utopia pentru vin; de cealaltă parte, un amestec de lăzi de ambalaj şi cuburi îmbrăcate în foiţă de aur. El ridică una din sticle, apucând-o de gât. Era o bună măciucă. Dacă ar face un fel de barieră din lăzile de ambalaj în faţa intrării şi ar sta în dosul lor, izbind în urmăritori pe măsură ce ar fi intrat ei acolo? Sticlele de vin se vor sparge de ţestele lor… Îi trebuia timp să facă baricada… Alese trei din cele mai mari sticle şi le duse lângă uşă, să le aibă la îndemână. Apoi avu o inspiraţie şi privi spre fereastră.

Ascultă câtva timp la uşa care dădea spre scară. Niciun zgomot nu se auzea de sus. Se duse la fereastră şi se culcă în deschizătura adâncă, răsucindu-se ca să poată privi în afară, în sus şi în jos. Faleza cobora abrupt; ar fi putut să scuipe în torentul care susura la vreo o mie cinci sute de picioare dedesubtul său. Stânca era formată aici din straturi aproape verticale, care se proiectau în afară şi se retrăgeau înăuntru; un mare contrafort ascundea podul aproape în întregime, afară de capătul cel mai îndepărat, care părea să fie cu vreo douăzeci sau treizeci de metri mai jos decât deschizătura prin care privea dl. Barnstaple. Dl. Catskill apăru pe pod — o siluetă mică şi îndepărtată —, cercetând scara de piatră din partea cealaltă a podului. Dl. Barnstaple îşi retrase capul în grabă. Apoi, foarte discret, iscodi din nou. Dl. Catskill nu se mai zărea. Venea probabil înapoi.

La treabă! Nu avea timp de pierdut.

În vremurile de altădată, înainte ca războiul mondial să fi scumpit călătoriile, făcându-le incomode, dl. Barnstaple se îndeletnicise uneori cu alpinismul în Elveţia şi tot aşa se mai antrenase în Cumberland şi Wales. Examina acum stâncile din apropiere cu un ochi de cunoscător. Erau tăiate în planuri aproape orizontale, în care se produsese o infiltraţie considerabilă, mai ales a unei materii albe şi cristaline. Această materie, care, presupunea el, era calcit, fusese roasă de vreme mai repede decât compoziţia generală a stâncii, lăsând o serie dc şanţuri orizontale, neregulate. Cu oarecare noroc, ar fi fost cu putinţă să se furişeze pe peretele falezei, să ocolească contrafortul şi să se caţere până la pod.

Apoi îi veni o idee şi mai plină de speranţe. Ar putea să meargă uşor pe peretele falezei până la primul adăpost, să stea lipit acolo şi să rămână până când Pământenii vor veni să cerceteze pivniţa în care se afla acum. După ce o vor fi cercetat, el va putea să se furişeze înapoi în pivniţă. Chiar dacă vor privi afara pe fereastră, nu-l vor vedea şi chiar dacă el va lăsa urme de degete sau alte indicii în deschizătură, cu siguranţă ei vor trage concluzia că el fie a sărit, fie a căzut de pe stâncă în fundul strâmtorii. Dar mai întâi poate-i va trebui mult timp să se poată căţăra pe peretele falezei… Şi asta îl va despărţi de armele sale, de sticlele cu vin!…

Totuşi, ideea de a se ascunde în adâncitura stâncii pusese stăpânire pe imaginaţia sa. Cu multă prudenţă, ieşi pe fereastră, găsi o ieşitură de care să se apuce cu mâna, îşi puse picioarele pe o muchie şi începu să-şi croiască drum către firida aleasă.

Dar erau dificultăţi neaşteptate; pe un spaţiu de vreo cinci metri de locul unde se apucase cu mâna nu mai era nimic. Fu nevoit să se lipească de stâncă şi să se sprijine în tălpi, rămânând câtva timp complet nemişcat în această poziţie.

Ceva mai departe se afla o bucată roasă de vână de minereu, care se sparse sub el pe neaşteptate, dar din fericire dl. Barnstaple se ţinea strâns cu degetele, iar celălalt picior era bine rezemat. Cristalele desprinse se rostogoliră o clipă în josul stâncii, apoi nu mai făcură niciun zgomot. Căzuseră în gol. Câteva clipe, el rămase paralizat.

— Nu sunt în formă, şopti dl. Barnstaple. Nu sunt azi în formă!

Rămase agăţat, nemişcat, rugându-se.

Făcu un efort şi îşi reluă drumul.

Era chiar la marginea scobiturii, când un zgomot slab îl făcu să-şi îndrepte privirile spre fereastra prin care ieşise. Ridley îşi scotea faţa, încet şi cu precauţie, cu ochii roşii şi sălbatici privind dintre bandajele albe.

5

La început nu-l văzu pe dl. Barnstaple.

— Dumnezeule! zise el însă când îl văzu şi îşi retrase capul în grabă.

Se auzi un zgomot de voci ce spuneau lucruri pe care nu le putu auzi.

Un instinct nefericit îl făcu pe dl. Barnstaple să rămână nemişcat, deşi ar fi putut cu uşurinţă să intre la adăpost în scobitură, înainte ca dl. Catskill să apară cu revolverul în mână.

Câteva clipe se priviră unul pe altul în tăcere.

— Vino înapoi sau trag, zise dl. Catskill, fără convingere.

— Trage! zise dl. Barnstaple, după o clipă de gândire.

Dl. Catskill îşi întinse gâtul şi privi în jos, în adâncimile albastre şi umbroase ale trecătorii.

— Nu-i nevoie, răspunse el. Trebuie să ne economisim cartuşele.

— N-ai curaj, zise dl. Barnstaple.

— Nu-i chiar aşa, zise dl. Catskill.

— Nu, zise dl. Barnstaple, nu-i aşa. Dumneata, prin structura dumitale, eşti un om civilizat.

Dl. Catskill se încruntă spre el, dar fără ostilitate.

— Ai o fantezie foarte bogată, continuă dl. Barnstaple. Păcat că ai fost atât de prost educat. Ştii ce s-a întâmplat cu dumneata? Ai fost îndopat cu Kipling. Imperiul anglo-saxon, cercetaşul şi copoiul, din acestea e alcătuită mintea dumitale. Dacă aş fi fost la Eaton, cred că aş fi rămas la fel ca dumneata.

— La Harrow, îl corectă dl. Catskill.

— O şcoală cu desăvârşire stupidă. O suburbie unde băieţii poartă coc şi nimb de paie. Trebuia să presupun că a fost Harrow. Dar ciudat că nu-ţi port pică. Dacă ţi s-ar fi infiltrat idei ca lumea, ai fi putut fi altfel decât cum eşti. Dacă eu aş fi fost profesorul dumitale… Dar acum e prea târziu.

— Aşa e, zise dl. Rupert Catskill, zâmbind amar şi făcând cu ochiul în jos, spre trecătoare.

Dl. Barnstaple începu să pipăie cu un picior pe după colţul stâncii.

— Stai încă o clipă, zise dl. Catskill. N-am de gând să trag.

Un glas dinăuntru, probabil al lordului Barralonga, zise ceva cu privire la aruncarea unui bolovan asupra d-lui Barnstaple. Un altul, probabil al lui Ridley, îl aprobă cu fero-citate.

— Nu fără un proces în regulă, zise dl. Catskill peste umăr.

Faţa acestuia era de nepătruns, dar d-lui Barnstaple îi trecu prin minte o idee năstruşnică, anume că dl. Catskill n-ar fi vrut să-l ucidă. Se gândise mai bine şi acum dorea să scape şi el la Utopieni şi probabil urmărea să ajungă la o înţelegere cu ei.

— Avem de gând să te judecăm, domnule, zise dl. Catskill. Avem de gând să te judecăm. Te citărm să apari în faţa judecăţii.

Dl. Catskill îşi umezi buzele şi chibzui.

— Curtea se va întruni îndată. Ochii săi mici, negri şi vii, apreciară la repezeală şansele poziţiei d-lui Barnstaple. Îşi întinse gâtul spre pod. Nu vom pierde timp cu procedura, zise el. Şi n-am nicio îndoială în privinţa sentinţei. Te vom condamna la moarte. Asta e situaţia, domnule. Mă îndoiesc dacă va trece mai mult de un sfert de oră, până când soarta dumitale va fi pecetluită în mod legal.

Privi în sus, încercând să vadă vârful stâncii.

— Probabil că vom arunca nişte bolovani, zise el.

— ***Moriturus*** te salut[114], zise dl. Barnstaple, cu aerul de a face o remarcă plină de spirit. Dacă îmi permiteţi, mă voi duce acum să găsesc o poziţie mai confortabilă.

Dl. Catskill continuă să-l privească drept în ochi.

— Nu ţi-am dorit niciodată răul, zise dl. Barnstaple. Dacă aş fi fost profesorul dumitale, totul ar fi fost altfel. Îţi mulţumesc pentru sfertul de oră pe care mi-l mai dai. Şi dacă, printr-un noroc…

— Exact, zise dl. Catskill.

Se înţeleseseră unul cu altul.

Când dl. Barnstaple trecu pe după marginea stâncii în adăpost, dl. Catskill continua să privească afară, iar glasul lordului Barralonga se auzea slab, cerând să se arunce imediat cu bolovani.

6

Căile minţii omeneşti sunt greu de desluşit. De la disperare, dl. Barnstaple trecu la o stare de veselie. Groaza de la început de a se căţăra la această înălţime imensă făcu loc acum unei siguranţe aproape copilăroase. Sentimentul morţii iminente dispăruse. Gusta această aventură, ba chiar se bucura de ea, fără să mai ţină seama acum câtuşi de puţin de felul cum va lua ea sfârşit.

Trecu o bucată bună de timp până când ajunse la unghiul contrafortului, iar braţele începură să-l doară destul de tare şi atunci avu un şoc. Vedea acum în întregime podul şi trecătoarea îngustă. Ieşitura pe care mersese nu ducea spre pod, ci cu vreo treizeci de picioare mai jos. Şi, ceea ce era mai rău, între el şi pod se aflau două râpe şi nişte zănoage de o adâncime nesigură. Făcând această descoperire, el regretă pentru întâia oară că nu rămăsese în pivniţă, să se lupte acolo.

Avu câteva clipe de nehotărâre, simţindu-şi tot mai acut durerea din braţe.

Fu trezit din inerţie de ceva care crezu la început că era umbra unei păsări iuţi, aruncată pe stâncă. Se întoarse într-o clipită. Spera să nu fie atacat de păsări. Citise o povestire cu acest subiect, dar nu se gândise la aşa ceva până acum.

Atunci răsună un zgomot puternic deasupra capului său şi el privi în sus, pentru ca să vadă o bucată de stâncă izbindu-se de o mică proeminenţă de deasupra lui şi spărgându-se în bucăţi. Din acest incident, el presupuse în primul rând că curtea dăduse un verdict de condamnare, mai înainte de timpul prevăzut de dl. Catskill şi, în al doilea rând, că cei de sus îl vedeau. Îşi reluă cu o energie febrilă drumul spre adăpostul din râpă.

Râpa, mai mult decât se aşteptase, era de fapt un horn. Greu de urcat, se gândi el, dar destul de uşor de coborât. Era complet înconjurat de pereţi de stâncă. Şi cam la vreo sută de picioare mai jos se afla un fel de treaptă care constituia un adăpost destul de larg, acoperit în partea de sus şi având destul spaţiu ca un om să se întindă înăuntru. Acolo, dl. Barnstaple îşi va putea odihni braţele, aşa că, fără să mai stea pe gânduri, se strecură în jos până acolo, apoi se abandonă senzaţiei plăcute de a nu mai sta agăţat de ceva. Nu putea fi nici văzut, nici ajuns de urmăritorii săi pământeni.

În fundul adăpostului curgea un fir de apă. Bău şi începu să se gândească la mâncare şi să regrete

că nu-şi luase cu el ceva provizii din depozitul din pivniţă. Ar fi putut să deschidă unul din acele cuburi învelite în foiţă aurie sau să vâre în buzunar o sticluţă de vin. Vinul i-ar fi dat acum foarte mult curaj. Dar nu mai avea rost să se gândească la asta. Rămase mult timp, aşa i se păru lui, în acest adăpost de preţ, cercetând cu multă grijă hornul de sub el. Părea să fie practicabil pe o mare distanţă în jos. Pereţii erau foarte netezi, dar păreau destul dc apropiaţi ca să poată coborî cu spatele pe o parte şi cu picioarele rezemate de cealaltă.

Îşi privi ceasul de la mână. Nu era încă nici nouă dimineaţa, mai erau zece minute până la nouă. Fusese chemat de Ridley înainte de cinci şi jumătate. La şase şi jumătate, servise micul dejun în curte. Serpentine şi Cedar apăruseră pe la ora opt. După vreo zece minute, Serpentine fusese ucis. Apoi fuga şi urmărirea. Cât de repede se întâmplaseră toate acestea!…

Avea ziua întreagă înaintea lui. Îşi va relua coborârea la nouă şi jumătate. Până atunci se va odihni… Era absurd să-i fie de pe acum foame…

Porni din nou, înainte de nouă şi jumătate. Pe o distanţă de vreo sută de picioare, înaintă uşor. Apoi, pe nesimţite, râpa se lărgi. Îşi dădu seama de asta abia când văzu că începe să alunece. Alunecă, zbătându-se cu furie, vreo douăzeci de picioare, apoi căzu drept în jos încă vreo zece picioare, se izbi de o stâncă şi fu oprit de un al doilea prag, mult mai larg decât cel de deasupra. Se prăbuşi pe el, izbindu-se cu putere şi se rostogoli, din fericire, spre interior. Era julit, dar nu era rănit serios.

— Am noroc, îşi zise el. Mă mai ajută norocul!

Se odihni câtva timp şi, după aceea, încredinţat ca lucrurile vor merge bine, se apucă să inspecteze etapa următoare a coborârii. Fără să-i vină să-şi creadă ochilor, descoperi că hornul de sub adăpostul său era absolut imposibil de trecut. De fiecare parte era câte o stâncă dreaptă, netedă, pe o lungime de cel puţin douăzeci de metri şi o lăţime

de şase picioare. Dacă ar fi încercat să coboare, ar fi însemnat să se prăbu-şească imediat în prăpastie. Apoi îşi dădu seama că era tot atât de imposibil să se întoarcă pe unde venise. Nu-i venea să creadă; lucrurile păreau prea absurde. Începu să râdă, cum ar râde cineva care ar vedea că propria sa mamă refuză să-l recunoască după o absenţă de o zi.

Apoi, deodată, se opri din râs.

Începu să examineze din nou totul, cu amănunţime. Pipăi stâncile netede din jur.

— Totuşi e absurd! zise el, scăldat în sudori reci.

Nu exista nicio cale de ieşire din acest colţ în care ajunsese cu atâta greutate şi sârguinţă. Nu putea să meargă nici înainte, nici înapoi. Era prins în cursă. Norocul îl părăsise.

7

La amiază, după cum arăta ceasul său de la mână, dl. Barnstaple şedea în adăpostul său, ca un invalid ostenit, suferind de o boală incurabilă, care ar sta într-un fotoliu, într-un scurt răgaz al suferinţei, neavând nimic de făcut şi fără nicio speranţă. Nu exista nicio şansă din zece mii să se întâmple ceva care să-l elibereze din această capcană în care intrase. În spatele său curgea un fir de apă, dar nu exista nimic de mâncare, nici măcar un firicel de iarbă pe care să-l mestece. Dacă nu prefera să se arunce în fundul hornului, nu urma decât să moară de foame… Probabil că nopţile vor fi reci, deşi nu destul de reci ca să-i aducă moartea.

Deci iată la ce sfârşit ajunsese, fugind de oboseala gazetăriei din Londra şi de plictiselile domestice din Sydenham.

Ciudată călătorie făcuse cu maşina! Camberwell, Victoria, Hounslow, Slough, Utopia, Paradisul din Munţi, sute de imagini fascinante şi atrăgătoare ale unei lumi de adevărată fericire şi ordine, zborul acela lung cu aeroplanul aproape în jurul acestei lumi… Şi acum — moartea.

Gândul de a-şi scurta suferinţele, aruncându-se în pră-pastie, nu găsea niciun ecou în el. Va sta aici şi va suferi toate chinurile care se vor produce, până la moarte. Şi la vreo trei sute de metri mai departe, se aflau tovarăşii săi Pământeni, care-şi aşteptau şi ei soarta… Era uluitor. Şi era prozaic…

La urma urmei, la asta sau aproape de asta trebuia să ajungă cea mai mare parte a oamenilor.

Mai curând sau mai târziu, oamenii trebuie să zacă şi să sufere, trebuie să cugete, apoi să se gândească febril, după aceea iarăşi slab, până li se sting gândurile de tot.

La urma urmei, gândi el, e de preferat să mori în felul acesta, decât într-o moarte subită, e mai bine să poţi privi câtva timp moartea în faţă, să ai răgazul să-ţi scrii ***finis*** în minte, să reflectezi asupra vieţii în genere şi asupra vieţii pe care ai trăit-o, să te gândeşti la ea cu anume detaşare, cu independenţa pe care numai desăvârşita neputinţă de a schimba ceva poate să ţi-o dea.

Acum mintea îi era limpede şi calmă, o seninătate rece ca un cer senin de iarnă pusese stăpânire pe el. Mai avea de suferit, o ştia bine, dar nu credea că suferinţele vor fi insuportabile. Dacă se vor dovedi insuportabile, hornul trecătorii se căsca dedesubt. Din acest punct de vedere, pragul de stâncă pe care şedea era un pat al morţii mai bun decât altele, un pat de moarte mult mai comod. Un pat de bolnav îţi înfăţişează suferinţa în nişte limite prea largi, o expune unui examen prea complet. Dar, aşa cum citise el, să mori de foame nu e chiar atât de îngrozitor. Foamea şi durerea aveau să fie mai sfâşietoare către cea de a treia zi, dar după aceea avea să-l cuprindă o slăbiciune care nu-l va lăsa să simtă prea mult. Nu va fi ca tortura multor cazuri de cancer sau ca agonia congestiei cerebrale, nu va fi nici a zecea parte din toate acestea. Va fi doar singurătatea. Dar nu eşti oare tot atât de singur pe patul de moarte de acasă? Oamenii vin şi-ţi spun „O să treacă! O să treacă!”

şi îţi fac mici servicii, dar ce alte relaţii mai ai cu ei?… Mergi pe drumul tău solitar, graiul şi mişcarea şi dorinţa de a vorbi sau de a te mişca te părăseşte şi glasurile celorlalţi se şterg… Pretutindeni, moartea este un act foarte solitar, o plecare…

Un om mai tânăr probabil că ar fi socotit că această sin-gurătate din trecătoare era cumplită, dar dl. Barnstaple trăise şi deziluziile mult mai mari ale prieteniei. Ar fi vrut să mai vorbească o dată cu băieţii săi şi să-şi mai încurajeze o dată soţia, dar chiar şi aceste dorinţe erau poate mai mult sentimentale decât realiste. Când ajungea să stea de vorbă cu băieţii săi, simţea un fel de sfiiciune. Pe măsură ce ajungeau să-şi aibă propria lor personalitate şi să devină adolescenţi, el simţea tot mai mult că a vorbi intim cu ei înseamnă a te amesteca în dreptul lor de a se dezvolta după propria lor fire. Şi îşi dădea seama că şi ei erau timizi faţă de el, dar de o timiditate defensivă. Poate că mai târziu fiii revin la părintele lor, însă acest „mai târziu” el nu-l va mai cunoaşte niciodată. Ar fi dorit totuşi ca ei să afle ce se petrecuse cu el. Asta îl tulbura. Îi vor păstra o amintire mai bună, ar fi poate mai bine pentru caracterele lor, dacă nu vor crede — cum vor fi aproape siliţi să creadă — că el fugise de la ei sau îşi pierduse minţile ori memoria într-o tovărăşie rea şi se văzuse nevoit să plece. În orice caz, ei vor fi sâcâiţi şi ruşinaţi inutil sau vor fi nevoiţi să cheltuiască bani ca să afle unde e el — şi era păcat.

Orice om trebuie să moară. Mulţi oameni au murit la fel cum va muri şi el, căzuţi în locuri ciudate, rătăciţi în peşteri întunecoase sau închişi şi lăsaţi să piară. E bine să mori fără mari nelinişti sau jigniri. El se gândi la zecile de mii de oameni care fuseseră crucificaţi de romani; erau opt mii sau zece mii cei din armata lui Spartacus, care au fost ucişi în felul acesta, pe Via Appia? Sau la negrii legaţi în lanţuri ca să moară de foame şi la

tot şirul nesfârşit de asemenea morţi. Aceste lucruri care aţâţau imaginaţiile tinere erau înspăimântătoare mai mult în gând decât aievea. Totul nu era altceva decât o durere ceva mai mică sau mai mare, dar Dumnezeu nu vrea să se facă risipă de durere. Cruce, roată, scaun electric sau pat de suferinţă — principalul este că mori şi că ai sfârşit totul.

Se simţea bine, văzând că se poate gândi fără teamă la asemenea lucruri. E bine, când eşti prizonier, să-ţi dai seama că nu-ţi pierzi minţile. Şi dl. Barnstaple fu surprins să vadă cât de puţin îi păsa, acum când privea lucrurile în faţă, dacă era nemuritor sau nu. Fusese pregătit să ştie că e nemuritor sau cel puţin că fiinţa nu i se va sfârşi o dată cu moartea, fie cu totul, fie în parte. Era ridicol să fie dogmatic şi să susţină că o impresie mai mult sau mai puţin clară din viaţa sa conştientă, ba poate şi o parte din voinţa sa, nu ar putea continua totuşi să existe în vreun fel oarecare. Dar el pricepu că e cu neputinţă să-ţi închipui cum ar putea să fie. Era inimaginabil. Nu se putea anticipa. Nu-i era frică de această continuare. N-avea niciun fel de idee sau teamă de posibilitatea vreunei pedepse ori cruzimi. Universul i se păruse uneori alcătuit cu multă neglijenţă, dar nu crezuse niciodată că ar putea să fie opera unui imbecil răuvoitor. Îl impresionase că era atât de dezordonat acest univers, nu însă şi cu tot dinadinsul crud. El însuşi fusese ceea ce fusese, slab şi mărginit şi uneori prost, însă pedeapsa acestor defecte stătea numai în ele şi în nimic altceva.

Încetă să se mai gândească la propria sa moarte. Începu să cugete la viaţă în general, la umilinţa sa de acum, la aspiraţiile sale îndrăzneţe. Constată că regretă amarnic că nu va mai vedea această lume utopiană, care era în multe privinţe o imagine apropiată de ceea ce avea să devină propria noastră lume. Fusese foarte încurajator pentru el să vadă

visurile şi idealurile omeneşti transformate în realitate, dar era deprimant să piardă din ochi această viziune, tocmai când abia începuse s-o examineze. Se trezi că îşi pune întrebări la care nu găsea niciun răspuns, în diferite chestiuni economice, de dragoste ori de luptă. În orice caz, era bucuros că văzuse şi atât. Era bine că această viziune îl purificase şi-l eliberase cu totul de disperarea sumbră stârnită de Peeve şi că perspectiva vieţii îi apăruse din nou.

Pasiunile, conflictele şi necazurile anului de graţie 1921 erau necazurile febrei unei lumi neinoculate. Era Confuziei de pe Pământ se va sfârşi şi ea la vremea ei, mulţumită unui anume simţ, obscur şi nestăpânit, de dreptate din sângele rasei umane. Ghemuit într-o gaură din peretele acestei stânci uriaşe, cu înălţimi şi adâncimi inabordabile deasupra şi dedesubtul său, îngheţat, flămând şi stând într-o poziţie incomodă, dl. Barnstaple era atât de straniu constituit, încât găsea în acest gând o consolare profundă.

Dar cât de lamentabil eşuaseră el şi tovarăşii săi pe drumul menit să-i ridice la nivelul marilor posibilităţi pe care le oferea Utopia! Nimeni nu ridicase o mână hotărâtă pentru a opri imaginaţia copilăroasă a d-lui Catskill şi agresivitatea brutală a tovarăşilor săi. Cât de decisiv se îndreptase părintele Amerton spre rolul preotului fanfaron, duşmănos, persecutor, certăreţ! Cât de lamentabil, de slab şi necinstit fusese dl. Burleigh (şi nici el însuşi nu fusese mai bun), dezaprobând mereu şi situându-se într-una într-o opoziţie ineficace. Şi ce animal frumos şi lipsit de inteligenţă era femeia aceea, Greeta Grey, dornică să primească, să acapareze, impenetrabilă pentru orice idee în afară de gândul la ceea ce i se datora ca femelă amabilă! Lady Stela era dintr-un aluat mai fin, dar nu era coaptă nici ea pentru nimic superior. Femeile, se gândi el, nu fuseseră bine reprezentate în această expediţie, pe cât de întâmplătoare, pe atât de

inutilă. Erau ele oare adevăratele mostre ale femeilor de pe Pământ?

Tot ce făcuseră aceşti Pământeni în Utopia a fost numai intenţia lor de a o readuce, cât mai grabnic cu putinţă, la agresiunile, subjugările, cruzimile şi dezordinile Erei Confu-ziei, din care făceau ei înşişi parte. Pe Serpentine şi Cedar, omul puterii ştiinţifice şi omul ştiinţei de a vindeca, încercaseră să-i facă ostaticii dezordinei şi, nereuşind, i-au ucis ori au căutat să-i ucidă.

Au încercat să readucă Utopia la starea Pământului şi într-adevăr, în afară de nebunia, răutatea şi slăbiciunea oamenilor, Pământul era acum Utopia. Bătrânul Pământ era acum Utopia, o grădină glorioasă, un paradis terestru, afară doar de faptul că era transformat în pulbere şi ruine de toţi cei de teapa lui Catskill, Hunker, Barralonga, Ridley, Dupont şi a altora ca ei. Nebuniei acestora de a călca totul în picioare nu i se împotrivea nimeni, se pare, în întreaga lume, în momentul de faţă, decât văicărelile unora ca Peeve, dezaprobarea smerită a unora ca Burleigh şi nemăsurata ineficacitate a unor proteste ca acelea ale lui însuşi. Şi, în plus, câţiva scriitori sau învăţători, care până acum nu obţinuseră decât rezultate neînsemnate.

Încă o dată, dl. Barnstaple se trezi gândindu-se la vechiul său prieten, inspectorul de şcoală şi autorul de manuale şcolare, care muncise cu atâta stăruinţă şi se frânsese murind atât de jalnic. Toată viaţa el muncise pentru Utopia. Mai există încă şi alte sute sau mii de Utopieni ca el pe Pământ? Ce forţă magică îi susţine?

„Aş vrea să le pot trimite un mesaj, îşi zise dl. Barnstaple. Ca să-i încurajez”.

Căci era adevărat — cu toate că el va trebui să flămânzească şi să moară ca un animal căzut într-o groapă — că Utopia totuşi triumfa şi avea să triumfe. Hrăpăreţii şi bătăuşii, persecutorii şi „patrioţii”, linşorii şi boicotorii şi toată drojdia

miopiei şi violenţei omeneşti se îndreaptă către înfrângerea finală. Viaţa lor nu cunoaşte nicio fericire, ei merg, din emoţie în emoţie şi din satisfacţie în satisfacţie, spre istovire. Întreprinderile şi succesele lor, războaiele şi gloria lor strălucesc şi dispar. Se dezvoltă numai faptul autentic, adevărul, ideea clară, crescând an de an şi veac după veac, încet şi invincibil, aşa cum creşte diamantul în întunericul şi sub presiunea pământului, aşa cum cresc zorile în timp ce se sting luminile unei orgii întârziate.

Care avea să fie sfârşitul acelor sărmane fiinţe mărunte de-acolo, de sus? Viaţa lor era şi mai precară decât a sa, căci el ar putea să zacă şi să moară de foame încet aici, săptămâni întregi, până când fiinţa lui îşi va da ultima suflare. Dar ei s-au ridicat făţiş împotriva puterii şi înţelepciunii Utopiei şi chiar în clipa asta puterea ordonată a acestei lumi se îndrepta fără îndoială asupra lor. Avea încă o slabă remuşcare absurdă că trădase atacul lui Catskill. Zâmbi acum, amintindu-şi de convingerea pasionată pe care o avusese în momentul acela — că, dacă Catskill va putea să captureze ostaticii, Pământul ar putea să triumfe asupra Utopiei. Această convingere îl împinsese la acţiune. Îşi închipuise că strigătele slabe erau tot ce mai rămăsese pentru a putea abate acest dezastru monstruos. Dacă el n-ar fi fost acolo sau dacă ar fi ascultat de instinctul de tovărăşie care l-ar fi împins să lupte alături de ceilalţi, ce s-ar fi întâmplat?

Când îşi aminti cum îl aruncase Cedar pe Mush în lături, aşa cum ar arunca cineva un căţel şi revăzu statura şi liniile lui Serpentine, el se îndoi că Pământenii, chiar acolo pe scările de sub arcadă, i-ar fi putut înfrânge pe aceştia doi. Revolverele ar fi intrat în funcţiune cum făcuseră şi pe pantă, iar Catskill n-ar fi obţinut ostatici, ci numai două cadavre.

Cât de prostesc fusese întregul plan al lui Catskill! Dar nu fusese mai prostesc decât ar fi fost comportarea lui Catskill, Burleigh şi a celorlalţi oameni de stat de pe Pământ, în ultimii câţiva ani. Uneori, în timpul chinurilor prin care trecuse lumea în perioada Războiului Mondial, s-ar fi putut spune că Utopia se apropiase de Pământ. Norii negri şi fumul acelor ani întunecaţi fuseseră întretăiaţi de lumina unor speranţe stranii, de făgăduinţa unei lumi renăscute. Dar naţionaliştii, financiarii, preoţii şi patrioţii nimiciseră toate aceste speranţe. Ei se încrezuseră în vechile otrăvuri şi infecţii şi în slaba rezistenţă la ele a spiritului civilizat. Îşi număraseră armele, îşi aşezaseră capcanele şi îşi puseseră femeile să coasă steaguri ale discordiei…

Pentru câtva timp uciseseră speranţa, dar numai pentru câtva timp. Căci Speranţa, cea care redeşteaptă omenirea, învie neîncetat.

— Utopia va învinge, zise dl. Barnstaple şi stătu câtva timp să asculte un sunet pe care-l auzise mai înainte, fără să-i dea prea multă importanţă, un sforăit surd în stâncile din jurul său, ca zgomotul făcut de o maşină mare, care aci creştea, aci devenea aproape neauzit.

Gândurile i se întoarseră la foştii săi tovarăşi. Nădăjduia că nu sunt prea abătuţi sau înfricoşaţi, acolo sus. Dorea în chip deosebit să se întâmple ceva care să susţină curajul lady-ei Stella. Era sincer îngrijorat pentru lady Stella. Cât despre ceilalţi, va fi bine dacă-şi vor păstra combativitatea până la sfârşit. Probabil că lucrau cu toţii la înfăptuirea vreunui plan absurd şi plin de speranţe de apărare al d-lui Catskill. Cu excepţia d-lui Burleigh, care se odihnea, convins că cel puţin pentru el mai exista un mijloc elegant de a ieşi din încurcătură. Şi probabil că nu era prea înfricoşat, dacă acest mijloc nu exista. Amerton, poate şi Mush aveau să cadă în vreun extaz religios, care-i va irita puţin pe ceilalţi, ori poate va furniza un

stimulent sufletesc lady-ei Stella şi d-rei Greeta Grei. Cât despre Penk, era destul vin în pivniţă…

Aveau să-şi urmeze legile fiinţei lor, făcând lucrurile pe care natura şi obiceiurile lor urmau să le ceară de la fiecare.. Ce altceva se putea face?

Dl. Barnstaple se cufundă într-o prăpastie metafizică…

Apoi se surprinse privindu-şi ceasul de la mână. Era douăsprezece şi douăzeci de minute. Se uita la ceas din ce în ce mai des, ori timpul se scurgea mai încet… Trebuia să-şi întoarcă ceasul sau să-l lase să se oprească? Începu să-i fie foarte foame. Nu putea să fie încă foame adevărată; nu era, probabil, decât imaginaţia sa, care scăpase de sub control.

Capitolul IV
SFÂRŞITUL STÂNCII DE CARANTINĂ

1

Dl. Barnstaple se trezi încet şi cu greu dintr-un vis culinar. Visase că era Soyer, vestitul şef al Clubului Reformei, născocind şi gustând diferite feluri de mâncare. Dar, în chipul plăcut cum se petrec lucrurile în vis, el nu era numai Soyer, ci în acelaşi timp un mare biolog utopian şi, totodată, şi Dumnezeu cel Atotputernic; aşa că putea să facă nu numai feluri de mâncare, ci crea chiar legume şi cărnuri noi pe care le gătea. Era interesat îndeosebi de un nou soi de pasăre, din rasa avicolă Chateaubriand, ce avea să îmbine însuşirile bogate ale unui biftec foarte bun cu dimensiunile şi delicateţea unui piept de pui. Şi dorea să împăneze pasărea cu un amestec de mirodenii, ceapă şi ciuperci, numai că ciupercile aveau alt gust. Ciupercile (el le gustase) erau deosebite. În vis îi apăruse un ajutor de bucătar, ba chiar mai mulţi ajutori de bucătari, cu toţii goi ca şi Utopienii, aducând păsările din cămară şi spunându-i că nu le mai pot ţine, că păsările se ridicaseră şi continuau

să se ridice tot mai mult. Pentru a ilustra această idee a ridicării lor, ajutorii de bucătari ridicau păsările deasupra capului şi apoi începeau să se caţere pe pereţii bucătăriei, care erau stâncoşi şi foarte apropiaţi pentru nişte simpli pereţi de bucătărie. Chipurile lor se întunecau. Deveneau un contur negru pe aburul luminos care se înălţa dintr-un cazan în care clocotea supa. Era supă ceea ce fierbea în cazan şi totuşi era o supă rece care scotea aburi reci.

Dl. Barnstaple se trezi.

În locul aburilor luminoşi văzu ceaţă, o ceaţă luminată puternic de lună, care umplea strâmtoarea. Zări doi Utopieni, ca nişte siluete negre…

Cum, Utopieni?

Gândul său se lupta între vis şi trezire. Se ridică brusc, cu atenţia încordată. Ei se mişcau cu gesturi degajate, fără să bănuiască prezenţa lui atât de aproape de ei. Fixaseră o scară subţire de frânghie, într-un punct de deasupra lor, dar cum făcuseră acest lucru, el nu ştia. Unul stătea încă pe o treaptă, celălalt se legăna deasupra primului, deasupra prăpastiei, agăţat de frânghie şi cu picioarele rezemate de stâncă. Al treilea cap de Utopian apăru peste marginea pragului de piatră, legănându-se dintr-o parte în alta. Se vedea limpede că se căţăra pe o a doua scară de frânghie. Începură să discute între ei. Dl. Barnstaple înţelese că acest ultim sosit considera că el şi tovarăşii săi se căţăraseră destul de sus, dar cel care se afla cel mai sus insista că ar trebui să mai urce. În câteva clipe, problema fu rezolvată.

Utopianul cel mai de sus deveni foarte activ, se ridică, se legănă şi dispăru în salturi din câmpul de vedere al d-lui Barnstaple. Tovarăşii săi îl urmară şi dispărură şi ei unul după altul, nelăsând să se vadă nimic altceva decât scara de frânghie care se agita convulsiv şi o frânghie care se legăna şi pe care se părea că ei o trag în sus pe stâncă.

Muşchii încordaţi ai d-lui Barnstaple se relaxară. El căscă în linişte, îşi întinse membrele îndurerate şi se scula cu multă grijă în picioare. Privi înspre partea de sus a râpei. Utopienii păreau să fi ajuns la pragul de deasupra şi erau ocupaţi acolo. Frânghia care până atunci se legănase liberă, deodată se încordă. Ridicau pesemne ceva de jos. Era un pachet mare, probabil cu unelte, arme sau alte materiale, înfăşurate în ceva care amortiza loviturile de stânci. Pachetul se zări la un moment dat, atârnând o clipă, răsucindu-se şi apoi fu tras din nou în sus de Utopieni. Urmă un răstimp de linişte.

Dl. Barnstaple auzi un sunet metalic şi apoi un ciocănit surd, intermitent. Se trase înapoi, când capătul unei funii subţiri, părând trasă de un scripete, trecu pe lângă el. Zgomotele de deasupra păreau acum produse de un fierăstrău, apoi câteva bucăţi de stâncă sc prăbuşiră pe lângă el în gol.

2

Nu ştia ce să facă. Îi era teamă să strige către aceşti Utopieni şi să-şi facă vădită prezenţa. După uciderea lui Serpentine, se întreba cum se va purta un Utopian cu un Pământean găsit ascuns în acest colţ întunecos.

Examină scara de frânghie cu ajutorul căreia ajunseseră Utopienii până la înălţimea unde se afla el. Scara era prinsă într-un cârlig lung, al cărui capăt era înfipt în stâncă, într-o latură a râpei. Probabil că acest cârlig fusese proiectat în stâncă de undeva de jos, în vreme ce el dormea. Scara era făcută din bucăţi drepte şi inele la intervale de câte două picioare. Era confecţionată dintr-un material atât de uşor, încât dl. Barnstaple se îndoi că ar putea să susţină un om, de n-ar fi văzut cu ochii lui pe Utopienii care sc căţăraseră pe ea. Se gândi că ar putea acum să coboare şi el, cu riscul de a se întâlni cu Utopienii aflaţi probabil jos. N-ar putea

să le atragă atenţia acestor trei Utopieni de deasupra decât prin vreo acţiune bruscă, ce ar putea să provoace însă şi o replică neaşteptată sau neplăcută, dar dacă s-ar ivi coborând încet de sus, Utopienii care vor fi fiind acolo jos ar avea timp să-şi dea seama şi să ia în considerare apropierea lui, înainte de a lua vreo măsură împotriva sa. În acelaşi timp, el dorea nespus să scape din acest adăpost lugubru.

Apucă un inel, întinse un picior pe deasupra marginii pragului, ascultă câteva clipe zgomotul slab al celor trei lucrători de deasupra sa, apoi începu să coboare.

Era o coborâre fără sfârşit. Începu să regrete că nu numărase întâi inelele scării. Coborâse până acum câteva sute. Şi totuşi, când îşi întinse gâtul să privească în jos, prăpastia se căsca fără fund. Acum se făcuse foarte întuneric. Lumina lunii nu pătrundea prea adânc în trecătoare şi reflexul slab al ceţii subţiri de sus era tot ce se strecura în densitatea beznei. Şi chiar luna părea că e gata să apună.

Ba se apropia de stâncă, ba stânca se depărta de el şi scara de frânghie părea să cadă drept în spaţiul fără fund şi fără lumină. Trebuia să pipăie fiecare inel, iar mâinile şi picioarele goale îi erau zgâriate şi îl dureau. Un nou gând neplăcut îi trecu prin minte, anume că vreun Utopian ar putea să se urce pe scară. Dar avea să observe asta, fiindcă frânghia atunci s-ar întinde şi ar vibra, iar el ar putea să strige: „Sunt un Pământean care coboară. Sunt un Pământean inofensiv”.

Chiar strigă aceste cuvinte, ca încercare. Ecoul i le trimise înapoi şi nu se auzi niciun alt răspuns.

Tăcu din nou, coborând cu îndârjire şi cât putea mai repede, pentru că acum dorinţa puternica de a scăpa de această infernală scară de frânghie şi de a-şi odihni mâinile şi pipicioarele înfierbântate pusese stăpânire pe el.

Clanc! Clanc! O fulgerare de lumină verde.

Se încorda şi privi în adâncimile trecătorii. Fulgerul verde apăru din nou. Îi arătă fundul prăpastiei, care părea să fie la o distanţă enormă sub el. Şi sus apăru ceva; nu putu să observe ce anume era, în clipa aceea scurtă de lumină. La început se gândi că e un şarpe uriaş care se târăşte în jos, apoi ajunse la concluzia că trebuie să fie un cablu mare, care era tras de-a lungul râpei de nişte Utopieni. Nu-şi putu închipui însă cum ar putea cele trei sau patru siluete, pe care le zărise atât de nedesluşit, să mişte acest cablu colosal. Capătul cablului în formă de şarpe părea să se ridice oblic în lungul falezei. Poate că era tras în sus de nişte frânghii pe care nu le observase. Aşteptă să apară un al treilea fulger, dar nu se mai zări niciunul. Ascultă. Nu putu auzi nimic decât duduitul acela pe care îl observase mai înainte, ca un zgomot foarte lin de motor.

Îşi reluă coborârea.

Când ajunse în cele din urmă într-un loc unde să poată sta, rămase surprins. Scara de frânghie se mai prelungea doar câţiva metri, apoi se sfârşea. El se legăna acum tot mai mult şi tocmai începuse să-şi dea seama că scara de frânghie sesfârşea, când zări vag o galerie aproape orizontală, tăiată în lungul suprafeţei stâncii. Întinse un picior şi pipăi o muche, dar legănarea îl îndepărtă de ea. Era acum atât de istovit, încât câteva clipe nu putu să se hotărască să dea drumul scării de frânghie şi să încerce să pună piciorul pe pragul de stâncă. În cele din urmă pricepu cum trebuia să procedeze. Îşi eliberă picioarele şi-şi făcu vânt cu ele, lovindu-le de marginea stâncii. Reveni într-o poziţie care-i îngădui să pună piciorul pe stâncă. Repetă mişcarea de două ori şi abia acum avu destulă încredere să dea drumul scării şi să se lase pe pragul de stâncă. Scara se îndepărtă de el în întuneric, apoi se întoarse răsucindu-se şi lovindu-l ca în glumă pe spate, făcându-l să tresară. Galeria în care se afla părea să urmeze un strat mare de

roci cristaline, de-a lungul peretelui falezei. Găuri înalte cât un stat de om erau făcute în stâncă. Cercetă şi pipăi câtva timp drumul prin galerie. Dacă era într-o mină, cu siguranţă că va găsi şi un drum de acces la ea, deci şi unul de coborâre în vale. Zgomotul torentului era acum mult mai puternic şi dl. Barnstaple socoti că probabil coborâse două treimi din înălţimea stâncii. Se gândi să aştepte zorile. Văzu pe cadranul fosforescent al ceasului său că era ora patru. Nu mai rămânea mult până să se lumineze de ziuă. Găsi un loc mai comod în care să-şi rezeme spatele de stâncă şi se aşeză.

Zorile părură că se ivesc foarte repede, dar de fapt el aţipise între timp. Când se uită din nou la ceas era cinci şi jumătate.

Se duse până la marginea galeriei şi privi în susul trecătorii către locul unde văzuse cablul. Lucrurile din jur apăreau palide şi livide, negre sau albe, însă perfect distincte. Pereţii trecătorii păreau că se întind în sus la nesfâşit şi că dispar în cele din urmă printre nori. Zări dedesubt un Utopian, pe care îl ascunse numaidecât curba prăpastiei. Presupuse că marele cablu fusese tras în sus, până aproape de Stânca de Carantină, de vreme ce nu-l mai vedea.

Nu mai găsi nicio scară care să ducă din galerie în jos, dar la vreo treizeci sau patruzeci de metri mai departe se aflau cinci sau şase cabluri ce duceau în unghi înclinat din galerie până în partea opusă a trecătorii. Ele se desluşeau negre, bine conturate. Se îndreptă într-acolo. Fiecare dintre ele era un cablu de transmisie, pe care circula câte un cărucior agăţat cu câte un cârlig mare. Trei din cabluri erau libere, numai de celelalte două era prins câte un cărucior. Dl. Barnstaple examina cărucioarele şi atunci observă că se ţineau în cârlige. Desfăcu unul din aceste cârlâge şi căruciorul porni brusc, gata să-l doboare în prăpastie. Se salvă apucându-se de cablul de

transmisie. Privi căruciorul lunecând jos ca o pasăre, spre o întindere de nisip din partea cealaltă a torentului şi oprindu-se acolo. Totul părea că merge bine. Tremurând grozav, dl. Barnstaple se întoarse la căruciorul rămas.

Nervii şi voinţa lui se istoviseră acum atât de tare, încât trecu mult timp până când se putu hotărî să se agaţe de cârligul căruciorului ce mai rămăsese şi să-i dea drumul. Atunci lunecă lin şi iute de-a curmezişul prăpastiei către malul de jos. Pe acest mal se aflau grămezi mari dintr-un minereu cristalin, iar un cablu — desigur, destinat ridicării — cobora din ceaţă, de la un scripete nevăzut, dar nu se zărea niciun Utopian. Dl. Barnstaple îşi dădu drumul şi căzu cu bine în picioare. Malul se lărgea în josul curentului şi el o porni de-a lungul lui, pe marginea apei.

În timp ce mergea, se lumina tot mai mult de ziuă. Lumea înceta să mai fie cenuşie sau neagră; lucrurile îşi recăpătau culoarea. Totul era acoperit de rouă. Iar el era flamând şi aproape insuportabil de obosit. Nisipul îşi schimba înfăţişarea, devenind moale şi greu sub picioarele lui. Simţi că nu putea să meargă mai departe. Trebuia să aştepte un ajutor. Se aşeză pe un stei şi privi în sus către Stânca de Carantină ce se înălţa în faţă.

3

Abrupt şi înalt, marele promontoriu se înălţa ca prova unui vas gigantic dincolo de cele două trecători de culoare albastră închisă; câteva mănunchiuri şi fuioare de pâclă continuau să-i ascundă d-lui Barnstaple creasta şi micul pod ce trecea de-a curmezişul văii ceva mai înguste. Deasupra, printre fâşiile de ceaţă, cerul era de un albastru intens. Şi, în timp ce Pământeanul se uita, ceaţa se răsucea şi se topea, razele soarelui care răsărea începeau să îmbrace vechiul castel în aur

orbitor, iar fortăreaţa Pământenilor se înălţa sus de tot, limpede şi strălucitoare.

Podul şi castelul erau la mare distanţă şi toată partea aceea a stâncii era ca un coif micuţ pe capul unui soldat înalt stând în picioare. Sub nivelul podului, cam la înălţimea la care lucraseră cei trei Utopieni (poate că mai lucrau), se întindea ceva întunecat, ca o frânghie. Dl. Barnstaple ajunse la concluzia că acesta trebuie să fie cablul pe care-l văzuse luminat de fulgerele verzi din timpul nopţii. Apoi observă un obiect ciudat pe creasta de lângă cea mai largă dintre cele două râpe. Era o bobină enormă, verticală, o bobină turtită în formă de disc, ce apăruse pe marginea falezei din faţa Stâncii Încoronării. Mai puţin vizibilă din pricina unei stânci ieşite în afară, se afla o bobină asemănătoare, în cealaltă trecătoare mai îngustă, lângă treptele care duceau în sus de la micul pod. Doi sau trei Utopieni, părând minusculi din cauza înălţimii foarte mari la care se aflau şi foarte turtiţi din cauza perspectivei, se mişcau în lungul muchiei falezei şi manevrau ceva care părea să fie legat de cele două bobine.

Dl. Barnstaple se uita la toate acestea cu aceeaşi privire nedumerită cu care s-ar uita un sălbatic, ce n-a auzit niciodată o salvă de tun, la un tun care se încarcă.

Se auzi un sunet familiar, slab şi înăbuşit. Era sirena de la Castelul de Carantină, sunând deşteptarea. Şi aproape simultan, mica siluetă napoleoniană a d-lui Rupert Catskill apăru profilată pe albastrul cerului. Capul şi umerii lui Penk se ridicară şi se opriră în poziţie de aşteptare, în spatele lui. Căpitanul Pământenilor îşi scoase ocheanul şi cercetă cu el bobinele.

— Mă întreb ce crede despre ele! îşi zise dl. Barnstaple.

Dl. Catskill se întoarse şi-i dădu un ordin lui Penk, care salută şi dispăru.

Un zgomot uşor venind dinspre râpa din apropiere îi atrase atenţia din nou către pod. Podul dispăruse! Îşi coborî privirea şi-l văzu la câţiva metri de apă. Zări apa împroşcând şi scheletul de metal încreţindu-se, dansând câţiva paşi şi rămânând nemişcat, şi peste o clipă izbitura şi zgomotul căderii îi ajunse în urechi.

„Cine o fi făcut usta? “ se întrebă dl. Barnstaple, iar d-l Catskill îi răspunse la întrebare alergând în grabă spre colţul castelului şi uitându-se în jos. Se vedea bine că e surprins. Deci, era limpede că Utopienii fuseseră cei care tăiaseră podul.

D-lui Catskill i se alăturară aproape imediat dl. Hunker şi lordul Barralonga. Gesturile lor trădau o discuţie însufleţită.

Lumina soarelui luneca în jos într-un mers imperceptibil pe faţa Stâncii de Carantină. Ajunsese acum până la cablul care încercuia creasta. În lumină, acesta strălucea în reflexe arămii. Cei trei Utopieni care-l treziseră pe dl. Barnstaple în timpul nopţii apărură, coborând scara de frânghie cu multă iuţeală. Şi dl. Barnstaple auzi încă o dată duduitul acela surd, pe care-l auzise mereu în timpul nopţii, acum însă era mult mai puternic şi răsuna pretutindeni în jur, în văzduh, în apă, în stânci şi până şi în trupul său.

Deodată, ceva negru în formă de lance apăru lângă micul grup de Pământeni, acolo sus. Păru că sare pe lângă ei, se opri, sări din nou cât jumătate din înălţimea unui om şi mai săltă o dată. Era un steag ce era înălţat pe un catarg, pe care dl. Barnstaple nu-l observase până atunci. Steagul atinse vârful catargului şi rămase atârnat ca o cârpă.

Apoi, un vârtej de aer se jucă prin el. Steagul se întinse o clipă, lăsă să se vadă o stea albă pe un fond albastru, după aceea căzu din nou.

Acesta era steagul Pământului, steagul cruciadei pornite pentru a restaura în Utopia binefacerile concurenţei, conflictelor şi războiului. Sub el apăru

capul d-lui Burleigh, examinând bobinele Utopienilor prin ochelari.

4

Duduitul şi ciocănitul pe care-l auzea dl. Barnstaple crescu rapid şi se ridică la o intensitate extremă. Deodată, fulgere mari de lumină violetă izbucniră de la o bobină la cealaltă, trecând prin Castelul de Carantină, ca prin văzduhul gol.

După o clipă, castelul mai era acolo.

Steagul izbucni în flăcări şi fu smuls din prăjina lui. Dl. Burleigh îşi pierdu pălăria. Dl. Catskill deveni vizibil până la brâu, luptându-se cu pulpanele hainei care i se ridicaseră, înfăşurându-i capul. În aceeaşi clipă, dl. Barnstaple văzu castelul rotindu-se spre partea inferioară a stâncii, ca şi cum un uriaş nevăzut ar fi apucat stânca de sus, răsucind-o cu o zecime din poziţia ei iniţială.

Apoi castelul dispăru.

Imediat, o imensă coloană de praf se ridică din locul în care fusese; apele din râpă izbucniră în aer ca nişte înalte fântâni ţâşnitoare, împroşcând cu stropi mărunţi şi un tunet asurzitor îl izbi pe dl. Barnstaple în urechi. Nişte valuri de aer îl ridicară şi-l azvârliră la vreo zece metri şi el căzu în mijlocul unei ploi de praf, pietre şi apă. Era rănit şi năuc.

— Dumnezeule! strigă el, Dumnezeule!… şi se strădui să se ridice în genunchi, simţindu-se foarte rău.

Zări o clipă imaginea vârfului Stâncii de Carantină, tăiată tot atât de drept ca o felie de brânza cu un cuţit ascuţit. Dar apoi oboseala şi epuizarea îl copleşiră şi se prăbuşi cu faţa în jos, în nesimţire.

CARTEA A TREIA
UN NEOFIT ÎN UTOPIA

Capitolul I
COLINELE LINIŞTITE DE LÂNGA RÂU

1

„Dumnezeu a făcut mai multe universuri decât toate paginile care se află în bibliotecile de pe Pământ; omul poate învăţa şi se poate dezvolta la nesfârşit, în mijlocul acestor mulţimi de lumi”.

Dl. Barnstaple avea senzaţia că pluteşte de la o stea la alta şi de la un plan la altul, printr-o varietate nesfârşită şi uimitoare de existenţe. Trecea pe deasupra limitelor fiinţei; cobora la întâmplare, veacuri întregi, pe coastele unor faleze incomensurabile; călătorea, din eternitate în eternitate, printr-un şir nenumărat de stele mici. În cele din urmă, veni o fază de odihnă profundă. Era un cer cu nori uniformi, încălzit de lumina unui soare care apunea şi un orizont de coline ondulate blând, aurii, acoperite cu iarbă pe creste şi purtând pe pantele lor vălurite păduri de un purpuriu închis, tufişuri şi întinderi de un galben palid ca nişte grâne coapte. Ici-colo se aflau clădiri cu cupole şi terase, grădini înflorite, căsuţe mici şi bazine mari cu apă sclipitoare.

Pe povârnişurile din apropierea sa, în jos şi în jurul său, se aflau mulţi copaci care semănau cu eucalipţii, doar că aveau frunzele mai întunecate; şi tot peisajul cobora în cele din urmă către o vale foarte largă, pe fundul căreia şerpuia liniştit, cu cotituri mari semicirculare, un râu strălucitor, ce se pierdea în ceaţa serii.

O uşoară mişcare îl făcu să-şi întoarcă privirile şi s-o descopere pe Lychnis şezând lângă el. Ea îi zâmbi şi îşi duse un deget la buze. El avea o vagă dorinţă de a i se adresa şi-i zâmbi uşor, mişcându-şi capul. Ea se ridică şi trecu în spatele lui. Era prea slăbit şi nepăsător ca să-şi ridice capul şi să se uite după ea. Dar văzu că ea şezuse lângă o masă albă pe care se afla un vas de argint plin cu flori

foarte albastre şi culoarea intensă a acestor flori îi trezi atenţia, înlăturându-i primul impuls al curiozităţii.

El se întrebă dacă culorile erau într-adevăr mai vii în această lume utopiană sau dacă nu cumva puterea sa de înţelegere era limpezită şi activizată de ceva necunoscut care plutea în văzduh.

Dincolo de masă erau stâlpii albi ai unei loggii. O ramură a unuia din copacii aceia, semănând cu eucalipţii, cu frunzele lor de un negru de bronz, se zărea afară, aproape.

Se auzea o muzică. Era un mic şuvoi de sunete care picurau, un pârâiaş discret de note mici şi limpezi care curgea la marginea conştiinţei sale, cântecul unui Debussy din ţara zânelor.

Pace…

2

Era din nou treaz.

Se strădui să-şi aducă aminte.

Fusese izbit şi ameţise într-un chip prea violent pentru ca mintea lui să mai poată rezista.

Apoi nişte oameni stătuseră în jurul său şi vorbiseră despre el. Îşi amintea de picioarele lor. Pesemne că zăcuse cu faţa în jos, pe pământ. Apoi îl întorseseră şi lumina soarelui care răsărea îi orbise ochii.

Două zeiţe blânde îi dăduseră ceva întăritor, într-o vale de la poalele unei faleze înalte. Apoi îl dusese în braţe o femeie, ca pe un copil. După aceea, n-avea decât amintiri ceţoase şi incoerente despre o lungă călătorie, un lung zbor prin aer. Şi, în fine, viziunea unei uriaşe maşinării complicate, care nu avea legătură cu nimic din jur. Câtva timp se întrebă ce putuse să fie aceea, dar apoi, obosit, renunţă să se mai gândească la ea. Pe urmă auzise glasuri care se consultau, urmă înţepătura unei injecţii şi simţi un gaz pe care fu nevoit să-l

inhaleze. Şi somnul, un somn prelungit, întretăiat de vise…

Cât priveşte râpa aceea, nu ştia cum ajunsese acolo.

O râpă scăldată de altă lumină, o lumină verzuie, şi nişte Utopieni agitându-se în jurul unui cablu uriaş.

Deodată îi apăru puternică şi limpede imaginea Stâncii Încoronării, înălţându-se spre cerul albastru al dimineţii, după aceea creasta ei răsucindu-se, cu steagul fluturind şi cu fiintele răvăşite de pe ea, dispărând încet, ca un vas mare care iese dintr-un port, cu pavilioanele şi pasagerii săi, pierzindu-se în nevăzut, în necunoscut. Şi toată uimirea produsă de această mare aventură reveni în mintea d-lui Barnstaple.

3

Se ridică, dornic să pună întrebări şi Lychnis apăru din nou lângă el.

Ea se aşeză pe patul lui, alături, îi puse câteva perne la spate şi-l îndemnă să se rezeme de ele. Îi spuse că îl vindecaseră de o boală care nu mai avea putere infecţioasă, dar că era încă foarte slăbit. „De ce boală?” se întrebă el. Încă o parte din trecutul apropiat îi reveni în minte.

— A fost o epidemie, zise el. Un fel de epidemie amestecată, alcătuită din toate infecţiile noastre.

Ea zâmbi liniştitor. Trecuse. Ştiinţa şi organizarea Utopiei apucaseră primejdia de gât şi o înlăturaseră. Totuşi, Lychnis nu avusese nimic de a face cu munca de combatere şi de curăţire care pusese capăt atât de repede invaziei acestor microbi; munca ei constase în ajutorarea şi îngrijirea bolnavilor. Dl. Barnstaple avu impresia vagă că ei îi părea cam rău că această operă de caritate nu mai era acum necesară. Privi în ochii ei frumoşi şi blânzi şi întâlni în ei o caldă afecţiune. Ea nu regreta că Utopia era din nou sănătoasă. Ar

fi fost de necrezut! Ei îi părea însă, fără îndoială, rău că nu mai are cu ce să-l ajute şi în acelaşi timp era bucuroasă că el tot mai are nevoie de ea.

— Ce s-a întâmplat cu oamenii aceia de pe stâncă? întrebă el. Ce s-a întâmplat cu ceilalţi Pământeni?

Nu ştia. Fuseseră trimişi din Utopia, aşa credea ea.

— Înapoi pe Pământ?

Ea nu credea că se duseseră înapoi pe Pământ. Probabil că se mutaseră în alt univers. Dar nu ştia unde. Ea era una din acele persoane care nu au aptitudini matematice, iar ştiinţele fizico-chimice şi teoriile complexe ale dimensiunilor, care interesau pe atâţia oameni din Utopia, erau în afara sferei preocupărilor ei. După părerea ci, vârful Stâncii Încoronării fusese aruncat cu totul din universul utopian. Un mare nu-măr de oameni se interesau acum intens de lucrările experimentale asupra dimensiunilor neexplorate în care se puteau extinde procesele fizice, dar aceste probleme o înspăimântau. Mintea ei dădea înapoi din faţa lor, cum te-ai da înapoi din marginea unei prăpăstii. Ea nu dorea să se gândească unde se duseseră Pământenii, în ce adâncuri se prăbuşiseră, ce imensităţi văzuseră sau străbătuseră dânşii. Asemenea gânduri deschideau prăpăstii întunecoase sub picioarele ei, unde ea considerase că totul este stabil şi cert. Dânsa era în Utopia o conservatoare. Iubea viaţa aşa cum era şi cum fusese. Se consacrase îngrijirii d-lui Barnstaple, când îl aflase scăpat de soarta celorlalţi Pământeni şi nu se neliniştise prea mult de amănuntele acestei sorţi. Evitase să se gândească la asemenea lucruri.

— Dar unde sunt ei? Unde s-au dus?

Ea nu ştia.

Îi vorbi nesigur şi imperfect despre propriile ci idei incerte şi ostile acestor noi descoperiri, care înflăcărau imaginaţia Utopienilor. Momentul crucial fusese experienţa săvârşită de Arden şi

Greenlake, care-i adusese pe Pământeni în Utopia. Asta a fost prima ruptură în barierele, altădată de netrecut, care închideau până atunci universul lor în trei dimensiuni spaţiale. Asta a deschis abisurile. A fost momentul de punere în aplicare a noii opere care se studia acum în Utopia. Au fost primele rezultate practice ale unei reţele încâlcite de teorii şi deducţii. Aceasta îl făcu pe d-l Barnstaple să-şi întoarcă gândul la descoperirile mai umile de pe Pământ, la Franklin prinzând fulgerul cu zmeul său şi la Galvani, cu picioarele broaştei sale care dansau, întrebându-se despre miracolul care a adus electricitatea în slujba oamenilor. Dar electricitatea a avut nevoie de un secol şi jumătate ca să aducă vreo schimbare sensibilă în viaţa oamenilor, pentru că lucrătorii de pe Pământ erau atât de puţini, iar felul de a fi al lumii lor atât de potrivnic, lent şi ostil. În Utopia, a face o nouă descoperire însemna a stârni o conflagraţie intelectuală. Sute de mii de experimentatori, într-o colaborare liberă şi făţişă, lucrau acum asupra rezultatelor fructuoase pe care Arden şi Greenlake le dăduseră la iveală. În fiecare zi, în fiecare ceas, posibilităţi noi, până acum fantastice, de relaţii interspaţiale, se deschideau în faţa Utopienilor.

Dl. Barnstaple îşi frecă faţa şi ochii cu amândouă mâinile şi apoi se culcă din nou, clipind spre valea întinsă de sub el, care se aurea tot mai mult, pe măsură ce apunea soarele. Se simţea fiinţa cea mai sigură şi mai stabilă din chiar centrul unei sfere de strălucitoare seninătate. Dar acest efect de linişte imensă nu era decât o iluzie; această pace a serii calme era ţesută din inimaginabile bilioane de atomi, care se agitau şi se ciocneau într-una.

Toată pacea şi stabilitatea pe care a cunoscut-o vreodată omul sau pe care o va cunoaşte nu este decât netezimea suprafeţei unui torent care aleargă cu o iuţeală neînchipuit de mare din cascadă în cascadă. A fost o vreme când oamenii puteau vorbi de veşnicia munţilor. Astăzi şi un copil de şcoală

ştie că ei se dizolvă sub zăpezi, vânt şi ploaie şi se scurg către mare, zi de zi şi oră de oră. A fost o vreme când oamenii puteau să vorbească de ***Terra Ferma*** şi să simtă solul tare şi neclătinat sub picioare. Acum ei ştiu că Pământul se roteşte în spaţiu, învârtindu-se în jurul unui Soare ce rătăceşte orbeşte printr-o puzderie de stele ca într-o turmă de oi. Şi această frumoasă perdea de aparenţe zărită de dl. Barnastaple, această strălucire liniştită şi uniformă a asfinţitului şi haina imensă a spaţiului înstelat, care atârna pe albastrul ceresc, vor fi sfâşiate şi rupte şi ele, toate — şi se vor da în lături…

Mintea lui se concentră asupra lucrurilor care-l priveau mai îndeaproape.

— Dar oamenii mei unde sunt? întrebă el. Unde sunt trupurile lor? S-ar putea să mai trăiască încă?

Ea nu putu să-i răspundă.

El stătu întins, gândindu-se… Era firesc să fie dat în grija unei femei destul de înapoiate. Oamenii de aici, cu mintea activă, nu-i găseau ei alta întrebuinţare, decât întrebuinţarea pe care o dau oamenii cu mintea activă de pe Pământ animalelor mici din jurul casei. Ea nu dorea să se gândească câtuşi de puţin la aceste relaţii spaţiale; tema era prea grea pentru dânsa, care constituia unul din eşecurile educaţiei din Utopia. Stătea lângă el cu o blândeţe şi o linişte divină pe faţă şi el simţi că părerea pe care şi-o făcuse despre ea era un fel de trădare. Totuşi, ar fi vrut din toată inima să capete un răspuns la întrebare.

Se gândi că vârful Stâncii Încoronării fusese răsucit şi aruncat într-alt spaţiu exterior. Era puţin probabil ca de data asta Pământenii să dea din nou peste o planetă convenabilă. După toate probabilităţile, ei fuseseră aruncaţi în vid, în spaţiul interstelar al unui univers necunoscut…

Ce se va întâmpla atunci cu dânşii? Vor îngheţa. Aerul se va risipi într-o clipă din locul în care au ajuns. Propria lor gravitaţie îi va turti, îi va izbi

unii de alţii, îi va distruge! Cel puţin, nu vor avea timp să sufere. Un horcăit, ca al cuiva aruncat într-o apă rece ca gheaţa…

Cântări aceste posibilităţi.

— Azvârliţi! zise el cu glas tare. Ca o cursă cu şoareci aruncată peste bordul unui vas!

— Nu înţeleg, zise Lychnis, întorcându-se spre el.

— Şi acum, spune-mi, o rugă el, ce se va întâmplă cu mine?

4

Câteva clipe, Lychnis nu-i dădu niciun răspuns. Rămase cu ochii blânzi îndreptaţi spre ceaţa albastră în care se topise acum marea vale a râului. Apoi se întoarse spre el cu o întrebare:

— Vrei să rămâi în lumea asta?

— Orice Pământean ar vrea să rămână în lumea asta, sunt sigur. Trupul meu a fost purificat. De ce să nu rămân?

— Ţi se pare că e o lume bună?

— Frumuseţe, ordine, sănătate, energie şi minuni: are toate lucrurile bune după care suspină şi pentru care trudeşte lumea mea.

— Şi totuşi, lumea noastră nu e mulţumită.

— Eu aş putea să fiu mulţumit.

— Eşti încă obosit şi slăbit.

— În aerul de aici voi putea deveni puternic şi viguros. Aş putea aproape să întineresc în această lume. Ca vârstă, după cum număraţi voi anii aici, sunt încă un om tânăr.

Câtva timp ea rămase din nou tăcută. Scobitura uriaşă a peisajului era plină acum de o pâclă albăstruie şi dincolo de siluetele negre ale copacilor de pe coasta colinei nu se zărea decât conturul unor coline profilate pe verdele gălbui şi pe galbenul palid al cerului de seară. Dl. Barnstaple nu maivăzuse niciodată o înserare atât de liniştită. Dar vorbele ei dezminţiră această pace.

— Aici, zise ea, nu există odihnă. În fiecare zi, bărbaţii şi femeile se trezesc şi spun: ce lucruri noi vom face azi? Ce vom mai schimba?

— Au schimbat o planetă sălbatică, plină de boli şi dezordine, într-o sferă de frumuseţe şi siguranţă. Acolo unde domnise sălbăticia naturii umane, ei au adus unirea, cunoaşterea şi puterea.

— Dar cercetările nu se opresc niciodată, curiozitatea şî dorinţa de a căpăta tot mai multă putere frământă întreaga noastră lume.

— O dorinţă sănătoasă. Eu sunt obosit acum, slab şi moleşit, ca şi cum abia m-aş fi născut; dar în curând, când mă voi întări, s-ar putea să împărtăşesc şi eu această curiozitate şi să iau parte la marile descoperiri care pun acum în mişcare Utopia. Cine ştie?

Zâmbi către ochii ei buni.

— Vei avea mult de învăţat, zise ea.

Cu aceste cuvinte, ea păru să-şi măsoare propria neputinţă.

Dl. Barnstaple întrezări sensul diferenţelor profunde pe care trei mii de ani de progres le aduseseră în ideile fundamentale şi în felul de a gândi al acestei rase. Îşi aduse aminte ca în Utopia el auzea numai lucrurile pe care le putea înţelege şi că tot ce nu-şi găsea un loc în cercul său terestru de idei nu putea fi auzit de mintea sa. Prăpastia neînţelegerii ar putea să fie mai largă şi mai adâncă decât credea el. Un negru de pe Coasta de Aur, complet incult, care ar fi încercat să stăpânească termoelectricitatea, ar fi avut o sarcină mai uşoară decât el.

— La urma urmei, lucrurile la care vreau să iau parte nu sunt noile descoperiri, zise el; mai mult ca sigur că ele mă depăşesc; ceea ce doresc eu este această viaţă cotidiană, desăvârşit de frumoasă, această viaţă a tuturor visurilor propriei mele epoci realizate. Nu vreau decât să fiu în viaţă aici. Asta are să fie destul pentru mine.

— Eşti încă slab şi obosit, zise Lychnis. Când te vei întrema, s-ar putea să ai alte gânduri.

— Ce alte gânduri?

— Gândul s-ar putea să ţi se întoarcă spre lumea dumitale şi spre viaţa dumitale.

— Să mă întorc pe Pământ!

Lychnis privi din nou câteva clipe amurgul, înainte de a se întoarce spre el.

— Te-ai născut şi ai crescut ca Pământean. Ce altceva ai putea să fii?

— Ce altceva aş putea să fiu?…

Gândul d-lui Barnstaple se opri asupra acestui fapt şi rămase printre implicaţiile sale, mai mult simţind decât gândind, în timp ce luminile ca nişte gămălii de ac ale Utopiei înţepau întunericul albastru, se grupau în lanţuri şi se contopeau în pete nebuloase.

El rezistă adevărului din dosul cuvintelor ei. Această lume glorioasă a Utopiei, perfectă şi echilibrată, pregătită pentru aventuri teribile printre universuri neexplorate, era o lume de uriaşi blânzi şi de frumuseţe neasemuită, o lume de întreprinderi în care un biet Pământean cu spiritul întunecat şi cu voinţa slabă nu ar putea să fie de niciun folos. Ei îşi secătuiseră planeta, cum şi-ar goli cineva o pungă; îşi proiectau acum puterea printre stele… Erau buni. Erau foarte buni… Dar erau cu totul altfel.

Capitolul II
UN HOINAR ÎNTR-O LUME VIE

1

În câteva zile, dl. Barnstaple îşi recăpătă puterea trupului şi a minţii. Nu mai zăcea în patul din loggie, pătruns de compătimire de sine şi de frumuseţea unei lumi subjugate; umbla pretutindeni în libertate şi curând începu să facă plimbări lungi prin câmpiile utopiene, căutând

cunoştinţe şi învăţături tot mai multe despre această ţară minunată a dorinţelor omeneşti împlinite.

Căci asta era impresia pe care i-o lăsa lumea utopiană. Aproape toate tarele principale ale vieţii omeneşti fuseseră înlăturate: războiul, epidemia şi boala, foametea şi sărăcia fuseseră izgonite din viaţa omenească. Visurile artiştilor despre nişte trupuri desăvârşite şi frumoase şi despre o lume transfigurată în armonie şi frumuseţe se realizaseră; spiritul de ordine şi organizare domnea triumfător. Toate aspectele vieţii omeneşti fuseseră schimbate de aceste înfăptuiri.

Clima acestei Văi a Odihnei era blândă şi însorită ca aceea din sudul Europei, dar aproape tot ce era caracteristic peisajului italian sau spaniol dispăruse. Aici nu se mai vedeau femei bătrâne, gârbovite, ducând poveri, nici cerşetori care să te urmărească guralivi, nici muncitori zdrenţăroşi aşezaţi pe marginea drumului. Aşezarea ogoarelor în terase mici, tristele acumulări ale cultivării manuale, măslinii noduroşi, viile ciopârţite, peticele de pământ cultivate cu grâne sau fructe şi irigaţia anevoioasă şi plină de litigii din acele vremuri primitive făcuseră loc unor vaste planuri de îngrijire, unei utilizări largi şi subtile a plantelor, solului şi luminii solare. Nu se mai vedeau păscând printre stânci capre şi oi slabe, înconjurate de pui, nici vite priponite care să mănânce doar atât cât le permitea cercul de iarbă din jurul lor. Nu existau colibe la marginea drumului, nici altare cu imagini chinuite şi însângerate, nici pungaşi care să se strecoare pe furiş, nici animale bătute care să asude şi să gâfâie între desagii supraîncărcaţi, pe povârnişurile mai abrupte ale drumurilor pline de făgaşuri, de pietre şi de bălegar. În locul acestora, drumuri mari, netede şi invulnerabile se întindeau în pante line peste pământ, sărind peste râpe şi trecând peste văi, pe viaducte larg arcuite, tăind naosuri de

catedrală prin coasta colinelor, proiectând bastioane care să domine cutare splendoare deosebită a ţinutului. Aici se aflau locuri de odihnă şi adăposturi, scări care urcau spre chioşcuri plăcute şi pavilioane unde prietenii puteau să stea de vorbă şi îndrăgostiţii să se adăpostească şi să se bucure. Aici se aflau crânguri şi alei cu copaci cum el nu mai văzuse niciodată. Căci pe Pământ, rareori întâlneşti un copac crescut complet sănătos, aproape toţi copacii noştri fiind găunoşi ori mâncaţi de paraziţi, putrezi şi plini de ciuperci, mai noduroşi, mai schilodiţi de boli şi mai contorsionaţi chiar decât omenirea.

Peisajul acumulase îngrijirea răbdătoare a douăzeci şi cinci de secole. Într-un loc, dl. Barnstaple văzu efectuându-se mari lucrări; un pod era înlocuit nu pentru că era uzat, ci fiindcă cineva născocise un proiect mai îndrăzneţ, mai frumos.

Câtva timp Pământeanul nu observă absenţa comunicaţiilor telefonice sau telegrafice; stâlpii şi firele care marchează unpeisaj rural modern dispăruseră. Cauzele acestei diferenţe avea să le afle mai târziu. La început el nu observă nici lipsa căilor ferate, a gărilor şi a hanurilor de lângă ele. Îşi dădu seama că clădirile frecvente aveau fără îndoială funcţii specifice, fiindcă oamenii intrau şi ieşeau din ele cu un aer de interes şi preocupare, şi că dintr-unele părea să vină zgomotul, freamătul activităţii; cu siguranţă că se făceau munci de tot felul; dar ideile sale asupra organizării mecanice a acestei lumi noi erau încă prea vagi şi empirice, pentru a încerca să-şi explice semnificaţia lucrurilor pe care le vedea. Se plimba cu gura căscată, ca un sălbatic într-o grădină.

Nu văzu niciodată vreun oraş. Raţiunea unor astfel de îngrămădiri de fiinţe omeneşti dispăruse în mare parte. În anumite locuri, după cum află el, erau adunări de oameni pentru studii, stimulare reciprocă, sau alte schimburi folositoare, în mari

şiruri de clădiri care comunicau între ele; dar el nu vizită niciodată vreunul din aceste centre.

Şi prin lumea asta mergeau oamenii înalţi ai Utopiei, frumoşi şi minunaţi, zâmbindu-i sau făcând câte un gest prietenos când treceau pe lângă el, fără să-i dea însă prilejul să le pună întrebări sau să stea de vorbă cu ei. Călătoreau cu iuţeală în maşinile lor pe şosea sau mergeau pe jos şi umbra câte unui aeroplan care zbura în linişte trecea tot mereu pe lângă el. Avea o oarecare teamă respectuoasă faţă de aceşti oameni şi se simţea o creatură ciudată, atunci când le întâlnea privirile. Căci, ca zeii Greciei şi Romei, umanitatea lor era pură şi perfectă şi lui i se părea că erau zei. Chiar şi marile animale îmblânzite care se plimbau în libertate prin această lume aveau un anume aer divin, care-l împiedica pe dl. Barnstaple să-şi arate prietenia.

2

Curând, îşi găsi un tovarăş pentru hoinărelile sale, un băiat de treisprezece ani, văr cu Lychnis, numit Crystal. Era un flăcău cu părul cârlionţat, cu ochii căprui, ca şi ea; şi, fiind într-o vacanţă şcolară, se ocupa cu studiul istoriei.

După cât putu să-şi dea seama dl. Barnstaple, partea cea mai serioasă a educaţiei lui intelectuale consta în studii matematice legate de ştiinţele fizico-chimice; dar toateastea erau mai presus de puterea de înţelegere a unui Pământean. Mare parte din munca tânărului părea să fie făcută în colaborare cu alţi băieţi şi era ceea ce am numi pe Pământ o muncă de cercetare. Dl. Barnstaple nu putea să înţeleagă nici natura altui gen de studiu, care părea să se refere la rafinamentele exprimării. Istoria însă era pentru amândoi un punct de întâlnire. Băiatul tocmai învăţa despre dezvoltarea sistemului social al Utopiei, despre eforturile şi experienţele din Era Confuziei. Imaginaţia lui era

plină de luptele tragice pe care se clădise ordinea prezentă din Utopia, aşa că băiatul avea sute de întrebări de pus d-lui Barnstaple şi mintea lui era plină de informaţii clare, destinate a se aşeza în memorie, devenind una din temeliile raţiunii lui ulterioare de adult. Dl. Barnstaple îi era tot atât de util ca şi o carte, iar băiatul era un ghid la fel de util pentru dl. Barnstaple. Ei se plimbau împreună, vorbind de la egal la egal, acest Pământean deosebit de inteligent şi acest băieţandru utopian care-l depăşea cu câteva degete în înălţime, când stăteau unul lângă altul.

Băiatul cunoştea pe dinafară faptele mai importante din istoria Utopiei. El putea să explice — şi găsea interes în a explica totul — cât de artificial erau încă menţinute pacea şi frumuseţea din Utopia. Utopienii păstrau în esenţă, zicea el, foarte mult din ceea ce fuseseră strămoşii lui la începuturile noii epoci de piatră, acum cincisprezece sau douăzeci de mii de ani. Ei mai păstrau foarte mult din ceea ce fuseseră Pământenii în perioada corespunzătoare. De atunci nu trecuseră decât 600 sau 700 de generaţii, aşa că timpul fusese prea scurt pentru nişte schimbări fundamentale în structura rasei. Încă nu se produsese niciun amestec deplin al raselor. În Utopia, ca şi pe Pământ, existaseră oameni cu pielea neagră sau brună şi culoarea lor era şi acum diferită. Feluritele rase s-au amestecat din punct de vedere social, dar biologic nu s-au contopit prea mult; mai curând s-a petrecut o intensificare a calităţilor şi frumuseţilor fiecăreia din ele. S-au cunoscut adesea iubiri pătimaşe între oameni de rase diferite, însă rareori iubirile acestea au dus la procreaţie. În ultimele douăsprezece secole s-a produs o anume eliminare deliberată a tipurilor urâte, rele, mărginite, stupide şi obscure, dar dincolo de toate posibilităţile sale latente, omul obişnuit din Utopia se deosebea prea puţin de fiinţele obişnuite, sănătoase şi energice din care

eracompusă o comunitate de la sfârşitul epocii de piatră sau de la începutul epocii de bronz. Aceştia de acum erau mult mai bine hrăniţi, învăţaţi şi educaţi, iar din punct de vedere intelectual şi fizic condiţia lor era mai pură, mai plină de armonie, totuşi erau făcuţi din aceeaşi carne şi aveau aceeaşi structură ca şi strămoşii lor.

— Dar, zise dl. Barnstaple, după ce se luptă câtva timp cu această idee, nu cumva vrei să-mi spui că jumătate din copiii născuţi astăzi pe Pământ pot să devină nişte zei cum sunt oamenii pe care-i văd aici?

— Dacă li se dă aerul nostru, dacă li se dă atmosfera noastră…

— Dacă li se dă moştenirea voastră.

— Dacă li se dă libertatea noastră.

Dl. Barnstaple fu nevoit să-şi aducă aminte că în trecutul Utopiei, în Era Confuziei, toţi oamenii crescuseră cu voinţa mutilată sau contrazisă, stânjeniţi de zadarnice restricţii sau înşelaţi de încântătoare iluzii. Utopia mai avea şi acum în minte ideea că natura umană este fundamental animală şi sălbatică şi că a fost nevoită să se adapteze necesităţilor sociale, dar că Utopia învăţase cele mai bune metode de adaptare, după nesfârşitele eşecuri ale constrângerii, cruzimii şi dezamăgirii.

— Pe Pământ, noi îmblânzim animalele cu fierul roşu şi pe semenii noştri, oamenii, prin violenţă şi fraudă! zise dl. Barnstaple şi-i descrise tovarăşului său incredul şcolile şi cărţile, ziarele şi discuţiile publice de la începutul secolului al douăzecilea. Nici nu-ţi poţi închipui cât de loviţi şi înspăimânraţi sunt oamenii cei mai cumsecade de pe Pământ. Dumneata înveţi, în istoria voastră, despre Era Confuziei, dar nu ştii ce înseamnă realităţile unui climat mintal rău, ale unui climat de legi şubrede, ură şi superstiţii. Când noaptea se lasă pe Pământ, sunt totdeauna sute de mii de oameni care ar trebui să doarmă, dar care stau treji, temându-se de vreun bătăuş, temându-se de o concurenţă crudă, înspăimântaţi ca nu cumva să greşească, bolnavi de vreo boală pe care n-o pot înţelege, întristaţi de vreo ceartă iraţională, înnebuniţi de vreun instinct potrivnic sau de vreo dorinţă înăbuşită şi perversă…

Crystal admise că acum era greu să se mai gândească la Era Confuziei şi s-o vadă în lumina mizeriei ei. Mare parte din mizeria de astăzi de pe Pământ era de neconceput pentru el. Cu încetul, Utopia îşi dezvoltase prezenta armonie de legi, obiceiuri şi deprinderi. Omul nu mai era paralizat şi constrâns; se recunoştea faptul că, la bază, omul e un animal şi că viaţa lui de toate zilele trebuie să-şi urmeze cursul de pofte satisfăcute şi de instincte eliberate. Ţesătura vieţii cotidiene din Utopia era

alcătuită din mâncări şi băuturi variate şi îmbietoare, din exerciţii şi dintr-o muncă liberă şi plăcută, din somn odihnitor şi din atracţia şi fericirea unei iubiri fără teamă şi fără oprelişti. Inhibiţia era minimă. După ce animalul era satisfăcut, începea să se exercite forţa educaţiei utopiene. Giuvaerul din capul reptilei, care scosese Utopia din confuzie şi o dusese spre viaţa omenească, era curiozitatea, imboldul la joacă, prelungit şi extins în viaţa adultă într-o poftă nesăţioasă de cunoaştere şi într-o nevoie curentă de a crea. Toţi Utopienii erau ca nişte copii care învaţă şi muncesc.

Era ciudat să-l asculţi pe băiatul ăsta vorbind atât de făţiş şi de limpede despre procesul de educaţie la care era supus şi mai ales să observi că poate vorbi atât de deschis despre dragoste.

Dl. Barnstaple îşi birui cu greu timiditatea sa de Pământean, ca să-l întrebe:

— Dar dumneata… nu faci dragoste?

— Am fost curios şi eu! zise băiatul şi se vedea că spune ceea ce fusese învăţat să spună. Dar nu este necesar şi nici nu se cuvine să faci dragoste prea de timpuriu, nici să laşi dorinţa să pună stăpânire pe tine. Asta îl slăbeşte pe tânăr, dacă el se lasă prea devreme cuprins de dorinţă, care de multe ori n-are să-l mai părăsească. Asta strică şi paralizează imaginaţia. Eu vreau să creez lucruri bune, aşa cum a făcut şi tatăl meu înaintea mea.

Dl. Barnstaple aruncă o privire spre profilul frumos şi tânăr de lângă el şi fu deodată tulburat dc nişte amintiri din camera de studiu numărul patru de la şcoală şi de o anumită faptă urâtă din adolescenţa sa, de odaia îmbâcsită şi retrasă şi de fapta aceea urâtă care-l ardea şi acuma. Se simţi un Pământean mai animalic ca oricând:

— Vai! oftă el. Dar lumea asta a voastră e tot atât de curată ca lumina stelelor şi tot atât de plăcută ca apa rece într-o zi de zăduf.

— Iubesc mai multe persoane, zise băiatul. Dar nu cu pasiune. Într-o zi va veni şi asta. Nu trebuie să fii însă prea nerăbdător şi dornic să-ţi întâlneşti dragostea pătimaşă ori să pretinzi că eşti în stare s-o dăruieşti şi să te agăţi aşa de o iluzie… Nu e nicio grabă. Nimeni n-o să mă împiedice atunci când va veni timpul. Toate lucrurile bune vin în această lume la vremea potrivită. Timpul muncii însă nu-l aştepţi; munca, în ce priveşte propria ta fiinţă, trebuie făcută.

Crystal se gândea foarte mult la munca pe care va putea s-o săvârşească. Dl. Barnstaple avea impresia că munca, în înţelesul ei de trudă, dispăruse din Utopia aproape cu totul. Şi totuşi, toată Utopia muncea. Fiecare efectua o muncă potrivită aptitudinilor sale fireşti şi care solicita fantezia muncitorului. Fiecare muncea fericit şi cu râvnă, ca acei oameni pe care pe Pământ îi numim genii.

Deodată, dl. Barnstaple se trezi vorbindu-i lui Crystal despre fericirea adevăratului artist, despre adevărata muncă ştiinţifică, despre omul autentic de pe Pământ, chiar şi aşa cum este el astăzi. Aceştia, ca şi Utopienii, îşi săvârşesc munca pentru scopuri mari, cărora s-au dedicat şi care fac parte din însăşi fiinţa lor. Dintre toţi Pământenii, ei sunt cei mai de invidiat.

— Dacă asemenea oameni nu sunt fericiţi pe Pământ, zise dl. Barnstaple, e fiindcă sunt atinşi de vulgaritate şi ţin încă seama de succesele, onorurile şi satisfacţiile murdare ale oamenilor vulgari şi mai simt încă asupra lor efectele nepăsării şi mărginirii care n-ar trebui să existe în atitudinea faţă de ei. Dar pentru cel care a văzut soarele strălucind în Utopia, cu siguranţă că cea mai mare onoare şi glorie de pe Pământ nu poate însemna mai mult şi nu poate fi mai de dorit decât scuipatul curtenitor al unei căpetenii ori un şirag de mărgele barbare.

3

Crystal era încă la vârsta când putea să fie mândru de al său ***savoir faire***[115]. Îi arătă d-lui Barnstaple cărţile sale şi-i vorbi despre instructorii şi exerciţiile lui.

Utopia mai folosea cărţile tipărite; cărţile erau încă mijlocul cel mai simplu, cel mai clar de a aduce cunoştinţele în faţa unei minţi senine. Cărţile lui Crystal, făcute din hârtie manufacturată, erau foarte frumos legate în piele flexibilă, iar mama lui le ornamentase cu mult gust. Caracterele reprezentau o scriere fonetică curgătoare, pe care dl. Barnstaple n-o putea înţelege. Îi amintea de scrierea arabă. Pe file erau intercalate frecvent schiţe, hărţi şi diagrame. Crystal era îndrumat în lecturile sale de vacanţă de un pedagog, pentru care pregătea ca exerciţiu un fel de raport şi îşi întregea lectura prin vizite la muzee; dar în Valea Odihnei nu exista niciun muzeu educativ pe care dl. Barnstaple să-l poată vizita.

Crystal trecuse de stadiul incipient al educaţiei, care era efectuată, spuse el, pe mari terenuri destinate exclusiv vieţii copiilor. Educaţia, până la unsprezece sau doisprezece ani, părea să fie supravegheată, păzită şi îngrijită mult mai îndeaproape în Utopia decât pe Pământ. Copiii erau feriţi de şocurile imaginaţiei, de temeri şi de sugestiile nocive, cu tot atâta grijă ca de boli şi de nenorocirile fizice; pe la opt sau nouă ani temeliile caracterului utopian erau bine formate; ele erau deprinderea curăţeniei, adevărul, sinceritatea şi dorinţa de a fi util, încrederea în lume, lipsa de teamă şi sentimentul că aparţin marilor scopuri ale umanităţii.

Abia de la nouă sau zece ani, copilul ieşea din grădina în care îşi începuse educaţia şi pornea să cunoască toate căile obişnuite ale lumii. Până la vârsta aceea, grija copiilor era în cea mai mare parte dată pe mâinile educatoarelor şi ale

profesorilor, însă după aceea părinţii deveneau un factor mai important decât fuseseră până atunci. Exista obiceiul ca părinţii să fie în preajma copilului lor şi să vadă de el în perioada fragedei pruncii, dar tocmai când părinţii de pe Pământ au tendinţa de a se despărţi de copiii lor, trimiţându-i la şcoală sau lăsându-i să-şi înceapă meseria, părinţii din Utopia se apropie de copiii lor mai mult ca oricând. În Utopia e curentă ideea că între părinte şi copil există în mod necesar o simpatie temperamentală; copiii aşteaptă prietenia şi tovărăşia părinţilor lor, iar părinţii caută pentru copiii lor ceea ce e potrivit vârstei lor; şi cu toate că un părinte n-are în mod practic nicio putere asupra fiului sau fiicei sale, tatăl sau mama îşi asumă firesc sarcina de apărători, sfetnici şi prieteni plini de simpatie. Din cauza acestei lipse de putere, prietenia e cu atât mai deschisă şi mai strânsă şi cu atât mai lesne posibilă, pentru că Utopienii, la o vârstă egală cu Pământenii, sunt mult mai tineri şi cu mintea mai proaspătă. Crystal părea să simtă o mare dragoste pentru mama lui. Era foarte mândru de tatăl său, care era un pictor şi un desenator minunat; dar mama lui era aceea care pusese stăpânire pe inima băiatului.

În timpul celei de a doua plimbări pe care o făcu în tovărăşia d-lui Barnstaple, el îi spuse că va sta de vorbă cu maică-sa şi-i arătă atunci şi echivalentul utopian al corespondenţei pământene. Aduse o mică legătura de sârme şi bare subţiri şi ajungând apoi într-un loc unde se înălţa un stâlp în mijlocul unui teren, el întinse aceste obiecte, dându-le forma unui hamac şi apăsă pe un mic buton din stâlp, cu o cheie pe care o purta pe un lanţ subţire de aur în jurul gâtului. Apoi ridică un receptor care era ataşat aparatului şi vorbi cu glas tare, ascultă şi numaidecât auzi o voce.

Era o voce foarte plăcută de femeie, care-i vorbi lui Crystal câtva timp fără întrerupere, apoi băiatul îi răspunse şi după aceea se auziră alte glasuri,

dintre care unora le dete răspunsuri, iar pe altele le ascultă fără să le răspundă. Pe urmă îşi strânse aparatul la loc.

Dl. Barnstaple află că acesta era echivalentul utopian al scrisorii şi telefonului. Căci în Utopia, în afară de înţelegerile prealabile, oamenii nu vorbesc între ei la telefon. Se trimite un mesaj la staţia din districtul în care se ştie că se află destinatarul şi se aşteaptă până când acest destinatar îşi ridică mesajele adunate. Şi oricare din ele poate fi repetat la dorinţă: Apoi, corespondentul răspunde expeditorilor şi le trimite orice alte mesaje ar dori el. Transmisia se face fără fir. Micii stâlpi furnizează energia electrică pentru transmisie sau pentru orice alt scop de care au nevoie Utopienii. De exemplu agricultorii recurg la aceşti stâlpi spre a-şi pune în funcţiune secerătoarea, prăşitoarea, grebla sau tăvălugul.

Departe, la mijlocul văii, Crystal îi arătă staţiunea districtului, unde se aduna şi de unde era expediată toată această corespondenţă. Staţiunea era deservită de foarte puţini oameni; aproape toate legăturile erau automate. Mesajele veneau şi plecau către orice parte a planetei.

Asta îl făcu pe dl. Barnstaple să pună o serie lungă de întrebări.

El descoperi pentru prima dată că sistemul de mesaje din Utopia se bizuia pe o cunoaştere deplină a locurilor unde se afla fiecare om de pe planetă. Exista o evidenţă a fiecărei persoane în viaţă şi se ştia în ce district se află ea. Fiecare om era cunoscut şi înregistrat.

Pentru dl. Barnstaple, obişnuit cu grosolăniile şi proce-deele necinstite ale guvernelor pământeşti, lucrul acesta fu o descoperire aproape înspăimântătoare.

— Pe Pământ aşa ceva ar deschide posibilităţi nesfârşite de şantaj şi tiranie, zise el. Oricine ar putea fi spionat. Cunoşteam un individ la Scotland Yard. Dacă acela ar fi în serviciul vostru de

comunicaţii, într-o săptămână ar face ca viaţa din Utopia să devină insuportabilă. Nici nu-ţi poţi închipui cât rău ar fi în stare să facă…

Dl. Barnstaple fu nevoit să-i explice lui Crystal ce înseamnă şantajul. La început a fost tot aşa şi în Utopia, îl informă Crystal. Ca şi pe Pământ, în Utopia exista aceeaşi dispoziţie naturală de a folosi ştiinţa şi puterea în detrimentul celorlalţi şi aceeaşi dorinţă de a-ţi ascunde faptele. În epoca de piatră din Utopia, oamenii îşi ţineau ascunse adevăratele lor nume şi îşi luau porecle care să fie folosite când venea vorba de ei, fiindcă se temeau de abuzurile magiei.

— Unii sălbatici mai procedează aşa şi acum, pe Pământ, zise dl. Barnstaple.

Cu multă greutate au ajuns Utopienii să se încreadă în medici şi în dentişti şi foarte greu medicii şi dentiştii au devenit demni de încredere. A fost nevoie să treacă zeci de secole, până ce principalele abuzuri şi încrederea necesară unei orânduiri sociale moderne să poată fi efectiv corectate.

Fiecare tânăr Utopian trebuie să înveţe cele Cinci Principii ale Libertăţii, fără de care civilizaţia nu este posibilă. Primul este Principiul Respectării Vieţii Private. Asta înseamnă că toate faptele intime ale individului se consideră private pentru cetăţenii sau organizaţia publică cărora el le încredinţează şi că nu pot fi folosite decât în interesul lui şi numai cu consimţământul său. Bineînţeles, aceste fapte pot fi utilizate în scopuri statistice, dar nu ca fapte intime ale individului. Al doilea principiu este Principiul Liberei Deplasări. Un cetăţean, odată descărcat de obligaţiile sale publice, poate să se ducă fără autorizaţie şi fără să dea socoteala în orice parte a planetei utopiene. Toate mijloacele de transport îi stau la dispoziţie în mod gratuit. Fiecare utopian poate să-şi schimbe domiciliul, climatul şi atmosfera socială, după bunul său plac. Al treilea principiu este Principiul

Cunoaşterii Nelimitate. Tot ce este cunoscut în Utopia, în afară de faptele intime ale oamenilor în viaţă, e înregistrat şi stă lesne la dispoziţia oricui într-o serie perfectă de indici, biblioteci, muzee şi servicii de documentare. Orice ar dori să cunoască un Utopian, el poate afla cu cea mai mare claritate, precizie şi uşurinţă, în măsuraân care-l ajută puterea de cunoaştere şi pricepcrea lui. Nimic nu i se ascunde şi nimic nu-i este înfăţişat greşit. Cu asta, dl. Barnstaple ajunse la cel de-al patrulea Principiu al Libertăţii, care afirma că Minciuna este Crima Supremă.

Definiţia dată Minciunii de către Crystal era largă; afirmarea unor fapte inexacte, chiar şi suprimarea unui fapt material, însemna minciună.

— Unde există minciună nu poate să fie libertate.

Această idee puse stăpânire pe dl. Barnstaple. Ea i se păru cu totul nouă şi totodată îl făcu să simtă că, inconştient, o visase dintotdeauna. El susţinu că jumătate din diferenţa dintre Utopia şi lumea noastră consta tocmai în faptul că atmosfera noastră era plină de minciuni şi prefăcătorii care o otrăveau.

— Când mă gândesc la asta… zise dl. Barnstaple, şi începu să-i vorbească pe larg lui Crystal despre toată falsitatea vieţii omeneşti. Principiile fundamentale ale asociaţiilor pământeşti erau în mare parte minciuni, false opinii asupra diferenţierii chipurile necesare şi inevitabile a omenirii în steaguri şi naţionalităţi, pretenţii de funcţii şi puteri în monarhie, impostura organizării învăţământului, dogmele religioase şi morale şi atâtea alte prefăcătorii. Şi erai nevoit să trăieşti în mijlocul lor, să faci parte din ele. Limitat, constrâns, istovit şi ucis de aceste demente realităţi false, Minciuna este Crima Supremă. Ce simplu! Cât de adevărat şi necesar! Această dogmă este deosebirea fundamentală dintre statul ştiinţific mondial şi toate statele

precedente. Şi, pornind de aci, d-l Barnstaple se lansă într-o tiradă lungă şi vehementă împotriva disimulărilor şi falsurilor din presa de pe Pământ.

Era o problemă pe care o îndrăgise. Ziarele din Londra încetaseră să mai fie vehicule imparţiale de răspândire a ştirilor; ele omiteau, mutilau, mistificau. Nu erau altceva decât nişte zdrenţe de propagandă. Zdrenţe! ***Natura,*** în domeniul ei, era extrem de precisă şi integră, dar nu era decât o revistă pur ştiinţifică; nu se ocupa cu ştirile zilnice. Presa, susţinea el, era singura sare posibilă a vieţii contemporane — şi ce era de făcut dacă această sare îşi pierduse gustul?

Bietul om vorbea ca şi când s-ar fi aflat din nou în faţa micului dejun de la Sydenham, după citirea unui stupid ziar de dimineaţă.

— Cândva, Utopia a fost în aceeaşi situaţie încâlcită, zise Crystal, ca să-l consoleze. Dar există un proverb. „Adevărul se întoarce în locul pe unde a trecut odată". Nu trebuie să te necăjeşti atâta. Într-o bună zi şi presa voastră va putea să devină mai bună.

— Cum procedaţi voi în privinţa ziarelor şi a criticii? întrebă dl. Barnstaple.

Crystal îl lămuri că în Utopia se făcea o deosebire categorică între ştiri şi discuţii. Existau case (una din ele se şi vedea de acolo), care erau folosite drept săli de lectură. Te duceai acolo ca să afli ştirile zilei. Acolo se adunau veştile despre toate lucrurile care se întâmplau pe planetă: lucruri găsite, lucruri descoperite, lucruri făcute. Rapoartele erau întocmite aşa cum se cuvine; nu existau contracte de publicitate care să ceară aceeaşi cantitate de ştiri în fiecare zi. Crystal îi spuse că rapoartele fuseseră câtva timp foarte amuzante şi pline de date despre Pământeni, dar el nu citise ziarul de multe zile, din cauza interesului pentru istorie pe care i-l trezise sosirea Pământenilor. Erau mereu veşti despre noile descoperiri ştiinţifice care puneau în mişcare

fantezia. Un punct frecvent de atracţie şi însufleţire pentru public era anunţarea câte unui plan larg de cercetări. Noua operă spaţială pentru care muriseră Arden şi Greenlake dăduse naştere multor ştiri. Şi când oamenii mureau în Utopia, era obiceiul să se relateze povestea vieţii lor. Crystal îi făgădui d-lui Barnstaple să-l ducă într-un loc de adunare a ştirilor şi să-l distreze, citindu-i câteva din descrierile utopiene ale vieţii pământeşti, care fuseseră întocmite pe baza celor relatate de Pământeni, iar dl. Barnstaple îl întrebă dacă atunci când vor face acest lucru va putea să audă şi despre Arden şi Greenlake, care au fost nu numai nişte mari descoperitori, dar şi doi oamenii uniţi printr-o mare dragoste, precum şi despre Serpentine şi Cedar, pentru care el nutrise o puternică admiraţie. Ştirile utopiene erau lipsite, desigur, de picanteriile obişnuite în ziarele terestre, cum sunt intriga crimelor şi necuviinţele amuzante, consecinţele distractive şi aţâţătoare ale ignoranţei şi devierilor sexuale, cazurile de defăimare şi excrocheriile demascate, marile alaiuri ale regalităţii, mişcându-se în mijlocul circulaţiei generale, ca şi fluctuaţiile romantice ale bursei şi ale sportului. Dar dacă ştirile din Utopia erau lipsite de vioiciune, vioiciunea discuţiei o suplinea pe cealaltă. Fiindcă cel de-al Cincilea Principiu al Libertăţii în Utopia era Discuţia şi Critica Liberă.

Orice utopian era liber să critice şi să discute orişice din întregul univers, cu condiţia să nu spună, direct sau indirect, minciuni; putea să fie cât dorea de respectuos sau nerespectuos; putea să propună orice, oricât de subversiv; putea să recurgă la poezie sau la ficţiune, după bunul său plac; putea să se exprime în orice formă literară ar fi dorit, sau prin schiţe şi caricaturi, după cum avea chef. Trebuia să se abţină numai de la minciună; aceasta era singura regulă rigidă a controversei. Tot ce avea de spus putea să facă să fie tipărit şi

distribuit sălilor de ştiri. Acolo, lucrul era fie citit, fie neluat în seamă, după cum vizitatorii erau sau nu de acord cu el. Adesea, dacă lc plăcea ce citeau, ei luau cu sine câte un exemplar. Crystal avea printre cărţile sale câteva romane fantastice despre explorarea spaţiului; băieţii citeau cu multă plăcere povestirile pline de fantezie; erau broşuri de treizeci sau patruzeci de pagini, tipărite pe o hârtie frumoasă, despre care băiatul spuse că era făcută de-a dreptul din in şi din anumite soiuri de trestie. Bibliotecarii notau ce cărţi şi broşuri erau citite sau luate, iar pe acestea din urmă le înlocuiau cu exemplare noi. Teancurile care rămâneau necitite erau reduse mai târziu la unul sau două exemplare, iar restul se trimitea înapoi la fabricile de hârtie. Însă mulţi dintre poeţii, filosofii şi povestitorii a căror fantezie nu găseau o largă popularitate, erau totuşi păstraţi cu grijă şi memoria lor era ţinută vie de câţiva admiratori devotaţi.

4

— Nu sunt deloc lămurit în privinţa unui lucru, zise dl. Barnstaple. N-am văzut monede şi nimic asemănător, care să servească drept bani în această lume. După toate aparenţele, lumea voastră ar fi un gen de comunism, aşa cum şi-l imaginează o carte pe care o preţuim pe Pământ, o carte cu titlul ***Veşti de nicăieri,*** a unui Pământean pe nume William Morris. Era o carte plăcută şi totodată imposibilă. În acest vis, fiecare muncea pentru plăcerea de a munci şi îşi lua partea de care avea nevoie. Dar eu n-am crezut niciodată în aşa ceva, pentru că recunosc, aşa cum se pare că recunoaşteţi şi aici în Utopia, sălbăticia şi lăcomia naturală a omului neînfrânat. Există o plăcere în a crea spre folosul altora, dar nu există nicio plăcere naturală în serviciul nerăsplătit. Simţul justiţiei faţă de sine însuşi este mai mare la om decât cel de a servi pe alţii. Pesemne că voi echilibraţi într-un fel munca

pe care o face cineva pentru Utopia cu ceea ce el distruge sau consumă. Cum faceţi asta?

Crystal reflectă.

În Utopia, ca şi pe Pământ, explică el, banii veniseră ca o mare descoperire; ca un mijloc al libertăţii. Până atunci, înainte de invenţia banilor, toate raporturile dintre oameni se bazaseră pe vasalitate sau pe troc. Viaţa era o problemă de sclavie şi oferea prea puţine alternative. Dar banii au deschis posibilitatea de a da unui muncitor alegerea liberă a răsplatei sale. Utopiei i-au trebuit mai bine de trei mii de ani ca să-şi dea seama de această posibilitate. Ideea banilor era plină de capcane şi lăsa drum deschis corupţiei. Utopia şi-a croit drumul spre luciditatea economică de-a lungul unui şir de secole de credite şi datorii, de bani falsificaţi şi devalorizaţi, de cămătărie exagerată şi de tot felul de abuzuri speculative. În problema banilor, mai mult decât în orice alte treburi omeneşti, viclenia omenească s-a apucat, în chipul cel mai josnic şi perfid, să exploateze nevoile oamenilor. Utopia a purtat cândva, după cum poartă acum Pământul, o sarcină de paraziţi, speculanţi, acaparatori, jucători de bursă şi afacerişti de teapa lui Shylock[116], care storceau toate avantajele posibile din slăbiciunile sistemului monetar; ea şi-a dorit secole de-a rândul sănătatea economică. Abia când Utopia a ajuns la începuturile unităţii politice pe scară planetară şi când au existat suficiente date statistice asupra resurselor şi producţiei planetare, socictatea umană a putut în sfârşit să dea muncitorului asigurarea unei monezi cu o semnificaţie fermă, a unei monezi care să însemne pentru el astăzi, mâine sau oricând, siguranţa unei cantităţi precise de valori elementare. Şi, o dată cu pacea de pe tot cuprinsul planetei şi cu creşterea stabilităţii sociale, dobânda, care este unitatea de măsură a primejdiei: şi nesiguranţei, s-a micşorat până la dispariţie. Banca

a devenit prin forţa lucrurilor un serviciu public, pentru că nu mai oferea profituri bancherului.

— Clasele rentiere, zise Crystal, nu sunt un element permanent în nicio comunitate. Ele marchează o fază de tranziţie între o perioadă de lipsă de securitate economică şi de dobânzi ridicate şi o perioadă de securitate desăvârşită şi de lipsă a dobânzilor. Ele sunt un fenomen de început.

Dl. Barnstaple înţelese această declaraţie după un interval de îndoială. Află, punând câteva întrebări, că tânăra Utopie cunoscuse într-adevăr o clasă de rentieri, şi că ştia care erau limitele ei morale şi intelectuale şi ce rol a fost în stare să joace în dezvoltarea intelectuală a lumii, întreţinând o clasă de spirite independente.

— Viaţa e intolerantă faţă de toate clasele independente, zise Crystal, şi se vedea că repetă o axiomă. Trebuie sau să-ţi câştigi existenţa, sau să furi… Noi am scăpat de furt.

Continuându-şi expunerea ca de pe carte, tânărul îi arătă cum s-a produs renunţarea treptată la bani. A fost un rezultat al organizării generale progresive a sistemului economic, prin înlocuirea întreprinderilor concurente cu întreprinderi colective şi a vânzării cu amănuntul cu vânzarea angro. A fost un timp în Utopia când banii treceau dintr-o mână într-alta la fiecare mică tranzacţie sau la fiece serviciu. Plăteai bani dacă doreai un ziar, o cutie de chibrituri, un buchet de flori sau o călătorie cu un vehicul public. Fiecare om mergea prin lume cu buzunarele pline de monede mici, plătind în orice împrejurare. Apoi, când ştiinţa economică a devenit mai stabilă şi mai precisă, metodele clubului şi ale abonamentului s-au extins. Oamenii puteau să cumpere permise care le puneau la dispoziţie toate mijloacele de transport disponibile, pentru un an, pentru zece ani sau pentru toată viaţa. Statul a învăţat de la cluburi şi hoteluri să furnizeze chibrituri, ziare, hârtie de scris şi mijloace de transport, pentru o taxă anuală

fixă. Acelaşi sistem cuprinzător s-a răspândit de la lucrurile mici şi incidentale la marile probleme esenţiale, la locuinţe, hrană şi chiar îmbrăcăminte. Sistemul poştal de stat, care ştia unde se afla orice cetăţean al Utopiei, a putut după aceea, în acord cu sistemul public de bănci, să garanteze creditul în orice parte a lumii. Oamenii încetară de a mai primi bani pentru munca lor; diferitele departamente ale serviciilor şi ale activităţii economice, educative şi ştiinţifice, creditau pe individ cu ceea ce câştigase, în banca publică şi îl debitau cu cheltuielile sale obişnuite pentru folosirea serviciilor curente ale vieţii.

— Ceva de acest gen se petrece acum pe Pământ, zise dl. Barnstaple. Recurgem la bani în ultima instanţă, dar omare parte a afacerilor noastre au şi devenit o problemă de contabilitate.

Secole întregi de unitate şi energie dăduseră Utopiei un control complet asupra celor mai multe izvoare de energie naturală de pe planetă şi aceasta era moştenirea fiecărui copil născut acolo. La naştere, el era creditat cu o sumă suficientă pentru întreţinerea şi educaţia lui până la vârsta de douăzeci şi patru sau douăzeci şi cinci de ani şi apoi se aştepta din partea lui să-şi aleagă o ocupaţie care să-i reîntregească contul.

— Dar dacă nu vrea? întrebă dl. Barnstaple.

— Fiecare face lucrul acesta.

— Şi dacă totuşi nu vrea?

— S-ar simţi nenorocit şi stingher. N-am auzit niciodată de un astfel de caz. Presupun că ar fi luat în discuţie. S-ar putea să-l examineze psihologii… Fiecare însă trebuie să facă ceva.

— Dar presupunând că Utopia n-are de lucru pentru el?

Crystal nu-şi putea imagina aşa ceva.

— Este totdeauna ceva de făcut.

— Dar în Utopia, altă dată, în timpurile vechi, aţi avut şomaj?

— Asta făcea parte din Era Confuziei. Era un fel de hipertrofie a datoriilor; devenise o paralizie. Căci existând şomaj, în acelaşi timp nu erau nici destule locuinţe, nici destulă hrană sau îmbrăcăminte. În acelaşi timp era şi şomaj şi sărăcie. De necrezut!

— Toţi oamenii câştigă acum la fel?

— Oamenii energici şi creatori primesc adesea subvenţii mari, dacă au nevoie de ajutorul altora sau de utilizarea resurselor naturale… Şi uneori artiştii se îmbogăţesc, dacă opera lor este foarte apreciată.

— Un lanţ de aur ca acesta al dumitale a trebuit să-l cumperi?

— Din magazinul celui care l-a fabricat. Mama l-a cumpărat.

— Dcci, există magazine?

— Vei vedea câteva. Sunt locuri unde oamenii se duc să vadă lucruri noi şi foarte frumoase.

— Şi dacă un artist se îmbogăţeşte, ce poate să facă el cu banii?

— Să-şi procure timpul şi materialul pentru a făuri vreun lucru peste măsură de frumos, pe care să-l lase lumii. Sau să-istrângă şi să ajute opera altor artişti. Sau să facă orice i-ar place pentru a răspândi şi a rafina simţul frumosului în Utopia. Sau să nu facă nimic… Utopia îi poate permite, dacă el vrea.

5

— Cedar şi Lion, zise dl. Barnstaple, ne-au explicat cum se face că guvernul vostru este, ca să spunem aşa, fărâmiţat şi împrăştiat printre oamenii care au cunoştinţe speciale asupra problemelor respective. Echilibrul între interese, aşa am înţeles noi, este menţinut de cei care au studiat psihologia generală şi organizarea educativă a Utopiei. La început, ni s-a părut foarte ciudat pentru minţile noastre pământeşti să nu fie nicăieri o pretinsă

omniscienţă şi o omnipotenţă efectivă, cu alte cuvinte o instituţie suverană, o persoană sau o adunare al cărei cuvânt să fie hotărâtor. Dl. Burleigh şi dl. Catskill erau de părere că acest lucru e absolut necesar şi cam tot aşa, deşi cu mai puţină siguranţă, credeam şi eu. „Cine va decide?” era întrebarea pe care şi-o puneau ei, aşteptând să fie duşi în faţa Preşedintelui sau a Consiliului Suprem din Utopia. Cred că ţi se pare lucrul cel mai natural să nu existe nimic de felul acesta şi că o întrebare trebuie adresată simplu şi firesc omului care cunoaşte cel mai bine domeniul la care se referă întrebarea.

— Fiecare e supus criticii libere, zise Crystal.

— Supus aceluiaşi proces care l-a făcut să fie eminent şi răspunzător. Dar şi aici oamenii nu se aşază în fruntea altora… din vanitate? Şi nu se pun oamenii în fruntea celor mai buni… din invidie?

— Există invidie şi vanitate din belşug în sufletul fiecărui Utopian, zise Crystal. Dar oamenii vorbesc foarte deschis şi critica este foarte pătrunzătoare şi liberă. Aşa încât noi învăţăm să ne controlăm mobilurile, înainte de a elogia sau de a pune întrebări.

— Tot ce spui şi aci apare în adevărata valoare, zise dl. Barnstaple. Nu poţi să arunci neprovocat cu noroi în toiul larmei şi întunericului, sau să faci ca o pretenţie falsă să fie recunoscută în toiul dezordinii.

— Acum câţiva ani a fost un om, un artist, care a iscat o mare tulburare în jurul operei tatălui meu. Critica artistică este adesea foarte crâncenă aici, dar el a întrecut măsura. Îl caricaturiza pe tatăl meu şi îl insulta neîncetat. Îl urmărea din loc în loc. A încercat să împiedice să i se aloce materialul trebuitor. N-a reuşit cu niciun chip. Câţiva oameni i-au răspuns, dar cei mai mulţi nu l-au luat în seamă…

Băiatul se opri brusc.

— Ei, şi?

— S-a sinucis. N-a putut să scape de propria sa nebunie. Toată lumea ştia ce spusese şi ce făcuse…

— Dar în trecut au existat în Utopia regi, consilii şi conferinţe, zise dl. Barnstaple, revenind la punctul principal al discuţiei.

— Cărţile mele mă învaţă că statul nostru n-ar fi putut să se dezvolte altfel. A trebuit să avem şi persoane care se ocupă cu relaţiile umane, politicieni şi avocaţi, ca un stadiu necesar în dezvoltarea politică şi socială a lumii. După cum a trebuit să avem şi soldaţi şi poliţişti, care să-i apere pe oameni de violenţa reciprocă. Cu foarte multă greutate au ajuns politicienii şi avocaţii să admită nevoia unor cunoştinţe speciale în lucrurile pe care le aveau de făcut. Politicienii fixau frontiere, fără o cunoaştere justă a etnologiei sau a geografiei economice, iar avocaţii hotărau asupra voinţei şi scopurilor, fără măcar cea mai modestă cunoaştere a psihologiei. Ei stabileau aranjamentele cele mai absurde şi imposibile, în modul cel mai grav.

— Ca taurul parohial al lui Tristram Shandy[117], care s-a apucat să instaureze pacea mondială la Versailles, zise dl. Barnstaple.

Crystal păru nedumerit.

— O aluzie complicată la o problemă pur pământeană, zise dl. Barnstaple. Această răspândire completă a treburilor politice şi juridice printre oamenii de ştiinţă este unul din lucrurile care mi se par cele mai interesante din lumea voastră. O astfel de răspândire începe şi pe Pământ. Oamenii care se pricep în problemele sănătăţii, de exemplu, sunt cu totul împotriva metodelor politice şi juridice şi tot astfel şi cea mai mare parte din cei mai buni economişti ai noştri. Mulţi oameni nu intră niciodată într-un tribunal şi nici prin gând nu le trece să facă aşa ceva, din leagăn până la mormânt. Ce s-a întâmplat cu politicienii şi avocaţii voştri? A fost vreo luptă?

— Pe măsură ce s-a răspândit lumina şi înţelegerea, ei au devenit din ce în ce mai

nefolositori. Până la urmă, erau întrebaţi doar ca să numească oameni de ştiinţă ca asesori şi aşa mai departe, iar după câtva timp chiar şi aceste numiri au devenit nişte hotărâri depăşite. Activitatea lor s-a dizolvat în fondul general al criticii şi al dezbaterilor. În unele locuri mai sunt şi acuma vechi clădiri care serveau drept săli de consiliu şi tribunale. Ultimul politician care a fost ales într-o adunare legislativă a murit în Utopia cam acum o mie de ani. Era un bătrân excentric şi vorbăreţ; a fost singurul candidat şi un singur om a votat pentru el şi insista să se întrunească de unul singur şi să-şi aibă toate discursurile şi faptele consemnate stenografic. Băieţii şi fetele care învăţau stenografia obişnuiau să se ducă şi să înregistreze cele ce spunea. În cele din urmă, a fost tratat ca un caz de alienare mintală.

— Şi ultimul judecător?

— N-am aflat despre ultimul judecător, zise Crystal. Trebuie să-l întreb pe profesorul meu. Presupun că a fost unul, dar că nimeni nu-i cerea să judece nimic. Aşa încât, probabil, a găsit altceva mai bun de făcut.

6

— Încep să înţeleg viaţa de toate zilele din această lume, zise dl. Barnstaple. E o viaţă de semizei, foarte liberă, puternic individualizată, fiecare om urmărindu-şi înclinaţia sa de individ, fiecare contribuind la marile scopuri ale rasei. Viaţa asta nu e numai de o autentică puritate, dar e şi dulce, şi frumoasă, şi plină de demnitate personală. După câte văd, practic, e un comunism, planificat şi înfăptuit prin lungi secole de educaţie, disciplină şi pregătire colectivă. Niciodată n-aş fi crezut că socialismul ar putea să-l exalte şi să-l înnobileze pe individ, iar individualismul să-l degradeze, dar acum văd limpede că aici faptul e dovedit. În lumea asta fericită, fiindcă e într-adevăr

o încununare a sănătăţii şi fericirii, nu există Mulţime. Lumea veche, lumea din care fac eu parte, a fost, şi din nefericire încă mai este în universul meu, lumea Mulţimii… Dumneata n-ai văzut niciodată o Mulţime ducându-se la un meci de fotbal, la curse, la lupta cu tauri, la o execuţie publică sau la alte asemenea îndelet-niciri ale ei. N-ai văzut niciodată o Mulţime băgată şi înghesuită într-un loc strâmt sau huiduind şi urlând în timpul unei crize… Nu mai există curse de cai, nici întreceri sportive, nici demonstraţii războinice, nici încoronări… Fcricit eşti, Crystal! Căci nu vei vedea niciodată toate acestea!

— Dar eu am văzut Mulţimi, zise Crystal.

— Unde?

— Am văzut filme de cinematograf cu Mulţimi, fotografiate acum treizeci de secole şi mai bine. Sunt arătate în muzeele noastre de istorie. Am văzut Mulţimi scurgându-se peste dealuri, fotografiate din aeroplan când plecau de la curse, sau Mulţimi agitându-se într-o piaţă publică şi apoi împrăştiate de poliţie. Mii şi mii de oameni, fără număr. Da, e adevărat ce spui. Nu mai există Mulţimi în Utopia.

7

Când, după câteva zile, Crystal fu nevoit să se întoarcă la studiile sale matematice, plecarea lui îl lăsă pe dl. Barnstaple foarte singur. Nu găsi niciun alt tovarăş.

Lychnis părea că e întotdeauna în preajma lui şi gata să stea cu dânsul, dar lipsa ei de interes intelectual activ, atât de remarcabil în această lume de vaste activităţi intelectuale, îl îndepărta de ea. Alţi Utopieni treceau pe lângă el, prietenoşi, amuzaţi, plini de politeţe, dar preocupaţi de propriile lor treburi. Îi puneau curioşi întrebări, răspundeau la întrebările lui şi plecau cu aerul că ar fi fost chemaţi în altă parte.

El începu să-şi dea seama că Lychnis era unul din eşecurile Utopiei. Era un tip de romantică şovăielnică şi purta în inimă o mare durere. Avusese doi copii pe care-i iubise cu pasiune. Erau neobişnuit de cutezători şi, dintr-o mândrie nebunească, ea îi îndemnase să înoate în largul mării unde fuseseră luaţi de un val şi se înecaseră. Tatăl lor se înecase şi el încercând să-i salveze, iar Lychnis fusese pe punctul să le împărtăşească soarta. O salvaseră însă alţii. Dar viaţa ei sufletească se oprise brusc în acel punct, adoptase, ca să spunem aşa, o anume atitudine şi rămăsese la ea. Tragedia a pus stăpânire pe sufletul ei. A întors spatele râsului şi bucuriei, necăutând decât tristeţea. Descoperise din nou pasiunea pierdută a milei, maiântâi o milă faţă de ea însăşi, apoi dorinţa de a simţi milă de alţii. N-o mai interesau oamenii viguroşi şi întregi, căci mintea ei se concentra asupra consolidării pe care o găsea în alinarea durerii şi suferinţei altora. Îşi căuta vindecarea în vindecarea altora. Nu dorea să-i vorbească d-lui Barnstaple despre strălucirea Utopiei; dorea ca el să-i vorbească despre mizeriile de pe Pământ şi despre propriile lui mizerii. Acestea puteau fi pentru ea obiect de simpatie. Dar el nu voia să-i spună despre propriile lui mizerii, pentru că, de fapt, cu firea lui, el n-avea niciuna; poate doar exasperări şi regrete.

El îşi dădu seama că femeia asta visa să poată veni pe Pământ şi să-şi dăruiască frumuseţea şi duioşia celor bolnavi şi sărmani. Inima ei se înduioşa la spectacolul suferinţei şi slăbiciunii omeneşti. Se înduioşa de aceste lucruri cu lăcomie şi dorinţă…

Înainte de a descoperi în ea atare năzuinţă, dl. Barnstaple îi spusese multe lucruri despre bolile şi sărăcia oamenilor. Dar nu vorbea despre aceste lucruri cu milă, ci cu indignare, ca despre ceva care n-ar trebui să existe. Şi când observă cât se bucura ea de aceste lucruri, îi vorbi de ele cu tărie

şi vesel, ca despre nişte stări de fapt care aveau să fie curând înlăturate.

— Dar ei tot vor suferi, spunea ea.

Deoarece era mereu lângă el, îi umplea spaţiul mai mult decât s-ar fi cuvenit în spectacolul utopian, acoperindu-l ca o umbră. Iar dl. Barnstaple se gândea foarte des la dânsa şi la mila şi resentimentul faţă de viaţă şi vigoare, pe care le întrupa ea. Într-o lume de teamă, slăbiciune, boală, întuneric şi confuzie, mila, actul caritabil, pomana şi refugiul, devoţiunea deplină ar putea într-adevăr să pară prezenţe duioase şi milostive; dar în această lume de sănătate şi de acte de curaj, mila se dovedea a fi o dorinţă vicioasă. Crystal, tânărul Utopian, era tot atât de tare ca şi numele său. Când alunecă într-o zi pe nişte stânci şi-şi luxă glezna şi şi-o răni, începu să şchioapete şi izbucni în râs. Când dl. Barnstaple începea să gâfâie pe vreo scară abruptă, Crystal se arăta mai degrabă politicos decât plin de simpatie. Aşa încât Lychnis nu găsise niciun aliat pentru hotărârea ei de a-şi consacra viaţa suferinţei; nu putea să câştige nici chiar simpatia d-lui Barnstaple. El îşi dădu seama că în ceea ce priveşte firea, el era mai Utopian decât ea. Pentru el, ca şi pentru Utopia, fusese mai curând un prilej de bucurie decât de durere faptul că soţul şicopiii ei înfruntaseră moartea fără frică. Erau morţi, ucişi de o moarte cu adevărat glorioasă; apele continuau să sclipească şi soarele continua să strălucească. Dar pierderea lor revelase în ea o trăsătură profundă a rasei, ceva străvechi, ceva de care Utopia se debarasa treptat, predispoziţia spre sacrificiu care înclină şi atrage spre umbră. Era ciudat şi totuşi poate că a fost inevitabilă întâlnirea d-lui Barnstaple, şi în Utopia, cu acel spirit pe care Pământul îl cunoaşte atât de bine, spiritul care întoarce spatele de la Împărăţia Cerurilor către adorarea spinilor şi cuielor sau se complace să-l reprezinte pe Dumnezeu nu ca

înviere şi Viaţă, ci ca pe un cadavru nenorocit şi înfrânt.

Ea îi vorbea despre fiii lui, ca şi cum l-ar fi invidiat, din cauza pierderii fiilor ei, dar tot ce spunea dânsa îi amintea lui de dezavantajele educaţiei şi perspectivele reduse ale băieţilor lui şi se gândea cât de mult mai viguroasă, mai frumoasă şi mai fericită ar fi fost viaţa lor în Utopia. Ar fi riscat să i se înece de zece ori, pentru a-i face să nu ajungă funcţionari şi angajaţi ai altor oameni. Chiar şi potrivit normelor pământeşti, el simţea acum că nu făcuse tot ce trebuia pentru ei; lăsase multe lucruri la voia întâmplării în viaţa lor şi în viaţa sa şi a soţiei sale, pe care acum simţea că ar fi trebuit să le fi controlat. Dacă ar fi putut să aibă din nou prilejul, simţea că s-ar fi îngrijit ca fiii săi să se intereseze mai mult de politică şi ştiinţă şi să nu fie atât de complet scufundaţi în nimicurile vieţii suburbane, în jocul de tenis, în teatrele de amatori, în flirturi zadarnice şi alte asemenea lucruri. Simţea că în fondul lor erau băieţi buni, dar îi lăsase pe seama mamei lor; şi o lăsase pe mama lor prea mult în voia ei, în loc să se lupte cu ea spre a-i insufla propriile lui idei. Ei trăiau banal, în umbra unei mari catastrofe şi fără să aibă nicio siguranţă că nu va veni alta; trăiau într-o lume de risipă măruntă şi de insuficienţă sărăcăcioasă. Şi propria lui viaţă fusese şi ea o măruntă risipă.

Viaţa lui din Sydenham începu să-l obsedeze.

— Criticăm totul, dar n-am schimbat nimic, zise el. Eram tot atât de rău ca şi Peeve. Eram oare de mai mult folos în lumea aceea decât sunt în asta? Dar pe Pământ, toţi suntem risipitori…

O evită pe Lychnis câteva zile şi rătăci singur prin toată valea. Intră într-o mare sală de lectură şi răsfoi cărţi pe care nu le putea citi; fu lăsat să stea într-un atelier şi privi un artist care făcea o fată goală din aur, mai frumoasă decât orice statuetă de pe Pământ, însă artistul o topi din nou, nemulţumit; aci dădea de oameni care clădeau

case, aci de alţii care lucrau pe câmp, aci vedea un mare tunel în coasta dealului şi ceva pe deal care strălucea şi scânteia straniu; ei nu-l lăsau să intre acolo; văzu mii de lucruri pe care nu putea să le înţeleagă. Începu să se simtă cum s-ar simţi câteodată un câine foarte inteligent în mijlocul oamenilor, numai că el nu avea nici stăpân şi nici instincte care să-i găsească o consolare în degradarea canină. Utopienii mergeau pe la treburile lor în timpul zilei, treceau pe lângă el zâmbind şi îl umpleau de o invidie de nesuportat. Ei ştiau ce aveau de făcut. Ei aparţineau acestei lumi. Treceau în ceas de seară în grupuri de câte doi sau trei, stând de vorbă şi uneori cântând. Îndrăgostiţii treceau pe lângă el, cu feţele lor dulci şi zâmbitoare lipite strâns şi singurătatea lui deveni un chin de dorinţe deznădăjduite.

Pentru că, deşi se lupta din răsputeri să menţină acest lucru sub pragul conştiinţei, dl. Barnstaple dorea foarte mult să iubească şi să fie iubit în Utopia. Realizarea faptului că niciunul din aceşti oameni nu ar putea să conceapă vreodată vreo astfel de intimitate trupească sau spirituală cu el era o umilinţă mai profundă chiar decât inutilitatea lui. Drăgălăşenia fetelor şi femeilor utopiene, care priveau la el cu curiozitate sau treceau pe lângă el cu o indiferenţă senină, îi călca în picioare încrederea în sine şi îi făcea lumea utopiană cu totul de nesuportat. În mod tacit, inconştient, aceste zeiţe utopiene concentrau asupra lui cea mai totală umilinţă… Nu putea să-şi abată gândurile de la dragoste în acest loc unde fiecare părea să aibă un iubit şi în această lume utopiană dragostea era pentru el un lucru grotesc şi de neconceput…

Atunci, într-o noapte când stătea treaz, întristat peste măsură de gândul la astfel de lucruri, îi veni o idee cu ajutorul căreia ar putea să-şi recapete încrederea în sine şi să câştige un fel de drept de cetăţenie în Utopia. Aşa încât ei să poată cel puţin

să vorbească despre el şi să-şi amintească de el cu interes şi simpatie.

Capitolul III
SERVICIUL PAMÂNTEANULUI

1

Omul căruia dl. Barnstaple, după cercetările cuvenite, se duse să-i vorbească, se numea Sungold. Era probabil foarte bătrân, pentru că avea cutele vârstei în jurul ochilor şi pe fruntea fină. Era un bărbat rumen la faţă, cu o barbă castanie începând să încărunţească, iar ochii săi căprui jucau vioi sub sprâncenele stufoase. Părul i se rărise foarte puţin şi era pieptănat pe spate, ca o coamă, dar culoarea lui arămie se pierduse. Sungold şodea la o masă, cu hârtii răspândite în faţă, făcând însemnări manuscrise. Îi zâmbi d-lui Barnstaple, căci se aştepta să vină la el şi-i arătă un scaun cu mâna sa viguroasă şi plină de pistrui. Apoi aşteptă, zâmbind, ca dl. Barnstaple să înceapă.

— Lumea asta e o victorie a dorinţei de ordine şi frumos din minţile oamenilor, zise dl. Barnstaple. Dar nu va tolera în ea un suflet nefolositor. Toţi sunt activi şi fericiţi. Toţi, afară de mine… Eu nu-mi găsesc locul nicăieri. Nu am nimic de făcut. Şi nimeni nu are nimic de făcut cu mine.

Sungold dădu uşor din cap, în semn că înţelegea.

— E greu pentru un Pământean, cu lipsa lui pământească de educaţie, să pice într-un loc ca acesta. În orice muncă obişnuită sau în orice relaţii obişnuite se simte… străin… Dar e şi mai greu să nu-ţi găseşti niciun fel de loc. În noua operă despre care mi s-a spus că dumneata ştii mai multe ca oricine şi că eşti într-adevăr centrul şi regulatorul ei, m-am gândit că aş putea să fiu de vreun folos,

că aş putea cu adevărat să fiu tot atât de bun ca şi un Utopian… Dacă este aşa, doresc să fiu de folos. Poate că tocmai ai nevoie de cineva care să-şi rişte viaţa, să înfrunte primejdia de a se duce în vreun loc necunoscut, cineva care doreşte să servească Utopia… şi care să nu aibă nevoie de îndemânare sau cunoştinţe… şi nici să fie o persoană frumoasă sau capabilă.

Dl. Barnstaple se opri brusc.

Sungold exprima cea mai totală înţelegere faţă de tot ce era în mintea d-lui Barnstaple.

Dl. Barnstaple aşteptă întrebător, cât timp Sungold mai stătu pe gânduri.

Apoi cuvintele şi frazele gândite de Utopian începură să se înşire în mintea d-lui Barnstaple.

Sungold se întreba dacă dl. Barnstaple înţelege atât întinderea, cât şi limitele marilor descoperiri înfăptuite acum în Utopia. Utopia, zise el, trece printr-o fază de intensă exaltare intelectuală. Noi puteri şi posibilităţi îmbată imaginaţia rasei şi e într-adevăr de neconceput ca un Pământean neînvăţat şi nedumerit să poată fi altfel decât întristat şi stingher în mijlocul activităţilor vaste şi stranii care încep acum. Chiar şi mulţi dintre oamenii lor, Utopieni mai înapoiaţi, sunt tulburaţi. De secole, filosofii şi cercetătorii utopieni critică, revizuiesc şi-şi reconsideră ideile anterioare, instinctive şi tradiţionale despre spaţiu şi timp, despre formă şi substanţă, iar acum, noile moduri de gândire devin repede clare şi simple şi dau roade în nişte aplicaţii practice surprinzătoare. Limitele spaţiului, care păruseră întotdeauna de netrecut, se sparg — e drept, într-un chip ciudat şi uimitor, dar se sparg. Acum este posibil, din punct de vedere teoretic şi devine rapid cu putinţă şi din punct de vedere practic, să se treacă de pe planeta Utopia, la care se limitase până acum rasa, în alte puncte din universul de obârşie, adică la planetele şi stelele îndepărtate… Acesta e adevăratul aspect al situaţiei de acum.

— Nu pot să-mi imaginez asta, zise dl. Barnstaple.

— Nu poţi să-ţi imaginezi, consimţi Sungold cu multă simpatie. Dar aşa este. Acum o sută de ani, era de neconceput chiar şi aici.

— Aţi ajuns acolo printr-un fel de scară de serviciu din altă dimensiune? zise dl. Barnstaple.

Sungold cântări această presupunere. Era o imagine grotescă, zise el, dar din punctul de vedere al unui Pământean, merge. Asta îi sugera Pământeanului, într-un fel, realitatea. Dar realitatea e mult mai minunată…

— O fază nouă şi uluitoare a început pentru viaţa de aici. Noi am dezvăluit de multă vreme secretele principale ale fericirii pe această planetă. Viaţa e frumoasă în lumea aceasta. O găseşti frumoasă?… Mii de ani va mai fi încă fortăreaţa noastră şi casa noastră. Dar vântul unei noi epopei bate în existenţa noastră. Toată această lume se află într-o stare de spirit ca aceea a unei tabere în repaos, în timpul iernii, când se apropie primăvara.

Se aplecă peste hârtiile sale spre dl. Barnstaple, ridicând un deget şi vorbindu-i în cuvinte rostite, pentru a se face mai lesne înţeles. D-lui Barnstaple i se părea că, în timp ce vorbea Utopianul, fiecare cuvânt al lui se traducea în engleză. În orice caz, dl. Barnstaple pricepu tot.

— Ciocnirea planetei noastre Utopia cu planeta voastră, Pământul, a fost un accident foarte curios, dar un accident fără importanţă în această poveste. Vreau să înţelegi acest lucru. Universul vostru şi universul nostru sunt numai două dintr-un mare număr de universuri care gravitează în timp, care se mişcă împreună în inepuizabila infinitate a lui Dumnezeu. Ele se aseamănă întru totul, dar nu sunt câtuşi de puţin identice. Planeta voastră şi a noastră se întâmplă să fie una lângă alta, ca să spunem aşa, dar ele nu călătoresc cu exact aceeaşi viteză şi nici într-o direcţie strict paralelă. Ele se vor despărţi din nou şi îşi vor urma fiecare

destinul. Când Arden şi Greenlake au făcut experienţa aceea, şansele de a da peste ceva din universul vostru erau infinit de mici. Ei n-au ţinut seama de ele, ci au rotit pur şi simplu o parte din materia noastră în afară şi apoi din nou în universul nostru. Voi aţi căzut peste noi, în mod tot atât de uimitor pentru noi ca şi pentru voi. Importanţa descoperirilor noastre se referă la propriul nostru univers şi nu la al vostru. Noi nu dorim să venim în universul vostru şi nici să facem să vină mai mulţi din universul vostru în al nostru. Voi sunteţi prea asemănători cu noi, dar sunteţi într-o stare de întuneric, tulburare şi boală, sunteţi prea contagioşi, iar noi, noi nu putem să vă ajutăm încă, pentru că nu suntem zei, ci oameni.

Dl. Barnstaple dădu din cap.

— Ce ar putea să facă Utopienii cu oamenii de pe Pământ? Nu avem în noi niciun instinct puternic de a educa sau domina alte fiinţe adulte. Acesta a dispărut din noi, datorită numeroaselor secole de egalitate şi colaborare liberă. Iar voi aţi fi prea numeroşi ca să vă putem învăţa şi o mare parte din populaţia voastră ar trăi mai departe cu obiceiurile ei rele. Ne-ar sta în cale stupiditatea voastră, certurile, geloziile şi tradiţiile voastre, steagurile şi religiile voastre şi toate duşmăniile şi represiunile pe care le întrupaţi ne-ar stânjeni în tot ce am vrea să facem. S-ar putea să ne pierdem răbdarea cu voi, să fim nedrepţi, aroganţi. Sunteţi prea asemănători cu noi ca să vă putem răbda eşecurile. Ar fi greu să vă amintim neîncetat cât de prost aţi fost crescuţi. În Utopia, noi am descoperit de mult că nicio rasă de fiinţe umane nu este suficient de mare, subtilă şi puternică, pentru a gândi şi acţiona în numele altei rase. Poate că şi voi aţi început să descoperiţi acelaşi lucru pe Pământ, pe măsură ce rasele voastre vin în contact mai strâns. Şi cu atât mai mult aceasta s-ar adeveri în eventualele relaţii dintre Utopia şi Pământ. După cât îi cunosc eu pe oamenii voştri cu tot cu

încăpăţânarea lor, e limpede că oamenii noştri vă vor dispreţui; şi dispreţul este cauza tuturor nedreptăţilor. S-ar putea să sfârşim prin a vă extermina… Dar de ce să facem acest lucru?… Trebuie să vă lăsăm în pace. Nu putem să ne încredem în voi… Crede-mă, asta e singura atitudine rezonabilă din partea noastră.

Dl. Barnstaple consimţi în tăcere.

— Dumneata şi cu mine, ca doi indivizi, putem să fim prieteni şi să ne înţelegem.

— Ceea ce spui este adevărat, zise dl. Barnstaple. Este adevărat. Dar mă doare că este adevărat… Foarte mult… Cu toate acestea, cred că eu cel puţin pot să fiu de folos în Utopia?

— Poţi.

— Cum?

— Întorcându-te în lumea dumitale.

Dl. Barnstaple se gândi câteva clipe. Era tocmai propunerea de care se temea. Dar se oferise singur.

— Voi face asta.

— Să încerci să te întorci, ar fi trebuit să spun. Există riscuri. S-ar putea să mori.

— Îmi asum răspunderea.

— Vrem să verificăm toate datele pe care le avem despre relaţiile dintre universul nostru şi al vostru. Vrem să inversăm experienţa făcută de Arden şi Greenlake şi să vedem dacă putem retrimite o fiinţă vie în lumea voastră. Suntem aproape siguri acum că putem face acest lucru. Şi această fiinţă umană trebuie să ţină destul de mult la noi şi să ţină destul de mult la propria sa lume, ca să se întoarcă şi să ne dea un semn că a ajuns acolo.

Dl. Barnstaple vorbi răguşit:

— Eu pot face asta!

— Te putem pune în maşina aceea a dumitale şi în hainele pe care le purtai. Vei putea recăpăta exact aceeaşi înfăţişare cu care ai părăsit lumea dumitale.

— Exact. Înţeleg.

— Şi pentru că lumea dumitale este josnică şi certăreaţă şi are în ea pe ici pe colo câteva minţi ciudat de abile, nu vrem ca oamenii voştri să afle despre noi că trăim atât de aproape de voi, căci vom mai fi încă aproape de voi cel puţin câteva sute de ani; nu vrem ca ei să afle de teamă că ar putea apoi să vină aici, conduşi de bietul geniu naiv al vreunui om de ştiinţă, să vină cu mulţimile lor lacome şi stupide, ciocănind la uşile noastre, ameninţându-ne vieţile şi zădărnicind acţiunile noastre, măreţe, noi văzându-ne astfel nevoiţi să ne apărăm şi să-i ucidem…

— Da, zise dl. Barnstaple. Înainte ca oamenii să poată veni în Utopia, vor trebui să înveţe drumul încoace. Utopia, după câte înţeleg eu, este un cămin doar pentru cei care au învăţat drumul.

Se opri şi apoi răspunse unuia din gândurile sale.

— După ce mă voi fi întors, zise el, va trebui să încep să uit Utopia?

Sungold zâmbi şi nu spuse nimic.

— Toată viaţa are să-mi fie dor după Utopia.

— Şi te va susţine.

— Îmi voi relua viaţa pământească din punctul unde am lăsat-o, dar… pe Pământ… voi fi un Utopian. Căci simt că după ce mi-am oferit serviciul şi a fost acceptat, nu mai sunt un paria în Utopia. Aparţin…

— Ţine seama că s-ar putea să fii ucis. Ai putea să mori în această încercare.

— Cum o fi, să fie.

— Bine… frate!

Mâna sa prietenoasă o luă pe a d-lui Barnstaple şi o strânse şi ochii săi adânci îi zâmbiră.

— După ce te vei fi întors şi ne vei fi dat un semn, încă s-ar putea să mai fie trimişi înapoi şi alţi câţiva Pământeni.

Dl. Barnstaple tresări.

— Dar! făcu el şi glasul său trăda o uimire nespusă. Credeam că au fost azvârliţi în spaţiul gol

al vreunui univers exterior şi distruşi complet!

— Câţiva au fost ucişi. S-au omorât, aruncându-se în jos de pe marginea vechei fortăreţe, în bezna dinafară, în timp ce Stânca se rotea. Omul în haină de piele. Omul pe care îl numiţi Long Barrow…

— Barralonga?

— Da. Şi cel care ridica din umeri şi spunea: „Ce vrei?" Ceilalţi au revenit, când s-a făcut rotaţia completă, către sfârşitul zilei… asfixiaţi şi îngheţaţi, dar nu morţi. Au fost readuşi la viaţă şi acum nu ştim ce să facem cu ei… Nu sunt de niciun folos în lumea aceasta. Ne încurcă.

— Era şi de aşteptat, zise dl. Barnstaple.

— Omul pe care îl numiţi Burleigh pare să fie de oarecare importanţă în treburile voastre pământeşti. I-am cercetat mintea. Puterea sa de credinţă este foarte mică. El crede în foarte puţine lucruri, în afară de viaţa unui om cultivat şi bogat, care deţine o poziţie de oarecare distincţie în consiliile unui imperiu în mare parte fictiv. Este îndoielnic că va crede în realitatea experienţelor prin care a trecut, în orice caz, ne vom asigura ca el să creadă că a fost un vis al imaginaţiei sale. Va considera că este prea fantastic să vorbească despre aşa ceva, pentru că e limpede că se şi teme de propria lui imaginaţie. Se va trezi din nou în lumea voastră, la câteva zile după ce vei ajunge dumneata şi va ajunge fără nicio piedică. Va veni îndată după dumneata. Îl vei vedea reapărând în treburile politice. Poate ceva mai înţelept.

— Se prea poate, zise dl. Barnstaple.

— Şi… care sunt sunetele numelui celuilalt…? Catskill, şi el se va întoarce. Lumea voastră îi va simţi lipsa.

— Pe ***el*** nimic nu-l va face mai înţelept, zise dl. Barnstaple, cu convingere.

— Şi lady Stella va veni.

— Sunt bucuros că a scăpat. Ea nu va spune nimic despre Utopia. E foarte discretă.

— Preotul e nebun. Purtarea lui a devenit insultătoare şi obscenă şi-l ţinem sub pază.

— Ce a făcut?

— Şi-a făcut câteva şorturi de mătase neagră şi a ieşit cu ele, atacându-i pe tinerii noştri într-un chip nedemn.

— Puteţi să-l trimiteţi înapoi, zise dl. Barnstaple, după câteva clipe de gândire.

— Dar lumea voastră va permite un astfel de lucru?

— Noi zicem că asta înseamnă să fii curat, zise dl. Barnstaple. Dar, firește, dacă vreţi să-l ţineţi…

— Se va întoarce şi el, zise Sungold.

— Pe ceilalţi îi puteţi ţine, zise Barnstaple. De fapt, va trebui să-i ţineţi. Nimeni de pe Pământ nu le va simţi prea mult lipsa. În lumea noastră sunt atât de mulţi oameni, încât mereu se pierd câţiva, fără să se observe. Aşa fiind, întoarcerea chiar a celor câţiva pe care v-aţi propus să-i trimiteţi înapoi ar putea să atragă atenţia. Oamenii din partea locului ar putea începe să observe pe toţi aceşti străini care nu vin din niciun loc anume şi care întreabă pe unde să se întoarcă acasă, pe şoseaua către Maidenhead. Supuşi întrebărilor, ar putea să scape câte ceva… Nu se poate să trimiteţi prea mulţi. Duceţi-i pe ceilalţi pe o insulă. Sau ceva în felul acesta. Aş fi vrut să vă sfătuiesc să-l opriţi şi pe preot. Dar mulţi oameni îi vor simţi lipsa. Vor suferi din cauza Purităţii suprimate şi vor începe să se comporte în chip ciudat. Amvonul de la Sfântul Barnabas satisface o necesitate recunoscută. Şi va fi foarte uşor să-l convingeţi că Utopia este un vis şi o iluzie. Toţi preoţii cred în mod natural acest lucru despre toţi Utopienii. El se va gândi la ea, dacă se va mai gândi vreodată, cum i-ar spune el, ca la un coşmar moral.

Întrevederea lor luase sfârşit, dar dl. Barnstaple nu se hotăra să plece.

Privi în ochii lui Sungold şi găsi acolo multă bunăvoinţă.

— Mi-ai spus tot ceea ce am de făcut, zise el, şi este de mult timpul să mă despart de dumneata, căci fiecare clipă din viaţa dumitale este mai preţioasă decât o zi dintr-a mea. Totuşi, pentru că trebuie să plec atât de curând şi cu atâta docilitate din această vastă şi splendidă lume a voastră, îndărăt în dezordinea mea natală, inima mă îndeamnă să-ţi cer să te abaţi, dacă poţi, să cobori puţin spre mine şi să-mi spui simplu şi limpede despre zilele măreţe şi realizările măreţe care încep să se ivească acum pe această planetă. Mi-ai spus că veţi putea acum să ieşiţi din această Utopie către ţinuturi îndepărtate ale universului vostru. Asta mă nedumireşte. Probabil că nu sunt pregătit să înţeleg atare idee, dar ea este foarte importantă pentru mine. În lumea mea a existat credinţa că, până în cele din urmă, viaţa se va sfârşi, pentru că soarele şi planetele noastre se răcesc şi se pare că nu este nicio speranţă de scăpare din mica lume în care ne-am născut. În ea ne-am născut şi în ea va trebui să murim. Asta a răpit multora dintre noi speranţa şi energia: căci de ce am munci pentru progres, într-o lume care trebuie să îngheţe şi să moară?

Sungold râse:

— Filosofii voştri au tras concluzii prea pripite.

Se aplecă peste masă către interlocutorul său şi-l privi cu seriozitate drept în faţă.

— De cât timp se dezvoltă ştiinţa voastră pământească?

— Două sute… trei sute de ani.

Sungold ridică două degete.

— Şi oameni? Câţi oameni sunt?

— Câteva sute care contează, în fiecare generaţie.

— Noi avem trei mii de ani de dezvoltare şi o sută de milioane de creieri au fost puşi ca strugurii în teascul ştiinţei. Iar astăzi ştim… o, cât de puţin ştim! Nu se face niciodată o observaţie, fără ca sute de alte observaţii să nu fie înlăturate pentru a

o face; nu se face niciodată vreo măsurătoare, fără ca vreun adevăr poznaş să nu-şi râdă de noi şi să fugă din faţa noastră până la marginea erorii. Ştiu cam pe unde au ajuns oamenii voştri de ştiinţă, în toată puterea lor de bieţi primitivi. Pentru că am studiat începuturile propriei noastre ştiinţe, în trecutul îndepărtat al Utopiei… Cum pot să exprim distanţa dintre noi? De atunci încoace, noi am examinat, am verificat, am experimentat şi am reexperimentat vreo douăzeci de noi moduri de a gândi despre spaţiu, unde timpul nu este decât o formă specializată. Avem forme de expresie pe care nu ţi le putem transmite, aşa încât lucrurile care obişnuiau să ne pară grele şi paradoxale şi care probabil că ţi se par şi dumitale nespus de grele şi paradoxale şi-au pierdut toată dificultatea pentru minţile noastre. Mi-e greu să-ţi explic. Termenii în care gândim sunt aceia ai unui spaţiu, în care sistemul spaţiu-timp, care vă furnizează elementele gândirii, nu este decât un caz special. În ce priveşte sentimentele noastre, instinctele şi deprinderile zilnice, şi noi trăim într-un sistem ca acela al vostru, dar nu în ce priveşte ştiinţa noastră, nu în ce priveşte puterea noastră. Minţile noastre au depăşit cadrul vieţilor noastre şi tot astfel va fi şi cu voi. Suntem făcuţi încă din carne şi sânge, din speranţă şi dorinţă, mergem dintr-o parte în alta şi privim în sus şi în jos, dar lucrurile care păreau îndepărtate sunt aduse aproape, lucrurile care erau inaccesibile se apleacă în jos, lucrurile care erau insurmontabile stau acum în palmele mâinilor noastre.

— Şi nu credeţi că rasa voastră şi la fel şi a noastră vor pieri vreodată?

— Să piară? Abia am început să trăim!

Bătrânul vorbea cu multă seriozitate. Fără să-şi dea seama, el îl pastişa pe Newton:

— Suntem ca nişte copii mici care au fost aduşi pe ţărmurile unui ocean fără margini. Toată ştiinţa pe care am strâns-o până acum, în cele câteva zeci

de generaţii de când am început să adunăm cunoştinţe, este ca un mic pumn de pietricele adunate de pe ţărmul acelei mări fără margini. În faţa noastră se întinde cunoaşterea nesfârşită şi cu cât luăm mai mult din ea, cu atât creşte mai mult. Noi creştem în putere, creştem în curaj. Ne reînnoim tinereţea. Căci, ţine seama de ce spun, lumile noastre devin mai tinere. Vechile generaţii de maimuţe şi oameni primitivi dinaintea noastră aveau minţile îmbătrânite; înţelepciunea lor îngustă şi silnică era profitul sărăcăcios, îngrămădit, rânced şi acru, a nenumărate vieţi. Ei se temeau de lucrurile noi, fiindcă puneau prea mult preţ pe vechiul câştigat cu atâta trudă. Dar a învăţa înseamnă, la urma urmei, a deveni din nou tânăr, a fi eliberat, a începe viaţa din nou. Lumea voastră, în comparaţie cu a noastră, este o lume de suflete inhibate şi needucabile, o lume de tradiţii sforăitoare şi supuse, de ură şi injurii şi alte asemenea lucruri de neiertat. Dar într-o zi şi voi veţi deveni din nou ca nişte copii şi veţi găsi drumul spre noi, spre noi care vă vom aştepta. Două universuri se vor întâlni şi se vor îmbrăţişa, pentru a da naştere unui univers mai mare… Voi, Pământenii, n-aţi început încă să vă daţi seama de semnificaţia vieţii. Iar noi, Utopienii, abia am pornit… Viaţa este numai o promisiune, încă aşteaptă să se nască din astfel de infime vârtejuri de praf, cum suntem noi… Într-o zi, aici şi pretutindeni, Viaţa din care dumneata şi cu mine nu suntem decât atomi şi vârtejuri prevestitoare, viaţa se va trezi cu adevărat, unică, întreagă şi sublimă, ca un copil care se trezeşte la viaţă conştientă. Ea îşi va deschide ochii somnoroşi, se va întinde şi va zâmbi, privind în faţă misterul creaţiei, aşa cum întâmpini soarele de dimineaţă. Vom fi atunci acolo tot ceea ce contează în noi, dumneata şi cu mine… Şi nu va fi decât un început, nimic altceva decât un început…

Capitolul IV
ÎNTOARCEREA PĂMÂNTEANULUI

1

Prea curând veni dimineaţa când dl. Barnstaple avea să-şi arunce ultima dată privirea asupra colinelor frumoase ale Utopiei şi să înfrunte marea experienţă căreia i se dăruise. Nu avusese poftă de somn şi dormise puţin în noaptea aceea, aşa că ieşise dis-de-dimineaţă, purtând pentru ultima dată sandalele şi roba albă şi uşoară care deveniseră costumul său utopian. Curând avea să se vâre iar în ciorapii, ghetele, pantalonii şi gulerul său, în echipamentul acesta cât se poate de ciudat. Simţea că-l va înăbuşi şi îşi întinse braţele goale spre cer, căscă şi îşi umplu plămânii cu aer. Jos, valea dormita încă sub o pătură de ceaţă lânoasă; îşi întoarse faţa spre vârful colinei, ca să întâlnească soarele cât mai curând.

Nu mai ieşise niciodată printre florile din Utopia la o oră atât de matinală; era amuzant să vadă cum unele din cupele lor mari atârnau adormite şi cum multe din florile mai mari zăceau încleştate. Frunzele erau şi ele în cea mai mare parte înfăşurate, atârnând moi, ca nişte molii abia născute. Păianjenii îşi întinseseră pânza şi totul era umezit de rouă. Un tigru mare dădu deodată peste el, ieşind de pe o cărare lăturalnică, şi-l privi câteva clipe cu ochi rotunzi şi galbeni. Probabil că încerca să-şi amintească de instinctele uitate ale rasei.

Ceva mai sus, pe drum, dl. Barnstaple trecu pe sub o arcadă stacojie şi urcă un şir de trepte de piatră, care promiteau să-l ducă mai curând spre creastă.

Un stol de păsărele prietenoase, în culori foarte vii, zbură câtva timp în jurul său şi una se aşeză cu neruşinare pe umărul lui, dar când el îşi ridică mâna s-o mângâie, ea se feri şi plecă în zbor. Urca

încă treptele, când răsări soarele. Era ca şi cum coasta dealului ar fi lăsat să alunece de pe ea un văl cenuşiu şi albastru şi şi-ar fi dezgolit frumuseţea aurie a trupului.

La capătul scării, dl. Barnstaple dădu de o platformă şi se opri, rămânând liniştit să privească răsăritul soarelui care scotocea şi însufleţea adâncurile adormite ale văii de dedesubt.

Departe, ca o săgeată pornită de la răsărit la apus, apăru o linie de strălucire orbitoare deasupra mării.

2

— Seninătate, murmură el. Frumuseţe. Toate sunt opera oamenilor… în armonie perfectă… minţi puse în armonie…

Potrivit obiceiului său de ziarist, începu să încerce fraze.

— O pace energică… confuzii risipite… O lume a spiritului, curată ca cristalul…

La ce foloseau cuvintele?

Rămase câtva timp nemişcat, ascultând, căci de pe un povârniş o ciocârlie se înălţase spre cer, împrăştiind note dulci. Încercă să privească spre această mică pată de cântec şi fu orbit de strălucirea albastră a cerului.

Apoi ciocârlia coborî şi-şi încetă cântecul. Utopia era liniştită, afară de o izbucnire de râs copilăresc, pe undeva în josul colinei.

Dl. Barnstaple se gândi cât de liniştit era aerul Utopiei, în comparaţie cu atmosfera zbuciumată a Pământului. Aici nu se auzea urletul sau schelălăitul câinilor plictisiţi sau iritaţi, nici zbieretele, mugetele, guiţatul şi celelalte ţipete pline de durere ale animalelor neliniştite, nici vacarmul fermelor, nici strigătele de mânie, nici lătratul, nici tusea, nici zgomotele de ciocane, ferăstraie, mori, sirene mecanice, fluierături, răcnete şi altele de acest fel, nici zăngănitul

trenurilor venind din depărtare, huruitul automobilelor sau al altor mecanisme sonore; zgomotele obositoare şi urâte ale atâtor creaturi neplăcute nu se mai auzeau nici ele. În Utopia, atât urechea cât şi ochiul aveau linişte. Aerul care fusese cândva un amestec îmbâcsit de zgomote era acum o tăcere purificată. Sunetele care se puteau auzi erau imprimate în el ca un tipar frumos pe o foaie generoasă de hârtie fină.

Privirile i se îndreptară din nou către priveliştea de jos, în timp ce ultimele rămăşiţe lânoase de ceaţă se topeau. Rezervoare de apă, drumuri, poduri, clădiri, întărituri, colonade, crânguri, grădini, canale, cascade şi fântâni se limpezeau nenumărate, încadrate într-o ramură, cu frunze de cu-loare închisă, a unui copac cu tulpină albă, care se căţăra printre stâncile de lângă el.

„Acum trei mii de ani lumea aceasta era ca a noastră… Gândeşte-te — într-o sută de generaţii… În trei mii de ani noi vom putea face din jungla şi pustiul, din murdăria şi mizeria care este bietul nostru Pământ, un astfel de paradis de frumuseţe şi putere…”

„Ele sunt lumi asemănătoare, dar nu identice…”

„Dacă aş putea să le spun ce am văzut!…”

„Dacă toţi oamenii ar putea să aibă această viziune a Utopiei.”

„Nu mă vor crede dacă le-aş spune. Nu…”

„Vor zbiera ca măgarii la mine şi vor lătra ca nişte câini… N-or să vrea să audă de altă lume decât a lor. Îi doare să se gândească la altă lume decât a lor. Nu se poate face nimic care să nu se mai fi făcut înainte. A gândi altfel ar însemna o umilire… Moarte, tortură, zădărnicie — orice în afară de umilire! Aşa încât vor trebui să stea printre buruienile şi excrementele lor, scărpinându-se şi dând din cap unul către altul cu înţelepciune, sperând să aibă o luptă de câini norocoasă şi să se desfăteze cu suferinţele şi efortul pe care nu le au de împărtăşit, siguri că omenirea a puţit, pute şi va

trebui întotdeauna să pută, că putoarea este într-adevăr foarte plăcută şi că nu este nimic nou sub soare…”

Gândurile îi fură întrerupte de două fete tinere care veniră alergând una după cealaltă în sus, pe scară. Una era brună, aproape negricioasă şi avea mâinile pline cu flori albastre; cealaltă, care o urmărea, era cu un an sau doi mai tânără şi de un blond auriu. Erau pline de surescitarea fără margini a unor tinere animale care se joacă. Prima era atât de atentă la cealaltă, încât îl descoperi pe dl. Barnstaple cu un ţipăt de surpriză, după ce ajunsese pe platforma pe care stătea el. Îl privi o clipă cercetător, îşi luă un aer de neruşinare ştrengărească, îi aruncă două flori albastre în obraz şi fugi în sus pe trepte. Tovarăşa ei, atentă s-o prindă, trecu în fugă pe lângă el. Fluturară în sus pe scară ca doi fluturi de culoare brună şi roz; se opriră sus şi se apropiară una de alta, sfătuindu-se asupra străinului, făcură semn cu mâna şi dispărură.

Dl. Barnstaple le răspunse vesel la salut.

3

Locul spre care Lychnis îl îndreptase pe dl. Barnstaple se înălţa pe creasta dintre marea vale în care-şi petrecuse ultimele câteva zile şi o vâlcea sălbatică şi abruptă, în josul căreia curgea un torent ce, după câteva sute de mile de cotituri, avea să ajungă în râul din câmpie. Punctul de observaţie se afla pe creasta unei stânci şi fusese clădit pe nişte mari console, aşa că atârna deasupra unei cotituri a torentului de jos: într-o parte era peisajul muntos şi o întindere bogată şi pitorească de vegetaţie verde în adâncuri, în cealaltă parte se întindeau grădinile vaste ale unei privelişti făcute de mâna omului. Câteva clipe, dl. Barnstaple cercetă această vâlcea pe care o privea pentru prima oară. La vreo cinci sute de picioare sub el,

plutea o pasăre în aşa fel, încât el simţi că ar fi putut lăsa să cadă o piatră pe aripile ei întinse.

Se gândi că mulţi dintre copacii de jos ar putea să fie pomi fructiferi, dar erau prea departe pentru ca să-i vadă desluşit. Ici, colo, putea să distingă câte o cărare care şerpuia printre copaci şi stânci, iar printre întinderile verzi se aflau mici pavilioane, în care ştia că orice călător ar putea să se odihnească şi să-şi pregătească un ceai, să găsească biscuiţi şi alte asemenea gustări şi poate chiar un culcuş şi o carte. Întreaga lume, el ştia acest lucru, era plină de asemenea chioşcuri şi adăposturi primitoare…

După câtva timp, se întoarse în acea parte a locului său de observaţie dinspre care venise şi contemplă marea vale ce se întindea până spre mare. Cuvântul ***Pisgah***[118] îi plutea în minte. Căci într-adevăr, dedesubtul său se întindea Ţara Făgăduinţei, ţara dorinţelor omeneşti. Aici, în sfârşit stabilite şi apărate, se aflau pacea, puterea, sănătatea, activitatea fericită, viaţa lungă şi frumuseţea. Tot ceea ce căutăm noi era aici găsit şi fiecare vis era realizat.

Cât timp va mai trece — câte secole sau mii de ani — până când un om va putea să stea pe vreun loc înalt de pe Pământ şi să contemple omenirea triumfătoare, întreagă şi pacificată pentru totdeauna?…

Îşi încrucişă braţele, rezemându-şi-le de parapet şi se adânci în gânduri.

Nu exista nicio cunoştinţă, în această Utopie, ai cărei germeni sa nu-i aibă şi Pământul, nu exista nicio putere aici pe care Pământenii să n-o poată folosi. Aici, cu excepţia ignoranţei, întunericului, duşmăniilor şi răutăţii, se afla şi Pământul de astăzi…

Către o astfel de lume ca această Utopie năzuise dl. Barnstaple cu timiditate toată viaţa. Dacă experienţa care-l aştepta va reuşi, dacă apoi se va trezi din nou viu pe Pământ, tot către Utopia se va

îndrepta viaţa lui. Şi el nu va fi singur. Pe Pământ, trebuie să mai fie mii, zeci de mii, poate sute de mii de oameni care luptă la fel în minţile şi acţiunile lor, ca să găsească un mijloc de scăpare pentru ei şi pentru copiii lor din dezordinile şi ofensele Erei Confuziei, sute de mii care doresc să pună capăt războaielor şi pustiirii, să vindece, să educe şi să refacă, să ridice drapelul Utopiei peste prefăcătoriile şi neînţelegerile care pustiesc omenirea.

„Da, dar noi dăm greş, îşi zise dl. Barnstaple, plimbându-se necăjit încolo şi încoace. Zeci şi sute de mii de bărbaţi şi femei! Şi realizăm atât de puţin! Poate că fiecare tânăr şi fiecare tânără a visat măcar o dată să servească lumea şi s-o îmbunătăţească. Şi noi suntem răspândiţi şi risipiţi, iar lucrurile vechi şi nebuneşti, obiceiurile, iluziile, moravurile, trădările tolerate, faptele josnice triumfează asupra noastră!”

Se îndreptă din nou spre parapet şi stătu cu un picior rezemat de o bancă, cu cotul pe genunchi şi cu bărbia în palmă, privind la frumuseţea acestei lumi pe care avea s-o părăsească atât de curând.

— Am putea şi noi să facem asta!

Şi, deodată, dl. Barnstaple îşi dădu seama că, de pe acum, aparţinea cu trup şi suflet Revoluţiei, Marii Revoluţii care s-a pornit pe Pământ; ea merge înainte şi nu se va mai opri niciodată, până când bătrânul Pământ va ajunge o singură cetate şi până când Utopia va fi clădită pe el. Ştia limpede că această Revoluţie este viaţa şi că orice altă trăire este o tocmeală cu viaţa şi cu moartea. Şi pe măsură ce acest lucru se cristaliza în mintea lui, el ştia că în curând se va cristaliza şi în minţile altor nenumăraţi oameni dintre acele sute de mii de bărbaţi şi femei de pe Pământ, ale căror minţi se îndreaptă spre Utopia.

Se ridică. Începu să se plimbe încoace şi încolo.

— Vom face toate acestea! zise el.

Gândirea pământească abia începuse să se trezească la sarcinile şi posibilităţile care stăteau în faţa omenirii. Orice istorie omenească de până acum nu fusese mai mult decât agitaţia unui adormit, o nemulţumire acumulată, o rebeliune împotriva limitărilor impuse vieţii, protestul lipsit de înţelegere al unor imaginaţii contrariate. Toate conflictele, insurecţiile şi revoluţiile ce se petrecuseră vreodată pe Pământ nu erau decât preludii vagi ale Revoluţiei care trebuia să vină. Când pornise în această vacanţă fantastică, dl. Barnstaple îşi dădea acum scama că fusese într-o stare de depresiune; treburile pământeşti i se păreau cu totul confuze şi lipsite de orice speranţă; dar acum, din acest punct de observaţie al Utopiei realizate şi având sănătatea refăcută, el putea să vadă destul de limpede cum oamenii hotărâţi de pe Pământ îşi dibuiau drumul, dintr-un eşec într-altul, către calea deschisă a Revoluţiei finale. Putea vedea cum oamenii, în timpul propriei sale vieţi, se degajaseră din nişte mreje ca acelea ale minciunii monarhiei, ale minciunilor religiei dogmatice şi moralei dogmatice, către respectul de sine şi curăţia minţii şi trupului. Ei luptau acum şi pentru o solidaritate internaţională, ca şi pentru eliberarea vieţii lor economice comune din reţeaua de pretenţii, venalităţi şi imposturi. Există confuzie în toate luptele; sunt retractări şi înfrângeri; dar efectul general văzut de pe înălţimea calmă a Utopiei era acela al unei înaintări neîncetate…

Erau greşeli, erau dări înapoi, pentru că forţele Revoluţiei lucrau încă în semiîntuneric. Marele efort şi nereuşita mişcării socialiste de a crea o nouă rânduială în lume fuseseră contemporane cu viaţa d-lui Barnstaple; socialismul fusese evanghelia adolescenţei sale; el luase parte la speranţele lui, la îndoielile lui, la crâncenele lui conflicte interne…

Era aproape timpul (şi în ceea ce-i mai rămăsese lui din viaţă, va putea şi el să ajute a-l apropia şi

mai mult) când forţele acestei ultime şi reale revoluţii nu vor mai acţiona în semiîntuneric, ci la lumina zorilor şi mii de feluri de bărbaţi şi femei, care erau acum despărţiţi, neorganizaţi şi în conflict unii cu alţii, vor fi atraşi laolaltă de dezvoltarea unei viziuni comune asupra lumii pe care o doreau… Atingerea acestei viziuni de tot mai multe minţi era acum un lucru care nu mai putea fi împiedicat. Pământul va păşi pe drumul pe care a păşit Utopia. Şi el va făuri legea, datoria şi educaţia cu un mai mare bun simţ decât a cunoscut omul vreodată. Oamenii vor începe să râdă de lucrurile de care se temuseră şi vor înlătura imposturile care-i terorizaseră şi absurdităţile care le chinuiseră şi le paralizaseră viaţa. Şi, în timp ce această mare revoluţie se va fi înfăptuit şi Pământul va fi fost adus la lumină, povara mizeriilor omeneşti avea să dispară şi curajul avea să izgonească suferinţa din inimile oamenilor. Pământul, care nu era acum decât o pustietate, uneori îngrozitoare şi în cel mai bun caz pitorească, o pustietate presărată cu petice de culturi pentru hrană şi cu colibe, mahalale şi grămezi de zgură, acest Pământ se va îmbogăţi şi el cu frumuseţe, ca şi această ţară vastă. De asemeni, fiii Pământului, purificaţi de boli, luminaţi la minte, puternici şi frumoşi, vor merge mândri pe planeta lor cucerită şi-şi vor ridica îndrăzneala spre stele.

„Numai să vrea, îşi zise dl. Barnstaple. Numai să vrea…”

4

Din depărtare se auzi bătaia dulce a unui clopot care anunţa ora.

Timpul pentru serviciul căruia i se dedicase se apropia. Trebuia să coboare şi să fie dus la locul unde se va face experienţa.

Aruncă o ultimă privire spre vâlcea, apoi se întoarse către priveliştea întinsă a marii văi, cu lacurile, rezervoarele şi terasele ei, cu crângurile şi pavilioanele ei, cu clădirile ei semeţe şi cu viaductele ei înalte, cu pantele ei largi pline de culturi însorite, cu frumuseţea ei universală.

— Bun rămas, Utopia! zise el şi fu uimit să descopere cât de stăpânit era de emoţie. Scump Vis de Speranţă şi Frumuseţe, bun rămas!

Stătu nemişcat, într-o stare de uitare de sine plină de tristeţe şi mult prea profundă pentru lacrimi.

I se părea că spiritul Utopiei se pleca asupra sa ca o zeiţă — prietenoasă, adorabilă şi inaccesibilă.

Însăşi mintea i se opri.

— Niciodată, şopti el în cele din urmă. Niciodată pentru mine… Decât să servesc… Nu…

Apoi începu să coboare treptele care şerpuiau în jos de la punctul de observaţie. Câtva timp, nu observă aproape nimic din lucrurile din jurul său. Apoi mireasma trandafirilor îi atrase luarea aminte şi el se trezi coborând panta unei pergoleacoperită cu trandafiri mari şi albi şi plină de păsărele verzi. Se opri brusc şi stătu, privind prin frunze, îmbătat de lumină, către cer. Întinse mâinile şi trase în jos una din florile mari, până când aceasta îi atinse obrazul.

5

Dl. Barnstaple fu dus cu aeroplanul înapoi în punctul de pe drumul sticlos, unde intrase în Utopia. Lychnis veni cu el şi de asemeni Crystal, care era curios să vadă ce se va întâmpla.

Un grup de douăzeci sau treizeci de oameni, printre care şi Sungold, îl aşteptau. Laboratorul distrus, unde lucraseră Arden şi Greenlake, fusese înlocuit cu nişte clădiri noi şi mai erau şi alte case pe partea cealaltă a drumului; dar dl. Barnstaple putu recunoaşte foarte bine locul unde dl. Catskill

dăduse peste leopard, precum şi locul în care dl. Burleigh îl acostase pe el. Acum înfloriseră şi alte câteva feluri de flori, dar cele albastre care-l încântaseră la sosire mai predominau. Vechiul său automobil, arătând acum ca cea mai stângace piesă de fierărie care se putea închipui, era pe drum. Se duse şi-l examină. Părea să fie în perfectă stare; fusese uns cu grijă, iar rezervorul de benzina era plin.

Într-un mic pavilion se aflau valiza şi toate hainele sale pământeşti. Erau foarte curate şi fuseseră împăturite şi călcate, aşa că le îmbrăcă numaidecât. Cămaşa i se păru strâmtă în jurul pieptului, iar gulerul era cu adevărat strâmt şi haina îl tăia puţin la subţiori. Probabil că aceste haine se micşoraseră când fuseseră desinfectate. Îşi făcu valiza şi Crystal i-o aşeză în automobil.

Sungold îi lămuri cu multă simplitate tot ce avea de făcut. De-a curmezişul drumului, în apropierea laboratorului reastaurat, se întindea o linie subţire cât un fir de păianjen.

— Condu-ţi maşina până acolo şi treci peste ea, zise Sungold. Asta e tot ce ai de făcut. Mai ia şi floarea asta roşie şi pune-o jos, exact în locul în care urma roţilor îţi va arăta că ai intrat în lumea dumitale.

Dl. Barnstaple fu lăsat singur lângă automobil. Utopienii se dădură înapoi cu vreo douăzeci sau treizeci de metri şi se opriră în cerc în jurul lui. Câteva clipe, toţi rămaseră nemişcaţi.

6

Dl. Barnstaple intră în maşină, porni motorul, îl lăsă să duduie câteva clipe, apoi îl ambreie. Maşina galbenă începu să se mişte către linia subţire. El făcu un gest cu mâna, iar Lychnis îi răspunse, Sungold şi ceilalţi Utopieni îi făcură şi ei semne prietenoase. Numai Crystal privea prea atent ca să mai poată face vreun gest.

— Adio, Crystal! strigă dl. Barnstaple şi băiatul îi răspuse, tresărind.

Dl. Barnstaple acceleră, strânse din dinţi şi, în ciuda voinţei sale de a-şi ţine ochii deschişi, îi închise în clipa când atinse linia subţire. Din nou se produse senzaţia aceea de tensiune insuportabilă şi sunetul acela asemănător cu plesnirea unei coarde. Simţea un impuls irezistibil de a se opri — de a se întoarce. Ridică piciorul de pe accelerator şi maşina păru să cadă câteva picioare şi se opri atât de greoi şi brusc, încât el se simţi aruncat în faţă, pe volan. Presiunea crescu. Îşi deschise ochii şi privi în jurul său.

Automobilul se afla pe un câmp de pe care fânul fusese strâns de curând. Era înclinat într-o parte, din cauza unei ridicături de pământ. Un gard viu în care se afla o poartă neagră deschisă despărţea această fâneaţă dc şoseaua principală. În apropiere se afla o placardă cu reclama unui hotel din Maidenhead. De cealaltă parte a şoselei erau câmpii întinse, dincolo de care se zărea un şir de coline scunde şi împădurite. La stânga, departe, era un mic han. Dl. Barnstaple întoarse capul şi văzu Castelul Windsor la mare depărtare, ridicându-se deasupra unor păşuni presărate cu plopi. Nu era, după cum îi făgăduiseră Utopienii, locul exact al plecării sale de pe Pământ, dar se afla cu siguranţă la o distanţă de mai puţin de o sută de metri de el.

Rămase liniştit câteva clipe, repetând în minte ce avea de făcut. Apoi îşi porni din nou automobilul şi-l trase lângă partea cea neagră.

Se dădu jos, ţinând în mână floarea roşie. Trebuia să se întoarcă la punctul exact în care reintrase în acest univers şi să aşeze această floare acolo jos. Va fi foarte uşor să determine acel punct, după urma pe care o lăsase maşina în mirişte. Dar simţea o dorinţă extraordinară de a nu se supune acestor instrucţiuni. Dorea să păstreze această floare. Era ultimul lucru, singurul lucru, pe care-l mai avea acum din lumea aceea de aur. Numai pe

ea şi aroma ei dulce pe mâini. I se păru ciudat că nu adusese mai multe lucruri cu el. De ce nu adusese mai multe flori? De ce nu-i dăduseră nimic, niciun lucru mărunt, din toată bogăţia lor de frumuseţe? Dorea din toată inima să păstreze această floare. Se simţea îndemnat să pună în loc o rămurică de caprifoi din gardul viu de lângă el. Dar apoi îşi aminti că acesta ar fi un obiect infectat pentru ei. Trebuia să facă după cum i s-a spus. Merse de-a lungul urmelor automobilului său, până în locul de unde începeau ele, se opri, ezitând o clipă, rupse o singura petală din acea floare de culoare vie şi apoi aşeză jos, cu grijă, restul florii, chiar în centrul urmei maşinii. Petala o puse în buzunar. Apoi, cu inima grea, se întoarse încet spre maşina lui şi rămase lângă ea, privind steaua aceea de un roşu aproape luminos.

Durerea şi emoţia sa erau foarte mari. Se căia amarnic acum că părăsise Utopia.

Se vedea limpede că marea secetă continua, deoarece câmpul şi tufişurile erau mai uscate şi mai înnegrite decât văzuse vreodată vreun câmp din Anglia. De-a lungul drumului plutea un nor uşor de praf, pe care trecerea automobilelor îl reînnoia neîncetat. Această veche lume i se păru plină de imagini, sunete şi mirosuri dezagreabile, pe care aproape le uitase. Erau claxoanele automobilelor din depărtare, huruitul unui tren, o vacă însetată care-şi jelea necazul; era iritaţia pe care i-o produceau în nări praful şi mirosul de gudron încins; era sârma ghimpată din gardul de lângă el şi de deasupra porţii negre şi balega de cal şi resturile de hârtii murdare la picioarele sale. Lumea frumoasă din care venise se micşorase acum până la un petec roşu strălucitor.

Dar se petrecu ceva într-o singură clipită, ca şi cum o mână ar fi apărut fulgerător, apucând floarea. În clipa următoare, dispăruse. Un mic vârtej de praf se răsuci şi pluti risipindu-se.

Era sfârşitul.

La gândul circulaţiei de pe şoseaua principală, dl. Barnstaple se aplecă în jos ca să-şi ascundă faţa de trecători. Câteva minute nu fu în stare să-şi recapete stăpânirea de sine. Rămase cu braţul acoperindu-i faţa şi rezemându-se de capota uzată a maşinii sale…

În cele din urmă, accesul de tristeţe se sfârşi, iar el putu să urce din nou, să pornească motorul şi să intre pe şoseaua principală.

Porni la întâmplare spre răsărit. Lăsă poarta cea neagră deschisă în urma sa. Merse foarte încet, căci până acum nu-şi formase o idee asupra direcţiei în care mergea. Începu să-şi dea seama că probabil în această bătrână lume a noastră era căutat ca o persoană care dispăruse în chip misterios. S-ar putea ca cineva să-l descopere şi ar deveni centrul a mii de întrebări imposibile. Ar fi un lucru foarte plicticos şi neplăcut. Nu se gândise la asta în Utopia. Acolo i se păruse foarte posibil să se întoarcă pe Pământ neobservat. Acum, pe Pământ, această încredere i se părea nebunească. Văzu în faţa lui firma unei ceainării modeste. Se gândi că ar putea să coboare acolo, să citească un ziar, să pună câteva întrebări discrete, şi să afle ce se mai întâmplase în lume şi dacă într-adevăr i se observase lipsa.

Găsi o masă la o fereastră; era gata pregătită pentru ceai. În centrul încăperii, pe o masă mai mare, se afla o aspidistră într-o glastră mare şi verde şi o colecţie de ziare, mai ales ziare ilustrate vechi. Dar se afla şi un exemplar din ***Daily Express*** din dimineaţa aceea.

Îl luă nerăbdător, temându-se că-l va găsi doldora de ştirile dispariţiei misterioase a d-lui Burleigh, a lordului Barralonga, a d-lui Rupert Catskill, a d-lui Hunker, a părintelui Amerton şi a lady-ei Stella, ca să nu mai menţionăm şi pe cei mai mărunţi… Treptat, pe măsură ce-l citea, temerile sale se risipiră. Nu exista niciun cuvânt despre vreunul din ei!

— Dar, protesta el în sinea sa, agăţându-se de această idee, cu siguranţă că prietenii lor le-au observat lipsa!

Citi ziarul de la un capăt la altul. Despre unul singur găsi o menţiune şi acesta era ultimul nume pe care s-ar fi aşteptat să-l găsească: dl. Freddy Mush. Premiul Prinţesa de Modena-Frascati (născută Higgisbottom) pentru literatură engleză nu a fost acordat nimănui de către dl. Graceful Gloss, din cauza „neaşteptatei plecări în străinătate a d-lui Freddy Mush”.

Întrebarea de ce nu se făcuse nicio vâlvă în jurul celorlalţi deschise un câmp vast de speculaţie lumească pentru dl. Barnstaple, în care el rătăci câtva timp. Gândul i se întoarse la floarea aceea roşie aprinsă, care fusese aşezată printre firele tăiate de iarbă din câmpul cosit şi la mâna care păruse că o ridică. O dată cu ea, poarta care se deschisese atât de minunat între lumea aceea stranie şi frumoasă şi propria noastră lume se închisese din nou.

Uimirea puse stăpânire pe gândurile d-lui Barnstaple. Lumea aceea dragă, plină de cinste şi sănătate, era dincolo de cele mai îndepărtate hotare ale spaţiului nostru, cu totul inaccesibilă pentru el de acum înainte; şi totuşi, după cum se spusese, ea era doar unul din nenumăratele universuri care se mişcă laolaltă în timp, care se află unul lângă altul nenumărate, ca foile unei cărţi. Şi toate la un loc nu înseamnă nimic în mulţimea nesfârşită de sisteme şi dimensiuni care le înconjoară. „Dacă aş putea doar să-mi rotesc braţul dincolo de limitele ei”, îi spusese unul dintre Utopieni, „aş putea să-l împing într-o mie de universuri”…

O chelneriţă care-i servi ceaşca de ceai îl readuse la lucrurile lumeşti.

Masa care i se dădu părea lipsită de gust şi de curăţenie. Bău infuzia ciudată de ceai, pentru că-i era sete, dar nu mâncă aproape nimic.

Apoi îşi vârî din întâmplare mâna în buzunar şi atinse ceva moale. Scoase petala pe care o rupsese din floarea roşie. Îşi pierduse roşul strălucitor şi în timp ce o ţinea în aerul îmbâcsit al încăperii, ea păru că se răsuceşte, vestejindu-se şi înnegrindu-se; parfumul ei delicat făcu loc unui miros searbăd.

— Evident, zise el. Ar fi trebuit să mă aştept la una ca asta.

Lăsă să cadă în farfurie această bucată de putregai, apoi apucă din nou şi o îngropă în pământul din glastra cu aspidistră.

Luă apoi iarăşi ziarul ***Daily Express*** şi-l răsfoi, încercând să-şi recapete interesul pentru această lume.

7

Dl. Barnstaple medită îndelung deasupra ziarului ***Daily Express,*** în ceainăria din Colnebrook. Gândurile i se duseră atât de departe, încât ziarul căzu pe jos, neobservat. Se ridică suspinând şi ceru să plătească. După ce plăti, îşi dădu seama că buzunarul îi era încă plin cu bancnote. „Aceasta va fi cea mai ieftină vacanţă pe care am avut-o vreodată", se gândi el. „N-am cheltuit niciun ban." Întrebă unde se afla poşta, pentru că avea de trimis o telegramă.

Două ore mai târziu se opri în faţa porţii căsuţei sale din Sydenham. O deschise — obişnuita bucăţică de lemn cu care făcea acest lucru era la locul ei — şi conduse maşina cu dex-teritatea obişnuită; trecu pe lângă rondul de flori până la uşa şopronului. D-na Barnstaple apăru la intrare.

— Alfred! În sfârşit, te-ai întors!

— Da, m-arn întors. Ai primit telegrama mea?

— Acum zece minute. Unde ai fost în tot acest timp? E mai mult de o lună.

— Oh! Am rătăcit numai şi am visat. Am petrecut minunat.

— Ar fi trebuit să scrii. Ar fi trebuit negreşit să scrii… Ar fi trebuit, Alfred…

— Nu mi-am făcut griji. Doctorul a spus că nu trebuia să-mi fac griji. Ţi-am spus. Ai un ceai pregătit? Unde sunt băieţii?

— Băieţii au ieşit. Să-ţi fac un ceai proaspăt. Se întoarse cu ceaiul şi se aşeză în fotoliul de trestie, în faţa lui, la măsuţă. Sunt bucuroasă că te-ai întors, deşi ar fi trebuit să te dojenesc… Arăţi minunat de bine, zise ea. Nu ţi-am văzut niciodată tenul atât de luminos şi bronzat.

— Am stat tot timpul la aer.

— Ai ajuns până la Lacuri?

— Nu chiar. Dar peste tot a fost aer bun. Aer sănătos.

— Nu te-ai rătăcit niciodată?

— Niciodată.

— M-am gândit că poate te-ai rătăcit… că ţi-ai pierdut memoria. Se întâmplă astfel de lucruri. Nu ţi-ai pierdut-o?

— Memoria mea este strălucitoare ca un giuvaer.

— Dar unde ai fost?

— Am hoinărit şi am visat. M-am pierdut în visări. De multe ori nici nu întrebam de numele localităţii în care stă-team. Am stat când într-un loc, când într-altul. N-am întrebat niciodată cum se numeau. Mi-am lăsat mintea pasivă. Complet pasivă. M-am odihnit teribil… după toate câte le ştii. Aproape că nu m-am gândit niciodată la politică, la bani sau la probleme sociale, cel puţin la soiul acela de lucruri pe care noi le numim probleme sociale şi la niciuna din aceste plictiseli, încă de când am plecat… ***Liberalul*** e de săptămâna asta?

Îl luă, îl răsfoi şi în cele din urmă îl azvârli pe canapea.

— Bătrânul Peeve, sărmanul, zise el. Desigur, trebuie să părăsesc acest ziar. E ca o hârtie de tapet pe un perete umed. Doar se pătează, foşneşte şi nu

reuşeşte să se lipească… Îmi provoacă un reumatism mintal.

D-na Barnstaple se uită la el cu îndoială.

— Dar eu am crezut întotdeauna că ***Liberalul*** era o slujbă sigură.

— Acum n-am nevoie de o slujbă sigură. Pot să fac ceva mai bun. Mă aşteaptă altă treabă… Nu te îngrijora. Pot să mă apuc de treabă cu destulă siguranţă, după această odihnă… Ce fac băieţii?

— Sunt puţin neliniştită în privinţa lui Frankie.

Dl. Barnstaple luase în mână ***The Times.*** Un anunţ ciudat din coloana micii publicităţi îi atrase atenţia. Suna astfel: „Cecil, absenţa ta provoacă nelinişte. Dorim să ştim ce vrei să spunem oamenilor. Scrie adresa completă din Scoţia. D. Foarte îngrijorat. Toate instrucţiunile vor fi urmate”.

— Ce spuneai, draga mea? zise el, lăsând ziarul deoparte.

— Spuneam că afacerile nu par să-l preocupe: nu-i plac. Aş vrea să stau de vorbă cu el. Se frământă pentru că nu ***ştie*** destul. Zice că vrea să fie student la Politehnică şi să continue să înveţe.

— Ei bine, poate s-o facă. Sensibil băiat! N-aş fi crezut să aibă asemenea dorinţă. Am de gând să stau de vorbă cu el. Tocmai despre asta şi vroiam să-i vorbesc. Negreşit că va trebui să facă studii ştiinţifice.

— Dar băiatul trebuie să-şi câştige existenţa.

— Are să vină şi asta. Dacă vrea să studieze ştiinţa, tre. Buie s-o facă.

Dl. Barnstaple vorbea pe un ton care era cu totul nou pentru d-na Barnstaple, un ton de hotărâre imediată, liniştită şi sigură. Ceea ce o surprindea mai mult era că soţul ei folosea asemenea ton, fără să pară că-şi dă seama de asta.

El muşcă din felia de pâine cu unt şi ea observă pe faţa lui un uşor dezgust. Privi cu îndoială rămăşiţa, de pâine din mână.

— Fireşte, zise el. Unt de Londra. Vechi de trei zile. Lăsat să stea. E ciudat cât de repede se schimbă gustul omului.

Luă din nou ziarul ***Times*** şi-şi aruncă ochii pe coloanele sale.

— Lumea asta e într-adevăr teribil de copilăroasă, zise Teribil. O şi uitasem. Imaginare comploturi bolşevice. Prinţul. Polonia. Minciuni evidente în privinţa chinezilor. Vădite minciuni despre Egipt. Wickham Steed luat în derâdere. Articol bigot despre Duminica Rusaliilor. Crima din Hitchin… Hm!… Cam neplăcută treabă… Un Rembrandt în Pomfort… Asigurări… Scrisoarea unui Pair indignat despre taxele de succesiune… Sporturi plicticoase. Canotaj, tenis, crochet şcolar. Declinul lui Harrow! Ca şi cum lucrurile astea ar fi de cea mai mică importanţă!… Cât de stupide sunt toate acestea! Se simţi ca şi cum se întorsese la certurile dintre servitori şi la flecărelile copiilor.

Observă că d-na Barnstaple îl privea cu atenţie.

— N-am văzut nici măcar un singur ziar din ziua când am plecat, până în dimineaţa aceasta, îi explică el.

Lăsă jos ziarul şi se ridică în picioare. De câteva minute, d-na Barnstaple se întreba dacă nu era victima unei halucinaţii absurde. Acum ea îşi dădu seama că era în prezenţa celui mai uluitor fapt pe care-l observase vreodată.

— Da, zise ea. Aşa este. Nu te mişca! Stai aşa. Ştiu că pare ridicol, dragul meu, dar te-ai făcut mai înalt. Nu este numai fiindcă nu mai stai încovoiat. Ai crescut, oh!… cu câţiva centimetri.

Dl. Barnstaple o privi ţintă şi apoi îşi întinse braţul. Era sigur că braţul său avea o lungime neobişnuită. Încercă să socotească dacă şi pantalonii îi rămăseseră scurţi.

D-na Barnstaple se apropie de el, aproape cu respect. Se opri lângă el şi îşi lipi umărul de braţul său.

— Umărul tău era de obicei exact la aceeaşi înălţime cu al meu, zise ea. Uită-te unde-i acum!

Îl privi în ochi, ca şi cum ar fi fost într-adevăr foarte bucuroasă că îl are din nou lângă ea.

Dar dl. Barnstaple rămase dus pe gânduri.

— Probabil că din cauza deosebitei prospeţimi a aerului. Am fost într-un aer minunat… Minunat!… Dar la vârsta mea! Să fi crescut! Deşi mă ***simt*** chiar ca şi când aş fi crescut, pe dinăuntru şi pe dinafară, la minte şi la trup…

Apoi d-na Barnstaple se apucă să strângă masa.

— Se pare că ai evitat marile oraşe.

— Întocmai.

— Şi ai mers pe şosele şi drumuri de ţară.

— Cam aşa… Erau nişte ţinuturi cu totul noi pentru mine… Frumoase… Minunate…

Soţia sa continua să-l privească.

— Trebuie să mă iei şi pe mine într-o zi, zise ea. Văd că ţi-a făcut nespus de bine.

DL. BLETTSWORTHY PE INSULA RAMPOLE

În româneşte de VICTOR KERNBACH ŞI C. VONGHIZAS

Este vorba despre un domn cultivat şi rafinat, care, suferind un naufragiu, n-a zărit, timp de mai mulţi ani, alte fiinţe omeneşti decât canibali şi sălbatici; se povesteşte cum a văzut el Megaterii vii şi a făcut câteva observaţii asupra obiceiurilor lor;

cum a devenit un nebun sfânt;

cum a scăpat în cele din urmă, într-un chip straniu, de groaza şi barbariile de pe insula Rampole, tocmai la timp ca să poată lupta în Războiul Mondial şi cum a fost aproape gata să se întoarcă apoi, pentru totdeauna, pe insula sus-numită;

cu multe amănunte amuzante şi instructive privitoare la obiceiuri, datini, credinţe, conflicte, crime şi o furtună pe mare;

încheindu-se cu câteva reflecţii asupra vieţii în general şi asupra vremurilor de astăzi în

particular.

Dedicată memoriei nemuritoare a lui
CANDIDE[119]

Capitolul întâi

care arată cum dl. Blettsworthy a fost trimis într-o călătorie pe mare din pricina sănătăţii şi dă câteva amănunte asupra stării lui mintale din acel timp

1. FAMILIA BLETTSWORTHY

Blettsworthy-ii, familia mea, au fost întotdeauna un neam foarte scrupulos şi nobil, Blettsworthy-ii din Wiltshire poate chiar mai mult decât ramura din Sussex. Sper să mi se permită să spun câteva cuvinte despre ei, înainte de a ajunge la propria mea poveste. Sunt mândru de strămoşii mei şi de tradiţiile de comportare civilizată şi viaţă de societate pe care mi le-au transmis; gândul la ei, după cum voi mai arăta, m-a sprijinit şi m-a susţinut în diferite împrejurări grele. „Ce ar face", mă întrebam eu, „un Blettsworthy?" — şi cel puţin ***am încercat*** să fac în aşa fel, încât purtarea mea să fie un răspuns potrivit.

În sudul şi vestul Angliei au existat întotdeauna Blettsworthy-i şi întotdeauna au fost acelaşi fel de oameni. Multe epitafuri şi alte asemenea inscripţii, mergând în trecut dincolo de vremurile Tudorilor, aduc mărturia virtuţilor lor, a bunătăţii, probităţii şi prosperităţii lor depline. Se spune că există o ramură a lor şi în Languedoc, dar despre acest lucru eu, unul, nu ştiu nimic. Unii Blettsworty s-au dus şi în America, în Virginia mai ales, dar se pare că au fost înghiţiţi şi s-au pierdut acolo. Totuşi, familia noastră este o familie cu caracteristici persistente, care nu se sting cu uşurinţă. Poate ca vreun cititor american să ştie despre soarta acestei ramuri. Se întâmplă uneori şi asemenea lucruri.

Există o statuie de alabastru a unui episcop Blettsworthy în Catedrala Salisbury, care a fost adusă acolo din naosul vechiului Sarum, când acesta a fost dărâmat şi s-a clădit Salisbury, iar chipul de marmoră ar fi putut să fie un bust al unchiului meu, rectorul de la Harrow Hoeward, căci mâinile fine ale sculpturii seamănă cu mâinile lui. Ar trebui să fie nişte Blettsworthy şi în America şi mă uimeşte că n-am auzit niciodată de vreunul. Ceva din firea lor apare, după câte mi s-a spus, în peisajul din Virginia, care este vast, cald şi blajin, zice-se, ca şesul nostru englez, doar ceva mai ars de soare.

Blettsworthy-ii sunt o familie de cultivatori şi de cultivaţi. Au avut prea puţin a face cu comerţul, fie el cu ridicata ori cu amănuntul şi n-au participat direct la ceea ce se numeşte industrializare. Legii, ei i-au preferat Biserica şi studiilor clasice, botanica şi arheologia, dar ei apar în Cartea Funciară ca oameni făcându-şi datoria de proprietari de pământ, iar Banca Blettsworthy este una dintre ultimele bănci particulare de vază în aceste timpuri de comasare. Ea este încă un factor important în viaţa din vestul Angliei. Blettsworthy-ii, având fonduri asigurate, au fost mânaţi în afacerile bancare nu din dorinţa de câştiguri cămătăreşti, ci pur şi simplu pentru a satisface nevoile şi cererile vecinilor mai puţin vrednici de încredere din Gloucestershire şi Wilts. Ramura din Sussex nu este chiar atât de străină de comerţ ca aceea din Wiltshire; ea a practicat „comerţul liber” în timpul războaielor cu Franţa, când acesta era, strict vorbind, ilegal şi o adevărată aventură; în ciuda morţii violente a lui Sir Carew Blettsworthy şi a nepotului său Ralph, ca rezultat al unei neînţelegeri cu câţiva funcţionari vamali pe străzile din Rye — fapt ce a provocat vărsare de sânge — ramura din Sussex a obţinut o considerabilă bogăţie şi influenţă locală prin aceste activităţi ale

sale şi niciodată n-a rupt cu totul legăturile cu importul de mătăsuri şi băuturi.

Tatăl meu a fost un om de valoare, însă excentric. Multe din lucrurile pe care le făcea aveau nevoie de o explicaţie, pentru ca motivele să apară justificate; iar unele, fie din cauza plecărilor lui, fie a neglijenţei sale obişnuite, ori din alte pricini, n-au fost explicate pe deplin niciodată. Blettsworthy-ii nu sunt totdeauna pricepuţi la explicaţii. E un obicei al lor să se bizuie pe încrederea de care se bucură. Fiind al doilea fiu şi fără nicio perspectivă de avere, nici de abilitate negustorească, tatăl meu a fost îndemnat de prieteni şi rude să-şi caute norocul în străinătate şi a părăsit Wiltshire de tânăr, ca să caute, cum spunea el, aur — dar căutându-l, trebuie să recunosc, fără pic de lăcomie firească şi îndeobşte mereu în locurile cele mai nepotrivite. Aurul, după câte ştiu, este foarte localizat la obârşiile lui şi de obicei dă de el din când în când ceea ce se numeşte „năvala căutătorilor", pe câtă vreme tata nu putea să suporte aglomerările umane şi comportarea lor, preferând să caute metalul rar şi preţios în locuri mai agreabile, acolo unde concurenţa oamenilor needucaţi nu-l incomoda; între timp, el trăia din subvenţiile modeste pe care i le procurau relaţiile sale mai prospere. Deşi atare conduită putea să-i micşoreze şansele de a descoperi aur, tata susţinea că ea îi deschidea perspectiva de a monopoliza orice descoperire norocoasă ce i s-ar fi ivit. Mai nepăsător faţă de căsătorie decât sunt de obicei oamenii din neamul Blettsworthy, el o contractase în mai multe rânduri şi uneori chiar fără formalităţi — de fapt, suntem cu toţii cam nepăsători în ce priveşte consimţământul nostru la contracte — şi mama mea s-a întâmplat să fie de origine amestecată, portugheză şi siriană, cu o urmă de sânge indigen din Madeira, unde m-am născut.

Naşterea mea a fost întru totul legitimă, oricâtă confuzie s-ar fi putut face la înregistrarea

căsătoriei tatălui meu, săvârşită mai târziu, ca o consecinţă a naturii neînchipuit de variabile a căsniciei în clima tropicală şi subtropicală.

Mama mea era, după câte ştiu din mărturia scrisorilor tatălui meu, o femeie capabilă de multă uitare de sine, însă firea ei nu s-a eliminat cu totul din structura mea sufletească. Cred că ei îi datorez preferinţa mea pentru afirmaţiile mai degrabă prolixe decât concise, precum şi un temperament potrivit căruia, când n-am încotro, subordonez realitatea unei întrebuinţări graţioase şi ample a limbajului. „Ea vorbeşte", îi scria tata unui unchi al meu în timpul când mama mai trăia. „N-o auzi niciodată terminând ceva". Ceea ce însemna că ea intuia lucrurile atât de fin şi de acut, încât recurgea instinctiv la protecţia unui tampon de cuvinte şi că mintea ei nu putea să fie satisfăcută atâta timp cât o afirmaţie era incompletă într-o cât de mică măsură. Dânsa clarifica, retuşa totul. Cât de bine o înţeleg! Şi mai înţeleg cât de insuportabilă poate să devină o exprimare incompletă. Pe lângă asta, îi mai datorez mamei altceva şi mai străin de firea familiei Blettsworthy, ceva din simţul conflictului moral interior. Fiinţa mea lăuntrică e împărţită în două; în ce măsură, se va vedea din această carte. Nu sunt pe dinăuntru un om armonios, nici împăcat cu mine însumi ca adevăraţii Blettsworthy. Mă aflu în litigiu cu propria mea natură blettsworthyană. Înclinaţiei tatălui meu spre o fire practică, complexă, eu i-am adăugat o predispoziţie pentru introspecţii. Insist să afirm că sunt un Blettsworthy şi veţi băga de seamă că insist. Şi tocmai asta e ceea ce n-ar face un Blettsworthy de douăzeci şi patru de carate. Sunt în chip ***conştient*** un Blettsworthy, pentru că nu sunt un Blettsworthy în chip deplin şi cert. Există în fiinţa mea mari zone izolate. Poate că sunt atât de loial faţă de tradiţiile familiei mele, tocmai fiindcă pot să fiu loial în mod obiectiv.

Mama a murit când aveam cinci ani şi puţinele mele amintiri despre ea se confundă neîncetat cu un ciclon care a pustiit insula. Doi nori ameninţători se împreunară şi făcură să izbucnească nişte înspăimântătoare prefaceri. Îmi amintesc că am văzut copaci şi case răsturnate în chipul cel mai groaznic şi o mulţime de petale purpurii muiate într-un şanţ şi asta se asociază confuz cu ceea ce mi s-a spus despre mama: că era pe moarte şi apoi că murise. În momentul acela cred că n-am fost atât de îndurerat, pe cât de uluit.

Tatăl meu, după câteva schimburi zadarnice de scrisori cu rudele mele din partea mamei din Portugalia şi cu un unchi bogat din Alep, a reuşit să mă încredinţeze unui tânăr preot lipsit de experienţă, ce se ducea din Madeira în Anglia şi l-a rugat să mă depună la o mătuşă din Cheltenham, d-ra Constance Blettsworthy, care a aflat cu ocazia asta întâia oară despre existenţa mea. Tata l-a înarmat pe emisarul său cu documente ce nu lăsau nicio îndoială asupra identităţii mele. Am vagi amintiri despre îmbarcarea pe vas la Funchal, dar din fericire nu-mi mai aduc aminte de călătoria pe mare ce a urmat. Am o imagine mai clară a salonului mătuşii mele din Cheltenham.

Aceasta era o doamnă distinsă, cu ceva care putea fi ori o perucă blondă, ori un păr aranjat cu îndemânare în aşa fel încât să imite o perucă; avea o damă de companie asemănătoare cu ea, dar mai mare, o persoană de o mărime cu totul neobişnuită, al cărei bust mi-a impresionat profund mintea de copil; şi-mi amintesc că amândouă se ridicau la o mare înălţime deasupra mea, în timp ce eu şedeam pe o perniţă din faţa căminului şi că discuţia cu tânărul preot a fost destul de importantă, de vreme ce mi-a lăsat o impresie atât de puternică. Ele erau categoric de părere că preotul fu-sese greşit sfătuit să mă aducă la Cheltenham şi că ar fi trebuit să mă ducă îndată, cale de o oră cu trenul, la locuinţa unchiului meu, rectorul din Harrow Hoeward.

Mătuşa mea a spus de mai multe ori că e mişcată de încrederea tatălui meu în ea, dar că starea sănătăţii ei o face să nu se simtă în stare de a mă găzdui. Ea şi dama ei de companie i-au furnizat tânărului preot exact atâtea fapte despre starea sănătăţii respective câte se cuvenea să audă el, dându-i chiar, îmi închipui, şi amănunte în plus. Se vede că simţiseră nevoia urgentă de a proceda decisiv. În ciuda milei pe care i-o impunea profesia, preotul era dornic în chip vădit să renunţe la aceste confidenţe, în ceea ce s-ar fi considerat că avea vreo legătură cu chestiunea în discuţie. Tatăl meu nu-i spusese nimic despre fratele lui din Harrow Hoeward, rezumându-şi toate indicaţiile la mătuşa mea Constance, sora mai mare din timpul adolescenţei sale şi un puternic stâlp în amintirea lui. Tânărul preot nu găsea că e justificat — aşa declara el — să înlocuiască aceste instrucţiuni. Sarcina lui fusese îndeplinită, după cum susţinea, prin depunerea mea în mâinile mătuşii şi el nu dorea decât reglementarea anumitor cheltuieli incidentale din timpul călătoriei, pe care tatăl meu nu le prevăzuse.

În ce mă priveşte, eu şedeam cu stoicism pe perniţa mea şi priveam cu o concentrare simulată căminul şi cadrul acestuia, de un tip necunoscut în Madeira, ascuitând însă tot timpul ce se vorbea. Nu prea doream să rămân la mătuşa mea, dar eram în acelaşi timp foarte dornic să nu-l mai văd pe tânărul preot, aşa încât îi doream să reuşească în sforţările lui de a se debarasa de mine; am fost deci încântat de succesul repurtat de dânsul.

Era un tânăr preot gras şi alb, cu o faţă rotundă şi o voce gâtuită şi înaltă de tenor, mai potrivită pentru rugăciunea rostită cu glas tare decât pentru o conversaţie obişnuită. Cunoştinţa noastră începuse cu cea mai caldă şi cuceritoare mărturisire de afecţiune din partea lui şi la sugestia lui împărţisem cu el cabina de pe vapor, dar incapacitatea mea de a suporta mişcarea vasului şi

o anumită nesăbuinţă în purtarea mea, rezultând din acest fapt, înrăutăţiseră treptat o tovărăşie care promitea să fie ideală. Când am ajuns la Southampton, simţeam amândoi o antipatie reciprocă, domolită doar de perspectiva unei despărţiri ce făgăduia să fie rapidă şi durabilă.

Pe scurt, el nu mai voia să aibă de-a face cu mine…

Am rămas la mătuşa mea.

Cheltenham nu era pentru mine un adăpost prea fericit. Un băieţaş de cinci ani e sârguincios în căutarea diverselor ocupaţii, lipsit de tact în alegerea distracţiilor şi brutal în încercările lui de a cerceta şi a înţelege obiectele mai fragile ce-l interesează şi pe care viaţa i le pune la îndemână din belşug. Mătuşii mele îi plăcea să colecţioneze figurine de Chelsea şi alte vechi porţelanuri englezeşti; avea predilecţie pentru lucrurile bizare; şi totuşi n-a reuşit să descopere în mine o pasiune asemănătoare, când a văzut că fantezia mea tânără şi zeloasă producea atâtea conflicte şi drame printre comorile ei. Tot aşa nici încercările mele de a mă juca şi de a însufleţi traiul a două mari pisici persane de culoare albastră, care împodobeau casa, n-au fost pe placul judecăţii ei mature. Eu nu înţelegeam că o pisică, dacă vrei să te joci cu ca, nu trebuie urmărită cu prea multă înfocare şi că rareori e dispusă să răspundă cu bucurie chiar şi la loviturile cele mai bine ţintite. Nici faptele mele vitejeşti din grădină, unde mă purtam cu daliile şi margaretele mătuşii precum faţă de nişte soldaţi duşmani ori nişte oşti aşezate în ordine de bătaie, n-au trezit în ea vreo licărire de aprobare.

Cei doi servitori mai în vârstă şi grădinarul gârbovit, care se îngrijeau de confortul şi demnitatea mătuşii mele şi a damei ei de companie, împărtăşeau părerea stăpânei lor că educaţia celor tineri trebuie să fie în întregime represivă, aşa încât nu puteam să continui a exista decât într-un mod cu totul nesupărător. Parcă îmi

amintesc că a fost angajat un tânăr preceptor care să mă ia la plimbări cât mai lungi şi să-mi dea instrucţiuni oricât de surprinzătoare, dar nu am nicio amintire limpede despre el, în afară de faptul că era prima persoană din câte am cunoscut care să poarte manşete detaşabile; impresia pe care mi-a lăsat-o Cheltenham este a unei reţele de drumuri lungi şi nesfârşite, de case de un cenuşiu şters sub un cer albastru şters şi a unei camere cu pompe, scaune de paie şi o absenţă de culori vii şi de incidente vesele — lucruri aflate în cel mai mare contrast cu Madeira.

Menţionez aceste luni petrecute la Cheltenham — sau poate că au fost numai săptămâni, deşi în amintirea mea ele sunt cel puţin luni de o vagă imensitate — ca fiind un fel de interregn în Golul dinaintea începutului adevăratei mele vieţi. Deasupra şi în afara cercului atenţiei mele, mătuşa mea şi dama ei de companie pesemne că făceau cele mai asidue eforturi de a mă plasa altundeva, căci pe fundalul nelămurit al acestor amintiri din Cheltenham zăresc un necontenit du-te-vino de felurite figuri şi mai nelămurite, Blettsworthy cu toţii, cercetându-ma fără afecţiune, dar şi fără animozitate, doar cu tendinţa rapid cristalizată de a nu mai avea nimic comun cu mine. Comentariile lor cred că se grupează în trei categorii principale: mai întâi, eram ***bun*** pentru mătuşa mea, pentru că puteam s-o scot din fire — dar era clar că ea nu voia să fie scoasă din fire — şi, de fapt, cine vrea aşa ceva? Sau, în al doilea rând, se considera că ar fi trebuit să fiu trimis înapoi la tatăl meu, însă lucrul era imposibil, întrucât el părăsise Madeira, plecând într-o direcţie necunoscută, undeva în Rhodesia, iar sistemul poştal al imperiului nostru nu putea să accepte băieţaşi expediaţi post-restant în coloniile îndepărtate. Sau, în al treilea rând, toată problema, cu alte cuvinte ***eu,*** era cazul să-i fie înfăţişată unchiului meu, reverendul Rupert Blettsworthy, rectorul din Harrow Hoeward. Cu

toţii erau însă de acord că eu promiteam să fiu cam mic pentru un Blettsworthy.

Unchiul meu era plecat pe vremea aceea în Rusia, împreună cu câţiva episcopi anglicani, ca să discute posibilitatea reunirii bisericilor anglicană şi ortodoxă (asta se petrecea cu mult, mult înainte de Războiul Mondial şi de ascensiunea bolşevismului). Scrisorile mătuşii mele l-au urmărit, dar soseau cu întârziere şi niciodată nu i-au ajuns în mână. Apoi, deodată, tocmai când, sub îndrumarea unui preceptor cu manşete detaşabile, mă resemnam la o viaţă absolut pasivă într-o gospodărie din Cheltenham, unchiul meu apăru.

În general semăna cu tata, dar era mai scund, mai rumen şi mai rotund, îmbrăcat fiind ca un rector bogat şi fericit ce era, în loc să poarte flanele largi şi uzate de prea mult spălat. Şi despre el se spuneau multe lucruri care se cereau explicate, chiar dacă cerinţa nu era atât de manifestă. Avea părul cenuşiu argintat şi când apăru brusc din umbră, într-o manieră plăcută şi dătătoare de încredere, îşi puse pe nas ochelarii fără ramă şi mă privi cu jumătate de zâmbet, pe care-l găsii deosebit de atrăgător.

— Ei bine, tinere, zise el, aproape cu glasul tatălui meu, se pare că ei nu ştiu ce să facă cu tine. Ţi-ar place să vii să locuieşti la mine?

— Cu plăcere, domnule, zisei eu, îndată ce prinsei înţelesul întrebării.

Mătuşa şi dama ei de companie dovediră că mă preţuiesc foarte mult. Renunţară la orice ocolişuri. Nici nu bănuisem ce mult bine îmi doreau.

— E atât de vioi şi inteligent, ziseră ele, încât observă totul. Dacă va fi bine supravegheat şi bine hrănit, o să devină un băieţaş foarte drăguţ.

Şi astfel soarta mea fu pecetluită.

2. CLERICUL CEL BUN ŞI CU INIMA LARGĂ

Socot că viaţa mea a început cu adevărat, îndată ce m-am stabilit la Harrow Hoeward. Amintirea mea, care nu păstrează decât crâmpeie de imagini din anii precedenţi, capătă continuitate chiar din ziua sosirii mele în locuinţa aceea în care m-am simţit ca acasă. Aş putea, cred, să desenez chiar harta parohiei şi mai ales a parcului şi-mi pot aminti mirosul specific de umezeală al pompei din curtea de lângă dependinţe, ca şi cele două gălbenele sădite la distanţe egale lângă zidul de piatră cenuşie. An de an, bătrânul Blackwell, grădinarul, le înlocuia. Aş putea să scriu o cronică despre pisici, cu schiţe asupra caracterelor lor. Dincolo de ţarc se afla un şanţ, apoi se ridica spre cer un deal râpos şi golaş. În timpul zăpezilor sau al arşiţelor verii, obişnuiam să lunec pe el, aşezându-mă pe o scândură, căci iarba uscată din timpul verii era mai alunecoasă decât gheaţa. În faţa vicariatului se aflau o peluză îngrijită şi un gard viu de tisă, iar spre stânga noastră era Copers Cattages şi apoi, la o cotitură a drumului, oficiul poştal şi magazinul universal. Biserica şi curtea ei alcătuiau hotarul nostru în cealaltă parte.

Unchiul meu m-a dus acolo — o mică făptură maleabilă şi neformată, care ar fi putut să devină orice. Dar acolo, în chip inevitabil, am ajuns acel Blettsworthy care sunt astăzi.

De la întâia clipă a întâlnirii noastre, el a devenit pentru mine cea mai liniştitoare realitate din viaţă. Era ca şi cum m-aş fi trezit într-o dimineaţă luminoasă, anume ca să-l cunosc. Totul, înainte de apariţia lui, fusese vag, neconvingător şi plin de ameninţare; simţeam că mă stăpânea eroarea şi nesiguranţa, că eram înconjurat de forţe nelă-murite, totuşi distrugătoare şi mânat de impulsuri care puteau să fie tot atât de dezastruoase pe cât erau de necon-trolabile. Traiul de toate zilele mi se părea masca unui ciclon. Dar acum, senzaţia aceea de vis în plină trezie, putând deveni oricând un coşmar şi care începuse să se şi furişeze în

copilăria mea — în ciuda unui soi de rezistenţa stoică cu care mă împotriveam invaziei lui — fu izgoni pentru mulţi ani din mintea mea.

— Lucrurile au mers cam prost cu tine, îmi spusese unchiul în salonul acela din Cheltenham; dar, practic vorbind, în esenţă totul e în ordine acum.

Şi, atâta timp cât a trăit el, lucrurile, în esenţă, fie că au fost cu adevărat în ordine, fie că, printr-o magie absolut personală, le-a făcut el să pară astfel — eu, unul, nu-mi pot da seama nici azi.

De mătuşa Dorcas nu-mi amintesc atât de limpede ca de unchiul meu. De fapt, nu-mi aduc aminte de ea nici măcar cât de bătrânul Blackwell sau de bucătăreasă. E ciudat, pentru că ea, probabil, a avut mult de-a face cu mine. Dar ea era o femeie activă, căreia îi plăcea să stea în umbră, văzându-şi de treburi cu atâta eficienţă, încât acestea păreau că nu sunt faptele ei, ci o parte din rutina universului însuşi. Cred că a dorit întotdeauna să-şi aibă copiii ei proprii şi la început a fost puţin cam tristă când şi-a dat seama că singura ei familie avea să fie un nepot pe jumătate străin, o fiinţă îndoielnică şi iscoditoare, ce trecuse de vârsta prunciei şi care completa vocabularul englezesc, destul de mărginit, cu frânturi dubioase de portugheză. Poate că întotdeauna a rămas o oarecare înstrăinare sufletească între ea şi mine. Dânsa n-a dat dovadă niciodată de lipsă de afecţiune; îşi făcea în întregime datoria faţă de mine, dar e limpede acum, când privesc îndărăt la aceste întâmplări, că între noi doi n-au existat sentimente materne sau filiale. Realităţile vieţii ei erau cu totul străine pentru mine. Cu atât mai mult, inima mi se îndrepta către unchiul meu, care părea să răspândească în jur bunătate, aşa cum un imaş cu fân îşi răspândeşte aroma pe vreme frumoasă şi care domnea, în imaginaţia mea de copil, nu numai asupra casei, bisericii şi tuturor sufletelor din Harrow Hoeward, dar şi asupra întregului ţinut de

dealuri golaşe, ba chiar asupra luminii soarelui. E nemaipomenit felul cum a izbutit să mi-l şteargă din minte pe tata.

Imaginea mea despre Dumnezeu e încă amestecată cu imaginea lui. La Madeira, auzisem adesea despre ***Dios,*** în înjurături şi invocaţii, despre un ***Dios*** subtropical şi pătimaş, focos şi tunător; dar n-am pus niciodată în legătură cele două divinităţi, până când n-am ajuns la vârsta comparaţiilor. Dumnezeu a început să fiinţeze din nou pentru mine în Anglia, ca umbră aliată a unchiului meu, un Dumnezeu cu înfăţişarea unui englez cumsecade, un super-Blettsworthy, controlând mereu, un Dumnezeu al dimineţilor reci, luminoase şi pline de rouă, util şi neranchiunos, ale cărui sărbători deosebite erau Paştele, Crăciunul şi Sărbătoarea Recoltei. Era Dumnezeul unei lumi ce se ridica dreaptă, aspru doar ca să zâmbească din nou şi chiar în solemnitatea şi constrângerea din Vinerea Mare se întrezărea convingerea unchiului meu că tânărul se va întoarce duminică, teafăr şi sănătos. O împrejurare serioasă, desigur — şi un prilej de reflecţii grave, dar în acelaşi timp noi ne ospătam şi din colacii pascali!

Existau contradicţii în biserica unchiului meu, dar nu erau nici crucifix, nici coroană de spini, nici cuie.

Unchiul meu îşi ridica mânecile sutanei de pe frumoasele sale mâini, apoi se apleca peste amvon şi vorbea îmbietor — timp de douăzeci de minute cel mult, pentru că Dumnezeu nu trebuia să devină plicticos pentru fraţii mai slabi — despre această plăcută putere supremă care conduce lumea. Uneori acest Dumnezeu al Blettsworthy-lor se cerea explicat, căile sale trebuind a-i fi lămurite omului, însă fără a-l plictisi. Unchiului meu îi plăcea să vorbească în predicile sale mai ales despre curcubeu, despre arcă şi despre anumite făgăduieli ale lui Dumnezeu. Era grozav de decent

acest Dumnezeu, aşa cum îl înfăţişa unchiul meu şi El, împreună cu unchiul meu, m-au făcut să doresc să fiu decent eu însumi, într-o lume de „foarte bine”, „îndată” şi „prea bine, domnule”. Şi am trăit în ea, simţindu-mă în siguranţă, toţi aceşti ani. Oare n-a fost cumva numai un vis?

Răul era foarte departe şi iadul fusese uitat. „Să nu faci cutare lucru”, spunea unchiul meu, şi nu-l făceai. „Joacă-te”, spunea unchiul meu, şi făceai aşa. „Fii drept”, spunea unchiul meu; „Nu trebuie să fii aspru cu oamenii”. Şi aveai răbdare în faţa artistului slab. „De unde ştii că omul nu se străduie?” Chiar ţiganii care treceau prin ţinutul acela liniştit şi trebuiau să stea uneori de vorbă cu unchiul meu asupra unor chestiuni minore de conduită, în virtutea funcţiei laice pe care o deţinea el ca judecător, erau ţigani profund anglicizaţi; dacă şterpeleau din când în când câte ceva, nu erau pentru atât nici hoţi, nici violenţi. Scumpă Anglie! Te voi mai vedea vreodată aşa cum te-am văzut în zilele acelea de stabilitate şi fericire? Se spune că Languedoc şi Provence sunt şi ele regiuni liniştite şi tot astfel Saxonia; ba pe alocuri poţi găsi şi în Scandinavia ţinuturi întregi plăcute, care nu au nevoie decât de nişte mici lămuriri. Nu cunosc aceste locuri. Inima mea se întoarce tot la ţinutul dunelor din Anglia.

Unchiul meu, îşi sufleca mânecile sutanei şi se apleca, zâmbind convingător, peste amvon, făcând ca totul să fie clar şi blajin, ca aerul englez, iar cu simţeam că dacă aş avea un ochi destul de pătrunzător, aş putea vedea acolo sus, deasupra eterului albastru, un alt Tată tot atât de binevoitor, îndrumându-şi lumea lui fericită. Dedesubtul Lui, ca şi cum ar fi stat în strană uitându-se în sus către El, se aflau prinţi, bogătaşi şi puternici, cărora li se atribuiau cele mai bune intenţii, cât timp nu se ivea proba contrarie. Regina Victoria, simplă, bună şi înţeleaptă, având mai curând forma unei chifle cu o coroană pe ea, şedea în locul cel mai înalt dintre

toţi, nu atât ca Regină şi împărătească, cât ca un fel de Vice-Zeitate pe pământ. Duminicile, ea ocupa marea strană imperială, chiar lângă amvonul lui Dumnezeu şi fără îndoială că îl invita acasă la prânz. Potentaţilor întunecaţi, care se pare că o cunoşteau şi o respectau mai mult decât pe Dumnezeu, ea le prezenta exemplare ale Versiunii Autorizate a Bibliei Engleze, supunându-le cu mărinimie prietenului şi conducătorului ei. Fără îndoială că ea îi scria scrisori zeloase, în care-şi sublinia dorinţele distinse, ca şi cum i-ar fi scris Lordului Beaconsfield şi împăratului Germaniei, despre ceea ce instinctul ei fin, instruit niţel şi de Baronul Stockmar, îi sugera că ar fi util pentru Regat, pentru Lume şi pentru relaţiile Familiei sale. Dedesubtul ei se afla o reţea de bunăvoinţă ierarhică. Magnatul nostru local era sir Willoughby Denby, un om important în ce priveşte irigarea ţinuturilor subtropicale şi cultivarea bumbacului pentru fabricile din Manchester, ca şi pentru nevoile întregii omeniri. Era un bărbat frumos şi rumen, predispus la îngrăşare, care umbla prin sat călare pe un cal zdravăn. Mai departe, spre Devises, se întindeau domeniul şi influenţa lordului Penharttingdon, bancher şi arheolog, şi ale unui Blettsworthy din partea mamei. În momentul de faţă, Blettsworthy-ii stăpâneau pământurilelor, din strămoşi, de la Downton până la Shaftesbury şi până către Wincanton.

În această lume binevoitoare pe care Dumnezeul unchiului meu şi propria sa bunătate o făuriseră în ţinuturile din Wiltshire, am crescut, de la copilărie la adolescenţă şi sângele întunecat din partea mamei mele, trist şi rătăcitor, curgea nebănuit în vinele mele şi nu dădea niciun semn. Poate că pentru un Blettsworthy eram puţin cam vorbăreţ şi prea îndemânatic în a învăţa alte limbi. Mai întâi am avut o guvernantă, o d-ră Duffield din Boars Hill de lângă Oxford, fiica unui prieten al unchiului meu, care nutrea faţă de el o adoraţie

blândă şi a reuşit să mă înveţe foarte bine franceza şi germana, iar apoi am intrat ca intern cu săptămâna la excelenta şcoală de la Imfield, pe care Sir Willoughby Denby, sub îndrumarea lui Dumnezeu şi a împuterniciţilor Eclesiastici, se străduise atât de mult s-o refacă şi s-o înzestreze din nou. Era deosebit de modernă pentru vremurile acelea, aveam acolo ore de tâmplărie şi făceam biologie experimentală cu plante şi icre de broască şi învăţam istoria babiloneană şi greacă, în loc să învăţăm gramatica greacă. Unchiul meu patrona această şcoală şi venea din când în când să ne vorbească.

Erau nişte convorbiri spontane, care durau cinci sau zece minute, bizuindu-se pe ce-i venea lui în minte când ajungea la noi şi nu atât nişte încercări de a ne impune ceva, cât mai ales nişte răspunsuri date tinereţii şi activităţii noastre, aşteptărilor noastre, un cuvânt binevoitor care să înlăture dificultăţile din calea noastră.

— Civilizaţia! ne spunea el. Creşteţi sănătoşi şi puternici şi mergeţi să civilizaţi pământul.

Pentru asta exista şcoala din Imfield. „Civilizaţie” era vorba lui preferată; cred că am auzit-o de la el de şase ori mai des decât „creştinism”. Teologia era pentru el un joc mintal, ba încă un joc cam leneş. Era trup şi suflet pentru Reunirea Creştinătăţii în interesul civilizaţiei şi-şi punea mari nădejdi în oamenii sfinţi care trăiau în TroiţkoSergheievskaia Lavra de lângă Moscova şi care n-au atins niciodată pământul cu picioarele lor. El dorea o înfrăţire între ritul ortodox şi cel anglican. Puterea sa de a-şi imagina similitudini era cu mult mai mare decât aceea de a recunoaşte deosebirile existente. Sub părul şi barba lungă a unui preot rus, el era în stare să caute firea unui blajin vicar. Credea că nobilimea de ţară din Rusia va putea să ajungă ca nobilimea engleză de ţară, cu un parlament asemănător în St. Petersburg. Purta corespondenţă cu mai mulţi cadeţi. Şi punctul

disputat între crezul latin şi cel grec despre Filioque, punctul vital, am impresia că lui i se părea a nu fi mai mult decât un joc de cuvinte.

— La urma urmei, suntem cu toţii la fel: mi-a spus el, pregătindu-mă pentru confirmare. Să nu te entuziasmeze niciodată formele sau formulele. Nu există decât un singur adevăr în lume şi toţi oamenii buni au ajuns la el.

— Darwin[120] şi Huxley[121]? l-am întrebat eu.

— Amândoi sunt buni creştini, a zis el, în adevăratul înţeles al cuvântului! Adică nişte oameni cinstiţi. Nicio credinţă nu e sănătoasă dacă nu iese la aer şi nu e încercată şi întoarsă pe toate părţile şi nu stă cât de cât în picioare.

Huxley era o mare pirdere pentru scaunul episcopal, m-a asigurat el, un atlet al spiritului şi un om respectabil până în măduva oaselor. Orice om ar ţine seama de cuvântul lui mai curând decât de cuvântul multor episcopi. Ştiinţa şi religia sunt două feţe ale medaliei adevărului, asta nu înseamnă că ele sunt în opoziţie, zicea el; a fi creştin în chip inconştient e poate însăşi esenţa unui creştinism într-adevăr sănătos.

— Cel ce crede că se ţine pe picioare, cita unchiul meu, să ia seama să nu cadă cumva.

De fapt oamenii sunt la fel şi fiecare în esenţă bun. Dar câteodată oamenii uită de ei înşişi. Sau nu înţeleg prea bine sensul lucrurilor. Dacă Obârşia Răului îl tulbura prea mult pe unchiul meu, câteodată cred că îl nedumereau contradicţiile morale ale semenilor noştri. La micul dejun, îi vorbea soţiei sale, privind-o pe deasupra ziarului, sau d-rei Duffield, sau mie, sau oaspeţilor care veneau adesea la prânz ori la cină, despre crime, despre purtarea deconcertantă a anumitor indivizi răuvoitori şi vrednici de dispreţ, ucigaşi, excroci şi alţii de acest fel.

— Tţ, ţţ! făcea el la micul dejun. Asta-i într-adevăr prea neplăcut.

— Ce-au mai făcut? întreba mătuşa Dorcas.

— E o păcătoasă nesăbuinţă, zicea dânsul.

D-ra Duffield se lăsa pe speteaza scaunului în admiraţie şi aşteptare, mătuşa mea îşi continua însă micul dejun.

— Uite, un biet nătărău, cu mintea rătăcită, şi-a otrăvit soţia. A asigurat-o pentru o sumă de bani — şi tocmai asigurarea asta a atras atenţia asupra faptului! — apoi a otrăvit-o. Şi pe cei trei copilaşi, drăguţii de ei. Când s-a spus la tribunal cât a suferit femeia şi cum a mărturisit ea cât de greu o ducea, ticălosul ăsta nenorocit a început să suspine şi să plângă. Bietul idiot! Ţţ, ţţ! N-a ştiut niciodată pe ce cale să-şi procure bani… E jalnic.

— Dar femeia a fost ucisă! zise mătuşa Dorcas.

— Îşi pierd orice simţ al proporţiilor, când ajung la necazuri. Am văzut asta atât de des la tribunal! N-au încredere în viaţă şi pe urmă vine un fel de panică morală. Foarte probabil că la început i-au trebuit bani, pentru că nu mai putea îndura s-o vadă pc sărmana femeie trăind în asemenea sărăcie. Şi apoi dorinţa de bani l-a copleşit. Trebuia să-şi facă rost de bani cu orice preţ. Uita de toate gândindu-se la asta, a uitat de toate celelalte.

D-ra Duffield dădea mereu din cap, arătând că înţelege tot, dar mătuşa Dorcas continua să rămână nehotărâtă.

— Şi ce ai de gând să faci cu el, dragul meu? zise mătuşa Dorcas. Nu cumva ai să-i dai drumul, ca să mai otrăvească şi pc altcineva?

— Cine poate afirma că are să mai facă aşa… zise unchiul meu.

— Cristos l-ar fi iertat, zise d-ra Duffield moale şi cu oarecare greutate ascunsă.

— Cred că ar trebui să fie spânzurat, zise unchiul meu, răspunzând ferm la întrebarea mătuşii mele. Da, cred că va trebui să fie spânzurat. (Scrumbiile astea afumate sunt

excelente. Cele mai bune pe care le-am mâncat de câtva timp!)

El întorcea chestiunea pe toate feţele.

— L-aş ierta, cel puţin de păcat, dacă nu de pedeapsă. Nu. Spre binele fraţilor mei slabi, care sunt supuşi tentaţiei, recunosc că trebuie să fie spânzurat. Da. Trebuie să fie spânzurat. Suspină adânc. Dar într-un spirit civilizat. Vedeţi… Cineva ar trebui să se ducă la el şi să-i explice că asta înseamnă a-l spânzura fără răutate, că noi ne dăm seama că suntem cu toţii nişte sărmane creaturi păcătoase, câtuşi de puţin mai bune decât el, câtuşi de puţin mai bune, păcătoşi cu toţii, dar că tocmai de aceea el trebuie să moară. Trebuie să fim ajutaţi de certitudinea pedepsei, aşa încât, cu toate că el e obligat să treacă acum prin această experienţă neplăcută, va muri pentru binele lumii, la fel cu orice soldat de pe câmpul de bătaie… Aş fi dorit să nu fie cazul să-l dăm pe mâna călăului. Călăul e barbar. O cupă de cucută ar fi mult mai civilizată, o cupă de cucută, câţiva martori sobri care să stea lângă el şi un glas prietenos care să-l îmbărbăteze şi să-l consoleze… O să ajungem şi la asta, continuă unchiul meu. Cazurile de felul acesta devin tot mai rare, exact pe măsură ce oamenii devin mai toleranţi şi fac aranjamente mai bune. Cu cât ne civilizăm mai mult, cu atât mai puţin se produc asemenea frământări, necazuri şi deznădejdi şi sărăcie, din care iau naştere astfel de crize. Şi astfel de pedepse cu care răsplătim toate acestea. Lucrurile stau mai bine. Când ai să ajungi de vârsta mea, Arnold, ai să-ţi poţi da seama că lucrurile stau din ce în ce mai bine.

Clătină din cap cu întristare către ziarul său şi păru că stă pe gânduri dacă să mai citească din el sau nu. Nu, se săturase de ziar pentru ziua aceea. Se ridică absent, se simţi atras de bufet şi mai luă o scrumbie afumată…

Afirmaţia lui preferată era aceea că în toată experienţa sa de magistrat nu judecase niciodată

un bărbat sau o femeie cu adevărat răi, ci doar nişte creaturi ignorante, opace din punct de vedere moral şi cu desăvârşire năuce, îmi dau seama acum de totala lui inconsecvenţă. Toată teologia lui profesională era bazată pe doctrina căderii şi el o nega în fiecare zi. Ce e păcatul? Păcatul dă înapoi în faţa civilizaţiei. Poate că în trecut au fost păcate cu adevărat dăunătoare, dar astfel de buruieni au fost înăbuşite atât de mult, încât acum erau rare, chiar foarte rare. Toată învăţătura lui, practică şi neceremonioasă, era de fapt pătrunsă nu de ideea păcatului, ci a greşelii fără de voie. De aceea el nu predica. Simţea că e mult mai bine să explice.

El m-a învăţat să nu-mi fie teamă de viaţă. Să merg fără teamă şi fără grijă chiar şi prin locurile cele mai întunecoase. Să spun adevărul şi să-l fac de ruşine pe diavol. Să plătesc suma care mi se cere, fără să mă tocmesc sau să pun întrebări. Puteai să fii înşelat din când în când sau să dai uneori peste brutalitate, dar, în general, dacă te încredeai în oameni, dacăte încredinţai oamenilor, nu erai trădat. După cum nu poţi fi muşcat de un câine sau lovit de un cal, dacă nu-l ameninţi sau nu-l sperii. Sau dacă nu dai dovadă de o neîncredere provocatoare sau de o teamă care aţâţă. Atâta timp cât gesturile tale se explică prin ele însele, nici chiar un câine nu te va muşca. Dacă îi argumentai că nu există pe lume numai câini, ci şi tigri şi lupi, el îţi răspundea că într-o lume civilizată te întâlneşti atât de rar cu aceştia, încât poţi să nu ţii seamă de ei. Noi trăim într-o lume civilizată şi care se mai civilizează pe zi ce trece. Practic, lucrurile ignorate sunt lucruri care nu există. Se petrec în viaţă accidente şi s-ar putea să fie atât accidente morale, cât şi materiale, dar există destul de mulţi oameni cinstiţi şi destulă bunăvoinţă curată ca să ne permitem să nu luăm în seamă aceste împrejurări potrivnice şi să umblăm neînarmaţi. El considera că un om care poartă arme asupra sa este fie bătăuş, fie laş. Nu-i plăceau

precauţiile de niciun fel împotriva semenilor noştri. Tot astfel, el ura registrele de casă şi orice fel de spionaj asupra oamenilor. Şi ura ascunderea lucrurilor de oameni şi toate vicleniile înşelătoare. Considera că orice secret este o întunecare a vieţii şi orice minciună un păcat.

Fiinţele omeneşti sunt bune, dacă nu sunt constrânse sau jignite, înşelate sau înfometate, speriate sau îngrozite. Oamenii sunt cu adevărat fraţi. Explicarea acestui principiu şi credinţa în el, mai ales credinţa în el şi conduita fiecăruia în conformitate cu el era ceea ce unchiul meu drag înţelegea prin civilizaţie. Când, în cele din urmă, întreaga lume va fi civilizată, toţi vor fi fericiţi.

Mulţumită învăţăturii sale şi exemplului său candid şi încrezător, eu am devenit ceea ce sper că mai sunt, în ciuda înspăimântătoarelor aventuri prin care am trecut şi a întunecatelor trăsături de teamă şi josnicie care s-au revelat în firea mea, deşi sunt un om prin esenţă civilizat.

Despre războaiele şi conflictele sociale care pluteau ameninţător deasupra noastră am auzit prea puţine lucruri în aceste zile victoriene de aur, printre colinele din Wiltshire. Ultimul mare război fusese cel franco-german, ale cărui animozităţi, spunea unchiul meu, se stingeau an de an. Era un lucru cu totul potrivnic legilor de consanguinitate ca Germania şi Anglia să fie neîncetat în război. Un om nu poate să se căsătorească cu bunica lui şi cu atât mai puţin să lupte împotriva ei şi Regina noastră era bunica lumii în general şi a împăratului Wilhelm în particular.

Revoluţiile erau şi mai îndepărtate decât războaiele. Unchiul meu m-a învăţat că socialismul era un corectiv foarte sănătos pentru o anumită asprime, pentru o anumită tendinţă hrăpăreaţă a fabricanţilor şi oamenilor de afaceri; aceasta datorită mai ales lipsei lor de experienţă socială. De aceea ei făceau nişte lucruri care de fapt n-ar fi trebuit făcute. El mi-a dat să citesc „Cât

va dăinui aceasta” de Ruskin[122], şi după aceea „Veşti de nicăieri” de William Morris[123]. Am fost entuziasmat de spiritul acestor cărţi şi am aşteptat cu certitudine liniştită timpul când fiecare îl va înţelege şi îl va accepta.

3. RECTORUL SE ÎMBOLNĂVEŞTE ŞI MOARE

În viaţa mea de şcolar am cunoscut tot atât de puţin rău ca în casa unchiului meu. De atunci încoace am auzit multe despre deosebita mârşăvie a şcolarilor şi despre cloaca de vicii practicate sistematic, pe care o constituie şcolile publice din Anglia. Sunt convins că mare parte din acestea sunt exagerări, însă, oricum, la Imfield răutatea era rară sau nu era de loc. Ne manifestam curiozităţile fireşti ale vârstei şi ni le astâmpăram nestingheriţi şi, ca toţi băieţii, făceam şi noi haz de lucrurile care se ascundeau, timide în aparenţă, însă aţâţătoare, sub masca convenţiilor sociale. Providenţa, în înţelepciunea ei nepătrunsă, a găsit cu cale să facă din anumite aspecte ale vieţii un comentariu necontenit asupra demnităţii omeneşti şi minţile tinere trebuie să treacă printr-o fază de şocuri ale uimirii şi de râs tămăduitor, în efortul lor de a înţelege universul.

În afară de câteva asemenea noduri şi cute explicabile ale minţii, eu am crescut simplu, curat şi sănătos. Am acumulat şi am pus deoparte o bună cunoaştere a trei limbi şi a unei cantităţi de ştiinţă şi am căpătat o îndemânare considerabilă la crochet, învăţând să lovesc cu bastonul, cu mult stil şi cu vigoare şi să arunc mingile într-un chip nu chiar atât de cinstit cum se părea. Am mai învăţat să şi călăresc puţin şi să joc tenisul primitiv care se practica pe atunci. Membrele mi s-au lungit şi am devenit mai blond. Dacă m-aţi fi întâlnit în costumul meu de sport, în drum spre terenul de antrenament din parcul lui Sir Willoughby Denby,

n-aţi fi bănuit că maică-mea a fost portugheză şi siriană, cu un pic de sânge din Madeira, mai mult decât presupuneţi că strămoşii mai îndepărtaţi ai Blettsworthy-lor au avut păr şi coadă — într-atât de perfect acţionase asupra mea puterea de asimilare a acestui ţinut al Blettsworthy-lor, civilizându-mă.

Am ajuns la maturitate curat, îndrăzneţ şi plin de încredere şi dacă nu priveam lucrurile neplăcute în faţă, în mare parte era din cauză că în regiunea aceea verde şi liniştită din Wiltshire lucrurile neplăcute nu erau îndeajuns de sâcâitoare ca să te predispună la asemenea atitudini. Şi când m-am dus apoi la Oxford, la Lattmeer, n-am dat peste niciun lucru care să mă şocheze, nici acolo şi nici pe drum. Mătuşa mea Constance a fost aceea care a plătit întreţinerea mea la Oxford şi în scurt timp a murit, lăsându-mi toată proprietatea ei, obiectul unei rente viagere al cărei venit era absorbit în cea mai mare parte de dama ei de companie. Pe măsură ce mă dezvoltam, sub îngrijirea luminată a unchiului meu, amândouă aceste doamne trecuseră de la teama lor neliniştită faţă de mine la o simpatie reală şi mărturisită. Testamentul s-a făcut când tatăl meu a fost ucis în Bechuanaland şi eu am rămas un orfan fără nicio leţcaie. Tata a fost asasinat în urma unei afaceri cam încâlcite şi care niciodată nu a fost lămurită pe deplin, în care erau amestecate războiul cu burii, căsătoria discutabilă a tatei cu fiica unui notabil din Bechuanaland şi drepturile asupra minereurilor de pe anumite terenuri revendicate de presupusul lui socru. El n-a reuşit să-şi explice propria prezenţă în rândurile burilor, în raport cu o anumită misiune legată de viaţa lui particulară (totdeauna foarte încurcată, dar sunt convins, niciodată necinstită) şi cu pasiunea lui complicată şi inexplicabilă de a căuta aur. Dar în vremea aceea noi credeam că murise pentru Rege şi Ţară, în timpul desfăşurării fireşti a ostilităţilor.

Acel război cu burii nu a lăsat nicio cicatrice în mintea mea de copil. Era neîndoios cel mai civilizat război din întreaga istorie, purtat cu reţinere şi adesea cu cavalerism, un război al omului alb, care s-a sfârşit într-un respect reciproc şi într-o generală strângere de mâini. Cei mai mulţi dintre noi trebuiau să devină orfani, mai curând sau mai târziu, şi a avea un tată uitat de mult, care să moară, cum bănuiam noi, de omoarte eroică pe câmpul de luptă era un mod cât se poate de satisfăcător de a suporta această pierdere firească.

Nici moartea marii Regine Victoria n-a aruncat o umbră veşnică asupra minţii mele. Epoca ei mi s-a părut prodigioasă şi ani rămas cam surprins sa aflu că revista ***Punch*** şi Biserica Recunoscută au continuat să existe şi după aceea. Într-adevăr, ele nu s-au desfiinţat. Treptat, îţi dădeai seama că cele mai multe lucruri îşi continuau existenţa, e drept, cu un aer văduvit, însă nu văduvit fără speranţă. Regele Eduard domnea în locul ei, reformat dar amabil şi senzaţia de stabilitate a lucrurilor era parcă ceva mai întărită după plecarea ei.

Viaţa mea la Lattmeer mi-a confirmat credinţa in civilizaţia universului. Simţeam că sunt nu numai în siguranţa, dar şi privilegiat. Am luat parte la întrecerile de canotaj ale colegiului şi am ieşit al patrulea. Eram un bun înotător, îmi ungeam părul şi îl pieptănam cu cărare la mijloc. Mă îmbrăcam elegant. Aveam o haină tricotată purpurie, cu dungi de un galben-deschis, cum puţini mai aveau. Am învăţat să deosebesc un vin de altul. Am legat prietenii şi câteva din ele se dovediseră intime şi înflăcărate; m-am îndrăgostit de fiica unei tutungiţe, o văduvă care ţinea o prăvălie pe strada ce duce din ulicioara dosnică Lattmeer către Johns. Am calculat chiar şi o mică cantitate de cunoştinţe clasice, atât cât era nevoie pentru un titlu de specialitate. Şi am luat parte, fără prea multă strălucire, la activitatea desfăşurată de O.U.D.S. **[124]**

Aveam toate motivele să fiu fericit în zilele acelea şi acum privesc înapoi către ele cum ar privi un deţinut pe viaţă la o vacanţă de vară din trecutul său liber şi nestânjenit de nimic. Moştenirea averii mătuşii melc, mică, dar în niciun caz de dispreţuit, mă elibera de acele presentimente lumeşti care înăbuşă începutul maturităţii la majoritatea bărbaţilor tineri. Moartea fostei ei doamne de companie, care mi-a lăsat în folosinţă întregul ei venit, am suportat-o cu tărie bărbătească şi m-am pregătit să-mi iau locul în sistemul indulgenţelor lui Dumnezeu, cu o încredere calmă în continuitatea lor. Nu aveam nicio bănuială că toată această fericire şi această speranţă erau hărăzite să fie numai un contrast luminos pentru o serie de experienţe sumbre care aveau să coboare asupra mea.

Prima umbră mare care a căzut asupra vieţii mele tinere au fost morţile, succedate rapid, ale mătuşii şi unchiului meu. Unchiul meu a fost cel dintâi care s-a îmbolnăvit în chip evident şi ultimul din ei care a murit. Natura bolii lui n-o cunosc precis şi nici nu cred că a fost cunoscută vreodată prea bine. Educaţia profesională şi organizarea doctorilor englezi duce mai curând la demnitatea, confortul şi liniştea lor, decât la o prea mare îndemânare în a pune un diagnostic. Apendicele, rinichii, ficatul, splina, stomacul, sistemul marelui simpatic, musculatura şi anumite infecţii interne necunoscute au fost menţionate, fără nicio precizare compromiţătoare, de către medicul care îl îngrijea, ca fiind printre alte cauze posibile ale stării lui proaste şi ale bolii. Ultimul certificat pretindea că era vorba de o insuficienţă cardiacă, dobândită în urma unei răceli. Nu a fost chemat niciun specialist, poate pentru că ar fi trebuit să fie implicaţi prea mulţi, iar distanţele la care se găseau aceştia depăşeau posibilităţile unchiului meu. Tratamentul la distanţa aceea de Londra era, cu alte cuvinte, în mare parte determinat de memoria

doctorului, de tratamentul aplicat de el şi de alţii în cazuri similare, ca şi de resursele curente ale farmaciei locale.

Unchiul meu a îndurat o suferinţă considerabilă, cu curaj şi cu un optimism susţinut. Foarte mişcat de faptul că, într-o împrejurare când se afla în suferinţă, doctorul a răspuns unei chemări în toiul nopţii, sculându-se dintr-un culcuş cald şi venind nu mai puţin de două mile prin ploaie, unchiul meu îşi cerea sincer scuze pentru caracterul nelămurit al bolii sale şi pentru orele nepotrivite la care izbucnise boala. Cred că i se părea că e cam nedrept să-şi pună un prieten cinstit într-o situaţie dificilă, când nu avea o boală simplă, precisă şi declarată în timpul zilei.

— Voi, doctorii, spunea el, sunteţi sarea pământului. Ce ne-am face fără voi?

Mătuşa mea a murit de o pneumonie contractată în urma unei răceli pe care a neglijat-o în timp ce-l îngrijea pe el şi două sau trei zile unchiul meu nici n-a ştiut de această pierdere.

Credea că va putea s-o scoată la capăt. „Sunt o fire robustă", repeta el. Şi, ca atare, n-a apucat să-mi lase nimic cu limbă de moarte, căci după ce şi-a dat seama (dacă şi-a dat vreodată seama pe deplin) de moartea soţiei sale, un fel de tăcere s-a aşternut asupra lui. „Dusă", îngâna el posomorât răspunsul plin de tact al celorlalţi la întrebarea lui unde se află dânsa şi suspina: „Dusă. Dorcas s-a dus" — şi n-a mai rostit un cuvânt despre ea. Părea că se retrage în sinea lui şi că se gândeşte. A murit după trei nopţi, sub îngrijirile infirmierei din sat.

Spre sfârşit, a uitat toate suferinţele pe care le îndurase, căzând într-un uşor delir. Părea că rătăceşte prin lumea lui, împreună cu Dumnezeul căruia îi slujise întotdeauna, văzând lucrurile mai limpede decât oricând.

— Minunea florilor, minunea stelelor, şopti el; minunea inimii omului! De ce m-aş îndoi o singură

clipă că toate lucrurile acţionează laolaltă către bine? De ce m-aş îndoi?

Şi apoi zise deodată, fără nicio legătură:

— Toată viaţa am umblat şi niciodată nu m-am minunat de cât de frumoase pot fi cristalele şi pietrele preţioase. Ingratitudine oarbă. Toate astea luate drept bune. Lucrurile bune luate drept bune şi orice mici încercări necesare… o povară.

Trecu mult timp până mai vorbi iarăşi. Atunci uita de nestemate şi cristale. Dezbătea ceva cu sine însuşi, urmărind un anume scop.

— Nu-i nicio povară pe care să n-o poţi duce. Chiar dacă pare grea uneori… Nu-i nicio ***adevărată*** nedreptate.

Glasul i se stinse, dar mai târziu îl auzii şoptind din nou.

Ultima mea amintire despre el, viu, este aceea a glasului său în liniştea acestei încăperi, luminată de lampă, când deodată mi-a rostit numele. Pesemne că-şi dăduse seama de prezenţa mea, atunci când stăteam în pragul uşii. Ferestrele dormitorului erau cât se poate de larg deschise, dar el voia şi mai mult aer.

— Aer proaspăt, repeta el, cât mai mult aer proaspăt. Aer proaspăt pentru toţi oamenii şi pentru toate lucrurile; totul în aer proaspăt. Atunci totul va fi bine… Ţineţi ferestrele deschise. Ţineţi mereu ferestrele deschise. Cât mai larg… cât mai larg… Şi nu-ţi fie teamă de lucruri, pentru că Dumnezeu e în spatele tuturor, oricât s-ar părea de ciudat… În spatele tuturor…

Faţa lui căpătă o expresie de încordare. Apoi pleoapele îi căzură şi nu mă mai privi, iar respiraţia lui deveni anevoioasă şi mai înceată, mai şuierătoare, mai zgomotoasă.

Această respiraţie zgomotoasă continuă mult timp. N-am s-o uit niciodată. Ezita, reîncepea, iar înceta. Încordarea trecu. Ochii i se deschiseră încet şi priviră lumea cu calm, dar foarte fix.

Tresării, aşteptându-mă să-l aud vorbind, dar el nu vorbi. Mă cuprinse frica.

— Unchiule! şoptii eu.

Infirmiera din sat mă trase de mânecă.

Dimineaţa, când mă chemară lângă el, faţa lui nu mai era decât o mască senină, cu ochii închişi pentru vecie faţă de lume; părea tot binevoitor, însă prcocupat acum de lucruri care nu mai puteau fi exprimate. Marmora aceea din strămoşi, aflată în biserica de la Salisbury, semăna leit cu el. Chiar şi mâinile împreunate.

Simţeam o nestăpânită dorinţă să-i vorbesc şi să-i spun multe din câte aş fi vrut să-i vorbesc, dar văzui că de acum înainte nu va mai fi niciodată nimic între noi.

Niciodată n-am văzut ceva mai îmbibat de absenţă totală decât prezenţa lui din dimineaţa aceea însorită. Şedeam pe marginea patului, privind îndelung masca aceea dragă, care-mi fusese atât de familiară şi care-mi era acum atât de străină şi mă gândeam la zeci de mii de lucruri aflate sus sau jos pe scara vieţii. Eram îndurerat de această pierdere şi-mi mai amintesc, tot aşa, printre alte lucruri, că eram bucuros, într-un chip meschin de a mă afla în viaţă.

Dar treptat o răceală neobişnuită a inimii, prea liniştită şi profundă ca să poată fi numită frică, începu să domine toate celelalte impresii. Încercai să scap de ea. Mă dusei la fereastră şi lumina soarelui de pe pajiştea verde părea să fi pierdut o anume veselie magică pe care o avusese până atunci. Erau acolo acoperişurile familiare ale dependinţelor, zidul de piatră cenuşie al curţii, ţarcul şi căluţul bătrân, gardul viu şi coasta râpoasă a dealului. Toate erau acolo, dar nu mai erau aceleaşi.

Fiorul rece de durere pe care îl simţisem la vederea feţei unchiului meu nu se micşoră, ci crescu când privii scena aceea obişnuită; îmi dau seama că nu era o senzaţie fizică; era un îngheţ nu

al inimii, ci al sufletului, un sentiment cu totul nou, sentimentul de a fi singur şi neajutorat într-o lume care putea să se dovedească a fi altfel decât părea.

Mă întorsei spre unchiul meu, cu senzaţia vagă de a mă adresa lui, clamând împotriva acestei schimbări.

Din nou simţii nevoia să-i vorbesc şi văzui că nu aveam nimic de spus.

4. DRAGOSTEA ŞI OLIVE SLAUGHTLR

Câtva timp am continuat să trăiesc fără nicio schimbare fundamentală în viaţa pe care o duceam. Primele indicii ale singurătăţii ce se abătuse asupra mea lângă patul de moarte al unchiului pluteau în jurul meu şi mai de grabă creşteau decât dispăreau, dar eu luptam să le menţin în afara conştiinţei mele, aşa cum ar fi dorit şi el să fac.

Închiriasem, după luarea diplomei, un apartament modest şi confortabil în suburbia Carew Fossetts, înspre Boars Hill, la marginea Oxfordului şi acolo rămăsei. Un număr de prieteni şi cunoştinţe dinăuntrul şi dinafara Universităţii alcătuiau pentru mine societatea, şi se părea că nu există alt loc mai bun pe care să-l frecventez. Îmi făgăduiam lungi vacanţe în Alpi, în Scandinavia, în Africa şi în Orientul Apropiat şi, poate ca un fel de punct de plecare, lumea mai gravă şi mai plină de greutate a Londrei şi număram mişcarea artistică din Paris printre fericitele mele posibilităţi de cunoaştere. Acolo consideram eu, după moda vremii, că voi putea întâlni America şi Rusia, într-o stare diluată, totuşi îndeajuns de clară. Şi astfel îi întorceam spatele Rusiei, căci mi se părea o pustietate cu un alfabet sucit şi cu o limbă imposibil de vorbit şi dădeam la o parte măreţia ţepoasă a New Yorkului, veselia şi altitudinile lui luminoase, ca pe nişte fapte dezagreabile, însă care se pot evita. Dacă oamenii preferau să se ducă acolo şi să devină americani şi să-şi făurească o

lume a lor, nu vedeam de ce m-ar interesa asta şi pe mine.

Eram conştient de o anumită vioiciune a minţii mele şi de o oarecare abilitate, cu toate că niciodată n-am ştiut prea bine ce fel de abilitate ar putea să fie şi eram foarte dornic să-mi croiesc bine viaţa. Îmi dădeam seama că sunt favorizat de soartă, că sunt un privilegiat şi socoteam că e de datoria mea să răspund aşa cum se cuvine acestor favoruri. Mă gândeam că aş putea să fac; asta în chipul cel mai plăcut, practicând arta sub o oarecare formă şi cochetam cu ideea de a da lumii un roman — trilogie; (în vremea aceea niciun romancier nu era respectat dacă nu scria trilogii); să studiez galeriile de arta ale Europei, după moda lui Ruskin şi să-mi notez impresiile, să organizez o tipografie de artă care să producă ediţii alese ale operelor merituoase sau să mă întorc la experienţa meadin O.U.D.S., scriind piese de teatru. Tot astfel aveam în vedere poezia, purtând în minte un fel de poem epic, dar consideram că ingeniozităţile tehnice care erau necesare îmi stânjeneau imboldul creator. Nu eram fără luare-aminte la problemele sociale ale vremii, şi mă hotărâsem ca o anumită tendinţă morală şi umanitară să stea la baza expresiei artistice desăvârşite a oricărui lucru pe care mă decideam să-l fac.

Mai mult, fusesem de asemeni convins să preiau treburile unui muribund club al sportului cu arcul, ca secretar onorific, muncind cu destul de mare succes.

Discutam această problemă a planificării generale a vieţii mele cu aproape oricine care nu-mi aducea obiecţii, dar mai ales stăteam de vorbă despre asta cu prietenul meu Lyulph Graves, în a cărui tovărăşie obişnuiam să fac lungi plimbări şi cu Olive Slaughter, fata frumoasă, despre care am pomenit mai înainte, pentru care admiraţia şi prietenia mea de student s-au adâncit într-o iubire mare şi ideală. Cât de luminoasă era şi cât de

blondă şi atractivă! Chiar şi astăzi aş putea să-mi amintesc o mie de efecte încântătoare, dacă nu mi-ar fi teamă că aş suferi de pe urma acestei rememorări. Era de un blond auriu. Strălucea printre pachetele de tutun şi ţigări din vitrina prăvăliei, ca soarele printre frunze. Chiar în zilele studenţiei mele ea venea la uşă şi îmi zâmbea, când treceam pe acolo, ori de câte ori diferitele mele ocupaţii mă duceau în direcţia aceea — şi e uimitor cât de puţine erau ocaziile care să nu mă ducă în direcţia aceea. Zâmbea atât cu fruntea cât şi cu ochii şi gura ei era cu atât mai lipsită de simetrie perfectă, cu cât îşi ridica partea stângă a buzei superioare când zâmbea şi lăsa să i se vadă strălucirea dinţilor.

Se iviseră şi prilejurile unor scurte convorbiri clandestine şi când eram în anul trei, acestea păruseră a se înmulţi. Într-o zi, când închidea mai devreme, ne-am întâlnit venind cu bicicletele lângă Abingdon şi am petrecut împreună o după-amiază foarte plăcută. Am luat ceaiul într-o căsuţă, iar după aceea, într-o livadă ce cobora spre râu, ne-am sărutat, tremurând de magia unor forţe mai mari decât noi. Am sărutat-o, i-am sărutat colţul gurii unde se vedeau dinţii ei mici, apoi am luat-o în braţe şi am strâns-o, sărutându-i gâtul delicat şi subţire, în timp ce părul ei moale îmi mângâia obrazul. Şi după aceea ne-am întors cu bicicletele, tot împreună, mergând câtam putut mai departe către Oxford, înainte de a ne despărţi şi tot timpul drumului nu ne-am spus aproape nicio vorbă. Mi se părea, şi cred că şi ei i se părea la fel, că amândurora ni se întâmplase lucrul cel mai important din viaţă.

Asfinţitul era cald, blând şi auriu, şi ea era caldă, blândă şi aurie, şi unul era mai minunat decât celălalt şi sufletul meu era un fir de praf într-o rază de soare care strălucea ca o stea.

După aceea, amândoi am prins gustul sărutatului şi, deoarece eu fusesem bine crescut, temperam

îmbrăţişările noastre prin cuvinte graţioase şi nobile. Îi vorbeam, printre sărutările noastre, despre ţelurile înalte către care trebuiau îndreptate pasiunile noastre şi toate gândurile melc o înconjurau cu un aer protector, ca şi când aş fi fost un templu închinat ei, iar dânsa ar fi fost altarul sfânt dinăuntru. Şi astfel, ne sărutam din nou. Ea însă mă săruta cu atâta zel şi mă mângâia cu atâta tandreţe, încât numai sentimentul perfectei ei inocenţe înfrâna ardoarea replicilor mele. Şi eram nespus de fericit.

Deoarece mintea mea se umplu de ea până la refuz, după primul nostru act sacramental de intimitate, fata a devenit, aproape împotriva tendinţei mele de a mă purta rezervat, o prezenţă constantă în conversaţiile pe care le întreţineam cu Lyulph Graves. El şi cu mine, după îndelungi dezbateri asupra destinelor noastre, am pus la cale un plan plin de speranţe pentru un nou fel de întreprindere de librărie, care urma să fie nu numai de o foarte mare valoare educativă pentru ţară, dar şi o sursă de bogăţie şi influenţă pentru noi. În vremea aceea se discuta foarte mult în Anglia despre defectele şi enormităţile librarilor, şi Blettsworthy & Graves avea să fie răspunsul nostru la aceste plângeri. Aveam să apărem în mai multe oraşe, şi în cele din urmă într-un mare număr de oraşe, ca o serie de magazine, toate colorate şi decorate la fel, într-un albastru plastic şi deosebit de caracteristic, toate comunicând, gospodărindu-se şi îmbinându-se între ele. Aveam să facem pentru comerţul de librărie ceea ce făcea firma de chimicale Boots pentru magazinele de articole chimice. Magazinele noastre aveau să fie mobilate ca nişte locuinţe, cu fotolii şi lămpi de citit, şi clienţilor noştri urma să li se vorbească frumos, noi gândindu-ne mai curând să-i îndemnăm să citească decât să-i silim să cumpere. De îndată ce avea să înceapă ploaia, urma să punem afară un anunţ: „Intraţi şi citiţi până când

va sta ploaia”. Şi ne gândeam la multe alte asemenea îmbunătăţiri plăcute ale librăriei, în vremea aceea.

În plimbările noastre ne explicam unul altuia — aşteptând cu nerăbdare ca celălalt să termine — cât de mari erau avantajele întreprinderii noastre, pentru noi şi pentru omenire. Vom cumpăra cantităţi din ce în ce mai mari, până când vom domina pe toţi editorii, şi ne vom câştiga respectul şi afecţiunea întregii lumi intelectuale. „Noi”, spunea Lyulph Graves, „vom organiza mintea publicului”. Vom proteja şi vom stimula tinerele edituri bune, şi vom descuraja şi reforma pe cele rele. Eu nutream ideea unei influenţe critice şi selective crescânde, concretizând într-o revistă literară, care avea să aibă o copertă de aceeaşi culoare albastră, atrăgătoare, ce distingea — în presupunerile noastre — faţadele magazinelor organizate de noi. Va fi o cinste mult râvnită, decisei eu, să colaborezi la asemenea revistă. Am petrecut o întreagă după-amiază fericită, plimbându-ne şi spunându-ne unul altuia care vor fi oamenii ce nu-i vom lăsa să colaboreze.

Am alcătuit o societate în toată regula. Aveam un capital de patru mii de lire, fiecare din noi contribuind cu jumătate. Deoarece Graves nu avea niciun ban, i-am împrumutat cele două mii de lire necesare, cu o dobândă considerabilă. Eu eram de părere să nu-i iau nicio dobândă, dar Graves, care era cinstea întruchipată în problemele băneşti, a refuzat aşa ceva. Ne-am numit pe noi înşine directori, fiecare având un salariu de cinci sute de lire pe an, aşa că, prin aceste aranjamente, venitul meu particular a crescut, în loc să scadă. Am hotărât să ne deschidem primul magazin la Oxford. Am obţinut închirierea, în condiţii avantajoase şi pe termen lung, a unei clădiri ruinate, dărăpănate, dar spaţioase, ce se afla între o măcelărie şi un antreprenor de pompe funebre, şi am făcut ca întreaga casă să fie practic reconstruită, cu un

birou în spate, umplut cu cele mai comode şi mai scumpe birouri şi clasoare, şi câteva încăperi deosebit de îmbietoare deasupra magazinului, în care Graves a propus să se instaleze el, ca să poată avea totul sub supraveghere directă. El insista că trebuie să aibă totul sub ochii lui; zi şi noapte avea să se devoteze întreprinderii noastre măreţe.

Am pus să se vopsească de trei ori faţada magazinului, până când am constatat satisfăcuţi că nuanţa de albastru pe care o aleseserăm a reuşit pe deplin, şi cu siguranţă că rareori văzusem un magazin mai arătos. Din nefericire, decoratorul nostru ne-a apreciat atât de mult gustul, încât a făcut o provizie mai mare din vopseaua cerută şi, zicea el, pentru a o folosi complet, a convins o ceainărie şi o franzelărie de pe aceeaşi stradă să adopte ceea ce noi sperasem că va fi o culoare strict distinctivă a noastră. Asta ne-a adus câteva cereri de ceai chinezesc şi de chifle cu unt, dar fără îndoială că nu făcea decât să devieze mărunţişul din buzunarul câtorva cititori virtuali, pe calea unor aperitive pur fizice. Am cerut sfatul avocatului asupra problemei dreptului de autor asupra culorii, dar am găsit că poziţia juridică era prea nesigură pentru a o pune în litigiu.

În afară de supărarea asta minoră, întreprinderea noastră a pornit admirabil. Îmi amintesc de această perioadă din viaţa mea ca de una dintre cele mai fericite. Întotdeauna a fost o tradiţie a Blettsworthy-lor de a înnobila, mai curând decât de a dispreţui, operaţiile de afaceri, şi eu vedeam Librăriile Blettsworthy (Blettsworthy & Graves) răspândindu-se în întreaga ţară şi desfăşurând o activitate de schimb şi stimulare în domeniul intelectului, tot atât de folositoare şi onorabilă ca aceea pe care Banca Blettsworthy şi filialele ei o desfăşurau în vestul Angliei. Mă vedeam călăuzind şi inspirând, fără a fi prea tare amestecat, operaţiile unui partener mai puternic, mai solid şi poate mai energic. Viaţa mea urma să fie iradiată de prezenţa

luminoasă a Olivei mele şi timpul meu liber tot mai vast — pe măsură ce afacerea se transforma din ce în ce mai mult într-un mecanism — avea să fie consacrat cultivării neîndoielnicelor mele talente estetice şi intelectuale, de îndată ce natura lor avea să se contureze mai precis.

Vorbesc aici de gândurile secrete ale unui bărbat tânăr, de proiectele înalte şi cuprinzătoare cu care tinereţea înfruntă viaţa. În exterior, eu mă comportam cu o modestie decentă, cedând întotdeauna altora superioritatea şi avantajul, făcându-le cu politeţe loc, nediscutând niciodată pretenţiile celor care ar putea să pară dispuşi să mă concureze. Dar inima îmi era plină de încredere de sine. Mă simţeam unic şi deosebit şi socoteam că totul în jurul meu avea o notă de distincţie, tocmai pentru că se afla în jurul meu. Simţeam că în faţa mea se deschide un drum de înaltă răspundere. Graves era şi el un asociat minunat, uimitor de capabil, deşi toate ideile mai rafinate ale întreprinderii noastre proveneau din propriul meu creier. Şi iubita mea, Olive Slaughter, era un topaz luminos, un opal înflăcărat, cu buzele ei palide şi ochii ei de ametist, pasionată la modul cast, misterioasă în chipul cel mai cinstit, o fiinţă de o drăgălăşenie profundă şi deosebită, despre care se va vorbi într-o zi în legătură cu mine, deşi într-o manieră mai legitimă, aşa cum Gioconda este legată de Leonardo[125]; o stea de-a lungul veacurilor.

Nu am niciun portret al meu, aşa cum eram în acea ultimă perioadă de mulţumire. Mă îndoiesc că autosatisfacţia şi ambiţia mea imensă se trădau în purtarea mea. Îndrăznesc să spun că păream doar un specimen mai plăcut printre toţi tinerii plăcuţi şi plini de tinereţe care se aflau în ţară pe vremea aceea. În orice caz, dacă gândeam bine despre mine şi despre ce era al meu, tot bine gândeam despre întreaga lume. De altfel băşica autosatisfacţiei mele a fost înţepată destul de

curând şi destul de brutal pentru a-i răzbuna pe toţi care ar fi putut altminteri să fie jigniţi de fericirea mea.

Mă dusesem la Londra pentru câteva zile, ca să mă ocup de nişte mărunte chestiuni de afaceri. Avocaţii mei, o firmă de modă veche pe cate o moştenisem de la unchiul meu, îşi depăşiseră într-o oarecare măsură drepturile profesionale în criticarea noii mele întreprinderi şi doream să-i asigur în privinţa lui Graves. În plus, aveam capriciul să-i dăruiesc Olivei un colier de jad verde, montat în aur, pe care doream să-l văd executat întocmai cum îl imaginasem eu. Iar unul din Blettsworthy-ii din Sussex se căsătorea şi simţeam că trebuie să iau parte la nunta lui. Îmi propusesem să lipsesc patru zile cu totul, dar după ce l-am văzut pe vărul meu căsătorit în cea de a treia zi, m-am gândit că aş putea să mă întorc la Oxford cu o zi mai devreme şi să-i fac o bucurie Olivei cu apariţia mea neaşteptată în cursul dimineţii. Acum eram logodiţi în mod formal; într-adevăr, mama ei mă acceptase şi mă sărutase cu multă preţuire; puteam acum să-i fac Olivei daruri şi nu pe ascuns, aşa că am luat şi un buchet foarte frumos de flori, pentru a spori mica surpriză.

Am plecat seara, cântând în tren şi apoi m-am îndreptat spre noul magazin, unde aveam şi eu o cheie, ca să-mi iau bicicleta. Nu era nicio lumină în salonul de sus al lui Graves şi am tras concluzia că prietenul meu plecase. Am intrat, cred, fără zgomot şi în loc să-mi iau numaidecât bicicleta, am rămas câteva minute acolo, privind mobilierul admirabil şi neegalat al încăperii. Puţine magazine au asemenea fotolii şi asemenea masă mare plină cu cărţi, ca masa din biblioteca unui club. Atunci am observat că în biroul din spate se zărea o lumină de la un abajur verde; m-am gândit că Graves o uitase aprinsă şi m-am dus s-o sting.

Biroul era gol, dar pe tăblia înclinată a marelui birou destinat lui Graves se afla o scrisoare

neterminată, pe câteva foi. Mi-am aruncat privirea pe ea şi am văzut: „Dragul meu Arnold”. De ce naiba avea nevoie să-mi scrie o scrisoare, când mă vedea în fiecare zi? Am socotit că nu fac niciun rău dacă mă aşez în fotoliul lui rotativ şi citesc scrisoarea.

Am început lectura nepăsător, dar curând am continuat-o cu atenţia încordată.

„Sunt unele lucruri care se pot explica mai bine într-o scrisoare”, începea el; „şi mai ales chestiunile referitoare la cifre. Tu nu te-ai prea împăcat niciodată cu cifrele…”

Ce se întâmplase?!

Cu o zi înainte petrecusem două ore foarte neplăcute la Lincoln’s Inn, respingând ceea ce consideram eu nişte insulte de modă veche asupra finanţelor noii noastre societăţi. Bătrânul Ferndyke (Ferndyke, Pantoufle, Hobson, Stark, Ferndyke & Ferndyke), care fusese colegul de şcoală al unchiului meu şi avea sânge de Blettsworthy din partea mamei sale, sugerase anumite puncte de vedere referitoare la Graves, care mă făcuseră să-i răspund: „Dar, domnule, aceasta echivalează cu o insinuare!” Şi bătrânul Ferndyke răspunsese: „Câtuşi de puţin! Câtuşi de puţin! Câtuşi de puţin! Totuşi, se obişnuieşte să se pună asemenea întrebări”.

„Nu este nevoie în cazul lui Graves”, spusesem eu, iar bătrânul ridicase din umeri.

Lucru ciudat, îmi repetasem această conversaţie de câteva ori în timpul nopţii, neavând câtuşi de puţin poftă de somn, şi ea îmi revenise din nou în minte după masa din tren. Acum se transforma în realitate, pe măsură ce citeam următoarea frază din scrisoarea partenerului meu.

„Dragul meu Arnold”, continua ea, „suntem într-un impas”.

Miezul scrisorii era că ne proiectasem afacerea la o scară prea îndrăzneaţă. El voia să-mi înfăţişeze lămurit acest lucru. Până la urmă, s-ar

putea să nu fie o afacere proastă, dar rezultatul imediat era o încurcătură. „Îţi aduci aminte ce ţi-am spus la început, că e o treabă de zece mii de lire”, scria el. „Chiar aşa şi este”.

Cu decorarea, mobilarea, cheltuielile preliminare, articolele de birou şi salariile directorilor, noi ne consumaserăm de fapt toate resursele de care dispuneam. Abia dacă începuserăm să cumpărăm marfă. „În plus, eu am emis o poliţă”, scria el, „până la limita pe care ai garantat-o”. Am reflectat: garantasem o mie de lire, printr-un document extrem de întortocheat şi confuz. Noi şi plăteam salariile a două ajutoare, un mânuitor şi un stenograf pentru corespondenţa lui Lyulph, dar nici până acum nu deschiseserăm încă în mod formal magazinul pentru vânzare. Ridicam într-adevăr obloanele şi serveam pe câţiva clienţi întâmplători, dar aveam de gând să ne rezervăm pentru fastul deschiderii până când avea să sosească momentul. Atunci va trebui să facem o inaugurare, şi o inaugurare înseamnă încă o cheltuială. Cea mai mare parte a stocului de marfă pe care aveam de gând s-o cumpărăm nu o cumpărascrăm încă, şi va trebui să mai treacă până atunci câteva luni. În Oxford, mai ales, se vinde foarte mult pe credit. Studenţii fără experienţă cumpără din plin, dar nu cu bani gheaţă. „Nu este nimic de făcut”, scria Graves, „decât să aducem mai mult capital şi să mergem înainte. Acum nu mai putem da înapoi”.

Aici scrisoarea se încheia cu o simplă dâră pe hârtie. Probabil fusese întrerupt de cineva.

Ţineam scrisoarea în mână şi priveam în colţurile întunecate ale noului meu birou. Mai mult capital? Îl aveam, dar mă apropiam de ceea ce Ferndyke numea linia de plutire. Până acum nu riscasem nimic decât o restrângere; aceasta ar putea însemna o pierdere a independenţei pe care o găseam atât de plăcută. Şi faţa bătrânului Ferndyke îmi apăru foarte vie din umbră, întrebându-mă:

„Nu cumva prietenul dumitale este lipsit de — cum să spun? — stabilitate, precum şi de experienţă?”

Privii de jur împrejur această încăpere foarte solidă şi impresionantă. Fusese foarte amuzant s-o mobilăm, dar dacă ea se dovedea peste măsură de mare şi greoaie pentru afacerea pe care o proiectam?

Şi nu era oare Graves, prietenul meu ager la minte şi inventiv, mult prea mic, prea puţin rezistent, de exemplu pentru acest clasor de corespondenţă, capabil să cuprindă patruzeci de mii de scrisori?

Cât gândeam aşa, începui să ascult mai atent felurite scârţâituri şi mişcări deasupra capului meu. Treptat, ele se con-cretizară în certitudinea că Graves trebuie să fie sus, în dormitorul său. Aş putea deci să vorbcsc despre toate astea cu el. Ar ***trebui*** să vorbcsc despre toate astea cu el chiar acum. Apartamentul avea o intrare particulară din stradă, aşa că trecui pe uşa care ducea din magazin în coridor şi pe scară. Magazinul şi scara erau acoperite cu covoare albastre de Axminster, excelente dar scumpe (albastrul nostru distinctiv) şi mă aflai în faţa odăii neluminate, până să prindă de veste Graves că sunt acolo. Uşa dormitorului era puţin întredeschisă şi gazul era aprins.

Eram tocmai pe punctul să vorbesc, când mă oprii la auzul unui sărut însoţit de un acces de scârţâituri şi de un suspin puternic.

Atunci, se auzi uluitor, de necrezut, glasul Olivei Slaughter, în accente pe care le recunoşteam prea bine. „Ooh!” suspină ea cu un ton de adâncă mulţumire, „dar eşti un as în sărutări!”

Apoi îl auzii pe Graves şoptind ceva şi zgomotul unui fel de luptă.

„Încetează!” zise Olive Slaughter fără convingere, şi apoi, mai aspru: „Încetează, dacă-ţi spun”.

Aici memoria mi se întrerupse pentru câtva timp. Nu ştiu ce eternităţi negre am trăit în următoarele câteva secunde. Imaginea ce urmează am văzut-o din uşa dormitorului, pe care o dădusem de perete. Graves şi Olive erau amândoi întinşi pe pat, uitându-se la mine. Graves se ridicase într-un cot. Era în pantaloni de sport şi cu o cămaşă de mătase descheiată la piept. Olive era culcată şi mă privea peste umăr, avea bluza foarte răvăşită, iar bustul ei frumos era dezgolit mai mult decât îl văzusem eu vreodată şi mâna ei goală şedea pe pieptul lui gol. Amândoi erau îmbujoraţi şi ciufuliţi. Amândouă aceste chipuri priveau prosteşte şi apoi treptat au început să priceapă situaţia şi să se alarmeze. Încet, mişcându-se cu o încetineală extremă şi având ochii aţintiţi asupra mea, amândoi s-au ridicat în capul oaselor, acolo în pat.

Parcă-mi amintesc de o clipă în care mă întrebam ce se cuvenea să fac şi apoi îmi aduc aminte mai limpede de hotărârea mea provizorie să fiu cât se poate de violent.

Graves avea foarte mult gust şi, pe socoteala societăţii noastre, el decorase policioara din încăperea sa cu două vechi butelii subţiri de Chianti. Erau mai grele decât mă aşteptam, pentru că el le umpluse cu apă ca să aibă stabilitate. Pe una i-am azvârlit-o în cap şi l-am nimerit; ea s-a spart cu zgomot şi a căzut împroşcând în jurul lui apă şi cioburi. A doua am azvârlit-o în aşa fel, încât să nu-l nimeresc, şi apa din ea s-a vărsat pe pat. Apoi, căutând în jur alt material pentru demonstraţiile mele de violenţă, cred că m-am întors către lavoar, pentru că-mi amintesc cum cana plină de apă s-a spart de piciorul patului, şi cât de dezamăgit am fost să văd că ligheanul din mâna mea era prea uşor şi şubred ca să-mi fie de vreun folos. Se pare că în acest punct mai este un gol. L-am găsit pe Graves stând în picioare lângă mine cu o dâră îngustă şi roşie de-a curmezişul

frunţii, care nu începuse încă să sângereze. Faţa îi era albă şi părea luminoasă, iar expresia ochilor era cercetătoare, în observaţie. Am aşezat aproape cu grijă la loc ligheanul, îmi amintesc, înainte de a pune mâna pe el. Graves nu se putea măsura cu mine în greutate şi musculatură şi în câteva clipe l-am azvârlit din dormitor, prin salon şi afară pe scări. Apoi m-am întors spre Olive.

Divinitatea din existenţa mea de mai înainte dispăruse. În locul ei se afla o tânără femeie obişnuită, cu părul încâlcit, de culoarea grâului copt, pe care o dorisem foarte mult şi care era încă neobişnuit de aţâţătoare. Se străduia să-şi pună la loc o broşă care-i încheia bluza la gât. Mâinile îi tremurau atât de tare, încât nu reuşea să facă nimic. Faţa ei avea o expresie de mânie amestecată cu spaimă.

— Voi amândoi, ticăloşi murdari ce sunteţi, mi-aţi făcut asta! zise ea. Tu şi cu partenerul tău. Crezi că nu înţeleg? Tu cu logodna ta! Puşlamale scârboase!

Stăteam, fără să ţin seama de ce spunea (cu toate că mi-am amintit după aceea foarte bine), minunându-mă cu ce groază am putut s-o trântesc la pământ. Nu pot exprima furtuna de impulsuri care mă sfâşia. Dar ştiu că am apucat-o deodată şi am început să sfâşii hainele de pe ea. Se lupta sălbatic şi apoi a devenit aproape pasivă în mâinile mele, cu ochii aţintiţi într-ai mei. I-am despuiat trupul până când a fost aproape goală şi am azvârlit-o pe pat. I-am întâlnit privirea. Era înspăimântată. Ostilitatea ei dispăruse! Dumnezeu ştie peste ce abisuri am plutit în clipa aceea. Apoi, într-o clipă, furtuna din mine s-a întors într-o nouă direcţie.

— Afară cu tine! zisei eu şi o ridicai, îmbrâncind-o după Graves.

O clipă, mă cuprinse panica din cauza unui lucru care fusese atât de aproape de mine. Mă

dispreţuiam atât pentru dorinţa mea, cât şi pentru faptul că dădusem înapoi din faţa ei.

Nu ştiam ce să fac mai departe şi am umplut acest interval păşind prin odaie şi strigând:

— Dumnezeule! Dumnezeule!

Apoi îmi amintesc faţa înspăimântată, dar mai reculeasa a lui Graves în pragul uşii — sângera acum destul de rău — spunând:

— Las-o să-şi ia hainele, nebunule. Toţi vor spune că am făcut asta împreună.

Era rezonabil. Foarte rezonabil. În ciuda unei puternice rezistenţe, raţiunea îmi revenea. Totuşi trebuia să acţionez într-un chip uimitor. M-am gândit o clipă, apoi i-am strâns ghem lucrurile sfâşiate şi boţite şi le-am aruncat deodată asupra lui Graves.

— Amândoi! strigai eu.

Capul său ieşi de sub haine. Îi adună lucrurile şi plecă

L-am auzit alergând în jos pe scări.

— Nu poţi să ieşi pe stradă aşa! l-am auzit eu spunându-i.

Nici dormitorul şi nici salonul nu mai păreau să fie un loc potrivit pentru mine. Mi-am adus aminte că bicicleta era în magazin. Cu un efort de demnitate, am coborât până la uşa care dădea în magazin şi am închis-o în urma mea. Eram acum foarte calm şi metodic. Mi-am pipăit drumul la bicicletă, am scăpărat un chibrit şi am aprins lampa. M-am gândit la scrisoarea de la Graves, pe care o citisem. Dispăruse şi simţeam că n-aş putea să mai urc din nou ca s-o caut. Buchetul meu de flori zăcea pe tejghea, lângă ghidonul bicicletei. Uitasem de aceste flori. Le-am ridicat, le-am mirosit, şi le-am lăsat jos. Am ieşit pe uşa din faţă a magazinului, m-am urcat pe bicicletă şi am pornit pe străzile luminate, peste pod şi pe şoseaua liniştită care ducea la Carew Fossets.

M-am culcat îndată şi am dormit bine cea mai mare parte a nopţii, iar către zori m-am trezit dintr-

o dată, întrebându-mă ce se întâmplase cu mine.

Când mai târziu începură să cânte nişte păsări, lucrul acesta mă plictisi. Mă împiedicau să gândesc limpede.

5. INTERLUDIU CU D-NA SLAUGHTER

Simt că e important pentru povestirea mea să spun tot ce ştiu despre fazele prin care am trecut în zilele următoare descoperirii mele. Dar nu este prea uşor. Amintirile mele sunt foarte inconstante: când clare şi amănunţite şi tot atât de acute ca şi când ar fi numai de ieri, nu vechi de o treime din viaţă, când ceţoase, diforme şi nesigure, când întrerupte de goluri de completă uitare. Nu pot descoperi vreun sens ori vreun sistem în această acţiune selectivă a creierului meu. Nici nu-mi pot explica de ce îmi amintesc de trezirea din dimineaţa aceea cu cele mai mici amănunte şi, dacă asta n-ar însemna să fiu prea subtil, tocmai în amintirea dimineţii aceleia este întipărită memoria întâmplărilor din seara trecută. Nu e ca şi când mi-aş aminti direct că aruncasem o sticlă în Graves, ci este ca şi cum mi-aş aduce aminte că-mi aminteam a fi făcut astfel şi mă întrebam de ce făcusem astfel.

Probabil că aceste ceasuri de veghe îmi sunt atât de întipărite în minte, fiindcă au fost primele dintr-o mare serie de stări asemănătoare ale minţii mele. Era ca şi cum întregul univers, şi eu împreună cu el, devenise ceva diferit, ca şi cum eul pe care îl cunoscusem până atunci nu fusese decât un vis într-o lume de visuri, realitate fiind cel de acum. Zorile veniră, dar erau zorile unui soi nou de ziuă, ale unei zile lipsite de bucurie; soarele care răsărea îşi revărsa lumina caldă în odaia mea, şi lumina aceea nu avea suflet. Păsările cântau, şi apoi un cărucior scârţâi pe străduţă şi un băiat fluieră, dar ştiam că păsările nu sunt decât nişte maşini cântătoare, căruciorul merge fără nicio ţintă, iar

băiatul, cu toate că nu-şi da seama, e mort şi blestemat.

Mi-am îndreptat gândui spre problema insolubilă a motivelor care mă îndemnaseră să-mi leg viaţa de această fecioară depravată, proastă şi vulgară şi de un partener care ar fi devenit un escroc dacă n-ar fi fost, până să-i reuşească escrocheria, un prost vanitos şi încrezut. Şi eram şi mai încurcat de problema descurcării iţelor fiinţei mele, neprevăzătoare faţă de aceşti doi asociaţi aleşi întâmplător.

Dar mai era ceva, ca un pârâu mai îngust, însă mult mai puternic, curgând împotriva şuvoiului principal al gândurilor mele. Indiferentă faţă de celelalte amintiri şi fără legătură cu ele, apărea figura Olivei Slaughter, pe jumătate despuiată, aşa cum o aruncasem pe pat, şi cu expresia teribilă a chipului ei, privindu-mă ţintă, pe măsură ce împotrivirea ei dispărea. O dispreţuiam, ba într-un fel o uram chiar, însă această privelişte se asocia cu o atât de mare tensiune a dorinţei, cum nu mai cunoscusem vreodată. Ce prost fusesem să întrerup totul şi să dau înapoi! Cum pot să redau relaţia dintre aceste şiruri diferite de gânduri care se desfăşurau simultan şi foarte activ în mintea mea? Era ca şi cum eu, un tânăr sălbatic, stăteam şi meditam în tăcere, în timp ce un domn bătrân discuta despre Spaţiu şi Timp, despre Predestinare şi Liber Arbitru.

O parte a creierului meu căuta şi punea la cale chipul în care să mă întorc la Oxford şi s-o surprind pe Olive Slaughter (încolo, nepăsându-i de niciun fel de consecinţe), în vreme ce partea cealaltă continua să se întrebe, într-o formă pe care nu mi-o pot aminti, ce se întâmplase cu sufletul meu şi de ce lumea mea era blestemată. La Graves mă gândeam prea puţin şi cu o ură plină de dispreţ. Nu credeam atât că mă trădase el cu Olive Slaughter, cât că Olive Slaughter mă trădase cu el. Şi fără să fie limpede, deşi foarte prezent în mintea

mea, exista reproşul mai profund că, într-un fel, eu eram trădătorul, că cu aceştia doi (nu puteam determina dacă asta a fost înaintea descoperirii mele sau după) eu îmi trădasem eul.

Dar care „eu”?

Simţeam în mine fluctuaţii ciudate. M-am sculat şi am azvârlit portretul ei înrămat, care se afla pe scrin, în grătarul căminului. Geamul a plesnit, dar nu s-a spart. Apoi l-am ridicat şi l-am pus la loc. „Aşteaptă, doamnă!” am zis eu şi i-am spus, în limbajul cel mai trivial, ce aveam de gând să-i fac.

După aceea vine amintirea unui drum pe bicicletă spre Oxford, într-o dimineaţă caldă. Cred că luasem micul dejun şi stătusem de vorbă cu proprietăreasa mea ca să treacă timpul până la zece şi jumătate sau unsprezece, dar toate amănuntele astea sunt şterse. Presupun tot aşa că ştiam oarecum ce aveam de gând să fac la Oxford, dar singura mea amintire clară este de a fi băgat de seamă că frunzele copacilor începeau să pară puţin mai roşii şi mai galbene şi că mă întrebam dacă era o toamnă timpurie sau numai efectul unui timp secetos.

Graves împachetase, plecând. Femeia noastră de serviciu, când venise de dimineaţă, nu-l mai găsise. Era nedumerită, mai ales de cioburile de sticlă şi faianţă, de patul ud în care nu se dormise, şi de trei ace de păr pe care le descoperise pe duşumea. M-am făcut că nu dau prea mare atenţie unor lucruri ce o priveau pe ea şi pe Graves.

— Fără îndoială că dl. Graves are să-ţi explice toate astea, când se va întoarce! i-am spus eu.

Apoi mi se pare că l-am pus pe băiatul de serviciu să închidă din nou obloanele, căci angajaţii noştri se adunaseră ca de obicei, şi că am plătit personalul. Ceea ce se reliefează cel mai distinct dintre aceste incidente e faptul că florile pe care le lăsasem în magazin fuseseră puse într-un vas mare, ornamental, de pe masă, în mijlocul cărţilor. Am întrebat în treacăt cine făcuse asta.

Plătind personalul, făceam să se creadă că mă hotărâsem să abandonez de tot planul cu librăriile. Cred că oamenii au plecat foarte miraţi. După atâta vreme nu pot să-mi amintesc nici de figurile, nici de numele lor. Pesemne că mă purtasem cu acel soi de măreţie sumbră care respingea orice întrebare sau început de conversaţie. Dar în cele din urmă m-am văzut scăpat de toţi şi, lăsând florile să putrezească în vas, m-am îndreptat spre intrare şi m-am oprit o clipă să mă uit la trecătorii de pe strada însorită, înainte de a trânti uşa în urma mea. Bicicleta stătea rezemată într-o pedală pe marginea trotuarului.

Deodată, am observat-o pe d-na Slaughter în capătul străzii, venind în grabă spre mine şi gesticulând ca să-mi atragă atenţia.

Mai simt şi acum accesul de dezgust pe care mi l-a stârnit vederea ei. Era un dezgust cu o nuanţă de nelinişte. Uitasem de d-na Slaughter.

Aveam bicicleta pregătită, dar fuga ar fi fost lipsită de demnitate.

— O vorbă doar, d-le Blettsworthy, am numai o vorba cu dumneata, zise ea înfruntându-mă.

Era mai scundă decât Olive şi de cu totul altă înfăţişare. Părul de aur al Olivei devenise la ea ruginiu, iar pielea era roşie şi pistruiată, fiind în cel mai mare contrast cu fildeşul cald al Olivei. Avea ochi mici, căprui, în timp ce ochii Olivei erau albaştri. Părea congestionată şi gâfâia uşor. Purta halatul negru de la prăvălie şi „îşi aruncase pe ea o bonetă", cum se spunea în vremea aceea, pe care şi-o potrivise pe cap cam anapoda. Poate că vreunul din ajutoarele mele concediate îi spusese în treacăt despre prezenţa mea. Poate că venise chiar mai devreme, până să mă întorc eu.

Am privit-o o clipă fără să vorbesc şi apoi am poftit-o cu un gest în magazinul întunecos.

Pregătise un fel de discurs. Adoptă un ton de mustrare prietenoasă şi rezonabilă.

— Ce înseamnă toată treaba asta, care s-a întâmplat între dumneata şi Olive? întrebă ea. Ce înseamnă vorbele astea despre ruperea logodnei şi că nu vreţi să vă mai vedeţi niciodată? Ce motiv aveţi voi, doi tineri, să vă certaţi? N-am putut să scot nicio vorbă de la ea, decât că eşti supărat pe dânsa şi că ai ridicat mâna împotriva ei. Ai ridicat mâna împotriva ei! Şi ea plânge de-i ies ochii! Plânge de i se rupe inima! Eu nici măcar n-am ştiut că a fost pe aici aseară. S-a furişat în casă ca un şoarece şi a urcat sus. Şi când m-am dus la ea dimineaţa, stătea în pat şi suspina! A plâns toată noaptea.

Cu astfel de fraze a început d-na Slaughter să-mi destăinuiască grijile ei materne.

Abia atunci am vorbit şi eu.

— N-am spus nimic despre ruperea logodnei, am zis eu.

— Ea spune că totul s-a terminat între voi, replică d-na Slaughter, cu aerul omului nedumerit.

Mă rezemai de tejghea, cu ochii pe nevinovata extravaganţă a florilor mele, care păreau acum aşezate pe sicriul iluziilor mele moarte.

— Nu cred, zisei eu încet, că s-a ***terminat*** totul între noi.

— Ei, aşa mai zic şi eu! zise d-na Slaughter cu căldură, şi-mi întorsei privirea spre faţa ei neghioabă, descoperind pentru întâia oară nesfârşita obtuzitate de care sunt capabile mamele fetelor.

— Atunci nu mai e nevoie să spunem nimic despre vreo acţiune de încălcare a angajamentului ori mai ştiu eu ce, urmă ea, renunţând la lunga discuţie premeditată pentru care pierduse ocazia şi aruncându-mi totul într-o singură frază.

La o acţiune de încălcare a angajamentului mă gândisem mai puţin chiar decât la d-na Slaughter. Le-am socotit la fel pe amândouă şi mi s-a părut că se potriveau foarte bine una cu alta.

— Nu, consimţii eu; nu mai e nevoie să vorbim despre asta nimic.

— Şi, atunci, ce a fost toată cearta asta? întrebă d-na Slaughter.

— Asta, răspunsei eu, ne priveşte pe noi, pe Olive şi pe mine.

D-na Slaughter mă privi fix câteva secunde şi faţa ci luă o expresie combativă. Îşi încrucişă braţele şi-şi dădu frâu liber.

— Nu mai spune! strigă d-na Slaughter. Nu-i treaba mea, adică?

— După părerea mea, nu.

— Şi prin urmare nici fericirea fiicei mele nu mă priveşte, nu-i aşa? Trebuie să stau deoparte, nu? În timp ce dumneata îi sfâşii inima? Asta s-o crezi dumneata, tinere!

D-na Slaughter se opri în aşteptarea unei replici, dar eu rămăsei tăcut. Mă abţinui să-i spun că nu fericirea fiicei ei era ceea ce aveam eu în minte. Cred că tăcerea mea o făcu să-şi piardă cumpătul, pentru că forţa ei combativă se bizuia în mare măsură pe ripostă.

Timpul trecea. Eu continuam să stau politicos şi răbdător. D-na Slaughter îşi aranjă ţinuta cu câteva gesturi repezi şi veni mai aproape.

— Ascultă-mă, Arnold, zise ea cu un aer matern, care mă făcu să mă simt fericit că sunt orfan. Dumneata şi Olive nu vă mai aprindeţi din nimica toată şi nu vă mai purtaţi prosteşte. Ştii ca o iubeşti. Ştii prea bine. Ştii că ea nu se gândeşte la nimeni altul pe lume decât la dumneata. Eu nu ştiu despre ce-i vorba, dar sunt aproape sigură că e o nimica toată. Vreo gelozie, sau aşa ceva. Nu-i aşa? N-am trecut şi eu prin asta cu Slaughter, mulţi ani în urmă? Uită totul. Nu te mai gândi. Ea stă şi plânge de-i vine rău! Întoarce-te la ea. Dă-i o sărutare şi spune-i că totul e bine, şi în zece minute o să vă pupaţi iar ca doi porumbei îndrăgostiţi ce sunteţi. Nu vă mai îmbufnaţi atâta. Nu pot suporta una ca asta. Du-te imediat la ea, ascultă ce-ţi spun,

şi terminaţi cu toata prostia aia. Uite, acuşi e prânzul şi am pus la fiert o bucată de carne de oaie. Niciodată nu mi-ai onorat până acuma umilul meu cămin, să rămâi la masă. Onorează-l de data asta şi nu te mai ţine aşa îmbufnat şi ţanţoş. Sărutaţi-vă şi împăcaţi-vă şi rămâi la noi şi dupa-amiaza. Scoate-o undeva la plimbare. Ăsta-i remediul meu, Arnold. Mai frumos decât aşa nici nu se poate.

Se opri, şi dincolo de jovialitatea ei se întrezărea ne-liniştea.

Eram gata să-i spun ceva jignitor, să încep cu „ascultă, femeie". Vorbii însă ca un om chibzuit.

— D-nă Slaughter, zisei eu, nu pot decât să repet că situaţia prezentă mă priveşte numai pe mine şi pe Olive. Vreau s-o duc până la capăt numai cu ea… eu cu ea, singuri.

D-na Slaughter fu cât pe ce să mă întrerupă, dar eu ridicai glasul.

— Şi nu astăzi. Nu astăzi. Uneori lucrurile trebuie lăsate să se răcească, iar alteori trebuie lăsate să se… coacă…

Faţa i se alungi. Era înfrântă. Îşi dădu seama de ceva ce nu observase până atunci.

— De ce-i magazinul iarăşi închis?

— E închis, zisei eu, din motive de afaceri. Dar şi asta e o problemă pe care nu pot s-o discut acum.

— Şi dl. Graves?

— Nu-i aici.

Cam la asta s-a redus, în general, convorbirea noastră. Ea mai adăugă nişte lucruri lipsite de imporanţă, reluă ***da capo*** câteva lungi pasagii şi în cele din urmă plecă să-şi vadă de carnea de oaie pe care o pusese la fiert. Cred că am rămas mult timp în prăvălie fără să fac nimic.

Apoi îmi amintesc că stăteam cu un picior pe trotuar şi cu celălalt peste şeaua bicicletei, gata să încalec. Mă întrebam:

— Şi acum, unde naiba să mă duc?

6. CIOCNIRE ÎN BEZNĂ

Luam ceaiul în sala întunecată, dar sclipitoare a hanului „Vulturul cu aripile desfăcute” din Thame, care, deşi atât de mic, e trecut pe lista de o sută din Cele mai Frumoase Hanuri. Proprietarul îmbrăcat cu un costum verde cu nasturi de alamă, îmi făcu cinstea să stea de vorbă cu mine.

— Te-ai pierdut vreodată pe dumneata însuţi? îl întrebai eu.

— Ca să găsesc pe altcineva?

— Îl caut pe un oarecare Arnold Blettsworthy, care a dispărut acum vreo şaisprezece ceasuri.

— Cu toţii ne jucăm de-a v-aţi ascunselea cu noi înşine. Era Arnold Blettsworthy un tânăr plin de speranţe şi ambiţii?

Încuviinţai din cap.

— Ăştia dispar totdeauna pe neaşteptate,

— Şi se întorc vreodată?

— În cele din urmă da. Câteodată. Alteori mai curând. Şi uneori niciodată.

Suspină, privi afară pe fereastra largă şi scundă, şi deodată observă ceva care-i absorbi toată atenţia. Mă părăsi, îngânând o scuză. Nu se întoarse şi după câteva clipe îi plătii fetei şi pornii pe bicicletă spre Amersham. Sfiala mă împiedică să-l mai aştept. Îmi părea rău că nu se întorsese ca să ne reluăm conversaţia, pentru că glasul lui şi felul lui de a fi mă atrăgeau şi aveam impresia că el îmi înţelege tulburarea. Dar dacă s-ar fi întors la mine, probabil că aş fi discutat cu el alte lucruri.

Îmi continuam drumul pe bicicletă, într-o mare singurătate.

Mergeam fără ţintă prin seara caldă de vară târzie, îndreptându-mă spre răsărit, ca să n-am soarele în ochi. Urmăream o problemă obscură în privinţa propriei mele identităţi. Oare Arnold Blettsworthy nu era altceva decât numele şi cochilia unei mulţimi de „euri” în conflict? Cunoşteam codul de onoare şi de bune maniere al

Blettsworthy-lor, după care trebuiam să-mi calculez drumul prin frământările contemporane. Le ştiam perfect. Ceea ce mă uimea era vârtejul furtunos de pofte, de pofte animalice, amestecate cu mânie şi deghizate sub masca răzbunării de sine, care dădeau în lături toate aceste coduri şi norme de conduită, ca şi când ele n-ar fi însemnat nimic. Cine era acest egoist mânios şi lasciv care se lupta să pună stăpânire pe voinţa mea, a cărui imagine supremă era Olive, despuiată, neliniştită şi nemaiopunând nicio rezistenţă? Nu eu. Cu siguranţă că nu eu. În vremurile vechi i se spunea Diavolul — sau un diavol. Un intrus care punea stăpânire pe tine. Era oare mare diferenţă dacă-l numeam, după moda modernă, un al doilea eu? Dar eram eu oare Arnold Blettsworthy, sau celălalt? Alături de acest mare complex de pasiuni, care căuta să schimbe direcţia acţiunilor mele şi să pună stăpânire pe ele, un alt spirit străin, plin de ruşine şi dispreţ, Observatorul Cinic, se amestecă şi el, în miezul confuziei, cu sfaturile lui rele. „Prost ai fost", spunea el, „şi prost ai rămas. Prost şi neputincios. De ce toată această atitudine de indignare? Dacă doreşti fata, ia-o, şi dacă o urăşti, plăteşte-i-o. Dar fă în aşa fel încât să n-ai neplăceri. Poţi face să fie propriul ei act şi nu al tău. Ochii ei ţi-au vorbit despre puterea pe care o ai asupra ei. Distruge-o şi pleacă. Nu înţeleg de ce trebuie să-ţi subjuge ea voinţa în felul ăsta şi să te târască în ruşine şi primejdie. Această primă imagine a unui trup cald şi mlădios a fost prea mult pentru tine, băiete. Înseamnă că ea e o fecioară aţâţătoare. Ce-i de mirare într-asta? Crezi că nu mai sunt şi altele pe lume? Te întreb, nu mai sunt pe lume şi altele?"

Nu pe drumuri de ţară, ci prin această furtună de gânduri mi-am continuat eu drumul în după-amiaza aceea. Printre alte forţe, îmi amintesc de o dorinţă puternică de a intra din nou în comunicaţie cu spiritul unchiului meu. Dacă aş putea să-mi

amintesc de prezenţa lui şi de glasul său, aceste forţe potrivnice şi-ar pierde jumătate din puterea lor. Poate că ceva din el mai plutea încă printre dealurile din Wiltshire. Dar când mi-am întors faţa spre apus, soarele îşi aţinti suliţele de aur şi mi le înfipse în ochi, făcându-mă să mă întorc.

Mă întrebaţi dacă m-am rugat? Dacă am găsit vreun ajutor în religia acestei lumi? Nicio clipă măcar. Mi-am dat seama mai bine ca oricând că unchiul meu fusese cel în care crezusem, şi nu acel Dumnezeu blajin, pe care lumina bunătăţii lui îl proiectase pe cerul nepăsător. În toată frământarea mea, nu i-am acordat Dumnezeului credinţei mele nici măcar un gând. Aş fi putut mai curând să mă adresez lui Sirius.

În cele din urmă se făcu întuneric şi farul bicicletei era încă neaprins. Trecui de o cotitură şi descoperii la un metru de mine spatele unui furgon de marfă, lucind nelămurit în semiobscuritate. Credeam că era în mişcare şi încercai să-l depăşesc, şi atunci panoul de la spate se apropie rapid, ca printr-o vrăjitorie, şi-mi dădui seama că era prea târziu să evit o ciocnire. Parcă văd cum ghidonul bicicletei se îndrepta cu iuţeală să se ciocnească de roţile mari de lemn, şi simţii că îmi pierd echilibrul în încercarea de a coti.

Până la acest punct, îmi amintesc lucrurile simplu şi clar, şi apoi totul îmi dispare complet din amintire. Probabil că am căzut şi m-am izbit de furgon. Nu se ştie. Cu siguranţă că am căzut ameţit. Dar e ciudat că nu-mi amintesc nimic de clipa când m-a cuprins ameţeala. Lumina se stinge, ca să zic aşa, în momentul când vin în atingere cu roţile şi partea laterală a furgonului.

7. DL. BLETSSWORTHY UITĂ CU TOTUL DE SINE

Povestirea mea limpede şi personală trebuie să facă loc acum uneia vagi şi indirecte. Despre

întâmplările cuprinse într-o întreagă perioada de şase săptămâni nu există în amintirea mea decât un gol. N-am reuşit niciodată să aflu ce s-a petrecut cu bicicleta şi nici cum am ajuns la Oxford. Am nimerit în locuinţa mea din Carew Fossetts noaptea târziu, într-o trăsură şi cu capul bandajat cu multă grijă.

Se pare că mi-am pierdut vremea prin Oxford o săptămână sau chiar mai mult. M-am ocupat cu multă incompetenţă de problemele de afaceri. Am aflat că Graves s-a folosit la maximum de poliţa garantată şi că a acceptat un post la o societate comercială de pe Coasta de Aur. Cred că mi-a scris o scrisoare prin care îmi transmitea că o să mă despăgubească şi în care îşi exprima regretul. Probabil că mi-a scris, dar nu ştiu dacă documentul mai există. Se pare că nu l-am lăsat pe dl. Ferndyke să se intereseze de eşecurile mele în afaceri şi de nenorocirile mele. Cred că ar fi fost o înjosire prea mare pentru mine, după recentele asigurări pe care i le dădusem. În locul lui am angajat un avocăţel jerpelit din Oxford, ocupat mai ales cu afacerile jucătorilor la curse care pândesc pe studenţii sportivi şi pe minorii cărora le este interzis accesul, şi am luat câteva hotărâri foarte nesăbuite şi dezavantajoase în privinţa bunurilor firmei noastre. Toate acestea s-au şters din memoria mea. Se pare că am făcut două sau mai multe eforturi de a o întâlni pe Olive Slaughter singură, dar poate că ea îi spusese maică-si că-i e frică de mine, şi, în orice caz, aceste încercări au rămas fără rezultat. Un bandaj formidabil pe unul din ochi poate că micşora ceva din nevinovăţia naturală a înfăţişării mele. Cred că am dat frâu liber unor accese violente de furie, dar mă îndoiesc că am făcut asta în prezenţa altor oameni. În privinţa asta mi se pare că aş avea o umbră de amintire. Nu s-a întreprins niciodată vreo acţiune de încălcare a angajamentului.

Nimeni n-a ştiut exact cum şi când am plecat din Oxford. Am plecat singur şi mi-a observat lipsa numai proprietăreasa. Datoria pe care o aveam pentru chiria apartamentului a fost achitată mai târziu de dl. Ferndyke şi tot el mi-a strâns lucrurile. Nu se ştie pe unde am umblat timp de trei săptămâni. La sfârşitul acestei perioade am fost găsit rătăcind pe o stradă dosnică din suburbiile Norwichului. Am fost găsit de un poliţist la ora trei dimineaţa. Eram murdar de noroi, fără pălărie şi fără niciun ban şi aveam febră mare. Presupun ca băusem mult, că luasem droguri şi că fusesem într-o tovărăşie proastă. Miroseam puternic a eter. Uitasem complet cum mă numeam şi cine eram, şi nu exista niciun document asupra mea prin care să mi se stabilească identitatea. De la postul de poliţie m-au trimis la infirmeria azilului de săraci şi acolo o soră deşteaptă, băgând de scamă că hainele mele erau făcute de comandă, s-a uitat în buzunarul interior şi a găsit eticheta croitorului din Oxford, cu numele meu şi al colegiului pe ea, şi prin acest canal îngust s-a restabilit comunicaţia cu situaţia mea pierdută şi uitată. Între timp eu zăceam în pat, nerăspunzând la numele meu, bolnav şi prea apatic ca să mă pot restabili uşor.

O nouă conştiinţă s-a alcătuit în mine, încet dar sigur. Nu ştiu exact cum a început. Am o vagă impresie că am fost mutat într-o rezervă cu plată, mult mai confortabilă, şi am fost încântat să aud că dl. Ferndyke urma să vină acolo să mă vadă. Îmi aminteam de numele lui ca de al unei persoane amabile, în timp ce al meu încă mă ocolea. Primul indiciu al vitalităţii ce îmi revenea a fost un val de aversiune faţă de îngrijitoarea mea particulară, o creatură flecară, cu părul lins şi rar, duşmănind teribil doi oameni ale căror nume le repeta într-una, ca un refren exasperant, în timp ce îşi vedea de treburi: „Hall Dane” şi „Hall Caine”. Hall Caine era, mi-am dat seama, marele romancier, şi

una din eroinele sale, Gloria Storm, o făcuse să se simtă jignită, fiind înfăţişată în chipul unei infirmiere mistuite de patimi; Hall Dane am dedus — deşi cu mai multă greutate — că era lordul Haldane[126], care făcuse anumite schimbări în situaţia infirmierelor din armată. Zăceam culcat şi o uram, când deodată mi-am amintit de o vizită a lordului Haldane la Uniunea Studenţilor. Şi asta m-a făcut să-mi aduc aminte de câteva fraze dintr-un discurs al lui Lyulph Graves, al acelui Lyulph Graves care se ridicase de pe banca de lângă mine.

Eram Arnold Blettsworthy din Lattmcer! Amintirile îmi reveneau ca o clasă în care se strâng din nou şcolarii. Intrau în bănci, dând din cap, strigând diferite nume, şi chemându-se unii pe alţii…

A doua zi veni bătrânul Ferndyke, rumen, cu ochelari şi plin de solicitudine. Faţa lui rotundă şi complet rasă se măreşte în amintirile mele, depăşind dimensiunile normale şi pierzându-şi trăsăturile obişnuite.

E ca şi cum l-aş vedea printr-o puternică lupă. O faţă tot atât de binevoitoare ca aceea a unchiului meu, dar de o înţelegere lumească pe care faţa unchiului meu n-a avut-o niciodată. O cută deasupra unei pleoape se lasă puţin în jos şi face ca ochelarii săi fără ramă să pară puţin oblici. Părul, puţin cărunt la tâmple, e tot atât de neted şi curat ca blana unei pisici. Se uită la mine în timp ce vorbeşte, ca cineva obişnuit cu problemele dificile ale oamenilor.

— Neurastenie, zise el pe un ton liniştitor. Un lanţ de nenorociri. I se poate întâmpla oricui. Ai fost doborât. N-ai nimic de regretat şi nimic de care să-ţi fie ruşine.

Păru că-şi consultă mâna stângă, o mână trandafirie.

— Aş putea să-ţi spun anumite lucruri despre propriul meu debut în viaţă, sugeră el, cu aerul că-mi face o îndrăzneaţă confidenţă. Dar s-a întâmplat

că norocul n-a fost împotriva mea. „Făgăduielile vaste pe care ţi le dă speranţa”…Într-un fel sau altul, scumpul meu domn Blettsworthy, cu toţii trecem prin asta. Dar de obicei… mai puţin violent. Dumneata ai fost luat prin surprindere. Asta nu poate să ne facă decât să ne regrupăm forţele şi să continuăm să trăim în conformitate cu tradiţiile noastre cele mai bune şi cu adevăratul nostru eu.

— Asta şi vreau! zisei eu.

— Aş dori să aflu instrucţiunile dumitale. Ce hotărăşti să facem?

— Aştept sfatul dumitale, domnule, zisei eu.

— Foarte bine, încuviinţă el. Acum, în primul rând, nu-ţi mai face griji în privinţa încurcăturilor de la Oxford. Lasă-ne pe noi să limpezim lucrurile. Totul se poate aranja. Dl. Graves şi poliţa ***s-au dus.*** Şterge-ţi asta din minte. Dumnezeu va hotărî cât de rău are să ajungă el. Cealaltă încurcătură… ei bine, mama nu este neînţelegătoare, mai ales că acum ea crede că eşti insolvabil. Nu te mai necăji pentru asemenea lucruri. Dar, deocamdată, eşti ca tăiat din rădăcini. Pluteşti în gol. Ai să simţi că viaţa e foarte goală şi lipsită de sens, dacă te întorci la Oxford sau la Londra. Ergo[127], nu te întoarce la Oxford sau la Londra. Pleacă departe şi întoarce-te în Anglia cu o nouă viziune asupra lucrurilor. Călătoreşte. Aici am vrut să ajung, mă înţelegi… ***călătoreşte.*** Un voiaj în jurul lumii. Nu pe vase mari de pasageri şi nici în hoteluri de lux, ci mai omeneşte. Pe vapoare comerciale şi călare pe catâri. Cred că asta poate să-ţi facă bine… foarte bine. Foloseşte orice mijloace de transport pe care le poţi găsi de aici până în California, pornind spre Est. Asta ar fi interesant. Şi, eventual, ai putea chiar să scrii despre totul.

— Cum a făcut Conrad[128], zisei cu.

— De ce nu? zise dl. Ferndyke, nelăsând să se vadă nicio exaltare pentru faptul că muşcam din momeala lui şi nefăcând nicio obiecţie afirmaţiei

că aş putea scrie ca Joseph Conrad. Va fi o viaţă sănătoasă, continuă el. Nervii ţi se vor însănătoşi. Ai să scapi de boala asta neînsemnată. Şi cred că ai să poţi fi scutit de cea mai mare parte din aranjamentele pregătitoare. Romer, de la firma armatorilor Romer & Godden, e văr primar cu dumneata. L-ai cunoscut la o nuntă şi el te-a plăcut. Vapoarele lor se duc în toate părţile lumii, şi ei te pot îmbarca pe oricare din ele, cu toate că nu prea transportă pasageri, doar câte un funcţionar de-al lor, contabilul sau supraveghetorul încărcăturii sau alte asemenea persoane. Ei te pot trimite în toate punctele globului… care sunt nesfârşite. Poţi vedea ce este munca, poţi vedea ce este comerţul, aventura, adevărata aventură, ceva din Imperiu, o mare parte a lumii. Ai cunoscut destul timp Tamisa superioară, un râuleţ în care să se bălăcească băieţii. Coboară acum către Tamisa inferioară, care este estuarul întregii lumi. Începe totul din nou de acolo. Ţi-ai pierdut tinereţea şi ea s-a dus pentru totdeauna. Asta-i sigur! Ce părere ai, d-le Blettsworthy? Du-te şi găseşte-l pe omul acela.

Dl. Ferndyke se opri brusc, tuşi şi se înroşi. Căzuse în retorică. Ochii săi se umeziră uşor, sau cel puţin aşa îşi închipui el. Îşi scoase ochelarii, şi-i şterse, şi îi puse la loc, strâmb, exact cum fuseseră mai înainte.

— Pe scurt, d-le Blettsworthy, reluă el cu vioiciune, pentru început te sfătuiesc să faci o lungă călătorie pe mare. Afacerile dumitale sunt în dezordine, dar îţi rămâne încă destul ca să poţi fi independent. Totul se poate aranja.

Capitolul al doilea

în care se povesteşte cum dl. Blettsworthy a pornit pe mare, cum a călătorit şi cum a naufragiat, fiind părăsit pe o epavă plutitoare şi apoi cum au apărut sălbaticii care l-au capturat

1. DL. BLETTSWORTHY ALEGE O NAVĂ

În prezenţa d-lui Ferndyke, puteam să fiu aproape acelaşi Blettsworthy cum fusesem înainte de dezamăgirea pe care o suferisem; dar atunci când, după a doua întrevedere avută la Londra, în care sugestia lui a fost înfăţişată mai pe larg şi acceptată, am ieşit din biroul său prin spaţiile plăcute din Lincoln's Inn şi am intrat în aglomeraţia din Chancery Lane, am simţit că sunt o fiinţă cu adevărat nesigură şi lipsită de apărare, cu o dezolantă nevoie de încurajare. Ecourile râsului aspru şi ale amintirilor odioase din zilele viciului meu anonim mai răsunau în mine şi învăţasem ceva despre josnicia semenilor în care te încrezi, şi de asemeni ceva despre hrubele mârşăviei din propria mea temelie. Dl. Ferndyke, în această a doua împrejurare, îmi acordase exact douăzeci de minute din timpul său, se uitase la ceas şi mă condusese până la uşă. El îmi era de mare ajutor, dar ajutorul său era trecător. Doream un Prieten. Doream un prieten care să asculte la nesfârşit expunerea nedumeririlor mele şi să-mi dea sfaturi care să mă consoleze.

„Marea! Lumea largă! Omenirea!" Acestea erau cuvinte frumoase, însă eu doream să dau un răspuns mai bun, voiam să fiu în stare să dau un răspuns mai bun.

De exemplu, aş fi putut să spun: „Ai dreptate, domnule. Fii sigur că un Blettsworthy va proceda bine".

E ciudat cum poate să le treacă unora prin minte că ar putea spune unui om nişte lucruri pe care de fapt niciodată nu i le-ar putea spune.

Îmi plăcu tânărul Romer, care abia dacă era cu doisprezece ani mai mare decât minte, şi îmi dădu şi el tot sprijinul în răstimpul pe care-l avea la dispoziţie. În cazul lui, răstimpul a fost aproape o jumătate de zi. Îmi vorbi despre vapoarele ce

călătoreau în felurite locuri, cum şi despre reputaţia şi meritul fiecăruia. Era nevoie să-mi dea nişte scrisori de recomandaţie pentru oamenii din porturile de escală? Cei mai mulţi dintre ei vor fi corespondenţi de afaceri, dar pe unii aş putea să-i găsesc simpatici. El răsfoi o listă. Aş vrea să mă duc la Manaos, pe Amazon în sus? Asta aş putea-o face numaidecât. O direcţie interesantă ar fi insulele Canare, şi apoi de-a curmezişul Braziliei şi în jos către Rio. Sau, fireşte, aş putea ocoli Canarele. Sau aş putea să mă duc spre răsărit. O mare încărcătură de sticle înfundate, maşini de cusut ieftine, păpuşi de celuloid, statuete dc alamă, lămpi cu parafină, aţă de bumbac, medicamente, alimente pentru copii şi ceasuri germane era transportată în Burma. Ce aş zice de Burma? Aş dori cumva să mă uit niţel într-un atlas pe care-l avea în anticameră, alături de lista călătoriilor?

Omul era încurajator, îmi dădea o senzaţie plăcută de superioritate invitându-mă să iau în mână lumea şi s-o examinez ca pe un bilet de călătorie.

În cele din urmă, ne-am fixat asupra ***Leului de Aur,*** care pornea cu o primă destinaţie spre Pernambuco şi Rio.

2. DL. BLETTSWORTHY PORNEŞTE PE MARE

Câte mii de oameni au simţit poate ca şi mine iluzia de mărire care m-a cuprins, stând pe puntea legănată a ***Leului de Aur*** şi privind ţărmurile din Kent şi Essex cum lunecau pe lângă mine, întinse până către Londra pe care o lăsasem în urmă! În seara aceea mi se părea că ieşeam dintr-o viaţă meschină către libertate şi aventură şi că omul pe care aveam să-l găsesc în mine în această căutare va fi cu siguranţă mai bun.

Regiunea întinsă, înţesată, a docurilor de pe fiecare parte, unde case, hanuri şi biserici păreau că plutesc pe apa printre vase şi şlepuri, dispăruse; acolo unde bacul din Tilbury trece gâfâind spre Gravesend, luminiţe galbene se iveau una câte una şi curând se înmulţiră puzderie, însuşi marele oraş ajungând să nu pară mai mult decât o pată de funingine în lumina asfinţitului, în vreme ce casele de pe Insula Canvey se înşirau de o parte, iar dealurile scunde şi line din Kent de cealaltă. Albastrul serii se prefăcu aproape în beznă, cheiul luminos din Southend era pe aceeaşi linie cu noi, iar digul lung, îndreptat mai întâi în direcţia noastră, se întoarse după aceea parcă ţintind spre Londra. Plajele din Kent, simple pete de lumină pe bordura nopţii, plutiră pe lângă noi şi rămaseră în urmă. Ochii vii de lumină, galbeni şi roşii, care clipeau, dispărând şi ivindu-se, şi clipeau din nou într-un ritm semnificativ, şi razele albe de lumină ne călăuzeau cursa spre larg, se strângeau în urma noastră, se îndepărtau şi se scufundau, şi în cele din urmă, în afară de câte un vas singuratic, care trecea luminat în depărtare, fără să-i pese de noi, luminat egoist pentru propria sa protecţie, ne aflam singuri, în largul mării.

Şi în noaptea aceea am simţit că ieşisem într-un spaţiu vast, cu toate că eram pentru prima dată în viaţă cu adevărat prizonier.

Literatura lumii întregi, şi mai ales literatura noastră, a celor care citim englezeşte, este plină de

presupunerea că a ieşi pe mare cu un vas înseamnă a ieşi la „loc deschis”. Dar se află pe lume loc cu adevărat „deschis”, afară de drumurile şi cărările dintr-o ţară cu oameni binevoitori? Aici, luminile şi mulţimile sunt lăsate în urmă, ca şi spaţiile largi în care poţi să te mişti, ca şi toate întâmplările şi priveliştile schimbătoare. Nimic nu rămâne în cele din urmă decât noaptea, o noapte cu desăvârşire goală. Cobori, urci din nou pe punte, te plimbi pe coverta îngustă, dar simţind că savurezi imensitatea. Te întorci înăuntru şi dormi. Zorile se preling în întunericul tău, făcând ca lumina lămpii de petrol care se leagănă să pară galbenă şi afumată.

Priveşti în jurul tău, înainte de a-ţi da seama de noile împrejurări în care te afli. Îţi recunoşti lucrurile, pe jumătate încă nedespachetate. Totul pare angajat în nişte mişcări care pivotează în chip misterios şi îşi schimbă încet nivelul faţă de tine. Afară, cerul şi orizontul s-au unit în acest dans lent şi nesfârşit. Te scoli şi te îmbraci clătinându-te, urci poticnindu-te scările spre punte şi te apuci cu mâna de parapet. Apă. O incomensurabilă cantitate şi întindere de apă în jurul tău şi dedesubt, iar deasupra un aer umed şi agitat; acestea sunt zidurile enorme şi invizibile ale închisorii de care încă nu-ţi dai seama. Orice închisoare de pe pământ are cel puţin o uşă care dă spre lume, chiar dacă această uşă e închisă, dar închisoarea mării nu are nevoie de lacăte ca să te ţină într-o captivitate completă.

Dl. Ferndyke avusese intenţii bune, trimiţându-mă pe mare. Cred că mă judecase cu multă pătrundere, dar el nu cunoştea de loc marea. Credea, prin obişnuinţă şi tradiţie, că a călători pe mare, şi mai ales pe un vas care nu este adaptat pentru pasageri, e prin sine însăşi şi experienţă plăcută şi înălţătoare. Tot astfel ar fi gândit şi unchiul meu. Britania, ţara noastră, domină şi este dominată de valurile mării, iar sufletul rănit al

britanicului în suferinţă se întoarce spre ele, ca un copil către mama lui. Vânturile mării scotocesc insula noastră de la un capăt la celălalt, şi fericirea deosebită a Angliei este de a nu fi niciodată la mai mult de o sută de mile de apele mântuitoare. Noi, Blettsworthy-ii, cu toţii, se înţelege, revenim către mare din instinct. Îndată ce ne căpătăm picioarele marine, ne simţim fericiţi şi ca acasă. Eu am făcut tot ce am putut ca să mă simt fericit şi ca acasă, dar în dimineaţa aceea picioarele mele marine erau încă prea şovăielnice. Şi totuşi, mă ţineam de parapet şi mişcam capul dintr-o parte într-alta ca un lup de mare, şi mormăiam refrenul unui cântec marinăresc — singurul cântec marinăresc pe care-l ştiam. Pot să-mi amintesc şi acum cuvintele, fiindcă mi-am dat seama brusc de nepotrivirea lor cu împrejurările în care mă aflam, şi m-am întrerupt la mijlocul refrenului.

„Lui Jack, priviţi-o cum îi face semn, sprinţară,
Şi-oricând pe ţărm în aşteptare o vedeţi.
Iubita-i pentru marinar o stea polară
Haideţi, băieţi, sus ancora, băieţi!”

Fredonam cântecul acesta cu totul nepotrivit, numai ca să-mi spulber îndoielile. Căci aveam îndoieli. Trebuia să fiu în tonul marinarilor pe care-i cunoşteam de la toţi scriitorii din literatura noastră, care erau în chip special, distinctiv şi chiar extravagant, bărbaţi; bărbaţi încercaţi; duri şi aspri pe dinafară, fără îndoială, dar duioşi şi delicaţi peste măsură pe dinăuntru. O anume lipsă de amabilitate în primirea pe care mi-o făcuse căpitanul cu o seară înainte, îmbinată cu o anume grosolănie şi violenţă a limbajului său, când îl contrazise pe ofiţerul de cart, în timp ce vasul manevra în josul fluviului, nu însemna pentru mine decât asprimea de suprafaţă din coaja acestui preţios fruct omenesc.

Siajul se târa în urma noastră ca o povestire inutilă şi se pierdea în depărtare, iar fumul se răspândea în direcţia vântului. Zăream pe câte cineva la cârmă, în cabina de pe punte, iar în partea din faţă câte un cap şi un spate îndepărtat; altminteri, nu puteam zări niciun marinar. Apă agitată şi învolburată, un cer albastru-cenuşiu, şi nimic altceva decât noi înşine.

Această privelişte, cu câteva variaţii de cer şi de valuri, era, m-am gândit eu, înfăţişarea a trei sferturi din glob. Iată aşadar aspectul normal al planetei numite Pământ. Peisajul de uscat alcătuia o excepţie. Era bine să-mi amintesc de acest lucru. Sărmanele suflete îngrămădite pe ţărm întorceau spatele la trei sferturi din lumea noastră. Simţeam o dezaprobare morală faţă de o asemenea comportare.

Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să apreciez bărbăţia cinstită a celor cinci fiinţe care împărtăşeau cu mine acest crâmpei dislocat din lumea oamenilor. Fiindcă cele cinci suflete alcătuiau acum, pentru un timp definit, toată lumea din jurul meu. Din restul populaţiei de pe vas, cu excepţia lui Vett, micul şi îndemânaticul nostru ***steward,*** n-am văzut pe nimeni până când am acostat la Pernambuco.

Imaginea unui fochist care ieşise să ia aer, ori a trei sau patru oameni angajaţi într-o treabă neînţeleasă de mine, sub conducerea ofiţerului secund, sau sunetul unei armonici care se străduia să execute (şi nu sfârşea niciodată) o arie de ***music-hall,*** stingându-se brusc şi violent în aparenţă, un mic grup de oameni care stăteau la prova în câte o seară frumoasă, de taifas ori cosând, iată toate amintirile ce le-am păstrat despre pătura inferioară din mica noastră mostră de societate omenească. Între ei şi noi era — gândeam eu — o mare prăpastie. Ţelurile lor, se înţelege, nu erau ţelurile noastre, şi nici gândurile lor nu erau gândurile noastre. Noi, cei şase, eram

dintr-un aluat mai fin şi duceam o viaţă superioară. Vorbeam cu ei foarte puţin şi distant. Era ca şi cum o ceartă puternică fusese potolită fără prea mare certitudine şi putea în orice clipă să izbucnească din nou, dacă am fi slăbit această încordare. Când mă duceam spre mijlocul vasului, puteam simţi că intrarea întunecoasă ce dădea spre adăpostul marinarilor mă spiona şi mă judeca cu de-amănuntul, şi nu mă aflam atunci într-o stare de spirit care să-mi îngăduie plăcerea de a fi spionat şi judecat.

Fără îndoială că starea mea sufletească specială făcea din mine un tovarăş de călătorie peste măsură de dificil şi plin de spirit critic pentru aceşti cinci oameni cărora le fusese impusă prezenţa mea. Asupra tinereţii mele încrezătoare şi lipsite de experienţă, care se avântase în lume cu năzuinţele cele mai generoase, se abătuseră dezamăgiri de tot felul. Îmi zdrobisem şi-mi paralizasem capacitatea de a-mi accepta semenii. Îmi pierdusem încrederea în ei şi le priveam feţele neîncrezător şi niţel înfricoşat. Am încercat să nu dau înapoi ori să mă retrag în mine, dar când eram cu ei nu mă simţeam la largul meu, aşa încât primele mele încercări de cordialitate şi apropiere faţă de ei au avut un caracter vădit artificial, încă de la început, fără îndoială că din cauza greşelilor mele de comportare, de accent şi de conduită, poate că şi din pricina supărării pe care le-am provocat-o fiindu-le vârât pe gât, Bătrânul mi-a purtat pică.

Acesta era un individ robust, cu faţa pătrată, cu părul galben-roşcat, cu genele de culoarea nisipului şi cu o gură aspră. Ochii lui mici, de culoare verde-cenuşie, mă priveau veninos.

— Este pentru a treia oară că am o pacoste de pasager pe acest vas blestemat, a spus el, atunci când Midborough, ofiţerul secund, căruia tânărul Romer mă încredinţase, a venit să mă prezinte. Şi

apoi mi-a întors spatele şi nu m-a mai luat în seamă.

A doua oară când mi-a dat atenţie s-a întâmplat să fie tot indirect. „Vett”, l-am auzit urlând, tocmai când începusem să mă gândesc la cafea (Vett, vă amintesc era ***steward***-ul), „l-ai chemat pe extra-super-***gentleman***-ul nostru?”

Mai mult decât deconcertat de aceste preliminarii, m-am apucat să dezvolt noile mele relaţii cât mai plăcut posibil. Totul depindea, evident, de căpitan. Maşinistul, prin toate drepturile şi tradiţiile, ar fi trebuit să fie un scoţian, dar, în loc de asta, era un tip uriaş, negricios, cu părul creţ, cu aer semit, cu buza inferioară răsfrântă, şi cu un accent pe care-l căpătase probabil prin ţinutul Tamisei inferioare. Primul ofiţer era un individ slab, mărunt, cenuşiu, mereu cu aer preocupat şi cu darul de a face observaţii sentenţioase în intervalele de tăcere. Se scobea tot timpul în dinţi şi era de acord cu căpitanul în toate, chiar înainte ca acesta să fi terminat ce avea de spus. Midborough, al doilea ofiţer, avea constituţia, paloarea şi părul blond al nordicului şi se purta rezervat faţă de căpitan, cu o rezervă care se transforma în panică în cazul tânărului Rudge, al treilea ofiţer. Văzând cât de dominant era căpitanul, eu am făcut greşeala să mă adresez prea des şi prea exclusiv acestuia, căci, ca orice personaj regal, un căpitan nu poate fi condus către un anumit subiect, ci el trebuie să şi-l aleagă. Şi teama de propria mea spaimă făcuse poate ca manierele mele să fie lipsite de deferenţă. Ar fi trebuit să aştept să văd felul cum îi vorbeau ceilalţi, şi să-i imit.

Pe lângă asta, pentru motivul că eram un om foarte tânăr, cu prea puţină cunoaştere a lumii de dincolo de Wiltshire şi Oxford — căci nefericita mea cădere în viaţa de viciu era ştearsă acum din minte — ar fi trebuit, dacă ar fi fost cât de cât cazul, să vorbesc despre mine şi despre lucrurile

din Oxford sau despre puţinul pe care-l cunoşteam despre cărţi, sporturi şi jocuri. Sau despre neamul Blettsworthy. Intenţia mea a fost de a mă face cunoscut tovarăşilor mei şi de a stârni din partea lor confidenţe similare, dar acum văd prea bine că multe din cele ce le-am spus ar fi putut să li se pară mărginite şi egoiste.

— Ai fost vreodată pasionat de sportul cu arcul, domnule Căpitan? îl întrebai eu.

Căpitanul se opri o clipă din mestecat, apoi scoase un sunet care era în parte o muşcătură scurtă, bruscă şi în parte cuvântul ***„Ce?”***

— Sportul cu arcul, repetai eu.

Căpitanul îşi lăsă jos cuţitul şi furculiţa şi mă privi cu multă seriozitate. Această pauză, care începeam să cred că era într-un fel interogativă, se prelungi.

Primul ofiţer întrerupse tăcerea.

— Există într-adevăr, zise el. Este numit texoferie. L-am văzut practicându-se la Folkestone. Trăgeau, fără să nimerească, în nişte ţinte mari, cât fundul unui coş de rufe uriaş. Te întrebai cum de pot să greşească.

— Este o mare plăcere, zisei eu; mai ales pe un teren înverzit şi pe o zi însorită.

— Dacă n-ai nimic altceva de făcut, poate, zise maşinistul.

— Îţi aduce aminte de Robin Hood[129] şi de vestiţii lui ciraci, zisei eu; de vechea Anglie şi de epoca dc aur. De suliţele cenuşii şi aşa mai departe. Trecui la amintiri. Câteva din soţiile profesorilor trăgeau neobişnuit de bine la ţintă.

Nimeni nu mai avu de spus nimic despre sportul cu arcul, şi urmă altă pauză lungă. Eram pe punctul de a-l întreba pe căpitan dacă se pasionase vreodată de teatrul de amatori, când el însuşi întrerupse tăcerea punându-i primului ofiţer câteva întrebări foarte tehnice cu privire la încărcătură. Ascultai atent, în speranţa de a putea să aduc şi eu o contribuţie, dar dacă subiectul ar fi fost ales în

mod special pentru a mă exclude, tot n-ar fi putut să mă reducă mai bine la tăcere.

— Ce înseamnă, întrebai cu la un momenat dat, acest claxon de care vorbiţi?

Nu-mi răspunse nimeni.

Timp de câteva zile m-am străduit să-mi fac conversaţia acceptabilă şi să-mi creez o oarecare intimitate cu ei, dar treptat curajul a început să mă părăsească. Aceşti cinci oameni nu mă voiau, orice aş fi făcut eu; nu mă voiau cu niciun chip. Primele mele tentative stângace slăbiră şi se stinseră cu totul. Deveneam un ascultător din ce în ce mai pasiv al perspicacităţilor căpitanului, al sentimentelor primului ofiţer, al conversaţiei maşinistului şi al afirmaţiilor celor doi ofiţeri mai tineri. Dar ei afişaseră acum un dispreţ atât de profund faţă de mine şi un dezgust atât de mare pentru tovărăşia mea, încât nu mă lăsau să stau în umbră, ci se apucau să născocească mici sarcasme, aluzii şi sâcâieli care mă jigneau şi mă puneau într-o situaţie penibilă. Maşinistul născoci o insultă strălucită. La început, mă numise ***„mister”,*** domnule, iar acum, pe nesimţite, lăsase să cadă ultima silabă, şi până la urmă mi se adresă de-a dreptul cu ***„miss”,*** domnişoară. Căpitanul, în momentele sale de bună dispoziţie, iar acestea erau în general cele de pe la sfârşitul mesei, începu să folosească un limbaj fără perdea, care era gustat şi repetat de maşinist, şi aplaudat cu respect de cei doi tineri. Primul ofiţer devenea rigid şi nu dădea niciun semn nici de aprobare, nici de dezaprobare.

— Mi-e teamă că te cam şochează, ***domnişoară*** Blettsworthy, zicea maşinistul, ca un refren la fiecare „poantă”.

Făcui efort şi marcai un punct.

— Câtuşi de puţin, zisei eu la a suta repetare a refrenului maşinistului. Am cunoscut, într-o tavernă din Oxford, un moşneag spurcat la gură care l-ar fi putut întrece pe căpitan, ba chiar l-ar fi făcut praf.

Spusele mele fură urmate de o lungă tăcere.

— Asta s-o crezi dumneata, zise primul ofiţer într-un târziu, tatonând terenul.

— Moşneagul acela avea o provizie straşnică de snoave în versuri, zisei eu. Şi erau ***cu adevărat*** snoave.

Auzisem destule la vremea respectivă, şi am recitat acum câteva mostre dintre cele mai deocheate. Nimeni nu îndrăzni sa râdă, iar căpitanul mă privi pe deasupra şervetului.

— Nu mă aşteptam din partea dumitale, domnişoară, zise maşinistul cu reproş.

Apoi căpitanul izbucni:

— Dacă nu poţi să-ţi ţii gura la masă, ***domnişoară*** Blettsworthy, va trebui să-ţi ici mesele în cabină! zise el, iar eu nu găsii niciun răspuns care să pară potrivit.

— Am crezut că vă plac asemenea versuri, zisei eu şi adăugai pentru prima dată respectuosul ***„sir”*** folosit de tovarăşii mei.

Căpitanul scoase un mârâit fioros.

Dar după aceea felul său de a vorbi se îndulci considerabil, şi teama maşinistului de a nu mă şoca dispăru din conversaţia noastră. Cu toate astea, simţeam că prezenţa mea aducea cu ea un iz de ostilitate şi neîncredere, şi poate că şi o prăpastie socială chiar mai mare decât înainte. Între mese, eram nevoit să stau de unul singur sau să dorm. Cum mă îndreptam către unul din ei, omul mă ocolea. Zilele, în perioada aceea de vreme frumoasă şi mers sigur, păreau nemăsurate şi se retrăgeau încet, printr-un labirint de amurguri, în nopţi interminabile. Ceasul adormea şi nu se mai mişca. Ofiţerii cei tineri jucau cărţi, jocul înveselindu-i şi deprimându-i alternativ. Maşinistul citea la nesfârşit, iar primul ofiţer se lăsa să cadă într-o stare de letargie. Căpitanul era de obicei invizibil.

Am împrumutat câteva cărţi de la maşinist, care mi le-a dat cam în silă, una câte una, cerându-mi

stăruitor să am grijă de ele şi să i le înapoiez în bună stare. Mi-a împrumutat un volum foarte uzat din „Istoria lumii” a luiHelmholtz[130], care trata despre dinastiile tătare şi despre China, o carte numită „Cum să schiezi” şi relatarea lui Stanley[131] despre felul cum l-a salvat pe Livingstone. Maşinistul citea mai ales „Manualul de fiziologie” a lui Kirke, încercând să aprofundeze structura creierului din descrieri şi planşe şi rămânând nedumerit asupra celor citite. Eu am făcut tot ce am putut ca să leg cu el o conversaţie pe marginea acestei cărţi, dar nu eram în stare să-i ofer decât comentarii, pe câtă vreme el nu voia nimic altceva decât fapte.

Toate aceste cărţi, mi-a spus el, le-a cumpărat de ocazie, de la negustorii ambulanţi de pe străzile Londrei, şi niciodată n-a dat mai mult de un şiling pentru fiecare din ele. I-ar fi plăcut o carte mare despre lucrurile adevărate. Osândea literatura, socotind-o amăgitoare. Citea cu gura larg deschisă, şi aproape totdeauna se scărpina pe obraz în timpul lecturii. Ceea ce citea părea să pătrundă adânc în el, nimic nu rămânea la suprafaţă, şi toate întrebările prin care îl puneai la încercare îl supărau. Când îl întrebai ceva, privea speriat şi răspundea defensiv sau evaziv. Insista să termin fiecare carte pe care mi-o împrumuta, înainte de a începe alta. Tătarii m-au dat gata. Mi-am făgăduit că la Pernambuco voi cumpăra orice roman în engleză sau franceză pe care-l voi putea găsi.

Aşteptam cu tot mai multă nerăbdare să ajung la Pernambuco. Zilele încete urmau una după alta, cu mici variaţii. Uneori valurile creşteau, alteori scădeau sub vântul variabil; erau unele zile de hulă uleioasă şi fără pic de vânt, când maşinile duduiau, vasul se legăna scârţâind, toţi erau morocănoşi, puntea părea să caute mereu un unghi satisfăcător cu orizontul şi nu reuşea niciodată, omul cu armonica de la prova făcea eforturi disperate să ducă melodia până la capăt şi întotdeauna se

întrerupea, şi nicio clipă nu puteam să-mi abat conştiinţa de la acea pustietate nesfârşită, inumană, de apă, care ne înconjura.

În această lume restrânsă în care mă aflam, stelele îmi ţineau mai multă tovărăşie decât oricine, şi le aşteptam să răsară cum ai aştepta întoarcerea unui prieten. Deveneau mai strălucitoare, păreau să se facă mai mari, pe măsură ce neîndreptam către sud, spre tropice. Calea Laptelui devenea o fâşie tot mai vie de pulbere sclipitoare. Eram bucuros că ştiam câteva stele pe nume. De Orion şi Sirius eram sigur, pe Canopus (care se înălţa deasupra mea), Arcturus şi Rigel din colţul constelaţiei Orion le bănuiam cu oarecare certitudine. Erau prietenii mei şi le făceam semne amicale. Carul Mare urmărea Steaua Polară care cobora tot mai jos; am început să caut Crucea Sudului şi am fost dezamăgit şi neîncrezător când am descoperit-o. Apoi, cornul lunii a început să apară în fiecare noapte după apusul soarelui, devenind arogant pe măsură ce creştea şi împrăştia un albastru luminos peste cuceririle sale, făcând să dispară toate stelele, în afară de cele mai strălucitoare, de pe cerul invadat. Stăteam pe punte până noaptea târziu, privind la cer, şi dormeam dimineaţa târziu, căci noaptea era mai puţin agasantă, mai puţin singuratecă şi tulburătoare.

Treptat, peste tristeţea crudă din sufletul meu s-a aşezat o pojghiţă defensivă de dispreţ byronian[132], care pentru câtva timp m-a protejat în bună măsură. Dispreţuiam ceea ce era josnic şi eram prietenul stelelor celor bune. Mă ţineam mai puţin de balustradă şi de bare şi îmi încrucişam mai mult braţele. Temerii respectuoase i-am substituit o atitudine rece şi taciturnă. Meditam asupra dezamăgirilor şi viciilor mele şi găseam acum o sumbră consolare în amândouă. Cât de puţin ştiau cei care mă numeau ***domnişoară*** Blettsworthy! Dar — o, Doamne! ce lungi erau

acele zile şi câte speranţe îmi pusesem în Pernambuco!

3. ACOSTARE LA PERNAMBUCO

Când am intrat în Recife (care este adevăratul nume al localităţii numite de oameni Pernambuco) când am intrat în rada exterioară a portului, am avut aceeaşi iluzie a unei eliberări iminente pe care o simţisem când am plecat din Londra, pe Tamisa în jos. Oraşul părea să se deschidă în faţa mea ca o invitaţie largă şi variată. Ieşiserăm din pustietatea singuratică, şi fiecare chei sau stradă şi clădire se întindea ca o ofertă nelimitată de a scăpa din această suveică trepidantă de fier sărat şi ruginit în care traversaserăm Atlanticul. Puntea marinarilor era un mănunchi de chipuri în aşteptare, şi atitudinile lor exprimau acelaşi dor de libertate. Vorbesc acum despre aceste lucruri cu înţelegere, dar în momentul acela eram transportat cu totul de iluzia generală. Mă simţeam atât de bucuros, încât aş fi putut să fiu vesel cu căpitanul, dacă purtarea lui m-ar fi îmbiat la aşa ceva. Îl iertam pe maşinist din toată inima, în sinea mea. Era greu să-mi ţin braţele încrucişate şi să rămân, chiar şi în exterior, byronian.

Dar cei care intră singuri în captivitate pe mare nu scapă de ea din nou atât de uşor. Fiecare din această mulţime zâmbitoare de case, care par să se ofere călătorului sosit, este în realitate prevăzută cu lacăte şi bariere împotriva lui. Acele uşi care stau deschise pe cheiuri sunt capcane pentru sufletul lui însetat, singuratic şi plin dc pofte. Vama îi va cerceta sărmanul bagaj şi va părea că-l împinge spre abundenţa acestei ţări, nouă pentru el, dar în dosul vameşilor şi autorităţilor portuare există un cordon al celor care-i pândesc nevoile şi slăbiciunile imediate. I se oferă dragoste vădit falsă, tovărăşie falsă şi distracţii false şi artificiale. Dacă s-ar desprinde, printr-un mare efort, de toate

acestea, el ar rătăci pe străzile cu magazine care etalează lucruri ce sunt pentru el inutile, sau ar umbla printre oameni cu obiceiuri, moduri de a gândi şi de a vorbi cu totul diferite de ale sale. Tramvaie şi omnibuze îl invită să se urce în ele şi să viziteze suburbii şi cartiere cu nume de care n-a auzit niciodată şi care, atunci când ajunge la ele, nu-l doresc de loc.

Speranţa nu moare decât o dată cu viaţa, căci viaţa şi speranţa sunt acelaşi lucru şi astfel marinarul îşi continuă drumul prin oraş, căutându-şi partea sa de tihnă şi libertate în relaţiile omeneşti care par să treacă pe lângă el, atât de natural, şi totuşi atât de inaccesibil. A fi răsplătit nu înseamnă decât o intensificare a sentimentului de dezrădăcinare de pe ţărm, căci acum nu se mai gândeşte nici măcar la întoarcerea pe vas. Când mi-am văzut tovarăşii de pe vas gata să coboare pe ţărm pentru noaptea aceea, cu toţii mai mult sau mai puţin pregătiţi pentru aventură, mi s-a părut foarte improbabil că ne vom mai aduna din nou cu toţii la un loc. Cu toate acestea, ne-am adunat. Căpitanul s-a schimbat într-o persoană dichisită, cu o pălărie elegantă de fetru şi un vârf de batistă care-iieşea conştiincios din buzunarul de la piept; maşinistul arăta minunat într-o haină gălbuie, cu o cravată ţipătoare. Midborough şi Rudge erau însă cât se poate de banali în nişte costume bleumarin, cu gambete şi au plecat ca doi gemeni; oamenii din echipaj erau transformaţi în acelaşi fel. „Uitaţi-vă ce bine arătăm!” parcă strigau serioasele lor strădanii de găteală. „Nu aveţi niciun cuvânt de bun sosit pentru nişte gentlemeni ca noi?” Şi astfel, unul câte unul, fii ai speranţei, ne-am întors toţi cu spatele spre ***Leul de Aur*** şi am coborât pe ţărm, iar primul ofiţer, rămas să supravegheze vasul, ne urmări cu privirea. Pernambuco nu dete dovadă de nelinişte ori plăcere excesivă în faţa invaziei noastre.

Va reuşi oare vreunul mai norocos dintre noi să pătrundă prin aceste bariere încâlcite şi să ajungă în cele din urma până la oameni? Oraşul îşi aprinse luminile, în timp ce noi coboram pe ţărm, dar şi le aprinse cu indiferenţă, fără aerul unei primiri deosebite şi fără nicio garanţie pentru aşteptările noastre.

Am văzut şi alte porturi, dar coborârea aceea pe ţărm la Pernambuco îmi rămâne încă o amintire, ca o chintesenţă a impresiilor mele marine. Oceanul este o parte din marele necunoscut şi un ipocrit care-şi insinuează vasta lui pustietate în lumea omenească. Ne desprindem lăzile noastre plutitoare şi le împingem pe pustietatea apelor, şi pe ele sunt obligaţi să călătorească toţi aceşti oameni de la marginea societăţii, fiindcă şi-au pierdut capacitatea de a păşi pe uscat.

Poate că amintirile mele sunt colorate de starea sufletească de dezamăgire care ajunsese să pună o stăpânire absolută asupra mea, poate că plăcerea vădită aproape a fiecăruia de pe ***Leul de Aur*** de a scăpa de ceilalţi devenise exagerată şi generală din prima clipă când o observasem. Recunosc adâncirea neîncetată a tendinţelor mele pesimiste din zilele acelea. Cu toate astea, îl socot pe marinar, chiar şi acum, drept un om care încearcă mereu, cu disperare, să-şi regăsească rădăcinile terestre, rămânând pe ţărm ori de câte ori are prilejul, cramponându-se acolo până când foamea şi incapacitatea sa de a se adapta oricărui alt gen de muncă îl împing, fără prea mare bunăvoinţă, iarăşi pe mare. Acolo, el trebuie să-şi ducă din nou viaţa aceea de prizonier înghesuit la un capăt — cel de la prova sau cel de la pupa, după gradul pe care-l are — al uneia din aceste lăzi de fier, greoaie şi trepidante, vârâte în apă, încărcate cu mărfuri pe care el nu le va consuma niciodată şi cu produse a căror utilitate îi este în cea mai mare parte necunoscută. Şi de fiecare dată, când se

apropia din nou de pământ, speranţele sale de a reveni în sânul vieţii omeneşti renasc într-însul.

M-am dus în oraş singur.

Tânărul Romer îmi dăduse o scrisoare către un corespondent de afaceri cu care firma întreţinea legături prieteneşti. Era un danez, dar mi s-a spus că vorbea englezeşte. În seara aceea el plecase de la birou şi se dusese acasă şi am găsit biroul încuiat, aşa că am tras la un hotel ales la întâmplare şi am fost silit să mă distrez cum m-a tăiat capul. Distracţii am găsit foarte puţine. Am luat masa la un restaurant pe care-l ţinea un elveţian din Ticino, care vorbea ceva englezeşte şi m-a ajutat să-mi comand felurile de mâncare, şi după aceea am pornit din nou să rătăcesc pe străzi. Acestea erau fie largi şi bine luminate, fie îngrozitor de întunecoase şi înguste. Am încercat să intru la un teatru, dar cred că era prea târziu şi, în orice caz, din cine ştie ce motiv nu m-au lăsat să intru. N-am putut să înţeleg explicaţiile pe care mi le dădeau. Aş fi vrut să mă duc cu una din prostituatele care mă solicitau, doar de dragul unei tovărăşii omeneşti, dacă aş fi găsit vreuna care să ştie cât de cât englezeşte. În cele din urmă, în timp ce stăteam obosit şi înfrânt în faţa hotelului meu, înainte de a intra, i-am văzut pe Midborough şi Rudge trecând pe lângă mine; feţele lor erau aprinse şi pline de nerăbdare; erau în tovărăşia unui negru uriaş care le tot vorbea din mers. Aşadar, în cele din urmă, ei îşi găsiseră un ghid şi se duceau undeva. Eram dispus să-i urmez, dar m-am stapânit.

Îmi amintesc că am stat mult timp pe marginea patului, până să mă dezbrac. „Sunt oare un suflet pierdut?” mă întrebam eu. „Urăsc eu oamenii? Ce e în dezordine în lumea mea sau în mine care face ca în mijlocul unui sfert de milion de fiinţe omeneşti să stau aici, singur cu trupul şi cu sufletul meu?”

4. VILA ELSENEUR

Dl. Andersen, căruia i-am prezentat scrisoarea în ziua următoare, mi-a dat prea puţin ajutor ca să mă scoată din nedumerirea mea, deşi dădea dovadă de cea mai ospitalieră bunăvoinţă care se poate imagina. Englezeasca lui era mai curând abundentă şi entuziastă decât corectă — o dobândise îndeosebi prin lectură — şi dacă nu-l întrerupeai mereu, nu reuşeai să înţelegi mare lucru din câte îţi tot spunea. Deoarece era foarte deconcertat de lipsa de înţelegere pe care eram silit s-o manifest într-una, m-am văzut nevoit să pretind că sufăr dc o uşoară surzenie. Dar acest lucru scoase la iveală faptul că el îşi începuse viaţa ca student în medicină la Copenhaga şi că era încă un zelos medic amator. Ne-am petrecut aproape jumătate de oră cu examinarea urechilor mele. Verdictul lui a fost că urechile mele erau perfecte din punct de vedere structural, dar că sufeream de o surzenie sufletească datorită preocupărilor egoiste ale tinereţii mele. Apoi, continuând să vorbească cu repeziciune, mă invită să luăm masa la acelaşi restaurant elveţian la care cinasem cu o seară înainte. El zicea că e un restaurant deosebit de bun, pe care străinii nu-l descoperă niciodată.

Se încălzi cu un excelent vin brazilian, un vin roşu foarte generos, al cărui nume l-am uitat, şi, pe măsură ce temperatura îi creştea, englezeasca lui se apropia tot mai mult de daneză, amestecându-se cu frânturi de franceză şi cu alte ingrediente latine, care bănuiam că provin din portugheză. Dar acum vorbea mai puţin repede şi în general îl înţelegeam mai bine. Îmi dădu explicaţii asupra ţării, cu animozitatea unui străin de altă rasă şi religie, a cărui preocupare principală era să ieftinească produsele locale şi să le trimită în străinătate cu vaporul şi să vândă mărfuri străine cumpărătorului băştinaş, care se lăsa greu convins. Cu toate acestea, îşi luase o soţie braziliană. Îmi relată

anecdote înspăimântătoare despre nepunctualitate şi diverse afaceri necinstite, vrând să-mi lase impresia că stăm în mijlocul unei populaţii ce îşi petrece rarele ore de lucru cu producerea zahărului, iar sărbătorile religioase şi alte clipe de răgaz cu dansul, cursele de cai, jocurile de noroc, beţia, adulterul, crima, tot aşa ca şi cu oboseala, neliniştea şi conflictele ce se nasc din atari ocupaţii. Şi în cele din urmă mă invită să iau masa de prânz în locuinţa lui dinafara oraşului, în ziua următoare, care era duminică, şi să joc tenis cu familia sa.

Se lăuda că fiicele lui ştiau englezeşte, însă chiar dacă ştiau, am văzut că evitau să vorbească şi am stat de vorbă cu ele şi cu mama lor într-o franceză simplificată şi convenţională. Mama era o femeie frumoasă, brunetă, voinică, de vârstă mijlocie; fiicele erau înalte şi frumoase, cu părul bălai, cu pielea arsă de soare şi cu ochii de un cenuşiu-închis, foarte frumoşi. Amândouă se străduiau care mai de care să se ocupe de mine, până când au apărut doi tineri brazilieni, cu aer posesiv şi cu o atitudine lipsită de amabilitate faţă de mine. Conversaţia deveni portugheză şi rapidă. Mi se împrumută racheta unuia din tinerii brazilieni şi-mi dădui seama că îmi obiecta modul în care o foloseam ca să ridic mingile de pe pământ, dar am considerat că e mai comod să mă fac că nu înţeleg ce-mi spune şi am continuat s-o utilizez ca pe un făraş, poate doar cu ceva mai multă grijă. Cu toţii jucau tenis la fel de prost ca şi mine, iar terenul era plin de praf şi de gropi, după cum jocul era plin de surprize. Când amândoi tinerii brazilieni îşi pierdură cu desăvârşire cumpătul, ni se servi ceaiul.

Dl. Andersen, care între timp se culcase, apăru din nou, remontat, şi începu să vorbcască într-o engleză sincopată, mai rapidă ca oricând, în timp ce d-na Andersen îmi tot sporovăia la ureche franţuzeşte. Cei doi tineri refuzară să vorbească

sau să asculte ceva altminteri decât în portugheză, iar tinerele domnişoare trăncăneau într-una, încât nu mai ştiai de la o clipă la alta dacă vorbeau cu adevărat portugheza, ori aveau numai un accent deosebit în franceza lor. Eu vorbeam jumătate englezeşte, jumătate franţuzeşte. În acest chip ne-am schimbat impresiile despre Wagner, Nissa, drumul Corniche (câtva timp am crezut că discutam despre coasta din Cornwall, dar la urma urmei îmi era tot una), despre doctrina Monroë[133], morala lui Eduard al VII-lea, farmecul deosebit al Parisului şi nenumăratele sale asemănări cu Recife, despre bogăţia vegetaţiei de la tropice, despre fluturi de noapte, viespi, şerpi şi despre jocul de bridge de curând introdus. Aşa cred eu, cel puţin, că vorbeam despre asemenea lucruri. Poate că ei să fi avut altă versiune. Era plăcut să-mi pun din nou, în voie, mintea la contribuţie, după claustrarea ei de pe ***Leul de Aur,*** însă după câtva timp am simţit o oarecare oboseală. Gazdele mele cred că simţeau aceeaşi oboseală şi ele. Dar teama că această oboseală ar putea fi observată, interpretându-se defavorabil, ne-a făcut pe toţi să ne dublăm eforturile de conversaţie, cu excepţia celor doi tineri care s-au retras numaidecât pe terenul de tenis şi au început să facă semne şi apeluri, pe care bănuiau că eu nu le observ, şi prin care-şi manifestau dorinţa de a fi în tovărăşia celor două fete.

Pentru a acoperi dezertarea lor, d-na Andersen s-a lansat într-o descriere extrem de interesantă, dar aproape interminabilă, a ceea ce putea să fie sau strălucirea păsărilor colibri din America de Sud, sau splendoarea florilor indigene, sau coloritul minunat al unor peşti din mările tropicale, sau minunăţia podoabelor şi costumelor de carnaval, sau toate acestea la un loc, sau unul din toate acestea, sau poate niciunul. Era însă o descriere foarte frumoasă iar gesturile ei şi intonaţiile ei erau

încântătoare. ***„Mais, oui”***[134], spuneam eu, ***„mais oui”.***

În cele din urmă, când m-am pregătit să plec, familia Andersen, continuând să se lupte cu nişte impulsuri mai egoiste, m-a copleşit cu invitaţii pentru a doua zi, pentru a treia zi, pentru oricare din zile, invitaţii pe care le-am acceptat cu efuziune, în acelaşi spirit. Dar cea mai tăcută dintre cele două fiice a injectat o substanţă cu totul nouă în conversaţie, remarcând liniştită, în ultimul moment şi cu ochii pierduţi în depărtare: „În zilele de lucru, suntem cu desăvârşire singure”.

Mi-am dat seama că ar fi nepoliticos din partea mea să nu le mai fac o vizită.

Le-am vizitat de mai multe ori.

Când mă gândesc la aceste vizite ciudate la vila Elseneur, e ca şi cum m-aş vedea privind printre nişte perdele de voal negru, în speranţa de a descoperi un semen de-al meu care ar putea să fie sau să nu fie acolo. Cea mai tânără dintre surorile Andersen, printr-o simplă intonaţie a glasului, a exprimat pentru mine acea promisiune mistică a tovărăşiei feminine, după care tânjeşte neîncetat sufletul unui bărbat. Era o promisiune pe care ea nu şi-a îndeplinit-o niciodată, nici măcar n-a repetat-o vreodată, pe care probabil nici nu avusese vreodată intenţia s-o exprime. Dar ea m-a ţinut în viaţă cât timp am stat în Recife. M-am prefăcut că le vizitez pentru a face o partidă de tenis în patru, cu cele două fete şi cu mama lor, căci în zilele de lucru logodnicii lor brazilieni erau reţinuţi în oraş de activitatea lor comercială. Andersen era aproape un ango-maniac şi avea vederi foarte înaintate, iar fetele lui se bucurau de o libertate ce era încă neobişnuită în Brazilia, în zilele acelea de dinainte de război.

Ele umblau chiar cu bicicleta, prin părţile mai sigure ale districtului, fustele lor lăsau să li se vadă gleznele, iar gulerul le descoperea gâtul. Şi conjugau de minune cuvântul englezesc ***„flirt”.*** În

ce priveşte pe sora cea mai mică, se stabili convenţia că eu eram ***„sont flirt”,*** şi ce putea fi mai englezesc decât asta!

N-am mers mai departe. N-am pătruns niciodată prin acele văluri. Într-o oarecare împrejurare, în grădină, când eram numai noi singuri, mi s-a părut că ea ar dori să fie sărutată; până să-mi pun eu la încercare intenţiile, prilejul a trecut. Poate m-a crezut lipsit de iniţiativă şi nevrednic să-mi mai acorde şi alte prilejuri. Nu pot să-mi amintesc acum cu precizie cum s-a făcut că mi-a trecut prin cap gândul şi ezitarea aceea. Şi era greu să-mi închipui ce fel de triunghi aş fi făcut cu logodnicul ei, dacă sărutul acela ar fi fost dat şi restituit. I-am cumpărat ei şi surorii ei ciocolată, iar mamei lor buchete imense de flori. Loveam mingile de tenis şi vorbeam o franţuzească întretăiată şi în acelaşi timp stricată, apoi începeam iar să jucăm tenis pentru a scăpa de acest efort. Nu vorbeam ca să ne spunem ceva unul altuia, vorbeam numai ca să ascundem faptul că nu aveam absolut nimic să ne spunem. Promisiunea aceea fantomatică se risipi în vânt, şi când ***Leul de Aur*** isprăvi cu descărcatul şi încărcatul şi era gata să pornească în larg, eu eram tot atât de gata de plecare ca oricare din membrii echipajului.

Ceva ce nu remarcasem mai înainte, ceva aproape ca un aer atenuat de amabilitate, se înfiltră pe vas, în timp ce asfinţitul soarelui devora oraşul. Era o seară frumoasă şi senină; norocul nostru în privinţa vremii bune se menţinea. L-am întrebat pe al doilea ofiţer dacă petrecuse bine, şi el mi-a spus că avusese multă treabă şi răspundere şi că stătuse numai trei nopţi pe uscat, iar acuma bombănea, foarte prietenos faţă de mine, pe seama apatiei primului ofiţer şi a inutilităţii celui de al treilea ofiţer; şi când i-am arătat maşinistului cărţile pe care le cumpărasem, el îşi exprimă dezaprobarea faţă de asemenea fleacuri, fără să se arate însă duşmănos faţă de mine. Primul ofiţer fu de acord

cu m mine că Recife era centrul unei reţele de căi ferate în plină dezvoltare, iar cel de al treilea ofiţer mă servi la masă cu sare, fără să i-o fi cerut. Numai căpitanul rămânea implacabil.

Asta mă irită. În timpul mesei, el îşi sorbea supa cu zgomot, şi deodată mi-a venit ideea să fac şi eu cu supa mea exact aceleaşi zgomote. Toţi ceilalţi au tresărit speriaţi, iar căpitanul m-a privit pe deasupra lingurii de supă cu un interes şi mai răutăcios ca până atunci.

I-am acordat supei mele un final prelungit şi tumultuos. Apoi, foarte calm, am lăsat jos lingura şi am aşteptat cu răbdare şi cu o expresie liniştită de interes ca să şi-o termine şi căpitanul. El făcu asta cu un aer stăpânit, însă era foarte roşu la faţă. Primul ofiţer şi maşinistul începură o conversaţie oarecare ca să acopere sunetele, iar primul ofiţer aduse o contribuţie în plus, tuşind. Midborough era înspăimântat, însă când îi întâlnii privirea, văzui că în ochii lui spaima era amestecată cu respectul.

În clipa aceea am simţit că avusesem o inspiraţie strălucită, dar în ceasurile de îndoială ale nopţii nu m-am mai simţit la fel de încântat de mine însumi.

Săvârşisem o faptă cu totul nedemnă şi jignitoare şi-mi era ruşine. Îl urâsem şi îl dispreţuisem pe căpitan ca să nu-mi fie frică de el şi acum mă coborâsem la nivelul lui. Şi continua să-mi fie frică de el. Nu eram un Blettsworthy!

5. DRUMUL SPRE RIO

Am povestit aceste prime întâmplări din călătoria mea în jurul lumii cu oarecare amănunţime, pentru că vreau să exprim, cât pot mai bine, fondul şi condiţiile în care se dezvolta încet tulburarea mea mintală. Căci, într-adevăr, povestirea pe care o voi relata este în esenţa ei aceea a unui caz de boală mintală.

După întâia prăbuşire a voinţei şi memoriei mele, bănuisem că nu aveam a face decât cu un

accident potrivnic, după care urma să mă restabilesc. Acceptasem punctul de vedere după care nu trebuia decât să rup cu o serie întreagă de legături din Oxford şi Londra şi să încep viaţa din nou, pentru ca totul să fie bine, însă acum mintea mea neîncrezătoare îmi înfăţişa în nesfârşitele ceasuri de noapte această tulburare a mea în forme mult mai complicate şi mai mari.

Neliniştea mea a sporit mult şi din pricina faptului că, după Pernambuco, vremea a încetat să mai fie constant liniştită şi un rău fizic crescând a adus după sine teama unei răzvrătiri a ideilor mele. Stihia oarbă se unea acum cu oamenii în acţiunea de subminare a încrederii şi curajului meu. Începeam oare să sufăr de rău de mare? Şi asta printre nişte inamici care-şi băteau joc de mine? Era un gând pe care nu puteam să-l îndur. În zadar însă luptam împotriva lui. Ca să-mi stăpânesc răzvrătirea diafragmei am încercat să practic, ca un diletant, metoda ştiinţei creştine. Anticipându-l pe Coué[135], repetam tot timpul: „Nu sufăr de rău de mare. Nu sufăr de rău de mare". La cina din seara aceea, m-am convins că totuşi sufeream şi am părăsit brusc şi ruşinos masa care se legăna.

În noaptea aceea furtuna s-a înteţit şi cabina mea, care se ridica, se legăna şi trosnea din ce în ce mai mult, păru să-şi piardă vechea sa asemănare cu pământul solid şi sigur. Sărea şi sălta, se repezea din ce în ce mai sus, şi când te împăcai pe deplin cu ideea unei neîncetate ridicări, atunci ea se oprea în vârf, stătea pe gânduri şi cobora în jos ca într-o prăpastie. Se răsturna brusc într-o rână. Se transforma într-un tirbuşon care se răsucea în valuri. Se prefăcea într-o barcă din cele de la bâlciuri. Apoi îşi schimba isteţimea, devenind un ascensor, care se rupsese şi cădea în jos într-un puţ nesfârşit. Iar acum se făcea un ***montagne-russe***[136], care-şi conducea uşor pasagerii într-o adâncitură ameţitoare şi tumultuoasă. Apoi neliniştea mea fu înlocuită de spaimă. Izbituri

înfricoşătoare făceau ca întregul vas să danseze şi să se zguduie. O apă înspumată intră în cabină, ca un câine pierdut în căutarea stăpânului său, se repezi în jurul încăperii, udă totul, şi se retrase din nou. Tot ce era desprins în cabina mea sălta într-o parte şi într-alta; o pereche de ghete fură luate de un val şi nu se mai întoarseră niciodată; îmi scrântii groaznic încheietura mâinii şi mă rănii la un genunchi. Sticla de apă se desprinse, dansă primejdios şi se sparse, transformându-se în cioburi care alergau nebuneşte dintr-o parte într-alta, în căutarea unei mâini sau a unui picior. Cinci zile mi-am petrecut în astfel de incidente. După câtva timp, am început să mănânc, cu toate că tot mai aveam din când în când rău de mare. Am băut cu multă plăcere cafeaua fierbinte şi am înfulecat pâinea pe care mi-a adus-o Vett.

Cele patru sau cinci zile pe care le-am petrecut în cabină în timpul acestei furtuni, fără ca nimeni altul să se îngrijească de mine în afară de Vett, ***steward***-ul care venea mai des, şi de al doilea ofiţer care mi-a făcut o singură vizită scurtă, la care s-au adăugat câteva întrebări din partea maşinistului, căruia nu ştiam ce să-i răspund, au devenit în mintea mea un întreg vârtej de nedumeriri vagi şi tulburi, care de fapt m-au apăsat atât înainte, cât şi după această perioadă. Nu m-am gândit prea mult la aceste enigme, cât mai degrabă m-am zvârcolit, m-am rostogolit şi m-am zbătut, în timp ce ele se strâmbau şi se răsuceau în jurul meu. Repetarea lor neîncetată mă îmbolnăvea şi în acelaşi timp mi-era şi foame. Numai punând astfel problemele, amorf şi fără legătură între ele, pot exprima ceva din adevăratul lor caracter.

Faptul cel mai cuprinzător, ca să zic aşa, faptul de bază al situaţiei, era că eu pornisem în viaţă cu cea mai desăvârşită încredere în mine însumi, în oameni şi în natură, iar toată această certitudine se risipise. Îmi pierdusem toată încrederea în mine. Semenilor mei le devenisem străin şi-mi era teamă

de dânşii, iar acum trupul îmi era într-un groaznic dezacord cu întreaga lume neospitalieră în care intrase. Nu-mi închipuisem niciodată o astfel de slăbiciune a puterii lui de adaptare şi de autoapărare; materia şi întâmplarea, în preocupările lor neînţelese, găseau parcă de cuviinţă să se întoarcă împotriva lui. Şi această călătorie sub auspicii rele, singuratică şi nesfârşită, în care pornisem era nebunia supremă a unei naturi prin structural şi categoric dementă. De ce, de ce am întors spatele propriei mele lumi? De ce l-am lăsat pe bătrânul Ferndyke să mă expedieze? Am fost măcar fericit sau, dacă n-am fost chiar fericit, cel puţin mă adaptasem lumii aceleia.

Da, lucrul cel mai uimitor la care mă gândeam în mizeria aceea umedă şi agitată, călărind cu greu pe patul din cabină şi ferindu-mă de loviturile nelegiuite ale lucrurilor mele şi ale mobilelor, era că fusesem cândva fericit şi stabil. Păşisem pe pământul răsunător cu paşi încrezători şi fermi şi râsesem la stele ca un prieten al lor. Îmi aminteam de colinele însorite din Wiltshire şi de străzile din Oxford în timpul serii, ca de o trăire de nespusă, statornică frumuseţe. Au fost toate acestea vreodată reale? Anume acestei lumi, vieţii oamenilor comozi şi prosperi din centrul şi sudul larg al Angliei, mă adaptasem şi eu. Le puteam înţelege convenţiile, puteam să mă încred înei, să trăiesc cinstit, să mă port în voie şi să mă simt în siguranţă printre ei. Făcând din punct de vedere social numai un singur pas în afara acestei lumi, au început şi necazurile mele. Şi acum mă îndepărtam din ce în ce mai mult de această lume!

Da, dar nu era oare anormală această excesivă inadaptabilitate?

Îmi amintesc de un ritm legănat care îmi trecea prin minte: ***„anormal, normal, normal, anormal, normal?”***

De exemplu, eu eram persoana care suferea cel mai mult de rău de mare din toţi cei de pe bord.

Avea vreunul din ceilalţi greţuri, ameţeli? Suferiseră ei în trecut ca mine? Sau poate că sufereau şi acum? L-am observat pe Vett de aproape. Se simţea el bine într-adevăr? Se clătina destul de mult. Arăta palid şi ud. Dar continua să-şi vadă de treabă şi-mi aducea cafeaua. Şi în timp ce eu mă tăvăleam în această neagră convingere a totalei mele incapacităţi de a trăi, toţi ceilalţi, sau o parte din ei, nu erau frământaţi oare de aceleaşi puteri deprimante?

Poate că erau mai rezistenţi.

Şi apoi, această lipsă de prietenie; ce însemna ea? Aveam eu oare o incapacitate anormală de a mă apropia de oameni? Sau nu eram decât un hipersensibil în faţa eşecului meu total? Oare ei se apropiau unii de alţii? Sau erau cu toţii într-o singurătate tot atât de absolută ca şi mine, fără să-şi dea seama de asta? Nu băgam eu de seamă cât de puţin comunicau între dânşii? Dar dacă ei toţi umblau prin lume singuri, ce avea să se mai aleagă de iluzia societăţii omeneşti? La Oxford spuneai „Ce mai faci?" şi „Salutare" şi aveai sentimentul unui număr infinit de răspunsuri posibile. Aşa fusese oare? Sau îţi închipuiai doar că era aşa? Existaseră oare aceste răspunsuri posibile? Dacă m-aş fi întors acum, tocmai acum când îmi pierdusem tinereţea, aş fi regăsit oare acelaşi Oxford şi Wiltshire şi aceeaşi prietenie?

La urma urmei, prietenia în persoana lui Lyulph Graves se dovedise tot atât de găunoasă ca şi dragostea. Şi dacă toată această lume dragă nu era altceva decât un vis, dacă toată această legănare şi zguduire pe apele clocotitoare însemna trezirea dintr-un asemenea vis, ce mă aştepta o dată cu trezirea?

Câteva zile cred că am avut febră şi i-am îndrugat lui Vett vorbe fără şir. Apoi, cu multă repeziciune, vântul scăzu, un soare orbitor începu să usuce punţile micii noastre lumi de fontă, trosnetele şi gemetele vasului îşi reluară un ritm

mai familiar, salturile masive ale valurilor deveniră un dans cadenţat şi impunător şi scăzură încet, până la leneşul balans. M-am trezit flămând şi plin de curaj. Vett m-a ajutat să pun o oarecare ordine în cabină, mi-am dat jos cu greu barba care îmi crescuse aspră, m-am schimbat cu nişte haine uscate, mi-am potrivit gulerul şi cravata şi m-am dus să mănânc.

— Ai revenit la viaţă, zise maşinistul cu un aer prietenos şi cu gura plină. Ştii acum ceva mai mult decât înainte despre ceea ce poate să facă marea.

— Va fi şi mai greu când vom trece pe la Capul Horn, zise primul ofiţer. Aşa e totdeauna.

— Fasole! îmi oferi Vett. Fasole gătită, scoasă dintr-o cutie de conserve.

— Cu plăcere! am zis; şi ce bună şi săţioasă era.

— Am avut odată o carte, în care scria despre forţa fluxului şi a valurilor, zise maşinistul. E ceva grozav. În cartea aia erau şi nişte calcule. Alea mă cam depăşeau, dar erau foarte interesante. Ai putea să construieşti un turn uriaş şi să faci să meargă toate trenurile din Europa şi să luminezi aproape toată lumea cu forţa care se risipeşte într-o singură lovitură a valurilor. Totul se risipeşte în vânt. Uimitor, nu?

— Să nu credeţi ce spune, zise primul ofiţer.

— Nu poţi să te pui cu matematica, zise maşinistul.

— Trăim la suprafaţa lucrurilor! zisei eu, dar nimeni nu se agăţă de această remarcă.

— Am văzut un loc, lângă Newhaven, unde au încercat să folosească forţa fluxului, zise al treilea ofiţer intrând şi el în vorbă.

— A fost un eşec? întrebă primul ofiţer.

— Totul s-a dat peste cap, ***sir.***

— Aşa mă gândeam şi eu, zise primul ofiţer. Ce i-o fi apucat să folosească forţa fluxului?

— Nu ştiu, ***sir.***

— Cred că nici ei, zise primul ofiţer cu un dispreţ profund.

Căpitanul nu spunea nimic. Privea ţintă înaintea lui, spre nişte lucruri neştiute. Faţa lui părea mai albă, mai aspră şi mai plină de răutate ca oricând. Genele lui albicioase îi acopereau ochii. Mă întrebam la ce se gândea oare?

— Rio, zise el deodată, cu o amărăciune extraordinară în glas. Rio.

Nimeni nu răspunse şi, într-adevăr, ce i s-ar fi putut răspunde? Aşa că el nu mai spuse nimic. O clipă, primul ofiţer se uită la colegii săi făcându-le uşor cu ochiul, apoi îşi îndreptă atenţia din nou asupra mâncării.

— Vei găsi oameni mai buni la Rio, zise deodată maşinistul, citind gândurile căpitanului.

6. MAŞINILE SE DEREGLEAZĂ

Am ajuns la Rio şi Rio ne-a împins, pe mine şi pe tovarăşii mei de vas, din nou în larg, fără mai multă zarvă decât Pernambuco; şi după aceea ***Leul de Aur*** începu să miroasă tare a cafea şi a rom, în amestec cu un miros de legume putrede, şi porni mai departe, spre nişte întâmplări rele şi nenorocite.

Eram foarte deprimat când am plecat din Rio. Acolo mă simţisem şi mai singur decât la Recife. N-am avut nici măcar o scrisoare de recomandare pentru niscaiva oameni ca Andersenii, aşa că am tras singur la un hotel de mâna a doua, şi m-am distrat cum am putut, fără să mă simt bine de loc. Am rămas uimit de mărimea şi vigoarea oraşului, de vegetaţia şi soarele tropical, de frumuseţea marelui bulevard — i-am uitat numele — care este un fel de Champs Elysées al acestui oraş, şi de nesfârşitele staţiuni şi plăji îmbietoare de pe ţărmul mării. Mi se părea uimitor să descopăr că aceşti sud-americani aveau staţiuni balneare mult mai frumoase decât Brighton sau Bournemouth. Ei deschiseseră un nou Muzeu de Artă, plin de picturi moderne bune, şi mi-am petrecut ceasuri întregi în

el, iar cinematografele, cu sălile lor spaţioase, mi-au fost de mare ajutor. Erau vremurile când Charlie Chaplin era reprezentat liber şi din abundenţă, fără prea multă reclamă, în zilele de aur ale cinematografului. Populaţia mi-a făcut impresia că era mult mai prosperă şi mai fericită decât oamenii din ţara noastră. Aş fi putut să mă amuz foarte bine acolo cu orice tovarăş corespunzător, dar eram acuma redus la o asemenea stare de incapacitate socială, încât nu puteam să leg nicio cunoştinţă. Am avut câteva întâlniri cu femei de stradă, despre care e mai bine să nu spun nimic. Cât de minunată şi generoasă ar fiputut să fie meseria de curtezană, dacă ar fi fost susţinută de respectul oamenilor şi dacă ar fi ştiut cel puţin să pătrundă şi să aline sufletele singuratice care apelau la ea! Dar eu n-am putut să cumpăr nimic altceva decât un râs grosolan şi o stângace potolire a dorinţei. Am încercat să beau, dar aventurile mele din Norwich îmi lăsaseră un vag dezgust faţă de băutură. Şi întreaga mea fiinţă striga acum după prietenie şi intimitate. Am rătăcit prin oraşul prosper, întrebându-mă dacă această mulţime care părea atât de mulţumită şi veselă putea într-adevăr să fie umană şi să nu-şi dea seama de nevoia mea disperată de căldură omenească. Sau locul acesta nu era altceva decât o adunătură de măşti însufleţite care făceau doar impresia unei comunităţi prietenoase? Iată ce gânduri mă copleşeau atunci.

În primul rând, eu nu vorbeam portugheza. Şi aşa sunt destule bariere între oameni, chiar şi fără aceste diferenţieri complexe ale limbajului! Dar. De multe ori am auzit vorbindu-se englezeşte şi de două ori am văzut nişte compatrioţi cu o înfăţişare atât de plăcută, o familie de cinci persoane într-unul din cazuri, şi o pereche de turişti care cred că erau de curând căsătoriţi, încât i-am urmărit până când le-am atras vizibil atenţia şi le-am trezit bănuieli. I-am urmărit prosteşte, fără să pot

născoci vreun mijloc de a-i acosta şi a le trezi interesul. Izolarea mea devenea o obsesie paralizantă.

Şi în cele din urmă mă întrebam ce aş putea să le dau? Oare nu eram şi eu tot o mască? Ar fi trebuit mai întâi să găsesc omenie nu numai în lumea din jurul meu, dar şi în mine însumi. Dacă aceşti oameni plăcuţi la vedere s-ar fi întors deodată cu amabilitate spre mine, m-ar fi invitat să iau masa cu ei ori să merg în vreo excursie în tovărăşia lor şi m-ar fi pus să vorbesc, ce aş fi putut să le spun? Ce aş fi fost în stare să fac spre a-i întreţine şi a-i distra?

Şi astfel, după scurt răstimp, toţi cei de pe vas ne-am adunat iarăşi laolaltă. Eram împinşi din nou pe mare, după cum muncitorul se întoarce luni dimineaţa la fabrica sa şi minerul în abatajul său, pentru că nu are alt loc unde să se ducă, nimic altceva de făcut. Ne-am întors în închisoarea noastră zăngănitoare şi ne-am îndreptat, prin golful uriaş, în largul mării.

În seara aceea, „închisoarea zăngănitoare" păru să scrie foarte exact numele ei de ***Leu de Aur.***

— D-le Midborough, m-am încumetat să-i spun celui de al doilea ofiţer, pe care l-am văzut că stătea lângă mine; rabla asta de ceas şi-a schimbat tic-tacul.

— Şi dumneata! îmi răspunse el. Şi dumneata ai observat.

— S-a întâmplat ceva în furtuna aceea? urmai eu. Mi s-a părut că zgomotul motoarelor nu era în regulă, chiar înainte de Rio. Era un fel de împiedicare în bătăi, deşi nu atât de rău ca acum.

El făcu un pas mai aproape. Se adresă dealurilor braziliene, îngândurat şi cu glas scăzut, vorbind printre dinţi.

— Bătrânul e încăpăţânat ca un catâr afurisit. Dacă el spune că maşinile vor ţine până la Buenos Aires, nu contează ce spune maşinistul… câtuşi de puţin.

— Se pare că nu contează nici ce spun maşinile, remarcai eu.

Ne-am întors amândoi cu spatele spre Brazilia şi am ascultat melodia discordantă.

— Se fărâmă în bucăţi. Fiecare lovitură poate să fie ultima. Asta? Nu. Mai continuă. Asta-i partea înclinată. Ascult-o pe aceasta! Lagărele înoată în ulei, dar uleiul nu e totul. Şi maşinistul stă şi citeşte.

Aşteptam şi alte confidenţe.

— S-au trimis telegrame la Londra, zise el. Căpitanul spunea un lucru şi maşinistul altul. La Buenos Aires intrăm în revizie. Căpitanul insistă. Şi dacă vremea se menţine, de ce nu?

Dl. Midborough privi gânditor în largul mării. Se vedea că nu avea încredere în vreme.

— E ăsta un soi de om, reflectă el, care nu învaţă niciodată că el nu e Dumnezeu. Niciodată. Ce spune el, aia ***este.*** Şi când ceea ce spune se dovedeşte că nu e aşa, tună şi fulgeră mâniat pe toată lumea. Dar el continuă să fie Dumnezeu şi să caute pe cineva pe care să-şi reverse sfânta lui mânie.

7. REVOLVERUL MAŞINISTULUI

Încă înainte de a ajunge la Rio, îmi dădusem vag seama despre anumite neînţelegeri între căpitan şi marinari. Dar intensa şi morbida mea preocupare de mine însumi mă îm-piedicase să observ prea multe. La Rio se stârnise un fel de furtună în legătură cu disciplina şi cu salariile, furtuna cuprinsese şi o vizită făcură la Consulatul Britanic. Oamenii strigaseră pe stradă şi fusese chemat un agent de poliţie.

— A fost cam dur Bătrânul, îi spusese Rudge lui Midborough, când se suise pe bord; dar poate că acum va fi mai bine de noi.

Nu avea niciun rost să pun întrebări despre o remarcă pe care o auzisem fără să vreau.

Midborough spusese nu ştiu cum că ar fi prea mulţi sud-americani.

M-am uitat cu oarecare atenţie la echipaj şi am observat câteva figuri noi, precum şi lipsa altor câţiva oameni. Cel cu armonica debarcase la Rio şi nu se mai întorsese.

Am meditat puţin la legătura dintre aceste neînţelegeri cu oamenii echipajului şi senzaţia de încordare care plutea la masă. Cred că acesta era obiceiul din totdeauna al căpitanului, de a fi în război cu oamenii săi. El era un om care găsea că viaţa este împietrită şi că singura parte sensibilă a acestui sistem pietrificat pe care să-şi poată descărca sentimentele e omul. Poate că există o urmă de luptă de clasă între cele două extremităţi de pe fiecare vas comercial şi lupta de clasă era dusă de ambele părţi. Dar abia după Rio mi-am dat seama de implicaţiile grave ale acestor încruntări şi tăceri sumbre, care au înăbuşit atât de categoric primele mele încercări de sociabilitate.

M-am dus să-i înapoiez maşinistului o carte despre Fermele de Lapte Cooperatiste din Danemarca, cu hărţi şi diagrame statistice, pe care el mi-o recomandase ca pe o lectură uşoară şi l-am găsit cu un revolver proaspăt curăţat în mâna musculoasă, şi cu un şir dc cartuşe de rezervă aranjate pe cuşeta de alături.

— E cam greu pentru o jucărie, zisei eu.

— Nu-i jucărie, zise maşinistul.

— La ce-ţi trebuie, de-l ţii aici încărcat, când două sute de mile de mare te despart de orice şi de oricine?

— Tocmai de-aia, zise maşinistul şi păru să chibzuiască dacă e înţelept din partea lui să-mi facă şi alte mărturisiri. Se hotărî să nu mi le facă.

— Ai citit cartea până la capăt? mă întrebă după o pauză. Mă cam îndoiesc. Dumneata aluneci pe deasupra vieţii, tinere. Sări peste toate alea. Ai ceea ce aş numi eu minte de fluture.

Se opri, şi văzând că eu continuam să privesc arma neagră-albăstruie pe care o ţinea strâns în mână, începu să vorbească despre lucruri mai generale.

— Oxfordul ăsta al vostru, zise el, după părerea mea nu produce nimic altceva decât fluturi şi molii. Doar zboară de colo-colo şi ciupesc câte puţin din lucruri. Nu se apucă de nimic serios. Universitatea asta nu-i decât o crescătorie de gângănii.

— Am citit cartea până la capăt.

Atunci el scoase un mormăit neîncrezător.

— Ce ar trebui să-ţi împrumut acum este cartea lui Robinson, „Tulburările Funcţionale ale Intestinului.” Şi dumneata ai intestin, dar asta te va face oare s-o citeşti? Nu!

— Ai încercat romanele mele?

— Dustiovski[137] nu a fost atât de rău. Restul gunoi. Dar Dustiovski e interesant, într-un fel. Am calculat rublele şi copeicile din Dustiovski în şilingi şi penny. Unele mărfuri erau de două ori mai scumpe decât la Londra, altele nici pe jumătate.

Băgă ultimul cartuş, închise revolverul acela enigmatic cu un ţăcănit de satisfacţie, ascultă câteva clipe zgomotul poticnit al maşinilor, şi se întoarse cu un aer de evadare, către dulăpiorul său plin cu cărţi cumpărate de ocazie.

8. UN STRIGAT ÎN NOAPTE

Nu ştiu ce s-a întâmplat în timpul nopţii şi-mi reproşez acest lucru. Ar fi trebuit să mă amestec în afacerea asta. Am mai spus, cred, că sufeream tot mai mult de insomnie şi că aveam obiceiul să mă plimb pe punte în timpul nopţii. Dar în noaptea aceea m-am trezit din somn şi am avut impresia că am auzit o împuşcătură. Poate că n-a fost însă decât un vis, sugerat de revolverul maşinistului. Plesnetul unei frânghii ar fi putut să producă

acelaşi sunet. Totuşi eram neliniştit. M-am ridicat şi am ascultat câtva timp, apoi mi-am aruncat o haină pe umeri şi am ieşit pe punte.

Înaintam pe o hulă uleioasă, pe care vasul o tăia în valuri uşor fosforescente; cerul era acoperit de nori subţiri şi întrerupţi, prin care din când în când strălucea luna. M-am îndreptat spre partea din faţă. O clipă, totul păru liniştit. Sus, deasupra mea, în cabina de comandă luminată de lună, se zărea nelămurit un om stând la cârmă, implacabil ca Dumnezeu. Pe puntea din faţă, o figură întunecată, privind înainte, stătea tot atât de rigidă, sub o lumină care se legăna. Apoi, am observat o oarecare mişcare în întunericul de pe punte, lângă balustrada din faţă. Mai mult am simţit decât am văzut un grup de oameni îngrămădiţi într-un fel de ciudată îmbulzeală şi am observat în acelaşi timp că vreo câţiva oameni stăteau liniştiţi de strajă în umbră, lângă intrarea neluminată a adăpostului marinarilor. Apoi deodată se auzi un ţipăt ascuţit, aproape ca un geamăt, şi un glas, un glas de om tânăr care suspina chinuit: „Oh! Oh, pentru Dumnezeu!”

După aceea se auzi tare glasul căpitanului.

— Ai să-ţi faci mâine treaba… aşa cum trebuie?

— Da. Da, dacă am să pot. Of! Of, pentru Dumnezeu! Am s-o fac. Am să pot.

Urmă o tăcere care mi se păru fără sfârşit.

— Lasă-l să plece, se auzi glasul primului ofiţer. Îi ajunge.

— Să plece? răspunse căpitanul. Unui porc puturos ca ăsta poate să-i fie de-ajuns?

Glasul ofiţerului coborî ceva mai jos.

— Nu mă gândesc numai la el.

Căpitanul răspunse dur.

— Să vină cu ***toţii,*** mârâi el.

— Eu sunt de părerea ofiţerului, zise maşinistul, şi căpitanul înjură din nou.

Sună ceva, ca şi cum o grămadă de frânghii ar fi fost aruncate pe punte, apoi răsună un scâncet în

întuneric, ca scâncetul unui copil lovit şi înfricoşat. Rămăsei nemişcat în bătaia lunii. Se aşternu din nou tăcere. Primul ofiţer spuse ceva ce nu putui auzi.

— Se preface, zise căpitanul, şi apoi: Puneţi mâna, câţiva dintre voi, şi duceţi-l în patul lui.

După aceea răsună zgomotul surd al unei lovituri de picior.

O lumină se ivi în adăpostul marinarilor şi văzui câteva figuri mişcându-se. Se vorbea în şoaptă.

— Are să se facă aşa cum am spus eu, se auzi glasul căpitanului. Cât timp suntem pe mare, eu sunt stăpânul vasului… Ducă-se dracului consulul britanic!

Un obiect inert fu dus în partea din faţă şi vârât în adăpostul marinarilor. Siluetele căpitanului, primului ofiţer şi maşinistului apărură în lumina roşiatică, stând nemişcate cu spatele spre mine şi privind înainte. Maşinistul vorbi cu glas scăzut, pe un ton parcă de mustrare.

— La dracu'! strigă căpitanul mânios; nu-mi cunosc eu meseria?

Se îndreptară spre mine.

— Hei! strigă maşinistul, descoperindu-mă.

— Aha, d-le Iscoadă, zise căpitanul, privindu-mi faţa luminată de lună. Ne spionezi, ai?

Nu dădui niciun răspuns, nu aveam nimic de spus, şi cei trei oameni trecură mai departe.

În partea din faţă a vasului, un glas răguşit începu să vorbească la nesfârşit prin întuneric. Alte glasuri aruncau din când în când câte o vorbă. Oamenii păreau că se treziseră cu toţii.

Deasupra mea, omul de la cârmă continua să conducă vasul ca prin vis. Omul de cart revenise la locul lui de pe puntea din faţă, dacă îl părăsise vreodată. Maşinile continuau să meargă poticnindu-se. Dar luna, în nimbul ei subţire şi în zdrenţele plutitoare ale norilor şi marea liniştită care reflecta leneş razele lunii deveniseră acum, în consimţământul lor liniştit, ca nişte conspiratori

punând la cale o faptă înspăimântătoare. Ce se întâmplase? În strigătul acela răsunase sfâşierea unei agonii.

„Torturat”, iată cuvântul care-mi pătrunse în minte — şi ce cuvânt îngrozitor era!

Mă întorsei tiptil în cabina mea singuratică şi rămăsei treaz până în zori.

Oare nu exista niciun mijloc de a face ceva în lume fără să brutalizezi oamenii?

9. ÎNMORMÂNTARE MARINĂ

A doua zi de dimineaţă, Vett făcu o observaţie că unul din oameni se epuizase peste măsură şi se credea că e pe moarte, iar după prânzul care a fost mai posomorât şi mai stingher ca oricând, Rudge îmi spuse că omul era mort. Maşinistul se făcuse nevăzut, acolo jos, în mijlocul maşinilor sale suferinde. Căci altminteri i-aş fi pus câteva întrebări. Rudge afirma că nu ştie nimic despre cauza morţii acelui om. Oare n-aveam să aflu nimic?

Văzui ceva lung şi alb întins pe puntea din faţă şi apropiindu-mă, descoperii că era o siluetă ţeapănă, înfăşurată în-tr-o pătură. Mă oprii un răstimp s-o privesc, iar cei patru sau cinci oameni care se aflau acolo îşi întrerupseră discuţia şi se uitară la mine într-o tăcere enigmatică. Mă gândii să le pun câteva întrebări, dar mă stăpânii, de teama lucrurilor pe care aveau să mi le spună şi a agitaţiei pe care ar putea-o stârni întrebările mele.

Mă simţeam provocat într-un mod pentru care nu eram pregătit. Mă uitai în sus, şi căpitanul stătea rezemat de balustrada punţii, privindu-mă cu o ostilitate războinică. Mă dusei într-o parte şi-mi sprijinii obrajii în mâini, gândindu-mă. Ar fi trebuit oare să mă duc şi să-i întreb pe aceşti oameni? Dar aveam eu curajul să mă duc şi să-i întreb pe aceşti oameni? Îmi spusei că ar trebui mai întâi să stau de vorbă cu Vett.

Dar Vett se rezuma la cuvântul vag „epuizare”.

A doua zi, vremea, care fusese închisă şi caldă, începu să se schimbe. Hula crescu şi vasul avea un ruliu tot mai mare. Elicea, care mersese încet, se opri, porni din nou şi se opri iar.

În cursul după-amiezii, mortul fu aruncat în mare. Aproape toţi cei de pe bord, cu excepţia fochiştilor, a maşinistului şi a celor trei ajutoare care lucrau cu el şi ciocăneau mereu într-un uriaş vacarm dedesubt, apărură la ceremonie, în măsura în care acest lucru putea fi numit ceremonie. Corpul fusese cusut într-o pânză groasă de sac şi era întins cu picioarele înainte pe două scânduri unse cu grăsime, sub un pavilion murdar. Dar potrivnic practicei stabilite, nu căpitanul fu cel care oficia serviciul divin, ci primul ofiţer. Căpitanul inversase rolurile şi rămăsese la comanda vasului. Primul ofiţer ezită câtva timp, inspectă poziţia corpului şi apoi, cu totul pe neaşteptate, scoase o carte de rugăciuni, privi o clipă spre cerul ameninţător, ca şi cum ar fi crezut că aude ceva de-acolo, şi se apucă să citească slujba de înmormântare, dar foarte nepăsător şi morocănos. Parcă ar fi protestat împotriva tuturor faptelor petrecute. Eu mă oprisem lângă Midborough, rezemindu-mă de balustradă, şi-mi ţineam pălăria în mână. Aproape toţi erau descoperiţi. Căpitanul stătea pe puntea de comandă, ghemuit şi nemişcat, privind ca o bufniţă dintr-un copac, iar oamenii din echipaj stăteau împrejur, în picioare sau pe vine, în grupuri posace, nevorbindu-şi aproape de loc. Doi din ei stăteau gata să arunce cadavrul peste bord.

La început am fost preocupat de umanitatea profundă a acestei scene, aşa că n-am observat cât de stranie era atmosfera. Câteva clipe am uitat de starea timpului. Am băgat de seamă că în purtarea tuturor era o nelinişte prevestitoare de ceva, ca şi cum s-ar fi presimţit o ameninţare şi pentru mine explicaţia cea mai vădită se afla în substratul tainic

al acestei triste întâmplări. Mă gândeam că toţi erau frământaţi de nişte lucruri care rămâneau nespuse, nemărturisite. Acuzaţiile păreau să mocnească pe fiecare chip; ameninţările îşi aşteptau sorocul. Dincolo de această autocraţie a căpitanului nostru, cu faţă necruţătoare, ne aştepta pământul şi legile, cu gravele şi îndoielnicele lor făgăduieli de dreptate. Cu siguranţă că acolo se vor face denunţuri, depoziţii, mărturii bune şi mărturii false, după care va veni îndoielnicul verdict. Ce va declara acolo primul ofiţer, care acum oficiază în grabă serviciul divin? Ce va avea de spus maşinistul? Vor minţi ei oare ca să-l salveze pe căpitan şi să se salveze ei înşişi? Oare lucrurile petrecute pe întuneric vor rămâne în întuneric pe vecie? Ce văzuseră oamenii din echipaj? Şi de voi fi chemat şi eu, ce voi putea să relatez? Cum va rezista povestirea mea unui interogatoriu?

Primul ofiţer continua să citească. Apoi, am început să-mi dau seama nelămurit de furtuna fizică ce se apropia învăluindu-mi-o pe cea din minte. În timp ce ofiţerul citea, incorect şi fără să ţină seama de punctuaţie, marea, care se umfla în spatele lui, se ridica încet, dar sigur, până când părea că-i trece cu mult deasupra capului, şi apoi cobora din nou şi nu se mai vedea, lăsându-l parcă profilat pe cer.

Dar cerul acela am observat deodată că era de o strălucire neobişnuită, şi totuşi aproape alb. Albastrul său obişnuit devenise strident! Şi imediat conştiinţa îmi fu pătrunsă de izbucnirea bruscă a unei furtuni. Privii în sus spre marea emisferă în al cărei centru pluteam din greu pe valuri. Iată! Jumătate din ea era acoperită de nori negri-albăstrui, cu marginile învolburate, ce se apropiau. Chiar în timp ce priveam, aceste margini se transformară într-o gheară care se năpusti asupra soarelui şi toată întinderea de apă din jurul nostru fu acoperită de o lumină arămie-închisă. Puntea trecu într-o umbră îngheţată, şi fiecare figură şi

formă de pe ea căpătă o nuanţă ca de cerneală. În partea cealaltă, prin contrast, cerul deveni şi mai limpede, mai strălucitor şi mai alb decât înainte.

Feţele tuturor păreau că-şi mutaseră privirea de la cadavrul de pe scânduri către acest baldachin negru pe care furiile îl trăgeau peste noi toţi. Primul ofiţer se uită în sus, întoarse o filă şi începu să sporovăiască foarte repede, citind pe sărite, şi auzii ordinul căpitanului răsunând în sala maşinilor. După un scurt interval, duduitul întrerupt al maşinilor, care se oprise un timp, reîncepu.

— Haideţi, daţi-i drumul, şopti Midborough.

Apoi răsună ceva ca tunetul a zece mii de timpane şi îl văzui pe primul ofiţer, cu cartea de rugăciuni în mână, gesticulând agitat spre cei doi oameni care stăteau lângă cadavru. Cuvintele serviciului divin nu se mai auziră. Puntea se înclină în jos către spinarea umflată ca de balenă a apelor verzi-cenuşii, şi sărmanul balot, ce fusese până mai adineauri o fiinţă vie, se prăvăli izbindu-se şi îşi croi drum în întinderea lucioasă, tocmai în clipa când parapetul vasului se ridică din nou şi îl ascunse privirilor mele. Primul ofiţer, ridicându-şi încet capul spre cer, continuă să citească ultima rugăciune, însă toţi ceilalţi se întorseseră cu sentimentul unei obligaţii iminente pe care o aveau de îndeplinit.

Ca plesnetul unui bici, se porni grindina. M-am îndreptat către cel mai apropiat tambuchi şi, între timp, tunetul a explodat ca un pistol la urechea mea.

Îl zării pe primul ofiţer, cu capul gol, cu cartea de rugăciuni încă deschisă în mână, clătinându-se ca un om beat, şi apoi am coborât fără voie scara şi m-am trezit, mai mult târându-mă decât mergând, pe coridor.

10. FURTUNA

Dar acum eram în oarecare măsură obişnuit cu extravaganţele oceanului, şi experienţele mele, deşi destul de neplăcute, nu mai erau însoţite de aceeaşi depresiune sufletească din primele zile. Răul meu era mai mult trupesc decât mintal, şi pot să-mi amintesc multe incidente în ordinea în care s-au întâmplat.

Şi în toate amintirile mele — figura căpitanului, cu o expresie de furie mai turbată ca oricând.

E ciudat, dar abia acum, întâiaşi dată şi tocmai când era în culmea nebuniei lui, am început să-l înţeleg pe omul acesta. Sau cel puţin aşa îmi amintesc, deşi în realitate poate că înţelegerea a venit mai târziu. La început însă nu văzusem nimic în această creatură decât o cruzime respingătoare. Lupta lui disperată şi plină de furie împotriva unui univers aspru, pentru afirmarea voinţei sale neînţelese, a devenit manifestă numai atunci când a început să se apropie de înfrângerea definitivă. La fel ca şi mine, el intrase în viaţă plin de speranţe, cu o dorinţă imensă de mărire de care a fost frustat necon-tenit. Ce satisfacţii, ce locuri de frunte nu-şi făgăduise el în tinereţe! Câte hotărâri secrete de reuşită nu luase! Dar fusese împins inexorabil spre această slujbă minoră de pe mare, ca să fie comandantul irascibil al unui echipaj alcătuit din oameni tot atât de contrariaţi şi poate chiar şi mai nemilos constrânşi decât el, şi stăpânul unui vas vechi, de care-i era ruşine. Căci era vădit că îşi ura vasul; ar fi dorit să-l scoată din circulaţie. Îi ura pe proprietari pentru că îl angajaseră şi i-ar fi urât şi mai mult dacă nu l-ar fi angajat. Îşi ura obligaţia de a transporta ceasuri, maşini de cusut şi haine confecţionate în Brazilia, şi cafea, zahăr, ţigări şi bumbac în Argentina, şi după aceea, cu rămăşiţa mărfurilor britanice încă nedescărcate şi cu ce mai lua de acolo, spre antipozi. Cu excepţia distanţei şi primejdiei, el nu era mai mult decât un căruţaş, şi în acest timp alţi oameni umblau pe pământ, dominând, poruncind şi înfruptându-se

din toate bunătăţile. Şi chiar această sarcină meschină el şi-o îndeplinea cu greutate şi cu un efort disperat de a-şi menţine cât de cât demnitatea. Cel puţin în acest mic domeniu să fie vremelnic rege. Şi oamenii nu voiau să asculte de el. Un tânăr batjocoritor care nu era de niciun folos pe bord îşi bătea joc de el la masă! Maşinile nu voiau să-l respecte. Vremea îşi râdea de previziunile lui. La naiba cu toţi! Vai, la naiba cu ei!

Vremea îşi râdea de el. El contase să ajungă la Buenos Aires până să se strice vremea. Îl înjurase pe maşinist, făcându-l neghiob, şi îşi scosese vasul din siguranţa în care se găsea la Rio. Iar acum, la cel puţin două zile distanţă de Buenos Aires, vremea a început să se strice.

Viaţa căpitanului devenise de nesuportat, şi el trăia zilele acelea de dezamăgire culminantă într-un acces de ură, ca o pisică sălbatică prinsă într-o plasă.

Prin mijlocul unui coridor de jos, el venea certându-se cu maşinistul.

— Ţi-am spus că nu-mi iau nicio răspundere, zise maşinistul. Lucrul trebuia făcut la Rio.

Căpitanul izbucni, luându-se la întrecere cu furtuna de afară. Urla înjurând şi ridicându-şi pumnii încleştaţi către cer. Maşinistul îi răspunse cu o ridicare din umeri şi cu un rânjet.

Încercai să mă dau la o parte, dar o smucitură a vasului mă aruncă în drumul lui. Faţa i se aprinse de o mânie diabolică, şi el mă lovi, izbindu-mă de o uşă de lemn. Eram uluit şi neputincios. Atâta măreţie are stăpânul unui vas, încât nici n-am încercat să-i răspund la lovitură, şi după ce ei doi au intrat printr-o uşă de la pupa, m-am îndreptat împleticindu-mă spre cabina mea.

Acum vasul începu din nou să se afunde şi să-şi ridice prova, ciocnindu-se de valurile care creşteau tot mai mult, şi peste puţin timp sau poate mai mult — nu pot să-mi dau seama — se auziră o

izbitură metalică, un scrâşnet şi zgomotul unui obiect ce se sparge, care spuneau că maşinile erau scoase din funcţiune. Nu era nimic surprinzător. După câte ştiu, nu s-a produs nicio emoţie, doar o acceptare stoică a unui lucru care ameninţa de mult timp. Întregul echipaj îşi dăduse seama de apropierea acestui dezastru; lucru uimitor fusese numai că întârziase atâta. Uimitor era şi că reuşiserăm, chiar pentru puţin timp, să facem faţă întâmplării şi să înaintăm prin acest haos al elementelor în care se transformase oceanul.

Îl zării pe maşinist cu faţa udă, epuizată şi totuşi lipsită de expresie, îndreptându-se spre cabina lui şi ţinându-se de tot ce putea apuca. Misiunea lui se sfârşise. De fapt, orice se sfârşise, orice misiune, în afară de pomparea şi împiedicarea invaziei nemiloase a apei. Caracterul mişcării noastre se schimbase o dată cu moartea maşinilor. Ne balansam şi dansam mult mai mult, dar cu mai puţin efort şi cu mai puţină trepidaţie. Am întors vasul pe val. Aveam răgazul trecător al unei garnizoane care s-a predat şi aşteaptă masacrul. Vasul devenise un neputincios obiect plutitor şi era la cheremul talazurilor. Dar talazurile erau nemiloase. Păreau hotărâte să-l răstoarne pe o coastă, dacă nu chiar să-l dea peste cap. Acum nu mai opuneam nicio rezistenţă. Nu mai priveam valurile în faţă. Ele loveau vasul dintr-o parte şi se rostogoleau pe deasupra lui, şi se făcu întuneric ca noaptea. Eram înfrânţi. Valurile ridicau vasul în sus, din nou la lumina zilei, şi apoi, vuind şi urlând, îl prăvăleau în prăpăstii adânci.

Oare vasul lua apă? În dimineaţa următoare am ieşit din cabină să văd dacă puteam găsi ceva de mâncare, l-am întâlnit pe Rudge care ieşise cu acelaşi scop, şi ne-am strigat câteva cuvinte. Oare lua apă vasul? Puţin, se pare, în afară de valurile înspumate care măturau puntea şi se revărsau în cascade prin deschizăturile ei. „Cu apa asta ne

putem descurca, zise el, numai tăbliile vasului să ţină.”

Nu era nimic de făcut, decât să rezistăm până la capăt, în vremea aceea telegrafia nu era încă răspândită peste tot şi nu aveam niciun mijloc de a cere ajutor în situaţia în care ne aflam. Eram abandonaţi până când vreun vas va da peste noi din întâmplare şi ne va veni în ajutor. Sau până când vremea se va potoli şi ne va arunca la ţărm. Sau până când ne vom scufunda. Şi dacă nu ne va veni niciun sprijin de nicăieri, vom înainta atâta timp cât va ţine furtuna şi vom pluti în voia valurilor, până când vor scădea. Aşa îmi spuse Rudge.

În chip miraculos, bucătarul reuşise să-şi aprindă focul şi să facă un fel de supă din carne conservată, pâine şi nu mai ştiu ce, foarte gustoasă şi întăritoare. Era aromată cu ceapă. Oamenii îşi croiseră drum prin valurile care săltau pe deasupra vasului, pentru a se împărtăşi din această mâncare gustoasă şi cei mai mulţi dintre noi o beam din câte o cană obişnuită, ne poticneam unii de alţii, spuneam „Hei! Ţine-te mai bine!” şi nu respectam niciun fel de etichetă. Dar când, ţinându-se de pervazul uşii, apăru deodată căpitanul în haine impermeabile care şiroiau de apă, cu genele lui albe devenite cenuşii din cauza sării şi cu faţa ca o mască rigidă de furie, toţi se dădură la o parte, doi dintre oameni ieşiră pe coridor, îndreptându-se spre adăpostul lor, iar Vett îi întinse şi lui o cană.

Nimeni nu-i adresă vreo vorbă, iar el mormăia şi înjura ca pentru sine. Mă aflam în apropierea lui, ronţăind o bucată de biscuit tare, şi auzii câteva cuvinte.

— Ajungem la Buenos Aires, zise el. Ajungem la Buenos Aires. Sau, pe Dumnezeul meu…!

— Numai Dumnezeu ştie, îngână maşinistul, aproape neauzit.

— Porcii ăştia n-au nimic de făcut, nu? mârâi căpitanul ca pentru sine, privindu-ne pe sub gene,

cu ochii lui mici şi răi. Aşteptaţi numai să se oprească furtuna!

Dar timp de patru sau cinci zile — nu ştiu exact câte, pentru că, pe bună dreptate, pierdusem socoteala — vântul nu s-a oprit. Continuam să stăm închişi în cabinele noastre, sau să ne căţărăm prin coridoare, ori să facem salturi disperate de la un punct la altul pe platforme lunecoase, cufundaţi până la genunchi sau până la brâu în valuri şi spumă. Eram aruncaţi de colo până colo, izbiţi şi răniţi. La un moment dat, am crezut că mi-am rupt câteva coaste, şi mi-am petrecut aproape jumătate de oră pipăindu-mi pieptul şi făcând încercări să respir adânc. Bucătarul repeta din când în când miracolul focului, făcându-ne mai ales cafea, între timp, noi trăiam cu speranţa. Făceam exerciţii disperate în adâncuri de apă clocotindă, pentru a ajunge la bucătăria vasului. Porneam adesea, dar nu ajungeam acolo niciodată. Priveam o întindere de vreo treizeci de picioare pe puntea scăldată în apă, care dispărea mereu sub valurile înspumate, observam cât de puţine sunt locurile de care să mă pot apuca, cumpăneam riscurile şi apoi mă întorceam. Mi-am adus o cutie mică de biscuiţi în cabină, dar sufeream foarte mult de sete. Din cauza respiraţiei, sarea parcă mi se aşeza pe buze. Ea puse stăpânire şi pe imaginaţia mea şi mă făcea să icnesc. Cu toţii cred că eram mai mult sau mai puţin înfometaţi, uzi, leşinaţi, răniţi şi chinuiţi, în timp ce ne agăţam de viaţă şi în timp ce valurile căutau să ne înşface şi însuşi vasul încerca parcă să ne azvârle afară. Am văzut pe unul din oameni aruncându-se cu disperare pe puntea înclinată, iar un altul îl prinse de gulerul hainei, şi apucându-se de o bară, îl ţinu aşa câtva timp şi apoi îl trase la adăpost, în vreme ce vasul cobora în jos.

Şi am mai văzut un lucru pe care nimeni nu-l va crede. Am văzut un rechin uriaş venind pe bord. Un val, înalt şi ascuţit ca ***Jungfrau,*** [138] se ridicase deasupra unei coaste a vasului, şuierând

cu ură, un munte verde-măsliniu pe creasta căruia vuia vântul, şi apoi se izbise pe punte cu toată puterea şi masa lui. Eu stăteam agăţat de punte, într-un loc puţin mai adăpostit. Părea imposibil ca valul acesta să nu despice vasulân două sau să nu ne târască în adâncuri. Apa îmi şiroia pe la glezne şi în sus pe picioare, ca un câine care se gudură agresiv de prietenos. Totul în faţa mea era ascuns sub învolburarea apei, cu excepţia punţii din faţă şi a uşii închise de la adăpostul marinarilor, şi apoi, cu încetul, puntea principală se ivise din nou, acoperită cu o spumă albicioasă care şiroia cu furie, şi acolo, rostogolindu-se pe punte, îndoindu-se ca un arc, zvâcnind din nou şi închizându-şi cu zgomot gura pătrată ca un geamantan turbat, se afla acest peşte uriaş cu pântecul alb. Era cu mult mai mare decât un om. Se zvârcolea şi plesnea cu coada, lăsând dâre de bale pe care imediat vântul le împrăştia. Era mânjit de sânge sub pântece. Vasul păruse o clipă că-l priveşte cu uimire pe noul pasager, şi apoi cu un efort hotărât îl rostogolise, împreună cu spuma învolburată care venise o dată cu el, peste balustrada de la tribord, ca şi cum ar fi anumite lucruri pe care nici măcar un vas avariat de pe ocean nu le poate îndura.

Asta, sunt sigur, am văzut-o cu propriii mei ochi.

11. RĂZVRĂTIRE ŞI CRIMĂ

În tot timpul acestei furtuni nu mi-am schimbat hainele ude de pe mine, deşi îmi petreceam multe ceasuri înfăşurat într-un fel de balot făcut din pături şi o carpetă. Şi nu-mi amintesc ca furtuna să fi scăzut câtuşi de puţin. Atât cât mi-am dat eu seama, n-a scăzut nicio clipă; doar s-a oprit brusc. M-am trezit dintr-o stare care era ceva între somn şi totală inconştienţă, ca să descopăr că furtuna se isprăvise. Dar cât timp a durat starea mea de nesimţire, habar n-am.

Când am încercat să mă ridic, mi-am dat seama că se întâmplase ceva inexplicabil cu cuşeta mea. Nu se mai legăna şi nu mai cobora pe orizontală; cuşeta şi despărţitura cabinei mele formau un jgheab, în formă de V, în care stăteam culcat. Mă simţeam foarte slăbit, bolnav, însetat şi neputincios, dar am încercat să înţeleg această schimbare a coordonatelor mele. Ţinându-mă de suportul lămpii, care atârna şi ea strâmb, am privit afară şi am văzut că marea, o mare albastră şi liniştită, stătea pieziş. Sau dacă nu era aşa, atunci erau toate celelalte. Cabina mea stătea mereu într-o poziţie oblică.

Eram uimit. După ce fusesem atât de încercat şi copleşit de furtună, ar putea să pară ciudat că mai puteam să fiu uimit, dar cred că sărmanul meu creier era atât de obosit, încât nu era în stare să găsească o explicaţie pentru această înclinare generală şi nemişcată a tuturor obiectelor din cabina mea. M-am dat jos din pat şi am deschis uşa ca să văd dacă şi coridorul era înclinat. Era. Şovăind, am ieşit pe punte şi am constatat că era înclinat întregul vas. Abia atunci mintea mea întunecată şi slăbită îşi dădu seama ce se întâmplase. Orizontul albastru pe care-l vedeam acum stătea aşa cum trebuie, adică perfect orizontal. Dar vasul era cu prova scufundată şi toată pupa se ridicase în sus. Probabil că intrase apă în partea din faţă şi cala se umpluse până la peretele despărţitor. Poate că o parte din încărcătură se deplasase, pentru că era o înclinaţie vizibilă către babord. În timp ce meditam la aceste lucruri, mi-am pus mâna la cap şi am văzut că eram rănit şi plin de cucuie. Pesemne că primisem o lovitură în cap, dar n-am aflat niciodată cum s-a întâmplat asta. Poate că fusesem aruncat dintr-o parte în alta, în cabină. Poate că zăcusem ameţit sau adâncit în somn multă vreme.

Trei sau patru pescăruşi se roteau pe deasupra noastră. Unul din ei era mult mai mare decât

ceilalţi şi părea că poate să plutească la nesfârşit fără să-şi mişte aripile. Mergea dintr-o parte în alta, ca şi cum şi-ar fi aşteptat moştenirea. Câţiva se aşezaseră pe partea din spate a punţii care era ridicată. Nu îmi aminteam să fi văzut mai înainte pescăruşi pe bord, şi am avut o presimţire ciudată că poate vasul era pustiu. Apoi am auzit un ciocănit în partea din faţă şi m-am liniştit. Am pornit în căutarea celui care ciocănea.

Am dat peste ceea ce am crezut mai întâi că era întregul echipaj al vasului, grupat în chipul cel mai extraordinar pe puntea principală, din faţa punţii de comandă. Oamenii erau adunaţi aproape cu toţii în două grupuri strânse, în stânga mea. Obiceiul de a se bărbieri îi părăsise, aşa că aveau o înfăţişare sinistră. Unul avea antebraţul înfăşurat într-un bandaj însângerat. Câţiva mâncau, ceilalţi stăteau ghemuiţi sau întinşi, şi aveau aerul că sunt încolţiţi sau reprimaţi. Spre dreapta, una din bărcile vasului era întinsă pe punte cu fundul în sus, şi marangozul repara scândurile de pe fundul ei. Un băiat îl ajuta. Şezând călare pe chila bărcii, maşinistul ţinea pistolul în mână, iar în spatele său Rudge stătea rezemat de unul dincapetele ei. Primul ofiţer, cu alt pistol în mână, şi Midborough încercând să ţină în mână o secure ca şi cum n-ar fi fost nimic deosebit, stăteau cu spatele spre mine şi se întoarseră brusc la apariţia mea. Cu toţii mă priviră ca pe un obiect uitat de care şi-ar fi adus deodată aminte.

— Dumnezeule! exclamă maşinistul. Iar te-ai întors!

N-am putut să-i dau niciun răspuns. Am făcut un pas înainte, m-am apucat de o bară de fier, am alunecat şi m-am aşezat pe punte. Simţeam o stare foarte ciudată.

— Mă simt slăbit, zisei eu.

— Hei! Daţi-i ceva de mâncare, zise Midborough. Nu vedeţi că-i aproape mort de foame?

Se produse o oarecare mişcare printre oameni. Cineva îmi puse în mână o bucată de biscuit tare şi nişte carne conservată. Cred că aceasta era, în parte, cauza slăbiciunii mele. Am luat o îmbucătură şi mi-am dat seama că aşa era. Mi-am mâncat toată porţia şi am băut nişte cafea. Puterile au început să-mi revină şi am privit în jurul meu.

Un glas se auzi de deasupra.

— El are să meargă cu oamenii din echipaj.

Am privit în sus şi l-am văzut pe căpitan chiar deasupra mea, căci, din cauza înclinării vasului, puntea de comandă venise deasupra noastră. Am observat că şi căpitanul ţinea în mână un revolver. Nu era câtuşi de puţin mai frumos la înfăţişare, cu barba roşcată care-i crescuse de vreo patru sau cinci zile.

— Nici gând, zise un bărbat înalt şi negricios, care bănuiam că este şeful echipajului. Va merge în barca ***voastră!***

— Nu ne este de niciun folos, zise căpitanul.

— Ei bine, va trebui să-l luaţi cu voi. N-are rost să ne certăm.

— E pasagerul nostru, zise maşinistul cu un glas resemnat, iar primul ofiţer, care se afla lângă mine încuviinţă din cap.

— Nu pricep nimic! zisei eu în cele din urmă.

— Toate bărcile sunt sparte, afară de una pe care au pus-o pe apă, în partea aceea, zise Midborough. Oamenii au avut de gând să plece cu ea, în largul mării. Când au văzut pământ la tribord, nu mai puteau fi reţinuţi. Înţelegi? Numai Bătrânul a înţeles ce au de gând şi le-a cerut să se oprească. Şi uite-i acuma aici! Ce ne-am face fără ei? Marangozul, slavă Domnului, a consimţit să repare bărcuţa asta, înainte de a pleca. E bine şi aşa. Deci, iată cum stau lucrurile.

Am priceput semnificaţia celor trei revolvere.

— Primul care încearcă să treacă peste marginea asta, va fi împuşcat, zise maşinistul, adresându-se atât mie cât şi oamenilor din echipaj.

— Şi marangozul va merge în barca ***noastră,*** zise primul ofiţer, ca să demonstreze că omul şi-a făcut bine treaba.

— Asupra acestui lucru n-am căzut de acord, zise bărbatul brun şi înalt.

— ***Noi*** am hotărât, zise maşinistul.

— S-ar putea să avem nevoie acolo de un marangoz.

— Dulgheria e o meserie foarte folositoare, zise maşinistul, necontestând acest lucru. Nici nu vă închipuiţi câte lucruri trebuie să ştie un marangoz. S-au scris cărţi întregi despre asta.

Oamenii mormăiră ceva, şi un mic grup începu să vorbească nu ştiu ce în şoaptă.

— Unde-i pământul? îl întrebai pe al doilea ofiţer. Nu-l văd.

Midborough cercetă orizontul.

— Vasul ăsta, zise el, se roteşte mereu. Ia să vedem încotro e soarele? E spre apus, sub soare.

— E tot acolo, zise bucătarul. Cu toate că nu ştiu când naiba o să pornim. Grăbeşte-te, Jimmy.

— Du-te dracului! înjură marangozul. Crezi că stau aici şi mă joc?

— Apune soarele.

— Asta nu-i treaba mea.

Încet, încet, o dată cu rotirea vasului, cerul dinspre apus se desfăşură ca o panoramă dincolo de capetele oamenilor din echipaj. Era senin şi auriu deasupra apelor plumburii şi înainte ca vâlvătaia soarelui să vină şi să mă orbească, văzui silueta palidă de un violet-cenuşiu a coastei, subţire şi limpede, cu munţi şi cu ceva care mi se păru un pisc fumegând. Apoi, într-o clipă, flăcările roşii-aurii ale soarelui mi se revărsară în ochi şi totul se topi în lumina aceea.

— Cum o să putem găsi coasta pe întuneric? zise un glas.

— Mergând spre vest, tinere, mergând spre vest! rosti maşinistul ca din carte. Se folosi de revolver pentru a arăta spre stânga. Aveţi acolo toată

Patagonia care se întinde ca unzid. Nu se poate să nu daţi de ea. Se întinde pe sute şi sute de mile. Luaţi-o încotro vreţi.

— Am fi putut să fim acum la jumătatea drumului, răspunse glasul.

— Porc egoist, zise maşinistul.

— Încă jumătate de ceas, zise marangozul, şi treaba mea va fi terminată. Vreau să întoarcem barca asta pe partea cealaltă. Cum facem?

— D-le Gibbs, zise căpitanul către primul ofiţer. Spune-i d-lui Midborough să-l ia pe dl. Blettsworthy şi să aducă proviziile din bucătărie. Noi patru vom supraveghea pe oameni. Doi dintre voi, dar nu mai mult decât doi, luaţi seama, îl veţi ajuta pe marangoz. Unul să fie olandezul, fiindcă-i voinic şi inofensiv. Şi luaţi seama, vă supraveghez pe toţi.

Îi veni alt gând.

— O să avem nevoie de nişte lămpi, d-le Midborough, până să se întunece. Puntea trebuie să fie luminată. Aduceţi nişte lămpi. Nu vrem ca lucrurile să se petreacă pe întuneric.

Omul cu braţul bandajat scuipă şi înjură amarnic.

— Nici noi, zise el.

— Nu ne e teamă, zise altul, cu un râs nefiresc.

După ce am adus toate proviziile din bucătărie în locul de unde urma să fie lansată la apă barca, m-am dus cu Midborough în magaziile vasului, care fuseseră prădate fără milă de oamenii echipajului.

— Mai bine mai mult decât mai puţin, zise Midborough, umplându-mi braţele cu biscuiţi. În timp ce eram ocupaţi cu asta, soarele apuse şi amurgul albastru se cufundă în noapte. Oamenii deveniră nişte siluete negre sub cele două felinare pe care Midborough le aşezase deasupra capetelor lor. Căpitanul era pierdut în întunericul de deasupra.

— Gata, zise marangozul, sculându-se în picioare. Încărcaţi-vă bagajele.

— Stop! strigă căpitanul, cu un glas ca un plesnet de bici, în timp ce un om se ridică pe parapetul de la babord.

— Porc bătrân! ţipă un glas ascuţit. Dacă ajungem la bătaie…!

Ameninţarea rămase neluată în seamă.

— Îl vrem pe marangoz! se auzi glasul şefului de echipaj.

— Mort sau viu? întrebă maşinistul politicos.

Oamenii mârâiră.

— Daţi barca noastră la apă, zise căpitanul; şi încărcaţi proviziile.

Se auzi o agitaţie şi un plescăit, în timp ce barca cea mică se lăsă pe apă, şi zgomotul unor cutii şi pachete care erau aruncate în ea. Eu dădui ajutor până când puntea rămase curată. Rudge aşeza lucrurile.

— Al dracului de puţin loc a mai rămas, strigă el.

Se auzi un pocnet, un trosnet şi un zgomot de sticla spartă. Cele două felinare care luminaseră pe oameni fură sparte în acelaşi timp.

— Vino încoace, Jimmy! strigă un glas chemându-l pe marangoz. Pe aici!

— Nu, n-ai să te duci! se auzi glasul maşinistului care trase un foc peste punte, în întuneric, fără să nimerească, sper, pe nimeni. Oamenii coborau buluc în barca lor.

— Blettsworthy! se auzi surprinzător de deasupra. Blettsworthy e pe-aici?

Ascultai chemarea şi mă întorsei către scara care ducea în sus, spre puntea de comandă. Căpitanul coborî iute şi pe nesimţite, ca o pisică uriaşă, şi înainte de a-mi da seama de intenţia lui duşmănoasă, mă şi apucase de guler şi mă azvârli înapoi, prin uşa deschisă, în cămara cea mică a lui Vett. Eram prea uluit pentru moment ca să opun vreo rezistenţă. Îl auzii bâjbâind la cheia uşii şi

făcui un salt, însă prea târziu. Mă izbi în faţă cu revolverul, şi, în timp ce cădeam din nou, îl auzii repetând cu un glas înveninat de ură:

— Mănâncă-ţi supa! Mănâncă-ţi supa!

Apoi uşa se trânti şi eu rămăsei încuiat.

Lovitura mă ameţise. Mi-am revenit cu încetul, pipăindu-mă pe obraz, unde mi se prelingea o dâră de sânge. Auzii glasul căpitanului răspunzând cuiva:

— E în regulă. El e în barca cea mare!

Am pipăit uşa pe întuneric, încercând să găsesc vreun mijloc de a o descuia. Nu m-am gândit să bat în ea sau să strig, decât când a fost prea târziu. Chiar şi atunci însă poate că n-aş fi fost auzit. Căci se întâmpla ceva, nu ştiu ce, care a atras atenţia tuturor. Căpitanul cred că a tras cu revolverul spre barca echipajului. Poate că a făcut asta numai din ură pentru oamenii din echipaj, sau ca să acopere strigătele mele. Ori poate că împuşcăturile au fost provocate. Poate că maşinistul a fost cel care a tras, şi nu căpitanul. În orice caz, am auzit trei împuşcături, nişte strigăte şi un plescăit sonor. Apoi a început să răsune bătaia ritmică a vâslelor, şi întregul tumult s-a depărtat. Probabil că oamenii din echipaj se grăbeau să se îndepărteze de furia căpitanului.

Tăcerea se aşternu din nou ca o perdea trasă peste toate acestea. Rămăsei câtva timp ascultând, şi în cele din urmă nu se mai auzi nimic decât clipocitul apei pe pereţii vasului.

12. EPAVA

N-am ieşit din cabina aceea până în zorii zilei.

Forţarea uşii sau a ferestrei pe întuneric era un efort prea mare pentru mine. Dar a doua zi dimineaţa am găsit un dulăpior în care Vett ţinea câteva unelte, şi, cu o daltă şi un ciocan — nu exista nicio şurubelniţă — am reuşit să desfac broasca. Îmi petrecusem cea mai mare parte a

nopţii într-o furie zadarnică împotriva căpitanului, şi acum era ca şi cum tot ce făceam nu era decât o luptă contra lui. Trebuie să trăiesc pentru a-l înfrânge şi a-l denunţa. În timp ce cotrobăisem prin cămara lui Vett, ca să găsesc o pârghie cu care să deschid uşa, găsisem printre alte lucruri sticla sa de rachiu, ceva apă, o colecţie de tuburi care se adaptau la o sticlă special construită şi cu care se putea face sifon, cutii cu brânză, biscuiţi, cutii de sardele, câteva cutii de curmale şi smochine pentru desert, şi alte asemenea provizii, şi mai era o provizie de chibrituri, o lampă şi nişte obiecte diverse, toate ambalate cu grijă împotriva spargerii. Căpitanul, mă gândii eu, ar fi putut să mă arunce într-un loc mai urât decât acesta. După ce am reuşit să deschid uşa şi să mă simt liber, am mâncat şi am ieşit cu mâna plină de curmale, ca să le mestec în timp ce voi studia situaţia în care mă aflam.

Speram să descopăr că pluteam spre ţărm, aşa încât să pornesc pe urmele duşmanului meu, cu toate că nu ştiam ce voi face cu el şi cu oamenii lui când îi voi găsi pe ţărmul Patagoniei. Mă îndreptai spre puntea de comandă. Puntea vasului părea puţin mai înclinată decât fusese înainte, mai aplecată spre babord, dar după câte puteam să-mi dau seama nu se scufundase mai mult. Mă urcai până în cabina de comandă, în spatele cârmei neputincioase şi a compasului înclinat — un loc sacru care fusese până atunci un domeniu interzis pentru mine — şi am găsit diferite hărţi şi diagrame ale vasului, precum şi câteva instrumente de alamă îngrămădite în colţul cel mai de jos. Prima mea grijă a fost să caut pământul. Acesta dispăruse. Am stat cu spatele spre răsăritul soarelui şi am cercetat linia lungă, albastră şi întunecată a mării dinspre apus, dar coasta care apăruse atât de limpede în seara precedentă era acum nevăzută. M-am căţărat pe acoperişul cabinei dc comandă, ca să am o privelişte mai largă. Nu se zărea nici urmă

de pământ şi nici vreun punct care ar fi putut să fie o barcă. A trebuit să mă conving pe mine însumi că ceaţa sau vreo stratagemă a atmosferei îmi ascundea pământul, însă orizontul era tot atât de cert şi pozitiv ca o teoremă a lui Euclid. Poate că ***Leul de Aur*** plutea paralel cu coasta şi ieri trecuserăm pe lângă o regiune de ţărm proiectată în afară. Poate că acum o mare curbură a ţărmului îndepărtase pământul de mine. Dar el va reveni. Cu siguranţă că va reveni.

Cu toate că mă îmbărbătam în felul acesta, întinderea mării pe care nu se zărea nicio urmă de pământ mă descuraja şi mă deprima foarte mult, aducând cu ea un sentiment brusc de neputinţă. Gândul meu de a ajunge numaidecât la ţărm pe vreo plută improvizată era dat peste cap. Eram incapabil de a construi sau de a conduce o plută, chiar şi pentru un drum foarte scurt.

Am renunţat la ideea de a porni pe urmele căpitanului. El înţelesese de la început situaţia, pe câtă vreme eu abia acum începusem s-o pricep. S-ar putea să rămân un timp nedefinit pe această epavă. Aflându-mă într-o dispoziţie mai gravă, m-am apucat să explorez partea din vas care mai rămăsese deasupra apei. Am ajuns repede la convingerea că nu era nevoie să fiu neliniştit în privinţa hranei; rezerva de hrană va dura cât va dura şi vasul, iar vasul, m-am asigurat eu, era în bună stare, atât timp cât nu se strica vremea şi ar putea chiar să reziste câtva timp şi la o furtună. La urma urmei, oricât de mare ar fi fost gaura de pătrundere a apei, ea era în partea din faţă, şi cloasonul rezista. În bucătărie era şi combustibil, şi aş putea chiar să gătesc. Aveam cartofi, o rămăşiţă de legume verzi, ceapă uscată şi conserve de carne. În explorarea mea am ajuns şi la cabina căpitanului. Am intrat în ea pentru a mă gândi ce mai aveam de făcut, şi m-am aşezat pe pernele de pescaunul său de răchită, ca să hotărăsc cum aş putea să fac să mă socotesc cu el.

Aş putea fie să plutesc spre ţărm, fie să fiu cules de vreun vas. Mai existau şi alte posibilităţi, mai puţin agreabile, şi poate că ar fi bine să scriu o relatare a cazului meu şi s-o închid într-o sticlă. Sau poate chiar să scriu mai multe relatări, în mai multe sticle. Asta ar fi o treabă care ar putea fi îndeplinită îndată. Am privit în jurul cabinei, căutând hârtie şi cerneală, şi au început să mă intereseze indiciile pe care lucrurile abandonate aici le dădeau asupra firii acestui om. Evident că citea puţin, dar sărman om nesăţios! strânsese o mică colecţie de fotografii pornografice, şi pagini sau numere întregi de reviste franţuzeşti şi spaniole, ilustrate în culori, de un caracter indecent. Deasupra unora din acestea pesemne că meditase îndelung, căci făcuse pe ele semne adânci cu creionul. În zilele studenţiei mele, această descoperire m-ar fi dezgustat cu totul, dar de atunci învăţasem ce furtuni monstruoase pot mocni în trupul unui om şi această revelaţie a unei dorinţe morbide şi chinuitoare a duşmanului meu a avut ca rezultat o potolire a resentimentului meu faţă de trădarea oribilă a cărei victimă fusesem. Dacă omul era pe jumătate nebun, prin aceste lucruri nebunia sa era în orice caz înrudită cu necesităţile normale ale unui om sănătos. El mă detestase încă de la început. De ce oare mă detestase? Meritasem eu dispreţul lui? Poate că semănăm cu cineva, poate că-i amintisem de vreo experienţă neplăcută? Am renunţat să dezleg enigma. Am vârât galeria lui de artă înapoi în dulap. M-am aşezat să scriu. „Sunt Arnold Blettsworthy” am notat eu şi am comunicat date succinte, necesare identificării mele. Am declarat când părăsisem Londra, dând şi alte informaţii şi amănunte asupra călătoriei. „La câteva zile după plecarea din Rio, maşinile ni s-au stricat şi vasul n-a mai putut fi condus, şi s-a produs o spărtură în partea din faţă.” Până aci bine. Şi acum, ajungeam la punctul principal al povestirii: „O anumită animozitate a căpitanului

faţă de mine s-a transformat într-o duşmănie reciprocă", am notat eu şi apoi m-am oprit pentru câtva timp din scris, amintindu-mi împrejurările plecării mele şi multe amănunte despre tovarăşii mei. Observai, tresărind, ce murdare îmi erau mâinile!

M-am întors în cabina mea şi în drum le-am vizitat pe cele ale foştilor mei tovarăşi. Maşinistul avusese un depozit secret de ţigări de foi şi am găsit una care era foarte bună. În cabina lui mai era, în mijlocul unui amestec ciudat de cărţi vechi, pătate şi uneori cu coperţile rupte, un teanc aranjat de tipărituri, având date diferite, reprezentând ediţia a noua a Enciclopediei britanice, luate din abonamente diferite, în jurul preţurilor, maşinistul făcuse diferite calcule cu creionul şi, evident, avusese de gând să impresioneze pe cei de pe vas şi pe mine cu tot acest bagaj de cunoştinţe. Cabina primului ofiţer dezvăluia un spirit mai prozaic. Avea o Biblie, câteva cutii cu gulere de hârtie, câteva portrete înrămate, de loc atrăgătoare, şi fotografia unei case pe care era scris „Ultima rată de plată", având notată şi o dată. Rudge îşi luase cu el fotografiile şi avuţiile sale cele mai remarcabile erau un număr de jucării frumoase, care cred că fuseseră cumpărate în dar pentru vreun copil de acasă. Midborough părea să fi fost preocupat de primejdiile sanitare din porturile maritime. M-am gândit ca sunt cam indiscret, şi m-am îndreptat spre cabina mea.

Acolo m-am spălat pe mâini şi pe faţa murdară, plină de sânge şi, încurajat de curăţenia restabilită, m-am bărbierit şi m-am schimbat cu haine curate, călcate, ca de sărbătoare. M-am simţit mai mult un Arnold Blettsworthy şi mai puţin o zdreanţă omenească, murdară şi plină de suferinţă, cum fusesem de mai multe zile. Simţeam chiar o anumită exaltare de a mă găsi stăpân efectiv al vasului şi de a putea să fac pe el tot ce-mi plăcea. M-am întors în cabina căpitanului pentru a-mi

termina de scris declaraţia şi m-am apucat s-o copiez pe curat. Dar, după câtva timp, am început să simt acolo prea intens prezenţa căpitanului; pe lângă aceasta, mi-am dat seama că de fapt eram foarte obosit şi că mi-era somn, aşa că am lăsat scrisul neterminat, pornind să caut vreun loc în care să dorm. Simţeam de asemeni dorinţa, după atâtea zile de umezeală, să stau la soare. Am scos nişte aşternuturi dintr-o cabină şi le-am dus pe puntea superioară, lângă coşul vasului, şi m-am întins la soare. Din cauza mişcării circulare a vasului, soarele părea că se ridică pe cer de-a lungul unei spirale turtite, şi m-am gândit că partea aceasta a punţii era locul în care soarele batea aproape continuu. În timp ce stăteam culcat, umbra coşului se mişca pe deasupra mea ca într-o manevră abia perceptibilă şi în scurt timp am căzut într-un somn adânc.

M-am trezit tresărind şi cu senzaţia ciudată că asprul căpitan se afla într-o barcă din apropiere, comandând scufundarea vasului. Şi această senzaţie era amestecată cu impresia că păsările dispăruseră din nou şi că distanţa la care mă aflam de pământ se mărise. Cred că visasem. Soarele coborâse pe cer. M-am ridicat în picioare şi m-am întins. Partea aceasta a punţii se afla în punctul cel mai înalt de deasupra apei, şi m-am hotărât să mai aduc câteva pături şi să-mi petrec noaptea acolo.

M-am dus pe puntea de comandă, apoi am coborât pe puntea din faţă, ca să văd cum plutea vasul. Îmi amintesc că am rămas mult timp acolo, luptându-mă cu nişte concluzii neplăcute. Vasul părea că se scufundase mult mai mult în apă decât era atunci când îl observasem prima dată, şi acum se legăna uşor. Apa trecuse peste punte, aşa că dacă aş fi vrut să ajung până la adăpostul marinarilor, ar fi trebuit să trec prin apă. Poate că nu observasem asta mai înainte, sau nu stătuse vasul în această poziţie. În timp ce se legăna, apa pătrundea prin tambuchi şi apoi se revărsa din nou

afară, leneşă, ca şi cum ar fi fost la ea acasă. Am coborât prin tambuchiul de la travers şi am văzut că dedesubt era întuneric şi pustiu. M-am uitat în sala maşinilor şi am văzut că acolo apa licărea întunecat în adâncuri. Era aproape întuneric când m-am gândit să iau felinarul şi chibriturile lui Vett pentru noapte. Când, la căderea nopţii, s-a făcut frig, felinarul mi-a fost de mare folos, ca să mă duc să caut şi alte pături. Dar fâşia îngustă de apă de deasupra punţii din faţă îmi tulbura gândurile şi nu mă lăsa să dorm, aşa că am stat cu lanterna aprinsă lângă mine, privind ţintă la stele.

13. MEDITAŢIILE UNUI NAUFRAGIAT

Abia în timpul nopţii mi-am dat seama pe deplin de situaţia disperată în care mă aflam.

Până acum refuzasem să constat cât de absolută era izolarea mea. Pur şi simplu nu fusesem în stare să mă gândesc la ea. Prea multe obişnuinţe şi asociaţii pluteau în jurul meu, ca să-mi pot da seama că acum eram cu totul descoperit. Până acum mă purtasem ca un om care, trecând prin anumite greutăţi şi piedici, încercase să aducă la lumină un caz împotriva altuia ce voise să-l ucidă. În timpul zilei, totul din jurul meu păruse a se îndrepta către acest scop. Acum însă începusem să-mi dau seama că, din punct de vedere practic, eram ca şi ucis şi că niciodată nu voi mai putea aduce acest caz la lumină.

Care erau şansele mele de a mă întoarce în lumea oamenilor? Le-am judecat cu o nelinişte lucidă. Trăiam, respiram, mâncam şi mă simţeam din punct de vedere fizic mai bine decât fusesem în ultimele zile, dar asta nu-mi influenţa câtuşi de puţin senzaţia că eram despărţit de lume. De fapt, eram acum tot atât de departe de cursul general al vieţii, ca şi când acum aş fi căzut pe această planetă de undeva din univers. Nu cunoşteam exact coordonatele în care mă aflam, totuşi eram mult mai la sud de Bahia Blanca, ultimul port argentinian care avea un oarecare trafic. Şansele de a fi găsit de un vas de coastă erau infinitesimale. Şi pentru vasele care se duceau să ocolească Capul Horn, mă aflam cu siguranţă mult prea departe spre vest. Ar fi un miracol să fiu găsit înainte de a mă fi răpus vremea rea. Şi cu siguranţă că ea mă va răpune. Nu mai era nevoie să se mai producă vreo gaură sau vreo spărtură a cloasonului, căci o simplă mare agitată ar putea să acopere acum partea de mijloc a vasului, atât de adânc era el scufundat în apă.

Fiind preocupat de situaţia în care mă aflam, duşmanul meu, căpitanul, încetă pentru câtva timp

să-mi domine gândurile. Am acceptat faptul că eram acum izolat de restul lumii, într-o izolare care nu putea să se sfârşească decât cu moartea, ca pe un fapt real. Cu toate acestea, am observat că nu ***realizam*** acest fapt. Mă gândeam la situaţia mea, întocmai ca şi cum m-aş fi pregătit să-i povestesc cuiva despre ea. Poate că mintea omenească nu este făcută pentru a înţelege izolarea completă. Poate că e adevărat, aşa cum oamenii încep să afirme în zilele noastre, că nu poţi să gândeşti fără o mişcare uşoară, sau chiar imperceptibilă, a gurii şi coardelor vocale, şi nici să vorbeşti dacă nu ai cel puţin o nălucire în faţa ta. Gândul solitar poate exista, fără îndoială, dar el nu poate fi anunţat ca atare.

Am început să vorbesc cu mine însumi, cu o senzaţie ciudată, pe care nu o puteam elimina, a unei distincţii şi a unei diferenţe între personalităţile celui care vorbea şi a celui care asculta.

— Dar la urma urmei, zisei eu, vorbind cu glas tare, ce este acest lucru numit viaţă, care începe atât de obscur în căldură şi întuneric, şi ajunge la un sfârşit ca acesta? Mi se pare extraordinar să plutesc aici în voia valurilor, pe punctul de a mă îneca; dar de ce mi se pare extraordinar? Nu văd de ce aş socoti că este extraordinar de vreme ce ştiu că nu am nicio normă exterioară după care să judec cât de cât acest lucru. Cred că pare extraordinar pentru că mă aşteptam ca viaţa să fie ceva cu totul diferit de ceea ce este. Dar nu am nici cel mai mic motiv să mă aştept să fie diferită de ceea ce este. Pentru a fi liniştiţi atunci când suntem copii, şi pentru a ne face frumoşi, buni şi încrezători, ni se dau tot felul de asigurări în privinţa vieţii, pentru care nu există niciun fel de justificări, şi atunci când le descoperim suntem prea departe de lucrurile omeneşti ca să ne dezvăluim dezamăgirea. Eu am fost învăţat ca, dacă eram destul de cinstit, activ şi folositor să mă

aştept a fi răsplătit din plin cu distracţii, fericire, siguranţă şi o mulţumire continuă, crescândă şi durabilă faţă de starea lucrurilor. Şi iată-mă acum! Faţă de astfel de speranţe, eu arăt acum ca victima unei glume proaste. Şi acum, când mă aflu în bătaia soarelui, hrănit şi odihnit, deşi pentru ultima dată, pot chiar să râd de gluma care s-a făcut pe socoteala mea.

Cam astfel de discurs i-am ţinut eu ascultătorului meu, dar acesta nu mi-a dat niciun răspuns.

— O glumă? zisei eu şi rămăsei pe gânduri.

— Şi dacă nu e glumă, atunci ce poate fi? Ce sens pot avea toate acestea? Şi dacă nici măcar nu este Cineva sau Ceva care să râdă de această teribilă Amăgire?

Creierul meu rămase câtva timp inert, apoi m-am trezit culegând concluziile unui nou punct de vedere.

— Dar Amăgirea, argumentai eu, este în propria noastră natură. Amăgirea este în noi. Natura lucrurilor nici n-a făgăduit, nici n-a înşelat. E tocmai faptul că noi n-am înţe-les-o. Moartea aceasta pe un vas care se scufundă nu este decât sfârşitul unei prea mari încrederi. Destinul a fost întotdeauna mai aspru şi mai dur decât am găsit noi de cuviinţă să recunoaştem. Viaţa e un copil mai iraţional, mai slab decât o justifică ascendenţa ei. Copilul cade din neatenţie. Ce drept are să se plângă că nimeni nu-i ia în seamă ţipetele?

Zece mii de grăuncioare de polen se risipesc, pentru ca unul singur să ajungă la pistil; de ce ar fi omul o excepţie de la regulile comune ale vieţii?

Iată până unde am ajuns cu filosofia mea în noaptea aceea. Îmi amintesc clar cum stăteam ghemuit şi meditam profund la asemănarea mea cu grăuntele de polen. Pe toată suprafaţapământului se răspândesc aceste firişoare de polen risipite, discrete, dându-şi seama cu tristeţe de soarta lor şi înţelegând-o prea târziu pentru a se plânge de ea.

Lumea care le-a azvârlit în voia întâmplării îşi urmează calea destinului ei. Dar nu mai ştiu la ce am cugetat în rest, fie pentru că l-am uitat, fie fiindcă m-am întins într-o poziţie mai confortabilă şi am adormit.

14. PERSEVERENTUL TOVARAŞ DE DRUM

A doua zi de dimineaţă, gândurile mi s-au îndreptat de la filosofie din nou asupra căpitanului. M-am trezit într-o dispoziţie foarte proastă, care n-a fost îmbunătăţită de dificultatea extremă pe care am întâmpinat-o încercând să-mi fac o cafea. Căpitanul, am blestemat eu, are să mi-o plătească pentru toate. După ce am băut cafeaua, am devenit foarte harnic: mi-am scris declaraţia în trei exemplare, am găsit nişte sticle de vin sau oţet cu dopuri solide — nu aveam încredere în rezistenţa dopurilor de la sticlele de bere — şi am sigilat în ele denunţurile mele. Apoi m-am dus la marginea vasului şi le-am aruncat, una după alta, cât mai departe. Fiecare s-a scufundat pe rând în apă, a ieşit la suprafaţă şi a început să plutească aproape în poziţie verticală. Şi toate au rămas pe loc! Îmi amintesc că am simţit o uşoară întristare că aceşti mesageri nu porneau numaidecât, cu mare iuţeală, spre nord, către civilizaţie. Cam aşa îmi închipuisem eu. Dar ele stăteau acolo, şi tot restul timpului, aceste sticle au plutit pe lângă mine, apropiindu-se încet, până când s-au lipit de pereţii vasului.

Lucrul acesta nu mi-a plăcut, iar un altul care a pus îndată stăpânire pe imaginaţia mea a fost conturul unei spinări întunecate şi lucioase, uşor curbate, cu o aripioară de-a lungul ei, care a apărut, pentru o clipă, după ce aruncasem sticla a treia. Ceva — ştiam cu siguranţă că era un rechin — venise să vadă ce căzuse în apă.

Acum mă împăcasem cu gândul că în curând — nu îndată, în curând — mă voi scufunda în apă şi mă voi îneca, dar mă gândisem că mă voi îneca în chip demn. Posibilitatea de a mă scufunda în apă pentru o zadarnică încăierare cu un rechin era mult mai puţin comodă. O găseam chiar detestabilă. Câtvatimp, asta m-a făcut să resping cu totul gândul că mă voi îneca şi mi-a reînviat convingerea, care aproape îmi dispăruse, că până la urmă voi fi salvat în vreun fel oarecare. Şi în acest timp supravegheam apa, nervos şi stăruitor, căutând să mai văd vreo urmă a rechinului.

A devenit limpede pentru mine că aveam o idiosincrazie faţă de rechini, aşa cum unii oameni au faţă de pisici. Îndată ce mi-am dat seama de vecinătatea câtorva rechini, n-am mai putut să-mi abat gândul de la ei. Probabil că am fost foarte îngrijorat de prezenţa lor, de vreme ce în timpul după-amiezii am sacrificat o varză întreagă, pentru a mă asigura că mă înşelasem. Mi s-a părut că văd ceva întunecat, care pândea în apă spre pupa, şi am luat această varză — era una din acelea rotunde şi roşii, pe care oamenii le pun în saramură — şi am aruncat-o cât am putut mai departe, către umbra aceea. Pesemne că mă dusesem jos să aduc varza şi mă întorsesem cu ea, deşi nu-mi amintesc să fi făcut acest lucru.

Umbra s-a mişcat la zgomotul căderii verzei în apă, s-a dus la fund şi a reapărut, învârtindu-se în spirală. În timp ce apuca varza, a lăsat să i se vadă un pântec alb şi lucios. După felul cum a apucat-o, întoarsă pe spate, nu mai încăpea nicio îndoială că aveam de-a face cu un rechin.

Încercarea fusese în acelaşi timp concludentă şi câtuşi de puţin consolatoare.

15. STELELE PAGÂNE

Pentru a-mi îndepărta gândurile de la rechini, le-am îndreptat din nou asupra căpitanului şi felului

cum aş putea în cele din urmă să-l înfrunt. Am dramatizat diferite modalităţi de întâlnire, în oraşe, la tribunale, pe insule pustii şi pe coaste neospitaliere. „Iată, în sfârşit, că ne întâlnim din nou!” Şi când aceasta a încetat să-mi mai reţină concentrate gândurile, din cauză că aveam sentimentul unei totale incertitudini, m-am îndreptat spre nişte lungi argumente filosofice şi religioase, stând şi gândindu-mă neîncetat la ele şi chemându-mă la ordine ori de câte ori luarea-aminte îmi era distrasă de faptul căăncăperea în care se ţinea această dezbatere era tapisată, ca să spunem aşa, cu un tapet format din rechini şi căpitani.

Am continuat să analizez justeţea destinului meu. Am generalizat, întrebându-mă asupra dreptăţii nu numai a propriei mele sorţi, dar a soartei comune a tuturor oamenilor. Marile speranţe care-mi susţinuseră adolescenţa le-am asociat nu numai îndrăznelilor specifice tinereţii, ci întregului sistem de nădejdi şi credinţe religioase prin care omenirea a fost îndemnată să-şi înfrunte destinul. În anii studenţiei mele, o aluzie întâmplătoare din timpul unei discuţii mă făcuse să citesc cartea lui Winwood Reade, „Martiriul Omului”, şi acum am găsit în linii mari conturul acestei sumbre povestiri, nespus de prezent în gândurile mele. Vedeam preoţii desfăşurând, ca pe nişte valuri, o religie după alta în faţa asprei realităţi a lucrurilor; vedeam acest comerţ de speranţe eşuând neîncetat şi neîncetat reînnoindu-se. Mă gândeam la lungul lanţ al strămoşilor mei, nenumăraţi în şirul veacurilor, ridicându-se până la acest final straniu deasupra apelor care mă aşteptau, sub soarele arzător şi sub stelele reci care se roteau pe deasupra, şi vedeam acum toate acestea ca pe un simbol prevestitor al întregului destin al speciei noastre. Ei bine, cel puţin eu, unul, voi muri dezamăgit.

Am încercat să-mi amintesc de credinţele copilăriei mele şi m-am întrebat dacă au fost vreodată valabile. Sentimentul care stăruise într-adevăr mai puternic era încrederea tacită a tinereţii. Religia universală firească a omenirii, mai mult decât a întregii lumi animale, este întrupată în acest crez simplu: „Totul e bun”, până când vreo lovitură, sau o serie de lovituri, vine să-l distrugă. Şi atunci, mă întrebam eu, ce mai rămâne?

În ce priveşte specia, nu-i nevoie să mai rămână nimic. Viaţa poate întotdeauna să înceapă din nou. Naşterea şi moartea sunt urzeala şi bătătura procesului ei; ea e ca un negustor falit care nu poate continua să existe decât distrugându-şi registrele de conturi. Eu nu eram decât o obligaţie înlăturată, un creditor neplătit, o datorie refuzată.

M-am gândit la drumul meteoric al creştinismului, ultimul dintre vălurile noastre occidentale aruncat asupra realităţii, atât de cuprinzător şi infinit în asigurările sale, atât de recent în istoria omenească şi atât de dominant asupra universului educaţiei mele. I-am cântărit valoarea de crez al consolării. Cu siguranţă că el consolase. Cu siguranţă că el întărise încrederea. Clădise obiceiul încrederii în milioane de suflete. Dar cât de mult rezistase el, de fapt, în faţa bolilor pustiitoare şi a tragediilor uriaşe ale vieţii, ce distrug fiinţele omeneşti cu zecile de mii, nelăsând decât supravieţuitori norocoşi care să poată povesti despre această distrugere? Supravieţuitorul norocos istoriseşte, desigur, latura luminoasă a tragediei. El a fost cruţat cu milă. Grăuntele de polen care cade pe pământ stâncos nu spune nicio poveste. Oare epocile de credinţă au fost într-adevăr epoci de curaj? La Oxford auzisem pe un profanator îndrăzneţ numind creştinismul un anestezic. Puteam noi oare să răspundem, mă întrebam acum, pentru anestezia celor care mor învinşi? Şi era oare creştinismul un crez atât de

consolator şi întăritor? Dar celelalte credinţe, mai mândre şi mai eroice, care existaseră înaintea Crucii? Dar Stoicul şi sufletul său? Şi, în timp ce îmi cercetam mintea prost aprovizionată, căutând vreo măsură de valoare în acest vag labirint al învăţăturii unchiului meu, o idee stranie îmi izbi mintea şi o făcu să se îndrepte într-o nouă direcţie. Era o idee extraordinară şi totodată uluitoare. Ea mi-a ţâşnit din minte cu un atât de mare efect de descoperire, încât mi-o amintesc şi acuma clar şi desluşit. Poate că este observaţia cea mai originală pe care am făcut-o vreodată.

Privisem cu dezamăgire Crucea Sudului, în timp ce trecea încet, o dată cu rotaţia vasului, de-a curmezişul câmpului meu vizual. „S-ar fi putut găsi — am mormăit eu — o cruce mai bună decât asta." Şi atunci am făcut acea descoperire uimitoare. M-am ridicat şi am privit în jurul meu bolta vastă cu stele. Crucea Sudului! Era singura constelaţie, mică şi neînsemnată, care îi mai rămăsese creştinismului din toate strălucirile cereşti. Creştinismul era atât de recent, încât stelele cerului continuau să rămână supuse zeilor păgâni şi persieni. Creştinismul nu cucerise niciodată cerul şi din această cauză nici zilele săptămânii, nici lunile anului. Acolo, senini şi necuceriţi, domneau străvechii zei. Dar ce minunat era faptul că creştinismul nu cucerise niciodată cerul! Rănile, Cuiele erau acolo; Sângele Sfânt, Pleiadele ca o Coroană de Spini, şi Orion ca un Fiu al Omului venind din nou întru Slavă. Planetele erau ca nişte martiri şi sfinţi strălucitori, iar Steaua Polară era Cuvântul în jurul căruia se învârteau toate lucrurile. Stăteam minunându-mă că creştinismul n-a avut niciodatărăgazul şi liniştea nccesară pentru această rebotezare a cerului.

Am îndrăgit atât de mult această idee, încât am uitat temporar de totala mea lipsă dc credinţă şi mi-am petrecut cea mai mare parte a nopţii în această acţiune de convertire a constelaţiilor la

creştinism. Continuam să fac acest lucru, când, una câte una, ele s-au topit în ziua ce revenea. Nu s-au stins brusc. S-au şters treptat. Am privit în jur ca să verific o ultimă observaţie, şi steaua pe care o căutam se topise în lumina zilei. Era ca şi cum ai fi vrut să-ţi pui mâna pe balustrada unei scări care a încetat brusc să mai existe.

„Tot astfel", mă gândii eu, revenind brusc din preocuparea mea pioasă, „tot astfel se topeşte şi dispare credinţa în doctrina creştină, o dată cu trecerea generaţiei mele. Niciodată Orion nu va mai deveni Fiul Omului revenind întru Slavă, iar Jupiter şi Saturn vor continua să domnească acolo sus, când confuzia trecătoare a Treimii va fi fost cu totul uitată".

Acestea erau gândurile care mă năpădeau acolo, părăsit cum eram, disperat şi plutind în voia valurilor pe Mările Sudului.

16. RECHINI ŞI COŞMARURI

Dar pe măsură ce treceau zilele de singurătate, mi-a venit din ce în ce mai greu să-mi apăr mintea de feluritele presimţiri oribile şi de visele sumbre. Visele mele erau mai rele decât gândurile din starea de veghe şi a venit o vreme când încercam să mă menţin treaz, din cauza imaginilor înspăimântătoare care bântuiau tărâmul meu de vis. Senzaţia că vasul se scufunda sub mine devenea tot mai apăsătoare. La început, considerasem scufundarea vasului ca un fapt precis din viitor; acum simţeam că mă scufund tot timpul. Visam de repetate ori cala vasului, numai că ea era extrem de întunecoasă şi împuţită, şi mai visam tot atât de viu apa care pătrundea prin pereţi, încât chiar şi atunci când eram treaz credeam că văzusem acest lucru aievea. De zece ori pe zi făceam semne la nivelul apei de pe puntea din faţă. Apoi uitam când făcusem semnalizarea şi oscilam între panică şi linişte, încercând să-miamintesc pe

care din două o făcusem mai întâi. M-a năpădit teama că vasul se va scufunda în timp ce dorm. Şi când mă culcam să adorm, mi se părea că întregul vas alunecă în jos şi tresăream într-o deşteptare dureroasă.

Într-unul din visuri mi-a venit în minte un mijloc prin care întâlnirea aceea finală cu un rechin ar putea fi evitată. Lucrul acesta stăruie în amintirea mea mai desluşit chiar decât multe din întâmplările adevărate.

Visul a luat forma unei dispute îndelungate cu un rechin, şi, după felul inexplicabil în care funcţionează visele, rechinul nu era numai un rechin, ci şi căpitanul. În acest vis am stat tot timpul aproape până la brâu în apă, dar asta era desigur o urmare a faptului că grămada de pături de pe mine alunecase de pe picioare şi picioarele rămăseseră goale în aerul îngheţat. Rechinul a venit, purtând o imensă tunică albă cu un buzunar roşu, şi m-a întrebat când am de gând să iau masa cu el. „Dar cine va fi gazda, l-am întrebat eu, şi cine va fi oaspetele?" Rechinul nu avea niciun fel de maniere convenţionale, şi a pus chestiunea făţiş. „Te voi mânca eu, până să te îneci. Am un gâtlej din care, după ce ai intrat, n-ai să te mai poţi întoarce". I-am spus rechinului că mă îndoiesc să-l fi cunoscut el vreodată pe unchiul meu, reverendul Rupert Blettsworthy, vicarul din Harrow Hoeward, căci altminteri ar fi ştiut că şi lucrurile cele mai neplăcute se pot săvârşi cu politeţe. „Dar, la urma urmei", zise rechinul, „de ce critici înainte de a şti? O anumită brutalitate trădează adesea o inimă bună. S-ar putea să nu fie atât de rău. Înghiţirea te va scăpa de la înec şi înecul de la înghiţire. Şi, deoarece probabil te voi şi lovi, atenţia îţi va fi atât de răvăşită în toiul acestor emoţii, încât nici nu-ţi vei da seama că începi să suferi".

I-am spus că nici nu vroiam să aud de aceste amănunte tehnice. Fără îndoială, el avea avantaje considerabile în situaţia respectivă, dar se

manifesta o anume perseverenţă plicticoasă în insistenţa lui cu privire la pretenţia sa finală, pe care am găsit-o peste măsură de grosolană. Învăţasem de mult de la unchiul meu că poţi mânca, rămânând stăpân pe lumea ta, cu tact şi curtoazie.

Dar acest rechin nu putea fi dojenit. Asemenea lucruri, zise el, nu se potrivesc pe mare, şi la urma urmei, marea este centrul vieţii. Toată viaţa care există îşi are originea în mare. Pământul nu are dreptul să înveţe marea cum să trăiască. Un anumit număr de creaturi au ieşit pe pământ, dar asta, declară el, n-a fost decât o retragere de la viaţa activă. Le poţi vedea uneori privind înapoi cu regret. Ele se târăsc pe pământ: în aer nu poţi să te simţi bine cu adevărat. Ele nu sunt cu nimic mai bune decât crabii şi păduchii de mare şi fiinţele care se ascund printre stânci. Dar în mare viaţa e cutezătoare, liberă, deschisă şi adevărată, şi o vezi aşa cum este! Eu şedeam ghemuit pe punte, despărţit fără să vreau de şubredele mele iluzii şi luându-mi rămas bun de la viaţa grea de pe pământ, dar el, slavă Domnului, nu avea nici plămâni, nici iluzii. Ce mai preţuieşte speranţa şi teama, dorinţa din inima omului, visurile ei de sacrificiu şi de glorie, după două minute de trecere prin gâtlejul Realităţii? Căci el era Real! „Vino în mare două minute”, zise rechinul, „şi învaţă ce înseamnă realitatea”. „Vino tu aici”, i-am răspuns eu, „şi voi avea friptură de rechin la cină”.

„Jocul acesta se va sfârşi în favoarea mea”, răspunse sec rechinul. Căci pe acest mâncău îl irita chiar şi gândul să fie mâncat.

Şi în clipa aceea am avut inspiraţia mea din vis.

„Câtuşi de puţin!” am zis eu. „Ai uitat un lucru. Tu, sărman sac de maţe, care ştii doar să clămpăni din dinţi, n-ai învăţat niciodată să construieşti un vas şi n-ai nici cea mai mică idee despre cabine, şi îndată ce vaporul ăsta vechi va încerca să se scufunde, am să intru în cabină şi am să mă încui

înăuntru. Ei? Şi am să cobor pe lângă tine, cu toată demnitatea mea omenească! Şi tu vei adulmeca şi te vei învârti în jurul pereţilor, după masa care ţi-a scăpat pe sub nas. Şi eu voi coborî, voi coborî în adâncurile în care tu, biet captiv batimetric, nu poţi să te afunzi, după cum nu poţi nici să zbori în văzduh."

„Vai, dar asta-i ***meschinărie!"*** strigă rechinul. „Şi la ce-ţi va folosi? Ce risipă!"

„Ce să-i faci, dacă nu-mi plac rechinii…" am zis eu.

La care el şi-a ieşit din fire şi a făcut un salt pe spate către mine, la fel cum îl văzusem pe celălalt rechin sărind pe puntea din faţă. L-am apucat şi am început să ne luptăm cu furie, şi atunci m-am trezit încleştat cu toată puterea de saltea.

Dar după aceea m-am gândit că de acum înainte va trebui să dorm numai în cabină şi să fiu gata să fug într-acolo îndată ce vasul va fi pe punctul de a se scufunda. Am râs triumfător în faţa rechinului, la această idee, chiar şi atunci când am fost pe deplin treaz.

Acesta a fost unul din visele mele cele mai plăcute — şi dacă se poate folosi un astfel de cuvânt pentru vise — unul din cele mai pătrunse de bun simţ.

Au fost şi alte vise, ştiu, pe care controlul memoriei mele m-a făcut să le înlătur din amintire. Şi din astfel de vise, sub presiunea neîncetată a fricii, am trecut foarte repede la halucinaţiile delirului. Dar şi asupra acestora, în cea mai mare parte, s-a tras un văl, aşa încât toate aceste ultime amintiri sunt îndoielnice şi nelămurite.

Dar îmi aduc aminte că într-un rând alergam de la un capăt la altul al vasului cu o secure în mână, pentru a da din întâmplare peste caracatiţa uriaşă, semănând la faţă cu căpitanul, care-şi întindea încet şi sigur tentaculele aproape invizibile asupra vaporului, întărindu-şi strânsoarea şi pregătindu-se să mă târască în adâncuri. Odată, când am dat

peste un tentacul şi l-am ciopârţit în bucăţi, am văzut după aceea că nu era decât o frânghie destrămată. Şi tot astfel, în timpul nopţii coşul vasului mi se părea că era de fapt căpitanul, care rămăsese pe bord deghizat aşa, ca să fie sigur că vasul are să se scufunde. M-a cuprins atunci un val de frică şi de ură faţă de coş şi l-am atacat furios cu securea, de mai multe ori, pentru a-l arunca peste bord şi a elibera vasul, şi aşa îngreunat de apă şi copleşit de povara înclinată a coşului său.

17. INSULA RAMPOLE VINE PE BORD

Venirea pe bord a sălbaticilor este foarte obscură în amintirea mea. Poate că s-a întâmplat în timp ce zăceam în nesimţire.

Stăteam întins pe puntea din spate şi am văzut doi din ei aplecându-se deasupra mea şi uitându-se la mine. Erau goi şi cu pielea de culoare întunecată; aveau feţe extraordinar de aspre, urât tatuate şi părul lor negru era strâns la spate. Stăteau rezemaţi în nişte suliţe lungi şi mă priveau cu ochi inexpresivi. Amândoi mestecau încet şi fără încetare, nu ştiu ce, cu fălcile lor mari.

Câteva secunde i-am privit ţintă, clipind din gene şi apoi m-am frecat la ochi, crezând că erau rămăşiţele vreunui coşmar şi că în curând vor dispare. Apoi, dându-mi seama că erau reali, am apucat securea ştirbită care se afla lângă mine şi am sărit în picioare să mă apăr.

Dar unul din ei m-a apucat de încheietura mâinii şi amândoi m-au imobilizat fără nicio sforţare.

Capitolul al treilea

care povesteşte cum dl. Blettesworthy s-a pomenit printre sălbaticii din Insula Rampole şi care au fost primele sale impresii asupra manierelor şi obiceiurilor lor; de asemenea cum a văzut Megateriul, uriaşul leneş terestru,

supravieţuind încă şi care este extraordinara sa istorie naturală; apoi ce a aflat despre religia locuitorilor de pe insula Rampole, despre căsătoriile şi legile lor; cum le-a vorbit despre realităţile Civilizaţiei şi cum s-a abătut războiul asupra Insulei Rampole.

1. O ACOSTARE SINISTRĂ

Sunt nerăbdător să relatez povestea aventurilor mele de pe insula Rampole, în ordinea în care mi s-au întâmplat, pe măsură ce ele se desfăşoară acum în conştiinţa mea şi pe măsură ce mintea mea îşi aminteşte de ele. Dar, cu tot regretul, trebuie să spun că, din pricina confuziei ce s-a iscat în creierul meu, poate că vor fi pe ici, pe colo anumite obscurităţi şi lucruri lipsite de legătură. Poate că va exista chiar şi un deranjament al ordinii cronologice a acestor întâmplări. Vreau să-l previn pe cititor în mod deschis. Când sălbaticii au pus mâna pe mine, eram în delir şi o bucată de vreme tulburarea mea mintală a fost pesemne considerabilă. După aprecierile lor, eu eram de-a dreptul nebun.

într-un fel, acesta a fost un noroc pentru mine, căci sălbaticii aceia, nişte canibali înrăiţi şi necruţători, trăind mereu fără milă unii pe socoteala altora, au superstiţia de a interzice consumul cărnii de nebun, care, după părerea lor, emortală pentru cel care o mănâncă. La fel ca oamenii primitivi din întreaga lume şi aceştia au o teamă respectuoasă faţă de nebuni. Ei cred că nebunia este o distincţie deosebită, pe care o conferă Marea Zeiţă a lor. Aşa încât mi s-a dat hrană şi adăpost de către aceşti mâncători de oameni, şi o doză de libertate care poate că mi-ar fi fost refuzată într-o comunitate mai civilizată.

Fiindcă amintirile mele vor fi povestite în fragmente înşirate ca nişte scurte pasaje dintr-o carte pe care o răsfoieşti ici-colo, cititorul va

manifesta poate o anume neîncredere faţă de unele lucruri pe care le voi spune. El preferă, ca şi mine, de altfel, o povestire continuă în toate amănuntele şi mergând consecutiv de luni dimineaţă până sâmbătă noaptea, şi va sări, fără îndoială, multe părţi dintr-o povestire prea completă şi explicită, dar va avea satisfacţia de a şti că ea există acolo. Aşa cum stau însă lucrurile, eu voi fi cel care voi sări pagini. Şi trebuie să recunosc că niciodată n-am avut sentimentul că povestirea se află tot timpul acolo. Am avut anumite îndoieli chiar din primele zile ale captivităţii mele.

Sunt pe deplin convins de realitatea acestor doi sălbatici cu care m-am luat la trântă, şi pot să-mi amintesc chiar mirosul de ulei rânced cu care erau unse trupurile lor atât de puternice, ba îmi mai amintesc, cu şi mai multă precizie, clipa când m-am izbit de scândurile bărcii lungi în care am fost aruncat. Chiar şi acum mai am o senzaţie dureroasă în spate. Am fost azvârlit jos, peste o grămadă de peşti prinşi de curând, din care mulţi se mai zvârcoleau încă vii şi zvâcneau sub mine şi în jurul meu, aşa încât eram împroşcat într-una cu solzi argintii. Pe marginea bărcii atârnau plase de pescuit. Şi-mi amintesc precis cum aceşti sălbatici m-au călcat în picioare, când s-au întors în barcă aducând prada luată de pe vas. Mintea mea e ticsită, aş putea zice, cu picioare, genunchi şi trupuri bronzate, văzute în perspectivă, de jos în sus. Erau nişte oameni extrem de neigienici. Şi-mi mai amintesc foarte bine cum au vâslit spre ţărm, şi aud şi acum bătaia vâslelor de culoare pământie.

Era un ţărm înalt, alcătuit dintr-un soi de stânci care nu erau complet opace. Nu ştiu ce fel de stânci erau, şi, cu toate că am căutat mai târziu prin muzee să le aflu numele, n-am văzut niciodată ceva asemănător. Aduceau cu un fel de sticlă albastră-purpurie, aproape limpede, dar cu bucăţi mari de o nuanţă mai roşcată, mergând până aproape de trandafiriu. Şi aveau vine de un alb

opac, ca alabastrul. Lumina pătrundea în acest mineral şi era reflectată dinăuntru, la fel cum fac pietrele preţioase. Cu toate că eram imobilizat şi îngrozit, am fost şocat de frumuseţea acestor stânci.

Ne-am apropiat de ţărm şi apoi am intrat într-un fel de fiord care şerpuia printre stânci. Stând parcă de strajă, la vreo sută de metri de la intrare, se afla o fantezie ciudată a naturii, o masă de stânci ieşite în afară, de forma unei femei cu ochii privind ţintă şi cu gura deschisă; un vârf despicat de stâncă se înălţa deasupra ei ca o mână ridicată, aruncând parcă o măciucă; ochii fuseseră încercuiţi cu alb şi linia ameninţătoare a gurii fusese întărită cu vopsea albă şi roşie, sugerând dinţii şi sângele care se scurgea. Era foarte aspră, luminoasă şi urâtă în bătaia soarelui de dimineaţă. Aceasta, aveam să aflu mai târziu, era Marea Zeiţă, salutându-şi sclavii. Sălbaticii au oprit barca în faţa ei şi şi-au înălţat vâslele în semn de salut. Vâslaşul din faţă a ridicat un peşte, unul excepţional de mare. Un alt sălbatic s-a aplecat spre mine, mi-a ridicat capul, apucându-mă de păr, ca şi cum m-ar fi prezentat divinităţii şi apoi m-a azvârlit din nou peste restul prăzii.

După această ceremonie au continuat cu vâslitul, şi, după câtva timp, la picioarele unor stânci înalte a apărut o mică plajă pe care o mulţime de oameni stătea în aşteptare. Cârmaciul nostru a scos un strigăt ca de sirenă, căruia i-au răspuns alte glasuri din depărtare.

Toate acestea, vă spun, sunt desăvârşit de limpezi în mintea mea şi tot astfel este şi locul împrejmuit cu trestii ghimpate, în care am fost aruncat numaidecât după aceea. Şi totuşi, în toată această amintire rămâne ceva — şi prea e impalpabil chiar pentru a-l numi umbră — ceva ca un aspect al luminii, care-l face să nu fie pe deplin verosimil. Chiar şi în momentul acela eram nedumerit şi neîncrezător. Învăţasem destulă

geografie, în ciuda rafinamentelor educaţiei mele de la Oxford, pentru a şti că locuitorii din, Patagonia erau uriaşi, dar mai ştiam, de asemeni, că erau rari şi trăiau singuratici în corturi făcute din piei, în timp ce aici ne apropiam de un sat destul de mare. Şi nici nu auzisem vreodată de stânci translucide pe această coastă, nici de o vegetaţie atât de luxuriantă ca aceea care se vedea aici. M-am gândit la lecturile mele din copilărie din care poate că aflasem ceva despre astfel de oameni barbari şi primitivi care continuau să ţină piept civilizaţiei. Acest loc, care mai târziu ani descoperit că era o insulă şi nu continentul american, nu se potrivea cu niciunul din lucrurile ce le cunoşteam eu din geografie sau etnografie, după cum, cred, nu se va potrivi cu niciuna din cunoştinţele sau prejudecăţile cititorului.

Nu pot decât să povestesc simplu şi direct aceste întâmplări, aşa cum s-au petrecut. Ele erau în acelaşi timp foarte reale, şi totuşi în discordanţă cu ceea ce părea să fie realitatea. Rănit, legat în barca aceea de pescari, supravegheat de cârmaciul care mesteca dizgraţios, şi contemplând jocul muşchilor de pe spinările vâslaşilor din faţa mea, nu puteam să cred că visam, dar nici nu puteam să-mi închipui că aici era într-adevăr aceeaşi lume ca cea din Londra, de unde venisem eu. Nu cumva vreo răsucire bruscă a timpului şi a spaţiului mă aruncase împreună cu epava mea într-o altă eră ori pe altă planetă? Sau acest canal şerpuitor de apă era vreun râu ca Styxul, şi aceştia erau vâslaşii care aduceau sufletele din ultimul lor naufragiu pe ţărmurile unei alte lumi?

Poate să ştie oare ce este moartea cineva care n-a murit niciodată?

Acest coşmar era moartea?

2. NEBUNUL SFÂNT

Dacă eram mort, ar fi fost destule motive să cred că voi putea să mor foarte curând din nou. Purtarea mulţimii, atunci când am fost dat jos din barcă pentru a fi cercetat, era plină de prevestiri ameninţătoare. Nici nu pot să descriu cu câtă amănunţime m-au cercetat. Am făcut tot ce am putut ca să mă port cu demnitate, dar curiozitatea lor nu ţinea seama de comportarea mea.

Unul din ei părea să exercite un fel de autoritate asupra persecutorilor mei. După ce i-a lăsat câtăva vreme, tot el a dat la o parte mulţimea urât mirositoare, repezind pumni şi ghionţi în cei care încercau să i se împotrivească. Avea faţa zbârcită, era scund şi cocoşat şi pe cap purta un fel de coroană cilindrică, făcută dintr-un soi de frunză mare, veştedă şi înfăşurată. Avea glasul puternic şi foarte neted, şi braţele extrem de lungi, viguroase şi pline de păr. Bărbia îi era foarte mare şi ieşită. În afară, iar gura — uriaşă. Părea că reproşează mulţimii aviditatea de care dădea ca dovadă. Din porunca lui am fost închis într-o cuşcă. Am încercat să-i pun întrebări prin semne, dar el nu a dat prea multă atenţie încercărilor mele de a comunica în vreun fel cu dânsul, el nu le-a dat mai multă atenţie decât un măcelar behăitului unei oi din măcelăria sa.

Această cuşcă era alcătuită dintr-un grilaj, deschisă, din trestii înalte, cu ghimpi de o mărime cum nu mai văzusem vreodată, legate între ele cu liane puternice şi fibroase. Avea cam zece metri pătraţi. Singura mobilă era un scăunel făcut din acelaşi lemn tare şi negricios, ca şi barca. Pe jos era pământ bătătorit, purtând urmele prizonierilor de mai înainte. O tigvă plină cu apă şi câteva rădăcini făinoase zăceau pe jos, alături de scăunel, şi acolo am fost lăsat, lângă un sălbatic înarmat cu o suliţă mare, care păzea uşa. Dar mulţimea, sau cel puţin femeile tinere şi copiii au rămas în jurul meu, privind înăuntru printre crăpături. La început sporovăiau şi se înghionteau într-una şi cea mai

mică mişcare a mea provoca o nouă agitaţie, care se manifesta prin chicoteli şi râsete. Dar după câtva timp s-au liniştit, mulţumindu-se doar să privească prin spaţiile dintre trestii. Unii au plecat, însă au rămas destui în jurul închisorii mele, încercuind-o cu ochi şi guri roşii căscate. În orice parte mă întorceam, întâlneam aceleaşi priviri fixe, cu ochi strălucitori. Dintr-un vag instinct de conservare m-am ghemuit pe banca scundă, îngropându-mi faţa în palme.

Noaptea s-a lăsat repede în această vale îngustă. Chiar şi după ce s-a făcut întuneric, cei care mă supravegheau au mai rămas în jurul meu. Puteam să le aud paşii când se îndepărtau, un grup după altul, în succesiunea unor lungi răstimpuri de şoapte şi a unor intervale de tăcere.

„Dumnezeule”, m-am întrebat eu. „Cum pot să supravieţuiesc?”

Şi atunci m-am despărţit de încă una din iluziile mele. „Noi nu supravieţuim”, mi-am zis eu. „Ce înseamnă prostia asta pe care o spun? Nu e treaba noastră. Noi o spunem în acest fel pentru a ne convinge pe noi înşine că trăim prin propria noastră acţiune. De fapt, suntem doar aruncaţi ca nişte neputincioşi de azi pe mâine, fie că vrem să continuăm, fie că nu vrem. Aşa cum voi fi şi eu. Şi ce se va întâmpla mâine?”

Am încercat să mă gândesc la multe probleme înalte şi grave, pentru că aceasta va fi cu siguranţă ultima mea noapte în viaţă. Dar eram prea obosit pentru a mă mai gândi la nişte probleme înalte sau grave. Mă gândeam doar la ochii aceia strălucitori care mă pândeau şi la prevestirile sumbre pe care le exprimau aceştia. În cele din urmă am adormit…

Până aici totul a fost foarte limpede.

După aceea, peste amintirile mele se aşterne ceaţa.

Poate că am început să vorbesc cu mine însumi, să delirez sau să cânt. Poate că am săvârşit lucruri

stranii. În mod inconştient am făcut ceea ce era mai bine pentru mine. Când fac un efort să-mi amintesc, descopăr umbre vagi ale unui interogatoriu într-o peşteră mare şi întunecoasă, sub o efigie de lemn a Marii Zeiţe. Oameni bătrâni, pleşuvi de vârstă, fac gesturi neînţelese spre mine. Sunt silit să le răspund cu gesturi la fel de ciudate. Mai târziu, stau întins la soare, gol şi legat, în timp ce femeile îmi opăresc şi îmi ard carnea. După aceea, se săvârşeşte un ritual monstruos şi sunt pus în faţa unor cupe cu lapte de cocos şi cu sânge. Va avea consecinţe teribile alegerea uneia din aceste cupe. Stau şi meditez ca un Buddha. Aleg sângele şi în mijlocul unor semne de prietenie şi bucurie sunt îndemnat să beau. Laptele vegetal este aruncat la o parte cu dispreţ. Bătrânul cu pălărie cilindrică joacă un rol conducător în toată conjunctura aceasta.

După aceea, mă plimb liber prin sat. Copiii mă privesc cu mult respect. A trecut mult timp, multe întâmplări s-au pierdut în uitare. Pot să înţeleg mare parte din ce spun aceşti oameni şi pot să mă fac înţeles. Sunt îmbrăcat în pielea păroasă a unui leneş terestru, astfel încât gâtul îmi iese prin gâtul lui şi ţeasta lui îmi acoperă capul. Mănunchiul lui de gheare curbate îmi atârnă pe piept. Uriaşul leneş terestru supravieţuieşte încă pe insula Rampole şi am şi văzut o mică turmă a acestor monştri groteşti, păscând pe podişul de deasupra stâncilor. Ei îşi părăsesc puii, care mor şi sunt apoi jupuiţi. Poartă un baston făcut din lemn tare şi negricios, cioplit grosolan şi împodobit cu sidef şi dinţi de rechin. Mă gândesc că deghizat astfel aş stârni o surpriză grozavă printre prietenii mei din Oxford, şi o dată cu acest gând parcă ceva îmi pocneşte în minte şi amintirile îmi revin. Eu am fost Arnold Blettsworthy. Ce sunt acum? Ce am devenit? Sunt nebunul sfânt al tribului. Pot să rostesc pe neaşteptate oracole. Am puteri de profet. Şi ceea ce este mai bine, când sunt gras şi mă simt

bine, tribul prosperă; dacă numă simt bine, soarta lui e în declin. Mi s-a clădit una din cele mai bune colibe din sat, împodobită cu cranii omeneşti şi cu femururi de megateriu. Mănânc lucruri bune, neîntrebând niciodată de ce natură este carnea aceasta delicată ca de porc, care mi se pune în faţă. Dar în general sunt vegetarian. În momentul de faţă e multă nelinişte din cauză că nu vreau să accept o soţie. Dar eu nu vreau să-mi iau o soţie care nu se spală, şi în limba lor nu există un cuvânt pentru spălat. Ba mai mult, minţile acestor oameni par incapabile de a înţelege această idee sau de a o învăţa după gesturile mele. O mireasă care-mi fusese destinată a fost dusă la mare şi s-a înecat într-o încercare neizbutită de a-mi împlini dorinţa să se spele.

Astfel, conştiinţa de sine a pătruns din nou în şuvoiul amintirilor mele, şi impresiile, cunoştinţele şi noţiunile pe care le dobândisem printre sălbateci s-au alăturat din nou adevăratei mele personalităţi.

Totul mi s-a înfăţişat, într-o clipă, din neant, devenind limpede şi desluşit sub cerul de un albastru deschis, cu o nuanţă nostalgică… Mi-am amintit de Oxford ca de un loc plăcut, curat şi gingaş, în care-mi petrecusem o adolescenţă inocentă şi plină de speranţe. Îmi aduc aminte acum de el ca de un cămin plin de plăceri. Vedeam marea poartă din Lattmeer, aşa cum o admirasem cândva, la lumina lunii, când mă întorceam de la o discuţie aprinsă pe care o avuseserăm între colegi la Christ Church despre lucrurile frumoase care pot fi făcute în lume, despre spiritul creator din Oxford — spre deosebire de materialismul dur din Cambridge — despre Rhodes, despre menirea Omului Alb, despre firea englezului şi despre alte asemenea teme nobile. Era un strigăt îndepărtat de la acel Blettsworthy către acest excentric înveşmântat în piei, încoronat cu o tigvă, purtând un baston cu podoabe ciudate, mestecând

Atotpurificatoarea Nucă, şi scuipând conform ritualului cert.

Ce mi se întâmplase? Ce căutam eu aici?

În faţa mea se întindea uliţa murdară a satului, unde ciuguleau câteva găini. Colibele erau împrăştiate în neregulă de-a lungul cărării largi, fiecare având o curticică împrej-muită de un gard cu mărăcini. Spre capătul uliţei o femeie goală, cu sânii atârnând de la o maternitate împlinită şi purtând pe cap o oală de pământ, s-a oprit să mă privească, înainte de a intra în casă. Aducea apă de la izvor. La dreapta şi în faţa mea, ca şi la stânga, dincolo de râul repede, stâncile se înălţau spre cer. Căci era o parte din ciudăţeniile acestui popor ca, într-o ţară în care soarele era plăcut şi generos, ei să se mulţumească a trăi într-o râpă pe unde vântul batea rareori şi în care mirosurile pluteau îndelung. Pe nişte ridicături stâncoase, dinspre dreapta, se aflau colibele mai înalte ale căpeteniilor, şi câţiva pomi pitici. O cărare şerpuia pe faţa stâncii, către vegetaţia însorită de pe podişurile vaste şi deschise de deasupra.

Mergeam anevoie. Contractasem un fel de malarie cronică, şi mişcările mele nu mai aveau uşurinţa inconştientă din vremea când mă aflam la Oxford. Multe boli bântuiau printre aceşti oameni, şi puţini erau cei care să nu pară atinşi de guturai, friguri, tulburări ale sângelui, râie, pecingine, paraziţi şi altele de acest fel. Erau prin natura lor nişte oameni robuşti, însă bolnavi şi contagioşi prin obiceiurile lor murdare şi prin neîngrijirea de care dădeau dovadă. În dimineaţa aceea mă simţeam anchilozat şi aproape bătrân. Ţeasta de pe cap mă apăsa, şi pielea grosolană pe care o purtam, cu mirosul ei de putregai ce nu putea fi îndepărtat şi cu rigiditatea şi greutatea ei, mă zgâria şi mă sufoca. De ce înduram acest lucru? Până unde decăzusem?

M-am oprit brusc, am făcut un semn de binecuvântare spre femeia aceea, şi m-am uitat în

jurul meu la această scenă murdară. În cele din urmă mi-am privit degetele. Erau murdare; dar în ciuda murdăriei mi se părea că erau mai mari decât le văzusem vreodată în zilele mele de la Oxford. Erau acum aproape ca mâinile oricăruia din aceşti sălbatici.

Mi-am dus mâna la ţeasta murdară care-mi fusese aşezată pe cap cu atâtea săptămâni, luni sau ani în urmă. Devenisem oare un sălbatic şi cu?

Mă duceam la sala de mese de sus, ca să mănânc împreună cu Chit, prezicătorul, şi cu Ardam, războinicul, cu o aşchie de scoică trecută prin nas, şi cu încă trei bătrâni. Dumnezeu ştie ce voi găsi de mâncare acolo, dar în dimineaţa asta nu aveam nicio poftă de mâncare. Cum ajunsesem eu în starea în care mă aflam acum?

Am făcut o sforţare să mă întorc cu gândul spre acea primă noapte din dosul gratiilor.

Frica!

Sufletul meu fusese îngrozit de frica morţii, şi, când mi-am dat seama că nu va trebui să mor, am fost gata să mă supun laorice vor voi ei să facă cu mine. Am înţeles că aşteptau anumite lucruri din partea mea. Cât de uşor am săvârşit lucrul aşteptat! În ultimul moment al probei am dat la o parte laptele şi m-am întors spre cupa de sânge. A fost o alegere bună ca să pot supravieţui, dar în acelaşi timp o renunţare la stomacul, inima şi creierul meu. Şi acum mă plimbam îmbrăcat în acest costum, făcând saluturile întocmai cum mă învăţase Chit. Nu îndrăzneam să arunc această ţeastă pe jumătate murdară sau să lepăd această piele împuţită. Nu îndrăzneam să sparg şi să arunc acest baston murdar în vreun foc purificator. Nu îndrăzneam. Nu îndrăzneam. Am privit în sus, şi deasupra stâncilor întunecate, colorându-le vârfurile într-o strălucire diafană, se vedea albastrul adânc al cerului. „Din străfunduri, o, Doamne!” am strigat atunci, însă nu prea tare, căci

nu doream ca o mulţime de oameni să iasă alergând din colibele lor.

Nu se auzi niciun răspuns dinspre fâşia aceea largă de albastru luminos. Dar în inima mea se auzi, rece şi limpede, răspunsul: „Aruncă totul în lături şi vezi ce ai de făcut”.

Ezitam. Tremuram, şovăind. Am scos un suspin. „Sunt bolnav”, mi-am zis şi mi-am continuat fără voie drumul spre masa care mă aştepta, împreună cu Chit, Ardam şi cei trei bătrâni.

Poate că, mi-am zis eu, mi s-a dat aici un loc şi un prestigiu pentru un scop înţelept. Poate că n-ar trebui să renunţ la poziţia mea în chip nesăbuit. Noi, Blettsworthy-ii, suntem pentru metodele blânde de civilizare, pentru civilizarea cu tact nesfârşit. Dacă voi vorbi cu aceşti oameni, le voi influenţa imaginaţia, le voi lărgi orizontul, poate că-i voi vindeca de mare parte din cruzimea şi murdăria lor. Dar dacă deodată, după atâta supunere, îi voi înfrunta, la ce altceva ar putea să ducă asta decât să fiu mâncat de ei?

Şi totuşi ar trebui să fac ceva. Până acum fusesem atât de inactiv, atât de lăsător, încât nu făcusem absolut nimic.

Se auzi sunetul unei tobe dinspre copacii din pisc. Era toba care chema la masă, o tobă din piele de om care, aflată în mâini îndemânatice, reproducea foarte fidel sunetele grohăitoare ale unui megateriu flămând. Am grăbit pasul, pentru că nu trebuia să întârzii la masa de seară.

3. OAMENI RĂI

Nu sunt curios şi iscoditor din fire. Daca aspectul superficial al lucrurilor mi se pare plăcut, nu văd niciun motiv să-l tulbur; iar dacă nu promite nimic, de ce l-aş cerceta mai adânc? Nu am niciuna din calităţile care se cer unui explorator norocos sau unui cercetător ştiinţific. Şi îmi lipseşte cu totul simţul exactităţii. Nu ştiu

bunăoară nici până azi dacă locuitorii de pe insula Rampole sunt dolico-cefali sau brahicefali; impresia mea este că ţeasta lor e o medie între acestea două. Şi de asemenea nu sunt prea bine lămurit în privinţa totemismului, animismului, tabuurilor lor şi a altor obiceiuri ca acestea. Şi nici dacă limba în care le vorbeam şi în care mă înţelegeam cu ei era aglutinantă, alelomorfică, monofizită, eterocercală sau cine ştie ce altă clasificare i s-ar putea da. Când le vorbesc savanţilor în această limbă, ei îşi ies din fire. Aceşti oameni, în mijlocul cărora căzusem, erau murdari, lacomi, leneşi, lascivi dar, pe ascuns, timizi din punct de vedere moral, necinstiţi, proşti, aspri, irascibili şi foarte duri, insensibili şi cruzi. Cu acest rezumat al calităţilor lor, etnologul trebuie să se mulţumească sau nu, după cum va crede de cuviinţă.

Ipocrizia şi falsitatea specifică naturii acestor oameni se potrivea cu nepăsarea pe care o arboram eu din instinct de conservare. Cred că cei mai mulţi dintre cititori s-ar fi aşteptat la o oarecare brutalitate din partea acestor sălbatici, dar specialiştii în astfel de probleme îmi spun că lucrurile nu stau aşa în comunităţile de sălbatici. Sălbăticia, cu nenumăratele ei tabuuri, cu ocultismul şi fetişismul ei, cu ritualurile ei complexe, e mai complicată din punct de vedere mintal decât civilizaţia. Mintea sălbaticilor e tot atât de sinuoasă pe cât de confuză; şi este greşit dirijată de clasificări şubrede şi îngreunată de simboluri, metafore, metonimii şi falsuri premeditate; omul civilizat este cel care gândeşte simplu şi limpede. Tot astfel se întâmplă cu legile, obiceiurile şi instituţiile primitive; există întotdeauna în ele o premeditare iraţională şi o lipsă de sinceritate. Civilizaţia înseamnă simplificare. Propriile mele experienţe duc în mod cert la acest punct de vedere. N-am întâlnit niciodată o afirmaţie directă pe insula Rampole.

Nici măcar o adresare directă. Toţi îşi ascundeau adevăratul nume. Te foloseai de titluri şi vorbeai la persoana a treia. Era interzis să foloseşti până şi numele multor lucruri. Trebuia să te referi la ele prin locuţiuni complicate. Aceasta, cum mi s-a spus de către etnologi, este o practică comună tuturor primitivilor. De aceea, tot ce spuneau aceşti insulari însemna ceva puţin diferit şi tot ce se apucau să facă era făcut cu aerul că se face de fapt altceva. De aceea, eram bântuit neîncetat de teama unor neînţelegeri care ar putea să-mi producă neplăceri, şi dorul meu după înţelegerea simplă şi lucidă de la Oxford devenea uneori aproape de nesuportat.

Aşa, dc pildă, cu toate că i-am numit canibali pe aceşti locuitori, nu se permitea niciodată vreo aluzie la faptul că singura carne de animal mare care exista pe insulă, carnea de animal mare spre deosebire de peşti, şobolani, şoareci şi altele de acest fel, era carnea de om. Carnea de leneş era tabu şi se credea că este extrem de otrăvitoare, mai ales carnea leneşului uriaş. Peştele se găsea din abundenţă. Te plictiseai să mănânci peşte până când plictiseala se transforma în scârbă. Ştiu foarte bine cât de acută poate să fie pofta dc carne bună. Ea îşi croia drum printr-o junglă de oprelişti. Dar carnea de om nu era niciodată numită carne de om; se vorbea de ea ca despre Darul Prieteniei, şi intenţia de a cerceta cine este această prietenă şi care sunt darurile ei ar fi însemnat cea mai mare lipsă de tact. Ceea ce este ciudat şi în total contrast cu obiceiurile oricăror alţi sălbatici era teoria că numai în război era legitim să ucizi cu intenţie o fiinţă omenească. Exista totuşi un foarte precis cod de comportare şi cea mai mică încălcare a nenumăratelor tabuuri, cea mai uşoară nepăsare faţă de prescripţiile ritualului, inovaţiile în comportare, orice acţiune neaşteptată, şi chiar indolenţa şi incapacitatea de a îndeplini o sarcină dată, erau pedepsite printr-o lovitură dată în cap,

cunoscută sub numele de Mustrare. Deoarece Mustrarea era administrată de un sălbatic puternic, înarmat cu un ciomag de lemn greu, cântărind aproape o sută de kilograme şi prevăzut cu dinţi de rechin, rareori se întâmpla să nu ucidă, şi atunci cadavrul rezultat trebuia să fie „împăcat”. Scalpul, oasele şi măruntaiele mai puţin gustoase ale celui dispărut erau puse să se usuce şi să putrezească pe înaltul altar al Marii Zeiţe, care, din cauza aceasta, era un loc cât se poate de neplăcut, iar restul cadavrului, care nu mai putea fi identificat cu posesorulsău original, era aşezat pe un altar mai scund, pentru a fi distribuit oamenilor ca Dar al Prieteniei. Deoarece toţi supravieţuitorii beneficiau de belşugul Darurilor Prieteniei, cu toţii erau atenţi să observe chiar cea mai mică încălcare a proprietăţii din comunitate, şi, în consecinţă, nivelul vizibil al moralei şi comportării, conform normelor stabilite, era foarte înalt. Din nefericire, curăţenia, bunătatea şi sinceritatea nu aveau niciun preţ în aceste norme.

O reticenţă cel puţin egală învăluia viaţa sexuală a tribului. Tot ce avea importanţă în această privinţă era supus unei tăinuiri riguroase; poligamia era curentă, prima soţie având precădere asupra celorlalte; dar dificultăţile de împerechere a celor tineri erau enorme şi ceremoniile primei uniuni se desfăşurau obositor şi neplăcut. Viitorul soţ trebuia să treacă anumite probe riguroase, fiind obligat să scoată un anumit pai dintr-un mănunchi aflat în mâinile prezicătorului şi trebuia să ştie cum să construiască o colibă. Din cauza acestor piedici şi a poligamiei celor mai în vârstă o proporţie considerabilă a tribului era nevoită să rămână formal în stare de celibat, oamenii fiind supuşi impulsurilor unui regim brutal şi unor deprinderi vicioase, ca şi supravegherii neîncetate din partea prietenilor şi vecinilor, atenţi la orice scăpare ce ar putea să ducă la înaltul altar al Marii Zeiţe şi la cazanul de mâncare. În fiecare colibă erau una sau

mai multe soţii şi în această privinţă numai poziţia mea era ambiguă, căci aveam o colibă pe care o ţineam într-o curăţenie impecabilă, dar refuzam să iau de soţie pe vreuna din fecioarele libere ale comunităţii.

Cititorul, căruia s-ar putea ca pretenţiile mele să-i pară exagerate, ţinând seama de câte lucruri acceptasem în degradarea mea, poate că şi-ar fi schimbat părerea dacă ar fi avut cum să vadă şi să savureze pe tinerele debutante despre care e vorba. Ele foloseau un ulei făcut din ficat de peşte, pentru a da mai mult luciu părului lor negru; trăsăturile lor erau subliniate în mod straniu cu desene făcute cu ocru, galben şi roşu, iar un costum sărăcăcios, constând mai ales din diferite cingători, coliere, brăţări la mâini şi la picioare şi dinţi de rechin trecuţi prin nas, împiedicau îmbrăţişările îndrăgostitului. Dinţii, vopsiţi alternativ în negru şi galben mestecau neîncetat Atotpurificatoarea Nucă. Şi totuşi, pasiunile afectează atât de mult imaginaţia, încât erau momente, la lumina focului sau sub clarul de lună, când găseam că unele din aceste statuete unse cu ulei nu erau cu totul lipsite de atracţie.

Uneori se încingeau dansuri în jurul unui foc, în faţa colibei Marii Zeiţe, şi statuia ei de lemn era adusă pe o platformă pentru a domina această scenă. Alteori se aducea un mic leneş sacru sau un pui de-al acestuia, despre care voi vorbi mai târziu, pentru a înfrumuseţa festivităţile, căţărându-se pe o prăjină vopsită în roşu. Tinerii şi fecioarele se exhibau şi dansau împreună. Aceste serbări erau conduse de o etichetă riguroasă şi supravegheată îndeaproape de către cei bătrâni şi oricare dintre tinerii care cedau sugestiilor vădite ale acestor întruniri era scos numaidecât din mijlocul adunării, pentru a i se administra Mustrarea, în mijlocul blamului prietenilor şi rudelor lui. Şi era o lipsă de tact să mai aminteşti după aceea de ei. În acest fel,

poftele cele mai grosolane ale comunităţii erau potolite sub masca unei veselii superficiale.

Dar acesta era doar unul din mijloacele de satisfacere a nevoilor josnice ale tribului. O mulţime de alte capcane îl pândeau pe cel neatent, pe cel nenorocos sau pe recalcitrant şi furnizau o clasă comestibilă permanentă, pentru confortul şi menţinerea rangurilor mai înalte ale piramidei sociale. De exemplu, era un tabu strict orice căţărare sau orice discuţie despre căţărarea spre lumina soarelui de pe vârful stâncilor. Aceşti oameni erau născuţi în râpă şi cei mai mulţi dintre ei, cu excepţia celor care ieşeau pe mare la pescuit, îşi petreceau viaţa, de la început până la sfârşit în aceeaşi râpă. Era un univers lung şi îngust, care varia în lărgime de la o sută de metri până la trei mile în partea cea mai deschisă, iar dincolo de câteva căderi de apă şi de o mare cascadă era frontiera duşmanilor asasini. Podişurile se credea că sunt pustiuri pline de incalculabile şi nemăsurate primejdii pentru fiinţa omenească obişnuită. Numai oamenii cu puteri magice excepţionale puteau să se suie acolo. Lumina, fâşia vie de verdeaţă, erau tentaţii ascunse care trebuiau izgonite din vorbire şi din gânduri. A vorbi despre ele, chiar şi a şopti unor urechi nevrednice de încredere, însemna a te expune Mustrării. Şi atât de bine erau menţinute aceste restricţii, încât sunt convins că o mare parte din populaţia acestui trib mergea din leagăn şi până la cazanul de fiert fără să viseze că ar mai putea exista şi altfel de viaţă.

După ce aceste lucruri au fost explicate, cititorul va înţelege de ce aceşti oameni se distingeau printr-un convenţionalism atât de searbăd în vorbă şi în fapte, şi de ce urâţenia naturală a multora din feţele mai tinere era temperată de o anumită melancolie inexpresivă. Viaţa omului obişnuit era mohorâtă şi deprimantă în cel mai mare grad. Ea alcătuia un trist paradox. Întreaga fiinţă era atât de mult obsedată de nevoia de a continua să trăiască,

încât nu-i mai rămânea niciun fel de curaj sau energie pentru a face ceva în viaţă. Chiar şi în zilele de sărbătoare oamenii se ascundeau cu prudenţă în colibele lor, de teama veseliei şi însufleţirii care-i putea duce la cădere. Imaginaţia mea era izbită în chip deosebit de faptul că mişcările lor erau limitate, eu fiind obişnuit cu o civilizaţie în care oricine — sau cel puţin cei care erau în stare s-o facă — era liber să meargă în orice loc de pe pământ. Abia după ce m-am gândit mai bine mi-am dat seama că restricţii asemănătoare au existat în viaţa omenirii încă de la începutul societăţii umane şi că relaxarea opreliştilor este un lucru foarte recent în experienţa omenească. Chiar şi în luminata lume de astăzi, atracţia şi necesitatea căminului cresc proporţional cu pătratul distanţei, şi faptul de a nu avea un bilet de întoarcere este pentru cei mai mulţi dintre noi un simbol al dezastrului. Cu toate libertăţile iresponsabile ale nebuniei, numai cu mare greutate am obţinut în cele din urmă consimţământul de a face o expediţie pe creasta stâncilor, pentru a vedea cum păşteau leneşii uriaşi şi pentru a-mi forma o concepţie despre aspectele mai largi ale acestei lumi ciudate în care mă adusese soarta.

Dar despre leneşii uriaşi de pe platou, care uneori coboară poticnindu-se până jos în râpă şi despre biologia lor cu totul extraordinară, ca şi despre anume superstiţii stranii legate de ei, voi vorbi mai târziu. Şi tot mai târziu voi vorbi despre războaiele şi negoţul acestor sălbatici cu vecinii lor din partea de sus a râpei, şi despre micul leneş alb, prolific, care trăieşte în copaci şi care se presupune că este părintele tribului. Am deviat puţin de la povestirea mea, pentru a da această scurtă descriere a condiţiilor în care trăia tribul.

Spuneam cum mă trezisem dintr-o preocupare uitată şi mă descoperisem din nou că sunt eu însumi, în drum spre masă, împreună cu Chit, prezicătorul, cu Ardam, războinicul, şi cu cei trei

bătrâni pleşuvi care administrau justiţia şi păstrau tradiţiile satului.

4. DISCUŢIA CU CEI CINCI ÎNŢELEPŢI

Cu toate că ar putea să pară o nerecunoştinţă din partea mea, trebuie să mărturisesc că îi detestam pe toţi aceşti cinci înţelepţi cu care trebuia să stau la masă. Întotdeauna îi considerasem urâţi, înspăimântători şi foarte primejdioşi, dar acum, după ce îmi amintisem limpede că eram Arnold Blettsworthy din Lattmeer şi-mi adusesem aminte de viaţa senină şi largă a civilizaţiei liberale din care picasem în această adunare şi fusesem silit să accept o astfel de situaţie înjositoare, o nouă indignare şi un nou resentiment se amesteca cu ura şi aversiunea pe care o simţisem până acum. În dimineaţa asta simţeam că purtam cu mine o aureolă de strălucire în această adunare murdară, şi am intrat cu un spirit cu totul nou de încredere în mine însumi.

Sala de mâncare era o colibă rotundă, în jurul unei lespezi circulare, scunde; acoperişul ei era format din trestii lungi, arcuite şi pereţii erau împodobiţi cu o friză de cranii omeneşti, ce alcătuiau trăsătura arhitectonică obişnuită în toate clădirile de oarecare importanţă. Rotunjimea lespezii care juca rolul de masă excludea chestiunea întâietăţii în importanţă a celor care stăteau ghemuiţi în jurul ei. Cea mai izbitoare şi cea mai puţin neplăcută figură din cei cinci era cu siguranţă Chit, căruia i se mai spunea Lămurirea sau Lumina. Am spus mai înainte că era un tip îndesat, gârbov şi plin de riduri, şi că purta o frunză mare, înfăşurată în formă de cilindru, drept pălărie. Era unul din cei mai bruni locuitori ai insulei, cu cap neobişnuit de mare şi cu ochi foarte vioi, care te priveau pe furiş. Ei exprimau o inteligenţă neobişnuită pe această insulă, o inteligenţă vigilentă. Când am intrat, l-am văzut

stând pe vine, cu mâinile pe genunchi, observându-mă cu atenţie.

Am băgat de seamă un fel de spirit de proprietate, care nu-mi plăcea în atitudinea sa obişnuită faţă de mine, cu toate că, de fapt, lui îi datoram viaţa. El fusese cel care mă decretase nebun şi imun în faţa Mustrării. În urma poruncilor lui fusese stabilită poziţia mea de Nebun Sfânt. Lui îi revenea sarcina să observe şi să interpreteze divagaţiile mele, să arate care erau prezicerile comportării mele. Uneori el îmi sugera anumite acţiuni. În această privinţă aveam amândoi o înţelegere tacită.

În contrast puternic cu faţa lui vioaie era înfăţişarea inexpresivă a războinicului Ardam, Onoarea tribului. El avea calitatea, atât de obişnuită printre militarii din toate comunităţile, de a arăta ca un profil chiar şi atunci când era văzut din faţă, atât de detaşată şi inexpresivă îi era faţa. Prin nasul său era petrecută o mare lamă de scoică, şi avea dinţi de rechin înfipţi în lobii urechilor şi fâşii mari de carne tăiată şi crestată deasupra ochilor săi mari, bulbucaţi şi sticloşi. Părul îi era lipit în smocuri de forma unor coarne vopsite cu ocru de culoare roşie şi de-a curmezişul pieptului său gol erau rotocoale de carne umflată şi tatuaje misterioase, scoase în evidenţă cu ocru galben şi cu cărbune. Mâinile sale uriaşe îi înfăşurau genunchii noduroşi, picioarele şi le ţinea îndoite strâns cu multă precizie, şi îşi sugea dinţii zgomotos, în aşteptarea mesei.

Cei trei bătrâni pleşuvi erau judecătorii şi asesorii tribului. Unul avea un nas enorm şi turtit şi nişte tatuaje în spirală pe obraji; al doilea era ca o piele uscată pe un craniu, iar dinţii săi alternau cochet în roşu şi negru, ca ai unei femei; al treilea, ai cărui obraji erau de asemeni tatuaţi, însă în cercuri concentrice, era într-o stare de şi mai mare descompunere, ochii îi clipeau, şi îi curgeau bale din gură. La vârsta sa înaintată îi crescuseră

smocuri de păr pe faţă. Toţi trei au privit cu răutate sosirea mea întârziată. La vederea lor, am abandonat intenţia de a arunca de pe mine îmbrăcămintea aceea neplăcută şi de a le vorbi liber şi pe faţă. În loc de asta, am făcut salutul obişnuit şi mi-am îndoit picioarele mele civilizate ca să mă aşez pe vine, la dreapta lui Chit.

Ardam bătu cu putere din palme şi două fecioare pictate şi unse apărură şi aşezară pe masă o farfurie lungă de lemn, ca un canoe foarte larg, în care era mâncarea noastră.

Nu ne-am aruncat asupra ei îndată. Eticheta interzicea acest lucru. Ne-am vârât fiecare mâna dreaptă în farfurie, am apucat câte o bucată cu aspect suculent şi am aşteptat, privind unii la alţii, cu pretenţia unei amabilităţi pline de afecţiune. Probabil că arătam ca trei perechi dc boxeri gata să se încaiere.

Apoi, ca printr-un impuls simultan, am început să vârâm bucăţica aleasă în gura celui din faţă. În felul acesta demonstram preferinţa noastră altruistă a plăcerii lui faţă de a noastră. Eu aveam obiceiul să aleg bucata cea mai plină de zgârci şi s-o îndrept mai curând spre ochi, decât spre gură, muşcând cu putere degetele celui care îmi întindea bucăţica. În ziua aceea, totuşi, Chit a apucat bucata pe care i-o întindeam cu îndemânarea unui hipopotam dintr-o grădină zoologică, şi a scăpat cu degetele intacte, ştergându-le apoi pe faţa mea. Era să cad pe spate, dar mi-am recăpătat echilibrul.

— Îhh! făcui eu.

Ne-am consumat îmbucăturile cu zgomot şi cu mormăieli de satisfacţie, continuând să mestecăm câteva minute mai mult decât era nevoie.

— Prietena ne-a dat tot ce este mai bun, zise bătrânul cu înfăţişare de craniu, după ce-şi curăţi gâtlejul.

Noi am repetat cuvintele de mulţumire şi după ce am făcut acest sacrificiu faţă de bunele maniere ne-am apucat să ne batem din răsputeri pe restul

mâncării. Mărturisesc că în ziua aceea am concurat cu prea puţină vigoare, mulţumindu-mă cu rădăcinile şi legumele cu care era garnisită carnea. Până când zgomotele înghiţiturilor făceau loc semnelor unei saturaţii agreabile, bunele maniere interziceau orice distragere a atenţiei prin conversaţie, dar când în aceste împrejurări farfuria cea mare era goală, şi după ce se consumau câteva tigve pline cu lapte de cocos fermentat, toţi fi cei prezenţi vădeau întotdeauna dispoziţia de a tolera taifasul. Atunci mintea tribului devenea activă şi se făceau schimburi de idei. Atunci era momentul când căpătăm şi eu felurite informaţii. Dar acum, de când mi-a revenit memoria, mai curând simţeam nevoia să împărtăşesc, decât să obţin noi cunoştinţe.

Momentul de conversaţie venea după ce bătrânul cu pielea uscată oficia ceremonia de încheiere a mesei. Era de datoria lui să spună „Recunoştinţă Prieteniei” şi să demonstreze calitatea satisfăcătoare a ospăţului.

— Recunoştinţă Prieteniei, răspundeam noi cu aceleaşi demonstraţii.

— Salutăm pe înţeleptul leneş de copac, părintele şi conducătorul tribului nostru. Fie ca el să se caţăre în veci pe Copacul Vieţii.

Căci era un fel de cuşcă pentru aceste creaturi, clădită printre ramurile unor anumiţi arbori de pe o terasă înaltă plină de tufişuri a stâncii, şi exista o convingere absurdă, în care cei mai mulţi dintre oamenii de rând credeau fără rezerve, că aceste mici animale inofensive erau adevăraţii conducători ai destinelor tribului. Chit, Ardam şi cei trei bătrâni se presu-punea că sunt doar simpli reprezentanţi ai lor şi că aceste animale ciudate ale comunităţii le şopteau înţelepciunea la ureche. Este evident că această convenţie ciudată trebuie să fie rămăşiţă descompusă a vreunui totemism zoomorf străvechi, dar cu sărmanele mele mijloace de investigaţie n-am reuşit niciodată să obţin vreo

lumină asupra originii sale. Singura paralelă cu lumea civilizată la care mă puteam gândi era imperiul sacru al Mikadoului[139] înainte de modernizarea Japoniei. În practică, aceasta scutea pe Chit şi pe asociaţii săi de răspunderile amănunţite pentru multe favoritisme, persecuţii şi mărunte tiranii. Micul leneş de copac, spuneau ei, le şoptise acest lucru, şi asta provoca numaidecât, supunerea instinctivă a tribului. Deoarece Chit şi prietenii săi îi dominau şi îi devorau pe ceilalţi oameni, era frumos ca oamenii să-şi închipuie că micii leneşi îl dominau pe Chit ca şi pe prietenii săi.

Am repetat urarea obişnuită ca niciodată Copacul Vieţii să nu fie lipsit de mănunchiul de mici paraziţi care stăteau agăţaţi de el.

— Şi acum! începui eu, cu inima bătându-mi disperat, ca să-şi găsească curajul şi, prefăcându-mă că am un aer liniştit, pusei de o parte ţeasta putrezită care mă apăsa atât de mult timp pe creier. Mi se pare că este cald aici, în râpă, zisei eu. În timp ce veneam aici, am văzut lumina soarelui pe vârful stâncilor şi deodată mi-am amintit de lumea largă din care am venit eu aici, şi de întinderea, libertatea şi speranţa din ea. Niciodată nu v-am vorbit despre asta. Acum pot să încep să vă vorbesc. Şi am aruncat la o parte pielea veche şi murdară în care fusesem îmbrăcat şi m-am aşezat ca un adevărat caucazian alb printre aceşti oameni cu piele brună, în hainele lor ciudate şi în costumele lor de gală.

Am fost întrerupt de un ţipăt simultan scos de cei trei bătrâni. Trei degete se îndreptară spre mine.

— Priviţi! strigară ei. Ce face el?

Soldatul nu arătă cu degetul, dar se întoarse spre mine, foarte roşu la faţă şi cu ochii ieşiţi din orbite, uitându-se la mine cu o expresie interogativă şi plină de mânie. Cu siguranţă că ar fi spus cine ştie ce despre necuviinţa mea intenţionată, dacă ar fi

fost în stare să se gândească la ceva suficient de coerent. Dar el era un om mai mult de acţiune, decât de vorbe.

Chit îi linişti cu un gest pe bătrânii speriaţi.

— Acesta, zise el, nu este un păcat. Căci după cum ştim şi recunoaştem cu toţii, Nebunul nostru Sfânt nu poate să păcătuiască. Aceasta e o întâmplare cu tâlc. Spiritul Zeiţei este asupra lui. Lăsaţi-l să facă şi să spună ceea ce vrea, chiar dacă asta vă uimeşte. Şi pe urmă noi (voia să spună de fapt că el însuşi), vom găsi înţelesul celor spuse şi făcute de el. Ardam scoase un mormăit indecis.

Îi mulţumii lui Dumnezeu în sinea mea, văzând că curajul nu mă părăseşte.

— În timp ce veneam astăzi încoace, prea înalţi şi nobili fraţi, zisei eu, am văzut cerul albastru. Şi o perdea s-a dat la o parte şi mintea mea s-a întors din nou spre acel oraş al lumii în care am învăţat mai demult întreaga înţelepciune a omenirii. Era un oraş frumos şi mândru. Acolo auzeai în fiecare zi lucruri noi şi speranţe noi. Acolo am învăţat că oamenii nu trebuie să trăiască veşnic în râpe şi văi adânci, ci la loc deschis, nu trebuie să trăiască pe socoteala slăbiciunii şi lipsurilor semenilor lor mai puţin norocoşi, nu trebuie să fie neîncetat înfricoşaţi şi asupriţi.

— Asta e nebunie, zise bătrânul cu obrajii tatuaţi, şi se apucă să-şi scobească dinţii cu un ghimpe.

— Desigur că este nebunie, zise Chit, fără să-şi ia ochii de la mine; pentru că ştiţi că este nebun. Dar are însemnătate. Spune-ne mai multe despre ţara aceea din care ai venit.

— Lumea! l-am corectat eu.

— Lumea, consimţi el.

— Există o anume rânduială în nebunia lui, zise bătrânul continuând să se scobească în dinţi. Astfel de cuvinte merită Mustrare, fie că e nebun, fie că e sănătos.

Ardam se lovi cu palma peste coapsă, aprobator.

Dar acum îmi dădeam seama de inteligenţa superioară a lui Chit.

— Spune-ne mai multe despre lumea aceasta a ta, îmi ceru el, şi văzui în ochii săi o curiozitate vie.

Bătrânul căruia îi curgeau balele smiorcăi o remarcă:

— Cu toţii ştim că el a ieşit din mare. Înţelepciunea ta ne-a învăţat acest lucru. Soarele şi-a aruncat razele pe o epavă putrezită şi i-a dat naştere lui. Nu există altă lume decât lumea în care trăim. Cum ar putea să existe?

— Adevărat, zise Chit. Cu toate astea, să ascultăm Parabola pe care ne-o va spune.

— Ascultaţi-l! izbucni Ardam. Instruiţi-l, vreau să spun. Lăsaţi-mă pe mine să mă ocup de el şi nu veţi mai auzi despre această lume mai bună a lui.

— Asta poate să vină mai târziu, zise Chit cu insistenţă, în timp ce ochii săi încercau să mă liniştească.

— Pământul din lumea de unde vin eu se întinde larg şi nesfârşit sub lumina soarelui.

— Şi oamenii umblă cu picioarele în sus şi capul în jos! zise bătrânul cu pielea uscată, copleşit de propriul său spirit.

— Mustrările care se dau acolo nu sunt făcute ca să distrugă. Oamenii nu trăiesc unii pe socoteala altora, ci cu mâncarea şi băutura pe care le produc împreună, ca fraţi.

— Hulă şi minciună! strigă bătrânul bălos. Ce vrea să spună, că trăim pe socoteala altora? Cine trăieşte pe socoteala altora?

— Este o prostie, zise cel mai urât din cei trei bătrâni.

Chit zâmbi la neverosimila mea afirmaţie şi clătină din cap.

— Şi este destul pentru toţi? mă îndemnă el să continui.

— Destul pentru toţi.

— Dar dacă se înmulţesc şi nu mai este destul pentru toţi?

— Cu cât sunt mai multe guri, cu atât sunt şi mai multe mâini. Pământul este întins şi soarele străluceşte. Până acum, ei bine, da, a fost şi este destul pentru toată lumea.

Am insistat energic asupra acestui punct. Pentru aceşti sălbatici era nevoie să simplific faptele. Ei nu ar fi putut să înţeleagă anumite nuanţe.

Şi astfel m-am lansat într-un panegiric improvizat al civilizaţiei şi a tot ce făcuse şi ce putea să facă ea pentru omenire, amestecând cele două noţiuni, poate ceva mai mult decât o justificau faptele. Adaptându-mă cât puteam mai mult perspectivei ascultătorilor mei, am dat o versiune foarte colorată şi plină de speranţe a vieţii dintr-o comunitate modernă, aşa cum eram obişnuit eu să o văd. Am pus accentul pe foloasele practice izvorâte dintr-o bună tonalitate morală, creată de legi drepte şi de o educaţie sănătoasă. Am insistat asupra milosteniei, bunătăţii şi binefacerilor faţă de cetăţeanul nenorocit, în măsura în care existau cetăţeni nenorociţi.

Am rămas surprins şi îneântat să observ că mare parte din optimismul şi fervoarea morală a unchiului meu apăreau în discursul pe care îl ţineam, căci mă temusem că toate acestea rămăseseră definitiv în sfera trecutului. Rezonanţa glasului meu îmi dădea satisfacţie; doream să-l ascult cât mai mult, şi mi-am continuat argumentarea cu încredere crescândă.

Le-am vorbit mai ales despre curăţenia şi sănătatea vieţii civilizate, despre fericirea şi amplitudinea unei stări de lucruri în care fiecare era educat să aibă încredere în vecinul său, şi despre abundenţa de bunuri şi confort pe care comunităţile noastre bine organizate le puneau la dispoziţia tuturor. Am vorbit despre iluminatul electric şi transmiterea energiei, despre transporturile publice şi despre protecţia muncii.

Am descris o excursie pe mare şi un meci de fotbal în termeni atât de trandafirii, încât eu însumi m-am simţit câştigat de aceste distracţii populare. Am făcut o schiţă a instituţiilor democratice şi a foloaselor aduse de presă. Am arătat contrastul dintre blânda noastră monarhie constituţională şi cultul superstiţios al unei rase de animale inferioare, dintre Biserica noastră populară, destul de cuprinzătoare pentru a îmbrăţişa aproape orice tip de credinţă, şi ritualismul sângeros al zeiţei. Viziunea mea despre Oxford a devenit ca o imagine a Atenei pictată de un artist din epoca victoriană şi ar fi fost greu să deosebeşti relatarea mea despre Bodleian Library de o descriere a creierului lui Dumnezeu.

Pe măsură ce mă înfierbântam de subiectul meu, deveneam mai puţin conştient de prezenţa bătrânilor pleşuvi şi a războinicului; ei se topeau într-o ceaţă sceptică şi numai Chit rămânea pregnant, aproape ascultând cu înţelegere vădită, punându-mi uneori câte o întrebare pătrunzătoare şi cercetându-mă îndeaproape, dacă nu-i răspundeam direct la întrebare.

— Există acolo soldaţi? întrebă deodată Ardam, ieşind din ceaţa care-l învăluise.

— Există soldaţi, zisei eu, oameni de onoare al căror singur ţel este să menţină pacea. Căci este o regulă în lumea noastră, că, dacă vrem să asigurăm pacea, trebuie să fim pregătiţi bine pentru război.

— Ah! exclamă Ardam, şi o anume ostilitate îi dispăru de pe chip.

Dar pe măsură ce continuam să vorbesc, Chit devenea tot mai mult singurul meu ascultător. O schimbare păru să se producă în el. Rămânea tot atât de urât ca şi înainte, dar pălăria sa ciudată devenea mai puţin bătătoare la ochi, şi o anumită infiltrare de delicateţă îi civiliza trăsăturile inteligente ale feţei.

El asculta, dădea din cap, punea întrebări cu un scepticism crescând. Întreruperile sale trădau tot

mai puţin limitele emfatice ale minţii sălbaticului. Deodată, el îmi întrerupse expunerea.

— Ştii prea bine că minţi, zise el.

Mă oprii brusc.

— Nu ştiu de ce vorbeşti în felul acesta, adăugă el, despre o lume care nu poate fi.

— Care nu poate fi?!

— Nu este astfel de lume, zise Chit. Niciodată n-a fost o astfel de lume. Niciodată n-ar putea să fie o astfel de lume, căci oamenii nu sunt făcuţi aşa.

Privii în jur, şi faţa rigidă a soldatului şi chipurile urâte, crude şi neghioabe ale celor trei înţelepţi deveniră. Foarte concrete şi prezente. Chit aruncă o privire spre ei, înainte de a începe din nou să vorbească.

— Eşti un visător, eşti un visător nebun, şi treci prin viaţă ca printr-un vis. (El mătură cu un gest lumea civilizată.) Adevărata lume este în jurul tău, aici şi acum, singura lume adevărată. Priveşte şi vezi-o cum este.

Şi, deodată, inima mi se strânse şi începui să mă îndoiesc de cele mai multe din lucrurile pe care le spusesem.

5. SUMBRII MEGATERII

Istoria naturală a Leneşului Uriaş, ***Megatherium Americanum,*** după cum am aflat-o de la locuitorii insulei Rampole şi am completat-o cu propriile mele observaţii, este, trebuie să recunosc, o poveste aproape de necrezut. Deşi, lucru curios, doi biologi pe care îi cunosc au găsit faptele comunicate de mine mai acceptabile decât le-au considerat cei ce aveau o calificare mai modestă spre a fi putut să judece veracitatea lor şi cărora le-am relatat aceste fapte. Dar eu nu prezint această parte a cărţii mele ca o contribuţie ştiinţifică. O prezint aici aşa cum este, o parte necesară a experienţelor mele extraordinare. În orice caz, în

ce mă priveşte, faptele date aici sunt adevărate şi rămân adevărate pentru mine, în ciuda dezamăgirii mele în alte direcţii. În privinţa detaliilor, nu pot să dau mai multe precizări; n-aş putea să fac faţă celui mai blând interogatoriu al unui avocat, iar cititorul trebuie să ţină minte acest lucru. Şi totuşi, realitatea unora din impresiile mele e copleşitoare, chiar în problemele de amănunt: flancul uriaş al fiarei, cu părul său lung, murdar, aspru, cenuşiu-roşcat, plin de buruieni lichenoase şi ciuperci, ghearele care se căţărau pe stânci şi rădăcini, mirosul ciudat de rânced… Cred cu toată tăria, deşi memoria s-ar putea să mă înşele, că într-un anume fel m-am întâlnit într-adevăr cu aceste animale,

Din nefericire, nu pot să-mi amintesc de pregătirile pe care le-am făcut pentru vizita mea pe vârful stâncilor şi nici cum ne-am căţărat afară din râpă. Dar în toate observaţiile de care-mi aduc aminte sunt conştient de prezenţa lui Chit şi a băiatului înspăimântat pe care l-am luat cu noi, ca hamal în această expediţie.

Poate că cititorul cunoaşte faptele principale în legătură cu aceşti leneşi uriaşi. Ei existau din abundenţă pe pământ în vremurile dinaintea mamutului, a mastodontului, a leului cu dinţi de sabie şi a altor asemenea monştri, şi erau atât specii europene, cât şi americane. Dar toate varietăţile au dispărut cu mult înainte de apariţia omului, cu excepţia Americii de Sud. În America de Sud, care este de asemeni şi ultimul refugiu al unor specii de leneşi de copac, o specie tot atât de mare cât elefantul a supravieţuit până aproape de timpurile moderne, pe întinderile pustii din sudul Patagoniei şi în Ţara de Foc, şi, dacă mărturia mea are oarecare valoare, această specie supravieţuieşte încă pe insula Rampole. Un schelet poate fi văzut, montat într-o formă mai mult sau mai puţin dramatică, în orice muzeu mai de seamă de istorie naturală. Aceste schelete nu sunt, în sensul strict al

cuvântului, schelete fosile; ele nu sunt mineralizate ca adevăratele fosile, de pildă ca rămăşiţele mult mai străvechiului dinozaur; sunt oase adevărate, cum ar fi cele din scheletul unui cal sau al unei vaci. Rămăşiţele scheletelor de megaterii au fost găsite atât de proaspete, încât mai există pe ele fragmente de piele cu păr pe ea, iar pe oase încă se mai văd rămăşiţe de zgârciuri. Oasele care au fost obţinute erau vădit ciopârţite de mâna omului. Dar, în ciudaunor expediţii făcute anume în aceste pustietăţi vaste, animalul l-a ocolit pe explorator.

Insula Rampole, cu toate că stâncile sale proiectate în sus oferă posibilitatea unei cercetări lesnicioase, a scăpat observaţiei. Pe hărţi e tras un contur gol, iar în geografia noastră e înscris doar un nume. Mă îndoiesc că vreun om alb în afară de mine a pătruns vreodată prin râpele ei ori că s-a întâlnit cu locuitorii ei. Acolo, apăraţi de tabuuri şi superstiţii, ca şi de alte împrejurări ajutătoare, persistă încă vreo câteva sute din aceşti locuitori primitivi ai lumii preistorice. Mulţi dintre ei probabil că au o vechime extraordinară, căci, ca şi la crap, la câteva soiuri de papagali şi la alte câteva creaturi, se pare că nu există o limită naturală a vieţii lor. Nu există niciun animal carnivor care să le vâneze; oamenii nu-i vânează nici ei, şi Chit mi-a spus că nu numai dacă le mănânci carnea, ci chiar dacă inspiri doar mirosul putreziciunii lor te poţi aştepta la moarte sigură. Dar aceasta poate că nu e decât o exagerare a sălbaticilor. N-am pus-o niciodată la încercare.

Să descriu însă mai întâi priveliştea care s-a deschis în faţa noastră după ce am ieşit din râpă, deoarece caracteristicile ei sunt strâns legate de obiceiurile acestor creaturi primitive. Când privisem de jos spre crestele stâncilor, îmi făcusem o idee exagerată despre belşugul de verdeaţă pe care o voi găsi acolo sus, în bătaia soarelui, însă chiar din prima clipă când am ieşit, am observat o anume înfăţişare, frântă şi răvăşită, a copacilor şi

celorlalte plante. În timpul celei de a doua excursii, mai îndelungate, căci am rătăcit timp de cinci sau şase zile, am fost în stare să înţeleg mai bine explicaţiile lui Chit şi să-mi dau seama ce se întâmplase acolo. Aceşti megaterii trăiesc hrănindu-se exclusiv cu lăstari tineri şi cu vegetaţie înmugurită. Ei înaintează încet pe podişul de sus, căutând prin ramurile copacilor şi culegând toţi mugurii abia formaţi. Urmarea este că fiecare copac şi buştean, fără excepţie, e schilodit de ei şi se închirceşte. Iarba de pe terenurile mai întinse a fost devastată, în afară de acele locuri în care buruienile spinoase au apărat de distrugere vreun mănunchi de fire de iarbă. Aceste animale nimicesc orice floare pe care o văd. Şi mai consumă şi ouăle păsărilor, zdrobind cuiburile, iar împotriva oricărei creaturi mici şi active ei duc un război greu, totuşi neaşteptat de eficace. Se mişcă aparent cu o încetineală atât de mare, încât adesea îşi iau victimele prin surprindere. Iar asupra făpturilor mai mici din lume par să exercite un soi de hipnoză. Megaterii nu se ridică prea sus în picioare, precum cele mai multe mamifere, ci mai curând îşi târăsc corpul ca reptilele. Noi am rătăcit câtva timp fără să dăm de niciunul, deşi am descoperit numaidecât după aceea o dâră ciudată, părând urma lăsată de un sac uriaş cu fiare vechi ce ar fi fost târât pe pământ. În lungul dârei plutea un miros de parcă trecuse de curând pe acolo cel mai abject dintre gunoieri şi Chit mă preveni să merg cu băgare de seamă, din cauza căpuşelor şi a altor paraziţi scârboşi care ar fi putut să rămână în urmă. Către asfinţit am văzut primul monstru. Faptul era regretabil, fiindcă nu e prudent să-ţi aşezi tabăra în vecinătatea megateriilor, care sunt răi şi nu se tem de foc; dar curiozitatea mea de a vedea fiara de aproape era atât de mare, încât, în ciuda smiorcăielilor şi mormăielilor de protest ale călăuzei noastre, am

stat câtva timp cu prudenţă în preajmă-i, înainte de a ne feri din drumul ei.

Din muzee şi din imaginile reconstituite, cred că cititorul şi-a format o concepţie despre această creatură; el ştie că ea are crupa, coada şi picioarele de dinapoi enorme şi un cap din care mult mai mult de jumătate este format de falca inferioară. Dar, în toate reconstituirile închipuite pe care le-am văzut, el este mult prea obişnuit, mult prea asemănător cu un animal bine îngrijit dintr-o menajerie şi nu l-am mai văzut niciodată în poziţia favorită ilustratorului, ridicat cu măreţie în două labe, aproape ca un orator care rosteşte un toast la o masă, cu ghearele lungi ale picioarelor din faţă ţinând strâns un copac. El se ridică în sus, dar lăsându-se spre spate pe coadă şi cu ghearele labelor din faţă bălăbănindu-i-se pe pântece. Şi nici nu merge, ca un urs, aşa cum presupuneau unii dintre cei care au fixat scheletele în muzee. Aceşti experţi probabil că n-au observat cât de nepotrivit stau ghearele pe pământ în poziţia aceasta. Mersul lui e de fapt diferit de al oricărui alt animal pe care-l cunosc. El merge sprijinindu-se pe ceea ce este echivalent la dânsul cu coatele şi antebraţele, iar ghearele din faţă îi atârnă libere, mişcându-se în faţă; capul şi-l ţinea în jos şi de obicei niţel într-o parte, iar crupa lui e mult mai înaltă decât orice altă parte a corpului, aşa că animalul pare a se ploconi. Stă aproape în atitudinea unui oriental pe covorul de rugăciune. Şi este mult mai cărnos în jurul buzei inferioare şi cu un rât mai mare decât îşi închipuie artiştii; are o gură mare, ieşită în afară, băloasă, roşie şiatârnând în jos; buzele şi nasul îi sunt strânse laolaltă şi pline de peri, şi are ochi foarte mici, cu un cerc roşu împrejur. Poate să-şi scoată înainte buza inferioară, ce pare un coş de cărbuni. Ştiu că aude, dar nu i-am observat urechile şi nu pot să i le descriu. Pielea lui are o neplăcută culoare rozã, dar în cea mai mare parte este ascunsă de perii lungi şi aspri aproape ca nişte

ţepi, de culoarea stufului vechi şi infestaţi nu numai cu diverşi paraziţi, printre care cele mai mari căpuşe negre pe care le-am văzut vreodată, dar şi cu o masă vâscoasă de alge şi licheni verzui care-i atârnă pe coate şi pe coadă. Pe crupă şi pe coadă e plin de pământ; am văzut crescând acolo buruieni şi o dată chiar o floricică. Tot corpul îi miroase a iarbă de mare putredă şi a hazna, iar răsuflarea — când am mirosit-o într-o groaznică împrejurare — avea o anumită dulceaţă fetidă. Fiara înaintează de obicei prin smucituri spasmodice, adesea cu un grohăit preocupat; partea din faţă se ridică şi se întinde, apoi se înalţă şalele şi picioarele dinapoi, cu o râvnă aproape comică, după care revin toate la poziţia iniţială şi, tot astfel, ***da capo.*** Dar, după cum aveam să aflu mai târziu, el poate grăbi acest mers târât până la o înaintare mult mai rapidă. „Zvâcnitură" ar fi poate cuvântul cel mai potrivit pentru a exprima mersul său. Creatura priveşte în jur, făcând anumite mişcări specifice din botul ei foarte mobil, şi uneori îşi deschide gura şi emite un sunet ca acela al unui viţel părăsit, dar mai puternic şi mult mai prelung.

Astfel arăta fiara pe care am privit-o în amurg, printre copacii şi tufişurile mutilate de pe podişul insulei. Ea părea că nu-şi dă seama de prezenţa noastră atât de apropiată. Eram fascinat de acest specimen fantastic al Naturii şi aş fi rămas până la căderea nopţii, privindu-l cum se târa şi păştea, dacă îndemnurile insistente ale băiatului de lângă mine şi cuvintele lui Chit nu mi-ar fi amintit de nevoia de a găsi un loc în care să ne adăpostim, înainte de a ne apuca noaptea.

În clipa aceea nu dădeam importanţa pe care o dădeau ei nevoii de a ne găsi un adăpost în care să nu putem fi descoperiţi de aceste animale. Megateriul pe care-l priveam părea neatent şi aproape cu totul inofensiv. Dar din cauza unor noi urme peste care am dat mai târziu, Chit a insistat

să ne continuăm drumul printre tufişuri mult timp după căderea nopţii, înainte de a consimţi să ne oprim. Am ales un mic loc deschis, acoperit cu nisip, lângă un pârâu, lângă care am găsitmuşchi din abundenţă, ca să ne facem culcuşurile pentru noapte. Aveam cu mine pielea de leneş cu care eram îmbrăcat de obicei, pe care am folosit-o drept pătură, dar îmi lăsasem jos ţeasta oficială care astfel îmi acoperea capul. Am aprins un foc de vreascuri şi ne-am pregătit cina din nişte rădăcini. Băiatul adusese un vas de gătit pe care l-am pus pe cenuşa fierbinte. Păstrasem un stoc de câteva cutii de chibrituri din locurile jefuite de pe epavă, înainte ca sălbaticii să afle de întrebuinţarea lor, şi acum, spre marea spaimă şi admiraţie a băiatului, am folosit acest tezaur. Apoi am mâncat. Luna tocmai răsărea şi noaptea era caldă şi frumoasă, şi câtva timp am stat ghemuiţi, stând de vorbă, în timp ce băiatul mă privea, cu ochii mari, cu un nou respect.

După cum era de aşteptat, Chit şi cu mine am început să vorbim despre megaterii.

— Dar ce-i pot face ei omului? întrebai eu.

Chit îmi spuse că ei se puteau ridica şi puteau cădea peste om cu toată greutatea, zdrobindu-l, apucându-l cu ghearele şi sfâşiindu-i pielea şi carnea în bucăţi. Şi mi-a mai spus că este o nenorocire să provoci ostilitatea lor. Răutatea acestora nu are mărgini. Şi erau foarte, foarte bătrâni şi extrem de şireţi. Şi otrăvitori.

— De ce nu vedem niciun pui?

— În zilele noastre sunt foarte puţini pui. Şi ei mor.

Eram uimit. El m-a asigurat că toţi puii de megateri mor. Din cauza asta aveam noi pieile şi oasele lor.

I-am mai pus câteva întrebări şi răspunsurile lui au fost atât de greu de crezut, încât i-am cerut să-şi repete afirmaţiile. Daca toţi puii de megaterii mureau, atunci într-o bună zi nu vor mai exista

megaterii? Dar mintea sălbaticilor nu era obişnuită să privească astfel lucrurile. De ce mureau ei? Megaterii nu-şi mai creşteau acum puii; erau prea bătrâni pentru aşa ceva. Instinctul dispăruse într-înşii. Tot ce era tânăr nu le făcea plăcere. În zilele noastre se năşteau foarte puţini, dacă nu chiar de loc. Am clipit din ochi, căci fumul care ieşea din focul nostru era înţepător şi am privit la faţa slută şi serioasă a tovarăşului meu de sub pălăria sa ridiculă. N-am văzut nicio urmă pe această mască largă, luminată în roşu, care să-mi indice că n-ar fi vorbit serios. I-am cerut să mă lămurească asupra câtorva amănunte. E greu, îmi spuse el, să stabileşti sexul la megateriu, şi nici nu se ştie să fi fost vreunul în călduri şi să se împerecheze între ei. El personal credea că acum nu mai erau decât femele şi concepeau numai atunci când erau tulburate din viaţa lor obişnuită şi puternic înfricoşate. Atunci concepeau, declară el, şi se căiau de asta. Cândva, de mult, poate că au existat şi câţiva masculi. El nu ştia. Nici nu şi-a dat osteneala să se gândească la asemenea lucruri.

— Dar atunci?… întrebai eu, nedumerit.

— Pământul ăsta este al lor. Ei mănâncă. Stau întinşi la soare. Au destul pentru ei înşişi, însă n-ar mai ajunge pentru mai mulţi. De ce să moară vreodată? Nimeni nu-i vânează. Nimeni nu-i mănâncă. Nimeni nu îndrăzneşte să-i vâneze sau să-i mănânce, din cauza otrăvii din sângele lor. Aşa sunt ei. Iar o parte din nebunia ta este că vorbeşti mereu despre progresul vostru. Nu există megaterii în lumea voastră?… Lumea aceea a voastră care merge mereu înainte. Nimic din lumea voastră nu refuză să se înmulţească sau să moară?

— Nimic, zisei cu şi căzui pe gânduri. Niciun animal, mă corectai eu după aceea.

Mă privi câtva timp, zâmbind cu zâmbetul său sceptic. Dacă n-ar fi fost în chip atât de vădit un sălbatic, mi-aş fi închipuit că rezerva lui arăta că ajunsese să raţioneze. Stătea cu capul puţin într-o

parte, adus din spate şi cu mâinile sale uriaşe aşezate pe genunchi. Băiatul se uita cu atenţie la noi, ascultând cu o teamă respectuoasă discuţia noastră pentru el de neînţeles.

— La culcare, zise în cele din urmă Chit, ridicându-se în picioare, întinzându-se şi căscând. Băiatul, la gestul său de comandă, înteţi focul. Stăteam, privind vâlvătaia plină de fum şi aşteptând ca limbile de flăcări să-şi croiască drum printre vreascurile şi crengile uscate. Chit mă urmări câtva timp, apoi păru că ajunge la o anumită concluzie în privinţa mea şi adormi numaidecât.

Eram pătruns de descoperirea că înţelegerea vieţii şi a naturii abia începuse pentru mine. Această poveste cu Megaterii hipertrofia, făcându-le mai limpezi pentru mine, anumite fapte ciudate din lumea mea, care stătuseră mult timp, ca să spun aşa, pe pragul conştiinţei mele, aşteptând momentul potrivit să le dau atenţie. Acum îmi intraseră în conştiinţă şi puneau stăpânire pe mine. Fusesem crescut cu ideea unei teribile Lupte pentru Existenţă, în care fiece creatură şi fiecare specie se menţine fermă, desăvârşită şi capabilă de viaţă printr-o nemiloasă concurenţă universală. Şi totuşi, când ajungi să te gândeşti la asta, foarte puţine fiinţe luptă într-adevăr pentru existenţă, şi aproape nicio fiinţă vie nu este fermă, desăvârşiă şi capabilă de viaţă. Aceasta a constituit o importantă parte din primele mele dezamăgiri. Crezusem că atunci când o specie este pusă în faţa unor condiţii schimbate se schimbă şi ea, pentru a putea să se adapteze de minune acestor noi condiţii şi pentru a putea supravieţui şi că nimic nu ar putea s-o învingă, decât o altă specie concurentă, care s-a adaptat mai bine şi mai prompt şi supravieţuieşte în număr şi mai mare; dar în realitate, specia pusă în condiţii schimbate face lucrurile cele mai bizare şi mai inutile, ca un idiot stângaci căruia i s-a pus o întrebare prea grea şi reproducerea prolifică este

doar una din zecile de mii de posibilităţi dintre aceste răspunsuri. Mai aveam încă de învăţat că cea mai mare parte din florile minunate care sunt făcute parcă pentru a fi fertilizate de un anumit fel de fluture nu sunt de fapt fertilizate niciodată în acest fel: o pasăre a exterminat între timp acest fluture. Mai aveam să aflu că un fapt şi mai izbitor decât supravieţuirea celor mai bine adaptaţi este întârzierea cu care se produce adaptarea. Nu ştiam atunci, cum am aflat după aceea, că toate anemonele de primăvară din nordul Angliei îşi poartă florile în zadar. Nu apare nicio sămânţă, şi chiar în sudul Angliei seminţele sunt rare. Există nesfârşite exemple izbitoare ale unei astfel de „evoluţii" inutile. Şi mai aveam să aflu că o specie triumfătoare cum este omul poate triumfa numai pentru a-şi transforma mediul într-un pustiu. El arde şi doboară copacii care-i adăpostesc viaţa, creşte capre care pasc şi transformă Arabia într-un deşert şi acum începe să transforme azotul din aer în îngrăşăminte şi explozibile, astfel încât atmosfera sa ar putea deveni în curând de nerespirat. Deoarece niciunul din aceste lucruri nu mi-a trecut prin minte, monştrii greoi care dominau podişurile insulei Rampole îmi apărură ca un formidabil şoc biologic.

Stăteam într-un amestec de lumină a focului şi a lunii, şi număram pe degete concluziile extraordinare care mi se impuneau în minte.

Prima: animalele nu supravieţuiesc în mod necesar prin faptul că sunt mai iuţi, mai puternice sau mai înţelepte decât altele. O creatură ce se târăşte pe pământ, distrugând mugurii şi lăstarii care altfel s-ar dezvolta şi ar hrăni o mulţime de specii mai desăvârşite şi mai active, face imposibilă viaţa celorlalte specii. Animalele pot supravieţui prin devastare. Ele pot să supravieţuiască şi purtând o anumită boală în formă atenuată, care va extermina alte specii. Nu e nevoie să întreacă în calităţi sau să învingă o rasă

mai energică. Ele o pot distruge treptat până la capăt şi aşa.

Apoi, a doua: nu este necesar să continui să te înmulţeşti pentru a supravieţui. Poţi supravieţui existând neîncetat, nu înmulţindu-te. Energia acestor megaterii se risipea foarte puţin prin înmulţire; în loc de asta, ea se întorcea în sistemul individului, astfel încât procesele epuizării ţesuturilor şi a descompunerii lor care consumă viaţa creaturilor superioare nu-i uzau. Ei au dăinuit un timp lung, fără să se reproducă sau să reîntinerească. Devorau hrana copiilor şi se bucurau de un imperiu saturnian asupra mediului lor. Natura îmi arunca în faţă aceste grămezi de carne inutilă cu aceeaşi indiferenţă de care dădea dovadă când îmi oferea o pitulice, un trandafir, sau râsul unui copil.

Şi, în sfârşit, a treia: un animal poate supravieţui altor animale, şi apoi să sfârşească el însuşi. Lupta pentru existenţă se poate termina cu triumful tipurilor neadaptate la viaţă, tipuri mai reuşite şi mai nocive. În natură este posibilă o supravieţuire relativă a celor putrezi şi muribunzi. Şi aceşti megaterii, care au transformat suprafeţe mari din America de Sud într-un pustiu dezolant, au murit şi continuă să moară — chiar şi pe insula Rampole din când în când încă unul dintre ei încetează de a se mai târî, şi se întinde moale, apoi se umflă şi se descompune. Astfel încât Evoluţia, fiind în mod necesar un progres neîncetat spre tot mai multă viaţă, poate deveni, şi în cazul de faţă a şi devenit, în chip evident, un drum nemilos către un sfârşit mort.

Iată deci care era adevărul adevărat despre această Evoluţie activă, dură, vie, severă doar ca să fie bună, în care învăţasem să am încredere — atunci când învăţasem să am încredere în atâtea lucruri, sub amvonul curajos al unchiului meu şi la mesele sale vesele. Vedeam acum în ea, cu acea extremă luciditate mintală pe care o ai atunci când

mănânci târziu în aer liber nişte rădăcini fierte, anumite lucruri nesigure. O vedeam aşa cum vede cineva lucrurile când stă ghemuit lângă un foc plin de fum, printre tufişuri luminate de lună şi cugetă lângă susurul unei ape curgătoare şi sforăitul unui sălbatic.

Cred că am spus că, atunci când Chit m-a întrebat dacă nu există nimic care să refuze să se înmulţească sau să moară în lumea aceea luminoasă a civilizaţiei, cu care puneam mereu în contrast râpa aceasta murdară, îi răspunsesem mai întâi „nimic" şi apoi „niciun animal". Ceea ce îmi trecuse atunci prin minte şi ceea ce îmi revenea acum cu o forţă uimitoare era gândul că legile şi instituţiile oamenilor intrau tot atât de mult în domeniul generalizării biologice ca şi viaţa oricăror altor fiinţe vii. Şi, cu unul din acele salturi pe care le face uneori gândul peste prăpăstii vaste, din lipsă de legătură, mi-a trecut prin minte că statele, organizaţiile şi instituţiile nasc tot atât de puţin şi nu au mai multă moarte naturală şi nicio mai mare dorinţă de a muri, decât unul din aceşti megaterii. Ca o lovitură în stâncă, aceasta îmi produse un şuvoi de gânduri, care se asocie cu tristeţea palidă a nopţii înconjurătoare. Lumea mea civilizată care, în timpul zilei când vorbeam cu Chit, mergea înainte, cu fermitate şi strălucire, de la o realizare socială la alta, apărea acum, în timp ce Chit stătea întins şi sforăia, o lume din care nu era nicio speranţă de scăpare spre pace, unire sau securitate.

Am invocat spiritul unchiului meu. „Omul", mi-am zis eu, „nu este un animal, analogia e falsă, iar soarta acestei specii muribunde de animale nu constituie o anticipaţie a destinului său. Una e această insulă Rampole, şi cu totul altceva lumea cea mare. Căci lumea mea are un Suflet. O voinţă".

Ca spre a-mi sublinia cuvintele, m-am sculat liniştit, m-am dus spre provizia de vreascuri şi am

alimentat din nou focul.

Omul îşi înţelege problema şi se apucă să reconstruiască.

M-am angajat într-un discurs imaginar adresat lui Chit care dormea, având ca text cele ce urmează.

Aici, fără îndoială, lupta este fără speranţă. Aici, fără îndoială, rezultatul va fi sumbru şi îngrozitor. Până la urmă, chiar şi aceste animale vor trebui să piară în mijlocul devastării pe care au făcut-o. Se pare că aici cursa nu va fi câştigată de cel mai iute, şi nici bătălia de către cel mai puternic. Vor câştiga cei care stau în drum şi pun piedici. În privinţa asta, eram de acord cu Chit. Aici, moartea definitivă şi târzie a acestor animale nu va fi nicio compensaţie pentru mugurii pe care i-au consumat ele şi pentru toate speranţele, promisiunile, începuturile tinere pe care le-au strangulat, le-au înăbuşit şi le-au pus capăt. Sărmanele tale triburi arputea supravieţui în aceste râpe, dar nu au curajul să urce aici şi să pună capăt acestor animale şi să ia în săpânire pământul şi lumina soarelui. Adevărat. Dar nu aceasta e lumea. Omul, adevăratul om — aşa cum îl ştiu eu — îşi înţelege problemele şi ştie să reconstruiască. El poate veni aici. El ar rezolva această treabă cu totul altfel decât sărmanii tăi insulari!

Probabil că am aţipit. Cu siguranţă că mintea mea a căzut în starea aceea de incoerenţă şi asociaţii destrămate care apar între somn şi veghe şi în care deosebirile aproape imperceptibile se transformă în prăpăstii fără fund, şi invers, lucrurile cele mai lipsite de legătură capătă un aer de analogie strânsă şi de logică strictă. E curios cât de limpede îmi trăieşte încă în amintire trecerea acestor simple umbre de gânduri. Probabil că întâmplările uimitoare ce au dat naştere acestor meditaţii somnolente au avut rolul să mi le fixeze în memorie. În închipuirea mea, instituţiile se confundau cu totul cu megaterii şi megaterii cu

Instituţiile, iar eu organizam o mare vânătoare, pentru a curăţa întreaga lume de grelele moşteniri ale trecutului. Lumea trebuia să renască. Căci omul, adevăratul om, are puterea să înveţe din eşecurile sale. Trecutul trebuia să fie lichidat, cum se lichidează o afacere care se contopeşte cu alta şi se reconstituie. Cred că asta era reacţia mea faţă de acest spectacol al fiinţelor uriaşe şi străvechi, ce nu vor nici să se înmulţească, nici să moară. Parcă-mi aduc aminte de o conferinţă a oamenilor civilizaţi — cu un Chit educat, stând pe o grămadă de muşchi, ca un spectator unic — şi de felul cum discutam un proiect, un proiect pentru Lichidarea Voluntară a Creştinismului Organizat. Acesta avea să fie preludiul unei reconstrucţii neînchipuite, a unei reîntineriri religioase ce avea să facă toată lumea în chip fericit puternică şi în chip puternic fericită. „Pentru a înstăpâni", murmurai eu, „bunătatea şi alte însuşiri de valoare, credinţa, speranţa şi caritatea, care mai există încă…

Am fost trezit din aceste divagaţii ale minţii de un behăit puternic şi de un trosnet prin tufişuri. Am sărit în picioare şi, privind prin desişul întunecat, am observat o masă uriaşă în bătaia lunii, năvălind spre mine. Ochii ei mici reflectau lumina focului şi străluceau, ca două puncte de lumină roşie, în mijlocul masei întunecate care înainta. Înainta printr-o succesiune de salturi rapide. Nu era nimic de făcut decât s-oluăm la goană prin tufişuri. I-am trezit îndată pe tovarăşii mei. Băiatul cred că era treaz şi la atingerea mea a sărit în sus cu un ţipăt. Cred că se ghemuise de spaimă, dându-şi seama cu mult înaintea mea de primejdia care se apropia. O luă la goană ca un şobolan încolţit. Pe Chit l-am trezit din somn în mijlocul sforăitului.

— Fugi! zisei eu. Fugi! şi-i dădui pildă eu însumi.

Am început să fug în neştire.

Animalul, din fericire pentru Chit, venea probabil drept spre mine. Am sărit peste pârâu şi

am apucat-o în direcţia în care tufişurile dese din jurul nostru păreau să se răărească, poticnindu-mă, sărind şi fiind biciuit şi zgâriat de spice şi crengi. Puteam simţi duhoarea fierbinte a respiraţiei urmăritorului meu pe spinarea-mi goală. Masa greoaie care sălta în spatele meu începea să se apropie tot mai mult şi am grăbit pasul. Abia acum îmi dădeam seama cât de repede poate să alerge pe pământ un megateriu pornit pe distrugere. Era ca şi cum o fiinţă şi mai uriaşă ridica acest trup imens şi îl arunca spre mine, şi apoi imediat îl ridica şi îl arunca din nou. Alergam cu urechea atentă la ritmul trosnetelor care mă urmăreau, şi pe o distanţă de mai bine de două sute de metri nu ştiu dacă am câştigat un metru în pofida urmăritorului meu. După fiecare salt, se părea că mă îndepărtez cu câteva secunde, şi apoi se auzea iar zgomotul unui salt şi animalul se apropia din nou pe urmele mele.

La început, alergam fără să mă gândesc. Apoi, când am văzut cât de clare şi reale erau buruienile şi tufişurile din faţa mea, şi cum umbra mea îmi alerga în faţă, pe tulpinile şi ramurile răsucite, mi-am dat seama că alergam cu spatele spre luna care răsărea, direct în raza de vedere a uriaşului animal. Acesta a fost un motiv să cotesc brusc şi un alt motiv a fost acela că animalul n-ar fi putut să se întoarcă decât făcând un foarte mare ocol. Îndată ce am zărit un adăpost potrivit în faţa mea, m-am hotărât să-l ocolesc şi apoi s-o iau într-o nouă direcţie, ferit de lumina lunii. Însă chiar în clipa când am privit în jurul meu să cercetez terenul, am păşit în gol şi am căzut.

Am căzut la o distanţă destul de mare. Dădusem peste o râpă abruptă, care mă luase prin surprindere, şi am rămas pe jumătate ameţit, cu senzaţia neplăcută că îmi izbisem puternic bărbia de o bucată de stâncă. Apoi, cerul albastru de deasupra mea a fost întunecat de megateriul care se târa în jos spre mine. Dacă mă ajungea, eram

pierdut. Dar el n-a venit drept spre mine, din cauza îngustimii deschizăturii. Şi el fusese luat prin surprindere de râpa neaşteptată.

— Ei, şi acum să cotesc, mi-am zis eu şi m-am căţărat afară din şanţul stâncos, cât am putut de repede. Nu ştiu dacă animalul mai încerca să mă ajungă sau dacă se căznea doar să iasă din acest şanţ natural în care căzuserăm amândoi, dar cred că această ultimă ipoteză este cea mai probabilă.

M-am îndepărtat, târându-mă, încă vreo douăzeci de metri, şi apoi m-am furişat într-o umbră întunecoasă unde am rămas nemişcat. Chiar şi de la această distanţă, puteam adulmeca mirosul nespus de rânced al animalului. El gâfâia, mârâia şi scotea cele mai neplăcute sunete. L-am văzut şi l-am auzit ieşind pe marginea şanţului, şi i-am urmărit cu atenţie mişcările.

Mârâia, pufnea şi zgâria stâncile cu ghearele. Dar nu-i plăceau râpele. Prima sa grijă a fost să iasă de acolo din nou pe pământul neted. Apoi s-a ridicat pe labele din spate şi şi-a mişcat capul greoi într-o parte şi într-alta, părând că mă caută. La lumina lunii, se ridicase uriaş, negru-cenuşiu, mult mai mare decât orice elefant.

Am pipăit cu mâna o bucată de piatră desprinsă şi am rezistat unui impuls nebun de a mă ridica în picioare şi de a o azvârli spre duşmanul meu. „Aşteaptă”, mi-am zis.

Şi aşteptarea mi-a fost de folos. Faptul că nu mă vedea îi potolea duşmănia prostească. Fusesem gonit sub pământ, îmi pierdusem puterea, şi onoarea lui era satisfăcută. După un răstimp de mugete, animalul s-a liniştit, părând că se consultă cu sine însuşi, şi apoi s-a culcat din nou în poziţia sa ciudată, a înaintat câteva zeci de metri, a ascultat, s-a ridicat în două labe, a scos un muget, a făcut câteva salturi greoaie, şi după aceea s-a îndepărtat treptat, oprindu-se din când în când să se ridice din nou în două labe şi continuându-şi apoi drumul. Ce se întâmplase în creierul acesta

mic — căci creierul unui megateriu abia dacă este mai mare decât al unul iepure — nu-mi pot imagina. Poate că mă şi uitase. Zgomotele produse de el se micşorau. În cele din urmă, mişcările lui au fost înghiţite cu totul de foşnetul general al nopţii.

Dar a trecut mult timp până când m-am furişat din nou la lumina lunii şi închipuirile mele zadarnice despre reconstruirea bisericilor şi instituţiilor şi începerea unei noi lumi civilizate, prin consimţământul tuturor, au fost risipite cu desăvârşire şi dominate de realităţile aspre din jurul meu.

6. OAMENII PODIŞURILOR

Înainte de ivirea zorilor mi s-a făcut atât de frig, încât, vârându-mă într-un adăpost adânc al râpei, am făcut un foc cu preţul câtorva din puţinele mele chibrituri. Pârâiaşul care clipocea la picioarele mele mi-a furnizat o băutură întăritoare şi m-am acoperit cu un strat de muşchi uscat pe care l-am desprins dc pe stâncă, apoi am stat ghemuit şi tremurând până când s-a luminat destul de bine ca să mă pot întoarce în tabăra noastră. Ea nu era la mai mult de un sfert de milă distanţă, şi a fost uşor s-o descopăr mergând pe urmele megateriului. I-am găsit pe tovarăşii mei acolo, în patru labe, frigând rădăcini pe cenuşa încinsă a focului din seara precedentă. Niciunul din ei nu fusese nevoit să alerge atât de departe ca mine. Din fericire, oala de fiert scăpase de distrugere, iar băiatul găsise câteva frunze de ufa pentru o fiertură întăritoare.

Chit fu vădit uşurat când mă văzu.

— Ai putut să scapi? mă întrebă el.

I-am răspuns afirmativ printr-un gest şi o strâmbătură.

Animalul cel murdar trecuse drept peste pielea care constituia îmbrăcămintea mea oficială, şi am fost nevoit s-o spăl în pârâu. Apoi Chit şi cu mine

am discutat planul pentru ziua aceea. Poate că pasiunea mea acută pentru această explorare de podişuri se tocise, însă tot nu eram dispus să mă întorc în râpă. Chit, mi-am dat seama, era chiar mai dispus decât mine să ne continuăm drumul. M-am gândit că acest cocoşat cu ochi vicleni avusese alte ţeluri decât pur şi simplu pe acela de a satisface capriciul Nebunului Sfânt, atunci când am pornit împreună în expediţie. Ca de obicei, eu fusesem pentru el scuza. Pentru un motiv pe care-l ghiceam greu, el dorea să cerceteze regiunea şi să-şi însemne anumite drumuri. Spre sud era un şir de dealuri, un mal de stânci cenuşii care păreau alcătuite din calcar ros de vreme şi constituiau parcă un teren abrupt şi golaş, neatrăgător pentru megaterii, şi într-acolo ne-am îndreptat cu prudenţă. În drum am dat peste aproape o duzină de animale din acestea păscând, şi am fost siliţi să facem un mare ocol, căci ar fi fost foarte primejdios să trecem printre ele. Aveam grijă să le ocolim în aşa fel, încât vântul să nu ducă până la ele mirosul nostru.

Băiatul ne distra, răzbunându-se pe spaima din noaptea precedentă, printr-un fel de dans insultător, plin de gesturi lipsite de reverenţă şi imitând destul de bine un megateriu în atac. Antrenat de propriile sale născociri, s-a împiedicat de oala de mâncare pe care o aşezase jos pentru a putea da această reprezentaţie şi a fost cât pe-aci s-o spargă şi să împrăştie rezerva noastră de rădăcini.

Stâncile calcaroase erau mai prielnice decât promiteau să fie de la distanţă. Aveau din belşug crăpături şi colţuri, inaccesibile pentru animalele mari, dar n-aveam destul lemn de foc, aşa că am mers de-a lungul lor până la locul unde am dat peste nişte tufişuri, ne-am aşezat acolo tabăra şi am strâns o grămadă bună de vreascuri şi paie, înainte de a se lăsa întunericul. Băiatul a dispărut o jumătate de oră şi s-a întors cu o mare şopârlă

cenuşie, măsurând jumătate de metru de la bot până la începutul cozii, şi care a constituit un adaos foarte plăcut la supa noastră. M-am pomenit stând lângă foc într-o dispoziţie de mulţumire neobişnuită, privind răsăritul lunii şi ducând dorul unui fum de ţigară. Dar pe insula Rampole nu se fuma.

Am simţit un val de neobişnuită prietenie pentru tovarăşii mei. Am încercat să le descriu teatrele şi ***music-hall***-urile şi animaţia din cartierul West End din Londra pe înserat. Le-am cântat „Ta-ra-ra-bum-de-ay" şi alte câteva cântece populare pe care le cunoşteam mai mult sau mai puţin. Băiatul a fost entuziasmat îndeosebi de „Ta-ra-ra-bum-de-ay"; a început să bată tactul cu neaşteptată frenezie, iar oala cu mâncare a trecut din nou printr-un mare pericol.

A doua zi am avut prima indicaţie a adevăratului obiectiv al lui Chit. A devenit limpede pentru mine că el încerca să ccrceteze partea de sus a râpei, pentru a stabili poziţia tribului de sălbatici din vecinătatea noastră. Ca răspuns la întrebările mele prudente, el îmi confirmă bănuielile. Se gândea la anumite posibilităţi care erau dincolo de puterea de înţelegere a oricăruia dintre ceilalţi înţelepţi. Se gândea că s-ar putea să intrăm în curând în război cu acest trib. Fuseseră câteva neînţelegeri în privinţa unei fete şi mai existau neînţelegeri şi în privinţa schimburilor de mărfuri. Războiul însemna pentru ei hărţuieli neconcludente într-o parte şi în alta a râpei, dar ceva — vorbele mele poate, sau un vis — îl făcuse să se gândească la posibilitatea de a duce războiul pe aceste podişuri interzise. Tribul care va avea iniţiativa şi îndrăzneala să facă cel dintâi acest lucru îi va avea pe ceilalţi supuşi sie. Făcea calcule şi planuri asupra împrejurărilor în care s-ar putea săvârşi această năvală venită ca din cer.

— Dar toate astea înseamnă să te caţări, zisei eu; şi chiar numai gândul de a te căţăra este

împotriva legii.

— Dacă ei ar face asta! zise el în şoaptă şi apoi adăugă: Nu putem aştepta să facă ei asta…

Abia către amiaza celei de a treia zi am trecut peste un masiv pustiu, ars de soare, cu piscuri calcaroase, şi am ajuns din nou la râpă. Am dat de ea cu totul pe neaşteptate. S-a anunţat prin tunetul unei cascade, şi apoi ne-am pomenit pe o faleză înaltă, având de o parte o vale întinsă şi ovală şi pe fundul acesteia curba unui râu, iar de cealaltă parte o prăpastie adâncă, în care apele se revărsau şi se pierdeau în stropi şi aburi; ele se îndreptau în jos spre satul nostru, şi părea să umple atât de complet prăpastia cu şuvoiul lor învolburat, încât era greu să-ţi imaginezi că acolo jos puteau exista cărări, cum ştiam prea bine că există între cele două comunităţi. Dar şi mai greu era să-ţi imaginezi că străbătuserăm masivul timp dc două zile şi jumătate, doar pentru a ne întoarce la câteva mile de punctul de plecare din satul nostru, şi că ecourile aceleiaşi cascade, al cărei bubuit de tunet ne umplea urechile, răsuna de-a lungul stâlpilor şi se pierdea prin desişul de copaci şi stânci din partea superioară a satului nostru. Priveliştea era mai îndrăzneaţă şi mai frumoasă decât tot ce văzusem până acum pe insula Rampole; era ceva gigantic mai ales în dimensiunile ei verticale, astfel încât chiar şi cele mai mari mănunchiuri de copaci păreau mici puncte în depărtare. Valea din dreapta se întindea mai largă şi mai netedă decât partea râpei dinspre satul nostru şi era mult mai bogat împădurită. Vedeam pante lungi acoperite în întregime cu verdeaţă. Deasupra acestora, o creastă de stâncă trandafirie alcătuia un perete ieşit în afară, care protejase acest belşug vegetal de atacurile megateriilor. Prezidând din depărtare asupra întregului peisaj, o faleză uriaşă, din aceeaşi rocă translucidă pe care o văzusem pe ţărm când venisem dinspre mare, se juca minunat cu

razele soarelui ce apunea. În faţa acestei măreţii liniştite, noi păream trei insecte minuscule.

— Of! zise Chit, pe tonul celui care şi-a atins ţinta, şi se aşează pe muchia unei stânci. Băiatul şi cu mine îi urmarămexemplul. Departe, dedesubtul nostru, satul arăta ca un mănunchi de ciuperci mărunte în mijlocul acestei uriaşe măreţii de stânci şi cer.

Câtva timp, am rămas fără să scoatem o vorbă. Locuinţele acestor oameni din partea de sus a râului mi se păreau extraordinar de asemănătoare cu ale noastre. Acoperişurile aveau aceeaşi formă; colibele erau la fel de răspândite; aveau aceleaşi garduri mici. Eram prea departe pentru a vedea desluşit pe vreunul din locuitorii de acolo, fără îndoială însă că erau aceleaşi fiinţe slute, murdare ca şi noi, cu aceleaşi tatuaje şi aceleaşi desfigurări. Chiar şi în timp de pace, aveam foarte puţin de-a face cu ei. Schimburile se făceau lăsând mărfurile pe anumite tăblii de stânci sacre, chiar lângă locul unde cădea cascada cea mare. Noi vindeam peşte proaspăt şi uscat, scoici mari de stridii cu sidef, piei şi dinţi de rechin, iar ei ne dădeau în schimb nuci de mestecat, asupra cărora aveau un monopol complet, oale şi grămezi de argilă pentru vase, bucăţi de lemn tare şi fructe uscate. Uneori, se strigau saluturi. Ei păreau că pot să înţeleagă în oarecare măsură limba noastră, şi noi pe a lor. Şi mi s-a spus că, pe furiş, tinerii noştri opriţi prin tabu făceau dragoste într-un fel brutal, violent, printre stâncile şi tufişurile de lângă cascadă şi torente. Soţiile suplimentare ale oamenilor noştri căsătoriţi păreau foarte dispuse să ducă o povară oarecare a stăpânului lor până la cascadă; se făceau glume ascunse pe socoteala lor. Aceste întâlniri duceau uneori la furtul soţiilor şi atunci se produceau tulburări.

Mocnea, de asemeni, o ceartă în privinţa schimbului de bunuri. Noi, cei de jos, socoteam că nu am primit destul lemn tare pentru peştele

nostru. Înţelepţii noştri pleşuvi bombăneau întotdeauna că dădeam tot peştele din mare pentru câteva oale şi grămezi de argilă. Ei doreau ca oamenii noştri să se poată sui deasupra cascadelor, unde era un fel de golf cu grămezi de argilă pentru olărit, pentru a putea să-şi ia singuri ce le trebuia şi să taie lemn tare cât doreau. Şi tribul din partea de sus a râului dorea să aibă câteva ***canoe*** pe lacul de sub cascade, ca să poată coborî spre mare şi să-şi prindă singuri peşte. Ei se gândeau că lemnul tare, odată tăiat, nu va mai creşte niciodată din nou. Şi se plângeau că ne dădeau nucile, lemnul şi argila lor pe nimic. Aceste lucruri erau strigate peste şuieratul şi mugetul apelor cascadei, şi formau veşnicul subiect al conversaţiei de după ospeţele din jurul mesei rotunde.

Şi întotdeauna Ardam, războinicul, izbea în masă şi spunea:

— Luaţi!

Chit rămânea pe gânduri.

— Când eram un băieţaş urât, zise el, ne-am gândit să luăm. Mulţi oameni au fost ucişi, iar Zeiţa a fost generoasă cu darurile ei. Fetele noastre au crescut desfrânate şi gălăgioase. Cu toate acestea, lucrurile au rămas după aceea ca şi mai înainte.

— N-aţi lovit destul de tare, zise Ardam. Şi eu eram atunci abia un copil.

— În lumea civilizată din care am venit eu — începui eu şi-l auzii pe cel mai slut dintre bătrâni scoţând un mormăit puternic.

Părăsisem Anglia în zilele liniştite dinaintea războiului mondial, aşa încât să mi se ierte dacă dau o descriere a unei Europe care credea că pacea e asigurată şi care se bizuia pe convenţii liberale şi pe explicaţii logice. Le-am explicat sălbaticilor că avem tratate comerciale şi tratate de arbitraj şi că în ultimă instanţă obişnuiam să ne adresăm Tribunalului de la Haga sau să ţinem o conferinţă europeană asupra situaţiei. Le-am explicat că

există o înţelegere a Europei, care în curând avea să devină o înţelegere a întregii lumi.

— A întregii ***voastre*** lumi, zise scepticul Chit.

— Lumea cea mare.

— Lumea care nu poate fi!

— Ba poate fi bine! îi răspunsei eu. Dacă aş putea să vă explic experienţele câştigate cu greu ale Europei noastre scăldate în sânge, ca să puteţi înţelege ce înseamnă unirea! Dacă aţi putea să încetaţi această duşmănie aprigă cu fraţii voştri de deasupra cascadei!

— ***Fraţi!*** repetă Ardam, pe un ton de nemăsurat dezgust.

— Aţi putea ieşi din această închisoare îngustă şi prost luminată care este căminul vostru, pe întinderile de pământ însorite de deasupra. Aţi putea să puneţi capăt megateriilor, cu săgeţi, suliţe şi capcane.

— Şi apoi, el ne va pune capăt ***nouă,*** mârâi bătrânul cel bălos jucându-se cu şirul de oase curăţate pe care le aranjase pe masă în faţa lui.

— Aţi putea târî hoiturile mirositoare sus pe stânci şi aţi putea să le prăvăliţi în mare, apoi aţi putea să araţi acolo, să semănaţi şi să clădiţi.

— Tare mult noroc vei avea cu aratul, dacă vei atinge un megateriu! zise omul cel pleşuv cu obrajii tatuaţi.

— Acolo vor creşte păduri întinse, fructe abundente şi flori minunate. Va fi destul pentru toţi. Cu toţii veţi fi fericiţi.

— Pe Ciolanul din Coapsa Celei Sfinte! înjură Ardam. Nu putem să-l punem pe acest Nebun Sfânt să mănânce de unul singur?

— Vă rog să-l lăsaţi să spuie ce are de spus! zise Chit. Sunt preziceri în vorbele lui.

— Încercaţi Mustrarea pe ţeasta asta plină de preziceri! mormăi cel mai urât din cei trei. Atunci o să le găsim pe toate grămadă şi-o să mâncăm fără asemenea predici.

— Ce preziceri sunt în vorbele lui? întrebă Ardam.

— Preziceri de război, zise Chit.

— Preziceri de pace, zisei eu.

— Un nou fel de război. Lăsaţi-l să vorbească. El nu ştie ce spune.

— Nu vrem niciun nou fel de război, zise Ardam. Şi, după ce am mâncat bine, îmi place să dorm. Ducă-se cu tot cu prezicerile lui!

Multe asemenea discuţii am avut noi în jurul mesei rotunde din sala de mâncare a înţelepţilor, după ce devoram Darurile Prietenei; şi toate astea îmi reveneau în minte acum, în timp ce stăteam în mijlocul acestei imensităţi şi-i spionam pe duşmanii şi rivalii noştri, ca trei furnici mici, spionând un muşuroi îndepărtat al altor furnici. Era ciudat, mă gândeam eu, că Chit, care era atât de inteligent, nu voia să admită nicio posibilitate de a se pune capăt duşmăniei lipsite de raţiune dintre cele două jalnice mănunchiuri de slăbiciuni omeneşti. Nici nu-i trecea prin gând aşa ceva. Mintea lui se mişca în ideea războiului, aşa cum Kant[140] spune că imaginaţia noastră se mişcă în ideile de spaţiu şi timp. Pentru el, războiul era o trăsătură inevitabilă a vieţii omeneşti, o formă necesară de gândire. Nu putea să-şi închipuie oameni destul de raţionali care să poată să domine această înclinaţie străveche.

Trei zile ne-am petrecut, căutând cel mai scurt şi cel mai bun drum din râpa noastră până la acest sat din capătul de sus al râului, pe umerii masivului calcaros, drum care ocoleatufişurile dese şi era astfel mai ferit de megaterii care rătăceau pe acolo.

Şi după ce am rezolvat cea mai mare parte a problemelor noastre, am coborât din nou în satul lipsit de soare din care veniserăm.

— Am avut mari oracole, zise Chit, când am pătruns din nou pe uliţele murdare dintre colibele noastre.

7. DRAGOSTEA PE INSULA RAMPOLE

Vorbeam despre război, dar o bună bucată de timp războiul nu a venit şi de multe ori mi se părea că nu se va produce niciun război. Mă supuneam tot mai mult vieţii obişnuite de fiecare zi a unui Nebun Sfânt printre locuitorii insulei Rampole. Eram plictisit, mă simţeam nefericit, aveam momente teribile de mustrări de conştiinţă, când sufletul meu se revolta împotriva hranei pe care o mâncam şi a suprimării sistematice a altor fiinţe omeneşti care îmi ţineau aprinsă flacăra întunecată a vieţii şi apoi, cu încetul, imperativele dimineţii şi ale serii, foamea, somnul şi o mulţime de reacţii naturale mărunte mă aduceau din nou la rutina obişnuită. Am găsit în Chit o anumită tovărăşie şi mi-am rostit oracolele după cum îmi erau cerute. Şi m-am convins pe mine însumi că, vorbind despre podişurile de deasupra stâncilor, îmi depuneam mărturia împotriva vieţii pe care o duceam.

În vremea aceea, aveam închipuiri ciudate pe care îmi vine greu să le descriu. Am mai amintit de un fel de transparenţă pe care o observasem în multe din rocile care formau stâncile noastre şi uneori mi se părea că această transparenţă se întinde asupra multor altor lucruri din jurul meu. Îmi ridicam ochii spre pereţii stâncoşi de deasupra mea şi mi se părea că-i văd găuriţi de fantomatice ferestre şi purtând dispozitive ciudate şi inscripţii înscrise cu litere de foc, apoi mă uitam iarăşi şi vedeam că nu era nimic altceva decât faţetele iregulare ale stâncii atinse de razele soarelui în asfinţit. Sau simţeam rezonanţa unui trotuar sub picioarele mele şi auzeam huruitul unui vehicul care trecea pe stradă chiar pe lângă mine, şi zgomotul claxonului său. Dar nu era decât o lespede de piatră pe care călcasem din întâmplare, iar sunetele nu erau decât bâzâitul vreunui gândac care zbura de la o grămadă de maţe de peşte la alta

sau ciocănitul unui sălbatic care îndoia un cui vechi, luat de la epava vasului, ca să-şi facă din el un cârlig pentru undiţă.

Uneori, când vorbeam despre reuniunile sociale şi despre confortul vieţii civilizate, mi se părea că mă mişcăm încă sau că abia mă mişcasem printre lucrurile pe care le descriam. Sau mă trezeam cu întrebarea dacă nu cumva eram o persoană cu totul diferită de Nebunul Sfânt, îmbrăcat doar în pielea lui. Aceste faze de confuzie erau scăldate în tristeţea unei acute nostalgii. Mă scuturam de toate îndoielile, agăţându-mă de faptul că mă aflam tot pe insula Rampole. „Aceasta este insula Rampole", îmi spuneam eu. „Aceasta este insula Rampole. Nu mă chinui cu visuri."

La început, zilele sclaviei mele pe insula Rampole mi se păruseră nesfârşit de lungi, dar acum, pe măsură ce apatia rutinei obişnuite punea stăpânire pe mine, ele deveneau tot mai scurte şi în cele din urmă au început să treacă foarte repede. Nu mai speram să vină nimeni să mă salveze, şi curând am încetat să mai cred că, cu toate povestirile mele despre civilizaţie şi progres, voi mai putea aduce vreo schimbare în inerţia monotonă a vieţii pe care o duceau aceşti oameni. Abia când zarva începerii ostilităţilor între sălbatici a început să-mi răsune în urechi şi să mă ameninţe cu primejdii şi chinuri, m-am trezit din nou la o activitate într-adevăr însufleţită. Până atunci, principalul meu scop în viaţă fusese să rezist eforturilor neîncetate ale lui Ardam şi ale înţeleptului cu faţa ca un craniu de a mă reduce la nivelul oamenilor obişnuiţi, căsătorindu-mă cu una din fetele tribului şi punând-o să-mi controleze viaţa particulară din coliba mea. În această rezistenţă aveam sprijinul lui Chit. Pentru el era aproape tot atât de vital ca şi pentru mine ca prestigiul meu de Nebun Sfânt să rămână intact.

Numai treptat am ajuns să-mi dau seama în ce măsură depindeam noi unul de altul. Un Nebun

Sfânt era o condiţie necesară a influenţei depline pe care o exercita el asupra tribului. Eu nu eram decât ultimul şi cel mai convenabil dintr-o serie de purtători ai ţestei şi blănii de animal, ai căror interpret făţiş şi îndrumător secret fusese el pe rând. Şi eu s-ar putea să fiu de neînlocuit. Fără un Nebun Sfânt, el era doar păstrătorul şi interpretul tradiţiilor tribale şi toate spusele şi sfaturile lui erau supuse confirmării tovarăşilor săi mai vârstnici. Dar numai el singur putea să înţeleagă prezicerile şi semnele din vorbele şi rătăcirile Nebunului Sfânt, iar vorbele şi rătăcirile mele îi dădeau o amploare mult mai mare decât avusese vreodată. Împrejurările deosebite ale sosirii mele, înfăţişarea şi constituţia mea europeană şi ciudăţenia ideilor şi impulsurilor mele îmi dădeau o distincţie pe care niciun alt Nebun Sacru nu o avusese vreodată.

După întoarcerea mea în lumea civilizată, am făcut cercetări asupra rolului nebunilor în viaţa societăţilor primitive. Crezusem că Nebunul Sfânt de pe insula Rampole nu-şi găsea nicăieri vreo paralelă, dar departe de a sta lucrurile astfel, am aflat că aceste figuri ciudate de demenţi au o foarte mare răspândire, jucând rolul de, cum să spun, influenţă de contrabalansare printre balanţele complicate ale comunităţii primitive şi barbare. Ei fac posibilă introducerea unor mici inovaţii în mozaicul compact de obiceiuri şi datine. În unele părţi ale lumii ei sunt rudele vracilor; în altele, ei înşişi sunt vrăjitori şi profeţi, urmându-şi drumul lor ciudat printre lucrurile familiare. Există un rezumat al acestui subiect, publicat de unul dintre antropologii de la Institutul Smithsonian din Washington care cred că se numeşte: „Individul excentric în societatea primitivă”. Autorul pune în legătură pe nebunii sacri din Patagonia — căci se pare că ei sunt cunoscuţi şi pe continent — cu foarte răspânditul cult al regilor sacrificaţi, şi scutură astfel o mulţime de fructe şi coapte şi

putrede, din ***Ramura de Aur*** a lui Frazer. El pune în legătură acest cult al nebunului nu numai cu vrăjitorii, dar şi cu „stăpânii dezordinii”, care dobândeau puteri în timpul Saturnaliilor, şi cu bufonii şi cu alţi asemeni excentrici privilegiaţi din evul mediu. Acolo mi s-a spus că este pe un teren mai solid. Şi el îşi continuă argumentarea referindu-se la felul în care îl tratăm pe omul de geniu în zilele noastre, cu privilegiile sale remarcabile de a aduce sugestii neortodoxe şi cu vădita sa imunitate faţă de orice fel de răspundere. Fără îndoială, zice el, excentricii au fost folosiţi întotdeauna de oameni cu mai multă grijă şi deliberare decât le au faţă de ei înşişi, dar ei sunt tot aşa de revoltaţi, chiar dacă în chipuri diferite, faţă de autoritatea stabilită. E interesant de constatat că viaţa mea în acea râpă întunecată şi tristă este legată şi pusă în valoare de atâtea lucruri interesante din sociologie, şi eu o notez aici aşa cum a fost — repetând avertismentul meu faţă de cititor că aceasta nu e decât o povestire a unei aventuri personale şi nu o contribuţie la ştiinţă.

Predecesorul meu în această funcţie fusese un idiot care murise de pe urma îmbuibării, şi în zilele dinainte de sosirea mea. Chit probabil că dusese o existenţă obscură şi subordonată. Dacă bătrânii cei pleşuvi îl contraziceau, el nu putea să răspundă prin nicio profeţie. Datinele domneau nestânjenit. În acest interval, el încercase să arunce vraja unei imbecilităţi incalculabile asupra unui tânăr a cărui singură anomalie naturală era că privea cruciş, dar încercarea eşuase cu totul. Dintr-o povestire, în parte neinteligibilă, pe care mi-a spus-o într-o zi bătrânul cel bălos, am aflat că pretenţiile lui de nebunie şi imunitate fuseseră înlăturate, şi protejatul lui Chit fusese găsit vinovat de nelegiuire şi îşi sfârşise scurta carieră sub ciomagul Mustrării. Nefericitul pretendent la demenţă fusese trădat de soţia sa. El se prefăcea că are transe şi viziuni când se află în loc retras, şi că

în timpul acestora Marea Zeiţă îl cinsteşte cu favoruri deosebite, dar într-un moment de gelozie pentru faptul că ea nu avea niciun profit din aceste revelaţii, soţia lui i-a demascat prefăcătoria.

— Asta l-a făcut pe Chit să privească aproape cruciş şi el! chicoti bătrânul povestitor, sufocându-se de hazul acestei amintiri.

Fusese o înfrângere grea pentru Chit, care nu putea să-şi găsească un nou nebun. Existau câţiva cocoşaţi în sat, şi o fată surdo-mută, dar cu toţii erau sănătoşi la minte. Nimic nu-i tenta la o comportare ieşită din comun. Cei patru înţelepţi întrevedeau un viitor fericit, de autoritate nezdruncinată de nicio nouă revelaţie, cu intervenţiile lui Chit micşorându-se până când avea să ajungă în cele din urmă chiar el la Mustrare, tocmai când întâmplarea sau cerul m-a trimis să-l reabilitez. Eu eram atât de ciudat şi uimitor, încât chiar şi detractorii mei credeau mai mult de jumătate din tot ce pretindea el pentru mine. Nebunia mea era dincolo de puterea lor de înţelegere. Lor nu le plăcea revenirea bruscă a puterii în mâinile lui Chit, dar şovăiau şi umblau cu grijă în încercările lor de a o submina. Credinţa oamenilor obişnuiţi în nebunia mea solidă şi indiscutabilă era absolută.

De aceea, duşmanii mei mă asaltau cu o aparenţă de solicitudine; se prefăceau că nu doresc nimic altceva decât bunăstarea şi fericirea mea. Gândul că o soţie ar putea să mă submineze avea farmecul unui precedent încununat de succes. Erau contrariaţi, spuneau ei, să mă vadă trist şi singur, într-un contrast atât de melancolic cu satisfacţiile abundente ale propriilor lor vieţi. O făptură atât de înzestrată şi preţioasă ar trebui să aibă mereu în jurul său o soţie şi o slujnică atrăgătoare, împodobite cu dinţi de rechini şi cu sidef, vopsite în culori vii şi unse cu ulei de peşte. Ei credeau atât de mult în puterea distrugătoare a căsătoriei, încât şi-au extins propunerile şi asupra asociatului

meu. Chit era şi el un om singuratic, remarcau ei, care trăia o viaţă prea austeră; avea două soţii şi amândouă printr-un ciudat ghinion îşi tăiaseră capătul limbii şi acum umblau tăcute şi discrete prin casa lui. Şi el ar duce o viaţă mai plăcută şi mai fericită dacă ar avea un harem de slujnice guralive, aşa cum aveau alţi oameni de frunte influenţi. De ce era atât de tăcut şi misterios?

Trebuie să mărturisesc că în această privinţă eram asaltat de duşmani atât dinăuntrul meu cât şi dinafară. Ca şi cei mai mulţi oameni cu imaginaţia activă şi cu sensibilitatea ascuţită, eram frământat uneori şi eu de mari furtuni de dorinţă fizică şi alteori chinuit de o singurătate în care orice răspuns, oricât de grosolan, ar fi fost o uşurare, şi, după cum am spus mai înainte, credinţa mea religioasă, care ar fi putut altminteri să mă ajute, fusese foarte mult zdruncinată de nenorocirile mele. Aşa că erau momente când femeile sălbatice trezeau o magie în adâncurile fiinţei mele chinuite, care le înfrumuseţa trupurile unse cu ulei de peşte şi chiar falsa promisiune a unui zâmbet sau chiar o privire liniştită şi stăruitoare era în stare să-mi tulbure inima cu adevărat. Cel mai mare reproş pe care mi-l aduc în aceste amintiri este când mă gândesc cât de puţin mi-am cultivat o atitudine superioară faţă de aceşti locuitori ai insulei. De multe ori a trebuit să mă dau la o parte — şi nu am reuşit întotdeauna — din faţa celor mai josnice şi mai murdare momeli.

Sentimentele bărbaţilor faţă de femei şi ale femeilor faţă de bărbaţi erau pe insula Rampole mult mai aspre, mai crude şi mai necinstite decât tot ce-mi putusem închipui în zilele adolescenţei mele la Wiltshire. Relaţiile dintre ei erau infinit mai sinuoase. Femeile de pe această insulă îmi repugnau tot atât de violent pe cât mă atrăgeau, şi, luminat de propriile mele reacţii, am observat un amestec asemănător de dorinţă şi repulsie la cei mai mulţi bărbaţi sălbatici din jurul meu. În lumea

aceea curată şi civilizată din care venisem, dragostea era în mod normal un lucru frumos şi graţios, care aducea fericire. Primul meu ghinion şi revelaţia pe care o produsese asupra izvoarelor întunecate din propria mea fiinţă, venise ca un lucru cu totul excepţional. Calea obişnuită din lumeaaceea mai bună era dezvoltarea fericită a unei preferinţe şi a unei tovărăşii plăcute, în înfocarea dorinţelor reciproce şi egale, ca şi stabilirea unei vieţi de cea mai deplină încredere, de sprijin şi sacrificiu de sine, pe măsura consumării ei. Dar aceşti sălbatici erau cruzi, lacomi şi neîncrezători. Se temeau şi se indignau de atracţia fizică ce-i apropia pe unii de alţii.

După cum am mai explicat, din cauza greutăţii de a construi şi de a găsi colibe, ca şi din cauza diferitelor tabuuri pe care niciodată nu le-am înţeles pe deplin, rareori se întâmplă să văd căsătorie cu adevărat liberă. Bărbatul era atras de femei în general, dar se îndrepta către una sau două în particular, iar în privinţa fetelor, alegerea, fie că le plăcea sau nu, se îndrepta către înţelepţi şi apoi către conducători, călăi, asistenţi de ceremonii, vâslaşi ai canoilor, constructori de colibe şi de plase, paznici ai moralei şi alţi conducători ai tribului. Poligamia predomina, aşa cum se întâmplă pretutindeni unde lumina creştinismului nu a strălucit niciodată. Cu cât o fată îşi găsea un protector mai înalt în această ierarhie, cu atât se simţea ea mai în siguranţă faţă de Mustrare, afară de cazul când el nu o plăcea. Femeia se sfâşia între dorinţa naturală stârnită de vreun tânăr amabil şi galant — deşi uns cu ulei — şi avantajele practice ale prestigiului vreunui bătrân tatuat. Gândul la Mustrare o făcea întotdeauna să se abţină de la orice libertăţi cu tânărul, dar o nemulţumire chinuitoare o umplea de dorinţa aprigă de a-l vedea pe bătrânul cuceritor bolnav şi în suferinţă.

De aceea, dragostea pe această insulă nu era niciodată lucrul liber şi plăcut care putea să fie în condiţiile civilizaţiei. Ea era plină de nesinceritǎţi, otrăvită de supuneri silnice şi satisfacţii reprimate. Iubitul suspecta motivele care o făcuseră pe iubita lui să se apropie de el, iar dânsa veghea cu prudenţă ca să obţină răsplata deplină a supunerii sale. Îmi dădeam foarte bine seama de toate acestea, când la serbările făcute în lumina torţelor, mă pomeneam cu câte o tânără frumoasă; care se înghesuia gâfâind lângă mine, suplă şi cu trupul uns de ulei, împodobită cu sidef strălucitor şi având farmecele subliniate cu o vopsea de un roşu aprins — şi atunci când priveam în ochii ei nu descopeream altceva decât teamă, dezgust şi constrângerea unor împrejurări care o depăşeau. Îmi aruncam privirea spre platforma de sub prăjina roşie pe care se afla micul leneş de copac, şi acolo îl vedeam pe Ardam împreunăcu bătrânul cel zbârcit, stând cu capetele apropiate şi privin-du-şi momeala în plină acţiune.

Cu un zâmbet, îmi manifestam refuzul ferm la întrebarea ei mută, şi, fără să vrea, ochii ei se îndreptau spre platformă, aşteptând vreun semn care să-i arate ce trebuia să facă mai departe.

Un rezultat minor al acestei lupte de a păstra o castitate efectivă a fost acela că am renunţat să mai mănânc peşte şi mi-am înmulţit eforturile de curăţenie personală. Ştiam că de îndată ce nasul meu va putea să suporte duhoarea de ulei de peşte rânced, îmi voi pierde unul din principalele mijloace de apărare împotriva acestui asediu persistent.

8. BAT TOBELE DE RĂZBOI

Războiul, care plutise ani întregi peste râpă, ca nişte nori care se frâng deasupra munţilor şi apoi se risipesc şi se adună din nou, a venit în cele din urmă cu multă repeziciune. Pe neaşteptate, el a

izgonit orice alt subiect din jurul mesei rotunde a înţelepţilor, iar dansurile şi incantaţiile războinice au alungat din minţile noastre orice gând la petrecerile în lumina torţelor din faţa altarului Marii Zeiţe. Oamenii din partea de sus a râului au fost până în cele din urmă agresorii, în loc de obişnuitele nuci de mestecat, lemne de construcţie şi argilă, ei răsplătiseră ultimul nostru transport de peşte — o ofertă nu prea generoasă, după câte am înţeles — cu obiecte şi simboluri de un caracter cât se poate de jignitor. Oamenii noştri, jigniţi şi iritaţi, răspunseseră în chip şi mai grosolan, dar cinstea primei insulte rămânea de partea inamicului şi stârnea multă durere.

Îndată ce războiul a fost declarat, Ardam, în virtutea legii, obiceiului şi necesităţii a devenit stăpânul suprem al tribului. El se părea că a crescut din punct de vedere fizic într-o singură clipă. Şi-a luat o nouă ţinută, şi-a introdus două bucăţi de scoică în buza superioară, sub aşchia din nas, şi-a vopsit nasul în roşu, şi-a tăiat câte o nouă cicatrice mare deasupra fiecărei sprâncene, iar la mese era flancat de doi guarzi bogat împodobiţi, cu cuie în nas, cu urechi ciopârţite, cu părul în şuviţe lungi şi roşii, şi cu suliţe uriaşe, aşa încât, până la urmă, el ocupa jumătate din masa rotundă, iar noi, ceilalţi cinci, eram nevoiţi să ne mulţumim cu un unghi numai de treizeci şi şase de grade pentru fiecare.

— E război, zise el simplu.

Afecta o preocupare profundă faţă de ostilităţi, aşa încât ceilalţi vorbeam între noi şi ne adresam lui în zadar, şi numai uneori intervenea şi el, cu un aer de superioritate. Dincolo de sala de mâncare se auzeau tobele mari de război, bătute de bătrâni, în schimburi; aceste tobe erau făcute din pieile eroilor precedenţi şi băteau zi şi noapte, făcând un vacarm asurzitor. Când mă gândesc la asta, ritmul acelor sunete înspăimântătoare îmi răsună în creier şi acum. Toboşarii păreau că aţipesc mereu, dar apoi se trezeau cu o nouă furtună de energie. Toţi

bărbaţii şi toate femeile tribului şi orice proprietate erau acum la dispoziţia lui Ardam, pentru rechiziţiile necesare securităţii comune. Şi pentru început, el se făcu simţit de noi, în aşteptarea represiunilor care aveau să vină spre a-i subjuga pe inamicii noştri.

Toţi bărbaţii tineri au fost înrolaţi ca războinici, şi, pentru a-i întări în vederea luptei, Ardam îi supunea cu asprime la tot felul de torturi şi mutilări; li s-au ciopârţit urechile, li s-a crestat carnea şi li s-a impus un mod de a umbla deosebit de idiot, cu bărbia în afară şi cu limba scoasă. Toate fetele tribului erau şi ele la dispoziţia Căpeteniei Războiului, şi au fost instruite pentru a susţine curajul şi cruzimea sexului luptător. Aproape totul, până când rezervele de culoare s-au sfârşit, a fost vopsit în roşu. La câteva zile se organizau dansuri războinice orgiace, în care măcelul şi victoria erau redate cu mare însufleţire, sau se organizau întruniri de urlete împotriva inamicului. Se presupunea că aceste adunări menţin spiritul poporului nostru, în ele, înţelepţii şi conducătorii tribului denunţau viciile şi crimele duşmanilor noştri, în mijlocul aplauzelor şi indignării tribului. Frazele vorbitorilor erau subliniate de răcnete violente, şi ar fi fost extrem de nechibzuit să dai dovadă de slăbiciune în astfel de manifestări.

În tiradele vorbitorilor noştri reveneau neîncetat trei acuzaţii principale, care exprimau tot necazul nostru împotriva duşmanilor şi a crimelor lor. Prima era că ei erau canibali. Această acuzaţie producea întotdeauna o puternicăindignare. Vorbitorul se apleca înainte şi întreba impunător:

— Vreţi să ajungeţi în oala lor de mâncare?

A doua acuzaţie arăta că ei erau lipsiţi de curăţenie în ce priveşte persoana şi obiceiurile lor. A treia era că ei ţineau drept conducători mistici o familie de broaşte care orăcăiau puternic, lucru pe care toţi oamenii noştri l-au găsit foarte

dezgustător şi degradant. Zgomotele neplăcute făcute de broască şi salturile ei într-o parte şi într-alta erau puse în contrast cu mişcările ca de păduche şi cu blândeţea inofensivă a scumpului nostru totem tribal. Şi apoi, adoptând un ton mai precis, vorbitorul demonstra că primejdia războiului nu putea fi ocolită cu niciun chip, decât ducând acest război spre un sfârşit victorios, şi în cele din urmă vorbea pe larg despre abundenţa de nuci de mestecat, argilă, lemn şi fructe pe care o vom avea atunci când, în cele din urmă, duşmanii noştri vor fi călcaţi în picioare. Deoarece se şi făcuse simţită o serioasă împuţinare a rezervelor de Nucă Atotpurificatoare, asta aţâţa poftele noastre cele mai inveterate, urlând cu toţii din răsputeri, pândind cu ochii şi urechile pe oricare ar fi părut că nu mai urlă.

Între timp, războiul făcea progrese foarte mici. După cum am mai explicat, frontiera se afla lângă marea cascadă, şi cărările de o parte şi alta ale cascadei erau grozav de înguste, prăpăstioase şi acoperite cu tufişuri ţepoase. Deasupra, pereţii de stâncă se ridicau pe o distanţă, aş putea spune, de o mie de picioare sau chiar mai mult, către platourile interzise. Era un loc în care o simplă mână de oameni putea să ţină piept unei armate ce ar fi venit din oricare dintre cele două direcţii. Avanposturile noastre trecuseră dincolo de lespedea de piatră pe care se făcea negoţul şi pândeau ascunse printre stânci şi tufişuri, oamenii fiind înarmaţi cu praştii şi pari lungi de lemn. Aceştia din urmă erau folosiţi pentru a împinge pe duşman de pe cărare şi a-l prăvăli în apă. Santinelele noastre aşezaseră şi ele capcane şi plase pe cărare, dincolo de ascunzişurile lor. Inamicul pândea de deasupra cascadei. Stăpânirea pe care o aveau asupra lemnului bun îi procurase o provizie de arcuri lungi, pe care aveam toate motivele să le pizmuim. Arcaşii duşmani puteau să

trimită o săgeată la un sfert de milă în josul râpei, iar precizia lor era destul de respectabilă.

Niciuna din părţi nu dădea dovadă de prea multă poftă pentru o luptă corp la corp. Din când în când, câte unul dinoamenii noştri care se arătase cu nesăbuinţă pe linia ce ne despărţea era prins şi, o dată cel puţin, unul din oamenii lor a alunecat pe o bucată de stâncă desprinsă şi a căzut în torent, înecându-se. Am încercat să prindem câţiva dintre ei, aruncându-le peşti otrăviţi, dar mă îndoiesc că încercările astea ar fi dat vreun rezultat. Aşa că, în ce priveşte regiunea de contact, războiul a degenerat într-o simplă ascundere, în asasinări mărunte, în zgomotul neîncetat al tobelor noastre de război şi în pocnetele mai puternice pe care le făceau duşmanii noştri lovind una de alta nişte bucăţi de lemn. Era de fapt un război care ajunsese la un punct mort, şi cea mai mare parte a tulburărilor continua deasupra şi dedesubtul adevăratului front.

Nu cred că Ardam şi-a adus vreodată persoana sa teribil de împopoţonată, până în bătaia săgeţilor celor din partea de sus a râului, dar în sat activitatea lui era prodigioasă. Cu mult înainte de ivirea zorilor el scotea pe toţi recruţii, cu urechile ciopârţite, flămânzi şi şchiopătând, pentru ceasuri întregi de marş încoace şi încolo, cu bărbia înainte şi cu limba scoasă; dacă unul leşina, era lovit cu picioarele şi împuns până îşi revenea, iar dacă leşina din nou i se aplica Mustrarea. Oamenii erau mereu adunaţi în faţa altarului Zeiţei, pentru a asculta câte o nouă proclamaţie pe care Ardam o primise de la stăpânul nostru, micul leneş de copac. Acesta ba dicta ca noi, supuşii săi credincioşi, să nu mestecăm Nuca Atotpurificatoare, chiar dacă am avea-o, înainte de ivirea stelelor; ba poruncea că, în afară de ordinul expres al statului-major, dungile de vopsea roşie nu trebuie să fie aşezate pe corp vertical, ci numai orizontal. De asemeni, a început un fel de

inchiziţie împotriva unor bieţi nenorociţi, bănuiţi că simpatizează cu inamicul.

Şi acum, la masa înţelepţilor, Chit, folosindu-se cu prea multă libertate de numele meu ca să mă mai pot simţi liniştit, a început să vorbească despre posibilitatea şi avantajele unui atac din flanc asupra inamicului, de deasupra platoului. Această sugestie, din cauza criticii pe care o implica la adresa impasului în care ajunsese războiul, a fost primită foarte prost de Ardam, şi Chit a dat dovadă de un entuziasm atât de mare pentru ideea sa şi de o concepţie atât de satirică faţă de campania curentă, încât a reuşit să atâţe resentimentele lui Ardam. Discuţia s-a transformat rapid şi cu uşurinţă într-o ceartă zgomotoasă în care bătrânii cei pleşuvi au fost solicitaţi la un arbitraj pe care nu aveau niciun chef să-l facă.

Cu o teamă crescândă, am auzit cum Chit era întrebat cu ce ne îndeletniceam el şi cu mine în acest război decât că făceam greutăţi autorităţilor militare şi unde fuseserăm de fapt atunci când pretinseserăm anul trecut că priviserăm megaterii de pe platouri. Cu o lovitură puternică în masă ne-a întrebat unde fuseserăm de fapt; eram sau nu eram „simpatizanţi ai inamicului”?

Bătrânul cel pleşuv şi cu pielea zbârcită a intervenit cu strigăte de protest; smiorcăitul a smiorcăit: „Domnilor! Domnilor!” şi Ardam a fost nevoit să-şi reducă acuzaţiile la o simplă plângere vagă. Dar asta ne-a lăsat pe amândoi înspăimântaţi. Era limpede că trebuia să renunţăm la gândul ofensivei dinspre platou, şi că se cuvenea ca amândoi să dăm dovadă de mai mult zel războinic decât arătaserăm până atunci. Chit şi-a vârât doi dinţi de rechin prin lobii urechilor şi şi-a împodobit cu nişte desene barbare pălăria făcută din frunză, iar eu mi-am vopsit în roşu ţeasta de leneş, am adăugat doi ochi făcuţi din cocoloaşe de argilă şi care priveau cruciş, şi mi-am luat obiceiul

de a ţine la îndemână bastonul oficial, oriunde m-aş fi aflat.

În ciuda acestor eforturi Ardam se plângea de lipsa noastră de participare. El a cerut să mi se ciopârţească urechile, să mi se tatueze şi să mi se cresteze pielea ca la oricare alt tânăr, şi a pretins că ar trebui să fiu trimis pe front îmbrăcat în pielea de animal şi cu ţeasta pe cap, pentru a gesticula şi a intimida pe inamic. Nebunul Sfânt al tribului din partea cealaltă, se pare, stătea în faţa marii cascade şi ne blestema cu multă eficacitate. De ce n-aş face şi eu la fel? Arcaşii lor dădeau de cele mai multe ori greş. Noi ne-am împotrivit acestor sugestii, însă cu preţul de a ne simţi şi mai izolaţi şi în primejdie.

Nu doream să trezim bănuieli rătăcind singuri, dar eram ţinuţi atât de vădit în afara lucrurilor, încât eram aproape obligaţi să rătăcim singuri. Uneori mergeam împreună, dar nu prea des, căci astfel am fi trezit bănuiala că complotăm împotriva conducerii înţelepte a lui Ardam. În tot timpul acestei faze a povestirii mele, Chit a fost extrem de prudent în tot ceea ce îmi spunea, dar cel puţin într-o împrejurare el şi-a trădat desluşit gândurile. Hoinăream printr-un fel de vâlcea, o bucată de teren formată în trecut din nişte mari bucăţi de stâncă, iar acum acoperită cu tufişuri întretăiate de braţelerâului principal şi presărată cu bălţi adânci. De pe un petic de pământ mai ridicat, vedeam în depărtare cataracta.

— Presupun că soldaţii lor sunt tot atât de proşti ca şi ai noştri, medita Chit. Ei vor fi tot atât de puţin înclinaţi să asculte de un gând înţelept. Toţi soldaţii sunt la fel, continuă el, generalizându-şi experienţa limitată. Asta este! Dacă am merge peste platou, am putea să sfârşim acest război în şase zile… Şi aşa să-i dăm peste nas lui Ardam…

Chiar şi acum, la gândul războiului de pe această insulă, încerc din nou sentimentul unui detaşări triste de semenii mei şi rătăcesc iarăşi, într-o dispoziţie de cumplită singurătate, printre stâncile sfărâmate şi ungherele singuratice din acea vâlcea, ducând dorul lumii civilizate, cu senzaţia că sunt supravegheat şi primejduit, şi cu vacarmul acela infernal şi idiot al tobelor care îmi bubuie tot timpul în urechi.

— Ce am făcut eu? mă întrebam. Ce am făcut eu ca fărâma mea de viaţă să se risipească astfel în această insulă barbară? Cu siguranţă că fărâma mea de putere, dorinţele şi posibilităţile mele mi-au fost date pentru un scop mai bun decât să fiu un pion în jocul lui Ardam şi al imbecililor săi prieteni! Trebuie să fiu aruncat la o parte, printre aceşti nebuni care se războiesc, trebuie să fiu redus la tăcere şi făcut nefolositor, şi asta să-mi fie întreaga soartă? Oare nu voi mai vedea niciodată marile oraşe din lumea căreia îi eram destinat, şi nu voi mai adăuga nicio fărâma de muncă cinstită realizărilor vieţii? Va trebui să fiu lipsit de dragoste şi de prietenie şi să continui să mă supun unor legi şi obiceiuri pe care le dispreţuiesc, unei parodii de umanitate, până la capătul zilelor mele? Pentru ce m-am născut, pentru ce am fost făcut pe lumea asta?

Bănuiam prea puţin schimbările ciudate pe care Soarta mi le pregătea chiar în acel moment.

9. PEŞTERA ŞI FATA

Vâlceaua în care îmi făceam plimbările singuratice în tot timpul acestor luni îngrozitoare avea o frumuseţe sălbatică, alcătuită din pământ răscolit, bălţi, mlaştini şi flori sălbatice. Exista din abundenţă o plantă asemănătoare cu „roua soarelui” din Anglia, dar mult mai mare şi mai activă în mişcările ei de prindere a prăzii. Forma covoare întinse pe locurile umede şi niciodată nu

m-am aventurat să păşesc pe frunzele lacome ce şi le întindea atât de avid. Frunzele ei lipicioase, ca nişte mâini, prindeau nu numai muşte, ca „roua soarelui" din Anglia, dar şi şopârle şi mici păsărele. Pieile lor uscate şi oscioarele lor erau răspândite peste tot prin mocirlă. Existau de asemeni urzici de un albastru intens, în grămezi dense, de formă piramidală, şi tufe cu mure foarte mari. Şi mai erau multe ierburi şi flori plăcut mirositoare. De jur împrejur se zăreau întotdeauna faleze înalte, golaşe şi strălucitoare, sau învăluite în partea de sus într-o ceaţă diafană. Mare parte din această privelişte, când pentru un scurt răstimp din cursul după-amiezii soarele pătrundea în jos până la ea, mă făcea să mă gândesc la o grămadă dezordonată de mătăsuri în culori vii aşezate la picioarele unei nesfârşite coloane gotice. Şi în bălţile ei adânci şi închise mă scăldam uneori.

Într-o zi am făcut din întâmplare o descoperire care ne-a ţinut pe Chit şi pe mine activi şi plini de speranţe vreme de câteva zile, căci părea la început să promită o a doua cale care să ducă la încheierea războiului.

Aceasta era o crăpătură uriaşă de stâncă. Trecusem de mai multe ori printr-un fel de arcadă în formă de pâlnie, prin care trecea un pârâiaş cu apă sclipitoare, fără să mă gândesc că ar putea să folosească drept ascunziş. Apoi, într-o după-amiază, când ameninţările lui Ardam îmi copleşeau gândurile, am dat de ea şi am fost izbit de posibilitatea pe care mi-o sugera ca loc de ascunzătoare. Am mers cu picioarele prin apă, apoi am început să mă târăsc. Însă am fost răsplătit în efortul meu prin descoperirea unei peşteri de dimensiuni foarte mari. Am intrat cu precauţie şi foarte curând am simţit că mă aflu într-un spaţiu larg şi întunecos. Am continuat să umblu prin albia pârâului, pentru că aşa înlăturam primejdia căderii în vreo prăpastie; bineînţeles că prin locul pe unde curgea apa călcam pe pământ solid. Am scăpărat

un chibrit, stârnind o furtună fantastică de lilieci speriaţi care stătuseră până atunci printre stalactite. Atât cât puteam să văd prin bătăile lor de aripi peştera era foarte vastă şi împodobită abundent cu straturi de rocă şi stâlpi stalagmitici.

N-am vrut să-mi irosesc chibriturile şi nici nu mă gândisem să aduc cu mine ceva care să-mi servească drept torţă; cu toate acestea mi-am continuat explorarea pe întuneric, lăsându-mă condus de clipocitul apei, încredinţat că ea mă va preveni printr-un plescăit mai puternic, atunci când se va ivi vreun prag sau vreo cascadă. Curând, am zărit la foarte mare distanţă o lumină palidă şi m-am îndreptat încet către ea. Se filtra în jos de deasupra, şi, în timp ce mă apropiam, a devenit limpede că această peşteră uriaşă era în realitate o imensă crăpătură care ajungea uneori până la lumina de sus a soarelui. Fundul ei, adică albia pârâului care se ridica în sus, era ca o cale ferată într-o regiune deluroasă, ce trece alternativ dintr-un tunel într-o vale adâncă şi dintr-o vale adâncă într-un tunel. Trebuie să întregesc însă această comparaţie remarcând că dimensiunile verticale erau colosale în proporţie cu lărgimea crăpăturii. Nu vedeam aproape de loc cerul albastru, din cauza umflăturilor şi ridicăturilor de pe feţele falezei, care se apropiau unele de altele, iar reflexele nesfârşite pe care le suferea lumina în drumul ei de sus în jos păreau că-i răpesc toată vitalitatea şi o atenuează, făcând-o să semene cu lumina lunii. Totul în jurul meu era palid, cu un fel de înfăţişare fantomatică, până şi în locurile cele mai luminoase, iar apa picura din surse nevăzute pe peretele stâncii. Stâncă strălucea în semiobscuritatea aceea ca alabastrul.

A doua zi l-am adus pe Chit să-mi vadă descoperirea. Ne-am făcut torţe din ramurile de mărăcini rupte din tufişuri şi ne-am continuat explorările atât cât permitea peştera, dar n-am găsit nicio cale care să dea spre sălbaticii din partea

superioară a râului sau sus pe platou. Am răscolit zile întregi, nevenindu-ne să credem că această crăpătură plină de speranţe nu era decât o fundătură. Am găsit câteva peşteri interesante şi o cantitate de ciuperci care erau destul de bune la gust, iar eforturile noastre de a ne căţăra în părţile superioare ne-au dus la câteva praguri înalte pe care se aflau cuiburi de păsări de mare şi multe ouă. Chiar dacă nu găsisem o cale de trecere, descoperisem o ascunzătoare foarte bună pentru eventualitatea că mania războinică ne va ameninţa în curând prea presant.

Nu-mi pot aminti acum la cât timp după asta s-a petrecut aventura hotărâtoare ce avea să mă elibereze de pe insula Rampole, căci amintirile mele din zilele acelea înspăimântătoare de război stau, ca să spun aşa, claie peste grămadă, fără niciun fel de legătură între ele. În după-amiaza aceea rătăcisem prin partea mijlocie a regiunii şi acum vedeam pe un povârniş stâncos de deasupra uneia dintre cele mai mari şi mai adânci bălţi singuratice. Şedeam meditând vag şi fără niciun scop, cum ar face un om fără ocupaţie şi fără căpătâi. Am observat-o mai întâi din imaginea ei reflectată, pe una din fe-ţele noastre rătăcind pe malul opus, cufundată până la genunchi în iarba înaltă şi verde. Trupul ei, zvelt şi lucios, mi-a atras privirea şi imaginaţia. I-am urmărit mişcările nehotărâte cu un interes crescând.

Prezenţa ei îmi amintea mii de posibilităţi, nu numai de plăcere şi încântare, dar şi de tovărăşie şi liniştire. Ce-ar fi dacă fărâma aceea de viaţă s-ar dovedi că este nu o sălbatică urât mirositoare, ci vreo fiinţă care venise în chip miraculos şi straniu din lumea tinereţii şi speranţelor mele! Foamea sufletului şi trupului meu putea să nutrească, şi chiar să se şi joace cu atari neverosimile fantasme.

Fata păru să-şi caute un loc potrivit pe marginea apei şi curând căutarea ei ajunse la capăt. Un gheb mare de stâncă ieşea în afară pe lac şi ea se

îndreptă spre el, rămase o clipă pe gânduri şi apoi, ridicându-şi braţele, se aruncă în apă. Stătui un moment ca un spectator la o reprezentaţie de cinema, şi apoi toate tradiţiile străvechi ale Blettsworthy-lor se dezlănţuiră în mine ca o furtună; aruncai la o parte ţeasta de pe cap şi mantaua din pielea animalului sfânt şi alergai direct spre apă. Trebuie să salvezi pe cei ce se îneacă, chiar dacă te îneci tu însuţi într-o astfel de acţiune; niciun imperativ nu este mai sacru decât acesta. Nu mai încercasem şi nu mă antrenasem niciodată pentru o astfel de salvare, dar mă aruncai în apă şi înotai spre fată.

A scoate o tânără femeie voinică, înspăimântată şi luptând din răsputeri, dintr-o apă adâncă din care ea nu este dispusă să se lase scoasă, era într-adevăr o sarcină foarte grea şi primejdioasă. În timp ce mă luptam cu acest trup plutitor şi viguros şi, apucându-l, eram eu însumi înşfăcat şi tras în jos, în vreme ce înghiţeam apă şi mă rostogoleam şi dădeam din picioare, mă sileam din răsputeri să-mi amintesc ce citisem ori auzisem despre asemenea fapte. Aveam impresia că ar fi trebuit s-o ameţesc şi încercai să-i dau câţiva pumni în ceafă, dar nu izbutii să-i lovesc decât faţa. Era destul de bine unsă cu grăsime ca să nu poată fi apucată cu mâna, şi câtva timp mi-a iscat greutăţi inutile, agăţându-se cu amândouă mâinile de glezna mea. Apa îmi vuia ciudat în urechi, semănând cu strigătele omeneşti şi cu şuierul unui jet de aburi. Auzeam un sunet ca de sirenă. O barcă-fantomă, toată numai mâini, a trecut pe lângă mine. Cred că începeau halucinaţiile epuizării. Câtva timp, toată treaba încetă de a mai fi o salvare şi se transformă mai curând într-o luptă inutilă, şi apoi, când eram aproape pe jumătate în nesimţire şi mai mult decât pe jumătate înecat, în timp ce ne cufundam împreună, dădui cu picioarele de fund. Plutiserăm către mal. Apa nu era mai adâncă decât statura noastră. Cu un ultim efort disperat m-am eliberat

de fată, m-am ridicat în picioare, am scuipat apa ca dintr-o fântână ţâşnitoare, am respirat adânc şi apoi am apucat victima de un braţ şi am tras-o spre mine.

Stăteam cu umerii mai sus de apă. Fata era uluită. Îşi dădu pe spate părul negru şi ud, mă privi cu uimire şi se prăbuşi în braţele mele.

— Să ieşim de-aici! zisei eu gâfâind şi o dusei pe mal.

Leşinase. O trăsei afară din apă, şi nu fu o sarcină uşoară, fiindcă malul era abrupt; apoi mă căţărai şi, cu exces de zel, o târâi încă vreo câţiva metri în sus pe pantă, printre ierburile plăcut mirositoare. Atunci îi dădui drumul ca unui sac şi mă aşezai sfârşit lângă ea, gâfâind, ameţit şi fără să fiu în stare câteva clipe să mai fac altceva. Mi se părea că respir un aer ce se transforma în gâtlejul meu, într-un chip cât se poate de neplăcut, în noroi lichid.

— Doamne, zisei eu, nu-i de loc aşa cum se spune în cărţi!

Aveam impresia ciudată că nu ne aflam în locul în care ne aflam, ci în altă parte. Mă frecai la ochi şi mă uitai în jur, ca să văd iarăşi priveliştea înverzită ce mă înconjura şi lacul singuratic cu falezele lui ca o palisadă, în spate. Tuşii şi scuipai apa. Respiraţia şi forţele îmi reveniră. Mă gândii ce trebuia să fac cu tovarăşa mea neînsufleţită.

Acum nu pot să-mi amintesc exact ce am făcut. Parcă îmi aduc aminte vag de cuvintele: „metode de reanimare”, care-mi pluteau prin creier, şi am încercat să-i fac respiraţie artificială cu braţele; avea braţe frumoase; i-am frecat tâmplele şi am plesnit-o mult pe piept şi pe trup cu ierburile din jurul meu, pentru a-i restabili circulaţia. Uleiul de peşte se dusese de pe trupul ei şi aerul era plin de o mireasmă puternică, asemeni mirosului de verbină.

— Lasă-mă să mor, zise ea. Oh, lasă-mă să mor.

— Prostii! zisei eu gâfâind.

— Ei or să pună iarăşi mâna pe mine!

— Să-i ia dracul pe „ei”! zisei eu. Am să te ajut.

— Nu vreau să supăr pe nimeni. S-a sfârşit cu mine.

Îmi mărturisi că fusese urmărită şi torturată de Ardam.

— Nu pot să-l iubesc. Sunt îngrozită. Cum poţi să asculţi de dorinţele lui, când eşti cuprinsă de groază?

Avea vânătăi pe braţ şi câteva dungi roşii pe umeri.

— Are să pună să mă ucidă, zise fata şi spaima ei era atât de vădită, încât am luat-o în braţe şi am dus-o într-un loc mai adăpostit, printre tufişuri. Acolo am aşezat-o foarte uşor din nou pe pământ şi m-am întins lângă ea, iar mesajul meu medical s-a schimbat treptat în nişte mângâieri liniştitoare. Mi-am dat seama că era tare frumuşică.

Se prinsese cu braţele de mine şi părea că nu mai vrea să-mi dea drumul. Văzând-o atât de aproape, am băgat de seamă că avea faţa, gâtul şi trupul de o frumuseţe caldă. Sprâncenele îi erau drepte şi gura delicată şi frumoasă. Pe neaşteptate, soarele după-amiezii pătrunse în fundul văii şi lumină ascunzişul nostru, şi în clipa aceea ochii ni se întâlniră şi ne citirăm unul celuilalt gândurile.

O singură dată în viaţă, departe, în oraşul Oxford, mai văzusem aceeaşi expresie în ochii unei fete. Dar de data asta nu m-am dat înapoi din faţa prilejului ce mi se oferea.

10. FUGARI

Şi astfel, cursul vieţii mele se schimbă. Povestirea de până aci a fost relatată aşa cum o găsesc rânduită acum în amintirea mea. Am descris călătoria pe care am făcut-o din tihna vieţii obişnuite printre oameni către izolarea totală a unei lumi sălbatice şi pline de primejdii. Apoi, deodată, destinul meu a făcut o cotitură. Era ca şi

cum, în clipa când mă aruncasem în apă, aş fi fost botezat pentru o viaţă nouă.

Şi atunci, într-un vârtej de miresme şi soare, am găsit o altă carne, care era carne din carnea mea, o altă inimă care bătea ca şi cum ar fi bătut în trupul meu, temeri şi senzaţii pe care le puteam împărtăşi eu însumi; o tovarăşă vie, ai cărei ochi îmi urmăreau mişcările cu o participare deplină, ale cărei primejdii şi speranţe, al cărei corp erau şi ale mele. Fiecare din noi venise de unul singur spre iazul acela, dar l-am părăsit amândoi strâns înlănţuiţi.

Şi aveam nevoie de tot ajutorul pe care ni-l puteam da unul altuia, căci acum eram puşi în faţa unor groaznice primejdii de tortură şi moarte. Wena, căci acesta era numele tovarăşei mele, îi aparţinea lui Ardam şi, după toate legile de pe insulă, ea trebuia să-i fie dată lui şi el să facă tot ce vrea cu ea. Chiar şi eu îi adusesem o jignire intolerabilă dictatorului. Wena era de părere să fugim şi să ne ascundem sau să ne sinucidem împreună, dar faptul că fata asta mi se dăruise, trezea în sufletul meu o nouă mânie dârză, şi câtva timp m-am gândit chiar la posibilitatea unui conflict pe faţă cu Războinicul Şef.

— Nu, zisei eu, nu ne vom ascunde. Ai să vii ca soţie în coliba mea. Eu sunt Nebunul Sfânt şi tot ce este al meu e sacru şi tabu.

Mi-am aşezat ţeasta pe cap şi m-am înfăşurat în mantaua de piele, pornind ţanţoş cu bastonul în mână înapoi către sat, cu Wena care mă urma într-un extaz de spaimă şi admiraţie.

Am ajuns pe cărarea bătătorită dintre cascade şi sat, şi în curând ne-am întâlnit cu Chit. A rămas îngrozit când ne-a văzut. I-am povestit cu un aer impunător despre intenţiile mele şi despre schimbarea petrecută în viaţa mea. El a protestat, profund neliniştit. Ardam va ridica întregul trib împotriva mea; i-am răspuns că eu voi ridica întregul trib împotriva lui Ardam. Dar Chit

cunoştea tribul mai bine ca mine şi m-a implorat să fiu prevăzător.

— Ea se va ascunde în coliba mea, zisei eu.

— Duceţi-vă acolo chiar acum, zise Chit.

Tribul ţinea tocmai o întrunire de urlete în faţa colibei Zeiţei, şi cărarea spre locuinţa mea era pustie. Parcă aud şi acum glasurile tărăgănate ale vorbitorilor din locul deschis de deasupra, subliniate de urletele disciplinate ale tribului, în timp ce noi ne continuam drumul, singuri, pe cărarea de jos. Chit s-a despărţit de noi pentru a se întoarce în grabă la întrunirea războinică, ca să vadă ce făcea Ardam acolo.

— Intră în coliba mea, în căminul tău! zisei eu, dând în lături trestiile de la intrare, şi apoi, în întunericul adăpostului meu, o luai în braţe.

Putea fi oare acest lucru numai un vis? Puteam să-mi încep viaţa din nou între vis şi închipuire?

Era minunat de bine să mă aflu în locul acesta, cel mai singuratic din toate, şi totuşi să nu mai fiu singur, să fiu mângâiat şi îngrijit de o altă fiinţă omenească pe care o făcusem să fie a mea, s-o văd făcând ordine printre lucrurile mele şi pregătind o masă obişnuită. Dar numaidecât după aceea veni Chit de la întrunire, nerăbdător şi alarmat.

— O caută pe fata pierdută a lui Ardam, zise el. Ei spun că au furat-o duşmanii. Te implor, pleacă de-aici şi du-o lapeştera pe care am găsit-o. Acum, că ai căpătat-o, de ce vrei să mori?

El dispăru. Se ducea afară să asculte. Curând faţa lui lată se arătă din nou în deschizătura colibei.

— Este un canoe colo jos. Puteţi să ajungeţi cu el până la cascade, până să vină aici cei care vă caută. Nu trebuie să mă găsească nici pe mine. Am să mă întâlnesc cu voi mai târziu.

Îl auzirăm îndepărtându-se printre tufişurile din spatele colibei. Îmi luai femeia, strângând-o la piept. Eu eram de părere să înfrunt o bătălie teribilă în pragul colibei. Dar ea era de altă părere.

— Vreau să trăiesc, oh, stăpâne! zise dânsa. Acum vreau să trăiesc cu tot dinadinsul. Să scăpăm, aşa cum ne-a sfătuit Chit.

Mi-am dat seama că şi eu voiam să trăiesc.

Apoi ne furişarăm în jos pe panta de sub colibă, pâna la barca lui Chit. Înserarea se transformă în noapte, şi satul era însufleţit de torţele mişcătoare ale celor care ne căutau. Auzeam glasuri strigând. Sunară nişte clopote şi un şuier ascuţit sfâşie liniştea. Eram în canoe, şi eu pusesem mâna pe o vâslă. Se stârni însă o izbucnire bruscă de lumini ciudate. Fâşii imense de lumină verde, care creşteau şi descreşteau, străbătură întunericul vânăt, iar apa făcea un zgomot ca al trecerii unei mari mulţimi de oameni şi reflecta luminile într-un chip foarte straniu. Vâslirăm repede câtva timp, apoi furăm prinşi într-o vâltoare, stăturăm un răstimp nemişcaţi şi după aceea pornirăm din nou înainte. Această luptă continuă la nesfârşit. Cu încetul, mugetul marii cataracte acoperi toate celelalte sunete. Ne căţărarăm pe mal şi fugirăm, aplecându-ne în jos, pentru a găsi iazul şi tunelul care ducea spre crăpătură. Ceva mă izbi puternic în umăr şi mă trânti la pământ. O săgeată mare din partea de sus a râului mă străpunse. Apoi femeia mi-o trase afară şi mă ajută să mă ridic în picioare. Îmi atinse umărul şi mâna ei se acoperi de sânge.

— Peştera, zisei eu; crăpătura!

Mirosul dulce al verbinei îmi pătrunse puternic în nări. Văzui o fâşie albastră de cer prevestitor de furtună oglindindu-se în lac. Departe, în urma noastră, se auzea tumultul urmăritorilor.

Dar acum eram aproape de locul unde apele ţâşnesc din peretele de stâncă.

Peştera cea mare era răcoroasă, sigură şi întunecoasă, dar simţii cum mă cuprinde o slăbiciune bruscă.

— Ţine-ţi echilibrul în apă, zisei eu, în timp ce mă poticneam, căzând.

Picioarele îmi fură târâte prin pârâu şi mă simţii purtat de dânsa. Apoi urmează un gol, deşi fără îndoială tot eu am călăuzit-o. Iar acum stau întins pe un pat de frunze şi ramuri plăcut mirositoare, iar dânsa şade ghemuită lângă mine, dân-du-mi să mănânc dintr-o farfurie. Nu mi se pare câtuşi de puţin ciudat ca ea să mă hrănească dintr-o farfurie. E ziuă, iar peştera aduce mai puţin a peşteră şi mai mult a odaie comodă şi plăcută. Şi sub capul meu se află o pernă. Ochii noştri se întâlnesc.

— Mai ia puţin, zice ea. Îţi face bine.

Iau o lingură din conţinutul farfuriei şi apoi mă ridic brusc de pe pernă. Umărul îmi este bandajat, dureros şi ţeapăn.

— Dar unde suntem? întreb eu.

— În căminul nostru, răspunde ea. Şi…

Îşi pune mâna răcoroasă pe fruntea mea.

— Febra a trecut! Mă cunoşti, Arnold?

— Eşti Rowena, răspund eu. Dar, spune-mi, unde mă aflu?

— Brooklyn Heights… Mai ia o lingură.

— New York?

— Fireşte, New York.

Capitolul al patrulea

în care se vorbeşte despre ciudata transfigurare ce s-a produs pe insula Rampole, arătându-se cum dl. Blettsworthy a revenit la civilizaţie, cum şi-a jucat bărbăteşte rolul şi a fost rănit aproape mortal, ca erou în Războiul Mondial, în numele civilizaţiei; de asemenea despre soţia sa, Rowena, şi copiii săi şi despre chipul în care şi-a găsit el o ocupaţie, despre o mare discuţie pe care a avut-o cu un vechi prieten, care a dus la acele reflecţii despre Viaţă în general, făgăduite pe pagina de titlu.

1. ROWENA

Am renunţat câtva timp să mai pun întrebări şi mi-am terminat supa.

Ea îşi puse mâna pe mâna mea şi zise din nou:

— Dar febra ta a trecut!

Am încercat să mă ridic în tăcere şi ea m-a ajutat tot fără să spună o vorbă. M-am aşezat pe marginea patului. Eram nedumerit din cauză că locul era cu siguranţă peştera în care ea mă hrănise săptămâni întregi, îngrijindu-mă şi veghind. Dar era în acelaşi timp şi o odaie.

— Ce s-a întâmplat cu umărul meu? întrebai eu.

— A fost rănit atunci când te-a trântit un taxi.

— Taxi? O săgeată.

— Nu. Un taxi. Te-am scos din rigolă.

Îmi trecui degetele prin păr. Observai o altă ciudăţenie.

— Porţi haine civilizate, zisei eu.

— De ce nu? Nu putem să facem tot timpul dragoste.

— Dar tu eşti femeia pe care o iubesc, nu-i aşa?

— Fără nicio îndoială.

Îmi cercetai biata mea memorie încâlcită.

— Te-am salvat de la înec?

— În Hudson.

— Hudson? Mi-ai dat multă bătaie de cap ca să te scot din apă… Dar ai meritat acest lucru.

— Sărăcuţul de tine, toate le-ai încurcat! şi îmi sărută mâna, aşa cum făcuse de sute de ori mai înainte, cu acelaşi amestec de devoţiune şi indulgenţă.

Privii în jurul meu.

— Felul în care tavanul ăsta primeşte lumina de la fereastră părea să fie o lespede mare din piatră de var. Şi stâncile acelea de afară, stâncile acelea înalte şi cenuşii, sunt nişte clădiri uriaşe!

Adulmecai aerul.

— Undeva! zisei eu şi căutai cu privirea prin încăpere.

Pe pervazul ferestrei erau trei vase de flori care conţineau, ştiam asta, verbină.

Mă ridicai în picioare şi ea mă sprijini, căci parcă aveam picioarele moi. Străbăturăm odaia până la fereastră, şi mă uitai la o privelişte care era în acelaşi timp stranie şi familiară. Deasupra apei pline de vapoare, masivele înalte ale New Yorkului se ridicau până la cer, îndulcite şi eterizate de lumina calda a după-amiezii târzii. Braţul ei, strângându-mi mijlocul, mă proteja şi mă sprijinea în timp ce priveam afară.

— Am delirat? întrebai eu. Am fost cufundat într-un vis?

Braţul din jurul meu se strânse şi ea nu-mi dădu niciun răspuns.

— Acesta e New Yorkul. Fireşte, acesta e New Yorkul!

— Acolo e podul Brooklyn.

— Nu suntem pe insula Rampole?

Ea clătină din cap în tăcere.

— Asta e lumea mea civilizată.

— Oh, iubitul meu drag! şopti ea.

— Şi insula Rampole, cu toată cruzimea, barbaria şi prostia fără speranţă de pe ea, a fost un vis, un vis fantastic?

Dar ea plângea. Poate că plângea de fericire, din cauză că rătăcirile minţii mele se risipiseră.

2. DR. MINCHETT EXPLICĂ

Un văl subţire de îndoială părea că se aşterne peste prima strălucire a lumii mele regăsite. Mă întorsei de la fereastră, dându-mi seama că eram încă foarte slăbit. Ea mă ajută să mă aşez într-un mic fotoliu, care avea, după câte îmi dădui seama, un tel stricat.

— Deci, toată spaima aceea îngrozitoare, zisei eu, războiul, cruzimile, Ardam, n-a fost altceva decât un vis?

Ea nu-mi răspunse. Îşi întoarse faţa de la mine spre uşă. Se auzi o bătaie, pe care parcă o aştepta.

— Intră, strigă ea şi apăru un bărbat cu faţa mare şi brună, care ar fi putut să fie faţa lui Chit, prezicătorul, spălată, curăţită şi adoptată normelor din Brooklyn Heights. Se opri în prag, privindu-ne. Era şi nu era Chit. Ştiam că va vorbi cu glasul plat şi familiar al lui Chit.

Ea i se adresă cu bucurie.

— Se simte mult mai bine. Nu mai suntem într-o peşteră, înţelegi? S-a uitat afară pe fereastră! Recunoaşte New Yorkul.

Noul sosit, îndesat şi lat în umeri, înaintă şi mă cercetă cu ochii lui Chit.

— Te afli în Brooklyn.

— Mă aflu, însă puţin cam nesigur.

— Şi ştii cine sunt eu?

— Te-am numit Chit.

— Prescurtare de la Minchett. Dr. Aloysius G. Minchett, la dispoziţia dumitale. Trecu pe lângă mine şi se opri la fereastră, privind afară. Îmi vorbi peste umăr, ca şi cum n-ar fi vrut să mă tulbure, adresându-mi-se prea direct. De câte ori nu ţi-am spus că asta e lumea adevărată! Şi de câte ori nu mi-ai răspuns că e insula Rampole! Până când am pierdut orice speranţă pentru dumneata. Şi apoi această tânără fată face tot ceea ce eu şi toţi ceilalţi alienişti din New York n-am reuşit să facem. Te readuce în simţiri, aruncându-se în râul Hudson, de deasupra Palisandelor, tocmai când dumneata rătăceai singur pe mal. Şi iată-vă acum, pe amândoi, dacă pot să spun aşa, îmbrăcaţi şi din nou în toate minţile.

Se întorsese şi-i zâmbise Rowenei, rostind ultimele cuvinte, iar acum se uita la mine.

— Ei, bine? făcu el ca să mă ajute şi se cocoţă pe marginea mesei, cu aerul unui om care are timp de pierdut.

— Trebuie să-mi ierţi confuzia mintală, zisei eu în cele din urmă, cântărindu-mi vorbele. Nu ştiu cum am ajuns aici. Aş vrea să aflu cum se face că sunt aici şi mă uit spre insula Manhattan, când

credeam că mă aflu departe de orice lume, pe o insulă cu totul diferită, din America de Sud. Ştiu că mintea mea îmi joacă feste ciudate. Ce festă îmi joacă acum?

— Tocmai că încetează să-ţi mai joace feste, zise Dr. Minchett.

— Am fost oare… anormal?

— Anormal, zise Minchett exact pe tonul prezicătorului de pe insulă, nu este decât normalul disproporţionat.

— Anomalia a ajuns până la… demenţă?

— Nu… Cum să spun?… Nu structural. N-a fost, nu este nicio leziune. Dar mintea dumitale este excepţională. Foarte sensibilă şi oarecum divizată intrinsec. Şi, întâmplător, tocmai acesta este domeniul cercetărilor mele. Mi-ai dat prilejuri deosebite pentru studiu.

Îmi mutai privirea de la el la Rowena. Expresia ei mă încuraja să continui. Mă întorsei din nou spre el cu o întrebare.

— Am fost Nebunul Sfânt al dumitale?

— Ai fost mai mult sau mai puţin în grija mea.

— Dar unde am fost în grija dumitale?

— Aici, în statul New York, după ce ai fost adus aici. Mai ales la Yonkers. Clinica mintală Quinn.

— Dar insula Rampole?

— Există un loc numit insula Rampole. Probabil că ai auzit acest nume când ai fost salvat.

— Şi am fost acolo?

— Se poate să fi debarcat pentru câteva ceasuri. Cu barca aceea care te-a luat de pe ***Leul dc Aur.***

— Eşti sigur că asta nu e insula Rampole?

— Nu, nu, zise Rowena, asta e lumea adevărată. Realitatea concretă.

Mă întorsei spre ea şi o privii. Cât de firavă era şi cât de drăguţă!

— … Pe care tu ai făcut tot posibilul s-o părăseşti! zisei eu, încercând să pun lucrurile cap la cap. Ai încercat să te îneci. ***De ce*** ai încercat să te îneci?

Ea veni la mine, se aşeză pe braţul fotoliului şi îmi strânse capul la pieptul ei.

— M-ai salvat, şopti ea. Ai sărit în apă şi m-ai salvat. Ai sărit în viaţa mea şi m-ai salvat de tot.

O clipă mi se păru că înţeleg totul, şi apoi îmi dădui seama că nu înţeleg nimic. Zeci de enigme mă făceau să plutesc în nedumerire.

Mă întorsei din nou spre Dr. Minchett şi-i cerui iertare pentru confuzia din mintea mea. Îl rugai să-mi explice mai limpede situaţia şi apoi, simţindu-mă pe neaşteptate ameţit, mă dusei din nou spre pat şi mă aşezai.

— Sunt un caz, presupun. Povesteşte-mi istoria cazului meu. Spune-mi de ce am sărit deodată de pe insula Rampole în New York.

Se gândi câteva clipe înainte de a-mi răspunde.

— E bine că în sfârşit pot să-ţi vorbesc deschis, zise el. Socot că trebuie să-ţi spun totul.

Însă nu începu numaidecât. Se depărtă de masă şi porni să măsoare odaia în lung şi în lat.

— Ei? zisei eu în cele din urmă.

— Caută să se exprime cât mai precis, îl scuză Rowena.

— Îţi aminteşti că erai pe epava unui vapor, ***Leul de Aur?*** Îţi aduci aminte de asta?

— Îmi amintesc foarte bine totul. Căpitanul m-a lăsat să mă înec.

— Te-a lăsat să te îneci?

— M-a încuiat într-o cabină, când au plecat ei cu bărcile.

— Hm. N-am ştiut niciodată acest lucru. Te-a încuiat în cabină. Trebuie să-mi povesteşti asta. În orice caz, ai fost găsit pe vasul acela de echipajul unei bărci de pe iahtul cu aburi ***Smithson,*** care culege diferite date ştiinţifice din Atlanticul de Sud şi din Ţara de Foc. De acolo începe povestirea ***mea.*** Doi dintre marinarii noştri te-au găsit adormit după coşul vasului, şi când te-ai trezit ai ţipat şi te-ai îndreptat spre ei cu o secure. Erai, ce mai vorbă, un adevărat nebun.

— Dar… începui eu, însă renunţai, zicând: Continuă.

— Erai, ca specimen, cam mare şi incomod pentru ***Smithson.***

— Stai o clipă, zisei eu. Cât timp a trecut de atunci?

El făcu o socoteală în minte.

— Aproape cinci ani.

— Dumnezeule! zisei eu şi Rowena îmi strânse mâna cu simpatie.

Dr. Minchett îşi continuă povestirea.

— Erai, ca să spunem lucrurilor pe nume, un specimen într-adevăr foarte incomod. Directorul expediţiei noastre te-a dat pe mâna mea, eu fiind de profesie doctor de boli mintale, şi am făcut tot ce am putut ca să te adaptez împrejurărilor de acolo. Trebuie să înţelegi că acolo aveam funcţia de etnolog. Avusesem necazurile mele, şi făceam călătoria ca o vacanţă. Îl cunoşteam pe director…

Reflectă, părând că-şi alege cuvintele dintr-un material foarte îmbelşugat.

— Ne-ai dat mult de furcă, zise el. Te-au dus într-un golf din insula Rampole, şi asta-i tot ce ai văzut din locul acela. Aiurai că ţi-ai pierdut lumea şi că noi eram cu toţii nişte sălbatici sângeroşi şi nişte canibali cu trupul pictat. Te-au îmbarcat pe ***Smithson*** şi mi s-a dat sarcina să te potolesc sau să te ţin încuiat într-o cabină. M-ai interesat din punct de vedere profesional încă de la început. Ideea mea era că, în sens fiziologic, nu erai nebun; vreau să spun că nu era nimic în neregulă cu celulele şi ţesuturile dumitale. Fuseseşi tratat prost cine ştie de cine şi erai încă teribil de înspăimântat. Şi, tot astfel, mintea dumitale nu mai făcea legătura între lucruri. Cred că dacă i-aş fi lăsat să facă ce voiau şi să te încuie într-o cabină, ca să baţi cu pumnii în uşă, asta aproape că te-ar fi dat gata. Aveai o adevărată groază de a fi închis într-o cabină. Îţi aminteşti de asta?

Îmi cercetai memoria.

— Nu.

Ezitai, şi apoi zisei mai puţin sigur:

— Nnnu…

Îmi adusei aminte vag de o încercare de a ieşi dintr-o cabină. Dar aceasta fusese pe ***Leul de Aur.***

— Trebuia să fii tratat cu menajamente, îşi aminti el. Şi nu erai de loc popular. Urai tot neamul omenesc ca pe nişte sălbatici murdari şi… Ei bine, erai cu totul lipsit de tact în această privinţă. Ei erau dispuşi să te debarce de pe vas oriunde, dacă n-aş fi fost eu, dar le-am spus că nu erai pur şi simplu o fiinţă omenească supărătoare: erai specimenul meu ştiinţific şi asta i-a făcut să te respecte. Şi aşa te-au adus tot drumul înapoi. Doream să te aduc aici pentru un studiu mai profund la Institutul Frederick Quinn de la Yonkers. Europenii încă nici nu bănuiesc ce bună activitate de observaţie şi experimentare se face aici asupra stărilor mintale. Avem o varietate foarte mare de tipuri. Am avut dificultăţi cu autorităţile de imigraţie şi cu bătrânul dumitale tutore din Londra, dar am reuşit să ajung la o înţelegere în ambele părţi şi de atunci te-am ţinut sub observaţie la Yonkers sau New York. Tutorele dumitale e un om de ispravă. A trimis oameni să te vadă, şi când a înţeles ce făceam cu dumneata mi-a făcut cinstea să-mi dea mână liberă, şi să mă şi plătească. Am aranjat totul. Ai avut câteva moşteniri şi acum eşti destul de înstărit. Am ţinut toate conturile în ordine. Am avut nevoie de doi ani întregi ca să stabilesc că nu erai cu adevărat primejdios nici pentru dumneata, nici pentru ceilalţi şi am obţinut să fii eliberat pe garanţia mea, locuind într-un apartament al dumitale propriu.

— Acesta?

— Te-ai mutat aici după ce ai cunoscut-o pe ea.

— E apartamentul meu, şopti Rowena. L-ai luat pentru mine şi ai renunţat la al tău.

Rămăsei pe gânduri.

— Toate astea sunt foarte bune. Dar de ce nu-mi amintesc nimic despre aceste lucruri?

— Pe unele ţi le aminteşti într-un mod diferit. Dumneata eşti un caz tipic de reverie interpretativă.

El aşteptă să-i spun iarăşi: „Continuă”, şi după o scurtă pauză îmi dădui seama de acest lucru şi făcui întocmai.

Se opri în faţa mea şi rămase cu mâinile în buzunare, devenind — ca să folosesc propria lui expresie — un caz tipic de profesor universitar.

— Vezi, începu el, făcând un gest vag cu mâna stângă, şi vorbi din nou: Lucrurile stau cam aşa…

… Nu voi încerca să reproduc însă sistemul complicat al expunerii lui. Să-i lăsăm pe alţii să îndure prelegerile unui profesor universitar. Aceasta e o carte tipărită. Teoria lui sau explicaţia, cum vreţi să-i spuneţi, se bizuie pe ideea că înţelegerea noastră asupra realităţii exterioare nu este niciodată exactă şi necritică. Noi filtrăm şi revizuim senzaţiile noastre înainte ca ele să ajungă la creier. Chiar şi cel mai puţin imaginativ dintre noi trăieşte în iluzie, protejat şi încurajat de această atenuare a lucrurilor exterioare. Toate minţile sunt selective şi admit cât mai puţin cu putinţă ceea ce se dovedeşte a fi umilitor şi neplăcut. Noi continuăm să redactăm şi să revizuim mult timp după ce întâmplările au fost percepute. Ceea ce un om îşi ***aminteşte*** despre ziua de ieri nu este ceea ce a văzut şi a simţit în realitate în momentul respectiv din ziua de ieri. Totul a fost corectat şi epurat, prefăcându-se aşa încât să se potrivească cu ceea ce-i convine omului şi cu amorul său propriu. Tipurile imaginative şi oamenii care au fost crescuţi la adăpost de loviturile mai violente ale realităţii pot să deformeze lumea extraordinar de mult, cu perfectă bună-credinţă, s-o coloreze, să-i impună legi superstiţioase, s-o îmbrace în haine fanteziste.

Tocmai prin asta — îmi explică el, venind lângă mine cu un aer prietenos şi pe jumătate în chip de scuză — eram eu atât de interesant. Căci eram cât se poate de interesant. A fost destul de bun cu mine să-mi spună acest lucru. M-a întrebat dacă auzisem de personalităţi duble, despre faptul că în acelaşi creier e cu putinţă să existe unul lângă altul două sau chiar mai multe sisteme de asociaţie, atât de independente, încât e aproape ca şi cum două fiinţe diferite ar poseda în comun acelaşi cap. Am recunoscut că auzisem de astfel de cazuri. Prestipun că în zilele noastre fiecare a auzit de ele. Şi, declară el, acelaşi lucru mi se întâmplase şi mie. Aveam o personalitate principală care fusese atât de rănită şi zdruncinată la prima ei ciocnire cu viaţa, încât îşi găsise refugiul în închipuirea că o astfel de asprime şi brutalitate ca aceea care mă lovise erau în realitate numai calităţile unui colţ al pământului depărtat şi izolat. Închipuirea mea se agăţa cu încăpăţânare de ideea că lumea iluziilor frumoase pe care le pierdusem continua să existe ca o lume principală a civilizaţiei, de unde plecasem şi în care aveam să mă întorc în curând.

Reflectai asupra acestor afirmaţii şi-l făcui să mi le repete, consimţind apoi cu oarecare rezervă.

În această reverie consolatoare, zise el, îmi trăisem cea mai mare parte a ultimilor patru ani şi jumătate, în timp ce o personalitate practică minoră, pe care doream s-o ignorez cât mai mult mă făcea să pot umbla, să pot ocoli obstacolele, să respect orele meselor şi să fac chiar diferite treburi când era nevoie. Această sărmană personalitate minoră, acest eu practic, mergea, e drept, cu un aer preocupat, ca un om furat de reverie sau, cum se spune, pierdut în visuri, dar care continua să acţioneze normal şi inteligent, deşi încet. Această persona-litate citea ziarele; avea momente de conversaţie obişnuită; şi în tot acest timp nu era altceva decât o parte desprinsă, un tăietor de lemne şi un aducător de apă pentru principalul complex

romanţios al creierului meu. Ea colecta amintirile numai pentru a le ignora. Reveria principală nu voia să capete nimic din această latură a vieţii mele, sau accepta sugestii din partea ei numai pentru a le altera profund.

— Cu toţii suntem într-o oarecare măsură la fel, zise Minchett. Ceea ce este interesant la dumneata e că eşti atât de îndârjit şi persistent.

— Da… da, e foarte plauzibil, zisei eu, dar… ascultă, Dr. Minchett: cunoşteam insula Rampole cât se poate de bine; am văzut acest pământ cu tot atâta precizie cum văd locurile roase de pe acest covor uzat. Ce memorie negativistă, care să refuze realităţile, ar fi putut produce tot ce am văzut eu, stânci şi munţi, serbări şi urmăriri şi megaterii? Am urmărit megaterii şi unul s-a şi luat pe urmele mele. Era gata să mă ajungă. Megaterii… marii leneşi tereştri. Mă îndoiesc să fi auzit vreodată de ei înainte de naufragiu.

— Asta-i simplu, zise doctorul. ***Smithson*** căuta megaterii. Era unul din scopurile principale ale expediţiei noastre. Dacă exista vreun megateriu rămas viu, doream să-l găsim înaintea englezilor. Întregul vas se interesa de aceşti megaterii. Vorbeam tot timpul despre ei. Zoologul şi speologul de pe vas nu vorbeau de nimic altceva. Ţi-au arătat nişte desene. Găsiseră ţeasta unui pui de megateriu, nişte bucăţi de piele şi excremente. Acuma îmi amintesc: într-o zi ai început o uimitoare dizertaţie despre obiceiurile şi înmulţirea lor! O născocire uluitoare! Nişte lucruri extraordinare. Aşadar, crezi că ai văzut megaterii?

— Nu exista niciunul pe insula Rampole?

— N-am observat niciodată vreunul.

Rămăsei nedumerit.

— Dumneata amesteci visurile cu amintirile. Un lucru mai obişnuit decât cred mulţi oameni.

Îmi lăsai capul în mâini şi apoi mă ridicai din nou.

— Nu te obosesc? întrebă el.

— Ascult totul cu mult interes, răspunsei eu, deşi uneori îmi vine greu să te urmăresc.

— Redau în jumătate de oră rezultatele a peste patru ani de observaţii neîncetate.

— Chit, zisei cu, era întotdeauna un observator atent… Dar mă întreb de unde a luat pălăria aceea pe care o avea pe cap.

Doctorul nu ştia nimic despre această podoabă remarcabilă şi lăsă întrebarea mea să treacă neobservată. Era prea preocupat cu relatarea cercetărilor sale.

— Am fost fascinant să disec ţesutul personalităţii dumitale.

— Mă bucur că te-am amuzat, zisei eu.

— De exemplu… — şi îşi reluă plimbarea prin odaie. Am aflat că eşti de origină foarte amestecată; pe de o parte sânge curat englezesc, şi pe de altă parte sirian, portughez şi din insulele Canare. Încă de copil, s-a produs o ruptură extremă în viaţa dumitale. Mai întâi, copilărie frământată în Madeira; apoi o adolescenţă sănătoasă în Wiltshire, aproape fără nicio legătură între cele două grupuri de experienţe. Ţi-ai schimbat chiar şi limba. Ai pierdut orice legătură cu Madeira, da. Dar… Ceva aprins, furtunos, egocentric şi intens, pesimist, zace ascuns sub eul dumitale englez, ceva lipsit de formă şi indiferent, în aparenţă uitat, în visul dumitale despre… despre insula Rampole, exista, presupun, o abundentă vegetaţie subtropicală?

— Copacii şi plantele, reflectai eu, aveau frunziş bogat. Munţii erau frumoşi şi abrupţi.

— Adevărata insulă Rampole este un pustiu dezolant, zise el. Îmi întorsei privirile spre Rowena.

— El a fost foarte dibaci, zise ea.

— E foarte dibaci, consimţii eu.

— Am discutat atât de des lucrurile astea! zise Dr. Minchett.

Îmi privii genunchii, peste pânza albastră a pijamalei, apoi picioarele goale. Întinsei mâna şi apucai mâna Rowenei, strângând-o într-a mea. Mă uitai la glastrele de verbină şi apoi la fereastra deschisă.

— Eşti foarte dibaci, zisei eu, şi totul pare foarte real aici. Dar tot aşa e şi insula Rampole. Încă. Tot aşa era mâncarea pe care o mâncam acolo, mâncarea care era viaţa altor oameni. Tot aşa erau urletele şi războiul. Spune-mi, cum mâncam şi trăiam în această lume de aici? În lumea asta nu există Darurile Prietenei? Şi ce era războiul acela, acel război nesăbuit şi îngrozitor care până la urmă a invadat tot restul visului meu? Ce era tot tumultul acela războinic? Tobele şi urletele. Nu era oare nimic? Şi de ce te-ai aruncat tu, iubita mea, în apă? În punctul acela s-a întâlnit visul meu cu realitatea ta. Vezi, el nu mi-a arătat, nici tu nu mi-ai spus, şi eu nu simt că acela a fost vis.

— Nu, zise doctorul, revenind la subiect. Exista o bază.

— Şi războiul? întrebai eu. Războiul?

— Dragul meu! Dragul meu! murmură Rowena, ca şi cum ar fi vrut să oprească ceva pe care în acelaşi timp nu-l înţelegea.

— Era nefericită, zise doctorul cu o sforţare. Nu avea bani.

— Şi Ardam, războinicul?

Faptul că-mi răspunse numai după o lungă pauză făcu vestea şi mai impresionantă.

— Aproape întreaga lume, zise el, lumea adevărată e în război.

— Ah! acum încep să înţeleg limpede, zisei eu. Acum amintirile încep să se înlănţuie.

— Da, zise doctorul. Sunt vremuri grele şi tragice. Şi acum, în sfârşit, trebuie să te pregăteşti să faci faţă lumii adevărate.

— Asta e lumea adevărată?

— Bineînţeles.

— Lumea adevărată! repetai eu, oprindu-mă în faţa ferestrei care încadra clădirile înalte şi semeţe ale celui mai uriaş dintre oraşele vii, roşu în lumina apusului de soare şi cu zeci de mii de ferestre care-i reflectau văpăile.

— Încep să pricep, zisei eu.

Minchett mă examină de aproape când rostii următoarele cuvinte.

— Asta e lumea adevărată, recunosc. Auzind aceste cuvinte, el păru uşurat. Şi de asemeni, adăugai eu, observ că în acelaşi timp există şi insula Rampole! Căci, la urma urmei, ce a fost insula Rampole, doctore? N-a fost decât lumea cea adevărată, întrezărită prin ceaţa închipuirilor mele.

3. TOBELE RĂZBOIULUI RĂSUNĂ DIN NOU

Rămâne poate o problemă faptul că niciodată nu mi-am întrebat îndeaproape soţia despre viaţa ei dinainte de încercarea de sinucidere, care ne-a făcut să fim împreună. Oaversiune instinctivă din partea mea se unise cu propria ei dificultate de a-şi aminti amănuntele. Sunt unele lucruri în paginile vieţii în faţa cărora tresărim când ajungem să citim în ele. Probabil că sunteţi de aceeaşi părere. Cine dintre noi, care trăit treizeci de ani, nu simte nevoia să acopere vreo etapă ruşinoasă de pierdere a cumpătului şi de tristă descoperire de sine?

Soţia mea, care este atât de iubitoare, atât de drăgălaşă şi atât de curajoasă, şi care uneori e tot atât de nechibzuită, iar câteodată certăreaţă şi capricioasă, a venit din micul orăşel Allan Lane din Georgia. A fugit de acasă. Era copilul unuia din cei mai săraci membri ai familiei Everetts din statul acela, dar tatăl ei era un Nisbet. Au încercat să-i dea o creştere simplă, protestantă, de modă veche, dar au fost nevoiţi s-o trimită la Colegiul Reid din Cappard, şi ea avea o nesăţioasă curiozitate şi deprinderea de a citi! Citea tot ce-i

pica în mână şi devenea tot mai mult o fire răzvrătită. Se arăta o elevă strălucită, însă nivelul intelectual de la Cappard era scăzut. Acest fapt, precum şi spiritul curentelor al celor din Sud i-au format o idee exagerată despre puterea ei asupra oamenilor şi a lucrurilor.

În parte pentru a scăpa de urmările unei escapade, în parte pentru a cuceri lumea, a fugit la New York, fiind într-o oarecare măsură ajutată în această acţiune de un tânăr avocat din Manhattan care fusese chemat în legătură cu încurcăturile financiare ale Colegiului Reid. Acesta avea vederi foarte înaintate, nu însă ostentative, iar relaţiile sale cu Rowena, la început s-au dezlănţuit mai de grabă la modul romantic, decât rezervat. Dar la New York avocatul a devenit din nou rezervat şi a lăsat-o să se lupte singură cu viaţa. Fata era înarmată cu câteva manuscrise ale unor nuvele şi a unui prim roman, care păruse să fie „mai bun decât multe din cele care se publică" în atmosfera prietenoasă a Georgiei. Nu vreau să vin în întâmpinarea cititorului sentimental, pretinzând că şi în această privinţă ea era o „fată bună". Era tot atât de avidă şi tot atât de vanitoasă. Încercase să-şi folosească drăgălăşenia şi farmecul — şi era foarte drăguţă şi fermecătoare — în felul în care un bărbat îşi foloseşte în scopuri personale energia. Mă îndoiesc să fi fost vreodată cu adevărat îndrăgostită de avocatul ei şi era mult prea mândră pentru a-l urmări, atunci cândel i-a întors spatele. Cred mai curând că el a aranjat în aşa fel lucrurile încât ruptura să pornească de la ea.

Ideea ei de a se folosi, de oameni pentru propriile ei scopuri a amestecat-o în curând într-o afacere cu un înalt funcţionar de poliţie. (Nu este nevoie să-i spun numele pentru cei care cunosc New Yorkul, şi nu are rost să-l numesc pentru cei care nu-l cunosc.) Intrigile ei mărunte l-au făcut să fie cuprins de o gelozie veninoasă şi el a urmărit-o cu toată influenţa şi puterea pe care o avea. În

stadiul final al acestei urmăriri ea s-a gândit că fluviul este calea cea mai puţin dureroasă de a pleca din New York.

Bănuiesc că această soţie a mea va fi socotită o mică aventurieră neascultătoare şi ghinionistă, totuşi nu pot să îndur să fie judecată astfel, pentru că o cunosc prea bine. Chiar dacă ar fi aşa, ea mai avea în acelaşi timp şi ceva cu mult mai bun. Ştiu câte lucruri minunate, câte posibilităţi de curaj şi duioşie trăiau încă în acest creier, în timp ce trupul căruia îi aparţinea se zbătea în apele cenuşii şi învolburate. Aş putea povesti fericit o istorie a creşterii îmbelşugate a acestor însuşiri. Şi mintea mea poate să treacă peste seria de incidente urâte, anonime, din perioada ei „romantică", ce nu mai au acum nicio importanţă, pentru a ajunge la copilul negricios ce se juca în soarele Sudului, plin de viaţă şi râs, sau la fata şezând pe scaunul de lângă fereastră, cu ochii aţintiţi într-o carte, la fata care îngenunchea pe un scaun ca să scrie din nou descoperirile minunate ce le face fiecare scriitor începător, aşternând pe hârtie primul ei sarcasm şi primele improvizaţii. Îi înţeleg viziunea de succes şi de triumf social, şi visul ei despre înţeleptul şi subjugatul prinţ-consort, care până la urmă îi va împărtăşi gloria ajunsă la culme. Dar ea n-a întâlnit decât eşecuri care au lăsat-o ameţită de uimire, iar speranţele şi mândria ei n-au fost atât înfrânte, cât date în lături.

Era înfrântă, lipsită de prietenie şi hărţuită fiinţa pe care am scos-o din apă. Şi totuşi avea în ea, încuiată şi neatinsă, acea comoară de recunoştinţă, dragoste posesivă, loialitate şi duioşie, pe care le-am descoperit inepuizabile într-însa. La început am considerat-o drăguţă, şi chiar şi acum mai găsesc frumuseţi noi în faţa ei fină şi sensibilă. Faţa ei dragă şi sensibilă.

Mi s-a dăruit într-un acces de recunoştinţă şi m-a luat în viaţa ei îndată ce şi-a dat seama de izolarea reveriei în caretrăiam. Căci funcţia

supremă a celui care iubeşte este să pătrundă între fiinţa iubită şi faţa aspră a realităţii. Amândoi aveam nevoie să fim ocrotiţi puţin împotriva realităţii. Minchett a reuşit să înţeleagă structura relaţiilor noastre şi a dat dovadă de vederi destul de largi pentru a mă lăsa să mă duc la singura fiinţă omenească care pătrunsese prin crusta de rezervă ce se îngroşase atât de groaznic în jurul meu. Ne-am salvat unul altuia viaţa.

Multă vreme n-a vrut să mă lase să mă căsătoresc cu ea. Era — spunea dânsa — un „ciob spart", o expresie pe care şi-o amintise din vreo carte despre femeile decăzute şi nefericite şi se simţea destul de bine dacă era lăsată să mă îngrijească, să mă ocrotească şi să mă salveze, până când voi fi în stare să mă întorc din nou la viaţa normală şi s-o las să-şi vadă de drum. Se va retrage în vreun fel oarecare, iar eu mă voi putea căsători cu o „fată bună", aşa spunea ea.

Viaţa normală era foarte anormală în aceste zile şi îmi dădeam seama că, pentru mine, normala schimbare la care trebuia să mă întorc era aceea de a juca rolul unui soldat britanic în Marele Război. Tobele de bătălie care răsunaseră din ce în ce mai puternic în închipuirile mele, cu stânci şi torente, răsunau cu şi mai mare insistenţă în clipa când m-am trezit.

Fără îndoială că mă gândisem intens la izbucnirea războiului şi-i urmărisem zi de zi desfăşurarea rapidă, dar amintirile mele reale din perioada aceea sunt cu totul înăbuşite şi diformate de amănuntele reveriei mele. Starea mea mintală mă făcea incapabil de a mă înrola şi, în realitate, eu mi-am petrecut cea mai mare parte din rătăcirile în care ajunsesem să-mi dau scama de izolarea mea crescândă faţă de mulţimile războinice din jurul meu în pădurile de deasupra Palisadelor şi în parcul Riverside.

Dar acum problema sănătăţii mele era rezolvată şi o dată cu ea plecarea mea din Statele Unite şi

înrolarea în armata britanică devenise o chestiune urgentă. Minchett îmi expuse precis şi clar amănuntele situaţiei în care mă aflam. Stăteam de vorbă, în timp ce Rowena ne pregătea ceaiul, şi toţi trei dezbăteam ce va trebui să fac dacă vindecarea mea se va dovedi definitivă.

— Aş vrea să te ţin aici, zise Minchett, şi la nevoie aş putea să-ţi dau certificate. Dar noi suntem o naţiune înfierbântată şidacă America intră în război, lucrurile s-ar putea schimba în ceea ce te priveşte.

— Un lucru vreau să-l fac chiar acum, îndată ce va fi posibil: să mă căsătoresc cu Rowena.

— ***Nu,*** zise ea oprindu-se brusc, cu ceainicul în mână.

— Dacă mă refuzi, înseamnă că mă părăseşti, zisei eu.

— Vom înfrânge acest Nu, zise Minchett.

— Şi cum veţi face asta? întrebă ea.

— Am să te prescriu pe dumneata. Am să te transform dintr-o fată drăguţă într-un medicament. Am să fac dintr-o soţie un tratament pentru el.

— Am să înnebunesc din nou în clipa în care mă părăseşti, zisei eu.

— La ce bun să te căsătoreşti dacă vei fi luat ca soldat?

— Pentru că nimic nu mă poate atinge, dacă mă gândesc că mă întorc la tine.

— Să te întorci… zise ea, analizând implicaţiile acestor cuvinte.

Rămase ezitând cu ceainicul în mână. Se hotărî să-l pună din nou pe sobă. Apoi se apropie ca o somnambulă şi rămase în picioare lângă noi. Începea să înţeleagă limpede ce se întâmplase cu noi în după-amiaza aceea. Căzu încet în genunchi între noi. Puse o mână pe genunchiul meu şi îi vorbi lui Minchett.

— Am fost fericită aproape un ceas, doctore. Doar un ceas. Pentru că şi-a revenit în simţiri. Şi acum văd ce nebunie este să fii fericit. Fericită

cum am fost eu. Acest război îi cheamă pe toţi bărbaţii din lume. Oh!… Rămâi nebun, dragul meu! Asta-i soluţia pentru noi. Fă-l să rămână nebun, doctore! Nu vreau să mă căsătoresc cu el. Nu vreau să fie sănătos ca să se căsătorească cu mine. Vreau să continuăm ca mai înainte. L-am vindecat pentru a-l ucide. Nu vreau să plece… întoar-ce-te în visul tău, Arnold. Asta e tot peştera noastră de pe insula Rampole. Zău că da. Priveşte acolo, afară! Stânci şi pietre, îţi jur! Nu au decât o curioasă asemănare cu casele. Şi ne vom ascunde de soldaţi şi vom sta aicea mereu. Până când vom putea ieşi cu totul, din locul acesta, spre civilizaţia aceea, în spaţiile acelea mari de care obişnuiai să vorbeşti ceasuri întregi. Nu-ţi aminteşti de spaţiile acelea mari? Sub bătaia soarelui. O să aşteptăm până atunci… Împreună… Aici… Cu răbdare… Fără grabă.

4. TOBELE RĂZBOIULUI RĂSUNĂ MAI PUTERNIC

Nu ştiu dacă era înţelept sau necugetat, bine sau rău, să mă întorc în Europa pentru război. Dar eu nu fac decât să povestesc istoria unei minţi şi nu mă judec nici pe mine, şi nici lumea. Aşa s-au rânduit lucrurile şi aşa am acţionat. Aceeaşi Rowena care mă implora să nu mă duc la război făurise minunea care a făcut firească şi necesară plecarea mea la război.

Eram încă „sub observaţia medicală din timpul convalescenţei”, cum spunea dr. Minchett, când bătrânul Ferndyke, notarul familiei şi vărul meu îndepărtat din partea mamei, a apărut la New York. Venise aici pentru că făcea parte dintr-o comisie menită să discute problema finanţării aliaţilor. Şi, în calitate de tutore, prima dintre îndatoririle sale neoficiale a fost de a veni să mă vadă. Minchett l-a adus la Brooklyn ca să vadă singur cum stăteau lucrurile cu mine, şi bătrânul a fost de o politeţă

gravă faţă de Rowena şi a manifestat o imensă simpatie faţă de situaţia mea, nevoind să vorbească nimic despre război, decât ca de o problemă de greutăţi financiare. Luptele propriu-zise le considera o chestiune prea puţin delicată şi prea brutală pentru ca să poată fi menţionată. Arătă o admiraţie imensă pentru priveliştea care se zărea de la fereastra noastră.

— Or să-l ia pe Arnold? întrebă Rowena, în timp ce el stătea la fereastră.

— O! Nu, nu, nu! zise dl. Ferndyke. Cum pot să-l ia? Şi chiar dacă ar vrea el să se ducă…

— El nu vrea să se ducă, zise Rowena.

— Dacă ar vrea să se ducă, repetă dl. Ferndyke, privind-o peste ochelari cu o mustrare blajină în ochi, mă îndoiesc că va fi cu putinţă să fie instruit, echipat şi trimis pe front, înainte ca toată treaba să fie terminată.

— N-are să se ducă, zise Rowena.

— De ce să dezbatem asemenea probleme? în anumite împrejurări ar putea să fie un gest folositor pentru el să pară că începe a dori să se ducă.

— Nu vreau să-l pierd.

— Asta nu va fi o pierdere, zise dl. Ferndyke.

Către sfârşitul vizitei, el se întoarse spre mine în modul cel mai obişnuit şi mă rugă să ies în oraş cu el până la hotelul încare locuia. Avea o mulţime de lucruri mărunte să-mi spună, şi câteva hârtii de semnat; am putea sfârşi toate acestea cam într-o oră, şi apoi, dacă domnişoara… domnişoara…

— O s-o numim d-na Blettsworthy, zisei eu, fiindcă asta e ceea ce ar trebui să fie.

— Îl felicit pe clientul meu, zise dl. Ferndyke, strângând mâna Rowenei.

— Aşa zice el, se scuză ea.

— Dacă viitoarea d-nă Blettsworthy ar vrea să ia masa cu noi… Numai o masă obişnuită, d-nă Blettsworthy. Nimic ceremonios.

Şi astfel mă scoase în oraş singur, despărţindune de dr. Minchett când ajunserăm la William Street.

— E minunat că te văd din nou vindecat şi sănătos! zise dl. Ferndyke. Ultima dată când te-am văzut, ei, bine…

Delicateţea îl făcu să se oprească.

— M-ai numit bătrân pleşuv şi mi-ai spus că nu vrei să mă laşi să-ţi subjug sufletul. Sunt oare atât de chel? şi privi prin ochelari. Cred că acuma putem uita toate astea…

Îşi exprimă din nou plăcerea în salonul său de la hotel. Ultima dată când am putut să stăm de vorbă de la egal la egal a fost în Londra, atunci când ai pornit în călătoria dumitale pe mare, bine intenţionată, dar nefericită. A fost un mare ghinion că te-am părăsit pe epava accea…

— Echipajul şi căpitanul au scăpat?

Îmi spuse cum, după grele încercări, ajunseseră la Bahia, iar eu îi povestii despre tentativa căpitanului de a mă ucide.

— Ţţ, ţţ! făcu dl. Ferndyke şi, cu instinctul unui avocat, se jucă câteva clipe cu ideea de a imputa această crimă veche de cinci ani făptaşului ei. Arătă absenţa de probe concludente, echipajul fiind răspândit şi amănuntele din mintea oamenilor confuze. Nimic de făcut! încheie el clătinând din cap. Şi asta, reluă el brusc, mă aduce la problema principală a momentului de faţă: ce ai de gând să faci?

— Războiul, zisei eu.

— Războiul, repetă el. La urma-urmei, trebuie să-ţi aminteşti că porţi un foarte bun nume englezesc.

— Vreau să mă căsătoresc şi să asigur avantajele acestui lucru pentru Rowena.

Dl. Ferndyke se rezemă de spătar şi reflectă asupra ***Blettsworthysmului*** meu şi al său.

— Cred, întotdeauna am crezut, şi războiul n-a reuşit să-mi schimbe părerea, că britanicii sunt

partea esenţială a lumii şi că puţine familii ca a dumitale, atât familiile scoţiene cât şi cele engleze, mergând dintr-o generaţie în alta cu cinste şi înţelepciune, cu înţelepciune şi cinste, sunt partea esenţială a Britaniei. Aceste lucruri nu li se pot spune aliaţilor noştri, dar aici între noi putem să ne mărturisim unul altuia tot. Fără îndoială că multe din Vlăstarele noastre se află şi aici. Nu vreau să exclud America… Dar această tânără doamnă?

— E de neam bun, din Sud.

— Trecutul ei nu a fost cu totul… ireproşabil.

— Vreau să-i fac un viitor ireproşabil.

El începu să se exprime foarte liberal.

— A existat un oarecare curaj, trebuie să recunosc, în câteva căsătorii ale Blettsworthy-lor. Neamul nostru n-a fost niciodată lipsit de curaj. Uneori acest curaj s-a manifestat în chestiuni delicate, dar curajul nu ne-a lipsit niciodată.

— De câteva ori, ***sir,*** curajul mi-a lipsit cu totul. E tocmai lucrul de care mi-e ruşine mai mult.

El îşi potrivi ca de obicei ochelarii.

— Am văzut cum un băiat de pe vas era maltratat crunt. N-am spus nimic.

— Probabil că n-ai ştiut ce să spui. Ia-o ca atare. Dar mi s-a spus că te-ai aruncat în apă după fata asta, aşa cum ar face-o orice Blettsworthy. Şi recunosc că îmi place felul cum ai procedat. Fata pare să aibă un caracter frumos. Are glasul blând al unei lady. Uneori, vocile femeilor de aici, ai observat? par să fie cam stridente. Poate că s-a atins de noroi, dar nu văd să se fi murdărit. Îmi place felul în care se mişcă. Eu cred că felul în care se mişcă o femeie este uneori mai important decât lucrurile pe care poate le-a făcut sau nu le-a făcut. Probabil că îţi poartă o mare afecţiune şi aş putea să spun, ca un bătrân observator ce sunt, că nu e lipsită de caracter.

— Da, răspunsei cu. Da. Are asta.

— Mare parte dintre femeile frumoase îl au. Într-o foarte mare proporţie. Dar nu văd niciun

motiv ca ca să nu vină în Anglia după ce se va sfârşi războiul acesta şi să-şi ia locul în propria dumitale lume. Adică dacă vei face tot ce se cere de la un Blettsworthy în situaţia de faţă. Şi de dragul ei, chiarmai mult decât de al dumitale, trebuie să fii acum un Blettsworthy.

Se opri brusc, şi ochii săi măriţi de ochelari mă priveau întrebător.

— Războiul ăsta, reflectai eu drept răspuns, este un război foarte stupid. Urât şi monstruos de ambele părţi.

— Înclin şi eu să cred. Dar nu cu totul…

Dl. Ferndyke păru să se consulte cu un partener din sinea sa.

— Aş vrea, zise el, să intru puţin în ceea ce aproape că aş putea numi ***filosofia*** acestei probleme. Spui că războiul acesta e stupid. Sunt de acord. Putea fi prevenit; ar fi putut fi evitat. Probabil. Dacă lucrurile ar fi fost diferite. Dar deoarece nu erau diferite, a trebuit să se producă. Stupiditatea era o stupiditate cumulativă, într-o parte câte puţin şi în alta câte puţin. Ea era pretutindeni şi nu văd pe nimeni în treaba asta care să fie cu totul lămurit sau cu totul neştiutor. Noi, dumneata şi cu mine, ne aflam în acest sistem de stupiditate, aducându-ne, nu ştiu prea bine cum, propria noastră contribuţie. Sau neaducând o contribuţie care să fi putut ajuta să prevină această izbucnire. Această lume, cu toată stupiditatea de care e pătrunsă, este cea care ne-a dat naştere, şi într-un fel ne-a hrănit, ne-a educat şi ne-a oferit prilejurile cele mai favorabile. Imperiul Britanic ne-a adăpostit, ne-a dat temelia încrederii şi a mândriei. Apoi, deodată, el şi Europa au fost aruncaţi în accst război înspăimântător. Nu putem cere să părăsim deodată vasul. E un fel de haos, dar nu putem lăsa ca bătrânul Imperiu să fie zdrobit, să rămână fără nicio speranţă. Tradiţia familiei Blettsworthy a fost întotdeauna să tolereze

imperfecţiunea, să privească partea bună a imperfecţiunii, şi să-şi joace rolul, mereu mai sus.

— Dar războiul?!

— Sunt milioane de partea noastră care cred că acesta e un război care va pune capăt Războiului.

— Şi de partea cealaltă?

— Poate nu în proporţie atât de mare. În general, eu cred că acum, când acest dezastru s-a produs, cel mai bun lucru este ca furtuna să se sfârşească cu doborârea imperialismului german.

— Şi pentru acest ***„în general”,*** eu, împreună cu milioane de alţi oameni, trebuie să-mi dărâm toate posibilităţile, toate speranţele, tot ce a fost frumos în viaţa mea…

Dl. Ferndyke mă întrerupse cu inocenţa profesională a unui avocat care pune întrebări.

— Ce ***anume*** a fost atât de frumos în viaţa dumitale? întrebă el, şi aşteptă răspunsul cu ochii aţintiţi pe peretele opus.

Îmi veni greu să precizez, dar în acelaşi timp simţii că dl. Ferndyke îmi pusese o întrebare neloială.

— Dacă, zise dl. Ferndyke, tot mai mulţi oameni intră în acest război, spunând şi crezând şi făcând şi pe alţii să creadă că acesta e un război care va pune capăt războiului, atunci el va putea să devină într-adevăr un război care va pune capăt războiului.

— Să umplem şanţurile de pe drumul care duce spre pace!

— Dacă vor fi bine umplute… zise el şi mă lăsă să-i termin eu fraza. În întreaga lume Blettsworthy-ii au murit pentru cauza civilizaţiei. Am înţesat pământul cu morţii noştri. Dacă noi murim, rasa noastră, civilizaţia care ne-a creat şi ne susţine, continuă să trăiască. Continuă să trăiască pentru că noi murim. De ce n-ai muri şi dumneata la rândul dumitale? Şi apoi, continuă el cu o schimbare bruscă a tonului, devenind mai

profesional ca oricând, nici nu înseamnă neapărat că va trebui să mori.

Era greu să-i răspund bătrânului.

— Mi-am spus punctul de vedere, zise el după o pauză.

— Deci dumneata crezi că în acest război se pune problema dacă civilizaţia va supravieţui sau nu, zisei eu.

— Fără îndoială, deşi nu ştiu precis cum. După acest război, poate că nimic nu se va ivi şi nimic nu se va tranşa. Recunosc că morţii devin o mulţime imensă. Toţi sunt atinşi. Asociatul meu şi-a pierdut singurul fiu. Unicul meu nepot e grav rănit. Vecinul meu, la trei case de lângă mine, şi-a pierdut un băiat. E groaznic. Dar trebuie să mergem pe această cale, căci altă cale nu avem. Şi, când se vor încheia socotelile, lumea se va afla mult mai aproape de pace şi de unitate. Când praful se va risipi. Din cauza acestui război şi prin acest război. Ea va fi făcut un pas, un pas uriaş înainte. Într-adevăr, dacă n-aş fi crezut aşa, cum aş fi putut să merg înainte? Căci noi trebuie să mergem înainte.

El se ridică în picioare.

— Şi care-i alternativa? întrebă. Ai să stai în afara şuvoiului principal al vieţii. Ai să te simţi nelalocul dumitale. Ce altceva, mă întrebă el, ai de făcut?

Un băiat din serviciul hotelului ne întrerupse conversaţia.

— D-na Blettsworthy, anunţă el.

Rowena intră, se opri şi ne cercetă feţele. Privirile noastre se întâlniră. Dădu din cap, ca cineva care-şi găseşte aşteptările confirmate şi se întoarse încet de la mine spre Ferndyke.

— Eşti un diavol bătrân, strigă ea. Pot vedea asta în ochii lui. Arnold se duce la război.

5. Dl. BLETTSWORTHY FACE INSTRUCŢIE

M-am dus, dar fără să fiu convins că trebuie să mă duc. M-am dus plin de îndoieli şi nefericit, şi dacă aş fi refuzat să mă duc aş fi rămas tot plin de îndoieli şi nefericit. Eram mult mai puţin convins decât dl. Ferndyke de înclinarea balanţei binelui în favoarea războiului, dar nu puteam vedea nicio altă cale efectivă de a-mi continua viaţa decât trecând prin război.

Era cu neputinţă să ignorezi războiul în zilele acelea teribile. El era cadrul întregii realităţi contemporane. Înghiţea toată lumea. Dacă nu puteai fi un combatant, trebuia să stai faţă în faţă cu milioanele care, aşa cum se spunea atunci, „îşi aduceau aportul". Era o opoziţie mult prea uriaşă pentru mine. Însemna să înfrunt puhoiul a milioane de oameni. Era ca şi cum aş fi încercat să întorc pământul din rotaţia lui, împingându-l cu umărul, fără să am nimic de care să-mi sprijin piciorul. Oricum, pentru mine, izolat cum eram de oricine ar fi putut gândi ca mine, se pare că nu exista nicio altă soluţie decât să accept să mă înrolez — dacă nu voiam pur şi simplu să mă ascund sau să evadez, până când emisarii lui Ardam aveau să mă găsească.

Situaţia mea dificilă se complica prin faptul că Rowena era cu totul împotriva plecării mele. Blândeţea nesfârşită şi atitudinea ei supusă faţă de mine dispărură, pentru a face loc unui aspect mult mai viguros al firii ei. Ea blestema războiul, îl ocăra pe Ferndyke şi cel mai mult mă ocăra pe mine. Găsea cele mai cuprinzătoare şi mai neaşteptate ocări. Simţea că sănătatea mea îi aparţine şi că să-i fiu luat fără încuviinţarea ei însemna cea mai crudă hoţie. Eram nespus de întristat văzându-i dezamăgirea şi mânia, dar forţele care mă făceau să mă întorc spre răsărit erau mult mai puternice decât oricaredin noi doi. Am pus însă condiţia căsătoriei cu dânsa înainte de îmbarcare, cerând ca Ferndyke să aranjeze venirea

ei în Anglia, lucru nu prea uşor în epoca asta a submarinelor. În Anglia, putea să se califice în munca de spital şi să se simtă cât mai aproape de mine. Eu aş fi putut s-o mai văd din când în când în timpul instrucţiei mele şi puteam să fim împreună când aveam să plec pe front. Şi m-am îngrijit ca averea mea să-i fie asigurată, dacă aveam să fiu ucis.

M-am înrolat. Era un mare regiment cu foarte vechi tradiţii. Dl. Ferndyke fu de părere să obţină pentru mine gradul de ofiţer, dar asta mi se părea că înseamnă să fiu un sprijinitor al războiului, şi povestea cu mintea mea se împotrivea acestui lucru. D-lui Ferndyke i se păru foarte nepotrivit să fiu un simplu soldat. Nu era în tradiţia noastră. Mă îndoiesc să fi existat mulţi Blettsworthy în război fără epoleţi şi stele. Dar dacă tot luam parte la acest război, preferam atunci partea lui cea mai aspră. Preferam disciplina fundamentală a soldatului.

Scăpasem prima izbucnire a războiului, cu furtuna ei de entuziasm strălucitor. Aproape un milion de englezi intraseră voluntari când războiul era încă la început, un „război care să pună capăt războiului”. Toate acestea se terminaseră acum când am intrat eu. Serviciul militar obligatoriu se şi instituise la englezi, un popor care nu ştiuse niciodată mai înainte ce înseamnă să fii combatant cu forţa. Lumea mea engleză intrase într-o etapă fără eroism. Vechea armată dispăruse, noile armate de voluntari erau spulberate. Englezii sunt oameni inventivi şi îndrăzneţi, dar nicio inventivitate sau îndrăzneală nu are vreo valoare în faţa bandei lui Ardam. Generalii britanici, prea profesionali, încăpăţânaţi şi obtuzi ca să folosească tancurile pe care alţi oameni mai inteligenţi le dădeau pe mâinile lor, risipiseră cu sutele de mii aceste vieţi entuziaste din faza iniţială, le uciseseră cu duiumul, în speranţa de a scăpa de umilinţa de a învăţa din nou arta războiului de la nişte oameni

care nu făceau parte din casta militară. S-au luptat în noul fel de război după metodele vechi. Mulţimile credincioase au ascultat de ordinele lor nesăbuite şi au cunoscut prea târziu fructul supunerii lor. 1916 a fost pretutindeni un an de eşecuri pentru Aliaţi. Pe multe mile de front, trupurile neîngropate ale englezilor şi francezilor zăceau încă în grămezi kaki şi albastre, acolo unde fuseseră trimişi să fie seceraţi de mitralierele germane. Maitârziu aveam să trec şi eu pe aceste câmpuri de luptă şi să văd mulţimile morţilor zăcând neîngropaţi, mulţi din ei în poziţia în care căzuseră, alţii în gropile în care se târâseră pentru a muri, mutilaţi groaznic de rănile lor şi intraţi de mult în putrefacţie, contorsionaţi în chip grotesc, putrezind, mâncaţi de şobolani, prădaţi, în uniforme zdrenţuite cu buzunarele scoase afară, cu feţele, sau mai curând ceea ce fuseseră cândva feţele lor, mişunând de roiuri de muşte, în mijlocul echipamentului sfâşiat, al schijelor de obuze, sârmelor şi copacilor sfărâmaţi. Nimeni n-are să poată reda vreodată groaza acestor câmpii ale morţii. Am văzut oameni morţi atârnând ca nişte zdrenţe de sârmele încâlcite. Am respirat aerul patriotismului britanic intrat în putrefacţie. Dumnezeule! Oare aceşti generali ai noştri, intriganţi şi rumeni la faţă, nu visează niciodată noaptea? Nu au nici măcar o idee de chinurile imense pe care micile lor gelozii, profesionismul lor mărunt, ignoranţa lor obişnuită şi protejată le-au provocat acestor băieţi generoşi care s-au dat singuri pe mâna lor?

Dar prin aceste înfrângeri Ardam a obţinut obligativitatea serviciului militar şi acum întreaga noastră omenire era sclava lui.

Ce sclavie murdară era aceasta!

Gândindu-mă la ea, îmi amintesc de o dimineaţă îngheţată şi mă văd din nou în plutonul meu, pe câmpul de instrucţie, înfruntându-mi duşmanul: pe sergentul instructor. Văzduhul e tăiat de un vacarm

nebun de strigăte, urlete, blesteme, înjurături, de lovitura „vioaie” a mâinilor pe echipament şi de tropăitul paşilor. Eu n-am stat drept în front, pretinde sergentul şi le spune tuturor că sunt un bastard murdar, o pată sângeroasă pe faţa armatei şi aşa mai departe, ridicându-şi glasul său de tenor până la ţipăt şi făcând nişte gesturi ca şi când ar vrea să mă lovească, şi care ar putea oricând să înceteze de a fi simple gesturi.

Se vâră în mine cu mutra lui de bădăran şi urlă să mă asurzească. Eu n-am făcut nimic ca să merit asta, dar nu ştiu ce l-a supărat în dimineaţa aceea.

Dacă îl lovesc, voi fi trimis la carceră şi mi se va face un proces care ar putea să mă distrugă din punct de vedere fizic şi psihic. Am văzut întâmplându-se aşa ceva unui camarad. Peste acest bandit nemernic nu există nicio autoritate care să asculte măcar o plângere. Îi fusesem dăruit lui. Aşa că el măloveşte după plac, iar eu trebuie să mă ţin bine pe picioare ca să nu mă clatin.

Nu există niciun element de reverie în această amintire ruşinoasă care încă mai arde, roşie şi tristă, în creierul meu.

Mâine, el îmi va cere o jumătate de coroană, ascunzând o ameninţare în dosul acestei cereri. Să mă ia dracul, decid eu, dacă are să capete jumătatea asta de coroană, oricare ar fi urmările.

Am trecut printr-o asemenea perioadă de instrucţie cu o mare amărăciune în suflet. Nu sunt sigur în ce măsură concepţia mea despre Ardam se datorează acestei vieţi de insulte şi umilinţe. Memoria mea ciudată, atât de mobilă, care nu lasă nimic neschimbat, care brodează, născoceşte şi rearanjează totul într-o neîncetată căutare de a prezenta viaţa în chip logic şi consolator, poate că a înlăturat mii de impresii din această ultimă fază, aruncându-le în experienţa aceea halucinantă dinaintea însănătoşirii mele.

Am devenit un sclav insultat într-una. Trebuia să ascult supus de cele mai josnice insulte şi

obscenităţi, care nu numai că mă jigneau pe mine, dar o atingeau pe mama şi soţia mea. Eram pus la munci grele şi degradante, ca să fiu silit să-i mituiesc pe persecutorii mei spre a scăpa de ele. Eram nespus de epuizat. Şi toate acestea se făceau ca să-mi înfrângă rezistenţa, pentru ca apoi să nu refuz să înfrunt o moarte inutilă, atunci când vreun general incapabil, ducându-şi jocul său războinic învechit şi inutil, se va hotărî să trimită câteva batalioane cu oameni ca noi, spre a încerca imposibilul. Şi la asta am şi ajuns în cele din urmă.

În toate acele zile de instrucţie militară mintea mea era ca o fugă în care două gânduri se urmăreau şi se întretăiau necontenit: „Ce nebun am fost să vin", şi „Ce altceva aş fi putut să fac?" Ştiusem că va fi rău, dar nu prevăzusem nici jumătate din răul, josnicia şi degradarea pe care le cuprinde instrucţia unui soldat. E o poveste necunoscută pentru noua generaţie de civili. Foştii soldaţi n-au să vorbească de ea; prea ruşinoasă. Mulţi oameni, găsind că aceste amintiri sunt insuportabile şi le alungă din minte.

Şi, totuşi, în timp ce continua această zdrobire a sufletului meu, trebuie să mărturisesc că până şi excesul meu fragil de egoism era supus şi transformat la fel. Istorisesc doar povestea unei minţi, nu încerc s-o explic, şi mai ales nu o sentimentalizez. O descriu aşa cum a fost.

6. RĂZBOI PESTE PIMLICO

— Mă aflu încă pe insula Rampole, mi-am zis eu, şi nu există aicea nicio speranţă. Lumea aceea civilizată, frumoasă şi bună, pe care o visam în tinereţe, era o ţară de basm a copilăriei. În această vale îngustă trebuie să trăim plini de ură, mânaţi de instincte josnice, şi în această vale îngustă vom muri în curând.

Rowena înclina să fie pe jumătate de acord cu mine, şi, apoi, de dragul meu şi al ei, pornea să

lupte împotriva disperării noastre. Ea insista să-mi demonstreze că erau şi momente de soare şi frumuseţe şi că asta era o promisiune, că existau licăriri de bunăcredinţă în întuneric, iar dânsa mă iubea mai mult decât pe sine însăşi. Nicio lume nu este moartă dacă dragostea poate să trăiască în ea.

Mă iubea oare mai mult decât pe ea însăşi? Câtva timp, sufletul meu a depins cu totul de al ei, şi dacă această femeie slabă, irascibilă, plictisindu-se uşor şi dând dovadă de o generozitate nesăbuită m-ar fi părăsit, cred că m-aş fi pierdut cu totul. Dacă viaţa mea era plină de înjosiri, de epuizare şi de mânie neputincioasă, a ei era plină de povara neagră şi mult mai insuportabilă a singurătăţii, a aşteptării şi a fricii. Nu avea niciun prieten în Europa, iar rudele mele, nu totdeauna prea serviabile, i-au înlesnit puţinele relaţii pe care le avea. Şi-a găsit un apartament cât mai aproape cu putinţă de tabăra de instrucţie, dar ne întâlneam foarte rar şi în locuri nepotrivite, pentru că nu voiam să risc să fac o crimă, aducând-o în bătaia impertinenţelor galante ale caporalilor şi sergenţilor, stăpânii mei.

Când am venit mai târziu în batalionul de rezervă din nişte cazărmi din Londra, ea a închiriat un apartament în Pimlico. La Londra, disciplina nu era atât de riguroasă şi ne vedeam mult mai des. Am început să doresc cu pasiune să nu plec în Franţa până nu va deveni ea mamă.

Acum, privind în trecut, nopţile acelea ale noastre din Pimlico mi se par foarte frumoase. Străzile Londrei erau pe atunci foarte întunecoase din cauza raidurilor aeriene germane; casele deveneau ameninţător de înalte, toate imaginile erau exagerate, iar de-a curmezişul cerului vânăt se juca neîncetat o ciudată dramă tăcută a reflectoarelor şi a stelelor care se mişcau misterios. Şirurile de case înalte şi negricioase, cu portalurile lor cu stâlpi, erau întunecoase ori trădau prin crăpături subţiri şi linii de lumină aurie iluminaţiile

ascunse în dosul obloanelor şi perdelelor. Digul care domina fluviul negru şi sclipitor era foarte liniştit, părând că aşteaptă mereu rodul incantaţiilor magice ale reflectoarelor, iar minusculele lămpi roşii de pe navele aproape invizibile se furişau într-o parte şi în alta pe apă. Pe stradă treceau foarte puţini oameni sau câte un taxi.

Rătăceam pe străzi, vorbind în şoaptă. Ea se agăţa uşoară şi caldă de braţul meu; faţa ei dragă era lipită de a mea şi inima mea era îndreptată spre ea.

— Războiul acesta are să continue la nesfârşit, şoptea ea.

— Nu se poate să ţină la nesfârşit, o linişteam eu.

Pocnetul rachetelor ne anunţa vreun nou raid, şi atunci ne duceam în grabă în apartamentul ei şi eu o ţineam în braţe, în mijlocul gălăgiei tunurilor antiaeriene şi a bombelor care explodau, şi rămâneam acolo cât puteam mai mult, înainte de a mă întoarce la cazarmă. Şi, uneori, prin linguşire şi corupţie, aranjam lucrurile aşa încât să pot rămâne cu ea toată noaptea. Când eram cu dânsa, era fericită, şi cu greu mi-am dat seama de temerile şi singurătăţile ei nesfârşite din acest răstimp.

Până aproape de venirea copilului ea a lucrat într-o asociaţie feminină condusă de Lady Blettsworthy din Uppingminster, făcând bandaje în galeriile Academiei Regale. Iar proprietăreasa ei avea un suflet foarte bun şi-i arăta multă dragoste.

Uneori săvârşeam câte o gravă încălcare a disciplinei. Mă duceam în grabă la ea acasă, făceam o baie şi mă schimbam în hainele civile, care ne erau interzise. După aceea nu mai îndrăzneam să ne plimbăm pe străzi, dar ea se ducea şi chema un taxi şi ieşeam la un restaurant foarte plăcut şi discret din Wilton Street — Rinaldo se numea, însă nu ştiu dacă mai există acum. Mi se pare că azi toată partea aceea se

reconstruieşte. Luam o măsuţă de două persoane într-un colţ, cu o lampă cu abajur roşu, cu flori şi tot luxul banal şi plăcut al unor astfel de împrejurări şi acolo puteam aproape să uit uneori terenul de instrucţie şi ea să uite războiul.

Copilul nostru a venit până să fiu eu anunţat că voi pleca. Dar la trei zile după naşterea lui mi s-a cusut pe umăr insigna care arăta că eram ales pentru front. Rowena a născut copilul fără prea mari suferinţe, dar era foarte slabă şi am vizitat-o de două ori, înainte de a-i spune că trebuie să plec. M-am întâlnit cu Ferndyke şi i-am dat toate dispoziţiile necesare ca să se îngrijească de ea. Am trecut pe la vizita medicală şi mi-am căpătat noul echipament pentru front. Ea a primit vestea cu curaj, stând întinsă pe perne şi strângându-mi mâna.

— Draga mea, zisei eu, ştiu că am să mă întorc.

— Şi eu ştiu, zise ca, dar în acelaşi timp trebuie să plâng, iubitul meu, pentru că sunt atât de slabă, dragul meu, şi pentru că te iubesc atât de mult.

Nu avea niciun sens s-o las pe ea cu copilul nostru în întunecatul şi ceţosul Pimlico, expuşi raidurilor aeriene şi tuturor încercărilor dintr-un oraş bombardat, şi am reuşit s-o iau şi s-o duc într-o casă sănătoasă de ţară, pe care a găsit-o pentru mine soţia vărului meu Romer, lângă locuinţa ei, la Chalfont. Romer era plecat în Egipt; soţia lui avea şi dânsa un copil mic, iar cele două femei s-au plăcut încă de la prima întâlnire. Eram bucuros să le las pe amândouă alături în lipsa mea.

Plecarea trenului nu era prea potrivită pentru mine, aşa încât m-am pomenit din nou la Londra, având o oră şi jumătate de petrecut înainte de a mă întoarce în cuşcă. Un imbold m-a făcut să mă îndrept din nou spre Rinaldo şi m-am dus spre vechiul meu colţ. Acolo şedea un om şi mânca, dar localul era înţesat de lume şi am făcut din asta o scuză ca să mă pot aşeza pe scaunul meu obişnuit. În uniformă nu mai fusesem pe acolo, dar Rinaldo

m-a recunoscut, m-a salutat cu un zâmbet prietenos şi n-a făcut niciun comentariu asupra faptului că devenisem deodată un simplu soldat.

Am comandat o masă care era la fel cu aceea pe care o mâncasem împreună cu Rowena. Abia atunci am aruncat o privire spre individul care tocmai începea să mănânce dintr-un ***hors d'oeuvre,*** în faţa mea.

7. ÎMPREJURARE NEPOTRIVITĂ

Recunoaşterea s-a produs foarte încet. Unde mai văzusem eu acest trup îndesat, acest cap cu părul gălbui şi de ce mă tulbura în chip atât de ciudat?

Purta o uniformă navală, dar cu trese aurii ondulate, în loc de cele drepte care-i deosebeau pe oamenii din marina permanentă. Era un ofiţer din vreo armă auxiliară a marinei.

Apoi, mintea şi trupul au început parcă să-mi tremure laolaltă. Pe neaşteptate, în preocupările mele pentru Rowena, apăruse această mare ocazie care mi se păruse — câte veacuri erau de atunci? — obiectivul suprem al vieţii mele. Aici, în ceasul pe care mi-l fixasem pentru cele mai duioase gânduri, stăteam faţă în faţă cu răzbunarea. Căpitanul de pe ***Leul de Aur*** se afla în faţa mea, şezând pe scaunul Rowenei. Creierul părea că mi se învârteşte în ţeastă. Până când nu va înceta să se mai rotească, nu puteam să spun sau să fac nimic.

Căpitanul părea că nici nu-şi dă seama de prezenţa mea. Atenţia îi era împărţită între o farfurie cu ridichi şi câteva măsline. Apoi trecu la salata de cartofi.

Cum să mă răfuiesc cu el?

Eram uimit să descopăr cât de puţin eram dispus să mă răfuiesc cu dânsul. Doream să mă gândesc la Rowena, nu la această poveste veche. Cine naiba l-a adus aici tocmai acum! Şi ce aş putea să fac cu el? Nu puteam să-l ucid dintr-o dată, când stătea în locul în care stătuse Rowena şi de unde ea îşi

manifestase dragostea faţă de mine cu fiecare privire din ochii ei negri, acum nicio lună. Şi totuşi, nu puteam să fiu atât de necinstit faţă de trecutul meu, încât să las această întâlnire să treacă neobservată.

Masa mea trebuia să înceapă cu un ***consommé.*** Felul meu de mâncare a venit tocmai când chelnerul strângea resturile de la gustarea căpitanului. Mi-am umplut încet farfuria cu supă. Supa lui, când i-a fost adusă, era un lichid gros ca o cremă. L-am privit cum îşi potrivea şervetul la gât, aşa cum făcea şi mai înainte, cum a apucat apoi lingura cu mâna sa pistruiată. Am avut o inspiraţie. Oare nu învăţase nimic din zilele acelea de pe ***Leul de Aur?***

Nu! Îşi sorbea supa cu aceeaşi sorbitură zgomotoasă. Mi-am luat lingura şi am început să-l imit la perfecţie. Fantomele primului ofiţer şi a maşinistului deveniră aproape vizibile în jurul nostru. Îşi lăsă jos lingura de supă şi privi ţintă la mine, întocmai cum privise acum cinci ani. O cercetare mai atentă dădu putinţă recunoaşterii.

A trebuit să-mi stăpânesc impulsul nedemn de a râde.

— Ciudat loc pentru asemenea întâlnire, zisei eu.

— Al dracului de ciudat, zise el.

— Mă cunoşti?

Rămase pe gânduri. Se vedea că amintirile îi erau încă vagi.

— Parcă te cunosc de undeva, mărturisi el cu ochii aţintiţi asupra mea.

— Ar trebui să mă cunoşti, zisei eu, bătând în masă. Dacă ţinem seama că m-ai ucis.

— Ah! zise el; îşi ridicase din nou lingura de supă, dar acum o lăsă jos, făcând o pată care se întinse pe faţa de masă. Da. Acum îmi amintesc. Nu m-am aşteptat să te mai văd vreodată în faţa ochilor.

— Ei bine? zisei eu.

— Eşti tânărul acela. Nu?

Am făcut tot ce am putut ca să par rece, aspru şi grav:

— Omul pe care l-ai înecat.

Îşi strânse colţurile gurii şi îşi mişcă încet capul dintr-o parte în alta.

— Nu se poate, zise el. Nu cred în stafii. Cel puţin nu în stafii care imită pe superiorii lor când mănâncă supa. Dar cum ai scăpat din cabina aceea? Presupun că ai ajuns în cealaltă barcă.

Clătinai din cap.

După toate probabilităţile, lucrurile ar fi trebuit să-l uimească şi să-l nedumerească, dar nici vorbă de aşa ceva.

— Sunt unii indivizi, zise el, pe care nu poţi să-i îneci. Dacă războiul ăsta nu m-a învăţat altceva, m-a învăţat măcar acest lucru.

— Ai făcut tot ce ai putut.

— Sunt uneori anumite antipatii, zise el cu un aer de scuză.

Arboră un rânjet şi se pregăti să-şi sfârşească supa.

— Doamne! zise el. Ce silă îmi era de mutra dumitale la masă! Dar „silă” nu e cuvântul cel mai potrivit.

De astă dată, cel nedumerit eram eu.

Făcu un gest amabil cu lingura de supă, invitându-mă să-mi continui masa.

— De data asta am să suport, zise el cu un aer dc concesie, şi îşi termină supa în aparenţă netulburat.

— Bandit bătrân şi afurisit! am zis, deşi era nedemn din partea mea să-i spun astfel.

— Destul, zise el savurându-şi ultima înghiţitură.

Îşi împinse farfuria de supă şi îşi şterse faţa cu şervetul, frecându-se de mai multe ori. După ce făcu acest lucru cu grijă, mi se adresă cu o amabilitate neobişnuită:

— Eşti în kaki, zise el; ca şi toată lumea. S-a terminat cu aerul acela de gentleman? Credeam, d-le Blettsworthy, că te vor face ofiţer.

— N-am vrut eu.

— Depinde de gust. Şi ţi-au cusut pe umăr eticheta aceea roşie.

— Plec pe front săptămâna viitoare.

— Eu nu pot să sufăr tranşeele, zise el. Sunt bucuros că n-am ajuns la asta.

Dumnezeu ştie unde ajunsesem în situaţia asta a noastră. Se risipise totul în aer. Vorbeam ca nişte vechi cunoştinţe care se întâlniseră întâmplător. Felul lui de a trece peste lucrurile din trecut punea stăpânire şi pe mine.

— Dar dumneata ce faci? întrebai eu.

— Pe un vas cu misiune secretă, zise el. Submarine şi puitoare de mine. Merge treaba!

— Şi-ţi place?

— Să nu-mi placă! După ce am fost un nenorocit de cărăuş de lăzi în toată lumea? Sigur că îmi place. Războiul ăsta nu vreau să se termine niciodată, cel puţin nu până când n-am să fiu aruncat în aer… Aş putea să spun multe… Numai că n-ar trebui.

Se hotărî să mi se destăinuiască. Se aplecă deasupra mesei ca să fie cât mai aproape de mine şi şopti răguşit:

— Am dat gata unul săptămâna trecută.

Se lăsă pe spate, zâmbi şi dădu din cap. Devenise foarte binevoitor.

— S-a apropiat până la cincizeci de metri de noi. Ne urmăreau de vreo oră, scoţându-şi periscopul şi semnalizând. Am tras spre ei cu o puşcă veche, ca în disperare, şi apoi ne-am coborât pavilionul. Ne-a înconjurat de două ori, examinându-ne, şi apoi s-a apropiat de bord. Fraierul! Dar fără îndoială că noi aveam o înfăţişare nevinovată. Aveam un tun, mascat cu o prelată vopsită ca şi restul navei; n-o dăm la o parte, ci tragem chiar prin ea şi de fiecare dată o

înlocuim cu alta nouă şi ăla nu şi-a dat seama de nimic, decât după ce a fost lovit. Cu un obuz mic, solid, de oţel, care găureşte pielea vasului, ştii. Doamne! Ce surprins a fost! Cu o clipă înainte ne supraveghea, îşi luase în mână o portavoce ca să ne dea ordine şi aşa mai departe şi în clipa următoare submarinul se ducea la fund sub el ca o piatră, iar el se zbătea în apă. Prelatanoastră întotdeauna ia foc şi trebuie dată jos şi această flacără i-a atras atenţia şi nici nu şi-a dat seama ce se întâmplase sau ce se întâmplă. S-a gândit că poate noi am aruncat ceva în aer şi am luat foc. Chiar şi când s-a scufundat, el tot mai privea ţintă spre noi. Apa i-a trecut peste cap şi aerul din vasul lui blestemat gâlgâia şi bolborosea în jur. Ce am mai râs! De mulţi ani n-am mai râs aşa.

Acum el nu râse, dar în orice caz părea nespus de satisfăcut de sine însuşi.

— Aş putea să-ţi mai spun multe, zise el şi se apucă să-mi povestească într-adevăr multe. Indiferenţa lui faţă de mine, cu excepţia rolului meu pasiv de ascultător, era completă.

Îmi vorbi despre şiretlicurile şi înşelăciunile în care degenerase războiul submarin. Îşi puse coatele pe masă, ţinând cuţitul şi furculiţa ridicate în sus, în timp ce-şi amintea de câte un amănunt savuros al vreunei uimitoare povestiri antisubmarine. Iar eu îmi dădui seama mai mult ca oricând că insula Rampole se răspândise acum într-adevăr peste tot şi înghiţise întreaga lume. Nu aveam niciun cuvânt de spus pentru civilizaţie, în faţa acestui val de satisfăcută experienţă a omuciderii. Şedeam, contemplând o mentalitate a cărei singură plăcere era triumful — un grosolan triumf masculin de supunere a unei femei, de supunere cumpărată a unei femei sau triumful asupra unei adversar păcălit care se ducea la moarte. Care din noi, el sau eu, eram fiinţa omenească? Eram eu sau el insul anormal?

Ne-am despărţit în faţa uşii lui Rinaldo, cu o cordialitate de necrezut.

— La revedere! zise el.

— La revedere! zisei eu.

— Îţi urez noroc! îmi ură el.

— Noroc, zisei eu, dar nu mi-am cercetat inima ca să aflu dacă-i uram noroc lui sau viitoarei torpile de care va trebui să se ferească.

Eram atât de uluit de această răsturnare absurdă a tuturor aşteptărilor mele, încât m-am întors la cazarmă ca în puterea unei vrăji, uimit să-mi dau seama din nou de cruzimea oamenilor. Acest om îmi răpise cu mult timp în urmă ultima mea încredere în viaţă, îmi prăvălise raţiunea în fantezia insulei Rampole şi în concepţia mea prezentă asupra răutăţii din lume şi iată-l ivindu-se din nou, tocmai când eram muiat şi înduioşat de despărţirea de tot ce iubeam, pentru a mă asigura că însăşi insula Rampole nu era altceva decât o caricatură blajină a realităţii aspre a existenţei. Cât de departe era acel Dumnezeu pe care unchiul meu îl invocase să-mi îmbărbăteze sufletul în anii aceia tineri! În noaptea asta mi se păru că în acest cer îndepărtat, albastru şi presărat de stele, deasupra faţadelor umbrite de pe Buckingham Palace Road guvernează un Dumnezeu cu o faţă tot atât de implacabilă ca şi faţa bătrânului căpitan, un Dumnezeu al triumfurilor animalice şi al implacabilei îndârjiri. A bate până la moarte pe un ins neîndemânatic era cu totul în spiritul unui astfel de Dumnezeu. În paza acestui Dumnezeu, care nu ştia ce este mila, a acestui Dumnezeu al Urii, trebuia să-mi las iubita şi plăpândul nostru copilaş şi să pornesc spre masacrele acelea sumbre din Franţa, cărora li se spunea bătălii.

Şi deodată, în timp ce mă îndreptam cam în silă spre temniţa mea, rachetele au început să pocnească, avertizând apropierea unui raid aerian, şi departe, spre răsărit, s-a ridicat vacarmul tunurilor antiaeriene, răspândindu-se şi

înconjurându-mă şi trecând pe deasupra mea, până când tot cerul şi pământul s-au acoperit de ameninţări şi explozii.

Lumea păru că dispare ca prin farmec de pe străzi, iar eu îmi continuai drumul, fără să mă grăbesc, fără să mă opresc sau să mă adăpostesc, vorbind însă unui adversar temut şi nezărit.

— Va trebui să mă ucizi, zisei eu, căci nu vreau să mor de bună voie. Am să rezist, Brută! Am să rezist până la capăt. Şi dacă ai să te atingi din nou de Rowena mea, tu, care ai împins-o la moarte, dacă măcar te atingi de ea sau de copilul nostru…

M-am oprit brusc, în căutarea unei ameninţări, şi am rămas ameninţând cu pumnul stelele de pe cerul agitat.

Cu trei ore în urmă fusesem în braţele Rowenei, vorbindu-ne în şoaptă. Părea de necrezut ca în acest univers zgomotos, tunător, răuvoitor, Rowena să doarmă, cu genele încă umede poate de lacrimile despărţirii noastre, blândă şi totuşi curajoasă, împreună cu copilul nostru, cald şi adăpostit de îmbrăţişarea ei.

8. Dl. BLETTSWORTHY ÎN LUPTĂ

A venit ziua când am scris în grabă ultima scrisoare necenzurată către Rowena, şi coloana noastră a pornit în marş, pe străzi, către gara Victoria, în sunete de fanfară, cu fete şi femei care se îmbulzeau spre rândurile noastre. Nu era nimeni care să-şi ia rămas bun de la mine; dar în jurul meu era o furtună de emoţie, şi eu făceam semne de rămas bun unor străini, eram sărutat pe neaşteptate de câte o femeie necunoscută, şi strigam „La revedereee”, împreună cu camarazii mei. Şi astfel, prin cheiuri şi dane, pe vaporul plin ca o cutie de sardele, pe pasarele zgomotoase, prin trenuri ticsite, într-o tabără prăpădită, şi după un marş lung, am ajuns pe front.

Am fost transportaţi în dosul frontului, în întunericul trenurilor blindate — ferestrele fuseseră scoase şi înlocuite cu tablă — şi în cele din urmă ne-am dat jos, pentru a ne opri în bivuac, pe o burniţă, într-un platou pustiu, şi pentru a asculta mugetul surd al tunurilor, cărora în curând aveam să le fim oferiţi. Ardam reuşise până în cele din urmă să pună mâna pe mine. Eram înfrânt, şi Ardam se juca acum cu mine după cum îi plăcea, pe eşichierul nebun al războiului modern.

Încet, inevitabil, eram împins înainte, printr-o ţară care era mereu tot mai groaznic pustiită. Ne opream, ne odihneam şi înaintam din nou.

Copaci, case, biserici, fabrici, în această ţară a efortului suprem al omului, deveniră în cele din urmă simple buturugi despicate şi zdrenţe; o activitate nebună de săpare a tranşeelor şi de aşezare a sârmei ghimpate continua la nesfârşit şi pământul era din ce în ce mai sfâşiat de craterele exploziilor de obuze şi presărat cu material de război, ruginit, zdrobit, părăsit. În mijlocul acestor ruine treceau convoaie de camioane şi căruţe cu provizii, şi un du-te-vino nesfârşit de trupe. Am văzut trecând ambulanţe, târgi, răniţi care mergeau în picioare, prizonieri.

Am făcut o haltă şi ni s-a dat echipament mai uşor. Eram pregătiţi să intrăm în linia frontului.

Curând am ajuns în zona focului şi am putut să aflăm, dacă doream, diferitele ţipete şi tânguieli ale obuzelor şi ce puteau însemna aceste zgomote pentru noi. Obuzele explodau în jurul nostru, aruncând în sus coloane masive de fum negru-roşcat, care păreau să stea mult timp nemişcate, fierbând pe dinăuntru, şi apoi izbucneau. Am început să simţim mirosul dulceag al gazelor de luptă şi ne-am pus pe figură măştile înăbuşitoare, care ne făceau să semănăm cu nişte capete de porci, sub căştile de tablă vopsită. Apoi a venit huruitul unui aeroplan care ne-a presărat cu foc de mitralieră, a ucis doi oameni chiar lângă mine şi a

lăsat alţi trei răniţi pe pământ. Unul din ei se zvârcolea şi ţipa foarte respingător şi deodată, alimentat de răutatea aflată în inima mea, m-am pomenit că-l urăsc. Căci toată cruzimea universului se afla în mine ca şi în jurul meu, iar nervii mei erau în defensivă.

După un popas în aşteptarea nopţii protectoare ne-am reluat înaintarea spre front. Loviturile tunurilor de mare calibru erau din ce în ce mai grele, iar noi înjuram şi ne poticneam pe drum prin terenul sfârtecat şi nesigur. La un moment dat, am trecut pe lângă amplasamentul unui tun pe care nu l-am observat, şi am fost aproape asurziţi de bubuitura neaşteptată de lângă noi. Obuzele veneau spre noi, într-adins spre noi, ne găseau urma tot atât de uşor pe întuneric ca şi la lumina zilei. Vâlvătăi roşii luminau oribil regiunea devastată, trădau îndepărtatelor mitraliere prezenţa grupurilor noastre şi lăsau să se vadă în jurul nostru nenumăraţi morţi căzuţi.

Ne îndreptam acum spre o zonă foarte contestată a frontului. Adierile descompunerii trupurilor omeneşti deveniră frecvente. Apoi câtva timp am trecut printr-o regiune plină de cadavrele neîngropate ale inamicilor şi ale propriilor noştri oameni, pe jumătate dezbrăcaţi.

Am căzut peste un cadavru care mişuna de viermi; genunchiul mi s-a înfundat în oroarea moale. Era un loc unde cu toţii eram obligaţi să călcăm peste morţii noştri. În astfel de împrejurări am muncit la o tranşee, unde mi s-a dat o grenadă şi mi s-a spus să aştept până în zori din partea căpitanului ordinul de pornire la atac. Între timp, ne-am ghemuit în tranşeea murdară, am mâncat carne şi marmeladă cu atâta poftă câtă puteam să avem, am fumat ţigări, am tresărit la zborul şi şuieratul obuzelor din jurul nostru, şi am reflectat asupra vieţii.

— Insula Rampole, zisei eu, era plină de bun-simţ faţă de această realitate.

Şi, deodată, mă năpădi gândul copleşitor că voi fi ucis şi că Rowena va rămâne pe lume fără mine, expusă din nou tuturor perfidiilor şi cruzimilor omeneşti. Acest lucru ar fi întocmai după dorinţa căpitanului. Încrederea noastră în întoarcerea mea nevătămată fusese încrederea unor nebuni. M-am ridicat brusc în picioare.

— Dumnezeule! zisei eu ca din senin. Ce fac eu aici? Mă duc acasă, departe de această blestemată nebunie. Am lucruri serioase de care trebuie să mă îngrijesc.

Căpitanul meu era un omuleţ cu aerul unui băiat de prăvălie, un gentleman de moment, cum obişnuiam noi să-i spunem, cam de vârsta şi înfăţişarea mea. Ţinea în mână un revolver, fără să ameninţe cu el şi fără să-l ţină ascuns. Dar ştia cum să mă împiedice.

— E curată nebunie, prietene, zise el; dar acum e mai bine să rămâi aici. Drumul spre casă pentru noi toţi, de aici, duce drept înainte, spre răsărit. Nu vei trăi niciun minut, dacă încerci să ieşi din această tranşee şi să te duci înapoi. Asta-i curată sinucidere.

— Ei bine, atunci să pornim înainte, zisei eu, supunându-mă.

Aşteptarea părea că se prelungeşte la nesfârşit.

— De ce m-am întors din America? zisei eu.

El stătea lângă mine şi îşi cerceta ceasul de la mână.

— Gata? zise el numaidecât după aceea.

Mi-am pipăit arma atârnând în bandulieră.

— E timpul, zise el şi ieşirăm din tranşee amândoi odată. Se făcuse lumină şi cerul de răsărit din faţa noastră era roşu. Lumea părea că se întinde largă în faţa noastră. Orizontul albastru din faţă explodă de rachete şi tunuri în clipa ieşirii noastre. Obuzele noastre produceau coloane răsucite de fum şi de praf în mijlocul acestei confuzii albastre.

Atacul nostru era o înaintare greoaie pe pământul răscolit şi sub o povară grea, către un inamic nevăzut. Oamenii noştri erau atât de împovăraţi, încât nici nu făceau impresia unor oameni care au pornit la atac. Se poticneau, îndoiţi din spate şi abătuţi, dând impresia că mai curând ar fugi de ceva decât ar da un atac. Alcătuiau un fel de desen cu figuri albastru-kaki, repetate la nesfârşit în lumina rece a dimineţii. În timp ce mergeau tupilându-se prin gropi şi băltoace murdare îşi pierdeau alinierea, iar ici-colo se strângeau buluc.

Micul meu căpitan cu înfăţişare de băiat de prăvălie, care se ţinuse câtva timp alături de mine, alergă înainte şi seântoarse spre un grup de oameni. După gesturile lui, puteam să-mi dau seama că le spunea să se răspândească. O clipă zării cinci soldaţi care înaintau şi un ofiţer lângă ei, făcându-le semn cu mâna. Apoi ceva păru să cadă din neant printre ei, cu un fulger orbitor şi cu o detunătură imensă.

Ceva umed mă izbi. Cei cinci oameni dispăruseră. Nu mai era nimic acolo decât un izvor negru de fum şi praf care se risipea. Dar pretutindeni în jurul meu zăceau zdrenţe însângerate, fragmente de echipament şi bucăţi palpitânde de carne sfâşiată, care se mai mişcau câteva clipe, ca şi cum ar fi fost încă vii. Mă oprii înspăimântat. Genunchii păreau că mi se moaie! Mă clătinai şi mă cuprinse greaţa.

Stăteam în picioare pe câmpul de luptă, ameţit, dezgustat şi suspinând. Îmi veni în minte nelămurit maxima pe care căpitanul mi-o sugerase, că singura cale de a ieşi de aici ducea spre răsărit, prin liniile inamicului. Îmi continuai drumul. Nu ştiu cât timp am mers înainte. Cred că plângeam ca un copil nenorocit.

Deodată, picioarele îmi fură lovite şi căzui jos. Era ca şi cum aş fi fost izbit în glezne cu o bară de fier.

— Blestem! zisei eu, sunt ucis! şi simţii că speranţele mă înşelaseră.

Deznădejdea mea copilărească se schimbă în furie. Mă rostogolii în fundul unei râpe, înjurând pe Dumnezeu şi soarta, şi mă pomenii într-o cavitate în formă de castron, din care abia se zăreau capetele acoperite cu căşti ale oamenilor trecând deasupra. Era compania D, al doilea val al nostru. Trecură şi se făcură nevăzuţi.

Am puternica bănuială că am leşinat şi mi-am revenit din nou. Se părea că în groapa aceea mă aflam în afara lucrurilor, bătălia trecând la câteva picioare deasupra capului meu. De mai multe ori, pământul de pe marginea gropii mele zbură în mici împroşcări. Mă rostogolii pe spate, şi, după ce apreciai cu grijă adâncimea acestui adăpost, mă îndreptai din şale pentru a-mi examina rănile. O pulpă sângera, însă nu prea mult, iar celălalt picior avea un os zdrobit. Dar nu eram ucis.

Îmi cântării situaţia. Părea că-mi cumpănesc întreaga viaţă.

Pentru acest moment mă înrolasem. Acesta era sfârşitul serviciului meu activ. Pentru asta fusesem adus din America, instruit şi echipat. Ce nebunie! Departe, deasupra bătăliei, cerul se înroşea spre răsărit şi o mică linie de nori orizontali strălucea ca un aur sclipitor şi roşcat.

La început, n-am simţit aproape nicio durere, în afară de o înţepătură ascuţită, atunci când mişcăm osul rupt. Inima îmi era aprinsă de răzvrătire. Să te naşti pentru asta! Să trăieşti pentru asta!

Mă adresai întregului univers:

— Şi tu, tu, Idiotule, zisei eu, ce mai ai de gând, înainte de a termina cu mine pentru totdeauna?

9. Dl. BLLTTSWORTHY ÎŞI PIERDE UN PICIOR

Ceea ce a urmat a fost o zi şi jumătate de mânie şi suferinţă în groapa aceea. Îmi amintesc prea

puţin de ceasurile nesfârşite de sete, durere şi febră. Atunci, sunt sigur că erau nesfârşite. Sufeream de o veşnicie şi cădeam în nesimţire şi renăşteam şi trăiam din nou.

După aceea, un om grav rănit din compania D. Se furişă în groapă lângă mine. Fusese împuşcat în umăr şi după aceea lovit de mai multe ori de focul mitralierelor, în timp ce se străduia să-şi găsească un adăpost. Se târî şi căzu în această groapă, sleit de puteri. Îşi smulse masca de gaze şi-mi ceru apă, dar era prea slăbit pentru a înghiţi ceea ce îi dădui eu, şi sângeră încet până muri. Era cenuşiu la faţă şi inert şi nu-mi răspundea când îi vorbeam, dar şoptea tot mereu răguşit: „A-pă”. Haina i se înnegrea de sângele care se răspândea peste tot. După câtva timp se sufocă o dată sau de două ori, suspină şi apoi înceta să se mai mişte sau să vorbească. Rămase inert. Rămase tăcut, cu gura deschisă; nu-i auzii horcăitul de moarte şi nu ştiu când a murit.

După aceea, a venit altul dintre ai noştri, pe care-l cunoşteam puţin, şi acesta era rănit uşor. Se lăsă să cadă peste mine şi se ghemui gâfâind şi ştergându-şi faţa. Privi ţintă câteva clipe la faţa mortului, apoi îi întoarse spatele.

— Un dezastru, zise el. Jumătate din oamenii noştri sunt morţi.

Rosti câteva nume.

— N-am văzut nici măcar un blestemat de neamţ, zise el.

Tresări când un obuz explodă în apropierea noastră. Ne ghemuirăm tăcuţi câteva clipe, ca şi cum obuzul ar fi putut să vină pe urmele noastre.

— Am să te ajut să ieşi de aici la căderea nopţii, îmi făgădui el, după ce-i arătai natura rănilor mele. Cred că era bucuros să aibă o scuză pentru a sta pitit aici şi pentru a se întoarce apoi în spatele frontului. Teoretic, el era încă obligat să înainteze. Se arătă foarte binevoitor faţă de mine şi mă ajută cu destulă îndemânare să-mi bandajez piciorul

rupt. Dar în noaptea acea germanii menţinură Ţara Nimănui atât de luminată de flăcări şi atât de secerată de focul mitralierelor, încât nu îndrăznirăm să ieşim din ascunzătoarea noastră. El făcu încercarea de a porni, dar se întoarse înapoi.

Sufeream amândoi foarte mult de sete. Vărsasem mai înainte jumătate din apa pe care o aveam pe buzele muribundului, care acum era mort şi sta ţeapăn lângă mine. Tovarăşul meu cel viu spunea să luăm un bidon de apă de la vreunul din morţii de afară, dar nu îndrăzni să iasă.

În noaptea următoare veni o acalmie a luptelor şi, făcând un efort, izbutirăm să ne întoarcem în tranşeea din care începuse înaintarea. Amândouă picioarele îmi erau impracticabile, şi, când am încercat să-l îndoi pe cel care nu era rupt, piciorul sângeră. Aşa că m-am târât în coate, şi ori de câte ori o lumină trecea pe deasupra rămâneam nemişcat şi mă prefăceam mort, de teama vreunui ţintaş sau mitralior german care ar fi putut să mă observe. Tovarăşul meu se ţinea pe lângă mine, ajutându-mă prea puţin, în afară de senzaţia de tovărăşie omenească pe care mi-o dădea.

Ajunserăm în cele din urmă la vechea noastră tranşee prin simplu accident. Am căzut în ea cu capul înainte fără s-o observ, şi era cât pe-aci să fiu luat drept un soldat german şi străpuns cu baioneta. Acolo am găsit apă de băut şi oameni care să ne ajute. Erau din divizia a noua, din Downshire, veniţi în ajutorul resturilor trupelor noastre.

Dimineaţa s-a pregătit o brancardă pentru mine şi am început o călătorie tristă şi dureroasă înapoi, spre o lume mai normală. Strângeam din dinţi şi îmi fixam gândurile asupra Rowenei. Oricât aş suferi, m-am hotărât să mă agăţ de viaţă de dragul ei. Eram târât prin tranşee, purtat pe câmp deschis, aşezat la marginea drumului ca să aştept o ambulanţă ce întârzia jumătate de zi până să vină. După o suferinţă, care mi s-a părut că durează de

ani de zile, am ajuns la un punct înaintat de triere şi am fost pregătit pentru continuarea călătoriei. Apoi, trecând prin ambulanţă, prin punctul de repartizare, printr-un punct de evacuare şi printr-un tren ticsit, care abia se târa şi făcea manevre la nesfârşit, am ajuns la spitalul în care, în sfârşit, piciorul cu osul zdrobit şi sfărâmat mi-a fost amputat de la genunchi.

Şi astfel, în cele din urmă, schilod şi cu sufletul pustiit, m-am întors în Anglia, la Rowena.

10. DURERE ÎN NOAPTE

Când trupul zace ore întregi care par nesfârşite, cuprins de dureri la un picior pe care nu-l mai ai, când tihna şi somnul par a fi la zeci de mii de ani depărtare şi perspectiva unei vieţi de şchiop e prea agasantă ca să te gândeşti la ea, mintea rătăceşte cu o uşurinţă extraordinară prin universul vast pe care Dumnezeu l-a părăsit. Căci acum se părea că ultimele ecouri ale personalităţii unchiului meu dispăruseră din mine îşi că trebuia să mă obişnuiesc a trăi într-un sistem de lucruri care, de la puroiul şi otrava din rana mea şi până la steaua cea mai îndepărtată nu avea pentru mine nici generozitate şi nici vreun scop. Nu eram singur în dezamăgirea mea, căci atare credinţă dispăruse, îmi dădeam seama, în întreaga lume din jurul meu. Fac parte dintr-o generaţie care n-a crezut niciodată cu adevărat. Dar împrejurările m-au ajutat să văd deosebit de limpede acest lucru.

Nu există niciun Dumnezeu bun al oamenilor, nicio umanitate iminentă în această sumbră risipă de spaţiu şi timp. Asta, se pare, o recunoaştem azi cu toţii.

Şi, totuşi, bunătate există.

Există acel ceva care se află între Rowena şi mine. Poate că e trecător şi dispare, dar asta nu va schimba faptul că a existat între noi şi în jurul nostru. Nu e vorba nici de ea, nici de mine. N-are

nicio legătură cu satisfacţia. E ceva mai bun decât fiecare din noi: a fost şi este încă dragostea.

Uneori, lucrurile văzute şi lucrurile auzite capătă o însuşire care le înalţă, sau pare că le înalţă deasupra durerii, cruzimii, stupidităţii, fricii sau prudenţei. Sunt anumite momente de frumuseţe vădită, şi este ceva în muzica adevărată, care face ca până şi căpitanul, în postura lui cea mai josnică şi mai cumplită, să pară mic şi înfrânt. Eu, chiar şi eu, sărmana fiinţă care sunt, am văzut lumea transfigurată şi am cunoscut splendoarea acestei viziuni.

Şi de aceea nu sunt încă dispus să mor. Nu sunt la capătul curajului şi cu siguranţă ca acest curaj vine din ceva bun, deşi cu totul neînţeles, din mine şi mult mai presus de mine.

Iubire, frumuseţe şi curaj. Îmi strângeam pumnii şi încleştam dinţii de dragul lor, în ceasurile de cea mai cumplită suferinţă.

Mintea rătăceşte cu o uşurinţă extraordinară prin univers în aceste ceasuri lungi de singurătate şi răbdare, dar în cele din urmă poate să vină înapoi cu mâinile goale şi să se odihnească totuşi ca şi când căutările ei s-ar fi sfârşit.

Oare aceste explorări vor ajunge vreodată la un alt sfârşit?

11. OCHIUL PRIETENOS

În spitalul de convalescenţi de lângă Rickmansworth mi-am dat seama că un Ochi mă observa neîncetat.

Era un ochi căprui-roşcat. Privea dintr-un sistem de bandaje care mai lăsa să iasă deasupra o claie uriaşă de păr castaniu şi dedesubt o barbă mare castanie şi o gură roşie şi expresivă. Era limpede că asupra acestui om eu exercitam o atracţie irezistibilă. Trupul care îl purta era în aceeaşi rezervă cu mine. Se învârtea mereu în jurul meu şi făcea mici încercări de a lega o conversaţie, în

timp ce Ochiul mă examina cu detaşarea luminoasă, dar lipsită de expresie a unei lanterne. În timpul nopţii îl descopeream pe acest pacient stând cu capul său bandajat întors în aşa fel încât Ochiul să mă poată privi pe deasupra paturilor ce ne despărţeau.

Răspunsei avansurilor sale de a lega o conversaţie. Pacientul nu era unul din cazurile noastre cele mai grave. Într-adevăr, mergea spre însănătoşire. O schijă de obuz îi jupuise mare parte din pielea frunţii şi o pleoapă, şi, ceea ce era mai uimitor, fără vreo vătămare mai gravă a ochiului, ochiul lipsit de importanţă pentru mine, care era acum bandajat şi nu se vedea. În curând va veni vremea când acesta va arăta din nou întreg şi nevătămat şi va atenua strălucirea tovarăşului său. Braţul posesorului acestui ochi era de asemenea într-o eşarfă. Aceeaşi explozie de obuz îi atinsese mâna dreaptă. În prezent, ea era încă numai un triumf chirurgical şi s-ar putea ca niciodată să nu-şi mai recapete vechea elasticitate. Polifem, căci acesta era numele pe care i-l dădeam în sinea mea omului, se străduia să scrie şi să deseneze cu mâna stângă. Dădea dovadă de o mare perseverenţă.

— Va fi o plăcere când voi putea să-mi dau jos barba asta, zise el; atunci când va sosi timpul.

Era foarte convins că cei răniţi se vor bucura de recunoştinţa şi devoţiunea oamenilor pentru tot restul vieţii, dar nu dorea — zicea el — să trăiască depinzând tot timpul de alţii. Discutase cu alt om de la spitalul militar, după câte ştiam eu, posibilităţile găsirii unui partener într-o agenţie de publicitate. Pentru această eventualitate va fi foarte important să poată să scrie şi să facă mici desene.

Vorbeam mult împreună, dar totdeauna la sfârşitul discuţiilor noastre manifesta o ciudată lipsă de dispoziţie de a sfârşi conversaţia. Nu mai spunea nimic important, după primele noastre schimburi de experienţă, însă avea mereu aerul că

ar avea de gând să mai spună ceva foarte important.

Într-o zi Rowena, care venea acum foarte des la mine, mi-a adus copilul să-l văd. În ziua aceea mă ridicasem în cârje şi aveam promisiunea unui picior mecanic care, spuneau ei, nu se va observa aproape de loc. Avea să fie cel mai costisitor tip de picior mecanic. Atât de supus eram acum în faţa nenorocirii mele, încât aveam cele mai strălucite speranţe de mândrie şi triumf când voi folosi acest mecanism de arcuri şi plută, care desigur că nu a atins niciodată aceste aşteptări. Îi arătai Rowenei schiţele speciale care îmi fuseseră date.

A fost o după-amiază foarte fericită. Rowena era duioasă şi fermecătoare şi războiul, ca şi nenorocirile vieţii, erau departe dc universul fiului nostru, sănătos şi înfloritor. S-ar putea ca asemenea lucruri să nu se mai repete mulţi ani de acum înainte. El începuse să crească şi făcea încercări de conversaţie monosilabică. Era adorabil şi demn de invidiat. Şi era foarte dulce şi amuzant. Tot egoismul meu părea să se fi concentrat asupra lui. Am stat cu toţii pe verandă, şi mi-a fost atât de greu să mă despart de ei, încât am pornit cu cârjele şi i-am condus până la poartă.

Când m-am întors pe verandă să-mi strâng cele câteva cărţi şi hârtii pe care le lăsasem acolo, am găsit Ochiul aşteptându-mă. În tot timpul vizitei, Polifem stătuse afară şi ne observase.

— Cine-i omul ăsta? întrebase Rowena.

— ***Observatorul*** zilnic şi ***Observatorul de Duminică,*** îi răspunsesem eu. El strânge firimiturile de fapte care scapă Presei.

— N-are decât să privească, spusese Rowena, dacă asta îi face bine.

Acum că ea plecase, el veni spre mine şi spuse:

— E bine că te văd atât de fericit, Blettsworthy.

— Asta-i amabil din partea dumitale, zisei eu recunoscător, căci simpatia în fericire este mai rară decât simpatia în nenorocire.

— Îmi face bine… foarte bine.

— Sunt bucuros să-i pot face bine cuiva.

— Crede-mă că aşa este, stărui el. Ştii, am motive speciale să-ţi doresc binele.

Îmi luai un aer defensiv şi întrebător.

— Îţi datorez foarte mult… şi într-un fel şi în altul.

Era ceva familiar în gesturile şi intonaţia sa.

— Trei mii de lire, fără să mai pun dobânzile.

— Lyulph Graves! zisei eu.

— Ei? zise el, aşteptându-mi răspunsul.

— Trei mii de lire de aur şi fata mea de aur. În orice caz, pentru ultima te iert.

— Şi bine faci, zise Graves, cu un gest spre poarta spitalului pe unde plecase Rowena.

Vechea dorinţă de răzbunare îmi dispăruse şi în privinţa lui. Îmi dădui seama că eram mai norocos decât el şi că nu avea niciun sens să-l mai urmăresc.

Întinsei o mână pe deasupra cârjei şi strânsei mâna lui stângă.

— Ce tânăr şi naiv eram! zisei eu.

— Şi eu, bolnav de dorinţa de a întreprinde mereu câte ceva. Am căpătat o lecţie.

Ne privirăm unul pe altul.

— Uită-te la noi acum!

— Uită-te la noi.

— Şi ce am învăţat, şi cu ce am rămas din toate astea?

Stăturăm un răstimp stânjeniţi, în vreme ce eu începeam să-l recunosc vag în această deghizare. Avea aceeaşi ţinută —instrucţia militară nu i-o schimbase. Printr-un consimţământ tacit ne aşezarăm pe verandă să stăm de vorbă. Şi, deoarece eram amândoi prizonieri în acest spital, trebuia fie să continuăm să fim prietenoşi, fie să ne certăm şi să ne despărţim. Ultima alternativă ar fi fost foarte plicticoasă.

— Ai plecat pe Coasta de Aur? îl întrebai eu.

— Am făcut afaceri bune cu Crosby şi Mitcheson, zise el, până când a venit războiul şi ne-a dezorganizat cu totul. Aveam o oarecare pricepere în negoţ, o am şi acum, şi am reuşit să fac reclamă chiar şi în jungla Africii Occidentale. Era ceva nou pentru vechea firmă, dar a adus câştiguri.

— Şi apoi?

— Febră tifoidă la Salonic. În serviciul de propagandă în Italia, până când am fost trecut din nou în serviciul activ. Apoi toate acestea… cu trei zile înainte de Armistiţiu.

Continuă să-mi dea anumite amănunte despre serviciile sale din timpul războiului şi despre planurile pentru după război, şi în timp ce vorbea redevenea tot mai mult acel Graves de acum şase ani. Eram uluit că nu-l recunoscusem mai înainte, în ciuda bandajelor sale. Activitatea lui din Italia fusese deosebit de importantă, îmi explică el. Învăţase tot felul de lucruri excepţionale şi avantajoase, pe care va putea să le folosească mai târziu. Acum tânjea să iasă de aici şi să se apuce din nou de afaceri. Îi spuseseră că nu va rămâne desfigurat. Avea acelaşi optimism uşor ca mai înainte. Rămânea convins că lumea era acum plină de ocazii favorabile; întotdeauna o considerase astfel. Era cu totul pentru un „efort viguros” şi aşa fusese întotdeauna. Chiar şi războiul devastator i se părea un motiv de veselie. „Ne reconstruim pe noi înşine şi întreaga lume.” Părea atât de neschimbat, încât eram uimit, gândindu-mă la schimbarea care se petrecuse cu mine şi am rămas uluit când l-am auzit spunând că nu mă schimbasem aproape de loc; mă recunoscuse îndată ce am fost adus în spital.

— Faţa, da, poate să fie aproape aceeaşi, i-am spus eu, dar tot soiul de lucruri m-au lovit pe dinăuntru.

Evitase să mă întrebe ce se întâmplase cu mine în acest interval, şi ştia din discuţiile de mai înainte

regimentul în care servisem şi natura rănilor mele. Câtva timp, ocoliserăm amândoi orice aluzie la timpul petrecut la Oxford. Dar pe el îl preocupa tocmai asta, şi acum abordă acest subiect delicat.

— Am fost la Oxford, zise el, acum două luni. Înainte de ultima mea operaţie.

— Şi cum l-ai găsit?

— Mai mic. Şi mult mai agitat decât aş fi crezut posibil pentru Oxford. O mulţime de studenţi postbelici cu mustaţa ca o periuţă de dinţi… Ţi-am văzut-o pe Olive Slaughter.

Scosei un uşor strigăt întrebător.

— S-a măritat. Maică-sa e încă în vechea prăvălie. Olive s-a căsătorit cu măcelarul din colţul străzii Lattmeer, la câteva luni după… plecarea dumitale. Poate că întotdeauna a avut de gând acest lucru. Cred că mama ei a fost cea care pusese ochii pe dumneata. Of! Nu ştiu. În orice caz, s-a măritat cu măcelarul. Un individ rumen, cu părul creţ, cu un şorţ albastru şi o prăvălie cu plăci de marmoră şi cârnaţi roşii. Gusturile ei au fost întotdeauna simple şi sunt sigur că el a făcut-o mai fericită decât am fi putut s-o facem dumneata sau eu. El a luat-o aşa cum era.

Se opri; râsei.

— Nu ca mine, zisei eu. Continuă. Deci, s-a căsătorit cu un măcelar.

— Să vezi ce amuzant! Ori de câte ori el taie un porc, mi-a spus ea, îşi astupă urechile ca să n-audă.

— Ai vorbit cu ea?

— O, bineînţeles. Stă în prăvălie, în dosul unui fel de grilaj, ţinând socotelile. Şi a fost foarte încântată să mă vadă. Niciun fel de resentiment, nimic. „O mulţime din vechii noştri clienţi vin să mă vadă”, mi-a zis ea. Şi m-a mai întrebat dacă am fost s-o văd pe mama ei.

— Şi ai fost?

— Nu. Nici nu mă gândesc.

— Are copii?

— Trei sau patru. Ea cu un unchi al ei au condus măcelăria în timpul războiului, iar bărbăţelul obişnuia să vină în permisie, să taie câţiva porci şi aşa mai departe. Foarte drăguţi păreau copilaşii, Blettsworthy; trandafirii şi aurii. Sănătoşi ca tot neamul lor. Nu nişte mici grămezi de sentimente şi speranţe, ca acest mic ***gentleman*** al tău.

— Dar ea a fost o fiinţă drăgălaşă, Graves.

— E mai durdulie acum. Dacă ai încerca astăzi să o idealizezi, Blettsworthy, ai găsi că e o treabă cam grea.

— S-a arătat prietenoasă?

— A întrebat de dumneata. „Prietenul dumitale”, mi-a zis, „care a înfiinţat magazinul acela împreună cu dumneata”.

— Crezi că i-a vorbit bărbatului ei despre noi?

— Niciun cuvânt. Era o problemă prea complexă pentru a fi explicată şi gusturile ei au fost întotdeauna simple. Probabil că nici ea n-a înţeles prea bine ce s-a întâmplat.

— A ascuns totul?

— A uitat. A simplificat şi a uitat totul, pentru că era prea obositor şi încurcat să-şi amintească. În afară de o eventuală sursă de neînţelegeri cu soţul ei nu avea niciun fel de importanţă practică pentru ea. Probabil că şi-a şters totul din minte înainte de plecarea dumitale din Oxford.

— Mi se spune că mintea este tot atât de selectivă ca şi stomacul, zisei eu.

— Viaţa oferă mult prea multe experienţe pentru nişte minţi ca ale noastre, continuă el; ăsta-i adevărul. Cu toţii refuzăm cea mai mare parte din încărcătura pe care o primim. Poate că într-o zi, printr-un fel de trepanaţie, vom putea fi în stare să avem creierii mai mari şi să ducem în ei mai mult. Să ducem totul, cine ştie? Mi s-a spus că lucrul acesta e foarte posibil, în viitor. Dar aşa cum suntem astăzi, cei care simplifică sunt oameni înţelepţi şi practici. Aşa cum a fost ea, cum este şi cum are să fie. Dacă nu respingi lucrurile dificile,

trebuie să le adaptezi, să le împodobeşti şi să le acoperi. Ele complică şi stânjenesc… La ce bun? Şi unde duce totul? în fond, eu sunt un om practic, Blettsworthy. Trebuie să ne continuăm totuşi ***le petit bonhomme de chemin***[141], orice povară am avea pe suflet. Ce-i foloseşte unui om dacă se gândeşte la întreaga lume şi nu-şi vede de micile lui interese? Şi aceste lucruri mai mari, excesul de încărcătură, în cel mai bun caz, ce dau altceva mai mult decât vaste dorinţe vagi, care se transformă în cele din urmă negreşit în insatisfacţie şi nefericire?

— Dar dacă nu ai acel gen de minte care respinge?…

— Da, ştiu. Asta, mărturisesc, e o dificultate.

— Dacă eşti construit astfel încât ***trebuie*** să recunoşti şi să încerci să priveşti lucrurile în faţă?… Când respingi lucrurile, chiar dacă nu-ţi tulbură câtva timp mintea ele continuă să fie însă în jurul tău, să se mişte împotriva ta, sau în orice caz să se mişte fără să ţină seama de tine. Poate că ele nu sunt înlăturate complet din tablou, cum sugerezi. Un glonte ar fi putut să-l nimerească pe Domnul Măcelar, sau o bombă să fi căzut în odaia copiilor de pe strada Lattmeer. Dumneata ţi-ai urmat ***le petit bonbomme de chemin*** pe Coasta de Aur, dar, când a venit războiul, ce s-a întâmplat cu acest mic drum promiţător? Eu eram tulburat de grija universului chiar şi înainte de război, eram alarmat şi răzvrătit, iar dumneata, după cum spui, ignorai toată această tulburare, simplificând cu bună ştiinţă…

— Atât cât puteam.

— Şi, totuşi, toată diferenţa destinelor noastre este diferenţa pur accidentală dintre o pleoapă şi un braţ pe de o parte şi un picior de cealaltă.

— Dar dumneata ce ai făcut înainte de Marele Război?

— Am călătorit departe. Am mers mult mai departe decât Coasta dumitale de Aur. Şi, în orice caz, am intrat în Marele Război cu ochii deschişi.

— Să nu discutăm avantajele acestui lucru, zise Graves. Şi atunci, ajutat de întrebările lui, am început o relatare despre insula Rampole şi despre aventurile pe care le-am povestit în această carte. Poate că nu e chiar relatarea pe care am dat-o aici, pentru că a fost prima mea încercare de a o povesti şi pot să vă asigur că nu mi-a venit de loc uşor s-o fac. Poate că n-aş fi povestit-o niciodată, dacă n-ar fi fost Graves. Aş fi lăsat-o să cadă în uitare, la fel cum s-a întâmplat cu milioane de astfel de povestiri, chiar dacă oamenii care le-au trăit sunt încă vii printre noi.

12. VIAŢA ÎŞI REIA CURSUL, DUPĂ RĂZBOI

A fost plăcută, a fost stimulatoare pentru mine reluarea cunoştinţei cu Lyulph Graves. Mi-am dat seama că exista o comunitate naturală de vederi între minţile noastre. Subconştient, îi simţisem lipsa. Crescuserăm împreună, pe amândoi ne maturizase violenţa feluritelor încercări şi nenorociri, dar mai aveam şi acel contrast de trăsături care se completau una pe alta şi care susţinuseră prietenia noastră de mai înainte. Eu eram tot atât de receptiv şi lipsit de originalitate cum fusesem întotdeauna; el era încă obsedat de ideea imensului său spirit practic şi era tot atât de teribil de întrepid ca întotdeauna. Era întru totul caracteristic pentru el faptul că se putea gândi la înlăturarea craniului omenesc ca la un mijloc posibil de a elibera voinţa şi inteligenţa omenească pentru realizări mai ample, la extinderea experienţelor în legătură cu comerţul de maşini de cusut pe Coasta de Aur, la planuri pentru organizarea economică sistematică a întregii omeniri. Era deosebit de însufleţit de proiectele sale de a face comerţ acuma nu numai cu cărţi, ci cu toate produsele omeneşti posibile, pe baze noi, şi eu îl ascultam cu o admiraţie reînnoită pentru

calităţile sale, luând o singură hotărâre fermă şi anume ca propriul meu capital să nu fie amestecat în stadiile experimentale ale vreunei aventuri de acest gen.

Răgazul ultimelor mele săptămâni de la Rickmansworth, în timp ce făceam cunoştinţă cu piciorul meu mecanic şi pregăteam împreună cu Rowena locuinţa mea actuală de la Chislehurst, l-am petrecut în lungi discuţii cu dânsul. Am descoperit că puteam să-mi deschid extraordinar sufletul faţă de el. Avea o mare capacitate de a mă înţelege şi de a se aprinde apoi ca un foc de artificii care să lumineze aspecte şi considerente pe care eu nu le-aş descoperi singur niciodată. Cădea de acord cu mine în lucrurile esenţiale, dar se deosebea profund de mine în altele. Lumea era insula Rampole, da, şi civilizaţia un vis, şi apoi continua pe nerăsuflate să discute cum am putea să facem din acest vis o realitate. Era un stoic în aceeaşi măsură în care eram şi eu un stoic, dar niciodată n-am întâlnit pe cineva cu un stoicism atât de agresiv.

În acelaşi timp, se vedea că era la mare strâmtoare. Era plin de planuri promiţătoare, imediate, pentru înfiinţarea unei afaceri de reclamă şi propagandă pentru automobile, hoteluri de lux, transporturi aeriene, cutii de conserve şi băi compacte şi pliante pentru casele mici — aplicarea particulară a însuşirilor sale de organizare varia de la o zi la alta — şi aceste planuri se amestecau foarte plăcut cu alte proiecte, inspirate de stimulentul relativului meu pesimism pentru o refacere totală a Ligii Naţiunilor, pentru înfrângerea şi încătuşarea definitivă a lui Ardam, şi pentru o reafirmare efectivă a ideilor religioase. Părea incapabil să se îndoiască că toţi megaterii din lume ar putea nu numai să fie ucişi, dar înlăturaţi într-un chip cu totul sanitar, şi toţi căpitanii ticăloşi şi bătrânii stupizi să fie reprimaţi, doborâţi sau masacraţi.

Faţa i se scosese din bandaje, care fuseseră înlocuite cu o mare apărătoare verde, iar braţul îi era într-o simplă eşarfă neagră. Semăna acum din ce în ce mai mult cu Craves cel de odinioară, cu excepţia unei mari cute artificiale de culoare roşie care se întindea pe fruntea sa altădată senină, şi care probabil avea să rămână acolo mulţi ani. Asta contrasta ciudat cu optimismul de pe buzele lui.

Uneori simţea nevoia să-l ajut cu mici sume de bani şi el era întotdeauna foarte meticulos cu aceste avansuri, adăugându-le la datoriile mai mari care existau între noi.

— Într-o bună zi, Blettsworthy, spunea el, ai să-mi dai chitanţa pentru ultima jumătate de penny din această datorie, cu o dobândă de patru şi jumătate la sută, calculată la zi.

Apoi ai să-mi oferi o sticlă din cea mai bună şampanie care există şi când o vom bea împreună, va fi cel mai fericit moment din viaţa mea.

Avea puţine relaţii care să-l poată ajuta în aceste zile grele de reconstrucţie de după război. Eu, pe de altă parte, mă bucuram de avantajele unei familii foarte răspândite. Soţia mea cucerise simpatia lady-ei Blettsworthy, cea cu bandajele, şi se împrietenise cu d-na Romer. Romer se întorsese nevătămat şi cu gradul de colonel; făcuse lucruri mari în ofensiva finală asupra Damascului, şi găsise firma Romer & Godden aproape indecent îmbogăţită de profiturile războiului. Alţi veri făcuseră experienţe foarte similare. Dorinţa lor de a se purta bine faţă de un erou rănit predomina în întreaga familie. Rudele mele, şi mai ales Blettsworthy-ii din Sussex, îşi pierduseră câţiva fii, şi m-am pomenit aproape automat tânăr director al firmei de vinuri şi rachiuri, veche de un secol şi jumătate, a lui Blettsworthy & Christopher. Zilele când familiile engleze îşi trimiteau fiii mai tineri să facă negoţ în străinătate se sfârşiseră. Acum era nevoie de ei în ţară. Situaţia mea în afaceri mi se părea tot atât de nemeritată ca şi nenorocirile mele

din trecut, şi am încercat s-o accept cu acelaşi stoicism interior şi cu aceeaşi politeţe exterioară.

Îndată după aceea, am avut grijă ca Graves să intre în afacerile noastre, şi el s-a descurcat strălucit, sugerând noi denumiri pentru băuturile noastre care acum au devenit populare, cum ar fi Marte, Jupiter şi Bătrânul Saturn, şi care sunt familiare celor ce au nevoie de o băutură tare, de bună calitate şi aromată. El continuă să fie consilierul nostru comercial.

13. VECHILE ORORI REÎNVIE

Rowena crede că dacă n-ar exista Graves aş uita cu totul de insula Rampole. Concepţia ei este că ea are rolul să şteargă din mintea mea acest complex de amintiri şi idei. Viaţa de toate zilele, recunosc, e o puternică distrugătoare a realităţilor fantastice, totuşi nu e atât de puternică încât să poată nimici tot ceea ce s-a înrădăcinat în mine. E drept că încep să fiu cuprins de rutina neîncetată a unei noi faze din viaţa mea, în care voi deveni în curând o figură de vârstă mijlocie, mulţumită exterior. Soţia şi copiii, acest cămin plăcut pe care l-am făcut la Chislehurst, afacerile de care trebuie să mă îngrijesc, dacă vreau să trăim în confort, prietenii şi cunoştinţele, exerciţiile şi distracţiile, toate s-au strâns în jurul meu; această reţea încâlcită de interese imediate îmi solicită şi-mi ţine trează atenţia în cea mai mare parte a zilei. Şi, totuşi, mai simt că umbrele văgăunii aşternute peste spiritul meu, şi amintirea băiatului care striga în noapte pe ***Leul de Aur,*** a morţilor de pe câmpul de luptă, a rănilor mele şi a disperării refuză să se risipească în faţa securităţii şi liniştii noastre de acum.

Simt duhoarea megateriilor în aerul Londrei mult mai des decât o mărturisesc, şi de multe ori îl simt pe căpitan cum îşi continuă cruzimile nemiloase în dosul paravanului subţire al acestei lumi de după război. Şi astfel, departe de a uita

insula Rampole, lumea aceasta reală este cea care uneori ameninţă să dispară din conştiinţa mea, şi trebuie să fac eforturi spre a mă menţine în ea. De multe ori am fost nevoit să-mi adun toate puterile pentru a mă agăţa de dânsa.

Oricât ar fi dispuşi tovarăşii mei mutilaţi să uite războiul şi faţa urâtă pe care viaţa a întors-o spre ei atunci, eu, unul, nu pot uita. Cu toată dorinţa manifestă a Rowenei, mă îndoiesc că aş dori să uit. Dacă vreun specialist în boli mintale s-ar oferi să îndepărteze orice urmă a acestei „reverii interpretative" din mintea mea, dacă m-ar asigura că această viaţă prezentă îşi va pierde caracterul translucid şi va deveni complet reală pentru mine şi cu înfăţişare certă, după cum viaţa unui animal tânăr îi pare sigură acestui animal tânăr, sunt încredinţat că nu aş accepta. Am citit că oamenii care aproape au murit în pustiuri sau oamenii care au trecut, ca exploratori, prin asprimea de nedescris a unei ierni arctice, sunt după aceea veşnic posedaţi de o dorinţă iraţională de a se întoarce în locurile unde au suferit. Suferinţa a făcut ca viaţa obişnuită să li se pară banală şi le-a robit imaginaţia cu valorile ei mai intense. Tot astfel este şi cu mine. Insula Rampole mă atrage în acelaşi chip. E ca şi cum aş simţi că adevăratul meu rost este acolo şi că tot confortul şi distracţiile mele de acum mă împiedică de la nişte treburi esenţiale. Simt că nu voi uita niciodată insula Rampole, că va trebui să-mi închei socotelile cu ea. Până când aceste socoteli nu vor fi încheiate, insula stă şi mă aşteaptă. Pentru scopul acesta am fost făcut, pentru asta exist.

Timp de câţiva ani, e adevărat, am făcut tot ce am putut ca să-i ajut pe psihiatri şi să îndepărtez cu totul aceste viziuni ale realităţii, să le despart de cursul principal al existenţei mele prezente, aşa încât ele să dispară. În dragostea mea pentru Rowena, se pare că exista această posibilitate de a începe viaţa din nou. Dar acum îmi dau seama că,

din toate lucrurile, cel mai puţin posibil este să-ţi începi viaţa din nou. Amândoi eram puşi în faţa aceleiaşi probleme evazive, de care era obsedată şi ea, deşi mai puţin conştient decât mine. Ea e puţin cam prea exigentă în privinţa fericirii noastre de azi, pentru că pentru dânsa fericirea asta are calitatea unei compensaţii. E destul de greu faptul, consideră ea, că noi doi trebuie să ne obişnuim cu piciorul meu amputat. Meditaţiile mele frecvente asupra aspectelor celor mai întunecate ale existenţei le socoteşte o adevărată ingratitudine.

Astfel, insula Rampole se aşterne ca o umbră între noi şi ne împiedică de la înţelegerea nelimitată şi de la sinceritatea pe care amândoi le doream. Pentru ea, aceasta era o obsesie cu totul nocivă şi rolul pe care şi-l asuma era eliberarea mea. Ea nu înţelegea natura acestei fascinaţii. Faptul că n-a reuşit să mă facă să uit era pentru ea o înfrângere. Şi de aceea, dintre toţi prietenii mei, pe Graves îl considera drept singurul adversar. Instinctele ei ascuţite îi spuneau că discut cu el tot ceea ce tăinuisem faţă de ea şi ea nu va înţelege niciodată că pentru mine a vorbi cu el nu înseamnă revenire, ci numai uşurare. Socotea că el alterează tabloul vieţii noastre. Că îi dezvăluie falsitatea. Faţă de el, ea cădea sub demnitatea ei obişnuită. Se vedea prea bine efortul ei de a fi politicoasă cu el. Iar în spatele lui, ostilitatea ei se manifesta nedeghizată.

— Spui că omul ăsta te-a escrocat şi te-a dezamăgit, zise ea, şi totuşi faci din el un prieten şi-i dai afaceri pe mână.

— Se descurcă foarte bine.

— Cred şi eu, zise Rowena. Gândeşte-te cât rău ţi-a făcut!

Şi, după tăcerea mea:

— Nu pot să-i înţeleg pe bărbaţi: unele lucruri le tolerează, iar în altele nu vor să cedeze de loc.

Graves era singurul căruia puteam să-i spun despre criza ascunsă prin care treceam, din cauza

lungilor încercări prin care trecuse mintea mea cu ocazia procesului, apelurilor, prelungirilor şi amânărilor, rejudecării şi executării lui Sacco şi Vanzetti în Massaschusetts. Nu voi recapitula acest caz aici. Cu toţii aţi auzit povestea lor. Este foarte posibil ca adevărul în această afacere să fie cu totul diferit de felul cum îl vedeam eu în mintea mea, dar aceasta e povestirea minţii mele şi ceea ce am de povestit nu este ceea ce s-a întâmplat la tribunalul din Massaschusetts, ci ceea ce s-a întâmplat în capul meu. Nu sunt unul din numărul mare de oameni care înclină să creadă că aceşti doi oameni au fost nevinovaţi de crima pentru care au avut de suferit, că au fost judecaţi cu rea voinţă şi sub o acuzaţie falsă şi că revizuirea sentinţei lor a fost una din acele probleme care pun la încercare valorile morale şi intelectuale ale unei mari comunităţi. Dacă greşesc în această judecată, greşesc împreună cu oameni ca Frankfurter din Harvard şi Thomson, eminentul jurist, care au cercetat toate amănuntele acestui enorm de lung şi complicat proces juridic. Şi am fost impresionat peste măsură de asprimea neînchipuită, de lipsa de simpatie, de spiritul de răzbunare împotriva „radicalilor” şi a reformiştilor, de care au dat dovadă nenumăraţi oameni înstăriţi şi puternici din întreaga lume. Eu eram mai puţin preocupat de dreptatea sau nedreptatea procesului, decât de felul în care oamenii gândeau, vorbeau şi scriau despre această dreptate şi nedreptate. Asta mă tulbura din ce în ce mai mult. Mă ţinea treaz nopţile. În timpul nopţii, devenea monstruos. Era ceva iraţional, dar era.

Treptat, pe măsură ce meditam asupra desfăşurării încurcate a acestui caz, insula Rampole începuse să se facă simţită din nou în mintea mea. Transparenţa lumii crescu. Stâncile înalte şi fâşia de cer de deasupra apăreau din ce în ce mai desluşit prin contururile tot mai şterse ale lucrurilor înconjurătoare. Şedeam cu ziarul de

dimineaţă deschis în faţa mea în trenul spre Londra şi auzeam comentariile oamenilor de afaceri din jurul meu, şi mi se părea că zgomotul trenului era zgomotul torentului din valea cea adâncă şi că şedeam din nou la masa rotundă din sala de mâncare, în timp ce bătrânii discutau despre securitatea statului lor.

Luptam din răsputeri împotriva întoarcerii acestei vechi obsesii. Nu doream să uit insula Rampole, însă nici nu doream ca ea să se ridice în jurul meu cu asemenea putere de convingere şi să mă înghită din nou. Nu aveam niciun specialist în Anglia căruia să mă adresez pentru un ajutor efectiv.

Făceam tot posibilul să ascund Rowenei tulburarea din mintea mea, căci aveam o teamă îngrozitoare că ea ar putea să fie împotriva mea. Ar fi putut să-i privească pe Sacco şi Vanzetti ca pe duşmanii ei şi ai mei şi să simtă nevoia să mă protejeze de apelul lor adresat simpatiei mele. Am fi putut cădea în discuţii şi ea ar fi putut să dea dovadă de acea neîn-duplecare pe care o au femeile când se ceartă. Aşa ceva n-aş fi putut să îndur.

Am reuşit să continui să-mi văd de afaceri şi să mă menţin în contact cu lucrurile practice. Dar când adormeam, când stăteam singur, când mă plimbam cu mintea neocupată, atunci treceam imediat din Anglia cu totul în acea râpă familiară a reveriei. Mă pomeneam vorbind cu glas tare insularilor, şi numai cu mari sforţări mă smulgeam din nou către realitatea înconjurătoare. Scoteam exclamaţii bruşte. De mai multe ori am speriat-o pe secretara mea, când ea credea că mă gândeam la probleme de afaceri.

Peisajul insulei Rampole era încă întocmai aşa cum fusese înainte de război. Dar Chit dispăruse şi eu nu mă mai bucuram de imunitatea mea de Nebun Sfânt. Cu toate că războiul se terminase, Ardam era încă la putere, era acum ocupat să

dezvolte ideile lui Chit, pe care altădată le respinsese cu indignare. În războiul următor se va porni un mare marş pe deasupra platoului, într-un echipament special, deosebit de idiot, născocit de Ardam, şi având în fruntea noastră pe Leneşul sacru. Cercul Bătrânilor fusese întărit cu diferiţi judecători şi oameni ai legii, precum şi nişte figuri ciudate, cu fălci mari, care muşcau capetele ţigărilor de foi şi mestecau gumă. De astă dată mi se părea că sunt mereu îmbrâncit în mulţime, în mulţimea brună şi împuţită a tribului, o mulţime mai densă decât văzusem vreodată; întotdeauna îmi întindeam gâtul pe deasupra capetelor şi umerilor, privind evenimentele care se desfăşurau în faţa mea. Niciodată n-am ajuns pe primul plan. Şi pe cei doi oameni care mergeau neîncetat pe drumul spre execuţie i-am văzut sub aspectul a doi vizionari obişnuiţi, nenorocoşi, care veniseră pe insulă ca misionari săraci şi nepricepuţi, nu se ştie de unde. Închipuirea mea îi îmbrăca în haine clericale grosolane. Sacco arăta nedumerit, întunecat şi posac, dar Vanzetti avea faţa blândă a unui visător şi ochii lui erau fixaţi pe dunga de verdeaţă însorită dintre stânci şi fişia de cer. I-am văzut pe amândoi foarte limpede. Dacă aş putea desena, aş desena portretele lor chiar şi acum, ca şi când ei ar fi în faţa mea.

Îmi apăreau întotdeauna mergând, mergând neîncetat, prin cei şase ani fatali, prin această mulţime deasă de oameni ostili, către Mustrare şi moarte. Dacă nu era nicio grabă, nu era însă nici răgaz. Oamenii strigau la ei. Se bucurau de prea puţine simpatii, iar în mijlocul mulţimii simpatizanţi perfizi semănau discordie pentru propriile lor scopuri. Întotdeauna când treceau pe lângă mine, cel care administra Mustrarea mergea înaintea lor cu măciuca pe umăr, iar în spate păşeau înşiraţi oamenii lui Ardam.

— Dar ce au făcut ei? întrebam eu.

Răspunsurile erau diferite, însă spiritul lor era întotdeauna acelaşi.

— Au venit să ne înveţe că râpa asta nu-i destul de bună. Au venit să înceapă o vânătoare a megaterilor sacri. Au venit să ne convingă să nu mai mâncăm Darurile Prieteniei. Cum am putea să trăim fără Darurile Prieteniei?

— Revoltător! ziceam eu cu inima strânsă la gândul că şi eu împărtăşeam vina lor. Deci, asta era o lecţie pentru toţi cei care vor să se caţere afară din această râpă.

— O să-i învăţăm noi pe misionari să mai vină aici şi să ne aţâţe împotriva vieţii pe care o ducem! Uită-te la hainele lor scârboase! Uită-te la feţele lor palide! Nici măcar nu miros ca lumea!

Şi în închipuirea mea mi se părea că atunci când aceşti doi au fost în cele din urmă executaţi, noi cu toţii i-am ucis, i-am sfâşiat în bucăţele, i-am împărţit între noi, şi carnea lor a fost mâncată de toţi cei care am participat la moartea lor. „Mănâncă”, spunea un glas, „dacă n-ai putut să-i salvezi!” Aşa arată deformarea cruda a acestor viziuni: ele exagerează adevărurile făcându-le monstruozităţi. Eram împins şi îmbrâncit spre piaţa din faţa templului Zeiţei, unde se săvârşea uciderea şi sfâşierea în bucăţi, iar porţia care-mi era dată s-o mănânc era exact ca unul din acele fragmente palpitânde pe care încerc neîncetat să le uit, împrăştiate de explozia obuzului chiar înainte de rănirea mea. „Mănâncă, dacă ai luat parte la treaba asta!” Aceste cuvinte se repetau la nesfârşit. Mai întâi s-a produs rapid uciderea, apoi continua la nesfârşit ritualul acesta hidos, la care erai nevoit să iei parte întotdeauna. Toţi luau parte. Am ajuns la o criză mintală. Într-o noapte, am strigat cu glas tare:

— Nu vreau să mănânc! Oh! Nu vreau să mănânc! şi m-am trezit.

M-am sculat îndată, bâjbâind şi poticnindu-mă prin odaie, temându-mă să mă culc şi să reiau acest

vis care continua la infinit, întotdeauna acelaşi şi întotdeauna mergând mai departe, plin de o groază mereu crescândă. Rowena apăru pe nesimţite în pragul uşii.

— Ce mâncai acum?

— Nimic, zisei eu. O simplă indigestie.

Ce mâncasem în vis? Nu avea niciun rost să vorbesc despre asta.

— Dumnezeu ştie! Şi am născocit o explicaţie sub impulsul momentului: Bătrânul meu ciot mă doare din nou.

— Doctorii ăştia! Ar trebui să intentezi o acţiune de daune împotriva tuturor.

— Mă îndoiesc dacă ciotul va profita din asta.

— Iei toate atât de uşor!

Mă întorsei cu spatele la ea şi rămăsei aşa, privind fix pe fereastră în noapte. Dânsa nici nu bănuia cât de plin era acest întuneric pentru mine. Venii iar lângă templul Zeiţei. Momentul uciderii se apropie din nou. Îl văzui pe Vanzetti uitându-se la mine. Eram atât de pierdut, încât tresării, când soţia mea îmi vorbi.

— Sărăcuţul de tine!

Întorsei spre ea o faţă vinovată şi o privii cum îmi dădea un calmant şi făcea tot ce-i sta în putinţă ca să mă liniştească…

Dar după câteva clipe mă sculai iarăşi, mişcându-mă foarte uşor şi cu grijă, de teamă să n-o tulbur din nou…

În felul acesta am petrecut noaptea când Sacco şi Vanzetti au murit.

A doua zi aveam treabă cu Graves şi mi-am deschis în faţa lui sufletul chinuit.

— Lucruri ca acest proces şi această execuţie se întâmplă în fiecare zi, zise el. Nu-i ceva atât de monstruos cum crezi. E tot atât de natural ca un om care calcă cu piciorul un şoarece. Este un sistem social stupid, care se apără împotriva unui atac real, deşi slab. Dumneata gândeşti în metafore şi viziuni care mai mult deformează decât

accentuează… La urma urmei, nu eşti atât de sigur că aceşti oameni au fost cu totul nevinovaţi. Şi nu toată omenirea a fost împotriva lor. S-au făcut lungi amânări şi ei şi-au găsit apărători şi simpatizanţi. Dacă cruzimea şi prejudecata au triumfat până la urmă, asta s-a întâmplat însă abia după o luptă îndelungată. Gândeşte-te la gladiatorii crucificaţi pe drumul Romei, după răscoala sclavilor. Ce prieteni aveau ei? Sau vino cu mine în Grădina Zoologică. Dacă ai cunoaşte mai bine istoria şi natura, Blettsworthy, ai fi mai puţin întristat de nişte lucruri curente.

Mă împinse într-o discuţie. Mă sili să traduc ororile incendiate ale viziunii mele în fraze logice. Discutarăm până târziu, şi, pe măsură ce discutam, forţa halucinaţiilor mele scădea. În noaptea aceea am dormit şi criza a trecut. M-am deşteptat dimineaţa trist, dar cu mintea sănătoasă şi am vorbit fără greutate cu Rowena despre preocupările noastre de fiecare zi.

14. INTERLUDIU OPTIMIST

De curând Graves şi cu mine am petrecut o seară împreună.

În ultimul timp îi mergea bine şi mi-a scris o scrisoare, cerându-mi să iau masa cu el. El începe să devină o figură în ceea ce numeşte el lumea comercială de după război. A avut câteva succese cu nişte mărfuri noi, a devenit un om influent în mişcarea Clubului Rotary, ia cuvântul la întrunirile oamenilor de afaceri dornici de a studia şi de a se adapta la condiţiile de după război. Scrie articole şi este autorul a două cărţi pline de idei, originale şi îndemânatic scrise, asupra dezvoltării economice şi politice curente; cărţile au fost recenzate şi discutate foarte serios. Cred că el e cel dintâi, dar sunt sigur că nu şi ultimul, care va intra în sfera literaturii începând prin a scrie reclame. Astăzi, el e mai gras decât era, mâna lui dreaptă poate să ţină

şi să folosească un toc, pleoapa vindecată dă o notă de umor expresiei sale, iar cicatricea care era de un roşu aprins este acum doar de un roz palid. Şi-a tăiat barba castanie ***à la David.*** Lumea, am aflat de la el, este ameninţată să se întoarcă la bărbi.

„Dragul meu Blettsworthy, scria el, ţi-am spus mai de mult că-ţi voi plăti tot ce-ţi datorez. Îmi amintesc că ai zâmbit. Acum ai să zâmbeşti din nou. Aş putea acum să-ţi restitui două treimi din datoria principală fără efort, dar aş vrea s-o bag în afacerile mele şi acolo ea va ajuta să producă şi mia rămasă şi să acopere şi contul dobânzilor. Vom avea şampanie la această mare ocazie. Vino şi ia masa cu mine la vechiul Club Naţional al Liberalilor. În perioada asta a anului s-au scos mesele pe terasa acoperită şi poţi să stai şi să priveşti tramvaiele luminate şi să admiri luminile printre platani şi să te uiţi la reflexele de sub bătrânul pod întunecat, pe care toţi aceşti oameni şi artişti vor să-l înlocuiască printr-o monstruozitate a Renaşterii moderne — pe când eu am planurile mele. El trebuie să dispară, dar colţul acesta e prea frumos pentru a-l berliniza, cum vor să facă oamenii ăştia. Calitatea mesei de la C.N.L. Este puţin cam incertă, serviciul mai curând intim decât solemn, dar pot să garantez pentru şampanie. Deci, Joi la ora opt.

Al dumitale

Lyulph G.”

Arăta bine şi stăpân pe el. Mă salută cu o privire cercetătoare şi prietenoasă.

— Văd că începi să uiţi de Sacco şi Vanzetti, remarcă el, şi mă conduse spre terasă. Încuviinţai că locul era plăcut.

— Acest club mă amuză, zise el. Îmi place să mă gândesc la tradiţiile politice ale anului o mie opt sute optzeci care se uită spre podul de cale ferată al anului şaizeci, închipuindu-şi că sunt încă

în avangarda progresului. Este o simfonie în ceaţă şi în amurg de vară, cu tramvaiele care de ieri fac tot posibilul să meargă fără zgomot. Observi că peste tot în jurul nostru sunt capete cărunte, oameni bruni de tip oriental şi veşnicul tineret? Jos, în grădini, perechile de tineri stau pe bănci şi-şi vorbesc în şoaptă. Mai e nevoie să-ţi spun că-şi şoptesc aceeaşi veche poveste?

Insistă să luăm sherry la supă şi apoi dezgropă un excelent Deutz şi Gueldermann din 1911.

Veselia lui vădită mi se părea molipsitoare. Buna dispoziţie îmi crescu şi mie. Nu era prima dată când Graves îmi făcea bine. Îmi vorbi câtva timp despre suprimarea liberalismului şi izbuti să prezinte declinul şi eşecul iluziilor omeneşti într-un chip mai puţin tragic, decât încurajator şi amuzant.

— Iată, de pildă, acest club, un steag al progresului pe care cineva a uitat să-l ia. El a spus tot ce a avut de spus şi stă aici ca un tânăr megateriu îmbătrânit, pur şi simplu pentru că nu ştie cum să iasă din scenă sau unde să se ducă.

— Liberalismul mort?

— Nu liberalismul. Ăsta e nemuritor: repudierea neîncetată a sensului său. Acest partid venerabil, organizaţia lui, tradiţiile lui de partid, şireteniile gladstoniene[142] şi posturile lui John Bright[143]. Îşi coborî glasul şi aruncă o privire la o masă alăturată. A căzut pe mâinile bătrânilor. L-au curăţat cu benzină şi acum prezintă lucrurile demodate drept ultimele noutăţi progresiste. Iei o măslină?

— Deci, el credea că liberalismul mai trăieşte?

— În sângele dumitale. În al meu. În orice fiinţă vie, inteligentă şi capabilă.

— Ce talent ai să priveşti lucrurile cu speranţă!

— Ce talent ai să nu priveşti nici prin lucruri, nici pe deasupra lor!

— Pot vedea insula Rampole prin lucrurile din jurul nostru.

— Şi eu. Dar eu pot să văd şi cerul de deasupra.

— Spune-mi, Graves, crezi că omenirea va părăsi vreodată această văgăună?

— Dacă soarele nu explodează sau nu se stinge, dacă nimic nu izbeşte planeta noastră, da.

Clătinai din cap. El se aplecă peste masă şi mă privi cu multă seriozitate.

— Spune-mi, Blettsworthy, crezi că lucrurile vor merge întotdeauna aşa cum sunt acum?

— Schimbarea nu înseamnă progres. Viaţa omenească este oare altceva decât o arie cu variaţiuni?

Graves tăcu. Ni se schimbară farfuriile şi chelnerul se învârti în jurul nostru. Se ridicară rămăşiţele sparanghelului nostru şi ni se aduse altceva, am uitat ce anume.

— Sunt unele lucruri pe care nu le pot spune oricui, începu Graves şi făcu o pauză, înainte de a începe să vorbească din nou. Mă cunoşti destul de bine. Puţin cam superficial şi precipitat, nu? Nu cu totul demn de încredere. Uneori, aproape chiar escroc.

— Nu chiar aşa.

— Îţi mulţumesc pentru asta. Dar ăsta sunt eu. Prostia nici nu mi-o pot măsura, şi sunt vanitos, îndrăgostit de propriul meu glas. Ştii prea bine că eşti un om mai întreg decât mine. Şi totuşi, un om ca mine poate vedea lucrurile mai bine. Poate uneori să aibă ceva de spus unui om mai bine echilibrat, cum eşti tu.

— Poţi să mă asemeni cu un baston înfipt în noroi.

— Eu te consider un om mai stabil şi mai ferm decât mine. Dar îţi lipseşte spiritul meu întreprinzător. Îţi lipseşte spiritul întreprinzător şi încrederea în acest spirit. Îţi spun că lumea asta e plină acum de iniţiative. Confuze, contradictorii, dezorganizate, lipsite de scop, dacă vrei, dar iniţiative. Şi acum sunt mai lucide ca înainte. Nu mai sunt atât de contradictorii. Nu mai au un

caracter atât de putred. Ştiinţa se dezvoltă, un ţel colectiv se dezvoltă, forţa se acumulează.

— Făuritor de planuri eşti şi vei fi până la sfârşitul zilelor talc! exclamai eu, dorind însă ca el să continue.

— Cunoşti Biblia? mă întrebă Graves.

— O cunoşteam.

— Un anumit om, numit Propovăduitorul, ţi-a vizitat insula Rampole acum douăzeci de secole. El a spus că oamenii nu trăiau într-o râpă, ci într-o peşteră, fără speranţă, fără ieşire, fără licărirea vreunei stele. Deşertăciunea deşertăciunilor, totul era deşertăciune. Dar astăzi, chiar şi dumneata trebuie să recunoşti că există o privelişte foarte limpede a cerului. Le-ai vorbit bătrânilor pleşuvi despre civilizaţia care ar putea să fie şi a vorbi oamenilor despre un lucru bun, care ar putea să fie, înseamnă că pe jumătate l-ai şi adus.

— Dacă aş putea să cred asta!

— Anumite lucruri din război te-au izbit cu putere. Asta-i o tragedie personală. Dar… Se opri să-şi găsească cuvintele. Oare astăzi un om trebuie să măsoare valoarea lucrurilor dintr-un punct de vedere personal?

Se întrerupse.

— Aş vrea, remarcă el în paranteză, ca atunci când vorbesc despre ceea ce gândesc şi simt cu adevărat, să nu am acest sentiment că aş fi, ca să spun aşa, Măgarul lui Balaam.

— Nu văd de ce n-am gândi cum gândim, chiar dacă nu avem bărbi şi frunţi vrednice să justifice gândirea noastră. Continuă, Graves.

— Dumneata şi cu mine, zise Graves, se prea poate să avem idei a căror realizare e peste puterile noastre. S-ar putea să vină însă oameni mai tari şi mai buni, care să aibă aceleaşi idei. Acolo unde astăzi se învârteşte un pai, mâine s-ar putea să macine o moară de vânt.

— Ceea ce mă preocupă este că nu văd nicio urmă a acestor oameni mai tari şi mai buni.

— Chiar şi aşa, Blettsworthy, dumneata şi cu mine, înmulţiţi cu zeci de milioane, începem să devenim o forţă a unor oameni mai tari şi mai buni.

— Cu aceasta nu sunt cu totul de acord. Nu. Există un anumit nivel de eficacitate, şi sub el un om nu este nici măcar o fracţie ajutătoare. Este ***nimic.*** De exemplu… Dă-mi voie să vorbesc o clipă, Graves… Această problemă a războiului. Dar înainte de a ajunge la ea, dă-mi voie să-ţi amintesc despre începutul acela jalnic al nostru din Oxford, faţada albastră, reţeaua de magazine care urma să răspândească ştiinţa, gândirea şi cultura în întreaga lume.

— Chiar şi azi, zise Graves cu fermitate, susţin că era o idee bună.

— Dar a eşuat.

— Din lipsă de capital. Fin, clar şi moral. Eu eram un ticălos, hrăpăreţ şi un nebun risipitor. Eram dezgustător. Cu toate astea, într-o zi cineva mai bun decât acest adolescent lacom şi dezechilibrat va relua vechea idee şi va face din ea lucruri mari.

— Partea proastă este, zisei eu, că mă îndoiesc de capitalul moral şi material disponibil pentru acest mare progres al omenirii, pe care dumneata îl accepţi cu atâta uşurinţă. Şi îndeosebi, problema asta a războiului. Întreaga noastră generaţie cu siguranţă că a văzut cine este Ardam. Ce am făcut noi, ce facem noi ca să-l împiedicăm? Câteva planuri şubrede.

— Din lipsă de capital, până acum. Doar nişte încercări lipsite de curaj.

— Şi unde vei găsi capitalul necesar? Omul este un laş, care se umple neîncetat de ridicol. Vezi vreo rază de speranţă? Aici, pe terasa asta, luăm masa printre ruinele liberalismului victorian. Bufniţa şi cucuveaua îşi distrează prietenii la mesele alăturate. Şi, totuşi, acest liberalism victorian a fost o speranţă în vremea lui. El i-a

eliberat pe sclavi; a educat lumea până la un anumit nivel; a ocrotit libertatea. Ce apare, mai bun şi mai puternic, ca să-i ia locul? Problema în discuţie între dumneata şi mine, Graves, e tocmai această problemă a capitalului disponibil. Mă gândesc la nenorocirile şi dezamăgirile din propria mea viaţă. Pe câteva le pun în seama indiferenţei naturii, căreia nu-i pasă de om mai mult decât de un vierme sau de o piatră care cade. Natura mi-a dat şi lucruri bune şi rele…

— Stele, munţi, mări şi flori, murmură Graves.

— Dar cea mai mare parte a suferinţelor mele le datoresc incapacităţilor incurabile ale omului.

— ***De ce*** incurabile? şopti Graves.

— El intră în viaţă poticnindu-se şi se poticneşte tot timpul vieţii. E crud, distrugător, nemilos, stupid, frenetic şi primejdios în clipele de panică, gelos pe orice altă viaţă în afară de a sa.

— Sunt şi lucruri în favoarea lui.

— Dar asta e balanţa contului. Aşa a fost el mereu. Aşa o să fie.

— ***Nu,*** zise Graves.

— Toată istoria e de partea mea.

— Istoria este studiul a ceea ce a fost şi s-a terminat.

Se întrerupse, pentru a da câteva dispoziţii în privinţa cafelelor. Când îşi reluă parabola, aveam ţigările de foi aprinse şi ne îndepărtasem puţin scaunele de ceştile de argint şi de resturile desertului de pe masă. Priveam prin reţeaua de frunze şi ramuri de arţar către imensitatea albastră şi întunecată a unei nopţi londoneze de iulie, către podul zgomotos şi către nesfârşitul du-te-vino de lumini ce ţeseau o fâşie largă şi strălucitoare în marginea de jos. Câtva timp rămaserăm în tăcere.

— Blettsworhty, zise el, nici nu ştii ce aventuri grandioase aşteaptă pe oameni.

— Dumneata ştii?

— Visez la ele şi le simt cum se apropie… Dumneata şi cu mine, Blettsworthy, suntem nişte

oameni foarte obişnuiţi. Nu există nimic în minţile noastre care să nu fie şi în minţile altor mii de oameni. N-ai fost singur în vizita pe care ai făcut-o pe insula Rampole. Mii, milioane poate, au fost acolo. Dumneata şi cu mine gândim cam abstract, cam ineficient, cum să ieşim din văgăună. Mişcarea n-a luat încă formă cu adevărat, şi oameni de mâna a doua ca noi se agaţă înfricoşaţi de concluziile propriilor lor minţi. Dar sute de mii gândesc şi simt fără îndoială ca şi noi. E absurd să presupui că nu există mult mai mulţi oameni mai hotărâţi ca dumneata şi ca mine. Ei simt în felul lor; îşi fac planurile lor. Tocmai asta e necesar ca totul să meargă înainte.

— Tocmai asta e! zisei eu apăsat.

Graves păru să se gândească dacă să-mi răspundă sau nu la acest lucru, dar renunţă.

— Războiul acesta, zise el, a fost un război menit să pună capăt războiului şi îi va pune capăt. Nu va mai fi niciodată un război atât de uriaş şi stupid ca acesta care a fost. Mergem mai departe câtva timp cu vechile lucruri, vechile guverne, vechile aranjamente. Războiul a dezvăluit şi a condamnat toate acestea, dar noi le continuăm. Adevărata reconstrucţie a treburilor omeneşti nu se va face în grabă. Nu are niciun rost să ne necăjim în privinţa încercărilor neizbutite şi a eşecurilor trecătoare. Adevărata reconstrucţie, Blettsworthy, adevărata reconstrucţie este în curs. A pornit acum tot atât de sigur, după cum ştiinţa experimentală progresistă a pornit în secolul al şaptesprezecelea. Trebuie să începem cu acţiuni de promovare, cu operaţii de explorare. În mod natural. Totul începe cu schiţe şi sugestii incomplete. Fără grabă, dar şi fără întârziere. Pentru a schimba toate acestea, avem nevoie de cheltuieli pe o scară mult mai mare decât aceea a Marelui Război. Şi treaba asta ar putea să necesite câteva vieţi. Mari campanii de propagandă. Mari campanii educative. Se vor înfăptui toate. Priveşte ce se întâmplă acum. Mai

întâi, oamenii de stat vor trebui să aibă curajul să ceară proscrierea războiului. Vorbă numai, vei spune dumneata, dar este oare numai o vorbă? După ce se vor obişnui cu această idee şi-i vor obişnui şi pe oameni cu această idee, atunci, Blettsworthy, atunci, la început mai timid şi apoi cu mai multă îndrăzneală, vor începe să discute treapta următoare către acel control internaţional al intereselor colective ale omenirii, fără de care această binecuvântată proscriere este în mod vădit absurdă. Aceşti paşi se fac anume acum.

— Dar gândeşte-te la fiinţele omeneşti pe care le cunoaştem şi măsoară-le cu măreţia acestei misiuni! Gândeşte-te cum se ceartă ele, cum se înşeală, cum îşi ratează vieţile în zadar.

— Bătrânii pleşuvi care conduc prost tribul sunt cu toţii în drum spre groapă. Să-i mulţumim lui Dumnezeu pentru moarte. Megaterii ***pot*** să moară. Ajutaţi cum se cuvine, ei pot să moară destul de repede.

— Şi ce-i înlocuieşte? zisei eu. Doar o nouă recoltă a unor buruieni asemănătoare. Numai o nouă variaţie pe tema zădărniciei omeneşti.

Privii spre amfitrionul meu. Ochii lui erau îndreptaţi către vechiul pod de cale ferată cu o încredere senină, în ciuda tuturor celor spuse de mine. Câtva timp îşi urmări gândurile în tăcere. Apoi se întoarse spre mine.

— Blettsworthy, zise el; astăzi începem să avem o idee, un început de idee, despre ceea ce poate să facă omul cu lumea fizică: zborul, submarinele, radioul, abolirea distanţelor, chirurgia modernă, salubritatea… Oricare din noi abia dacă poate bănui tot ce se poate face cu mintea şi mobilurile omenirii. Doar în câţiva ani. Învăţământul e abia la început şi noi ne bizuim morala şi religia pe credinţe care sunt absurde pentru un băiat de paisprezece ani. Crezi că lucrurile se vor opri aici?

Privii cu încăpăţânare.

— Uită-te la vieţile ***noastre.*** Am fost noi folosiţi măcar cu a zecea parte din posibilităţile noastre? Eficacitatea mecanismului educativ al omenirii nu este încă de unu la sută. Restul nu-i decât agitaţie inutilă, neglijenţă şi orientare greşită. Ce fiinţă primitivă, stupidă, lacomă, nedisciplinată eram cu când te-am vârât în necazurile de la Oxford! Şi primisem cea mai bună educaţie pe care o poate oferi Anglia. Niciunul dintr-o mie n-a fost atât de încercat ca mine. Şi dumneata…

— Şi eu eram cam gură-cască, zisei cu.

— Câte nu s-ar fi putut face din vieţile unor astfel de materiale, chiar de mâna a doua, ca dumneata şi ca mine, dacă am fi avut o educaţie care să fie educaţie şi dacă am fi crescut într-o lume civilizată şi nu în mijlocul unui haos presărat cu ipocrizie. În probleme de conduită, oamenii, chiar oamenii obişnuiţi, îşi înţeleg atitudinile mult mai bine decât orice generaţie de mai înainte, se păzesc de mâini iraţionale, îşi pun la îndoială dorinţele şi animozităţile, slăbesc încordările şi sunt infinit mai cinstiţi. Acesta este abia începutul luminării şi al autocontrolului inteligent, în locul disciplinei dogmatice. Obiceiurile şi instituţiile se lărgesc, pentru a ţine pasul cu răspândirea ideilor. Oamenii par să-şi închipuie că dragostea este întocmai ce era acum o sută de ani. Dar e ceva cu totul diferit. Şi ura de asemeni. În afaceri, oamenii sunt mai puţin hrăpăreţi, neîncrezători şi îndârjiţi în lupta pentru concurenţă. Cantitatea de răutate pe cap de locuitor nu este nici pe sfert din ce era în vremea lui Dickens şi Thackeray. Citeşte-i, dacă nu mă crezi. Priveşte snobismul şi meschinăria dintr-un număr al revistei Punch de acum cincizeci de ani şi citeşte glumele sociale de astăzi. Şi, ceea ce îţi spun nu este decât prima mişcare lentă către o viaţă inteligentă din punct de vedere psihologic. Abia primii paşi. Mai trebuie să se dezvolte încă şi neapărat masiv. Ştii la fel de bine ca şi mine că şapte optimi din purtarea brutală şi plină de răutate

din viaţă se datoresc fricii şi suspiciunii, ignoranţei, grabei şi deprinderilor rele. Fiecare din aceste lucruri poate fi vindecat în întregime sau în parte. Crezi că oamenii, ştiind că aceste lucruri pot fi tămăduite, nu se vor apuca să le vindece? Şi, pentru a le vindeca, trebuie să le dai oamenilor idei clare despre ceea ce s-au apucat să facă. Dacă am putea să ne întoarcem aici peste un secol, crezi că vom vedea acelaşi fel de mulţime ca aceea care se îngrămădeşte aici în noaptea asta? Nu cred. Am vedea o mulţime mai bine crescută, mai bine îmbrăcată, cu maniere mai bune şi care se mişcă în scopuri mult mai precise, fără să-şi piardă vremea degeaba. Oamenii din oraşele de astăzi îmi par nişte fiinţe rătăcite, ca nişte furnici sau muşte intrate într-o bucătărie, în căutarea mâncării şi băuturii. Dragul meu Blettsworthy, crezi că acest fel de activitate — arătă spre Londra cu un gest — va dăinui la nesfârşit? Crezi măcar că va mai dăinui mult?

— Dar unde începe era asta nouă a dumitale?

— La o milă de noi, în mii de capete. Şi pretutindeni.

— Graves, zisei eu, trebuie să mai scrii o carte şi s-o intitulezi „Nelimitatele Perspective ale Omenirii”.

Îşi scutură scrumul ţigării în scrumiera de lângă el. Păru să se gândească la această propunere.

— De ce nu?

— Şi în privinţa vieţilor noastre? întrebai eu.

— Stoicism, un stoicism creator. Ce altceva ar putea fi? Şi nu trebuie nici măcar să fie sever. Recunoaşte, Blettsworthy, că sunt în viaţă nesfârşit de multe lucruri frumoase şi emoţionante, şi că, în ciuda tuturor eşecurilor noastre, ai prefera să trăieşti decât să nu trăieşti.

— Nu sunt nerecunoscător. O noapte de vară, măcar ca asta, şi merită să trăieşti pentru ea. Dar aş fi vrut să fi trăit şi aş vrea să trăiesc acum cu mai mult sens.

— Însăşi nemulţumirea dumitale poate să-i dea vieţii un sens şi, la urma urmei, Blettsworthy, n-ai nici patruzeci de ani. Mai ai încă o viaţă întreagă înainte. S-ar putea ca lucrurile să înceapă de-a binelea… Viaţa individului nu este totul. Oamenii şi-au supraevaluat vieţile lor individuale şi s-au îngrijit prea puţin de speţa lor. Acest lucru se poate schimba fără să se schimbe ceva în natură; e doar o schimbare de direcţie… Oh! Ştiu că te gândeşti că mă abat de la problemele mele individuale, când vorbesc despre progresul general al omenirii. Citesc pe faţa dumitale acest zâmbet de îndoială. Te gândeşti probabil că îmi spun că n-are prea multă importanţă ce fac eu, personal, sau cum îmi ating scopurile; bun sau rău, eu voi fi mânat de curent. Eu nu spun asta. Nu simt câtuşi de puţin aşa. Dimpotrivă, eu mă ţin departe de tot felul de impulsuri josnice, când gândesc în aceşti termeni largi. Am devenit cinstit, în orice caz mai cinstit. În ultimul timp am ajuns aproape de generozitate în câteva afaceri mărunte. Printre altele, după cum o mărturiseşte masa noastră de acum, am de gând să-ţi restitui tot ce am luat de la dumneata.

— E nevoie de asta? De ce să împovărăm viitorul cu greşelile trecutului? Vreau să ştergem toate acestea. De dragul celor pe care le-am învăţat unul de la celălalt.

— Nu mă voi simţi niciodată mulţumit până când nu-ţi voi fi dat înapoi datoria.

Mă uitai la el întrebător.

— Să fiu mai exact, ca să-ţi fac pe plac. Nu mă voi simţi niciodată mulţumit până când nu voi fi convins că am de gând să-ţi restitui totul.

Zâmbii la această corectare care-i era caracteristică, iar faţa sa se lumină şi ea într-un surâs.

— Am să-ţi plătesc, totuşi, zise el. Dumneata te îndoieşti totdeauna. Crede-mă pe cuvânt: insula Rampole este cea care va dispare şi eu sunt cel care voi avea dreptate.

TONO-BUNGAY

În româneşte de Constantin Vonghizas

Prefaţă

După ce parcurge o complexă experienţă socială şi individuală, George Ponderevo, eroul romanului *Tono-Bungay* al lui H. G. Wells, ajunge la un fel de elevaţie spirituală, la un anumit olimpianism care-l determină să noteze: *„Am ajuns să mă văd dinafară, să-mi văd întreaga ţară dinafară — fără nicio iluzie”.*

Este una dintre ultimele fraze ale cărţii, închizând în ea, lapidar, nu numai concluziile unei opere literare ci aproape întreaga viziune a unui scriitor.

Wells şi-a publicat romanul în 1909, aşadar în perioada timpurie a îndelungatei sale evoluţii scriitoriceşti. Şi totuşi ideea ce-o extrage eroul lui *Tono-Bungay* din tumultuoasele întâmplări străbătute este atât de intim legată de personalitatea scriitorului, încât o găsim explicitată în introducerea la ampla autobiografie apărută în 1934:

Această lucrare, acest juvaier în mintea mea, pentru care mă iau suficient în serios ca să fiu propriul meu examinator şi biograf, este, mi se pare, cristalizarea unor idei. O varietate de sugestii şi generalizări biografice şi istorice — care atunci când zac încurcate în mintea omenească sunt ceţoase şi opace — au fost puse în relaţii mai strânse şi mai exacte; ceea ce fusese amestec amorf s-a transformat într-un aranjament lucid…[144]

Prin prisma unei astfel de autobiografii, estetica unui roman ca Tono-Bungay se află dintr-o dată situată în focarul unor lumini noi, deosebit de edificatoare. Ni se deschide aşadar perspectiva

unor investigaţii menite a descifra căile străbătute de scriitor până ce a izbutit să configureze mecanismele sociale şi psihologice trăite de eroii cărţii sale.

Suntem în stare să ne dăm seama în ce măsură intensitatea emotivă şi autenticitatea acestor mecanisme îşi au izvorul în experienţa efectivă de viaţă a romancierului şi reprezintă o condensare a ei şi în ce măsură provin dintr-un fel de sublimare a propriilor sale aspiraţii nesatisfăcute, cu alte cuvinte din tendinţa de a dărui eroilor ceea ce viaţa lui însuşi i-a refuzat, sau de a-şi judeca eroii pornind de la acelaşi sentiment personal de frustrare.

În cazul lui Wells raportarea creaţiei la autobiografie nu este numai posibilă şi rodnică, ci şi absolut necesară. Căci, aşa cum mărturiseşte scriitorul, cărţile şi articolele sale, cel puţin în măsura în care pun problema raporturilor de dragoste între bărbaţi şi femei, au ţâşnit din propriile dificultăţi. *„Ele erau esenţialmente o extravertire, o generalizare, o încercare de a atribui cazul meu Fiecăruia”.*[145]

După cum se ştie, autorul lui *Tono-Bungay* şi-a clădit uriaşa reputaţie pe ecoul ce l-au avut în lumea întreagă fanteziile sale ştiinţifice. Socotit uneori un succesor al lui Jules Verne, el a fost adesea considerat, alături de acesta, drept părinte al unui gen literar nou, astăzi cu o mare pondere în literatura mondială şi pe care englezii l-au denumit *science-fiction,* ceea ce în limba noastră se traduce prin termenul de „literatură ştiinţifico-fantastică”. Critica, însă, a făcut de foarte mult timp remarca — şi chiar Wells însuşi a precizat — că romanele sale ştiinţifico-fantastice se deosebesc fundamental ca factură de cele ale lui Jules Verne.

Lucrările sale ştiinţifico-fantastice, în număr de 16, apărute între anii 1815 şi 1941 nu sunt, asemenea romanelor făurite de imaginaţia predecesorului său francez, doar pronosticuri ale

unor viitoare performanţe tehnice şi ştiinţifice. Aşa cum remarcă A. Anixt în a sa „Istorie a literaturii engleze”: *„... Wells şi-a ales ca temă imperfecţiunea relaţiilor sociale existente în orânduirea capitalistă. Cu ajutorul figurilor fantastice, al personajelor groteşti şi al hiperbolizării el a demascat aspectele hidoase ale societăţii burgheze”.*[***[146]***]

Acest aspect al creaţiei wellsiene a fost pe larg studiat şi nu mai este cazul să insistăm asupra lui. Problema care ni se pune însă este cu totul alta: de a pătrunde atât de adânc în laboratorul scriitorului, încât să putem scoate la iveală raţiunile intime pentru care critica sa socială a luat o cale ocolită, îmbrăcând forma fantasticului. Răspunsul, evident, nu-l putem căpăta decât studiind şi cealaltă parte a operei sale — ce i-a adus, este drept, mai puţină notorietate — şi în care spiritul său critic se exercită prin mijlocirea unor modalităţi realiste de expresie. Există oare vreun raport de determinare reciprocă între cele două părţi, atât de diferite, ale creaţiei lui Wells sau, dimpotrivă, ele nu sunt decât ţâşnirile a două euri paralele în care se împarte individualitatea sa artistică? La această întrebare nu se poate răspunde decât făcând apel chiar la personalitatea celui ce le-a zămislit. De aceea, cum arătam mai înainte, autobiografia scriitorului are pentru noi o maximă importanţă.

*

În structura intelectuală a lui Wells spiritul ştiinţific are o greutate atât de mare, încât la un moment dat este ispitit — şi asta fără niciun fel de ironie — să ceară prin testament deschiderea, după moarte, a propriei sale cutii craniene pentru a i se studia cortexul.

Nu-i deci de loc de mirare că se ia în considerare ca pe un obiect de cercetare, iar

propria-i autobiografie devine un studiu ccbnplex al raporturilor deopotrivă de ordin biologic, psihologic şi social ce au concurat la formarea personalităţii sale de om şi creator. Însuşi titlul îi trădează intenţia: *Experienţă în autobiografie. Descoperiri şi concluzii ale unui creier foarte obişnuit.* Prin el scriitorul pare a ne sugera pe deoparte efortul său de experimentare a posibilităţii unei depline obiectivări, iar pe de alta de a spulbera, în numele unui raţionalism materialist, mitul idealist al caracterului presupus mistic, imponderabil şi supranatural al procesului de creaţie artistică. Să străbatem deci, împreună cu autorul, acele trepte ale originalelor experienţe capabile să clarifice contururile profilului artistic al celui ce a plăsmuit romanul aflat acum în faţa cititorilor.

H. G. Wells a văzut lumina zilei acum un secol (21 septembrie 1866) într-o casă sărăcăcioasă, din orăşelul Bromley (Kent), devenit ulterior o suburbie a Londrei. Nu-l va părăsi niciodată imaginea acelei *Atlas House* din High Street 47 — denumită astfel după firma prăvăliei de porţelanuri, vase de bucătărie şi articole de cricket ce-o deţinea tatăl său (în vitrină se afla un Atlas purtând pe umeri o lampă în locul pământului!) — cu scara întortocheată şi întunecoasă ce ducea într-o bucătărioară de la subsol unde mama sa trebăluia din zori şi până în noapte, roabă supusă unei familii cu trei copii şi mai ales unui soţ căruia nu-i putea ierta, fără să i-o mărturisească însă vreodată deschis, nepăsarea în afaceri şi excesiva pasiune pentru cricket. Wells-sociologul avea să conchidă în anii maturităţii că starea materială precară a familiei din care provenea se datora exclusiv incapacităţii părinţilor săi de a câştiga şi strânge bani. Întregul lor mod de gândire se formase şi era adaptat unui sistem de raporturi sociale caracteristic mai ales secolului al XVIII-lea. Marile prefaceri petrecute la mijlocul secolului ai

XIX-lea, rapidul şi ireversibilul proces de dislocare socială pe care l-a adus cu sine capitalismul în viaţa engleză — capătă în mintea lor proporţiile unei catastrofe. Noua ambianţă, noul sistem de relaţii între oameni îi înspăimântă şi-i consternează totodată; şi în măsura în care inadaptabilitatea lor financiară la noile împrejurări are un efect direct asupra propriei lor soarte, privesc tot ceea ce li se întâmplă ca o nemeritată nenorocire.

Tatăl său fusese grădinar în slujba unei oarecare Miss Bullock, devenită apoi prin moştenire Lady Fetherstonhaugh, stăpâna domeniului Up Park iar mama sa intendentă în casa aceleiaşi doamne.

„Într-unul din romanele mele, poate romanul în care am pus cea mai multă ambiţie, TONO BUNGAY, am dat o imagine a Up Park-ului prin „Bladesover", am schiţat viaţa lui de la subsol"[147], menţionează la un moment dat scriitorul.

Dar dacă tatăl, crescut mai ales în mijlocul naturii, se manifestă ca un spirit independent ceea ce, de altfel, i-a atras până la urmă pierderea slujbei de grădinar — mama în schimb este prizoniera orizontului limitat, a manierelor şi orgoliului mărunt ce caracterizau lumea de valeţi, intendenţi şi majordomi a domeniilor aristocratice. Prin modul ei de conduită şi de gândire ea pare a confirma interesanta observaţie a lui Engels potrivit căreia în epoca respectivă aristocraţia engleză începuse să includă şi clasele mijlocii. Încercând să reconstituie imaginea pe care şi-o făurise mama sa asupra lumii, Wells scrie:

„Deasupra tuturor domnea Dumnezeu Tatăl, în a cărui bunătate naturală, mama mea avea mare încredere… În cerul imediat inferior se găsea, ca o verigă de legătură reală între mama divinitate, Scumpa Regină, iar dedesubt nobilimea şi gentry care angajau, patronau, conduceau şi comandau restul omenirii".[148]

Această riguroasă ierarhie va forma până la sfârşit inflexibila ei tablă de valori, în ciuda tuturor necazurilor ce le-a avut de îndurat în prima parte a vieţii: concedierea soţului din slujba de grădinar, proasta afacere făcută cu cumpărarea prăvăliei din Bromley, vinderea ei pe un preţ de nimic pentru acoperirea datoriilor, intrarea din nou în serviciu ca intendentă la Up Park ca să-şi întreţină întreaga familie şi în sfârşit chiar îndepărtarea ei din acest serviciu.

„Biata femeie — va exclama scriitorul cu emoţie — *... n-a învăţat nimic şi n-a uitat nimic, în toţi aceşti ani întunecaţi petrecuţi mai ales în bucătăria de la subsol!”*[149]

Wells mărturiseşte că modul său de a judeca lumea a luat forma unui sistem de reacţii la ideile şi sentimentele mamei sale.

La vârsta de opt ani îşi rupe piciorul, fapt pe care-l socoteşte hotărâtor pentru viitorul său destin. Silit să stea un timp întins pe o canapea din salon, se bucură într-atât de grija tuturor încât i se aduc cărţi, deşi părinţii considerau cititul o îndeletnicire nesănătoasă pentru un copil. Printre lecturile sale se găsesc prea puţine poveşti, în schimb parcurge cu sete o istorie naturală, geografii, descrieri de călătorii şi mai ales colecţiile legate ale revistelor umoristice *Punch* şi *Fun,* pline de caricaturi politice ce vor juca un rol deosebit în stimularea fanteziei viitorului romancier. Puţin timp după vindecare este înscris în „Academia comercială” a domnului Morley — fost pe vremuri portarul unei şcoli — care deschisese de câţiva ani una dintre acele instituţii particulare de învăţământ atât de frecvente pe atunci în Anglia, destinate copiilor din clasele mijlocii, şi unde nuiaua — evocată de nenumărate ori în romanele lui Dickens — era principalul mijloc de educaţie. Copilul trebuia să ştie puţină contabilitate, căci visul mamei era să-şi vadă fiii funcţionari comerciali şi poate, cine ştie, în cele

din urmă negustori de manufactură. Într-adevăr, după terminarea şcolii este trimis ca practicant în magazinul de manufactură al domnilor Rodgers şi Denyer. Dar înclinaţia spre visare, sentimentul de nemulţumire că nu poate urma o şcoală secundară asemenea băieţilor de oameni bogaţi şi mai ales neputinţa de a se supune rigorilor cerute de o activitate bazată pe rutină, îl împiedică să se adapteze noii îndeletniciri, deşi nu ar fi vrut să-şi supere mama. Pus să ţină casa magazinului, dă uneori clienţilor un rest mare decât se cuvenea şi în cele din urmă, găsindu-i-se lipsuri, este chiar bănuit de delapidare iar contractul de practică reziliat. Petrece o vreme la Up Park alături de mama sa, cufundat aproape tot timpul în lectura cărţilor şi albumelor găsite în bibliotecă. În cele din urmă mama hotărăşte să-l facă farmacist şi-l trimite ucenic la un anume Mr. Cowap din Midhurst:

„Am petrecut aproape o lună printre sertarele etichetate cu litere de aur şi sticlele domnului Cowap, la Midhurst, răsucind câteva zeci de pilule antibiliare şi de revent, spărgând vreo duzină de sifoane în timp ce-l băteam prieteneşte cu mătura pe comisionar, învăţând să vând medicamente autorizate, ştergând de praf sticlele colorate de apă, bustul lui Hahneman (ce indica faptul că se găsesc medicamente homeopatice) şi calul alb (preparate veterinare) şi nu cred că trebuie să-i dedic aci lui şi veselei, amuzantei sale soţii mult spaţiu, deoarece am zugrăvit pe larg această prăvălie şi experienţele mele în ea descriindu-i pe mătuşa şi unchiul Ponderevo în Tono-Bungay. Cowap, ca şi unchiul Ponderevo, a produs un stimulent Cough Linctus deşi niciodată nu s-a ridicat până la isprăvile expansiunii comerciale ale eroului meu”. [150]

Pentru a-şi da examenul de atestare în profesia de farmacist este nevoit să ia lecţii de limba latină, pentru care începe să nutrească o adevărată

pasiune, acordă studiului ei o însemnătate mult mai mare decât era necesar; Cowap îşi dă seama că nu se gândeşte serios la cariera de farmacist şi-l concediază. Din nou este trimis ca practicant într-un mare magazin de manufactură, dar nici aici nu se simte în largul lui şi denunţă contractul de practică pentru a se angaja ca învăţător suplinitor în şcoala fostului său profesor de latină, urmând paralel cursul superior al aceleiaşi şcoli. După trecerea examenului de absolvire obţine o bursă de la Şcoala Normală de Ştiinţe ce pregătea profesori secundari de fizică, chimie şi biologie.

Perioada studiilor superioare constituie momentul crucial al vieţii lui Wells; experienţa acumulată în anii studenţiei se va depozita într-un rezervor uriaş al conştiinţei, de unde-i va alimenta aproape întreaga creaţie viitoare.

Ceea ce caracteriza însă această experienţă nu era atât înregistrarea mecanică a unui mare număr de cazuri şi situaţii omeneşti, cât mai ales dobândirea unei viziuni asupra vieţii şi societăţii, care nu va fi abandonată niciodată.

Se cere subliniat faptul — decisiv pentru factura literaturii ce-o va plăsmui — că principalele ciocniri cu lumea din jur încep să fie de ordin intelectual. Dacă în primul an asistă cu veneraţie la cursurile de biologie ale profesorului Huxley, emulul lui Darwin, în anii următori profesorii îl dezamăgesc. Îndeosebi felul mărginit, empiric, lipsit de perspectivă teoretică, precum şi spiritul mecanicist newtonian în care preda fizica profesorul Guthrie îl exasperează şi nu rareori tulbură buna desfăşurare a prelegerilor prin observaţii sarcastice sau izbucniri violente. Convingerile sale profund anti-religioase sunt un alt motiv de fricţiuni cu colegi şi profesori. Treptat, interesul pentru ştiinţă începe să scadă până într-atât încât îşi neglijează studiile, nu izbuteşte să treacă examenul de geologie, pierde bursa şi este nevoit să părăsească şcoala. În schimb, pornind de

la Republica lui Platon şi Utopia lui Thomas Morus descoperă iraţionalitatea raporturilor sociale din jurul său, fapt care îl apropie de cercurile socialiştilor şi naşte în el pasiunea de a aprofunda concepţiile acestora. Ar dori să se avânte în publicistică şi literatură, dar nu se simte încă suficient de pregătit. Pentru a-şi câştiga existenţa se angajează ca profesor de ştiinţe într-o şcoală particulară, iar apoi devine preparator al unui colegiu universitar prin corespondenţă. Între timp îşi trece examenele restante şi obţine diploma de licenţiat în ştiinţe. O lungă, chinuitoare pasiune amoroasă eşuează într-o căsătorie plină de deziluzii cu verişoara sa Isabel. Căsnicia nu rezistă decalajului intelectual şi deosebirilor de preocupări ce-i despart pe cei doi soţi. Curând, prietenia cu Amy Catherine Robbins, studentă a colegiului unde funcţiona ca preparator, dă naştere unei noi pasiuni şi Wells divorţează pentru a se recăsători.

Succesul obţinut prin publicarea unor articole îl încurajează să se lanseze în publicistică. De acum încolo cariera literară i se va deschide larg în faţă.

Dacă încercăm să descifrăm mecanismul prin care atari experienţe au fertilizat creaţia wellsiană nu putem să nu descoperim că scriitorul, pe măsura maturizării, dobândeşte conştiinţa de a fi o persoană alienată. Desigur, sentimentul că nu-şi aparţine sieşi ci altuia, în speţă organismului social, a îndeplinit, de-a lungul istoriei, rolul de stimulent în procesul de creaţie nu al unui singur artist. Însă fiecare creator încearcă acest sentiment în alt chip, potrivit particularităţilor propriei sale existenţe. Oricât de puternică ar fi fost opoziţia faţă de tabla de valori a mamei sale, personalitatea lui Wells nu poate scăpa de o condiţionare primordială: faptul de a nu fi pregătit moralmente să ducă o luptă pentru existenţă în condiţiile capitalismului. Eliberarea de criteriile morale ale părinţilor, eforturile tenace de a-şi face un rost într-o lume clădită pe cu totul alte criterii îl determină

să le judece critic şi pe unele şi pe celelalte. Viitorul scriitor păşeşte în viaţă stăpânit de un sentiment de frustrare, sentiment ce se atenuează, în măsura în care obţine succese. Drumul spre o carieră sigură o dată deschis, contradicţiile fundamentale ale societăţii burgheze nu i se mai înfăţişează sub aspectul dur al unor experienţe personale. Lumea acceptându-l, începe şi el s-o accepte. Dar educaţia sa precumpănitor ştiinţifică îl împiedică totuşi să ignore realitatea unor contradicţii. De aceea ele se reflectă în mintea lui sub formă ideală, mai mult teoretică.

Dar dacă sentimentul alienării a îmbrăcat în conştiinţa lui o haină ideală, sublimată, nu înseamnă că l-a părăsit vreodată. Chiar în culmea gloriei se vede nevoit să mărturisească starea de nemulţumire ce-l stăpâneşte:

„... Nu pentru că aş fi sărac şi împiedicat SĂ CUMPĂR lucrurile pe care le doresc, ci pentru că sunt complet împiedicat SĂ CAPĂT lucrurile pe care le doresc. Nu pot controla nici eu însumi propria mea ambianţă şi nici să găsesc ajutoare şi aliaţi care să mă ocrotească — dinăuntru şi dinafară — de presiunile esenţiale”.[151]

Începuturile scriitoriceşti ale lui Wells coincid în cea mai mare parte cu perioada studiilor, a profesoratului şi a primilor ani de publicistică, aşadar cu momentele vieţii în care reacţiile sale în faţa lumii înconjurătoare sunt mai ales de ordin intelectual, iar contradicţiile fundamentale ale societăţii burgheze ajung până la el numai sub forma lor generală, abstractă. Este perioada ce dă naştere acelei părţi din operă sortită să exprime tocmai cel de-al doilea *„sistem de înclinaţii, născut din lectură şi meditaţii”*[152] al scriitorului. Nu din întâmplare forma adoptată va fi cea a fantasticului. După cum se ştie, fantasticul, ca şi grotescul, constituie modalităţile cele mai convenabile de traducere a abstracţiilor în limbajul concret al imaginii literare. De altfel următoarea

mărturisire este, sub acest raport, deosebit de semnificativă:

„Dacă un tânăr de douăzeci şi unu de ani mi-ar aduce o poveste aidoma CRONICII ARGONAUŢILOR (Primul titlu al „Maşinii timpului" — N. R.) *pentru a-i da un sfat astăzi, nu cred că l-aş încuraja să continue cu scrisul. Dar era un semn de inteligenţă dezvoltată faptul că realizam excepţionala mea ignoranţă în ce priveşte condiţiile lumii contemporane, explorând posibilităţile fanteziei. Acesta este tocmai jocul potrivit pentru un tânăr şi mai ales pentru tinerii fără o poziţie socială naturală proprie".*[153]

Transferarea criticii pe planul fantasticului se afla în deplină consonanţă cu concepţiile sale sociale. Am văzut că apropierea de socialism s-a produs prin intermediul *Republicii* lui Platon. Deşi îi recunoştea lui Marx meritul de a fi fost primul care *„a conceput procesul social contemporan nu ca un sistem permanent de nedreptate şi suferinţă, ci ca o ordine supusă schimbării şi pe cale de a se auto-distruge"*[154], refuza să creadă în lupta de clasă propovăduită de marxism. Îndeosebi îl irita faptul că părinţii socialismului ştiinţific respingeau cu hotărâre orice planuri şi proiecte cu privire la organizarea viitoarei societăţi, tratându-le drept utopii şi socotind pe bună dreptate că socialismul şi comunismul trebuie să fie consecinţa dezvoltării istorice reale şi nu a unor reprezentări fantastice. Wells înţelegea destul de bine necesitatea înlocuirii capitalismului printr-o altă orânduire. Dar nu credea că o asemenea orânduire poate fi opera maselor, ci mai curând a unei elite de intelectuali. Platon va exercita până târziu una dintre cele mai profunde influenţe asupra gândirii sale social-politice şi a limitelor ce-o caracterizau. În lucrarea *Work, Wealth and Happiness of Mankind (Munca, Bogăţia şi Fericirea Omenirii),* publicată în 1931, el anticipează ideea tehnocraţiei şi, ceea ce este şi mai interesant, aduce în discuţie un punct de

vedere ce se aseamănă foarte mult — având aceeaşi obârşie teoretică — cu teza „noocraţiei necesare” profesată la noi de Camil Petrescu.

Semnificativ este faptul că Wells nu tăgăduieşte caracterul mic-burghez al idealului său social. *„... Lenin* — scrie Wells — *după singura lui convorbire cu mine a spus că sunt un incurabil mic-burghez. Într-atât de puternic era simţul de observaţie al lui Lenin”.* ***[155]***

Wells începe să resimtă acuitatea contradicţiilor sociale sub forma ei reală, practică, abia o dată cu primele experienţe erotice. De aceea în romanele sale realiste atenţia îi este concentrată îndeosebi asupra dragostei şi căsătoriei. În lumina trăirilor sale personale faptul acesta apare cât se poate de explicabil. Solitudinea cabinetului de studiu sau tăcerea gravă şi solemnă a sălii de bibliotecă stimulează vagabondajul imaginaţiei prin filtrul căreia înclinaţiile erotice se purifică, se sublimează, se idealizează, pe scurt se eliberează de toate contingenţele lor umane, biologice şi sociale. Tabloul frumos colorat al fabulaţiei adolescentine simplifică în aşa măsură raporturile între sexe încât ele se transformă într-un fel de funcţie algebrică. După cum în fanteziile sale ştiinţifice Wells prezintă contradicţiile sociale reale într-o formă abstractă, şi ideea ce şi-o face despre legăturile de dragoste poartă mai mult amprenta speculaţiei intelectuale decât a experienţei de viaţă. Visează o dragoste liberă de orice fel de îngrădiri, între parteneri perfect egali. Dar o dată fixat asupra unui obiect şi trăite primele experienţe ale contactului psihologic cu fiinţa iubită, o lume străină, necunoscută i se deschide în faţă. Dragostea şi căsătoria îl angrenează, aproape fără voia lui, într-un sistem de raporturi sociale reale, cu mult mai complexe decât şi le imaginase. Romanele realiste ale lui Wells sunt condensarea aburilor fierbinţi ai romantismului prin tubul rece al ciocnirilor cotidiene. În creaţiile-i fantastice

lumea este văzută într-un chip nu total deosebit de felul cum planurile şi hărţile îi evocă unui şef de stat major imaginea câmpului de luptă. Dragostea este însă coloana înaintată prin care marele teatru de operaţiuni al vieţii pătrunde până în imediata apropiere a ungherului unde Wells se străduieşte să elaboreze planuri de viitor pentru întreaga omenire.

Scriitorul resimte în chip dureros, ca o terfelire a propriei fiinţe, această brutală invazie dinafară în intimitatea aspiraţiilor sale cele mai pure. Căsătoria, în forma ei burgheză, de contract bazat pe raţiuni esenţialmente economice, devine ţinta atacurilor sale sarcastice. Şi, în măsura în care căsătoria nu se poate menţine decât pe fundamentul unei tenace lupte de parvenire socială, critica wellsiană tinde să îmbrăţişeze zone din ce în ce mai largi ale raporturilor capitaliste.

Tot acest proces arată destul de limpede de ce motivul precumpănitor al romanului realist wellsian este ratarea prin căsătorie a celor mai nobile năzuinţi intelectuale, ratare ce se înfăţişează uneori şi sub aspectul succesului social. Extravertire, după cum am văzut, a propriei sale experienţe, eroii lui Wells trăiesc, în ipostaze omeneşti şi împrejurări sociale variate, traiectoria căderii din sferele ideale pure pe pământul mocirlos al realităţii sociale.

La început, desigur, scriitorul dă glas tentaţiei de a se distanţa prin mijlocirea unei ironii duioase, înţelegătoare, de efuziunile sentimentale ale propriei adolescenţe.

The Wheels of Chance (Roţile sorţii, 1896) îndeplineşte sub acest raport, rolul de inel de legătură între latura fantastică şi cea realistă a creaţiei lui Wells, eroul mişcându-se în permanenţă pe un plan nedefinit, aflat la confluenţa visului cu realitatea. Mister Hoopdriver, un tânăr băiat de prăvălie porneşte într-o zi de sărbătoare la plimbare cu bicicleta, nutrind dorinţa tainică a unei

aventuri romantice. Aceasta se iveşte de îndată în postura unei domnişoare în cenuşiu, răpită la înghesuială de un domn de vârstă mijlocie. Urmărindu-i, Hoopdriver este luat din greşeală drept detectiv particular şi astfel izbuteşte s-o elibereze pe fată. Realitatea înăbuşitoare a prăvăliei unde lucrează, faptul că are liber doar zece zile într-un an apar ca un *arrière-plan,* putând fi întrevăzute printre gesturile stângace, candorile şi visurile tânărului vânzător, sau în poza adoptată pentru a intra în graţiile gingaşei făpturi întâlnite. În *Love and Mr. Lewisham (Dragostea şi domnul Lewisham,* 1900) Hoopdriver ni se înfăţişează în ipostaza unui tânăr profesor suplinilor cu un salariu de aproximativ 48 de lire pe an, jerpelit şi excesiv de conştiincios — aşa cum trebuie să fi fost Wells însuşi în tinereţe — învăţând cu sete geometrie, astronomie, fiziologie, fiziografie, franceză, citindu-i pe nerăsuflate pe Shakespeare, Emerson, Confucius. Prins în mrejile unei pasiuni, riscă un scandal şi porneşte la plimbare cu verişoara unuia dintre elevi. Idila desfăşoară toată gama de timidităţi, complexe, reţineri şi îndrăzneli prost plasate ale unei iubiri adolescentine. Lewisham însă nu se opreşte aici, Lewisham spre deosebire de Hoopdriver transformă visul în realitate subscriind de fapt la un act de sinucidere morală.

Abandonarea destinului propriu în miinile altuia sau alteia nu înseamnă, în condiţiile burgheze, dăruirea de sine a dragostei pure, ci trădarea ultimelor resturi de omenesc ce mai pot zace uitate în străfundurile unei conştiinţe. Kipps, eroul altui roman wellsian din aceeaşi serie *(Kipps,* 1905) se lasă condus de către prima soţie pe căile pline de primejdii ale goanei după aur, ceea ce are drept efect tendinţa — ridicolă în manifestările ei — de a accepta moduri de comportare străine de propria sa natură.

Sentimentul ratării, trăit cu intensităţi diferite de către eroii lui Wells, atinge extrema limită — îmbrăcând forma disperării în *The History of Mr. Polly (Povestea domnului Polly,* 1910). Personajul principal al acestui roman simte chiar tentaţia sinuciderii fizice, fiind destrămat interior din pricina decalajului prea mare între visurile sale şi realitate.

Conflictul interior între idealitate şi realitate este atât de puternic la Wells, încât scriitorul nu rezistă ispitei de a-şi conduce eroii pe calea unor destine mai puţin conforme cu logica stringentă a vieţii şi a le modela traiectoria în funcţie de propriile sale reprezentări subiective. Neputând însă integra în chip coherent realul şi fantasticul într-una şi aceeaşi plăsmuire artistică, utilizează evaziunea ca singura alternativă posibilă la ambianţa sufocantă de meschinărie ce-o au de suportat eroii săi. O parte a scrierilor sale a şi primit denumirea de *„escape novels",* adică, romane de evaziune. Cel mai interesant dintre ele este *Marriage (Căsătorie)* în care suntem puşi să urmărim evoluţia raporturilor dintre tânărul om de ştiinţă Richard Trafford şi soţia sa Marjorie. Cuplul este fericit până când Marjorie îşi determină soţul să părăsească cercetările ştiinţifice şi să se lanseze în afaceri. Trafford se îmbogăţeşte, dar viaţa îi apare acum fără scop, ceea ce are efecte păgubitoare asupra armoniei conjugale. Tânărul savant îşi duce soţia în Labrador unde, locuind într-un cort, trăiesc o viaţă simplă, cu bucurii sufleteşti nealterate de prejudecăţile civilizaţiei burgheze şi astfşl Marjorie dobândeşte o nouă concepţie asupra vieţii.

Evident, soluţia preconizată de Wells nu conţine nimic verosimil; ea trebuie raportată la acea concepţie a scriitorului potrivit căreia mentalitatea oamenilor poate fi schimbată treptat, printr-un proces lung şi răbdător de educaţie, şi nu prin

transformarea radicală a condiţiilor lor materiale de existenţă.

Dar „evazionismul" wellsian nu trebuie considerat în întregime o latură negativă a scriitorului, cu atât mai mult cu cât nu pretutindeni duce la insuficienţe artistice. Evaziunea este o formă de protest, un mod de a se sustrage alienării capitaliste. Ea are drept corolar nostalgia adolescenţei, ca pavăză interioară împotriva totalei pervertiri ce-o aduce cu sine dragostea întinată de calcule meschine.

Una dintre cele mai fermecătoare cărţi ale seriei „evazioniste" ratată în final tocmai pentru că autorul face o concesie conformismului mic-burghez — este *Bealby* (1915) care poartă amprenta spiritului romantic de aventură, asemănător celui dezvăluit de Tom Sawyer, ca şi a atâtor altor eroi similari din literatura mondială, demonstrând cu prisosinţă că tocmai „evazionismul" formează inelul de legătură între latura fantastică şi cea realistă a creaţiei wellsiene.

*

Am văzut că Wells socoteşte *Tono-Bungay* romanul în care şi-a pus toată ambiţia. Cum poate fi interpretată o asemenea mărturisire? Wells declară că a conceput romanul ca o panoramă socială, în spiritul *Comediei umane* a lui Balzac, sau ca o *„secţiune transversală în organismul social britanic",* cum este tradusă aceeaşi formulă în limbajul propriului său erou, George Ponderevo. Însă privit din perspectiva creaţiei sale realiste, în ansamblul ei, şi mai ales a scrierilor trecute până acum în revistă, ambiţia capătă şi un alt sens. Aşa cum într-o simfonie diferitele teme ce-o străbat se împletesc şi se concentrează în jurul unui nod dramatic central de maximă culminaţie emotivă, Tono-Bungay al lui Wells reia şi dezvoltă, unindu-le într-o compoziţie artistică, superioară calitativ,

toate sau aproape toate motivele întâlnite în scrierile respective. Începând cu nostalgia copilăriei, trecând prin sentimentul de revoltă şi frustraţie al tânărului mic-burghez împiedicat să se afirme ca personalitate în viaţa socială, parcurgând drama rătăcirii intelectuale ca urmare a succesului în afaceri şi ca o contratemă, apoi revenirea eroului la preocupări constructive după falimentul financiar, dezvoltând, ca un corolar al ratării intelectuale, răcirea temperaturii erotice şi conflictului matrimonial, consecinţe ale eşuării într-o căsnicie meschină, preconizând o dragoste ideală, între parteneri dezinteresaţi, perfect egali, invitând la evaziune şi conchizând că numai cercetarea ştiinţifică şi tehnică este de natură să asigure progresul omenirii, romanul ni se înfăţişează ca o adevărată dioramă a lumii interioare wellsiene. Iar dacă-l judecăm în lumina evoluţiei scriitorului, apare ca un moment-cheie al tentativei de obiectivare, de a se privi *„dinafară… fără nicio iluzie”*. Spre o asemenea obiectivare Wells este împins de propriile sale dificultăţi personale. Neputând domina împrejurările în care e angrenată propria-i existenţă, el nu are nimic altceva de făcut decât să se înarmeze cu luciditatea omului de ştiinţă şi să încerce, bazat pe un sistem raţional de coordonare, a obţine o clasificare. La capătul acestui proces se află autobiografia citată, dar în drumul către ea se înscriu pe orbitele unor cercuri concentrice diferitele încercări — de mai mică sau mai mare amploare — de a se lămuri pe sine prin mijlocirea operelor sale literare. *Tono-Bungay* are meritul de a constitui momentul-cheie al procesului tocmai prin faptul că, lărgindu-şi considerabil aria de investigaţie socială, scriitorul nu se mai mulţumeşte să se privească doar pe sine *„dinafară”* ci purcede cu toată îndrăzneala la zugrăvirea unui tablou în care *„toată ţara”* este privită *„dinafară”*. Norman Nicholson arată că spre deosebire de celelalte scrieri similare, Tono-

Bungay se desfăşoară *„pe o scară mai întinsă, mişcându-se deasupra unui câmp social mai larg şi înfăţişând o secţiune transversală prin societatea eduardiană, de la mica prăvălie cu amănuntul şi salonul servitorilor din casa mare până la strălucirea vârfurilor financiare şi a elitei”*[156]. Criticul englez, însă, consideră că această primă însuşire a lui *Tono-Bungay* ca şi a celorlalte opere wellsiene scrise la persoana I este umbrită de nenumăratele digresiuni ce abat atenţia cititorului de la firul acţiunii principale. Într-adevăr, după propria mărturisire a scriitorului, cartea are un caracter „extensiv” şi nu unul „intensiv”, cum, dimpotrivă, i-ar fi plăcut mai mult prietenului său Henry James. Tocmai o asemenea „extensivitate” determină câteva particularităţi ce confirmă, după părerea noastră, ambiţia lui Wells şi dintr-un al treilea punct de vedere. Pornit să scrie, potrivit afirmaţiei sale, un roman *„pe linia Dickens-Thackeray”*, el pare a-şi depăşi intenţia, datorită, credem, irezistibilului său impuls spre inovaţie şi experimentare, ceea ce, sub un anumit raport, ni-l impune ca un precursor al romanului modern. Căci *Tono-Bungay* nu se caracterizează numai — cum observa Nicholson — prin incompatibilitatea dintre lungile digresiuni ale autorului (digresiuni ce trădează intenţia de a se lămuri pe sine, amintită mai înainte) şi cerinţele consacrate ale unei acţiuni viguros conduse, specifice prozei realiste tradiţionale. Wells însuşi recunoaşte implicit că a adoptat formula acţiunii discontinue şi contrapunctice — astăzi devenită aproape de uz curent — afirmând că în viziunea sa caracterul este înfăţişat numai ca o parte a scenei. Întregul roman se defineşte printr-o compoziţie extrem de eteroclită, în care întâlnim integrate o mare varietate de modulaţii artistice: povestirea realistă (Dickens-Thackeray), eseul psihologic şi sociologic (amintind de Aldous Huxley), comentariul sarcastic (izbitor de asemănător cu cel

al lui Shaw), exotism (pe linia Stevenson, Conrad, Kipling), experienţa energiei umane în dominarea naturii (ce-l prevesteşte într-un anume sens pe Hemingway), idila romantică, introspecţia psihologică şi chiar (dacă ne referim la crima lui George Ponderevo) actul gratuit gidian şi absurdul kafkiano-brechtian. Evident, pluralitatea temelor şi a modulaţiilor artistice nu poate constitui un gir suficient al valorii artistice. Romanul, chiar în forma lui cea mai liberă de orice fel de convenţii, reprezintă cu totul altceva, ca structură, decât o suită muzicală. Fiecare motiv, fiecare culoare specifică în care acest motiv este zugrăvit, se cer integrate într-o anumită unitate de concepţie, de ritm şi tonalitate; ea lipsind, motivele şi culorile înseşi, luate izolat, sunt private de deplina semnificaţie ce a intenţionat autorul să învestească în ele.

O problemă fundamentală ridicată de *Tono-Bungay* nu este numai aceea de a şti în ce măsură eseismul concordă cu caracterul esenţialmente realist al naraţiunii, ci de a vedea în ce măsură diferitele motive alcătuitoare se articulează între ele în chip organic, formând un tot unitar.

Sub acest raport, niciun lector al cărţii nu poate evita impresia că diferitele ei momente şi tonalităţi se succed potrivit logicii interioare a unui personaj viu şi complex, George Ponderevo, chiar dacă în structura lui intimă stăruie o anumită ambiguitate, fiind greu de făcut o demarcaţie precisă între părerile sale şi cele ale autorului. Confruntată cu autobiografia lui Wells, evoluţia eroului conţine desigur multe din experienţele plăsmuitorului său, însă astfel de experienţe sunt inserate în povestire numai sub aspectul ecourilor sufleteşti ce le-au generat, nu şi al faptelor brute de viaţă prin care s-au soldat. Ca în orice act literar, faptele sunt produse ale ficţiunii.

În ansamblul lui, romanul *Tono-Bungay* se susţine pe antiteza a două destine ce se împletesc

la un moment dat, pentru ca apoi să se despartă. În opoziţie cu existenţa goală, animată de scopuri vane a unchiului său, George are menirea de a sugera convingerea intimă a scriitorului că intelectualitatea şi mai ales oamenii de ştiinţă reprezintă adevărata elită socială, singura pătură de care depinde viitorul omenirii. Aşa cum este conceput, el încurajează presupunerea că Wells a născuit să atragă asupra lui simpatia cititorului. Şi totuşi, autorul lui *Tono-Bungay* a ajuns la un grad atât de mare de obiectivare, încât eroul său, acţionând sub imperiul propriei sale logici, nu mai ţine seama de misiunea ce i-a fost încredinţată iniţial, stârneşte dimpotrivă antipatia, în ciuda încercărilor de a se justifica pe sine. Străbătând, în decursul evoluţiei, câteva straturi sociale, psihologia i se modifică în funcţie de împrejurările parcurse, deşi, dincolo de asemenea mutaţii, personalitatea sa rămâne dominată de o anumită constantă. George Ponderevo pare a ilustra o intuiţie a lui Wells, remarcabilă pentru epoca respectivă: fiind scindat în două euri opuse, individual şi social, eroul lui *Tono-Bungay* pune în lumină, cu destulă forţă, procesul de alienare a personalităţii umane în condiţiile capitalismului, anticipând astfel tehnica distanţării, folosită mai târziu în chip deliberat de către Bertholt Brecht. Tot ceea ce i se întâmplă personajului principal din roman tinde să nege în chip nemilos propriile sale reprezentări asupra lumii; viaţa îl târăşte în şuvoiul ei împotriva propriei lui voinţe şi conştiinţe; gândirea şi comportamentul lui George Ponderevo se află în permanent contrapunct: prima ascultă de ecourile unei adolescenţe încă destul de vii în sufletul lui, cel de-al doilea de inexorabilele legi ale necesităţii sociale bazate pe raporturile capitaliste. O dată, însă, cu maturizarea, din candoarea adolescenţei nu rămâne decât o vagă pâlpâire, iar trecerea timpului îi modelează şi gândirea în funcţie de comportamentul său viciat.

Împletind scepticismul cu cinismul, George Ponderevo sfârşeşte prin a ni se configura drept unul dintre acei oameni de ştiinţă, legaţi de capitalism, pentru care oamenii de rând nu sunt altceva decât simple „unităţi" statistice menite a se supune orbeşte diferitelor „raţionalizări" preconizate de subtilele lor calcule matematice; pe scurt, unul dintre strămoşii tehnocraţilor moderni din occident. Este limpede că un asemenea personaj nu ni se poate impune ca ideal uman, că nu pe umerii lui trebuie să cadă sarcina de a deschide omenirii calea spre progres.

Indiferent de semnificaţia ce intenţionează să i-o acorde Wells, George Ponderevo îndeplineşte faţă de cititor, datorită luciditătii ce i-o împrumută autorul, rolul de distanţator; el este acela care ne călăuzeşte paşii prin mulţimea întâmplărilor petrecute, explicându-ne sensul lor. În ipoteza că romanul ar putea fi dramatizat şi reprezentat, George Ponderevo ar trebui să-şi petreacă cel puţin jumătate din timpul spectacolului în faţa cortinei, ca orice comper.

Povestirea sa — chiar aşa, dezlânată, cum ni se înfăţişează — constituie prin ea însăşi cadrul ce asigură unitatea compoziţională şi tonală a romanului. George istoriseşte faptele ca şi cum, o dată cu trecerea timpului, memoria şi-ar fi luat asupra ei misiunea de a selecta amănuntele, nereţinând decât pe cele esenţiale. Fiind de formaţie ştiinţifică, aşadar cu o capacitate puternică de abstractizare, generalizările lui sunt atât de rapide, încât se efectuează aproape concomitent cu reprezentările; de aceea unele evenimente menite a asigura continuitatea acţiunii nici nu apar, fiind înlocuite prin aprecieri sau interpretări cu caracter eseistic abstract.

Ar fi de presupus că scriitorul a adoptat monologul drept procedeu de narare pentru a escamota astfel — printr-un artificiu — lacunele de care suferea propria-i experienţă de viaţă. O

asemenea supoziţie îşi găseşte oarecum confirmarea în felul cum ni se dezvăluie figura unchiului Ponderevo. Dacă în primele momente ale evoluţiei sale eroul se înfăţişează ca o prezenţă directă şi vie, plină de dinamism şi pitoresc, pe măsură ce se desfăşoară acţiunea, apariţiile lui se conturează tot mai vag, fiind lăsate pe seama relatărilor indirecte ale nepotului, de parcă ar dispare îndărătul unei sticle mate.

Nu este, credem, greşit a afirma că pentru sarcina ce şi-a pus-o în faţă, Wells dispunea mai mult de o pregătire teoretică. „Ambiţia" sa a fost desigur să reconstituie (aşa cum ar fi reconstituit numai după câteva oase scheletul unui mamut), ontogenia capitalismului de la primele-i faze — când micul prăvăliaş luptă împotriva atotputerniciei aristocratice — până în momentul ei cel mai înalt, imperialismul cu trusturile, cartelurile şi concernele, expansiunile coloniale şi războaiele lui de agresiune. Punându-l pe unchiul Ponderevo să urce treaptă cu treaptă până în vârf, Wells a făcut din eroul său nu numai chintesenţa unei clase sociale ci şi a unui destin istoric. Şi în această ascensiune niciuna dintre trăsăturile caracteristice fiecărui moment nu este uitată: revolta împotriva lordului proprietar al domeniului pe care se află orăşelul, încercarea norocului la bursă, pauperizarea momentană şi căderea în situaţia de salariat, lansarea stimulentului Tono-Bungay şi regizarea reclamei în jurul lui, raţionalizarea procesului de ambalare, febra acumulării de capital şi plasarea acestuia în acţiuni, întinderea tentaculelor spre alte întreprinderi, speculaţiile financiare, savurarea puterii, febra cumpărăturilor, rafinarea gustului şi, în sfârşit, organizarea expediţiei pentru acapararea pământului radioactiv.

Într-atât de precisă este intuiţia lui Wells asupra acestei evoluţii, încât la un moment dat unchiul Ponderevo îşi manifestă deplina şi entuziasta sa

adeziune la ideea supra-omului nietzschean, ceea ce echivalează, evident, cu prevederea apariţiei fascismului ca dictatură dcschisă, violentă a marelui capital monopolist.

Dar experienţa practică de viaţă a scriitorului, după cum rezultă chiar din autobiografie, acoperea mai ales primele trepte ale acestei scări evolutive.

Scenele de la „Bladesover" sunt cele mai strălucite ale romanului. Wells ne oferă parcă în dar o caricatură, tocmai potrivită pentru a marca începutul procesului, în speţă atmosfera Angliei tradiţionale şi tradiţionaliste ce se încăpăţânează să rămână la moravurile secolului al XVIII-lea. Prin lumea valeţilor şi majordomilor — care imită manierele stăpânilor — scriitorul dobândeşte imaginea îngroşată — deci ridiculă — a spiritului unei aristocraţii ajunsă în stadiul de anacronism, după cum raporturile dintre copii ne sugerează — la scară redusă — tabloul social al părinţilor. De asemenea, partiturile comice ale cuplului Ponderevo sunt susţinute cu atâta energie, încât pot fi comparate cu un vibrato într-un concert de vioară. Din păcate, momente de acest fel devin tot mai rare pe măsură ce eroii intră în sferele înalte ale lumii finanţelor.

însă cititorul nu rămâne fără o oarecare compensaţie. Caracterizările succinte, precise, sugestive, aparent aforistice nu-i lasă spiritul să lâncezească, oferindu-i o permanentă delectare.

Iar romanul lui Wells în întregimea lui, prin dezordinea sa eseistică şi formulările sale sclipitoare, pare un foc de artificii ce nu se stinge niciodată. O ploaie de săgeţi incandescente ţâşnesc luminând, asemenea flăcării de magneziu, un aspect sau altul al realităţii, pentru ca după o scurtă atenuare să izbucnească din nou, cu aceeaşi virulenţă şi poate chiar cu una sporită.

V. Moglescu

Cartea întâi
VREMURILE DINAINTE CA TONO-BUNGAY SĂ FI FOST INVENTAT

I
Despre Bladesover House, despre mama mea şi despre felul cum era constituită societatea

1

Cei mai mulţi oameni din lumea aceasta par să ducă o viaţă „tipică”, cu un început, un mijloc şi un sfârşit, care se succed într-o anumită consecvenţă şi armonie, conforme cu regulile genului lor. Poţi vorbi despre ele ca aparţinând cutărui sau cutărui gen de oameni. Aceştia sunt ceea ce oamenii de teatru obişnuiesc să denumească, nici mai mult (şi nici mai puţin) decât „roluri de caracter”. Au o clasă şi un loc anume, ştiu ce li se potriveşte şi ce li se cuvine, iar dimensiunile pietrei lor funerare spun, în cele din urmă, cât de bine şi-au jucat rolul. Dar mai există şi un alt fel de viaţă care, departe de a fi o astfel de împlinire, îţi oferă doar câteva crâmpeie amestecate. Cine ştie ce întâmplare neobişnuită se iveşte, care te aruncă în afara păturii tale sociale şi trăieşti tot restul vieţii de-a curmezişul, parcă într-o succesiune de mostre. Aceasta a fost soarta mea, şi reflecţiile asupra ei m-au determinat până la urmă să scriu ceva în felul unui roman. Toate acele impresii puţin obişnuite care mi-au umplut existenţa, vreau cu tot dinadinsul să le povestesc Am văzut viaţa la nivelurile cele mai diferite şi am cunoscut-o în toată intimitatea ei şi cu bună-credinţă. Am făcut parte din mai multe clase sociale. Am fost oaspetele nedorit al unui muncitor brutar, un văr de-al meu, care a murit după aceea în azilul din Chatham; am mâncat ce-mi dădeau pe furiş valeţii prin bucătării, şi am fost dispreţuit pentru lipsă de maniere de către fiica unui

funcţionar de la uzina de gaz (cu care de altfel m-am căsătorit şi pe urmă am divorţat); şi — ca să vorbesc şi de cealaltă extremă — am trăit cândva, oh, ce zile strălucite! în casa unei contese. Era, recunosc, o contesă a lumii financiare, şi totuşi o contesă. I-am văzut pe aceşti oameni din diferite unghiuri. La banchete am întâlnit nu numai dintre aceia care posedau titluri de nobleţe, dar şi dintre mai-marii acestei lumi. Într-o împrejurare — şi amintirea ei străluceşte şi astăzi cu tărie — în timp ce ne manifestam cu prea multă ardoare admiraţia reciprocă, am vărsat cupa cu şampanie peste pantalonii celui mai important om de stat al Imperiului — să mă ferească Dumnezeu să fiu atât de netrebnic încât să-l numesc!

Şi odată (dar acesta n-a fost decât un simplu incident în viaţa mea) am ucis un om…

Da, am avut prilejul să cunosc fel de fel de oameni şi tot felul de moduri de viaţă. Ciudaţi mai sunt şi oamenii: fie ei mari sau mici, se aseamănă foarte mult în fond dar sunt grozav de diferiţi la suprafaţă. Şi ţinând seama cât de departe am ajuns, îmi pare rău că n-am urcat şi mai sus şi n-am coborât şi mai jos. Familia regală, de pildă, trebuie să fie demnă de a fi cunoscută şi foarte amuzantă. Dar contactul meu cu regalitatea s-a limitat doar la împrejurări publice, iar în partea de jos a scării sociale n-am reuşit să dobândesc ceea ce s-ar numi o cunoaştere aprofundată a acelei clase de oameni prăfuiţi, însă atât de atrăgători, care rătăcesc pe drumuri ameţiţi de băutură dar *en familie* vara, cu un cărucior, cu levănţică de vânzare, cu copii arşi de soare, şi boccele ciudate ce aprind imaginaţia. Muncitori la canale, muncitori de la ferme, marinari şi fochişti, toţi cei care puteau fi găsiţi prin berăriile de pe vremuri mi-au rămas de asemenea necunoscuţi şi cred că îmi vor rămâne astfel pentru totdeauna. Despre relaţiile mele cu marea nobilime mai bine să nu mai vorbim; am mers o dată la vânătoare cu un duce, şi într-o

izbucnire de ceea ce era fără îndoială snobism, am făcut tot ce mi-a stat în putinţă ca să-l împuşc în picior. Dar n-am reuşit.

Îmi pare rău totuşi că n-am mers până la capăt…

Mă veţi întreba prin ce merite am ajuns să cunosc domenii sociale atât de cuprinzătoare, să efectuez o secţiune transversală atât de vastă în organismul social britanic? O simplă întâmplare, datorită familiei în care m-am născut. Aşa cum se întâmplă întotdeauna în Anglia. Într-adevăr, dacă pot face astăzi observaţii atât de universale, explicaţia trebuie căutată aici. Eram nepotul unchiului meu, iar unchiul meu nu era altcineva decât Edward Ponderevo în persoană, care a trecut — sunt zece ani de atunci! — ca o cometă pe cerul finanţei. Vă amintiţi de zilele lui Ponderevo, de zilele măreţe, vreau să spun, ale lui Ponderevo? Poate aţi avut o participare la vreuna dintre întreprinderile sale care au zguduit lumea! Atunci îl cunoaşteţi prea bine. Călare pe Tono-Bungay, a ţâşnit ca o cometă de-a curmezişul cerului gol — sau mai curând ca o rachetă formidabilă! — şi acţionarii uluiţi nu mai vorbeau decât despre steaua lui. Când a ajuns la zenit, s-a revărsat într-o adevărată ploaie de întreprinderi măreţe. Ce timpuri! A fost Napoleonul obiectelor de uz casnic!…

Îi eram nepot, şi m-am bucurat de încrederea şi dragostea lui. Cât timp i-a strălucit steaua, am rămas agăţat de pulpana hainei lui. În farmacia sa din Wimblehurst, înainte de a-şi fi început cariera, am fabricat împreună hapuri. Am fost, s-ar putea spune, coada rachetei sale; şi după ascensiunea noastră formidabilă, când el jongla cu milioanele şi răspândea de sus, de pe cer, o ploaie de aur, după ce am privit din înălţimi lumea modernă, am căzut iarăşi — puţin cam julit şi cu câteva vânătăi, mai bătrân cu douăzeci şi doi de ani, cu tinereţea pierdută, şi anii cei mai buni ai vieţii consumaţi — pe această bucată de pământ de pe malul Tamisei,

în mijlocul vâlvătăilor cuptoarelor şi al zgomotelor de ciocane, într-o realitate de oţel, ca să cuget pe îndelete la toate întâmplările petrecute şi să aştern pe hârtie însemnările şi observaţiile incoerente care constituie această carte. Trebuie să ştiţi că n-a fost doar un zbor la figurat. Zenitul acestei cariere l-a constituit negreşit zborul nostru — al unchiului meu şi al meu — peste Canalul Mânecii pe *Lord Roberts β*...

Ţin să vă previn că această carte va fi un fel de conglomerat. Voi trasa traiectoria mea socială (şi pe cea a unchiului meu) ca principală linie a povestirii, dar cum acesta este primul meu roman, şi aproape cu certitudine şi ultimul, vreau să pun în el şi toate acele lucruri care m-au izbit, m-au amuzat şi m-au impresionat — chiar dacă n-au câtuşi de puţin vreo legătură cu povestirea. De asemenea, vreau să vă înfăţişez ciudatele mele experienţe în dragoste, aşa cum au fost, căci ele m-au tulburat, m-au întristat şi m-au influenţat într-o mare măsură şi mi se pare încă şi astăzi că au cuprins unele elemente iraţionale şi discutabile, pe care mi le voi lămuri mai bine aşternându-le pe hârtie. Şi s-ar putea să vă descriu chiar oameni văzuţi în treacăt, numai pentru că îmi place să-mi amintesc ce-au spus şi au făcut, şi mai ales cum s-au purtat în timpul scurtei dar măreţei străluciri a lui Tono-Bungay şi a odraslei sale şi mai strălucitoare. Pe unii dintre ei i-a luminat — pot să vă asigur! Voi atinge, într-adevăr, o mulţime de lucruri. În general, ideile mele despre roman sunt mai curând cuprinzătoare decât austere…

Tono-Bungay mai figurează şi astăzi pe panourile de reclamă, îl vezi pe rafturile oricărui farmacist, şi încă mai potoleşte tusea bătrânilor, le înviorează privirea şi le dezleagă limbile; dar gloria lui socială, strălucirea-i financiară, s-au şters pentru totdeauna de pe faţa pământului. Iar eu, singurul supravieţuitor care a scăpat doar pârlit din această văpaie, stau aici şi scriu despre el, într-un

loc unde vacarmul şi huruitul maşinilor nu se potolesc niciodată, pe o masă înţesată de tot felul de schiţe, printre fragmente de machete şi însemnări despre viteza aerului, presiunea apei şi despre traiectorii — traiectorii de un fel cu totul diferit de aceea a lui Tono-Bungay.

2

Dar tot scriind aşa, stau şi mă întreb dacă, la urma urmei, aceasta este o relatare cinstită a ceea ce încerc să fac. Am impresia că rezultatul nu este decât un ghiveci de anecdote şi peripeţii, în care unchiul meu înoată în mijloc, ca cea mai bună bucăţică de carne. Mărturisesc că acum, după ce m-am pornit să scriu, îmi dau seama ce vâltoare de lucruri învăţate, de emoţii încercate şi de teorii formate trebuie să înfrunt, şi cât de deznădăjduită, într-un sens, va fi încercarea mea, încă de la început. Presupun că ceea ce caut într-adevăr să redau aici nu este nici mai mult nici mai puţin decât însăşi Viaţa — aşa cum mi-a apărut mie. Vreau să povestesc — *despre mine însumi,* şi despre impresiile mele în ansamblu, să spun ceea ce am ajuns să înţeleg despre legi, tradiţii, uzanţe şi idei (adică ceea ce numim cu un cuvânt societate) şi cum noi, bieţi indivizi, suntem mânaţi, ademeniţi şi azvârliţi printre aceste smârcuri şi meandre nesigure. Am ajuns, cred, la acea perioadă a vieţii când lucrurile încep să prindă consistenţă, să aibă un aer de realitate, să nu fie doar material pentru visare, ci interesante prin ele însele. Am ajuns la vârsta când omul ştie să critice, să scrie romane, şi iată că îl scriu pe al meu — singurul meu roman — fără să fi ajuns însă la acea disciplină în ordonarea materialului pe care cred că o dobândeşte orice romancier şi care-i arată ce anume trebuie să păstreze şi ce să arunce deoparte.

Am citit destul de multe romane, am făcut câteva încercări de a scrie înainte de a mă apuca de

acesta, şi consider că regulile şi constrângerile acestei arte (după cum le-am înţeles eu) sunt imposibile pentru mine. Îmi place să scriu, mă atrage scrisul, dar nu tehnica este partea mea tare. Sunt inginer, cu câteva brevete şi o serie de idei; şi vâna de artist din mine s-a dedicat în cea mai mare parte motoarelor cu turbine, construcţiei de vase şi problemelor zborului — orice aş face nu reuşesc să văd cum aş putea să fiu altceva decât un povestitor dezlânat şi nedisciplinat. Dacă voi izbuti să exprim ceea ce am în minte, o voi face doar lungind-o şi împiedicându-mă, comentând şi teoretizând. Şi ceea ce am de spus nu este o povestire construită, ci realităţi greu de descris. Povestea mea de dragoste — şi dacă-mi voi putea păstra curajul de a spune tot adevărul, o veţi auzi în întregime — nu se încadrează în niciun fel de schemă precisă. Ea cuprinde trei personaje feminine şi se împleteşte cu toate celelalte întâmplări…

Dar cred că am spus destul pentru a mă scuza de metoda sau de lipsa de metodă în cele ce vor urma, şi cred că aş face mai bine dacă voi începe să povestesc fără întârziere despre copilăria mea şi despre primele impresii din umbra a ceea ce era pe atunci Bladesover House.

3

Cu vremea mi-am dat seama că Bladesover House nu era ceea ce mi se părea, dar în copilărie eram pe de-a întregul încredinţat că acest loc reprezenta un microcosm complet şi autentic. Pentru mine, sistemul Bladesover însemna un mic model în funcţiune — şi nici măcar atât de mic — al lumii întregi.

Să încerc să vă redau efectul pe care îl producea asupra mea.

Bladesover se întinde pe colinele din Kent, la vreo opt mile de Ashborough; vechiul său pavilion, o mică parodie în lemn a templului Vestei din

Tibur, domină, cel puţin în teorie, de pe creasta dealului din spatele casei, privelişte spre Canalul Mânecii la sud şi spre Tamisa la nord-est. Parcul, al doilea ca mărime din Kent, este plantat cu fagi uriaşi, care se întind până hăt-departe, cu ulmi şi castani, şi e brăzdat ici-colo, de văi şi adâncituri pline de ferigi, de izvoare, un pârâu şi trei iazuri de vis; nenumărate căprioare zburdă pretutindeni în libertate. Casa, clădită în secolul al optsprezecelea, e din cărămidă roşie, în stilul unui castel franţuzesc; în afară de o singură deschidere printre creste care dă spre depărtările albastre, spre fermele, crângurile şi peticele de pământ pe care unduieşte grâul, întretăiate uneori de licărul unei ape, cele o sută şi şaptesprezece ferestre ale ei privesc doar propriile-i domenii, întinse şi minunate. O perdea semicirculară de fagi mândri maschează biserica şi satul, pitite într-o îngrămădire pitorească de-a lungul şoselei, la poalele măreţului parc. Spre nord, în colţul cel mai îndepărtat al acestei împrejmuiri, se află un al doilea sat dependent, Ropedean, mai puţin norocos din pricina distanţei mai mari la care se află şi a parohului bisericii de acolo. Nu s-ar fi putut spune că era om sărac, dar se arăta grozav de zgârcit, mai ales că dijmele îi aduceau mai puţin decât se aştepta. Şi apoi, cum obişnuia să folosească cuvântul euharistie pentru Cina Domnului, s-a pomenit înstrăinat de nobilele doamne din Bladesover. Aşa încât Ropedean a rămas în umbră în tot timpul adolescenţei mele.

Deci, în ochii mei, parcul întins şi casa mare şi frumoasă care domina biserica, satul şi întreaga regiune reprezentau tot ce era mai important pe lume, toate celelalte lucruri neavând însemnătate decât în legătură cu ele. Ele reprezentau „Elita”, chintesenţa Calităţii, lângă care, prin care şi pentru care respira şi trăia şi avea îngăduinţa să existe restul lumii — fermierii şi ţăranii, muncitorii din Ashborough, valeţii şi servitorii şi toţi argaţii de pe

moşie. Şi această elită exista cu atâta calm şi desăvârşire, casa cea mare se contopea atât de total şi de eficient cu cerul şi pământul, iar contrastul dintre camerele, saloanele şi galeriile sale spaţioase, odaia graţioasă a intendenţei şi puzderia de oficii, pe de o parte, şi demnitatea sărăcioasă a vicarului, odăile mizere şi îmbâcsite chiar ale funcţionarilor de la poştă şi ale băcanului, pe de altă parte, întărea atât de mult aceste impresii, încât abia pe la vreo treisprezece sau paisprezece ani, când o ciudată notă de scepticism moştenit m-a făcut să mă îndoiesc dacă domnul Bartlett, vicarul, ştia într-adevăr cu certitudine totul despre Dumnezeu, abia atunci o nouă treaptă de îndoială, şi mai adâncă, m-a făcut să-mi pun întrebări relativ la justificarea nobilimii, la necesitatea ei primară în schema lucrurilor. Dar o dată scepticismul trezit, am mers şi mai departe. Pe la vârsta de paisprezece ani făptuisem păcate şi sacrilegii teribile; mă hotărâsem să mă căsătoresc cu fiica unui viconte şi învineţisem ochiul stâng — cred că era stângul — al fratelui ei vitreg, într-o răzvrătire făţişă şi declarată.

Dar despre aceasta la locul cuvenit.

Casa cea mare, biserica, satul, ţăranii şi servitorii, fiecare cu situaţia şi cu rangul său, mi se păreau, vă spuneam, că formează un sistem social închis şi complet. În jurul nostru se aflau alte sate şi domenii întinse, şi de la o casă la alta circula nobilimea, aceşti zei olimpici care aveau relaţii şi se înrudeau numai între ei. Orăşelele îmi păreau simple îngrămădiri de prăvălii, locuri de târguit pentru arendaşi sau locuri unde puteau să dobândească o brumă de învăţătură, depinzând însă tot atât de complet şi aproape tot atât de direct de nobilime ca şi satul. Credeam că aceasta era orânduirea lumii întregi. Credeam că Londra nu era decât un târg mai mare unde nobilii aveau casele de la oraş şi îşi făceau cumpărăturile mai mari, în umbra măreaţă a celei mai mari dintre

toate cucoanele nobile: regina. Asta mi se părea să fie în ordinea divină a lucrurilor. Că toată această aparenţă frumoasă era încă de pe atunci subminată, că existau forţe în acţiune care puteau în curând să năruie tot acest sistem social, în legătură cu care maică-mea mă instruise cu atâta grijă încât să-mi pot înţelege „locul", abia dacă îmi trecea prin minte, chiar şi în momentul când Tono-Bungay a fost lansat pe lume.

Există şi astăzi în Anglia încă mulţi oameni cărora nu le-a trecut prin minte acest lucru. Sunt momente când mă îndoiesc dacă cineva, în afară de o minoritate foarte neînsemnată a poporului englez, îşi dă seama cât de mult din această ordine ostentativă a dispărut acum. Casele cele mari se mai înalţă încă în mijlocul parcurilor, căsuţele se îngrămădesc respectuos împrejurul lor, cu iedera căţărându-se spre streşini, peisajul rural englez — oriunde hoinăreşti prin Kent, de la Bladesover spre nord — arată cu încăpăţânare la fel cum a fost. Parcă ar fi o frumoasă zi de început de octombrie. Dar mâna schimbărilor este aşezată deasupra tuturor lucrurilor, nesimţită, nevăzută, oprindu-se o clipă, parcă pe jumătate în silă, înainte de a sfârşi pentru totdeauna cu ele. Un îngheţ, şi întreaga faţă a lucrurilor va fi dezgolită, lanţurile rupte, răbdarea ajunsă la capăt, frunzişul nostru frumos de prefăcătorii zăcând strălucitor în noroi.

Pentru aceasta ne mai trebuie încă puţină răbdare. Noua orânduire poate că a şi prins destul de mult formă, dar întocmai ca în spectacolele acelea cu lanterna magică, cunoscute la sate sub numele de „imagini schimbătoare", imaginea trecută rămâne în minte, distinctă şi clară, în timp ce imaginea mai nouă este vagă încă mult timp după ce contururile care vin să le înlocuiască pe cele vechi au devenit vii şi puternice, aşa încât noua Anglie a copiilor copiilor noştri rămâne încă o enigmă pentru mine. Ideile de democraţie, de egalitate, şi, mai presus de toate, de promiscuă

fraternitate n-au pătruns niciodată cu adevărat în mintea englezului. Dar ce se găseşte în mintea lui? Cartea aceasta, sper, va încerca într-un fel s-o arate. Poporul nostru nu o spune niciodată pe faţă, întrucât are obiceiul să folosească vorbele pentru glume şi ironii. Între timp, vechile forme şi vechile atitudini rămân, schimbate într-un mod subtil şi continuând mereu să se schimbe, adăpostind astăzi oaspeţi ciudaţi. Bladesover House este închiriat acum, cu mobilă cu tot, lui Sir Reuben Lichtenstein, şi anume de când a murit bătrâna Lady Drew. A fost o stranie experienţă pentru mine să vizitez, pe vremea când unchiul meu realizase apogeul lui Tono-Bungay, casa în care mama mea fusese intendentă. M-au surprins atunci micile diferenţe care se produseseră o dată cu această substituire. Ca să folosesc o imagine din vremea când mă ocupam de mineralogie, noii stăpâni evrei nu erau atât o nouă nobilime britanică, cât mai ales „pseudomorfi" ai nobilimii. Sunt oameni foarte inteligenţi evreii, dar nu destul de inteligenţi ca să ştie să-şi ascundă inteligenţa. Aş fi vrut să pot coborî la subsol ca să savurez aspectul cămării. Sunt sigur că era cu totul altfel decât înainte. Am aflat că şi domeniile vecine aveau pseudomorfii lor: Hawksnest, un proprietar de ziar de tipul acela care folosind idei furate trece de la o întreprindere dubioasă la alta, cumpărase vechea reşedinţă; Redgrave era pe mâinile unor fabricanţi de bere.

Dar oamenii de la sate, pe cât am putut să-mi dau seama, nu vedeau nicio schimbare în această lume a lor. Două fetiţe se ploconiră şi un ţăran bătrân îşi duse repede mâna la pălărie când am trecut prin sat. El tot mai credea că îşi ştie locul — şi pe al meu. Pe ţăranul acesta nu-l cunoşteam, dar tare aş fi vrut să-l întreb dacă-şi mai amintea de mama mea; numai că nu eram sigur şi nu ştiam dacă unchiul meu sau bătrânul Lichtenstein ar fi avut destul curaj să fie daţi de gol în felul acesta.

În copilăria mea, în acea Anglie rurală, fiecare fiinţă omenească îşi avea „locul” ei. Acesta îţi aparţinea de la naştere, la fel ca şi culoarea ochilor: era destinul tău inexorabil. Deasupra erau superiorii tăi, dedesubt inferiorii, şi mai era şi un mic număr dintre cei instabili, pe care puteai în mod obişnuit să-i consideri egali. În fruntea şi în centrul sistemului nostru se afla Lady Drew, „Înălţimea sa”, zbârcită, vorbăreaţă, cu o uimitoare memorie a genealogiilor, o femeie foarte, foarte bătrână; iar nelipsită de lângă ea şi aproape ţot atât de bătrână, era *miss* Somerville, verişoara şi doamna ei de companie. Aceste două suflete trăiau ca nişte sâmburi uscaţi înveliţi în uriaşa coajă care era Bladesover House şi care fusese cândva plină de filfizoni, de doamne frumoase, pomădate şi gătite, şi de gentilomi curtenitori, încinşi cu săbii; şi când nu venea nimeni în vizită, îşi petreceau zile întregi în salonul din colţ, chiar deasupra odăii mamei mele, fie citind, fie moţăind sau mângâindu-şi cei doi câini favoriţi. Când eram copil, mă gândeam întotdeauna la aceste două biete creaturi bătrâne ca la nişte fiinţe superioare care trăiau, ca şi Dumnezeu, undeva deasupra acoperişului. Uneori se mai mişcau puţin şi atunci le auzeam chiar deasupra capului, ceea ce le făcea să devină mai reale, fără a le scădea prin aceasta predominanţa verticală. Uneori izbuteam chiar să le văd. Desigur, dacă dădeam peste ele în parc sau prin boschete (unde nu aveam voie să umblu), mă ascundeam sau o luam la fugă cuprins de o groază pioasă, dar în împrejurările cuvenite eram dus în faţa lor, dacă fireşte o doreau. Mi-o amintesc atunci pe „Înălţimea sa” ca pe o fiinţă în mătăsuri negre, cu un lanţ de aur, şi un glas tremurat cu care mă îndemna să fiu băiat cuminte, o faţă şi un gât cu pielea zbârcită, şi o mână vâscoasă care tremura când îmi dăruia o jumătate de coroană. În spatele ei se afla *miss* Somerville, o fiinţă şi mai palidă, îmbrăcată în haine de culoarea levănţicăi, cu

garnituri în alb şi negru, cu ochii rătăciţi şi genele cărunte. Avea părul gălbui şi obrajii aprinşi; într-o noapte de iarnă, când am stat în odaia mamei, încălzindu-ne picioarele şi sorbind vin de soc, camerista ne-a mărturisit secretul simplu al acestei roşeţi întârziate… După bătaia mea cu tânărul Garvell am fost, fireşte, izgonit şi n-am mai revăzut niciodată aceste biete zeităţi boite.

Erau, apoi, zilele când pe podelele acelea de deasupra capetelor noastre răsuna un du-te-vino necontenit: invitaţii, îi vedeam rareori, dar gesturile şi manierele lor erau imitate şi discutate de servitoare şi de valeţi în odaia mamei şi în odaia administratorului — aşa încât ajungeam aproape să-i cunosc. Îmi dădeam seama că niciunul dintre invitaţi nu era într-adevăr egal cu Lady Drew, fiind mai mare în rang sau mai mic — aşa cum sunt toate lucrurile pe lumea asta. Odată a venit chiar un prinţ, însoţit de un adevărat gentilom, fapt care a depăşit puţin nivelul nostru obişnuit şi ne-a emoţionat pe toţi, trezind probabil şi speranţe nejustificate. Mai târziu, Rabbits, majordomul, a coborât în odaia mamei mele, roşu de indignare şi cu lacrimi în ochi. „Priveşte la *asta!”* spuse el cu glas strangulat. Mama rămase mută de groază. *Asta* era o monedă de o liră sterlină, la fel cum ai fi putut căpăta de la orice om de rând!

După plecarea invitaţilor, îmi amintesc că urmau zile pline de nelinişte, căci sărmanele bătrâne de sus rămâneau obosite, mohorâte şi pizmaşe, într-o stare de indigestie fizică şi sufletească după eforturile sociale pe care le făcuseră…

La marginea cea mai de jos a acestui olimp îşi avea locul vicarul, şi după el veneau fiinţele acelea ambigue care nu făceau parte nici din elită şi nici dintre supuşi. Vicarul, desigur, îşi are un loc aparte în schema englezească tipică; nimic nu este mai remarcabil decât progresul pe care Biserica l-a făcut — din punct de vedere social — în ultimii două sute de ani. La începutul secolului al

optsprezecelea, vicarul se afla mai curând, ca situaţie, sub aceea a majordomului, şi se considera că intendenta sau vreo tânără care nu mai putea face parte din lumea bună, fără a fi cu totul dezonorată, constituia pentru el o partidă bună. Literatura secolului al optsprezecelea este plină de jelaniile vicarului că nu poate să rămână la masa seniorului şi să aibă şi el partea lui de plăcintă. A reuşit să se ridice deasupra acestei situaţii nedemne datorită abundenţei de fii mezini în familiile nobile. Când văd pretenţiile mari ale clerului de azi, nu pot să nu-mi amintesc de toate acestea. Este curios să observi că în prezent învăţătorul de la sate, această fiinţă călcată în picioare, care trebuie să cânte şi la orgă în biserică, deţine aproape aceeaşi poziţie ca preotul din secolul al şaptesprezecelea. Doctorul din Bladesover vine ca rang sub vicar, dar deasupra veterinarului; artiştii şi vilegiaturiştii din timpul verii îşi găsesc fiecare locul, deasupra sau dedesubt, în funcţie de înfăţişarea sau cheltuielile lor; şi apoi, pe o scară orânduită cu grijă, vin arendaşii, majordomul şi intendenta, proprietarul prăvăliei din sat, pădurarul-şef, bucătarul, cârciumarul, paznicul pădurii, fierarul (al cărui rang era complicat de faptul că fiica sa ţinea oficiul poştal — şi mare încurcătură mai făcea cu telegramele!), fiul cel mare al negustorului din sat, primul valet, fiul mezin al negustorului din sat, primul său ajutor, şi aşa mai departe…

Toate aceste concepţii şi practici de aplicare universală, precum şi multe altele, le-am învăţat la Bladesover, ascultând conversaţia valeţilor, a servitoarelor, a lui Rabbits majordomul şi a mamei mele, în odaia ei plină de dulapuri, văruită în alb, cu perdele de creton, unde se adunau servitorii de rang superior, sau ascultând discuţiile valeţilor şi ale lui Rabbits cu tot felul de oameni de pe moşie — discuţii purtate în oficiu printre scaunele în stil Windsor şi postavul verde — unde majordomul,

fiind deasupra legii, vindea bere fără licenţă şi fără niciun fel de scrupule; sau, în sfârşit, ascultând pălăvrăgeala fetelor din casă şi a ajutoarelor de la bucătărie în pivniţa rece aşternută cu rogojini, sau a bucătăresei şi a îngrijitoarelor de păsări împreună cu prietenele lor întâmplătoare, printre vasele de aramă şi focul aprins din bucătărie.

Fireşte, nu propriile ranguri şi locuri ale acestor oameni erau în discuţie, conversaţia purtându-se, în general, asupra rangurilor şi locurilor zeilor olimpici. Pe măsuţa de toaletă aşezată printre dulapurile care se înşirau de-a lungul unui perete întreg din odaia mamei mele, se afla un vechi anuar al nobilimii ca şi cel clerical al lui Crockford, laolaltă cu cărţi de bucate, almanahul Whitaker, vechiul almanah al lui Moore şi dicţionarul secolului al optsprezecelea; se mai găsea şi în oficiu un anuar al nobilimii, cu coperţile rupte; unul nou se afla în odaia de biliard, şi parcă îmi amintesc de încă unul în încăperea unde se afla masa pe care valeţii jucau bagatelă[157] şi în care, după masa din sufragerie, se împărtăşeau din tot felul de bunătăţi. Şi dacă ai fi întrebat pe oricare dintre aceşti servitori de rang superior cum se înrudea cutare sau cutare prinţ de Battenberg, să zicem, cu domnul Gunninghame Graham sau cu ducele de Argyle, ai fi primit pe dată răspunsul. Când eram copil, am auzit o mulţime de lucruri în legătură cu toate acestea, şi dacă astăzi sunt puţin cam nesigur în privinţa titlurilor de curtoazie şi a aplicării exacte a titlurilor onorifice, asta se datorează, pot să vă asigur, firii mele nepăsătoare şi nu faptului că n-aş fi avut prilejul să învăţ aceste amănunte savuroase.

Dar toate aceste amintiri sunt dominate de figura mamei mele — a mamei mele care nu m-a iubit pentru că din zi în zi semănăm tot mai mult cu tata — şi care cunoştea fără nicio şovăială locul ei şi locul tuturor oamenilor din lume — în afară de locul în care se ascundea tatăl meu şi, în unele

detalii, locul meu. Uneori se afla în faţa unor probleme mai deosebite. Parcă o văd şi o aud spunând: „nu, domnişoară Fison, nobilii Angliei vin înaintea nobililor Regatului Unit, şi acesta nu este decât un pair al Regatului Unit”. Avea multă experienţă în a-i aşeza pe servitorii diferiţilor nobili în jurul mesei ei de ceai, unde eticheta era foarte strictă. Mă întreb uneori dacă eticheta din odăile intendenţilor este astăzi tot atât de strictă, şi unde ar fi aşezat mama un şofer…

În general, sunt bucuros că am avut prilejul să văd atât de multe lucruri ca cele de la Bladesover — dacă nu pentru alt motiv măcar pentru acela că văzându-le atunci, acceptându-le cu toată naivitatea, crezând în ele întru totul şi apoi ajungând să le analizez, am putut să înţeleg multe lucruri care ar fi rămas de neînţeles în structura societăţii engleze. Bladesover este, sunt convins, cheia a aproape tot ceea ce este specific, britanic şi de neconceput pentru un străin care cercetează felul de viaţă în Anglia, şi chiar şi al altor popoare de limbă engleză. Nu trebuie să uitaţi că toată Anglia nu era acum două sute de ani decât un imens Bladesover; că avusese, e drept, legea reformei electorale şi alte schimbări asemănătoare, dar de atunci încoace nu se mai produsese nicio revoluţie esenţială; că orice noutate şi caracteristică a vieţii moderne era considerată ca un factor inoportun sau ca un lustru pe această formulă predominantă, care se impunea obraznic sau se insinua timid; şi veţi observa de îndată caracterul raţional şi necesitatea acestui snobism, ceea ce constituie în ultimă analiză calitatea distinctivă a gândirii engleze. Oricine nu se află în umbra unui Bladesover este parcă mereu în căutarea unei direcţii pierdute. Noi n-am rupt-o niciodată cu tradiţiile, niciodată nu le-am sfărâmat în bucăţi, nici măcar simbolic, cum au făcut francezii în mijlocul frământărilor din timpul Teroarei. Numai că toate ideile fundamentale ale

acestei organizări au slăbit, vechile legături obişnuite s-au desfăcut aproape cu totul. Până şi America nu este, parcă, decât o bucată detaşată, îndepărtată, a acestei moşii care s-a întins prea mult. George Washington, Esq., făcea parte din nobilime, şi n-a lipsit decât puţin ca să fie ales rege. După cum ştiţi, Plutarc, şi nu vreo opoziţie americană l-a împiedicat pe George Washington să devină rege…

4

Dacă exista ceva de care aveam cel mai mult oroare la Bladesover era ora ceaiului în odaia intendentei. Şi mai ales aveam oroare atunci când doamna Mackridge, şi doamna Booch, şi doamna Latude-Fernay se aflau acolo. Toate trei erau foste servitoare, acum pensionate. Vechile prietene ale lady-ei Drew le răsplătiseră postum pentru devotamentul prelungit faţă de micile lor capricii, iar doamna Booch de exemplu se mai îngrijea şi astăzi de un favorit skye-terrxer. În fiecare an lady Drew le trimitea în semn de recunoştinţă o invitaţie, urmărind în acelaşi timp să încurajeze virtuţile mamei mele şi ale domnişoarei Fison, fata în casă. Se aşezau toate în jurul mesei, în haine negre, lucioase şi pline de volane, împodobite cu dantele şi mărgele, şi mâncau o grămadă de prăjituri, bând cantităţi impresionante de ceai şi pălăvrăgind tot timpul.

În amintirea mea ele au rămas ca nişte femei uriaşe. Fără îndoială că erau de dimensiuni obişnuite, dar nu eram decât un băieţaş, iar ele luau în mintea mea proporţii de coşmar. Se înălţau, se umflau şi se aplecau peste mine ameninţătoare. Doamna Mackridge era mare şi neagră, iar capul ei mă fascina, mai ales după ce mi-am dat seama că era cheală. Purta o bonetă distinsă, iar în faţă, pe frunte, îi atârnau nişte cârlionţi vopsiţi. N-am mai văzut niciodată aşa ceva. Fusese fată în casă la

văduva lui sir Roderick Blenderhasset Impey, un fel de guvernator sau aşa ceva din Indiile Răsăritene, şi după hainele moştenite — de doamna Mackridge, vreau să zic — bănuiesc că lady Impey a fost într-adevăr o creatură enormă, formidabilă. Lady Impey fusese probabil un fel de Junonă, semeaţă şi inaccesibilă, având predilecţie pentru ironie şi spirit caustic. Doamna Mackridge nu avea spirit de loc, dar o dată cu vechile satinuri şi găteli ale impozantei doamne, preluase şi glasul şi gesturile ei caustice. Când îţi spunea că afară era o dimineaţă minunată, părea să-ţi spună în acelaşi timp că erai un prost fără pereche; când i te adresai, avea un fel de a asculta sărmanele tale vorbe, cu un „Poftim?” răsunător şi dispreţuitor, încât începeai să doreşti s-o arzi de vie; mai avea de asemenea un fel de a spune „Nu zău!” închizându-şi pleoapele.

Doamna Booch era o femeie mai măruntă, cu părul castaniu, şi cu nişte zulufi mici şi ciudaţi de fiecare parte a feţei, cu ochii mari şi albaştri, şi cu o serie limitată de remarci stereotipe, care constituiau singurele ei posibilităţi mintale. Doamna Latude-Fernay nu mi-a lăsat, lucru curios, niciun fel de amintire, în afară de numele ei şi de imaginea unei rochii de mătase verde-cenuşie, presărată toată cu nasturi aurii şi albaştri. Îmi închipui că era voinică şi blondă. Apoi mai era domnişoara Fison, fata în casă care servea atât pe lady Drew cât şi pe domnişoara Somerville, iar la capătul mesei, în faţa mamei mele, stătea Rabbits, majordomul. Rabbits, pentru un majordom, era un om modest, iar la ceai nu venea în uniforma de majordom, ci într-o haină de dimineaţă şi cu o cravată neagră cu buline albastre. Era un om înalt de statură, cu favoriţi, cu gura mică şi subţire, fără mustăţi şi barbă. Şedeam în mijlocul acestor oameni pe un scaun înalt, tare, în stil georgian, încercând să exist ca o mlădiţă slabă printre nişte stânci uriaşe, în timp ce maică-mea stătea cu ochii

asupra mea, hotărâtă să suprime cea mai mică manifestare de vitalitate. Îmi venea tare greu să stau liniştit printre ei, dar îmi închipui că era greu şi pentru aceşti oameni vârstnici, îmbuibaţi şi prefăcuţi, să suporte, fără ca demnitatea lor să sufere, neastâmpărul meu tineresc şi ochii mei răzvrătiţi şi neîncrezători.

Ceaiul dura aproape trei sferturi de oră, şi trebuia să stau până la capăt; şi de fiecare dată conversaţia era exact aceeaşi.

— Zahăr, doamnă Mackridge? obişnuia să întrebe mama. Zahăr, doamnă Latude-Fernay?

Cuvântul „zahăr" părea să stârnească o idee în mintea doamnei Mackridge.

— Se spune, începea ea cu voce răsunătoare — şi cel puţin jumătate din frazele ei începeau cu „se spune" — că zahărul îngraşă. În zilele noastre, majoritatea oamenilor „bine" nu mănâncă de loc zahăr.

— Dar nu la ceai, doamnă, spunea Rabbits cu un aer atoateştiutor.

— La nimic, i-o tăia doamna Mackridge cu un aer categoric care nu mai admitea nicio replică şi sorbind o înghiţitură.

— Cine ştie ce vor mai născoci!… interveni domnişoara Fison.

— Se spun atâtea lucruri! rostea atunci doamna Booch.

— Se spune, relua doamna Mackridge, neclintită, că doctorii nu-l mai recomandă acum.

Mama: — Nu, doamnă?

Doamna Mackridge: — Nu, doamnă.

Apoi, adresându-se întregii mese:

— Sărmanul sir Roderick, înainte de a muri, consuma mari cantităţi de zahăr. Uneori mă gândesc că poate asta i-a grăbit sfârşitul.

Cu aceasta se încheia prima parte a discuţiei. Puţină tristeţe şi o pauză marcau pomenirea persoanei sacre a lui sir Roderick.

— George, spunea mama, nu izbi cu piciorul în scaun!

Pe urmă, cred, urma piesa favorită din repertoriul doamnei Booch.

— Zilele s-au lungit destul de mult, declara ea. Sau, dacă vara era pe sfârşite: Cum se mai scurtează zilele!

Pentru ea, aceasta era o remarcă de nepreţuit; şi nu ştiu ce s-ar fi făcut dacă ar fi trebuit să renunţe la comentarea vremii. Mama, care era aşezată cu spatele la fereastră, socotea de fiecare dată că se cuvine, ca o atenţie faţă de doamna Booch, să se întoarcă şi să privească afară, cum se lungesc, sau dimpotrivă, se scurtează zilele.

Urma o discuţie înflăcărată în care fiecare arăta cât mai aveam până la cea mai lungă sau cea mai scurtă zi, şi care apoi se stingea, epuizată.

Doamna Mackridge era aceea care, de cele mai multe ori, o deschidea din nou. Avea multe obiceiuri „intelectuale", printre care şi pe acela de a citi ziarul „The Morning Post". Celelalte prietene ale mamei răsfoiau şi ele uneori acest ziar, dar numai pentru anunţurile de naşteri, căsătorii şi decese de pe prima pagină. (Era vorba, desigur, despre vechiul „Morning Post", care costa trei peni, nu ziarul scânteietor şi plin de vervă de astăzi.)

— Se spune, începea ea, că Lordul Tweedums urmează să plece în Canada.

— Ah! exclama domnul Rabbits, oare?

— Nu cumva, spunea mama mea, este vorba de vărul contelui de Slumgold? Ştia bine că aşa este şi că remarca era cu totul lipsită de rost, dar ţinea totuşi să spună şi ea ceva.

— Chiar el, răspundea doamna Mackridge. Se spune că era extrem de popular în Noua Galie de Sud. Se bucura de multă încredere acolo. L-am cunoscut când era tânăr: un tinerel foarte plăcut la înfăţişare.

Urma o pauză respectuoasă.

— Predecesorul său, începea apoi Rabbits, care preluase de la vreun cleric o anumită pronunţare emfatică fără ca în acelaşi timp să-şi însuşească şi consoanele aspirate care ar fi înfrumuseţat-o, a avut nişte necazuri la Sydney.

— Ha! făcea doamna Mackridge cu un aer dispreţuitor. Aşa mi s-a spus şi mie.

— S-a aşezat la Templemorton după ce s-a întors din Australia, şi îmi amintesc că lumea a început să vorbească pe socoteala lui după ce a plecat din nou.

— Poftim? întreba doamna Mackridge cu aerul ei semeţ.

— Avea obiceiul să spună o poezioară. Spunea… cam aşa:… „Şi-au părăsit ţara spre binele ţării", care într-un fel trebuia să le amintească că fuseseră cândva puşcăriaşi, chiar dacă acum erau reabilitaţi. Toţi cei pe care i-am auzit vorbind ziceau că a fost o lipsă de tact din partea lui.

— Sir Roderick obişnuia să spună, începea doamna Mackridge, că *primul lucru* — aici doamna Mackridge se oprea şi-mi arunca o privire teribilă — şi al *doilea lucru* — aici mă fixa din nou — şi al *treilea lucru* — în fine mă lăsa în pace — care se cere unui guvernator colonial este *tactul.* Văzându-mă probabil neconvins, adăuga cu un aer măreţ: Şi totdeauna am simţit că aceasta este o observaţie cât se poate de adevărată.

Am făgăduit atunci în sinea mea că dacă voi descoperi vreodată că-mi crescuse în suflet acest polip al tactului, îl voi smulge din rădăcini, îl voi arunca afară şi-l voi călca în picioare.

— Ciudaţi oameni… aceşti coloniali, spunea Rabbits. Foarte ciudaţi… Pe când mă aflam la Templemorton, am cunoscut câţiva. Ciudaţi oameni, unii dintre ei. Foarte respectabili, desigur, largi la mână uneori, dar… Unii dintre ei, trebuie să mărturisesc, mă făceau să devin nervos. Aveau

tot timpul ochiul aţintit asupra ta. Te pândeau, în timp ce-i serveai. Parcă te-ar fi observat într-una…

Mama nu se amesteca în astfel de discuţii. Cuvântul „colonii" o întrista întotdeauna. Îi era teamă, cred, că dacă şi-ar întoarce gândul în direcţia aceea, ar putea da pe neaşteptate peste rătăcitorul meu tată, fără îndoială bigam şi cu o comportare absolut şocantă şi revoltătoare. Nu dorea câtuşi de puţin să-l regăsească pe tatăl meu.

E ciudat că pe vremea aceea, când nu eram decât un băieţaş timid şi ascultător, aveam o asemenea idee despre colonii încât râdeam în sinea mea de cunoştinţele coloniale ale doamnei Mackridge. Că aceşti bravi englezi, emancipaţi şi arşi de soare, trăind în aer liber, îi suportă ca un ciudat anacronism pe aristocraţii invadatori, treacă-meargă, mă gândeam eu, dar ca să le mai fie şi recunoscători…!

Acum nu mai râd. Nu mai sunt atât de sigur…

5

Îmi va fi, cred, cam greu să explic de ce n-am ajuns să fac ceea ce ar fi fost firesc pentru oricine în împrejurările date — şi anume să iau drept bună lumea mea. Îmi închipui că e vorba de un scepticism înnăscut, şi de o incapacitate de asimilare. Tatăl meu, bănuiesc, era un sceptic; mama era cu siguranţă o femeie aspră.

Eram singurul lor copil, şi nici până astăzi nu ştiu dacă tata trăieşte sau a murit. A fugit de acasă, izgonit de virtuţile mamei, înainte ca amintirile mele să se desluşească. N-a lăsat nicio urmă în fuga sa, iar mama, în indignarea ei, a distrus toate amintirile rămase de la el. N-am văzut niciodată vreo fotografie de-a lui sau vreo bucăţică de hârtie scrisă de mâna lui; şi ştiu că numai codul virtuţii şi al discreţiei a împiedicat-o să distrugă certificatul de căsătorie şi pe mine însumi, ştergând astfel orice urmă a umilinţei ei matrimoniale. Presupun

că am moştenit şi eu ceva din stupiditatea morală care a putut s-o determine să nimicească astfel toate mărunţişurile pe care le avea de la tata. Nu pot să-mi închipui că nu i-a făcut unele cadouri când era îndrăgostit, de pildă vreo carte cu o dedicaţie drăguţă, poate o floare presată, un inel sau mai ştiu eu ce. Verigheta o păstra, desigur, dar toate celelalte le-a distrus. Niciodată nu mi-a spus care este numele lui de botez şi nici nu mi-a vorbit măcar un cuvânt despre el, deşi uneori îmi venea s-o întreb; tot ce ştiu despre el — şi nu prea mult — o ştiu de la fratele lui, eroul meu, unchiul Ponderevo.

Mama purta verigheta în deget, certificatul de căsătorie îl ţinea într-un plic sigilat în fundul celui mai mare cufăr, iar pe mine mă trimetea la o şcoală particulară aşezată între colinele din Kent. Să nu credeţi că am stat totdeauna la Bladesover — chiar şi în vacanţe! Dacă se întâmpla ca lady Drew să fie furioasă din cauza unor invitaţi pe care-i avusese, sau din cine ştie ce motiv voia s-o zgândăre pe mama, atunci chiar dacă venea vacanţa, nu ţinea seama de înştiinţarea obişnuită pe care i-o făcea mama, şi eu „continuam să rămân la şcoală”.

Dar astfel de împrejurări erau rare, şi cred că între zece şi paisprezece ani am petrecut în medie cincizeci de zile pe an la Bladesover.

Să nu vă închipuiţi că vacanţa la Bladesover nu-mi plăcea. Domeniul lady-ei Drew, care absorbise întreaga regiune dimprejur, nu era cu totul lipsit de măreţie. Sistemul din Bladesover făcuse cel puţin un lucru bun pentru Anglia — abolise mentalitatea ţărănească. Dacă mulţi dintre noi eram siliţi să trăim respirând aerul bucătăriei şi al dependinţelor, eram măcar scutiţi de a duce o viaţă de mizerie, îngrijind păsări şi porci…

În jurul domeniului se întindea un spaţiu imens de verdeaţă, care nu era folosit ca păşune sau ogor; erau locuri pline de mister, care stârneau imaginaţia. Exista şi un parc liniştit cu căprioare;

am cunoscut câte ceva din viaţa lor, am auzit mugetul cerbilor, am dat peste pui de cerbi printre ferigi, am găsit oase, cranii şi coarne de cerbi prin locuri singuratice. Erau colţuri care dădeau sens cuvântului pădure, îmi sugerau splendorile necercetate ale naturii. Exista acolo o colină plină de clopoţei, în lumina tremurată a soarelui, pe sub ramurile de curând înverzite din West Wood, care a rămas ca un safir preţios în amintirea mea; a fost prima dată când am întâlnit în mod conştient Frumuseţea.

Iar în casă se aflau cărţi. Fleacurile pe care le citea bătrâna lady Drew nu le-am văzut niciodată; dar, mi-am dat seama mai târziu, că o fascinau doar cărţile în genul Mariei Monk. Existase însă pe vremuri un Drew cu preocupări intelectuale — sir Cuthbert, fiul lui sir Matthew, cel care zidise casa; şi într-o veche încăpere de sus, am găsit aruncate, claie peste grămadă, prăfuite şi uitate de Dumnezeu, cărţi şi comori printre care mama mi-a dat voie să scormonesc în vremea unor zile aspre de iarnă. Aşezat sub o fereastră din acoperiş, pe o policioară pusă peste nişte lădiţe de ceai şi mirodenii, am început să mă familiarizez cu o bună parte din desenele lui Hogarth, aflate într-o mapă de format mare, cu Rafael — am dat peste o carte mare cu gravuri după stanţele lui Rafael din Vatican — şi cu cea mai mare parte din capitalele Europei, aşa cum arătaseră pe la 1780, cu ajutorul câtorva albume mari şi pătate. Mai era şi un mare atlas din secolul al optsprezecelea, cu hărţi imense care au fost pentru mine foarte instructive. Avea ornamente splendide în jurul titlului fiecărei hărţi; Olanda arăta un pescar şi barca sa; Rusia un cazac; Japonia, nişte oameni în pagode — da, chiar aşa, în pagode. Pe atunci existau *Terrae Incognitae* pe fiecare continent, Sarmaţia, şi alte ţări care au dispărut de atunci; şi multe călătorii am făcut eu, cu un bold tocit, prin lumea aceea mare, respectabilă şi — pot s-o spun — neadevărată.

Cărţile din cămăruţa aceea veche fuseseră izgonite, cred, din salon în timpul reînvierii bunului gust şi al ortodoxiei moleşite din epoca victoriană, dar mama nu avea nici cea mai mică idee despre ceea ce conţineau. Am citit astfel şi am înţeles retorica sănătoasă din *Drepturile omului* de Tom Paine[158], şi al său *Bunul Simţ,* cărţi excelente, lăudate cândva de episcopi şi apoi renegate cu străşnicie. Gulliver se afla şi el, neepurat, o hrană cam greu de digerat poate pentru un copil, dar după părerea mea nu chiar atât de greu — şi n-am regretat niciodată de a-i fi gustat astfel frumuseţea. Satira lui Traldragdubh m-a făcut să-mi fiarbă sângele în vine, cum era şi firesc, dar l-am urât pe Swift pentru Houyhnhnms, şi după aceea niciodată nu mi-au mai plăcut cu adevărat caii. Apoi îmi amintesc şi de o traducere a lui *Candide* de Voltaire, şi de *Rasselas;* şi, oricât de mare a fost Gibbon — în douăsprezece volume — sunt sigur că l-am citit, cam ameţit desigur, de la un capăt la celălalt, recurgând din când în când şi la atlas.

Aceste lecturi mi-au aţâţat gustul şi pentru altele, şi pe furiş am început să fac incursiuni în dulapurile cu cărţi din salonul cel mare. Am reuşit să devorez un număr destul de mare de cărţi, înainte ca îndrăzneala mea profanatoare să fi fost descoperită de Ann, bătrâna îngrijitoare. Îmi amintesc că printre altele am încercat să citesc atunci o traducere din *Republica* lui Platon, şi am găsit-o teribil de plicticoasă; eram mult prea tânăr pentru asta; dar *Vathek*[159] — *Vathek* a fost ceva grozav. Episodul acela cu datul din picioare! Când toţi trebuiau să dea din picioare!

Amintirea lui *Vathek* mă duce întotdeauna cu gândul la marele salon din Bladesover.

Era o încăpere imensă şi lungă, cu mai multe ferestre care dădeau spre parc, şi fiecare fereastră — erau o duzină sau chiar mai multe, înalte de la podea până la tavan — avea draperii de mătase sau satin, cu ciucuri grei, un baldachin deasupra, şi

obloane albe şi complicate care se strângeau în cavitatea adâncă a zidului. La fiecare capăt al acestei încăperi mari şi liniştite se afla câte un cămin uriaş de marmoră; capătul dinspre bibliotecă reprezenta lupoaica cu Romulus şi Rejmus, fiind susţinuţi de Homer şi Virgiliu; sculptura din cealaltă parte am uitat-o. Portretul lui Frederick, Prinţ de Wales, atârna deasupra unuia dintre capete, un portret de două ori cât mărimea naturală, dar îndulcit de suprafaţa lucioasă a uleiului; iar deasupra celuilalt se afla un grup — de proporţii tot atât de uriaşe — înfăţişând membri dispăruţi ai familiei Drew, sub înfăţişare de zeităţi ale pădurii, îmbrăcaţi sumar şi proiectaţi pe un cer sfâşiat de furtună. Din tavanul ornamentat atârnau trei candelabre, fiecare cu câteva sute de cristaluri, iar pe covorul nesfârşit — mi se părea tot atât de mare ca Sarmaţia din atlasul din cămăruţă — erau insule şi arhipelaguri de scaune şi sofale îmbrăcate în creton, mese, vase mari de Sèvres pe piedestaluri, un om şi un cal de bronz. Undeva în această întindere, îmi amintesc, dădeai peste o harpă imensă, lângă un pupitru de muzică în formă de liră şi un pian uriaş…

Expediţiile de împrumutare a cărţilor erau extraordinar de îndrăzneţe şi primejdioase. Trebuia să cobor pe principala scară de serviciu — până acum era legal — dar imediat începea ilegalitatea, când de pe un mic palier treceam cu foarte multă grijă, printr-o uşă de postav roşu. Un mic coridor ducea spre hol, şi aici mă uitam cu grijă dacă nu se vede Ann, bătrâna îngrijitoare — căci servitoarele mai tinere erau prietenoase şi nu contau. După ce mă lămuream unde se afla Ann, ţâşneam de-a curmezişul spaţiului gol de la picioarele scării celei mari, pe care nu mai cobora nimeni de când nu mai era la modă părul pudrat, şi de acolo ajungeam la uşa salonului. Un chinez oscilant de porţelan, în mărime naturală, se strâmba şi tremura la cel mai mic pas pe care îl făceam. Aici era locul

cel mai periculos; uşa era dublă, având între cele două canaturi un spaţiu cât grosimea zidului, aşa că nu puteam să aud dinainte fâşâitul pământufului de pene cu care se ştergea praful de cealaltă parte. Parcă eram — nu-i aşa? — un şoarece care se furişa repede prin spaţii uriaşe în căutarea unor firimituri de gândire, uitate.

Îmi amintesc că l-am găsit în rafturile acelea şi pe Plutarc al lui Langhorne. Mi se pare ciudat acum să mă gândesc că mândria şi respectul faţă de mine însumi, ideea de stat şi germenul spiritului cetăţenesc, le-am dobândit în felul acesta, aproape pe furate; ciudat, de asemenea, că sarcina de a mă învăţa toate acestea i-a revenit unui grec, care murise de o mie opt sute de ani.

6

Şcoala la care am urmat era genul de şcoală pe care îl permitea sistemul din Bladesover. Şcolile publice ce luaseră fiinţă în scurta strălucire a Renaşterii fuseseră acaparate de clasa dominantă; clasele de jos se presupunea că nu aveau nevoie de şcoli, iar păturile noastre mijlocii aveau şcolile care li se cuveneau, şcoli particulare, pe care orice aşa-zis învăţător era liber să le înfiinţeze. Şcoala la care am fost dat era ţinută de un profesor care avusese destulă energie pentru a obţine o diplomă a Colegiului de Preceptori; şi dacă ţin seama cât de ieftine erau taxele, trebuie să recunosc că şcoala ar fi putut să fie şi mai proastă. Clădirea era o casă de cărămidă gălbuie, înnegrită de fum, care se afla în afara satului, iar clasa în care învăţam nu era decât o anexă făcută din şipci şi ipsos.

N-aş putea spune că zilele mele la şcoală au fost nefericite — ba chiar îmi aduc aminte că erau destul de distractive — dar nu pot nici să susţin, fără a denatura grav adevărul, că ne simţeam minunat acolo. Ne băteam mult, nu o bătaie sănătoasă, după anumite reguli, ci o „încăierare”

adevărată, cu intenţii asasine, în care dădeai lovituri şi cu gheata — în orice caz, lovituri grele! Câţiva dintre elevi erau fiii unor cârciumari din Londra, care ştiau să facă deosebirea între o bătaie şi boxul obişnuit, practicând ambele sporturi şi având pe deasupra şi un vocabular de o bogăţie precoce. Terenul nostru de cricket nu avea butuci de poartă, jucam fără niciun stil şi ne ciorovăiam cu arbitrul.

Cât despre învăţătură, cel care ne preda era un bădăran de vreo nouăsprezece ani, care purta haine de gata, şi habar n-avea de principii pedagogice. Directorul, care era în acelaşi timp şi proprietarul şcolii, ne învăţa aritmetica, algebra şi geometria, iar pe băieţii mai mari chiar şi trigonometria; avea o puternică înclinaţie pentru matematici, şi mă gândesc acum că faţă de şcolile publice obişnuite din Marea Britanie, făcea o treabă bună.

Ne bucuram de un privilegiu de nepreţuit în şcoala aceea — şi anume neglijarea oricărei educaţii spirituale. Ne purtam cu simplitatea impetuoasă a unor copii în mijlocul naturii, ne „hârjoneam" ne „împungeam" şi ne „cârpeam"; ne credeam piei-roşii şi cow-boy şi alte asemenea lucruri onorabile, nu nişte tineri gentlemeni englezi; nu simţeam niciunul din noi vreo chemare religioasă şi nici nu eram animaţi de o pietate prematură în strana rece de stejar unde trebuia să stăm în timpul slujbelor de duminică. Toate acestea erau bune. Cheltuiam cei câţiva gologani pe care-i aveam cumpărând din când în când broşuri necenzurate din prăvălia din sat, *Băieţii Angliei* şi alte reviste ieftine şi îngrozitoare — lecturi admirabile, care anticipau pe Haggard şi Stevenson, prost tipărite şi năstruşnic ilustrate, dar foarte, foarte bune pentru noi. În zilele libere, ni se acorda neobişnuita îngăduinţă de a hoinări în grupuri de câte doi sau trei, departe pe câmp, vorbind în voie şi visând cât ne dorea inima. Frumoase erau aceste plimbări! Şi astăzi încă,

peisajul din Kent, cu câmpiile sale întinse, cu grădinile de hamei şi peticele de grâu auriu, cu cuptoarele pentru hamei şi turlele pătrate ale bisericilor, totul proiectat pe un fundal de coline împădurite, are pentru mine un vag iz de aventură, care se adaugă la savoarea frumuseţii sale. Uneori fumam, dar nu ne-am gândit niciodată să făptuim adevărate lucruri „băieţeşti": n-am „prădat" nicio livadă — cu toate că existau livezi pretutindeni în jurul nostru — căci socoteam furtul un păcat; şterpeleam câteodată mere, napi sau fragi de pe câmp, dar simţeam că făptuim o crimă, şi pe deasupra şi lipsită de glorie, iar după aceea ne era ruşine. Am avut, e drept, şi zilele noastre de aventură, dar au fost accidente pe care nu le-am căutat. Astfel, într-o zi călduroasă, mai mulţi dintre noi, în timpul unei plimbări spre Maidstone, am fost împinşi de diavol să dispreţuim berea de ghimber, şi ne-am ameţit cumplit cu bere adevărată; şi altă dată, minţile noastre fragede au fost atât de înfierbântate de legenda Vestului Sălbatic, încât ne-am cumpărat pistoale. Tânărul Roots din Highbury s-a întors cu un revolver şi cartuşe şi într-o după amiază de vacanţă, şase dintre noi ne-am hotărât să ducem o viaţă sălbatică şi liberă. Primul foc l-am tras în adâncul unei cariere părăsite de la Chiselstead, şi aproape că ne-a spart timpanele; apoi am tras într-o pădure presărată cu flori de ciuboţica-cucului de lângă Pickthorn Green, iar eu am dat o alarmă falsă, strigând: „Paznicul!", şi am luat-o cu toţii la goană care încotro, fugind mai bine de o milă. După care Roots a tras pe neaşteptate într-un fazan pe şoseaua dinspre Chiselstead, şi atunci tânărul Barker a început să ne înşire verzi şi uscate în legătură cu severitatea legilor de vânătoare; Roots s-a speriat cumplit, şi am ascuns pistolul într-un şanţ secat de la marginea terenului şcolii. După câteva zile l-am luat iarăşi şi, neţinând seama că era murdar şi avea butoiul ruginit am încercat să

tragem într-un iepure de la trei sute de metri. Tânărul Roots, care a nimerit într-un muşuroi de la douăzeci de paşi, transformându-l într-un nor de praf, şi-a ars degetele şi şi-a pârlit faţa; şi după ce arma şi-a dovedit o stranie dispoziţie să ia foc spre cel care trage, n-a mai fost folosită niciodată.

O sursă importantă de distracţii pentru noi era să ne purtăm obraznic cu căruţaşii şi camionagiii de pe drumul spre Goudhurst; şi printre faptele mele memorabile îmi amintesc de întâmplarea aceea când am ieşit alb din cap până-n picioare din gropile cu var de la marginea satului, sau de ziua când m-am îmbolnăvit de gălbenare, după ce m-am scăldat gol-goluţ cu încă trei băieţi despuiaţi, sub conducerea lui Ewart, în pârâul care trece prin păşunile lui Hickson. După-amiezile acelea în care nimic nu punea frâu imaginaţiei noastre — cât de mult au însemnat pentru noi şi cât de bine ne-au făcut! Toate pârâiaşele veneau de la „izvoarele Nilului", nedescoperite încă pe atunci, toate tufişurile erau jungle indiene, iar cel mai frumos joc, o spun cu mândrie, l-am inventat eu. Inspiraţia am găsit-o în salonul din Bladesover. Descoperisem o pădure prin care trecerea era „interzisă", şi am realizat acolo „Retragerea celor zece mii", de la un capăt la altul, croindu-ne drum cu vitejie printr-o încâlceală de tufe de urzici, fără să uităm să îngenunchem plângând când, în cele din urmă, am ieşit şi am dat peste Marea cea mare. Întâlneam uneori câte un trecător care se uita uluit la băieţii ce plângeau sau urlau. De obicei, eu eram acela care făceam pe faimosul general Xenòfon — şi vă rog să observaţi accentul pe care-l puneam pe o; toate numele clasice le pronunţ în felul acesta — Socrates rimează cu Bates. Şi în afară doar de cazurile când ochiul sever al vreunui pedant mă previne asupra normelor sale de judecată, folosesc şi acum vechile şi îndrăgitele pronunţii greşite. Mica incursiune în limba latină, făcută mai târziu, în timpul când mă pregăteam să devin chimist, n-a

reuşit să mă dezbare de acest obicei. În felul acesta, numele tuturor acelor personaje din trecut, cu accentele lor aiurite, le pronunţam cel puţin în mod viu, ca de la egal la egal, şi într-o limbă vie.

În general, şcoala ar fi putut să fie şi mai rea, şi printre alte lucruri bune ea mi-a dat un prieten care mi-a rămas pentru toată viaţa.

Acesta a fost Ewart, care acum, după multe vicisitudini, a ajuns sculptor de monumente la Woking. Sărmanul, cât de caraghios părea aşa deşelat cum era, cu hainele veşnic prea mici pentru el! Era un ţărănoi cu braţe şi picioare lungi, ridicol de înalt, pe lângă mine care eram nu mărunt, dar de statură potrivită; şi exceptând mustaţa neagră de astăzi, de sub nasul cârn, avea aceeaşi faţă rotundă, aceiaşi ochi căprui-aurii, strălucitori şi neastâmpăraţi, aceeaşi privire, aceeaşi înfăţişare gânditoare şi aceeaşi replică ironică. Era un lucru stabilit că niciun băiat nu se pricepea atât de bine să facă pe prostul cum se pricepea Bob Ewart, şi niciunul nu avea mai multă îndemânare în a uimi oamenii. Banalul dispărea în faţa lui Ewart — la atingerea lui toate lucrurile deveneau deosebite, neobişnuite. Pe el l-am auzit eu prima dată vorbind de dragoste, dar abia după ce rădăcinile dragostei pătrunseseră în inima mea. Era, o ştiu acum, copilul din flori al acelui mare artist nesăbuit, Rickmann Ewart; şi el mi-a dezvăluit în frământarea crescândă a minţii mele, lumina unei lumi mai puţin rigide, care cel puţin nu întorsese spatele frumuseţii.

I-am câştigat inima povestindu-i *Vathek,* şi după aceea am rămas prieteni nedespărţiţi. Ne-am îmbinat atât de complet preocupările intelectuale, încât uneori mă întreb în ce măsură nu sunt o parte din Ewart şi în ce măsură nu a devenit şi Ewart, prin substituire, o parte din mine…

7

Şi apoi, îndată după ce am împlinit paisprezece ani, s-a petrecut nenorocirea.

Era în vacanţa de vară, şi totul s-a datorat Onorabilei Beatrice Normandy.

Beatrice „intrase în viaţa mea", cum se spune, înainte ca eu să fi împlinit doisprezece ani. Apăruse pe neaşteptate într-o perioadă paşnică, după plecarea anuală a celor Trei Mari Doamne. Stătea în vechea odaie a copiilor de la etaj, şi în fiecare zi lua ceaiul cu noi în odaia mamei. Avea opt ani şi venise cu o doică numită Nannie; trebuie s-o spun, la început nu mi-a plăcut câtuşi de puţin.

Nimănui nu i-a plăcut această erupţie în odăile de jos; amândouă provocau multă „bătaie de cap" şi se purtau extrem de jignitor. La Nannie, simţul de datorie faţă de fetiţa pe care o avea în grijă ducea la cereri şi pretenţii care mamei îi tăiau respiraţia. Ouă la ore neobişnuite, laptele fiert de două ori, refuzul unui minunat pu*dding c*u lapte — şi asta nu discutând respectuos, ci dictând, ca şi cum ar fi fost îndreptăţită. Nannie era o femeie oacheşă, cu trăsăturile mari, taciturnă, îmbrăcată într-o rochie cenuşie; avea un fel de a fi plin de dârzenie, care până la urmă te înspăimânta, te strivea şi te domina. Spunea că urma „poruncile altcuiva" — ca în tragedia greacă. Era un straniu produs al acelor timpuri vechi — o servitoare devotată, de încredere; îşi investise, parcă, toată mândria şi voinţa în cei mari, în puternicii zilei pe care-i slujea, în schimbul unei bătrâneţi asigurate — şi, cu toate că nu fusese încheiată nicio înţelegere, amândouă părţile se simţeau legate. În cele din urmă, va primi o anumită sumă de bani şi îşi va sfârşi zilele într-o pensiune de familie. Îşi făurise obiceiul să invoce cu orice prilej autoritatea acestor oameni sus-puşi, înăbuşindu-şi toate părerile personale, orice gând intim şi înseşi instinctele îi erau pervertite sau subjugate. Era asexuată, întreaga ei mândrie o trecuse asupra altora şi îngrijea de copilul altei femei cu o

devoţiune aspră, lipsită de bucurie, care până la urmă avea să se termine cu o separaţie stoică. Ne trata pe toţi ca pe nişte obiecte fără o altă valoare, decât aceea de a sluji fetiţa care-i fusese dată în grijă. Onorabila Beatrice, însă, consimţea să coboare până la noi.

Întâmplările ciudate din anii de mai târziu s-au interpus între mine şi amintirea desluşită a chipului ei copilăresc. Când mă gândesc astăzi la Beatrice, o văd aşa cum am ajuns s-o cunosc mai târziu, când îi aveam atât de bine în minte chipul, încât aş putea să i-l desenez chiar şi acum, cu toate nenumăratele amănunte mici şi delicate, pe care ai fi putut să nu le bagi în seamă privind-o. Atunci, însă, ei bine, chiar şi atunci, îmi amintesc că am observat delicateţea infinită a pielii ei de copil şi sprâncenele-i fine, mai fine decât puful cel mai fin de pe pieptul unei păsărele. Era una dintre fetiţele acelea care arată ca o zână — puţin precoce, cu obrajii îmbujoraţi, părul negru, un păr întunecat unduindu-se în zulufi care-i cădeau uneori peste ochi, şi nişte ochi negri drăcoşi, părând câteodată de un căprui auriu. Şi încă din prima zi, după o scurtă privire aruncată lui Rabbits, a hotărât că singura persoană cu adevărat interesantă de la masa de ceai eram eu.

Cei mari vorbeau în felul lor plictisitor şi convenţional — povestindu-i lui Nannie toate banalităţile despre parc şi despre sat pe care le spuseseră de atâtea ori, iar Beatrice mă observa pe deasupra mesei, cu o curiozitate nemiloasă care mă făcea să mă simt stânjenit.

— Nannie, zise ea arătând cu degetul spre mine, şi Nannie ignoră cu totul o întrebare a mamei ca să vadă ce vrea fetiţa; dânsul e un servitor?

— Ssst! făcu Nannie. E domnişorul Ponderevo.

— E un servitor? repetă Beatrice.

— E un băiat de şcoală, o lămuri maică-mea.

— Atunci, pot să vorbesc cu el, Nannie?

Nannie mă cercetă cu o brutală lipsă de omenie.

— Nu trebuie să vorbeşti prea mult, fu răspunsul ei, în timp ce-i tăia prăjitura în bucăţele. Nu, adăugă ea cu hotărâre, în timp ce Beatrice se pregătea să-mi vorbească.

Beatrice deveni răutăcioasă. Ochii ei păreau să mă cerceteze cu o duşmănie prin nimic justificată.

— Are mâinile murdare, zise ea, muşcând din fructul oprit. Şi are gulerul ros.

Apoi se întoarse la prăjitură, cu o expresie de totală ignorare a persoanei mele, ceea ce mă umplu de ură şi de o dorinţă pasionată de a o sili să mă admire… Şi a doua zi înainte de ceai, pentru prima dată în viaţa mea, liber, fără să mi se poruncească sau să fiu silit de nimeni, m-am spălat pe mâini.

Aşa a început cunoştinţa noastră, care curând după aceea, datorită unui capriciu al ei, s-a adâncit. Răcise şi a trebuit să fie ţinută în casă, iar Nannie s-a pomenit pe neaşteptate în faţa alternativei de a trebui să îngrijească o fetiţă îngrozitor de neascultătoare, care scotea o cantitate impresionantă de ţipete, nepotrivite pentru urechile unei mătuşi bătrâne, şubrede şi bogate, sau de a mă aduce pe mine sus, în odaia ei, ca să mă joc cu Beatrice toată după-amiaza. Nannie a coborât şi m-a luat cu un aer nemulţumit, predându-mă apoi micii creaturi, ca şi cum aş fi fost o varietate de pisoi mai mare. Până atunci nu avusesem niciodată de-a face cu o fetiţă şi-mi ziceam că era mai frumoasă, mai minunată şi mai strălucitoare decât orice altceva pe lume, iar Beatrice a găsit în mine cel mai blând dintre sclavi — deşi n-am întârziat să-i arăt că eram destul de puternic. Iar Nannie a fost uimită să vadă că după-amiaza se scurgea repede, plină de veselie. Mi-a lăudat purtarea faţă de lady Drew şi de maică-mea, care şi-a exprimat bucuria să audă lucruri bune despre mine; după aceea m-am mai jucat cu Beatrice de mai multe ori. Jucăriile ei le ţin minte şi acum — erau mari şi splendide, de-a dreptul gigantice faţă de impresiile mele dinainte despre jucării; ne-am dus chiar şi în

odaia aceea de pe palierul camerei copiilor, ca să ne jucăm cuminţi acolo, în „marea casă de păpuşi” dăruită de Prinţul Regent primului născut (care a murit la cinci ani) al lui sir Harry Drew, căsuţă care reproducea de fapt în mic domeniul Bladesover, conţinea optzeci şi cinci de păpuşi şi costase sute de lire sterline. Supravegheaţi cu stricteţe, ne-am jucat plini de încântare cu minunăţia aceea.

Când vacanţa s-a sfârşit, m-am întors la şcoală cu sufletul încărcat de visuri fără seamăn şi l-am găsit pe Ewart, care mi-a vorbit despre dragoste; iar eu i-am povestit despre casa de păpuşi, care, foarte curând, preluată de imaginaţia lui Ewart, s-a transformat într-o cetate de păpuşi de pe o insulă numai a noastră.

În sinea mea, una dintre păpuşi se numea Beatrice.

În vacanţa următoare am văzut-o puţin — şi, lucru ciudat, am păstrat o amintire destul de vagă despre această perioadă — apoi a urmat golul unui an de şcoală, şi după aceea, nenorocirea mea.

8

Acum, că mă aşez să-mi scriu povestirea şi caut să înşir întâmplările în ordinea lor, mă uimeşte lipsa de consecvenţă şi de logică a memoriei. Îţi aminteşti fapte şi nu poţi să-ţi aminteşti cauzele lor; îţi aminteşti limpede momente care se desprind în mod inexplicabil — lucruri întâmplătoare care nu se leagă de nimic şi nu duc nicăieri. Probabil că o văzusem pe Beatrice şi pe fratele ei vitreg de mai multe ori în timpul ultimei mele vacanţe la Bladesover, dar nu ţin minte de loc în ce împrejurări. Acea mare criză din copilăria mea se desprinde foarte limpede, ca un punct crucial pentru mine, dar când caut amănunte — în special cele care au dus la declanşarea ei — nu pot să-mi dau seama în ce ordine s-au desfăşurat.

Fratele acesta vitreg, Archie Garvell, apăruse atunci pentru prima oară. Îmi amintesc de el limpede, ca de un băiat blond, cu un aer trufaş, slăbănog, mult mai înalt decât mine, dar cred că mai puţin voinic, şi că ne-am urât unul pe altul încă de la început, în mod instinctiv; şi totuşi, nu pot să-mi amintesc de loc prima întâlnire cu el.

Privind înapoi spre acele vremuri trecute — ca şi cum aş scormoni într-un pod părăsit pe unde a trecut vreun hoţ excentric — nu pot nici măcar să-mi explic prezenţa acestor copii la Bladesover. Ştiu că făceau parte dintre nenumăraţii veri ai lady-ei Drew şi că, după teoriile celor din încăperile de jos, urmau să intre în cele din urmă în stăpânirea domeniului Bladesover. Dacă era aşa, speranţele lor nu s-au împlinit. În tot cazul, casa aceea mare, cu toată splendoarea ei ofilită, cu mobila ei fină, cu glorioasele ei tradiţii, aparţinea bătrânei lady; şi înclin să cred că ea s-a folosit de această împrejurare pentru a chinui şi a domina pe aceia care sperau s-o moştenească. Printre aceştia se număra şi lordul Osprey şi cred că dacă lady Drew i-a adăpostit copilul orfan, ca şi copilul vitreg, a făcut-o, poate, pentru că era sărac, dar şi pentru că — îmi zic eu astăzi — nutrea speranţa vagă de a găsi la ei oarecare afecţiune sau măcar de a-şi înviora existenţa. Nannie n-a mai apărut în această a doua vacanţă, Beatrice aflându-se în grija unei tinere femei prietenoase şi şterse, dintr-o familie de militari săraci, al cărui nume nu l-am ştiut niciodată.

Beatrice şi cu Archie erau, pare-se, doi copii întreprinzători şi foarte greu de stăpânit. Îmi amintesc, de asemenea, că se hotărâse în legătură cu mine că nu eram un tovarăş potrivit pentru ei, aşa că aveam grijă să nu ne vadă nimeni când ne jucam. Beatrice stăruise să ne jucăm împreună.

Sunt sigur că ştiam destule despre dragoste la paisprezece ani, şi că pe atunci eram atât de îndrăgostit de Beatrice, pe cât poate să fie adultul

cel mai pasionat, iar Beatrice era şi ea, în felul ei, îndrăgostită de mine. Printre iluziile decente şi utile ale societăţii noastre este şi aceea că, la vârsta pe care o aveam noi, copiii nu gândesc nimic, nu simt nimic, nu ştiu nimic despre dragoste. Este uimitor cât de mult ţin englezii la iluzii. Dar nu pot să nu mărturisesc că Beatrice şi cu mine vorbeam despre dragoste, ne sărutam şi ne îmbrăţişam.

Îmi amintesc depre o discuţie pe care am avut-o sub tufişurile înalte din grădină — eu pe partea dinspre parc a zidului de piatră, iar stăpâna gândurilor mele pline de adoraţie stând puţin cam neelegant călare pe el. Neelegant, spun? Ar fi trebuit să vedeţi drăcuşorul dulce care era ea pe atunci. Îmi vine acum limpede în minte felul cum şedea călare pe zid; în spatele ei se împleteau ramurile subţiri ale boschetelor din grădină, pe care picioarele mele nu aveau voie s-o profaneze, şi departe, mult deasupra ei, nelămurită şi impunătoare, cornişa măreţei faţade a castelului se înălţa pe cerul presărat de nori. Se pare că ajunsesem cu discuţia la lucruri serioase şi concrete, şi anume la poziţia mea socială.

— Nu-l iubesc pe Archie, spuse ea deodată, fără nicio legătură; şi apoi, într-o şoaptă, aplecându-se înainte, cu părul căzându-i pe obraji: pe tine te iubesc!

Pe urmă, plină de nerăbdare, ţinu s-o asigur că nu eram şi nu puteam fi un servitor.

— N-ai să fii niciodată un servitor… niciodată!

I-am jurat din toată inima, şi promisiunea aceasta am ţinut-o, pentru că, prin însăşi natura mea, nu puteam să n-o ţin.

— Ce vrei să te faci? mă întrebă apoi.

Am căutat în grabă prin minte diferite profesiuni.

— Vrei să fii soldat? urmă cu întrebările.

— Ca să zbiere la mine toţi neghiobii? Nici gând! am hotărât eu. Las asta pe seama băieţilor de ţărani.

— Dar ofiţer?

— Nu ştiu, am căutat să ocolesc, umilit, întrebarea. Mai curând aş intra în marină.

— Nu ţi-ar plăcea să lupţi?

— Sigur că mi-ar plăcea. Dar un soldat de rând… ce mare fericire să ţi se ordone să lupţi şi să fii privit de sus… Şi cum aş putea să devin ofiţer?

— N-ai putea? zise ea, privindu-mă cu îndoială; şi prăpastia sistemului social se deschise între noi.

Apoi, cum îi şade bine unui bărbat, m-am apucat să mă laud, croindu-mi un drum ca să ies din această încurcătură. Am spus că eram sărac, şi că cei săraci intră în marină; că ştiam matematică, ceea ce n-ar fi putut să spună niciun ofiţer de marină; şi l-am dat de exemplu pe Nelson, descriindu-i semeţ perspectivele mele pe marea albastră.

— A iubit-o pe Lady Hamilton, i-am spus, cu toate că era o nobilă… iar eu te voi iubi pe tine.

Cam pe aici ajunseserăm, când guvernanta, grijulie, începu s-o caute, strigând: „Beeee-atrice! Beeee-e-e-atrice!”

— Bestie afurisită! zise domniţa mea, şi încercă să continue discuţia: dar guvernanta nu voia s-o lase în pace.

— Vino încoace! îmi zise pe neaşteptate domniţa mea, întinzând o mână murdară; şi m-am înălţat până la ea, iar căpşorul ei a coborât pe deasupra zidului, până când buclele părului negru mi-au gâdilat obrajii.

— Eşti iubitul meu umil şi credincios? m-a întrebat într-o şoaptă, cu faţa îmbujorată aproape atingând-o pe a mea, şi cu ochii foarte întunecaţi şi strălucitori.

— Sunt iubitul tău umil şi credincios, i-am răspuns tot în şoaptă.

Şi-a pus atunci braţul în jurul gâtului meu, a întins buzele şi ne-am sărutat, şi oricât aş fi fost eu de băiat, tremuram tot. Aşa ne-am sărutat noi pentru prima dată.

— Beeee-e-e-a-trice! — se auzi înspăimântător de aproape.

Cu o mişcare bruscă a piciorului încălţat în ciorapi negri, domniţa mea dispăru. O clipă mai târziu, am auzit-o înfruntând mustrările guvernantei şi explicând, cu o perfectă siguranţă şi lipsă de sinceritate, de ce nu răspunsese la chemările ei.

Am simţit că nu era indicat să fiu văzut tocmai atunci şi am dispărut pe furiş, în pădure, urzind de unul singur visuri de dragoste, rătăcind printr-una din văile acelea şerpuitoare şi pline de ferigi care brăzdau domeniul Bladesover. Şi în ziua aceea şi în multe zile de mai târziu, simţeam sărutul pe buzele mele ca un sigiliu; iar în timpul nopţii era sămânţă de vise.

Îmi amintesc apoi de o expediţie pe care am făcut-o — Beatrice, cu mine şi cu fratele ei vitreg — în aceeaşi pădure (ei doi se presupunea că se joacă în grădină) şi cum ne-am jucat acolo de-a indienii, şi am ridicat un wigwam dintr-o grămadă de butuci de fag, apoi am trecut pe lângă nişte cerbi, ne-am furişat şi am privit iepurii care mâncau într-o poiană, şi aproape că am prins o veveriţă. Joaca era presărată cu certuri dese între mine şi tânărul Garvell, căci fiecare dintre noi stăruia cu încăpăţânare să aibă rolul conducător, şi numai lecturile mele mai ample — citisem de zece ori mai mult decât el — mi-au dat un ascendent asupra lui. L-am turtit de tot când i-am arătat cum se poate găsi vulturul într-o tulpină de ferigă. Până la urmă — nu mai ştiu de-a ce ne jucam — m-am furişat cu Beatrice, două făpturi înfierbântate şi ciufulite, printre ferigile înalte şi ne-am ascuns de Archie. Frunzele înalte se ridicau deasupra noastră cu peste cinci picioare, şi cum eram un maestru în arta de a mă târî aproape fără zgomot prin frunzişul acela, dând la o parte ramurile de deasupra, mă aflam, firește, în frunte. Pământul de sub ferigi este foarte curat şi uşor parfumat în

anotimpul călduros; tulpinile se înălţau negre şi apoi verzi — când te târai pe burtă, păreau o pădure tropicală în miniatură. Eu deschideam drumul şi Beatrice se târa în urma mea, dar când verdeaţa altui luminiş ne apăru în faţă, ne-am oprit. Beatrice s-a târât atunci până la mine, apropiindu-şi faţa ei mică şi îmbujorată de a mea; mai privi o dată în urmă, răsuflând adânc, apoi pe neaşteptate îşi aruncă braţele în jurul gâtului meu, mă trase pe pământ lângă ea, şi mă sărută; şi iar mă sărută. Ne sărutam, ne îmbrăţişam şi ne sărutam din nou, totul fără nicio vorbă; pe urmă ne-am oprit, ne-am uitat în jur, am şovăit— apoi pe neaşteptate, potoliţi şi puţin cam fâstâciţi, ne-am târât afară, pentru a fi îndată descoperiţi şi ajunşi din urmă de Archie.

De toate astea îmi amintesc foarte limpede, şi încă de altele mai vag — despre bătrânul Hall şi puşca lui cu care trăgea în ciori, despre o întâmplare în care fuseserăm amestecaţi şi noi, dar nu ştiu cum; apoi, în cele din urmă, brusc, se detaşează în memorie bătaia noastră din crescătoria de iepuri.

Aceasta, ca cele mai multe locuri din Anglia denumite astfel, nu era de fapt o crescătorie de iepuri, ci o pantă lungă, acoperită de spini şi fagi printre care trecea o cărare, un fel de rută de acces către drumul de căruţe din vale, între Bladesover şi Ropedean. Nu ştiu ce căutam noi trei acolo, dar am impresia nesigură că era ceva în legătură cu o vizită făcută de guvernantă la familia vicarului din Ropedean. Pe neaşteptate, Archie şi cu mine, în timp ce puneam la cale un joc, am început să ne certăm pentru Beatrice. Îi făcusem cea mai cinstită ofertă; urma să fiu un nobil spaniol, Beatrice să fie soţia mea, iar Archie un trib de indieni care încercau s-o răpească. Mi se pare o ofertă foarte atrăgătoare pentru un băiat să fie un întreg trib de indieni, şi pe deasupra cu şansa de a avea o asemenea pradă. Dar Archie s-a simţit deodată jignit.

— Nu, a zis el; asta nu se poate!

— Ce nu se poate?

— Nu poţi să fii un gentleman, pentru că nu eşti. Şi nu se poate ca Beatrice să fie soţia ta. E… e o impertinenţă.

— Dar… am început eu, privind spre Beatrice.

Probabil că în mintea lui Archie se adunaseră de mai înainte tot felul de resentimente.

— Te lăsăm să te joci cu noi, a continuat el; dar aşa ceva nu se poate.

— Ce prostie! a izbucnit Beatrice. Ba poate, dacă vrea.

Dar Archie a reuşit să-şi impună punctul de vedere. N-am zis nimic, dar în sinea mea am început să fierb şi, după trei sau patru minute, eram de-a dreptul furios. Degeaba am căutat să ne înţelegem în legătură cu un alt joc. Nimic nu părea să se potrivească pentru noi toţi.

— Nu vrem să te joci cu noi de loc, a rostit până la urmă Archie.

— Ba da, vrem, a intervenit Beatrice.

— Nu vezi că nu ştie nici măcar să vorbească corect?

— Ba *iel* nu ştie, mi-a scăpat mie în furia momentului.

— Ei, vezi? a strigat Archie. Spune *iel. Iel! Iel! Iel!*

Arăta cu degetul spre mine. Lovise chiar în inima ruşinii mele. I-am dat singurul răspuns potrivit, repezindu-mă asupra lui.

— Hei! strigă el, în faţa atacului meu furios. Se dădu înapoi, într-o atitudine care avea un oarecare stil în ea, pară lovitura, îmi răspunse cu una în obraz, râzând de uşurare şi surprins de propriul său succes. La care, am simţit că mă cuprinde o furie ucigătoare. Putea să boxeze tot atât de bine sau chiar mai bine decât mine — ar fi putut să-şi dea seama că, de fapt, nu mă pricepeam de loc la box — dar mă bătusem nu o dată cu pumnii, eram obişnuit să dau şi să primesc lovituri dureroase, şi mă îndoiesc că el se bătuse vreodată. După nici zece secunde de luptă, am simţit punctul lui slab — era toată acea manieră a claselor de sus din Anglia de a nu atinge unde trebuie, de a se ascunde după reguli şi alte asemenea fleacuri ale onoarei care nu sunt decât ultimele firimituri de onoare, grozăvindu-se cu lucruri abia pe jumătate făcute. Archie părea să-şi închipuie că realizase cine ştie ce cu prima sa lovitură şi cu încă vreo câteva, şi că aveam să renunţ atunci când buza a început să-mi sângereze şi să mi se prelingă sânge pe haine. Aşa că, după niciun minut, încetase să mai fie agresiv, cu excepţia câtorva mici izbucniri, în timp ce eu dădeam în el tot timpul, întrebându-l sălbatic şi cu răsuflarea tăiată, după felul cum se obişnuia la şcoală la noi, dacă „încasase” de ajuns, fără să ştiu că legile onoarei şi lipsa lui de antrenament nu-i permiteau nici să mă doboare şi nici să se dea bătut.

Am impresia foarte limpede că în tot acest timp, Beatrice ţopăia în jurul nostru într-o stare de încântare foarte nepotrivită cu o adevărată lady, dar eram prea ocupat ca să înţeleg ce spunea. Sunt sigur însă că ne încuraja pe amândoi şi înclin să cred astăzi — poate să fie din cauza dezamăgirilor

din anii mei maturi — că era de fiecare dată de partea celui care părea mai tare.

Apoi tânărul Garvell, cedând în faţa loviturilor mele, se împiedică şi căzu peste o piatră mare; iar eu, urmând tradiţia clasei din care făceam parte şi a băieţilor de la şcoală, m-am aruncat imediat asupră-i ca să sfârşesc cu el. Ne zvârcoleam tocmai de mai mare dragul, când ne-am dat seama deodată că cineva ne privea.

— Să nu spui nimic, a gâfâit Archie.

— Oh, lady Drew! am auzit-o pe Beatrice strigând. Se bat! Se bat îngrozitor!

Am aruncat o privire peste umăr. În clipa aceea dorinţa lui Archie de a se ridica deveni irezistibilă, iar hotărârea mea de a sfârşi cu el dispăru cu totul.

Simţeam prezenţa celor două doamne bătrâne, numai mătase neagră şi purpurie, blănuri şi obiecte negre, strălucitoare; se pare că o luaseră pe jos prin iepurărie, în timp ce caii urcau dealul fără povară, şi astfel, dăduseră peste noi. Beatrice fugise de îndată spre ele, cu aerul de a căuta un refugiu, şi se oprise puţin în spatele lor. Ne-am ridicat amândoi cu un aer jalnic. Cele două doamne bătrâne păreau teribil de şocate în timp ce ne cercetau cu sărmanii lor ochi slăbiţi; niciodată nu mai văzusem tremurând astfel lornieta lady-ei Drew.

— V-aţi mai bătut vreodată? întrebă lady Drew. Sau e pentru prima oară?

— Nu era o luptă dreaptă, pufni Archie, cu privirile acuzatoare asupra mea.

— Dar este George al doamnei Ponderevo! zise domnişoara Somerville, adăugând astfel şi ingratitudinea la evidentul meu sacrilegiu.

— Cum a îndrăznit? strigă lady Drew cu un aer teribil.

— A încălcat regulile, zise Archie abia trăgându-şi răsuflarea. Am alunecat, şi atunci m-a lovit, în timp ce eram la pământ. A îngenuncheat peste mine.

— Cum ai îndrăznit? repetă lady Drew.

Mi-am scos batista murdară, mototolită, şi mi-am şters sângele de pe bărbie, dar n-am încercat să-i explic îndrăzneala. Cred că gâfâiam atât de tare încât nici n-aş fi putut să vorbesc.

— Nu s-a luptat cinstit, suspină Archie…

Beatrice, din spatele bătrânelor doamne, mă examina atentă, fără ostilitate. Bănuiesc că ceea ce o interesa era mutra mea schimbată, din cauza rănii de la buză. În mod confuz îmi dădeam seama că nu trebuia să spun că cei doi copii se jucau cu mine. N-ar fi fost conform regulilor jocului. Aşa că, m-am hotărât să mă refugiez într-o tăcere îmbufnată, asumându-mi toate consecinţele.

9

Forţele dreptăţii din Bladesover au făcut o vâlvă extraordinară în legătură cu această întâmplare.

Trebuie să recunosc, cu părere de rău, că Onorabila Beatrice Normandy, în vârstă de zece ani, m-a trădat, m-a părăsit şi a minţit fără ruşine pe socoteala mea. De fapt, era înspăimântată şi avea mustrări de conştiinţă; fugea de însuşi gândul că aş putea să fiu iubitul ei, de cea mai slabă amintire a sărutărilor noastre; a fost de-a dreptul necruţătoare şi cu totul umană în trădarea ei. Împreună cu fratele ei vitreg, au minţit cu neruşinare, aşa că am apărut ca un derbedeu care îşi atacase superiorii săi din punct de vedere social. Au povestit că se aflau în iepurărie, că s-au pomenit cu mine acolo, că am început să vorbesc cu ei etc.

Îmi dau seama acum că hotărârea lady-ei Drew a fost, ţinând seama de lumina în care i s-a prezentat întâmplarea, rezonabilă şi mărinimoasă.

Hotărârea mi-a fost transmisă prin mama, care, sunt convins, s-a simţit chiar mai şocată decât lady Drew de gravitatea nesupunerii mele sociale. După ce mi-a vorbit de bunătatea înălţimii-sale faţă de mine, de purtarea mea păcătoasă şi plină de

răutate, a ajuns în cele din urmă la termenii pedepsei mele.

— Trebuie să te duci la domnişorul Garvell şi să-i ceri iertare.

— N-am să-i cer iertare, am spus eu, descleştându-mi pentru prima dată buzele.

Mama se opri, nevenindu-i să creadă.

Mi-am încrucişat braţele pe faţa de masă, rostindu-mi hotărârea irevocabilă:

— N-am să-i cer iertare pentru nimic în lume. Înţelegi?

— Atunci va trebui să pleci la unchiul tău Frapp din Chatham.

— Nu-mi pasă unde va trebui să plec, sau ce va trebui să fac, dar n-am să-i cer iertare.

Şi n-am cerut.

După aceea, m-am trezit singur împotriva lumii întregi. Poate că în inima mamei mijea vreo urmă de milă pentru mine, dar n-a arătat-o. A luat partea tânărului gentleman; a încercat mult, a încercat din răsputeri să mă facă să spun că-mi părea rău că-l lovisem. Să-mi pară rău!

De fapt, nu puteam să-i explic.

Şi astfel am plecat în exil. Am fost dus cu docarul la gara Redwood de către Jukes vizitiul cufundat într-o tăcere rece, şi cu toate lucruşoarele mele într-un mic geamantan de carton aşezat la spate.

Simţeam că aveam toate motivele să fiu amărât; jocul nu se desfăşurase conform normelor pe care le cunoşteam… Dar lucrul care mă mâhnea cel mai mult era că Onorabila Beatrice Normandy mă părăsise şi fugise de mine, ca şi cum aş fi fost un fel de lepros, şi nu-mi dăduse nici măcar prilejul să-mi iau rămas bun de la ea. Ar fi trebuit să facă asta, oricum! Ce-ar fi fost dacă aş fi povestit adevărul! Dar fiul unei servitoare nu era decât un servitor. Dacă o uitase, acum îşi amintea…

M-am consolat făurindu-mi planuri cum mă voi întoarce la Bladesover, neîndurător, puternic, ca un

fel de Coriolan. Nu-mi amintesc alte amănunte, dar sunt încredinţat că dădeam dovadă de multă mărinimie…

În tot cazul, n-am declarat niciodată că-mi părea rău că l-am bătut pe tânărul Garvell, şi nu-mi pare rău nici astăzi.

II
Cum am fost trimis în lume şi cum am văzut pentru ultima dată Bladesover House

1

Gonit astfel din Bladesover House — după cum se credea atunci pentru totdeauna — am fost trimis de mama, care voia să-mi înfrângă cerbicia, mai întâi la vărul meu din partea mamei Nicodemus Frapp, şi apoi, ca ucenic cu contract în regulă, la unchiul Ponderevo.

De la vărul meu Nicodemus am fugit curând, întorcându-mă la Bladesover.

Vărul meu Nicodemus Frapp era brutar într-o stradă dosnică — mai curând o mahala — dincolo de şoseaua mizerabilă şi îngustă pe care se înşiră ca nişte mărgele localităţile acelea minunate, Rochester şi Chatham. Am avut, trebuie să recunosc, un şoc când l-am văzut prima dată: era un bărbat negricios, adus de spate, molâu şi lipsit de voinţă, cu făină în păr şi pe gene, prin cutele obrajilor şi prin cusăturile hainei, dominat de o soţie tânără, durdulie, prolifică şi veşnic bolnăvicioasă. N-am avut niciodată prilejul să-mi corectez primele impresii, şi păstrez şi astăzi o amintire îngrozitoare despre acest văr, un fel de caricatură a simplităţii incapabile. Într-adevăr, aşa cum mi-l amintesc, era o întruchipare a tradiţiei servile. Nu avea pic de mândrie, hainele frumoase şi orice îngrijire nu erau „pentru de-alde el”, aşa încât o punea pe nevastă-sa, care nu se pricepea câtuşi de puţin, să-l tundă când şi când, şi nu

obişnuia să-şi taie vreodată unghiile; nu se lăuda niciodată cu meseria pe care o făcea şi nu avea pic de iniţiativă, singurele sale virtuţi fiind de a se abţine de la anumite lucruri şi de a căuta o muncă tot mai grea. „Unchiul tău, îmi zicea mama — toţi verii mai mari deveneau din curtoazie unchi în clasa mijlocie din epoca victoriană — nu prea e arătos sau vorbăreţ, dar e un om vrednic la treabă. “ Exista, în acest sistem de răsturnare a valorilor, un fei de vulgară onorabilitate în a face muncile cele mai grele, oricât de inutile ar fi fost. Un alt punct de onoare era să te scoli în zori, sau chiar înainte, ca să trebăluieşti fără niciun rost. Aveam convingerea fermă că acest om „vrednic la treabă” ar fi considerat o „înfumurare” folosirea batistei. Sărmanul Frapp — derivat murdar şi strivit al măreţiei din Bladesover! Nu protesta împotriva lumii în care trăia, se bălăcea în mici datorii care nu erau atât de mici căci până la urmă l-au copleşit. Ori de câte ori era nevoie de vreun efort, nevastă-sa pretexta durerile şi „starea” ei — şi într-adevăr Dumnezeu le-a trimis mulţi copii, din care cei mai mulţi s-au prăpădit, constituind astfel prin venirea şi dispariţia lor, un dublu exerciţiu în virtuţile supunerii.

Resemnarea în faţa voinţei lui Dumnezeu era atitudinea obişnuită a acestor oameni în orice nevoie şi în oricare situaţie grea. În casa lor nu existau cărţi, şi mă îndoiesc dacă vreunul dintre ei era în stare să citească mai mult decât un minut sau două, iar la cina lor vedeam cu uimire cum pâinea rece şi mâncarea erau servite printre resturile şi murdăriile care salăşluiau permanent pe masa din odaia de fiecare zi.

N-aş fi crezut că vreunul dintre ei se simţea stânjenit de această existenţă mizerabilă, dacă nu i-aş fi văzut căutând într-un fel o consolare. O căutau şi o găseau duminica, dar nu în băuturi tari şi beţii, ci într-o imaginară împărtăşanie din sângele Domnului. Se întâlneau cu încă douăzeci

sau treizeci de oameni la fel de întunecaţi şi de murdari, toţi îmbrăcaţi în haine închise la culoare care le ascundeau murdăria, într-o capelă mică de cărămidă unde se afla un armonium hodorogit ce scotea mai degrabă nişte mugete; acolo îşi alinau sufletele la gândul că tot ce era frumos şi liber în viaţă, că toţi cei care luptau, şi visau, şi făureau, că orice mândrie, frumuseţe şi onoare, toate lucrurile gingaşe şi pline de bucurie, erau irevocabil condamnate la chinurile veşnice. Se erijaseră într-un fel de judecători, ca şi cum Dumnezeu le-ar fi spus — lor şi numai lor — că toată creaţia sa nu-i decât o batjocură. Cel puţin astfel mi-au rămas mie în minte. Mai vagă, dar aproape tot atât de plăcută sufletului lor ca această glumă cosmică, ca toată osândirea şi demascarea norocoşilor, a îndrăzneţilor şi a celor care se bucurau de viaţă, era convingerea că sunt hărăziţi Slavei Veşnice.

Acolo-i o fântână, plină cu sânge

Din vinele lui Emmanuel, cântau ei. Aud şi acum mormăitul şi gâfâitul vocilor lor când cântau imnul. Îi uram cu acea condamnare amară şi nemiloasă a copilăriei, şi chiar şi acum resimt acest sentiment de ură. În timp ce scriu cuvintele imnului, îmi revin sunetele şi apoi întreaga scenă: oameni obscuri, lipsiţi de demnitate, o femeie grasă şi astmatică, un lăptar bătrân din Wales cu o tumoare pe capul chel — conducătorul intelectual al sectei — un negustor de mărunţişuri cu o voce foarte puternică şi cu o imensă barbă neagră, nevastă-sa, o femeie cu faţa albă şi o burtă uriaşă, un perceptor cu ochelari şi cu spatele adus… Aud şi acum discuţia lor despre suflet, frazele stranii şi vechi făurite cu secole în urmă în porturile Levantului bătut de soare, despre balsamul din Galaad şi mana din deşert, despre dovlecii care dau umbră şi apă într-o ţară secetoasă; îmi amintesc şi felul cum, după terminarea serviciului divin, conversaţia rămânea pioasă doar în formă, devenind medicală în substanţă, şi cum femeile se

adunau laolaltă pentru a discuta în şoaptă tot felul de boli femeieşti. Eu, fiind copil, nu contam şi puteam asculta…

Dormeam într-un pat cu aşternuturi murdare, împreună cu cei doi supravieţuitori mai mari ai fecundităţii lui Frapp, şi îmi petreceam zilele săptămânii dând ajutor, în dezordinea laborioasă din magazin şi din brutărie, ducând uneori pâinea pe la clienţi sau făcând alte treburi mărunte, sau apărându-mă de încercările unchiului meu de a mă face să intru în relaţii cu „cei de acelaşi sânge”; îmi amintesc de asemenea de explicaţiile sale confidenţiale că zece şilingi pe săptămână — atât îl plătea mama — nu ajungeau pentru a acoperi găzduirea mea. Era foarte încântat să capete aceşti bani, dar ar fi dorit mai mulţi. În casa unchiului meu nu exista nicio carte şi nici vreun scaun sau vreun colţ unde să poţi citi, şi, în izolarea ei celestă, niciun ziar n-a adus vreodată larma lumii din afară. Zi de zi, groaza mea de casa aceasta creştea, şi ori de câte ori puteam scăpa, hoinăream pe străzile din Chatham. Chioşcurile de ziare mă atrăgeau cel mai mult. Puteam vedea acolo reviste cu ilustraţii, în special „ştiri poliţieneşti”, unde imagini sordide înfăţişau chiar şi pentru minţile cele mai înguste o succesiune nesfârşită de crime murdare, femei ucise şi vârâte în lăzi, îngropate sub duşumele, bătrâni loviţi cu măciuca în cap în miez de noapte şi apoi jefuiţi, oameni aruncaţi din trenuri, îndrăgostiţi norocoşi împuşcaţi de rivali sau desfiguraţi cu vitriol, sau mai ştiu eu ce. Primele mele impresii despre viaţa de plăceri le-am căpătat din imaginea murdară a unor „razii poliţieneşti”. Împreună cu aceste fiţuici erau altele în care era înfăţişat Sloper, un fel de John Bull urban, cu sticla de vin şi o umbrelă imensă, ori feţele amabile, goale de orice expresie, ale familiei regale, care apăreau mereu, vizitând cutare loc, inaugurând, căsătorindu-se, căpătând odrasle, mereu în ţinută de gală, făcând de toate şi nimic, o

minunată, binevoitoare şi impenetrabilă rasă aparte…

N-am mai vizitat niciodată de atunci Chatham; impresia pe care mi-a lăsat-o în minte este una de silnicie murdară, neluminată de nicio licărire de caritate. Toate impresiile mele despre Chatham constituiau o antiteză a impresiilor despre Bladesover. Ele confirmau şi intensificau tot ceea ce sugera Bladesover. Bladesover era ţara, era însăşi Anglia; am mai spus că întinderea sa măreaţă, demnitatea sa vastă păreau să împingă satul, biserica şi preoţimea în colţuri, pe un loc secundar şi condiţionat. La Chatham vedeai corolarul unei asemenea situaţii. Deoarece întreaga regiune a Kentului era formată din Bladesover-uri învecinate aparţinând nobilimii, surplusul de populaţie, adică toţi cei care nu erau arendaşi buni sau ţărani buni, care nu ţineau de Biserica Angliei, nu erau supuşi şi respectuoşi, ajungeau neapărat să fie îndepărtaţi, împinşi în afară, ca să putrezească cum da Dumnezeu în acest loc având culoarea şi chiar mirosul unei lăzi de gunoi. Şi trebuia să fie recunoscători chiar şi pentru atât. Cam aşa stăteau, cred, lucrurile în teorie.

Iar eu hoinăream prin această întindere slinoasă şi suprapopulată, cu ochi tineri, receptivi, larg deschişi şi — era oare aceasta binecuvântarea (sau blestemul) vreunei zâne bune? — întrebându-mă tot mereu: „Dar la urma urmei, de ce…?”

O dată, pe când rătăceam prin Rochester, am zărit valea Stour, cu îngrozitoarele ei fabrici de ciment, cu hornurile care scoteau un fum negru şi cu şirurile de cocioabe ale muncitorilor, mici, urâte, sordide şi murdare. Am aflat astfel pentru prima dată cum se dezvoltă industrialismul pe pământul moşierilor. Am hoinărit de asemeni multe ceasuri pe străzile care dau spre râu, atras de vraja mării. Dar am văzut şlepurile şi vapoarele despuiate de orice magie — erau cele care transportau mai ales ciment, gheaţă, lemne şi

cărbuni. Marinarii mi-au apărut ca nişte oameni grosolani, plini de murdărie, iar vasele m-au impresionat cât erau de greoaie, urâte, vechi şi neîngrijite. Am descoperit că cele mai multe dintre pânze nu se potrivesc cu vasele care le poartă, şi că vasele pot da o impresie de sărăcie tot atât de jalnică şi slinoasă ca şi un om. Când am văzut descărcându-se cărbunii, când am privit muncitorii cum umpleau în cală nişte saci mici şi nenorociţi, şi cum apoi, mânjiţi cu negru, pe jumătate goi, alergau încoace şi încolo de-a lungul unei scânduri aşezate deasupra unei înălţimi de treizeci de picioare, în murdărie şi noroi, am fost mai întâi uluit de curajul şi rezistenţa lor, ca pe urmă să-mi zic: „Dar la urma urmei, de ce…?" şi mi-am dat seama de absurditatea şi lipsa de frumuseţe a acestei risipe de energie şi răbdare. Printre altele, chiar şi cărbunii se risipeau şi se stricau… Şi eu, care îmi închipuisem lucruri măreţe despre mare!…

În orice caz, pentru un timp mi s-a potolit dorul de mare.

Numai că astfel de impresii presupuneau clipe de răgaz, or din acestea nu prea aveam. Cea mai mare parte a timpului trebuia să fac tot felul de treburi pentru unchiul Frapp, iar serile şi nopţile, prin forţa lucrurilor, le petreceam în tovărăşia celor doi veri mai mari. Unul era comisionar la o prăvălie de ulei şi era un credincios fervent; nu-l vedeam niciodată până seara, cu excepţia meselor. Celălalt părea să nu găsească nicio bucurie în vacanţa de vară: era un tip slăbănog, pipernicit, a cărui singură plăcere era să se maimuţărească, şi care — sunt încredinţat acum — avea o boală ascunsă ce-i sugea toată vlaga. Dacă l-aş întâlni azi, cred că mi-ar apărea ca o creatură jalnică, de care mi-ar fi milă. Atunci nu simţeam decât uimire şi aversiune. Fornăia groaznic, obosea numai după vreo două mile de mers, nu intra în vorbă cu nimeni şi părea să prefere singurătatea tovărăşiei

mele. Mama lui, biata femeie, spunea că este „o fire gânditoare”.

Şi-apoi, deodată, din cauza unei discuţii avute într-o noapte în pat, m-am pomenit într-o situaţie fără ieşire. Nu ştiu ce cuvinte pioase ale vărului meu mai mare m-au enervat, ceea ce m-a făcut să-mi mărturisesc pe dată totala mea lipsă de credinţă în toate formele revelaţiei religioase. Niciodată nu mai spusesem cuiva vreo vorbă despre îndoielile mele — în afară de Ewart care se grăbise să mi le întărească. Niciodată nu-mi precizasem îndoielile până în clipa aceea când am vorbit. Dar atunci mi-a venit gândul că întregul plan de mântuire al familiei Frapp nu era doar îndoielnic, ci de-a dreptul imposibil. Am lansat această descoperire în întuneric, cu cea mai mare siguranţă de care eram în stare.

Tăgăduielile mele înverşunate i-au înspăimântat, firește, de moarte pe verii mei.

La început, nici n-au putut înţelege ce spuneam, iar când au reuşit, sunt sigur că s-au aşteptat să se prăvălească într-o clipă asupra mea tunete şi fulgere. Mi-au lăsat imediat mai mult loc în pat, şi apoi cel mai mare s-a ridicat şi a început să mă judece pentru grozăviile rostite. Eram puţin cam înspăimântat de temeritatea mea, dar când mi-a cerut categoric să dezic ce spusesem, ce-aş fi putut să fac altceva decât să stărui în convingerile mele?

— Nu există iad, am spus, şi nici osândă veşnică. Niciun Dumnezeu n-ar fi atât de nebun să facă asta.

Vărul meu mai mare scoase un strigăt de groază, iar celălalt rămase nemişcat, ascultând înspăimântat.

— Atunci înseamnă, zise vărul meu mai mare când îşi mai reveni puţin ca să poată discuta, că omul poate să facă tot ce vrea?

— Dacă este destul de ticălos, da, am susţinut.

Glasurile noastre subţirele au continuat aşa vreme îndelungată, şi, la un moment dat, ţin minte

că vărul meu s-a dat jos din pat şi l-a silit şi pe fratele lui să facă la fel, au îngenuncheat în întunericul nopţii şi s-au rugat pentru mine. A fost ceva penibil, dar am rezistat cu dârzenie.

„Iartă-l, murmura vărul meu, căci nu ştie ce spune."

— Puteţi să vă rugaţi dacă vă place, am zis, dar nu vă dau voie să vă bateţi joc de mine în rugăciunile voastre.

Ultimul lucru pe care mi-l amintesc din acea noapte a fost că vărul meu era nenorocit că trebuie să doarmă „în acelaşi pat cu un necredincios!"

A doua zi am fost de-a dreptul uluit când am văzut că povestise totul tatălui său. Era ceva în afara regulilor de conduită pe care le cunoşteam. Pe urmă, în timpul mesei de prânz, unchiul Nicodemus a început atacul.

— Ai spus nişte vorbe ciudate, George, zise el brusc. Ai face mai bine să iei seama la ce spui.

— Ce-a spus, tată? se arătă nedumerită nevastă-sa.

— Vorbe pe care nu pot să le repet, zise el.

— Ce vorbe? m-am repezit eu cu aprindere.

— Întreabă-l pe el, zise unchiul meu, arătând cu cuţitul spre pârâcios, astfel încât am înţeles pe dată despre ce era vorba. Mătuşa mea privi la martor.

— Nu cumva…? schiţă ea o întrebare.

— Mai rău, zise unchiul meu. L-a hulit pe Domnul.

Mătuşa mea nu s-a mai putut atinge de mâncare. Eram şi aşa puţin tulburat în sinea mea de îndrăzneala pe care o avusesem, dar acum începeam să simt uriaşa povară a afirmaţiilor făcute.

— Am vorbit cum se cuvine, am stăruit totuşi.

Dar cel mai rău a fost când m-am întâlnit cu vărul meu pe aleea pavată cu cărămizi din fundul curţii, care ducea spre băcănia unde lucra.

— Licheaua naibii! am şuierat, trăgându-i o palmă. Să te înveţi minte!

S-a dat înapoi, uimit şi speriat. Ochii îi întâlniră pe ai mei, şi am văzut în ei o licărire bruscă de hotărâre. Şi-a întors şi celălalt obraz spre mine.

— Loveşte, zise el; loveşte. Te voi ierta.

Era, o simţeam, modul cel mai detestabil de a scăpa de bătaie. L-am împins în zid, lăsându-l acolo să mă ierte, şi m-am întors în casă.

— Ai face bine să nu mai vorbeşti cu verii tăi, George, zise mătuşa mea, până când ai să-ţi vii în fire.

Şi aşa m-am pomenit un proscris. La cină, în seara aceea, tăcerea sumbră a fost doar o dată întreruptă de vărul meu, care m-a pârât:

— M-a lovit pentru că l-am spus, mamă; şi atunci i-am întors şi celălalt obraz.

— Are în el pe necuratul care-l călăreşte acum, zise mătuşa mea, spre marea stânjeneală a fetei celei mari, aşezată lângă mine.

După cină, unchiul meu, cu câteva cuvinte prost alese, mă rugă să mă căiesc înainte de culcare.

— Închipuieşte-ţi că moartea te-ar lua în timpul somnului, George, zise el; ce-ai face atunci? Gândeşte-te numai la asta, băiete.

De data aceasta mă simţeam de-a dreptul nenorocit şi înfricoşat, şi gândul mă descuraja, dar am rămas cu fruntea sus.

— Să te trezeşti în iad, urmă unchiul Nicodemus cu glasul blând. Nu vrei să te trezeşti în iad, George, arzând şi ţipând pe vecie, nu-i aşa? Nu ţi-ar place?

Înainte de culcare, încercă să mă facă să arunc doar o privire în cuptorul din brutărie.

— Asta ar putea să te mişte, zise el.

Am rămas treaz multă vreme în noaptea aceea. Verii mei dormeau somnul drepţilor, unul într-o parte şi celălalt în alta. M-am hotărât să spun în şoaptă rugăciunile, dar m-am oprit la mijloc pentru că îmi era ruşine, şi poate şi pentru că simţeam că nu-l poţi mitui pe Dumnezeu în felul acesta.

— Nu, am zis cu o hotărâre bruscă, blesteamă-mă dacă eşti destul de laş… Dar nu eşti… Nu! Nu poţi să fii!

I-am trezit pe verii mei cu ghionturi şi le-am spus şi lor, triumfător, concluzia la care ajunsesem, adormind după aceea foarte liniştit că-mi împlinisem actul de credinţă.

Nu numai că am dormit toată noaptea, dar şi toate nopţile următoare. Teama de nedreptatea divină nu mi-a tulburat niciodată nopţile; dorm zdravăn şi voi dormi astfel până la sfârşitul vieţii. Acest moment a marcat o epocă în viaţa mea spirituală.

2

Nu m-am aşteptat însă ca întreaga adunare de duminică să-şi aibă ochii aţintiţi asupra mea.

Dar aşa s-a întâmplat. Îmi amintesc foarte bine de simţământul de a fi în centrul atenţiei generale, îmi amintesc chiar şi de mirosul slab de piele tăbăcită care stăruia în atmosferă, şi de asprimea rochiei negre a mătuşii mele, care se afla chiar lângă mine, lângă mâna mea. Parcă îl văd din nou pe bătrânul lăptar din Wales „luptându-se” cu mine — toţi se luptau cu mine, prin rugăciuni sau îndemnuri. Iar eu mă ţineam dârz deşi, molipsindu-mă de convingerea universală, credeam acum cu tărie că eram condamnat fără speranţă. Simţeam că au dreptate, că Dumnezeu era probabil ca şi ei — dar nu avea nicio importanţă. Aşa că, pentru a simplifica toată treaba, am declarat că nu cred absolut în nimic. M-au combătut atunci cu texte din Scriptură, ceea ce era — îmi dau seama acum — o metodă ilegală de a răspunde. Când am ajuns acasă, tot nepocăit şi pierdut pe vecie, iar în sinea mea, nenorocit şi speriat, unchiul Nicodemus mi-a redus din porţia de pudding de duminică.

O singură fiinţă s-a purtat cu mine omeneşte în ziua aceea plină de urgie şi acesta a fost cel mai mic dintre verii mei. A urcat la mine în cursul după-amiezii, în timp ce eram închis în odaia de sus împreună cu o Biblie şi cu propriile mele gânduri.

— Ascultă, zise el foindu-se în jurul meu. Vrei să spui că nu există… nimeni? şi căuta să ocolească cuvântul.

— Nimeni?

Nimeni care să vegheze asupra ta… întotdeauna.

— De ce ar fi? am întrebat.

— Nu poţi să nu te gândeşti. În orice caz… Vrei să spui… se opri ezitând. Cred că n-ar trebui să stau de vorbă cu tine.

Mai şovăi o clipă, apoi o şterse, aruncând o privire vinovată peste umăr…

Săptămâna următoare am simţit că viaţa devenise imposibilă; aceşti oameni mă împinseră în cele din urmă spre un ateism care mă înspăimânta. Când am aflat că duminica următoare bătălia împotriva mea avea să fie reluată, curajul mă părăsi cu totul.

Sâmbătă, am dat din întâmplare, în vitrina unui librar, peste o hartă a regiunii Kent şi imediat mi-a venit gândul s-o şterg. Seara, am studiat-o atent vreo jumătate de oră, până mi-am fixat bine în minte numele satelor de pe drum, iar duminică dimineaţa m-am trezit pe la cinci şi am pornit-o spre Bladesover, în timp ce tovarăşii mei de pat dormeau duşi.

3

Îmi amintesc câte ceva, dar nu atâta cât aş vrea, din drumul lung, pe jos, pe care l-am făcut până la Bladesover House. Distanţa de la Chatham este de şaptesprezece mile, şi am ajuns acolo pe la unu. Drumul a fost foarte interesant şi nu cred că mă

simţeam prea obosit, deşi o gheată mă cam bătea la un picior.

Dimineaţa era, cred, senină, deoarece ţin minte, că aproape de Itchinstow Hall m-am întors şi am văzut estuarul Tamisei — acest fluviu care a jucat mai târziu un rol atât de mare în viaţa mea. Dar la vremea aceea nu ştiam că era Tamisa, credeam că întinderea aceea de bălţi şi ape era marea, pe care încă n-o văzusem niciodată de aproape. Am zărit atunci vase cu pânze şi câteva cu motor, care pluteau în sus spre Londra sau în jos spre mările întinse ale lumii. Am stat mult timp privindu-le şi gândindu-mă dacă, la urma urmei, n-ar fi fost mai bine să fug pe mare.

Cu cât mă apropiam mai mult de Bladesover, cu atât mă temeam mai mult de primirea care mi se va face, şi cu atât regretam mai mult că nu fugisem pe mare. Cred că numai aspectul murdar şi greoi al vaselor pe care le văzusem de aproape mă făcuse să renunţ la această alternativă. Am tăiat drumul prin iepurărie, printr-un colţ al parcului principal; pentru a ieşi în calea celor care se întorceau de la biserică. Nu voiam să întâlnesc pe nimeni înainte de a da ochii cu mama, şi astfel m-am îndreptat spre un loc unde cărarea trecea printre două ridicături de pământ; n-aş putea spune că mă ascundeam, dar am stat printre tufişuri. Locul, printre alte avantaje, îmi oferea certitudinea de a nu mă întâlni cu lady Drew, care o va lua pe drumul de trăsuri.

Şi cum stăteam aşa în aşteptare, aveam senzaţia ciudată că aş fi un brigand, un fel de bandit care n-avea ce căuta în aceste locuri paşnice. Este pentru prima oară că încercam desluşit sentimentul de a fi în afara legii, sentiment care a jucat un rol important în viaţa mea de mai târziu. Simţeam că nu aveam ce căuta acolo — şi dacă totuşi mă aflam, trebuia să mă furişez.

Îndată după aceea, apărură servitorii coborând panta colinei, în grupuri de câte doi sau trei, mai

întâi câţiva dintre cei care lucrau în grădină, împreună cu nevasta majordomului, apoi cele două spălătorese, nişte femei bătrâne care umblau mereu nedespărţite, apoi primul valet discutând ceva cu fetiţa majordomului, şi în cele din urmă, păşind grav şi gâfâind alături de bătrâna Ann şi de domnişoara Fison, silueta în negru a mamei.

Cu mintea mea de copil, m-am gândit să-i fac o surpriză.

— Cu-cu, mamă! am strigat apărând dintr-o dată, cu-cu!

Mama ridică privirea, se făcu albă la faţă şi îşi duse mâna la piept…

Cred că s-a făcut multă vâlvă în legătură cu întoarcerea mea. Şi, desigur, n-am fost în stare să dau o explicaţie satisfăcătoare. Dar am susţinut cu dârzenie:

— Nu mă întorc la Chatham; mai bine mă duc să mă înec.

A doua zi mama cu o figură implacabilă şi necruţătoare, mă duse la Wimblehurst, la un unchi de care nu auzisem niciodată până atunci, cu toate că localitatea se afla aproape de noi. Nu-mi spuse nicio vorbă, iar eu eram prea impresionat de mânia ei vădită şi de jignirea pe care i-o adusesem prin purtarea mea pentru a cere vreo lămurire. Cred că nici lady Drew nu s-a purtat „frumos” faţă de mine cu acest prilej. Mi-am dat seama că izgonirea mea era definitivă — hotărâtă, întărită şi pecetluită. Îmi părea rău că nu fugisem pe mare, în ciuda prafului de cărbune şi a mizeriei pe care o văzusem în Rochester. Poate că, trecând peste mări, aş fi descoperit o ţară unde trăiau altfel de oameni.

4

Nu-mi amintesc prea mult despre călătoria mea la Wimblehurst cu mama, în afară de silueta ei ţeapănă, ca şi cum ar fi dispreţuit vagonul de clasa a treia în care călătoream, şi de felul cum îşi

întorcea capul spre fereastră când vorbea despre unchiul meu.

— Nu l-am văzut pe unchiul tău, îmi spuse, de când era copil… Apoi a adăugat cam în silă: Se spunea pe atunci că ar fi inteligent.

Nu o prea interesau astfel de calităţi ca inteligenţa.

— S-a căsătorit acum vreo trei ani şi s-a stabilit în Wimblehurst… Îmi închipui că nevastă-sa avea ceva bani.

Pe urmă, rămase pe gânduri, ca şi cum ar fi revăzut scene pe care le gonise de mult din minte.

— Teddy… zise ea în cele din urmă cu glasul unuia care după ce a răscolit mult prin amintiri, în sfârşit a găsit. I se spunea Teddy… era cam de vârsta ta… Acum trebuie să fie de vreo douăzeci şi şase, sau douăzeci şi şapte de ani.

Când l-am văzut pe unchiul meu, mi-a venit imediat în minte imaginea unui ursuleţ[160]; era ceva în înfăţişarea lui care, în lumina numelui spus de mama, îţi evoca de îndată un ursuleţ — nici că i s-ar fi potrivit un alt nume. Ca să definesc acel ceva printr-un termen ar fi mult mai greu. Era un fel de vioiciune fără graţie, şi o isteţime fără inteligenţă. A ţâşnit afară din prăvălie pe trotuar — o siluetă scundă îmbrăcată în cenuşiu şi purtând papuci cenuşii; am văzut o faţă tânără şi grăsună, în dosul unor ochelari cu ramă aurită, un păr creţ care se zburlea în sus şi cădea peste frunte, un nas fără o formă precisă, care părea totuşi uneori acvilin, şi un trup ce prezenta o lăţime ecuatorială, o obezitate incipientă. Izbucni afară din prăvălie, se apropie de un fel de tarabă care se afla afară pe trotuar, privi la ceva din vitrină cu o admiraţie nesfârşită, îşi frecă bărbia şi, tot atât de brusc, sări într-o parte spre uşă, repezindu-se înăuntru, ca şi cum ar fi fost tras de o mână nevăzută.

— El trebuie să fie, zise mama cu glasul tăiat.

Am trecut pe lângă fereastră, al cărei conţinut aveam să-l cunosc în curând pe dinafară — o

vitrină foarte obişnuită de farmacie, cu excepţia faptului că se afla acolo o maşină electrostatică, o pompă de aer şi două sau trei trepiede şi retorte care înlocuiau obişnuitele sticle albastre, galbene şi roşii. Printre aceste materiale casabile era şi un cal de ghips, ca să indice că se găseau şi medicamente veterinare, iar mai jos se aflau cutii cu parfum, pulverizatoare, bureţi, sifoane cu apă gazoasă şi alte asemenea lucruri. Iar drept la mijloc trona un carton scris cu roşu, cu litere frumos desenate de mână, astfel alcătuit:

în care aveam să recunosc de acum înainte nota distinctivă a unchiului meu.

Deodată pe deasupra unui carton cu susete pentru copii, aflat în geamul uşii de la intrare, apăru faţa unchiului meu. Am observat că avea ochi căprui, şi că ochelarii îi crestau nasul. Era vădit că nu ne cunoştea câtuşi de puţin. Privirea cercetătoare făcu loc imediat unei expresii de politeţe negustorească, şi unchiul meu deschise larg uşa.

— Nu mă mai cunoşti? întrebă mama cu vocea frântă de emoţie.

Unchiul meu păru pe punctul de a mărturisi că nu, dar curiozitatea lui învinse. Mama, care se aşezase pe unul dintre scăunelele din faţa tejghelei, plină de săpunuri şi cutii cu medicamente, deschidea şi închidea într-una gura, fără să poată scoate o vorbă.

— Un pahar de apă, doamnă, zise unchiul meu, şi făcând cu mâna un gest circular, dispăru.

După ce-i aduse paharul, mama sorbi puţină apă şi vorbi.

— Băiatul acesta, zise ea, e leit taică-său. Seamănă din zi în zi tot mai mult cu el… aşa că ţi l-am adus dumitale.

— Taică-său, doamnă?

— George.

O clipă, farmacistul rămase tot nedumerit. Stătea în picioare în dosul tejghelei, ţinând încă în mână paharul pe care mama i-l înapoiase. Apoi începu să înţeleagă.

— Doamne sfinte! zise. Doamne! strigă apoi. Ochelarii îi căzură de pe nas. Dispăru, tot potrivindu-i la loc, în dosul unei grămezi de cutii cu sticle conţinând un lichid de culoarea sângelui. Unsprezece mii de fecioare! îl auzii strigând. Ochelarii îi căzură iarăşi. O, zei orientali!

Ţâşni afară din prăvălie printr-o uşă — pe care n-o observasem. I se auzi glasul.

— Susan! Susan!

Apoi reapăru cu mâna întinsă.

— Ei, ce mai faceţi? întrebă el. În viaţa mea n-am fost atât de surprins. Închipuiţi-vă!… *Voi!*

Scutură cu multă căldură mâna inertă a mamei şi apoi pe a mea, menţinându-şi ochelarii pe nas cu arătătorul de la mâna stângă.

— Veniţi înăuntru! strigă el. Veniţi înăuntru! Mai bine mai târziu decât niciodată! Şi ne conduse în salonul din fundul prăvăliei.

În comparaţie cu Bladesover, încăperea mi se părea mică şi înghesuită, dar pe lângă salonul familiei Frapp era foarte confortabilă. În odaie plutea un miros slab, dar persistent, de mâncare, şi ceea ce m-a frapat cel mai mult imediat a fost că toate lucrurile erau acoperite sau înfăşurate în ceva. În jurul lămpii de gaz din mijlocul odăii se afla o muselină în culori vii, la fel în jurul oglinzii de pe policioară, o pânză cu ciucuri atârna în lungul poliţei căminului — vedeam pentru prima dată ciucuri — şi chiar şi lampa de pe micul birou avea un abajur asemenea unei imense pălării de muselină. Faţa de masă avea ciucuri, la fel şi perdelele ferestrelor, iar covorul era un adevărat strat de trandafiri. De fiecare parte a căminului se aflau dulăpioare, iar prin firide — rafturi rudimentar cioplite, pline cu cărţi şi împodobite cu postav festonat. Pe masă, un dicţionar era aşezat cu

faţa în jos, iar biroul deschis, presărat cu hârtii, mărturisea o activitate de curând abandonată. Ochiul meu prinse un titlu: „Apartamentul brevetat Ponderevo, un Aparat în care poţi Locui”. Scris cu litere mari şi groase. Într-un colţ al acestei încăperi, unchiul meu deschise o uşiţă, care părea mai degrabă uşa unui dulap, lăsând să se vadă cea mai îngustă scară în spirală pe care o văzusem vreodată.

— Susan! urlă el din nou. Vino încoace. E cineva care vrea să te vadă. Surpriză!

Se auzi un răspuns nedesluşit, un pocnet răsunător deasupra capetelor noastre, ca şi cum vreun articol de uz casnic ar fi căzut pe jos, apoi paşii prevăzători ai cuiva care cobora scara în spirală — şi iat-o pe mătuşa mea apărând în pragul uşii, cu mâna rezemată de pervaz.

— Este mătuşa Ponderevo, strigă unchiul meu. Soţia lui George — şi l-a adus şi pe fiul ei! Privirea îi rătăcea prin odaie. Se repezi deodată spre birou şi întoarse cu faţa în jos foaia despre apartamentul brevetat. Apoi cu ochelarii în mână, făcu semn spre noi. Ştii, Susan, fratele meu mai mare George. Ţi-am vorbit de multe ori despre el.

Păşi pe covoraşul din faţa căminului, se opri, îşi puse la loc ochelarii şi tuşi.

Mătuşa Susan părea că începe să înţeleagă. Pe atunci era o femeie zveltă şi destul de drăguţă, de vreo douăzeci şi trei sau douăzeci şi patru de ani, cred, şi îmi amintesc că am fost impresionat de albastrul ochilor ei şi de prospeţimea înfăţişării. Avea trăsături delicate, un nas mic, bărbia drăguţă şi un gât lung şi graţios, care se înălţa din decolteul rochiei de dimineaţă, din bumbac albastru deschis. I se citea pe faţă o expresie puţin cam nedumerită, o uşoară încreţire zeflemitoare a frunţii care sugera o vagă încercare amuzată de a urmări echilibristica mintală a unchiului meu, dar o încercare zadarnică şi o anumită renunţare care devenise cu timpul obişnuinţă. Părea că spune, „Oh, Doamne! Ce-o să

mai facă de data asta?” Şi când am ajuns s-o cunosc mai bine, sezisam alături de efortul ei de înţelegere, o enigmă subsidiară la „Ce-o să mai facă?”, şi anume — împrumutând o frază din limbajul de şcolar — „Iar cloceşte ceva”. Privi la mama, apoi la mine, şi pe urmă din nou spre soţul ei.

— Ştii foarte bine, stărui el. George!

— Ei bine, zise soţia lui adresându-se mamei, pe când cobora ultimele trei trepte cu mâna întinsă, fiţi bineveniţi. Dar e o adevărată surpriză… Nu pot să vă ofer nimic, tare mi-e teamă, fiindcă n-am nimic în casă. Zâmbi şi privi amuzată la soţul ei. Numai dacă nu pregăteşte el ceva din chimicalele lui, ceea ce-l cred în stare.

Mama îi strânse ţeapănă mâna şi îmi spuse s-o sărut pe mătuşa mea…

— Ei, să stăm jos cu toţii, ne îndemnă unchiul meu, şuierând printre dinţi şi frecându-şi cu vioiciune mâinile. Oferi un scaun mamei, ridică oblonul de la ferestruică, îl coborî din nou şi se întoarse în faţa căminului. Îmi pare bine, zise cu glas hotărât, îmi pare foarte bine că vă văd.

5

În timp ce vorbeau, toată atenţia mea se concentrase asupra unchiului meu.

L-am cercetat de sus până jos. Îmi amintesc şi acum de haina sa încheiată în parte, ca şi cum ar fi intervenit ceva în timp ce se încheia, şi de o mică tăietură pe bărbie, în ochi părea să-i licărească o scânteiere de umor. Priveam de asemenea, fascinat, jocul buzelor lui, şi gura puţin cam strâmbă care avea ceva „neglijent”, dacă se poate spune astfel, aşa încât sâsâia şi şuiera când vorbea, iar din când în când îi apărea pe faţă o expresie curioasă, parcă triumfătoare. Îşi ţinea degetul pe ochelari, care păreau să nu i se potrivească pe nas, îşi răscolea mereu obiectele de prin buzunarele

hainei, sau îşi ducea mâinile la spate, privea pe deasupra capetelor noastre şi tot se ridica pe vârfuri şi se lăsa din nou să cadă pe călcâie. Avea un fel de a aspira din când în când aerul printre dinţi care făcea ca vorbirea să devină câteodată o şoaptă. Cred că acel sunet se apropie cel mai mult de un Zzzz moale.

De fapt, unchiul meu era cel care vorbea cel mai mult. Mama repetă ceea ce mai spusese o dată („L-am adus pe George la voi") şi apoi un timp lăsă deoparte adevărata problemă care o adusese aici.

— Ziceţi că e confortabilă casa? întrebă ea; şi după ce i se răspunse afirmativ: Pare… foarte comodă… Nu prea mare ca să vă dea de furcă — nu. Presupun că vă place la Wimblehurst?

Unchiul meu îi puse câteva întrebări despre persoanele sus-puse de la Bladesover, iar mama îi răspunse cu aerul că ar fi o bună prietenă a lady-ei Drew. Conversaţia rămase în suspensie câteva clipe, şi apoi unchiul meu se lansă într-o disertaţie despre Wimblehurst.

— Locul acesta, începu el, nu este, fireşte, locul potrivit în care ar trebui să mă aflu.

Mama dădu din cap, ca şi cum s-ar fi aşteptat la asta.

— Nu-mi oferă nicio perspectivă, urmă el. Este ca şi cum aş trăi de azi pe mâine. Aici nu se întâmplă nimic.

— Tot aşteaptă să se întâmple ceva, interveni mătuşa Susan. Într-o bună zi o să plouă cu întâmplări şi vor fi prea multe pentru el.

— Câtuşi de puţin, o asigură unchiul meu, optimist.

— Găseşti că treburile merg… slab? întrebă mama.

— Oh! ne descurcăm. Dar nu există niciun Progres — nicio Schimbare. Clienţii vin şi cumpără pilule când au nevoie — sau vreun leac pentru cai. Mai întâi trebuie să fie bolnavi ca să ia ceva. Aşa sunt. Nu poţi să-i faci să fie mai

întreprinzători, nu poţi să-i faci să accepte ceva nou. Am încercat nu de mult să-i fac să cumpere medicamente din vreme, şi în cantităţi mai mari. Dar nici nu vor să audă de aşa ceva! Am încercat apoi să lansez o mică idee de-a mea, un fel de asigurări împotriva răcelii; plăteşti o sumă pe săptămână, şi când te alegi cu o răceală, capeţi imediat sirop de tuse, cum dovedeşti că ai nasul înfundat, înţelegi? Dar Doamne! n-au nicio aptitudine pentru idei noi — pur şi simplu nu se prind de ei; nu se îngrămădeşte nimeni, nu se îmbulzeşte nimeni! — se mulţumesc să ia cu ţârâita, şi n-ai altceva de făcut decât să trăieşti şi tu cu ţârâita. Zzzz.

— Ah! zise mama.

— Asta nu se potriveşte cu firea mea, zise unchiul meu. Eu sunt dintre cei năvalnici.

— Şi George era astfel, zise mama după o clipă de gândire.

Comparaţia provocă o privire drăgăstoasă a mătuşii Susan către soţul ei.

— Bărbatul-meu încearcă într-una să insufle mai multă viaţă vechii sale negustorii, începu ea. Mereu pune alte afişe în vitrină, sau născoceşte cine ştie ce. Nici nu-ţi vine să crezi. Uneori mă face şi pe mine să mă entuziasmez.

— Numai că nu ajută la nimic, zise unchiul meu.

— Nu ajută la nimic, repetă nevastă-sa. Ăsta nu-i mediul lui…

Apoi se aşternu o lungă tăcere.

Încă de la începutul convorbirii simţeam că trebuia să vină această pauză — şi am ciulit urechile. Ştiam foarte bine ce va urma: aveau să vorbească despre tatăl meu. Convingerea mi s-a întărit când am văzut-o întâi pe mama uitându-se gânditoare la mine, apoi pe unchiul meu, şi în sfârşit pe mătuşă-mea, în timp ce eu mă străduiam zadarnic să-mi iau o expresie de stupiditate blajină.

— Cred, începu unchiul meu, că pentru George ar fi mai amuzant să dea o raită prin piaţă, decât să stea aici de vorbă cu noi. O să vezi acolo nişte butuci de osândă, George — foarte interesant! Butuci de pe vremuri.

— Nu mă plictisesc nici aici, spusei eu.

Unchiul s-a ridicat şi, în chipul cel mai prietenos, m-a condus prin prăvălie. În pragul uşii de la intrare s-a oprit şi, cu multă amabilitate, s-a apucat să-mi explice:

— Nu-i aşa că-i adormitor aici, George? Uite şi câinele măcelarului care la ora prânzului îşi găseşte mereu să doarmă în mijlocul drumului! Chiar dacă ar suna trompeta Judecăţii de Apoi, şi tot nu s-ar trezi. De fapt, nimeni n-ar vrea să se trezească! Ăia de colo, din cimitir, s-ar întoarce pe partea cealaltă şi ar spune: „Nici vorbă — nu ne prinzi şi gata”… Haide, du-te să vezi butucii, chiar după colţul de colo.

Şi a rămas uitându-se după mine până am dat colţul.

Aşa că n-am aflat niciodată ce-au vorbit despre tatăl meu.

6

Când m-am întors, unchiul meu mi s-a părut mai impunător, mai plin de importanţă.

— Tu eşti, George? strigă el ca răspuns la sunetul clopoţelului de la intrare. Deschide şi intră!

Toţi trei se uitau spre mine, dar unchiul meu parcă prezida în faţa căminului acoperit cu pânză.

— Ne-am gândit să facem din tine un farmacist, George, spuse unchiul meu.

Mama adăugă, fixându-mă visătoare:

— Sperasem că lady Drew va face ceva pentru el… Se întrerupse.

— Cum adică? întrebă unchiul meu.

— Păi, ar fi putut să vorbească cu cineva, să-l bage undeva…

Avea convingerea neclintită a servitorului că toate lucrurile bune vin din partea stăpânilor.

— Dar nu este genul de copil pentru care să faci ceva, adăugă mama, gonind aceste visuri. Nu ştie să fie supus. Când simte că lady Drew doreşte ceva, imediat se răzvrăteşte. Chiar şi faţă de domnul Redgrave a fost… nerespectuos… întocmai ca şi tatăl său.

— Cine-i domnul Redgrave?

— Vicarul.

— Vasăzică, e puţin cam independent? întrebă unchiul meu cu vioiciune.

— Neascultător, zise mama. Nu ştie să fie la locul lui. Îşi închipuie că poate să facă ceva dispreţuind oamenii şi bătându-şi joc de ei. Poate că o să înveţe, înainte de a fi prea târziu.

Unchiul meu îşi frecă bărbia şi mă privi.

— Ai învăţat ceva latineşte? mă întrebă el deodată.

Am răspuns că nu.

— Va trebui să înveţe puţină latină, îi explică el mamei, pentru a se califica. Hm… Ar putea să se ducă la individul ăsta de-aici care ţine liceul — tocmai a fost reînfiinţat de Comisia de Caritate — şi să ia ceva lecţii.

— Cum, să învăţ latineşte! am strigat, cu emoţie.

— Puţin, preciză unchiul meu.

— Întotdeauna… am dorit… am îngăimat eu… şi tocmai *latineşte!*

Eram încredinţat de mult că a nu cunoaşte limba latină constituia un dezavantaj în lume — şi Archie Garvell avusese posibilitatea să mă lămurească şi mai bine asupra acestui lucru. Cărţile pe care le citisem la Bladesover mă convinseseră că aveam dreptate. Latina avea pentru mine calitatea unei emancipări, pe care îmi venea greu s-o exprim. Şi deodată, tocmai când credeam că se sfârşise cu învăţătura, mi se spunea că voi învăţa latineşte!

— Nu-ţi foloseşte la nimic, desigur, zise unchiul meu, decât doar ca să treci examenele, dar n-ai încotro!

— Va trebui să înveţi latineşte, pentru că trebuie să înveţi latineşte, zise mama, nu pentru că *doreşti.* Şi după aceea, va trebui să înveţi tot felul de alte lucruri…

Gândul că aveam să învăţ mai departe, că cititul cărţilor va fi considerat ca o datorie, le copleşea pe toate celelalte. De câteva săptămâni eram convins că mi se închiseseră pentru totdeauna orice perspective de acest fel. Aşa că, noul proiect mă interesa extrem de mult.

— Atunci, am să stau aici? am întrebat. La dumneata… şi o să învăţ… şi o să lucrez în prăvălie?…

— Întocmai, mă asigură unchiul meu.

M-am despărţit în ziua aceea de mama ca într-un vis, atât de neaşteptat şi de important era noul curs pe care-l luaseră lucrurile. Aveam să învăţ latineşte! În ceea ce o priveşte pe mama, acum că umilinţa pentru purtarea mea de la Bladesover trecuse, că-şi învinsese prima repulsie de a apela la unchiul meu şi că reuşise ceva care părea să-mi asigure oarecum viitorul, duioşia naturală în faţa unei despărţiri mult mai semnificative decât oricare dintre despărţirile noastre anterioare răbufni în purtarea ei.

Era aşezată în trenul care avea s-o ducă înapoi, îmi amintesc, iar eu stăteam în picioare lângă uşa deschisă a compartimentului, şi niciunul dintre noi nu ştiam cât de curând vom înceta pentru totdeauna de a mai fi o grijă unul pentru celălalt.

— Trebue să fii băiat cuminte, George, zise mama. Trebuie să înveţi… Şi să nu te împotriveşti celor mai mari şi mai buni decât tine… Şi nici să-i invidiezi.

— Nu, mamă.

Promiteam fără să mă gândesc la ce spun. Avea ochii aţintiţi asupra mea, iar eu mă întrebam cum

aş face să învăţ latineşte chiar din seara aceea.

Deodată, ceva păru să-i mişte inima, vreun gând, vreo amintire; poate o presimţire… Unicul hamal din gară începu să trântească uşile vagoanelor.

— George, zise ea în grabă, aproape ruşinată, sărută-mă!

Am pus un picior în compartiment, în timp ce mama se apleca înainte. Mă prinse în braţe cu nerăbdare, mă strânse la piept — ceva cu totul ciudat din partea ei. Am observat că ochii îi erau neobişnuit de strălucitori, şi apoi această strălucire izbucni la marginea pleoapelor de jos şi se rostogoli pe obraji.

A fost pentru prima şi ultima dată în viaţă când am văzut-o pe mama plângând. Apoi a plecat, lăsându-mă atât de stânjenit şi nedumerit de această nouă şi ciudată imagine a mamei, încât am uitat pentru o vreme chiar şi faptul că aveam să învăţ latineşte.

Şi imaginea avea să-mi revină mereu, deşi căutam s-o gonesc din minte; mi s-a fixat în amintire pentru ziua când aveam să înţeleg mai deplin lucrurile. Sărman suflet — mândru, simplu, şi atât de mărginit! Şi sărman fiu dificil şi neînţelegător! Era pentru prima dată când îmi trecea prin minte că şi mama mea ar putea să aibă sentimente.

7

În primăvara următoare, mama a murit — brusc şi, după părerea lady-ei Drew, în mod cu totul nepotrivit. Înălţimea sa a fugit imediat la Folkestone cu domnişoara Somerville şi cu Fison, până când avea să se termine cu înmormântarea mamei şi cu instalarea celei ce avea să-i urmeze ca intendentă.

Unchiul meu m-a dus la înmormântare. Îmi amintesc de zilele premergătoare înmormântării,

pline de agitaţie, căci de îndată ce auzise de moartea mamei, trimisese la Londra o pereche de pantaloni în carouri, ca să fie vopsiţi în negru, şi pantalonii nu sosiseră la timp. În cea de a treia zi, a devenit extrem de nervos şi a expediat nu ştiu câte telegrame, din ce în ce mai înfuriate, care nu au dat fireşte niciun rezultat, aşa că a doua zi dimineaţa a cedat, cu foarte multă greutate, la insistenţele mătuşii mele Susan şi şi-a îmbrăcat hainele obişnuite. Îmi aduc aminte de picioarele lui negre, în pantaloni negri înguşti şi lucioşi — în mod vădit era un costum care data din vremea adolescenţei, când încă nu se îngrăşase — păşind înaintea mea, în timp ce mă apropiam de cimitir, asemenea Colosului din Rodos. Ba mai mult, eram preocupat şi în acelaşi timp stânjenit de o pălărie de mătase pe care mi-o cumpărase unchiul meu, prima mea pălărie de mătase — împodobită, ca şi a lui, cu o panglică lată de doliu.

Îmi amintesc, deşi destul de nedesluşit, de odaia mamei lambrisată în alb, de senzaţia stranie că n-o vedeam şi pe ea acolo, şi de atâtea figuri familiare, devenite ciudate din cauza hainelor negre, şi parcă îmi aduc aminte că mă simţeam plin de importanţă din pricina atenţiei cu care mă copleşeau toţi. Şi mereu, conştiinţa pălăriei noi de mătase revenind în tot haosul acela emoţional. Apoi îmi amintesc de o senzaţie limpede şi plină de tristeţe, înălţându-se, ascuţit, din mijlocul acestor lucruri oarecum banale şi fără legătură, şi parcă mă văd din nou păşind în faţa tuturor celorlalţi, chiar în spatele sicriului purtat pe cărarea din cimitir spre groapă, şi deasupră-mi glasul încet al bătrânului vicar care rostea, plin de regret şi neconvingător, lucruri triumfale şi solemne.

— Eu sunt învierea şi viaţa, zis-a Domnul; cel care crede în Mine, chiar de e mort, va vieţui: şi oricine trăieşte şi crede în Mine nu va muri niciodată.

Nu va muri niciodată! Era o dimineaţă strălucitoare şi luminoasă de primăvară, şi toţi copacii înmugureau şi înverzeau. Pretutindeni se vedeau flori de tot felul; perii şi vişinii din grădina paracliserului păreau presăraţi de o nea scânteietoare, pe mormintele din cimitir se înclinau narcise şi lalele timpurii, nenumărate margarete, şi pretutindeni cântau păsările. Iar în mijlocul tuturor acestora era sicriul cafeniu purtat pe umerii bărbaţilor, acoperit pe jumătate vederii mele de gluga vicarului.

Şi astfel am ajuns cu toţii la locul unde fusese săpată groapa.

Câtva timp am cercetat totul cu ochi atenţi, privind cum era coborât sicriul, ascultând cuvintele rostite de vicar. Mi se părea o treabă cât se poate de ciudată.

Şi deodată, în timp ce slujba se apropia de sfârşit, am simţit că mai trebuia spus ceva, care nu fusese spus, mi-am dat seama că mama plecase fără să mă ierte şi fără să afle ultimele veşti despre mine — făgăduieli uitate. Deodată mi-am dat seama că n-o înţelesesem. Un val de duioşie mi s-a revărsat în suflet; îmi aminteam nu atât despre lucruri duioase sau blânde, cât despre dorinţele ei frustrate şi despre felul cum îi călcasem mereu voia. În mod surprinzător mi-am dat seama că dincolo de asprimea şi severitatea ei, mama mă iubise, că pe mine şi numai pe mine mă iubise în viaţă, şi că până în acest moment eu n-o iubisem cu adevărat. Şi acum, zăcea acolo, surdă şi oarbă, cu toate visurile pe care şi le făcuse în legătură cu mine spulberate, pierdută pe veci…

Mi-am înfipt unghiile în palme, mi-am încleştat dinţii, dar lacrimile mă orbeau, şi suspinele mă înăbuşeau, încât n-aş fi putut să scot o vorbă. Bătrânul vicar continua să citească, se auzea un răspuns mormăit — şi tot aşa mereu. Am plâns în sinea mea, şi abia când am ieşit din cimitir am putut să gândesc şi să vorbesc iarăşi liniştit.

Imprimate parcă pe aceste amintiri au rămas siluetele negre ale unchiului meu şi ale lui Rabbits, spunându-i paracliserului şi groparului Avebury că „totul a decurs foarte bine — într-adevăr foarte bine”.

8

Aceasta este ultima dată când voi mai vorbi despre Bladesover. Cortina va cădea asupra acelor locuri, care nu vor mai apărea ca o prezenţă reală în cartea mea. M-am mai întors, e drept, acolo, dar în împrejurări care n-au nicio legătură cu această povestire. Într-un sens, însă, Bladesover nu m-a părăsit niciodată, constituind, după cum am spus la început, una dintre acele impresii dominante care mi-au marcat înţelegerea asupra lumii înconjurătoare. Bladesover ilumineză Anglia; pentru mine, reprezintă tot ce este spaţios, demn, pretenţios şi cu adevărat conservator în viaţa engleză. Este criteriul meu social. De aceea i-am acordat până aici atâta spaţiu.

Când m-am întors mai târziu la adevăratul Bladesover, cu prilejul unei vizite întâmplătoare, totul mi-a apărut cu mult mai mic decât mi-aş fi putut vreodată închipui. Era ca şi cum toate s-ar fi înfiorat şi veştejit la contactul cu Lichtenstein. Harfa tot se mai găsea în salon, dar pianul era altul, mai mare, cu un capac pictat, o orgă mecanică alături, şi fantastic de multe obiecte de artă, împrăştiate peste tot. Pretutindeni se desluşea amprenta magazinelor din Bond Street. Mobilierul era îmbrăcat tot în creton, dar nu mai era acelaşi creton, deşi avea pretenţia să fie, iar candelabrele dispăruseră. Cărţile lady-ei Lichtenstein înlocuiau volumele cafenii pe care le răsfoisem pe vremuri — erau în cea mai mare parte exemplare din tot soiul de romane contemporane şi diferite numere din „National Review” şi „Empire Review” iar „Nineteenth Century and After” se învecina pe

mese cu ultimele noutăţi — cărţi noi englezeşti cu coperţi „artistice” ieftine şi ţipătoare, romane franţuzeşti şi italiene legate în galben, manuale germane de artă de o urâţenie aproape de necrezut. Erau dovezi abundente că noua lady se pasiona după renaşterea celtă; avea de asemenea o „colecţie” de pisici de porţelan şi de piatră — risipite prin toate colţurile — multicolore, urâte, contorsionându-şi membrele lucitoare în poziţiile cele mai comice…

Este o prostie să pretinzi că finanţa poate da naştere la o aristocraţie mai bună decât cea a rentierilor. Pe adevăratul aristocrat îl recunoşti după mândrie, cultură, disciplină şi spadă. Noii stăpâni ai domeniului nu reprezentau un progres faţă de Drew, absolut niciunul. Nu exista nicio dovadă că lucrurile mergeau mai bine numai pentru că nişte oameni pasivi şi lipsiţi de inteligenţă fuseseră înlocuiţi prin alţii, activi şi inteligenţi. Simţeai doar că o varietate de prostie mai mică, dar mai întreprinzătoare şi mai nedemnă înlocuise imensa prostie a vechii nobilimi — atât. Bladesover, gândeam eu, suferise între anii şaptezeci şi începutul noului secol aceeaşi schimbare ca şi bătrânul „Times” — şi Dumnezeu ştie cât încă din întregul şi pomposul sistem britanic. Aceşti Lichtenstein şi cei de teapa lor nu par să conţină în ei nicio făgăduială de împrospătare a vitalităţii regatului. Nu cred în inteligenţa şi în puterea lor — nu aduc nimic nou, nimic creator sau regenerator, nimic altceva decât un neînfrânat instinct de acaparare; iar preponderenţa lor şi a celor de soiul lor nu constituie decât o fază din masiva şi lenta decadenţă a marelui organism social al Angliei. Oameni ca ei n-ar fi putut să făurească un Bladesover, şi nici nu-l pot înlocui; ei nu fac decât să se ridice întâmplător acolo — în mod parazitar.

Ei bine — aceasta a fost ultima mea impresie despre Bladesover.

III
Ucenicia de la Wimblehurst

1

Atâta cât pot să-mi amintesc acum, în afară de clipele de emoţie de lângă mormânt, am trecut prin toate acele încercări cu destulă tărie. Cu nepăsarea vârstei, mi-am schimbat mediul, am încetat complet să mă mai gândesc la vechea rutină a şcolii şi am lăsat Bladesover la o parte, pentru a-l digera mai târziu. Am intrat în noua mea lume din Wimblehurst având ca punct central farmacia, m-am apucat să învăţ latina şi *materia medica,* şi m-am concentrat cu toată fiinţa mea asupra prezentului. Wimblehurst e un orăşel extrem de liniştit şi searbăd din Sussex, unul dintre rarele oraşe din sudul Angliei clădit în cea mai mare parte din piatră. Găseam o notă foarte plăcută şi pitorească în străzile lui pietruite şi curate, în întortochierile lui ciudate şi colţurile abrupte, şi în parcul odihnitor care se întinde pe o întreagă latură a oraşului. Întreaga regiune era, de fapt, subordonată familiei Eastry, şi din pricina influenţei şi autorităţii acesteia, staţia de cale ferată fusese ţinută la o distantă de o milă şi trei sferturi. Eastry House era atit de aproape încât domina totul; dacă treceai prin piaţă (cu vechea închisoare şi butucii de pedeapsă), apoi pe lângă marea biserica ce data dinainte de Reformă, o frumoasă clădire cenuşie ca o ţeastă goală din care viaţa dispăruse, dădeai îndată de porţile imense de fier prin care zăreai faţada castelului, foarte alb, mare şi frumos, la capătul unei alei lungi de tisă. Eastry era mult mai puternic decât Bladesover, şi constituia un exemplu mult mai desăvârşit al sistemului din secolul al optsprezecelea. El nu stăpânea două sate, ci un târg, şi îşi trimisese fiii şi nepoţii în parlament, aproape în virtutea unui drept

atâta timp cât au durat privilegiile sale. Cu toţii făceau parte din acest sistem, cu toţii — în afară de unchiul meu. El stătea pe dinafară şi-şi exprima nemulţumirea.

Unchiul meu a fost prima breşă adevărată din marele front al sistemului Bladesover în care mi se înfăţişase lumea, căci Chatham nu fusese atât o breşă, cât o confirmare. Unchiul meu însă nu nutrea niciun respect pentru sistemul Bladesover sau Eastry — pentru niciunul. Nu credea în ele. Nici nu-şi dădea seama măcar ce reprezentau. Spunea lucruri stranii despre ele, perora şi se agita lansând idei noi, de necrezut.

— Târgul acesta, spunea o dată unchiul meu, aruncând o privire din pragul uşii deschise în liniştea solemnă a unei după-amiezi de vară, are nevoie să fie trezit!

Eu sortam nişte medicamente într-un colţ.

— Mi-ar plăcea să dau drumul pe-aici la vreo duzină de tineri americani, urmă unchiul meu. Şi apoi, om vedea.

Am făcut un semn în dreptul siropului somnifer al Mamei Shipton. Terminasem tot stocul din acest medicament.

— Lucrurile trebuie să se aleagă *într-un fel,* George, izbucni el cu glas iritat, în timp ce intra din nou în prăvălie.

Îşi făcu de lucru cu grămezile de cutii goale în care fusese săpun de toaletă, parfum sau mai ştiu eu ce, aflate pe marginea tejghelei, apoi se întoarse şi mai enervat parcă, îşi înfipse adânc mâinile în buzunare, pentru ca imediat să scoată una din ele şi să se scarpine în cap.

— Trebuie să fac ceva, zise el. Nu pot să mai suport… Trebuie să inventez ceva. Să pun pe roate ceva… Sunt în stare… Sau să scriu o piesă. O piesă ar putea aduce o mulţime de bani, George. Ce-ai zice dacă aş scrie o piesă — ai?… Sunt o mulţime de lucruri care s-ar putea face… Sau să joc la bursă.

Scoase un fluierat gânditor.

— Grijania şi…! înjură el, asta nu-i lume — e seu de oaie sleit! Ăsta e Wimblehurst! Seu de oaie sleit! — sleit şi înţepenit! Şi sunt îngropat în el până-n gât. Nu se întâmplă niciodată nimic, şi nimeni nu vrea să se întâmple ceva, în afară de mine! La Londra măcar, se întâmplă câte ceva, George. America! Grozav aş fi vrut, George, să mă fi născut american — acolo lucrurile clocotesc. Ce poate *să facă* cineva aici? Cum poate cineva să se ridice? În timp ce dormităm aici, şi capitalul nostru se duce pe râpă — în buzunarele Lordului Eastry sub formă de chirie — acolo oamenii se agită…

Şi într-un gest larg pe deasupra tejghelei de medicamente evocă Londra, mişcându-şi braţul, făcând cu ochiul şi zâmbindu-mi cu înţeles.

— Şi ce fac oamenii acolo? am întrebat eu.

— Se agită, zise el. Tot felul de lucruri! Grandioase. Să zicem, afaceri cu acoperire. Ai auzit vreodată de asta, George? Trase printre dinţi aer în piept. Pui o sută, de exemplu, şi cumperi în valoare de zece mii de lire. Înţelegi? Asta înseamnă o acoperire de unu la sută. Dacă afacerea merge bine, vinzi, şi realizezi sută la sută; dacă nu, pfiu, s-a dus! Încerci din nou! Sută la sută, George, în fiecare zi. Într-un ceas poţi să devii cineva. Şi ce trepidaţie! Zzzz… Ei bine, asta ar fi o cale, George. Apoi mai e şi alta — să zicem stocările!

— Afaceri în stil mare, nu-i aşa? am îndrăznit eu.

— Oh, dacă te ocupi de cereale sau de oţel — da. Dar închipuie-ţi că te apuci de ceva mai mărunt, George. De un lucru mărunt, de care au nevoie doar câteva mii de persoane. Medicamente, de pildă. Investeşti tot ce ai în ele — îţi mizezi şi ficaţii, ca să spunem aşa. Pui mâna pe un drog — *ipeca,* de exemplu. Faci un stoc de *ipeca.* Iei tot ce există! Înţelegi? Asta-i! Nu există rezerve nelimitate de *ipecacuanha* — nu se poate să existe! — şi este un medicament pe care oamenii

trebuie să-l aibă. Sau să zicem chinină! Îţi aştepţi şansa, aştepţi să izbucnească un război tropical, să zicem, şi pui mâna pe toată chinina. Ce se fac oamenii? Le trebuie chinină, după cum bine ştii. Ei? Zzzz!… Doamne! Şi sunt o mulţime de lucruri — o mulţime de lucruri mărunte. Apă de mărar — toţi copilaşii bolnavi ţipă după ea. Şi apoi eucaliptul — cascara — alun — mentol — toate doctoriile contra durerilor de dinţi. Apoi antisepticele, şi curara, cocaina…

— O adevărată nenorocire pentru doctori, am gândit eu cu glas tare.

— N-au decât să se descurce. Treaba lor! Te jupoaie dacă pot, jupoaie-i şi tu pe ei. Ca briganzii. Asta e partea romantică. E romantismul Comerţului, George. Eşti ca în munţi acolo! Gândeşte-te, să ai toată chinina din lume, şi cine ştie ce nevastă răsfăţată de milionar să se îmbolnăvească de malarie, ei? Ce l-ai mai stoarce, George, nu? Ei? Milionarul cu automobilul afară, oferindu-ţi orice preţ i-ai cere. Asta ar trezi un orăşel ca Wimblehurst… Doamne! Nu găseşti nicio idee aici. Nicio idee. Zzzz.

Căzu într-un fel de extaz, din care scăpau uneori frânturi de frază ca: „Cincizeci la sută avans, Sir; garanţie — mâine. Zzzz”.

Ideea de a stoca un medicament mi se păru atunci un fel de fărădelege fără vreun substrat real, pe care nimeni n-ar fi îndrăznit s-o înfăptuiască. Era genul de prostii pe care le puteai spune ca să-l faci pe Ewart să râdă şi să născocească apoi minciuni şi mai gogonate. M-am gândit că aşa era, probabil, felul de a vorbi al unchiului meu. Dar după aceea am văzut că mă înşelasem. Tot secretul sistemului modern de a face bani este de a prevedea acel obiect de care se va simţi curând nevoie şi de a-l scoate din circulaţie, ca apoi să te îmbogăţeşti prin asta. Cumperi pământ pe care oamenii vor dori curând să-şi clădească locuinţe, îţi asiguri asupra lui drepturi care să împiedice mai

târziu noua aşezare să se extindă, şi aşa mai departe. Desigur că inteligenţa plină de naivitate a unui băieţaş nu poate pricepe subtila exploatare a imperfecţiunii umane. El păşeşte în viaţă cu tendinţa de a crede în înţelepciunea celor mari, nu înţelege că hazardul şi reaua credinţă s-au dezvoltat din lege şi obiceiuri, şi crede că undeva în stat există o forţă tot atât de irezistibilă ca şi aceea a directorului de şcoală, care să împiedice orice fel de fapte rele şi nesăbuite. Trebuie să mărturisesc că atunci când îl auzeam pe unchiul meu vorbind despre stocarea chininei, aveam impresia clară că oricine ar reuşi să facă aşa ceva ar ajunge cu siguranţă la închisoare. Astăzi ştiu că oricine ar izbuti cu adevărat să facă asta, ar ajunge mult mai probabil în Camera Lorzilor!

Unchiul meu privi câtva timp etichetele aurite de pe sticlele şi dulapurile sale, visând la tot felul de stocuri. Dar, în cele din urmă, reveni din nou la Wimblehurst.

— Numai la Londra poţi să izbuteşti ceva. Pe când aici…!

Şi deodată strigă:

— Ierusalime! De ce m-am îngropat aici? Totul s-a sfârşit. S-a terminat. Aici stăpâneşte Lordul Eastry, şi el ia totul, în afară de ce iau avocaţii lui, şi nu poţi să schimbi absolut nimic, decât dacă ai pune dinamită, lui — şi lor. El nu doreşte să se mai întâmple nimic. De ce-ar dori? Orice schimbare ar însemna pentru el o pierdere. Ceea ce îl interesează este ca totul să mocnească şi să continue să mocnească încă zece mii de ani de acum încolo, un Eastry în locul unui alt Eastry, un vicar în locul altui vicar, un băcan în locul altui băcan! Oricine are ceva idei ar fi mai bine să plece. Şi într-adevăr au plecat! Priveşte la toţi nenorociţii ăştia de aici! Uită-te la ei! Toţi adormiţi, îndeplinindu-şi treburile din inerţie — ca într-un fel de vis. Nişte oameni împăiaţi ar face la fel — întocmai ca ei. Cu toţii s-au îngropat în acest

loc. Nici ei nu mai vor să se întâmple ceva. Sunt cu toţii sfârşiţi. Asta-i! De ce-or mai fi trăind?… De ce dracu nu-şi găsesc un farmacist automat?

Şi încheie aşa cum încheia de cele mai multe ori aceste discursuri.

— Trebuie să inventez ceva — asta trebuie să fac. Zzzz. Ceva util. Ceva de care oamenii au nevoie… Să descopăr… Ia gândeşte-te, George, la ceva de care toată lumea să aibă nevoie şi să nu-l găsească! Vreau să spun, ceva care să se poată vinde cu un şiling bucata, să zicem. Ei bine? Uite ce e, va trebui să te gândeşti şi tu la asta, ori de câte ori nu ai ceva mai bun de făcut. Înţelegi?

2

Aşa mi-l amintesc pe unchiul meu în acea primă fază, tânăr, dar de pe atunci puţin cam grăsun, neastâmpărat, agitat, vorbăreţ, vârându-mi în capul meu înfierbântat tot felul de idei contradictorii. N-aş putea spune că era prea educativ…

Pentru mine, anii petrecuţi la Wimblehurst au fost ani de dezvoltare activă. Cea mai mare parte a timpului liber şi o mare parte din timpul petrecut în farmacie învăţam, în scurt timp am ajuns să stăpânesc un minim de latină necesar pentru examenele de calificare şi — cu ajutorul cursurilor înfiinţate de Departamentul guvernamental de ştiinţă şi artă, cursuri care se ţineau la şcoala secundară — am continuat şi cu matematica. Erau cursuri de fizică, chimie, matematică şi desen tehnic — şi m-am apucat de aceste materii cu aviditate. Totuşi, exerciţiile mele preferate rămâneau plimbările. Se juca puţin cricket în timpul verii şi fotbal în timpul iernii, organizat de cluburile de tineret întreţinute prin subvenţiile oamenilor de vază şi ale deputatului, dar n-am fost niciodată prea pasionat de aceste jocuri. Nu mi-am făcut niciun prieten mai apropiat printre tinerii din Wimblehurst. Mi se păreau, în comparaţie cu

colegii de şcoală pe care-i avusesem înainte, cam mitocani şi molâi, servili şi vicleni, pizmaşi şi josnici. Noi ne dam într-adevăr ifose, dar aceşti ţărani îşi târau picioarele şi îi urau pe semenii lor care nu făceau la fel; noi vorbeam cam tare, dar gândurile adevărate ale unuia din Wimblehurst nu le aflai decât şoptite în dosul palmei. Şi chiar şi atunci, nu se putea spune că erau gânduri.

Nu, nu-mi plăceau aceşti băieţandri de la ţară, şi nu cred că mediul rural englez din cadrul sistemului Bladesover este un teren propice pentru formarea unor oameni onorabili. Se spun o mulţime de absurdităţi despre exodul rural şi despre degenerarea populaţiei din cauza vieţii de la oraş. După părerea mea, orăşeanul englez, chiar şi de la periferii, este infinit superior din punct de vedere spiritual, e mai curajos, mai plin de imaginaţie şi mai curat decât vărul său rural. I-am văzut pe amândoi când nici nu bănuiau că sunt observaţi — şi ştiu. Era ceva în colegii mei din Wimblehurst care mă dezgusta, ceva greu de definit. Dumnezeu ştie că în şcoala aceea orăşenească, cu internat, din Goudhurst eram destul de vulgari, dar băieţii din Wimblehurst nu aveau curajul să facă lucrurile pe care obişnuiam să le facem noi, şi nu îndrăzneau nici măcar să vorbească urât; dar, pe de altă parte, se dedau la un fel de dezmăţ cu adevărat josnic — dezmăţ este cuvântul — care vădea o tendinţă spre viciu. În orice făceam noi la Goudhurst, mici citadini exilaţi, până şi în fapta cea mai banală, pâlpâia flacăra imaginaţiei romantice. Citisem *Băieţii Angliei,* şi ne povesteam unii altora tot felul de întâmplări. În mediul rural englez nu există însă cărţi, nici cântece, nici teatru, nici măcar păcate mai deosebite; toate acestea n-au ajuns până la ţară, ori au fost îndepărtate şi ascunse cu multe generaţii în urmă, astfel că în ziua de azi imaginaţia a sărăcit de tot, limitându-se la o treaptă animalică. Aceasta este, cred, trăsătura

caracteristică a omului de ţară din Anglia. Tocmai pentru că ştiu asta, nu împărtăşesc protestele obişnuite faţă de depopularea regiunilor noastre rurale şi de exodul ţărănimii spre cuptoarele oraşelor. E drept, la oraşe rabdă de foame şi suferă, dar ies întăriţi, ies măcar cu un suflet…

În câte o seară, tinerii mai fercheşi din Wimblehurst, cu feţele proaspăt spălate şi haine ţipătoare, un veston colorat sau o cravată în culori vii, se duceau la sala de biliard de la Eastry Arms, sau în salonul vreunei cârciumi mai mici, unde puteau să joace cărţi. Curând mi s-a făcut silă de inteligenţa lor înceată, de privirea vicleană a ochilor şterşi, de stăruinţa lor de a-ţi spune „una bună", şoptită întotdeauna cu jumătate glas — sărmani viermi josnici! — manevrele lor şirete de a obţine un avantaj cât de mărunt, să li se facă cinste sau ceva de acest fel. În timp ce scriu îmi apare înaintea ochilor tânărul Hopley Dodd, fiul celui care conducea licitaţiile din Wimblehurst, mândria tineretului din oraş, floarea lui cea mai fină, cu haina-i de blană şi pipa groasă, cu pantalonii de călărie — nu avea niciun cal — şi cu jambierele strânse pe picior. Parcă îl văd, stând aşa cum obişnuia, aplecat înainte şi privind masa de biliard pe sub borurile pălăriei puse puţin pe o parte. Conversaţia lui se reducea la o jumătate de duzină de fraze, dintre care cel mai des reveneau: „Grea treabă!" şi „Bună afacere!", mormăite cu un behăit de bas. Mai obişnuia să scoată un fel de fluierat prelung care era socotit de ceilalţi culmea umorului. Seară de seară îşi făcea veacul acolo…

Acest tânăr nu voia să înţeleagă că aş putea şi eu să joc biliard, şi privea fiecare lovitură reuşită pe care o dădeam drept o pură întâmplare. Ca începător, nu jucam prea prost — socoteam eu. Acum nu mai sunt atât de sigur, dar aşa credeam pe atunci. În cele din urmă însă, scepticismul tânărului Dodd şi veşnicul său „Bună afacere!" îmi

tăiară orice poftă de a mă mai duce pe la Eastry Arms — astfel încât şi-au făcut efectul.

Dacă nu m-am ales cu niciun prieten printre tinerii de acolo, trebuie să spun că, deşi intram în perioada adolescenţei, nu am de povestit nici despre vreo fată de care m-aş fi îndrăgostit. Nu pentru că nu m-ar fi interesat aspectul acesta al vieţii încă de pe la cincisprezece ani. Într-adevăr, am legat diferite cunoştinţe întâmplătoare cu fete din Wimblehurst; cu o fetişcană, ucenică la o croitoreasă, am ajuns să discut în termeni sfioşi, iar cu o învăţătoare de la Şcoala Naţională am mers şi mai departe, încât s-a vorbit chiar pe socoteala noastră; dar nu am fost atins de o pasiune adevărată pentru niciuna dintre aceste fete tinere; iubirea — iubirea nu mi se înfăţişa până atunci decât în visuri. Pe fetele acestea doar le-am sărutat, o dată sau de două ori. Şi, trebuie să spun că mai curând m-au dezamăgit, decât mi-au dat aripi visurilor. Nu era ceea ce îmi închipuiam. Voi face o mare parte iubirii în această povestire, dar trebuie să spun de pe acum cititorului că rolul meu a fost al unui îndrăgostit destul de neîndemânatic. Ştiu destul de bine — poate chiar prea bine — ce e dorinţa; dar în dragoste am fost timid. În toate încercările mele de început în războiul dintre sexe, am fost sfâşiat între imboldul trupului şi tendinţa fanteziei mele romantice de a îmbrăca fiecare fază a aventurii în frumuseţe şi generozitate. Şi purtam într-un fel în mine obsesia stranie a amintirii Beatricei, a sărutărilor ei printre ferigi, a sărutului de pe zid, ridicând astfel prea sus standardul meu, în raport cu ocaziile care se iveau în Wimblehurst. Nu voi tăgădui că am încercat într-un chip copilăresc câteva aventuri sfioase şi în acelaşi timp grosolane; dar din cauza factorilor pe care i-am enumerat mai sus, nu am ajuns prea departe. N-am lăsat în urma mea nici amintirea unor ravagii sentimentale, nicio reputaţie neprihănită. Am plecat, în cele din urmă, tot lipsit de experienţă şi

puţin deconcertat, înarmat doar cu interesul şi dorinţele inerente vârstei, faţă de problemele sexuale.

Dacă m-am îndrăgostit de cineva în Wimblehurst, aceasta a fost mătuşa mea. Afecţiunea pe care mi-o arăta nu era, cred, decât pe jumătate maternă — făcea mare caz de cărţile mele, se interesa de diplomele mele, se amuza pe socoteala mea într-un fel care mă mişca până în fundul sufletului. Fără să-mi dau seama, am început să ţin foarte mult la ea…

Anii adolescenţei mele la Wimblehurst, care au început când eram în hăinuţe scurte şi s-au terminat când eram aproape bărbat, au fost, în general, ani laborioşi, lipsiţi de întâmplări, atât de lipsiţi de întâmplări, încât calculul variabilelor mi s-a asociat în minte cu o iarnă întreagă, iar un examen pentru diploma de fizică la Departamentul de Ştiinţă şi Artă marchează o epocă. Multe imbolduri contradictorii se luptau în mine, dar imboldul cel mai puternic era o dispoziţie gravă şi tinerească de a munci şi a învăţa, vădind, într-un fel nu prea bine precizat, intenţia de a scăpa din lumea de la Wimblehurst în care nimerisem. Îi scriam destul de des lui Ewart — scrisori stângace dar, după cât îmi amintesc, nu lipsite de miez, datate în latineşte şi cuprinzând citate tot în latineşte, pe care Ewart se amuza să le parodieze. În vremea aceea bănuiesc că eram destul de înfumurat. Dar, la drept vorbind, era ceva mai mult decât mândria meschină a celui care învăţa. Aveam sentimentul grav al disciplinei şi al pregătirii, de care nu-mi este de loc ruşine să-mi amintesc. Eram un tânăr serios. Mai serios chiar decât sunt acum. Mai serios, într-adevăr, decât par să fie adulţii. Eram capabil pe atunci de eforturi — de sentimente nobile… Acum, toate acestea sunt mai presus de mine. Nu văd de ce să nu mărturisesc, la patruzeci de ani, că-mi respect propria-mi tinereţe. Încetasem brusc de a mai fi copil. Gândeam că voi

intra curând într-o lume mai mare, mult mai importantă, în care voi face lucruri însemnate. Gândeam că eram destinat să fac ceva precis într-o lume care avea un scop precis. Atunci nu înţelegeam, ca acum, că viaţa este, în mare măsură, ceea ce face lumea din tine. Tinerii par să nu înţeleagă niciodată acest aspect al lucrurilor. Şi, după cum spuneam, printre influenţele educative, unchiul meu a jucat, cu totul pe nebănuite, un rol hotărîtor; poate că, printre altele, a dat nemulţumirii mele faţă de Wimblehurst, dorinţei de a scăpa din pustietatea aceea pitorească, o formă şi o expresie definitivă. Într-un fel, tocmai aceasta m-a făcut să am răbdare. „În curând mă voi duce la Londra”, spuneam eu, imitându-l.

Când încerc să-mi reamintesc de el cum era în zilele acelea, îl văd vorbind într-una. Îmi vorbea de teologie, de politică, de minunile ştiinţei şi de minunăţiile artei, de pasiuni şi de afecţiuni, de nemurirea sufletului şi de acţiunile specifice ale medicamentelor; dar cel mai mult, neobosit, vorbea despre succes, despre întreprinderi, invenţii şi averi uriaşe, despre toţi acei Rothschild, regi ai argintului, Vanderbilt, Gould, despre emiteri de acţiuni, profituri şi despre minunatele căi ale Norocului ce se deschid oamenilor în toate localităţile, adică în cele care nu sunt absolut scufundate la nivelul Seului de Oaie Sleit.

Când mă gândesc la discuţiile din acele vremuri de demult, îl văd întotdeauna pe unchiul meu într-una din următoarele trei poziţii: fie în colţul unde se preparau medicamente, în dosul unui paravan înalt, el pisând vreo substanţă în mojar, iar eu rulând pastă de pilule în suluri lungi şi tăindu-le cu un fel de cuţit lat şi zimţat, fie el stând în picioare şi privind afară pe uşa prăvăliei, rezemat de dulapul cu bureţi şi pulverizatoare, în timp ce eu îl priveam din dosul tejghelei, fie el rezemat de dulăpioarele din dosul tejghelei, iar eu ştergând praful în faţă. Gândul la aceste zile îmi readuce în

nări mirosul slab de parfum care plutea întotdeauna în aer, alungat din când în când de mirosul vreunui medicament, şi-mi readuce în ochi şirurile de sticluţe caraghioase, cu etichete aurite, aşa cum se reflectau în oglindă. Mătuşa mea, ţin minte, obişnuia să năvălească uneori în prăvălie într-o stare de veselie agresivă, un fel de expediţie de nevastă cicălitoare şi amuzată, făcând mare haz de abrevierile latineşti ale inscripţiilor aurite.

— Ol Amjig, George, citea ea în derâdere, şi el pretinde că e ulei de migdale! Snap! — şi nu-i decât muştar. Ce zici, George?

Sau, luându-mă martor:

— Uită-te la el, George, ce demn pare. Mi-ar plăcea să-i pun o etichetă şi lui, în jurul mijlocului, ca pe sticle, şi să scriu Ol Pondo. Asta în latineşte înseamnă impostor, George — da, chiar aşa. Ar arăta foarte drăguţ cu mi dop.

— *Ţie* îţi trebuie un dop, intervenea unchiul meu, scoţându-şi mutra la iveală.

Mătuşa mea, drăguţa de ea, era pe vremea aceea o femeie subţirică şi plăpândă, cu o înfăţişare delicată de boboc de trandafir şi o dispoziţie conjugală zburdalnică, un fel de veselie amuzată. Avea un uşor sâsâit în vorbire. Era o fire glumeaţă, şi pe măsură ce stânjeneala provocată de prezenţa mea la masă a dispărut, mi-am dat seama tot mai mult de o subţire dar întinsă reţea de nonsens pe care o ţesuse în jurul relaţiilor ei domestice, până când aceasta devenise realitatea vieţii ei. Afecta o atitudine zeflemitoare faţă de întreaga lume înconjurătoare, şi aplica epitetul de „bătrân” mai multor lucruri decât am auzit vreodată mai înainte sau după aceea.

— Iată-ţi bătrânul ziar, obişnuia să-i spună unchiului meu. Acum nu te apuca să-l vâri în unt, sardea bătrână ce eşti!

— Ce zi e astăzi, Susan? întreba unchiul meu.

— Bătrâna luni, Cârnat, răspundea ea. Şi adăuga: E ziua când îmi văd de bătrânul spălat.

Cum s-o uit!…

Fusese, fără îndoială, sufletul şi veselia unui mare cerc de colege de şcoală, şi acest stil devenise la ea o a doua natură. Cât de fermecătoare îmi apărea, în locul acela plicticos! Chiar şi mersul ei obişnuit avea un fel de incitare la veselie. Principala preocupare a vieţii ei era, cred, să-l facă pe unchiul meu să râdă, şi când reuşea prin vreo nouă poreclă, vreo nouă ciudăţenie sau năzbâtie să-şi atingă scopul, era, în dosul unei măşti de uimire nedumerită, cea mai fericită femeie de pe pământ. Iar hohotele de râs ale unchiului meu, când se porneau, meritau — trebuie s-o recunosc — după expresia din Baedeker, „toată osteneala”. Începeau cu o rafală de pufnituri şi se dezlănţuiau într-o cascadă de „Ha, ha!”, cuprinzând în desfăşurarea lor, în zilele acelea de tinereţe, aplecări într-o parte şi îndoiri din mijloc, şi plesnituri peste stomac, şi lacrimi şi gemete. Nimeni, în afară de mătuşa mea, nu reuşea să-l facă pe unchiul meu să râdă atât de tare, căci se credea un om prea serios pentru aşa ceva; şi de altfel, după câte ştiu, n-a râs aşa decât în anii tinereţii. Mătuşa Susan obişnuia, de asemeni, să arunce în el cu tot felul de obiecte, încercând probabil, într-un fel, să dea viaţă Wimblehurst-ului, în ciuda amorţelii lui; arunca cu linguri, perne, ghemotoace de hârtie, rufe puse la uscat şi chiar cu bucăţi de pâine; o dată în curte, crezând că băiatul din prăvălie, fata folosită la diferite treburi şi cu mine eram plecaţi, a spart o ladă plină cu sticle de opt uncii, pe care le lăsasem să se scurgă, asaltându-l pe unchiul meu cu o mătură nouă. Uneori arunca şi în mine cu diferite lucruri — dar nu prea des.

Părea că în jurul ei plutea mereu râsul — şi toţi trei ne molipseam uneori de isterie; îmi amintesc de ziua aceea când s-au întors amândoi de la biserică foarte ruşinaţi, din cauza unei izbucniri de veselie în timpul predicii. Vicarul încercase, se

pare, să-şi sufle nasul cu o mănuşă neagră, neavând la îndemână batista. Mătuşa mea îşi ridicase şi ea mănuşa, apucând-o de un deget şi privind cu inocenţă, dar insistent, într-o parte, reuşind prin acest mijloc simplu să-l facă pe unchiul meu să explodeze. Scena fu repetată la masa de prânz.

— Dar asta îţi dovedeşte, strigă unchiul meu devenind brusc grav, ce înseamnă Wimblehurst! Auzi, să râdem toţi de un asemenea fleac! Nu eram singurii care chicoteam. Nici vorbă! Şi zău, că tare mai era caraghios!

Din punct de vedere social, unchiul şi mătuşa mea erau aproape complet izolaţi. În locuri ca Wimblehurst, soţiile negustorilor sunt întotdeauna izolate din punct de vedere social, în afară de cazul că au o soră sau o bună prietenă printre celelalte soţii; bărbaţii se întâlneau însă în cârciumi sau în sălile de biliard de la Eastry Arms. Numai că unchiul meu, în cea mai mare parte, îşi petrecea serile acasă. Când sosise prima dată în Wimblehurst, cred că îşi răspândise valul de idei generoase şi pline de iniţiativă cu prea multă agresivitate; iar Wimblehurst, după o supunere temporară, se răzvrătise şi făcuse din el ţinta tuturor glumelor. Apariţia sa într-o cârciumă făcea să se oprească toate conversaţiile.

— Ai venit să ne povesteşti ceva, domnule Pond'revo? întreba cineva politicos.

— Mai aşteptaţi, obişnuia unchiul să răspundă, derutat, şi rămânea îmbufnat tot restul timpului cât mai stătea acolo.

Sau altul, cu un aer de inocenţă, făcea o remarcă generală:

— Am auzit că Wimblehurst va fi reconstruit din temelii, aşa se spune. Aţi auzit ceva despre asta? Vor să facă din el un loc splendid, înfloritor — un fel de Palat de Cristal.

— Mai întâi ar trebui să vină un cutremur şi o ciumă, murmura unchiul meu, spre nesfârşita

încântare a tuturor. Şi adăuga ceva mormăit despre „Seu de Oaie Sleit”…

3

Am fost despărţit de ei în urma unui accident financiar al unchiului meu, căruia nu i-am înţeles de la început toate consecinţele. Printre alte născociri ale lui era şi una care mi se părea un fel de recreaţie intelectuală nevinovată, botezată de el meteorologia pieţii de mărfuri. Cred că se inspirase de la curbele pe care mă văzuse schiţându-le la reprezentarea grafică a variabilelor asociate. Luase de la mine nişte hârtie milimetrică şi după ce se gândise un timp, se hotărâse să pună pe hârtie curba creşterii şi scăderii acţiunilor anumitor mine şi căi ferate.

— E ceva în asta, George, zise el.

Dar nicio clipă nu m-am gândit că „în asta” erau printre alte lucruri şi toate economiile lui, ca şi cea mai mare parte a banilor pe care mama mi-i lăsase în grija lui.

— E cât se poate de limpede, urmă el. Vezi, aici e un sistem de curbe, şi aici altul! Astea sunt preţurile acţiunilor de la Union Pacific — pe timp de o lună. Săptămâna viitoare, ascultă-mă pe mine, vor coborî cu un punct. Ne apropiem din nou de partea de jos a curbei. Înţelegi? E absolut ştiinţific. Se poate verifica. Ei bine, o să verificăm! Cumperi când preţurile coboară şi vinzi când urcă sus pe culme, şi — asta-i tot!

Eram atât de convins că nu-i decât o glumă, încât când am aflat, în cele din urmă, că o luase în serios, şi încă într-un chip dezastruos, am fost copleşit.

M-a luat la o lungă plimbare ca să mi se destăinuie, peste colinele dinspre Yare şi de-a curmezişul câmpiilor întinse, acoperite cu drobiţă, de lângă Hazelbrow.

— Există culmi şi există şi prăbuşiri în viaţă, George, zise el, oprindu-se în mijlocul câmpiei întinse, silueta profilându-i-se pe cer… Am neglijat un factor în analiza acţiunilor lui Union Pacific.

— Serios? am întrebat, izbit de schimbarea bruscă a glasului său. Nu cumva vrei să spui…?

M-am oprit şi m-am întors spre el, pe cărarea îngustă şi nisipoasă. S-a oprit şi el.

— Ba da, George, întocmai. Sunt în aer! De acum înainte sunt un falit.

— Înseamnă că…?

— Da, şi prăvălia e în aer. Va trebui să las totul baltă.

— Şi eu?

— Oh, tu! — tu eşti în regulă. Poţi să treci ca ucenic la altul, şi… ăă… ei bine, să ştii că nu sunt genul de om care să nu aibă grijă de banii ce i s-au încredinţat, poţi fi sigur. M-am gândit şi la asta. A mai rămas ceva, George — crede-mă! — o sumă destul de frumuşică.

— Dar dumneata şi mătuşa?

— Nu este tocmai felul în care aveam de gând să plecăm din Wimblehurst, George; dar va trebui să plecăm. O să vindem; toate lucrurile îngrămădite şi etichetate — o mulţime de lucruri. Oh!… Într-un fel, a fost o căsuţă simpatică. Prima pe care am avut-o. Mobilarea ei — a fost plăcută în felul ei… Foarte fericiţi… Faţa i se strâmbă la o amintire. Hai să mergem, George, zise el scurt, aproape înecându-se.

M-am întors cu spatele spre el şi câtva timp am privit în altă parte.

— Aşa stau lucrurile, după cum vezi, George, l-am auzit după o vreme.

Când am ajuns din nou pe şosea, a venit lângă mine şi am mers câtva timp în tăcere.

— Nu spune încă nimic acasă, vorbi într-un târziu. Riscurile războiului. Trebuie să aleg momentul cu Susan — căci o să-i fie greu. Nu că nu m-aş putea bizui pe ea, orice s-ar întâmpla.

— Foarte bine, o să am grijă — şi mi se părea că în momentul acela aş fi mult prea egoist dacă l-aş mai sâcâi cu alte întrebări în legătură cu răspunderea sa de tutore faţă de mine. A scos un suspin de uşurare auzind consimţământul meu, şi după aceea s-a apucat să vorbească vesel despre planurile sale… Dar îmi amintesc că la un moment dat s-a posomorât din nou.

— Şi ăştia! a spus deodată, ca şi cum gândul i-ar fi fulgerat prin minte abia în clipa aceea

— Care ăştia? am întrebat.

— Lua-i-ar dracu!

— Care ăştia?

— Toţi blestemaţii ăştia de negustori-care-zac-în-mocirlăşi-mor-cu-încetul: Ruck, măcelarul, Marbel, băcanul. Doamne! George, cum or să mai rânjească!…

în următoarele săptămâni m-am gândit mereu la el, şi îmi amintesc amănunţit de ultima plimbare pe care am făcut-o împreună, înainte de a preda succesorului său prăvălia, şi pe mine o dată cu ea.

Căci a reuşit să-şi vândă farmacia cu tot ce cuprindea — în care expresie mă indud şi pe mine şi contractul meu de ucenicie. A fost evitată oroarea unei vânzări a mobilei la licitaţie.

Îmi amintesc că ori de câte ori ieşeam în zilele acelea din farmacie, Ruck, măcelarul, stătea în pragul uşii sale şi ne privea cu un rânjet care lăsa să i se vadă dinţii de cal.

— Porc nătâng! zicea unchiul meu. Hienă rânjită; şi apoi: Frumoasă zi, domnule Ruck.

— Te duci să-ţi găseşti norocul la Londra, prin urmare? întreba măcelarul, cu o bucurie reţinută.

Cu prilejul acelei ultime plimbări, am luat-o de-a lungul digului spre Beeching, şi de acolo peste dune şi apoi, ocolind până la Steadhurst, acasă. Dispoziţia mea, în timp ce mergeam, se schimba mereu. De data aceasta am înţeles cu adevărat că unchiul meu mă jefuise; micile economii ale mamei, cele peste şase sute de lire sterline care mi-ar fi permis să studiez şi să pun bazele vreunei afaceri fuseseră înghiţite şi se pierduseră în neaşteptata cădere care ar fi trebuit să fie o culme a curbei acţiunilor lui Union Pacific — iar despre ce mai rămăsese continua să nu-mi dea nicio socoteală. Eram prea tânăr şi lipsit de experienţă ca să stărui şi nici nu ştiam cum să-mi recapăt banii, dar îmi amintesc de furia teribilă pe care o simţeam atunci. Şi trebuie să ştiţi că îmi mai părea tare rău şi pentru el — aproape tot atât cât îmi părea rău pentru mătuşa Susan. Mi-am dat seama atunci ce fel de om era. Am ştiut că era mai slab decât mine; candoarea lui incurabilă şi iresponsabilă mi-a apărut de pe atunci la fel de limpede cum aveam să-i înţeleg, pe patul de moarte, naivitatea ingenioasă care l-a răscumpărat şi l-a justificat. Printr-o ciudată deformare a minţii, poate, eram dispus să-l iert chiar şi cu preţul de a o blama pe sărmana mea mamă, care-şi lăsase economiile pe mâini atât de puţin demne de încredere.

L-aş fi scuzat cu totul, cred, dacă şi-ar fi cerut într-un fel iertare; dar nici vorbă de asta. Continua să mă îmbărbăteze într-un fel care mă enerva. Trebuie să recunosc, totuşi, că cea mai mare solicitudine o arăta mătuşii Susan şi sie însuşi.

— Întâmplări ca acestea, George, zicea el, pun la încercare caracterul. Mătuşa ta s-a descurcat bine, băiete.

Rămase câtva timp gânditor, scoţând câte un sunet mormăit.

— A plâns, desigur — mi-am dat şi eu seama după ochii roşii şi faţa trasă — cine n-ar fi plâns? Dar acum e din nou optimistă!… E o femeie pe care te poţi bizui… Ne va părea rău să părăsim căsuţa asta, firește. O să cam fie ceva la fel cu Adam şi Eva, ştii. Doamne! Ce tip grozav a fost Milton!

Drept loc de-odihnă, întreaga lume-aveau,
Şi Providenţa călăuză le era.[161]

Frumos sună, George… Providenţa călăuză!… Ei bine — slavă Domnului că la noi nu există perspectiva imediată a vreunui Cain sau Abel!

… La urma urmei, nu va fi atât de rău acolo. N-o să avem, poate, peisajul, aerul de aici, dar o să fie — *Viaţă!* Am găsit nişte odăiţe destul de bune, foarte confortabile dacă stai să te gândeşti, şi o să mă pun repede pe picioare. Nu suntem încă sfârşiţi, nu ne dăm bătuţi; să nu crezi una ca asta, George. Am să-mi plătesc datoriile până la ultimul bănuţ — ţine seama de vorbele mele, George, — iar ţie am să-ţi dau şi douăzeci şi cinci la sută în plus… Am găsit slujba asta în douăzeci şi patru de ore — şi puteam să aleg şi alta. E o firmă importantă — una dintre cele mai bune din Londra. De asta am preferat-o. Aş fi putut să am patru sau cinci şilingi mai mult pe săptămână — oriunde, în alte câteva locuri. Dar le-am spus deschis: contează şi salariul, însă eu pun mai mult

preţ pe perspective — pe dezvoltare. Ne-am înţeles foarte bine.

Îşi scoase pieptul în afară, şi ochii săi mici şi rotunzi priveau vitejeşte din dosul ochelarilor spre nişte patroni imaginari.

Ne-am continuat o vreme drumul în tăcere, în timp ce el, în amintire, stăruia probabil asupra acelei discuţii. Apoi izbucnea brusc într-o frază banală:

— Bătălia vieţii, George, băiatule.

Sau:

— Culmi şi prăbuşiri!

De fiecare dată când încercam să-mi precizez situaţia, pur şi simplu mă ignora sau înlătura cu un gest al mâinii spusele mele.

— E în regulă, spunea.

Sau:

— Lasă toate pe seama mea. Am eu grijă de toate.

Şi revenea din nou la aspectul filosofic şi etic al situaţiei. Ce era să fac?

— Să nu-ţi joci niciodată totul pe o singură carte, George; asta-i lecţia pe care am învăţat-o acum. Să-ţi păstrezi şi forţe de rezervă. Aveam o şansă de o sută contra unu, George, să câştigăm — o sută contra unu. Am calculat după aceea. Şi iată că am căzut pe acel unu. Dacă aş fi păstrat o mică parte, aş fi mizat din nou pe Union Pacific a doua zi, ca o bombă, şi aş fi câştigat. Asta-i!

Şi iarăşi gândurile lui luară o întorsătură gravă.

— Când te izbeşti de un nenoroc ca ăsta, George, atunci simţi nevoia religiei. Oamenii tăi de ştiinţă rigizi şi inflexibili — Spencerii şi Huxleyii tăi — nu înţeleg asta. Eu da. M-am gândit mult în ultimul timp la toate astea — în pat şi aiurea. Mă gândeam şi azi dimineaţă în timp ce mă rădeam. N-aş vrea să fiu ireverenţios, George — dar Dumnezeu îţi apare atunci când norocul ţi-e potrivnic. Înţelegi? Să nu fii prea sigur de nimic,

fie un lucru bun sau rău. Asta-i ceea ce am aflat. Şi totuşi, aş fi putut să jur… În fine, ce să mai spun, crezi că eu — mai ales cu felul meu de a fi — m-aş fi atins de acele acţiuni ale lui Union Pacific cu banii care mi-au fost încredinţaţi, dacă n-aş fi avut certitudinea că e o afacere sigură — ceva fără nicio pată sau cusur?… Şi a ieşit prost!

… E o lecţie pentru mine. Porneşti cu gândul că vei câştiga sută la sută, şi pierzi totul. Într-un fel, înseamnă că orgoliul ţi-e pedepsit. M-am gândit la asta, George — în nopţile mele de veghe. Mă gândeam şi azi dimineaţă în timp ce mă rădeam, că fiecare rău are şi partea lui bună. În sinea mea, sunt un mistic în afaceri. Calculezi că vei face cutare sau cutare lucru, dar în fond cine poate şti ce faci în realitate? Te gândeşti că înfăptuieşti cine ştie ce, dar lucrurile sunt aranjate pe deasupra capului tău. Într-un sens, eşti manevrat încoace şi încolo. Fie că e vorba de o sută de şanse la una, sau de una la sută — ce importanţă are? Nu faci nimic altceva decât să te laşi manevrat.

E ciudat că în momentul accla ascultam toate astea cu un dispreţ de nedescris; dar acum când îmi amintesc — ei bine, mă întreb, am găsit oare vreo explicaţie mai bună?

— Aş vrea, am spus atunci devenind pentru o clipă jignitor, să te laşi manevrat aşa fel încât să-mi dai socoteală de banii mei, unchiule.

— Nu fără o bucată de hârtie pe care s-o aştern, George, nu pot altfel. Dar ai încredere în mine în privinţa asta, şi n-avea teamă. Ai încredere în mine.

Şi până la urmă a trebuit să am.

Cred că falimentul a însemnat o lovitură destul de puternică pentru mătuşa mea. După câte îmi pot aminti acum, au încetat cu desăvârşire acele izbucniri voioase care-i erau atât de caracteristice — s-a terminat cu năvala prin prăvălie şi goana voioasă prin casă. Dar n-am observat niciun fel de agitaţie, şi doar câteva mici indicii în înfăţişarea ei

mărturiseau că plânsese. Până la sfârşit n-am văzut-o niciodată plângând, deşi faţa ei, pe care se vedeau eforturile de a se stăpâni, era mai patetică decât un hohot de plâns.

— Ei bine, îmi spuse în timp ce trecea prin prăvălie spre trăsură, iată-ne porniţi la drum, George! La drum spre casa numărul doi! La revedere!

Şi mă luă în braţe, mă sărută şi mă strânse la piept. Apoi fugi spre trăsură, înainte de a-i fi putut răspunde ceva.

Unchiul meu o urmă, şi mi se păru că atitudinea lui era puţin cam prea curajoasă ca să fie adevărată. Era mai alb la faţă decât l-am văzut vreodată. Vorbi succesorului său de la tejghea:

— Ei, iată că plecăm! zise el. Unul pleacă, altul vine. O să vezi că e o afacere foarte liniştită, atâta timp cât o conduci liniştit — o afacere frumoasă şi liniştită. Mai e ceva? Nu? Bine, dacă o să ai nevoie de ceva, scrie-mi. Sunt gata oricând să-ţi explic totul. Totul — despre afaceri, despre locul acesta sau despre oameni. Vei găsi pilule antibiliare într-o cantitate puţin cam mare, în treacăt fie zis. În timp ce le preparam alaltăieri, simţeam că îmi uşurează gândurile, şi de aceea am preparat toată ziua. Sunt mii! Dar unde-i George? Ah! iată-te! Am să-ţi scriu, George, *pe larg,* despre toată afacerea aceea. Pe larg!

Pentru prima dată mi-am dat seama cu adevărat că mă despărţeam de mătuşa Susan. Am ieşit pe trotuar şi am văzut-o cu gâtul întins, cu ochii albaştri larg deschişi şi cu faţa mică privind cu încordare spre prăvălia care reprezentase pentru ea tot farmecul unei mari căsuţe de păpuşi, împreună cu cel al unui mic cămin.

— La revedere! zise ea, şi nu ştiu dacă se adresa prăvăliei sau mie.

Ochii noştri se întâlniră o clipă — stingheriţi.

Unchiul meu se repezi afară, dădu câteva îndrumări cu totul inutile vizitiului şi apoi se sui

lângă ea.

— Gata? întrebă birjarul.

— Gata, am răspuns eu.

Şi atunci omul trezi calul cu un pocnet de bici. Ochii mătuşii mele mă căutară din nou.

— Ţine-te de bătrâna ta ştiinţă şi de celelalte, George, şi scrie-mi când or să facă din tine un profesor, spuse ea voioasă.

Mă privi ţintă o clipă, cu ochii tot mai mari şi mai strălucitori şi apoi, cu zâmbetul care i se fixase pe faţă, aruncă din nou o privire la prăvălioara frumoasă pe care atârna încă firma cu „Ponderevo", şi se lăsă pe spate dispărând în adâncul trăsurii. Pe urmă trăsura se urni din faţa mea, şi l-am văzut pe domnul Snape, frizerul, în prăvălia din faţă, privind plecarea cu o satisfacţie liniştită şi schimbând cu domnul Marbel zâmbete şi clătinări din cap semnificative.

4

Am fost lăsat, ziceam, la Wimblehurst, ca o parte din inventar, noului meu stăpân, un oarecare domn Mantell, care nu deţine niciun rol în desfăşurarea acestei povestiri, decât în măsura în care a şters pentru o vreme amintirea unchiului meu. De îndată ce m-am obişnuit cu noul meu stăpân, am început să găsesc că Wimblehurst nu este numai un loc plicticos dar şi singuratic, şi să resimt enorm lipsa mătuşii Susan.

Din vitrină a dispărut reclama pentru preţurile din timpul verii ale siropului de tuse; sticlele cu apă colorată — roşii, verzi şi galbene — au fost aşezate din nou la locurile lor; calul anunţând că se vindeau şi doctorii pentru animale, pe care unchiul meu se străduise să-l vopsească în aşa fel încât să semene cu un favorit de la cursele din Goodwood, fu vopsit din nou în alb; iar eu mă întorsei din nou, cu mai multă hotărâre ca oricând, la studiile de latină (până când trecerea examenului preliminar

mi-a dat putinţa să încetez acest studiu), şi apoi spre matematică şi ştiinţă.

La liceu se predau cursuri de electricitate şi magnetism. În primul an am luat un mic premiu „elementar”, şi în al treilea o medalie; iar la chimie, fiziologie umană şi la acustică, optică şi căldură, mă descurcam destul de bine. Măi era şi o materie mai uşoară, mai discursivă, numită fiziografie, socotită şi ea printre ştiinţe, în cadrul căreia geologia apărea ca un proces al evoluţiei de la era protozoică până la Eastry House, iar astronomia nu făcea decât să consemneze în modul cel mai auster şi mai invariabil, mişcările cereşti. Învăţam după nişte manuale prost scrise, condensate şi mici, şi cu prea puţine experienţe, dar învăţam totuşi. Au trecut abia treizeci de ani de când învăţam despre lumina electrică ca despre o jucărie scumpă şi impracticabilă, despre telefon ca despre o curiozitate, iar despre tracţiunea cu ajutorul electricităţii ca despre o absurditate totală. Nu exista nici argon, nici radium, nici fagocite — cel puţin după câte ştiu eu, iar aluminiul era un metal foarte rar întâlnit. Cele mai rapide vapoare din lume mergeau pe atunci cu nouăsprezece noduri, şi nimeni altul, decât poate vreun zănatic nu s-ar fi gândit că oamenii ar putea vreodată să zboare.

Multe lucruri s-au întâmplat de atunci, dar ultima privire pe care am aruncat-o în Wimblehurst, acum doi ani, nu m-a făcut să remarc niciun fel de schimbare în liniştea plăcută care domneşte acolo. Nici măcar nu s-au clădit case noi — cel puţin nu în oraşul propriu zis, deşi în jurul gării s-a construit câte ceva. Era totuşi un loc în care puteai să lucrezi, cu toată somnolenţa orăşelului. În curând am depăşit nivelul destul de modest al cerinţelor pentru examenul Societăţii de Farmacie, dar cum candidaţii trebuie să aibă vârsta de douăzeci şi unu de ani, m-am gândit cum să-mi ocup timpul astfel încât să nu-mi irosesc bagajul

de cunoştinţe. Mi-am zis că cel mai bun lucru ar fi să obţin titlul de licenţiat în ştiinţe la Universitatea din Londra, ceea ce pe atunci mi se părea, trebuie s-o recunosc, o realizare aproape imposibilă. Cel mai mult mă atrăgeau matematica şi chimia, deşi amândouă îmi păreau inaccesibile. M-am pus pe învăţat. În curând a trebuit să mă duc la Londra ca să mă înscriu, şi astfel am dat din nou peste mătuşa şi unchiul meu. În multe privinţe, vizita aceea a marcat o epocă în viaţa mea. A fost prima mea impresie despre Londra. Aveam pe atunci nouăsprezece ani, şi printr-un concurs de împrejurări nu văzusem până atunci un oraş mai mare decât Chatham, care îmi păruse un adevărat furnicar. Aşa încât, atunci când am dat în cele din urmă de Londra, mi-a făcut o impresie într-adevăr uluitoare, ca o bruscă revelaţie a unui nou aspect, cu totul nebănuit, al vieţii.

Am ajuns acolo într-o zi posomorâtă şi cenuşie, pe drumul de cale ferată de sud-est; trenul avusese o jumătate de oră întârziere, tot oprindu-se şi pornind din nou. Începând de la Chislehurst m-a uimit mulţimea crescândă de vile, şi apoi de case tot mai înghesuite şi spaţii de grădini de zarzavat şi petice de iarbă murdară tot mai rare, până au dispărut cu totul, făcând loc unei reţele de căi ferate încrucişate, unor fabrici mari, rezervoare de benzină şi un fel de terenuri mlăştinoase şi fumegânde, cu căsuţe murdare, din ce în ce mai dese. Numărul lor, murdăria şi sărăcia creşteau mereu; ici, colo se înălţa câte un han mai mare, o şcoală primară sau o fabrică înaltă; şi departe spre răsărit se zărea din când în când o pădure ciudată de catarge şi vergi. Aglomerarea de case se intensifica şi se stratifica, transformându-se în blocuri; mă minunam din ce în ce mai mult de această lume nesfârşită de oameni murdari; valuri de mirosuri industriale, de la piei, fabrici de bere, pătrundeau în vagon; cerul se înnegrea, treceam cu un huruit de tunet peste poduri şi străzi înţesate de

camioane, iar când am privit în jos, am văzut Tamisa, peste care trenul se repezi într-o vibraţie bruscă şi trepidantă. Am zărit din fugă depozite înalte de mărfuri, o apă cenuşie, vase îngrămădite, grămezi mari de o murdărie de nedescris, şi apoi am ajuns în gara Cannon Street — o peşteră monstruoasă şi murdară, cu nenumărate trenuri îngrămădite pe întinderea ei vastă; iar hamalii, care stăteau de-a lungul peronului, erau mai mulţi decât văzusem vreodată în viaţa mea. Am coborât cu geamantanul şi mi-am croit drum, dându-mi seama pentru prima dată cât de mic şi de neajutorat pot să mă simt într-o astfel de împrejurare. În această lume, mă gândeam, ce valoare mai aveau premiile mele la electricitate şi magnetism?

După aceea am mers cu o trăsură, ca printr-o strâmtoare, de-a lungul unei străzi aglomerate, printre magazii înalte, şi am privit în sus cu uimire zidurile cenuşii şi înnegrite ale catedralei Sfântul Paul. Circulaţia din Cheapside — formată în cea mai mare parte din autobuze cu cai — mi se părea uluitoare iar zgomotul ei mă copleşea; mă întrebam de unde luau oamenii atâţia bani ca să folosească atât de multe trăsuri, şi ce industrie putea să întreţină şuvoiul nesfârşit de oameni care se îmbrânceau, îmbrăcaţi în redingote şi cu pălării de mătase pe cap. După o cotitură, am dat de hotelul „Temperance”, pe care mi-l recomandase domnul Mantell. Portarul în uniformă verde care îmi luă geamantanul îmi făcu impresia că mă priveşte cu un aer dispreţuitor.

5

Înscrierea mi-a luat patru zile întregi, şi apoi am avut o după-amiază liberă, când m-am apucat să caut Tottenham Court Road printr-o reţea încâlcită de străzi aglomerate. Dar Londra aceasta era imensă! Era nesfârşită! Părea că întreaga lume se schimbase în faţade îngrămădite, în panouri pentru

reclame şi mai ales în străzi şi iarăşi străzi. În cele din urmă am găsit ce căutam şi am dat peste unchiul meu în dosul tejghelei din farmacia pe care o conducea — o prăvălie care nu mi-a făcut impresia că ar fi un negoţ de mâna întâi.

— Doamne! zise el văzându-mă, tocmai doream să se întâmple ceva!

Mă întâmpină cu căldură. Cum între timp crescusem, unchiul meu parcă devenise mai scund, mai mic şi mai rotund — dar altminteri era neschimbat. Mă izbi aspectul său cam jerpelit, şi pălăria de mătase pe care şi-o puse pe cap când — după conciliabule misterioase într-o încăpere din dos — obţinu permisiunea să mă însoţească, era trecută de prima tinereţe; în ceea ce îl priveşte pe unchiul meu, părea la fel de voios şi de încrezător ca întotdeauna.

— Ai venit să mă întrebi despre chestia *aia?* strigă el. Nu m-am apucat încă s-o scriu.

— Oh! printre altele şi despre ea, am răspuns eu, cu o politeţe de care îmi păru rău; apoi, îndepărtând cu un gest problema calităţii lui de tutore, am întrebat de mătuşa Susan.

— S-o lăsăm în pace pe Susan; hai să ieşim undeva. Doar nu te avem la Londra în fiecare zi.

— E prima dată când vin, ştii, n-am mai văzut Londra niciodată.

Firește, unchiul meu se grăbi să mă întrebe ce impresie mi-a făcut — şi tot restul conversaţiei se purtă în jurul Londrei, numai al Londrei, excluzând orice subiecte mai mărunte. Mă duse în sus pe Hampstead Road până aproape de statuia lui Cobden, o luă pe nişte străzi dosnice spre stânga, şi ajunse în cele din urmă la o faţadă coşcovită, dintr-o serie lungă de faţade coşcovite cu geamlâcuri şi numere de apartament deasupra, în uşa căreia răsuci cheia. Ne-am pomenit într-un coridor vopsit gălbui care nu era numai îngust şi murdar, dar şi dezolant de gol, şi apoi, după ce mai deschise o uşă, am văzut-o pe mătuşa mea stând la

fereastră, având în faţă o mică maşină de cusut, aşezată pe o masă de răchită, iar „lucrul” — o rochie de culoarea prunei, într-un stadiu incipient — împrăştiat în toată încăperea.

La prima vedere mi se păru că mătuşa mea se mai îngrăşase, dar înfăţişarea ei era tot atât de proaspătă, şi ochii ca de porţelan albastru tot atât de strălucitori ca în vremurile de altădată.

— Londra, zicca ea, nu te face posomorât…

Am observat cu plăcere că tot mai continua să-l „repeadă” pe unchiul meu:

— Ce cauţi la ora asta aici, gogoaşă bătrână?

Era aceeaşi mătuşă Susan, care descoperea ca şi înainte latura amuzantă a lucrurilor. Când mă văzu în spatele lui, scoase un mic strigăt şi se ridică radioasă în picioare. Apoi deveni gravă.

Rămăsei surprins de emoţia pe care o încercam văzând-o. Mă ţinu o clipă la distanţa braţelor, cu câte o mână pe fiecare umăr, şi mă privi scrutându-mă încântată. Păru să ezite un moment, apoi mă sărută uşor pe obraz.

— Eşti un bărbat acum, George, zise ea, şi-mi dădu drumul continuând să mă privească lung.

Menajul lor era de un tip foarte obişnuit în Londra. Ocupau ceea ce se numea sufrageria unei case mici, şi aveau în folosinţă şi o bucătărioară incomodă la subsol, care fusese cândva spălătorie. Cele două încăperi, dormitorul în fund şi odaia de primire în faţă, erau despărţite prin uşi pliante pe oare nu le-am văzut niciodată trase, şi de fapt nici nu cred că fuseseră folosite vreodată. Nu aveau, bineînţeles, baie sau ceva de acest gen, iar apă nu exista decât în bucătăria de jos. Mătuşa mea făcea toată gospodăria, deşi ar fi putut să-şi permită să angajeze o femeie care s-o ajute, dacă felul cum era dispus apartamentul n-ar fi transformat acest inconvenient într-o imposibilitate. Dacă ar fi vrut să angajeze o servitoare, ar fi trebuit s-o culce undeva, dar nu avea cameră de serviciu. Mobila era a lor, în parte cumpărată de ocazie; în general

mi se păru veselă, iar înclinarea mătuşii mele pentru muselină ieftină, în culori vii, îşi găsise o amplă aplicare. În multe privinţe cred că trebuie să fi fost o locuinţă destul de incomodă şi de înghesuită, dar pe atunci mi s-a părut, ca şi toate celelalte lucruri, că este firesc să fie aşa. Nu găseam ciudat ca nişte oameni cumsecade, care-şi câştigau existenţa, să trăiască într-o locuinţă atât de nepotrivită şi de puţin adaptată nevoilor lor, atât de greu de întreţinut şi atât de lipsită de frumuseţe, ca aceea în care stăteau! Şi abia acum, când o descriu, îmi dau seama de absurditatea unei comunităţi în care oameni inteligenţi se mulţumeau cu locuinţe atât de improvizate. Era ca şi cum cineva ar fi găsit firesc să poarte haine de ocazie.

După cum vedeţi, era urmarea firească, parte integrantă a acelui sistem a cărui cheie, susţin eu, o dă Bladesover. Există în Londra regiuni întinse, mile întregi de străzi cu case care par să fi fost destinate iniţial căminelor prospere ale clasei mijlocii, de tipul celei de la începutul epocii victoriene. Se pare că a bântuit o adevărată furie de astfel de clădiri în anii treizeci, patruzeci şi cincizeci. Au luat atunci fiinţă, stradă după stradă, prin Camden Town, Pentonville, Brompton, West Kensington, regiunea gării Victoria, şi prin toate suburbiile mai mărunte din partea de sud a oraşului. Mă îndoiesc dacă multe dintre aceste case mai erau folosite ca locuinţe pentru o singură familie, şi dacă nu cumva încă de la început chiriaşii lor subînchiriau şi altora. Jos erau subsolurile, în care trebuiau să muncească şi să locuiască servitorii — servitori dintr-o generaţie mai supusă şi mai troglodită, cărora nu le păsa de urcatul scărilor — iar mai sus sufrageriile (cu uşi pliante), puţin deasupra nivelului solului, în care se consuma supa, friptura cu cartofi fierţi şi plăcinta, şi în care familia, totdeauna numeroasă, citea şi lucra în cursul serii; iar deasupra era salonul (tot

cu uşi pliante), unde erau primiţi rarii musafiri. Aceasta era viziunea spre care tindeau constructorii sârguincioşi de atunci. Dar, chiar în timp ce aceste case erau clădite, soarta se pregătea să desfiinţeze cu totul tipul de gospodărie potrivit lor. Dezvoltarea mijloacelor de transport a împins familiile din clasele mijlocii, care se bucurau de o prosperitate moderată, în afara Londrei; educaţia primită în şcoli şi angajarea în fabrici subţiau rândurile fetelor harnice şi ascultătoare care ar fi rezistat la munca grea în subsolul acestor locuinţe; în sfârşit, lua fiinţă o nouă clasă mijlocie, din oameni mai puţin prosperi decât unchiul meu, slujbaşi de diverse tipuri, pentru care nu existau locuinţe. Niciuna dintre aceste clase nu era conştientă de sine, şi nici nu-şi găsea un loc legitim în sistemul Bladesover. Nimeni nu se îngrijea să-i vadă locuind în condiţii civilizate, şi frumoasele legi ale cererii şi ofertei domneau în voie. Aşa că oamenii erau nevoiţi să se restrângă. Proprietarii au ieşit nevătămaţi din punct de vedere financiar din eşecul acestei întreprinderi. Din ce în ce mai mult, casele au decăzut, încăpând pe mâinile unor meseriaşi căsătoriţi, ale văduvelor nevoiaşe sau ale bătrânilor servitori ce strânseseră ceva economii, şi care, răspunzători pentru chiria trimestrială, încercau să-şi câştige existenţa subînchiriind camere mobilate sau nemobilate.

Îmi amintesc de o biată bătrână cu părul cărunt, care avea aerul că fusese scoasă din lada de gunoi, şi care se uita după noi în timp ce ieşeam toţi trei pe uşa din faţă „să vedem Londra”, sub conducerea unchiului meu. Ea era aceea care închiriase întreaga casă şi îşi câştiga o existenţă precară subînchiriind-o la mai mulţi locatari, ea însăşi păstrându-şi o cămăruţă la mansardă şi una la subsol, în care stătea peste zi şi-şi gătea. Şi dacă s-ar fi întâmplat să nu poată „închiria” permanent, ar fi căzut în sărăcie deplină şi vreun alt sărman

aventurier bătrân şi sordid şi-ar fi încercat norocul în locul ei…

Este acea nesăbuită comunitate care oferă unor clase întregi, folositoare şi harnice, cinstite şi loiale, astfel de locuinţe sordide şi cu totul nepotrivite. Nu cred că societatea face o economie dând pe mâna proprietarilor hrăpăreţi cei câţiva bănuţi puşi deoparte de câteva femei bătrine lipsite de experienţă. Dacă cineva se îndoieşte că lucrurile stau astfel chiar şi în zilele noastre, n-are decât să petreacă o după-amiază căutând o locuinţă în oricare dintre regiunile Londrei amintite mai sus.

Dar unde ajunsesem cu povestirea? Unchiul meu, ziceam, hotărâse să-mi arate Londra, şi de îndată ce mătuşa mea şi-a pus pălăria, am ieşit toţi trei pentru a profita de ultimele ore ale zilei.

6

Unchiul meu a fost extrem de încântat să afle că nu mai văzusem încă niciodată Londra. A pus de îndată stăpânire pe metropolă.

— Londra, spuse el, îţi cere timp ca s-o înţelegi. E un oraş mare. Imens. Cel mai bogat oraş din lume, cel mai mare port, cel mai mare oraş industrial, Cetatea Imperială — centrul civilizaţiei, inima lumii întregi! Iată, colo, oamenii-sandviş! Sau uite la pălăria celui de al treilea! Un deliciu! Nu poţi vedea atâta mizerie în Wimblehurst, George! Şi mulţi dintre ei sunt oameni cu diplome de la Oxford. Decăzuţi din cauza băuturii! Da, e un oraş minunat, George — dar ce vârtej, un adevărat maelstrom! Te înalţă şi te prăbuşeşte.

Am păstrat o amintire foarte confuză a plimbării din după-amiaza aceea prin Londra. Unchiul meu ne-a dus într-o parte şi în alta, arătându-ne diferite locuri din Londra, vorbind când de una, când de alta, tot timpul urmând parcă o rută proprie. Uneori mergeam pe jos, alteori ne suiam pe platforma vreunui omnibuz mare, tras de cai şi

care ne zdruncina cumplit, într-o învălmăşeală agitată, şi la un moment dat ţin minte că am luat câte un ceai într-o cafenea populară. Îmi amintesc însă foarte clar de Park Lane; cerul era acoperit de nori, şi unchiul meu îmi arăta casa câte unui bogătaş, fără a-şi ascunde admiraţia.

Îmi amintesc de asemenea, că, din când în când, o vedeam pe mătuşa mea privindu-mă, să vadă ce impresie îmi făceau cele spuse de el.

— Ai fost vreodată îndrăgostit, George? mă întrebă deodată, pe deasupra unei brioşe cu stafide, în timp ce luam ceaiul.

— Am fost prea ocupat, mătuşă.

Mestecând o îmbucătură de brioşă, făcu un gest cu bucata ce-i rămăsese în mână, pentru a-mi arăta că mai are ceva de spus.

— Cum te-ai gândit să faci avere? Întrebă ea de îndată ce putu să vorbească din nou. Nu ne-ai spus nimic despre asta.

— Cu electricitatea, se amestecă unchiul meu, trăgându-şi răsuflarea după o sorbitură adâncă de ceai.

— Dacă am să reuşesc vreodată să fac, am zis eu. În ceea ce mă priveşte, cred că m-aş mulţumi cu ceva mai puţin, nu vreau neapărat să fac avere.

— Noi suntem pe punctul să facem — aşa brusc, mă informă ea. Cel puţin aşa susţine dumnealui, bătrânul! Făcu un semn cu capul spre unchiul meu. Nu vrea să-mi spună când — aşa încât nu pot să mă pregătesc. Dar e pe punctul să vină. O să mergem cu trăsura noastră şi o să avem o grădină — ca a unui episcop.

Îşi termină brioşa şi îşi scutură firimiturile de pe degete.

— Grozav mă bucur că o să am grădină, urmă ea. Are să fie o grădină mare, mare de tot, cu trandafiri şi fel de fel de flori. O să aibă şi fântâni arteziene. Şi iarbă de pampas. Şi sera…

— Ai s-o ai negreşit, declară unchiul meu, care se înroşise puţin.

— Şi cai suri la trăsură, George. Ce bine e să te gândeşti la astea când te cuprinde tristeţea! Şi dineuri în restaurante, cât mai des cu putinţă. Şi teatre — în fotolii de orchestră. Şi bani, bani cu nemiluita.

— Poţi să glumeşti, zise unchiul meu şi mai mormăi ceva neinteligibil.

— Ca şi cum un bătrân porc de mare ca el ar putea vreodată să facă bani, zise mătuşa Susan întorcându-şi ochii spre el, într-o bruscă mişcare de tandreţe. Nu va face altceva decât să le bălmăjească pe toate.

— Ai să vezi că am să reuşesc, zise unchiul meu, pun rămăşag! Zzzz! şi bătu cu o monedă de un şiling pe masa de marmură.

— Bine, dar să nu uiţi atunci să-mi cumperi o pereche nouă de mănuşi, măcar atât. Degetul ăsta e numai găuri, nici nu mai am ce cârpi. Priveşte, cârnat ce eşti. Şi îi vâri degetul mănuşii sub nas, făcând o mutră înfuriată şi comică în acelaşi timp.

Unchiul meu zâmbise de ieşirea ei, dar mai târziu, pe când ne întorceam amândoi spre farmacie — prăvăliile clasei de jos fac vânzări bune în timpul serii, aşa încât sunt deschise până târziu —, reveni asupra subiectului, explicându-mi pe un ton domol:

— Mătuşă-ta e puţin cam nerăbdătoare, George. Mă ia peste picior. E şi firesc… O femeie nu înţelege cât timp îţi trebuie ca să-ţi faci o situaţie. Nu… În anumite privinţe, îmi fac, cu încetul, o situaţie. Iată, de pildă… apartamentul nostru, Şi-apoi, am trei ajutoare. Zzzz. E o situaţie care, judecată după criteriul venitului imediat, nu pare cea mai bună care mi se cuvine, dar din punct de vedere strategic — asta-mi trebuie. Este exact ceea ce doresc. Am planurile mele, Mă pregătesc să dau atacul.

— Ce planuri ai? am întrebat.

— Ei bine, George, cred că acum vei avea pe ce să te bizui. Nu fac nimic în pripă. Întorc ideea pe

toate părţile, şi nu vorbesc fără noimă. Este vorba de… dar nu! Nu cred că pot să-ţi spun. Şi totuşi, de ce nu?

Se ridică şi închise uşa prăvăliei.

— N-am spus încă nimănui, remarcă el, aşezându-se din nou. Ştiu că am o datorie faţă de tine.

Se roşi uşor la faţă şi se aplecă pe deasupra măsuţei spre mine.

— Fii atent! şopti el.

Mi-am încordat atenţia.

— „Tono-Bungay”, rosti unchiul meu, foarte încet şi desluşit.

Crezusem că-mi cere să ascult vreun sunet îndepărtat şi straniu.

— Nu aud nimic, îmi scăpă fără voie, văzându-i expresia de aşteptare.

— Încearcă din nou, zise el zâmbind, şi repetă: „TonoBungay”.

— Oh, de *asta* e vorba!

— Ei? zise el.

— Dar de fapt, ce este?

— Ah! făcu unchiul meu, înveselindu-se şi luminându-se la faţă. Ce este? Asta ai găsit să întrebi? Mai bine întreabă-mă ce nu va fi? Îmi dădu un ghiont puternic în coaste. George, exclamă apoi, George, uită-te bine în jur! Vei mai auzi de locul acesta!

Mai mult n-am putut scoate de la el.

Aceasta, cred, a fost prima dată când cuvintele Tono-Bungay au fost auzite pe pământ — afară doar dacă unchiul meu nu le rostise, ceea ce e foarte probabil, în monologurile din odaia sa. Fără îndoială că vorbele sale nu mi-au părut atunci să marcheze nicio epocă, şi dacă mi-ar fi spus cineva că acest cuvânt era „Sesam deschide-te” în faţa căruia avea să se prăbuşească zidul ce ne ascundea, în seara aceea, mândriile şi plăcerile Londrei, aş fi râs din toată inima.

— Să vorbim acum şi despre afaceri, am spus după un răstimp cu o sforţare penibilă; şi am început discuţia despre îndatoririle lui de tutore.

Unchiul meu a suspinat şi s-a lăsat pe spate.

— Aş vrea să te pot face să înţelegi lucrurile la fel de limpede ca şi mine, zise el. Totuşi… Dă-i drumul! Spune ce ai de spus.

7

După ce m-am despărţit de unchiul meu în seara aceea, m-a cuprins un simţământ de profundă deprimare. Unchiul şi mătuşa mi se păreau că duc o existenţă mizeră, într-o lume murdară. Am folosit cam mult acest cuvânt, dar mi se pare că e cel mai potrivit. Păreau să se mişte într-o mulţime nesfârşită de oameni murdari, în haine jerpelite, înghesuiţi în case sărăcăcioase, grăbindu-se care încotro pe trotuare care aveau întotdeauna un strat subţire de clisă lunecoasă, sub un cer cenuşiu care nu le arăta nicio licărire de speranţă — nimic, decât o viaţă sordidă până la sfârşit. Ştiam acum limpede că micile economii ale mamei mele fuseseră înghiţite şi că singura mea perspectivă era de a fi mai devreme sau mai târziu înghiţit, de acest murdar ocean al Londrei. Londra visurilor mele, care trebuia să fie o scăpare din amorţeala Wimblehurstului, dispăruse. Aveam în faţă imaginea unchiului meu arătându-mi cu degetul casele din Park Lane şi lăsând în acelaşi timp să i se vadă manşeta zdrenţuită a cămăşii. O auzeam pe mătuşa mea zicând: „Atunci, am să am o trăsură. Aşa spune bătrânul”.

Sentimentele pe care le nutream faţă de unchiul meu erau extrem de contradictorii. Îmi părea tare rău nu numai pentru mătuşa Susan, ci şi pentru el — căci nu aveam nicio îndoială că aşa cum trăiau atunci, vor continua să trăiască până la sfârşitul vieţii — şi în acelaşi timp eram furios din cauza vanităţii şi a prostiei lui fără margini, care îmi

răpiseră orice şansă de a putea studia ceea ce aş fi dorit, şi o condamnaseră pe mătuşa Susan la o existenţă cenuşie, în acele încăperi cenuşii. Când am ajuns înapoi în Wimblehurst, nu m-am putut abţine să nu-i scriu o scrisoare copilăros de sarcastică şi de o sinceră amărăciune. Nu mi-a răspuns niciodată. Pe urmă, cu convingere că era singura cale de scăpare pentru mine, m-am pus pe învăţătură cu mai multă ambiţie şi hotărâre ca oricând. După câtva timp i-am scris în termeni mai moderaţi, iar unchiul meu mi-a trimis un răspuns evaziv. Apoi am căutat să-l îndepărtez din minte şi mi-am continuat munca.

Da, acea primă incursiune în Londra, sub cerul umed, deprimant şi îngheţat al lui ianuarie, a avut asupra mea un efect imens. A fost pentru mine o dezamăgire epocală. Crezusem despre Londra că este un oraş mare, liber, ospitalier şi plin de aventură, şi găsisem o îngrămădeală neîngrijită, grosolană şi neprimitoare.

Nu-mi dădusem seama câtuşi de puţin ce fiinţe omeneşti pot trăi în dosul acelor faţade cenuşii, câtă slăbiciune se poate ascunde în spatele acelor obloane închise. Este eroarea obişnuită a tinereţii de a supraestima personalitatea locurilor. Nu-mi închipuiam că murdăria, descurajarea, lipsa de confort a Londrei se pot datora pur şi simplu faptului că Londra era un oraş uriaş, nechibzuit şi bătrân, prea slab şi stupid pentru a se putea menţine curat şi a privi cu faţa curajoasă spre lume. Nu! Sufeream de acel soi de iluzie care ardea pe rug vrăjitoarele în secolul al XVII-lea. Atribuiam dezordinii acestui oraş intenţii sinistre şi grandioase.

Iar gesturile şi făgăduielile unchiului meu mă umpleau de îndoială şi de un fel de teamă. Mi se părea o biată făptură pierdută, prea lipsit de minte pentru a tăcea din gură, într-o lume vastă, condamnată fără apel. Eram plin de milă şi de un fel de duioşie pentru mătuşa Susan, silită să

urmeze soarta lui schimbătoare, înşelată de promisiunile lui grandilocvente…

Viaţa îmi rezerva încă multe surprize. Dar, în acel an întreg cât am mai stat la Wimblehurst, m-am luptat cu teroarea pe care mi-o lăsase în suflet aspectul întunecat al Londrei.

Cartea a doua
ÎŞI FACE APARIŢIA TONO-BUNGAY

I
Cum am devenit student la Londra, şi cum am apucat pe un drum greşit

1

M-am stabilit la Londra, după cum vă voi povesti când aveam aproape douăzeci şi doi de ani. De acum înainte, Wimblehurst se va micşora în perspectivă, rămânând doar un mic loc îndepărtat, Bladesover nu va mai fi decât mica pată trandafirie a faţadei printre colinele îndepărtate din Kent; scena se lărgeşte, plină şi în acelaşi timp nemărginită, însufleţită de o mişcare vastă şi fără noimă. Nu-mi amintesc de acest al doilea contact cu Londra cum îmi amintesc de cel dintâi, şi nici de primele impresii, decât doar de vremea aceea de octombrie, cu un soare blând de chihlimbar, o lumină chihlimbarie căzând pe faţadele cenuşii ale caselor, nu mai ştiu unde. Asta, şi senzaţia unei imense linişti…

Aş putea să umplu o carte, cred, cu o relatare mai mult sau mai puţin imaginară a felului cum am început să cunosc Londra, cum a îmbrăcat în mintea mea mai întâi un aspect şi apoi altul. Cu fiecare zi se adăugau alte impresii, se precizau şi se puneau în legătură între ele, se amestecau intim cu altele care nu erau decât accidentale, pur personale, şi astfel m-am trezit cu o anumită impresie cuprinzătoare despre Londra, o impresie

complexă, pe alocuri de o imprecizie fără leac, dar formând un tot care începuse cu prima mea vizită şi continuă să se formeze şi să se îmbogăţească mereu.

Londra!

La început, fără îndoială, a fost un haos de străzi, de oameni şi clădiri, şi un du-te-vino neînţeles. Nu-mi amintesc să fi făcut vreodată un efort ca să înţeleg acest haosf sau să-l cercetez cu vreo altă intenţie decât o anumită curiozitate sau spirit de aventură. Şi totuşi, cu timpul, am elaborat un fel de teorie a Londrei; ca şi cum aş fi desluşit liniile unei structuri ordonate, din care s-a dezvoltat oraşul, şi aş fi descifrat un proces care e ceva mai mult decât o învălmăşeală de întâmplări ocazionale, deşi s-ar putea să nu fie decât un proces morbid.

Spuneam la începutul primei cărţi că socotesc Bladesover drept o cheie pentru înţelegerea întregii Anglii. Şi, firește, o cheie pentru înţelegerea structurii Londrei. În Anglia nu s-a produs nicio revoluţie, nicio răsturnare sau modificare deliberată a opiniilor, din zilele adevăratei nobilimi, din 1688 sau cam de pe atunci, din zilele când Bladesover a fost construit; au existat schimbări, forţe care au dispărut şi alte forţe care le-au luat locul, dacă vreţi; dar atunci au fost ferm stabilite liniile generale ale sistemului englez de astăzi. Şi în timp ce hoinăream încoace şi încolo prin Londra, în anumite regiuni, îmi sărea mereu în ochi: iată Bladesover House, şi asta corespunde cu Bladesover House. Adevărata nobilime poate că a dispărut; într-adevăr, cred că a dispărut în mare parte; poate că au fost înlocuiţi de negustorii bogaţi, de financiarii aventurieri sau mai ştiu eu de cine — asta nu are importanţă; forma continuă să rămână aceea de la Bladesover.

Ceea ce îmi aminteşte cel mai mult de Bladesover şi de Eastry sunt toate acele regiuni din jurul parcurilor din West End, de pildă, adevărate

parcuri de domeniu, fiecare mai mult sau mai puţin legat de un palat sau de un grup de reşedinţe. De asemenea şoselele şi drumurile lăturalnice din Mayfair şi din jurul lui St. James, deşi datând dintr-o epocă mai târzie, păstrează acelaşi spirit şi aceeaşi concepţie arhitectonică întocmai ca drumurile şi curţile din Bladesover; regăseam până şi aceleaşi mirosuri, acelaşi spaţiu, aceeaşi întindere strălucind de curăţenie, şi, întotdeauna, întâlneam pe acolo aceiaşi zei olimpici şi, mai ales, cei mai autentici valeţi, majordomi şi lachei. Erau momente când mi se părea că întrezăresc prin regiunile acelea chiar panelurile albe şi cretonul din odaia mamei mele.

Aş putea să trasez chiar pe o hartă ceea ce s-ar putea numi regiunea Caselor Mari; ea se întinde spre sud-est până în Belgravia, devenind difuză şi sporadică spre vest, găsindu-şi ultima înflorire sistematică în jurul lui Regent Park. Palatul Ducelui de Devonshire din Piccadilly, în toată urâţenia sa insolentă, îmi place în mod deosebit, căci reprezintă chintesenţa a ceea ce vă spuneam; Apsley House ar putea ilustra de minune teoria mea, Park Lane îşi are palatele sale atât de tipice, pe care le regăsesc şi în lungul lui Green Park şi St. James. Într-o zi, am avut pur şi simplu senzaţia că pun degetul pe adevăr, când în timp ce mă aflam în Cromwell Road, privind la Muzeul de Istorie Naturală, am exclamat: „Pe legea mea! Dar asta nu-i decât o copie uriaşă a micii colecţii de vitrine cu păsări şi animale împăiate de pe scara din Bladesover; iar mai departe, corespunzând porţelanurilor şi bibelourilor din Bladesover, este Muzeul de Artă; şi dincolo, în micile observatoare de pe Exhibition Road, nu este decât vechiul telescop gregorian al lui Sir Cuthbert pe care l-am găsit în cămară şi l-am asamblat”. Şi pătrunzând în Muzeul de Artă sub această impresie, am ajuns într-adevăr într-o mică sală de lectură şi am găsit,

aşa cum presupuneam, cărţi vechi cu coperţi cafenii!

A fost o adevărată mostră de anatomie socială comparată pe care am făcut-o în ziua aceea; toate muzeele şi bibliotecile presărate prin Londra, între Piccadilly şi West Kensington, ca şi tot sistemul de muzee şi biblioteci din întreaga lume, au luat naştere din comoditatea rafinată a unor gentilomi cu gust. Ale lor au fost primele biblioteci, primele temple ale culturii; iar când scotoceam ca un şoarece în salonul din Bladesover, nu eram, cred, decât ultimul reprezentant umil al unor oameni de litere iluştri ca Swift. Astăzi, însă, toate aceste atribute ale Caselor Mari s-au detaşat şi au căpătat o stranie viaţă proprie, independentă.

Şi până astăzi încă, cea mai bună explicaţie nu numai a Londrei, dar a întregii Anglii, o găsesc tocmai în această idee, a unor părţi desprinse din sistemul Bladesover al secolului al şaptesprezecelea, a unor elemente proliferate care au debordat din vechile domenii. Anglia este ţara unei mari nobilimi rurale, care din timpul Renaşterii a crescut şi s-a dezvoltat peste măsură în mod inconştient. Prăvăliile potrivite pentru o clientelă provenită din Bladesover se găseau la începutul venirii mele în Londra, tot în Regent Street şi Bond Street, — în zilele acelea nu fuseseră atinse decât foarte puţin de mâna profanatoare a americanilor — şi în Piccadiily. Casa doctorului din satul sau orăşelul de la ţară o găseam multiplicată de la un capăt la celălalt al lui Harley Street, dar altminteri fără nicio diferenţă; cât despre notarul de familie, îl descopeream în sute de exemplare mai departe spre est, în casele abandonate ale unei generaţii anterioare de nobili; iar jos în Westminster, în dosul unor faţade clasice, birourile publice îşi găsiseră adăpost în încăperi imense, după modelul celor din Bladesover, cu vedere spre St. James’s Park. Iar Parlamentul, această casă a lorzilor şi gentlemenilor, care a fost

cuprins de groază acum o sută de ani când negustorii şi berarii au năvălit în el, se înalţă pe terasele sale, dominând parcă întregul sistem.

Şi cu cât duceam mai departe comparaţia între aceste locuri şi modelul meu Bladesover-Eastry, cu atât îmi devenea mai evident că echilibrul nu mai era acelaşi, şi cu atât mai evidentă apărea prezenţa unor forţe noi, mari, puternice, forţe oarbe care se dezvoltau şi invadau. Dacă punctele terminus ale căii ferate din nordul Londrei fuseseră ţinute la fel de departe ca gara din Wimblehurst de Eastry, oprindu-se chiar la marginea dinspre sud a domeniului, compania de cale ferată de Sud-Est îşi înfipsese între Somerset House şi Whitehall, chiar de-a curmezişul fluviului, capul uriaş şi stupid de fier ruginit al gării Charing Cross, care s-a prăbuşit în 1905. Partea de sud nu are niciun domeniu care s-o protejeze. Coşurile fabricilor fumegă chiar peste Westminster, cu aerul că nu le pasă dacă nu au permisiunea; de fapt, întreaga Londră industrială, acea Londră de la răsărit de Temple Bar şi uriaşa întindere murdară a portului Londrei, mi se pare de o mărime disproporţionată, lăbărţată în mod morbid, fără vreun plan sau intenţie, întunecată şi sinistră faţă de limpedea şi curata securitate socială din West End. Şi mereu spre sud de centrul Londrei, spre sud-est, sud-vest, şi apoi departe spre vest, nord-vest, peste tot în jurul colinelor de nord, se văd astfel de excrescenţe disproporţionate, străzi nesfârşite cu case jalnice şi fabrici urâte, familii sărăcăcioase, prăvălii de mâna a doua — în sfârşit tot felul de oameni care nu se ştie ce caută acolo şi care, potrivit unei expresii cândva la modă, „nu există”. Tot acest spectacol mi-a sugerat de multe ori şi îmi sugerează încă şi astăzi imaginea unui proces neorganizat asemenea unei tumori, a unui proces care sparge carcasa şi scoate în afară excrescenţe, cum ar fi Croydon, mizerabil cu tot confortul său, sau West Ham, cu sărăcia-i tragică. Mă întreb şi astăzi dacă aceste

excrescenţe îşi vor găsi vreodată o structură, dacă vor lua într-o zi formă, făurind ceva nou, sau acea imagine canceroasă constituie diagnosticul lor adevărat şi definitiv?…

În plus, pe lângă această hipertrofie, există şi emigranţii, elemente care n-au înţeles şi nu vor înţelege niciodată marea tradiţie; vârfuri de aşezări străine înfipte în însăşi inima acestei expansiuni engleze în plină frământare. Îmi amintesc că într-o zi, pe când rătăceam plin de curiozitate prin cartierele din est — probabil că era în primele zile de studenţie — am descoperit un întreg cartier străin, de o strălucire sărăcăcioasă, cu magazine purtând firme în ebraică, cu mărfuri neobişnuite, nefamiliare, şi o afluenţă de oameni cu ochii vii. Cu nasul coroiat, vorbind o limbă de neînţeles, printre prăvălii şi cărucioare. În curând, m-am obişnuit cu exotismul întortocheat, depravat, murdar şi plăcut în acelaşi timp din Soho. Găseam în acele străzi înţesate de lume un contrast fericit faţă de exteriorul cenuşiu şi mohorât din Brompton, unde locuiam şi îmi petreceam zi de zi viaţa. De fapt acolo, în Soho, am bănuit pentru prima dată existenţa acelui factor de permanentă înlocuire, atât de important în procesul de dezvoltare al societăţii engleze şi al celei americane.

Chiar şi în West End, în Mayfair şi cartierele de lângă Pall Mall, aşa cum avea să-mi reamintească în curând Ewart, faţa vechii demnităţi aristocratice era mai frumoasă decât substanţa ei — aici trăiau actori şi actriţe, cămătari şi evrei, aventurieri financiari îndrăzneţi — şi mă făcea să mă gândesc la manşeta jerpelită a unchiului meu arătând cu degetul câte o casă din Park Lane. Era a cutăruia care făcuse stocuri de borax, iar palatul acela aparţinea unui adevărat erou printre aventurierii moderni, acel Barmentrude, care fusese C.I.D., adică cumpărător ilicit de diamante. Un oraş de Bladesover-uri, capitala unui regat de Bladesover-

uri, toate zdruncinate şi multe dintre ele complet decăzute, ocupate de paraziţi şi înlocuite în mod insidios de elemente străine, nepăsătoare şi iresponsabile — totuşi această capitală conducea un imperiu pestriţ, operă a întâmplării, care se întinde pe un sfert din acest pământ complicat. De aici decurgeau legi complexe, necesităţi sociale şi mai complexe, idei nesăţioase şi frământate. Aşa era făcută lumea în care venisem, în care trebuia într-un fel să am încredere şi la care trebuia să-mi adaptez problemele, ispitele, sforţările, instinctul patriotic, toate instinctele mele morale, toate poftele fizice, visurile şi vanitatea mea.

Londra! Venisem aici tânăr şi fără niciun sfătuitor, cam înfumurat, cu mintea şi cu ochii deschişi într-un mod primejdios, şi în plus cu ceva — care cred că este darul comun al tinerilor plini de imaginaţie, o spun fără să roşesc — cu ceva nobil în mine, mai nobil decât lumea şi căutând răspunsuri nobile. Nu doream numai să trăiesc sau numai să trăiesc fericit ori în bună stare; doream să fiu folositor şi să realizez ceva — cu oarecare noblеţe. Asta aveam în mine. Şi cred că o au jumătate din tinerii de pe lume.

2

Venisem la Londra ca student. Obţinusem bursa Vincent Bradley a Societăţii de Farmacie, dar am renunţat la ea după ce activitatea mea la Departamentul de Ştiinţă şi Artă în domeniul matematicii, fizicii şi chimiei îmi adusese una din bursele mai mici ale Comitetului Tehnic al Şcolilor Tehnice Unite din South Kesington. Era vorba de o bursă pentru mecanică şi metalurgie; şi am ezitat între cele două. Vincent Bradley îmi oferea 70 de lire sterline pe an şi cel mai bun plasament iniţial pe care îl putea căpăta un chimist farmacist; cea de la South Kesington valora cam 22 de şilingi pe săptămână, iar perspectivele pe care le deschidea

erau destul de vagi. Dar îmi permitea să desfăşor o muncă mult mai ştiinţifică decât în primul caz, şi resimţeam încă acea imensă sete intelectuală ce caracterizează adolescenţa oamenilor ca mine. În plus, părea să făgăduiască o carieră de inginer, despre care credeam — şi cred şi astăzi — că îmi era sortită. Nesiguranţa în legătură cu viitoarea carieră îmi apărea drept un risc demn de interes. Am început să lucrez cu ardoare, fără să mă îndoiesc că hărnicia aprigă şi neîncetată care mă călăuzise în Wimblehurst va continua şi în noile circumstanţe.

Numai că, încă de la început, n-a fost aşa…

Când privesc acum înapoi spre zilele petrecute la Wimblehurst, mă surprinde cantitatea mare de energie pe care am cheltuit-o cu studiul asiduu şi istovitor, cu autodisciplina obositoare menţinută în tot timpul uceniciei mele. În multe privinţe, consider că vremea aceea a fost perioada cea mai onorabilă din viaţa mea. Aş vrea să pot spune cu mâna pe inimă că scopurile care mă împingeau să muncesc atât de bine erau şi ele mari şi onorabile. Într-o oarecare măsură, da; era o curiozitate frumoasă şi sinceră, o dorinţă de a căpăta tăria şi puterea cunoaşterii ştiinţifice şi o pasiune pentru exerciţiul intelectual; dar nu cred că aceste forţe, singure, m-ar fi putut face să mă ţin de muncă cu străşnicia de atunci, dacă Wimblehurst n-ar fi fost atât de monoton, atât de mărginit şi cu ochii aţintiţi atât de mult asupra mea. De îndată ce m-am trezit în atmosfera Londrei, gustând din libertate, din senzaţia iresponsabilităţii şi din imboldul unor forţe cu totul noi, disciplina a căzut de pe mine ca o haină. Pentru un tânăr în situaţia mea, Wimblehurst nu oferea nicio ispită de care să merite să ţii seama; nimic nu prezenta atâta interes încât să ajung în conflict cu dorinţa mea de studiu; şi nu existau nici vicii — sau singurele vicii pe care le oferea erau atât de grosolane, încât îşi pierdeau orice farmec pentru imaginaţie: doar beţii

monotone, câte o legătură stângace, pe furiş, niciun fel de relaţii sociale cu care să-ţi poţi pierde timpul; pe de altă parte, o asemenea izolare slujea în mare măsură la formarea respectului pe care un student harnic putea să-l nutrească pentru sine. Oamenii te considerau o minte „luminată" şi îţi jucai rolul, iar micile tale realizări se socoteau în raport cu ignoranţa acelui loc agreabil. Treceai grăbit, preocupat, prin piaţa orăşelului, îţi făceai plimbarea în aer liber cu înfăţişarea dramatică a unui profesor de la Oxford care nu are mult timp de pierdut, lucrai târziu în miez de noapte la lumina lămpii, conştient că eşti văzut de rarii trecători, care te privesc cu un aer respectuos. Şi la sfârşitul anului apăreai în ziarul local cu recolta de diplome obţinute cu greutate. Eram, deci, pe vremea aceea, nu numai un student însufleţit de o râvnă sinceră, ci şi puţin cam înfumurat şi afectat. Că înfumurarea îmi stimula râvna, aveam să-mi dau seama mai târziu, la Londra. În plus, Wimblehurst nu-mi oferea, după cum am mai spus, nicio altă posibilitate de activitate.

Dar, toate acestea nu le ştiam când am venit la Londra; n-am observat cum schimbarea de atmosferă a început dintr-o dată să-mi deformeze şi să-mi împrăştie forţele. În primul rând, am devenit parcă invizibil. Dacă leneveam o zi, nimeni în afară de colegii mei (de care fireşte, nu-mi păsa) nu remarca. Nimeni nu observa dacă lucrez la lumina lămpii în miez de noapte; nimeni nu mă arăta cu degetul când treceam strada, ca pe un uimitor fenomen intelectual. În al doilea rând, mi-am pierdut importanţa. La Wimblehurst simţeam că reprezint Ştiinţa; nimeni de acolo nu părea să stăpânească atâtea cunoştinţe, şi încă într-o asemenea măsură. La Londra mergeam ignorat în mijlocul unei imensităţi, şi era limpede că pe lângă colegii mei veniţi din centrul ţării şi din nord, eram prea puţin dotat şi insuficient pregătit. Cu mari eforturi puteam, eventual, să ocup doar o

poziţie secundară printre ei. Şi, în sfârşit, în al treilea rând, mă distrăgeau nenumărate lucruri noi, interesante; Londra a pus stăpânire pe mine, iar Ştiinţa, care fusese universul meu, s-a restrâns la dimensiunile micilor formule plicticoase îngrămădite în cărţi. Am venit la Londra pe la sfârşitul lui septembrie, şi Londra mi s-a părut foarte diferită de întinderea aceea nesfârşită de case cenuşii şi înnegrite de fum din primele mele impresii. Am coborât în gara Victoria, şi nu la cea din Cannon Street, şi întreaga mea activitate se învârtea în jurul lui Exhibition Road. Oraşul strălucea, ca un chihlimbar palid, cenuşiu-albăstrui, spaţios şi minunat, sub cerul limpede de toamnă, cu clădiri imense şi frumoase, cu perspective largi, cu grădini, cu muzee înalte şi întortocheate, cu copaci bătrâni, palate îndepărtate şi lacuri artificiale. Mi-am găsit locuinţă lângă West Brompton, într-o casă ce se înălţa într-o piaţetă.

Astfel mi s-a înfăţişat Londra pentru a doua oară, făcându-mă să uit cu totul pentru câtva timp faţa cenuşie, spălată de burniţă a oraşului aşa cum îl văzusem prima dată. M-am instalat şi am început să frecventez cursurile şi laboratorul; la început am continuat să muncesc din greu, şi abia cu încetul a început să mi se trezească curiozitatea, tot mai puternică, de a afla mai multe despre această imensă provincie urbană, dorinţa de a găsi ceva mai presus decât mecanica de care mă ocupam, o altă îndeletnicire decât învăţătura. O dată cu aceasta, creştea senzaţia de singurătate, dorinţa de aventură şi de legături cu oamenii. Uneori seara, în loc să transcriu notiţele de la cursuri, mă pomeneam cu ochii aţintiţi asupra unei hărţi a Londrei — iar duminicile făceam adevărate explorări, mergând cu omnibuzul spre est şi vest, spre nord şi sud, mărind şi lărgind astfel senzaţia acelei uriaşe întinderi înţesate de oameni, cu care

nu aveam nicio legătură, despre care nu ştiam nimic…

Aveam credinţa că acel loc nesfârşit era plin de posibilităţi nemărginite, uneori extraordinare, de înţelesuri ascunse dar grandioase.

N-aş putea spune însă că resimţisem numai impresia unor spaţii vaste, a unor mulţimi imense şi a unor ocazii multiple; mi se dezvăluiau şi senzaţii intime, smulse din unghere aproape uitate, învăluite şi întunecate, şi percepute acum extrem de viu. Chiar în apropiere, la marele muzeu de artă am dat pentru prima dată peste frumuseţea nudului, pe care îl considerasem până atunci un secret ruşinos, şi care aici era expus cu mândrie; am ajuns să-mi dau seama că frumuseţea nu este numai permisă, ci şi dezirabilă şi frecventă. Am sezisat de asemenea o mie de alte aspecte bogate ale vieţii, nebănuite până atunci. Într-o seară de o adevărată încântare, am luat loc în galeria cea mai de sus de la Albert Hall şi am ascultat pentru prima dată adevărata muzică — cred că era simfonia a IX-a a lui Beethoven…

Perceperea spaţiilor şi a lucrurilor mi-a fost întărită de o percepere tot mai rapidă a persoanelor. Un şuvoi constant de oameni se scurgea pe lângă mine, ochii lor se întâlneau cu ai mei, se încrucişau o clipă şi apoi treceau — iar eu doream din ce în ce mai mult să se oprească. Când mergeam spre est, către Piccadilly, femei care mi se păreau atunci, în naivitatea şi lipsa mea de experienţă, splendide şi ademenitoare, murmurau spre mine câte un cuvânt în timp ce treceau. Viaţa mi se dezvăluia în mii de aspecte. Până şi afişele îmi aţâţau straniu simţurile şi curiozitatea. Am cumpărat broşuri şi reviste pline de idei ciudate şi îndrăzneţe, care întreceau cu mult cele mai cutezătoare idei pe care le aveam; în parcuri auzeam oameni punând în discuţie însăşi existenţa lui Dumnezeu, tăgăduind drepturile de proprietate, dezbătând sute de subiecte la care în Wimblehurst

n-ar fi îndrăznit nimeni să se gândească. Şi după obişnuita zi noroasă, după dimineţile mohorâte, venea amurgul, şi deodată Londra se ilumina, se prefăcea într-o feerie de nestemate albe, galbene şi roşii de lumină; valuri de lumină aurie se revărsau peste tot, iar colţurile umbrite păreau şi mai misterioase. Nu mai existau oameni meschini şi jerpeliţi — ci o imensă şi misterioasă mişcare a unor fiinţe inexplicabile…

De fiecare dată descopeream alte aspecte ciudate. Într-o sâmbătă seara, târziu, m-am pomenit în mijlocul unei mari mulţimi care se mişca încet, între magazinele luminate şi chioşcurile cu lămpi aprinse din Harrow Road. Am intrat în vorbă cu două fete cu priviri îndrăzneţe, le-am cumpărat ciocolată, am făcut cunoştinţă cu tatăl, cu mama şi câţiva fraţi şi surori mai mici, am intrat cu toţii veseli într-o cârciumă, tratându-ne unii pe alţii cu băuturi, şi i-am lăsat spre dimineaţă la uşa locuinţei lor, pentru a nu-i mai vedea niciodată. Iar altădată am fost acostat la sfârşitul unei întruniri a Armatei Salvării, într-unul din parcuri, de un tânăr cu pălărie de mătase, care vorbea cu zel şi seriozitate, combătând scepticismul, şi care m-a invitat acasă într-o familie cumsecade şi veselă de fraţi, surori şi prieteni; acolo mi-am petrecut seara cântând imnuri la armonium (ceea ce mi-a reamintit de Chatham pe care aproape că-l uitasem) şi regretând că toate surorile acelea erau vădit logodite…

Apoi, pe colina cea mai îndepărtată a acestui oraş nemărginit, l-am regăsit pe Ewart.

3

Cât de bine îmi amintesc de prima dimineaţă, o dimineaţă luminoasă de duminică, pe la începutul lui octombrie, când am dat peste Ewart! Pe vechiul meu coleg de şcoală l-am găsit în pat, într-o odaie

deasupra unei prăvălii de ulei dintr-o stradă dosnică de la poalele lui Highgate Hill. Proprietăreasa, o femeie tânără, drăguţă, dar tare murdară, cu ochii căprui şi blânzi, mi-a spus că pot să urc — ceea ce am şi făcut. Odaia era mare, destul de sărăcăcioasă, dar de o sărăcie respectabilă, şi plină de tot felul de obiecte interesante. Am văzut nişte pereţi de culoare brună — erau tapetaţi cu hârtie brună — un raft lung cât ţinea un perete al odăii, cu figurine de gips prăfuite şi o statuetă ieftină în formă de cal, o masă cu nu ştiu ce obiect de ceară cenuşie, acoperit în parte cu o pânză şi nişte desene împrăştiate. Într-un colţ se afla o sobă de gaz şi nişte vase smălţuite care fuseseră folosite la gătit cu o seară înainte. Linoleumul de pe podea era acoperit cu un fel de praf alb. La început nu l-am văzut pe Ewart, ci numai un paravan de pânză la un capăt al odăii de unde se auzeau strigăte de „Intră!”; apoi i-am zărit părul negru şi creţ, foarte zbârlit, iar imediat după aceea un ochi căprui deschis şi nasu-i borcănat se iviră la înălţimea de vreo trei picioare de la podea.

— Iată-l pe bătrânul Ponderevo! zise el. Şi zi aşa, cine se scoală devreme, departe ajunge! Pe legea mea, dar frig mai e în dimineaţa asta! Vino încoace şi stai pe pat!

M-am apropiat, i-am strâns mâna şi ne-am privit unul pe altul.

Era aşezat pe un pat de lemn, peste a cărui pătură sărăcăcioasă mai pusese paltonul şi o pereche de pantaloni cadrilaţi, cam vechi dar încă în bună stare; purta o pijama de un roz şi un verde aprins. Gâtul părea mai lung şi mai subţire decât fusese chiar şi în zilele noastre de şcoală, şi buza superioară îi era împodobită cu o mustăcioară neagră şi creaţă. Restul înfăţişării sale rumene şi butucănoase, părul zbârlit şi silueta slăbănoagă şi păroasă nu se schimbaseră — după câte mi se părea mie — de loc.

— Pe legea mea, zise el, ai devenit un tip cât se poate de arătos, Ponderevo! Ce părere ai despre mine?

— Arăţi foarte bine. Ce faci aici?

— Artă, fiule — sculptură! Şi, printre picături… Păru să ezite: am şi o meserie. Vrei să-mi dai pipa, şi ustensilele de fumat de colo? Aşa! Nu ştii să faci cafea, nu? Ei bine, încearcă. Trage jos paravanul ăsta — nu — împătureşte-l în sus şi o să intrăm astfel în cealaltă odaie. Am să rămân totuşi în pat. Vrei să aprinzi soba cu gaz? Da. Vezi să nu pocnească prea tare când îl aprinzi — nu pot să suport zgomotul în dimineaţa asta. Nu fumezi?… Zău, tare mă bucur că te văd din nou, Ponderevo. Spune-mi ce faci şi cum te descurci.

După ce, conform indicaţiilor lui, am reuşit să profit de ospitalitatea-i modestă, m-am aşezat din nou lângă pat, zâmbindu-i; iar el rămânea culcat confortabil cu mâinile sub cap, fumând şi privindu-mă:

— Cum îţi pare primăvara vieţii, Ponderevo? Pe legea mea, trebuie să fie aproape şase ani de când nu ne-am văzut! Ne-au crescut mustăţile. Am pus şi ceva grăsime pe noi, nu? Şi tu…?

Am simţit că, la urma urmei, nu era rău să trag şi eu o pipă, şi după ce am aprins-o, i-am schiţat într-o lumină favorabilă cariera mea.

— Ştiinţă! Şi ai muncit atât de mult! Şi în vremea asta, eu mă învârteam printre cioplitori şi tăietori în piatră, încercând să fac sculptură. Am impresia însă că sculptura… Ştii, am început cu pictura, Ponderevo, dar mi-am dat seama că eram daltonist, şi încă destul de accentuat, aşa că m-am oprit. M-am frământat şi m-am gândit — mai ales m-am gândit. Mă ocup trei zile pe săptămână de artă, iar restul timpului — am un fel de meserie care îmi permite să câştig ceva. Şi nu suntem încă decât la început, nişte tineri care abia pornim în viaţă. Îţi aminteşti de vremurile de altădată de la Goudhurst, de insula noastră pe care era casa de

păpuşi, de Retragerea celor Zece Mii, de tânărul Holmes şi de iepuri, nu-i aşa? E ciudat cât de demult s-au întâmplat toate astea, şi totuşi suntem încă tineri. Ţii minte cum vorbeam despre ce vrem să devenim, şi vorbeam şi despre dragoste! Presupun că acum ştii totul despre asta, nu, Ponderevo?

M-am înroşit, şi am ezitat dacă să spun sau nu vreo minciună vagă.

— Nu, am mărturisit până la urmă, puţin cam ruşinat de adevăr. Dar tu? Ştii, eu am fost prea ocupat.

— Păi, tocmai încep — de fapt, nu ştiu mai multe decât atunci. Vezi că…

Trase câtva timp din pipă, privind ţintă la modelul de ipsos al unei mâini, care atârna pe perete.

— Adevărul este, Ponderevo, că viaţa începe să-mi pară un drum extraordinar, plin de ciudăţenii; sunt unele lucruri care te trag într-o parte, şi altele care te trag în alta. Dorinţa… Problema aceasta a sexului. E ca un fel de plasă. Nu are sfârşit, nu există nicio ieşire, şi nu are niciun sens. Sunt clipe când femeia pune stăpânire pe mine, când mintea îmi este ca un tavan pictat de la Hampton Court, unde trupul se arată în toată mândria lui. De ce?… Şi apoi alteori, când trebuie să mă întâlnesc cu o femeie, mă copleşeşte, mă terorizează o plictiseală chinuitoare — fug, mă ascund, fac orice ca să scap. Poate că tu ai reuşit să găseşti o explicaţie ştiinţifică; spune, ce amestec au natura şi universul în această problemă?

— Cred că e felul ei de a asigura continuitatea speciei.

— Dar nu reuşeşte. Tocmai asta-i! Nu, nu reuşeşte. Eu am cedat plăcerii — colo, la poalele colinei. Spre Euston Road. Şi a fost groaznic de urât şi josnic, şi am regretat că am făcut-o. Cât despre continuitatea speciei — Doamne!… Şi de ce-l face natura pe om atât de îngrozitor de slab în

faţa băuturii? Nu văd niciun sens în asta. Se ridică de pe pernă, pentru a da mai multă greutate întrebării. Şi de ce a sădit în mine o dorinţă violentă de a face sculptură şi, în acelaşi timp, o dorinţă tot atât de violentă de a lăsa baltă un lucru imediat după ce îl încep, ei?… Hai să mai bem puţină cafea. Îţi spun, sunt tot atâtea lucruri care mă zăpăcesc, Ponderevo. Mă deprimă. Aşa că — stau mai mult în pat.

Un timp, păru că vrea să mă scutească de problemele care-l preocupau. Stătea cu bărbia aproape de genunchi, trăgând din pipă, şi deodată vorbi:

— Asta vreau să-ţi spun, când afirm că viaţa mi se pare extraordinară şi plină de ciudăţenii. Nu-mi văd rostul, şi nici sensul venirii mele pe acest pământ. Şi nu înţeleg nimic din lumea exterioară. Dar tu, ce înţelegi?

— Londra, am început eu, este… atât de enormă!

— Aşa e! Şi nu foloseşte la nimic. Vezi, de pildă, oameni care ţin băcănii — de ce dracu, Ponderevo, ţin ei băcănii? Şi o fac cu grijă, cu îndârjire, cu meschinărie. Vezi alţi oameni care se agită şi fac lucrurile cele mai neobişnuite — sunt poliţişti, de exemplu, sau spărgători. Şi îndeplinesc aceste treburi cu gravitate, cu seriozitate. Eu… cum să-ţi spun? — nu pot să fac aşa. Există oare vreun sens în toate acestea?

— Trebuie să fie un sens, am afirmat. Suntem tineri…

— Suntem tineri — da. Dar trebuie să ne punem întrebări. Băcanul este băcan pentru că, presupun, îl atrage îndeletnicirea asta. Simte, probabil, un fel de chemare… Dar partea proastă este că nu înţeleg care e chemarea mea. Tu înţelegi?

— Ce? Chemarea ta?

— Ba nu, pe-a ta.

— Nici eu, încă. Aş vrea să fac ceva deosebit în lume… ceva… însemnat, înainte de a muri. Am

diferite idei în legătură cu munca mea ştiinţifică… Nu ştiu…

— Da, zise el dus pe gânduri. Şi eu am o idee despre sculptură — dar cum o voi realiza şi de ce, asta nu mai ştiu. Îşi strânse genunchii cu mâinile câtva timp. Asta-i ceea ce mă frământă, Ponderevo, lipsa unui ţel.

Şi deodată se însufleţi.

— Dacă te uiţi în dulapul de colo, zise el, o să găseşti o pâinişoară veche şi respectabilă pe o farfurie, şi un cuţit; pe undeva trebuie să fie şi un castronaş cu unt. Dă-mi-le să prepar micul dejun, şi apoi, dacă nu te supără să asişti la toaleta mea, am să mă scol. Pe urmă zic să facem o plimbare şi să vorbim mai amănunţit despre problemele vieţii. Şi despre artă şi literatură, şi despre toate câte ne-or mai trece prin gând… Da, da, acela e castronaşul. Un gândac de bucătărie în el? Zvârle-l afară — blestematul…

Şi astfel, nota pe care a imprimat-o Ewart conversaţiei noastre în primele cinci minute, s-a menţinut, după câte îmi amintesc acum, în tot cursul dimineţii aceleia…

Pentru mine a fost o discuţie memorabilă, pentru că mi-a deschis orizonturi de gândire cu totul noi. Îmi văzusem până atunci doar de muncă şi mă dezobişnuisem de felul de a fi al lui Ewart, slobod la gură, plin de gesturi mari. Era pesimist în ziua aceea şi sceptic până în măduva oaselor. M-a făcut să simt limpede ceea ce nu simţisem niciodată mai înainte — caracterul de aventură al vieţii, mai ales al vieţii în stadiul în care ne aflam noi, şi de asemenea absenţa unor obiective precise, a oricăror scopuri în vieţile care se desfăşurau în jurul nostru. Şi tot el m-a făcut să simt cât de dispus eram să accept explicaţii banale. Aşa cum îmi închipuisem întotdeauna că pe undeva, în aranjamentele sociale, exista fără îndoială un diriguitor care să intervină dacă cineva mergea prea departe, tot astfel avusesem întotdeauna un fel

de credinţă intimă că în Anglia se aflau oameni care înţelegeau încotro ne îndreptam cu toţii, ca naţiune. Ei bine, credinţa aceasta se prăbuşi în prăpastia îndoielii şi dispăru. Ewart contură, în linii precise şi sigure, imensa absurditate şi lipsă de scop a Londrei, pe care începusem să le simt şi eu în mod nedesluşit. Ne-am pomenit în cele din urmă întorcându-ne prin cimitirul Highgate şi Waterlow Park — şi Ewart continua să vorbească.

— Uită-te colo, zise el, oprindu-se şi arătând cu degetul spre marea vale a Londrei, care se întindea până hăt-departe. E un adevărat ocean — şi noi înotăm în el. Şi până la urmă ne ducem la fund, şi apoi suntem ridicaţi la suprafaţă — şi aruncaţi pe ţărm, aici. Întinse braţul spre pantele lungi din jurul nostru, morminte şi pietre funerare în lungi perspective, în şiruri nesfârşite. Suntem tineri, Ponderevo, dar mai curând sau mai târziu amintirea noastră va eşua pe una din aceste plaje, pe vreo plajă ca aceasta. George Ponderevo, F.R.S. [162] Sidney Ewart, R.I.P.[163] Priveşte câte şiruri sunt!

Se opri.

— Vezi mâna aceea? Vreau să spun, mâna aceea care arată în sus, de pe vârful obeliscului bont. Da. Ei bine, asta fac eu ca să-mi câştig existenţa — când nu gândesc, sau nu beau, sau nu hoinăresc, sau nu fac dragoste, sau nu pretind că încerc să fiu un sculptor, fără să am banii sau cumpătarea morală pentru a-mi putea lua un model. Înţelegi? Fac inimile acestea cuprinse de flăcări, şi îngerii aceia păzitori, duşi pe gânduri şi cu ramura de măslin a păcii. Le fac al dracului de bine şi al dracului de ieftin! Sunt o victimă care munceşte din greu, Ponderevo…

În orice caz, cam aşa a decurs conversaţia. Am discutat o mulţime de lucruri în ziua aceea, am ajuns la teologie, filosofie; şi am întrezărit pentru prima dată socialismul. Era ca şi cum, de când mă despărţisem de el, fusesem scufundat în tăcere.

Când a venit vorba despre socialism, dispoziţia lui Ewart s-a preschimbat deodată intr-un fel de energie.

— La urma urmei, toată această situaţie blestemată, haotică trebuie să se schimbe. Dacă ai putea să-i faci pe oameni să acţioneze laolaltă…

A fost o discuţie interesantă, care ne-a purtat prin tot universul. N-a fost numai reconfortant pentru mine, ci o adevărată plăcere. Chiar şi astăzi încă, felurite idei mă duc înapoi, ca spre o sursă, la Waterlow Park şi la prietenul meu Ewart pe care-l regăsisem. În faţa noastră, spre miazăzi, se desfăşurau până hăt departe pante lungi acoperite cu grădini şi pietre funerare albe, apoi întinderea nesfârşită a Londrei, şi pe undeva în această imagine văd un zid roşu, scorojit şi bătut de soare, un câmp de margarete din care se înălţa ici-colo câte o tulpină de floarea soarelui, şi un morman de frunze uscate, roşii ca sângele. În ziua aceea am avut senzaţia că-mi ridicasem deodată capul dintr-un morman de lucruri mărunte, imediate, şi că privisem viaţa în întregul ei… Dar am dat cu totul peste cap transcrierea notiţelor, cărora le rezervasem a doua jumătate a zilei.

După aceea, Ewart şi cu mine ne-am întâlnit de multe ori, şi am stat mult de vorbă; numai că în următoarele întrevederi, monologul lui a fost întrerupt şi de participarea mea la discuţii. Mă tulburase atât de mult, încât stăteam treaz nopţi întregi gândindu-mă la el, iar dimineaţa, în timp ce mă duceam la colegiu, discutam cu el şi-i răspundeam în gând. De felul meu sunt un om de acţiune, şi numai în treacăt privesc în jur cu un ochi critic; afirmaţia lui, argumentată filosofic, că viaţa e o imensă confuzie, se potrivea cu indolenţa lui naturală, dar a trezit în firea mea, mai iritabilă şi mai energică, protestele cele mai vii.

— Totul este atât de lipsit de sens, am susţinut eu, pentru că oamenii sunt slabi şi pentru că ne aflăm în declinul unei epoci. Dar tu eşti socialist.

Ei bine, să realizăm socialismul! Iată un scop. Să-i consacrăm forţele noastre.

Ewart mi-a dat primele noţiuni despre socialism; în puţină vreme, am devenit un socialist entuziast, pe când el nu făcea decât să reziste pasiv la expunerea mea practică a teoriilor tot de la el învăţate.

— Trebuie să ne înscriem într-o organizaţie, spuneam. Ar trebui să facem ceva… Să mergem şi să vorbim pe la colţurile străzilor. Oamenii sunt neştiutori.

Vă puteţi imagina cum arătam eu, un tânăr destul de prost îmbrăcat, plin de gravitate, stând în picioare, în camera lui sărăcăcioasă şi făcând aceste afirmaţii, poate chiar gesticulând, iar Ewart, cu faţa mânjită de argilă, îmbrăcat cred într-o cămaşă şi pantaloni de flanelă, cu pipa în gură, ghemuit filosofic la o masă, modelând un bulgăre de lut care nu ajungea niciodată să prindă formă.

— Mă întreb de ce oamenii nu vor, mormăia el…

Abia cu greu am ajuns să înţeleg adevărata poziţie a lui Ewart, să-mi dau seama cât de deliberată şi totală era detaşarea lui de condamnarea morală şi de responsabilităţile, care jucau totuşi un rol atât de mare în vorbele sale. Era prin excelenţă un estet; ştia să descopere ce e frumos şi interesant în nenumărate aspecte ale lucrurilor pe care eu le consideram urâte sau cel puţin fără nicio valoare; iar faţă de impulsul meu spre autoamăgire, spre o autodevoţiune susţinută şi consistentă, oricât de confuză, detaşată şi lipsită de ţel ar fi fost în vremea aceea, avea într-adevăr un fel de admiraţie, lipsită însă de orice simpatie. Ca mulţi dintre oamenii cărora le place să vorbească mult şi să spună lucruri ciudate, era rezervat în sinea lui, şi de-a lungul relaţiilor noastre i-am descoperit câteva trăsături care m-au şocat. Primul şoc a fost când mi-am dat seama că era perfect hotărât să nu facă nimic spre a schimba relele din

lume, pe care le înfăţişa cu atâta uşurinţă şi îndemânare. A doua a coincis cu brusca apariţie a unei persoane numite Milly — numele de familie i l-am uitat — pe care am găsit-o într-o seară în odaia lui, având pe ea drept îmbrăcăminte doar un şal albastru — restul hainelor era în dosul paravanului — fumând ţigarete şi turnând dintr-o sticlă de vin ieftin dar cu pretenţii, care-i plăcea lui Ewart, numit „Alb de Canare".

— Noroc! spuse Ewart, când mă văzu intrând. Ea e Milly, cred că ştii. Mi-a fost model — *este* un adevărat model… (Fii calm, Ponderevo!) Bei vin?

Milly era o femeiuşcă de vreo treizeci de ani, cu o fire placidă, faţa lată, destul de drăguţă, cu accent stricat şi un păr blond strălucitor care-i cădea valuri pe umeri, abundent şi plin de farmec; şi ori de câte ori vorbea Ewart, îi zâmbea. Ewart încerca tot timpul să-i fixeze pe hârtie părul şi începea statuete de argilă reprezentând-o pe Milly, pe care nu le termina niciodată. Acum ştiu că Milly era o femeie de stradă, pe care Ewart o culesese întâmplător şi care se îndrăgostise de el, dar lipsa mea de experienţă de pe vremea aceea era prea mare ca să-mi fi putut da seama de acest lucru, iar Ewart nu mi-a oferit nicio explicaţie. Venea la Ewart, acesta se ducea la ea acasă, petreceau împreună câte o duminică la ţară, şi sunt încredinţat că ea îşi suporta partea de cheltuieli. Ba mai mult, bănuiesc că Ewart lua chiar bani de la ea. Ciudat mai era bunul meu prieten! În general relaţiile lor erau atât de deosebite de concepţiile mele despre onoare, atât de deosebite de felul cum îmi închipuiam că ar putea proceda un prieten al meu, încât aproape că nici nu vedeam ce se petrece sub nasul meu. Dar acum îmi dau seama şi cred că îl şi înţeleg…

Înainte de a pătrunde pe deplin felul împrăştiat în care înţelegea Ewart să-şi trăiască viaţa, am încercat, spuneam —pe măsură ce ideile largi şi constructive ale socialismului puneau stăpânire pe

mine — să-l determin să acţioneze într-o formă concretă, ca socialist.

— Ar trebui să ne alăturăm altor socialişti, spuneam eu. Doar au realizat ceva.

— Să mergem mai întâi şi să vedem câţiva.

După câteva eforturi, am descoperit sediul Societăţii Fabiene, undeva într-o pivniţă din Clement's Inn; am stat mai întâi de vorbă cu un secretar cam descurajat, care şedea crăcănat în faţa focului din cămin şi care ne-a pus întrebări severe, părând să se îndoiască profund de integritatea intenţiilor noastre. Ne-a sfătuit să luăm parte la următoarea întrunire deschisă de la Clifford's Inn şi ne-a dat indicaţiile necesare. Ne-am dus amândoi acolo — ni s-a citit un articol dezlânat şi zgomotos despre trusturi, şi pe urmă a urmat una dintre cele mai neconcludente discuţii pe care vi le puteţi imagina. Trei sferturi dintre vorbitori păreau să se afle sub o obsesie glumeaţă, care îmbrăca forma unei prefăcute îngâmfări. Era un fel de glumă de familie, dar nouă, ca străini, nu ne-a plăcut de loc… În timp ce ieşeam prin străduţa îngustă care duce de la Clifford's Inn la Ştrand, Ewart l-a oprit pe un omuleţ zbârcit cu ochelari, cu o uriaşă pălărie de fetru şi o cravată mare, portocalie.

— Câţi membri sunt în Societatea voastră Fabiană? întrebă el.

Omuleţul păru să ia un aer defensiv.

— Vreo şapte sute, zise el; poate opt.

— Toţi sunt ca… cei de aici?

Omuleţul lăsă să-i scape un râs nervos, plin de satisfacţie.

— Păi, cred că aceştia constituie o mostră, zise el.

Omuleţul dispăru şi noi ieşirăm spre Ştrand. Ewart întinse braţul într-un gest ciudat şi elocvent, care cuprindea faţadele înalte ale băncilor, ale birourilor unde se încheiau afaceri, ceasurile şi turnurile care se înălţau deasupra tribunalelor,

reclamele, semnalele luminoase, într-o singură imensitate socială, într-un sistem capitalist gigantic şi de neînvins.

— Socialiştii ăştia n-au simţul proporţiilor, zise el. Ce poţi aştepta de la ei?

4

Ewart mă incita mereu la alte discuţii, fiind fără îndoială factorul principal al noii mele atitudini de neputinţă vădită de a mai învăţa. Teoria socială, în forma ei iniţială, de socialism democratic, a pus stăpânire din ce în ce mai mult pe mintea mea. Discutam în laborator cu colegul meu de bancă, până când ne-am certat şi n-am mai vorbit cu el. Şi, de asemenea, m-am îndrăgostit.

Fermentul sexual se furişase în fiinţa mea ca un flux lent, de-a lungul tuturor zilelor petrecute la Wimblehurst, dar stimulentul Londrei a fost ca vântul ce venea dinspre ocean, ridicând valuri înalte. Ewart îşi adusese şi el contribuţia. Din ce în ce mai acut şi mai insistent, înclinaţia mea spre frumuseţe, în formă şi în sunet, dorinţa de aventură, ca şi tendinţa de apropiere de oameni, s-au concentrat în acest aspect central şi important al vieţii individuale. Trebuia să-mi găsesc perechea.

Am început prin a mă îndrăgosti de fetele care treceau pe lângă mine pe stradă, de femeile aşezate în faţa mea în tren, de colegele de la universitate, de doamnele care treceau în trăsuri, de femeile acelea care dădeau târcoale pe la colţurile străzilor, de chelneriţele cu mâini îngrijite din cârciumi şi cafenele, şi chiar şi de fetele sau femeile din tablouri. În rarele ocazii când mă duceam la teatru, mă cuprindea o anume exaltare, şi găseam că actriţele şi chiar spectatoarele din jurul meu erau misterioase, atrăgătoare, creaturi interesante şi dezirabile. Aveam din ce în ce mai puternic senzaţia că printre aceste mulţimi de necunoscute care treceau şi-mi aruncau priviri, se afla pe

undeva şi una care-mi era sortită. Şi în ciuda tuturor forţelor antagoniste din lume, ceva în străfundul fiinţei mele striga: „Opreşte-te! Priveşte-o pe asta! Gândeşte-te! Oare nu este ea? Doar ăsta-i lucrul cel mai însemnat — mai însemnat decât orice altceva. Opreşte-te! De ce treci în grabă? Ar putea să fie fiinţa predestinată — mai presus de toate celelalte".

Este ciudat că nu pot să-mi amintesc când am văzut-o prima dată pe Marion, care a devenit soţia mea — fiinţa pe care aveam s-o fac nenorocită, care avea să mă facă nenorocit, transformând posibilitatea frumoasă a iubirii din adolescenţa mea într-un conflict personal. Am remarcat-o din şuvoiul nenumăratelor figuri interesante şi atrăgătoare care se mişcau în lumea mea, răspunzând privirilor mele, trecând pe lângă mine într-un fel de aşteptare atentă. O întâlneam pe la Muzeul de Artă, care se afla în drumul meu spre Brompton Road, sau o vedeam aşezată, citind după cât mi se părea, într-una din sălile de la Education Library. De fapt, aşa cum aveam să aflu mai târziu, nu citea niciodată. Obişnuia să vină acolo ca să mănânce o chiflă în linişte. Era pe atunci o fată cu mişcări graţioase, foarte simplu îmbrăcată, cu părul castaniu închis, legat după câte îmi amintesc, la ceafă într-un coc, care lăsa să se vadă forma plină de gingăşie a capului şi se armoniza cu linia dulce a urechilor mici şi cu cea a obrajilor, cu grava seninătate a gurii şi a frunţii.

Se distingea imediat printre celelalte fete, care se îmbrăcau mai bogat decât ea, în culori mai vii, cu pălării la modă si tot felul de fleacuri şi podoabe. Întotdeauna mi-au displăcut rochiile foşnitoare, îmbinările ţipătoare de culori şi formele căutate, prea dichisite ale îmbrăcăminţii feminine. Rochia ei simplă şi neagră îi sublinia formele…

Îmi amintesc cum m-a izbit într-o după-amiază farmecul ei unic, cel puţin pentru mine. Lucrasem toată ziua şi plecasem în cele din urmă din

laborator, venind la Muzeul de Artă să-mi destind mintea printre tablouri. Am dat pe neaşteptate peste ea într-un colţ al galeriei Sheepshanks, copiind cu atenţie ceva de pe o pânză atârnată mai sus. Veneam tocmai din galeria unde se aflau copiile după sculpturile antice, mintea îmi era toată plină de noul simţ al liniilor, iar ea stătea acolo cu faţa îndreptată în sus, cu trupul înclinat puţin înainte din şolduri — nespus de graţioasă şi de gingaşă.

După aceea, ştiu că am căutat s-o mai văd, simţeam o emoţie stranie în prezenţa ei şi am început să-mi imaginez tot felul de lucruri despre ea. Nu mă mai gândeam la femeie în general. Mă gândeam la ea.

O întâmplare ne-a apropiat. Mă aflam într-o luni dimineaţă în autobuzul care ducea de la gara Victoria spre vest — îmi petrecusem duminica la Wimblehurst, ca răspuns la un gest unic de ospitalitate din partea domnului Mantell. Singurul pasager, în afară de mine, era ea. Şi când a sosit momentul să-şi plătească biletul, am văzut-o dintr-o dată speriată, fâstîcită, căutându-şi peste tot portofelul — şi-l uitase acasă.

Din fericire, aveam ceva bani la mine.

Mă privi cu ochii ei căprui, speriaţi şi tulburaţi; acceptă să-i plătesc conductorului, cu o oarecare rigiditate care părea să ţină de timiditate, şi apoi când se ridică să plece, îmi mulţumi cu o vădită notă de afectare.

— Îţi mulţumesc foarte mult, rosti cu o voce moale şi plăcută. Şi apoi adăugă cu mai puţină graţie: Teribil de drăguţ din partea dumitale.

Îmi închipui că i-am răspuns ceva, din politeţe. Dar în momentul acela nu eram dispus să fiu critic — prezenţa ei mă copleşea. Şi-a întins braţul când a trecut pe lângă mine, lăsând ca privirea să mi se desfete cu graţia zveltă a trupului ei. Vorbele pe care ni le-am spus nu păreau să aibă prea multă

importanţă. M-am gândit o clipă să cobor o dată cu ea — dar n-am făcut-o.

Întâlnirea aceea, trebuie să spun, m-a tulburat nespus de mult. Am stat treaz toată noaptea, retrăind-o şi întrebându-mă care va fi faza următoare a relaţiilor noastre. A urmat, firește, restituirea celor doi penny pe care îi plătisem pentru bilet. Eram în Science Library, căutând ceva în *Encyclopaedia Britannica;* a apărut lângă mine şi a aşezat pe pagina deschisă un plic subţire, vizibil pregătit din vreme, a cărui umflătură lăsa să se ghicească monedele dinăuntru.

— A fost atât de amabil din partea dumitale, în ziua aceea… Nu ştiu ce m-aş fi făcut, domnule…

Mi-am spus numele.

— Am impresia, am urmat apoi, că şi dumneata eşti studentă.

— Nu chiar studentă. Eu…

— Ei bine, în orice caz, ştiam că vii foarte des pe aici. Eu sunt student la Şcolile Tehnice Unite.

Am început să-i dau amănunte despre mine şi să-i pun şi ei întrebări, şi astfel am purtat o conversaţie care avea un aer de intimitate, întrucât, din respect pentru cititorii de acolo, eram nevoiţi să vorbim în şoaptă. N-am nicio îndoială că am vorbit lucruri cât se poate de banale. De fapt, bănuiesc că toate conversaţiile noastre de la început au fost extrem de banale. Ne-am întâlnit de mai multe ori, pe jumătate întâmplător, pe jumătate dat fiindcă o pândeam cu stângăcie. Din punct de vedere intelectual nu ne potriveam. Niciodată nu ne-am înţeles în această privinţă. Conversaţia ei, o ştiu foarte bine, era superficială, pretenţioasă, evazivă. Dar chiar şi astăzi n-aş putea spune că era vulgară. După cum îmi dau seama, era dornică să se prezinte într-o lumină mai bună, sau să ascundă adevărata ei stare socială, dorea să fie luată drept studentă la şcoala de artă şi îi era puţin ruşine că nu era. Venea la muzeu „să copieze anumite lucruri”, şi aceasta, din câte am inţeles, avea

legătură cu modul în care îşi câştiga existenţa, lucru pe care eu nu trebuia să-l aflu. I-am povestit multe despre mine, zicându-mi în vanitatea mea că aş putea astfel să-i atrag atenţia, dar am aflat mai târziu că m-a socotit un „încrezut”. Am discutat despre cărţi, dar în această privinţă era foarte rezervată, vorbind cu mult mai multă uşurinţă despre tablouri. Îi „plăceau” tablourile. Cred că încă de la început am ştiut, fără ca asta să mă supere, că era o fiinţă banală, dar posesoare inconştientă a ceva ce corespundea instinctului meu celui mai intim: întrupa speranţa unei posibilităţi, stăpânea nepăsătoare o calitate fizică ce mă ameţise ca un vin tare. Simţeam că trebuie să mă agăţ de această legătură, oricât ar fi fost ea de plată. Ştiam că amănuntele exterioare, lipsite de importanţă, aveau să fie depăşite şi că vom ajunge la realitatea dragostei, care se afla în spatele lor.

În visele mele o vedeam eliberată parcă de ea însăşi, frumoasă, adorabilă, strălucitoare. Şi uneori, când eram împreună, se aşternea între noi tăcerea — pur şi simplu fiindcă nu aveam ce să vorbim — şi atunci ochii mei se desfătau privind-o, şi tăcerea părea să tragă cortina peste fiinţa ei superficială. Era, trebuie s-o mărturisesc, ceva straniu. Stranie îndeosebi, obsesia pe care o exersa asupra mea pielea ei uşor întunecată, catifelată, desăvârşita modelare a buzelor, forma frunţii, curba gingaşă a umerilor. S-ar putea ca altora să nu le fi părut frumoasă; — de ce? — sunt lucruri greu de explicat. Linia trupului, trăsăturile feţei nu erau perfecte, dar nu avea importanţă. Avea tenul cam stricat, dar nu cred că mi-ar fi păsat chiar de-ar fi avut o înfăţişare bolnăvicioasă. Aveam dorinţe extrem de limitate, şi extrem de dureroase. Doream cumplit să-i sărut buzele.

5

Era o problemă extrem de serioasă şi de-a dreptul imperioasă pentru mine. Nu-mi amintesc ca în această perioadă iniţială să mă fi gândit vreodată să dau înapoi. Ştiam că mă privea cu un ochi mult mai critic decât reuşeam eu s-o văd, că nu-i plăcea dezordinea mea studenţească, lipsa mea de cel mai elementar stil vestimentar.

— De ce porţi asemenea gulere? mă întrebă într-o zi şi mă trimise să-mi cumpăr gulere şi cravate.

Îmi aduc aminte că m-a invitat puţin cam brusc să iau ceaiul acasă la ea în duminica următoare, şi să fac cunoştinţă cu tatăl, cu mama ei şi cu o mătuşă, şi că m-am îndoit dacă hainele mele cele bune, cu care mă achitasem onorabil până atunci, vor crea asupra rudelor impresia pe care o dorea ea. Am amânat întâlnirea până duminica viitoare, pentru a mă putea prezenta cât mai bine. Mi-am făcut o redingotă, am cumpărat o pălărie de mătase, şi am fost răsplătit cu prima privire de admiraţie pe care Marion mi-a acordat-o vreodată. Mă întreb câţi reprezentanţi ai sexului nostru sunt atât de absurzi. După cum vedeţi, renunţam la toate părerile mele, la toate convenţiile — şi încă fără să mi se ceară. Uitam cu totul de mine. Dar mă simţeam ruşinat. Niciodată n-am suflat vreo vorbă lui Ewart — sau vreunei alte fiinţe — despre cele ce se petreceau.

Tatăl, mama şi mătuşa mi-au făcut impresia unor oameni grozav de morocănoşi, iar locuinţa ei din Walham Green se distingea îndeosebi prin covoarele, perdelele şi feţele de masă în negru şi galben şi prin cărţile vechi, cu totul neinteresante, în cea mai mare parte cu coperţi de pe care se şterseseră de mult incrustaţiile aurite. Ferestrele erau ferite de priviri indiscrete datorită unor perdele de dantelă ieftină, şi un „vas artistic” se afla pe o masă octogonală cam lipsită de stabilitate. Câteva desene înrămate făcute de Marion la Şcoala de Artă, purtând notele oficiale de la South Kensington, împodobeau odaia, în care

se mai găsea şi un pian negru cu auriu, având pe el o carte de imnuri religioase. Pe toate poliţele se aflau oglinzi drapate, iar deasupra dulapului din sufragerie, unde ne-am aşezat să luăm ceaiul, trona portretul tatălui ei, dezgustător de fidel, conform manierei unor astfel de picturi. N-am văzut însă la niciunul dintre părinţi măcar o urmă din frumuseţea ei; deşi era vizibilă străduinţa fetei de a le semăna.

Aveau o anume prefecătorie, care îmi amintea de cele trei cucoane de la ceaiul din odaia mamei, dar nu dispuneau de o cunoaştere socială atât de solidă şi nici nu pozau atât de bine. Am mai remarcat că tot timpul aveau un ochi asupra lui Marion. Doriseră să-mi mulţumească, ziceau ei, pentru amabilitatea mea faţă de fiica lor cu prilejul încurcăturii din autobuz, demonstrându-mi astfel că invitaţia nu avea nimic neobişnuit. Pozau în oameni simpli şi onorabili, cam ostili faţă de agitaţia şi îmbulzeala Londrei, preferind un loc retras şi lipsit de pretenţii.

Când Marion a scos faţa de masă din sertarul bufetului pentru a servi ceaiul, un carton pe care scria „CAMERĂ DE ÎNCHIRIAT” a căzut pe podea. L-am ridicat şi i l-am întins, înainte de a-mi da seama, după felul cum se roşise, că n-ar fi trebuit să-l văd; că probabil fusese scos din fereastră în cinstea venirii mele.

Tatăl ei a spus la un moment dat ceva vag despre anumite angajamente de afaceri, şi abia mult mai târziu am aflat că era funcţionar supranumerar la uzina de gaz din Walham Green; altminteri, părea să fie foarte folositor acasă. Era un bărbat înalt, molâu, cam gras, cu ochii căprui lipsiţi de inteligenţă, măriţi de lentilele ochelarilor; purta o redingotă prost croită, şi guler de carton, şi mi-a arătat, ca pe o comoară de nepreţuit, o biblie mare pe care o împodobise singur cu reproduceri de picturi. De asemenea, îngrijea grădiniţa din

dosul casei, şi avea o mică seră în care cultiva roşii.

— Ar fi fost mai bine dacă aveam încălzire, zise el. Aş fi realizat lucruri grozave. Dar cred că pe lumea aceasta nu poţi să ai tot ce-ţi doreşti.

Atât el cât şi mama lui Marion o tratau cu o deferenţă care mi s-a părut lucrul cel mai natural din lume. Acasă, purtarea ei se schimbase; devenise mai autoritară, mai atentă, timiditatea îi dispăruse. M-am gândit că îşi impusese punctul de vedere, drapase oglinda, cumpărase pianul de ocazie şi îşi dresase părinţii. Mama ei părea să fi fost o femeie frumoasă; avea şi acum trăsături regulate şi părul ca al lui Marion — numai că lipsit de strălucire — dar era slabă şi copleşită de griji. Mătuşa, domnişoara Ramboat, era o fiinţă deşirată, nefiresc de sfioasă, semănând foarte mult cu fratele ei, şi nu-mi amintesc nimic din cele spuse de ea cu acest prilej.

Atmosfera a fost la început încordată — Marion era teribil de nervoasă şi toţi ceilalţi păreau să se poarte într-un fel inexplicabil de nefiresc, până când, făcând un efort, am devenit vorbăreţ, provocând o oarecare destindere şi animaţie. Am povestit despre şcolile unde am învăţat, despre locurile pe unde am trăit, despre Wimblehurst şi despre zilele uceniciei mele.

— Se face mult caz de ştiinţă în zilele noastre, reflectă domnul Ramboat; dar, mă întreb uneori, la ce bun?

Eram prea tânăr şi neexperimentat, aşa că m-am lăsat târât în ceea ce el numea „o mică discuţie”, dar Marion a întrerupt-o înainte ca glasurile noastre să se ridice peste măsură.

— Cred, zise ea, că sunt multe de spus de ambele părţi.

Îmi amintesc că mama lui Marion m-a întrebat cărei confesiuni aparţin, şi că eu i-am dat un răspuns evaziv. După ceai s-a făcut muzică şi am cântat imnuri. La început am spus că nu cred să am

voce, dar obiecţia a fost socotită neînsemnată, aşa că am găsit compensaţie în bucuria de a sta lângă Marion, aproape de valul de păr care-i cădea pe umeri. Am surprins-o pe mama ei, care era aşezată în fotoliul de păr de cal, privindu-ne înduioşată. Am ieşit împreună cu Marion să facem o plimbare spre Putney Bridge, şi apoi, când ne-am întors, am luat cina formată din şuncă rece şi plăcintă, după care domnul Ramboat şi cu mine ne-am aprins câte o ţigară. În timpul plimbării, îmi amintesc că Marion mi-a mărturisit rostul schiţelor şi al copiilor pe care le făcea în muzeu. O verişoară de-a ei, căreia îi spunea Smithie, montase o afacere originală, confecţionând un fel de rochii de casă pe care le numea persane, un veşmânt simplu cu o platcă bogat brodată, iar Marion se ducea pe la ea şi o ajuta la lucru când era multă treabă. În perioadele când nu aveau de lucru, Marion desena modele noi de plătci; descoperea prin muzeu cine ştie ce desen potrivit, îl copia, şi apoi se ducea acasă şi îl fixa pe materialul de rochii.

— Nu câştig prea mult, dar e ceva interesant, şi când sunt multe comenzi lucrăm toată ziua. Fireşte, lucrătoarele sunt groaznic de vulgare, dar nu vorbim prea mult cu ele. Ajunge că Smithie vorbeşte cât zece.

Înţelegeam foarte bine că lucrătoarele erau groaznic de vulgare.

Nu-mi amintesc ca hotărârea mea neclintită de a face din Marion soţia mea să fi fost cât de cât zdruncinată de menajul din Walham Green şi de calitatea acestor oameni, şi nici de lumina pe care o aruncau asupra ei. Nu-mi plăcea niciunul dintre ei. Dar îi consideram ca o parte a acestei afaceri. De fapt, cred că Marion se ridica mult deasupra lor, prin contrast; era vădită ascendenţa ei asupra lor, ca şi superioritatea de care era conştientă.

Îmi consacram din ce în ce mai mult timp acestei pasiuni, care pusese cu totul stăpânire pe mine. Mă gândeam mereu cum să-i fiu pe plac, să

săvârşesc acte de devoţiune, s-o invit la masă, să-i ofer cadouri somptuoase, atracţii pe gustul ei. Dacă uneori era vădit lipsită de inteligenţă, dacă ignoranţa ei îmi părea în afara oricărei îndoieli, îmi spuneam că instinctele ei simple valorau mai mult decât toată educaţia şi inteligenţa din lume. Şi chiar până astăzi, cred că nu m-am înşelat cu totul în privinţa ei. Avea, recunosc şi acum, ceva gingaş în ea, ceva simplu şi elevat, care licărea din ignoranţa, vulgaritatea şi mărginirea ei, ca limba din gura unui şarpe…

Într-o seară am avut îngăduinţa să mă întâlnesc cu ea şi s-o conduc acasă de la o petrecere care avusese loc la Institutul Birkbeck. Ne-am întors cu metroul şi am călătorit cu clasa întâi — fiindcă nu exista o clasă superioară, unde să fi putut s-o invit. Eram singuri în vagon, şi pentru prima oară am îndrăznit s-o cuprind cu braţul.

— Nu trebuie să faci asta, a spus încet.

— Te iubesc, am şoptit deodată, cu inima bătându-mi nebuneşte; am tras-o spre mine, am atras toată frumuseţea ei spre mine şi i-am sărutat buzele reci, care nu s-au împotrivit.

— Mă iubeşti? a întrebat, smucindu-se de lângă mine. Nu! Apoi, în timp ce vagonul intra într-o staţie: Să nu spui nimănui… Nu ştiu… N-ar fi trebuit să faci aşa ceva…

Pe urmă au mai intrat doi oameni în vagon şi au pus capăt pentru un timp declaraţiilor mele.

Când am fost din nou singuri, mergând pe jos spre Battersea, a adoptat o atitudine jignită. M-am despărţit de ea fără să-i obţin iertarea, teribil de deprimat.

Când ne-am întâlnit din nou, mi-a spus că nu mai trebuie să fac „asta” niciodată.

Să-i sărut buzele fusese, în visurile mele, satisfacţia supremă. Dar de fapt, n-a fost decât începutul altor dorinţi. I-am spus că singura mea ambiţie era să mă căsătoresc cu ea.

— Dar, a început Marion, n-ai o situaţie… La ce bun să vorbim despre asta?

Am privit spre ea:

— Am de gând să-mi fac o situaţie.

— Nu poţi, a răspuns categoric. Vor mai trebui să treacă ani…

— Dar te iubesc, am stăruit.

Mă aflam la o lungime de braţ de buzele dulci pe care le sărutasem, la o lungime de braţ de frumuseţea neînsufleţită pe care doream s-o însufleţesc, şi vedeam deschizându-se între noi o prăpastie de ani, trudă, aşteptare, dezamăgiri şi o imensă nesiguranţă.

— Te iubesc, am repetat. Tu nu mă iubeşti de loc?

M-a privit în faţă, cu ochii gravi şi reci.

— Nu ştiu. Îmi placi, desigur… Trebuie să fim rezonabili.

Îmi amintesc şi acum de senzaţia de dezamăgire pe care am încercat-o la răspunsul ei inflexibil. Ar fi trebuit să-mi dau seama de pe atunci că ardoarea mea nu găsea răspuns în fiinţa ei. Dar cum puteam? Mă lăsasem să ajung s-o doresc, imaginaţia mea o împodobea cu posibilităţi infinite. O doream cu orice preţ, în mod stupid şi instinctiv.

— Bine, am reluat, dar dragostea…

— Trebuie să fim rezonabili, a sunat la fel răspunsul ei; îmi place să fiu cu tine. Nu putem rămâne mereu aşa?

6

Ei bine, acum începeţi să înţelegeţi eşecul meu. Mi-am găsit destule scuze. Munceam din ce în ce mai lipsit de entuziasm, mă comportam sub orice critică, şi frecventam tot mai rar cursurile; eram depăşit în muncă de ceilalţi colegi. Rezervele de energie morală de care mai dispuneam se canalizau

acum spre a o servi mai mult pe Marion decât ştiinţa.

Decădeam îngrozitor, mă îndepărtam şi mă sustrăgeam tot mai mult de la învăţătură; ceilalţi studenţi, mai cu seamă aceia din nord, palizi, mărginiţi şi înverşunaţi, preocupaţi numai să tocească, cu care mă întrecusem altădată, au ajuns în cele din urmă, de la o rivalitate ascuţită, să mă privească cu dispreţ. Chiar şi o fată mi-a luat-o înainte. Şi am ajuns, până la urmă, să-mi fac un punct de onoare din a demonstra prin atitudinea mea de nepăsare faţă de toate regulamentele, că în realitate nici măcar nu încercam să mai concurez…

Într-o zi, m-am pomenit astfel în Kensington Gardens, reflectând cu o uimire nespusă la întrevederea pe care tocmai o avusesem cu secretarul universităţii, întrevedere în care dădusem dovadă mai mult de spirit decât de bun simţ. Ceea ce mă surprindea mai ales era îndepărtarea mea totală de toate idealurile combative de a studia cu înverşunare, cu care venisem de la Wimblehurst. Mă dovedisem a fi, după cum spunea secretarul, „un neisprăvit”. Eşecul meu la examenele scrise nu fusese egalat decât de insuficienţa muncii mele practice.

— Te întreb, stăruise secretarul, ce se va întâmpla cu dumneata dacă vei pierde bursa?

Era fără îndoială o întrebare care trebuia să mă pună pe gânduri. Ce se va întâmpla cu mine?

Era limpede că nu voi mai avea ce căuta în şcolile la care aspirasem cândva; părea, într-adevăr, că nu voi putea face nimic altceva pe lume, decât să fiu un preparator prost plătit în vreo şcoală de ştiinţă sau vreun liceu de provincie. Ştiam bine că într-o astfel de muncă, fără un titlu sau calificare, abia dacă puteai să-ţi câştigi existenţa, şi îţi rămânea şi prea puţin timp liber ca să faci vreun efort spre ceva mai bun. Dacă aş fi avut cel puţin cincizeci de lire, aş fi putut rămâne

la Londra să-mi iau licenţa în ştiinţe, sporindu-mi şansele! La gândul acesta, resentimentele mele împotriva unchiului meu îmi reveniră. La urma urmei, mai avea încă, sau ar fi trebuit să aibă, ceva din banii mei. De ce n-aş acţiona în virtutea drepturilor mele, amenințându-l că „voi lua măsuri”? Am meditat câtva timp la această idee, pe urmă am intrat la

Biblioteca de Ştiinţe şi i-am scris o scrisoare foarte lungă şi pe alocuri usturătoare.

Scrisoarea aceasta către unchiul meu a constituit un fel de punct culminant al eşecului meu. Urmările ei au fost considerabile şi au pus capăt definitiv studenţiei mele. Dar aceasta în capitolul următor.

Spun „eşecul meu”, şi totuşi sunt momente când mă îndoiesc dacă această perioadă a fost un eşec, şi adopt în apărarea mea, o atitudine critică faţă de cursurile istovitoare pe care nu le-am urmat, faţă de procesul enciclopedic al epuizării ştiinţifice de la care am scăpat. N-aş putea spune că mintea mea era inactivă, chiar dacă se hrănea cu o hrană interzisă. N-am învăţat ceea ce profesorii şi asistenţii mei hotărâseră că trebuie să învăţ, dar am învăţat alte multe lucruri. Mintea mea a învăţat să-şi ia singură avânt, din ce în ce mai mult.

La urma urmei, ceilalţi colegi care s-au situat pe primele locuri la examene şi au devenit preferaţii profesorilor, n-au făcut mare lucru în viaţă. Unii sunt şi acum profesori, alţii specialişti; dar niciunul dintre ei nu poate pretinde că a înfăptuit lucruri ca acelea pe care, urmându-mi propriul meu interes, le-am realizat eu. Căci am construit vase care zboară pe apă ca o săgeată — nimeni n-a visat vreodată la astfel de vase până când nu le-am construit eu; şi am surprins, în ascunzişurile neaşteptate ale naturii, trei secrete care constituie mai mult decât descoperiri tehnice. Am ajuns mai aproape de taina zborului decât oricare alt muritor. Aş fi putut oare să fac toate acestea, dacă aş fi

ascultat de profesorii cam mediocri de la colegiu, care-şi propuneau să-mi antreneze mintea? Dacă m-aş fi antrenat în cercetare — ce ridiculă contradicţie de termeni! — aş fi făcut oare mai mult decât să adaug câte ceva la cantitatea existentă de lucrări mărunte cu concluzii boante, care şi aşa sunt în număr prea mare? Nu are rost să adopt o atitudine de falsă modestie în această privinţă. Chiar şi după criteriile succesului în lume nu sunt, faţă de colegii mei, un ratat. Am ajuns F.R.S. La treizeci şi şapte de ani, şi dacă nu sunt prea bogat, sărăcia este tot atât de departe de mine ca şi inchiziţia spaniolă. Dacă mi-aş fi înfrânat curiozitatea-mi veşnic nedomolită, dacă mi-aş fi încuiat într-o cutie imaginaţia tocmai când ea voia să se dezvolte, şi aş fi lucrat după metodele excelente ale cutăruia sau după indicaţiile cutăruia, unde aş fi ajuns acum?…

Poate că mă înşel cu totul în această privinţă. Poate că aş fi realizat mult mai multe dacă aş fi folosit chibzuit toate revărsările divergente de energie, dacă mi-aş fi înăbuşit curiozitatea despre societate cu nişte banalităţi acceptate în mod curent, dacă aş fi renunţat la prietenia cu Ewart, dacă aş fi fugit de Marion în loc s-o urmăresc, dacă în fine, aş fi fost mai concentrat. Dar nu cred!

Şi totuşi credeam cu tărie acest lucru şi eram cuprins de remuşcări în după-amiaza aceea, când şedeam nenorocit în Kensington Gardens şi depănam, în lumina întrebărilor îndreptăţite ale secretarului, primii doi ani petrecuţi la Londra.

II

Zorii se arată şi unchiul meu apare cu o pălărie nouă de mătase

1

În tot timpul zilelor mele de studenţie, nu m-am mai dus să-l văd pe unchiul meu. M-am abţinut să-

l vizitez, deşi regretam uneori că în acest fel mă înstrăinam de mătuşa Susan; continuam să fiu îmbufnat şi să-i port pică. Şi nu cred că în tot acest timp m-am gândit vreodată la acel cuvânt misterios care avea să schimbe pentru noi faţa lumii. Şi totuşi, nu-l uitasem complet. Într-o zi, cu o vagă amintire, cu o nedumerire trecătoare dacă nu mai mult — având chiar impresia că mă priveşte personal — am citit o nouă inscripţie pe afişe:

Asta era tot. Simplu, şi totuşi reţinea într-un fel, atenţia. M-am pomenit repetând cuvântul după aceea. Mai întâi, parcă trezea atenţia, ca bubuitul unor tunuri îndepărtate: „Tono" — ce-i asta? şi apoi adânc, bogat, fără grabă — *„Bun*-gay!

Pe urmă a sosit telegrama uluitoare de la unchiul meu, ca răspuns la scrisoarea mea ostilă: *„Vino la mine imediat, nevoie de tine, trei sute lire pe an, sigur. Tono-Bungay".*

— Pe legea mea! am exclamat, sigur că da! E ceva… A inventat un medicament! Mă întreb ce vrea de la mine?

Dar, cu felul său napoleonean de a fi, unchiul meu omisese să indice o adresă. Telegrama sa fusese înregistrată la Farringdon Road şi, după adânci meditaţii, am trimis şi eu o telegramă pe numele Ponderevo, Farringdon Road, bizuindu-mă pe raritatea numelui nostru de familie, că să-i parvină.

„Unde stai?" atâta întrebam.

Răspunsul a venit prompt:

„192 A, Raggett Street, E.C."

A doua zi mi-am luat singur o vacanţă, după cursul de dimineaţă. L-am descoperit pe unchiul meu, cu o pălărie nouă de mătase — oh, o pălărie splendidă! cu borul răsucit, mai presus de moda obişnuită. Hotărât, era mult prea mare pentru el — acesta era singurul ei cusur. O trăsese pe ceafă, şi în rest era doar în vestă albă şi cămaşă. Îmi ură bun

venit, uitând de satira mea amară şi de îndelungata mea absenţă ostilă, ceea ce era aproape divin. Ochelarii îi căzură de pe nas când mă văzu. Ochii-i rotunzi şi inexpresivi îi străluceau, îmi întinse mâna, mâna lui scurtă şi grăsuţă.

— Iată-te, George! Ce ţi-am spus eu? Nu mai e nevoie să-l şopteşti acum, băiete. Strigă-l… cu glas tare! Răspândeşte-l peste tot! Spune-l tuturor! Tono — TONO, — TONO— BUNGAY!

Raggett Street, trebuie să ştiţi, era o uliţă plină de cotoare şi foi de varză. Dădea spre capătul de sus al lui Farringdon Street, iar la 192 A era o prăvălie, cu geamurile vitrinei de culoarea ciocolatei, etalând câteva dintre afişele pe care le citisem pe panouri. Podeaua era murdară, plină de noroiul străzii, adus pe tălpile ghetelor, iar trei tineri energici, care păreau nişte derbedei, cu şepci şi fulare la gât, împachetau în lăzi de lemn sticle învelite în hârtie; în jur erau împrăştiate paie şi în general domnea cea mai mare neorânduială. Tejgheaua era plină de aceleaşi sticle, de un model pe atunci nou, dar acum extrem de familiar în întreaga lume, înfăşurate în hârtie albastră, cu figura scânteietoare a unui uriaş gol, şi cu instrucţiunile tipărite lămurind oamenii cum să ia, aproape în toate împrejurările, „Tono-Bungay”. În dosul tejghelei se deschidea o scară, pe care parcă îmi amintesc că am văzut o fată coborând cu un nou transport de sticle; în fund exista o despărţitură înaltă, tot de culoarea ciocolatei, pe care scria cu litere albe „Laborator Temporar”, iar pe o uşă era scris „Birou”. Acolo am bătut, dar nu m-a auzit nimeni din cauza ciocăniturilor zgomotoase, şi apoi am intrat fără să aştept răspuns, pentru a-l găsi pe unchiul meu, îmbrăcat cum v-am spus; ţinea într-o mână un teanc de scrisori, iar cu cealaltă se scărpina în cap, în timp ce dicta uneia dintre cele trei dactilografe. În spatele lui se afla încă o despărţitură şi o uşă pe care scria „ABSOLUT PRIVAT — INTRAREA

INTERZISĂ”. Despărţitura era, până la aproximativ opt picioare de la podea, din lemn vopsit în acelaşi şocolatiu universal şi apoi din sticlă. Prin geam, am întrezărit vag o mulţime de creuzete şi retorte de sticlă, şi — pe legea mea! — vechea pompă de aer din Wimblehurst se afla şi ea acolo! Am simţit o mică strângere de inimă — pompa de aer! Şi lângă ea se afla maşina electrostatică — dar părea că ceva serios se întâmplase cu ea. Toate erau aşezate pe un raft, la nivelul la care să poată fi văzute.

— Vino imediat în sanctuar, zise unchiul meu, după ce sfârşise de dictat, încheind „cu multă consideraţie”, şi mă împinse pe uşă într-o odaie care, spre uimirea mea, nu adeverea promisiunea aparatelor întrezărite. Era tapetată cu hârtie înnegrită, care pe alocurea se jupuise; am văzut un cămin, un fotoliu cu o pernă pe el, o masă pe care se aflau două sau trei sticle mari, pe o policioară câteva pachete de ţigări de foi, un dulăpior cu sticle de whisky şi câteva sifoane. Închise cu grijă uşa după mine.

— Ei bine, iată-te! repetă el. Să ştii că afacerea merge bine! Bei un whisky, George? Nu? Foarte înţelept! Nici eu nu beau! După cum vezi, am pornit-o!

— Ai pornit ce?

— Citeşte. Şi îmi vârî în mână o etichetă — acea etichetă care a devenit acum unul dintre obiectele cele mai familiare în orice farmacie — cu chenarul albastru-verzui cam demodat, legenda, denumirea, scrise în caractere mari şi negre, şi atletul înconjurat peste tot de fulgere, deasupra unei coloane duble de ingenioase cuvinte de reclamă, scrise cu litere roşii — eticheta lui Tono-Bungay.

— A început să plutească, zise el, în timp ce priveam nedumerit. Pluteşte. Şi eu plutesc!

Şi deodată începu să cânte, cu glasul lui de tenor:

Plutesc, plutesc pe valul năpraznic,
Oceanul mi-e casa şi barca mireasă!

— Minunat cântec, George. De fapt, nu este atât o barcă, ci o soluţie, şi totuşi — pluteşte! Am scos-o La capăt! Aproape că am scos-o… Stai o clipă: m-am gândit la ceva…

Şi o zbughi afară, lăsându-mă să examinez pe îndelete odaia care reprezenta nucleul întregii afaceri, în timp ce glasul i se auzea de afară, directorial. Ei bine, bârlogul acesta îmi făcu o impresie extraordinară, cu toată murdăria care domnea. Sticlele erau etichetate toate, cu A, B, C, şi aşa mai departe, iar nenorocitul aparat de deasupra, văzut de aproape, făcea şi mai mult impresia că e scos „la reformă" decât pe vremea când era menit să impresioneze pe locuitorii Wimblehurstului. N-am găsit ceva mai bun de făcut decât să mă aşez pe scaun şi să aştept explicaţiile unchiului meu. Am observat în dosul uşii o redingotă cu revere de satin; într-un colţ se afla o umbrelă cu aspect solemn, iar pe o masă laterală o perie de haine şi o perie de pălării. După cinci minute, unchiul meu se întoarse privindu-şi ceasul — un ceas de aur.

— E ora mesei, George. Hai să mănânci cu mine!

— Ce face mătuşa Susan? am întrebat.

— Înfloritoare. Niciodată n-am văzut-o atât de zburdalnică. Toate astea au înviorat-o nespus.

— Toate astea — ce?

— Tono-Bungay.

— Dar *ce este* Tono Bungay? am întrebat, nemaiputându-mă stăpâni.

L-am văzut că şovăie.

— Îţi spun după ce mâncăm, George. Hai, vino!

Şi după ce a încuiat sanctuarul, m-a condus de-a lungul unui trotuar îngust şi murdar, mărginit de cărucioare ale zarzavagiilor; din când în când

treceau ca o avalanşă hamali cu încărcături pentru camioane — până am ajuns în Farringdon Street. Acolo a chemat cu un gest măreţ o trăsură, iar vizitiul s-a arătat infinit de respectuos.

— La Schäfers, i-a poruncit, şi am pornit — eu fiind din ce în ce mai uluit de toate acestea — spre Hotelul Schäfers, al doilea dintre cele două localuri mari, cu ferestre imense şi perdele de dantelă, lângă colţul din Blackfriars Bridge.

Trebuie să mărturisesc că am simţit o transformare magică în proporţiile noastre relative, atunci când cei doi portari uriaşi, în livrele albastru-deschis şi roşu, ne-au ţinut deschise uşile interioare, înclinându-se într-un salut respectuos pe care într-un fel păreau să-l adreseze numai unchiului meu. Deşi eram cu vreo zece centimetri mai înalt, m-am simţit cam de aceeaşi statură cu el — şi mult mai neînsemnat. Nişte chelneri şi mai respectuoşi i-au luat pălăria cea nouă şi umbrela solemnă, primindu-i comanda pentru dejun. Şi unchiul meu a dat-o cu o siguranţă de sine plină de eleganţă.

Pe urmă a dat din cap spre câţiva dintre chelneri.

— Au şi început să mă cunoască, George, zise el. M-au mirosit. Ăsta-i un local grozav! Ştiu să recunoască oamenii care se ridică!

Amănuntele dejunului ne-au reţinut câtva timp atenţia, şi apoi m-am aplecat pe deasupra farfuriei.

— Ei, şi acum, spune-mi despre ce este vorba.

— Secretul vigoarei. N-ai citit eticheta?

— Da, dar…

— Se vinde ca pâinea caldă.

— Şi ce este, de fapt? am stăruit.

— Ei bine, a început unchiul meu, şi apoi s-a aplecat înainte şi a vorbit încet, ţinând mâna la gură: Nu este nici mai mult nici mai puţin decât…

(Dar iată că aici intervin, din nefericire, scrupulele. La urma urmei, Tono-Bungay este o marfă care se vinde, pe care oamenii o cumpără —

printre alţi furnizori — şi de la mine. Nu! Mi-e teamă că nu pot să destăinui secretul.)

— Înţelegi, a urmat unchiul meu într-o şoaptă confidenţială, cu ochii larg deschişi şi cu fruntea încreţită, are gust plăcut din cauza (aici a menţionat o substanţă parfumată şi un spirt aromatic), este stimulent din cauza (aici a menţionat două tonice foarte puternice, dintre care unul cu o acţiune specială asupra rinichilor). Şi (aici a spus numele altor două ingrediente) îl fac să fie destul de ameţitor. Te înviorează. Apoi mai este (dar tocmai aici este secretul esenţial). Şi asta-i tot. L-am luat dintr-o veche carte de reţete — totul, afară de (şi a pronunţat numele substanţei celei mai virulente, cu acţiune asupra rinichilor), care este ideea mea. O formulă modernă! Asta-i tot!

Şi şi-a îndreptat după aceea atenţia asupra dejunului.

La sfârşitul mesei m-a condus în salon — o încăpere somptuoasă, în marochin roşu şi faianţă galbenă, cu un şir neînchipuit de canapele şi sofale şi alte asemenea lucruri, şi acolo m-am pomenit aşezat împreună cu el în două fotolii ultra-capitonate, între noi cu o masă maură de faianţă, pe care se aflau cafele, şi benedictină, iar eu savuram o ţigară de foi de zece penny. Unchiul meu fuma o ţigară asemănătoare, cu aerul că e ceva obişnuit; arborând o figură competentă şi satisfăcută, privea energic şi în mod neaşteptat de trufaş peste capătul ţigării. Exista doar o mică notă falsă în ifosele noastre, poate din pricină că amândoi eram siguri că ţigările de foi trebuiau să fie mai slabe. Unchiul meu se aplecă puţin, aşa cum stătea aproape scufundat în uriaşul fotoliu, înclinându-se confidenţial spre urechea mea, şi încrucişând picioarele-i scurte; iar eu, puţin mai lung de felul meu, am adoptat o înclinaţie receptivă corespunzătoare. Aveam impresia că pentru un observator obiectiv, apăream ca două

persoane foarte viclene, importante şi respingătoare.

— Vreau să te iau în această afacere, George, spuse unchiul meu dând puţin ţigara la o parte. Şi asta, din mai multe motive.

Glasul său coborî şi mai mult, şi aspectul de viclenie deveni şi mai evident. Dădu anumite explicaţii care, ţinând seama de lipsa mea de experienţă, nu-mi explicau nimic. Parcă am auzit ceva despre un credit pe termen lung şi o participaţie a unei firme de chimişti angrosişti, despre un credit şi perspectiva participaţiei unor tipografi clandestini, despre o a treia participaţie a proprietarului unei reviste importante şi al unui ziar.

— I-am păcălit pe fiecare în parte, mărturisi unchiul meu.

I-am înţeles într-o clipă jocul. Se dusese pe rând la fiecare dintre ei, spunând despre ceilalţi că intraseră în afacere.

— … M-am pus gaj pentru patru sute de lire sterline, zise unchiul meu, pe mine şi tot ce am. Şi doar ştii… Luă un ton confidenţial: Nu aveam nici măcar cinci sute de penny. Cel puţin…

Câteva clipe păru într-adevăr puţin cam încurcat.

— Am făcut până la urmă rost de capital. Înţelegi, mă râcâia chestia aceea cu banii tăi, care îmi fuseseră încredinţaţi… cred că trebuia… strict legal… s-o rezolv mai întâi pe asta. Zzzz…

— … A fost un lucru îndrăzneţ, urmă unchiul meu, mutându-se din regiunea onoarei în regiunea curajului. Şi apoi, cu o izbucnire caracteristică de pietate: Mulţumesc lui Dumnezeu, totul a ieşit bine!… Şi acum, presupun că vrei să ştii care e rolul *tău* în toate acestea? Ei bine, adevărul este că am crezut întotdeauna în tine, George. Tu ai ceva — un fel de tărie de caracter. Dezmorţeşte-te puţin, ridică-te şi o să vezi cum o să meargă! Vei avea orice situaţie vei dori. Mă pricep puţin la oameni,

George… crede-mă. Tu ai ceva… Îşi încleştă mâinile şi apoi le desfăcu brusc, şi în acelaşi timp adăugă, cu o violenţă explozivă: O forţă dinamică! Da. O ai! Felul în care înghiţeai latina la Wimblehurst — n-am să uit niciodată. Într-o clipă! Ştiinţa, şi toate celelalte! Într-o clipă! Eu îmi cunosc limitele. Sunt lucruri pe care pot să le fac, şi (începu să şuşotească, de parcă mi-ar fi dezvăluit pentru prima dată secretul vieţii sale) sunt lucruri pe care nu le pot face. Ei bine, pot crea această afacere, dar nu pot s-o fac să meargă. Văd totul în mare — pot mai curând să clocotesc decât să fierb la un foc mocnit. *Tu* eşti cel care trebuie să menţii o fierbere continuă. Oala lui Papin. Asta eşti tu, perseverent, şi strângător, şi mai ales dinamic. Vino şi pune-i la treabă pe slujbaşii mei. Învaţă-i să fie dinamici. Asta eşti tu! Şi asta-i ceea ce caut. Tu! Toţi cred că eşti încă un băieţandru. Vino la mine, şi fii bărbat. Ei, George? Gândeşte-te ce interesant va fi — un lucru în plină acţiune — un adevărat lucru viu! Dinamitează-l! Fă-l să zbârnâie şi să se învârtească! Vâjjjj! Făcu în aer cercuri din ce în ce mai mari cu mâna. Ei?

Şi, coborând din nou la un ton confidenţial, propunerea sa luă o formă precisă. Urma să-mi dedic tot timpul şi toată energia pentru a dezvolta şi a organiza afacerea pornită de el.

— Nu vei avea de scris nici măcar o singură reclamă, şi nu vei da nicio singură asigurare, declară el. Toate astea le pot face şi eu.

Telegrama nu era deci o înfloritură de stil: aveam să primesc trei sute de lire pe an. Trei sute pe an. („Asta nu-i nimic, zise unchiul meu, lucrul cel mai consistent, când va veni vremea, va fi partea ta de zece la sută din vânzări”.)

Trei sute de lire pe an în mod cert, nu era ceva de lepădat! Era un venit imens pentru mine. O clipă, am rămas complet descumpănit. Să fi fost oare atât de mulţi bani în întreaga afacere? Am privit în jurul meu la mobilele somptuoase din

Hotelul Schäfers. Fără îndoială că existau multe asemenea venituri.

Capul mi se învârtea, neobişnuit cu atâta benedictină şi vin de Burgundia.

— Să ne întoarcem şi să văd din nou despre ce e vorba, am spus. Lasă-mă să văd ce este şi la etaj, şi primprejur.

Mi-a îndeplinit dorinţa.

— Ei, ce crezi despre toate astea? m-a întrebat în cele din urmă.

— În primul rând, i-am răspuns, ar trebui să pui fetele alea să lucreze într-o încăpere aerisită. Pe lângă altele, ar lucra de două ori mai iute. Şi ar trebui să pună întâi dopurile şi pe urmă să lipească etichetele pe sticle…

— De ce?

— Pentru că… uneori se udă sticla la astupare, şi atunci se pierde de pomană o etichetă.

— Vino şi schimbă toate astea, George, a exclamat unchiul meu cu o bruscă însufleţire. Vino aici şi fă ca totul să meargă ca o maşină. Poţi face asta. Fă ca totul să meargă ca pe roate. Ştiu că poţi. Oh! ştiu bine că poţi.

2

Îmi amintesc că după dejunul acela, am trecut repede prin mai multe stări sufleteşti. Ameţeala provocată de băuturile cu care nu eram obişnuit a fost urmată curând de o stare de clarviziune lucidă şi imparţială, care este una dintre stările mele obişnuite. Ce-i drept, intermitentă: mă părăseşte săptămâni de-a rândul, ştiu, dar se întoarce în cele din urmă, şi face să-mi revină toate impresiile, toate iluziile, toate capriciile mele îndărătnice şi pătimaşe.

Am coborât amândoi din nou în încăperea aceea interioară care avea pretenţia de a fi un laborator ştiinţific, din cauza geamurilor înalte, dar nu era de fapt decât o văgăună. Unchiul meu m-a îndemnat

să iau o ţigară şi am fumat, rezemându-mă de căminul gol, în timp ce el îşi aşeza umbrela în colţ, îşi punea pe masă pălăria nouă de mătase, cam prea mare pentru el. Gâfâind din greu, şi-a scos a doua ţigară de foi.

Am avut impresia că slăbise foarte mult faţă de zilele din Wimblehurst, astfel încât burta-i umflată ieşea în evidenţă cu şi mai multă neruşinare decât înainte, pielea îi era mai puţin netedă, iar nasul, pe care ochelarii, la fel ca pe vremuri, tot nu se ţineau prea bine, era mult mai roşu. Mi se părea că avea muşchii mai moleşiţi, şi nu mai era atât de vioi în mişcări. Dar, fără îndoială, în timp ce şedea acolo, părându-mi dintr-odată foarte mic, nu era conştient de schimbările acestea care-i vestejiseră fiinţa.

— Ei bine, George, ce crezi despre toate astea? m-a întrebat, fără să-şi dea seama, din fericire, de critica mea tăcută.

— Ei bine, în primul rând… cred că este o mare escrocherie!

— Ţţţ, ţţţ! m-a potolit unchiul meu. E ceva tot atât de onorabil ca… În fine, e un negoţ cinstit!

— Cu atât mai rău pentru negoţ, nu m-am lăsat eu.

— Toată lumea face la fel. La urma urmei, medicamentul este inofensiv — şi ar putea chiar să facă şi bine. Ar putea să facă foarte mult bine — dând oamenilor încredere, de exemplu, împotriva unei epidemii. Înţelegi? De ce nu? Nu văd unde este escrocheria de care vorbeşti.

— Hm. Este un lucru pe care sau îl vezi, sau nu-l vezi.

— Aş vrea să ştiu care negoţ nu e o escrocherie în felul său. În orice negoţ căruia i se face reclamă se vinde ceva obişnuit sub pretextul că ar fi neobişnuit. Uită-te la Chickson — l-au făcut baronet. Uită-te la Lordul Radmore, care a ajuns aici prin minciunile lui despre soda în săpun! Ce reclamă grozavă îşi mai făcea!

— Nu cumva vrei să afirmi că e un lucru cinstit să vinzi acest medicament în sticluţe, jurând că este chintesenţa vigoarei, şi să-i faci astfel pe bieţii oameni să-l cumpere?

— De ce nu, George? De unde ştii că nu s-ar putea să fie pentru ei chintesenţa vigoarei?

— Oh! M-am lăsat păgubaş şi am ridicat din umeri.

— Există încrederea. Le insufli oamenilor încredere… Recunosc că etichetele noastre sunt cam exagerate. Asta-i o adevărată Ştiinţă Creştină. N-are rost să-i ridici pe oameni împotriva medicinei. Spune-mi, ştii vreun singur negoţ de astăzi care să nu-şi laude în mod exagerat marfa? Acesta este sistemul modern! Toată lumea îl înţelege şi toată lumea îl acceptă.

— Dar lumea n-ar fi mai rea, ci poate mai bună, dacă toată această soluţie a dumitale ar fi vărsată printr-o conductă în Tamisa.

— Nu sunt de aceeaşi părere, George, de loc. Printre altele, toţi oamenii care lucrează pentru mine ar rămâne fără lucru. Şomeri! Recunosc că Tono-Bungay s-ar putea să nu fie o descoperire tot atât de epocală ca scoarţa de chinină, să zicem, dar adevărul este, George, — că dă viaţă unui negoţ! Şi lumea trăieşte din negoţ. Comerţul! Un schimb romantic de mărfuri şi bunuri. Imaginaţie. Înţelegi? Trebuie să priveşti aceste lucruri în mare. Priveşte pădurea — şi nu ţine seama de copaci! Şi, la dracu, George, trebuie să ducem mai departe afacerea! Şi n-o să se poată dacă tu nu vrei. De fapt, ce ai de gând să faci în viaţă?

— Există diferite moduri de a-ţi câştiga existenţa, fără fraudă sau minciună.

— Eşti puţin cam rigid, George. Nu există nicio fraudă în afacerea asta a mea — uite, să n-am parte de pălăria asta! Dar în definitiv, ce-ai de gând să faci? Să intri ca farmacist la unul care conduce o afacere, şi să obţii un salariu fără participaţia pe care ţi-o ofer eu. Grozavă minte mai ai! Până la

urmă, tot din escrocherie — cum îi spui tu — ai să trăieşti.

— În orice caz, există şi afaceri cinstite şi liniştite; furnizezi un articol sănătos, cu adevărat necesar, şi nu faci reclamă în gura mare.

— Nu, George. Văd că nu eşti în pas cu timpul. Ultimul articol de acest fel s-a vândut acum vreo cinci ani.

— Ei bine, mai este şi cercetarea ştiinţifică.

— Şi cine o plăteşte? Cine a ridicat acest mare oraş, şi Palatul Breslelor din South Kensington? Oamenii de afaceri întreprinzători! Ei vor ca ştiinţa să progreseze, au nevoie întotdeauna de specialişti îndemânatici, şi asta-i tot! Şi ce capeţi pentru cercetări, după ce le-ai făcut? Abia cât să trăieşti, şi nicio perspectivă. Te ţin doar ca să faci descoperiri, şi dacă îşi închipuie că le sunt folositoare, le folosesc.

— Aş putea să devin profesor.

— Şi cât capeţi pe an, George? Cât capeţi pe an? Îmi închipui că-l respecţi pe Carlyle! Ei bine — ia exemplul lui Carlyle — solvabilitatea. (Doamne! ce carte grozavă e „Revoluţia Franceză” a lui!) Uită-te cu cât sunt plătiţi profesorii şi descoperitorii, şi cu cât sunt plătiţi oamenii de afaceri! Asta arată ceea ce doreşte lumea cu adevărat. Există o dreptate în aceste lucruri mari, George, mai presus de nedreptatea aparentă. Îţi spun eu că lumea are nevoie de comerţ. Comerţul este cel care o face să meargă înainte! Marina comercială! Veneţia! Imperiul!

Unchiul meu se ridică brusc în picioare.

— … Gândeşte-te mai bine, George. Gândeşte-te mai bine! Şi vino duminică la noi, în noua noastră locuinţă — am luat acum un apartament în Gower Street — să-ţi vezi mătuşa. A întrebat de multe ori de tine, George — de nenumărate ori. Şi mi-a făcut mustrări pentru banii aceia ai tăi — deşi am spus întotdeauna şi voi spune mereu că-ţi voi plăti cu douăzeci şi cinci la sută mai mult decât îţi

datorez, plus dobânzile, până la ultimul bănuţ. Gândeşte-te mai bine. Nu-ţi cer să mă ajuţi pe mine. Ci pe tine. Pe mătuşa ta Susan, întreaga afacere. Comerţul ţării tale. Să ştii că avem foarte multă nevoie de tine. Îţi spun pe faţă, îmi cunosc limitele. Ai putea să iei în mâini afacerea, ai putea s-o faci să meargă! Parcă te şi văd la treabă — firește, cu o mutră cam acră. Tu ai putea s-o dinamizezi, ăsta-i cuvântul, George.

Şi-mi zâmbi afectuos.

— Trebuie să dictez o scrisoare, îşi aminti, şi zâmbetul îi pieri de pe buze.

Şi cu aceasta, dispăru în odaia cealaltă.

3

N-am cedat fără luptă la ademenirile unchiului meu. Am rezistat o săptămână, timp în care mi-am examinat viaţa de până atunci şi mi-am cântărit perspectivele. A fost un examen greu şi confuz. Îmi invadase parcă şi somnul.

Întrevederea cu secretarul, discuţia cu unchiul meu, descoperirea bruscă a zădărniciei pasiunii mele pentru Marion — toate se uniseră ca să-mi provoace o criză. Ce-aveam să fac din viaţa mea?

Îmi amintesc foarte bine de anumite faze ale perioadei acesteia de nehotărâre.

Îmi amintesc cum m-am dus acasă după discuţia cu unchiul meu. Am trecut prin Farringdon Street până la Embankment, vrând să evit porţiunile înţesate de lume din Holborn şi Oxford Street, care m-ar fi împiedicat să reflectez… Şi drumul acela din Embankment, de la Blackfriars până la Westminster, îmi aminteşte şi azi de ezitările din clipele de atunci.

Trebuie să ştiţi că, de la început până la sfârşit, am privit toată chestiunea cu ochii deschişi, i-am judecat foarte limpede aspectul etic. Nicio clipă nu m-am îndoit că toată afacerea cu vânzarea lui Tono-Bungay era complet necinstită. Produsul era,

îmi dădeam seama, o mică escrocherie, o substanţă uşor stimulentă, aromată şi plăcută, care putea deveni o proastă obişnuinţă, făcându-i pe oameni să folosească stimulente mai puternice, cu efecte periculoase pentru cei cu rinichii mai sensibili. Urma să ne coste cam şapte penny sticla mare, inclusiv îmbutelierea, iar de vândut aveam s-o vindem cu jumătate de coroană, plus timbrul pentru brevetarea medicamentului. Trebuie să mărturisesc că ceea ce m-a făcut încă de la început să am rezerve faţă de această afacere a fost, mult mai mult decât senzaţia că e necinstită, imensa absurditate a întregii combinaţii. Mă agăţam încă de ideea că lumea oamenilor era, sau trebuia să fie, o organizaţie sănătoasă şi echitabilă, iar gândul de a mă apuca serios, chiar din primăvara vieţii mele, de o treabă ce se reducea, în mod monstruos, la îmbutelierea şi ambalarea unei substanţe care nu era decât apă chioară, pentru a fi consumată de proşti, de creduli şi deprimaţi, avea în ea ceva nebunesc. Iluziile mele din adolescenţă nu mă părăsiseră. Eram încredinţat că undeva trebuie să existe un obstacol care să se opună perspectivei de huzur şi belşug în astfel de condiţii; că undeva, puţin cam înăbuşită poate, dar vizibilă încă, se afla o cărare neumblată, pierdută, pe care voi putea să mă fac util în mod cinstit.

În timp ce mergeam pe lângă Embankment, intenţia mea de a refuza toată această treabă se accentuă. În prezenţa unchiului meu resimtisem un fel de vrajă, care mă împiedicase să refuz pur şi simplu. O dată cu asta reînvia în parte şi vechea mea afecţiune pentru el; în parte, simţeam instinctiv că trebuia să-l consider ca pe gazda mea. Dar cea mai puternică era ciudata convingere în inspiraţia lui — convingere nu atât în legătură cu integritatea şi capacitatea lui, cât cu prostia imensă a oamenilor. Simţeam că unchiul meu era prost şi bizar, dar într-un fel care se încadra în prostia şi bizareria întregului univers. La urma urmei,

trebuia să trăieşti într-un fel! L-am uimit, şi m-am uimit şi pe mine însumi, prin tărăgănarea mea.

— Nu, i-am zis, am să mă mai gândesc!

Mergeam pe lângă Embankment, şi eram hotărât să refuz propunerea. Imaginea unchiului meu se micşoră — şi păru să se micşoreze mereu tot mai mult în perspectivă, până când nu mai fu decât un biet omuleţ meschin de pe o străduţă dosnică şi murdară, expediind câteva sute de sticle pline cu apă chioară unor cumpărători netoţi. Marile clădiri din dreapta mea, Inns şi School Board — cum era pe atunci — Somerset House, marile hoteluri, podurile uriaşe, contururile lui Westminster, făceau impresia unei măreţii cenuşii care îl reduceau la proporţiile unui gândac agitat într-o crăpătură de podea.

Şi apoi ochiul mi-a fost izbit de reclamele care lăudau „Alimentul Sorber", şi „Vinul Feruginos Cracknell", reclame foarte vii şi atrăgătoare, a căror strălucire lumina noaptea, şi mi-am dat seama cât de bine se potriveau acolo, părând să facă parte din ansamblu.

Am văzut un om ieşind în grabă din Palace Yard — poliţistul duse mâna la cască văzându-l — cu o pălărie şi o înfăţişare uimitor de asemănătoare cu a unchiului meu. La urma urmei — Cracknell însuşi nu-şi avea şi el locul în Camera Comunelor?…

Lângă Adelphi Terrace, am avut impresia că văd de pe un panou reclama lui Tono-Bungay; am văzut-o apoi lângă Carfax Street, din nou în Kensington High Street, unde apelul reclamei făcea un adevărat urlet, şi am mai văzut-o de şase sau şapte ori în timp ce mă apropiam de locuinţa mea. Fără îndoială, era mai mult decât un vis…

Da, am început să mă gândesc mai bine — să chibzuiesc… comerţul era stăpânul lumii. Comerţul, sau mai curând bogăţia! Lucrul era adevărat şi tot atât de adevărată era şi ideea unchiului meu că drumul cel mai scurt spre bogăţie e să vinzi lucrul cel mai ieftin în ambalajul cel mai

scump. La urma urmei, avea perfectă dreptate. *Pecunia nan olet,*[164] — spusese un împărat roman. Poate că eroii mei din Plutarh nu erau decât oameni, din acelaşi aluat, care ne par acum deosebiţi numai din cauza depărtării în timp; poate că până la urmă acest socialism spre care fusesem atras nu era decât un vis nebunesc, cu atât mai nebunesc cu cât promisiunile sale erau teoretic adevărate. Morris şi ceilalţi ştiau ce fac când se jucau cu socialismul; dădea plăcerilor lor estetice savoare, şi un anume contact cu viaţa. Niciodată nu va exista destulă bună-credinţă pentru a face posibilă realizarea unor astfel de lucruri. Ei o ştiau; o ştiau cu toţii, în afară de câţiva naivi. În timp ce traversam colţul din St. James's Park, cufundat în gânduri, m-am ferit tocmai la timp ca să nu dea peste mine o pereche de cai suri şi nărăvaşi. O femeie voinică, cu înfăţişare vulgară, extrem de elegant îmbrăcată, mă privi din trăsură cu un ochi dispreţuitor. „Fără îndoială, mi-am spus, soţia vreunui vânzător de pilule"…

Şi în toată vremea aceasta, desprinzându-se ca un refren, revenindu-mi mereu printre gânduri, mă obseda fraza cu care unchiul meu, dând o adevărată lovitură de maestru, ştiuse să-mi trezească orgoliul:

„Fă ca totul să meargă ca pe roate. Ştiu că poţi! Oh! *Ştiu* că poţi!"

4

Influenţa morală a lui Ewart a fost şi ea nesatisfăcătoare. Mă hotărâsem să-i prezint toată chestiunea, în parte ca să văd cum o s-o ia, şi în parte ca să aud cum sună când o voi relata. L-am rugat să vină să ia masa cu mine într-un local italian de lângă Panton Street, unde poţi mânca bine, e drept nişte feluri ciudate, pentru optsprezece penny. Ewart sosi cu un ochi învineţit, asupra căruia nu vru să dea nicio explicaţie.

— Nu este un ochi învineţit, încercă să mă mintă, ci o pată roşie care s-a întins… Dar spune-mi ce ai pe inimă?

— Am să-ţi spun la salată, i-am răspuns.

Dar de fapt nu i-am spus. Am amintit doar că stăteam la îndoială dacă să intru în comerţ sau să-mi urmez studiile, ţinând seama de înclinaţiile mele socialiste tot mai profunde; iar el, încălzit de generozitatea neobişnuită a unui Chianti de şaisprezece penny, s-a lansat într-o discuţie pe această temă, fără să mă mai întrebe care-mi era necazul.

Trecea de la una la alta, pe urmele gândului său hoinar.

— Realitatea vieţii, dragul meu Ponderevo — mi-l amintesc vorbind foarte impresionant şi subliniindu-şi vorbele cu spărgătorul de nuci — este un conflict al culorilor… şi al formelor. Înţelege bine asta şi lasă toate celelalte probleme în pace. Socialistul îţi va spune că o anumită culoare şi formă este justă, individualistul îţi va spune că alta. Ce înseamnă toate astea? Ce înseamnă? *Nimic!* Eu n-am niciun sfat de dat nimănui, niciunul — decât să eviţi regretele. Fii tu însuţi — caută toate lucrurile frumoase pe care propriul tău bun simţ le consideră frumoase. Şi să nu-ţi pese de durerea de cap de dimineaţă… Căci, la urma urmei, ce este dimineaţa, Ponderevo? Doar nu este punctul culminant al zilei!

Se opri, convins că-mi făcuse o impresie covârşitoare.

— Ce prostie! am exclamat, după o încercare zadarnică de a-l înţelege.

— Ba nu! Este însăşi înţelepciunea mea fundamentală în această privinţă! Primeşte-o sau nu, dragul meu George; primeşte-o sau nu…

Aşează spărgătorul de nuci pe masă, departe de mine, scoase din buzunar un carneţel soios şi spuse deodată:

— Am de gând să fur acest borcan de muştar.

Am făcut un gest de protest.

— Numai ca model. Trebuie să fac mormântul unui dobitoc bătrân. Băcan angrosist. Am să-i pun în colţuri — patru borcane de muştar. Aş spune că va fi bucuros să aibă muştar, chiar şi de ipsos, care să-l răcorească, sărmanul, acolo unde va fi. În orice caz — îl iau!

5

În primele ceasuri ale dimineţii mi-a trecut prin minte că adevărata piatră de încercare morală pentru îndoielile mele era Marion. Am rămas întins în pat, compunând în cap felul în care aveam să-i enunţ problema şi închipuindu-mă cum i-o voi înfăţişa — şi cum ea, frumoasă ca o zeiţă, îşi va spune părerea, în cuvinte simple şi calde.

„Înţelegi, înseamnă că mă dau pe mâinile sistemului capitalist, mă închipuiam eu spunând în jargon socialist; ar însemna renunţarea la toate credinţele mele. Am reuşi în viaţă, am deveni bogaţi, dar care ar fi satisfacţia?”

Marion îmi răspundea: „Nu! N-ar fi drept.”

„În cazul acesta, spuneam eu, singura alternativă este să aşteptăm!”

Şi deodată, devenea o zeiţă. Se întorcea spre mine, plină de sinceritate şi nobleţe, cu ochii strălucitori, cu braţele întinse. „Nu, spunea ea, noi ne iubim. Nimic josnic nu va trebui să ne atingă vreodată. Ne iubim. De ce să aşteptăm ca să ne-o spunem, dragul meu? Ce importanţă are că suntem săraci şi că vom rămâne săraci?”

Dar, în realitate, lucrurile s-au petrecut cu totul altfel. Cum am văzut-o, elocvenţa mea nocturnă mi s-a părut absurdă şi toate valorile morale au fost răsturnate. O aşteptasem afară, la intrarea „Casei de rochii persane” din Kensington High Street şi am petrecut-o apoi spre casă. Îmi amintesc cum mi-a apărut în lumina blândă a serii şi că purta o pălărie de pai brună, care o făcea, de

data aceasta, să pară nu numai frumoasă ci chiar şi atrăgătoare.

— Îmi place pălăria asta, am spus în chip de salut; şi Marion m-a răsplătit cu zâmbetul ei unic şi delicios.

— Te iubesc, i-am şoptit când am fost unul lângă altul pe trotuar.

A scuturat din cap mustrător, dar n-a încetat să zâmbească. Apoi:

— Fii cuminte!

Trotuarul din High Street e prea îngust şi aglomerat pentru conversaţie, aşa că abia mai târziu, după ce am mers câtva timp în tăcere, am pornit din nou atacul.

— Ascultă, Marion, i-am spus, te vreau. Nu înţelegi? Te vreau.

— Haide-hai! a exclamat ea pe un ton mustrător.

Nu ştiu dacă cititorul poate să înţeleagă că o dragoste pasionată, o admiraţie şi o dorinţă imensă pot fi atinse de o licărire de ură. O astfel de licărire de ură am simţit în faţa siguranţei de sine senine a acelui „haide-hai!" Dar a fost numai o clipă. Nu am sesizat atunci că era semnul unui antagonism latent dintre noi.

— Marion, am stăruit eu, nu e o glumă. Te iubesc. Aş fi în stare să fac orice ca să fii a mea… Nu ţii la mine?

— Dar la ce bun?

— Nu ţii la mine! am exclamat. Nu ţii la mine niciun pic!

— Ştii că nu-i adevărat, a răspuns ea. Dacă n-aş ţine la tine… Dacă nu mi-ai plăcea mult, te-aş lăsa oare să mă aştepţi şi să mă conduci… aş merge cu tine?

— Ei bine, atunci, am zis, promite-mi că te vei mărita cu mine!

— Şi dacă o fac, parcă asta o să schimbe ceva?

Am fost despărţiţi în momentul acela de doi oameni care duceau o scară şi care au trecut pe neaşteptate printre noi.

— Marion, am urmat când am fost din nou alături, îţi spun că vreau să te măriţi cu mine.

— Nu putem să ne căsătorim.

— De ce nu?

— Nu ne putem căsători — aşa, pe stradă.

— Putem să încercăm!

— Ar fi mai bine să nu mai vorbeşti aşa. La ce bun?

Se posomorâse dintr-odată.

— N-are niciun rost să ne căsătorim, a urmat apoi. Vom fi nenorociţi. Am văzut ce-au făcut alte fete. Când eşti singur, ai ceva bani de buzunar, şi oricum, poţi să mai ieşi puţin. Dar gândeşte-te, să fii căsătorit şi fără bani, pe urmă copiii — nu poţi să ştii…

Îşi revărsa în fraze întretăiate şi incomplete, toată filosofia concentrată a celor din clasa ei, a femeilor de tipul ei; vorbea cu sprâncenele încruntate, cu ochii nemulţumiţi îndreptaţi spre lumina apusului — uitând, parcă, pentru o clipă chiar şi de prezenţa mea.

— Ascultă, Marion, am spus brusc, cât ne-ar trebui ca să ne căsătorim?

— La ce bun? a început ea.

— Te-ai căsători dacă aş câştiga trei sute de lire pe an?

S-a uitat o clipă la mine.

— Asta înseamnă şase lire pe săptămână, a socotit. Am putea să ne descurcăm — destul de uşor. Fratele lui Smithie… Adică, nu, el nu câştigă decât două sute cincizeci de lire. S-a însurat cu o dactilografă.

— Te-ai mărita cu mine dacă aş câştiga trei sute de lire pe an?

S-a uitat din nou spre mine, cu o ciudată licărire de speranţă.

— *Dacă!* Atâta a spus.

Atunci am întins mâna şi am privit-o drept în ochi.

— Va să zică, ne-am înţeles.

Continua să şovăie şi o clipă mâna ei mi-a atins-o pe a mea.

— E absurd, a spus în timp ce făcea gestul. Înseamnă că suntem într-adevăr…

S-a oprit.

— Ce anume? am întrebat.

— Logodiţi. Va trebui să aştepţi ani întregi. La ce ţi-ar folosi?

— Dar n-o să am prea mult de aşteptat, am răspuns eu.

O clipă a rămas pe gânduri.

Apoi mi-a aruncat o privire, şi faţa i s-a luminat de un zâmbet şi dulce, şi melancolic, care mi-a rămas întipărit în minte pe vecie.

— Îmi placi, a spus. Mi-ar plăcea să fiu logodită cu tine.

Şi uşor, aproape neauzit, a murmurat „dragul meu!" E ciudat că scriind acestea, amintirea mea trece peste toate câte s-au întâmplat de atunci, şi mă simt din nou aidoma adolescentului îndrăgostit de Marion, vrăjit de nimicurile acelea preţioase.

6

În cele din urmă m-am dus la adresa pe care mi-o dăduse unchiul meu. În Gower Street, şi am găsit-o pe mătuşa Susan aşteptându-l la ceai.

De îndată ce am intrat în odaie, am observat, la fel de repede ca atunci când văzusem pălăria cea nouă a unchiului meu, schimbările pe care le adusese Tono-Bungay. Mobila din odaie mi s-a părut aproape impunătoare. Scaunele şi canapeaua erau acoperite cu un creton, care îmi amintea vag de Bladesover; poliţa căminului, dulapul, lampa cu gaz erau mai mari şi mai frumoase decât mă obişnuisem la Londra. Şi am fost introdus de o adevărată fată în casă, cu panglici adevărate la bonetă, şi cu o cantitate imensă de păr roşu în cap. Şi mătuşa mea, de asemenea, arăta strălucitoare şi drăguţă, într-o rochie de casă cu desene albastre şi

cu funde, care mi s-au părut chintesenţa modei. Era aşezată într-un scaun lângă fereastra deschisă, cu o grămadă de cărţi cu banderolă galbenă pe o măsuţă lângă ea în faţa căminului decorat cu hârtie, se afla un bufet cu trei rafturi, pe care erau etalate diferite prăjituri, iar pe masa cea mare din mijloc trona o tavă cu toate cele necesare pentru ceai, în afară de ceainic. Covorul era gros, iar câteva carpete din piei de oaie vopsite dădeau camerei un aspect interesant şi neaşteptat

— Ia te uită! a exclamat mătuşa mea când mi-am făcut apariţia. E George!

— Să servesc ceaiul acum, doamnă? a întrebat fata în casă, privind cu un aer impasibil manifestările noastre de bucurie.

— Nu, când va veni domnul Ponderevo, Meggie, a răspuns mătuşa mea, şi s-a strâmbat cu o iuţeală extraordinară, imediat ce fata în casă s-a întors cu spatele.

— Meggie îşi spune ea, m-a lămurit de îndată ce uşa s-a închis, lăsând să se înţeleagă că nu avea prea multă simpatie pentru fată.

— Arăţi minunat, mătuşă, am remarcat.

— Ce părere ai despre bătrâna asta afacere a lui? m-a întrebat.

— Pare ceva promiţător.

— Crezi că e ceva adevărat în ea?

— N-ai fost s-o vezi?

— I-e teamă să nu spun ceva care să-l dezumfle, George, dacă mă duc acolo. Aşa că nu mă lasă. Ştii, a venit totul pe neaşteptate. Clocea ceva mai de mult, şi scria scrisori, şi şuiera îngrozitor — ca o castană gata să explodeze. Apoi, într-o bună zi a venit acasă vorbind într-una despre TonoBungay, de credeam că şi-a ieşit din minţi, şi cântând — stai, cum era?

— „Plutesc, plutesc”, i-am sugerat eu,

— Exact. L-ai auzit şi tu! Şi spunea că vom face avere. M-a dus la restaurantul Ho’born, George — am mâncat, şi am băut şampanie, din aceea care îţi

vine pe nas şi te face să mergi pe două cărări, şi mi-a spus în cele din urmă că va face lucruri mari pentru mine — şi chiar a doua zi ne-am mutat aici. E o casă frumoasă, George. Trei lire pe săptămână chirie. Şi el zice că afacerea ne permite.

Mă privea cu îndoială.

— Sau o să ţină, sau n-o să ţină, am rostit eu cu tâlc.

Câteva clipe, privirile noastre s-au cercetat, fără să ne spunem o vorbă. Mătuşa mea a bătut apoi cu palma în grămada de cărţi împrumutate de la biblioteca lui Mudie.[165]

— Am citit în ultimul timp atâtea cărţi, George. Nu cred să fi citit tu vreodată atâtea!

— Ce crezi despre această afacere? am revenit eu la subiect.

— Păi, ştiu că a împrumutat bani, a spus ea pe gânduri, ridicându-şi sprâncenele. Prin ce momente am trecut! Câtă agitaţie! Stăteam şi nu făceam nimic, iar el se agita ca o sfârlează. A făcut minuni. Dar are nevoie de tine, George — are nevoie de tine. Câteodată e plin de speranţe — vorbeşte de vremea când o să avem trăsură, şi o să fim primiţi peste tot. În gura lui totul pare atât de natural, şi totuşi e ceva care nu e cum trebuie, încât mă întreb uneori dacă nu cumva îl ascult cu călcâiele, şi stau cu capul în jos pe podea… Pe urmă, îl văd deprimat. Spune că n-o să mai facă nimic. Că ar putea să dea o lovitură, dar că nu ştie dacă e în stare s-o facă să dureze. Că dacă nu intri şi tu în afacere, totul se va prăbuşi… Dar nu-i aşa că intri?

S-a oprit, privindu-mă în ochi.

— Păi…

— Să nu spui că nu vrei!

— Ascultă, mătuşă, nu ştiu dacă înţelegi prea bine… Nu e vorba de un medicament, ci de o şarlatanie. O escrocherie.

— După câte ştiu, nu există nicio lege care opreşte vânzarea unor asemenea medicamente. A

rămas iar pe gânduri, devenind neobişnuit de gravă. E singura noastră şansă, George, a spus apoi. Dacă n-o să meargă…

În clipa aceea s-a auzit o uşă trântită şi un muget din încăperea alăturată, despărţită prin uşile pliante:

„Aici… ăă… pe corabie… zace sărmanul Tom Bo-oling."

— Bătrâna armonică! Ascultă-l, George! Mătuşa mea îşi ridică glasul: Nu mai cânta asta, morsă bătrână! Cântă mai bine: „Plutesc!"

Un canat al uşii pliante se deschise şi unchiul meu îşi făcu apariţia.

— Noroc, George! Ai venit, în sfârşit? Ne dai nişte prăjituri la ceai, Susan?

Şi întorcându-se spre mine, mă întrebă:

— Te-ai gândit mai bine, George?

— Da.

— Intri în afacere?

Am rămas o clipă tăcut, apoi am dat din cap în semn că da.

— Ah! strigă el. De ce n-ai spus-o acum o săptămână?

— Aveam idei greşite despre lume… Acum nu mai au importanţă! Da, am să intru, am să-mi încerc norocul, n-am să mai ezit.

Şi n-am mai ezitat. Timp de şapte ani, m-am ţinut de această hotărâre.

III
Cum a început Tono-Bungay să meargă strună

1

Şi astfel, am făcut pace cu unchiul meu, şi ne-am apucat de această strălucită afacere, vânzând acel fleac vag dăunător, la preţul de un şiling şi trei jumătăţi de penny şi de doi şilingi şi nouă penny sticla, inclusiv timbrul. Tono-Bungay a început să

meargă strună! Ne-a adus bogăţie, influenţă, respect, încrederea a nenumăraţi oameni. Tot ce mi-a făgăduit unchiul meu s-a adeverit, ba a întrecut chiar aşteptările. Tono-Bungay mi-a adus o libertate şi o putere pe care nicio viaţă de cercetare ştiinţifică, niciuna în slujba umanităţii n-ar fi putut vreodată să mi le aducă…

Şi totul s-a datorat geniului unchiului meu. Fără îndoială că a avut şi el nevoie de mine — am fost, trebuie s-o recunosc, mâna lui dreaptă, indispensabilă; dar el a fost creierul care a conceput. Toate reclamele, el le-a scris; pe unele chiar le-a şi schiţat. Nu trebuie să uitaţi că asta era pe vremea când *The Times* nu începuse încă să se ocupe de reclame, înainte de publicitatea gălăgioasă a acelei învechite *Encyclopaedia.* Stilul acesta ademenitor, insinuant, care parcă îţi spune pe un ton grav ceva ce trebuie neapărat să ştii, caracteristic reclamelor din ziare, presărat pe alocuri cu câte un cuvânt sau o frază mai atractive, scrise cu majuscule, era pe atunci aproape o noutate. „Mulţi oameni care sunt APROAPE sănătoşi cred că sunt COMPLET sănătoşi” — iată cum s-a concretizat unul din eforturile de la început ale unchiului meu. Au urmat apoi reclame întregi în majuscule: „NU AVEŢI NEVOIE DE DROGURI SAU DE MEDICAMENTE CI DOAR DE UN REGIM POTRIVIT CA SĂ VĂ ÎNTĂREASCĂ”. Şi, punându-te în gardă împotriva farmacistului sau droghistului, care te îmbie cu „multe panacee universale cărora li se face reclamă”, îţi atrăgea atenţia că aceste fleacuri fac mai mult rău decât bine. Lucrul de care aveai nevoie era doar regim — şi Tono-Bungay!

Încă de la început se putea vedea un mic anunţ, de obicei pe un sfert de coloană, în ziarele de seară: „VESELIE — TONO-BUNGAY. Ca Aerul de Munte în Vine”. După aceea a urmat pătrunzătorul trio de întrebări: „V-aţi plictisit de profesiunea dumneavoastră? V-aţi plictisit de masa

dumneavoastră? V-aţi plictisit de soţia dumneavoastră?" Toate acestea se întâmplau în zilele când locuiam în Gower Street. Amândouă reclamele le-am folosit în prima noastră campanie în sudul, centrul şi vestul Londrei; şi apoi, am avut primul nostru afiş, cel cu: „SĂNĂTATE, FRUMUSEŢE ŞI VIGOARE". A fost proiectat de unchiu-l meu; întâmplător, mai am încă la mine prima schiţă pe care a făcut-o. Al doilea a venit cam cu optsprezece luni mai târziu, cel care conţinea germenul binecunoscutului afiş cu „Ceaţa"; în fine, al treilea a fost conceput pentru epidemia de gripă, dar n-a fost niciodată publicat.

De fapt, afişele nu ţineau decât incidental de resortul meu. Trebuia să le pun la punct pentru pictor şi să mă ocup de tipărirea şi plasarea lor, iar după ce unchiul meu a avut o ceartă violentă şi inutilă cu directorul secţiei de publicitate de la Daily Regulator în legătură cu locul acordat uneia dintre fericitele sale inspiraţii, tot în sarcina mea au trecut şi reclamele pentru presă.

Problemele de publicitate le discutam şi le hotărâm împreună — mai întâi în salonul din Gower Street, împreună cu mătuşa Susan care ne ajuta uneori cu multă perspicacitate, iar mai târziu în prima lor casă proprie, în confortabila lor locuinţă din Beckenham, savurând câte o ţigară de foi a cărei calitate se îmbunătăţea neîncetat sau un whisky din ce în ce mai vechi. Adesea lucram până noaptea târziu — uneori până în zori.

Munceam într-adevăr cu o îndârjire infernală şi — îmi amintesc — munceam cu mult entuziasm, nu numai unchiul meu ci şi eu. Era un joc, un joc absurd, dar absurd de interesant, şi punctele erau calculate în lăzi de sticle. Oamenii cred că o idee fericită ajunge pentru a face un om bogat, că averile pot fi adunate fără trudă. Este o pură închipuire — lucru pe care poate să-l mărturisească orice milionar (în afară, doar, de câţiva jucători norocoşi); mă îndoiesc că J. D.

Rockefeller, în primele zile ale lui Standard Oil, a muncit mai din greu decât noi. Lucram până noaptea târziu — şi lucram de asemenea toată ziua. Ne-am făcut o regulă din a pica pe neaşteptate la fabrică, pentru a vedea dacă lucrurile merg bine — căci la început nu ne-am putut permite să avem subalterni demni de încredere — şi umblam toată ziua prin Londra, pretinzând a fi propriii noştri reprezentanţi comerciali şi făcând tot felul de aranjamente speciale.

Numai că toate acestea nu constituiau activitatea mea propriu zisă, şi de îndată ce am putut angaja oameni specializaţi, am renunţat la drumuri, deşi unchiul meu le găsea deosebit de interesante, şi a mai continuat şi după aceea. „Îmi face bine, George, să-i văd pe cei din dosul tejghelelor, aşa cum eram şi eu cândva", îmi explica el. Sarcina mea specială, distinctă, era de a da consistenţă lui Tono-Bungay, de a crea un ambalaj de sticlă atrăgător, de a traduce în fapt imaginaţia unchiului meu, umplând lăzi după lăzi cu sticle etichetate care conţineau o absurditate, şi expediindu-le punctual cu trenul, camionul sau vaporul, spre ultima lor ţintă — în Marele Stomac al Poporului. După toate normele moderne, afacerea era, cum ar spune unchiul meu, *„de o absolută bona fide"*. Vindeam marfa şi obţineam bani pe ea, şi cheltuiam apoi banii în mod cinstit, făcând o reclamă zgomotoasă, pentru a vinde şi mai multă marfă. Regiune cu regiune, ne-am răspândit pe toată întinderea Insulelor Britanice; mai întâi acţionând în suburbiile clasei mijlocii din Londra, apoi în suburbiile mai periferice, apoi în comitatele apropiate; am ajuns pe urmă (cu afişe noi şi un stil mai pios al reclamelor) până în Wales, care a constituit întotdeauna un câmp propice pentru medicamente noi, şi apoi în Lancashire. Unchiul meu avea în birou o hartă imensă a Angliei, şi de îndată ce un nou organ al presei provinciale făcea reclamă marfei noastre, deschizându-i zone noi,

progresul era marcat cu steguleţe şi linii roşii, care subliniau noile comenzi.

— Romanţa comerţului modern, George! spunea unchiul meu, frecându-şi mâinile şi trăgând printre dinţi aer în piept. Romanţa comerţului modern, ei? O nouă cucerire. Provincie după provincie. Ca la război.

Am subjugat Anglia şi Wales; am trecut peste Munţii Cheviots, cu un produs special adaptat, conţinând unsprezece la sută alcool pur: „Tono-Bungay. Marca Scaiete". Tot acum am lansat şi o nouă variantă a afişului cu ceaţa, introducând un scoţian cu fustă, într-un peisaj neguros din Highland.

Şi iată că, în umbra produsului principal, au luat fiinţă specialităţi secundare — „Stimulentul de Păr Tono-Bungay" a făcut începutul. A urmat apoi „Tono-Bungay Concentrat", pentru ochi, care n-a prins, dar stimulentul de păr a avut un succes considerabil. Am întocmit pe această temă, îmi amintesc, un mic catehism care începea astfel: „De ce cade părul? Pentru că foliculele sunt obosite. Ce sunt foliculele?…" Şi aşa mai departe, până la concluzia că stimulentul de păr conţinea toate „Principiile esenţiale ale celui mai vivifiant dintre tonice, Tono-Bungay, împreună cu un ulei emolient şi nutritiv, extras din uleiul brut de Copite de Vită, printr-un proces de rafinare, separare şi dezodorizare… Este limpede pentru toţi cei care au cunoştinţe ştiinţifice că uleiul de Copite de Vită, derivat din copitele şi coarnele animalelor, conţine în mod necesar o unsoare *naturală* pentru piele şi păr".

Deasemeni, am reuşit de minune cu celelalte derivate „Pastilele Tono-Bungay" şi „Ciocolata Tono-Bungay". Pe acestea le-am impus publicului pentru extraordinara lor valoare nutritivă, extrem de reconfortantă în cazurile de oboseală şi efort. Le-am consacrat afişe şi reclame ilustrate, reprezentând alpinişti agăţaţi de nişte vârfuri

abrupte, campioni ciclişti pe pistă, mesageri călări pe drumul de la Aix-la-Ghent, soldaţi în plină acţiune sub un soare fierbinte. „Puteţi REZISTA douăzeci şi patru de ore consumând numai Ciocolată Tono-Bungay”, declaram noi. Nu spuneam însă cum vă veţi simţi după aceea. Înfăţişam deasemeni un avocat, cu perucă, favoriţi, dinţi mari, portretul teribil de fidel al tuturor avocaţilor, pledând la bară, iar dedesubt legenda: „O pledoarie de patru ore, cu pastilele Tono-Bungay, şi tot atât de proaspăt ca la început”. Reclama aceasta ne-a adus regimente de învăţători, preoţi ce propovăduiau reînvierea credinţei, politicieni şi alţii asemenea. Sunt convins, dealtfel, că stricnina din pastile avea cu adevărat un element stimulator în special în cele fabricate după formula iniţială. Căci mai târziu am modificat toate formulele — slăbindu-le neîncetat şi în măsură tot mai mare, cu cât vânzările mergeau mai bine.

În scurt timp — cel puţin aşa îmi pare acum — voiajorii noştri comerciali au început să cucerească Marea Britanie în ritmul de o sută de mile pătrate pei zi. Tot acest plan a fost schiţat destul de sumar, confuz, pe jumătate inspirat, de unchiul meu, aşa că, pentru a fi adus într-o formă practică, a trebuit să ţin seama de cantităţile produse şi de cheltuielile necesitate. Am avut mult de furcă până să găsim voiajorii comerciali cei mai indicaţi; până la urmă, cel puţin jumătate din ei erau irlandezi-americani, rasă minunată pentru a vinde medicamente. Am avut şi mai mult de furcă până am găsit un director de fabrică, din cauza secretelor de fabricaţie, şi până la urmă ne-am oprit la o femeie foarte capabilă, doamna Hampton Diggs, care condusese mai înainte un mare atelier de mode; era o femeie în care puteam să avem toată încrederea, ştiind că va menţine totul în ordine, fără a căuta să afle nimic altceva decât ceea ce i se punea sub nasul ei loial şi energic. Doamna Hampton Diggs avea o

părere foarte bună despre Tono-Bungay şi-l consuma sub toate formele şi în cantităţi mari, atâta timp cât am cunoscut-o. Părea că nu-i face niciun rău. Şi conducea cum nu se putea mai bine fabrica.

Ultimul produs al unchiului meu, care s-a adăugat grupului Tono-Bungay, a fost „Apa de gură Tono-Bungay”. Nu cred ca cineva să fi uitat inspirata întrebare pe care a citit-o de sute de ori: „Sunteţi încă tânăr, dar aveţi siguranţa că gingiile dumneavoastră n-au îmbătrânit?”

Şi după aceea, am preluat reprezentanţa pentru trei sau patru produse americane de bună calitate, care se potriveau cu al nostru şi puteau fi folosite împreună cu el. Unguentul de Texas şi „23— pentru curăţirea organismului” erau cele mai importante…

Nu fac aici decât să expun faptele. Pentru mine, sunt legate toate de figura unchiului meu. Îmi aduc aminte că am văzut la Bladesover, în nişte cărţi vechi de rugăciune din secolul al XVII-lea şi de la începutul secolului al XVIII-lea, ilustraţii rare m-au uimit: din gura unor personaje gravate în lemn ieşeau nişte suluri lungi de pergament. Ei bine, tot acest capitol aş vrea să-l scriu pe un sul de pergament care să iasă din capul unchiului meu, să arăt cum se desfăşoară şi se revarsă el din omuleţul scund, grăsun, cu picioarele scurte şi părul ţepos, tuns scurt, cu ochelari care tot alunecau de pe un nas mic şi fudul, şi cu ochii rotunzi în dosul sticlelor. Aş vrea să vi-l pot înfăţişa aşa cum era: respirând greu şi fornăit, în timp ce pana-i mâzgălea cine ştie ce inspiraţie absurdă, pentru un afiş sau o pagină ilustrată, şi să vă fac să-i auziţi glasul strident, plin de accente solemne, ca al unui profet, spunând:

— Ascultă, George! Am o idee. Mi-a venit o idee, George!

Mi-aş face şi mie loc în aceeaşi gravură. Cel mai bun cadru pentru noi, cred, ar fi odaia confortabilă

din Beckenham, pentru că acolo am muncit cel mai din greu. Încăperea ar fi luminată cu lampă, ca prin 1890, şi pendula de pe poliţa căminului ar indica miezul nopţii, sau chiar şi mai târziu. Noi am sta de fiecare parte a focului, eu cu pipa, unchiul meu cu o ţigară de foi sau o ţigaretă. Paharele s-ar vedea aşezate în interiorul paravanului din faţa căminului, iar expresiile chipurilor noastre ar fi grave. Unchiul meu obişnuia să şadă rezemat pe spate în fotoliu; vârfurile ghetelor erau întotdeauna întoarse înăuntru când era aşezat, iar picioarele îi păreau umplute cu rumeguş.

— George, ce-ai zice de T.—B. Pentru rău de mare? ar spune el.

— Nu văd la ce ar putea fi bun.

— Hm! Nu strică să încercăm, George. Hai să încercăm.

Trăgând din pipă, i-aş răspunde:

— Ar fi greu. Doar dacă am vinde marfa prin porturi. Am putea încerca o reclamă la agenţia Cook, sau în Mersul vapoarelor al agenţiei Continental Bradshaw.

— Ştii, le-ar da încredere călătorilor, George.

Şi, lăsând să se audă un zzzz, unchiul meu s-ar întoarce spre focul ale cărui licăriri i se reflectau în ochelari, şi ar spune:

— N-are rost să nu răspândim cât mai mult lumina noastră…

Niciodată n-am putut afla cu adevărat dacă unchiul meu privea Tono-Bungay ca o escrocherie, sau dacă nu cumva ajunsese să adopte o atitudine de mijloc, de toleranţă binevoitoare, aproape părintească. Îmi amintesc că o dată i-am spus:

— Doar nu crezi cu adevărat că acest medicament a făcut vreodată cât de cât bine vreunei fiinţe omeneşti?

La aceste cuvinte i-a apărut pe chip expresia de protest a unuia care dezaprobă asprimea şi dogmatismul.

— Ai o natură aspră, George, zise el. Prea eşti dispus să calci în picioare lucrurile. De unde se poate şti? Cine poate pretinde că ştie?…

Cred că în vremea aceea m-ar fi interesat orice joc creator şi dinamic. În orice caz, ştiu că am depus tot atât de mult zel la Tono-Bungay, ca orice tânăr locotenent care s-ar fi trezit deodată la comanda unui vas. Găseam teribil de interesant să descopăr avantajele care decurgeau din modificarea vreunui proces de fabricaţie, şi să compar câştigul după ce investeam capital în respectiva modificare. Am inventat un fel de aparat pentru lipirea etichetelor, pe care l-am brevetat; chiar şi astăzi mi se mai achită drepturi de pe urma acestui aparat. De asemenea am reuşit să fabric amestecul în formă concentrată, să umplu aproape până la vârf, cu apă distilată, sticlele care veneau toate lunecând în jos pe un plan înclinat, în timp ce la celălalt capăt se introduceau ingredientele noastre magice. Era o imensă economie de spaţiu pentru laborator. Robinetele speciale de care aveam nevoie ca să umplem sticlele, tot eu le-am inventat şi le-am brevetat.

Aveam un fel de bandă continuă de sticle care înaintau de-a lungul unui jgheab înclinat, făcut să lunece cu ajutorul unui curent de apă. La un capăt, o fată examina sticlele la lumină, le punea deoparte pe cele cu defect, iar pe celelalte le aşeza în jgheab; umplerea era automată, iar la celălalt capăt, o fată punea dopul şi îl îndesa cu un ciocănel. Cele două rezervoare, unul mic pentru ingredientele tonice şi unul mare pentru apă distilată, aveau câte un indicator de nivel, şi în interior montasem un dispozitiv plutitor care oprea scurgerea ori de câte ori nivelul scădea prea mult.

O altă fată manevra aparatul de etichetat sticlele astupate şi le trecea apoi celor trei ambalatori, care le înfăşurau în hârtie şi le puneau, cu un tampon de hârtie ondulată după fiecare pereche, într-un mic

jgheab de unde puteau să lunece şi să fie aşezate în lada de ambalaj, o altă invenţie a noastră.

Pare extraordinar, ştiu, dar cred că am fost primul om din Londra care am ambalat medicamentele prin partea laterală a lăzilor de ambalaj, descoperind astfel o metodă superioară celei de a le băga pe sus. Lăzile noastre se împachetau, practic, singure; ajungea doar să le aşezi pe o mică platformă cu roţi, şi când se umpleau, automat un mic ascensor le cobora la parter unde muncitorii astupau spaţiile libere şi băteau în cuie partea de sus şi laterală. În plus, foloseam la ambalaj hârtie ondulată şi despărţituri din stinghii subţiri de lemn, şi angajasem la această muncă fete tinere, pe când toţi ceilalţi foloseau munca mai scumpă a bărbaţilor, şi împachetau prin partea de sus a lăzii, umplând-o cu paie, ceea ce ducea la multe sticle sparte, la risipă şi neorânduială.

2

Când privesc înapoi la anii aceia plini de energie, mi se pare că n-au fost decât unul sau doi. Dar de atunci, din zilele primului nostru început atât de riscant din Farringdon Street, când am pornit doar cu o mie de lire, în marfă şi credit, la dispoziţie — obţinută şi ea printr-un procedeu care poate fi socotit aproape un furt — s-a întins o perioadă întreagă până când unchiul meu, în numele lui şi al meu (o zecime participaţie) ca şi al partenerilor noştri anonimi — angrosişti în vânzarea medicamentului, tipografi, şi proprietarul unui grup de reviste şi ziare, a cerut cu o perfectă bună-credinţă publicului să subscrie 150.000 lire sterline. Parteneri anonimi care, sunt încredinţat, au regretat foarte mult că n-au cumpărat mai multe acţiuni şi nu ne-au acordat credite mai lungi, când subscripţiile au început să curgă. Unchiul meu

dispunea de jumătate din aceste fonduri (inclusiv zecimea considerată că îmi aparţine mie).

150.000 de lire — gândiţi-vă numai! — pentru a plăti un şir de minciuni şi un negoţ cu sticle pline cu apă aromată! Vă daţi seama de nebunia unei lumi care admite astfel de lucruri? Poate că nu. Chiar şi pe mine, obişnuinţa şi rutina uneori mă orbeau. Dacă n-ar fi fost Ewart, poate că n-aş fi înţeles niciodată cât de uluitoare era această dezvoltare a averii mele;

m-aş fi obişnuit cu ea, m-aş fi lăsat legănat de iluzii, în aceeaşi măsură cum se lăsa legănat unchiul meu. Care, trebuie s-o spun, era nespus de mândru de succesul afacerii lui.

— Niciodată, de vreo doisprezece ani încoace, observa el, nu s-au mai pus atâţia bani la dispoziţia cuiva.

Ewart, gesticulând cu mâinile-i păroase şi cu încheieturile-i osoase, a fost singurul care, în această scenă ce se desfăşoară din nou în amintirea mea, a făcut opinie separată arătându-mi limpede în toată acea perioadă uimitoare, întreaga mea absurditate.

— Să ştii că se potriveşte de minune cu restul lucrurilor, repeta el; chiar foarte bine. Să nu crezi că ţi se întâmplă ceva extraordinar.

Îmi amintesc foarte bine de unul dintre logosurile sale. Sosise tocmai de la Paris, dintr-o expediţie misterioasă, unde trebuise să „şlefuiască" opera unui sculptor american care începea să devină cunoscut. Respectivul sculptor avea o comandă pentru o figură alegorică a Adevărului (îmbrăcat, desigur), ce urma să decoreze Capitoliul statului său, şi avea nevoie de ajutor. Ewart se întorsese cu părul tuns *en brosse*[166] îmbrăcat complet după moda franceză. Adusese cu el un costum de biciclist dintr-o stofă castaniu-roşcată grozav de larg — singura scuză era ca nu fusese croit pentru el — o cravată neagră uriaşă, o pălărie

de fetru moale, cu aspect decadent, şi câteva înjurături franţuzeşti oribile.

— Tâmpite haine, nu-i aşa? zise el văzându-mi ochii holbaţi. Nu ştiu de ce le-am luat. Dar să ştii că acolo îmi veneau foarte bine.

Intrase în magazinul nostru din Ragget Street ca să discutăm un proiect al meu de afiş, pe care din prietenie voiam să i-l încredinţez, şi a lansat pe deasupra capetelor (sper că pe deasupra capetelor) ambalatorilor noştri, un discurs remarcabil:

— Ce îmi place mai mult în toate lucrurile astea, Ponderevo, este poezia… Prin asta suntem noi mai presus de animale. Niciun animal n-ar putea înfiinţa o fabrică. Gândeşte-te!… Sigur, ai putea să-mi dai exemplul castorului, ştiu. Castorul ar putea, eventual, să pună un lichid în sticle, dar ar fi în stare să lipească o etichetă în jurul lor şi să le vândă? Castorul este un nebun visător, trebuie să recunosc, atât el cât şi digurile sale, dar la urma urmei, digurile au menirea să-l protejeze, au ceva practic în ele! Îl feresc de pericole. Şi nu e vorba numai de poezia voastră. Mai e şi poezia clienţilor voştri. Un poet care răspunde altui poet — un suflet altui suflet. Sănătate, Vigoare şi Frumuseţe — într-o sticlă — filtrul magic! Ca o poveste cu zâne…

… Gândeşte-te la oamenii care cumpără sticlele voastre cu poşircă! (Şi să ştii, Ponderevo, că poşircă e un termen de laudă, zise el în paranteză).

… Gândeşte-te la micii funcţionari, la femeile surmenate şi la oamenii epuizaţi. Oameni obosiţi să tot dorească a face ceva, oameni obosiţi să tot dorească a deveni ceva… În sfârşit, tot felul de oameni obosiţi… Marea nenorocire a vieţii, Ponderevo, nu este că existăm — e o eroare vulgară; marea nenorocire este că în realitate *nu* existăm şi că dorim să existăm. Tocmai asta încearcă acest — în cel mai înalt sens — spanac al tău! Foamea de a fi — o dată cel puţin — viu cu adevărat… viu până în vârful degetelor!..

… Nimeni nu doreşte să facă şi să fie ceea ce face şi ceea ce este, crede-mă, nimeni. *Tu* nu vrei să prezidezi această… în fine, ambalare de sticle, *eu* nu vreau să port aceste haine idioate şi să fiu la discreţia ta, nimeni nu vrea să lipească tot mereu etichete pe nişte sticle absurde, cu câteva sferturi de penny suta. Asta înseamnă să nu exişti! Este, cum să-ţi spun? — un *substratum.* Niciunul dintre noi nu dorim să fim ceea ce suntem, sau să facem ceea ce facem. Decât ca un fel de bază. Ce dorim, de fapt? Tu ştii. Eu ştiu. Dar nimeni n-o mărturiseşte. Ceea ce dorim cu toţii este să fim veşnic tineri şi frumoşi — nişte tineri Jupiteri — da, tineri Jupiteri, Ponderevo — şi glasul îi răsuna puternic, viguros şi declamator — care urmăresc nimfe sfioase, pe jumătate dispuse să accepte avansurile noastre, prin păduri fără de sfârşit…

În activitatea desfăşurată în jurul nostru se produsese o oprire abia perceptibilă.

— Vino jos, l-am întrerupt, putem sta de vorbă mai bine acolo.

— Lasă că vorbim foarte bine şi aici, a răspuns Ewart.

Era gata să continue, dar din fericire faţa implacabilă a doamnei Hampton Diggs a apărut la capătul şirului de aparate de îmbuteliat.

— Foarte bine, a consimţit el, uite că vin…

În micul sanctuar de jos, unchiul meu îşi făcea siesta după masa de prânz, şi nu era prea vioi. Prezenţa sa l-a făcut pe Ewart să revină la subiectul comerţului modern, în timp ce-şi fuma excelenta ţigară de foi pe care i-o dăduse unchiul meu. Se purta cu deferenţa deliberată care se cuvenea faţă de un magnat al afacerilor din partea unui oarecare.

— Tocmai vorbeam cu nepotul dumneavoastră, domnule, zise Ewart, punându-şi amândouă coatele pe masă — despre poezia comerţului. Ştiţi, mi se pare că el n-o vede câtuşi de puţin.

Unchiul meu încuviinţă din cap, radios.

— Asta îi spuneam şi eu, mormăi el cu ţigara în gură.

— Sunteţi nişte adevăraţi artişti. Dumneavoastră şi cu mine, domnule, putem vorbi, dacă îmi permiteţi, ca de la artist la artist. Reclama este cea care… a făcut minunea. Reclama a revoluţionat comerţul şi industria; ea va revoluţiona lumea. Negustorul de pe vremuri nu făcea decât să transporte mărfuri; cel de azi creează valori. N-are nevoie să transporte. Pune mâna pe ceva care nu valorează nimic — sau care nu are o valoare anumită — şi face ca să aibă valoare. Ia, de pildă un muştar, la fel ca orice muştar, şi începe să spună, să strige în gura mare, să cânte, să scrie cu creta pe pereţi, să scrie în cărţi, pretutindeni: „Muştarul lui Smith este cel mai bun". Şi într-adevăr, devine cel mai bun!

— Adevărat, îl aprobă unchiul meu, umflându-se, pierdut parcă într-un vis mistic; adevărat!

— La fel face şi artistul: ia o bucată de marmură albă de pe marginea unui cuptor de var, o ciopleşte, şi creează… creează un monument pentru sine… şi pentru alţii… un monument pe care lumea nu-l va lăsa să piară. Ca să revenim la muştar, domnule, am fost mai deunăzi la nodul de cale ferată de la Clapham, şi am văzut toate terasamentele acoperite cu hrean, care s-a răspândit probabil din vreo grădină de pe undeva. Ştiţi cum este hreanul… creşte ca buruienile… se întinde… se întinde. Stăteam la capătul peronului, privind la această plantă şi mă gândeam: „E la fel ca faima, care se întinde, abundentă şi sălbatică atunci când n-ai nevoie de ea. Oare de ce lucrurile cu adevărat bune din viaţă nu cresc ca hreanul?" Şi mintea mea a pornit, după obiceiul ei, de la gândul acesta la ideea că muştarul costă un penny borcănaşul — am cumpărat chiar mai deunăzi pentru nişte şuncă pe care o aveam. Mi-a trecut prin minte că ar fi o afacere grozavă dacă s-ar folosi hreanul pentru a contraface muştarul. Mă

ispitea să mă lansez într-o astfel de afacere, să mă îmbogăţesc şi apoi să mă întorc din nou la arta mea monumentală. Şi apoi mi-am spus: „Dar de ce să-l falsific? Nu-mi place ideea asta de a falsifica”.

— E meschină, zise unchiul meu dând din cap. Şi poţi fi descoperit!

— Şi complet inutilă! De ce să nu fac mai bine un amestec — trei sferturi hrean măcinat şi un sfert muştar — să-i dau un nume fantezist… şi să-l vând cu un preţ dublu ca al muştarului? Înţelegeţi? Eram aproape pe punctul să pornesc afacerea imediat, numai că s-a întâmplat ceva. Mi-a sosit trenul.

— Foarte bună idee, rosti unchiul meu. Şi, uitându-se spre mine. Este cu adevărat o idee bună, George.

— Şi apoi, talaşul, de exemplu! Cunoaşteţi poemul acela al lui Longfellow, care sună exact ca prima declinare. Cum începe oare?… „Omul este un creator, spun oamenii!”

Unchiul meu dădu din cap şi murmură un citat care i se stinse pe buze.

— Frumos poem, George, zise el încet, adresându-mi-se.

— Ei da, este vorba despre un dulgher, şi un copil cu sensibilitatea poetică din epoca victoriană, ştiţi, şi despre nişte talaş. Copilul făcea tot felul de lucruri din talaş. La fel aţi putea face şi dumneavoastră. Transformaţi-l în pulbere. Poate fi transformat în orice. Muiaţi-l în zeamă — şi iată Xilo-tabac! Transformaţi-l în praf şi puneţi în el puţină esenţă de gudron şi de terbentină, — şi veţi avea săculeţe pentru băi fierbinţi… un remediu sigur pentru epidemia de gripă! Şi apoi toate alimentele acelea brevetate din grâne — pe care americanii le numesc fulgi de cereale. Cred că nu greşesc, domnule, spunând că sunt doar rumeguş de lemn.

— Nu! zise unchiul meu, scoţându-şi ţigara din gură. După câte ştiu eu, este vorba de grâne

adevărate — dar stricate… M-am ocupat de asta.

— Ei bine, tocmai de aceea, stărui Ewart. Spuneţi că sunt grâne stricate. Asta vine în sprijinul spuselor mele. Comerţul modern, aşa cum îl concepeţi dumneavoastră, nu are mai multă legătură cu cumpărarea şi vânzarea, decât ar avea cu sculptura, de pildă. Este mai curând milă — salvare. E operă de salvare! El pune mâna pe tot felul de mărfuri prăbuşite şi le ridică. Nu este vorba de minunea de la Cana. Dumneavoastră transformaţi apa — în Tono-Bungay.

— Să lăsăm Tono-Bungay deoparte, zise unchiul meu, devenind deodată grav. Nu vorbeam despre Tono-Bungay.

— Nepotul dumneavoastră este un temperament rigid; ar vrea ca totul să meargă spre un sfârşit predestinat; este un calvinist al comerţului. Dacă îi oferi o cutie plină de gunoaie, spune că sunt gunoaie… şi va trece pe partea cealaltă. Dar *dumneavoastră,* domnule… aţi putea face ca şi cenuşa să se respecte pe sine însăşi.

Unchiul meu îl privi o clipă cu îndoială. Dar avea o lucire de aprobare în ochi.

— Am putea, e drept, să facem din ea un fel de cărămidă igienică, reflectă el privindu-şi capătul ţigării.

— Sau un biscuit sfărâmicios. De ce nu? Reclama ar suna cam aşa: „De ce sunt păsările atât de vioaie? Pentru că îşi digeră perfect hrana! De ce îşi digeră atât de perfect hrana? Pentru că au pipotă? De ce n-are omul pipotă? Pentru că poate cumpăra biscuitul sfărâmicios de cenuşă măcinată Ponderevo — care este şi mai bun”.

Ultimele cuvinte le rosti aproape într-un strigăt, cu mâna-i păroasă înălţată în aer…

— Mi se pare al dracului de deştept, zise unchiul meu după plecarea lui Ewart. Mă pricep la oameni. E un tip care va reuşi. Puţin cam beţiv, aş putea spune. Dar asta-i face pe unii şi mai strălucitori. Dacă vrea să facă afişul acela, sunt de

acord. Zzzz. Ideea aceea cu hreanul, are ceva în ea, ce zici, George? Am să mă mai gândesc…

Voi spune pe loc că proiectul meu de afiş n-a dus până la urmă la nimic, deşi Ewart i-a dedicat o săptămână întreagă deosebit de pasionantă. Inspiraţia i-a fost prea marcată de nefericita sa dispoziţie spre ironie. A adus un desen cu doi castori, care aveau, după părerea lui, o asemănare subtilă cu mine şi cu unchiul meu — în ceea ce-l priveşte pe unchiul meu, asemănarea era destul de mare — şi care umpleau şiruri întregi de sticle cu Tono-Bungay; legenda afişului era: „Comerţul modern". Cu o asemenea reclamă n-am fi izbutit să vindem nici măcar o ladă, deşi Ewart mi-a recomandat-o într-o seară plină de veselie, pretinzând că „va trezi curiozitatea". În plus, mi-a adus şi un alt desen foarte năstruşnic, reprezentându-l pe unchiul meu, într-o stare de goliciune excesivă şi inutilă, dar de o asemănare uimitoare, făcând tururi de forţă de un tip gargantuesc în faţa unei asistenţe de doamne smintite şi desfrânate. Legenda de dedesubt: „Sănătate, Frumuseţe, Vigoare" sublinia poanta acestei parodii Desenul acesta, Ewart l-a atâmat în atelierul său de deasupra prăvăliei de uleiuri, şi, pentru a-i accentua caracterul calomniator, a prins deasupra, ca o perdea, o foaie de hârtie de împachetat.

IV
Marion

1

Privind înapoi la zilele acelea când marea avere datorată lui Tono-Bungay a fost făurită din speranţe omeneşti şi din credite pentru cumpărarea sticlelor, pentru plata chiriei şi a tipăririi afişelor, îmi văd viaţa oarecum în două coloane paralele, de proporţii inegale, una mai largă, mai difuză, variată şi plină de întâmplări, din zi în zi mai cuprinzătoare — latura de afaceri a vieţii mele, şi

una îngustă, din ce în ce mai sumbră, luminată rareori de câte o licărire de fericire — viaţa mea casnică cu Marion. Căci, fireşte, m-am căsătorit cu Marion.

De fapt, nu m-am căsătorit cu ea decât la vreun an după reuşita lui Tono-Bungay, abia după conflicte şi discuţii violente. Aveam douăzeci şi patru de ani şi acum mi se pare că eram aproape copil. Amândoi eram, în anumite privinţe, de o ignoranţă şi de o naivitate neobişnuite; eram două temperamente antagoniste, şi nu aveam — cred că nu puteam să avem — nicio idee comună. Ea era tânără şi teribil de sclavă convenţiilor — părea să nu aibă niciodată o idee proprie, ci numai ideile clasei din care făcea parte — iar eu eram tânăr şi sceptic, întreprinzător şi pasionat; cele două lanţuri care ne ţineau legaţi erau puternica atracţie pe care o avea frumuseţea ei fizică pentru mine şi satisfacţia ei de a şti că ocupă un loc atât de important în gândurile mele. Pasiunea mea pentru Marion nu poate fi pusă la îndoială: descoperisem în ea femeia dorită. Câte nopţi n-am stat treaz din pricina ei, zvârcolindu-mă, muşcându-mi mâinile în febra dorinţei!…

Am povestit cum mi-am cumpărat o pălărie de mătase şi o haină neagră ca să-i fiu pe plac într-o duminică — stârnind hazul câtorva colegi de facultate care m-au întâlnit întâmplător — şi cum ne-am logodit. Dar acesta nu a fost decât începutul neînţelegerilor noastre. Pentru Marion, logodna însemna schimburi de cuvinte tandre, poate chiar şi de sărutări. Era ceva care putea să continue la nesfârşit, fără a schimba nimic din viaţa ei de până atunci, cu micile escapade la Smithie, unde se ducea din când în când să lucreze şi să flecărească. Pentru mine, însă, însemna făgăduinţa de a ne uni, de îndată ce ne va fi posibil, în cea mai desăvârşită intimitate a trupului şi sufletului…

Nu ştiu dacă cititorul va remarca tonul solemn cu care vorbesc despre ciudata şi nechibzuita-mi

iubire, şi despre căsătoria mea ratată. Mi se pare însă că aceasta atinge probleme mult mai vaste decât micile noastre afaceri personale. M-am gândit mult la viaţa mea. În ultimii câţiva ani, am încercat să desprind unele învăţăminte din întâmplările prin care am trecut. Şi, mai cu seamă, m-am gândit mai mult la această parte a vieţii mele. Mă tulbură şi acum gândul cum ne-am încurcat destinele unul cu celălalt, neştiutori, de nimeni călăuziţi. În toată această reţea de neînţelegeri, de interpretări greşite, de convenţii false şi încâlcite care constituie ordinea noastră socială, aşa cum îi apare ea individului, cel mai ciudat mi se pare felul cum ne-am întâlnit, atât de întâmplător, mânaţi parcă din urmă, orbeşte. Şi ceea ce ni s-a întâmplat nouă li se întâmplă în mod obişnuit tuturor. Dragostea nu este numai un fapt cardinal în viaţa individului, ci şi cea mai importantă preocupare a comunităţii; la urma urmei, felul cum tinerii dintr-o generaţie îşi găsesc perechea determină soarta naţiunii — toate celelalte treburi ale statului fiind subordonate acesteia. Şi acest tineret înflăcărat şi neexperimentat este lăsat să bâjbâie în însăşi semnificaţia acestor lucruri fără a avea nimic care să-l călăuzească, în afară de priviri şocate, flecăreli sentimentale, şuşoteli obscene şi exemple pline de ipocrizie.

Am încercat în capitolul trecut să vă arăt cum a început să mi se dezvolte viaţa sexuală. Nimeni nu mi-a vorbit vreodată deschis sau cinstit despre această problemă; nimeni şi nicio carte nu a venit să-mi spună că lumea este făcută aşa, sau de ce cutare lucru este necesar. Totul mi-a apărut obscur, neclar, tulburător; şi tot ce am aflat despre legile sau convenţiile din acest domeniu, a îmbrăcat forma unor ameninţări şi oprelişti. Cu excepţia vorbelor ruşinoase schimbate pe furiş cu colegii mei de la Goudhurst şi Wimblehurst, n-am fost nici măcar prevenit împotriva marii primejdii ale

vieţii sexuale. Ideile mele erau formate în parte din instinct, în parte printr-o imaginaţie romantică, în parte ţesute dintr-o amestecătură de noţiuni fragmentare căpătate întâmplător. Citisem mult şi confuz: *Vathek,* Shelley, Tom Paine, Plutarh, Carlyle, Haeckel, William Morris, Biblia, *Liber-cugetătorul, Goarna, Femeia care a îndrăznit* — menţionez doar ingredientele care îmi vin primele în minte. Tot felul de idei se îngrămădeau în mintea mea, fără să le găsesc însă explicaţia. Dar eram încredinţat că lumea îl privea pe Shelley, de pildă, ca pe un personaj eroic şi grandios şi că a sfida convenţiile şi a sucomba magnific în faţa pasiunilor era mijlocul cel mai nimerit de a câştiga respectul şi afecţiunea tuturor oamenilor onorabili.

Mentalitatea lui Marion avea în această privinţă o conformaţie tot atât de absurdă. Educaţia ei fusese făcută nu numai din tăceri, dar şi din refulări. O enormă forţă de sugestie o modelase astfel, încât toate nemulţumirile ei naturale de fată se dezvoltaseră într-o totală pervertire a instinctului. Pentru lucrul cel mai important în această problemă esenţială a vieţii, nu avea decât un singur epitet — „oribil”. Fără o astfel de educaţie, ar fi fost o îndrăgostită sfioasă, dar aşa devenise de-a dreptul imposibilă. Cât despre rest, îşi completase, presupun, educaţia, parte din romanele acelea pe care le împrumuta de la Biblioteca Publică, parte din discuţiile purtate în atelierul lui Smithie. În ceea ce priveşte prima sursă, o făcuse să creadă că dragostea este o stare de adoraţie şi aservire din partea bărbatului, şi de condescendenţă din partea femeii. În această privinţă, nu exista nimic „oribil” în niciun roman din cele pe care le citise. Bărbatul aducea daruri, făcea servicii, căuta să fie plăcut cu orice chip. Femeia „ieşea” cu el, îi zâmbea, se lăsa sărutată în taină şi într-un mod decent, iar dacă se întâmpla s-o jignească, îi retrăgea privilegiul prezenţei ei. De obicei, femeia făcea ceva „pentru binele lui”, îl

convingea să meargă la biserică, sau să renunţe la fumat ori la jocuri de noroc, îl învăţa să umble mai dichisit. La sfârşitul povestirii, venea căsătoria, şi după aceea orice interes înceta.

Acesta era fondul lecturilor lui Marion; îmi închipui însă că discuţiile de la masa de lucru a lui Smithie au adus unele modificări. La Smithie se recunoştea, bănuiesc, că o fată trebuia să aibă un „prieten”; că era mai bine să fii logodită decât să nu fii; că „prietenul” trebuia păstrat — altfel puteai să-l pierzi, sau chiar să-ţi fie furat. O fată din atelierul lui Smithie a fost victima unui astfel de furt, şi ştiu că vărsase multe lacrimi.

Pe Smithie am cunoscut-o înainte de căsătorie, şi după aceea venea foarte des în casa noastră din Ealing. Era o fată de vreo treizeci şi ceva de ani, subţirică, cu ochii vii, nasul coroiat, dinţii ieşiţi puţin în afară, un glas ascuţit şi tendinţa de a se îmbrăca elegant. Avea nişte pălării uimitoare şi variate, dar întotdeauna deconcertante; vorbea cu un debit rapid, nervos, mai curând ilar decât spiritual, întretăiat de mici ţipete de „Oh, draga mea!” şi „Nu se poate să fi făcut aşa ceva!” A fost prima femeie din cele cunoscute de mine, care folosea parfum. Buna şi sărmana Smithie! Ce suflet inofensiv şi bun avea, şi cât o detestam eu pe vremea aceea! Din ce câştiga pe rochiile persane, întreţinea o soră cu trei copii, „ajuta” pe un frate neputincios, şi mărinimia ei se revărsa chiar şi asupra lucrătoarelor. Toate acestea n-au influenţat însă sentimentele mele în vremurile acelea de mărginire tinerească. Un motiv minor — dar cât de intens! — de iritare în viaţa mea conjugală a fost că trăncăneala de morişcă a lui Smithie părea să aibă mult mai multă influenţă asupra lui Marion decât tot ceea ce spuneam eu. Mai presus de orice, o invidiam pentru stăpânirea pe care o pusese asupra minţii, inaccesibilă pentru mine, a lui Marion.

În atelierul lui Smithie, îmi închipui că vorbeau despre mine în mod pudic ca despre „o anumită persoană”. Se spunea că eram grozav de „inteligent”, dar existau îndoieli — nu complet nejustificate — asupra blândeţii caracterului meu.

2

Ei bine. Aceste explicaţii generale vor îngădui cititorului să înţeleagă prin ce momente dureroase am trecut amândoi când am început să mă simt pe picior de egalitate cu Marion şi să caut în conversaţiile noastre acea minunată pasiune pe care simţeam, cu o încăpăţânare stupidă, că trebuie s-o aibă şi ea. Cred că Marion mă socotea cel mai nebun dintre oamenii sănătoşi la minte; sau mai curând „inteligent”, ceea ce la Smithie, bănuiesc, însemna ceva foarte apropiat de nebunie, un cuvânt implicând mobiluri neînţelese şi incalculabile…

Orice o şoca, înţelegea totul pe dos, şi arma ei era o tăcere posomorâtă, care îi încrunta sprâncenele, îi strica linia gurii şi răpea chipului frumuseţea. „Ei bine, dacă nu ne putem înţelege, nu văd de ce să continuăm să mai vorbim”, obişnuia ea să spună. Frază care mă înfuria întotdeauna peste măsură. Sau: „Mi-e teamă că nu sunt destul de inteligentă ca să înţeleg asta”.

Ce proşti eram amândoi! Acum îmi dau seama de asta, dar pe atunci nu eram mult mai bătrân decât ea, şi nu înţelegeam decât că Marion, pentru cine ştie ce motiv de neînţeles, nu voia să se trezească la viaţă.

Duminicile, o porneam în plimbări semiclandestine, ca să ne despărţim apoi fără nicio vorbă, înfuriaţi de jigniri greu de înţeles. Sărmana Marion! Câte lucruri n-am încercat să-i spun, ideile mele clocotitoare despre teologie, despre socialism, despre estetică — însăşi aceste cuvinte o înspăimântau, îi dădeau aproape fiorul a ceva

interzis, o făceau să întrevadă teroarea unei imposibilităţi intelectuale. Apoi, printr-un efort uriaş, îmi înăbuşeam pentru câtva timp personalitatea şi purtam o conversaţie care o făcea fericită, despre fratele lui Smithie, despre noua fată care venise la atelier, despre casa în care vom locui în curând. Dar şi aici apăreau neînţelegeri. Eu doream să stăm în apropiere de catedrala St. Paul, sau de Gara Cannon Street, pe când ea se fixase cu hotărâre la Ealing… Oricum, să nu credeţi că ne certam tot timpul. Lui Marion îi plăcea să fac pe îndrăgostitul, într-un mod „cuviincios" şi îi plăcea să ieşim în oraş: luam masa, ne duceam la Earl's Court, la Kew, la teatre şi concerte — nu prea des la concerte, pentru că deşi lui Marion îi „plăcea" muzica, nu-i plăcea chiar „prea multă" — la expoziţii de pictură. Inventasem — nu mai ţin minte în ce împrejurare — un fel de limbaj copilăresc şi absurd, care reuşea să aplaneze neînţelegerile dintre noi.

Cel mai mare chin pentru mine era când ieşea îmbrăcată cu rochii în stilul lui Smithie, copiate după cele din West

Kensington. Căci Marion nu avea de loc simţul propriei sale frumuseţi. Nu sesiza existenţa unei frumuseţi a trupului, şi putea să-şi masacreze linia adorabilă a corpului cu panglici şi zorzoane. Mulţumesc cerului că un oarecare gust natural, o timiditate înnăscută şi punga ei prea sărăcăcioasă o fereau de adevărata eflorescenţă a lui Smithie! Sărmană Marion, atât de simplă, de frumoasă, de bună şi mărginită! Acum, când am patruzeci şi cinci de ani, şi când pot privi înapoi spre ea cu toată vechea mea admiraţie şi fără amărăciunea de atunci, cu o nouă afecţiune şi fără nicio urmă de pasiune, îi iau partea împotriva mucosului la fel de prost ca şi ea, nestăpânit, senzual şi îmbibat de idei care eram eu atunci. Cel cu care s-a căsătorit ea nu era decât o tânără brută — da, o brută. Sarcina mea ar fi trebuit să fie s-o înţeleg şi s-o dirijez — iar eu

i-am pretins să-mi fie o tovarăşă şi o îndrăgostită pasionată…

Ne-am logodit, după cum am mai spus; pe urmă am rupt logodna şi iarăşi ne-am logodit. Am trecut de mai multe ori prin astfel de faze. Nu ne dădeam seama niciunul dintre noi ce anume nu mergea. În curând, ne-am logodit oficial. Am avut o întrevedere uimitoare cu tatăl ei, în care acesta, cu o voce gravă şi cu o pronunţie dintre cele mai necultivate, m-a întrebat despre originea mea, dovedindu-se tolerant (exasperant de tolerant) faţă de faptul că mama fusese o servitoare; pe urmă mama lui Marion m-a sărutat şi eu m-am dus să cumpăr un inel. Numai mătuşa cea tăcută părea să nu fie de acord — având îndoieli asupra sentimentelor mele religioase. Ori de câte ori ne certam, rămâneam zile întregi despărţiţi şi, la început, fiecare asemenea despărţire era o uşurare. Pe urmă, începeam s-o doresc; mă copleşea un dor necontenit. Mă gândeam la rotunjimea braţelor ei, la curba lină şi graţioasă a trupului. Stăteam treaz sau visam o Marion transfigurată, plină de viaţă şi înfocare. Era Doamna Natură care, în mod stupid şi inexorabil mă împingea spre Femeie; eu însă credeam că ceea ce mă tulbura era dorul de Marion. Astfel încât, până la urmă, mă întorceam întotdeauna la Marion şi, prefăcându-mă că cedez, încercam să uit ceea ce ne despărţise, stăruind tot mai mult să ne căsătorim…

Cu vremea, asta a devenit o idee fixă, care îmi domina voinţa şi mândria, convingându-mă să nu mă dau bătut. Mă îndârjeam tot mai mult. De fapt, dacă stau să mă gândesc bine, adevărata mea pasiune pentru Marion se stinsese în mare măsură cu mult înainte de a ne căsători, domolită de răceala ei. Când am avut certitudinea unui venit de trei sute de lire pe an, a cerut o amânare, o amânare de douăsprezece luni, ca să vadă „cum or să meargă lucrurile”. Erau clipe când îmi apărea pur şi simplu ca o duşmană ce se împotrivea într-

un chip enervant la un lucru pe care doream să-l realizez. Pe lângă aceasta, începusem să fiu tot mai preocupat de interesul şi agitaţia pe care o producea succesul lui Tono-Bungay, de evoluţia şi schimbarea lucrurilor, de numeroasele treburi pe care le aducea după sine. Zile întregi uitam de Marion, şi apoi începeam s-o doresc cu o teribilă intensitate. În cele din urmă, într-o după amiază de sâmbătă, după ce am cumpănit o dimineaţă întreagă, am hotărât, plin de înverşunare, că aceste amânări trebuie să ia sfârşit.

M-am dus în căsuţa din Walham Green, ca s-o iau pe Marion cu mine până la Putney Common. Când am ajuns acolo Marion nu era acasă şi a trebuit să aştept ca pe ghimpi o vreme, stând de vorbă cu tatăl ei, care tocmai se întorsese de la slujbă şi, după cum mi-a explicat, îşi găsea de lucru în seră.

— Am de gând să-i cer fiicei dumitale să ne căsătorim am spus eu. Cred că am aşteptat destul.

— Nici eu nu sunt pentru logodnele lungi, a declarat tatăl. Dar Marion face întotdeauna numai după capul ei… Ascultă, ai văzut noul îngrăşământ sub formă de praf?

Am intrat în casă să vorbesc cu doamna Ramboat.

— Îi va trebui câtva timp ca să-şi pregătească trusoul, a spus doamna Ramboat…

Marion şi cu mine ne-am aşezat pe o băncuţă la umbra unor copaci, pe vârful colinei Putney, şi atunci am deschis brusc discuţia.

— Ascultă, Marion, am zis eu, ai de gând să te căsătoreşti cu mine sau nu?

— Păi — spuse ea uitându-se la mine şi zâmbindu-mi — suntem logodiţi, nu-i aşa?

— Asta nu poate să dureze la nesfârşit. Vrei să te căsătoreşti cu mine săptămâna viitoare?

M-a privit drept în faţă.

— Nu se poate.

— Dar ai promis că ai să te căsătoreşti cu mine când voi avea trei sute de lire pe an.

O vreme a rămas tăcută.

— Nu mai putem să continuăm ca până acum? *Am putea,* e adevărat, să ne căsătorim cu trei sute de lire pe an. Dar asta înseamnă că vom avea o căsuţă foarte mică. Uită-te la fratele lui Smithie care s-a căsătorit. Se descurcă cu două sute şi cincizeci de lire, dar o duc destul de greu. Au o căsuţă modestă, aproape la marginea drumului, şi fără niciun pic de grădiniţă. Şi zidul dinspre casa vecină este atât de subţire, încât se aude totul. Când copilaşul plânge — vecinii îi bat în perete. Iar trecătorii se reazemă de gard şi stau de vorbă… Eu zic să mai aşteptăm puţin. Văd că îţi merge din ce în ce mai bine.

O amărăciune nespusă m-a cuprins, în faţa acestei invazii a necesităţilor sordide asupra minunatei frumuseţi a iubirii. I-am răspuns, făcând un efort uriaş ca să mă stăpânesc:

— Dar dacă am avea o casă izolată, cu două faţade — la Ealing, să zicem — cu un petic patrat de iarbă în faţă şi o grădină în spate — şi — şi cu o baie în faianţă?

— Ar costa şaizeci de lire pe an, cel puţin.

— Deci, un venit de cinci sute de lire pe an… Ei bine, i-am cerut unchiului meu şi am obţinut.

— Ai obţinut ce?

— Cinci sute de lire pe an.

— Cinci sute de lire!

Am izbucnit în râs, păstrând în fundul sufletului amărăciunea.

— Da, am întărit eu, adevărat! Şi acum, ce părere ai?

— Te rog, şi obrajii i s-au înroşit puţin, te rog să fii serios! Vrei să spui cu adevărat că ţi s-a mărit, aşa, deodată, leafa cu două sute de lire pe an?

— Da — ca să mă pot căsători.

Mi-a cercetat câteva clipe faţa.

— Ai vrut să-mi faci o surpriză! a exclamat şi, văzând că râdeam, a început şi ea să râdă.

Era radioasă, şi deodată mi-am simţit sufletul cuprins de fericire.

— Da. Am repetat, da, şi de data asta râdeam fără pic de amărăciune.

Marion şi-a împreunat mâinile şi m-a privit în ochi. Era atât de încântată, încât am uitat cu totul cât de dezgustat mă simţisem mai înainte. Am uitat că îşi ridicase preţul cu două sute de lire pe an şi că o cumpărasem la acest preţ.

— Vino! am spus, şi m-am ridicat în picioare; să mergem spre soarele care apune, draga mea, şi să vorbim despre toate. Ştii — lumea este foarte frumoasă, teribil de frumoasă, şi când lumina apusului te învăluie, parcă eşti din aur strălucitor. Nu, nu de aur — de sticlă aurie… Ceva mai mult chiar decât sticla sau aurul…

Şi toată seara i-am făcut curte, şi am silit-o să fie veselă. M-a pus să-i repet de nu ştiu câte ori că era adevărat ce-i spusesem, şi totuşi se mai îndoia puţin.

Am făcut planuri cum să mobilăm casa, din pod — căci avea şi pod — până în pivniţă, şi cum să aranjăm grădina.

— Ai văzut vreodată iarbă de pampas? m-a întrebat Marion. Tare mi-ar place să sădim… dacă o să fie loc.

— Vei avea iarbă de pampas.

În unele clipe, în timp ce ne imaginam amândoi cum va fi casa noastră, întreaga-mi fiinţă ţipa s-o iau în braţe — acum. Dar m-am stăpânit. Era un aspect al vieţii de care am amintit doar foarte vag în discuţia aceea, foarte vag pentru că mă învăţasem minte.

Mi-a făgăduit că ne vom căsători până în două luni. Mi-a făgăduit-o şovăind, cam fără voie, şi a doua zi după amiază, într-un moment de înfierbântare şi mânie, am „rupt-o” din nou — pentru ultima dată. Ne-am certat din pricina

ceremoniei de nuntă. Am refuzat categoric să facem o căsătorie cum se obişnuia, cu tort de nuntă, cocarde albe, trăsuri şi celelalte. Mi-am dat seama dintr-o dată, pe când stăteam de vorbă cu ea şi cu maică-sa, că pentru ele toate acestea erau de la sine înţelese. Am ripostat de îndată, aducându-mi obiecţiile, şi de data aceasta nu mai era vorba de un obişnuit diferend de păreri; era de-a dreptul o ceartă. Nu-mi amintesc nici pe sfert ce ne-am spus în faţă cu acel prilej. Îmi aduc aminte numai că maică-sa spunea, pe un ton de mustrare blândă: „Dar dragul meu George, *trebuie* să avem un tort — pentru a-l împărţi celorlalţi". Cred că am repetat cu toţii, într-una şi într-una, aceleaşi lucruri.

Parcă îmi amintesc că stăruiam cu o frază ca un refren: „O căsătorie este ceva prea sacru, ceva prea personal, pentru o astfel de paradă". În timpul discuţiei a intrat taică-su şi a rămas în picioare lângă mine, rezemat de perete, iar mătuşa ei a apărut lângă dulap şi a stat aşa, cu braţele încrucişate, privind pe rând la cei ce vorbeau, cu aerul unui profet satisfăcut că lucrurile se petreceau după cum prevăzuse. Bineînţeles că în momentul acela nu m-am gândit cât de penibil era pentru Marion ca aceşti oameni să fie martorii răzvrătirii mele.

— Dar, George, a intervenit tatăl ei, ce fel de căsătorie vrei tu? Nu cumva vrei doar să mergi la unul din oficiile de stare civilă?

— Tocmai aceasta vreau. Căsătoria este un lucru prea personal…

— Eu una nu m-aş simţi căsătorită, m-a întrerupt doamna Ramboat.

— Ascultă, Marion, am tranşat; ne vom căsători la oficiul stării civile. Eu nu cred în toate aceste… fleacuri şi… superstiţii, şi n-am de gând să mă supun lor. Am acceptat o mulţime de lucruri ca să-ţi fiu pe plac.

— Ce a acceptat? a întrebat tatăl ei — dar nimeni nu-l lua în seamă.

— Nu pot să mă căsătoresc la un oficiu de stare civilă, a spus Marion, albă la faţă.

— Foarte bine. Dar să ştii că eu nu mă voi căsători altundeva.

— Nu pot să mă căsătoresc la un oficiu de stare civilă.

— Foarte bine, am repetat, şi m-am ridicat în picioare, palid şi ţeapăn, şi, spre uluirea mea, mă simţeam bucuros; atunci, nu ne vom căsători de loc.

Marion s-a aplecat deasupra mesei, privind ţintă în gol.

— Şi eu cred că e mai bine, a şoptit cu glas scăzut; dacă aşa stau lucrurile…

— Fă cum crezi, am rostit răspicat. Şi, timp de câteva clipe, am contemplat norul de jignire întunecată care îi acoperea frumuseţea.

— Fă cum crezi, am repetat; şi fără să ţin seama de ceilalţi, m-am îndreptat spre uşă, am trântit-o în urma mea şi am părăsit casa.

„S-a terminat”, mi-am zis, când m-am văzut în stradă, cuprins de o senzaţie dezolantă de uşurare…

Dar, în curând, faţa ei pe jumătate întoarsă începu să mă obsedeze, aşa cum stătuse în faţa mesei… şi braţul ei… şi umărul ei uşor înclinat.

3

A doua zi am făcut un lucru pe care nu-l mai făcusem niciodată. Am trimis o telegramă unchiului meu, *„Indispus, nu vin la birou”*, şi am pornit-o spre Highgate, la Ewart. L-am găsit lucrând la un bust al lui Millie, şi a părut foarte bucuros că l-am întrerupt.

— Ewart, nătărău bătrân, am spus eu, lasă asta şi hai să stăm o zi întreagă de vorbă. Sunt întors pe

dos. Nebunia ta simpatică o să-mi facă bine. Să mergem la Staines şi să vâslim până la Windsor.

— O fată? a întrebat Ewart, punând dalta jos.

— Da.

Asta a fost tot ce i-am mărturisit despre ce aveam pe inimă.

— Să ştii că n-am niciun ban, a ţinut să mă prevină, pentru a lămuri de la început ambiguitatea invitaţiei mele.

La Staines am luat o damigeană de bere, ceva de mâncare şi, la sugestia lui Ewart, două umbrele japoneze; am cerut la debarcader câteva perne în plus şi am petrecut o zi calmă, cu discuţii şi meditaţii, după ce am legat barca într-un colţ cu umbră. Parcă îl văd şi acum pe Ewart, cu o pernă în faţă, oferind vederii mele călcâiele, umbrela, câteva smocuri de păr negru, un glas şi nimic altceva, proiectat pe oglinda lucitoare a apei care curgea liniştită, reflectând copacii şi tufişurile.

— Nu merită; revenea ca un refren glasul lui. Ai face mai bine, Ponderevo, să-ţi găseşti o Millie, şi-ţi garantez că n-ai să te mai simţi atât de amărât.

— Nu, am răspuns hotărât, nu-i genul meu…

Un fir de fum se ridică din pipa lui Ewart, ca fumul dintr-un altar…

— Totul e doar o harababură, dar tu nu vrei să crezi. Nimeni nu ştie nimic — pentru că, de fapt, nici nu se poate şti. Este femeia o proprietate — sau e o creatură egala cu noi? Ori un fel de zeiţă, care ne stăpâneşte? Părerea mea e că este o creatură asemenea nouă. Tu, însă, crezi că e o zeiţă?

— Nu, am spus, nu cred.

— Dar ce crezi?

— Ei bine…

— Hm, a mormăit Ewart, în timp ce eu tot şovăiam.

— Idealul meu, am sfârşit prin a spune, este să întâlnesc o persoană care să-mi aparţină… şi căreia să-i aparţin… trup şi suflet. Nu semizei! Şi

o să aştept până va veni. Dacă va veni vreodată… Trebuie să ne apropiem unul de altul, tineri şi puri.

— Nu există fiinţe pure, sau fiinţe impure… În noi totul e amestecat încă de la început.

Era atât de adevărat, încât n-am mai ştiut ce să spun.

— Şi dacă tu îi aparţii, şi ea îţi aparţine, spune, Ponderevo — în ce parte e capul?

Nu i-am dat niciun răspuns, decât un „Oh!" nerăbdător.

Câtva timp am fumat amândoi în tăcere…

— Ţi-am spus, Ponderevo, ce descoperire uimitoare am făcut? a întrebat într-un târziu Ewart.

— Nu, am răspuns eu. Ce descoperire?

— Nu există nicio doamnă *Grundy.*[167]

— Nu?

— Nu! Practic, nu. M-am gândit bine la toată treaba asta. Ea este doar un instrument, Ponderevo. Este cea care a purtat blamul. Grundy e un bărbat. Şi Grundy e demascat. E un tip uscăţiv şi prost dispus. De vârstă mijlocie. Cu favoriţi negri şi stufoşi, şi cu privirea obosită. A fost cuminte până acum, dar începe să se agite! Dispoziţia proastă!… Iată-l, de exemplu, pe Grundy într-o stare de panică sexuală: „Pentru Dumnezeu, acoperiţi repede! O pereche făcând dragoste! E prea aţâţător! Ce lucruri îngrozitoare!" Se repede — cu braţele-i lungi agitându-i-se ca aripile unei mori. „Trebuie despărţiţi!" Cere acoperirea absolută a tuturor lucrurilor — şi separarea absolută. O parte a drumului să fie rezervată pentru bărbaţi, şi cealaltă pentru femei, şi, între ele un panou mare — fără afişe. Până la douăzeci şi unu de ani, fiecare băiat şi fiecare fată să fie cusuţi într-un sac şi sigilaţi, în aşa fel încât doar capul, mâinile şi picioarele să iasă afară. Muzica să fie abolită, să se prevadă haine pentru animalele inferioare! Iar vrăbiile să fie suprimate — ab-so-lut.

Am izbucnit în râs.

— … Ei bine, acesta este domnul Grundy într-una din dispoziţiile sale proaste — şi asta o face pe doamna Grundy… care este o persoană foarte bârfită, Ponderevo… în sinea ei este o desfrânată — şi asta o face să ajungă într-o stare de agitaţie penibilă — cât se poate de penibilă! E o fiinţă supusă. Când Grundy îi spune că un lucru e şocant, imediat se simte şocată — roşie la faţă şi cu respiraţia tăiată. Şi încearcă să-şi ascundă sentimentul profund de vinovăţie în dosul unei expresii semeţe… În acest timp, Grundy este într-o stare de agitaţie teribilă. Mâinile-i lungi, subţiri şi noduroase, gesticulează şi se agită: „Tot se mai gândesc la… se gândesc la fel de fel de lucruri! E îngrozitor! Le găsesc în cărţi. Nu-mi pot închipui unde le-ar putea găsi în altă parte! Trebuie să veghez! Uite nişte oameni care şuşotesc! Nimeni nu trebuie să şuşotească! Chiar şi numai asta sugerează ceva! Şi apoi picturile! În muzee… lucruri prea groaznice pentru a fi exprimate în cuvinte. De ce nu putem avea o artă pură — cu o anatomie deformată, pură şi frumoasă — şi literatură pură, poezie pură, în loc de toate lucrurile acestea pline de aluzii — de *aluzii?*… Iertaţi-mă! Se petrece ceva în dosul acelei uşi încuiate! Gaura cheii! În interesul moralităţii publice… da, domnule, eu care sunt un om curat şi cumsecade… insist… ca să mă uit… nu-mi va face rău… insist să mă uit… e de datoria mea… mm, mm… gaura cheii!”

Ewart a început să dea din picioare ca un nebun, şi am izbucnit iarăşi în râs.

— Asta-i Grundy într-una din dispoziţiile sale, Ponderevo. Nu e doamna Grundy. Ea e victima uneia dintre minciunile pe care le spunem în privinţa femeilor. Ştii, ele sunt prea simple. Simple! Femeile sunt simple! Cred tot ce le spun bărbaţii…

Câtva timp Ewart a meditat în tăcere, apoi a repetat:

— Întocmai ce le spun bărbaţii…

Şi şi-a reluat expunerea asupra dispoziţiilor domnului Grundy.

… Apoi, iată-l pe bătrânul Grundy în altă dispoziţie. L-ai văzut vreodată adulmecând, Ponderevo? Înnebunit de ideea unor lucruri misterioase, necunoscute, perverse, delicioase! Lucruri în niciun caz respectabile. Ha! Lucruri care nu trebuie făcute!… Toţi cei ce le cunosc, ştiu că există tot atâta mister şi delectare în cele interzise de Grundy ca în plăcerea de a mânca şuncă. Şunca e foarte bună pe o dimineaţă senină, când te simţi bine şi ţi-e foame şi iei micul dejun în aer liber. Dar ce greţoasă e când nu te simţi bine! Grundy a acoperit-o, a ascuns-o în dosul unor paravane murdare, până când a uitat de ea. Şi iat-o că începe să-i dea târcoale în gând. Duce o luptă teribilă cu el însuşi în privinţa unor gânduri impure… Atunci să-l vezi pe Grundy cu urechile roşii — exprimându-şi curiozitatea în şoaptă. Grundy dezlănţuit, Grundy într-o şoaptă răguşită, privind pe furiş şi cu mişcări convulsive — făcând astfel ca totul să pară indecent. Emanând… în vapori denşi… indecenţa!

… Grundy păcătuieşte. Oh, da, este un ipocrit. Se ascunde într-un colţ şi păcătuieşte urât. Grundy şi ungherele sale întunecate sunt cele care fac ca viciul să fie viciu! Noi, artiştii — noi nu avem vicii. Şi apoi, îl cuprinde o căinţă frenetică. Şi e crud faţă de femeile păcătoase şi faţă de sculptorii decenţi şi inofensivi ai unor simple nuduri — ca mine — şi revine astfel din nou la panica sa.

— Cred că doamna Grundy nu ştie că soţul ei păcătuieşte, am observat eu.

— Nu? Nu sunt chiar atât de sigur… Da, slavă Domnului, ea e femeie!… femeie.

… Şi, apoi, îl mai poţi vedea pe Grundy cu un zâmbet unsuros… ca un tub de unt, crăpat… Întins pe toată faţa lui… are acum concepţii liberale… Grundy în momentele lui anti-puritane, „încercând

să nu vadă Răul”… Grundy prietenul plăcerilor inocente. Îţi face silă cu Răul pe care încearcă să nu-l vadă…

— Şi de aceea totul merge prost, Ponderevo. Grundy — lua-l-ar dracu! — stă în lumină, aşa că noi, tinerii, nu putem să mai vedem nimic. Dispoziţiile lui ne influenţează. Ne molipsim de izbucnirile lui de panică, de mania sa de a adulmeca, de zâmbetul lui unsuros. Nu ştim ce putem să gândim, ce putem să spunem. Prostia lui face tot ce poate ca să ne împiedice să citim şi să vedem singurul lucru, să ducem singurul fel de discuţie pe care-l găsim — firesc şi pe bună dreptate — cel mai interesant. Şi astfel, în loc să ne maturizăm, dăm buzna în viata sexuală. Cutează… cutează numai să priveşti… şi el ar putea să te murdărească pentru totdeauna! Fetele sunt nevoite să tacă, terorizate de favoriţii lui neobişnuiţi, de privirea împăienjenită a ochilor lui.

Deodată Ewart, aproape ca un drăcuşor dintre aceia care ţâşnesc din cutie, se ridică în picioare.

— Este pretutindeni în jurul nostru, Ponderevo, zise el foarte solemn. Uneori… uneori cred că este… în sângele nostru. Şi într-al *meu.*

Mă privi cu multă seriozitate, cu pipa în colţul gurii, aşteptându-mi părerea.

— Tu eşti, în tot cazul, cel mai îndepărtat văr pe care l-a avut vreodată, i-am răspuns eu…

După ce am mai meditat puţin, l-am întrebat:

— Ascultă, Ewart, cum crezi că s-ar putea schimba lucrurile?

Şi-a încreţit chipu-i ciudat şi, cu ochii pierduţi pe întinderea apei, a tras cu sete din pipă, chibzuind la întrebarea mea,

— E greu, a recunoscut el, şi plin de complicaţii. Noi am crescut sub teroarea lui Grundy şi a acestei inocente… dar docile şi… formidabile doamne, care este soţia sa. Nu ştiu în ce măsură aceste complicaţii nu sunt o boală, un fel de decolorare a noastră în umbra lui Grundy…

S-ar putea deasemenea, să mai am multe de învăţat în legătură cu femeile… Bărbatul a gustat din Pomul Cunoaşterii. Inocenţa lui s-a dus. Nu poţi să mai ai prăjitura dacă ai mâncat-o. Noi am ales cunoaşterea; s-o avem pe deplin. Ar trebui să începem, cred, prin abolirea ideilor de decenţă şi indecenţă…

— Grundy ar avea o criză! am obiectat eu.

— Lui Grundy, i-aş administra duşuri reci… în mod public… dacă spectacolul n-ar fi prea penibil… de trei ori pe zi… Dar să nu crezi că mă gândesc să las cele două sexe să circule libere împreună. Nu. De fapt, în dosul sexelor… se află sexul. N-are rost să te tragi singur pe sfoară. Problema sexelor o întâlneşti peste tot — chiar şi în societatea cea mai bună. Ţi se agaţă de gleznă. Bărbaţii încep să se lupte între ei — ca şi femeile. Sau sunt iritaţi. Cred că masculii ancestrali s-au certat pentru femelele ancestrale încă de când nu erau decât nişte nenorocite de reptile. Nu poţi să schimbi asta într-o mie de ani… Să nu-i amesteci niciodată în societate, niciodată… decât doar dacă ar fi un singur bărbat şi o singură femeie. Cum ar veni asta?…

— Sau numai perechi?…

— Cum să realizezi asta?… Vreo regulă de etichetă, poate…

Faţa sa deveni gravă, prevestitoare de rele. Apoi mâna-i lungă începu să facă nişte gesturi ciudate.

— Parcă văd… parcă văd… un fel de Cetate a Femeilor, Ponderevo. Da… Un spaţiu împrejmuit de ziduri… ziduri solide de piatră… un zid de cetate, înalt cât zidurile Romei, împrejmuind o grădină… copaci… fântâni… boschete de verdeaţă… lacuri. Întinderi de iarbă pe care femeile se joacă, alei unde stau la taifas, bărci… Femeilor le plac astfel de lucruri. Orice femeie care a fost la o şcoală de fete trăieşte cu amintirea ei tot restul vieţii, mai cu seamă dacă s-au petrecut întâmplări deosebite. Este una dintre trăsăturile

cele mai patetice din viaţa femeilor — superioritatea şcolii sau a colegiului asupra tuturor lucrurilor care vin mai târziu. Ei bine, această cetate-grădină a femeilor va avea colţuri minunate pentru muzică, locuri de etalare a toaletelor şi pentru tot felul de alte îndeletniciri ale femeilor. Tot ce-şi poate dori o femeie. Odăi pentru copii. Grădiniţe pentru cei mici. Şcoli. Şi niciun bărbat — în afară de cei care fac muncile brute — nu va intra vreodată acolo. Bărbaţii trăiesc într-o lume în care pot să vâneze şi să meşteşugărească, să inventeze, să sape mine şi să fabrice, să conducă vase, să bea zdravăn, să practice artele şi să lupte…

— Da, l-am întrerupt eu; dar…

M-a oprit cu un gest:

— Ajung şi la asta. Locuinţele femeilor, Ponderevo, vor fi aşezate chiar în zidul cetăţii; fiecare femeie îşi va avea căminul mobilat după gustul inimii ei — cu un mic balconaş pe zidul exterior. Da, chiar aşa, casa zidită în zid — cu un mic balconaş. Şi acolo va sta şi va privi afară, când va avea poftă, şi de jur împrejurul cetăţii va fi o şosea largă, cu bănci, şi cu copaci mari şi umbroşi. Şi bărbaţii se vor plimba în sus şi în jos când vor simţi nevoia unei tovărăşii feminine; când, să zicem, bărbaţii vor dori să vorbească despre suflet, sau despre caracter, sau despre orice alt lucru pe care numai femeile au răbdare să-l asculte… Femeile vor sta rezemate de balustradă şi vor privi spre bărbaţi, le vor zâmbi şi vor vorbi cu ei după bunul lor plac. Şi fiecare femeie va mai avea o mică scară de mătase, pe care s-o poată lăsa în jos după voie — dacă vrea să vorbească mai în deaproape…

— Dar bărbaţii tot se vor certa între ei.

— Se poate. Dar vor trebui să se supună hotărârilor femeilor.

Am ridicat câteva obiecţii, şi câtva timp ne-am amuzat cu această idee.

— Ewart, am spus eu, este ceva ca Insula Păpuşilor… Inchipuie-ţi, am adăugat, că un bărbat care n-are succes asediază un balcon şi nu-l lasă pe rivalul său să se apropie?

— Va fi îndepărtat printr-un regulament special. Ca flaşnetarii. Nu-i nicio greutate în privinţa asta. Ar putea fi interzisă o asemenea atitudine… ca fiind împotriva etichetei. Nu există viaţă decentă fără etichetă… Şi oamenii ascultă mai curând de etichetă decât de legi…

— Hm, am mormăit eu, şi apoi mi-a trecut prin minte un gând neobişnuit pentru un bărbat tânăr: Dar ce faci cu copiii? Îi ţii în cetate? Cu fetele e în ordine. Dar băieţii cresc mari.

— Ah, da! Uitasem. Nu trebuie lăsaţi să crească în cetate… Băieţii vor fi scoşi afară când vor împlini şapte ani. Tatăl va trebui să vină cu un poney, cu o mică puşcă şi cu îmbrăcămintea necesară, şi-şi va lua băiatul. Apoi acesta va putea să vină sub balcon să-şi vadă mama… Va fi frumos să ai o mamă. Tatăl şi fiul…

— Toate acestea sunt foarte frumoase, am zis eu în cele din urmă, dar nu reprezintă decât un vis. Să ne întoarcem la realitate. Ceea ce aş vrea eu să ştiu este ce s-ar putea face în Brompton, să zicem, sau în Walham Green, *acum?*

— Oh, du-te dracului! a exclamat el. Walham Green! Ce idee ţi-a venit, Ponderevo!

Şi a pus capăt discuţiei. Nici n-a mai vrut să ţină seama câtva timp de încercările mele de a reînnoda firul conversaţiei.

— În timp ce vorbeam, a mărturisit apoi, aveam în cap o idee grozav de originală.

— Ce anume?

— Mă gândeam la o capodoperă. O serie. Ca busturile Cezarilor. Însă nu capete, ştii… Astăzi, nu-i mai vedem pe oamenii care fac lucruri importante pentru noi…

— Şi atunci, ce ai de gând să faci?

— Mâini — o serie de mâini! Mâinile Secolului Douăzeci. Asta am să fac! Într-o zi cineva va descoperi… se va duce acolo… va vedea ce am făcut şi-i va înţelege semnificaţia.

— Unde va vedea?

— Pe morminte. De ce nu? Maestrul Necunoscut din Highgate Slope! Toate mâinile — mâini mici şi moi de femei, mâini nervoase şi urâte de bărbaţi, mâini greoaie, şi mâini hrăpăreţe! Şi cea a lui Grundy, moale, slabă şi noduroasă — Grundy teroarea! — cu zbârcituri şi cu degetul lui gros! Numai că mâna asta a lui Grundy ar trebui să le ţină pe toate celelalte laolaltă — într-o strângere uşor tulburată… Ca Mâna aceea uriaşă a lui Rodin — o ştii!

4

Am uitat câte zile au trecut între ultima rupere a logodnei noastre şi capitularea lui Marion. Dar îmi amintesc şi acum de violenţa emoţiei mele, de lacrimile şi râsul din gâtul meu în timp ce citeam scrisoarea ei neaşteptată: „M-am gândit bine la toate şi mi-am dat seama că am fost egoistă…”

M-am repezit în seara aceea în Walham Green mânat de dor şi de remuşcări, dornic să nu-i rămân cu nimic dator. De data asta a fost nespus de blânda şi de generoasă, şi când am plecat mi-a dat un sărut foarte dulce.

Şi ne-am căsătorit.

Ne-am căsătorit cu toate absurdităţile obişnuite. Am cedat — şi după câtva timp chiar de bună voie — iar Marion lua, cu o satisfacţie manifestă, tot ce cedam. La urma urmei, m-am arătat foarte înţelegător. Aşa că am avut trei trăsuri la biserică, (o pereche de cai erau de aceeaşi culoare) şi vizitii — care păreau cam improvizaţi cu pălăriile lor de mătase jerpelite — cu panglici albe la bice, iar unchiul meu a vrut să-şi arate generozitatea şi a ţinut ca dejunul de nuntă să fie trimis de un

furnizor din Hammersmith. Pe masă era o risipă de crizanteme, şi în faţa locului de onoare se afla un buchet de flori de portocal şi un tort minunat. Am trimis vreo douăzeci de felii de tort, însoţite de cartoane tipărite în argintiu, în care lângă numele de Marion Ramboat o săgeată arăta spre acel de Ponderevo. Câteva rude ale lui Marion şi câteva prietene şi prietene ale prietonelor ei de la Smithie au apărut în biserică şi s-au îndreptat spre sacristie. Din partea mea nu veniseră decât mătuşa şi unchiul meu — un grup ales de două persoane. Impresia pe care o făcea cu acel prilej căsuţa sărăcăcioasă a părinţilor lui Marion era a unei îngrămădeli vesele. Bufetul, în care se aflau feţe de masă şi anunţul „Camere de închiriat”, era folosit pentru etalarea cadourilor, împreună cu cartonaşele tipărite în argintiu care nu fuseseră folosite.

Marion purta o rochie de mireasă, din mătase şi saten alb, care nu-i venea bine şi o făcea să arate mai mare şi străină; îi acoperea formele şi-i dădea contururi nefamiliare. A trecut prin tot acest ritual straniu al nunţii englezeşti cu o gravitate sacramentală, pe care eu eram prea tânăr şi prea egoist pentru a o înţelege. Pentru ea, totul era neasemuit de important; pentru mine nu era decât amestecul jignitor, complicat şi deconcertant al unei lumi pe care începeam de pe atunci s-o critic cu amărăciune. La ce bună toată această agitaţie? Nu era decât o reclamă indecentă că o iubeam cu pasiune pe Marion! Cred, totuşi, că Marion aproape nu şi-a dat seama de exasperarea mea mocnită, pentru că până la urmă m-am comportat „cumsecade”. Îmi jucasem rolul, şi chiar mă îmbrăcasem conform personajului meu; aveam o redingotă bine croită, o pălărie nouă de mătase, pantaloni cât mai deschişi la culoare — mai deschişi chiar decât puteam suporta — o vestă albă, cravată deschisă, mănuşi de culoare deschisă. Văzându-mă abătut, Marion a avut curajul neobişnuit de a-mi şopti că arătam foarte drăguţ;

ceea ce ştiam eu era că nu eram eu însumi. Arătam ca un supliment special şi în culori al revistei *Moda Bărbătească,* sau *Croitorul şi Cupeurul, Haine de Ceremonie.* Pe deasupra trebuia să suport şi senzaţiile deprimante ale unui guler cu care nu eram obişnuit. Mă simţeam pierdut într-un corp străin — şi când priveam în jos de-a lungul trupului meu ca să mă asigur, impresia îmi era confirmată de un abdomen drept şi alb, şi de nişte picioare străine.

Unchiul meu mi-a fost martor la cununie, şi arăta ca un bancher — un mic bancher — înfloritor. Purta un trandafir alb la butonieră. Am impresia că n-a fost prea vorbăreţ. Cel puţin, îmi amintesc foarte puţin despre el.

— George, mi-a spus de vreo două ori, aceasta este o zi mare pentru tine — o zi foarte mare.

Dar părea să vorbească cu oarecare îndoială.

Căci nu-i spusesem nimic despre Marion până cu vreo săptămână înainte de nuntă; atât el cât şi mătuşa mea fuseseră luaţi cu totul prin surprindere. Aşa că n-au putut, cum s-ar spune, „să-şi vină în fire". Mătuşă-mea a manifestat foarte mult interes, mult mai mult decât unchiul meu; atunci mi-am dat seama, cred, pentru prima dată că ţine la mine. Îmi amintesc cum m-a luat deoparte după ce anunţasem evenimentul.

— Hai, George, mi-a spus ea povesteşte-mi totul despre ea. De ce nu mi-ai spus — măcar mie — mai de mult?

Mi-am dat seama cu surprindere că-mi venea foarte greu să-i vorbesc despre Marion. Am lăsat-o nedumerită.

— Spune, e frumoasă? m-a întrebat în cele din urmă.

— Nu ştiu cum ai s-o găseşti, am ocolit eu întrebarea. Cred…

— Ce?

— Cred că ar putea fi cea mai frumoasă fiinţă din lume.

— Şi nu este? Pentru tine?

— Ba da, am spus eu, lăsând capul în jos. Da, este…

Şi dacă nu-mi amintesc nimic din ce a spus sau a făcut unchiul meu la nuntă, ţin minte desluşit anumite lucruri mărunte în legătură cu mătuşa mea: privirea ei cercetătoare, aerul ei de solicitudine şi o ciudată şi caldă licărire de intimitate în ochii ei. Mi-am dat seama că nu-i puteam ascunde nimic. Era îmbrăcată foarte elegant, cu o pălărie mare cu pene care făcea ca gâtul să-i pară mai lung şi mai subţire ca de obicei, şi când a păşit de-a lungul şirului de bănci din biserică, cu pasul legănat şi privirea aţintită asupra lui Marion, cufundată într-o completă uitare de sine, nu mai era de loc hazlie, ca de obicei. Sunt convins că dădea căsătoriei mele mai multă atenţie chiar decât mine, era îngrijorată de furia mea cumplită şi de orbirea lui Marion; şi ne privea cu ochi care ştiau ce înseamnă să iubeşti — de dragul iubirii.

În sacristie s-a întors cu spatele în timp ce noi semnam, şi cred că, într-adevăr, plângea, deşi nici până astăzi n-aş putea spune ce putea s-o facă să plângă; de asemenea a fost gata să plângă când mi-a strâns mâna la despărţire — şi nu mi-a spus niciun cuvânt, nici nu m-a privit, ci doar mi-a strâns mâna…

Dacă n-aş fi fost atât de abătut, cred că aş fi descoperit fel de fel de amănunte amuzante în nunta mea. Îmi amintesc de o grămadă de detalii ridicole, care până şi în amintire refuzau să-mi apară comice. Preotul care oficia era răcit, aşa că toate „n”-urile sunau ca nişte „d”-uri, şi în momentul semnării în registru a făcut maşinal un compliment cu privire la vârsta miresei. Era acelaşi compliment pe care-l făcea tuturor mireselor pe care le căsătorea. Îmi mai amintesc de două fete bătrâne, două verişoare ale lui Marion de vârstă mijlocie, care erau croitorese la Barking.

Purtau nişte bluze ţipătoare şi nişte fuste vechi şi întunecate, şi manifestau un respect nemăsurat pentru domnul Romboat. Ele au fost acelea care au aruncat cu orez; au adus, cred, un sac întreg, şi au împărţit pumni de orez unor băieţaşi necunoscuţi de la intrarea bisericii, provocând astfel o învălmăşeală liliputană. Una dintre ele avusese chiar de gând să arunce şi un papuc. Era un papuc vechi de mătase, foarte uzat, — o ştiu pentru că l-a scăpat din buzunar în mijlocul bisericii, unde era îmbulzeală, şi i l-am ridicat eu. Nu cred că a reuşit să-l arunce până la urmă, căci în timp ce plecam cu trăsura de la biserică, am văzut-o chinuindu-se, după câte mi s-a părut, zadarnic, să-l scoată din buzunar; mai târziu am zărit proiectilul norocului zăcând, el sau perechea lui, rătăcit în dosul suportului pentru umbrele din hol…

Toată această ceremonie a fost mult mai absurdă, mai incoerentă şi mai umană decât mă aşteptasem, iar eu eram mult prea tânăr şi prea serios pentru a admite că acea calitate enunţată la urmă, compensa celelalte neajunsuri. Sunt atât de departe de această fază a tinereţii mele, încât pot privi înapoi cu detaşarea cu care aş examina un tablou minunat, desăvârşit, care mă fascinează; în clipele acelea, însă, tot ce simţeam era un resentiment fără margini. Acum pot să revăd în minte toate acestea, să privesc amănuntele, să generalizez în legătură cu anumite aspecte. Mi se pare interesant, de pildă, să le pun de acord cu teoria mea despre Bladesover şi despre structura socială britanică. Sub forţa tradiţiei, încercam cu toţii, în mijlocul haosului şi al frământării din Londra, să îndeplinim ceremoniile de căsătorie ale unui moşier din Bladesover, sau ale unui mic burghez rotofei din vreun orăşel rural. Acolo, căsătoria este o funcţie socială, cu o semnificaţie socială. Acolo, biserica este, în mare măsură, locul unde se adună comunitatea, şi căsătoria cuiva este un lucru important pentru orice om din sat sau din

orăşel. Este o schimbare de situaţie care interesează în mod legitim întreaga vecinătate. La Londra însă nu există vecini, nimeni nu ştie nimic, nimănui nu-i pasă de nimic. Un individ absolut străin dintr-un birou mi-a luat declaraţia, şi publicaţia de căsătorie a fost proclamată în faţa unor urechi care nu mai auziseră niciodată de numele noastre. Chiar şi preotul care ne-a căsătorit nu ne mai văzuse niciodată, şi nici n-a lăsat să se înţeleagă în vreun fel că ar dori să ne mai vadă vreodată.

Vecinii din Londra! Familia Ramboat nu cunoştea nici măcar numele vecinilor. În timp ce o aşteptam pe Marion, înainte de a porni în luna noastră de miere, îmi amintesc că domnul Ramboat a venit şi s-a postat lângă mine, privind afară pe fereastră.

— Ieri a fost o înmormântare acolo, a spus el, pentru a începe o conversaţie, îndreptându-şi capul spre casa de peste drum. A fost foarte frumoasă — cu un dric de sticlă…

Micul nostru cortegiu de trei trăsuri, cu cai şi vizitii împodobiţi cu panglici albe, a trecut prin tot traficul imens, zgomotos, şi indiferent, ca o figurină de porţelan pierdută în jgheabul de cărbuni al unui cuirasat. Nimeni nu ne făcea loc. Nimănui nu-i păsa de noi; conductorul unui omnibuz ne-a luat în batjocură; o bucată bună de drum ne-am târât în urma unei căruţe cu gunoaie. Tropăitul şi vacarmul din jur dădeau un aspect ciudat de indecenţă acestei uniri publice a doi îndrăgostiţi. Păream că ne expunem fără ruşine. Mulţimea care s-a adunat în faţa bisericii s-ar fi adunat la fel, şi chiar mai repede, la un accident de stradă…

La gara Charing Cross — voiam să mergem la Hastings — ochiul experimentat al conductorului a observat îmbrăcămintea noastră neobişnuită şi ne-a rezervat un compartiment.

— În sfârşit, am exclamat, în timp ce trenul pornea din gară, s-a terminat! Şi, întorcându-mă spre Marion, care mi se părea puţin străină în hainele cu care nu eram obişnuit, i-am zâmbit.

M-a privit grav, timid.

— Nu eşti supărat? m-a întrebat.

— Supărat! De ce?

— Pentru că toate s-au petrecut după datini.

— Draga mea Marion! am spus eu şi, drept răspuns, i-am luat şi i-am sărutat mâna înmănuşată, mirosind a piele…

Nu-mi amintesc prea multe despre călătorie. Vreo oră a trecut fără să-mi dau seama — căci amândoi eram zăpăciţi şi puţin obosiţi, iar pe Marion o durea capul şi n-avea chef de dezmierdări. Am început să mă gândesc la mătuşa mea, şi mi-am dat seama, ca de-o nouă descoperire, că ţineam foarte mult la ea. Îmi părea rău că nu-i spusesem din vreme că vreau să mă căsătoresc…

Dar nu cred că vreţi să auziţi povestea lunii mele de miere. Am povestit tot ce era necesar pentru ca să înţelegeţi ce vreau să spun. Astfel, Vrerea, care se află în miezul tuturor lucrurilor, mi-a îndrumat paşii. Mânat de forţe pe care nu le înţelegeam, îndepărtat cu totul de la ştiinţă, de la curiozitate, de la munca asiduă căreia mă dedicasem cândva, îmi croiam drumul printr-un desiş de tradiţii, obiceiuri, obstacole şi absurdităţi, înfuriindu-mă, privându-mă, ocupându-mă de lucruri pe care le vedeam cât se poate de limpede că erau dezonorante şi zadarnice, şi realizând în cele din urmă ţelul Naturii oarbe, cerinţa implacabilă a dorinţei ei. Şi am ţinut-o, aproape fericit, în braţele mele, pe Marion, care plângea şi se împotrivea.

5

Cine ar putea istorisi povestea înstrăinării lente a doi oameni căsătoriţi, destrămarea treptată a acestei legături complexe? Cel mai puţin o poate face unul dintre cei doi interesaţi. Chiar şi acum, după cincisprezece ani în care aş fi trebuit să lămuresc lucrurile, mai păstrez despre Marion o mulţime de impresii tot atât de confuze, tot atât de discordante, tot atât de nesistematizate şi de contradictorii ca însăşi viaţa. Mă gândesc la ceva şi o iubesc, la altceva şi o urăsc — la sute de întâmplări în care mi-o reamintesc cu o afecţiune lipsită de pasiune. În timp ce stau aici, încercând să redau o viziune a acestui proces infinit de confuz, îmi amintesc de momente de înstrăinare sălbatică, de momente de intimitate senină, uitând însă cu totul de perioadele de tranziţie. Aveam un mic limbaj al nostru, şi când eram „prieteni", eu răspundeam la numele de „Mutney", iar ea la „Ming", şi păstram atât de bine aparenţele, încât până la urmă chiar şi Smithie socotea căminul nostru cel mai fericit din lume.

N-aş putea explica pe deplin cum mi-a tăiat Marion tot elanul şi cum nu a reuşit să se trezească la viaţa aceea de emoţii intime care constituie miezul iubirii. Viaţa aceea de emoţii intime este formată din lucruri mărunte. O faţă frumoasă se deosebeşte de una urâtă printr-o diferenţă de suprafeţe şi proporţii uneori aproape infinitezimal de mici. Acuma, când scriu, mă pomenesc aşternând pe hârtie tot felul de lucruri mărunte, dar ele demonstrează acele neînţelegeri esenţiale şi temperamentale, pe care am mai căutat să le pun în lumină. Unii cititori mă vor înţelege — alţii vor spune că nu sunt decât o brută nesimţitoare, care n-a ştiut să facă concesii… E uşor să fac concesii acum; dar să fii tânăr şi arzător şi să faci concesii, să vezi deschizându-ţi-se în faţă viaţa conjugală, care părea în zorii ei numai strălucire, o grădină de trandafiri, un loc plin de adânci şi dulci mistere, de bătăi de inimă şi tăceri minunate… şi să găseşti

doar perspectiva unor toleranţe şi vorbe copilăreşti! Asta a fost — un compromis. Adică lucrul cel mai puţin eficient din viaţa unui om.

Toate romanele de dragoste pe care le citeam păreau să-şi bată joc de relaţiile noastre monotone, toate poemele, toate tablourile frumoase contrastau cu succesiunea monotonă de ceasuri cenuşii pe care le petreceam împreună. Cred că deosebirea esenţială dintre noi era una de sensibilitate estetică.

Îmi amintesc şi acum că ceea ce mi se părea cel mai groaznic şi mai dezastruos în perioada aceea era nepăsarea ei totală faţă de propria-i frumuseţe. Ştiu că poate părea ceva lipsit de importanţă, dar Marion purta părul pe moaţe în prezenţa mea. Tot ideea ei era să îmbrace rochiile vechi şi cele care nu-i veneau bine, acasă unde „nimeni nu putea s-o vadă” — „nimeni” fiind eu. Mi-a lăsat în amintire o mulţime de imagini dizgraţioase, de neglijenţă…

Toate concepţiile noastre despre viaţă se deosebeau. Îmi amintesc de neînţelegerea dintre noi la cumpărarea mobilei. Ne-am pierdut trei sau patru zile în Tottenham Court Road, şi Marion a ales lucrurile care îi plăceau ei cu o hotărâre inexorabilă — înlăturând sugestiile mele cu: „Oh, ţie îţi plac lucruri atât de ciudate!” Urmărea un ideal limitat, acceptat şi experimentat — care excludea orice alte posibilităţi. Pe fiecare policioară de cămin se afla câte o oglindă drapată, aveam un bufet solid, încărcat şi împodobit cu sticlă tăiată oblic, lămpi pe tije lungi de metal, fotolii de colţ şi plante în butoiaşe de rom. Şi, fireşte, Smithie era întru totul de acord. În toată casa nu exista un loc unde să poţi să stai şi să citeşti. Cărţile mele erau aşezate pe rafturi într-o firidă din sufragerie. Şi aveam şi un pian, deşi cunoştinţele muzicale ale lui Marion erau de un nivel elementar…

După cum vedeţi, a fost o soartă crudă pentru Marion că am reuşit s-o conving să mă ia de bărbat — pe mine, cu neastâmpărul meu, cu scepticismul

meu şi cu ideile mele în neîncetată schimbare. Ea nu avea nicio facultate de a se dezvolta sau a se schimba; îşi fixase tiparul, şi se stabilise în ideile limitate ale clasei din care făcea parte. Îşi manifesta concepţia ei despre ce era bine în alegerea scaunelor din salon şi în acceptarea ceremonialului de nuntă, ca şi în toate celelalte împrejurări ale vieţii, cu o onestitate şi o convingere simplă şi luminoasă, cu o uriaşă inflexibilitate lipsită de imaginaţie — la fel cum pasărea-croitor îşi construieşte cuibul, sau cum castorul îşi zideşte digul.

Dar să trec în grabă peste această povestire a dezamăgirilor şi apoi a despărţirii. Aş putea spune că au fost urcuşuri şi coborâşuri în dragostea noastră, dar cred că în general a fost o neîncetată descreştere. Uneori, Marion îmi pregătea câte o surpriză, îmi confecţiona o cravată sau o pereche de papuci, şi mă umplea de recunoştinţă, cu toate că lucrurile erau absurde. Dirija căminul nostru şi pe singura noastră servitoare cu energie severă şi plină de vioiciune. Era nespus de mândră de casa şi de grădina noastră. Potrivit concepţiei ei, şi-a făcut întotdeauna datoria faţă de mine…

În curând, rapida dezvoltare a lui Tono-Bungay a început să solicite prezenţa mea în provincie, şi lipseam uneori câte o săptămână întreagă. Asta nu-i plăcea; se simţea „plictisită”, zicea ea, dar după câtva timp a început din nou să se ducă pe la Smithie, organizându-şi într-un fel o viaţă independentă. La Smithie, era acum socotită o femeie cu situaţie, care avea bani de cheltuială. O invita pe Smithie la teatre şi restaurante, vorbeau la nesfârşit despre tot felul de lucruri şi în curând Smithie a început să-şi petreacă cu regularitate week-end-ul cu noi. De asemenea Marion şi-a luat un prepelicar, a început să se ocupe de arte minore, de pirogravură, şi-a cumpărat un aparat de fotografiat şi s-a apucat să cultive zambile de seră. O dată, a făcut o vizită unei vecine. Părinţii ei au

părăsit Walham Green — taică-său şi-a dat demisia de la uzina de gaz — şi au venit să locuiască într-o căsuţă pe care am închiriat-o în apropiere, pentru ei; veneau destul de des pe la noi.

Ciudat cum lucrurile cele mai mărunte ne exasperează atunci când izvoarele vieţii sunt otrăvite! Socrul meu mă găsea parcă mereu în momentele mele de proastă dispoziţie, şi mă îndemna să mă apuc de grădinărit. Mă enerva îngrozitor.

— Gândeşti prea mult, spunea el. Dacă ai pune mâna pe sapă, grădina asta a voastră ar fi un rai plin de flori. Ţi-ar face mai bine decât să cugeţi tot timpul, George.

Sau, pe un ton exasperant:

— Nu ştiu de ce, George, nu puneţi nişte geamuri aici. Colţul ăsta însorit ar face minuni, dacă aţi face o mică seră.

În timpul verii, nu venea niciodată pe la noi fără să execute în hol un fel de scamatorie, scoţând castraveţi şi roşii din cele mai neaşteptate locuri ale fiinţei sale. „Le-am cules de pe bucăţica mea de pământ”, spunea considerându-se probabil un exemplu demn de urmat. Lăsa urme de produse vegetale în cele mai neobişnuite locuri, pe poliţele căminelor, pe bufete, chiar pe tablouri. Dumnezeule, cât putea să mă exaspereze apariţia neaşteptată a unei roşii!…

La înstrăinarea dintre noi a contribuit mult şi faptul că Marion şi mătuşa mea n-au reuşit să se împrietenească, luând, printr-un fel de instinct, o atitudine ostilă una faţă de cealaltă.

La început, mătuşa mea venea destul de des în vizită, căci era într-adevăr dornică s-o cunoască pe Marion. Intra ca o furtună şi invada casa cu o atmosferă de veselie. Începuse de pe atunci să se îmbrace cu acea nepăsare voioasă şi extravagantă care a marcat ascensiunea ei spre bogăţie, şi punea pentru aceste vizite tot ce avea mai bun. Ar fi vrut să joace rolul mamei faţă de mine, cred, şi să-i

comunice lui Marion anumite secrete, ca de pildă cum purtam ghetele până se uzau, şi cum nu mă gândeam niciodată să pun haine mai groase pe vreme friguroasă. Dar Marion o privea cu acea suspiciune defensivă a persoanelor sfioase, cu gândul doar la eventualele critici pe care i le-ar putea face; iar mătuşa mea, observând aceasta, devenea nervoasă şi începea să vorbească în argou…

— Ce lucruri caraghioase spune mătuşă-ta, a observat Marion o dată, discutând despre ea. Dar cred că are haz.

— Da, am răspuns; are într-adevăr haz.

— Dacă aş spune şi eu ce spune ea…

Lucrurile caraghioase pe care le spunea mătuşa mea nu erau nimic pe lângă lucrurile caraghioase pe care nu le spunea. Îmi amintesc de o zi, pe când şedea în salonul nostru, şi parcă o văd cum a făcut cu ochiul — este expresia cea mai potrivită — spre arbustul de cauciuc din vasul de faianţă de Doulton, pe care Marion îl aşezase pe un colţ al pianului.

Era gata-gata să spună ceva. Apoi deodată, mi-a observat expresia feţei şi s-a făcut mică, mică de tot, ca o pisică prinsă lângă oala cu lapte.

Şi totuşi, un imbold răutăcios a împins-o:

— N-am spus nicio vorbuliţă, George, a stăruit, privindu-mă drept în ochi.

I-am zâmbit:

— Eşti foarte drăguţă că n-ai spus nimic.

Tocmai în clipa aceea a intrat, încruntată, în odaie, Marion să-i ureze bun venit. Am avut însă sentimentul profund că sunt un trădător — faţă de arbustul de cauciuc, presupun — cu toate că nu se spusese nimic…

— Mătuşa ta îşi bate joc de toată lumea, a fost verdictul lui Marion, care a adăugat apoi, cu sinceritate: cred că e foarte bine… pentru ea.

De mai multe ori ne-am dus acasă la ei la dejun în Beckenham, şi o dată sau de două ori la cină.

Mătuşa mea a făcut tot ce-i stătea în putinţă ca să se împrietenească cu Marion, dar a fost zadarnic. Ştiam că Marion se simţea foarte stânjenită şi adopta ca metodă socială o tăcere epuizantă, răspunzând sec, fără să ofere niciun prilej de a se putea înnoda o conversaţie cu ea.

Cu timpul intervalele dintre vizitele mătuşii s-au mărit din ce în ce mai mult…

Viaţa mea conjugală a ajuns în cele din urmă ca un şanţ îngust şi adânc, săpat în câmpul vast de preocupări în care trăiam. Datorită activităţii mele, călătoream prin ţară, întâlneam un mare număr de personalităţi, citeam — în tren — nenumărate cărţi, în timp ce mergeam dintr-un loc în altul. Am legat o serie de relaţii sociale în casa unchiului meu, la care Marion nu lua parte. Seminţele noilor idei au prins şi s-au dezvoltat în mine. Anii de la începutul şi mijlocul celei de a treia decade a unui bărbat sunt, cred, anii celei mai mari efervescenţe intelectuale. Sunt anii plini de neastâmpăr şi de proiecte vagi.

De fiecare dată când mă întorceam la Ealing, viaţa de acolo mi se părea tot mai străină, mai îngustă şi mai neatrăgătoare — iar Marion mai puţin frumoasă, mai mărginită şi mai dificilă — până când, în cele din urmă, i-a dispărut şi ultima fărâmă de magie pe care o exercita asupra mea. Mă primea de fiecare dată cu tot mai multă răceală, până când a devenit de-a dreptul apatică. Nu m-am întrebat niciodată ce avea pe inimă, sau ce o nemulţumea. Veneam acasă fără să mai nădăjduiesc nimic, fără să mai aştept nimic. Era viaţa mea ratată, şi eu o alesesem. Am început să devin mai sensibil la defecte cărora mai înainte nu le dădusem nicio atenţie; asociam înfăţişarea ei palidă cu insuficienţa ei temperamentală, şi liniile tot mai adânci din jurul gurii şi al nărilor cu firea ei nemulţumită. Fiecare îşi vedea de-ale lui; prăpastia dintre noi se căsca tot mai largă. Eram sătul de limbajul copilăresc şi de micile alintări

stereotipe; eram sătul de ultimele veşti din atelierul acela nemaipomenit, şi nici nu mai ascundeam că eram sătul; abia dacă scoteam câte o vorbă, când eram singuri. Din pasiunea mea fizică, neîmpărtăşită, nu mai rămăsese decât o mică rămăşiţă — şi aceasta crea între noi o stare de exasperare.

Prezenţa unui copil poate că ne-ar fi salvat. Marion luase de la Smithie dezgustul şi spaima maternităţii. Pentru ea, maternitatea însemna rodul şi chintesenţa elementelor „oribile" ale vieţii, un lucru dezgustător, o ultimă umilinţă pentru femeile neprevăzătoare. De fapt, mă îndoiesc dacă un copil ar fi putut să ne salveze; deosebirile de vederi dintre noi în privinţa educaţiei copiilor ar fi fost fatale.

În general, îmi amintesc de viaţa mea cu Marion ca de o lungă suferinţă, când cumplită, când mai blândă. A fost perioada când am început să-mi privesc viaţa cu un ochi critic, şi când am fost copleşit de senzaţia că e absurdă şi prost orânduită. Stăteam treaz nopţile, întrebându-mă care este sensul lucrurilor, depănându-mi în minte zilele unei vieţi conjugale nesatisfăcătoare, posomorâte, vremea pierdută într-o întreprindere care nu era decât şarlatanie şi negoţ venal, atât de diferită de toate ambiţiile mele de adolescent, de visurile mele din Wimblehurst. Situaţia în care mă aflam mi se părea fără ieşire, şi mă întrebam zadarnic de ce mă vârâsem singur în ea.

6

Sfârşitul situaţiei noastre intolerabile a venit brusc, cu totul pe neaşteptate, dar într-un fel care cred că era aproape inevitabil. Afecţiunea mea înstrăinată a început să rătăcească, aşa că i-am fost necredincios lui Marion.

Nu voi încerca să atenuez comportarea mea. Eram un bărbat tânăr şi destul de viguros; toată

pofta erotică îmi fusese trezită şi aţâţată, dar nicidecum satisfăcută, de povestea mea de dragoste şi de căsătorie. Urmărisem o licărire fugară de frumuseţe, fără să mai ţin seama de altceva, dar îmi scăpase. Pălise tocmai atunci când nădăjduiam că va străluci şi mai tare. Pierdusem orice speranţă şi eram plin de amărăciune. Totul s-a întâmplat întocmai cum spun. Nu caut să trag nicio învăţătură morală, iar cât priveşte remediile sociale, le las pe seama reformatorului social. Am ajuns la un moment al vieţii când singurele teorii care mă interesează sunt acelea legate de generalizări asupra realităţii.

Pentru a ajunge în biroul nostru interior din Ragget Street, trebuia să trec printr-o cameră unde lucrau dactilografele. Sarcina lor era să ne bată la maşină corespondenţa; cât despre birourile noastre care se ocupau de registre şi anunţuri, ele se mutaseră de mult în nişte localuri, pe care reuşisem să le închiriem, de fiecare parte a magazinului. Trebuie să mărturisesc că eram întotdeauna uşor tulburat când vedeam şirul de tinere femei, cele mai multe cu umeri rotunjiţi cu graţie; dar în curând una dintre ele s-a detaşat de celelalte şi mi-a atras în mod deosebit atenţia. M-a izbit mai întâi spatele ei drept, mai frumos decât al celorlalte; gâtul cu rotunjimi dulci, pe care se răsfăţa un colier de perle false; părul castaniu pieptănat cu gust — şi privirea pe care mi-o arunca cu coada ochiului. Pe urmă a început să se întoarcă brusc şi să mă privească ori de câte ori treceam.

Privirea mea o căuta pe a ei în timp ce străbăteam cu diverse treburi încăperea; pe urmă i-am dictat câteva scrisori, şi am descoperit astfel că avea mâini frumoase, moi, cu unghii trandafirii. De câteva ori, întâlnindu-ne întâmplător, ne-am privit o clipă drept în ochi.

Asta a fost tot. Dar a fost destul, în misterioasa francmasonerie a atracţiei dintre sexe, pentru a

exprima lucruri esenţiale. Aveam un secret al nostru.

Într-o zi, am venit în Raggett Street la ora prânzului şi am găsit-o singură în birou. A ridicat privirea când am intrat, şi apoi a rămas nemişcată, cu faţa în jos şi cu mâinile încleştate pe masă. Am trecut pe lângă ea îndreptându-mă spre uşa care dădea în biroul interior, apoi m-am oprit, m-am întors şi m-am aplecat peste măsuţa de scris.

Câteva clipe, niciunul dintre noi n-a scos o vorbă. Tremuram tot.

— Asta e una dintre noile maşini de scris? am întrebat în cele din urmă, ca să spun ceva.

A ridicat privirea spre mine fără o vorbă, cu faţa îmbujorată şi cu ochii strălucitori, şi atunci m-am aplecat şi am sărutat-o pe buze. S-a lăsat puţin pe spate, trecându-şi un braţ în jurul gâtului meu, mi-a tras obrazul spre ea şi m-a sărutat de nenumărate ori. Am ridicat-o şi am strâns-o în braţe. A scos un mic ţipăt înăbuşit.

Niciodată nu cunoscusem încă gustul sărutărilor pătimaşe…

Am auzit pe cineva umblând prin magazin.

Ne-am îndepărtat unul de celălalt, cu feţele îmbujorate şi cu ochii strălucitori şi arzători.

— Nu putem sta de vorbă aici, i-am şoptit pe un ton confidenţial. În ce direcţie mergi când pleci la cinci?

— Pe lângă Embankment, spre Charing Cross, a răspuns ea pe acelaşi ton de intimitate. Niciuna dintre colegele mele nu merge în direcţia aceea…

— Atunci, pe la cinci şi jumătate?

— Da, la cinci şi jumătate…

În clipa aceea, uşa dinspre magazin s-a deschis şi fata s-a aşezat repede pe scaun.

— Mă bucur, am rostit pe un ton obişnuit, că noile maşini de scris sunt bune.

Am intrat în biroul interior şi am cercetat statele de plată, ca să aflu cum o cheamă — Effie Rink. Toată după-amiaza n-am mai lucrat nimic. M-am

agitat în vizuina aceea întunecoasă ca o fiară în cuşcă.

Când am ieşit puţin mai târziu, Effie lucra cu extraordinară aparenţă de calm — şi nu mi-a aruncat nicio privire…

În seara aceea ne-am întâlnit şi am stat de vorbă în şoaptă, deşi nu era nimeni care să ne audă; ne-am înţeles repede. Era cu totul altceva decât visul romanţios pe care mi-l făurisem altădată.

7

M-am întors acasă după o absenţă de o săptămână — un om schimbat. Prima mea izbucnire de pasiunea pentru Effie se terminase, şi ştiam exact în ce situaţie mă aflam. Stabilisem locul lui Effie în viaţa mea, şi mă despărţisem de ea pentru un timp. Fata se întorsese la slujba ei din Raggett Street, motivându-şi lipsa printr-o indispoziţie trecătoare. Nu mă simţeam nici pocăit şi nici ruşinat când am deschis portiţa de fier care proteja de câinii vagabonzi grădiniţa lui Marion din faţa casei şi iarba ei de pampas. De fapt, mă simţeam ca un om care obţinuse un drept ce-i fusese contestat. Mă întorceam la Marion fără senzaţia de a fi făcut vreun rău — ba chiar cu un nou sentiment de prietenie faţă de ea. Nu ştiu ce se cuvine să simţi în asemenea împrejurări; dar aşa simţeam eu.

Am găsit-o în salon, stând în picioare lângă soclul lămpii care umplea pe jumătate arcada, ca şi cum m-ar fi aşteptat până atunci la fereastră. Era palidă, şi faţa ei avea ceva care mi-a atras atenţia. Arăta ca şi cum nu dormise. Nu s-a apropiat ca să-mi ureze bun sosit.

— Te-ai întors acasă, a spus doar.

— După cum ţi-am scris.

A rămas nemişcată — o siluetă întunecată proiectată pe fereastra luminoasă.

— Unde ai fost? a întrebat apoi.

— Pe coasta de răsărit, am răspuns pe un ton degajat

A urmat o scurtă pauză.

— Ştiu totul, a rostit în cele din urmă.

Am privit-o fix. A fost cea mai uluitoare clipă din viata mea…

— Pe legea mea! am exclamat, va să zică ştii!

— Şi acum, te-ai întors la mine?

M-am îndreptat spre cămin şi m-am oprit acolo, considerând această nouă situaţie.

— N-aş fi crezut niciodată, a adăugat Marion. Cum ai putut să faci aşa ceva?

Niciunul dintre noi nu mai scoase o vorbă, un răstimp care mi se păru nesfârşit.

— Cine mai ştie despre asta? am întrebat în cele din urmă.

— Fratele lui Smithie. Erau amândoi la Cromer.

— Fir-ar să fie de Cromer!

— Cum de-ai putut…

În faţa acestei catastrofe neaşteptate, am simţit că mă cuprinde furia:

— Ce i-aş mai suci gâtul fratelui lui Smithie!

Marion începu să vorbească, în frânturi seci de fraze.

— Tu… Am crezut întotdeauna că tu, cel puţin, n-ai să mă înşeli… Cred că toţi bărbaţii sunt groaznici… În privinţa asta.

— Nu văd ce găseşti groaznic în asta. E consecinţa cea mai firească — şi lucrul cel mai natural din lume.

Am auzit nişte paşi pe coridor, şi m-am dus să închid uşa odăii. Apoi am venit din nou lângă cămin şi m-am întors cu faţa spre ea.

— E o lovitură grea pentru tine. Dar nu m-am gândit că ai să afli. Tu nu m-ai iubit niciodată. M-am chinuit mult. Nu văd de ce să-ţi pară rău…

S-a aşezat într-un fotoliu îmbrăcat în husă.

— Ba te-am iubit.

Am ridicat din umeri.

— Îmi închipui, a adăugat, că ea te iubeşte?

N-am răspuns nimic.

— Unde se află acum?

— Oh! are vreo importanţă?… Ascultă, Marion!… Nu m-am aşteptat la asta. N-aş fi vrut să pui atâta la inimă. Dar ştii şi tu că ceva trebuia să se întâmple. Îmi pare rău — regret din suflet că lucrurile au ajuns până aici între noi. Dar, te asigur, am fost luat prin surprindere. Nu ştiu ce să fac — nu ştiu cum am ajuns până aici. Totul s-a întâmplat pe neaşteptate. M-am pomenit într-o zi singur cu ea. Am sărutat-o. Şi apoi mi s-a părut stupid să dau înapoi. Şi în afară de asta — de ce-aş fi dat înapoi? De ce? Nicio clipă n-am avut sentimentul că ţi-aş face rău ţie… La naiba!

M-a privit cercetător, trăgând într-una de ciucurii care atârnau de pe măsuţa de lângă ea.

— Când stau să mă gândesc, a şoptit apoi. Nu-mi vine să cred… Nu voi putea niciodată să mă mai ating de tine.

Am rămas multă vreme tăcuţi. Începeam abia să întrezăresc imensa catastrofă care se petrecuse. Deodată, tot felul de probleme enorme se ridicau în faţa noastră. Eram nepregătit şi cu totul neputincios de a le face faţă. Mă simţeam cuprins de o furie fără rost. Un val de formule prosteşti îmi trecură prin minte şi numai sentimentul crescând al importanţei momentului mă împiedică să le rostesc. Prăpastia tăcerii se lărgi, ameninţând să devină una din miile de faţete care vor pecetlui pe vecie relaţiile dintre noi.

Mica noastră servitoare bătu la uşă — Marion ţinea ca servitoarea să bată la uşă — şi intră.

— Ceaiul, doamnă, zise ea, şi dispăru, lăsând uşa deschisă.

— O să urc sus, am spus, şi apoi m-am oprit. O să urc sus, am repetat, să-mi pun valiza în camera de musafiri.

Câteva clipe, rămaserăm nemişcaţi şi tăcuţi.

— Mama vine să ia ceaiul la noi astăzi, remarcă Marion în cele din urmă, dând drumul ciucurelui

pe care-l tot frământase, şi ridicându-se încet în picioare…

Şi astfel, cu perspectiva discuţiei asupra relaţiilor noastre schimbate, am luat apoi ceaiul cu nebănuitoarea doamnă Ramboat şi cu prepelicarul. Doamna Ramboat era prea conştientă de rolul ei, pentru a face vreo observaţie asupra aerului nostru preocupat şi sumbru. A menţinut un fir subţire de conversaţie şi ne-a spus, îmi amintesc, că domnul Ramboat era „îngrijorat" din pricina răsadurilor sale de canna[168].

— Nu creşte şi nu vrea să crească. S-a dus şi i-a cerut explicaţii celui care i-a vândut bulbii — şi este foarte enervat şi necăjit.

Câinele era teribil de plictisitor, cerând mereu câte ceva şi necăjindu-ne pe rând pe fiecare. Nici eu şi nici Marion nu i-am spus pe nume. Căci, vedeţi, îl botezasem Miggles, şi făceam un fel de trio în vorbirea noastră copilărească din Mutney, Miggles şi Ming.

8

Curând după aceea, am reluat dramatica noastră discuţie, care mi se părea monstruoasă. Nu-mi dau seama acum cât a durat. S-a întins, ştiu, în fragmente greoaie, timp de trei sau patru zile. Mă revăd stând de vorbă cu Marion, aşezaţi în patul nostru din odaia ei, discutând în picioare în sufragerie, spunând cutare sau cutare lucru. De două ori am ieşit şi am făcut câte o lungă plimbare. Şi am petrecut o seară nesfârşită singuri, cu nervii şi inimile istovite, oscilând între o recunoaştere aspră şi teribilă a faptelor şi, dinspre partea mea cel puţin, o tandreţe stranie şi neobişnuită. Căci, lucru ciudat, această criză pusese capăt apatiei noastre reciproce şi ne făcuse să fim din nou, într-un fel, conştienţi unul de celălalt.

A fost o discuţie cu unele părţi discrepante, frângându-se în frânturi de conversaţie ce nu

reuşeau să se sudeze cu cele precedente, începând din nou de la un alt nivel, mai înalt sau mai jos, dobândind noi trăsături în aceste răstimpuri şi strângând argumente noi. Am admis amândoi că nu mai eram îndrăgostiţi unul de altul; niciodată mai înainte nu mai rostisem aceste cuvinte. Mi se pare ciudat când scriu, dar privind îndărăt, văd limpede că în aceste câteva zile Marion şi cu mine ne-am simţit foarte apropiaţi, am privit pentru prima şi ultima dată cu sinceritate şi cu fermitate fiecare în sufletul celuilalt. În aceste zile, n-a existat nicio prefăcătorie între noi, nu i-am făcut nicio concesie, şi nici ea mie; nu ne-am ascuns nimic, n-am exagerat nimic. Renunţaserăm să ne mai prefacem. Am spus lucrurilor pe nume, simplu, deschis. Încetul cu încetul, adevărul a ieşit la iveală.

Desigur, au fost şi certuri între noi, certuri amare, şi ne-am spus unele lucruri — mult timp înăbuşite — care răneau, biciuiau şi tăiau. Dar mai presus de toate, am păstrat în amintire o impresie de confruntare deliberată, şi figura lui Marion, înălţându-se palidă, melancolică, înlăcrimată, rănită, implacabilă şi demnă.

— O iubeşti? m-a întrebat o dată, făcând să se nască o îndoială în mintea mea.

Mă luptam cu gânduri şi emoţii încâlcite.

— Nu ştiu ce înseamnă să iubeşti. Dragostea este făcută din tot felul de lucruri, din zeci de aspecte împletite intr-o mie de feluri.

— Dar o doreşti? O doreşti acum — când te gândeşti la ea?

— Da, am răspuns după o clipă de gândire. O doresc — destul de mult.

— Şi eu? Ce loc ocup eu?

— Locul tău e aici.

— Bine, dar ce-ai de gând să faci?

— Să fac! am exclamat, din ce în ce mai exasperat de această situaţie. Ce-ai vrea să fac?

Când privesc înapoi la toată această perioadă — peste o prăpastie de cincisprezece ani plini de activitate — îmi dau seama că o privesc cu multă înţelegere. Totul îmi apare ca şi cum ar fi vorba despre altcineva — despre alţi doi oameni — pe care i-am cunoscut foarte bine şi pe care pot să-i judec fără patimă. Acum îmi dau seama că şocul, deziluzia aceea bruscă şi imensă, a trezit cu adevărat o gândire şi un suflet în Marion; că pentru prima dată, a lăsat deoparte obiceiuri, timidităţi, imitaţii, fraze şi impulsuri de moment, devenind o personalitate.

La început, cred că mobilul ei conducător a fost indignarea şi mândria jignită. Era o situaţie care, după părerea ei, trebuia să ia sfârşit. Mi-a cerut categoric să renunţ la Effie, iar eu, plin de amintiri proaspete şi vii, am refuzat tot atât de categoric.

— E prea târziu, Marion. Lucrurile nu se pot rezolva astfel.

— Atunci, nu mai putem continua să trăim împreună.

— Foarte bine, am spus după o clipă de gândire; dacă vrei tu aşa.

— Crezi că am putea?

— Poţi să stai în casa asta? Vreau să spun — dacă plec?

— Nu ştiu… Nu cred că aş putea.

— Atunci, ce vrei?

Încetul, cu încetul, de la un punct la altul, am înaintat cu discuţia până când cuvântul „divorţ” a fost pronunţat.

— Dacă nu putem să trăim împreună, ar trebui să ne despărţim, a spus Marion.

— Nu ştiu nimic despre divorţ, am răspuns — dacă asta ai vrut să spui. Nu ştiu cum se procedează. Va trebui să întreb pe cineva — sau să aflu singur… Poate că, la urma urmei, este singurul lucru pe care-l avem de făcut. Mai bine să privim lucrurile în faţă.

Am început să discutăm cum vor arăta vieţile noastre după ce ne vom despărţi. În seara acelei zile m-am întors acasă după ce mă informasem la un avocat.

— De fapt, i-am spus lui Marion, nu putem să divorţăm în momentul de faţă. Se pare că, din punct de vedere legal, trebuie să suporţi situaţia de acum. E absurd — dar asta e legea. Totuşi, se poate aranja un divorţ. Pe lângă adulter, se mai cere părăsire de domiciliu, sau acte de cruzime. Ca să se stabilească cruzimea, ar trebui să te lovesc, sau aşa ceva, faţă de martori. Asta este imposibil, dar e simplu să te părăsesc — legal. Trebuie să plec de lângă tine; doar atât. O să continui să-ţi trimit bani — şi tu o să introduci o acţiune, cum se spune? — de restituire a drepturilor conjugale. Curtea îmi va ordona să mă întorc. Nu mă voi supune şi atunci tu poţi continua cu divorţul. O să primeşti o ordonanţă pentru primul termen, şi Curtea va încerca din nou să mă determine să mă întorc. Dacă în decurs de şase luni nu renunţăm şi dacă tu nu te comporţi în mod scandalos — ordonanţa devine definitivă. Şi cu asta se sfârşeşte. Astfel se desface o căsătorie. E mai uşor, după cum vezi, să te căsătoreşti decât să divorţezi.

— Şi pe urmă — cum am să trăiesc? Ce-o să se întâmple cu mine?

— O să ai un venit. Se numeşte pensie alimentară. De la o treime până la jumătate din venitul meu prezent — chiar şi mai mult dacă vrei… mi-e egal… trei sute de lire pe an, să zicem. Ai de întreţinut şi pe bătrâni, şi o să ai nevoie de atât.

— Şi pe urmă — ai să fii liber?

— Da, amândoi.

— Şi toată viaţa asta pe care tu ai urât-o…

Mi-am ridicat privirea spre faţa ei crispată şi amară.

— N-am urât-o, am minţit, cu glasul aproape frânt de durere. Dar tu?

9

Poate că lucrul cel mai derutant în viaţă este complexitatea iremediabilă a realităţii, a lucrurilor şi a relaţiilor. Nimic nu e simplu. În orice faptă rea se află o fărâmă de dreptate, şi în orice faptă bună poţi găsi urme de răutate. În ceea ce ne priveşte, cum eram încă tineri şi nu ne cunoşteam încă pe noi înşine, şocul atât de puternic ne-a făcut să scoatem sute de note discordante. Furioşi unul împotriva celuilalt, eram în acelaşi timp plini de tandreţe unul faţă de celălalt, cumplit de egoişti şi în acelaşi timp capabili de sacrificii.

Mi-o amintesc pe Marion spunând nenumărate lucruri fără noimă, unele potrivindu-se, altele contrazicându-se şi fiind în acelaşi timp adevărate şi sincere. Le socotesc acum ca tot atâtea încercări zadarnice în efortul ei de a înţelege vălmăşagul pe care-l lăsase totala noastră prăbuşire morală. Unele mă enervau peste măsură şi atunci îi răspundeam, uneori cu o cruzime abominabilă.

— Fireşte, îi plăcea să repete mereu, viaţa mea a fost un eşec.

— Timp de trei ani am tot căutat să te cuceresc, îi răspundeam eu, pentru ca să nu ajungem aici. Dar ai făcut întotdeauna numai ce-ai vrut tu. Dacă în cele din urmă m-am depărtat de tine…

Sau îşi amintea de toate încercările prin care trecuserăm înainte de căsătorie.

— Cât trebuie să mă urăşti pentru că te-am făcut să aştepţi atâta. Ei bine, acum… cred că aceasta ţi-e răzbunarea.

— Răzbunarea!

Apoi încerca să-şi imagineze cum vom trăi când vom fi despărţiţi.

— Ar trebui să-mi câştig existenţa, stăruia ea. Vreau să fiu cu totul independentă. De fapt, Londra nu mi-a plăcut niciodată. Poate că am să încerc să pun pe picioare o fermă cu păsări şi

albine. Să nu te superi dacă la început am să-ţi fiu o povară. După aceea…

— Doar am stabilit toate acestea.

— În orice caz, ştiu că mă vei urî…

Erau momente când părea să aprobe întru totul despărţirea noastră, când plănuia tot felul de proiecte pentru vremea când va fi liberă, şi altele de acest fel.

— Am să ies mult cu Smithie, zicea ea.

Iar o dată a spus un lucru meschin, pentru care am urât-o cu adevărat şi pe care nici acum nu pot să i-l iert.

— Mătuşa ta o să se bucure de toate astea. Niciodată nu m-a putut suferi…

În amintirile mele despre acele zile de încordare şi suferinţă, apare şi figura lui Smithie, plină de emoţie, atât de tulburată de prezenţa „nemerniculuiîn odaie, încât nu putea să scoată o vorbă ca lumea. Ştiu că ea şi Marion îşi făceau lungi confidenţe, plângând şi îmbrăţişându-se pline de simpatie reciprocă. Erau momente când numai faptul că nu era în stare să scoată o vorbă o împiedica să-mi ţină un „discurs” formidabil, pe care i-l citeam în ochi. Dar câte lucruri neadevărate ar fi spus! Mi-o amintesc, de asemenea, pe doamna Ramboat, care adulmeca ceva în aer, apoi expresia crescândă de solicitudine din ochii ei; cred că numai teama pe care i-o inspira de mult timp Marion o oprea să vorbească…

Şi, în cele din urmă, după atâtea şi atâtea frământări, a sosit, ca ceva fatal şi mai presus de controlul nostru, ziua când Marion şi cu mine trebuia să ne despărţim.

Mi-am înăsprit inima, căci altfel n-aş fi putut să plec. În cele din urmă Marion şi-a dat seama că se despărţea de mine pentru totdeauna. Orice alt gând a dispărut atunci din mintea ei, şi ultimele noastre ceasuri au fost un chin. Uitase parcă pe moment că se va muta într-o casă nouă, uitase cât de mult îi umilisem mândria şi spiritul ei de proprietate.

Pentru prima dată în viaţă, a dat frâu liber emoţiilor puternice pe care le simţea, şi poate că era pentru prima dată că simţea asemenea emoţii. A început să plângă încet, căutând să-şi înăbuşe lacrimile. Când am intrat în camera ei, am găsit-o întinsă pe pat plângând.

— N-am ştiut, gemea ea. Oh! N-am înţeles!… Am fost nebună. Toată viaţa mi-e ruinată!… O să fiu singură!… Mutney! Mutney, nu mă părăsi! Oh! Mutney! N-am ştiut!

A trebuit să-mi înăspresc cu adevărat inima, căci mi se părea în anumite momente din aceste ultime ceasuri că, în sfârşit, lucrul mult dorit se întâmplase şi că Marion se trezise la viaţă. În ochi îi strălucea dorinţa de a mă reţine.

— Nu mă părăsi! Nu mă părăsi! Se agăţa de mine; mă săruta cu buzele sărate de lacrimi…

Dar acum aparţineam alteia, şi a trebuit să-mi închid inima în faţa acestei aurori imposibile. Şi totuşi cred că în unele momente, ar fi ajuns doar un strigăt, doar o vorbă, ca să ne unească din nou pe toată viaţa. Dar am fi putut să ne unim din nou? Oare această criză ne-ar fi luminat pentru totdeauna, sau am fi căzut din nou, după câteva săptămâni, în vechea înstrăinare, în vechea opoziţie temperamentală?

N-are rost să facem acum supoziţii. Propria noastră hotărâre ne-a dus pe drumul ce ne era predestinat. Ne purtam tot mai mult ca nişte îndrăgostiţi pe care soartă inexorabilă îi desparte, dar toate pregătirile pe care le făcuserăm continuau să funcţioneze ca o maşină, şi n-am făcut nicio încercare s-o oprim. Valizele şi lăzile mele au plecat spre gară. Mi-am împachetat lucrurile cu Marion stând lângă mine. Eram că doi copii care, din prostie, se jigniseră groaznic unul pe altul şi care nu ştiau cum să se împace. Fiecare dintre noi aparţinea nespus de mult celuilalt — oh, nespus de mult! Trăsura se opri în faţa portiţei de fier.

— La revedere! am spus.

— La revedere.

Câteva clipe am rămas îmbrăţişaţi, sărutându-ne fără niciun resentiment. Am auzit pe coridor paşii servitoarei ducându-se să deschidă uşa. Pentru ultima dată ne-am strâns în braţe. Nu eram nici doi iubiţi, nici doi duşmani, ci doar două suflete omeneşti copleşite de aceeaşi durere. M-am smuls de lângă ea.

— Poţi să pleci, i-am spus servitoarei, văzând că Marion mă urmase până jos.

Îi simţeam prezenţa în spatele meu, în timp ce vorbeam cu vizitiul.

M-am urcat în trăsură, hotărât să nu privesc înapoi, dar în timp ce pornea, am tresărit şi am întors capul, privind spre uşa casei.

Era larg deschisă, dar Marion dispăruse…

Îmi închipui că urcase în goană în camera ei.

10

Astfel m-am despărţit de Marion, plin de tulburare şi regrete, şi m-am dus, după cum promisesem şi aranjam, la Effie, care mă aştepta într-un apartament de lângă Orpington. Mi-o amintesc pe peronul gării, o siluetă luminoasă şi veselă, căutându-mă de-a lungul trenului, şi apoi plimbarea noastră pe câmp, în amurg. Mă aşteptasem la o imensă senzaţie de uşurare după frământările despărţirii, dar acum îmi dădeam seama că eram teribil de nefericit şi de tulburat, având convingerea profundă că săvârşisem o greşeală ireparabilă. Se înserа, şi întunericul îmi reamintea înfăţişarea sumbră a lui Marion, iar durerea ei părea să mă înconjoare peste tot. Trebuia să urmez planurile făurite şi să respect hotărârea luată în privinţa lui Effie, care nu-mi pusese nicio condiţie, nu-mi ceruse nicio garanţie, ci lăsase totul pe seama mea.

Am străbătut în tăcere câmpurile cufundate în umbrele serii, spre un cer auriu şi purpuriu care se

întuneca tot mai mult; Effie mergea lipită de mine, foarte strâns, aruncând din când în când câte o privire spre chipul meu.

Nu mă îndoiesc că bănuia cât sufeream pentru că o părăsisem pe Marion; ştia că regăsirea noastră de acum nu-mi umplea inima de veselie. Dar nu lăsa să se vadă nici resentiment şi nici gelozie. Oricât ar părea de ciudat, nu a manifestat nicio clipă ostilitate faţă de Marion. Niciodată, cât am fost împreună, n-a scos vreo vorbă duşmănoasă în legătură cu Marion…

În scurt timp, s-a apucat să risipească norii care-mi întunecau inima, cu aceeaşi îndemânare instinctivă pe care o arată unele femei faţă de necazurile copiilor. S-a transformat într-o sclavă veselă şi drăguţă şi m-a făcut, în cele din urmă, să particip la veselia ei. Şi totuşi, în dosul tuturor acestora, rămânea Marion, absurdă, înlăcrimată şi infinit de tristă, astfel încât mă simţeam extrem de nefericit pentru ea — pentru ea şi pentru cadavrul iubirii mele conjugale.

Acum când povestesc, episodul acesta mi se pare inexplicabil. Mă întorc cu amintirea în acele locuri îndepărtate, pe acele platouri şi lacuri singuratice de munte, rar vizitate, şi mi se pare o regiune stranie. Crezusem că voi trăi cu Effie într-un paradis senzual, dar dorinţa, care umple universul înainte de a fi satisfăcută, se risipeşte cu totul — cum se stinge lumina zilei — atunci când este împlinită. Toate faptele şi formele vieţii mi-au apărut iarăşi întunecate şi reci. În acea regiune muntoasă, mă asaltau întrebări pline de melancolie; vedeam lumea dintr-un unghi nou, şi ea îmi arăta aspecte noi — făcusem ocolul pasiunii şi al romanului.

Eram într-o stare de tulburare chinuitoare — pentru prima dată în viaţă, cel puţin aşa socotesc acum, când privesc înapoi, priveam existenţa mea ca un întreg.

Dacă nimic nu avea importanţă, ce făceam eu? Care era rostul meu?

În fiecare zi trebuia să călătoresc ba într-o parte ba în alta în legătură cu Tono-Bungay — această afacere în care intrasem ca s-o câştig pe Marion şi care mă mai reţinea şi acum, deşi ne despărţisem definitiv — şi mă repezeam numai în unele nopţi şi la sfârşit de săptămână la Orpington. Tot timpul însă mă frământam din pricina acestor întrebări îndărătnice. Gândurile mă năpădeau în timp ce călătoream cu trenul. Am comis chiar câteva greşeli şi neglijenţe în problemele de afaceri. Păstrez amintirea limpede a unui amurg însorit în care stăteam dus pe gânduri pe o coastă de deal acoperită de iarbă care dădea spre Sevenoaks şi domina o mare întindere a regiunii, şi cugetam la soarta mea. Aproape că aş putea să-mi aştern pe hârtie gândurile, aşa cum îmi treceau prin minte în după amiaza aceea. Effie, neastâmpărată ca o adevărată londoneză, se agita lângă un tufiş mai jos, culegând flori, descoperind unele pe care nu le mai văzuse niciodată. Îmi amintesc că aveam în buzunar o scrisoare de la Marion. Făcusem chiar câteva tentative de întoarcere, de împăcare. Numai cerul ştie cât mă străduisem! Dar scrisoarea ei rece, prost scrisă, mă dezgustase. Îmi dădeam seama că n-as putea suporta din nou o viaţă cenuşie şi fără rost, şi dezamăgirile repetate. Asta, în niciun caz, nu mai era posibil. Dar ce era posibil? Nu vedeam în faţă nicio cale spre o viaţă onorabilă şi frumoasă.

„Ce să fac din viaţa mea?” — aceasta era întrebarea care mă chinuia.

Mă întrebam dacă toţi oamenii sunt ca mine, împinşi de un motiv într-o parte, şi de altul în alta, creaturi ale întâmplării, ale impulsurilor şi ale tradiţiilor lipsite de sens. Trebuia oare să rămân credincios lucrurilor pe care le spusesem, le făcusem şi le alesesem? Onoarea nu-mi oferea oare nimic altceva decât să-i asigur situaţia lui

Effie, să mă întorc pocăit la Marion şi să-mi continui negustoria cu fleacurile acelea — sau să găsesc alta nouă — şi să muncesc astfel până la sfârşitul zilelor mele? Nu voiam să accept o asemenea perspectivă. Dar ce altceva aveam de făcut? Mă întrebam dacă ceea ce mi se întâmplase era soarta comună a multor oameni, dacă şi în epocile de mai înainte oamenii fuseseră la fel de descumpăniţi, lipsiţi de orice busolă în călătoria vieţii lor. În evul mediu, şi în vechile zile ale catolicismului, te duceai la preot şi acesta îţi spunea, cu toată certitudinea unei legi naturale, ce eşti şi ce trebuie să faci. Mă întrebam dacă, trăind în evul mediu, aş fi acceptat totuşi aceste îndrumări, fără să le pun la îndoială…

Îmi amintesc, de asemenea, foarte desluşit, cum Effie a venit şi s-a aşezat lângă mine, pe o lădiţă care se afla lângă fereastra odăii noastre.

— Abătut? m-a întrebat.

I-am zâmbit şi am rămas cu capul în palmă, privind pe fereastră, fără să-i dau atenţie.

— Ţi-ai iubit atât de mult soţia? a şoptit ea uşor.

— Oh! am exclamat, trezit iarăşi din gânduri; nu ştiu. Nu înţeleg nimic. Viaţa este ceva care răneşte, draga mea! Răneşte fără logică sau raţiune. M-am înşelat! N-am înţeles nimic. În orice caz — ăsta nu-i un motiv să te rănesc şi pe tine, nu-i aşa?

M-am întors spre ea, am strâns-o în braţe, şi am sărutat-o pe ureche…

Da, am trecut prin clipe foarte grele — îmi amintesc şi acum. Suferam, cred, de un fel de silă a imaginaţiei. N-aveam nimic care să-mi acapareze cu totul voinţa. Căutam. Citeam neîncetat şi fără şir. M-am dus la Ewart, dar nu mi-a fost de niciun ajutor. Privind acum înapoi, am senzaţia că în zilele acelea de dezgust şi de ţeluri părăsite, mă descopeream pentru prima dată. Înainte, nu văzusem decât lumea şi ceea ce cuprindea aceasta; voiam s-o cuceresc, fără să mă preocup de altceva decât de impulsurile mele. Acum aş putea spune că

mă grupasem, că îmi sistematizasem poftele şi satisfacţiile, conştient de treaba pe care o aveam de făcut, şi nemaipăstrând, cred, nicio urmă de dorinţă.

Erau clipe când mă gândeam să-mi pun capăt zilelor. Uneori, viaţa îmi apărea într-o lumină tristă şi nemiloasă — o serie de ignoranţe, de eşecuri brutale, josnicii şi cruzimi. Aveam ceea ce vechii teologi numesc „convingerea păcatului". Căutam salvarea — poate că nu în cadrul unor formule pe care le-ar aproba un predicator metodist — dar totuşi o salvare.

În zilele noastre oamenii îşi găsesc salvarea în multe feluri. Denumirea şi formele salvării nu cred să aibă importanţă prea mare — ceea ce avem nevoie este să putem ţine ceva în mână şi să fim ţinuţi. Am cunoscut un om care şi-a găsit salvarea într-o fabrică de plăci fotografice, iar un altul scriind istoria *manoir*-ului. Atâta timp cât te ţine, nu are importanţă ce este în realitate. Mulţi bărbaţi şi femei de astăzi îşi ocupă timpul cu anumite aspecte concrete ale socialismului sau ale reformei sociale. Dar socialismul a fost întotdeauna pentru mine puţin cam prea uman, lăsând prea mult loc personalităţilor şi absurdităţilor. Nu este genul meu. Nu-mi plac lucrurile prea umane. Nu cred că sunt opac la veselie, la surprize, la micile asperităţi şi neajunsuri amuzante ale vieţii, la „umorul" ei, cum se spune, şi la aventură — dar pentru mine nu acesta este fondul problemei. N-am umor. Structura mea este prea serioasă. Mă poticnesc şi mă zbat, dar ştiu că, mai presus de toate bucuriile imediate, există şi alte lucruri, grandioase şi senine, foarte înalte şi frumoase — realitatea. N-am ajuns până la ea, dar ştiu că există. Sunt un vagabond spiritual îndrăgostit de o zeiţă inimaginabilă. N-am văzut-o niciodată şi nici nu o voi vedea vreodată — dar tocmai gândul acesta mă face să nu găsesc nicio plăcere în a mă tăvăli în

noroi — şi uneori mă tem că nu-i mai găsesc vieţii nicio dulceaţă.

Dar vorbesc despre lucruri pe care mă tem că cititorul nu le va înţelege, pentru că nici eu nu le înţeleg decât pe jumătate. Există ceva care leagă lucrurile — un apus de soare, o anumită stare de spirit, înaltul cerului, ceva din forma ori din gingăşia feţei lui Marion, ceva ce găsesc şi apoi îmi scapă în picturile lui Mantegna, ceva în linia navelor pe care le construiesc. (Ar trebui să-l vedeţi pe X2, ultimul şi cel mai bun model al meu!)

Observ că nu pot să mă explic pe mine însumi. Poate că totul se datoreşte faptului că nu sunt decât un bădăran aspru şi limitat din punct de vedere moral, cu o minte mai presus de meritele mele. Fireşte, nu sunt de acord că asta explică totul. În orice caz, aveam senzaţia unei necesităţi inexorabile, a unei tristeţi şi unei insuficienţe de nesuportat, şi pentru un timp preocuparea pentru construcţii aeronautice mi-a adus o uşurare…

La sfârşitul acestei crize pe care o descriu atât de prost, mi-am făcut un ideal din ştiinţă. Am hotărât că salvarea vieţii mele stă în putere şi cunoaştere, şi că acestea vor umple golul vieţii mele; mă voi dedica ştiinţei! Am ieşit în cele din urmă ca un om ce căzuse în beznă şi se agăţase de o nouă hotărâre, după care bâjbâise cu disperare mult timp.

Am intrat într-o zi brusc în biroul interior — probabil că înainte chiar ca Marion să fi intentat acţiunea de restituire — şi m-am aşezat în faţa unchiului meu.

— Ascultă, i-am spus, m-am săturat.

— Hei! a răspuns unchiul meu, dând la o parte câteva hârtii. Ce s-a întâmplat, George?

— Lucrurile merg prost.

— Cum adică?

— Viaţa mea este un eşec, un eşec total.

— Fata aia a fost o proastă, George, după câte înţeleg eu. Dar acum poţi spune că, practic, ai scăpat de ea, şi mai sunt şi alţi peşti în mare…

— O! Nu-i vorba de asta, am exclamat. Asta-i numai ceea ce se vede. M-am săturat… M-am săturat de toată această blestemată ticăloşie.

— Ei? Ei? făcu unchiul meu. Ce… ticăloşie?

— Oh, ştii prea bine. Vreau ceva solid, omule. Vreau ceva de care să mă sprijin. Am să înnebunesc dacă nu găsesc. Eu sunt un alt soi de animal decât tine. Tu pluteşti încântat în tot oceanul ăsta de vorbe goale. Eu însă mă simt bălăcindu-mă într-un univers de clăbuci de săpun, în sus şi în jos, într-o parte şi în alta. Nu mai pot. Trebuie să pun picioarele pe ceva solid, sau… nu ştiu ce se va întâmpla.

Dar, văzând consternarea de pe faţa lui, am început să râd.

— Sunt hotărât, am urmat. M-am gândit bine. M-am decis. N-are rost să discutăm. Am să mă apuc de treabă — de o treabă adevărată. Nu! Asta nu-i treabă; nu e decât o înşelătorie laborioasă. Dar am o idee! E o idee veche — mă gândisem la ea cu mulţi ani în urmă, dar acum mi-a revenit. Ascultă! De ce să rămân mai departe cu tine? Cred că a sosit vremea zborului. Vreau să mă ocup de zbor!

— De zbor?

— În văzduh. Aeronautică! Cu o maşină mai grea decât aerul. Se poate realiza. Şi eu vreau s-o fac.

— Pot ieşi ceva bani din asta, George?

— Nu ştiu şi nici nu-mi pasă! Dar asta am de gând să fac.

M-am cramponat de hotărârea asta, şi ea m-a ajutat în perioada, cea mai grea a vieţii mele. Unchiul meu, după o oarecare rezistenţă şi o discuţie cu mătuşa mea, s-a purtat ca un tată cu un fiu răsfăţat. Ne-am înţeles să-mi acorde o parte din capital, m-a eliberat de sarcinile relative la noile afaceri contractate — era ceea ce aş putea numi

perioada Moggs a întreprinderii noastre — şi m-am apucat de îndată de treabă cu o îndârjire cruntă…

Dar, despre maşinile mele de zbor vă voi povesti la momentul potrivit. Am lăsat prea mult deoparte povestirea referitoare la unchiul meu. Voiam doar să spun cum s-a făcut că m-am apucat de zbor. Aceste experienţe îmi aduceau ceea ce căutasem, ceva ce Marion, într-un chip nedefinit, păruse să promită. Am muncit din greu şi am uitat de mine câtva timp, realizând mult. Ştiinţa a fost şi ea un fel de iubită care nu răspundea dragostei mele, cu toate că i-am oferit mai mult decât îi oferisem lui Marion. Dar în epoca aceea ştiinţa, cu rigoarea ei, cu detaşarea ei inumană, cu certitudinile ei de oţel, m-a salvat de la disperare.

Ei bine, mai aveam încă până să zbor; dar întâmplător, am inventat maşinile cele mai uşoare din lume…

Încerc să povestesc aici tot ceea ce mi s-a întâmplat. În realitate, este destul de greu să aşterni pur şi simplu pe hârtie totul, cu cea mai mare exactitate. Dar acesta este un roman, nu un tratat. Să nu vă închipuiţi că am ajuns să-mi rezolv imediat dificultăţile. Aici, printre schiţe şi zgomot de ciocane, îmi mai pun încă şi acum probleme la care nu găsesc răspuns. Toată viaţa mea a fost, în esenţă, o căutare, îndoindu-mă mereu, mereu nesatisfăcut de lucrurile văzute şi de lucrurile crezute, căutând în muncă, în forţă, în primejdie ceva al cărui nume şi natură nu le pot înţelege limpede, ceva frumos, minunat, durabil, intr-un mod profund şi fundamental al meu, care să-mi aducă totala mântuire a fiinţei mele. Nu ştiu — dar tot ce pot spune acum este că e ceva ce n-am reuşit niciodată să găsesc.

11

Dar înainte de a încheia definitiv acest capitol şi această carte, şi de a continua cu marea aventură a carierei unchiului meu, aş putea, cred, să spun ceea ce mai rămâne de spus despre Marion şi Effie, şi apoi să las pentru câtva timp deoparte viaţa mea particulară.

O vreme, Marion şi cu mine am corespondat cu oarecare regularitate, scriindu-ne scrisori prietenoase dar destul de vagi despre mici chestiuni de afaceri. Procedura greoaie a divorţului s-a terminat. Marion a părăsit casa din Ealing şi s-a dus să stea la ţară cu mătuşa şi părinţii ei, arendând o mică fermă lângă Lewes, în Sussex. A construit o seră, a instalat încălzirea atât de visată de tatăl ei, făcându-l astfel fericit. În scrisori îmi vorbea de smochini şi piersici. Totul a părut destul de promiţător primăvara şi vara, dar iarna din Sussex, faţă de cea cu care se obişnuiseră în Londra, a fost prea mult pentru familia Ramboat. Noroaiele i-au descurajat; domnul Ramboat a omorât o vacă dându-i o hrană nepotrivită, şi asta i-a deprimat pe toţi. După douăsprezece luni, întreprinderea mergea prost. A trebuit să-i ajut să se debaraseze de ea, şi apoi s-au întors la Londra, iar Marion s-a asociat cu Smithie, în Streatham, şi a pus bazele unui magazin care, după cum reeşea de pe imprimatele firmei, se ocupă de „Rochii". Părinţii şi mătuşa ei s-au stabilit pe undeva, într-o căsuţă. După aceea, scrisorile au devenit mai rare. Îmi amintesc de postscriptumul unei scrisori, care mi-a dat un mic fior, amintindu-mi de vechea noastră intimitate. „Bătrânul Miggles, sărmanul, a murit".

S-au scurs aproape opt ani, în care timp m-am maturizat, am căpătat mai multă experienţă, capacitate, până când am devenit cu adevărat un bărbat, ocupat cu multe treburi noi, trăind pe o scară mai mare şi într-o lume mai largă decât aş fi putut visa în timpul când eram cu Marion. Scrisorile ei au devenit rare şi lipsite de însemnătate. În cele din urmă, a intervenit un gol

de tăcere care m-a făcut curios. De optsprezece luni şi mai bine nu primisem nimic de la Marion, decât recipisele trimestriale trimise prin bancă. Blestemând-o pe Smithie, i-am scris o scrisoare lui Marion.

„Draga mea Marion — îi scriam eu — ce mai faci?”

Răspunsul ei m-a uluit. Îmi scria că se recăsătorise — „cu un domn Wachorn, un agent de frunte în comerţul cu tipare de rochii”. Dar hârtia pe care îmi scria tot mai purta antetul Ponderevo şi Smith (Rochii), cu adresa Ponderevo şi Smith.

Şi aceasta — în afară de câteva mici divergenţe privind acordarea în continuare a pensiei alimentare, care mi-au pricinuit câteva momente de mânie, şi de folosirea numelui meu de către noua firmă, lucru care de asemenea mă plictisea — aceasta este, zic, sfârşitul, pentru mine, al poveştii lui Marion. Din acest moment, ea dispare din povestire. Nu ştiu unde se află şi nici ce face. Nu ştiu nici măcar dacă mai este în viaţă sau dacă a murit. Mi se pare cu totul grotesc ca doi oameni care au fost atât de aproape unul de altul să fie astfel despărţiţi, dar aşa s-a întâmplat.

M-am despărţit şi de Effie, cu toate că o mai văd din când în când. Între noi nu s-a pus niciodată eventualitatea căsătoriei, şi n-a existat nici vreo intimitate sufletească. Effie a cunoscut o bruscă pasiune fizică pentru mine, după cum am cunoscut şi eu pentru ea, dar n-am fost nici primul şi nici ultimul ei iubit. Trăia într-o altă lume decât Marion. Avea o fire ciudată, dar încântătoare; nu-mi amintesc s-o fi văzut vreodată posacă sau răutăcioasă. Avea un organism care funcţiona cu adevărat perfect. Cred că acesta era secretul bunei sale dispoziţii, şi în plus avea şi o inimă foarte bună. Am ajutat-o în cele din urmă să-şi deschidă un birou la care râvnea de mult, şi m-a uimit priceperea în afaceri de care a dat dovadă încă de la început. Acum are un birou de maşini de scris în

Riffle’s Inn, şi-l conduce cu multă energie şi cu un mare succes, deşi a început să se cam îngraşe. Şi continuă să-şi iubească semenii. S-a căsătorita în urmă cu un an cu un băiat de două ori mai tânăr decât ea — un sărman poet ticălos, dedat stupefiantelor, un individ cu părul blond ce-i cade mereu peste ochii albaştri, şi cu nişte picioare moi. Effie susţine că l-a luat pentru că bietul băiat avea nevoie de îngrijire…

Dar destul despre dezastrul căsătoriei mele şi despre primele mele iubiri; am spus tot ce era necesar pentru a ajunge să explic cum m-am apucat de experienţe cu aeroplane şi de inginerie. Să mă întorc acum la povestirea mea esenţială, adică la Tono-Bungay şi la succesele unchiului meu, şi, în sfârşit, la viziunea pe care toate acestea mi-au dat-o despre lume.

Cartea a treia
ZILE MARI PENTRU TONO-BUNGAY

I
Hotelul Hardingham, şi cum am devenit oameni de vază

1

Dar acum, când reiau linia particulară a povestirii, cred că ar fi mai bine să descriu înfăţişarea unchiului meu, aşa cum mi-l amintesc din timpul anilor magnifici care au urmat trecerii sale de la comerţ la marea finanţă. Acest omuleţ s-a îngrăşat considerabil în perioada cât a fost creată marea avere Tono-Bungay; pe urmă, emoţiile crescânde ale succesului i-au adus dispepsia şi o anumită moleşeală şi slăbire. Burta — să mă ierte cititorul că analizez diferite amănunte ale persoanei lui în ordinea importanţei lor — care la început avea o simpatică rotunjime, a pierdut după aceea din calitate, fără să piardă însă din

dimensiune. Umbla întotdeauna ca şi cum ar fi fost mândru de ea şi căuta s-o scoată cât mai mult în evidenţă. Mişcările i-au rămas până la sfârşit iuţi şi bruşte; picioarele-i scurte păreau să ţopăie în timp ce umbla, iar nu să se deschidă în mişcarea de foarfece a mersului obişnuit, şi parcă nu avea genunchi ci, în locul lor, o flexibilitate dispersată a picioarelor.

Îmi amintesc că paralel cu trecerea timpului, trăsăturile păreau să i se accentueze, nasul căpăta tot mai mult caracter, devenea agresiv, ieşea din ce în ce mai mult în afară; şi tăietura oblică a gurii cred că era mai marcată. În gură ţinea mereu nelipsita ţigară de foi, care uneori se ridica insolentă din colţul cel mai de sus al buzelor, iar uneori atârna în jos de pe buza inferioară — era tot atât de elocventă ca şi coada unui câine, şi n-o scotea din gură decât atunci când voia să vorbească mai emfatic. Ochelarii şi-i ţinea prinşi cu o panglică neagră şi lată, şi cu cât trecea timpul îi purta din ce în ce mai strâmb. Părul părea să i se facă tot mai ţepos o dată cu succesul, dar pe la punctul culminant al carierei i s-a rărit destul de mult în creştet, aşa că îl ridica în sus cu peria de deasupra urechilor, unde îi creştea din belşug. Pe frunte avea o tufă rebelă de păr, totdeauna ciufulit.

O dată cu primele succese ale lui Tono-Bungay, a adoptat un stil urban de îmbrăcăminte, pe care nu l-a părăsit decât rareori. Prefera pălăriile de mătase cu boruri largi, adesea prea largi pentru el, după ultima modă, şi le aşeza în diferite unghiuri faţă de axa feţei; gustul său în materie de pantaloni se îndrepta spre cei în dungi bine marcate, iar croiala pantalonului era netă; îi plăcea ca redingota să fie lungă şi amplă, cu toate că-l dezavantaja, făcându-l să pară mai scurt. Etala nenumărate inele scumpe, şi îmi amintesc de unul de pe degetul mic de la mâna stângă, cu o piatră mare şi roşie, încrustată cu simboluri gnostice. „Deştepţi băieţi, gnosticii ăştia, George — spunea.

— Au ceva în cap!” N-a vrut să poarte niciodată la ceas decât un şnur de mohair negru. Când pleca la ţară, îmbrăca haine cenuşii şi un joben mare cenuşiu, afară de cazul că mergea cu automobilul; atunci purta o şapcă de vânător de cerbi şi un costum de blană ca eschimoşii, cu un fel de pantaloni până în vârful piciorului. Seara, îşi punea vestă albă şi butoni de aur. Nu putea suferi diamantele. „Sunt prea ostentative — spunea el.

— Ai putea tot atât de bine să porţi recipisa impozitelor pe venit. Se potrivesc pentru cei din Park Lane. Acţiuni nevândute. Nu e genul meu. Eu sunt un financiar sobru, George.”

Asta — în ceea ce priveşte înfăţişarea lui. Câtva timp, ea a fost foarte familiară lumii întregi, căci în culmea succesului a îngăduit să i se facă un mare număr de fotografii şi să i se publice câte o caricatură în ziarele ieftine… Glasul i-a scăzut de-a lungul anilor, de la tonul ascuţit din primele timpuri până la un timbru bogat şi grav, pe care insuficienţa cunoştinţelor mele muzicale nu-mi permite să-l descriu. Zzzz-ul pe care-l scotea când trăgea aerul în piept deveni mai rar o dată cu trecerea vremii, revenindu-i totuşi în clipele de surescitare. De-a lungul anilor, în ciuda opulenţei sale crescânde şi până la urmă uluitoare, obiceiurile casnice îi rămaseră tot atât de simple ca la Wimblehurst. Niciodată nu recurgea la serviciile unui valet; chiar şi în culmea gloriei, pantalonii îi erau călcaţi de o servitoare, care îl peria şi pe umeri când părăsea casa sau hotelul. Cu cât înainta în vârstă, a devenit tot mai prevăzător în privinţa micului dejun, şi la un moment dat a început să mă piseze cu doctorul Haig şi cu acidul uric. În privinţa celorlalte mese însă, şi-a păstrat obiceiul de a mânca de toate. Avea stofă de gastronom, şi mânca tot ce-i plăcea, într-un mod destul de zgomotos, în timp ce fruntea i se acoperea de sudoare. La băutură era moderat — în afară de cazul când atmosfera vreunui banchet sau unei

ocazii mai deosebite îl prindea şi reuşea să-i învingă cumpătarea — şi atunci bea fără să mai ţină seama de nimic, se îmbujora şi devenea vorbăreţ, pălăvrăgind despre orice în afară de proiectele lui de afaceri.

Pentru a-i schiţa portretul complet, ar mai fi nevoie să sugerez nişte mişcări bruşte, iuţi, ca exploziile unor artificii, pentru că orice poză nemişcată îi era precedată şi urmată de o mişcare bruscă. Dacă ar fi să-l pictez, cu siguranţă că i-aş pune ca fundal cerul înnorat, neliniştit, cum se obişnuia în secolul al optsprezecelea, şi la o distanţă convenabilă aş plasa un automobil trepidant, foarte mare şi modern, un secretar părând să se grăbească cu nişte hârtii, şi un şofer sprinten.

Aceasta era figura care a făurit şi a dirijat Tono-Bungay, şi care, după triumful acelei întreprinderi, a realizat, într-un crescendo lent, o serie de creaţii şi reuşite magnifice, menite să uluiască întreaga lume a capitaliştilor. Mi se pare că am mai arătat cum, cu mult înainte de a pune pe piaţă Tono-Bungay, am preluat reprezentanţa engleză a anumitor specialităţi americane. La aceasta s-a adăugat în curând exploatarea săpunului de menaj Moggs, şi astfel unchiul meu a pornit Campania Ustensilelor Menajere care, împreună cu rotunjimea pântecului său şi cu o anumită convexitate energică a ţinutei, i-au câştigat titlul de Napoleon.

2

Cunoştinţa unchiului meu cu tânărul Moggs, la un dineu în oraş, ilustrează elementul romantic din comerţul modern. Cred că era un dineu al Companiei fabricanţilor de sticle — şi amândoi depăşiseră într-o oarecare măsură sobrietatea iniţială care se cuvine într-o asemenea împrejurare. Era nepotul primului Moggs cunoscut şi un

exemplu tipic al plutocratului educat, cultivat şi degenerat. Părinţii îl plimbaseră prin lume încă din copilărie, aşa cum părinţii lui Ruskin au făcut-o cu fiul lor John[169], inoculându-i pasiunea pentru istorie, în timp ce adevărata conducere a industriei Moggs era lăsată pe seama unui văr şi a unui asociat mai tânăr. Tânărul Moggs, fiind studios şi rafinat din fire, tocmai se hotărâse — după ce căutase cu grijă un domeniu care să nu-i amintească tot timpul de săpun — să se dedice istoriei Thebaidei, când vărul său muri brusc, lăsându-i toată răspunderea întreprinderii. În atmosfera de destindere a dineului, Moggs s-a plâns de sarcina, nepotrivită cu firea lui, care îi căzuse pe umeri, iar unchiul meu s-a oferit să-i uşureze povara, asociindu-se de îndată cu el. Au ajuns chiar să fixeze clauzele — e adevărat învăluite în aburii băuturii — ale înţelegerii dintre ei.

Fiecare dintre cei doi gentlemeni şi-a însemnat pe manşetă numele şi adresa celuilalt, şi s-au despărţit într-o dispoziţie de nepăsare frăţească; a doua zi dimineaţa însă, niciunul dintre ei se pare că nu s-a gândit să pună deoparte cămaşa, înainte de a fi dată la spălat. Unchiul meu a făcut un mare efort — era într-una din zilele mele de birou — să-şi amintească numele tânărului şi amănunte despre el.

— Era un tip cu o faţă ca un acvarium, lung şi blond, George, cu ochelari şi cu un accent distins, a încercat el să-mi explice.

Eram nedumerit.

— O faţă ca un acvarium?

— Ştii cum se uită la tine oamenii cu astfel de feţe. Afacerile lui erau în legătură cu săpunul. Şi are un nume cunoscut. Iar afacerea este dintre acelea care merg strună. Mi-am dat seama destul de bine de asta…

Până la urmă, am ieşit împreună, cu sprâncenele încruntate, şi am pornit spre Finsbury căutând o

prăvălie bine aprovizionată. Am intrat mai întâi într-o farmacie să luăm un reconfortant pentru unchiul meu, şi apoi am găsit prăvălia de care aveam nevoie.

— Aş vrea, a început unchiul meu, o jumătate de pfund din fiecare marcă de săpun pe care o aveţi. Da, le iau acum… Stai puţin, George… Spune-mi, te rog, băiete, cum se numeşte săpunul acela?

La a treia repetare a întrebării, tânărul vânzător răspunse:

— Săpun de menaj Moggs.

— Foarte bine, s-a luminat la faţă unchiul meu. Nu mai e nevoie să ne batem capul. Hai, George, să mergem la un telefon şi să dăm de Moggs. Oh — comanda? Desigur. O menţin. Trimite-le pe toate… trimite-le la Episcopul Londrei; el o să ştie cum să le folosească… (e un tip clasa întâi, George, cu fapte de binefacere şi alte asemenea lucruri)… şi trece-le în contul meu… iată cartea mea de vizită — Ponderevo — Tono-Bungay.

Apoi ne-am dus la Moggs şi l-am găsit intr-o haină din păr de cămilă, aşezat intr-un pat luxos şi bând ceai chinezesc; până pe la ora prânzului am stabilit totul, în afară de cifrele exacte.

Tânărul Moggs mi-a lărgit considerabil concepţiile; era un gen de om cum nu mai cunoscusem vreodată; părea un tip spălat şi bine informat, deşi susţinea că nu citea niciodată ziarele şi nu folosea săpun.

— Am pielea prea delicată, ne lămuri el.

— N-ai nimic împotrivă să-ţi facem reclamă, dar ştii, una care să străbată ţara-n lung şi-n lat? întrebă unchiul meu.

— Cu condiţia să nu folosiţi gările, preciză Moggs, falezele de pe coasta de sud, programele de teatru, cărţile scrise de mine şi poezia în general… şi peisajul… oh! — şi „Mercure de France”.

— O să avem grijă, îl asigură unchiul meu.

— Atâta timp cât nu mă sâcâiţi, zise Moggs, aprinzându-şi o ţigară, puteţi să mă faceţi cât de bogat vreţi.

În orice caz, nu l-am făcut mai sărac. Firma lui a fost prima căreia i s-a făcut reclamă printr-o poveste amănunţită; am trimis chiar revistelor ilustrate nişte articole despre neobişnuitul trecut al familiei Moggs. Am creat „moggsiana". Ţinând seama de preocuparea partenerului nostru pentru aspectele necomerciale ale vieţii, am alcătuit nişte istorii fanteziste despre Moggs Întâiul, Moggs al Doilea, Moggs al Treilea, şi Moggs al Patrulea. Dacă nu sunteţi prea tineri, probabil că vă amintiţi de unele dintre ele, şi de admirabila noastră reproducere a unei vitrine în stil georgian. Unchiul meu a cumpărat nişte memorii de la începutul secolului al nouăsprezecelea, s-a impregnat de stilul lor, şi a alcătuit nişte povestioare despre bătrânul Moggs Întâiul şi Ducele de Wellington, despre George al III-lea şi negustorul de săpun („aproape cu siguranţă că era bătrânul Moggs"). În scurt timp, am adăugat la săpunul Moggs original câteva varietăţi de săpun aromat şi bogat în grăsimi, un „săpun special pentru copii — ca acela folosit în casa Ducelui de Kent şi pentru regină când era copil", un praf pentru spălat vase, apoi specialitatea „Paragon", şi, în fine, un praf pentru curăţat cuţite. Am reuşit să punem mâna pe o mică firmă de mâna a doua care se ocupa cu comerţul de grafit, şi i-am sondat originea până în negurile antichităţii. A fost ideea unchiului meu şi numai a lui aceea de a asocia această marfă cu numele Prinţului Negru. A devenit apoi curios să afle cât mai multe despre trecutul grafitului. Îmi amintesc cum îl sâcâia pe preşedintele Societăţii Pepys.

— Ascultă, se spune ceva despre grafit în Pepys? Ştii… Grafit… pentru grătarul sobei! Sau trece peste el ca şi cum ar fi ceva de la sine înţeles?

În zilele acelea, a devenit teroarea istoricilor celor mai cunoscuţi. „N-am nevoie de istoria voastră cu surle şi trâmbiţi — n-aveţi nicio teamă” — le spunea el. „Nu vreau să ştiu cine a fost metresa cutăruia, şi de ce cutare a devastat o provincie; toate acestea, în orice caz, nu pot fi decât minciuni şi aiureli. Nu-i treaba mea. Nu-i treaba nimănui. Chiar şi cei care au făcut-o nu ştiau prea bine de ce-au făcut-o… Ceea ce vreau să ştiu eu este ce-şi puneau sub genunchi fetele în casă din evul mediu când ştergeau pe jos? Ce-şi puneau cetăţenii în băile fierbinţi, după luptele cavalereşti, şi dacă Prinţul Negru — îl cunoşti pe Prinţul Negru — era smălţuit, vopsit, sau ce altceva? Eu cred că era dat cu grafit — foarte probabil — ca argila de pipe — dar s-o fi folosit oare negreala atât de devreme?”

Şi astfel s-a făcut că, născocind şi scriind reclamele pentru săpunul Moggs, care a adus o revoluţie în acest gen, unchiul meu a ajuns nu numai să se familiarizeze cu istoria care s-a pierdut, ci să-şi dea seama ce uriaş câmp de invenţii şi afaceri se ascundea printre articolele mărunte — lăzi de gunoi şi maşini de tocat, curse de şoareci şi mături — care garnisesc prăvăliile negustorilor de vopsele şi de articole casnice. Ele i-au amintit de unul dintre visurile sale din tinereţe, şi anume de concepţia sa despre „Apartamentul brevetat Ponderevo”, pe care îl avusese în minte încă înainte ca eu să-l slujesc ca ucenic la Wimblehurst.

— O locuinţă, George, spunea el, trebuie să fie pusă în ordine. Acum e un talmeş-balmeş! Peste tot, fel de fel de lucruri care îţi stau în drum. Vreau să pun ordine în toate astea.

Câtva timp a dat dovadă de ceva asemănător cu zelul unui veritabil reformator social.

— Trebuie să modernizăm locuinţa. Asta-i ideea mea, George. Trebuie să facem o maşină domestică civilizată din aceste relicve ale

barbariei. Am de gând să caut inventatori şi să fac un stocaj de idei menajere. De toate! Gheme de sfoară care să nu se încâlcească, şi gumă de lipit care să nu se întărească. Înţelegi? Şi apoi, după util — frumosul. Frumosul, George! Toate obiectele acestea noi trebuie să fie plăcute la vedere — asta-i ideea mătuşii tale. Borcane de dulceaţă frumoase! Am să pun pe unul dintre artiştii moderni să-mi deseneze frumos toate lucrurile astea care se fac atât de urâte. Mături brevetate de aceşti tipi năstruşnici, lăzi pentru ustensile de făcut curat în care va fi o plăcere să cazi — flanele de şters pe jos în culori frumoase. Zzzz… Să luăm, de exemplu, găleţile. Să poţi să le atârni pe pereţi ca pe nişte ornamente! Toate obiectele pentru curăţenie să fie aşezate în nişte cutii frumoase — încât să-ţi vină să le strângi la piept, George! Înţelegi ideea mea? În locul tuturor obiectelor oribile pe care le avem azi…

Erau nişte viziuni magnifice; m-au afectat atât de mult, încât când treceam pe lângă magazinele de fierărie şi vopsele mi se păreau tot atât de pline de promisiuni ca şi copacii spre sfârşitul iernii, gata să izbucnească în frunze şi flori… Şi într-adevăr, am contribuit mult la aspectul strălucitor de astăzi al acestor magazine. Datorită eforturilor noastre, acum arată cu totul altfel, faţă de anii 1880, când nu făceau decât să etaleze nişte obiecte cenuşii şi murdare…

Ei bine, n-am intenţia să scriu acum întortocheata istorie financiară a lui „Moggs Limited”, cum s-a numit întreprinderea Moggs şi Fiii, după ce am transformat-o; şi nici nu vreau să povestesc prea multe despre felul cum am acaparat, cu concepţii din ce în ce mai largi, domeniul articolelor casnice şi de fierărie măruntă, cum am devenit agenţii unei anumite mărfi, asociaţi la alta, cum am întins tentacule în jurul grumazului vreunui fabricant de cine ştie ce marfă, cum ne-am asigurat influenţa asupra furnizării

cutărei sau cutărei materii prime, pregătind astfel drumul pentru cea de a doua lansare a noastră: „Obiecte casnice” — Ob-Ca, cum au fost botezate în oraş. Şi apoi a venit reorganizarea lui Tono-Bungay, pe urmă „Serviciile menajere” şi în sfârşit Boom-ul!

O asemenea dezvoltare nu poate fi relatată amănunţit într-un roman. De fapt, am povestit mult despre ea în altă parte. Se poate găsi o expunere pe larg, foarte pe larg, în interogatoriile unchiului meu şi ale mele cu ocazia procedurilor de faliment, şi în diferitele mele declaraţii făcute după moartea lui. Sunt oameni care ştiu totul despre această poveste, alţii o ştiu chiar prea bine, iar mulţi nu vor să mai ştie şi amănuntele; este povestea unui om plin de imaginaţie în ceea ce priveşte cifrele, şi dacă nu vă place să verificaţi coloane de lire sterline, şilingi şi penny, să comparaţi date şi să controlaţi adunări, o veţi găsi lipsită de sens şi încâlcită. Şi, la urma urmei, nu veţi găsi cifrele de la început prea greşite sau *forţate.* În privinţa lui Moggs şi Ob-Ca, la fel ca şi în privinţa primei faze a lui Tono-Bungay şi apoi a reorganizării lui, am părăsit tribunalul, potrivit normelor din City, fără nicio pată pe reputaţia noastră. Marea fuzionare a „Serviciilor menajere” a fost prima întreprindere pe scară cu adevărat mare a unchiului meu şi prima dată când a folosit metode îndrăzneţe; pentru aceasta, am cumpărat din nou Ob-Ca, Moggs, (care a făcut să crească acţiunile cu un dividend de şapte la sută) şi am achiziţionat întreprinderea de lacuri şi vopsele a lui Skinnerton, proprietăţile lui Riffleshaw şi mezelăriile şi magazinele de cafea ale lui Runcorn. La această fuziune, eu n-am luat propriu-zis parte; am lăsat-o pe seama unchiului meu, pentru că în vremea aceea începeau să mă intereseze experienţele de zbor, pe care le făceam pe baza rezultatelor obţinute de Lilienthal, Pilcher şi fraţii Wright. Lucram la transformarea unui aparat glisor într-

unul zburător. Aveam de gând să introduc un motor în acest glisor, de îndată ce voi rezolva una sau două probleme care mai rămăseseră de rezolvat în privinţa stabilităţii longitudinale. Ştiam că aveam un motor suficient de uşor în turbina uşoară a lui Bridger, transformată de mine, dar mai ştiam de asemenea că până când nu sileam aeroplanul meu să renunţe la tendinţa lui, care-mi solicita o atenţie neîncetată, de a-şi ridica în sus botul în cele mai neaşteptate momente şi de a luneca înapoi către mine, introducerea unui motor ar fi însemnat aproape o sinucidere.

Dar despre aceasta, mai târziu. Ceea ce voiam să spun era că nu mi-am dat seama, decât după catastrofă, cât de nesăbuit îşi ţinuse unchiul meu promisiunea de a plăti dividende de peste opt la sută la acţiunile ordinare ale uriaşei întreprinderi super-capitalizate care era „Serviciile menajere”.

Mi-am îndreptat atenţia de la problemele de afaceri spre cercetările mele, dar într-o măsură mult mai mare decât bănuisem, şi decât îşi închipuise unchiul meu. Finanţa era mult mai puţin pe gustul meu decât organizarea fabricării lui Tono-Bungay. În noul domeniu exista o mare doză de bluf şi risc, de speculaţie şi de eludare a faptelor materiale — ceea ce e de-a dreptul dezgustător pentru un spirit ştiinţific. Nu simţeam atât teamă, cât un fel de nelinişte. Nu-mi dădeam seama de primejdie, ci pur şi simplu îmi displăcea caracterul mlăştinos, cleios, al acestui fel de muncă. În cele din urmă, căutam tot felul de scuze numai pentru a nu mă mai întâlni cu unchiul meu, la Londra. Ultima parte a carierei lui în afaceri se îndepărtează deci de cercul vieţii mele particulare. Ne vedeam mai mult sau mai puţin des, stăteam de vorbă, îl sfătuiam, îl ajutam uneori s-o scoată la capăt cu mulţimea care îl asedia duminicile în locuinţa din Crest Hill, dar nici nu-l urmam, nici nu-l călăuzeam. După combinaţia cu Ob-Ca, s-a ridicat în lumea financiară, ca o băşică de aer în

apă, lăsându-mă pe mine, ca pe o vietate acvatică agitată, jos în adâncuri.

În orice caz, a avut un succes imens. Publicul, cred eu, a fost atras în mod deosebit de aspectul familiar al domeniului său de activitate — aveau impresia că au sub ochi investiţiile făcute, văzând marca pe cârpă de şters praful şi pe cureaua de bărbierit — fidelitatea lui fiind asigurată de soliditatea de granit a rezultatelor vizibile. După reorganizare, Tono-Bungay plătea dividende de treisprezece la sută, Moggs şapte, „Obiecte casnice" ajunsese la nouă; apoi şi „Serviciile menajere" au început să plătească opt; cu o astfel de faţadă, i-a fost de ajuns să cumpere şi să vândă lichidul antiseptic al lui Roeburn, săpunurile de ras şi cristalele de baie, realizând în trei săptămâni douăzeci de mii de lire sterline. Cred că, de fapt, produsele lui Roeburn au fost o afacere bună la preţul la care au fost puse pe piaţă, cel puţin până când nu i s-a făcut o reclamă prost concepută. Era o perioadă de expansiune şi încredere; oamenii căutau să-şi investească banii, şi operaţiile „industriale" erau la modă. Preţurile creşteau pretutindeni. Aşa că, unchiul meu n-a prea avut cine ştie ce de făcut pentru a ajunge pe culmea înaltă şi instabilă a măreţiei financiare decât, după cum spunea el, să „prindă stridia cosmică, George, cât timp stă căscată", ceea ce în traducere însemna la el să cumperi cu încredere şi curaj afaceri respectabile la preţul vânzătorului, să adaogi la acest preţ treizeci sau patruzeci de mii de lire, şi apoi să le vinzi. Singura greutate era să poţi mânui cu tact mormanul de acţiuni pe care fiecare din aceste tranzacţii ţi-l lăsa în mâini. Dar m-am gândit atât de puţin la aceste lucruri, încât nu mi-am dat seama pe deplin de inconvenientele speciale pe care le prezentau, decât atunci când a fost prea târziu ca să-l mai pot ajuta.

3

Când mă gândesc la unchiul meu în preajma zilelor care au precedat marele lui boom şi la diferitele aspecte ale întreprinderilor sale, mi-l amintesc în felul cum mă obişnuisem să-l văd în şirul de încăperi pe care le ocupa la hotelul Hardingham, aşezat la un birou mare de stejar, fumând, bând şi agitându-se în mod incoerent. Acesta era aspectul său financiar tipic; serile noastre, dimineţile, vacanţele. Expediţiile noastre cu automobilul, „Lady Grove" şi Crest Hill aparţin unei serii de amintiri cu totul diferite.

Aceste încăperi de la Hardingham erau un şir de odăi de-a lungul unui frumos coridor acoperit cu un covor gros. Toate uşile care dădeau spre coridor erau încuiate, în afară de prima; iar dormitorul unchiului meu, camera în care-şi lua micul dejun şi biroul particular erau cele mai greu accesibile, având acces la o intrare lăturalnică, pe care o folosea şi când voia să scape de vizitatorii inoportuni. În capăt se afla o sală de aşteptare, cu un aspect rece, de afaceri; avea vreo două canapele nu prea confortabile, câteva scaune, o masă acoperită cu postav verde, şi o colecţie din cele mai bune afişe ale produselor Moggs şi Tono; covoarele obişnuite de pluş ale hotelului Hardingham fuseseră înlocuite printr-un linoleum de plută verde-cenuşiu. Aici se afla întotdeauna o aglomeraţie de tot felul de oameni, peste care prezida un slujbaş extrem de credincios şi cu aspect feroce, Ropper, păzind uşa ce ducea spre unchiul meu. De obicei, găseai acolo unul sau doi pastori, o văduvă sau două; bărbaţi de vârstă mijlocie, cu plete şi ochelari, dintre care unii semănau foarte bine cu un Edward Ponderevo care nu reuşise în viaţă; mai erau şi câţiva bărbaţi tineri şi foarte tineri, îmbrăcaţi mai mult sau mai puţin atrăgător, unii cu hârtii ieşindu-le din buzunare, alţii cu hârtiile bine ascunse; în sfârşit, fel de fel de oameni cu un aspect uimitor de neîngrijit veniţi

acolo întâmplător. Toate aceste persoane susţineau un asediu — practic fără nicio speranţă — uneori săptămâni întregi; ar fi făcut mai bine dacă rămâneau acasă.

Urma apoi o odaie plină de oameni care fuseseră într-un fel convocaţi — şi aici puteai întâlni bărbaţi îmbrăcaţi îngrijit, femei în toalete elegante, nervoase, ascunzându-se în dosul câte unei reviste, pastori neconformişti, clerici cu ghetre, oameni de afaceri adevăraţi — aceştia din urmă în cea mai mare parte îmbrăcaţi în admirabile haine de dimineaţă; stăteau în picioare şi examinau, uneori câte o oră întreagă, acuarelele unchiului meu. Tot aici mai întâlneai tineri de diferite origini sociale, tineri americani, funcţionari care veneau să-şi trădeze patronii, tineri cu înfăţişare inteligentă, absolvenţi ai universităţilor, cei mai mulţi dintre ei hotărâţi, rezervaţi, dar şi într-un fel de aşteptare, gata în orice clipă să devină volubili şi persuasivi. Această încăpere avea de asemenea o fereastră care dădea spre curtea imobilului, cu fântânile sale înconjurate de ferigi şi cu pavajul de mozaic, iar tinerii stăteau lângă fereastră şi uneori mormăiau singuri. Într-o zi, în timp ce treceam, l-am auzit pe unul repetând într-o şoaptă stăruitoare: „Dar nu vedeţi, domnule Ponderevo, adevăratele avantaje, *adevăratele* avantaje…” Mi-a întâlnit privirea şi s-a simţit stânjenit.

Apoi venea o odaie cu două secretare — fără maşini de scris, pentru că unchiul meu nu putea suferi zgomotul pe care îl făceau acestea; acolo aşteptau unul sau doi vizitatori, ale căror proiecte fuseseră luate în consideraţie. Aici, şi în odaia următoare, mai apropiată de încăperile particulare, corespondenţa unchiului meu suferea un proces exhaustiv de epurare şi digerare înainte de a ajunge până la el. Şi iată că ajungeai la cele două odăiţe în care unchiul meu acorda audienţe; unchiul meu magicianul, care pusese stăpânire pe publicul ce

venea să-şi investească banii în afacerile lui — şi pentru care totul era posibil.

Când intrai, îl găseai ghemuit, cu ţigara de foi îndreptată în sus şi pe faţă cu o expresie de beatitudine plină de îndoială, în timp ce cineva îl ruga să se îmbogăţească şi mai mult printr-un mijloc sau altul.

— Tu eşti, George? obişnuia el să spună. Intră. Uite o chestie. Spune, domnule… din nou. Bei ceva, George? Nu? Înţelept om! Ascultă.

Eram întotdeauna gata să ascult. Tot felul de minuni financiare au ieşit de la Hardingham, mai ales în timpul ultimului mare avânt al unchiului meu, dar ele n-au însemnat nimic faţă de proiectele care au intrat acolo. De obicei, unchiul meu şedea în odăiţa tapetată cu brun şi auriu. Pusese să fie decorată de Bordingly, iar pe pereţi erau atârnate o jumătate de duzină de tablouri de Webster, reprezentând imagini din Sussex. În ultimul timp, obişnuia să poarte, când stătea acolo, o vestă de catifea brun-aurie, subliniind astfel intenţiile sale estetice; mai adăugase ca decoraţie şi câteva bronzuri chinezeşti grosolane…

A fost, în general, foarte fericit de-a lungul întregii acestei perioade extrem de întreprinzătoare. A câştigat şi, aşa cum am să arăt la locul cuvenit, a cheltuit mari sume de bani. Se afla într-o continuă frământare trepidantă, tot timpul stimulat mintal şi fizic, şi rareori obosit. Era înconjurat de o atmosferă de imensă deferenţă; mare parte din ceasurile sale de veghe şi toate visele sale se desfăşurau parcă într-un triumf. Mă îndoiesc dacă s-a simţit vreodată nemulţumit de sine însuşi, până când catastrofa l-a făcut să se prăbuşească. Dar atunci totul s-a petrecut foarte repede. Cred că a fost foarte fericit.

În timp ce stau aici şi scriu, aşternând pe hârtie însemnări şi încercând să dau o formă literară poveştii succeselor noastre, aspectul miraculos al acestor întâmplări mă izbeşte pentru prima dată, la

fel ca şi marea lor absurditate. La apogeul boom-ului său, unchiul meu, după aprecierile cele mai sobre, trebuie să fi posedat sub formă lichidă şi în credite o avere de vreo două milioane de lire sterline, cu care să facă faţă uriaşelor şi în acelaşi timp încâlcitelor sale răspunderi — şi de la început până la sfârşit trebuie să fi avut sub controlul influenţei sale aproape treizeci de milioane de lire sterline. Această situaţie i-a oferit-o societatea iraţională şi haotică, a fost plătit cu această taxă pentru faptul că stătea aşezat într-o odaie, născocind şi spunând minciuni. Căci unchiul meu n-a creat nimic, n-a inventat nimic, n-a economisit nimic. N-aş putea să pretind că măcar una dintre marile afaceri pe care le-am organizat a adăugat o cât de mică valoare reală vieţii oamenilor. Câteva dintre ele, ca Tono-Bungay, de pildă, erau de-a dreptul fraude după cele mai cinstite norme, adică vânzarea unui obiect fără nicio valoare, îmbrăcat în reclamă. Şi, repet, ceea ce ieşea de la Hardingham nu era nimic faţă de ceea ce intra acolo. Mă gândesc la lunga procesiune de oameni care veneau şi ne propuneau cutare sau cutare afacere. Ba era vorba despre un procedeu care permitea vânzarea pâinii sub un nume fantezist, scăpând astfel de legile privitoare la greutate — acesta a fost lansat mai târziu de „Societatea de pâine igienică decorticată”, contravenind astfel legilor — ba era vorba de proiectul unor reclame şi mai stridente, ba era vorba de o poveste despre depozite necunoscute de minereuri, ba de un substitut ieftin şi scârbos al cutărui sau cutărui produs obişnuit, ba despre trădarea unui funcţionar informat, dornic să devină asociatul nostru. Totul ne era înfăţişat cu prudenţă, persuasiv. Uneori era un individ gras şi rumen, zgomotos, care încerca să ne ducă de nas printr-o francheţă semi-copilărească; alteori un dispeptic gălbejit care vorbea în şoaptă, sau un tânăr serios, îmbrăcat de circumstanţă, cu monoclu şi floare la butonieră,

sau vreun tip din Manchester ori din Scoţia, cu vorba simplă, isteţ, dornic să fie cât se poate de limpede şi de complet. Mulţi veneau în grupuri de câte doi sau trei, trăgând adesea după ei un avocat care să explice anumite puncte. Unii erau palizi la faţă şi gravi, alţii agitaţi peste măsură de prilejul care li se oferea. Unii dintre ei cerşeau şi se rugau să fie primiţi. Unchiul meu alegea ce voia şi lăsa la o parte restul. Devenise de-a dreptul autocratic faţă de toţi aceşti solicitanţi. Îşi dădea seama că ar putea să scoată ceva din ei — iar ei îşi dădeau seama de asemenea de aceasta. Nu avea decât să spună „Nu!", şi aceşti oameni dispăreau de pe faţa pământului… Devenise un fel de vâltoare spre care bogăţia se scurgea de bună voie. Averea lui creştea grămezi-grămezi; — formată din acţiunile, concesiunile, ipotecile şi obligaţiile sale.

În spatele întreprinderilor sale de prim rang, a găsit în cele din urmă că este necesar şi conform cu toate precedentele, să înfiinţeze trei societăţi comerciale generale, Societatea londoneză şi africană de investiţii, Compania de împrumut a comercianţilor britanici, şi Asociaţia Organizaţiilor de Afaceri. Asta s-a întâmplat în perioada sa culminantă, când eu mă ocupam foarte puţin de afaceri. Nu spun asta din dorinţa de a mă dezvinovăţi. Recunosc că eram directorul tuturor celor trei societăţi, şi trebuie să mărturisesc că în mod intenţionat eram cu totul lipsit de curiozitate în această funcţie. Fiecare dintre aceste trei societăţi şi-a sfârşit anul financiar vânzând mari cantităţi de acţiuni uneia sau alteia dintre surorile ei, reuşind astfel să plătească dividende din beneficii. În ceea ce mă priveşte, veneam la consiliu şi-mi dădeam consimţământul. Aceasta a fost metoda noastră de a ne păstra echilibrul în momentul în care balonul de săpun al averii noastre era pe punctul să se spargă…

Vă daţi seama acum de natura serviciilor pentru care această comunitate fantastică i-a acordat o

bogăţie şi o putere fără margini, înconjurându-l de un adevărat respect. Totul nu era decât plată monstruoasă pentru o ficţiune curajoasă, o gratificaţie ca răsplată pentru singura realitate a vieţii omeneşti: iluzia. Noi le dădeam sentimentul speranţei şi al profitului; trimeteam un val de încredere spre afacerile lor eşuate. „Noi creăm Credinţă, George — mi-a spus unchiul meu într-o zi.

— Asta-i ceea ce facem. Şi, pe legea mea, trebuie să continuăm să creăm! Noi fabricăm încredere umană încă de când am pus primul dop la o sticlă cu Tono-Bungay”.

„Falsificăm” ar fi fost un cuvânt mai potrivit decât creăm! Şi totuşi, ştiţi, într-un sens avea dreptate. Civilizaţia nu este posibilă decât prin încredere, care ne permite să ne depunem banii la bancă şi să ieşim pe străzi neînarmaţi. Rezervele băncilor sau poliţistul care menţine ordinea în îmbulzeală nu sunt decât un bluf, doar cu un pic mai puţin insolente decât prospectele unchiului meu. Aceste instituţii n-ar putea să se menţină nicio clipă, dacă li s-ar cere un sfert din ceea ce garantează. Întreaga civilizaţie modernă şi mercantilă, bazată pe investiţii, este formată din aceeaşi substanţa ca şi visele. O masă de oameni trudesc din greu, se dezvoltă uriaşe sisteme de căi ferate, oraşe se înalţă spre ceruri şi se întind în lung şi-n lat, se deschid mine, fabricile freamătă, oţelăriile mugesc, vasele brăzdează mările, ţări întregi sunt colonizate; în această lume agitată şi activă, bogătaşii controlează totul, se bucură de tot, încrezători şi creând încrederea care ne atrage pe toţi — fără voie, aproape inconştient, într-o singură înfrăţire. Sunt probleme care mă frământă, acum când stau şi creez planurile motoarelor mele. Steagurile fâlfâie, mulţimile aclamă, parlamentele se întrunesc. Şi totuşi, mi se pare uneori că, în realitate, toată această civilizaţie comercială nu este altceva decât cariera sărmanului meu unchi

scrisă cu majuscule, un balon de săpun plin de încredere, umflat, care se subţiază din ce în ce mai mult; că socotelile sale sunt tot atât de măsluite, dividendele sale tot atât de nesăbuite, ţelul său tot atât de vag şi dat uitării; că totul pluteşte poate spre un tărâm îngrozitor, spre propriul său dezastru…

Ei bine, aşa a fost boom-ul nostru, şi timp de patru ani şi jumătate am trăit o viaţă făcută dintr-un amestec de materie şi raze de lună. Până când marea şubrezenie a afacerilor noastre n-a ieşit la iveală, am călătorit cu cele mai magnifice automobile pe marile şosele, am trăit ostentativ şi pe picior mare în case splendide, am mâncat cu fast şi un val neîncetat de bancnote şi monede se scurgea în buzunarele noastre; sute de mii de bărbaţi şi femei ne respectau, ne salutau, munceau pentru noi şi ne cinsteau; nu aveam decât să cer, şi apăreau imediat ca din pământ ateliere, aeroplanele mele ţâşneau din neant, înspăimântând nagâţii din vale. Unchiul meu n-avea decât să facă un gest cu mâna, şi castelul „Lady Grove”, cu toate amintirile cavalereşti şi patriarhale care îi erau asociate devenea al lui; un nou gest cu mâna, şi arhitecţii se grăbeau să întocmească planurile uriaşului palat pe care nu l-a sfârşit niciodată, la Crest Hill, şi o armată de muncitori se aduna să-i îndeplinească poruncile, marmura albastră sosea din Canada, şi lemnul din Noua Zeelandă; şi în dosul tuturor acestora, după cum ştiţi, nu era nimic altceva decât valori fictive, tot atât de efemere ca şi aurul curcubeului.

4

Trec din când în când pe lângă Hardingham şi-mi întorc privirea către marea arcadă, prin care zăresc fântâna şi ferigile, şi atunci mă gândesc la zilele acelea îndepărtate, când eram atât de aproape de centrul vâltoarei noastre de afaceri

vorace şi întreprinderi îndrăzneţe. Văd din nou faţa unchiului meu, palidă şi atentă, şi îl aud vorbind, îl aud luând hotărâri cu un aer conştient napoleonean, „apucând taurul de coarne”, punând „degetul pe rană”, „blufând”, spunând „hap”. A căpătat o deosebită predilecţie pentru această din urmă expresie. Spre sfârşit, fiecare acţiune a lui era subliniată de cuvântul „hap!”…

Ciudaţi oameni mai veneau la noi! Printre alţii, venea şi Gordon-Nasmyth, acest amestec straniu de romantism şi înşelăciune, care era destinat să mă târască în cea mai neobişnuită aventură din viaţa mea, afacerea din Insula Mordet, şi care m-a lăsat, cum se spune, cu sânge pe mâini. E uimitor cât de puţin îmi tulbură conştiinţa şi cât de mult îmi excită imaginaţia amintirea aceea, când am luat viaţa unui om. Povestea din Insula Mordet a apărut într-un raport guvernamental, dar a fost relatată cu totul greşit; există încă excelente motive s-o las greşită pe alocuri, dar apelurile presante la discreţie îmi interzic s-o escamotez cu totul.

Mai păstrez şi astăzi o amintire vie a apariţiei lui Gordon-Nasmyth în sanctuarul unchiului meu. Era un individ uscăţiv, ars de soare, într-un costum de tweed, cu o faţă colţuroasă, de culoare gălbuie-închisă şi cu un ochi de un albastru şters — celălalt nu era decât o pleoapă închisă şi suptă. Ne-a istorisit, cu o stângace afectare de dezinvoltură, povestea-i de necrezut despre uriaşa grămadă de quap care zăcea părăsită sau încă nedescoperită pe coasta opusă a Insulei Mordet, printre mangrovii moarte şi nămolul negru al apelor sălcii.

— Ce-i aia quap? întrebă unchiul meu la a patra repetare a cuvântului.

— I se spune quap, sau quab, sau quabb, de către oamenii de acolo, zise Gordon-Nasmyth; dar relaţiile noastre cu ei nu erau destul de prietenoase ca să fi prins accentul exact… Dar se află acolo, şi nu aveţi decât să-l luaţi. Nu se ştie nimic despre el.

Nimeni nu ştie nimic. Am debarcat în locul acela blestemat, singur într-o canoe. Marinarii n-au vrut să vină. M-am prefăcut că sunt botanist şi că vreau să culeg nişte plante…

De la început, Gordon-Nasmyth înclină spre un ton dramatic.

— Sunteţi dispuşi voi doi — da sau nu? — zise el când a venit pentru prima oară, închizând uşa cu grijă în spatele său în timp ce începea să vorbească, sânteti dispuşi să puneţi în joc şase mii de lire, cu şansa sigură de a vă recupera banii cu o mie cinci sute la sută într-un an?

— Ni se oferă mereu şanse din astea, zise unchiul meu, înălţându-şi semeţ vârful ţigării de foi, ştergându-şi ochelarii şi lăsându-şi scaunul pe spate. Noi ne mulţumim cu certitudinea unui douăzeci la sută.

Firea iute a lui Gordon-Nasmyth se manifestă într-o atitudine uşor ţeapănă.

— Să nu-l crezi, am intervenit atunci, ridicându-mă înainte ca el să poată răspunde. Dumneata eşti altfel, şi îţi cunosc cărţile. Suntem foarte bucuroşi că ai venit la noi. La dracu, unchiule! Este Gordon-Nasmyth! Ia loc. Despre ce-i vorba? Minereuri?

— Quap, zise Gordon-Nasmyth, fixându-şi ochiul asupra mea. Quap, în mormane.

— În mormane, repetă unchiul meu încet, cu ochelarii puşi oblic pe nas.

— Nu sunteţi buni decât pentru articole de băcănie, zise Gordon-Nasmyth dispreţuitor, aşezându-se şi servindu-se cu una din ţigările de foi ale unchiului meu. Îmi pare rău că am venit. Dar, acum sunt aici… În primul rând, despre quap; quap, domnule, este substanţa cea mai radioactivă din lume. Asta-i quap! Este materie în putrefacţie, formată din pământuri şi metale grele: poloniu, radiu, ythoriu, thoriu, cariu, şi altele necunoscute. Este o substanţă căreia, provizoriu, i se spune XK. Se află acolo amestecată într-un fel de nisip

putrezit. Ce este, cum s-a format — nu ştiu. Probabil că vreun tânăr zeu s-o fi jucat acolo. Se află în două grămezi, una mică şi alta mare, şi totul în jur, pe mile întregi, este pârjolit, ars şi mort. Nu aveţi decât să vă duceţi şi să-l luaţi — asta-i tot!…

— S-ar spune că e în ordine, am intervenit eu. Ai mostre?

— De ce aş avea? Puteţi lua oricât — până la două uncii.

— Unde se află?…

Ochiul său albastru zâmbi spre mine şi îmi aruncă o privire cercetătoare. Apoi tipul începu să fumeze şi-mi răspunse o vreme fragmentar, evitându-mi întrebările; după un timp povestirea sa începu din nou să se închege. Evocă imaginea acelui colţ straniu şi uitat de lume, cu canaluri lungi şi şerpuitoare, care se întindeau, se ramificau şi îşi împrăştiau mâlul şi nămolul în mijlocul vuietului de tunet al valurilor Atlanticului, al vegetaţiei dense şi încâlcite care se târăşte până în apa sclipitoare, cu rădăcini şi mlădiţe cu tot. Ne comunică senzaţia unei atmosfere toride şi a duhoarei neîncetate a vegetaţiei în descompunere; ne descrise apoi cum, în mijlocul acestei vegetaţii, apare o zonă presărată cu copaci morţi, ca nişte schelete albe, dezgolind priveliştea liniei albastre a mării, dincolo de valurile orbitoare, şi o pustietate întinsă de pietriş şi nămol murdar, pârjolită şi arsă… Puţin mai departe, printre ierburi moarte şi înnegrite se înalţă postul de pază abandonat — abandonat din pricină că niciun om nu putea să reziste mai mult de două luni, după care murea, ros de un fel de lepră misterioasă — cu barăcile sale părăginite şi digul ruinat, din stâlpi şi scânduri mâncate de viermi, dar care încă mai putea fi folosit. Şi în mijloc, două mormane ca nişte spinări de porc, una mică şi una mai mare, ridicându-se de sub coasta unei stânci ce taie spaţiul dintre ele: quap!

— Ei bine, zise Gordon-Nasmyth, acest quap valorează trei lire sterline uncia — cel puţin; sunt două grămezi mari de substanţă putrezită şi moale, doar s-o iei cu lopata şi s-o cari cu roaba, şi puteţi scoate de acolo tone întregi!

— Cum a ajuns acolo?

— Dumnezeu ştie!… Stă acolo — şi aşteaptă să fie ridicat! Într-un loc unde n-ai voie să faci comerţ. Într-un loc unde oamenii aşteaptă ca alţii, mai curajoşi să le găsească comorile şi apoi să li le ia. Quapul se află acolo — ca o epavă.

— Nu se poate face vreun târg cu ei?

— Sunt mult prea idioţi. Nu poţi face altceva decât să te duci să-l iei. Asta-i tot.

— Ar putea să ne prindă.

— Ar putea, desigur. Dar nu se prea pricep la aşa ceva.

Am început să discutăm amănuntele dificultăţilor.

— Nu vor putea să mă prindă, pentru că mai întâi mă voi scufunda. Daţi-mi un yacht, zise Gordon-Nasmyth; asta-i tot ce-mi trebuie.

— Dar dacă vei fi prins, stărui unchiul meu…

Probabil că Gordon-Nasmyth şi-a închipuit că îi vom da un cec de şase mii de lire sterline pe baza vorbelor sale. Se pricepea să vorbească, dar nu ne-am lăsat convinşi. Eu am pus condiţia să ne dea mostre din substanţa sa pentru analiză, şi el a consimţit — cam în doi peri. În general, am impresia că nu-i convenea să-i examinez mostrele. A făcut un gest spre buzunar, făcându-ne să credem că avea o mostră la el şi că în ultima clipă s-a hotărât să n-o arate prea devreme. Era evident că avea o curioasă tendinţă spre reticenţă. Nu voia să ne arate mostre, şi nici să ne indice, măcar cu o aproximaţie de trei sute de mile, poziţia acestei Insule Mordet. Era convins că deţinea un secret de o valoare imensă, şi nu prea ştia în ce măsură poate să se destăinuie unor oameni de afaceri. Aşa

că, îndată după aceea, vrând să câştige timp pentru ezitările sale, începu să vorbească despre altceva.

Vorbea foarte bine. Ne-a povestit despre Indiile Olandeze şi despre Congo, despre Africa Orientală Portugheză şi despre Paraguay, despre malayezi şi despre bogaţii negustori chinezi, despre daiaci şi negri, şi despre răspândirea mahomedanismului în Africa de azi. Şi în tot acest timp, încerca să-şi dea seama dacă eram destul de demni ca să ne încredinţeze secretul său. Biroul nostru confortabil devenise deodată un loc foarte strâmt, şi toate afacerile noastre nu erau decât fapte reci şi lipsite de viaţă pe lângă imaginile popoarelor stranii pe care ni le înfăţişa el, pe lângă măcelurile rămase nepedepsite şi obiceiurile ciudate, negoţurile necontrolate de nicio lege şi întunecatele trădări ce te pândesc în porturile orientale şi prin canalurile netrecute pe nicio hartă.

Niciunul dintre noi nu călătorise în străinătate; cu excepţia câtorva drumuri banale până la Paris, lumea noastră era Anglia; locurile de origină a jumătate din materia brută care intra în mărfurile pe care le vindeam ni se păreau tot atât de îndepărtate ca şi ţara zânelor sau pădurea din Arden. În după-amiaza aceea însă, Gordon-Nasmyth le-a făcut să devină pentru noi atât de reale şi de apropiate — pentru mine, în orice caz — încât păreau locuri văzute şi uitate, de care îţi aduceai din nou aminte.

Şi, în cele din urmă, a scos mostra: o grămăjoară de argilă noroioasă, presărată cu grăunţe brune, într-o sticluţă învelită în plumb şi flanelă — era o flanelă roşie, îmi amintesc, culoare despre care se crede în popor că dublează puterea mistică a flanelei.

— Să n-o porţi la dumneata, zise Gordon-Nasmyth. Produce ulceraţii.

Am dus substanţa la Thorold, şi Thorold a avut bucuria colosală să descopere două elemente noi în această analiză secretă. Le-a dat câte un nume şi

le-a făcut cunoscute mai târziu, dar în momentul acela Gordon-Nasmyth nici n-a vrut să audă despre publicitate în jurul unor asemenea descoperiri; într-adevăr, l-a cuprins o mânie violentă şi m-a insultat necruţător pentru faptul că-i arătasem lui Thorold substanţa sa.

— Credeam că ai de gând s-o analizezi chiar dumneata, zise el cu convingerea mişcătoare a profanului că un om de ştiinţă cunoaşte şi practică toate ştiinţele.

Am făcut câteva investigaţii comerciale, şi se părea că era mult adevăr în aprecierea lui Gordon-Nasmyth asupra valoarei substanţei. Asta se petrecea înainte să fi descoperit Capern valoarea canadiului şi înainte de a-l fi folosit la filamentul Capern, dar ceriul şi thoriul, singure, valorau banii pe care-i câştiga el din manşoanele de gaz, pe atunci la modă. Existau, totuşi, îndoieli. Da, da, numeroase îndoieli. Care erau limitele comerţului cu manşoane de gaz? Cât de mult thoriu, ca să nu mai vorbim de ceriu, putea fi folosit? Presupunând chiar că această cantitate era destul de mare pentru a justifica încărcătura noastră, apăreau îndoieli de altă natură. Erau oare grămezile acelea identice cu mostrele? Erau atât de mari pe cât ne spunea, sau era Gordon-Nasmyth un tip imaginativ? Şi dacă toate acestea stăteau în picioare, puteam noi oare să punem mâna pe acea materie? Nu era a noastră. Se afla pe un teren interzis. După cum vedeţi, existau tot felul de obstacole în calea acestei aventuri.

Şi totuşi, o vreme am continuat să discutăm proiectul, deşi cred că i-am pus la încercare răbdarea. Apoi, brusc, Gordon-Nasmyth a dispărut din Londra, şi nu l-am mai zărit vreun an şi jumătate.

Unchiul meu spunea că nici nu se aşteptase la altceva, şi când în cele din urmă, Gordon-Nasmyth reapăru, menţionând în treacăt că se dusese în Paraguay pentru nişte treburi personale (după

părerea noastră amoroase), afacerea cu quap-ul a trebuit să fie luată de la început. Unchiul meu era sceptic, dar pe mine mă tenta. Cred că ceea ce mă atrăgea era pitorescul afacerii. Niciunul dintre noi însă nu s-a gândit în mod serios la ea, până la descoperirea lui Capern…

Povestea lui Nasmyth pusese stăpânire pe imaginaţia mea, ca o viziune concentrată şi intensă de peisaj tropical însorit, dintr-un tablou atârnat pe peretele unei încăperi cenuşii în care se tratau probleme de afaceri. Am lăsat-o să mă obsedeze de-a lungul apariţiilor intermitente ale lui GordonNasmyth în Anglia. Din când în când, mă întâlneam cu el şi viziunea se accentua. Luam masa împreună în Londra, sau venea el să-mi vadă glisoarele la Crest Hill, şi-mi expunea proiecte noi, urmând să se ducă la grămezile acelea de quap fie cu mine, fie singur. Devenise parcă un fel de poveste cu zâne, un exerciţiu al imaginaţiei. Şi apoi a venit descoperirea lui Capern, a ceea ce numea el filamentul ideal, şi odată cu asta a dispărut aspectul problematic al afacerii cu quap-ul. Căci filamentul ideal avea nevoie de cinci la sută canadiu, iar canadiul era componentul, de curând separat, dintr-o varietate a unui minereu rar, numit rutil. Dar pentru Thorold, acesta era bine cunoscut, ca un element din mostra misterioasă pe care i-o adusesem, iar pentru mine era cunoscut ca unul din elementele conţinute în quap. I-am spus unchiului meu, şi ne-am pus de îndată pe treabă. Am aflat că Gordon-Nasmyth, neştiind încă ce valoare avea substanţa şi gândindu-se tot la preţul radiului şi la raritatea ceriului, se asociase cu un văr de-al lui pe nume Pollack, făcuse nişte tranzacţii uimitoare cu poliţa sa de asigurare pe viaţă, şi era pe punctul să-şi cumpere un bric. Am intervenit imediat, am pus la bătaie trei mii de lire sterline şi tranzacţia cu asigurarea pe viaţă şi finanţarea lui Pollack au dispărut ca prin farmec, lăsându-l pe acesta din urmă, — regret că trebuie

s-o spun — părtaş la bric şi la secretul nostru cu excepţia canadiului şi a filamentului. Am discutat în mod serios dacă să închiriem un vapor, sau să echipăm mai departe bricul, dar am convenit că bricul era mai puţin bătător la ochi pentru o întreprindere care până la urmă, s-o spunem cinstit, nu era decât un furt.

Dar aceasta a fost una din ultimile noastre afaceri înaintea crizei celei mari, aşa încât am să vorbesc despre ea la locul potrivit.

Şi astfel a pătruns quapul în afacerile noastre, mai întâi ca o poveste cu zâne, devenind apoi realitate. A devenit din ce în ce mai real, până când a fost cu adevărat real, până când am văzut cu ochii mei grămezile pe care cu imaginaţia le văzusem de mult şi am pipăit între degete substanţa pe jumătate sfărâmicioasă, pe jumătate moale a quapului, ca zahărul pisat şi amestecat cu argilă, în care parcă se mişcă ceva…

Trebuie să-l pipăi, ca să poţi înţelege.

5

La Hardingham veneau tot felul de oameni, oferindu-i unchiului meu diferite afaceri. Gordon-Nasmyth se desprinde dintre ceilalţi doar pentru că a jucat până la urmă un rol în criza afacerilor noastre. Atât de mulţi veneau la noi, încât mi se părea uneori că întreaga lume a afacerilor era gata să se prostitueze în faţa milioanelor noastre reale sau imaginare. Privind înapoi, sunt şi acum uluit de prilejurile care ni se ofereau, şi nu-mi vine să cred că s-a întâmplat cu adevărat. Am făcut lucrurile cele mai extraordinare, pe care mi se părea absurd să le las pe seama altui om bogat şi întreprinzător, dornic să le înfăptuiască. Mi-am dat seama cu uimire în ce măsură gândirea modernă şi faptele oferite inteligenţei oamenilor pot fi controlate cu ajutorul banilor. Printre alte lucruri de care s-a ocupat unchiul meu, voi aminti

încercarea lui de a cumpăra „British Medical Joumal” şi „The Lancet”, ca să le conducă după ceea ce numea el metode moderne, şi când aceste reviste i-au rezistat, a fost câtva timp dispus să organizeze o întreprindere rivală. Era într-adevăr o idee magnifică, în felul ei; ne-ar fi dat un avantaj formidabil în manevrarea unui număr foarte mare de specialităţi, şi mă gândesc chiar dacă nu ne-ar fi dat pe mână întreaga profesie medicală. Şi acum încă sunt uluit — şi voi muri uluit — că aşa ceva este posibil într-un stat modern. Dacă unchiul meu n-a reuşit până la urmă, nu înseamnă că un altul n-ar putea să reuşească. Dar mă îndoiesc, chiar de-ar fi pus mâna pe aceste două reviste săptămânale, dacă stilul lui particular s-ar fi potrivit cu ele. Schimbarea profilului lor ar fi fost prea evidentă. I-ar fi fost greu să le păstreze demnitatea pe care o aveau.

Ceea ce este sigur, e că n-a menţinut ţinuta iniţială a revistei „Boschetul sacru” un important organ critic pe care l-a achiziţionat într-o zi — spunând „hap!” — pentru opt sute de lire sterline. L-a cumpărat „cu tot inventarul” — în care se includea şi editorul. Chiar şi la acest preţ, însă, afacerea n-a rentat. Dacă aveţi contingenţe cu literatura, poate vă mai amintiţi noua copertă în culori vii cu care unchiul meu a înzestrat acest organ reprezentativ al culturii britanice, şi felul cum instinctul său solid de om de afaceri s-a ridicat împotriva pretenţiilor exaltate ale unei epoci în dispariţie. Am descoperit mai deunăzi coperta unui număr vechi, care arăta aşa:

BOSCHETUL SACRU
Revistă săptămânală de Artă, Filosofie, Ştiinţă şi Literatură
AVEŢI UN GUST RĂU ÎN GURĂ?
De vină este ficatul

*Aveţi nevoie de o pilulă „douăzeci şi trei4**

(DOAR UNA)
Nu este un medicament, ci un remediu american energic.[170]

Cred că ceea ce a supravieţuit în mine din tradiţia de la Bladesover face ca această combinaţie de literatură şi pilule să mi se pară atât de nepotrivită, după cum cred că din cauza unor rămăşiţe de la Plutarh şi a credinţei mele nezdruncinate de adolescent că statul trebuie, în fond, să fie înţelept, sănătos şi demn, am convingerea că o ţară care îşi lasă critica medicală şi literară, sau orice altfel de critică, de importanţă vitală, cu totul pe seama întreprinderii particulare şi la îndemâna oricărui cumpărător, se află probabil într-o situaţie deznădăjduită. Acestea sunt concepţiile mele ideale. De fapt, nimic nu poate fi mai natural şi mai reprezentativ pentru raporturile dintre ştiinţă, gândire şi situaţia economică din lumea de azi decât această copertă a revistei „Boschetul sacru” —conservatorismul placid al unui element, înfipt în strălucirea agresivă a celuilalt; contrastul dintre experienţele fiziologice îndrăzneţe şi o imobilitate mintală absolută.

6

Dintre amintirile de la Hardingham se desprinde de asemenea imaginea unei zile de noiembrie, cu burniţă, când împreună cu unchiul meu priveam pe fereastră o procesiune a şomerilor din Londra.

Era ca şi cum am fi privit în fundul unui puţ, spre imaginea, o clipă relevată, a iadului. Câteva mii de oameni nevoiaşi şi neputincioşi fuseseră strânşi laolaltă, pentru a-şi târî mizeria lipsită de suflet de-a lungul West End-ului, cu un apel, care voia să fie şi ameninţare, slabă însă şi nesubstanţială: „Avem nevoie de Muncă, nu de Pomană”.

Se vedeau acolo, ca nişte fantome prin ceaţă, înaintând într-o procesiune tăcută, nesfârşită şi cenuşie. Oamenii mergeau, târându-şi picioarele, cu steaguri ude şi murdare, agitând cutii în care strângeau gologani; toţi aceşti oameni — unii care nu spuseseră „hap” la timpul cuvenit, alţii care o spuseseră cu prea multă nerăbdare, alţii care nu spuseseră niciodată „hap”, şi cei care nu avuseseră niciodată ocazia să spună „hap” — formau un şuvoi nesigur şi jalnic, care se scurgea de-a lungul străzii, scursură a civilizaţiei încleştate în lupta de concurenţă. Iar noi ne aflam undeva deasupra tuturor, atât de sus încât păream nişte zeităţi din altă lume, stând într-o odaie frumos luminată şi mobilată, încălzită în mod ingenios, plină cu lucruri costisitoare.

— Tot acolo, mi-am zis în gând, ar fi ajuns şi George şi Edward Ponderevo, dacă n-ar fi fost mila Domnului.

Gândurile unchiului meu rătăceau însă pe un alt drum —această viziune i-a oferit material pentru un discurs înflăcărat, dar neconcludent, asupra reformei vamale.

II
Drumul străbătut de la Camden Town la Crest Hill

1

Până aici, tot ce am spus despre mătuşa şi unchiul meu a fost legat mai ales de realizările lui industriale şi financiare. Dar alături de povestea dezvoltării unei averi de la infinitezimal la imens mai există şi o altă poveste — şi anume schimbarea an de an de la locuinţa sărăcăcioasă din Camden Town la risipa generoasă a scărilor de marmoră de la Crest Hill şi la patul, aurit al mătuşii mele, copiat după cel de la Fontainebleau. Şi, lucru curios, ajungând la această parte mai

recentă a povestirii mele, îmi vine mult mai greu s-o aştern decât amintirile mărunte, văzute în perspectivă clară, din zilele de demult. Impresiile se îngrămădesc şi se înghesuie una în cealaltă; curând aveam să mă îndrăgostesc din nou, aveam să fiu cuprins de o pasiune care încă mă mai încearcă, o pasiune care încă îmi mai întunecă mintea. Îmi împărţeam timpul între Ealing şi locuinţa mătuşii şi unchiului meu, iar apoi între Effie şi clubul meu, şi apoi între afaceri şi o viaţă de cercetări tot mai susţinută, infinit mai ordonată şi mai marcantă decât oricare dintre celelalte experienţe ale vieţii mele. De aceea, n-am putut urmări zilnic progresul lor social; mătuşa şi unchiul meu îşi croiau drum în lume, aşa mi se părea mie, ca într-o imagine de la începuturile cinematografului, cu mici salturi sacadate.

Când revăd în minte această latură a vieţii noastre, figura cu ochii rotunzi, nasul cârn, pielea albă şi obrajii trandafirii a mătuşii Susan tinde întotdeauna să ocupe punctul central. Noi eram aceia care conduceam maşina şi o întreţineam, dar mătuşa Susan, se aşeza înăuntru cu o varietate magnifică de pieptănături susţinute de gâtul ei delicat şi — cu acea uşoară umbră de sâsâială ce nu poate fi redată prin nicio pronunţie greşită — ea era aceea care comenta şi ilumina noile aspecte ce se iveau.

Am mai descris mica locuinţă din dosul farmaciei din Wimblehurst, locuinţa de lângă statuia lui Cobden, şi apartamentul din Gower Street. De acolo, mătuşa şi unchiul meu s-au mutat într-un apartament din Redgauntlet Mansions. Aici locuiau când m-am căsătorit. Era un apartament strâmt, în care o femeie nu prea avea ce face. Pe vremea aceea, cred că mătuşii mele timpul i se părea că trece foarte greu, aşa că s-a apucat de lectură, iar după câtva timp a început chiar să meargă după-amiezile şi pe la conferinţe. Găseam

pe masa ei tot felul de cărţi neaşteptate: cărţi de sociologie, şi de călătorii, piesele lui Shaw.

— Ia te uită! am spus, când am văzut un volum al acestuia din urmă.

— Îmi cultiv mintea, George.

— Poftim?

— Da, îmi cultiv mintea. De câini nu mi-a plăcut să mă îngrijesc niciodată. Am oscilat între a-mi făuri o minte şi a-mi făuri un suflet. Aveţi noroc, şi tu şi George, că am ales mintea. M-am înscris la London Library şi voi frecventa toate conferinţele care se vor ţine la Royal Institution iarna viitoare. Vezi să nu uiţi asta…

Şi îmi amintesc că într-o seară a venit acasă târziu, cu un carnet de notiţe în mână.

— Unde ai fost, Susan? a întrebat-o unchiul meu.

— La Birkbeck — Fiziologie. Fac progrese. Se aşează şi îşi scoase mănuşile. Pentru mine acum eşti transparent ca sticla, suspină ea; şi apoi adăugă cu un accent de grav reproş: *pachet* bătrân ce eşti! Nici idee n-aveam! Câte lucruri mi-ai ascuns!…

Ceva mai târziu, s-au mutat în casa din Beckenham, şi mătuşa mea şi-a mai rărit activitatea intelectuală. Casa din Beckenham era pentru ei o afacere serioasă la vremea aceea, o casă cam prea mare, dacă ţineam seama că Tono-Bungay era abia la început. Era o vilă spaţioasă şi cam pustie, cu o seră şi o grădină cu pomi, un teren de tenis, o grădină de zarzavat destul de mare, şi un mic şopron pentru trăsuri, nefolosit. Am luat parte şi eu într-o oarecare măsură la emoţiile inaugurării, dar nu prea mult din cauza ostilităţii dintre mătuşa mea şi Marion.

Mătuşa mea s-a mutat în casa aceea cu foarte mult entuziasm, iar unchiul meu s-a apucat imediat s-o vopsească şi s-o repare peste tot. A pus să se dezgroape toate conductele de canal, răscolind totodată întreaga grădină, şi stătea pe muşuroaiele de pământ, împărţind whisky muncitorilor. L-am

găsit acolo într-o zi, într-un chip cât se poate de napoleonic, aşezat pe o mică Elbă de scursori, într-o atmosferă care sfidează orice descriere. Tot el, îmi amintesc, era cel care alegea contraste cât mai vesele de culori pentru vopsitul lemnăriei. Asta o exaspera pur şi simplu pe mătuşa mea — îi spunea, cu un accent neobişnuit de seriozitate în glas: „Bătrân mizgălitor pestilenţial” —; şi tot el a înfuriat-o făcând-o să izbucnească în noi insulte, datorită ideii sale de a da fiecărei camere numele unui erou favorit — Clive, Napoleon, Cezar, şi aşa mai departe — punând să se scrie numele pe uşă, cu litere aurii pe o tăbliţă neagră. „Martin Luther” era păstrată pentru mine. Numai respectul ei pentru disciplina domestică o împiedica, spunea ea, să se răzbune punând să se scrie „Bătrânul Pondo” pe dulapul din camera servitoarei.

Unchiul meu a comandat, printre altele, una dintre cele mai complete colecţii de unelte de grădină pe care le-am văzut vreodată — şi a pus să fie vopsite toate în albastru deschis, ţipător. Mătuşa mea a făcut rost atunci de câteva bidoane mari cu o nuanţă de vopsea mai palidă, şi a pus ca totul să fie vopsit din nou, pe ascuns; şi după asta, a găsit o mare plăcere în grădinărit şi a devenit o pasionată cultivatoare de trandafiri şi de diferite alte plante, lăsând cultivarea minţii pentru serile ploioase şi pentru lunile de iarnă. Când mă gândesc la ea, aşa cum arăta la Beckenham, o văd cel mai des în rochia aceea de bumbac albastră care îi plăcea atât de mult, cu braţele în nişte mănuşi uriaşe de grădinărit, ţinând într-o mână o lopăţică iar în cealaltă o mică plantă anuală, subţirică şi firavă, dar, fără nicio îndoială, viguroasă şi promiţătoare.

Beckenhamul, în persoana vicarului, a soţiei doctorului şi a unei doamne impozante şi falnice pe nume Hogberry, a venit în vizită la unchiul şi la mătuşa mea aproape de îndată, de fapt imediat ce peluza a fost aranjată din nou; mai târziu, mătuşa

mea s-a împrietenit cu o doamnă liniştită, vecină cu ea, pretextul fiind un cireş care trecea peste gard şi nevoia de a repara gardul despărţitor. Astfel şi-a reluat ea în societate locul pe care-l pierduse o dată cu dezastrul din Wimblehurst. S-a apucat să studieze, oarecum în glumă, detaliile etichetei pe care i-o cerea poziţia ei, şi-a tipărit cărţi de vizită şi a răspuns la vizite. Şi apoi a primit o invitaţie la una din recepţiile doamnei Hogberry, a dat şi ea un *garden-party,* a participat la un bazar în scop de binefacere, şi a început într-adevăr să fie absorbită cu multă plăcere de societatea din Beckenham, când a fost smulsă din nou din rădăcini de unchiul meu şi transplantată la Chislehurst.

— Altă bătrână mutare, George. Înainte şi mereu mai sus! a exprimat ea concis situaţia când am găsit-o supraveghind încărcarea a două camioane mari de mobilă. Du-te sus şi ia-ţi rămas bun de la „Martin Luther", şi apoi am să văd cum poţi să mă ajuţi.

2

Când privesc în talmeş-balmeşul amintirilor din zona, ca să zic aşa, mijlocie a memoriei mele, Beckenham îmi apare ca o fază trecătoare; dar, de fapt, e o perioadă care cuprinde câţiva ani, aproape toată viaţa mea de om căsătorit, şi mult mai mult decât răstimpul de un an şi câteva luni cât am locuit împreună la Wimblehurst. Şi totuşi, vremea pe care am petrecut-o cu ei la Wimblehurst este mult mai vie în amintirea mea decât perioada din Beckenham.

Îmi amintesc cu foarte multe amănunte de acel *gardenparty* al mătuşii mele, şi de o mică stângăcie de comportare socială de care m-am făcut vinovat cu acel prilej. Îmi pare ca o frântură dintr-o altă viaţă. O resimt ca o senzaţie superficială, asociată cu senzaţia unor haine prost croite, a unei redingote şi a unor pantaloni cenuşii,

a unui guler înalt şi a unei cravate, purtate într-o zi însorită într-o grădină cu flori. Păstrez încă o amintire vie a micii peluze trapezoidale, a invitaţilor strânşi acolo şi mai ales a pălăriilor şi a penelor lor, a fetei care servea şi a ceştilor albastre de ceai, a prezenţei magnifice a doamnei Hogberry şi a glasului ei clar şi sonor. Era un glas care s-ar fi potrivit cu un *garden-party* pe o scară mai mare;

pătrundea până în casele alăturate, până la grădinar, care era departe, până în grădina de zarzavat, deşi nu era nevoie. Singurii bărbaţi erau: doctorul mătuşii mele, doi clerici care formau un contrast plăcut, şi fiul încă imberb al doamnei Hogberry, care abia începea să poarte guler la cămaşă. Restul invitaţilor era format din femei, cu excepţia a vreo două fete tinere, bine crescute şi care nu scoteau o vorbă. Marion se afla şi ea.

Marion şi cu mine ne simţeam puţin stingheriţi, şi îmi amintesc de ea ca de o prezenţă tăcută, o umbră în mijlocul acestei societăţi adunate în curtea însorită. Ne certaserăm, una dintre acele certuri mărunte şi nenorocite care păreau să fie inevitabile între noi. Marion îşi pusese, ajutată de Smithie, o toaletă destul de îngrijită pentru această ocazie, şi când m-a văzut gata s-o însoţesc, îmbrăcat, mi se pare, într-un costum cenuşiu, a protestat, spunând că pălăria de mătase şi redingota erau indispensabile. M-am împotrivit, ea a citat în sprijinul ei o revistă ilustrată care înfăţişa un *garden-party* la care asista şi regele, şi în cele din urmă am capitulat — dar după răul meu obicei, în silă… Doamne! cât de penibile, cât de meschine erau certurile acelea! Şi cu câtă tristeţe îmi amintesc de ele! Am impresia că îmi produc tot mai multă tristeţe cu cât îmbătrânesc mai mult, în timp ce toate măruntele motive pătimaşe ale supărărilor noastre pălesc şi se şterg din amintire.

Impresia pe care mi-a lăsat-o societatea din Beckenham este una de mediocră irealitate; toţi oamenii aceia menţineau o faţadă de vagi pretenţii

sociale, evitând să-şi arate adevărata lor situaţie economică. Majoritatea soţilor erau reţinuţi „de afaceri” — ar fi fost jignitor să întrebi despre ce fel de afaceri era vorba — iar soţiile se străduiau să reproducă, inspirându-se din romane şi din revistele ilustrate, o versiune moralizată a vieţii de după-amiază a aristocraţiei. Nu aveau cutezanţa intelectuală sau morală a femeilor din clasa de sus, nu aveau niciun interes pentru politică, nu aveau nicio părere despre nimic, şi drept urmare, era extrem de greu să legi o conversaţie cu ele. Stăteau aşezate toate în chioşcul din grădină, pe scaune de trestie, şi erau toate numai pălării, jabouri şi umbreluţe. Trei dintre ele jucau împreună cu vicarul croquet, manifestând cu toţii o uriaşă gravitate, întreruptă din când în când de strigătele de supărare ale vicarului: „Oh! Iar m-aţi bătut! Ah!”

Factorul social predominant din după-amiaza aceea era doamna Hogberry; găsise un loc de unde domina jocul de croquet şi îi turuia gura, după cum îmi şoptea mătuşa mea, „ca o morişcă”. Spuse că societatea din Beckenham era tot mai amestecată, şi apoi trecu la o scrisoare mişcătoare pe care o primise de curând de la fosta ei doică, din Little Gossdean. Urmă o descriere zgomotoasă a lui Little Gossdean, şi cum fuseseră îngrijite acolo ea şi cele opt surori ale ei. „Sărmana mea mamă, trona întocmai ca o mică regină! zise ea. Şi cât de simpatici erau oamenii de rând! Se spune că în zilele de. Astăzi muncitorii agricoli devin tot mai nerespectuoşi. Nu e adevărat — dacă ştii să te porţi cu ei cum se cuvine. Firește, aici la Beckenham e cu totul altceva. Oamenii de aici, n-aş putea spune că sunt săraci — nu chiar săraci. Sunt — mase. Întotdeauna i-am spus domnului Bugshoot că aceştia sint mase, şi că trebuie trataţi ca atare…”

În timp ce o ascultam, prin minte îmi treceau vagi amintiri despre doamna Mackridge…

Câteva clipe am fost cuprins în această vâltoare de vorbărie, şi apoi am avut norocul să mă pomenesc într-un *tête-àtête* cu o doamnă pe care mătuşa mea mi-a prezentat-o drept doamna Mormăit — dar de fapt în după-amiaza aceea mi-a prezentat pe toată lumea sub numele de Mormăit — fie în glumă, fie de nevoie.

Îmi închipui că a fost una dintre cele dintâi încercări ale mele în arta conversaţiei politicoase, şi îmi amintesc că am început prin a critica serviciul local de cale ferată, şi că la a treia frază doamna Mormăit a spus pe un ton aprins şi încurajator că eram o persoană foarte „frivolă".

Mă întreb şi astăzi ce spusesem ca să mă socotească „frivol". Nu ştiu ce anume a pus capăt acelei conversaţii, sau dacă în general a avut vreun capăt. Îmi mai amintesc că am avut câtva timp o discuţie destul de timidă cu unul dintre preoţi, Şi că acesta mi-a oferit un fel de istorie topografică a Beckenhamului, despre care mă asigură tot mereu că era „un loc foarte vechi; un loc foarte vechi". Ca şi cum eu l-aş fi considerat nou, iar el căuta să fie foarte răbdător şi în acelaşi timp foarte convingător. Apoi se produse o pauză în conversaţia noastră, şi mătuşa mea mă salvă.

— George, îmi spuse în şoaptă, caută să ţii mereu oala pe foc. Şi apoi, adăugă cu glas tare: Ştiţi ceva, ce-ar fi s-o porniţi amândoi la trap şi să serviţi ceaiul?

— Sunt cât se poate de încântat să pornesc la trap pentru dumneavoastră, doamnă Ponderevo, zise preotul, simţindu-se deodată în largul său; cât se poate de încântat.

Am observat că ne aflam lângă o masă rustică, şi că fata în casă era în spatele nostru, ţinând serviciul de ceai pregătit.

— La trap! repetă preotul în spre mine, pe un ton foarte amuzat; excelentă expresie! Şi abia am reuşit să-l opresc să nu se ciocnească de tava de ceai, în timp ce se întorcea.

Câteva clipe ne-am ocupat cu ceaiul…

— Oferă-le prăjituri, zise mătuşa mea, îmbujorată dar sigură pe sine. Asta îi ajută să vorbească, George. Întotdeauna vorbeşti mai bine după ce te-ai ospătat un pic. E ca şi cum ai arunca un smoc de iarbă într-un bătrân gheizer.

Aruncă o privire cercetătoare asupra adunării, cu ochii ei albaştri, dominatori, turnându-şi în acelaşi timp ceaiul.

— Uită-te la ei ce ţepeni sunt, zise ea cu jumătate voce… Am făcut tot ce-am putut.

— A fost un succes imens, am spus eu, încurajator.

— Îl vezi pe băiatul acela, care şi-a încrucişat picioarele şi n-a scos o vorbă de zece minute. Din ce în ce mai ţeapăn. O să se spargă. Tuşeşte sec — ăsta e întotdeauna un semn rău, George… Ar trebui să-i plimb puţin, nu crezi? — sau să le frec nasurile cu zăpadă?

Din fericire n-a făcut-o. Am intrat în vorbă cu doamna care locuia în casa vecină, o femeie măruntă, gânditoare, cu înfăţişare moleşită, şi un glas scăzut; subiectul nostru: despre pisici şi câini şi care dintre ei ne plăceau mai mult.

— Întotdeauna am avut impresia, zise femeia cea mititică şi gânditoare, că un câine are ceva… Ceva ce nu găsesc la pisici.

— Da, m-am pomenit eu admiţând cu entuziasm, are ceva.. Şi totuşi…

— Oh! Ştiu că şi pisica are ceva. Dar nu-i acelaşi lucru.

— Nu chiar acelaşi lucru, am recunoscut; dar totuşi, are ceva.

— Ah, dar ceva atât de diferit! Mult mai sinuos.

— Mult mai sinuos.

— Mult mai mult.

— Atât de mult încât…

— Tocmai aici e toată diferenţa, nu credeţi?

— Da, am rostit, toată.

Mi-a aruncat o privire gravă şi a spus într-un suspin lung adânc simţit:

— *Da.*

O pauză lungă.

Conversaţia mi se părea că ajunsese într-un impas. Inima mi-a fost năpădită de teamă şi de o mare tulburare.

— Ăăă… trandafirii, am început. Mă simţeam ca un om care se îneacă. Trandafirii aceştia… nu credeţi că sunt… nişte flori foarte frumoase?

— Într-adevăr! a consimţit ea cu bunăvoinţă. Pare să fie ceva în trandafiri… ceva… nu ştiu cum să spun.

— Ceva, am adăugat, venindu-i într-ajutor.

— Da, a zis ea, ceva. Nu-i aşa?

— Atât de puţini oameni observă acest lucru, am urmat eu; şi e mare păcat!

A suspinat şi a rostit din nou foarte uşor:

— *Da…*

Şi din nou a intervenit o pauză lungă. Am privit-o şi am văzut că visa cu ochii deschişi. Senzaţia de înec îmi reveni, o dată cu teama şi descurajarea. Am observat printr-un fel de inspiraţie că ceaşca ei de ceai era goală.

— Daţi-mi voie să iau ceaşca, am spus brusc şi, punând mâna pe ea, m-am îndreptat spre masa de lângă chioşc.

În momentul acela nu aveam nicio intenţie s-o părăsesc pe mătuşa mea. Dar chiar lângă mine, uşa cea mare cu geamuri a salonului care dădea spre grădină se căscă ademenitoare şi îmbietoare. Simt şi acum tentaţia din acel moment, ca şi senzaţia că mă strângea gulerul. Într-o clipă, am fost pierdut. Să intru… Doar o clipă!

M-am repezit înăuntru, am lăsat ceaşca pe claviatura pianului cu coadă şi am luat-o la fugă în sus pe scări, furişându-mă iute, sărind câte trei trepte deodată, spre sanctuarul unchiului meu, spre biroul confortabil. Am ajuns acolo cu răsuflarea tăiată, ştiind că nu mă voi mai întoarce. Mă

simţeam fericit, dar şi ruşinat, şi desperat. Cu ajutorul unui briceag am reuşit să sparg încuietoarea cutiei cu ţigări de foi, am tras un scaun spre fereastră, mi-am scos haina, gulerul şi cravata, şi am rămas acolo să fumez, vinovat şi răzvrătit, spionând prin oblon adunarea din curte, până când au plecat toţi…

Preoţii, mi-am spus, erau nişte oameni admirabili!

3

Câteva astfel de tablouri din prima perioadă petrecută la Beckenham se desprind mai clar, şi apoi mă pomenesc printre amintirile de la Chislehurst. Domeniul din Chislehurst avea „terenuri”, nu numai o simplă grădină, şi mai avea şi o căsuţă a grădinarului, şi o mică lojă la poartă. Mişcarea ascendentă apărea mult mai evidentă aici decât la Beckenham. Viteza era din ce în ce mai mare.

O anumită seară, deosebit de tipică, se detaşează, marcând în felul ei o epocă. Mă aflam acolo, cred, în legătură cu nişte probleme de publicitate, în orice caz pentru afaceri, şi unchiul şi mătuşa mea se întorseseră cu trăsura de la un dineu la familia Runcorn. (Începuse încă de atunci să-i dea târcoale lui Runcorn, cu gândul la marea noastră fuziune). Am ajuns acolo, cred, pe la unsprezece. I-am găsit pe amândoi în birou, mătuşa mea în fotoliu, cu un aer ciudat şi gânditor, uitându-se la unchiul meu, iar el, un omuleţ rotofei, întins în fotoliul scund de lângă grilajul căminului.

— Ascultă, George, zise unchiul meu după primele salutări, tocmai spuneam că nu suntem *Oh Fay*[171]!

… Nu suntem *Oh Fay!* Din punct de vedere social!

— La curent cu toate, vrea să spună, George — pe franţuzeşte!

— Oh! Nu m-am gândit că e pe franţuzeşte. Nu ştii niciodată ce-i trece prin cap. Ce s-a mai întâmplat în seara asta?

— M-am gândit… Oh, nu la ceva anume… În primul rând, am mâncat prea mult din mâncarea aceea suspectă, parcă erau icre sărate de broască, şi am fost puţin cam nedumerit de măsline; şi… ei bine, nu ştiam cum se numeau vinurile. Trebuia să spun de fiecare dată: din *acela.* Asta strică toată conversaţia. Iar Susan nu era în rochie de seară, ca celelalte. Nu mai putem continua în acest stil, George — nu e o reclamă bună pentru noi.

— Nu cred că e motiv de îngrijorare, am spus eu.

— Trebuie să facem lucrurile cum se cuvine, replică unchiul meu, trebuie să le facem să aibă stil. Calitatea oamenilor trebuie să fie pe măsura afacerilor. Ea încearcă să ia totul în glumă (mătuşa mea se strâmbă la el) dar nu-i o glumă! Înţelegi! Suntem lansaţi acum. Vom deveni persoane importante. Nu vreau să se râdă de noi ca de nişte parveniţi, înţelegi?

— Nimeni n-a râs de tine, zise mătuşa mea, butoi bătrân!

— Şi nimeni n-are să râdă de mine, zise unchiul meu, aruncând o privire spre rotunjimile sale şi ridicându-se brusc în picioare.

Mătuşa mea înălţă uşor din sprâncene, îşi legănă un picior dar nu spuse nimic.

— Nu ţinem pasul cu ascensiunea noastră, George. Ar trebui s-o facem. Ne izbim de tot felul de oameni noi, care-şi dau aere de nobleţe, cu dineuri, etichetă şi alte de-astea. Îşi dau aere şi se aşteaptă ca noi să ne simţim ca peştele pe uscat. Dar se înşeală… Ei cred că n-avem stil. Ei bine, le dăm stil în reclamele noastre, şi o să le dăm stil şi în celelalte… Nu trebuie să fii născut pentru asta,

ca să ştii să dansezi pe sârmele negustorilor din Bond Street. Înţelegi?

I-am întins cutia cu ţigări de foi.

— Runcorn nu avea ţigări din astea, zise el, netezind cu gingăşie capătul uneia dintre ele. Îi batem în privinţa ţigărilor. O să-i batem în toate celelalte.

Mătuşa mea şi cu mine îl priveam, plini de teamă.

— Am câteva idei, zise el sumbru, adresându-se ţigării de foi şi făcând să ne crească teama.

Vârî în buzunar cleştişorul pentru tăiat capătul ţigărilor de foi şi vorbi din nou.

— Ar trebui mai întâi să învăţăm toate treburile astea blestemate. Înţelegi? De exemplu, să luăm mostre din toate vinurile care există — şi să le învăţăm pe toate. Stern[172] Smur[173], Burgundy, toate! Ai băut Stern aseară — şi când l-ai gustat… Ai făcut o mutră, Susan. Te-am văzut. Ai rămas surprinsă… ţi-ai strâmbat nasul. Ar trebui să ne obişnuim cu vinurile ca să nu facem asta. Ar trebui să ne obişnuim să purtăm haine de seară — şi tu, Susan.

— Întotdeauna am avut tendinţa să-mi fac rochii care să mă pună în valoare, zise mătuşa mea. Totuşi… cui îi pasă de asta? şi ridică din umeri.

Niciodată nu-l văzusem pe unchiul meu atât de serios.

— Trebuie să ne ţinem de etichetă, continuă el privind spre foc. Să ne ocupăm chiar şi de cai. Să practicăm totul. Să cinăm în fiecare seară în haine de seară… Să cumpărăm o caleaşcă, sau ceva de acest fel. Să învăţăm golf, şi tenis, şi alte asemenea lucruri. Gentilom de ţară. *Oh Fay.* Nu este vorba doar să ne dezbărăm de *guşerie*[174].

— Cum? am întrebat eu nedumerit.

— Oh — *goşerie,* dacă vrei!

— E pe franţuzeşte, George, zise mătuşa mea. Dar *eu* nu sunt o bătrână femeie *goşă.* Mutra aia am făcut-o doar în glumă.

— Nu este vorba doar să ne dezbarăm de *goşerie.* Trebuie să avem şi stil. Înţelegi! Stil!

Totul cum se cuvine şi chiar ceva mai bine. Asta-i ceea ce numesc eu stil. Putem s-o facem şi o vom face.

Îşi mozoli ţigara de foi şi fumă câtva timp în tăcere, aplecat înainte şi privind în foc.

— La urma urmei, păru să se întrebe singur, despre ce-i vorba? Despre ce anume? Sfaturi cum să mănânci; sfaturi cum să bei. Ce să îmbraci. Ce ţinută să ai, să nu spui acolo lucruri pe care ei le consideră greşite — nici vorbe care să te trădeze cine eşti…

Tăcu din nou, iar ţigara de foi se înălţă de la orizontală spre zenit, pe măsură ce gura sa căpăta tot mai multă încredere.

— Poţi să înveţi tot bagajul de trucuri în şase luni, zise el, înveselindu-se. Ei, Susan? O să-i batem! George, mai ales tu trebuie să te ţii de asta. Ar trebui să intri într-un club select, sau aşa ceva.

— Sunt gata întotdeauna să învăţ. Încă de când mi-ai dat ocazia să învăţ latina. Până acum n-am dat peste nicio pătură a populaţiei care să vorbească latineşte.

— În orice caz, am dat peste unii care vorbesc franţuzeşte, zise mătuşa mea.

— E o limbă foarte folositoare, zise unchiul meu. Dă farmec lucrurilor. Zzzz. Cât despre accent, niciun englez n-are accent. Niciun englez nu pronunţă bine franţuzeşte. Să nu-mi spui mie că există vreunul. E un bluf. Totul e bluf. Viaţa însăşi este, practic, un bluf. Tocmai de accea e atât de important, Susan, să ne îngrijim stilul. *Le stil se lom*[175]. Stilul este omul. De ce râzi, Susan?… George, văd că nu fumezi. Ţigările astea de foi sunt bune pentru minte… Ce crezi tu despre toate astea? Trebuie să ne adaptăm. Până acum… am reuşit… N-o să ne dăm bătuţi în faţa unor fleacuri ca astea.

4

— Ce crezi despre asta, George? insistă el.

Nu-mi amintesc ce i-am răspuns. Am doar impresia foarte desluşită că am întâlnit pentru o clipă privirea de nepătruns a mătuşii mele. În orice caz, unchiul meu a pornit, cu energia-i obişnuită, să smulgă misterele vieţii luxoase, şi a devenit cel mai calm dintre stăpânii ei. În general, cred că a reuşit pe deplin. Păstrez o mulţime de amintiri, puţin cam greu de descurcat, despre stadiile sale experimentale, despre primele sale încercări. Uneori îmi vine greu să spun care amintire se situează înaintea alteia. Îmi amintesc cum ne-a făcut un şir întreg de mici surprize, devenind mereu, tot mereu, în mod surprinzător, mai sigur pe sine; mai şlefuit, mai bogat şi mai rafinat, mai conştient de poziţia şi valoarea lucrurilor şi a oamenilor. A fost o vreme — probabil pe la început — când l-am văzut profund impresionat de splendorile restaurantului de la National Liberal Club. Dumnezeu ştie cine era gazda noastră şi cu ce ocazie fusese dată această mică masă! — tot ceea ce ţin minte este impresia intrării noastre în sală, vreo şase sau şapte invitaţi răzleţi, şi unchiul meu privind în jurul său la numeroasele mese cu abajururi roşii, la plantele exotice din vasele mari de majolică, la coloanele şi stâlpii strălucitori de ceramică, la portretele impresionante ale oamenilor de stat şi eroilor liberali, şi la tot ce contribuie la efectul de ansamblu al acestui spectacol gastronomic. Mi-a mărturisit în şoaptă: „E grozav, George!” Acest comentariu neprefăcut pare aproape de necrezut acum, când îl aştern pe hârtie; în curând nici chiar cluburile din New York nu-l mai impresionau pe unchiul meu, şi putea păşi prin ambianţa magnifică şi personalul înclinat în faţa lui de la Royal Grand Hotel, spre masa pe care şi-o alesese, în galeria aceea mult prea luxoasă care dădea spre fluviu, cu tot calmul unuia din regii legitimi ai lumii.

Amândoi, şi unchiul şi mătuşa mea, au învăţat repede şi foarte bine jocul acesta nou; îl experimentau în străinătate, îl experimentau acasă. La Chislehurst, cu ajutorul unui nou bucătar, foarte costisitor dar extrem de instructiv, încercau toate mâncărurile de care auzeau că sunt mai complicate, şi care le trezeau curiozitatea, de la sparanghel până la ouă de fluierar. Au angajat apoi un grădinar care să servească la masă — şi care păta parchetul cu noroi. Şi, în sfârşit, au avut şi un majordom.

Îmi amintesc, în toată splendoarea ei, de prima rochie de seară a mătuşii mele, şi cum stătea ea în faţa căminului din salon, etalându-şi cu tot curajul braţele nebănuit de frumoase, şi privind peste umăr la imaginea ei din oglindă.

— O şuncă, remarcă ea după o clipă de gândire, probabil că se simte la fel… Doar colierul…

Am încercat să-i fac un compliment banal.

Unchiul meu apăru în uşă — cu vestă albă şi cu mâinile în buzunarele pantalonilor; se opri şi o cercetă cu un ochi critic.

— Nimeni n-ar putea să te deosebească de o ducesă, Susan, observă el. Mi-ar plăcea să ţi se facă un tablou, aşa cum stai în faţa căminului. Ar fi un adevărat Sargent![176] În orice caz, arăţi grozav. Doamne! — tare aş vrea ca vreunul din negustorii aceia blestemaţi din Wimblehurst să te poată vedea…

De multe ori îşi petreceau week-end-ul la diferite hoteluri, şi uneori mergeam şi eu cu ei. Mi se părea că pătrundeam într-o vastă mulţime de oameni, care învăţau cu toţii cum să se poarte în societate. Nu cred că numai felul meu de viaţă s-a schimbat, am impresia că în ultimii douăzeci de ani s-au produs schimbări uriaşe şi disproporţionate în populaţia care frecventează hotelurile şi restaurantele. Nu era vorba numai de o mulţime de oameni, care, ca şi noi, se aflau într-o fază de ascensiune economică, ci mase întregi ale

păturilor prospere ale populaţiei îşi schimbau probabil obiceiurile, renunţând la ceai în favoarea dineului şi îmbrăcându-se în haine de seară, şi toţi aceştia foloseau hotelurile de week-end ca un teren de antrenament pentru noua artă socială. O rapidă şi sistematică convertire spre viaţa mondenă avea loc, sunt convins, în toată clasa mijlocie şi de sus a comercianţilor, încă din perioada când ajunsesem la majorat, în aceste locuri puteai vedea o societate foarte amestecată: unii de un rafinament mergând până la amănunte, care vorbeau cu glas scăzut, emanând o vervă plină de mândrie; alţii de o eleganţă agresivă, care îşi adresau unii altora cu glas tare diminutive drăgăstoase şi căutau mereu alte ocazii de a-şi manifesta bădărănia zgomotoasă; soţi şi soţii, stânjeniţi, certându-se pe furiş în privinţa manierelor, şi care nu se simţeau la largul lor sub ochiul chelnerului; perechi amabile şi voioase, dispuse să caute colţuri cât mai discrete, contrastând cu alţii de tipul jovial, care afectau o naturaleţe neafectată; cucoane grase şi fericite care râdeau prea tare, şi domni în haine de seară care-şi scoteau din buzunar pipa. Şi nimeni dintre aceştia nu era cineva, oricât de scump s-ar fi îmbrăcat şi oricâte odăi ar fi închiriat.

Privind acum înapoi, cât de îndepărtate mi se par aceste restaurante înţesate de lume, cu mesele lor împrăştiate, cu inevitabilele abajururi roşii şi cu chelneri antipatici şi neîndemânatici, cerându-ţi să alegi: „Supă grasă sau slabă, domnule?” Sunt cinci ani de când n-am mai luat masa în astfel de locuri — da, da, sunt chiar cinci ani, atât de retrasă este viaţa pe care o duc datorită lucrărilor mele.

Primele experienţe de automobilist ale unchiului meu se leagă de aceste amintiri, din care se desprinde, ca o mică vignetă strălucitoare, o scenă din holul hotelului Magnific, la Bexhill-on-Sea, cu oamenii îmbrăcaţi pentru seară, stând primprejur, printre mobilele îmbrăcate în satin roşu şi cu lemnăria lăcuită în alb, până când gongul avea să

sune ca să-i cheme la masă; şi era şi mătuşa mea acolo, înfăşurată într-o pelerină de voiaj şi cu un văl ca o cuşcă, iar în jurul ei se agitau portarul şi oamenii de serviciu de la hotel, şi un director linguşitor, şi o tânără înaltă, îmbrăcată în negru, de la biroul de recepţie, mută de admiraţie, iar în mijlocul tabloului trona unchiul meu, făcându-şi prima apariţie în acel costum de eschimos de care am mai pomenit — siluetă scundă, compactă, cu nişte ochelari uriaşi, cu un fel de trompă de cauciuc de culoare brună şi având pe cap o şapcă de automobilist cât un platou.

5

În felul acesta ne-am dat seama de noile noastre nevoi, ca proaspeţi invadatori în păturile superioare ale sistemului social, şi ne-am apucat cu conştiinciozitate să ne însuşim un Stil şi un Savoir-Faire[177]. Am devenit o parte din ceea ce reprezintă astăzi un element foarte important în confuzia lumii noastre — această mulţime de oameni în plină ascensiune din punct de vedere economic, care învaţă cum să-şi cheltuiască banii. Ea cuprinde financiari, afacerişti care şi-au înghiţit concurenţii, sau inventatorii unor noi surse de bogăţie, ca noi; cuprinde aproape întreaga Americă, aşa cum este văzută pe scena europeană. E o mulţime variată, care nu are în comun decât un singur lucru: au plecat cu toţii, şi mai ales nevestele lor, de la condiţii în care mijloacele erau limitate, lucrurile puţine şi obiceiurile simple, spre cheltuieli nelimitate şi spre sferele de atracţii care sunt Bond Street, Fifth Avenue şi Paris. Impresia pe care o fac, în general, este de revelaţie progresivă, de libertate neîngrădită.

Toţi aceşti oameni descoperă deodată îngăduinţe pe care codul lor moral nu le prevăzuse niciodată, neputându-le oferi vreo îndrumare, podoabe şi obiceiuri luxoase, mai presus de cele mai

îndrăzneţe visuri ale lor. Cu un zel imens şi plin de uimire se apucă să cumpere, încep o adaptare sistematică la o nouă viaţă, strălucită, plină de lucrurile achiziţionate — bijuterii, fete în casă, majordomi, vizitii, trăsuri electrice, case închiriate la oraş şi la ţară. Se aruncă în toate astea ca şi cum ar fi vorba de o carieră; e o întreagă clasă socială, care vorbeşte, gândeşte şi visează numai la aceste bunuri. Literatura lor, presa lor, se învârtesc numai în jurul acestor lucruri; uriaşe reviste săptămânale ilustrate, de o splendoare nemaiîntâlnită, îi călăuzesc în decorarea interioarelor, în arta de a poseda o grădină, în cumpărarea de automobile somptuoase, în procurarea de echipament sportiv potrivit, în cumpărarea şi administrarea moşiilor, în călătorii şi hoteluri măreţe. O dată porniţi, înţeleg să se mişte din ce în ce mai repede. Achiziţionarea devine însăşi substanţa vieţii lor. Şi găsesc o lume organizată care să le satisfacă această pasiune. După niciun an, devin cunoscători. Se alătură celor care pradă secolul al optsprezecelea — cumpără cărţi vechi şi rare, tablouri vechi şi frumoase, mobile vechi şi bune. Prima lor concepţie destul de vagă despre noua perfecţiune orbitoare este înlocuită aproape imediat de instinctul stăncuţei, de a aduna tot felul de vechituri scumpe…

Îmi amintesc, cred, de vremea când unchiul meu a fost cuprins brusc de pasiunea cumpărăturilor. În perioada Beckenham şi în prima perioadă Chislehurst, îl interesa în primul rând să câştige bani şi, în afară de clipa când a pus mâna pe casa din Beckenham, era foarte puţin preocupat de ambianţa în care trăia şi de obiectele pe care le poseda. Nu mai ţin minte când anume s-a produs schimbarea şi când a început şi el să cheltuiască. Probabil că o simplă întâmplare i-a relevat această nouă sursă de putere, sau cine ştie? — vreo modificare subtilă s-a produs în ţesutul creierului său. A început să cheltuiască şi să „achiziţioneze”.

De îndată ce a început să cumpere, a cumpărat cu furie. A cumpărat tablouri şi apoi, lucru destul de ciudat, pendule vechi. Pentru casa din Chislehurst a cumpărat aproape o duzină de pendule din vremea bunicilor şi trei vase vechi de aramă. După aceea, a început să comande tablouri, şi să facă daruri bisericilor şi instituţiilor. Ritmul de cumpărare creştea mereu. Desfăşurarea acestor cumpărături făcea parte din schimbările de mentalitate ce s-au petrecut în mintea unchiului meu în cursul agitaţiilor din ultimii patru ani ai ascensiunii sale. Când a ajuns pe culme, cheltuia cu o adevărată furie, cumpăra tot felul de lucruri scumpe şi neaşteptate, asemenea cuiva care caută în felul acesta să se exprime, cumpăra pentru a uimi şi pentru a consterna; cumpăra *crescendo,* cumpăra *fortissimo, con molto espressione,* până când uriaşa prăbuşire a Crest Hill-ului a pus capăt pentru totdeauna acestor cumpărături. Întotdeauna el era acela care cumpăra. Mătuşa mea nu a strălucit niciodată în calitatea de cumpărătoare. Curios, dar datorită nu ştiu cărei trăsături nobile din firea ei, mătuşa mea nu a pus niciodată mare preţ pe obiectele pe care le poseda. A trecut şi ea, fără îndoială, prin bazarul înţesat al Bâlciului Deşertăciunilor în timpul acelor ani febrili, cheltuind mult, dar cheltuind cu detaşare şi cu o nuanţă de dispreţ amuzat faţă de obiecte, chiar şi faţă de „obiectele vechi" pe care le puteai cumpăra cu bani. Mi-am dat seama într-o după-amiază cât de detaşată putea ea să fie, când am văzut-o îndreptându-se spre Hardingham, aşezată ca de obicei puţin cam ţeapăn în trăsura-i electrică, privind lumea strălucitoare din jur cu ochii ei albaştri şi inocenţi, plini de interes şi ironici, de sub borul pălăriei care sfida orice comentariu. „Nimeni — m-am gândit — n-ar avea înfăţişarea asta îndepărtată dacă n-ar visa la ceva — dar oare la ce o fi visând?"

Niciodată nu mă gândisem la asta.

Şi îmi mai amintesc de o izbucnire de dispreţ pe care a avut-o după ce luase masa cu un grup de cucoane la Imperial Cosmic Club. A venit la mine, sperând să mă găsească în apartamentul meu, şi i-am oferit o ceaşcă de ceai. Mi-a spus că e obosită şi necăjită, şi s-a aruncat într-un scaun…

— George, a exclamat deodată, ce obiecte mai sunt şi femeile! Oare şi eu put a bani?

— Un dejun? am întrebat-o.

A încuviinţat dând din cap.

— Cucoane din plutocraţie?

— Da.

— De tip oriental?

— Oh! Ca un harem pus în libertate!… Lăudându-se cu lucrurile pe care le au… Pipăindu-te… Îţi pipăie hainele, George, să vadă dacă sunt de calitate!

Am liniştit-o cât am putut mai bine.

— Dar sunt de calitate, nu-i aşa? am întrebat.

— Parcă ar avea un bătrân magazin de amanet în sângele lor, a observat ea, sorbind din ceai; şi a adăugat, cu un infinit dezgust: îşi plimbă mâinile pe hainele tale — parcă te-ar pipăi.

M-am întrebat o clipă cu îndoială dacă nu cumva fusese descoperită în posesia unor falsuri nebănuite. Nu mai ştiam ce să cred. După aceea însă mintea mi s-a limpezit şi am început să văd în imaginaţie femei trecându-şi mâinile peste blănurile altor femei, cercetând dantelele, cerând chiar să pună mâna pe bijuterii, lăudându-le, invidiindu-le, încercându-le. Şi există şi un soi de etichetă: femeia care pipăie spunând: „Ce zibelină frumoasă!” „Ce dantelă drăguţă!”, iar femeia pipăită recunoscând cu mândrie: „E veritabilă, ştii”, sau tăgăduind cu modestie, în grabă: „Nu e veritabilă”. Când vin în vizită una la alta, se uită la tablouri, pipăie marginea tapiseriei, examinează marca de pe fundul vaselor de porţelan…

Mă întreb dacă nu au, într-adevăr, acel „bătrân magazin de amanet” în sânge.

Mă îndoiesc că Lady Drew şi zeii olimpici ai copilăriei mele făceau astfel de lucruri, dar s-ar putea să fie tot una din vechile mele iluzii despre aristocraţie şi despre stat. Poate că obiectele posedate au fost întotdeauna un fel de pradă, şi n-a existat niciodată o casă şi mobile de care femeile şi bărbaţii care le foloseau să se fi bucurat în mod firesc, moştenindu-le din tată în fiu…

6

Pentru mine, cel puţin, ziua în care am aflat că unchiul meu a achiziţionat „Lady Grove” a marcat o epocă în cariera lui. Mi-am dat seama că a făcut un nou pas, mare, neaşteptat. M-a luat prin surprindere, cu această schimbare bruscă de la cumpărarea de obiecte portabile, ca bijuterii şi automobile, la achiziţionarea unei întregi regiuni rurale. Tranzacţia a fost cu adevărat napoleoniană — a auzit despre domeniul acela, şi a zis „hap”, fără niciun fel de dorinţe sau cercetări preliminare. Pe urmă a venit acasă şi a spus ce făcuse. Chiar şi mătuşa mea a fost timp de câteva zile vizibil înspăimântată de o asemenea achiziţie, şi amândoi ne-am dus împreună cu el să vizităm domeniul, într-o stare aproape de consternare. Ne-a făcut o impresie de ceva într-adevăr impunător. Îmi amintesc cum stăteam toţi trei pe terasa ce dădea spre apus, contemplând ferestrele castelului în care se reflecta cerul, şi parcă simt şi acum senzaţia aceea inexplicabilă de a fi nişte intruşi.

„Lady Grove”, trebuie să ştiţi, este un castel într-adevăr foarte frumos, liniştit şi graţios, a cărui izolare seculară nu a fost tulburată decât o dată cu claxonul automobilului. O veche familie catolică se stinsese, secol de secol, acolo, până nu mai rămăsese nimeni. Porţiuni din construcţie datează din secolul al XIII-lea, iar ultima reparaţie arhitectonică era din vremea Tudorilor; în interior, e în cea mai mare parte întunecos şi friguros, în

afară de două sau trei încăperi privilegiate şi de holul cu ferestre înalte şi galerii de stejar. Terasa constituie trăsătura lui cea mai nobilă — o pajişte mare şi întinsă, mărginită de un zid scund de piatră cu creneluri, şi, într-un colţ, un cedru uriaş de sub ale cărui ramuri lungi priveşti de-a curmezişul întinderilor albastre din Weald — întinderi albastre cu un pronunţat aspect de peisaj italian din pricina masei sumbre a unicului copac. E o terasă foarte înaltă; spre sud privirea alunecă deasupra vârfurilor copacilor, iar spre apus se pierde peste o pantă abruptă, acoperită de fagi, prin care îşi taie drum şoseaua. Când îţi întorci din nou ochii spre castelul vechi şi liniştit, vezi o faţadă cenuşie şi acoperită de muşchi, cu o intrare splendid arcuită. În ziua aceea, era încălzită de lumina după-amiezii şi înviorată de petele de culoare ale câtorva trandafiri neîngrijiţi. Mi se părea că singurul proprietar modern care s-ar fi potrivit în acest loc minunat şi senin ar fi fost vreun savant bărbos, în sutană neagră, cu glasul blând şi mâna albă, sau vreo doamnă distinsă cu părul cărunt şi rochie de catifea. Şi când colo, iată-l pe unchiul meu, ţinându-şi ochelarii de şofer cu o mănuşă din piele de focă, ştergându-le sticlele cu o batistă, şi întrebând-o pe mătuşa mea dacă „Lady Grove” nu i se părea într-adevăr „fainã”.

Mătuşa mea nu-i răspunse nimic.

— Cel care a clădit castelul ăsta, am gândit eu cu glas tare, purta armură şi ţinea în mână o sabie.

— A mai rămas ceva din asta înăuntru, a răspuns unchiul meu.

Am intrat. O femeie bătrână cu părul ca neaua, care avea în grijă castelul, se ploconi vizibil în faţa noului stăpân. Sunt încredinţat că îl considera o apariţie foarte stranie şi înspăimântătoare şi că îi era îngrozitor de teamă de el. Dar dacă prezentul se înclina în faţa noastră, trecutul nici nu se gândea s-o facă. Am privit portretele lungi şi întunecate ale acelui neam stins — unul din ele era un

Holbein — uitându-ne la ochii lor oblici, şi cei din portrete ne-au întors privirea. Îmi dădeam seama că eram cu toţii impresionaţi de aparenţa lor enigmatică. Chiar şi unchiul meu rămase fâstâcit câteva clipe din pricina acelei expresii de orgoliu invincibil. Era ca şi cum, până la urmă, nu i-ar fi cumpărat şi nu i-ar fi înlocuit cu totul, ca şi cum, pe ascuns, ştiau mai multe şi puteau să-şi râdă de el…

Spiritul locului era asemănător celui din Bladesover, dar mai vechi, venind parcă mai de departe. Armura aceea care stătea într-un colţ servise cândva în turniruri, dacă nu cumva chiar şi în bătălii, iar familia îşi trimisese în mai multe rânduri sângele şi averile în Palestina, în cea mai romantică acţiune din istorie. Visuri, loialitate, ranguri şi onoruri — cât de complet se evaporaseră toate, lăsând până la urmă, ca expresie finală a spiritului lor, aceste ciudate surâsuri vopsite, aceste zâmbete triumfătoare. Totul se evaporase, într-adevăr, cu mult înainte de a fi murit ultimul Durgan, care în anii bătrâneţii sale îngrămădise în castel perne, covoare şi feţe de masă de tapiserie de la începutul epocii victoriene, şi dispozitive nefolositoare care mi se păreau şi mai desuete chiar decât cruciadele… Da, era altfel decât la Bladesover.

— Puţin cam îmbâcsit, George, zise unchiul meu. Nu prea aveau idee de ventilaţie pe vremea când a fost clădit.

Una dintre odăile lambrisate era plină cu dulapuri şi avea un pat cu patru coloane. „Asta ar putea să fie odaia cu stafii”, zise unchiul meu; dar mi se părea prea puţin probabil ca o familie atât de retrasă ca cea a Durganilor, atât de veche, sfârşită şi epuizată, să poată hărţui pe cineva. Care fiinţă vie se mai preocupa astăzi de onoarea şi părerile lor, de faptele lor bune şi rele? Stafiile şi vrăjitoria erau o inovaţie de mai târziu, această modă a venit din Scoţia odată cu Stuarţii…

Mai târziu, căutând epitafuri, am dat peste un cruciat de marmoră cu nasul spart, sub un baldachin de piatră cizelată, aşezat în afara incintei restrânse a actualei biserici din Duffield, şi pe jumătate îngropat în urzici.

— Ichabod, zise unchiul meu. Ei, ce zici? Şi noi o să fim într-o zi ca ăsta, Susan… Am de gând să-l curăţ puţin şi să pun un grilaj în jurul lui… ca să-l apăr de copii.

— Salvat în ceasul al unsprezecelea, zise mătuşa mea, citând una din reclamele cele mai lipsite de succes ale lui Tono-Bungay.

Dar nu cred ca unchiul meu s-o fi auzit.

Vicarul ne-a găsit chiar lângă cruciat. S-a apropiat în grabă, gâfâind puţin, de parcă alergase după noi încă de când primul sunet al claxonului avertizase satul de prezenţa noastră. Era un om care studiase la Oxford, cu faţa rasă, cu tenul cadaveric şi maniere prudente şi respectuoase, cu o intonaţie de om cultivat şi făcând impresia că se acomodase cu noua ordine a lucrurilor. Aceşti oameni care au studiat la Oxford sunt grecii imperiului nostru plutocratic. Era conservator din fire, dar sub presiunea împrejurărilor devenise ceea ce se poate numi un conservator adaptat; nu mai era, adică, un legitimist, ci gata să înlocuiască vechii stăpâni prin cei noi. Ştia că eram vânzători de pilule, şi că aveam, fără îndoială, un suflet teribil de vulgar; dar ar fi putut să fie şi mai rău, ar fi putut să dea peste vreun rajah indian poligam, ceea ce ar fi însemnat o mare încercare pentru tactul unui om cumsecade, sau vreun evreu care să fi moştenit de la strămoşii săi un rictus dispreţuitor al feţei. În orice caz, noi eram englezi, nu eram nici dizidenţi, şi nici socialişti, iar el era dispus să facă tot ce putea ca să scoată din noi nişte gentilomi. Poate că ar fi preferat nişte americani, din anumite motive — la ei nu se vede atât de limpede că sunt luaţi dintr-o parte a sistemului social şi aruncaţi în alta, şi apoi sunt mult mai

maleabili; dar în această lume nu putem întotdeauna să alegem tot ce vrem. Aşa încât, a fost foarte amabil cu noi, ne-a arătat biserica vorbind într-una şi dându-ne tot felul de amănunte despre vecinii noştri de la ţară: Tux, bancherul, Lord Boom, proprietarul unor reviste şi ziare, Lord Carnaby, marele sportiv, şi bătrâna Lady Osprey. Şi, în cele din urmă, ne-a condus pe o uliţă a satului — trei copii s-au holbat îngroziţi la unchiul meu — apoi, printr-o grădină îngrijită cu meticulozitate, spre un presbiter destul de neîngrijit, cu un mobilier prăfuit, din epoca victoriană, şi o soţie ofilită, tot din epoca victoriană, care ne-a servit ceai şi ne-a prezentat o familie ciudată, împrăştiată pe o mulţime de scaune de răchită stricate, la marginea unui teren de tenis destul de neîngrijit.

Aceşti oameni mi-au trezit interesul. Erau de un tip obişnuit, fără îndoială, dar mie mi se părea ceva nou. Erau, în primul rând doi băieţi slăbănogi, care tocmai sfârşiseră o partidă de „simplu” la tenis, flăcăi cu urechile roşii şi cu un început de mustăţi negre, în mod deliberat îmbrăcaţi neîngrijit, cu pantaloni de tweed şi jachete de Norfolk, descheiate şi fără cordon. Erau apoi câteva fete care păreau prost hrănite, îmbrăcate în rochii cuviincioase şi ieftine, cea mai mică purtând încă ciorapi negri, iar cea mai mare — am descoperit că mai erau câteva care se ascunseseră la sosirea noastră — etalând o imensă cruce de aur şi alte simboluri ecleziastice agresive; mai erau şi doi sau trei fox-terrieri, o corcitură de câine de vânătoare, şi un Saint-Bernard, cu ochii injectaţi şi mirosind foarte urât. Mai era acolo, într-o colivie, o stăncuţă. De asemenea, era şi o femeie tăcută, a cărei prezenţă n-o puteam explica şi care, după părerea mătuşii mele, trebuie să fi fost o chiriaşă complet surdă. Alte două sau trei persoane se ascunseseră la venirea noastră, lăsându-şi neterminate ceştile de ceai. Preşuri şi perne erau

aruncate printre scaune, şi două din acestea din urmă aveau brodat drapelul naţional.

Vicarul făcu prezentările în câteva cuvinte, iar soţia lui victoriană cu chipul ofilit o privi pe mătuşa mea cu un amestec de dispreţ convenţional şi de respect abject, vorbindu-i cu un glas tărăgănat despre oamenii din vecinătate, pe care mătuşa mea n-ar fi putut în niciun caz să-i cunoască. Mătuşa mea ascultă cu veselie aceste amănunte personale, ochii ei albaştri fugindu-i dintr-un loc în altul şi revenind mereu la feţele ţepene ale fiicelor vicarului şi la crucea de pe pieptul fetei celei mai mari. Încurajată de atitudinea mătuşii mele, soţia vicarului deveni tot mai protectoare şi mai amabilă, lăsând să se înţeleagă că ar putea să facă foarte multe pentru a umple prăpastia socială dintre noi şi familiile din împrejurimi.

Nu auzeam decât frânturi de conversaţie. „Doamna Merridew i-a adus o mulţime de bani ca zestre. Tatăl ei s-a ocupat, bănuiesc, cu comerţul de vinuri spaniole — totuşi, e o adevărată doamnă. Dar pe urmă, el a căzut de pe cal şi şi-a fracturat baza craniului… şi s-a apucat de pescuit şi de cultura pământului. Sunt sigură că o să vă facă plăcere să-i cunoaşteţi. El este cât se poate de amuzant… Fiica lor… a avut o deziluzie sentimentală… a plecat în China ca misionară… şi-a fost amestecată într-un masacru…”

„Ce mătăsuri şi ce lucruri minunate a adus de acolo, nici nu vă puteţi închipui!…”

„Da, i le-au dat ca s-o împace. Vedeţi, ei nu înţeleg diferenţa, şi cred că dacă au masacrat pe alţii, or să fie şi ei masacraţi. Oamenii de acolo nu înţeleg diferenţa pe care a adus-o creştinismul…”

„Au avut şapte episcopi în familie!…”

„S-a măritat cu un papistaş şi a fost pierdută pentru ei…”

„A căzut la nu ştiu ce examen greu şi a trebuit să intre în miliţie…”

„Da, l-a muşcat de picior cât a putut de tare, aşa că i-a dat drumul…”

„Au fost nevoiţi să-i taie patru coaste…”

„S-a îmbolnăvit de meningită şi s-a prăpădit într-o săptămână.”

„A trebuit să i se vâre pe gât un tub gros de argint, şi dacă vrea să vorbească, trebuie să pună un deget pe el. Asta îl face, cred, grozav de interesant. Îţi dai seama că este sincer. Un om încântător din toate punctele de vedere. “

„I-a păstrat pe amândoi foarte bine în spirt, îi ţine pe biroul lui dar nu-i arată, bineînţeles, orişicui.”

Cucoana cea tăcută, netulburată de aceste subiecte în aparenţă atât de emoţionante, cerceta toaleta mătuşii mele cu multă insistenţă, şi a părut foarte impresionată când aceasta şi-a descheiat pelerina de voiaj şi a desfăcut-o larg. În tot acest timp, noi bărbaţii stăteam de vorbă, una din fete, care părea mai isteaţă, asculta cu atenţie, iar băieţii se întinseseră pe iarbă la picioarele noastre. Unchiul meu le oferi ţigări de foi, dar refuzară amândoi — cred că din timiditate — în timp ce vicarul acceptă, bănuiesc din motive de tact. Când nu ne uitam spre ei, cei doi flăcăi dădeau unul într-altul cu piciorul, pe furiş.

Sub influenţa ţigării oferite de unchiul meu, mintea vicarului se avântă dincolo de hotarele districtului.

— Socialismul acesta, zise el, pare că se întinde peste tot.

Unchiul meu clătină din cap.

— Suntem prea individualişti în această ţară pentru asemenea prostii, zise el. Nu-i treaba nimănui să se amestece în treburile obşteşti. Aici se înşeală socialiştii.

— Au câţiva oameni inteligenţi printre ei, după câte mi se spune, zise vicarul; scriitori, şi alţii de felul ăsta. Fiica mea cea mare îmi vorbea de un foarte distins dramaturg — i-am uitat numele.

Milly, scumpa mea! Oh! nu-i aici. Mai sunt şi pictori printre ei. Socialismul ăsta mi se pare că face parte din neliniştea epocii… Dar, după cum spuneaţi, mentalitatea oamenilor din Anglia este împotriva lui. La ţară, în orice caz. Oamenii de aici sunt, în felul lor modest, prea independenţi şi prea plini de bun simţ…

— … Este foarte important pentru Duffield că „Lady Grove" este din nou locuită, spunea el în clipa când atenţia mea rătăcită reveni, atrasă o clipă de vreun amănunt din conversaţia soţiei sale. Oamenii au avut întotdeauna privirile îndreptate spre castel — şi, ţinând seama de toate, bătrânul domn Durgan a fost un om extraordinar de bun — extraordinar de bun. Sper că intenţionaţi să vă petreceţi o bună parte din timp aici.

— Am de gând să-mi fac datoria faţă de parohie, zise unchiul meu.

— Mă bucură sincer să aud aceasta… sincer. Ne-a lipsit… influenţa castelului. Satul englez nu este complet dacă… Oamenii se simt derutaţi… Viaţa devine monotonă. Tinerii sunt atraşi de Londra.

Câteva clipe rămase tăcut, trăgând din ţigară.

— Aşteptăm ca dumneavoastră să înviorаţi puţin viaţa de aici, zise el.

Sărmanul om!

Unchiul meu îşi ridică în sus vârful ţigării de foi şi apoi şi-o scoase cu totul din gură.

— Ce crezi că ar fi de făcut aici? întrebă el.

Şi imediat, fără a mai aştepta răspunsul:

— M-am gândit în timp ce vorbeai… la ce s-ar putea face. Cricket… un joc englezesc minunat… sporturi. S-ar putea construi şi un pavilion pentru băieţi. Apoi, fiecare sat ar trebui să aibă un teren de tir în miniatură.

— Da… da, zise vicarul. Cu condiţia, firește, să nu se audă toată ziua pocnind…

— Se aranjează şi asta, îl linişti unchiul meu. O să fie ceva ca un şopron lung. Vopsit în roşu.

Culoare britanică. Trebuie apoi un drapel pentru biserică, şi unul pentru şcoală. Poate că o să vopsim şi şcoala în roşu. Nu e destulă culoare în zilele noastre. Prea mult cenuşiu. Şi apoi, un stâlp împodobit, pentru serbările de 1 Mai.

— Nu ştiu ce-or să zică oamenii din sat de asta… începu vicarul.

— Eu sunt cu totul pentru reînvierea vechiului spirit englez, urmă unchiul meu. Petreceri. Băieţii şi fetele să danseze pe pajiştele satului. Serbări ale recoltei. Bâlciuri. Serbarea pomului de Crăciun — şi toate celelalte.

— Cum i-ar sta bătrânei Sally Glue ca Regină a serbării de 1 Mai? întrebă unul din băieţi în scurta pauză care se făcu.

— Sau lui Annie Glassbound? zise celălalt, izbucnind într-un hohot de râs bărbătesc, care mai păstra însă trăsături ale unui glas în schimbare.

— Sally Glue are optzeci şi cinci de ani, explică vicarul, iar Annie Glassbound este… ei bine — e o tânără cu proporţii, foarte generoase. Şi nu prea zdravănă, ştiţi. Nu prea zdravănă — aici.

Arătă cu mâna la frunte.

— Proporţii generoase! repetă băiatul cel mare, şi hohotele de râs izbucniră din nou.

— Vedeţi, zise vicarul, toate fetele mai isteţe intră undeva la slujbă, la Londra sau prin împrejurimi. Le atrage viaţa agitată. Şi, fără îndoială, şi salariile mai mari. Şi apoi, pot să poarte tot felul de găteli. Şi, în general… scapă de constrângeri. Aşa, încât… s-ar putea să fie puţin cam greu să se găsească o regină pentru serbarea de 1 Mai în momentul de faţă, care să fie cu adevărat tânără şi… ăă… drăguţă… Bineînţeles, nu mă gândesc la niciuna din fetele mele… sau la altele de acelaşi fel.

— Trebuie să le atragem înapoi, zise unchiul meu. Asta-i părerea mea. Trebuie să înviorăm regiunea rurală. Satul englez constituie încă o problemă; întocmai ca şi biserica oficială —

scuzaţi-mă că spun acest lucru. Întocmai ca şi Oxford — sau Cambridge. Sau… ca toate aceste bătrâne şi frumoase vechituri. Nu e nevoie decât de un capital proaspăt, de idei noi, şi de metode noi. Căi ferate de pildă… sau folosirea ştiinţifică a irigaţiei. Garduri de sârmă… maşini… tot felul de lucruri din astea.

Câteva clipe pe faţa vicarului se citi consternarea. Probabil că se gândea la plimbările sale pe câmp, prin măceşi şi caprifoi.

— Sunt lucruri mari de făcut, încheie unchiul meu, ca de exemplu fabrici moderne de dulceţuri şi conserve… la ţară.

Ecoul acestei ultime fraze în mintea mea a fost, cred, o recrudescenţă a simpatiei mele pentru viaţa la ţară, pe care am simţit-o reînviindu-mi în suflet, în timp ce mergeam pe uliţele strâmbe ale satului şi de-a curmezişul peluzelor îngrijite de iarbă, în drumul nostru de întoarcere la Londra. În după-amiaza aceea, casele acoperite cu iederă mi s-au părut cel mai liniştit şi mai idilic tablou pe care vi-l puteţi imagina; câteva căsuţe spoite în alb erau acoperite cu stuf, peste tot creşteau din abundenţă micşunele şi narcise, iar câteva livezi erau albe de florile din pomi şi strălucitoare de covorul de flori de pe pământ. Am văzut şi un şir de stupi din paie, cum se făceau pe vremuri, dintr-aceia condamnaţi de mult ca ineficienţi de către toţi specialiştii cărora le e drag progresul, şi pe petecul de pământ cu iarbă al doctorului păşteau două oi — fără îndoială că le primise ca un aconto la onorariu. Doi bărbaţi şi o femeie bătrână ne salutară cu gesturi umile de vasali, iar unchiul meu le răspunse făcând un gest princiar cu uriaşa-i mănuşă de automobilist…

— Anglia este plină de colţuri ca acestea, spuse unchiul meu, rezemându-se pe scaunul din faţă şi privind înapoi cu o expresie de mare satisfacţie.

Luciul întunecat al ochelarilor săi se îndreptă câtva timp asupra turlelor casteluiui „Lady

Grove”, care se înălţau pe deasupra copacilor.

— Cred că o să pun un steag, zise el. Ca să se poată şti când suntem la castel. Oamenilor din sat le place să ştie…

— Asta aşa-i, am întărit eu, după câteva clipe de gândire. Aşa s-au obişnuit…

Mătuşa mea era neobişnuit de tăcută. Şi deodată, începu şă vorbească:

— Dumnealui zice „hap” — şi cumpără castelul. Şi mă pomenesc cu o bună treabă de stăpână a casei! Dumnealui se foieşte prin sat, umflându-se ca un curcan bătrân. Şi cine va trebui să-l îmboldească pe majordom? Eu! Cine va trebui să uite tot ce a învăţat până acum, şi s-o pornească din nou de la capăt? Eu! Cine va trebui să se mute de la Chislehurst şi să devină o mare Lady? Eu!… Bătrână bătaie de cap ce eşti! Tocmai când începeam să mă obişnuiesc şi să mă simt ca acasă.

Unchiul meu îşi întoarse ochelarii spre ea.

— Ah! de data asta eşti acasă, Susan… Aici trebuia să ajungem.

7

Acum mi se pare că n-a fost decât un pas de la Cumpărarea domeniului „Lady Grove” şi până a început să construiască Crest Hill, de când primul a părut o realizare formidabilă şi până când a devenit prea mic, întunecat şi cu totul nepotrivit pentru un mare financiar. În ceea ce mă priveşte, a fost o perioadă de detaşare tot mai mare de afacerile noastre şi de vasta lume a Londrei, pe care o vedeam tot mai rar şi mai sporadic, lucrând uneori câte două săptămâni de-a rândul în micul pavilion care se afla ceva mai sus de „Lady Grove”; chiar când mă duceam la Londra, o făceam de multe ori doar ca să iau parte la o adunare a Societăţii aeronautice sau a vreunei alte societăţi savante, sau să consult scrierile de specialitate, sau să angajez nişte cercetători, sau cu

alte treburi de acest fel. Pentru unchiul meu, aceasta a fost însă o perioadă de inflaţie formidabilă. De fiecare dată când îl întâlneam, îl găseam tot mai încrezător, mai înţelegător, mai conştient de rolul pe care îl juca în marile afaceri. În curând, n-a mai fost doar asociatul unor simpli oameni de afaceri, era destul de mare acum pentru a atrage atenţia unor forţe mai influente.

Mă obişnuisem să dau peste tot felul de informaţii despre el, în fiecare ziar de seară, sau să-i văd portretul în revistele de mare tiraj. De obicei, în acele ştiri era vorba despre vreun gest de generozitate, vreo cumpărare sau vreo donaţie, sau despre vreun nou zvon de reconstrucţie. El a salvat, dacă vă aduceţi aminte, picturile lui Reynolds[178] din colecţia Parbury, nelăsând să fie scoase din ţară. Uneori, era vorba de câte un interviu sau de contribuţia unchiului meu la un simpozion tratând despre „Secretul Succesului", sau alt subiect de acest fel. Ori relatări uimitoare despre puterea sa de muncă, despre admirabila sa capacitate de organizare, despre hotărârile sale rapide sau despre remarcabila lui putere de a judeca oamenii. Se repeta celebra sa frază: „Ziua de lucru de opt ore?

— Mie îmi trebuie optzeci de ore!"

Deveni cu modestie, dar cu hotărâre, un om „public". Caricatura lui apărea în Vanity Fair. Într-un an, portretul mătuşii mele, având într-adevăr înfăţişarea unei doamne zvelte şi foarte graţioase, a fost expus în faţa portretului regelui, în marea sală de la Burlington House, iar în anul următor am văzut un medalion al unchiului meu făcut de Ewart, privind lumea de pe pereţii de la New Gallery — mândru şi imperial, dar în general puţin cam prea proeminent convex.

Eu nu luam parte decât în mod intermitent la experienţele lui mondene. Oamenii mă cunoşteau, e-adevărat, şi mulţi dintre ei încercau prin mine să-l atace din flanc; exista chiar o legendă, datorită în

parte (în mod ne justificat) reputaţiei mele ştiinţifice crescânde, iar în parte felului meu oarecum rezervat de a fi, potrivit căreia aveam un rol important în plănuirea operaţiilor desfăşurate de unchiul meu. Aceasta a dus la câteva foarte intime invitaţii la dejun, la includerea mea în câteva cercuri şi la câteva ciudate oferte de prezentare şi servicii, pe care în cea mai mare parte nu le-am acceptat. Printre alţi oameni care au încercat să se apropie de mine în acest fel a fost şi Archie Garvell, acum un militar fercheş, dar fără bani şi fără glorie, care căuta să-mi dezvolte talentele la curse, şi care părea să fi uitat cu totul de ultimul nostru incident. Îmi oferea mereu câte un cal câştigător, fără îndoială în speranţa de a obţine cândva, în schimb, vreun profit din metoda noastră, mai ştiinţifică şi mai sigură, de a câştiga ceva din nimic…

În ciuda timpului pe care mi-l răpeau experienţele şi cercetările, îmi dau seama acum, când scotocesc prin impresiile de atunci, că am cunoscut destulă lume în acei ani plini de evenimente; am putut vedea de aproape maşinăria care pune în mişcare uimitorul nostru imperiu, am venit în contact şi am schimbat impresii cu episcopi şi oameni de stat, cu femei ce se ocupau de politică şi cu femei pe care politica nu le interesa, cu medici şi militari, artişti şi autori, directori de mari ziare, filantropi şi tot felul de oameni eminenţi şi importanţi. Am văzut oameni de stat fără decoraţiile lor, şi episcopi fără altceva din hainele canonice decât o mică fâşie de mătase purpurie, inhalând, nu tămâie, ci fum de ţigară. Am putut să-i privesc cu atât mai bine cu cât cei mai mulţi dintre ei nu priveau la mine, ci la unchiul meu, calculând, conştient, sau inconştient, cum ar putea să-l folosească şi să-l asimileze în sistemul lor — cea mai nepremeditată, mai subtilă, mai reuşită şi mai lipsită de ţeluri plutocraţie care a frânat vreodată destinele omenirii. Niciunul dintre

ei, după câte am putut observa — până când dezastrul l-a dat peste cap — nu s-a arătat indignat de minciunile lui, de metodele lui aproape vizibil necinstite, de dezordinea pe care au adus-o operaţiile lui spasmodice în anumite ramuri ale comerţului. Parcă îi văd şi acum în jurul lui, fel de fel de oameni, politicoşi, atenţi; silueta lui, compactă şi ţeapănă, întotdeauna în centrul atenţiei, cu părul lui sârmos, nasu-i scurt, buza-i inferioară proeminentă, electrizat parcă de încrederea în sine. Rătăcind pe la marginea întrunirilor distinse, puteam auzi şoptindu-se:

— Ăsta-i domnul Ponderevo!

— Acela mărunt?

— Da, bădăranul ăla mic cu ochelari.

— Se spune că a făcut…

Sau îl vedeam pe o estradă împodobită cu flori, alături de pălăria epatantă a mătuşii mele, printre tot felul de oameni cu titluri şi cucoane împopoţonate, „ţinându-se bine”, după cum spunea el, subscriind sume mari pentru opere de binefacere răsunătoare, pronunţând uneori chiar şi discursuri convulsive pentru vreo cauză nobilă în faţa unei audienţe de elită. „Domnule preşedinte, Alteţa voastră regală, doamnelor şi domnilor”, începea el în timp ce aplauzele se potoleau, şi îşi potrivea ochelarii aceia îndărătnici, dându-şi spre spate pulpanele redingotei, aşezându-şi mâinile în şolduri şi începându-şi discursul, întretăiat din când în când de câte un: Zzzz.

Mâinile i se agitau în timp ce vorbea, îşi pipăia ochelarii, apoi şi le vâra în buzunarele de la vestă; din când în când se ridica în vârful picioarelor, în timp ce câte o frază se desfăşura sacadat, ca un şarpe acţionat de un mecanism de ceasornic, şi când termina, se lăsa din nou pe călcâie. Erau exact aceleaşi gesturi ca la prima noastră întâlnire, când stătuse în picioare în faţa căminului gol din salonaşul adela minuscul, vorbindu-i mamei despre viitorul meu.

În câte după-amiezi nesfârşite, petrecute în micul magazin din Wimblehurst, nu vorbise şi nu visase el despre Romanţa Comerţului Modern! Şi iată că acum, această romanţă devenise realitate.

8

Oamenii spun că unchiul meu şi-a pierdut capul în momentul când se afla în culmea bogăţiei; dar dacă este să spun adevărul despre un om pe care într-un fel l-am iubit, n-a avut prea mult cap de pierdut. A fost întotdeauna plin de imaginaţie, haotic, inconsistent, nepăsător faţă de tot ce-i exact, iar avalanşa de bogăţie n-a făcut decât să-i exagereze aceste trăsături. E drept că, atunci când ajunsese pe culme, era uneori foarte iritabil şi nu putea suferi să fie contrazis, dar cred că asta era mai curând efectul neliniştii care-l rodea, decât al vreunei tulburări mintale. Oricum, îmi vine greu să-l judec sau să împărtăşesc cititorului întreaga evoluţie a caracterului său. Îl vedeam prea des; memoria mea e plină de tot felul de aspecte ale stărilor lui de spirit şi ale firii sale, fără nicio legătură unele cu altele. Când era plin de sine, când dezumflat, când certăreţ, când învăluit într-o automulţumire de nepătruns — dar întotdeauna brusc, sacadat, pierzându-se în amănunte, energic, şi — într-un fel fundamental şi subtil pe care îmi vine greu să-l definesc — absurd.

Îmi amintesc bine, poate din cauza frumuseţii calme a cadrului, de o conversaţie pe care am avut-o pe veranda micului pavilion de lângă hangarul din dosul lui Crest Hill, unde erau adăpostite aeroplanele şi baloanele mele dirijabile.

Era una din nenumăratele conversaţii, destul de asemănătoare unele cu altele, şi nu ştiu de ce aceasta a supravieţuit mai bine decât celelalte. Aşa se întâmplă. Venise la mine după ce-şi băuse cafeaua, pentru a mă consulta în privinţa unui potir pe care, într-un moment de grandoare şi la

insistenţele unei contese, se hotărâse să-l dăruiască unei biserici din East-End, care o merita. Iar eu, într-un moment de generozitate şi mai nesăbuită, sugerasem ca Ewart să fie artistul care să-l execute. Ewart adusese de îndată o admirabilă schiţă pentru vasul sacru, înconjurat de un fel de ghirlandă de femei care semănau cu Milly, cu braţele şi aripile desfăcute, şi obţinuse cincizeci de lire sterline în contul lui. După aceea urmase o serie de amânări supărătoare. Potirul devenise tot mai puţin potirul unui om de afaceri, căpătase tot mai mult caracterul iluzoriu al Sfântului Graal, şi în cele din urmă dispăruse chiar şi schiţa.

Unchiul meu se arătă neliniştit…

— Înţelegi, George, au început să aibă nevoie de lucrul acela blestemat!

— Care lucru blestemat?

— Potirul ăla, lua-l-ar dracu! Mă pisează cu întrebări. Asta nu-i afacere, George.

— E artă, am protestat eu; şi religie.

— Foarte bine! Dar nu e o reclamă bună pentru noi, George, să promitem ceva şi să nu livrăm marfa… Va trebui să-l şterg pe prietenul tău Ewart din conturi, ca pe o creanţă dubioasă şi să mă adresez unei firme serioase…

Ne-am aşezat afară, în şezlonguri, pe veranda pavilionului, am fumat, am băut whisky şi, problema potirului fiind lichidată, ne-am lăsat pradă gândurilor. Supărarea i-a trecut uşor. Era o noapte de vară minunată, după o zi toridă, moleşitoare. Luna plină făcea să se detaşeze nelămurit contururile dealurilor din depărtare, învălurindu-se unul în urma altuia; mai departe licăreau luminile din Leatherhead, iar mai în faţă, mica platformă de pe care obişnuiam să-mi lansez glisoarele, strălucea ca oţelul ud. Probabil că era pe la mijlocul lui iunie, căci jos, în pădurile care ascundeau luminile de la ferestrele castelului „Lady Grove”, îmi amintesc că se auzeau şoaptele şi trilurile privighetorilor…

— Am ajuns şi aici, George, zise unchiul meu, punând capăt unei lungi tăceri. Nu ţi-am spus?

— Ce mi-ai spus — şi când? am întrebat eu.

— În cocioaba aia din Tottenham Court Road, nu? A fost o bătălie grea, dar iată că am ajuns până aici!

Am încuviinţat.

— Ţi-aduci aminte când ţi-am vorbit de Tono-Bungay?… Ei bine… Abia în după-amiaza aceea mă gândisem la el!

— Cam aşa mi-am închipuit şi eu… am recunoscut.

— E o lume măreaţă, George, lumea de astăzi, cu şanse mari pentru cine ştie să pună mâna. Cariere deschise pentru cei cu talent, nu? Tono-Bungay! Ia gândeşte-te! E o lume măreaţă, care oferă tot mai multe posibilităţi, şi sunt bucuros că trăim în ea — şi că mergem înainte. Devenim oameni însemnaţi, George. Lucrurile vin şi ni se oferă singure. Nu? Chestia aia cu Palestina…

Se gândi câtva timp, lăsând să se audă un „zzzz” uşor. Apoi, rămase liniştit.

Tema lui păru să fie preluată de un greiere din iarbă, până când unchiul meu fu gata să o reia. Greierele îşi închipuia, probabil că, în lumea lui, reuşise şi el să ajungă cineva. „Ţârrr-ţârrr”, proclama el, „ţârrr-ţârrr”…

— Doamne, ce loc păcătos mai era şi Wimblehurst! izbucni unchiul meu. Dacă o să am vreodată o zi liberă, să mergem acolo, George, şi să călcăm cu maşina câinele care zace toată ziua pe High Street. Întotdeauna era câte un câine care zăcea acolo — întotdeauna. Întotdeauna… Mi-ar plăcea să revăd vechea prăvălie. Sunt aproape sigur că bătrânul Ruck tot mai stă în pragul uşii între oile sale, rânjind cu toţi dinţii, iar Marbel, dobitocul! iese cu şorţu-i alb şi cu un creion după ureche, încercând să pară treaz… Mă întreb dacă şi-ar da seama că sunt tot eu? Mi-ar plăcea într-un fel să-şi dea seama că sunt eu.

— N-avea grijă, că i-a scuturat bine International Tea Company, şi tot felul de alţi indivizi, am răspuns eu. Iar câinele cred că s-a urcat pe trotuar de şase ani încoace, şi nu poate să doarmă nici măcar acolo, sărmanul, din cauza clacsoanelor de automobil şi a nervilor săi măcinaţi.

— Peste tot lucrurile merg înainte, zise unchiul meu. Cred că ai dreptate… Trăim vremuri mari, George. E o epocă mare, plină de progres, a unui imperiu în plin avânt. Această afacere cu Palestina — câtă îndrăzneală în ea… Este — este un proces întreg, George. Şi noi am pus mâna pe el. Stăm aici — cu mâinile pe el, George. Acuma e al nostru.

… Ce liniştită pare noaptea asta. Dar dacă am putea vedea şi auzi, zise el făcând un semn cu ţigara sa spre Leatherhead şi Londra.

… Sunt acolo milioane de oameni, George. Gândeşte-te numai ce au fost ei până acum — aceşti zece milioane — fiecare îngrijindu-se de propria-i trebşoară. Nici nu poţi cuprinde cu mintea. E aşa cum spune bătrânul Whitman — cum spune el?… În orice caz, e aşa cum spune bătrânul Whitman. Grozav tip, Whitman ăsta! Ce-i curios, însă, e că nu poţi să-l citezi!… Şi milioanele astea de oameni încă nu sunt nimic. Mai sunt milioanele de peste ocean, sutele de milioane, China, Maroc, toată Africa, America… Ei bine, noi am ajuns aici, şi avem puterea, şi avem şi ceasurile de tihnă; am fost aleşi — pentru că am fost energici, pentru că am ştiut să folosim prilejul, pentru că am împins lucrurile atunci când alţii au aşteptat ca ele să meargă singure. Înţelegi? Iată-ne aici — cu mâinile pe cârmă. Oameni mari. Devenind din ce în ce mai mari. Într-un fel — o Forţă.

Se opri o clipă.

— E minunat, George, făcu el.

— Energia anglo-saxonă, am spus încet, adresându-mă parcă nopţii.

— Exact, George — energie. Ea ne-a pus totul în mână — fire, cabluri, întinzându-se tot mai departe, George, de la biroul nostru mititel, până în Africa Occidentală, până în Egipt, până în India, spre răsărit, apus, nord şi sud. Practic, conducem lumea. O conducem din ce în ce mai repede. O adevărată creaţie. Iată şi afacerea cu canalul acela din Palestina. Minunată idee! Închipuie-ţi că punem mâna pe ea, închipuie-ţi că intrăm în afacerea asta, noi şi ceilalţi, şi că prin acest canal ducem apele Mediteranei în Valea Mării Moarte — gândeşte-te ce va însemna asta! Tot pustiul înflorind ca un trandafir, Jerichonul pierdut pentru totdeauna, toate locurile sfinte acoperite de apă… Ar fi un fel de distrugere a creştinismului…

Rămase câteva clipe pe gânduri.

— … Să tăiem canale, murmură el. Să construim tuneluri… Ţări noi… Centre noi… Zzzz… Finanţe… Nu numai în Palestina.

— … Mă întreb unde vom ajunge până la urmă, George! Am pus pe roate o mulţime de lucuri mari. Am determinat oamenii să-şi investească banii în ceva solid şi sigur. Nu văd de ce n-am deveni până la urmă nişte personalităţi foarte mari. Sunt greutăţi — dar pot să le fac faţă. Avem oasele încă puţin cam moi, dar se vor întări… Cred că la urma urmei, dacă aş lichida acum, am constata că valorez cam un milion de lire, George… E o mare epocă, George, o epocă minunată!…

Am aruncat o privire prin semiîntuneric, spre pântecele lui convex — şi trebuie să mărturisesc că nu mi-a făcut impresia că ar avea o valoare prea mare.

— … Ţinem lucrurile în mâini, George — noi, oamenii importanţi. Trebuie să fim uniţi, — ca totul să meargă cum trebuie. Trebuie să ne alăturăm vechii ordini a lucrurilor, aşa ca roata morii lui Kipling. (E lucrul cel mai frumos pe care

l-a scris vreodată, George; — tocmai l-am recitit. Asta m-a făcut să cumpăr „Lady Grove”). Ei bine, avem sarcina să conducem ţara, George. E a noastră. Să facem din ea o întreprindere… de afaceri… organizată… ştiinţific. S-o îmbogăţim cu idei. S-o electrificăm. Să dirijăm presa. Să punem în acţiune tot felul de întreprinderi. Tot felul de afaceri. Tocmai am vorbit cu Lord Boom. Am vorbit şi cu alţi oameni. Lucruri mari. Progres. Lumea întreagă ocupându-se de afaceri. Şi ăsta-i doar începutul…

Rămase multă vreme meditând profund.

Câtva timp i se auzi zâzâitul şi apoi încetă.

— … Da, spuse în cele din urmă, pe tonul unui om care a găsit soluţii definitive la cele mai profunde probleme…

— Ce anume? am întrebat după o pauză pe care am socotit-o potrivită.

Câteva clipe unchiul meu rămase nehotărât; şi aveam impresia că era în joc soarta naţiunilor. Apoi vorbi, asemenea cuiva care spune ce are pe inimă — şi cred că vorbea într-adevăr din inimă.

— Mi-ar plăcea să pic pe neaşteptate la „Eastry Arms”, în clipa când toţi nenorociţii ăia stau aşezaţi şi joacă whist, Ruck, Marbel şi toţi ceilalţi, şi să le înşir vreo zece minute tot ce am pe suflet, George. De la obraz. Să le spun exact ce cred despre ei. E un fleac, dar mi-ar plăcea să-l fac — măcar o dată înainte de a muri…

Rămase câtva timp gândindu-se la asta, şi lăsând să-i scape printre dinţi „Zzzz”-ul obişnuit.

Apoi o altă idee îi trecu prin cap şi spuse pe un ton de critică detaşată:

— Iată-l de pildă, pe Boom… E un sistem minunat — vechiul sistem britanic, George. Bine înfipt, stabil, şi totuşi având loc şi pentru oameni noi. Uită-te la noi cum ne-am ridicat şi ne-am luat locul. Era aproape de aşteptat. Ni s-a întins o mână. Tocmai prin asta diferă democraţia noastră de America. Acolo un om reuşeşte; dar tot ce

câştigă sunt bani. Aici există un sistem — practic deschis oricui… Boom — nici nu ştii de unde vine…

Tăcu. Mă gândeam la înţelesul vorbelor sale. Deodată, am zvârlit picioarele în aer, m-am întors pe o parte şi m-am pomenit pe şezlong cu picioarele în sus.

— Nu cumva te gândeşti la…? am întrebat.

— La ce, George?

— Să subscrii la fondurile partidului. Avantaje reciproce. Am ajuns oare până acolo?

— Ce vrei să spui, George?

— Ştii foarte bine. Dar n-or s-o facă niciodată, omule!

— Să facă, ce? zise el cu glasul slab; şi adăugă: Dar de ce n-ar face-o?

— Nu-ţi vor da nici măcar titlul de baronet. *Nu!*… Şi totuşi, ştiu, este şi Boom! Şi Collingshead — şi Gorver. Au fabricat bere, au făcut tot felul de fleacuri! La urma urmei, Tono-Bungay — nu e ca şi cum ai fi agent de curse sau ceva de genul ăsta!… De altfel, au existat şi agenţi de curse manieraţi. Nu e ca şi cum ai fi un neisprăvit de savant, incapabil să facă bani!

Unchiul meu scoase un mormăit — în privinţa asta mai avuseserăm până acum discuţii în contradictoriu.

Ceva parcă mă împingea să fiu răutăcios.

— Oare ce titlu îţi vor da? am început eu să fac presupuneri. Vicarului i-ar place fără îndoială Duffield. Păcat însă că seamănă prea mult cu Duffer[179]! Greu lucru, un titlu.

Am parcurs în gând diferite alte posibilităţi:

— De ce să nu te inspiri dintr-o broşură socialistă care mi-a căzut ieri în mână? Tipul spunea acolo că suntem cu toţii „delocalizaţi”. Frumos cuvânt — delocalizat! De ce n-ai fi primul pair delocalizat? Asta te-ar duce la — Tono-Bungay! Există un Bungay, după cum ştii. Lord

Tono de Bungay — în sticluţe pretutindeni. Ei, ce zici?

Spre uimirea mea, unchiul meu îşi ieşi din fire.

— La dracu, George, se pare că nu-ţi dai seama că vorbesc serios! Întotdeauna ţi-ai bătut joc de Tono-Bungay! Ca şi cum ar fi vorba de un fel de excrocherie. E o afacere absolut legală, absolut legală. Un preţ bun pentru un produs bun… Am venit aici să-ţi împărtăşesc planurile mele şi să mă sfătuiesc cu tine — şi tu îţi baţi joc de mine. Da! Se pare că nu-ţi dai seama că e vorba de un lucru important. Un lucru foarte important. Trebuie să te obişnuieşti cu noile împrejurări. Să priveşti lucrurile aşa cum sunt. Să renunţi la tonul ăsta…

9

Unchiul meu nu era absorbit cu totul de afaceri şi de ambiţia sa. Nu rămânea străin de ceea ce era nou în gândirea modernă. De exemplu, ştiu că era foarte impresionat de ceea ce numea el „această idee a Supraomului… Nietzsche… toate chestiile astea".

În capul lui, concepţiile despre fiinţa umană puternică şi excepţională, emancipată de limitările meschine ale onestităţii, se amestecau cu legenda napoleoneană. Şi asta îi dădea frâu liber imaginaţiei. Legenda napoleoneană! Adevăratele prejudicii provocate de cariera plină de dezastre şi aventuri a lui Napoleon au apărut abia după moartea lui, când spiritul romantic a fost liber să-i reconstituie în voie caracterul. Sunt convins că unchiul meu n-ar fi suferit o prăbuşire atât de răsunătoare, dacă n-ar fi existat legenda napoleoneană care să-l îndrume pe o cale greşită. În multe privinţe, era mai plin de calităţi şi infinit mai bun decât îl arată cariera sa. Dar atunci când stătea la îndoială între o conduită onestă şi un avantaj obţinut prin metode necinstite, cultul lui Napoleon venea să-l influenţeze. „Gândeşte-te la

Napoleon; gândeşte-te ce s-ar fi ales din voinţa neclintită a lui Napoleon dacă ar fi avut scrupule ca ale tale" — aceasta era regula care îl împingea invariabil cu încă un pas pe drumul necinstei.

Unchiul meu a fost un colecţionar, ce-i drept nesistematic, de relicve napoleoneene; cu cât era mai mare cartea despre eroul său, cu atât mai dispus era s-o cumpere; achiziţiona scrisori, nimicuri poleite şi arme, dacă au avut o legătură cât de îndepărtată cu Omul Destinului; a cumpărat chiar la Geneva, cu toate că nu a adus-o niciodată în ţară, o veche trăsură în care se bănuia că ar fi călătorit Bonaparte; a acoperit pereţii, emanând atâta calm, de la „Lady Grove" cu gravuri şi desene care-l reprezentau pe Napoleon, preferând, după cum remarca mătuşa mea, portretele cele mai pântecoase ale eroului în vestă albă, şi statuetele în care-şi ţinea mâinile la spate, proiectându-şi corpul înainte. Portretele Durgan-ilor priveau spre aceste tablouri cu un aer sardonic.

Uneori, după micul dejun, unchiul meu stătea în cadrul unei ferestre de la „Lady Grove", puţin mai izolat, cu două degete de la mână înfipte între nasturii vestei şi cu bărbia în jos, cu un aer gânditor — cel mai absurd omuleţ gras din lume. Aceasta o făcea pe mătuşa mea să se simtă, după cum spunea ea, „ca un bătrân mareşal cu tricornul turtit, George!"

Poate că această înclinaţie napoleoneană l-a făcut să fumeze mai puţine ţigări de foi, dar un lucru de care sunt sigur şi care a jignit-o mult pe mătuşa mea a fost că, după ce a citit Napoleon şi femeile, s-a trezit în el o latură a vieţii pe care preocupările sale comerciale îl făcuseră s-o neglijeze. În acest domeniu, sugestia joacă un rol important. Unchiul meu a profitat de primul prilej, şi a avut o „aventură"!

N-a fost o aventură prea pasionată şi, fără îndoială, amănuntele exacte n-au ajuns niciodată până la mine. Numai din întâmplare am aflat câte

ceva. Într-o seară, am fost surprins să dau peste unchiul meu într-un amestec de boemă şi de lume bună, la o recepţie dată de Robbert, pictorul membru al Academiei Regale, care îi făcea portretul mătuşii mele; unchiul stătea puţin izolat într-un colţ, vorbind sau mai bine zis ascultând ceea ce-i spunea în şoaptă o femeie mărunţică, grasă şi blondă, îmbrăcată în albastru deschis, — o oarecare Helen Scrymgeour, care scria romane şi era pe punctul să înfiinţeze o revistă săptămânală. Mă aflam lângă o doamnă impozantă care tocmai povestea ceva despre ei, dar n-a fost nevoie s-aud ce anume, pentru a-mi da seama de relaţiile dintre cei doi. M-a izbit ca un afiş pe un panou. Eram uluit că întreaga adunare nu observa nimic. Sau poate că observa. Femeiuşca purta un colier de diamante de o rară frumuseţe, mult prea frumos pentru o gazetară, şi îl privea cu acea expresie de proprietate nesigură, de intimitate potolită şi în acelaşi timp încordată, ce pare să însoţească obligatoriu acest fel de relaţii. Este ceva mai palpabil decât legătura matrimonială. Dacă lipsea ceva ca să-mi întărească certitudinea, erau privirile unchiului meu; dar pe urmă i le-am întâlnit, şi am citit în ele o anume stinghereală, şi o oarecare mândrie şi sfidare. Iar a doua zi a profitat de primul prilej, pentru a-mi lăuda pe scurt inteligenţa acelei femei, de teamă ca nu cumva să-mi închipui că e vorba de altceva.

După aceea am auzit câteva bârfeli — provenind de la o prietenă a doamnei. Eram mult prea curios aşa că le-am ascultat. Dar nu mi-l închipuisem niciodată pe unchiul meu într-o atitudine amoroasă. Se pare că ea îi spunea „Zeul în automobil” — după eroul unui roman al lui Anthony Hope[180]. O latură esenţială a relaţiilor dintre ei o constituia faptul că unchiul meu trebuia să răspundă prompt ori de câte ori îl chemau afacerile şi, în general, se aranja să fie chemat. Pentru el, femeile veneau pe un plan secundar,

pasiunea sa dominantă rămânea ambiţia. O lume vastă îl chema, ca şi setea sa nobilă de putere. N-am reuşit niciodată să descopăr cum şi-a croit drum în toate acestea cinstita doamnă Scrymgeour, dar este foarte posibil ca imensa strălucire a situaţiei lui financiare s-o fi copleşit, ca şi faptul că ea aducea un sentiment cu adevărat romantic în întâlnirile lor. Bănuiesc că au fost între ei momente cu adevărat extraordinare…

Când mi-am dat seama ce se petrecea, am fost foarte îngrijorat şi întristat pentru mătuşa mea. Mă gândeam că va fi pentru ea o teribilă umilinţă. Am bănuit că va rezista cu fruntea sus la pierderea afecţiunii unchiului meu, deşi va avea inima sfărâmată, dar în privinţa aceasta pur şi simplu am subestimat-o. O vreme n-a ştiut nimic şi când a aflat, s-a arătat furioasă şi energică. Situaţia sentimentală n-a tulburat-o nicio clipă. A hotărât că unchiul meu „avea nevoie de-o săpuneală”. Şi-a subliniat starea de spirit cu o surprinzătoare pălărie nouă, s-a dus la Hardingham şi i-a spus unchiului meu câteva lucruri usturătoare, după care s-a întors să mă muştruluiască pe mine pentru că nu-i spusesem ce se petrecea…

Am încercat s-o aduc la sentimente mai bune, cum se obişnuieşte în astfel de împrejurări, dar încăpăţânarea mătuşii mele nu s-a dovedit niciodată mai originală decât acum.

— Bărbaţii nu-şi povestesc unii altora aventurile pasionale, am protestat, printre alte scuze mondene.

— Femeile! exclamă ea în culmea indignării. Femeile şi bărbaţii! Nu-i vorba de femei şi bărbaţi — ci despre el şi despre mine, George! Ce-mi spui mie tot felul de aiureli?… Parcă-i vorba de treburi pasionale, George! Sunt ultima persoană care să fiu geloasă. Dar asta e curată prostie… N-am de gând să-l las să arate şi altor femei ce rac bătrân şi neghiob este… Am să însemn pe fiecare bucăţică din rufăria lui cu litere roşii: „Ponderevo —

Privat”. Pe fiecare bucăţică… Auzi, să se apuce să facă dragoste! — cu brâul lui abdominal! — şi la vârsta lui!…

Nu-mi pot închipui ce s-a petrecut între ea şi unchiul meu. Dar n-am nici cea mai mică îndoială că, de data asta, mătuşa mea a lăsat laoparte tonul ei glumeţ. Cum au discutat nu ştiu, căci cu toate că îi cunoşteam atât de bine, nu-i auzisem niciodată vorbind lucruri intime. În orice caz, în următoarele câteva zile am avut de-a face cu un „Zeu în automobil” preocupat şi îngrijorat, mai plin de zzzz-uri ca de obicei şi făcând tot felul de gesturi de nerăbdare, care nu aveau nimic de-a face cu conversaţia noastră. Şi era evident că, în toate privinţele, găsea lucrurile neobişnuit de greu de explicat.

Repet că despre cele petrecute în realitate între ei n-am ştiut niciodată, dar până la urmă mătuşa mea a triumfat. Unchiul meu s-a despărţit de doamna Scrymgeour, ba chiar s-ar putea spune că s-a smuls de lângă ea, iar respectiva cuconiţă nu numai că a făcut un roman din asta, dar şi-a revărsat în el cu găleata sufletul ei dulceag şi prefăcut.

Mătuşa mea n-a apărut de loc în această despărţire, aşa încât mă îndoiesc dacă doamna Scrymgeour a cunoscut cauzele reale ale părăsirii ei. Eroul ei napoleonean apărea în acest roman necăsătorit, şi-şi repudia doamna inimii sale la fel cum Napoleon a repudiat-o pe Josefina, pentru o mare alianţă…

A fost un triumf pentru mătuşa mea, dar a trebuit să-l plătească. Câtva timp a fost evident că relaţiile dintre ei erau încordate. Unchiul meu renunţase la doamna inimii sale, dar era profund mâhnit că trebuise s-o facă. Ea însemnase pentru imaginaţia lui mai mult decât te-ai fi putut aştepta. O bună bucată de timp n-a putut să-şi revină. Era susceptibil, nerăbdător şi închis faţă de mătuşa mea; cât despre ea, am observat că după câteva

întreruperi care m-au uimit, a oprit definitiv şuvoiul acela de insulte blânde care cursese atât de mult timp şi fusese un reconfortant atât de puternic în relaţiile dintre ei. Amândoi s-au simţit din pricina aceasta mai sărăciţi, mai puţin fericiţi. Ea s-a consacrat tot mai mult vieţii de la „Lady Grove", plăcerilor şi complicaţiilor pe care le aducea administrarea domeniului. Servitorii s-au ataşat de ea, şi a devenit naşa a trei Susane; cea a vizitiului, a grădinarului şi a pădurarului din Up Hill. S-a apucat să colecţioneze vechi cărţi de gospodărie, care se potriveau cu spiritul locului. A insuflat o viaţă nouă bucătăriei şi a devenit o mare artistă în jeleuri şi în vin de soc şi de ciuboţica cucului.

10

Şi în timp ce neglijam evoluţia finanţelor unchiului meu — şi alor mele, absorbit cum eram de munca ştiinţifică şi de dificultăţile încercărilor de a zbura — proiectele lui deveneau din ce în ce mai vaste şi mai riscante, iar cheltuielile mai nebuneşti şi mai necontrolate. Cred că era obsedat de sentimentul tot mai intens al şubrezeniei situaţiei sale şi că, din pricina asta, era cuprins tot mai mult de o stare de iritabilitate şi de o reticenţă tot mai mare faţă de mătuşa mea şi faţă de mine, în tot timpul acelor ani culminanţi. Cred că îi era teamă să ne dea explicaţii, presimţind că glumele noastre ar putea ajunge fără voie până la adevăr. Chiar şi în sinea sa, refuza să privească adevărul în faţă. Strângea în safeurile sale creanţe care nu puteau fi negociate, până când acestea au ajuns să atârne ca o avalanşă asupra lumii economice. Dar nevoia de a cumpăra devenise pentru el ca un fel de febră, iar dorinţa-i neostoită de a se convinge singur că înainta triumfător spre o bogăţie nelimitată îl rodea din ce în ce mai adânc. O curioasă trăsătură a acestei perioade era mania de a

cumpăra mereu lucruri asemănătoare. Ideile sale păreau să-i vină în serie. În decurs de douăsprezece luni, a cumpărat cinci automobile noi, unul mai rapid şi mai puternic decât celălalt, şi numai repetata ameninţare cu demisia a şoferului său principal, în fiece moment de primejdie, l-a împiedicat să conducă singur. Le folosea tot mai mult. A căpătat o pasiune pentru locomoţia rapidă, de dragul locomoţiei însăşi.

Apoi a început să se înfurie pe „Lady Grove", iritat de o glumă întâmplătoare auzită la un dineu.

— Casa asta, George, zise el, e nepotrivită. N-ai loc să te învârteşti în ea; e îmbâcsită toată de amintiri… Şi nu pot să-i sufăr pe toţi aceşti blestemaţi de Durgani!

… Uită-te la tipul ăla din colţ, George. Nu, din colţul celălalt! Bărbatul ăla în haină vişinie. Se uită la tine! Ce mutră ar face dacă i-aş înfige vătraiul în burtă!

— Ar arăta, am zis eu, la fel ca şi acum. Ar privi amuzat.

Îşi aşeză la loc ochelarii care îi căzuseră din cauza emoţiei, şi privi spre adversarii săi.

— Ce sunt ei? Ce sunt ăştia toţi? Morţi şi îngropaţi! Putrezesc în pământ. Nu i-a trezit nici măcar reforma. Biata reformă învechită! Auzi, să meargă în pas cu timpul! — ei au mers împotriva timpului. O simplă familie de rataţi; — nici măcar n-au încercat vreodată să…

… Ei sunt exact ceea ce nu sunt eu, George. Exact. Nu se potriveşte… Nu pot să trăiesc în trecut…

… Şi apoi, am nevoie de mai mult spaţiu, George. Am nevoie de aer, de soare, de spaţiu în care să mă pot mişca. Şi de mai mult personal de serviciu. O casă în care să poţi face modificări! Zzzz. Aici este discordant… supărător… chiar dacă am telefon. Nimic, nimic în afară de terasă, nu valorează doi bani. Totul e întunecat, şi vechi, şi uscat, şi plin de lucruri demodate… idei

mucegăite… care s-ar potrivi mai curând unei carii decât unui om modern… Nu ştiu cum de am ajuns aici.

Şi deodată izbucni iar:

— Blestematul de vicar crede că trebuie să mă consider norocos pentru că am cumpărat casa asta! De fiecare dată când îl întâlnesc, ştiu că o gândeşte… Într-una din zilele astea, George, am să-i arăt eu ce înseamnă o casă modernă!

Ceea ce a şi făcut.

Îmi amintesc de ziua când s-a declarat, cum spun americanii, pentru Crest Hill. Venise să-mi vadă noua mea instalaţie de gaz, căci pe atunci abia începeam să fac experienţe cu baloane reversibile auxiliare, şi tot timpul reflexele ochelarilor săi rătăciră spre dunele care se întindeau înaintea noastră.

— Să ne întoarcem la „Lady Grove” peste deal, zise el. Vreau să-ţi arăt ceva. Ceva frumos!

Era un loc pustiu, însorit în seara aceea de vară; doar cerul şi pământul sub căldura apusului, şi strigătul câte unui nagâţ sfâşiind liniştea plăcută de la capătul unei zile senine. O pace minunată, care avea să fie tulburată pe vecie. Şi iată-l pe unchiul meu, omul modern, simbol al puterii, cu jobenu-i cenuşiu, în costumul cenuşiu, cu ochelarii cu panglică neagră, scund, cu picioare subţiri, burtos, întinzând braţul şi gesticulând, ameninţând liniştea din jur.

Făcu un gest cu braţul.

— Ăsta-i locul, George, zise el. Îl vezi?

— Poftim? am tresărit eu — căci gândurile îmi zburaseră departe.

— L-am găsit.

— Găsit, ce?

— Locul pentru casă!

— O casă a Secolului Douăzeci! Ăsta-i locul potrivit!

Şi rosti pe dată una dintre frazele-i caracteristice:

— În bătaia vântului, George! Ei, ce zici? În bătaia vântului!

— O să ai destul vânt aici, am răspuns.

— Va trebui să fie o casă-mamut, George — pe măsura acestor dealuri.

— Fără îndoială.

— Galerii uriaşe de tot felul — dintr-un capăt al casei în celălalt. Înţelegi? M-am gândit la toate, George! Va fi îndreptată în direcţia asta — spre Weald. Cu spatele spre „Lady Grove”.

— Şi dimineaţa, cu soarele în ochi.

— Ca un vultur, George, — ca un vultur!

Şi astfel mi-a împărtăşit ceea ce în scurt timp a devenit ocupaţia de căpetenie a anilor săi culminanţi — Crest Hill. De fapt, lumea întreagă a auzit despre casa aceasta extravagantă, care creştea şi ale cărei planuri se schimbau pe măsură ce creştea, care scotea băşici ca un melc în saramură, înmugurea, se umfla, dar creştea mereu. Nu ştiu ce delir de turle, şi terase, şi arcade, şi coridoare a licărit până la urmă în mintea lui; toată construcţia aceasta se sfârşi brusc o dată cu prăbuşirea noastră, fiind şi acum încă plină de măreţie aşa cum se înalţă — o clădire goală, născută din imaginaţia unui om fără copii. Arhitectul-şef era un tânăr pe nume Westminster, ale cărui lucrări fuseseră remarcate de unchiul meu în sala de arhitectură a Academiei Regale, datorită unei anumite îndrăzneli grandioase, dar din când în când îi asocia un număr de profesionişti ca: cioplitori în piatră, ingineri-instalatori, pictori, sculptori, secretari, lucrători în metal, gravori în lemn, decoratori, specialişti în ceramică, grădinari-peisagişti, precum şi pe proiectantul echipării şi ventilaţiei diferitelor clădiri noi din Grădina Zoologică din Londra. În plus, venea şi cu ideile sale proprii. Casa îl preocupa tot timpul, dar de vineri seară până luni dimineaţă îl absorbea complet. Venea la „Lady Grove” vineri seara într-un automobil înţesat de arhitecţi. Totuşi, nu se

mărginea numai la arhitecţi — oricine putea să fie invitat să viziteze Crest Hill în timpul week-end-ului, aşa că mulţi oameni de afaceri, nebănuind felul napoleonic şi desăvârşit în care-şi compartimentase unchiul meu mintea, au încercat să ajungă până la el oferindu-i ţigle, ventilatoare şi noi dispozitive electrice. În fiecare duminică dimineaţă, în afară de zilele când vremea era prea urâtă, cum sfârşea micul dejun şi îşi expedia secretarele, începea să viziteze, cu tot alaiul de invitaţi, locul construcţiei, modificând şi dezvoltând planuri, făcând să se audă obişnuitul său „Zzzz", dând noi ordine care le răsturnau pe cele vechi — o metodă deplorabilă, cum au constatat până la urmă Westminster şi antreprenorii.

Astfel se desprinde el din amintirea mea, simbol al acelei epoci, omul norocului şi al reclamei, actualul stăpân al lumii. Astfel se profilează pe terasa exterioară a castelului, în faţa intrării principale uriaşe — o siluetă măruntă, ridicol de disproporţionată faţă de arcada de patruzeci de picioare, cu globul de granit din spatele său — globul astronomic, încercuit cu aramă, care reprezenta lumea, având un mic tub ajustabil cu lentile pe un braţ de bronz, care concentra razele soarelui exact pe punctul de pe glob unde acestea cădeau vertical în acel moment. Stătea acolo ca un Napoleon, înconjurat de suita sa — unii în haine de tweed şi costume de golf, un mic avocat al cărui nume îmi scapă, în pantaloni cenuşii şi vestă neagră, şi Westminster cu rufărie marca Jaeger, cu o cravată cu flori, şi un costum de o anumită culoare brună, proprie lui. Adierea vântului de pe dune face să fâlfâie pulpanele hainei unchiului meu, îi ciufuleşte părul ţeapăn şi subliniază anumite pofte nedisciplinate de pe faţa şi din ţinuta sa, în timp ce el îi arată colaboratorului său atent câte un aspect al peisajului.

Dedesubt, se înşiruie, cât vezi cu ochii, platforme pentru roabe, şanţuri, excavaţii, grămezi de pământ, mormane de pietriş de pe crestele din Weald. De fiecare parte se înalţă zidurile acestui palat absurd şi lipsit de sens. La un moment dat, au lucrat la Crest Hill — tulburând echilibrul economic al întregii regiuni prin prezenţa lor — până la trei mii de oameni…

Astfel îmi apare unchiul meu în amintire — în mijlocul unor lucrări începute care nu aveau să fie sfârşite niciodată. Pentru a-şi materializa visul, a făcut cele mai ciudate lucruri, din ce în ce mai îndepărtate de orice concepţie a realităţilor financiare, desprinse din ce în ce mai mult de orice raţiune umană. Părea în ultimele momente că se consideră eliberat de orice limitări de acest fel. A deplasat un deal de dimensiuni considerabile, împreună cu vreo şaizeci de copaci bătrâni, pentru a-şi deschide o perspectivă spre răsărit: pur şi simplu l-a deplasat cu vreo două sute de metri mai spre sud. Sau, inspirându-se după un restaurant din oraş, a pus să se construiască o sală de biliard cu un acoperiş din plăci de sticlă, sub apele unui iaz artificial. A mobilat una din aripi, în timp ce acoperişul încă nu era terminat. A construit un bazin de înot de treizeci de metri pătraţi lângă dormitorul lui de la etaj şi, ca o încununare, a început construcţia unui zid, care să înconjoare toate domeniile sale, apărându-le de invazia vulgului. Era un zid de zece picioare înălţime, acoperit cu cioburi de sticlă, şi dacă ar fi fost terminat, după cum intenţiona el, ar fi avut o lungime totală de aproape unsprezece mile. O parte din zid, spre sfârşit, a fost construit cu atâta lipsă de conştiinciozitate, încât s-a prăbuşit după un an, dar câteva mile din el mai rămân încă în picioare. Nu pot să mă gândesc acum la zid fără să-mi vină în minte sutele de mici acţionari care i-au urmat „steaua”, şi ale căror speranţe şi vieţi legate de securitatea nevestelor şi perspectivele

copiilor, s-au amestecat definitiv cu acest mortar care se scorojeşte…

Este curios, dacă stai să te gândeşti, cât de mulţi financiari moderni ai întâmplării şi blufului şi-au sfârşit cariera construind. N-a fost numai unchiul meu. Mai curând sau mai târziu, toţi par să-şi pună norocul la încercare, încearcă să-şi concretizeze opulenţa lor fluidă în cărămizi şi mortar, să aducă razele de lună pe ştatele de salarii săptămânale. Apoi întreg edificiul încrederii şi al imaginaţiei se clatină — şi iată-i prăbuşiţi…

Când mă gândesc la coasta aceea de deal devastată, la risipa colosală de cărămizi şi mortar, de drumuri şi cărări proaspăt tăiate, la schelele şi hangarele, la aspectul general de siluire nesăbuită a păcii naturii, îmi amintesc de o conversaţie pe care am avut-o cu vicarul într-o zi friguroasă, după ce asistase la o experienţă a mea de zbor. Vorbea despre aeronautică, în timp ce stăteam, în flanelă şi pantaloni scurţi, lângă aparatul meu, imediat după zbor, şi faţa-i cadaverică nu reuşea să ascundă o anume dezamăgire care-l stăpânea.

— Aproape că m-ai convins, zise el venind spre mine. M-ai convins, împotriva voinţei mele… O invenţie minunată! Dar va trece mult timp, domnule, pînă să poţi să rivalizezi cu mecanismul acela perfect care este aripa unei păsări.

Aruncă o privire spre hangarele mele.

— Şi dumneata ai schimbat aspectul acestei văi, zise el.

— O pângărire temporară, am spus, bănuind ce avea el în minte.

— Desigur. Lucrurile vin şi se duc. Lucrurile vin şi se duc. Dar… Hm. Tocmai am fost sus pe deal, să privesc la noua casă a domnului Edward Ponderevo. Este — este ceva mai durabil. E o locuinţă magnifică… În multe privinţe. Ceva impunător. Până acum nu m-am putut hotărî să mă duc acolo… Lucrările sunt foarte înaintate… Ştii, după părerea noastră… prea mulţi străini au venit

în satele din împrejurimi, mai ales muncitori… e puţin stânjenitor. Suntem împinşi deoparte. Ei aduc un spirit nou în aceste locuri; jocuri de noroc… idei… tot felul de noţiuni ciudate. Cârciumarii noştri sunt încântaţi, fireşte. Şi străinii aceia dorm noaptea în şuri şi magazii — aşa că locurile încep să fie puţin cam nesigure în timpul nopţii. Azi noapte, nu puteam să dorm… era aproape în zori… o uşoară dispepsie… şi priveam pe fereastră afară. Am fost surprins văzându-i cum treceau pe biciclete. O procesiune tăcută. Am numărat nouăzeci şi şapte — în zori. Toţi îndreptându-se spre noul drum care duce la Crest Hill. Am găsit că era extraordinar. Aşa că m-am dus să văd ce făceau acolo.

— Ar fi fost şi mai extraordinar acum treizeci de ani, am spus.

— Da, într-adevăr. Lucrurile se schimbă. Acum aproape că nici nu ne mai miră — comparativ. Şi casa aceea mare…

Ridică din sprâncene.

— Cu adevărat formidabil!… Formidabil. Toată coasta dealului — vechea pajişte — tăiată în fâşii!

Ochii lui îmi cercetau faţa.

— Fusesem atât de obişnuiţi să privim spre „Lady Grove”, zise el, şi zâmbi căutând un gest de simpatie din partea mea. Acum, parcă mi s-a mutat centrul de gravitate.

— Lucrurile se vor aranja de la sine, am minţit eu.

Se legă de aceste cuvinte.

— Desigur, da, desigur. Se vor aranja — se vor potoli. Trebuie. Ca înainte. Trebuie să se îndrepte — e un gând consolator. Da. La urma urmei, şi „Lady Grove” a trebuit să fie clădită cândva… şi a fost poate… la început… artificială.

Ochii i se întoarseră spre aeroplanul meu, încercând să-şi risipească preocupările mai grave.

— Eu m-aş gândi mai bine, remarcă el, înainte de a mă încredinţa drăciei ăştia… Dar presupun că

te obişnuieşti cu mişcarea.

Îmi spuse „La revedere” şi îşi văzu de drum, adus din spate şi gânditor…

Ţinuse mult timp adevărul departe de mintea sa, dar în dimineaţa asta, adevărul îşi croise drum până la el, sub un aspect care nu permitea nicio replică — şi anume că nu era vorba doar de schimbări care ajungeau până în lumea sa, dar că întreaga lui lume stătea deschisă şi lipsită de apărare, cucerită şi învinsă, condamnată, după câte putea să-şi dea el seama, să se schimbe de la rădăcini până la ramuri, în structură şi în formă, deopotrivă.

III
În plin zbor

1

Aproape tot timpul cât unchiul meu clocea şi dădea viaţă casei de la Crest Hill, eu îmi vedeam de treabă într-o vâlcea care se întindea între această antrepriză uriaşă şi „Lady Grove”, făcând experienţe de navigaţie aeriană din ce în ce mai costisitoare şi mai ambiţioase. Această activitate a constituit substanţa principală a vieţii mele în tot timpul acordurilor măreţe ale simfoniei Tono-Bungay.

Am mai spus şi înainte cum am ajuns să mă consacru unor asemenea cercetări, cum, într-o pornire de dezgust faţă de aventurile banale ale vieţii, mi-am reluat studiile universitare abandonate, dedicându-mă din nou lor, cu hotărârea unui bărbat şi nu doar cu ambiţia unui adolescent. Şi am reuşit chiar de la început. Cred că succesul s-a datorat în mare măsură unei aptitudini speciale, unei anumite capacităţi a minţii mele, care nu avea nimic de-aface cu celelalte facultăţi. Este unul dintre acele lucruri cu care oamenii par să fie înzestraţi din întâmplare, şi care

n-au decât prea puţin sau de loc de-aface cu meritele lor generale, şi în legătură cu care este ridicol să te arăţi încrezut sau modest. În anii aceia am depus o muncă uriaşă, trudind cu o sălbăticie concentrată, care mi-a lăsat nefolosite prea puţin din energia sau capacitatea de care dispuneam. Am rezolvat o serie de probleme legate de stabilitatea corpurilor care cad prin aer şi de mişcările interne ale vântului, şi de asemenea am revoluţionat cel puţin unul din principalele aspecte ale teoriei motoarelor cu explozie. Aceste lucrări se pot găsi în Philosophical Transactions, în Mathematical Journal, şi sporadic în câteva alte publicaţii de acest fel. Dar nu mă voi opri acum asupra lor. Într-adevăr mă îndoiesc că aş putea să scriu despre ele aici. Ajungi cu timpul să foloseşti un fel de stenografie pentru notele şi ideile legate de lucruri atât de speciale. N-am ţinut niciodată cursuri sau conferinţe, cu alte cuvinte nu a trebuit niciodată să-mi exprim cotidian, în limbaj obişnuit, ideile asupra mecanicii şi tare mă îndoiesc că aş putea s-o fac acum, fără să mi se pară extrem de obositor…

La început, lucrările mele au fost în mare măsură teoretice. Am reuşit să fac primele verificări la modele reduse, folosind o masă turnantă pentru a obţine mişcarea în aer, şi trestia, oasele de balenă şi mătasea ca materiale de construcţie. Dar a venit o vreme când au intervenit factori pe care nu-i puteam calcula, care ţineau de limitele capacităţii umane şi de insuficienta cunoaştere experimentală, punându-mă în situaţia de a încerca pe ghicite. A trebuit să-mi lărgesc scara operaţiilor, ajungând în curând să o măresc chiar foarte mult. M-am apucat să studiez aproape în egală măsură echilibrul şi stabilitatea glisoarelor, ca şi a navigaţiei baloanelor, aceasta din urmă reclamând experienţe foarte costisitoare. Eram, fără îndoială, împins de acelaşi spirit de cheltuială nebunească de care se lăsase cuprins şi

unchiul meu. În curând, instalaţia mea de pe domeniul „Lady Grove” ajunsese să cuprindă o cabană din lemn vopsit, destul de mare pentru a adăposti şase oameni, şi în care stăteam câteodată trei săptămâni la rând; un gazometru, o cameră a motoarelor, trei mari hangare şi magazii acoperite cu tablă ondulată, o platformă de pe care porneau glisoarele, un atelier şi aşa mai departe. A fost construită şi un fel de şosea rudimentară. Am adus gaz de la Cheaping şi electricitate de la Woking, localitate unde am găsit şi un atelier dispus să-mi efectueze operaţii mai mari decât cele pe care le puteam face eu. Am avut de asemeni norocul să dau peste un om dispus să mă secondeze, pe care mi l-a trimis parcă cerul — îl chema Cothope. Era un autodidact; fusese mai înainte săpător şi era unul dintre cei mai buni şi mai îndemânatici mecanici care existau. Fără el, nu cred că aş fi putut să realizez nici jumătate din ce am făcut. A fost uneori nu numai un ajutor, dar mai ales un colaborator, şi mi-a împărtăşit soarta până în ziua de azi. Au mai fost alţii care au venit şi au plecat, după cum am avut nevoie de ei.

Nu ştiu cum aş putea să vă comunic, dacă nu le-aţi simţit niciodată, interesul particular, satisfacţia pe care ţi-o dă o cercetare susţinută, atunci când nu eşti tracasat de lipsa banilor. Este ceva cu totul diferit de obişnuitele eforturi omeneşti. Nu cunoşti conflictul exasperant cu semenii tăi — cel puţin în ceea ce priveşte munca esenţială, care pentru mine este lucrul cel mai important.

Adevărul ştiinţific este ca o stăpână care se află departe, se ascunde prin colţuri ciudate şi nu poţi ajunge la ea decât pe drumuri întortocheate şi grele, dar ştii că este mereu acolo! Cucereşte-o şi nu te va dezamăgi — este a ta şi a omenirii pe vecie. Este realitatea, singura realitate pe care am găsit-o în această stranie dezordine a existenţei. Ea nu se supără pe tine, nici nu te înţelege greşit, nici nu te înşeală, lipsindu-te de răsplată, pentru o mică

îndoială. Nu o poţi schimba prin reclame sau gălăgie, şi nici nu o poţi înăbuşi cu vulgarităţi. Când o serveşti, sub mâinile tale apar adevărate comori, permanente, şi nimic altceva nu este mai permanent în întreaga viaţă a unui om. Aceasta cred că este marea satisfacţie a ştiinţei şi răsplata ei veşnică…

Preocuparea pentru activitatea experimentală mi-a adus o mare schimbare în obiceiuri. Am spus mai înainte cum o dată, la Wimblehurst, am avut o perioadă de disciplină şi de efort neîncetat, şi cum după ce am ajuns la South Kensington, am fost demoralizat şi copleşit de impresia pe care mi-o producea Londra, de imperativele ei fără număr care îmi acaparau atenţia şi curiozitatea. Am renunţat la o bună parte din mândria mea atunci când am părăsit ştiinţa pentru a mă consacra dezvoltării lui Tono-Bungay. Dar sărăcia mă păstrase sobru şi romantismul tineresc mă menţinuse cast până la un moment destul de avansat al căsniciei mele. Apoi m-am lăsat în voie, în toate privinţele. Am muncit foarte mult, dar niciodată nu m-am întrebat dacă dădeam maximum din ce puteam da şi nici dacă toanele şi momentele de indolenţă care mă cuprindeau uneori erau evitabile. Când am dat de belşug, m-am apucat să mănânc şi să beau în chip nesăbuit, urmându-mi imboldurile din ce în ce mai necugetat. Nu vedeam de ce n-aş fi procedat astfel. Niciodată nu mi-am folosit până la limită facultăţile. Criza emoţională a divorţului n-a adus nicio schimbare imediată în aceste probleme de disciplină personală. La început mi-a fost cam greu să-mi concentrez mintea asupra activităţii ştiinţifice — era mult mai istovitoare decât afacerile — dar cu ajutorul fumatului am reuşit să depăşesc momentele grele. Devenisem un pasionat fumător de ţigări de foi; urmarea erau stări de profundă depresiune, pe care le tratam de obicei prin metoda homeopatică — aprinzând încă o

ţigară de foi. Nu mi-am dat de loc seama cât de mult se uzau în felul acesta fibrele mele morale şi nervoase, până n-am ajuns la partea practică a cercetărilor mele, şi anume când am fost pus faţă în faţă cu necesitatea de a afla senzaţiile pe care ţi le dă un aeroplan şi ce poate face un om cu el.

Viaţa aceasta de delăsare era contrarie adevăratelor tendinţe ale naturii mele, care mă îndemnau la disciplină. Niciodată nu m-a atras o viaţă de plăceri. Filosofia satisfacţiilor pântecului nu mi-a inspirat niciodată încredere. Îmi plac lucrurile simple, fără zorzoane, tot ce-i auster şi discret, liniile frumoase şi culorile reci. Dar în vremurile acestea pletorice, când peste tot abundă lucruri grosolane şi când lupta pentru existenţă ia forma concurenţei în reclamă şi în efortul de a arunca praf în ochii vecinului, când nimeni n-are nevoie de curaj personal, de nervi stăpâniţi sau de frumuseţea adevărată, nu ne regăsim pe noi înşine decât din întâmplare. Înainte, majoritatea oamenilor nu se îmbuibau, pentru că n-o puteau face chiar dacă ar fi vrut, şi cu toţii, în afară de foarte puţini, se menţineau „în formă", datorită exerciţiilor inevitabile şi primejdiilor de care trebuiau să se ferească. Astăzi însă, dacă-şi coboară destul de mult idealul şi renunţă la mândrie, aproape oricine îşi poate permite excese. Poţi trece prin viaţă minţind şi eschivându-te, lăsându-te în voia plăcerilor şi trândăvind, fără să fii vreodată cu adevărat flămând, înspăimântat sau mişcat de vreo pasiune, clipa culminantă fiind un simplu paroxism sentimental, iar primul tău adevărat contact cu necesităţile primare şi elementare — sudoarea de pe patul de moarte. Astfel cred că s-a întâmplat cu unchiul meu; aproape la fel a fost şi pentru mine.

Aeroplanul a însemnat însă pentru mine un stimulent energic. A trebuit să aflu cum coboară aceste aparate prin aer, şi singurul mod de a afla

era să cobor cu unul din ele. O vreme însă n-am putut să mă hotărăsc.

Când stau acum şi scriu, îmi dau seama că o carte are ceva impersonal. În orice caz, mă simt în stare să aştern pe hârtie mărturisiri pe care n-aş fi fost în stare să le fac nimănui faţă în faţă, şi anume teama teribilă pe care am simţit-o înainte de a face ceea ce cred că orice tânăr din Indiile Occidentale ar fi putut înfăptui fără să clipească: sa mă avânt în prima mea încercare de zbor planând pe aripa vântului. Prima încercare avea să fie şi cea mai neplăcută — era o experienţă pe care o făceam cu viaţa mea, şi şansa de a muri sau de a fi rănit era, cred, aproape egală cu şansa de a izbuti. Eram convins de acest lucru cu luciditatea aceea pe care n-o ai decât în zori. Începusem cu un glisor care îmi închipuiam că era construit după principiile aeroplanului fraţilor Wright, dar nu puteam să fiu sigur. Putea să se răstoarne, sau puteam să-l fac eu să se răstoarne. Putea să-şi lase botul în jos şi să se zdrobească, împreună cu mine. Condiţiile zborului îmi cereau o atenţie încordată; nu era ceva pe care l-ai fi putut face sărind şi cu ochii închişi sau înfuriindu-te ori îmbătându-te. Propria ta greutate era, de data asta, un factor de echilibru. Şi când, în cele din urmă, am îndrăznit, a fost ceva îngrozitor — timp de zece secunde. Aproximativ zece secunde, în timp ce pluteam la distanţă mică, prin aer, lipit de carcasa aceea infernală şi cu vântul în ochi, viteza cu care se repezea pământul spre mine m-a umplut de o greaţă şi de o groază insuportabilă; simţeam un fel de curent oscilator violent palpitându-mi în creer şi în şira spinării, şi am gemut cu glas tare. Strângeam din dinţi şi gemeam. A fost un geamăt care a ţâşnit din mine fără voie. Senzaţia de groază ajunsese la punctul culminant.

Şi apoi, deodată, a încetat!

Brusc, groaza îmi dispăru. Zburam prin aer urcând în sus, neîncetat, şi nu se întâmpla nicio

nenorocire. Mă simţeam trăind cu o intensitate nouă şi nervii îmi erau încordaţi ca un arc. Am mişcat un picior şi aparatul s-a înclinat într-o parte — am scos un strigăt de teamă şi de triumf totodată, când, printr-o mişcare inversă din călcâi, aparatul se redresă şi-şi recăpătă echilibrul.

Am crezut că aveam să mă izbesc de o cioară care venea perpendicular pe direcţia mea — cât de ciudat era acest proiectil tăcut, azvârlit spre mine din neant! — şi am ţipat disperat: „Dă-te la o parte!" Pasărea s-a întors ca un V inversat, a bătut din aripi, a pornit brusc spre dreapta şi a dispărut din câmpul meu vizual. Apoi am văzut umbra aeroplanului păstrând o distanţă fixă şi constantă înaintea mea, iar pajiştea părea să se scurgă în spatele ei. Iarba! — la urma urmei, nu se scurgea cu o iuţeală prea mare…

Când am început să alunec în jos spre întinderea netedă de iarbă pe care o alesesem, mă simţeam tot atât de calm şi de bine dispus ca orice citadin care coboară din mers dintr-un autobuz, şi învăţasem mult mai mult decât să planez. Am ridicat botul aparatului în momentul potrivit, l-am îndreptat din nou şi am aterizat ca un fulg de zăpadă într-o zi fără vânt. Am rămas câteva clipe întins pe burtă şi apoi m-am ridicat în genunchi, pe urmă pe picioarele care îmi tremurau, dar eram foarte mulţumit de mine însumi. Cothope venea în fugă coborând coasta dealului oa să ajungă până la mine…

Din ziua aceea m-am apucat de antrenament şi am continuat luni în şir să mă antrenez. Amânasem experienţele aproape şase săptămâni, sub diferite pretexte, dar adevăratul motiv fusese teama de acest prim zbor, slăbiciunea trupească şi sufletească la care mă adusese viaţa de afaceri. Ruşinea acestei laşităţi nu mă chinuia mai puţin din cauza faptului că probabil numai eu îi cunoşteam secretul. Simţeam că şi Cothope bănuia ceva. Ei bine — nu mă va mai bănui.

E ciudat că-mi amintesc mult mai bine de această ruşine, de reproşurile pe care mi le făceam şi chiar de consecinţele lor, decât de săptămânile de ezitări dinaintea zborului. Câtva timp am renunţat cu totul la alcool, am oprit complet fumatul şi am mâncat foarte cumpătat; în fiecare zi căutam să-mi exersez puţin nervii şi muşchii. Am zburat cât de des am putut. Am înlocuit trenul spre Londra cu o motocicletă şi m-am aventurat pe drumurile aglomerate care duceau spre sud, ba am încercat chiar şi emoţiile călăritului. Dar mi s-au dat cai dresaţi, şi ani simţit un dispreţ, poate nejustificat, pentru siguranţa sportului ecvestru în comparaţie cu aventurile aparatului meu. De asemenea, mergeam cât mai mult pe zidul înalt din spatele grădinii de la „Lady Grove", şi în cele din urmă am ajuns să sar peste golul în care se căsca poarta. Dacă după toate aceste exerciţii n-am scăpat de o anumită predispoziţie spre ameţeală, cel puţin mi-am exersat voinţa, până când am ajuns să nu-mi mai pese. Şi în curând nu mi-a mai fost teamă de zbor, ci eram chiar nerăbdător să mă ridic cât mai sus în aer, socotind în cele din urmă că planarea pe un glisor care nu s-a ridicat niciodată mai sus decât patruzeci de picioare deasupra pământului era un fleac faţă de un zbor adevărat. Am început să am nostalgia aerului răcoros de deasupra pădurilor de fag, şi mai mult pentru a-mi satisface această dorinţă decât mânat de evoluţia firească a lucrărilor mele, mi-am consacrat în curând o parte a energiei şi majoritatea veniturilor personale problemei baloanelor dirijabile.

2

Trecusem de mult de stadiul iniţial; avusesem două prăbuşiri şi o coastă ruptă, pe care mătuşa mea mi-o îngrijise cu multă energie, şi începeam să câştig o oarecare reputaţie în lumea aeronautică,

când deodată, ca şi cum nu ne-am fi despărţit niciodată, onorabila Beatrice Normandy, cu ochii ei negri şi cu aceeaşi şuviţă rebelă de păr pe frunte, reapăru în viaţa mea. A sosit călare de-a lungul unei cărări acoperite de iarbă, printre tufişurile ce creşteau ceva mai jos de „Lady Grove", urcată pe un uriaş cal negru, alături de bătrânul conte de Carnaby şi de Archie Garvell, fratele ei vitreg. Unchiul meu mă pisa în ziua aceea cu problema conductelor de apă caldă de la Crest Hill şi coboram o cărare când am dat pe neaşteptate peste ei. Bătrânul Carnaby se afla pe domeniul nostru, aşa încât ne salută prietenos şi-şi opri calul ca să schimbe o vorbă cu noi.

La început nici n-am observat-o pe Beatrice. Mă interesa lordul Carnaby, acest remarcabil vestigiu al unei tinereţi strălucite. Auzisem vorbindu-se despre el, dar nu-l văzusem încă niciodată. Pentru un bărbat de şaizeci şi cinci de ani, care comisese, după cum se spunea, toate păcatele din lume şi spulberase cel mai magnific debut politic pe care îl avusese vreun bărbat din generaţia sa, mi se păru proaspăt şi foarte în formă. Era un bărbat scund şi uscăţiv, cu ochii albaştri-cenuşii pe un chip smead, iar glasu-i spart era poate tot ce avea mai neplăcut.

— Sper să nu te superi că am trecut pe aici, Ponderevo, strigă el; iar unchiul meu, care era uneori puţin cam prea general şi generos cu titlurile de nobleţe, răspunse:

— Câtuşi de puţin, mylord, câtuşi de puţin! Sunt bucuros că aţi trecut pe aici!

— Construieşti o casă mare peste deal, după câte am aflat, zise Carnaby.

— M-am gândit să fac şi eu o dată ceva măreţ, răspunse unchiul meu. Pare atât de mare, pentru că am vrut să capete cât mai mult lumina soarelui.

— Aer şi soare, zise contele. Niciodată nu poţi avea destul. Pe vremuri, oamenii când clădeau căutau un loc adăpostit, o apă şi apropierea de drumul principal…

Atunci am descoperit că silueta tăcută din spatele contelui era Beatrice.

O uitasem destul de mult pentru a-mi spune o clipă că nu se schimbase de loc de atunci, când mă privise din spatele fustelor lady-ei Drew. Se uita la mine şi fruntea-i delicată de sub pălăria cu boruri largi — purta o pălărie cenuşie şi o haină largă, descheiată — era încreţită de nedumerire, încercând, cred, să-şi amintească unde mă mai văzuse. Ochii ei umbriţi îi întâlniră pe ai mei, plini de o mută întrebare…

Mi se părea de necrezut să nu-şi amintească.

— Hai să mergem, zise contele, strunindu-şi calul.

Garvell, părând să nu-mi observe prezenţa, bătu uşor cu palma pe grumazul calului său, care se frământa pe loc. Dădu din cap peste umăr şi îi urmă pe ceilalţi. Mişcarea sa dădu parcă frâu liber la Beatrice unui şir de amintiri. Se uită spre el şi apoi din nou spre mine, cu un fulger de recunoaştere care se încălzi pe dată într-un uşor zâmbet. Şovăi, ca şi cum ar fi vrut să spună ceva, zâmbi larg, cu înţeles şi se întoarse să-i urmeze pe ceilalţi. Toţi trei porniră într-un galop mărunt şi ea nu se mai întoarse să privească înapoi. Am rămas câteva clipe la răscrucea cărărilor, privind-o cum se îndepărtează, şi apoi mi-am dat seama că unchiul meu făcuse câţiva paşi şi vorbea peste umăr, crezând că mă aflu lângă el.

M-am întors şi am lungit pasul ca să-l ajung.

Gândurile îmi erau pline de Beatrice şi de surpriza întâlnirii. Îmi aminteam de ea ca de o Normandy. Uitasem cu totul că Garvell era fiul, şi ea fiica vitregă a vecinei noastre, Lady Osprey. Uitasem în clipa aceea că Lady Osprey era vecina noastră. N-aveam niciun motiv să-mi amintesc. Mi se părea uluitor să dau peste ea în acest colţ de ţară din Surrey, când nu mi-aş fi închipuit-o niciodată în altă parte decât în parcul de la Bladesover, la aproape patruzeci de mile şi la douăzeci de ani

distanţă. Era atât de vie — şi atât de neschimbată! Acelaşi sânge iute şi fierbinte îi îmbujora obrajii. Parcă ieri ne sărutaserăm printre tulpinile de ferigi…

— Poftim? am tresărit.

— Ziceam că e de viţă bună, zicea unchiul meu. Poţi să spui tot ce vrei împotriva aristocraţiei, George, dar Lordul Carnaby se vede cât colo că e de viţă bună. Are un fel de *savoir faire,* ceva — o vorbă demodată, George, dar foarte potrivită — un fel de *bong-tong*[181]… La fel ca gazonul de la Oxford, George — nu poţi să-l faci să crească într-un an. Mă întreb cum fac să-l aibă? Probabil pentru că trăiesc mereu la o anumită scară, George. Sau fiindcă sunt acolo de la începutul începuturilor.

„Beatrice seamănă, îmi ziceam în sinea mea, cu un tablou viu de Romney!”[182]

— … Se spun atâtea poveşti pe socoteala lui, zise unchiul meu; dar ce importanţă au toate acestea?

„Doamne! — îmi continuam eu gândul — cum de am uitat atât de mult timp de ea? Sprâncenele ei mici şi stranii — sclipirea răutăcioasă din ochii ei — felul în care începe să zâmbească!”

— … Nu-l condamn, continua unchiul meu. În cea mai mare parte, se pare că e chestie de imaginaţie. Asta, şi trândăvia, George. Când eram tânăr, eram destul de ocupat. La fel şi tu. Şi chiar şi aşa…!

Ceea ce mă nedumerea, mai ales, era ciudata festă pe care mi-o jucase memoria, neamintindu-mi nimic de Beatrice ori de câte ori îl întâlnisem pe Garvell, căci într-adevăr nu-mi adusesem nimic altceva aminte decât de o duşmănie copilărească şi de bătaia dintre noi. Acum, când simţurile îmi sunt pline de ea, mi se pare de necrezut s-o fi putut uita vreodată…

3

— Oh, da! făcu mătuşa mea, în timp ce citea o scrisoare, în spatele aparatului de fiert cafea. Asta zic şi eu fată, George!

Luam împreună micul dejun în arcada imensei ferestre de la „Lady Grove" care dă spre straturile de irişi; unchiul meu era la Londra.

Scoţând un mormăit interogativ, am început să-mi cojesc oul.

— Cine-i Beatrice Normandy? întrebă mătuşa mea. N-am auzit de ea până acum.

— Ea e fata de care vorbeai?

— Da. Zice că te cunoaşte. Nu prea mă pricep eu la bătrâna etichetă, George, dar purtarea ei mi se pare un pic neobişnuită. În sfârşit, zice că o va ruga pe mama ei…

— Cum?… Vrei sa spui pe mama ei vitregă?

— Pari să ştii destul de multe despre ea. Aici scrie „mama" — adică Lady Osprey. În orice caz, îmi vor face o vizită miercurea viitoare, la ora patru, şi se aşteaptă să fii şi tu la ceai.

— Poftim?

— Am zis: să fii şi tu — la ceai.

— Hm… Avea… o anumită tărie de caracter pe vremea când am cunoscut-o.

Mi-am dat seama că, din spatele maşinii de cafea, mătuşa mea îşi lăsase capul într-o parte şi mă privea cu întreaga curiozitate a ochilor ei albaştri. Când i-am întâlnit privirea, m-am tulburat, m-am înroşit şi am început să râd.

— Am cunoscut-o cu mult înainte de a te cunoaşte pe dumneata, i-am zis în cele din urmă, şi i-am povestit totul.

În timp ce vorbeam, mătuşa continua să mă privească de după maşina de cafea. Părea extrem de interesată şi mi-a pus de câteva ori întrebări lămuritoare.

— De ce nu mi-ai povestit asta în ziua când ai revăzut-o? Mai ales că de o săptămână am impresia că nu-ţi mai iese din cap, zise ea.

— E într-adevăr ciudat că nu ţi-am povestit, am recunoscut.

— Ţi-a fost teamă că am să ţi-o scot din minte, făcu mătuşa mea în chip de concluzie. De asta ţi-a fost teamă, încheie ea, şi deschise celelalte scrisori.

Lady Osprey şi cu Beatrice sosiră cu o punctualitate ostentativă, într-o trăsură trasă de doi poney, şi am avut plăcerea rară de a vedea cum primeşte mătuşa mea pe cineva în vizită. Am luat ceaiul pe terasă, la umbra cedrului, dar cum bătrâna Lady Osprey, protestantă îndârjită, nu vizitase niciodată interiorul casei, le-am condus înăuntru, într-un fel de raid care mi-a amintit de prima mea vizită aici. Şi cu toate că întreaga atenţie îmi era polarizată de Beatrice, păstrez amintirea contrastului dintre celelalte două femei: mătuşa mea, înaltă, zveltă şi stângace, într-o rochie de interior simplă, de culoare albastră, o femeie care citise cărţile cele mai diverse şi-şi cultivase spiritul, iar cealaltă, urmaşă a atâtor generaţii de nobili, scundă şi durdulie, îmbrăcată cu o preţiozitate victoriană, trăind la nivelul intelectual al chiromanciei şi al romanelor dulcege, roşie în obraji, complet dezorientată de ciudăţenia purtărilor mătuşii mele, adoptând cu acest prilej atitudinea bucătăresei ei când voia să facă pe distinsa. Una părea să fie alcătuită din oase de balenă, cealaltă din aluat. Mătuşa mea era nervoasă, în parte din cauză că nu ştia cum să se poarte cu nobila doamnă, în parte din cauza dorinţei nestăpânite de a ne spiona pe Beatrice şi pe mine; şi firește, nervozitatea luă o formă destul de obişnuită la ea, ducând la o şi mai mare stângăcie a gesturilor şi la o exagerare a modului ei de a vorbi, ceea ce accentuă şi mai mult roşeaţa şi perplexitatea nobilei doamne. Am auzit-o astfel pe mătuşa mea spunând că una dintre doamnele Stuart Durgan arăta puţin cam „ţăcănită”, că vitejii cavaleri din evul mediu „se cabrau pe coada dragonului”, povesti, că, în ceea ce o priveşte,

întotdeauna „se aiurea prin grădină”, şi, în loc de a-mi oferi un biscuit „Garibaldi”, m-a întrebat cu sâsâitul ci uşor dacă nu mai vroiam „nişte muşte strivite”. Eram convins că la prima ocazie, Lady Osprey o va descrie drept „o persoană cât se poate de excentrică — da, cât se poate de excentrică”. Parcă o vedeam spunând asta.

Beatrice era îmbrăcată neceremonios într-o rochie cafenie, cu o pălărie simplă dar cu boruri largi şi îndrăzneţe, şi avea un aer neaşteptat de maturitate şi un fel de simţ al răspunderii. O călăuzi pe mama ei vitregă în această primă întrevedere, o studie pe mătuşa mea şi se plimbă prin întreaga casă, ca apoi să-şi îndrepte atenţia asupra mea, cu un zâmbet fugar, pe jumătate încrezător.

— Nu ne-am mai întâlnit, zise ea, din…

— Din iepurărie.

— Fireşte, zise, iepurăria! Îmi aminteam tot în afară de nume… Aveam opt ani.

Ochii ei zâmbitori stăruiau, forţându-mă să-mi precizez amintirile. Am ridicat privirea şi am privit-o drept în ochi, puţin cam încurcat de ceea ce urma să spun.

— Te-am trădat aproape cu totul în ziua aceea, zise ea încercând să pătrundă expresia fiinţei mele. Şi după aceea l-am trădat şi pe Archie.

Se întoarse cu spatele spre ceilalţi şi glasul ei coborî şi mai mult.

— I-am tras o urecheală bună pentru că a spus minciuni! zise ea, şi se părea că aceasta îi făcea plăcere. Şi când totul s-a sfârşit, m-am dus la wigwamul nostru. Îţi aminteşti de wigwamul nostru?

— Cum să nu — în pădure?

— Da… şi am plâns… pentru tot răul pe care ţi l-am făcut, bănuiesc… M-am gândit de multe ori de atunci…

Lady Osprey se opri aşteptându-ne s-o ajungem din urmă.

— Draga mea! i se adresă ea Beatricei. Priveşte, ce minunată galerie!

Apoi se uită ţintă spre mine, fără să caute să-şi ascundă nedumerirea şi căutând să înţeleagă cine puteam fi eu.

— Se spune că scara de stejar mai este destul de bună, zise mătuşa, luând-o înainte.

Lady Osprey, îşi prinse fustele pentru a urca spre galerie şi, cu mâna pe balustradă, se întoarse şi-i aruncă o privire plină de înţeles — chiar prea plină de înţeles — însoţitoarei ei. Principalul înţeles era, fără îndoială, să fie prudentă faţă de mine, iar restul erau înţelesuri în general. Din întâmplare, am prins replica într-o oglindă, unde am văzut-o pe Beatrice strâmbându-şi nasul într-o grimasă rapidă, de-a dreptul diabolică. Lady Osprey deveni parcă şi mai roşie la faţă, şi, mută de indignare, o urmă pe mătuşa mea în sus pe scări, părând să-şi decline de acum înainte orice răspundere.

— E cam întunecos, dar nu lipsit de un fel de demnitate, zise Beatrice foarte desluşit, privind holul cu o linişte senină şi lăsând tot mai multă distanţă faţă de paşii care urcau scările înaintea noastră.

Suia cu o treaptă înaintea mea, astfel încât privea puţin în jos spre mine, şi pe deasupra mea, spre holul străvechi.

Se întoarse brusc când socoti că nu mai putea fi auzită de mama ei vitregă.

— Dar cum ai ajuns aici? întrebă ea.

— Aici?

— În mijlocul lucrurilor acestora… Arătă cu un gust al mâinii spre spaţiile largi din jur, holul, ferestrele înalte şi terasa însorită. Nu erai fiul intendentei?

— Am avut o viaţă aventuroasă. Unchiul meu a devenit… un mare financiar. Ştii, pe vremea aceea era un mic farmacist, cam la douăzeci de mile de Bladesover. Acum suntem oameni de afaceri,

proprietari de trusturi, persoane importante… de tip nou.

— Înţeleg.

Mă privi cu ochi plini de interes, căutând să priceapă ce-i spuneam.

— Şi m-ai recunoscut? am întrebat-o.

— După câteva secunde. Mi-am dat seama că mă cunoşteai. Nu puteam să te situez, dar ştiam că şi eu te cunosc. Apoi prezenţa lui Archie m-a ajutat să-mi amintesc.

— Sunt bucuros să te întâlnesc din nou, m-am încumetat eu să spun. Nu te-am uitat niciodată.

— Lucrurile din copilărie nu se uită.

Ne privirăm câteva clipe, cu o satisfacţie în care intra încrederea şi încântarea de a fi din nou împreună. Nu pot să explic mulţumirea cu care savuram această revedere. Dar aşa era. Ne plăceam, şi ştiam amândoi că ne plăceam. Ne-am simţit chiar de la început în largul nostru. „Atât de pitoresc, oh, atât de pitoresc”, se auzi un glas undeva mai sus, şi apoi: „Bee-atrice!”

— Sunt sute de lucruri pe care vreau să le aflu despre tine, zise ea cu un aer de firească intimitate, în timp ce urcam scările în spirală…

Mai târziu, în timp ce toţi patru luam ceaiul la umbra cedrului, Beatrice începu să mă întrebe despre cercetările mele aeronautice. Mătuşa mea interveni în discuţie, pomenind despre coastele mele rupte. Pentru Lady Osprey, zborul era în mod evident un lucru cât se poate de nedorit şi nepotrivit — o invazie profanatoare în domeniul îngerilor.

— Deocamdată nu e vorba de zbor, am încercat să-i explic. Încă nu zburăm.

— Şi nici nu veţi reuşi vreodată, zise ea tăios. Nu veţi reuşi niciodată.

— Se poate, am admis eu. Facem şi noi ce putem.

Micuţa doamnă ridică mâna înmănuşată cam până la patru picioare de la pământ.

— Până aici, zise ea, doar până aici — *nu mai departe!* Nu! Roşeaţa din obraji i se accentuă. *Nu,* repetă apoi, ca o concluzie şi tuşi scurt.

La a noua sau la a zecea prăjitură, spuse „Mulţumesc" iar Beatrice izbucni intr-un râs vesel, privind spre mine. Stăteam întins pe iarbă, şi această poziţie a mea creă probabil o asociaţie de idei în mintea lady-ei Osprey, în legătură cu blestemul primordial.

— „Pe pântece târî-se-va", zise ea cu glasul calm şi desluşit, „toate zilele vieţii sale".

După care, nu mai vorbirăm despre aeronautică.

Beatrice se ghemuise într-un scaun şi mă privea cu aceeaşi curiozitate, îmi spuneam eu, cu acelaşi aer agresiv şi provocator cu care se uitase la mine pe vremea ceaiului din odaia mamei mele. Era uimitor de asemănătoare cu micuţa prinţesă din amintirile mele de la Bladesover; părul ei rebel părea acelaşi — ca şi glasul ei, atâtea şi atâtea amănunte care m-aş fi aşteptat să se fi schimbat cu totul. Făurea planuri în acelaşi mod rapid, şi acţiona cu aceeaşi hotărâre ce părea să nu ţină seama de urmări.

Se ridică brusc în picioare.

— Ce se vede acolo, dincolo de terasă? întrebă ea, şi în clipa următoare m-am pomenit lângă ea.

Pe loc am inventat pentru ea o privelişte.

La capătul cel mai îndepărtat de masa de sub cedru, se cocoţă pe parapet şi se aşează confortabil printre pietrele acoperite de muşchi.

— Şi acum, zise ea, povesteşte-mi totul despre tine. Vorbeşte-mi despre tine; oamenii pe care-i cunosc sunt atât de plicticoşi! Cu toţii fac aceleaşi lucruri. Cum ai ajuns aici? Toţi cei din lumea mea s-au născut în ea. N-ar fi putut ajunge aici dacă n-ar fi făcut parte din ea de la început. Simţul lor de echitate nu i-ar fi lăsat. Tu, tu te-ai căţărat.

— Dacă asta înseamnă a te căţăra, am răspuns.

Şi urmă, oarecum prin tangentă:

— Dacă ai şti… cum să-ţi spun?… cât de interesant este să te întâlnesc din nou. Nu te-am uitat niciodată. Nu ştiu de ce, dar aşa a fost. Te foloseam ca pe un fel de manechin… când îmi spuneam poveşti. Dar întotdeauna erai cam ţeapăn şi îndărătnic în povestirile mele… Îmbrăcat în haine de gata… ştii, ca un deputat laburist… În fine, ceva în genul ăsta. În realitate, eşti cu totul altfel decât mi te închipuiam. Deşi… într-un fel, eşti şi aşa!

Privi spre mine.

— A fost într-adevăr o luptă? Vreau să spun că oamenii din lumea mea aşa îşi închipuie. Nu ştiu de ce.

— Am ajuns până aici absolut întâmplător, i-am răspuns eu. N-a fost niciun fel de luptă. Poate doar ca să rămân om cinstit… şi de fapt, n-aş putea spune că am strălucit în această privinţă. Unchiul meu şi cu mine am preparat un medicament şi acesta ne-a săltat atât de sus. N-avem niciun merit deosebit! Dar tu ai rămas tot timpul aici. Spune-mi ce-ai mai făcut.

— Există un lucru pe care nu l-am făcut. Rămase câteva clipe pe gânduri.

— Ce anume? am întrebat.

— N-am dat un moştenitor Bladesoverului. Şi astfel domeniul a revenit familiei Phillbrick. Iar ei l-au închiriat! De fapt, mama mea vitregă şi cu mine, închiriem şi noi. Locuim acum într-o căsuţă.

Făcu un semn vag cu capul pe deasupra umărului şi apoi reveni iarăşi asupra persoanei mele.

— Ei bine, să presupunem că a fost întâmplător. În tot cazul, iată-te printre noi! Acum că eşti aici, ce-ai de gând să faci? Eşti tânăr. O să intri în Parlament? Am auzit mai deunăzi vorbindu-se despre tine în legătură cu Parlamentul. Fără să ştiu că tu erai acela. Spuneau că asta ar trebui să faci…

Căuta să-mi afle intenţiile cu o curiozitate nedisimulată, de parcă ar fi fost ceva esenţial

pentru ea. Era întocmai ca odinioară, când încercase să mă convingă să mă fac militar. Simţeam deodată că viaţa mea fusese total lipsită de ţeluri şi că trăisem la întâmplare.

— Vrei să construieşti o maşină de zbor, continuă ea. Şi după aceea? Ce-o să faci cu ea? O s-o foloseşti la război?…

I-am vorbit atunci despre experienţele mele. Nu auzise niciodată despre planoare, şi s-a arătat pe dată interesată de această idee şi dornică să afle mai multe. Crezuse că tot ce se făcuse până acum fusese doar simpla proiectare a unor mecanisme imposibile. Pentru ea, Pilcher şi Lilienthal muriseră în zadar. Nici nu auzise măcar de existenţa lor.

— Dar e primejdios! spuse deodată, ca şi cum ar fi făcut o descoperire.

— Oh! desigur că e primejdios…

— Bee-atrice! se auzi glasul Lady-ei Osprey.

Beatrice se lăsă să alunece de pe zid.

— Unde faci experienţele de planare?

— Dincolo de dune. La răsărit de Crest Hill şi de pădure.

— Te supără dacă o să vin să asist?

— Oricând doreşti. Numai să mă anunţi…

— Am să trec într-o zi. Destul de curând. Mă privi gânditoare, zâmbi, şi conversaţia noastră luă sfârşit.

4

Tot ce am mai făcut după aceea în aeronautică este legat în amintirea mea de imaginea Beatricei, de prezenţa ei inopinată, de ceea ce spunea sau făcea şi de tot ceea ce ar putea avea vreo legătură cu ea.

În primăvara acelui an ajunsesem să lucrez cu o maşină de zbor căreia nu-i lipsea nimic decât stabilitatea longitudinală. Modelul meu zbura ca o pasăre vreo cincizeci sau o sută de metri, şi apoi

cădea în picaj şi îşi zdrobea botul, sau, şi mai des, se cabra, aluneca pe spate şi-şi făcea praf elicea. Ritmul căderilor mă nedumerea. Simţeam că asculta de anumite legi pe care încă nu mi le precizasem. De aceea, m-am apucat să studiez cu înverşunare teoria şi toate scrierile de specialitate; am putut astfel să ajung la seria de consideraţiuni care m-au dus la ceea ce a primit numele de Principiul Ponderevo, şi la alegerea mea ca membru al Societăţii Regale; acest principiu l-am dezvoltat în trei studii lungi. În acelaşi timp, am construit o mulţime de modele de platforme turnante şi de aeroplane glisoare şi am conceput ideea de a combina acestea din urmă cu baloanele cu gaz. Baloanele erau ceva nou pentru mine. Am făcut una sau două ascensiuni în baloanele Aero-Clubului înainte de a construi un gazometru propriu şi hangarele pentru baloane; de asemenea, l-am trimis pe Cothope în vreo două luni de ucenicie pe lângă sir Peter Rumchase. Unchiul meu mi-a furnizat o parte din banii necesari experienţelor; era tot mai interesat de ele, spiritul de concurenţă fiindu-i stimulat de premiul instituit de Lordul Boom ca şi de reclama legată de el; la cererea sa am dat primului meu balon dirijabil numele de *Lord Roberts Alpha.*

Lord Roberts ά a fost cât pe ce să pună capăt tuturor cercetărilor mele. Ideea pe care o avusesem în cap când am construit atât acest dirijabil cât şi pe fratele său mai tânăr, mai reuşit şi mai celebru, *Lord Roberts β,* a fost de a crea un balon contractibil, cu o bază plată şi rigidă, un balon aproape de forma unei bărci răsturnate, care să susţină în cea mai mare măsură aparatul, dar nu în întregime. Rezervorul de gaz era de felul acela compartimentat care se folosea la formele alungite, fără un balonaş interior. Lucrul cel mai greu era să creez dispozitivul contractibil. Am încercat fixând pe deasupra o plasă lungă de mătase cu ochiuri fine, care putea să fie înfăşurată pe două vergele

longitudinale. Practic, contractam rezervorul de gaz în formă de cârnat, strângându-l cu plasa în jos. Dispozitivele de la capete erau prea complicate ca să le pot descrie aici, dar le concepusem cu multă grijă şi erau foarte bine construite. *Lord Roberts ά* avea o singură mare elice în faţă şi o cârmă la spate. Motorul se afla pentru prima dată, ca să spunem aşa, pe acelaşi plan cu anvelopa cu gaz. Locul meu era imediat sub balon, pe un fel de cadru de glisor, departe şi de motor şi de cârmă, pe care le acţionam cu ajutorul unor pârghii de sârmă, construite după principiul binecunoscutei frâne Bowden de la biciclete.

Dar *Lord Roberts ά* a fost reprezentat şi descris în amănunţime în diferite publicaţii aeronautice. Defectul pe care nu-l prevăzusem a fost proasta calitate a plasei de mătase. Aceasta s-a rupt de îndată ce am început să contractez balonul şi cele două segmente de la capete s-au umflat imediat prin gaură, exact cum iese camera interioară prin anvelopa exterioară a unui pneu, şi apoi marginea ascuţită a plasei rupte a tăiat mătasea impregnată a ultimului segment dilatat, de-a lungul unei cusături slabe, făcându-l să explodeze cu un zgomot puternic.

Până atunci, însă, aparatul se comportase foarte bine. Ca balon dirijabil, *Lord Roberts ά* a fost un succes deplin, înainte de a încerca să-l contractez. A ieşit din hangar într-un fel admirabil, cu o viteză de nouă sau zece mile pe oră, poate chiar şi mai mult, şi cu toate că bătea un vânt uşor dinspre sud-vest, s-a ridicat, s-a întors şi a făcut faţă vântului, la fel de bine ca orice navă pe care am văzut-o vreodată.

În ceea ce mă priveşte, stăteam în poziţia obişnuită pe glisor, culcat orizontal cu faţa în jos, şi faptul că nu vedeam nimic din toată această maşinărie îmi dădea o extraordinară senzaţie de levitaţie independentă. Numai privind în sus şi

întorcându-mi capul spre spate puteam vedea fundul plat ca de aeroplan al balonului şi învârtirea rapidă a elicei. Am descris un cerc larg peste „Lady Grove” şi Duffield şi mai departe spre Effingham, şi m-am întors la punctul de plecare.

Dedesubt, în bătaia soarelui de octombrie, se aflau hangarele şi micul grup care se strânsese pentru a asista la pornire, cu feţele ridicate, cei mai mulţi dintre ei cercetându-mi cu binoclul expresia chipului. Îi puteam vedea pe Carnaby şi pe Beatrice, călare, împreună cu două tinere fete pe care nu le cunoşteam, apoi Cothope şi trei sau patru lucrători angajaţi, mătuşa mea şi o invitată a ei, doamna Levinstein, Dimmock, medicul veterinar, împreună cu încă vreo două persoane. Umbra mea trecu mai spre nord de ei, ca umbra unui peşte. Servitorii de la „Lady Grove” ieşiseră pe peluză, iar terenul şcolii din Duffield furnica de copii, prea indiferenţi faţă de aeronautică pentru a-şi înceta jocul. Dar în direcţia lui Crest Hill — clădirea arăta teribil de turtită şi de urâtă de sus — se vedeau pretutindeni grupuri de muncitori care stăteau şi priveau; niciunul nu mai lucra, ci stăteau toţi cu ochii căscaţi. (Acum când scriu, mă gândesc însă că era poate ora mesei, pe la douăsprezece). Am savurat câteva clipe beţia zborului, apoi am cârmit căutând o întindere netedă între dune, am pus motorul în viteză şi rulourile în funcţiune, pentru a strânge plasa şi a comprima astfel anvelopa de gaz. Imediat, viteza a crescut, în timp ce rezistenţa se micşora…

În clipa dinaintea exploziei cred că am zburat cu adevărat. Înainte de a se rupe plasa, tocmai când balonul era contractat la maximum, întregul aparat era, sunt convins, mai greu decât aerul. Pretenţia aceasta a fost totuşi discutată, şi în orice caz o asemenea prioritate în aeronautică nu are importanţă.

Apoi am simţit o bruscă încetinire, urmată imediat de o inexplicabilă înclinare în jos a

aparatului. Îmi amintesc şi acum cu groază de acel moment. Nu puteam vedea nimic din ce se întâmpla şi nici nu-mi puteam închipui. Era o cădere misterioasă, fără motiv. Aparatul, se pare fără nicio raţiune, îşi înălţa coada. Explozia s-a produs imediat şi mi-am dat seama că mă prăbuşesc vertiginos.

Fusesem luat prea prin surprindere, pentru a mă putea gândi la adevărata cauză a pocniturii. Nu ştiu nici măcar la ce m-am gândit în clipa aceea. Cred că eram obsedat de veşnica spaimă a aeronautului modern, şi anume a flăcării propagându-se de la motor şi aprinzând balonul. Şi totuşi, era evident că nu eram înconjurat de flăcări. Ar fi trebuit să-mi dau seama imediat că nu era vorba de asta. În orice caz, oricare ar fi fost impresiile pe care le resimţeam, ştiu că am dat drumul pârghiei care răsucea plasa exterioară şi am lăsat balonul să se umfle din nou, reuşind astfel să amortizez puţin căderea. Nu-mi amintesc însă s-o fi făcut. Într-adevăr, tot ceea ce îmi aduc aminte este impresia ameţitoare pe care mi-o dădea peisajul spre care cădeam în spirală, asaltul rapid al câmpurilor, copacilor şi căsuţelor spre umărul meu stâng şi senzaţia de presiune pe care o aveam, ca şi cum întregul aparat m-ar fi apăsat pe vârful capului. Nu m-am oprit şi n-am încercat măcar să opresc elicea, care continua să se învârtească, să se învârtească mereu.

Cothope ştie cu siguranţă mai mult despre această cădere decât mine. A văzut limpede pornirea spre est, înclinarea aparatului, precum şi apariţia şi explozia unui fel de băşici în spate; apoi cum m-am repezit în jos, cu mare iuţeală, dar nu chiar atât de abrupt cât îmi închipuiam. „Cu o înclinare de cincisprezece sau douăzeci de grade, ca să fiu mai exact, zicea Cothope”. De la el am aflat că am dat drumul la plase, frânând astfel căderea. Zice că eram mai stăpân pe mine decât îmi amintesc eu să fi fost. Dar nu văd de ce să fi

uitat că am luat o hotărâre atât de bună. Impresia lui este că eu continuam să dirijez aparatul şi că încercam să cobor printre fagii din Farthing Down. „Ai atins copacii, spunea el, şi întregul aparat a rămas cu botul printre ei, încreţindu-se cu încetul. Am văzut cum ai fost proiectat în afară, exact cum mă aşteptam, şi n-am mai întârziat. M-am repezit să-mi iau bicicleta."

De fapt, numai printr-o simplă întâmplare am nimerit în pădure. Sunt destul de sigur că n-aveam mai mult control asupra aparatului decât dacă aş fi fost vârât într-un pachet. Îmi amintesc că am simţit un fel de crispare, mi-am zis „Acum s-a sfârşit!" în timp ce copacii se repezeau în sus spre mine.

Dacă îmi amintesc de asta, ar trebui să-mi amintesc şi că dirijam aparatul. Apoi elicea s-a zdrobit, totul s-a oprit cu o smucitură şi am căzut într-o masă de frunze îngălbenite, în timp ce *Lord Roberts á*, după câte mi s-a părut, urca din nou spre cer.

Am simţit tot felul de crenguţe şi alte lucruri izbindu-mă în faţă, dar în clipa aceea nu ştiam că eram rănit; m-am agăţat de crengi care s-au frânt, am căzut printr-o spumă verde şi galbenă într-o lume umbroasă plină de braţe moi, scorţoase, şi acolo, încercând disperat să mă agăţ, m-am prins de o creangă tare şi rotundă şi am rămas atârnat.

Eram acum extrem de atent şi cu totul lucid. M-am ţinut câteva clipe de creangă, uitându-mă în jur, m-am prins de alta şi apoi m-am pomenit într-un fel de furcă formată din două ramuri. M-am legănat înainte, am pus piciorul pe locui unde cele două ramuri se uneau şi am reuşit apoi să cobor pe trunchi în jos, cu sânge rece şi hotărâre. M-am lăsat să cad de la vreo zece picioare, de pe ramura cea mai de jos, şi m-am pomenit pe picioare. „E-n regulă", mi-am zis şi am privit în sus printre copaci să văd ce mai rămăsese din epava desumflată şi ghemuită care fusese cândva *Lord*

Roberts á, atârnând pe ramurile pe care le rupsese. „Sfinte Dumnezeule, am oftat, ce prăbuşire!”

Am simţit ceva ce-mi picura de pe faţă şi, ştergându-mă, am văzut cu uimire că mâna îmi era plină de sânge. M-am examinat şi am văzut, cel puţin aşa am crezut atunci, o uluitoare cantitate de sânge care-mi curgea de pe braţ şi din umăr. Şi gura îmi era plină de sânge. E o clipă stranie când îţi dai seama că eşti rănit, şi poate chiar grav rănit, dar trebuie să descoperi în ce măsură eşti rănit. Mi-am pipăit faţa cu grijă şi am dat peste nişte contururi neobişnuite pe partea stângă. Capătul rupt al unei crengi îmi pătrunsese drept prin obraz, sfâşiindu-mi-l, dinţii şi gingiile îmi sângerau, şi aveam o aşchie înfiptă ca un drapel în maxilarul superior. Asta, şi încheietura mâinii scrântită erau singurele stricăciuni produse. Dar sângeram de parcă aş fi fost ciopârţit în bucăţele, şi credeam că eram desfigurat. Nu pot să descriu dezgustul îngrozitor pe care l-am simţit atunci.

„Sângele ăsta trebuie oprit, în orice caz, mi-am zis, cu capul ameţit. Mă întreb unde aş putea să găsesc o plasă de păianjen” — un gând ciudat care-mi trecu prin minte. Dar era singurul tratament la care m-am gândit.

Probabil că mă hotărâsem s-o pornesc spre casă fără ajutorul nimănui, pentru că am fost găsit prăbuşit la vreo treizeci de metri de copac.

Ştiu că mi-a apărut un fel de disc negru în mijlocul peisajului, crescând şi înghiţind totul. Nu-mi amintesc când am căzut. Am leşinat din cauza emoţiei, a dezgustului faţă de rana mea şi a pierderii de sânge, şi am zăcut acolo până când m-a găsit Cothope.

El a fost primul care a dat peste mine, după ce a gonit peste dunele acoperite de iarbă şi făcând un mare ocol ca să ajungă în punctul cel mai îngust al plantaţiilor lui Carnaby. Apoi, imediat, în timp ce încerca să aplice într-un caz destul de neobişnuit cele învăţate la cursurile de prim ajutor de la St.

John, Beatrice sosi în galop printre copaci, Lordul Carnaby urmând-o de aproape; era fără pălărie, murdară de noroi din cauza unei căderi şi albă la faţă ca moartea. „Şi totuşi, îşi păstra sângele rece”, a remarcat Cothope, răsucind pare-se acest gând în minte în timp ce-mi vorbea.

(„Parcă n-au niciodată capul între umeri, şi totuşi parcă nu şi-l pierd niciodată”, cam aşa generaliza Cothope cunoştinţele sale despre sexul frumos.)

Tot el mi-a mărturisit că Beatrice a acţionat cu o hotărâre remarcabilă. Toată problema era dacă să fiu dus la casa pe care mama ei vitregă o ocupa la Bedley Corner, proprietate a familiei Carnaby, sau la locuinţa lui Carnaby însuşi de la Easting. Beatrice n-a ezitat nicio clipă, căci voia să mă îngrijească singură. Carnaby se pare că nu vedea propunerea cu ochi buni. „Dar ea pretindea că e de două ori mai aproape, zise Cothope. Ne înfrunta… Nu-mi place ca cineva să-şi impună opiniile; urmarea e că am luat un pedometru şi am măsurat. Este exact cu patruzeci şi trei de metri mai departe.

… Lordul Carnaby a privit-o drept în ochi, încheie Cothope descrierea acestui episod, şi apoi a cedat”.

5

Povestirea mea face un salt din iunie până în octombrie, şi în acest timp relaţiile mele cu Beatrice şi cu peisajul rural care-i servea drept cadru s-au dezvoltat în mai multe direcţii. Beatrice sosea şi pleca, mişcându-se într-o orbită despre care nu ştiam nimic, mergând de la Londra la Paris, în Wales şi Northampton, în timp ce mama ei vitregă, mişcându-se după un sistem independent de al ei, dispărea şi revenea şi ea cu intermitenţe. Când erau acasă, se supuneau unor norme impuse de o bătrână servitoare neînduplecată, Charlotte, iar Beatrice era stăpâna

vastelor grajduri ale lui Carnaby. De la început n-a disimulat nicio clipă interesul pe care mi-l purta. A găsit drumul spre hangarele unde lucram şi a devenit repede, în ciuda primirii vizibil neentuziaste a lui Cothope, o pasionată amatoare a aeronauticii. Sosea uneori dimineaţa, alteori după-amiaza, uneori pe jos cu un terrier irlandez, alteori călare. Venea trei, patru zile la rând, ca apoi să dispară vreo două sau trei săptămâni, şi iarăşi să revină.

N-a trecut mult şi am început să-i simt lipsa. Încă de la început am găsit-o nespus de interesantă. Pentru mine, era tipul de femeie cu totul nou — am lăsat să se înţeleagă limpede, cred, cât de limitate erau cunoştinţele mele despre femei. Dar Beatrice mi-a trezit interesul, şi nu numai faţă de ea, ci şi faţă de mine. A devenit pentru mine acel ceva care schimbă cu totul universul unui bărbat. Cum să spun? Era într-un fel auditoriul meu. De când am depăşit stadiul emoţional al întâlnirilor noastre, m-am gândit la ea în fel şi chip, şi am ajuns să cred că felul cum bărbaţii şi femeile constituie unii pentru alţii un auditoriu exercită o ciudată influenţă asupra vieţilor lor. Pentru unii, se pare că auditoriul este o necesitate vitală, îl caută aşa cum alţii caută hrana; mai există şi dintre cei care, ca unchiul meu, pot să se producă în faţa unui auditoriu imaginar. În ceea ce mă priveşte, cred că am trimit şi pot trăi lipsindu-mă de el. În adolescenţă, eram propriul meu auditoriu şi propria mea curte de onoare. Şi a avea un auditoriu în minte înseamnă a juca un rol, a deveni conştient de tine însuţi şi a fi un pic dramatic. Timp de mai mulţi ani, fusesem preocupat de ştiinţă şi uitasem de mine însumi. Trăisem pentru muncă şi treburi impersonale, până în clipa când am citit în ochii Beatricei interes, aplauze şi aşteptare. Atunci am început să trăiesc gândindu-mă doar la efectul pe care îmi închipuiam că-l fac asupra ei, ca în curând asta să

devină principala preocupare a vieţii mele. Jucam un rol pentru ea. Ceea ce făceam o făceam gândindu-mă la efectul pe care îl va produce asupra ei. Am început din ce în ce mai mult să visez la situaţii frumoase, la atitudini nobile pe care le luam cu ea şi pentru ea.

Aştern toate acestea pe hârtie, pentru că mă nedumeresc. Cred că eram îndrăgostit de Beatrice, în sensul în care se înţelege de obicei a fi îndrăgostit, dar era ceva cu totul diferit de foamea mea pasionată pentru Marion, sau de dorinţa ascuţită şi senzuală pentru Effie şi de plăcerea pe care mi-o producea. Toate acestea fuseseră egoiste şi sincere, fundamentale şi instinctive, la fel de sincere ca şi saltul unui tigru. Dar până în clipa când între mine şi Beatrice a izbucnit criza, dragostea mea însemna o imensă răscolire a imaginaţiei, de o natură cu totul diferită. Aştern aici cu un aer grav, şi poate chiar absurd, lucruri care fără îndoială că par banalităţi elementare pentru nenumărate persoane. Dragostea care a crescut între Beatrice şi mine era, cred — e doar o simplă sugestie pe care o emit cu oarecare curiozitate — o dragoste romantică. Nefericita aventură, brusc întreruptă, a unchiului meu cu doamna Scrymgeour a fost fără îndoială de aceeaşi natură, deşi de o calitate puţin diferită. E un lucru pe care trebuie să-l recunosc. Factorul auditoriu era şi într-un caz şi în celălalt de o importanţă primordială.

Efectul pe care l-a avut asupra mea a fost că m-a transformat din nou, în multe privinţe, într-un adolescent. Devenisem mai sensibil la problemele de onoare, mai dornic şi nerăbdător să fac lucruri mari, grandioase, şi mai ales fapte de vitejie. Sub acest aspect, dragostea mă înnobila şi mă stimula, dar m-a împins şi spre lucruri vulgare şi ostentative. În fond, exista ceva nesincer în această dragoste; ca şi cum ar fi dat vieţii mele aspectul unui decor de teatru, cu o parte spre auditoriu, iar

cu cealaltă ascunsă, netrebuind să fie arătată — dar totul destul de transparent. Din munca mea au dispărut răbdarea şi calitatea. Am întrerupt munca de cercetare, din dorinţa de a face acrobaţii frumoase în aer, zboruri care s-o impresioneze. Fugeam de drumul cel mai lung.

Şi aceasta m-a făcut, de asemenea, să pierd iscuţitul meu simt al ridicolului…

Şi totuşi, mai exista şi altceva în relaţiile noastre. Mai exista şi altceva — elementar, care a apărut pe neaşteptate.

Era într-o zi de vară, deşi acum nu-mi pot aminti, fără să mă uit în însemnările mele asupra experienţelor, dacă era în iulie sau în august. Lucram la un aeroplan nou, de un model mai apropiat de forma unei păsări, cu curburile aripilor studiate după Lilienthal, Pilcher şi Phillips; eram încredinţat că aceste curburi vor imprima oscilaţiilor căderii un ritm diferit de tot ce făcusem mai înainte. Zburam în ziua aceea pe cea mai lungă distanţă, de la cadrul pe care-l instalasem pe vechiul tumulus de lângă hangare până la Tinker's Corner. E o întindere netedă peste dune, cu excepţia a două sau trei tufişuri de merişori şi de spini în partea dreaptă a drumului; spre răsărit, se zărea, o adâncitură transversală, cu nişte tufe şi o mică crescătorie de iepuri. Pornisem şi eram cu totul preocupat de coborâşul lin al noului meu aparat. Apoi, fără veste, drept în faţa mea apăru Beatrice călărind spre Tinker's Corner, unde voia să mă aştepte ca să stea de vorbă cu mine. Aruncă o privire peste umăr, mă văzu venind, şi îşi îmboldi calul pornind în galop, şi atunci animalul sări drept în calea aparatului meu.

A fost o clipă stranie, când tot ce-am ştiut era că ne vom zdrobi unul de celălalt. Trebuia să mă hotărăsc foarte repede dacă să mă înalţ cu botul în sus şi să mă răstorn spre spate, în speranţa, foarte slabă, că voi ajunge jos nevătămat, evitând astfel orice primejdie pentru ea, sau dacă să mă ridic

împotriva vântului şi să planez chiar deasupra ei. Am ales această din urmă cale. Beatrice reuşise să stăpânească animalul când am ajuns deasupra ei. Trupul îi era întins pe grumazul calului; îmi aruncă o privire în sus, în timp ce eu, cu aripile desfăcute şi cu toţi nervii încordaţi, treceam pe deasupra ei.

Apoi am aterizat şi m-am întors în locul unde calul stătea nemişcat şi tremurând.

Niciunul n-am rostit un cuvânt. Ea se lăsă să alunece din şa în braţele mele, şi o clipă am ţinut-o strâns.

— Aripile acelea mari! zise ea, şi asta a fost tot.

Rămase nemişcată în braţele mele şi am crezut o clipă că leşinase.

— Putea să iasă un accident groaznic, zise Cothope apropiindu-se, cu o privire dezaprobatoare spre noi doi. Apucă de frâu calul. E foarte periculos să ne tai drumul în felul acesta, adăugă.

Beatrice se desprinse din braţele mele, stătu o clipă tremurând şi apoi se aşeză pe iarbă.

— Trebuie să stau puţin jos, zise ea. Oh!

Îşi acoperi faţa cu mâinile, în timp ce Cothope o privea cu o expresie în care se amesteca bănuiala şi nerăbdarea.

Câteva clipe nimeni nu se mişcă, apoi Cothope spuse că se duce să-i caute puţină apă.

În ceea ce mă priveşte, simţeam cum în mine se agita, cu furie, un gând nou, născut nu ştiu cum din acest incident, poate din atingerea de o clipă de trupul ei şi din emoţiile fugare care-i urmaseră, gândul că trebuie să-i spun că o iubesc şi că trebuie să fie a mea. Nu văd niciun motiv ca această idee să-mi fi venit tocmai în momentul acela, dar aşa a fost. Nu cred ca înainte de asta să fi privit vreodată relaţiile noastre sub acest aspect. Şi deodată, după câte-mi amintesc, a apărut factorul pasiune. Şedea ghemuită pe jos, eu stăteam lângă ea în picioare, şi niciunul dintre noi nu rostea o vorbă. Dar era ca şi cum o voce ar fi strigat din cer.

Cothope făcuse vreo douăzeci de paşi, când Beatrice îşi descoperi faţa.

— N-am nevoie de apă, zise ea. Spune-i să se întoarcă.

6

După aceea, natura relaţiilor noastre s-a schimbat. Nu mai eram în largul nostru ca mai înainte. Venea să mă vadă mai rar, şi când venea era însoţită de cineva, de obicei de bătrânul Carnaby, care întreţinea conversaţia. Toată luna septembrie n-am văzut-o de loc. Iar când se întâmpla să fim singuri, plutea între noi o curioasă constrângere. Fiecare devenea un noian de sentimente inexprimabile; nu puteam să ne gândim la nimic care să nu fie prea important spre a putea fi exprimat în cuvinte.

Apoi a venit prăbuşirea lui *Lord Roberts á* şi m-am pomenit cu faţa bandajată, într-un dormitor al casei din Bedley Corner, Beatrice dând dispoziţii unei infirmiere nepricepute, Lady Osprey ceva mai în umbră, foarte roşie la faţă şi scandalizată, iar mătuşa mea intervenind cu gelozie.

Rănile mele erau mai mult impresionante decât serioase, şi aş fi putut să fiu dus la „Lady Grove” chiar de a doua zi, dacă Beatrice nu s-ar fi împotrivit, ţinându-mă la Bedley Corner trei zile întregi. În după-amiaza celei de a doua zile, a stăruit ca infirmiera să iasă puţin la aer, expediind-o afară pentru o oră, pe o ploaie deasă, iar ea s-a aşezat lângă mine.

Şi atunci i-am cerut să ne căsătorim.

În ansamblu, trebuie să recunosc că nu era o situaţie propice pentru elocvenţă. Stăteam întins pe spate şi vorbeam prin bandaje, cu destulă dificultate, căci limba şi gura îmi erau umflate. Dar aveam febră şi dureri, şi înăbuşirea îndelungată a dragostei mele se transformase acum într-o nerăbdare de nesuportat.

— Stai bine? întrebă ea.

— Da.

— Să-ţi citesc ceva?

— Nu. Vreau să stăm de vorbă.

— N-ai voie. Mai bine să-ţi vorbesc eu.

— Nu, am răspuns, eu vreau să-ţi vorbesc.

Se apropie de căpătâiul patului şi mă privi drept în ochi.

— Nu… nu vreau să-mi vorbeşti, zise ea. Credeam că nici nu poţi vorbi.

— Am avut puţine prilejuri — adică nu mi-ai dat tu prilejul.

— Mai bine să nu vorbeşti. Nu acum. Lasă-mă pe mine să vorbesc. Ar trebui să taci.

— Nu e mult de spus.

— Prefer să nu spui nimic.

— N-am să rămân desfigurat, am zis. Doar o cicatrice.

— Oh! zise ea, ca şi cum s-ar fi aşteptat la cu totul altceva. Credeai că o să devii un monstru?

— *L'Homme qui Rit!*[183] Bine, e-n ordine. Ce flori frumoase!

— Tufănele, zise ea. Mă bucur că nu eşti desfigurat. Iar acelea de acolo sunt floarea-soarelui, dintr-un soi care nu se vestejeşte. Nu cunoşti de loc florile? Când te-am văzut prăbuşit, am fost sigură că erai mort. Ar fi trebuit să fii, după toate regulile jocului.

Mai spuse câteva cuvinte, dar n-o mai ascultam, căci mă gândeam la mişcarea următoare.

— Suntem noi oare egali din punct de vedere social? am întrebat brusc.

Mă privi ţintă.

— Ciudată întrebare, făcu ea.

— Dar suntem oare?

— Hm… Greu de spus. Dar de ce întrebi? Oare fiica unui baron fără titlu autentic… care a murit dezonorat, cred, înaintea tatălui său…? În fine, să nu mai vorbim… Dar ce importanţă are?

— Niciuna. Mintea îmi este confuză. Vreau să ştiu doar dacă accepţi să te căsătoreşti cu mine.

Păli şi nu spuse nimic. Am simţit că trebuie să pledez.

— La dracu cu bandajele astea! am izbucnit deodată, cuprins de o furie neputincioasă.

Păru că se redeşteaptă în ea simţul datoriei de infirmieră.

— Ce faci? De ce încerci să te ridici? Stai culcat. Lasă bandajele în pace. Ţi-am spus să nu vorbeşti.

Rămase doar o clipă derutată, apoi mă apucă puternic de umeri şi mă împinse înapoi pe pernă. Mă ţinea strâns de încheietura mâinii pe care o ridicasem spre obrazul meu.

— Ţi-am spus să nu vorbeşti, şopti ea aproape de faţa mea. Ţi-am cerut să nu vorbeşti. De ce nu poţi să faci ce-ţi cer?

— M-ai evitat o lună întreagă.

— Ştiu. Ar fi trebuit să-ţi dai seama… Pune mâna la loc — întinde-o lângă trup.

I-am dat ascultare. Se aşeză pe marginea patului — cu obrajii roşii şi ochii foarte strălucitori.

— Te-am rugat, repetă ea, să nu vorbeşti.

Ochii mei îi puseră o întrebare mută.

Îşi aşeză mâna pe pieptul meu şi am văzut că era chinuită.

— Cum pot să-ţi răspund acum? zise ea. Cum aş putea să-ţi spun ceva?

— Ce ai vrea să-mi spui? am stăruit eu, nedumerit.

Nu-mi dădu niciun răspuns.

— Vrei să spui că răspunsul e: Nu?

Încuviinţă din cap.

— Dar… am izbucnit eu, şi simţeam că inima mi se sufocă de indignare.

— Ştiu, zise ea. Nu pot să-ţi explic. Nu pot. Dar aşa e. Nu! Nu se poate altfel. Este cu totul, definitiv, şi pe veci imposibil… Stai liniştit!

— Dar, am început eu, când ne-am reîntâlnit…

— Nu pot să mă căsătoresc. Nu pot şi nu vreau.

Se ridică în picioare.

— De ce-ai venit? strigă ea. Nu puteai să-ţi dai seama?

Părea că îi era cu neputinţă să spună ceea ce avea de spus.

Se apropie de măsuţa de lângă patul meu şi trase într-o parte tufănelele.

— De ce-ai vorbit? zise ea pe un ton de infinită amărăciune. Să începi în felul acesta…!

— Dar de ce nu se poate? Există vreun impediment… poziţia mea socială?

— Oh! la dracu cu poziţia ta socială! strigă ea.

Se îndreptă spre fereastra cea mai îndepărtată, privind afară cum ploua. O vreme nu scoaserăm absolut nicio vorbă. Vântul şi ploaia izbeau rafale în geam. Se întoarse brusc spre mine.

— Nu m-ai întrebat dacă te iubesc, zise ea.

— Oh! dacă despre *asta* e vorba! am exclamat eu.

— Nu-i vorba de asta, zise ea. Dar dacă vrei să ştii… Se opri.

După o clipă spuse:

— Te iubesc.

Ne privirăm lung.

— Te iubesc — din toată inima, dacă vrei să ştii.

— Atunci de ce dracu…? am izbucnit.

Nu-mi dădu niciun răspuns. Străbătu de-a curmezişul odaia până la pian şi începu să cânte, cam tare şi repede, cu sublinieri ciudate de note, aria flautului păstorului din ultimul act, din Tristan şi Isolda. În curând greşi o notă, greşi din nou, îşi trecu degetul cu putere pe claviatură, izbi cu furie în pian cu pumnul, făcând să răsune notele de sus, sări în picioare şi fugi din odaie…

Infirmiera mă mai găsi în bandaje, însă pe jumătate îmbrăcat şi cotrobăind prin odaie ca să-mi găsesc restul hainelor. Mi-era un dor cumplit de Beatrice şi mă simţeam prea înflăcărat şi prea slăbit pentru a-mi ascunde starea de spirit. Eram

puţin enervat din cauza îmbrăcatului şi mai ales din cauza efortului de a-mi pune pantalonii fără să pot să-mi văd picioarele. Mă clătinam, şi la un moment dat am căzut peste un scaun şi am răsturnat vasul cu tufănele.

Cred că făceam o impresie detestabilă.

— Am să mă culc din nou, am spus, dacă pot să vorbesc cu domnişoara Beatrice. Am ceva să-i spun. De aceea mă îmbrac.

Dorinţa mi-a fost îndeplinită, dar după o lungă aşteptare. Nu ştiu dacă toată casa a auzit ultimatumul meu sau dacă infirmiera l-a transmis direct Beatricei, şi nu pot să-mi imaginez ce a putut gândi Lady Osprey în primul caz…

În cele din urmă, Beatrice veni şi se apropie de patul meu.

— Ei bine? făcu ea.

— Tot ce vreau să-ţi spun, am început cu tonul supărat al unui copil nedreptăţit, este că nu pot accepta refuzul tău ca ceva definitiv. Vreau să te văd şi să-ţi vorbesc când am să mă fac bine — şi să-ţi scriu. Acum nu pot să fac nimic. Nu pot să discut.

Eram copleşit de milă pentru propria mea soartă şi am început să mă văicăresc.

— Nu pot să mă odihnesc. Vezi? Nu pot să fac nimic.

Se aşeză din nou lângă mine şi îmi vorbi cu blândeţe:

— Îţi promit că vom mai discuta despre asta. Când te vei face bine. Îţi promit că ne vom întâlni şi vom sta de vorbă. Acum nu poţi vorbi. Ţi-am cerut să nu vorbeşti acum. O să ştii atunci tot ce vrei să ştii… E bine aşa?

— Aş vrea să ştiu…

Se întoarse să vadă dacă uşa era închisă; se ridică şi se duse să controleze.

Apoi veni şi, ghemuindu-se lângă mine, începu să şoptească foarte uşor şi repede, cu faţa lipită de a mea.

— Dragul meu, zise ea, te iubesc. Dacă pot să te fac fericit măritându-mă cu tine, o să ne căsătorim. Adineaori eram într-o dispoziţie… stupidă şi necugetată. Desigur că mă voi căsători cu tine. Tu eşti prinţul meu; regele meu. Femeile sunt nişte fiinţe capricioase… căci altminteri m-aş fi purtat altfel. Spunem „Nu" când vrem să spunem „Da"… şi izbucnim în crize. Aşa că răspunsul e: Da — da — da — Vreau… nici măcar nu pot să te sărut. Dă-mi mâna să ţi-o sărut. Înţelege că sint a ta. Înţelegi? Sunt a ta ca şi cum am fi căsătoriţi de cincizeci de ani. Soţia ta — Beatrice. E bine? Şi acum… acum ai să te odihneşti?

— Da, am spus; dar de ce…?

— Există unele complicaţii. Greutăţi. Când ai să fii mai bine, ai să fii în stare să… le înţelegi. Dar acum n-au nicio importanţă. Numai că tot ce ţi-am spus trebuie să fie un secret… pentru câtva timp. Un secret absolut între noi. Promiţi?

— Da, am spus, înţeleg. Aş vrea să te pot săruta.

Îşi lăsă capul o clipă lângă al meu, şi apoi îmi sărută mâna.

— Nu-mi pasă de greutăţi! am mai şoptit închizând ochii.

7

Dar abia aveam să încep să-mi dau seama de ceea ce era inexplicabil în felul de a fi al Beatricei. O săptămână după întoarcerea mea la „Lady Grove" nu primisem niciun semn din partea ei, şi apoi a venit în vizită împreună cu Lady Osprey şi a adus un buchet uriaş de floarea-soarelui imortele şi de tufănele — „întocmai ca florile care se aflau în odaia lui" — zise mătuşa mea cu o privire nemiloasă aţintită asupra mea. Bineînţeles că n-am reuşit să stau de vorbă singur cu Beatrice, care a declarat cu nu ştiu ce prilej că pleacă la Londra pentru mai multe săptămâni. N-am putut nici măcar obţine de la ea promisiunea că-mi va scrie,

şi singura scrisoare pe care am primit-o a fost o scurtă epistolă, prietenoasă şi enigmatică, fără niciun fel de aluzie la situaţia dintre noi.

I-am răspuns trimiţându-i o scrisoare de dragoste — prima mea scrisoare de dragoste — la care nu mi-a răspuns nimic timp de opt zile. Apoi sosiră câteva rânduri mâzgălite în grabă: „Nu pot să-ţi scriu scrisori. Aşteaptă până putem sta de vorbă. Te simţi mai bine?”…

Cred că cititorul ar surâde amuzat dacă ar vedea hârtiile îngrămădite pe biroul meu în timp ce scriu toate acestea, foile rupte şi şterse, însemnările grupate pe categorii de experienţe, foile cu planuri aşezate în constelaţii, în fine tot câmpul de bătălie intelectuală pe care am dat-o. Istoricul relaţiilor mele cu Beatrice mi se pare partea cea mai grea de scris din toată povestirea mea. Întâmplător, sunt o persoană cu spiritul foarte obiectiv, uit clipele de proastă dispoziţie, iar aceasta a fost în mare parte o chestiune de proastă dispoziţie. Şi chiar stările de spirit şi emoţiile de care îmi amintesc, îmi vine greu să le redau aici. Mi se pare aproape tot atât de greu ca şi cum aş încerca să descriu un gust sau un miros.

Apoi, o povestire obiectivă este formată din lucruri mărunte, greu de aşezat în ordinea lor adevărată. Iar dragostea este o pasiune isterică, când grandioasă, când josnică, când exaltată, când intens fizică. Nimeni n-a îndrăznit încă să redea în toate amănuntele o poveste de dragoste, cu alternativele, cu oscilaţiile, cu momentele ei meschine, cu ura ei. Povestirile de dragoste pe care le spunem se ocupă numai de consecinţa netă, de efectul dominant…

Cum aş putea acum să dezgrop din trecut tot ceea ce avea mistic Beatrice pentru mine, dorul meu intens de ea, dorinţa mea copleşitoare, iraţională? Cum aş putea să explic cât de intim se amesteca această adoraţie cu o hotărâre puternică, plină de nerăbdare de a o sili să fie a mea, de a o

lua cu forţă şi cu curaj, de a-mi împlini dragostea, fie chiar şi prin violenţă? Şi apoi îndoielile, ezitarea mea nedumerită în faţa şovăielilor ei, în faţa refuzului de a se căsători cu mine, în faţa stăruinţei cu care părea să mă evite, chiar şi atunci când s-a întors, în cele din urmă, la Bedley Corner?…

Mă simţeam exasperat şi derutat peste măsură. Totul îmi spunea că mă trădase. Mă gândeam la toate explicaţiile posibile, şi încrederea cea mai exaltată şi mai romantică în ea nu numai că alterna, dar se şi îmbina cu cea mai josnică neîncredere.

Şi în mijlocul tuturor amintirilor acestora încâlcite se desprinde figura lui Carnaby, ieşind încet din fundul scenei spre a trece pe prim plan, devenind un personaj influent, predominant în plasa care ne ţinea despărţiţi, un rival. Care erau forţele ce o împingeau departe de mine, când era atât de clar şi de manifest că mă iubea? Se gândea oare să se mărite cu el? Tulburase oare prezenţa mea un plan stabilit de multă vreme? Era evident că Lordul Carnaby nu mă plăcea, că într-un fel persoana mea îl indispunea. După ce Beatrice se întoarse la Bedley Corner, timp de câteva săptămâni se învârti în jurul meu, fără a-mi da nici măcar un singur prilej de a sta de vorbă singuri. Când venea în hangarele mele, Carnaby era întotdeauna cu ea, observându-ne cu gelozie. (De ce dracu nu-l trimitea să-şi vadă de treabă?!) Zilele se scurgeau şi furia mea creştea.

Toate acestea se asociază în mintea mea cu făurirea lui *Lord Roberts β*. Mă hotărâsem să construiesc noul aparat, într-o noapte când stăteam treaz la Bedley Corner, şi i-am sfârşit planurile înainte de a mi se fi dat jos bandajele de pe faţă. Am conceput acest al doilea balon dirijabil având în cap planuri grandioase. Trebuia să fie un al doilea *Lord Roberts ά* dar mai perfecţionat; urma să fie de trei ori mai mare, destul de mare pentru a

putea duce trei oameni, şi avea să devină justificarea cu totul victorioasă a pretenţiilor mele asupra văzduhului. Scheletul urma să fie gol pe dinăuntru, ca oasele unei păsări, etanş, şi aerul să fie pompat înăuntru sau afară, după cum varia greutatea combustibilului. Îi explicam tot timpul lui Cothope — pe care-l bănuiam de scepticism în privinţa noului tip — lăudându-mă cu calităţile pe care urma să le aibă, şi în acest timp construcţia înainta — încet. Înainta încet pentru că eram neliniştit şi nesigur. Uneori, plecam la Londra încercând s-o revăd acolo pe Beatrice, alteori mă linişteam după o zi de zbor şi exerciţii grele şi primejdioase. În acelaşi timp, începusem să fiu preocupat de un factor nou care părea să se petreacă în jurul meu, şi de care se vorbea în ziare, în conversaţii particulare. Se petrecea ceva în sfera vastă a afacerilor unchiului meu; oamenii începeau să se îndoiască, să pună întrebări. Era primul freamăt al uriaşului său edificiu nesigur, prima şovăire a acestei gigantice sfârleze a creditului, pe care el o făcea de atât timp să se învârtească.

Şi astfel trecură noiembrie şi decembrie, cu drumuri şi treburi de tot felul. Am avut două întrevederi cu Beatrice, lipsite de intimitate, care m-au dezamăgit — când ne-am spus, cu stângăcie şi pe furiş, lucruri dintre acelea care au nevoie de o anumită atmosferă. I-am scris de mai multe ori, iar ea mi-a răspuns prin câteva bileţele, care uneori mi se păreau sincere, iar alteori nişte minciuni. „Nu înţelegi… Nu pot să-ţi explic acum… Ai răbdare cu mine… Lasă totul încă o vreme pe seama mea”. Aşa îmi scria.

Purtam adevărate discuţii cu aceste scrisorele şi mă ciorovăiam cu ele în odaia mea de lucru — în timp ce planurile lui *Lord Roberts β* aşteptau.

„Nu-mi dai nici măcar o şansă! îi spuneam cu aceste prilejuri. Explică-mi de ce nu se poate! Ăsta-i rostul meu să înlătur greutăţile! — să rezolv problemele!”

Şi în cele din urmă, n-am mai putut rezista, împins de dorul meu pentru Beatrice.

Am adoptat o atitudine arogantă, furioasă, nemailăsându-i nicio posibilitate de a da înapoi; m-am purtat ca într-o melodramă.

„Trebuie să vii să stăm de vorbă, îi scriam. Altfel voi veni eu şi te voi răpi. Te doresc — şi timpul trece”.

Ne-am întâlnit într-o plimbare călare prin plantaţiile de pe dune. Să fi fost pe la începutul lui ianuarie, căci mai era zăpadă pe jos şi pe crengile copacilor. Ne-am plimbat încoace şi încolo vreo oră şi mai bine, şi încă de la început am adoptat un ton romanţios, făcând imposibilă o înţelegere. A fost întâlnirea noastră cea mai penibilă. Eu mă umflam ca un actor, iar ea, nu ştiu de ce, era plictisită şi absentă.

Acum, când mă gândesc la discuţia de atunci, în lumina tuturor celor ce s-au întâmplat ulterior, îmi pot închipui cum a venit Beatrice spre mine, plină de o chemare omenească pe care am fost atât de neghiob încât n-am lăsat-o s-o exprime. Nu ştiu ce s-a întâmplat. Mărturisesc că niciodată n-am înţeles-o pe deplin pe Beatrice. Mărturisesc că sunt şi azi nedumerit de multe lucruri pe care le-a spus şi le-a făcut, în orice caz, în după-amiaza aceea am fost un nătărău. Pozam şi o ameninţam. Eram gata — şi i-am şi spus-o — „să înşfac Universul de grumaz!”

— De-ar fi numai asta, murmură ea, dar cu toate c-o auzisem, n-am luat-o în seamă.

În cele din urmă, m-a lăsat în voia mea şi n-a mai scos o vorbă. În schimb, se uita la mine — ca la un lucru mai presus de puterea ei de control, dar pentru asta nu mai puţin interesant — aşa cum se uitase la mine din dosul fustelor lady-ei Drew în crescătoria de iepuri, când eram copii. La un moment dat chiar mi s-a părut că zâmbeşte uşor.

— Care sunt greutăţile? strigam. Nu există greutate pe care să n-o învinge pentru tine! Oare ai

tăi cred că nu sunt pe măsura ta? Cine spune asta? Draga mea, cere-mi să obţin un titlu! În cinci ani l-am obţinut!…

… Numai de când te-am revăzut mă simt cu adevărat bărbat. Îmi trebuia ceva pentru care să lupt. Lasă-mă să lupt pentru tine!…

… Sunt bogat fără s-o fi voit. Lasă-mă s-o fac acum cu intenţie, dă-mi o scuză onorabilă pentru asta, şi îţi voi pune la picioare toată această bătrână şi putredă crescătorie de iepuri care e Anglia.

Am spus tot felul de lucruri din acestea. Le aştern pe hârtie, aşa cum sunau, vulgare, pretenţioase şi răsunătoare. Am spus aceste lucruri goale şi prosteşti, şi ele fac parte din mine. De ce m-aş agăţa de mândrie şi mi-ar fi ruşine? Le-am spus ca să-i închid ei gura.

De la megalomanie am trecut la acuzaţii meschine.

— Crezi că lordul Carnaby e mai bun decât mine?

— Nu! strigă ea îmboldită să vorbească. Nu!

— Îţi închipui că situaţia noastră nu este solidă. Ai ascultat toate zvonurile pe care le-a pus în circulaţie Boom, furios din cauză că vrem să avem şi noi un ziar. Când eşti cu mine, ştii că sunt un bărbat, dar când eşti departe, mă crezi un mincinos şi un ticălos… Nu e nicio fărâmă de adevăr în cele ce se spun despre noi. Într-adevăr, în ultimul timp, am dat dovadă de slăbiciune. Am lăsat lucrurile în voia lor. Dar n-avem decât să facem o sforţare. Nici nu ştii cât de departe ne-am întins plasa. Chiar şi acum avem o lovitură — o expediţie — gata pregătită. Atunci vom fi pe picior de egalitate…

Ochii ei îmi cereau, muţi, îmi cereau zadarnic, să încetez să mă mai fălesc tocmai cu calităţile pe care le admira mai mult la mine.

Toată noaptea n-am putut să dorm gândindu-mă la discuţia noastră şi la lucrurile vulgare pe care le spusesem. Nu puteam înţelege de ce o apucasem pe acest drum. Mă simţeam profund dezgustat. Iar

îndoielile care mă asaltau se întindeau de la simpla nemulţumire personală, la poziţia noastră financiară. Puteam foarte bine să vorbesc, după cum făcusem, despre bogăţie, putere şi titluri de nobleţe, dar ce ştiam eu despre situaţia din acel moment a unchiului meu? Să presupunem că în mijlocul lăudăroşeniei şi al infatuării lui apărea vreo fisură, vreo infamie pe care mi-o ascunsese! Am socotit că mă jucasem destulă vreme cu aeronautica: a doua zi dimineaţă mă voi duce la el ca să lămurim lucrurile.

Am luat primul tren de dimineaţă şi m-am dus la Hardingham.

M-am dus la Hardingham printr-o ceaţă londoneză deasă, pentru a vedea cum stăteau de fapt lucrurile. După nici zece minute de discuţie cu unchiul meu, m-am simţit ca un om care se trezeşte dintr-un vis grandios într-o odaie îngheţată şi sordidă.

IV
Cum am furat grămezile de quap din Insula Mordet

1

— Trebuie să luptăm, zicea unchiul meu. Trebuie să facem faţă tărăboiului!

Îmi amintesc că am avut, de îndată ce l-am văzut, presimţirea unei nenorociri iminente. Stătea aşezat sub lampa electrică, iar umbra părului îi cresta faţa în dungi ciudate. Arăta micşorat, de parcă pielea gălbuie i-ar fi devenit deodată prea largă. Tapetul din odaie părea şi el vestejit, iar afară — obloanele erau ridicate — nu era atât ceaţă cât un întuneric cenuşiu. Se puteau vedea foarte desluşit siluetele negricioase ale hornurilor de peste drum, iar mai departe cerul era întunecat, aşa cum numai la Londra poţi să vezi.

— Am zărit un afiş, i-am spus unchiului meu: „Destul cu ponderevismul!”

— Ăsta-i Boom, răspunse el. Boom şi ziarele lui blestemate, încearcă să mă doboare. De când mi-am exprimat intenţia să cumpăr *The Daily Decorator,* nu mă mai lasă în pace. Şi crede că dacă va consolida Ob-Ca, va tăia reclamele. Vrea să aibă totul, afurisitul! N-are niciun simţ al convenienţelor. Tare-aş mai avea poftă să-i dau una peste bot!

— Foarte bine, am zis. Dar ce-i de făcut?

— Îi dăm înainte, fu răspunsul său.

Şi deodată, cu o furie neaşteptată:

— Îl voi zdrobi totuşi pe Boom!

— Altceva nimic? l-am întrebat.

— Trebuie să ne ţinem tare. S-a produs, e drept, puţină panică. Ai observat în camerele celelalte? Jumătate din cei ce se află acum acolo sunt reporteri. Şi când vorbesc, fac tot felul de aluzii!… Nu obişnuiau până acum să facă aluzii! Ba chiar e vorba de aluzii cu majuscule — de insulte. Nu ştiu încotro se îndreaptă gazetăria. Şi toate acestea sunt puse la cale de Boom.

Începu să-l înjure pe lordul Boom, cu toată energia unei imaginaţii fecunde.

— Bine, am întrebat eu, dar ce poate să facă?

— Poate să ne încolţească, George; să ne aducă la strâmtoare. Am mânuit o mulţime de bani — şi el caută să ne gâtuie.

— Şi cum, nu suntem solvabili?

— Oh, sigur că da, George. Poţi să mă crezi că suntem! Dar cu toate astea… Există o parte prea mare de imaginaţie în lucrurile de acest fel… Suntem destul de solvabili. Nu-i vorba de asta.

Răsuflă o dată tare.

— Lua-l-ar dracu pe Boom! zise, şi ochii săi îmi aruncară pe deasupra ochelarilor o privire sfidătoare.

— Ce-ar fi să mergem ceva mai încet un timp — să micşorăm cheltuielile?

— Unde să le micşorăm?

— Ei bine — la Crest Hill.

— Ce? strigă el. Să opresc lucrările de la Crest Hill pentru Boom! Îşi agită pumnul, ca şi cum ar fi avut de gând să izbească în călimară, dar, cu mare greutate se stăpâni. În cele din urmă vorbi cu un glas rezonabil: Dacă aş face-o, ar scoate din asta o poveste întreagă. N-are niciun rost s-o fac, chiar dacă aş vrea. Toştă lumea e cu ochii pe această construcţie. Dacă aş opri lucrările, am fi la pământ într-o săptămână.

Deodată, îi trecu prin cap o idee:

— Ceea ce ne-ar trebui ar fi o grevă sau, în fine, ceva în genul ăsta. Dar n-am o asemenea şansă. Muncitorii noştri de acolo sunt plătiţi regeşte. Nu, fie că ne scufundăm sau reuşim să plutim mai departe, Crest Hill va trebui să continue.

Am început să-i pun întrebări, ceea ce-l irită pe dată.

— Oh, la dracu cu explicaţiile, George! strigă el; în felul ăsta nu faci decât să prezinţi lucrurile şi mai putrede decât sunt. Ăsta-i felul tău. Aici nu-i vorba de cifre. Totul e în ordine — n-avem de făcut decât un singur lucru.

— Care?

— Să arătăm că suntem bogaţi, George. E tocmai momentul să intre în acţiune quapul. De aceea am fost imediat de acord cu ce mi-ai sugerat săptămâna trecută. Avem acum opţiunea asupra Filamentului perfect, şi tot ce ne trebuie este să facem rost de canadiu. Nimeni nu bănuieşte că în lume există mai mult canadiu decât ar putea să stea pe muchia unei monede de şase penny — în afară de noi doi. Nimeni nu-şi închipuie că Filamentul perfect este altceva decât teorie. Cincizeci de tone de quap — şi vom transforma teoria în ceva palpabil… Vom face ca industria lămpilor să stea sluj în faţa noastră. Vom pune firma Ediswan şi pe toţi ceilalţi într-un pachet împreună cu nişte pantaloni vechi de-ai noştri şi o pălărie, şi îi vom

schimba pe o glastră de muşcate! Înţelegi? Totul prin intermediul Organizaţiilor Industriale! Înţelegi? Filamentul Brevetat al lui Capern! Cel ideal şi cel real! George, o să reuşim! O vom scoate la capăt! Şi apoi îi vom da un bobârnac lui Boom, ca să aibă la ce să se gândească cincizeci de ani. Acum, el aşteaptă adunarea lui „London and African". Lasă-l în pace. N-are decât să ridice întreaga presă împotriva noastră. Pretinde că acţiunile Organizaţiilor Industriale nu valorează nici cincizeci şi doi — şi noi le cotăm la optzeci şi patru. Ei bine, ne pregătim şi noi — şi ne încărcăm tunurile.

Atitudinea sa era acum triumfătoare.

— Da, am intervenit eu, toate astea sunt foarte bune. Dar nu pot să nu mă gândesc în ce situaţie am fi fost, dacă n-am fi obţinut printr-o întâmplare Filamentul perfect al lui Capern. Pentru că, ştii bine că dintr-o simplă întâmplare l-am cumpărat.

Îşi încreţi nasul într-o expresie de dezaprobare iritată faţă de atitudinea mea prea puţin rezonabilă.

— Şi, la urma urmei, ani adăugat, adunarea se va ţine în iunie, şi încă n-ai pus mâna pe quap! Şi nici n-am început măcar să ne încărcăm tunul…

— Vasul porneşte marţi.

— Au făcut rost de un bric?

— Exact, au făcut rost de un bric.

— Şi Gordon-Nasmyth? am zis eu cu îndoială.

— E un tip sigur ca o bancă, zise el. Cu cât îl cunosc mai bine, cu atât îmi place mai mult. Păcat însă că în locul vasului ăsta cu pânze n-are unul cu aburi…

— Dar, mi-am urmat eu ideea, pari să treci cu vederea un aspect extrem de important. Toată afacerea asta cu canadiul şi întâmplarea cu Capem te-a făcut să-ţi pierzi cumpătul. La urma urmei — nu e altceva decât un furt şi, într-un fel, o nesocotire a dreptului internaţional. Au pus două canoniere care păzesc coasta.

Şi cu asta m-am ridicat în picioare şi m-am îndreptat spre fereastră, privind la ceaţa de afară.

— Bine, dar este aproape singura noastră şansă!… făcu unchiul meu. Nici n-am visat…

M-am întors spre el:

— Am zburat în văzduh şi Dumnezeu ştie pe unde n-am fost. Şi iată că această singură noastră şansă — o dai pe mâna unui aventurier nebun s-o joace cum vrea el — cu un bric!

— Păi, ai avut şi tu un cuvânt de spus…

— Ar fi trebuit să mă puneţi la curent mai înainte. Puteam să trimitem un vapor la Lagos, sau într-unul din celelalte puncte de pe coasta de vest şi să pornim de acolo. Închipuie-ţi un bric în Marea Mânecii pe vremea asta a anului, dacă bate vântul de sud-vest!

— Cred că tu ai fi fost cel mai indicat s-o faci, George. Şi totuşi… Ştii… am încredere în el.

— Da, am admis eu. Da, şi eu am încredere în el. Într-un fel. Şi totuşi…

Luă o telegramă care se afla pe biroul său şi o deschise. Pe dată, chipul îi deveni livid. Lăsă din mână cu o mişcare înceată hârtia subţire de culoare roz şi îşi scoase ochelarii de pe nas.

— George, şopti el, norocul e împotriva noastră.

— Ce?

Se uită la telegramă cu o strâmbătură ciudată a gurii.

— Asta.

Am luat telegrama şi am citit:

„Motor lovit fractură compusă picior gordonnasmith ce preţ are mordet acum”

Câteva clipe niciunul dintre noi nu vorbi.

— E-n regulă, am spus în cele din urmă.

— Cum? făcu unchiul meu.

— Mă duc eu. O să aduc quapul sau o să crăp.

2

Aveam convingerea ridiculă că voi „salva situaţia”.

— Mă duc eu, am urmat pe un ton dramatic, conştient de efectul pe care-l făceam. Vedeam toată afacerea — cum să spun? — în culori americane.

M-am aşezat lângă unchiul meu:

— Dă-mi toate datele de care dispui, şi-ţi aduc chestia aia…

— Dar nimeni nu ştie exact unde…

— Nasmyth ştie, şi o să-mi spună.

— Până acum s-a arătat foarte circumspect, zise unchiul meu, privindu-mă.

— Sunt sigur că o să-mi spună totul, acum că are piciorul rupt.

Se gândi o clipă.

— Cred că ai dreptate.

Şi apoi adăugă:

— George, dacă aduci chestia aia de acolo… Ai mai înfruntat tu, o dată sau de două ori… cu curajul tău…

Lăsă fraza neterminată.

— Dă-mi carnetul de însemnări, am vorbit eu hotărât, şi spune-mi tot ce ştii. Unde-i vasul? Unde-i Pollack? Şi de unde vine telegrama? Dacă quapul poate fi luat, am să-l iau, chiar de-aş crăpa. Numai să rezişti aici până mă întorc cu el…

Şi astfel m-am aruncat în cea mai ciudată aventură din viaţa mea.

Am pus mâna de îndată pe cel mai bun automobil al unchiului meu. Am plecat chiar în seara aceea spre locul de unde expediase Nasmyth telegrama — Bampton S. O. Oxon; am reuşit cu puţină dificultate să-l scot de pe vas, am aranjat cu el toate amănuntele, determinându-l să-mi dea explicaţiile necesare; iar a doua zi după-amiaza inspectam vasul *Maud Mary*, împreună cu tânărul Pollack, vărul şi ajutorul său. Am avut aproape un şoc: era aproape o javră de bric, care-mi displăcea total, folosit mult timp în comerţul cu cartofi, aşa că răspândea o putoare pătrunzătoare de cartofi, care acoperea până şi mirosul vopselii proaspete. Era un bric împuţit, cu cala şi lemnăria avariate; fusese încărcat drept balast cu fiare vechi şi traverse de fier şi şine, la care se adăugau o mulţime de lopeţi şi roabe de fier pentru încărcarea quapului. Am inspectat mai întâi vasul împreună cu Pollack, un tânăr înalt şi blond, care fuma pipă şi părea să nu fie bun de nimic, şi apoi singur; rezultatul a fost că am luat din Gravesend toate

scândurile pe care le-am găsit şi care ar fi putut servi la încărcatul cu roabele, şi am mai luat cât am putut de multe odgoane şi frânghii pentru legarea vasului. Eram convins că vom avea nevoie să acostăm poate la vreun dig. Pe lângă balast, pe vas mai fuseseră ascunse, astfel încât să treacă neobservate, un număr de lăzi cu aspect echivoc, pe care nu le-am examinat, presupunând că erau mărfuri în vederea unui eventual schimb.

Căpitanul era un individ de-a dreptul extraordinar, care bănuia că mergem să căutăm minereu de cupru; era un evreu din România, cu trăsăturile schimonosite de un tic nervos, care obţinuse brevetul în urma câtorva experienţe navale în Marea Neagră. Secundul era un individ din Essex, de o rezervă impenetrabilă. Echipajul era mizerabil, prost îmbrăcat şi murdar; mulţi dintre oameni erau flăcăi nespălaţi, veniţi de pe vase de cărbuni. Unul, bucătarul, era mulatru; iar altul, cel mai voinic dintre toţi, un breton. Nu mai ţin minte cum le-am explicat prezenţa noastră la bord — ştiu doar că mă socoteau ca răspunzând de mărfuri, iar pe Pollack drept steward. Aceasta adăuga ceva la savoarea pirateresc ă pe care fondurile insuficiente şi geniul original al lui Gordon-Nasmyth o imprimaseră aventurii.

Cele două zile de agitaţie de la Gravesend, sub un cer întunecat, pe străzi înguste şi murdare, au constituit pentru mine o nouă experienţă. Nu seamănă cu nimic altceva din viaţa mea. Am înţeles că eram un om modern, civilizat. Găseam că mâncarea era împuţită şi cafeaua oribilă; întregul oraş răspândea o duhoare pestilenţială, m-am certat în toată legea cu proprietarul hotelului de pe chei „La Bunele Intenţii” până să se decidă să-mi pregătească o baie fierbinte, iar camera în care am dormit era infestată de o adevărată armată din acele insecte turtite, exotice dar vorace care se numesc „ploşniţe”, cuibărite în pereţi, în lemnărie, pretutindeni. Le-am presărat cu praf insecticid, iar

dimineaţa le-am găsit zvârcolindu-se încă. Ajunsesem în straturile cele mai de jos, mai sordide ale statului contemporan, şi mi-a displăcut tot atât de mult ca şi primul meu contact cu această lume, atunci când stătusem la vărul meu Nicodemus Frapp, brutarul din Chatham — unde, în treacăt fie zis, avusesem de-a face cu gândaci de o varietate mai mică şi mai neagră, şi deasemenea cu ploşniţe mai de soi.

Trebuie să mărturisesc că în tot timpul înaintea plecării, mă simţeam în centrul unei adevărate drame, iar Beatrice a jucat în imaginaţia mea rolul de auditoriu. Eram convins, după cum am mai spus, că „salvez situaţia”. În ajunul pornirii vasului, în loc să controlez dulapul de medicamente, după cum intenţionasem, am luat automobilul şi am pornit spre „Lady Grove” s-o anunţ pe mătuşa mea de călătorie, apoi m-am îmbrăcat şi, spre uimirea lady-ei Osprey, am sosit în vizită după cină.

Erau singure acasă, aşezate lângă un foc bun, care părea nespus de vesel în noaptea de iarnă. Îmi amintesc cât de luminos şi de intim mi-a apărut salonaşul în care m-au primit. Lady Osprey, într-o rochie mov cu dantelă, era aşezată pe o canapea îmbrăcată în creton, sub o lampă înaltă cu abajur, şi dădea o pasenţă complicată, cu cărţile răspândite în jur. Beatrice, într-o rochie albă care-i lăsa gâtul dezgolit, fuma o ţigară într-un fotoliu, citind la lumina unei alte lămpi. Pereţii erau îmbrăcaţi în lemn alb iar la ferestre atârnau perdele de creton. În jurul celor două centre strălucitoare de lumină se întindeau umbre negre şi calde, în care o oglindă circulară lucea ca un ochi de apă întunecată. Ca să atenuez efectul acestei vizite nepoftite, m-am comportat ca un sclav al etichetei. Au fost momente când cred că am reuşit cu adevărat s-o conving pe lady Osprey că vizita mea fusese o necesitate absolută, că ar fi fost o neglijenţă din partea mea dacă n-aş fi venit. Dar

acestea au fost, în cel mai bun caz, momente trecătoare.

M-au primit cu o uluială stăpânită. Lady Osprey se interesă de rana de pe obraz şi îmi cercetă cicatricea. În timpul cât şi-a arătat solicitudinea, Beatrice stătea în spatele ei; ochii noştri se întâlniră, şi am putut să citesc într-ai ei o uimire plină de întrebări.

— Plec, am spus eu, spre coasta de vest a Africii.

Mi-au pus, fireşte, întrebări, dar dispoziţia în care mă aflam mă îndemna să răspund vag.

— Avem interese acolo. Trebuie să plec urgent. Nu ştiu când mă voi întoarce.

După asta, am observat că Beatrice mă cerceta cu atenţie.

Conversaţia lâncezea. Am început prin a le mulţumi pe larg pentru bunătatea pe care mi-o arătaseră după accident. Am încercat să înţeleg secretul pasenţei pe care o făcea lady Osprey, dar aceasta nu se arătă prea dornică să mă lămurească. Mă pregăteam să-mi iau rămas bun.

— Mai stai puţin, zise Beatrice pe neaşteptate.

Se îndreptă spre pian, luă o grămadă de note de pe un scrin de alături, aruncă o privire spre lady Osprey care era întoarsă cu spatele, şi făcându-mi semn, lăsă să-i cadă dinadins notele pe jos.

— Trebuie să-ţi vorbesc, zise ea îngenunchind lângă mine, în timp ce o ajutam să le ridice. Întoarce-mi paginile cât cânt la pian.

— Nu ştiu să citesc notele.

— Întoarce-mi paginile.

Aşa că ne-am aşezat la pian, şi Beatrice a început să cânte

— Într-o manieră zgomotoasă şi nu prea corect. Aruncă o privire peste umăr şi văzu că lady Osprey îşi reluase pasenţa. Bătrâna doamnă era foarte roşie la faţă şi părea absorbită de efortul de a se înşela singură, fără ca noi să ne dăm seama.

— În Africa de vest nu-i o climă groaznică?… Ai de gând să rămâi acolo?… De ce pleci?

Beatrice îmi puse toate aceste întrebări cu glas scăzut, fără să-mi dea însă prilejul să-i răspund. Apoi, în ritmul bucăţii pe care o cânta, îmi spuse:

— În dosul casei e o grădină… cu o portiţă în zid… spre alee. Înţelegi?

Am întors dintr-odată două pagini, fără ca asta să aibă vreun efect asupra a ceea ce cânta.

— Când? am întrebat.

Făcu câteva acorduri.

— Aş vrea să pot cânta bine bucata asta… zise ea. La miezul nopţii!

Câtva timp, păru să fie absorbită doar de muzică.

— Să mă aştepţi, chiar dacă întârzii.

— O să te aştept.

Sfârşi bucata dând — cum spun şcolarii — „rasol”.

— Nu pot să cânt în seara asta, şi se ridică în picioare uitându-se în ochii mei. Aş fi vrut să-mi iau un rămas-bun muzical.

— Ce a fost asta, Beatrice? Wagncr? întrebă lady Osprey, ridicând privirea de pe cărţi. Suna foarte confuz…

Mi-am luat rămas bun. Şi, lucru curios, am avut mustrări de cuget în timp ce mă despărţeam de lady Osprey. Fie că era un prim semn de maturizare, fie că era de vină lipsa mea de experienţă în aventuri romantice, dar fapt e că am simţit o strângere de inimă la gândul de a pătrunde în casa acestei femei cumsecade prin portiţa din spatele grădinii. Am plecat cu maşina până la pavilion, l-am găsit pe Cothope citind în pat, şi l-am înştiinţat de plecarea mea în Africa de vest; am rămas un ceas cu el, stabilind toate amănuntele mai importante ale construirii lui *Lord Roberts β,* lăsând pe seama lui să-l termine până la întoarcerea mea. Am trimis maşina înapoi la „Lady Grove” şi, îmbrăcat tot în haina de blană — căci

noaptea de ianuarie era umedă şi frigul muşcător — am pornit pe jos înspre Bedley Corner. Am găsit aleea din dosul casei fără nicio greutate, şi am ajuns lângă portiţa din zid cu zece minute înainte de ora fixată. Mi-am aprins o ţigară de foi şi am început să mă plimb în sus şi în jos. Aveam o ciudată senzaţie de aventură, şi întâlnirea nocturnă la poarta grădinii mă luase prin surprindere, schimbându-mi dispoziţia sufletească. Mă simţeam smuls din egoismul meu şi gândurile mi se învârteau doar în jurul Beatricei; câteodată era ca un drăcuşor şi asta îmi plăcea cel mai mult la ea — felul ei de a mă lua întotdeauna prin surprindere, născocind într-o clipă, ca acum, această întâlnire.

Sosi cam la un minut după miezul nopţii; poarta se deschise încet şi ea apăru, o siluetă fragilă, într-o haină de automobilist, din piele de oaie, cu capul gol în burniţa rece. Veni în fugă spre mine, iar ochii îi erau ca nişte umbre pe faţa întunecată.

— De ce pleci în Africa de vest? fu prima întrebare pe care mi-o puse.

— Necesităţi de afaceri. Trebuie să mă duc.

— Dar nu pleci definitiv…? O să te întorci?

— În cel mult trei sau patru luni.

— Va să zică, nu-i din cauza mea?

— Nu. De ce-ar fi?

— Oh, atunci e foarte bine. Nu poţi şti niciodată ce gândesc oamenii… ce-şi închipuie. Mă luă de braţ. Hai să ne plimbăm puţin, zise ea.

Am privit în jurul meu — era întuneric şi ploua.

— Nu-i nimic, zise ea. O luăm de-a lungul aleii, şi apoi pe vechiul drum spre Woking. Ai ceva împotrivă? Desigur că nu. Că sunt cu capul gol? N-are importanţă. Pe acolo nu te întâlneşti niciodată cu nimeni.

— De unde ştii?

— Oh, am mai hoinărit şi alte dăţi ca acum… Desigur! Crezi că — şi făcu un semn cu capul spre casă — acolo-i toată viaţa mea?

— Nu, pe legea mea! am exclamat — nu cred.

Mă luă de braţ şi ne îndreptarăm spre alee.

— Noaptea este pasiunea mea, vorbi ea. Am ceva de vârcolac în sânge. De fapt, nu poţi să ştii niciodată, în familiile astea vechi… De multe ori m-am întrebat… În orice caz, acum suntem singuri pe lume. Doar întunericul, şi frigul, şi cerul plin de nori, şi ploaia. Şi noi doi — împreună. Îmi place să simt ploaia pe faţă şi în păr, ţie nu?… Spune, când te îmbarci?

— Mâine.

— Oh, foarte bine, dar acum nu există mâine. Doar tu şi cu mine! Se opri, cercetându-mă cu privirea: Nu spui nimic — îmi răspunzi doar la întrebări!

— Nu-i adevărat.

— Ba da! Iar ultima dată, tu erai cel care vorbeai.

— Ca un dobitoc. Acum…

Ne privirăm unul pe altul, două siluete în întuneric.

— Te bucuri că eşti aici — cu mine?

— Sunt bucuros — încep să fiu — de fapt e mai mult decât bucurie.

Îşi puse mâinile pe umerii mei şi mă atrase spre ea, s-o sărut.

— Ah! şopti, şi câteva momente am rămas lipiţi unul de altul.

— Gata, spuse deodată, desprinzându-se de lângă mine. Uf, ce pachet de haine muiate suntem în noaptea asta! Ştii, simţeam că o să ne sărutăm din nou într-o zi. Am simţit-o mereu. Ultima dată a fost parcă acum un veac.

— Printre ferigi.

— Da, printre ferigi. Îţi aminteşti? Şi buzele tale erau reci. Erau şi ale mele reci? Aceleaşi buze… după atâta timp… după atâtea câte s-au petrecut!… Şi acum, hai să ne plimbăm puţin împreună prin lumea asta de umbre. Lasă-mă să te iau de braţ. Doar să ne plimbăm, vrei? Ţine-mă strâns, pentru că eu cunosc drumul… şi nu vorbi…

nu spune nimic. Doar dacă ai ceva de spus… Lasă-mă pe mine să vorbesc… Vezi, iubitul meu, întreaga lume e moartă şi dispărută… numai umbre… şi noi suntem aici. Ce loc întunecat şi pustiu… Suntem morţi. Sau ceilalţi toţi sunt morţi. Nu, noi suntem morţi! Nimeni nu poate să ne vadă. Suntem nişte umbre. Am ieşit din morminte, din trupurile noastre — şi suntem împreună. Ăsta-i lucrul esenţial — că suntem împreună. Dar tocmai de aceea lumea nu poate să ne vadă şi nici noi — abia dacă putem s-o vedem. Şsst! E bine aşa?

— Foarte bine.

Am mers câtva timp într-o tăcere desăvârşită. Am trecut pe lângă o fereastră slab luminată, voalată de ploaie.

— Ce oameni neghiobi, zise ea, ce oameni neghiobi! Mănâncă şi dorm. Dacă ploaia n-ar răpăi pe copaci, i-am auzi sforăind. Şi visează lucruri atât de stupide — stupide ca şi gândurile lor. Şi niciunul dintre ei nu ştie că trecem, amândoi — eliberaţi — degajaţi de ei. Tu şi cu mine!

Ne-am strâns unul într-altul, simţindu-ne aproape.

— Îmi pare bine că suntem morţi, şopti ea. Ce bine-mi pare că suntem morţi! Eram obosită de viaţă. Eram atât de obosită, dragul meu, şi atât de încătuşată…

Se opri brusc.

Am trecut plescăind prin nişte băltoace. Începeam parcă să-mi amintesc de lucrurile pe care voiam să i le spun.

— Ascultă! am exclamat. Vreau să te ajut. Ai mărturisit singură că eşti încătuşată. Ce s-a întâmplat? Ţi-am cerut să te căsătoreşti cu mine. Mi-ai promis. Dar simt că există ceva…

Ideile mele, aşa cum le exprimam, mi se păreau greoaie şi stângace.

— E vorba de situaţia mea?… Sau e altceva… un bărbat?

Tăcerea nesfârşită care urmă părea făcută din încuviinţare.

— Ah, cât m-ai chinuit. La început… vreau să spun, la început de tot… am crezut că vroiai să te căsătoreşti cu mine.

— Aşa e.

— Şi pe urmă…? În noaptea asta, vorbi ea după o lungă tăcere, nu pot să-ţi explic. Nu! Nu pot să-ţi explic. Ştiu că te iubesc… Dar… nu pot să-ţi explic! În noaptea asta… Iubitul meu, suntem singuri pe lume — şi lumea nu contează. Nimic nu contează. Sunt aici cu tine… În frig — şi patul meu stă părăsit. Îţi voi spune… Da, îţi voi spune când voi avea dreptul s-o fac, deşi oricând va fi prea devreme. Dar în noaptea asta… Nu. Nu.

Se desprinse de lângă mine şi păşi câţiva paşi mai în faţă.

Apoi se întoarse spre mine.

— Ascultă, zise ea, trebuie să mă crezi… că eşti mort. Înţelegi? Nu glumesc. În noaptea asta, tu şi cu mine nu mai suntem vii. E ceasul nostru. Ar putea să mai fie şi alte ceasuri, dar pe acesta nu vreau să-l stricăm. Suntem… în Hades, dacă vrei. Unde nu există nimic de ascuns şi nimic de spus. Nici măcar trupuri. Nici griji. Ne-am iubit unul pe altul — pe pământ — şi totul ne-a despărţit, dar acum nu mai contează. A trecut… Dacă nu eşti de acord — mă întorc acasă.

— Aş fi vrut… am început.

— Ştiu. Oh! iubitul meu, dacă ai putea măcar să înţelegi că ştiu ce vrei să spui. Dacă ai putea să nu-ţi pese de nimic — şi să mă iubeşti… în noaptea asta.

— Te iubesc.

— Atunci, iubeşte-mă, şi iasă deoparte toate lucrurile astea care te frământă. Iubeşte-mă! Sunt aici!

— Dar…

— Nu!

— Ei bine, fie cum vrei tu.

Şi astfel i-am făcut pe voie, şi am rătăcit împreună prin noapte, şi Beatrice mi-a vorbit despre dragoste…

N-am mai auzit niciodată în viaţa mea vreo femeie vorbind astfel despre dragoste, dezvăluind, dezgolind, şi atingând cu imaginaţia toată mulţimea aceea de emoţii minunate pe care orice femeie poate că le ascunde. Citise despre dragoste, se gândise la dragoste, în minte îi răsunaseră mii de poezii dulci lăsându-i frânturi de amintiri frumoase; şi toate acestea le revărsa, fără sfială, cu atâta talent, în faţa mea. Nu pot reda ce-am simţit atunci, nu pot nici măcar să arăt cât de mult a contribuit magia glasului ei, radiaţia prezenţei ei atât de apropiate. Şi plimbarea noastră parcă n-avea să se sfârşească, învăluiţi cum eram de căldură în aerul îngheţat, de-a lungul unor drumuri întunecoase, nesfârşite şi lunecoase — fără să zărim ţipenie de om, nici măcar vreun animal de câmp.

— De ce se iubesc oamenii? întrebam.

— De ce nu s-ar iubi?

— Dar de ce te iubesc pe tine? De ce glasul tău îmi este mai dulce decât orice alt glas, faţa ta mai dragă decât orice altă faţă?

— Şi de ce te iubesc eu pe tine? întreba ea. Şi nu numai ce este frumos în tine, dar şi ce nu este? De ce îţi iubesc eu slăbiciunile, aroganţa? Căci le iubesc. În noaptea asta iubesc chiar şi picăturile de ploaie de pe blana ta!…

Aşa vorbeam în noaptea aceea; şi în cele din urmă, uzi leoarcă, radioşi încă, dar puţin obosiţi, ne-am despărţit la poarta grădinii. Hoinăriserăm două ceasuri prin regiunile stranii şi iraţionale ale fericirii noastre, şi întreaga lume din jur, şi mai ales lady Osprey şi toată casa, rămăseseră adormiţi — visând la orice altceva în afară de Beatrice umblând prin noapte şi prin ploaie.

Stătea în pragul porţii, o siluetă vagă cu ochii strălucitori.

— Întoarce-te, şopti ea. Te voi aştepta.

Parcă şovăia.

Îmi atinse reverul hainei.

— *Acum,* acum te iubesc, zise ea, ridicându-şi faţa spre mine.

Am strâns-o în braţe, tremurând din cap până în picioare.

— Oh, Doamne! am exclamat. Şi trebuie să plec!

Se desprinse din braţele mele şi se opri, privindu-mă. O clipă, lumea păru plină de posibilităţi fantastice.

— Da, du-te! zise ea, şi dispăru închizând poarta, lăsându-mă singur, ca pe un om care se prăbuşeşte din ţara zânelor în întunericul negru al nopţii.

3

Expediţia în insula Mordet se desprinde pe fondul întregii mele vieţi ea o experienţă izolată, înconjurată de o atmosferă deosebită. Cred că ar putea constitui subiectul unei cărţi separate — a prilejuit de altfel întocmirea unui raport oficial destul de voluminos — dar în romanul vieţii mele nu constituie decât un episod, un amănunt într-un tot, şi am de gând s-o povestesc ca atare.

O vreme detestabilă, o exasperare plină de nerăbdare provocată de întârzieri şi amânări insuportabile, rău de mare, o lipsă generală de confort şi revelaţii umilitoare în ceea ce priveşte propria mea persoană — iată în linii mari amintirile lăsate de expediţie.

Am fost bolnav în tot timpul călătoriei. Nu ştiu de ce. A fost singura dată când am avut rău de mare — şi doar de când am devenit constructor de vase mi s-a mai întâmplat să fie vreme rea. Dar mirosul acela pătrunzător de cartofi era nespus de greţos. Iar la întoarcere, toată lumea de pe bric, până la ultimul om, s-a simţit rău, de îndată ce am

pornit-o pe mare — sunt convins că ne-am intoxicat cu quap. La dus, ceilalţi şi-au revenit aproape toţi în câteva zile, dar în ceea ce mă privea pe mine, aerul înăbuşitor de sub punte, mâncarea proastă, cabinele înghesuite şi murdare au întreţinut în tot timpul dacă nu răul de mare, în tot cazul o stare de acută depresiune fizică. Vasul era plin de gândaci şi de tot felul de alte insecte mai intime. Până la Capul Verde mi-a fost frig tot timpul, iar apoi mă înăbuşeam de căldură; fusesem prea preocupat de Beatrice şi de dorinţa mea arzătoare de a porni de îndată pe *Maud Mary* la drum, ca să mă fi gândit să-mi iau hainele potrivite, şi ceea ce îmi lipsea era mai ales un veston. Doamne! cât de mult îmi lipsea un veston! Şi, în plus, eram închis laolaltă cu doi dintre cei mai plictisitori oameni din lume: Pollack şi căpitanul. Pollack, după ce reuşise să-şi domine răul într-un fel care s-ar fi potrivit mai bine capacităţii unei săli de operă decât unei prăpădite de cabine, a început dintr-odată să se simtă insuportabil de bine şi de vioi, şi şi-a scos o pipă voinicească din care fuma tutun tot atât de blond ca şi el, împărţindu-şi timpul aproape în mod egal între fumat şi încercarea de a-şi curăţi pipa. „Sunt doar trei instrumente cu care poţi într-adevăr să cureţi o pipă, obişnuia el să spună, ţinând o bucată de hârtie răsucită în mână. Cel mai bun este o pană, al doilea un pai, iar al treilea agrafa de păr a unei fete. N-am mai văzut un vas ca ăsta. Auzi, să nu poţi găsi niciunul dintre aceste obiecte! Ultima dată când am venit prin locurile astea, erau ace de păr pretutindeni, chiar şi pe podeaua din cabina căpitanului. Un adevărat depozit. Ei?… Te simţi mai bine?”

La care de obicei începeam să înjur.

— Oh, ai să te simţi bine în curând. Nu te supără dacă pufăi niţel din pipă?

Nu înceta să mă întrebe dacă nu vreau „să facem o partidă de Napoleon. Frumos joc. Te face să uiţi,

şi astfel ai câştigat jumătate din bătălie.”

Stătea în picioare legănându-se o dată cu vasul, şi trăgea din pipa umplută cu tutun blond, privind ceasuri întregi cu o înţelepciune inexprimabilă, dar cu un ochi albastru şi somnolent, spre căpitan. „Căpitanul e o figură, spunea el când se trezea din aceste meditaţii. Ar vrea să ştie ce avem de gând să facem. Tare ar mai vrea să ştie.”

Aceasta părea să fie într-adevăr ideea dominantă a căpitanului. Dar mai dorea să impresioneze, spunându-mi că era de familie bună, şi ţinea să-şi expună părerile ostile englezilor, literaturii engleze, constituţiei engleze şi aşa mai departe. Îşi făcuse ucenicia de marinar în marina română, iar engleza o învăţase din cărţi, mai pronunţând uneori e-urile mute de la sfârşitul unor cuvinte; devenise cetăţean englez, şi mă împingea fără să vreau la un patriotism care nu-mi era în fire, bătându-şi joc de tot ce era englez. Pollack se amuza „trăgându-l de limbă”. Numai cerul ştie cât de aproape am fost de crimă!

Cincizeci şi trei de zile am navigat, închis împreună cu aceştia doi şi cu un secund timid şi profund deprimat, care citea Biblia duminica şi-şi petrecea restul timpului liber într-o stare de letargie; cincizeci şi trei de zile închis ca într-un coteţ, într-un miros infect, fiindu-mi foame dar în acelaşi timp îngreţoşat de mâncarea de pe bord, în întuneric, frig şi umezeală, pe un vas puţin încărcat, care se legăna, tanga şi oscila tot timpul. Şi, clipă de clipă, conştient că nisipul din clepsidra norocului unchiului meu se scurge. Ce mizerie! Şi printre toate, îmi amintesc doar de un singur lucru luminos — o dimineaţă însorită în Golful Biscaya, şi imaginea unor valuri înspumate, verzi ca safirul, o pasăre zburând în urma vasului şi catargele noastre legănându-se proiectate pe cer. Apoi vântul şi ploaia s-au pogorât din nou asupra noastră.

Nu trebuie să vă închipuiţi că erau zile obişnuite, vreau să spun zile la fel de lungi toate; şi

nici nu erau atât zile, cât lespezi lungi şi umede de timp care se întindeau fiecare până la orizont, iar mare parte din lungimea lor era noapte. Umblai de colo până colo pe puntea ce se clătina, în bătaia vântului de sud-vest, ceas după ceas, în întunericul îngheţat, cu vântul împroşcând stropi de ploaie; sau stăteai în cabină, plictisit şi bolnav, privind chipurile nedespărţiţilor tăi tovarăşi de drum, sub o lampă care răspândea mai mult miros decât lumină. Apoi îl vedeai pe Pollack plimbându-se în sus şi în jos prin cameră, cu pipa stinsă în gură, cu o expresie ironică, ajungând a şaptezeci şi şaptea oară la aceeaşi concluzie: „Căpitanul e o figură”; iar în acest timp cuvintele îi curgeau acestuia din urmă din gură într-un val sprinten şi neîncetat: „Anglia nu e o ţară aristocratică, nu! E o burghezie glorificată! E o plutocraţie. În Anglia nu mai există aristocraţie de la Războiul celor două Roze. În restul Europei, la răsărit de latini, da; în Anglia, nu.

Toată Anglia voastră este o clasă mijlocie. Oriunde ai privi, numai clasa mijlocie. Respectabilă? Tot ce-i bun — voi consideraţi că-i scandalos. Madame Grundy! Totul e mărginit, calculat, egoist. De aceea arta voastră e atât de mărginită, ca şi literatura şi filosofia voastră, de aceea sunteţi cu toţii atât de puţin artişti. Nu vreţi nimic decât profituri! Vă interesează doar câştigul! Şi atunci, ce mai vreţi?…”

Când vorbea, îşi sublinia frazele cu gesturi violente, pe care noi europenii occidentali le-am abandonat: ridica din umeri, îşi agita braţele, întindea capul înainte, făcea nişte strâmbături uimitoare şi-şi răsucea mâinile pe sub nasul tău, până când îţi venea să-l plesneşti. Şi asta zi de zi, în timp ce eu trebuia să-mi stăpânesc furia, aşteptând momentul când quapul va fi încărcat pe bord — spre marea uimire a acestui om. Ştiam că va avea mii de obiecţii faţă de tot ce va urma. Vorbea tot timpul ca un apucat; gura nu i se mai

oprea. Şi totuşi, clipă de clipă vedeam cum se agita marinarul din el, ros de simţul răspunderii, veşnic neliniştit de poziţia vasului, veşnic imaginându-şi tot felul de primejdii. Dacă marea ne zgâlţâia prea tare, ieşea pe dată din cabină, cu ţipete şi întrebări nenumărate, obsedat de ce se putea petrece în cală, chinuit de perspectiva deplasării lestului sau a infiltrării apei în vas. Când ne-am apropiat de coasta africană, teama sa de stânci şi de bancuri de nisip a devenit contagioasă.

— Nu cunosc coasta, spunea. Am acceptat să vin aici pentru că ştiam că vine şi Gordon-Nasmyth. Şi pe urmă, el n-a mai venit!

— Riscurile războiului, i-am replicat, încercând zadarnic să găsesc vreun motiv, altul decât purul hazard, care l-a determinat pe Gordon-Nasmyth să-i aleagă pe aceşti doi indivizi. M-am gândit chiar că Gordon-Nasmyth avea poate temperament artistic şi-i plăceau contrastele, sau poate că — cine ştie? — căpitanul îl ajuta să-şi exprime propriile-i sentimente anti-britanice. Era într-adevăr un căpitan nemaipomenit de incapabil.

În general, însă, eram bucuros că venisem, chiar şi în ceasul al unsprezecelea, ca să văd cum se vor desfăşura lucrurile.

(În treacăt fie zis, în cele din urmă căpitanul, din pură nervozitate, a făcut vasul să eşueze la o extremitate a insulei Mordet; după vreun ceas, însă, cu ajutorul fluxului şi cu eforturile noastre reunite am reuşit să-l punem din nou pe apă.)

Bănuiam că secundul nu-l înghite pe căpitan, cu mult înainte de a-şi fi exprimat părerea. Era, spuneam, un om taciturn, dar într-o zi nu s-a mai putut stăpâni. Stătuse cu braţele încrucişate pe masă, întunecat şi dus pe gânduri, cu pipa în gură, în timp ce glasul căpitanului ajungea de sus până la noi.

Secundul îşi ridică ochii grei spre mine şi mă privi o clipă. Apoi pieptul i se umflă, ca la un om gata să înceapă să vorbească. Îşi scoase pipa din

gură. Eu stăteam ghemuit, în aşteptare. În sfârşit, îi dădu drumul. Înainte de a vorbi, clătină de câteva ori din cap, ca să-şi facă curaj.

— E…

Făcu o mişcare stranie şi misterioasă din cap, dar şi un copil şi-ar fi putut da seama că vorbeşte despre căpitan.

— E un străin.

Mă privi câtva timp cu îndoială şi, în cele din urmă, se hotărî să spună mai limpede ce gândeşte.

— Asta e — un *Dago!*[184]

Dădu din cap, ca cineva care dă ultima lovitură de ciocan peste un cui, şi am înţeles că spusese tot ce avea de spus. Faţa lui, deşi tot hotărâtă, deveni la fel de liniştită şi de goală ca o sală imensă după ce publicul s-a risipit — şi în cele din urmă o închise şi o încuie cu pipa.

Dacă aş fi început să întreb, ar fi fost prea mult — tot ce trebuia spus, fusese spus. Dar ştiam că pot să mă bizui pe el şi că eram prieteni. În realitate n-a trebuit să mă bizui niciodată pe el, dar asta n-a afectat relaţiile noastre.

În partea din faţă, echipajul trăia aproape la fel ca şi noi, numai că mai înghesuit, într-o mai mare murdărie şi umezeală, cu mai mulţi aburi şi paraziţi. Hrana era proastă, dar lor li se părea totuşi că duc o viaţă de huzur. După câte am putut să-mi dau seama, erau oameni foarte săraci, îmbrăcaţi ca vai de ei, iar puţinele obiecte personale pe care le aveau erau o sursă de neîncredere mutuală. Şi în timp ce înaintam spre sud, legănaţi de valuri, jucau jocuri de noroc şi se băteau cu brutalitate, se certau şi se înjurau, până ţipam la ei să se potolească…

Pot să vă spun — cel puţin aşa mi-a apărut mie — că nu există nimic romantic într-o călătorie pe mare cu un vas mic cu pânze. Romantismul se află doar în mintea visătorului rămas pe ţărm. Toate acele bricuri, goelete şi fregate, care mai pornesc încă şi astăzi din micile porturi, sunt relicvele unei epoci de negoţ mărunt, tot atât de lamentabile şi

învechite ca o casă din epoca georgiană, prăbuşită într-o rână şi devenită de fapt o cocioabă. Sunt doar rămăşiţe plutitoare ale unei cocioabe, la fel cum icebergurile sunt rămăşiţe plutitoare ale gheţarilor. Un om civilizat, care a învăţat să se spele, care-şi respectă necesităţile fizice, obişnuinţa hranei curate şi cumpătate, şi mai ales timpul, nu mai poate să le suporte. Ele dispar, şi vapoarele zgomotoase, consumatoare de cărbuni, le iau locul, mai curate, mai frumoase…

Ei bine, pe un asemenea vas cu pânze am călătorit eu spre Africa, şi am ajuns în cele din urmă într-o lume care semăna mai curând cu o baie de aburi, în mijlocul unui miros cald de plante descompuse, în urechi şi în ochi cu hula şi cu imaginile îndepărtate şi intermitente ale coastei. În toată această perioadă am trăit o viaţă stranie, concentrată, simţindu-mă ca şi când aş fi căzut într-un puţ. Am renunţat la toate obiceiurile anterioare, iar toate perspectivele mele dinainte au devenit simple amintiri.

Situaţia pe care pornisem s-o salvez îmi apărea acum ceva foarte mic şi îndepărtat; nu-i mai simţeam urgenţa. Beatrice şi „Lady Grove”, unchiul meu şi Hardingham, zborurile în văzduh şi viziunea mea obişnuită asupra unor lucruri vaste, rapide şi eficiente, deveniseră la fel de îndepărtate ca o lume pe care o părăsisem pentru totdeauna…

4

Toate aceste amintiri din Africa formează un capitol aparte. A fost pentru mine o expediţie pe un tărâm al naturii sălbatice, în afara lumii guvernate de oameni, primul meu contact cu aspectul fierbinte al maicii noastre Natura, care a dat naştere junglei — aspectul ei rece care ne-a dat vârtejul aerului începusem să-l cunosc destul de bine. Sunt amintiri ţesute pe o urzeală de soare, căldură şi un miros constant şi cald de

putreziciune. Şi se sfârşesc în ploaie — ploi cum n-am mai văzut niciodată, o revărsare vehementă, frenetică de apă. Numai prima traversare lentă prin braţul de apă din spatele insulei Mordet am făcut-o pe un soare incandescent.

Înaintam încet cu vasul nostru cu vopseaua coşcovită, murdar, cu pânze peticite şi o sirenă ponosită înfăţişând-o pe *Maud Mary;* aruncam sonda şi cercetam atenţi malurile înalte, acoperite de păduri cu copaci pe jumătate scufundaţi în apă. Înaintam cu o uşoară briză din spate, ocolind insula Mordet şi ştiam că quapul era la o distanţă de cel mult o zi de noi.

Ici şi colo, flori ciudate spărgeau monotonia întinderilor umede acoperite de verdeaţă, ca o trâmbiţare de culori. Tot felul de animale se furişau prin junglă, ne priveau ţintă şi apoi ţâşneau înapoi cu foşnet, scufundându-se în tăcere, în apa leneşă, opacă, apăreau mereu vârtejuri şi se auzeau plescăituri; şiruri de băşicuţe se spărgeau la suprafaţă, dovedind existenţa luptelor şi tragediilor submarine; din când în când, se vedeau crocodilii, ca o flotă de trunchiuri eşuate, încălzindu-se la soare. Ziua era linişte, o linişte deprimantă, întreruptă doar de bâzâitul insectelor şi de trosniturile şi plescăiturile care însoţeau înaintarea vasului, de strigătele oamenilor care aruncau sonda şi de răcnetele confuze ale căpitanului; dar în timpul nopţii, cum stăteam amaraţi de câte un mănunchi de copaci, întunericul aducea la viaţă mii de fiinţe din apele mlăştinoase, iar din pădure răsunau ţipete şi urlete, mugete şi răgete care ne făceau să fim bucuroşi că ne aflăm la bord. O dată am văzut printre trunchiurile copacilor nişte flăcări lungi. Am trecut pe lângă două sau trei sate; femei şi copii tuciurii se uitau spre noi gesticulând, iar la un moment dat un om a apărut într-o barcă, dintr-un braţ de apă, şi a strigat spre noi ceva într-o limbă necunoscută; în cele din urmă am ajuns la loc deschis, pe o întindere plată, un lac mare

mărginit de nămol, de gunoaie înălbite şi copaci morţi, fără un crocodil, fără măcar o pasăre de apă, într-un cuvânt unde nu se vedea şi nu se auzea o fiinţă vie; şi am zărit în depărtare, întocmai cum ne-a descris Nasmyth, ruinele postului părăsit şi în apropierea lui două grămezi de substanţă gălbuie-murdară, sub un colţ de stâncă — quapul! Pădurea se oprea ceva mai departe. Spre dreapta noastră terenul cobora, pustiu, şi mai departe, într-o scobitură, pătrundeau valurile mării.

Am îndreptat vasul spre grămezile acelea şi am acostat încet şi cu grijă lângă digul ruinat. Căpitanul se apropie de mine.

— Ăsta e? întrebă el.

— Da, i-am răspuns.

— De asta am venit, ca să facem comerţ?

Vorbea ironic.

— Nu, am replicat…

— Gordon-Nasmyth mi-ar fi spus de mult ce căutăm aici.

— Am să-ţi spun acum, am zis. Ne vom apropia cât putem mai mult de grămezile acelea două — le vezi? — de sub stâncă. Pe urmă vom arunca peste bord tot balastul şi vom încărca grămezile. Apoi ne întoarcem acasă.

— Pot să te întreb — e aur?

— Nu, am răspuns pe un ton nu prea politicos, nu e aur!

— Atunci ce e?

— O substanţă — cu o anumită valoare comercială.

— Nu putem s-o luăm, zise el.

— Ba putem, l-am asigurat.

— Nu putem, stărui cu aceeaşi convingere. Nu ne gândim la acelaşi lucru. Dumneata ştii prea puţine… Dar… Este o regiune interzisă.

M-am întors spre el înfuriat brusc şi i-am întâlnit ochii strălucitori şi aţâţaţi. O clipă ne-am cercetat unul pe altul. Apoi am zis:

— E riscul nostru. De acord, comerţul e interzis, dar ăsta nu-i comerţ… Trebuie să luăm substanţa de aici.

Ochii îi licăriră, dar clătină din cap…

Bricul se apropia încet, prin lumina înserării, de plaja stranie, pârjoliţă şi pustie; cârmaciul căuta să prindă cu urechea cearta mânioasă, purtată cu voce joasă, între mine şi căpitan, şi în care interveni curând şi Pollack. În cele din urmă, am acostat la o sută de metri de ţintă, şi în tot timpul cinei, până târziu în noapte, ne-am certat, cu intermitenţe şi în izbucniri furioase, în legătură cu dreptul nostru de a încărca tot ce ne plăcea.

— Nu vreau să fiu amestecat în treaba asta, stăruia el. Mă spăl pe mâini.

Toată noaptea părea să ne fi certat în zadar.

— Dacă nu e comerţ, zicea el, atunci e prospecţiune şi exploatare minieră. Şi asta e şi mai rău. Orice om care cunoaşte câte ceva din treaba asta — oricine în afară de un englez — ştie că e şi mai rău.

Ne-am certat, şi mi-am ieşit din fire, şi l-am înjurat. Pollack se stăpânea mai bine şi îşi mesteca pipa, supraveghind cu ochii săi albaştri gesturile căpitanului. În cele din urmă am urcat pe punte să mă răcoresc. Cerul era acoperit. Am observat că toţi oamenii din echipaj se strânseseră în partea din faţă, privind la luminozitatea slabă şi pâlpâindă a grămezilor de quap — o fosforescenţă ca aceea care se poate vedea uneori la lemnele putrezite. Şi pe întinsul plajei, spre est şi spre vest, se zăreau pete şi fâşii, ca un clar de lună diluat…

Am rămas treaz până în zori, frământând în minte planuri prin care aş putea să înfrâng opoziţia căpitanului. Eram hotărât să încarc pe bord quapul, chiar dacă va trebui să ucid pe cineva. Niciodată în viaţă nu mai fusesem contrariat într-un asemenea hal! După această călătorie insuportabilă!

Se auzi o bătaie în uşa cabinei, apoi uşa se deschise şi am reuşit să desluşesc o faţă bărboasă.

„Intră” am spus — şi faţa smeadă şi volubilă a căpitanului, pe care abia o puteam distinge în lumina slabă, apăru ca să mi se adreseze confidenţial şi să-mi umple cabina cu şoapte şi gesturi. Stătuse şi el treaz şi se gândise din nou la toate. Venise să-mi explice — zicea el — o mulţime de lucruri. Stăteam furios, întrebându-mă dacă împreună cu Pollack n-am putea să-l închidem în cabina lui şi să conducem vasul fără el. „Nu vreau să zădărnicesc expediţia, am auzit dintr-un val de proteste, şi apoi am reuşit să descifrez: un comision… un comision cât de mic… pentru riscuri speciale!” „Riscuri speciale” — era o expresie care se auzea frecvent. L-am lăsat să-mi explice mai pe larg ce voia. Părea că mai pretindea şi nişte scuze pentru ceva ce-i spusesem. Nu mă îndoiam că-l insultasem în focul discuţiei. În cele din urmă şi-a precizat pretenţiile. Am ieşit din tăcerea mea şi am început să mă târguiesc.

— Pollack! am strigat, bătând cu pumnul în peretele cabinei.

— Ce s-a întâmplat? întrebă acesta.

I-am explicat pe scurt despre ce era vorba.

Se făcu tăcere.

— E o figură, zise apoi Pollack. Să-i dăm comisionul. N-am nimic împotrivă.

— Cum? am exclamat.

— Am zis eu că-i o figură, asta-i tot, zise Pollack. Vin îndată.

Apăru în pragul uşii, o siluetă vagă şi albicioasă, care se alătură şoaptelor noastre vehemente.

Trebuia să-l cumpărăm pe căpitan; a trebuit să-i promitem zece la sută din beneficiul nostru — şi aşa problematic. Urma să-i dăm zece la sută din preţul cu care aveam să vindem marfa, întrecând astfel cu mult plata care i se cuvenea. Ei bine, în starea de oboseală şi răvăşire în care mă aflam, am găsit o slabă consolare la gândul că eu, ca reprezentant al expediţiei Gordon-Nasmyth, urma

să-mi vând marfa mie, ca reprezentant al Organizaţiilor Comerciale. Şi ce m-a exasperat cel mai mult a fost insistenţa căpitanului ca învoiala noastră să fie scrisă.

— Sub forma unei scrisori, stăruia într-una.

— Foarte bine, am consimţit, sub forma unei scrisori. Imediat! Adu o lampă!

— Şi scuzele, adăugă el împăturind scrisoarea.

— Foarte bine, am spus; şi scuzele.

Mâna îmi tremura de furie în timp ce scriam, şi după aceea n-am putut să adorm din cauza furiei împotriva acestui netrebnic. În cele din urmă m-am sculat. Mi-am dat seama că eram amorţit şi înţepenit de tot. În uşa cabinei m-am lovit la degetul de la picior şi m-am tăiat în timp ce mă bărbieream. În fine, au apărut zorile şi am început să mă plimb pe punte, într-o stare de exasperare extremă. Soarele răsări brusc şi îmi aruncă în ochi lumina-i orbitoare; n-am găsit nimic mai bun de făcut decât să înjur soarele. Îmi imaginam obstacole noi, de data aceasta din partea echipajului, şi m-am apucat să vorbesc cu glas tare, pregătindu-mi argumentele în cearta ce va urma.

Maladia quapului îmi intrase în sânge.

5

Mai curând sau mai târziu, embargoul ridicol care există asupra întregii coaste răsăritene a insulei Mordet va fi ridicat şi atunci se va putea verifica existenţa reală a grămezilor de quap. Sunt sigur că n-am făcut altceva decât să luăm o parte periferică dintr-un strat care se întinde de la ţărm până în inima insulei. Grămezile acelea nu reprezentau decât conţinutul sfărâmat a două cavităţi neregulate în stâncă, prezenţa lor fiind tot atât de naturală ca orice talus sau moviliţă de acest fel, iar nămolul de pe ţărmul mării, care se întinde pe distanţă de mile întregi, este amestecat cu quap,

şi este radioactiv, şi uşor fosforescent în timpul nopţii. Toate amănuntele în legătură cu acele locuri, cititorul le va găsi în „Geological Magazine" din octombrie 1905, şi îl sfătuiesc să parcurgă articolul din revistă. Tot acolo va găsi teoriile mele, neconfirmate încă despre natura acelei substanţe. Dacă se dovedeşte că am dreptate, înseamnă că am găsit ceva mult mai important din punct de vedere ştiinţific decât toţi compuşii întâmplători ai diferitelor metale rare, pehblenda, rutiliul şi celelalte pe care se bazează descoperirile revoluţionare din ultima decadă. Acestea nu sunt decât mici centre moleculare de desintegrare, de descompunere şi putrezire misterioasă a unoi elemente, considerate cândva ca fiind lucrurile cele mai stabile din natură. Dar există ceva — singurul cuvânt care s-ar potrivi este *canceros,* dar şi acesta nu se potriveşte prea bine — în quap, ceva care se furişează şi trăieşte aşa cum boala trăieşte prin distrugere; o agitaţie şi o tulburare elementară, neînchipuit de malefică şi stranie.

Să nu credeţi că această comparaţie este doar rodul imaginaţiei. Pentru mine, radioactivitatea este o adevărată boală a materiei. Mai mult, este o boală contagioasă, care se răspândeşte. Nişte atomi degeneraţi, pe punctul de a se sfărâma, dacă sunt puşi lângă alţii, îi fac şi pe aceştia să se agite, pierzându-şi existenţa coerentă pe care o aveau. Materia suferă în acest caz exact ceea ce se întâmplă cu decăderea unei culturi vechi în societate — o pierdere a tradiţiilor, a distincţiilor şi a reacţiilor certe. Când mă gândesc la aceste inexplicabile centre dizolvante care au apărut pe globul nostru — grămezile de quap sunt fără îndoială, de departe, cele mai mari care au fost descoperite până acum în lume, restul nefiind decât urme în grăunţe şi cristale — am viziunea grotescă a întregii lumi care va fi până la urmă roasă, putrezită şi împrăştiată. Astfel încât, în timp

ce omul continuă să lupte şi să viseze, însăşi substanţa sa se va schimba şi se va prăbuşi sub el. Menţionez aceasta aici doar ca o închipuire ciudată şi persistentă. Să presupunem că într-adevăr acesta va fi sfârşitul planetei noastre; niciun fel de culme splendidă, niciun fel de acumulare uriaşă de realizări, ci doar — descompunere atomică! Adaug această idee la acelea ale cometei care ne va arde, a corpului întunecat care va apare în spaţiu, a stingerii soarelui, a orbitei distorsionate, ca pe un sfârşit nou şi mult mai posibil — în măsura în care ştiinţa poate prevedea sfârşiturile — pentru această stranie pantomimă a materiei pe care o numim viaţă omenească. Personal, nu cred că acesta va fi sfârşitul; nicio fiinţă omenească nu poate să creadă într-un astfel de sfârşit şi să continue să trăiască, dar ştiinţa ni-l arată ca pe un lucru posibil, — ştiinţa şi raţiunea. Dacă fiinţe omeneşti izolate — dacă un singur copil rahitic — se poate naşte printr-un accident şi poate muri inutil, de ce nu şi întreaga rasă? Sunt întrebări la care nu s-a răspuns niciodată, la care nici nu încerc să răspund, dar gândul quapului şi al misterelor sale mi le aminteşte din nou.

Un lucru e însă absolut sigur: plaja şi milul pe o distanţă de două mile şi mai bine, în fiecare parte, erau lipsite de viaţă — mai lipsite de viaţă decât mi-aş fi putut închipui vreodată că este un ţărm tropical, şi toate frunzele şi ramurile moarte şi putrezite, şi peştii morţi, şi toate celelalte vietăţi care fuseseră aruncate pe ţărm se încreţeau de îndată şi se albeau. Câte un crocodil ieşea din apă să se prăjească la soare, sau câte o pasăre de apă explora dintr-o curiozitate trecătoare mâlul şi colţurile de stâncă care se ridicau din el. Era singura animaţie de pe ţărm. Iar aerul devenea fierbinte şi auster, uscat şi coroziv, cu totul diferit de îmbrăţişarea caldă şi umedă care ne întâmpinase la prima noastră apropiere de coasta africană şi cu care ne obişnuiserăm.

Cred că principala influenţă a quapului asupra noastră a fost o sporire a tensiunii nervilor, dar aceasta nu este decât o ipoteză nejustificată. În orice caz, avea un efect asemănător cu acela al vântului de răsărit. Am devenit cu toţii iritabili, greoi, moleşiţi şi suportând cu greu starea de moleşeală. Am ancorat cu greutate bricul de stânci, şi am coborât pe ţărmul plin de mâl, hotărâţi să rămânem acolo şi să fim remorcaţi după ce vom termina. Terenul era gras ca untul. Eforturile noastre de a fixa scânduri şi traverse pentru a căra cu roabele quapul pe bord au fost cât se poate de greşit concepute — şi într-adevăr această muncă poate fi uneori foarte greşit concepută. Căpitanul avea o teamă superstiţioasă ca nu cumva vasul să păţească ceva; numai la gândul acesta, începea să se agite sălbatic, să vocifereze în mod inutil. Strigătele sale îmi răsună şi azi în amintire — şi pot să spun că la fiecare criză de ţipete, tot ce spunea începea să semene din ce în ce mai puţin cu vreo limbă cunoscută.

Dar n-are rost să scriu aici întreaga istorie a acelor zile de trudă şi eşecuri, să povestesc cum Milton, unul dintre oameni, a căzut de pe scândură de la vreo treizeci de picioare înălţime, împreună cu roaba, şi şi-a rupt braţul şi cred că şi o coastă, nici cum eu şi cu Pollack i-am pus la loc braţul şi l-am îngrijit în timpul febrei care a urmat, nici cum marinarii s-au îmbolnăvit unul după altul de malarie, şi cum — în virtutea reputaţiei mele de om de ştiinţă — am fost obligat să fac pe doctorul şi să-i tratez cu chinină, şi apoi văzând că chinina le făcea mai mult rău decât bine, să-i doftoricesc cu rom şi doze mici de sirop Easton, din care s-a întâmplat să se găsească o cutie cu sticluţe pe bord — Dumnezeu şi Gordon-Nasmyth ştie de ce! Trei zile întregi am zăcut cu toţii într-o stare lamentabilă şi n-am reuşit să încărcăm pe bord nici măcar o roabă. Apoi, când am reluat lucrul, mâinile oamenilor, s-au umplut de răni. Nu aveam

mănuşi; am încercat să-i conving să-şi acopere mâinile cu ciorapi sau cârpe unse cu grăsime în timpul cât lucrau cu lopata şi cu roaba. N-au vrut s-o facă, din cauza căldurii şi pentru că îi stingherea. Din păcate, această încercare a mea i-a făcut să-şi îndrepte atenţia spre quap, începând să-l considere sursa răului de care sufereau, precipitând ceea ce, până la urmă, a pus capăt operaţiei noastre de încărcare, şi a dus la un fel de grevă. „Ne-am săturat", ziceau ei, şi pe urmă s-au dus în partea din spate a vasului să-şi spună părerea. Căpitanul s-a lăsat intimidat.

În toate aceste zile, vremea a fost păcătoasă — ba o căldură de cuptor sub un cer de un albastru intens şi ameninţător, ba o ceaţă fierbinte care-ţi rămânea în gâtlej ca lâna şi transforma oamenii de pe podeţul de scânduri în siluete de uriaşi lipsite de culoare, ba o izbucnire sălbatică de furtună, cu tunete dezlănţuite şi ploaie. În tot acest timp, luptând împotriva bolii, căldurii, şi toropelii, o singură voinţă impetuoasă predomina în mine — să menţin vasul în stare de plutire, să menţin cel puţin un singur leit-motiv, indiferent de oricare altele care ar apărea sau ar înceta: zgomotul cazmalelor, scârţâitul şi scrâşnetul roabelor, sunetul înfundat al paşilor oamenilor călcând pe podeţul de scânduri care se legăna, şi apoi la sfârşit, bang, bang, încărcătura răsturnată în cală. „Încă o roabă, slavă Domnului! încă o mie cinci sute, sau poate chiar două mii de lire sterline, pentru salvarea lui Ponderevo!"…

Am aflat multe lucruri despre mine şi despre oameni, în general, în aceste săptămâni de strădanii în insula Mordet. Înţeleg acum ce e în inima exploratorului, a patronului nemilos, a traficantului de negri. Îi adusesem pe aceşti oameni într-un loc unde-i ameninţa o primejdie pe care ei n-o înţelegeau, ferm hotărât să le înfrâng opoziţia, să-i supun şi să-i folosesc pentru scopurile mele, şi în acelaşi timp îi uram.

De fapt, tot timpul cât quapul s-a aflat lângă mine uram întreaga omenire…

Şi mai aveam şi senzaţia că trebuie să mă grăbesc, temându-mă totodată că vom fi descoperiţi şi operaţiile noastre vor fi oprite. Voiam să ies din nou în larg — să pornim spre nord cu prada. Îmi era teamă că din largul mării s-ar putea zări catargele vasului, trădându-ne prezenţa vreunui curios. Care străbătea marea. Şi într-o seară, spre sfârşitul şederii noastre, am zărit o canoe cu trei băştinaşi, departe, la celălalt capăt al lacului; am luat un ochean de la căpitanul vasului şi l-am îndreptat spre ei — priveau ţintă la noi. Unul din ei părea să fie metis şi era îmbrăcat în alb. Ne-au observat câtăva vreme liniştiţi şi apoi s-au depărtat vâslind pe un canal spre umbra pădurii.

Şi trei nopţi la rând, chinuindu-mi imaginaţia înfierbântată, m-a urmărit în vis figura unchiului meu, albă ca de clown, cu gâtlejul tăiat de la o ureche la cealaltă — o tăietură lungă, de culoare brună. „Prea târziu, zicea el, prea târziu!”…

6

Nu trecuse decât o zi sau două după ce ne-am apucat să încărcăm quapul, când am fost cuprins de nişte insomnii atât de puternice şi m-am simţit atât de nenorocit, încât n-am mai putut îndura să stau pe vas. Cu puţin înainte de răsăritul soarelui, care acolo se ivea brusc, am împrumutat puşca lui Pollack, am coborât pe podişca de scânduri, am trecut peste grămezile de quap şi am început să hoinăresc pe ţărm. Am umblat aşa vreo milă şi jumătate în ziua aceea, trecând puţin şi dincolo de ruinele postului părăsit; peisajul dezolant dimprejur mi-a captat într-un fel interesul, şi când m-am întors am constatat că am putut să dorm aproape o oră. A fost o încântare să rămân atâta timp singur — fără căpitan, fără Pollack, fără

nimeni. Aşa că am repetat şi a doua zi expediţia, apoi în ziua următoare, până când a devenit obicei. O dată ce pusesem pe roate săpatul şi căratul quapului, nu prea aveam ce să fac, aşa încât plimbările au devenit tot mai lungi; începusem chiar să-mi iau şi câte ceva de mâncare.

Am împins aceste hoinăreli până dincolo de regiunea pustiită de quap. După aceea urma mai întâi o zonă de vegetaţie pipernicită, apoi un fel de junglă mlăştinoasă în care era greu de pătruns, şi apoi începea pădurea — trunchiuri uriaşe de copaci, liane încâlcite şi rădăcini înfipte într-un noroi care mustea. Pe aici obişnuiam să hoinăresc, culegând câte o plantă sau petrecându-mi timpul în visare — dornic mereu să aflu ce-o fi mai încolo, pe înălţimile însorite — şi tot aici am ucis un om.

A fost omorul cel mai absurd şi mai fără rost care se poate închipui. Chiar în timp ce aştern pe hârtie amănuntele pe care le am bine întipărite în minte, resimt din nou senzaţia aceea de straniu, de inutil, de incompatibilitate cu oricare din teoriile precise şi clare pe care le au oamenii despre viaţă şi despre sensul lumii înconjurătoare. Am ucis un om, şi vreau să povestesc cum l-am ucis, dar de ce am făcut-o şi mai ales de ce trebuie să fiu răspunzător, nu pot să explic.

În dimineaţa aceea dădusem peste o urmă în pădure, şi-mi trecuse prin minte gândul neplăcut că ar fi paşi omeneşti. N-aş fi vrut să dau peste nicio fiinţă omenească. Cu cât expediţia noastră venea mai puţin în contact cu populaţia africană, cu atât reuşita era mai sigură. Destul de ciudat, dar până atunci fuseserăm scutiţi de sâcâielile băştinaşilor. Aşa că m-am întors şi tocmai îmi croiam drum prin mlaştină, printre rădăcini, frunze moarte şi flori căzute din universul de verdeaţă de deasupra, când deodată mi-am zărit victima.

L-am văzut abia când mă aflam la vreo patruzeci de picioare depărtare, stând complet nemişcat şi privindu-mă.

Nu era un individ prea plăcut la vedere. Avea pielea foarte neagră şi era complet gol, cu excepţia unei pânze murdare în jurul şoldurilor; picioarele îi erau strâmbe, cu degetele răşchirate, iar capătul de sus al pânzei şi sfoara cu care o legase îi încreţeau pântecele diform. Avea fruntea joasă, nasul foarte turtit, şi buza de jos, umflată, era de un roşu vânăt. Părul îi era scurt şi zbârlit, iar la gât îi atârna, legată cu o sfoară, o punguţă de piele. Ţinea în mână o puşcă, iar la brâu avea înfiptă o cutie cu praf de puşcă. Era o confruntare curioasă. Colo, în faţa lui, mă aflam eu, puţin cam murdar poate, dar având încă aerul unei fiinţe omeneşti destul de civilizate, născută, crescută şi educată într-o vagă tradiţie, în mână cu o armă neobişnuită. Şi fiecare dintre noi era, prin esenţă, un creier agitat de gânduri rapide, tulburat de această întâlnire, neştiind ce gândea celălalt sau cum să se poarte cu el.

Omul se dădu cu vreo doi paşi înapoi. Se poticni şi se întoarse s-o ia la goană.

— Stai, am strigat; stai, smintitule! Şi am început să alerg după el, strigându-i şi alte cuvinte în engleză. Dar nu mă puteam lua la întrecere cu el în goana aceasta pe un teren plin de rădăcini şi noroi.

Deodată mi-a trecut prin cap o idee nesăbuită: „Nu trebuie să scape, ca să nu spună şi altora!”

În aceeaşi clipă m-am oprit, am ridicat puşca, am ochit cu sânge rece, apăsând cu grijă pe trăgaci şi am ţintit drept în spate.

Am văzut, şi încă cu o tresărire de bucurie, cum glontele l-a izbit între omoplaţi. „L-am nimerit!” am strigat, lăsând să-mi cadă arma, în timp ce omul s-a prăbuşit şi a murit fără a scoate un geamăt. „Pe legea mea, am exclamat cu o nespusă surpriză, l-am ucis!” M-am uitat în jur şi apoi am înaintat cu precauţie, stăpânit de un sentiment de curiozitate amestecată cu uimire, să văd omul al cărui suflet îl azvârlisem, cu atâta lipsă de

ceremonie, afară din lumea noastră. M-am dus spre el nu cum te-ai duce spre ceva ce ai înfăptuit, ci cum te-ai apropia de un lucru pe care l-ai găsit.

M-am aplecat şi l-am ridicat de umăr, şi astfel mi-am dat seama că avea faţa zdrobită şi că probabil murise într-o clipă. I-am dat drumul şi m-am întors scrutând cu privirea printre copaci. „Dumnezeule!" am exclamat. Era a doua fiinţă omenească pe care o vedeam moartă — firește, în afară de piesele de recuzită anatomică, de mumii şi de alte asemenea obiecte expuse. Stăteam lângă el uluit, peste măsură de uluit.

Şi deodată, un gând a străbătut prin toată tulburarea mea: o fi auzit oare cineva împuşcătura?

Repede mi-am încărcat la loc arma. După o vreme m-am simţit oarecum în siguranţă, şi din nou am început să mă gândesc la omul pe care-l ucisesem. Ce era de făcut?

Mi-am spus că ar trebui poate să-l îngrop. În tot cazul, trebuia să-l ascund. Am reflectat cu sânge rece şi apoi mi-am pus arma la îndemână, l-am apucat de un braţ şi l-am târât într-un loc unde noroiul părea mai moale, azvârlindu-l acolo. Punga cu praf de puşcă îi căzuse de la brâu şi m-am întors s-o iau. Am profitat de ocazie ca să-l împing mai tare cu patul puştii în noroi.

Mai târziu toate astea mi-au apărut în toată grozăvia lor, dar în clipa aceea a fost ceva firesc. Am privit împrejur să văd dacă nu rămăsese vreo urmă a omorului, cu preocuparea celui ce-şi face valiza într-o cameră de hotel.

Am căutat să mă orientez, şi m-am îndreptat prevăzător spre vas. Aveam aerul grav şi îngândurat al unui băietan prins în timp ce vâna pe pământul altuia. Şi fapta a început să-mi apară în adevărata ei lumină abia când am ajuns aproape de vas; abia atunci am început să realizez că e ceva cu totul diferit de uciderea unei păsări sau a unui iepure.

Oricum, în timpul nopţii, fapta a luat proporţii enorme, monstruoase. „Dumnezeule! am strigat, tresărind şi trezindu-mă; dar am ucis un om!”

După aceea am rămas treaz, cu ochii larg deschişi, urmărind parcă imaginile care-mi treceau prin minte. Ciudat, dar aceste viziuni se împleteau cu chipul disperat al unchiului meu, aşa cum îl visasem. Trupul negru, pe care-l vedeam acum mutilat şi în parte îngropat — dar care totuşi nu mi se părea mort, ci însufleţit şi conştient — se amesteca în mintea mea cu tăietura brună de sub bărbia unchiului meu. Am încercat să scap de această obsesie oribilă, care stăruia însă, în ciuda tuturor eforturilor.

Ziua următoare mi-a fost cu totul întunecată de imaginea persistentă a acelei creaturi urâcioase. Sunt omul cel mai puţin superstiţios din lume, dar cadavrul băştinaşului mă atrăgea. Aşa că n-am avut ce face şi m-am întors la tufişurile acelea, exact în locul unde-l ascunsesem.

Cine ştie ce fiară păcătoasă trecuse pe acolo, căci l-am găsit dezgropat.

Metodic, am îngropat din nou cadavrul umflat acum şi mutilat, după care m-am întors pe vas pentru încă o noapte de vise. A doua zi, am rezistat toată dimineaţa ispitei de a mă duce acolo, şi am jucat cărţi cu Pollack, în tinm ce taina pe care o purtam mă rodea pe dinăuntru; seara am dat să pornesc din nou, cât p-aci să mă prindă noaptea. N-am pomenit niciodată nimănui despre fapta pe care o săvârşisem.

A doua zi am pornit mai devreme şi, spre surprinderea mea, am văzut că trupul dispăruse; în jurul gropii mocirloase din care fusese scos, se vedeau urmele unor paşi de oameni şi nişte pete oribile.

M-am întors pe vas, nedumerit şi intrigat. Asta a fost în ziua când marinarii au venit la pupă, cu mâinile şi feţele băşicate şi cu ochii întunecaţi, şi când au declarat prin Edwards, purtătorul lor de

cuvânt: „Ne-am săturat, şi o spunem fără glumă”. Atunci am răspuns uşurat: „Şi eu la fel. Să plecăm!”

7

Era şi timpul. În spre vas fuseseră trimişi oameni în recunoaştere, telegraful fusese pus în acţiune, şi pornisem abia de patru ceasuri pe mare, când am dat peste canoniera trimisă de-a lungul coastei să ne caute, care ne-ar fi prins în spatele insulei ca într-o cursă. Era o noapte cu vânt, şi norii se fugăreau pe cer, lăsând din când în când să străbată lumina lunii; marea era agitată de furtună, iar vasul îşi croia drum prin rafale de ploaie şi prin, ceaţă. Brusc, marea fu scăldată de lumina albă a lunii. Canoniera apăru ca o siluetă lungă şi întunecată îndreptându-se pe apă spre est. Zări de îndată vasul nostru, *Maud Mary,* şi trase cu un fel de tun de jucărie ca să ne oprească.

Secundul se întoarse spre mine.

— Să-i spun căpitanului?

— Dă-l dracului pe căpitan! i-am răspuns.

L-am lăsat să doarmă cele două ceasuri cât a durat urmărirea, până când o rafală de ploaie ne-a înghiţit din nou. Atunci am schimbat direcţia, luând-o perpendicular pe direcţia lor, iar dimineaţa nu se mai vedea decât fumul în zare.

Eram departe de coasta Africii — şi cu quapul la bord. Nu vedeam ce ne-ar putea împiedica să ajungem acasă.

Şi iată că, pentru prima dată de când mă simţisem rău din momentul pornirii pe Tamisa, curajul mi-a revenit. Fireşte, mai sufeream încă de rău de mare şi eram tare slăbit, dar mă simţeam mai bine, în ciuda greţurilor. După câte îmi puteam da seama atunci, salvasem situaţia. Mă vedeam întorcându-mă triumfător pe Tamisa, şi nimic pe lumea asta nu mai putea să împiedice Filamentul perfect al lui Capern să apară pe piaţă în două

săptămâni. Aveam la picioare monopolul lămpilor electrice.

Scăpasem şi de obsesia cadavrului negru, mânjit de sânge şi tăvălit în noroiul negricios. Mă întorceam într-o lume unde voi găsi o baie, mâncare bine gătită, încercările mele aeronautice — şi pe Beatrice. Mă întorceam din nou la Beatrice şi la viaţa mea adevărată — departe de groapa în care căzusem. Ar fi fost nevoie de ceva mai mult decât de răul de mare şi frigurile quapului ca să-mi poată înfrâna redeşteptarea curajului.

M-am declarat de acord cu căpitanul că englezii sunt drojdia societăţii europene, scursura din apus a tuturor popoarelor, o adunătură dezgustătoare, şi am pierdut trei lire sterline la Pollack, puţin câte puţin, jucând cărţi la o miză foarte mică.

Şi apoi, pe când ieşeam în largul Atlanticului pe după Capul Verde, vasul a început… să se fărâmiţeze. Nu am câtuşi de puţin pretenţia că am înţeles ce s-a întâmplat. Dar cred că ultimele lucrări ale lui Greiffenhagen privind efectele radiumului asupra ţesutului lemnos vin să-mi confirme părerea, şi anume că emanaţiile quapului provoacă o putrezire rapidă a fibrei lemnului.

De fapt, încă de la început vasul se comporta altfel decât înainte, şi de îndată ce vântul şi valurile puternice au prins să-l asalteze, a început să ia apă. Curând lua apă nu într-un punct anume, ci pretutindeni. Vreau să spun că nu ţâşnea printr-un anumit loc, ci se prelingea mai întâi printre îmbucăturile putrezite ale scândurilor, şi apoi chiar prin scânduri.

Sunt absolut convins că apă pătrundea prin lemn. Mai întâi a început să mustească şi apoi să picure. Era ca şi cum ai fi încercat să duci zahăr ud într-o pungă subţire de hârtie. În scurtă vreme vasul lua atâta apă, de parcă ar fi avut deschisă o trapă pe fundul vasului.

O dată pornită, năvala apei continuă în ciuda împotrivirii noastre. O zi sau două am făcut tot ce-am putut, şi parcă simt şi acum în braţe şi în umeri oboseala pompatului, şi-mi amintesc de un firicel de apă care ţâşnea în timp ce pompam, şi cum cădeam frânt de oboseală şi apoi eram trezit ca s-o iau de la capăt, şi oboseala se acumula într-una. În cele din urmă nu ne mai gândeam la nimic altceva decât să pompăm; eram ca nişte făpturi care fuseseră blestemate să pompeze în veci. Îmi amintesc şi acum de uşurarea pe care am simţit-o în momentul când Pollack s-a apropiat de mine, cu pipa în gură.

— Căpitanul zice că blestematul ăsta de vas se scufundă, spuse el, mestecând capătul pipei. Ce părere ai?

— Bună idee! am răspuns. Nu putem să pompăm la nesfârşit.

Şi fără nicio grabă sau prea mult chef, posomorâţi şi obosiţi, am coborât în bărci şi ne-am îndepărtat de *Maud Mary* până la o anumită distanţă, după care ne-am oprit din vâslit, rămânând nemişcaţi pe o mare ca oglinda, aşteptând ca vasul să se scufunde.

Am stat tăcuţi cu toţii, chiar şi căpitanul nu scoase nicio vorbă, până când *Maud Mary* se duse la fund. Atunci căpitanul vorbi cu blândeţe, aproape în şoaptă:

— E pentru prima dată când pierd un vas… Dar n-a fost lucru curat! Nu era o încărcătură pe care vreun om ar fi putut s-o transporte. Nu!

Am privit fix spre cercurile care se roteau deasupra locului unde dispăruse Maud Mary, o dată cu ultimele şanse ale Organizaţiilor Comerciale. Oboseala îmi gonea orice ambiţie. Mă gândeam la ifosele mele faţă de Beatrice şi de unchiul meu când am declarat prompt „Mă duc eu!” şi la lunile inutile pe care le pierdusem după această hotărâre impetuoasă. Îmi venea să râd de mine şi de soartă.

Dar căpitanul şi oamenii nu râdeau. Mai ales aceştia din urmă mă priveau încruntaţi şi, frecându-şi mâinile îndurerate şi pline de băşici, s-au apucat din nou să vâslească…

După cum se ştie, am fost culeşi de pachebotul *Portland Castle* aparţinând societăţii Union Castle.

Frizerul vasului era un om uluitor, care a reuşit chiar să-mi improvizeze un costum de seară şi să-mi facă rost de o cămaşă curată şi de lenjerie călduroasă. Am făcut o baie fierbinte, m-am îmbrăcat, şi am luat masa, delectându-mă şi cu o sticlă de vin de Burgundia.

— Vă rog, am întrebat apoi, nu aveţi pe aici vreun ziar? Vreau să aflu ce s-a mai întâmplat prin lume.

Stewardul îmi dădu ce se găsea pe bord, dar am debarcat la Plymouth fără să fi aflat mare lucru despre evoluţia evenimentelor. Am reuşit să scap de Pollack, l-am lăsat pe căpitan împreună cu secundul într-un hotel, şi pe oamenii din echipaj într-un cămin de marinari unde urma să le trimit banii ce li se cuveneau, şi m-am îndreptat spre gară.

Ei bine, totul — ziarele pe care le-am cumpărat, afişele pe care le-am văzut, întreaga Anglie răsuna de falimentul unchiului meu.

Cartea a patra
CE A URMAT DUPĂ TONO-BUNGAY

I
Coada rachetei

1

În seara aceea am stat de vorbă pentru ultima dată cu unchiul meu la Hardingham. Atmosfera locului se schimbase într-un fel izbitor. În locul mulţimii care făcea pe vremuri anticameră, am văzut doar o jumătate de duzină de indivizi cu

înfăţişare destul de puţin atrăgătoare, ziarişti care voiau să-i ia un interviu. Ropper, uriaşul comisionar, era tot acolo, numai că acum îl apăra de fapt pe unchiul meu de ceva mai mult decât de intruşii care-i răpeau înainte timpul. L-am găsit pe omuleţul meu singur în biroul său particular, prefăcându-se că lucrează, dar în realitate stând pe gânduri. Era galben la faţă şi desumflat.

— Doamne! făcu el văzându-mă. Ai slăbit, George. Acum ţi se vede şi mai bine cicatricea.

Ne-am privit câteva clipe cu un aer grav.

— Quapul, am rostit eu, se află în fundul Atlanticului. Avem facturi… şi oameni de plătit…

— Ai văzut ziarele?

— Le-am citit pe toate în tren.

— Sunt la ananghie, zise el. Sunt la ananghie de-o săptămână… Urlă toţi în jurul meu… Şi trebuie să fac faţă vacarmului… Mă simt puţin cam obosit.

Suflă şi-şi şterse ochelarii.

— Stomacul meu nu mai e ca înainte, explică el. Abia acum… îmi dau seama. Ia spune-mi cum s-a întâmplat, George? Marconigrama ta — m-a luat puţin pe neaşteptate.

I-am povestit pe scurt. Dădea din cap de câte ori mă opream să răsuflu, iar la sfârşit şi-a turnat ceva dintr-o sticluţă cu aspect medicamentos într-un păhărel de vin şi l-a băut. Am mai văzut şi alte medicamente, trei sau patru sticluţe în mijlocul vrafului de hârtii, şi un vag miros familiar care plutea în odaie.

— Da, zise el ştergându-şi buzele şi punând dopul la sticlă. Ai făcut tot ce-ai putut, George. Numai că norocul a fost împotriva noastră.

Rămase pe gânduri, cu sticla în mână.

— Uneori norocul merge cu tine şi alteori nu. Nu vrea. Şi atunci, ce poţi să faci? Totul e zadarnic! Chiar dacă lupţi sau nu.

Îmi puse câteva întrebări şi apoi păru iar preocupat de propriile-i treburi urgente. Am

încercat să obţin amănunte în legătură cu toată afacerea, dar n-a vrut să-mi spună nimic.

— Oh, aş fi vrut să te am aici. Aş fi vrut să te am aici, George. A trebuit să lupt de unul singur. Şi-apoi, tu ai uneori capul mai limpede.

— Dar ce s-a întâmplat?

— Oh! Boom! — lucruri groaznice.

— Da, dar — cum? Nu uita că abia am debarcat.

— Ştii, mi-ar face prea mult rău să-ţi povestesc acuma. Totul e atât de încâlcit…

Murmură ceva ca pentru sine şi rămase pe gânduri întunecat; păru apoi să se trezească pentru a spune:

— De altfel… ai face mai bine să rămâi de o parte. Lucrurile se precipită. Lasă-i să urle. Tu du-te la Crest Hill şi continuă-ţi zborurile. Asta-i ce ai de făcut.

Felul său de a fi îmi trezi în minte nelinişti ciudate. Trebuie să mărturisesc că îmi reveni coşmarul de pe insula Mordet, şi în timp ce mă uitam spre el întinse din nou mâna după medicament.

— Stomacul, George, zise el. Ştii, am luptat pentru… asta. Orice om luptă pentru un scop… dar până la urmă ceva cedează… capul, inima, ficatul… ceva. Zzzz. Ceva cedează… La fel s-a întâmplat şi cu Napoleon până la urmă. La Waterloo, stomacul lui… nu mai făcea două parale! Mai rău ca al meu, mult mai rău.

Depresiunea îi trecu pe măsură ce medicamentul îşi făcea efectul. Ochii i se aprinseră. Începu să facă iar planuri. Îmi prezenta acum situaţia în altă lumină, părea să regrete ce-mi spusese. Înfăţişa situaţia ca pe un fel de retragere din Rusia. Mai erau şi şansele de la Leipzig!

— E o adevărată bătălie, George — o mare bătălie. Luptăm pentru milioane. Mai am încă şanse. Mi-a mai rămas încă o carte de jucat. Nu pot să-ţi împărtăşesc toate planurile mele — ar fi ca şi

cum cineva ar dezvălui lovitura pe care o pregăteşte.

— Ar trebui totuşi… am început eu.

— Nu pot, George. E ceva încă în stare embrionară. Trebuie să aştepţi. Ştiu. Într-un fel, ştiu ce-am să fac. Dar ca să-ţi spun… Nu! Ai fost plecat prea mult timp. Şi totul s-a complicat atâta…

Cu cât devenea mai bine dispus, cu atât mi se adâncea convingerea că dezastrul se apropia. Era evident că dacă-l sileam să-mi dea explicaţii puteam cel mult să contribui la strângerea plasei care fusese ţesută în jurul lui. Gândurile mele zburară în altă direcţie.

— Ce face mătuşa Susan? am întrebat.

A trebuit să repet întrebarea. Buzele lui, agitate parcă într-o şoaptă continuă, se opriră o clipă, şi îmi răspunse cu tonul unui om ce repetă o formulă.

— Ar vrea să se afle în bătălie alături de mine. Ar vrea să fie aici la Londra. Dar e un impas prin care prefer să trec singur. Ochii i se opriră o clipă asupra sticluţei de lângă el. S-au petrecut atâtea lucruri… Ai putea să te duci şi să stai de vorbă cu ea, zise apoi cu glasul ceva mai ferm. Eu am să vin mâine seară, cred.

Îşi ridică privirea, sperând să pună astfel capăt convorbirii.

— Pentru *week-end?* l-am întrebat.

— Pentru *week-end.* Slavă Domnului că mai există şi *week-end*-uri, George!

2

Întoarcerea mea acasă la „Lady Grove” a fost ceva cu totul diferit de ceea ce-mi închipuisem când pornisem pe mare cu încărcătura pe quap, crezând că aveam în mână Filamentul perfect. Aşa cum înaintam în lumina amurgului printre dune, liniştea zilei de vară evoca liniştea unei morţi

recente. Nu mai erau muncitori care să stea la pândă, nici biciclişti pe şosea.

Că lucrările încetaseră, era un lucru vădit pretutindeni. Fusese, mi-a povestit mătuşa mea, o demonstraţie mişcătoare şi cu totul spontană când lucrările de la Crest Hill au fost oprite şi muncitorii şi-au primit ultima plată; îl aclamaseră pe unchiul meu şi îi huiduiseră pe antreprenori şi pe Lordul Boom.

Nu-mi mai amintesc ce ne-am spus când ne-am revăzut, mătuşa mea şi cu mine. Probabil că eram foarte obosit atunci, dar oricare ar fi fost impresia mea, mi s-a şters din minte. Îmi amintesc însă foarte bine cum ne-am aşezat mai târziu la măsuţa rotundă de lângă fereastra cea mare care dă spre terasă, cum am luat masa şi am stat de vorbă. O revăd vorbindu-mi despre unchiul meu.

Mă întrebă cum l-am găsit şi dacă părea sănătos.

— Aş vrea să pot face ceva, zise ea. Dar niciodată nu l-am putut ajuta prea mult, niciodată. Felul lui de a face lucrurile este cu totul diferit de al meu. Şi de când — de când… De când a devenit peste măsură de bogat, îmi ascunde atâtea lucruri. Pe vremuri — era altfel…

… Nici acum — nici acum nu ştiu ce face. Nu vrea să fiu lângă el…

… Eu aflu cel mai puţin. Chiar şi servitorii ştiu mai multe, îmi ascund ziarele în care se află articole prea ostile — ziarele lui Boom — şi conspiră să nu citesc nicio ştire… Cred că l-au încolţit, George.

… Bătrânul Teddy, sărmanul! Bieţi Adam şi Eva ce suntem, pe care perceptorii fiscali, cu săbii de flăcări, vin să ne gonească din grădina noastră! Ştii, credeam că n-o să mai trebuiască niciodată să mă mut de aici. În orice caz, nu va fi spre Crest Hill… Dar e greu pentru Teddy. Se află probabil într-o mare încurcătură. Sărăcuţul de el. Îmi închipui că n-avem cum să-l ajutăm. Cred că n-am

face altceva decât să-l plictisim. Mai vrei puţină supă, George — cât mai avem încă supă?…

A doua zi a fost una dintre zilele acelea a căror amintire îţi rămâne puternic întipărită în minte, în timp ce cohorta zilelor obişnuite se estompează. Îmi amintesc şi acum cum m-am trezit dimineaţa în odaia mare şi familiară, care îmi era întotdeauna păstrată, şi cum stăteam culcat privind scaunele îmbrăcate în creton, mobilele frumoase şi neînghesuite, fereastra care se deschidea spre cedrii de afară; mă gândeam că toate acestea vor trebui să ia sfârşit.

Niciodată n-am fost avid de bani, niciodată n-am dorit să fiu bogat, dar aveam acum o senzaţie imensă de deposedare iminentă. După micul dejun am citit — împreună cu mătuşa mea — ziarele şi apoi m-am dus să văd ce făcuse Cothope cu *Lord Roberts β*. Niciodată până acum nu preţuisem atât de imens strălucirea şi vastitatea grădinilor de la „Lady Grove”, demnitatea şi pacea calmă dimprejurul meu. Era una dintre dimineţile acelea calde de la sfirşitul lui mai, care se bucură de toată gloria verii, fără să fi pierdut din gingăşia şi ardoarea primăverii. Grădina strălucea de culorile bobiţelului şi liliacului, straturile de flori erau înţesate de narcise de toate soiurile, iar prin colţurile umbroase se zăreau lăcrămioare.

Am pornit-o de-a lungul aleilor bine întreţinute, printre rododendroni, şi apoi am deschis poarta particulară şi am intrat în pădure, unde clopoţeii şi orhideele sălbatice creşteau din abundenţă. Niciodată parcă nu mai savurasem atât de total senzaţia plăcută a privilegiului şi a proprietăţii. Şi toate acestea vor lua sfârşit, îmi spuneam în sinea mea, toate acestea vor lua sfârşit!

Nici unchiul meu şi nici eu nu ne luasem măsuri ca să ne asigurăm împotriva vreunui dezastru. Tot ce aveam fusese pus în joc, şi acum nu mă mai îndoiam că ruina era completă. Pentru prima dată în viaţă de când îmi trimisese telegrama aceea

uluitoare, trebuia să iau în consideraţie ceea ce alcătuieşte grija comună întregii omeniri — o slujbă. Trebuia să cobor de pe covorul meu fermecat şi să păşesc din nou în lume.

Şi deodată, m-am pomenit la încrucişarea de drumuri unde o revăzusem pe Beatrice după atâţia ani. E ciudat, dar trebuie să mărturisesc că nu mă gândisem la ea nici măcar o singură dată de când debarcasem la Plymouth. Nu mă îndoiesc că imaginea ei formase într-un fel fondul gândurilor mele, dar nu-mi amintesc de vreun gând precis. Toată atenţia îmi fusese îndreptată asupra unchiului meu şi a crahului său financiar.

Şi deodată, mă izbi ca o lovitură în faţă certitudinea că şi toate acestea vor lua sfârşit!

Acum gândul la Beatrice puse stăpânire pe mine şi mă cuprinse un dor nespus după ea. Ce-o să facă aflând de imensul nostru dezastru? Ce-o să facă? Cum o să ia lucrurile? Şi, perplex, mi-am dat seama că nu ştiam ce să răspund…

Oare o voi întâlni?

Am trecut peste ogoare şi dune şi de acolo l-am zărit pe Cothope pe un glisor nou, după un model propriu, zburând în bătaia vântului spre vechiul meu teren de aterizare. Judecând după mişcările-i prelungi, era un glisor foarte bun. „Ce neobrăzare din partea lui Cothope, m-am gândit, să continue cercetările. Mă întreb dacă face măcar însemnări… Dar toate acestea vor lua şi ele sfârşit”.

S-a arătat sincer bucuros să mă vadă.

— Cred că ştiţi că s-au petrecut lucruri ciudate, zise el.

Rămăsese o lună fără salariu, un om uitat în vâltoarea evenimentelor.

— Am rezistat şi am făcut tot ce-am putut. Aveam ceva bani puşi de o parte — şi mi-am spus: „Ei bine, iată-te cu toate uneltele şi nimeni care să-ţi ceară socoteală. N-o să mai ai o asemenea şansă, băiete, cât vei mai trăi. De ce să nu faci tot ce poţi?”

— Unde ai ajuns cu *Lord Roberts β?*

Cothope înălţă din sprâncene.

— Ştiţi, n-am putut să fac tot ce-aş fi vrut. Dar arată foarte bine.

— Doamne sfinte! am exclamat, aş vrea să mă mai înalţ măcar o dată cu el înainte de crah. Ai citit ziarele? Ştii că totul se prăbuşeşte?

— Oh! am citit ziarele. E într-adevăr scandalos că munca noastră trebuie să depindă de asemenea lucruri. Dumneata şi cu mine ar trebui să fim sprijiniţi de stat, domnule, dacă binevoiţi să mă scuzaţi…

— Nu-i nimic de scuzat, i-am răspuns. Întotdeauna am fost socialist… într-un fel… în teorie. Hai să mergem să-l vedem. Cum e acum? Desumflat?

— Umflat numai pe sfert. Ultimul lac pe care l-am aplicat menţine gazul de minune. Nu se pierde nici măcar un metru cub pe săptămână…

Şi în timp ce ne îndreptam spre hangare, Cothope reveni la socialism.

— Sunt bucuros să aflu că sunteţi socialist, domnule, zise el. Este singura concepţie civilizată. Şi eu sunt socialist de câţiva ani — de la *Clarion.* Tare păcătoasă e lumea noastră. Ia toate lucrurile pe care ie construim şi le inventăm şi face din ele numai prostii. Noi, oamenii care ne ocupăm cu ştiinţa, ar trebui să punem piciorul în prag şi să oprim toate chestiile astea financiare şi de publicitate. E ceva idiot.

O adevărată pacoste! Uite, noi, de exemplu!

Lord Roberts β, chiar şi pe jumătate dezumflat cum se afla în hangar, arăta tare frumos. Am stat alături de Cothope privindu-l, şi având convingerea tot mai fermă că toate acestea trebuiau să ia sfirşit. Mă simţeam ca un băieţaş răutăcios, şi voiam să mă folosesc de acest aparat cât îl mai aveam, înainte de sosirea creditorilor. Aveam deasemeni impresia ciudată că dacă mă voi

ridica în văzduh, Beatrice ar afla astfel de întoarcerea mea.

— Hai să-l umplem, am spus scurt.

— Totul e gata, zise Cothope. Şi adăugă, ca un gând ce-i venise în ultima clipă: Dacă nu cumva ne vor întrerupe gazul…

Am lucrat toată dimineaţa împreună cu Cothope, absorbit şi uitând pentru câtva timp de alte griji. Dar gândul la Beatrice mă năpădea, încet şi fără încetare. Până la urmă, deveni un dor cumplit — trebuia s-o văd. Simţeam că nu pot să aştept până ce *Lord Roberts β* va fi umplut, că trebuie s-o caut şi s-o văd cât mai curând. Am lăsat totul baltă şi după ce am mâncat ceva cu Cothope, am pornit-o, sub primul pretext, prin pădure spre Bedley Corner. Totuşi şovăiam şi neîncrederea mă chinuia. Se cuvenea oare să mă duc la ea acum? — mă întrebam, şi prin minte îmi defilau toate umilinţele sociale din primii ani ai vieţii mele. În cele din urmă, pe la ora cinci, m-am prezentat la Dower House. M-a întâmpinat Charlotte, servitoarea lor — cu o privire ostilă şi o uimire plină de răceală.

Beatrice şi Lady Osprey lipseau amândouă de acasă.

Mă obseda tot mai mult gândul de a o întâlni. Am pornit-o spre Woking, pe aleea pe care merseserăm acum cinci luni prin vânt şi ploaie.

Am rătăcit câtva timp ca prin vis pe urma paşilor noştri de odinioară, apoi am scos o înjurătură şi m-am întors peste câmpii; brusc am simţit că mi-e silă de Cothope şi de toate şi m-am îndreptat spre dune. În cele din urmă m-am pomenit la Crest Hill privind în jos spre construcţia uriaşă şi abandonată a casei neterminate.

Priveliştea a făcut ca gândurile să-mi pornească într-o nouă direcţie. Unchiul meu a apărut din nou pe prim plan. Ce pustietate stranie şi melancolică se degaja din uriaşul şantier părăsit, în lumina

difuză a apusului, şi ce măreţie vulgară, grosolană, şi ce absurditate totală! Era ceva tot atât de idiot ca şi piramidele. M-am aşezat pe un pârleaz, privind ţintă ca şi cum nu mai văzusem niciodată pădurea aceea de stâlpi ai schelăriei, masa de ziduri, şi cărămizi, şi ipsos, şi pietre cioplite, întinderea de pământ răscolit, de urme de roţi şi grămezi de tot felul de resturi. Am avut dintr-o dată imaginea şi exemplul cel mai concret a tot ceea ce trece drept Progres, a tuturor cheltuielilor umflate prin reclame, a tot ce se construieşte fără niciun ţel, a elementului întreprinzător şi promiţător al epocii mele. Aveam în faţă rodul străduniilor noastre, realizarea noastră, a mea şi a unchiului meu, după moda timpului nostru. Noi eram conducătorii şi exponenţii lui, eram produsul lui cel mai înfloritor. Şi pentru această inutilitate, pentru epoca unei astfel de inutilităţi, se desfăşurase sulul solemn al istoriei…

— Doamne sfinte! am strigat, să fie oare aceasta Viaţa?

Va să zică pentru asta făceau exerciţii armatele, pentru asta se aplica legea şi închisorile îşi îndeplineau menirea, pentru asta milioane de oameni trudeau şi piereau în suferinţă — pentru ca vreo câţiva dintre noi să-şi clădească palate pe care să nu le termine niciodată, să amenajeze săli de biliard sub lacuri, să ridice ziduri fără noimă în jurul unor moşii nesăbuit de mari, să alerge ca nişte nebuni pe şosele cu automobilele lor, să născocească maşini de zbor, să joace golf şi alte nu ştiu câte jocuri absurde cu mingea, să se înghesuie la petreceri gălăgioase, să speculeze şi să facă din viaţă un imens şi trist spectacol de risipă nebunească! Aşa am simţit atunci, şi câtva timp nu m-am putut gândi la altă interpretare. Aceasta era Viaţa! A fost ca o revelaţie, o revelaţie în acelaşi timp de necrezut şi neîndoielnică a profundei nebunii a naturii umane.

3

Am fost trezit din gânduri de sunetul unor paşi în spatele meu.

M-am răsucit plin de speranţă — atât de nebunească este imaginaţia unui îndrăgostit! — şi am rămas uluit. Era unchiul meu. Avea faţa palidă — la fel de palidă cum o văzusem în visul meu.

— Bună! am rostit, uitându-mă ţintă la el. Ai venit de la Londra?

— Totul s-a terminat, zise el…

— Vrei să spui că s-a judecat?…

— Nu!…

Fără să-mi pot desprinde privirile de la el, am coborât de pe pârleaz.

Rămase o clipă şovăind şi apoi făcu câţiva paşi, parcă pipăindu-şi drumul cu mâinile, ca un om care nu poate să vadă desluşit; apoi se prinse şi se rezemă de pârleaz. Am păstrat câtva timp amândoi tăcerea. Unchiul meu făcu un gest stângaci spre uriaşa inutilitate de dedesubt şi păru că se sufocă. Am observat că faţa îi era udă de lacrimi, că sticlele umede ale ochelarilor îl împiedicau să vadă. Îşi ridică mâna-i mică şi grasă şi şi-i scoase cu stângăcie, se pipăi în zadar prin buzunare după batistă şi apoi, spre groaza mea, se agăţă de mine şi începu să plângă zgomotos — acest mic escroc înfrânt. Nu suspina doar sau lăcrima, ci plângea cu hohote ca un copil. Era — oh! era îngrozitor!

— E o cruzime, bolborosi el în cele din urmă. Mi-au pus tot felul de întrebări. Mi-au pus într-una o mulţime de întrebări, George…

Încerca să rostească vorbele cum trebuie, dar nu izbutea decât să bolborosească.

— Ticăloşii dracului! strigă el. Ti-că-lo-şii dracului!

Încetă să mai plângă. Începu să vorbească precipitat, dându-mi tot felul de amănunte.

— N-au jucat cinstit, George. Au căutat mai întâi să mă vlăguiască… şi nu mă simt nici bine.

Ştii, cu stomacul. Şi cred că am şi răcit. Întotdeauna am fost sensibil la frig şi acum mi-a prins tot pieptul. Şi tocmai acum trebuia să vorbesc. M-au sâcâit — oh, m-au sâcâit îngrozitor. O adevărată tortură. Nu mi-au mai rezistat nervii. Nu-mi mai aminteam ce spusesem, aşa că m-au forţat să mă contrazic. Nu-i un joc cinstit… Sunt doar un om de vază… Am stat alături la dineuri cu tipul ăla, Neal îl cheamă, i-am spus anecdote — şi acum se poartă neîndurător! E hotărât să mă ruineze. Nu mi-a pus o întrebare ca lumea — latră tot timpul.

Se frânse din nou.

— Au urlat la mine, m-au ameninţat, m-au tratat ca pe un câine. Nişte nemernici! Nemernici! Aş prefera să fiu un şarlatan decât un avocat; mai bine aş vinde resturi pe străzi.

… În dimineaţa asta mi-au aruncat în faţă tot felul de lucruri… la care nu mă aşteptam. S-au repezit cu toţii la mine! Aveam toată afacerea în mâini şi deodată m-au dat peste cap. Şi cine? Tocmai Neal! Neal, căruia îi dădusem indicaţii la bursă! Neal! Pe care l-am ajutat…

… N-am putut să iau nicio înghiţitură… la ora prânzului. Ştii, n-am reuşit să le fac faţă. E adevărat, George — n-am reuşit să le fac faţă. Le-am spus că aş vrea să iau puţin aer şi am şters-o şi m-am dus apoi la Embankment, şi de acolo am luat un vas până la Richmond. A fost o inspiraţie. De acolo, am luat o barcă cu vâsle şi am vâslit puţin pe fluviu. Un grup de băieţi şi de fete care se aflau pe mal au început să râdă văzându-mă în cămaşă şi cu joben. Credeau probabil că era o plimbare de plăcere. Grozavă plăcere! Am vâslit puţin şi m-am întors. Apoi am venit aici. Pe la Windsor. Şi în vremea asta, tipii ăia de la Londra mă fac pur şi simplu praf… Dar nu-mi pasă!

— Bine, dar… am început eu, privindu-l nedumerit.

— Doar ţi-am spus că am şters-o. Or să obţină un mandat de arestare.

— Nu înţeleg, am zis.

— Totul s-a sfârşit, George — totul s-a sfârşit de-adevărat… Şi când te gândeşti că speram să trăiesc aici, George — şi să mor ca lord. E o locuinţă frumoasă, într-adevăr, o locuinţă imperială — dacă cineva va avea destul cap s-o cumpere şi s-o termine. Terasa aceea…

Am stat câteva clipe gândindu-mă.

— Ascultă! am spus. Ce vrei să zici cu mandatul acela? Eşti sigur că vor obţine un mandat? Îmi pare rău, unchiule că te întreb, dar, în sfârşit, ce-ai făcut?

— Nu ţi-am spus?

— Da, dar nu văd ce-ar putea să-ţi facă pentru atât. Cel mult să te aducă înapoi ca să termine interogatoriul.

Rămase tăcut câtva timp. În cele din urmă vorbi — rostind vorbele cu greutate:

— E mai grav decât crezi. Am făcut ceva… Şi nu mă îndoiesc că vor descoperi. De fapt, au şi descoperit.

— Ce?

— Am menţionat în însemnările mele anumite operaţiuni… Am făcut ceva…

Era, cred, pentru prima dată în viaţa lui că se simţea şi arăta ruşinat. Am fost cuprins de milă văzându-l cum suferea.

— Cu toţii am făcut anumite lucruri, am spus. Asta face parte din jocul pe care lumea ne sileşte să-l jucăm. Dacă vor să te aresteze — şi zici că nu mai ai nicio carte în mână…! Nu, nu trebuie să te aresteze.

— Ai dreptate. De fapt, într-un fel, tocmai de aceea m-am dus la Richmond. Dar n-aş fi crezut niciodată…

Ochii săi mici şi injectaţi priviră spre Crest Hill.

— Tipul ăla, Wittaker Wright, zise el, avea totul aranjat. Eu nu… Acum ai aflat totul, George. Asta-

i beleaua care a dat peste mine.

4

Amintirea unchiului meu, aşa cum stătea în poartă, o păstrez limpede şi acum. Sunt în stare să-mi amintesc chiar şi de gândurile care-mi treceau prin cap în timp ce-l ascultam, îmi amintesc de mila şi afecţiunea care mă umpleau şi se agitau în mine în faţa nenorocirii ivite, şi simţeam cu tot mai multă putere că trebuie să-l ajut cu orice preţ. Apoi însă urmează iarăşi o perioadă nedesluşită. Ştiu că am început să acţionez. Că l-am convins să lase totul pe seama mea, plănuind cu febrilitate cum să pun lucrurile la cale. Cred că, în general, ne amintim cel mai puţin de momentele când acţionăm cel mai mult, pentru că în măsura în care impulsul impresiilor noastre se traduce în proiecte şi mişcări, el încetează de a se mai înregistra în memorie. Ştiu că m-am hotărât să-l scap de îndată din încurcătură, recurgând la *Lord Roberts β.* Era limpede că în curând avea să fie un om urmărit, şi socoteam că nu mai putea fugi pe căile obişnuite. Trebuia să făuresc un plan, şi să-l făuresc repede, pentru a putea fugi pe continent neobservaţi de nimeni. Şi tocmai bine se potrivea cu hotărârea mea de a face cel puţin un zbor cu nava mea aeriană. Socoteam că vom izbuti să trecem peste mare în timpul nopţii, să lăsăm apoi nava în voia vântului, şi s-o pornim ca nişte turişti pedeştri prin Normandia sau Bretania, şi astfel să scăpăm. În orice caz, asta era ideea mea dominantă. L-am expediat pe Cothope la Woking sub pretextul unei scrisori urgente, pentru că nu voiam să-l compromit şi pe el, şi l-am adus pe unchiul meu în pavilion. Am coborât apoi la mătuşa mea şi i-am povestit totul. A dat dovadă de o admirabilă înţelegere a situaţiei. Ne-am dus în camera lui şi am spart fără milă încruietorile. Am luat o pereche de ghete maron, un costum de tweed şi o şapcă —

un echipament de excursie destul de acceptabil, precum şi o mică valiză pentru mers pe jos; în plus, am mai luat o manta largă de automobilist, şi câteva cuverturi pe care să le adaug celor din pavilion. Am mai adăugat şi o sticlă cu rachiu, iar mătuşa mea a pregătit nişte sandvişuri. Nu-mi amintesc să fi văzut vreun servitor, şi mă întreb unde o fi găsit tot ce-i trebuia, în tot acest timp n-am încetat o clipă să discutăm. Mai târziu mi-am amintit cu câtă încredere calmă stăteam noi de vorbă.

— Dar ce-a făcut? întrebă ea.

— Ţii neapărat să afli?

— Nu mai am de mult conştiinţă, slavă Domnului!

— Cred că… falsuri!

Urmă o mică tăcere.

— Poţi să duci legătura asta? mă întrebă.

Am ridicat-o.

— Nicio femeie n-a respectat vreodată legea… niciodată, continuă ea. E prea tâmpită… Atâtea lucruri pe care nu le poţi face! Şi-apoi, pune deodată mâna pe tine. Ca o doică ţicnită care-şi aminteşte că are un copil în grijă.

Mă ajută ducând câteva pături prin grădina în care întunericul începea să estompeze arbuştii.

— Or să creadă că plecăm la plimbare, zise ea făcând un semn cu capul spre casă. Mă întreb cum ne vor socoti — poate nişte criminali…

Ca un răspuns la aceasta, se auzi un sunet puternic şi profund. Am tresărit amândoi.

— Drăguţii de ei! zise mătuşa mea. E gongul pentru cină!… Dar aş vrea, George, să-l pot ajuta pe micul Teddy. E groaznic când mă gândesc la el, cu ochii lui înroşiţi, fierbinţi şi uscaţi. Şi ştiu că i-ar face rău dacă m-ar vedea. I-am spus atâtea răutăţi, George. Dacă aş fi ştiut, l-aş fi lăsat să aibă un camion plin cu de-alde Mrs. Scrymgeour. Dar i-am tăiat-o. Nu crezusem niciodată că voi lua

lucrurile în serios… În orice caz, am să-l ajut cât pot.

M-am întors simţind ceva în glasul ei, şi la lumina lunii i-am văzut faţa în lacrimi.

— Ea ar fi putut să-l ajute? întrebă brusc.

— Care ea?

— Femeia aceea.

— Doamne Sfinte! am exclamat, să-l ajute! Fiinţele astea nu ştiu să ajute!…

— Spune-mi din nou ce trebuie să fac, continuă după o tăcere.

I-am expus planul meu care mi-ar fi permis să rămân în comunicaţie cu ea, şi ce anume credeam că o să pot realiza. I-am dat şi adresa unui avocat în care putea să aibă încredere.

— Trebuie să te gândeşti numai la interesul tău, am stăruit. Să ştii că e vorba de o adevărată luptă. Să cauţi să obţii tot ce poţi pentru noi, şi să ne urmezi de îndată ce se va putea.

Încuviinţă din cap.

Când se apropie de pavilion, şovăi câtva timp, timidă, şi apoi se îndepărtă.

L-am găsit pe unchiul meu într-un fotoliu din salon, cu picioarele pe grilajul sobei de gaz, pe care o aprinsese, puţin beat cu whisky-ul meu, şi foarte obosit la trup şi la minte, înclinând spre o oarecare laşitate.

— Am renunţat la picăturile mele, zise.

Îşi schimbă hainele, încet şi cam în silă. Am fost nevoit să-l grăbesc, aproape să-l împing spre nava aeriană şi să-l aşez pe platforma împletită din răchită. Acţionând doar cu o mână, am pornit destul de stângaci; ne-am târât de-a lungul acoperişului hangarului, îndoind puţin un braţ al elicei, şi am rămas chiar câtva timp agăţat dedesubt, fără ca unchiul meu să mă ajute ca să mă pot căţăra. Dacă n-ar fi fost un fel de dispozitiv de troleu pentru ancorare, născocit de Cothope, un fel de ancoră care aluneca pe o şină, n-am fi reuşit niciodată să ne desprindem.

5

Diferitele incidente ale zborului nostru cu *Lord Roberts β* nu le mai ţin minte în adevărata lor succesiune. Când mă gândesc la toate peripeţiile prin care am trecut, e ca şi cum aş deschide la întâmplare un album de vederi. Îmi amintesc ba de una, ba de alta. Stăteam întinşi amândoi pe o platformă orizontală de răchită împletită; căci *Lord Roberts β* nu avea niciunul din dispozitivele comode ale unui balon. Eu stăteam mai în faţă, iar unchiul meu în spate, într-o poziţie care nu ne îngăduia să vedem aproape nimic din zborul nostru. Ca să nu ne rostogolim peste bord, aveam doar o plasă întinsă între nişte suporţi de oţel. Era cu neputinţă să ne ridicăm în picioare; trebuia sau să stăm întinşi sau să ne târâm în patru labe peste împletitură. În mijloc se aflau un fel de cufere din materialul acela al lui Watson numit aulită, şi între ele l-am aşezat pe unchiul meu, înfăşurat în pături. Eu aveam ghete şi mănuşi de automobilist din piele de focă, precum şi o haină de automobilist îmblănită, pusă peste costumul de tweed. Motorul îl controlam cu ajutorul cablurilor Bowden şi al pârghiilor din faţă.

Prima parte a aventurii noastre nocturne mi-a rămas legată în amintire de o senzaţie de căldură, de peisaje din Surrey şi Sussex sub clar de lună, şi de un zbor rapid şi reuşit, urcând şi planând, şi apoi urcând din nou spre sud. Nu puteam vedea norii din cauza corpului navei pare acoperea totul deasupra mea, nu puteam să văd nici stelele ca să-mi dau seama de condiţiile meteorologice, dar mi-am dat seama că bătea un vânt din direcţia nord şi nord-est, căpătând tot mai multă forţă. După ce printr-o serie de dilatări şi contractări absolut reuşite am verificat în aer spre satisfacţia mea veritabilele calităţi ale lui *Lord Roberts β,* am oprit motorul ca să economisesc benzina şi am lăsat

monstrul să plutească, controlându-i înaintarea după peisajul nelămurit de jos. Unchiul meu stătea liniştit în spatele meu, vorbind puţin şi privind fix înaintea lui, lăsându-mă în pace cu gândurile şi senzaţiile mele.

Gândurile mele, oricare ar fi fost ele, mi s-au şters de mult din amintire, iar senzaţiile s-au contopit într-una singură, continuă: un peisaj de ţară acoperit, pare-se, de zăpadă, cu petice de întuneric, cu drumuri, râpe şi bălţi fantomatice de un negru catifelat, şi case în care lămpile scânteiau ca nişte nestemate. Îmi amintesc de un tren croindu-şi drum, ca o omidă de foc, de-a lungul peisajului, şi cât de limpede i-am auzit zgomotul roţilor. Oraşele îşi aveau străzile punctate cu felinare. Am trecut foarte aproape de regiunea de dune din sud, lingă Lewes, dar toate lămpile erau stinse în case şi oamenii dormeau. Am părăsit ţărmul la răsărit de Brighton, şi la ora aceea Brighton era adormit şi tot litoralul, de obicei atât de animat, era pustiu. Atunci am dat drumul camerei de gaz la maximum şi ne-am ridicat. Îmi place să zbor la înălţime mare când trec peste o apă.

Nu ştiu prea bine ce s-a întâmplat în timpul nopţii. Cred că am aţipit, iar unchiul meu chiar a adormit. Îmi amintesc că o dată sau de două ori l-am auzit vorbind singur cu un glas neliniştit şi înăbuşit, adresându-se parcă unui tribunal imaginar. Ceea ce e sigur însă este că vântul se schimbase bătând acum dinspre răsărit şi că eram împinşi departe pe Canalul Mânecii, fără să bănuim câtuşi de puţin imensa deviere a direcţiei în care zburam. Îmi amintesc perplexitatea mea stupidă când am văzut zorile ivindu-se peste o întindere cenuşie de apă şi mi-am dat seama că ceva nu era în ordine. Eram atât de uluit încât abia după răsăritul soarelui am văzut adevărata direcţie a crestelor valurilor de jos, şi am ştiut că ne aflam în mijlocul unui vânt puternic care bătea dinspre

răsărit. Chiar şi atunci, în loc să îndrept aparatul spre sud-est, am dat drumul motorului, m-am îndreptat spre sud, zburând într-o direcţie care trebuia să ne ducă peste Ushant sau peste golful Biscaya. Credeam că mă aflu la răsărit de Cherbourg, când de fapt eram departe spre vest; sub această impresie am oprit motorul şi apoi l-am pus din nou în funcţiune. Spre sfârşitul după-amiezii, am zărit într-adevăr coasta Bretaniei spre sud-est, şi abia atunci am înţeles toată gravitatea situaţiei noastre. Am descoperit din întâmplare coasta spre sud-est, când eu o căutam cu privirea la sud-vest. Am întors aparatul spre est şi am ţinut piept vântului câtva timp, dar văzând că nu voi putea să-i înfrâng tăria, m-am înălţat mai sus, unde rafalele nu erau atât de violente, şi am încercat să cârmesc spre sud-est. Mi-am dat seama în ce furtună intrasem. Fusesem duşi spre vest, şi poate chiar şi puţin spre nord-vest, cu o viteză de cincizeci sau şaizeci de mile pe oră.

A început atunci ceea ce cred că s-ar putea numi lupta împotriva vântului de răsărit. Poate fi numită luptă, dar mai curând a fost un fel de mişcare de fierăstrău. Vântul încerca să mă împingă spre vest, iar eu încercam să câştig cât mai mult teren spre est, cu rafalele care ne-au izbit şi ne-au zguduit şi ne-au zdruncinat, din fericire nu chiar tot timpul, dar aproape douăsprezece ore. Nădăjduiam că vântul va scădea, şi că o să ne menţinem până atunci în aer la răsărit de Finister, principala primejdie fiind epuizarea rezervelor de benzină. A fost un răstimp lung, plin de nelinişti propice meditaţiei; ne era destul de cald, foame încă nu ni se făcuse, şi în afară de câteva mormăieli sau reflecţii filosofice ale unchiului meu, care a început să se vaite că avea temperatură, am stat foarte puţin de vorbă. Eram obosit şi posomorât, şi mai ales îngrijorat de motor. Am rezistat cu greu tentaţiei de a mă târî până în partea din spate ca să-l examinez. Nu voiam să risc o contractare a

camerei de gaz, care ar fi antrenat pierderea gazului. Nimic din toate acestea nu seamănă cu o luptă. Ştiu că în revistele de mare tiraj şi în alte publicaţii asemănătoare, împrejurări ca acestea sunt descrise într-un stil isteric. Căpitanii îşi salvează navele, inginerii îşi sfârşesc podurile, generalii îşi dirijează bătăliile, toţi într-o stare de surescitare, dansând parcă, făcând spume la gură de expresiile tehnice obscure pe care le folosesc. Presupun că aceasta îl impresionează pe cititor, dar dacă cineva ar pretinde că oglindeşte realitatea, i-aş putea spune că totul nu este decât o absurditate copilărească. Şcolari de cincisprezece ani, fete de optsprezece, şi oameni de litere de orice vârstă pot avea asemenea accese zgomotoase, dar ştiu din propria mea experienţă că scenele cele mai emoţionante, nu sunt emoţionante şi că oamenii înfruntă cu capul limpede cele mai multe momente impresionante ale vieţii.

Nici eu şi nici unchiul meu nu ne-am petrecut noaptea în imprecaţii sau rostind vorbe de duh. Eram amândoi apatici. Unchiul meu încremenise pe locul său, mormăind nu ştiu ce despre starea stomacului, iar uneori divagând în legătură cu situaţia sa financiară sau acuzându-l pe Neal — în mod cert l-a gratificat pe Neal cu câteva expresii tari. În ceea ce mă priveşte, mă târam încoace şi încolo, la intervale rare, bombănind, iar platforma noastră de răchită scârţâia neîncetat, şi vântul ne izbea dintr-o parte, frecându-se înăbuşit de peretele camerei de gaz. Cu toate păturile noastre, pe măsură ce noaptea înainta ne simţeam tot mai îngheţaţi.

Probabil că aţipisem şi era întuneric când mi-am dat seama cu o tresărire că eram împinşi de-a binelea spre sud, la o bună distanţă de un far care-şi arunca lumina cu regularitate şi care se înălţa în faţa unui oraş mare, strălucitor, şi apoi mi-am dat seama că lucrul care mă trezise era oprirea

motorului şi faptul că ne îndreptam din nou spre vest.

Atunci, într-adevăr m-am simţit îngrozit şi la capătul puterilor. M-am târât în partea din faţă până la corzile supapelor de evacuare, l-am pus şi pe unchiul meu să se târască în partea din faţă, şi am dat drumul la gaz până când am început să coborâm, ca un glisor greoi, spre întinderea aceea cenuşie, şi vagă care era pământul.

Ceva trebuie să se fi întâmplat aici, de care probabil că am uitat cu totul. Am văzut luminile din Bordeaux când era noapte de-a binelea, o ceaţă nebuloasă proiectată pe un fond negru — cel puţin de asta sunt destul de sigur. Dar căderea noastră s-a produs în lumina rece şi nesigură a zorilor. De asta sunt cel puţin tot atât de sigur. Şi Mimizan, lângă care am căzut, se află la cincizeci de mile de Bordeaux, ale cărui lumini din port probabil că le văzusem.

Îmi amintesc de coborâre şi ştiu că simţeam o ciudată indiferenţă — a trebuit aproape să fac un efort ca să mă trezesc şi să iau cârma în mână. Dar aterizarea a fost ceva destul de palpitant. Ţin minte că am fost târâţi multă vreme pe pământ şi doar cu greu am reuşit să mă desprind; apoi o rafală de vânt l-a prins pe *Lord Roberts β* în timp ce unchiul meu încerca să se degajeze dintre funii şi din tot felul de obiecte împrăştiate, iar eu am căzut greoi, aruncându-mă în genunchi. În clipa aceea am constatat că monstrul încerca într-un mod aproape conştient să se desprindă şi să scape, aşa că am făcut un salt uşor chiar când se smucea. Funia mi-a alunecat însă şi am scăpat-o din mână. Îmi amintesc că am alergat cufundat până la genunchi într-o baltă sărată, căutând zadarnic să apuc balonul care se târa şi se înălţa în direcţia mării; abia după ultimul efort inutil de a-l recaptura, mi-am dat seama că era poate lucrul cel mai bun care ar fi putut să se întâmple. A trecut iute pe deasupra dunelor de nisip, urcând şi coborând, şi apoi s-a

pierdut în dosul unui mănunchi de copaci bătuţi de vânt. Pe urmă a reapărut mult mai departe, îndepărtându-se mereu. A planat câtva timp, s-a lăsat jos încet şi la un moment dat nu l-am mai văzut. Îmi închipui că a căzut în mare, s-a udat cu apă sărată, s-a îngreunat, şi astfel s-a desumflat şi s-a scufundat.

N-a mai fost găsit niciodată şi nimeni n-a anunţat să-l fi văzut după ce mi-a scăpat din mână.

6

Dar dacă îmi vine greu să povestesc cum a decurs zborul nostru îndelungat pe deasupra mării, cel puţin zorii aceia din Franţa se desprind reci şi limpezi în amintirea mea. Revăd de parcă aş avea acum în faţa ochilor dunele de nisip ridicându-se în dosul altor dune de nisip, cenuşii şi reci şi presărate cu o iarbă firavă. Parcă simt din nou aerul îngheţat şi limpede al zorilor, şi parcă aud lătratul îndepărtat al unui câine. Parcă mă văd întrebându-mă: „Şi-acum, ce să facem?” şi încercând să-mi alcătuiesc un plan, cu creierul peste măsură de obosit.

Dintru început, unchiul meu mi-a trezit îngrijorarea. Tremura ca varga şi m-am reţinut cu greu să nu-l duc de îndată într-un loc unde să-l pot culca într-un pat confortabil. Ţineam însă ca apariţia noastră să pară plauzibilă în această parte a lumii. Simţeam că nu trebuia, că ar fi mult prea bătător la ochi dacă am fi mers undeva în zori să cerem adăpost; trebuia să rămânem pe loc până când se va fi făcut ziuă de-a binelea şi apoi să apărem ca nişte turişti prăfuiţi care caută de mâncare. I-am dat lui aproape toţi biscuiţii care ne rămăseseră, ne-am golit sticlele şi l-am sfătuit să doarmă — dar era prea frig, cu toate că-l înfăşurasem în pătura mare de blană.

Şi deodată am fost izbit de oboseala care i se vedea pe faţa roşie, de impresia de bătrâneţe pe

care i-o dădeau perii cărunţi crescuţi pe obraji. Şedea ghemuit, tremurând şi tuşind, mestecând cam în silă, dar bând cu aviditate şi gemând puţin — o creatură într-adevăr jalnică. Dar trebuia s-o ţinem aşa până la capăt, căci altă cale nu aveam.

În curând soarele se înălţă pe deasupra pinilor şi nisipul se încălzi repede. Unchiul meu sfârşise de mâncat şi stătea aşezat cu mâinile pe genunchi, cea mai disperată imagine a unui suflet pierdut.

— Sunt bolnav, zise el, îngrozitor de bolnav! O simt din cap până-n picioare!

Apoi — a fost o clipă groaznică pentru mine! — a strigat: „Ar fi trebuit să stau în pat; ar fi trebuit să stau în pat… în loc s-o pornesc în zbor”, şi deodată izbucni în lacrimi.

M-am ridicat în picioare.

— Culcă-te şi dormi, omule! am spus şi luând pătura de pe el, am întins-o şi l-am înfăşurat în ea.

— Lasă că e foarte bine şi-aşa, protestă el; doar că nu mai sunt destul de tânăr…

— Ridică-ţi capul, l-am întrerupt, şi i-am vârât rucsacul sub cap.

— Or să pună mâna pe noi aici tot atât de bine ca şi într-un han, mormăi el şi apoi nu mai spuse nimic.

După o bună bucată de timp, am observat că adormise. Respira şuierător, şi din când în când tuşea. Şi eu eram înţepenit şi obosit, şi probabil că m-a furat somnul. Nu-mi amintesc. Mă văd doar şezând lângă el un timp care mi s-a părut nesfârşit, prea obosit chiar şi pentru a gândi în această pustietate de nisip.

Nimeni nu s-a apropiat de noi, nicio fiinţă, nici măcar un câine. În cele din urmă m-am ridicat, simţind că n-avea rost să încerc a crea impresia că ne aflam într-o situaţie normală, şi făcând o sforţare de parcă am fi ridicat un cer de plumb, ne-am îndreptat prin nisipul obositor spre o fermă. Ajunşi acolo, m-am prefăcut că ştiu chiar mai puţină franceză decât ştiam în realitate, dând de

înţeles că eram nişte turişti veniţi de la Biarritz, că rătăciserăm drumul de-a lungul ţărmului şi ne apucase noaptea. Explicaţia a fost socotită, cred, destul de bună; ni s-a dat cafea, care ne-a întărit, şi o căruţă ca să ajungem până la o haltă din apropiere. Pe drum, mi-am dat seama că unchiul meu era din ce în ce mai bolnav. Am ajuns la Bayonne, unde mai întâi a refuzat să mănânce şi apoi s-a simţit foarte rău, şi apoi l-am urcat, tremurând şi istovit, într-un trenuleţ până la o localitate de lângă frontieră, numită Luzon Gare.

Am găsit un han cu două camere, ţinut de o hangioaică bască ce părea foarte cumsecade. L-am culcat pe unchiul meu, şi toată noaptea am rămas în odaia lui; după o oră sau două de somn, s-a trezit cuprins de febră mare şi delirând, înjurându-l pe Neal şi înşirând coloane întregi de cifre fanteziste. Era evident că trebuia chemat un doctor, şi dimineaţa am adus unul — un tânăr din Montpellier, care abia începuse să practice, foarte misterios, tehnic, modern şi care nu ne-a fost de niciun ajutor. A spus ceva despre răceală, despre expunerea la frig, despre gripă şi pneumonie. A dat câteva dispoziţii explicite dar greu de îndeplinit… Mi-am dat seama că-mi revenea mie sarcina să organizez îngrijirea bolnavului şi în primul rând să-i rezerv o cameră specială. Am instalat o călugăriţă în cea de a doua odaie a hanului, iar eu mi-am luat o cameră la hanul din Port de Luzon, la un sfert de milă depărtare.

7

Şi acum povestirea mea se concentrează asupra a ceea ce a fost sortit, în acest ciudat şi izolat colţ de lume, să fie patul de moarte al unchiului meu. Fondul scenei îl formau Pirineii, dealuri albăstrui şi case însorite, vechiul castel din Luzon şi un râu zgomotos care cădea în cascade, iar în prim plan se afla odaia întunecoasă şi înăbuşitoare, cu ferestrele

ţinute închise atât de călugăriţă cât şi de gazdă, cu podeaua-i ceruită, patul cu patru coloane, cu scaunele şi căminul atât de caracteristic franceze, cu sticle de şampanie şi lighene murdare, prosoape uzate şi pachete de *Somatosé* pe masă. Şi în aerul închis al odăii îmbâcsite, între perdelele patului zăcea omuleţul acela care era unchiul meu, ca un monarh sechestrat pe tron, lungit pe pat sau răsucindu-se şi zvârcolindu-se în ultimele-i încercări de a învinge moartea. Dacă voiai să-i vorbeşti sau să-l priveşti, trebuia să dai la o parte perdelele.

De obicei stătea rezemat de perne, ca să respire mai uşor. Nu prea putea să doarmă.

Păstrez amintirea confuză a unor nopţi în care l-am vegheat, a unor dimineţi şi după-amiezi petrecute la căpătâiul său şi a călugăriţei agitându-se în jurul meu — o femeie blândă, bună, cu totul nefolositoare şi cu nişte unghii neverosimil de negre. Mai păstrez amintirea şi altor figuri, mai trecătoare, în special a doctorului, un tânăr grăsun şi cam rococo, în costum sportiv de biciclist, cu trăsături fine ca de ceară, barbişon ascuţit, părul lung, negru şi creţ, şi o cravată imensă de poet de mâna a doua. Vii, precise şi totuşi fără legătură sunt amintirile despre gazda bască de la hanul unde zăcea unchiul meu şi despre familia de spanioli unde stăteam eu, şi care-mi prepara cele mai uimitoare mese, cu supă, salată, pui şi dulciuri minunate. Erau nişte oameni foarte buni şi simpatici, şi asta din fire. Iar eu căutam, cu perseverenţă, dar fără a atrage atenţia, să-mi procur ziare englezeşti.

Însă, în centrul tuturor acestor impresii, se află unchiul meu.

Am încercat să vi-l descriu pe rând, în fiecare perioadă, aşa cum arăta — mai întâi tânărul din farmacia de la Wimblehurst, apoi asistentul jerpelit din Tottenham Court Road, aventurierul din prima perioadă a lui Tono-Bungay, şi în sfârşit

plutocratul absurd şi încrezător. Iar acum trebuie să vi-l prezint atât de deosebit sub umbra morţii ce se apropia, cu pielea fleşcăită, galbenă şi transpirată, cu ochii mari şi sticloşi, nasul subţire şi ascuţit, teribil de schimbat din cauza bărbii care-i crescuse. Niciodată nu arătase atât de mic ca acum. Şi-mi vorbea cu un glas şoptit, pe care abia reuşea să-l facă auzit, despre probleme mari, despre ţelurile vieţii sale şi despre locul spre care se îndrepta acum. Sărăcuţul de el! Această ultimă fază se detaşează, parcă, de toate celelalte. Era ca şi cum s-ar fi târât afară din ruinele carierei sale, încercând să vadă în jurul său înainte de a muri. Căci avea momente de luciditate totală între ceasurile de delir.

Ştia că nu existau prea multe şanse să scape. Într-un fel, asta îi mai uşura din griji. Nu mai era niciun Neal căruia să-i facă faţă, nu mai erau fugi şi evadări, nici condamnări.

— Am avut o carieră grozavă, George, zicea el, dar voi fi bucuros să mă odihnesc. Bucuros să mă odihnesc… bucuros să mă odihnesc…

Gândurile i se învârteau mai ales în jurul carierei pe care o făcuse şi de obicei — îmi face plăcere să-mi aduc aminte — cu o notă de satisfacţie şi aprobare. În fazele de delir, de cele mai multe ori exagera această mulţumire de sine, oprindu-se doar la momentele de strălucire. Se agăţa de cearceaf şi privea fix înainte, şoptind abia auzit frânturi de fraze:

— Ce-i casa aia mare, cu turnuri pierdute în nori, şi cil săgeţi aeriene?… Ilion. Îndreptate spre cer… Ilion House, reşedinţa unuia din… marii prinţi ai comerţului… Terasă peste terasă… Ajungând până în ceruri… Regate de care Cezar nici n-a auzit… Un mare poet, George. Zzzz. Regate cum Cezar n-a cunoscut vreodată… Sub o conducere cu totul nouă… Măreţie… Milioane… Universităţi… El stă pe terasă — pe terasa

superioară — dirijând — dirijând — pe întreg globul — dirijând — comerţul…

Uneori era greu de spus când înceta vorbirea coerentă şi începea delirul. Mi-au fost astfel revelate izvoarele secrete ale vieţii sale, închipuirile-i zadarnice. Mă gândesc uneori că ceea ce este într-adevăr autentic în viaţa ta este ceea ce stă întins pe pat, nepăsător şi neîngrijit, până când trebuie să te îmbraci şi să te speli şi să apari cuviincios în faptă şi în vorbă, pentru a te întâlni cu semenii tăi. Bănuiesc că toate lucrurile nerostite din sufletele noastre au ceva din incoerenţa delirului şi a demenţei. E neîndoielnic însă că din buzele acelea vâscoase şi chinuite de deasupra bărbii cărunte şi zbârlite, nu ieşeau decât visuri şi închipuiri fără noimă…

Câte odată aiurelile sale îl vizau pe Neal, pe care-l ameninţa.

— Cum şi-a investit el banii? exclama. Crede că o să scape de mine?… Dacă l-aş urmări… Ruină. Ruină… S-ar putea crede că eu i-am luat banii.

Şi uneori revenea la zborul nostru cu nava aeriană.

— Durează prea mult, George, prea mult… şi e tare frig. Sunt prea bătrân — prea bătrân — pentru aşa ceva… Ştii bine că nu mă salvezi — că mă ucizi.

Spre sfârşit, a devenit limpede că identitatea noastră fusese descoperită. Am constatat că presa, şi în special aceea a lui Boom, pornise un fel de urmărire cu surle şi trâmbiţe, trimisese corespondenţi speciali care să ne urmărească, şi cu toate că niciunul din aceşti emisari n-a ajuns până la noi înainte de moartea unchiului meu, simţeam cum se apropie furtuna. Ştirile au fost reluate de ziarele franceze de mare tiraj. Oamenii începeau să ne privească cu curiozitate; apărură deodată nişte figuri noi în jurul sărmanei lupte care se ducea în aerul înăbuşitor din dosul perdelelor patului. Tânărul doctor îşi oferea cu insistenţă serviciile, un

automobil a sosit de la Biarritz, şi nişte indivizi suspecţi, cu ochi întrebători, au început să-şi vâre nasul, punând întrebări şi oferindu-şi ajutorul. Cu toate că nu s-a spus nimic, îmi puteam da seama că nu mai eram priviţi ca nişte simpli turişti din clasa mijlocie; în jurul meu, când trecem, simţeam aproape vizibil prestigiul Finanţei şi al unei notorietăţi criminale. Fel de fel de personalităţi locale, cu înfăţişare grăsună şi prosperă, apărură la han, încercând să-şi satisfacă curiozitatea; preotul din Luzon îşi oferi şi el serviciile, oamenii priveau spre fereastra noastră şi mă cercetau când treceam pe stradă; şi apoi am primit vizita neaşteptată a unui mic cleric englez şi a soţiei sale, amabilă şi plină de calităţi, în ţinuta anglicană severă şi neagră, care se năpustiră asupra noastră ca nişte vulturi virtuoşi dar hotărâţi, din satul vecin numit Saint Jean de Pollack.

Clericul era unul dintre tipurile acelea stranii care-şi împart timpul între îndepărtatele orăşele din Anglia şi marile hoteluri din străinătate vrând să asigure clientelei lor binefacerile cultului anglican. Era un omuleţ mărunt, timid, încăpăţânat, cu părul rar, cu ochelari pe nasul roşu şi turtit, şi îmbrăcat în nişte haine negre uzate. Era fără îndoială teribil de impresionat de măreţia financiară a unchiului meu, precum şi de propria-i bănuială asupra identităţii noastre, şi strălucea debordând de tact şi de bunăvoinţă aferată. Era dornic să împartă cu mine veghea la căpătâiul patului, îşi oferea serviciile cu amândouă mâinile, şi cum începeam să reiau contactul cu afacerile din Londra, încercând să descifrez ceva din amănuntele uriaşei prăbuşiri descrise în ziarele pe care reuşisem să mi le procur de la Biarritz, i-am acceptat oferta cu destulă gratitudine, trecând la cercetarea situaţiei financiare. Eram atât de detaşat de vechile tradiţii ale religiei, încât nu m-am gândit o clipă că el ar putea ataca sărmanele rămăşiţe muribunde ale unchiului meu cu solicitudini teologice. Atenţia

mi-a fost totuşi atrasă în curând de o ceartă politicoasă dar presantă între el şi hangioaica bască, în legătură cu necesitatea de a atârna un crucifix ieftin deasupra patului, de unde să poată atrage atenţia unchiului meu, şi de unde, de fapt, îi şi atrăsese atenţia.

— Doamne sfinte! am exclamat, mult are să mai continue asta?

În noaptea aceea a stat de veghe micul cleric, iar în zori ne-a speriat pe degeaba că unchiul moare, provocând astfel o agitaţie nemaipomenită. A trezit întreaga casă. Nu cred că am să uit vreodată scena aceea, care a început cu o bătaie în uşa mea, tocmai când adormisem; pe urmă i-am auzit glasul:

— Dacă vrei să-ţi vezi unchiul înainte de a muri, vino imediat!

Odăiţa înăbuşitoare era înţesată de lume când am ajuns acolo, şi luminată de trei lumânări care pâlpâiau. Am simţit că mă aflam în plin secol al optsprezecelea. Sărmanul meu unchi zăcea în mijlocul patului răvăşit, peste măsură de obosit de viaţă, obosit şi cu mintea rătăcită, în timp ce micul cleric încerca să-i reţină mâna şi atenţia, şi repeta într-una:

— Domnule Ponderevo, domnule Ponderevo, totul e foarte bine. E foarte bine. Numai să credeţi! „Credeţi în Mine, şi veţi fi mântuiţi!”

Alături se afla doctorul cu unul din acele crude şi idioate ace de injecţie pe care ştiinţa modernă le pune la îndemâna acestor tineri semi-instruiţi. Încerca, făpă rost, să menţină pâlpâirea de viaţă din trupul unchiului meu. Călugăriţa se agita somnoroasă ceva mai în fund, în mână cu un medicament rămas nefolosit. Iar hangioaica nu se sculase numai ea, ci trezise şi pe baborniţa de maică-sa şi un soţ pe jumătate imbecil; se mai afla acolo şi un bărbat gras şi greoi, îmbrăcat în alpaca cenuşie, cu un aer important — cine era şi ce căuta acolo, nu ştiu. Bănuiesc că doctorul mi-a explicat

în franceză, dar n-am înţeles. Şi stăteau toţi acolo, cu feţele obosite, îmbrăcaţi în grabă şi la întâmplare, cu atenţia îndreptată spre viaţa care pâlpâia şi se stingea, transformând totul într-un spectacol public ciudat — forme stranii de fiinţe umane luminate de trei lumânări nesigure, hotărâţi şi avizi cu toţii să fie de faţă în clipa morţii. Doctorul stătea în picioare, ceilalţi erau aşezaţi pe scaunele pe care hangioaica le adusese şi le aranjase pentru ei.

Dar unchiul meu le-a stricat toată plăcerea, şi n-a murit.

L-am înlocuit pe micul cleric pe scaunul de lângă pat, iar el a început să se agite prin odaie.

— Cred, îmi şopti cu un aer misterios, în timp ce-mi ceda locul, cred… că e bine pentru el.

L-am auzit încercând să redea în limba franceză câteva din frazele pioase folosite de clericii Bisericii de Jos, spre a fi înţelese de individul greoi în alpaca cenuşie. Apoi răsturnă un pahar de pe masă, şi se lăsă pe vine să adune cioburile. Încă de la început m-am îndoit că moartea va veni imediat. L-am consultat pe doctor, întrebându-l în şoaptă. M-am întors să iau sticla de şampanie, şi era aproape să mă împiedic de picioarele clericului, îngenunchiat lângă scaunul suplimentar pe care hangioaica bască îl adusese la sosirea mea, şi rugându-se cu glas tare: „Oh! Tată Ceresc, ai milă de Fiul tău…” L-am îmbrâncit puţin ca să pot trece, dar după o clipă era iar în genunchi lângă un alt scaun, rugându-se din nou şi stând în calea călugăriţei care tocmai îmi găsise un tirbuşon. Mi-a fost cu neputinţă să nu mă gândesc la blasfemia aceea teribilă a lui Carlyle despre „ultimul miorlăit al unui pisoi care se îneacă”. Îndată a găsit însă un al treilea scaun liber — ca şi cum ar fi jucat cine ştie ce joc.

— Doamne sfinte! am exclamat, trebuie să-i evacuăm pe toţi oamenii ăştia.

Ceea ce am şi făcut cu oarecare grabă. Şi cum aveam un lapsus temporar, nu-mi mai aminteam nimic din toată franceza pe care o ştiam. I-am mânat afară mai mult prin gesturi şi am deschis fereastra, spre oroarea tuturor. Am dat să se înţeleagă că scena morţii se amânase şi, de fapt, unchiul meu a murit abia în noaptea următoare.

Nu i-am mai dat voie micului cleric să se apropie de el, pândind să văd dacă nu cumva îi tulburase pacea sufletului. Dar unchiul meu rămânea senin. O dată, doar, a vorbit despre „preotul ăla".

— Te-a sâcâit? l-am întrebat.

— Nu ştiu ce voia, zise el.

Am păstrat tăcerea, căutând să-i prind murmurul. L-am auzit spunând „vor prea mult". Faţa i se încreţi ca aceea a unui copil pe punctul de a plânge. „Nu poţi căpăta un procent sigur de şase la sută", spuse la un moment dat. Am avut o clipă bănuiala ciudată că acele convorbiri presante nu fuseseră numai spirituale, dar sunt de acord că a fost doar o bănuială cu totul nedemnă şi nedreaptă. Micul cleric era simplu şi cinstit ca lumina zilei. Unchiul meu nu făcea decât să emită judecăţi generale în privinţa clasei din care făcea parte.

Se poate însă ca acele discuţii să fi dat frâu liber unor idei de mult adormite în creierul unchiului meu, pe care realitatea lumii noastre le înăbuşise şi le ascunsese cu totul. Când ceasul i s-a apropiat, a devenit deodată lucid, deşi foarte slăbit, iar glasul său stins era totuşi clar.

— George, zise el.

— Sunt aici, am răspuns, chiar lângă tine.

— George, tu te-ai ocupat întotdeauna cu ştiinţa… ştii mai bine decât mine. Oare… oare s-a dovedit?

— Dovedit ce?

— Într-un fel sau altul?

— Nu înţeleg.

— Că o dată cu moartea… se sfârşeşte totul. După atâta… După un început atât de măreţ. Undeva… Ceva…

L-am privit uluit. Ochii săi adânciţi în orbite erau foarte gravi.

— Dar de fapt, ce vrei? am spus eu, peste măsură de uimit.

Nu putu să-mi răspundă.

— Aspiraţii, şopti el.

Fără să mai ţină seama de mine, începu un monolog întretăiat.

— Şiruri de nori luminoşi, zise el, şi după aceea adăugă: Un poet de prima mână, de prima mână… George a fost întotdeauna cam aspru. Întotdeauna.

Un lung răstimp se aşternu tăcerea.

Apoi îmi făcu semn că vrea să-mi spună ceva.

— Mi se pare, George…

Mi-am aplecat capul şi el a încercat să-şi pună mâna pe umărul meu. L-am ridicat puţin pe perne, căutând să înţeleg ce spune.

— Mi se pare, George, că întotdeauna — trebuie să fie ceva în mine — care nu va muri.

Mă privi ca şi cum hotărârea ar fi depins de mine.

— Cred, repetă el… că e ceva.

Apoi, gândul îi zbură iarăşi departe.

— Doar o mică verigă, şopti aproape rugător şi apoi rămase liniştit; dar în curând începu din nou să se agite.

— O altă lume…

— Poate, am spus eu. Cine ştie?

— O altă lume.

— Dar nu cu aceleaşi posibilităţi de afaceri, am adăugat. Nu cred.

Rămase tăcut. Stăteam aplecat deasupra lui, urmărindu-mi propriile gânduri, şi îndată după aceea am văzut iarăşi călugăriţa chinuindu-se să închidă fereastra. Câtva timp unchiul meu încercă să-şi tragă respiraţia… Mi se părea atât de absurd să fie nevoit să sufere atâta — sărmanul de el!

— George, şopti el întinzând mâna-i mică şi slabă. *Poate…*

Nu spuse nimic altceva, dar mi-am dat seama, după expresia ochilor, că socotea întrebarea pusă.

— Da, aşa cred, am rostit cu tărie.

— Nu eşti… sigur?

— Oh — aproape sigur, am spus, şi am impresia că a încercat să-mi strângă mâna. Stăteam acolo, ţinându-i strâns mâna şi încercând să ghicesc ce germeni ai nemuririi se aflau în fiinţa lui, să zăresc fantoma din el care va porni să rătăcească în imensităţile pustii. Gânduri ciudate mă năpădeau… Unchiul meu rămase liniştit o bucată bună de timp, făcând doar din când în când câte o sforţare să răsufle, iar eu îi ştergeam mereu gura şi buzele.

Eram adâncit în gânduri şi la început n-am observat schimbarea care se petrecea pe faţa lui. Se lăsă pe pernă, scoase un uşor şuierat care încetă brusc, şi îndată după aceea muri — liniştit, reconfortat în mare măsură de asigurările pe care i le dădusem. Nu ştiu exact când a murit. Mâna lui îşi slăbi pe nesimţite strânsoarea. Deodată, cu o tresărire, cu un şoc, mi-am dat seama că gura îi era deschisă şi că era mort…

8

Era încă noapte când am plecat de la căpătâiul lui şi m-am întors în casa unde trăsesem, coborând în lungul uliţei, întortocheate din Luzon.

Drumul acesta mi se desprinde în amintire deasemeni ca un lucru aparte, ca o experienţă nouă. În hanul de unde plecasem rămăsese o forfotă tăcută de femei, o licărire de lumini, şi îndeplinirea tuturor acelor ritualuri mărunte în jurul ciudatului obiect inert care fusese cândva unchiul meu, omuleţul acela atât de activ şi imperativ. Tot acest ritual mi se părea supărător şi deplasat. Am trântit uşa şi am ieşit în ceaţa caldă şi

umedă a uliţei stropite de pete şterse de lumină în goluri mari de întuneric; nu se zărea niciun suflet de om. Acest val cald de ceaţă mi-a dat o impresie de vastă singurătate. Însăşi casele de pe marginea drumului priveau parcă din altă lume. Liniştea nopţii era marcată de câte un lătrat îndepărtat de câini; toţi oamenii de aici aveau câini, din cauza vecinătăţii apropiate a frontierei.

Moartea!

Mă aflam într-unul din momentele acelea rare de uşurare, când pentru o vreme mergi puţin pe lângă şi în afara vieţii. Mă simţeam într-un fel ca la sfârşitul unei piese de teatru, întreaga existenţă a unchiului meu mi-a apărut atunci ca ceva familiar şi împlinit. Da, se sfârşise, ca o piesă de la care pleci, ca o carte pe care o închizi. Mă gândeam la iniţiativele şi la succesele lui, la tumultul Londrei, la mulţimea variată de oameni printre care se desfăşuraseră existenţele noastre, la reuniunile publice, la emoţii, la dineuri şi la dispute, şi deodată mi s-a părut că nimic din toate acestea n-a existat. Am descoperit, ca într-o străfulgerare, că într-adevăr nimic din toate acestea n-a existat. Şi înainte şi mai târziu, am considerat viaţa o fantasmagorie, dar niciodată n-am simţit atât de puternic lucrul ăsta ca în noaptea aceea… Ne despărţiserăm; noi doi, care ne ţinuserăm tovărăşie atât de mult timp, ne despărţiserăm. Dar ştiam că nu există sfârşit nici pentru el şi nici pentru mine. Moartea lui fusese o moarte de coşmar, care pusese capăt unui vis, şi visul acesta de suferinţă se sfârşise. Mi se părea aproape ca şi cum aş fi murit şi eu. Ce importanţă avea, dacă totul era ireal — durerea şi dorinţa, începutul şi sfârşitul? Nu exista altă realitate în afară de acest drum solitar, de acest drum atât de solitar, de-a lungul căruia mergeam cam nedumerit şi puţin obosit…

O porţiune din ceaţă se materializă într-un uriaş dulău care înaintă spre mine, se opri, se furişă pe

lângă mine mârâind, scoase un lătrat scurt şi răguşit şi apoi se transformă din nou în ceaţă.

Gândurile mi se întoarseră la străvechile noastre credinţe şi temeri. Îndoielile şi scepticismul căzură de pe mine ca o haină prea largă. Mă întrebam pur şi simplu ce câini lătrau pe cărarea celuilalt călător prin întuneric, ce forme, ce lumini se întrezăreau oare în jurul lui în timp ce-şi vedea de drum după ultima întâlnire pe pământ — de-a lungul unor cărări reale şi pe o cale ce dăinuie veşnic…

9

Ultima siluetă care s-a alăturat într-un târziu grupului din jurul patului pe care zăcea mort unchiul meu a fost mătuşa. Când pierdusem orice speranţă de a-l mai salva, am lăsat de o parte orice prudenţă şi i-am telegrafiat imediat. A sosit totuşi prea târziu ca să-l mai prindă în viaţă. L-a găsit liniştit şi nemişcat, de o inflexibilitate neobişnuită, atât de diferit de fiinţa însufleţită şi zgomotoasă care fusese în timpul vieţii.

— Nu seamănă cu el, şopti mătuşa mea, plină de respect în faţa acestei demnităţi străine.

Mi-o amintesc apoi plângând pe podul de sub vechiul castel. Izbutisem să scăpăm de câţiva reporteri amatori din Biarritz, şi porniserăm împreună în acea dimineaţă strălucitoare prin Port Luzon. Am stat câtva timp rezemaţi de parapetul podului, cercetând piscurile îndepărtate, masivul compact şi albastru al Pirineilor. Multă vreme n-am scos nicio vorbă, şi apoi, într-un târziu mătuşa mea începu să vorbească.

— Tare ciudată mai e şi viaţa, George! Cine s-ar fi gândit, pe vremea când îţi ţeseam ciorapii în bătrânul Wimblehurst, că acesta va fi sfârşitul povestirii? Ce departe mi se pare acum totul — prăvălia mică, primul cămin al meu şi al lui. Sticlele lucioase, sticlele acelea uriaşe şi colorate! Îţi aminteşti cum se reflecta lumina pe sertarele de

mahon? Micile inscripţii aurite! *Ol. Amigdalinum* şi *Sinapis!* Totul mi-a rămas în minte — luminos şi strălucitor — ca o pictură olandeză. E atât de real! Şi parcă a fost ieri. Iar aici parcă suntem într-un vis. Tu, eşti bărbat — iar eu, o femeie bătrână, George. Şi micuţul Teddy, sărmanul, cum se agita şi vorbea… zâzâind puţin… Oh!

Glasul i se frânse, şi lacrimile începură să-i curgă. Plângea, şi-mi părea bine că o văd plângând…

Stătea rezemată de pod, ţinând strâns în mână batista udă de lacrimi.

— Doar un ceas să mai fiu din nou în bătrâna prăvălie — şi să-l aud vorbind. Înainte de a se sfârşi totul. Dar indivizii ăia au pus mâna pe el… Şi l-au făcut să-şi iasă din minţi.

… Oamenii n-ar trebui să se lase prinşi şi covârşiţi de afaceri…

Şi deodată, întrebă brusc:

— Nu i-au făcut niciun rău, George?

O clipă, am rămas nedumerit.

— Vreau să spun, aici, zise ea.

— Nu, am afirmat cu hotărâre, înlăturând din amintire seringa absurdă pe care o surprinsesem în mâinile tânărului doctor.

— Mă întreb, George, dacă îl vor lăsa să vorbească şi în cer?…

Mă privi în faţă.

— Oh! George, dragul meu, mă doare inima şi nu mai ştiu ce spun şi ce fac. Dă-mi braţul să mă rezem de el — ce bine e că te am pe tine, dragul meu, să mă rezem de tine… Da, ştiu că ţii la mine. Tocmai de aceea vorbesc acum. Noi am ţinut întotdeauna unul la altul, deşi n-am spus-o niciodată, dar tu o ştii, şi eu la fel. Însă acum inima mi-e sfâşiată în bucăţi, şi ţâşneşte tot ce am ţinut ascuns în mine. E adevărat că în ultimul timp n-a prea fost un soţ bun. Dar era copilul meu, George, era toţi copiii pe care aş fi vrut să-i am, era copilul meu prostuţ, pe care viaţa l-a lovit, iar eu n-am

putut să spun nicio vorbă în această privinţă; nicio vorbă; viaţa l-a suflat şi l-a zdrobit — ca pe un sac vechi — chiar sub ochii mei. Eram destul de deşteaptă ca să-mi dau seama, dar nu atât de deşteaptă ca să-l pot împiedica, şi tot ce am putut face a fost să iau lucrurile în râs. Am făcut şi eu ce-am putut. Ca mai toţi oamenii. Ca cei mai mulţi dintre noi… Dar n-a fost drept, George. N-a fost drept. Viaţa şi Moartea — lucrurile astea mari şi serioase — de ce nu l-au lăsat în pace, cu toate minciunile şi prostiile lui? Dacă *nouă* ele ne-au apărut fără importanţă…

… Oh, de ce nu l-au lăsat în pace? repetă ea în şoaptă, în timp ce ne îndreptam spre han.

II
Dragoste printre ruine

1

Când m-am întors, mi-am dat seama că rolul pe care-l jucasem în fuga şi în moartea unchiului meu făcuse din mine pentru câtăva vreme un personaj notoriu şi chiar popular. Timp de două săptămâni am fost reţinut la Londra „ca să fac faţă muzicii”, cum ar fi spus unchiul meu, şi să aranjez puţin situaţia mătuşii, minunându-mă de consideraţia cu care mă trata lumea. Căci devenise un lucru limpede şi manifest că eu şi cu unchiul meu nu eram altceva decât specimene ale unei specii moderne de tâlhari, risipind economiile publicului în cele mai nebuneşti întreprinderi. Cred că, într-un fel, moartea lui a produs o reacţie în favoarea mea, iar fuga noastră, ale cărei amănunte începeau să fie cunoscute, a stârnit imaginaţia populară. Părea ceva mult mai îndrăzneţ şi mai greu decât fusese în realitate, şi n-avea rost să scriu ziarelor ca să opereze cuvenitele rectificări. Nu încape îndoială că oamenii preferă infinit mai mult aparenţa îndrăznelii şi a acţiunii — unei simple onestităţi.

Nimeni nu voia să creadă că nu eu fusesem principalul complotist în acţiunile financiare ale unchiului meu. Şi totuşi, lumea ţinea cu mine. Am căpătat chiar autorizaţia să mă instalez din nou în pavilion pentru vreo două săptămâni, ca să pun ordine în grămada de hârtii, calcule, note de lucru, schiţe şi altele, pe care le lăsasem vraişte când pornisem pe neaşteptate în călătoria spre Insula Mordet, pentru a găsi grămezile de quap. Am rămas singur în pavilion, după ce i-am găsit de lucru lui Cothope la firma Ilchester, pentru care construiesc acum distrugătoare. Firma avea nevoie de el, omul o ducea prost cu banii, aşa că l-am lăsat să plece şi am reuşit, într-un chip cât se poate de filosofic, să mă descurc singur.

Dar îmi venea greu să-mi concentrez din nou atenţia asupra aeronauticii. Îmi părăsisem lucrul de o jumătate de an şi mai bine, o jumătate de an plină de atâtea întâmplări intense şi tulburătoare. Câtva timp, creierul meu refuză să se ocupe de toate aceste probleme fine de echilibru şi de adaptare; nu puteam să-mi iau gândui de la falca căzută a unchiului meu, de la lacrimile nestăpânite ale mătuşii mele, de la cadavre de negri şi mlaştini pestilenţiale, de la toate acele realităţi tangibile ale cruzimii şi suferinţei, de la viaţă şi moarte. În plus, eram îngrozit de perspectiva mormanului de cifre şi documente de la Hardingham, sarcină pe lângă care trecerea pe la „Lady Grove” nu era decât un interludiu. Şi apoi, mai era şi Beatrice.

A doua zi de dimineaţă, în timp ce stăteam pe verandă depănând amintiri şi străduindu-mă în zadar să descifrez nişte însemnări prea succinte făcute cu creionul de Cothope, Beatrice apăru deodată călare din spatele pavilionului, trase hăţurile şi rămase nemişcată pe calu-i negru, puţin îmbujorată din cauza galopului.

Nu m-am ridicat imediat. O priveam ţintă.

— *Tu!* am exclamat.

Se uită la mine cu un aer hotărât, şi zise:

— Da, eu.

Nu m-am oprit la formule de politeţe, ci, ridicându-mă în picioare, am pus întrebarea care mi-a venit prima în minte.

— Al cui e calul?

Mă privi în ochi.

— Al lui Carnaby.

— Cum ai putut ajunge aici — pe drumul ăsta?

— Zidul e dărâmat.

— Dărâmat?

— O mare parte din el, printre plantaţii.

— Vrei să spui că treceai călare pe acolo şi ai ajuns întâmplător până aici?

— Te-am văzut ieri. Şi am venit să te văd.

Mă apropiasem acum de ea şi o priveam în faţă.

— Nu sunt decât o ruină, am articulat eu.

Beatrice nu răspunse nimic, continuând să mă privească fix, cu un aer ciudat de proprietate.

— Ştii că sunt singurul supravieţuitor al cutremurului. Acum mă rostogolesc şi mă prăbuşesc de-a lungul întregului eşafodaj al sistemului social… Numai întâmplarea va putea hotărî dacă voi cădea până jos, sau mă voi adăposti un an sau doi în cine ştie ce crăpătură, până când lumea mă va uita.

— Soarele, vorbi Beatrice fără nicio legătură cu cele spuse de mine, te-a bronzat… Vreau să descalec.

Se lăsă să cadă în braţele mele şi rămase lângă mine, cu obrazul apropiat de al meu.

— Unde-i Cothope? întrebă.

— A plecat.

Ochii îi fugiră o clipă spre pavilion şi apoi din nou spre mine. Stăteam unul lângă altul, extraordinar de aproape şi în acelaşi timp extraordinar de departe.

— Nu ţi-am văzut niciodată căsuţa, spuse deodată; mi-ar plăcea s-o văd.

Aruncă hăţurile calului în jurul stâlpului care susţinea veranda, şi am ajutat-o să le lege.

— Ai adus din Africa ce voiai? întrebă ea.

— Nu. Vasul s-a scufundat.

— Şi o dată cu el totul?

— Totul.

Porni înaintea mea, intră în salonaşul pavilionului, şi am văzut că mâna în care ţinea cravaşa îi era crispată. Privi o clipă în jur, apoi ochii îi întâlniră pe ai mei.

— E plăcut aici, spuse.

Ochii noştri vorbeau însă cu totul altceva decât buzele. Plutea în jurul nostru ca o aureolă sumbră, care ne atrăgea unul spre altul; o sfială neobişnuită ne ţinea totuşi departe. Beatrice se stăpâni însă şi începu să cerceteze lucrurile din încăpere.

— Ai perdele de creton. Credeam că bărbaţii nu sunt în stare să aibă perdele, dacă nu se ocupă o femeie… Dar, fireşte, mătuşa ta a făcut toate astea! Şi un divan, şi un grătar de sobă din alamă, şi — oh, asta e o pianolă? Iată-ţi şi biroul. Am crezut că birourile bărbaţilor sunt întotdeauna în dezordine, acoperite de praf şi de scrum de ţigară.

Se uită apoi la gravurile mele colorate şi la mica bibliotecă. Şi la urmă reveni la pianolă. O urmăream încordat.

— Chestia asta cântă?

— Ce? am tresărit eu.

— Am întrebat dacă chestia asta cântă?

M-am trezit din gânduri.

— Ca o gorilă muzicant, cu degetele toate de aceeaşi lungime. Şi cu un fel de suflet… Pentru mine reprezintă toată lumea muzicii.

— Şi ce cântă?

— Beethoven, când vreau să-mi limpezesc capul în timp ce lucrez. Îţi face chef de lucru. Câteodată Chopin, şi ceilalţi, dar mai ales Beethoven. Da.

Tăcerea se aşternu din nou între noi. Făcu o sforţare să vorbească.

— Pune ceva să cânte. Se întoarse şi cercetă raftul cu rulouri de muzică, luă unul care o

interesa, prima parte a Sonatei Kreutzer, apoi şovăi. Nu, zise ea, astălaltă!

Îmi dădu Concertul al doilea de Brahms, Op. 58, şi se ghemui pe divan privindu-mă în timp ce începeam încet să cânt…

— Dar ştii că e frumos? spuse Beatrice la sfârşit. Nu ştiam că drăciile astea pot cânta astfel. Sunt emoţionată…

Veni lângă mine şi rămase locului privindu-mă.

— Vreau să ascult un concert întreg, zise ea brusc, şi începu să râdă stingherită, căutând prin despărţiturile raftului. Ia să vedem, ce să mai punem?

Alese tot Brahms. Şi, în sfârşit, Sonata Kreutzer. E straniu cu câte sugestii senzuale a încărcat Tolstoi această operă, făcând din ea simbolul unei intimităţi aproape scandaloase. După ce am cântat prima parte, se apropie de pianolă şi rămase ezitând lângă mine. Şedeam ţeapăn — aşteptând.

Deodată îmi luă capul pe care-l ţineam aplecat şi mă sărută pe păr. Apoi îmi prinse faţa în mâini şi îmi sărută buzele. Am strâns-o în braţe şi gurile noastre se uniră. Dintr-o săritură am fost în picioare, îmbrăţişând-o cu putere.

— Beatrice, şopteam, Beatrice!

— Iubitul meu, murmură ea, aproape fără suflare, cu braţele în jurul gâtului meu. Oh! iubitul meu!

2

Dragostea, la fel ca toate celelalte aspecte ale imensului proces de dezorganizare socială pe care-l trăiam, este ceva dus la voia întâmplării de curentul vieţii, o rămurică fără rod ruptă din arborele care o purta. Dacă relatez aici această scenă de dragoste, o fac pentru lipsa ei de legătură, pentru importanţa ei, ca să zic aşa, cu totul lipsită de importanţă pentru că nu înseamnă nimic altceva decât ea însăşi. Această scenă luceşte în amintirea

mea ca o floare strălucitoare peste care am dat întâmplător în mijlocul sfărâmăturilor unei catastrofe. Aproape două săptămâni ne-am întâlnit şi ne-am iubit. Această pasiune puternică, pe care civilizaţia noastră fără noimă a încătuşat-o, a mutilat-o, a sterilizat-o şi a înjosit-o, m-a cuprins din nou şi mi-a umplut fiinţa cu delicii pătimaşe şi bucurii solemne — care erau toate, după cum ştiţi, inutile şi zadarnice. Încă o dată am avut convingerea: „Numai asta contează. Nimic altceva n-are importanţă.” Amândoi gustam cu o infinită gravitate fericirea care ne era dat s-o trăim. Nu-mi amintesc să fi râs măcar o dată vreunul dintre noi.

Douăsprezece zile s-au scurs de la întâlnirea noastră din pavilion şi până la despărţire.

În afară de cele de la sfârşit, au fost zile minunate de vară, cu lună aproape plină. Ne întâlneam în fiecare zi, fără să ne pese de nimic. Eram atât de plini la început unul de altul, atât de preocupaţi să ne apropiem şi să ajungem să ne înţelegem unul pe celălalt, încât ne păsa prea puţin de ce s-ar fi putut spune în legătură cu relaţiile noastre. Ne întâlneam fără să ne ferim… Vorbeam despre zeci de mii de lucruri — şi despre noi. Ne iubeam — cu sufletul şi cu trupul. Proza mea nu poate să redea acele ceasuri de transfigurare. Faptele nu înseamnă nimic. Tot ce atingeam, şi până şi lucrurile cele mai josnice, deveneau strălucitoare. Ce cuvinte ar putea reda tandreţea cea mai curată, sau deliciile posesiunii mutuale?

Stau aici, la biroul meu, şi gândurile îmi zboară la lucruri inefabile.

Am ajuns să cunosc atât de bine dragostea, încât ştiu acum ce poate să însemne. Ne-am iubit, răniţi şi loviţi de viaţă; apoi ne-am despărţit — supunându-ne cu regret destinului inexorabil. Dar cel puţin ştiu că am întâlnit dragostea.

Îmi amintesc cum şedeam împreună într-o canoe canadiană, într-un ochi de apă puţin adânc, năpădit de trestii şi înconjurat de tufişuri, pe care l-am

descoperit lângă canalul umbrit de pini din Woking, şi cum Beatrice îmi vorbea despre viaţa ei dinainte de a ne fi reîntâlnit…

Îmi povestea tot felul de lucruri, şi acestea s-au unit şi s-au sudat cu altele care îmi rămăseseră în amintire, încât mi se părea că ştiusem întotdeauna ceea ce îmi povestea ea. Şi totuşi, nu ştiusem şi nu bănuisem nimic, în afară poate de licărirea, din când în când, a unei închipuiri trecătoare.

Mă făcu să înţeleg cum viaţa o modelase, cum trăise după ce drumurile noastre se despărţiseră.

— Eram săraci şi trebuia să ne prefacem că o ducem bine. Ne pierdeam vremea cu vizite şi alte asemenea fleacuri. Trebuia să mă mărit. Dar ocaziile pe care le-am avut nu pot spune că au fost prea bune. Nu-mi plăceau.

Făcu o pauză.

— Apoi a apărut Carnaby.

Stăteam complet nemişcat. Beatrice vorbea acum cu ochii plecaţi, atingând cu degetul apa.

— Vine o clipă când simţi că ţi-e silă, că ţi-e cumplit de silă. Te duci prin casele acelea mari unde se trăieşte pe picior mare. Cauţi să devii utilă femeilor şi agreabilă bărbaţilor. Trebuie să te îmbraci ca lumea… Mănânci bine, te plimbi, te distrezi… Şi parcă simţi că e păcat să nu profiţi de distracţii, de ceea ce ţi se oferă… Carnaby nu e ca ceilalţi oameni. E un om deosebit… Pe toţi nu-i interesează decât dragostea. Pe toţi. Am făcut şi eu la fel… Şi nu fac lucrurile pe jumătate.

Se opri.

— Ştiai? întrebă ea, ridicând ochii spre mine cu un aer hotărât.

Am încuviinţat din cap.

— De când?

— De câteva zile… Dar n-am dat prea mare importanţă. Am fost doar puţin surprins.

Mă privi cu un aer liniştit.

— Cothope ştia, zise. Instinctiv. Mi-am dat seama.

— Cred, am început eu, că a fost o vreme când asta ar fi avut o importanţă imensă. Acum…

— Acum nimic nu mai are importanţă, zise ea completându-mi fraza. Simţeam că trebuie să-ţi spun. Voiam să înţelegi de ce nu m-am măritat cu tine… din toată inima. Te-am iubit — şi aici urmă o pauză — te-am iubit încă din ziua când te-am sărutat între ferigi. Numai că… am uitat.

Şi deodată îşi lăsă faţa în mâini, izbucnind în plâns…

— Am uitat… am uitat, suspina ea, apoi încet se linişti…

Am atins uşor apa cu vâsla şi am început să vorbesc:

— Te rog, uită din nou! Ştii ce sunt… un om ruinat. Mărită-te cu mine.

Scutură din cap fără să ridice privirea.

Mult timp am rămas tăcuţi.

— Mărită-te cu mine, am repetat într-o şoaptă.

Ridică privirea, îşi dădu pe spate o şuviţă de păr şi-mi răspunse pe un ton măsurat:

— Aş vrea s-o pot face. În orice caz, am avut măcar aceste clipe. Au fost clipe frumoase… nu-i aşa?… şi pentru tine? Nu ţi-am refuzat nimic din ceea ce puteam să-ţi dau. E un dar modest — dar crede-mă, am pus mult în el, şi mai ales ar fi putut să însemne şi mai mult. Şi iată-ne aproape de sfârşit…

— De ce? am întrebat. Mărită-te cu mine! De ce n-am putea noi…

— Crezi, zise ea, că aş avea curajul să vin la tine şi să fiu soţia ta, zi de zi — în timp ce tu lucrezi şi eşti sărac?

— De ce nu?

Mă privi grav. Cu degetul întins.

— Crezi cu adevărat asta? Despre mine? Încă nu m-ai cunoscut pe de-a întregul?

Am simţit că şovăi.

— Niciodată nu m-am gândit cu adevărat să mă mărit cu tine, stărui Beatrice. Nicio clipă. M-am

îndrăgostit de tine încă de la început. Dar chiar şi când păreai în plin succes, mi-am spus că nu mă voi mărita cu tine. Te iubeam nespus, şi tu erai atât de stupid, încât era cât pe ce să consimt. Dar ştiam că nu meritam. Ce-aş fi putut să fiu pentru tine? O femeie cu obiceiuri proaste şi cu relaţii proaste, o femeie pângărită. Ce-aş fi putut să fac sau să fiu pentru tine? Dacă n-am fost destul de bună pentru a fi soţia unui bărbat bogat, cu siguranţă că nu sunt destul de bună ca să fiu a unuia sărac. Iartă-mă dacă-ţi vorbesc aşa cum îţi vorbesc, dar doream să-ţi spun toate astea cândva…

Se opri, căci mă ridicasem în picioare, şi această mişcare făcu să se legene barca.

— Nu-mi pasă, am exclamat. Vreau să mă căsătoresc cu tine, vreau să fii soţia mea!

— Nu, zise ea, nu strica totul. Nu se poate!

— De ce nu se poate?

— Gândeşte-te! Nici părul nu pot să mi-l aranjez singură! Vrei să spui că îmi vei lua o fată în casă?

— Doamne sfinte! am strigat, pierzându-mi de tot cumpătul, n-ai să înveţi să-ţi faci părul singură pentru mine? Vrei să spui că poţi iubi un bărbat…

Îşi întinse mâinile spre mine.

— Nu strica totul. Ţi-am dat tot ce am, ţi-am dat tot ce pot. Dacă aş putea, dacă aş fi destul de bună s-o pot face, aş face-o. Dar sunt o femeie pierdută şi distrusă, iubitul meu, şi tu eşti un om distrus. Când ne iubim, suntem unul — dar gândeşte-te la prăpastia dintre noi, dintre obiceiurile şi concepţiile noastre, dintre dorinţele şi educaţia noastră, atunci când nu suntem numai amanţi. Gândeşte-te la asta — sau mai bine nu, nu te gândi! Nu te gândi încă. Am reuşit să smulgem câteva ceasuri. Poate că vom mai putea avea şi alte câteva ceasuri!

Se lăsă deodată în genunchi în faţa mea, cu o lucire întunecată în ochi.

— Ce importanţă are dacă ne răsturnăm? exclamă ea. Dacă mai spui o vorbă, am să te sărut. Şi am să mă duc la fund, strâns lipită de tine. Nu mi-e teamă de asta. Nu mi-e teamă de loc. Am să mor cu tine. Alege o moarte, şi am să mor cu tine — bucuroasă. Ascultă-mă! Te iubesc. Te voi iubi întotdeauna. Şi tocmai pentru că te iubesc n-am să mă cobor la a deveni o fiinţă mizerabilă, trăind cu tine zi de zi în mizerie. Ţi-am dat tot ce pot da. Am primit tot ce pot primi… Spune-mi, zise ea aşezându-se mai aproape de mine, am fost un amurg pentru tine, un amurg însorit? Mai există aceeaşi magie? Ascultă clipocitul apei când o loveşte vâsla. Priveşte lumina caldă a serii pe cer. Ce importanţă are dacă barca se răstoarnă? Vino mai aproape de mine. Oh, iubitul meu! mai aproape! Aşa!

Mă trase lângă ea şi buzele noastre se uniră.

3

I-am cerut încă o dată să se mărite cu mine.

Era ultima noastră dimineaţă petrecută împreună şi ne întâlnirăm foarte devreme, pe la răsăritul soarelui, ştiind că urma să ne despărţim. În ziua aceea soarele nu s-a ivit. Cerul era înnorat, dimineaţa îngheţată şi totul părea învăluit într-o lumină clară, rece, fără viaţă. Umezeala aerului vestea ploaia. Când mă gândesc la dimineaţa aceea, o văd de culoarea cenuşii udate de ploaie.

Beatrice era schimbată şi ea. Primăvara îi pierise din mişcări; m-am gândit, pentru prima dată, că într-o bună zi ar putea să îmbătrânească. Devenise asemenea tuturor oamenilor obişnuiţi; dulceaţa îi pierise din glas şi din gesturi, magia sumbră a prezenţei ei dispăruse. Vedeam toate acestea cu o mare limpezime, şi simţeam cum mă doare pentru ele şi pentru ea. Dar dragostea mea nu se schimbase, nu se micşorase cu nimic. Şi după ce am rostit câteva fraze stângace, am revenit la ideea mea.

— Şi acum, am exclamat, vrei sau nu să te căsătoreşti cu mine?

— Nu, zise ea, rămân la felul meu de viaţă de-aici.

I-am cerut să se căsătorească cu mine până într-un an. Clătină din cap.

— Lumea în care trăim e o lume docilă, am urmat eu, în ciuda dezastrului de acum. Ştiu cum trebuie să procedez. Dacă te-aş avea pe tine, ca să muncesc pentru tine — într-un an aş putea fi un om cu situaţie…

— Nu, repetă ea. Ţi-o spun cu brutalitate, dar n-am ce face — mă voi întoarce la Carnaby.

— Bine, dar…!

Nu eram nici măcar furios. Nu simţeam nici gelozie, nici mândrie rănită, nici jignire. Aveam

doar o senzaţie de dezolare cenuşie, de nedumerire deznădăjduită.

— Ascultă, zise ea. Am stat trează toată noaptea… şi nu numai noaptea asta. M-am gândit mereu — tot timpul cât n-am fost împreună. Răspunsul meu nu vine dintr-un impuls. Te iubesc. Te iubesc. Am s-o repet de zece mii de ori. Dar acum suntem…

— Pentru tot restul vieţii împreună, am completat eu.

— Nu. Numai acum suntem împreună. De fapt am fost împreună. Acum suntem plini de amintiri. Nu cred că aş putea vreodată să uit măcar una singură.

— Nici eu.

— Şi vreau să sfârşim şi să ne oprim aici. Înţelegi, iubitule? Ce altceva am putea face?

Îşi întoarse faţa palidă spre mine.

— Tot ce ştiu despre dragoste, tot ce am visat vreodată, şi tot ce-am învăţat despre dragoste am strâns ca să-ţi dăruiesc în aceste zile ţie. Zici că am putea trăi împreună şi să continuăm să ne iubim… Nu! Nu-ţi voi dărui imitaţii lipsite de valoare. Ai avut tot ce este mai bun în mine. Ai vrea, după asta, să ne întâlnim din nou la Londra sau Paris, sau în altă parte, să ne vedem pe ascuns la vreo nenorocită de croitoreasă sau într-un cabinet particular?

— Nu, am spus cu tărie. Vreau să te măriţi cu mine. Să-ţi duci viaţa alături de mine, cum ar face orice femeie cinstită. Vreau să fii soţia mea, aceea care va fi stăpâna casei mele şi-mi va dărui copii.

Îi vedeam faţa palidă şi trasă, şi mi se părea că aş putea încă s-o conving. Am încercat să găsesc cuvintele potrivite.

— Doamne, Beatrice! am strigat; dar e o laşitate şi o nebunie din partea ta! Ţi-e teamă de viaţă? Tocmai ţie! Ce importanţă are ce-a fost sau ce suntem? Avem lumea întreagă înaintea noastră! Vei începe o viaţă nouă cu mine. Vom lupta

împreună! Nu sunt doar un îndrăgostit naiv care să nu-ţi spună pe faţă când greşeşti şi să nu lupte pentru a înlătura greutăţile. Un singur lucru vreau, de un singur lucru am nevoie — să te am pe tine, să am tot mai mult din tine! Amantul — nu este totul, e doar o parte din mine, un incident…

Scutură din cap şi mă opri brusc.

— Ba e totul, zise ea.

— Cum totul?

— Sunt mai înţeleaptă decât tine. Mult mai înţeleaptă.

Îşi întoarse ochii spre mine şi am văzut că înotau în lacrimi.

— Ce bine că ai spus — ce ai spus, zise ea. Dar e o prostie, dragul meu. Ştii bine că e o prostie.

Am încercat să menţin tonul eroic, dar Beatrice nici nu voia să audă.

— N-are niciun rost, strigă ea aproape iritată. Lumea asta meschină a făcut — a făcut din noi ceea ce suntem. Nu vezi — nu vezi ce sunt? Pot să dăruiesc dragostea. Şi pot s-o primesc — destul de bine. Dragul meu, nu mă condamna! Ţi-am dat tot ce am. Dacă aş mai avea… M-am gândit mereu — m-am gândit mult. În dimineaţa asta, mă doare capul, mă dor ochii. Lumina m-a părăsit şi nu sunt decât o femeie bolnavă şi obosită. Dar vorbesc cu înţelepciune — cu o amară înţelepciune. N-aş putea să fiu pentru tine de niciun ajutor, nici soţie şi nici mamă. Sunt distrusă. Sunt distrusă de felul de viaţă trândav şi luxos pe care m-am învăţat să-l duc, încât toate obiceiurile îmi sunt false, toate gusturile îmi sunt false, însăşi lumea e falsă. Oamenii pot fi distruşi de bogăţie la fel ca şi de sărăcie. Crezi că n-aş înfrunta viaţa împreună cu tine dacă aş putea, dacă n-aş fi absolut sigură că voi fi la pământ, târându-mă după prima jumătate de milă de drum? Sunt — blestemată! Blestemată! Dar nu vreau să ajungi şi tu blestemat. Ştii acuma ce sunt! Ştii. Eşti prea lucid şi prea onest ca să nu cunoşti adevărul. Încerci să romanţezi şi să faci pe

grozavul, dar ştii adevărul. Nu sunt decât o mică ticăloasă — vândută şi sfârşită. Sunt… Dragul meu, ştiu, îţi spui că am avut o purtare proastă, dar de când mă ştiu aceasta a fost cea mai bună purtare a mea… Nu înţelegi, pentru că eşti bărbat. O femeie, când e stricată, e stricată. Pătată până în fundul sufletului. Sfârşită.

Mai făcu câţiva paşi plângând.

— Eşti nebun să mă doreşti, zise ea. Eşti nebun să mă doreşti — atât pentru mine cât şi pentru tine. Am făcut amândoi tot ce-am putut. N-am face decât să romanţăm…

Îşi şterse lacrimile şi se întoarse spre mine.

— Nu înţelegi? întrebă pe un ton sfidător. Nu ştii?

Ne privirăm câteva clipe drept în ochi, fără să scoatem o vorbă.

— Da, am răspuns, ştiu.

Am mers multă vreme tăcuţi, unul lângă altul, păşind încet şi cu tristeţe, sperând parcă să nu ajungem la locul despărţirii. Când, în cele din urmă, am ajuns, ea a fost aceea care a rupt tăcerea.

— Ai fost al meu, zise ea.

— Nici cerul nici iadul n-ar putea schimba asta.

— Am vrut… Ştii, atâtea nopţi am stat de vorbă în gând cu tine, ţinându-ţi discursuri întregi. Acum, când vreau să le rostesc, îmi simt limba legată. Dar simt ca şi cum momentele pe care le-am trăit împreună vor dăinui veşnic. Toanele şi stările sufleteşti vin şi se duc. Astăzi însă lumina mea s-a stins…

Nici astăzi nu pot să-mi dau seama dacă a spus sau dacă mi-am imaginat că a spus cuvântul „cloral”. Poate că un diagnostic pe jumătate conştient mi l-a adus în minte. Poate că sunt victima vreunui capriciu pervers al memoriei mele, a unei sugestii ascunse care mă rodea şi mă frământa. Dar cuvântul îmi apare în amintire, ca şi cum ar fi scris cu litere de foc.

În cele din urmă am ajuns la poarta grădinii lady-ei Osprey, tocmai când începea să burniţeze.

Îmi întinse mâinile şi i le-am luat într-ale mele.

— Al tău, zise ea cu un glas obosit şi impasibil, este tot ce am — aşa cum sunt. O să uiţi?

— Niciodată.

— Nimic, niciun gând, nicio vorbă?

— Nu.

— Ba da, zise ea.

Ne privirăm în tăcere, şi faţa îi era plină de oboseală şi tristeţe.

Ce puteam să fac? Ce era de făcut?

— Aş vrea… am început, şi m-am oprit.

— Adio.

4

Aceasta ar fi trebuit să fie ultima oară când o vedeam, dar mi-a fost dat s-o mai văd încă o dată. Două zile mai târziu, am fost din nou la „Lady Grove", nu mai ştiu pentru ce, şi în timp ce mă întorceam pe jos spre gară, crezând că Beatrice plecase, mi-a apărut deodată, călărind împreună cu Carnaby, întocmai cum îi văzusem prima dată. Întâlnirea ne-a luat prin surprindere… Trecu călare pe lângă mine, cu ochii negri strălucindu-i pe faţa palidă; părea că nu m-ar fi văzut. Dar deodată se crispă, deveni ţeapănă, şi-şi înclină capul. Iar Carnaby, considerându-mă un om zdrobit şi învins, mă salută cu o cordialitate degajată, strigându-mi câteva banalităţi amabile.

Dispărură din vedere, lăsându-mă la marginea drumului…

Şi atunci am băut într-adevăr până la fund din cupa amară a vieţii, pentru prima dată am simţit totala zădărnicie a existenţei şi am fost cuprins de o emoţie care ştiam că nu va ajunge până la revoltă, de ruşine şi de o milă fără margini. Mă despărţisem de Beatrice cu o durere surdă, iar pe unchiul meu îl văzusem prăbuşindu-se şi murind

— şi rămăsesem cu ochii uscaţi şi mintea fermă; dar imaginea întâmplătoare a Beatricei mele pe care o pierdusem m-a făcut să izbucnesc în lacrimi. Faţa îmi era contractată, şi lacrimile începură să-mi curgă pe obraji. Toată magia în care mă învăluisem se schimbă într-o durere sălbatică. „Oh, Doamne! am strigat, e prea mult!", şi am întors capul după ei, implorând cu gesturi rugătoare fagii şi blestemându-mi soarta. Am vrut să fac lucruri absurde, s-o urmăresc, s-o salvez, să mă întorc din nou în trecut, pentru ca s-o silesc să înceapă viaţa de la capăt. Mă întreb ce s-ar fi întâmplat dacă i-aş fi ajuns din urmă, gâfâind din cauza goanei, rostind vorbe incoerente, plângând, şi aruncându-le în faţă reproşuri? Am fost cât p-aci s-o fac.

Dar nici în cer nici pe pământ nu exista nimeni care să-mi respecte blestemele sau lacrimile. Un om care tundea gardul viu de pe partea cealaltă a drumului se ivi privindu-mă uimit.

Brusc, simţindu-mă ridicol, mi-am ascuns emoţia şi mi-am continuat drumul, grăbindu-mă să prind trenul…

Dar durerea din clipa aceea am mai simţit-o de sute de ori de atunci, şi mă cuprinde şi acum când scriu. Ea străbate prin carte, îmi dau seama că ea este aceea care străbate întreaga carte, de la un capăt la celălalt…

III
Noaptea în largul mării

1

Am încercat să înfăţişez de-a lungul acestei povestiri totul aşa cum s-a petrecut. La început — foile sunt încă aici pe masă, soioase, cu colţurile îndoite, având de pe acum un aspect învechit — am spus că doream să mă zugrăvesc pe mine şi lumea în care trăiam. Şi am făcut ce-am putut. Dar

nu pot să-mi dau seama dacă am reuşit. Tot ce-am scris — şi unele amănunte le ştiu pe dinafară — mi se pare acum searbăd, mort, fără rost şi fără înţeles. Sunt ultima persoană care ar putea să judece toate aceste întâmplări.

În timp ce răsfoiesc mormanul de foi din faţa mea, anumite lucruri le văd mai limpede, şi mai ales imensa inconsecvenţă a experienţelor mele. Acum că se află toată cartea în faţa mea, îmi dau seama că este povestea unei activităţi imperioase, irosite în zadar. Am numit-o *Tono-Bungay,* dar aş fi făcut mult mai bine s-o fi numit *Irosire.* Am vorbit aici despre Marion care nu voia să aibă copii, despre mătuşa mea care n-a avut nici ea copii, despre Beatrice, pustie şi pustiitoare şi inutilă. Ce speranţă mai poate avea un popor ale cărui femei îşi irosesc viaţa fără copii? Mă gândesc la toată energia pe care am cheltuit-o zadarnic. Mă gândesc la planurile laborioase făurite împreună cu unchiul meu, la uriaşele lucrări întrerupte de la Crest Hill, la cariera lui răsunătoare şi perseverentă. Zeci de mii de oameni l-au invidiat şi au dorit să ducă o viaţă ca a lui. Totul n-a fost decât un spectacol de forţe irosite, de oameni care consumă fără să pună nimic la loc, povestea unei ţări roase de o pustiitoare şi haotică febră a comerţului, a îmbogăţirii şi a goanei după plăceri. Şi acum, am ajuns să construiesc distrugătoare!

Alţi oameni poate că văd ţara asta în altă lumină; dar eu aşa am văzut-o. Într-unul din capitolele de la început am comparat toată abundenţa noastră, culorile strălucitoare ale civilizaţiei noastre cu frunzele de octombrie înainte ca îngheţul să le pălească. Cred că a fost o imagine bună. S-ar putea să greşesc. S-ar putea să nu văd în jurul meu decât decădere pentru că, într-un sens, şi eu am decăzut. Pentru alţii s-ar putea să fie imaginea unor realizări şi a unor construcţii pline de speranţă. De fapt, am şi eu o speranţă, dar o speranţă îndepărtată, care nu se hrăneşte cu

nimic din ceea ce-i oferă acest Imperiu, sau din vreo altă măreaţă realizare a epocii noastre. Cum vor arăta toate acestea o dată cu trecerea timpului nu ştiu, ce vor face din ele timpul şi întâmplarea nu pot să-mi dau seama; dar astfel s-au oglindit ele în spiritul unui contemporan.

2

În timp ce scriam ultimul capitol al acestei cărţi, am fost foarte ocupat cu problemele pe care le ridica noul meu distrugător. A fost o alternare de preocupări care se completau într-un mod ciudat. Acum vreo trei săptămâni, a trebuit să las la o parte cartea, pentru a-mi putea consacra tot timpul, zi şi noapte, echipării şi punerii la punct a motoarelor. Joia trecută, X2, căci astfel am numit distrugătorul, a fost gata, şi am pornit cu el pe Tamisa în jos până aproape de Texel, ca să-i încerc viteza.

Este straniu să vezi cum uneori impresiile ni se contopesc toate şi se adună într-un fel de unitate, prelungindu-se parcă în altele, până atunci cu totul străine şi îndepărtate. Ei bine, cursa rapidă cu distrugătorul în josul fluviului se leagă într-un chip misterios cu această carte. În timp ce coboram pe Tamisa, mi se părea că treceam în revistă toată Anglia. Am văzut-o atunci aşa cum aş fi vrut s-o vadă cititorii mei. Gândul mi-a venit cu încetul, în timp ce-mi croiam drum prin Pool, şi s-a precizat pe măsură ce înaintam, visător, în noapte spre vastitatea Mării Nordului…

În momentul acela, nu gândeam atât, cât mai ales îmi treceau prin minte un fel de imagini fotografice din ce în ce mai clare. X2 spinteca apa uleioasă şi murdară cum ar tăia nişte foarfeci o pânză, iar mintea, dar numai pe primul plan, era cu totul preocupată cum să facă vasul să treacă pe sub poduri, să se strecoare printre vapoare, şlepuri, bărci şi pontoane. Mâinile şi ochii îmi erau parcă

îndreptate înainte. Nu mă gândeam la nimic din ceea ce era în jur, ci numai la obstacole, dar cu toate acestea în fundul minţii se înregistra fotografic totul cu cea mai mare claritate…

„Asta, îmi spuneam, este Anglia. Asta am vrut să redau în carte. Asta!”

Am pornit-o spre sfârşitul după-amiezii. Am ieşit cu motoarele duduind din şantierul care se afla ceva mai sus de Hammersmith Bridge, am manevrat câteva clipe, şi apoi am luat-o în josul curentului. Am ajuns destul de uşor la Craven Reach, am trecut de Fulham şi Hurlingham, pe lângă întinderile lungi de păduri mocirloase şi de suburbii noroioase, până la Battersea şi Chelsea, am ocolit capul cu faţade ordonate care este Grosvenor Road, am trecut pe sub Vauxhall Bridge, şi în faţă mi-a apărut Westminster. Am ocolit un şir de şlepuri încărcate cu cărbuni, şi iată în stânga, sub soarele de octombrie, înălţându-se clădirile Parlamentului, cu drapelul fluturând, semn că Parlamentul ţinea şedinţă…

În momentul acela nu i-am dat nicio atenţie; mai târziu mi-a apărut în minte ca centrul întregii imagini panoramice din după-amiaza aceea. Careul de dantelă rigidă al goticului victorian, cu turnul lui cu orologiu olandez, mi-a izbucnit deodată în faţă, fixându-mă, răsucindu-se încet într-o jumătate de piruetă, rămânând apoi nemişcat în urma mea, ca şi cum m-ar fi urmărit în timp ce mă îndepărtam. „N-ai de gând să mă respecţi, deci?” părea să spună.

Nici gând! Acolo, în masa aceea imensă de arhitectură victoriană, moşieri şi oameni ai legii, episcopi, proprietari de căi ferate şi magnaţi ai comerţului se agită încoace şi încolo — în tradiţia incurabilă a unui Bladesover acum comercializat, a unei false aristocraţii şi a unei nobilimi vândute pentru bogăţie. Am fost destul de aproape de ei ca s-o ştiu. Irlandezii şi laburiştii se agită şi ei printre picioarele lor, făcând mult zgomot, dar nerealizând

aproape nimic; după câte pot să-mi dau seama, n-au încă ce să le opună. Să-l respect! Există, e drept, o aparenţă de demnitate, dar pe cine poate ea să înşele? Regele vine într-o trăsură aurită pentru a deschide parada, cu hlamidă şi coroană; urmează apoi o etalare de picioare groase sau subţiri în ciorapi albi, şi picioare groase şi subţiri în ciorapi negri, şi nişte bătrâni domni şireţi în hermină. Îmi amintesc de o după-amiază înăbuşitoare pe care am petrecut-o cu mătuşa mea în mijlocul unui cârd de femei agitate, la Galeria Regală a Camerei Lorzilor, şi cum l-am văzut pe rege venind să deschidă Parlamentul, şi pe Ducele de Devonshire arătând ca un măreţ colportor, teribil de plictisit, cu boneta rangului său în faţă, purtată pe o tavă agăţată cu bretele de umeri. Admirabil spectacol!…

Grozav de bizară este, fără îndoială, această Anglie — pe alocuri chiar plină de demnitate — care ştie să sugereze atâtea lucruri plăcute. Dar asta nu schimbă natura realităţilor pe care le ascund toate travestiurile. Şi realităţile sunt acestea: comerţ lacom, goană după profituri josnice, publicitate dezmăţată — iar regalitatea şi nobilimea, în ciuda costumelor scoase din cuferele trecutului, sunt tot atât de moarte ca şi cruciatul acela pe care unchiul meu îl apăra de urzici în faţa bisericii din Duffield…

M-am gândit mult la panorama din după-amiaza aceea însorită.

A coborî astfel pe Tamisa înseamnă a răsfoi cartea Angliei de la un capăt la altul. O porneşti din Craven Reach, unde te simţi cu adevărat în inima bătrânei Anglii. În spate se află Kew şi Hampton Court, care păstrează amintirea atâtor regi şi cardinali, şi apoi te trezeşti între grădinile episcopale din Fulham, cu petrecerile care se dau acolo şi terenul de joc din Hurlingham, simbol al instinctului sportiv al rasei noastre. Cât de englezesc este totul! Spaţii întinse, copaci bătrâni,

în fine tot ce are mai bun peisajul tradiţional al ţării noastre — totul se poate vedea în această parte superioară a fluviului. Apoi Putney, păstrându-şi încă, dar din ce în ce mai puţin, aerul lui anglican. O bucată de drum se ivesc zone cu aspect nou, Bladesover rămâne în urmă, şi apar primele şiruri murdare de case mizerabile în dreapta şi în stânga, şi deodată, pe malul sudic, se întinde sumbra regiune industrială, iar pe cel din nord şiruri lungi de case frumoase, locuinţe de artişti, literaţi şi funcţionari administrativi, de la Cheyne Walk până aproape de Westminster, mascând un deşert de cocioabe. Urmează pe urmă, într-un lung şi lent crescendo, milă după milă, case tot mai îngrămădite, cu o succesiune tot mai mare de turle de biserici, monumente arhitectonice şi poduri, până când ieşi — ca într-un al doilea act al piesei — lângă vechiul palat din Lambeth care se profilează la pupă, şi lângă clădirile Parlamentului la proră! Vei avea atunci în faţă Westminster Bridge, şi vei trece cu iuţeală pe sub el, şi într-o clipă turnul cu orologiu, ca o faţă rotundă, se întinde din nou să te mai privească, iar New Scotland Yard se proţăpeşte în faţa ta, ca un poliţist gras îndopat cu carne şi deghizat miraculos într-o Bastilie.

O vreme ai în faţă tot ce e important la Londra; gara Charing Cross, inima lumii, şi Embankment în partea de nord, cu noile sale hoteluri care eclipsează arhitectura georgiană şi victoriană, iar la sud antrepozite şi fabrici uriaşe şi murdare, hornuri, arsenaluri, şi reclame. Spre nord, linia orizontului e tot mai întretăiată şi mai plăcută la vedere, şi din ce în ce mai mult îi mulţumeşti în gând arhitectului Wren. Somerset House este tot atât de pitoresc ca şi războiul civil, îţi aminteşte din nou Anglia de odinioară, iar cerul agitat te face să revezi parcă dantelele Restauraţiei.

Şi, în sfârşit, casele de bani ale Astorilor şi Inns of Court din The Temple…

(Păstrez o amintire trecătoare despre mine însumi acolo, în vremea aceea îndepărtată când mergeam alene pe lângă Embankment spre vest, cântărind oferta unchiului meu de trei sute de lire pe an…)

Şi în timp ce treceam prin această parte centrală, esenţială, a Londrei, distrugătorul meu, X2, îşi vârî botul sub spuma apei, fără să-i pese de toate acestea, ca un dulău negru trecând printre trestii — după nişte urme pe care nici eu, care-l construisem, nu le cunoşteam.

Şi tot în această parte întâlneşti pentru prima dată pescăruşii, care-ţi amintesc de mare. Ajungi la Blackfriars — şi chiar sub aceste două poduri şi exact între ele se află cea mai frumoasă privelişte pe care o poate oferi vreun pod — şi iată, plutind, atârnând în cer peste tumultul violent al unor magazii, peste o concurenţă crâncenă între negustori, nespus de frumoasă şi cu totul îndepărtată, catedrala Sfântul Paul! „Desigur, se spune, e Sfântul Paul!" Este însăşi imaginea a tot ce a reuşit să creeze mai frumos vechea cultură anglicană, un Sfânt Petru mai falnic şi mai sobru, mai rece, mai cenuşiu dar mai elegant; niciodată n-a fost dărâmată, niciodată n-a fost dezavuată, numai că antrepozitele înalte şi tot vacarmul circulaţiei au uitat de ea, nimeni nu-i mai dă atenţie; vapoarele, şlepurile trec nepăsătoare pe lângă ea, reţeaua complicată de fire şi stâlpi de telefon formează pete negre pe misterioasa şi diafana sa arhitectură şi apoi, când după o clipă circulaţia îţi permite să te întorci şi s-o cauţi cu privirea, observi că s-a dizolvat ca un nor în albastrul cenuşiu al cerului Londrei.

Şi apoi, Anglia tradiţională şi vizibilă dispare cu totul. Începe partea a treia, ultima mare parte a simfoniei Londrei, în care tema îngrijită a vechii ordini se retrage cu totul şi dispare. Urmează London Bridge, şi apoi în jurul tău se înalţă uriaşele antrepozite, agitând macarale uriaşe,

pescăruşii dau roată şi îţi ţipă în urechi, marile vapoare se odihnesc în mijlocul gabarelor lor, şi te afli în portul lumii. De câte ori n-am descris în această carte Anglia ca un organism feudal cuprins de un fel de degenerescenţă adipoasă şi supus accidentelor provocate de hipertrofie! Pentru ultima dată voi mai folosi această imagine, pentru a defini graţiosul şi străvechiul Turn al Londrei, curăţel şi însorit, profilându-se într-un spaţiu gol între antrepozite, apoi ansamblul clădirilor cu aspect atât de provincial, plăcut şi demn, eclipsate de realizarea cea mai vulgară, cea mai tipică a Angliei moderne, carcasa de fier de un fals gotic care îmbracă Tower Bridge. Tower Bridge este însăşi replica şi confirmarea turlelor greoaie şi a turnului de la Westminster. Şi acest pod de un gotic artificial, — chiar la porţile mamei tuturor schimbărilor noastre, la porţile mării!

Şi, în sfârşit, după toate astea, te trezeşti într-o lume mult mai naturală şi imprevizibilă. Căci a treia parte a panoramei Londrei este ceva mai presus de orice lege, ordine sau ierarhie, este port la mare, este marea. Cobori de-a lungul părţii inferioare a fluviului tot mai larg, printr-o varietate fantastică de vase, vapoare uriaşe, vase cu pânze sub pavilioanele tuturor ţărilor lumii, o confuzie monstruoasă de gabare, un sabat de vrăjitoare, de vase cu pânze brune, remorchere bălăcindu-se printre ele, o mulţime tumultuoasă şi înghesuită de macarale şi vergi de catarge, debarcadere şi antrepozite şi inscripţii. Uriaşa perspectivă a docurilor se deschide în dreapta şi-n stânga, şi pe ici colo, printre ele şi mai departe, se zăresc turnuri de biserici, mici grupuri de case demodate şi dărăpănate, cârciumi de port şi taverne, vestigii ale unor orăşele de mult sfărâmate şi înghiţite de noile excrescenţe. Şi nicăieri nu se vede niciun plan, sau intenţie, nicio tendinţa care să poată fi înţeleasă. Este însăşi cheia întregului ansamblu. Simţi că presiunea comerţului şi a traficului creşte zi de zi,

creşte pe nesimţite, monstruos, şi mai întâi un om construieşte un debarcader şi altul înalţă o macara, şi apoi o firmă începe să lucreze şi apoi alta, şi astfel se înghesuie pentru a forma această enormitate neasimilabilă a traficului. Şi pe aici ne strecuram noi şi înaintam, dornici să ajungem în largul mării.

Îmi amintesc cum am râs în hohote când am citit numele unui vapor al Consiliului Regional al Londrei care ne-a tăiat drumul. Se numea Caxton! Iar altul era Pepys, şi altul Shakespeare! Păreau atât de ciudat de deplasate, strecurându-se prin toată această înghesuială. Îţi venea să le iei, să le cureţi, şi să le pui din nou în biblioteca vreunui gentleman englez. Totul în jurul lor era însufleţit, agitându-se, împroşcând, trecând, vase plutind, remorchere gâfâind, cabluri întinse, şlepuri coborând pe fluviu cu oameni care trudeau la vâsle, apa învolburată de trecerea vaselor în milioane de vălurele, încreţindu-se şi spumegând sub biciuirea vântului. Apoi am lăsat în urmă şi toate astea. Iar la Greenwich, spre sud, după cum ştiţi, se înalţă acea faţadă frumoasă de piatră, unde în „sala pictată” sunt trecute toate victoriile, şi lângă ea se afla „Vasul”, pe care, cândva, domnii aceia din Westminster obişnuiau să dea anual câte un dineu — înainte ca portul Londrei să fi devenit o sarcină prea grea pentru ei. Vechea faţadă a spitalului se încălzea tocmai în lumina apusului când am trecut pe lângă ea, şi după aceea, la dreapta şi la stânga, fluviul se deschidea, şi simţeai marea tot mai aproape, de la Northfleet până la Nore.

Şi apoi am ieşit în larg, cu soarele în spate, spre marea întinzându-se până hăt-departe la răsărit. Am dat viteză, şi distrugătorul a început să spintece apele uleioase cu tot mai mult zgomot şi cu tot mai mare iuţeală; iată şi dealurile din Kent — peste care am fugit cândva de învăţăturile creştineşti ale lui Nicodemus Frapp — unduindu-

se în depărtare spre dreapta, iar Essexul spre stânga. Se unduiesc şi se pierd în ceaţa albăstruie, iar vasele înalte şi lente trase de remorchere, care abia se mişcă străduindu-se din răsputeri, par toate făurite din aur lichid, în timp ce X2 trece spumegând pe lângă ele. Se îndreaptă spre stranii misiuni de viaţă şi de moarte, spre uciderea unor oameni de pe pământuri necunoscute. Acum, a rămas în spate misterul albastru şi licărirea fantomatică a unor lumini nevăzute, şi în curând dispar şi acestea, iar eu cu distrugătorul meu ne îndreptăm spre necunoscut peste întinderea cenuşie. Plutim spre spaţiile întinse ale viitorului şi turbinele încep să vorbească limbi necunoscute. Plutim înainte spre larg, spre libertatea bătută de vânturi, pe cărări neumblate! Luminile se sting una după alta. Anglia şi Regalitatea, Britania şi Imperiul, vechile mândrii şi vechile devotamente licăresc lateral, apoi rămân în urmă, şi se scufundă sub orizont, dispar — dispar. Fluviul dispare — Londra dispare, Anglia dispare…

3

Aceasta este nota pe care am încercat s-o fac să vibreze, nota care-mi răsună clar în minte când mă gândesc la tot ce depăşeşte aspectele pur personale ale povestirii mele.

Este o notă de prăbuşire şi confuzie, de schimbare şi dilatare fără vreun ţel aparent, de agitaţie şi amestec de iubiri şi tristeţi zadarnice. Dar în mijlocul confuziei mai răsună şi altă notă. Simt străbătând prin ea ceva care merge înainte, ceva care e în acelaşi timp şi realizare omenească şi cel mai neomenesc dintre toate lucrurile existente. Ceva care caută să iasă la suprafaţă… Cum aş putea exprima valorile a ceva care este în acelaşi timp atât de esenţial şi atât de imaterial? Oricum, pentru oamenii de felul meu e ceva care constituie un apel irezistibil.

Acest element l-am simbolizat în ultima parte a acestei cărţi prin distrugătorul meu impetuos şi rapid, nepăsător faţă de cele mai multe interese omeneşti. Uneori, numesc această realitate Ştiinţă, alteori o numesc Adevăr. Dar e ceva ce nu putem obţine decât prin durere şi strădanie din însăşi inima vieţii, ceva pe care trebuie să-l descurcăm şi să-l facem să devină limpede. Alţi oameni îl servesc, ştiu, în artă, în literatură, în prefaceri sociale, şi îl văd sub o mie de chipuri diferite, sub sute de nume. Eu îl văd întotdeauna ca austeritate, ca frumuseţe. Şi cred că acest lucru pe care-l facem să devină limpede este inima vieţii însăşi. Este singurul lucru care dăinuie. Oameni şi naţiuni, epoci şi civilizaţii trec, fiecare aducându-şi o anumită contribuţie. Nu ştiu ce este acest ceva, ştiu doar că este realitatea supremă. E o calitate, un element pe care-l poţi găsi când în culori, când în forme, când în sunete, când în gânduri. Izbucneşte din viaţă, cu fiecare an pe care-l trăieşti, generaţie după generaţie, epocă după epocă, dar cum şi de ce se întâmplă asta, este mai presus de cuprinderea minţii mele…

Şi totuşi, e un adevăr pe care l-am înţeles pe deplin în noaptea aceea în timp ce înaintam, singuratic, în mijlocul valurilor spintecate şi al duduitului motoarelor, spre largul mării frământate…

Departe, la nord-est, am zărit licărirea unei escadre de vase de război care-şi fluturau săbiile albe de lumină spre cer. Le-am ocolit până le-am văzut carenele vaselor sub linia orizontului, iar după puţin timp nu mai erau decât ca nişte fulgere de vară pe muchia lichidă a globului… Am căzut într-o reverie de gânduri informe, cuprins de îndoieli şi de vise care nu pot fi exprimate prin cuvinte; mi se pare că ar trebui să merg înainte şi mereu înainte, prin noaptea înstelată şi bătută de vânt, peste valurile lungi şi negre.

4

A trecut o dimineaţă şi apoi o zi întreagă înainte de a reveni, împreună cu cei patru ziarişti bolnavi şi leşinaţi de foame care obţinuseră permisiunea să mă însoţească, din nou în susul fluviului strălucitor, şi pe lângă bătrânul Turn cenuşiu…

Am parcă şi acum limpede în minte imaginea acestor ziarişti, aşa cum îi vedeam din spate, mergând, uzi şi cu mişcări obosite, de-a lungul unei străzi lăturalnice ce se îndepărta de fluviu. Erau băieţi buni şi nu mi-au purtat pică; m-au prezentat publicului ca pe un personaj încrezut şi degenerat, în genul lui Kipling, ca un modest nasture pe pântecele satisfăcut al Imperiului. Deşi, de fapt, X2 nu este destinat Imperiului, şi nici de altfel vreunei alte puteri europene. L-am oferit mai întâi poporului nostru, dar acesta n-a vrut să aibă nimic de-aface cu mine, şi de mult am încetat de a mă mai preocupa de asemenea probleme. Am ajuns să mă văd din afară, să-mi văd întreaga ţară dinafară — fără nicio iluzie. Ne înfăptuim cu toţii rostul şi apoi pierim.

Cu toţii suntem făpturi care ne înfăptuim rostul şi, după ce ne-am străduit să îndeplinim o misiune necunoscută, pierim în largul mării.

IMPERIUL FURNICILOR

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

1

Când căpitanul Gerilleau a primit instrucţiuni să-şi îndrepte noua sa canonieră, ***Benjamin Constant*****,** spre Badama, pe braţul Batemo al

Guaramademei, ca să dea ajutor locuitorilor de acolo împotriva unei invazii de furnici, s-a gândit că autorităţile vor să-şi bată joc de el. Căpitanul făcea parte dintr-o promoţie de tineri romantici şi plini de neastâmpăr, iar afecţiunea unei doamne de vază din Brazilia, precum şi ochii alunecoşi ai căpitanului jucaseră un anume rol în acel proces, de vreme ce gazetele ***Diario*** şi ***O Futuro*** se arătaseră îngrozitor de lipsite de orice respect în comentariile publicate. Acum, el simţea că va da prilej din nou zeflemelelor.

Era creol, concepţiile lui despre etichetă şi disciplină erau portugheze pur sânge, şi singurul căruia i se destăinui fu Holroyd, maşinistul din Lancashire, care se îmbarcase pe vas şi căruia îi vorbi acum în englezeasca sa stricată.

— De fapt, zise el, totul are singura ţintă de a mă umple de ridicol! Ce poate să facă un om împotriva furnicilor? Furnicile vin şi se duc.

— Se spune, zise Holroyd, că ele nu fug. Băiatul acela despre care spuneai că era un Sambo…

— ***Zambo*****,** un fel de corcitură.

— ***Sambo*****.** El zicea că oamenii fug!

Căpitanul fuma nervos câteva clipe.

— Se mai întâmplă şi lucruri de astea, zise el în cele din urmă. Ei şi? Invazii de furnici şi ce-o mai vrea Dumnezeu. A fost o invazie în Trinidad… nişte furnici din acelea mici care nimicesc frunzele. Toţi portocalii, toţi mangotierii s-au prăpădit! Şi ce importanţă are? Uneori, armate întregi de furnici intră şi prin case… astea sunt furnici războinice, de un soi deosebit. Pleci, şi ele îţi curăţă toată casa. Apoi, când te întorci, casa-i curată, ca nouă! Nici gândaci de bucătărie, nici purici, nici păduchi de lemn.

— ***Sambo*** ăla, zise Holroyd, spune că astea sunt altfel de furnici.

Căpitanul înălţă din umeri, furios, privindu-şi fix ţigara.

Mai târziu, deschise din nou subiectul.

— Dragul meu ’Olroyd, ce trebuie să fac eu cu aceste furnici infernale?… Căpitanul căzu pe gânduri. E caraghios! spuse el.

Dar în cursul după-amiezii, îşi puse uniforma şi coborî pe ţărm, borcanele şi lăzile fură îmbarcate din nou pe vas şi în cele din urmă urcă şi el. Holroyd şedea pe punte în răcoarea serii, fuma cu sete şi se minuna de această Brazilie. Urcaseră şase zile de-a lungul Amazonului, erau la câteva sute de mile de ocean, iar la răsărit şi la apus nu vedea decât acelaşi orizont ca pe mare, iar la sud nimic altceva decât o insulă nisipoasă cu câteva smocuri de mărăcini. Ca printr-o ecluză apa curgea mereu, murdară, însufleţită de crocodili şi de păsările care pluteau deasupra ei, şi hrănită, ca dintr-un izvor nesecat, cu tot soiul de buşteni; şi pustietatea ei, cumplita ei pustietate, îi umplea sufletul. Orăşelul Alemquer, cu biserica lui sărăcăcioasă, cu casele sale ca nişte barăci acoperite cu stuf, cu ruinele lui decolorate amintind nişte zile mai bune, părea un obiect minuscul, pierdut în pustietatea naturii, un ban aruncat în Sahara. Holroyd era un bărbat tânăr, acesta era întâiul său contact cu tropicele; venise direct din Anglia, unde natura e îngrădită, săpată şi canalizată într-o supunere perfectă, şi descoperea deodată cât de neînsemnat este omul. De şase zile se îndepărtaseră de mare, plutind pe canale nefrecventate, şi oamenii erau tot atât de rari ca şi o specie rară de fluturi. Într-o zi vedeai vreo ***canoe*****,** în alta cine ştie ce staţie îndepărtată, iar a treia zi nu mai era ţipenie de om. Începu să creadă că omul e într-adevăr un animal rar, stăpânind cu şubredele lui puteri pământul.

Îşi dădu şi mai limpede seama de acest lucru pe măsură ce trecură zilele, el urmându-şi drumul întortocheat spre Batemo, în tovărăşia unui căpitan ieşit din comun, care avea sub comanda lui un tun mare, pre-cum şi ordinul de a nu-şi risipi muniţiile. Holroyd învăţa cu sârguinţă spaniola, dar încă nu

trecuse de substantiv şi de prezentul indicativului, iar singura persoană care mai ştia câteva cuvinte englezeşti era un fochist negru, care însă vorbea foarte stricat. Secundul era un portughez, da Cunha, care vorbea franţuzeşte, dar un soi de franţuzească diferită de cea pe care Holroyd o învăţase la Southport, şi singura lor conversaţie se rezuma la câteva fraze de politeţe şi la nişte propoziţiuni simple referitoare la starea timpului. Dar timpul, ca şi toate lucrurile din această uimitoare lume nouă, nu avea nicio trăsătură umană, era fier-binte atât ziua cât şi noaptea, căci până şi curenţii de aer, ba chiar şi vântul, erau fierbinţi, mirosind a vegetaţie putrezită; iar aligatorii şi păsările ciudate, muştele de toate felurile şi dimensiunile, gândacii, furnicile, şerpii şi maimuţele păreau să se întrebe ce căuta omul în aerul lipsit de orice veselie în timpul zilei însorite şi de orice răcoare în vremea nopţii. Hainele erau insuportabile, dar dacă te dezbrăcai de ele însemna să te prăjeşti în timpul zilei şi să-ţi expui trupul, pe o suprafaţă mai mare, ţânţarilor din timpul nopţii; dacă umblai pe punte ziua, riscai să fii orbit de lumină, iar dacă stăteai dedesubt riscai să te sufoci. Şi în timpul zilei veneau anumite muşte, foarte dibace şi primejdioase, care te pişcau la mâini şi la glezne. Căpitanul Gerilleau, singura făptură care l-ar fi putut distrage pe Holroyd de la aceste neplăceri fizice, de-veni însă cât se poate de plictisitor, relatându-i zi după zi aceeaşi poveste a suferinţelor inimii sale, pricinuite de un şir întreg de femei anonime; şi spunea totul ca pe o rugăciune învăţată pe dinafară. Câteodată îşi propuneau să facă sport şi se apucau să împuşte aligatori, însă rareori dădeau peste vreo aşezare omenească prin întinderile acelea împădurite, iar atunci se opreau acolo câteva zile, bând şi petrecând; astfel, într-o seară, au dansat cu nişte fete creole care găsiră că slabele noţiuni de limbă spaniolă ale lui Holroyd, lipsit de perfectul compus

sau de viitor, erau totuşi îndestulătoare pentru scopurile urmărite. Acestea nu erau însă decât nişte simple puncte luminoase pe drumul lung şi cenuşiu al fluviului pe care înaintau în duduitul motoarelor. O zeitate păgână şi liberală, sub forma unei damigene, îşi întindea mrejele atrăgătoare atât la pupa, cât şi, fără îndoială, la prova.

Dar, la diferitele lui escale, Gerilleau află tot mai multe lucruri despre furnici şi misiunea începu să-l intereseze.

— E un soi nou de furnici, zise el. Trebuie să pătrundem în tainele — cum se cheamă asta? — ***entomologiei.*** Sunt uriaşe… au cinci centimetri! Unele chiar mai mari! E caraghios! Parcă am fi nişte maimuţe… trimise să vâneze insecte… Da, dar insectele astea or să mănânce ţara.

Izbucni cu indignare:

— Închipuie-ţi că s-ar isca dintr-o dată complicaţii cu Europa. Eu zac aici, în curând o să fim dincolo de Rio Negro, şi tunul meu stă degeaba!

Îşi frecă genunchiul, meditând.

— Oamenii ăia de la localul de dans erau veniţi de sus. Şi-au pierdut tot ce aveau. Într-o după-amiază furnicile au năvălit în casele lor. Au fugit cu toţii. Ştii că atunci când vin furnicile, oamenii trebuie să fugă cu toţii, şi ele pun stăpânire pe casă. Dacă ai rămâne te-ar mânca. Pricepi? Ei bine, după aceea oamenii se întorc; îşi spun: „furnicile au plecat”… Dar furnicile n-au plecat. Încearcă omul să intre în casă, şi furnicile se iau la luptă cu el.

— Îl năpădesc?

— Îl muşcă. Văzând asta, omul iese din casă din nou, ţipând şi alergând. Trece în goană pe lângă ele, spre fluviu. Înţelegi? Intră în apă şi îneacă furnicile… da. Gerilleau se opri, îşi apropie ochii alunecoşi de faţa lui Holroyd şi-l ciocăni peste genunchi cu degetul. În aceeaşi noapte el moare însă, întocmai ca şi când ar fi fost muşcat de şarpe.

— Otrăvit… de furnici?

— Cine ştie! Gerilleau înălţă din umeri. Probabil că îl muşcă foarte tare… Când am intrat în slujba asta, am intrat ca să lupt cu oamenii. Că fiinţele astea, furnicile astea — vin şi se duc. Asta nu-i treabă pentru oameni.

De atunci încolo el vorbi deseori cu Holroyd despre furnici, şi ori de câte ori dădeau din întâmplare peste câte un grup de oameni în această întindere de apă, soare şi copaci, azvârliţi ici-colo, cunoştinţele de limbă spaniolă ale lui Holroyd, din ce în ce mai bune, îl făcură să poată recunoaşte cuvântul ***Saûba*****,** care începea, să le domine pe celelalte tot mai mult.

Îşi dete seama că furnicile începeau să devină interesante, şi deveneau cu atât mai interesante cu cât se apropia de ele mai mult. Gerilleau îşi părăsi aproape pe neaşteptate vechile subiecte de conversaţie, iar locotenentul portughez începu şi el să ia parte la discuţie; ştia câte ceva despre furnicile mâncătoare de frunze şi îşi etala cunoştinţele. Gerilleau îi traducea uneori lui Holroyd ce izbutea să afle şi el. Îi vorbi despre micile furnici lucrătoare, care mişună pretutindeni şi luptă, ca şi despre cele mari care comandă şi conduc, şi-i spuse cum acestea din urmă ţi se caţără pe gât şi cum muşcăturile lor fac să sângereze pielea. Îi arătă cum taie frunzele aceste furnici şi cum îşi fac adăposturi în ciuperci, şi-l informă cum cuiburile lor din Caracas se întind uneori pe câte o sută de metri. Cei trei bărbaţi îşi petrecură două zile numai cu dezbaterea dacă furnicile au ochi sau nu. Discuţia deveni primejdios de înfierbântată în cea de a doua zi după-amiaza şi Holroyd salvă situaţia coborând pe ţărm cu o barcă, pentru a prinde câteva furnici, ca să le vadă tustrei. Captură mai multe specimene şi se întoarse cu ele, şi unele aveau ochi, iar altele nu. Tot aşa, mai dezbătură şi problema dacă furnicile muşcă sau înţeapă.

— Furnicile acestea, zicea Gerilleau, după ce culesese informaţii de la un rancho — au nişte ochi mari. Nu merg orbeşte, ca cele mai multe furnici. Nu! Se vâră prin unghere şi-ţi pândesc fiecare gest.

— Şi te înţeapă? întrebă Holroyd.

— Da, înţeapă. Au otravă în înţepătură! şi rămase pe gânduri. Nu văd ce ar putea să facă oamenii contra furnicilor. Ele vin şi pleacă.

— Dar astea nu pleacă.

— Ba or să plece, zise Gerilleau.

Dincolo de Tamandu este o coastă joasă care se întinde pe vreo optzeci de mile, fără niciun fel de populaţie, iar mai departe ajungi la confluenţa fluviului principal cu afluentul Batemo, un loc întins ca un lac mare şi apoi pădurea vine tot mai aproape, chiar până la mal. Aspectul canalului se schimbă, vegetaţia subacvatică abundă, împiedicând navigaţia, aşa că ***Benjamin Constant*** fu legat cu un cablu, în timpul nopţii, chiar la umbra copacilor umbroşi. Întâia oară după atâtea zile vremea se mai răcori puţin, iar Holroyd şi Gerilleau stătură treji până târziu, fumând ţigări de foi şi bucurându-se de această senzaţie plăcută. Gândurile lui Gerilleau erau pline de furnici şi de ce sunt ele în stare să facă. În cele din urmă se hotărî să se culce şi se întinse pe o saltea de pe punte; era în culmea nedumeririi; ultimele lui vorbe, rostite, când era aproape adormit, avură menirea să întrebe, cu un gest de deznădejde:

— Ce poţi să faci cu furnicile?… Totul e aşa de absurd!

Holroyd rămase să-şi scarpine încheieturile, pişcate şi să mediteze singur.

Se aşeză pe parapet, ascultând schimbările petrecute în respiraţia lui Gerilleau, până când acesta adormi buştean. Apoi, atenţia îi fu atrasă de licărirea şi clipocitul apei şi îi reveni în minte senzaţia aceea de imensitate care crescuse tot mai mult în el încă de când plecase prima dată din Para

şi pornise pe fluviu în sus. Pe monitor nu se zărea decât o singură luminiţă şi la început se auziră glasurile discutând încet, înspre prova, apoi se făcu tăcere. Ochii i se îndreptară de la contururile negre şi sumbre ale obiectelor vasului, de la travers, către mal, spre misterele întunecate şi covârşitoare ale pădurii, luminate când şi când de câte un licurici şi fremătând neîncetat de murmurul unei activităţi ciudate şi misterioase…

Ceea ce îl uimea şi-l copleşea era imensitatea neomenească a acestui ţinut. El ştia că cerul e lipsit de oameni, că stelele erau nişte simple puncte în imensitatea de necrezut a spaţiului; ştia că oceanul era enorm şi neîmblânzit, dar în Anglia ajunsese să creadă că pământul îi aparţine omului. În Anglia, el este într-adevăr al omului, fiarele sălbatice trăind acolo doar tolerate, într-o libertate îngrădită de drumuri, ţarcuri şi alte măsuri de securitate absolută. Şi în atlas pământul e al omului, colorat cum e în toate chipurile ca să arate pretenţiile omului faţă de pământ, în contrast viu cu albastrul universal şi independent al mărilor. Odinioară crezuse că va veni o zi când plugul şi cultura, tramvaiele şi şoselele bune, securitatea vieţii omeneşti şi toate celelalte vor domni pretutindeni pe pământ. Dar acum se îndoia.

Pădurea aceasta nesfârşită avea aerul de a fi de neînvins, iar Omul părea în cel mai bun caz un intrus rar şi nesigur. Călătoreai zile întregi în mijlocul luptei calme, tăcute, dintre copacii uriaşi, lianele care îi strangulau, florile abundente, şi peste tot aligatorul, broasca ţestoasă şi o nesfârşită varietate de păsări şi insecte se simţeau ca acasă, sălăşuind nestingherit, pe câtă vreme omul, abia dacă punea stăpânire pe luminişurile ostile şi se lupta cu ierburile, se lupta cu fiarele şi cu insectele ca să se poată menţine acolo, sau cădea pradă şerpilor şi fiarelor, gângăniilor şi frigurilor, ca să fie curând gonit şi de acolo. În multe locuri din partea de jos a fluviului omul fusese de-a dreptul

înlăturat, doar câte un golf pustiu dacă mai păstra numele unei aşezări, sau ici-colo nişte ziduri albe şi năruite ori un turn dărâmat mai confirmau trecerea lui pe acele meleaguri. Puma şi jaguarul erau aici mai stăpâni…

Cine erau adevăraţii stăpâni?

Pe o distantă de câteva mile din pădurea aceasta pesemne că sunt mai multe furnici decât oameni în toată lumea. Ideea asta i se păru lui Holroyd cu totul nouă. În câteva mii de ani, ieşind din barbarie, oamenii ajunseseră la un stadiu de civilizaţie care i-a făcut să se simtă stăpâni ai viitorului şi domni pe pământ! Dar ce putea să împiedice furnicile să evolueze şi ele? Furnicile cunoscute trăiesc în mici comunităţi de câteva mii de indivizi şi nu fac niciun efort organizat împotriva restului lumii. Dar au o limbă şi au inteligenţă! De ce lucrurile s-ar opri aici, dacă oamenii nu s-au oprit la stadiul de barbarie? Dacă am presupune că în curând furnicile ar începe să acumuleze cunoştinţe, cum au făcut şi oamenii, cu ajutorul cărţilor şi însemnărilor, să folosească arme, să alcătuiască mari imperii, să susţină un război chibzuit şi organizat? Îi veni în minte ceea ce aflase Gerilleau despre aceste furnici de care se apropiau acum. Ele foloseau o otravă, ca otrava şerpilor. Ascultau de conducători mai mari chiar decât ai furnicilor mâncătoare de frunze. Erau carnivore, şi în locul unde veneau să se aşeze rămâneau…

Pădurea era foarte liniştită. Apa plescăia neîncetat, lovindu-se de corpul vasului. În jurul lanternei de deasupra capului mişuna un roi tăcut de fluturi de noapte, ca nişte fantome.

Gerilleau se mişcă prin întuneric şi suspină.

— Oare ce-i de făcut? murmură el, se întoarse şi rămase din nou nemişcat.

Zumzetul unui ţânţar îl trezi pe Holroyd din gân-Burile sale, care deveneau sinistre.

2

A doua zi, dimineaţa, Holroyd află că erau la patruzeci de kilometri de Badama, şi interesul său pentru maluri crescu. Se suia pe punte ori de câte ori avea prilejul, ca să cerceteze împrejurimile. Nu putea zări nicio urmă de aşezare omenească, în afară de câte o casă ruinată şi năpădită de bălării, sau de faţada vopsită în verde a mănăstirii demult părăsite, de la Mojû, cu arbori care creşteau prin spaţiul gol al ferestrelor şi cu iederă care se încolăcea peste portalurile goale. Mai multe roiuri de fluturi galbeni şi ciudaţi, cu aripi aproape străvezii, trecură în dimineaţa aceea peste râu şi mulţi din ei se aşezară pe vas şi fură ucişi de marinari. Abia după-amiază fu descoperită epava unei bărci.

La început, nu păru să fie o epavă; ambele pânze erau întinse şi atârnau moi în aerul liniştit al după-amiezii, şi se vedea silueta unui om aşezat pe puntea din faţă, lângă vâslele ridicate. Un alt om părea că doarme cu faţa în jos pe un soi de podeţ longitudinal pe care îl au în mijloc aceste canoe mari. Dar îndată după aceea se văzu, după legănatul cârmei şi după felul în care plutea în calea canonierei, că ceva nu era în regulă. Gerilleau examină barca prin binoclu şi privi cu interes întunecimea ciudată a feţei omului care şedea, un om cu faţa roşie, după câte se părea, fără nas — şi care mai curând era ghemuit decât aşezat; şi cu cât mai mult privea căpitanul, cu atât mai puţin îi plăcea să privească, şi era tot mai puţin în stare să-şi ia binoclul de la ochi.

Dar în cele din urmă izbuti şi făcu câţiva paşi mai încolo, ca să-l strige pe Holroyd. După aceea se întoarse să facă semne spre barcă. Apoi le repetă, pe când barca trecea pe lângă vas. Numele ei se desluşi limpede: ***Santa Rosa*.**

După ce trecu pe lângă bordajul vasului şi ajunse spre pupa, barca se legănă puţin şi, deodată,

omul care şedea ghemuit se prăbuşi, ca şi cum nu l-ar mai fi ţinut încheieturile. Pălăria îi căzu, capul nu-i era câtuşi de puţin plăcut la vedere, şi trupul omului se prăbuşi rostogolindu-se şi dispărând în dosul parapetului.

— Caramba! strigă Gerilleau şi se îndreptă numaidecât spre Holroyd.

Holroyd tocmai ieşea pe punte.

— Ai văzut? întrebă căpitanul.

— Mort! zise Holroyd. Da. Ai face mai bine să trimiţi o barcă. Ceva nu-i în regulă.

— I-ai văzut cumva… faţa? Cum era?

— Era… îh!… n-am cuvinte să spun.

Şi apoi deodată căpitanul se întoarse cu spatele la Holroyd şi deveni un comandant activ şi gălăgios.

Canoniera se întoarse, porni paralel cu drumul nehotărât al canoei, şi lansă la apă o barcă având pe bord pe locotenentul da Cunha şi trei marinari. Apoi curiozitatea îl făcu pe căpitan să-şi dirijeze vasul chiar lângă epavă, în timp ce locotenentul o aborda, aşa fel, încât ***Santa Rosa*** îşi arăta în întregime atât puntea, cât şi cala.

Holroyd văzu acum limpede că singurul echipaj al ambarcaţiunii erau aceşti doi oameni morţi, şi cu toate că nu le putu zări feţele, observă după mâinile lor întinse, pe care carnea atârna în zdrenţe, ca fuseseră supuşi unui proces de descompunere neobişnuit. O clipă, atenţia i se concentră asupra acestor două grămezi enigmatice de haine murdare şi de mădulare atârnând neînsufleţite, apoi el îşi mută privirea spre prova pentru a descoperi deschisă cala în care erau îngrămădite lăzi şi cutii, după aceea la pupa unde cabina cea mică se căsca goală într-un chip inexplicabil. Observă în fine că platforma din mijlocul punţii era presărată cu puncte negre care se mişcau.

Luarea-aminte i se fixă asupra acestor puncte. Toate se mişcau pe direcţii radiale faţă de omul

pră-buşit, îndepărtându-se de el, întocmai — imaginea îi veni fără voie în minte — ca o mulţime care se împrăştie de la o luptă cu tauri.

Îl observă pe Gerilleau chiar lângă el.

— Căpitane, zise el, ai binoclul la dumneata? Poţi să-l îndrepţi cât mai precis spre platforma de acolo?

Gerilleau făcu o sforţare, mormăi, şi îi întinse binoclul.

Urmă o clipă de încordare.

— Sunt furnici, zise englezul şi-i întinse înapoi lui Gerilleau binoclul, potrivit pentru o vizibilitate clară.

Rămase cu impresia unei mulţimi de furnici mari şi negre, foarte asemănătoare cu furnicile obişnuite, în afară de mărimea lor, şi de faptul că unele din cele mai mari purtau un fel de îmbrăcăminte cenuşie. Dar le cercetase prea puţin ca să poată intra în amănunte. Capul locotenentului da Cunha apăru lângă marginea ambarcaţiunii, şi urmă o scurtă discuţie.

— Trebuie să te urci pe bord, zise Gerilleau.

Locotenentul obiectă că vasul era plin de furnici.

— Dar ai ghete, zise Gerilleau.

Locotenentul schimbă subiectul.

— Cum au murit oamenii ăştia? întrebă el.

Căpitanul Gerilleau se porni să facă nişte speculaţii pe care Holroyd nu le putu înţelege, şi cei doi bărbaţi discutară cu o anumită vehemenţă crescândă. Holroyd luă binoclul şi prinse a cerceta din nou, mai întâi furnicile, apoi pe cei doi oameni morţi din mijlocul ambarcaţiunii.

El mi-a descris aceste furnici cu multă amănunţime.

Mi-a spus că erau mai mari decât orice alte furnici pe care le văzuse vreodată, că erau negre şi se mişcau cu o deliberare fermă, foarte diferită de agitaţia mecanică a furnicii obişnuite. Cam una la douăzeci era mult mai voluminoasă decât

semenele ei şi avea capul excepţional de mare. Asta îi aminti deodată de căpeteniile de furnici care se spune că dirijează furnicile mâncătoare de frunze; ca şi celelalte, acestea păreau să conducă şi să coordoneze mişcarea generală. Îşi înclinau trupurile înapoi într-un fel cu totul particular, ca şi cum şi-ar fi folosit într-un chip anume picioarele din faţă. Şi mai avu impresia ciudată, pe care din cauza distanţei n-a putut s-o verifice, că majoritatea acestor furnici de ambele soiuri purtau un fel de echipament, aveau ceva înfăşurat în jurul trupurilor şi legat cu nişte fâşii albe şi strălucitoare, ca nişte fire de metal alb…

Îşi luă brusc binoclul de la ochi, dându-şi seama că problema disciplinei subordonatului său faţă de el, căpitanul, devenise acută.

— E datoria dumitale, zise căpitanul, să te urci pe bord. Îţi ordon.

Locotenentul părea că e gata să refuze. Capul unuia dintre marinarii mulatri apăru lângă el.

— Cred că oamenii ăştia au fost omorâţi de furnici, zise brusc Holroyd în engleză.

Căpitanul avu o izbucnire de mânie. Nu-i răspunse nimic lui Holroyd.

— Ţi-am dat ordin să te urci pe bord, răcni el către subordonatul său, în portugheză. Dacă nu te urci pe bord imediat, asta înseamnă răzvrătire, curată răzvrătire. Răzvrătire şi laşitate! Unde-i curajul care trebuie să ne însufleţească? Am să te pun în lanţuri, am să ordon să fii împuşcat ca un câine.

Declanşă un torent de insulte şi înjurături, agitându-se încoace şi încolo. Ameninţă cu pumnii, se purtă ca ieşit din fire, iar locotenentul, alb la faţă şi calm, stătea şi-l privea. Echipajul apăru pe punte. Oamenii aveau feţele uimite.

Deodată, într-o pauză a acestei furtuni de mânie, locotenentul luă o hotărâre eroică, salută, se încordă şi se caţără pe puntea ambarcaţiunii.

— Ah! zise Gerilleau, şi apoi gura i se închise ca o capcană. Holroyd văzu furnicile retrăgându-se din faţa ghetelor lui da Cunha. Portughezul păşi încet spre omul ghemuit, se aplecă, ezită, îl apucă de haină şi îl întoarse pe partea cealaltă. Un roi negru de furnici ieşi de sub haine, şi da Cunha se dădu repede îndărăt, izbind de două sau trei ori cu piciorul în punte.

Holroyd duse binoclul la ochi. Văzu furnicile împrăştiate în jurul picioarelor invadatorului şi făcând ceea ce el nu mai văzuse niciodată la alte furnici. Nu aveau nimic din mişcările orbeşti ale furnicilor obişnuite; se uitau la el, cum s-ar uita o mulţime de oameni adunaţi la vreun monstru gigantic care îi împrăştiase.

— Cum a murit? îi strigă căpitanul.

Holroyd înţelese că portughezul spunea că leşul era prea mâncat ca să se mai poată constata ceva.

— Ce-i acolo la prova? întrebă Gerilleau.

Locotenentul făcu câţiva paşi şi începu să-i răspundă în portugheză. Se opri brusc şi îşi goni ceva de pe picior. Făcu câţiva paşi ciudaţi, ca şi cum ar fi încercat să calce pe ceva nevăzut, şi se dădu repede în lături. Apoi se stăpâni, se întoarse, păşi cu hotărâre spre cală, la prova, se caţără pe puntea superioară, de unde sunt mânuite ramele, se aplecă mai multe clipe asupra celui de-al doilea om, bombăni destul de tare ca să poată fi auzit şi se întoarse cu mişcări foarte rigide spre cabina de la pupa. Se îndreptă cu faţa spre căpitan şi începu cu acesta o conversaţie rece, care decurse pe un ton respectuos din partea amândurora, în contrast vădit cu mânia şi insultele de adineauri. Holroyd nu prinse decât frânturi din cele spuse.

Îşi reluă binocul şi fu surprins să constate că furnicile dispăruseră de pe toate suprafeţele expuse ale punţii. Îşi îndreptă privirea spre părţile ei umbrite şi i se păru că acestea erau pline de ochi care stăteau la pândă.

Se vedea limpede că barca era o epavă, dar era prea plină de furnici pentru a trimite pe ea oameni care să rămână şi să doarmă acolo. Trebuia să fie remorcată. Locotenentul se duse la prova bărcii, ca să prindă bandula şi s-o lege, iar marinarii din barcă stăteau gata să-i dea o mână de ajutor. Holroyd cerceta ambarcaţiunea cu binoclul.

Fu din ce în ce mai impresionat de faptul că acolo se ducea o activitate intensă, deşi minusculă şi tăinuită. Băgă de seamă că un număr de furnici uriaşe, părând aproape de cinci centimetri lungime, şi care duceau poveri de forme ciudate, al căror rost nu-l putu pricepe, se mişcau pe întuneric de la un punct la altul, în grupuri. Nu se mişcau în coloane de-a curmezişul locurilor expuse, ci în rânduri deschise şi răsfirate, sugerând în mod ciudat grupele de infanterie modernă care înaintează sub bătaia focului. O parte din ele se adăposteau sub hainele celui mort, şi un roi întreg se strângea de-a lungul marginii pe unde avea să treacă acum da Cunha.

Holroyd nu le văzu atacându-l pe locotenent în timp ce acesta se întorcea, dar nu avu nicio îndoiala asupra asaltului lor simultan. Locotenentul începu deodată să ţipe, să înjure şi să dea din picioare.

— M-au înţepat! strigă el, îndreptându-şi faţa plină de ură şi acuzare către Gerilleau.

Apoi dispăru peste bord, se lăsă să cadă în barcă şi se aruncă în apă numaidecât; Holroyd auzi doar plescăitul.

Cei trei marinari din barcă îl traseră afară, îl aduseră pe bord, şi în aceeaşi noapte omul muri.

3

Holroyd şi căpitanul ieşiră din cabina în care zăcea trupul umflat şi contorsionat al locotenentului, şi stă-tură împreună la pupa monitorului, privind ţintă spre vasul sinistru care

era târât în urma lor. Era o noapte închisă, întunecoasă, luminată numai de licăririle fantomatice ale unor fulgere ascunse printre nori. Epava, un triunghi negru şi neclar, se legăna în siajul vasului, cu pânzele fâlfâind în bătaia vântului, iar fumul negru din coşuri, luminat când şi când de câte o scânteie, se scurgea pe deasupra catargelor ei legănate.

Gerilleau era înclinat să se gândească la lucrurile neplăcute pe care locotenentul i le spusese în frigurile agoniei.

— Zice că eu l-am ucis, protestă el. Este pur şi simplu absurd. Cineva ***trebuia*** să se urce pe bord. Oare o să fugim întotdeauna din faţa acestor blestemate furnici, ori de câte ori ni se arată?

Holroyd nu răspunse. Se gândea la roiul acela disciplinat de forme mici şi negre, de pe platforma goală, bătută de soare.

— Era de datoria lui să se ducă, stărui Gerilleau. A murit făcându-şi datoria. De ce să se plângă? Ucis!… Dar sărmanul era… cum se spune?… dement. Nu era în toate minţile. Otrava l-a umflat… Hm.

Se lăsă o lungă tăcere.

— O să scufundăm această ***canoe…*** o s-o ardem.

— Şi după aceea?

Întrebarea îl irită pe Gerilleau. El înălţă din umeri şi îşi întinse braţele în lături.

— Ce-i de făcut? zise el cu glasul ascuţindu-i-se într-un strigăt mânios. În orice caz, izbucni el răzbunător, toate furnicile din această ***canoe*** am să le ard de vii!

Holroyd nu avea chef de taifas. Ţipetele îndepărtate ale maimuţelor umpleau noaptea înăbuşitoare cu sunete sinistre, iar pe măsură ce canoniera se apropia de malurile negre, înecate în mister, la toate acestea se adăuga şi plânsetul deprimant al broaştelor.

— Ce-i de făcut? repetă căpitanul după un lung răstimp şi, apoi, devenind deodată activ şi feroce, blestemând într-una, se hotărî să ardă ***Santa Rosa*** fără nicio întârziere. Toţi cei de pe bord fură încântaţi de idee, cu toţii săriră să dea, zeloşi, o mână de ajutor; traseră bandula, o tăiară şi lăsară la apă o barcă, dând foc epavei cu nişte cârlţi îmbibaţi cu gaz. În scurt timp, trupul ***canoei*** trosnea, aruncând flăcări vesele în mijlocul nemărginitei nopţi tropicale. Holroyd se uită la flăcările galbene ce se înălţau în beznă şi la licăririle livide ale fulgerelor ascunse în norii care treceau pe deasupra copacilor din pădure, conturându-le siluetele câte o clipă, iar fochistul stătea în spatele lui şi privea şi el.

Fochistul fu aţâţat până în străfundurile cunoştinţelor sale de limbă engleză.

— ***Saûba*** face poc, poc, zise el. Ha, ha! şi râse din toată inima.

Dar Holroyd se gândea că aceste mici creaturi de pe ***canoe*** aveau şi ele ochi şi creieri.

Toată zarva asta i se păru o nerozie, o greşeală de neînchipuit, dar ce mai era de făcut? Întrebarea asta îi reveni cu putere sporită a doua zi, când, în cele din urmă, canoniera ajunse la Badama.

Această localitate, cu casele şi magaziile ei acoperite cu stuf, cu fabrica ei de zahăr năpădită de iederă, cu micul ei dig din scânduri şi nuiele era foarte liniştită în aerul cald al dimineţii şi nu dădea niciun semn de viaţă omenească. Oricâte furnici ar fi fost acolo, de la această distanţă ele erau prea mici ca să poată fi zărite.

— Toţi oamenii au plecat, zise Gerilleau, dar tot vom face ceva. O să semnalizăm cu sirena.

Aşa că Holroyd trase de mânerul sirenei şi semnaliză.

Apoi căpitanul avu un moment de îndoială, cât se poate de deprimantă.

— Nu putem face decât un singur lucru, zise el la urmă.

— Ce anume? întrebă Holroyd.

— Să tragem sirena şi să semnalizăm din nou.

Aşa şi făcură.

Căpitanul se plimba pe punte, gesticulând ca pentru sine. Părea că se gândeşte la multe lucruri. De pe buze îi ieşiră frânturi de cuvinte. Părea că se adresează fie în spaniolă, fie în portugheză vreunui tribunal imaginar. Urechea tot mai antrenată a lui Holroyd descifra ceva despre muniţii. Căpitanul îşi alungă însă aceste gânduri şi i se adresă deodată în engleză:

— Dragul meu ’Olroyd! strigă el. Apoi zise: Ce-i de făcut?

Luară o barcă şi binoclul şi se apropiară să examineze locul mai îndeaproape. Desluşiră un număr de furnici mari, a căror poziţie calmă dădea impresia că acestea îi supraveghează, răspândite pe marginea pontonului improvizat. Gerilleau trase fără efect câteva focuri de pistol spre ele. Holroyd crezu că observă nişte fortificaţii curioase, ridicate între casele mai apropiate, care probabil că erau opera insectelor cuceritoare asupra acestor aşezări omeneşti. Exploratorii trecură de ponton şi observară, întins ceva mai încolo, un schelet omenesc cu oasele albe, curate şi strălucitoare înfăşurat într-un şorţ. Se opriră puţin să-l privească…

— Trebuie să mă gândesc la vieţile tuturor acestor oameni! zise deodată Gerilleau.

Holroyd se întoarse şi se uită ţintă la căpitan, dându-şi treptat seama că omul vorbea de amestecul prea puţin atrăgător de rase care alcătuiau echipajul.

— Să trimit o echipă de debarcare… ar fi imposibil… imposibil. Or să fie otrăviţi, or să se umfle… da, or să se umfle şi or să înjure, apoi or să moară. E de-a dreptul cu neputinţă… Dacă debarcăm, trebuie să debarc eu singur, numai eu, încălţat cu ghete groase şi să-mi iau inima în dinţi.

Poate că voi supravieţui. Sau poate ar fi mai bine să nu debarc. Nu ştiu cum să fac. Nici eu nu ştiu.

Holroyd se gândi că ştia prea bine, dar nu spuse nimic.

— Toată treaba asta, zise deodată Gerilleau, a fost aranjată ca să mă facă de râsul lumii. Toată treaba asta!

Vâsliră mai departe, privind din diferite unghiuri scheletul alb şi curat, şi apoi se întoarseră la canonieră. Atunci nehotărârea lui Gerilleau deveni îngrozitoare. Puseră maşinile sub presiune, iar în cursul după-amiezii nava porni în sus pe fluviu, având aerul că se duce să întrebe ceva pe cineva, şi spre apusul soarelui se întoarse din nou şi ancoră. Se dezlănţui o furtună plină de furie, apoi noaptea deveni senină, răcoroasă şi liniştită, şi dormiră cu toţii pe punte. Cu toţii, în afară de Gerilleau care se zvârcolea şi mormăia mereu. În zori, îl trezi pe Holroyd.

— Dumnezeule! zise Holroyd, ce s-a mai întâmplat?

— M-am hotărât, zise căpitanul.

— Ce? Să debarci? întrebă Holroyd, ridicându-se brusc.

— Nu! zise căpitanul, şi rămase câtva timp foarte rezervat. M-am hotărât! repetă el, iar Holroyd începu să dea semne de nerăbdare. Ei, da! zise căpitanul. ***Am să trag cu tunul cel mare!***

Şi aşa şi făcu! Dumnezeu ştie ce gândiră furnicile despre asta, dar el o făcu. Trase de două ori cu multă hotărâre şi ceremonie. Întreg echipajul îşi puse vată în urechi, şi se părea că se porneşte o acţiune generală. Prima dată loviră şi distruseră vechea fabrică de zahăr, şi apoi zdrobiră magazia părăsită de lângă ponton. După aceea Gerilleau resimţi inevitabila reacţie.

— N-are niciun rost! îi spuse lui Holroyd. E cu totul inutil. Nu ajută la nimic. Trebuie să ne întoarcem, să luăm instrucţiuni. O să fie un scandal

al dracului pentru muniţiile astea… Vai! Al dracului scandal. Nici nu ştii, ’Olroyd…

Rămase câtva timp uitându-se cu neţărmurită nedumerire.

— Dar ce altceva era de făcut? strigă el.

După-amiază, canoniera porni din nou în jos pe fluviu şi spre seară câţiva oameni debarcară cu trupul locotenentului şi-l îngropară pe malul pe care noul soi de furnici încă nu se ivise pâna acum…

4

Am auzit povestirea asta, bineînţeles trunchiată, de la Holroyd, acum aproape trei săptămâni.

Aceste noi furnici îi pătrunseseră în minte, şi el se întorsese în Anglia cu gândul, cum spunea el, de „a-i preveni pe oameni” asupra primejdiei, „până nu e prea târziu”. Spunea că furnicile ameninţă Guyana Britanică, care se află doar la un fleac de o mie de mile de la prezenta lor sferă de activitate, şi că Biroul Colonial ar trebui să se pună numaidecât pe treabă. El declamă pătimaş: „Sunt nişte furnici inteligente. Gândiţi-vă ce înseamnă un lucru ca ăsta!”

Nu încape îndoială că ele constituie o plagă serioasă, şi că Guvernul Brazilian face foarte bine că oferă un premiu de cinci sute de lire pentru o metodă eficace de stârpire. De asemeni, se mai ştie precis că de când au apărut întâia oară pe dealurile de lângă Badama, cam cu trei ani în urmă, ele au izbutit a săvârşi cuceriri extraordinare. Tot malul de miazăzi al râului Batemo, pe o întindere de aproape şaizeci de mile, se află efectiv sub ocupaţia lor; furnicile i-au gonit cu totul pe oameni, au ocupat plantaţiile şi aşezările, au atacat şi au capturat un vas. Se spune chiar că au traversat, în cine ştie ce chip inexplicabil, până şi braţul, destul de important, al Capuaranei şi că au înaintat mai multe mile chiar şi spre Amazon. Nu

există nicio îndoială că ele sunt mult mai raţionale şi cu o organizaţie socială mult mai bună decât orice altă specie de furnici cunoscută mai înainte; în loc să se răspândească în grupuri răzleţe, ele sunt organizate în ceea ce este de fapt o singură naţiune; dar particularitatea de căpetenie a combativităţii lor extraordinare nu constă atât în asta, cât mai ales în folosirea inteligentă a otrăvii împotriva duşmanilor lor mai mari. Se pare că această otravă a lor e foarte înrudită cu veninul şerpilor, şi foarte probabil că ele o fabrică cu adevărat, şi că indivizii mai mari dintre ele poartă cu ei cristalele în formă de ace, folosite în atacurile lor asupra oamenilor.

Fireşte, e teribil de greu să obţii o informaţie mai amănunţită asupra acestor noi concurenţi la supremaţia globului. Niciun martor ocular al activităţii lor, în afară doar de câteva imagini rapide ca acelea ale lui Holroyd, n-a supravieţuit întâlnirii cu ele. Cele mai extraordinare legende asupra isprăvilor şi forţei acestor furnici circulă în regiunea Amazonului superior, şi cresc din zi în zi, pe măsură ce înaintarea neîncetată a invadatorilor stimulează prin teamă fantezia omenească. Acestor făpturi mici şi ciudate li se atribuie nu numai folosirea uneltelor şi cunoaşterea focului şi a metalelor, sau unele realizări tehnice organizate, care uimesc minţile noastre de nordici, nedeprinşi cum suntem cu nişte fapte ca acelea ale ***Saûbilor*** din Rio de Janeiro, care, în 1841, au săpat un tunel sub Parahyba, în locul unde fluviul e tot atât de lat cât Tamisa în dreptul Podului Londrei — dar şi un sistem organizat şi amănunţit de înregistrări şi de comunicare, analog cărţilor noastre. Până acum, acţiunea lor a fost o expansiune neîncetată şi progresivă, care includea izgonirea sau uciderea tuturor fiinţelor omeneşti din noile zone invadate de furnici. Numărul lor creşte cu repeziciune şi Holroyd, cel puţin, este ferm convins că până la

urmă ele îl vor deposeda pe om de tot ţinutul tropical al Americii de Sud.

Şi de ce s-ar opri la zona tropicală a Americii de Sud?

— Ei bine, până aici, în orice caz au ajuns. Cam pe la 1911, dacă merg în continuare ca acum, vor ajunge până la prelungirea de cale ferată de la Capuarana, şi se vor impune atenţiei capitalismului european.

Prin 1920, vor fi la jumătatea drumului pe Amazon în jos. Cred că cel mai târziu prin 1950, sau ’60 vor descoperi Europa.

CUIRASATELE TERESTRE

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

1

Tânărul locotenent se întinse jos, lângă corespondentul de război, contemplând cu binoclul liniştea idilică a liniilor inamice.

— După cât pot vedea, zise el în cele din urmă, nu-i decât un singur om.

— Şi ce face? întrebă corespondentul de război.

— Se uită cu binoclul la noi, zise tânărul locotenent.

— Dacă şi ăsta mai e război!

— Nu, zise tânărul locotenent.

— E un meci nul.

— Nu! Ei trebuie să câştige, sau, în caz contrar, vor pierde. Meciul nul echivalează cu o victorie pentru noi.

Discutaseră de vreo cincizeci de ori despre situaţia politică şi corespondentul de război era plictisit. Îşi întinse toate încheieturile.

— Şi eu cred la fel! zise el căscând.

Pfiiu!

— Ce-a fost asta?

— Au tras spre noi.

Corespondentul de război se lăsă ceva mai jos.

— Dar n-a tras nimeni asupra lui! se plânse el.

— Mă întreb dacă ei îşi închipuie că o să ne plictisim până într-atâta, încât să plecăm acasă?

Corespondentul de război nu răspunse nimic.

— E culesul recoltei, desigur…

Erau acolo de o lună. După primele mişcări mai vii, când se declarase războiul, operaţiile încetiniseră tot mai mult, până când păru că întreaga maşină a evenimentelor se opreşte în loc. La început, ei se retrăseseră, fugind din faţa inamicului; cotropitorii trecuseră frontiera din primele clipe ale războiului, într-o jumătate de duzină de coloane paralele, acoperiţi de un nor de ciclişti şi de cavalerie, având aerul că se avântă de-a dreptul spre capitală. În acest timp cavaleria acoperea retragerea, ţinându-l pe inamic sub focul gloanţelor şi forţându-l să-şi deschidă flancurile; apoi ei se retrăseseră pe poziţiile următoare, vreme de vreo două zile, în chipul cel mai liniştit, până când, într-o după-amiază, se treziră pe nepusă masă cu invadatorii chiar lângă liniile de apărare pe care şi le pregătiseră. Invadatorii nu suferiseră pierderi atât de mari pe cât se sperase; înaintaseră, după cum se părea, cu ochii deschişi, în frunte cu cercetaşii care reperaseră tunurile; apoi îşi aşezaseră numaidecât tabăra, fără niciun fel de intenţie de atac şi începuseră să-şi sape şi ei tranşee, ca şi cum ar fi avut de gând să rămână acolo până în vecii vecilor. Ei acţionau încet, dar cu mult mai multă prudenţă decât îşi închipuise lumea, şi îşi strânseseră rândurile pu-nându-şi la adăpost infanteria înceată, destul de bine pentru a preveni orice atac din partea adversarului.

— Dar va trebui să atace, insistase tânărul locotenent.

— O să ne atace în zori, într-un anumit punct de-a lungul liniilor. Ai să te trezeşti cu baionetele

în tranşee când nici n-ai să te aştepţi! susţinuse corespondentul de război până acum o săptămână.

Spunând asta, tânărul locotenent îi făcuse cu ochiul.

Când într-o zi, dis-de-dimineaţă, oamenii pe care apărătorii îi trimiseseră la vreo cinci sute de metri în faţa tranşeelor, pentru a preîntâmpina vreun atac prin surprindere dat la depozitele de muniţii, au stârnit o panică inutilă şi au tras focuri în neştire vreo zece minute, corespondentul de război a înţeles de ce locotenentul îi făcuse atunci cu ochiul.

— Ce-ai face dumneata dacă ai fi în locul inami-cului? întrebă pe neaşteptate corespondentul de război.

— Dacă aş avea oamenii pe care-i am acum?

— Da.

— Aş ocupa tranşeele acelea.

— Cum?

— O!… prin şiretenie, M-aş târî în timpul nopţii, înainte de răsăritul lunii, până la jumătatea distanţei, şi aş lua contact cu oamenii pe care i-am trimis acolo. Aş trage în inamic dacă ar încerca să-şi schimbe poziţia, şi aş pune mâna pe câţiva dintre ai lui în timpul zilei. Aş învăţa pe dinafară bucata asta de teren, aş sta toată ziua ghemuit în gropi şi m-aş apropia şi mai mult în noaptea următoare. Ceva mai încolo, terenul e plin de moviliţe, şi s-ar putea trece cu uşurinţă. Într-o noapte sau două. Ar fi o nimica toată pentru oamenii noştri; pentru asta sunt făcuţi… Tunuri? Şrapnelele şi bombele n-ar putea opri nişte oameni capabili, care îşi cunosc meseria.

— Atunci de ce nu fac ***ei*** asta?

— Oamenii lor nu sunt destul de abrutizaţi; ăsta e motivul. Sunt o gloată de orăşeni lipsiţi de vitalitate, iată care-i adevărul. Sunt funcţionari, meseriaşi, stu-denţi, într-un cuvânt oameni civilizaţi. Ştiu să scrie, ştiu să vorbească, ştiu să facă tot felul de lucruri, dar sunt nişte bieţi amatori

într-ale războiului. N-au niciun fel de forţă fizică, iată adevărul. N-au dormit în viaţa lor nici măcar o noapte în aer liber; n-au băut niciodată altceva decât apă chioară; nu le-au lipsit niciodată cele trei mese pe zi, încă de când au lăsat biberonul din gură. Jumătate din cavaleria lor n-a pus niciodată mâna pe cal până acum şase luni, când s-au înrolat. Călăresc pe cai ca pe biciclete, i-ai văzut! Habar n-au ce-i aia călărie, şi-şi dau seama chiar ei. Băieţii noştri de paisprezece ani îi întrec pe-ai lor, chiar dacă ei sunt oameni în toată firea… Foarte bine…

Corespondentul de război se gândea, cu obrajii în pumni.

— Dacă o civilizaţie onorabilă, zise el, nu poate produce războinici mai buni decât… Se opri, dintr-o politeţă tardivă. Vreau să spun…

— Decât viaţa noastră în aer liber! zise tânărul locotenent.

— Exact, zise corespondentul de război. Atunci civilizaţia trebuie să înceteze.

— Cam aşa este, recunoscu tânărul locotenent.

— Civilizaţia dispune de ştiinţă, după cum ştii, zise corespondentul de război. Ea a născocit şi a fabricat puştile, tunurile şi toate lucrurile pe care le folosiţi voi.

— Pe care bravii noştri vânători şi păstori şi aşa mai departe, văcarii şi vătafii noştri grosolani le pot folosi de zece ori mai bine decât… ***Ce-i asta?***

— Ce? întrebă corespondentul de război, şi văzând că tovarăşul său se uită cu binoclul, şi-l luă şi el pe al său. Unde? întrebă iarăşi corespondentul de război, cercetând liniile inamicului.

— Nu-i nimic, zise tânărul locotenent, continuând să privească.

— Cum nimic?

Tânărul locotenent îşi lăsă în jos binoclul şi arătă cu degetul:

— Mi s-a părut că văd ceva, în dosul trunchiurilor de copaci de colo. Ceva negru. Ce era, nu ştiu.

Corespondentul de război încercă să vadă şi el, cercetând cu amănunţime.

— N-a fost nimic, zise tânărul locotenent, întorcându-se să privească cerul înserării care se întuneca tot mai mult, şi trase această concluzie generală: Niciodată nu se va mai întâmpla nimic. Decât doar…

Corespondentul de război privi întrebător.

— S-ar putea doar ca ei să-şi strice stomacul, sau aşa ceva… trăind în asemenea condiţii, fără o canalizare ca lumea.

Un sunet de goarnă se auzi din corturile din spate. Corespondentul de război se lăsă să alunece în jos pe nisip şi se ridică în picioare.

„Bum!” se auzi de undeva de departe, din stânga.

— Hei! făcu el, ezită şi se târî din nou să cerceteze cu privirea. Astea nu sunt maniere, să tragi la ora asta.

Tânărul locotenent rămase câtva timp tăcut. Apoi arătă din nou spre pâlcul de copaci din depărtare.

— Unul din tunurile noastre cele mari. Au tras într-acolo, zise el.

— Spre punctul acela care nu era nimic?

— Oricum, în direcţia aceea.

Cei doi rămaseră tăcuţi, privind câtva timp cu binoclul.

— Tocmai când se întunecă! se plânse locotenentul; apoi se ridică în picioare.

— Eu aş mai sta puţin aici, zise corespondentul de război.

Locotenentul clătină din cap.

— Nu-i nimic de văzut, se scuză el, apoi coborî spre locul unde oamenii arşi de soare din micul său grup stăteau întinşi, discutând în tranşee. Corespondentul de război se ridică şi el în picioare, aruncă o privire la forfota agitată de sub el, se uită vreo douăzeci de secunde din nou spre

copacii aceia enigmatici, apoi îşi întoarse privirea spre tabără.

Se pomeni întrebându-se dacă editorul său va considera că povestirea cuiva, căruia i se păruse că a văzut ceva negru în dosul unui pâlc de copaci, şi faptul că se trăsese cu tunul spre această ţintă imaginară ar fi prea lipsită de importanţă pentru a fi citită de public.

— E singura dată când se iveşte ceva cât de cât interesant, zise corespondentul de război. Şi asta de zece zile în şir.

— Nu, zise el după aceea; am să scriu celălalt articol, „Oare s-a sfârşit războiul?”

Cercetă în perspectivă reţeaua de linii întunecate a tranşeelor ce se întindeau una în spatele celeilalte, una dominând-o pe cealaltă, aşa cum fuseseră pregătite pentru defensivă. Umbrele şi ceaţa înghiţeau contururile lor îndepărtate, ici-colo licărea câte o lanternă, ici-colo grupuri de oameni se agitau în jurul unor focuri modeste.

— Nicio armată din lume n-ar face aşa! zise el.

Era deprimat. Se gândea că există alte însuşiri în viaţă, pe care era mai important să le ai, decât iscusinţa în arta războiului; se gândea că în inima civili-zaţiei, cu toate constrângerile ei, cu toate concentrările copleşitoare de forţe, cu toată nedreptatea şi suferinţele ei există ceva care ar putea să fie speranţa lumii, şi gândul că orice popor, trăind în aer liber, vânând neîncetat, pierzând contactul cu cărţile şi arta, şi cu toate lucrurile care fac viaţa mai intensă ar putea spera să se opună şi să frângă în cele din urmă această uriaşă dezvoltare, îi irita sufletul de om civilizat.

Tocmai când se gândea la asemenea lucruri, un şir de soldaţi ai forţelor defensive se apropie şi trecu pe lângă el, la lumina unei lămpi legănate care le arăta drumul.

Privi feţele lor luminate roşu, şi una din ele se zări o clipă în bătaia luminii, un tip obişnuit de faţă ostăşească din unităţile defensive: nas strâmb,

buze senzuale, ochi strălucitori, plini de viclenie, cu capela pusă pe-o ureche şi împodobită cu pana de păun a Don Juanului rural transformat în soldat, cu pielea brună şi aspră, cu trupul robust, cu pasul mare şi neobosit, şi cu mâna aşezată cu fermitate pe puşcă.

Corespondentul de război le răspunse la salut şi îşi continuă drumul.

— Mitocani, şopti el. Mitocani vicleni şi primitivi. Şi ei vor să-i bată pe orăşeni în acest joc al războiului!

Din dreptul luminiţei roşii dintre corturile mai apropiate se auzi mai întâi o voce şi apoi o jumătate de duzină de glasuri voioase îngânând, într-un unison tărăgănat, cuvintele unui cântec patriotic deosebit de siropos şi sentimental.

— Ah, daţi-i înainte! mormăi corespondentul de război cu amărăciune.

2

Bătălia începu în faţa tranşeelor numite mai târziu Baraca Hackbone. Acolo, terenul se întindea larg şi neted între linii, fără să aibă vreun loc de adăpost nici pentru o şopârlă, şi oamenii speriaţi, abia treziţi din somn, care se îngrămădiseră în tranşee, crezură că aceasta era încă o dovadă a lipsei de experienţă a inamicului despre care auziseră atât de multe. La început, corespondentul de război nici nu voi să-şi creadă urechilor, şi ar fi jurat că el şi pictorul de campanie, care, încă pe jumătate adormit, încerca să-şi tragă ghetele la lumina unui chibrit pe care îl ţinea în mână, erau victimele unei iluzii comune. Apoi, după ce-şi vârî capul într-o găleată cu apă rece, simţi că mintea începe să i se limpezească, în timp ce-şi ştergea faţa. Stătu să asculte.

— Doamne sfinte! zise el; de astă dată e ceva mai mult decât nişte simple focuri de ameninţare. Parcă ar fi zece mii de căruţe pe un pod de tablă.

La acest vacarm neîncetat se mai alăturau şi alte zgomote.

— Mitraliere! şi apoi adăugă: Tunuri!

Pictorul, încălţat cu o singură gheată, se gândi să se uite la ceas şi se apropie de el, şchiopătând.

— Jumătate de oră de la ivirea zorilor, zise el. Deci, ai avut dreptate în privinţa atacului lor…

Corespondentul de război ieşi din cort, cercetându-şi în acelaşi timp buzunarul să vadă dacă mai avea ciocolată. Fu nevoit să se oprească o clipă, până când ochii i se mai obişnuiră puţin cu întunericul.

— Ce beznă! zise el. Rămase câtva timp pe loc, ca să-şi obişnuiască ochii, după care se îndreptă către un gol negru, care se căsca între colţurile alăturate ale corturilor. Ieşind în urma lui, pictorul se împiedică de o frânghie de cort. Era ora două şi jumătate din dimineaţa celei mai întunecate nopţi a acelui anotimp, şi pe cerul de mătase neagră inamicul îşi plimba reflectoarele într-un du-te-vino rapid de lumini. Încearcă să-i orbească pe puşcaşii noştri, zise deodată corespondentul de război şi-l aşteptă pe pictor, pornind apoi din nou cu un fel de grabă prevăzătoare. Stai! zise el numaidecât. Şanţuri!

Se opriră.

— Blestematele astea de reflectoare, zise corespondentul de război.

Văzură lanterne mişcându-se încoace şi încolo, pe lângă ei, şi oameni care coborau în tranşee. Erau pe punctul să-i urmeze, dar apoi pictorul începu să-şi obişnuiască ochii cu întunericul nopţii.

— Dacă ne urcăm pe aici, zise el, şi trecem de şanţul ăsta, putem să ne suim sus pe margine.

Apucară pe acolo. Luminile se mişcau într-o parte şi în alta prin corturile de sub ei, pe măsură ce oamenii ieşeau. Mergând, dădură de mai multe ori de terenul accidentat, poticnindu-se şi căzând. Dar în scurtă vreme ajunseră aproape de vârf.

Ceva care suna ca o ciocnire teribilă de trenuri se produse în aerul de deasupra, şi schije de obuz se răspândiră în jurul lor, brusc, furios, ca grindina.

— Aşa! zise corespondentul de război şi curând îşi dădură seama amândoi că ajunseseră pe creastă, pătrunzând în miezul unei lumi de întuneric deplin şi de lumini sălbatice, al cărei factor principal era sunetul.

La dreapta şi la stânga şi pretutindeni în jurul lor răsuna un vacarm cumplit, ca explozia unui întreg depozit de muniţii, la început haotic şi monstruos, apoi subliniat de scurte fulgere şi licăriri care, sugerând câte ceva, începeau să capete formă. Corespondentul de război avea impresia că inamicul atacase din flanc, aruncându-şi toate forţele în luptă, situaţie în care el, unul, urma să fie sau era pe punctul de a fi nimicit.

— Zorii şi moartea, zise el, cu instinctul său pentru titluri de articole. El spuse asta ca pentru sine, însă după aceea, folosindu-se de strigăte, îi mărturisi pictorului părerea sa. Au avut de gând să ne ia prin surprindere, zise el.

Se putea remarca felul în care era menţinut tirul. După câtva timp, corespondentul de război începu să observe un soi de ritm în acest infern de zgomote. Vacarmul scădea, scădea vădit, ajungând la ceva care ar fi putut fi comparat cu o pauză, o pauză întrebătoare. „Nu sunteţi încă morţi cu toţii?” părea să spună această pauză. Şiragul luminos, alcătuit de fulgerele puştilor se domolea şi se întrerupea, apoi bubuitul marilor tunuri inamice, la două mile depărtare, izbucnea din adâncuri. Şi deodată, la răsărit şi la apus de ei, nu se ştie ce silea din nou puştile să izbucnească frenetic.

Corespondentul de război îşi cerceta creierul, în căutarea unei teorii de luptă care să explice toate acestea, şi deodată îşi dădu seama că el şi cu pictorul erau luminaţi din plin. Putu vedea ridicătura pe care se aflau, şi în faţa lor, în

contururi negre, un şir de puşcaşi alergând în jos către tranşeele din apropiere. Observă că începuse să cadă o ploaie uşoară şi, ceva mai departe, spre inamic, era un loc deschis plin de oameni („oamenii noştri”?), care alergau de-a curmezişul lui în dezordine. Văzu pe unul din aceşti oameni ridicându-şi mâinile în sus şi căzând. Şi mai zări ceva negru şi strălucitor profilându-se pe marginea şiragului de fulgere; iar dincolo de acesta, mult mai departe, un ochi alb, liniştit, contempla lumea. ***„Pfiu***, ***pfiu***, ***pfiu”***, cântă ceva în văzduh, apoi pictorul începu să alerge în căutare de adăpost, şi corespondentul de război îl urmă. Un obuz, după cum li s-a părut, explodă chiar în apropiere, şi cei doi oameni ai noştri se trântiră la pământ într-o adâncitură, iar lumina şi toate celelalte dispărură din nou, lăsând numai un vast semn de întrebare.

Corespondentul de război strigă mânios:

— Ce dracu’ era aia? Aia care-i dobora pe oamenii noştri!

— Ceva negru, zise pictorul, ceva ca o fortăreaţă. La vreo două sute de metri de prima tranşee.

Căută în minte o comparaţie.

— Ceva între o clădire enormă şi un copac uriaş, zise el.

— Şi oamenii o luau la goană! zise corespondentul de război.

— Ai lua-o la goană şi dumneata, dacă un lucru ca ăsta, cu un reflector care să-l ajute, s-ar învârti ca un coşmar dându-ţi târcoale în toiul nopţii.

Se târâră pe ceea ce socoteau că ar fi marginea gropii şi rămaseră aşa, scrutând bezna de nepătruns. Câtăva vreme nu putură să desluşească nimic, dar apoi o bruscă convergenţă a reflectoarelor din ambele părţi aduse din nou în lumină obiectul acela ciudat.

În paloarea pâlpâitoare părea o uriaşă insectă, greoaie şi neagră, o insectă de mărimea unui cuirasat, târându-se oblic către prima linie a

tranşeelor şi trăgând focuri de armă prin găurile laterale. Şi pe carcasa lui gloanţele probabil că răpaiau cu o violenţă mai mare decât grindina pe un acoperiş de tablă.

Apoi, cât ai clipi din ochi, perdeaua întunericului se aşternu din nou şi monstrul dispăru, dar zgomotul crescând al împuşcăturilor marca apropierea sa de tranşee.

Tocmai începuseră a vorbi între ei despre acest lucru, când un glonte rătăcit împroşcă cu noroi faţa pictorului, şi atunci se hotărâră numaidecât să se târască în jos, la adăpostul tranşeelor. Coborâră cu aceeaşi stăruinţă până la linia a doua, înainte ca venirea zorilor să-i demaşte din întuneric. Se treziră în mijlocul unei mulţimi de puşcaşi care stăteau în aşteptare, discutând zgomotos despre ce se va mai întâmpla. Maşinăria inamicului îşi făcuse efectul asupra oamenilor care se aflau, după cât se pare, afară, dar ei nu mai credeau într-un efect nou.

— Îndată ce se face ziuă, le vom captura pe toate, zise un soldat zdravăn.

— Pe toate? întrebă corespondentul de război.

— Se spune că ar fi un şir întreg care înaintează spre liniile noastre… Ei şi?

Întunericul se risipi atât de lent, încât n-ai fi putut spune din ce moment începuseşi să vezi împrejur. Reflectoarele încetară să se mai plimbe încoace şi încolo. Monştrii inamicului se arătară mai întâi ca nişte pete negre proiectate pe pânza de întuneric, apoi încetară să mai fie părelnice, pentru ca în cele din urmă să se desluşească bine. Corespondentul de război, mestecând absent o bucată de ciocolată, contemplă acum o cuprinzătoare imagine de luptă sub cerul posomorât, al cărei focar central era un şir de paisprezece sau cincisprezece forme greoaie şi uriaşe, ce se înşiruiau în perspectivă, chiar din marginea primei linii de tranşee, la intervale de vreo trei sute de metri, trăgând în jos focuri asupra

puşcaşilor îngrămădiţi. Erau atât de aproape, încât glasul tunurilor defensive încetase, şi numai prima linie de tranşee era în acţiune.

A doua linie o domina pe cea dintâi, şi pe măsură ce lumina creştea, corespondentul de război putu să distingă, ghemuiţi în grupuri şi mulţimi, în dosul ridicăturilor transversale ce despărţeau tranşeele pentru eventualitatea unui atac din flanc, pe puşcaşii care luptau cu aceşti monştri. Tranşeele de lângă uriaşele maşini erau goale, în afară de formele ghemuite ale celor morţi şi răniţi; grupurile de apărare se retrăgeau numaidecât în dreapta şi în stânga, îndată ce botul unui cuirasat terestru se ivea deasupra marginii tranşeii. Corespondentul de război îşi scoase binoclul, şi imediat deveni centrul întrebărilor curioase ale soldaţilor din jurul său.

Doreau să privească şi ei, puneau întrebări, şi după ce-i anunţă că oamenii din dosul ridicăturilor transversale păreau incapabili să înainteze sau să se retragă şi se ghemuiau mai curând ca să-şi caute adăpost decât ca să lupte, găsi de cuviinţă să-i împrumute binoclul unui caporal masiv şi incredul. Auzi un glas strident şi văzu un soldat subţirel şi gălbejit stând de vorbă în spatele său cu pictorul.

— Oamenii de colo sunt prinşi, spunea omul. Dacă se retrag, trebuie să se expună, şi focul e prea direct…

— Nu trag prea mult, dar fiecare împuşcătură îşi atinge ţinta.

— Cine?

— Oamenii din chestia aia. Cei care vin sus…

— Unde sus?

— Evacuăm tranşeele acolo unde putem. Băieţii noştri se retrag în zigzag… Niciunul dintre ei nu-i lovit… Dar după aceea vine şi rândul nostru. Şi încă cum! Chestiile alea n-or să fie în stare să treacă peste o tranşee sau să intre în ea; şi până să se poată întoarce, tunurile noastre or să le zdrobească. Le vor zdrobi imediat, înţelegi? O

strălucire i se ivi în ochi. Apoi ne vom duce să punem mâna pe cei dinăuntrul lor! zise el.

Corespondentul de război se gândi câteva clipe, încercând să pătrundă această idee. Apoi se gândi să-şi ceară binoclul înapoi de la caporalul cel voinic…

Acum se luminase de-a binelea. Ceaţa se ridica şi o strălucire galbenă ca lămâia printre mulţimile de nori dinspre răsărit prevestea apariţia soarelui. Corespondentul de război se uită din nou la cuirasatul terestru. Privindu-l în lumina palidă şi cenuşie, aşa cum se întindea oblic pe pantă chiar până la marginea primei tranşei, i se păru că vede un vapor eşuat pe ţărm. Ar fi putut avea între optzeci şi o sută de picioare lungime

— Era cam la două sute cincizeci de metri depărtare — latura verticală era înaltă de vreo zece picioare, netedă până la această înălţime, şi apoi cu o înfăţişare complicată sub streaşina acoperişului ei turtit. Acest desen complicat era o reţea de găuri de tragere, ţevi de puşcă şi tuburi telescopice — fictive şi reale — care nu puteau fi deosebite unele de altele. Cuirasatul ajunsese într-o astfel de poziţie încât să poată trage de-a lungul tranşeei, care acum după cum se vede era goală, în afară de vreo două sau trei grupuri de oameni ghemuiţi şi grămezile de morţi. În spate, de-a curmezişul câmpiei, iarba era acoperită de şiruri de urme, ca urmele punctate pe care vietăţile marine le lasă în nisip. În stângă şi în dreapta acelor urme erau răspândiţi morţi şi răniţi, oameni pe care monstrul îi doborâse în timp ce fugeau îndărăt de pe poziţiile lor înaintate, în lumina reflectoarelor din liniile invadatorilor. Şi acum, el stătea cu botul proiectat puţin pe deasupra tranşeei pe care o cucerise, ca şi când ar fi fost o fiinţă vie care plănuieşte faza următoare a atacului ce îl va da…

Corespondentul de război îşi luă binoclul de la ochi, ca să aibă o imagine mai cuprinzătoare a situaţiei. Aceste creaturi ale nopţii câştigaseră fără

îndoială prima linie de tranşee şi lupta ajunsese la un răgaz. În lumina crescândă el putu desluşi, după câte un foc de armă rătăcit sau o explozie întâmplătoare, că ţintaşii din linia apărării erau îngrămădiţi în cea de a doua şi a treia linie de tranşee, până către creasta joasă a poziţiilor, şi într-un astfel de zigzag încât le dădea posibilitatea să deschidă un foc convergent. Oamenii din jurul său vorbeau despre tunuri.

— Suntem în linie cu tunurile cele mari de pe creastă, dar curând o să se aducă unul cu care să-i zdrobească, zise pe ton liniştitor soldatul cel slab.

— Hopa! făcu caporalul.

„Bang! bang! bang! Vrrrr!" se auzi un fel de săritură nervoasă, şi toate puştile traseră dintr-o dată, ca de la sine. Corespondentul de război se pomeni laolaltă cu pictorul — doi oameni inutili care se ghemuiau în spatele unui şir de spinări preocupate ale unor inşi care îşi descărcau armele cu osârdie. Monstrul se mişcase. Continua să se mişte, fără să ţină seama de grindina ce-i împroşca pielea, cu pete noi şi lucitoare de plumbi. Cânta ca pentru sine un mic refren mecanic, ***„puf-puf, puf-puf, puf-puf"***, şi lăsa în urmă scurte jeturi de aburi. Se ridicase în sus, ca o moluscă înainte de a începe să se târască; îşi ridicase poalele, lăsând să i se vadă picioarele pe toată lungimea. Erau nişte picioare groase, bondoace, în formă de ciot sau de măciulie, nişte picioare groase şi turtite, amintind laba de elefant sau picioarele omizilor; şi apoi, pe măsură ce poalele se ridicau mai sus, corespondentul de război, cercetând din nou cu ajutorul binoclului, văzu că aceste picioare atârnau parcă de obada unor roţi. Gândurile sale se întoarseră pe strada Victoria, în Westminster, şi se văzu în vremurile de pace, căutând material pentru un interviu.

— Domnul… domnul Diplock! îşi zise; şi el le numea şenile… Nu mi-aş fi închipuit să le întâlnesc aici!

Puşcaşul de lângă el îşi înalţă capul şi umerii, ca pentru a ţinti cu mai multă siguranţă; era atât de lesne de presupus că atenţia monstrului va fi atrasă de această tranşee din faţa lui, dar omul fu trântit deodată pe spate de un glonte care-i trecu prin gât. Căzu cu picioarele în sus şi dispăru din câmpul de vedere al celui care privea. Corespondentul de război se ghemui mai strâns, dar, după ce aruncă o privire în spate către o mică învălmăşeală, îşi reluă binoclul, căci monstrul îşi aşeza jos picioarele unul câte unul, înălţându-se tot mai mult deasupra tranşeei. Doar un glonte în cap l-ar fi putut opri pe corespondentul de război să privească în clipa aceea.

Soldatul cel slab şi cu glasul strident încetă să mai tragă, pentru a se întoarce şi a-şi repeta punctul său de vedere:

— E cu neputinţă să poată trece, strigă el. Este…

„*Bang! Bang! Bang! Bang!*” Şi glasul îi fu acoperit.

Soldatul cel slab mai vorbi puţin, apoi renunţă, clătină din cap pentru a întări ideea imposibilităţii de a se trece peste o tranşee ca aceea, apoi începu să tragă din nou.

Şi, în tot acest timp, uriaşa maşinărie trecea înainte. Când corespondentul de război îşi îndreptă din nou binoclul într-acolo, văzu că ea izbutise să treacă deasupra, iar picioarele ei stranii râcâiau acum de partea cealaltă, maşinăria încercând să prindă acolo teren. Şi izbuti. Continuă să se târască aşa, până când întreaga-i masă se găsi deasupra tranşeei, pe care apoi o depăşi. După aceea se opri o clipă, îşi potrivi poalele ceva mai aproape de pământ, scoase un pufăit enervant, şi porni brusc, cu o viteză de aproximativ şase mile pe oră, drept în sus de-a lungul pantei line, către observatorul nostru.

Corespondentul de război se ridică într-un cot şi aruncă o privire întrebătoare spre pictor.

Câteva clipe, oamenii din jurul său se menţinură pe poziţii, trăgând cu furie. Apoi soldatul cel slab se lăsă pe spate cu un aer precipitat, iar corespondentul de război îi spuse pictorului „haide”, şi îi urmă pe ceilalţi de-a lungul tranşeei.

În timp ce cădeau jos, imaginea unei pante pline de tranşee asupra căreia se repezise o duzină de uriaşi gândaci de bucătărie dispăru pentru câtva timp, şi în locul ei se ivi aceea a unei trecători înguste, înţesate de oameni, cea mai mare parte din ei retrăgându-se, deşi uneori câte unul se mai întorcea din mers ori se oprea. Corespondentul de război nu se întoarse nicio clipă ca să vadă nasul monstrului apărând deasupra malului tranşeei; şi nici nu se gândi măcar să rămână în preajma pictorului. Auzi în jurul său, destul de curând, şuierând gloanţele şi văzu un om din faţă poticnindu-se şi căzând; apoi deveni şi el un simplu ins dintr-o mulţime furioasă care se lupta să pătrundă într-un şanţ transversal tăiat în zigzag, ce le oferea celor de pe poziţiile de apărare un adăpost în partea de sus ca şi cea de jos a pantei. Era ca o panică la teatru. Corespondentul de război înţelese din semne şi din frânturi de vorbe că ceva mai departe un alt asemenea monstru ajunsese la cea de a doua tranşee.

Câtva timp îşi pierdu orice interes pentru desfăşu-rarea generală a bătăliei; deveni pur şi simplu un modest egoist, prevăzător şi grăbit, căutând să stea cât mai la adăpost, în spatele celorlalţi, în mijlocul mul-ţimii răvăşite de puşcaşi descumpăniţi, care căutau şi ei acelaşi lucru. Se târî prin tranşee, îşi luă inima în dinţi şi alergă de-a curmezişul locurilor deschise, avu momente de panică când i se păru o nebunie să nu fii patruped, ca şi momente de ruşine când se ridica în picioare ca să privească cum se desfăşoară lupta. Şi nu era decât unul din miile de oameni care se comportau la fel în dimineaţa aceea. Pe creastă, se opri în

nişte tufişuri, şi câteva clipe îi trecu prin minte să se oprească şi să vadă cum se desfăşurau lucrurile.

Se făcuse ziuă de-a binelea. Cerul cenuşiu devenise albastru; din toate grămezile de nori ai dimineţii nu mai rămăseseră decât câteva pete de nouraşi care acum se risipeau. Priveliştea de jos era luminoasă şi deosebit de limpede. Creasta nu era la mai mult de vreo sută de picioare deasupra nivelului general, dar în această regiune de şes era o altitudine suficientă ca să dea efectul unei vaste privelişti. Departe, spre latura nor-dică a crestei, mici şi îndepărtate, se zăreau taberele, furgoanele aşezate în ordine, întreg echipamentul unei mari armate, cu ofiţeri care alergau în galop într-o parte şi în alta şi soldaţi care se învârteau pe acolo fără nicio treabă. Totuşi, dincoace, oamenii cădeau, iar cavaleria îşi strângea rândurile pe câmpia din dosul corturilor. Grosul oamenilor care se aflaseră în tranşee continua să se retragă în dezordine, ca oile fără păstor, pe pantele mai îndepărtate. Ici-colo se strângeau grupuri mici, care încercau să aştepte ori să acţioneze, nu ştiau nici ei ce anume; dar tendinţa generală era îndepărtarea de orice aglomerare. Pe partea dinspre sud se afla reţeaua migăloasă de tranşee şi de poziţii de apărare, peste care aceste broaşte ţestoase de fier, paisprezece la număr şi care se întindeau pe o linie de aproape trei mile, înaintau acum tot atât de repede cum ar merge un om la trap, şi culcau totul la pământ în chipul cel mai metodic, sfărâmând orice mod de rezistenţă mai persistent. Ici-colo se aflau grupuri neînsemnate de oameni, încercuiţi şi în imposibilitate de a scăpa, care făceau semne cu steagul alb, iar infanteria ciclistă a invadatorilor înainta acum în câmp deschis, într-o ordine vădită, neturburată de nimeni, întregind astfel opera maşinilor. Priviţi la lumina zilei apărătorii arătau de pe acum ca o armată înfrântă. Un mecanism, un cuirasat eficace împotriva gloanţelor, care putea la nevoie să treacă peste o tranşee de treizeci de

picioare şi care părea în stare să tragă cu arma de o precizie fără seamăn, era evident un învingător imbatabil, nestându-i în cale nimic afară de fluvii, prăpăstii sau tunuri de mare calibru.

Corespondentul de război se uită la ceas.

— Patru şi jumătate! Doamne! Câte lucruri se pot întâmpla în două ceasuri! Iată, întreaga noastră armată a fost dată peste cap, şi numai la două şi jumătate… Şi puturoşii ăştia ai noştri n-au pus nici măcar acuma tunurile în funcţiune.

Examina creasta în dreapta şi în stânga cu binoclul. Se întoarse din nou spre cel mai apropiat dintre cuirasatele terestre, care înainta acum oblic spre el la nici trei sute de metri distanţă, şi apoi examina terenul pe care va trebui să se retragă, dacă n-avea de gând să se lase capturat.

— N-or să facă nimic! zise el şi privi din nou spre inamic.

Şi atunci, din depărtare, din stânga, se auzi bubuitul unui tun, urmat cu repeziciune de o canonadă întreagă.

Ezită un timp, apoi se hotărî să rămână.

3

În eventualitatea unui asalt, apărătorii se bizuiseră mai ales pe puşti. Tunurile fuseseră ţinute ascunse în diferite puncte de pe creastă şi din spatele ei, gata de a fi puse în acţiune împotriva oricăror pregătiri de atac din partea artileriei inamice. O dată cu zorii fuseseră luaţi însă prin surprindere şi, în timp ce tunarii abia se pregăteau să-şi pună tunurile în mişcare, cuirasatele terestre se şi aflau în prima linie a tranşeelor. E firesc deci să-ţi vină greu să tragi în propriii tăi soldaţi care se retrag, şi cele mai multe tunuri, destinate pur şi simplu să ţină rezistenţă unui asalt al artileriei inamice, nu erau în poziţie de tragere spre cea de-a doua linie de tranşee. De aici încolo, înaintarea cuirasatelor terestre deveni fulgerătoare. Generalul

armatei defensive se pomeni pe neaşteptate în situaţia de a fi nevoit să inventeze o nouă tactică, în care tunurile trebuiau să lupte singure în mijlocul unei infanterii învinse, ce se retrăgea. Dar generalul abia dacă avu la dispoziţie trei-zeci de minute în care să poată lua o hotărâre. El nu făcu faţă situaţiei, şi astfel se întâmplă ca în dimineaţa aceea înaintarea cuirasatelor terestre să decidă lupta, fiecare tun sau fiece baterie din armata de apărare procedând după cum îi dictară împrejurările. În cea mai mare parte, acţiunea acestora din urmă fu jalnică.

Câteva tunuri izbutiră să tragă totuşi două sau trei salve în plin, însă erau doar câteva, iar procentul de salve în gol fu neobişnuit de mare. Obuzierele nu reuşiră bineînţeles să facă nimic. Cuirasatele terestre foloseau de fiecare dată cam aceeaşi tactică. Îndată ce un tun intra în acţiune, monstrul aproape că se întorcea cu faţa înainte, ca să micşoreze şansele unei lovituri ţintite în plin, şi nu se îndrepta asupra tunului, ci spre punctul cel mai apropiat din flancul lui, unde tunarii puteau să fie ţintiţi fără greş. Puţine au fost însă loviturile izbutite ale apărării; numai unul din monştri a putut să fie scos din luptă, şi anume cel care se luptase cu cele trei baterii ale brigăzii din aripa stângă. Trei dintre cei care au fost loviţi când se aflau chiar în apropierea tunurilor au fost străpunşi, fără ca totuşi să fie scoşi din acţiune. Corespondentul nostru de război nu observă această oprire momentană a valului victorios din aripa stângă; el văzu doar lupta foarte ineficace a jumătăţii de baterie 96B aflată chiar lângă el, în aripa dreaptă. Privi câtva timp într-acolo, cu toate că depăşise limita siguranţei.

Îndată ce observă cele trei baterii deschizând focul în stânga sa, auzi şi un zgomot de copite de cai dinspre partea adăpostită a pantei, iar numaidecât după aceea văzu întâi un tun, apoi alte două, trase în galop ca să fie instalate în poziţie de

tragere de-a lungul laturii nordice a colinei, dincolo de câmpul vizual al marelui monstru care se căţăra acum oblic spre creastă, tăind drumul greoaiei infanterii, răspândite acum sub creastă.

Jumătate de baterie se roti în flanc, fiecare tun descriindu-şi propria curbă, apoi se opri în poziţie de tragere, gata de acţiune…

„*Bang!*”

Cuirasatul terestru apăru pe coama dealului şi tunarii îl văzură ca o lungă spinare neagră. Se opri, ca şi cum ar fi ezitat.

Celelalte două tunuri traseră, şi atunci uriaşul lor inamic se răsuci, arătându-se întreg, cu capul înainte, profilat pe cer, repezindu-se la atac.

Tunarii se pregătiră cu înfrigurare să tragă din nou. Era atât de aproape, încât corespondentul de război cu binoclul le putea vedea feţele înfierbântate. În timp ce se uita, văzu un om căzând şi-şi dete seama abia acum că imensul cuirasat trăgea în ei.

Câteva clipe, uriaşul monstru negru se târî cu iuţeală sporită spre tunarii care acţionau cu furie. Apoi, mânat parcă de un imbold generos, se întoarse oferindu-şi flancul pentru atac, la abia patruzeci de metri depărtare de ei. Corespondentul de război îşi îndreptă din nou binoclul spre tunari şi observă că monstrul îm-puşca acum pe oamenii din jurul tunurilor cu o repeziciune cumplită.

În prima clipă totul păru splendid, dar apoi deveni oribil. Tunarii cădeau grămadă în jurul tunurilor lor. Atingerea tunului însemna moartea. **„*Bang!*”** se auzi tunul din stânga, dar era o lovitură ratată, şi aceasta fu ultima salvă ce o mai trase jumătatea de baterie care acţiona. În clipa următoare, jumătate de duzină de artilerişti supravieţuitori stătea cu mâinile în sus, în mijlocul unui morman răvăşit de morţi şi răniţi, şi cu asta lupta se consideră încheiată.

Corespondentul de război stătu în cumpănă dacă să rămână în tufişul unde se afla, aşteptând un

prilej de a se preda într-un chip mai demn, ori să se strecoare îndărăt, printr-un şanţ pe care-l descoperise alături. Dacă se preda, era sigur că nu va putea trimite niciun fel de relatare ziarului; pe câtă vreme dacă reuşea să scape, avea tot felul de şanse. Se hotărî să pornească de-a lungul şanţului şi să profite de prima ocazie ce s-ar ivi în învălmăşeala din spatele taberei, ca să poată pune mâna pe un cal.

4

Marii specialişti de mai târziu au criticat în multe privinţe cuirasatele terestre, dar, fără îndoială că în ziua în care au apărut, ele şi-au atins scopul. Erau alcătuite mai ales din schelete lungi de oţel, înguste şi foarte puternice, care susţineau motoarele, şi erau purtate de opt perechi de roţi mari cu şenile, fiecare având cam zece picioare în diametru, fiecare acţionând separat şi aşezate pe osii lungi care se puteau roti liber în jurul unei axe comune. Acest dispozitiv le dădea maximum de adaptabilitate la condiţiile terenului. Se târau orizontal pe pământ, cu un picior ridicat pe o moviliţă şi cu altul coborât într-o groapă, menţinându-se vertical şi ferm chiar şi pe o pantă abruptă. Mecanicii conduceau motoarele sub comanda unui căpitan, care avea la dispoziţie nişte mici orificii pe unde să privească în jurul părţii superioare a platoşei ajustabile, formate din plăci groase de fier care protejau întregul dispozitiv, şi care, în acelaşi timp, putea să ridice sau să coboare o turelă rotativă care avea de jur împrejur găuri de tragere, în centrul acoperişului de fier. Fiecare dintre puşcaşi ocupa o cabină mică, de o construcţie specială, iar aceste cabine erau înşirate de-a lungul laturilor, în faţa şi în spatele saşiului principal, într-un chip care amintea înşiruirea băncilor într-o trăsură irlandeză de excursie.

Puştile lor erau însă cu totul diferite de armele simple din mâinile adversarilor.

În primul rând, erau automate, aruncând cartuşele goale şi încărcându-se din nou cu altele dintr-o ma-gazie specială, de fiecare dată când trăgeau, până când depozitul de cartuşe se golea, şi aveau cele mai excelente lunete care s-ar putea imagina; acestea proiectau o mică imagine optică în camera obscură pe care o avea fiecare puşcaş. Imaginea, la fel ca într-o cameră fotografică, era marcată de două linii în cruce, iar obiectul ce se găsea la intersecţia celor două linii era obiectivul ţintit. Vizarea obiectivului era imaginată ingenios. Ţintaşul stătea la masă ţinând în mână un obiect asemănător cu un compas diferenţial, ca acelea folosite în desenul tehnic; el deschidea şi închidea acest compas astfel încât să se afle permanent la înălţimea aparentă — dacă era un om de înălţime obişnuită — a omului pe care dorea să-l ucidă. Un mic ghem de sârmă răsucită, ca liţa electrică, ţinea legat instrumentul de ţeavă, şi în timp ce compasul se deschidea şi se închidea, se mişca mai sus sau mai jos şi luneta. Fluctuaţiile clarităţii aerului, datorate gradului diferit de umiditate, se înlăturau printr-o folosirea ingenioasă a catgutului, substanţă sensibilă la schimbările meteorologice, şi atunci când cuirasatul terestru înainta, lunetele căpătau o reflexie compensatoare în direcţia acestei mişcări. Ţintaşul stătea în încăperea sa întunecată şi privea la mica imagine din faţa lui. Cu o mână ţinea compasul pentru evaluarea distanţei, iar cu cealaltă strângea o manetă mare, ca un fel de clanţă de uşă. Pe măsură ce învârtea de această manetă, puşca de deasupra se mişca în mod corespunzător, iar imaginea trecea dintr-o parte în alta ca o panoramă mobilă. Când zărea un om pe care dorea să-l împuşte, îl aducea în punctul de încrucişare a celor două linii şi apoi apăsa cu degetul pe un mic buton, ca de sonerie electrică, plasat la îndemână în centrul manetei. Numaidecât omul era împuşcat.

Dacă, din întâmplare, ţintaşul îşi greşea ţinta, atunci mişca puţin maneta sau potrivea din nou compasul, apăsa pe buton şi trăgea a doua oară.

Puşca şi luneta ei ieşeau printr-un orificiu de ochire, semănând întocmai cu un mare număr de alte orificii înşiruite pe trei rânduri sub jgheabul acoperişului acestui cuirasat terestru. Fiecare orificiu de ochire lăsa să se vadă câte o puşcă şi o lunetă, ambele fictive, aşa că cele reale nu puteau fi reperate decât incidental, iar dacă se întâmpla ca vreuna să fie lovită, atunci tânărul ţintaş făcea ***„pfiu!”,*** aprindea o lumină electrică, tră-gea înăuntru instrumentul stricat, înlocuia partea lovită sau punea o puşcă nouă, dacă stricăciunea era prea mare.

Trebuie să vă închipuiţi aceste cabine fiind suspendate chiar deasupra osiilor care se roteau, ba şi în interiorul marilor roţi de care atârnau picioarele de elefant, iar în dosul acestor cabine, de-a lungul părţii centrale a monstrului, se întindea o galerie centrală spre care se deschideau cabinele şi unde funcţionau nişte mari motoare compacte. Era ca un coridor lung în care fusese îngrămădită toată această maşinărie huruitoare, iar căpitanul stătea cam la mijloc, lângă scara care ducea spre turela rotitoare, şi îi dirija, pe me-canicii tăcuţi şi sprinteni, mai ales prin semne. Dudui-tul şi zgomotul motoarelor se amesteca cu bubuiturile puştilor şi cu zăngănitul intermitent al grindinei de gloanţe de pe blindaj. Din când în când, căpitanul punea mâna pe roata care ridica turela, se urca pe scară până când mecanicii nu-l mai vedeau de la brâu în sus, apoi cobora din nou, ca să dea ordine. Două mici becuri electrice, constituind întreaga iluminaţie a acestui spaţiu, erau aşezate astfel încât să-l facă mai vizibil subalternilor săi; aerul era îmbâcsit cu miros de ulei şi petrol, şi dacă corespondentul de război ar fi fost transportat pe neaşteptate de pe terenul deschis de afară în

măruntaiele acestui aparat s-ar fi crezut picat în altă lume.

Căpitanul vedea, firește, ambele flancuri ale bătăliei. Când își înălța capul în turelă, putea privi răsăritul soarelui deasupra câmpiei acoperite de rouă, tranșeele în care domnea dezordinea, soldații care fugeau și cădeau, grupurile de prizonieri cu aer deprimat, tunurile doborâte; când cobora din nou pentru a semna-liza „viteza la jumătate", „viteza la sfert", „jumătate de cerc spre dreapta", sau cine știe ce altceva, se afla din nou în semiîntunericul mirosind a ulei și prost luminat din sala mașinilor. Lângă el, de fiecare parte, se afla câte un cornet acustic cu ajutorul căruia căpitanul dădea mereu ordine într-o parte sau alta a navei sale ciudate, fie de „foc concentric asupra tunarilor", fie pentru „curățirea tranșeei pe o distanță de o sută de metri spre dreapta".

Căpitanul era un bărbat tânăr, destul de sănătos, dar nu ars de soare, cu un gen de trăsături și cu o expresie care predomină în marina maiestății sale: vioi, inteligent, liniștit. Mecanicii și pușcașii, laolaltă cu comandantul lor, își vedeau de treabă ca niște oameni calmi și rezonabili. Nu aveau nimic din agitația istovitoare a prostănacului zorit, din încordarea excesivă a vinelor, din toată sforțarea isterică ce se consideră de obicei o stare de spirit prielnică faptelor eroice.

Față de inamicul pe care-l biruiau, acești tineri mecanici simțeau o anume îndreptățită milă, dar și un neîndreptățit dispreț. Se uitau la oamenii aceștia înalți, sănătoși, pe care îi culcau la pământ, tot așa cum acești oameni înalți și sănătoși s-ar uita la vreo gintă inferioară de negri. Îi disprețuiau pentru că purtau război contra lor; disprețuiau profund patriotismul lor gălă-gios și emotivitatea lor; îi disprețuiau mai ales pentru șiretenia meschină și aproape animalică, lipsită de fantezie, de care dădeau dovadă metodele lor de luptă. „Dacă ***trebuie*** să facă război, gândeau acești tineri, de ce

naiba nu-l fac cu nişte oameni cu cap?" Erau indignaţi de presupunerea că erau prea proşti ca să facă şi altceva decât să joace aşa cum le cânta inamicul, că trebuiau să joace acest joc nebunesc şi costisitor după cum le dictau regulile unor oameni fără imaginaţie. Erau indignaţi pentru faptul că au fost siliţi să fabrice maşini ucigătoare de oameni; erau indignaţi de alternativa de a trebui să-i masacreze pe aceşti oameni sau să îndure trăncănelile lor agresive; erau indignaţi de întreaga imbecilitate inimaginabilă a războiului.

Dar în acelaşi timp, păstrând ceva din precizia mecanică a unui bun funcţionar care scrie într-un registru, puşcaşii mişcau din manete şi apăsau pe butoane…

Căpitanul cuirasatului terestru Numărul Trei se oprise pe creasta unde se afla jumătatea capturată a bateriei. Prizonierii aliniaţi stăteau în jur şi aşteptau să fie luaţi în primire de infanteria ciclistă. Prin turela rotativă el cercetă victoria din dimineaţa aceea.

Descifra semnalele generalului. „Cinci şi Patru — pricepu tânărul — să rămână printre tunurile din stânga, pentru a preveni orice încercare a inamicului de a şi le recuceri. Şapte, Unsprezece şi Doisprezece, staţi pe lângă tunurile pe care le-aţi capturat; Şapte, intră pe poziţie pentru a comanda tunurile luate de Trei. Şi mai trebuie să facem ceva, nu-i aşa? Şase şi Unu, înaintaţi rapid, cu vreo zece mile pe oră, dincolo de tabăra aceea, până pe malul râului, aha, o să-i încercuim pe toţi! strigă tânărul. Vai, în sfârşit! Doi şi Trei, Opt şi Nouă, Treisprezece şi Paisprezece, resfiraţi-vă la o mie de metri, aşteptaţi ordinul, şi apoi porniţi încet să acoperiţi înaintarea infanteriei cicliste împotriva oricărui atac al trupelor de cavalerie. Foarte bine. Dar unde este Zece? Alo! Zece să fie reparat şi pus în funcţiune cât mai repede. Zece a fost lovit!"

Disciplina noilor maşini de război era mai curând practică decât pedantă, şi capul căpitanului

coborî din turela rotativă pentru a spune oamenilor săi:

— Ascultaţi, băieţi. L-au lovit pe Zece. Cred că nu prea rău, dar, oricum, e lovit.

Totuşi mai rămăseseră în funcţiune treisprezece monştri pentru a lichida cu armata înfrântă.

Corespondentul de război, furişându-se prin şanţul său, privi îndărăt şi-i văzu pe toţi monştri înşiraţi de-a lungul malului şi felicitându-se între ei prin fâlfâit de steaguri. Şoldurile lor de fier străluceau auriu în lumina soarelui care se ridica.

5

Aventurile personale ale corespondentului de război se sfârşiră pe la ora unu după-amiază, când se predă, însă până atunci apucase să fure un cal, se aruncase pe el şi abia scăpase să nu fie prăvălit jos; descoperi că animalul avea piciorul rupt, şi îl împuşcă cu revolverul. Petrecuse câteva ceasuri în tovărăşia unui grup de puşcaşi descurajaţi, se certase cu ei în cele din urmă în chestiunea topografiei, şi se îndepărtase singur într-o direcţie care ar fi trebuit să-l ducă pe malul râului, dar nu-l dusese. Ba mai mult, îşi mâncase toată ciocolata şi nu găsise nimic de băut nicăieri. Pe lângă asta, se făcuse şi tare cald. Din dosul unui zid de piatră năruit, totuşi ademenitor, văzuse în depărtare cavaleria de apărare încercând să atace, în câmp deschis, pe bicicliştii flancaţi de cuirasatele terestre. Descoperise că bicicliştii se puteau retrage din faţa cavaleriei cu o diferenţă de viteză suficientă pentru a le permite descălecări frecvente şi împuşcături ţintite în plin, şi era destul de convins că aceşti cavalerişti, după ce-şi pierduseră curajul, se opriseră dincolo de câmpul său vizual şi se predaseră. Apoi fusese silit la o acţiune bruscă, determinată de înaintarea uneia din aceste maşini care venea ameninţătoare direct asupra zidului. Şi

mai descoperise că avea o băşică îngrozitoare la călcâi.

Şedea acum jos, într-un loc nisipos şi plin de tufişuri, şi medita asupra batistei sale de buzunar, care nu se ştie în ce chip ciudat căpătase în ultimele douăzeci şi patru de ore o culoare foarte ambiguă.

— Era lucrul cel mai alb pe care-l aveam! îşi zise el.

Ştiuse până atunci că inamicul se găsea la răsărit, la apus şi la miazăzi de locul în care se afla el, dar când auzi cuirasatele terestre Numărul Unu şi Numărul Şase pornind în felul lor cumpătat, înfricoşător, la nicio milă de el către nord, se hotărî să-şi încheie şi el mica sa pace necondiţionată, fără alte riscuri. Avea de gând să-şi înalţe steagul alb pe un tufiş şi să-şi ia o atitudine modestă şi obscură alături, până când se va apropia cineva. Auzi glasuri, paşi şi tropot de cal, chiar în preajmă, aşa că-şi vârî batista din nou în buzunar, ducându-se să vadă ce se petrece.

Zgomotul împuşcăturilor încetă, şi apoi, pe când se apropie, auzi glasurile profunde ale câtorva soldaţi din vechea gardă. Oameni simpli, neciopliţi, dar curajoşi şi plini de inimă, înjurând din toată inima.

Ieşi din tufişul său pe un câmp vast şi neted, iar în depărtare văzu un şir de copaci care marcau malul râului.

În centrul priveliştii se afla un pod încă intact, pe care trecea o şosea şi un altul, mai mare, de cale ferată, ceva mai la dreapta. Două cuirasate terestre se odih-neau, cu înfăţişarea unor şoproane lungi şi inofensive, într-o poziţie prevestitoare de pace, în dreapta şi în stânga priveliştii, dominând în întregime o suprafaţă de peste două mile în lungul râului. La câţiva metri de tufişuri se adunase ce a mai rămas din cavaleria apărării, prăfuită, cam în dezordine şi vădit prost dispusă, dar având încă o înfăţişare plăcută ochilor. La jumătatea drumului,

trei sau patru oameni şi tot atâţia cai primeau ajutor medical, iar ceva mai aproape un grup de ofiţeri privea din depărtare noile mecanisme, cu un dezgust profund. Cu toţii observau acum foarte desluşit celelalte douăsprezece cuirasate şi mulţimea de soldaţi orăşeni, pe biciclete sau pedeştri, împovăraţi acum de prizonieri şi de armamentul capturat, dar altminteri acţionând cu o eficacitate care se întindea ca o plasă uriaşă în urma lor.

— Şah şi mat, zise corespondentul de război, ieşind la loc deschis. Dar mă voi preda în cea mai bună tovărăşie. Acum douăzeci şi patru de ore credeam că un război cu ei este imposibil, şi prăpădiţii ăştia au capturat întreaga noastră armată! Aşa cum îţi spun! Şi se gândi la discuţia sa cu tânărul locotenent. Dacă surprizele ştiinţei sunt nelimitate, bineînţeles că oamenii civilizaţi câştigă. Atâta timp cât ştiinţa lor progresează, ei vor fi cu siguranţă înaintea oamenilor oare trăiesc în mijlocul naturii. Şi totuşi…

Se întrebă câtva timp ce s-o fi întâmplat cu tânărul locotenent.

Corespondentul de război era unul din acei oameni curioşi, care vor întotdeauna ca cei bătuţi să învingă. Când văzu cum toţi aceşti cavalerişti solizi, arşi de soare, erau dezarmaţi, daţi jos de pe cal şi aşezaţi în rânduri, când văzu cum caii erau duşi neîndemânatic de bicicliştii care habar n-aveau de călărie şi cărora călăreţii li se predaseră totuşi, când văzu pe aceşti călăreţi, deposedaţi de cai, contemplând priveliştea scandaloasă, atunci uită cu totul că-i numise pe aceşti oameni „mitocani şireţi” şi că dorise să fie bătuţi, cu nici douăzeci şi patru de ore în urmă. Acum o lună văzuse acelaşi regiment plecând mândru la război şi i se vorbise despre teribila lui vitejie, despre felul cum putea porni la atac în linie desfăşurată, fiecare om trăgând cu arma din şa, şi măturând dinaintea sa pe oricine ar fi apărut în luptă, oricum,

călare sau pe jos. El însuşi fusese nevoit să ţină piept numai câtorva tineri din aceste îngrozitoare maşini!

„Omenirea contra Maşinismului”, îi trecu deodată prin minte acest titlu, foarte nimerit pentru un articol. Gazetăria încheagă întreaga minte a unui om în fraze.

Se apropie de şirul de prizonieri aliniaţi, atât cât se arătară dispuse santinelele să-i îngăduie, şi îi observă, comparându-le proporţiile masive cu acelea ale adversarilor lor de o constituţie mai şubredă.

— Degeneraţi iscusiţi, murmură el. Orăşeni anemici.

Ofiţerii care se predaseră veniră apoi liniştiţi lângă el şi putură auzi glasul ascuţit de tenor al colonelului. Bietul om îşi petrecuse trei ani trudind din greu la realizarea celei mai strălucite isprăvi din lume, ca să perfecţioneze acest sistem de a trage cu arma din şa în timpul atacului, iar acum întreba, cu gura plină de blesteme, fireşti în atari împrejurări, ce s-ar mai fi putut face împotriva acestor maşini de fier mânuite cu atâta iscusinţă.

— Tunuri, zise cineva.

— Ele pot să ocolească tunurile greoaie. Nu poţi mişca aceste tunuri grele cu aceeaşi viteză cu care se mişcă maşinile, iar asupra tunurilor mici ele se reped foarte lesne. Le-am văzut atacând. Poţi să le iei prin surprindere din când în când, să asasinezi brutele astea, poate…

— Am putea să facem ca şi ei.

— Ce? Să construim şi noi fierărie de asta? Noi?…

— Îmi voi numi articolul, se gândi corespondentul de război, „Omenirea împotriva Fierăriei” şi-l voi pomeni pe colonel la începutul articolului.

Dar era un ziarist prea iscusit ca să-şi strice efectul contrastului, amintind că jumătatea de duzină de tineri relativ plăpânzi, în salopete

albastre, care stăteau acum în jurul cuirasatelor lor terestre victorioase, bând cafea şi mâncând biscuiţi, aveau şi ei în priviri şi în ţinută ceva care nu era cu totul degradant, nici sub nivelul omenesc.

ŢARA ORBILOR

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

La trei sute de mile şi mai bine de Chimborazo şi la o sută de zăpezile lui Cotopaxi, în cele mai sălbatice pustiuri ale Anzilor din Ecuador, se află, despărţită de lumea oamenilor, acea vale misterioasă dintre munţi, care se numeşte Ţara Orbilor. Cu mulţi ani în urmă, valea asta era deschisă spre lume, aşa încât în cele din urmă oamenii putură să ajungă, prin trecători înfricoşătoare şi acoperite de gheaţă, în mijlocul păşunilor ei întinse; şi într-acolo se îndreptară câţiva oameni, câteva familii de metişi peruvieni fugind de desfrâul şi tirania unui stăpânitor spaniol crud. Apoi se produse puternica erupţie a vulcanului Mindobamba, când se făcu noapte în Quito timp de şaptesprezece zile, şi când apa fierbea la Yaguachi şi toţi peştii muriră până departe la Guayaquil: pretutindeni de-a lungul pantelor dinspre Pacific se produseră alunecări de teren, dezgheţuri bruşte şi inundaţii neaşteptate, şi o întreagă coastă a vechiului pisc Arauca alunecă şi se prăbuşi cu un tunet, despărţind pentru totdeauna Ţara Orbilor de restul omenirii care ar fi încercat s-o exploreze. Dar unul din aceşti primi colonişti se întâmplase să fie de cealaltă parte a văii când pământul se cutremurase atât de grozav, şi fusese nevoit să-şi uite soţia şi copilul şi pe toţi prietenii şi avuţia pe care o lăsase acolo sus, şi să-şi înceapă din nou viaţa în lumea din vale. O începu din nou, dar se îmbolnăvi, fu cuprins de

orbire şi muri pedepsit într-o mină; dar povestirea pe care a spus-o a dat naştere unei legende care dăinuie şi astăzi de-a lungul Anzilor Cordilieri.

El istorisi pricina care-l făcuse să se aventureze, plecând din acea fortăreaţă în care la început fusese adus legat de o lamă, lângă un mare balot de îmbrăcăminte, încă pe când era copil. Valea, spunea el, avea în ea tot ce şi-ar putea dori inima unui om — apă dulce, păşuni, o climă blândă, pante cu un pământ negru şi bogat, acoperite cu desişuri de arbuşti care aveau un fruct excelent, iar pe o latură se întindeau păduri largi de pini care ţineau piept avalanşelor. Sus de tot, deasupra capului, pe trei părţi, pereţii înalţi de stâncă verde-cenuşiu erau înveşmântaţi de gheaţă, dar curentul gheţarului nu se îndrepta încoace, scurgându-se pe pantele de dincolo, şi doar din când în când bucăţi enorme de gheaţă se prăbuşeau înspre partea văii. În această vale nici nu ploua şi nici nu ningea, însă izvoarele îmbelşugate dădeau naştere unor bogate păşuni verzi, pe care irigaţia le-ar fi putut extinde în toată valea. Coloniştii au făcut lucruri bune acolo. Animalele munceau şi se înmulţeau, şi un singur lucra le tulbura fericirea. Dar acesta era suficient s-o tulbure de tot. O boală ciudată se abătuse asupra oamenilor şi făcuse ca toţi copiii născuţi acolo — şi chiar câţiva copii mai mari

— Să fie orbi. Tocmai pentru a căuta vreun leac sau oarecari farmece împotriva acestei orbiri pornise şi el prin trecătoare în jos, înfruntând oboseala, primejdiile şi greutăţile. În vremurile acelea, în astfel de împrejurări, oamenii nu se gândeau la germeni şi infecţii, ci la păcate; şi i se părea şi lui că pricina nenorocirii stătea în faptul că aceşti pribegi, lipsiţi de preoţi, neglijaseră să clădească un altar îndată ce intraseră în cuprinsul văii. El dorea să se clădească în valea aceea un altar — un altar frumos, ieftin şi folositor; dorea relicve şi alte asemenea obiecte de cult care aveau în ele puteri tainice, cum sunt obiectele sfinte,

talismanele misterioase şi rugăciunile. În desagă avea o bară de argint nativ pe care nu o putea justifica; insista spunând că n-o găsise în vale, dar vorbea ca un om care minte fără dibăcie. Îşi adunaseră cu toţii laolaltă, spunea el, banii şi lucrurile de preţ, neavând nevoie câtuşi de puţin de asemenea averi acolo, ca să cumpere în schimb obiecte sfinţite care să-i ajute împotriva bolii de care sufereau. Mi-l închipui pe acest tânăr muntean cu ochii stinşi, ars de soare, istovit şi nerăbdător, frământându-şi cu înfrigurare pălăria în mâini, un om cu totul străin de obiceiurile lumii din afară, spunându-şi povestea înainte de marele cutremur unui preot atent şi cu privirea pătrunzătoare. Mi-l pot închipui apoi încercând să se întoarcă, având la el leacuri sfinte şi infailibile împotriva acelei năpaste, şi nesfârşita lui descurajare în faţa uriaşei prăbuşiri din locul pe unde fusese cândva trecătoarea. Dar restul istoriei nenorocirilor sale nu-l mai cunosc, şi am aflat doar de moartea lui jalnică, petrecută câţiva ani mai târziu. Sărman pribeag din pustietatea aceea! Pârâul care săpase cândva trecătoarea ţâşneşte acum din gura unei peşteri stâncoase, iar legenda născocită de povestirea lui stângace s-a dezvoltat într-o legendă despre o rasă de orbi care trăiesc, undeva „dincolo” şi despre care se mai vorbeşte şi azi.

Iar în mijlocul micii populaţii a acestei văi, acum despărţite de lume, boala şi-a înfăptuit opera. Bătrânii deveniră miopi şi cu vederea înceţoşată, tinerii abia dacă mai zăreau ceva, iar copiii care li se năşteau erau de-a binelea orbi. Altminteri viaţa era foarte uşoară în acest bazin mărginit de zăpezi, pierdut de restul lumii, căci acolo nu existau nici mărăcini, nici scaieţi, nu erau insecte vătămătoare şi nici alte animale în afară de rasa blândă a lamelor pe care aceşti oameni le mânaseră cu poveri prin albiile râurilor din trecătorile pe unde veniseră. Vederea le scăzuse oamenilor atât de lent, încât abia dacă băgaseră de seamă pierderea ei. Îşi

călăuziră copiii lipsiţi de vedere încolo şi încoace, până când ajunseră să cunoască toată valea ca-n palmă, şi chiar când ultimul din ei îşi pierdu vederea, neamul lor continuă să trăiască. Avură chiar timpul să se adapteze observării focului fără a-l vedea, aprinzându-l cu grijă în sobe de piatră. La început, fuseseră un neam de oameni simpli, analfabeţi, abia atinşi de civilizaţia spaniolă, dar având ceva din tradiţia meşteşugurilor vechiului Peru şi a filosofiei sale pierdute. Au urmat generaţii după generaţii. Oamenii au uitat multe lucruri; au născocit multe altele. Tradiţia lor despre lumea mai mare din care veniseră deveni de o nuanţă de mit incert. În toate privinţele, afară de vedere, erau puternici şi dibaci; şi apoi factorul întâmplător al naşterii şi al eredităţii trimise printre ei pe unul care avea o minte originală şi care ştia cum să vorbească cu convingere, şi apoi pe încă unul. Aceşti doi trecură, lăsându-şi efectele, şi mica comunitate crescu în număr şi în puterea de înţelegere, făcând faţă lucrurilor şi rezolvând problemele sociale şi economice impuse de împrejurări. Se perindară generaţii după generaţii. Apoi veniră alte generaţii. Sosi o vreme când se născu un copil care era a cincisprezecea generaţie de la acel strămoş ce plecase din vale cu o bară de argint pentru a căuta ajutorul lui Dumnezeu, şi care nu se mai întorsese niciodată. Se întâmplă atunci ca un om să vină în această comunitate din lumea dinafară. Şi ceea ce urmează este istoria acelui ins.

Era un muntean din ţinutul de lângă Quito, un om care fusese jos pe ţărmul mării şi văzuse lumea, un om căruia îi plăcea să citească felurite cărţi, un om ager şi întreprinzător; un grup de englezi, ce veniseră în Ecuador să se caţere pe munţi, îl luaseră în locul uneia din cele trei călăuze elveţiene, care se îmbolnăvise. Se căţără cu ei într-un loc, se căţără în altul, şi apoi veni încercarea de pe Parascotopetl, Matterhorn-ul Anzilor, în care

omul a dispărut pentru lumea exterioară. Povestea accidentului a fost scrisă de o duzină de ori. Relatarea lui Pointer este cea mai bună. El spune cum grupul şi-a croit anevoie drumul aproape vertical, chiar până la marginea ultimei şi celei mai mari prăpăstii, şi cum şi-a înjghebat un adăpost pentru noapte în mijlocul zăpezii de pe o mică ieşitură de stâncă, şi cum au constatat îndată după aceea, într-o împrejurare într-adevăr dramatică, că Nuñez dispăruse de lângă ei. L-au strigat, dar n-au auzit niciun răspuns; l-au strigat şi l-au fluierat într-una şi n-au mai dormit în noaptea aceea de loc.

Când se iviră zorile, văzură urmele prăbuşirii lui. Părea de necrezut să mai fi putut scoate vreun sunet. Alunecase în partea de răsărit, către regiunea necunoscută a muntelui; departe, mai jos, se izbise de o pantă abruptă de zăpadă, şi îşi croise drum în jos prin mijlocul unei avalanşe de zăpadă. Urmele lui duceau de-a dreptul spre marginea unei prăpăstii înfricoşătoare, şi de aici încolo se pierdeau cine ştie încotro. Iar jos de tot în ceaţa depărtării, se puteau zări nişte copaci care se înălţau într-o vale îngustă şi închisă: aceea era pierduta Ţară a Orbilor. Dar ei nu ştiau că aceea era pierduta Ţară a Orbilor, şi nici n-o puteau deosebi în niciun fel de alte fâşii înguste de văi azvârlite printre munţi. Descurajaţi de acest dezastru, ei părăsiră în după-amiaza aceea încercarea de a mai urca, iar Pointer se înrolă în armată înainte de a mai fi apucat să facă vreo nouă încercare. Chiar şi până în ziua de astăzi, Parascotopetl îşi înalţă o creastă încă necucerită, iar adăpostul lui Pointer se macină în mijlocul zăpezilor, necălcat de nimeni.

Dar omul care căzuse acolo a supravieţuit.

La capătul pantei, el a căzut pe o distanţă de o mie de picioare şi a ajuns în mijlocul unui nor de zăpadă pe o coastă înzăpezită, mai abruptă chiar decât cea de deasupra. A alunecat pe aceasta în jos,

răsucit, ameţit şi în nesimţire, dar scăpând fără niciun os rupt; şi în cele din urmă a ajuns pe pante mai line, iar apoi s-a rostogolit şi a rămas imobil, îngropat într-un nămete de zăpadă moale care-l însoţise tot timpul şi îl salvase. Şi-a revenit în simţiri cu senzaţia tulbure că e bolnav şi întins în pat; apoi, fiind muntean şi trecut prin astfel de lucruri, pricepu situaţia în care se afla şi reuşi să se degajeze, după câteva sforţări, până când văzu stelele. Rămase întins cu faţa în jos câtva timp, întrebându-se unde se află şi ce se petrecuse cu el. Îşi pipăi membrele şi descoperi că haina îşi pierduse câţiva nasturi şi i se răsucise peste cap. Cuţitul îi dispăruse din buzunar şi pălăria era pierdută, cu toate că o legase pe sub bărbie. Îşi aminti că pornise în căutarea unor bolovani, pentru a-şi face din ei un zid în adăpostul de sus. Pioleta dispăruse şi ea.

Ajunse la concluzia că se prăbuşise, şi privi în sus ca să vadă, exagerat de lumina fantomatică a lunii care răsărea, drumul imens pe care se rostogolise în cădere. Rămase câtva timp aşa, privind buimac peretele uriaş şi palid înălţându-se deasupra şi care ieşea treptat din valul de întuneric în care stătuse scufundat până atunci. Frumuseţea lui fantomatică şi misterioasă îl copleşi câteva clipe, apoi omul fu cuprins de o criză de râs cu sughiţuri…

După un lung răstimp, băgă de seamă că se află la marginea inferioară a zăpezilor. Jos, pe panta acum scăldată de lumina lunii şi pe care se putea umbla, zări o întindere neagră acoperită cu iarbă şi presărată cu stânci. Se ridică cu greu în picioare, simţind dureri în toate încheieturile, coborî cu mult efort de pe grămada de zăpadă afânată din jurul său, şi merse în jos până când ajunse pe iarbă, iar acolo se lăsă să cadă lângă un bolovan, bău cu nesaţ din plosca pe care o ţinea în buzunarul interior al hainei, şi adormi îndată…

Fu trezit de ciripitul păsărilor din nişte arbori depărtaţi.

Se ridică în capul oaselor şi văzu că se află pe o pantă scurtă, de la picioarele unei prăpăstii imense, scobită de ravina pe care se prăbuşise prin zăpadă. De cealaltă parte, în faţă, se înălţa alt perete de stâncă, drept spre cer. Căldarea dintre aceste prăpăstii se întindea de la răsărit la apus şi era scăldată de soarele dimineţii, care lumina spre vest masa muntelui prăbuşit ce închidea o trecătoare. Dedesubt părea că se află o prăpastie tot atât de abruptă, dar dincolo de zăpada din ravină el văzu un fel de crăpătură, ca un horn, pe care curgea apă din zăpada topită şi prin care un om disperat s-ar fi putut aventura. O găsi mai lesne de trecut decât părea şi ajunse în cele din urmă pe o altă coastă pustie, iar apoi, după ce se căţără pe o stâncă destul de uşor de escaladat, ajunse pe o coastă pieptişă, acoperită de copaci. Cercetă în jur şi se întoarse cu faţa spre trecătoare, căci o văzu deschizându-se deasupra unor păşuni verzi, în mijlocul cărora zări acum desluşit un pâlc de bordeie de piatră, cu înfăţişare neobişnuită. Uneori, înaintarea lui era ca o căţărare pe faţa unui perete vertical şi după câtva timp soarele, înălţându-se, înceta să mai bată în lungul strâmtorii, glasurile păsărilor cântătoare se stinseră în depărtare, şi văzduhul se făcu rece şi întunecos de jur împrejur. Dar valea din depărtare, cu casele ei, era tocmai din aceasta cauză tot mai luminoasă. Ajunse în curând pe taluz şi observă printre stânci — căci era un om cu spipirit de observaţie — o plantă necunoscută ce părească se înalţe din crăpături, apucându-se de colţurile stâncii cu nişte cârcei de un verde aprins. Culese câteva frunze şi mestecă în gură codiţele lor, găsindu-le gustoase.

Pe la prânz izbuti în fine să iasă din trecătoare, la loc întins şi însorit. Era ţeapăn şi istovit; se aşeză la umbra unei stânci, îşi umplu plosca cu apă dintr-un izvor şi bău, apoi stătu o bucată de vreme

să se odihnească înainte de a se îndrepta spre bordeiele acelea.

Erau foarte ciudate la înfăţişare şi de fapt întreaga privelişte a văii, cu cât o privea mai mult, devenea tot mai ciudată, mai neobişnuită. Cea mai mare parte a suprafeţei ei era o păşune de un verde compact, smălţat cu nenumărate flori frumoase, irigate cu o grijă extraordinară şi mărturisind că se bucuraseră de o plivire sistematică, fir cu fir. Sus de tot, ocolind valea, se afla un perete de stâncă ce părea să fie înconjurat de un canal cu apă, de unde se scurgeau pârâiaşele ce adăpau păşunea, iar pe pantele mai înalte turme de lame păşteau iarba sărăcăcioasă. Ici-colo se înălţau lângă zidul împrejmuitor nişte şoproane, părând adăposturi sau grajduri pentru lame. Canalele de irigaţie se strângeau într-un canal principal care cobora în centrul văii unde era închis de fiecare latură cu un zid până la înălţimea pieptului. Asta dădea locului un aspect foarte urban, subliniat în mare măsură de faptul că un număr de cărări pavate cu pietre albe şi negre, şi fiecare având câte o mică bordură stranie pe o parte, se ramificau încoace şi încolo, foarte ordonat. Casele din satul central erau cu totul deosebite de aglomeraţia întâmplătoare şi dezordonată a satelor de munte pe care le cunoştea; aici, ele se întindeau într-un şir continuu, de fiece parte a unei străzi centrale, sclipind de curăţenie; pe alocuri, faţada lor pestriţă era străbătută de o uşă, dar nu exista nicio fereastră care să întrerupă pereţii netezi. Casele erau împestriţate cu o extraordinară neregularitate de culori, spoite cum arătau, cu un soi de ipsos uneori cenuşiu, alteori galben, câteodată de culoarea ardeziei sau chiar pământiu; şi tocmai această imagine de spoială pestriţă a trezit în mintea exploratorului ideea orbirii. „Cel care a făcut asta, se gândi el, pesemne că a fost orb ca un liliac”.

Coborî o coastă abruptă şi ajunse astfel la zidul şi la canalul care înconjura valea, aproape de locul

unde acesta din urmă îşi revărsa prisosul în adâncimile râpei, printr-un fir de cascadă subţire şi tremurătoare. Putea vedea acum un număr de bărbaţi şi femei odihnindu-se ca şi când şi-ar fi făcut siesta, pe nişte grămezi de iarbă din partea mai îndepărtată a păşunii, iar ceva mai aproape de sat câţiva copii culcaţi pe jos, şi, imediat în preajmă, trei bărbaţi purtând găleţi pe cobiliţe pe o cărăruie ce ducea de la zidul înconjurător spre case. Aceştia erau îmbrăcaţi cu haine de lână de lama, aveau ghete şi brâie de piele, şi purtau bonete de lână cu apărătoare pe urechi şi pe ceafă. Mergeau unul după altul în şir, păşind încet şi căscând în timp ce mergeau, ca nişte oameni care veghează toată noaptea. Era ceva atât de respectabil şi linişititor în înfăţişarea lor, încât, după o clipă de ezitare, Nuñez se ridică pe stânca unde era, ca să fie cât mai bine văzut, şi scoase un strigăt puternic care-şi răspândi ecoul pe toată întinderea văii.

Cei trei oameni se opriră şi îşi mişcară capetele ca şi cum ar fi vrut să se uite în jur. Îşi întoarseră feţele într-o parte şi în alta, iar Nuñez le făcu semne cu mâinile. Dar, în ciuda gesturilor, ei nu părură să-l vadă, şi după câtva timp, întorcându-se spre munţii din depărtare, la dreapta lor, strigară ceva drept răspuns. Nuñez le strigă din nou, apoi încă o dată, şi în timp ce gesticula fără rost, cuvântul „orbi” puse stăpânire pe gândurile sale.

— Nătărăii ăştia parcă ar fi orbi, zise el.

Când în cele din urmă, strigând de nenumărate ori şi cu furie, Nuñez trecu pârâul pe un podeţ, intră pe o poartă din zid şi se apropie de ei, fu încredinţat că erau orbi. Era acum sigur că asta e Ţara Orbilor despre care vorbesc legendele. Această convingere îl năpădi o dată cu sentimentul unei aventuri măreţe, vrednice de invidiat. Cei trei stăteau unul lângă altul, fără să-l privească, dar cu urechea spre el, judecându-l după paşii lui, neobişnuiţi pentru ei. Stăteau unul lângă altul ca

nişte oameni niţel înfricoşaţi, iar el le putea vedea pleoapele închise şi vârâte înăuntru, ca şi cum până şi globii ochilor li s-ar fi scufundat de mult în cap. Pe chipurile lor se întipărise teama.

— Un om! zise unul din ei, într-o spaniolă greu de recunoscut. E un om! Un om sau un duh care a coborât de pe stânci.

Dar Nuñez înaintă cu paşi încrezători, ca de tânăr care păşeşte întâia oară în viaţă. Toate poveştile vechi despre valea aceea pierdută şi despre Ţara Orbilor îi reveniră în minte şi-i trecu prin gând, ca un refren, acest vechi proverb:

„În ţara orbilor chiorul e împărat."

„În ţara orbilor chiorul e împărat."

Îi salută foarte politicos. Le vorbi şi se folosi de ochii săi.

— De unde vine, frate Pedro? întrebă unul dintre ei.

— A coborât de pe stânci.

— Peste munţi am venit, zise Nuñez, din ţara de dincolo, unde oamenii pot vedea. De lângă Bogota, unde sunt sute de mii de oameni şi unde oraşul se pierde din văzul ochilor.

— Văz? murmură Pedro. Văz?

— El vine, zise al doilea orb, de peste stânci.

Nuñez văzu că stofa hainelor lor era croită ciudat, fiecare fiind cusută altminteri.

Atunci, toţi întinseră câte o mână spre el, într-o mişcare simultană, ceea ce îl făcu să tresară. Se dădu înapoi din faţa acestor degete întinse.

— Vino încoace, zise al treilea orb, urmărindu-i mişcarea şi apucându-l strâns.

Îl apucară cu toţii pe Nuñez şi îl pipăiră peste tot, nerostind nicio vorbă până când nu-şi sfârşiră îndeletnicirea.

— Ai grijă, strigă el, când unul îi vârî un deget în ochi, şi văzu că ei socotesc ca pe ceva ciudat acest organ al său, cu pleoapele-i tremurătoare.

Îşi trecură din nou degetele pe trupul lui.

— Ciudată făptură, Correa! zise cel care se numea Pedro. Pipăie-i asprimea părului. E ca părul de lama.

— Aspru ca stâncile care l-au născut, zise Correa, cercetând cu o mână moale şi uşor umedă bărbia nerasă a lui Nuñez. Poate că are să-şi mai piardă din asprime.

Nuñez se zbătu puţin sub cercetarea lor, dar ei îl ţineau strâns.

— Mai cu grijă, zise el din nou.

— Vorbeşte, zise al treilea. Fără îndoială că e om.

— Uf! făcu Pedro, pipăindu-i haina aspră.

— Şi ai venit în lume? întrebă Pedro.

— ***Din*** lume. Peste munţi şi gheţari, chiar pe-acolo pe sus, la jumătate de drum de soare. Din lumea cea mare care se întinde în jos, cale de douăsprezece zile, până la ocean.

Dar aproape că nici nu-l luau în seamă.

— Părinţii noştri ne-au spus că oamenii pot fi făcuţi de puterile Naturii, zise Correa. Căldura lucrurilor şi umezeala, şi putregaiul… putregaiul…

— Să-l ducem la bătrâni, zise Pedro.

— Să strigăm mai întâi, zise Correa, ca nu cumva să se sperie copiii. E ceva nemaipomenit!

Strigară, şi Pedro porni primul şi îl luă de mână pe Nuñez spre a-l conduce către case.

Acesta îşi retrase mâna.

— Eu pot vedea! zise el.

— Vedea? zise Correa.

— Da, să văd, zise Nuñez întorcându-se spre el, şi se poticni de găleata lui Pedro.

— Simţurile lui sunt încă nedesăvârşite, zise al treilea orb. Se împiedică şi vorbeşte vorbe fără de înţeles. Duceţi-l de mână.

— Cum vreţi, zise Nuñez râzând şi se lăsă condus.

Pesemne că nu ştiau nimic despre văz.

„Bine, se gândi el, totul la vreme, şi or să înveţe.”

Auzi oameni strigând şi văzu un număr de figuri adunându-se laolaltă pe drumul care trecea prin mijlocul satului.

Îşi dete seama că această primă întâlnire cu populaţia din Ţara Orbilor îi punea la încercare nervii şi răbdarea mai mult decât îşi închipuise. Locul părea mai întins, acum că se apropia de el, şi mânjelile de ipsos mai ciudate, şi o mulţime de copii, bărbaţi şi femei (femeile şi fetele, observă el încântat, aveau, unele din ele, chipuri foarte plăcute, cu toate că ochii le erau închişi şi adânciţi în orbite) se strânseră în juru-i, agăţându-se de el, pipăindu-l cu mâini moi şi sensibile, mirosindu-l, şi ascultându-i fiecare cuvânt pe care-l rostea. Totuşi, câteva fete şi câţiva băieţi se ţineau mai la distanţă ca şi când le-ar fi fost frică, şi într-adevăr glasul lui părea răguşit şi aspru faţă de tonul mai blând al vocilor lor. Alţii se îmbulzeau în jurul lui. Cei trei care-l călăuziseră stăteau lângă el cu un aer de proprietari şi spuneau într-una:

— Un om sălbatic venit de pe stânci.

— Din Bogota, zise el. Bogota. Dincolo de crestele munţilor.

— Un om sălbatic care foloseşte cuvinte ciudate, zise Pedro. Aţi auzit asta… ***Bogota?*** Mintea lui abia prinde cheag. Se află de abia la începutul graiului.

Un băieţaş îl ciupi de mână.

— Bogota! zise băiatul în bătaie de joc.

— Ehe! E un oraş mare faţă de satul vostru. Eu vin din lumea mare, unde oamenii au ochi şi văd.

— Numele lui e Bogota, ziseră ei.

— S-a împiedicat, zise Correa. S-a împiedicat de două ori în timp ce venea încoace.

— Să-l ducem la bătrâni.

Şi îl împinseră deodată printr-o uşă, într-o încăpere în care era întuneric beznă, cu excepţia faptului că în capătul ei licărea un foc slab. Mulţimea se îmbulzi în urma lui, nemailăsând să intre lumina de afară, şi până să-şi dea seama, căzu

cât era de lung peste picioarele unui om care şedea jos. Braţul lui, întins în cădere, izbi faţa altui ins, se auzi un strigăt mânios, şi timp de câteva clipe Nuñez se luptă cu numeroasele mâini care îl apucaseră. Era o luptă unilaterală. Îşi dădu seama de situaţie şi rămase liniştit.

— Am căzut, zise el; nu pot vedea nimic în bezna asta.

Se făcu tăcere, ca şi cum persoanele nevăzute din jurul lui ar fi încercat să-i înţeleagă vorbele. Apoi glasul lui Coreea zise:

— A fost făcut de curând. Se împiedică când merge şi amestecă în grai vorbe care nu înseamnă nimic.

Spuseră şi alţii despre el că nu aude sau că nu înţelege prea bine ce i se vorbeşte.

— Pot să mă ridic? întrebă el, după un răstimp. N-am să mă mai lupt cu voi.

Se sfătuiră între ei şi-l lăsară să se ridice.

Glasul unui om mai în vârstă începu să-i pună întrebări, şi Nuñez se pomeni încercând să le explice lumea cea mare din care picase aici, şi cerul, şi munţii, şi priveliştea, şi alte asemenea minuni, acestor bătrâni care şedeau pe întuneric în Ţara Orbilor. Iar ei nu credeau şi nu înţelegeau nimic din tot ce le spunea, ceea ce nu se potrivea de loc cu aşteptările lui. Până şi multe dintre cuvintele lui rămâneau pentru ei neînţelese. De paisprezece generaţii, aceşti oameni erau orbi şi despărţiţi de restul lumii care putea să vadă; numele tuturor lucrurilor în legătură cu vederea dispăruseră ori se schimbaseră; povestea despre lumea exterioară era ştearsă şi modificată într-o simplă poveste pentru copii; şi ei încetaseră să se mai preocupe de altceva decât de povârnişurile stâncoase ce se înălţau deasupra zidului înconjurător. Se ridicaseră dintre ei orbi plini de geniu, şi cercetaseră frânturile de credinţe şi tradiţii pe care le aduseseră cu ei din zilele când vedeau, şi înlăturaseră toate aceste lucruri ca pe

nişte închipuiri deşarte, înlocuindu-le cu explicaţii noi şi mai sănătoase. Mare parte din imaginaţia lor se vestejise o dată cu ochii, şi îşi făuriseră o fantezie nouă cu urechile şi cu vârfurile degetelor lor care deveneau tot mai sensibile. Nuñez îşi dete seama cu încetul de toate acestea; înţelese că aşteptările sale de a trezi uimire şi respect prin obârşia sa şi prin însuşirile sale nu aveau să se împlinească; şi după ce încercarea lui stângace de a le explica ce însemnă văzul fusese lăsată deoparte, după ce căzuse în desuetudine, el simţi atingerea uşoară a feţelor lor şi, cu confuzia unei fiinţe nou născute care descrie minunile primelor senzaţii incoerente, se supuse, puţin cam ameţit, dând ascultare sfaturilor lor. Şi cel mai bătrân dintre orbi îi explică viaţa, filosofia şi religia, şi îi spuse că lumea (înţelegând prin aceasta valea lor) fusese mai întâi o scobitură goală în stânci, că apoi veniseră aici mai întâi nişte lucruri neînsufleţite, fără darul pipăitului, şi lame şi alte câteva creaturi care aveau oarecari simţuri, şi numai după aceea oamenii, iar la urmă de tot îngerii, pe care îi puteai auzi cântând şi fâlfâind din aripi, dar pe care nimeni nu-i putea atinge, fapt care-l nedumeri grozav pe Nuñez, până când îşi dădu seama că e vorba de păsări.

Bătrânul continuă să-i spună lui Nuñez cum timpul a fost împărţit în cald şi rece, care sunt echivalentele orbilor pentru zi şi noapte, şi că era bine să dormi în timpul căldurii şi să lucrezi în timpul frigului, aşa că acuma, de n-ar fi fost venirea sa, întregul oraş al orbilor ar fi fost adormit. El mai spuse că Nuñez a fost creat anume ca să înveţe şi să se pună în slujba înţelepciunii pe care ei o dobândiseră şi că, cu toată incoerenţa minţii lui, cu toată comportarea lui stângace, va trebui să aibă curaj şi să facă tot ce-i va sta în putinţă ca să înveţe, şi auzind toate acestea, oamenii strânşi în pragul uşii scoaseră un murmur încurajator. Bătrânul mai spuse că noaptea — căci

orbii numesc ziua lor noapte — trecuse acum demult şi că se cuvenea ca fiecare să se ducă la culcare. Îl întrebă pe Nuñez dacă ştia cum să doarmă. Şi Nuñez spuse că ştia, dar că înainte de a dormi dorea ceva de mmcare.

Îi aduseră de mâncare — lapte de lama într-o cană, şi pâine sărată — şi îl însoţiră într-un loc singuratic ca să mănânce fără să fie auzit de ei, apoi să doarmă până când răcoarea serii de munte îl va trezi pentru a începe o zi nouă. Dar Nuñez nu aţipi de loc.

În loc să doarmă, el rămase aşezat pe locul în care îl lăsaseră, odihnindu-şi picioarele şi meditând la împrejurările neaşteptate ale sosirii sale aici.

Din când în când izbucnea în râs, uneori amuzat, alteori plin de indignare.

— Minte neformată! zise el. Nu am încă simţurile dezvoltate! Nici nu-şi dau seama ei cât îl jignesc pe regele şi stăpânul lor trimis de ceruri. Văd că trebuie să-i aduc la raţiune. Trebuie să mă gândesc… trebuie să mă gândesc.

Şi când apuse soarele, el tot se mai gândea.

Nuñez avea ochiul deprins cu lucrurile frumoase, şi i se păru că strălucirea de pe întinderile de zăpadă şi de pe gheţarii care se ridicau în jurul văii de fiecare parte a ei era lucrul cel mai frumos pe care-l văzuse, vreodată. Ochii lui se întoarseră de la această splendoare inaccesibilă la satul şi la câmpiile irigate, care se scufundau grabnic în semiobscuritate, şi deodată îl cuprinse un val de emoţie şi îi mulţumi lui Dumnezeu din toată inima pentru faptul că i se dăruise puterea de a vedea.

Auzi un glas care îl chema din mijlocul satului.

— Hei, Bogota! Vino încoace!

Atunci se sculă în picioare, zâmbind. Are să le arate acestor oameni odată pentru totdeauna ce înseamnă vederea la un om. Îl vor căuta şi n-or să-l găsească.

— Să nu te mişti, Bogota, zise glasul.

El râse încetişor şi făcu pe furiş doi paşi în lături din cărare.

— Nu călca pe iarbă, Bogota; asta nu se îngăduie.

Nuñez abia dacă auzise zgomotul pe care îl făcuse. Se opri uluit.

Cel care-i vorbise veni spre el, alergând pe cărarea cu pietre pestriţe.

El se întoarse pe cărare.

— Iată-mă, zise el.

— De ce n-ai venit când te-am chemat? zise orbul. Trebuie să fii dus de mână ca un copil? Nu poţi auzi cărarea când mergi?

Nuñez râse.

— Eu pot s-o văd, zise el.

— Nu există cuvântul ***văd*****,** zise orbul după o pauză, încetează cu prostia asta şi urmează sunetul paşilor mei.

Nuñez îl urmă, puţin cam plictisit.

— Are să-mi vină şi mie timpul, zise el.

— Ai să înveţi, răspunse orbul. Sunt multe de învăţat în lume.

— Nimeni nu v-a spus că „în ţara orbilor chiorul e împărat?”

— Ce înseamnă orb? întrebă nepăsător orbul, vorbind peste umăr.

Patru zile trecură, şi a cincea îl găsi pe Împăratul Orbilor încă incognito, ca un străin stângaci şi nefolositor printre supuşii săi.

Îşi dădu seama că era mult mai greu să se proclame împărat decât îşi închipuise, şi între timp, câtă vreme se gândea la acest ***coup d’état***[185], făcea ceea ce i se spunea şi învăţa deprinderile şi obiceiurile din Ţara Orbilor. Munca şi mersul în timpul nopţii i se păreau un lucru deosebit de supărător, şi hotărî că acesta trebuie să fie primul lucru pe care-l va schimba.

Oamenii aceştia duceau o viaţă simplă, laborioasă, cu toate elementele virtuţii şi fericirii,

pe cât pot fi înţelese de oameni asemenea lucruri. Trudeau, dar nu chinuitor; aveau hrană şi îmbrăcăminte suficientă pentru nevoile lor; aveau zile şi anotimpuri de odihnă; cântau la felurite instrumente şi din gură şi exista între ei şi dragoste şi erau şi copilaşi.

Era uimitoare încrederea şi precizia cu care mergeau prin lumea lor ordonată. Totul fusese făcut să se potrivească cu nevoile lor; fiecare din cărările care se întindeau radial pe suprafaţa văii avea un unghi constant faţă de celelalte, şi se deosebea printr-o crestătură specială făcută pe bordura ei; toate obstacolele şi neregularităţile cărării sau ale păşunii fuseseră înlăturate de mult; toate metodele şi procedeele lor luau naştere în chip firesc din nevoile lor speciale. Simţurile li se ascuţiseră de minune; puteau auzi şi judeca cel mai mic gest al unui om la o duzină de paşi depărtare, puteau să-i audă chiar şi bătăile inimii. Intonaţia înlocuise de mult expresia feţei şi atingerile — gestul, iar munca lor cu sapa, cu cazmaua şi cu furca era tot atât de sigură şi degajată ca munca oricărui grădinar. Simţul mirosului era extraordinar de fin; puteau distinge diferenţele între indivizi tot atât de uşor ca şi un câine, şi se îngrijeau cu uşurinţă şi dibăcie de lamele care trăiau printre stâncile de sus şi veneau la zidul despărţitor să caute hrană şi adăpost. De abia când Nuñez a căutat să li se impună, a descoperit cât de sigure şi îndemânatice le erau mişcările.

El se răzvrăti numai după ce încercase calea convingerii.

Mai întâi, în diferite împrejurări, încercă să le vorbească despre vedere.

— Ascultaţi aici, oameni, zise el. Sunt lucruri pe care nu le înţelegeţi la mine.

O dată sau de două ori, câţiva din ei îl ascultară; stăteau cu faţa în jos şi cu urechea spre el căutând să priceapă, şi el făcu tot ce putu ca să le spună ce înseamnă să vezi. Printre ascultătorii săi se afla o

fată cu pleoapele mai puţin roşii şi afundate decât ale celorlalţi, aşa că ţi-ai fi închipuit mai degrabă că-şi ascunde ochii, şi pe fata asta nădăjdui el s-o convingă mai lesne. Le vorbea despre frumuseţea vederii, despre priveliştea nunţilor, a cerului şi a răsăritului de soare, şi ei îl ascultau cu o incredulitate amuzată care de la o vreme deveni mustrătoare. Îi spuseră că nici nu existau munţi, şi că dincolo de stâncile unde păşteau lamele era de fapt capătul lumii; acolo se înălţa acoperişul scobit al universului, de unde cădeau avalanşele şi apele; şi când el susţinu cu tărie că lumea nu avea nici capăt şi nici acoperiş, după cum bănuiau ei, îi spuseră că gândurile lui erau păcătoase. Descrierea cerului, norilor şi stelelor pe care le-o făcu el li se păru un gol hidos, un neant teribil în locul acoperişului neted care se întindea deasupra lucrurilor şi în care credeau ei — credinţa lor era că acoperişul scobit era grozav de neted la pipăit. Îşi dădu seama că într-un fel îl contrariase, şi renunţă cu totul la această latură a problemei, şi încercă să le arate valoarea practică a vederii. Într-o dimineaţă îl zări pe Pedro pe cărarea numită Şaptesprezece, îndreptându-se spre casele din centru, dar la o distanţă încă prea mare ca să poată fi auzit sau mirosit şi el le spuse aceasta.

— Peste puţină vreme, porunci el, Pedro va îi aici.

Un bătrân îi spuse că Pedro nu avea nicio treabă pe cărarea Şaptesprezece, iar Pedro, ca pentru a confirma acest lucru, după ce se apropie, se întoarse şi porni transversal pe cărarea Zece, şi astfel se întoarse cu paşi sprinteni către zidul înconjurător. Ei râseră de Nuñez când Pedro nu sosi acolo, şi ceva mai târziu, când Nuñez îl întrebă pe Pedro ca să lămurească situaţia, acesta tăgădui şi îl înfruntă, arătându-se de aici încolo duşmănos faţă de el.

Apoi Nuñez îi convinse să-l lase să se ducă ceva mai departe pe păşunile în pantă, către zidul

despărţitor, împreună cu unul dintre ei, făgăduindu-le să-i descrie însoţitorului tot ce se întâmpla în jurul caselor. Observă anumite mişcări într-o parte şi în alta, dar lucrurile care păreau să aibă vreo însemnătate reală pentru aceşti oameni se petreceau în interiorul sau în dosul caselor lipsite de ferestre — singurele lucruri de care ţineau ei seama ca să-l pună la încercare — şi din toate acestea el nu putu vedea şi nu putu spune nimic; şi abia după eşecul acestei încercări, şi după ironiile pe care ei nu şi le putură stapâni, el recurse la forţă. Se gândi să apuce o cazma şi să doboare deodată pe câţiva din ei la pământ, şi astfel, în luptă dreaptă, să le arate avantajele ochilor. Merse atât de departe cu această hotărâre încât şi puse mâna pe o cazma, şi atunci descoperi în el un lucru nou, şi anume că-i era peste putinţă să lovească cu sânge rece un orb.

Ezită şi băgă de seamă că ei pricepuseră faptul că el ridicase cazmaua. Stăteau atenţi, cu capetele aplecate într-o parte şi cu urechea spre el, aşteptând să afle ce are de gând.

— Lasă cazmaua aia jos — zise unul din ei, şi el simţi un fel de groază deznădăjduită. Era aproape gata să le dea ascultare.

Apoi îmbrânci pe unul din ei spre peretele unei case, trecu în fugă pe lângă el şi ieşi din sat.

Merse de-a curmezişul unei păşuni, lăsând în urma paşilor săi o dâră de iarbă călcată, şi apoi se aşeză la marginea unuia din drumurile lor. Simţi ceva din avântul care cuprinde pe orice om la începutul unei lupte, însă mult mai multă nedumerire. Începu să-şi dea seama că nu poţi nici măcar să te lupţi cu nişte fiinţe care înţeleg viaţa cu totul altfel decât tine. În depărtare, zări un număr de bărbaţi cu târnăcoape şi bastoane, ieşind din case pe stradă şi înaintând într-un şir lung pe câteva cărări, spre el. Mergeau încet, vorbind mereu unii cu alţii, şi din când în când întregul cordon se oprea, adulmeca aerul şi asculta.

Prima dată când făcură asta, Nuñez râse. Dar puţin mai târziu râsul lui încetă.

Unul din ei îi găsi urma în iarbă, se aplecă şi îşi pipai drumul de-a lungul ei.

Timp de cinci minute el privi înaintarea înceată a şirului, apoi dorinţa sa vagă de a face ceva deveni de nestăpânit. Se sculă în picioare, făcu câţiva paşi spre zidul înconjurător, se întoarse şi merse o bucată de drum înapoi. Ceilalţi stăteau în semicerc, ascultând tăcuţi.

Rămase şi el nemişcat, ţinând cazmaua strâns cu amândouă mâinile. Trebuia oare să-i atace?

Sângele îi zvâcnea în urechi cântând ritmic acelaşi refren: „În Ţara Orbilor chiorul e împărat!"

Trebuia să-i atace oare?

Se uită îndărăt spre zidul înalt şi cu neputinţă de trecut — de netrecut din pricina tencuielii netede, cu toate acestea străpuns de numeroase portiţe — şi apoi privi şirul urmăritorilor săi care se apropiau tot mai mult. După ei veneau acum alţi inşi de pe străzile dintre case.

Trebuia oare să-i atace?

— Bogota! strigă unul. Bogota, unde eşti?

Strânse şi mai tare cazmaua în mână şi înaintă în jos pe păşune, către locul unde se aflau casele, şi îndată ce se mişcă din loc, ei se şi îndreptară spre el.

— Am să dau în ei dacă se ating de mine, se jură el. Pe Dumnezeul meu că aşa am să fac. Am să dau în ei, apoi strigă cu glas tare: Ascultaţi, am de gând să fac ce-mi place în valea asta. Auziţi? Am de gând să fac ce-mi place şi să mă duc unde-mi place!

Orbii se îndreptau spre el cu repeziciune, bâjbâind, dar cu mişcări rapide. Era ca şi cum s-ar fi jucat de-a baba oarba, în care toţi sunt legaţi la ochi afară de unul.

— Puneţi mâna pe el! strigă unul din ei.

Se pomeni în mijlocul unui semicerc de urmăritori. Simţi deodată că trebuie să fie activ şi

hotărât.

— Voi nu pricepeţi, strigă el cu un glas pe care şi-l voia măreţ şi hotărât, dar care se frânse. Voi sunteţi orbi, iar eu pot să văd. Lăsaţi-mă în pace!

— Bogota! Lasă jos cazmaua aceea şi pleacă de pe iarbă!

Ultimul ordin, grotesc prin familiaritatea lui urbană, îi produse o izbucnire de mânie.

— Am să vă lovesc — zise el, aproape plângând de emoţie. Pe legea mea, am să vă lovesc. Lăsaţi-mă în pace!

Începu să alerge, fără să ştie nici el încotro. Fugi din faţa orbului care se afla în preajmă, pentru că-i fu groază să-l lovească. Se opri, apoi făcu o săritură ca să scape de rândurile lor ce se strângeau tot mai mult. Se îndreptă spre spaţiul gol dintre ei, şi oamenii de ambele părţi, simţind îndată apropierea paşilor săi, se strânseră unii în alţii. Sări înainte, dar văzu că prinderea lui devenise inevitabilă, aşa că lovi la întâmplare cu cazmaua. Simţi mâna şi braţul zguduindu-se de izbitură, iar omul căzu la pământ cu un urlet de durere, şi el trecu printre ei.

Scăpat! Şi apoi se apropie din nou de străzile dintre case, iar orbii cu târnăcoape şi bastoane în mâini alergau cu un fel de iuţeală calculată încoace şi încolo.

Auzi paşi în spate, tocmai la timp, şi văzu un om înalt alergând pe urmele sale. Îşi pierdu cumpătul, azvârli cazmaua care trecu la un metru de urmăritor, se răsuci în loc şi o luă la goană, scoţând un urlet în timp ce se ferea de un altul.

Era cuprins de panică. Alerga cu furie într-o parte şi în alta, ferindu-se când nici nu era nevoie să se ferească, şi poticnindu-se din cauza nerăbdării de a vedea dintr-o dată în toate părţile. O clipă, căzu la pământ şi ei îi auziră căzătura. Departe, în cercul zidului înconjurător, o mică trecătoare i se păru că-i oferă salvarea şi se îndreptă în goană acolo. Nici nu se mai uită în jur

după urmăritori până nu ajunse la ţintă, trecu poticnindu-se peste pod, se căţără puţin printre stânci, spre surprinderea şi spaima unui pui de lama, care fugi făcându-se nevăzut, apoi se aşeză pe pământ, gâfâind.

Şi astfel se sfârşi încercarea sa de ***coup d'état.***

Rămase în afara zidului din Valea Orbilor timp de două zile şi două nopţi, fără hrană sau adăpost, meditând asupra acestor lucruri neaşteptate. În timpul acestor meditaţii, repetă foarte des şi mereu cu o notă tot mai profundă de derâdere proverbul lipsit de noimă: „În Ţara Orbilor chiorul e împărat". Se gândi mai ales la modul în care se lupta să-i învingă pe aceşti oameni, şi-şi dete limpede seama că nu avea la îndemână niciun mijloc. Nu avea nicio armă şi acum îi va fi greu să obţină vreuna.

Până şi în Bogota, plaga îl îmbibase într-atâta, că nu mai putea găsi în el tăria să ucidă un orb. Bineînţeles, dacă ar face asta, ar putea să le dicteze condiţiile, sub ameninţarea de a-i asasina pe toţi. Dar, mai curând sau mai târziu, va trebui să şi doarmă!…

Căută să găsească ceva de mâncare printre pini, să-şi facă un adăpost din ramuri unde să-şi petreacă noaptea când cădea frigul şi — cu mai puţină convingere — să prindă prin şiretenie o lama, pentru a încerca s-o omoare, lovind-o cu o piatră, şi poate astfel să izbutească să mănânce ceva. Dar lamele se fereau de el, îl priveau neîncrezătoare cu ochii lor căprui şi îl scuipau când se apropia de ele. Teama îl cuprinse încă de a doua zi şi din când în când trupul îi tremura. În cele din urmă, se furişă până la zidul Ţării Orbilor şi încercă să ajungă la o înţelegere cu ei. Se furişă de-a lungul canalului, strigând, până când doi orbi ieşiră la poartă şi vorbiră cu el.

— Am fost nebun, zise el, dar asta pentru că eram proaspăt creat.

Ei îi spuseră că aşa era mai bine.

Le spuse că acum devenise mai înţelept şi se căia pentru tot ce făcuse.

Apoi plânse fără să vrea, căci se simţea foarte slăbit şi bolnav, şi ei luară asta drept un semn favorabil.

Îl întrebară dacă tot mai crede că poate „vedea".

— Nu, zise el. A fost o nebunie. Acest cuvânt nu înseamnă nimic… mai puţin decât nimic!

Îl întrebară ce era deasupra capului.

— Cam la o înălţime de zece ori zece cât înălţimea unui om se află un acoperiş deasupra lumii… de stâncă… şi foarte, foarte neted… zise el şi izbucni din nou într-un plâns isteric. Până să mă mai întrebaţi şi altceva, daţi-mi ceva de mâncare, fiindcă altminteri am să mor.

Se aşteptă la pedepse cumplite, dar aceşti orbi erau în stare de multă toleranţă. Socotiră răzvrătirea lui drept o nouă dovadă a stării lui generale de idioţie şi inferioritate; şi după ce-l biciuiră, îi dădură să facă muncile cele mai grosolane şi mai grele pe care le aveau de făcut, iar el, nevăzând altă cale de a trăi, făcu supus tot ce i se spunea.

Zăcu bolnav câteva zile şi îl îngrijiră cu bunătate. Acest fapt îl făcu să fie şi mai supus. Dar ei insistau să-l facă să stea pe întuneric, lucru care pentru el era o nenorocire cumplită. Filosofi orbi veniră la el şi-i vorbiră despre superficialitatea păcătoasă a minţii sale şi îl mustrară cu atâta tărie pentru îndoielile lui asupra capacului de stâncă ce acoperea oala lor cosmică, încât el se întrebă dacă nu era cumva era într-adevăr victima unei halucinaţii, de vreme ce nu zărea deasupra capului acest capac.

Şi astfel, Nuñez deveni cetăţean al Ţării Orbilor, iar oamenii aceştia încetară să mai fie pentru el un neam oarecare, devenind indivizi familiari, în vreme ce lumea de peste munţi ajunse tot mai îndepărtată şi mai ireală. Era Yacob, stăpânul său, un om blând atunci când nu era supărat, era Pedro

nepotul lui Yacob; şi mai era Medina-sarote, care era fiica cea mai mică a lui Yacob. Nu era prea preţuită în lumea orbilor, pentru că avea o faţă cu trăsăturile bine conturate, şi îi lipsea acea aplatizare lină a trăsăturilor, plăcută la atingere, care alcătuia idealul de frumuseţe feminină printre orbi, dar lui Nuñez i se păru la început frumoasă, iar după aceea fiinţa cea mai fermecătoare din lume. Pleoapele ei închise nu erau atât de afundate şi roşii, cum erau la toţi ceilalţi locuitori ai văii, ci stăteau ca şi cum erau gata să se deschidă în orice clipă, şi avea gene lungi, care erau considerate o gravă desfigurare. Şi glasul ei era puternic, şi nu satisfăcea auzul fin al tinerilor din valea aceea. Aşa că fata nu avea niciun adorator.

Veni un timp când Nuñez socoti că, dacă ar putea s-o câştige s-ar resemna să trăiască în valea aceea tot restul zilelor lui.

O observă; căută prilejuri de a-i face mici servicii, şi în curând văzu că şi ea îl băgase în seamă. Odată, la o adunare dintr-o zi de odihnă, şezură unul lângă altul în lumina vagă a stelelor, iar o muzică duioasă răsuna undeva. Mâna lui dădu peste a ei şi îndrăzni să o strângă. Atunci, cu multă tandreţe, ea îi răspunse la fel. Şi în altă zi, când şedeau la masă pe întuneric, simţi cum mâna ei o caută pe a lui, şi la o licărire mai vie a locului observă tandreţea zugrăvită pe chipul fetei.

Se gândi să vorbească cu ea.

Se duse într-o zi la ea şi o găsi stând la lumina lunii de vară şi torcând. Lumina lunii făcea din ea o fiinţă argintie şi misterioasă. Se aşeză la picioarele ei şi-i spuse că o iubeşte, şi îi mai spuse cât de frumoasă era pentru el. Avea un glas de îndrăgostit şi-i vorbi cu un respect duios, vecin cu adoraţia, iar fata asta nu mai fusese adorată niciodată de nimeni. Ea nu-i dădu niciun răspuns precis, dar era limpede că vorbele lui îi făcuseră plăcere.

După aceea, el îi vorbi ori de câte ori găsi prilejul. Valea aceea deveni pentru el o lume, iar lumea de dincolo de munţi, unde oamenii trăiau la soare, nu i se mai părea altceva decât un basm pe care într-o zi i-l va spune ei la ureche. Şovăitor şi cu nesfârşită sfială, el îi vorbi într-o zi despre darul vederii.

Vederea i se părea ei cea mai poetică dintre închipuiri, şi asculta descrierile lui despre stele şi munţi şi despre propria ei frumuseţe luminoasă şi blândă, având aerul unei vinovate îngăduinţe. Nu putea să creadă, nu înţelegea decât pe jumătate, dar cele auzite îi dădeau o plăcere misterioasă, iar lui i se părea că ea înţelege totul.

Dragostea lui îşi pierdu teama şi căpătă mai mult curaj. Apoi el fu de părere să o ceară lui Yacob şi bătrânilor în căsătorie, însă fata se temea şi-şi amâna mereu încuviinţarea. Dar una dintre surorile ei mai mari fu aceea care-i spuse mai întâi lui Yacob că Medina-saroté şi Nuñez se iubeau.

De la început, toţi se împotriviră căsătoriei dintre Nuñez şi Medina-saroté, nu atât pentru că ar fi preţuit-o prea mult pe fată, cât fiindcă îl socoteau pe el ca fiind o fiinţă aparte, un idiot, care se afla sub nivelul acceptabil al condiţiei umane. Surorile ei se opuneau din răsputeri, spunând că o asemenea căsătorie i-ar discredita pe toţi; iar bătrânul Yacob, deşi căpătase un fel de simpatie pentru servul său neîndemânatic şi ascultător, clătină din cap şi zise că acest lucru nu era cu putinţă. Tinerii erau supăraţi cu toţii la gândul acestei corciri a rasei, iar unul merse atât de departe încât îl înjură şi îl lovi pe Nuñez. Acesta îi răspunse cu altă lovitură. Atunci, pentru întâia dată, el găsi un avantaj în faptul că vedea, chiar şi în semiîntuneric, aşa că după ce bătaia se termină, nimeni nu mai îndrăzni să ridice mâna împotriva lui. Continuau să considere însă că această căsătorie nu era cu putinţă.

Bătrânul Yacob avea un sentiment de duioşie faţă de fiica sa cea mai mică şi era îndurerat auzind-o cum plânge pe umărul său.

— Ascultă, draga mea, ăsta e un idiot. Are închipuiri. Nu e în stare să facă nimic ca lumea.

— Ştiu, zise plângând Medina-saroté. Dar e mai bun decât a fost. Şi devine tot mai bun. Şi e puternic, dragă tată, şi blând… mai puternic şi mai blând decât orice alt om din lume. Şi mă iubeşte, tată, şi eu îl iubesc.

Bătrânul Yacob era foarte întristat văzând-o inconsolabilă, şi pe lângă toate — lucru care-l întrista şi mai mult — şi lui îi plăcea Nuñez în multe privinţe. Şi astfel, se duse şi se aşeză în camera fără ferestre a consiliului, împreună cu ceilalţi bătrâni şi, ascultând dezbaterea, zise la momentul potrivit:

— E mai bun decât a fost. Se prea poate ca într-o zi să-l găsim tot atât de sănătos la minte ca noi toţi.

Apoi unul din bătrâni, după ce se gândi profund, avu o idee. El era marele doctor printre aceşti oameni, tămăduitorul lor, şi avea o minte foarte filosofică şi inventivă, aşa că îi veni ideea de a-l vindeca pe Nuñez de ciudăţeniile lui. Într-o zi, când Yacob era şi el de faţă, reveni la Nuñez.

— L-am cercetat pe Bogota, zise el, şi acum cazul lui îmi este mai limpede. Cred că s-ar putea să-l vindecăm foarte bine.

— Asta e ceea ce am sperat eu întotdeauna! zise bătrânul Yacob.

— Creierul lui e bolnav, zise doctorul cel orb.

Bătrânii încuviinţară printr-un murmur.

— Ei, şi de ce suferă el?

— Vai! zise bătrânul Yacob.

— De asta! zise doctorul, răspunzându-şi singur la întrebare. Lucrurile acelea ciudate care sunt numite ochi, şi care există pentru a forma o depresiune moale şi plăcută pe faţă, sunt bolnave, în cazul lui Bogota, în asemenea măsură, încât îi

afectează creierul. Sunt foarte umflate, au gene, iar pleoapele se mişcă, şi, drept consecinţă, mintea lui e într-o stare de necontenită iritare şi distrugere.

— Da? zise bătrânul Yacob. Da?

— Şi cred că pot spune cu destulă siguranţă că, pentru a-l vindeca complet, tot ce avem de făcut este o operaţie chirurgicală simplă şi uşoară, adică să îndepărtăm aceste umflături iritante.

— Şi apoi va fi sănătos?

— Apoi va fi perfect sănătos, şi un cetăţean admirabil.

— Mulţumesc cerului pentru binefacerile ştiinţei, zise bătrânul Yacob şi se duse numaidecât să-i spună lui Nuñez despre speranţele sale fericite.

Dar felul în care Nuñez primi aceste veşti bune i se păru prea rece şi îl dezamăgi.

— După tonul pe care îl ai, s-ar putea crede că nu prea eşti îndrăgostit de fiica mea.

Medina-saroté fu aceea care îl convinse pe Nuñez să se supună operaţiei chirurgilor orbi.

— Cred că ***tu*** nu vrei, zise el, să-mi pierd darul vederii?

Ea clătină din cap.

— Lumea mea este vederea.

Ea îşi lăsă capul în jos.

— Există lucrurile frumoase, micile lucruri frumoase, florile, lichenii printre stânci, luciul şi netezimea unei bucăţi de blană, cerul îndepărtat cu norii lui albi care se fugăresc, apusurile de soare şi stelele. Şi mai eşti şi ***tu.*** Numai pentru tine e bine să am vedere, să-ţi văd faţa blândă şi senină, buzele tale frumoase, mâinile tale dragi şi minunate, încrucişate una peste alta… Ochii aceştia mi i-ai câştigat, ochii aceştia mă atrag spre tine, şi aceşti ochi vor să mi-i ia idioţii ăştia. Va trebui să te ating, să te aud şi să nu te mai văd niciodată. Va trebui să intru sub acest acoperiş oribil sub care imaginaţia voastră se gârboveşte… Nu, cred că nu vrei să fac aşa ceva!

O îndoială neplăcută i se trezi în minte. Se opri, şi lăsă întrebarea fără răspuns.

— Aş vrea, zise ea, uneori… — dar se opri.

— Da? zise el, puţin cam cu teamă.

— Aş vrea uneori… să nu vorbeşti aşa.

— Cum?

— Ştiu că e frumos… că e imaginaţia ta. Îmi place, dar ***acum…***

Îl cuprinse un fior rece.

— ***Acum?*** zise el cu glas slab.

Ea nu-i răspunse nimic.

— Vrei să spui… crezi… că aş fi mai bun, mai bun poate…

Începea să înţeleagă repede lucrurile. Se simţi cuprins de mânie, de o adevărată mânie, de această

întorsătură întunecată a soartei, dar şi de o simpatie pentru lipsa ei de înţelegere, o simpatie care semăna cu mila.

— Draga mea, zise el şi îşi putu da seama după paloarea chipului ei cât de mult se împotrivea spiritul fetei acestor lucruri pe care nu le putea rosti. O cuprinse în braţe, îi sărută urechea şi rămaseră câtva timp în tăcere. Şi dacă aş consimţi să fac asta? zise el în cele din urmă, cu un glas plin de blândeţe.

Ea îşi aruncă braţele în jurul lui, izbucnind în plâns.

— Oh, dacă ai vrea, suspină ea, dacă ai vrea!

Timp de o săptămână înaintea operaţiei, care avea să-l ridice din servitutea şi inferioritatea în care se găsea până atunci la nivelul unui cetăţean orb, Nuñez nu mai ştiu ce e somnul, şi în tot timpul orelor însorite şi calde, cât timp ceilalţi moţăiau fericiţi, el stătea meditând sau rătăcea fără ţintă, încercând să rezolve această dilemă. Dăduse răspunsul, îşi dăduse consimţământul şi totuşi nu era încă sigur. Şi în cele din urmă, la sfârşitul unei zile de muncă, când soarele răsări în toată splendoarea peste crestele aurite, începu ultima lui zi în care avea să mai vadă. Petrecu câteva minute cu Medina-saroté până să se ducă ea la culcare.

— Mâine, zise el, n-am să mai văd.

— Iubitul meu drag! răspunse ea şi-i strânse mâinile cu toată puterea.

— Ei or să caute să te doară cât mai puţin, zise ea; şi tu ai să treci prin această durere, ai să treci prin ea, iubitul meu, pentru ***mine…*** Dragul meu, dacă inima şi viaţa unei femei poate să facă acest lucru, eu te voi răsplăti. Iubitul meu, scumpul meu cu glasul duios, te voi răsplăti.

Fu copleşit de milă faţă de sine însuşi, ca şi faţă de ea.

O strânse în braţe, îşi apăsă buzele de ale ei şi privi pentru ultima dată faţa ei dulce.

— Adio! şopti el văzând această imagine dragă, adio!

Şi apoi, în tăcere, se întoarse şi se îndepărtă.

Ea îi ascultă paşii care se îndepărtau, şi ceva din ritmul lor o făcu să izbucnească în plâns.

Îşi pusese în gând să se ducă într-un loc singuratic, unde păşunile erau pline de narcise albe, şi să rămână acolo până când va veni ora sacrificiului său, dar pe măsură ce mergea, îşi ridică ochii şi văzu dimineaţa, dimineaţa asemănătoare cu un înger în armură aurie, coborând în jos pe povârnişuri…

I se păru că, în faţa acestei splendori, el şi lumea asta oarbă din vale, şi dragostea lui, şi totul nu erau altceva decât un abis al păcatului.

Nu coti nicăieri, cum avusese de gând, ci continuă să meargă, trecu prin zidul înconjurător şi ieşi pe stânci, iar ochii îi erau îndreptaţi mereu pe gheţurile şi zăpezile însorite.

Văzu infinita lor frumuseţe, iar imaginaţia sa se avântă pe deasupra lor, la lucrurile de dincolo la care avea acum să renunţe pentru totdeauna.

Se gândi la lumea aceea mare şi liberă de care era despărţit, lumea lui, şi avu viziunea povârnişurilor de dincolo care se întindeau unele după altele, cu Bogota aşezată minunat printre ele, un loc de o frumuseţe plină de agitaţie, o splendoare în timpul zilei, un mister luminos în timpul nopţii, un loc cu palate, fântâni, statui şi case albe. Se gândi cum poate într-o bună zi ar putea coborî prin trecători, apropiindu-se tot mai mult de străzile şi drumurile ei aglomerate. Se gândi la o călătorie pe fluviu, timp de zile întregi, de la Bogota cea mare către lumea mai întinsă şi liniştită de dincolo, trecând prin oraşele şi sate, păduri şi locuri pustii, peste apele repezi ale fluviului, până când malurile lui se îndepărtau şi lăsau să pătrundă vapoarele cele mari, şi ajungeai la mare — la marea nesfârşită, cu miile ei de insule, şi cu vasele ei care se zăreau nelămurit în

depărtare, în neîncetatele lor călătorii de-a lungul şi de-a latul lumii celei mari. Şi acolo, neîngrădit de munţi, vedeai cerul — cerul adevărat, nu ca un disc cum îl vedeai aici, ci ca o boltă de un albastru neasemuit, un adânc de adâncuri în care pluteau stelele ce îi dădeau ocol…

Ochii săi cercetară perdeaua uriaşă a munţilor cu atenţie încordată.

Dacă cineva ar merge de pildă aşa, urcând prin ravina aceea şi până la hornul de colo, ar putea ieşi sus printre pinii aceia pitici care se întind în jurul unui fel de prag şi se ridică din ce în ce mai sus, o dată cu strâmtoarea. Şi apoi? Taluzul acela ar putea fi trecut. De acolo poate că s-ar găsi un loc de căţărat care să-l ducă până sus, pe malul prăpastiei care pornea de sub zăpezi; şi dacă hornul acela nu era bun, atunci ar putea să găsească altul mai departe, spre răsărit, care să-i servească mai bine ţinta aleasă. Şi apoi? Apoi ar ajunge pe zăpada aurie de colo, la jumătatea de drum spre creasta acelor pustiuri frumoase.

Aruncă o privire înapoi spre sat, apoi se întoarse cu faţa spre el şi-l privi ţintă.

Se gândi la Medina-saroté, şi ea devenise mică şi îndepărtată.

Se întoarse din nou cu faţa la peretele muntelui, pe care ziua cobora în jos până la el.

Apoi, cu multă prudenţă, începu să urce.

Când soarele asfinţi, el nu se mai căţăra, ci era departe, sus. Trebuia să ajungă şi mai sus, deşi era destul de sus şi acuma. Hainele îi erau rupte, membrele îi erau pline de sânge, avea urme de lovituri în multe locuri, dar şedea tolănit ca şi cum s-ar fi aflat la largul său, şi avea un zâmbet pe faţă.

Din locul în care se odihnea, valea părea o groapă, şi aproape cu o milă mai jos. Începuse să nu se mai zărească lămurit din pricina ceţii şi umbrei, deşi piscurile munţilor din jurul său

aruncau încă flăcări de lumină, iar micile detalii ale stâncilor din apropiere erau scăldate de o frumuseţe subtilă; o vână de mineral verde care străbătea printr-o rocă cenuşie, fulgerul cristalelor sclipind într-un loc sau în altul, un lichen minuscul şi portocaliu, nespus de frumos, chiar lângă faţa lui. În trecătoare erau umbre adânci şi misterioase, albastrul se revărsa în purpuriu, şi purpuriul într-o negură luminoasă, iar deasupra capului se afla imensitatea nesfârşită a cerului. Dar lui nu-i mai păsa de aceste lucruri, ci stătea întins acolo, nemişcat, zâmbind ca şi cum ar fi fost mulţumit doar pentru că scăpase din Valea Orbilor în care crezuse că avea să fie împărat.

Lumina asfinţitului se stinse şi veni noaptea, iar el tot mai stătea întins, cu o mulţumire împăcată, sub stelele reci.

BACILII FURAŢI

În româneşte de B. BEREANU

— Iată, acesta — spuse bacteriologul împingând sub microscop o lamelă de sticlă — este un preparat din celebrul bacil de holeră, bacteria holerii.

Omul cu faţa palidă se uita atent în microscop. Fără îndoială că nu era obişnuit cu astfel de lucruri, fiindcă îşi acoperea ochiul liber cu mâna sa albă şi moale.

— Nu văd aproape nimic, spuse el.

— Rotiţi puţin acest şurub, îl sfătui bacteriologul. Poate că microscopul nu este reglat pentru dumneavoastră. Ochii diferă atât de mult! Numai o fracţiune de învârtitură într-o parte sau într-alta…

— Ah! Acum văd! exclamă vizitatorul. În definitiv nu este prea mult de văzut. Nişte linii şi fâşii mici, trandafirii. Şi totuşi, aceste mici

particule, aceste vietăţi atomice s-ar putea înmulţi şi ar putea distruge un întreg oraş! Formidabil!

Se ridică, şi, luând bucăţica de sticlă de sub microscop, o privi în zare, întorcându-se spre fereastră.

— Aproape invizibil, spuse el, examinând preparatul.

Ezită.

— Sunt vii? Sunt periculoşi acum?

— Cei de-aici au fost coloraţi şi omorâţi, spuse bacteriologul. În ceea ce mă priveşte, aş dori să-i putem omorî şi colora pe toţi, în întreg universul.

— Presupun — observă zâmbind uşor omul cel palid — că nu prea ţineţi să aveţi în jurul dumneavoastră aşa ceva în stare activă, în viaţă?

— Dimpotrivă, suntem obligaţi să avem, răspunse bacteriologul. Iată, de exemplu. Străbătu camera şi luă în mână una dintre numeroasele eprubete sigilate. Aici sunt vii. Este o cultură de bacterii vii ale bolii. Ezită. Ca să spun aşa, holeră conservată.

O uşoara sclipire de satisfacţie apăru pentru moment pe faţa bărbatului celui palid.

— Posedaţi ceva teribil, spuse el, devorând eprubeta cu ochii.

Bacteriologul urmări plăcerea bolnăvicioasă din expresia vizitatorului său. Omul care-l vizita în dupăamiaza aceea, cu o recomandaţie din partea unui vechi prieten, îl interesa datorită chiar contrastului dintre temperamentele lor. Părul moale şi negru, ochii cenuşiiînchis cu o expresie rătăcită, nervozitatea sa, interesul capricios, dar totuşi viu, al acestui vizitator se deosebea mult de calmul şi înclinarea spre reflexiune a cercetătorului ştiinţific, cu care avea în special de-a face bacteriologul. De aceea era poate natural să abordeze aspectul cel mai de efect al chestiunii pentru un auditor atât de vădit impresionat de natura ucigătoare a obiectului în discuţie.

Ţinu eprubeta în mână, gânditor.

— Da, iată aici molima întemniţată. Sparge o eprubetă de aceasta într-un rezervor de apă potabilă. Spune acestor infime particule de viaţă pe care, pentru a le putea revedea, trebuie să le colorezi şi să uzezi de puterea cea mai mare de mărire a microscopului, fiindcă altfel nu le poţi vedea, nici mirosi, spune-le, aşadar: „Duceţi-vă de aici, creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi rezervoarele de apă”, şi moartea misterioasă, moartea imposibil de urmărit, moartea rapidă şi teribilă, moartea plină de dureri şi de degradare va fi lansată asupra acestui oraş şi va pătrunde când ici, când colo, alegân-du-şi victimele. Aici va răpi soţul soţiei, dincolo, copilul mamei, aici va răpi pe omul de stat din funcţia lui, dincolo, pe muncitor de la truda sa. Bacilul va înainta de-a lungul conductelor de apă, se va furişa de-a lungul străzilor, alegând şi lovind într-o parte şi într-alta câte o casă în care apa de băut n-a fost fiartă, se va strecura în rezervoarele producătorilor de ape minerale, va pătrunde în salată, prin spălare, şi va vegeta în gheaţă. Va aştepta să fie băut din adăpătoarele cailor, să fie sorbit de către copiii imprudenţi din fântânile arteziene publice. Se va infiltra în pământ, ca să reapară într-o mie de locuri neaşteptate, în izvoare şi fântâni. Dă-i drumul în reţeaua de apă, şi va decima metropole, înainte de a-i putea bara drumul, de a-l distruge.

Se opri brusc. I se atrăsese doar atenţia că retorica era partea sa slabă.

— Dar aici este cu totul în siguranţă, ştii, cu totul în siguranţă.

Omul cu faţa palidă dădu din cap. Ochii săi sclipiră, îşi drese glasul.

— Aceşti ticăloşi de anarhişti — spuse el — sunt nebuni, sunt nişte inconştienţi, dacă utilizează bombe, când se pot obţine astfel de lucruri. Cred…

Se auzi o bătaie domoală în uşă, o atingere uşoară a unghiilor. Bacteriologul deschise.

— O clipă, dragul meu, îi şopti soţia.

Când reveni în laborator, vizitatorul se uita la ceas.

— Nici n-am băgat de seamă că v-am răpit o oră din timpul dumneavoastră, spuse el. Patru fără douăsprezece. Trebuia să vă părăsesc la trei şi jumătate. Dar lucrurile pe care mi le-aţi arătat erau într-adevăr mult mai interesante. Nu, nu pot să mai rămân niciun moment. La patru am o întâlnire.

Ieşi din cameră, repetându-şi mulţumirile, iar bacteriologul îl întovărăşi până la uşă, apoi se întoarse gânditor spre laboratorul său, de-a lungul coridorului. Medita asupra originii vizitatorului. Fără îndoială că nu era de tip teutonic, nici de tip latin obişnuit. „În orice caz, mă tem că este un individ morbid. Cu câtă lăcomie se uita la culturile de germeni producători de boală!" Îi trecu prin minte un gând tulburător. Se întoarse spre masa de laborator de lângă autoclavă şi apoi, foarte repede, spre biroul său. Îşi pipăi în grabă buzunarele şi se repezi spre uşă. „Am lăsat-o poate pe masa din hol", îşi spuse.

— Minnie! strigă el cu voce răguşită, când ajunse în hol.

— Da, dragă, îi răspunse un glas îndepărtat.

— Ascultă, am avut ceva în mână, când am vorbit adineaori cu tine?

Pauză.

— Nimic, dragă, îmi aduc bine aminte, fiindcă…

— Nenorocire! strigă bacteriologul şi alergă imediat spre intrarea principală, apoi coborî scările şi ieşi în stradă.

Minnie, auzind uşa trântindu-se cu violenţă, alergă alarmată la fereastră. În josul străzii, un bărbat zvelt se urca într-o birjă. Bacteriologul, fără pălărie şi în papuci de pâslă, alerga spre acest grup şi gesticula sălbatic. Pierdu un papuc, dar nu se opri. „A înnebunit! îşi spuse Minnie. Numai îngrozitoarea lui ştiinţă este de vină". Deschise fereastra şi strigă după el. Bărbatul cel zvelt aruncă

o privire rapidă în jur, de parcă şi lui i-ar fi trecut prin minte că bacteriologul îşi pierduse minţile. Arătă în grabă spre el, spuse ceva vizitiului, portiera cupeului se trânti, biciul şuieră, copitele calului bocăniră şi într-o clipă trăsura şi bacteriologul care o urmărea cu înverşunare se îndepărtară şi dispărură după colţ.

Minnie scoase un moment capul pe fereastră. Apoi şi-l retrase. Rămăsese cu gura căscată. „Desigur, e un excentric, medita ea. Dar să alergi prin Londra în ciorapi, şi încă în orele de aglomeraţie!" Un gând fericit îi trecu prin minte. Îşi îmbrăca în grabă boneta, luă pantofii soţului, se duse în hol, smulse din cuier pălăria şi pardesiul bacteriologului şi, când ajunse în pragul casei, opri o birjă care tocmai trecea.

— Ia-o înainte, înconjoară Havelock Crescent şi vezi dacă putem ajunge un domn care aleargă într-o haină de catifea, fără pălărie.

— Haină de catifea, doamn', şi fără pă'rie. Foarte bine, doamn'. Şi vizitiul dădu îndată bice cailor în modul cel mai natural cu putinţă, ca şi când în fiecare zi şi-ar fi mânat caii la adresa aceasta.

Câteva minute mai târziu, micul grup de birjari şi pierde-vară din jurul adăpostului pentru birjari de la Haverstock Hill tresări la trecerea unei trăsuri cu o stârpitură de cal de culoare roşcovan-gălbuie, mânat cu furie.

Rămaseră tăcuţi când trecu pe lângă ei, dar apoi când se îndepărtă începură comentariile:

— Ăsta-i Harry Hicks. Ce l-o fi apucat? spuse gentlemanul corpolent, cunoscut sub numele de moş Tootles.

— Îi trage zdravăn cu biciul! observă un rândaş.

— Ia te uită! spuse bietul moş Tommy Byles. Iată un alt smintit. Să mă ia dracu dacă nu-i nebun!

— E moş George — spuse moş Tootles — şi duce un smintit, ai dreptate. Vezi cum se apleacă din trăsură? Nu cumva aleargă după Harry Hicks?

Grupul din jurul adăpostului birjarilor se animă. Începură să strige în cor: „Haide, George!”, „Straşnică întrecere!”, „Prinde-i!”, „Dă-i cu biciul!”

— Aleargă totuşi iapa, aleargă! spuse rândaşul.

— Să înnebunesc, nu alta! strigă moş Tootles. Acu’ îmi pierd minţile. Iată că mai vine unul. Să ştii că s-au smintit în dimineaţa asta toţi birjarii din Hampstead!

— De data asta e o muiere! anunţă rândaşul.

— Ea îl urmăreşte pe el! observă moş Tootles. De obicei e pe dos.

— Ce are-n mână?

— Pare un gioben.

— A dracului poznă! Trei contra unul, moş George! strigă rândaşul. Altul la rând!

Minnie trecu pe lângă ei, salutată de un ropot puternic de aplauze. Nu-i plăcu, dar considera că îşi făcea datoria şi îşi continua goana pe Haverstock Hill în jos, către Camden Town High Street, cu ochii ţintă la spatele în veşnică mişcare al lui moş George, care-i ducea vagabondul de soţ departe de ea, fără să poată înţelege de ce.

Bărbatul din primul cupeu şedea ghemuit într-un colţ, cu braţele strâns încrucişate, strângând cu putere în mână eprubeta care conţinea posibilităţi de distrugere atât de vaste. Era cuprins de un amestec ciudat de frică şi bucurie. Se temea mai ales că va fi prins înainte de a-şi fi dus la îndeplinire intenţiile, dar în adâncul sufletului său se ascundea mai vagă, dar mai puternică, teama de grozăvia crimei sale. Bucuria depăşea însă cu mult frica. Niciunul dintre anarhiştii care l-au precedat nu s-a apropiat măcar vreodată de ceea ce plăsmuise el. Ravachol, Vaillant, toate aceste personaje distinse a căror faimă a invidiat-o, îşi pierd orice semnificaţie în faţa sa. Trebuie numai să ajungă la reţeaua de apă şi să spargă eprubeta deasupra unui rezervor. Cu câtă pricepere a plănuit totul, a falsificat recomandarea, a intrat în

laborator şi cât de abil s-a folosit de ocazie! În fine, lumea va auzi despre el. Toţi aceia care şi-au râs de el. L-au neglijat, au preferat pe alţii, au considerat nedorită societatea lui, vor trebui, în fine, să-l ia în consideraţie. Moarte, moarte, moarte! Totdeauna a fost tratat ca un om lipsit de importanţă. Întreaga lume s-a unit într-o conspiraţie pentru a-l menţine în inferioritate. Îi va învăţa el ce însemnează să izolezi un om. Ce stradă o fi asta? Îi pare cunoscută. Este Great Saint Andrew Street fără îndoială! Cum stă cu urmăritorul? Lungi gâtul afară din trăsură. Bacteriologul se afla la mai puţin de cincizeci de metri în urmă. Asta e rău. Poate fi totuşi prins şi oprit, îşi pipăi buzunarul şi găsi o jumătate de liră. Întinse moneda, prin ferestruica din acoperişul cupeului, sub nasul vizitiului.

— Dacă ne îndepărtăm, mai primeşti, strigă el.

Moneda îi fu smulsă din mână.

— În regulă! spuse vizitiul, ferestruica se închise şi biciul se întinse de-a lungul coastelor strălucitoare ale calului. Birja se clătină şi anarhistul, pe jumătate în picioare, se sprijini de portieră, pentru a-şi menţine echilibrul, cu mâna în care ţinea eprubeta. Simţi cum plesneşte tubul fragil: partea de jos căzu pe podeaua cupeului, zornăind uşor. Anarhistul se prăbuşi, blestemând, pe banchetă şi îşi aţinti posomorât privirile la cele două sau trei picături de pe portieră.

Se înfioră.

„Ei bine! Se pare că voi fi primul. ***Pfui!*** În orice caz voi fi un martir. Şi asta e ceva. Oricum, este o moarte dezgustătoare. Sunt curios să ştiu dacă este atât de dureroasă după cum se spune.”

Deodată îi veni un gând în minte; bâjbâi pe jos, la picioare. Mai era o picătură mică pe fundul spart al oprubetei. O înghiţi, ca să fie sigur. Era mai bine să se asigure. În orice caz nu va eşua.

Îi trecu apoi prin gând că de fapt nu mai era nevoie să scape de bacteriolog. Pe Wellington

Street spuse vizitiului să oprească şi coborî. Piciorul îi alunecă pe scară şi îşi simţi capul tulbure. Holera acţiona rapid. Uită de existenţa vizitiului şi rămase pe trotuar în picioare, cu braţele încrucişate, aşteptând sosirea bacteriologului. Era ceva tragic în atitudinea sa. Sentimentul morţii iminente îi dădea o oarecare demnitate. Îşi salută urmăritorul cu un râs provocator.

— ***Vive l'anarchie!***[186] Ai întârziat, amice. Am băut-o. Holera este acum în libertate!

Bacteriologul, fără să coboare din cupeu, îl privi uimit prin ochelari.

— Ai băut-o! Un anarhist! Înţeleg acum.

Era gata să mai spună ceva, dar se stăpâni. Un zâmbet îi licărea în colţul gurii. Deschise portiera cupeului ca pentru a coborî. Anarhistul flutură mâna dramatic în semn de adio şi se îndreptă cu paşi mari spre podul Waterloo, frecându-şi cu grijă, de cât mai mulţi oameni cu putinţă, corpul infectat. Bacteriologul urmărea cu atât interes acest spectacol, încât nu manifestă nici cea mai mică surpriză când apăru Minnie pe trotuar cu pălăria, pantofii şi pardesiul său.

— Foarte amabil din partea ta că mi-ai adus lucrurile, spuse el şi rămase în contemplarea siluetei anarhistului care se îndepărta. Mai bine te-ai urca în cupeu, spuse el cu privirea încă aţintită în depărtare.

Minnie fu acum absolut convinsă că soţul ei înnebunise şi-i spuse vizitiului să-i ducă acasă.

— Să-mi pun pantofii? Desigur, draga mea, murmură el în timp ce birja începuse să întoarcă şi să-i ascundă silueta neagră, din ce în ce mai mică, a celui care se îndepărta ţanţoş. Apoi, deodată îşi aminti de ceva caraghios şi începu să râdă. După o clipă observă totuşi: Situaţia este foarte serioasă. Ştii, omul acela care a venit la mine în vizită este un anarhist. Nu, nu leşina, căci altfel nu-ţi voi putea povesti restul. Şi am vrut să-l uimesc,

neştiind că e anarhist. Am luat o cultură din specia aceea nouă de bacterii, despre care-ţi vorbeam, care produc o infecţie şi cauzează, cred, nişte pete albastre la maimuţe; din prostie i-am spus că e holera asiatică, iar el a fugit cu ea. Voia să infecteze apa Londrei şi, cu siguranţă, ar fi putut face ca situaţia acestui oraş civilizat să devină îngrozitoare. Până la urmă a înghiţit-o chiar el. Desigur că n-aş putea spune ce se va întâmpla, dar ştii că a albăstrit pisicuţa aceea, a pătat trei căţei şi a colorat vrabia în albastru strălucitor. Nenorocirea este însă că voi avea atâtea greutăţi şi cheltuieli pentru a pregăti o nouă cultură!

Să-mi pun pardesiul pe căldura asta! De ce? Pentru că am putea s-o întâlnim pe doamna Jabber? Dar, draga mea, doamna Jabber nu face curent. Deci, de ce trebuie să-mi pun, din cauza doamnei, pardesiul pe căldura asta? Oh! foarte bine.

ÎNFLORIREA CIUDATEI ORHIDEE

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

Cumpărarea orhideelor presupune totdeauna un anume risc. N-ai în faţă decât un bulb zbârcit, de culoare pământie; în rest, trebuie să te încrezi în propria ta judecată, sau în vânzător, sau în noroc, după cum ţi-e firea. Planta poate să fie muribundă ori moartă sau poate constitui o cumpărătură întru totul serioasă, care să merite de-a binelea banii daţi, sau e în stare, fiindcă asemenea lucruri s-au întâmplat de multe ori, să se desfacă încet în faţa ochilor încântaţi ai fericitului cumpărător, zi după zi, în vreo nouă varietate, în cine ştie ce bogăţie floral nouă, în vreo stranie răsucire de ***labellum*** sau să-i arate o coloraţie subtilă ori vreun mimetism neaşteptat. Mândria, frumuseţea şi profitul înfloresc laolaltă pe o gingaşă tulpină

verde, ba câteodată şi nemurirea. Căci un nou miracol al naturii ar putea să aibă nevoie şi de un nume specific nou, şi ce ar putea fi mai potrivit decât numele descoperitorului? ***„Johnsmithia”!…*** Deşi s-au dat nume şi mai cumplite.

Poate că tocmai speranţa într-o asemenea descoperire fericită l-a făcut pe Winter-Wedderburn să ia parte cu atâta stăruinţă la vânzările de licitaţie; speranţa aceasta şi, poate, aşijderea faptul că nu-l interesa câtuşi de puţin nimic altceva pe lume. Omul era sfios, singuratic şi cam nedescurcăreţ, câştigând doar atât cât să facă faţă nevoilor şi fără să aibă destulă energie să-şi caute o slujbă ce i-ar fi cerut vreun efort. Ar fi putut să colecţioneze timbre sau monede ori să-l traducă pe Horaţiu, să lege cărţi sau să născocească noi specii de diatome. Dar s-a întâmplat să cultive orhidee şi avea şi o mică seră cu care se mândrea.

— Mi se pare ciudat, zise el uitându-se peste ceaşca de cafea, că azi o să mi se întâmple ceva.

Vorbea aşa cum se şi mişca şi gândea, adică încet.

— Web, să nu spui una ca asta! zise menajera lui, care-i era şi un fel de verişoară; fiindcă „a se întâmplă ceva” era un eufemism care pentru ea nu însemna decât un singur lucru.

— Mă înţelegi greşit. Nu mă gândeam la ceva neplăcut… deşi nu ştiu la ce mă gândeam.

— Azi, urmă el după o pauză, la „Peters” are să se vândă un lot de plante din insulele Andaman şi din Indii. Am să mă duc să văd ce au. Poate că din întâmplare să cumpăr ceva bun. S-ar putea să fie chiar asta.

Întinse ceaşca, să-i fie umplută din nou cu cafea.

— E vorba de plantele culese de tânărul acela sărman despre care mi-ai vorbit mai deunăzi? întrebă verişoară lui, în timp ce-i umplea ceaşca.

— Da, zise el, şi rămase pe gânduri cu o bucată de pâine prăjită în mână. Niciodată nu mi se

întâmplă şi mie ceva! remarcă el apoi, începând să gândească cu glas tare. Şi mă întreb de ce? Cu alţii se petrec atâtea! Uite, bunăoară Harvey. Nu mai departe de săptămâna trecută… luni, a găsit o monedă de şase penny, vineri toţi puii i s-au îmbolnăvit, tot vineri i-a venit vărul din Australia, iar sâmbătă şi-a rupt glezna. Ce de mai emoţii, în comparaţie cu mine!…

— Cred că mai bine m-aş lipsi de asemenea emoţii, zise menajera sa. Nu ţi-ar fi de niciun folos.

— Presupun că e greu. Totuşi… vezi, mie nu mi se întâmplă niciodată nimic. Când eram copil, n-am avut niciodată vreun accident. Când m-am făcut mare nu m-am îndrăgostit niciodată. Nu m-am căsătorit niciodată… Mă întreb ce simţi când ţi se întâmplă ceva, ceva într-adevăr remarcabil? Colecţionarul acela de orhidee n-avea decât treizeci şi şase de ani, cu douăzeci de ani mai puţin decât mine, când a murit. Şi a fost însurat de două ori, şi o dată a şi divorţat; a avut de patru ori malarie, şi o dată şi-a zdrelit coapsa. Într-un rând a omorât un malaiez şi altă dată a fost rănit de o săgeată otrăvită. Şi până la urmă a fost ucis de nişte lipitori din junglă. Pesemne că toate astea au fost tare supărătoare, dar în acelaşi timp şi foarte interesante, ştii… afară, poate de lipitori.

— Sunt sigură că n-a fost bine pentru el, zise femeia cu convingere.

— Se poate! Apoi Wedderburn se uită la ceas. Opt şi douăzeci şi trei. Plec cu trenul de douăsprezece fără un sfert, aşa că am destul timp. Cred că am să-mi pun haina de alpaca, fiindcă-i destul de cald, şi am să-mi iau pălăria gri de fetru şi pantofii maro. Presupun…

Aruncă o privire pe fereastră la cerul senin şi la grădina însorită, apoi cu un gest nervos îşi întoarse ochii spre verişoara lui.

— Cred că ai face bine să iei şi umbrela, dacă te duci la Londra, zise ea pe un ton care nu admitea

nicio contrazicere. Ai destul drum de făcut până la gară, şi apoi la înapoiere…

Când se întoarse, era într-o stare de uşoară agitaţie. Cumpărase ceva. Se întâmpla destul de rar să se hotărască să cumpere ceva, dar de astă dată o făcuse.

— Uite nişte ***Vandas*****,** zise el, şi o ***Dendrobe*** şi câteva ***Palaeonophis*****.**

Se uită cu dragoste la cumpărături, în timp ce-şi sorbea supa. Acestea erau întinse pe faţa de masă imaculată dinaintea sa şi-i povestea verişoarei tot ce ştia despre ele, în timp ce îşi termina cu încetineală masa. Ăsta era un obicei al său la cină: de a-şi retrăi din nou toate vizitele făcute la Londra, şi o făcea spre delectarea verişoarei sale şi a sa proprie.

— Ştiam că astăzi avea să mi se întâmple ceva. Şi uite că am cumpărat toate astea. Unele din ele… unele din ele… sunt sigur, ştii, unele din ele vor fi cu totul deosebite. Nu ştiu anume ce, dar sunt sigur parcă mi-ar fi spus cineva că unele din ele se vor dovedi într-adevăr remarcabile. Acesta, continuă el arătând un rizon încreţit, n-a fost identificat. S-ar putea să fie un ***Palaeonophis…*** sau s-ar putea să nu fie. Ar putea să fie o nouă varietate, ori chiar o specie nouă. Şi a fost ultimul pe care l-a cules sărmanul Batten.

— Nu-mi place cum arată! zise menajera. Are o formă prea urâtă.

— Pentru mine aproape că n-are nicio formă!

— Nu-mi plac lucrurile astea care au tot felul de excrescenţe! zise menajera.

— Mâine îl punem într-un ghiveci de flori.

— Seamănă cu un păianjen care face pe mortul, zise menajera.

Wedderburn zâmbi, aplecându-şi capul într-o parte, examină rădăcina.

— Bineînţeles că n-are un aspect prea plăcut. Dar nu poţi niciodată să judeci aceste lucruri după simpla lor aparenţă. S-ar putea să se transforme

într-o orhidee foarte frumoasă. Vai, câtă treabă o să am mâine! Am să mă gândesc la noapte ce va trebui să fac cu astea toate, şi mâine am să mă pun pe treabă! L-au găsit pe sărmanul Balten zăcând mort sau pe moarte, într-o mlaştină de mangrovii… am uitat în care — începu el din nou după câtva timp; era cu una din aceste orhidee zdrobită sub trupul său. De câteva zile nu se simţea bine, avea un fel de friguri locale, şi cred că a leşinat. Mlaştinile astea de mangrovii sunt foarte nesănătoase. Se spune că tot sângele din corp i l-au supt lipitorile de junglă. Poate că tocmai obţinerea acestei plante l-a costat viaţa.

— Ăsta nu-i un motiv ca să am o impresie mai bună despre ea.

— Bărbaţii îşi văd de treabă chiar dacă femeile bocesc! zise Wedderburn cu profundă gravitate.

— Auzi dumneata, să mori departe de orice confort, într-o mlaştină scârboasă! Să fii bolnav de friguri, fără să ai altceva de luat decât clorodină şi chinină… Dacă bărbaţii ar fi lăsaţi de capul lor, n-ar mai trăi decât cu clorodină şi chinină… şi fără să aibă pe altcineva în jur decât pe băştinaşii ăia îngrozitori! Se spune că locuitorii insulelor Andamane sunt nişte ticăloşi cumpliţi… şi în orice caz, nu pot fi nişte îngrijitori buni, fiindcă n-au pregătirea necesară. Iar toate astea, numai ca oamenii din Anglia să aibă orhidee!

— Nici eu nu cred că a fost prea plăcut, dar unor bărbaţi le plac lucruri dintr-astea, zise Wedderburn. Oricum, băştinaşii din expediţia lui au fost destul de civilizaţi ca să aibă grijă de întreaga-i colecţie, până când colegul lui care era ornitolog s-a întors din interiorul regiunii. Cu toate că n-au ştiut să-i spună ce varietate de orhidee era asta şi au lăsat-o să se vestejească… Dar aşa ceva face ca plantele astea să devină şi mai interesante.

— Le face să fie dezgustătoare. Tare mi-e teamă să nu aducă cu ele vreun soi de malarie. Şi când te gândeşti că peste pocitania asta a mai stat întins şi

un cadavru! Nu m-am gândit la asta mai înainte. Zău! Să ştii că nici nu mai pot să bag nimic în gură aici la masă.

— Am să le iau de pe masă dacă vrei şi am să le pun pe scaunul de lângă fereastră. Le pot vedea şi de acolo tot atât de bine.

Următoarele câteva zile el fu foarte ocupat în mica-i seră aburită. Umbla într-una cu mangal, bucăţi de lemn de tec, muşchi şi tot felul de alte asemenea lucruri misterioase ale unui cultivator de orhidee. Se socotea trecând prin clipe minunate şi pline de evenimente. Seara stătea de vorbă cu prietenii despre aceste orhidee noi şi-şi repeta într-una speranţele că se va întâmpla ceva cu totul straniu.

Câteva dintre speciile de Vanda şi Dendrobium pieriră sub mâinile lui grijulii, dar în scurt timp ciudata lui orhidee începu să dea semne de viaţă. El fu încântat şi o luă pe menajeră de lângă dulceaţa pe care tocmai o făcea, chemând-o să vină îndată şi să vadă descoperirea ce o făcuse.

— Ăsta e un mugur, zise el, şi în curând va deveni un mănunchi de frunze, iar prelungirile acelea mici sunt radicele aeriene.

— Mie mi se par nişte degete mici, albe, care ţâşnesc din materia pământie, zise menajera. Nu-mi plac de loc.

— De ce?

— Nu ştiu. Seamănă cu nişte degete care parcă încearcă să te apuce. Nu pot să fac nimic împotriva simpatiilor şi antipatiilor mele.

— Nu ştiu sigur, dar nu ***cred*** ca vreuna din orhideele pe care le cunosc să aibă rădice aeriene dintr-astea. S-ar putea să mă înşel, desigur. Vezi, sunt puţin turtite la capete.

— Mie nu-mi plac, zise menajera, înfiorându-se deodată şi întorcându-se cu spatele. Ştiu că-i o prostie din partea mea, şi-mi pare rău, mai ales că ţie îţi plac aşa de mult. Dar nu pot să nu mă gândesc la cadavrul ăla.

— S-ar putea totuşi să nu fie din cauza acestei plante. A fost numai o presupunere a mea.

Menajera înălţă din umeri.

— Oricum, mie tot nu-mi place, zise ea.

Wedderburn se simţi cam jignit de antipatia pentru această plantă, ceea ce nu-l împiedică să-i vorbească despre orhidee în general şi despre această orhidee în special, ori de câte ori simţea nevoia.

— Sunt atâtea lucruri ciudate în ce priveşte orhideele, zise el într-o zi. Atâtea posibilităţi de surprize. Ştii, Darwin le-a studiat fecundarea şi a arătat că întreaga structură a unei flori de orhidee obişnuită a fost concepută în aşa fel încât fluturii să poată duce polenul de la o plantă la alta. Ei bine, se pare că sunt o mulţime de orhidee cunoscute, a căror floare nu poate fi folosită pentru acest soi de fecundare. Unele din soiul Cypripedium, de exemplu; nu există nicio insectă cunoscută care să le poată fecunda, iar unora din ele nu li s-au găsit niciodată seminţe.

— Şi atunci cum se formează plantele noi?

— Prin cârcei şi tuberculi şi prin acest fel de excrescenţe. Lucrul se explică foarte lesne. Enigma este alta: la ce folosesc florile? Foarte probabil, adăugă el, este că orhideea ***mea*** ar putea să fie ceva extraordinar în această privinţă. Dacă e aşa, am s-o studiez. De multe ori m-am gândit să fac cercetări, cum a făcut Darwin. Dar până acum n-am avut timpul necesar, sau a intervenit câte ceva care să mă împiedice. Acum, frunzele au început să se desfacă. Aş vrea să vii să le vezi!

Dar ea îi spuse că sera e atât de încălzită, încât îi dă dureri de cap. Mai văzuse o dată planta, iar radicelele aeriene, din care unele ajunseseră acum mai lungi de treizeci de centimetri, îi amintiseră din nefericire de nişte tentacule care parcă se întind să apuce ceva; şi o urmăreau în somn, crescând în urma ei cu o rapiditate de necrezut. Aşa că ea se hotărâse, spre marea-i satisfacţie, să

nu mai vadă niciodată planta, iar Wedderburn fu nevoit să-i admire frunzele singur. Aveau forma lată şi obişnuită, şi o culoare verde închisă şi lucioasă, cu pete şi puncte vişinii spre bază. Nu cunoştea alte frunze care să semene atât de mult cu acestea. Planta era aşezată pe o bancă scundă de lângă termometru şi lângă ea se afla un dispozitiv simplu prin care un robinet lăsa să picure apă fierbinte ca să menţină atmosfera plină de aburi. Iar el îşi petrecea acum aproape toate după amiezile aici, meditând la apropiata înflorire a acestei plante ciudate.

Şi în cele din urmă, evenimentul cel mare se produse, îndată ce intră în mica încăpere de sticlă el ştiu că inflorescenţa se deschisese, cu toate că marele lui exemplar de ***Palaeonophis Lowii*** ascundea colţul unde se afla noua sa plantă favorită. În aer plutea un miros nou, o mireasmă bogată de o dulceaţă intensă, care le acoperea pe toate celelalte din micuţa seră, plină de plante şi încărcată de aburi.

Imediat ce observă acest lucru, se grăbi să se ducă la orhideea cea stranie. Şi, iată! tulpinele verzi, târâtoare, purtau acum trei inflorescenţe mari, de unde se revărsa acest miros dulceag şi pătrunzător. Se opri în faţa lor, în extaz.

Florile erau albe, cu dungi portocalii spre auriu pe fiecare petală; ***labellum***-ul cel greu era încolăcit într-un chip complicat, şi auriul de acolo era amestecat cu un minunat purpuriu albăstrui. Îşi dădu îndată seama că era o varietate cu totul nouă. Şi ce miros insuportabil! Ce cald era aici! Florile începură să se învârtească în faţa ochilor săi.

Vru să vadă dacă temperatura era cea potrivită. Făcu un pas spre termometru. Deodată, totul i se păru nesigur. Cărămizile duşumelei începură să danseze în sus şi în jos. Apoi florile cele albe, frunzele verzi din dosul lor, întreaga seră, părură să alunece întâi într-o parte, după aceea într-o curbă ascendentă.

.....

La patru şi jumătate, verişoara îi pregăti ceaiul, potrivit obiceiului lor invariabil. Dar Wedderburn nu veni în casă la ceai. „Stă şi-şi adoră orhideea aia groaznică, îşi zise ea şi mai aşteptă zece minute. Probabil că i-a stat ceasul. Mă duc să-l chem".

Se îndreptă spre seră şi, desehizând uşa, îl strigă pe nume. Nu se auzi niciun răspuns. Ea băga de seamă că aerul era foarte închis şi încărcat cu un parfum intens. Apoi văzu ceva întins pe cărămizile dintre ţevile cu apă fierbinte.

Un minut, poate, rămase nemişcată.

El zăcea, cu faţa în sus, la picioarele straniei orhidee. Radicelele aeriene în formă de tentacule nu se mai legănau liber în aer, ci erau strânse laolaltă, un mănunchi de funii verzi, şi stăteau întinse cu capetele lor încleştate strâns pe bărbia, gâtul şi mâinile lui.

Ea nu pricepu. Apoi, sub unul din tentaculele întinse pe obrazul lui zări şiroind un fir de sânge.

Strigând ceva nearticulat, alergă spre el şi încercă să-l tragă de lângă ventuzele acelea ca de lipitori. Rupse două tentacule şi văzu că seva lor era plină de sânge.

Apoi mirosul pătrunzător al florii începu să-i dea şi ei ameţeli. Vai, cum se agăţau de el! Trase cu putere de funiile rezistente, şi atunci el şi floarea cea albă începură să se învârtească în jurul ei. Simţi că-şi pierde cunoştinţa, dar izbuti să-şi dea seama că aşa ceva nu trebuie să se întâmple. Îl lăsă acolo şi deschise uşa cea mai apropiată, şi, după ce trase în piept de câteva ori aer proaspăt, avu o inspiraţie strălucită. Înşfacă un ghiveci şi sparse cu el geamurile din capătul acela al serei. Apoi intră din nou. Apucă acum cu forţe noi trupul nemişcat al lui Wedderburn şi trase strania orhidee, care căzu pe podea. Orhideea continua să se ţină agăţată de victima ei, cu o crâncenă tenacitate.

Menajera îl târî cu furie, şi o dată cu el şi planta, afară la aer.

Apoi se gândi să rupă una câte una radicelele cu ventuze şi după câteva clipe îl eliberă de ele şi îl trase mai departe de grozăvia aceea.

Era alb la faţă şi avea vreo duzină de pete circulare care sângerau.

Rândaşul lor intră în grădină, uimit de spargerea geamurilor, şi o văzu pe femeie cum iese de-acolo, târând cu mâinile însângerate trupul neînsufleţit. O clipă, el se gândi la lucrurile cele mai imposibile.

— Adu nişte apă! strigă ea şi glasul ei îi risipi închipuirile. Când, cu o iuţeală neobişnuită pentru el, se întoarse cu apa, o găsi plângând de emoţie, cu capul lui Wedderburn pe genunchi, ştergându-i sângele de pe faţă.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Wedderburn, deschizându-şi puţin ochii şi închizându-i apoi din nou.

— Du-te şi spune-i Anniei să vină aici la mine şi apoi cheamă-l imediat pe doctorul Haddon, îi spuse ea omului de serviciu, după ce el venise cu apa, şi adăugă, văzându-l că ezită: Am să-ţi spun ce s-a întâmplat când te întorci.

Apoi Wedderburn deschise iarăşi ochii, şi văzându-l tulburat de poziţia în care se afla, ea îi explică:

— Ai leşinat în seră.

— Şi orhideea?

— Am să am eu grijă de ea, spuse dânsa.

Wedderburn pierduse destul de mult sânge, dar încolo nu mai suferise nicio altă vătămare. Îi dădură rachiu amestecat cu un extras roşu de carne, şi îl duseră sus în dormitor. Menajera îi relată doctorului Haddon în crâmpeie povestea aceasta de necrezut.

— Veniţi în sera de orhidee să vedeţi, zise ea.

Aerul rece de afară pătrundea pe uşa deschisă, iar parfumul ameţitor era aproape risipit. Cele mai multe din radicelele aeriene rupte zăceau acum

vestejite, în mijlocul unui număr de pete întunecate de pe podeaua de cărămizi. Tulpina florii se rupsese în căderea plantei, iar florile aveau marginile petalelor moi şi ruginite. Doctorul se aplecă asupra ei, apoi văzu că una din radicelele aeriene se mai agita încă încetişor, şi ezită.

A doua zi dimineaţa, ciudata orhidee tot mai zăcea acolo, acum neagră şi putredă. Uşa serei se închidea şi se deschidea într-una, mişcată de briza dimineţii, şi întreaga colecţie de orhidee a lui Wedderburn era veştedă şi zăcea la pământ. Dar Wedderburn se afla sus, în dormitor, vesel şi vorbăreţ, plin de gloria acestei nemaipomenite aventuri.

ÎN OBSERVATORUL DIN AVU

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

Observatorul din Avu, în Borneo, se află pe o creastă de munte. Mai la nord se înalţă vechiul crater care în timpul nopţii se profilează negru pe albastrul insondabil al cerului. De la clădirea mică şi circulară, cu cupola ei ca o ciupercă, povârnişurile coboară abrupt înspre misterele negre ale pădurii tropicale de jos. Căsuţa în care locuieşte astronomul şi ajutorul său este cam la cincizeci de metri de observator, iar în spatele ei sunt colibele servitorilor băştinaşi.

Thaddy, astronomul principal, căzuse la pat cu o uşoară febră. Ajutorul său, Woodhouse, se opri o clipă să contemple în tăcere noaptea tropicală, înainte de a-şi începe veghea singuratică. Noaptea era foarte liniştită. Din când în când se auzeau glasuri şi râsete din colibele băştinaşilor sau ţipătul vreunui animal ciudat răzbătând din inima misterioasă a pădurii. Fluturi de noapte se iviră din beznă ca nişte fantome, agitându-şi aripioarele în jurul lămpii. El se gândea, poate, la toate

posibilităţile de descoperiri care se aflau încă dedesubt, în desişul negru, fiindcă pentru un naturalist, pădurile virgine din Borneo sunt încă o ţară a minunilor, plină de întrebări stranii şi de neaşteptate surprize. Woodhouse avea în mână o mică lanternă şi lumina ei galbenă contrasta viu cu seria nesfârşită de nuanţe, între albastru de levănţică şi negru, în care era pictat peisajul. Mâinile şi faţa îi erau mânjite cu unsoare împotriva atacurilor ţânţarilor.

Chiar în aceste vremuri de fotografiere a cerului, munca săvârşită din picioare şi numai cu ajutorul câtorva dispozitive dintre cele mai primitive în afară de telescop, încă impune o bună parte de veghe, în amorţire şi nemişcare. El scoase un suspin la gândul oboselii fizice care-l aştepta, se întinse puţin şi pătrunse în observator.

Cititorul e familiarizat probabil cu structura unui observator astronomic obişnuit. Clădirea are de obicei o formă cilindrică, cu un acoperiş foarte uşor, în formă de emisferă, care se poate roti de jur împrejur, din interior. Telescopul se sprijină pe un stâlp de piatră central, iar un dispozitiv de ceasornic compensează mişcarea de rotaţie a pământului şi permite ca o stea, odată găsită, să fie observată continuu. Pe lângă acestea, se mai află o reţea compactă de rotiţe şi şuruburi în jurul punctului de suport prin care astronomul potriveşte instrumentul. Bineînţeles, în acoperişul mobil există o crăpătură care urmează obiectivul telescopului în mişcarea lui de cercetare a cerului. Cel care „observă” stă aşezat sau întins pe un dispozitiv înclinat de lemn, pe care îl poate roti în orice parte a observatorului, după cum cere poziţia telescopului. În interior este bine să fie cât mai întuneric, pentru a se scoate în evidenţă strălucirea stelelor observate.

Lampa pâlpâi, când Woodhouse intră în adăpostul său circular, iar întunericul general se ascunse în umbrele negre din spatele marelui

instrument, de unde apoi păru să se furişeze din nou în întreaga încăpere, când lumina se micşoră. Crăpătura cupolei era de un albastru profund şi transparent şi în ea şase stele licăreau cu o strălucire tropicală, iar lumina lor se întindea, ca un luciu palid, de-a lungul tubului negru al instrumentului. Woodhouse mişcă acoperişul şi apoi, acţionând asupra telescopului, întoarse mai întâi o roată şi apoi alta, iar marele cilindru se răsuci încet într-o nouă poziţie. Apoi el privi prin luneta auxiliară, tovarăşul mai mic al telescopului, mai mişcă puţin cupola, făcu alte câteva operaţii de ajustare, şi puse în mişcare mecanismul de ceasornic. Îşi scoase haina, căci noaptea era foarte caldă, şi împinse în poziţia potrivită scaunul incomod în care era osândit să stea următoarele patru ceasuri. Apoi, cu un suspin, se lăsă în seama ceasului şi se adânci în misterele spaţiului.

Acum nu se mai auzea niciun zgomot în observator, iar lumina lămpii se facea tot mai mică. De afară se auzea din când în când ţipătul vreunui animal speriat, ori în suferinţă, ori chemându-şi perechea, şi zgomotele intermitente ale servitorilor malaiezi şi dyaki. Apoi unul din ei începu un cântec tărăgănat şi straniu, căruia i se alăturau din când în când şi ceilalţi. Apoi s-ar fi părut că s-au dus cu toţii la culcare, căci nu se mai auzi niciun sunet din direcţia lor, iar tăcerea plină de şoapte deveni din ce în ce mai adâncă.

Mecanismul de ceasornic ţăcănea neîncetat. Zumzetul ascuţit al unui ţânţar explora încăperea şi simţind unsoarea de pe faţa lui Woodhouse, deveni de indignare şi mai ascuţit. Apoi lampa se stinse şi tot observatorul rămase în întuneric.

Ceva mai târziu, Woodhouse îşi schimbă poziţia, atunci când mişcarea înceată a telescopului îl făcu să nu se mai simtă comod.

Observa un mic grup de stele din Calea Lactee, în una din care şeful său văzuse sau îşi închipuise că vede o variabilitate remarcabilă a culorii. Asta

nu făcea parte din munca obişnuită, căreia îi era destinat observatorul, şi poate că tocmai din această cauză Woodhouse era profund interesat. S-ar fi părut că uitase de cele pământeşti. Toată atenţia îi era concentrată asupra marelui cerc albastru din câmpul telescopului — un cerc parcă presărat cu o puzderie de stele, toate luminoase pe fondul întunecat. Pe măsură ce observa, i se părea că devine imaterial, ca şi cum şi el însuşi ar pluti în eterul spaţiului. Infinit de îndepărtat era punctul roşu şi mic pe care-l unnărea.

Deodată, stelele dispărură. Trecu o umbră de întuneric, după care ele se văzură din nou.

— Ciudat, zise Woodhouse. Poate mi s-a năzărit.

Fenomenul se mai petrecu o dată şi imediat după aceea marele tub se zgudui, ca şi cum ar fi fost izbit de ceva. Apoi sub cupola observatorului răsunară mai multe lovituri puternice. Stelele părură că se mişcă într-o parte, în timp ce telescopul — care fusese deplasat din poziţia sa — se răsuci într-o parte, îndepărtându-se de crăpătura acoperişului.

— Doamne sfinte! strigă Woodhouse. Ce înseamnă asta?

O uriaşă formă neagră şi nelămurită, cu ceva care fâlfâia ca o aripă, păru că se zbate în deschizătura acoperişului, în clipa următoare, crăpătura fu iarăşi liberă, iar ceaţa luminoasă a Căii Lactee străluci din nou limpede şi puternic.

Interiorul cupolei era întunecat cu desăvârşire, şi doar un sunet uşor marca prezenţa creaturii necunoscute.

Woodhouse sări de pe scaun. Tremura violent şi îl treceau sudorile din pricina acestei întâmplări, ce-l luase prin surprindere. Lucrul acela, orice ar fi fost, era însă oare înăuntru sau afară? Cine ştie ce putea fi, dar era mare. Ceva izbucni de-a curmezişul fâşiei de cer, iar telescopul se zgudui. Obiectul necunoscut tresări violent şi ridică un braţ

în sus. Deci era în observator, împreună cu el. După câte se părea, se căţăra pe cupolă. Ce naiba să fi fost? Oare îl vedea pe el?

Woodhouse stătu uluit aproape un minut. Animalul, sau ce era, stătea agăţat în interiorul cupolei, apoi ceva flutură aproape de obrazul omului şi el văzu, o clipă, un licăr ca de stele, însă pe o suprafaţă semănând cu o bucată de piele unsuroasă. Sticla cu apă fu zvârlită de pe măsuţă, căzu şi se sparse.

Senzaţia prezenţei unei creaturi stranii în formă de pasăre, care zbura prin întuneric la câţiva metri de obrazul lui Woodhouse, o găsea cât se poate de neplăcută. Când îşi adună gândurile, ajunse la concluzia că trebuie să fie vreo pasăre de noapte sau un liliac mare. Cu orice risc, va trebui să vadă ce era, şi scoţând un chibrit din buzunar îl frecă de scaunul telescopului. Se produse o dâră fumegândă de lumină fosforescentă, chibritul licări o clipă, şi omul văzu o aripă uriaşă întinsă spre el, o blană de culoare brun-cenuşie, apoi fu izbit în obraz şi scăpă chibritul din mână. Lovitura fusese ţintită în tâmplă, şi o gheară îi alunecă pe faţă în jos. El se rostogoli şi căzu, apoi auzi lampa spărgându-se. În timp ce cădea, simţi încă o lovitură. Era aproape ameţit şi îşi simţi propriul sânge şiroindu-i cald pe faţă. Instinctiv, îşi dădu seama că lovitura fusese îndreptată spre ochi şi, răsucindu-se cu faţa în jos ca să-şi apere vederea, încercă să se târască la adăpost, sub telescop.

Fu izbit din nou în spinare, auzi cum i se sfâşie haina şi apoi făptura necunoscută izbi cupola observatorului. El se furişă cât putu mai adânc între banca de lemn şi ocularul instrumentului şi îşi răsuci trupul în aşa chip, încât să-i rămână expuse numai picioarele. Cel puţin, ar avea cu ce să lovească şi el. Era încă buimăcit. Ciudatul animal se izbea prin întuneric, apoi se agăţa de telescop zguduindu-l şi făcând să-i huruie mecanismul. La un moment dat trecu pe lângă Woodhouse, care

izbi orbeşte cu piciorul şi simţi sub picior un trup moale. Acum era îngrozitor de înspăimântat. Cu siguranţă că era un animal mare, dacă fusese în stare să zdruncine telescopul. Omul zări o clipă conturul unui cap care se profila negru la lumina stelelor şi care avea urechi ascuţite şi mari, despărţite de o creastă. Capul i se părea cam atât de mare ca al unui buldog. Apoi Woodhouse începu să urle din răsputeri după ajutor.

La auzul ţipetelor lui, făptura se năpusti din nou asupră-i. În acest timp el atinse cu mâna ceva care se afla alături pe podea. Izbi cu piciorul, şi în clipa următoare glezna îi fu apucată şi ţinută strâns de un şir de dinţi ascuţiţi. Urlă din nou şi încercă să-şi elibereze piciorul, izbind cu celălalt. Apoi îşi dădu seama că avea sticla spartă la îndemână, aşa că, înşfăcând-o, se căzni să se ridice într-o rână şi, pipăind pe întuneric pe lângă piciorul său, apucă o ureche catifelată, ca urechea unei pisici uriaşe. Ţinând sticla în mână, izbi din răsputeri capul straniului animal. Repetă lovitura şi apoi împunse cu ciobul ascuţit, pe întuneric, în locul în care socotea că trebuie să fie botul.

Dinţii mărunţi îşi slăbiră strânsoarea şi Woodhouse îşi trase dintr-o dată piciorul, eliberându-şi-l şi izbind cu el cu putere. Avu senzaţia dezgustătoare cum blana şi oasele cedau sub gheata lui. Simţi o muşcătură în braţ şi atunci, după câte i se păru, izbi animalul în faţă şi dete peste o blană jilavă.

Se făcu pauză; apoi se auzi zgomotul, unor gheare care zgâriau şi al unui corp greu care se îndepărta târându-se pe podeaua observatorului. Se lăsă iarăşi tăcere, întreruptă doar de respiraţia sa întretăiată şi de sunetul slab ca al unei limbi care ar linge. Totul era cufundat în beznă, afară de paralelogramul de cer înstelat, presărat de stele luminoase, pe care se proiecta acum silueta unui capăt al telescopului. Woodhouse aşteptă, cum i se păru lui, o veşnicie.

Oare animalul va năvăli iarăşi asupra lui? Îşi pipăi buzunarul pantalonilor, căutând nişte chibrituri, şi găsi unul singur care-i mai rămăsese. Încercă să-l scapere, dar podeaua era umedă şi chibritul sfârâi şi se stinse. Omul trase o înjurătură. Nu putea să vadă unde era uşa. În timpul luptei, îşi pierduse cu totul orientarea. Ciudatul animal, tulburat de zgomotul chibritului, începu să se mişte din nou. „Gata!" strigă Woodhouse cu o izbucnire bruscă de veselie, dar făptura nu mai veni iarăşi spre el. Pesemne că o rănise cu sticla spartă. Aşa socoti el. Simţi apoi o durere surdă în gleznă. Probabil că glezna îi sângera. Se întrebă dacă ar putea să se sprijine în piciorul rănit, când ar încerca să se scoale de jos. Afară, noaptea era foarte liniştită. Nu se auzea niciun zgomot, nicio mişcare. Oamenii adormiţi nu auziseră bătăile de aripi de pe cupolă, şi nici strigătele lui. N-avea rost să-şi irosească energia ţipând. Monstrul bătu din aripi, făcându-l să tresară şi să ia o poziţie defensivă. Izbi cu cotul un scaun care se răsturnă cu zgomot. Înjură scaunul, apoi înjură bezna.

Deodată, fâşia prelungă de cer înstelat păru să se legene dintr-o parte în alta. Nu cumva se apropia un leşin? Să se întâmple orice, numai să nu leşine. Îşi strânse pumnii şi îşi încleştă dinţii, ca să-şi revină. Unde o fi uşa? Se gândi că ar putea să se orienteze după stelele care se zăreau în fâşia de cer. Grupul de stele pe care le văzu erau din Săgetător şi, altele, spre sud-est. Uşa era deci spre nord, sau, poate, spre nord-vest?! Încercă să se gândească. Dacă ar fi în stare să deschidă uşa, ar putea să se retragă. Poate că animalul era rănit. Aşteptarea însă era îngrozitoare.

— Ascultă, zise el, dacă nu vii încoace, vin eu la tine. După aceea făptura începu să se caţere pe peretele observatorului, şi el îi văzu conturul negru acoperind treptat lumina stelelor. Bătea în retragere? El uită de uşă şi privi cu atenţie, dar în acelaşi timp cupola se mişcă şi scârţâi. Într-un fel,

acum el nu se mai simţea înfricoşat, nici tulburat. Avu senzaţia ciudată că se scufundă. Peticul luminos cu contur clar, cu tot cu forma cea neagră, care se mişca în curmeziş, păru că se face din ce în ce mai mic. Asta era cam straniu, începu să-i fie foarte sete, şi totuşi nu simţea nevoia să bea ceva. I se părea că alunecă în jos, pe un horn foarte lung.

Îşi simţi gâtlejul arzând, iar apoi observă că era în plină zi şi că unul din servitorii băştinaşi se uita la el, plin de nedumerire. Văzu apoi partea de sus a capului lui Thaddy, însă răsturnată. Ciudat individ Thaddy, să umble aşa! Mai târziu îşi dete mai bine seama de situaţie şi observă că-şi ţinea capul pe genunchii lui Thaddy, iar Thaddy îi dădea să bea nişte rachiu. După aceea văzu ocularul telescopului cu o mulţime de pete roşii pe el. Începu să-şi amintească.

— Ai făcut un talmeş-balmeş din observatorul ăsta! zise Thaddy.

Tânărul dyak amesteca un ou în rachiu. Woodhouse bău rachiul şi îşi săltă trupul. Fu străpuns de o durere ascuţită. Glezna îi era bandajată, ca şi braţul şi partea laterală a feţei. Cioburile din sticla spartă, pătate de sânge, zăceau împrăştiate pe podea, scaunul telescopului era răsturnat şi lângă peretele opus se afla o băltoacă întunecată. Uşa era deschisă, şi Woodhouse văzu piscul cenuşiu al muntelui profilându-se pe un fond strălucitor de cer albastru.

— ***Pfui!*** făcu Woodhouse. Cine a tăiat aici viţei? Luaţi-mă de-aici.

Apoi îşi aduse aminte de făptura aceea necunoscută şi de lupta cu ea.

— Ce-a fost? îl întrebă el pe Thaddy. Făptura aceea cu care m-am luptat?

— ***Tu*** ştii asta mai bine, zise Thaddy. Dar, oricum, nu mai are niciun rost să te necăjeşti. Mai bea o înghiţitură.

Thaddy era totuşi destul de curios şi trebui să dea o grea bătălie între curiozitatea sa şi datoria de

a-l menţine pe Woodhouse cât mai liniştit, până când avea să-l culce cum se cuvine într-un pat şi să-l facă să adoarmă după o doză masivă de extract de carne, pe care i-o şi administra. Apoi stătură de vorbă.

— Semăna, zise Woodhouse, mai degrabă cu un liliac mare, decât cu orice altceva pe lume. Avea urechi scurte şi ascuţite, o blană moale, iar aripile erau ca de piele. Avea nişte dinţi mărunţi, însă grozav de ascuţiţi, deşi falca lui nu era probabil prea puternică, fiindcă altminteri cred că mi-ar fi rupt glezna de tot.

— Dar nici n-a lipsit mult, zise Thaddy.

— Mi s-a părut că loveşte destul de bine cu ghearele. Cam asta-i tot ce ştiu despre animalul acela. Conversaţia mea cu el a fost, ca să spun aşa, intimă, deşi nu prea confidenţială.

— Dyakii vorbesc despre un uriaş Colugo, un Klangutang, ori nu mai ştiu cum i-o fi zicând. De obicei el nu atacă omul, dar presupun că l-ai enervat. Ei spun că există un Colugo mare şi un Colugo mic, şi încă ceva care seamănă cu un curcan. Toate animalele astea zboară în timpul nopţii. În ce mă priveşte, ştiu că pe-aici sunt vulpi zburătoare şi lemuri zburători, dar niciunul nu e prea mare.

— „Sunt multe taine între cer şi pământ…”! zise Woodhouse, şi Thaddy scoase un mormăit, auzind acest citat[187]. Şi în pădurile din Borneo sunt şi mai multe decât cele pe care le-au visat filosofii noştri. Dar, în general, dacă fauna din Borneo are de gând să-şi mai reverse ciudăţeniile asupra mea, aş prefera să facă asta nu atunci când sunt ocupat în observator, singur, în timpul nopţii.

OMUL ZBURĂTOR

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

Etnologul privi gânditor pana de ***bhimraj*.**

— Nu prea păreau dispuşi să se despartă de ea, zise el.

— Asta-i pentru conducători, zise locotenentul, aşa cum mătasea galbenă este, ştii, numai pentru împăratul Chinei.

Etnologul nu răspunse. Ezită. Apoi spuse, intrând direct în subiect:

— Ce naiba e cu povestea aia năstruşnică pe care o tot spun ei despre un om zburător?

Locotenentul schiţă un zâmbet.

— Ce ţi-au spus?

— Văd, zise etnologul, că-ţi cunoşti faima.

Locotenentul îşi răsuci o ţigară.

— Nu mă supără s-o mai aud o dată. Cum mai sună azi?

— E atât de copilărească! zise etnologul, cu voce iritată. Cum ai reuşit să-i faci s-o creadă?

Locotenentul nu-i răspunse nimic, doar se întinse pe spate în şezlong, continuând să zâmbească.

— Iată-mă aici, unde m-am abătut patru sute de mile din drumul meu, ca să văd ce-a mai rămas din folclorul acestor oameni, până să-i fi demoralizat cu totul misionarii şi militarii, şi tot ce găsesc nu-i decât un mănunchi de legende imposibile despre un locotenent de infanterie cu părul blond şi ciufulit: ba că ar fi invulnerabil, ba că poate sări peste elefanţi şi că poate să şi zboare. Nu pot înghiţi aşa ceva. Un bătrân mi-a descris aripile dumitale, zicea că aveau pene negre şi că erau aproape tot atât de lungi cât un catâr. Spunea că te-a văzut de multe ori noaptea, la lumina lunii, cum pluteai pe deasupra crestelor spre ţinutul Shendu. Ce naiba, omule!

Locotenentul râse înveselit.

— Continuă, spuse el. Zi-i mai departe.

Etnologul povesti mai departe. În cele din urmă obosi.

— Să-i înşeli aşa, zise el, pe copiii aceştia neştiutori ai munţilor! Cum de ţi-a dat în gând una ca asta, omule?

— Îmi pare rău, zise locotenentul, dar îţi spun sincer că am fost silit s-o fac. Te asigur că am făcut-o fără voia mea. Şi în momentul acela nici prin gând nu-mi trecea cum vor interpreta povestea asta chitaii, în închipuirea lor. Sau în curiozitatea lor… Pot să susţin că numai o indiscreţie, nu răutatea, m-a făcut să înlocuiesc folclorul printr-o nouă legendă. Dat fiind însă că pari indispus, am să încerc să-ţi explic cum stă toată treaba.

Era pe vremea penultimei expediţii în Lushai, şi Walters credea că oamenii aceştia, pe care i-ai vizitat dumneata, erau prietenoşi. Şi astfel, cu o încredere uşuratică în capacitatea mea de a mă descurca singur, m-a trimis să urc prin trecătoare, cale de paisprezece mile, cu trei dintre oamenii din Derbyshire şi cu o jumătate de duzină de Sepoy, cu doi catâri şi cu binecuvântarea lui, ca să văd cam care erau sentimentele populare în satul pe unde ai trecut. O forţă de zece oameni, fără să mai pun la socoteală catârii, pe o distanţă de paisprezece mile, şi asta în timp de război! Ai văzut drumul?

— ***Drumul!*** zise etnologul.

— Acum e mai bun decât a fost. Când am urcat, am fost nevoiţi să mergem prin albia râului pe o distanţă de o milă, acolo pe unde valea se îngustează, călcând printr-un torent năvalnic care spumega în jurul genunchilor noştri şi pe nişte pietre lunecoase ca gheaţa. Acolo mi-am scăpat puşca în apă. Mai târziu, genieştii au aruncat malul în aer cu dinamită şi au construit drumul mai bun, pe care ai venit dumneata. Apoi, mai jos, în locul unde sunt pereţii aceia înalţi de stâncă, a trebuit să străbatem râul de-a curmezişul şi aş putea spune că l-am trecut de vreo douăsprezece ori pe o distanţă de două mile.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, locul acela ne-a apărut în faţa ochilor. Ştii cum e aşezat, pe un

pinten la jumătatea drumului dintre marile dealuri, şi când am văzut în ce linişte stranie se întindea satul în bătaia soarelui, ne-am oprit să chibzuim ce avem de făcut.

Atunci au aruncat în noi un idol de alamă, în chip de bun venit. Idolul s-a rostogolit, răsunând pe povârniş, în dreapta noastră, pe partea bolovănoasă a dealului, a trecut la câţiva centimetri de umărul meu şi s-a izbit de catârul care ducea toate proviziile şi uneltele noastre. Niciodată n-am mai auzit un asemenea vacarm îngrozitor. În clipa aceea am observat câţiva din domnii aceia, purtând aruncătoare de foc şi înfăşuraţi într-un soi de cârpe, în timp ce tocmai căutau să se ascundă după valul de pământ dintre sat şi dealul răsăritean.

„Sunt în faţă cam toţi, am spus eu. Şi sunt destul de risipiţi."

Şi cu această încurajare, expediţia mea de zece oameni se întoarse şi porni cu pas iute iarăşi la vale. N-am mai aşteptat mult să salvăm ceva din lucrurile ce fuseseră încărcate pe catârul cel mort, dar am păstrat al doilea catâr cu noi, care acum îmi ducea cortul şi alte câteva fleacuri, se vede că dintr-un sentiment de prietenie.

Aşa s-a sfârşit lupta aceea fără glorie. Aruncând o privire îndărăt, am văzut valea plină de învingătorii care, strigând într-una, trăgeau asupra noastră. Dar n-a fost atins nimeni. Aceşti chitai cu tunurile lor nu păreau buni de nimic altceva decât numai să tragă, stând locului. Stau şi ţintesc de pe vreo măgură ore întregi, iar când trag, n-o fac decât pentru efectul spectaculos. Hooker, unul din oamenii din Derbyshire, şi-a încercat norocul cu puşca, rămânând în urmă câteva clipe, în timp ce noi coteam pe după deal. N-a reuşit să facă însă nimic.

Eu nu sunt un Xenofon, ca să torc îndelung firul povestirii despre armata mea în retragere. Până când am ajuns în locul unde dealurile coboară spre

râu şi transformă valea într-o strâmtoare, am fost nevoiţi să respingem de două ori inamicul, schimbând focuri cu el pe următoarele două mile, atunci când el devenea presant, peste măsură, dar asta a fost o treabă destul de monotonă, sau mai degrabă obositoare. Din fericire, am zărit însă acolo o jumătate de duzină de capete negre care treceau pieziş peste dealul din stânga noastră, adică dinspre est şi aproape paralel cu noi.

Văzând asta, am ordonat oprirea. „Ascultă, i-am spus lui Hooker şi celorlalţi englezi, ce avem de făcut acum?” şi i-am arătat capetele acelea.

„Sunt sigur că o să fim înconjuraţi”, mi-a spus unul dintre ei.

„Bineînţeles, a zis altul. Ştii cum procedează chitaii, George?”

„De la cincizeci de metri, ar putea să ne împuşte pe toţi, a răspuns Hooker. În locul unde râul e mai îngust. Şi ar fi o sinucidere să coborâm mai departe”.

M-am uitat spre dealul din dreapta noastră. Povârnişul devenea tot mai abrupt pe măsură ce cobora mai spre vale, însă părea totuşi abordabil. Şi toţi chitaii pe care-i văzuserăm până atunci se aflau de partea cealaltă a râului.

„Sau pornim pe-acolo, sau rămânem aici”, zise unul dintre Sepoy.

Şi astfel am început să urcăm dealul. Trecând oblic peste coasta lui, era ceva ce semăna vag cu un drum, aşa că am pornit urcuşul pe acolo. Câţiva chitai au apărut după aceea deasupra văii, şi am auzit câteva împuşcături. Apoi l-am văzut pe unul dintre Sepoy aşezându-se pe pământ, cam la treizeci de metri dedesubtul nostru. Se aşezase pur şi simplu, fără un cuvânt, parcă nedorind să producă nicio tulburare. Văzând asta, am ordonat o nouă oprire; i-am spus lui Hooker să mai încerce să tragă cu puşca, iar când m-am întors, am văzut că omul era lovit la picior. L-am ridicat, l-am transportat şi l-am aşezat pe catâr, care şi aşa era

destul de încărcat cu cortul şi celelalte lucruri ce nu avusesem când să le mai descărcăm. După ce i-am ajuns pe ceilalţi din urmă, am văzut că Hooker avea în mână puşca descărcată, şi zâmbea arătând cu degetul un punct negru şi nemişcat de peste vale. Toţi ceilalţi chitai se ascunseseră în dosul bolovanilor, ori se retrăseseră după cotitură.

„La cinci sute de metri, zise Hooker. Cu precizie. Şi aş putea să jur că l-am nimerit drept în cap."

I-am spus să se ducă să mai încerce o dată, apoi am pornit iar la drum.

Pe măsură ce înaintam, coasta dealului se făcea tot mai abruptă, iar drumul pe care-l urmam devenea tot mai mult un fel de prag. În cele din urmă, deasupra şi dedesubtul nostru nu mai era decât peretele de stâncă. „Este cel mai bun drum pe care l-am văzut până acum în această regiune a chitailor din Lushai", am spus eu, ca să-i încurajez pe oameni, deşi mă temeam de cele ce aveau să urmeze.

Şi după câteva minute drumul coti pe după un colţ al peretelui de stâncă. Apoi, ***finis!*** Pragul pe care mergeam se isprăvea.

Îndată ce pricepu situaţia, unul dintre oamenii din Derbysbire începu să înjure capcana în care căzuserăm. Sepoyi se opriră liniştiţi. Hooker mormăi şi-şi încărcă puşca din nou, apoi se întoarse spre cotitură.

După aceea, doi dintre Sepoy îl ajutară pe tovarăşul lor să se dea jos şi începură să descarce poverile de pe catâr.

Când am început să mă uit apoi în jurul meu, m-am gândit că, la urma urmei, nu fuseserăm chiar atât de nenorocoşi. Ne aflam pe un prag care în partea lui cea mai largă avea vreo zece metri lăţime. Deasupra lui, peretele ieşea în afară, aşa că nu puteam fi împuşcaţi de sus, iar dedesubt era o prăpastie aproape verticală de vreo două sau trei sute de picioare. Dacă şedeam culcaţi, nu ne putea

zări nimeni din partea cealaltă a râpei. Singurul loc accesibil era cel din lungul pragului pe care veniserăm, iar pe acesta era de-ajuns să-l păzească un singur om. Ne găseam într-o fortăreaţă naturală, cu singurul dezavantaj că unica noastră provizie împotriva foamei şi setei era un catâr viu. Şi mai eram la cel mult opt sau nouă mile de grupul principal al expediţiei, aşa că, fără îndoială, după o zi sau două aveau să trimită după noi dacă ar vedea că nu ne întoarcem.

După o zi sau două…

Locotenentul făcu o pauză.

— Ţi-a fost vreodată sete, Graham?

— Nu în felul ăsta, zise etnologul.

— Hm. Aşa ne-am petrecut toată ziua aceea, la fel noaptea şi ziua următoare, şi n-am putut să stoarcem decât doar câteva picături de rouă din haine şi din foaia de cort. Iar sub noi se afla râul care curgea clipocind şi se zbenguia în jurul unei stânci înfipte în mijlocul curentului. N-am mai cunoscut niciodată o întâmplare atât de lipsită de orice alt fundal decât ariditatea stâncilor şi atât de ticsită de senzaţii. Soarele parcă încremenise pe cer şi ardea ca un cuptor. Către seara primei zile, unul dintre oamenii din Derbyshire a rostit ceva — nimeni n-a auzit ce — şi a plecat pe după colţul stâncii. Am auzit nişte împuşcături, şi când Hooker s-a uitat pe după cotitură, omul nu mai era. A doua zi dimineaţa, cel care fusese împuşcat în picior a fost cuprins de delir şi a sărit sau a căzut peste marginea stâncii. Apoi am luat catârul şi l-am împuşcat, dar spre ghinionul nostru, zvârcolindu-se de moarte, animalul a căzut în prăpastia de pe marginea stâncii, şi astfel am rămas numai opt.

Puteam vedea jos, dedesubtul nostru, cadavrul Sepoyului, cu capul în apă. Era întins cu faţa în jos, şi după cât ne puteam da seama, era aproape intact. Oricât ar fi râvnit chitaii la capul lui, aveau bunul simţ să-l lase în pace până când se va lăsa întunericul.

La început am vorbit despre şansele pe care le aveam ca împuşcăturile noastre să fie auzite de cei din grupul principal al expediţiei şi am calculat când vor începe să ne observe lipsa şi altele asemenea, dar deveneam tot mai tăcuţi pe măsură ce se lăsa seara. Sepoyi jucau între ei diferite jocuri cu pietricele şi mai târziu s-au pus pe taclale. Noaptea era destul de rece. A doua zi n-a mai vorbit nimeni. Buzele ne erau negre, gâtlejul ne ardea şi şedeam cu toţii pe pragul de piatră, uitându-ne unii la alţii. Poate că era mai bine că ne păstram gândurile pentru noi. Unul din soldaţii englezi începu să scrie cu o bucată de argilă pe stâncă nişte prostii despre ultimasa dorinţă înainte de moarte, până când l-am oprit. Privind peste marginea stâncii, jos, în vale, şi văzând cum clipocea râul am fost aproape ispitit să mă duc pe urmele Sepoyului. Părea ceva plăcut şi atrăgător să te arunci în jos prin văzduh, ca să găseşti ceva de băut, sau în orice caz să scapi de sete, acolo jos. Totuşi, mi-am amintit la timp că eram ofiţerul care comanda şi că datoria mea era să dau un exemplu bun, şi asta m-a făcut să mă abţin de la o astfel de nebunie.

Totuşi, gândindu-mă la asta, mi-a trecut prin cap o idee. M-am sculat şi am privit foaia de cort şi frânghiile respective, şi m-am întrebat cum de nu-mi trecuse prin minte asta până atunci. Apoi m-am întors şi m-am uitat din nou peste marginea stâncii. De data asta înălţimea mi se păru mai mare şi poziţia Sepoyului şi mai jalnică. Dar nu aveam de ales. Şi ca să spun mai pe scurt, m-am paraşutat.

Am făcut un cerc mare din foaia de cort, cam de trei ori cât faţa asta de masă, am astupat gaura din mijloc, şi am legat opt frânghii de jur-împrejur, care să se întâlnească la mijloc şi să formeze o paraşută. Ceilalţi băieţi stăteau în jurul meu şi mă priveau, gândind că acesta era un gen nou de delir. Apoi le-am explicat celor doi soldaţi englezi ideea mea şi felul cum am de gând s-o pun în aplicare,

şi, îndată ce s-a făcut noapte de-a binelea, am riscat. Ei mi-au ţinut paraşuta în sus, iar eu am alergat pe toată lungimea pragului de stâncă. Paraşuta s-a umplut cu aer ca o pânză de corabie, dar când am ajuns la margine trebuie să mărturisesc că mi-a fost frică şi m-am oprit.

Dar îndată ce m-am oprit, mi s-a făcut ruşine de mine şi de ceilalţi, aşa că m-am întors şi am pornit din nou. De astă dată am sărit, cu un fel de geamăt, după câte îmi amintesc, drept în văzduh, cu pânza cea mare şi albă care se umfla deasupra mea.

Gândurile îmi alergau cu o iuţeală înspăimântătoare. Mi s-a părut că a trecut mult timp până să fiu sigur că paraşuta va funcţiona bine. La început s-a înclinat într-oparte. Apoi, am observat peretele de stâncă care părea să curgă în sus pe lângă mine, iar eu păream nemişcat. După aceea am privit în jos şi am văzut în întuneric râul şi cadavrul Sepoyului, repezindu-se în sus spre mine. Dar în lumina nedesluşită am mai văzut şi trei chitai care păreau înspăimântaţi văzându-mă, şi am observat că Sepoyul era decapitat. Atunci am dorit să mă pot întoarce.

Apoi gheata mea nimeri în gura unuia dintre ei şi în clipa următoare eram amândoi grămadă, cu foaia de cort fluturând în jos peste noi. Cred că i-am zburat creierii cu piciorul. Nu aşteptam nimic altceva decât ca ceilalţi doi să-mi zboare şi ei mie creierii, dar bieţii păgâni nu auziseră niciodată de Baldwin, şi o luară imediat la goană.

M-am descotorosit de mormanul alcătuit de chitaiul răposat şi de foaia de cort şi am privit în jur. Cam la zece paşi se afla capul Sepoyului privind fix în lumina lunii. Apoi am văzut apa şi m-am dus să beau. Nu se auzea alt zgomot decât paşii chitailor care fugeau, un strigăt slab de deasupra, şi clipocitul apei. După ce am băut pe săturate, am pornit în josul râului.

Cam astfel se termină explicaţia povestirii cu omul zburător. N-am întâlnit ţipenie de om pe

toate cele opt mile de drum. Am ajuns în tabăra lui Walters cam pe la ora zece, şi un idiot care era de sentinelă a avut neobrăzarea să tragă în mine când m-a văzut ieşind din întuneric. Îndată ce am reuşit să fac mintea greoaie a lui Winter să înţeleagă povestirea mea, vreo cincizeci de oameni au pornit de-a lungul văii ca să-i gonească pe chitai şi să-i elibereze pe oamenii noştri. Dar în ce mă priveşte, mă mistuia o sete prea cumplită ca să mai încerc a mă duce cu ei.

Ai auzit ce fel de poveste au făcut chitaii din asta! Aripi lungi cât un catâr, hai? Şi pene negre! Pasărea-locotenent! Hei, hei!

Locotenentul rămase pe gânduri, vesel, câteva clipe. Apoi adăugă:

— Are să-ţi vină cam greu să crezi, dar când au ajuns, în cele din urmă, acolo, au mai găsit doi Sepoy care săriseră în prăpastie.

— Ceilalţi n-au păţit nimic? întrebă etnologul.

— Nimic, zise locotenentul; ceilalţi se simţeau bine, doar că îi mai chinuia setea, cum ştii.

Şi, la această amintire, îşi mai turnă un pahar de whisky cu sifon.

FABRICANTUL DE DIAMANTE

În româneşte de B. BEREANU

Reţinut de treburi, pe la nouă seara mă aflam încă în Chancery Lane, dar, deoarece aveam o uşoară durere de cap, nu eram dispus nici să mă distrez, nici să lucrez mai departe. Cerul, atât cât permiteau vederea pereţii înalţi printre care torentul circulaţiei curgea ca printr-o strâmtoare adâncă, prevestea o noapte senină, aşa că m-am hotărât să merg pe jos până la chei, să-mi odihnesc ochii şi să-mi răcoresc capul, privind de-a lungul fluviului luminile multicolore. Noaptea este fără îndoială cel mai potrivit timp pentru a te duce acolo; întunecimea iertătoare ascunde murdăria

apelor, iar focurile secolului nostru tumultuos, roşii, oranj-strălucitor, galben-verzui orbitor sunt înconjurate de contururi şterse, colorate în toate nuanţele posibile, de la cenuşiu la roşu-închis. Prin arcadele podului Waterloo sute de puncte luminoase indică curba cheiului, peste al cărui parapet se înalţă pe fondul cerului înstelat turnurile cenuşii ale Westminsterului. Fluviul negru trece pe acolo numai cu un clipocit ritmic, care rupe tăcerea şi tulbură imaginile focurilor ce plutesc pe suprafaţa sa.

— Ce noapte călduroasă, răsună o voce în apropiere.

Am întors capul şi am văzut lângă mine profilul unui om aplecat peste parapet. Avea o faţă fină, care — deşi destul de trasă şi palidă — nu era urâtă, iar gulerul hainei, ridicat şi prins cu un ac în jurul gâtului, marca starea lui socială tot atât de neîndoios ca şi o uniformă. Simţeam că a-i răspunde însemna să mă oblig a-i oferi costul unei nopţi la hotel şi o ceaşcă de cafea.

M-am uitat la el plin de curiozitate. Avea oare de spus ceva care să merite banii, sau era tipul incapabilului obişnuit — incapabil chiar să-şi povesteacă propria poveste? Fruntea şi ochii săi, care denotau inteligenţă, ca şi un anumit tremur al buzei inferioare, m-au făcut să mă decid.

— Foarte cald — am aprobat — dar nu prea cald pentru noi, aici.

— Nu — spuse el, continuând să se uite de partea cealaltă a apei — este destul de plăcut aici… mai ales acum.

După o pauză adăugă:

— E bine să găseşti ceva atât de odihnitor la Londra. Nu ştiu ce s-ar face cineva ocupat toată ziua cu treburi, cu întâlniri, frământat cum să-şi apere interesele, să evite pericolele, dacă n-ar exista astfel de locuri liniştite…

Vorbea cu pauze mari între propoziţii…

— Dumneavoastră trebuie să cunoaşteţi puţin truda plictisitoare a vieţii, căci altfel n-aţi fi aici. Dar mă îndoiesc că puteţi fi cu creierul atât de obosit şi cu picioarele rănite de atâta umblet ca mine… Eh! Uneori mă întreb dacă nu-i mai mare daraua decât ocaua. Mă simt înclinat să las deoparte întreaga afacere — nume, bogăţie şi poziţie socială — şi să mă apuc de o meserie modestă, oarecare. Dar ştiu că, dacă mi-aş abandona ambiţiile — cu toate că sunt istovitoare — nu mi-ar rămâne nimic altceva decât remuşcări pentru tot restul zilelor mele.

Tăcu. Mă uitai la el uimit. Dacă am văzut vreodată un om cu adevărat strâmtorat în ultimul grad, apoi acesta era omul de lângă mine. Era zdrenţuit şi murdar, nebărbierit şi nepieptănat; arăta ca şi cum ar fi fost lăsat o săptămână într-o ladă de gunoi şi-mi vorbea despre grijile supărătoare ale unei mari afaceri. Aproape că am izbucnit în râs. Ori era nebun, ori făcea o glumă tristă pe socoteala propriei sale sărăcii.

— Dacă ţelurile ambiţioase şi rangurile înalte — spusei eu — au neajunsurile lor, muncă grea, nelinişte, ele oferă în schimb compensaţii. Influenţă, puterea de a face bine, de a ajuta pe cei mai slabi şi mai săraci decât noi şi chiar felul în care te prezinţi oferă o anumită satisfacţie…

Gluma mea în aceste împrejurări era de foarte prost gust. Vorbisem îmboldit de contrastul dintre discursul şi înfăţişarea sa. Începu să-mi pară rău de gluma mea chiar în timp ce vorbeam. Întoarse spre mine o faţă obosită, dar foarte calmă şi spuse:

— Fac abstracţie de starea în care mă aflu. Desigur, nu înţelegeţi cuvintele mele.

Mă măsură o clipă.

— Fireşte, este absurd. Nu mă veţi crede, chiar dacă vă voi spune, aşa că aproape nici nu există vreo primejdie. Şi va fi o consolare să povestesc cuiva. Deţin într-adevăr o afacere mare, o afacere

foarte mare. Dar chiar acum am greutăţi. Chestiunea este că… fac diamante.

— Presupun — i-am spus — că tocmai acum n-aveţi de lucru.

— M-am săturat să nu fiu crezut, răspunse el cu nerăbdare şi, brusc, descheindu-şi haina jerpelită, scoase la iveală o punguţă pe care o avea atârnată de gât cu o sfoară. Luă din ea o pietricică brună. Mă îndoiesc că vă veţi da seama ce este asta. Mi-o înmână.

Cu un an înainte îmi sacrificasem timpul liber pentru dobândirea unei diplome în ştiinţe, la Londra, aşa că aveam o spoială de cunoştinţe în fizică şi mineralogie. Obiectul nu se deosebea de un diamant neşlefuit de culoare mai închisă, deşi era de dimensiuni considerabile, aproape cât vârful degetelui meu mare. L-am luat şi am văzut că avea forma unui octaedru regulat, cu feţele întocmai ca ale celui mai preţios dintre minerale. Mi-am scos briceagul şi am încercat să-l zgârii — în zadar. Aplecându-mă spre lampa de gaz, am încercat obiectul pe sticla ceasului şi am obţinut, cu cea mai mare uşurinţă, o linie albă de-a curmezişul ei.

L-am privit pe interlocutorul meu cu o curiozitate crescândă.

— Fără îndoială că seamănă cu un diamant. Dacă şi e, într-adevăr, atunci sunteţi în posesia unui diamant uriaş. De unde-l aveţi?

— Vă spun că l-am făcut, răspunse el. Daţi-mi-l înapoi.

L-a pus în grabă la loc şi şi-a încheiat haina.

— Vi l-aş vinde cu o sută de lire, şopti el deodată, avid.

La vorbele acestea, bănuielile mele reveniră. Obiectul putea să fie în definitiv o simplă bucată din substanţa aceea aproape tot atât de dură ca diamantul, corindon, care seamănă întâmplător şi ca formă cu un diamant. Dacă era un diamant, cum a pus mâna pe el şi de ce l-ar oferi cu o sută de lire?

Ne priveam în ochi unul pe altul. Părea nerăbdător, dar cinstit. În momentul acela am crezut într-adevăr că ceea ce încerca să vândă era un diamant. Totuşi, sunt un om sărac, pentru mine o sută de lire nu-s un fleac şi apoi niciun om în toate minţile nu ar cumpăra un diamant, la lumina gazului, de la un vagabond zdrenţăros numai pe baza garanţiei sale. Cu toate acestea, un diamant de asemenea mărime evoca viziunea multor mii de lire. Mă gândii apoi că o astfel de piatră n-ar putea să existe fără a fi menţionată în toate cărţile despre pietre preţioase şi din nou mi-au revenit în memorie povestirile despre contrabandişti şi despre furturile din Colonia Capului. Nici nu mi-am mai pus problema cumpărării.

— De unde-l aveţi? l-am întrebat.

— Eu l-am făcut.

Auzisem ceva despre Moissan[188], dar ştiam că diamantele sale artificiale erau foarte mici. Am clătinat din cap.

— Se pare că aveţi unele cunoştinţe despre aceste lucruri. Vă voi povesti câte ceva despre mine. Atunci poate veţi lua în consideraţie cu mai multă bunăvoinţă chestiunea cumpărării. Se întoarse cu spatele la fluviu şi-şi băgă mâinile în buzunar. Oftă. Ştiu că nu mă veţi crede… Diamantele — începu el, şi în timp ce vorbea vocea îşi pierdu nota de vulgaritate abia perceptibilă, caracteristică vagabondului şi căpătă ceva din tonul sigur al unui om cult — se pot obţine eliberând carbonul dintr-o combinaţie, prin topire la o anumită temperatură şi la o anumită presiune; carbonul cristalizează nu sub formă de grafit sau de praf de mangal, ci ca mici diamante. Toate acestea au fost cunoscute de către chimişti de mulţi ani, dar niciunul n-a nimerit încă amestecul corect în care trebuie topit carbonul, sau presiunea exactă necesară pentru a obţine rezultatele cele mai bune. Ca urmare, diamantele produse de chimişti sunt mici, întunecate şi lipsite

de valoare ca bijuterii. Eu mi-am închinat viaţa rezolvării acestei probleme, n-am precupeţit nimic.

Am început să studiez condiţiile obţinerii diamantelor când eram de şaptesprezece ani, iar acum am treizeci şi doi. Am considerat că această problemă ar putea să necesite întreaga putere de gândire şi energia unui om timp de zece sau douăzeci de ani, dar chiar şi în acest caz, rezultatul ar fi justificat eforturile. Presupuneţi că cineva ar nimeri în fine procedeul exact; înainte ca secretul să se împrăştie şi diamantele să devină tot atât de obişnuite cum este cărbunele, s-ar putea realiza milioane. Milioane!

Făcu o pauză şi se uită la mine să vadă dacă mi-a câştigat simpatia. Ochii îi străluceau, avizi.

— Când te gândeşti — spuse el — că aproape am realizat acest lucru, şi iată! Am avut — continuă apoi — la douăzeci şi unu de ani, aproape o mie de lire şi m-am gândit că această sumă completată cu ceea ce câştigam dând câteva lecţii îmi va permite să-mi duc mai departe cercetările. Un an sau doi mi i-am petrecut studiind în special la Berlin, iar apoi am continuat pe cont propriu. Greutatea era să păstrez secretul. Ştiţi, dacă aş fi lăsat să se afle la ce lucram, s-ar fi putut ca şi alţii să fie atraşi de încrederea mea în posibilitatea realizării practice a acestei idei; şi nu pretind să fiu atât de genial, încât să fiu sigur, în cazul unei întreceri pentru această descoperire, să ajung primul. Şi, înţelegeţi, era important, dacă într-adevăr intenţionam să fac avere, ca lumea să nu ştie că utilizăm un procedeu prin care se puteau produce diamante cu tonele. De aceea trebuia să fac totul singur. La început am avut un mic laborator, dar, deoarece resursele mele începuseră să se micşoreze, a trebuit să-mi continuu experienţele într-o cameră nenorocită, fără mobilă, din Kentish Town, unde am dormit până în ultimul timp pe o saltea de paie, printre aparatele mele. Banii se topiseră de mult. M-am lipsit de orice, în

afară de cele necesare pentru aparatura ştiinţifică. Am încercat să continui a da lecţii, dar sunt un foarte bun profesor şi nu am vreun grad universitar şi nici prea multă pregătire, cu excepţia chimiei. Am constatat aşadar, că pentru foarte puţini bani trebuia să sacrific mult timp şi eforturi. Dar mă apropiam tot mai mult de obiectivul meu. Acum trei ani am rezolvat problema substanţei care înlesneşte fuziunea. M-am apropiat de aflarea presiunii necesare, punând această substanţă împreună cu o anumită compoziţie de carbon într-o ţeava de puşcă astupată, pe care am umplut-o cu apă, am închis-o ermetic şi am încălzit-o. Făcu o pauză.

— Destul de riscant, observai eu.

— Într-adevăr. A plesnit şi mi-a spart toate geamurile şi o mare parte din aparatură: am căpătat totuşi un fel de pudră de diamant. Urmărind problema obţinerii presiunii ridicate la care trebuie supus amestecul lichid, din care urmau să se cristalizeze diamantele, am dat peste nişte cercetări ale lui Daubrée[189] la ***„Laboratoire des poudres et salpêtres”***[190] din Paris. El a făcut să explodeze dinamită într-un cilindru de oţel cu ghivent închis ermetic, prea rezistent pentru a plesni, şi am aflat că a reuşit să sfărâme, transformându-le în praf, bucăţi de rocă, nu mai puţin dure decât rocile din Africa deSud în care se găsesc diamante. Deşi ştiam că îmi voi secătui resursele, mi-am procurat şi eu un cilindru din oţel construit după modelul lui. Am pus înăuntru preparatul, împreună cu explozivii, am încins cuptorul, am introdus totul înăuntru şi m-am dus să mă plimb.

Vorbea ca despre ceva foarte natural, aşa că n-am putut să-mi stăpânesc râsul.

— Nu v-aţi gândit că veţi arunca toată casa în aer? Locuiau şi alţii acolo?

— Era în interesul ştiinţei, spuse el, în cele din urmă. La etajul inferior locuia familia unui

zarzavagiu, în camera din spatele locuinţei mele un scriitor care cerşea, iar deasupra două florărese. Am comis poate o imprudenţă. Dar unii dintre ei erau probabil plecaţi.

Când m-am întors, am găsit tubul aşa cum îl lăsasem printre cărbunii încinşi la alb. Explozivul nu spărsese capsula. După aceea am fost pus în faţa unei noi probleme. Ştiţi că timpul este un element important în ceea ce priveşte cristalizarea. Dacă grăbeşti procesul, cristalele ies mici; numai prelungindu-l cresc până la o mărime apreciabilă. Am hotărât să las aparatul să se răcească timp de doi ani, reducând treptat temperatura. Rămăsesem însă fără bani; trebuia să întreţin un foc intens, să plătesc chiria camerei şi să-mi domolesc cumva şi foamea şi nu mai aveam un ban.

Este greu să vă povestesc toate expedientele la care am fost obligat să recurg, în timp ce fabricam diamante. Am vândut ziare, am păzit cai, am deschis portierele cupeelor. Multe săptămâni am scris adrese pe plicuri. Am lucrat ca ajutor la un negustor ambulant, care avea o cotigă şi strigam mărfurile pe o parte a străzii, în timp ce el striga pe cealaltă parte. Odată n-am avut nimic de lucru timp de o săptămână şi am cerşit. Ce săptămână groaznică a fost aceea! Într-o zi, când focul era pe cale să se stingă şi nu mâncasem nimic toată ziua, un tinerel, care-şi scosese la plimbare prietena, m-a milostivit cu o jumătate de shiling pentru ca să-şi dea aere faţă de ea. Mulţumesc cerului pentru vanitatea lui! Ce miros plăcutse răspândea din gheretele vânzătorilor de peşte prăjit! M-am dus însă şi am dat toţi banii pe cărbuni, şi cuptorul meu a devenit din nou roşu-strălucitor, apoi… ei bine, foamea te înnebuneşte.

În fine, acum trei săptămâni am lăsat focul să se stingă. Am scos cilindrul şi l-am deşurubat; era atât de fierbinte, încât mi-am fript mâinile. Am răzuit cu o daltă masa sfărâmicioasă ca un fel de lavă şi am transformat-o în praf, cu ciocanul, pe o

tablă de fier. Am găsit trei diamante mari şi cinci mici. În timp ce şedeam pe podea, ciocănind, uşa s-a deschis şi a intrat înăuntru vecinul meu, scriitorul cerşetor. Era, ca de obicei, beat. „'narchist!" strigă el. „Eşti beat", i-am răspuns. „Incendiator nemernic!" continuă el. „Du-te la dracu'! „l-am repezit. „Nu face nimic", răspunse el şi făcu cu ochiul. Sughiţând şi rezemându-se de uşă, cu celălalt ochi lipit de uşcior, începu să trăncănească cum iscodise prin camera mea şi cum se dusese în dimineaţa aceea la poliţie şi cum acolo au notat tot ce avea de spus. „Parcă era vorba de o boală molipsitoare", adăugă el. Atunci mi-am dat seama că am intrat la apă. Ori trebuia să destăinuiesc la poliţie micul meu secret şi astfel să dau în vileag întreaga afacere, ori să fiu pus la popreală ca anarhist. M-am repezit la vecinul meu, l-am luat de guler, l-am tăvălit puţin şi apoi mi-am luat diamantele şi am şters-o. Ziarele de seară numeau bârlogul meu fabrica de bombe din Kentish Town. Iar acum nu pot să plasez diamantele în niciun fel.

Dacă mă duc la nişte bijutieri respectabili, îmi cer să aştept şi şoptesc unui funcţionar să cheme un poliţist; aşa că spun că nu pot aştepta. Am găsit un tăinuitor de lucruri furate, care însă pur şi simplu mi-a oprit diamantul pe care i l-am dat şi mi-a spus să-l dau în judecată dacă doresc să-l capăt înapoi. Acum rătăcesc cu diamante în valoare de câteva sute de mii de lire în jurul gâtului şi n-am nici ce mânca, nici unde să mă adăpostesc. Dumneavoastră sunteţi prima persoană căreiai-am acordat încrederea mea. Dar îmi place fizionomia dumneavoastră şi sunt foarte istovit.

Se uita în ochii mei.

— Ar fi o nebunie din partea mea — i-am spus — să cumpăr un diamant în împrejurările acestea. De altfel nu port în buzunare sute de lire. Totuşi, cred mai mult decât pe jumătate cele povestite de

dumneata. Dacă vrei, voi face următoarele: vino mâine la mine la birou.

— Credeţi că sunt un hoţ? spuse el tăios. Veţi anunţa poliţia. Nu voi cădea în cursă.

— Oarecum, sunt convins că nu eşti nu hoţ. Poftim cartea mea de vizită. Ia-o în orice caz. Nu este nevoie să fixăm dinainte când. Vino când vrei.

Luă cartea de vizită şi asigurarea bunăvoinţei mele.

— Gândeşte-te mai bine şi vino, i-am spus.

Dădu din cap cu neîncredere.

— Vă voi înapoia cândva cu dobândă jumătatea de coroană, cu o dobândă care vă va uimi, spuse el. În orice caz, veţi păstra secretul?… Nu mă veţi urmări?

Traversă strada şi dispăru în întuneric, înspre trep-tele de sub arcada care duce spre Essex Street. L-am lăsat să plece. Aceasta a fost singura dată când l-am văzut.

După aceea am primit două scrisori din partea lui, prin care îmi cerea să-i trimit la anumite adrese bancnote, nu cecuri. Am chibzuit asupra acestei chestiuni şi am procedat cum mi s-a părut mai înţelept. O dată m-a vizitat în timp ce eram plecat. Băieţaşul meu mi-a spus că era foarte slab, murdar şi zdrenţuit şi că tuşea groaznic. Nu a lăsat niciun bilet. Asta e tot ceea ce pot povesti despre el. Uneori mă întreb ce i s-a întâmplat. Să fi fost un monomaniac isteţ, să se fi ocupat cu comerţul fraudulos de pietre, sau a fabricat într-adevăr diamante, după cum pretindea? Ultima posibilitate este suficient de demnă de crezare ca să mă gândesc uneori că am pierdut cea mai strălucită ocazie din viaţa mea. E posibil, desigur, ca să fi murit, iar diamantele sale să fi fost aruncate undeva; unul, repet, era aproape cât vârful degetului meu cel mare. Ori poate că se învârteşte încă de colo, colo, încercând să-şi vândă lucrurile. Este foarte posibil ca să apară în societate şi, trecând dincolo de orizontul meu, spre înălţimile

senine, rezervate celui bogat şi cu faimă, să-mi reproşeze tăcut lipsa mea de iniţiativă. Uneori mă gândesc că cel puţin aş fi putut risca cinci lire.

INSULA AEPYORNILOR

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

Omul cu cicatricea pe faţă se aplecă peste masă şi-mi privi bocceluţa mea.

— Orhidee? întrebă el.

— Câteva, zisei eu.

— ***Cypripedium*,** zise el.

— Mai ales, zisei eu.

— Ceva nou? Nu cred. Eu am cutreierat aceste insule acum douăzeci şi cinci… sau mai bine-zis douăzeci şi şapte de ani. Dacă găseşti ceva nou pe acolo… în sfârşit, cred că e nou de tot. N-am lăsat să rămână prea mult după mine.

— Eu nu sunt colecţionar, zisei eu.

— Eram tânăr pe atunci, continuă el. Doamne! cât am mai umblat! Păru că mă măsoară cu privirea. Am fost în Indiile Orientale doi ani şi în Brazilia şapte. Apoi m-am dus în Madagascar.

— Cunosc după nume câţiva exploratori, zisei eu presimţind o povestire. Pentru cine ai colecţionat?

— Pentru cei de la Dawson. Mă întreb dacă ai auzit măcar de numele lui Butcher?

— Butcher… Butcher? numele acesta îmi plutea în amintire; apoi mi-am adus aminte de Butcher şi de Dawson. Ei! zisei eu, dumneata eşti cel care i-ai dat în judecată, cerându-le salariul pe patru ani… ai naufragiat pe o insulă pustie…

— La dispoziţia dumitale, zise omul cu cicatricea, înclinându-se. Amuzant caz, nu-i aşa? Pe de o parte eram eu care-mi încropeam o mică avere pe insula aceea, fără să fac pentru asta nimic, pe de altă parte ei, care nu puteau să-mi dea de

veste în niciun fel. M-am amuzat adesea gândindu-mă la asta, cât timp am stat pe acolo. Tot mereu pe atolul acela făceam tot soiul de calcule mari, cu cifre mai mult de podoabă.

— Cum s-a întâmplat? îl întrebai eu. Nu-mi amintesc exact cum s-a petrecut asta.

— Ei, n-ai auzit de ***Aepyornis?!***

— Întrucâtva, Andrews mi-a vorbit de o nouă specie la care lucra, chiar acum vreo lună. Cu puţin înainte de a mă îmbarca. Au găsit un femur, se pare, lung de aproape un metru. Fiinţa aceea trebuie să fi fost un monstru!

— Te cred, zise omul cu cicatricea. Chiar şi ***era*** un monstru. Pasărea lui Sindbad nu era decât o legendă a acesteia. Dar când au găsit oasele acelea?

— Acum vreo trei sau patru ani… prin ’91, cred. De ce?

— De ce? Pentru că ***eu*** le-am găsit… Doamne!… acum vreo douăzeci de ani. Dacă cei de la Dawson nu s-ar fi purtat prosteşte în ce priveşte salariul, ar fi putut să facă o afacere bună… Eu, unul, n-am fost cu nimic vinovat că barca aceea infernală a fost luată de valuri.

Făcu o pauză.

— Cred că este acelaşi loc. Un fel de mlaştină, cam la nouăzeci de mile spre nord de Antananrivo. Poate ştii cumva? Trebuie să ajungi acolo cu bărcile, de-a lungul coastei. Nu-ţi mai aminteşti?

— Nu. Parcă Andrews spunea ceva despre o mlaştină.

— Probabil că e aceeaşi. E pe coasta de est. Şi cred că este ceva în apă care conservă lucrurile ferindu-le de putrezire. Miroase ca creuzotul. Îmi amintea de Trinidad. Au mai găsit ceva ouă? Unele din cele pe care le-am descoperit eu aveau aproape jumătate de metru lungime. Mlaştina se întinde de jur împrejur, ştii, şi izolează locul acela. E şi foarte sărată, Ehei… câte întâmplări! Am găsit lucrurile acelea cu totul din întâmplare. Ne-am dus după

ouă, eu şi cu doi băştinaşi, într-o canoe pentru transportul romului, înghesuiţi ca vai de lume şi cu acest prilej am găsit şi oasele. Aveam cu noi un cort şi provizii pentru patru zile, şi ne-amaşezat tabăra într-un loc unde terenul era mai solid. Numai când mă gândesc la toate astea, parcă simt şi acum în nări mirosul ciudat de gudron. E tare ciudat. Mergi sondând prin noroi cu nişte bare de fier. De multe ori scoţi oul spart. Mă întreb acum cât timp au trăit cu adevărat aceşti ***Aepyornis*****.** Misionarii spun că băştinaşii au nişte legende despre timpul când erau vii, dar eu n-am auzit niciodată vreo poveste dintr-asta[191]. Dar un lucru este sigur, aceste ouă pe care le culegeam erau atât de proaspete ca şi cum ar fi fost ouate chiar atunci. Proaspete, auzi! Ducându-le spre barcă, unul din negrii mei a scăpat unul pe stâncă şi oul s-a spart. Cum l-am mai snopit în bătaie pe nenorocitul ăla! Dar oul era gustos, ca şi cum ar fi fost ouat adineauri, n-avea nici urmă de miros, iar pasărea care-l ouase era moartă probabil de vreo patru sute de ani. Negrul zicea că-l muşcase un miriapod. Totuşi, merg mai departe cu povestirea. Ne trebuise o zi întreagă să săpăm prin noroi ca să scoatem ouăle acestea nesparte, şi eram cu toţii acoperiţi cu un strat de noroi negru, şi desigur că eu eram furios. După câte ştiam, erau singurele ouă care fuseseră scoase vreodată, fără să aibă măcar o crăpătură. M-am dus mai târziu să le văd pe cele care sunt la Muzeul de Istorie Naturală din Londra; toate erau crăpate şi lipite la loc ca un mozaic, dar le şi lipseau unele bucăţele din găoace. Ouăle găsite de mine erau însă intacte şi aveam de gând să mă făIesc cu ele după ce m-aş fi întors. Era firesc să mă supăr când nătărăul acela a irosit o muncă de trei ceasuri, numai din cauza unui miriapod. L-am bătut zdravăn pe negru pentru asta.

Omul cu cicatricea scoase o pipă de argilă. Împinsei spre el săculeţul meu cu tutun. Şi-o

umplu, cu gândul aiurea.

— Ce s-a întâmplat cu celelalte? Ai reuşit să le aduci? Nu-mi amintesc…

— Asta-i partea ciudată a povestirii. Mai aveam trei ouă foarte proaspete. Şi, să vezi, le-am aşezat în barcă, apoi m-am dus până în cort să fac nişte cafea, lăsându-i pe cei doi băştinaşi jos pe mal; unul se văita de înţepătură, celălalt căuta să-l ajute. Nici prin gând nu mi-a trecut că nenorocitul acela se va folosi de situaţia specială în care mă găseam ca să pornească ostilităţile. Dar cred că veninul miriapodului, ca şi bătaia pe care i-o dădusem, l-au cam aţâţat şi, cum fusese întotdeauna o fire certăreaţă, l-a convins şi pe celălalt.

Îmi amintesc că şedeam, fumând, şi fierbeam apa pe o lampă de spirt, pe care obişnuiam s-o iau cu mine în astfel de expediţii. Neavând ce face, admiram mlaştina în lumina asfinţitului. Toată neagră şi sângerie, desfăcută fâşii, era o privelişte minunată. Şi, mai departe, câmpia se întindea cenuşie şi ceţoasă, până spre dealuri, iar cerul de după ele era roşu, ca gura unui furnal. Şi la cincizeci de metri în spatele meu erau păgânii ăştia blestemaţi, cărora nu le păsa de priveliştea liniştită, ba chiar complotau s-o tulească cu barca şi să mă lase singur, cu nişte provizii pentru trei zile şi cu un cort de pânză, fără nimic altceva de băut afară de o mică ploscă cu apă. Am auzit un fel de ţipăt în spatele meu, şi i-am văzut într-o canoe, fiindcă nu era propriu-zis o barcă, la o distanţă de vreo douăzeci de metri de mal. Într-o clipă mi-am dat seama ce se întâmplase. Puşca era în cort şi, pe lângă asta, nici n-aveam gloanţe, numai nişte alice pentru raţe. Ei ştiau asta. Aveam însă un mic revolver în buzunar, şi l-am scos în timp ce alergam la vale spre mal.

„Veniţi înapoi!” strigai eu, ameninţându-i cu revolverul.

Îmi răspunseră cu câteva vorbe de neînţeles, iar cel care spărsese oul îşi bătu joc de mine. Ţintii

spre celălalt, pentru că el nu era rănit şi ţinea vâsla, dar nu-l nimerii. Ei râseră. Totuşi, nu mă dădui bătut. Ştiam că trebuie să-mi păstrez calmul, şi încercai din nou, şi de astă dată îl făcui să sară la auzul împuşcăturii. Acum nu mai râse. A treia oară îl nimerii în cap, şi el căzu pestemarginea bărcii, trăgând cu el şi vâsla. Era o lovitură destul de norocoasă pentru un biet revolver. Cred că ţinta fusese la vreo cincizeci de metri. Omul se duse drept la fund. Nu ştiu dacă era împuşcat, sau pur şi simplu ameţit, dar vorba e că s-a înecat. Apoi începui să strig la celălalt, să se întoarcă, dar acela se ghemui în canoe şi refuză să răspundă. Trăsei cu revolverul spre el, însă nu reuşii să-l ating.

Pot să spun că mă simţeam într-o situaţie tare proastă. Eram acolo, pe malul acela negru şi nenorocit, cu o mlaştină care se întindea în jurul meu şi apoi cu marea vastă, rece după apusul soarelui, şi cu bărcuţa neagră care plutea necontenit în larg. Mărturisesc că am blestemat pe Dawson şi Jamrach şi muzeele, ca şi toate celelalte, cât am putut. Am urlat la negrul acela să se întoarcă, până când glasul mi s-a stins într-un scâncet.

Nu aveam altceva de făcut decât să înot după ei, încercându-mi norocul printre rechini. Mi-am deschis briceagul, l-am apucat în dinţi, m-am dezbrăcat de haină şi am intrat în apă. Ajuns în apă, am pierdut din vedere barca, dar m-am îndreptat, după cât puteam să socotesc, drept spre ea. Speram ca omul dintr-însa să se simtă prea rău ca s-o mai poată conduce, şi că va continua să plutească în voia valurilor în aceeaşi direcţie. Îndată după aceea barca a apărut din nou la orizont, spre sud-vest. Ultimele lumini ale asfinţitului se stinseseră acum şi întunericul nopţii se furişa tot mai mult. Pe albastrul cerului se iveau stele. Înotai ca un campion, deşi picioarele şi braţele începură curând să mă doară.

Totuşi, până când stelele apărură de-a binelea, l-am ajuns din urmă. Pe măsură ce se întuneca, începui să văd tot felul de lucruri licărind prin apă; ştii, era fosforescenţa. Uneori mă făcea să ameţesc. Nu ştiam prea bine care erau stelele şi care fosforescenţa apei, şi dacă înotam pe spate sau pe burtă. Barca era neagră ca smoala, iar creţurile apei de la pupă erau ca un foc lichid. Bineînţeles că trebuia să fiu prudent înainte de a mă căţăra în ea. Mai întâi, eram obligat să văd ce făceaomul acela în barcă. Părea că stă ghemuit în fundul ei, la pupa, fiindcă prova ieşise afară din apă cu totul. Barca se întorcea încet, plutind şi parcă valsând. Mă îndreptai spre provă şi o trăsei în jos, aşteptându-mă ca omul să se trezească. Apoi începui să mă caţăr înăuntru, cu briceagul în mână, gata de atac. Dar omul nu făcu nicio mişcare. Aşa că mă aşezai în micuţa canoe, la provă, plutind pe marea calmă şi fosforescentă, cu puzderia de stele deasupra, aşteptând să se întâmple ceva.

După mult timp îl strigai pe nume, însă el nu-mi răspunse. Eram prea obosit ca să mă hazardez să mai mă târăsc până la el. Aşa că rămaserăm fiecare unde ne aflam. Cred că am aţipit de câteva ori. Când se iviră zorile văzui că omul era mort, umflat şi vânăt. Cele trei ouă şi oasele adunate de mine se aflau în mijlocul bărcii, iar bidonul de apă, puţina cafea care mai era şi biscuiţii zăceau la picioarele lui, înfăşurate într-un ziar ***Argus*** de la Capul Bunei Speranţe; sub pachet mai era o cutie cu spirt metilic. Nu exista nicio lopată şi nimic altceva de care să mă folosesc la vâslit, afară doar de cutia de spirt, aşa că m-am resemnat să plutesc în voia valurilor, până când voi fi cules de cineva. Am făcut o anchetă cu privire la cauza morţii, am pronunţat un verdict împotriva nu ştiu cărui şarpe, scorpion sau miriapod anonim, apoi am aruncat cadavrul peste bord.

Băui după aceea puţină apă şi mâncai câţiva biscuiţi, şi aruncai o privire împrejur. Presupun că

un om care stă într-o barcă scundă, cum eram eu, nu vede prea departe; cel puţin Madagascarul nu se zărea de loc, şi nicio altă urmă de părnânt. Văzui o pânză de corabie care mergea spre sud-vest şi semăna cu o goeletă, dar corpul vasului n-am reuşit să-l văd. Îndată după aceea soarele s-a ridicat pe cer şi a început să mă ardă. Doamne! aproape ca-mi pârjolea creierii. Am încercat să-mi vâr capul în mare, dar după puţin timp mi-au căzut ochii pe ***Argus*****,** şi m-am întins pe fundul bărcii, deschizând ziarul deasupra mea. Minunate lucruri sunt ziarele! Nu citisem niciodată până atunci un ziar întreg, dar ciudat câte poţi ajunge să faci când eşti singur, cum eram eu. Cred că am citit de vreo douăzeci de ori ziarul acela binecuvântat. Smoala bărcii pur şi simplu fierbea de căldură şi se umfla în băşici mari.

Am plutit zece zile, zise omul cu cicatricea. E ceva, cum ţi se pare? Fiecare zi era ca şi cea din ajun. Doar dimineaţa şi seara dacă mai aruncam o privire în jur, atât de infernală era căldura. După primele trei zile n-am mai văzut nicio pânză de corabie şi cele pe care le-am zărit nu m-au observat. Cam în a şasea noapte, un vapor a trecut la nicio jumătate de milă de mine, cu toate luminile aprinse şi hublourile deschise, semănând cu un imens licurici. Se auzea muzică pe bord. Mă ridicai în picioare, strigai şi răcnii spre vapor. A doua zi am spart unul din ouăle de ***Aepyornis*****,** am curăţat coaja la un capăt puţin câte puţin, l-am gustat şi am fost bucuros să constat că era destul de bun de mâncat. Avea un gust special, însă nu rău, doar cu ceva din gustul oului de raţă. Mai avea şi un fel de pată circulară, cam de cincisprezece centimetri, pe o parte a gălbenuşului, cu dâre de sânge şi un semn alb ca o scară pe el, ceea ce mi s-a părut straniu, însă atuncea nici nu ştiam ce poate să însemne şi, drept să spun, nici nu mă prea interesa. Oul mi-a ajuns trei zile, laolaltă cu biscuiţii şi cu cele câteva înghiţituri de apă. Am

mai mestecat şi nişte boabe de cafea, care m-au înviorat. Al doilea ou l-am deschis cam a opta zi şi m-am îngrozit.

Omul cu cicatricea se opri.

— Da, zise el începea să se dezvolte. Cred că îţi vine foarte greu să crezi. Şi mie îmi venea la fel de greu, cu toate că-l aveam în faţă. Oul stătuse acolo, scufundat în noroiul acela negru şi rece, cam vreo trei sute de ani. Dar acum nu rămânea nicio îndoială. Era acolo — cum se spune? — embrionul, cu capul mare şi cu spinarea încovoiată, şi inima îi bătea în piept, iar gălbenuşul se zbârcise şi în găoace erau răspândite tot soiul de membrane, prin tot gălbenuşul. Iată-mă deci clocind ouăle celei mai mari dintre toate păsările dispărute, acolo, într-o micuţă canoe din mijlocul Oceanului Indian. Dacă ar fi ştiut bătrânul Dawson! Valora cât salariul pe ani întregi. Ce crezi?

Totuşi, am fost nevoit să mănânc lucrul acela preţios în întregime, până la ultima bucăţică, până să dau cu ochii de stânci, şi trebuie să-ţi spun că unele bucăţi din el erau cât se poate de neplăcute la gust. Îmi rămăsese numai al treilea ou. L-am ţinut în bătaia luminii, dar coaja era prea groasă ca să pot observa ce se petrece înăuntru; şi chiar dacă mi se părea că aud sângele pulsând, s-ar fi putut să fie vuietul propriilor mele urechi, pe care-l auzeam ca vuietul mării dintr-un ghioc.

Apoi a apărut atolul. S-a ivit o dată cu răsăritul soarelui, parcă pe neaşteptate, chiar alături de mine. Am plutit drept spre el, până la vreo jumătate de milă de ţărm, nu mai mult, şi apoi curentul s-a întors şi am fost nevoit să vâslesc cât am putut de tare cu mâinile şi cu nişte bucăţi din găoacea oului de ***Aepyornis*** ca să ajung până acolo. Dar, în ciuda greutăţilor, am ajuns. Era un atol obişnuit, cu o circumferinţă de vreo patru mile, cu câţiva copaci pe el şi un izvor, iar laguna era plină de peşti-papagali. Am dus oul pe ţărm şi

l-am pus la loc sigur, mult deasupra liniei fluxului şi în bătaia soarelui, pentru a-i oferi toate condiţiile de care dispuneam şi am tras barca la adăpost, pornind apoi în cercetare. Este ciudat cât de plictisitor poate fi un atol. Îndată ce am găsit izvorul, tot interesul păru că mi se risipeşte. Când eram copil, mă gândeam că nimic nu poate fi mai frumos sau mai aventuros decât o întâmplare ca aceea a lui Robinson Crusoe, dar locul ăsta era tot atât de monoton ca o carte de rugăciuni. Umblam să găsesc lucruri comestibile şi chibzuiam mai tot timpul, dar pot să spun că mă plictisisem de moarte chiar înainte de a se sfârşi prima zi. Şi, ca să vezi ce noroc, vremea s-a schimbat chiar în ziua debarcării. A venit o furtună dinspre nord şi şi-a întins aripa asupra insulei, iar în timpul nopţii a venit o aversă şi un vânt şuierător aânceput să bată spre mine. Şi să ştii că n-a lipsit mult să-mi răstoarne bărcuţa.

Dormeam sub ***canoe*** şi oul era, din fericire, vârât în nisipul ţărmului, destul de sus, iar primul lucru pe care mi-l amintesc e un sunet ca acela pe care l-ar produce o sută de pietre izbind în acelaşi timp barca şi însoţite de o năvală de apă asupra trupului meu. Mă visam la Antananarivo şi se făcea că m-am ridicat strigând-o pe Intosci ca s-o întreb ce dracu se întâmplase, şi am întins mâna spre scaunul pe care se aflau de obicei chibriturile. Apoi mi-am amintit unde mă găsesc. Valurile fosforescente se rostogoleau în sus, ca şi cum ar fi vrut să mă înghită, şi împrejur era o noapte neagră ca smoala. Văzduhul era plin de urlete. Norii mi-i simţeam în creştet, iar ploaia cădea ca şi cum cerul s-ar fi scufundat şi ar fi adunat toate apele de deasupra firmamentului. Un val uriaş s-a năpustit spre mine, răsucindu-se ca un şarpe mânios şi am luat-o la goană. Apoi m-am gândit la micuţa mea ***canoe*** şi m-am repezit din nou la vale în timp ce apa se retrăgea; dar barca dispăruse. Apoi m-am gândit la ou, şi m-am îndreptat bâjbâind spre locul

unde ştiam că-l pusesem. Era nevătămat şi la adăpost chiar de valurile cele mai nebune, aşa că m-am aşezat pe pământ şi m-am ghemuit lângă el ca să-i ţin tovărăşie. Doamne, ce noapte a fost!

Furtuna se sfârşi înainte de venirea zorilor. Niciun petec de nor nu mai rămăsese pe cerul de dimineaţă şi pretutindeni de-a lungul ţărmului erau împrăştiate bucăţi de scânduri, care erau, ca să spun aşa, scheletul dezarticulat al bărcii mele. Lucrul ăsta mi-a dat ceva bătaie de cap, căci folosindu-mă de doi copaci mai apropiaţi am întocmit un fel de adăpost împotriva furtunii, încropindu-l din aceste rămăşiţe. Şi în ziua aceea oul a plesnit.

Da, domnule, a plesnit în timp ce stăteam cu capul pe el şi dormeam. Am auzit trosnetul, am simţit o zguduitură şi m-am ridicat, şi iată că am văzut capătul oului ciocănit şi un cap mic şi ciudat, de culoare brună, care ieşise şi se uita la mine; „Doamne, am zis, fii binevenit”. Şi cu oarecare efort pasărea izbuti să iasă afară.

La început era un pui drăguţ şi prietenos, cam de mărimea unei găini mici, semănând foarte mult cu alţi pui de pasăre, numai că era ceva mai mare. Penele îi erau atunci de culoare cafenie murdară, cu un fel de crustă cenuşie care apoi a căzut foarte repede şi aproape că nici nu erau pene, ci mai degrabă un fel de păr pufos. Nici nu pot să spun cât de încântat am fost când l-am văzut. Vezi, Robinson Crusoe n-a făcut prea mult caz de singurătatea sa. Dar eu aveam aici o tovărăşie interesantă. Puiul mă privi şi clipi din ochi întocmai ca o găină, scoase un ciripit şi începu numaidecât să ciugulească în jur, ca şi cum n-ar fi însemnat nimic pentru el că ieşise din găoace cu trei sute de ani mai târziu. „Încântat să te văd, Vineri!” zisei eu, căci hotărâsem în mod firesc că avea să se numească Vineri, dacă avea să iasă din găoace; hotărâsem asta încă de când băgasem de seamă că oul din ***canoe*** se dezvoltase. Eram cam

îngrijorat pentru hrana lui, aşa că i-am dat îndată o bucată de peşte crud. A înghiţit-o şi a deschis din nou ciocul, să mai ceară. Eram bucuros de asta, căci pe meleagurile acelea, dacă ar fi fost cât de cât mofturos, aş fi fost nevoit, până la urmă, să-l mănânc.

Vei fi surprins să afli ce interesantă pasăre era puiul acela de ***Aepyornis*****.** Se ţinea după mine, încă de la început. Obişnuia să stea lângă mine să mă privească în timp ce pescuiam în lagună, ca să-şi ia partea din tot peştele pe care-l prindeam. Şi mai era şi sensibil. Existau pe acolo nişte creaturi scârboase şi verzi, ca nişte castraveciori muraţi, care stăteau răspândite pe ţărm. A încercat să mănânce una din ele şi nu i-a plăcut. Apoi nu s-a mai uitat niciodată la asemenea hrană.

Şi creştea. Aproape că puteai să-l vezi cum creşte. Şi cum eu n-am fost vreodată prea sociabil din fire, felul lui de a fi liniştit şi prietenos mi se potrivea de minune. Timp de aproape doi ani am fost fericiţi, atât cât puteam fi pe insula aceea. Nu aveam griji în privinţa afacerilor, căci ştiam că salariul mi se acumula la Dawson. Vedeam din când în când câte o pânză de corabie, dar niciuna nu s-a apropiat vreodată de noi. Tot astfel, mă mai amuzam decorând insula cu desene făcute din arici de mare şi cu tot felul de scoici. Am scris prin toate locurile ***INSULA AEPYORNIS*****,** cu litere mari, ca acelea pe care le vezi făcute cu pietre colorate prin gările de ţară, şi în plus o mulţime de calcule matematice şi desene de tot soiul. Şi obişnuiam să stau şi să mă uit la pasărea asta, la felul cum umbla ţanţoş în jurul meu şi cum creştea, creştea într-una; şi, desigur, să mă gândesc cum aş putea câştiga nişte bani de pe urma ei, expunând-o, dacă voi mai putea vreodată să scap de-aici. După prima năpârlire, pasărea începu să arate mai frumoasă, îi crescuse o creastă cu moţ albastru şi un mănunchi de pene verzi în coadă. Şi apoi obişnuiam să mă întreb dacă cei de la Dawson

aveau s-au nu vreun drept asupra ei. Pe vreme de furtună şi în anotimpul ploios stăteam instalaţi sub adăpostul pe care-l făcusem din vechea barcă, şi obişnuiam să-i povestesc tot felul de minciuni despre prietenii mei de acasă. Şi după fiecare furtună făceam împreună ocolul insulei, ca să vedem dacă nu rămăsese pe undeva vreo epavă. Era un fel de idilă, s-ar putea spune. Dacă aş fi avut nişte tutun, ar fi fost pur şi simplu ca în paradis.

Cam pe la sfârşitul celui de-al doilea an, micul nostru paradis începu să meargă prost. Vineri măsura atunci cam paisprezece picioare înălţime şi avea un cap mare şi lat ce semăna cu o cazma, cum şi doi ochi imenşi, căprui, tiviţi cu galben, aşezaţi ca la om, nu pe de lături ca la găini. Penele îi erau fine, nu ca penele pe jumătate îndoliate ale struţului, ci semănând cu ale casuarului, ca rânduială şi culoare. Şi atunci a început să-şi foiască moţul spre mine şi să-şi dea aere, prevestindu-şi lipsa de caracter…

În cele din urmă, a venit un timp când pescuitul meu n-a mai fost norocos, şi pasărea începu sa se învârtească pe lângă mine într-un chip ciudat, meditativ. M-am gândit că poate mâncase castraveţi de mare sau altceva asemănător, dar nu era de fapt decât nemulţumită. Eram flămând şi eu şi când în cele din urmă am prins un peşte, am vrut să-l mănânc singur. Amândoi eram nervoşi în dimineaţa aceea. A dat cu ciocul şi a apucat peştele, iar eu i-am dat o palmă peste cap ca să-i dea drumul. Şi atunci s-a repezit la mine. Doamne!…

Uite ce mi-a făcut pe faţă! Şi omul îşi arătă cicatricea. Apoi a izbit cu piciorul. Era cât un cal. M-am sculat şi, văzând că nu terminase, am fugit cât am putut mai aplecat, cu braţele încrucişate peste obraz. Dar pasărea alerga cu picioarele ei stângace mai repede ca un cal de curse şi se ţinea după mine izbindu-mă cu picioarele ei ca nişte

ciocane, sau lovindu-mă în cap şi în ceafă cu ciocul ascuţit. M-am îndreptat spre lagună şi am intrat în apă până la gât. Ea se opri la marginea apei, fiindcă nu-i plăcea să-şi ude picioarele, şi începu să ţipe aproape ca păunul, poate ceva mai răguşit. Se porni apoi să umble ţanţoşă încolo şi încoace pe ţărm. Trebuie să recunosc că m-am simţit umilit să asist la aerele de dominaţie ce şi le dădea această blestemată fosilă. Capul şi faţa îmi sângerau, iar trupul îmi era tot numai vânătăi.

M-am hotărât să trec laguna înot şi s-o las singură câtva timp, până când lucrurile se vor mai linişti. M-am căţărat în cel mai înalt palmier şi am stat acolo gândindu-mă la cele întâmplate. Cred că niciodată nu m-am simţit atât de jignit. De vină era ingratitudinea grosolană a acestei creaturi. Fusesem mai mult decât un frate pentru ea. Eu o scosesem din găoace şi o educasem. Pasăre uriaşă, stângace şi anacronică! Pe câtă vreme eu, o fiinţă umană, stăpânul pământului şi aşa mai departe…

Mă gândeam că după câtva timp va începe şi ea să vadă lucrurile în această lumină, şi îi va părea niţeluş rău de purtarea ei. Mă gândeam că dacă aveam să prind, ştiu eu, câţiva peştişori şi să mă duc aşa, într-o doară, să-i ofer prada, poate că i-ar fi revenit bunul simţ. Mi-a trebuit câtăva vreme până să învăţ cât de neiertătoare şi ranchiunoasă poate să fie o pasăre dintr-o rasă dispărută. Vai, câtă răutate.

N-am să-ţi povestesc toate micile viclenii pe care le-am încercat, ca să mă apropii din nou de pasărea asta. Pur şi simplu nu pot. Îmi ard şi acum obrajii de ruşine, când mă gândesc la sfidările şi bobârnacele pe care le-am căpătat din partea acestei infernale făpturi. Am încercat şi violenţa. Am aruncat în ea cu bucăţi de coral, de la distanţă, dar nu făcea altceva decât să le înghită. Am azvârlit cu briceagul deschis în ea şi era cât pe ce să mi-l pierd, deşi era prea mare pentru înghiţitoarea ei. Am încercat s-o înfometez şi am

curmat pescuitul, dar ea s-a apucat să ciugulească viermii de pe mal, pe unde apa era mai mică şi s-a descurcat destul de bine. Jumătate din timp mi-l petreceam vârât până la gât în lagună, iar restul căţărat în palmier. Unul din aceştia nu era destul de înalt, şi când pasărea m-a prins în el a avut o adevărată sărbătoare distrându-se cu pulpele mele. Devenise de nesuportat. Nu ştiu dacă ai încercat vreodată să dormi într-un palmier. Asta îmi stârnea cele mai oribile coşmaruri. Şi mai gândeşte-te şi la ruşinea pe care trebuia s-o îndur. Acest animal dispărut se plimba nepăsător prin insula mea ca un duce îmbufnat, iar eu nu aveam voie nici măcar să pun piciorul pe locul acela. Uneori plângeam de oboseală şi umilinţă. I-am spus verde în faţă că nu am de gând să mă las hăituit într-o insulă pustie de niciun anacronism blestemat ca acesta. I-am spus să se ducă şi să găsească un navigator de aceeaşi vârstă cu ea. Dar ea nu făcea decât să mă ameninţe cu ciocul. Pasăre uriaşă şi urâtă, toată numai picioare şi gât!

N-aş vrea să spun cât timp au durat toate acestea. Dacă aş fi ştiut cum, aş fi ucis-o îndată. Totuşi, în cele din urmă am găsit un mijloc să mă scap de ea. E un şiretlic sud-american. Am legat la un loc toate sforile mele de undiţă cu nişte tulpini de iarbă de mare şi alte asemenea lucruri, şi am făcut o coardă tare, de vreo doisprezece metri lungime sau chiar mai mult, iar de capete am atâmat două bucăţi de stâncă de coral. Mi-a luat niţel timp treaba asta, pentru că de multe ori am fost nevoit să mă vâr în lagună sau să mă sui în vreun copac, după cum îmi venea mai la-ndemână. Am învârtit coarda aceasta repede pe deasupra capului, apoi am aruncat-o spre pasăre. Prima dată n-am nimerit-o, dar a doua oară coarda i-a prins de minune picioarele şi s-a răsucit de mai multe ori în jurul lor. Pasărea a căzut la pământ. Stând până la piept în lagună, am tras de coardă şi îndată ce

pasărea s-a prăvălit la pământ, am ieşit din apă şi am început s-o izbesc în gât cu briceagul…

Chiar şi acum îmi displace să mă gândesc la asta. Mă simţeam ca un ucigaş, deşi mânia mea ajunsese la culme. Când m-am ridicat deasupra ei şi am văzut-o sângerând pe nisipul alb, cu picioarele ei mari şi frumoase şi cu gâtul zvârcolindu-se în ultima agonie… of!

O dată cu această tragedie, singurătatea s-a aşternut asupra mea ca un blestem. Doamne sfinte! nici nu-ţi poţi închipui cât de mult am simţit lipsa acestei păsări. Şedeam trist lângă cadavrul ei şi mă înfioram, privind în jur la reciful pustiu şi tăcut. Mă gândeam ce păsărică voioasă fusese atunci când ieşise din găoace, şi câte feste amuzante îmi jucase înainte ca lucrurile să înceapă să meargă atât de prost. Cugetam că dacă aş fi rănit-o numai, aş fi putut s-o îngrijesc şi s-o fac să devină mai înţelegătoare. Dacă aş fi avut vreun mijloc să sap o groapă în stânca de coral, aş fi înmormântat-o. Aveam acelaşi sentiment ca şi când aş fi omorât o fiinţă omenească. Aşa cum stăteau lucrurile, nu mă puteam gândi s-o mănânc, de aceea am băgat-o în lagună lăsând peştii să ciugulească din ea. N-am putut să salvez nici măcar penele. Apoi, într-o zi, unui tip care făcea o croazieră cu un ***yaht*** i-a venit ideea să vadă dacă atolul meu mai există.

A venit tocmai la timp, căci mi se făcuse destul de lehamite de singurătatea aceea şi ezitam între alternativa înecului în mare şi aceea de a mă lăsa pradă făpturilor acelora verzi de pe mal…

Oasele le-am vândut unui om numit Winslow, un negustor de lângă British Museum, şi el spune că le-a vândut bătrânului Havers. Se pare că Havers n-a înţeles că erau de o mărime neobişnuită, şi abia după moartea lui oasele acelea au atras atenţia oamenilor. Au fost numite oase de ***Aepyornis…*** dar ce înseamnă asta?

— ***Aepyornis vastus*****,** zisei eu. E curios, acelaşi lucru mi l-a spus şi un prieten al meu. Când au

găsit un ***Aepyornis*** cu un femur de un metru lungime, au crezut că au atins treapta cea mai mare, şi l-au numit ***Aepyornis maximus*****.** Apoi cineva a adus un alt femur, de aproape un metru şi jumătate, şi l-au numit ***Aepyornis titan*****.** După aceea a fost găsit acel ***vastus*** al dumitale, după moartea lui Havers, în colecţia lui, iar mai târziu a mai fost descoperit unul, căruia i s-a zis ***vastissimus*****.**

— Winslow mi-a spus şi mie tot aşa, zise omul cu cicatricea. Dacă se vor mai găsi şi alţi ***Aepyornis*****,** el crede că va ajunge la o apoplexie. Dar, oricum, a fost o întâmplare ciudată, nu-i aşa?

NEOBIŞNUITUL CAZ AL OCHILOR LUI DAVIDSON

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

Trecătoarea rătăcire mintală a lui Sidney Davidson, destul de neobişnuită în sine, este şi mai neobişnuită dacă ar fi să dăm crezare explicaţiei lui Wade. Aceasta te face să visezi la cele mai ciudate posibilităţi de intercomunicaţie în viitor, la putinţa de a petrece un răstimp de cinci minute de cealaltă parte a pământului sau de a fi observat în cele mai intime acţiuni de către nişte ochi nebănuiţi. S-a întâmplat să fiu martorul nemijlocit al crizei lui Davidson, aşa că în chip firesc mie mi se cuvine să aştern povestirea pe hârtâe.

Când spun că am fost martorul nemijlocit al crizei lui, înţeleg prin aceasta că am fost primul om venit la faţa locului. Lucrurile s-au petrecut la Colegiul Tehnic Harlow, chiar dincolo de Highgate Archway. El era singur în laboratorul cel mare când s-a întâmplat asta. Eu mă aflam într-o încăpere mai mică, unde sunt ţinute balanţele, şi tocmai scriam nişte însemnări. Furtuna îmi dăduse desigur activitatea peste cap. Tocmai după una din

cele mai puternice bubuituri ale trăsnetului mi s-a părut că aud nişte sticle spărgându-se în odaia alăturată. M-am oprit din scris şi m-am întors să ascult. În prima clipă n-am auzit nimic; grindina răpăia îndrăcit pe tabla de zinc ondulată a acoperişului. Apoi se auzi alt zgomot, ca o izbitură, de astă dată fără să mai fie o simplă iluzie. Ceva greu se prăbuşise de pe un raft. Sării imediat în picioare şi mă dusei să deschid uşa care dădea în laboratorul cel mare.

Fui surprins să aud un fel de râs ciudat şi-l văzui pe Davidson stând în picioare, nesigur, în mijlocul încăperii, cu o expresie de nedumerire pe chip. Prima mea impresie fu că era beat. Nu mă observă. Se agăţa de ceva nevăzut, care s-ar fi aflat cam la un metru în faţa lui. Întinse mâna încet, aproape ezitând, dar nu reuşi să apuce nimic.

— Ce s-a întâmplat cu asta? zise el şi îşi lipi mâinile de faţă, cu degetele răsfirate. Fir-ar al dracului! Blestemă el. Lucrul acesta s-a petrecut acum vreo trei sau patru ani, pe când toată lumea mai drăcuia. Apoi începu să-şi ridice picioarele cu greutate, ca şi cum s-ar fi aşteptat să şi le descopere lipite de podea.

— Davidson! strigai eu. Ce ţi s-a întâmplat?

Se întoarse spre mine şi mă căută cu privirea. Privi pe deasupra mea şi în acelaşi timp spre mine şi pe lângă mine, fără să dea nici cel mai mic semn că mă vedea.

— Valuri, zise el. Şi o goeletă care se vede foarte bine. Aş fi jurat că am auzit glasul lui Bellows: ***Heei!*** strigă el deodată din răsputeri.

Am crezut că punea la cale vreo şotie, apoi văzui împrăştiate jos, la picioarele lui, rămăşiţele celui mai bun dintre electrometrele noastre, care se spărsese.

— Ce s-a întâmplat, omule? întrebai eu din nou. Ai spart electrometrul!

— Iar Bellows! zise el. Mi-au rămas prietenii, dacă mâinile mi s-au dus. Aud ceva despre nişte

electrometre. Pe unde eşti, Bellows?

Dar deodată începu să vină spre mine, clătinându-se.

— Toate se taie ca untul, zise el, apoi se izbi de masa laboratorului şi se dădu înapoi. Asta nu-i ca untul! mai zise el şi se opri, clătinându-se.

Simţii că mă cuprinde spaima.

— Davidson, zisei eu, ce naiba ţi s-a întâmplat?

Îşi roti privirea în jur, în toate direcţiile.

— Aş putea să jur că a fost Bellows. De ce nu te arăţi ca omul, Bellows?

Mă gândii că poate-l cuprinsese pe neaşteptate orbirea. Ocolii masa şi-i pusei mâna pe braţ. În viaţa mea n-am văzut un om mai înspăimântat. Sări în sus de lângă mine şi se întoarse numaidecât în poziţie de apărare, cu faţa schimonosită de groază.

— Doamne sfinte! strigă el. Ce-a fost asta?

— Sunt eu… Bellows. La naiba, Davidson!

Tresări când auzi că-i răspund şi privi ţintă, cum să spun? de-a dreptul spre mine. Începu să vorbească, nu cu mine, ci cu el însuşi.

— Aici, în plină zi, pe o plajă întinsă. Nu-i niciun ascunziş. Se uită în jur cu un aer răvăşit. S-a sfârşit cu mine. Apoi se întoarse deodată şi alergă drept spre electromagnetul cel mare, izbindu-se de el atât de violent încât, după cum am constatat mai târziu, s-a rănit rău la umăr şi la falcă. Atunci se dădu înapoi un pas şi ţipă aproape scâncind: Ce dracu m-a apucat? Se opri, îngălbenit de groază şi tremurând violent, apucându-şi mâna dreaptă cu cea stângă, în locul în care se izbise de magnet.

De data aceasta am fost neliniştit şi înspăimântat de-a binelea.

— Davidson, zisei eu, nu-ţi fie teamă.

Tresări, auzindu-mi glasul, dar nu atât de tare ca mai înainte. Repetai cuvintele cât putui mai limpede şi pe un ton cât mai ferm.

— Bellows, zise el, dumneata eşti?

— Nu poţi să vezi că sunt eu?

Râse.

— Nu pot să mă văd nici pe mine. Unde naiba suntem?

— Aici, zisei eu, în laborator.

— În laborator! răspunse el cu voce nedumerită, şi-şi duse mâna la frunte. ***Eram*** în laborator… până a venit fulgerul acela, dar să mă ia naiba dacă mai sunt acum acolo. Ce vas e ăsta?

— Nu-i niciun vas, zisei eu. Vino-ţi în fire, prietene.

— Niciun vas! repetă el, şi apoi păru să uite cele spuse de mine. Presupun, zise el încet, că amândoi suntem morţi. Dar partea ciudată este că mă simt exact ca şi cum aş mai avea corp. Cred că încă nu m-am obişnuit. Vechiul vas a fost lovit de trăsnet, aşa presupun. E o treabă destul de rapidă, Bellows, nu?

— Nu vorbi prostii. Eşti cât se poate de viu. Te afli în laborator şi bâjbâi prin el. Tocmai ai spart un nou electrometru. Nu te invidiez pentru ce are să se întâmple când o să vină Boyce.

Privi ţintă pe lângă mine, spre diagramele de criohidraţi.

— Probabil că sunt surd, zise el. Au tras cu tunul, fiindcă se mai vede ieşind fum, dar n-am auzit niciun zgomot.

Îmi pusei din nou mâna pe braţul său, şi de astă dată omul se arătă mai puţin alarmat.

— Se pare că avem un fel de trupuri invizibile, zise el. Pe Dumnezeul meu! iată că se apropie o barcă de promontoriu. La urma urmei, totul seamănă foarte mult cu vechea viaţă, numai că acuma e în alt climat.

Îi scuturai braţul.

— Davidson, strigai eu, trezeşte-te!

Chiar în clipa aceea intră Boyce. Şi îndată ce i se auzi glasul, Davidson exclamă:

— Boyce! Mort şi el! Ce amuzant!

Mă grăbii să-i explic că Davidson era într-un fel de transă de somnambulism. Boyce se arătă

interesat din prima clipă. Făcurăm amândoi tot ce eram în stare ca să-l trezim pe omul nostru din starea extraordinară în care se afla. Ne răspundea la întrebări, punea întrebări şi el, dar atenţia părea să-i fie atrasă mai mult de halucinaţiile lui în care vedea nu ştiu ce ţărm şi nu ştiu ce navă. Intervenea într-una cu observaţii în legătură cu o barcă cu nişte vinciuri şi cu pânze umflate de vânt. Te făcea să te simţi nelalocul tău acolo, în laboratorul întunecos, când îl auzeai că spune astfel de lucruri.

Era orb şi neputincios. Am fost nevoiţi să-l conducem pe coridor, ţinându-l fiecare de câte un braţ, până la camera particulară a lui Boyce, şi în timp ce Boyce îi tot vorbea acolo şi-l asculta pălăvrăgind despre vasul acela, eu ieşii din nou pe coridor şi-l rugai pe bătrânul Wade să vină să-l vadă. Glasul Decanului nostru îl mai dezmetici puţin, dar nu prea mult. Davidson întrebă unde-i sunt mâinile şi de ce e nevoit să umble scufundat până la brâu în pământ. Wade stătu o vreme îngândurat — ştiţi cum îşi încruntă el sprâncenele! — şi apoi îl făcu pe Davidson să pipăie patul, călăuzindu-i mâinile.

— E un divan, zise Wade. Divanul din camera profesorului Boyce. Umplut cu păr de cal.

Davidson pipăi nedumerit şi răspunse apoi că-l simţea foarte bine, însă că nu putea să-l vadă.

— Dar ce vezi? întrebă Wade.

Davidson spuse că nu putea să vadă nimic altceva decât o întindere de nisip presărat cu scoici sparte. Wade îi mai dădu să pipăie şi alte obiecte, spunându-i ce erau şi observându-l cu atenţie.

— Vasul aproape s-a scufundat, zise deodată Davidson, fără nicio legătură cu împrejurarea.

— Nu te mai ocupa de vas, zise Wade. Ascultă ce-ţi spun eu, Davidson. Ştii ce-i aia halucinaţie?

— Bineînţeles, zise Davidson.

— Ei, află atunci că tot ce vezi nu-i decât halucinaţie.

— Aşa cum spunea episcopul Berkeley! zise Davidson.

— Nu mă înţelege greşit, zise Wade. Eşti viu şi te afli în odaia lui Boyce. Dar s-a întâmplat ceva cu ochii dumitale. Nu poţi să vezi; poţi să pipăi şi să auzi, dar nu poţi vedea. Mă urmăreşti?

— Mie mi se pare că văd prea multe. Davidson se frecă la ochi. Ei? făcu el.

— Asta-i tot. Nu te lăsa copleşit. Bellows, care-i aici lângă noi, şi cu mine te vom duce acasă cu o trăsură.

— Aşteptaţi puţin. Davidson se gândi. Ajutaţi-mă să mă aşez! spuse el, după aceea. Şi acum, îmi pare rău că vă necăjesc, dar n-aţi vrea să-mi repetaţi totul din nou?

Wade repetă totul cu multă răbdare. Davidson închise ochii şi îşi apăsă mâinile pe frunte.

— Da, zise el. Aveţi dreptate. Acum că stau cu ochii închişi, ştiu că aveţi dreptate. Dumneata, Bellows, stai lângă mine pe divan. Mă aflu din nou în Anglia. Şi suntem în întuneric.

Apoi îşi deschise ochii.

— Şi acum, zise el, soarele tocmai răsare, şi iată catargele vasului, marea agitată, şi o pereche de păsări care zboară. Niciodată n-am văzut ceva mai real. Şi stau vârât până în gât într-un banc de nisip.

Se apleca înainte şi-şi acoperi faţa cu mâinile. Apoi îşi deschise ochii din nou.

— O mare întunecată şi un răsărit de soare! Şi totuşi, stau pe un divan în camera amicului Boyce!… Dumnezeu ştie ce-o fi!

Acesta a fost începutul. Trei săptămâni, ciudata afecţiune a ochilor lui Davidson îşi continuă cursul neschimbat. Era mult mai rău decât dacă ar fi fost orb. Rămăsese cu totul neputincios şi trebuia să fie hrănit ca o pasăre de curând ieşită din găoace şi ajutat să meargă şi să se dezbrace. Dacă încerca să se mişte, se împiedica de lucruri ori se izbea de pereţi şi de uşi. După câteva zile, începu să se obişnuiască să ne audă glasurile fără să ne vadă şi

admise de bună voie ideea că se afla acasă şi că Wade avea dreptate în cele ce-i spunea. Soră-mea, cu care era logodit, insistă să vină să-l vadă, şi stătea zilnic ceasuri întregi lângă el ascultându-i poveştile despre plaja aceea ce i se năzărise. Faptul că o ţinea de mână pe fată părea să-l consoleze nespus de mult. Ne lămuri că atunci când părăsiserăm Colegiul cu trăsura şi ne îndreptam spre locuinţa lui, căci locuia în satul Hampstead, i se părea că am fi trecut printr-o movilă de nisip şi că totul fusese cu desăvârşire întunecat până când ieşise iarăşi la lumină, trecând prin stânci, prin copaci şi prin alte obstacole solide, iar atunci când a fost dus în propria sa odaie, l-a apucat ameţeala şi spaima că va cădea, pentru că, urcând scările, i se părea că e ridicat cu treizeci sau patruzeci de picioare deasupra stâncilor din insula lui imaginară. Ne spunea într-una că are să spargă toate ouăle. În cele din urmă, a trebuit să fie coborât în camera de consultaţii a tatălui său şi aşezat pe un divan din odaie.

El descrise insula ca pe un loc îndeobşte pustiu, cu foarte puţină vegetaţie, afară doar de nişte turbă şi de câteva stânci golaşe. Erau acolo o mulţime de pinguini care făceau ca stâncile să pară albe şi neplăcute la vedere. Marea era adesea agitată şi odată s-a produs o furtună, în timp ce el stătea chipurile întins şi striga la fulgerele tăcute. O dată sau de două ori nişte foci s-au urcat pe ţărm, dar numai în primele două sau trei zile. Zicea că e foarte amuzant felul în care pinguinii obişnuiau să treacă de-a dreptul prin el şi cum el părea să stea printre ei fără să-i tulbure.

Îmi amintesc de un lucru ciudat, atunci când a simţit nevoia să fumeze. I-am pus o pipă în mână şi aproape că şi-a scos ochii cu ea; apoi i-am aprins-o. Dar nimic nu mai avea gust pentru el. După aceea mi-am dat seama că acelaşi lucru mi se întâmplă şi mie şi nu ştiu dacă aşa trebuie să fie

de obicei, adică să nu simţi gustul tutunului decât dacă vezi fumul.

Dar partea cea mai stranie a viziunii lui a fost atunci când Wade l-a trimis într-un cărucior de invalizi ca să ia puţin aer. Familia lui Davidson a închiriat un astfel de cărucior şi l-a pus pe servitorul lor surd şi încăpăţânat, numit Widgery, să-l conducă. Ideile lui Widgery despre plimbările de sănătate erau ciudate. Soră-mea, care se dusese la Dog's Home, i-a întâlnit în Camden Town, lângă King's Cross, Widgery mergând nepăsător în trap, şi Davidson, care se arăta grozav de tulburat, încercând în felul său timid, de om fără vedere, să-l potolească pe Widgery.

Începu să plângă de-a binelea când soră-mea îi vorbi.

— Ah, scoate-mă din întunericul ăsta groaznic! zise el, bâjbâind după mâna ei. Trebuie să ies de aici, fiindcă altminteri am să mor.

Era cu totul incapabil să-i explice ce se întâmplase, dar soră-mea hotărî că trebuie să-l ducă acasă şi, îndată după aceea, pe când urcau dealul către Hampstead, groaza păru să-l părăsească. Zise că era plăcut să vadă din nou stelele, deşi în clipa aceea era pe la amiază şi cerul strălucea albastru.

— Mi se părea atunci, îmi spuse el mai târziu, că eram împins spre o apă, fără să mă pot împotrivi. La început n-am fost prea alarmat. Fireşte că acolo era noapte, o noapte minunată.

— Fireşte? îl întrebai eu, fiindcă lucrul mi se păru ciudat.

— Fireşte, zise el. Acolo totdeauna e noapte, când aici e ziuă… Ei, şi cum îţi spun, ne îndreptam direct spre apă, care era liniştită şi strălucitoare în lumina lunii… doar cu o hulă vastă care părea că devine tot mai cuprinzătoare şi mai întinsă pe măsură ce coboram în ea. Suprafaţa apei lucea ca o piele… s-ar fi putut ca sub ea să fie un spaţiu gol, ţinând seama că înţelegeam lucrurile atât de greu.

Şi, încet-încet, fiindcă pătrundeam în ea ca de pe un povârniş, apa mi-a ajuns până la ochi. Apoi am intrat dedesubt şi pielea păru să se rupă şi să se închidă din nou peste ochii mei. Luna a făcut un salt pe cer şi s-a colorat într-un verde nelămurit, iar peştii, licărind slab, ţâşneau în jurul meu laolaltă cu tot felul de alte făpturi care păreau din sticlă luminoasă, şi am trecut printr-un desiş de ierburi de mare care străluceau cu un luciu uleios. Şi tot aşa am continuat să cobor în mare, şi stelele se stingeau una câte una, luna se făcea tot mai verde şi mai întunecată, iar ierburile de mare deveneau de un roşu-purpuriu luminos. Totul era foarte nelămurit şi misterios şi părea că freamătă. Şi în tot acest timp puteam auzi roţile căruciorului scârţâind, şi paşii oamenilor care treceau pe lângă noi, şi mersul depărtat al unui ins care vindea o ediţie specială a ziarului ***Pall Mall.*** Continuam să cobor tot mai adânc în apă. În jurul meu totul era negru ca cerneala, nicio rază de soare de deasupra nu mai pătrundea în această întunecime, iar făpturile fosforescente deveneau din ce în ce mai luminoase. Ramurile şerpuitoare ale ierburilor din adâncuri licăreau ca flăcările unei lămpi de spirt; dar, după un timp, ierburile acelea dispărură. Peştii veneau spre mine privindu-mă şi căscând gura, pătrundeau în mine şi treceau prin mine. Niciodată nu mi-am închipuit că există asemenea peşti. Aveau linii de foc în lungul trupului, ca şi cum ar fi fost desenaţi cu un creion luminos. Şi mai era o fiinţă înspăimântătoare, care înota pe spate, cu o mulţime de braţe încolăcite. Şi apoi am văzut, venind foarte încet spre mine prin întuneric, o masă ceţoasă de lumină care, apropiindu-se mai mult, s-a arătat a fi o puzderie de peşti ce se agitau şi se repezeau la ceva care plutea undeva sus. M-am îndreptat într-acolo şi am văzut îndată în mijlocul acelui tumult, la lumina iradiată de peşti, o bucată dintr-o verigă frântă lunecând deasupra mea, o carenă întunecoasă care plutea înclinată şi

câteva forme fosforescente ce se smuceau şi se răsuceau în vreme ce peştii muşcau din ele. Atunci a fost momentul când am început, să încerc să-i atrag atenţia lui Widgery. Mă cuprinsese groaza. Of! Aş fi trecut drept prin aceste… resturi pe jumătate mâncate. Asta, dacă n-ar fi venit sora dumitale! Aveau găuri mari în ele, Bellows, şi… Dar să lăsăm. A fost însă îngrozitor!

Trei săptămâni a rămas Davidson în această stare neobişnuită, văzând ceea ce ne închipuiam în momentul acela că era o lume cu totul fantastică şi fiind complet orb la lumea din jurul său. Apoi, într-o marţi, când m-am dus să-l vizitez, l-am întâlnit pe bătrânul Wade pe coridor.

— Poate să-şi vadă degetul mare! zise bătrânul, atât de emoţionat, că abia reuşea să-şi pună pardesiul. Poate să-şi vadă degetul mare, Bellows! mai zise el cu lacrimi în ochi. Băiatul are să se facă bine!

Mă repezii în odaia în care se afla Davidson. Ţinea în faţa ochilor o cărticică, se uita la ea şi râdea încetişor.

— E uluitor, zise el. E un fel de pată în locul acesta! şi arătă cu degetul. Sunt pe nişte stânci, ca de obicei, şi pinguinii umblă legănându-se în jurul meu şi bat din aripi ca de obicei, de câteva ori s-a arătat şi o balenă, însă acum s-a făcut prea întuneric ca s-o mai vad. Dar pune ceva ***aici,*** şi am să văd… văd cu adevărat. E foarte neclar şi întrerupt pe alocuri, însă cu toate astea văd ceva ca o nălucă ştearsă. Am constatat asta azi-dimineaţă, în timp ce mă îmbrăcau. E ca o gaură în această infernală lume fantomatică. Pune-ţi niţel mâna lângă mâna mea. Nu… nu acolo. Aha! Da! O văd. Baza degetului mare şi o bucată din manşetă! Seamănă cu fantoma unei bucăţi din mâna dumitale, care parcă iese din cerul întunecat. Chiar lângă ea e un grup de stele care parcă formează o cruce.

Din momentul acela Davidson a început să se vindece. Relatarea sa despre această schimbare, ca şi relatarea despre viziunea pe care o avusese erau ciudat de convingătoare. Pe anumite porţiuni ale câmpului său vi-zual lumea imaginară pălea, devenea transparentă parcă, şi prin aceste goluri translucide omul începu să zărească nelămurit lumea reală din jur. Aceste porţiuni crescură ca dimensiune şi număr, se uniră şi se răspândiră, până când nu mai rămaseră locuri oarbe pentru ochii săi decât ici-colo. Acum putea să se ridice şi să umble, putea din nou să se hrănească, să citească, să fumeze şi să se poarte ca un cetăţean obişnuit. La început îl încurca foarte mult faptul că avea aceste două imagini care se suprapuneau una peste alta ca imaginile schimbătoare ale unei lanterne magice, dar după puţină vreme a început să deosebească formele reale de cele iluzorii.

La început, se bucură sincer şi păru nespus de dornic să-şi completeze vindecarea prin exerciţii şi întăritoare. Dar pe măsură ce această stranie insulă a sa începu să-i dispară din faţa ochilor, interesul lui faţă de ea crescu ciudat. Îndeosebi, dorea să coboare din nou în adâncul mării, şi-şi petrecea jumătate din timp rătăcind prin părţile de jos ale Londrei, spre a încerca să găsească epava scufundată pe care o văzuse în nălucirea lui. Strălucirea zilei adevărate îl impresiona în scurt timp atât de puternic, încât îi înlătură cu totul lumea fantomatică; însă, nopţile, într-o odaie întunecoasă, putea să mai vadă stâncile albite ale insulei şi pinguinii greoi care mergeau legănându-se încoace şi încolo. Totuşi, chiar şi aceste imagini deveniră tot mai palide şi, în cele din urmă, curând după ce se căsători cu sora mea, le văzu pentru ultima dată.

Şi acum, iată care este lucrul cel mai ciudat din toate. Cam la doi ani după vindecarea lui luam într-o zi masa în familia Davidson, şi după masă a venit în vizită un om numit Atkins. E locotenent în

Marina Regală şi este un om plăcut şi vorbăreţ. Era prieten eu cumnatul meu şi în curând s-a împrietenit şi cu mine. Era logodit cu verişoara lui Davidson şi, întâmplător, a scos un fel de cutie cu fotografii pe care o avea în buzunar, ca să ne arate o nouă poză a logodnicei sale.

— Şi, fiindcă veni vorba, zise el, iată şi bătrânul ***Fulmar*.**

Davidson se uită nepăsător la fotografie. Apoi deodată faţa i se aprinse.

— Dumnezeule! strigă el. Aş putea aproape să jur…

— Ce? întrebă Atkins.

— Că am mai văzut vasul ăsta.

— Nu văd cum ai fi putut… De şase ani n-a mai ieşit din mările sudului, şi înainte de asta…

— Dar… începu Davidson şi apoi zise: Da, ăsta-i vasul pe care l-am văzut în vis; sunt sigur că ăsta-i vasul pe care l-am văzut în vis. Se afla lângă o insulă plină cu pinguini şi a tras o lovitură de tun.

— Dumnezeule! făcu Atkins, care abia acum auzise amănuntele întâmplării. Cum naiba ai putut să visezi asta?

Şi apoi, puţin, treptat, s-a putut deduce cu precizie că exact în ziua când Davidson fusese cuprins de criza aceea vasul ***Fulmar*** se aflase într-adevăr lângă o stâncă mică, la sud de insula Antipozilor. O barcă acostase cu o seară înainte ca să culeagă ouă de pinguin, întârziase, şi din pricina unei furtuni echipajul bărcii trebuise să-şi amâne până dimineaţa întoarcerea, pe vas. Atkins fusese unul din oamenii acestui echipaj, şi el întări cuvânt cu cuvânt amănuntele insulei şi bărcii descrise de Davidson. Nu încape cea mai mică îndoială că Davidson a văzut cu adevărat locul acela. Prin cine ştie ce mijloc inexplicabil, în timp ce el se mişca încoace şi încolo prin Londra, vederea lui se mişca încoace şi încolo într-un chip cu totul real prin

insula aceea îndepărtată. ***Cum*** se putea una ca asta? Aici, misterul e absolut!

Astfel se încheie neobişnuita povestire despre ochii lui Davidson. Este, pesemne, cazul cel mai autentic din câte se tot povestesc despre vederile la distanţă. Nu există nicio explicaţie, decât aceea dată de profesorul Wade. Dar explicaţia lui include teoria celei de-a patra dimensiuni, precum şi o disertaţie asupra spaţiilor de tip teoretic. A spune că există „un nod în spaţiu" mi se pare pur şi simplu un nonsens; poate din cauză că eu nu sunt matematician. Când am spus că nimic nu poate schimba faptul că locul acela se afla la o distanţă de opt mii demile, el mi-a răspuns că două puncte ar putea să se afle pe o hârtie la o distanţă de un metru, şi totuşi să fie aduse în acelaşi loc, prin îndoirea hârtiei. Cititorul poate că va înţelege argumentul lui, eu însă sunt sigur că nu pot. Părerea lui e, cred că intercalându-se Davidson între polii electromagnetului celui mare, punctele retinei acestuia au suferit o răsucire extraordinară, prin schimbarea bruscă a câmpului de forţă, datorită fulgerului.

Ca o consecinţă a acestui fapt, profesorul crede că ar fi cu putinţă să trăieşti vizual într-o parte a lumii, în timp ce corporal ai trăi în alta. El a făcut chiar anumite experienţe în sprijinul părerilor sale; dar, până acum, n-a reuşit decât să orbească cu totul câţiva câini. Cred că acesta este rezultatul net al muncii sale, cu toate că nu l-am mai văzut de câteva săptămâni. În ultimul timp am fost atât de ocupat cu instalaţia de la Saint-Pancras, încât mi-a lipsit prilejul să mă mai duc spre a-i face o vizită. Dar întreaga teorie a lui mi se pare fantastică. Faptele în legătură cu Davidson se află pe o bază cu totul diferită, şi pot să depun chiar eu mărturie asupra exactităţii tuturor amănuntelor pe care le-am dat.

ARGONAUŢII AERULUI

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

Maşina zburătoare a lui Monson putu fi văzută de la ferestrele trenurilor care treceau fie de-a lungul liniei principale de sud-vest, fie de-a lungul liniei dintre Wimbledon şi Worcester Park, sau, mai exact, putură fi văzute schelele care limitau zborul aparatului. Acestea se ridicau deasupra copacilor cu o înşiruire masivă de fier şi de scânduri ce se împleteau, şi o plasă enormă de funii şi parâme, întinse pe o distanţă aproape de două mile. De la ramificaţia din Leatherhead, această schelărie era întreruptă şi, în parte, ascunsă de un deal cu căsuţe pe el; dar de pe linia principală se putea vedea în profil această reţea complexă de grinzi şi bare curbate care făceau o impresie puternică asupra excursioniştilor veniţi din Portsmouth, din Southampton şi din West. Monson preluase lucrarea de unde o lăsase Maxim, o continuase la început cu un total dispreţ faţă de ironia şi ignoranţa ziariştilor, care-l iritaseră şi-l stânjeniseră pe predecesorul său, şi cheltuise (se spune) ceva mai mult de jumătate din imensa-i avere în aceste încercări. Rezultatele, pentru o generaţie nerăbdătoare, păreau neînsemnate. După ce trecură vreo cinci ani de la înălţarea colosalei păduri de fier de la Worcester Park, iar Monson încă nu reuşise să facă o demonstraţie de zbor peste Trafalgar Square, până şi excursioniştii din insula Wight îşi luară libertatea de a zâmbi. Şi chiar oamenii inteligenţi, ca cei care nu-l considerau pe Monson un nebun atins de mania invenţiilor, îl denunţară ca fiind (fără vreun motiv anume) un şarlatan lăudăros.

Şi totuşi, din când în când, câte un tren de dimineaţă, încărcat cu navetişti posesori de abonamente, vedea un monstru alb repezindu-se impetuos prin reţeaua graţioasă de şine şi bare şi

auzea suporturile, plasele şi amortizoarele trosnind, scârţâind şi gemând de forţa izbiturii. Atunci apărea câte un buchet de feţe la ferestrele trenului şi ziarele de dimineaţă, abandonate, erau înlocuite cu o viguroasă discuţie despre posibilitatea de a zbura (în care nu se spunea niciodată ceva nou), până când trenul ajungea în gara Waterloo, şi încărcătura lui de navetişti se împrăştia în toată Londra. Sau taţii şi mamele din vreun tren aglomerat, plin de excursionişti obosiţi care se întorceau epuizaţi după o zi de odihnă pe ţărmul mării, găseau construcţia întunecată, ce se profila înaltă pe cerul de seară, folositoare pentru a distrage din introspecţia lor pe câţiva copii nervoşi, şi care tresăreau deodată la trecerea rapidă a unei uriaşe forme negre şi înaripate ce se străduia să se înalţe pe nişte şine. Era un lucru măreţ, fără îndoială, şi excelent pentru conversaţie; dar în acelaşi timp nu era totuşi decât un zbor între nişte corzi de ghidaj, şi cei mai mulţi dintre martori nici nu-l considerau drept zbor adevărat. Majoritatea îl socotea cel mult un fel de tobogan.

Monson, spuneam, nu s-a prea sinchisit la început de părerile presei. Dar poate că şi el îşi făcuse o idee destul de proastă despre timpul care va mai fi necesar până când să poată stăpâni tactica zborului, ajustarea rapidă a uriaşei forme zburătoare cu fiecare izbucnire şi mişcare întâmplătoare a aerului; şi nici nu socotise prea bine suma de bani pe care această prelungită luptă împotriva gravitaţiei îl va costa. Şi nu era cu pielea atât de groasă pe cât părea. În secret, el primea periodic nişte pachete cu tăieturi din ziare, pe care i le trimitea Romeike, iar bancherul său îi trimitea, tot periodic, conturile; şi dacă la început nu i-a păsat de ridicolul şi scepticismul cu care era întâmpinat, s-a simţit totuşi mereu mai neglijat, pe măsură ce treceau lunile şi banii se împuţinau. A fost un timp când Monson îl expediase pe ziaristul întreprinzător, dornic de ştiri interesante, să plece

cu mâna goală de la uşa lui. Dar când ziaristul întreprinzător încetă de a-l mai tulbura, Monson nu fu nici pe departe satisfăcut în fundul inimii sale. Totuşi, munca continua zi de zi şipuzderia de subtile dificultăţi ale navigaţiei scădea la număr. Zi de zi, de asemeni, banii se scurgeau, până când contul său nu mai fu o chestiune de sute de mii, ci doar de zeci. Şi în cele din urmă sosi o aniversare.

Monson, stând în micul atelier de desen, observă deodată data pe calendarul lui Woodhouse.

— Astăzi sunt cinci ani de când am început, îi spuse el pe neaşteptate lui Woodhouse.

— Serios? zise Woodhouse.

— Modificările sunt cele care ne fac figura, zise Monson, muşcând o clamă.

În timp ce vorbea, desenele noilor palete pentru elicea din spate se aflau în faţa lui, pe masă. Aruncă clama de alamă, strâmbată, în coşul de hârtii şi bătu darabana cu degetele.

— Modificările astea! Vor fi vreodată matematicienii destul de ageri ca să ne scutească de toate aceste cât-peli şi încercări? Cinci ani… învăţând totul pe degete, când te gândeşti că ar fi fost posibil să calculezi totul dinainte. Cât a costat! Aş fi putut să angajez trei matematicieni de frunte pe toată viaţa. Dar ei n-ar fi făcut decât să dezvolte vreo teoremă frumoasă şi inutilă în domeniul pneumaticii. Cât timp a mai trecut, Woodhouse!

— Turnarea acestor piese va lua trei săptămâni, zise Woodhouse. La preţuri speciale.

— Trei săptămâni! zise Monson, continuând să bată darabana cu degetele.

— Trei săptămâni pe puţin, zise Woodhouse, un inginer excelent, dar care nu se pricepea să încurajeze po altcineva. Trase foile de hârtie spre el şi începu să haşureze o bară.

Monson încetă să mai bată darabana şi începu să-şi mănânce unghiile, privindu-l fix pe Woodhouse.

— Cât timp e de când au numit ei asta Nebunia lui Monson? întrebă el deodată.

— O! cam un an, zise Woodhouse nepăsător, fără să-şi ridice privirea.

Monson trase aer printre dinţi şi se duse la fereastră. Coloanele puternice de fier, care susţineau şinele suspendate, de unde pornea maşina, se înălţau chiar în apropiere, iar maşina era ascunsă de marginea de sus a ferestrei. Prin pădurea de stâlpi de fier, vopsiţi în roşu şi împodobiţi cu şiruri de buloane, se zărea frumoasa privelişte dinspre Esher. Un tren trecu, lunecând fără zgomot pe la mijlocul distanţei, zgomotul fiindu-i acoperit de ciocanele muncitorilor care lucrau deasupra. Monson îşi putu imagina feţele care rânjeau la ferestrele vagoanelor. Înjură crunt printre dinţi şi lovi cu necaz o muscă care începuse deodată să bâzâie pe geamul ferestrei.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Woodhouse uitându-se mirat la patronul său.

— Mi s-a făcut silă de toate.

Woodhouse se scărpina pe obraz.

— Oh! făcu el după o pauză în care căută să priceapă.

Apoi împinse desenele din faţa sa.

— Nătărăii ăştia… Eu încerc să cuceresc un nou element, încerc să fac un lucru care va revoluţiona întreaga viaţă. Şi în loc să privească cu interes înţelegător, ei rânjesc şi fac glume stupide, şi dau tot felul de porecle, mie şi aparatelor mele.

— Nişte măgari! zise Woodhouse, aruncându-şi din nou ochii asupra schiţelor.

Epitetul, lucru destul de curios, îl făcu pe Monson să tresară.

— Oricum mi s-a făcut silă de toate, Woodhouse! zise el după o pauză.

Woodhouse ridică din umeri.

— Nu-i nimic de făcut decât să avem răbdare, aşa cred, zise Monson, vârându-şi mâinile în buzunare. Am pornit. Mi-am aşternut patul, şi

trebuie să mă culc în el. Nu pot să dau înapoi. Voi duce lucrurile până la capăt şi voi cheltui toţi banii pe care-i mai am şi toţi banii pe care am să-i pot împrumuta. Dar îţi spun, Woodhouse, mi s-a făcut lehamite de tot. Dacă aş fi plătit a zecea parte din bani vreunui trepăduş politic, acum aş fi fost demult baronet.

Monson se opri. Woodhouse privi ţintă în faţa sa, cu o expresie goală, pe care o folosea întotdeauna pentru a-şi arăta simpatia, şi lovi cu cutia de creioane în masă. Monson se uită la el câteva clipe.

— Ei, la naiba! zise deodată Monson şi ieşi brusc din odaie.

Woodhouse mai rămase vreo jumătate de minut cu expresia sa de simpatie. Apoi suspină şi continuă să haşureze schiţele. Era vădit că ceva îl tulburase pe Monson. Bun băiat şi generos, dar dificil. Aşa se întâmpla cu orice amator care avea de-a face cu tehnica şi dorea ca totul să se sfârşească dintr-o dată. Dar Monson avea de obicei o răbdare de expert. Era ciudat că putea să fie atât de irascibil. Ce frumoasă şi rotundă părea acum această bară de aluminiu! Woodhouse îşi dădu capul pe spate, îl aplecă mai întâi într-o parte şi apoi în cealaltă, pentru a aprecia mai bine desenul haşurat.

— Domnule Woodhouse, zise Hooper, şeful lucrătorilor, vârându-şi capul pe uşă.

— Ce-i? întrebă Woodhouse fără să se întoarcă.

— S-a întâmplat ceva, domnule? întrebă Hooper.

— Ce să se întâmple? întrebă Woodhouse.

— Patronul tocmai s-a urcat pe şine şi înjură ca un birjar.

— Ah! făcu Woodhouse.

— Nu-mi place cum arată, domnule.

— Nu?

— Şi mă gândeam că, poate…

— Nu te mai gândi, zise Woodhouse continuând să-şi admire desenele.

Hooper îl ştia bine pe Woodhouse şi închise repede uşa, trântind-o cu putere. Woodhouse mai privi fix înaintea lui câteva minute, apoi făcu un efort zadarnic de a-şi curăţa dinţii cu creionul. Renunţă brusc, aruncă unealta aceea veche, uzată şi tocită, drept în mijlocul odăii, se ridică, se întinse, şi îl urmă pe Hooper.

Arăta tulburat, asta o vedea bine orice muncitor pe care îl întâlnea. Când un milionar care cheltuise multe mii cu nişte experienţe ce necesită o întreagă armată de oameni arată deodată că i s-a făcut silă de acţiunea întreprinsă, există aproape invariabil o anumită cantitate de frământare mintală în rândurile micii armate pe care o are angajată. Şi chiar înainte de a-şi da pe faţă intenţiile, se fac speculaţii şi murmure, oamenii îl observă şi îl studiază. Sute de oameni ştiau, înainte de a se sfârşi ziua, că Monson era tulburat, că Woodhouse era tulburat, că Hooper era tulburat. Soţia unui lucrător, bunăoară (pe care Monson n-o văzuse niciodată), a hotărât să-şi pună banii la casa de economii, în loc să-şi cumpere o rochie de catifea. Atât de mare este efectul unor înjurături, chiar şi întâmplătoare, ale unui milionar.

Monson găsi oarecare satisfacţie în faptul că se urca pe schele şi căută să se poarte urât cu cât mai mulţi oameni. După câtva timp se sătură chiar şi de asta, şi coborî pe pământ, spre uşurarea celor de sus şi porni pe alei către sud-est, spre nesfârşita nemulţumire a valetului său de la Cheam.

Şi cauza imediată a tuturor acestora, micul grăunte de supărare care precipitase dintr-o dată toată nemulţumirea asta faţă de opera vieţii lui, a fost — ce lucruri mărunte ne dirijează toate marile hotărâri! — o jumătate de duzină de observaţii lipsite de respect făcute de o fată drăguţă, cu gust îmbrăcată, cu o voce plăcută şi cu ceva mai mult decât drăgălăşenie în ochii ei cenuşii. Şi din

această jumătate de duzină de observaţii se desluşeau mai ales trei cuvinte: „Nebunia lui Monson”. Ea simţise că se purtase încântător faţă de Monson; reflectă a doua zi cât de plină de efect fusese, şi nimeni n-ar fi fost mai uimit ca ea dacă ar fi aflat efectul pe care îl făcuse asupra lui Monson. Ţinând seama de toate, sper că ea n-a aflat asta niciodată.

„Cum merge cu maşina zburătoare a dumitale?” întrebase ea. („Mă întreb dacă am să mă întâlnesc vreodată cu cineva care să aibă bunul simţ să nu mă întrebe despre asta”, gândi Monson.) „Are să fie foarte primejdios la început, nu-i aşa?” („Crede că mi-e frică!”) „Acum are să cânte Jorgon; l-ai mai auzit vreodată?” („După ce s-a ocupat de mania mea, revenim acum la o conversaţie raţională”.) Efuziuni despre Jorgon; declin treptat al conversaţiei, sfârşind cu: „Să mă anunţi când maşina zburătoare a dumitale va fi gata, domnule Monson, şi atunci am să mă gândesc dacă va fi nimerit să cumpăr şi eu un bilet.” („Crede că mă joc încă de-a invenţiile”.) Dar lucrul cel mai amar pe care l-a spus ea n-a fost hărăzit urechilor lui Monson. Faţă de Phlox, romancierul, ea etala întotdeauna o conştientă strălucire. «Tocmai am vorbit cu domnul Monson, şi el nu poate să se gândească la nimic, dar absolut la nimic, decât la maşina aceea zburătoare a lui. Ştii că toţi muncitorii numesc şantierul acela al lui „Nebunia lui Monson”? E un om cu totul imposibil. E într-adevăr foarte, foarte trist. Eu îl privesc întotdeauna în lumina averii risipite… milionarul pierdut, ştii?»

Era drăguţă şi bine crescută; scrisese într-adevăr o istorioară epigramatică; dar partea tristă era că reprezenta un tip. Ea rezuma ceea ce gândea lumea despre omul care muncea cinstit, neîncetat şi ferm pentru o revoluţie formidabilă în maşinismul lumii civilizate, pentru o schimbare mult mai profundă în mijloacele umanităţii decât cele care s-au

efectuat de la începutul istoriei. Ei nici nu-l luau măcar în serios. În scurtă vreme va ajunge de pomină.

— ***Trebuie*** să zbor acum, zise el în drum spre casă, chinuit de sentimentul unui total faliment social. Trebuie să zbor cât mai curând. Dacă nu va fi curând, pe legea mea! îmi iau lumea-n cap.

Spuse acestea înainte de a-şi arunca privirea prin carnetul de depuneri şi prin mormanul de acte. Oricât ar părea de nepotrivită cauza, glasul fetei aceleia şi expresia ochilor ei fuseseră cele care-i precipitaseră nemulţumirea. Dar, fireşte, descoperirea că toată averea care să-l menţină se reducea la nicio sută de mii de lire fu otrava care-i adânci rana.

A doua zi după asta, a urmat explozia împotriva lui Woodhouse şi a lucrătorilor săi, şi după aceea chipul i-a rămas mereu sumbru timp de trei săptămâni, şi neliniştea a pus stăpânire pe Cheam şi Ewell, Maldon, Morden şi Worcester Park, locurile care prosperaseră masiv de pe urma experienţelor sale.

La patru săptămâni după această primă izbucnire, el stătea împreună cu Woodhouse lângă maşina reconstruită, care era aşezată pe şinele înălţate, cu ajutorul cărora îşi căpătase din nou impozanţa iniţială. Noul propulsor strălucea într-o albeaţă mai luminoasă decât restul maşinii, şi un aurar, ascultând de un capriciu al lui Monson, acoperea barele de aluminiu cu aur. Şi privind în jos de-a lungul aleii lungile otgoane (aurite acum de apusul soarelui), puteai zări nişte semnale roşii, iar la două mile depărtare un furnicar de lucrători care erau ocupaţi să modifice ultimele porţiuni ale pistei în pantă ascendentă.

— Am să vin, zise Woodhouse. Am să vin imediat. Dar îţi spun că este o nebunie infernală. Măcar dacă ai mai aştepta încă un an…

— Îţi spun că nu vreau. Îţi spun că treaba va merge. Am aşteptat destui ani…

— Nu-i de asta, zise Woodhouse. Cu maşina e în regulă. Dar e vorba de conducerea ei…

— Nu m-am lansat eu, zi şi noapte, înainte şi înapoi, prin colivia de veveriţă? Dacă lucrurile merg bine aici, or să meargă bine şi pe deasupra Angliei. Nu e decât teama, să ştii, Woodhouse. Am fi putut porni şi acum un an. Şi pe lângă asta…

— Ce mai e? făcu Woodhouse.

— Banii! i-o trânti Monson peste umăr.

— Dă-i dracului! Nu m-am gândit niciodată la bani, zise Woodhouse, şi, apoi, vorbind pe un ton cu totul diferit de cel cu care spusese cuvintele de adineauri, repetă: Am să vin. Poţi să te bizui pe mine.

Monson se întoarse brusc şi văzu, sclipindu-i pe chipul luminat de soarele asfinţitului, tot ceea ce Woodhouse nu avea îndemânarea să-i spună. Îl privi o clipă, apoi îi întinse mâna spontan.

— Mulţumesc, zise el.

— În regulă, zise Woodhouse, luându-i mâna, şi adăugă cu o expresie mai blajină: Bizuie-te pe mine.

După aceea se întoarseră amândoi spre marele aparat care stătea aşezat cu aripile lui plate întinse deasupra maşinii de remorcare şi-l priviră duşi pe gânduri. Monson, călăuzit probabil de un studiu fotografic alzborului păsărilor, şi de metodele lui Lilenthal modificase treptat formele lui Maxim, din nou spre forma unei păsări. Aparatul era totuşi acţionat de o imensă elice în spate, în locul cozii; şi astfel planarea, care necesită o ajustare aproape verticală a unei cozi plate, devenea imposibilă. Corpul maşinii era mic, aproape cilindric şi ascuţit. În faţă şi în spate, la capetele ascuţite, erau două motoare mici cu petrol pentru elice, şi navigatorii stăteau aşezaţi într-o adâncitură în formă de canoe, cel din faţă conducând şi fiind protejat de un ecran scund, cu două ferestre cu geamuri fixate în metal, împotriva bătăii puternice a aerului. De fiecare parte se afla câte un monstruos cadru plat, cu o

margine curbată în faţă, care putea fi ajustată să stea fie orizontal, fie înclinată în sus sau în jos. Aceste aripi funcţionau rigid împreună, sau, lărgind un pivot, una putea fi înclinată cu un mic unghi, independent de cealaltă. Marginea din faţă a fiecărei aripi putea şi ea să fie mişcată înapoi, pentru a micşora suprafaţa aripei cam cu o şesime. Maşina nu numai că nu era făcută să planeze, dar era şi incapabilă să vibreze în zbor. Ideea lui Monson era să se ridice în aer cu viteza iniţială a aparatului, şi apoi să alunece, cum ar aluneca o carte de joc, menţinându-şi viteza cu ajutorul elicei de la spate. Ciorile şi pescăruşii zboară aşa pe distanţe enorme, fără să facă nicio mişcare perceptibilă din aripi. Pasărea parcă ar zbura într-adevăr pe un tobogan aerian. Ea lunecă în coborâş lent, câtva timp, până când a câştigat o iuţeală considerabilă, şi apoi, schimbând înclinaţia aripilor, alunecă în sus din nou, aproape până la altitudinea iniţială. Chiar şi un londonez, care a privit păsările în colivia din Regent’s Park, cunoaşte acest lucru.

Dar pasărea practică această artă încă din clipa în care îşi părăseşte cuibul. Ea nu are numai aparatul perfect, dar şi instinctul desăvârşit de a-l folosi. Un om când nu mai stă pe picioarele sale are prea puţină îndemânare de a-şi menţine echilibrul. Chiar şi mecanismul simplu al învăţării mersului cu bicicleta îi ia câteva ceasuri de străduanie. Ajustarea instantanee a aripilor, replica rapidă faţă de o adiere trecătoare, recăpătarea iute a echilibrului, mişcările ameţitoare ale rotirii, care cer precizie absolută — pe toate acestea el trebuie să le înveţe, să le înveţe cu o străduanie infinită şi cu o infinită primejdie, dacă va fi vreodată să cucerească zborul. Maşina zburătoare care va porni într-o bună zi, condusă de nişte simple „pârghii mici”, cu o frumoasă punte deschisă, ca a unui vapor, şi încărcată cu tunuri şi obuze, nu este decât un vis comod de scriitor. În vieţi şi în averi,

costul cuceririi imperiului aerian ar putea să depăşească chiar şi tot ce s-a cheltuit în măreaţa cucerire a mărilor de către om. Cu siguranţă că această cucerire va fi mai costisitoare decât cel mai mare război care a devastat vreodată lumea.

Nimeni nu cunoştea mai bine aceste lucruri decât aceşti doi oameni practici. Şi ei ştiau că sunt în primele rânduri ale armatei care va veni. Totuşi, speranţă există chiar şi într-o acţiune disperată. Uneori oamenii sunt ucişi chiar şi în spatele frontului, în timp ce alţii care au fost părăsiţi ca morţi în locul cel mai primejdios reuşesc să scape şi să supravieţuiască.

— Dacă depăşim aceste păşuni… zise Woodhouse, în timp ce mergea încet.

— Dragul meu, zise Monson, al cărui curaj crescuse treptat în timpul ultimelor câteva zile, nu trebuie să depăşim aceste păşuni. Avem un sfert de milă pătrată pe care putem cădea, unde gardurile au fost îndepărtate şi şanţurile nivelate. Vom coborî în condiţii foarte bune, dacă ne vom asigura de toate. Iar dacă nu…

— Ah! făcu Woodhouse. Dacă nu!

Înainte de ziua pornirii, reporterii ziarelor prinseră de veste despre schimbările făcute la capătul de nord al construcţiei, şi Monson fu bucuros să observe o schimbare hotărâtă în comentariile pe care i le trimise Romeike. „Va porni într-o bună zi”, spuneau ziarele. „Va porni într-o bună zi”, spuneau navetiştii de pe linia de sud-vest, vorbind între ei; excursioniştii care mergeau la mare, călătorii care-şi petreceau acolo sfârşitul săptămânii venind din Sussex şi Hampshire şi Dorset şi Devon, eminenţii literaţi din Haslemere, toţi vorbeau între ei cu însufleţire, spunând: „Va porni într-o bună zi”, când treceau cu trenul prin faţa schelăriei familiare. Şi într-adevăr, într-o dimineaţă luminoasă, în văzul celor din trenul de zece şi zece de la Basingstoke, maşina zburătoare a lui Monson îşi începu călătoria.

Văzură maşina de remorcare alergând iute de-a lungul şinelor, şi elicea albă şi aurie răsucindu-se în aer. Auziră rostogolirea rapidă a roţilor şi izbitura din clipa când maşina ajunse la amortizoarele de la capătul cursei ei. Apoi un şuierat, când maşina zburătoare fu aruncată înainte în plase. Toate acestea, majoritatea dintre ei le văzuse şi le auzise şi mai înainte. Aparatul trecu într-un zbor înclinat prin cadrul schelăriei şi se ridică din nou, şi atunci fiecare din cei ce priveau strigă, sau gemu, sau ţipă, sau urlă, după cum îi era firea. Căci în locul izbiturii şi opririi obişnuite, maşina zburătoare zbură afară din cuşca unde stătuse cinci ani, ca o săgeată dintr-un arc şi se înălţă oblic în nor, făcu o mică curbă, pentru a trece pe deasupra liniei, şi-şi luă avânt în direcţia comunei Wimbledon.

Păru că atârnă o clipă în aer şi se face tot mai mică, apoi se scufundă şi dispăru dincolo de vârfurile copacilor, spre est de Coombe Hill, şi nimeni nu încetă să privească într-acolo cu gura căscată, mult timp după ce ea dispăruse.

Asta fu ceea ce văzură oamenii din trenul de la Basingstoke. Dacă ai fi tras o linie prin mijlocul acestui tren, de la locomotivă până la capătul ultimului vagon, n-ai fi găsit ţipenie de om pe partea opusă celei dinspre maşina zburătoare. Se produse o năvală nebună de la o fereastră la alta, în timp ce aparatul trecea peste linie. Mecanicul şi fochistul locomotivei nu-şi luară nicio clipă ochii de pe colinele joase de lângă Wimbledon, şi nu observară că trecuseră de-a dreptul prin Coombe şi Malden şi Raynes Park, până când, venindu-şi în fire, se pomeniră intrând cu viteză nebună în gara Wimbledon.

Din clipa când Monson, rostind un simplu ***„Acum!”,*** pornise maşina care-l remorca, nici el şi nici Woodhouse nu mai spuseră o vorbă. Amândoi stăteau cu dinţii încleştaţi. Monson trecuse peste linie cu o curbă prea mare, şi Woodbouse îşi

deschisese şi închisese buzele albe; dar niciunul nu vorbi. Woodhouse se încleşta pur şi simplu de scaunul său, respirând printre dinţi şi privind regiunea albăstruie dinspre vest, care trecea în goană pe lângă el, în jos, îndepărtându-se. Monson îngenunche la postul său din faţă, iar mâinile îi tremurau pe volanul care acţiona aripile. Nu putea să vadă nimic în faţă, decât o masă de nori albi pe cer.

Maşina se ridică oblic în sus, încă mergând cu o viteză enormă, dar pierzând în fiecare clipă din iuţeală. Pământul se îndepărta dedesubt cu o iuţeală descrescândă.

— ***Acum!*** zise Woodhouse în cele din urmă, şi, cu un efort violent, Monson smuci volanul şi schimbă unghiul aripilor. Maşina păru să atârne cam jumătate de minut nemişcată în aer, şi apoi el văzu dealurile de un albastru ceţos, acoperite de case, din Kilburn şi Hampstead, repezindu-se în sus în faţa ochilor săi şi ridicându-se neîncetat, până când mica cupolă însorită de la Albert Hall îi apăru prin ferestre. O clipă, el aproape că nu înţelese sensul acestei ridicări rapide a orizontului, dar pe măsură ce casele apăreau din ce în ce mai aproape, îşi dădu seama ce făcuse. Răsucise aripile prea mult, şi aparatul se năpustea acum direct în jos spre Tamisa.

Gândul, întrebarea şi convingerea, toate se produseră într-o secundă.

— Prea mult! gâfâi Woodhouse.

Monson întoarse volanul pe jumătate înapoi cu o smucitură, şi imediat malul de la Kilburn şi Hampstead coborî din nou în partea inferioară a ferestrelor sale. Fuseseră la o mie de picioare deasupra gării din Coombe şi Malden; cincisprezece secunde după aceea treceau şuierând, cu o viteză înspăimântătoare, la nici optzeci de picioare peste gara East Putney, pe linia ferată a Districtului Metropolitan, în uimirea şi ţipetele peronului plin de lume. Monson se năpusti

prin văzduh pe deasupra vagoanelor şi de la Fulham încolo porniră să se înalţe din nou în atmosferă, drept, prea drept chiar. Autobuzele treceau încet pe şoseaua din Fulham, oamenii ţipau.

Şi apoi din nou în jos, tot prea abrupt, iar copacii îndepărtaţi şi casele din jurul lui Primrose Hill se repezeau în sus prin fereastra lui Monson, şi atunci el văzu deodată, drept în faţa sa, întinderea verde a grădinilor Kensington şi turnurile Institutului Imperial. Se îndreptau în jos drept spre South Kensington. Turlele Muzeului de Istorie Naturală apărură repezindu-se în sus. Veni o secundă fatală de gândire rapidă, un moment de ezitare. Să încerce şi să ocolească turnurile, sau să devieze spre est?

Făcu o încercare, ezitând, să elibereze aripa dreaptă, lăsă frâna pe jumătate desfăcută şi apucă cu putere volanul.

Botul maşinii păru că se ridică în faţa lui. Volanul îi apăsă mâna cu o forţă irezistibilă şi îi scăpă de sub control.

Woodhouse, stând ghemuit, scoase un ţipăt răguşit şi sări spre Monson.

— Prea mult! strigă el şi apoi se agăţă de marginea bordului cu disperare, iar Monson fusese dat peste cap şi cădea acum pe spate spre el.

Lucrul se întâmplase atât de iute, încât abia dacă un sfert din oamenii care se plimbau încoace şi încolo prin Hyde Park, pe Brompton Boad şi pe Exhibition Road văzură ceva din catastrofa aeriană. O formă înaripată apăruse în depărtare pe deasupra mănunchiului de case dinspre sud, căzuse şi se ridicase, devenind din ce în ce mai mare; se repezise în jos spre Institutul Imperial, ca o formă largă cu aripi întinse, se rotise într-un sfert de cerc, ţâşnise spre est, şi apoi se înălţase brusc vertical în aer. Un obiect negru căzu din ea şi porni în jos răsucindu-se. Un om! Doi oameni încleştaţi unul de altul! Veneau în jos răsucindu-se. Se despărţiră

abia lovindu-se de acoperişul Clubului Studenţilor, şi săriră în tufişurile verzi din partea de sud a clădirii.

Vreo jumătate de minut, corpul ascuţit al uriaşei maşini continuă să se înalţe vertical, cu elicea care se învârtea la disperare. Un scurt interval, care totuşi le păru un veac celor care priveau, atârnă nemişcat în aer. Apoi o limbă de flăcări galbene se prelinse de-a lungul ei dinspre motor, şi iute, din ce în ce mai iute, şi scoţând flăcări ca o rachetă, se repezi în jos pe masa solidă de zidărie care fusese cândva Colegiul Regal de Ştiinţe. Marea elice albă şi aurie atinse parapetul şi sa prăbuşi ca o cârpă udă. Apoi corpul în formă de fus care ardea se zdrobi şi se sparse, zdrobind şi spărgând tot ce întâlnea în căderea sa, pe colţul de nord-vest al clădirii.

Dar prăbuşirea, flacăra benzinei aprinse care se ridică spre cer din motoarele sfărâmate ale maşinii, obiectele fărâmiţate care fură găsite în grădina de la Clubul Studenţilor, masele balustradei galbene şi a cărămizilor roşii care căzură de-a dreptul pe stradă, goana încoace şi încolo a oamenilor ca a unor furnici într-un furnicar distrus, sosirea grabnică a pompierilor, adunarea mulţimilor de oameni — toate aceste lucruri nu aparţin acestei povestiri, care a fost scrisă numai pentru a spune cum a fost lansată şi cum a plutit cu succes prin văzduh prima maşină zburătoare. Deşi Monson a eşuat, şi a eşuat dezastruos, însemnările operei lui rămân un monument îndestulător pentru a călăuzi pe viitorii experimentatori îndrăzneţi care, mai curând sau mai târziu, vor reuşi să pună stăpânire pe această mare problemă a zborului. Şi între Worcester Park şi Malden se mai înalţă încă acel uimitor bulevard de schelărie de fier, ruginit acum şi pe alocuri primejdios, ca mărturie a primei lupte disperate a omului de a-şi câştiga dreptul să-şi croiască drum prin aer.

ÎN ABIS

În româneşte de B. BEREANU

Locotenentul stătea în faţa sferei de oţel şi mesteca între dinţi o aşchie de pin.

— Ce crezi despre asta, Steevens? întrebă el.

— Mă rog, e o idee, spuse Steevens cu tonul unuia care îşi rezervă părerea.

— Cred că se va turti complet, insistă locotenentul.

— Se pare că a calculat destul de exact, remarcă Steevens pe acelaşi ton reţinut.

— Dar gândeşte-te la ce presiune vor fi supuse, nu se dădu bătut locotenentul. La suprafaţa apei presiunea este paisprezece livre[192] pe inci[193] — pătrat, iar cu treizeci de picioare[194] mai jos este dublă; la şaizeci, triplă; la nouăzeci, de patru ori mai mare; la nouă sute, de patruzeci de ori; la cinci mii, trei sute de picioare; aşadar, la o milă, presiunea este de două sute patruzeci de ori patrusprezece livre; adică să vedem — treizeci de chintale[195] — o tonă şi jumătate, Steevens; o tonă şi jumătate pe inci pătrat. Iar oceanul, acolo unde se va scufunda, are cinci mile adâncime. Adică şapte tone şi jumătate…

— Pare foarte mult — spuse Steevens — totuşi sfera este din oţel extrem de gros.

Locotenentul nu răspunse, dar începu din nou să mestece între dinţi aşchia de pin. Obiectul discuţiei lor era o sferă uriaşă de oţel, cu diametrul exterior de aproape nouă picioare. Arăta ca ghiuleaua unui tun gigantic. Era fixată cu grijă într-un eşafodaj monstruos, construit în corpul vasului, iar grinzile uriaşe cu care trebuia să fie aruncată în curând peste bord dădeau pupei vaporului un aspect care, din portul Londrei până la Tropicul Capricornului, stârnise curiozitatea oricărui marinar cumsecade. În două locuri, unul deasupra celuilalt, oţelul era înlocuit prin câte o fereastră circulară de sticlă colosal de groasă, iar una dintre ele, montată într-o

ramă de oţel foarte solidă, era acum înşurubată numai parţial. Amândoi văzuseră interiorul acestei sfere pentru prima dată în dimineaţa aceea. Era capitonată bine cu perne pneumatice şi avea cufundate adânc printre ele nişte butoane mici, prin care se putea pune în funcţiune mecanismul simplu al aparatului. Totul era capitonat cu grijă, chiar şi aparatul Myers, care trebuia să absoarbă acidul carbonic şi să furnizeze oxigenul necesar omului, după ce acesta se va strecura prin deschizătură de sticlă şi va fi închis înăuntru. Era capitonat cu atâta grijă, încât chiar dacă ghiuleaua aceasta ar fi fost aruncată cu tunul omul dinăuntru s-ar fi aflat în perfectă siguranţă. Şi trebuia să fie aşa, căci în curând un om urma să se târască prin deschizătură înăuntru, să fie închis ermetic, aruncat peste bord şi coborât în adâncuri, tot mai adânc, tot mai adânc, până la cinci mile, întocmai cum spusese locotenentul. Sfera îi stăpânea tiranic imaginaţia; la popotă devenise plictisitor; un noroc neaşteptat i-l adusese pe Steevens, de curând îmbarcat, cu care să discute iar şi iar despre acelaşi lucru.

— Părerea mea — spuse locotenentul — este că la o astfel de presiune geamul se va încovoia înăuntru, se va bomba şi se va sparge în bucăţi. Daubrée, supunând la presiuni mari bucăţi de stâncă, le-a făcut să curgă ca apa. Ţine minte cuvintele mele.

— Şi dacă se va sparge geamul — întrebă Steevens — ce se va întâmpla?

— Apa va năvăli ca un torent de fier. Aţi fost vreodată atins de un jet direct de apă aruncat cu mare presiune? Va lovi tot atât de puternic ca un glonte. Îl va zdrobi, îl va turti, îi va sfâşia gâtul şi plămânii; îi va străpunge urechile.

— Ce imaginaţie bogată aveţi! protestă Steevens, care îşi reprezenta limpede întregul tablou.

— Este o simplă expunere a inevitabilului, răspunse locotenentul.

— Dar sfera?

— Va produce numai câteva băşicuţe şi se va aşeza confortabil pentru vecie în nămolul şi lutul de pe fund, cu bietul Elstead întins peste pernele sale strivit ca untul pe pâine.

Repetă această propoziţiune ca şi când i-ar fi plăcut foarte mult.

— Ca untul pe pâine, spuse el.

— Vă uitaţi la jucăria mea? se auzi o voce şi îndată îl zăriră pe Elstead în spatele lor, îmbrăcat în alb, ca scos din cutie, cu o ţigară în gură şi zâmbind din umbra borului larg al pălăriei sale. Ce este cu pâinea şi untul, Weybridge? Bombăni, ca de obicei, împotriva soldei prea mici a ofiţerilor de marină? Nu a mai rămas decât o zi înainte de a începe imersiunea. Astăzi trebuie să fim gata cu parâmele. Cerul acesta limpede şi marea liniştită sunt tocmai potrivite pentru a coborî în mare o duzină de tone de plumb şi fier, nu este aşa?

— Pentru dumneavoastră aceasta n-are prea mare importanţă, spuse Weybridge.

— Nu. La adâncimea de şaptezeci sau optzeci de picioare, unde voi ajunge în vreo douăsprezece secunde, nu se mai mişcă nicio particulă, chiar dacă vântul urlă cu violenţă deasupra şi apa se ridică până în nori. Nu, acolo jos…

Se îndreptă spre coasta vasului şi ceilalţi îl urmară. Toţi trei se aplecară peste bord, sprijinindu-se în coate şi se uitară ţintă în jos, la apa galben-verzuie.

— E linişte, spuse Elstead, terminându-şi gândul.

— Sunteţi absolut sigur că mecanismul acela de ceasornicărie va funcţiona? întrebă Weybridge numaidecât.

— A funcţionat de treizeci şi cinci de ori, spuse Elstead. ***Trebuie*** să funcţioneze.

— Dar dacă nu funcţionează?

— De ce să nu funcţioneze?

— Eu n-aş coborî în drăcia asta nici pentru douăzeci de mii de lire, spuse Weybridge.

— Sunteţi un om glumeţ, observă Elstead şi scuipă amabil în jos în direcţia unei băşici.

— Încă nu înţeleg cum aveţi de gând să faceţi să funcţioneze aparatul, spuse Steevens.

— În primul rând, voi fi închis ermetic în interiorul sferei — explică Elstead — iar după ce voi stinge şi aprinde de trei ori lumina pentru a semnaliza că totul e în regulă, voi fi aruncat peste bord cu macaraua, împreună cu greutăţile acelea mari de plumb. Greutatea de plumb de deasupra are un tambur pe care este înfăşurată o funie solidă de o sută de stânjeni marini[196], care constituie singura legătură dintre balast şi sferă, în afară de parâmele care vor fi tăiate când se va lansa sfera. Am preferat să utilizăm funie şi nu un cablu de sârmă pentru că este mai uşor de tăiat şi mai flotabilă — condiţii necesare, după cum veţi vedea.

Iată, fiecare dintre aceste greutăţi de plumb are o gaură prin care va fi vârâtă o vergea de fier din care va rămâne în afară, în partea inferioară, o porţiune lungă de şase picioare. Când vergeaua este lovită dedesubt, împinge o pârghie şi pune în mişcare un mecanism de ceasornicărie situat lângă cilindrul pe care este înfăşurată funia.

Aşa, întregul aparat este coborât încet în apă şi cablurile sunt tăiate. Sfera pluteşte, căci, fiind umplută numai cu aer, este mai uşoară decât apa, dar greutăţile cad direct spre fund şi funia se desfăşoară complet. După ce funia se va desfăşura în întregime, sfera se va cufunda de asemenea, trasă în jos de funie.

— Dar de ce este nevoie de funie? întrebă Steevens. De ce să nu se fixeze greutăţile direct de sferă?

— Din cauza ciocnirii cu fundul. Întregul aparat va cădea mărindu-şi viteza, milă cu milă, ajungând

în cele din urmă la o viteză uriaşă. Dacă nu ar fi funia aceea, s-ar sparge în bucăţi, lovindu-se de fund. Când se vor izbi însă greutăţile de fund, intră deîndată în joc flotabilitatea sferei, care va continua să se cufunde din ce în ce mai încet. În cele din urmă se va opri şi va începe să se ridice din nou în sus.

În momentul acesta intră în acţiune mecanismul de ceasornicărie. Când greutăţile se vor izbi de fund, vergeaua va fi împinsă în sus, va lovi mecanismul de ceasornicărie şi funia se va înfăşura din nou pe mosor. Voi fi tras în jos, pe fundul mării. Acolo voi rămâne o jumătate de oră cu lumina electrică aprinsă, privind în jurul meu. Apoi mecanismul de ceasornicărie va declanşa un cuţit cu arc, funia va fi tăiată şi mă voi ridica din nou la suprafaţă, ca o băşică de gaz în sifon. Însăşi funia va ajuta plutirea.

— Şi dacă din întâmplare vă veţi ciocni cu un vapor? întrebă Weybridge.

— Mă voi ridica cu o astfel de viteză, încât l-aş străbate ca o ghiulea de tun, spuse Elstead. Nu trebuie să fiţi îngrijorat de asta.

— Dar dacă vreun crustaceu sprinten se va strecura în mecanismul de ceasornic…

— Asta ar fi un fel de invitaţie stăruitoare să mă opresc, spuse Elstead, întorcându-se cu spatele spre apă şi uitându-se ţintă la sferă.

Elstead a fost aruncat peste bord pe la ora unsprezece. Era o zi luminoasă, senină şi liniştită, cu orizontul pierdut în ceaţă. Lumina electrică orbitoare din micul compartiment de sus străluci vesel de trei ori. Apoi îl coborâră încet la suprafaţa apei şi un marinar prins de lanţurile de la pupă sta gata să taie parâmele cu care erau legate greutăţile şi sfera. Cât păruse sfera de mare pe punte, atât părea de mică sub pupa vaporului. Se rostogoli puţin, şi cele două ferestre întunecate, care pluteau în partea superioară, păreau nişte ochi miraţi, rotindu-se şi privind în jur la lumea îngrămădită pe parapet. O voce se întrebă dacă lui Elstead îi place legănatul.

— Sunteţi gata? strigă comandantul.

— Da, da, domnule!

— Daţi-i drumul!

Lama se apropie de funia întinsă şi o tăie. Un vârtej se învolbură, grotesc şi slab, deasupra sferei. Cineva flutură o batistă, altcineva încercă fără succes să dea tonul unor aclamaţii. Un aspirant de marină numără rar: „opt, nouă, zece!” O nouă rostogolire şi sfera se smuci împroşcând apă; după aceea se redresă.

Păru un moment imobilă, apoi începu să se micşoreze rapid, apa se închise deasupra ei şi, sub oglinda mării, nu se mai văzu decât ca o pată întunecoasă, mărită prin refracţie. Cât ai număra până la trei, dispăruse. Departe, în adâncimea apei, licări o lumină albă, apoi lumina se reduse la o scânteie şi pieri. Nu se mai vedea în adâncuri decât apa întunecată în care înota un rechin.

Elicea crucişătorului începu deodată să se rotească, apa se învolbură, rechinul dispăru într-un tumult de încreţituri şi un torent de spumă se năpusti asupra limpezimii de cristal care-l înghiţise pe Elstead.

— Ce se întâmplă? întrebă un marinar.

— Vom ancora la vreo două mile distanţă, ca să nu ne lovească cumva, când se va ridica la

suprafaţă, îi răspunse tovarăşul său.

Vasul se îndrepta încet spre noua sa poziţie. Pe bord, aproape toţi cei fără vreo treabă continuau să urmărească mişcarea ritmică a valurilor în care se scufundase sfera. În următoarea jumătate de oră, singurele discuţii au fost, direct sau indirect, în legătură cu Elstead. Soarele de decembrie ajunsese sus, în înaltul cerului, şi căldura era foarte mare.

— Acolo jos o să-i fie destul de frig, remarcă Weybridge. Se spune că de la o anumită adâncime temperatura apei mării este totdeauna aproape de punctul de îngheţare.

— Unde va reveni oare la suprafaţă? întrebă Steevens. Am pierdut direcţia.

— Iată, acolo! răspunse comandantul, care se mândrea că este atotştiutor, şi întinse degetul cu precizie înspre sud-est. De altfel cred că se apropie momentul, adăugă el. A stat treizeci şi cinci de minute.

— Cât durează până să ajungi în fundul oceanului? întrebă Steevens.

— Pentru o adâncime de cinci mile, şi socotind — aşa cum s-a stabilit — o acceleraţie de două picioare pe secundă, durează, în amândouă sensurile, doar câteva minute.

— Atunci a întârziat, spuse Weybridge.

— Aşa se pare, recunoscu comandantul. Presupun că mai durează câteva minute până se strânge funia aceea.

— Am uitat de asta, spuse Weybridge, vădit uşurat.

Şi apoi începu aşteptarea. Se scurse anevoie un minut, dar din apă nu ţâşni nicio sfera. Urmă altul şi nimic nu tulbura suprafaţa uleioasă a mării. Marinarii îşi explicau unii altora că şi înfăşurarea funiei durează câtva timp. Scările de frânghii de la catarge erau presărate cu feţe încordate, în aşteptare.

— Hai sus, Elstead! strigă cu nerăbdare un lup de mare voinic şi păros, iar ceilalţi îl urmară,

strigând în cor, ca şi când ar fi aşteptat să se ridice cortina la teatru.

Comandantul le aruncă o privire iritată.

— Desigur, dacă acceleraţia este mai mică de două picioare — spuse el — va întârzia ceva mai mult. Nu suntem absolut siguri de această cifră. Nu am încredere oarbă în calcule.

Steevens aprobă concis. Câteva minute nu vorbi nimeni de pe puntea de comandă. Apoi capacul ceasului lui Steevens ţăcăni.

Când, după douăzeci şi unu de minute, soarele ajunse la zenit, aşteptau încă să reapară sfera şi nimeni de pe bord nu îndrăznise să spună nici măcar în şoaptă că nu mai erau speranţe. Primul care exprimă această părere fu Weybridge.

— N-am avut niciodată încredere în geamul acela, îi spuse el brusc lui Steevens în timp ce plutea încă în aer sunetul clopotului care anunţa schimbul cartului.

— Dumnezeule! exclamă Steevens. Nu cumva credeţi…?

— Hm… făcu Weybridge şi lăsă restul în seama imaginaţiei celuilalt.

— Personal nu am prea mare încredere în calcule — insistă nesigur comandantul — aşa că nu am pierdut încă orice speranţă.

La miezul nopţii, navigau încă încet în spirală în jurul locului unde se scufundase globul şi fasciculul alb al reflectorului alerga, se oprea şi, nemulţumit, mătura mai departe pustiul apelor fosforescente sub cerul înstelat.

— Dacă n-a plesnit fereastra şi n-a fost zdrobit — spuse Weybridge — atunci este şi mai rău. Înseamnă că mecanismul de ceasornicărie s-a defectat şi Elstead este în viaţă, la cinci mile sub picioarele noastre, acolo jos în frig şi întuneric, unde, de când s-au adunat apele oceanului, n-a strălucit vreodată o rază de lumină şi n-a pătruns privirea omului. Captiv în băşica aceea a lui, fără hrană, chinuit de foame şi sete, se întreabă

înspăimântat dacă va muri de foame sau se va înăbuşi. Ce anume dintre toate astea se va întâmpla? Probabil că aparatul Myers este pe sfârşite. Cât durează?

— Bunule dumnezeu! exclamă el. Cât de mici suntem! Ce diavoli cutezători! Jos, sub noi, mile şi mile de apă, numai apă, în jurul nostru o întindere de apă pustie, deasupra cerul! Peste tot abisuri! Îşi azvârli braţele în lături. În acelaşi timp, o mică dâră albă urcă în sus, fără zgomot, spre cer, îşi încetini mersul, se opri, devenind un punct nemişcat, ca şi când o nouă stea ar fi apărut pe bolta cerească. Apoi lunecă din nou în jos şi se pierdu printre imaginile stelelor reflectate şi fosforescenţa nebuloasă a mării.

Când văzu toate acestea, Weybridge se opri cu mâna întinsă şi cu gura deschisă. Închise gura, o deschise din nou şi dădu din mâini, parcă nerăbdător. Apoi se întoarse către marinarul de cart şi strigă:

— Elstead, ura! Peste o clipă o luă la fugă spre Lindley şi reflector. L-am văzut! strigă el. La tribord! Lampa este aprinsă şi a ţâşnit chiar acum din apă. Roteşte reflectorul. Îl vom vedea plutind, când va fi ridicat de valuri.

Dar nu reuşiră să-l găsească pe explorator decât în zori. Aproape că se ciocniră de el. Lanţul macaralei fu desprins şi echipajul unei bărci fixă de sferă un cârlig. După ce încărcară pe bord sfera, deşurubară geamul prin care se pătrundea înăuntru şi scrutară întunericul din interior (deoarece despărţitura iluminată electric servea la iluminarea apei din jurul sferei şi era complet izolată de cavitatea principală).

În cavitate aerul era foarte înfierbântat, iar cauciucul de pe marginea ferestrei se muiase. Nu răspunse nimeni la întrebările lor nerăbdătoare şi nici nu se auzi vreo mişcare. Elstead părea să zacă nemişcat, ghemuit în fundul sferei. Doctorul vasului se târî înăuntru şi, ridicân-du-l, îl trecu

oamenilor de afară. Nu ştiură la început dacă era viu sau mort. În lumina galbenă a lămpilor de pe vas i se vedea faţa sclipind din cauza transpiraţiei, îl duseră jos, în cabina sa.

Descoperiră că nu era mort, ci într-o stare de colaps nervos, şi, în afară de asta, plin de vânătăi groaznice. Câteva zile trebui să stea culcat în linişte perfectă. De-abia după o săptămână putu să povestească întâmplările prin care trecuse.

Primele sale cuvinte fură că va coborî din nou în adâncuri. Sfera trebuia însă modificată, după cum spunea, pentru a-i permite să se elibereze de funie la nevoie. Restul era în ordine. Trăise momente uimitoare.

— Credeaţi că nu voi găsi nimic altceva decât nămol! exclamă el. Râdeaţi de explorările mele, dar am descoperit o lume nouă!

Îşi povesti peripeţiile fragmentate în episoade şi începu cu sfârşitul, aşa că nu e nimerit a-i reproduce propriile cuvinte. Iată cum s-a petrecut totul:

Îndată după lansare, lucrurile au mers cam prost. Până a se desfăşura funia complet, sfera se rostogolea încet. Se simţea ca o broască într-o minge de fotbal. Nu vedea decât macaraua şi cerul deasupra capului şi, din când în când, oamenii aplecaţi peste parapetul vasului. Îi era imposibil să ghicească în ce direcţie se va roti sfera în momentul următor. Când se pomenea cu picioarele în sus, când se dădea peste cap ori se rostogolea într-o parte şi într-alta pe căptuşeala sferei. Orice altă formă geometrică ar fi fost mai confortabilă, dar mai puţin sigură, având în vedere presiunea uriaşă a formidabilului abis.

Clătinarea încetă însă brusc; sfera se redresă, şi când Elstead se ridică în picioare, văzu apa de jur împrejurul său verde-albăstruie, străbătută de o lumină slabă, venită de sus, către sursa căreia se năpusteau parcă o mulţime de obiecte plutitoare. Între timp apa se întuneca însă din ce în ce mai

mult, până când o văzu deasupra lui de culoarea cerului la miezul nopţii, cu o nuanţă verzuie, iar dedesubt, neagră de-a binelea. Mici obiecte transparente răspândeau o lumină slabă, ca o aureolă, şi ţâşneau în urma sa ca nişte dâre verzui.

Apoi, senzaţia de cădere! Ca în ascensor, la pornire, spunea el, numai că dura neîncetat. Cu greu se poate imagina ce va să zică o astfel de senzaţie permanentă. Doar în acele momente şi-a regretat Elstead aventura. Şi posibilitatea unui accident o aprecia acum diferit. Se gândi la uriaşele sepii, despre care se ştie că există la adâncimi mijlocii, găsite uneori în balene, pe jumătate digerate, sau plutind moarte, putrezite şi pe jumătate mâncate de peşti. Dacă vreuna dintre ele l-ar prinde şi nu i-ar da drumul? Apoi, mecanismul de ceasornicărie o fi fost suficient verificat? Toate acestea nu mai aveau însă nicio importanţă, de vreme ce nu era în puterea lui să se întoarcă sau să continue imersiunea.

În cincizeci de secunde totul în jur era negru ca noaptea, în afară de locurile în care străbătea prin apă fascicolul de raze al lămpii sale şi lumina din când în când vreun peşte sau cine ştie ce rămăşiţă care se scufunda. Fulgerau pe lângă el prea repede pentru a vedea ce erau. Credea o dată că a trecut pe lângă un rechin. Şi apoi sfera începu să se înfierbânte din cauza frecării cu apa. Se pare că subestimaseră acest lucru.

Primul lucru pe care îl observă era că transpira. Auzi apoi un şuierat din ce în ce mai tare răsunând de jos şi văzu prin apă o mulţime de băşici mici — foarte mici — repezindu-se în sus ca un evantai. Vapori! Pipăi fereastra. Era fierbinte. Aprinse mica lampă cu incandescenţă, care lumina încăperea şi-şi privi ceasul de mână, căptuşit şi el. Trecuseră două minute de la lansare. Se gândi că fereastra va crăpa din cauza diferenţei de temperatură, căci ştia că apa de la fund era aproape de punctul de îngheţare.

Apoi, deodată, podeaua sferei păru că apasă asupra picioarelor sale, afară agitaţia băşicilor se încetini din ce în ce şi şuieratul slăbi. Sfera se rostogoli puţin. Fereastra nu se crăpase, nimic nu cedase şi înţelese că în orice caz pericolul de a se îneca trecuse.

În aproximativ un minut avea să fie pe fundul abisului. Se gândea la Steevens şi Weybridge şi la toţi ceilalţi de pe vapor, aflaţi la cinci mile deasupra capului său, o înălţime mai mare decât aceea la care au plutit vreodată deasupra pământului chiar cei mai îndepărtaţi, nori. Şi-i închipuia înaintând încet, privind ţintă în jos şi întrebându-se ce i se întâmplase.

Privi pe fereastră. Nu se mai vedeau băşici şi şuieratul încetase. În jur se întindea, ca o catifea neagră, întunecimea adâncă; numai în locurile unde era străpunsă de lumina electrică apa îşi dezvăluia culoarea galben-verzuie. Apoi apărură trei forme de foc, urmărindu-se una pe alta prin apă. N-ar fi putut spune dacă erau mici şi aproape, sau mari şi departe.

Fiecare se contura într-o lumină albăstruie, aproape tot atât de strălucitoare ca luminile unui cuter de pescuit şi se părea că fumegă mult. De-a lungul părţilor lor laterale erau pete de lumină ca sabordurile mai luminoase ale unui vapor. Fosforescenţa lor păru să dispară însă când intrară în strălucirea lămpii şi Elstead văzu atunci că erau nişte peştişori de un fel ciudat. Aveau capete uriaşe, chiar mari, iar corpul şi coada se subţiau treptat. Ochii le erau îndreptaţi spre el şi avu impresia că îl însoţesc spre fund. Îşi zise că erau atraşi probabil de lumina puternică a sferei.

În curând li se asociară alţii de acelaşi fel. În timp ce cobora, observă că apa căpăta o culoare palidă şi că nişte particule mici sclipeau în lumina sferei, ca firele de praf în razele soarelui. Aceasta se datora probabil norilor de nămol şi de noroi stârniţi de greutăţile de plumb.

Când ajunse la fund, se pomeni într-o ceaţă deasă şi albă pe care razele lămpii electrice nu reuşeau s-o străpungă mai mult de câţiva iarzi. Trecură multe minute înainte ca nămolul răscolit să se aşeze cât de cât. Apoi, la lumina lămpii, mărită de fosforescenţa vremelnică a vreunui banc îndepărtat de peşti, putu să vadă, sub învelişul uriaş de apă neagră, o întindere mişcătoare de noroi alb-cenuşiu, din care răsăreau ici şi colo desişurile încâlcite ale unei vegetaţii de crini de mare cu tentaculele avid întinse.

Mai departe se zăreau contururile diafane ale unui grup de bureţi uriaşi. Pe fund erau împrăştiate nişte mănunchiuri turtite şi zburlite, colorate în purpuriu viu şi negru, probabil un fel de arici de mare, şi nişte fiinţe, unele cu ochi mari, altele oarbe, ciudat de asemănătoare cu păduchii de plante sau cu homarii, care se târau leneş de-a curmezişul fasciculului de lumină şi dispăreau din nou în obscuritate, lăsând în urma lor nişte urme brăzdate.

Apoi roiul de peştişori vină brusc şi se îndreptă spre el, cum se întâmplă uneori cu un stol de grauri. Trecură pe deasupra, ca o zăpadă fosforescentă, apoi zări în urma lor, înaintând spre sferă, o creatură mai mare.

La început văzu nedesluşit o siluetă care de-abia se mişca, sugerând vag un om mergând; apoi, când intră în fasciculul puternic de lumină aruncat de lampă, animalul închise ochii orbit. Elstead înlemni de mirare.

Era un animal vertebrat straniu. Capul său de culoare purpuriu-închis sugera vag un cameleon, dar avea o frunte foarte înaltă şi o cutie craniană cum nu mai văzuse niciodată la o reptilă; linia verticală a feţei îi dădea o asemănare extraordinară cu o fiinţă omenească.

Doi ochi mari şi bulbucaţi îi ieşeau din orbite, ca la cameleon, şi avea o gură lată, de reptilă, cu buze cărnoase sub nişte nări mici. În locul urechilor

erau două mari apărători de bronchii, iar din acestea se desfăcea, plutind, un arbore de filamente de coral, aproape ca bronchiile arborescente ale calcanilor şi rechinilor foarte tineri.

Dar nu aspectul omenesc al feţei te uimea la această fiinţă. Era bipedă; corpul său aproape sferic era aşezat pe un triped format din două picioare ca de broască şi o coadă lungă şi groasă, iar membrele sale dinainte, care caricaturizau grotesc mâna omenească, aşa cum sunt şi ale broaştei, ţineau o vergea lungă de os cu vârf de aramă. Culoarea acestei fiinţe nu era uniformă; capul, mâinile şi picioarele le avea purpurii, iar pielea, care îi atârna pe corp ca nişte haine prea largi, cenuşie şi fosforescentă. De când o orbise lumina aruncată de sferă, rămăsese nemişcată.

În cele din urmă, această fiinţă necunoscută a abisului deschise ochii, umbrindu-i cu mâna liberă, căscă gura şi dădu drumul unui strigăt puternic aproape articulat, care pătrunse chiar prin învelişul de oţel şi căptuşeala capitonată a sferei. Elstead nu are pretenţia să explice cum se poate scoate un strigăt fără plămâni. Se trase apoi la o parte din lumina puternică, în umbra misterioasă care mărginea sfera de amândouă părţile, şi Elstead mai mult simţi decât văzu că se îndreaptă spre el. Închipuindu-şi că o atrăsese lumina, răsuci comutatorul care întrerupea curentul. În clipa următoare ceva moale se lovi de oţel şi globul se clătină.

Apoi strigătul răsună din nou şi i se păru că un ecou îndepărtat îi răspundea. Ciocnirea uşoară se repetă, iar sfera se clătină şi se lăsă pe tamburul pe care era înfăşurată funia. Rămas în întunecime, Elstead scrută noaptea veşnică a abisului. Deodată zări ca prin ceaţă, în depărtare, alte forme fosforescente, aproape omeneşti, grăbindu-se spre el.

Fără să-şi dea prea bine seama ce face, bâjbâi după butonul lămpii exterioare prin închisoarea lui care se legăna şi aprinse din întâmplare lămpiţa interioară, ascunsă în firida ei capitonată. Sfera se răsuci şi fu trântit jos; auzi nişte strigăte ca de surpriză şi când se ridică în picioare văzu la fereastra inferioară, privind înăuntru, două perechi de ochi pe pedicule, în care se reflecta lumina lămpii.

În momentul următor nişte mâini loveau cu putere în carcasa de oţel şi se auzi un sunet înspăimântător pentru situaţia în care se afla; nişte ciocănituri puternice în învelişul metalic de protecţie a mecanismului de ceasornicărie. Era cu sufletul la gură; dacă creaturile acelea stranii ar fi reuşit să oprească mecanismul, n-ar mai fi fost eliberat niciodată. De-abia avu timp să se gândească la asta, când simţi că sfera se clatină cu violenţă şi că picioarele îi sunt apăsate puternic de podeaua ei. Stinse lămpiţa care lumina interiorul şi aprinse lampa mare din compartimentul separat. Fundul mării şi creaturile antropomorfe dispărură şi o pereche de peşti, care se urmăreau unul pe celălalt, apărură pe neaşteptate lângă fereastră.

Se gândi îndată că acei locuitori stranii ai adâncimii mării îi rupseseră funia şi că scăpase. Se ridica din ce în ce mai repede şi deodată se opri cu o smucitură care îl azvârli în plafonul capitonat al închisorii sale. De mirare nici nu putea să gândească măcar.

Apoi simţi că sfera se învârte încet şi se leagănă. În afară de aceasta i se păru că era trasă prin apă. Ghemuindu-se lângă fereastră, reuşi să rostogolească sfera cu ferestrele în jos, dar nu putu să vadă nimic altceva decât razele pale ale lămpii bătând în jos, prin întuneric, fără niciun efect. Îi trecu prin minte că ar vedea mai mult dacă ar stinge lumina şi şi-ar obişnui ochii cu obscuritatea adâncă.

Aşa s-a şi întâmplat. După câteva minute întunecimea catifelată deveni o întunecime diafană, iar apoi, în depărtare, şi tot atât de slab ca lumina zodiacală a unei seri de vară în Anglia, văzu nişte forme mişcându-se dedesubt. Ajunse la concluzia că fiinţele acelea îi desprinseseră cablul şi îl târau după ele pe fundul mării.

Şi apoi zări ceva vag, în depărtare, dincolo de ondulaţiile câmpiei submarine; un orizont vast de o luminozitate ştearsă, care se întindea într-o parte şi într-alta până unde ferestruica sa îi permitea să vadă. Era tras într-acolo, aşa cum ar fi tras un balon de la câmp deschis în oraş. Se apropia de acest loc foarte încet şi tot atât de încet strălucirea neclară se concentra în forme mai precise.

Se făcuse aproape ora cinci când ajunse în regiunea aceea luminoasă şi distinse o îngrămădire de un fel de străzi şi case grupate în jurul unei construcţii vaste, fără acoperiş, care amintea grotesc o mânăstire în ruine. Se întindeau ca o hartă sub el. Casele erau simple împrejmuiri de zid, fără acoperiş, şi deoarece materialul de construcţie, după cum văzu apoi, îl constituiau nişte oase fosforescente, totul părea clădit din clar de lună scufundat.

În spaţiile dintre clădiri îşi întindeau fâlfâind tentaculele crini de mare arborescenţi, iar din strălucirea care învăluia cetatea ţâşneau în sus bureţi sticloşi, înalţi şi subţiri, în formă de minarete strălucitoare şi crini răspândind o lumină ceţoasă. În spaţiile libere ale aşezării se vedea o forfotă ca aceea a unei mulţimi de oameni, dar era la prea mare înălţime deasupra lor pentru a putea distinge indivizii.

Apoi fu coborât încet şi amănuntele oraşului îi deveniră treptat mai clare. Văzu că zidurile clădirilor acelea ceţoase erau mărginite cu un fel de şiraguri de obiecte rotunde şi zări în difertite puncte sub el, în vaste spaţii deschise, nişte forme

având înfăţişarea unor vapoare acoperite cu o crustă de mâl.

Era tras în jos încet, dar necontenit şi formele de sub el deveneau mai strălucitoare, mai clare, mai distincte, îşi dădu seama că se îndrepta către clădirea cea mare din centrul oraşului şi din când în când zărea numeroasele forme care trăgeau de funie. Văzu cu mirare că de pe catargele unuia dintre vapoarele care constituiau una dintre caracteristicile acestei aşezări îl priveau o mulţime de figuri care gesticulau. Apoi zidurile marii clădiri îl împrejmuiră tăcute, ascunzându-i oraşul.

Zidurile acelea erau făcute din lemn saturat de apă legat cu cabluri de sârmă răsucite, din bucăţi de fier şi cupru, din oase şi cranii de oameni. Craniile se înşirau în linii în zigzag, în spirale, şi formau nişte curbe fantastice pe deasupra clădirii; o mulţime de peştişori argintii se jucau de-a prinselea intrând şi ieşind prin orbitele lor, şi fugărindu-se pe deasupra întregii pieţe.

Deodată îi pătrunse în urechi un strigăt grav şi un zgomot ca un sunet intens de corn, urmat de o psalmodie fantastică. Sfera coborî, trecu pe lângă uriaşele ferestre ascuţite, prin care zări vag un număr mare din acele fiinţe stranii, ca nişte fantome, care îl priveau, şi în cele din urmă se opri, după cum i se păru, pe un fel de altar situat în centrul pieţei.

Acum, de la înălţimea la care se afla, Elstead îi putea vedea din nou cu claritate pe straniii locuitori ai abisului. Spre uimirea sa, îşi dădu seama că toţi i se prosternau, cu excepţia unuia, îmbrăcat, după cum se părea, într-o robă din solzi ca nişte plăci, încoronat cu o diademă luminoasă, şi care îşi închidea şi deschidea gura de reptilă, de parcă ar fi condus psalmodia credincioşilor.

Elstead avu fantezia să aprindă din nou lămpiţa şi să se facă văzut de locuitorii abisului, care o dată cu năvălirea luminii pieriră în noapte. La această apariţie neaşteptată a sa, psalmodia fu

înlocuită cu un tumult de strigăte triumfătoare. Elstead, dorind să-i observe, stinse din nou lampa, şi se făcu nevăzut ochilor lor. Câtva timp fu prea orbit ca să-şi dea scama ce făceau, iar când putu în cele din urmă să-i distingă, îi văzu din nou îngenuncheaţi. Şi astfel continuară să i se închine, fără odihnă, timp de trei ore.

Elstead a făcut o descriere amănunţită a acestui oraş uluitor şi a locuitorilor săi, fiinţe ale nopţii eterne, care n-au văzut niciodată soarele, luna sau stelele, vegetaţia verde sau vreo vieţuitoare care să trăiască la aer, unde nu se cunoaşte nici focul, nici vreo altă lumină în afară de lumina fosforescentă a vieţuitoarelor.

Oricât de uimitoare ar fi povestirea sa, este şi mai uimitor să afli că oameni de ştiinţă eminenţi ca Adams şi Jenkins nu găsesc nimic extraordinar în ea. Îmi spun că nu văd niciun motiv pentru care n-ar putea trăi pe fundul mărilor adânci, fără ca noi să bănuim măcar, nişte fiinţe inteligente care să respire prin bronhii, obişnuite cu o temperatură joasă şi o presiune enormă şi având o constituţie atât de greoaie, încât să nu poată pluti, nici vii, nici moarte.

Noi le-am fi cunoscuţi acestor creaturi ca nişte stranii fiinţe-meteori, care din când în când cad moarte, din întunecimea misterioasă a cerului lor de apă. Şi nu numai noi, ci şi vapoarele, metalele şi instrumentele noastre ar cădea ca ploaia în noapte. Uneori obiecte scufundate îi lovesc şi îi strivesc ca şi când ar fi vorba de verdictul vreunei puteri nevăzute de deasupra, şi alteori cad lucruri foarte rare sau foarte utile, sau forme în stare să le aprindă imaginaţia. Comportarea acestor fiinţe la coborârea printre ele a unui om în viaţă e oarecum de înţeles, dacă ne gândim ce ar fi în stare să facă un popor sălbatic, presupunând că ar apărea brusc din cer o creatură aureolată, strălucitoare.

Este probabil că Elstead să fi povestit ofiţerilor de pe ***Ptarmigan*****,** cu diferite ocazii, fiecare

amănunt al peripeţiilor din cele douăsprezece ore stranii petrecute în abis. De asemenea este absolut sigur că intenţiona să le scrie, dar nu a făcut-o niciodată, aşa că, din nefericire, trebuie să ne mulţumim a strânge la un loc diferite fragmente ale povestirii sale, recurgând la amintirile comandantului Simmons, ale lui Weybridge, Steevens, Linley şi alţii.

Cele întâmplate ne apar nu prea limpede, în imagini fragmentare. Vedem uriaşa clădire fantomatică, mulţimea de fiinţe cu capete întunecoase, ca cele de cameleon, îmbrăcată în veşminte care răspândeau o lumină slabă, prosternându-se şi psalmodiind. Elstead, cu lumina aprinsă, încerca în zadar să-i facă a înţelege că trebuie să taie funia cu care ţineau sfera captivă. Trecea minut după minut şi Elstead era înspăimântat. Uitându-se la ceas, văzu că nu mai avea oxigen decât pentru patru ore. Dar psalmodia în cinstea sa continua fără milă, ca şi când ar fi fost un marş funebru, prevestitor al apropiatei sale morţi.

Cum a fost eliberat, nu ştie, dar judecând după capătul care atârna de sferă, funia se tăiase în urma frecării ei de muchea altarului. Sfera se rostogoli brusc şi ieşi repede din lumea lor, aşa cum o creatură eterică, aflată într-un înveliş în care ar fi vid, ar străbate vertiginos atmosfera noastră, întorcându-se în eterul său originar. Trebuie să fi dispărut din ochii lor cum se înalţă o băşică cu hidrogen prin atmosfera noastră. Desigur că această ascensiune i-a uimit.

Sfera ţâşni în sus cu o viteză şi mai mare decât atunci când, trasă de greutăţile de plumb, se prăvălise în jos. Deveni extrem de fierbinte. Urca rapid, cu ferestrele în sus, şi Elstead îşi amintea de torentul de băşici care spumega în dreptul lor. Îi era teamă să nu se facă ţăndări dintr-o clipă în alta. Deodată, ceva ca o roată uriaşă păru că i se rostogoleşte prin cap. Când compartimentul

capitonat începu apoi să se învârtească în jurul lui, leşină. Amintirea următoare este aceea a cabinei şi a vocii doctorului.

Aceasta este în esenţă întâmplarea extraordinară pe care Elstead a relatat-o fragmentar ofiţerilor de pe ***Ptarmigan*****,** făgăduind că va expune totul în scris mai târziu. În primul rând îl preocupa însă îmbunătăţirea aparatului său, care s-a realizat la Rio.

Mai rămâne de spus că la 2 februarie 1896 a coborât a doua oară în abisul oceanului cu aparatul perfecţionat după sugestiile pe care i le-a prilejuit prima sa experienţă. Nu a mai revenit însă, şi probabil că nu vom şti niciodată ce s-a întâmplat cu el. Vasul ***Ptarmigan*** s-a rotit în jurul punctului de imersiune treisprezece zile, căutându-l în zadar. Apoi s-a întors la Rio şi ştirea a fost telegrafiată prietenilor săi. Aşa stau lucrurile până în prezent. Dar este puţin probabil că nu se va face o nouă încercare de a verifica relatarea sa uluitoare despre oraşele, până acum nebănuite, din adâncurile oceanului.

NĂVĂLITORII DIN ADÂNCURI

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

1

Până la întâmplarea extraordinară de la Bidmouth, specia deosebită de ***Haploteuthis ferox*** nu era cunoscută ştiinţei decât în mod generic, graţie unui tentacul pe jumătate digerat, obţinut de lângă Azore, şi unui corp putred, ciugulit de păsări şi muşcat de peşti, găsit pe la începutul anului 1896 de către domnul Jennings, lângă Finister.

Într-adevăr, în nicio ramură a zoologiei nu plutim atât de mult în necunoscut ca în aceea privitoare la cefalopodele din adâncul mărilor. O

simplă întâmplare, de exemplu, a fost aceea care a dus la descoperirea, făcută de prinţul de Monaco, aproape a unei duzini de noi forme în vara anului 1895, descoperire în care se cuprinde şi tentaculul menţionat mai sus. S-a întâmplat că un caşalot a fost ucis dincolo de Terceira de nişte baleniere, şi în ultimele sale zvârcoliri aproape că s-a năpustit spre iahtul prinţului, nu l-a nimerit, s-a rostogolit dedesubt şi a murit la vreo douăzeci de metri în spatele cârmei. În agonia lui a aruncat la suprafaţă un număr de obiecte mari, pe care prinţul, părându-i-se că erau ciudate şi importante, a reuşit, datorită unei feri-cite împrejurări, să le prindă înainte de scufundarea lor. A pus elicea în mişcare şi le-a făcut să se învârtească, în vârtejul creat astfel, până când a putut fi coborâtă o barcă. Aceste specimene erau cefalopode întregi şi fragmente de cefalopode, unele de proporţii gigantice, şi aproape toate necunoscute ştiinţei!

Se pare că într-adevăr aceste creaturi mari şi agile, care trăiesc în adâncimile mijlocii ale mării, vor trebui, în mare măsură, să ne rămână necunoscute pentru totdeauna, deoarece sub apă ele sunt prea agere ca să poată fi prinse în plasă, şi nu pot fi obţinute specimene decât rareori numai prin asemenea accidente neprevăzute, în cazul lui ***Haploteuthis ferox*****,** de exemplu, încă suntem cu totul ignoranţi în privinţa locului său de baştină, tot astfel cum nu ştim nimic nici despre locul de înmulţire al heringilor sau despre drumul pe care îl parcurge somonul. Nici zoologii nu-şi pot explica câtuşi de puţin apariţia sa neaşteptată pe coastele noastre. S-ar putea ca o migraţie din cauza foamei să-l fi împins din adâncuri încoace. Ar fi însă poate mai bine să evităm o discuţie inutilă şi neconcludentă şi să purcedem de îndată la povestirea noastră.

Prima fiinţă omenească ce şi-a pus ochii pe un ***Haploteuthis*** viu — prima fiinţă omenească ce a supravieţuit, cu alte cuvinte, căci acum nu mai

încape nicio îndoială că valul de înecuri şi de accidente de bărci care a bântuit de-a lungul coastei din Cornwall şi Davon la începutul lui mai s-a datorat acestei cauze — a fost un negustor de ceai, retras din afaceri, cu numele de Fison, care trăsese la o pensiune din Sidmouth. Era într-o după-amiază şi el se plimba în lungul cărării de pe faleză, între Sidmouth şi Ladram Bay. În această direcţie, faleza este foarte înaltă, dar într-un loc, pe faţa ei roşie, fusese construită un fel de scară. Era tocmai lângă scara asta când atenţia i-a fost atrasă de ceva care la început a crezut că este un stol de păsări ce se bat pe nişte resturi de mâncare, pe care le ardea soarele, dându-le o strălucitoare culoare albă-trandafirie. Refluxul se sfârşise şi obiectul acela nu numai că era departe sub el, dar şi la mare distanţă, peste o întindere largă de stânci acoperite cu iarbă de mare şi întretăiate de băltoace argintii şi strălucitoare. Şi, în plus, omul era orbit de sclipirea mării din depărtare.

După câteva clipe, privind mai bine, îşi dădu seama că greşise, căci pe deasupra locului acestor bătălii se roteau un număr de păsări, ciori şi pescăruşi în cea mai mare parte, aceştia din urmă lucind orbitor când soarele cădea pe aripile lor, şi ele păreau minuscule în comparaţie cu acel obiect. Curiozitatea sa a fost, poate, trezită şi mai mult din cauza falsei impresii iniţiale.

Cum nu avea nimic mai bun de făcut decât să se amuze, se hotărî să facă din acest obiect, oricare ar fi fost el, ţinta plimbării sale de după-amiază, în loc să se ducă la Landram Bay, fiindcă se gândea că ar putea să fie vorba de vreun peşte mare, aruncat din întâmplare pe ţărm şi care se zbate acolo neputincios. Aşa că porni să coboare în grabă scara lungă şi abruptă, oprindu-se la intervale de vreo zece metri ca să-şi tragă răsuflarea şi să examineze mişcările acelea misterioase.

La piciorul falezei el se afla, bineînţeles, mai aproape de ţintă decât fusese dincolo, dar, pe de altă parte, obiectul era acum în dreptul cerului incandescent, în bătaia soarelui, astfel încât părea negru şi nedesluşit. Partea lui trandafirie era acum ascunsă de un şir de bolovani acoperiţi cu ierburi. Totuşi se putea distinge că era alcătuit din şapte corpuri rotunde, fie deosebite, fie legate între ele, şi că păsările croncăneau şi ţipau neîncetat, cu toate că parcă le-ar fi fost teamă să se apropie prea mult de el.

Arzând de curiozitate, domnul Fison începu să-şi croiască drum peste stâncile roase de valuri şi văzând că stratul gros de iarbă umedă care le acoperea le făcea foarte alunecoase, el se opri, îşi scoase pantofii şi ciorapii, şi îşi suflecă pantalonii până deasupra genunchilor. Scopul său era, desigur, pur şi simplu de a evita să cadă în băltoacele stâncoase din jur, şi, ca orice om era probabil destul de bucuros că găsise o scuză pentru a retrăi chiar şi numai câteva clipe senzaţiile copilăriei. În orice caz, îşi datorează viaţa, fără îndoială, numai acestui fapt.

Se apropie de ţinta sa cu toată încrederea pe care securitatea absolută din această ţară împotriva tuturor formelor de viaţă animală o dă locuitorilor ei. Corpurile rotunde se mişcau încoace şi încolo, dar abia când trecu de şirul de bolovani, pe care l-am pomenit mai înainte, îşi dete seama de natura oribilă a descoperirii. Descoperirea asta venise cam prea pe neaşteptate.

Corpurile acelea rotunde se dădură la o parte când el ajunse pe marginea stâncilor, şi lăsară să se vadă că obiectul de culoare roz era trupul în parte devorat al unei fiinţe omeneşti, dar era greu să-ţi dai seama dacă era bărbat sau femeie. Şi corpurile rotunde erau nişte creaturi necunoscute, cu înfăţişare îngrozitoare, semănând puţin ca formă cu caracatiţele, poate fiindcă aveau nişte tentacule uriaşe, foarte lungi şi elastice, răsucite din belşug

pe pământ. Pielea era lucioasă, cu o înfăţişare dezgustătoare. Curbura inferioară a gurii înconjurată de tentacule, excrescenţa curioasă a acestei curburi, tentaculele înseşi, ca şi ochii mari, inteligenţi, le dădeau acestor creaturi aspectul grotesc al unei feţe omeneşti. Erau fiecare de mărimea unui porc gras, iar tentaculele păreau să aibă o lungime de câteva picioare. El crede că erau cel puţin şapte sau opt asemenea făpturi. La douăzeci de metri mai jos de ele, în mijlocul apei înspumate a fluxului care acum revenea, mai ieşeau din mare altele două.

Trupurile lor stăteau întinse pe stânci, şi ochii lor îl priveau cu un interes duşmănos; dar domnul Fison nu părea înfricoşat şi nici nu-şi dădea seama că s-ar afla în pericol. Probabil că încrederea aceasta a lui se datorează numai atitudinii molatice a făpturilor. Îl îngrozea, şi, fireşte, îl irita până la indignare numai faptul că revoltătoarele creaturi se înfruptau cu carne omenească. Se gândi că dăduseră poate peste trapul vreunui înecat. Strigă la ele cu gând să le gonească, însă văzându-le că nici nu se clintesc, căută în jur, ridică o piatră mare, rotundă, şi o azvârli spre una din acele făpturi.

Şi atunci, descolăcindu-şi încet tentaculele, ele începură să se îndrepte toate spre el, târându-se întâi cu grijă şi scoţând nişte sunete slabe, sforăitoare, ca şi când s-ar fi sfătuit între ele.

Numaidecât, domnul Fison îşi dădu seama că era în primejdie. Strigă din nou, aruncă amândouă ghetele şi se depărtă în grabă, făcând un salt. După douăzeci de metri se opri şi se întoarse, socotind că fiinţele acelea se mişcă încet, însă, iată, tentaculele căpeteniei lor se şi revărsau peste malul stâncos pe care stătuse el adineauri.

Văzând aceasta, el strigă din nou, dar de astă dată nu ameninţător, ci mai degrabă cu glas de spaimă, şi începu să sară, să se caţere, să alunece, să se târască pe terenul accidentat care-l despărţea

de ţărm. Faleza înaltă şi roşie i se păru deodată de o lungime uriaşă şi văzu, ca pe nişte fiinţe din altă lume, doi muncitori minusculi ocupaţi cu repararea scării şi care nici nu bănuiau goana pentru viaţă care se dezlănţuire dedesubtul lor. La un moment dat, putu să audă cum creaturile acelea plescăiau prin bălţile aflate la nici patru metri în spatele său, iar ceva mai târziu alunecă şi fu cât pe ce să cadă. Făpturile îl goniră chiar până la piciorul falezei şi nu se opriră decât în clipa când lângă domnul Fison se iviră muncitorii din capul scării ce ducea spre vârful falezei. Tustrei oamenii aruncară câtva timp în ele cu pietre, apoi porniră în grabă spre creasta falezei, după aceea pe cărarea dinspre Sidmouth, ca să aducă nişte ajutoare şi o barcă, pentru a salva trupul pângărit de ghearele acestor creaturi abominabile.

2

Şi, ca şi cum n-ar fi trecut printr-un pericol destul de mare în ziua aceea, domnul Fison se duse cu barca să arate locul exact al aventurii sale.

Fiind vremea refluxului, fu nevoie de un ocol considerabil pentru a ajunge la locul cu pricina, şi, când ajunseră în cele din urmă în dreptul scării de pe faleză, trupul sfâşiat nu mai era. Apa începea să năvălească, acoperind stâncile nămoloase una după alta, iar cei patru oameni din barcă — adică muncitorii, barcagiul şi domnul Fison — îşi îndreptară acum atenţia nu spre ţărm, ci către apa de sub barcă.

La început nu putură vedea prea mult sub ei, afară de o junglă întunecoasă de laminaria, cu câte un peşte care ţâşnea la răstimpuri din ea. Erau puşi pe aventură, dar se arătară cu toţii dezamăgiţi. Văzură însă apoi unul din acei monştri înotând prin apă spre larg, cu o curioasă mişcare de rostogolire, care-i amintea domnului Fison de rotirea unui balon captiv. Aproape imediat după

aceea mănunchiurile unduitoare de laminaria începură să se tulbure teribil, se desfăcură o clipă lăsând să se zărească vag trei dintre animalele acelea, bătându-se pe ceea ce era probabil vreo rămăşiţă a omului înecat. După încă o secundă, panglicile abundente ale plantelor de culoare verde măslinie se revărsară din nou, acoperind grupul care se zvârcolea.

Văzând asta, cei patru oameni, acum grozav de aţâţaţi, începură să strige şi să lovească apa cu vâslele şi văzură imediat o mişcare tumultuoasă printre ierburile de sub apă. Se opriră ca să vadă mai limpede şi, îndată ce apa se linişti, băgară de seamă că tot fundul mării parcă era presărat cu ochi.

— Ce scârboşenii! strigă unul dintre ei. Sunt cu zecile!

Şi numaidecât aceste fiinţe începură să se ridice prin apă în jurul lor. Domnul Fison i-a înfăţişat mai târziu scriitorului această erupţie uimitoare din pădurea fremătând de laminaria. Atunci însă i se păruse că lu-crurile durau o veşnicie, dar pesemne că în realitate nu a fost decât o treabă de câteva secunde. Câtva timp nimic nu se văzu decât ochii aceia, apoi se putea vorbi şi de nişte tentacule care începeau să iasă icicolo din desişul de ierburi. În sfârşit, fiinţele astea deveniră tot mai mari, până când fundul ajunse să fie acoperit de formele lor încolăcite, iar vârfurile tentaculelor să se ridice peste tot, sumbre, prin aerul de deasupra apei învolburate.

Una dintre făpturi se apropie cu îndrăzneală de marginea bărcii şi, agăţându-se de ea cu trei din tentaculele sale care aveau şi ventuze, îşi aruncă pe celelalte patru pe deasupra copastiei, ca şi cum ar fi avut de gând fie să răstoarne barca, fie să se caţere în ea. Domnul Fison apucă într-o clipită cangea şi, lovind cu furie tentaculele moi, le sili să se descleşteze. Fu lovit în spate şi aproape aruncat peste bord de barcagiu, care se folosea de vâslă ca

să reziste unui atac similar în cealaltă parte a bărcii. Dar tentaculele din ambele borduri se desprinseră, se retraseră şi pătrunseră cu un plescăit în apă.

— Am face mai bine să plecăm de aici! zise domnul Fison, care tremura groaznic.

Se duse la cârmă, în timp ce barcagiul şi unul dintre muncitori se aşezară şi începură să vâslească. Celălalt muncitor stătea în picioare la prova bărcii, cu cangea, gata să lovească orice alte tentacule care ar mai fi apărut. Nimeni nu mai scoase o vorbă. Domnul Fison exprimase exact simţămintele tuturor. Tăcuţi, înspăimântaţi, cu feţele albe şi crispate, se apucară să încerce a scăpa din situaţia în care intraseră cu atâta nesăbuinţă.

Dar abia scufundară vâslele în apă, şi nişte funii negre şi subţiri ca nişte serpentine le apucară şi le traseră spre cârmă; ventuzele apărură din nou, furişându-se pe marginile bărcii într-o mişcare ondulatorie. Oamenii apucară strâns vâslele şi traseră de ele, dar era tot aşa ca şi când ai fi vrut să pluteşti cu barca pe iarbă.

— Ajutor, aici! strigă barcagiul, iar domnul Fison şi cel de-al doilea muncitor se repeziră să-l ajute să tragă vâsla.

Atunci omul cu cangea, pe care-l chema Ewan sau Ewen, sări înjurând şi începu să izbească în jos peste cele două borduri, cât putea să ajungă mai departe, spre bancul de tentacule ce se îngrămădiseră acum pe fundul bărcii. În acelaşi timp, cei doi vâslaşi se ridicaseră în picioare pentru a avea o poziţie mai bună ca să-şi poată trage vâslele înapoi. Barcagiul i-o dădu pe a sa domnului Fison, care trase cu putere de ea şi, totodată, barcagiul scoase un cuţit şi aplecându-se peste copastie începu să ciopârţească braţele încleştate pe vâslă.

Clătinându-se din cauza balansului bărcii, cu dinţii încleştaţi, cu răsuflarea tăiată şi cu vinele de la mâini umflate, în timp ce trăgea de vâslă,

domnul Fison îşi aruncă deodată ochii spre largul mării. Acolo, la nici cincizeci de metri distanţă, pe valurile lungi ale flu-xului care creştea, se afla o barcă mare care se îndrepta spre ei, cu trei femei şi un copilaş. Un barcagiu vâslea şi un bărbat mărunţel, cu o pălărie de paie cu panglică roz şi în haine albe stătea la pupă, strigând încoace. O clipă, desigur, domnul Fison se gândi să ceară ajutor, dar apoi îşi aminti de copil. Lăsă imediat vâsla, ridică braţele într-un gest sălbatic şi ţipă spre grupul din barca să se ţină, „pentru Dumnezeu", la distanţă. Era o mare dovadă de modestie şi curaj din partea domnului Fison, care se pare că nici nu-şi dă scama cu cât eroism s-a purtat în această împrejurare. Vâsla pe care o abandonase fu trasă imediat în apă şi apăru apoi din nou, plutind cam la douăzeci de metri depărtare.

În aceeaşi clipă, domnul Fison simţi barca clătinân-du-se sub el violent şi auzi un strigăt răguşit, un ţipăt prelung de spaimă. Era Hill, barcagiul, care-l făcu să uite cu totul de grupul de excursionişti. Se întoarse şi-l văzu pe Hill ghemuit lângă strapazanul de la prova, cu faţa schimonosită de groază şi cu braţul drept apucat de cineva care i-l trăgea cu putere în jos, peste marginea bărcii. „Vai, vai! Vai!" ţipă scurt şi pătrunzător barcagiul. Domnul Fison crede că lovind pesemne tentaculele cu cuţitul fusese apucat de ele, deşi acum e cu neputinţă să mai ştie cum se petrecuseră lucrurile. Barca se înclina într-o parte, aşa încât copastia ajunsese la vreo douăzeci de centimetri de apă şi atât Ewan, cât şi celălalt muncitor izbeau în apă cu vâsla şi cangea, de fiecare parte a braţului lui Hill. Domnul Fison se aşeză instinctiv în partea cealaltă ca să menţină echilibrul bărcii.

Apoi Hill, care era un om masiv şi puternic, făcu o sforţare violentă şi aproape se ridică în picioare. Îşi trase braţul afară din apă. Dar de braţ i se agăţase o mulţime de funii brune, încâlcite; şi ochii uneia din creaturile care se prinseseră de el,

privind fix şi dârz, se arătară o clipă deasupra apei. Barca se înclina tot mai mult şi apa verde-brună începu să se reverse spre ea. Atunci Hill alunecă şi căzu cu coastele peste marginea bărcii, iar braţul lui şi masa de tentacule din jur se scufundară din nou, plescăind. El se rostogoli în jos; gheata lui izbi genunchiul domnului Fison, tocmai când el se repezea înainte să-l apuce, şi în clipa următoare alte tentacule se năpustiră în jurul pieptului şi gâtului său, şi după o luptă scurtă, convulsivă, în care barca fu aproape răsturnată, izbutiră să-l tragă pe Hill înapoi. Barca se redresă cu o smucitură violentă, care fu gata să-l arunce pe domnul Fison peste celălalt bord în partea cealaltă şi astfel ascunse privirilor lui lupta care se dădea în apă.

Domnul Fison stătu o clipă să-şi recapete echilibrul şi între timp îşi dete seama că lupta şi fluxul care venea îi apropiaseră din nou de stâncile acoperite cu ierburi. La nici patru metri distanţă, o platformă stâncoasă încă se mai ridica în mişcări ritmice peste invazia fluxului. Într-o clipită, domnul Fison apucă vâsla din mâinile lui Ewan, trase o dată cu putere de ea şi apoi, dându-i drumul, alergă la prova şi sări jos. Simţi că piciorul îi alunecă pe stâncă şi, cu un efort disperat, sări din nou ceva mai departe. Se împiedică, căzu în genunchi şi se ridică din nou.

— Atenţie! strigă cineva şi un trup mare îl izbi. Fu aruncat pe burtă într-o băltoacă de unul din muncitori, şi în timp ce cădea auzi ţipete înăbuşite, sugrumate, care crezu atunci că sunt ale lui Hill. Apoi se minună de stridenţa şi varietatea presupuselor ţipete ale lui Hill. Cineva sări asupră-i şi un val de apă înspumată se revărsă peste el şi trecu mai departe. Omul se ridică cu greu în picioare, ud leoarcă, şi, fără să mai privească în larg, porni în fugă spre ţărm, alergând cât putea de repede. În faţa lui, pe întinderea de stânci risipite alergau poticnindu-se cei doi muncitori — unul cu vreo zece metri în faţa celuilalt.

În cele din urmă, domnul Fison aruncă o privire peste umăr şi, nemaivăzându-se urmărit, se întoarse. Stătu locului, uluit. Din clipa în care văzuse unul din cefalopode ieşind afară din apă, acţionase prea repede ca să-i mai poată înţelege pe deplin acţiunile. Acum avea numai senzaţia că se trezise dintr-un coşmar.

Căci iată cerul fără nori, strălucind în soarele după-amiezii, iată marea care licăreşte în bătaia nemiloasă a razelor soarelui, spuma moale şi albă a valurilor ce se sparg şi vârfurile stâncilor scunde, întunecate şi lungi. Barca redresată plutea acum, ridicându-se şi coborând uşor pe valuri, cam la zece metri de ţărm. Hill şi monştrii, toată încordarea şi tumultul acelei lupte sălbatice pe viaţă şi pe moarte dispăruseră ca prin farmec.

Inima domnului Fison bătea cu putere; îi fremăta tot trupul şi pieptul lui respira adânc.

Lipsea însă ceva. Câteva clipe el nu-şi putu da seama prea bine ce anume. Soarele, cerul, marea, stâncile — ce putea fi oare? Apoi îşi aminti de barca plină de excursionişti. Dispăruse. El se întrebă dacă nu fusese cumva doar o închipuire. Se întoarse şi-i zări pe cei doi muncitori stând unul lângă altul sub peretele înalt al falezei trandafirii. Ezită dacă să mai facă o ultimă încercare de a-l salva pe Hill, însufleţirea fizică păru să-l părăsească deodată, lăsându-l istovit şi neputincios. Domnul Fison se întoarse spre ţărm, poticnindu-se şi trecând prin băltoace spre cei doi tovarăşi ai săi.

Se mai uită o dată înapoi, dar acum văzu două bărci care pluteau, cea din largul mării fiind răsturnată însă cu fundul în sus.

3

Astfel şi-a făcut apariţia ***Haploteuthis ferox*** pe coasta din Devonshire. Până acum, acesta a fost cel mai serios act de agresiune. Relatarea

domnului Fison, pusă în legătură cu valul de accidente petrecute cu bărcile şi de înecuri, despre care am pomenit mai înainte, cum şi lipsa de peşti anul acesta pe coastele din Cornwall, arată clar că o mulţime din aceşti monştri lacomi ai adâncurilor au bântuit de-a lungul coastelor. Migraţia pricinuită de foame a fost explicaţia ce s-a dat năvălirii lor încoace; dar, în ce mă priveşte, prefer să cred teoria lui Hemsley. Hemsley susţine că un grup de asemenea creaturi au aflat din întâmplare gustul cărnii omeneşti de pe vreun vas care se va fi scufundat în mijlocul lor şi apoi au pornit în căutarea ei, dincolo de zona lor obişnuită, mai întâi luându-se pe urmele vaselor, apoi ajungând până la ţărmurile noastre, aşezate în calea traficului din Atlantic. Dar nu este locul aici să discutăm argumentele convingătoare şi admirabil întemeiate ale lui Hemsley.

Se pare că poftele monştrilor au fost satisfăcute de prinderea a unsprezece oameni, căci, după cât s-a aflat, au fost zece oameni în cealaltă barcă, şi făpturile astea n-au mai dat niciun semn prin care să-şi arate prezenţa pe coastele din Sidmouth în ziua amintită. Pe coasta dintre Seaton şi Budleigh Salterton au patrulat toată seara şi toată noaptea aceea patru bărci ale Serviciului de Pază, ai căror oameni erau înarmaţi cu harpoane şi cuţite, şi pe măsură ce se lăsa seara, se alăturau alte expediţii organizate de particulari şi echipate mai mult sau mai puţin similar. Domnul Fison n-a luat parte la niciuna din aceste expediţii.

Pe la miezul nopţii, se auziră nişte apeluri însufleţite dintr-o barcă ce se afla cam la două mile în larg, spre sud-est de Sidmouth, şi un felinar fu văzut mişcându-se într-un chip ciudat, dintr-o parte în alta şi de sus în jos. Bărcile mai apropiate porniră în grabă spre locul în care se dăduse alarma. Cutezătorii pasageri ai bărcii, un marinar, un vicar şi doi băieţi de şcoală, văzuseră nişte monştri trecând pe sub barca lor. Creaturile, se

pare, ca şi cele mai multe animale din adâncuri, erau fosforescente, şi pluteau la vreo zece metri sub apă, ca nişte pete de lumină selenară prin întunecimea apei, cu tentaculele strânse, adormite parcă, rostogolindu-se într-una şi mişcându-se încet în formaţie unghiulară spre sud-est.

Oamenii aceştia povestesc întâmplarea în crâmpeie însoţite de gesturi. Bărcile se alăturau una alteia şi până la urmă s-a alcătuit o mică flotă de vreo opt sau nouă bărci adunate laolaltă, care răspândeau un vacarm, la fel cu larma unei pieţe, sfâşiind liniştea nopţii. Nimeni nu era prea dispus să urmărească grupul de monştri, oamenii nu aveau nici armele şi nici experienţa care le-ar fi trebuit pentru o astfel de vânătoare îndoielnică, aşa că puţin mai târziu, poate niţel bucuroase, echipajele bărcilor se întoarseră la ţărm.

Şi acum să spunem ceea ce constituie probabil faptul cel mai uimitor al acestei uluitoare năvale. Nu aveam nici cea mai mică cunoştinţă despre mişcările următoare ale acestui grup de monştri, deşi întreaga coastă de sud-vest era acum în stare de alarmă. Poate că totuşi e semnificativ faptul că un caşalot a fost aruncat pe ţărmul din Sark, în ziua de 3 iunie. La două săptămâni şi trei zile după întâmplarea aceasta din Sidmouth, un ***Haploteuthis*** viu a venit pe ţărm, pe plaja nisipoasă din Calais. Era viu, pentru că mai mulţi martori i-au văzut tentaculele mişcându-se spasmodic. Dar probabil era muribund. Un individ numit Pouchet a făcut rost de o puşcă şi l-a împuşcat.

Aceasta a fost ultima apariţie a unui ***Haploteuthis*** viu. Altul n-a mai fost văzut pe coasta franceză. La 15 iunie, un cadavru aproape întreg a fost aruncat pe ţărm lângă Torquay şi, câteva zile mai târziu, o barcă a staţiunii biologice marine, care draga lângă Plymouth, a cules un specimen putrezit, spintecat adânc de o lamă de cuţit. Cum murise primul specimen, nu putem şti.

Şi în ultima zi a lui iunie, domnul Egbert Caine, un pictor, scăldându-se lângă Newlyn, a ridicat mâinile în sus, ţipând şi a fost tras la fund. Un prieten care se scălda cu el n-a făcut nicio încercare să-l salveze, ci a înotat îndată spre mal. Iată cel din urmă fapt care poate fi relatat asupra extraordinarei năvăliri din adâncul mărilor. Dacă asta e într-adevăr ultima apariţie a acestor oribile creaturi e încă prematur să spunem. Dar se crede, şi fără îndoială putem spera, că ele s-au şi întors, odată pentru totdeauna, în adâncurile lipsite de lumina soarelui ale mărilor de mijloc, din care ieşiseră atât de straniu, atât de misterios.

OUL DE CRISTAL

În româneşte de B. BEREANU

Până acum un an exista o prăvălie mică şi foarte murdară lângă Seven Dials, deasupra căreia era înscris cu litere galbene, şterse de vreme, numele lui „C. Cave, Naturalist şi Negustor de Antichităţi”. Conţinutul vitrinelor sale era ciudat de variat: câţiva colţi de elefant, un joc de şah incomplet, mătănii şi arme, o cutie cu ochi, două cranii de tigru şi unul omenesc, câteva maimuţe împăiate mâncate de molii (una cu o lampă în mână), un scrin demodat, un ou de struţ sau aşa ceva, pătat de muşte, nişte unelte de pescuit şi un acvariu de sticlă gol, extraordinar de murdar. Exista, de asemenea, în momentul când începe această povestire, un bloc de cristal lucrat în forma unui ou şi şlefuit ca un briliant. La el priveau doi oameni care stăteau afară, în faţa vitrinei: unul dintre ei, un pastor înalt şi subţire, celălalt un tânăr cu barba neagră, oacheş la faţă, îmbrăcat într-un costum modest. Tânărul cel oacheş vorbea cu gesturi vii şi părea nerăbdător ca tovarăşul său să cumpere obiectul.

Stăteau încă uitându-se la vitrină când domnul Cave intră în prăvălie, cu barba tresăltând, căci tocmai îşi luase ceaiul şi termina de mestecat pâinea cu unt. Când îi văzu pe cei doi oameni şi obiectul atenţiei lor, îşi pierdu cumpătul. Aruncă o privire vinovată peste umăr şi închise încet uşa. Era un bătrânel cu faţa palidă şi ochi albaştri, deosebit de umezi: avea părul cenuşiu-murdar şi purta o redingotă albastră, jerpelită, un joben vechi şi nişte papuci de pâslă cu tocurile foarte scâlciate. Rămase cu ochii ţintă la cei doi bărbaţi care discutau. Pastorul îşi băgă mâna adânc în buzunarul pantalonului, cercetă un pumn de bani şi un zâmbet plăcut îi dezgoli dinţii. Domnul Cave păru şi mai deprimat când intrară în prăvălie.

Pastorul, fără niciun fel de introducere, întrebă care era preţul oului de cristal. Domnul Cave aruncă nervos o privire spre uşa care dădea în salon şi spuse: „cinci lire”. Pastorul, adresându-se în acelaşi timp tovarăşului său şi domnului Cave, obiectă că preţul e prea mare — domnul Cave ceruse fără îndoială mult mai mult decât intenţionase când a achiziţionat obiectul — apoi urmă o încercare de tocmeală. Domnul Cave se îndreptă spre uşă, o deschise şi spuse: „Preţul este cinci lire”, ca şi când ar fi vrut să fie scutit de deranjul unei discuţii inutile. În acest timp, partea superioară a unei feţe de femeie răsări la geamul de deasupra panelului de sus al uşii care dădea în salon şi ochii erau îndreptaţi, plini de curiozitate, spre cei doi clienţi.

— Preţul este cinci lire, repetă domnul Cave, cu un tremur în voce.

Tânărul cel oacheş, care tăcuse până atunci, observându-l doar cu atenţie pe domnul Cave spuse, în sfârşit:

— Dă-i cinci lire.

Pastorul îi aruncă o privire, să vadă dacă vorbeşte serios, apoi, când se îndreptă din nou spre domnul Cave, constată că faţa acestuia era albă.

— E o grămadă de bani, spuse pastorul şi, scotocindu-se prin buzunare, începu să-şi numere banii.

Avea doar vreo treizeci de şilingi şi ceva, aşa că făcu apel la tovarăşul său cu care părea să fie prieten intim. Acest fapt îi dădu domnului Cave posibilitatea să se reculeagă şi începu să explice agitat că de fapt nu avea dreptul să vândă cristalul.

Cei doi clienţi fură, firește, surprinşi şi îl întrebară de ce nu se gândise la aceasta înainte de a începe să se tocmească. Domnul Cave se zăpăci, dar îşi menţinu spusele, declarând că în după-amiaza aceea cristalul nu era de vânzare, deoarece se prezentase înaintea lor un cumpărător probabil al cristalului. Cei doi clienţi, considerând aceasta ca o încercare de a ridica preţul, se prefăcură că părăsesc prăvălia. În momentul acela însă uşa salonului se deschise şi apăru posesoarea bretonului de culoare închisă şi a perechii de ochi mici.

Era o femeie corpolentă, cu trăsături grosolane, tânără şi mult mai voluminoasă decât domnul Cave; se mişca greoi şi se înroşise la faţă.

— Cristalul acesta e de vânzare, spuse ea. Iar cinci lire este un preţ destul de bun. Nu înţeleg ce intenţii ai, Cave, de nu vrei să accepţi oferta domnului!

Domnul Cave, foarte tulburat de această irumpţie, o privi furios pe deasupra ochelarilor şi, fără prea multă siguranţă, îşi revendică dreptul de a-şi conduce afacerile după voia sa. Începu o ceartă. Cei doi clienţi urmăreau scena cu interes şi cu oarecare amuzament, ajutând din când în când pe doamna Cave cu unele sugestii. Domnul Cave, încolţit, persistă în povestirea aceea confuză şi imposibil de crezut despre cineva care se interesase chiar atunci, dimineaţa, de cristal; agitaţia sa deveni penibilă. Totuşi se menţinu pe poziţie cu o stăruinţă extraordinară. Cel care puse capăt acestei discuţii neobişnuite fu tânărul

oriental. Propuse să revină în cursul următoarelor două zile, pentru ca interesele amatorului menţionat să nu fie lezate.

— Dar apoi vom insista, adăugă preotul. Cinci lire, nu mai mult!

Doamna Cave luă asupra sa sarcina de a cere scuze în numele domnului Cave, explicând că uneori este „puţin ciudat", iar după plecarea clienţilor, perechea începu să discute deschis incidentul, sub toate raporturile.

Doamna Cave îi vorbea soţului său cu o sinceritate deosebită. Bietul omuleţ, tremurând de emoţie, se încurcă singur în poveştile sale, susţinând pe de o parte că avea în vedere un alt client şi pe de alta afirmând că cristalul valora, la drept vorbind, zece lire.

— Atunci de ce i-ai cerut cinci? întrebă soţia.

— Să mă laşi să-mi administrez afacerile aşa cum cred eu! răspunse domnul Cave.

Domnul Cave locuia împreună cu o fiică şi un fiu, amândoi vitregi, şi în seara aceea, la cină, discuţia a fost reluată. Niciunul dintre ei nu avea o impresie prea bună despre metodele domnului Cave în afaceri, dar ultima sa acţiune părea culmea neghiobiei.

— Părerea mea este că a mai refuzat şi înainte oferte pentru cristalul acesta, spuse fiul cel vitreg, un mitocan lung şi bleg în vârstă de optsprezece ani.

— Dar când i s-au oferit cinci lire! strigă fiica vi-tregă, o tânără vorbăreaţă, în vârstă de douăzeci şi şase de ani.

Răspunsurile domnului Cave erau dureros de inconsistente; bombănea numai slab că îşi cunoştea mai bine decât oricine propriile sale afaceri. Până la urmă l-au făcut să-şi părăsească cina numai pe jumătate mâncată şi să se ducă, cu urechile roşii şi cu lacrimi de jignire în ochi, lunecând pe după ochelari, să închidă prăvălia pe timpul nopţii. De ce lăsase atât de mult cristalul în

vitrină? Ce nebunie! Asta-i tulbura cel mai mult gândurile. Pentru moment nu vedea vreun mijloc de a evita vânzarea.

După cină, fiica şi fiul său vitreg se gătiră şi ieşiră în oraş, iar soţia se retrase sus să reflecteze asupra aspectelor comerciale ale cristalului, ajutată de o ceaşcă cu apă fierbinte, puţin zahăr, lămâie şi încă un ingredient. Domnul Cave s-a dus în prăvălie şi a rămas acolo până târziu sub pretext că ornamentează cu pietre interioarele unor acvarii pentru peşti aurii, în realitate însă în cu totul alt scop, care va fi explicat pe larg mai târziu. A doua zi doamna Cave descoperi că cristalul fusese luat din vitrină şi aşezat în spatele unor cărţi vechi, într-un colţ. Îl puse la loc vizibil. Dar nu mai discută despre el, deoarece o durere de cap nervoasă o făcea să n-aibă dispoziţie pentru discuţie. În ceea ce-l priveşte pe domnul Cave, n-avea niciodată dispoziţie să discute cu soţia sa. Ziua trecu neplăcut. Domnul Cave era chiar mai distrat decât de obicei şi în afară de asta neobişnuit de iritat. După masă, când soţia era ocupată cu somnul obişnuit, scoase din nou cristalul din vitrină.

A doua zi domnul Cave trebuia să livreze o cantitate de câini-de-mare uneia dintre clinici unde erau utilizaţi pentru lucrările de anatomie. În lipsa sa, gândurile doamnei Cave reveniră la chestiunea cristalului şi la modul cel mai potrivit de a cheltui o pleaşcă de cinci lire. Şi născocise câteva modalităţi foarte plăcute, printre care cumpărarea unei rochii de mătase verde pentru ea şi o călătorie la Richmound, când zângănitul clopotului de la intrare o chemă în prăvălie. Clientul era un laborant de la clinică, venit să se plângă că nu i se livraseră nişte broaşte comandate în ziua precedentă. Doamna Cave nu aproba acest sector special al afacerilor domnului Cave şi domnul care intrase într-o dispoziţie cam agresivă se retrase după un scurt schimb de cuvinte — cu totul

politicos, în măsura în care depindea de el. Ochii doamnei Cave se îndreptară apoi, firește, spre vitrină; căci vederea cristalului însemna garanţia celor cinci lire şi realizarea visurilor ei. Mare-i fu surpriza când descoperi că dispăruse!

Se duse la locul din spatele tejghelei unde îl descoperise în ziua precedentă. Nu era acolo; imediat începu să caute cu înfrigurare prin prăvălie.

Când domnul Cave se întoarse de la treburile cu câinii-de-mare, pe la două fără un sfert după-amiază, găsi oarecare dezordine în prăvălie şi pe soţia sa exasperată, stând în genunchi, după tejghea, şi răscolind prin materialele de împăiat. Femeia, înfierbântată şi furioasă, ridică faţa deasupra tejghelei, când zângănitul clopotului îi anunţă întoarcerea soţului ei şi îl acuză imediat că „l-a ascuns”.

— Ce anume? întrebă domnul Cave.

— Cristalul!

La aceasta, domnul Cave, în aparenţă foarte surprins, se repezi la vitrină.

— Nu este aici? strigă el. Dumnezeule mare! Ce s-o fi întâmplat cu el?

Chiar atunci fiul vitreg al domnului Cave veni în prăvălie din camera din fund — sosise acasă cu vreun minut înaintea domnului Cave — blestemând în gura mare. Era ucenic la un negustor de mobile vechi, în josul străzii, dar lua mesele acasă şi era firește enervat că nu găsise prânzul gata.

Dar, când auzi de pierderea cristalului, uită de masă şi supărarea împotriva mamei şi-o abătu asupra tatălui vitreg. Firește, prima lor idee a fost că l-a ascuns. Dar domnul Cave negă cu hotărâre că ar şti ceva despre soarta cristalului. Îşi însoţi asigurările, cam îndoielnice, cu jurăminte repetate şi, în cele din urmă, ajunse să-şi acuze mai întâi soţia şi apoi fiul vitreg de a-l fi luat pentru a-l vinde pe ascuns. Astfel începu o discuţie foarte

caustică şi aprinsă, care sfârşi pentru doamna Cave cu o stare specială a nervilor, între isterie şi amoc, şi-l făcu pe fiul cel vitreg să întârzie în după-amiaza aceea o jumătate de oră de la prăvălia de mobile. Domnul Cave se adăposti de nervii soţiei sale în prăvălie.

Seara chestiunea fu reluată cu mai puţină patimă, sub conducerea fiicei vitrege şi semăna mai mult cu o anchetă judecătorească. Cina fu neplăcută şi culmină cu o scenă penibilă. Domnul Cave se lăsă în cele din urmă pradă unei exasperări exagerate şi ieşi trântind cu violenţă uşa din faţă.

Restul familiei, după ce-l forfecă în voie, profitând de absenţa lui, scotoci prin casă, din pod până în pivniţă, sperând să descopere cristalul.

Ziua următoare cei doi clienţi veniră din nou. Fură primiţi de doamna Cave aproape în lacrimi. Aflară că nimeni nu şi-ar putea imagina tot ce suferise ea din partea domnului Cave în diferite ocazii în timpul calvarului căsniciei sale… Dădu şi o versiune denaturată despre dispariţia cristalului. Pastorul şi orientalul râseră în tăcere unul la altul şi spuseră că este ceva extraordinar. Deoarece doamna Cave părea dispusă să le istorisească povestea completă a vieţii sale, se îndreptară spre uşă, gata să părăsească prăvălia. Atunci, doamna Cave, agăţându-se de o ultimă speranţă, ceru adresa pastorului pentru ca să-l poată informa în cazul că va putea obţine ceva de la domnul Cave. Adresa i-a fost dată prompt, dar se pare că ulterior a fost rătăcită. Doamna Cave nu-şi poate aminti nimic despre ea!

În seara acelei zile familia Cave părea să-şi fi epuizat emoţiile şi domnul Cave, care fusese plecat de acasă după-amiaza, cină într-o singurătate deplină ce contrasta plăcut cu polemica pasionată din zilele precedente. Pentru câtva timp atmosfera rămase foarte încordată în gospodăria Cave, dar nici cristalul, nici clientul nu reapărură.

Acum, spunând lucrurilor pe nume, trebuie să recunoaştem că domnul Cave era un mincinos. Ştia perfect de bine unde se află cristalul. În apartamentul domnului Jacob Wace, asistent-preparator la spitalul St. Catherine din Westbourne Street. Era pe bufet, acoperit parţial cu o catifea neagră, lângă o garafă de whisky american. De fapt, amănuntele acestei expuneri au fost obţinute de la domnul Wace. Cave dusese obiectul la spital, ascuns în sacul cu câinii-de-mare, şi acolo insistase ca tânărul cercetător să i-l păstreze. La început domnul Wace a şovăit puţin. Legăturile sale cu domnul Cave erau ciudate. Cum avea predilecţie pentru personaje originale, îl invitase de mai multe ori pe bătrân la el să fumeze, să bea un pahar împreună şi să-şi exprime vederile destul de amuzante asupra vieţii în general şi asupra soţiei sale în particular. Domnul Wace o văzuse pe doamna Cave cu diferite prilejuri, când domnul Cave nu era acasă ca să-l servească. Ştia că familia se amesteca necontenit în treburile sale, aşa că, după ce cântări chestiunea cu grijă, hotărî să-i pună la adăpost cristalul. Domnul Cave a promis să-i explice mai pe larg cauzele slăbiciunii sale pentru acest cristal, cu altă ocazie, dar a spus lămurit că vede în el anumite imagini. În aceeaşi seară i-a făcut domnului Wace o vizită.

I-a povestit o istorie complicată. Cristalul, după cum spunea, intrase în posesia sa împreună cu alte lucruri disparate rămase de la o licitaţie impusă unui alt negustor de curiozităţi şi, necunoscând ce valoare avea, îl etichetase la zece şilingi. I-a zăcut în prăvălie la acest preţ câteva luni şi tocmai se gândea să-i „reducă preţul”, când a făcut o descoperire neobişnuită.

În această perioadă starea sănătăţii sale era foarte proastă şi trebuie să se ţină seama că de-a lungul tuturor acestor întâmplări se înrăutăţea. Apoi, era foarte nefericit din cauza neglijenţei, ba chiar a unei proaste comportări intenţionate a

soţiei sale şi a copiilor vitregi faţă de el. Soţia sa era vanitoasă, risipitoare, fără inimă şi cu o înclinare crescândă spre beţie; fiica vitregă era meschină şi arogantă, iar fiul său vitreg nutrea o antipatie violentă faţă de el şi nu pierdea nicio ocazie ca să i-o arate. Treburile prăvăliei îl copleşeau din greu şi domnul Wace credea că se mai întâmpla să şi bea din când în când. În tinereţe avusese o situaţie bună, era un om destul de instruit şi, acum, din cauza vieţii sale nefericite, suferea câteodată săptămâni întregi de melancolie şi insomnie. Speriat ca nu cumva să-şi deranjeze familia, când gândurile deveneau de nesuportat, se strecura în linişte de lângă soţie şi rătăcea prin casă. Într-o dimineaţă, la orele trei, cam pe la sfârşitul lui august, întâmplarea făcu să se ducă în prăvălie.

În cămăruţa murdară era întuneric de nepătruns, cu excepţia unui loc unde zări o strălucire neobişnuită. Apropiindu-se, descoperi că era oul de cristal care se găsea în colţul tejghelei, lângă fereastră. O rază subţire străbătea printr-o crăpătură a oblonului, cădea pe obiectul de cristal şi părea că îl umple în întregime de lumină.

Domnului Cave îi trecu prin minte că aceasta contravenea legilor opticii, aşa cum le cunoscuse el în tinereţe. Putea înţelege că razele erau refractate în cristal şi că se strângeau într-un focar interior, dar iradiaţia aceasta venea în dezacord cu noţiunile sale de fizică. Se apropie mai mult de cristal, privind atent înăuntrul şi în jurul său. Curiozitatea sa ştiinţifică care-l determinase în tinereţe să-şi aleagă profesiunea i se redeşteptă pentru scurt timp. Fu surprins să descopere că lumina nu rămânea fixă, ci se răsucea în interiorul cristalului ca şi când obiectul ar fi fost o sferă scobită, conţinând un gaz luminos, învârtindu-se în jurul lui pentru a-l vedea din diferite poziţii, descoperi deodată că ajunsese între cristal şi rază, şi că totuşi cristalul rămânea luminos. Foarte

mirat, îl luă din calea razei luminoase şi îl duse în colţul cel mai întunecat al prăvăliei. Rămase strălucitor patru sau cinci minute, apoi păli încet şi se stinse. Îl aşeză din nou în dreptul razei şi luminozitatea sa fu restabilită imediat.

Până aici, cel puţin, domnul Wace a fost în stare să verifice această povestire remarcabilă a domnului Cave. El însuşi a ţinut în repetate rânduri cristalul în drumul unui fascicul de raze (care trebuia să aibă un diametru mai mic de un milimetru). Şi apoi în întunericul perfect, care se putea obţine învelindu-l în catifea neagră, cristalul apărea neîndoielnic foarte slab fosforescent. Se părea, totuşi, că luminozitatea sa era de un fel neobişnuit şi nu o puteau percepe în egală măsură toţi ochii: aşa, de exemplu, domnul Harbiger — nume cunoscut tuturor cititorilor de literatură ştiinţifică interesaţi de activitatea Institutului Pasteur — era complet incapabil să vadă vreo lumină. Iar capacitatea domnului Wace însuşi de a o aprecia era comparativ mai mică decât cea a domnului Cave. Chiar la domnul Cave puterea de percepere varia considerabil, fiind mai puternică în timpul stărilor de slăbiciune extremă şi de oboseală.

De la început, lumina aceasta din cristal a stârnit o curiozitate fascinantă la domnul Cave. Faptul că nu a povestit nici unei fiinţe omeneşti despre observaţiile sale neobişnuite dovedeşte izolarea sa spirituală mai mult decât ar putea-o face un volum întreg de descrieri patetice. Se pare că trăia într-o asemenea atmosferă de răutate meschină, încât, dacă ar fi recunoscut existenţa unei plăceri, ar fi riscat s-o piardă. Descoperi că pe măsură ce lumina zilei şi cantitatea de lumină difuză creştea, cristalul devenea, după toate aparenţele, neluminos. Câtva timp n-a putut să-şi facă observaţiile decât în timpul nopţii, în colţurile întunecoase ale prăvăliei.

Dar îi trecu prin minte să utilizeze catifeaua veche pe care o întrebuinţa ca fundal pentru o colecţie de minerale. Punând-o deasupra capului şi mâinilor sale reuşi să capete o imagine a mişcării luminoase din cristal chiar în timpul zilei. Era foarte precaut ca nu cumva să fie descoperit de soţie şi îşi vedea de cercetări numai după-amiezele, când ea dormea, la etaj, şi chiar şi atunci cu prudenţă, într-un colţ, sub tejghea. Într-o zi, învârtind cristalul în mâini, zări ceva. Apăru şi dispăru ca o licărire. Totuşi avu impresia că i se dezvăluise pentru un moment imaginea unui ţinut întins şi ciudat: rotindu-l, văzu din nou, tocmai când lumina pălea, aceeaşi apariţie.

Ar fi plictisitor şi inutil de înşirat acum toate fazele descoperirii domnului Cave. Este de ajuns să comunicăm rezultatul: privind cu atenţie cristalul sub un unghi de aproape 137° cu direcţia razei luminoase, se obţinea o imagine clară şi persistentă a unui ţinut vast şi bizar. Nu era de loc ca în vis; producea o impresie precisă de realitate şi cu cât lumina era mai bună, cu atât imaginea părea mai reală şi mai persistentă. Era un tablou mişcător; adică, anumite obiecte se mişcau, dar încet şi ordonat, ca în realitate, iar imaginea se schimba potrivit direcţiei luminii şi a unghiului sub care era privită. Trebuie să fi fost ca atunci când priveşti o vedere printr-o oglindă convexă şi roteşti oglinda pentru a prinde diferite aspecte.

După cum m-a asigurat domnul Wace, descrierile domnului Cave erau foarte amănunţite şi complet lipsite de trăsătura emotivă care colorează halucinaţiile. Dar trebuie amintit că toate eforturile domnului Wace de a vedea ceva în opalescenţa clară a cristalului au rămas fără succes. Senzaţiile celor doi oameni se deosebeau mult în privinţa intensităţii şi este cu totul de înţeles că ceea ce pentru domnul Cave era o privelişte, pentru domnul Wace rămânea doar o pată neclară.

După descripţia domnului Cave priveliştea rămânea mereu o câmpie întinsă şi părea totdeauna văzută de la o înălţime considerabilă, ca dintr-un turn sau de pe un catarg. La răsărit şi la apus câmpia era mărginită în depărtare de nişte stânci roşietice, care-i aminteau de o pictură pe care o văzuse; dar ce pictură anume, domnul Cave nu putea stabili. Aceste stânci se îndreptau spre nord şi sud (putea recunoaşte punctele cardinale după stelele vizibile câteodată noaptea), îndepărtându-se parcă spre infinit şi ştergându-se în negura depărtărilor înainte de a se întâlni. El se afla mai aproape de şirul de stânci răsăritean; când avu loc prima sa observaţie, văzu o mulţime de forme care se avântau în zbor, negre, pe cerul luminat de soarele ce se înălţa deasupra stâncilor lucind pe fundalul umbrei lor. Domnul Cave le luă drept păsări. Sub el se întindea un şir întins de clădiri, pe care părea că le priveşte de sus şi care, pe măsură ce se apropiau de marginea neclară şi refractată a imaginii, deveneau şterse. Se vedeau, de asemenea, lângă un canal larg şi strălucitor, nişte copaci neobişnuiţi ca formă şi colorit — când de un verde-închis ca al muşchiului de pădure, când de un cenuşiu minunat. Prima dată aceste imagini i-au apărut domnului Cave numai ca nişte licăriri. Mâinile îi tremurau, a început să i se învârtă capul, imaginea a apărut şi a dispărut înnegurându-se şi devenind neclară. La început i-a fost foarte greu să regăsească unghiul sub care trebuia să privească pentru a putea vedea din nou imaginea.

Cam după o săptămână, după ce în acest interval de timp se părea că speranţele sale sunt înşelate, căci nu obţinuse altceva decât unele licăriri şi o oarecare experienţă utilă în mânuirea cristalului, avu din nou succes. De data aceasta apăru o vedere a văii în lungul ei. Vederea era diferită, dar avea convingerea ciudată, confirmată din plin de observaţiile sale ulterioare, că privea lumea aceea neobişnuită din exact acelaşi loc, deşi într-altă

direcţie. Faţada întinsă a clădirii impunătoare de pe al cărei acoperiş privise în jos înainte se îndepărtase acum în perspectivă. Cave o recunoscu după acoperiş. În faţa clădirii era o terasă solidă, de o lungime neobişnuită, în mijlocul căreia, la anumite intervale, se înălţau nişte catarge uriaşe, dar foarte graţioase, cu nişte obiecte mici, strălucitoare, care reflectau soarele pe cale să apună. Domnul Cave n-a înţeles însemnătatea acestor mici obiecte decât ceva mai târziu, în timp ce-i descria domnului Wace scena. Terasa era situată deasupra unui desiş cu o vegetaţie extrem de abundentă şi delicată, iar dincolo de ea era o poiană verde, întinsă, unde se odihneau nişte vietăţi late, asemănătoare ca formă cu nişte cărăbuşi, dar incomparabil mai mari. Dincolo de poiană se întindea un trotuar bogat decorat, din piatră roşiatică deschisă, iar mai departe, mărginită de nişte buruieni dese, roşii, şi străbătând valea paralel cu stâncile îndepărtate, se vedea o întindere mare de apă, ca o oglindă. Aerul părea plin de stoluri de păsări uriaşe, care zburau în ocoluri falnice; dincolo de râu, printre copacii ca nişte muşchi şi licheni giganţi, se întindeau o mulţime de clădiri splendide, bogat colorate, care sclipeau în soare din cauza ornamentelor şi faţetelor metalice. Deodată ceva flutură de câteva ori prin faţa lui Cave, ca un evantai împodobit cu pietre preţioase sau ca bătaia unei aripi, şi o faţă, sau mai curând partea superioară a unei feţe cu nişte ochi foarte mari apăru lângă obrazul său ca şi când ar fi fost de cealaltă parte a cristalului. Domnul Cave fu atât de speriat şi impresionat de aspectul categoric de realitate al acestor ochi, încât îşi trase capul înapoi şi se uită în spatele cristalului. Ajunsese atât de absorbit de observaţiile sale, încât fu foarte surprins să se regăsească în întunericul rece al prăvălioarei cu mirosul obişnuit de metil, mucegai şi putregai. Şi, în timp ce-şi roti ochii în jur, cristalul strălucitor păli şi se stinse.

Acestea erau primele impresii generale ale domnului Cave. Relatările sale sunt deosebit de clare şi amănunţite. De la început, valea aceea care-i fulgeră pentru o clipă prin faţa ochilor avu un efect straniu asupra imaginaţiei sale şi când începu să înţeleagă amănuntele scenei pe care o vedea, mirarea îi crescu, devenind o adevărată pasiune. Îşi vedea de negoţ la întâmplare, distrat, gândindu-se tot timpul cum să se întoarcă la observaţiile sale. Şi iată că, la câteva săptămâni după ce zărise pentru prima dată valea, apărură cei doi clienţi cu oferta lor şi, aşa cum v-am povestit, de-abia reuşi cu multă greutate şi emoţie să evite vânzarea cristalului.

Cât timp domnul Cave păstră în secret descoperirea sa, ea rămase numai un fel de minunăţie pe care trebuia s-o privească pe furiş, cum priveşte un copil într-o grădină străină. Dar domnul Wace, deşi este un cercetător ştiinţific încă tânăr, are o minte deosebit de lucidă şi metodică. De îndată ce cristalul ajunse la el şi se convinse, văzând cu propriii săi ochi fosforescenţa, că există într-adevăr anumite dovezi în sprijinul afirmaţiilor domnului Cave, începu să cerceteze chestiunea în mod sistematic. Domnul Cave era plin de dorinţa de a-şi desfăta ochii cu priveliştea ţinutului acela minunat pe care-l vedea şi venea în fiecare seară de la opt şi jumătate până la zece şi jumătate, uneori chiar şi în timpul zilei, când domnul Wace nu era acasă. Nu lipsea nici duminicile după-amiază. De la început domnul Wace a luat note amănunţite şi, mulţumită metodei sale ştiinţifice, a putut dovedi legătura dintre direcţia din care pătrundea în cristal raza de lumină şi orientarea imaginii. De asemenea, el a îmbunătăţit mult condiţiile de observaţie, închizând cristalul într-o cutie cu o mică deschizătură prin care intra raza de lumină şi înlocuind storurile sale gălbui cu olandă neagră, aşa că, după puţin timp, putură contempla valea în orice direcţie doreau.

Acum, după ce lucrurile au fost clarificate, putem da o scurtă descriere a lumii care se vedea în cristal. Totdeauna domnul Cave era acela care vedea imaginile şi metoda de lucru rămânea neschimbată: el observa cristalul şi raporta cele văzute, în timp ce domnul Wace (care învăţase să scrie pe întuneric în timpul studenţiei) scria o notă scurtă asupra celor raportate. Când cristalul pălea, era aşezat în cutia sa în poziţia cuvenită şi se aprindea lumina. Domnul Wace punea întrebări şi sugera observaţii pentru a clarifica punctele dificile. Desigur că această activitate nu avea nimic fantastic, păstrând un caracter ştiinţific.

Domnul Wace îndreptă curând atenţia domnului Cave spre fiinţele asemănătoare cu nişte păsări prezente în număr atât de mare cu ocazia fiecăreia dintre observaţiile anterioare. Prima sa impresie a fost corectată în curând şi câtva timp a considerat că ar fi o specie diurnă de lilieci. Apoi se gândi, oricât ar părea de grotesc, că ar putea fi heruvimi. Capetele lor erau rotunde şi ciudat de umane şi ochii, care îl înspăimântaseră atât de mult cu ocazia celei de-a doua observaţii, aparţineau uneia dintre aceste fiinţe. Aveau nişte aripi late, argintii, fără pene, dar sclipind aproape tot atât de strălucitor ca peştele abia scos din apă, şi cu un joc de culori tot atât de fin. După cum a aflat domnul Wace, aceste aripi nu erau ca cele de pasăre sau de liliac, ci se sprijineau pe nişte coaste curbate, care se resfirau din corp. (Un fel de aripă de fluture cu nişte nervuri curbe pare să redea cel mai bine aspectul lor.) Corpul era mic, dar dispunea de două mănunchiuri de organe de apucat, ca nişte tentacule lungi, situate imediat sub gură. Oricât de necrezut îi păru domnului Wace, totuşi în cele din urmă fu obligat să admită că acestor creaturi le aparţineau clădirile acelea mari, asemănătoare celor omeneşti, şi grădinile grandioase care împodobeau valea aceea. Domnul Cave a observat că clădirile, printre alte particularităţi, nu aveau

uşi, iar locuitorii lor ieşeau şi intrau prin nişte ferestre mari, circulare, deschise. Coborau pe tentacule, îşi strângeau aripile până ce le reduceau aproape la dimensiunile unei nuiele şi săreau înăuntru. Mai erau o mulţime de fiinţe înaripate mai mici, ca nişte libelule uriaşe, molii şi gândaci zburători, iar pe pajişti se târau leneş încoace şi în colo nişte cărăbuşi gigantici, cu culori strălucitoare. Pe trotuare şi pe terase se vedeau nişte creaturi cu capete mari, asemănătoare unor libelule, dar fără aripi, care ţopăiau aferate pe tentaculele lor încâlcite.

Au mai fost menţionate obiectele strălucitoare de pe catargele situate pe terasa clădirii celei mai apropiate. După ce a privit foarte intens unul dintre aceste catarge, într-o zi deosebit de luminoasă, domnului Cave i-a trecut prin minte că obiectul strălucitor de acolo era un cristal la fel ca acela pe care-l scruta cu privirea. Iar o examinare şi mai atentă l-a convins că fiecare dintre cele aproape douăzeci de catarge purta câte un obiect asemănător.

Din când în când una dintre marile zburătoare fâlfâia spre câte un catarg, îşi strângea aripile, îşi încolăcea tentaculele în jurul catargului şi privea intens cristalul câtva timp — uneori până la cincisprezece minute. Iar cât priveşte cristalul prin care Cave privea în lumea aceea neobişnuită, o serie de observaţii făcute la propunerea domnului Wace i-au convins pe amândoi că se afla de fapt în vârful catargului situat la extremitatea terasei şi că cel puţin o dată unul dintre locuitorii celeilalte lumi privise în faţa domnului Cave în timp ce făcea aceste observaţii.

Iată elementele esenţiale ale acestei povestiri foarte ciudate. În afară de cazul că am respinge-o în întregime, ca fiind o născocire a domnului Wace, trebuie să credem una din două: ori cristalul domnului Cave era în acelaşi timp în două lumi şi, pe când era deplasat într-una, rămânea fix într-alta,

ceea ce pare cu desăvârşire absurd; ori erau două cristale într-o anumită legătură specială unul cu altul, astfel încât ceea ce se vedea în interiorul unuia era, în anumite condiţii, vizibil în cristalul corespunzător pentru un observator din lumea cealaltă; şi viceversa. În prezent, desigur, nu cunoaştem vreun mijloc prin care două cristale ar putea să se găsească într-o astfel de legătură, dar în zilele noastre cunoaştem suficient de mult ca să înţelegem că aşa ceva nu este pe deplin imposibil. Această concepţie asupra cristalelor, ca fiind în legătură, este presupunerea făcută de domnul Wace, şi mie cel puţin mi se pare extrem de plauzibilă…

Dar unde se află cealaltă lume? Şi asupra acestui lucru inteligenţa vie a domnului Wace aruncă repede lumină. După apusul soarelui cerul se întuneca rapid — desigur că era şi un foarte scurt amurg — şi stelele începeau să strălucească. Se cunoştea că erau aceleaşi ca cele pe care le vedem şi noi, aranjate în aceleaşi constelaţii. Domnul Cave a identificat Ursele, Pleiadele, Aldebaran şi Sirius; aşa că cealaltă lume trebuia să fie undeva în sistemul nostru solar şi cel mult la câteva sute de milioane de mile de lumea noastră. Urmărind acest fir, domnul Wace a stabilit că cerul era la miezul nopţii de un albastru mai închis chiar decât cerul nostru la solstiţiul de iarnă şi că soarele părea puţin mai mic. Iar pe cer mai erau două luni mici! „Ca propria noastră lună, dar mai mici şi de aspect cu totul diferit”. Una dintre ele se mişca atât de rapid, încât mişcarea ei era vizibilă cu ochiul liber. Lunile nu se vedeau niciodată în înaltul cerului, ci dispăreau îndată ce răsăreau. Aceasta se explică prin faptul că, fiind foarte aproape de planeta lor, erau curând eclipsate din cauza rotaţiei. Toate acestea corespund în întregime, deşi domnul Cave nu o ştia, condiţiilor ce se presupun a fi pe Marte.

Într-adevăr, de ce să nu admitem că domnul Cave, privind atent în interiorul cristalului, vedea

în realitate planeta Marte şi pe locuitorii săi? Şi, dacă era aşa, atunci steaua care lucea atât de strălucitor noaptea pe cerul acelei apariţii îndepărtate nu putea fi altceva decât Pământul nostru.

Câtva timp marţienii — dacă într-adevăr erau marţieni — nu şi-au dat se pare seama că sunt supravegheaţi de domnul Cave. O dată sau de două ori s-a întâmplat ca unul să vină să se uite şi apoi să se îndepărteze după scurt timp spre alt catarg, ca şi când imaginea nu era mulţumitoare. În tot acest timp, domnul Cave a putut să observe ce se întâmplă cu fiinţele înaripate, fără să fie tulburat de atenţia lor şi, deşi descrierea sa ne pare vagă şi fragmentară, este totuşi foarte sugestivă. Imaginaţi-vă impresia pe care şi-ar face-o despre omenire un observator de pe Marte, care, după o pregătire dificilă şi obosindu-şi mult ochii, ar fi fost în stare să privească Londra, din clopotniţa bisericii St. Martin, cel mult patru minute fără întrerupere! Domnul Cave nu era în stare să precizeze dacă marţienii înaripaţi erau aceiaşi cu marţienii care ţopăiau pe trotuare şi terase şi dacă aceştia din urmă îşi puteau pune aripi după dorinţă. Văzu de câteva ori nişte bipezi greoi, evocând vag chipul unor maimuţe albe, în parte transparenţi, hrănindu-se printre un fel de copaci acoperiţi cu licheni, iar o dată cum câţiva dintre aceştia o luară la fugă din faţa unuia dintre marţienii cu cap rotund care ţopăia. Acesta îl prinse pe unul în tentacule, apoi imaginea păli brusc şi domnul Cave rămase în întuneric într-o aşteptare foarte chinuitoare. Altă dacă ceva mare, pe care domnul Cave l-a luat la început drept vreo insectă gigantică, apăru înaintând extraordinar de rapid de-a lungul trotuarului din apropierea canalului. Când se apropie mai mult, domnul Cave îşi dădu seama că era un mecanism din metale sclipitoare şi extraordinar de complex. Apoi, când se uită din nou, dispăruse din vedere.

După câtva timp domnul Wace dori să atragă atenţia marţienilor şi când ochii ciudaţi ai unuia dintre ei apărură în cristal, domnul Cave începu să strige, sări în lături şi imediat aprinse lumina, începând să semnalizeze prin gesturi. Dar când în cele din urmă, examină din nou cristalul, marţianul dispăruse.

Până aici progresaseră aceste observaţii la începutul lui noiembrie, când domnul Cave, dându-şi seama că bănuielile familiei sale în legătură cu cristalul se domoliseră, începu să-l ia cu el acasă, pentru ca să se poată consola când avea ocazie, ziua sau noaptea, cu ceea ce devenise repede lucrul cel mai real în viaţa sa.

În decembrie, munca domnului Wace în legătură cu un nou examen se intensifică, şedinţele lor fură fără voie suspendate şi zece sau unsprezece zile, nu se ştie precis, nu l-a mai văzut de loc pe domnul Cave. Dorinţa de a relua cercetările puse însă stăpânire pe el şi, cum sesiunea de examene nu mai cerea eforturi prea mari, se duse la Seven Dials. În colţ observă un oblon ridicat la vitrina unui negustor de păsări, apoi un altul la cea a unui cizmar. Prăvălia domnului Cave era închisă.

Bătu, şi uşa îi fu deschisă de către fiul vitreg, îmbrăcat în negru. Acesta o chemă îndată pe doamna Cave, şi domnul Wace nu putu să nu observe veşmintele sale de doliu ieftine, dar abundente şi foarte impunătoare. Fără a fi prea surprins, domnul Wace află că domnul Cave murise şi fusese îngropat. Doamna Cave lăcrima şi vocea ei era puţin îngroşată. Tocmai se întorsese de la cimitirul Highgate. Era în întregime preocupată de planurile sale de viitor şi de înmormântarea onorabilă pe care i-o făcuse. Totuşi, în cele din urmă, domnul Wace reuşi să afle amănuntele morţii domnului Cave. Fusese găsit mort în zori, în prăvălie, a doua zi după ultima sa vizită la domnul Wace, cu cristalul strâns în mâinile reci ca piatra şi cu faţa surâzătoare.

Catifeaua cutiei cu minerale era pe podea, la picioarele sale. Trebuie să fi murit cu cinci sau şase ore înainte de a fi fost găsit.

Aceasta fu o lovitură puternică pentru domnul Wace şi începu să-şi facă reproşuri amare că nu dăduse atenţie simptomelor clare ale bolii bătrânului. Totuşi, primul său gând se îndreptă la cristal. Abordă acest subiect cu foarte mare prudenţă, căci cunoştea ciudăţeniile doamnei Cave. Amuţi când află că fusese vândut.

Primul impuls al doamnei Cave, de îndată ce corpul domnului Cave fusese ridicat, a fost să-i scrie zăpăcitului aceluia de pastor care oferise cinci lire pentru cristal şi să-l informeze că îl găsiseră; dar după o vânătoare intensă, împreună cu fiica ei, se convinseră că adresa se pierduse. Neavând mijloacele necesare pentru a putea ţine doliul şi a-l înmormânta pe domnul Cave cu toată pompa pe care o cerea demnitatea unui vechi locuitor de pe Seven Dials, apelaseră la un coleg de branşă prieten, din Great Portland Street. Acesta fusese foarte amabil şi preluase o parte din obiecte cu un preţ pe care el însuşi îl stabilise, iar oul de cristal se găsea printre ele. Domnul Wace, după condoleanţele de rigoare exprimate poate cu prea multă dezinvoltură, se grăbi să se ducă în Great Portland Street. Acolo află că oul de cristal fusese vândut unui bărbat înalt, oacheş, îmbrăcat în gri. Şi cu asta se şi termină, abrupt, elementele mai importante ale acestei povestiri ciudate şi, după mine, cel puţin foarte interesante prin ipotezele pe care le sugerează. Negustorul din Great Portland Street nu ştia cine era bărbatul înalt şi oacheş îmbrăcat în gri şi nici nu-l observase cu suficientă atenţie pentru a-l putea descrie în amănunţime. Nu ştia nici măcar în ce direcţie o luase, după ce părăsise prăvălia. Domnul Wace rămase câtva timp în prăvălie, punând la încercare răbdarea negustorului cu întrebări deşarte, prin care îşi revărsa propria sa supărare. În cele din urmă,

dându-şi brusc seama că întreaga chestiune i-a scăpat din mâini, dispăru ca o nălucă, se reîntoarse acasă, puţin mirat să-şi regăsească notele pe care le făcuse, palpabile şi vizibile încă, pe masa în dezordine.

Enervarea şi dezamăgirea sa erau desigur foarte mari. Făcu o a doua vizită (tot atât de zadarnică) negustorului din Great Portland Street şi recurse la anunţuri în periodice care era probabil să cadă în mâinile unui colecţionar de bibelouri. Scrise de asemenea scrisori la ***Daily Chronicle*** şi ***Nature*****,** dar amândouă aceste periodice, suspectând o farsă, îi cerură să se mai gândească o dată înainte de a le da publicităţii şi îi atraseră atenţia că o poveste atât de neobişnuită, din nefericire atât de lipsită de dovezi, ar putea să-i pericliteze reputaţia de cercetător. În afară de aceasta, era foarte ocupat cu propriile sale treburi. Aşa că, după vreo lună, cu excepţia unor vizite întâmplătoare pe la unii negustori de antichităţi, ca să le reamintească rugămintea lui, abandonă căutarea oului de cristal, care a rămas până astăzi nedescoperit. Din când în când, îmi spuse el — şi îl cred în întregime — pasiunea îl cuprinde din nou şi îşi lasă ocupaţiile urgente ca să reia cercetările.

Dacă cristalul va rămâne sau nu pierdut pentru totdeauna, dacă se va cunoaşte sau nu materia din care era făcut şi originea sa, sunt probleme asupra cărora în prezent nu se pot face decât supoziţii. Presupunând că posesorul lui actual este un colecţionar, era de aşteptat să afle de cercetările domnului Wace prin intermediul negustorilor. Domnul Wace reuşi să descopere că pastorul şi „orientalul” domnului Cave nu erau alţii decât pastorul James Parker şi tânărul prinţ de Bosso-Kuni din Java. Le este de altfel recunoscător pentru unele amănunte. Prinţul fusese mânat de curiozitate şi extravaganţă. Dorea atât de mult să cumpere cristalul, deoarece domnul Cave dovedea o bizară dorinţă de a nu-l vinde. Este foarte posibil

că cel de al doilea cumpărător să-l fi luat întâmplător, fără ca să fie de loc colecţionar. N-ar fi de mirare ca oul de cristal să se găsească în prezent la mai puţin de o milă depărtare de locul unde mă aflu, împodobind vreun salon sau servind drept ***presse-papier*****,** fără ca să i se cunoască însuşirile excepţionale. Tocmai acest gând m-a îndemnat într-o oarecare măsură să dau istoriei oului de cristal forma unei povestiri, dimpreună cu dorinţa de a o aduce şi la cunoştinţa amatorului obişnuit de literatură.

Părerea mea asupra acestei chestiuni e efectiv aceeaşi cu a domnului Wace. Cred că între cristalul de pe catargul din Marte şi oul de cristal al domnului Cave există o legătură fizică oarecare, în prezent cu totul inexplicabilă. Amândoi credem, de asemenea, că oul de cristal de pe Pământ trebuie să fi fost trimis aici de pe planeta Marte — poate într-un trecut îndepărtat, pentru a da marţienilor o imagine clară a vieţii noastre. Se poate ca perechile cristalelor de pe celelalte catarge să fie de asemenea pe globul nostru. Oricum, faptele de mai sus nu se pot explica îndeajuns numai prin admiterea unui caz de halucinaţie.

STEAUA

În româneşte de B. BEREANU

În prima zi a Anului nou, trei observatoare au anunţat aproape simultan că s-au ivit mari perturbări în mişcarea planetei Neptun, cea mai îndepărtată dintre toate planetele care se rotesc în jurul soarelui. Ogilvy atrăsese de altfel atenţia asupra unei prezumtive încetiniri a vitezei sale încă din decembrie. Dar o astfel de ştire cu greu putea interesa omenirea, care în cea mai mare parte nu avea cunoştinţă despre existenţa planetei Neptun. Nici descoperirea ulterioară a unei pete slabe de lumină foarte îndepărtate în regiunea

planetei aberante nu a trezit prea mare interes decât printre astronomi. Oamenii de ştiinţă, însă, au găsit această informaţie destul de importantă, chiar înainte de a fi larg cunoscută: că noul corp ceresc devenea cu repeziciune din ce în ce mai mare şi mai strălucitor, că mişcarea sa se deosebea în întregime de mişcarea ordonată a planetelor şi că tulburările observate la Neptun şi sateliţii săi ajunseseră fără precedent.

Puţini oameni fără o pregătire ştiinţifică îşi pot da seama cât de izolat este sistemul solar. Soarele, cu pata din jurul său formată din planete, praful planetoizilor şi cometelor nebuloase pluteşte într-un gol imens, care întrece aproape orice închipuire. Dincolo de orbita lui Neptun, potrivit observaţiilor omului, este un gol lipsit de lumină şi de sunet, un gol întunecat care se întinde pe o distanţă egală cu de douăzeci de milioane de ori câte un milion de mile. Aceasta este evaluarea minimă a distanţei care trebuie străbătută pentru a ajunge la steaua cea mai apropiată. Şi, cu excepţia câtorva comete mai diafane decât flacăra cea mai slabă, potrivit cunoştinţelor omeneşti, niciun fel de materie nu traversase vreodată acest abis spaţial, până când, la începutul secolului al douăzecilea, a aparut un pribeag ciudat. Era o masă enormă de materie voluminoasă, grea, care se năpustea năprasnic din misterul negru al cerului spre strălucirea soarelui. A doua zi deveni perfect vizibilă cu orice instrument mai bun, sub forma unei pete cu diametrul abia perceptibil, în constelaţia Leului, lângă Regulus. După puţin timp se putea distinge chiar cu un binoclu de teatru.

În cea de a treia zi a noului an, cititorii ziarelor din cele două emisfere au fost pentru prima dată informaţi despre importanţa reală a acestei neobişnuite apariţii în spaţiul cosmic. „O ciocnire planetară” şi-a intitulat unul dintre ziarele londoneze ştirea şi a publicat părerea lui Duchaine, după care această ciudată planetă nouă avea să se

ciocnească probabil cu Neptun. Articole de fond au dezbătut pe larg chestiunea. Aşa că în cele mai multe dintre capitalele lumii, la 3 ianuarie se aştepta, deşi fără să se ştie ceva precis, un fenomen ceresc iminent: şi, de jur împrejurul globului, când se lăsa noaptea, după asfinţit, mii de ochi se îndreptau spre cer, unde vedeau bătrânele şi obişnuitele stele, exact aşa cum fuseseră totdeauna.

La Londra apărură zorile, Pollux asfinţi, iar stelele păliră pe cer. În dimineaţa aceea de iarnă, lumina zilei mijea bolnăvicios, iar lumina gazului şi a lumânărilor, sclipind galbenă pe la ferestre, arăta că locatarii nu mai dormeau. Dar iată că pe cer, spre apus, apăru o stea mare, albă. O văzu poliţaiul somnoros, o văzură mulţimile agitate din pieţe, care rămaseră cu gura căscată la ea. O văzură muncitorii porniţi devreme la lucru, lăptarii, vizitiii de pe cotigele cu ziare, desfrânaţii care se întorceau acasă palizi şi istoviţi, hoinarii fără locuinţă, sentinelele din post, iar la ţară, plugarii, în timp ce călcau apăsat pe ogoare, braconierii pe când se furişau spre casă. Se vedea de pe tot întinsul ţării întunecate care se trezea la viaţă, se vedea şi de pe mare unde marinarii pândeau lumina zilei.

Era mai strălucitoare decât oricare stea de pe cer; mai strălucitoare decât luceafărul de seară în culmea strălucirii lui. Iar la o oră după ce se făcu ziuă, continuă să strălucească albă şi mare, nu ca o simplă pată de lumină, ci ca un mic disc rotund strălucitor. Acolo unde ştiinţa nu pătrunsese, oamenii o priveau ţintă, înfricoşaţi, discutând despre războaiele şi molimele pe care le preziceau aceste semne de foc de pe cer. Buri viguroşi, hotentoţi întunecaţi, negri de pe Coasta de Aur, francezi, spanioli, portughezi stăteau în căldura răsăritului de soare urmărind apusul acestei stele noi şi ciudate.

Şi în sute de observatoare, emoţia stăpânită a astronomilor ajunse la culme când cele două

corpuri îndepărtate se năspustiră unul spre altul. Începură să se agite încoace şi încolo după aparate fotografice, spectroscoape, căutând un instrument sau altul pentru a înregistra această imagine nouă, uimitoare, distrugerea unei lumi. Căci o lume, o planetă, soră a Pământului nostru, dar mult mai mare decât Pământul, pierise brusc în flăcări mistuitoare. Era vorba de Neptun, care fusese izbit direct de către planeta necunoscută din spaţiul cosmic. Căldura produsă prin ciocnire transformase îndată două globuri solide într-o singură masă uriaşă incandescentă. Şi în ziua aceea, cu două ore înaintea zorilor, uriaşa stea albicioasă începu să se învârtească în jurul lumii şi păli de-abia când începu să dispară spre apus, iar soarele se ridică deasupra ei. Pretutindeni oamenii se minunau privind-o, dar dintre toţi, cel mai mult se minunară marinarii, obişnuiţii observatori ai stelelor, care fiind departe, în largul mării, nu auziseră nimic despre apariţia ei şi o văzură ridicându-se fără veste, ca o lună pitică, evoluând spre zenit, atârnând deasupra capului, apoi dispărând spre apus o dată cu trecerea nopţii.

Când se înălţă a doua oară deasupra Europei, pretutindeni şedeau o mulţime de oameni pe povârnişurile dealurilor, pe acoperişurile caselor, în pieţe, şi priveau ţintă spre est, aşteptând răsăritul noii stele uriaşe. Răsări proiectând o aureolă albă ca lumina orbitoare a unui foc, iar cei care o văzuseră şi noaptea precedentă, strigau: „E mai mare!”, „E mai strălucitoare!” Şi într-adevăr, luna în primul pătrar, care tocmai dispărea spre apus, deşi mult mai mare, nu răspândea atâta strălucire ca micul disc al stelei celei noi şi ciudate.

„Este mai strălucitoare!” striga lumea îmbulzindu-se pe străzi. Iar în observatoarele întunecoase astronomii îşi ţineau respiraţia şi se uitau ţintă unul la altul. „E mai strălucitoare!” spuseră ei. „E mai aproape!”

Şi, unul după altul, repetară: „E mai aproape”. Telegraful reluă ţăcănind acest strigăt şi vestea se transmise de-a lungul firelor de telefon. În mii de oraşe zeţari mânjiţi cu cerneală culeseră cuvintele: „E mai aproape”. Funcţionarii care scriau prin birouri, trecându-le prin minte un lucru ciudat, îşi aruncară tocurile. De altfel, în mii de locuri oamenii îşi dădură deodată seama în timpul discuţiilor de posibilitatea absurdă sugerată de cuvintele „e mai aproape”. Ştirea se răspândi rapid de-a lungul străzilor care se deşteptau, fu strigată de-a lungul drumurilor îngheţate, a satelor liniştite. Oamenii care citiseră vestea pe banda zvâcnitoare a telegrafului stăteau în uşile luminate în galben, strigând ştirea trecătorilor: „E mai aproape!” Femei frumoase, îmbujorate şi strălucitoare, auziră vestea spusă în glumă între două dansuri şi simulară un interes inteligent pe care nu-l simţeau. „Mai aproape? Aşa! Ce curios! Colosal de deştepţi trebuie să fie oamenii care pot descoperi astfel de lucruri!”

Vagabonzii, rătăcind singuratici prin, noaptea glacială, murmurau aceste cuvinte pentru a se consola, privind spre cer. „Bine ar fi să se apropie, căci noaptea este tot atât de rece ca milostenia. Auzi vorbă: «mai aproape!» Ei şi?! Cu ce mă-ncălzeşte?”

„Ce importanţă mai are pentru mine o nouă stea?” striga plângând femeia îngenuncheată lângă mortul ei.

Şcolarul sculat devreme ca să înveţe pentru examen căuta să-şi lămurească singur cum stăteau lucrurile cu steaua aceea mare şi albă care strălucea puternic printre florile de gheaţă din fereastra sa. „Centrifugă, centripetă”, spunea cu bărbia rezemată în pumn. „Opreşte o planetă din zborul ei, lipseşte-o de forţa centrifugă. Ce va urma? Forţa centripetă acţionează asupra ei şi cade în jos, spre soare! Şi asta…!

Oare noi suntem în calea ei? Mă întreb…”

Lumina acelei zile se stinse, ca de obicei, iar mai târziu, din întunecimea îngheţată, răsări din nou steaua cea necunoscută. Şi strălucea atât de puternic, încât luna în creştere apărea ca o fantomă palidă şi galbenă spânzurând uriaşă spre soare-apune. Într-un oraş din Africa de Sud un mare potentat se căsătorise şi străzile erau luminate în cinstea lui şi a miresei. „Până şi cerul s-a împodobit!” ’ îi spuse un linguşitor. Sub Capricorn, doi negri amorezaţi, înfruntând din dragoste fiarele sălbatice şi spiritele rele, stăteau ghemuiţi împreună într-un tufiş de trestie, printre licurici. „E steaua noastră”, şoptiră ei şi strălucirea plăcută li se păru un sprijin minunat.

Profesorul de matematici, în cabinetul său, împinse hârtiile la o parte. Terminase în fine calculele la care lucra. Într-o fiolă mică, albă, mai rămăsese puţin din medicamentul care-l menţinuse treaz şi activ patru nopţi lungi. În fiecare zi îşi ţinuse lecţia ca totdeauna, în faţa studenţilor, senin, clar, cu răbdare, apoi se întorsese în grabă la aceste calcule foarte importante. Faţa îi era gravă, cu trăsăturile puţin contractate şi congestionată din cauza drogurilor. Păru pentru câtva timp dus pe gânduri. Se îndreptă apoi spre fereastră, şi storul zbură în sus cu un pocnet. Deasupra îngrămădirii de acoperişuri, coşuri şi clopotniţe atârna pe bolta cerească steaua, la jumătate drum.

O privi cum s-ar uita cineva în ochii unui duşman curajos. „Poate că mă vei omorî, spuse el după o pauză. Dar te pot cuprinde pe tine şi întreg universul în creierul acesta mic. Nici chiar acum nu mă voi schimba,”

Privi la fiola cea mică. „Nu va mai fi nevoie de somn.” A doua zi, la ora douăsprezece, intră punctual în amfiteatru, îşi puse pălăria la capătul mesei, cum îi era obiceiul, şi alese cu grijă o bucată mare de cretă. Circula o glumă printre studenţii săi: că nu putea ţine lecţia fără o bucată de cretă pe care s-o simtă între degete, şi odată l-au

redus la neputinţă ascunzându-i creta. Se apropie şi se uită pe sub sprâncenele sale cenuşii la rândurile de feţe tinere şi proaspete care se înălţau în amfiteatru şi vorbi cu obişnuitul său mod de a se exprima, de o banalitate studiată: „S-au creat condiţii, condiţii independente de voinţa mea — spuse el şi făcu o pauză — care mă împiedică să termin cursul pe care l-am proiectat. S-ar părea, domnilor, ca să mă exprim clar şi pe scurt, că omul a trăit în zadar”.

Studenţii se priviră unul pe altul. Auziseră bine? Unii ridicară din sprâncene, alţii zâmbeau larg, dar unul sau doi rămaseră atenţi la faţa sa calmă, încadrată de păr cărunt. „Ar fi interesant — spuse el — să dedicăm această dimineaţă unei expuneri, pe măsura înţelegerii dumneavoastră, a calculelor care m-au condus la această concluzie. Să presupunem…”

Se întoarse spre tablă, gândindu-se la vreun grafic, aşa cum obişnuia. „Ce-i cu acel «trăit în zadar»?” şopti un student altuia. „Fii atent!” spuse celălalt dând din cap spre profesor.

Şi îndată începură să înţeleagă.

În acea noapte steaua răsări mai târziu, căci mişcarea sa proprie spre răsărit o dusese undeva, dincolo de constelaţia Leului, spre constelaţia Fecioarei. Strălucea atât de puternic, încât cerul deveni de un albastru luminos când răsări, iar stelele dispărură rând pe rând, în afară de Jupiter, care era aproape de zenit, de Capella, Aldebaran, Sirius şi stelele **α** şi **β** ale Carului Mare. Strălucea foarte albă şi frumoasă. În multe părţi ale lumii apăruse în noaptea aceea încercuită de un nimb palid. Era vizibil mai mare: pe cerul limpede şi refractant al tropicelor părea cât un sfert de lună. În Anglia, pământul, deşi îngheţat încă, era luminat tot atât de puternic ca în toiul verii. Puteai citi cu uşurinţă la lumina aceea limpede, rece. În oraşe lămpile ardeau cu o lumină galbenă, ştearsă.

Peste tot lumea era trează în noaptea aceea. Deasupra întregii creştinătăţi, la ţară plutea în aerul înţepător un murmur trist, ca zumzetul albinelor în buruieni, iar la oraş freamătul creştea printr-un dangăt prelung. Era graiul clopotelor dintr-un milion de clopotniţe şi turnuri de biserică, chemând oamenii să nu mai doarmă, să numai păcătuiască, ci să se adune în biserici şi să se roage. Şi pe deasupra capului, devenind din ce în ce mai mare şi mai strălucitoare, pe măsură ce pământul se rostogolea pe drumul său şi noaptea trecea, se înălţa steaua orbitoare.

Iar străzile şi casele erau iluminate în toate oraşele, şantierele navale străluceau, toate drumurile care duceau spre locuri mai înalte rămâneau luminate şi aglomerate toată noaptea. Pe toate mările din jurul ţărilor civilizate vapoare cu maşinile trepidând şi corăbii cu pânzele umflate, pline de oameni şi de diferite vieţuitoare, se îndreptau spre ocean şi spre nord. Căci avertismentul savantului matematician şi fusese telegrafiat în toată lumea şi tradus într-o sută de limbi. Noua planetă şi Neptun, strânse într-o îmbrăţişare de foc, se năpusteau spre soare. În fiecare secundă această masă de foc zbura o sută de mile şi cu fiecare secundă viteza sa înspăimântătoare creştea. Aşa cum zbura acum, urma să treacă fără îndoială la o distanţă de o sută de milione de mile de Pământ şi deci să nu-i dăuneze aproape de loc. Dar în apropierea traiectoriei, până acum doar puţin perturbată, se rotea marea planetă Jupiter cu sateliţii săi, mişcându-se falnică în jurul soarelui. Cu fiecare moment, atracţia dintre steaua de foc şi cea mai mare dintre planete devenea mai puternică. Şi care va fi rezultatul acestei atracţii? Jupiter va fi inevitabil abătut de pe orbita sa pe o traiectorie eliptică, iar steaua de foc, smulsă departe de drumul de-a lungul căruia se năpustea spre soare, „va descrie o traiectorie curbă” şi se va ciocni

poate de Pământul nostru. În orice caz, va trece foarte aproape de el. „Cutremure, erupţii vulcanice, cicloane, furtuni pe mare, inundaţii şi o creştere continuă a temperaturii până la o limită necunoscută”, acestea erau profeţiile savantului matematician.

Şi deasupra capului, pentru a-i îndeplini cuvintele, strălucea singuratică şi rece steaua catastrofei viitoare.

Multora care au privit-o ţintă în noaptea aceea până i-au durut ochii li s-a părut că se apropie vizibil. Şi tot în noaptea aceea vremea s-a schimbat şi îngheţul care pusese stăpânire pe toată Europa Centrală, Franţa şi Anglia se transformă în moină.

Dar fiindcă am vorbit despre oamenii care se rugau toată noaptea, despre oamenii care se îmbarcau pe vapoare şi despre cei care se refugiau în regiunile muntoase, nu trebuie să vă închipuiţi că omenirea întreagă era înspăimântată din cauza astrului. De fapt profitul şi mizeria stăpâneau încă lumea şi, cu excepţia discuţiilor din momentele libere şi strălucirea orbitoare a nopţii, nouă fiinţe omeneşti din zece erau ocupate încă cu treburile lor de toate zilele, în toate oraşele, prăvăliile, în afară de una ici şi colo, se deschideau şi se închideau la orele obişnuite, doctorul şi antrepenorul de pompe funebre îşi vedeau de meseriile lor, muncitorii se adunau în fabrici, soldaţii făceau instrucţie, elevii studiau, îndrăgostiţii se căutau unul pe altul, hoţii stăteau ascunşi sau fugeau, politicienii continuau să plănuiască diferite maşinaţii. Tipografiile ziarelor uruiau toată noaptea şi în multe cazuri preoţii unor biserici refuzau să deschidă lăcaşul lor de rugăciuni pentru a provoca ceea ce considerau că era o panică prostească. Ziarele insistau asupra învăţămintelor anului 1000, când de asemenea se crezuse că va fi sfârşitul lumii. Astrul nu era un astru, scriau ziarele, era numai o masă gazoasă, o

cometă; şi chiar dacă ar fi o stea, nu s-ar putea să lovească Pământul. Nu există un astfel de precedent. Bunul simţ era puternic peste tot, dispreţuitor, batjocoritor, dispus să persecute puţin pe fricosul încăpăţânat. În noaptea aceea, la ora şapte şi cincisprezece după meridianul Greenwich, steaua avea să fie la distanţa cea mai mică de Jupiter. Se va vedea întorsătura pe care o vor lua lucrurile. Avertismentele înspăimântătoare ale savantului matematician erau socotite de mulţi ca o simplă autoreclamă bine făcută. Omul cu bun simţ, în cele din urmă, încălzit puţin de discuţie, îşi exprima convingerile sale ferme, ducându-se la culcare. Sălbaticii, plictisiţi şi ei de această ciudăţenie, îşi vedeau de treburile lor nocturne, iar cu excepţia vreunui câine care urla ici, colo, lumea animalelor nici nu lua în seamă astrul.

Când, în cele din urmă, observatorii din ţările europene văzură răsărind steaua, e drept o oră mai târziu, dar nu mai mare decât fusese cu o noapte înainte, se găsiră destui deştepţi care să râdă de marele matematician, să considere că pericolul trecuse.

Dar apoi râsul încetă. Astrul creştea, creştea cu o regularitate înspăimântătoare, ceva mai mare în fiecare oră, ceva mai aproape de zenit, şi din ce în ce mai strălucitor, până când noaptea se transformă într-o a doua zi. Dacă în loc să urmeze o traiectorie curbă ar fi venit în linie dreaptă, spre Pământ, dacă n-ar fi pierdut din viteză datorită lui Jupiter, ar fi trebuit să sară, peste prăpastia care ne despărţea, într-o singură zi; dar aşa avu nevoie în total de cinci zile pentru a ajunge în apropierea planetei noastre. Noaptea următoare, înainte de a apune deasupra Angliei, ajunsese cât a treia parte din mărimea lunii şi dezgheţul fu asigurat. Când răsări deasupra Americii, era aproape de mărimea lunii, dar orbitor de albă şi fierbinte; pe măsură ce se înălţa şi creştea, începu să adie un vânt fierbinte: iar în Virginia, Brazilia şi de-a lungul văii Sf.

Laurenţiu strălucea din când în când prin aburii norilor aducători de furtună, printre fulgere violete care licăreau şi o grindină fără precedent. În Manitoba se produse dezgheţ şi inundaţii pustiitoare. În noaptea aceea pe toţi munţii de pe Pământ începură să se topească zăpezile şi gheaţa, iar apele tuturor râurilor, care veneau din munţi, se tulburară şi în curând pe cursul lor superior pluteau copaci dezrădăcinaţi şi cadavre de animale şi de oameni. La lumina aceea strălucitoare, fantomatică, se vedeau apele crescând fără întrerupere, până când ajunseră să se reverse peste maluri, în urma populaţiei din văile lor, care fugea.

Şi, de-a lungul coastei Argentinei, pe Atlanticul de Sud, mareele erau mai înalte decât fuseseră vreodată, iar în multe cazuri furtunile împinseră apele zeci de mile în interior, înecând oraşe întregi. Fierbinţeala deveni atât de mare în timpul nopţii, încât parcă se făcu umbră când răsări soarele. Începură cutremure şi crescură în intensitate până când de-a lungul întregii Americi, de la Cercul Polar până la Capul Horn, coastele dealurilor porniră să alunece, pământul crăpa, iar zidurile caselor se dărâmau. Întreaga coastă a lui Cotopaxi[197] dispăru dintr-o singură zguduire uriaşă şi valul de lavă ţâşni atât de înalt şi de lat şi înainta atât de rapid, încât într-o singură zi ajunse la mare.

Astfel străbătu Pacificul astrul urmat de luna palidă, tivind după sine vijeliile, ca poala unei robe. Valul crescând al mareelor, care venea năvalnic în spatele său spumegând, acoperi cu înverşunare insulă după insulă, măturând pe locuitori. În cele din urmă valul acela luminat, orbitor şi dogorind ca un furnal, impetuos şi îngrozitor, un perete de apă de cincizeci de picioare înălţime, mugind flămând, ajunse pe coastele întinse ale Asiei şi năvăli în interior peste câmpiile Chinei. Un răstimp, steaua, mai fierbinte, mai mare şi mai strălucitoare acum decât soarele în

toată puterea sa, lumină cu o strălucire nemiloasă această ţară vastă şi populată; oraşe şi sate cu pagodele şi copacii lor, străzi, câmpuri întinse cultivate, milioane de oameni, nedormiţi, cuprinşi de o spaimă neputincioasă, cu privirile aţintite spre cerul incandescent; şi apoi se auzi grav şi intensificându-se vuietul valurilor. În acea noapte milioane de oameni avură aceeaşi soartă: o goană fără ţintă, gâfâind din greu, cu picioarele ca plumbul din cauza căldurii, iar în spate, înaintând rapid, ca un perete alb, potopul. Şi apoi moartea.

Peste China strălucea intens o lumină albă, dar deasupra Japoniei şi Javei şi a tuturor insulelor din răsă-ritul Asiei astrul cel mare părea un glob de foc roşu întunecat, din cauza aburului, fumului şi cenuşii aruncate de vulcani, pentru a-i saluta sosirea. Deasupra lavă, gaze înfierbântate şi cenuşă, iar dedesubt, valurile clocotitoare. Întreg pământul se clătina şi bubuia din cauza cutremurelor. În curând străvechile zăpezi ale Tibetului şi ale Himalaiei începură să se topească şi să se reverse prin zeci de milioane de canale convergente, din ce în ce mai adânci, asupra câmpiilor Birmaniei şi Industanului. Creştetul încâlcit al junglelor indiene era în flăcări în mii de locuri, iar sub apele, care se năpusteau printre copaci, pete întunecate se mai zvârcoleau încă slab, reflectând limbile sângerii ale focului de deasupra. De-a lungul fluviilor largi, mulţimi de bărbaţi şi femei se scurgeau, într-un tumult dezordonat, către ultima speranţă a omenirii: largul mării.

Astrul devenea, cu o rapiditate îngrozitoare, din ce în ce mai mare, mai fierbinte şi mai strălucitor. Oceanul tropical îşi pierduse fosforescenţa, şi aburul se ridica învârtindu-se în spirale fantomatice din valurile negre care se năpusteau fără încetare, presărate cu vase aruncate de furtună.

Şi atunci se produse o minune. Acelora care în Europa pândeau răsăritul stelei li se păru că Pământul şi-a întrerupt rotaţia. În mii de locuri deschise, la şes şi la munte, lumea care se refugiase acolo, alungată de inundaţii, de cutremurele care le dărâmaseră casele, şi de surpările de teren, aştepta în zadar răsăritul. Trecu oră după oră, într-o groaznică aşteptare, şi astrul nu apăru. Din nou oamenii priviră bătrânele constelaţii pe care le consideraseră pierdute pentru totdeauna. În Anglia aerul era fierbinte, cerul senin, şi pământul tremura continuu, iar la tropice, Sirius, Capella şi Aldebaran se vedeau printr-un văl de aburi. Când Steaua cea mare apăru, în sfârşit, cu zece ore mai târziu, soarele răsări lângă ea, cu un disc negru în centrul său alb.

Deasupra Asiei astrul începuse să rămână în urma mişcării bolţii cereşti şi apoi brusc, în timp ce atârna deasupra Indiei, strălucirea sa se voala. Toată câmpia Indiei, de la gura Indului până la gura Gangelui, era în noaptea aceea o boltă pustie, strălucitoare, din care se ridicau temple şi palate, movile şi dealuri negre de oameni. Fiecare minaret era un ciorchine de oameni care cădeau unul câte unul în apa tulbure când căldura şi frica îi copleşeau. Întreaga ţară părea că se vaită şi, deodată, peste acest cuptor al disperării, se întinse o umbră, suflă un vânt rece şi se îngrămădiră nori. Oamenii care priveau în sus la stea, aproape orbiţi, văzură un disc negru care se furişa acoperindu-i strălucirea. Era luna, situată între stea şi Pământ. Şi chiar în timp ce oamenii mulţumeau domnului pentru acest răgaz, din răsărit se avântă soarele cu o repeziciune neobişnuită, inexplicabilă. Şi apoi astrul, soarele şi luna se repeziră împreună de-a curmezişul cerului.

Îndată, pentru observatorii din Europa astrul şi soarele răsăriră unul după celălalt, înaintară repede un răstimp, apoi mai încet şi în cele din urmă se uniră într-o văpaie orbitoare la zenit. Luna nu mai

eclipsa steaua, dar se pierdu în strălucirea cerului. Şi, deşi cea mai mare parte dintre cei care mai erau încă în viaţă o priveau cuprinşi de amorţeala stupidă generată de foame, oboseală, căldură şi desperare, mai erau încă oameni în stare să înţeleagă sensul acestor semne. Astrul şi Pământul fuseseră la cea mai mică distanţa unul de celălalt şi astrul trecuse. Acum se îndepărta din ce în ce mai repede, parcurgând ultima etapă a călătoriei sale impetuoase spre soare.

Şi apoi norii se adunară, ştergând imaginea cerului. Trăsnetele şi fulgerele îmbrăcară Pământul în ţesătura lor; pe toata faţa Pământului se dezlănţui o ploaie torenţială, cum nu mai văzuse omenirea şi acolo unde vulcanii izbucniră înroşind acoperişul norilor curgeau acum torente de noroi. Peste tot apele se scurgeau lăsând în urmă ruini împotmolite în noroi şi întreg Pământul, acoperit de tot ceea ce pluteşte pe ape, de cadavrele vieţuitoarelor sale, oameni şi animale, părea o plajă devastată de furtună. Zile în şir apa se scurse în râuri, măturând în cale pământul, copacii şi casele, îngrămădind diguri uriaşe, scobind râpe titanice pe câmpii. Aşa au fost zilele întunecoase care au urmat după apariţia astrului şi arşiţa care a cuprins Pământul. În acest timp şi încă multe săptămâni şi luni cutremurele s-au ţinut lanţ.

Dar astrul trecuse şi oamenii, înfometaţi şi căpătând treptat curaj, începură să se furişeze înapoi spre oraşele lor ruinate, spre grânarele îngropate şi câmpurile îmbibate cu apă. Puţinele vase care scăpaseră de furtunile din vremea aceea apărură avariate, înaintând ca năuce, croindu-şi cu grijă cale printre noile semne şi bancuri din porturile bine cunoscute altădată. Şi când furtunile se potoliră, oamenii observară că pretutindeni zilele erau mai călduroase decât altădată şi soarele mai mare, iar luna, redusă la o treime din mărimea ei din trecut, avea nevoie de optzeci de zile pentru a trece prin toate fazele.

Nu este aici locul să pomenim despre relaţiile noi care se dezvoltară imediat între oameni, despre lupta pentru salvarea cărţilor şi maşinilor, despre schimbarea ciudată produsă în Islanda şi Groenlanda şi pe ţărmurile golfului Baffin, pe care marinarii le găsiră verzi şi primitoare, de nu le venea să-şi creadă ochilor. Nici despre deplasarea omenirii acum, când Pământul devenise mai cald, spre nord şi sud, spre polii Pământului. În povestirea aceasta e vorba numai de apariţia şi dispariţia astrului.

Astronomii marţieni, căci există astronomi şi pe planeta Marte, deşi sunt fiinţe care se deosebesc foarte mult de oameni, au fost, firește, deosebit de interesaţi de aceste lucruri. Desigur că le-au considerat din punctul lor de vedere. „Ţinând seama de masa şi temperatura proiectilului care a fost azvârlit prin sistemul nostru solar în soare — scrie unul — este de mirare că Pământul, pe lângă care a trecut atât de aproape, a avut de suferit atât de puţin. Toate contururile bine cunoscute ale continentelor şi mărilor au rămas intacte şi se pare că într-adevăr singura deosebire este o contractare a petelor albe din jurul celor doi poli (presupuse a fi apă îngheţată).” Aceasta arată cât de măruntă poate părea cea mai uriaşă catastrofă omenească de la o distanţă de câteva milioane de mile.

O POVESTE A ZILELOR CE VOR VENI

În româneşte de V. KERNBACH şi G. VONGHIZAS

I. Leacuri de dragoste

Minunatul domn Morris era englez şi a trăit în zilele Reginei Victoria cea Bună. Era un om prosper şi foarte sensibil; citea ***The Times*** şi se ducea la biserică şi pe măsură ce înainta spre vârsta mijlocie, i se aşternea pe faţă o expresie de

dispreţ liniştit şi satisfăcut faţă de toţi cei care nu erau ca el. Era unul din acei oameni care făceau, cu regularitate inevitabilă, tot ce era drept, bun şi înţelept. Purta totdeauna hainele cele potrivite, alegând calea de mijloc dintre înfăţişarea elegantă şi cea jerpelită, subscria mereu la actele de caritate chibzuite, făcând un compromis judicios între ostentaţie şi josnicie, şi niciodată nu-şi tundea părul cu un milimetru mai puţin sau mai mult.

El avea tot ceea ce era drept şi potrivit să aibă un om cu situaţia lui, şi nu avea tot ce nu era drept şi nici potrivit să aibă un om cu situaţia lui.

Şi între alte avuţii drepte şi potrivite, acest domn Morris avea o soţie şi nişte copii. Fireşte, genul potrivit de soţie, şi tot aşa genul şi numărul potrivit de copii. Niciunul din ei nu avea prea multă imaginaţie sau prea multă personalitate, după cât putea să-şi dea seama domnul Morris; purtau haine corecte, nici prea elegante sau prea igienice sau extravagante, ci numai croite cu bun simţ; locuiau într-o casă frumoasă şi plină de bun simţ, construită în stilul victorian, imitând stilul Reginei Ana, cu faţada făcută din ipsos vopsit în culoarea ciocolatei care imita grinzile de lemn, căptuşită cu panel care imita stejarul sculptat, având o terasă de teracotă care imita piatra şi un geam de catedrală la uşa de intrare. Băieţii lui se duceau la şcoli bune şi solide şi li se alegeau profesiuni respectabile; fetele, în ciuda unor proteste fanteziste, erau toate măritate cu flăcăi tomnatici, potriviţi, solizi, cu bune perspective. Şi când veni momentul potrivit să moară, domnul Morris muri. Mormântul lui era de marmoră şi lipsit de orice nerozie artistică sau de vreo inscripţie de laudă — era liniştit şi impunător, după cum cerea moda vremii.

Domnul Morris suferi diferite transformări potrivit uzanţelor încetăţenite în asemenea cazuri şi, cu mult înainte de a începe povestirea aceasta, oasele se făcură pulbere, răspândindu-se în cele patru vânturi. Şi fiii şi nepoţii şi strănepoţii şi stră-

strănepoţii săi erau şi ei praf şi pulbere şi erau risipiţi în cele patru vânturi. Era un lucru pe care el nu şi l-ar fi putut închipui, că va veni o zi când chiar şi stră-strănepoţii săi se vor fi risipit în cele patru vânturi. Dacă cineva i-ar fi sugerat acest lucru, l-ar fi cuprins indignarea. Era unul din acei oameni respectabili care nu manifestă niciun fel de interes pentru viitorul omenirii. De fapt, el avea îndoieli profunde că omenirea ar mai avea vreun viitor după moartea lui.

I se părea cu totul imposibil şi cu totul neinteresant să-şi închipuie că s-ar mai putea întâmpla ceva după moartea lui. Şi totuşi aşa era, şi chiar când stră-strănepotul său a murit şi i-au putrezit oasele şi a fost uitat, când casa cu grinzi false a luat calea tuturor lucrurilor false şi dispăruse până şi ziarul ***The Times*****,** iar pălăria de mătase a devenit o antichitate ridicolă şi piatra modestă şi impunătoare care-i fusese consacrată domnului Morris a fost prefăcută demult în var şi tot ceea ce domnul Morris găsise că este real şi important se vestejise murind, lumea tot mai continua să meargă înainte şi oamenii treceau încă prin ea, tot atât de nepăsători şi intoleranţi faţă de viitor, ca şi faţă de orice altceva în afară de propria lor persoană şi avere, întocmai cum făcuse şi domnul Morris.

Şi, lucru ciudat, ei ar fi fost tot atât de supăraţi ca şi domnul Morris dacă cineva le-ar fi prorocit că în toată lumea erau răspândiţi o mulţime de oameni, plini de suflul vieţii, în ale căror vine curge sângele domnului Morris. Tot astfel cum viaţa, care acum e adunată în cititorul acestei povestiri, ar putea şi ea să se risipească într-o bună zi prin lumea largă, amestecându-se în o mie de alte rubedenii străine, cu neputinţă de identificat.

Şi printre descedenţii acestui domn Morris se afla unul tot atât de raţional şi plin de chibzuinţă ca şi strămoşul său. Avea aceeaşi constituţie robustă şi era scund la statură ca şi strămoşul său din

secolul al nouăsprezecelea, de la care îşi trăgea numele de Morris, pronunţat acum Mwres; avea aceeaşi expresie pe jumătate dispreţuitoare a feţei. Era o persoană tot atât de prosperă şi dispreţuia grijile de viitor şi clasele de jos, tot atât de mult ca şi ancestralul Morris. El nu citea ***The Times*****.** De fapt, nici nu ştia că existase vreodată un ***Times*****,** căci instituţia aceea se năruise cândva în intervalul uriaş de timp scurs de atunci; dar fonograful care-i vorbea în timp ce-şi făcea toaleta de dimineaţă ar fi putut să fie glasul unui Blowitz reîncarnat, ocupându-se de mersul lucrurile în lume. Acest fonograf era de dimensiunile şi forma unei pendule olandeze şi avea în faţă barometre electrice, un ceas şi un calendar electric, aparate automate care să-ţi amintească de orele când aveai întâlniri, iar în locul în care ar fi trebuit să fie ceasul era gura unei trompete. Când avea ştiri, trompeta făcea ca un curcan, „glu, glu", şi apoi îşi trâmbiţa mesajul întocmai ca o trâmbiţă. În timp ce Mwres se îmbrăca, ea îi vorbea cu voce plină, puternică şi guturală despre accidentele din seara precedentă ale omnibuzelor zburătoare care circulau în toată lumea, despre ultimii sosiţi în staţiunile climaterice la modă din Tibet, cum şi despre toate întrunirile din ajun ale marilor companii de monopoluri din ziua precedentă. Dacă lui Mwres nu-i plăcea să audă ce spunea trompeta, n-avea decât să atingă un buton, şi ea se oprea puţin, ca apoi să înceapă a-i vorbi altceva.

Desigur, toaleta lui se deosebea foarte mult de aceea a strămoşului său. Nu se ştie care din ei ar fi fost mai uluit ori mai indignat să se pomenească în veşmintele celuilalt. Cu siguranţă că Mwres ar fi apărut mai curând gol în faţa lumii, decât cu pălăria de mătase, în redingotă, pantaloni cenuşii şi cu lanţul de aur care îl împodobiseră odinioară pe domnul Morris, în spiritul severului său respect faţă de sine. Pentru Mwres nu exista nevoia de a se rade: un operator dibaci îi îndepărtase demult orice

rădăcină de păr de pe faţă. Picioarele şi le înfăşură într-o îmbrăcăminte plăcută, de culoare roz şi gălbuie, dintr-un material impermeabil, pe care, cu ajutorul unei mici pompe ingenioase, o umfla astfel încât să dea impresia unor muşchi enormi. Peste asta, purta tot nişte haine pneumatice, pe sub o tunică de mătase de culoarea chihlimbarului, astfel încât era îmbrăcat cu aer şi admirabil protejat împotriva schimbărilor bruşte de temperatură. Pe deasupra îşi arunca o manta roşie, cu marginea fantastic curbată. Pe capul care fusese cu îndemânare privat de orice urmă de păr îşi potrivea o bonetă mică şi plăcută, de culoare roşie aprinsă, umflată cu hidrogen, aducând ciudat de bine cu o creastă de cocoş. Cu aceasta, toaleta îi era completă; şi, conştient că era îmbrăcat sobru şi potrivit, era gata să se înfăţişeze semenilor săi cu privirea senină.

Acest Mwres — titlul de „domn” dispăruse cu veacuri în urmă — era unul din funcţionarii Trustului Morilor de Vânt şi Căderilor de Apă, marea companie care poseda toate morile de vânt şi căderile de apă din lume şi care pompa toată apa şi furniza toată energia electrică de care aveau nevoie oamenii din zilele acelea. Locuia într-un vast hotel de lângă un cartier al Londrei, care se numea Calea a Şaptea, şi avea un apartament foarte mare şi confortabil la etajul al şaptesprezecelea. Gospodăriile şi viaţa de familie dispăruseră demult, o dată cu rafinarea progresivă a obiceiurilor; şi, într-adevăr, neîncetata creştere a chiriilor şi a preţului pământurilor, dispariţia servitorilor, complicarea bucătăriei făcuseră imposibilă existenţa domiciliului separat din timpurile victoriene, chiar dacă cineva ar fi dorit o astfel de sălbatică izolare. Când toaleta îi fu terminată, el se îndreptă spre una din cele două uşi ale apartamen-tului său — uşile erau în capetele opuse, fiecare din ele însemnată cu o săgeată imensă care arăta una într-o parte şi alta în sens

invers — apăsă un buton ca s-o deschidă şi ieşi pe un coridor larg, în centrul căruia se aflau scaune ce se mişcau neîncetat spre stânga. Pe unele din aceste scaune şedeau bărbaţi şi femei, frumos îmbrăcaţi. Salută cu o înclinare a capului pe cineva cunoscut — în vremea aceea eticheta cerea să nu vorbeşti înainte de micul dejun — şi se aşeză pe unul din aceste scaune, iar după câteva secunde fu dus la uşile unui lift, care-l coborî în holul cel mare şi splendid unde micul dejun era servit automat.

Era o masă foarte diferită de micul dejun din epoca victoriană. Bucăţile primitive de pâine care trebuiau tăiate şi mânjite cu grăsime animală, ca să li se poată administra un anume gust, fragmentele în care se puteau încă recunoaşte animalele de curând ucise, ciopârţite şi prăjite în chip hidos, ouăle smulse fără milă de sub găina care protesta, toate lucrurile acestea, deşi tocmai ele constituiseră hrana obişnuită din epoca victoriană, ar fi trezit numai oroare şi dezgust în minţile rafinate ale oamenilor din zilele acestea. În locul acestor alimente erau acum paste şi prăjituri de forme plăcute şi variate, fără a aminti câtuşi de puţin prin culoare ori formă de nefericitele animale de la care proveneau substanţele şi zeama lor. Apăreau pe mici farfurii care alunecau pe o şină dintr-o mică cutie aflată într-o parte a mesei. Suprafaţa mesei, judecând după aspect şi pipăit, unei persoane din secolul al nouăsprezecelea i s-ar fi părut acoperită cu damasc fin şi alb, deşi nu era de fapt decât o suprafaţă metalică oxidată, ce putea fi curăţată după masă într-o clipă. Erau sute de astfel de mese mici în sală şi la multe din ele şedeau alţi cetăţeni din zilele acelea, singuri sau în grupuri. Şi în timp ce Mwres se aşeză în faţa elegantului său ospăţ, orchestra invizibilă, care se odihnise o bucată de vreme, începu din nou să cânte şi umplu atmosfera cu muzică.

Dar Mwres nu manifesta un interes prea mare faţă de micul dejun sau faţă de muzică; ochiul său rătăcea neîncetat prin sală, ca şi cum ar fi aşteptat un oaspete întârziat. În cele din urmă se ridică iute în picioare şi făcu semn cu mâna, şi în acelaşi timp apăru în cealaltă parte a sălii o siluetă înaltă şi brună, într-un costum galben şi verde-măsliniu. Pe măsură ce această persoană se apropia de el, trecând cu paşi măsuraţi printre mese, nerăbdarea şi paloarea de pe faţă şi intensitatea neobişnuită a ochilor lui erau din ce în ce mai vădite. Mwres se aşeză din nou şi făcu semn spre un scaun de lângă el.

— Mă temeam că n-ai să vii, zise el. În ciuda timpului care trecuse, limba engleză era aproape la fel cum fusese în Anglia sub Victoria cea Bună. Invenţia fonografului şi a altor asemenea mijloace de înregistrare a sunetului şi înlocuirea treptată a cărţilor prin astfel de aparate nu numai că salvase vederea oamenilor de slăbire, dar oprise, prin stabilirea unui standard sigur, şi procesul de schimbare a accentului care păruse până atunci inevitabil.

— Am fost reţinut de un caz interesant, zise omul în verde şi galben. Un om politic de frunte… hm!… care suferă de surmenaj. Oaspetele aruncă o privire spre micul dejun şi se aşeză adăugând: Am stat treaz patruzeci de ore.

— Ei, poftim! zise Mwres. Voi hipnotiştii aveţi mult de lucru.

Hipnotistul se servi cu nişte jeleu atrăgător, de culoarea chihlimbarului.

— Se pare că sunt solicitat destul de mult, zise el cu modestie.

— Dumnezeu ştie ce ne-am face fără voi.

— Oh! nu suntem chiar atât de indispensabili, zise hipnotistul savurând aroma jeleului. Lumea s-a descurcat foarte bine fără noi vreo câteva mii de ani. Acum două secole nu exista niciunul! Practic vorbind. Medici existau, fireşte, cu miile, dar în

cea mai mare parte erau nişte brute îngrozitor de neîndemânatice, care se luau unii după alţii ca oile, însă doctori ai minţii, cu excepţia câtorva nepricepuţi empirici, nu existau de loc.

Îşi concentra atenţia asupra jeleului.

— Dar erau oare oamenii atât de sănătoşi la minte?… începu Mwres.

Hipnotistul clătină din cap.

— Nu avea importanţă atunci dacă erau niţel cam proşti sau cam suciţi. Viaţa se scurgea pe atunci liniştită. Nu exista o competiţie propriu-zisă, nici presiune. O fiinţă omenească trebuia să se plece în faţa întâmplării. Ştii, în vremurile acelea îi închideau în ceea ce numeau ei case de nebuni.

— Ştiu, zise Mwres. În aceste blestemate romane istorice, pe care le ascultă oricine, ei salvează mereu câte o fată frumoasă din vreun azil sau ceva de soiul ăsta. Nu ştiu dacă ai ascultat vreodată asemenea fleacuri.

— Trebuie să mărturisesc că da, zise hipnotistul. Îţi ieşi din sărite când auzi de acele vremuri stranii, aventuroase, pe jumătate sălbatice, din secolul al nouăsprezecelea, când bărbaţii erau puternici şi femeile simple. Îmi place mai degrabă o bună povestire senzaţională. Curioase timpuri au fost acelea, cu căile lor ferate pline de funingine şi cu zgomotoasele lor trenuri de fier, cu căsuţele lor ciudate şi vehiculele lor cu cai. Presupun că nu citeşti cărţi!

— Oh, nici vorbă! zise Mwres. Am învăţat într-o şcoală modernă şi n-am avut niciuna din prostiile acelea desuete. Fonograful e destul de bun pentru mine.

— Desigur, zise hipnotistul. Bineînţeles! şi cercetă masa ca să-şi aleagă următorul fel. Ştii, zise el servindu-se cu o prăjitură de un albastru-închis, care promitea să fie bună, în vremurile acelea aproape nimeni nu se gândea la meseria noastră. Aş putea să spun că dacă cineva le-ar fi

prezis că în două sute de ani o clasă de oameni va fi în întregime ocupată să impregneze memoria cu tot ce se întâmplă, ştergând ideile neplăcute, controlând şi suprimând imboldurile instinctive dar indezirabile şi aşa mai departe, cu ajutorul hipnotismului, ei ar fi refuzat să creadă că aşa ceva ar fi vreodată cu putinţă. Puţini oameni ştiau că un ordin dat în timpul unei transe magnetice, chiar şi un ordin de a uita sau un ordin de a dori, poate fi dat astfel încât să fie ascultat şi după terminarea transei. Şi totuşi existau pe atunci oameni care ar fi putut să le spună că lucru acesta era tot atât de sigur ca, să spunem, trecerea planetei Venus pe cer.

— Deci, ei cunoşteau hipnotismul?

— O, sigur că da! Îl foloseau însă… pentru scoaterea dinţilor fără durere şi la alte lucruri de acest gen! Chestia asta albastră este extrem de bună; nu ştii ce e?

— Habar n-am, zise Mwres, dar recunosc şi eu că e foarte bună. Mai ia puţin.

Hipnotistul îşi repetă laudele şi amândoi făcură o pauză ca să savureze delicatesa.

— Vorbind de romanele acelea istorice, zise Mwres cu un aer care se voia degajat, mi-am adus aminte… ăă… de problema pe care… ăă… o aveam în gând când ţi-am cerut… când mi-am exprimat dorinţa să te văd…

Se opri şi răsuflă adânc.

Hipnotistul se uita la el cu o privire atentă, continuând să mănânce.

— Adevărul e, zise Mwres, că vezi… de fapt… am o fiică. Ei bine, ştii că i-am dat… ăă… toată educaţia cuvenită. Lecţii… nu numai lecţii de abilitate în lume, dar a avut şi o îndrumare prin telefon, pentru dans, maniere, conversaţie, filosofie, critică de artă… El sugeră cu un gest larg cultura universală. Intenţionam s-a mărit cu un foarte bun prieten al meu, Bindon, de la Comisia de iluminare, ştii, un om mărunt şi simplu, şi puţin

cam neplăcut în anumite privinţe, dar în realitate un băiat excelent… un băiat excelent.

— Da, zise hipnotistul. Spune mai departe. Ce vârstă are fata?

— Optsprezece.

— O vârstă periculoasă. Ei, şi?

— Vezi, se pare că ea s-a hrănit prea mult cu aceste romane istorice. Peste măsură de mult. Chiar până acolo încât să neglijeze filosofia. Şi-a umplut mintea cu tot felul de prostii despre soldaţi care luptă, cum se spune?… cu etruscii?

— Egiptenii.

— Egiptenii, foarte probabil că aşa e. Se ciopârţesc cu săbiile, cu revolverele şi cu alte asemenea lucruri… vărsări de sânge… oribil!… şi despre tineri pe contra-torpiloare, care trag… în spanioli, îmi închipui, şi tot felul de aventurieri bizari. Şi şi-a băgat în cap că trebuie să se mărite din dragoste şi că sărmanul Bindon…

— Am mai întâlnit cazuri similare, zise hipnotistul. Cine este celălalt tânăr?

Mwres îşi păstră aparenţa de resemnare şi calm.

— Ai dreptate să întrebi, zise el. Este — şi glasul i se făcu mai slab de ruşine — un simplu îngrijitor pe platforma pe care îşi iau zborul maşinile zburătoare de la Paris. E însă, după cum se spune în romane, chipeş. Este foarte tânăr şi foarte excentric. Imită pe cei antici… ştie să citească şi să scrie! La fel şi ea. Şi în loc să comunice prin telefon, ca orice om respectabil, ei îşi scriu şi îşi trimit… cum se cheamă astea?

— Scrisori?

— Nu… nu scrisori… A, da… poeme.

Hipnotistul ridică din sprâncene.

— Cum l-a cunoscut?

— S-a împiedicat dându-se jos dintr-o maşină zburătoare, la Paris şi i-a căzut în braţe. Răul s-a produs într-o clipă!

— Da?

— Ei, asta-i tot. Lucrurile trebuie curmate. Despre asta doream să te consult. Ce trebuie să facem? Ce se ***poate*** face? Desigur, eu nu sunt hipnotist; cunoştinţele mele sunt limitate. Dar dumneata?…

— Hipnotismul nu e magie, zise omul în verde, punându-şi amândouă mâinile pe masă.

— O, desigur! Şi totuşi…

— Oamenii nu pot fi hipnotizaţi fără consimţământul lor. Dacă ea poate să se opună căsătoriei cu Bindon, probabil că se va opune să fie şi hipnotizată. Dar dacă poate fi hipnotizată, chiar de altcineva, lucrul e ca şi făcut.

— Dumneata poţi?…

— A, fireşte. Îndată ce o putem convinge să se supună, îi putem sugera că ***trebuie*** să se căsătorească cu Bindon, că aceasta este soarta ei; sau că tânărul acela e respingător şi că atunci când o să-l vadă, va avea ameţeli şi va leşina sau altceva similar. Sau, dacă o putem aduce într-o transă suficient de adâncă, îi putem sugera că trebuie să uite cu totul de el…

— Exact.

— Dar problema este s-o putem convinge să se lase hipnotizată. Desigur, niciun fel de propunere sau sugestie nu trebuie să vină din partea dumitale, pentru că, fără îndoială, ea n-are nicio încredere în dumneata în privinţa asta.

Hipnotistul îşi rezemă capul în palmă, meditând.

— E rău că un om nu poate să dispună de propria sa fiică, zise Mwres fără nicio legătură cu cele de mai înainte.

— Trebuie să-mi dai numele şi adresa tinerei, zise hipnotistul şi, la fel, orice altă informaţie care ar avea legătură cu problema. Dar, ia spune-mi, există ceva bani în această afacere?

Mwres ezită.

— Există o sumă… de fapt, o sumă considerabilă… investită în Compania de Drumuri

Patente. De mama ei. Tocmai de aceea lucrul e atât de exasperant.

— Fireşte! zise hipnotistul. Şi continuă să-i pună întrebări lui Mwres despre întreaga afacere.

A fost un interviu cam lung.

Iar în acest timp, „Elizebe Mwres", cum îşi pronunţa ea numele, sau „Elizabeth Morris", cum ar fi spus o persoană din secolul al nouăsprezecelea, şedea într-o sală de aşteptare, liniştită, de sub marea platformă pe care cobora maşina zburătoare venind de la Paris. Şi lângă ea se afla iubitul ei, zvelt, frumos, citindu-i poemul pe care i-l scrisese în dimineaţa aceea în timp ce era de serviciu pe platformă. După ce isprăvi, rămaseră tăcuţi câtva timp şi apoi, ca şi cum ar fi făcut-o anume ca să-i distragă, marea maşină care sosise în zbor din America în dimineaţa aceea coborî cu iuţeală din văzduh.

La început, păru să fie un mic dreptunghi, şters, albăstrui printre albii nori diafani; apoi dreptunghiul se mări în grabă, devenind mai alb, până când se putură zări şirurile separate de pânze, fiecare având sute de picioare lărgime, şi corpul subţire pe care-l susţineau, iar în cele din urmă se văzu până şi tot şirul de scaune-balansoare pentru pasageri. Deşi maşina cobora, celor doi li se părea că se înalţă spre cer, şi pe deasupra acoperişurilor oraşului de jos umbra maşinii se năpustea asupra lor. Auziră şuieratul aerului în jur şi urletul sirenei, ascuţit şi tot mai pătrunzător, prevenindu-i pe cei aflaţi pe platforma de aterizare. Şi deodată sunetul căzu cu câteva octave, apoi se opri, şi cerul era iar limpede şi gol, şi fata îşi putu întoarce din nou privirea ochilor ei dulci spre Denton, aşezat alături.

Tăcerea lor luă sfârşit; şi Denton, vorbind într-un soi de jargon englezesc care era, credeau ei, numai al lor — deşi îndrăgostiţii au folosit de când lumea asemenea graiuri secrete — îi spuse cum se vor ridica în aer într-o bună zi, scăpând de toate

obstacolele şi greutăţile care-i înconjurau, şi cum vor zbura spre un oraş încântător şi însorit pe care-l cunoştea el în Japonia, în jumătatea cealaltă a lumii.

Ei îi plăcea visul, dar se temea să se avânte. De aceea îl amâna mereu cu acelaşi „cândva, iubitule, cândva", ori de câte ori el pleda pentru o mai grabnică înfăptuire; şi în cele din urmă se auzi şuierul unei sirene, şi veni ora când el trebuia să se întoarcă la slujba lui, acolo, pe platformă. Se despărţiră — aşa cum obişnuiesc să se despartă de mii de ani toţi îndrăgostiţii. Ea străbătu un coridor până la lift, şi ajunse astfel pe una din străzile Londrei acelor vremuri, apărată toată cu sticlă împotriva intemperiilor, şi cu platforme care se mişcau neîncetat şi purtând pe oameni în toate părţile oraşului. Cu una din acestea ea se întoarse în apartamentul ei din Hotelul pentru Femei în care locuia, apartament aflat în legătură telefonică directă cu cei mai buni profesori din lume. Dar lumina însorită a platformei de zbor era în inima ei, şi înţelepciunea tuturor profesorilor din lume părea nerozie în această lumină.

Îşi petrecu partea de mijloc a acelei zile la gimnaziu şi prânzi cu încă două fete şi cu doamna de companie pe care o aveau tustrele — căci mai era obiceiul ca fetele fără mamă din clasele mai înstărite să aibă câte o doamnă de companie. Această doamnă avea în ziua aceea un musafir, un bărbat în verde şi galben, cu faţă albă şi ochi vii, care vorbea într-un chip uimitor. Printre alte lucruri, el începu să laude un nou roman istoric pe care tocmai îl scosese unul din marii povestitori populari ai zilei. Se vorbea în el, desigur, despre vremurile Reginei Victoria; şi autorul, printre alte noutăţi plăcute, făcea un mic rezumat înainte de fiecare capitol al povestirii, imitând titlurile capitolelor din cărţile de demult, bunăoară „Cum vizitiii din Pimlico au oprit omnibuzele din gara Victoria, şi despre marea luptă din curtea

Palatului”, sau „Cum poliţistul din Piccadilly a fost ucis în timp ce-şi făcea datoria”. Bărbatul acela în verde şi galben lăuda această inovaţie.

— Aceste fraze condensate, zise el, sunt admirabile. Ele arată dintr-o singură privire cum erau timpurile acelea impetuoase, pline de tumult, când oamenii şi animalele se îmbrânceau pe străzile murdare şi moartea putea să te aştepte la orice colţ. Viaţa era pe-atunci viaţă adevărată. Cât de mare trebuie să fi părut pe atunci lumea! Şi ce minunată! Erau încă părţi din lume cu totul neexplorate. Astăzi, noi aproape că nu ne mai minunăm de nimic, ducem o viaţă atât de aşezată şi rânduită, încât curajul, suferinţa, credinţa, toate virtuţile nobile parcă au dispărut din omenire.

Şi vorbi tot astfel, izbutind să captiveze gândurile fetelor, până când viaţa pe care o duceau, viaţa în vasta şi complicata Londră din secolul al douăzeci şi doilea, o viaţă presărată cu excursii avântate în toate părţile globului, li se păru o mizerie monotonă în comparaţie cu trecutul acela misterios.

La început, Elizabeth nu luă parte la conversaţie, dar după câtva timp subiectul deveni atât de interesant, încât ea făcu câteva intervenţii timide. Dar el aproape că nici n-o luă în seamă. Continuă să descrie o nouă metodă de a distra pe oameni. Oamenii erau hipnotizaţi, apoi li se dădeau sugestii cu atâta abilitate, încât li se părea că trăiesc din nou în vremurile străvechi. Trăiau un mic roman din trecut şi atât de viu încât parcă ar fi fost în realitate, iar când se trezeau în cele din urmă, îşi aminteau toate prin câte trecuseră, parcă le-ar fi trăit aievea.

— E un lucru pe care de ani de zile am căutat să-l realizăm, zise hipnotistul. E de fapt un vis artificial. Şi acum am aflat, în sfârşit, calea. Gândiţi-vă la toate câte ni se deschid în faţa ochilor: îmbogăţirea experienţei noastre, regăsirea aventurii, refugiul pe care-l oferă metoda asta faţă de traiul nostru sordid, bizuit pe competiţii pe care-l trăim! Gândiţi-vă!

— Şi dumneata poţi face asta? zise doamna de companie, arătând un viu interes.

— Lucrul este, în sfârşit, posibil, zise hipnotistul. Poţi comanda un vis după plac.

Doamna de companie fu prima care se lăsă hipnotizată, şi visul, spuse ea, după ce se trezi, fusese minunat.

Celelalte două fete, încurajate de entuziasmul ei, se dădură şi ele pe mâna hipnotistului şi se scufundară în trecutul romantic. Nimeni nu-i sugeră Elizabethei să încerce această nouă distracţie; la propria ei cerere, fu dusă şi ea în cele

din urmă în ţara aceea de vise, unde nu există nici libertate de alegere şi nici voinţă…

Şi astfel răul fu înfăptuit.

Într-o zi, când Denton coborî în locul acela liniştit de sub platforma de zbor, Elizabeth nu se mai afla, ca de obicei, acolo. El rămase dezamăgit şi cam supărat. Ea nu veni nici a doua zi şi nici în cea următoare. Lui începu să-i fie teamă. Şi ca să-şi ascundă teama, se apucă să-i scrie sonete pentru clipa când va veni din nou…

Timp de trei zile, el se luptă cu propria sa spaimă pe calea acestei îndeletniciri amuzante, însă după aceea, adevărul îi apăru în faţă rece şi clar, fără putinţă de tăgadă. Se gândea că poate e bolnavă, poate chiar moartă; însă nu voia să creadă în ruptul capului că îl trădase. Urmă o săptămână în care tânărul se simţi nenorocit. Apoi îşi dădu seama că ea era pentru el singurul lucru pe care-l dorea pe pământ şi că trebuia s-o caute, oricât de lipsită de speranţă i-ar fi fost căutarea, până când o va găsi din nou.

Avea ceva economii puse deoparte, aşa că putu să renunţe la slujba sa de pe platforma de zbor şi se apucă s-o caute pe fata asta care devenise totul în lume pentru el. Nu ştia unde locuieşte, şi nici nu cunoştea prea multe amănunte despre ea; căci şi faptul că el să nu ştie nimic despre ea, nimic despre diferenţa dintre situaţiile lor, făcuse parte din plăcerea romantismului ei copilăros. Drumurile oraşului se deschideau în faţa lui spre est şi vest, spre nord şi sud. Chiar şi în vremurile victoriene Londra era un labirint, Londra aceea mică, cu abia patru milioane de oameni; dar Londra pe care o explora el, Londra secolului al douăzeci şi doilea, era o Londră de treizeci de milioane de suflete. La început el fu energic şi impetuos, nelăsându-şi timp nici pentru mâncare sau somn. Căută săptămâni şi luni în şir, trecu prin toate fazele imaginabile ale oboselii şi deznădejdii, ale surescitării şi mâniei. Mult timp după ce speranţa

murise, prin simpla inerţie a dorinţei lui, el continuase să meargă încoace şi încolo, cercetând feţele oamenilor şi privind într-o parte şi în alta, prin nenumăratele străzi, lifturi şi coridoare ale acelui furnicar nesfârşit de oameni.

În cele din urmă întâmplarea se îndură de el şi izbuti să vadă fata.

Asta se petrecu în timpul unei serbări. Era flămând. Plătise taxa cuvenită şi intrase într-unul din restaurantele gigantice ale oraşului. Îşi croia drum printre mese şi cerceta din simplă obişnuinţă toate grupurile de oameni pe lângă care trecea.

Se opri în loc, nemaiputând să facă nicio mişcare, cu ochii holbaţi, cu buzele întredeschise. Elizabeth şedea la nici douăzeci de metri de el şi se uita la el. Ochii ei i se păreau tot atât de duri, de lipsiţi de expresie şi fără cel mai mic semn că l-ar fi recunoscut, ca ochii unei statui.

Ea îl privi o clipă, apoi ochii ei se îndreptară în altă direcţie.

Dacă ar fi judecat-o numai după ochii ei, s-ar fi putut îndoi că e cu adevărat Elizabeth, dar o cunoscu după un gest, după graţia unei mici bucle capricioase, care-i atârna pe deasupra urechii legănându-se la fiece mişcare a capului. Cineva îi spuse ceva, şi ea se întoarse cu un zâmbet îngăduitor spre bărbatul de alături, un om mărunţel, în veşminte ridicole, cu bumbi şi cu ţinte, ca cine ştie ce reptilă ciudată cu coarne pneumatice; era tocmai acel Bindon pe care i-l alesese tatăl ei.

O clipă, Denton rămase nemişcat, alb la faţă şi cu ochii ficşi. Apoi îl cuprinse o slăbiciune grozavă şi el se aşeză la o măsuţă. Căută să stea cu spatele spre ea şi câtva timp nici nu îndrăzni s-o mai privească. Iar în cele din urmă, când se întoarse ea şi Bindon, împreună cu alte două persoane, tocmai se ridicau să plece. Ceilalţi doi erau tatăl ei şi doamna de companie.

Denton rămase acolo, incapabil să se mai mişte, până când cele patru siluete nu se mai zăriră aproape de loc şi abia atunci se sculă şi el cu gând să-i urmărească. Un timp se temu că-i pierduse, apoi dădu din nou peste Elizabeth şi doamna ei de companie, pe una din străzile cu platforme mişcătoare care intersectau oraşul. Bindon şi Mwres însă dispăruseră.

Nu putu să-şi impună răbdare. Simţi că trebuie să-i vorbească imediat sau să moară. Înainta spre locul unde şedeau ele şi se aşeză alături. Faţa lui palidă era crispată de o emoţie aproape isterică.

Îi puse o mână pe braţ.

— Elizabeth? zise el.

Ea se întoarse cu o uimire neprefăcută. Pe faţa ei nu se vedea nimic altceva decât teama de un om străin.

— Elizabeth, strigă el şi glasul său i se păru străin. Iubito, nu mă recunoşti?

Faţa Elizabethei nu trăda altceva decât tulburare şi nedumerire. Se trase mai departe de el. Doamna de companie, o femeie scundă, cu părul cărunt şi faţă mobilă, se aplecă spre el să intervină. Ochii ei vii şi hotărâţi îl examinară pe Denton.

— Ce tot spui? Întrebă ea.

— Această domnişoară, zise Denton, mă cunoaşte.

— Îl cunoşti, draga mea?

— Nu, zise Elizabeth, cu un glas ciudat şi cu mâna pe frunte, vorbind aproape la fel ca cineva care repetă o lecţie. Nu, nu-l cunosc. ***Ştiu…*** că nu-l cunosc.

— Da… dar… Nu mă cunoşti? Sunt eu… Denton! Denton! Cu care obişnuiai să stai de vorbă. Nu-ţi aminteşti de platformele de zbor? Băncuţa în aer liber? Versurile…

— Nu, strigă Elizabeth, nu. Nu-l cunosc. Nu-l cunosc. E ceva… Dar nu ştiu. Tot ce ştiu e că nu-l cunosc!… Şi pe faţa ei se zugrăvise o nesfârşită tristeţe.

Ochii tăioşi ai doamnei de companie treceau de la unul la celălalt.

— Vezi? zise ea cu umbra unui zâmbet. Nu te cunoaşte.

— Nu te cunosc, zise Elizabeth. De asta sunt sigură.

— Dar, iubito… cântecele, poeziile…

— Nu te cunoaşte, zise doamna de companie. Nu trebuie să… Ai făcut o greşeală. Nu trebuie să mai vorbeşti cu noi. Nu te mai lega de noi pe drumurile publice.

— Dar!… făcu Denton şi o clipă faţa lui tristă şi răvăşită făcu apel la destin.

— Nu trebuie să mai insişti, tinere! protestă doamna de companie.

— ***Elizabeth!*** strigă el.

Fata avea chipul unui om chinuit.

— Nu te cunosc, strigă ea cu mâna la frunte. Vai, nu te cunosc.

O clipă Denton rămase împietrit. Apoi se ridică şi scoase un geamăt puternic.

Făcu un gest ciudat de disperare spre îndepărtatul acoperiş de sticlă al străzii publice, apoi se întoarse, aruncându-se nesăbuit de pe o platformă mişcătoare pe alta, şi dispăru în mijlocul furnicarului de oameni care treceau într-o parte şi-n alta. Ochii doamnei de companie îl urmăriră, apoi ea se uită la feţele curioase din jurul lor.

— Draga mea, o întrebă Elizabeth, apucând-o de mână, prea adânc mişcată ca să-i mai pese că o vede lumea; spune-mi cine era omul ăsta? Cine ***era?***

Doamna de companie ridică din sprâncene. Vorbi cu voce limpede, ca să se facă auzită.

— Vreo fiinţă care nu are mintea întreagă. Nu l-am mai văzut niciodată.

— Niciodată?

— Niciodată, draga mea. Nu-ţi mai necăji mintea cu un lucru ca ăsta.

Şi curând după aceea, faimosul hipnotist, care se îmbrăca în verde şi galben avu încă un client. Tânărul se plimba încoace şi încolo prin sala de consultaţie; palid şi răvăşit.

— Vreau să uit, strigă el. ***Trebuie*** să uit.

Hipnotistul îl privi cu ochi liniştiţi, studiindu-i faţa, hainele şi purtarea.

— A uita ceva, plăcere sau durere, înseamnă, tocmai prin asta, să devii mai mic. În orice caz, asta-i treaba dumitale. Taxa e însă foarte mare.

— Numai de-aş putea să uit…

— Cu dumneata e destul de uşor. Fiindcă vrei. Am făcut şi lucruri mult mai grele. Chiar de curând. Aproape că nici nu mă aşteptam să-mi reuşească: lucrul a fost făcut împotriva voinţei persoanei hipnotizae. Tot o chestiune de iubire, ca şi la dumneata. O fată. Aşa că fii liniştit.

Tânărul veni şi se aşeză lângă hipnotist. Înfăţişarea lui trăda o linişte silnică. Se uită în ochii hipnotistului şi zise:

— Am să-ţi spun tot. Probabil ai dori să ştii amănuntele exacte ale întâmplării. A fost o fată. O chema Elizabeta Mwres. Şi…

El se opri. Văzuse surpriza bruscă de pe faţa hipnotistului. În clipa aceea îşi dădu seama. Se ridică. Păru că domină silueta aşezată din faţă-i. Apucă umărul celui îmbrăcat în verde şi auriu. O clipă nu putu să găsească cuvintele.

— Dă-mi-o înapoi! zise el în cele din urmă. Dă-mi-o înapoi!

— Ce vrei să spui? gâfâi hipnotistul.

— Dă-mi-o înapoi.

— Să-ţi dau, pe cine?

— Elizabeth Mwres… fata…

Hipnotistul încercă să se elibereze; se ridică în picioare. Strânsoarea lui Denton deveni mai puternică.

— Dă-mi drumul! strigă hipnotistul, repezindu-şi pumnul în pieptul lui Denton.

Într-o clipă, cei doi oameni fură înlănţuiţi într-o încleştare stângace. Niciunul din ei nu avea nici cel mai mic antrenament, căci atletismul, în afara spectacolelor şi pretextelor pentru pariuri, dispăruse de pe faţa pământului; însă Denton nu numai că era mai tânăr, dar şi mai puternic decât celălalt. Se târâră împreună prin toată odaia, apoi hipnotistul căzu sub strânsoarea adversarului său. Se prăbuşiră odată…

Denton sări în picioare, înspăimântat de propria sa furie; dar hipnotistul rămase nemişcat, şi deodată, dintr-un mic semn alb, în locul în care fruntea i se izbise de un scaun, ţâşni o şuviţă de sânge. Denton rămase câtva timp deasupra lui nehotărât, tremurând.

Teama de consecinţă pătrunse în mintea sa educată în spiritul blândeţei. Se întoarse spre uşă.

— Nu, zise el cu glas tare şi veni înapoi în mijlocul încăperii.

Dominându-şi repulsia instinctivă a celui care nu văzuse niciodată în viaţa lui vreun act de violenţă, îngenunche lângă adversarul său şi îi pipăi inima. Apoi cercetă rana. Se ridică repede şi privi în jurul său. Începu să-şi dea seama mai bine de situaţie.

Când, îndată după aceea, hipnotistul îşi veni în simţire, capul îl durea violent, spatele îi era rezemat de genunchii lui Denton care îi tampona faţa.

Hipnotistul nu scoase o vorbă. Însă, apoi îi arătă cu un gest că, după părerea sa, fusese tamponat de-ajuns.

— Lasă-mă să mă ridic, zise el.

— Nu încă, zise Denton.

— Te-ai năpustit asupra mea, canalie!

— Suntem singuri, zise Denton, şi uşa e încuiată.

Amândoi făcură o pauză, ca să se gândească.

— Dacă n-o tamponezi, zise Denton, pe fruntea dumitale are să rămână o vânătaie groaznică.

— Poţi să continui s-o tamponezi, zise hipnotistul îmbufnat.

Se făcu din nou tăcere.

— Parcă am fi în Epoca de Piatră, zise hipnotistul. Violenţă! Luptă!

— În Epoca de Piatră nimeni nu îndrăznea să se bage între un bărbat şi o femeie, zise Denton.

Hipnotistul căzu din nou pe gânduri.

— Ce ai de gând să faci? întrebă el.

— În timp ce erai în nesimţire, am găsit adresa fetei în carnetul dumitale. N-o ştiam înainte. Am telefonat. Are să vină numaidecât aici. Şi atunci…

— O s-o aducă şi pe doamna de companie.

— Asta-i foarte bine.

— Dar, ce?… Nu înţeleg. Ce vrei să faci?

— Am mai căutat şi o armă. E uimitor cât de puţine arme sunt azi. Dacă te gândeşti că în Epoca de Piatră oamenii nu aveau aproape nimic altceva decât arme. În cele din urmă am dat de lampa asta. I-am smuls firele şi toate celelalte şi acum o ţin aşa. O întinse peste umerii hipnotistului. Cu asta pot foarte uşor să-ţi zdrobesc ţeasta. Şi am s-o fac, dacă nu procedezi cum îţi spun.

— Violenţa nu este un remediu, zise hipnotistul citind din „Cartea de Maxime Morale ale Omului Modern”.

— E o boală indezirabilă, zise Denton.

— Da, şi?…

— Ai să-i spui acelei doamne de companie că ai de gând să-i comanzi fetei să se căsătorească cu bruta aceea mică şi noduroasă, cu părul roşu şi cu ochi de dihor. Cred că aşa stau lucrurile?

— Da… aşa stau lucrurile.

— Şi, pretextând că faci asta, o vei face să-şi amintească din nou de mine.

— Nu este un principiu profesional.

— Ascultă aici! Dacă nu pot s-o am pe fata asta, mai bine mor. N-am de gând să ţin seama de micile dumitale fantezii. Dacă lucrurile nu merg cum trebuie, n-ai să mai trăieşti nici cinci minute.

Arma asta e oimprovizaţie destul de grosolană şi poate că te va ucide destul de dureros. Dar am s-o fac. E neobişnuit, ştiu, să faci în zilele noastre lucruri dintr-astea, mai ales din cauză că sunt prea puţine lucruri în viaţă pentru care să merite să fii violent.

— Doamna de companie are să te vadă imediat ce va veni…

— Am să stau ascuns aici. La spatele dumitale.

Hipnotistul rămase pe gânduri.

— Eşti un tânăr hotărât, zise el, şi numai pe jumătate civilizat. Am încercat să-mi fac datoria faţă de clientul meu, dar în această afacere dumneata pari decis să faci cum ştii…

— Vrei să spui că procedez cinstit.

— N-am de gând să risc să mă aleg cu capul spart într-o afacere măruntă ca asta.

— Şi apoi?

— Un hipnotist sau un doctor nu urăşte nimic mai mult decât scandalul. Eu, cel puţin, nu sunt sălbatic. Sunt numai supărat… Dar după o zi sau două n-am să-ţi mai port pică…

— Mulţumesc. Şi acum, că ne-am înţeles, nu mai este nevoie să te ţin pe duşumea.

II. Un ţinut rural nelocuit

Se spune că lumea s-a schimbat între anul 1800 şi anul 1900 mai mult decât în cei cinci sute de ani precedenţi. Acel secol, secolul al nouăsprezecelea, a fost începutul unei noi epoci în istoria omenirii — epoca marilor oraşe, şi sfârşitul vechii orânduiri a vieţii de la ţară.

La începutul secolului al nouăsprezecelea majoritatea oamenilor mai trăiau încă la ţară, aşa cum le fusese felul de viaţă de nenumărate generaţii. Ei trăiau în întreaga lume pe atunci prin târguri mărunte şi sate, şi erau angajaţi fie direct în agricultură, fie în alte îndeletniciri care-l ajutau tot pe agricultor. Călătoreau rar şi locuiau aproape de

locul lor de muncă, pentru că mijloacele rapide de transport nu apăruseră încă. Puţinii oameni care călătoreau trebuiau să se deplaseze fie pe jos, fie în corăbii domoale cu pânze, sau cu ajutorul cailor care mergeau la trap şi erau incapabili să facă mai mult de şaizeci de mile pe zi. Gândiţi-vă, şaizeci de mile pe zi! Ici-colo, în vremurile acelea lente, câte un oraş creştea ceva mai mare decât cele din vecinătatea lui, fiind un port sau un centru de guvernământ; dar toate oraşele din lume, cu peste o sută de mii de locuitori puteau fi numărate pe degete. Aşa era la începutul secolului al nouăsprezecelea. Spre sfârşitul lui, inventarea căilor ferate, a telegrafului, a vapoarelor şi a maşinilor agricole complexe a schimbat cu totul stările de lucruri; şi le-a schimbat fără speranţă de revenire. Magazinele uriaşe, distracţiile variate, nesfârşitul confort al oraşelor mai mari deveniră pe neaşteptate posibile, şi existau tocmai în contrast cu resursele simple din centrele rurale. Omenirea fu atrasă, într-o năvală copleşitoare, spre oraşe. Cererea de braţe de muncă scăzu o dată cu dezvoltarea maşinismului, pieţele locale fură înlăturate cu totul, şi se produse o creştere rapidă a centrelor mai mari în pofida regiunilor rurale.

Scurgerea populaţiei spre oraşe a fost preocuparea constantă a scriitorilor din epoca victoriană. În Marea Britanie şi Noua Anglie, în India şi China se observa acelaşi lucru: pretutindeni câteva oraşe mari înlocuiau în mod vădit vechea orânduire. Puţini au fost cei care şi-au dat seama că acesta era un rezultat inevitabil al perfecţionării mijloacelor de comunicaţie şi transport, adică o urmare a accelerării acestor mijloace de transport; şi au fost născocite cele mai puerile planuri pentru a stăvili această misterioasă atracţie magnetică spre centrele urbane şi pentru a-i ţine pe oameni la ţară.

Totuşi, dezvoltarea din secolul al nouăsprezecelea n-a fost decât începutul noii

orânduiri. Primele oraşe mari ale noii epoci erau îngrozitor de incomode, înnegrite de fum, insalubre şi zgomotoase; dar descoperirea noilor metode de construcţie, a noilor metode de încălzire a schimbat toate acestea. Între 1900 şi 2000 mersul schimbărilor a fost şi mai rapid; iar între 2000 şi 2100, progresul tot mai accelerat al invenţiilor omeneşti a făcut ca domnia reginei Victoria cea Bună să pară în cele din urmă o nălucă aproape neverosimilă unor vremuri liniştite şi idilice.

Introducerea căilor ferate a fost doar primul pas în dezvoltarea acelor mijloace de locomoţie care până la urmă au revoluţionat viaţa oamenilor. Pe la anul 2000 căile ferate şi şoselele dispăruseră. Căile ferate, private de şinele lor, deveniseră ridicături şi şanţuri acoperite de buruieni pe faţa pământului; vechile şosele, nişte panglici stranii şi barbare de piatră şi pământ, bătute cu maiul sau netezite cu tăvălugul de fier, presărate cu tot felul de gunoaie şi tăiate de copite şi roţi de fier, care lăsau făgaşuri şi băltoace adesea foarte adânci, fuseseră înlocuite de drumuri ingenioase, făcute dintr-o substanţă numită eadhamită. Această eadhamită — numită după inventatorul ei — stă alături de invenţia tiparului şi a maşinii cu aburi, socotindu-se una din descoperirile epocale ale istoriei omenirii.

Când Eadham a descoperit această substanţă, probabil că s-a gândit la ea ca la un înlocuitor ieftin al cauciucului; costă doar câţiva şilingi tona. Dar nu poţi şti niciodată ce se poate face cu o invenţie. Geniul unui om numit Warming a fost cel care a arătat posibilitatea de a o folosi, nu numai pentru cauciucuri de roţi, dar şi ca material pentru construcţia drumurilor şi el a fost cel ce a organizat enorma reţea de drumuri publice care, în scurt timp, a acoperit întreaga lume.

Aceste drumuri publice erau făcute cu diviziuni longitudinale. Pe porţiunile exterioare ale fiecărei părţi mergeau cicliştii şi vehiculele care călătoreau cu o viteză mai mică de douăzeci şi cinci de mile

pe oră; mai la mijloc, motoare capabile de o viteză până la o sută de mile; iar pe cele din centru, Warming (fiind luat în râs de toţi) le-a rezervat vehiculelor care să meargă cu viteze mai mari de o sută de mile pe oră.

Timp de zece ani aceste fâşii centrale au rămas neîntrebuinţate. Înainte de moartea lui, ele au devenit cele mai aglomerate din toate, şi vehicule uriaşe şi uşoare, cu roţi de douăzeci şi de treizeci de picioare diametru, alergau pe ele cu viteze care an de an se sporeau neîncetat, atingând două sute de mile pe oră. Şi în timp ce se înfăptuia această revoluţie, o revoluţie paralelă transforma oraşele, făcându-le din ce în ce mai mari. În faţa dezvoltării ştiinţelor aplicate, ceaţa şi murdăria din vremurile victoriene dispărură definitiv, încălzitul electric a înlocuit focul (în anul 2013 aprinderea unui foc care nu consuma în întregime propriul său fum a devenit pasibilă de pedeapsă), şi toate drumurile oraşului, toate pieţele şi locurile publice erau acoperite cu o substanţă de curând inventată, asemănătoare cu sticla. Londra se afla, de fapt, sub un acoperiş permanent. O anumită legislaţie mioapă şi prostească împotriva clădirilor înalte a fost abolită, iar Londra, dintr-o întindere scundă de case mărunte, cu un stil cam arhaic, a începutsă se înalţe neîncetat spre cer. Responsabilităţilor municipale pentru apă, lumină şi canalizare li s-a mai adăugat încă una, şi aceasta a fost ventilaţia.

Dar ca să vorbim de toate schimbările din confortul oamenilor pe care le-au adus aceste două sute de ani, să spunem despre invenţia, de mult prevestită, a zborului, să descriem felul cum viaţa în gospodării izolate a fost înlocuită tot mai larg cu viaţa în hoteluri imense, cum în cele din urmă chiar şi cei care se mai ocupau cu agricultura veniră să locuiască în oraşe, ducându-se la lucru şi întorcându-se în fiecare zi, ori să descriem cum într-o bună zi n-au mai rămas în toată Anglia decât patru oraşe, fiecare cu mai multe milioane de

oameni, şi cum nu s-a mai păstrat nicio casă locuită la ţară — în fine, ca să spunem toate acestea ar însemna să ne îndepărtăm prea mult de povestirea noastră despre Denton şi Elizabeth. Cum cei doi fuseseră despărţiţi şi se regăsiseră, şi totuşi încă nu se puteau căsători. Căci Denton — aceasta era singura sa vină — nu avea bani. Şi nici Elizabeth nu avea până când nu va fi împlinit douăzeci şi unu de ani, iar acum avea abia optsprezece. La douăzeci şi unu de ani, toată averea mamei sale avea să fie a sa, căci acesta era obiceiul timpului. Ea nu ştia că era posibil să intre mai devreme în posesia averii, iar Denton era mult prea delicat ca să-i sugereze aşa ceva. Aşa că lucrurile stăteau în loc, fără nicio speranţă. Elizabeth spunea că e foarte nefericită şi că nimeni în afară de Denton n-o înţelege, şi că atunci când e departe de el se simte nenorocită; iar Denton zicea că inima lui tânieşte după ea zi şi noapte. Şi se întâlneau cât puteau de des, ca să discute despre necazurile lor.

Într-o zi se întâlniră pe băncuţa lor de pe platforma de zbor. Locul fix al acestei întâlniri se afla acolo unde, în epoca victoriană, şoseaua de la Wimbledon ieşea pe izlazul comunal. Ei se aflau, totuşi, la cinci sute de picioare deasupra acestui punct. Banca lor oferea o privelişte vastă a Londrei. Ne-ar fi greu să redăm cititorului din secolul al nouăsprezecelea această privelişte. Ar trebui să-l facem să se gândească la Palatul deCristal, la noile hoteluri „mamut”! — cum erau numite aceste mici clădiri — la gările mai mari din vremea lui şi să-şi imagineze aceste clădiri mărite la proporţii vaste, care să se întindă fără sfârşit pe întreaga suprafaţă a metropolei. Dacă i se va spune apoi că acest spaţiu continuu avea o pădure imensă de mori de vânt ale căror aripi se învârteau într-una, el va începe să înţeleagă foarte vag priveliştea care pentru aceşti doi tineri era lucrul cel mai obişnuit.

În ochii lor, asta semăna cu o închisoare, şi amândoi vorbeau, cum vorbiseră de sute de ori mai înainte, despre felul cum ar putea să scape din ea şi să fie în sfârşit fericiţi împreună: să scape adică din ea înainte de trecerea celor trei ani. Erau amândoi de părere că a aştepta trei ani nu era numai un lucru imposibil, dar aproape un adevărat păcat.

— Până atunci, zise Denton şi vocea lui vibra de emoţie, ***o să fim morţi amândoi!***

Mâinile lor tinere şi viguroase se strângeau în clipele acelea şi apoi Elizabeth se gândea la un lucru şi mai dureros, care-i stoarse lacrimi din ochii ei curaţi şi lacrimile îi curseră din belşug pe obrajii rumeni.

— ***Unul*** dintre noi, zise ea, poate că ***unul*** dintre noi…

Se opri; nu putu rosti cuvântul atât de groaznic pentru cei tineri şi fericiţi.

Şi totuşi a se căsători şi a trăi în sărăcie în oraşele din vremea aceea era — pentru cineva care dusese o viaţă plăcută — un lucru cât se poate de îngrozitor. În vechile zile ale agriculturii, care se sfârşiseră în secolul al optsprezecelea, exista un proverb frumos despre o iubire dintr-o colibă; şi într-adevăr, în zilele acelea oamenii săraci de la ţară locuiau în căsuţe de nuiele şi lut înconjurate de flori şi cu ferestre rombice, cu aerul şi pământul plin de miresme în jur, împrejmuite de garduri vii şi de cântecul păsărelelor, şi având deasupra cerul în necontenită schimbare. Dar toate acestea se transformaseră (fenomenul începuse încă din secolul al nouăsprezecelea), şi un nou fel de viaţă li se deschidea celor săraci în cartierele de jos ale oraşului.

În secolul al nouăsprezecelea, cartierele acestea se mai aflau sub cerul liber; erau suprafeţe de pământ argilos sau de alt pământ neroditor, supuse inundaţiilor sau expuse fumului venit din districtele mai norocoase, erau insuficient

aprovizionate cu apă şi atât de insalubre cât le îngăduia să fie teama de boli infecţioase a claselor bogate. În secolul al douăzeci şi doilea totuşi, creşterea oraşului, etaj după etaj, şi contopirea clădirilor, a dus la un aranjament diferit. Oamenii înstăriţi trăiau într-o serie vastă de hoteluri somptuoase, la etajele şi în sălile urbane superioare, iar populaţia industrială locuia dedesubt, la parterul şi în subsolurile, ca să spunem aşa, teribile ale oraşului.

Prin rafinamentul de viaţă şi de maniere, aceste clase de jos se deosebeau prea puţin de strămoşii lor, locuitorii din cartierul răsăritean al Londrei din vremea reginei Victoria; dar ei îşi dezvoltaseră un dialect diferit, propriu lor. În aceste străzi subterane ei trăiau şi mureau, ridicându-se rareori la suprafaţă, numai atunci când munca îi chema acolo. Fiindcă, pentru cei mai mulţi din lumea lor, acesta era felul de viaţă în care se născuseră, ei nu considerau că lucrul acesta e drept o nenorocire; dar pentru oameni ca Denton şi Elizabeth, o astfel de coborâre ar fi însemnat ceva mai groaznic decât moartea.

— Şi, totuşi, ce altceva ar mai fi de făcut? întrebă Elizabeth.

Denton mărturisi că nu ştia. Afară de faptul că era o fire delicată, el nici nu era sigur de felul cum ar primi Elizabeth ideea de a face împrumuturi în contul moştenirii ei viitoare.

Chiar şi drumul de la Londra la Paris, spunea Elizabeth, depăşea posibilităţile lor; iar la Paris, ca în orice alt oraş din lume, viaţa ar fi fost tot atât de costisitoare şi imposibilă ca şi la Londra.

Denton era îndreptăţit să exclame:

— Dacă am fi trăit în vremurile acelea, iubita mea! Dacă am fi trăit în trecut!

Căci în ochii lor chiar şi Whitechapel din secolul al nouăsprezecelea era văzut printr-o perdea romantică.

— Şi chiar nu ne rămâne nimic de făcut? strigă Elizabeth, începând deodată să plângă. Trebuie să aşteptăm într-adevăr aceşti trei ani lungi? Închipuie-ţi, ***trei*** ani… treizeci şi şase de luni!

Capacitatea de răbdare a oamenilor nu crescuse o dată cu trecerea timpului.

Apoi Denton se pomeni pe neaşteptate vorbind despre ceva care-i trecuse adineauri prin minte. Era o idee de ultimă oră. I se păru atât de năstruşnică, încât o rosti cu jumătate de gură. Dar a spune un lucru în cuvinte înseamnă totdeauna să-l faci să pară mai real şi mai posibil decât părea el până atunci. Şi acelaşi fenomen se petrecu şi cu el.

— Ce-ai zice, spuse el, să mergem la ţară?

Ea îl cercetă să vadă dacă vorbea serios, propunân-du-i o astfel de aventură.

— La ţară?

— Da… acolo. Dincolo de dealuri.

— Dar cum am putea trăi? întrebă ea. ***Unde*** am putea trăi?

— Nu-i imposibil, zise el. Altădată oamenii obişnuiau să trăiască şi la ţară.

— Dar atunci erau acolo case.

— Sunt şi acum ruine de sate şi oraşe. Pe pământurile argiloase ele au dispărut, desigur. Dar au mai rămas încă prin ţinuturile cu păşuni, fiindcă pentru Compania Alimentară dărâmarea lor nu rentează. Ştiu asta în mod sigur. Şi pe lângă asta pot fi văzute din maşinile zburătoare. Aşa că, vezi, am putea să ne adăpostim într-una din aceste case şi s-o reparăm cu mâinile noastre. Ştii că lucrul nu este chiar atât de absurd pe cât pare. Unii din oamenii care ies în fiecare zi să îngrijească de recolte şi de cirezi ar putea fi plătiţi să ne aducă hrană…

Ea se ridică în picioare în faţa lui.

— Ce ciudat ar fi dacă s-ar putea cu adevărat…

— De ce nu?

— Dar nu îndrăzneşte nimeni.

— Ăsta nu-i un motiv.

— Ar fi… Vai! ar fi atât de romantic şi straniu. Numai de-ar fi posibil.

— De ce să nu fie posibil?

— Sunt atâtea lucruri. Gândeşte-te la toate lucrurile pe care le avem, acum, şi cărora le-am simţi lipsa.

— Oare le vom simţi lipsa? La urma urmei, viaţa pe care o ducem este foarte ireală, foarte nefirească.

Începu să-şi expună ideea mai pe larg, şi pe măsură ce se înfierbânta, aspectul fantastic de la început al propunerii sale dispăru.

Ea rămase pe gânduri.

— Dar am auzit de bandiţi… de criminali evadaţi.

El încuviinţă din cap. Şovăi să răspundă, pentru că se gândea că va părea copilăros. Roşi.

— Aş putea să mă duc la cineva pe care-l cunosc, ca să-mi facă o sabie.

Ea îl privi cu un entuziasm fără margini. Auzise de săbii, văzuse una într-un muzeu; se gândi la timpurile acelea străvechi când oamenii le purtau ca pe ceva obişnuit. Ideea lui i se păru un vis imposibil, şi poate că tocmai din această cauză era mai dornică să audă mai multe amănunte. Şi născocind aproape tot ce vorbea, el îi spuse cum vor putea să trăiască la ţară, adică tot aşa cum trăiseră oamenii de demult. Interesul ei creştea cu fiecare amănunt, căci era una din fetele acelea pentru care spiritul romantic şi aventura oferă o adevărată fascinaţie.

În ziua aceea, dânsa găsi ideea lui, cum spuneam, un vis imposibil. Dar a doua zi, când reluară discuţia i se păru mult mai puţin imposibilă.

— Mai întâi, va trebui să luăm cu noi ceva hrană, zise Denton. Am putea să luăm hrană pentru zece sau douăsprezece zile.

Era o epocă de alimentaţie artificială compactă, şi o astfel de provizie nu era ceva atât de greu de

dus cum s-ar fi părut în secolul al nouăsprezecelea.

— Dar… până când casa noastră… — întrebă ea — până când casa noastră va fi gata, unde o să dormim?

— E vară.

— Şi… Ce vrei să spui?

— A fost o vreme când nu existau case în lume; când toată omenirea dormea mereu în aer liber.

— Dar noi! În aer liber? Fără pereţi… nici plafon!

— Draga mea, zise el, în Londra ai multe plafoane frumoase. Pictorii le pictează şi le împodobesc cu lumini.. Dar eu am văzut un plafon mult mai frumos decât oricare altul din Londra…

— Unde?

— Este plafonul sub care vom fi numai noi doi…

— Vrei să spui că…?

— Draga mea, zise el, e ceva pe care lumea l-a uitat. Este cerul cu puzderia lui de stele.

De fiecare dată când vorbeau, lucrul li se părea tot mai posibil, şi tot mai de dorit. După vreo săptămână deveni foarte posibil. Încă o săptămână, şi ajunse un lucru inevitabil pe care trebuiau negreşit să-l facă. Un mare entuziasm pentru viaţa la ţară îi cuprinse punând stăpânire pe ei. Tumultul sordid al oraşului spuneau ei, îi copleşea. Se minunau că nu se gândiseră mai înainte la această cale simplă de a scăpa de griji.

Într-o dimineaţă, aproape de solstiţiul de vară un nou funcţionar inferior apăru pe platforma de zbor, şi Denton se despărţi pentru totdeauna de postul său.

Cei doi tineri ai noştri se căsătoriră pe ascuns şi porniră bărbăteşte afară din oraşul în care ei şi strămoşii lor îşi trăiseră toată viaţa. Ea purta o rochie nouă de culoare albă, croită după o modă veche, iar el avea o legătură cu provizii atârnată de-a curmezişul pe spate, şi în mână ducea — cam ruşinat, e drept, şi ţinând-o sub mantaua sa

purpurie — o unealtă de formă arhaică, un obiect din oţel călit şi cu mânerul ca o cruce.

Închipuiţi-vă această plecare a lor! În zilele acelea suburbiile întinse din timpurile victoriene, cu drumurile lor păcătoase, cu casele mărunte, cu grădiniţele pline de arbuşti şi muşcate, şi toată intimitatea lor inutilă şi pretenţioasă dispăruseră: clădirile înalte ale noii epoci, drumurile mecanice, cablurile electrice şi conductele de apă, toate se împreunau, ca un zid, ca un perete înalt, ridicându-se cu aproape patru sute de picioare, vertical şi abrupt. În jurul oraşului se întindeau câmpurile de morcovi, gulii şi napi ale Companiei Alimentare, legume care se aflau la baza miilor de alimente felurite, iar ierburile şi tufişurile fuseseră stârpite cu totul. Cheltuielile neîncetate pentru plivirea buruienilor care, an de an creşteau tot mai mult în fermele mărunte, costisitoare şi barbare din vremurile vechi, Compania Alimentară le economisise pentru totdeauna printr-o campanie de exterminare. Ici-colo, totuşi, şiruri drepte de rugi de mure şi meri cu tulpinele văruite străbăteau câmpurile şi pe alocuri pâlcuri de ciulini sălbatici uriaşi îşi înălţau spinii drepţi. Ici-colo, gigantice, maşini agricole stăteau ghemuite sub prelate impermeabile. Apele unite ale râurilor Wey, Mole şi Wandle curgeau prin canaluri dreptunghiulare. Şi pretutindeni, unde exista o uşoară ridicătură de pământ, câte o fântână de apă ţâşnitoare îşi împrăştia binefacerile asupra pământului, zvâcnindu-şi în lumina soarelui largile curcubee.

Printr-o mare arcadă din acel perete enorm al oraşului ieşea drumul de eadhamită care ducea spre Portmouth, înţesat în soarele dimineţii de un enorm trafic, purtându-i spre locul de muncă pe salariaţii în haine albastre ai Companiei Alimentare. Un trafic rapid, pe lângă care ei păreau două puncte ce abia se mişcau. De-a lungul porţiunilor exterioare treceau huruind maşinile mici şi încete, de modă veche, ale celor care aveau

treburi la distanţe de până la douăzeci de mile de oraş; porţiunile centrale ale drumului erau pline de maşini mult mai mari — velocipede rapide, care duceau câte douăzeci de oameni, vehicule lungi cu mai multe roţi, vehicule cu patru roţi, împovărate cu încărcături grele, camioane uriaşe, goale, care se vor întoarce încărcate cu produse, înainte de apusul soarelui, toate cu motoare care duduiau şi cu roţi fără zgomot, şi pretutindeni răsuna o neîncetată melodie stranie de claxoane şi clopote.

De-a lungul marginii drumului exterior tinerii noştri mergeau în tăcere, proaspăt căsătoriţi şi sfioşi unul faţă de celălalt. Li se strigară tot felul de vorbe în timp ce păşeau înainte, căci în anul 2100 un pieton pe un drum din Anglia era aproape tot atât de ciudat, cum ar fi fost un automobil prin anul 1800. Dar ei mergeau mai departe, cu ochii aţintiţi spre câmpiile rustice, şi nedând nicio atenţie celor care strigau la ei.

În faţa lor, spre sud, se ridicau dunele care, albastre la început, şi pe măsura apropierii colorându-se în verde, erau împânzite cu şiruri de uriaşe mori de vânt ce luau locul morilor de vânt de pe acoperişul oraşului; aceste mori se agitau neîncetat în umbrele lungi ale dimineţii proiectate de aripile lor ce se învârteau. Către prânz, cei doi ajunseră atât de aproape, încât putură vedea ici-colo mici grupuri de puncte palide. Erau oile Departamentului Cărnii din Compania Alimentară. După încă o oră, trecură de regiunile argiloase şi de recoltele strânse, ca şi de unicul gard ce le împrejmuia, iar acum trecerea nu mai era interzisă: Şoseaua netedă cu tot traficul ei pătrunse într-o trecătoare dintre două dealuri, şi tinerii putură să se abată de la ea, trecând peste pajişte şi apoi suindu-se spre vârful dealului.

Aceşti doi copii ai acelor vremuri nu fuseseră niciodată împreună într-un loc atât de însingurat.

Erau amândoi foarte flămânzi şi-i dureau picioarele — căci mersul pe jos era în vremea

aceea un exerciţiu rar — şi se aşezară numaidecât pe iarba tunsă şi plivită, uitându-se pentru întâia dată înapoi spre oraşul din care plecaseră şi care strălucea vast şi splendid în ceaţa albăstruie din valea Tamisei. Elizabeth se cam speriase de oile ce păşteau libere pe coasta dealului, fiindcă nu mai stătuse niciodată pe lângă nişte animale mari care să nu fie închise, dar Denton o linişti. Şi deasupra capului o pasăre cu aripi albe se rotea în albastrul ceresc.

Stătură puţin de vorbă până să mănânce, apoi limba li se dezlegă. El vorbi despre fericirea care, fără îndoială, îi aştepta, despre prostia lor de a nu fi scăpat mai curând din măreaţa închisoare în care trăiseră, despre vechile vremuri romantice care dispăruseră de pe pământ pentru totdeauna. Şi apoi începu să se grozăvească. Ridică sabia care stătea pe pământ lângă el, iar fata i-o luă din mână şi îşi trecu un deget tremurător pe lama ei.

— Şi ai putea, zise ea, ***tu…*** ai putea să ridici asta şi să loveşti un om?

— De ce nu? Dacă va fi nevoie!

— Dar, zise ea, mi se pare ceva atât de groaznic! Asta taie… Şi o să curgă… — vocea ei coborî — ***sânge!***

— În vechile romane ai citit destul de des…

— A, ştiu; atunci… da. Dar asta-i altceva. Se ştie că nu este sânge, ci doar un fel de cerneală roşie… Dar ***tu…*** să ucizi?

Îl privi cu îndoială, apoi îi dădu sabia înapoi.

După ce se odihniră şi mâncară ceva, se ridicară ca să-şi urmeze drumul peste dealuri. Trecură foarte aproape de o imensă turmă de oi, care se uitau, behăind, la figurile lor neobişnuite. Ea nu mai văzuse oi niciodată, şi se înfiora gândindu-se că asemenea animale blajine trebuie ucise pentru hrană. Un câine ciobănesc lătra de la distanţă, apoi un păstor apăru printre suporturile morilor de vânt şi coborî spre ei.

Când ajunse mai aproape, îi strigă, întrebându-i încotro se duc.

Denton ezită, apoi îi spuse pe scurt că erau în căutarea vreunei case ruinate printre dune, unde să poată locui împreună. Încercă să vorbească pe un ton degajat, ca şi cum ar fi fost ceva obişnuit pentru el. Omul îi privi cu neîncredere.

— Aţi ***făcut*** ceva? îi întrebă el.

— Nimic, zise Denton. Doar că nu mai vrem să trăim în oraş. De ce am trăi în oraşe?

Păstorul îi privi cu şi mai mare neîncredere.

— Nu puteţi trăi aici, zise el.

— Vrem să încercăm.

Păstorul îşi mută privirea de la unul la celălalt.

— O să vă întoarceţi chiar mâine, zise el. Pare destul de plăcut aici în lumina soarelui… Sunteţi siguri că n-aţi făcut nimic? Noi, păstorii, nu suntem prieteni prea buni cu poliţia.

Denton îl privi drept în faţă.

— Nu, zise el. Dar suntem prea săraci ca să trăim în oraş, şi nu putem suporta gândul să purtăm haine de pânză albastră şi să muncim din greu. Avem de gând să ducem aici o viaţă simplă, ca oamenii din vechime.

Păstorul era un om bărbos, cu faţa îngândurată.

Aruncă o privire la frumuseţea fragilă a Elizabethei.

— Dar ***ei*** erau simpli la minte, zise el.

— Şi noi suntem la fel, zise Denton.

Păstorul zâmbi.

— Dacă mergeţi pe-acolo, zise el, pe creastă, pe sub morile de vânt, o să vedeţi o grămadă de măguri şi ruine pe mâna dreaptă. Acolo a fost cândva un oraş numit Epsom. N-a rămas din el nicio casă, dar cărămizile s-au folosit la un ţarc pentru oi. Mergeţi mai departe, şi o altă grămadă pe marginea văii este Leatherhead: şi apoi dealul coteşte pe la marginea unei văi; acolo este o pădure de fag. Mergeţi mai departe de-a lungul crestei. O să daţi de locuri foarte sălbatice. În

unele părţi, cu toată plivirea care se face, ferigile şi clopoţeii şi alte asemenea plante nefolositoare cresc încă nestânjenite. Şi pe toată distanţa, mai jos de morile de vânt, se întinde un drum drept, pavat cu pietre, o şosea a romanilor de acum două mii de ani. Apucaţi la dreapta, jos în vale, şi urmaţi-vă drumul de-a lungul râului. O să daţi numaidecât de un şir de case, multe din ele cu acoperişul încă întreg. Acolo o să vă puteţi găsi adăpost.

Tinerii îi mulţumiră.

— E un loc liniştit. Nu există niciun fel de lumină după căderea nopţii, şi am auzit vorbindu-se de hoţi. E un loc singuratic. Nimic nu se întâmplă acolo. Fonografe care spun poveşti, distracţii cinematografice, maşini noi… nu veţi găsi acolo nimic din toate astea. Dacă sunteţi flămânzi nu găsiţi de mâncare, dacă sunteţi bolnavi, niciun doctor… păstorul se opri.

— O să încercăm, zise Denton, arătându-se nerăbdător să pornească. Apoi îi veni o idee, şi se înţelese cu păstorul, află unde puteau să-l găsească, ca să le cumpere şi să le aducă din oraş lucrurile de care ar avea nevoie.

Către seară ajunseră în satul pustiu, cu casele lui care li se păreau atât de mici şi ciudate: îl găsiră auriu în strălucirea asfinţitului; era un sat liniştit şi gol. Umblară de la o casă pustie la alta, minunându-se de ciudata lor simplitate şi sfătuindu-se pe care s-o aleagă. Şi, în cele din urmă, într-un ungher însorit al unei camere, care-şi pierduse peretele exterior, dădură peste o floare sălbatică, o floricică albastră pe care plivitorii de buruieni ai Companiei Alimentare o trecuseră cu vederea.

Se hotărâră pentru casa aceea, dar nu rămaseră prea mult în ea în prima noapte pentru că voiau să şi-o petreacă în mijlocul naturii. Şi pe lângă asta, casele deveniră foarte triste şi sumbre după ce soarele dispăru de pe cer. Aşa încât, după ce se odihniră puţin, se duseră din nou pe creasta

dealului să vadă cu propriii lor ochi liniştea cerului presărat cu stele, despre care vechii poeţi avuseseră atâtea lucruri de spus. Era o privelişte minunată, şi Denton vorbi tot atât de minunat ca şi stelele, iar când în cele din urmă coborâră dealul, cerul pălea în lumina zorilor. Dormiră puţin şi dimineaţa, când se treziră, un sturz cânta într-un copac.

Astfel îşi începură exilul aceşti tineri din secolul al douăzeci şi doilea. În dimineaţa aceea fură foarte ocupaţi să cerceteze încăperile acestei locuinţe noi în care aveau să-şi ducă viaţa lor, simplă. N-o putură explora prea repede sau prea adânc, fiindcă mergeau peste tot mână în mână; dar găsiră nişte rămăşiţe de mobile. Dincolo de sat se afla o magazie de iarnă cu nutreţ pentru oile Companiei Alimentare, şi Denton cără câteva braţe din care să încropească în casă un aşternut, iar în mai multe case mai erau scaune şi mese vechi, roase de mucegai, dar era o mobilă grosolană, barbară, greoaie, cel puţin aşa li se păru lor, şi mai cu seamă era făcută din lemn. Îşi repetară multe din lucrurile pe care le spuseseră în ajun, iar spre seară găsiră încă o floare, o zambilă. Târziu, în amurg, câţiva păstori ai Companiei coborâră spre valea râului, într-un vehicul mare cu mai multe roţi; dar cei doi tineri se ascunseră de ei, pentru că prezenţa lor, zicea Elizabeth, ar fi putut să strice tot romantismul acestui loc din lumea veche.

În chipul acesta trecu o săptămână. În toată această săptămână zilele au fost senine, iar nopţile nişte nopţi pline de stele, şi fiecare noapte mai luminoasă decât cealaltă datorită lunii în creştere.

Şi totuşi, ceva din splendoarea de la început a venirii lor aici dispăru, se irosi treptat, zi după zi; elocvenţa lui Denton deveni mai rară şi mai lipsită de noi subiecte de inspiraţie; oboseala drumului lung pe care-l făcuseră din Londra încoace se prefăcu într-o anume înţepenire a membrelor, şi fiecare din ei suferea de o răceală uşoară, dar

inexplicabilă. Pe lângă asta, Denton simţea nevoia să lucreze ceva. Într-un loc, într-o grămadă de vechituri demult aruncate la întâmplare, el găsi o sapă ruginită, şi cu ea atacă furios grădina părăginită şi plină de bălării, cu toate că n-avea nimic de plantat ori de semănat. Se întoarse la Elizabeth, cu faţa scăldată de sudoare, după o jumătate de oră de asemenea trudă.

— Probabil că oamenii erau uriaşi în vremurile acelea, zise el, neînţelegând ce înseamnă obişnuinţa şi antrenamentul. Şi plimbarea lor din ziua aceea îi duse de-a lungul dealurilor, până când putură vedea oraşul licărind departe în vale. Mă întreb, zise Denton iarăşi, cum or fi mergând lucrurile acolo?

Şi atunci vremea se schimbă.

— Vino să vezi norii, strigă ea. Şi iată-i: erau de un purpuriu întunecat spre nord şi spre est, revărsându-şi horbota zdrenţuită spre zenit. Pe măsură ce se ridicau deasupra dealului, perdeaua lor acoperea asfinţitul. Pe neaşteptate, vântul începu să clatine fagii, făcându-i să freamăte, şi Elizabeth se înfioră. Apoi, în depărtare, izbucni fulgerul, un fulger ca o sabie scoasă brusc din teacă, şi tunetul îndepărtat străbătu cerul, şi tocmai când ei stăteau uimiţi primele picături de ploaie ale furtunii începură să cadă asupră-le. Într-o clipă, chiar şi ultima fâşie de cer senin fu ascunsă de o perdea de grindină, şi fulgerul izbucni din nou, glasul tunetului mugi şi mai tare, şi totul în jurul lor deveni întunecat şi straniu.

Apucându-se de mână, aceşti doi copii ai oraşului alergară la vale pe coasta dealului, spre casă, într-o uimire nesfârşită. Şi înainte de a ajunge acolo, Elizabeth începu să plângă de spaimă, căci pământul întunecat din jurul lor era alb şi fremăta de grindină.

Apoi începu pentru ei o ciudată noapte de groază. Pentru întâia oară în viaţa lor de oameni civilizaţi se aflau într-un întuneric absolut; erau

uzi, îngheţaţi şi tremurau, pretutindeni în jurul lor răpăia grindina, şi prin tavanele demult lăsate în paragină ale casei pustii curgeau şiroaie zgomotoase de apă, alcătuind băltoace şi pârâiaşe pe podelele şubrede. Când izbucnirile furtunii loveau clădirea părăginită, ea gemea şi se cutremura, şi din când în când câte o bucată de tencuială aluneca de pe perete şi se spărgea, sau câte o ţiglă se desprindea şi cădea cu zgomot de pe acoperiş, sfărâmându-se în sera goală de dedesubt. Elizabeth se înfioră, dar stătu liniştită; Denton o înfăşură în pelerina lui viu colorată şi subţire, şi rămase astfel ghemuiţi unul într-altul, pe întuneric. Iar tunetul bubuia tot mai puternic şi mai aproape, şi fulgerul izbucnea cu o lumină tot mai lividă, aruncând câte o clipă o lumină palidă în odaia umedă în care se adăpostiseră.

Nu mai fuseseră niciodată în aer liber, decât doar atunci când strălucea soarele. Toată viaţa şi-o petrecuseră pe străzile şi în încăperile calde şi spaţioase ale oraşului din acele vremuri. Pentru ei, noaptea asta era ca o prezenţă dintr-altă lume, de haos dezordonat, dezlănţuit şi tumultuos, aproape fără speranţă că vor mai putea să vadă vreodată străzile oraşului.

Furtuna părea să dureze la nesfârşit, şi în cele din urmă ei aţipiră printre izbucnirile tunetelor, şi apoi furtuna scăzu repede şi se curmă. Când ultimul răpăit al ploii se stinse, auziră un zgomot neobişnuit.

— Ce-i asta? strigă Elizabeth.

Auziră acelaşi zgomot din nou. Era un lătrat de câini. Trecu de-a lungul străzii pustii şi se pierdu în depărtare; prin fereastră, văzură albind peretele din faţa lor şi, aruncând asupra lui umbra pervazului ferestrei şi silueta neagră a unui copac, străluci lumina lunii pline.

Tocmai când lumina palidă a zorilor începea să contureze lucrurile din jurul lor, lătratul câinilor se auzi din nou, şi apoi încetă. Ascultară. Peste puţin

timp auziră un tropăit repede al unor paşi în jurul casei şi câteva lătrături scurte, pe jumătate înăbuşite. Apoi se aşternu din nou tăcerea.

— Ssst! şopti Elizabeth, arătând spre uşa camerei lor.

Denton se îndreptă până la jumătatea drumului spre uşă, şi se opri să asculte. Se întoarse, prefăcându-se nepăsător.

— Probabil că sunt câinii ciobăneşti ai Companiei Alimentare, zise el. N-or să ne facă niciun rău.

Se aşeză din nou lângă ea.

— Ce noapte a fost asta! zise el ca să-şi mascheze încordarea cu care asculta.

— Mie nu-mi plac câinii, răspunse Elizabeth după o lungă tăcere.

— Câinii nu fac niciodată rău nimănui, zise Denton. În vremurile vechi, în secolul al nouăsprezecelea, fiecare om avea un câine.

— Am auzit odată un roman. Despre un câine care a ucis un om.

— Nu era câine ca ăştia, zise Denton cu un aer convins. Unele din romanele astea sunt cam… exagerate.

Deodată se auzi alt lătrat scurt şi un tropăit urcând scara; apoi cineva gâfâi. Denton sări în picioare şi luă sabia de pe salteaua de paie ude pe care stătuseră întinşi. Atunci apăru în pragul uşii un câine ciobănesc deşirat, care se opri acolo. În spatele lui se ivi altul. O clipă, omul şi animalul se priviră ochi în ochi, ezitând.

Apoi Denton, neştiind prea multe despre câini, făcu un pas înainte.

— Pleacă, zise el, mişcându-şi sabia cu stângăcie.

Câinele tresări şi mârâi. Denton se opri brusc.

— Câine bun! zise el.

Mârâitul se prefăcu în lătrătură.

— Câine bun! zise Denton.

Al doilea câine mârâi şi lătră şi el. Un al treilea, nevăzut, de pe scări, începu şi el să latre. Alţii de afară le ţinură isonul şi, cum i se păru lui Denton, erau mulţi la număr.

— Asta-i plictisitor, zise Denton, fără să-şi ia ochii de la animalele din faţa lui. Bineînţeles că păstorii n-or să iasă din oraş decât peste câteva ceasuri. Şi nu mă mir că aceşti câini nu pricep ce-i cu noi.

— Nu pot să te aud, strigă Elizabeth. Apoi se opri şi veni lângă el.

Denton încercă din nou, dar lătratul continua să-i acopere glasul. Sunetul acela avea un efect curios asupra sângelui său. Vechi emoţii uitate începură să se agite; faţa lui îşi schimbă expresia pe măsură ce gura lui striga. Încercă din nou; lătrăturile păreau să-şi bată joc de el, şi un câine făcu un pas înainte, zbârlindu-se. Deodată el se întoarse şi, rostind câteva vorbe în dialectul drumurilor subterane, vorbe neînţelese pentru Elizabeth, se îndreptă spre câini. Lătratul încetă o clipă, se auzi un mârâit şi o plesnitură. Elizabedi văzu capul furios al câinelui din faţă, cu dinţii albi şi urechile date pe spate, şi fulgerul lamei care izbea. Animalul sări în aer şi fu aruncat pe spate.

Apoi Denton, cu un strigăt, începu să gonească câinii din faţa lui. Sabia fulgera deasupra capului său într-o mişcare nouă şi avântată, şi apoi el dispăru în jos pe scări. Ea făcu câţiva paşi ca să-l urmeze, şi văzu sânge în faţa uşii. Se opri şi, auzind de-afară larma câinilor şi strigătele lui Denton, alergă la fereastră.

Nouă câini ciobăneşti erau împrăştiaţi, iar unul se zvârcolea în faţa portalului; Denton, dând de gustul acelei stranii plăceri de luptă, care zace adormită chiar şi în sângele celui mai civilizat om, răcnea alergând prin grădină. Şi apoi ea văzu ceva ce nu văzuse în prima clipă. Câinii dădeau roată într-o parte şi în alta, şi apoi se repezeau din nou. Îl prinseseră acum la loc deschis.

Într-o clipă, ea îşi dădu seama de situaţie. Vru să-l strige. În primul moment, se simţi slabă şi neputincioasă, şi apoi, ascultând de un imbold straniu, îşi ridică poalele rochiei albe şi alergă pe scări în jos. În hol se afla sapa ruginită. Asta îi trebuia. O apucă şi alergă afară.

Venise tocmai la timp. Un câine se rostogolea în faţa lui, aproape tăiat în două; dar al doilea îl apucase de coapsă, în timp ce al treilea îl înşfăcase de gulerul din spate, şi al patrulea ţinea lama săbiei între dinţi, gustând din propriul său sânge. Denton tocmai parase cu braţul stâng atacul celui de al cincilea câine.

În ce o priveşte pe ea, ar fi putut să fie din secolul întâi şi nu din al douăzeci şi doilea. Toată blândeţea celor optsprezece ani ai vieţii ei petrecute la oraş dispăru în faţa acestui imperativ imediat. Sapa izbi tare şi sigur, spărgând ţeasta unui câine. Un altul, pregătindu-se să sară, urlă de spaimă în faţa acestui adversar neaşteptat şi fugi în lături. Doi din ei pierdură clipe preţioase cu panglicile din poalele rochiei.

Gulerul pelerinei lui Denton se sfâşie şi se desfăcu, în timp ce el însuşi se clătina pe spate; câinele din spatele lui simţi şi el lovitura sapei şi încetă să-l mai atace. Atunci Denton îşi înfipse sabia în animalul care-l apucase de coapsă.

— La perete! strigă Elizabeth; şi în trei secunde lupta se sfârşi, iar tinerii noştri rămaseră unul lângă altul, în care timp ceilalţi câini fugiră cu coada între picioare de pe câmpul de luptă.

O clipă, cei doi tineri rămaseră în picioare, gâfâind însă biruitori, şi apoi Elizabeth, aruncând sapa, îşi acoperi faţa şi se prăbuşi la pământ izbucnind în hohote de plâns. Denton se uită în jur, înfipse vârful săbiei în pământ ca să-i fie la-ndemână, şi se aplecă spre fată s-o liniştească.

În cele din urmă, emoţiile tumultuoase li se potoliră şi ei putură să stea de vorbă din nou

liniştiţi. Ea se rezemase de zid, iar el se urcase pe parapetul zidului, ca să poată cerceta cu privirea dacă nu cumva câinii aveau de gând să se întoarcă. Doi din ei se aflau în orice caz pe coasta dealului şi continuau să latre supărător.

Fata avea faţa scăldată în lacrimi, dar nu se mai simţea nenorocită, pentru că de jumătate de oră el îi repeta că a fost curajoasă şi i-a salvat viaţa. Totuşi începea s-o cuprindă o temere nouă.

— Sunt câinii Companiei Alimentare, zise ea. O să avem neplăceri.

— Mi-e teamă că da. Aproape sigur că ne vor urmări pentru contravenţie.

Se făcu o pauză.

— În vremurile vechi, zise el, lucruri din astea se întâmplau zilnic.

— Noaptea trecută! zise ea. N-aş putea să mai trec printr-o astfel de noapte.

El o privi. Faţa ei era palidă de nesomn, suptă şi răvăşită. Bărbatul luă deodată o hotărâre.

— Trebuie să ne întoarcem, zise el.

Ea se uită la câinii morţi şi se înfioră.

— Nu putem rămâne aici, zise ea.

— Trebuie să ne întoarcem, repetă el aruncând o privire peste umăr să vadă dacă duşmanul se ţinea la distanţă. Am fost câtva timp… Dar lumea e prea civilizată. Epoca noastră este epoca oraşelor. O viaţă ca asta de aici ne-ar ucide.

— Dar ce să facem? Cum putem trăi acolo?

Denton ezită. Izbi cu călcâiul în zidul pe care şedea.

— E un lucru de care n-am pomenit înainte, zise el şi tuşi. Dar…

— Dar?…

— Ai putea să capeţi bani în contul moştenirii, zise el.

— Aş putea? zise ea cu interes.

— Sigur că da. Ce copil eşti!

Ea se ridică, cu faţa strălucitoare.

— De ce nu mi-ai spus până acum? întrebă ea. Şi noi care stăteam aici!…

El o privi o clipă, apoi zâmbi. Dar numaidecât zâmbetul îi pieri de pe faţă.

— Am crezut că trebuie să vină de la tine, zise el. Nu-mi place să-ţi cer bani. Şi pe lângă asta, întâi am crezut că are să fie frumos aici.

Se făcu tăcere.

— De fapt a şi fost frumos, zise el şi mai privi o dată înapoi peste umăr. Până când au început toate astea…

— Da, zise ea, primele zile. Primele trei zile.

Se priviră câtva timp în faţă, apoi Denton sări jos de pe zid şi o luă de mână.

— Fiecare generaţie, zise el, cu felul ei de viaţă. Abia acum înţeleg limpede. La oraş… asta-i viaţa pentru care ne-am născut noi. Să trăieşti în orice alt mod… Venirea noastră aici a fost un vis, şi acum e… deşteptarea.

— A fost un vis plăcut, zise ea; la început!

O lungă tăcere se aşternu între ei.

— Dacă vrem să ajungem în oraş până n-au venit păstorii, trebuie să pornim la drum, zise Denton. Trebuie să ne luăm mâncarea din casă şi să mâncăm în mers.

Denton aruncă din nou o privire în jurul său şi, dând un larg ocol câinilor morţi, cei doi străbătură teritoriul grădinii şi intrară împreună în casă. Găsiră raniţa cu mâncare şi coborâră din nou treptele pătate de sânge. În hol, Elizabeth se opri.

— O clipă, zise ea. Mai este ceva aici.

Se îndreptă spre odaia în care înflorise floricica albastră. Se aplecă asupra ei şi o atinse cu mâna.

— O vreau, zise ea şi adăugă: Dar n-o pot lua…

Într-un impuls, se aplecă şi îi sărută petalele.

Apoi în tăcere, unul lângă altul, trecură prin grădina goală, pe vechea şosea, şi îşi îndreptară feţele hotărâte spre oraşul îndepărtat — spre complexul oraş mecanizat din zilele acelea, oraşul care înghiţise omenirea.

III. Străzile oraşului

Printre invenţiile din istoria omenirii, care au schimbat faţa lumii, una proeminentă, dacă nu chiar cea mai de frunte, este seria aceea de născociri din domeniul locomoţiei care a început cu calea ferată şi a sfârşit după un secol şi mai bine cu drumurile mobile rulante. Faptul că aceste invenţii, împreună cu mecanismul societăţilor anonime pe acţiuni şi înlocuirea muncitorilor agricoli prin oameni calificaţi şi maşini ingenioase, vor concentra în mod obligatoriu omenirea în oraşe de o mărime nemaipomenită şi vor produce o întreagă revoluţie în viaţa oamenilor, a devenit, după aceea, un lucru atât de vădit, încât este uimitor cum de nu a fost prevăzut mai dinainte. Şi, totuşi, se pare că nimeni nu s-a gândit să ia vreo măsură pentru preîntâmpinarea nenorocirilor pe care o astfel de revoluţie le-ar putea aduce după ea; iar ideea că prohibiţiile morale şi sancţiunile, privilegiile şi concesiile, concepţiile asupra moralităţii şi răspunderii, asupra confortului şi frumosului, care făcuseră ca principalele state agricole din trecut să fie prospere şi fericite, se vor topi în torentul impetuos al noilor condiţii şi impulsuri, se pare că nu a pătruns niciodată în mintea secolului al nouăsprezecelea. Faptul că un cetăţean, blând şi cinstit în viaţa lui obişnuită, ar putea, ca acţionar, să devină de o lăcomie aproape criminală; că metodele comerciale care erau rezonabile şi vrednice de respect în vechile ţinuturi rurale, pe o scară lărgită ar fi putut să devină groaznice şi sufocante; că vechea filantropie însemna acum pauperizare, iar vechiul serviciu era acum exploatare; şi, în fine, de fapt o revizuire şi o lărgire a datoriilor şi drepturilor omului devenise urgent necesară — toate aceste lucruri secolul acela nu le putea înţelege, nutrit cum era de un sistem arhaic de educaţie şi profund conservator şi

legalist în felul său de a gândi. Se ştia că aglomerarea oamenilor în oraşe ivea primejdii nemaiîntâlnite de epidemie. Se înregistra o dezvoltare energică a salubrităţii, dar faptul că bolile jocurilor de noroc şi ale cametei, ale necumpătării şi tiraniei ar putea să devină endemice şi să producă consecinţe îngrozitoare, depăşea puterea de înţelegere a secolului al nouăsprezecela. Şi astfel, ca şi când ar fi fost un proces anorganic neîmpiedicat practic de voinţa creatoare a omului, s-a realizat dezvoltarea oraşelor imense şi nefericite, care marchează cel de al douăzeci şi unulea secol.

Noua societate era împărţită în trei clase principale. În vârful ei dormita proprietarul de averi, enorm de bogat, mai mult din accidente decât din intenţie, puternic dar fără voinţă şi scop, ultimul ***avatar*** al lui Hamlet în lume. Dedesubt se afla mulţimea enormă de muncitori angajaţi de Companiile gigantice care monopolizau totul; şi între aceste două clase se afla clasa de mijloc, care se împuţina tot mai mult, cuprinzând funcţionari de tot felul, supraveghetori, directori, medici, jurişti, artişti, profesori, şi pe cei cu averi mai mici, o clasă mijlocie ai cărei membri duceau o viaţă de lux nesigur şi speculaţii precare în mijlocul acţiunilor marilor diriguitori.

Aţi văzut acum povestea de dragoste şi căsătoria dintre două persoane din această clasă de mijloc; aţi putut vedea cum şi-au înlăturat obstacolele dintre ei şi cum au încercat să retrăiască vechiul mod de viaţa rustică, întorcându-se însă destul de repede înapoi la Londra. Denton nu avea mijloace materiale, aşa că Elizabeth a împrumutat bani pe baza valorilor pe care tatăl ei, Mwres, le ţinea în custodie pentru ea, până când fata avea să împlinească douăzeci şi unu de ani.

Procentul de dobânzi pe care-l plătea ea era, desigur, foarte mare, din cauza nesiguranţei ei, iar aritmetica îndrăgostiţilor este adesea superficială şi

optimistă. Şitotuşi, au petrecut timpuri foarte frumoase după întoarcerea lor. Au hotărât să nu se ducă într-un Oraş al Plăcerii, nici să-şi risipească zilele zburând dintr-o parte a lumii în alta, căci, în ciuda dezamăgirii lor, aveau încă gusturi demodate. Şi-au mobilat mica lor odaie cu mobile victoriene, vechi şi ciudate şi au găsit un magazin la etajul patruzeci şi doi de pe Strada a Şaptea unde se mai puteau cumpăra cărţi tipărite demult. Plăcerea lor favorită era să citească cărţi tipărite, în loc să asculte la fonograf. Şi când mai apoi a venit pe lume o fetiţă dulce, ca să-i unească şi mai mult, dacă mai era cu putinţă aşa ceva, Elizabeth n-a vrut s-o trimită la creşă, cum era obiceiul, ci a insistat s-o crească acasă. Chiria apartamentului a sporit din pricina acestui procedeu neobişnuit, dar lor nu le păsa. Nu însemna pentru ei altceva decât să împrumute ceva mai mulţi bani.

Curând Elizabeth deveni majoră, şi Denton avu o întrevedere de afaceri cu tatăl ei, care nu fu de loc agreabilă. Urmă o întrevedere extrem de neplăcută cu cel care le împrumuta bani, de la care el se întoarse acasă palid. Când veni acasă, Elizabeth îi spuse despre o nouă şi minunată intonaţie din gunguritul fetiţei lor, dar Denton nu-i dădu nicio atenţie. În mijlocul descrierii ei, el o întrerupse.

— Câţi bani crezi că ne-au mai rămas, acum când am achitat totul?

Ea se uită ţintă la el, oprindu-se din imitarea gunguritului cu care îşi însoţise descrierea.

— Nu cumva vrei să spui…?

— Da, răspunse el, chiar atât. Am fost necugetaţi. Asta-i din cauza dobânzilor. Sau aşa ceva. Şi acţiunile pe care le aveai s-au prăbuşit. Tatălui tău nu-i pasă. Zice că nu-i treaba lui, după tot ce s-a întâmplat. Are de gând să se căsătorească din nou… Ei bine, abia dacă ne-a mai rămas o mie!

— Numai o mie?

— Numai o mie.

Elizabeth se aşeză. O clipă, îl privi albă la faţă, apoi ochii ei trecură peste odaia ciudată, cu mobilăde modă veche, din epoca victoriana şi cu cromolitografiile ei autentice, şi în cele din urmă se opriră pe mica fiinţă omenească din braţele ei.

Denton, în picioare, o privi abătut. Apoi se răsuci pe călcâie şi începu să se plimbe grăbit de colo până colo prin odaie.

— Trebuie să găsesc ceva de făcut, izbucni el deodată. Sunt un ticălos leneş. Ar fi trebuit să mă gândesc la asta mai demult. Am fost un nebun egoist. Doream să fiu cu tine toată ziua…

Se întrerupse, văzându-i faţa palidă. Brusc, se apropie şi o sărută pe ea şi obrăjorul cuibărit la pieptul ei.

— Nu-i nimic, draga mea, zise el aplecat spre dânsa; acum n-ai să mai fii singură… acum Dings începe să-ţi vorbească. Şi eu pot să găsesc curând ceva de făcut, ştii. Curând… Uşor… E un şoc numai la început. Dar se va aranja. Cu siguranţă că are să se aranjeze. După ce mă odihnesc puţin, am să ies din nou să văd ce se poate face. Deocamdată e greu să mă gândesc la ceva…

— Ne va fi greu să părăsim odăile astea, zise Elizabeth. Dar…

— Nu va fi nevoie de aşa ceva, crede-mă.

— Sunt prea costisitoare.

Denton îndepărtă cu un gest această obiecţie. Începu să vorbească despre munca pe care ar putea-o face. Nu spunea prea limpede despre ce era vorba; dar era convins că va fi ceva care să-i menţină confortabil în cadrul fericit al clasei mijlocii, al cărei fel de viaţă era singurul pe care îl cunoşteau.

— Sunt treizeci şi trei de milioane de oameni în Londra, zise el; unii din ei cu siguranţă că au nevoie de mine.

— Cu siguranţă.

— Partea proastă este… Ei bine, Bindon, omul acela mărunt şi brunet cu care tatăl tău dorea să te căsătorească! E o persoană importantă… Nu pot să mă întorc la slujba mea de pe platforma de zbor, pentrucă el este acum reprezentantul conducerii Platformelor de Zbor.

— Nu ştiam asta, zise Elizabeth.

— A fost numit în ultimele săptămâni… căci altfel lucrurile ar fi fost destul de uşoare, pentru că cei de la platforma de zbor erau mulţumiţi de mine. Dar sunt zeci de alte lucruri care se pot face… zeci. Nu fii îngrijorată, draga mea. Mă odihnesc puţin, apoi ne ducem să luăm masa, şi după aceea pornesc să caut. Cunosc o mulţime de oameni… o mulţime.

Şi după ce se odihniră, se duseră la restaurantul public şi mâncară, apoi el plecă să-şi caute slujbă. Dar îşi dădură curând seama că într-o anume privinţă lumea era tot atât de defectuoasă cum fusese dintotdeauna, şi această privinţă era posibilitatea de a găsi o slujbă bună, sigură, corectă, bine plătită, care să-ţi lase destul timp liber pentru viaţa particulară şi care să nu-ţi ceară nicio abilitate specială, niciun efort violent sau risc, şi niciun sacrificiu de niciun fel. El puse la cale o mulţime de proiecte strălucite şi îşi petrecu multe zile alergând dintr-o parte în alta a oraşului enorm în căutarea unor prieteni influenţi; şi toţi aceşti prieteni influenţi erau bucuroşi să-l vadă şi foarte bine dispuşi, până când discuţia ajungea la propuneri precise, şi atunci ei deveneau circumspecţi şi vagi. Se despărţea de ei cu răceală, se gândea la purtarea lor, se înfuria pe drumul spre casă şi se oprea la vreun oficiu telefonic cheltuind bani pe o ceartă însufleţită, dar care nu-i aducea niciun folos. Şi pe măsură ce zilele treceau, el deveni atât de obosit şi iritat, încât făcea eforturi mari ca să pară blând şi nepăsător în faţa Elizabethei, iar dânsa fiind o femeie iubitoare, observa foarte bine acest lucru.

Într-o zi, după o introducere lungă şi complicată, ea îi făcu o propunere dureroasă. El se aşteptase ca femeia să plângă şi să se lase pradă disperării când vor fi nevoiţi să-şi vândă toate comorile victoriene cumpărate cu atâta bucurie, ciudatele lor obiecte de artă, husele, preşurile, perdelele de rips, mobila furniruită, gravurile şi desenele în rame aurii, florile de ceară sub sticlă, păsărileâmpăiate, şi toate obiectele lor vechi; şi totuşi ea a fost aceea care a făcut propunerea. Sacrificiul părea că-i face multă plăcere, şi tot astfel ideea de a se muta într-un apartament din alt hotel, cu vreo zece sau douăsprezece etaje mai jos.

— Atâta timp cât Dings este cu noi, nimic nu mai contează, zise ea. E doar o experienţă.

Şi atunci el o sărută, îi spuse că e mai vitează decât atunci când se luptase cu câinii ciobăneşti, o numi Boadicea, şi se abţinu cu grijă să-i aducă aminte că vor fi nevoiţi să plătească o chirie mult mai mare, din cauza glăsciorului cu care Dings întâmpina vacarmul neîncetat al oraşului.

Ideea lui fusese s-o îndepărteze pe Elizabeth când va trebui să vândă mobilele absurde de care se legau afecţiunile lor; dar când se ajunse la vânzare, Elizabeth fu cea care se tocmi cu negustorul, în timp ce Denton o porni pe străzile mişcătoare ale oraşului, palid la faţă şi copleşit de durere şi de teama de cele ce vor urma. Când se mutară în apartamentul lor dintr-un hotel ieftin, cu mobilă sărăcăcioasă de culoare alb şi roz, îl apucă o criză de energie furioasă, după care urmă aproape o săptămână de letargie, în timpul căreia stătu îmbufnat acasă. În aceste zile, Elizabeth străluci ca o stea, iar la sfârşit suferinţa lui Denton se revărsă în lacrimi. Şi apoi el porni din nou pe străzile oraşului şi — spre marea sa uimire — obţinu ceva de lucru.

Pretenţiile lui faţă de slujbă scăzuseră neîncetat, până când în cele din urmă ajunseră la nivelul cel mai de jos al muncitorilor independenţi. Mai întâi,

el aspirase la un post de funcţionar superior în marile Companii de Zbor, de Mori de Vânt sau de Apă, sau să fie numit într-una din Organizaţiile Generale ale Inteligenţei, care înlocuiseră ziarele, ori în vreo asociaţie profesională, dar acestea au fost doar visurile începutului. De la ele, trecuse la speculaţii, şi trei sute de „lioni” de aur din mia Elizabethei dispărură într-o seară la bursa acţiunilor. Acum, era bucuros că înfăţişarea sa atrăgătoare îl făcu să fieales în postul de vânzător la Consorţiul de Pălării Suzannah, un consorţiu care se ocupa cu bonetele, podoabele capilare, şi pălării pentru doamne, căci, deşi oraşul era în întregime acoperit, doamnele continuau încă să poarte pălării extrem de complicate şi frumoase, la teatre, şi în adunările publice.

Ar fi fost amuzant dacă cineva ar fi confruntat prăvălia unui negustor din Regent Street din secolul al nouăsprezecelea cu treapta de dezvoltare a acestui magazin la care era angajat Denton. Strada a Nouăsprezecea era încă numită uneori Regent Street, dar acum era o stradă cu platforme mişcătoare, având aproape opt sute de picioare lărgime. Spaţiul din mijloc era imobil şi dădea acces, prin scările care coborau către străzile subterane, spre casele de pe fiecare latură. La dreapta şi la stânga era o serie ascendentă de platforme continue, fiecare din ele mergând cam cu cinci mile pe oră mai repede decât cea alăturată dinspre interior, aşa că omul putea să păşească de pe o platformă pe alta, până când ajungea la cea mai rapidă din exterior, şi putea astfel să meargă prin tot oraşul. Localul Consorţiului de Pălării Suzannah îşi arăta faţada vastă din marginea drumului exterior, arborând pe deasupra capului, de fiecare parte, o serie de ecrane imense de sticlă albă care se suprapuneau, şi pe care erau proiectate gigantice imagini animate ale chipurilor unor binecunoscute femei frumoase ce purtau ultimele noutăţi în materie de pălării. O mulţime deasă era

strânsă întotdeauna pe strada centrală staţionară, privind un vast ecran cinematografic ce prezenta ultimele modele. Întreaga faţadă a clădirii era într-o neîncetată schimbare de culori, şi de-a lungul întregii faţade — care măsura patru sute de picioare — ca şi de-a curmezişul străzii cu platforme mişcătoare, se înşirau, clipeau şi străluceau într-o mie de nuanţe şi caractere reclamele:

SUZANA! PĂLĂRII! SUZANA! PĂLĂRII!

Un panou cu difuzoare uriaşe acoperea întreaga conversaţie de pe platformele mişcătoare şi mugea spre trecători, răcnind cuvântul „pălării”, în timp ce de la un capăt la altul al străzii alte baterii întregi sfătuiau publicul „să intre la Suzannah”, şi-l întrebau; „De ce nu-i cumperi fetei o pălărie?”

Pentru a veni în ajutorul surzilor, şi surzenia nu era un lucru prea neobişnuit în Londra pe vremea aceea — inscripţii de toate mărimile erau proiectate de pe acoperiş pe platformele mişcătoare, şi un deget mobil îţi scria pe mână sau pe capul chel al omului din faţa ta, sau pe umerii unei doamne, sau într-o izbucnire de flăcări din faţa picioarelor, cu neaşteptate litere de foc: „pălării ieftine”, sau pur şi simplu „pălării”. Şi în ciuda tuturor acestor sforţări, ritmul vieţii din oraş era atât de trepidant, ochii şi urechile oamenilor se obişnuiseră atât de mult să ignoreze tot soiul de reclame, încât mulţi dintre cetăţenii care trecuseră de mii de ori prin locul acela nici nu observaseră existenţa Consorţiului de Pălării Suzannah.

Pentru a pătrunde în clădire coborai scara din mijlocul străzii şi treceai printr-un pasaj public, prin care se plimbau fete drăguţe, fete care doreau să poarte o pălărie pusă în vânzare cu un preţ mic. Camera de la intrare era o sală mare în care capete de ceară, împodobite cu pălării la modă, se roteau graţios pe piedestale, iar de-acolo treceai printr-un birou de plăţi spre o serie nesfârşită de încăperi mici, fiecare încăpere cu vânzătorul ei, cu trei sau patrii pălării şi ace, oglinzi, cinematografe, telefoane şi benzi rulante în comunicaţie cu depozitul central, fotolii confortabile şi răcoritoare ispititoare. Un astfel de vânzător deveni acum Denton. Ocupaţia lui era să servească pe oricare doamnă din şirul neîncetat care se oprea la el, să se poarte cât mai curtenitor, să-i ofere răcoritoare, să converseze despre orice subiect pe care ar fi vrut

să-l aleagă clienta, şi să îndrepte conversaţia cu dibăcie, dar nu cu insistenţă, spre pălării. Trebuia să-i sugereze să încerce diferite modele de pălării şi să-i arate prin atitudinea sa şi prin felul său de a se purta, dar fără linguşiri grosolane, impresia excelentă ce o făceau pălăriile pe care dorea săle vândă. Avea multe oglinzi, adaptate prin diferite subtilităţi de curbură şi de nuanţă la diferitele tipuri de faţă şi înfăţişare, şi de folosirea oglinzii potrivite depindea foarte mult.

Denton se dedică acestor îndatoriri curioase, şi nu prea potrivite cu firea sa, cu o bunăvoinţă şi o energie care cu un an mai înainte l-ar fi uimit, dar totul fu în zadar. Directoarea, care-l alesese pentru această slujbă şi-i dăduse câteva mici semne de bunăvoinţă, îşi schimbă brusc atitudinea, declară fără niciun motiv precis că era un prost şi îl concedie după şase săptămâni. Şi astfel Denton fu nevoit să-şi reia alergătura ineficace după o slujbă.

Această a doua căutare nu dură prea mult. Banii lor erau pe sfârşite. Pentru a-i face să ţină mai mult, se hotărâră să se despartă de scumpa lor Dings şi duseră această fiinţă mititică într-una din creşele publice de care era plin oraşul. Acesta era obiceiul timpului. Emanciparea industrială a femeilor, dezorganizarea căminului izolat care a urmat făcuseră din creşă o necesitate pentru toţi, în afară de cei foarte bogaţi sau cu o minte excepţională. În ele, copiii găseau avantaje igienice şi educative care ar fi fost imposibile fără o astfel de organizare. Creşele erau de toate tipurile şi categoriile de lux, până la acelea ale Companiei Muncii, unde copiii erau luaţi pe credit, urmând să fie răscumpăraţi prin muncă, atunci când se făceau mari.

Dar atât Denton cât şi Elizabeth, care erau, cum am mai explicat, nişte tineri ciudaţi şi de modă veche, plini de ideile secolului al nouăsprezecelea, urau nespus de mult aceste creşe comode, şi în cele din urmă îşi duseră fetiţa într-una din ele,

călcându-şi tare pe inimă. Fură primiţi de o persoană maternă, în uniformă, care avea un fel de a fi foarte activ şi repezit, până când Elizabeth începu să plângă la gândul că se va despărţi de copilul ei. Persoana maternă, după o scurtă uimire faţă de această emoţie neobişnuită, se schimbă brusc într-o fiinţă mângâietoare şi plină de îmbărbătare, făcând-o pe Elizabeth să-şi recapete încrederea în viaţă. Fură conduşi într-osală vastă în care prezidau câteva îngrijitoare şi unde se aflau câteva sute de fetiţe de doi ani, grupate pe podeaua acoperită cu jucării. Aceasta era sala copiilor de doi ani. Două îngrijitoare se apropiară, şi Elizabeth privi cu ochiii geloşi purtarea lor faţă de Dings. Erau binevoitoare — se vedea limpede că sunt binevoitoare, şi totuşi…

Îndată după aceea veni timpul plecării. Între timp Dings se aşezase fericită într-un colţ, stând pe podea cu braţele pline de o grămadă de jucării neobişnuite care aproape o îngropau. Părea că nu-i mai pasă de nimeni, când părinţii ei se îndepărtară.

Li se interzise s-o tulbure spunându-i „la revedere”.

La uşă, Elizabeth mai aruncă o privire pentru ultima oară, şi, iată, Dings lepădase noua ei avuţie şi stătea acum în picioare, nehotărâtă. Elizabeth deschise gura să spună ceva, dar îngrijitoarea cu aer matern o împinse înainte şi închise uşa.

— Poţi să vii curând din nou, draga mea, zise ea cu o neaşteptată duioşie în ochi. O clipă, Elizabeth se uită la ea fără nicio expresie. Poţi să vii din nou în curând! repetă îngrijitoarea.

Apoi deodată Elizabeth izbucni în plâns la pieptul îngrijitoarei. Lucrul acesta turbură şi inima lui Denton.

După trei săptămâni, tinerii noştri rămaseră absolut fără niciun ban, şi nu mai aveau decât o singură cale. Trebuiau să se ducă la Compania Muncii. Îndată ce chiria rămase neplătită de o săptămână, li se luară lucrurile care le mai

rămăseseră şi cu politeţe sumară li se arătă uşa hotelului. Elizabeth porni pe coridorul ce ducea spre scara pe unde se putea ajunge la strada fixă de mijloc, însă era prea nenorocită ca să poată gândi la ceva. Denton rămase în urmă să sfârşească o discuţie aprinsă şi fără rezultat cu portarul hotelului, apoi veni în grabă după ea, roşu la faţă şi înfierbântat. Îşi încetini paşii când o ajunse, şi urcară împreună tăcuţi spre drumul de centru. Găsiră două bănci libere şi se aşezară.

— N-ar trebui să ne ducem încă… acolo? Întrebă Elizabeth.

— Nu… nu, până ce nu ni se face foame! zise Denton.

Nu-şi mai spuseră nimic.

Elizabeth căută cu privirea un loc liniştit şi nu găsi niciunul. În dreapta mugeau drumurile care lunecau spre răsărit, în stânga — cele cu direcţie opusă, toate înţesate de oameni. În spate şi în faţă, în lungul unui cablu atârnat deasupra capetelor, trecea un şir de oameni gesticulând, îmbrăcaţi ca nişte clowni, fiecare având în spate şi pe piept câte o literă uriaşă, care alcătuiau toate laolaltă textul:

„PILULELE DIGESTIVE P U R K I N J E”

O femeie scundă şi anemică, îmbrăcată cu o rochie de pânză albastră, grosolană şi oribilă, îi arătă unei fetiţe unul din şirurile acestea de reclame mobile.

— Uite! zise femeia anemică, acolo-i taică-tu.

— Care? întrebă fetiţa.

— Ăla cu nasul vopsit în roşu, zise femeia anemică.

Fetiţa începu să plângă şi Elizabethei îi dădură lacrimile.

— Uite-l cum dă din picioare! zise femeia anemică în albastru, încercând s-o înveselească. Uite… acum!

Pe faţada din dreaptă, un imens disc puternic lumina într-o culoare ciudată, se rotea într-una, iar pe el se aprindeau şi se stingeau litere de foc care spuneau:

„SIMŢIŢI O AMEŢEALĂ?”

Apoi, după o pauză:

„LUAŢI O PILULĂ DIGESTIVĂ PURKINJE”

Izbucni deodată un răcnet imens şi dezolant. „Dacă vă place Literatura frumoasă, daţi-i un telefon lui Bruggles, Cel mai Mare Autor din toate Timpurile. Cel mai Mare Gânditor din toate Timpurile. Vă învaţă Morala, din tălpi până în creştet! Este imaginea fidelă a lui Socrate, afară de ceafă, care seamănă cu ceafa lui Shakespeare. Are şase degete la picioare, se îmbracă înroşu, şi nu se spală niciodată pe dinţi. Ascultaţi-l!”.

Glasul lui Denton răsună dintr-o dată într-o pauză a vacarmului.

— N-ar fi trebuit să mă însor niciodată cu tine! zise el. Ţi-am risipit banii, te-am ruinat, te-am adus în mizerie. Sunt un ticălos… Of, blestemata asta de lume!

Încercă şi ea să vorbească, dar câteva clipe nu izbuti să scoată o vorbă. Îl apucă de mână.

— Nu, zise ea într-un târziu.

O dorinţă pe jumătate înfiripată se transforma brusc în hotărâre. Se ridică în picioare.

— Vrei să vii?

Se ridică şi el.

— Încă nu-i nevoie să ne ducem acolo.

— Nu asta. Vreau să mergem pe platforma de zbor… unde ne-am cunoscut. Ştii? Băncuţa aceea.

El ezită.

— Poţi să faci tu asta? întrebă el cu îndoială.

— Trebuie, răspunse ea.

El mai stătu o clipă în cumpănă, apoi porni ca să-i îndeplinească dorinţa.

Şi astfel îşi petrecură ultima jumătate de zi de libertate sub cer deschis, pe băncuţa de sub platforma de zbor unde obişnuiau să se întâlnească cinci ani îndărăt. Acolo ea îi spuse ceea ce n-ar fi putut să-i spună pe gălăgioasele drumuri publice, îi spuse că nu se căia nici acum de căsătoria lor şi că oricâte neajunsuri sau nenorociri le-ar mai fi rezervat viaţa ea era mulţumită de tot ce se petrecuse între ei doi. Vremea era îngăduitoare cu ei, banca era însorită şi caldă, iar deasupra capetelor aeroplanele strălucitoare treceau ba într-o parte, ba într-alta.

În cele din urmă, pe la ceasul asfinţitului, vremea libertăţii se isprăvi şi ei îşi făcură jurăminte şi se strânseră de mâini, apoi se sculară să plece iarăşi pe străzile oraşului — o pereche de oameni cu înfăţişare sărăcăcioasă, cu inima grea, obosiţi şi flămânzi. Ajunseră curând la una din firmele scrise cu albastru, care indicau unul din birourile Companiei Muncii. Câtva timp rămaseră în mijlocul străzii, privind, şi coborând în cele din urmă intrară în sala de aşteptare.

Compania Muncii fusese la început o organizaţie filantropică; scopul ei era să ofere hrană, adăpost şi muncă tuturor celor care veneau cu asemenea intenţii. Acestea le făcea cu condiţia ca oamenii să adere ca membri ai ei, şi procura hrană, adăpost şi asistenţă medicală celor incapabili de a munci care îi cereau ajutorul. În schimb, aceşti incapabili de muncă plăteau prin note de muncă, pe care trebuiau să le răscumpere după însănătoşire. Semnau aceste note de muncă prin aplicarea degetului, şi acestea erau apoi fotografiate şi clasate aşa încât Compania Muncii, care se întinsese în toată lumea, putea să identifice în mai puţin de o oră pe oricare din cei două sau trei sute de milioane de clienţi ai săi. Munca zilnică era săvârşită de două schimburi, într-o

moară care producea energie electrică, sau într-un echivalent al acesteia, şi îndeplinirea ei corectă putea fi impusă prin lege. Practic, Compania Muncii găsea nimerit să adauge la obligaţiile ei statutare de hrană şi adăpost şi câţiva bănuţi pe zi, ca stimulent pentru efortul depus, şi întreprinderea ei nu numai că desfiinţase complet pauperizarea, dar de fapt procurase pretutindeni în lume tot felul de munci, afară de cele superioare şi de mare răspundere. Aproape o treime din populaţia lumii era alcătuită din sclavi şi debitori, de la leagăn până la mormânt.

În acest mod practic, lipsit de sentimentalism, fusese rezolvată, înlăturându-se cu totul, problema şomajului. Nimeni nu murea de foame pe străzile publice, şi nicio zdreanţă, nicio haină mai puţin salubră decât pânza albastră, igienică şi neelegantă, a Companiei Muncii, nu izbea neplăcut ochiul. Tema constantă a ziarelor fonografice era marele progres pe care-l făcuse lumea faţă de secolul al nouăsprezecelea, când cadavrele celor ucişi de vehiculele traficului sau ale celor morţi de foame ar fi fost, cum pretindeau aceste ziare, un fenomen curent pe străzile mai aglomerate.

Până să le vie rândul, Denton şi Elizabeth statură într-un colţ al sălii de aşteptare. Mulţi din cei strânşi aici păreau epuizaţi şi tăcuţi, dar trei sau patru tineri, îmbrăcaţi elegant, compensau liniştea tovarăşilor lor. Erau clienţi pe viaţă ai Companiei, născuţi în creşele Companiei şi destinaţi să moară în spitalele ei, şi ieşiseră să facă un chef cu cei câţiva şilingi câştigaţi în plus. Vorbeau tare, în dialectul londonez al timpului şi păreau foarte mândri de ei.

Ochii Elizabethei se îndreptară de la aceşti oameni spre figurile mai potolite. Una din ele îi făcu o impresie foarte jalnică. Era o femeie de vreo patruzeci şi cinci de ani, cu părul vopsit auriu şi faţa fardată, pe care se scurseseră lacrimi din belşug; avea nasul ciupit, ochii flămânzi, mâini şi

umeri subţiri, iar hainele ei roase şi prăfuite îi istoriseau desluşit povestea vieţii. Alt ins dintre aceste figuri era un bătrân cu barba sură, în veşminte de episcop aparţinând uneia din înaltele secte episcopale, fiindcă religia era şi ea acum o afacere, cu succesele şi prăbuşirile ei. Iar alături de el şedea un tânăr bolnăvicios, cu faţa răvăşită, de vreo douăzeci şi doi de ani, venit acolo să-şi întâmpine destinul.

Puţin mai târziu, Elizabeth şi apoi şi Denton statură de vorbă cu directoarea — căci Compania prefera femei în această funcţie — şi-i observară chipul energic, ţinuta trufaşă şi vocea foarte neplăcută. Li se făcură diferite controale, inclusiv unul prin care se certifica că nu aveau nevoie să fie tunşi; şi după ce li se luară amprentele digitale, aflându-li-se numărul corespunzător, le fură date, în locul hainelor sărăcăcioase ale clasei de mijloc, nişte costume de pânză albastră numerotate, şi apoi fură îndreptaţi spre imensa sală de mese ca să-şi ia întâiul prânz în noile condiţii. După aceea urmau să se întoarcă la directoare ca să capete instrucţiuni asupra muncii pe care o aveau de făcut.

După ce-şi schimbară hainele, Elizabeth nu fu în stare, la început, să se mai uite la Denton; dar el o privi şi văzu cu uimire că şi în ordinara pânză albastră ea rămânea tot atât de frumoasă. Apoi supa şi pâinea veniră lunecând de-a lungul mesei pe o şină şi se opriră în faţa lor cu o smucitură. Dar Denton nu luă în seamă felul cum erau serviţi, căci de trei zile nu mai avuseseră o masă ca lumea.

După mâncare, se odihniră câtva timp. Nu vorbea niciunul: nu aveau acum să-şi spună nimic. Apoi se ridicară şi se întoarseră la directoare ca să afle ce aveau de făcut.

Directoarea cercetă un tabel.

— Camerele voastre nu vor fi aicea, ci în Sectorul Highbury, pe strada Nouăzeci şi şapte, numărul două mii şaptesprezece. Mai bine v-aţi însemna pe fişa voastră. ***Tu*****,** zero, zero, zero, şapte,

şaizeci şi patru, b.c.d., ***gama*** patruzeci şi unu, sex feminin — ai să te duci la Compania de ciocănit metal şi ai să încerci o zi cu o bonificaţie de patru penny dacă dai rezultate satisfăcătoare; iar ***tu***, zero, şapte, unu, patru, şapte sute nouă, g.f.b., ***pi*** nouăzeci şi cinci, sex masculin — ai să te duci la Compania Fotografică de pe strada Optzeci şi unu, să înveţi o meserie oarecare, nu ştiu care anume, şi vei primi trei penny. Iată-vă fişele. Asta-i tot. Următorul! ***Ce?*** N-aţi înţeles tot? Ia te uită! Trebuie să vă repet totul din nou. De ce nu ascultaţi? Ce oameni nepăsători şi neatenţi! S-ar părea că lucrurile astea nici nu vă interesează.

Drumurile lor spre locul de muncă duceau împreună până la un punct. Şi acum putură să stea de vorbă. Lucru curios, partea cea mai grea a depresiunii lor trecuse acum, după ce se îmbrăcaseră în albastru. Denton se trezi vorbind chiar cu interes despre munca ce îl aştepta.

— Orice ar fi, zise el, nu poate fi atât de îngrozitoare ca magazinul acela de pălării. Şi după ce o să plătim pentru Dings, vom mai avea chiar de pe acum câte un penny pe zi. Mai târziu, când vom munci mai bine, o să căpătăm mai mulţi bani.

Elizabeth era mai puţin înclinată spre conversaţie.

— Mă întreb de ce munca pare atât de odioasă, zise ea.

— Ciudat, zise Denton. Cred că n-ar părea aşa dacă n-ar fi gândul că ţi se comandă… Sper că vom avea şefi cumsecade.

Elizabeth nu-i răspunse. Nu se gândea la asta. Îşi urmărea alt gând.

— Bineînţeles, zise ea, apoi, toată viaţa ne-am folosit de munca altora. Aşa că cinstit…

Se opri. Era prea complicat.

— Dar am plătit pentru ea! zise Denton, pe care până atunci nu-l preocupaseră aceste lucruri complicate.

— N-am făcut nimic rău… şi totuşi am ispăşit. Uite ce nu pot înţelege! zise Elizabeth. Poate că trebuia să mai ispăşim şi acum, adăugă ea, fiindcă teologia ei era simplă şi de modă veche.

Apoi veni pentru ei clipa despărţirii şi fiecare se duse la munca lui. Denton trebuia să se îngrijească de o presă hidraulică complicată ce părea aproape o fiinţă inteligentă. Această presă funcţiona cu apă de mare, destinată până la urmă să umple conductele oraşului, căci lumea părăsise demult nebunia de a folosi conductele pentru apă potabilă. Această apă era adusă până la marginea de răsărit a oraşului printr-un canal uriaş, iar apoi ridicată printr-o staţie enormă de pompare în rezervoare aşezate la un nivel de patru sute de picioare deasupra mării, de unde se răspândea prin milioane de ramificaţii în tot oraşul. Acolo, ea se scurgea în jos, curăţind oraşul, umplând ecluzele, punând în mişcare maşini de tot felul, de unde, printr-o reţea nesfârşită de canale capilare, trecea în marile conducte, ***cloacae maximae*****,** şi apoi, prin alte conducte, era mânată pe suprafeţele agricole care înconjurau Londra.

Presa hidraulică era folosită într-unul din procesele industriei fotografice, dar natura procesului nu-l privea pe Denton. Lucrul de căpetenie pe care trebuia să-l ţină minte era obligaţia de a lucra la lumina roşie, şi drept consecinţă încăperea în care lucra era luminată de un glob colorat ce răspândea o lumină sumbră şi supărătoare pentru ochi. În colţul cel mai întunecat se afla presa al cărei servant devenise acum Denton; presa asta era un obiect uriaş, întunecat, lucitor, cu o capotă ieşită în afară, care semăna vag cu un cap plecat şi, ghemuită ca un Budha metalic în această lumină lividă ce îi slujeanevoile, ea îi apărea lui Denton ca un idol obscur, căruia omenirea, printr-o stranie aberaţie, îi oferise viaţa lui Denton. Îndatoririle lui aveau o diversitate totuşi monotonă. Cele de mai jos vor da o idee de

felul cum funcţiona presa. Maşina funcţiona cu un ţăcănit rapid atâta timp cât lucrurile mergeau bine; dar dacă pasta, ce se revărsa printr-o conductă dintr-o altă încăpere şi pe care ea o comprima neîncetat în plăci subţiri, îşi schimba calitatea, atunci ritmul ţăcănitului se modifica şi Denton se grăbea să facă anumite ajustări. Cea mai mică întârziere însemna o risipă de pastă şi reducerea salariului cu unul sau mai mulţi penny. Dacă alimentarea cu pastă scădea — în prepararea ei erau anumite procese manuale speciale, şi uneori în faţa muncitorilor se iveau anumite piedici care deranjau producţia — Denton trebuia să întrerupă funcţionarea presei. Cu supravegherea asta, care cerea o mulţime de asemenea atenţii mărunte, penibilă din cauza efortului neîncetat cerut de o astfel de îndeletnicire lipsită de interes, Denton era obligat acum să-şi consume o treime de viaţă. În afară de vizitele ocazionale ale şefului său, un om binevoitor dar deosebit de spurcat la gură, Denton îşi petrecea orele de muncă în singurătate.

Munca Elizabethei avea un caracter mai social. Exista atunci moda ca apartamentele particulare ale celor bogaţi să fie căptuşite cu plăci de metal încrustate frumos cu modele repetate. Gustul vremii cerea, totuşi, ca repetiţia modelelor să nu fie exactă, adică nu mecanică, ci „naturală”, şi s-a constatat că cel mai plăcut aranjament al neregularităţii modelelor era obţinut dacă se foloseau femei cu gust rafinat care să imprime modelele cu mici matriţe. Elizabethei i se cerea un anumit număr minimal de metri pătraţi de plăci, iar pentru cantitatea pe care o făcea în plus primea o mică răsplată. Sala, ca şi cele mai multe săli pentru muncitoare, era condusă de o şefă; Compania Muncii găsise că bărbaţii nu numai că sunt mai puţin exigenţi, dar sunt şi înclinaţi să scutească pe anumite femei favorite de partea lor cuvenită demuncă. Supraveghetoarea aceasta era o persoană taciturnă, destul de binevoitoare, cu rămăşiţele

înăsprite ale unei frumuseţi de tip brun; iar celelalte muncitoare, care fireşte o urau, puneau situaţia ei pe seama unor legături scandaloase pe care le-ar fi avut cu unul din directorii fabricii.

Doar două sau trei din tovarăşele de muncă ale Elizabethei se născuseră în mediul muncitorilor; erau fete simple, posomorâte, dar cele mai multe din ele corespundeau cu ceea ce secolul al nouăsprezecelea ar fi numit o femeie de condiţie modestă. Noţiunea de femeie simplă se schimbase însă; virtutea firavă, ştearsă, negativă, glasul modulat şi gestul reţinut al femeii de modă veche dispăruse de pe pământ. Cele mai multe din tovarăşele Elizabethei, prin părul lor decolorat, îşi trădau ruina, iar conţinutul rămăşiţelor de conversaţii mărturiseau gloria dispărută a unei tinereţi cuceritoare. Toate aceste lucrătoare de combinaţii artistice erau mult mai bătrâne decât Elizabeth, iar două din ele îşi exprimară pe faţă surpriza că o femeie atât de tânără şi cu înfăţişare plăcută a putut veni să le împărtăşească soarta lor. Elizabeth nu le sâcâi însă cu ideile ei morale învechite.

Lucrătoarelor li se îngăduia, ba chiar erau încurajate, să stea de vorbă între ele, căci directorii socoteau pe bună dreptate că orice lucru care stârneşte schimbări de dispoziţie sufletească se traduce în fluctuaţia plăcută a modelelor; şi Elizabeth aproape că a fost silită să asculte povestea acestor vieţi cu care propria ei viaţă se întreţesea acum: erau nişte poveşti destul de lesne de înţeles, chiar dacă le înflorea şi le denatura vanitatea. Şi în curând Elizabeth începu să-şi dea seama de micile duşmănii şi clici, de micile neînţelegeri şi alianţe care se ţeseau în jurul ei. O femeie era nespus de vorbăreaţă şi lăudăroasă când povestea despre un fiu minunat al ei; alta îşi cultivase o grosolănie a limbajului pe care părea să o considere drept cea mai spirituală expresie a originalităţii; a treia visa tot timpul la rochii şi-i

mărturisea Elizabethei în şoaptă cum strânge bani zi cu zi şi cum încurând are să aibă o minunată zi de libertate în care o să poarte… şi aşa se scurgeau ore întregi de palavre; alte două femei stăteau mereu împreună, spunându-şi una alteia vorbe de alintare, până când într-o zi s-a întâmplat un lucru mărunt, după care s-au despărţit brusc, rămânând oarbe şi surde una faţa de alta. Şi aşa într-una, ţaca-ţaca, ţaca-ţaca, treceau zilele lor, iar supraveghetoarea asculta necontenit ritmul vocilor şi al muncii, ca să vadă dacă vreuna din lucrătoare se oprea. Ţaca-ţaca — se scurgeau zilele, şi toată viaţa acestor femei trebuia să se scurgă la fel. Elizabeth stătea printre ele, blândă şi liniştită, cu inima întunecată, minunându-se de soarta asta a ei; ţaca-ţaca, ţaca-ţaca…

Şi în chipul acesta veni pentru Denton şi Elizabeth un şir lung de zile de trudă care le înăspri mâinile, le întreţesu fire stranii dintr-o substanţă nouă şi mai rezistentă, peste drăgălăşenia blândă a vieţilor lor, desenându-le linii şi umbre grave pe faţă. Viaţa lor uşoară şi comodă de mai înainte se retrăsese la o depărtare inaccesibilă; treptat, ei învăţară sumbra şi trudnica, larga şi apăsătoarea lecţie a lumii subterane. Se întâmplau prea puţine lucruri, iar acestea erau prea mizere şi monotone ca să le mai povestim, căci erau lucruri amare, dureroase, greu de îndurat, precum ofensele sau tirania, fiind dintre acelea care condimentează întotdeauna pâinea săracilor de la oraşe; iar singurul lucru care, de loc mărunt, dimpotrivă, le-a întunecat traiul cu totul, a fost îmbolnăvirea şi apoi moartea copilului căruia ei doi îi dăduseră viaţă. Dar povestea asta, poveste străveche şi nesfârşit repetată a fost istorisită de atâtea ori, a fost înfăţişată cu atâta măiestrie, încât nu mai e nevoie s-o repetăm şi aici. S-au succedat, ca de obicei, aceeaşi teamă cumplită, aceeaşi îndelungată nelinişte şi, apoi, lovitura amânată, însă inevitabilă, iar în cele din urmă tăcerea opacă.

Totdeauna a fost la fel; totdeauna va fi la fel. Moartea e unul din lucrurile fireşti.

Şi Elizabeth fu prima care vorbi, după un răstimp de zile de durere şi de întuneric; şi nu vorbi de numeleacela micuţ care nu mai era acum nume, ci de bezna ce i se aşternuse pe suflet. Veniseră împreună pe străzile gălăgioase şi pline de tumult ale oraşului; strigătele reclamelor, ale sectelor religioase care se concurau, ale apelurilor politice le loviseră zadarnic urechile surde; lumina reflectoarelor, a literelor care dansau şi a anunţurilor de văpaie căzuse pe feţele lor supte şi amărâte fără să fie luate în seamă. Mâncară într-un colţişor izolat al restaurantului.

— Aş vrea, zise Elizabeth cu greutate, să mergem pe platforma de zbor… la băncuţa aceea. Aici nu pot spune nimic…

Denton se uită la ea.

— Cred că s-a făcut noapte, zise el.

— Am întrebat… e o noapte frumoasă… zise ea şi se opri.

El îşi dete seama că femeia lui nu poate găsi cuvintele necesare. Şi deodată pricepu că ea dorea să vadă încă o dată stelele, stelele acelea pe care le contemplaseră amândoi de pe dealul neîmpădurit, în luna lor de miere petrecută cu cinci ani îndărăt. Simţi un nod în gât şi o cuprinse cu privirea.

— O să avem destul timp să ne ducem şi acolo, zise el, vrând să pară indiferent.

Dar în cele din urmă ieşiră şi se duseră la băncuţa lor de sub platforma de zbor şi statură acolo mult timp în tăcere. Băncuţa era în umbră, dar zenitul era luminat în albastru palid de strălucirea platformei de deasupra capului, şi întreg oraşul se întindea dedesubtul lor, cu scuaruri, pieţe şi pete fosforescente prinse într-o reţea de lumină. Stelele păreau foarte mici şi parcă abia pâlpâiau: păreau acum mult mai depărtate decât fuseseră vreodată pentru ochii privitorilor din lumea veche. Şi totuşi puteau fi zărite în petele

de umbră dintre lumini, mai ales pe cerul de miazănoapte, unde vechile constelaţii lunecau neîncetat şi cu răbdare în jurul polului.

Mult timp cei doi tineri ai noştri stătură tăcuţi, şi abia într-un târziu Elizabeth suspină.

— Dacă aş înţelege, zise ea, dacă aş putea înţelege! Când eşti acolo jos, oraşul pare să fie totul… zgomotul, goana, vocile… trebuie să trăieşti, trebuie să lupţi. Pe când aici nu mai înseamnă nimic… nu e decât un lucru trecător ca toate celelalte. Poţi să stai şi să cugeti în pace.

— Da, zise Denton. Cât de şubrede sunt toate! De-aici ţi se pare că mai mult de jumătate din oraş e înghiţit de noapte… Dar are să treacă totul.

— O să ne trecem noi mai întâi, zise Elizabeth.

— Ştiu, zise Denton. Dacă viaţa n-ar fi decât o clipă, toată istoria ar putea să pară ca şirul de întâmplări dintr-o singură zi… Da, o să ne ducem şi noi. Şi oraşul o să se ducă, şi toate lucrurile care vor mai veni. Omul, şi Supraomul, şi minunile încă neînchipuite. Şi, totuşi…

Se întrerupse o clipă, apoi începu din nou:

— Ştiu ce simţi. Sau cel puţin îmi închipui… Acolo jos omul se gândeşte la munca lui, la micile necazuri şi plăceri, la mâncare şi băutură, la tihnă şi durere. Trăieşti şi trebuie să mori. Acolo jos, în fiecare zi, suferinţa noastră părea sfârşitul vieţii… Aici, altfel. De exemplu, acolo jos ar fi aproape imposibil să continui să trăieşti dacă ai fi desfigurat cumva groaznic sau schilodit cumplit sau lovit de altă nenorocire. Pe când aici, sub stelele astea, nimic din toate n-ar mai avea vreo importanţă… Toate lucrurile acelea sunt o parte dintr-un întreg. Parcă ai tot fi gata să pui mâna pe întregul acela, aici, sub stele…

Se întrerupse iar. Gândurile vagi, impalpabile, din mintea lui, emoţiile turburi cuprinse doar pe jumătate în idei dispăruseră în faţa greutăţii de a le prinde în cuvinte.

— E greu de exprimat! zise el neputincios.

Se aşternu o lungă tăcere.

— E bine să venim aici, zise el într-un târziu. Ne oprim… minţile noastre sunt foarte limitate. La urma urmei, nu suntem decât nişte biete animale care abia începem să avem o minte, un biet început de minte. Suntem atât de proşti. Atâtea dureri… Şi totuşi…

— Ştiu, ştiu… şi într-o zi o să ***înţelegem*****.**

— Toate sforţările astea înspăimântătoare, toată discordia asta o să se rezolve, supuse armoniei. Şi noi avem s-o cunoaştem. Totul se îndreaptă spre asta. Absolut totul. Toate eşecurile, toate lucrurile mărunte se îndreaptă spre armonia asta. Ei îi este necesar totul, şi o să aflăm asta. O să aflăm negreşit. Nimic, nici lucrul cel mai îngrozitor, nu poate fi lăsat în afară. Nici lucrul cel mai mărunt. Fiecare bătaie a ciocanului tău pe alamă, fiecare secundă de muncă, chiar şi lenevia mea… Iubita mea! fiece mişcare a sărmanei noastre micuţe… Toate lucrurile astea continuă la nesfârşit. Ca şi toate lucrurile impalpabile. Noi, care stăm aici împreună. Totul… Pasiunea care ne-a unit şi tot ce a venit după aceea. Acum nu mai e pasiune. Mai mult decât orice altceva e suferinţa. Vai, iubite…

Nu putu să mai spuie nimic, nu-şi putu urmări gândurile mai departe.

Elizabeth nu răspunse. Stătu foarte tăcută. Însă apoi mâna ei o căută pe a lui şi o găsi.

IV. Dedesubt

Sub stele poţi să te înalţi şi să atingi resemnarea, oricare ar fi răul care te paşte, dar în dogoarea şi încordarea muncii zilnice, în care cădem din nou, apar dezgustul, mânia şi stările sufleteşti care nu se pot îndura. Cât de măruntă e toată mărinimia noastră! Un accident, o fază, atât. Până şi sfinţii din vechime au fost nevoiţi la început să fugă de lume. Dar Denton şi Elizabeth nu putură fugi din lumea lor, căci nu mai existau drumuri deschise

spre pământuri nedisputate, unde oamenii să poată trăi liberi, fie oricât de greu, şi să-şi păstreze pacea sufletească. Oraşul înghiţise întreaga omenire.

Câtva timp, aceşti doi Servi ai Muncii fură ţinuţi la îndeletnicirile lor de la început, ea la imprimeria în alamă, iar Denton la presa lui. Şi apoi în munca bărbatului se produse o schimbare care aduse cu ea experienţe de viaţă mai noi şi mai amare în subteranele marelui oraş. Fu transferat la îngrijirea unei prese ceva mai complicate din fabrica centrala a Trustului de Tagle din Londra.

În această nouă situaţie, el era nevoit să muncească într-o sală lungă şi boltită, împreună cu alţi oameni, în cea mai mare parte născuţi ca Servi ai Muncii. Această apropiere îi făcea silă. Educaţia lui fusese mai rafinată şi, până când nenorocul nu-l făcuse să poarte asemenea haine, el nu vorbise niciodată în viaţă altfel decât pe ton poruncitor sau pentru cine ştie ce nevoie imediată cu oamenii aceştia palizi la faţă şi îmbrăcaţi cu grosolana pânză albastră. Dar acum venise în sfârşit timpul contactului cu dânşii, trebuia să muncească alături de ei, să împartă cu ei uneltele, să mănânce împreună cu ei. Atât lui cât şi Elizabethei lucrul acesta li s-a părut o degradare şi mai cumplită.

Un om din secolul al nouăsprezecelea ar fi socotit exagerată asemenea atitudine. Însă în anii care trecuseră, o prăpastie se deschisese încet şi inevitabil între purtătorii de haine albastre şi clasele de sus, accentuând o diferenţă nu numai de împrejurări şi deprinderi de viaţă, ci şi în felul de a gândi ori chiar şi în limbă. Oamenii din subteran îşi dezvoltaseră un dialect propriu: dar şi deasupra luase naştere un dialect, un mod de gândire, un limbaj „cultivat” care, căutând stăruitor noi distincţii, ţinea să lărgească necontenit distanţa dintre ei şi „vulg”. În plus, omenirea nu mai era ţinută la un loc nici de legătura unei credinţe comune. Ultimii ani din secolul al nouăsprezecelea s-au deosebit printr-o rapidă dezvoltare în sânul

claselor înstărite a pervertirii asoterice a religiei populare: felurite comentarii şi interpretări au redus învăţăturile largi ale fiului de dulgher din Nazaret la îngustimea meschină a opticii lor de viaţă. Şi, cu toată înclinaţia lor spre modul vechi de viaţă, nici Elizabeth şi nici Denton nu fuseseră destul de originali pentru a scăpa de influenţa mediului înconjurător. În problemele de comportare obişnuită ei urmaseră căile clasei lor, şi atunci când deveniră în cele din urmă Servi ai Muncii se crezură picaţi în mijlocul unor animale inferioare şi primejdioase; se simţeau ca un duce şi o ducesă din secolul al nouăsprezecelea care ar fi fost siliţi să locuiască împreună cu Iago.

Impulsul lor firesc a fost de a păstra o anume distanţă faţă de ceilalţi. Dar întâia idee a lui Denton de a se menţine într-o izolare demnă faţă de acest mediu nou a fost curând risipită în chipul cel mai brutal. El îşi închipuise că decăderea sa în situaţia de Serv al Muncii era sfârşitul lecţiei ce i se administra şi că o dată cu moartea fetiţei lor ajunsese la fundul paharului, pe când de fapt toate acestea nu erau decât începutul. Viaţa ne cere ceva mai mult decât o simplă acceptare. Şi acum, într-o sală plină de oameni care îngrijeau de maşini, el avea săâncerce o experienţă mai mare, să facă cunoştinţă cu încă un factor al vieţii, cu un factor tot atât de esenţial ca pierderea fiinţelor sau lucrurilor care-i erau dragi, mai esenţial chiar decât munca.

Calma lui descurajare în faţa conversaţiei a devenit o pricină imediată de insultă şi a fost interpretată, mă tem că pe bună dreptate, drept dispreţ. Faptul că ignora dialectul vulgar, cu necunoaşterea căruia până atunci se mândrise, luă deodată o altă întorsătură. El nu reuşi să observe la timp că felul în care primise observaţiile acelea grosolane şi stupide, chiar dacă făcute cu bună intenţie, cu care-l întâmpinaseră oamenii a lovit pe

cei care făceau aceste avansuri, ca nişte lovituri de bici.

— Nu înţeleg! zise el cu anume răceală, şi adaogă la întâmplare: Nu, mulţumesc.

Omul care i se adresase îl privi ţintă, se încruntă şi-i întoarse spatele.

Al doilea ins, care nici el nu reuşi să se facă înţeles de urechea nedeprinsă a lui Denton, se strădui să repete cele spuse şi Denton descoperi că i se oferea să se folosească de o cană de ulei. Îi mulţumi politicos, iar omul acela începu o conversaţie mai de amănunt. Denton, observă acesta, fusese probabil un tip bine, şi el dorea să ştie cum ajunsese să poarte haina albastră. Se vedea că aşteaptă o poveste interesantă despre vicii şi extravaganţe. Fusese vreodată Denton într-un Oraş al Plăcerii? Denton avea să descopere în curând că existenţa minunatelor locuri ale plăcerii obseda şi pângărea gândurile şi cinstea acestor lucrători lipsiţi de voinţă şi de nădejdi ai lumii subterane.

Firea lui aristocratică se indignă de aceste întrebări. Răspunse cu un „nu” scurt. Omul mai insistă cu alte câteva întrebări mai personale, însă de astă dată Denton fu cel care-i întoarse spatele:

— Ei, drăcie! zise interlocutorul său, foarte uimit.

Denton îşi dădu seama curând că această conversaţie notabilă era repetată pe un ton indignat unor ascultători mai binevoitori şi că producea uimire şi râsete ironice. Lucrătorii se uitau la Denton cu vădit interes.

O ciudată senzaţie de izolare puse stăpânire pe el. Încercă să se gândească la presa lui şi la dispozitivele ei neobişnuite…

Maşinile îi ţineau pe oameni destul de ocupaţi în timpul primei ture şi apoi venea o pauză. Era doar un scurt interval pentru o gustare, în care nu aveau timp să se ducă în vreuna din sălile de mese ale Companiei Muncii. Denton îşi urmă tovarăşii de

muncă într-o galerie scurtă. În care se afla un număr de lăzi şi gunoaie de la presă.

Fiecare om scoase câte un pachet cu mâncare. Denton nu avea niciun pachet. Supraveghetorul, un tânăr neglijent, care se menţinea în funcţia lui numai prin influenţă, omisese să-l prevină pe Denton că era dator să se îngrijească şi de acest lucru. Denton stătu deoparte, dar i se făcu foame. Ceilalţi se adunară în grup, vorbind cu glas scăzut şi aruncându-i din când în când câte o privire. Începu să se simtă stingherit. Aerul său de nepăsare îl costa un efort enorm. Încercă să se gândească la pârghiile noii sale prese.

Apoi unul din ei, un om mai scund, dar mult mai lat în umeri şi mai zdravăn decât Denton, se apropie de el. Denton se întoarse spre el cu un aer cât mai nepăsător.

— Ţine! zise delegatul, după cum socoti Denton că trebuie să fie, şi îi întinse o bucată de pâine într-o mână nu prea curată. Avea o faţă negricioasă, cu nasul turtit, iar un colţ al gurii îi atârna în jos.

În clipa aceea Denton nu-şi dete seama dacă gestul acesta era o politeţă sau o insulă. Se simţi ispitit să refuze.

— Nu, mulţumesc, zise el; şi, văzând schimbarea de expresie a omului, adăugă: Nu mi-e foame.

Se auzi un râs pornind de la grupul din fund.

— Ţi-am spus eu, zise omul care se oferise să-i împrumute lui Denton o cană de ulei. Ăsta e boier! Nu eşti destul de bun pentru el.

Faţa negricioasă se întunecă şi mai mult.

— Ţine, zise el continuând să-i întindă pâinea şi vorbi cu glas mai scăzut: Trebuie să mănânci asta, înţelegi?

Denton privi faţa ameninţătoare a omului, şi un curent ciudat de energie păru că începe să-i curgă prin membre şi prin trup.

— Nu-mi trebuie, zise el încercând un zâmbet amabil, care se schimonosi şi i se şterse

numaidecât de pe buze.

Omul robust îşi apropie obrazul de el, iar pâinea deveni în mâna lui o ameninţare fizică. Gândul lui Denton se concentra asupra intenţiilor din ochii adversarului.

— Mănânc-o, zise omul cel negricios.

Se făcu o pauză şi îndată după aceea amândoi acţionară rapid. Bucata de pâine descrise un drum complicat, o curbă care ar fi trebuit să se sfârşească în obrazul lui Denton; şi apoi pumnul acestuia izbi încheietura mâinii care o ţinea, şi bucata de pâine zbură în sus, dincolo de aria conflictului, încheindu-şi rolul.

Denton se dădu repede înapoi, cu pumnii încleştaţi şi braţele încordate. Faţa sumbră şi iritată a celuilalt se îndepărtă, deveni duşmănoasă şi atentă, pândind momentul. Denton se simţi pentru o clipă încrezător în sine, ciudat de optimist şi senin. Inima îi bătea cu putere. Îşi simţi trupul plin de vigoare înflăcărată.

— Încăieraţi-vă, băieţi! strigă cineva, şi atunci omul cu faţa sumbră sări înainte, se feri înapoi şi în lături şi apăru din nou.

Denton îl lovi, însă fu lovit şi el.

I se păru că un ochi îi este distrus şi simţi o buză moale sub pumnul său tocmai în clipa când era lovit iarăşi — de astă dată sub bărbie. Stele verzi începură să-i joace în faţa ochilor. În clipa aceea avu senzaţia că tot capul îi e spart în bucăţi, apoi ceva îl izbi în ceafă, iar lupta dintre ei ajunse ceva neinteresant, impersonal.

Îşi dădea seama că trecuseră nişte secunde sau minute de timp abstract în oare nu se întâmplă nimic. Zăcea cu capul pe o grămadă de cenuşă, iar ceva umed şi cald îi curgea repede prin gât. Primul şoc se fărâmiţăân senzaţii izolate. Tot capul îi zvâcnea; ochiul şi bărbia îl dureau tare, iar în gură avea gust de sânge.

— E în regulă! zise un glas. Uite-l că deschide ochii.

— Are să-i prindă bine, zise altul.

Tovarăşii săi de muncă stăteau în juru-i. Făcu o sforţare şi se sculă. Îşi duse mâna la ceafă şi văzu că părul îi este umed şi plin de cenuşă. Gestul său fu întâmpinat cu râsete. Ţinea ochii pe jumătate închişi. Pricepu ce s-a petrecut. Speranţa lui de o clipă a unei victorii finale se risipise.

— Pare mirat, zise cineva.

— Mai vrei puţin? zise altul, mai spiritual; apoi, imitând accentul rafinat al lui Denton, adăugă: Nu, mulţumesc.

Denton îl observă pe omul sumbru stând ceva mai la o parte, cu o batistă mânjită de sânge pe faţă.

— Unde-i bucata aia de pâine pe care trebuia s-o mănânce? întrebă un ins mărunţel, cu mutră de dihor şi căută cu piciorul prin cenuşa din lada de lângă el.

Denton se zbătu o clipă într-o luptă interioară. Ştia că legile onoarei cer ca un bărbat să ducă până la capăt lupta pe care a început-o, dar acum era prima dată când dădea de gustul amar al înfrângerii. Era hotărât să se ridice din nou, dar nu simţea prea multă tragere de inimă. Se gândi — şi gândul nu-l duru prea tare — că poate la urma urmei era un laş. Câteva clipe îşi simţi voinţa grea, ca pe o bucată de plumb.

— Uite-o! zise omul cel mărunţel şi cu mutră de dihor, aplecându-se să ridice bucata de pâine din cenuşă.

Se uită la Denton, apoi la ceilalţi.

Încet, cam fără voie, Denton făcu un pas înainte. Un albinos cu faţa murdară întinse mâna spre omul cu mutră de dihor.

— Dă-mi mie pâinea aia, zise el. Înainta ameninţător, cu pâinea în mână, spre Denton. Aşadar încă nu te-ai săturat, zise el. Nu?

Acum era momentul.

— Nu, încă nu, zise Denton ţinându-şi respiraţia şi hotărât să lovească bruta aceasta în dosul

urechii, înainte de a fi şi el doborât din nou. Ştia că va fi doborât. Se mira cât de greşit se preţuise pe sine adineauri. Câteva mişcări caraghioase, şi apoi va fi din nou culcat la pământ. Privi în ochii albinosului. Acesta rânjea, sigur pe el, ca un om care pune la cale o şotie. Lui Denton îi trecu deodată prin gând perspectiva primejdiei ce-l ameninţa.

— Lasă-l în pace, Jim, zise deodată omul cel sumbru, vorbind peste batista mânjită de sânge. Ţie nu ţi-a făcut nimic.

Rânjetul albinosului pieri. Insul se opri. Îşi mută privirea de la unul la celălalt. Denton avu impresia că omul cu faţa sumbră îşi revendică privilegiul de a-l distruge numai el. Lui Denton însă i-ar fi convenit mai mult albinosul.

— Lasă-l în pace, repetă omul cel sumbru. Pricepi? A încasat-o destul.

Sunetul unui clopot îi acoperi glasul şi rezolvă situaţia. Albinosul rămase derutat.

— Ai avut noroc, zise el, adăugând o înjurătură trivială, după care se întoarse împreună cu ceilalţi în sala preselor. Aşteaptă până la sfârşitul schimbului, amice! mai adăugă albinosul, strigându-i peste umăr. Omul cu faţa sumbră aşteptă ca albinosul să treacă înainte. Denton îşi dădu seama că obţinuse o amânare.

Oamenii se îndreptară spre uşa deschisă. Denton îşi aminti de datoria sa şi se grăbi să ajungă din urmă şirul de oameni. În pragul uşii, care dădea spre galeria boltită a preselor, se afla un poliţist al muncii, îmbrăcat în uniformă galbenă, pontând o fişă. El nu observase hemoragia omului cu faţa sumbră.

— Grăbeşte-te! îi spuse el lui Denton. Ei! făcu el văzându-i faţa răvăşită. Cine te-a lovit?

— Asta mă priveşte! zise Denton.

— Numai să nu te împiedice la muncă, zise omul în galben. Ţine minte asta.

Denton nu-i răspunse. El nu era decât un umil muncitor, îmbrăcat cu grosolana pânză albastră. Legile atacului şi ale onoarei, îşi dădea seama, nu erau pentru cei de seama lui. Se îndreptă spre presă.

Simţea cum i se umflă cucuiele pe frunte, pe bărbie şi în creştetul capului, simţea durerea şi palpitaţia tuturor loviturilor. Sistemul său nervos începea să cadă în letargie; la fiecare mişcare pe care o făcea ca să potrivească presa avea senzaţia că ridică o enormă greutate. Iar cât priveşte onoarea lui, şi ea palpita, cu sufletul la gură. Cum de putuse rezista? Ce se întâmplase în ultimele zece minute? Ce se va întâmpla după aceea? El ştia bine că avea multe lucruri la care să se gândească, totuşi gândurile lui nu se succedau decât în crâmpeie dezordonate.

Îl cuprinse un fel de uimire molatică. Toate concepţiile sale erau răsturnate. Privise propria securitate în faţa violenţei fizice drept ceva de la sine înţeles, ca pe una din condiţiile existenţei. Şi chiar aşa fusese pe vremea când umbla îmbrăcat în hainele clasei de mijloc şi când avea şi el o avere de om al acestei clase care să-l apere. Dar cine va interveni între oamenii din mulţimea subterană, când se iau la bătaie? Într-adevăr, în vremurile acelea n-ar fi făcut-o nimeni. În lumea subterană nu exista nicio lege care să cârmuiască relaţiile dintre oameni; legea şi maşina statului devenise ceva care-i ţinea pe oameni jos, îi despărţea de orice avuţie şi plăcere pe care şi-ar fi dorit-o, şi asta era tot. Violenţa, oceanul acesta în care trăiesc veşnic animalele şi din care miile de stavile şi invenţii au izbutit să făurească precara noastră viaţă civilizată, se revărsase din nou peste lumea subterană, inundând-o. Domnea puterea pumnului. Denton coborâse în cele din urmă până la treapta primitivă a pumnului, violenţei, îndârjirii şi traiului în comun, întocmai ca la începuturi.

Dar ritmul maşinii sale se schimbă şi, astfel, gândurile îi fură întrerupte.

Îndată după aceea putu să cugete din nou. Era ciudat cât de repede se petrecuse totul! Nu simţea duşmănie împotriva acestor oameni care-l snopiseră în bătaie. Era rănit, însă cu mintea limpezită. Vedeaacum în chipul cel mai imparţial cât de justificată fusese nepopularitatea sa. Se purtase ca un neghiob. Dispreţul şi izolarea alcătuiesc privilegiul celor puternici. Aristocratul decăzut care continuă să se agaţe de distincţia sa lipsită de sens este cu siguranţă cea mai jalnică şi mai prefăcută creatură din întreg acest zgomotos univers. Doamne! ce motiv avea el oare să-i dispreţuiască pe oamenii de-acolo?

Ce păcat că nu-şi dăduse mai bine seama de toate astea cu cinci ore înainte!

Ce are să se întâmple la sfârşitul lucrului? Nu putea să spună, nu putea să-şi imagineze. Nu putea să-şi închipuie gândurile acestor oameni. Nu simţea decât ostilitatea lor şi lipsa lor totală de simpatie. Vagi perspective de înfrângere şi violenţă îi treceau una după alta prin minte. Ar putea să născocească vreo armă? Îşi aminti de atacul său asupra hipnotistului, dar aici nu existau lămpi care să poată fi demontate. Nu vedea nimic pe care ar putea să pună mână ca să se apere.

Se gândi câtva timp s-o ia la goană, pierzându-se în mulţimea de pe străzile publice. Îndată ce se va sfârşi lucrul. Dar pe lângă faptul că aşa n-ar face decât să-şi bată joc de sine însuşi, înţelese că ar însemna de fapt numai o amânare şi o agravare prostească a situaţiei. Observă că omul cu faţa de dihor şi albinosul vorbeau între ei, cu ochii îndreptaţi spre el. Apoi vorbiră cu omul cel sumbru care stătea cu spatele său lat întors anume spre Denton.

În cele din urmă se isprăviră orele de muncă ale schimbului al doilea. Cel care dorise să-i împrumute cana de ulei îşi opri brusc presa şi se

întoarse, ştergându-se la gură cu dosul mâinii. Ochii săi exprimau aşteptarea calmă a omului care se aşază într-o sală de teatru.

Acum venea criza şi toţi nervii lui Denton păreau că încep să salte şi să danseze. Se hotărâse să se bată, dacă i se oferea vreo nouă insultă. Îşi opri presa şi se întoarse. Cu o uriaşă nepăsare prefăcută trecu prin sala boltită şi intră în coridorul cu lăzile de cenuşă, însă tocmai atunci descoperi că-şi lăsase dincolo haina pe care şi-o scosese din cauza căldurii, punându-şi-o lângă presă. Se întoarse. Se lovi piept în piept cu albinosul. Auzi pe omul cu mutră de dihor zicând supărat:

— Trebuia s-o mănânce. Trebuia neapărat!

— Ba nu… lasă-l în pace, zise omul cu chip sumbru.

S-ar fi părut că n-o să i se întâmple nimic în ziua aceea. Ieşi din coridor şi urcă scara care ducea la platformele mişcătoare ale oraşului.

Intră în îmbelşugata lumină lividă şi în agitaţia străzii, îşi dădea seama că avea faţa desfigurată şi îşi pipăi cu mâna moale, grijulie, vânătăile umflate. Urcă pe platforma cea mai rapidă şi se aşeză pe o bancă a Companiei Muncii.

Căzu într-o stare de moleşeală meditativă. Întrevăzu cu un fel de claritate fixă primejdiile şi încordările care-l aşteptau. Ce vor face ei mâine? Nu putea să spună. Ce va gândi Elizabeth despre felul în care fusese brutalizat? Nu putea să spună nici asta. Era epuizat. Fu trezit îndată după aceea de o mână care i se aşeză pe braţ.

Ridică privirea şi-l văzu pe omul cel sumbru, care şedea lângă el. Tresări. Cu siguranţă că străzile publice îl fereau de violenţe!

Faţa negriciosului sumbru nu mai trăda nicio urmă a luptei; avea o expresie lipsită de ostilitate, ba chiar una aproape respectuoasă.

— Scuză-mă, zise el cu o totală absenţă de agresivitate.

Denton îşi dădu seama că nu intenţiona câtuşi de puţin să-l atace. Îl privi, aşteptând să vadă ce va urma. Era vădit că fraza următoare era premeditată.

— Uite… hm… ce voiam… să-ţi spun! zise omul sumbru şi tăcu, căutându-şi cuvintele. Uite… vezi… asta voiam să-ţi spun repetă el.

În cele din urmă pară jocul.

— Eşti băiat de treabă, exclamă el, punându-şi mâna murdară pe mâneca tot aşa de murdară a lui Denton. Eşti băiat cumsecade. Un gentilom. Îmi pare foarte… foarte rău. Asta voiam să-ţi spun.

Denton îşi dădu seama că probabil existau şi alte motive, în afară de un simplu impuls, pentru o asemenea purtare neaşteptată. Se gândi puţin şi-şi înghiţi pornirea unei nevrednice trufii.

— N-aveam de gând să te jignesc când am refuzat bucata aceea de pâine! zise Denton.

— Ţi-am oferit-o cu prietenie, zise omul sumbru, amintindu-şi scena; dar, în faţa blestematului acela de Whitey şi a râsetelor lui… vezi… a trebuit să te iau la bătaie.

— Da, zise Denton cu însufleţire spontană. Am fost un nătărău.

— Ei, zise insul cu faţă sumbră, vădit satisfăcut. E-n regulă. Bate palma!

Şi Denton îi strânse mâna.

Platforma mişcătoare trecea pe lângă un institut de înfrumuseţare, şi în partea de jos a faţadei se afla un şir imens de oglinzi puse acolo cu scopul de a stimula pofta de trăsături mai simetrice. Denton prinse imaginea sa şi a noului său prieten, grozav de schimonosite şi lăbărţate. Faţa lui era umflată într-o parte şi mânjită de sânge; un rânjet de amabilitate naivă şi confuză îi schilodea trăsăturile. Un smoc de păr îi acoperea un ochi. Aceeaşi oglindă îl înfăţişa pe omul cel sumbru cu buzele şi nările lăţite. Erau amândoi legaţi printr-o strângere de mână. Apoi imaginea pieri brusc, ca

să revină în amintirile din timpul meditaţiilor sale tulburi de dimineaţă.

În timp ce-i strângea mâna, omul sumbru făcu o remarcă confuză asupra faptului că ştia oricând să se poarte cu un gentilom, de i-ar fi ieşit vreunul în cale. Prelungi strângerea de mână până când Denton, sub influenţa oglinzii, şi-o retrase pe a sa. Omul sumbru căzu pe gânduri, scuipă cu sete pe platformă, şi-şi reluă tema.

— Asta a fost ce-am vrut să-ţi spun! zise el încurcat şi clătină din cap uitându-se în pământ.

Denton deveni curios.

— Spune până la capăt! îl invită el, atent.

Negriciosul sumbru prinse curaj. Strânse braţul lui Denton şi-şi luă un aer de intimitate.

— Scuză-mă, zise el. De fapt, nu ştii să te baţi. Nu ştii. Vezi… nu ştii cum să ***începi.*** Ai să fii ucis dacă nu iei seama. Nu ştii să-ţi ţii mâinile… ***Aşa*!.**

Îşi întări printr-o înjurătură cele spuse, observând cu ochi prevăzători efectul fiecărui cuvânt trivial.

— Bunăoară, uite, eşti înalt, cu braţele lungi. Ai un braţ mai lung ca oricare altul din sala aia blestemată. Zău, credeam că am să am de furcă. Şi-n loc de asta… Scuză-mă. Nu te loveam dacă aş fii ştiut. Parcă dădeam într-un sac. Nu-i drept. Mâinile parcă ţi-erau legate. Chiar aşa. Uite!

Denton îl privi cu ochii mari, apoi izbucni în râs, lucru care-i stârni o durere cumplită în bărbia umflată. Îi dădură lacrimile.

— Zi-i mai departe! spuse el.

Sumbrul negricios reveni la formula sa. Spuse cu amabilitate că-i plăcea înfăţişarea lui Denton şi socoti că rezistase „cu nespus de mult curaj”. „Numai că — adăuse el — curajul nu face doi bani, dacă nu ştii cum să-ţi ţii mâinile”.

— Uite ce-am vrut să-ţi spun! zise el. Lasă-mă să-ţi arăt cum să te baţi. Lasă-mă să-ţi arăt. Eşti neştiutor, n-ai şcoală; dar ai putea să devii un

bătăuş pe cinste… zău aşa! Dacă te-ar învăţa careva. Uite, asta am vrut eu să-ţi spun.

Denton ezită.

— Dar, zise el, nu pot să-ţi dau nimic…

— Ăsta-i gentilom din cap până-n picioare, zise negriciosul. Ţi-a cerut cineva ceva?

— Şi timpul pe care l-ai pierde?

— Dacă nu înveţi cum să te baţi ai să fii ucis, fii sigur de asta.

Denton se gândi o clipă.

— Nu ştiu, zise el.

Privi chipul de lângă el, şi toată asprimea lui nativă îi sări în ochi. Simţi o schimbare bruscă în prietenia trecătoare pe care i-o manifestase. I se părea de necrezut să fie nevoit să se simtă îndatorat faţă de o astfel de făptură.

— Flăcăii se bat mereu, zise omul sumbru. Într-una! Şi bineînţeles dacă unul se înfurie şi-ţi dă o lovitură mortală…

— Pe Dumnezeul meu! strigă Denton. Aş dori asta.

— Ei, dacă vrei aşa ceva…

— N-ai priceput!

— Poate că nu, zise omul sumbru şi căzu într-o tăcere meditativă.

Când vorbi din nou, glasul îi era mai puţin prietenos. Îl îndemnă pe Denton:

— Ascultă! Ai de gând să mă laşi să-ţi arăt cum să te baţi?

— E foarte amabil din partea dumitale, zise Denton, dar…

Se făcu o pauză. Negriciosul se sculă şi se aplecă deasupra lui Denton.

— Eşti prea gentilom, zise el, nu-i aşa? Eu nu sunt de-o seamă cu tine… Pe legea mea! eşti… eşti un smintit!

Îi întoarse spatele şi în clipa aceea Denton îşi dădu seama de adevărul celor spuse de el.

Sumbrul negricios coborî cu demnitate la o răscruce, iar Denton, după un prim imbold de a-l

urma, rămase pe platformă. Câtva timp gândurile îi fură preocupate de cele ce se întâmplaseră. Într-o singură zi, tot sistemul său graţios de resemnare se făcuse ţăndări. Forţa ultimă, brutală, de bază îşi arătase faţa prin toate explicaţiile şi consolările lui, şi rânjea enigmatic. Deşi era flămând şi obosit, nu se duse direct la Hotelul Muncii, unde ar fi întâlnit-o pe Elizabeth. Observă că începea să gândească, avea mare nevoie să se gândească; şi astfel, înfăşurat într-un monstruos nor de meditaţie, făcu de două ori înconjurul oraşului pe platforma mişcătoare. Vi-l puteţi închipui cum trecea prin oraşul strălucitor şi zgomotos cu o viteză de cincizeci de mile pe oră, prin oraşul de pe planeta care se învârteşte pe drumul ei orbital din spaţiu, neînsemnat pe nicio hartă, cu mai multe mii de mile pe oră, şi cum simţea o spaimă teribilă încercând să înţeleagă de ce inima şi voinţa sa trebuie să sufere şi totuşi să continue să trăiască.

Când în cele din urmă ajunse la Elizabeth, ea era albă la faţă şi neliniştită. De n-ar fi fost gândurile care-l preocupau, ar fi băgat de seamă turburarea ei. Cel mai mult se temea că ea va dori să afle amănunte despre necazurile lui, că se va arăta plină de simpatie sau de indignare. O văzu ridicând din sprâncene în timp ce se uita la el.

— Am fost tratat cu brutalitate, zise el gâfâind. E prea proaspăt, prea recent. Nu vreau să vorbesc despre asta.

Se aşeză cu un aer sumbru pe care nu putu să şi-l ascundă.

Ea îl privi cu uimire şi pe măsură ce citi ceva din hieroglifele semnificative de pe faţa lui plină de cucuie, buzele i se făcură livide. Mai subţire acum decât în zilele lor de prosperitate, cu degetul mare puţin schimbat şi el de munca de ciocănire a metalului pe care o făcea, mâna ei se încleşta convulsiv.

— Ah, lumea asta oribilă! zise ea, şi altceva nu mai spuse nimic.

În ultimele zile deveniseră o pereche foarte tăcută; abia dacă îşi spuseră o vorbă în seara aceea, fiecare din ei urmărindu-şi şirul gândurilor proprii. Târziu, când Elizabeth stătea culcată şi încă trează, Denton, care până atunci stătuse nemişcat ca un mort, se ridică deodată de lângă ea.

— Nu mai pot să rezist! strigă el. Nu mai vreau să rezist!

Ea îl văzu pe întuneric, cum stătea în capul oaselor; îi văzu braţul întinzându-se, ca şi cum ar fi dat cuiva o lovitură furioasă prin noaptea care-i înconjura. Apoi rămase un timp nemişcat.

— E prea mult… este mai mult decât poate îndura un om!

Ea nu găsi nimic de spus. Şi ei i se părea că nu mai poate merge aşa. Aşteptă într-o lungă tăcere. Putea să vadă cum Denton stă cu mâinile în jurul genunchilor şi cu bărbia aproape rezemată de ei.

Şi deodată el începu să râdă.

— Nu, zise el în cele din urmă, trebuie să rezist! Ăsta e lucrul principal. Nu există niciun impuls de sinucigaş în noi… niciun grăunte. Cred că toţi oamenii au trecut prin asta. O s-o scoatem şi noi la capăt, până la urmă.

Elizabeth căzu tristă pe gânduri şi-şi dete seama că şi asta era adevărat.

— O s-o scoatem la capăt. Când te gândeşli la toţi cei care au scos-o la capăt: atâtea generaţii nesfârşite… da, nesfârşite. Nişte fiare mărunte muşcând şi arătându-şi colţii şi care au tot muşcat şi şi-au arătat colţii generaţie după generaţie.

Vorba lui monotonă se curmă brusc şi reîncepu după un lung răstimp de tăcere.

— Epoca de piatră a durat nouăzeci de mii de ani. În toţi acei ani a existat pe undeva câte un Denton. O succesiune apostolică. Şi toţi au avut favoarea s-o scoată la capăt. Ia să vedem! Nouă zeci… două sute… trei ori nouă, douăzeci şi şapte… trei mii de generaţii de oameni!… oameni — mai mult sau mai puţin! Şi fiecare a luptat şi a

fost lovit, a fost făcut de râs, şi a reuşit s-o scoată la capăt… mergând mai departe… Şi alte mii de inşi care vor mai veni poate… da, mii! Şi care vor merge mai departe. Mă întreb dacă vom fi mulţumiţi de ei?

Glasul lui căpătă un ton de argumentare.

— Dacă cineva ar putea găsi precis… Dacă cineva ar putea spune: „Iată de ce, iată de ce lucrurile merg înainte…”

Rămase tăcut, iar ochii Elizabetbei începură de la o vreme să-l desluşească prin întuneric, până când în cele din urmă îl putură vedea cum stă cu capul rezemat în palmă. Avu senzaţia unei enorme depărtări între minţile lor; imaginea aceea vagă a unei alte fiinţe i se păru o formă a înţelegerii lor mutuale. La ce se gândea el oare acum? Ce va mai spune? Încă un veac păru că trece până când el suspină şi şopti:

Nu. Nu înţeleg. Nu pot!

Apoi se făcu o pauză lungă, după care omul repetă acelaşi lucru. Dar a doua oară vorbi pe un ton ciudat, ca şi cum găsise soluţia.

Femeia observă că el se pregăteşte să se culce din nou. Îi urmări mişcările, văzu cu uimire cum îşi potriveşte perna, ca să se simtă cât mai comod. Şi el se întinse în pat cu un suspin aproape satisfăcut. Criza îi trecuse. Rămase nemişcat, apoi respiraţia îi deveni regulată şi adâncă.

Dar Elizabeth rămase cu ochii larg deschişi în întuneric, până când dangătul unui clopot şi lumina bruscă a lămpilor electrice îi avertiză că Compania Muncii avea nevoie de ei pentru încă o zi.

În ziua aceea se încăieră cu albinosul Whitey şi cu insul cu mutră de dihor. Blunt, omul sumbru, care era artist în ale bătăii, după ce l-a lăsat mai întâi pe Denton să primească o lecţie, a intervenit, nu fără un oarecare aer protector.

— Nu-l mai ţine de păr, Whitey, dă-i drumul! zise el cu glasul său grosolan, în mijlocul indignării generale. Nu vezi că nu ştie să se bată?

Şi Denton, zăcând ruşinat în praf, îşi dădu seama că trebuie să accepte până la urmă cursul acela de instruire.

Îşi ceru scuze făţiş. Se ridică în picioare şi se duse la Blunt.

— Am fost un prost, şi dumneata ai dreptate, zise el. Dacă nu e prea târziu…

În seara aceea, după al doilea schimb, Denton se duse cu Blunt în nişte hrube pustii şi pline de noroi de sub portul Londrei ca să înveţe noţiunile elementare ale înaltei arte a bătăii, aşa cum fusese ea perfecţionată în marea lume din subterane: avea să înveţe, cum trebuie să izbeşti cu mâna sau cu piciorul pe un om, aşa ca să-l răneşti îngrozitor sau să-l ameţeşti cu totul, cum să izbeşti „vital” cu mâna sau cu piciorul, cum să te foloseşti de o sticlă ascunsă sub haină drept măciucă şi să-l umpli de sânge cu diferite ustensile domestice, cum să anticipezi şi să abaţi intenţiile adversarului în alte direcţii; toate procedeele plăcute, care de fapt se dezvoltaseră printre dezmoşteniţii marilor oraşe ale secolelor al douăzecilea şi al douăzeci şi unulea, îi fură predate lui Denton de către un exponent înzestrat al lor. Sfiala îl părăsi pe Blunt pe măsură ce lecţia înainta, şi insul dădu dovadă de o oarecare demnitate de expert, chiar de un fel de spirit patern. Îl tratã pe Denton cu cea mai mare consideraţie, „atingându-l numai puţin”, din când în când, pentru a-i ţine interesul treaz, şi izbucnind în râs la câte o lovitură reuşită a lui Denton, care-i umplea gura de sângele lui, profesorului.

— Mereu uit să-mi feresc gura! zise Blunt, recunoscându-şi partea sa slabă. Totdeauna. Nu mă prea sinchisesc dacă sunt lovit în gură, mai ales dacă nu mă atinge la bărbie. Gustul sângelui îmi face bine. Totdeauna. Ar fi însă mai bine să nu te lovesc iar.

Denton se duse acasă, adormind istovit şi sculându-se spre dimineaţă cu membrele îndurerate şi plin de vânătăi. Oare mai merita să

trăiască? Ascultă răsuflarea Elizabethei şi, amintindu-şi că o trezise în seara precedentă, rămase foarte liniştit. Era plin de un nesfârşit dezgust faţă de noile condiţii de viaţă. Ura totul, îl ura chiar şi pe sălbaticul binevoitor care-l protejase cu atâta generozitate. Înşelătoria monstruoasă a civilizaţiei îi apăru goală în faţa ochilor; o văzu ca pe o uriaşă demenţă, care producea un torent tot mai puternic de sălbăticie dedesubt, iar deasupra o aristocraţie tot mai şubredă şi o risipă tot mai absurdă. Nu putu să întrevadă niciun motiv de răscumpărare, nicio urmă de onoare, nici în viaţa pe care o dusese şi nici în această viaţă în care se prăbuşise acum. Civilizaţia se prezenta ca un produs catastrofal, căruia îi păsa tot atât de puţin de oameni — afară doar ca victime — cât unui ciclon sau unei ciocniri planetare. El, ca şi întreaga omenire, părea să trăiască cu total în zadar. Mintea lui căută un mijloc de scăpare, dacă nu pentru el, cel puţin pentru Elizabeth. Dar se gândi şi la sine. Ce-ar fi dacă l-ar căuta pe Mwres şi i-ar spune despre dezastrul lor? I se păru un lucru uimitor faptul că Mwres şi Bindon dispăruseră cu totul din gândurile sale. Unde erau? Ce făceau? După aceea, trecu la nişte gânduri cu totul dezonorante. Şi în cele din urmă, fără să scape din tumultul gândurilar sale, ci punându-i capăt aşa cumzorile pun capăt nopţii, găsi concluzia limpede şi firească a nopţii trecute: convingerea că trebuia să ducă lucrurile până la sfârşit şi că, fără să se mai gândească la altceva şi folosindu-şi toate gândurile şi energia, trebuia să reziste şi să lupte printre semenii săi, ca să se achite de datoria sa de om.

Lecţia din seara a doua fu poate mai puţin îngrozitoare decât prima, iar a treia chiar suportabilă, căci Blunt i-a adus şi câteva laude. A patra zi, Denton descoperi că omul cu mutră de dihor era un laş. Trecură vreo două săptămâni de zile mocnite şi seri pline de lecţii febrile; Blunt, cu multe înjurături, mărturisi că nu întâlnise niciodată

un elev atât de dibaci; şi toată noaptea Denton visa lovituri, parări şi tot felul de trucuri şi viclenii. În tot acest timp, nimeni n-a mai încercat să-l atace, de teama lui Blunt; şi apoi sosi a doua criză. Într-o zi Blunt nu veni, recunoscând mai târziu că o făcuse intenţionat, şi întreaga dimineaţă obositoare Whitey aşteptă intervalul dintre schimbări cu o nerăbdare ostentativă. El nu ştia nimic despre lecţiile de bătaie şi-şi petrecu timpul spunându-i lui Denton şi îndeobşte tuturor celor din sală toate lucrurile neplăcute pe care avea de gând să le facă.

Whitey nu era popular şi oamenii priveau fără prea mult interes cum îl sâcâie pe muncitorul cel nou. Dar lucrurile se schimbară când încercarea lui Whitey de a deschide ostilităţile, lovindu-l pe Denton în faţă, fu întâmpinată printr-o fentă executată excelent, cu o apucare şi un brânci care completă orbita deschisă de piciorul lui Whitey şi mută capul acestuia pe grămada de cenuşă unde se izbise altădată chiar capul lui Denton. Whitey se ridică ceva mai alb la faţă şi începând să înjure atacă cu lovituri vitale. Trecură câteva momente indecise, cu câteva atacuri respinse, care adânciră uluirea crescândă a lui Whitey; apoi lucrurile se precipitară într-o încăierare, cu un Denton deasupra, care-l strângea pe Whitey de gât şi-şi ţinea genunchiul pe pieptul acestuia, şi cu Whitey înlăcrimat şi cu faţa neagră, cu limba scoasă şi cu un deget scrântit, străduindu-se să explice neînţelegerea cu ajutorul unor sunete mai mult horcăite. Şi, pe lângă toate, ajunsese vădit lucru că pentru spectatorii de-acolo nu mai existase vreodată o figură mai populară decât Denton.

Cu precauţiile cuvenite, Denton îi dete drumul adversarului său şi se ridică în picioare. Sângele părea că i se schimbase într-un fel de foc fluid, îşi simţea membrele uşoare şi nefiresc de puternice. Gândul că era un martir în maşina civilizaţiei îi dispăru din minte. Era un om într-o lume de oameni.

Insul cel mărunţel, cu mutră de dihor, fu primul care se grăbi să-l bată pe umăr. Cel cu cana de ulei radia ca un soare şi îl felicită din toată inima… Lui Denton i se păru de necrezut că se gândise vreodată la soluţii deznădăjduite.

Denton era acum convins nu numai că trebuia s-o scoată la capăt, dar şi că putea s-o facă. Şedea pe patul acoperit cu pânză grosolană, expunându-i Elizabethei acest nou aspect al lucrurilor. O parte din obrazul lui se învineţise. Dar Elizabeth, care nu se luptase cu nimeni, nu fusese bătută pe umăr prieteneşte, nu avea vânătăi dureroase pe faţă, ci doar o paloare şi câteva noi cute în jurul gurii, era femeie. Îl privi ţintă pe Denton în timp ce acesta îşi exprima noua sa profeţie.

— Simt că există ceva, spunea el, ceva care merge înainte, o Fiinţă a Vieţii în care trăim şi ne mişcăm şi din care face parte fiinţa noastră, ceva care a început acum cincizeci sau poate o sută de milioane de ani, ceva care merge înainte, crescând, răspândindu-se, până la lucrurile care sunt mai presus de noi, lucrurile care ne justifică pe noi toţi… Asta are să explice şi să-mi justifice lupta, cu toate vânătăile astea şi cu durerile îndurate. E dalta… da, e dalta Creatorului. Dacă aş putea să te fac să simţi ce simt eu, o, daca aş putea! atunci ai înţelege, draga mea, ştiu bine că ai înţelege.

— Nu, zise ea cu glas scăzut. Nu, n-aş înţelege.

— La fel credeam şi eu…

Ea clătină din cap.

— Nu, zise ea, m-am gândit şi eu. Ceea ce îmi spui nu mă convinge.

Îl privi cu hotărâre în faţă.

— Urăsc asta, zise ea cu voce sugrumată. Tu nu înţelegi, nu te gândeşti. A fost un timp când spuneai anumite lucruri şi eu le credeam. Acum am devenit mai înţeleaptă. Tu eşti bărbat, poţi să lupţi, să-ţi croieşti drum. Nu-ţi pasă de vânătăi. Poţi să fii brutal şi urât, şi totuşi să rămâi bărbat. Da, asta ţi se potriveşte. Ai dreptate. Numai că o

femeie nu e la fel. Suntem croite altminteri. Ne-am civilizat prea curând. Lumea asta subterană nu-i pentru noi.

Se întrerupse, apoi urmă din nou:

— Urăsc toate astea! Urăsc pânza asta oribilă! O urăsc mai mult decât… mai mult decât orice. Îmi răneşte degetele când o ating. Este groaznică pentru piele. Şi femeile cu care lucrez zi de zi! Stau trează nopţile şi mă gândesc să n-ajung ca ele…

Se întrerupse iar.

— Încep chiar să devin ca ele, strigă ea pătimaş.

Văzându-i turburarea, Denton o privi cu ochi mari.

— Dar… începu el şi se opri.

— Tu nu înţelegi. Ce am eu? Ce am eu, care să mă salveze? Tu poţi să lupţi. Lupta e treaba bărbaţi lor. Dar femeile, femeile sunt diferite… M-am gândit mult, n-am făcut altceva decât să mă gândesc zi şi noapte. Uită-te la culoarea feţei mele! Nu pot să mai continui. Nu pot să îndur viaţa asta… Nu mai pot s-o îndur.

Se opri. Ezită.

— Nu ştii totul, zise ea dintr-o dată şi o clipă pe buzele ei flutură un zâmbet amar.

Mi s-a cerut să te părăsesc.

— Să mă părăseşti!

Ea nu răspunse, făcând doar o mişcare afirmativă cu capul.

Denton se ridică brusc în picioare. Se priviră fix într-o lungă tăcere.

Deodată, ea se întoarse şi se aruncă cu faţa în jos pe patul lor acoperit cu pânză grosolană. Nu suspină, nu scoase niciun sunet. Rămase nemişcată, cu faţa în jos. După un lung răstimp dureros, umerii începură să-i salte într-un plâns liniştit.

— Elizabeth! şopti el. Elizabeth!

Se aşeză încet lângă ea, se aplecă asupra ei, o cuprinse cu braţul într-o mângâiere îndoielnică,

căutând în zadar o ieşire din situaţia cu neputinţă de îndurat.

— Elizabeth, îi şopti el la ureche.

Ea îl împinse cu mâna.

— Nu pot să dau naştere unui copil care să fie un sclav! zise ea şi izbucni într-un plâns mai puternic şi mai amar.

Pe faţa lui Denton apăru consternarea. Apoi el se dădu jos din pat şi se ridică în picioare. Toată mulţumirea de sine îi dispăru de pe faţă, făcând loc unei mânii neputincioase. Începu să vorbească fără şir şi să înjure forţele nemiloase care-l covârşeau, toate accidentele, dorinţele aprinse şi nepăsările care-şi bat joc de viaţa oamenilor. Acest animal infim al pământului îşi înălţă glasul său modest în minuscula încăpere ridicând pumnul împotriva trecutului şi viitorului şi a întregii vastităţi absurde a imensului oraş.

V. Bindon intervine

În tinereţe, Bindon se ocupase cu diferite speculaţii şi dăduse trei lovituri strălucite. Pentru tot restul vieţii, avusese înţelepciunea să se lase de afacerile riscante şi de părerea că e un om foarte deştept. Era mânat de fapt numai de dorinţa de a avea influenţă şi reputaţie în intrigile de afaceri ale uriaşului oraş în care-şi dăduse loviturile. Deveni în cele din urmă unul dintre cei mai influenţi acţionari în Compania platformelor de zbor din Londra, unde aeroplanele veneau din toate părţile lumii. Atât se poate spune despre activitatea sa publică. În viaţa lui particulară, era un om al plăcerii. Iată acum povestea inimii sale.

Dar, înainte de a porni spre atari profunzimi, trebuie să ne oprim puţin la exteriorul persoanei sale. Aspectul lui fizic era de om slab, scund şi brun; iar faţa, care avea trăsături fine şi era bine pigmentată, varia de la o mulţumire de sine cam incertă până la inteligenţa cea mai inconstantă.

Faţa şi capul îi fuseseră depilate, conform modei igienice a timpului, aşa că şi culoarea şi conturul părului său variau o dată cu costumul, pe care-l schimba neîncetat.

Uneori, se umfla cu veşminte pneumatice de un gust rococo. Din hainele împopoţonate ale acestui stil şi de sub pălăria luminată şi translucidă ochii săi aşteaptă cu gelozie respectul celor mai puţin eleganţi decât el. Alteori îşi sublinia eleganţa zveltă prin haine de satin negru, strânse pe corp. Pentru a-şi da un aer de mare demnitate, îşi făcea umeri largi pneumatici, de pe care atârna o robă cu faldurile aranjate cu grijă, din mătase chinezească, iar un Bindon clasic, într-un costum roz strâns pe talie, era şi el un fenomen trecător în eterna paradă a Destinului. În zilele când spera să se căsătorească cu Elizabeth a căutat s-o impresioneze, s-o farmece, şi în acelaşi timp să-şi mai scadă ceva din povara celor patruzeci de ani, îmbrăcându-se după ultima modă a fantelui contemporan, într-un costum din material elastic, cu proeminente coarne extensibile, care-şi schimbau culoarea, în mers, printr-un dispozitiv ingenios de cromatofori versatili. Şi fără îndoială, dacă afecţiunea Elizabethei n-ar fi fost dinainte angajată de nevrednicul Denton şi dacă gusturile ei n-ar fi avut înclinaţia ciudată spre lucrurile de modă veche, stilul acesta, atât de şic, fără îndoială că ar fi încântat-o. Bindon îl consultase pe tatăl Elizabethei înainte de a se prezenta în acest costum, căci era unul din oamenii care ţin seama întotdeauna de critică în privinţa felului de a se îmbrăca, iar Mwres decretase că e tot ce şi-ar putea dori inima unei femei. Însă afacerea cu hipnotistul a dovedit că totuşi cunoştinţele lui în privinţa inimii femeieşti erau incomplete.

Planul lui Bindon de a se căsători se formase cu puţin înainte ca Mwres să-i arunce în cale feminitatea înmugurită a Elizabethei. Unul din secretele păstrate de Bindon cu cea mai mare râvnă

în suflet era credinţa în marea sa capacitate de viaţă pură şi simplă, de un tip cu totul sentimental. Gândul acesta conferea un soi de gravitate patetică exceselor jignitoare şi cu totul lipsite de sens pe care îi plăcea să le socotească drept un păcat îndrăzneţ, şi pe care destui alţi oameni deopotrivă de neînţelepţi erau în stare să le socotească la fel. Ca o consecinţă a acestor excese, sau poate şi dintr-o înclinaţie ereditară spre îmbolnăvirea timpurie, ficatul său a fost serios afectat şi omul începu să sufere de tot mai multe inconveniente în călătoriile cu aeroplanul. În timpul convalescenţei, de după un atac biliar prelungit, s-a gândit că în ciuda tuturor fascinaţiilor teribile ale viciului, dacă ar găsi o femeie frumoasă, tânără şi blajină, de un tip nu prea intelectual, care să-i închine viaţa, ar putea să se mai întoarcă pe calea Binelui, ba chiar să-şi întemeieze o familie plină de virtuţi, aşijderea lui, care să-i mângâie mai târziu bătrâneţele. Dar, ca atâţia alţi oameni încercaţi în cele lumeşti, el se îndoia că mai există asemenea femei bune. Pe cele de care mai auzise le privea cu scepticism şi, în sinea lui, chiar înfricoşat.

Când Mwres reuşi să-l prezinte Elizabetbei, i se păru că dăduse norocul peste el. Se îndrăgosti de fată numaidecât. Desigur, se mai îndrăgostise el tot aşa, într-una, încă de la şaisprezece ani, potrivit tuturor variatelor formule pe care le descoperea, pe rând, în literatura acumulată de atâtea secole. Dar acum era altfel. Asta era dragostea lui adevărată. I se păru că se trezise în el tot ce are mai bun. Simţea că de dragul ei ar putea să renunţe la felul de viaţă care-i produsese leziuni cât se poate de grave la ficat şi în sistemul nervos. Şi se vedea în închipuirea sa ca un desfrânat tămăduit, ce ducea acum o viaţă idilică. N-are să fie niciodată sentimental cu ea sau nerod; totdeauna va fi puţin cinic şi amar, cum îi stătuse bine şi în trecut. Şi totuşi era sigur că ea are să intuiască adevărata lui măreţie şi bunătate. Iar la timpul potrivit îi va

mărturisi totul, îi va istorisi versiunea lui despre ceea ce considera el că a fost viaţa lui păcătoasă, arătându-i ce sinteză de Goethe, Benvenuto Cellini şi Shelley şi tot felul de tipi din ăştia era el în realitate, şi-i va strecura toate acestea în auzul şocat al foarte frumoaselor ei urechi, care, fără îndoială, or să-l asculte cu simpatie. Şi pregătind toate acestea, el îi făcea curte cu o nesfârşită subtilitate şi cu enorm respect. Iar rezerva cu care-l trata Elizabeth nu i se păru altceva decât o minunată modestie, sporită printr-o tot atât de minunată lipsă de idei.

Bindon nu ştia nimic despre afecţiunea ei îndreptată în altă direcţie, nici despre încercarea făcută de Mwres de a utiliza hipnotismul ca un corectiv la această digresiune a inimii fetei, el îşi închipuia că este în cei mai buni termeni cu Elizabeth, şi îi făcuse cu mult succes câteva daruri semnificative, constând din bijuterii şi cosmetice nevinovate, când fuga ei cu Denton îl lăsă năucit. Prima sa reacţie a fost o furie născută din vanitatea rănită, şi cum Mwres era persoana cea mai la îndemână, îşi vărsă primele atacuri asupra lui.

Se duse imediat şi îl insultă grosolan pe dezolatul tată, apoi petrecu o zi agitată, alergând dârz prin tot oraşul şi punând întrebări în dreapta şi-n stânga, într-o încercare insistentă şi în parte reuşită de a-l distruge pe speculantul acela matrimonial. Natura activă a acestor agitaţii îi dădu o stare de veselie temporară, şi se duse la localul pe care obişnuise să-l frecventeze în zilele sale păcătoase, într-o dispoziţie de veselie nepăsătoare, şi luă masa, mult prea abundentă şi plină de voioşie, cu încă doi tineri ca el, în vârstă de vreo patruzeci de ani. Renunţă la această partidă; nicio femeie nu merita să te porţi frumos cu ea, şi chiar el însuşi se miră de cinismul spiritual de care dădu dovadă. Unul din ceilalţi doi disperaţi, înfierbântat de vin, făcu o aluzie

glumeaţă la dezamăgirea sa, dar în clipa aceea aluzia nu i se păru displăcută.

A doua zi se trezi cu ficatul inflamat şi cu o certă indispoziţie. Izbi cu piciorul în maşina fonografică de ştiri, spărgând-o ţăndări, îşi concedie valetul şi se hotărî să se răzbune cumplit pe Elizabeth. Sau pe Denton. Sau pe altcineva. Dar, oricum, avea să fie o răzbunare teribilă; şi prietenul care glumise pe socoteala lui nu-l va mai vedea în chip de victimă a unei fete neghioabe. El ştia câte ceva despre mica avere ce i se cuvenea ei şi despre faptul că aceasta va constitui singurul sprijin al tinerei perechi, până când Mwres se va îmblânzi. Dacă Mwres nu se va îmblânzi şi dacă se vor întâmpla lucruri nefavorabile în afacerea în care erau investite speranţele Elizabethei, ei vor ajunge într-o situaţie grea şi vor putea fi tentaţi să facă lucruri îngrozitoare. Imaginaţia lui Bindon, părăsindu-şi cu totul idealismul ei frumos, începu să clocească ideea de a le pregăti o soartă sinistră. Se văzu pe sine, omul bogat şi puternic, implacabil şi de nepătruns, urmărind-o pe fata asta care-l dispreţuise. Şi deodată imaginea ei îi reveni în minte, vie şi dominantă, şi pentru prima oară în viaţă Bindon înţelese ceva din adevărata forţă a pasiunii.

Imaginaţia lui se dădu la o parte ca un valet respectuos care-şi făcuse datoria, deschizând uşa în faţa emoţiei.

— Dumnezeule! strigă Bindon; o voi avea! Chiar dacă va trebui să mă omor ca s-o capăt! Şi tipul acela!…

După o întrevedere cu medicul său şi o penitenţă pentru excesele din noaptea precedentă sub forma unor medicamente amare, un Bindon îmblânzit, dar absolut hotărât, se duse să-l caute pe Mwres. Îl găsi pe Mwres distrus, împovărat de griji şi umil, într-o dispoziţie de defensivă, gata să se vândă trup şi suflet, cu atât mai mult să vândă orice interes al unei fiice neascultătoare, pentru a-şi recâştiga

poziţia pierdută în lume. În dis-cuţia rezonabilă care urmă se hotărî ca aceşti tineri, care o luaseră razna, să fie lăsaţi să se scufunde în mizerie sau chiar să fie ajutaţi să se îndrepte pe această cale plină de învăţăminte, prin influenţa financiară a lui Bindon.

— Şi după aceea? zise Mwres.

— Vor veni la Compania Muncii, zise Bindon. Or să se îmbrace cu hainele de pânză albastră.

— Şi mai târziu? întrebă Mwres.

— Ea o să divorţeze de el! zise dânsul, rămânând o clipă pe gânduri la această perspectivă. Căci în zilele acelea restricţiile de divorţ din epoca victoriană slăbiseră extraordinar de mult, şi perechile se puteau despărţi de sute de ori.

Apoi Bindon sări brusc în picioare, spre uimirea sa şi a lui Mwres.

— Va trebui să divorţeze de el! strigă el. Am să fac eu în aşa fel… am să uneltesc! Pe legea mea că aşa are să fie. El va ajunge un nenorocit, aşa că ea va fi nevoită s-o facă. Am să-l zdrobesc şi am să-l fac praf şi pulbere.

Gândul de a-l zdrobi şi a-l face praf şi pulbere pe rival îl înfierbântă şi mai mult. Începu să se plimbe cu paşi mari încoace şi încolo prin mica încăpere.

— O s-o am! strigă el. O voi avea! Nici Cerul, nici Iadul n-or s-o poată scăpa de mine!

După ce fu exprimată astfel, patima lui se evaporă lăsându-l în cele din urmă într-o atitudine teatrală. Îşi luă această atitudine ignorând cu hotărâre eroică durerea ascuţită ce o simţea în jurul diafragmei. Iar Mwres rămase cu haina sa pneumatică dezumflată, el însuşi foarte impresionat.

Şi astfel, cu multă perseverenţă, Bindon se apucă de treabă, devenind providenţa nefastă a Elizabethei, folosind cu îndemânare subtilă fiece părticică de avantaje pe care averea o dădea în

zilele acelea unui om asupra semenilor săi. Ajutorul pe care-l ceru la un moment dat consolărilor religiei nu împiedică de loc aceste operaţiuni. Se ducea să stea de vorbă cu un preot interesant, încercat şi simpatic, din secta Huysmanită a cultului Isis, despre toate micile sale acţiuni iraţionale pe care-i plăcea să le privească drept un păcat al său ce îngrozea Cerul, iar preotul interesant, încercat şi simpatic, care reprezenta Cerul mânios, îi sugera, cu o plăcută afectare a groazei, penitenţe simple şi uşoare, şi-i recomanda o fundaţie monastică ce putea fi graţioasă, înviorătoare, igienică şi de loc vulgară, pentru păcătoşii penitenţi cu tulburări viscerale, din categoria oamenilor bogaţi şi plini de rafinamente. Iar după aceste excursii, Bindon se întorcea la Londra, din nou activ şi plin de pasiune. Făcea maşinaţiuni cu o energie într-adevăr remarcabilă, şi se ducea pe o anumită galerie de deasupra străzii cu platforme mobile, unde putea privi intrarea în clădirea Companiei Muncii în care-şi avea adăpostul Denton şi Elizabeth. În cele din urmă, într-o zi o văzu intrând pe Elizabeth, şi din clipa aceea pasiunea lui se reînnoi.

După ce trecu timpul şi născocirile complicate ale lui Bindon îşi arătară roadele, el se duse la Mwres şi-i spuse că tânăra pereche era în pragul disperării.

— A venit timpul, zise el, ca afecţiunea dumitale părintească să-şi joace rolul. Elizabeth poartă de câteva luni pânza aceea albastră şi amândoi s-au cuibărit într-una din vizuinile Companiei Muncii, iar fetiţa lor a murit. Elizabeth ştie acum ce valoare are pentru ea bărbăţia lui, în ce priveşte protecţia. Biata fată! Acum are să vadă lucrurile în altă lumină. Ai să te duci la ea, fiindcă eu nu vreau să apar încă în această afacere, şi ai să-i arăţi cât de necesar este să divorţeze de el…

— E încăpăţânată, zise Mwres cu îndoială.

— Curaj! zise Bindon. Este o fată minunată… o fată minunată!

— Are să refuze.

— Desigur. Dar lasă lucrurile în suspensie. Lasă-le aşa. Şi într-o bună zi, în bârlogul acela sufocant, în viaţa aceea plictisitoare şi trudnică pe care o duc, ***vor avea o ceartă.*** Şi atunci…

Mwres medita asupra acestui lucru, şi făcu aşa cum i s-a spus.

Apoi Bindon, potrivit celor aranjate cu sfetnicul său spiritual, se duse într-un loc de reculegere. Locul de reculegere al sectei Huysmanite era minunat, cu cel mai bun aer din Londra, luminat de lumina naturală a soarelui, şi cu dreptunghiuri odihnitoare de iarbă adevărată în aer liber, unde omul plăcerilor care face penitenţă putea să se bucure în acelaşi timp de toate plăcerile hoinărelii şi de toate satisfacţiile unei distinse austerităţi. Şi, în afară de participarea la dieta simplă şi sănătoasă din acel loc şi la anumite cântece religioase măreţe, Bindon îşi petrecea tot timpul gândindu-se la Elizabeth şi la purificarea extremă pe care o suferise sufletul său de când o văzuse prima dată, şi de asemenea dacă va fi în stare să capete o dispensă din partea încercatului şi simpaticului preot ca să se însoare cu ea, în ciuda „păcatului" apropiat al divorţului ei; după aceea, Bindon se rezema de câte un stâlp al curţii interioare şi cădea în reverie meditând la superioritatea dragostei virtuoase faţă de orice altă formă de plăceri. Iar durerea ciudată din şale şi piept, care încerca să-i atragă atenţia, dispoziţia de a simţi fierbinţeală sau fiori, o stare generală de boală şi o senzaţie neplăcută a pielii care-i dădea târcoale, se străduia să le ignoreze. Cu siguranţă că făceau parte din vechea viaţă de care acum va izbuti să se dezbare.

Când ieşi din locul acela retras, se duse numaidecât la Mwres să ceară veşti despre Elizabeth. Se văzu limpede că Mwres era convins

de calitatea sa de tată exemplar, cu inima profund atinsă de nefericirea copilului său.

— Era palidă, zise el adânc mişcat; era foarte palidă! Când i-am cerut să plece şi să-l părăsească… şi să fie fericită… ea şi-a lăsat capul pe masă… Mwres îşi suflă nasul — şi a început să plângă!

Agitaţia îi era atât de mare, încât nu mai putu spune nimic.

— Vai! zise Bindon, respectând această durere bărbătească. Oh! făcu apoi Bindon brusc, ducându-şi mâna într-o parte.

Din adâncul durerii sale, Mwres privi numaidecât spre el, tresărind.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă vădit îngrijorat.

— O durere foarte ascuţită. Iartă-mă! Îmi vorbeai de Elizabeth!

Şi Mwres, după solicitudinea cuvenită faţă de du-rerea lui Bindon, continuă să-i dea raportul. Era chiar neaşteptat de optimist. Elizabteh, în prima emoţie a descoperirii că tatăl ei nu o părăsise cu totul, fusese sinceră cu el în ce priveşte necazurile şi dezgustul ei.

— Da, zise Bindon cu un aer măreţ, o s-o am! Dar apoi, durerea asta nouă îl schimonosi a doua oară.

Pentru aceste dureri inferioare, preotul era relativ ineficace, fiind înclinat să privească trupul şi atari dureri mai curând ca pe nişte iluzii ale minţii ce pot fi înlăturate prin contemplaţie; aşa încât Bindon se duse la un om dintr-o clasă pe care o detesta, un medic de o extraordinară reputaţie şi impoliteţe.

— Trebuie să te cercetăm peste tot, zise medicul şi făcu asta cu cea mai dezgustătoare francheţă. Ai adus vreodată pe lume vreun copil? îl întrebă acest materialist grosolan, printre alte chestiuni impertinente.

— Nu, după câte ştiu, zise Bindon, prea uluit ca să-şi poată păstra aerul demn.

— Aha! făcu medicul continuând să-l ciocănească şi să-l consulte. Ştiinţa medicală din zilele acestea abia începea să se apropie de precizia necesară. Ai face mai bine să te duci, zise medicul, şi să faci euthanasia. Cu cât mai repede, cu atât mai bine.

Bindon căscă gura. Încercase să se prefacă a nu înţelege explicaţiile tehnice şi previziunile pe care le făcea doctorul.

— Ia ascultă! zise el. Nu cumva vrei să spui… Ştiinţa voastră…

— Nu poate să facă nimic, zise medicul. Câteva narcotice. Lucrul ăsta într-o oarecare măsură ţi l-ai făcut singur, ştii prea bine.

— Am fost foarte ispitit în tinereţe.

— Nu asta contează. E ceva ereditar.. Chiar dacă ai fi luat măsuri de precauţie, tot n-ai fi reuşit să scapi. Greşeala a fost că te-ai născut. Este vina părinţilor. Şi te-ai sustras de la exerciţii şi aşa mai departe.

— N-am avut pe nimeni să mă sfătuiască.

— Medicii sunt gata oricând s-o facă.

— Am fost un tânăr plin de viaţă!

— Ce să mai discutăm; răul e săvârşit. Ai trăit. Nu putem să te facem s-o porneşti din nou. N-ar fi trebuit s-o porneşti niciodată. Îţi spun cinstit… euthanasia!

Câtva timp Bindon îl privi în tăcere, cu ură. Fiecare vorbă a acestui expert brutal îl rănea în rafinamentul lui. Era atât de grosolan acest medic, atât de impermeabil la toate subtilităţile fiinţei! Dar nu are niciun rost să te cerţi cu doctorul.

— Credinţele mele religioase, zise el, nu mă lasă să admit sinuciderea.

— Dar asta ai făcut toată viaţa!

— Poate, dar iată, acum, am de gând să privesc viaţa cu seriozitate.

— Eşti nevoit s-o faci, dacă vei continua să trăieşti. Are să te doară. Dar din punct de vedere practic, e prea târziu. În orice caz, dacă vrei să faci

asta, poate că ar fi bine să-ţi prepari un medicament. Are să te doară cam tare. Aceste mici junghiuri…

— Junghiurile?!

— Sunt simple semne preliminare.

— Cât timp pot s-o mai duc? Vreau să spun, înainte de a mă durea cu adevărat…

— Are să vină foarte curând. Poate peste vreo trei zile.

Bindon încercă să pledeze pentru o extindere a intervalului, şi în mijlocul pledoariei sale icni şi îşi duse mâna într-o parte. Brusc, întreg patosul extraordinar al vieţii sale i se înfăţişă în toată realitatea sa.

— Mi-e greu, zise el. Infernal de greu! N-am fost duşmanul nimănui, decât al meu. Totdeauna i-am tratat cinstit pe toţi ceilalţi.

Medicul îl privi câteva secunde fără niciun fel de simpatie. Se gândi cât de bine era că nu existau prea mulţi ca Bindon care să se poarte atât de patetic în atari situaţii. Lucrul acesta îi inocula un val de optimism. Apoi doctorul se întoarse spre telefon şi comandă o reţetă la Farmacia Centrală.

Fu întrerupt de un glas din spatele său.

— Pe legea mea! strigă Bindon. Am s-o am totuşi!

Medicul îi cercetă faţa peste umăr, apoi schimbă reţeta.

Îndată ce această întrevedere dureroasă luă sfârşit, Bindon îşi dezlănţui furia. Ajunse la concluzia că medicul acesta nu numai că era o brută antipatică şi că nu ştia să se poarte cum se cuvine, dar că era şi cu totul incompetent; se duse pe rând la alţi patru doctori ca să-şi confirme această intuiţie. Dar pentru a se feri de surprize, ţinu prima reţetă în buzunar. Cu fiecare din ei începu prin a-şi exprima grave îndoieli faţă de inteligenţa, cinstea şi priceperea profesională a primului doctor, apoi îşi comunică simptomele, suprimând de fiecare dată câteva din lucruri.

Acestea erau însă scoase la iveală de doctori. În ciuda faptului că ascultau cu plăcere defăimarea altui medic, niciunul din aceşti specialişti eminenţi nu-i oferea lui Bindon vreo speranţă de a eluda chinul şi deznădejdea ce-l ameninţau acum. Faţă de ultimul dintre ei, el îşi descărcă inima de dispreţul acumulat împotriva ştiinţei medicale.

— După atâtea secole, exclamă el cu aprindere, nu puteţi face nimic, decât să vă recunoaşteţi neputinţa. Eu vă spun „salvaţi-mă" şi voi ce faceţi?

— Fără îndoială că e greu pentru dumneata, zise doctorul. Dar ar fi trebuit să iei măsuri de precauţie.

— Cum era să ştiu?

— Nu era datoria noastră să alergăm după dumneata, zise medicul, culegând un fir de vată de pe mâneca sa purpurie. De ce să te salvăm pe ***dumneata*** în particular? Vezi, dintr-un punct de vedere, oamenii cu imaginaţia şi pasiunile dumitale trebuie… trebuie să se ducă.

— Să se ducă?

— Adică să moară. E ca un vârtej.

Era un tânăr cu faţa senină. Îi zâmbi lui Bindon.

— Noi ne continuăm cercetările, ştii; dăm sfaturi când oamenii au înţelepciunea să ni le ceară. Şi aşteptăm să ne vină timpul.

— Să vă vină timpul?

— Abia dacă ştim destul ca s-o scoatem la capăt cu obraz curat, pricepi?

— La capăt?

— Nu trebuie să fii neliniştit. Ştiinţa este încă tânără. Trebuie să se mai dezvolte vreme de câteva generaţii. Ştim destul acum ca să ştim că nu ştim încă destul… Dar totodată timpul se apropie. Dumneata n-ai să mai apuci acest timp. Dar, fie vorba între noi, voi, bogaţii şi şefii de partide, cu jocul vostru natural de pasiuni, patriotism, religie şi aşa mai departe, aţi cam încurcat lucrurile, nu-i aşa? Lumea asta subterană! Şi altele de acelaşi soi. Unii dintre noi au un fel de impresie că va veni

timpul să ştim destul pentru a face ceva mai bun decât acest sistem de ventilaţie şi canalizare. Cunoştinţele continuă să se adune, ştii bine. Continuă să se dezvolte. Şi nu e nicio grabă pentru o generaţie sau două. Într-o bună zi… da, într-o bună zi, oamenii vor trăi altfel. Se uită la Bindon, dus pe gânduri. Vor mai muri mulţi înainte de a veni ziua aceea.

Bindon încercă să-i arate acestui tânăr cât de nesăbuit şi nepotrivit era să-i vorbească astfel unui om bolnav ca el, cât de impertinent şi nepoliticos era acest doctor faţă de el, un om mai în vârstă şi care ocupa în lumea oficială o situaţie extrem de puternică şi influentă. Insistă asupra faptului că un doctor e plătit ca să vindece oamenii, şi accentua în anume chip cuvântul **„*plătit*”,** adăugând că nu e treaba medicului să cerceteze, fie şi fugar „celelalte chestiuni”.

— Dar pe noi ne interesează şi astea! zise tânărul insistând asupra faptelor, şi Bindon îşi ieşi din sărite.

Indignarea îl făcu să se ducă de-a dreptul acasă. Aceşti impostori incompetenţi, care nu erau în stare să salveze viaţa unui om atât de influent ca el, şi care visau ca într-o bună zi să le răpească proprietarilor legitimi de averi controlul social şi să impună lumii cine ştie ce tiranie! Blestemată ştiinţă! Medita mânios câtva timp asupra acestei perspective intolerabile, apoi durerea îi reveni şi el îşi aduse aminte de reţeta preparată de primul doctor, care se afla din fericire încă în buzunar. Luă imediat o doză.

Aceasta îl calmă, potolindu-l foarte mult, aşa că el putu să se aşeze în fotoliul său cel mai confortabil de lângă biblioteca de înregistrări fonografice, şi să se gândească la noul aspect al lucrurilor. Indignarea îi trecu, mânia şi pasiunea se prăbuşiră sub atacul subtil al acelei reţete, iar patosul puse în întregime stăpânire pe el. Privi în jur la apartamentul magnific şi aranjat pentru o

viaţă de voluptăţi, se uită la statuile şi picturile sale acoperite discret cu văluri, şi la toate dovezile unui viciu, elegant şi cultivat; atinse un buton şi cântecul trist de flaut păstoresc al lui Tristan umplu văzduhul. Ochii săi rătăceau de la un obiect la altul. Obiectele acestea erau costisitoare, grosolane şi înflorate, dar erau ale lui. Prezentau în formă concretă idealurile sale, concepţiile sale de frumuseţe şi dorinţă, ideea sa de tot ce este preţios în viaţă. Şi acum trebuia să părăsească toate acestea, ca orice om obişnuit. Simţea că este o flacără mică şi plăpândă, care se stinge. Orice viaţă pesemne că arde aşa şi se stinge! cugetă el. Ochii i se umplură de lacrimi.

Apoi se gândi că e singur. Nimeni nu se îngrijea de el, nimeni nu avea nevoie de el! În orice clipă ar putea să-i reînceapă cu violenţă durerea. Ar putea chiar să urle. Nimeni nu s-ar fi sinchisit. După spusele tuturor doctorilor, ar putea foarte bine să înceapă să urle după o zi sau două. Îşi aminti ce îi spusese confesorul său spiritual despre scăderea credinţei şi a fidelităţii; despre degenerescenta epocii. Se privi pe sine ca pe o dovadă patetică a acestui lucru; el, subtilul, capabilul, importantul, voluptosul, cinicul, complexul Bindon, săânceapă să urle, fără să existe nicio creatură simplă şi credincioasă în toată lumea asta care să urle din compasiune împreună cu el. Nu exista niciun suflet simplu şi credincios — niciun păstor care să-i cânte din flaut! Oare toate aceste creaturi simple şi credincioase dispăruseră de pe pământul ăsta josnic şi grăbit? Se întrebă dacă gloata vulgară şi neplăcută, care trecea neîncetat prin oraş, îşi dădea seama ce gândea el despre ea? Dacă era aşa, simţea ea oare că unii din ei vor încerca să-şi facă o părere mai bună. Cu siguranţă că lumea mergea din rău în mai rău. Devenea imposibilă pentru oameni ca Bindon. Poate că într-o zi… Era încredinţat că unicul lucru de care avea el nevoie în viaţă era simpatia. Regretă un timp că nu lăsa în

urma lui niciun sonet… nicio pictură enigmatică sau ceva de acest gen, care să-i poarte mai departe fiinţa, până când în cele din urmă va veni cineva nutrind pentru el simpatie…

I se păru de necrezut că singurul fapt care-l aştepta era moartea. Şi, totuşi, simpatica sa călăuză spirituală era în această privinţă supărător de metaforică şi vagă. Blestemată ştiinţă! Subminase toată credinţa, toată speranţa. Să pleci, să dispari de la teatru şi de pe stradă, de la birou şi din restaurant, din ochii dragi ai femeilor. Şi nimeni să nu-ţi simtă lipsa! Să părăseşti astfel o lume fericită!

Se gândi că nu-şi deschisese niciodată inima nimănui. La urma urmei, fusese el oare chiar atât de antipatic? Puţini oameni bănuiau câtă profunzime se ascundea sub masca asta a lui de veselie cinică. Nu vor putea înţelege ei pierderea suferită. Elizabeth, de exemplu, nu bănuise…

Îşi rezervase acest gând pentru la urmă. Îndată ce se opriră asupra Elizabethei gândurile lui gravitară câtva timp numai în jurul ei. Cât de ***puţin*** îl înţelegea Elizabeth!

Acest gând deveni însă insuportabil. Înainte de toate, trebuia să pună chestiunea asta în ordine. Îşi dădu seama că mai avea încă ceva de făcut în viaţă, lupta sa împotriva Elizabethei nu se terminase încă. Nu va mai putea acum s-o învingă, după cum sperase şi se rugase atâta. Dar putea încă s-o impresioneze!

Gândindu-se la asta, se culcă. Ar fi putut s-o impresioneze profund, s-o impresioneze astfel încât ea să regrete veşnic felul în care se purtase cu el. Lucrul de care trebuie să-şi dea seama dânsa mai înainte de toate era mărinima lui. Mărinimia lui! Da. O iubise cu o uimitoare măreţie sufletească. Nu-şi dăduse seama până acum atât de limpede, dar, negreşit, avea de gând să-i lase ei întreaga lui avere. Văzu asta într-o singură clipă, ca pe un lucru hotărât şi inevitabil. Ea îşi va aduce

aminte cât de bun a fost cu dânsa, cât de larg şi de generos; înconjurată de tot ceea ce face viaţa plăcută, şi totul fiind dăruit de el, ea-şi va aminti cu nesfârşit regret de dispreţul şi răceala ei din trecut. Şi când va căuta să-şi exprime acest regret, va vedea, că prilejul s-a pierdut pentru totdeauna, va da peste o uşă încuiată, peste o tăcere de gheaţă, peste o faţă albă şi moartă. Închise ochii şi rămase câtva timp închipuindu-şi această faţă albă şi moartă.

De aici, trecu la alte aspecte ale problemei, dar hotărârea era luată. Medita îndelung, înainte de a porni la acţiune, căci medicamentul pe care-l înghiţise îl predispunea la o melancolie letargică şi plină de solemnitate, în anume privinţe, schimbă câteva detalii. Dacă lăsa întreaga sa avere Elizabethei, aceasta ar include şi încăperea voluptuos mobilată pe care o ocupa, şi din mai multe motive nu voia să i-o lase tocmai ei. Pe de altă parte, trebuia totuşi s-o lase cuiva. În situaţia copleşitoare în care se afla, lucrul acesta îl îngrijora deosebit de mult.

În cele din urmă se hotărî s-o lase simpaticului exponent al cultului religios la modă; a cărui conversaţie îi făcuse nu de mult atâta plăcere.

— ***El*** o să înţeleagă! îşi zise Bindon, suspinând sentimental. El ştie ce înseamnă Răul şi pricepe câte ceva din fascinaţia extraordinară a Sfinxului Păcatului. Da… el o să înţeleagă.

Cu fraza asta lui Bindon îi plăcea să descrie anumite abateri nesănătoase şi nevrednice de la conduita morală spre care-l mânaseră o vanitate greşit călăuzită şi o curiozitate rău controlată. Stătu câtva timp gândindu-se cât fusese el de hellenic, italic şi neronic şi aşa mai departe. N-ar putea să încerce chiar şi acum să facă un sonet? Un glas pătrunzător, care să străbată de-a lungul veacurilor, senzual, sinistru şi trist. Câtva timp uită de Elizabeth. Timp de o jumătate de oră strică trei bobine fonografice, se alese cu o durere de cap, luă

o doză din medicament ca să se calmeze, şi reveni apoi la mărinimie şi la planul său recent.

În cele din urmă, atacă problema neplăcută a lui Denton. Avu nevoie de întreaga sa mărinimie nounăscută ca să poată digera gândul despre Denton; dar până la urmă, acest om foarte neînţeles, ajutat de calmantul luat şi de apropierea iminentă a morţii, reuşi să facă şi lucrul acesta. Dacă îl excludea pe Denton, dacă dădea dovadă de cea mai mică neîncredere, dacă încerca să-l înlăture pe acest tânăr, ea ar putea să-l înţeleagă greşit. Da, îl va avea şi pe Denton al ei. Mărinimia sa va trebui să meargă chiar şi până acolo. Încercă să se gândească numai la Elizabeth.

Se sculă cu un oftat şi se târî până la aparatul telefonic care comunica cu avocatul său. În zece minute, un testament atestat în regulă şi cu propria sa semnătură prin aplicarea degetului se afla în biroul avocatului, la trei mile depărtare. Şi apoi Bindon rămase câtva timp foarte liniştit.

Tresări, trezindu-se brusc dintr-o reverie vagă tocmai când îşi pipăia cu mâna şalele.

Apoi sări nerăbdător în picioare şi se repezi la telefon. Rareori fusese chemată Compania Euthanasiei de vreun client atât de grăbit.

Şi astfel se făcu în cele din urmă că Denton şi a sa Elizabeth, împotriva tuturor speranţelor, se întoarseră nedespărţiţi din servitutea în care căzuseră. Elizabeth ieşi din strâmta văgăună subterană a muncitoarelor care băteau metalul şi din toate circumstanţele sordide ale celor îmbrăcaţi în pânză albastră, cum ar ieşi cineva dintr-un coşmar. Averea lor îi aduse din nou la lumina soarelui; îndată ce aflară de testament, până şi gândul de a mai petrece încă o zi ciocănind metalul deveni de nesuportat. Urcară distanţe lungi cu lifturi şi pe scări spre niveluri pe care nu le văzuseră din zilele când se produsese dezastrul lor. La început, ea era plină de senzaţia evadării; nu putea să îndure nici măcar gândul la subterane;

abia după mai multe luni a putut să înceapă a-şi aminti cu o simpatie de femeile ofilite care se aflau încă acolo jos, murmurând lucruri scandaloase, amintiri şi nebunii, şi ciocănind metal până la sfârşitul vieţii lor.

Alegerea apartamentului pe care şi-l luară numaidecât exprima vehemenţa senzaţiei ei de eliberare. Erau nişte încăperi chiar la marginea oraşului; aveau o terasă pe acoperiş şi un balcon pe zidul oraşului, care se deschidea larg spre soare şi vânt, spre întinsul pământului şi spre cer.

În acest balcon se petrece ultima scenă a acestei povestiri. Era un apus de soare de vară, şi dealurile din Surrey se vedeau albastre şi limpezi. Denton stătea rezemat de balcon şi se uita la ele, iar Elizabeth şedea lângă el. Priveliştea era vastă şi magnifică, deoarece balconul lor era suspendat la cinci sute de picioare desupra vechiului nivel al pământului. Dreptunghiurile Companiei Alimentare, întrerupte ici-colo de ruine, adică de nişte mici găuri şi barăci groteşti ale vechilor suburbii, şi intersectate de fâşiile strălucitoare ale canalelor, se pierdeau la orizont într-o ţesătură regulată, către poalele dealurilor din depărtare. Acolo se ghemuiseră cândva copiii lui Uya. Pe coastele acelor dealuri pierdute, departe în zare, nişte maşini deşirate, al căror rost ei doi nu-l cunoşteau, se mişcau alene şi apoi se opreau, iar coama dealului era acoperită cu mori de vânt nemişcate. De-a lungul marelui drum de sud al Companiei Muncii muncitorii de pe câmp, în vehicule cu roţi uriaşe, se întorceau în grabă să cineze, după terminarea lucrului. Prin văzduh, o duzină de mici aeropile particulare zburau coborând spre oraş. Pe cât de familiară era această scenă pentru ochii lui Denton şi ai Elizabethei, ea ar fi umplut minţile strămoşilor lor cu o uimire de nedescris. Gândurile lui Denton porniră spre viitor, într-o încercare zadarnică de a-şi închipui cum ar

putea să arate scena aceea peste alte două sute de ani; apoi se întoarseră spre trecut.

El îşi însuşise o bună parte din cunoştinţele timpului; îşi putea imagina ciudatul oraş înnegrit de fum din epoca victoriană, cu drumurile lui înguste de pământ bătătorit, cu întinsele sale izlazuri comunale, cu suburbiile prost organizate şi rău clădite, cu gardurile neregulate; vechiul ţinut rural din timpurile Stuarţilor, cu satele mici şi cu toată Londra cât un modest orăşel; Anglia mânăstirilor, Anglia mult mai veche a dominaţiei romanilor, şi înainte de ea o ţară sălbatică, pe care se vedeau ici-colo colibele vreunui trib războinic. Aceste colibe au apărut, au dispărut şi s-au ivit din nou într-o perioadă de timp care face ca satul şi castrul roman să pară că ar fi fost abia ieri; şi înaintea acestor timpuri, înainte chiar şi de colibe, existaseră oameni în valea aceea. Chiar şi atunci — atât de curând fuseseră toate acestea când le socoteşti după normele de timp geologice — valea aceasta existase aici; şi dealurile acelea de colo, mai înalte poate şi acoperite de zăpezi, fuseseră tot dealuri, iar Tamisa cursese dinspre Cotswolds spre mare. Oamenii însă nu fuseseră decât umbre de oameni, creaturi ale întunericului şi ignoranţei, victime ale fiarelor şi inundaţiilor, ale furtunilor şi bolilor şi ale foametei neîncetate. Abia reuşiseră să reziste printre urşi şi lei şi în toată violenţa monstruoasă a trecutului. Câţiva, cel puţin, din aceşti inamici fuseseră de mult înlăturaţi…

Câtva timp, Denton urmări gândurile acestei viziuni spaţiale, încercând să dea ascultare instinctului său de a-şi găsi locul şi rostul în schemă.

— A fost o întâmplare, zise el, a fost un noroc. Am scos-o la capăt. S-a întâmplat că am scos-o la capăt. Nu prin vreun efort al nostru… Şi totuşi… Nu. Nu ştiu!

Rămase tăcut mult timp, până să vorbească iarăşi.

— La urma urmei, mai este încă foarte mult timp. Oamenii abia dacă sunt de douăzeci de mii de ani, iar viaţa există de douăzeci de milioane de ani. Ce sunt generaţiile? Ce sunt ele în fond? E ceva enorm, iar noi suntem atât de mici! Şi totuşi ştim… simţim. Nu suntem nişte atomi muţi, suntem o parte din viaţă… o parte din ea… în limitele puterii şi voinţei noastre. Chiar şi moartea este o parte din ea. Fie că murim sau trăim, noi facem parte din creaţie… Pe măsură ce trece timpul… poate că oamenii vor fi mai înţelepţi… Mai înţelepţi… Vor înţelege ei asta vreodată?

Rămase din nou tăcut. Elizabeth nu-i răspunse nimic, dar îi privi cu nesfârşită dragoste faţa visătoare. Mintea ei nu era prea activă în seara aceea. O mare mulţumire pusese stăpânire pe ea. După câtva timp îşi puse cu blândeţe mâna pe mâna lui. El o mângâie uşor, continuând să privească întinderea aurie. Rămaseră aşa până când soarele asfinţi. Şi atunci Elizabethei i se făcu frig.

Denton îşi reveni brusc din aceste largi reverii şi intră să-i aducă un şal.

FILMER

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

De fapt, stăpânirea zborului a fost opera a mii de oameni — unul dând o sugestie şi altul făcând o experienţă — până când în cele din urmă a fost nevoie numai de un singur efort intelectual viguros spre a sfârşi opera. Dar nedreptatea inexorabilă a opiniei publice a hotărât ca dintre toate aceste mii de oameni unul singur, şi acela un om care n-a zburat niciodată, să fie ales drept descoperitor, aşa cum pe P. Watt îl aleseseră ca să fie cinstit drept descoperitorul aburului şi pe Stephenson al maşinii cu aburi. Şi fără îndoială că, dintre toate numele

celebre, niciunul nu e celebrat în chip atât de grotesc şi de tragic ca al sărmanului Filmer, timida fiinţă intelectuală ce a rezolvat o problemă faţă de care omenirea a stat nedumerită şi puţin cam înfricoşată vreme de atâtea generaţii, omul care a apăsat pe buton ca să schimbe pacea şi războiul, ca şi aproape toate condiţiile de viaţă şi fericire omenească. Niciodată uimirea aceea permanentă a micimii omului de ştiinţă în faţa măreţiei ştiinţei sale nu a găsit o exemplificare atât de uluitoare. Mare parte din faptele privitoare la Filmer sunt şi vor trebui să rămână profund obscure, fiindcă oameni ca Filmer nu-i atrag pe oamenii de felul lui Boswell; dar faptele esenţiale şi scena finală sunt destul de clare, şi mai există scrisori, însemnări şi aluzii întâmplătoare care să poată închega totul laolaltă. Aceasta este povestirea pe care am făcut-o, punând lucrurile cap la cap, despre viaţa şi moartea lui Filmer.

Prima urmă autentică a lui Filmer în filele istoriei este un document în care el cere să fie admis ca cercetător de fizică, plătit, în laboratoarele statului din South Kensington, şi acolo el se descrie pe sine însuşi ca fiind fiul unui „cizmar militar” („cârpaci”, în vorbirea vulgară) din Dover, şi-şi înşiră feluritele certificate din care reiese o mare iscusinţă în chimie şi matematici. Cu o anumită lipsă de demnitate el caută să sporească aceste realizări printr-o accentuare a sărăciei şi lipsurilor, şi numeşte laboratorul o „temniţă” a ambiţiilor sale, de unde rezultă pretenţia sa de a se fi dedicat în exclusivitate ştiinţelor exacte. Documentul poartă un referat din care se poate deduce că Filmet a fost admis în această slujbă râvnită de el; dar până de curând nu s-a găsit nicio urmă a rezultatelor muncii sale în amintita instituţie de stat.

S-a dovedit acum totuşi că, în ciuda zelului său pentru cercetări, înainte de a împlini un an în această slujbă, Filmer a fost tentat de posibilitatea

de a-şi spori puţin veniturile imediate, abandonând slujba ca să devină unul din calculatorii, plătiţi cu nouă penny pe oră, angajaţi de un binecunoscut profesor, care era delegat să conducă cercetările extinse în domeniul fizicii solare, care sunt şi azi un motiv de nedumerire pentru astronomi. După aceea, o perioadă de şapte ani, în afară de listele de absolvire ale Universităţii din Londra, în care poate fi văzut urcând încet până la o dublă diplomă de licenţiat în ştiinţe, în matematică şi în chimie, nu există niciun fel de indiciu despre felul în care Filmer şi-a petrecut viaţa. Nimeni nu ştie cum şi unde a trăit, deşi pare foarte probabil că a continuat să se întreţină dând lecţii particulare în timp ce-şi continua studiile necesare pentru obţinerea titlului. Şi apoi, în chip destul de straniu, îl găsim menţionat în corespondenţa lui Arthur Hicks, poetul.

„Îţi aminteşti de Filmer, îi scrie Hicks prietenului său, Vance; ei bine, nu s-a schimbat câtuşi de puţin, are acelaşi mormăit duşmănos şi aceeaşi bărbie scârboasă… Cum ***poate*** un om să reuşească să fie întotdeauna nebărbierit de trei zile?… Şi mai are un fel de aer furişat, de parcă ar vrea să treacă prin faţa ta nebăgat în seamă; chiar haina şi gulerul acela ros al lui nu dau niciun semn că ar fi trecut anii. Scria în bibliotecă şi eu m-am aşezat lângă el de milă, lucru pentru care el m-a jignit deliberat, acoperindu-şi însemnările. Se pare că face nişte cercetări strălucite, pentru care mă suspectează — mai ales pe mine, care tocmai scriu o broşură despre Bodley! — că vreau să i le fur. A primit onoruri deosebite la Universitate… mi le-a înşirat cu un fel de precipitare, de parcă i-ar fi fost teamă să nu-l întrerup înainte de a-mi spune totul, şi mi-a vorbit despre felul în care şi-a luat doctoratul în ştiinţe, cum ar vorbi cineva că ar lua o trăsură. Şi m-a întrebat ce fac cu un fel de accent comparativ, cu mâna întinsă nervos, ca o mână

categoric protectoare, asupra hârtiei ce ascundea ideea sa preţioasă, singura lui idee de nădejde.

— „Poezie, zise el, poezie! Şi ce pretinzi să înveţi prin ea, Hicks?”

E un fel de belferaş de provincie, şi-i mulţumesc din toată inima lui Dumnezeu că, dacă n-aş fi avut preţiosul dar al indolenţei, aş fi putut să merg şi eu pe această cale a doctoratului în ştiinţe şi a distrugerii…”

Există o mică vignetă curioasă, care înclin să cred că l-a prins pe Filmer poate chiar în clipa când îşi făcea descoperirea.

Hicks greşea când prorocea că Filmer va deveni un mărunt profesor de provincie. Următoarea imagine pe care o avem despre el este un curs asupra „cauciucului şi înlocuitorilor cauciucului”, ţinut la Societatea de Litere. El devenise directorul unei mari fabrici de substanţe plastice şi pe atunci, după cum se ştie azi, era membru al Societăţii Aeronautice, cu toate că n-a contribuit cu nimic la dezbaterile acestei instituţii, preferând fără îndoială să-şi întregească marea sa concepţie fără vreun ajutor din afară. Şi, în curs de doi ani de la comunicarea aceea făcută în faţa Societăţii de Litere, el a scos în grabă un număr de patente, proclamând în diferite chipuri, lipsite de demnitate, completarea cercetărilor divergente care făceau posibilă maşina sa zburătoare. Prima declaraţie precisă în acest sens a apărut într-un ziar ieftin de seară, prin mijlocirea unui om care locuia în aceeaşi casă cu Filmer. Graba sa de la urmă, după lunga şi stăruitoarea răbdare de a-şi păstra secretul, s-ar părea că se datoreşte unei panici inutile provocatede Bootle, cunoscutul învăţat şi şarlatan american, care anunţase un lucru interpretat greşit de Filmer drept o dare în vileag a ideii sale.

Care era de fapt ideea lui Filmer? În realitate era foarte simplă. Înainte de el, cercetările aeronautice luaseră două direcţii divergente, dând naştere pe de

o parte baloanelor — aparate mari şi mai uşoare decât aerul, ce se înălţau cu uşurinţă şi coborau cu destulă siguranţă, dar care erau purtate de orice curenţi de aer, fără să li se poată împotrivi; şi pe de altă parte, maşinile zburătoare care zburau doar în teorie — nişte uriaşe construcţii plate, mai grele decât aerul, puse în mişcare şi ţinute în aer de motoare puternice, şi care în cea mai mare parte se zdrobeau la prima aterizare. Dar, lăsând la o parte faptul că această prăbuşire finală le făceau imposibile, propria greutate oferea maşinilor zburătoare avantajul teoretic că puteau să meargă prin aer împotriva vântului, o condiţie necesară pentru ca navigaţia aeriană să capete valoare practică. Meritul special al lui Filmer este că a înţeles felul în care calităţile contrastante, şi până atunci incompatibile, ale balonului şi ale maşinii zburătoare grele pot fi combinate într-un singur aparat, putând fi la alegere, fie sau mai greu, sau mai uşor decât aerul. El s-a inspirat din băşica contractilă a peştilor şi de la cavităţile pneumatice ale păsărilor. A născocit un aranjament de baloane contractile şi etanşate care, umflate fiind, puteau să ridice cu uşurinţă aparatul de zbor, şi odată retrase printr-o „musculatură" complicată ce o aveau în jurul lor, intrau aproape cu totul în corpul aparatului, iar scheletul uriaş pe care-l susţineau aceste baloane, Filmer l-a construit din tuburi rigide şi goale pe dinăuntru, din care aerul era pompat în mod automat afară, printr-un dispozitiv ingenios, când aparatul cobora, şi apoi rămâneau goale atât timp cât dorea aeronautul. Aparatul lui nu avea nici aripi, nici elice, şi singurul motor era micul dispozitiv compact şi puternic de care era nevoie pentru contracţia baloanelor. El observă ca un aparat ca acesta pe care-l inventase putea să se ridice, cu scheletul golit şi baloanele scoase în afară, până la o înălţime considerabilă, putea apoi să-şi strângă baloanele şi să lase aerul să pătrundă în schelet, şi printr-o ajustare a balastului putea să

alunece în jos prin aer în orice direcţie dorită. În timp ce cădea, el acumula viteză şi totodată pierdea în greutate, iar iuţeala acumulată la coborâre putea fi utilizată cu ajutorul unei modificări de greutate spre a se ridica din nou în aer, în timp ce baloanele ieşeau afară. Această concepţie, care este şi acum concepţia de structură a tuturor aparatelor de zbor izbutite, cerea totuşi o trudă uriaşă în ce priveşte amănuntele ei, până să fie complet realizată, iar o astfel de trudă, cum obişnuia să le spună celor ce s-au năpustit asupra lui să-i ia interviuri în ziua când i-a mers faima, Filmer „a săvârşit-o din toată inima şi fără să precupeţească niciun efort". Dificultatea care mai rămăsese era ţesutul elastic pentru baloanele contractile. El îşi dădu seama că avea nevoie de o nouă substanţă, iar pentru descoperirea şi fabricarea acestei noi substanţe, după cum le spunea tot el celor care-i solicitau interviuri „am dus o muncă mult mai asiduă chiar decât pentru realizarea descoperirii mele ce pare de o importanţă mai mare".

Dar să nu-şi închipuie cineva că aceste interviuri au urmat imediat după ce Filmer şi-a dat invenţia în vileag. S-a scurs un interval de aproape cinci ani, în timpul căruia el a rămas tot slujbaşul modest de la fabrica aceea de cauciuc — şi se pare că depindea cu totul de micul venit ce i-l oferea această sursă — făcând încercări stângace de a convinge un public cu desăvârşire nepăsător că inventase într-adevăr ceea ce inventase, în cea mai mare parte a timpului liber se ocupa cu compunerea de scrisori către ziare şi reviste ştiinţifice şi multe altele asemenea, precizând rezultatele categorice ale invenţiilor sale şi cerând ajutor financiar. Asta era suficient pentru suprimarea scrisorilor sale. Toate concediile pe care şi le putea aranja, le petrecea discutând inutil cu portarii principalelor ziare din Londra — nu prea era făcut să inspire încredere portarilor — şi

se ştie precis că a încercat să convingă Ministerul de Război să se ocupe de invenţia sa. Există o scrisoare confidenţială a generalului-maior Volleyfire către contele de Frogs. „Omul este un excentric şi pe deasupra un exaltat”, spunea generalul-maior în maniera sa militărească, dură şi plină de bun simţ, şi în felul acesta a lăsat ca japonezii să pună mâna, cum au şi făcut, pe invenţie şi să aibă prioritatea în acest domeniu al mijloacelor de luptă, o prioritate pe care o deţin încă, spre marea noastră nelinişte.

Iar apoi, printr-un noroc, membrana pe care o inventase Filmer pentru balonul său contractil s-a descoperit că poate fi folosită la supapele unui nou motor cu petrol, şi astfel omul a obţinut mijloacele de a construi un model experimental al invenţiei sale. A renunţat la postul din fabrica de cauciuc, a încetat să mai scrie scrisori şi, cu o anumită discreţie care pare să fi fost o caracteristică fundamentală a tuturor acţiunilor sale, s-a pus pe muncă la realizarea aparatului său. Se pare că a dirijat construcţia unor părţi ale lui şi le-a adunat aproape pe toate într-o sală din Shoreditch, dar asamblarea finală a fost făcuta la Dymchurch, în Kent. Aparatul nu era destul de mare ca să poată duce un om, dar el s-a folosit în mod ingenios de aşa-numitele unde ale lui Marconi pentru a controla zborul. Întâiul zbor al acestei prime maşini zburătoare a avut loc deasupra unei câmpii de lângă Burford Bridge, în apropiere de Hythe, în Kent, şi Filmer i-a urmărit şi controlat zborul de pe o tricicletă cu motor, anume construită.

Zborul a fost, ţinând seama de toate condiţiile, un succes uluitor. Aparatul adus într-o căruţă de la Dymchurch la Burford Bridge a fost făcut să se ridice la o înălţime de aproape trei sute de picioare, s-a îndreptat de acolo înapoi aproape până la Dymchurch, a făcut un ocol, s-a ridicat din nou, s-a rotit, şi în cele din urmă a coborât nevătămat pe un câmp de lângă hanul din Burford Bridge. La

coborâre s-a petrecut un lucru curios. Filmer s-a dat jos de pe tricicleta lui, s-a cățărat peste digul care îl despărțea, a înaintat triumfător vreo douăzeci de paşi, a ridicat braţele într-un gest straniu şi a căzut leşinat. Toţi cei de faţă şi-au amintit atunci paloarea cadaverică a înfăţişării sale şi de emoţia extremă cei-o observaseră în tot timpul experienţei, lucruri pe care altminteri le-ar fi putut uita. Mai târziu, în han, Filmer a avut un acces inexplicabil de plâns isteric.

În total nu erau nici douăzeci de martori ai acestei întâmplări, şi aceştia erau în cea mai mare parte oameni inculţi. Doctorul din New Romney văzuse decolarea, dar nu şi coborârea, deoarece calul lui, speriat de aparatul electric de pe tricicleta lui Filmer, l-a azvârlit jos din şa. Doi poliţişti din Kent priviră acestea, neoficial, dintr-o căruţă, iar un băcan care se ducea la Marsh pentru nişte comenzi şi două doamne mergând cu bicicleta păreau să completeze lista oamenilor culţi. Mai erau de faţă şi doi reporteri, unul reprezentând un ziar din Folkestone, celălalt fiind un ziarist de mâna a patra, un reporter de „fapte diverse" pe care, dornic ca de obicei să aibă publicitatea cuvenită şi dându-şi acum seama de modul în care se poate obţine această publicitate cuvenită, Filmer îi şi plătea. Ultimul era unul din acei scriitori care pot împrăştia un aer convingător de irealitate asupra întâmplărilor celor mai demne de încredere, şi relatarea pe jumătate glumeaţă a acestei întâmplări scrisă de el apăru în pagina de actualităţi a unui ziar popular. Dar, din fericire pentru Filmer, metodele de expunere ale acestei persoane erau destul de convingătoare. Se duse deci să-i ofere amănunte mai ample asupra acestui subiect lui Banghurst, proprietarul lui ***News Paper*** şi unul din cei mai abili şi mai lipsiţi de scrupule ziarişti din Londra, iar Banghurst înţelese imediat situaţia. Reporterul dispare din această povestire, desigur remunerat foarte îndoielnic, iar Banghurst

însuşi, omul cu bărbie dublă, cu un costum cenuşiu în carouri, cu abdomenul său, cu glasul, gesturile şi toate celelalte ale sale, apare la Dymchurch, urmându-şi flerul de ziarist fără rival. El pricepuse dintr-o ochire cum stau lucrurile şi ce vor putea deveni.

Şi parcă doar la atingerea sa cercetările lui Filmer, rămase atâta vreme obscure, îşi cuceriră dintr-o dată faima. Totul se transformă într-o clipă, în chipul cel mai magnific, într-un ***„boom”***[198]. Dacă răsfoim colecţiile de ziare din 1907 nici nu ne vine a crede cât de rapid şi înflăcărat a putut să fie ***„boom”***-ul în zilele acelea. Ziarele din iulie nu ştiu nimic despre zbor, nu văd nicio putinţă de zbor, declară printr-o tăcere concludentă că oamenii nu vor putea sau nu vor trebui niciodată să zboare. Iar în august, zborul şi Filmer, zborul şi paraşutele, tactica aeriană şi guvernul japonez, şi Filmer, şi din nou zborul au izgonit de pe prima pagină războiul din Yunnan şi minele de aur din Groenlanda Superioară. Iar Banghurst a dat zece mii de lire, şi după aceea, tot el, încă cinci mii de lire, şi tot Banghurst, ceva mai târziu, şi-a hărăzit binecunoscutele, măreţele (deşi până atunci sterilele) sale laboratoare particulare şi câţiva acri de pământ de lângă reşedinţa lui particulară de pe dealurile din Surrey, realizării cu asiduitate şi violenţă — în maniera lui Banghurst — a construcţiei unei maşini zburătoare de proporţii normale, cu care să se poată zbura. În acelaşi timp, sub privirile unei mulţimi privilegiate din grădina înconjurată de garduri a reşedinţei lui Banghurst din Fulham, Filmer era expus în faţa unor petreceri săptămânale în aer liber, prezentându-şi modelul aparatului în funcţiune. Cu un cost iniţial enorm, dar şi cu un profit final, ***News Paper*** a prezentat cititorilor săi o frumoasă amintire fotografică a primei încercări de acest fel.

Aici, ne vine din nou în ajutor corespondenţa dintre Arthur Hicks şi prietenul său Vance.

„L-am văzut pe Filmer în culmea gloriei! scrie Hicks, cu o nuanţă de invidie firească pentru situaţia lui de poet ***passé***[199]. Omul este periat şi bărbierit, îmbrăcat ca un conferenţiar de cursuri serale de la Institutul Regal, purtând cel mai nou model de redingotă şi pantofi ascuţiţi de lac, şi oscilând extraordinar între un om important, cu înfăţişare de bufniţă, şi un trepăduş, speriat şi stingherit, expus cu cruzime în public. N-are pic de culoare în obraji, capul îi stă întins înainte şi ochii aceia mici şi ciudaţi, de culoarea chihlimbarului, privesc pe furiş în jur căutând faima. Hainele lui sunt croite perfect, şi totuşi stau pe el ca şi cum le-ar fi cumpărat de gata. Vorbeşte mormăind, dar spune (dacă poţi desluşi ce spune!) lucruri foarte îndrăzneţe, se retrage instinctiv la spatele celorlalţi, dacă Banghurst dispare pentru câteva minute, şi când trece prin curtea lui Banghurst poţi să-l vezi cum umblă niţel gâfâind, cu paşi cam ţepeni şi pumnii albi şi osoşi îi ţine încleştaţi. E mereu într-o stare de încordare, încordare groaznică. Şi este Cel mai Mare Inventator al Tuturor Veacurilor — Cel mai Mare Inventator al Tuturor Veacurilor! Ceea ce te izbeşte mai mult la el este că nu pare să se fi aşteptat vreodată la asta, sau, în orice caz, nu în acest fel. Banghurst e pretutindeni, ca un energic maistru de ceremonii al acestei prăzi bogate, şi aş putea să jur că va invita pe toată lumea pe terenul său de acolo, înainte de a se sfârşi construcţia maşinii; ieri a reuşit să pună mâna pe primul ministru, iar el, sărăcuţul! nici nu se arăta prea impresionat cu această ocazie. Închipuie-ţi, Filmer, obscurul şi nespălatul nostru Filmer, Gloria ştiinţei britanice! Ducesele se îngrămădesc în jurul lui, frumoasele şi îndrăzneţele doamne din nobilime îi spun cu glasul lor frumos, limpede şi puternic (ai observat cât de pătrunzătoare au devenit marile doamne din zilele noastre?): „Oh, domnule Filmer, cum ai făcut asta?”

Oamenii obişnuiţi, cei dinafară acestor cercuri, sunt prea departe de răspunsul lui. Îţi poţi închipui ceva de felul acelui interviu, „cu o trudă făcută din toată inima şi fără să precupeţesc niciun efort, doamnă, şi, poate, nu ştiu, poate că şi dintr-o anumită aptitudine specială”.

Aşa îl descrie Hicks, iar suplimentul fotografic al ziarului ***News Paper*** se potriveşte destul de bine cu această descriere. Într-o fotografie se vede maşina îndreptându-se spre râu, şi turnul bisericii din Fulham apare dedesubtul ei printr-o rarişte de ulmi, iar în alta, Filmer şade în faţa dispozitivului de ghidare, iar dimensiunile şi frumuseţile acestui pământ i se întind la picioare, în vreme ce Banghurst stă modest, dar hotărât, mai în spate. Grupul e foarte bine calculat. Acoperindu-l în mare parte pe Banguhrst şi uitându-se cu o privire îngândurată şi iscoditoare la Filmer, stă şi lady Mary Elkinghom, încă frumoasă, în ciuda zvonurilor de scandal şi a celor treizeci şi opt de ani ai săi, fiind singura persoană ce pare a nu observa aparatul fotografic gata să-i fotografieze pe toţi.

Acestea sunt faptele exterioare ale povestirii, deşi, la urma urmei, sunt nişte fapte totuşi mult prea exterioare. În ce priveşte adevăratul sens al lucrurilor, orbecăim încă destul pe întuneric. Ce simţea Filmer în acel timp? În ce măsură exista un anume presentiment neplăcut înăuntrul redingotei aceleia elegante şi noi? Filmer era menţionat în toate ziarele de jumătate de penny, de un penny, de şase penny şi chiar şi în cele mai scumpe, şi toată lumea îl numea „Cel mai Mare Inventator al Tuturor Veacurilor”. Inventase o maşină de zbor realizabilă şi, din zi în zi, pe dealurile din Surrey, modelul în mărime naturală se apropia de faza finală. Iar când aparatul a fost gata, ca o consecinţă clară şi inevitabilă a faptului că el îl inventase şi-l construise (căci într-adevăr toată lumea părea să considere asta ca pe un lucru de la sine înţeles,

asupra căruia nu mai exista nicio îndoială), nimeni nu se mai îndoia că el se va urca mândru şi voios pe bordul acestui aparat, se va ridica în văzduh şi va zbura.

Dar noi ştim acum destul de bine că această mândrie şi voioşie a unei atari acţiuni erau cu totul în dezacord cu structura intimă a lui Filmer. Nimeni nu s-a gândit atunci la aşa ceva, totuşi lucrurile nu stăteau altfel. Putem presupune azi cu oarecare certitudine că faptul acesta l-a preocupat foarte mult tot timpul zilei şi, dintr-un bilet adresat medicului său, în care se plânge de o insomnie persistentă, avem cele mai temeinice motive să deducem că şi noaptea îl muncea gândul că va fi, la urma urmei, în ciuda securităţii sale teoretice, un lucru îngrozitor de neplăcut, incomod şi primejdios pentru el, să zboare prin aer la o înălţime de vreo mie de picioare. Poate că această viziune a zborului pe deasupra unui întins spaţiu gol îi şi trecuse prin minte chiar din prima perioadă, când devenise Cel mai Mare Inventator al Tuturor Veacurilor. Poate că în tinereţea sa privise vreodată în jos de la o mare înălţime sau căzuse de undeva într-un chip cât se poate de neplăcut; poate că obiceiul de a dormi cum nu trebuie îi producea acel coşmar neplăcut al prăbuşirii pe care-l cunoaşte oricine şi sădise în el groaza aceasta; de tăria spaimei lui nu mai rămâne acum nicio fărâmă de îndoială.

Se pare că nu se gândise niciodată, în primele zile ale cercetărilor sale, la datoria lui de a zbura; maşina fusese ţelul său, dar acum ţelul era depăşit de fapte, şi mai ales de ameţeala care îl aştepta acolo sus. El era inventator, şi inventase. Dar nu era Omul zburător, şi abia acum începea să-şi dea seama limpede că lumea aştepta de la el anume zborul. Şi totuşi, oricât de mult ar fi fost prezent acest lucru în mintea sa, el nu l-a exprimat în niciun fel până la sfârşit, şi în tot acest timp se învârtea prin măreţele laboratoare ale lui

Banghurst, dădea interviuri şi era tratat ca o celebritate, purta haine bune, mânca mâncare aleasă, trăia într-un apartament elegant, se bucura din plin de cea mai bună, mai directă şi mai sănătoasă Soartă, ca şi de tot Succesul la care putea să se aştepte un om după toţi anii aceia de sărăcie şi lipsuri în care trăise.

După câtva timp, reuniunile săptămânale din Fulham încetară. Macheta aparatului încetă o clipă să mai răspundă la comenzile lui Filmer sau poate că tocmai atunci atenţia îi fu abătută de complimentele unui anume arhiepiscop. În orice caz, aparatul îşi înfipse deodată botul în aer puţin cam prea vertical, tocmai când arhiepiscopul naviga printr-un citat latinesc către lume, ca un bun arhiepiscop livresc, şi aparatul lui Filmer se prăbuşi pe drumul din Fulham, la trei metri de calul unui omnibuz. Aparatul stătu o secundă în aer, parcă uimit şi uimindu-i pe cei din jur, apoi se prăbuşi, sfărâmându-se, iar calul omnibuzului fu ucis.

Filmer pierdu sfârşitul complimentului arhiepiscopal. Rămase imobil, uitându-se cum invenţia sa dispare din văzul şi de sub controlul său. Mâinile lui lungi şi albe continuau să stea încleştate pe aparatul de ghidaj devenit inutil. Arhiepiscopul îi urmări privirea îndreptată spre cer, cu o teamă care nu se potrivea unui arhiepiscop.

Apoi se auzi zgomotul izbiturii, o dată cu strigătele şi vacarmul de pe drum, lucru care uşura încordarea lui Filmer.

— Dumnezeule! şopti el, aşezându-se.

Aproape toţi ceilalţi căutau să vadă unde dispăruse aparatul, ori dădeau năvală să intre prin case.

Construcţia aparatului propriu-zis progresă şi mai rapid, tocmai din această pricină. Filmer conducea lucrările, mereu tot mai încet şi mai prudent, mereu tot mai preocupat. Grija pe care o

dădea tăriei şi rezistenţei aparatului era prodigioasă. Era de ajuns cea mai mică îndoială, ca el să amâne totul până când partea îndoielnică putea să fie înlocuită. Wilkinson, principalul său ajutor, se înfuria din cauza acestor amânări care, insista el, erau în cea mai mare parte inutile. Banghurst proslăvea, în ***News Paper*****,** răbdarea lui Filmer şi o blestema amarnic faţă de soţia sa, iar MacAndrew, cel de-al doilea ajutor, încuviinţă fără rezerve ceea ce numea el înţelepciunea lui Filmer.

— Nu avem nevoie de un ***fiasco*****,** omule! Spunea MacAndrew. El are perfectă dreptate.

Şi ori de câte ori se ivea prilejul, Filmer explica amănunţit lui Wilkinson şi lui MacAndrew cum trebuie să fie controlată şi manevrată fiecare parte a maşinii zburătoare, aşa încât să fie şi ei tot atât de capabili, sau chiar şi mai capabili, s-o conducă prin văzduh, când va veni în cele din urmă timpul zborului.

Îmi închipui că dacă Filmer ar fi găsit de cuviinţă în acest stadiu să precizeze ceea ce simţea în sufletul său şi să ia o atitudine hotărâtă în ce priveşte zborul, ar fi putut să scape destul de lesne de această încercare penibilă. Dacă ar fi ştiut limpede acest lucru, ar fi putut să ia o mulţime de măsuri. Ar fi găsit fără prea multă greutate un specialist care să demonstreze că are inimă slabă, sau ceva de natură gastrică ori pulmonară, care să-l împiedice să zboare — şi mă mir că n-a acţionat în acest fel — ori ar fi putut, dacă ar fi avut destulă bărbăţie, să declare pur şi simplu că nu are de gând să întreprindă aşa ceva. Dar fapt este, cu toată spaima imensă din sufletul său, că drumul lui se trasase limpede şi categoric. Îmi închipui că în toată această perioadă el continua să-şi spună că atunci când va veni momentul va putea să-i facă faţă. Era ca un om cuprins de o boală grea, care spune că se simte puţin indispus şi aşteaptă ca în curând să se simtă mai bine. Între timp, amâna într-una terminarea maşinii, şi lăsa ca

presupunerea că va zbura să prindă rădăcini şi să crească din belşug în juru-i. Accepta chiar şi complimente anticipate pentru curajul său. Şi, stăpânindu-şi această rezervă lăuntrică, nu încape îndoială că toate laudele, onorurile şi vâlva din jurul său constituiau pentru el o băutură minunată, ba chiar ameţitoare.

Lady Mary Elkinghorn a făcut însă ca lucrurile să se complice şi mai mult.

Felul cum au debutat aceste întâmplări a constituit un subiect de inepuizabile speculaţii pentru Hicks. Probabil că la început femeia a fost cam prea „drăguţă" cu el, manifestându-şi acea părtinire nepărtinitoare ce o caracteriza, şi poate că în ochii ei, Filmer, stând şi dirijându-şi în chipul cel mai remarcabil monstrul prin aer, avea o distincţie pe care Hicks nu era dispus s-o constate. Şi, într-un fel, poate că au avut o clipă de suficientă singurătate, iar marele inventator a găsit o clipă de suficient curaj ca să mormăie sau să lase să-i scape ceva din sentimente. Oricum ar fi început lucrurile nu mai poate fi îndoială că au început, şi curând au ajuns destul de vizibile pentru o lume obişnuită să găsească în purtările ladyei Mary Elkinghorn un prilej de distracţie. Asta complica totul, pentru că starea de iubire dintr-un suflet virgin ca acela al lui Filmer avea să-i întărească hotărârea — dacă nu suficient de mult, cel puţin într-o măsură considerabilă — de a înfrunta o primejdie de care se temea, şi să-l împiedice de la încercarea de a evada, care altminteri ar fi fost legitimă şi firească.

Rămâne discutabil în ce măsură lady Mary simţea ceva pentru Filmer şi ce anume gândea despre el. La treizeci şi opt de ani poţi să fi agonisit multă înţelepciune şi totuşi să nu fi cu totul înţelept, iar imaginaţia funcţionează încă destul de activ pentru a crea farmece şi a încerca imposibilul. El a apărut în ochii ei — şi asta contează întotdeauna — ca o figură centrală, care

avea puteri, puteri unice după câte se pare, cel puţin în stăpânirea văzduhului. Demonstraţia modelului avea ceva din însuşirea unei puternice incantaţii şi femeile au fost întotdeauna dispuse să-şi imagineze că atunci când un bărbat are puteri trebuie neapărat să aibă şi Putere. Ţinând seama de asta, chiar şi ceea ce nu era bun în purtările şi înfăţişarea lui Filmer devenea un merit în plus. El era un om modest, căruia nu-i plăcea să facă paradă, dar când se va ivi un prilej în care să fie nevoie de ***adevărate*** calităţi, atunci, o, atunci i se va vedea modestia!

Răposata doamnă Bampton s-a gândit că e înţelept din partea ei să-i spună ladyei Mary părerea ei, că Filmer, ţinând seama de toate, era un „vierme".

— Desigur că e cu totul altfel decât oamenii pe care i-am cunoscut până acum, i-a răspuns lady Mary, cu o seninătate neturburată.

Iar doamna Bampton, după ce a aruncat o privire rapidă, imperceptibilă, spre această seninătate, a hotărât că în ce priveşte exprimarea părerii sale către lady Mary făcuse tot ce putea face. Dar celorlalţi le-a mai spus multe alte lucruri.

Şi în cele din urmă, fără prea mare grabă sau insistenţă, veni şi ziua, ziua cea mare, când Banghurst făgădui publicului — de fapt lumii întregi — că zborul va fi în sfârşit atins şi stăpânit. Filmer văzu venind ziua, o pândi chiar din întuneric până ce se iviră zorile, pândi stelele pălind şi cenuşiul trandafiriu al zorilor făcând loc în cele din urmă cerului albastru şi limpede al unei zile însorite, fără nori. Stătu la pândă de la fereastra dormitorului său din aripa de curând clădită a casei în stil Tudor a lui Banghurst. Şi pe măsură ce stelele piereau, iar formele şi substanţa lucrurilor se desprindea din întunericul amorf, el probabil că şi începu să vadă din ce în ce mai clar pregătirile festive de dincolo de pâlcurile de fagi de lângă pavilionul verde al parcului exterior, cu

cele trei estrade pentru spectatorii privilegiaţi, cu gardul nou care împrejmuia terenul, cu hangarele, atelierele, stâlpii multicolori pe care fluturau steaguri, considerate de Banghurst esenţiale, negre şi nemişcate cum atârnau în aerul fără vânt, şi în mijlocul tuturor acestor lucruri o formă mare, acoperită cu o prelată. Forma aceasta era o prevestire stranie şi teribilă pentru omenire, un început care cu siguranţă că se va întinde şi se va lărgi, schimbând şi punând stăpânire pe toate acţiunile oamenilor, dar e îndoielnic dacă pentru Filmer lucrurile au apărut altfel decât într-o lumină îngustă, strict personală. Mai mulţi oameni l-au auzit plimbându-se prin odaie înainte de ivirea zorilor — căci casa aceea spaţioasă era înţesată de oaspeţi chemaţi de proprietarul unui ziar, care înţelegea ce înseamnă înainte de toate o casă aglomerată în preziua unui eveniment. Şi pe la ora cinci, dacă nu chiar înainte, Filmer şi-a părăsit odaia şi a ieşit din casa adormită, în parc, însufleţit la ora aceea de lumina soarelui, de păsări, de veveriţe şi căprioare. MacAndrew, care obişnuia şi el să se scoale devreme, l-a întâlnit lângă maşină şi s-au apucat împreună s-o mai cerceteze o dată.

Nu se ştie dacă Filmer, în ciuda insistenţelor lui Banghurst, mâncase ceva de dimineaţă. Îndată ce oaspeţii au început să se strângă în număr destul de mare, pare-se că el s-a retras în odaia lui. De acolo, pe la ora zece, s-a dus în boschetul din grădină, probabil fiindcă o văzuse acolo pe lady Mary Elkinghorn. Ea se plimba încolo şi încoace, angajată într-o conversaţie cu vechea ei prietenă din şcoală, doamna Brewis-Craven, şi cu toate că Filmer n-o cunoscuse niciodată pe această din urmă doamnă, el li se alătură şi se plimbă câtva timp cu ele. În ciuda vervei ladyei Mary, au fost şi câteva răstimpuri de tăcere. Situaţia era dificilă, iar d-na Brewis-Craven nu putu s-o domine.

— Mi-a făcut impresia, spuse dânsa mai târziu, cu o senină inconsecvenţă, că e o fiinţă foarte

nefericită, care are ceva de spus şi care doreşte mai mult ca orice să fie ajutat s-o spună. Dar cum era să-l ajut, când nu ştiam despre ce-i vorba?

La unsprezece şi jumătate, locul rezervat publicului din parcul exterior era plin până la refuz, un şir neîntrerupt de trăsuri treceau pe aleea care înconjoară parcul, iar oaspeţii casei erau risipiţi prin curte, prin boschete şi la capătul parcului interior, într-o serie de grupuri elegant gătite, îndreptându-se cu toţii spre maşina zburătoare. Filmer se plimba într-un grup de trei inşi cu Banghurst, a cărui faţă trăda o fericire supremă, şi cu Sir Theodore Hickle, preşedintele Societăţii Aeronautice. Doamna Banghurst venea imediat în spate, cu lady Mary Elkinghorn, Georgina Hickle şi Decanul de Stays. Banghurst vorbea tare şi abundent, iar pauzele care mai rămâneau erau umplute de Hickle cu observaţii elogioase la adresa lui Filmer. Pe câtă vreme Filmer mergea între ei fără să spună o vorbă, decât atunci când nu putea să evite un răspuns. În spate, doamna Banghurst asculta locvacitatea admirabilă şi bine închegată a Decanului cu acea atenţie distrată faţă de marele cler, de care nu reuşise să se dezbare în anii ei de ascensiune socială; iar lady Mary privea — fără îndoială cu o totală încredere în faptul că lumea se înşeală — umerii căzuţi ai omului din soiul acela pe care nu avusese prilejul să-l cunoască până atunci.

Se auziră câteva aclamaţii când grupul central se apropie de public, dar nu erau aclamaţii prea unanime sau entuziaste. Grupul lor era la vreo cincizeci de metri de aparat, când Filmer a aruncat o privire rapidă peste umăr ca să măsoare distanţa la care se aflau doamnele din spatele lor, şi s-a hotărât să facă prima remarcă, pe care o începuse încă de când părăsise casa, cu glas puţin răguşit, îl întrerupse pe Banghurst în mijlocul unei fraze despre Progres.

— Ascultă, Banghurst, zise el şi se opri.

— Da, zise Banghurst.

— Aş vrea… — îşi umezi buzele. Nu mă simt bine.

Banghurst se opri încremenit.

— Ce? strigă el.

— Am o senzaţie ciudată. Filmer încercă să pornească mai departe, dar Banghurst rămase nemişcat. Nu ştiu. Poate că peste un minut am să mă simt mai bine. Dacă nu… poate… MacAndrew…

— Nu te simţi bine? întrebă Banghurst, uitându-se fix la faţa lui albă. Draga mea! urmă el, adresându-i-se doamnei Banghurst care se apropiase de ei, Filmer zice că nu se simte bine.

— O senzaţie ciudată, exclamă Filmer, evitând privirea ladyei Mary. Poate că are să treacă…

Se făcu tăcere.

Filmer se gândi că e cel mai izolat om din lume.

— În orice caz, zise Banghurst, ascensiunea trebuie făcută. Poate că dacă ai să stai jos undeva câteva clipe…

— Cred că e din cauza mulţimii, zise Filmer…

Se făcu o a doua pauză. Ochii lui Banghurst îl cercetau pe Filmer, apoi trecură peste publicul adunat în jur.

— E un ghinion, zise Sir Theodore Hickle; totuşi… cred… Asistenţii dumitale… Desigur, dacă nu te simţi în formă şi nu te trage inima…

— Nu cred că domnul Filmer va îngădui ***asta*** nicio clipă! zise lady Mary.

— Dar dacă domnul Filmer şi-a pierdut stăpânirea de sine… Ar putea fi chiar primejdios pentru el să încerce! şi Hickle tuşi.

— Tocmai pentru că este primejdios, începu lady Mary şi apoi se opri, simţind că arătase destul de clar punctul ei de vedere şi pe cel al lui Filmer.

În sufletul lui Filmer se dădea o luptă.

— Cred că ar trebui să zbor, zise el cu ochii în pământ. Apoi ridică privirea şi întâlni ochii ladyei Mary. ***Vreau*** să zbor, zise el zâmbind vag spre ea.

Apoi se întoarse către Banghurst. Dacă aş putea să stau jos undeva câteva secunde, departe de lume şi de bătaia soarelui…

Cel puţin Banghurst începea să înţeleagă situaţia.

— Vino în odăiţa mea din pavilionul verde, zise el. E foarte răcoare acolo! şi îl luă pe Filmer de braţ.

Filmer se întoarse din nou spre lady Mary Elkinghorn.

— În cinci minute am să mă simt perfect, zise el. Îmi pare teribil de rău…

Lady Mary Elkinghorn îi zâmbi.

— Nu puteam să mă gândesc la aşa ceva, îi spuse el lui Hickle şi se lăsă tras de Banghurst.

Restul rămase în sarcina celor doi care se îndepărtau.

— E atât de plăpând, zise lady Mary.

— E cu siguranţă un tip foarte nervos, zise Decanul, a cărui slăbiciune era să socotească „nevrotici" pe toţi ceilalţi oameni, în afară de clericii căsătoriţi şi cu familii imense.

— Desigur, zise Hickle, nu e absolut necesar ca el să zboare, numai fiindcă el l-a inventat…

— Dar cum ar ***putea*** să evite aşa ceva? întrebă lady Mary cu o umbră de dispreţ în glas.

— Fără îndoială că e un mare nenoroc dacă are de gând să se îmbolnăvească tocmai acum, zise doamna Banghurst, pe un ton cam aspru.

— N-are de gând să se îmbolnăvească, zise lady Mary, care citise asta în ochii lui Filmer.

— Ai să te simţi bine, zise Banghurst, în timp ce se îndreptau spre pavilion. Tot ce-ţi trebuie este o duşcă de rachiu. Trebuie să fii dumneata acela, înţelegi, ai să strici totul, înţelegi, dacă laşi pe altcineva…

— Vai, eu vreau s-o fac, zise Filmer. Am să mă simt bine. De fapt, cred că o pot face acum… Nu! Cred că ar fi mai bine să iau mai întâi o gură de rachiu.

Banghurst îl duse în odăiţă şi cercetă o cană goală. Plecă să caute nişte rachiu. Lipsi vreo cinci minute.

Istoria, acestor cinci minute nu poate fi scrisă. Din când în când, faţa lui Filmer putu fi văzută de cătreoamenii din partea de răsărit a tribunelor construite pentru spectatori, stând la geam şi privind afară, apoi retrăgându-se şi pierind. Banghurst dispăru în spatele estradei principale, dând diferite porunci, şi un valet apăru manaidecât mergând spre pavilion cu o tavă.

Încăperea în care Filmer ajunse la ultima sa soluţie era o odăiţă plăcută, mobilată foarte simplu cu mobile verzi şi cu un vechi birou — căci Banghurst avea în intimitate gusturi simple. Pe pereţi atârnau mici gravuri reproduse după Morland şi mai era şi un raft de cărţi. Dar, întâmplător, Banghurst lăsase pe birou o puşcă de vânătoare, cu care vâna câteodată ciori, iar pe un colţ al poliţei se afla o cutie în care mai rămăseseră trei sau patru cartuşe. În timp ce Filmer umbla încoace şi încolo prin odaia aceea, luptându-se cu dilema sa chinuitoare, se duse mai întâi spre puşca trântită peste tamponul de pe birou, apoi spre cutia pe care era o mică etichetă roşie: „Calibrul 22”.

Ideea probabil că i-a venit ca o străfulgerare.

Nimeni nu pare să fi pus în legătură cu el zgomotul împuşcăturii, deşi puşca, fiind descărcată într-un spaţiu închis, pesemne că răsunase puternic, iar în sala de biliard, despărţită de el doar printr-un perete de şipci şi ipsos, se aflau câţiva oameni. Dar valetul lui Banghurst, îndată ce a deschis uşa şi a simţit mirosul acru al fumului, a ştiut, zice el, ce se întâmplase. Căci cel puţin servitorii din casa lui Banghurst bănuiseră ceva din ce se petrecea în mintea lui Filmer.

În tot timpul acelei după-amiezi chinuitoare, Banghurst s-a purtat aşa cum credea el că trebuie să se poarte un om în faţa unui mare dezastru, şi

oaspeţii săi au reuşit în cea mai mare parte să nu insiste asupra faptului — deşi ar fi fost cu totul imposibil să se prefacă a nu observa că Banghurst fusese pur şi simplu escrocat de cel care decedase. Publicul adunat acolo, mi-a spus Hicks, s-a împrăştiat „care cum putea mairepede", şi se pare că nu era niciun om din trenul spre Londra care să nu afle că zborul era un lucru cu totul imposibil pentru oameni. „Dar ar fi putut să încerce, spuneau mulţi, după ce a dus lucrurile atât de departe".

Seara, când a rămas mai mult sau mai puţin singur, Banghurst s-a prăbuşit, zdrobit. Mi s-a spus că a plâns, ceea ce trebuie să fi fost o scenă impresionantă, şi cu siguranţă că a spus că Filmer i-a ruinat viaţa, şi i-a oferit lui MacAndrew întregul aparat pentru o jumătate de coroană.

— Mă gândeam!… zise MacAndrew la încheierea târgului, dar apoi se opri.

A doua zi dimineaţa, numele lui Filmer, pentru prima dată, a apărut mai neobservat în ***News Paper*** decât în oricare alt ziar din lume. Restul instructorilor lumii, pe tonuri diferite, în funcţie de demnitatea lor şi de gradul de concurenţă dintre ei şi ***News Paper*****,** proclamau „Totalul eşec al noii maşini zburătoare", şi „Sinuciderea impostorului". Dar în districtul North Surrey, primirea ştirilor a fost temperată de perceperea unor fenomene aeriene neobişnuite.

De cu seară, Wilkinson şi MacAndrew porniseră o discuţie violentă asupra motivelor exacte ale actului nesăbuit al şefului lor.

— Omul a fost cu siguranţă un biet nenorocit şi un laş, dar cât priveşte ştiinţa lui nu cred că a fost un impostor! zise MacAndrew. Şi am de gând să demonstrez acest lucru, domnule Wilkinson, îndată ce vom fi lăsaţi în pace. Căci eu nu am niciun fel de încredere în toată această publicitate făcută în jurul experienţei.

Şi în acest scop, în timp ce toată lumea citea articole despre eşecul sigur al noii maşini

zburătoare, MacAndrew îşi lua zborul şi se rotea amplu şi solemn peste districtele Epsom şi Wimbledon; iar Banghurst, cu speranţa şi energia recâştigată, şi fără să ţină seama de securitatea publică şi de Ministerul Comerţului, îi urmărea rotaţiile şi încerca să-i atragă atenţia, stândântr-un automobil şi îmbrăcat în pijama (căci observase înălţarea aparatului tocmai când se ridica oblonul de la fereastra dormitorului) şi, fireşte, înarmat printre altele cu un aparat fotografic, care s-a descoperit mai târziu că era blocat.

Iar Filmer zăcea întins pe masa de biliard din pavilionul verde, acoperit cu un cearşaf.

ADEVĂRUL DESPRE PYECRAFT

În româneşte de B. BEREANU

E aşezat la vreo zece metri de mine. Dacă privesc peste umăr, îl pot vedea. Iar dacă privirile noastre se încrucişează, şi de obicei se încrucişează, faţa lui ia o expresie…

Mă priveşte rugător, totuşi cu bănuială.

Ducă-se naibii de bănuială! Dacă aş fi vrut să destăinuiesc ce ştiu despre el, aş fi făcut-o de mult. Nu destăinuiesc, şi gata, iar el ar trebui să se simtă uşurat. Dacă cineva atât de voluminos şi atât de greoi se poate simţi… uşurat! De altfel, cine m-ar crede, chiar dacă i-aş spune?

Bietul Pyecraft! Un morman neliniştit de materie gelatinoasă! Cel mai gras om de club din Londra.

Sade la una dintre măsuţele clubului, sub arcada uriaşă, lângă foc, şi se îndoapă. Cu ce se îndoapă? Arunc cu grijă o privire spre el şi îl surprind muşcând dintr-o felie de tartă caldă unsă cu unt, fără să mă slăbească din ochi. Afurisitul! Nu mă slăbeşte din ochi!

Asta hotărăşte totul, Pyecraft! Fiindcă eşti infam, fiindcă te porţi tot timpul ca şi când n-aş fi

un om de onoare, aici, chiar sub ochii tăi înecaţi în grăsime, voi pune pe hârtie întregul adevăr. Voi spune adevărul despre Pyecraft, omul pe care l-am ajutat, omul pe care l-am protejat şi care, drept răsplată, îmi face clubul de nesuportat, absolut de nesuportat prin privirile sale în care se citeşte limpede o rugăminte, veşnicul său „nu spune".

Şi afară de asta, de ce continuă să mănânce tot timpul?

Ei bine, iată adevărul, întregul adevăr şi nimic altceva decât adevărul!

Pyecraft… Am făcut cunoştinţă cu Pyecraft chiar aici, în fumoar. Abia devenisem membru al clubului, şi eram nervos, iar el şi-a dat seama de asta. Şedeam de unul singur, dorind să cunosc cât mai mulţi dintre membri, şi deodată apăru el, o masă uriaşă de guşi şi abdomene, rostogolindu-se parcă spre mine şi grohăind. Se aşeză într-un fotoliu apropiat. Multă vreme respiră greu, şi tot atât de mult dură până frecă un chibrit de cutie şi îşi aprinse o ţigară de foi, în cele din urmă mi se adresă. Am uitat ce a spus — ceva despre chibriturile care nu se aprind cum trebuie, iar, pe când vorbea, oprea mereu chelnerii care treceau pe lângă el şi povestea fiecăruia despre chibrituri cu vocea sa subţire, piţigăiată. În orice caz, cam în felul acesta a început conversaţia noastră. Pălăvrăgi despre tot felul de lucruri până ajunse la sport şi de aici la înfăţişarea şi la culoarea tenului meu.

— Dumneavoastră trebuie să fiţi un bun jucător de ***cricket*****,** spuse el.

Într-adevăr, sunt zvelt, după unii chiar slab, apoi sunt şi destul de brunet, totuşi… deşi nu mi-e ruşine că o străbunică a mea a fost indiană, nu-mi place când primul venit îmi aminteşte de ea, de cum se uită la mine. Aşa că Pyecraft mi-a fost antipatic de la început.

Dar el de fapt a adus vorba despre mine numai ca să ajungă mai repede la problemele lui.

— Presupun — spuse — că nu faceţi mai multă mişcare decât mine şi probabil că nici nu mâncaţi mai puţin. (Ca toţi oamenii extrem de graşi îşi închipuie că nu mănâncă nimic.) Şi totuşi — zâmbi pieziş — ne deosebim.

Apoi începu să vorbească despre grăsimea sa şi numai despre grăsimea sa: tot ce a făcut şi tot ce avea de gând să facă pentru a scăpa de ea; ce l-a sfătuit lumea să facă şi ce auzise că fac alţii tot atât de graşi.

— În teorie — continuă el — ai crede că o boală de nutriţie poate fi tratată prin regim, iar o boală de asimilare prin medicamente.

Flecăreala lui mă înăbuşea. Mă simţeam şi eu umflat, numai auzindu-l.

La club mai rabzi aşa ceva câteodată, dar ajunsesem la capătul răbdării. Îmi arăta o simpatie mult prea ostentativă. Niciodată nu puteam să intru în fumoar, fără ca el să nu vină spre mine păşind greoi, ba uneori se aşeza prin apropiere şi se ghiftuia în timp ce-mi luam dejunul. De multe ori se ţinea scai de mine. Era un om plictisitor, dar nu chiar într-atât, încât să se mărginească numai la societatea mea: apoi, încă de la început mi-am dat seama că era ceva în purtarea sa… parcă ar fi ştiut, parcă aflase că aş avea posibilitatea… parcă vedea în mine o posibilitate îndepărtată, excepţională de salvare cum nimeni altul nu-i oferea.

— Aş da orice pe lume, numai să pierd din greutate, spunea. Orice! Şi se zgâia la mine strecurându-şi privirea pe deasupra obrajilor săi umflaţi, gâfâind din greu.

Bietul Pyecraft! Acum tocmai a sunat, fără îndoială pentru a comanda încă o felie de tartă cu unt!

Şi iată că într-o bună zi intră în subiect:

— Farmacopeea noastră — începu el — farmacopeea noastră occidentală nu e nici pe departe ultimul cuvânt în ştiinţele medicale. În răsărit, mi s-a spus că…

Se opri şi se uită ţintă la mine. Parcă mă aflam în faţa unui acvariu.

Deodată m-am supărat.

— Ascultaţi — i-am spus — cine v-a vorbit despre reţetele străbunicii mele?

— Vedeţi… murmură el.

— Ori de câte ori m-am întâlnit, în ultima săptămână — i-am spus — şi ne-am întâlnit destul de des, aţi făcut câte o aluzie evidentă la acest mic secret familial.

— Ei bine — zise el — acum că aţi dat lucrurile pe faţă, recunosc, da, aşa e. Am aflat…

— De la Pattison?

— Indirect, recunoscu el, cred însă că minţea.

— Pattison — îi spusei — a luat reţeta aceea pe propriul său risc.

Îşi strânse buzele şi se înclină.

— E periculos să întrebuinţezi reţetele străbunicii mele, i-am atras atenţia. Tatăl meu aproape că mi-a cerut să-i făgăduiesc…

— Dar de fapt nu ţi-a cerut?

— Nu. Dar m-a prevenit. El însuşi a întrebuinţat una o dată.

— Ah!… Dar ce credeţi… Nu cumva… nu cumva s-ar putea întâmpla să fie una…

— Reţetele acelea sunt nişte documente curioase, i-am spus. Chiar mirosul lor… Nu, nu se poate!

Dar, odată ajuns aici, Pyecraft era hotărât să mă facă să merg mai departe. Totdeauna m-am ferit să-i pun răbdarea prea mult la încercare, temându-mă oarecum să nu se prăbuşească peste mine şi să mă sufoce. Recunosc că am fost slab. Dar m-a plictisit atâta, încât ajunsesem să-mi spun: „Bine, n-ai decât să rişti!” Cazul lui Pattison, la care făcusem aluzie, era cu totul altceva. Nu interesează despre ce era vorba, dar în orice caz, ştiusem că reţeta pe care am utilizat-o atunci nu prezenta niciun pericol. Restul reţetelor nu le verificasem şi, în general, înclinam să cred că sunt vătămătoare.

Şi apoi, chiar dacă Pyecraft se otrăvea…

Trebuie să mărturisesc că m-a impresionat procesul biologic uriaş pe care-l implica otrăvirea lui Pyecraft.

În aceeaşi seară am scos cutia aceea bizară din lemn de santal cu miros ciudat şi am scotocit printre bucăţile de piele foşnitoare. Persoana care a scris reţetele străbunicii mele a avut fără îndoială o slăbiciune pentru piei de origini diferite şi scrisul său era tare încâlcit. Unele dintre reţete sunt pentru mine indescifrabile, deşi în familia mea, de mult legată cu administraţia civilă din India, cunoaşterea limbii hinduse s-a transmis din generaţie în generaţie; apoi, niciuna dintre ele nu-mi e în întregime clară. Dar am dat destul de repede peste una despre care ştiam că trebuia să fie acolo, şi am rămas câtva timp pe podea lângă cutie, privind-o.

— Iat-o, i-am spus lui Pyecraft a doua zi, şi îndată a trebuit să-i smulg pergamentul din mână că îl şi înhăţase. După cât îmi pot da seama, asta este o reţetă pentru „pierdere de greutate”. („Ah!” făcu Pyecraft.) Nu sunt absolut sigur, dar cred că asta e. Ascultă-mi sfatul, însă, şi nu te atinge de ea. Pentru că, ştii — îmi ponegresc neamul în interesul dumitale, Pyecraft — strămoşii mei din ramura aceea erau, după cât îmi dau seama, teribil de bizari. Pricepi?

— Aş vrea totuşi să încerc, zise Pyecraft.

M-am lăsat pe spate, în fotoliul meu. Făcui un efort puternic de imaginaţie, dar fără succes.

— Pentru Dumnezeu, Pyecraft — l-am întrebat — cum crezi că vei arăta dacă vei slăbi?

Era insensibil la orice argument. L-am făcut să-mi promită că nu-mi va mai vorbi niciodată despre grăsimea sa ***dezgustătoare*****,** orice s-ar întâmpla, niciodată, şi apoi i-am înmânat bucăţica aceea de piele.

— Este ***dezgustătoare*****,** i-am spus.

— N-are importanţă, răspunse el şi luă reţeta. Îşi holbă ochii la ea. Dar, dar… îngăimă.

Descoperise că nu era scrisă în englezeşte.

— O să ţi-o traduc — i-am spus — cât pot de bine.

Am făcut tot ce-am putut. După aceea n-am mai vorbit cu el două săptămâni. Ori de câte ori se apropia de mine, mă încruntam şi-i făceam semn să plece, iar el respectă învoiala noastră. La sfârşitul celor două săptămâni era însă tot atât de gras ca mai înainte. Într-o bună zi n-a mai putut rezista.

— Trebuie să-ţi vorbesc, începu el. Nu e corect ce faci. Cred că undeva e o greşeală. Nu mi-a ajutat de loc. Umbreşti meritele străbunicii dumitale.

— Unde-i reţeta?

O scoase cu mare grijă din buzunar.

Mi-am aruncat privirea, cercetând diferitele ingrediente.

— Oul era stricat? l-am întrebat.

— Nu. Aşa trebuia să fie?

— Asta se înţelege de la sine, îl lămurii. În toate reţetele bietei şi scumpei mele străbunici, când nu este precizată starea sau calitatea, trebuie să iei ce-i mai rău. Era foarte drastică… Şi mai sunt una sau două alternative posibile pentru celelalte lucruri. Ai obţinut venin proaspăt de şarpe cu clopoţei?

— Am obţinut un şarpe cu clopoţei de la magazinul Jamrach. M-a costat… m-a costat…

— Asta e treaba dumitale. Apoi, ingredientul de la sfârşit…

— Cunosc pe cineva care…

— Da. Hâm. Bine. O să-ţi scriu celelalte posibilităţi. În măsura în care cunosc limba, ortografia acestei reţete mi se pare deosebit de proastă. Fiindcă veni vorba, câine aici înseamnă probabil o javră vagabondă.

Timp de o lună după aceea l-am văzut regulat pe Pyecraft la club, tot atât de gras şi îngrijorat ca

întotdeauna. A respectat înţelegerea noastră, dar uneori a încălcat spiritul ei, dând din cap cu descurajare. Apoi, într-o zi, la vestiar mi-a spus:

— Străbunica dumitale…

— Niciun cuvânt împotriva ei, am protestat, şi îşi ţinu gura.

Îmi închipuiam că renunţase, mai ales că-l văzusem într-o zi discutând cu trei membri noi despre grăsimea sa, ca şi când căuta alte reţete. Şi apoi, cu totul pe neaşteptate, sosi o telegramă de la el.

— Domnul Formalyn! strigă chiar lângă mine un curier.

Am luat telegrama şi am deschis-o imediat: „Pentru numele lui Dumnezeu, vino. Pyecraft”.

„Hâm”, făcui, şi drept să spun, eram atât de bucuros că reputaţia străbunicii mele fusese reabilitată, după cum părea să reiasă din telegramă, încât am mâncat prânzul cu mare poftă.

Am obţinut adresa lui Pyecraft de la portarul din hol. Pyecraft ocupa jumătatea de sus a unei case din Bloomsbury şi m-am dus acolo îndată ce am terminat cafeaua şi lichiorul. Nici n-am mai aşteptat să-mi termin trabucul.

— Domnul Pyecraft? am întrebat la uşa de la intrare.

Mi s-a spus că trebuie să fie bolnav, fiindcă nu ieşise din casă de două zile.

— Mă aşteaptă, am precizat, şi atunci am fost poftit sus.

Am sunat la uşa cu zăbrele de pe palier.

„În orice caz n-ar fi trebuit s-o încerce, mi-am spus. Un om care mănâncă cât un porc se cuvine să arate ca un porc.”

O femeie cu o înfăţişare vădit respectabilă, cu o faţă îngrijorată şi o bonetă pusă neglijent apăru şi mă cercetă printre zăbrele.

I-am spus numele meu şi mi-a deschis, şovăind, uşa.

— Ce face domnul? am întrebat când furăm amândoi în antreul lui Pyecraft.

— A spus să intraţi când veniţi, îmi răspunse ea şi mă privi fără să facă vreo mişcare pentru a mă conduce. Apoi adăugă confidenţial: S-a încuiat înăuntru, domnule.

— S-a încuiat?

— Da, de ieri dimineaţă, şi de-atunci n-a mai lăsat pe nimeni înăuntru, şi blestemă tot timpul. Oh, vai de mine!

M-am uitat ţintă la uşa pe care mi-o arăta din priviri.

— Acolo înăuntru? am întrebat.

— Da, domnule.

— Dar ce s-a întâmplat?

Dădu cu tristeţe din cap.

— Tot timpul cere alimente, domnule. Vrea alimente grele. Îi dau ce pot şi eu: porc, budincă dulce, cârnaţi, pâine proaspătă. Tot lucruri de astea. I le las afară, dacă vă puteţi închipui, şi plec. Mănâncă, domnule, ceva înspăimântător.

Se auzi de dincolo de uşă un strigăt strident:

— Formalyn, tu eşti?

— Da, Pyecraft! am strigat la rândul meu şi am început să bat puternic în uşă.

— Spune-i femeii să plece.

— I-am spus.

Apoi am auzit un zgomot neobişnuit, de parcă cineva căuta clanţa pe întuneric, şi grohăitul obişnuit al lui Pyecraft.

— Gata, i-am strigat. A plecat.

Dar timp îndelungat uşa nu s-a deschis. În cele din urmă s-a învârtit cheia şi s-a auzit vocea lui Pyecraft:

— Intră!

Am apăsat pe clanţă şi am deschis uşa. Firește, mă aşteptam să-l văd pe domnul Pyecraft.

Aflaţi că nu era acolo!

Niciodată în viaţa mea nu am mai fost atât de surprins. Camera era într-o dezordine de

neînchipuit, farfurii şi vase printre cărţi şi obiecte de scris, câteva scaune răsturnate, iar Pyecraft…

— Hai, prietene, închide uşa. Spuse el, şi atunci l-am descoperit.

Era tocmai sus, lângă cornişă, în colţ, aproape de uşă, de parcă l-ar fi lipit cineva de plafon. Pe faţă i se citea îngrijorarea şi furia. Gâfâia şi gesticula.

— Închide uşa, repetă el. Dacă femeia aceea află…

Am închis uşa, am mai făcut câţiva paşi, dar m-am oprit departe de el, cu privirile aţintite în sus.

— Dacă se rupe ceva şi cazi? l-am întrebat. O să-ţi frângi gâtul, Pyecraft!

— Tare aş dori să se întâmple una ca asta, horcăi el.

— Un om de vârsta şi greutatea dumitale să ajungă să se dedea la exerciţii copilăreşti de gimnastică!

— Nu vorbi aşa! mă mustră, aruncându-mi o privire chinuită. Blestemata dumitale de străbunică…

— Ia seama! l-am prevenit.

— Las' că am să-ţi povestesc eu! exclamă el şi gesticulă.

— Cum naiba te ţii agăţat acolo sus? m-am mirat.

Apoi, deodată, mi-am dat seama că nu se ţinea de nimic, că plutea acolo sus, exact aşa cum ar fi plutit o băşică umplută cu gaz. Începu să se lupte, să se smulgă de lângă plafon şi să se târască de-a lungul peretelui până la mine.

— Iată efectul reţetei! gâfâi el. Străbunica dumi…

— Nu se poate! am strigat.

Pe când vorbea, se prinse cam neatent de o gravură înrămată, care nu rezistă, şi-l văzui zburând deodată din nou spre plafon, în timp ce tabloul căzu pe sofa şi se sparse în bucăţi. Se opri cu o izbitură în plafon şi de-abia atunci înţelesei de

ce se albise peste tot pe părţile proeminente ale persoanei sale. Încercă din nou, mai grijuliu, să coboare, ţinându-se de policioara căminului.

Era într-adevăr un spectacol dintre cele mai extraordinare, să-l vezi pe omul acela uriaş, gras, cu figura apoplectică, încercând să coboare cu capul în jos din plafon, pe podea.

— Reţeta aceea — spuse el — a reuşit prea bine.

— Cum?

— Am pierdut greutatea… aproape în întregime.

Atunci, bineînţeles, am priceput.

— Pentru Dumnezeu, Pyecraft! am exclamat. Ceea ce îţi trebuia dumitale era un remediu împotriva grăsimii! Dar totdeauna o numeai greutate. Insistai s-o numeşti greutate…

Într-un fel, eram deosebit de încântat. Atunci Pyecraft mi-a plăcut într-adevăr.

— Lasă-mă să te ajut! i-am spus şi apucându-l de mână l-am tras jos. Dădea din picioare încoace şi încolo, încercând să se prindă de ceva. Era ca şi cum aş fi ţinut un steag într-o zi cu vânt.

— Masa aceea — spuse el, arătând cu mâna — este de mahon masiv şi foarte grea. Dacă mă poţi băga sub ea…

I-am îndeplinit dorinţa. În timp ce el se bălăbănea sub masă ca un balon captiv, eu stăteam pe covorul din faţa căminului şi-i vorbeam.

Mi-am aprins un trabuc.

— Povesteşte-mi — i-am spus — ce s-a întâmplat.

— Am luat-o! spuse el.

— Ce gust avea?

— Oh, groaznic!

Îmi închipui că toate sunt aşa. Fie că este vorba de elementele lor constitutive, de amestecul probabil sau de rezultatele posibile, toate leacurile străbunicii mele îmi par cel puţin deosebit de neatrăgătoare. În ceea ce mă priveşte…

— La început am luat doar o sorbitură.

— Da?

— Şi pentru că după o oră m-am simţit mai uşor şi mai bine, m-am hotărât să iau întreaga doză.

— Dragul meu Pyecraft!

— Mi-am ţinut nasul, îmi explică el. Şi apoi am continuat să devin din ce în ce mai uşor, fără a putea pune capăt situaţiei, înţelegi… Izbucni brusc într-un acces de mânie. Ce Dumnezeu trebuie să fac acum? ţipă el deodată.

— Un lucru este evident, că nu trebuie să-l faci, i-am răspuns. Dacă o să ieşi afară din casă, te vei înălţa din ce în ce mai sus. Ridicai mâna, indicând văzduhul. Va trebui să fie trimis Santos Dumont[200] după dumneata să te aducă din nou jos.

— Crezi c-o să-mi treacă?

Am clătinat din cap.

— Nu cred că poţi conta pe asta, i-am răspuns.

Urmă o nouă izbucnire de mânie. Izbi cu picioarele în scaunele din jur, bocăni în podea. Se purta exact aşa cum mă aşteptam să se poarte în condiţii vitrege un astfel de grăsun egoist, adică foarte rău. Vorbea despre mine şi despre străbunica mea cu o lipsă totală de măsură.

— Niciodată nu ţi-am spus să iei doctoria aia, am observat eu.

Trecând cu vederea, din generozitate, insultele pe care mi le arunca, m-am aşezat în fotoliul său şi am început să-i vorbesc calm şi prietenos.

I-am arătat că el singur şi-a atras această neplăcere şi că cele întâmplate parcă vorbeau de o justiţie superioară, având oarecare poezie chiar. Mâncase prea mult. El nu voia să recunoască şi, câtva timp, ne certarăm asupra acestui fapt.

Deveni zgomotos şi violent, aşa că renunţai la acest aspect al lecţiei pe care o primise.

— Şi apoi — i-am spus — ai păcătuit întrebuinţând un stil bombastic. Spuneai, nu grăsime cum ar fi fost corect, dar lipsit de glorie, ci greutate. Ai…

M-a întrerupt ca să-mi spună că recunoştea toate astea. Ce trebuia însă să facă?

I-am sugerat să se adapteze noilor sale condiţii. Astfel am ajuns la partea cu adevărat practică a chestiunii. L-am asigurat că nu poate fi greu să înveţe a merge încoace şi încolo pe plafon în mâini…

— Nu pot dormi, mi-a spus el.

I-am arătat că problema aceasta nu-i prea dificilă. Puteam fixa de plafon o somieră metalică, de care să legăm apoi cu nişte benzi o pătură, cearşaf şi o cuvertură care să se încheie cu nasturi într-o parte. Pentru aceasta, va trebui însă să destăinuiască secretul menajerei sale, ceea ce l-am şi sfătuit să facă; după oarecare ciorovăială, căzu de acord. (Era o adevărată desfătare să o vezi pe doamna aceea binevoitoare efectuând, cu aerul cel mai senin posibil, toate aceste schimbări uimitoare.) I s-a adus în cameră o scară de bibliotecă, şi toate mesele i se serveau sus, pe bibliotecă. De asemenea am descoperit un mijloc ingenios, cu ajutorul căruia putea să coboare pe podea ori de câte ori dorea. A fost pur şi simplu pusă în raftul de sus ***Enciclopedia britanică*** (ediţia a zecea). El n-avea decât să scoată câteva volume, să le ţină în mână şi începea să coboare. Am mai stabilit că trebuie să fixăm nişte bare de fier jos, pe pereţi, de-a lungul pervazurilor, ca să se poată ţine de ele ori de câte ori ar dori să circule mai aproape de podea.

Pe măsură ce progresam cu lucrul, am descoperit că începuse să mă intereseze foarte mult. Eu am fost acela care am chemat-o înăuntru pe menajeră şi i-am destăinuit adevărul, tot eu aproape singur am fixat sus patul în poziţie, răsturnată. De fapt mi-am petrecut două zile întregi în apartamentul său. Sunt un om îndemânatic, care ştie să se servească de şurubelniţă, şi i-am făcut tot felul de adaptări ingenioase; i-am întins o sârmă, pentru ca soneria să-i vină la îndemână, am întors

toate lămpile electrice astfel încât să lumineze în sus, şi aşa mai departe. Întreaga chestiune era pentru mine extrem de ciudată şi interesantă. Mă delectam, gândindu-mă la Pyecraft ca la o muscă uriaşă, târându-se încoace şi-ncolo pe plafon, şi căţărându-se peste pragurile de sus ale uşilor, dintr-o cameră într-alta. Apoi, niciodată, niciodată nu avea să mai apară la club…

Dar, să vedeţi, ingeniozitatea mea fatală m-a pierdut. Şedeam în camera lui, lângă foc bându-i whisky-ul, iar el, sus, în colţul preferat, lângă cornişă, fixa de tavan cu ţinte un covor pluşat. Deodată îmi veni o idee.

— Dumnezeule, Pyecraft! am strigat. Dar toate astea sunt cu desăvârşire inutile!

Şi, înainte de a putea calcula consecinţele ideii mele, am lăsat să-mi scape secretul.

— Lenjerie de plumb! i-am spus, şi răul era făcut. Pyecraft a primit proiectul meu aproape în lacrimi.

— Să fiu din nou pe picioare, normal!… exclamă el.

I-am destăinuit întreg secretul înainte de a-mi da seama unde mă va duce.

— Cumpără plumb în foi, l-am sfătuit. Stanţează-l în formă de discuri. Coase câte poţi peste tot, pe lenjerie. Procură-ţi ghete cu talpă de plumb, poartă o servietă plină cu plumb masiv, şi gata! În loc să fii aici un prizonier, poţi ieşi din nou afară, Pyecraft, poţi călători…

O idee şi mai fericită îmi trecu prin minte.

— Şi nu va trebui să te temi niciodată de un naufragiu. Tot ce ai de făcut este să-ţi dezbraci repede o parte din haine, să iei în mână cantitatea necesară de bagaje şi să pluteşti în aer…

De emoţie, scăpă ciocănelul la un pas de capul meu.

— Doamne! exclamă el. Voi putea veni din nou la club.

Asta m-a făcut să mă trezesc brusc la realitate.

— Doamne! am murmurat la rândul meu. Da. Desigur… vei putea veni.

Aşa a şi făcut. Aşa şi face. Chiar acum şade în spatele meu, înfulecând, vă jur!… a treia porţie de tartă cu unt. Şi nimeni pe lume nu ştie, afară de menajera sa şi de mine, că nu cântăreşte aproape nimic, că este numai o masă plicticoasă de materie asimilatorie, numai un balon de săpun îmbrăcat, ***niente***[201], cel mai de nimic dintre oameni. Iată-l şezând şi pândindu-mă să termin de scris. Atunci, dacă va izbuti, îmi va ieşi în cale. Va veni spre mine revărsându-se valuri, valuri…

Îmi va povesti totul din nou, ce simte, ce nu simte, cum speră uneori că-i trece puţin. Şi negreşit în vorbăria lui linguşitoare, dulceagă va strecura şi cuvintele: „Secretul e păstrat, nu? Dacă cineva ar şti… mi-ar fi atât de ruşine… Ştii, prea aş părea caraghios. Să te târăşti de jur împrejur pe tavan şi aşa mai departe…”

Şi acum, evită-l dacă poţi pe Pyecraft, care ocupă o poziţie strategică admirabilă între mine şi uşă…

NOUL ACCELERATOR

În româneşte de B. BEREANU

Dacă a găsit vreodată cineva aur în timp ce căuta un ac cu gămălie, acesta este fără îndoială bunul meu prieten, profesorul Gibberne. Unii oameni de ştiinţă au ajuns în cercetările lor la rezultate care, după câte am auzit, depăşeau uneori propriile lor aşteptări. Descoperirea lui însă e fără egal. Într-adevăr, de data aceasta cel puţin, a descoperit ceva care, fără niciun fel de exagerare, revoluţionează viaţa omenească. Şi asta în timp ce căuta un stimulent general sub a cărui acţiune cei cu nervii slăbiţi să poată face faţă eforturilor impuse de vremurile de încordare pe care le trăim.

Am încercat acest produs de câteva ori până acum şi cred că n-ar fi lipsit de interes să descriu efectul pe care l-a avut asupra mea. Se va vedea limpede că acest preparat oferă amatorilor de senzaţii noi posibilitatea unei experienţe uimitoare.

După cum multă lume ştie, profesorul Gibberne este vecinul meu în Folkestone. Dacă nu mă înşel, portretul său la diferite vârste a apărut recent în Strand Magazine, cred că chiar în 1899, dar nu pot verifica pentru că am împrumutat cuiva acel număr al revistei şi nu mi l-a înapoiat până acum. Cititorul poate îşi aminteşte fruntea înaltă şi sprâncenele negre, neobişnuit de lungi, care îi dau feţei sale o înfăţişare mefistofelică. Casa unde locuieşte e una dintre acele clădiri agreabile, izolate, eterogene ca stil, care fac atât de interesantă partea dinspre apus a străzii Upper Sandgate. E cea cu acoperiş flamand şi portic maur. Camera unde lucrează, când este acasă şi unde am fumat şi discutat atât de des împreună, are la fereastră o arcadă cu coloane. Profesorul Gibberne este un om foarte glumeţ, dar nu-i place numai săglumească, adesea îmi vorbeşte şi de munca lui; face parte din categoria oamenilor care-şi găsesc în discuţie sprijin şi imbold în muncă, aşa că am putut urmări naşterea Noului Accelerator, cum se numeşte preparatul lui, chiar într-o fază foarte timpurie. Fireşte, cea mai mare parte a experienţelor doctorul Gibberne nu le face la Folkestone, ci în Gower Street, în excelentul laborator amenajat de curând alături de spital şi utilizat pentru prima dată de el.

După cum ştie toată lumea, sau cel puţin orice om instruit, Gibberne a ajuns pe bună dreptate celebru pentru fiziologi, datorită lucrărilor sale cu privire la acţiunea drogurilor asupra sistemului nervos. Se spune că este neîntrecut în domeniul somniferelor, calmantelor şi sedativelor. Totodată este şi un chimist renumit şi cred că în jungla misterioasă şi complicată a enigmelor, care se

concentrează în jurul celulei ganglionare şi a fibrei axionului, există locşoare defrişate de el, luminişuri, care vor rămâne însă inaccesibile oricărui alt muritor, până când nu va socoti el de cuviinţă să-şi publice rezultatele. În ultimii ani a fost deosebit de activ în domeniul stimulenţilor nervoşi şi a înregistrat succese foarte importante chiar înainte de descoperirea Noului Accelerator. Ştiinţa medicală trebuie să-i fie recunoscătoare pentru cel puţin trei tonice diferite şi absolut nevătămătoare de valoare neîntrecută pentru pacienţi. În cazuri de extenuare totală, preparatul cunoscut ca Siropul B. Gibberne a salvat, cred, mai multe vieţi omeneşti decât oricare barcă de salvare de pe coastă.

— Dar niciunul dintre acestea nu mă satisface nici pe departe, mi-a spus el acum aproape un an. Ori măresc energia centrală fără ca să afecteze nervii, ori pur şi simplu măresc energia disponibilă prin reducerea conductibilităţii nervoase; aceste preparate au un efect local şi neuniform. Unul stimulează inima şi viscerele, şi lasă amorţit creierul; altul acţionează asupra creierului, ca şampania, şi nu are niciun efect favorabil asupra plexului solar. Eu caut şi, dacă este omeneşte posibil, voi obţine un preparat care să stimuleze întreg organis-mul, care să-i dinamizeze pe oameni pentru un anumit timp, din cap până în picioare şi să-i facă să acţioneze de două ori — sau chiar de trei ori — mai repede decât o fac în mod normal. Ei? Aşa ceva caut!

— Ar fi extenuant, am observat eu.

— Fără nicio îndoială. Dar şi de mâncat ai mânca de două sau de trei ori mai mult. Gândeşte-te însă ce-ar însemna acest lucru. Să ai o mică fiolă ca asta — întinse o sticlă verde — iar conţinutul ei preţios să-ţi dea putinţa de a gândi într-un anumit timp de două ori mai iute, de a te mişca de două ori mai repede, de a lucra de două ori mai mult.

— Dar e posibil aşa ceva?

— Cred că da. Dacă nu, înseamnă că un an întreg n-am făcut decât să-mi pierd vremea. Totuşi, diferitele preparate cu hipofosfaţi, de exemplu, par să ofere destule indicii că e realizabil… Chiar dacă ar acţiona numai o dată şi jumătate şi ar fi suficient.

— Desigur, recunoscui eu.

— Dacă, de exemplu, un om de stat ar fi la strâmtoare şi timpul ar lucra repede împotriva lui, dacă ar avea ceva urgent de făcut…

— I-ar putea da o doză secretarului particular, i-am completat eu gândul.

— Şi ar câştiga de două ori mai mult timp. Dar, gândeşte-te; dacă dumneata, de exemplu, ai dori să sfârşeşti o carte.

— De obicei — i-am spus — doresc să nu le fi început.

— Sau un doctor extraordinar de hărţuit, care tre-buie să şadă şi să reflecteze asupra unui diagnostic. Sau un avocat, ori cineva care toceşte pentru un examen…

— Pentru astfel de oameni, o picătură din preparatul dumitale şi ar valora o guinee — am spus eu — chiar mai mult.

— Sau într-un duel — adăugă Gibberne — unde totul depinde de iuţeala cu care apeşi pe trăgaci.

— Sau la scrimă, am adăugat eu.

— Vezi — spuse Gibberne — dacă cercetările mele vor da rezultate, dacă preparatul va avea un efect general, atunci într-adevăr nu va fi de loc vătămător. Poate că te va îmbătrâni, într-o oarecare măsură, vei fi trăit însă de două ori în timp ce alţi oameni au trăit doar o dată…

— Socotesc totuşi că, într-un duel… ar fi oare cinstit? am întrebat eu, după ce m-am mai gândit.

— Asta e o problemă care-i priveşte pe martori, spuse Gibberne.

Din nou m-au cuprins îndoielile.

— Şi crezi într-adevăr că aşa ceva ***este*** posibil?

— Tot atât de posibil — spuse Gibberne, şi privi la ceva care dudui pe lângă fereastră — ca un autobuz. De fapt…

Făcu o pauză, îmi zâmbi cu înţeles şi bătu uşor pe marginea biroului cu fiola aceea verde.

— Cred că ştiu compoziţia… Am şi obţinut ceva.

Zâmbetul nervos care i se vedea pe faţă trăda seriozitatea destăinuirii. De obicei vorbea despre experienţele lui numai când era foarte aproape de sfârşit.

— Şi poate… poate… n-aş fi surprins ca preparatul meu să accelereze lucrurile chiar mai mult decât de două ori.

— Va avea o mare importanţă, îndrăznii eu.

— Va avea, cred, o mare importanţă,

Cu toate acestea, nu cred că îşi dădea seama pe deplin de importanţa descoperirii sale.

Îmi amintesc că am avut ulterior mai multe discuţii despre produsul acela. Îl numea „Noul Accelerator” şi vorbea despre el cu din ce în ce mai multă încredere. Uneori pomenea cu nervozitate despre efectele fiziologice, neaşteptate pe care le-ar putea da „Noul Accelerator” şi atunci se indispunea puţin, alteori era cuprins de o sete de câştig pe care nu o ascundea şi dezbătea îndelung şi cu nerăbdare modul în care s-ar putea transforma preparatul în beneficiu comercial.

— E un lucru bun — spune Gibberne — un lucru formidabil. Ştiu că dau lumii ceva preţios şi cred că este cu totul natural să mă aştept ca lumea să plătească. Prestigiul ştiinţei îţi dă satisfacţii foarte mari, dar cred că trebuie să-mi asigur într-un fel monopolul produsului, să spunem, pe timp de zece ani. Nu văd de ce numai diverşii prăvăliaşi ar avea dreptul să se bucure de toate plăcerile vieţii.

Firește, interesul meu pentru medicamentul în pregătire nu scăzuse între timp. Totdeauna am avut înclinaţie spre filosofie. Mă interesau paradoxurile despre spaţiu şi timp şi mi se părea că Gibberne

lucra într-adevăr la ceva care nu era decât accelerarea absolută a vieţii. Să presupunem că cineva ar lua în repetate rânduri un astfel de preparat: desigur că viaţa sa va bate recordurile în ceea ce priveşte activitatea; dar va fi un adult la unsprezece ani, între două vârste la douăzeci şi cinci, iar la treizeci de ani nu va fi înaintat destul de departe pe drumul spre senilitate? Mi se părea că Gibberne urma să facă, pentru oricine ar fi luat drogul său, ceea ce natura a făcut pentru locuitorii Orientului, care sunt bărbaţi pe la cincisprezece, şaisprezece ani şi bătrâni pe la cincizeci de ani, şi în general mai ageri decât noi, în gândire şi acţiune. Pe mine drogurile m-au uimit totdeauna; poţi înnebuni un om, îl poţi calma, îl poţi face necrezut de puternic şi vioi sau un buştean inert, aţâţi o pasiune şi potoleşti alta, totul cu ajutorul drogurilor. Şi iată că acest arsenal ciudat de fiole aflat la dispoziţia doctorilor urma să fie îmbogăţit cu o nouă minune! Dar Gibberne era mult prea absorbit de problemele tehnice pentru a se interesa în mod deosebit de acest aspect al chestiunii.

În 7 sau 8 august mi-a spus că tocmai în timp ce vorbeam avea loc distilarea care urma să hotărască, pentru un timp, eşecul sau succesul, iar în 10 mi-a comunicat că se făcuse, că Noul Accelerator era o realitate palpabilă. L-am întâlnit în timp ce urcam pe Sandgate Hill spre Folkestone — mi se pare că mă duceam să mă tund, când l-am văzut apropiindu-se — cred că venea la mine să mă informeze despre succesul obţinut. Îmi amintesc că avea ochii neobişnuit de strălucitori şi era aprins la faţă. Totodată am remarcat pasul său foarte vioi.

— S-a făcut! exclamă el şi mă apucă de mână, vorbind foarte repede. Chiar mai mult decât atât. Vino la mine acasă să vezi.

— Adevărat?

— Adevărat! strigă el. De necrezut! Vino să vezi.

— Şi e eficace… de două ori?

— Mult mai mult. Mă înspăimântă. Vino să-l vezi. Gustă-l! Încearcă-l! Este cel mai uimitor preparat de pe pământ.

Mă apucă de braţ şi începu să meargă atât de repede, încât trebuia aproape să alerg ca să nu rămân în urmă. Mă duse până sus pe colină, continuând să vorbească plin de însufleţire. Toţi pasagerii unui tramcar deschis, înţesat de lume, se întoarseră şi se uitară la noi, ca la comandă, cum se întâmplă de obicei cu oamenii dintr-un tramcar. Era una dintre acele zile călduroase şi senine cum sunt multe în Folkestone, când fiecare culoare are o strălucire de necrezut şi fiecare contur e neobişnuit de clar. Fireşte, adia puţin vântul, dar nu suficient pentru ca să-mi fie răcoare, şi să nu transpir. L-am rugat să mă ierte.

— Merg prea repede? se miră Gibberne şi îşi reduse viteza la un mers rapid.

— Ai luat din produsul acela? întrebai gâfâind.

— Nu, răspunse el. Cel mult o picătură de apă dintr-un recipient în care am spălat ultimele urme ale preparatului. Am luat puţin noaptea trecută, ştii. Dar asta este acum o chestiune veche.

— Şi eficacitatea sa e de două ori mai mare? întrebai. Când ne-am apropiat de intrarea casei sale, eram leoarcă de transpiraţie.

— De o mie de ori, de multe mii de ori! strigă Gibberne deschizând cu un gest dramatic plin de vigoare poarta de stejar sculptat în stil englezesc primitiv.

— Phii! făcui, şi-l urmai spre uşă.

— Nici nu pot măcar stabili de câte ori accelerează, spuse el, cu cheia casei în mână.

— Şi…

— Clarifică din tot felul de puncte de vedere fiziologia nervoasă, dă teoriei senzaţiilor vizuale o formă cu totul nouă!… Cerul ştie de câte mii de ori. Vom examina toate acestea ulterior… Dar acum trebuie să încercăm preparatul.

— Să încercăm preparatul? întrebai în timp ce străbăteam coridorul.

— Bineînţeles, spuse Gibberne, care ajunsese în biroul său şi se întoarse către mine. Este acolo, în fiola aceea mică verde! Numai dacă nu cumva ţi-e frică?

Sunt un om prudent de felul meu şi îmi plac aventurile mai mult în vorbe. Fără îndoială că îmi era frică. Dar pe de altă parte, mai există şi mândrie.

— Bine, am murmurat eu. Spui că l-ai încercat?

— L-am încercat, mă asigură el. Şi nu pare să-mi fi dăunat, nu e aşa? nici măcar n-am devenit palid, şi mă simt…

M-am aşezat jos.

— Dă-mi băutura, i-am spus. În cel mai rău caz, mă va scuti de un tuns, şi cred că asta este una din cele mai nesuferite datorii ale unui om civilizat. Cum se ia preparatul?

— Cu apă, spuse Gibberne, punând jos cu zgomot o carafă.

Stătea în picioare în faţa biroului şi mă privea cu atenţie: în tonul său apăru o notă profesională.

— Nu e un preparat obişnuit, ştii? mă avertiză el.

Făcui un gest cu mâna.

— Trebuie să te previn, în primul rând, că îndată ce l-ai înghiţit, e necesar să închizi ochii şi abia după vreun minut să-i deschizi cu foarte mare grijă. Vei continua să vezi. Simţul vederii depinde de lungimea vibraţiei, nu de mulţimea senzaţiilor; dar, dacă ochii sunt deschişi, retina suferă în momentul acela un fel de şoc, un fel de dezordine neplăcută care te ameţeşte. Ţine-i închişi.

— Închişi, am repetat. Bine.

— Şi în al doilea rând, trebuie să stai liniştit. Nu începe să te agiţi încoace şi încolo. Te poţi alege cu vreo lovitură neplăcută. Aminteşte-ţi că vei acţiona de câteva mii de ori mai repede decât ai făcut-o vreodată până acum; toate vor funcţiona mai

repede: inima, plămânii, muşchii, creierul — şi te vei lovi zdravăn. N-ai să te poţi feri — înţelegi? — fiindcă nu-ţi vei da seama. Te vei simţi exact cum te simţi acum. Numai că totul în lume ţi se va părea că se desfăşoară de câteva mii de ori mai încet decât înainte. Tocmai asta e ciudăţenia naibii!

— Doamne! făcui eu. Vrei să spui că…

— Vei vedea, spuse el şi luă o mică măsură. Privi la lucrurile de pe birou şi continuă: Pahare, apă, toate sunt aici. Fiind la prima încercare, am să-ţi administrez o doză mică.

Preţiosul conţinut din fiolă gâlgâi.

— Nu uita ce ţi-am spus, zise el, răsturnând conţinutul măsurii într-un pahar, ca un chelner italian care măsoară whisky. Rămâi aşezat, cu ochii strâns închişi şi în nemişcare absolută timp de două minute, îmi dădu ultimele instrucţiuni. Apoi mă vei auzi vorbind.

Adăugă cam un deget de apă la doză în fiecare pahar.

— Încă ceva — spuse el — să nu pui paharul jos. Păstrează-l în mână şi odihneşte-ţi mâna pe genunchi. Da, aşa. Şi acum…

Îşi ridică paharul.

— Pentru Noul Accelerator! spusei eu.

— Pentru Noul Accelerator! răspunse el. Am ciocnit, am băut, şi am închis imediat ochii.

Cunoaşteţi inconştienţa totală în care te scufunzi când ţi se dă kellen. În starea aceasta am fost o bucată de vreme. Apoi l-am auzit pe Gibberne spunându-mi să mă trezesc. M-am mişcat şi am deschis ochii. Stătea în picioare, ca mai înainte, cu paharul încă în mână. Paharul era gol, altă schimbare n-am remarcat.

— Ei, cum e? am spus eu.

— Nimic neobişnuit?

— Nimic. Poate o vagă senzaţie de veselie. Nimic mai mult.

— Sunete?

— E linişte, i-am răspuns. Dumnezeule! Da! E linişte. În afară de un fel de bătaie uşoară, un răpăit, ca ploaia când cade pe acoperiş. Ce să fie asta?

— Sunete descompuse în elementele lor, îmi explică el. Dar nu sunt sigur. Privi la fereastră. Ai văzut vreodată până acum la vreo fereastră o perdea înţepenită aşa?

I-am urmat privirea. Într-adevăr, capătul perdelei era cu colţul ridicat, ca şi când ar fi îngheţat în timp ce flutura în adierea vântului.

— Nu, n-am mai văzut. Ce ciudat!

— Şi iată — spuse el, descleştându-şi mâna de pe pahar.

Fireşte, am tresărit, aşteptându-mă ca paharul să cadă şi să se spargă. Dar, departe de a se sfărâma, părea că nici nu se mişcă; plutea în aer — nemişcat.

— La această latitudine, spuse Gibberne, un obiect cade la început cu aproximativ 16 picioare pe secundă. Aşadar, paharul acesta cade acum cu 16 picioare pe secundă. Numai că, ştii, până acum nu a căzut încă nici cu o sutime de secundă măcar. Ţi-o spun, ca să-ţi dai seama întrucâtva de viteza imprimată de Acceleratorul meu.

Flutură mâna de jur împrejurul, deasupra şi dedesubtul paharului care cobora încet. În cele din urmă îl luă de fund, îl trase în jos şi îl puse cu grijă pe masă.

— Ei? mă întrebă el şi râse.

— Nu e rău, îi spusei şi începui să mă ridic cu mare prudenţă de pe scaun. Mă simţeam foarte bine dispus, foarte uşor, nestingherit, şi aveam încredere deplină în mintea mea. Totul în mine acţiona rapid. De exemplu, inima îmi bătea de o mie de ori pe secundă, dar aceasta nu mă jena de loc. Am privit pe fereastră. Un biciclist nemişcat, cu capul aplecat şi cu un nor de praf încremenit în urma roţii din spate, alerga cu toată viteza pentru a întrece un tramcar în galop care nu se mişca. În

faţa acestui spectacol de necrezut am rămas cu gura căscată de uimire.

— Gibberne — am strigat — cât de mult va dura efectul acestei băuturi afurisite?

— Dumnezeu ştie! răspunse el. Ultima dată când l-am luat m-am culcat şi s-a consumat în timpul somnului. Îţi spun că am fost speriat. Trebuie să fi durat câteva minute. Dar părea ore. După puţin timp, cred însă că efectul slăbeşte destul de brusc.

Observai cu mândrie că nu mă speriasem — probabil fiindcă eram doi în aceeaşi situaţie.

— De ce nu ne-am plimba puţin pe afară? întrebai.

— Ai dreptate.

— Or să ne vadă.

— Ce tot spui! Nicidecum! Ne vom mişca de o mie de ori mai repede decât cea mai rapidă scamatorie care a fost făcută vreodată. Haide! Pe unde plecăm? Pe fereastră, sau pe uşă?

Am ieşit pe fereastră.

Cu siguranţă că dintre toate experienţele ciudate prin care am trecut sau pe care mi le-am imaginat, sau despre care am citit că alţii le-au făcut sau imaginat, plimbarea aceea scurtă împreună cu Gibberne prin Folkestone, sub influenţa Noului Accelerator, a fost cea mai stranie şi mai bizară dintre toate. Am ieşit pe poarta casei în şosea şi de acolo am examinat minuţios circulaţia care parcă înmărmurise. Partea de sus a roţilor şi câteva dintre picioarele cailor tramcarului, sfârcul biciului şi falca vizitiului — care tocmai începuse să caşte — erau în mod perceptibil în mişcare, dar tot restul vehiculului acela aglomerat părea liniştit. Şi cu desăvârşire tăcut. Doar din gâtlejul unui om răsuna un răpăit slab. Şi printre componentele acestui bloc îngheţat era: un vizitiu, un taxator şi unsprezece oameni! La început, când trecurăm pe lângă ei, ni se păru extraordinar, dar sfârşi prin a fi neplăcut. Văzurăm oameni ca noi, şi totuşi nu în întregime

ca noi, înlemniţi în atitudini neglijente, surprinşi în mijlocul gesturilor. O fată şi un bărbat îşi zâmbeau unul altuia, un zâmbet senzual care ameninţa să dureze în veci; o femeie cu o pelerină fâlfâitoare îşi odihnea braţul pe balustradă şi rămăsese parcă pentru vecie cu privirea aţintită spre casa lui Gibberne; un bărbat care parcă era de ceară îşi mângâia mustaţa, altul îşi întindea mâna cu degetele ţepene spre pălăria ameninţată să fie luată de vânt. Ne-am uitat lung, am râs, şi ne-am strâmbat la ei, apoi au început să ne dezguste. Ne-am abătut şi am cotit prin faţa ciclistului spre livezi.

— Dumnezeule! strigă deodată Gibberne. Priveşte!

Urmărindu-i degetul, văzui o albină plutind prin aer, cu aripile bătând rar şi înaintând cu viteza unui melc, a unui melc nemaipomenit de leneş.

Şi astfel am ajuns în parc. Aici lucrurile păreau mai extravagante decât toate cele de până atunci. Pe estradă cânta orchestra, deşi, pentru noi, sunetele pe care le scotea se reduceau la un huruit răguşit, grav, un fel de ultim suspin prelung, care se transforma uneori într-un sunet ca dangătul rar şi înăbuşit al unui clopot monstruos. Prin parc se vedeau oamenii înţepeniţi, alţii ca nişte manechine ciudate, tăcute, afectate, aplecaţi, gata să cadă, înlemniţi în mijlocul unui pas în timp ce se plimbau. Am trecut pe lângă un căţel puddel care plutea în aer executând o săritură şi i-am urmărit mişcarea înceată a picioarelor în timp ce cobora spre pământ.

— Dumnezeule, uită-te aici! strigă Gibberne, şi ne-am oprit un moment în faţa unui fel de dandy, îmbrăcat într-un costum din flanelă albă cu dungi, pantofi albi şi cu o panama pe cap, care tocmai se întorsese să facă cu ochiul către două doamne îmbrăcate în culori vii, pe lângă care trecuse. Un semn cu ochiul nu este ceva atrăgător, dacă-l studiezi pe îndelete, cu toată atenţia, aşa cum

făceam noi. Îşi pierde orice vioiciune. Apoi ochiul în chestiune, nu se închide complet, iar sub pleoapa care coboară apare marginea de jos a irisului şi o linie albă.

— De aici înainte — spusei — dacă cumva cerul nu-mi va lua memoria, nu voi mai face niciodată cu ochiul.

— Nici nu vei zâmbi, adăugă Gibberne, cu ochii la dinţii doamnei, care-i răspundea fantelui.

— Nu ştiu de ce, dar e o căldură infernală. Să mergem mai încet, am propus eu.

— Ei hai, vino! spuse Gibberne.

Ne-am strecurat printre fotoliile cu roţi de pe alee. Mulţi dintre cei din fotolii păreau aproape normali înţinuta lor pasivă, dar feţele schimonosite, stacojii, ale celor din orchestră nu erau de loc o privelişte odihnitoare. Un domn cu faţa purpurie înţepenise în mijlocul unei lupte violente cu vântul, în timp ce îşi împăturea ziarul; erau multe semne că bătea un vânt serios, dar noi nu îl simţeam. Am ieşit din mulţime, ne-am îndepărtat puţin, ne-am întors şi am privit-o. Îţi făcea impresia unei reproduceri fidele în ceară. Era nemaipomenit de interesant. Poate să pară absurd, dar privindu-i pe oamenii aceia mă cuprinse un sentiment de superioritate triumfătoare. Gândiţi-vă cât era de minunat! Tot ceea ce spusesem, gândisem şi făcusem de când preparatul începuse să acţioneze în vinele mele se petrecuse pentru aceşti oameni, pentru întreaga omenire, într-o clipă.

— Noul Accelerator… începui eu, dar Gibberne mă întrerupse.

— Uite pe afurisita aceea de bătrână! spuse el.

— Care bătrână?

— Locuieşte alături de mine, spuse Gibberne. Are un căţeluş care chelălăie tot timpul. Tentaţia este prea mare!!

Uneori Gibberne era copilăros şi impulsiv. Înainte de a-l putea opri, se repezi, înşfacă

nefericitul animal, şi alergă impetuos cu el îndreptându-se spre stâncile din apropiere! Era ceva cu totul extraordinar. Căţeluşul, ştiţi, nu lătra, nu se zvârcolea şi nu dădea nici cel mai mic semn de viaţă. Zăcea ţeapăn, într-o poziţie de repaos somnolent. Era ca şi când Gibberne, care îl ţinea de gât, ar fi alergat cu un câine de lemn.

— Gibberne — am strigat — lasă-l jos! Dacă continui să alergi aşa, îţi vei aprinde hainele. Pantalonii tăi de pânză au şi început să se pârlească!

Se lovi cu palma peste coapsă şi se opri şovăind.

— Gibberne — i-am strigat, ajungându-l din urmă — lasă-l jos! Ne-am încălzit prea mult! Asta din cauza vitezei cu care alergăm! Două sau trei mile pe secundă. Frecarea aerului!

— Ce? făcu el, aruncând o privire câinelui.

— Frecarea aerului, i-am strigat. Frecarea aerului. Alergăm prea repede. Ca meteoriţii, Gibberne! Gibberne. Simt peste tot nişte înţepături şi un fel de transpiraţie. Uite că oamenii au început să se mişte puţin. Cred că efectul încetează. Pune jos câinele.

— Ce? făcu el.

— Încetează! am repetat. Suntem prea înfierbântaţi, şi efectul încetează. Sunt ud leoarcă.

Se uită la mine, apoi la orchestră. Răpăitul ei răguşit era cu siguranţă mai rapid. Apoi, cu o rotire grozavă a braţului, aruncă cu putere câinele, care zbură rostogolindu-se prin aer, neînsufleţit încă, şi ajunse în cele din urmă deasupra umbrelelor de soare, îngrămădite la un loc, ale unui grup de oameni care stăteau la taifas. Gibberne mă strânse de cot.

— La naiba! strigă el. Cred că ai dreptate! Un fel de înţepături fierbinţi şi… da. Omul acela îşi mişcă batista! E clar. Trebuie să coborâm de aici repede.

Dar n-am putut să coborâm destul de repede. Din fericire, poate! Pentru că am fi alergat şi dacă

am fi alergat, cred că am fi izbucnit în flăcări. Mai mult ca sigur că am fi izbucnit în flăcări! Ştiţi, niciunul dintre noi nu se gândise la asta… Dar, chiar înainte de a fi început să alergăm, acţiunea drogului încetase. Într-o fracţiune de secundă efectul Noului Accelerator trecuse. Parcă din faţa ochilor noştri fusese trasă o perdea. Am auzit vocea lui Gibberne foarte alarmată.

— Stai jos, strigă el şi se trânti la pământ.

M-am aşezat pe iarbă, la marginea parcului, pârlind locul sub mine. Şi acum se mai vede o pată de iarbă arsă în locul unde am stat. În acel moment toate lucrurile nemişcate părură că se trezesc, sunetele neclare ale orchestrei izbucniră într-o explozie melodioasă, cei ce se plimbau îşi puseră picioarele pe pământ şi păşiră în diferite direcţii, jurnalele şi steagurile începură să fâlfâie, zâmbetele se transformară în cuvinte, cel care făcea cu ochiul termină de clipit şi îşi văzu de drum, mulţumit de sine, iar toată lumea de pe scaune se mişca şi vorbea.

Toată lumea se însufleţise din nou, se mişca tot atât de repede ca şi noi, sau mai degrabă noi încetasem să ne mişcăm mai repede decât restul lumii. Era ca şi cum am fi fost într-un tren rapid care îşi încetineşte viteza când intră în staţie. O secundă sau două mi se păru că toate lucrurile se rotesc în jurul meu. Am avut o senzaţie de greaţă, foarte trecătoare, şi asta a fost totul. Iar căţeluşul, care păruse o clipă că pluteşte în aer, după ce forţa braţului lui Gibberne se consumă, căzu cu viteză crescândă, străpungând umbrela de soare a unei doamne!

Aceasta ne-a salvat. În afară de un bătrân corpolent, dintr-un fotoliu cu roţi, care, fără îndoială a tresărit când ne-a văzut şi ne-a privit apoi de câteva ori cu ochi bănuitori, şi, dacă nu mă înşel, i-a spus ceva despre noi şi îngrijitoarei sale, nu cred să fi remarcat nimeni apariţia noastră bruscă. Fiindcă trebuie să fi apărut brusc. Aproape

imediat hainele au încetat să ne fumege, deşi iarba de sub mine era atât de fierbinte, încât mă jena. Atenţia fiecăruia — inclusiv aceea a orchestrei Asociaţiei pentru Distracţii, care, cu această ocazie, pentru întâia oară în istoria ei a cântat fals — era reţinută de un fapt uimitor şi de un schelălăit şi mai uimitor. Un căţeluş de rasă respectabil, supraalimentat, care dormea liniştit la răsărit de estrada orchestrei, a căzut brusc prin umbrela unei doamne, la apus de aceeaşi estradă — puţin pârlit din cauza vitezei extreme cu care se mişcase prin aer. Şi asta în zilele noastre, când atâţia sunt prostiţi de spiritism, de superstiţii…! Toţi s-au ridicat deodată în picioare, s-au călcat unii pe alţii, au răsturnat scaunele, iar un poliţai alerga din răsputeri. Nu ştiu cum s-au stârşit toate acestea. Eram prea preocupaţi să nu fim implicaţi în această chestiune şi să pierim cât mai repede din faţa ochilor bătrânului domn din fotoliul cu roate. Nu ne puteam permite să facem cercetări amănunţite. Îndată ce ne-am răcorit şi ne-am revenit suficient din ameţeală, greaţă şi zăpăceală, ne-am ridicat în picioare şi, ocolind mulţimea, ne-am îndreptat paşii înapoi, de-a lungul şoselei, spre casa lui Gibberne. Cu toată larma aceea, l-am auzit foarte clar pe domnul care şedea lângă doamna cu umbreluţa de soare ruptă, ameninţând şi întrebuinţând un limbaj cu totul nejustificat faţă de unul dintre acei îngrijitori de scaune care au scris pe şapcă „Inspector”; „dacă nu dumneata, atunci cine a aruncat câinele?!” spunea el.

Capacitatea de a percepe mişcările şi zgomotele ne-a revenit prea brusc, pentru a putea face observaţii amănunţite, cum intenţionam. Ne preocupa de altminteri foarte mult şi starea noastră (hainele erau încă groaznic de fierbinţi, iar pantalonii albi ai lui Gibberne, pârliţi pe coapse, căpătaseră o culoare cafenie-deschisă). Într-adevăr, nu am făcut nicio observaţie de valoare ştiinţifică în timpul acelei întoarceri. Albina, desigur,

dispăruse. M-am uitat după biciclist, dar când ajunserăm în Upper Sandgate Road, ieşise din raza vederii noastre, sau nu-l puteam zări din cauza circulaţiei: tramcarul, cu pasagerii săi, însufleţiţi acum cu toţii şi în mişcare, uruia prin dreptul bisericii din apropiere, gonind cu viteză.

Am observat totuşi că pragul ferestrei prin care am sărit când am ieşit din casă era uşor pârlit şi că urmele picioarelor noastre pe pietrişul de pe cărare erau neobişnuit de adânci.

Aceasta a fost prima mea experienţă cu Noul Accelerator. Toate întâmplările s-au petrecut într-o secundă sau două. Trăisem o jumătate de oră în timp ce orchestra cântase, poate, două măsuri. Nouă însă ni se părea că întreaga lume se oprise pentru ca noi s-o putem examina în voie. Luând în consideraţie toate circumstanţele, şi în special ţinând seama de pripeala cu care ne-am aventurat afară din casă, experienţa s-ar fi putut cu siguranţă termina mult mai neplăcut. Aceasta indică, fără îndoială, că Gibberne mai are încă mult de studiat înainte ca preparatul său să poată fi întrebuinţat cu uşurinţă; dar eficacitatea lui este demonstrată fără nicio îndoială.

De la aventura aceasta Gibberne a făcut progrese continue în ceea ce priveşte controlarea acţiunii preparatului. Am luat de câteva ori, sub conducerea sa, doze măsurate, fără cel mai mic efect dăunător, deşi trebuie să mărturisesc că nu m-am mai aventurat afară din casă, în timp ce eram sub influenţa Acceleratorului. Pot men-ţiona, de exemplu, că această povestire a fost scrisă cu ajutorul său, într-o singură şedinţă, fără întrerupere — doar cât am ciugulit nişte ciocolată. Am început la 6,25, şi ceasul meu arăta acum că a trecut aproape un minut după 6,30. Oricum, nu poţi abuza asigurându-ţi un lung interval neîntrerupt de muncă în mijlocul unei zile pline de obligaţii. Gibberne lucrează acum la aspectele cantitative ale preparatului său, făcând cercetări speciale asupra

efectelor deosebite la diferite tipuri de constituţii. El speră ca apoi să descopere un încetinitor cu ajutorul căruia să-i corecteze puterea, în prezent cam prea mare. „Încetinitorul”, utilizat singur, va avea, firește, un efect contrariu. El va permite pacientului său să concentreze multe ore obișnuite doar în câteva secunde şi astfel să se menţină într-o inactivitate apatică, un fel de lipsă de vioiciune glacială în mediul cel mai însufleţit sau iritant. Cele două preparate vor produce cu siguranţă o adevărată revoluţie în viaţa civilizată. Este începutul eliberării noastre de „Jugul Timpului”, despre care vorbeşte Carlyle. În timp ce „Acceleratorul” ne va permite să ne concentrăm cu o putere grozavă în orice moment sau ocazie care necesită maximum de efort intelectual şi de vigoare, „Încetinitorul” ’ ne va asigura o linişte deplină în momente de amărăciune şi plictiseală oricât de mari. Poate că sunt puţin cam optimist în ceea ce priveşte „Încetinitorul”, care, desigur, abia de-acum încolo urmează să fie descoperit, dar despre „Accelerator” nu poate fi vorba de niciun fel de îndoială. Apariţia sa pe piaţă într-o formă comodă, controlabilă şi asimilabilă este o chestiune de câteva luni. Se va putea obţine la toate farmaciile şi drogheriile în nişte sticluţe verzi, la un preţ ridicat, dar nicidecum exagerat, dacă se iau în consideraţie calităţile sale extraordinare. Se va numi „Acceleratorul Nervos Gibberne”, şi Gibberne spera că-l va putea furniza în trei concentraţii: de 200, 900 şi 2 000, deosebite respectiv prin etichete galbene, roz şi albe.

Fără îndoială că întrebuinţarea sa face posibile tot felul de lucruri extraordinare: firește, unii s-ar putea deda cu impunitate chiar la acţiuni criminale, furişân-du-se printre interstiţiile timpului. Ca orice preparat cu acţiune puternică poate da loc la abuzuri. Noi am discutat, totuşi, foarte amănunţit acest aspect al chestiunii şi am hotărât că e o chestiune de medicină legală, cu totul în afara

sferei noastre de activitate. Vom produce şi vom vinde „Acceleratorul”, iar în ceea ce priveşte consecinţele, vom mai vedea.

UN VIS APOCALIPTIC

În româneşte de V. KERNBACH şi C. VONGHIZAS

Omul cu faţa albă intră în compartiment la Rugby. Se mişca încet, în ciuda insistenţei hamalului său, şi încă de când era pe peron am observat cât de bolnav părea. Se aşeză greoi cu un suspin, în colţul din faţa mea, făcu pe jumătate încercarea de a-şi aranja şalul de călătorie, şi rămase nemişcat, cu ochii aţintiţi în gol. Apoi, simţind că-l observ, îmi aruncă o privire şi întinse o mână lipsită de vlagă să-şi ia ziarul. Apoi se uită iarăşi spre mine.

Mă prefăcui că citesc. Mi-era teamă că-l făcusem să se simtă stânjenit, şi după o clipă rămăsei surprins să-l aud vorbind.

— Poftim? întrebai eu.

— Cartea aceea, repetă el arătând cu un deget scheletic, e o carte despre vise.

— Evident, răspunsei eu, căci ţineam în mână ***Stările de vis*** a lui Fortnum-Roscoe, iar titlul era scris pe copertă.

Rămase tăcut câteva clipe, ca şi cum şi-ar fi căutat cuvintele.

— Da, zise el în cele din urmă, dar ei nu-ţi spun nimic.

În prima clipă nu înţelesei ce vrea să zică.

— Habar n-au — adăugă el.

Îl cercetai cu ceva mai multă atenţie.

— Sunt vise şi vise! spuse el.

Acest gen de frază nu-l contest niciodată.

— Presupun… — începu el ezitând. Dumneata visezi vreodată? Vreau să spun, visuri adevărate.

— Eu visez foarte puţin, răspunsei. Mă îndoiesc dacă am trei vise adevărate pe an.

— Aha! făcu el şi păru că stă câteva clipe să-şi adune gândurile. Visele dumitale nu se amestecă cu amintirile? întrebă apoi brusc. Nu rămâi în cumpănă? Ţi se întâmplă asta ori ba?

— Aproape niciodată. Afară doar de câte o clipă de ezitare, şi aceea foarte rar. Cred că nu li se întâmplă multora.

— Ce zice ăsta? mă întreabă el arătând cartea.

— Zice că se întâmplă uneori, şi dă explicaţia obişnuită cu intensitatea impresiilor şi alte asemenea lucruri, şi că tocmai din cauza asta, de obicei nu se întâmplă. Cred că dumneata ştii ceva despre aceste teorii…

— Foarte puţin… doar că sunt greşite.

Mâna sa osoasă se juca câtva timp cu chinga ferestrei. Mă pregăteam să-mi reiau lectura, şi asta păru să grăbească remarca lui următoare. Se aplecă înainte, aproape ca şi cum ar fi vrut să mă atingă.

— Există ceva care se numeşte vis consecutiv… care continuă noapte de noapte?

— Cred că da. Se dau cazuri în cele mai multe cărţi despre turburările mintale.

— Turburări mintale? Da. Pot spune că aşa sunt. Acesta e locul lor. Dar ceea ce vreau să spun… — îşi privi încheieturile scheletice ale degetelor. Se visează întotdeauna acelaşi lucru? Sau este altceva? N-ar putea fi altceva?

Aş fi putut să curm această conversaţie agasantă de n-ar fi fost neliniştea crispată de pe faţa lui. Îmi amintesc acum înfăţişarea ochilor săi şterşi, cu pleoape înroşite, poate cunoaşteţi această înfăţişare.

— Nu discut doar din spirit de contrazicere, zise el. Lucrul acesta mă ucide.

— Visele?

— Numeşte-le vise. Noapte de noapte. Vii!… atât de vii… asta… — şi arătă priveliştea care trecea prin faţa ferestrei — pare ireal în comparaţie

cu ele. Abia dacă pot să-mi amintesc cine sunt, cu ce mă ocup…

Tăcu.

— Chiar şi acum…

— Vrei să spui că visul este întotdeauna acelaşi? îl întrebai eu.

— S-a terminat.

— Adică?

— Am murit.

— Ai murit?

— Zdrobit şi ucis, şi acum, partea din mine care era în visul acela e moartă. Moartă pe vecie. Visam că eram un alt om, ştii, trăind într-altă parte a lumii şi în alte timpuri. Visam asta noapte de noapte. Noapte de noapte mă trezeam în cealaltă viaţă. Scene noi şi întâmplări noi… până când în cele din urmă…

— Până când ai murit?

— Până când am murit.

— Şi de atunci…

— Nu, zise el. Mulţumesc lui Dumnezeu! Asta a fost sfârşitul visului…

Evident, visul acesta mă interesa. Şi la urma urmei, aveam o oră înaintea mea, începea să se întunece, iar cartea lui Fortnum-Roscoe era destul de plictisitoare.

— Trăind alte timpuri! zisei eu. Vrei să spui într-o altă epocă?

— Da.

— Trecută?

— Nu, care va veni… în viitor.

— În anul treimii, de exemplu?

— Nu ştiu ce an era. Ştiam când eram adormit, adică atunci când visam, dar acum nu… nu acuma când sunt treaz. Există o mulţime de lucruri pe care le-am uitat de când m-am trezit din aceste vise, cu toate că le ştiam când eram în… presupun că era numai vis. Ei numeau altfel anii, nu aşa cum îi numim noi… Cum le spuneau ei? Îşi duse mâna la frunte. Nu, zise el, am uitat.

Rămase cu un zâmbet şters. O clipă, mă temui că nu-mi va mai povesti visul. Nu-mi plac de obicei oamenii care-şi istorisesc visele, dar acesta îmi făcea cu totul altă impresie. Încercai chiar să-i ajut.

— A început cu… — îi sugerai eu.

— Încă de la început a fost viu. Parcă mă trezeam în el deodată. Şi e curios că în visele astea de care vorbesc nu-mi aminteam niciodată de viaţa pe care o trăiescacum. Părea ca şi cum viaţa din vis era suficientă atât timp cât dura. Poate că… Dar am să-ţi povestesc când am să-mi pot aminti mai bine. Nu-mi amintesc nimic limpede, până când m-am pomenit stând într-un fel de loggia care da spre mare. Moţăiam, şi deodată m-am trezit… proaspăt şi vioi… de loc ca în vis… pentru că fata încetase să-mi mai facă vânt cu evantaiul.

— Fata?

— Da, fata. Nu trebuie să mă întrerupi, că mă încurci.

Se opri brusc.

— N-ai să mă crezi nebun? întrebă el.

— Nu, răspunsei eu; visai! Povesteşte-mi visul.

— M-am trezit, cum zic, pentru că fata încetase să-mi mai facă vânt. Nu eram surprins că mă aflam acolo, nimic nu mi se părea ciudat, înţelegi. N-aveam nici senzaţia că aş fi căzut acolo din cer. Pur şi simplu am început de la acel punct. Toate amintirile pe care le aveam despre ***această*** viaţă, această viaţă din secolul al nouăsprezecelea, se şterseră când m-am trezit, dispărând ca un vis. Ştiam totul despre mine, ştiam că numele meu nu mai era Cooper, ci Hedon, şi ştiam totul despre poziţia mea în lume. Am uitat multe de când m-am trezit… este o lipsă de legătură… dar atunci totul era foarte limpede şi firesc.

Ezită din nou, apucând chinga ferestrei şi uitându-se la mine cu un aer rugător.

— Ţi se par prostii toate astea?

— Nu, nu! strigai eu. Continuă. Spune-mi cum era loggia aceea.

— Nu era de fapt loggie… Nu ştiu cum s-o numesc. Dădea spre sud. Era mică. Era toată în umbră, afară de semicercul de deasupra balconului care lăsa să se vadă cerul, marea şi colţul unde stătea fata. Eu eram pe un divan… era un divan de metal cu perne vărgate… şi fata stătea rezemată de balustrada balconului, cu spatele spre mine. Lumina răsăritului de soare îi cădea pe o ureche şi pe unul din obraji. Gâtul ei alb şi frumos, şi buclele mici care se ghemuiau acolo, şi umărul ei alb erau în soare, iar toată graţia trupului ei era în umbraalbastră şi răcoroasă. Era îmbrăcată… cum pot să-ţi descriu? Uşor şi cu falduri. Şi, cum stătea acolo, m-am gândit cât de frumoasă şi atrăgătoare era, ca şi când n-aş mai fi văzut-o niciodată înainte. Şi când în cele din urmă am suspinat şi m-am ridicat într-o rână, ea s-a întors cu faţa spre mine…

Se opri.

— Am trăit cincizeci şi trei de ani în lumea aceasta. Am avut mamă, surori, prieteni, soţie şi fiice… Toate chipurile lor, întregul lor şir de chipuri îl cunosc. Dar faţa acestei fete… este mult mai reală pentru mine. Pot să-mi amintesc de ea, parcă o văd aievea… Aş putea s-o desenez ori s-o pictez. Şi la urma urmei…

Se opri, dar eu nu spusei nimic.

— O faţă de vis… o faţă ca în vis. Era frumoasă. Nu frumuseţea aceea grozavă, rece şi demnă de adoraţie, ca frumuseţea unei sfinte; nici frumuseţea care dă naştere pasiunilor aprinse; ci un fel de radiaţie, cu buze dulci care se muiau în zâmbete, şi nişte ochi cenuşii şi gravi. Şi se mişca graţios, părea că are parte de tot ce-i plăcut şi gingaş pe lume…

Tăcu, iar faţa lui rămase aplecată în jos şi ascunsă. Apoi ridică privirea spre mine şi continuă, nemaifăcând nicio încercare de a-şi ascunde marea

consolare pe care o găsea în realitatea povestirii sale.

— Înţelegi, renunţasem la toate planurile şi ambiţiile mele, lăsasem la o parte toate acţiunile şi dorinţele mele, numai de dragul ei. Fusesem un om puternic, acolo departe în nord, cu multă influenţă şi avere şi cu o mare reputaţie, dar nimic din toate astea nu părea să merite să le mai ai când o aveai pe ea. Venisem în acest loc, în acest oraş al plăcerilor însorite, cu ea, şi lăsasem toate lucrurile acelea să se năruie şi să se ruineze, doar pentru a-mi salva cel puţin o rămăşiţă din viaţă. În timp ce o iubeam, înainte de a şti şi că ea mă iubeşte, înainte de a-mi imagina că ea va îndrăzni… că ***noi*** vom îndrăzni, întreaga mea viaţă păruse pustie şi goală, praf şi cenuşă. Chiar că era praf şi cenuşă. Noapte de noapte şi zile în şir o doream şi tânjeam după ea… sufletul meu se izbisede acest lucru interzis! Dar e imposibil ca un om să-i poată descrie altuia asemenea lucruri. Este o emoţie, este o nuanţă, o lumină care vine şi se duce. Numai că atunci când este acolo totul se schimbă, absolut totul. Lucrul important e că am plecat şi i-am lăsat în situaţia aceea de criză, să facă ce vor.

— Pe cine ai lăsat? întrebai eu nedumerit.

— Pe oamenii aceia din nord. Vezi… în visul acesta, cel puţin… fusesem un om mare, genul acela de om în care ceilalţi ajung să se încreadă, să se strângă în jurul lui. Milioane de oameni care nu mă văzuseră niciodată erau gata să facă orice şi să rişte, pentru că aveau încredere în mine. Jucasem acest rol ani întregi, acest rol mare şi greu, acest rol politic vag şi monstruos, în mijlocul intrigilor şi trădărilor, discursurilor şi agitaţiei. Era o lume vastă şi frământată, în cele din urmă am ajuns să am un rol conducător împotriva Bandei… trebuie să ştii că i se zicea Banda… un fel de compromis de proiecte ticăloase şi ambiţii josnice şi enorme stupidităţi pentru a emoţiona publicul, şi tot soiul de fraze retorice… Banda care ţinea an după an

lumea în agitaţie şi orbire, în tot acest timp se îndrepta din ce în ce mai mult spre un cumplit dezastru. Dar nu mă pot aştepta ca dumneata să înţelegi toate frământările şi complicaţiile din anii aceia. Toate acestea, până în cele mai mici amănunte, erau în visul meu. Cred că visasem asta spre dimineaţă, cu puţin înainte de a mă trezi, şi conturul şters al unui lucru nou şi ciudat, pe care mi-l închipuisem, continua să plutească în jurul meu, în timp ce mă frecam la ochi. Era o afacere murdară, care mă făcea să-i mulţumesc lui Dumnezeu pentru lumina soarelui. M-am aşezat pe marginea divanului şi am rămas să mă uit la femeia aceea şi să mă bucur… să mă bucur că am scăpat din tumultul, din nebunia şi violenţa aceea, până nu era prea târziu. La urma urmei, mă gândeam eu, asta e viaţa: iubire şi frumuseţe, dorinţă şi desfătare, iar toate luptele acelea sumbre pentru nişte scopuri uriaşe şi vagi nu au nicio valoare. Şi mă condamnam că râvnisem să fiu conducător, când aş fi putut să-mi consacru zilele numaiiubirii. Dar atunci, mă gândii eu, dacă nu mi-aş fi petrecut tinereţea în chip sobru şi auster, aş fi putut să mă irosesc cu tot soiul de femei vanitoase şi nedemne, şi la gândul acesta toată fiinţa mea s-a îndreptat cu dragoste şi tandreţe spre iubita mea, spre stăpâna inimii mele, care venise în cele din urmă şi mă silise… mă silise prin farmecul ei nebiruit… să mă lepăd de viaţa aceea.

„O meriţi, i-am spus, vorbind fără intenţia ca ea să mă audă; o meriţi, iubita mea; meriţi mândria şi lauda şi totul. Iubire! să te am pe ***tine*** înseamnă mai mult ca orice.” Şi la murmurul glasului meu ea se întoarse.

„Vino să vezi, strigă ea — parcă o aud şi acum — vino să vezi răsăritul soarelui pe Monte Solaro.”

Îmi amintesc cum am sărit în picioare şi m-am dus lângă ea pe balcon. Şi-a pus mâna albă pe umărul meu şi mi-a arătat o grămadă mare de

calcar înroşindu-se şi prinzând parcă viaţă. Am privit. Dar mai întâi am observat soarele pe faţa ei, mângâindu-i linia obrajilor şi gâtului. Cum aş putea să-ţi descriu scena pe care o aveam în faţa noastră? Eram la Capri…

— Am fost acolo! zisei eu. M-am urcat pe Monte Solaro şi am băut ***vero Capri…*** o băutură tulbure ca cidrul… când am ajuns în pisc.

— Ah! zise omul cu faţa albă; atunci pesemne că poţi să-mi spui… vei şti dacă acesta era într-adevăr Capri. Căci în viaţa aceasta eu n-am fost niciodată acolo. Lasă-mă să-ţi descriu. Ne aflam într-o odăiţă, una dintr-o mulţime imensă de odăiţe de acolo, foarte răcoroasă şi însorită, săpată în calcarul unui soi de promontoriu, la mare înălţime deasupra mării. Întreaga insulă, ştii, era un hotel enorm, extrem de complex, şi de partea cealaltă erau mile întregi de hoteluri plutitoare şi imense platforme plutitoare pe care veneau maşinile de zbor. Ei îl numeau oraş al plăcerii. Desigur, în vremea dumitale n-a existat niciunul… adică, ar trebui să spun, nu ***există*** niciunul ***acum.*** Bineînţeles, acum! Da! Şi vezi, această odaie a noastră era la extremitateapromontoriului, aşa că puteai vedea la răsărit şi la apus. Spre răsărit se afla o mare faleză, de vreo mie de picioare înălţime, de un cenuşiu rece, în afară de o singură muche luminată în auriu, iar dincolo de ea era Insula Sirenelor şi o coastă lină care se pierdea în lumina fierbinte a soarelui. Şi când te întorceai spre apus, se vedea în apropiere un mic golf, o fâşie de plajă încă în umbră. Şi din această umbră se ridica Solaro, drept şi înalt, cu creasta roşie şi aurie, ca o minune aşezată pe un tron, iar luna albă plutea deasupra ei pe cer. Şi în faţa noastră, de la răsărit la apus, se întindea marea cu nenumăratele ei nuanţe, plină de bărci cu pânze. Spre răsărit, desigur, aceste bărcuţe erau cenuşii, minuscule şi se zăreau foarte desluşit, dar spre apus ele erau ca nişte bărcuţe de aur, de un aur strălucitor, aproape

ca nişte flăcări mici. Şi chiar dedesubtul nostru se afla o stâncă cu o arcadă săpată în ea. Apa albastră a mării se făcea verde şi înspumată în jurul stâncii, şi din arcadă cobora o galerie.

— Cunosc stânca aceea, zisei eu. Eram cât pe ce să mă înec acolo. Se chema Faraglioni.

— ***I Faraglioni?*** Da, aşa o numea ***ea*****,** răspunse omul cu faţa albă. Era o poveste… dar asta…

Îşi duse din nou mâna la frunte.

— Nu, zise el, am uitat povestea aceea… În fine, acesta este primul lucru de care îmi amintesc, primul vis pe care l-am avut, odaia aceea umbroasă, aerul şi cerul minunat şi iubita aceea a mea, cu braţele ei albe şi rochia graţioasă, şi cum stăteam şi vorbeam între noi aproape în şoaptă. Vorbeam în şoaptă nu pentru că ar fi fost cineva care să ne audă, dar pentru că era atâta prospeţime în sufletele noastre, încât gândurile ne erau, cred, puţin cam speriate să se vadă transpuse în vorbe. Şi de aceea erau rostite şoptit.

Apoi ni s-a făcut foame şi am plecat din odaia noastră, trecând printr-un coridor straniu cu podeaua mişcătoare, până când am ajuns în marea sală pentru micul dejun, în care era un havuz şi răsuna muzica. Era un locplăcut şi vesel, plin de soare şi răcorit de picăturile de apă, şi încărcat de murmurul muzicii. Am stat şi am mâncat, zâmbindu-ne, fără să iau în seamă un om care mă privea de la o masă alăturată.

Apoi ne-am dus în sala de dans. Dar nu pot să descriu această sală. Locul era enorm, mai mare decât orice clădire pe care ai văzut-o vreodată, şi într-un colţ era vechea poartă din Capri, prinsă în peretele unei galerii care se afla sus, deasupra capului. Grinzi subţiri, tulpine şi fire de aur ţâşneau din stâlpi ca nişte fântâni, se întindeau ca o Aurora de-a curmezişul acoperişului şi se împleteau ca nişte vrăji. De-a lungul întregului cerc pentru dansatori se aflau figuri frumoase, dragoni stranii şi lămpi suspendate cu tot felul de

forme groteşti. Sala era inundată de lumină artificială care imita zorii zilei. Şi când am trecut prin mulţime, oamenii s-au întors şi ne-au privit, căci numele şi figura mea erau cunoscute în întreaga lume, ca şi felul cum renunţasem pe neaşteptate la măreţie şi la luptă, ca să vin în locul acesta. Şi se uitau tot astfel şi la doamna de lângă mine, deşi jumătate din povestea apropierii dintre noi era necunoscută sau răstălmăcită. Iar câţiva dintre oamenii care se aflau acolo mă socoteau un om fericit, în ciuda ruşinii şi dezonoarei ce se abătuse asupra numelui meu.

Aerul era plin de muzică, plin de miresme armonioase, plin de ritmul mişcărilor graţioase. Mii de oameni frumoşi erau îngrămădiţi în sală, mişunau pe galerii, stăteau în nenumărate locuri retrase; erau îmbrăcaţi în culori splendide şi încoronaţi cu flori; mii dintre ei dansau în cercul uriaş de sub imaginile albe ale vechilor zei, şi procesiuni strălucite de tineri şi fete se mişcau dintr-o parte în alta. Am dansat şi noi doi, nu dansurile monotone din zilele voastre… din vremea aceasta, vreau să spun… ci dansuri care erau frumoase, ameţitoare. Şi acum parcă o văd pe iubita mea dansând… dansând cu vioiciune. Dansa, trebuie să ştii, cu o faţă serioasă; dansa cu o demnitate gravă, şi totuşi îmi zâmbea şi mă mângâia… zâmbea şi mă mângâia cu ochii ei.

Muzica era felurită, murmură el. Era ca o… Nu, nu pot s-o descriu; dar era infinit mai bogată şi mai va-riată decât orice muzică pe care am auzit-o vreodată treaz.

Şi apoi, după ce am sfârşit dansul, un om a venit să-mi vorbească. Era un bărbat slab, hotărât, îmbrăcat foarte sobru pentru locul acela, şi-i observasem faţa de când mă privise în sala micului dejun, căci după aceea, când trecuserăm de-a lungul coridorului, îi evitasem privirea. Dar acum, când şedeam într-un alcov zâmbind încântaţi de toţi oamenii care se perindau într-un necurmat du-

te-vino pe podeaua lustruită, el veni, mă atinse cu mâna şi îmi vorbi, aşa că am fost silit să-l ascult. M-a rugat să-i îngădui să-mi vorbească câteva clipe între patru ochi.

„Nu, îi spusei eu. N-am niciun secret faţă de această doamnă. Ce vrei să-mi spui?”

Mi-a spus că era vorba de o chestiune prea ordinară, sau în orice caz prea neinteresantă, ca să fie auzită de o doamnă.

„Poate că şi pentru mine e la fel”, zisei eu.

El aruncă o privire spre femeie, ca şi cum era gata să apeleze la ea. Apoi m-a întrebat brusc dacă auzisem despre o mare şi răzbunătoare declaraţie pe care o făcuse Evesham. Trebuie să ştii că Evesham fusese înainte al doilea om după mine în conducerea acelui mare partid din nord. Era un om impetuos, aspru şi lipsit de tact, şi numai eu fusesem în stare să-l domin şi să-l potolesc. Cred că mai mult din cauza lui decât dintr-a mea fuseseră ceilalţi atât de îngrijoraţi când m-am retras. Şi astfel, întrebarea dacă auzisem despre declaraţia aceluia îmi trezi din nou vechiul interes pentru viaţa de care mă lepădasem vremelnic.

„De mai multe zile n-am mai ascultat nicio ştire, zisei eu. Ce-a spus Evesham?”

Şi atunci omul acela îmi spuse bucuros şi trebuie să mărturisesc că am rămas uimit de nebunia nesăbuită a lui Evesham manifestată în vorbele sălbatice şi amenin-ţătoare pe care le folosise. Şi mesagerul acesta, pe care îl trimiseseră la mine, nu numai că îmi relata discursul lui Evesham, dar continuă să-mi ceară sfaturi şi să-mi arate ce aşteptau ceilalţi de la mine. În timp ce vorbea, iubita mea stătea puţin aplecată înainte şi ne observa pe amândoi.

Vechiul meu obiect de a plănui şi de a organiza renăscu. Aproape că mă şi vedeam întorcându-mă pe neaşteptate în nord şi presimţeam tot efectul dramatic al acestei întoarceri. Tot ce spunea acest om dovedea dezordinea din sânul partidului, dar

nu şi distragerea lui. M-aş întoarce mai puternic decât venisem. Şi apoi m-am gândit la iubita mea. Înţelegi… cum să-ţi spun? Erau anumite particularităţi în relaţiile noastre… aşa cum stau lucrurile, n-ar trebui să-ţi mai spun despre asta… particularităţi care ar fi făcut prezenţa ei alături de mine imposibilă. Ar fi trebuit s-o părăsesc; într-adevăr, ar fi trebuit să renunţ cu totul la ea, ca să pot face tot ce puteam acolo, în nord. Şi omul acela ştia astă, chiar în timp ce îmi vorbea, şi ştia şi dânsa că paşii mei spre datorie însemnau mai întâi despărţirea, apoi abandonarea ei. La gândul acesta, visul meu de întoarcere se spulberă. Mă întorsei pe neaşteptate spre omul acela, în timp ce el îşi închipuia că elocinţa sa câştiga teren în mine.

„Ce am eu de-a face cu toate aceste lucruri acum? zisei eu. Am terminat cu ele. Crezi că eu am venit aici ca să cochetez cu oamenii tăi?”

„Nu, zise el, dar…”

„De ce nu mă laşi în pace? Am terminat cu lucrurile acelea. Am încetat să mai fiu altceva decât un simplu particular.”

„Da, răspunse el. Dar te-ai gândit?… aceste vorbe războinice, aceste provocări nesăbuite, aceste sălbatice agresiuni…”

M-am ridicat în picioare.

„Nu, strigai eu. Nu vreau să te aud. Am ţinut seama de toate aceste lucruri, le-am cântărit… şi am plecat de acolo.”

El păru să se gândească la posibilitatea de a insista. Îşi mută privirea de la mine la doamna care stătea alături şi se uita la noi.

„Război”, zise el, ca şi cum ar fi vorbit cu sine însuşi, apoi se întoarse încet şi plecă.

Rămăsei prins în vâltoarea de gânduri pe care o stârnise apelul acestui ins.

Auzii glasul iubitei mele.

„Dragul meu, zise ea, dar dacă au nevoie de tine?…”

Nu îşi sfârşi fraza şi se întrerupse. Mă întorsei spre faţa ei dulce, şi balanţa gândurilor mele începu să se clatine.

„Au nevoie de mine numai ca să fac un lucru pe care ei nu îndrăznesc să-l facă, zisei eu! Dacă n-au încredere în Evesham, pot să termine cu el şi singuri."

Ea mă privi cu îndoială.

„Dar războiul…" zise ea.

Văzui pe chipul ei aceeaşi îndoială pe care o văzusem şi mai înainte, o îndoială cu privire la ea şi la mine, o primă umbră a descoperirii care, dacă ar putea fi văzută întreagă şi clară, ar fi trebuit să ne despartă pentru totdeauna.

Eu aveam mintea mai matură decât a ei şi o puteam influenţa într-o direcţie sau alta.

„Iubita mea, zisei eu, nu trebuie să te necăjeşti cu aceste lucruri. Nu va fi niciun război. Cu siguranţă că nu va fi niciun război. Epoca războaielor a trecut. Ai încredere în mine, căci ştiu cum stau lucrurile. N-au niciun drept asupra mea, iubito, şi nimeni nu are vreun drept asupra mea. Am fost liber să-mi aleg viaţa şi am ales-o pe aceasta."

„Dar ***războiul…*****"**, zise ea.

M-am aşezat lângă ea. Am cuprins-o cu braţul şi i-am luat mâna în mâna mea. M-am silit să-i gonesc această îndoială, m-am apucat să-i umplu din nougândurile cu lucruri plăcute. Am minţit-o, şi minţind-o m-am minţit şi pe mine. Şi ea nu aştepta altceva decât să mă creadă, nu aştepta decât să uite.

În scurt timp umbra s-a risipit şi am pornit în grabă spre locul nostru unde ne scăldam în mare zilnic, la Grotta del Bove Marino. Am înotat şi ne-am stropit unul pe altul, şi în apa aceea care mă ţinea la suprafaţă mi se părea că devin mai uşor şi mai puternic decât un om. Şi apoi am ieşit uzi şi încântaţi şi am început să alergăm printre stânci. Şi după aceea ne-am pus halatele de baie şi ne-am

aşezat să ne încălzim la soare, dar numaidecât am început să moţăim, eu cu capul rezemat de genunchii ei, şi am simţit-o cum îşi aşază mâna pe părul meu şi îl mângâie uşor. Aşa am aţipit. Şi, iată, un zgomot ca acela când plesneşte struna unei viori m-a trezit şi m-am pomenit în propriul meu pat din Liverpool, în viaţa de astăzi.

Numai că o bucată de vreme nu mi-a venit să cred că toate aceste clipe vii nu fuseseră altceva decât substanţa unui vis.

De fapt, nu puteam să cred că era un vis, cu toată realitatea sobră a lucrurilor din jurul meu. M-am îmbăiat şi m-am îmbrăcat după cum aveam obiceiul, şi în timp ce mă bărbieream, mă gândeam de ce eu, dintre toţi oamenii, să fiu nevoit s-o părăsesc pe femeia iubită şi să mă întorc la politica fantastică din asprul şi frământatul nord. Chiar dacă Evesham ar fi împins din nou lumea la război, ce mă privea pe mine? Eram şi eu om, cu inimă omenească şi de ce aş simţi în mine răspunderea unei zeităţi, pentru calea pe care apucă lumea?

Trebuie să ştii că nu în felul acesta gândese eu la afaceri, la afacerile mele reale. Sunt avocat, ştii, şi am un principiu.

Viziunea era atât de reală, trebuie să mă înţelegi, atât de diferită de un vis, încât îmi aminteam mereu o mulţime de amănunte neînsemnate; chiar şi orna-mentul de pe coperta unei hărţi ce se afla în sufrageriepe maşina de cusut a soţiei mele, mi-am amintit cu cea mai mare claritate linia aurită de pe scaunul din alcovul în care stătusem de vorbă cu trimisul partidului din care dezertasem. Ai auzit vreodată de un vis ca ăsta?

— Cum adică?

— Astfel încât după aceea să-ţi aminteşti amănunte pe care le uitaseşi.

Rămăsei pe gânduri. Nu observasem niciodată acest lucru, dar cred că avea dreptate.

— Niciodată, zisei eu. Mi se pare că aşa ceva nu se întâmplă niciodată când e vorba de vise.

— Nu, răspunse el. Dar mie mi s-a întâmplat. Eu sunt avocat la Liverpool, trebuie să înţelegi, şi nu pot să nu mă întreb ce vor gândi despre mine clienţii şi oamenii de afaceri cu care stau de vorbă în biroul meu, dacă le-aş spune pe neaşteptate că sunt îndrăgostit de o fată care se va naşte peste două sute de ani sau şi mai târziu şi că sunt îngrijorat de politica stră-stră-stră-stră-nepoţilor mei. În ziua aceea am fost ocupat mai ales cu arendarea unei clădiri pe o perioadă de nouăzeci şi nouă de ani. Era vorba de un constructor particular care era grăbit, iar noi vroiam să-i impunem tot felul de restricţii. Am avut o întrevedere cu el şi a dat dovadă de o anumită lipsă de cumpătare care m-a făcut să mă duc mai apoi la culcare încă iritat. În noaptea aceea n-am avut niciun vis. Şi nici în noaptea următoare n-am visat nimic, cel puţin vreun vis de care să-mi amintesc.

O parte din convingerea aceea a unei realităţi intense dispăru. Începui să cred că a fost cu siguranţă un vis. Şi apoi a venit din nou.

Când visul a venit din nou, după vreo patru zile, era cu totul altfel. Sunt sigur că cele patru zile trecuseră şi în vis. Multe lucruri se întâmplaseră în nord, şi umbra lor se aşternuse din nou între noi, şi de astă dată nu s-a mai risipit atât de uşor. Am început prin a cădea într-o stare de meditaţie posacă. De ce, în ciuda tuturor, să fiu nevoit să mă întorc, să mă întorc pentru tot restul vieţiila trudă şi încordare, la insulte şi veşnice nemulţumiri, numai ca să salvez sute de milioane de oameni obişnuiţi, pe care nu-i iubeam, pe care de cele mai multe ori nu puteam să fac altceva decât să-i dispreţuiesc, de frământările şi neliniştea războiului şi a unei dezordini nesfârşite? Şi, la urma urmei, aş putea să nu reuşesc. ***Ei*** cu toţii îşi urmăreau propriile lor ţeluri înguste, şi de ce n-aş

trăi şi eu ca orice om? Şi din astfel de gânduri m-a trezit glasul ei, şi mi-am ridicat ochii spre ea.

M-am pomenit treaz şi mergând. Ieşiserăm deasupra Oraşului Plăcerii, ne aflam pe Monte Solaro, aproape de pisc şi priveam spre golf. Era o după-amiază târzie, foarte senină. Departe, spre stânga, Ischia atârna într-o ceaţă aurie între cer şi mare, iar Neapole se profila alb pe dealuri, şi în faţa noastră stătea Vezuviul ca o panglică înaltă şi subţire care se risipea în cele din urmă spre sud, şi în apropiere străluceau ruinele din Torre Annunziata şi Castellamare.

Îl întrerupsei brusc:

— Ai fost la Capri, desigur?

— Numai în acest vis, zise el, numai în visul acesta. De-a lungul întregului golf de lângă Sorrento erau palatele plutitoare ale Oraşului Plăcerii, legate cu odgoane de ţărm. Iar spre nord se aflau platformele plutitoare pe care coborau aeroplanele. În fiecare după-amiază coborau din cer aeroplane, fiecare aducând mii de căutători ai plăcerilor care veneau din cele mai îndepărtate părţi ale pământului, spre Capri şi voluptăţile sale. Toate aceste lucruri, fii sigur, se întindeau dedesubt.

Dar noi le-am observat numai întâmplător, din cauza unei privelişti neobişnuite din seara aceea. Cinci aeroplane de război, care zăcuseră mult timp inutile în arsenalul îndepărtat de la gurile Rinului, manevrau acum pe cerul dinspre răsărit. Evesham uimise întreaga lume scoţându-le pe acestea şi altele şi trimiţându-le în marele bluff pe care-l juca, şi reuşise să mă ia chiar şipe mine prin surprindere. El era unul din acei oameni energici şi stupizi care par să fie trimişi de cer pentru a stârni dezastre. La prima vedere energia lui părea să semene atât de mult cu capacitatea! Dar nu avea nicio imaginaţie, niciun spirit inventiv, doar o imensă şi stupidă putere de voinţă şi o credinţă oarbă în „norocul” său stupid şi idiot care să-l facă

să reuşească. Îmi amintesc cum stăteam cu femeia aceea în vârful promontoriului şi priveam escadrila ce se rotea în depărtare, şi cum am cântărit eu adevăratul înţeles al acestei imagini văzând limpede felul cum evoluau lucrurile. Nici atunci nu era încă prea târziu. Aş fi putut să mă întorc, cred, şi să salvez lumea. Oamenii din nord aveau să mă urmeze, ştiam, cu condiţia ca într-o anumită privinţă să respect normele lor morale. Răsăritul şi sudul se vor încrede în mine, cum nu s-ar încrede în niciun alt om din nord. Şi ştiam ca nu aveam decât să i-o spun ei, şi ea mă va lăsa să plec… Nu pentru că nu m-ar fi iubit!

Numai că nu vroiam să plec; voinţa mea era de cealaltă parte. Mă scuturasem atât de curând de coşmarul răspunderii: eram încă un atât de proaspăt dezertor de la datorie, încât claritatea cu care se impunea ceea ce aveam ***datoria*** să fac nu avea nicio putere asupra voinţei mele. Eu voiam să trăiesc, să agonisesc plăceri şi s-o fac pe iubita mea fericită. Dar, deşi acest sentiment al marilor datorii neglijate nu avea nicio putere să mă atragă, reuşea totuşi să mă facă tăcut şi preocupat, să le răpească zilelor pe care le petreceam jumătate din strălucirea lor şi să mă împingă la meditaţii sumbre în liniştea nopţii. Şi, în timp ce stăteam şi mă uitam la aeroplanele lui Evesham — aceste păsări de rău augur — trecând încoace şi încolo, ea şedea lângă mine şi mă privea, observându-mi de fapt turburarea, însă nu desluşit, ochii ei întrebându-mi faţa umbrită de nedumerire. Chipul ei era cenuşiu din cauza apusului care pălea pe cer. Nu era vina ei că mă reţinea. Îmi ceruse s-o părăsesc şi acum din nou, în noapte şi cu lacrimi în ochi, îmi cerea să plec de la ea.

În cele din urmă, prezenţa ei mă trezi din meditaţie. Mă întorsei pe neaşteptate spre ea şi o provocai să alergăm în jos pe coasta muntelui. „Nu”, zise ea, ca şi cum ar fi fost vorba de un lucru incompatibil cu gravitatea ei; dar eu eram hotărât

să pun capăt acestei gravităţi, şi am făcut-o să alerge, căci nimeni nu poate să fie întunecat şi trist când e cu răsuflarea tăiată, iar când ea s-a poticnit, am continuat să alerg cu mâna sub braţul ei. Am trecut pe lângă o pereche de oameni care s-au întors şi au privit cu uimire purtarea mea, căci probabil mă recunoscuseră. Şi la jumătatea drumului, pe povârniş, se auzi un vuiet şi un vacarm din văzduh, aşa că ne-am oprit, şi îndată au apărut pe deasupra crestei dealului acele maşini de război, zburând una în spatele celeilalte.

Omul păru să ezite în pragul unei descrieri.

— Cum erau? îl întrebai eu.

— Nu luptaseră niciodată, zise el. Semănau foarte mult cu cuirasatele noastre de astăzi; niciodată nu luptaseră. Nimeni nu ştia de ce puteau fi în stare, cu oamenii aţâţaţi dinăuntru; unii nici nu se gândeau la asta. Erau nişte aparate mari, în formă de vârf de lance fără coadă, cu o elice în locul cozii.

— De oţel?

— Nu de oţel.

— Aluminiu?

— Nu, nu, cu totul altceva. Un aliaj care era foarte comun… tot atât de comun ca alama, de exemplu. Se numea… stai să văd… — îşi apăsă fruntea cu degetele — încep să uit totul! zise el.

— Şi aveau tunuri?

— Tunuri mici, care trăgeau cu bombe foarte explozive. Trăgeau spre spate, de la baza aparatului care era în formă de frunză, ca să spun aşa, şi înaintau cu vârful. Aceasta era în teorie, ştii, dar nu luptaseră niciodată. Nimeni nu putea spune exact ce avea să seântâmple. Şi în acelaşi timp cred că era foarte plăcut să mergi rotindu-te prin aer, ca în zborul unor pui de rândunică, iute şi uşor. Cred că cei care le conduceau nici nu încercau să se gândească prea bine ce ar însemna adevărata luptă. Şi aceste maşini zburătoare de război, ştii, erau doar unul din nenumăratele dispozitive

militare ce fuseseră inventate şi apoi lăsate în părăsire în lunga perioadă de pace. Erau tot felul de asemenea lucrări pe care oamenii le scoteau acum de la păstrare şi le lustruiau; erau lucruri infernale, lucruri nebuneşti, lucruri care nu fuseseră încercate niciodată; maşini mari, explozibile grozave, tunuri uriaşe. Cunoşti nebunia acelui soi intrepid de oameni care construiesc astfel de lucruri; ei le construiesc tot aşa cum castorii clădesc diguri, fără să se gândească la râurile pe care le vor abate din cursul lor şi la pământurile pe care le vor inunda!

În timp ce în amurg coborau din nou scara în spirală ce ducea spre locuinţa noastră, am prevăzut totul: vedeam cât de limpede şi inevitabil se îndreptau lucrurile spre război, ajunse pe mâinile neroade şi violente ale lui Evesham, şi începeam să-mi dau seama ce putea să însemne războiul în aceste noi condiţii. Chiar şi atunci, deşi ştiam că mă apropii de limita prilejului de a interveni, nu puteam găsi în mine voinţa de a mă întoarce.

Suspină.

— Asta a fost ultima mea şansă. N-am intrat în oraş până când cerul nu s-a acoperit de stele, şi ne-am plimbat pe terasa înaltă, dintr-o parte în alta, şi ea m-a sfătuit să mă întorc.

„Iubitule, zise ea şi faţa ei dulce se ridică spre mine. Asta e Moartea. Viaţa aceasta pe care o duci este Moarte. Întoarce-te la ei, întoarce-te la datoria ta…”

Începu să plângă, spunându-mi printre suspine şi agăţându-se de braţul meu: „Întoarce-te… întoarce-te”.

Apoi tăcu deodată şi, aruncând o privire spre faţa ei, am citit într-o clipă ce avea de gând să facă. Era unul din acele momente când poţi să ***vezi*** desluşit în oameni.

„Nu!” zisei eu.

„Nu?” întrebă ea surprinsă, şi cred că şi puţin înfricoşată, văzând că i-am citit gândul.

„Nimic nu mă poate trimite înapoi, zisei eu. Nimic! Am ales. Am ales iubirea, şi lumea poate să dispară. Orice s-ar întâmpla, eu voi trăi această viaţă… Voi trăi pentru ***tine!*** Nimic nu mă va abate; nimic, iubito. Chiar dacă ai muri… chiar dacă ai muri…!

„Da?” murmură ea uşor.

„Atunci… aş muri şi eu.”

Şi până să poată vorbi ea din nou, am început să vorbesc eu cu multă elocvenţă, aşa cum ***puteam*** să fac în viaţa aceea, şi am vorbit ca să proslăvesc iubirea, să fac ca viaţa pe care o trăiam noi să pară eroică şi glorioasă; iar lucrul de la care dezertam să pară ceva aspru şi foarte nevrednic, pe care era bine să-l laşi deoparte. M-am străduit din răsputeri să arunc această vrajă asupra lucrurilor, căutând nu numai s-o conving pe ea, dar şi pe mine. Stăteam şi vorbeam, şi ea se agăţa de mine, sfâşiată de oscilaţia între tot ce socotea că e nobil şi tot ce ştia că e dulce. Şi în cele din urmă am făcut ca viaţa noastră să pară eroică, am făcut din tot dezastrul care se aduna asupra lumii un fel de scenă măreaţă pentru iubirea noastră neasemuită; iar noi — două biete suflete care am nimerit în cele din urmă acolo, îmbrăcaţi în această splendidă iluzie, aproape îmbătaţi de această glorioasă iluzie, stăteam sub stelele tăcute.

Şi astfel am lăsat să treacă momentul.

A fost ultima mea şansă. Chiar în timp ce noi ne plimbam încoace şi încolo, conducătorii sudului şi răsăritului făceau pasul decisiv, şi răspunsul aprins care sfărâmă manevrele lui Evesham pentru totdeauna prinse formă şi rămase în aşteptare. Şi pretutindeni, în Asia, peste oceane şi în sud, văzduhul şi cablurile palpitau de avertizările pregătirii.

Nimeni, înţelegi, nu ştia ce înseamnă războiul; nimeni nu-şi putea închipui, cu toate aceste invenţii noi, ce orori ar putea aduce războiul. Cred că cei mai mulţi oameni continuau să creadă că va

fi o paradă de uniforme strălucite, cu strigăte de atac, triumfuri, steaguri şi fanfare… într-o vreme când jumătate din lume îşi aducea rezervele de hrană de la zeci de mii de mile distanţă…

Omul cu faţa albă se opri. Aruncai o privire spre el şi îl văzui cu ochii aţintiţi spre podeaua vagonului. O gară mică, un şir de vagoane de marfă încărcate, un semafor şi spatele unei căsuţe trecură în goană prin faţa ferestrei vagonului, iar un pod alergă cu zgomot brutal, trimiţându-ne ecoul huruitului trenului.

— După aceea, zise el, am visat foarte des. Timp de trei săptămâni visul acesta a fost viaţa mea. Şi ceea ce era mai rău, au fost unele nopţi când nu puteam să visez, când stăteam zvârcolindu-mă în pat, în viaţa ***aceasta*** blestemată; iar ***acolo…*** departe de mine… se întâmplau nişte lucruri… lucruri importante şi teribile… Trăiam în timpul nopţilor… Zilele mele, zilele cât eram treaz din viaţa asta pe care o trăiesc acum, au devenit un vis şters, îndepărtat, un decor inutil, coperta unei cărţi.

Căzu pe gânduri.

— Aş putea să-ţi spun tot, să-ţi spun orice lucru mărunt din vis, dar cât priveşte ceea ce făceam în timpul zilei, nu. N-aş putea să spun… nu-mi amintesc. Memoria… memoria m-a părăsit. Treburile vieţii îmi scapă…

Se aplecă înainte şi îşi apăsă mâinile pe ochi. O bună bucată de timp nu spuse nimic.

— Şi apoi? întrebai eu.

— Războiul a izbucnit ca un uragan.

Privi fix înaintea sa spre lucruri de nedescris.

— Şi apoi? îl îndemnai eu din nou.

— Aveau ceva ireal, zise el cu glasul scăzut al unui om care vorbeşte cu sine însuşi. Şi ar fi putut să fie coşmaruri. Dar nu erau coşmaruri… nu erau coşmaruri. ***Nu!***

Rămase tăcut atât de mult timp, încât crezui că se ivise primejdia de a pierde restul povestirii. Dar

el începu să vorbească din nou, pe acelaşi ton de meditaţie întrebătoare.

— Ce era să facem altceva decât să fugim? Nu mă gândisem că războiul va ajunge până la Capri… crezusem că la Capri eram în afara lucrurilor, că aici era altfel; dar două nopţi mai târziu, întreaga insulă era plină de strigăte şi urlete, aproape fiecare femeie şi fiecare bărbat purta o insignă, insigna lui Evesham, şi nu se mai auzea nicio muzică, decât numai un cântec strident de război care răsuna într-una, şi pretutindeni bărbaţii se înrolau, iar în sălile de dans făceau instrucţie. Întreaga insulă era un vârtej de zvonuri; se spunea într-una că lupta începuse. Nu mă aşteptasem la asta. Văzusem atât de puţin din viaţa de plăceri, încât nu reuşisem să înţeleg această violenţă a amatorilor. În ce mă priveşte, eram în afara ei. Eram ca un om care ar fi putut să împiedice incendiul unui depozit de muniţii. Momentul trecuse. Nu mai eram nimeni; orice mucos cu o insignă conta mai mult decât mine. Mulţimea ne îmbrâncea şi ne urla în urechi; cântecul acela blestemat ne asurzea; o femeie ţipă la iubita mea pentru că nu avea insignă; şi amândoi ne-am întors la locuinţa noastră, turburaţi şi jigniţi, iubita mea albă la faţă şi tăcută, iar eu tremurând de furie. Eram atât de furios, încât m-aş fi certat cu ea dacă aş fi găsit vreo umbră de acuzaţie în ochii ei.

Toată măreţia mea dispăruse. Păşeam încolo şi încoace prin odăiţa noastră din stâncă, iar afară se vedea marea întunecată şi o lumină spre sud, care se aprindea, se stingea, şi apărea din nou.

„Trebuie să plecăm de-aici! îi spuneam eu într-una. Mi-am ales calea şi nu vreau să am niciun amestec în aceste turburări. Nu vreau să am nimic cu războiul acesta. Ne-am desprins viaţa de toate aceste lucruri. Aici nu mai este niciun refugiu pentru noi. Să plecăm.”

Şi a doua zi pornisem să fugim de războiul care punea stăpânire pe întreaga lume. Şi tot restul nu a

fost decât Fugă… tot restul nu a fost decât Fugă.

Rămase pe gânduri, întunecat.

— Cât a durat?

Nu-mi dete niciun răspuns.

— Câte zile?

Avea faţa albă şi trasă, iar pumnii îi erau încleştaţi. Nu luă în seamă curiozitatea mea.

Încercai prin felurite întrebări să-l atrag din nou la povestirea lui.

— Unde v-aţi dus? întrebai eu.

— Când?

— Când aţi plecat din Capri.

— Spre sud-vest, zise el şi mă măsură scurt cu privirea. Ne-am dus cu o barcă.

— Credeam că într-un aeroplan.

— Au fost luate toate.

Nu i-am mai pus nicio întrebare. Apoi, am crezut că începe din nou. Izbucni într-o argumentaţie monotonă.

— Dar de ce să fie? Dacă, într-adevăr, această bătălie, acest masacru şi această încordare ***este*** viaţa, de ce ne mai bântuie dorinţa de plăceri şi frumuseţe? Dacă nu există niciun refugiu, dacă nu există pace nicăieri şi dacă toate visurile noastre despre locuri liniştite nu sunt decât o nebunie şi o capcană, de ce avem astfel de visuri? Fără îndoială că nu dorinţele nedemne, nu intenţiile josnice ne aduseseră pe noi aici. Iubirea fusese cea care ne izolase. Iubirea venise la mine cu ochii ei şi îmbrăcată în frumuseţea ei, mai minunată decât orice altceva în viaţă, în însăşi forma şi culoarea vieţii, şi mă chemase la ea. Făcusem să tacă toate glasurile, răspunsesem tuturor întrebărilor şi venisem la ea. Şi, deodată, nu mai era nimic altceva decât Războiul şi Moartea!

Avui o inspiraţie.

— La urma urmei, zisei eu, ar putea să nu fi fost decât un vis.

— Un vis! strigă el aprinzându-se. Un vis, când chiar şi acum…

Pentru prima dată se însufleţi. O uşoară roşeaţă i se strecură în obraji. Ridică palma desfăcută, o încleşta şi o lăsă să-i cadă pe genunchi. Vorbi privind departe de mine, şi în tot restul timpului continuă să se uite în depărtare.

— Nu suntem decât nişte năluci! zise el. Şi năluci ale altor năluci, dorinţe ca umbrele norilor şi voinţe ca paiele duse de vânt; zilele trec, se sfârşesc şi ne poartă cum poartă trenul umbra luminilor sale… chiar aşa! Dar un singur lucru este real şi sigur, un singur lucru nu este vis, ci este etern şi durabil. El este în centrul vieţii mele, şi toate celelalte lucruri din jur sunt subordonate şi cu totul zadarnice. O iubeam pe femeia aceea din vis. Şi ea şi cu mine am murit împreună!… Un vis? Cum poate să fie vis, când a copleşit o viaţă vie cu o suferinţă nepotolită, când face ca tot ce a avut însemnătate în viaţă să pară inutil şi neînţeles?!

Până în clipa când a fost ucisă, am crezut că mai aveam încă o şansă de a scăpa, zise el. Toată noaptea şi dimineaţa cât am mers pe mare de la Capri la Salerno i-am vorbit de evadare. Eram plini de o speranţă care s-a agăţat de noi până la sfârşit, o speranţă pentru viaţa pe care o vom duce împreună, în afara tuturor acestora, dincolo de bătălie şi luptă, de patimile crude şi zadarnice, de imperativele arbitrare şi inutile ale lumii. Ne simţeam înălţaţi ca şi cum căutarea noastră era un lucru sfânt, ca şi cum iubirea unuia pentru celălalt era o misiune…

Chiar şi atunci când, din barca noastră, am văzut faţa frumoasă a marii stânci care este Capri, acum brăzdată şi scobită de amplasamentele tunurilor şi de adăposturile care aveau să facă din ea o fortăreaţă, n-am bănuit nimic din masacrul iminent, deşi furia pregătirilor se zărea sub forma unor nori de praf în sute de puncte; dar eu am început să-i vorbesc despre ea. Insula, trebuie să ştii, era încă frumoasă, cu toate cicatricile ei, cu nenu-măratele ei ferestre, arcade şi cărări ce se

înşirau unele peste altele, pe vreo mie de picioare, o vastă sculptură cenuşie, întreruptă de terase cu viţă de vie şi crânguri de lămâi şi portocali, şi pâlcuri de agave, şi merişori, şi migdali înfloriţi. Şi pe sub arcada clădită peste Marina Piccola veneau alte bărci; şi când noi am ajuns să ocolim capul şi să zărim coasta continentului a apărut încă un şir de bărci, plutind cu vântul în spate, spre sud-vest. După puţin timp, au apărut o mulţime, cele mai îndepărtate văzându-se ca nişte puncte albastre în umbra falezei dinspre răsărit.

„Iată iubirea şi raţiunea, zisei eu, care fuge de toată această nebunie a războiului.”.

Şi deşi văzurăm curând o escadrilă de aeroplane care zburau pe cer către sud, nu le luarăm în seamă. Erau ca o linie de puncte pe cer, apoi mai multe, punctând orizontul de sud-est, şi după aceea şi mai multe, până când un sfert de cer era punctat cu pete albastre. Acum erau ca nişte liniuţe subţiri albastre, şi apoi unul câte unul se înclina şi reflecta lumina soarelui, devenind câte un mic fulger de lumină. Veneau, înălţându-se şi coborând şi crescând tot mai mari, ca un stol uriaş de pescăruşi sau ciori sau alte păsări de acest fel, mişcându-se cu o uimitoare uniformitate şi întinzându-se tot mai mult pe cer, pe măsură ce se apropiau. Aripa dinspre sud se înălţă ca un nor în formă de săgeată, acoperind soarele. Şi apoi ele se întoarseră brusc spre răsărit şi porniră într-acolo devenind tot mai mici şi mai clare, până când dispărură de pe cer. Şi după aceea observarăm spre nord, la mare înălţime, maşinile zburătoare ale lui Evesham atârnând deasupra oraşului Neapole ca un roi de musculiţe.

Părea că nu ne priveşte mai mult decât zborul unui stol de păsări.

Chiar şi murmurul tunurilor, departe spre sud-est, nu părea să însemne nimic pentru noi…

În fiecare zi, în fiecare vis de mai târziu, continuam să fim exaltaţi, continuam să căutăm

refugiul acela încare să putem să trăim şi să ne iubim. Ne cuprinsese oboseala, sufeream şi aveam tot felul de necazuri. Deşi eram prăfuiţi şi murdari după drumul obositor pe care-l făcuserăm şi pe jumătate morţi de foame şi îngroziţi de morţii pe care-i văzuserăm şi de fuga ţăranilor, căci în foarte scurt timp un val de lupte se întinse pe toată peninsula, toate aceste lucruri care ne bântuiau mintea nu făceau decât să ne întărească hotărârea de a scăpa. Oh, cât de vitează şi răbdătoare a fost ea! Ea, care nu înfruntase niciodată greutăţi şi riscuri, avea curaj şi pentru ea şi pentru mine. Am cutreierat peste tot căutând o scăpare, printr-o ţară stăpânită în întregime şi jefuită de hoardele războiului. Am mers numai pe jos. La început, au fost şi alţi fugari, dar nu ne-am amestecat cu ei. Unii au scăpat spre nord, alţii au fost prinşi o dată cu torentul ţărănimii care fugea pe şoselele principale, mulţi s-au dat pe mâinile soldaţilor şi au fost trimişi spre nord. Mulţi dintre bărbaţi au fost înrolaţi cu forţa. Dar noi ne-am ţinut departe de aceste lucruri; nu luaserăm cu noi niciun ban cu care să mituim o trecere spre nord, şi îmi era teamă ca iubita mea să nu cadă pe mâinile acestor mulţimi de recruţi. Debarcaserăm spre Salerno, fuseserăm întorşi din drum la Cava şi încercaserăm să trecem spre Taranto printr-o trecătoare peste Monte Alburno, dar fuseserăm mânaţi înapoi de lipsa de hrană, şi astfel coborâserăm printre mlaştinile de lângă Paestum, unde se află doar templele acelea mari. Aveam o vagă idee că la Paestum ar fi posibil să găsesc o barcă sau altceva şi să pornim din nou pe mare. Şi acolo ne-au prins luptele.

Un fel de orbire sufletească pusese stăpânire pe mine. Puteam vedea limpede că eram înconjuraţi; că marea plasă a acelui uriaş Război ne prinsese în mrejele ei. De multe ori văzuserăm trupele de recruţi care veniseră din nord şi umblau dintr-o parte în alta, şi le zăriserăm de la distanţă, prin

munţi, construind drumuri pentru transportul muniţiei şi pregătind instalarea tunurilor. La un moment dat am crezut că au tras spre noi, luându-nedrept spioni; în orice caz, un glonte a trecut şuierând pe deasupra noastră. De mai multe ori ne-am ascuns în păduri, de aeroplanele care pluteau pe deasupra.

Dar toate aceste lucruri nu mai au acum nicio importanţă, toate aceste nopţi de fugă şi suferinţă… Ne aflam într-un spaţiu deschis, lângă templele acelea mari de la Paestum, într-un loc acoperit cu blocuri de piatră şi presărat cu tufişuri ţepoase, gol şi pustiu şi atât de plat încât un crâng de eucalipţi din depărtare se vedeau până la piciorul tulpinii. Parcă văd şi acum! Iubita mea şedea lângă un tufiş şi se odihnea, căci era foarte slăbită şi obosită, iar eu stăteam în picioare căutând să văd dacă aş putea să-mi dau seama de distanţa la care se trăgeau focuri de armă. Erau fără zgomot, ştii, luptând departe unii de alţii, cu acele teribile arme noi care nu fuseseră folosite niciodată: tunuri care trăgeau la mare distanţă şi aeroplane care puteau… Nimeni nu putea să ştie ce puteau ele să facă!

Ştiam că ne aflăm între cele două armate şi că se apropiau una de alta. Ştiam că suntem în primejdie şi că nu ne puteam opri aici să ne odihnim!

Deşi aveam toate acestea în minte, le aveam numai în subconştient. Păreau să fie lucruri care nu ne privesc pe noi. Mă gândeam în primul rând la iubita mea. Mă cuprinsese o tristeţe dureroasă. Era întâia oară când ea se dădea bătută şi se prăbuşise plângând. Puteam s-o aud suspinând la spatele meu, dar nu vroiam să mă întorc spre ea, pentru că ştiam că simţea nevoia să plângă şi că se abţinuse atât timp din cauza mea. Era bine, mă gândeam, să plângă şi să se odihnească, şi apoi să pornim din nou la drum, căci nu-mi închipuiam atunci un fapt care era totuşi atât de aproape de noi. Parcă o văd

şi acuma cum stătea acolo, cu părul ei minunat căzându-i pe umeri şi cu obrajii supţi.

„Dacă ne-am fi despărţit, zise ea. Dacă te-aş fi lăsat să pleci."

„Nu, zisei eu. Nici acum nu-mi pare rău. Nu-mi pare rău, fiindcă eu am ales, şi am să rezist până la capăt."

Şi atunci…

Deasupra capului, pe cer, a fulgerat ceva şi a explodat, şi am auzit peste tot în jurul nostru gloanţele răpăind. Au zdrelit pietrele din jurul nostru, zvârlind bucăţi de cărămidă; şi s-au dus…

Îşi duse mâna la gură, apoi îşi umezi buzele.

— La fulgerul exploziei mă întorsesem… Ştii, s-a ridicat în picioare… S-a ridicat în picioare, ştii, şi a făcut un pas spre mine… Ca şi cum ar fi vrut să ajungă până la mine… Fusese împuşcată în inimă.

Tăcu şi mă privi fix. Am simţit neputinţa aceea prostească pe care o simte orice englez în astfel de ocazii. I-am întâlnit o clipă privirea şi apoi m-am uitat pe fereastră afară. Am păstrat amândoi mult timp tăcerea. Când, în cele din urmă, am privit spre el, l-am văzut stând pe spate în colţul său, cu braţele încrucişate şi rozându-şi încheieturile degetelor.

Îşi muşcă deodată unghia şi tresări.

— Am dus-o în braţe spre temple, zise el, ca şi cum asta ar mai fi avut vreo importanţă. Nu ştiu de ce. Mi se păreau un fel de sanctuar, înţelegi. Presupun că dăinuiau de atâta timp. Ea probabil că murise pe loc. Dar… am vorbit cu ea… tot drumul.

Din nou tăcere.

— Am văzut templele acelea, zisei eu brusc şi într-adevăr el îmi amintise cu multă claritate de arcadele calme şi însorite, tăiate din gresie roasă de vreme.

— Era acela de culoare brună, cel mare, de culoare brună. M-am aşezat pe o coloană căzută,

continuând s-o ţin în braţe… Acum nu-i mai vorbeam. Şi după puţin timp, şopârlele au ieşit şi au început să alerge din nou, ca şi cum nu se întâmplase nimic neobişnuit, ca şi cum nimic nu se schimbase… Era acolo o linişte grozavă, soarele era sus şi umbrele stăteau nemişcate; chiar şi umbrele ierburilor de pe ziduri stăteau nemişcate, în ciuda bubuiturilor ce răsunau în tot cerul.

Parcă-mi amintesc că aeroplanele au venit dinspre sud şi că lupta s-a îndepărtat spre vest. Un aeroplan afost lovit, s-a răsturnat şi a căzut. Îmi amintesc asta, deşi nu mă interesa câtuşi de puţin. Nu părea să aibă vreo importanţă. Era ca un pescăruş rănit, ştii, care întâi se zbate câtva timp în apă. Îl puteam vedea prin naosul templului, ca un obiect negru în apa albastră şi strălucitoare.

De trei sau patru ori, nişte obuze au explodat pe plajă, apoi au încetat. De fiecare dată când se întâmpla asta, toate şopârlele fugeau şi se ascundeau un răstimp. Acesta era tot răul pe care-l pricinuiau, în afară de un glonte rătăcit care a zgâriat piatra de lângă mine şi a făcut pe ea o suprafaţă albă şi strălucitoare.

Pe măsură ce umbrele se lungeau, tăcerea părea şi mai mare.

Lucru curios, remarcă el pe tonul unui om care ia parte la o conversaţie banală, nu gândeam totuşi… nu mă gândeam la nimic. Stăteam cu ea în braţe printre pietre, într-un fel de letargie… nemişcat.

Şi nu-mi amintesc cum m-am trezit. Nu-mi amintesc cum m-am îmbrăcat în ziua aceea. Ştiu că m-am pomenit în biroul meu, cu scrisorile desfăcute în faţa mea, şi că eram izbit de absurditatea faptului de a mă afla acolo, ştiind că în realitate şedeam, buimăcit, în templul acela din Paestum, cu o femeie moartă în braţe. Am citit scrisorile maşinal. Am uitat despre ce era vorba în ele.

El se opri. Urmă o lungă tăcere.

Am observat deodată că trenul cobora panta de la Chalk Farm spre Euston. Am tresărit văzând cum trecuse timpul. M-am întors spre el cu o întrebare brutală, pe tonul de „acum ori niciodată”.

— Şi ai mai visat?

— Da.

Păru că face o sforţare ca să sfârşească. Glasul îi era foarte scăzut.

— Numai o dată şi parcă numai câteva clipe. Se părea că mă trezisem deodată dintr-o mare apatie, mă sculasem în picioare şi un trup zăcea acolo pe pietrelângă mine. Un trup slăbănog. Nu al ei, ştii. Parcă nu mai era ea…

Probabil că auzisem glasuri. Nu ştiu. Ştiu numai că se apropiau nişte oameni în singurătatea aceea, şi că asta a fost ultima ofensă.

M-am ridicat în picioare şi am umblat prin templu, şi atunci a apărut mai întâi un om cu faţa smeadă, îmbrăcat într-o uniformă de un alb murdar, tivită cu albastru, şi apoi s-au ivit alţii, mai mulţi, căţărându-se pe creasta vechiului zid al cetăţii dispărute şi ghemuindu-se acolo. Erau nişte mici figuri iţindu-se în bătaia soarelui şi au rămas acolo, cu armele în mână, cercetând prevăzători terenul din faţa lor.

Şi mai departe am văzut alţii, apoi alţii în celălalt capăt al zidului. Era o linie lungă de oameni în ordine de bătaie.

Apoi insul pe care-l văzusem întâi se ridică în pi-cioare şi strigă un ordin, iar oamenii săi se dădură jos de pe zid în ierburile înalte şi se îndreptară spre templu. Coborî şi el împreună cu ceilalţi, conducându-i. Venea drept spre mine şi când mă văzu se opri.

La început îi priveam pe aceşti oameni din simplă curiozitate, dar când am văzut că au de gând să vină spre templu m-am hotărât să-i opresc. Strigai către ofiţer:

„Nu trebuie să vii aici. Aici sunt ***eu.*** Sunt aici cu moarta mea.”

Mă privi fix, apoi îmi strigă o întrebare într-o limbă necunoscută.

Eu repetai ceea ce mai spusesem.

El strigă din nou, iar eu îmi încrucişai braţele şi rămăsei nemişcat. Apoi el le spuse ceva oamenilor săi şi înaintă spre mine. Ţinea în mână o sabie.

Îi făcui semn să rămână la distanţă, dar el continuă să înainteze. Îi spusei din nou cu multă răbdare şi foarte limpede: „Nu trebuie să vii aici. Astea sunt nişte temple vechi şi aici sunt eu cu moarta mea".

Se apropie atât de mult, încât îi puteam vedea bine faţa. Era o faţă îngustă, cu ochi cenuşii întunecaţi şi cuo mustaţă neagră. Avea o cicatrice pe buza de sus, şi era murdar şi nebărbierit. Continua să strige lucruri neînţelese, poate întrebări adresate mie.

Ştiu acum că-i era teamă de mine, dar atunci nu m-am gândit la asta. În timp ce încercam să-i explic, m-a întrerupt pe un ton imperativ, cerându-mi, cred, să mă dau la o parte.

Încercă să treacă pe lângă mine, dar eu îl apucai de braţ.

Văzui că se schimbă la faţă sub strânsoarea mea.

„Nebun ce eşti, strigai eu. Nu ştii? E moartă!"

Se dădu înapoi. Mă privi cu ochi cruzi. Văzui în ei un fel de hotărâre plină de triumf. Apoi, încruntându-se, deodată îşi ridică sabia… ***aşa…*** şi lovi.

Se întrerupse brusc.

Observai o schimbare în ritmul trenului. Se auziră frânele, iar vagonul scârţâi şi se zgudui. Lumea aceasta a noastră îşi afirma prezenţa, devenea zgomotoasă. Văzui prin fereastra aburită uriaşe lămpi electrice aruncându-şi lumina de pe stâlpii înalţi, văzui şiruri de vagoane goale care treceau, stând pe loc, prin faţa ferestrei şi apoi trecu după ele un semafor înălţându-şi constelaţia de lumini verzi şi roşii în amurgul întunecat al

Londrei. Îmi întorsei din nou privirea spre chipul supt al omului din faţa mea.

— Mă lovi drept în inimă. Cu un fel de uimire… nu cu teamă, nici durere… doar cu un fel de uimire, şi am simţit cum mă străpunge, am simţit sabia pătrunzându-mi în trup. Nu m-a durut, ştii! Nu m-a durut de loc.

Luminile galbene ale peronului începură să se zărească, trecând întâi repede, apoi mai încet, şi în cele din urmă oprindu-se cu o smucitură. Pe-afară treceau încoace şi încolo siluete nelămurite de oameni.

— Euston! strigă un glas.

— Vrei să spui?…

— N-a fost nicio durere, nicio înţepătură sau usturime. O uimire, şi apoi bezna care a cuprins totul. Chipul aprins, brutal, din faţa mea, chipul omului care mă ucisese, păru că se depărtează, până pieri din faţa ochilor mei…

— Euston! strigau vocile de afară. Euston!

Uşa compartimentului se deschise, lăsând să intre un val de zgomote, şi un hamal stătea în pragul ei şi se uita la noi. Zgomote de uşi trântite, tropot de copite ale cailor de la trăsuri, şi dincolo de toate — vacarmul inform şi îndepărtat al străzilor Londrei ajunse până la urechile mele. O mulţime de lămpi aprinse străluceau de-a lungul peronului.

— O beznă, un val de beznă care s-a întins şi a înghiţit totul.

— Aveţi vreun bagaj, domnule? zise hamalul.

— Şi asta a fost sfârşitul? întrebai eu.

Păru că ezită. Apoi, aproape neauzit, răspunse:

— Nu.

— Adică?

— N-am putut să ajung la ea. Ea era în cealaltă parte a templului… Şi apoi…

— Da, insistai eu. Şi?

— Coşmaruri, strigă el; adevărate coşmaruri! Dumnezeule! Păsări mari care se repezeau să

sfâşie…

OMUL CARE PUTEA FACE MINUNI

În româneşte de B. BEREANU

Un pantum[202]
în proză

E discutabil dacă s-a născut cu acest dar. Eu unul socotesc ca l-a dobândit pe neaşteptate. În orice caz, până la treizeci de ani a fost un sceptic şi nu credea în forţe supranaturale. Şi, fiindcă momentul mi se pare indicat, trebuie să menţionez că era un om mic de statură, cu ochi întunecaţi, castanii, cu părul roşu, foarte ţepos, cu mustaţa răsucită şi plină de pistrui. Îl chema George Mc Whirter Fotheringay — un nume care în niciun caz nu te făcea să aştepţi vreo minune — şi era funcţionar la Gomshott. Îl caracteriza o deosebită înclinaţie pentru judecăţile categorice. Când a luat cunoştinţă pentru prima oară de puterile sale excepţionale, tocmai nega categoric că minunile sunt posibile. Discuţia aceasta avea loc la bufetul cârciumii „Dragonul cel lung“, iar Toddy Beamish îl contrazicea destul de monoton, dar eficace. „Asta o spui dumneata!“ repeta într-una, ceea ce-l scotea din sărite pe domnul Fotheringay.

În afară de ei doi, mai erau prezenţi un biciclist foarte prăfuit, cârciumarul Cox şi domnişoara Maybridge, chelneriţa foarte respectabilă şi destul de corpolentă a „Dragonului”. Domnişoara Maybridge stătea ca spatele Ia domnul Fotheringay şi spăla paharele; ceilalţi îl priveau mai mult sau mai puţin amuzaţi de ineficacitatea judecăţilor sale categorice. Îmboldit de tactica defensivă à la Torres Vedras a domnului Beamish, domnul Fotheringay se hotărî să facă un efort retoric neobişnuit.

— Ascultă, domnule Beamish — spuse domnul Fotheringay — să fim lămuriţi. Un miracol este

ceva împotriva legilor naturii, realizat prin puterea voinţei, ceva care nu s-ar putea produce fără o putere de voinţă deosebită.

— Asta o spui dumneata, respinse atacul domnul Beamish.

Domnul Fotheringay apelă la ciclist, care fusese până atunci doar un spectator tăcut, şi obţinu aprobarea sa exprimată printr-o tuse şovăitoare şi o privire îndreptată spre domnul Beamish. Cârciumarul nu voi să-şi dea părerea. Când domnul Fotheringay se întoarse spre domnul Beamish, obţinu din partea acestuia o concesie neaşteptată, acceptarea cu rezerve a definiţiei miracolului formulată de el.

— De exemplu — spuse domnul Fotheringay foarte încurajat — iată ce s-ar putea numi un miracol. Lampa aceasta, potrivit legilor naturii, n-ar putea să ardă cu susu-n jos, nu e aşa, Beamish?

— Dumneata spui că n-ar putea, pară Beamish.

— Dar dumneata? întrebă Fotheringay. Doar n-ai vrea să spui…

— Nu, îngăimă Beamish. Nu, n-ar putea.

— Foarte bine, continuă domnul Fotheringay. Aşadar, vine aici cineva, de exemplu eu, şi stă să zicem aici şi spune lămpii, cum aş putea spune şi eu, încordându-mi voinţa: răstoarnă-te cu susu-n jos fără să te spargi şi continuă să arzi liniştit, şi… Ei!

Erau motive ca toţi să strige „Ei!“. Imposibilul, lucrul de necrezut puteau să-l constate toţi. Lampa stătea în aer, răsturnată, şi ardea liniştit cu flacăra îndreptată în jos. Era tot atât de reală şi de palpabilă ca orice lampă, era lampa prozaică, obişnuită, din cârciuma „Dragonul cel lung“.

Domnul Fotheringay stătea cu degetul arătător întins şi cu sprâncenele încruntate, de parcă ar fi prevăzut un dezastru. Biciclistul, care era cel mai aproape de lampă, îşi aplecă brusc capul şi sări peste tejghea. Toţi se speriară mai mult sau mai puţin. Domnişoara Maybridge s-a întors şi a ţipat.

Timp de aproape trei secunde lampa a rămas liniştită. Domnul Fotheringay scoase un strigăt slab de epuizare intelectuală.

— Nu pot s-o mai ţin sus, spuse el. Se dădu înapoi şovăind, iar lampa răsturnată pâlpâi brusc, căzu peste colţul barului, sări cât colo, se sfărâmă de podea şi se stinse.

Noroc că avea un rezervor de metal, altfel întreaga încăpere ar fi fost cuprinsă de flăcări. Primul vorbi domnul Cox, care făcu observaţia laconică de altfel, că Fotheringay e nebun. Fotheringay nu fu în stare să conteste nici măcar o asemenea afirmaţie! Îl uluiseră cele întâmplate. Conversaţia care urmă nu clarifică de loc chestiunea pentru Fotheringay; părerea generală fu nu numai foarte apropiată de cea a domnului Cox, dar şi exprimată foarte vehement. Toţi îl acuzau pe Fotheringay că recursese la un truc prostesc şi-l calificau drept un nerod care distruge confortul cetăţenilor şi le pune în pericol viata. Fotheringay, căruia îi vuia capul de uimire şi gândurile i se învârtejeau ca purtate de furtună, era înclinat să fie de acord cu ei, aşa că aproape nici nu protestă când fu poftit să părăsească localul.

Porni spre casă aprins la faţă şi înfierbântat, cu gulerul hainei ridicat şi cu urechile roşii. Pe stradă examină cu nervozitate fiecare lampă din cele zece pe lângă care trecu. Numai când se găsi singur în micul său dormitor din strada Bisericii fu în stare să-şi adune gândurile şi să se întrebe „Ce naiba s-a întâmplat?”

Îşi scoase haina şi ghetele şi se aşeză pe pat. Cu mâinile în buzunare, repeta pentru a şaptezecea oară cuvintele sale de apărare: „N-am vrut să răstorn afurisita aceea de lampă“ şi deodată îşi dădu seama că în momentul în care rostise ordinul acela, voise neintenţionat ca ordinul să-i fie îndeplinit, iar când văzuse lampa în aer, simţise că depindea de el s-o ţină acolo, deşi nu-i era limpede ce trebuia să facă pentru aceasta. Fotheringay nu

avea o minte prea ascuţită, fiindcă altfel şi-ar fi putut pune întrebarea ce înseamnă de fapt „voise neintenţionat” şi s-ar fi pomenit în faţa celor mai încâlcite probleme de libertate a voinţei; fiind însă aşa cum era, ideea nu i se contură limpede în minte şi i se păru acceptabilă. Şi de aici, trebuie să admit, fără ca să urmeze vreo înlănţuire logică, ajunse la proba experimentală.

Îşi îndreptă hotărât degetul arătător spre lumânare şi îşi adună gândurile, deşi îşi dădea seama că făcea o prostie. „Ridică-te în sus!“ porunci el. Dar în clipa următoare sentimentul de neîncredere îi dispăru. Luminarea se ridică, stătu în aer o clipă, gata să cadă, şi în timp ce domnul Fotheringay gâfâia, căzu cu zgomot pe toaletă, lăsându-l în întuneric, numai cu strălucirea feştilei care se stingea.

Câtva timp domnul Fotheringay rămase în întuneric complet nemişcat. „S-a întâmplat totuşi — îşi spuse el — şi nu pot să-mi explic cum!“ Oftă adânc şi începu să caute prin buzunare un chibrit. Nu găsi niciunul, se ridică şi bâjbâi pe lavoar. „Mi-ar trebui un chibrit”, spuse el. Căută în haină, dar nu găsi, şi atunci îi trecu prin minte că se puteau face minuni chiar şi cu chibrituri. Întinse mâna şi se încruntă la ea prin întuneric. „Vreau să fie un chibrit în mâna aceasta!“ Simţi ceva uşor căzând de-a latul palmei, şi, strângând pumnul, găsi un chibrit.

După câteva încercări nereuşite de a-l aprinde, frecându-l de diferite obiecte, constată că nu-l putea aprinde fără cutie. Îl aruncă, şi atunci deodată îi trecu prin minte că ar fi putut să-l aprindă printr-un efort de voinţă. Făcu acest efort şi-l zări arzând în mijlocul învelitoarei lavoarului. Îl ridică în grabă şi-l stinse. Noi posibilităţi îi trecură prin minte. Căută lumânarea şi o puse la loc în sfeşnic. „Ascultă! aprinde-te!“ spuse domnul Fotheringay. Lumânarea începu să pâlpâie, şi atunci văzu o mică gaură neagră în acoperitoarea

lavoarului şi un rotocol de fum ridicându-se din ea. Câtva timp se uită când la ea, când la mica flacără, apoi, ridicând capul, îşi întâlni privirea fixă în oglindă şi se întreţinu câtva timp în tăcere cu el însuşi.

— Cum rămâne cu minunile? spuse în cele din urmă domnul Fotheringay adresându-se imaginii sale.

Meditaţiile domnului Fotlieringay care urmară fură adânci, dar confuze. După cum îşi putea da seama, în ceea ce îi privea era vorba numai de voinţă. Natura primei sale experienţe îi crease o aversiune pentru orice alte experienţe, cu excepţia celor prudente, bineînţeles. Aşadar făcu să se ridice o foaie de hârtie, coloră un pahar de apă în roz, apoi în verde şi produse un melc pe care-l făcu să dispară în chip miraculos. Îşi procură, tot în chip miraculos, o perie de dinţi nouă. Târziu noaptea, ajunse la concluzia că puterea sa de voinţă trebuie să fi fost neobişnuită şi extrem de mare, fapt despre care avusese, cu siguranţă, bănuieli şi mai înainte, dar nu fusese sigur. Când făcuse pentru prima dată această descoperire îl cuprinsese mirarea şi se speriase. Acum încerca mândria de a poseda o calitate atât de deosebită, despre care avea o presimţire vagă că-i va fi de folos. Deodată auzi bătând ora unu la ceasul bisericii şi, pentru că nu-i trecu prin minte că printr-o minune ar putea fi scutit de obligaţiile sale zilnice la Gomshott, continuă să se dezbrace, ca să se culce fără întârziere. În timp ce se căznea să-şi tragă cămaşa peste cap, îi veni o idee strălucită. „Să fiu în pat!“ spuse el şi se trezi în pat. „Dezbrăcat!“ specifică apoi; şi, găsind că aşternutul era rece, adăugă în grabă: „În cămaşa mea de noapte! Nu, într-o cămaşă de noapte plăcută, moale, de lână. Aşa!“ exclamă cu plăcere. „Şi acum să adorm tihnit”.

Se trezi la ora obişnuită şi se aşeză la micul dejun, frământat de gânduri. Se întreba dacă cele

ce i se întâmplaseră peste noapte nu fusese cumva un vis deosebit de viu. În cele din urmă începu din nou să se gândească la experienţe prudente. De exemplu, avu la micul dejun trei ouă, două pe care i le procurase gazda, bune, dar conservate, şi unul, un ou de gâscă ouat proaspăt, delicios, fiert şi servit de către excepţionala sa voinţă. Porni grăbit spre Gomshott, într-o stare de agitaţie puternică, dar ascunsă cu grijă, şi îşi aminti de coaja celui de-al treilea ou numai seara când gazda sa îi vorbi despre ea. Toată ziua nu putu să lucreze, frământat de uimitoarea descoperire pe care o făcuse despre el însuşi, dar asta nu-i produse niciun neajuns, căci compensa timpul pierdut, în ultimele zece minute, printr-un miracol.

O dată cu trecerea zilei, uimirea i se transformă în exaltare, deşi nu-i ieşeau din minte împrejurările neplăcute în care fusese alungat de la „Dragonul cel lung“, nici versiunea tendenţioasă a acestei chestiuni, care, ajungând la urechile colegilor săi, le dăduse prilejul să facă unele glume. Desigur, trebuia să fie mai atent când poruncea să se ridice obiecte fragile, altfel darul său promitea din ce în ce mai mult, pe măsură ce se gândea la el. Intenţiona printre altele să-şi mărească proprietatea personală prin acte de creaţie, săvârşite discret. Făcu să apară o pereche de butoni splendizi de diamant, dar îi distruse în grabă când tânărul Gomshott străbătu biroul îndreptându-se spre masa sa. Se temea ca tânărul Gomshott să nu-l întrebe cum i-a căpătat. Pricepu foarte limpede că talentul său trebuia exercitat cu precauţiunea şi atenţia necesară, dar, după cât îşi dădea seama, greutăţile pe care le avea de învins pentru a-l stăpâni la perfecţie nu puteau fi mai mari decât acelea pe care le înfruntase atunci când învăţase să meargă pe bicicletă. Tocmai această analogie, ca şi sentimentul că nu ar fi binevenit la „Dragonul cel lung“ îl mânară după cină pe drumul de dincolo de

uzina de gaz, ca să exerseze acolo în secret unele minuni.

Era poate o oarecare lipsă de originalitate în încercările sale, căci, în afară de puterea de voinţă, domnul Fotheringay nu se dovedea un om excepţional. Îi veni în minte minunea cu toiagul lui Moise, dar noaptea era întunecoasă şi nepotrivită pentru a putea supraveghea cum trebuie şerpi mari miraculoşi. Apoi îşi aminti de povestea lui „Tannhäuser“ pe care o citise pe dosul programului filarmonicii. Aceasta i se păru deosebit de atrăgătoare şi inofensivă. Lovi cu bastonul său — un baston foarte frumos din lemn de palmier indian — în pajiştea care mărginea cărarea şi ordonă lemnului uscat să înflorească. Imediat aerul se umplu de parfum de trandafiri şi, cu ajutorul unui chibrit, se convinse că frumosul miracol fusese într-adevăr îndeplinit. Nişte paşi care se apropiau îi curmară satisfacţia. De teamă să nu i se descopere prematur facultăţile excepţionale, porunci în grabă bastonului înflorit: „Înapoi!“. Ceea ce intenţiona să spună era „Schimbă-te înapoi”, dar desigur că a fost neclar. Băţul se dădu înapoi cu o viteză considerabilă şi îndată se auzi un strigăt de mânie şi o vorbă urâtă din partea persoanei care se apropia.

— În cine arunci tu cu mărăcini, neghiobule, răsuna o voce. M-a lovit în fluierul piciorului.

— Îmi pare rău, prietene, spuse domnul Fotheringay, apoi, înţelegând cât de greu ar fi fost să-i dea o explicaţie, îşi ciupi nervos mustaţa. Îl văzu înaintând pe Winch, unul dintre cei trei agenţi de poliţie din Immering.

— Ce înseamnă asia? întrebă poliţistul. Ei! dumneata eşti, nu e aşa? Domnul oare a spart lampa la „Dragonul cel lung“!

— Nu înseamnă nimic, spuse domnul Fotheringay. Absolut nimic.

— Atunci de ce ai făcut-o?

— Lăsaţi şi dumneavoastră… căută să-l liniştească domnul Fotheringay.

— Să las, sigur! Ştii oare că băţul acela m-a lovit? De ce ai făcut-o?

Pentru moment domnul Fotlieringay nu-şi putu imagina de ce o făcuse. Tăcerea sa păru să-l irite pe domnul Winch.

— De data aceasta ai atacat poliţia, tinere! Asta înseamnă ce-ai făcut dumneata.

— Ascultă, domnule Winch, îngăimă domnul Fotheringay plictisit şi încurcat. Regret foarte mult. Chestiunea este că…

— Ce anume?

Nu putu găsi o altă ieşire decât să spună adevărul.

— Făptuiam o minune.

Se strădui el să vorbească cât mai natural, dar oricât se strădui nu reuşi.

— Făptuiai o…! Ascultă, nu vorbi prostii. Făptuiai o minune, desigur! Minune! Asta-i nostim de tot! Dar dumneata eşti omul care nu crezi în minuni… Trebuie să fie vorba tot de o scamatorie de-a dumitale prostească. Ei bine, îţi spun că…

Dar domnul Fotheringay n-a mai auzit ce intenţiona să-i spună domnul Winch. Şi-a dat seama că se dăduse de gol, că împrăştiase preţiosul său secret în cele patru vânturi. O izbucnire violentă de mânie îl împinse la acţiune. Se întoarse repede şi fioros spre poliţai.

— Ascultă — spuse el — m-am săturat de toate astea, m-am săturat! O să-ţi arăt eu ţie scamatorie prostească! Du-te la dracu! Du-te imediat!

Era singur.

Domnul Fotheringay nu mai săvârşi niciun miracol în noaptea aceea. Şi nici nu-şi dădu osteneala să vadă ce se întâmplase cu bastonul său înflorit. Se întoarse în oraş, speriat şi intră pe furiş la el în dormitor.

— Dumnezeule! exclamă din prima clipă. Ce talent puternic, un talent extrem de puternic. Nici

nu intenţionam aşa ceva. Nu, într-adevăr… Mă întreb cum o fi în iad, la diavol!

Se aşeză pe pat şi începu să-şi scoată ghetele. O idee fericită îi trecu prin minte. Îl transferă pe agentul de poliţie la San Francisco, apoi se culcă liniştit, fără să mai modifice mersul natural al lucrurilor. În timpul nopţii îl visă pe Winch, care era furios.

A doua zi domnul Fotheringay află două veşti interesante. Cineva sădise un trandafir agăţător foarte frumos lângă zidul casei singuratice a bătrânului Gomshott de pe strada Lullabrough Road şi corpul poliţistului Winch era căutat în râu până la moara lui Eawling.

Domnul Fotheringay fu distrat şi gânditor în ziua aceea şi nu mai săvârşi minuni în afară doar de unele în legătură cu Winch şi de aceea de a-şi îndeplini munca sa cu precizie desăvârşită, în ciuda roiului de gânduri care-i zumzăia prin minte. Neatenţia şi blândeţea sa neobişnuită fuseseră observate de mai multe persoane şi devenise subiect de glume. Cea mai mare parte a timpului se gândea la Winch.

Duminică seara se duse la capelă şi, destul de ciudat, domnul Maydig, care se interesa întrucâtva de ocultism, predica despre „lucruri care nu sunt legiuite”. Domnul Fotheringay nu era un vizitator regulat al capelei, dar scepticismul său categoric, la care am mai făcut aluzie, fusese foarte zdruncinat. Conţinutul predicii arunca o lumină cu totul nouă asupra recentului său dar şi se hotărî deodată să-l consulte pe domnul Maydig imediat după slujbă. Hotărârea o dată luată, se miră cum de nu se gândise înainte la acest lucru.

Domnul Maydig, un bărbat slab, nervos, cu încheieturile şi gâtul deosebit de lungi, fu satisfăcut că un tânăr a cărui nepăsare în chestiuni religioase era de mult subiect de discuţie în oraş, solicită o convorbire confidenţială. După scurta aşteptare necesară, îl conduse în biroul său

presbiterian, alături de capelă, îl pofti să şadă pe un scaun confortabil şi, rămânând în picioare în faţa unui foc vesel — picioarele sale proiectau o arcadă uriaşă pe peretele opus — îl îndemnă să spună ce are de spus.

La început domnul Fotheringay fu cam stingherit, îi venea oarecum greu să deschidă vorba.

— Mă tem că nu o să mă puteţi crede, domnule Maydig, mă tem… şi continuă aşa câtva timp. În cele din urmă îşi zise că e mai bine să intre în subiect printr-o întrebare şi-i ceru domnului Maydig părerea despre miracole.

Domnul Maydig nu termină bine să zică „Mda“ cu un aer foarte rezervat, când domnul Fotheringay se porni din nou:

— Presupun că nu veţi crede că o persoană obişnuită, ca mine de exemplu, care s-ar putea afla acum în acest loc, ar avea un fel de predispoziţie care l-ar face capabil să săvârşească diferite lucruri numai prin voinţa sa.

— E posibil, spuse domnul Maydig. Poate că aşa ceva e posibil.

— Dacă mi-aţi permite să întrebuinţez vreun obiect de aici, cred că aş putea să vă dovedesc acest lucru printr-un fel de experienţă, ceru domnul Fotheringay încuviinţarea. Să luăm de exemplu cutia de tutun de pe masă. Aş vrea să ştiu dacă ceea ce am de gând să fac cu ea este sau nu o minune. Numai o jumătate de minut, vă rog, domnule Maydig.

Îşi încruntă sprâncenele, arătă spre cutia cu tutun şi spuse:

— Transformă-te într-o vază cu violete!

Cutia de tutun execută porunca.

Domnul Maydig tresări puternic când se produse schimbarea, apoi se uită uluit când la făcătorul de minuni, când la vaza cu flori. Amuţise. În cele din urmă îndrăzni să se aplece peste masă şi să miroase violetele; erau proaspăt

culese şi foarte frumoase. Holbă din nou ochii la domnul Fotheringay.

— Cum ai procedat? întrebă el.

Domnul Fotheringay se trase de mustaţă.

— I-am poruncit numai, şi iată! Ce să fie asta: miracol, vrăjitorie? Ce credeţi că e cu mine? Asta doresc să întreb.

— Extraordinar!

— Şi acum o săptămână n-am ştiut că pot face astfel de lucruri, exact aşa cum n-aţi ştiut dumneavoastră. Am descoperit cu totul pe neaşteptate. Cred că este ceva neobişnuit cu voinţa mea, cel puţin aşa îmi explic eu lucrurile.

— Asta este… totul? Sau ai putea face şi alte lucruri?

— Dumnezeule, da! spuse domnul Fotheringay. Orice. — se gândi şi îşi aminti brusc de un spectacol de scamatorie pe care-l văzuse.

— Ascultă — arătă el spre vază — transformă-te într-un vas cu peşte!… Nu, nu de ăsta. Transformă-te într-un vas de sticlă plin cu apă şi cu peşti aurii. Aşa e mai bine! Vedeţi, domnule Maydig?

— Uimitor! De necrezut! Dumneata eşti ori cel mai extraordinar… Dar nu…

— Aş putea s-o schimb în orice, spuse domnul Fotheringay. În orice. Ascultă, fă-te porumbel! Ai înţeles?

În secunda următoare un porumbel albastru fâlfâia în jurul camerei, silindu-l pe domnul Maydig să-şi plece repede capul de câte ori se apropia de el.

— Opreşte-te acolo! Ai înţeles? spuse domnul Fotheringay; şi porumbelul plutea nemişcat în aer. Pot să-l transform din nou într-un vas cu flori — aşează porumbelul pe masă şi produse miracolul.

— Probabil că veţi avea nevoie în curând să vă umpleţi pipa, spuse el şi restabili cutia cu tutun.

Domnul Maydig urmărise toate transformările în tăcere, cu foarte rare exclamaţii de uimire. Privi

lung şi fix la domnul Fotheringay, luă cu multă prudenţă cutia cu tabac, o examină şi o puse la loc pe masă. „Mda!“ fu singura expresie a sentimentelor sale.

— Acum, după toate acestea, este mai uşor să vă explic pentru ce am venit aici, spuse domnul Fotheringay şi începu să relateze prolix şi confuz peripeţiile sale ciudate, începând cu întâmplarea aceea cu lampa de la „Dragonul cel lung“ şi cormplicându-le cu aluzii stăruitoare la Winch.

Pe măsură ce continuă, orgoliul trecător provocat de uimirea domnului Maydig dispăru; deveni din nou foarte obişnuitul Fotheringay din viaţa de toate zilele. Domnul Maydig ascultă cu atenţie, fără să lase cutia de tutun din mână şi la rândul său îşi modifică în cursul povestirii comportarea. Când domnul Fotheringay ajunse la miracolul cu cel de-al treilea ou, pastorul îl întrerupse cu o fluturare a mâinii.

— Este cu putinţă, spuse el. Este cu totul verosimil. Este, fără îndoială, uimitor, dar, în acelaşi timp, aruncă lumină asupra unor fenomene greu de explicat. Puterea de a face minuni este un dar. Un dar deosebit, ca şi geniul sau puterea de a prezice viitorul; până acum a apărut foarte rar, şi la oameni excepţionali. Dar în cazul acesta… M-au mirat totdeauna minunile lui Mahomet, miracolele iogilor şi cele produse de doamna Blavatsky. Da, desigur… Da, este pur şi simplu un dar! Confirmă atât de frumos argumentele marelui gânditor — glasul domnului Maydig coborî — înălţimea sa Ducele de Argyll! În acest caz se verifică o lege mai profundă, mai adâncă decât legile obişnuite ale naturii. Da, da. Continuă! Continuă!

Domnul Fotheringay începu să-i povestească păţania sa cu Winch, iar domnul Maydig, nemaifiind copleşit de veneraţie sau înspăimântat, începu să-şi mişte brusc încoace şi încolo membrele şi să izbucnească în exclamaţii de mirare.

— Acesta e lucrul care m-a tulburat cel mai mult, continuă domnul Fotheringay. În chestiunea asta am cea mai mare nevoie de un sfat; desigur că e la San Francisco — oriunde s-ar afla San Francisco ăsta — însă înţelegeţi, domnule Maydig, situaţia este neplăcută pentru amândoi. Pricepe el oare ce s-a întâmplat? Cred că este înspăimântat, înfuriat la culme şi se străduieşte să mă găsească. Aş îndrăzni chiar să afirm că de câteva ori a şi pornit încoace. Îl trimit însă înapoi printr-un miracol, la interval de câteva ore, când îmi amintesc. Desigur, el nu poate înţelege acest lucru şi trebuie să-l enerveze, iar dacă de fiecare dată cumpără câte un bilet, îl va costa o grămadă de bani. Am făcut pentru el tot ce-am putut face, dar fără îndoială că e greu să se pună în situaţia mea. M-am gândit apoi că s-ar fi putut ca hainele să-i fi fost arse, înainte de a-l fi mutat la San Francisco, ştiţi, dacă infernul este aşa cum ni-l închipuim. În acest caz presupun că l-au închis când a ajuns în oraş. Desigur că i-am procurat prin voinţă un costum nou de haine, de îndată ce m-am gândit la asta. Dar, vedeţi, sunt într-o încurcătură afurisită…

Domnul Maydig deveni serios.

— Văd că eşti într-o încurcătură. Da, e o situaţie grea. Cum să-i pui capăt…

Acum vorbea fără convingere, nelămurit.

— Totuşi, să-l lăsăm o clipă pe Winch şi să discutăm problema în general. Nu cred că este vorba de vrăjitorie sau de ceva asemănător. Nu cred că este nimic criminal în această chestiune, domnule Fotheringay, de fel, în afară de cazul când îmi ascundeţi unele întâmplări importante. Nu, este vorba de miracole, miracole veritabile, de cea mai înaltă clasă, dacă mă pot exprima astfel.

Începu să străbată cu paşi mari covorul din faţa căminului şi să gesticuleze, în timp ce domnul Fotheringay şedea îngrijorat cu braţul pe masă şi cu capul pe braţ.

— Nu văd cum o s-o scot la capăt cu Winch, murmură el.

— Talentul dumneavoastră de a săvârşi miracole e pe cât se pare foarte puternic, spuse domnul Maydig. Veţi găsi o soluţie în ceea ce-l priveşte pe Winch, nu trebuie să fiţi îngrijorat. Dragă domnule, dumneata eşti un om foarte important, un om cu cele mai uimitoare posibilităţi, lată, de exemplu, la tribunal, atunci când sunt necesare probe materiale. Şi în alte ocazii, lucrurile pe care le puteţi face…

— Da, m-am gândit şi eu la câte ceva, spuse domnul Fotheringay. Dar nu toate ies cum aş fi dorit. Aţi văzut peştele acela la început? Şi vasul era nepotrivit, şi peştele. Aşa că m-am hotărât să mă sfătuiesc cu cineva.

— O hotărâre justă — spuse domnul Maydig — o hotărâre foarte justă, cea mai justă cu putinţă. Se opri şi-l privi pe domnul Fotheringay. Este aproape un talent fără limite. Haide să încercăm puterea dumitale. Este interesant de ştiut dacă într-adevăr… dacă într-adevăr este ceea ce pare să fie.

Şi astfel, oricât ar părea de necrezut, în, biroul căsuţei din spatele capelei protestante, duminică seara, în 10 noiembrie 1896, domnul Fotheringay, îndemnat şi inspirat de domnul Maydig, începu să producă miracole. Atragem atenţia cititorului în mod special asupra acestei date. Probabil va obiecta, probabil a şi obiectat că anumite elemente din această povestire sunt neverosimile, că dacă lucruri de felul celor descrise până acum s-ar fi întâmplat, ar fi fost publicate în toate ziarele încă de acum un an. În special îi va veni greu să accepte amănuntele care urmează, pentru că el sau ea, cititorul în chestiune, va trebui să constate, printre altele, că a murit acum mai bine de un an de o moarte violentă şi de neînchipuit. Desigur că un miracol nu mai e miracol, dacă e verosimil, aşa încât să cădem de acord că cititorul a murit acum un an de moarte violentă şi de neînchipuit. Din

cele ce urmează, aceasta va deveni limpede de tot şi de crezut, după cum va admite orice cititor rezonabil. Dar încă nu este cazul să terminăm povestirea, căci de-abia am trecut de mijlocul ei. La început miracolele produse de domnul Fotheringay erau nişte fleacuri de minuni, mărunţişuri de felul miracolelor teozofilor, cu nişte potire şi cu mobilele din salon; dar, cu toată lipsa lor de însemnătate, fură primite cu o teamă respectuoasă de către colaboratorul său. E adevărat că domnul Fotheringay ar fi preferat să rezolve îndată chestiunea cu Winch, dar domnul Maydig nu-l lăsa. Dar, după ce produseră vreo duzină de astfel de nimicuri gospodăreşti, sentimentul puterii lor crescu, imaginaţia lor începu să dea semne de însufleţire şi deveniră mai ambiţioşi. Prima lor acţiune de mai mare amploare a fost determinată de foame şi de neglijenţa doamnei Minchin, menajera domnului Maydig. Masa la care preotul îl invită pe domnul Fotheringay era desigur destul de prost aranjată şi neatrăgătoare pentru nişte harnici făcători de minuni; dar se aşezară totuşi în jurul ei. Când domnul Maydig începu să vorbească cu mâhnire, mai mult decât cu mânie, despre lipsurile menajerei sale, domnului Fotheringay îi trecu prin minte că în faţă i se deschidea o posibilitate.

— Ce părere aveţi, domnule Maydig — spuse el — dacă nu este o îndrăzneală din partea mea să…

— Dragă domnule Fotheringay! Desigur! Nu, nu m-am gândit.

Domnul Fotheringay flutură din mână.

— Ce să luăm? întrebă el într-un sens larg, cuprinzător şi, la cererea domnului Maydig, revizui foarte conştiincios cina. În ceea ce mă priveşte — spuse el, atent la alegerea făcută de domnul Maydig — am o deosebită predilecţie pentru o halbă de bere şi nişte pâine prăjită cu brânză gustoasă. Nu prea sunt obişnuit cu vinul de Burgundia.

Numaidecât, la comanda lui, apărură bere şi pâine prăjită, cu brânză. Au stat timp îndelungat la masă, discutând de la egal la egal — după cum observă numaidecât domnul Fortheringay cu o flacără de surpriză şi satisfacţie în ochi — despre toate miracolele pe care le vor făptui îndată.

— Şi, pentru că veni vorba, domnule Maydig — spuse domnul Fotheringay — poate v-aş putea ajuta în chestiuni gospodăreşti.

— Nu prea înţeleg la ce vă referiţi, răspunse domnul Maydig, turnându-şi un pahar de vin vechi de Burgundia procurat tot în chip miraculos.

Domnul Fotheringay se servi din neant cu a doua porţie de pâine prăjită, cu brânză şi muşcă din ea.

— Ma gândeam — zise — că aş putea eventual (hm, hm) să fac (hm, hm) o minune cu doamna Minchin (hm, hm), s-o fac o femeie mai bună.

Domnul Maydig lăsă paharul la o parte şi-l privi cu îndoială.

— Ea este… se opune cu vigoare oricărui amestec în treburile ei, ştiţi, domnule Fotheringay. Apoi a trecut de ora unsprezece şi probabil că este în pat şi doarme. Credeţi că în general…

Domnul Fotheringay chibzui asupra acestor obiectiuni.

— Nu văd de ce nu s-ar putea înfăptui schimbarea şi în timpul somnului.

Câtva timp domnul Maydig se opuse acestei idei, dar apoi cedă. Domnul Fotheringay dădu dispoziţiile necesare şi cei doi domni îşi continuam ospăţul, poate mai puţin în apele lor. Domnul Maydig discuta pe larg schimbările în bine pe care spera să le descopere a doua zi la menajera sa cu un optimism care păru forţat şi exagerat chiar şi domnului Fotheringay, atât de binevoitor şi împăcat după o cină îmbelşugată. Deodată începu să se audă de la etaj o serie de zgomote confuze. Schimbară priviri nedumerite şi domnul Maydig ieşi în grabă din cameră. Domnul Fotheringay îl

auzi chemând-o pe menajeră, apoi desluşi zgomotul uşor al paşilor săi care urcau la etaj, în curând preotul se întoarse călcând voios şi cu faţa radioasă,

— Minunat! spuse el. Şi mişcător! Foarte mişcător! Începu să măsoare covorul din faţa căminului în sus şi-n jos. S-a pocăit, o pocăinţă emoţionantă, am văzut-o prin crăpătura uşii. Biata femeie! Ce schimbare minunată! Se sculase. Trebuie să se fi sculat imediat. S-a trezit din somn cu gândul să facă ţăndări o sticlă de rachiu pe care o avea în cufăr. Şi să se spovedească!… Dar aceasta ne dă… ne deschide nişte posibilităţi uimitoare. Dacă chiar la ea a putut produce o astfel de schimbare miraculoasă…

— Se pare că posibilităţile sunt fără limite, recunoscu domnul Fotheringay. Cât despre domnul Winch…

— Cu totul nelimitate. Şi plimbându-se pe covorul din faţa căminului, domnul Maydig, lăsând la o parte încurcătura cu Winch, dezvoltă o serie de propuneri admirabile, propuneri pe care le inventa în timp ce vorbea.

Conţinutul acestor propuneri nu priveşte esenţialul povestirii de faţă. Ajunge să spunem că erau plănuite într-un spirit de nemărginită bunăvoinţă, de bunăvoinţa specifică după o masă copioasă. Trebuie să menţionăm însă că problema lui Winch a rămas tot nerezolvată şi nu socotim necesar să arătăm în ce măsură au fost îndeplinite chiar proiectele enunţate. Era vorba însă de schimbări uimitoare. La câteva ore după miezul nopţii, domnul Maydig şi domnul Fotheringay treceau în fugă prin scuarul îngheţat din faţa pieţei, la lumina lunii nemişcate, extaziaţi de minunile pe care le săvârşeau. Domnul Maydig era numai gesturi şi fâlfâia din braţe, domnul Fotheringay, scund şi zbârlit, scăpase de emoţia pe care i-o dădea măreţia sa. Aduseseră pe calea cea bună pe toţi beţivii din circumscripţia electorală,

transformaseră toată berea şi alcoolul în apă (domnul Maydig avusese ultimul cuvânt în această chestiune); în afară de asta, îmbunătăţiseră mult legăturile de cale ferată ale localităţii, secaseră balta din Flinder, amelioraseră solul pe „Dealul Copacului” şi-l scăpaseră pe vicar de neg. Acum se duceau să vadă ce se poate face cu pilonul avariat al Podului de sud.

— Oraşul acesta — gâfâia domnul Maydig — va fi de nerecunoscut mâine. Cât de surprinşi şi recunoscători vor fi oamenii!

În clipa aceea orologiul bisericii bătu orele trei.

— Ascultaţi — spuse domnul Fotheringay — este ora trei! Mă duc acasă. Trebuie să fiu la lucru la orele opt. Şi, în afară de aceasta, doamna Wimms…

— De-abia am început, obiectă domnul Maydig, care gustase din plăcerea pe care ţi-o dă puterea fără margini. De-abia am început. Gândeşte-te la toate faptele bune pe care le făptuim. Când lumea sa va trezi…

— Dar… murmură domnul Fotheringay.

Domnul Maydig îi strânse brusc braţul. Ochii săi erau strălucitori şi sălbateci.

— Prietene dragă — spuse el — nu-i nicio grabă. Priveşte!

— Arătă spre luna care se găsea la zenit.

— Aminteşte-ţi de Iosua!

— Iosua? întrebă domnul Fotheringay.

— Da, Iosua, repetă domnul Maydig. De ce nu? Fă ca el. Opreşte-o.

Domnul Fotheringay se uită la lună.

— E puţin cam sus, spuse după o pauză.

— Nu-i nimic, se resemna domnul Maydig. Desigur, luna nu se va opri. Opreşte atunci rotaţia pământului. Înţelegi? Şi timpul se va opri. Nu facem niciun rău.

— Hm! se miră domnul Fotheringay. Bine! Oftă. Voi încerca. Hai!

Îşi încheie toţi nasturii jachetei şi se adresă globului pământesc, cu tonul cel mai sigur de sine cu putinţă.

— Opreşte-ţi rotaţia! M-ai înţeles?!

Îndată domnul Fotheringay începu să zboare, dându-se peste cap prin aer, cu o viteză de zeci de mile pe minut. În ciuda nenumăratelor rotaţii pe secundă pe care le efectua, gândea totuşi; căci gândirea omenească este un lucru minunat, uneori curge tot atât de încet ca smoala, alteori are viteza luminii. Se gândi o clipă, apoi porunci:

— Vreau să cobor teafăr, sănătos. Orice s-ar întâmpla, vreau să cobor teafăr sănătos.

A poruncit tocmai la timp, căci hainele sale, încălzite de zborul rapid prin aer, tocmai începuseră să se pârlească. Căzu pe pământ cu o izbitură puternică, dar de loc vătămătoare, peste ceva care părea să fie o movilă de pământ proaspăt răsturnat. O masă considerabilă de metal şi zidărie, uimitor de asemănătoare cu turnul orologiului din scuarul pieţei, se prăvăli lângă el. Ricoşa, îi trecu peste cap şi se sfărâmă, împroşcând în toate părţile pietre, cărămizi şi zidărie, de parcă ar fi explodat o bombă. O vacă fu proiectată pe unul dintre blocurile mai mari şi zdrobită ca un ou. Bubui un tunet faţă de care cele mai violente zgomote auzite vreodată îi păreau ca fâşâitul ţărânei când cade. Tunetul fu urmat de un şir de trosnete din ce în ce mai slabe. Un vânt intens mugea pe pământ şi-n ceruri, încât de-abia putu să ridice capul şi să privească. Un timp fu prea speriat şi buimăcit pentru a putea măcar să-şi dea seama unde era şi ce se întâmplase. Prima sa mişcare fu să-şi pipăie capul şi să se asigure că părul său ciufulit îi mai aparţinea încă.

— Doamne! gâfâi domnul Fotheringay, de-abia putând să vorbească din cauza furtunii. Am scăpat ca prin urechile acului! Ce o fi sărit din ţâţâni? Cu o clipa înainte era o noapte senină şi acum, tunete şi furtună! Maydig m-a îndemnat la una ca asta!

Ce furtună! Trebuie să încetez cu prostiile, altfel mi se va întâmpla cu siguranţă un accident nemaipomenit!… Unde o fi Maydig? Ce talmeş-balmeş e peste tot!

Se uită în jur, atât cât îi permitea fâlfâitul jachetei. Aspectul lucrurilor era într-adevăr foarte neobişnuit.

— În orice caz cerul este normal, spuse domnul Fotheringay. Şi cam asta e tot ce este normal. Dar chiar şi acolo parcă se apropie o furtună înspăimântătoare. Luna a rămas totuşi deasupra capului. Exact cum era adineauri. E lumină ca la amiază. În ceea ce priveşte însă restul… Unde o fi satul?! Unde o fi… unde or fi toate? Şi de ce oare s-o fi dezlănţuit vijelia asta? Doar eu n-am ordonat să bată vântul!

Domnul Fotheringay se luptă în zadar să se ridice în picioare, abia reuşi să stea în patru labe, ţinându-se bine. Cu cozile jachetei fâlfâindu-i deasupra capului, privi în direcţia opusă vântului lumea luminată de lună.

— S-a întâmplat ceva foarte serios, spuse domnul Fotheringay. Numai cerul ştie ce o fi.

Oriunde privea prin norul de praf care gonea în faţa uraganului, nu vedea nimic altceva în strălucirea orbitoare decât mase rostogolite de pământ şi grămezi de ruini. Nu mai erau nici copaci, nici case, nicio formă binecunoscută; era numai un haos pustiu care dispărea în cele din urmă în întuneric. Peste acest haos se înverşunau vârtejurile şi volburile, fulgerele şi tunetele unei furtuni ce se înteţea cu rapiditate. Lângă el, în lumina lividă, era ceva care putuse fi odată un ulm, o grămadă de aşchii, rămăşiţele trunchiului şi crengilor sfărâmate în bucăţi, iar mai departe, din ruinile îngrămădite se ridica o masă de traverse de fier răsucite. Fără nicio îndoială, viaductul.

Înţelegeţi, când domnul Fotheringay oprise rotaţia globului pământesc nu prevăzuse ce se va întâmpla cu mărunţişurile care se află pe suprafaţa

pământului. Şi Pământul se roteşte atât de repede, încât un punct de pe suprafaţa sa la ecuator se mişcă cu o viteză de peste o mie de mile pe oră, iar la latitudinile noastre, cu o viteză mai mare decât jumătate din această viteză. Aşa că satul, domnul Maydig şi domnul Fotheringay şi tot restul fuseseră proiectaţi violent înainte cu aproape nouă mile pe secundă, adică cu o viteză mult mai mare decât dacă ar fi tâşnit dintr-un tun. Şi fiecare fiinţă omenească, fiecare vieţuitoare, fiecare casă şi fiecare copac — toată lumea aşa cum o cunoaştem noi, fusese aruncată înainte cu aceeaşi viteză uriaşă, zdrobită şi complet distrusă. Asta era tot.

Desigur, domnul Fotheringay n-a înţeles pe deplin ce se întâmplă, dar şi-a dat seama că miracolul său avusese urmări îngrozitoare şi-l cuprinse o aversiune puternica faţă de miracole. Rămăsese acum în întuneric, căci norii acoperiseră cerul şi luna nu se mai vedea de loc. Prin văzduh grindina biciuită de vânt plăsmuia fantome care se zbăteau în chinuri. Mugetul puternic al vântului şi al apelor umplea pământul şi cerul. Privind atent pe sub palmă în direcţia vântului, prin praf şi mazăriche, zări la lumina fulgerelor un perete enorm de apă năvălind spre el.

— Maydig! ţipă domnul Fotheringay cu voce slabă în mijlocul acestei dezlănţuiri a elementelor naturii. Vino aici, Maydig!

Opreşte-te! strigă domnul Fotheringay către apa care înainta. Oh, pentru numele cerului, opreşte-te!

Numai o clipă! spuse domnul Fotheringay fulgerelor şi tunetului. Opriţi-vă numai o clipă, să-mi adun gândurile… Şi acum ce trebuie să fac? se întrebă el. Ce trebuie să fac? Doamne! De-ar fi Maydig lângă mine!

Am găsit! exclamă domnul Fotheringay. Şi să dea dumnezeu să iasă bine de data aceasta.

Rămase în patru labe, aplecându-se împotriva vântului, cât se poate de hotărât să repare totul.

Aşa! făcu el. Fie ca nimic din ceea ce voi porunci să nu se întâmple până când nu voi spune „gata!“… dumnezeule! De m-aş fi gândit la asta înainte!

Ridică vocea sa slaba împotriva vârtejului de vânt, strigând din ce în ce mai tare, în dorinţa zadarnică de a se auzi vorbind.

— Ascultă! aşa! Atenţie la ceea ce am spus chiar acum. În primul rând, după ce se va îndeplini tot ce am spus, fie ca să-mi pierd puterea mea miraculoasă, fie ca voinţa mea să devină ca voinţa celorlalţi şi ca toate miracolele acestea primejdioase să înceteze. Nu-mi plac. Mai bine nu le-aş fi făptuit. Ajunge! Asta-i primul lucru. Şi al doilea, fie ca să fiu din nou exact cum eram înainte de începutul miracolelor; fie ca totul să fie întocmai cum era înainte de întâmpâarea cu lampa aceea afurisită. Este o sarcină grea, dar ultima. S-a înţeles? Fără minuni, totul aşa cum era înainte; iar eu să ma găsesc la „Dragonul cel lung“ cu o clipă înainte de a-mi bea litra. Aşa! Da.

Îşi înfipse degetele în tărână, închise ochii şi strigă „Gata!“

O linişte perfectă cuprinse totul. Îşi dădu seama că stătea în picioare.

— Asta o spui dumneata! se auzi o voce.

Deschise ochii. Era în circiuma „Dragonul cel lung“ şi discuta în contradictoriu despre miracole cu Toddy Beamish. Avu pentru un moment senzaţia că uitase un lucru important, dar şi aceasta dispăru imediat. Înţelegeţi că, în afară de pierderea puterilor sale miraculoase, totul era din nou aşa cum fusese. Şi mintea şi memoria îi erau acum întocmai cum fuseseră în momentul când a început întreaga poveste. Aşa că nu ştia şi nu ştie nici până în ziua de azi nimic din toate cele povestite. Printre alte lucruri, desigur, continuă încă să nu creadă în miracole.

— Îţi spun — afirma el — că este imposibil să se întâmple miracole propriu-zise, orice ai susţine.

Şi sunt gata să ţi-o dovedesc până la capăt.

— Asta crezi dumneata! spuse Toddy Beamish. Dovedeşte-o dacă poţi.

— Ascultă, domnule Beamish, răspunse domnul Fotheringay. Să fim lămuriţi. Un miracol este ceva împotriva legilor naturii, realizat prin puterea voinţei…

MOŞTENIREA PIERDUTĂ

În româneşte de B. BEREANU

— Unchiul meu — spuse omul cu ochiul de sticlă — era ceea ce s-ar putea numi un hemi-semi-demi milionar. Avea aproape o sută douăzeci de mii de lire. Chiar aşa, şi mi-a lăsat mie toată averea.

Privirile îmi căzură pe mâneca lustruită a hainei, apoi îmi lunecară spre gulerul destrămat.

— Până la ultimul peni, spuse omul cu ochiul de sticlă şi mă privi oarecum jignit cu ochiul său veritabil.

— Nu mi-a picat niciodată un astfel de chilipir, i-am răspuns, străduindu-mă să vorbesc cu invidie şi să-l împac.

— Chiar şi o moştenire nu este totdeauna o binecuvântare, observă el oftând şi, cu un aer de resemnare filosofică, îşi introduse în halbă pentru un timp nasul roşu şi mustaţa sârmoasă.

— Poate că nu, am răspuns.

— Ştiţi, era scriitor, şi a scris o mulţime de cărţi.

— Aşa!

— De aici a pornit toată încurcătura.

Mă privi ţintă cu ochiul cel adevărat, ca să vadă dacă am înţeles ce voia să spună, apoi îşi întoarse puţin faţa şi scoase o scobitoare.

— Să vedeţi ce s-a întâmplat, continuă după o pauză, plescăind. Era unchiul meu, unchiul meu după mamă. Şi avea — cum să zic? — avea slăbiciunea de a scrie literatură educativă. Dar

slăbiciune este prea puţin spus — era maniac în toată puterea cuvântului. La început a lucrat ca bibliotecar la o şcoală tehnică, dar de îndată ce a pus mâna pe bani, şi-a dat curs ambiţiei. E ceva extraordinar, cu totul de neînţeles pentru mine. Auzi, un om de treizeci şi şapte de ani să se vadă deodată cu o grămadă de bani şi să nu chefuiască şi el măcar o zi. Apoi, era de aşteptat să se îmbrace ceva mai bine — să-şi facă, să zicem, câteva perechi de pantaloni la un croitor din West End; dar nici pomeneală de aşa ceva. Nu o să credeţi, dar când a murit n-avea nici măcar un ceas de aur. E păcat ca astfel de oameni să aibă bani. Tot ce a făcut a fost să ia o casă, să-şi aducă aproape cinci tone de cărţi, cerneală şi hârtie şi să se apuce în grabă de scris literatură educativă. E de neînţeles. Totuşi aşa a făcut. Banii i-au venit pe neaşteptate, destul de ciudat, de la un unchi al său după mamă, când avea treizeci şi şapte de ani. Din întâmplare, mama mea era singura sa rudă pe lume, în afară de un văr de al doilea. Iar eu eram singurul ei fiu. Înţelegeţi cum stau lucrurile? Vărul de al doilea avea şi el un fiu, dar l-a adus să-l vadă pe bătrân prea devreme. Era un băieţaş cam prost crescut şi de îndată ce l-a zărit pe unchiul meu a început să strige cât îl ţinea gura: „Goniţi-l de aici! Goniţi-l de aici!“, pierzând bineînţeles orice şansă. Vă închipuiţi că pentru mine totul a mers ca pe roate. Mama mea fiind o femeie înţeleaptă şi grijulie, plănuise totul în mintea ei cu mult înaintea unchiului.

Unchiul era, după cum îmi amintesc, un om tare ciudat. De aceea nu este de mirare că l-a speriat pe copil. Avea părul ca cel al păpuşilor japoneze din comerţ, negru, lins şi aspru, dar numai în jurul capului, căci creştetul îi era pleşuv, faţa albicioasă şi ochi cenuşii, mari şi întunecaţi pe care îi rotea neîncetat în spatele ochelarilor. Obişnuia să dea o mare importanţă îmbrăcăminţii şi purta întotdeauna un pardesiu care fâlfâia şi o pălărie

moale, cu boruri largi, de o mărime cu totul neobişnuită. Vă pot spune că arăta ca un cerşetor suspect. În casă purta de regulă un halat murdar de flanelă roşie şi o tichie neagră. Tichia aceea neagră îl făcea să semene cu portretele a tot felul de oameni celebri. Şi când îl căutai, se muta unchiul acesta al meu, posesorul unui fotoliu care-i aparţinuse lui Savage Landor[203], a două mese de scris, una a lui Carlyle[204] şi cealaltă a lui Shelley[205], după cum spusese negustorul, şi a celei mai bogate biblioteci de documentare portabile, din Anglia, după cum spunea el. Îşi târa calabalâcul când într-o casă din Down, în apropierea fostei locuinţe a lui Darwin[206]. Când la Reigate, în apropierea celei a lui Meredith[207], când la Haslemere, departe, ca să se întoarcă pe unde a mai fost, în Chelsea şi după scurt timp să se dorească tocmai sus, la Hempstead. Îşi dădea seama că în gospodăria sa ceva nu era în ordine, dar niciodată nu şi-a dat seama că în mintea lui ceva nu merge cum trebuie. Totdeauna se plângea de aer, de apă, de altitudine sau de mai ştiu eu ce. Era absurd. „Ambianţa are mare importanţă — obişnuia să spună şi se uita la tine ţintă, atât de sever, de parcă te-ar fi suspectat că îţi stăpâneşti un zâmbet ironic. Ambianţa e decisivă pentru o fire sensibilă ca a mea.“

Cum îl chema? Numele lui o să vă fie cu totul necunoscut, chiar dacă vi-l spun. N-a scris nimic care să fi fost citit vreodată de cineva, nimic. Nimeni n-ar fi putut să-i citească galimatiile. Spunea că doreşte să fie un mare învăţător, dar nici măcar nu ştia ce voia să înveţe pe alţii. Aşa ca flecărea numai în general despre Adevăr şi Virtute, despre Spiritul Istoriei şi aşa mai departe. A scris şi publicat pe socoteala sa carte după carte. Ştiţi, de fapt nu era întreg la minte: şi să-l fi auzit cum se dădea la critici, nu pentru că l-ar fi criticat, luaţi seama, i-ar fi plăcut asta, ci pentru că nu-i dădeau nicio atenţie. „De ce au nevoie popoarele întreba

retoric, întinzându-şi laba îmbătrânită şi negricioasă. „Ei bine, de învăţământ, de îndrumare! Oamenii se rătăcesc ca oile fără păstor, pe dealuri. Iată, în lume domneşte spiritul nepotolit al discordiei, în ţară, peste tot, nihilism, vivisecţie, vaccinare, beţie, penurie, mizerie, capitalul acaparant! Vezi norii, Ted?— (aşa mă cheamă pe mine) — Vezi norii îngrămădindu-se asupra ţării?

Apoi se repezea la mine cu degetul întins, cu ochii înflăcăraţi şi cu tichia pieziş şi îmi şoptea: „Dar eu veghez! Ce doresc? Să învăţ popoarele. Popoarele! Ted, o spun cu toată modestia, eu le voi conduce către un port sigur, în ţara Dreptăţii, în care va curge lapte şi miere.“

Continua în felul acesta, bătea câmpii, delira despre popoare, virtute şi aşa mai departe. Trăncăneala lui era un amestec de aluzii biblice şi aiureli. De la paisprezece ani până la douăzeci şi trei, când mai puteam încă să-mi îmbogăţesc mintea, o dată sau de două ori pe săptămână mama mă spăla, îmi peria frumos părul, cu cărare la mijloc (cel puţin în primii ani) şi mă ducea să-l ascult pe bătrânul lunatic trăncănind despre lucruri pe care le citise în ziarele de dimineaţă şi străduindu-se, pe cât putea, să-l imite pe Carlyle. Eu şedeam, conform instrucţiunilor, cu un aer inteligent şi amabil şi mă prefăceam că diger totul. Mai târziu am început să mă duc din propria mea iniţiativă, pentru moştenire. Eram singura persoană care venea să-l vadă. Cred că scria fiecărui om care stârnise cel mai mic zgomot în jurul său, trimiţându-i un exemplar sau mai multe din cărţile sale şi invitându-l să vină să discute cu el despre naţiuni; dar jumătate dintre aceştia nu răspundeau şi nimeni n-a venit vreodată. Când servitoarea îţi dădea drumul în casă — tare era şireată fata asta — vedeai în hol grămezi de scrisori aşteptând să fie expediate, adresate prinţului Bismarck, preşedintelui Statelor Unite şi altor persoane asemănătoare. Şi după ce urcai scara şi străbateai

coridorul plin de păianjeni — menajera bea straşnic şi coridoarele erau totdeauna pline de păianjeni — îl găseai înconjurat de cărţi răspândite pe jos în toată camera, cu grămezi de hârtii rupte pe podea, cu telegrame şi ziare răvăşite în jur, cu ceşti goale de cafea şi bucăţi de pâine prăjită pe jumătate mâncate, pe birou, pe cămin. Şedea cu spatele, gheboşat, şi părul îi ieşea ţepos dintre gulerul halatului şi marginea tichiei.

„Un moment! obişnuia să spună peste umăr. Un moment! *Un mot juste*[208], ştii Ted; *le mot juste.* Gândire justă, just exprimată. Aaah! conexitate. Şi acum, Ted — spunea răsucindu-se în fotoliul său de lucru — ce mai face Tânăra Anglie?“ — Acesta era numele prostesc pe care mi-l dădea.

Ei, ăsta era unchiul meu şi aşa vorbea, cel puţin cu mine. Cu alţii părea puţin timid. Dar nu se mărginea numai să-mi vorbească, ci îmi dăruia cărţile sale, nişte cărţi de câte şase sute de pagini, cu titluri ţipătoare, ca: „Strigătele obştei“, „Un Goliat al bigotismului”, „Strecurătoarea grelelor încercări” şi aşa mai departe. Toate foarte bătăioase şi niciuna dintre ele originală. Penultima dată când l-am văzut mi-a dat o carte. Chiar şi atunci se simţea rău, îi tremura mâna şi era abătut. Am observat, pentru că, fireşte, urmăream aceste mici simptome.

„Ultima mea carte, Ted, spuse el. Ultima mea carte, băiete, ultimul meu apel adresat naţiunilor surde şi împietrite!“ — Şi să mor dacă nu i s-a rostogolit o lacrimă pe obrazul veşted, îngălbenit. Plângea în toată regula, pentru că era atât de aproape de sfârşit şi nu făcuse nimic altceva decât să scrie vreo cincizeci şi trei de cărţi fără nicio valoare. „Uneori m-am gândit, Ted…“ Se opri o clipă, apoi continuă: „Poate că am fost cam pripit şi prea mânios pe generaţia aceasta îndărătnică. Poate că ar fi trebuit mai multă gentileţe şi o lumină mai puţin orbitoare. M-am gândit uneori că

aş fi putut-o pune în mişcare. Dar am făcut tot ce mi-a stat în putinţă, Ted.“

Şi apoi, pentru prima şi ultima dată în viaţă, şi-a recunoscut, într-o izbucnire, falimentul. Asta dovedea că era într-adevăr bolnav. Păru să se gândească un minut, după aceea vorbi încet, cu voce scăzută, normal şi serios, cum sunt eu acuma.

„Am fost un nebun, Ted, spuse el. Am fluturat toată viaţa nişte absurdităţi. Numai cel care citeşte în inima omului ştie ce m-a împins la aceasta, poate nu a fost altceva decât vanitatea. Eu nu ştiu, Ted. Dar el, el ştie şi chiar dacă am acţionat nebuneşte şi din vanitate, în inima mea, în inima mea…”

Chiar aşa a vorbit, repetându-se, apoi s-a oprit brusc şi mi-a dat cartea, tremurând. În ochi îi reveni vechea strălucire. Îmi amintesc totul destul de bine, pentru că am repetat şi jucat scena aceasta bătrânei mele mame când am ajuns acasă, pentru a o înveseli puţin.

„Ia cartea asta şi citeşte-o, spuse el. Este ultimul meu cuvânt, cu adevărat ultimul meu cuvânt. Ţi-am lăsat ţie, Ted, toată averea mea şi fie ca tu s-o întrebuinţezi mai bine decât mine.“ Apoi fu apucat de un acces de tuse.

Îmi amintesc foarte bine şi scena aceasta, şi cum m-am dus acasă sărind în sus de bucurie, şi ce s-a întâmplat data următoare când l-am vizitat şi l-am găsit în pat. Menajera era la parter, beată, şi înainte de a intra la ei am glumit cu servitoarea pe culoar, ca orice tânăr. Unchiul meu slăbise mult. Dar chiar şi în starea aceasta vanitatea nu-l părăsise.

— Ai citit-o?

— N-am lăsat-o din mână toată noaptea, i-am spus la ureche, ca să-l înveselesc. Este ultima… — apoi amintindu-mi deodată un vers — dar cea mai curajoasă, cea mai nobilă.

Zâmbi puţin şi încercă să-mi strângă mâinile, ca o femeie, dar renunţă şi rămase nemişcat.

— Cea mai curajoasă şi mai nobilă, am repetat, văzând că i-a plăcut. Dar n-a răspuns. Auzii fata chicotind după uşă. Căci din când în când, ştiţi, mai râdeam câte puţin împreună de purtările lui. I-am privit faţa. Ţinea ochii închişi şi arăta de parcă i-ar fi dat cineva un pumn în nas. Continua totuşi să zâmbească. Ce straniu! Când te gândesti, zăcea mort, cu zâmbetul succesului pe faţă. Un om care-şi ratase complet viaţa.

Acesta a fost sfârşitul unchiului meu. Vă puteţi închipui că mama şi cu mine am avut grijă să aibă o înmormântare cum se cuvine. După aceea, desigur, a început vânătoarea după testament. Mai întâi am căutat decent şi respectuos, dar către seară ajunsesem să sfâşiem scaunele, să spargem panelele şi să sondăm pereţii. Ceilalţi puteau să sosească dintr-o clipă într-alta. Am întrebat-o pe menajeră şi am descoperit că de fapt a fost martoră cu mai puţin de o lună înainte la alcătuirea unui testament, scris pe o jumătate de coală de hârtie obişnuită de corespondenţă, foarte scurt, spunea ea. Celălalt martor a fost grădinarul. Si el a confirmat cuvânt cu cuvânt cele spuse de menajeră. Dar să mor dacă am găsit testamentul acela sau vreun altul. Mama a spus nişte lucruri care trebuie să-l fi făcut să se învârtească în mormânt. În cele din urmă un avocat din Reigate a scos la iveală un testament făcut cu ani în urmă. În timpul unei certe temporare cu mama mea. Să mă ia dracul, dar acesta era singurul testament găsit undeva. Prin el lăsa toată averea, până la ultimul peni, băieţaşului acela cu „Goniţi-l de aici!“ al vărului său de-al doilea — unul care n-a fost nevoit să-i suporte discursurile nici măcar o după-amiază din viaţa sa.

Omul cu ochiul de sticlă se opri.

— Parcă spuneai… începui.

— Puţină răbdare, spuse omul cu ochiul de sticlă. Eu a trebuit să aştept sfârşitul istoriei până în dimineaţa aceasta chiar şi eram cu mult mai

interesat decât dumneavoastră, vă rog să mă credeţi. Aşteptaţi şi dumneavoastră puţin. S-a executat testamentul, mama băiatului a pus mâna pe moştenire, iar el, de cum a împlinit douăzeci şi unu de ani, a şi început s-o toace. Şi vă asigur că s-a priceput de minune! A jucat la curse, a băut, a ajuns şi prin ziare pentru diferite chestiuni. Vă spun, mă apucă un tremur când mă gândesc cum a petrecut. A tocat-o până la ultimul peni înainte de a împlini treizeci de ani, şi ultimul lucru pe care l-am auzit despre el este că a fost în închisoarea datornicilor! Acum trei ani.

Ei bine, desigur că am trecut printr-o perioadă grea, căci, după cum vedeţi, singura meserie pe care o cunoşteam era să cerşesc moşteniri. Ca să spun aşa, toate planurile mele urmau să fie înfăptuite după moartea bătrânului. De atunci am avut parte şi de bune şi de rele. Chiar acum trec printr-o perioadă de criză. Să vă spun sincer, am nevoie de ajutor. Tocmai răscoleam prin camera să găsesc ceva de vândut, pentru a putea face faţă necesităţilor imediate, şi volumele acelea, pe care nimeni nu le-ar fi cumpărat nici măcar ca să înfăşoare unt în ele, m-au enervat. Îi promisesem să nu mă despart de ele şi niciodată nu mi-am ţinut o promisiune cu mai multă uşurinţă.

Când le-am tras un picior, au zburat până în partea cealaltă a camerei. Unul dintre ele s-a rotit prin aer, şi ce credeţi că a căzut din el fluturând? Nici nu vă puteţi închipui. Testamentul! Mi-l dăduse el însuşi, punându-l în volumul acela, ultimul dintre toate.

Îşi încrucişă braţele, le propti pe masă şi se uită trist cu ochiul său sănătos la halba goală. Apoi clătină încet din cap şi spuse domol:

— Niciodată n-am deschis cartea, cu atât mai puţin să tai vreo pagină!

— Mă privi râzând amar, spre a-mi câştiga simpatia — închipuiţi-vă, să-l ascundă acolo! În altă parte nu putea?

Începu să pescuiască absent cu degetul o muscă moartă.

— Iată un exemplu de vanitate a autorilor, spuse mai târziu, privindu-mă. Nu-i vorba de vreun şiretlic din partea sa. A fost cu totul de bună-credinţă. Crezuse într-adevăr că mă voi duce acasă să citesc de la un capăt la altul afurisita aceea de carte. Dar întâmplarea aceasta dovedeşte, nu-i aşa? — ochiul său coborî spre halbă din nou — dovedeşte că noi, biete fiinţe omeneşti, nu reuşim să ne înţelegem unul pe altul.

Era imposibil să nu desluşeşti setea elocventă care i se citea în ochi. Acceptă cu o surpriză prost simulată să-i ofer o halbă. Îmi spuse cu obişnuita formulă atât de subtilă, că n-are nimic împotrivă.

COMOARA DIN PĂDURE

În româneşte de B. BEREANU

Luntrea se apropia de ţărm. Golful se desfăşura în faţa ochilor, iar o spărtură în spuma albă a recifului indica locul unde râuleţul se vărsa în mare. O fâşie mai întunecată, de un verde mai intens marca prin pădurea virgină cursul râului pe povârnişul dealului îndepărtat. Pădurea ajungea până la plajă. Departe, în fund, se ridicau nebulos munţii, ca nişte valuri brusc îngheţate. Marea, calmă, avea o mişcare aproape imperceptibilă. Cerul era în flăcări.

Omul cu padela sculptată se opri din vâslit.

— Ar trebui să fie undeva pe aici.

Lăsă padela din mână şi întinse braţele înainte.

Celălalt bărbat era în partea dinainte a luntrei, cercetând cu atenţie malul. Avea pe genunchi o foaie de hârtie galbenă.

— Vino aici şi priveşte, Evans, spuse el.

Amândoi vorbeau cu voce scăzută, iar buzele lor erau aspre şi uscate.

Cel care se numea Evans străbătu clătinându-se barca, până ajunse într-o poziţie de unde putea să privească peste umărul tovarăşului său.

Hârtia semăna cu o hartă rudimentară. De atâtea îndoituri, era tare boţită şi tocită, pe alocuri se rupsese chiar, aşa că celălalt ţinea cu mâna peticele decolorate. Se putea vedea nedesluşit pe ea schiţa aproape ştearsă a golfului, făcută în creion.

— Aici — spuse Evans — este reciful şi aici, defileul. Îşi plimba unghia degetului mare pe hartă. Această linie curbă şerpuită este râul… tare aş vrea să beau puţină apă! Iar steaua aceasta este locul căutat.

— Vezi linia asta punctată? spuse omul ca harta. Este o linie dreaptă care duce de la deschizătura recifului până la un mănunchi de palmieri. Steaua se găseşte la întretăierea liniei cu râul. Trebuie să identificăm locul de cum intrăm în lagună.

— Ciudat! spuse Evans după o pauză. Ce rost au semnele acestea mici? Pare planul unei case sau aşa ceva; dar n-am idee ce ar putea însemna săgeţile îndreptate în diferite direcţii. Inscripţia în ce limbă o fi?

— Chineză.

— Desigur! Era chinez, observă Evans.

— Ca toţi ceilalţi, adăugă cel cu harta.

Amândoi rămaseră câteva minute cu privirile ţintă spre ţărm, în timp ce barca plutea încet. Apoi Evans privi spre padelă.

— Acum e rândul tău, Hooker, spuse el.

Tovarăşul său împături liniştit harta, o puse în buzunar, trecu cu grijă pe lângă Evans şi începu să vâslească. Mişcările îi erau molatice, ca ale unui om aproape sleit de puteri.

Evans stătea cu ochii pe jumătate închişi, urmărind cum se apropia din ce în ce mai mult digul înspumat de coral de care se spărgeau valurile mării. Cerul era ca un cuptor, căci soarele urcase aproape de zenit. Deşi ajunseseră atât de aproape de comoară, nu-l cuprinsese entuziasmul,

aşa cum îşi închipuise; era „sleit”, după cum spunea, din cauza emoţiei intense, a luptei pentru a pune mâna pe plan şi de lunga călătorie în noapte, de pe continent, într-o luntre uşoară, fără provizii. Încercă să se trezească din toropeală, îndreptându-şi gândurile spre lingourile despre care vorbiseră chinezii, dar nu reuşi; gândurile se întorceau năvalnic la apa dulce care clipocea în albia râului şi la uscăciunea aproape de neîndurat a buzelor şi gâtlejului său. Izbiturile ritmice ale valurilor în recif, care începuseră să se audă, îi sunau plăcut în urechi; apa luneca de-a lungul bărcii şi după fiecare lovitură se scurgea picurând de pe padelă. Îndată începu să moţăie.

Îşi dădea încă vag seama de insulă, dar ţesătura unui vis ciudat se amesteca cu senzaţiile sale. Se părea că era din nou în noaptea în care el şi Hooker au descoperit pe neaşteptate secretul chinezilor; văzu copacii luminaţi de lună, micul foc care ardea şi siluetele negre ale celor trei chinezi argintate dintr-o parte de lumina lunii şi înroşite de cealaltă parte de lumina focului — şi-i auzi vorbind în englezeasca lor stricată — căci erau din provincii diferite. Hooker prinsese primul firul discuţiei şi îi făcuse semn să asculte. Unele fragmente ale discuţiei erau abia perceptibile, altele cu totul de neînţeles. Vorbeau despre un galion spaniol din Filipine, împotmolit fără speranţă. Comorile de pe corabie fuseseră îngropate pe insulă, pentru a fi ridicate mai târziu; aproape tot echipajul vasului naufragiat murise doborât de boli sau din cauza încăierărilor, căci nu se mai păstra nicio disciplină. Cei rămaşi în viaţă plecaseră în cele din urmă cu bărcile şi nu se mai auzise niciodată ceva despre ei. Apoi Cian-hi, rătăcind pe ţărm, acum vreun an, dăduse din întâmplare peste lingourile ascunse cu două sute de ani înainte, coborâse din joncă şi le îngropase din nou cu nesfârşită trudă, de unul singur, într-un loc foarte ascuns. Sublinia de multe ori că tezaurul

era în siguranţă, dar în ce fel — acesta era secretul lui. Acum avea nevoie de ajutoare ca să le dezgroape. Desfăşură îndată mica hartă şi vocile deveniră imperceptibile. O povestire ademenitoare pentru doi englezi pierde-vară, fără o lescaie! Imaginea următoare din visul lui Evans era momentul când ţinea în mână coada lui Cian-hi. Viaţa unui chinez nu este de loc sfântă, ca aceea a unui european. Faţa mică şi şireată a lui Cian-hi, la început aprigă şi furioasă ca un şarpe atacat prin surprindere, apoi înfricoşată, uluită şi disperată, apăru extrem de limpede în vis. În ultimul moment Cian-hi rânjise cum nu se poate mai enigmatic şi înspăimântător. Pe neaşteptate lucrurile deveniră foarte neplăcute, cum se întâmplă adesea în vise. Cian-hi bolborosea şi-l ameninţa. Văzu în vis grămezi şi grămezi de aur şi pe Cian-hi repezindu-se şi luptând, ca să-l împiedice să ajungă la ele. Îl apucă pe Cian-hi de coadă — ce mare era bruta şi cum se mai lupta şi rânjea! Şi creştea din ce în ce mai mare. Apoi grămezile strălucitoare de aur se transformară într-un cuptor care urla şi un diavol enorm, surprinzător de asemănător cu Cian-hi, dar cu o coadă uriaşa, neagră începu să-l îndoape cu cărbuni aprinşi, arzându-i groaznic gura. Un alt diavol îl striga pe nume: „Evans, Evans, ai adormit nătângule!“ Sau era Hooker?

Se deşteptă. Ajunseseră la gura lagunei.

— Iată cei trei palmieri! Trebuie să fie într-o linie cu mănunchiul acela de tufişuri, spuse tovarăşul său. Notează. Dacă ne îndreptăm în linie dreaptă spre tufişurile acelea şi le străbatem, vom ajunge la comoară de îndată ce dăm de râu.

Acum se vedea râul, care se vărsa în mare ca un torent lat. Evans se învioră.

— Grăbeşte-te, omule, pentru numele lui dumnezeu — spuse el — sau va trebui să beau apă de mare! Îşi rodea mâna şi se uita ţintă la licărirea de argint dintre stânci şi desişul verde.

Îndată se întoarse aproape cu furie spre Hooker.

— Dă-mi mie padela, spuse el.

În fine ajunseră la gura râului. Puţin mai sus, Hooker luă apă în căuşul palmei, o gustă, dar o scuipă. Ceva mai departe, gustă din nou.

— Asta merge, spuse şi începură să bea cu lăcomie.

— La dracu! exclamă Evans. Nu te saturi aşa.

— Şi, aplecându-se peste partea din faţă a bărcii, cu riscul de a o răsturna, începu să soarbă apa cu buzele.

După ce au terminat de băut, au tras barca într-o mică scobitură a malului, cu gândul să debarce în mijlocul vegetaţiei dese care atârna peste apă.

— Va trebui să ne strecurăm pe aici până la plajă, să dăm de tufişuri şi să regăsim direcţia liniei noastre drepte, spuse Evans.

— Mai bine am ocoli insula vâslind, fu de părere Hooker.

Aşa că au coborât din nou pe râu, au vâslit până în mare şi apoi de-a lungul ţărmului, până la locul unde creştea mănunchiul de tufişuri. Debarcară, traseră luntrea uşoară pe plajă, departe de ţărm şi porniră în sus, spre marginea junglei, până când văzură, în linie dreaptă, deschizătura din recif şi tufişurile. Evans luase din canoe o unealtă indigenă. Era în formă de L şi partea ei transversală avea un tăiş de piatră lustruită. Hooker ducea padela.

— Acum mergem drept în direcţia asta, spuse el; trebuie să înaintăm până la râu. Apoi ne vom face un plan de acţiune.

Pătrunseră printr-o încâlcitură deasă de trestii, de foi late şi arbori tineri. La început era obositor de mers, dar foarte repede copacii deveniră mai mari, desişul se rări şi putură înainta în voie pe pământul care se întindea larg sub picioarele lor. Văpaia soarelui fu înlocuită de umbra răcoroasă, în cele din urmă copacii deveniră nişte colonade uriaşe care susţineau un baldachin de verdeaţă sus, mult deasupra capului. Flori de un alb şters

spânzurau de pe coroanele lor, iar lianele se întindeau ca nişte funii de la un trunchi la altul. Umbra devenea mai adâncă. Pe pământ apăreau des ciuperci pătate, şi o crustă brun-roşiatică.

Pe Evans îl trecu un fior.

— Pare aproape frig aici, după văpaia de afară.

— Sper că ne menţinem în linie dreaptă, spuse Hooker.

Îndată văzură înaintea lor, departe, o spărtură în întunericul adânc, pe unde pătrundeau în pădure suliţele albe ale soarelui fierbinte. O vegetaţie de un verde strălucitor şi flori colorate acopereau pământul. Apoi auziră vâjâitul apei.

— Ăsta-i râul. Trebuie să fim aproape de el, constată Hooker.

Lângă malul râului, vegetaţia era deasă. Plante mari, necunoscute, creşteau printre rădăcinile arborilor uriaşi şi îşi desfăşurau rozetele gigantice în evantaie verzi spre fâşia îngustă de cer. De tulpinile însorite atârnau multe flori şi un fel de liană cu frunze strălucitoare. Pe apa iazului lat şi liniştit, peste care îşi aruncau privirile căutătorii comorii, pluteau frunze mari, ovale, cu o floare ca de ceară, alb-trandafirie, asemănătoare cu nufărul. Mai departe, unde râul făcea o cotitură, apa începea brusc să spumege şi să vuiască, formând o cascadă.

— Ei, ce facem? întrebă Evans.

— Ne-am abătut puţin de la linia dreaptă, răspunse Hooker. Era de aşteptat.

Se întoarse şi aruncă o privire spre umbrele nedesluşite şi răcoroase ale pădurii tăcute din spatele său.

— Dacă vom căuta puţin în sus şi în jos, de-a lungul râului, trebuie să dăm de ceva.

— Spuneai… începu Evaus.

— El spunea — îl întrerupse Hooker — că sunt o grămadă de pietre.

Cei doi se uitară unul la altul o clipă.

— Să încercăm mai întâi în josul râului, spuse Evans.

Înaintară încet, privind curioşi în jurul lor. Deodată Evans se opri.

— Ce dracu e asta? exclamă el.

Hooker îi urmări degetul, apoi spuse:

— Ceva albastru.

Apăruse înaintea ochilor lor, în timp ce urcau, o uşoară ridicătură a terenului. Apoi începu să se distingă ce era.

Înaintă cu paşi grăbiţi, până când corpul cu mâna şi braţul răsucit deveniră vizibile. Strânse mai puternic unealta. Era corpul unui chinez întors cu faţa în jos. După cum zăcea prăbuşit, nu încăpea îndoială că era mort.

Cei doi oameni se apropiam unul de altul şi rămaseră cu ochii ţintă la cadavrul prevestitor de rele. Zăcea într-un luminiş, printre copaci. În apropiere era o cazma chinezească, iar mai departe se vedea o grămadă de pietre împrăştiată, aproape de o groapă de curând săpată.

— Cineva a fost aici înainte, spuse Hooker dregându-şi glasul.

Evans începu să înjure, să ţipe ca un nebun şi să dea din picioare.

Hooker pălise, dar nu spuse nimic. Înaintă spre corpul lungit cu faţa la pământ. Văzu că ceafa era buhăită şi purpurie, iar mâinile şi gleznele, umflate. „Pfui!“ făcu el, apoi se întoarse brusc şi se îndreptă spre săpătură. Scoase un ţipăt de surpriza şi strigă la Evans care îl urma încet.

— Prostule! Totul e în regulă! Mai e încă aici.

— Se întoarse, privi cadavrul chinezului, apoi din nou pământul răscolit.

Evans se repezi spre groapă. În ea se aflau pe jumătate dezgropate de nenorocitul acela, mai multe bare de un galben şters. Se aplecă şi, îndepărtând pământul cu mâinile, trase afară în grabă una din barele grele. În timp ce se lupta cu ea, un mic ghimpe i se înfipse în mână. Scoase cu degetele ţeapa delicată şi ridică lingoul.

— Numai aurul sau plumbul ar putea să fie aşa de greu! anunţă el triumfător.

Hooker se uita încă la chinezul mort. Era buimăcit.

— A luat-o înaintea prietenilor săi! spuse în cele din urmă. A venit singur şi vreun şarpe veninos l-a ucis… Mă întreb cum a găsit locul.

Evans stătea cu lingoul în mâini. Ce importanţă avea un chinez mort?

— Va trebui să cărăm materialul acesta pe continent bucată cu bucată şi să-l îngropăm pentru câtva timp. Cum îl ducem până la barcă?

Îşi scoase haina, o întinse pe pământ şi azvârli două sau trei lingouri pe ea. Descoperi îndată că un alt ghimpe mic îi pătrunsese în piele.

— Atât putem căra, spuse el. Apoi brusc, cu o izbucnire ciudată de enervare: Ce te tot zgâieşti?

Hooker se întoarse spre el.

— Nu pot să suport… asta. Făcu semn cu capul spre cadavru. Seamănă atât de bine cu…

— Prostii! i-o tăie Evans. Toţi chinezii seamănă între ei.

Hooker îl privi drept în fată.

— În orice caz am de gând să-l îngrop înainte de a-ţi ajuta la căratul materialului acesta.

— Nu fi nebun, Hooker! strigă Evans. Lasă putreziciunea să aştepte.

Hooker ezită, apoi examină cu grijă pământul brun din jurul lor.

— Mă înspăimântă oarecum, spuse el.

— Trebuie să hotărâm — spuse Evans — ce să facem cu lingourile. Să le îngropăm din nou aici, ori să le trecem peste strâmtoare, în canoe?

Hooker medita. Privirea sa buimăcită când rătăcea printre trunchiurile înalte ale copacilor, când urca până la vegetaţia luminată de soare mult deasupra capului. Se cutremură din nou când ochii i se opriră asupra figurii albastre a chinezului. Privea scrutător în adâncimea cenuşie a pădurii, printre copaci.

— Ce-i cu tine, Hooker? se miră Evans. Ţi-ai pierdut minţile?

— Hai în orice caz să scoatem aurul de aici, murmură Hooker.

Apucă de capetele gulerului, iar Evaus de pulpanele hainei şi ridicară greutatea.

— În ce direcţie? întrebă Evans. Spre canoe?

După ce înaintară numai câţiva paşi, Evans spuse:

— E ciudat, dar încă mă dor braţele din cauza vâslitului. Ei, drăcie, dar mă dor, nu glumă! Trebuie să mă odihnesc.

Lăsară haina jos. Faţa Iui Evans era albă şi fruntea acoperită de mici broboane de sudoare.

— E destul de înăbuşitor, în pădurea asta, zise încet, apoi, cuprins brusc de o mânie exagerată: Ce rost are să aşteptăm aici toată ziua? Hai, ridică! De când ai văzut chinezul acela mort, n-ai făcut altceva decât să stai degeaba.

Hooker se uită lung la faţa tovarăşului său. Îi ajută apoi să ridice haina cu lingourile şi înaintară în tăcere poate vreo sută de yarzi. Evans începu să respire greu.

— De ce taci? bombăni el.

— Ce e cu tine? întrebă Hooker.

Evans se poticni, apoi, pe neaşteptate, aruncă haina, înjurând. După ce se uită o clipă ţintă la Hooker, scoase un geamăt şi se apucă de gât.

— Nu te apropia de mine, spuse el şi se duse să se rezeme de un copac. Apoi, cu o voce mai hotărâtă: Lasă că-mi trece îndată.

Curând încleştarea sa de copac slăbi şi alunecă încet în josul trunchiului, până când se chirci grămadă la rădăcină. Strângea convulsiv pumnii. Faţa i se schimonosi de durere. Hooker se apropie de el.

— Nu mă atinge! Nu mă atinge! spuse Evans cu o voce sugrumată. Pune înapoi aurul pe haină!

— Pot să te ajut cu ceva? întrebă Ilooker.

— Pune înapoi aurul pe haină!

În timp ce Hooker aşeza lingourile, simţi o uşoară înţepătură la vârful degetului mare. Se uită la mână şi văzu un ghimpe subţire, lung de vreo cinci centimetri.

Evans scoase un strigăt nearticulat şi se rostogoli.

Hooker rămase înmărmurit. Privi ţintă la ghimpe, cu ochii holbaţi, apoi la Evans care se chircise cu totul la pământ şi se zvârcolea în spasme cu spatele încovoiat. După aceea îşi îndreptă privirile printre coloanele copacilor şi reţeaua de liane spre locul unde, în umbra cenuşie, întunecată, se zărea încă, nedesluşit, corpul îmbrăcat în albastru al chinezului. Se gândi la linioarele din colţul planului şi înţelese într-o clipă.

— Doamne, ajută-mă! strigă el. Ghimpii erau asemănători cu cei pe care daiacii[209] îi otrăvesc şi îi suflă apoi printr-un fel de tuburi. Înţelese acum de ce Cian-hi era atât de încredinţat că aurul se află în siguranţă. Îi înţelese acum râjnetul.

— Evans! strigă Hooker.

Dar Evans era mut şi imobil, numai membrele i se contractau spasmodic, îngrozitor. O tăcere adâncă se întinse asupra pădurii.

Apoi Hooker începu să sugă cu furie mica pată roz din vârful degetului mare, luptând să-şi salveze viaţa. Simţi îndată nişte dureri stranii în braţe şi umeri şi îi veni greu să-şi îndoaie degetele. Atunci înţelese că suptul nu-i era de niciun folos.

Încetă brusc să mai sugă. Se aşeză lângă grămada de lingouri, rezemându-şi bărbia în mâini şi coatele pe genunchi şi rămase cu ochii ţintă la tovarăşul său, ale cărui membre tot se mai contractau. Râjnetul lui Cian-hi îi apăru din nou în minte. Durerea surdă i se răspândi spre gât şi se intensifică încet. Departe, deasupra sa, o adiere uşoară stârni frunzişul, şi petalele albe ale unei flori necunoscute începură să cadă plutind prin întuneric.

POARTA DIN ZID

În româneşte de B. BEREANU

1

Într-o seară de destăinuiri, nu sunt nici trei luni de atunci, Lionel Wallace mi-a povestit istoria „Porţii din zid“. Ascultându-l, nu m-am îndoit că-mi reda cu sinceritate impresiile sale.

Mi-a povestit simplu, cu o convingere atât de evidentă, încât n-am putut decât să-l cred. Dar dimineaţa, în apartamentul meu, m-am trezit într-o atmosferă diferită; stăteam în pat şi-mi reaminteam povestirea lui Wallace, dezbrăcată de farmecul vocii sale grave şi domoale, desprinsă din ambianţa creată de lumina voalată a lămpii de masă, de lucrurile plăcute şi strălucitoare, de desertul, paharele şi faţa de masă, rămase de la cina luată împreună, pe care o atmosferă deosebită le transformase pentru un timp într-o mică lume luminoasă cu totul izolată de realităţile de fiecare zi. Acum, fără această ambianţă, mi s-a părut totul, ca să fiu sincer, de necrezut.

„M-a păcălit, mi-am zis. Şi apoi: Cu câtă iscusinţă!… Dintre toţi oamenii, la el m-aş fi aşteptat cel mai puţin să reuşească aşa eeva.“

După aceea, în timp ce stăteam în pat şi-mi sorbeam ceaiul de dimineaţă, m-am surprins încercând să-mi explic uimitoarea impresie de realitate pe care ţi-o dădeau amintirile sale de necrezut, zicându-mi că, într-un fel oarecare sugerau, prezentau, transmiteau — nici eu nu ştiu ce cuvânt sa întrebuinţez — experienţe altfel cu neputinţă de povestit.

Ei bine, acum nu mai recurg la această explicaţie. Îndoielile mi-au trecut. Acum cred, aşa cum am crezut şi în timpul istorisirii, că Wallace s-a străduit cât a putut să-mi destăinuiască un secret. Dar nu am pretenţia să ghicesc dacă a văzut într-adevăr cele povestite sau i s-a părut numai, dacă era posesorul unui dar de nepreţuit, sau victima unui vis fantastic. Nici chiar împrejurările morţii

sale, care mi-au înlăturat pentru totdeauna îndoielile, nu aruncă lumină asupra acestui fapt.

Las asta la aprecierea cititorului.

Nu-mi mai amintesc ce comentariu sau observaţie critică întâmplătoare a determinat un om atât de rezervat să mi se destăinuiască. Mi se pare că se apăra împotriva învinuirii mele că ar fi dat dovadă de delăsare şi de lipsă de interes faţă de o importantă acţiune publică, fapt care mă dezamăgise. Apoi începu brusc.

— Sunt — spuse el — urmărit de ceva… Ştiu, continuă după o pauză, am fost neglijent. Deşi nu este vorba de spirite sau fantome, totuşi lucrurile despre care-ţi voi vorbi sunt neobişnuite. Sunt obsedat, Redmond. Sunt obsedat de ceva care aproape întunecă strălucirea vieţii, care mă face să tânjesc mereu…

Făcu o pauză, oprit de acea timiditate englezească care ne copleşeşte atât de des când trebuie să vorbim despre lucruri emoţionante, grave sau frumoase.

— Ai fost şi tu la Colegiul Saint Althelstan în tot timpul acela, spuse el, şi pentru moment remarca mi se păru fără nicio legătură cu restul. Aşa… — şi făcu o pauză. La început, foarte şovăitor, apoi cu mai multă uşurinţă, începu să-mi povestească taina vieţii sale, amintirea obsedantă a unei frumuseţi şi a unei fericiri care-i umpleau sufletul de o nostalgie nepotolită şi care făceau să-i pară triste, plictisitoare şi deşarte toate preocupările şi aspectele vieţii.

Acum, când cunosc secretul, mi se pare că totul i se putea citi pe faţă. Am o fotografie în care aerul lui de detaşare a fost prins şi accentuat. Îmi aminteşte de ceea ce spunea o dată despre el o femeie, o femeie care l-a iubit mult. „Deodată — spunea ea — interesul îi dispare de pe faţă. Te uită. Nu-i mai pasă de loc de tine — deşi eşti chiar lângă el…“

Cu toate acestea lui Wallace nu-i lipsea nici pe departe interesul faţă de cele din jur şi când îşi concentra atenţia asupra unui lucru reuşea să fie un om plin de succes. Cariera sa este fără îndoială marcată de succese. M-a lăsat de mult în urmă: s-a înălţat cu mult mai sus şi a jucat în lume un rol pe care eu în niciun caz n-aş fi putut să-l joc. Nu avea nici patruzeci de ani şi se spune că, dacă ar fi trăit, ar fi căpătat un post de răspundere, ar fi devenit foarte probabil chiar membru al noului cabinet. La şcoală m-a întrecut întotdeauna fără niciun efort, ca şi când ar fi fost natural să fie aşa. Am făcut aproape în întregime şcoala împreună la Colegiul Saint Althelstan în West Kensington. Când a venit la şcoală, aveam aceeaşi pregătire, dar a părăsit-o cu mult superior mie, învăluit într-o strălucire de erudiţie şi succese seânteietoare. Şi cu toate acestea cred că şi eu am fost un elev destul de bunicel. La şcoală am auzit pentru prima dată despre „Poarta din zid“, iar a doua oară, numai cu o lună înaintea morţii sale.

Pentru el cel puţin, „Poarta din zid“ era o poartă reală ducând, printr-un zid real, spre realităţi nemuritoare. Despre aceasta sunt acum cu totul sigur.

I-a apărut în viaţă foarte devreme, când era un băieţaş de cinci, şase ani. Îmi amintesc cum se gândea pe îndelete şi cu gravitate, în vreme ce mi se destăinuia, căutând să socotească exact data.

— Am văzut în faţa mea — spunea el — o iederă purpurie, de un purpuriu strălucitor şi uniform, în lumina limpede de chihlimbar a soarelui, pe un zid alb. A apărut pe neaşteptate, deşi nu-mi amintesc limpede cum… Pe pavajul curat din faţa unei porţi verzi căzuseră frunze de castan sălbatic. Erau pătate cu galben şi verde, ştii, nici brune, nici murdare, aşa că trebuie să fi fost căzute de curând. Presupun deci că eram în octombrie. Privesc în fiecare an cum cad frunzele castanilor sălbatici, aşa că ştiu bine acest lucru.

Aveam vreo cinci ani şi patru luni, dacă nu mă înşel.

După cum spunea, a fost un băieţaş destul de precoce — a învăţat să vorbească neobişnuit de devreme şi era atât de cuminte şi „ca un om mare“, cum se spune, încât se bucura de libertatea pe care cei mai mulţi dintre copii de-abia o obţin pe la şapte sau opt ani. Mama îi murise când avusese doi ani, aşa că era sub supravegherea mai puţin vigilentă şi nu prea severă a unei guvernante. Tatăl său era un avocat aspru şi ocupat, care-i dădea puţină atenţie şi aştepta de la el lucruri mari. Cred că viaţa i se părea, în ciuda inteligenţei lui, cenuşie şi tristă. Şi, într-o zi, porni să rătăcească pe străzi.

Nu-şi putea aminti în urma cărei neglijente a izbutit s-o şteargă de acasă, nici ce drum a apucat pe străzile din West Kensington. Toate acestea păliseră, acoperite de petele iremediabile din memorie. Dar imaginea zidului alb şi a porţii verzi rămăsese luminoasă.

Potrivit amintirilor sale despre această întâmplare de când era copil, la prima vedere a porţii a simţit o emoţie deosebită, o atracţie, o dorinţă să ajungă la poartă, s-o deschidă şi să intre. În acelaşi timp avea convingerea fermă că era ori nechibzuit, ori greşit — nu ar fi putut spune care din două — să se supună acestei atracţii. El insista că, oricât de ciudat ar părea, a ştiut de la început — dacă memoria nu-l înşela — că poarta nu era încuiată şi că putea intra înăuntru, dacă dorea.

Mi se pare că văd figura acestui băieţaş, atras şi respins din poarta aceea din zid. În acelaşi timp îi era foarte clar, deşi nu şi-a explicat niciodată de ce, că tatăl său ar fi fost foarte supărat, dacă ar fi pătruns pe poartă.

Wallace mi-a descris toate aceste momente de ezitare, până în cele mai mici amănunte. A trecut prin faţa porţii şi apoi, cu mâinile în buzunar, făcând o încercare copilărească să fluiere, a mers agale până Ia capătul zidului. Îşi amintea că văzuse

acolo nişte prăvălioare murdare şi în special atelierul unui instalator şi zugrav în care zăceau în dezordine şi pline de praf ţevi de lut, foi de plumb, robinete rotunde, eşantioane de tapet şi cutii cu vopsea de email. S-a oprit, făcându-se că se uită la aceste lucruri, dar de fapt dorind cu patimă să se întoarcă, jinduind după poarta cea verde.

Apoi fu cuprins de emoţie, după cum îmi povesti. O luă la fugă spre poartă, ca nu cumva să-l cuprindă din nou şovăiala; se repezi cu mâna întinsă spre poarta cea verde şi o lăsă să se trântească în spatele lui. Şi astfel, într-o clipă, pătrunse în grădina care l-a obsedat apoi toată viaţa.

Lui Wallace îi fu foarte greu să-mi redea în întregime impresiile sale despre grădina în care intrase.

Chiar în aer era ceva înviorător, care îţi dădea un sentiment de uşurinţă, de bună dispoziţie şi fericire; culorile sale limpezi, minunate, străluceau delicat. De cum intrai înăuntru te cuprindea o nespusă bucurie, cum numai arareori te cuprinde în lumea aceasta, când eşti tânăr şi vesel. Şi totul era frumos acolo…

Wallace medită înainte de a continua să povestească.

— Ştii — spuse el cu intonaţia nesigură a cuiva care se opreşte în faţa uuor lucruri de necrezut — erau acolo două pantere mari… Da, pantere adevărate, cu pete, ca toate panterele. Dar nu-mi era frică. Pe o alee lungă şi lată, de ambele părţi cu borduri de marmură sculptate cu flori, cele două fiare uriaşe şi catifelate se jucau cu o minge. Una dintre ele se uită în sus şi se îndreptă spre mine curioasă. Se apropie, îşi frecă foarte delicat urechea rotundă şi moale de mânuţa pe care i-o întindeam şi începu să toarcă. Îţi spun, era o grădină fermecată. Sunt convins de aceasta… Cât despre mărime? Oh, se întindea în lung şi-n lat, într-o parte şi într-alta. Cred că în depărtare erau

dealuri. Dumnezeu ştie unde dispăruse deodată West Kensington. Şi mă simţeam oarecum la mine acasă.

Ştii, chiar în clipa în care poarta se închisese în spatele meu, am uitat de strada cu frunze de castan scuturate, cu birjele şi cotigele negustorilor. Am uitat de disciplină şi de firea mea ascultătoare, care mă chema cu forţa acasă, mi-am uitat toate ezitările şi teama, prudenţa, am uitat toate realităţile esenţiale ale vieţii. Într-o clipă am devenit un băieţaş foarte bucuros şi nespus de fericit, într-o altă lume. Era o lume cu o lumină deosebită, mai caldă, mai pătrunzătoare şi mai dulce; o bucurie liniştită, senină plutea în aer, iar în albastrul cerului, mănunchiuri de nori însoriţi. În faţa mea se întindea aleea aceea lungă şi îmbietoare cu răzoare fără buruieni, pline cu flori candide, pe care se jucau cele doua pantere mari. Mi-am pus mânuţele fără teamă pe blana lor moale, le-am mângâiat urechile rotunde şi protuberanţele sensibile de după urechi şi m-am jucat cu ele; iar panterele se purtau ca şi cum m-ar fi întâmpinat cu bucurie acasă. Aveam într-adevăr sentimentul că m-am întors acasă, iar când a apărut peste puţin timp o fată înaltă şi frumoasă, care se îndreptă spre mine zâmbind, întrebându-mă „Ai venit?” şi mă ridică în braţe, mă sărută, apoi, lăsându-mă jos, mă luă de mână şi mă duse cu ea, n-am fost de loc uimit, ci am avut impresia unei regăsiri încântătoare. Mi s-a părut că-mi revin în minte nişte lucruri foarte plăcute, pe care atât de ciudat le trecusem cu vederea. Îmi amintesc apoi de nişte trepte late, roşii, ivite printre tufele de delfinium. Dupa ce le-am urcat, am mers pe o alee largă, printre copaci foarte bătrâni şi umbroşi. De-a lungul acestei alei, ştii, printre trunchiurile crăpate, roşiatice erau jeţuri de marmură, statui şi porumbei albi, foarte blânzi şi prietenoşi…

În timp ce mă conducea de-a lungul acestei alei răcoroase, prietena mea privea în jos, la mine. Îmi

amintesc liniile armonioase, bărbia fin modelată, faţa sa dulce şi prietenoasă… îmi punea diferite întrebări cu vocea sa domoală, agreabilă şi-mi spunea lucruri despre care ştiu că erau foarte plăcute, deşi nu mi le-am putut aminti niciodată… O maimuţă cu cap păros, foarte curată, cu o blană brun-roşcată şi ochi castanii, binevoitori, coborî iute dintr-un copac, alergă un timp pe lângă mine, privindu-mă şi rânjindu-mi binevoitor, apoi îmi sări pe umăr. Aşa că ne-am continuat drumul amândoi foarte fericiţi.

Făcu o pauză.

— Continuă, i-am spus.

— Îmi amintesc puţine lucruri. De pildă, că am trecut pe lângă un bătrân care medita printre lauri, apoi printr-un loc înveselit de o mulţime de papagali coloraţi şi am ajuns, trecând printr-o colonadă largă şi umbroasă, la un palat spaţios şi răcoros, plin de fântâni plăcute şi lucruri frumoase, având toate calităţile pe care inima şi le-ar putea dori. Erau acolo şi mulţi oameni, de unii îmi amintesc limpede, de alţii mai vag, dar toţi erau frumoşi şi amabili. Într-un anumit fel — cum, nu ştiu — îmi dădeam seama că toţi erau binevoitori faţă de mine şi bucuroşi să mă aibă printre ei, iar gesturile, atingerea mâinilor lor, primirea caldă şi dragostea din privirea lor mă umpleau de bucurie. Da…

Rămase pe gânduri o clipă.

— Am găsit acolo prieteni de joacă. Asta însemna foarte mult pentru mine, fiindcă eram un băieţaş singur acasă. Jucau jocuri încântătoare pe un teren acoperit de iarbă, cu un cadran solar împodobit cu flori. Şi jocul ne provoca o mare bucurie…

Dar, ciudat, în amintirile mele este un gol. Nu reţin jocurile jucate. Niciodată nu mi le-am amintit. Mai târziu, în copilărie, mi-am petrecut ore întregi, străduindu-mă, până-mi dădeau lacrimile, să-mi reamintesc în ce consta acea

fericire. Doream s-o retrăiesc din nou, singur — în camera mea de copil. Nu! Tot ce îmi amintesc este simtământul de fericire şi înfăţişarea a doi tovarăşi de joacă, a acelora care erau mai des cu mine… Apoi, deodată, apăru o femeie melancolică şi bună, cu faţa gravă şi pală şi cu ochi visători, o femeie melancolică într-o rochie lungă, moale de un purpuriu şters. Avea în mână o carte. Mă chemă printr-un semn şi porni cu mine de-a lungul unei galerii situate deasupra unei săli — deşi tovarăşii mei de joacă nu erau dispuşi să mă lase să plec; îşi încetaseră jocul şi priveau cum eram dus din mijlocul lor. „Întoarce-te la noi curând!” M-am uitat la faţa femeii, dar ea nu le dădea nicio atenţie. Avea faţa nobilă şi gravă. M-a dus de-a lungul galeriei până la un fotoliu. M-am oprit lângă ea, gata să privesc în cartea pe care o deschidea pe genunchi. Întoarse paginile şi îmi arătă cu degetul. Am privit minunându-mă, deoarece în paginile pline de viaţă ale cărţii m-am văzut pe mine însumi; acolo era istoria mea, toate lucrurile care mi se întâmplaseră de când m-am născut…

Eram uimit, pentru că în paginile acestei cărţi nu se aflau poze, ci realităţi. Înţelegi?

Wallace se opri cu gravitate — se uită la mine nesigur.

— Continuă, i-am spus. Înţeleg.

— Era realitatea adevărată — da, aşa trebuie să fi fost; în acele pagini oamenii se mişcau, evenimentele se desfăşurau; am văzut-o pe scumpa mea mamă, pe care aproape o uitasem, pe tatăl meu sever şi cinstit, servitorii, camera de copii, toate lucrurile din casă, cu care eram obişnuit. Apoi uşa de la intrare şi străzile aglomerate, cu acel du-te-vino al circulaţiei. Priveam şi mă minunam şi mă uitam din nou în faţa femeii, pe jumătate neîncrezător, răsfoiam paginile, sărind una sau alta, pentru a vedea cât mai mult din carte. În cele din urmă am dat peste mine în momentul când mă învârteam şi ezitam în faţa porţii verzi din

zidul cel lung şi alb, şi am simţit din nou lupta din sufletul meu şi teama.

„Şi mai departe?” am strigat, şi aş fi întors pagina, dacă mâna rece a femeii nu m-ar fi oprit. „Mai departe?“ am insistat eu, luptându-mă încet cu mâna ei, împingându-i degetele cu toata forţa mea de copil. Când cedă, şi pagina se întoarse, se aplecă deasupra mea ca o umbră şi mă sărută pe frunte.

Dar pe pagină nu apăreau nici grădina fermecată, nici panterele, nici fata care mă luase de mână, nici tovarăşii de joacă, atât de mâhniţi de plecarea mea. Apărea o stradă lungă cenuşie în West Kensington în orele reci ale după-amiezii, înainte ca lămpile să se fi aprins. Şi iată-mă pe mine acolo, o mică fiinţă nenorocită, plângând în hohote, în ciuda eforturilor de a mă stăpâni; plângeam pentru că nu mă puteam întoarce la tovarăşii mei de joacă atât de buni, care mă chemaseră. „Vino înapoi la noi! Întoarce-te curând!“ Mă aflam într-adevăr pe stradă. Nu era o pagină din carte, ci realitatea neînduplecată, locul cel fermecat şi femeia cea gravă care mă ţinuse de mână lângă genunchii ei dispăruseră. Unde dispăruseră?

Se opri din nou şi rămase câtva timp cu ochii aţintiţi la foc.

— Oh! amărăciunea acelei întoarceri! murmură el.

— Şi mai departe? am spus după vreun minut.

— Eram un mic sărman nenorocit… readus în această lume cenuşie. Când am înţeles în întregime ce mi se întâmplase, am dat frâu liber suferinţei mele de nestăpânit. Resimt şi astăzi ruşinea şi umilinţa plânsetelor în public, în timpul înjositoarei mele întoarceri acasă. Parcă îl văd pe batrânul gentleman, cu privirea binevoitoare, cu ochelari de aur, care s-a oprit şi mi s-a adresat — împungându-mă mai întâi cu umbrela. „Bietul micuţ! Aşa-i că te-ai rătăcit?“ Asta mi-o spunea

mie, un băieţaş din Londra, care avea mai bine de cinci ani! Şi s-a simţit obligat să cheme un sergent de stradă tânăr şi amabil, să strângă o droaie de oameni în jurul meu şi să mă trimită, astfel escortat, acasă. Suspinând, privit de toată lumea şi speriat, m-am întors acasă din grădina fermecată.

Aceasta este după cum îmi amintesc, imaginea mea despre grădina aceea, grădina care mă obsedează încă. Evident, nu pot reda acea calitate indescriptibilă, realitatea diafană, deosebirea faţă de lucrurile obişnuite de toate zilele, care domnea peste tot; dar aceasta — aceasta este ceea ce s-a întâmplat. Dacă a fost un vis, a fost desigur un vis cu ochii deschişi, un vis intr-adevăr extraordinar… Hm! desigur că a urmat un interogatoriu teribil, la care au participat mătuşa mea, tata, doica, guvernanta — toţi.

Am încercat să le povestesc cele întâmpâate, şi tatăl meu mi-a tras prima bătaie, pentru că aş fi spus minciuni. Mai târziu. Când am vrut să-i povestesc mătuşii mele, am fost din nou pedepsit pentru persistenţa mea. Apoi li s-a interzis tuturora să asculte vreo vorbă despre asta. Mi-au fost luate pentru un timp chiar cărţile de poveşti — pentru că aveam prea multă „imaginaţie”. Eh? Da, au făcut şi asta! Tatăl meu era om de modă veche… Şi am rămas singur, copleşit de povestea mea. Am şoptit-o pernei — pe care buzele o simţeau umedă şi sărată din cauza lacrimilor mele de copil. Iar la sfârşitul rugăciunilor, mai mut formale decât înfocate, adăugam totdeauna, din toată inima, cererea: „Fă, doamne, să visez grădina. Vai! Du-mă înapoi în grădina mea! Du-mă înapoi în grădina mea!“ Am visat des grădina. Poate am adăugat ceva, poate am schimbat ceva. Nu ştiu… Toate acestea sunt, înţelegi, încercări de a reconstitui din amintiri fragmentare o experienţă foarte timpurie. Între această amintire din copilărie şi celelalte este o prăpastie. Un timp mi se părea

imposibil să mai spun cuiva vreun cuvânt despre minunea pe care o întrezărisem.

Î-am pus o întrebare firească.

— Nu, mi-a răspuns Nu-mi amintesc să fi încercat vreodată în anii următori să regăsesc drumul spre grădină. Acum mi se pare ciudat, dar este foarte probabil ca, după păţania mea, să fi fost supravegheat, pentru a nu o mai lua razna. Nu, de-abia după ce m-ai cunoscut am căutat din nou grădina. Şi, oricât de necrezut ar părea acum, cred că a existat o perioadă când am uitat cu totul de grădină — cam pe la opt, nouă ani. Îti aminteşti când eram băieţaş, la Saint Althelstan?

— Bineînţeles.

— Pe vremea aceea nu arătam în niciun fel că aş purta în suflet un vis tainic, nu e aşa?

2

Îşi ridică privirile cu un zâmbet neaşteptat.

— Ai jucat vreodată cu mine „Drum întortocheat“?… Nu, desigur, nu locuiai în aceeaşi direcţie cu mine!

Era un joc pasionant pentru orice copil cu imaginaţie. Trebuia să găseşti un drum pe la nord-vest spre şcoală. Drumul obişnuit era destul de simplu; jocul consta în a găsi un alt drum, întortocheat, pornind cu zece minute mai devreme, într-o direcţie oarecare, opusă, croindu-ţi drum spre obiectiv prin străzi necunoscute. Într-o zi m-am încurcat prin nişte străzi destul de sărăcăcioase, de cealaltă parte a lui Campden Hill, şi începusem să cred că nu voi reuşi să ajung la şcoală la timp. Am apucat la încercare, aproape desperat, pe o uliţă care părea înfundată şi am găsit la capăt o trecere. M-am repezit prin ea cu speranţe renăscute. „Voi reuşi totuşi”, mi-am spus. Am trecut pe lângă un şir de dughene murdare, inexplicabil de cunoscute şi ia te uită! zidul meu

cel lung şi alb şi poarta verde care ducea în grădina fermecată!

Eram puternic impresionat. Aşadar, gradina, grădina minunată nu era un vis!

Făcu o pauză.

— Cred că a doua experienţă cu poarta verde marchează deosebirea colosală dintre viaţa plină de preocupări a unui şcolar şi lipsa de griji a copilului. În orice caz, de data aceasta nici nu m-am gândit să intru imediat. Înţelegi, eram absorbit de grija de a ajunge la şcoală la timp, să nu-mi stric reputaţia de elev punctual. Desigur, trebuie să fi simţit o oarecare dorinţă să încerc cel puţin poarta. Da, trebuie să fi simţit această dorinţă… Mi se pare însă, după câte îmi amintesc, că socoteam atracţia porţii mai mult ca un obstacol în plus pe care trebuia să-l trec, şi eram stăpânit în întregime de hotărârea de a ajunge la şcoală la timp. Fără îndoială că m-a impresionat puternic descoperirea făcută, nu-mi puteam lua gândul de la ea — dar am trecut mai departe. Nu m-am oprit, mi-am scos ceasul din buzunar, am văzut ca mai am doar zece minute la dispoziţie şi am coborât la vale prin locuri cunoscute. Am ajuns la şcoală, ce e drept, cu respiraţia tăiată şi ud leoarcă, dar la timp. Îmi amintesc momentul când mi-am agăţat în cuier haina şi pălăria… Am trecut pe lângă poartă şi n-am intrat. Straniu, nu-i aşa?

Se uită la mine gânditor.

— Desigur, atunci nu ştiam că împrejurările nu rămân aceleaşi întotdeauna. Şcolarii au imaginaţia limitată. Îmi ziceam, fără îndoială, că este grozav de plăcut s-o ştiu acolo, să cunosc drumul înapoi la ea; dar şcoala mă atrăgea cu putere. Nu încape vorbă că în dimineaţa aceea am fost foarte agitat şi neatent, amintindu-mi, pe cât puteam, despre oamenii frumoşi şi ciudaţi pe care aveam să-i văd în curând. E destul de straniu, dar nu mă îndoiam câtuşi de puţin ca n-ar fi fost bucuroşi să mă vadă… Da. În dimineaţa de-atunci cred că am

considerat gradina numai ca un fel de loc plăcut pe care îl poţi frecventa în perioadele libere ale unei activităţi şcolare intense.

În ziua aceea nu m-am dus de loc pe acolo, poate şi din cauză că ziua următoare eram liber o jumătate de zi. Este de asemenea posibil să mi se fi dat să fac acasă unele teme ca pedeapsă pentru neatenţie şi să nu fi avut timpul necesar. Nu ştiu. Ceea ce ştiu însă este că în acel timp grădina fermecată mă preocupa într-atât, încât n-am putut să păstrez secretul

I-am vorbit despre ea unui băiat cu aspect de nevăstuică pe care îl poreclisem Squiff. Cum îl chema oare?

— Hopkins! spusei eu.

— Da, Hopkins. I-am povestit mai mult în silă. Aveam sentimentul că încalc o regulă, totuşi i-am povestit. Jumătate din drumul spre casă îl făcea împreună cu mine; era cam vorbăreţ, aşa că dacă n-am fi vorbit despre grădina fermecată, am fi vorbit despre altceva şi nu puteam răbda să mă gândesc la nimic altceva. Aşadar am trăncănit.

Ei bine, el a destăinuit şi altora secretul. A doua zi, în recreaţie, m-am trezit înconjurat de vreo şase băieţi mai mari, care, deşi mă tachinau, erau foarte curioşi să afle mai mult despre grădina fermecată. Printre ei se afla şi găliganul acela de Fawcett — ţi-l reaminteşti? — şi Carnaby şi Morley Reynolds. Nu cumva erai şi dumneata? Nu, cred că dacă ai fi fost, mi-aş aminti…

Sentimentele unui copil sunt contradictorii. Deşi dezgustat de mine însumi, pentru că vorbisem, eram întrucâtva măgulit că atrăgeam atenţia colegilor mai mari. În special m-au bucurat, după câte îmi amintesc, laudele lui Crawsnaw — îl ţii minte pe Crawsnaw, cel mare, fiul compozitorului? — care a spus că n-a auzit niciodată o minciună mai bună. În acelaşi timp mă chinuia ruşinea de a fi destăinuit ceea ce simţeam că era fără îndoială

un secret. Animalul de Fawcett a făcut o glumă despre fata în verde…

Glasul lui Wallace se îneca, sugrumat de amintirea puternică a acestei ruşini.

— Mă făceam că nu aud, continuă el. Apoi Carnaby, deodată, îmi spuse că sunt un mincinos şi începu să se certe cu mine când declarai că totul era adevărat. Am afirmat că ştiu unde se găseşte poarta cea verde şi că aş putea să-i duc acolo în zece minute. Carnaby deveni jignitor de solemn şi declară că se cuvenea s-o fac — să dovedesc cele afirmate, căci altfel va fi rău de mine. Ţi s-a întâmplat vreodată să-ţi răsucească braţul Carnaby? Vei înţelege atunci, poate, cum mi-a mers mie. M-am jurat că povestirea mea era adevărată. Pe vremea aceea nu era nimeni în şcoală care ar fi putut să salveze pe cineva din mâna lui Carnaby. Deşi Crawsnaw a pus o vorbă bună, Carnaby a obţinut ceea ce dorea. M-am emoţionat, mi s-au roşit urechile şi m-am speriat puţin. În general m-am comportat ca un puşti prostuţ şi rezultatul a fost că, în loc să pornesc singur spre grădina fermecată, am luat-o înainte imediat — cu obrajii îmbujoraţi, urechile arzând, ochii usturându-mă şi cu sufletul mistuit de suferinţă şi ruşine — urmat de un grup de şase colegi batjocoritori, curioşi şi ameninţători.

Nu am mai găsit zidul cel alb şi poarta verde…

— Adică…?

— Adică n-am putut să le găsesc. Tare am vrut să le găsesc, dar n-am reuşit.

Nici mai târziu, când m-am putut duce singur, n-am reuşit să le găsesc. Niciodată nu le-am mai găsit. Acum mi se pare că în anii mei de şcoală le-am căutat tot timpul, dar niciodată nu am dat peste ele — niciodată.

— Colegii ţi-au făcut neplăceri?

— S-au purtat bestial… Carnaby a ţinut un adevărat consiliu, acuzându-mă că am minţit cu neruşinare. Îmi amintesc cum m-am strecurat cu

grijă în casă şi apoi la mine sus, ca să nu se observe urmele plânsului. Dar când, în cele din urmă, am plâns până ce am adormit, nu am plâns din cauza lui Carnaby, ci pentru grădină, pentru după-amiaza frumoasă pe care o sperasem, pentru femeile prietenoase şi drăguţe şi tovarăşii de joacă care mă aşteptau şi pentru jocul pe care sperasem să-l învăţ din nou, frumosul joc uitat…

Credeam cu tărie că dacă n-aş fi vorbit… După aceea am trecut prin momente grele, noaptea plângând, iar ziua fiind distrat. Două trimestre am şchiopătat la învăţătură şi am avut note proaste. Îţi aminteşti? Sigur că trebuie să-ti aminteşti! De fapt tu — întrecându-mă la matematică — m-ai făcut să mă apuc din nou de toceală.

3

Câtva timp prietenul meu rămase eu privirea aţintită în inima roşie a focului. Apoi spuse:

— N-am mai revăzut poarta cea verde până la vârstă de şaptesprezece ani.

Îmi apăru brusc pentru a treia oară… în timp ce mă îndreptam spre Paddington, mergând spre Oxford, pentru a concura la o bursă. Am întrevăzut-o numai pentru un moment. Mă rezemam de portiera cupeului, fumând o ţigară şi, fără îndoială, considerându-mă un perfect om de lume, când, deodată, îmi apărură poarta, zidul, simţământul scump că mă aflu în apropierea unor lucruri de neuitat şi accesibile încă.

Am trecut huruind cu zgomot pe lângă ele. Prea surprins pentru a putea opri trăsura înainte de a fi cotit. Atunci am trăit un moment bizar, am avut un impuls dublu şi contradictoriu; am bătut în portiţa din acoperişul cupeului şi apoi am lăsat braţul în jos pentru a-mi scoate ceasul. „Poftiţi, domnule?!“ spuse prompt vizitiul. „Nu-i nimic, am strigat. Din greşeală! Nu prea avem timp! Dă-i drumul!“ şi a mers mai departe…

Am căpătat bursa. În seara zilei în care mi s-a comunicat rezultatul, stăteam în fata focului, în cămăruţa mea de la etaj — camera mea de lucru — în urechi răsunându-mi încă laudele tatălui meu atât de rare şi sfaturile sale sănătoase — şi fumam din pipa mea preferată, un prilej extraordinar pentru adolescenţi de a-şi da importantă. Mă gândeam la poarta aceea din zidul lung şi alb. „Dacă m-aş fi oprit — reflectam — aş fi pierdut bursa, aş fi pierdut posibilitatea de a studia la Oxford şi aş fi curmat cariera frumoasă care mi se deschide în faţă! Încep să văd lucrurile mai bine!“ Am căzut într-o adâncă reverie, dar nu mă îndoiam că o carieră ca cea de acum este un lucru care merită sacrificii.

Prietenii mei dragi şi văzduhul acela limpede îmi păreau ceva foarte suav şi pur, dar îndepărtat. Atenţia îmi era îndreptată acum asupra lumii. Vedeam deschizându-se o altă poartă — poarta carierei mele.

Îşi aţinti din nou privirile asupra focului. Lumina roşie a acestuia făcu să i se distingă pe faţă, pentru un moment, o expresie de forţă şi încăpăţânare care dispăru imediat.

— Ei bine — spuse el şi oftă — m-am zbătut pentru această carieră. Am muncit mult, mult şi din greu. Dar am visat mereu la grădina fermecată şi i-am văzut poarta, sau cel puţin i-am întrezărit poarta, de patru ori de atunci. Da, de patru ori. În aceşti ani viaţa a devenit pentru mine atât de strălucitoare şi interesantă, atât de plină de sens şi de posibilităţi, încât, în comparaţie cu ea, farmecul pe jumătate şters al grădinii devenise slab şi îndepărtat. Cui îi trece prin minte, în drum spre o cină cu femei drăguţe şi bărbaţi distinşi, să mângâie pantere? M-am întors la Londra, de la Oxford, un tânăr care promitea mult şi am făcut ceva pentru a împlini aceste promisiuni. Ceva… cu toate acestea, dezamăgirile n-au lipsit…

Am fost îndrăgostit de două ori — nu voi insista asupra acestui lucru. Îţi voi spune numai că o dată, pe când mă duceam la cineva, despre care ştiam că se îndoia dacă voi îndrăzni să viu, am tăiat drumul la întâmplare pe o stradă singuratică, aproape de Earl's Court, şi am ajuns la un zid alb cu o poarta verde bine cunoscută. „Curios! — mi-am zis în sinea mea — credeam că locul acesta este în Campden Hill. Locul din ciudatele mele visuri cu ochii deschişi, tot atât de greu de găsit cum sunt de numărat pietrele de la Stonehenge[210]" Şi am trecut mai departe, absorbit de ţelul meu. În după-amiaza aceea nu mă atrăgea poarta.

Numai o clipă am simţit un impuls să încerc să deschid poarta — era suficient să mă abat cel mult trei paşi din drum — deşi o convingere tainică mă făcea să fiu destul de sigur că mi se va deschide, dar m-am gândit apoi că aceasta m-ar putea face să întârzii la întâlnirea aceea la care îmi era pusă în joc onoarea. Mai târziu mi-am regretat punctualitatea — cel puţin aş fi putut să-mi arunc o privire înăuntru şi să fac semn cu mâna panterelor acelea, dar pe atunci ajunsesem destul de înţelept ca să nu caut prea târziu ceea ce nu se găseşte căutând. Da. De data aceasta am fost tare mâhnit că n-am intrat…

După aceea au urmat ani de muncă grea şi niciodată poarta n-a mai apărut. Am revăzut-o de-abia de curând. O dată cu ea a apărut şi impresia că un fel de văl s-ar fi întins asupra lumii în care trăiesc, lipsind-o de strălucirea ei. Am început să consider un lucru trist şi amar să nu văd din nou această poartă. Poate că sufeream puţin din pricina surmenajului, poate că era ceea ce am auzit numindu-se simţăminte pe care le ai la patruzeci de ani. Nu ştiu. Dar cu siguranţă că de câtva timp am pierdut dragostea aceea de viaţă care uşurează eforturile, şi aceasta tocmai când, datorită tuturor acestor evenimente politice noi, ar fi trebuit să fiu activ. Ciudat, nu e aşa? Dar într-adevăr încep să

găsesc viaţa obositoare, iar, de aproape, bucuriile ei îmi apar ieftine. De curând grădina a început să-mi lipsească foarte mult. Da… şi am vazut-o de trei ori.

— Grădina?

— Nu, poarta! Dar nu am intrat înăuntru!

Se aplecă spre mine, deasupra mesei, vorbind cu o tristeţe adâncă în voce.

— De trei ori am avut ocazia, de trei ori! Am jurat că dacă vreodată poarta aceea îmi va apare din nou în faţă, voi intra înăuntru, departe de praful şi zăpuşeala aceasta, de strălucirea deşartă, departe de această frivolitate obositoare. Mă voi duce şi nu mă voi mai întoarce niciodată. De data aceasta voi rămâne… Am jurat, dar, când a venit timpul, n-am intrat.

Am trecut de trei ori într-un singur an pe lângă poarta aceea, şi n-am intrat. De trei ori, anul trecut.

Prima dată a fost în noaptea când în Parlament s-a pus pe neaşteptate la vot Legea asupra răscumpărării terenurilor arendate şi când guvernul a fost salvat printr-o majoritate de numai trei voturi. Îţi aminteşti? Nimeni dintre ai noştri nu se aştepta ca lungile dezbateri să se sfârşească în noaptea aceea. Şi chiar dintre adversari, foarte puţini. A fost o adevărată surpriză. Eu şi cu Hotchkiss cinam cu vărul său la Brentford; eram amândoi neînsoţiţi şi, de cum ni s-a comunicat prin telefon să ne prezentăm, ne-am şi urcat în maşina vărului său. Cu toate acestea, de-abia am ajuns la timp. În drum am trecut pe lângă zidul şi poarta mea — vânătă sub lumina lunii, pătată cu un galben viu de lumina orbitoare a farurilor, dar uşor de recunoscut pentru mine. „Doamne!“ am strigat. „Ce e*?“* întrebă Hotchkiss. „Nimic!“ am răspuns şi am pierdut ocazia.

„Am făcut un mare sacrificiu”, i-am spus la sosire organizatorului grupului nostru parlamentar. Toţi au făcut”, răspunse el şi trecu grăbit mai departe.

Nu ştiu cum aş fi putut proceda altfel, atunci. Ocazia următoare s-a ivit când alergam la căpătâiul tatălui meu. Trebuia să-mi iau rămas bun de la bătrânul acela sever. Nici atunci n-aş fi putut proceda altfel. Dar cea de a treia oară a fost altceva; s-a întâmplat acum o săptămână. Când îmi amintesc, sunt cuprins de remuşcări puternice. Eram cu Gurker şi Ralph — după cum ştii, acum nu mai este niciun secret că am discutat şi eu cu Gurker. Cinasem la Frobisher şi discuţia dintre noi devenise intimă. Problema locului meu în guvernul remaniat rămânea tot timpul la marginea discuţiei noastre. Da, da, totul este acum aranjat. Nu-i necesar să se vorbească încă despre asta, dar n-am niciun motiv să-ţi ascund… Da, mulţumesc, mulţumesc, dar lasă-mă să-ţi istorisesc povestea mea.

Atunci, în noaptea aceea, lucrurile erau foarte nesigure. Mă aflam într-o situaţie foarte delicată. Ardeam de nerăbdare să obţin o promisiune mai categorică de la Gurker, dar mă împiedica prezenţa lui Ralph. Îmi utilizam toate resursele creierului pentru a menţine discuţia aceea uşoară, neoficială, îndreptată nu prea evident în direcţia care mă interesa pe mine. Trebuia s-o fac. Comportarea lui Ralph de atunci încoace a justificat pe deplin precauţiunea mea. Ştiam că Ralph ne va părăsi dincolo de Kensington High Street, şi aş fi putut apoi să-l iau prin surprindere pe Gurker printr-o francheţe bruscă. Uneori trebuie să recurgi la astfel de şiretlicuri mărunte… şi atunci mi-am dat seama că în câmpul meu vizual, în faţa noastră, în josul străzii, era din nou zidul alb, poarta verde…

Am trecut pe lângă ea vorbind. Văd încă umbra profilului pronunţat al lui Gurker, jobenul înclinat înainte, peste nasul său proeminent, numeroasele cute ale fularului său, precedând umbra mea şi cea a lui Ralph, în timp ce păşeam încet.

Am trecut pe la vreo jumătate de metru de poartă. „Ce s-ar întâmpla — m-am întrebat —

dacă le-aş spune noapte bună şi aş intra?“ Dar ardeam de nerăbdare să discut cu Gurker.

N-am putut răspunde la întrebare, fiind încolţit de celelalte probleme ale mele. „M-ar crede nebun, m-am gândit. Şi, presupunând că dispar acum! «Uimitoarea dispariţie a unui proeminent om politic!» ar face vâlvă“. Asta conta mult pentru mine. O mie de preocupări lumeşti, neînchipuit de mărunte, au avut importanţă pentru mine în clipele acelea de cumpănă.

Se întoarse spre mine cu un zâmbet trist.

— Asta este! Da, asta este — spuse el rar — iar norocul m-a părăsit! De trei ori într-un an am avut ocazia să intru pe poartă — poarta care duce spre linişte, desfătare, spre o frumuseţe care depăşeşte visele şi o afecţiune pe care niciun om n-o poate cunoaşte pe pământ. Şi am respins-o, Redmond, şi s-a dus…

— De unde ştii?

— Ştiu, ştiu bine. Acum sunt lăsat să plătesc, să-mi îndeplinesc sarcinile care m-au reţinut cu atâta forţă de câte ori sosise momentul. Spui că am succese pentru care sunt invidiat. Am într-adevăr succes, dar găsesc că e ceva vulgar, pompos, plictisitor.

Ţinea o nucă în mâna lui mare.

— Iată cum arată succesul meu!

O zdrobi şi apoi mi-o arată.

— Să-ţi spun ceva, Redmond. Pierderea asta mă distruge. De două luni, de aproape zece săptămâni, n-am mai lucrat nimic, cu excepţia obligaţiunilor celor mai necesare şi mai urgente. Sufletul mi-e plin de regrete de nepotolit. Noaptea, când e mai puţin probabil să fiu recunoscut, ies. Rătăcesc pe străzi. Da. Mă întreb ce ar crede lumea despre asta, dacă ar şti. Un membru al guvernului, şeful celui mai important dintre toate departamentele, rătăcind singur pe străzi, frământându-se îndurerat — uneori lamentându-se aproape cu glas tare — din cauza unei porţi, a unei grădini!

4

Văd şi acum faţa sa destul de palidă şi strălucirea neobişnuită, tristă care îi apăru îu ochi. În seara asta îl văd deosebit de clar. Stau în fotoliu, amintindu-mi cuvintele sale, tonul său, iar *Westminster Gazette* de aseară, cu anunţul morţii sale, se află încă pe sofa. Astăzi la prânz, întreg clubul era preocupat de moartea lui. N-am discutat despre nimic altceva.

Cadavrul a fost găsit ieri dimineaţă într-o groapă adâncă de lângă Gara East Kensington, adică într-unul din cele două tuneluri săpate în vederea prelungirii spre sud a căii ferate. Pentru protecţia trecătorilor, accesul dinspre şosea este închis printr-o împrejmuire de scânduri, în care a fost însă tăiată o portiţă pentru muncitorii care locuiesc în direcţia aceea. Poarta rămăsese neîncuiată în urma unei încurcături făcute de doi şefi de echipă, şi el a pătruns înăuntru.

Mintea îmi este întunecată de întrebări şi enigme.

Se pare că străbătuse în noaptea aceea tot drumul de la Parlament până acolo — în timpul sesiunii parlamentare s-a dus des pe jos până acasă. Văd silueta sa întunecată înaintând târziu pe străzile pustii. Îl văd cufundat în gânduri, hotărât. Să-l fi înşelat oare lumina pală a lămpii electrice de lângă gară şi să fi făcut să-i pară scândurile acelea simple un zid alb? Să-i fi trezit poarta aceea fatală vreo amintire?

A existat în definitiv vreodată poarta verde din zid*?*

Nu ştiu. Am redat această povestire aşa cum mi-a povestit-o el. Sunt momente când cred că Wallace nu a fost decât victima unei coincidenţe datorită halucinaţiei lui rar întâlnite, dar nu fără precedent, şi neglijenţei în urma căreia accesul la groapă rămăsese deschis; dar nu aceasta este

convingerea mea intimă. Puteţi să mă consideraţi superstiţios sau ridicol; dar, într-adevăr, sunt mai mult decât pe jumătate convins că poseda un dar neobişnuit, un fel de impuls — nu ştiu exact ce — care îi inspira iluzia zidului şi a porţii, ca o ieşire, un fel de trecere specială şi tainică spre o lume diferită şi în totul mai frumoasă. Veţi spune că în orice caz a fost înşelat în cele din urmă. Dar oare aşa este? Aici atingeţi cel mai adânc mister al visătorilor, al vizionarilor ca el. Noi vedem lumea noastră frumoasă aşa cum este, cu împrejmuirea şi tunelul. Pentru noi el a păşit din siguranţă în întuneric, pericol şi moarte.

Dar, oare, el tot aşa a văzut lucrurile?…

ISPITIREA LUI HARRINGAY

În româneşte de B. BEREANU

E cu neputinţă să spui dacă întâmplarea s-a petrecut în realitate sau nu. Singura dovadă sunt spusele lui R. H. Harringay, şi el este un artist.

Potrivit mărturisirii sale, lucrurile s-au petrecut aşa: Harringay a intrat în atelier pe la orele zece dimineaţa, să vadă ce poate face cu portretul la care lucrase în ziua precedentă. Era portretul unui flaşnetar italian, dar Harringay se gândea— deşi nu se hotărâse definitiv — să-l intituleze „Privegherea". Până aici este sincer, iar naraţiunea sa poartă pecetea adevărului. Îl văzuse pe om aşteptând ceva gologani şi, cu o promptitudine care sugerează geniul, l-a luat imediat la el.

„Îngenunchează. Priveşte în sus la consola aceea! i-a spus Harringay. Ca şi când ai aştepta gologani. "

„Nu rânji! a continuat Harringay. Nu intenţionez să-ţi pictez gingiile. Trebuie să pari nefericit."

După o noapte de odihnă însă, pictura i se păru hotărât nesatisfăcătoare. „E totuşi bine lucrată" îşi

spuse Harringay. „Porţiunea aceea mică la gât… Dar..“

Se plimbă prin atelier şi o privi ba dintr-o parte, ba dintr-alta. Apoi spuse o vorbă urâtă. În original este redată textual.

„O pictură! exclamă el. O simplă pictură înfăţişând un flaşnetar — un portret numai. Dacă ar fi un flaşnetar viu, nu mi-ar păsa. Dar nu ştiu de ce nu fac niciodată nimic viu. Mă întreb dacă nu cumva imaginaţia mea mă înşală.“ Şi asta are un aer de veridicitate. Imaginaţia îl înşală.

„Tuşa aceea creatoare! Să iei o bucată de pânză şi vopsele şi să faci un om aşa cum a fost făcut Adam din humă roşie. Dar ăsta! Chiar dacă l-ai întâlni plimbându-se pe străzi, tot ai recunoaşte că este confecţionat în atelier. Băieţaşii i-ar spune: «Du-te acasă şi pune-ţi ramă!» Numai o tuşă îi lipseşte… Dar, aşa cum este, nu merge.“

Se îndreptă spre transperante şi începu să le lase jos. Erau făcute din olandă albastră, cu rulourile în partea de jos a ferestrei, aşa că trebuia să le coboare pentru a avea mai multă lumină. Îşi strânse de pe masă paleta, pensulele şi vergeaua. Reveni apoi la tablou şi puse puţin brun în colţul gurii; apoi îşi mută atenţia spre pupila ochiului. După aceea i se păru că bărbia era o idee prea… impasibilă pentru o priveghere.

Numaidecât puse jos uneltele şi, aprinzându-şi pipa, examină lucrarea, să vadă cum a progresat. „Al dracului să fiu dacă nu rânjeşte batjocoritor la mine“, îşi spuse Harringay. Şi mai crede şi acum că în acel moment tabloul rânjea batjocoritor.

Însufleţirea figurii crescuse într-adevăr, dar aproape de loc în direcţia dorită. Zâmbetul batjocoritor era neîndoielnic. „ «Privegherea necredinciosului», spuse Harringay. Asta ar fi destul de subtil şi inteligent. Numai că sprânceana stângă nu este suficient de cinică.”

Se aplecă şi atinse uşor sprânceana, apoi adăugă puţină pastă lobului urechii, pentru a-i da

materialitate. Au rezultat însă efecte noi… „Mă tem că s-a terminat cu «Privegherea»”, spuse Harringay. „De ce nu «Mephistopheles»? Nu, e prea comun. «Un prieten al Dogelui»! Nu, omul e prea zdrenţăros. Să-i pun armură, nu merge. Prea ar fi ieftin. Dar dacă i-aş pune o robă stacojie şi l-aş numi «Un membru al Sfântului Colegiu»? Ar avea humor şi ar arăta că înţeleg istoria medievală italiană.

Mai rămâne în orice caz genul Benvenuto Cellini[211]

spuse Harringay. Dacă aş sugera cu iscusinţă o cupă de aur într-un colţ?! Dar nu s-ar prea potrivi cu culoarea feţei.”

Prin trăncăneala asta, după cum spune el, urmărea să învingă o senzaţie neplăcută de frică, absolut inexplicabilă. Într-adevăr, tabloul căpăta din ce în ce mai mult o expresie care numai amabilă nu părea. Avea convingerea însă că, deşi sinistru, devenea mult mai viu decât fusese, cu mult mai viu decât orice pictase vreodată. „Să-l numesc «Portretul unui gentleman», îşi spuse Harringay. Un gentleman necunoscut.

Nu merge, continuă fără să se descurajeze. Acestui gen i se spune «Prost gust». Rânjetul dispreţuitor va trebui să dispară… Fără el, şi cu ceva mai mult foc în ochi — înainte nici n-am observat câtă căldură are în ochi — ar fi poate potrivit ca…? Cum ar merge «Pelerin înfocat»? Dar faţa asta drăcească nu este potrivită în Anglia.

O mică inexactitate trebuie să fie cauza, continuă el; sprâncenele sunt probabil prea oblice."

Cu aceste cuvinte trase mai jos transperantul, ca să aibă mai multa lumină, şi-şi reluă paleta şi pensulele.

Figura de pe pânză parcă, într-un anumit fel, trăia. I-a fost imposibil să descopere ce-i dădea expresia aceea diabolică. Trebuia să încerce ceva. „Sprâncenele să fie cauza?… Puţin probabil să fie sprâncenele.“ Totuşi le modifică. „Nu, nu e mai

bine, dimpotrivă, parcă a devenit mai satanic. Colţul gurii? Oh! Se strâmbă mai îngrozitor ca oricând! Poftim, acum. Retuşat, pare şi mai feroce. Ochiul atunci? Catastrofă!“ Îşi înmuiase pensula în vopsea stacojie, în loc de brună. Totuşi fusese sigur că era brună! Ochii de foc ai portretului păreau să se fi rotit în orbitele lor şi-l priveau sever. Într-o izbucnire de mânie, poate dintr-un curaj pe care ţi-l dă panica, trase cu pensula plină de roşu strălucitor de-a curmezişul tabloului; şi atunci se produse un lucru foarte curios, un lucru foarte straniu, fără îndoială — dacă într-adevăr s-a produs.

Îndrăcitul de italian din faţa sa închise amândoi ochii, îşi strânse buzele şi îşi şterse cu mâna vopseaua de pe faţă.

Apoi, ochii lui roşiatici se redeschiseră cu un fel de plescăit şi faţa îi rânji.

— Ai procedat cam pripit dumneata, rosti tabloul.

Harringay afirmă că în momentul când s-a produs nenorocirea şi-a şi recăpătat stăpânirea de sine. Avea convingerea izbăvitoare că diavolii sunt creaturi rezonabile.

— Ce tot te mişti încoace şi încolo? spuse el. De ce faci mutre, rânjeşti şi te uiţi chiorâş la mine? Mă împiedici să pictez.

— Nu fac nimic, răspunse tabloul.

— Ba da, insistă Harringay.

— Dumneata singur eşti vinovat, i-o trânti tabloul.

— Nicidecum, declară Harringay.

— Ba tocmai dumneata, fu răspunsul. Nu! nu mai începe din nou să mă împroşti cu vopsea, căci aşa este. Toată dimineaţa ai încercat să nimereşti o expresie pe faţa mea. N-ai nicio idee de cum ar trebui să arate ce pictezi.

— Ba am, protestă Harringay.

— Nu ai, spuse pictura. N-ai niciodată, când pictezi. De câte ori începi să lucrezi, n-ai decât o

foarte vagă presimţire despre ce vei face; va trebui să fie ceva frumos — de asta eşti sigur — şi poate pe o temă religioasă, sau dramatică; dar în rest totul este încercare şi întâmplare. Amice dragă! Să nu crezi că se poate picta aşa!

Trebuie să ne reamintim că, pentru cele ce urmează, nu avem decât mărturia lui Harringay.

— Voi picta cum îmi place, replică Harringay calm.

Asta păru să tulbure puţin portretul.

— Nu se poate picta fără inspiraţie, observă el.

— Dar am avut inspiraţie.

— Inspiraţie! rânji sardonic figura. O fantezie care ţi-a venit văzând un flaşnetar privind în sus spre o fereastră! „Privegherea”! Ha, ha! Pur şi simplu ai început să pictezi, sperând că din întâmplare va ieşi ceva, aşa ai procedat. Şi când te-am văzut în situaţia asta, am apărut. Vreau să discut cu dumneata! Arta — continuă portretul — nu-i de dumneata. Îţi pierzi timpul în zadar. Nu ştiu care e cauza, dar pari să nu poţi pune suflet în ea. Ştii prea multe, şi asta te-ncurcă. În mijlocul entuziasmului, te întrebi dacă nu cumva ceva asemănător a mai fost făcut înainte. Şi…

— Ascultă, spuse Harringay, care aşteptase ceva mai bun decât critici din partea diavolului. Ai de gând să-mi ţii mie lecţii de pictură? Şi îşi înmuie pensula cea mai mare în culoare roşie.

— Adevăratul artist — continuă portretul — este totdeauna un ignorant. Un artist care teoretizează despre munca sa nu mai este artist, ci critic. Wagner… Ascultă! Ce ai de gând să faci cu vopseaua cea roşie?

— Te voi şterge, spuse Harringay. Nu vreau să ascult toate balivernele tale. Dacă îţi închipui că voi discuta cu tine despre pictură, numai pentru că sunt de profesie artist, te-nşeli amarnic.

— O clipă, spuse pictura, vădit alarmată. Vreau să-ţi fac o ofertă — o ofertă sinceră. Ce-ţi spun este adevărat. Îţi lipseşte inspiraţia. Bine. Fără

îndoială că ai auzit despre catedrala din Colonia şi despre Podul Diavolului şi…

— Fleacuri! spuse Harringay. Crezi oare că-mi doresc pierzania numai pentru plăcerea de a picta un tablou bun, care în orice caz va fi criticat? Vezi-ţi de treabă.

Era iritat. După cum ne asigură el, pericolul îl împingea şi mai mult la acţiune. Aşa că mânji gura creaturii sale cu o pată stacojie. Italianul bolborosi şi încercă s-o şteargă, după cum se vedea, grozav de surprins. Şi apoi, după spusele lui Harringay, începu o luptă neobişnuită. Harringay împroşcând cu vopsea roşie, iar portretul ferindu-se de pensulă şi ştergând vopseaua imediat ce era pusă.

— Două capodopere! strigă diavolul. Două capodopere neîndoielnice pentru sufletul unui pictor din Chelsea. Te învoieşti?

Drept răspuns, Harringay îi trăgea cu pensula plină de vopsea.

Timp de câteva minute nu se mai auzi nimic altceva clecât mişcarea pensulei, bolborositul şi strigătele italianului. Multe dintre lovituri le intercepta cu braţul şi cu mâna, dar Harringay izbutea totuşi destul de des să-i atingă faţa. Curând vopseaua de pe paletă se termină şi cei doi adversari se opriră cu respiraţia tăiată, privindu-se unul pe altul. Portretul era atât de mâzgălit cu roşu, încât părea că s-a tăvălit printr-un abator, şi respira cu greutate, foarte stânjenit de vopseaua umedă ce-i picura pe gât. Totuşi, prima repriză s-a terminat în general în favoarea sa.

— Grăbeşte-te! spuse el stăruind curajos. Două capodopere neîntrecute, în stiluri diferite. Fiecare dintre ele echivalente cu Catedrala…

— Lasă că ştiu! strigă Harringay şi se repezi afară din atelier, de-a lungul coridorului care ducea spre buduarul soţiei sale.

Într-o clipă fu înapoi cu o cutie mare de email de culoarea oului de raţă şi cu o pensulă. La

vederea sa, diavolul cu ochi roşii şi înclinaţie artistică începu să ţipe.

— Trei capodopere! Trei capodopere incomparabile!

Harringay trânti două trăsături de-a curmezişul demonului şi-i vârî pensula în ochi. Se auzi un hârâit nedesluşit: „Patru capodopere” şi apoi diavolul scuipând.

Dar Harringay deţinea acum supremaţia şi intenţiona s-o menţină. Cu lovituri rapide şi îndrăzneţe, continuă să vopsească pânza care se zvârcolea, până când, în cele din urmă, aceasta deveni o întindere uniformă de email strălucitor de culoarea oului de raţă. O dată, gura mai reapăru şi reuşi să articuleze: „cinci capo…“ înainte de a fi umplută cu email; către sfârşit, se mai deschise şi un ochi roşu şi-i aruncă o uitătură indignată. Dar, până la urmă, nu mai rămase altceva decât un panou sclipitor de email, care se usca. Scurt timp, o agitaţie slabă dedesubt încreţi uşor suprafaţa pe ici, pe colo, dar imediat încetă şi aceasta, iar pânza rămase complet netedă.

Apoi Harringay — potrivit mărturisirii lui Harringay — îşi aprinse pipa, se aşeză jos şi, contemplând pânza emailată, încercă să-şi dea seama mai limpede de cele întâmplate. Se duse apoi în spatele pânzei să vadă dacă pe dosul ei nu apăruse ceva neobişnuit. Abia atunci începu să regrete că nu fotografiase diavolul înainte de a-l fi şters.

Asta este povestirea lui Harringay, nu a mea. El aduce în sprijinul spuselor sale o mică pânză (24x20) acoperită cu email de culoare verde-deschis şi violente afirmaţii categorice. Apoi, e adevărat că Harringay n-a produs niciodată vreo capodoperă şi, după părerea prietenilor săi apropiaţi, nici nu va produce probabil vreodată.

O AFACERE CU STRUŢI

— Fiindcă veni vorba despre preţurile diferitelor păsări: am văzut un struţ care a costat trei sute de lire, spuse împăietorul, amintindu-şi de călătoriile sale din tinereţe. Trei sute de lire!

Se uită la mine pe deasupra ochelarilor.

— Am văzut un altul pentru care şi oferta de patru sute a fost respinsă.

Nu, spuse el, nu erau de loc nişte exemplare excepţionale. Erau nişte struţi obişnuiţi, chiar puţin decoloraţi, datorită alimentaţiei. Şi nici nu se produsese vreo creştere a cererii pentru astfel de păsări. Ai fi putut crede că cinci struţi trebuiau să valoreze puţin pe bordul unui vapor al Companiei Indiei de est. Dar nu, fiindcă unul dintre ei înghiţise un diamant.

Păgubaşul nu era altul decât un padişah, Sir Mohini, un tip grozav de şic, ai fi putut spune un dandy din Picadilly, asta însă numai până la gât. Căci apoi urma un cap negru, urât, cu un turban colosal, pe care sclipea diamantul. Afurisita de pasăre i l-a ciugulit deodată şi l-a înghiţit, iar când tipul a început să facă scandal, struţul, dându-şi pesemne seama că procedase greşit, a fugit şi s-a amestecat printre ceilalţi patru, pentru a rămâne incognito. Totul s-a petrecut într-o clipă. Am fost printre primii care am sosit la fata locului şi l-am văzut pe păgân invocând toţi zeii săi, iar doi marinari, împreună cu omul care avea păsările în grijă, plesnind de râs. Gândiţi-vă doar, era un mod neobişnuit de a pierde o bijuterie. Paznicul păsărilor lipsise tocmai în momentul acela, aşa că nu ştia care pasăre purta vina. Va să zică, piatra era bun pierdută. Să vă spun drept, nu-mi părea de loc rău. Individul se tot umflase în pene cu diamantul său blagoslovit, de cum venise pe bord.

Vestea unei întâmplări ca asta, pe un vas, se răspândeşte într-o clipă de la un capăt la altul. Fiecare vorbea despre ea. Padişahul dispăruse în

cabină, să-şi ascundă necazul. La cină s-a aşezat la o masă separată împreună cu alţi doi hinduşi. Căpitanul îl cam luă în zeflemea din această cauză, ceea ce l-a întărâtat foarte rău. Deodată s-a întors către mine şi mi-a strigat în ureche că nu va cumpăra păsările. Îşi va recăpăta diamantul, îşi va revendica drepturile de supus britanic. Trebuia să i se găsească diamantul! În această privinţă era ferm. Va face apel la Camera Lorzilor. Dar paznicul păsărilor se dovedi a fi unul dintre tipii aceia cu cap de lemn, cărora, orice ai face, nu le poţi băga vreo idee nouă în creier. A refuzat categoric să dea păsărilor vreun medicament. Susţinea morţiş că instrucţiunile sale erau să hrănească păsările cu cutare şi cutare, să le trateze aşa şi aşa, iar dacă nu le-ar hrăni cu cutare şi cutare şi nu le-ar trata aşa şi aşa, şi-ar pierde slujba. Padişahul ar fi dorit să le facă spălături stomacale, deşi, ştiţi şi dumneavoastră că nu se poate face aşa ceva unei păsări. Padişahul, ca cei mai mulţi dintre binecuvântaţii bengalezi, era plin de concepţii greşite despre lege şi pretindea că are drept să pună sechestru asupra păsărilor şi aşa mai departe. Dar un domn bătrân care spunea că fiul său era avocat la Londra, demonstra că obiectul înghiţit de o pasăre devine *ipso facto*[212] parte din pasăre şi că singura acţiune posibilă este o cerere de despăgubire. Chiar şi atunci s-ar putea dovedi însă că este cazul „culpei comune” din cauza neglijenţei păgubaşului. Mai spunea că nu poate avea niciun fel de drept de servitute asupra unui struţ, care nu-i aparţine. Aceasta îl indispuse la culme pe padişah, cu atât mai rău, cu cât cei mai mulţi dintre noi şi-au exprimat părerea că punctul acesta de vedere era rezonabil. Nu se găsea pe bord niciun avocat care să poată rezolva problema, aşa că vorbeam cu toţii cum ne tăia capul. În cele din urmă, după ce am trecut de Aden, se părea că a ajuns şi el la punctul de vedere general şi se oferi să cumpere toţi cei cinci struţi.

În dimineaţa următoare, în timpul micului dejun fu mare zarvă. Omul cu struţii nu avea fireşte autorizaţia să vândă păsările şi nimic pe lume n-ar fi putut să-l determine s-o facă; dar se pare că i-a spus padişahului că un anume Potter îi propusese încă dinainte să i-i vândă lui, aşa că padişahul l-a făcut de două parale pe Potter în faţa noastră a tuturor. Cred însă că cei mai mulţi dintre noi au considerat acţiunea lui Potter destul de iscusită, şi îmi amintesc că atunci când Potter a anunţat că telegrafiase din Aden la Londra în vederea cumpărării păsărilor şi că urma să primească răspunsul la Suez, am înjurat destul de copios că am pierdut această ocazie.

La Suez, padişahul izbucni în lacrimi — da, lacrimi veritabile — când Potter deveni proprietarul păsărilor. Îi oferi pe loc două sute cincizeci lire pentru cei cinci struţi, adică mai mult decât două sute la sută faţă de ce dăduse Potter. Potter spuse că nici de l-ar spânzura nu s-ar despărţi măcar de-o pană de a lor, şi că avea de gând să-i omoare unul după altul, până va găsi diamantul; dar, apoi, mai gândindu-se, s-a înmuiat puţin. Potter acesta era ahtiat după jocuri de noroc, puţin trişor, şi ideea unui fel de „loz în plic“ cu struţii trebuie să-i fi plăcut în toate privinţele. În orice caz, a propus în glumă să vândă separat păsările, unor persoane diferite, la licitaţie, pornind de la 80 de lire bucata. Spunea însă că intenţiona să-şi păstreze şi el o pasăre, că, cine ştie, poate o avea noroc.

Trebuie să înţelegeţi că diamantul în chestiune era un diamant de valoare; un evreu mărunţel, negustor de diamante, care se afla printre noi şi căruia padişahul i-l arătase, îl estimase la trei sau patru mii, aşa că ideea unei loterii de struţi a prins. Din întâmplare, discutasem de câteva ori despre lucruri generale cu omul care îngrijea struţii şi printre altele aflasem cu totul incidental, că una dintre păsări bolea, după părerea lui, din pricina

unei indigestii. Avea în coadă o pană aproape în întregime albă, semn după care o puteam uşor recunoaşte. Aşa că în ziua următoare, când licitaţia începu chiar cu acest struţ, am supralicitat cele 85 ale padişaliului cu nouăzeci. Presupun că am fost cam prea sigur şi m-am dovedit prea nerăbdător cu oferta mea, căci unii parca bănuiau că aş şti ceva. Barem padişahul s-a luptat pentru pasărea aceea supralicitând mereu ca un zăpăcit, ca un ieşit din minţi. În cele din urmă, a obţinut-o negustorul de diamante, cu 175 de lire, fiindcă padişahul oferise 180 de lire abia după ce căzuse ciocanul, aşa cel puţin declara Potter. În orice caz, negustorul a pus mâna pe struţ, şi-a procurat, el ştie de unde, o armă şi l-a împuşcat. Potter a făcut un scandal infernal, pentru că, spunea el, îi periclita vânzarea celorlalţi trei. Padişahul s-a purtat fireşte ca un idiot; toţi eram foarte agitaţi. Vă pot spune că am fost grozav de bucuros când disecţia s-a terminat şi n-a apărut niciun diamant — grozav de bucuros. Eu însumi aş fi pariat patruzeci la unu pe pasărea aceea.

Evreul cel mărunt, ca cei mai mulţi dintre evrei, n-a făcut caz de neşansa sa; dar Potter a refuzat să continue licitaţia până când nu avea să se cadă de acord ca păsările să nu fie predate decât la terminarea vânzării. Negustorul de diamante argumenta că era vorba de un caz excepţional şi, cum discuţia se desfăşura destul de calm, chestiunea a fost amânată până dimineaţa următoare. Vă pot spune că în seara aceea cina a fost foarte însufleţită, dar în cele din urmă Potter a triumfat. Se înţelege că aşa era mai puţin riscant pentru Potter, iar noi îi datoram oarecare consideraţie pentru atitudinea sa sportivă. Domnul cel în vârstă, al cărui fiu era avocat, afirma că s-a mai gândit la chestiunea aceasta şi că era foarte îndoielnic ca, în cazul când va fi tăiată una dintre păsări şi se va găsi diamantul, nu va trebui să fie înapoiat adevăratului proprietar. Îmi amintesc cum am sugerat că aceasta s-ar încadra în legea asupra

comorilor găsite, ceea ce era de altfel adevărat în acest caz, A avut loc o discuţie înfierbântată şi s-a ajuns la concluzia că ar fi într-adevăr o neghiobie să omori pasărea pe bordul vasului. Apoi bătrânul domn, dezvoltând pe larg argumentele sale juridice, încercă să arate că vânzarea era de fapt o loterie, şi deci ilegală, şi apelă la căpitan; dar Potter declară că vindea păsările ca pe nişte struţi obişnuiţi. Nu vrea să vândă niciun diamant şi nu oferă aşa ceva ca un stimulent. Cele trei păsări, după cât ştie, şi după convingerea lui intimă, nu conţin niciun diamant. Speră ca diamantul să se găsească în pasărea pe care şi-a păstrat-o.

În orice caz, preturile s-au menţinut ridicate în ziua următoare. Desigur, faptul că acum erau patru posibilităţi în loc de cinci a determinat o urcare. Afurisitele de păsări au costat în medie 227 de lire, iar, destul de curios, padişahul n-a achiziţionat niciuna dintre ele. Făcea prea multă zarvă şi, când trebuia să se facă adjudecarea, începea să vorbească despre dreptul său de a pune sechestru, apoi, în afară de aceasta, Potter avea un dinte împotriva lui. Un struţ îi reveni unui ofiţeraş, altul evreului cel mărunţel, iar al treilea fu obţinut în colectiv de către maşinişti. Lui Potter începu deodată să-i pară rău că i-a vândut, spunea că a aruncat pe fereastră o mie de lire în cap, că, foarte probabil, a tras un loz nenorocos şi că totdeauna i se întâmplă lui să rămână prostit; dar când m-am dus la el şi am discutat puţin, cu gândul să-l fac să-mi vândă mie ultima şansă, am descoperit că şi vânduse pasărea pe care şi-o oprise, unui politician care se întorcea din India unde studiase în timpul concediului probleme morale şi sociale. Această pasăre din urmă a fost vândută cu trei sute de lire. Ei bine. Trei dintre binecuvântatele creaturi au debarcat la Brindisi — deşi domnul cel vârstnic spusese că era o încălcare a regulamentelor vamale — iar Potter şi padişahul au debarcat şi ei. Hindusul părea pe jumătate înnebunit când îşi văzu

comoara luând-o într-o parte şi într-alta, ca să spun aşa. Spunea într-una că pune sechestru — se vede că îşi avea mintea sub sechestru şi-şi tot dădea numele şi adresa celor care cumpăraseră păsările, ca să ştie unde să-i trimită diamantul. Nimeni însă nu dorea să-i cunoască numele şi adresa şi nici să-i dea adresa lui. Vă pot spune că a fost un scandal de toată frumuseţea pe platformă. Fiecare a plecat cu alt tren. Am continuat drumul până la Southampton, unde am văzut ultima dintre păsări, când am ajuns la ţărm; era cea pe care o cumpăraseră mecanicii şi stătea dreaptă lângă pasarelă, într-un fel de cuşcă. Nu cred să se mai fi pomenit vreodată o montură a unui diamant de valoare, atât de lungă şi de neghioabă — dacă într-adevăr era montura unui diamant.

Cum s-a sfârşit? Ei! aşa cum v-am spus. De altfel… ştiu eu… Da, mai este un amănunt care poate arunca lumină asupra acestei chestiuni. Cam la o săptămână după debarcare, pe Regent Street, unde umblam după cumpărături, pe cine credeţi că văd braţ la braţ şi în mare prietenie? Pe nimeni alţii, decât pe padişah şi pe Potter. Dacă te gândeşti puţin la asta..?

Da. M-am gândit şi la aşa ceva. Numai că, ştiţi, nu este nicio îndoială că diamantul era veritabil. Iar padişahul era un hindus de vază. I-am văzut adesea numele în ziare. Dar dacă pasărea a înghiţit diamantul, asta cu siguranţă că este, cum se spune, altă căciulă.

SPARGEREA DIN HAMMERPOND PARK

În româneşte de B. BEREANU

E o problemă încă în discuţie dacă furtul prin efracţie trebuie considerat un sport, o meserie sau o artă. Ca să fie meserie, orice s-ar zice, nu dispune de o tehnică suficient de riguroasă, iar pretenţia de a fi artă e neîntemeiată din pricina

caracterului său mercantil. În general se pare că cel mai nimerit este să fie socotit un sport, un sport pentru care până în prezent nu s-au formulat reguli şi la care trofeele se distribuie fără niciun fel de ceremonie. Tocmai această lipsă de ceremonial a furtului prin efracţie a dus la prăbuşirea regretabilă a doi începători, elemente promiţătoare, care au operat la Hammerpond Park.

Trofeele care se ofereau de data aceasta erau în special diamante şi alte mărunţişuri personale, aparţinând proaspăt căsătoritei lady Aveling. Cititorul trebuie să aibă în vedere că lady Aveling era unica fiică a doamnei Montague Pangs, binecunoscuta proprietară de hoteluri. Ziarele făcuseră mare vâlvă în jurul căsătoriei sale cu lordul Aveling, a cantităţii şi calităţii darurilor de nuntă şi a lunii de miere care urma să fie petrecută la Hammerpond. Ştirea despre aceste valoroase trofee a creat o senzaţie considerabilă în cercul restrâns al cărui conducător nedisputat era domnul Teddy Watkins. Şi s-a hotărât ca dânsul să facă o vizită cu caracter profesional în satul Hammerpond, însoţit de un ajutor cu calificarea necesară.

Având firește o fire rezervată şi modestă, domnul Watkins a hotărât să facă vizita incognito şi, după ce a analizat cum se cuvine circumstanţele în care urma să acţioneze, şi-a ales postura de pictor peisagist şi banalul nume Smith. A plecat la Hammerpond înaintea ajutorului său, cu care urma să se întâlnească, după cum se hotărâse, în ultima după-amiază a şederii sale la Hammerpond. Trebuie să ştiţi că satul Hammerpond este poate unul dintre cele mai pitoreşti colţişoare din Sussex. Supravieţuiesc aici multe case acoperite cu stuf; biserica din cremene cu turnul său înalt, tupilntă sub deal este una dintre cele mai frumoase şi mai puţin restaurate din tot comitatul, iar pădurile de fag şi tufele dese de ferigi prin care duce drumul către conac sunt deosebit de bogate în ceea ce

pictorul şi fotograful comun numeşte „vederi”. Aşa că domnul Watkins, când sosi încărcat cu două pânze virgine, un şevalet nou-nouţ, o cutie cu vopsele, un geamantan, o mică scară ingenioasă, confecţionată din bucăţi (după modelul regretatului maestru Charles Peace), o rangă şi nişte colaci de sârmă, se trezi întâmpinat cu efuziune şi oarecare curiozitate de o jumătate fie duzină de confraţi întru ale penelului. Aceasta făcu deghizarea pe care şi-o alesese neaşteptat de plauzibilă, dar îi impuse nesfârşite discuţii pe teme de estetică, pentru care era foarte puţin pregătit.

— Aţi expus mult? îl întrebă tânărul Porson la bufetul de la „Trăsura cu cai” unde, chiar în noaptea sosirii sale, domnul Watkins strângea cu iscusinţă informaţii asupra condiţiilor locale.

— Foarte puţin, spuse domnul Watkins. Doar câte ceva pe ici, pe colo.

— La Academie?

— Fireşte. Şi la Crystal Palace.

— V-au spânzurat bine? întrebă Porson.

— Nu vorbi prostii, i-o tăie domnul Watkins. Nu-mi place.

— Vreau să spun daca v-au pus la loc bun?

— Ce înseamnă asta? zise Mr. Watkins bănuitor. S-ar crede că încerci să afli dacă am fost turnat.

Porson fusese crescut de nişte mătuşi şi, deşi pictor, era un tânăr politicos; nu ştia ce înseamnă „turnat”, dar crezu că cel mai bun lucru era să explice că nu avusese de loc în vedere aşa ceva. Deoarece problema spânzuratului părea să-l supere pe domnul Watkins, încercă să abată puţin conversaţia.

— Faceţi şi nuduri?

— Nu, niciodată n-am fost tare în nuduri, spuse domnul Watkins, de aşa ceva se ocupă fetişcana mea, vreau să spun doamna Smith.

— Pictează şi domnia sa! exclamă Porson. Asta trebuie să fie foarte plăcut.

— Grozav! spuse domnul Watkins, deşi în realitate nu era de această părere, apoi, simţind că discuţia alunecă puţin, devenindu-i inaccesibilă, adăugă: Am venit să pictez conacul Hammerpond la lumina lunii.

— Într-adevăr?! exclamă Porson. Ce idee originală!

— Da, continuă domnul Watkins. Am de gând să încep mâine noapte.

— Cum! Doar nu aveţi de gând să pictaţi în aer liber, noaptea.

— Ba da.

— Dar cum veţi vedea pânza?

— Am un „licurici", începu domnul Watkins, pripindu-se să răspundă, apoi, dându-şi seama de imprudenţă, strigă domnişoarei Durgan să-i aducă încă un pahar cu bere. Am intenţia să mă folosesc de ceea ce se numeşte o lanternă oarbă, îi spuse lui Porson.

— Dar acum avem lună nouă, obiectă Porson. Nu va fi de loc lumină de lună.

— Casa, în orice caz, va fi, spuse Watkins. Înţelegeţi, voi picta întâi casa, iar luna după aceea.

— Aa! făcu Porson, prea uluit pentru a continua discuţia.

— Se spune — zise bătrânul Durgan, hangiul, care păstrase o tăcere respectuoasă în tot timpul discuţiei de specialitate — că în casă sunt cel puţin trei poliţişti din Azelworth de gardă în fiecare noapte, din cauza bijuteriilor acestei lady Aveling. Unu' dintre ei a câştigat serios azi-noapte la rişcă da la al doilea lacheu.

A doua zi, spre apusul soarelui, domnul Watkins, înarmat cu o pânza virgină, cu şevaletul şi cu o casetă mare, plină cu alte ustensile porni agale pe cărarea plăcută din crângul de fagi către Hammerpond Park şi-şi fixă aparatura într-o poziţie strategică, pentru a avea perspectivă asupra întregii case. Acolo fu zărit de către domnul Raphael Sant, care se întorcea prin parc de la

carierele de cretă, unde lucrase la un studiu. Cele povestite de Porson asupra noului venit îi aprinseseră curiozitatea, aşa că se abătu din drum cu intenţia de a discuta despre pictura nocturnă.

Domnul Watkins, cum se pare, nu observă apropierea sa. Tocmai sfârşise o discuţie prietenoasă cu majordomul de la conac şi, în timp ce acesta se îndepărta înconjurat de trei căţeluşi de salon pe care, în cadrul atribuţiilor sale, îi scotea la aer după cină, aşa-zisul pictor freca vopseaua cu un aer de mare hărnicie. Sant, apropiindu-se, fu surprins de culoarea în chestiune, un verde smaragd cât se poate imagina de ţipător şi strălucitor. Având o deosebită sensibilitate pentru culori, încă din copilărie, scoase un şuierat de uimire de îndată ce o zări Domnul Watkins se întoarse. Părea enervat.

— Ce dumnezeu aveţi de gând să faceţi cu verdele acela înfiorător? strigă Sant.

Domnul Watkins îşi dădu seama că în zelul său de a părea aferat în ochii majordomului, comisese probabil vreo eroare tehnică. Se uită şovăitor la Sant.

— Iertaţi-mi grosolănia — continuă Sant — dar verdele acesta este uluitor. Mi-a produs un adevărat şoc. Ce aveţi de gând să faceţi cu el?

Domnul Watkins îşi mobiliză toate resursele. Numai fermitatea putea salva situaţia.

— Dacă veniţi să mă întrerupţi din lucru — îl repezi deodată — am să vă pictez faţa cu el.

Sant se retrase, pentru că avea simţul umorului şi era un om paşnic. Coborând colina, îi întâlni pe Porson şi pe Wainwright.

— Omul acela ori este un geniu, ori un nebun periculos, le spuse el. Duceţi-vă şi uitaţi-vă la verdele lui.

Apoi îşi continuă drumul, cu faţa luminată de plăcere; prevedea un scandai vesel în jurul unui şevalet, în întuneric şi într-o băltoacă de vopsea verde.

Dar faţă de Porson şi Wainwright, domnul Watkins fu mai puţin agresiv şi le explică intenţia sa de a utiliza verdele ca grund al tabloului. Era, după cum admise, răspunzând unei observaţii, o metodă absolut nouă, inventată de el. Apoi deveni însă mai rezervat; le spuse că nu intenţiona să destăinuiască fiecărui trecător secretul stilului său deosebit şi adăugă unele observaţii impresionante cu privire la mediocritatea unor anumite persoane care „dau târcoale“ ca să prindă ce pot din meşteşugul maeştrilor. Imediat fu scutit de prezenţa lor.

Întunericul se îngroşă, apăru mai întâi o stea, apoi alta. Stâncile dintre copacii înalţi din stânga casei amuţiseră de mult şi parcă moţăiau. Casa de asemenea, îşi pierduse toate amănuntele arhitectonice, nu i se vedea decât conturul cenuşiu-închis. Apoi ferestrele salonului se luminară strălucitor, se aprinse lumina în seră şi ici şi colo geamul câte unui dormitor se lumină în galben. Dacă cineva s-ar fi apropiat de şevaletul din parc, l-ar fi găsit părăsit. Un cuvânt scurt, nepoliticos aşternut cu verdele acela strălucitor întina pânza neprihănită. Domnul Watkins era ocupat în tufiş împreună cu ajutorul său, care apăruse discret de pe aleea din parc.

Domnul Watkins era bine dispus şi se felicita singur pentru procedeul ingenios prin care îşi cărase cu îndrăzneală şi sub ochii tuturor întreaga aparatură până pe teatrul de operaţii.

— Aceea este camera de toaletă, îi spuse ajutorului său. De îndată ce camerista ia lumânarea şi coboară la cină, vom intra. Pe legea mea! Casa arată într-adevăr frumos în lumina stelelor, cu toate ferestrele luminate! Să mă ia dracul, Jim, dacă nu doresc aproape să fi fost pictor. Ai fixat sârma aceea de-a curmezişul cărării de la spălătorie?

Se apropie cu precauţiune de casă, până când ajunse sub fereastra toaletei, apoi începu să monteze scara pliantă. Era un practician mult prea

experimentat pentru a simţi vreo emoţie deosebită. Jim făcea o recunoaştere a fumuarului. Deodată, în apropierea domnului Watkins, în tufiş, se auzi o cădere violentă şi o înjurătură înăbuşită. Cineva se rostogolise peste sârma pe care ajutorul său tocmai o aranjase. Auzi paşi alergând pe cărarea cu pietriş, din spatele său. Domnul Watkins, care, ca toţi adevăraţii artişti, era un om de o timiditate rară, lăsă îndată să-i cadă scara pliantă şi o luă la fugă prudent prin tufiş. Îşi dădea nelămurit seama că doi oameni alergau cu înverşunare pe urmele lui şi i se părea că zăreşte în faţă silueta ajutorului său. În clipa următoare sări peste peretele scund de piatră care înconjura tufărişul şi se găsi în parcul deschis. Săritura sa fu urmată de alte două izbituri pe iarbă.

Urmă o goană încordată în întuneric, printre copaci. Domnul Watkins, care era un om agil şi bine antrenat, se apropia din ce în ce de forma care gâfâia răguşit înaintea sa. Tăceau amândoi, iar când domnul Watkins ajunse alături de cel din laţa sa, îl cuprinse o îndoială teribilă. Necunoscutul întoarse capul în acelaşi moment şi scoase o exclamaţie de surpriză. „Nu este Jim“, se gândi domnul Watkins. În acelaşi timp necunoscutul se aruncă asupra genunchilor lui Watkins şi se luară imediat la bătaie, pe jos.

— Dă-mi o mână de ajutor, Bill! strigă necunoscutul, când apăru cel de-al treilea. Şi Bill îi dădu ajutor cu două mâini, ba chiar şi cu picioarele, lovind cu sete. Cel de al patrulea, probabil Jim, cotise, se pare, şi se îndreptase în altă direcţie. În orice caz nu s-a asociat trioului.

Amintirile domnului Watkins cu privire la incidentele din următoarele două minute sunt extrem de nelămurite. Îşi aminteşte vag că avea degetul mare în colţul gurii primului individ şi că îl îngrijora integritatea acestui deget. De asemenea, că cel puţin câteva secunde a ţinut de păr, la pământ, capul gentlemanului care răspundea la

numele de Bill. Apoi că a fost lovit în nenumărate locuri de nenumăraţi oameni, după cum se părea. În cele din urmă gentlemanul care nu era Bill şi-a băgat genunchiul sub diafragma domnului Watkins şi a încercat să-l facă să se îndoaie.

Când senzaţiile lui deveniră mai puţin confuze, se găsea aşezat pe iarbă, iar opt sau zece bărbaţi — noaptea era întunecoasă şi el prea zăpăcit pentru a-i putea număra — şedeau în jurul său aşteptând, se pare, ca să se dezmeticească. Presupuse întristat că a fost prins, şi ar fi făcut, probabil, unele reflecţiuni filosofice asupra nestatorniciei norocului, dacă durerile interioare nu i-afi tăiat cheful de vorbă.

Observă foarte repede că n-avea cătuşe la mâini şi că i se pune în mână o sticlă cu brandy. Asta l-a mişcat puţin — era o amabilitate cu totul neaşteptată.

— Îşi revine, auzi o voce despre care îşi închipui că e a celui de al doilea lacheu.

— I-am prins, domnule, pe amândoi, spuse majordomul de la Hammerpond, cel care îi îndesase în mână sticla. Mulţumită dumneavoastră.

Nimeni nu răspunse la această remarcă. Totuşi, nu reuşi să înţeleagă cum de era vorba despre el.

— Este ameţit bine, auzi o voce necunoscută. Ticăloşii i-au ucis aproape.

Domnul Teddy Watkins hotărî sa rămână ameţit bine până când va înţelege mai limpede situaţia. Observă că două dintre siluetele din jurul său stăteau una lângă alta cu un aer deprimat şi era ceva în modul în care îşi ţineau umerii, care sugera ochiului său experimentat mâini legate una de alta. Doi! Într-o licărire înţelese situaţia. Goli sticluţa şi se ridică şovăitor în picioare, ajutat de mâini serviabile. Se produse un murmur de simpatie.

— Vă mulţumesc, domnule, vă mulţumesc, spuse una dintre persoanele de lângă el. Daţi-mi voie să mă prezint. Vă sunt mult îndatorat.

Bijuteriile soţiei mele, lady Aveling, au atras canaliile astea.

— Foarte bucuros să fac cunoştinţa domniei voastre, spuse Teddy Watkins.

— Presupun că i-aţi zărit pe aceşti ticăloşi fugind spre tufişuri şi v-aţi repezit asupra lor.

— Chiar aşa s-a şi întâmplat, răspunse domnul Watkins.

— Trebuia să fi aşteptat să intre pe fereastră, observă lordul Aveling. Ar fi păţit-o mai rău dacă ar fi comis efectiv spargerea. Spre norocul dumneavoastră, doi poliţişti erau afară, pe lângă poartă, şi v-au urmărit pe toţi trei. Mă îndoiesc că i-aţi fi putut prinde pe amândoi, deşi, în orice caz, aţi dat dovadă de foarte mult curaj.

— Da, ar fi trebuit să mă gândesc la asta, spuse domnul Watkins. Dar nu te poţi gândi la toate.

— Desigur, încuviinţă lordul Aveling. Mă tem că v-au cam maltratat, adăugă el. Grupul se îndrepta acum spre casă. Şchiopătaţi puţin. Pot să va ofer braţul?

Şi, în loc să intre în conacul Hammerpond prin fereastra camerei de toaletă, domnul Watkins intră, puţin ameţit de băutură şi din nou bine dispus, la braţul unui pair veritabil pe uşa principală. „Asta — se gândi domnul Watkins — este o spargere în stil!“ „Ticăloşii” văzuţi la lumina gazului se dovediră a fi numai nişte amatori locali pe care domnul Watkins nu-i cunoştea şi fură duşi jos în cămară, unde urma să fie păziţi de trei poliţişti, doi pădurari cu puştile încărcate, de majordom, rândaş şi un căruţaş, până când zorile aveau să permită transportul lor la postul de poliţie din Hezelhurst. În salon toţi se ocupară cu amabilitate de domnul Watkins. I-au pus la dispoziţie o soră, şi nici n-au vrut să audă de înapoierea lui în sat în noaptea aceea. Lady Aveling era convinsă că are de a face cu un om scânteietor de original şi-şi spunea părerea despre Turner[213] pe care-l socotea un bărbat cam brutal, veşnic pe jumătate beat, cu ochi

pătrunzători, curajos şi deştept. Cineva aduse o mică şi remarcabilă scară pliantă găsită printre tufişuri şi îi arătă cum se montează. De asemenea i-au povestit cum au fost găsite nişte sârme în tufişuri, aşezate evident pentru a împiedica pe urmăritorii neatenţi. Noroc că a scăpat de aceste capcane. I-au arătat apoi bijuteriile.

Domnul Watkins a avut bunul simţ să nu discute prea mult şi, ori de câte ori avea vreo dificultate în timpul conversaţiei, începea să vorbească despre durerile sale interne. În cele din urmă a fost cuprins de o anchilozare a spatelui şi a început să caşte. Toţi îşi dădură deodată seama că era o ruşine să-l ţină de vorbă după încăierarea aceea, aşa că se retrase curând în camera sa, micuţa cameră roşie de lângă apartamentul Lordului Aveling.

…….

Zorile au găsit în parcul Hammerpond un şevalet părăsit cu o pânza pe care era o inscripţie în verde, şi, în acelaşi timp, toată casa în agitaţie. Dacă l-au găsit şi pe domnul Watkins şi diamantele ladyei Aveling, nu se ştie, în orice caz n-au informat poliţia.

PRĂVĂLIA FERMECATĂ

În româneşte de B. BEREANU

De departe văzusem de câteva ori prăvălia cu obiecte magice: trecusem pe lângă ea o dată sau de două ori. Vitrina îţi atrăgea atenţia cu mingi magice, găini magice, coifuri făcătoare de minuni, păpuşi pentru ventrilogi, coşuri pentru scamatori cu obiectele necesare, pachete de cărţi de joc care păreau intacte şi cu tot felul de lucruri; dar niciodată un mă gândisem sa intru înăuntru, până când într-o zi, aproape fără ca să-mi spună nimic, Gip mă trase de deget până la vitrină şi se purtă în

în aşa fel, încât n-am putut rezista. Să spun drept, nu mi-am închipuit că prăvălia aceea, cu faţada ei de dimensiuni modeste, ar fi pe Regent Street, între magazinul cu tablouri şi vitrina unei întreprinderi, unde vedeai cum dau buzna puii de găină direct din incubatoare patent; abia acum constatai că era acolo. Îmi închipuisem că se află mai jos, aproape de piaţă, sau după colţ, pe Oxford Street sau chiar în Holborn: totdeauna se nimerise să o zăresc de peste drum şi, datorită poziţiei sale, mi se părea oarecum inaccesibilă, ca un fel de miraj; dar de data aceasta era chiar în faţa mea şi vârful degetului cam grăsuţ al lui Gip bătea în vitrină.

— Dacă aş fi bogat — spuse Gip arătând cu degetul spre „Oul care dispare” — mi-aş cumpăra asta. Şi asta — adică „Copilaşul care plânge, viu şi natural” — şi asta — care era un obiect misterios, numit după cum se afirma pe un cartonaş curat „Cumpără unul şi uimeşte-ţi prietenii”. Coifurile acestea te fac nevăzut, spuse Gip. Am citit într-o carte. Iar acolo, tăticule, este „Gologanul care dispare”, numai că a fost aşezat dinadins atât de sus, ca să nu putem vedea cum e făcut.

Gip, drăguţul, care moşteneşte firea mamei sale, nu mi-a propus direct să intrăm în prăvălie, nici nu m-a supărat în vreun fel, ci, cu totul inconştient, m-a tras de deget spre uşă, şi astfel şi-a exprimat limpede dorinţa.

— Iată! spuse arătând spre „sticla magică”.

— Dacă ar fi a ta? La întrebarea mea promiţătoare ridică privirea şi faţa i se lumină deodată.

— Aş putea să i-o arăt lui Jessie, răspunse el, ca totdeauna, gândindu-se întâi la alţii.

— Nu mai sunt nici trei luni până la ziua ta de naştere Gibbles, — spusei eu şi pusei mâna pe clanţă.

Gip nu răspunse, dar mă strânse şi mai tare de deget şi intrarăm în prăvălie.

Nu era un magazin obişnuit, ci o prăvălie magică, aşa că lipsiră aerele de superioritate pe care Gip şi le-ar fi dat dacă ar fi fost vorba de nişte simple jucării. Îmi lăsă mie sarcina discuţiei.

Prăvălioara era strâmtă şi nu prea bine luminată. Închiserăm uşa şi clopoţelul sună a doua oară cu un ton plângător. Un moment sau două am rămas singuri şi am putut să aruncăm o privire în jurul nostru. Iată un tigru de mucava în vitrina de pe tejgheaua joasă — un tigru grav, cu ochi binevoitori, care clătina încet din cap: iată diferite sfere de cristal, o mână de porţelan care ţinea nişte cărţi magice, un stoc de vase magice pentru peşte de diferite mărimi şi o pălărie magică lipsită de modestie care îşi expunea fără ruşine arcurile. În jur se aflau oglinzi magice, una te arăta lung şi subţire, alta cu capul umflat şi fără picioare, o a treia scurt ca un păhărel şi gras. În timp ce râdearn în faţa oglinzilor, intră înăuntru un domn, probabil negustorul.

În orice caz, în spatele tejghelei se afla un om ciudat, palid, oacheş, cu o ureche mai mare decât cealaltă şi cu o bărbie ca un sloi de gheaţă.

— Cu ce vă putem servi? întrebă ei, întinzându-şi peste vitrina tejghelei, degetele lungi, magice; şi astfel, cu o tresărire, luarăm act de prezenţa sa.

— Doresc — spusei — să-i cumpăr băieţaşului meu câteva jucării, vă rog numai să fie mai simple.

— Prestidigitaţie*?* întrebă el. Jucării mecanice? Animale îmblânzite?

— Ai ceva amuzant? zisei.

— Hm! făcu negustorul şi se scărpină în cap ca şi când s-ar fi gândit. Apoi, sub ochii noştri, îşi scoase din cap o bilă de sticlă. Ceva ca asta? spuse el întinzându-mi-o.

M-a luat prin surprindere. Mai văzusem această scamatorie de nenumărate ori la spectacole, făcea parte din repertoriul obişnuit al scamatorilor, dar acum a fost cu totul neaşteptată.

— Merge!, am aprobat râzând.

— Nu e aşa? spuse negustorul.

Gip întinse mâna să ia obiectul, dar nu găsi decât palma goală.

— Este în buzunarul dumitale, îl informă negustorul, şi era într-adevăr acolo!

— Cât costă? am întrebat.

— Bilele de sticlă nu le punem la socoteală, răspunse politicos negustorul. Le obţinem… — mai culese o bilă din cot — gratuit. Scoase alta de după gât şi o puse lângă cea precedentă, pe tejghea. Gip îşi privi cuminte bila de sticlă, le cercetă apoi din ochi pe cele două de pe tejghea şi în fine, îl scrută pe negustor care zâmbea.

— Ia-le şi pe astea două, îl încurajă negustorul. Şi, dacă n-ai nimic împotrivă, încă una din gura mea. Aşa!

Gip îmi ceru din ochi încuviinţarea, apoi într-o tăcere adâncă, puse deoparte cele patru bile, îmi apucă din nou degetul, fiindcă în felul acesta se simţea mai în siguranţă, şi se pregăti pentru evenimentul următor.

— Toate mărfurile noastre mai mărunte le obţinem în acest mod, ne informă negustorul.

Am râs ca şi cum aş fi apreciat o glumă, şi am spus:

— Desigur, e mai ieftin decât să te adresezi angrosistului.

— S-ar putea, spuse negustorul. Deşi în cele din urmă plătim. Dar nu atât de mult cum presupune lumea… Mărfurile noastre mai mari, aprovizionarea zilnică şi toate celelalte lucruri pe care le dorim le obţinem din pălăria aceea… Şi ştiţi, domnule, vă rog să mă scuzaţi că v-o spun, dar nu există vreun magazin de engros pentru produse magice autentice. Cred că aţi remarcat firma noastră „Magazinul magic — autentic”. Scoase un cartonaş-reclamă din obraz şi mi-l întinse. Autentic, repetă el cu degetul pe cuvânt şi adăogă: Nu este niciun fel de înşelăciune, domnule.

Mi-am zis că împinge gluma prea departe.

Se întoarse către Gip cu un zâmbet foarte binevoitor.

— Ştiu că eşti un băiat cuminte.

Am fost surprins că îi era cunoscut acest lucru, pentru că, în interesul disciplinei, păstram secret acest lucru chiar acasă. Dar Gip n-a zis nimic, stătea doar cu ochii ţintă la el.

— Numai băieţii cuminţi străbat prin uşa de la intrare.

Şi, ca o ilustrare, se auzi o bătaie în uşă şi o voce ascuţită de copil: „Nuuu! Vreau să intru aicea, tăticule, vreau să intru aicea. Nuuu!“ Apoi urmă discursul unui părinte fără autoritate, care căută să-l liniştească şi să-l împace. „E închis, Edward“, spunea el.

— Dar nu este închis, observai eu.

— Ba da, domnule — mă lămuri negustorul — e totdeauna închis pentru acest fel de copii. În timp ce vorbea, ne-am uitat la celălalt băieţandru, cu o feţişoară albă, palidă din cauza dulciurilor şi a delicateselor şi deformată de veşnicele capricii. Un mic egoist fără milă, care bătea în fereastra fermecată.

— E în zadar, domnule, spuse negustorul pe când, serviabil cum sunt, mă îndreptam spre uşă. Îndată răsfăţatul copil fu luat de acolo şi începu să urle.

— Cum reuşiţi să faceţi aşa ceva? am întrebat, respirând mai uşurat.

— Magie! răspunse negustorul dând neglijent din mână, şi, ce să vezi! din degetele sale ţâşniră scântei colorate care dispărură în umbrele prăvăliei.

— Spuneai, înainte de a fi intrat — se adresă el lui Gip — că ţi-ar place una dintre cutiile „Cumpără una şi uimeşte-ţi prietenii?“

După un efort plin de vitejie, Gip spuse:

— Da.

— E în buzunarul dumitale.

Apoi, aplecându-se peste tejghea — avea într-adevăr un corp extraordinar de lung — această persoană uimitoare făcu să apară obiectul după obiceiul scamatorilor. „Hârtie!”, spuse el şi luă o coală din pălăria cu resorturi. „Sfoară“, şi iată că în gura sa era un ghem de sfoară, din care trase un fir fără sfârşit, pe care, după ce legă pachetul, îl rupse cu dinţii — iar ghemul de sfoară, după cum mi se păru, îl înghiţi. Apoi aprinse o lumânare de nasul uneia dintre marionetele pentru ventrilogi, ţinu unul dintre degetele sale (care se transformase în ceară roşie) în flacără şi sigilă pachetul cu el.

— Apoi ţi-a mai plăcut „Oul care dispare”, observă el şi scoase un ou din pieptul hainei mele şi îl împachetă împreună cu „Copilaşul care plânge, viu şi natural”.

I-am predat lui Gip fiecare pachet, îndată ce a fost gata şi el le-a strâns puternic la piept.

Gip a vorbit foarte puţin, dar ochii îi erau grăitori; strânsoarea braţelor era grăitoare. Il stăpânea o emoţie de nedescris. Ştiţi, erau obiecte cu adevărat magice!

Apoi, tresărind, am descoperit că mi se mişcă ceva în pălărie, ceva moale, care se agita. Mi-am scos-o repede de pe cap, şi un porumbel zbârlit — fără îndoială un complice — căzu afară, alergă pe tejghea şi intră, îmi închipui, într-o cutie de carton din spatele tigrului de mucava.

— Tţ, tţ! facu negustorul, luându-mi cu îndemânare pălăria. Ce spuneţi de pasărea asta neruşinată! Şi-a făcut cuibul aici!

Îmi scutură pălăria şi în mâna sa întinsă căzură două, trei ouă, o bucată mare de marmoră, un ceas, vreo jumătate de duzină din nelipsitele bile de sticlă, apoi multă hârtie îndoită, mototolită, din ce în ce mai multă. În timpul acesta vorbea despre faptul că mulţi neglijează să-şi perie pălăriile pe *dinăuntru*, aşa cum şi le perie pe afară. Vorbea politicos, desigur, dar cu o anumită aluzie la mine.

— Se adună tot felul de lucruri, domnule… Desigur, nu numai la dumneavoastră… Aproape la fiecare client… E uimitor ceea ce duc cu ei…

Hârtia boţită se înălţa în valuri pe tejghea tot mai mult, din ce în ce mai mult, şi negustorul se pierdea după ea, până pieri cu totul şi nu i se mai auzi decât vocea:

— Niciunul dintre noi nu ştim, domnule, ce poate să ascundă înfăţişarea corectă a unei fiinţe omeneşti. Noi toţi nu suntem altceva decât nişte exterioare periate, nişte ipocriţi…

Vocea sa se opri instantaneu — exact ca atunci când ai nimeri gramofonul vecinului cu o cărămidă bine ţintită. Încetă şi foşnetul hârtiei şi se făcu linişte deplină.

— Aţi terminat cu pălăria mea? am întrebat după o pauză.

Niciun răspuns.

M-am uitat la Gip, Gip s-a uitat la mine, iar imaginile noastre deformate de oglinzile magice, păreau foarte bizare, grave şi liniştite.

— Cred că e timpul să plecăm, am constatat. Vreţi să-mi spuneţi cât vă datorez? Ascultaţi — am zis, cu glasul destul de ridicat — doresc socoteala; şi pălăria, vă rog.

De după grămada de hârtie, parcă s-a auzit un pufnit…

— Să ne uităm după tejghea Gip, am spus. Îşi râde de noi.

L-am condus pe Gip pe după tigrul care mişca din cap şi ce credeţi? După tejghea nu era nimeni! Numai pălăria mea pe podea şi un iepure alb cu urechile pleoştite, pierdut în meditaţie, cel mai obişnuit şi stupid iepure de scamator. Mi-am, luat pălăria, în timp ce iepurele se dădu la o parte din drumul meu, ţopăind.

— Tăticule! murmură Gip cu glas vinovat.

— Ce este, Gip? l-am întrebat.

— Prăvălia asta îmi place foarte mult, tăticule. „Mi-ar plăcea şi mie — mi-am spus în gând —

dacă tejgheaua nu s-ar fi lungit pe neaşteptate, blocând ieşirea spre uşă. Dar nu i-am atras atenţia Iui Gip.

— Pufişor! făcu el întinzând mâna spre iepure, când acesta trecu ţopăind pe lângă noi. Pufişor, fă-i lui Gip o scamatorie! şi ochii săi îl urmăreau pe iepure în timp ce se strecura printr-o uşă. Pe care cu siguranţă nu o observasem cu o clipă înainte. Apoi uşa aceasta se deschise mai larg şi omul cu o ureche mai mare decât cealaltă apăru din nou. Continua să zâmbească, dar când îi întâlnii ochii, mi se păru că se distra pe socoteala mea, sfidându-mă.

— Nu doriţi să vedeţi expoziţia noastră, domnule? spuse el cu o politeţă nevinovată.

Gip ma trase de deget înainte. Am aruncat o privire spre tejghea şi am întâlnit din nou ochii negustorului. Începeam să consider că magia sa era cam prea autentică.

— Nu avem timp, spusei. Nu ştiu cum se făcu însă că ajunsei în interiorul expoziţiei înainte de a-mi putea sfârşi vorbele.

— La noi toate mărfurile sunt de aceeaşi calitate, ne lămuri negustorul, frecându-şi mâinile flexibile. De calitatea cea mai bună. Nu ţinem nimic care să nu fie cu adevărat magic şi vă garantăm că mărfurile noastre… Scuzaţi-mă, domnule.

L-am simţit că trage de ceva care atârna de mâneca hainei mele şi l-am văzut apoi ţinând de coadă un drăcuşor roşu care se smucea, muşca, se lupta şi se străduia să-l apuce de mână. Imediat, negustorul îl azvârli nepăsător după o tejghea. Fără îndoială că drăcuşorul era de cauciuc, dar în clipa aceea…! Mişcările negustorului erau însă exact acelea ale cuiva care ţine în mână o mică vietate care muşcă. Îi aruncai o privire lui Gip, el însă se uita la un cal magic cu balansoar. Am fost bucuros că nu-l văzuse.

— Ascultaţi — i-am spus în şoaptă aratându-i cu ochii când pe Gip, când drăcuşorul roşu, — sper că nu aveţi pe aici mulţi… multe produse ca ăsta, nu-i aşa?

— Niciunul! Probabil că l-aţi adus cu dumneavoastră, răspunse negustorul, tot în şoaptă şi cu un zâmbet mai fermecător ca oricând. E de mirare ce poartă de obicei cu ei unii oameni fără ca să observe!

— Apoi i se adresă lui Gip:

— Ce îţi place de aici?

Multe îi plăceau acolo lui Gip.

Se întoarse către negustorul acesta uimitor cu încredere amestecată cu respect.

— Sabia asta este şi ea magică? întrebă el.

— Da, e o sabie magică pentru copii. Nu se îndoaie, nu se rupe şi nici nu-ţi taie degetele. Cel care-o poartă este invincibil în luptă, cu oricine sub optsprezece ani. Preţul merge de la o jumătate de coroană până la şapte şilingi şi şase peni, după mărime. Aceste armuri pe cartoane sunt pentru jocul de-a cavalerii rătăcitori — sunt foarte folositoare — scuturi de siguranţă, sandale care te duc ca vântul, coif care te face invizibil.

— Oh, tăticule!, gâfâi Gip.

Am încercat să aflu cât costă, dar negustorul nu m-a luat în seamă. Acum îl câştigase pe Gip; îl făcuse să nu se mai ţină de degetul meu; începuse să-i descrie toate lucrurile sale uimitoare şi nimic nu-l putea opri. Observai numaidecât cu oarecare neîncredere şi cu un sentiment foarte asemănător geloziei că Gip se ţinea de degetul acestei persoane cum se ţine de obicei de degetul meu. Fără îndoială, m-am gândit, fiindcă omul era captivant şi avea o mulţime de lucruri interesant trucate, lucruri într-adevăr bine trucate, totuşi…

Am umblat după ei din loc în loc, vorbind foarte puţin, dar fără ca să-l pierd din ochi pe scamator. La urma urmelor, lui Gip îi plăcea. Şi, fără

îndoială, când va veni timpul să plecăm, vom putea pleca uşor.

Expoziţia aceea era o încăpere lungă, întortocheată, un fel de galerie întreruptă de standuri, galantare şi coloane, cu arcade dând spre alte raioane, unde nişte vânzători cu cele mai ciudate înfăţişări se învârteau fără treabă şi se uitau lung la tine, cu oglinzi şi perdele care te dezorientau.

Te dezorientau atât de mult, într-adevăr, încât imediat n-am mai fost în stare să descopăr uşa pe unde intrasem.

Negustorul îi arătă lui Gip trenuri magice care mergeau fără aburi sau arc, de îndată ce fixai semnalele, apoi nişte cutii foarte, foarte preţioase cu soldaţi care se însufleţeau îndată ce ridicai capacul şi spuneai… Eu unul nu am o ureche foarte ascuţită şi era un cuvânt pentru care trebuie să-ţi suceşti limba, dar Gip — el seamănă cu mamă-sa — l-a prins imediat.

— Bravo! spuse negustorul punând soldaţii, fără multe formalităţi, la loc în cutie şi dându-i-o lui Gip. Acuma! porunci el, şi într-o clipă Gip îi însufleţi din nou.

— Luaţi cutia aceasta? întrebă negustorul.

— O să o luăm cutia — i-am răspuns — numai dacă nu veţi cere cât nu merită. În cazul acesta ar trebui să fiu magnatul unui trust…

— Vai de mine! Nu! Şi negustorul luă înapoi omuleţii, închise capacul, flutură cutia prin aer şi iat-o gata împachetată în hârtie cafenie, legată, şi cu numele complet şi adresa lui Gip scrise pe hârtie!

Negustorul râse de uimirea mea.

— La noi e adevărată magie! spuse el. Cu imitaţii nu ne ocupăm.

— Este puţin prea adevărată pentru gustul meu, i-am răspuns.

După aceea începu să-i arate lui Gip diferite scamatorii, scamatorii neobişnuite şi încă şi mai

neobişnuit executate. I le explica, i le întorcea pe toate feţele, şi iată-l pe băieţaşul meu drag clătinând în modul cel mai înţelept cu putinţă din căpşorul său preocupat.

Nu eram prea atent. „Hei presto!“ spunea negustorul magician şi apoi se auzea limpede, subţirel glăsciorul băiatului „Hei presto!” Pe mine mă tulburau însă alte lucruri. Mă convingeam din ce în ce mai mult cât de stranie era prăvălia aceea; totul plutea ca să spun aşa, într-o atmosferă bizară: pereţii, tavanul, podeaua, scaunele puse la întâmplare. Aveam sentimentul ciudat că de cum îmi luam ociiii de la ele, se şi înclinau şi începeau să se mişte încoace şi încolo, jucând un fel de leapşa pe tăcute în spatele meu. Cornişa semăna cu un şarpe, iar măştile fixate de ea păreau mult prea expresive pentru a fi de ipsos.

Apoi brusc atenţia îmi fu atrasă de unul dintre vânzătorii cu înfăţişare ciudată. Era la oarecare distanţă şi evident nu-şi dădea seama de prezenţa mea — nu-l vedeam în întregime, căci ne separa o arcadă şi picioarele îi erau ascunse de o grămadă de jucării. Se rezema de un stâlp, lenevind şi schimonosindu-se în modul cel mai oribil cu putinţă! Deosebit de oribil era ceea ce făcea cu nasul. Părea că nu avea treabă şi dorea să se amuze singur în acest fel. La început era un nas scurt, ca o pătlăgică, apoi ţâşni în afară ca un telescop şi în cele din urmă se lungi devenind din ce în ce mai subţire, până când ajunse ca un bici roşu, lung şi flexibil. Era ca într-un coşmar! Îl rotea în jur şi îl arunca înainte, cum îşi aruncă un pescar undiţa.

Primul meu gând a fost că Gip nu trebuie să-l vadă. M-am întors, dar Gip era în întregime ocupat cu negustorul şi nu bănuia nimic rău. Şuşoteau împreună şi se uitau la mine. Gip şedea pe un scăunaş iar negustorul ţinea în mână un fel de tobă mare.

— Să ne jucăm de-a v-aţi ascunselea, tăticule! strigă Gip. Caută-mă!

Şi înainte să pot face ceva ca să-l împiedic, negustorul îl acoperise cu toba cea mare.

Imediat mi-am dat seama de ceea ce va urma.

— Ridică toba! i-am strigat. Imediat! O să sperii copilul. Ridic-o!

Negustorul cu urechile inegale se execută fără niciun cuvânt şi întinse cilindrul acela mare spre mine, să-mi arate că era gol. Şi scăunaşul era gol! Băiatul meu dispăruse complet!…

Cunoaşteţi, poate, acel simţământ sinistru, ai impresia că o mână nevăzută îţi strânge inima. Ştiţi, îti suprimă parcă eul tău şi te lasă încordat şi conştient, nici apatic, nici pripit, nici supărat, nici speriat. Aşa s-a întâmplat cu mine.

M-am dus la negustor, care zâmbea tot timpul, şi i-am aruncat cât colo scaunul.

— Încetează cu prostiile astea! i-am spus. Unde este băiatul?

— Uitati-vă — a spus el, continuând să-mi arate interiorul tobei — nu este nicio înşelăciune…

Am întins mâna să-l înşfac, dar s-a ferit cu o mişcare îndemânatecă. M-am repezit din nou să-l prind, dar s-a întors şi a deschis o uşă ca să scape.

— Opreşte-te! i-am strigat, dar el râdea, depărtându-se. Am alergat după el, într-o întunecime completă.

M-am lovit de ceva!

— Ia te uită! Nu v-am văzut venind, domnule!

Eram în Regent Street şi mă ciocnisem cu un muncitor serios, iar la vreun metru în faţa mea, arătând puţin surprins, era Gip. Au urmat un fel de scuze, apoi Gip s-a întors şi a venit la mine cu zâmbetul său luminos de copil, ca şi cum mă pierduse pentru un moment.

Şi ducea în braţe patru pachete!

Mă apucă imediat strâns de deget.

Pentru o clipă am fost întrucâtva încurcat. M-am uitat cu atenţie în jur, să dau cu ochii de uşa prăvăliei magice, dar ce să vezi, nu mai era acolo! Nu era nici uşă, nici prăvălie, nimic, numai stâlpul

comun dintre prăvălia în care se vând tablouri şi vitrina cu pui!…

Am făcut singurul lucru posibil în starea de tulburare în care mă aflam: m-am îndreptat imediat spre marginea trotuarului şi am făcut semn cu umbrela ca să opresc o trăsură.

— Ce trăsură frumoasă! strigă Gip în culmea bucuriei.

L-am ajutat să se urce, mi-am reamintit după un efort serios adresa şi m-am urcat şi eu. Am simţit ceva neobişnuit în buzunarul hainei, am pipăit şi am descoperit o bilă de sticlă. Cu un gest iritat, am azvârlit-o în stradă.

Gip nu a spus nimic.

Câtva timp niciunul dintre noi n-a spus nimic.

— Tăticule, — murmură Gip, în cele din urmă — asta a fost cu adevărat prăvălie!

Aşa am ajuns să cunosc părerea lui despre întreaga întâmplare. Arăta cu totul nevătămat — în această privinţă n-aveam de ce fi îngrijorat; nu era nici speriat, nici tulburat, numai teribil de satisfăcut de felul cum se amuzase în după-amiaza aceea şi ţinea strâns în braţe cele patru pachete.

La naiba! Ce putea fi în ele?

— Hâm? făcui eu. Un băieţaş nu se poate duce în fiecare zi într-o astfel de prăvălie.

A primit cuvintele mele cu stoicismul său obişnuit şi pentru o clipă am regretat că eram tatăl şi nu mama sa, şi că nu puteam să-l sărut aşa deodată *coram publico*[214] acolo, în trăsură. La urma urmelor, mi-am zis, lucrurile nu stăteau atât de prost.

Dar de-abia când a desfăcut pachetele au început într-adevăr să mi se risipească temerile. Trei dintre ele conţineau cutii cu soldaţi, nişte soldaţi de plumb, cu totul obişnuiţi, dar de o calitate atât de bună, încât Gip uită cu totul că iniţial în aceste pachete fuseseră soldaţi magici, din aceia veritabili. Al patrulea conţinea o pisicuţă,

o mică pisicuţă albă, vie. Perfect sănătoasă şi cu o poftă de mâncare şi o fire admirabile.

Am asistat la despachetarea lor şi m-am simţit mai liniştit. Am rămas în camera copilului nu ştiu cât timp…

Asta s-a întâmplat acum şase luni. Şi acum încep să cred că totul este în ordine. Pisicuţa nu are alt farmec decât cel inerent tuturor pisicuţelor, iar soldaţii par să formeze o companie atât de disciplinată, încât ar putea satisface orice colonel. Dar Gip…?

Părintele inteligent va înţelege că trebuie să procedeze prudent cu Gip.

Dar într-o zi am mers destul de departe. I-am spus:

— Ţi-ar plăcea dacă soldaţii tăi s-ar însufleţi şi ar mărşălui singuri?

— Dar aşa şi fac, spuse Gip. Trebuie doar să spun un cuvânt pe care-l cunosc, înainte de a deschide capacul.

— Deci mărşăluiesc singuri

— Oh, desigur, tăticule. Altfel de ce mi-ar plăcea atâta?

N-am lăsat să se vadă vreo surpriză nelalocul ei, şi de-atunci am căutat diferite prilejuri ca trec pe la el prin cameră, pe neaşteptate, când e înconjurat de soldaţi, dar până acum nu i-am descoperit niciodată comportându-se într-un mod cât de cât magic… Aşa că este greu de ştiut dacă Gip are dreptate sau nu.

Mai există apoi şi o chestiune de ordin financiar. Am obiceiul, de care mi-e imposibil să scap, de a achita notele de plată. Am fost de câteva ori pe Regent Street în sus şi îu jos, căutând magazinul acela, dar fără succes. Sunt totuşi înclinat să cred că, cel puţin din acest punct de vedere, onoarea mi-e salvată, şi că, de vreme ce şi numele şi adresa lui Gip sunt cunoscute persoanelor acelora, oricine ar fi ele, pot foarte bine să aştept să-mi trimită nota când vor găsi cu cale

ISTORISIREA LUI PLATTNER

Traducere de Ion Hobana

Credibilitatea celor întâmplate lui Gottfried Plattner depinde de modul în care apreciem valoarea dovezilor. Pe de o parte, avem şapte martori oculari, mai exact, şase perechi de ochi şi jumătate, cărora li se adaugă un fapt de netăgăduit; pe de altă parte, avem — cum să spun? — ideile preconcepute, bunul simţ, inerţia mentală. Niciodată n-a existat un martor care să pară mai sincer decât cei şapte; niciodată n-a existat un fapt mai de netăgăduit decât inversiunea structurii anatomice a lui Gottfried Plattner; şi niciodată nu s-a spus o istorie mai absurdă decât aceea pe care o spun ei. Partea cea mai de necrezut îi revine chiar bravului Gottfried (căci îl număr printre cei şapte). Să mă ferească Dumnezeu de a sfârşi prin a încuraja superstiţiile din exces de imparţialitate, ajungând astfel să împărtăşesc soarta apărătorilor Eusapiei[215]! Sincer vorbind, cred că e ceva dubios în cele petrecute cu Gottfried Plattner; dar ce anume, trebuie să recunosc, la fel de sincer, că nu ştiu. M-a surprins creditul acordat întâmplării în cercurile cele mai neaşteptate şi mai prestigioase. Atitudinea cea mai cinstită faţă de cititor este aceea de a o relata, fără alte comentarii.

În ciuda numelui, Gottfried Plattner este un englez veritabil. Tatăl lui, un alsacian venit în Anglia prin anii ’60, s-a însurat cu o englezoaică respectabilă, având o ascendenţă fără pată şi a murit în 1887, după o viaţă cumpătată şi lipsită de prea multe evenimente (în cursul căreia s-a îndeletnicit, după câte ştiu, mai ales cu meseria de parchetar). Gottfried are douăzeci şi şapte de ani. Trilingv, datorită părinţilor săi[216], este profesor de limbi moderne într-o şcoală particulară din sudul Angliei. Pentru observatorul obişnuit, el

seamănă foarte mult cu oricare alt profesor de limbi moderne, din orice altă şcoală particulară. Hainele sale nu sunt nici prea scumpe, nici prea elegante, dar nici de proastă calitate sau ponosite; înfăţişarea, ca şi statura şi ţinuta lui, nu atrag atenţia prin nimic. Veţi constata, cel mult, că, întocmai ca la majoritatea oamenilor, faţa lui nu e perfect simetrică, ochiul drept fiind mai mare decât stângul şi falca dreaptă ceva mai proeminentă. Dacă dumneata, ca oricare altă persoană obişnuită şi indiferentă, i-ai dezgoli pieptul şi i-ai auzi inima bătând, probabil că ţi s-ar părea la fel cu inima oricărui alt om. Dar, în această privinţă, ai fi în dezacord cu specialistul. Dumneata ai crede că inima lui nu are nimic neobişnuit, dar specialistul va fi de altă părere. Şi îndată ce ţi s-ar arăta acest lucru, ţi-ai da seama destul de lesne în ce constă particularitatea. Adevărul este că inima lui Gottfried bate în partea dreaptă a corpului.

Aceasta nu este singura ciudăţenie a structurii lui Gottfried, cu toate că ea surprinde cel mai mult un intelect neştiinţific. O cercetare atentă a constituţiei interne a lui Gottfried, efectuată de un chirurg cunoscut, pare să ducă la concluzia că toate celelalte părţi nesimetrice ale corpului său sunt inversate în acelaşi fel. Lobul drept al ficatului e în partea stângă, cel stâng în dreapta; plămânii sunt şi ei inversaţi. Un fapt şi mai straniu, dacă Gottfried nu este un actor desăvârşit: mâna lui dreaptă a devenit, recent, cea stângă. De când s-au petrecut evenimentele pe care urmează să le examinăm (cât se poate de imparţial), îi este extraordinar de greu să scrie altfel decât de la dreapta la stânga şi cu mâna stângă. Nu poate să arunce nimic cu mâna dreaptă, la masă se încurcă, uneori, mânuind furculiţa şi cuţitul, iar ideile sale în privinţa regulilor de circulaţie — căci e biciclist — se află încă într-o stare de primejdioasă confuzie. Şi nu există nicio fărâmă de dovadă că, înaintea acestor întâmplări, Gottfried ar fi fost stângaci.

Un alt fapt uimitor, în această afacere absurdă, Gottfried vă arată trei fotografii. Puteţi vedea la vârsta de cinci sau şase ani, cu picioruşele grase ieşind de sub fustiţa scoţiană şi cu chipul încruntat. În această fotografie, ochiul stâng e ceva mai mare decât dreptul, iar falca stângă ceva mai proeminentă — invers ca acum. Fotografia lui Gottfried de la paisprezece ani pare să contrazică acest fapt, dar numai pentru că este una dintre acele fotografii ieftine, pe atunci la modă, înregistrate direct pe placă de metal şi de aceea inversând totul, ca în oglindă. A treia fotografie îl înfăţişează la douăzeci şi unu de ani şi le confirmă pe celelalte. Asta pare o dovadă cât se poate de solidă că Gottfried şi-a schimbat partea dreaptă cu cea stângă. Şi totuşi, e infinit de greu de explicat cum poate o fiinţă umană să se schimbe în acest fel, dacă nu apelăm la un miracol extravagant şi fără sens.

Fireşte că aceste fapte ar deveni, cumva, explicabile, dacă am presupune că Plattner a pus la cale o mistificare complicată, pornind de la deplasarea inimii sale. Fotografiile pot fi falsificate şi poţi să simulezi că eşti stângaci. Dar personalitatea — lui nu se potriveşte cu astfel de ipoteze. E un om liniştit, prozaic, reţinut şi cu totul sănătos mental, din punctul de vedere al lui Nordau[217]. Îi place berea, fumează moderat, face zilnic plimbări şi are o părere foarte bună despre munca sa de profesor. Are un glas de tenor, plăcut dar needucat şi cântă arii populare vesele. Îi place lectura, dar nu peste măsură — mai cu seamă romanele pătrunse de un vag optimism pios. Doarme bine şi visează rar. Este, de fapt, ultima persoană care s-ar gândi să născocească o istorie fantastică. Într-adevăr, departe de a fi încercat să atragă atenţia asupra aventurii sale, s-a arătat foarte reticent. Pe cei dornici să cerceteze îi întâmpină cu oarecare timiditate, care-i dezarmează chiar şi pe cei mai bănuitori. Pare

sincer jenat de faptul că i s-a putut întâmpla ceva atât de neobişnuit.

E regretabil că aversiunea lui Plattner faţă de ideea unei disecţii post-mortem compromite, poate pentru totdeauna, posibilitatea de a dobândi dovada certă că în întregul său corp dreapta şi stânga au fost inversate. Credibilitatea istorisirii sale depinde în cea mai mare măsură de acest fapt. Nu putem să luăm un om şi să-l mişcăm *în spaţiu,* aşa cum înţeleg spaţiul oamenii obişnuiţi, astfel încât componentele lui să-şi schimbe poziţiile între ele. Orice ai face, partea dreaptă rămâne tot dreaptă, iar stânga rămâne stângă. Desigur, schimbarea se poate face cu un obiect extrem de subţire şi perfect plat. Dacă tai o figură dintr-o foaie de hârtie, o figură cu o parte dreaptă şi una stângă, poţi schimba părţile între ele, pur şi simplu, luând figura şi întorcând-o pe dos. Cu un corp solid, lucrurile stau altfel. Specialiştii în matematică şi fizică teoretică ne spun că singura cale de a înlocui între ele partea dreaptă şi cea stângă a unui corp solid este să scoţi acel corp din spaţiul pe care-l cunoaştem, să-l scoţi, cu alte cuvinte, din existenţa normală şi să-l duci undeva în afara spaţiului. Acest lucru e, fără îndoială, cam greu de înţeles, dar oricine are ceva cunoştinţe în domeniul matematicii teoretice îl va putea asigura pe cititor de adevărul spuselor mele. Ca să transpunem problema în limbaj tehnic, curioasa inversiune a părţilor drepte şi stângi ale lui Plattner dovedeşte că el a ieşit din spaţiul nostru în ceea ce se numeşte „a patra dimensiune” şi că s-a întors în lumea noastră. Dacă nu preferăm să ne considerăm victimele unei înscenări complicate şi absurde, suntem aproape siliţi să credem că acest lucru s-a petrecut cu adevărat.

Atât e de ajuns în ceea ce priveşte faptele palpabile. Să trecem acum la relatarea fenomenelor care au dus la dispariţia lui temporară. Se pare că, la Şcoala Particulară din

Sussexville, Plattner nu îndeplinea doar funcţia de profesor de limbi moderne, predând şi chimia, geografia economică, stenografia, contabilitatea, desenul şi orice alte discipline spre care şi-ar fi îndreptat atenţia părinţii elevilor. El cunoştea prea puţin sau aproape deloc aceste materii, dar în şcolile secundare, spre deosebire de cele comunale sau elementare, cunoştinţele profesorului nu sunt nici pe departe la fel de necesare ca o înaltă ţinută morală şi o comportare distinsă. Lui Plattner îi lipseau mai ales noţiunile de chimie, mărturisind el însuşi că nu ştia nimic în afara celor „trei gaze" (ce-or fi fiind ele). Totuşi, deoarece elevii începeau prin a nu şti nimic mai mult decât le spunea el, această stare de lucruri nu produse nimănui neplăceri, timp de câteva trimestre. Apoi a apărut în şcoală un băieţaş numit Whibble, căruia vreo rudă pisăloagă trebuie să-i fi insuflat dorinţa de a cunoaşte. Acest băieţaş urmărea lecţiile lui Plattner cu un interes susţinut şi stăruitor şi, pentru a-şi dovedi zelul, i-a adus de mai multe ori substanţe pentru analiză. Flatat de această mărturie a capacităţii sale de a trezi interesul şi încrezându-se în ignoranţa băiatului, Plattner le-a analizat şi a făcut chiar câteva declaraţii cu caracter general asupra compoziţiei lor. A fost atât de mult stimulat de elevul său, încât a făcut rost de o lucrare de chimie analitică, pe care a început s-o studieze în timpul meditaţiilor de seară. A constatat cu surprindere că e vorba despre o disciplină foarte interesantă.

Până aici, lucrurile sunt absolut banale. Dar acum intră în scenă pulberea verzuie. Din păcate, sursa acestei pulberi nu pare a fi verificabilă. Domnişorul Whibble spune o istorie întortocheată, cum că ar fi găsit-o într-un pachet, într-o vărărie părăsită de lângă Downs. Ar fi fost foarte bine pentru Plattner, poate şi pentru familia domnişorului Whibble, dacă un chibrit aprins ar fi fost apropiat de pachetul cu pulbere chiar acolo, în

vărărie. Evident, tânărul gentleman n-a adus-o la şcoală în pachet, ci într-o sticlă medicinală gradată de opt uncii, astupată cu un dop de hârtie mototolită. I-a dat-o lui Plattner la sfârşitul programului de după-amiază. Patru băieţi fuseseră reţinuţi după ore, ca să-şi completeze nişte teme neglijate şi Plattner îi supraveghea în mica sala în care se ţineau lecţiile de chimie. Aparatele folosite pentru predarea acestei discipline în Şcoala Particulară din Sussexville, ca şi în majoritatea şcolilor particulare din această ţară, se disting prin cea mai austeră simplitate. Sunt ţinute într-un dulap dintr-o firidă, având cam aceeaşi capacitate ca un geamantan obişnuit. Plictisit de rolul de supraveghetor pasiv, Plattner trebuie să fi primit ca pe un divertisment intruziunea lui Whibble, cu pulberea lui verde şi, deschizând dulapul, se apucă imediat să-i facă analiza. Din fericire pentru el, Whibble stătea la o distanţă prudentă. Iar cei patru pedepsiţi, prefăcându-se profund absorbiţi de îndeletnicirea lor, îl observau pe furiş, cu mare interes. Chiar în limitele celor „trei gaze”, experienţele de chimie ale lui Plattner erau, după cât îmi dau seama, destul de îndrăzneţe.

Martorii relatează toţi aproape la fel desfăşurarea evenimentelor. Profesorul turnă puţină pulbere verde într-o eprubetă şi adăugă, pe rând, apă, acid clorhidric, acid azotic şi acid sulfuric. Neobţinând niciun rezultat, puse aproape jumătate din conţinutul sticlei pe o plăcuţă de ardezie şi aprinse un chibrit. Ţinea sticla medicinală în mâna stângă. Substanţa începu să fumege, să se topească şi apoi explodă cu un zgomot teribil şi cu o lumină orbitoare.

Văzând flacăra şi fiind pregătiţi pentru o eventuală catastrofă, cei cinci băieţi se ghemuiră sub bănci, aşa că niciunul dintre ei nu fu rănit în mod serios. Fereastra fu aruncată afară, în curte, iar tabla fu răsturnată de pe trepiedul ei. Plăcuţa de ardezie se făcu fărâme. Puţină tencuială căzu din

tavan. Nicio altă stricăciune nu fu pricinuită edificiului şcolii sau mobilierului şi băieţii, nevăzându-l pe Plattner, îşi închipuiră, mai întâi, că fusese trântit la pământ şi zăcea îndărătul catedrei. Săriră de la locurile lor, vrând să-i vină în ajutor şi rămaseră uluiţi constatând că locul e gol. Încă şocaţi de violenţa neaşteptată a exploziei, alergară să deschidă uşa, închipuindu-şi că profesorul fusese probabil rănit şi ieşise din încăpere. Dar Carson, care se afla în frunte, aproape că se ciocni, în prag, cu directorul, domnul Lidgelt.

Domnul Lidgett era un bărbat corpolent, irascibil, cu un singur ochi. Băieţii declară că intrase în sala de clasă mormăind câteva din acele ocări temperate pe care profesorii nervoşi obişnuiesc să le folosească pentru a evita reacţii mai grave.

— Nătărăi păcătoşi! zise el. Unde-i domnul Plattner?

Băieţii sunt cu toţii de acord că rostise întocmai aceste cuvinte. („Netoţi”, „momâi smiorcăite” şi „nătărăi” se numără, după cum se pare, printre epitetele scolastice favorite ale domnului Lidgett.)

Unde-i domnul Plattner? Iată o întrebare care avea să fie repetată de multe ori în zilele următoare. Era ca şi cum nesăbuita hiperbolă „a fost pulverizat de explozie” devenise de astă dată un fapt real. Nu se zărea nicio părticică din Plattner, n-au fost găsite nicio picătură de sânge, nicio bucăţică din hainele lui. Părea că încetase să existe, fără să lase vreo urmă. Nici cât negru sub unghie, ca să folosim o expresie consacrată! Totala sa dispariţie, ca urmare a exploziei, este de necontestat.

Nu are rost să insistăm aici asupra vâlvei produse în Şcoala Particulară din Sussexville, ca şi în întregul oraş şi aiurea, de această întâmplare. De altfel, este foarte posibil ca unii dintre cititorii acestor pagini să-şi aducă aminte că au auzit, în

timpul vacanţelor de vară, vreo versiune îndepărtată, vreun ecou al acestei vâlve. Se pare că Lidgett a făcut tot ce i-a fost cu putinţă ca să înăbuşe şi să minimalizeze toată povestea. A instituit o pedeapsă de douăzeci şi cinci de rânduri de scris pentru orice băiat care ar fi pomenit numele lui Plattner şi a afirmat, în clasă, că ştia foarte bine unde se află asistentul său. Îi era teamă, explică el astăzi, că posibilitatea de a se produce o explozie, în ciuda măsurilor luate pentru a se reduce la minimum predarea practică a chimiei, ar putea dăuna reputaţiei şcolii; acelaşi efect putea să-l aibă caracterul misterios al dispariţiei lui Plattner. El a făcut, într-adevăr, un tur de forţă pentru ca întâmplarea să pară cât se poate mai obişnuită. Îndeosebi, i-a supus pe cei cinci martori oculari unui interogatoriu atât de sever, încât au început să se îndoiască de dovezile furnizate de propriile lor simţuri. Dar, cu toate aceste eforturi, povestea, într-o formă amplificată şi denaturată, a făcut timp de nouă zile ocolul întregului ţinut, câţiva părinţi retrăgându-şi copiii din şcoală, sub diferite pretexte. Unul dintre aspectele nu lipsite de importanţă ale acestei întâmplări este că mulţi oameni din împrejurimi l-au văzut limpede în vis pe Plattner, în perioada de viu interes dinaintea întoarcerii lui, aceste vise având un ciudat punct comun. În aproape toate, Plattner era văzut, uneori singur, alteori însoţit, rătăcind într-un nimb de irizări scânteietoare. Totdeauna, chipul îi era palid şi îngrijorat şi, câteodată, făcea gesturi spre cel care-l visa. Unul sau doi dintre elevi, evident sub influenţa unui coşmar, aveau impresia că Plattner se apropia de ei cu o iuţeală neobişnuită şi părea să-i privească de aproape, drept în ochi. Alţii fugeau, împreună cu Plattner, urmăriţi de creaturi nedesluşite, de formă sferică. Dar toate aceste închipuiri au fost uitate, fiind copleşite de întrebări şi ipoteze, atunci când Plattner a reapărut, în a

doua miercuri de după lunea în care se produsese explozia.

Împrejurările întoarcerii lui au fost la fel de extraordinare ca acelea ale plecării. În măsura în care relatarea sumară şi oarecum iritată a domnului Lidgett poate fi întregită cu declaraţiile reţinute ale lui Plattner, se pare că miercuri, aproape de apusul soarelui, primul dintre aceşti domni, după lecţiile de seară, se afla în grădina lui, culegând şi mâncând fragi, un fruct de care nu se satură niciodată. Grădina e mare, de modă veche, apărată de privirile indiscrete printr-un zid înalt de cărămidă roşie, acoperit de iederă. Tocmai când era aplecat deasupra unei tufe bogate în rod, în văzduh se iscă un fulger, urmat de un bubuit şi, până să se poată întoarce, un corp greu îl izbi cu violenţă în spate. Domnul Lidgett fu proiectat în faţă, zdrobind fragii pe care-i ţinea în mână; forţa izbiturii îi împinse jobenul în jos pe frunte, făcându-l să-i acopere singurul ochi (domnul Lidgett rămâne fidel vechilor idei privind ţinuta vestimentară a corpului didactic). Proiectilul care-l lovise lateral şi se prăbuşise într-o poziţie ghemuită printre straturile de fragi se dovedi a fi demult dispărutul nostru domn Gottfried Plattner, aflat într-o mare dezordine vestimentară. Era fără guler şi fără pălărie, cu cămaşa murdară şi avea sânge pe mâini. Domnul Lidgett fu atât de indignat şi de uluit, încât rămase în patru labe, cu pălăria trasă pe un ochi, mustrându-l pe Plattner pentru incalificabila lui lipsă de respect.

Această scenă deloc idilică încheie ceea ce aş numi versiunea exterioară a întâmplării lui Plattner — aspectul ei ezoteric. Nu este necesar să intrăm acum în toate detaliile concedierii lui de către domnul Lidgett. Aceste detalii, cu numele, datele şi referinţele, pot fi găsite în ampla dare de seamă asupra evenimentelor înaintată Societăţii pentru Cercetarea Fenomenelor Anormale. Strania deplasare a părţii drepte în stânga nu a fost

observată în primele câteva zile, fiind semnalată prima oară datorită tendinţei sale de a scrie pe tablă de la dreapta la stânga. În loc să evidenţieze această particularitate, care i-ar fi confirmat relatarea, el o ascundea, socotind că ar fi avut o influenţă negativă asupra încercării de a-şi găsi o nouă situaţie. Deplasarea inimii lui a fost descoperită câteva luni mai târziu, când s-a dus să-şi scoată o măsea şi i s-a făcut anestezie. Atunci, fără să vrea, a fost nevoit să se supună unui sumar examen medical, în urma căruia o notă a fost publicată în „Jurnalul de Anatomie”. Cu asta am epuizat expunerea faptelor materiale, trecând acum la examinarea istorisirii lui Plattner despre cele întâmplate.

Dar mai întâi se cuvine să facem o delimitare precisă între ceea ce a fost şi ceea ce va urma. Tot ce am spus până acum se întemeiază pe dovezi care ar fi acceptate chiar şi într-un proces penal. Toţi martorii trăiesc; cititorul, dacă are timp liber şi dorinţa de a o face, îi poate căuta începând de mâine pe băieţi, poate să-l înfrunte până şi pe redutabilul domn Lidgett, ca să verifice totul amănunţit; îi stau la dispoziţie Gottfried Plattner în persoană, inima sa deplasată şi cele trei fotografii. Poate fi considerat dovedit faptul că el a dispărut vreme de nouă zile, în urma unei explozii; că s-a întors într-un mod aproape tot atât de violent, în împrejurări supărătoare, prin însăşi natura lor, pentru domnul Lidgett; şi că s-a întors inversat, ca o imagine reflectată într-o oglindă. Din acest ultim fapt, cum am arătat şi mai înainte, reiese aproape inevitabil că Plattner, în timpul acestor nouă zile, trebuie să se fi aflat, într-o stare de existenţă neprecizată, cu totul în afara spaţiului. Aceste dovezi sunt, într-adevăr, mult mai solide decât cele în temeiul cărora sunt spânzuraţi destui asasini. Dar în ceea ce priveşte locul în care a fost, potrivit versiunii domnului Gottfried Plattner, plină de explicaţii confuze şi de amănunte contradictorii,

nu ne putem bizui decât pe cuvântul său. Nu doresc să-i discreditez relatarea, dar trebuie să precizez — ceea ce nu fac atâţia alţi scriitori care se ocupă de fenomenele psihice obscure — că trecem aici din domeniul faptelor practic de netăgăduit, la acel soi de probleme pe care orice om raţional este îndreptăţit să le accepte sau să le respingă, după cum crede de cuviinţă. Datele expuse anterior o fac să fie plauzibilă; dezacordul ei cu experienţa noastră cotidiană o situează în neverosimil. Prefer să nu influenţez judecata cititorului în niciun fel, istorisind, pur şi simplu, întâmplarea, aşa cum mi-a relatat-o Plattner.

Pot să vă asigur că mi-a spus această istorie acasă la mine, la Chislehurst; şi îndată ce a plecat, în aceeaşi seară, m-am dus în camera mea de lucru şi am aşternut totul pe hârtie, aşa cum îmi aminteam. Mai târziu, el a avut amabilitatea de a revedea o copie dactilografiată; exactitatea ei de substanţă este, deci, de netăgăduit.

El declară că, în momentul exploziei, s-a gândit cu claritate că va muri. S-a simţii ridicat în aer şi proiectat cu putere înapoi. Este un fapt curios şi interesant pentru psihologi că a putut gândi limpede, în vreme ce era aruncat în spate şi că s-a întrebai dacă se va izbi de dulapul cu chimicale sau de trepiedul tablei. Călcâiele îi atinseră pământul, se clătină şi căzu greoi, pe ceva neted şi tare. O clipă, izbitura îl ameţi. Simţi numaidecât un miros puternic de păr ars şi i se păru că aude glasul lui Lidgett întrebând de el. E de înţeles că, pentru câtva timp, mintea lui a fost foarte răvăşită.

La început, avea încă impresia clară că se află în clasă. Observă foarte desluşit surpriza băieţilor şi intrarea domnului Lidgett. În această privinţă, e categoric. Nu auzea cele spuse de ei, dar punea asta pe seama surdităţii temporare provocate de explozie. Lucrurile din jur i se păreau ciudat de întunecate şi şterse, iar mintea lui îi oferi explicaţia, evident greşită, că explozia produsese

un imens volum de fum negru. În acea penumbră, figurile lui Lidgett şi ale elevilor se mişcau vagi şi tăcute ca nişte fantasme. Faţa lui Plattner era încă încinsă de văpaia înţepătoare a flăcării. Era, spune el, „cu totul întors pe dos”. Primele sale gânduri precise par să fi fost în legătură cu starea în care se afla. Îşi spunea că rămăsese, poate, orb şi surd. Îşi pipăi cu precauţie membrele şi faţa. Apoi percepţiile sale deveniră mai limpezi şi constată cu uimire că băncile şi celelalte mobile din clasă lipseau din jurul său. În locul lor se aflau doar forme abia vizibile, vagi şi cenuşii. Apoi se întâmplă ceva care îl făcu să scoată un ţipăt şi îi trezi brusc facultăţile amorţite. *Doi dintre băieţi, gesticulând, trecură de-a dreptul prin el, unul după altul.* Niciunul nu păru să-şi dea seama de prezenţa profesorului. E greu să-ţi imaginezi o astfel de senzaţie. Băieţii se izbiseră de el, spune Plattner, nu cu mai multă putere decât aceea a unei fâşii de ceaţă.

Următorul gând al lui Plattner fu că murise. Fiind crescut fără principii solide în această privinţă, rămase totuşi cam surprins de faptul că mai are un trup. Apoi îşi spuse că nu el, ci ceilalţi muriseră, explozia distrugând Şcoala Particulară şi toate fiinţele care se aflaseră acolo, în afara lui. Dar nici asta nu i se păru prea convingător. Nu-i rămase decât soluţia de a observa ce se petrece, nedumerit.

Totul în jurul său era extraordinar de întunecat; la început, i se păruse negru ca abanosul. Deasupra capului, firmamentul era şi el negru. Singura tuşă de lumină, în acest tablou, era o licărire slabă, verzuie, care, undeva la marginea cerului, reliefa un orizont de munţi negri, ondulaţi. Asta, cum spuneam, a fost prima lui impresie. Pe măsură ce ochii i se obişnuiră cu întunericul, începu să distingă, în obscuritatea din jur, diferitele gradaţii ale unei slabe tente verzui. Pe acest fundal, mobilele şi copiii din clasă se profilau ca nişte

spectre fosforescente şterse, impalpabile. Întinse mâna şi pătrunse fără niciun efort prin peretele încăperii, pe lângă cămin.

Plattner spune că a făcut tot ce i-a fost cu putinţă pentru a atrage atenţia celorlalţi: l-a strigat pe Lidgett, a încercat să-i apuce pe băieţi în vreme ce se învârteau fără rost. A renunţat la aceste încercări atunci când doamna Lidgett, faţă de care el, ca profesor asistent, avea o firească antipatie, a intrat în clasă. El mai spune că senzaţia de a fi în lume şi, totuşi, de a nu face parte din ea, era cât se poate de neplăcută. Făcând o comparaţie nimerită, afirmă că se simţea ca o pisică pândind un şoarece printr-un geam. Ori de câte ori încerca, printr-un gest, să comunice cu lumea decolorată, dar familiară, din jurul său, o barieră invizibilă, de neînţeles, îl împiedica.

Atunci îşi îndreptă atenţia spre lucrurile solide din jurul său. Văzu că sticla medicinală rămăsese, intactă, în mâna sa, cu o parte din pulberea verde înăuntru. O puse în buzunar şi începu să pipăie împrejur. Constată că era aşezat pe un bolovan acoperit cu muşchi catifelat. Nu reuşea să vadă câmpia sumbră, ocultată de imaginea vagă şi ceţoasă a clasei, dar avea senzaţia (datorită, poate, vântului rece) că se află aproape pe creasta unui munte şi că o vale abruptă coboară sub picioarele sale. Licărirea verde care tivea marginea cerului părea să crească în întindere şi în intensitate. Se ridică în picioare, frecându-se la ochi.

Se pare că, după câţiva paşi, coborând panta repede, se poticni, aproape căzu, şi se aşeză din nou pe o bucată de stâncă aspră, privind zorile. Lumea din jurul său era cufundată în tăcere. Era tot atât de mută pe cât era de întunecată şi, cu toate că bătea un vânt rece, foşnetul ierbii şi freamătul crengilor, care ar fi trebuit să-l însoţească, lipseau. Datorită auzului şi nu văzului, îşi dădu seama că se află pe coasta unui munte stâncos şi solitar. Culoarea verde devenea din ce în ce mai vie şi, în

acelaşi timp, un roşu sângeriu, slab şi transparent se infiltra în negreala cerului de deasupra, fără s-o atenueze şi în pustietatea stâncoasă din jur. Ţinând seama de cele ce urmează, înclin să cred că această roşeaţă s-ar fi putut datora unui efect optic pricinuit de contrast. Ceva negru flutură o clipă peste fondul galben-verzui livid din partea de jos a cerului; apoi, din prăpastia neagră de dedesubt se înălţă dangătul subţire şi pătrunzător al unui clopot. Odată cu lumina, creştea şi apăsătoarea aşteptare.

Probabil că şezu acolo o oră sau mai mult, în vreme ce strania lumină verde devenea clipă de clipă mai strălucitoare, ridicându-se încet, ca nişte degete de flăcări, spre zenit. Pe măsură ce creştea, viziunea spectrală a lumii *noastre* era tot mai estompată, poate şi pentru că trebuie să fi fost ora asfinţitului nostru pământesc. Pe cât putea să-şi dea seama, după cei câţiva paşi făcuţi în jos pe coastă, Plattner trecuse prin podeaua clasei şi acum părea că se află suspendat în văzduh, în aula de la parter. Îi văzu desluşit pe elevii interni, dar mult mai şters decât îl văzuse pe Lidgett. Îşi pregăteau temele de seară şi Plattner observă cum câţiva dintre ei rezolvau problemele de geometrie cu ajutorul unor fiţuici, metodă a cărei existenţă n-o bănuise până atunci. Cu cât trecea timpul şi creştea lumina verde a zorilor, imaginea lor se ştergea treptat.

Privind în vale, văzu că lumina coborâse adânc de-a lungul coastei stâncoase şi că întunecimea compactă a abisului era acum întreruptă de o mică licărire verde, asemeni celei a unui licurici. Şi, aproape îndată, marginea unui imens corp ceresc, de un verde aprins, se ridică peste ondulaţiile de piatră ale munţilor îndepărtaţi, iar masele monstruoase ale celor din jurul său apărură golaşe şi pustii, făcute parcă din lumină verde şi din umbre intense, roşietice. Apoi zări un mare număr de obiecte rotunde care pluteau în văzduh, cum

plutesc funigeii pe un podiş. Cele mai apropiate se aflau pe partea opusă a văii. Clopotul de jos bătea tot mai repede, cu un fel de insistenţă nerăbdătoare şi câteva lumini se mişcau ici şi colo. Băieţii care-şi făceau lecţiile în bănci erau acum imagini şterse, aproape imperceptibile.

Această stingere a lumii noastre, odată cu apariţia soarelui verde al celuilalt univers, este unul dintre punctele interesante asupra căruia insistă Plattner. În Lumea Cealaltă e greu să circuli noaptea, din pricina clarităţii cu care se văd lucrurile din lumea noastră. Dacă aşa stau lucrurile, cum să ne explicăm faptul că noi, în lumea aceasta, nu zărim nici măcar o licărire din Lumea Cealaltă? Poate că el se datorează iluminării comparativ mai intense a lumii noastre. Plattner susţine că amiaza din Lumea Cealaltă, în momentele ei de vârf, nu e nici măcar atât de luminoasă ca lumea noastră sub lună plină, în vreme ce noaptea este absolut neagră. Drept urmare, cantitatea de lumină, chiar şi dintr-o cameră normal întunecată, este de ajuns pentru ca lucrurile din Lumea Cealaltă să ne fie invizibile, în temeiul aceluiaşi principiu potrivit căruia o fosforescenţă slabă poate fi percepută doar în întunericul cel mai profund. După ce i-am ascultat istorisirea, am încercat să văd ceva din Lumea Cealaltă, stând mult timp în camera obscură a unui fotograf, în timpul nopţii. Am văzut cu siguranţă forme vagi de pante verzui şi de stânci, dar într-un chip foarte nedesluşit. Poate că dumneata, cititorule, vei avea mai mult succes. Plattner mi-a spus că, după întoarcerea sa, a văzut şi a recunoscut, în vis, locuri din Lumea Cealaltă, dar asta s-a datorat, probabil, imaginilor rămase întipărite în memoria lui. Nu pare cu neputinţă ca oameni cu vederea neobişnuit de ageră să poată zări, uneori, câte o frântură din lumea atât de stranie aflată în jurul nostru.

Oricum, asta nu a fost decât o digresiune. Îndată ce se înălţă soarele verde, începu să se zărească în vale, nelămurit, un drum lung, străjuit de clădiri negre şi, după ce ezită câteva clipe, Plattner începu să coboare panta abruptă într-acolo. Coborârea fu îndelungată şi foarte obositoare, din pricina nu numai a povârnişului foarte înclinat, dar şi a bolovanilor răspândiţi pe întreaga coastă, care se rostogoleau sub paşi. Zgomotul coborârii — din când în când, călcâiele lui scoteau scântei din stâncă — părea acum singurul sunet din univers, clopotul încetând să mai bată. Apropiindu-se, observă că diferitele edificii semănau în mod ciudat cu mormintele, mausoleele şi monumentele funerare, cu singura deosebire că erau toate negre, în loc să fie albe, cum sunt cele mai multe morminte. Şi apoi văzu, ieşind grămadă din clădirea cea mai mare, aşa cum fac oamenii ieşind dintr-o biserică, o mulţime de figuri palide, rotunde, de un verde livid. Se risipeau în toate direcţiile din strada principală a acestui loc, unele pornind pe alei lăturalnice şi reapărând pe coasta muntelui, altele intrând în una sau alta dintre clădirile negre mai mici de pe marginea drumului.

La vederea acestor obiecte care urcau spre el, Plattner se opri, privindu-le cu uimire. Nu mergeau, de fapt nu aveau nici picioare, nici braţe şi arătau ca nişte capete omeneşti dedesubtul cărora ar atârna trupuri de mormoloci. Era uluit de ciudăţenia lor, prea uluit ca să se mai sperie. Veneau spre el, ca nişte baloane de săpun purtate de vântul care sufla în sus. Privindu-l pe cel mai apropiat, văzu că era, într-adevăr, un cap omenesc, cu nişte ochi extraordinari de mari şi cu o expresie de tristeţe şi de spaimă cum nu mai văzuse niciodată pe faţa unui om. Constată surprins că acel cap nu se întoarce spre el, părând că observă şi urmăreşte un lucru nevăzut şi mişcător. Nedumerit o clipă, îşi spuse apoi ca fiinţa aceea privea, cu ochii ei enormi, ceva din lumea pe care

el tocmai o părăsise. Făptura se apropie, se apropie tot mai mult, dar el era prea uimit ca să ţipe. Când fu chiar lângă el, auzi un suspin foarte slab. Apoi făptura îi atinse uşor faţa — o atingere foarte rece — şi trecu pe lângă el, continuând să urce spre creastă.

În mintea lui Plattner se născu, într-o străfulgerare, convingerea foarte stranie că acel cap avea o mare asemănare cu Lidgett. Apoi îşi îndreptă atenţia spre celelalte capete, care urcau acum, ca un roi, pe coastă. Niciunul nu-l băgă în seamă. Unul sau două trecură pe lângă capul lui şi aproape că urmară exemplul primului, dar Plattner se feri, cu o smucitură. Observă la cele mai multe dintre ele aceeaşi expresie de regret deznădăjduit pe care o constatase la primul şi auzi aceleaşi suspine disperate. Câteva plângeau, iar unul care se rostogolea cu iuţeală în sus avea o expresie de mânie diabolică. Altele erau însă calme, sau aveau o privire binevoitoare. Cel puţin unul părea cuprins de o fericire extatică. Plattner nu-şi aminteşte să mai fi remarcat vreo asemănare la cele văzute atunci.

Vreme de câteva ceasuri, poate, Plattner urmări aceste fiinţe stranii, care se împrăştiau peste munţi şi abia după ce încetaseră să mai iasă din clădirile negre îngrămădite în vale, îşi reluă coborârea. Întunericul din jurul său crescuse într-atât, încât îi era greu să vadă unde pune piciorul. Deasupra capului, cerul era acum de un verde palid şi luminos. Nu-i era nici foame, nici sele. Mai târziu, când simţi nevoia să bea şi să mănânce, găsi un mic torent rece ca gheaţa care cădea spre centrul văii, iar muşchiul rar de pe stânci se dovedi a fi bun de mâncat când îl gustă, nemaiavând încotro.

Se învârti cam fără rost printre mormintele înşirate pe fundul văii, căutând o explicaţie a acestor lucruri ciudate. După un timp, ajunse la intrarea clădirii celei mari asemănătoare cu un mausoleu, din care ieşiseră capetele. Înăuntru, un

mănunchi de lumini verzi ardeau pe un fel de altar de bazalt şi funia unui clopot atârna din clopotniţă până în centrul încăperii. Pe pereţi se înşira, de jur împrejur, o inscripţie de foc, cu caractere necunoscute. Se minuna încă de rostul acestor lucruri, când auzi un zgomot de paşi grei care se îndepărtau pe stradă. Alergă afară, în întuneric, dar nu putu să vadă nimic. Se gândi să tragă de funia clopotului, dar în cele din urmă se hotărî să se ia după zgomotul paşilor. Deşi îi urmări până departe, nu izbuti să-i ajungă, iar strigătele sale nu fură de niciun folos. Valea părea să se întindă pe o distanţă nesfârşită. Pe toată lungimea ei domnea un întuneric ca în nopţile pământene înstelate, ziua verde spectrală limitându-se la marginea superioară a prăpastiei. Niciun cap nu se mai afla acum jos, toate fiind ocupate, pare-se, pe pantele dinspre creastă. Privind într-acolo le văzu agitându-se, unele plutind pe loc, altele zburând iute prin văzduh. Îi aminteau, spune el, de nişte „fulgi mari de zăpadă”, numai că aceştia erau negri, cu nuanţe palid verzui.

Plattner declară că şi-a petrecut cea mai mare parte a primelor şapte sau opt zile urmărind zgomotul de paşi fermi şi neabătuţi din drum, pe care nu i-a ajuns niciodată din urmă, bâjbâind prin noi zone ale acelei văi fără capăt, căţărându-se pe înălţimile neprietenoase sau rătăcind printre creste şi cercetând chipurile plutitoare. El spune că n-a ţinut socoteala zilelor Deşi o dată sau de două ori a observat nişte ochi care-l priveau, n-a schimbai nicio vorbă cu nimeni. Dormea printre stâncile de pe coastă. În fundul văii, lucrurile pământeşti erau invizibile, fiindcă, din punct de vedere terestru, se aflau adânc sub pământ. Pe înălţimi, îndată ce începea ziua pământească, lumea devenea vizibilă. Se trezea uneori că merge poticnindu-se peste stâncile verzi şi întunecate, sau că se opreşte la marginea unei prăpăstii, în vreme ce în jurul lui se clătinau ramurile verzi de pe aleile din Sussexville.

Alteori i se părea că se plimbă pe străzile din oraş, sau că asistă nevăzut la ceea ce se petrece în vreo gospodărie. Apoi descoperi că aproape fiecăreia dintre fiinţele omeneşti din lumea noastră îi corespunde unul dintre acele capete plutitoare; că fiecare om este observat, din când în când, de acele făpturi fără trup.

Oare ce sunt aceşti Observatori ai celor vii? Plattner nu reuşi să afle. Dar doi dintre ei, care-l găsiră şi-l urmară, semănau cu tatăl şi mama lui, aşa cum şi-i amintea din copilărie. Şi alte feţe îşi aţinteau, uneori ochii asupra lui: erau ochii unor oameni morţi, care odinioară îl îndrumaseră, îi făcuseră rău, ori îl ajutaseră, în copilărie şi în adolescenţă. De câte ori îl priveau, Plattner era cuprins de un straniu simţământ de responsabilitate. Se încumetă chiar să-i vorbească mamei sale, dar ea nu-i răspunse. Îl priva doar în ochi cu tristeţe, cu duioşie, parcă şi puţin mustrător.

El însă doar relatează, nu încearcă să explice. Noi putem face supoziţii despre aceşti Observatori ai celor vii; sau, dacă sunt într-adevăr cei morţi, putem să ne întrebăm de ce observă ei atât de atent şi de pasionat o lume pe care au părăsit-o pentru totdeauna. E posibil — aşa mi se pare — că, atunci când ni s-a încheiat viaţa, când binele şi răul nu mai sunt la alegerea noastră, trebuie să fim martori ai şirului de consecinţe ale faptelor săvârşite de noi. Dacă sufletele continuă să existe după moarte, atunci, cu siguranţă, supravieţuiesc şi interesele omeneşti. Dar aceasta nu e decât o presupunere a mea, determinată de ceea ce a văzut Plattner. El nu propune nicio interpretare, pentru că nu are niciuna. Este bine să înţelegeţi limpede acest lucru. Zi de zi, ameţit, Plattner a rătăcit prin umbra şi penumbra verde a acestei lumi din afara lumii noastre, obosit şi, spre sfârşit, slăbit şi flămând. În timpul zilei — adică în timpul zilei noastre pământeşti — viziunea spectrală a peisajului

familiar din Sussexville îl neliniştea şi-l tulbura. Nu vedea pe unde călca şi, din când în când, unul din Sufletele Observatoare îi atingea, rece, obrazul. Iar după ce se întuneca, mulţimea Observatorilor şi tristeţea lor adâncă îi tulbura mintea peste măsură. Îl mistuia dorinţa fierbinte de a se întoarce la viaţa pământească, de care era atât de aproape şi totuşi atât de departe. Natura ultraterestră a lumii din jur îi producea o vie şi neliniştitoare suferinţă. Îl îngrijorau cei care se ţineau după el. Zadarnic le striga să nu-l mai privească insistent, se înfuria şi se îndepărta în fugă. Ei erau mereu muţi şi atenţi. Oricât ar fi fugit pe terenul acela accidentat, ei îl urmau pretutindeni.

În cea de-a noua zi, spre seară, Plattner auzi paşii nevăzuţi departe, pe fundul văii. El rătăcea atunci chiar pe creasta muntelui pe care căzuse pătrunzând în ciudata Lume Cealaltă. Vru să coboare în grabă, pipăindu-şi drumul şi se opri văzând ce se întâmpla în lumea noastră, într-o cameră de pe o stradă lăturalnică de lângă şcoală. Pe cei dinăuntru îi cunoştea din vedere. Fereastra era deschisă, jaluzelele ridicate, iar soarele asfinţitului lumina cu putere încăperea, aşa că o văzu clar de la început, prelungă şi viu luminată, ca o imagine proiectată de o lanternă magică pe fundalul peisajului negru şi al zorilor de un verde livid. Pe lângă lumina soarelui, mai era aceea a unei lumânări care tocmai fusese aprinsă.

Pe pat zăcea un om slab, cu faţa teribil de albă, arătând ca o nălucă rezemată pe perna mototolită. Mâinile încleştate şi le ridicase deasupra capului. Pe măsuţa de lângă pat erau câteva sticluţe cu medicamente, puţină pâine prăjită, o sticlă cu apă, un pahar gol. Din când în când, buzele omului se întredeschideau, ca pentru a rosti un cuvânt pe care nu-l putea articula. Dar femeia de lângă el nu băga de seamă că bărbatul doreşte ceva, pentru că scotea nişte hârtii dintr-un birou vechi, aflat în

celălalt colţ al camerei. La început, tabloul era destul de viu, dar cu cât creşteau zorii verzi în spatele lui, cu atât devenea mai şters şi mai străveziu.

Pe măsură ce zgomotul paşilor se apropia, paşii care răsunau atât de puternic în Lumea Cealaltă şi erau atât de tăcuţi în a noastră, Plattner remarcă în jurul său o mulţime de chipuri nedesluşite, ivindu-se din tenebre şi privindu-i pe cei doi din încăpere. Nu văzuse niciodată atât de mulţi Observatori ai celor vii la un loc. Unii dintre ei aveau ochi numai pentru bolnav, alţii, cu o emoţie profundă, o priveau pe femeie, în vreme ce ea căuta cu înfrigurare ceva ce nu găsea. Se îngrămădeau în jurul lui Plattner, îi acopereau vederea, îi atingeau faţa cu o uşoară izbitură şi el auzea pretutindeni suspinele lor deznădăjduite. Reuşea să vadă limpede doar din când în când. Uneori imaginea tremura nelămurit, prin vălul de reflexe verzui care le învăluia mişcările. În cameră domnea, probabil, un calm desăvârşit şi Plattner spune că din flacăra lumânării se ridica un fir de fum perfect vertical, dar fiecare pas şi ecoul lui îi sunau în urechi ca un bubuit de tunet. Şi chipurile acelea! Mai ales două, mai apropiate de femeia din cameră: unul, tot de femeie, cărunt şi palid, un chip poate sever cândva, dar acum înseninat de o înţelepciune nepământească; celălalt chip ar fi putut să fie al tatălui femeii. Amândoi erau vădit absorbiţi în contemplarea unui act de o meschinărie odioasă, pe care nu-l puteau preveni. Îndărătul lor erau alţii, poate învăţătorii care-i dăduseră poveţe rele, prietenii a căror influenţă dăduse greş. Deasupra bărbatului, altă mulţime, dar nimeni care să fi părut a fi părinte sau prieten! Feţe poate cândva grosolane, acum purificate şi devenite expresive prin suferinţă! În primul rând, o faţă de fată, nici mânioasă şi nici chinuită de remuşcări, ci, pur şi simplu, răbdătoare şi obosită şi, după cum i se păru lui Plattner, aşteptând o uşurare. El nu găseşte

cuvintele potrivite pentru a reda amintirea acelei mulţimi de spectre palide, care se adunaseră la o bătaie de clopot. Se pare că era atât de tulburat, încât, fără să vrea, degetele lui scoaseră sticla cu pulbere verde din buzunar şi o ridicară în dreptul feţei. Dar el nu ţine minte să fi făcut acest gest.

Brusc, zgomotul de paşi încetă. Plattner aştepta să vadă ce urmează, dar se făcu tăcere; apoi, brusc, tăind liniştea ca o lamă subţire şi foarte ascuţită, se auzi prima bătaie a clopotului. Mulţimea de chipuri se legănă înainte şi înapoi şi un bocet mai puternic se înălţă în jur. Femeia nu auzea nimic; ardea ceva la flacăra lumânării. La a doua bătaie, totul se întunecă şi o pală de vânt, rece ca gheaţa, înfioră mulţimea Observatorilor. Se răsuciră ca un vârtej de frunze moarte primăvara şi, la a treia bătaie, ceva trecu printre ei şi ajunse până la pat. Aţi auzit vorbindu-se despre raza de lumină. Aceasta era ca o rază de întuneric şi, privind din nou, Plattner văzu că era un braţ de negură, cu o mână la capăt.

Soarele verde se ridica acum peste dezolarea neagră a orizontului şi imaginea camerei era foarte ştearsă. Plattner putu totuşi să vadă cum cearşaful patului se frământă şi se zvârcoleşte şi cum femeia priveşte peste umăr, înfricoşată.

Roiul de Observatori se înălţă ca un vârtej de praf verde ridicat de vânt şi porni cu iuţeală în jos, spre templul din vale. Deodată, Plattner înţelese ce era braţul negru care se întindea peste umărul său, ca să-şi apuce prada. Nu îndrăzni să-şi întoarcă privirea, ca să vadă Umbra dindărătul braţului. Cu un efort violent, acoperindu-şi ochii, o luă la fugă, dar după douăzeci de paşi alunecă pe un bolovan şi căzu. Căzu sprijinindu-se în mâini şi sticla se sparse şi explodă când atinse pământul.

În clipa următoare, se pomeni, ameţit şi însângerat, faţă în faţă cu Lidgett, în vechea grădină împrejmuită cu ziduri din spatele şcolii.

* * *

Aici se sfârşeşte istorisirea peripeţiilor lui Plattner. Am rezistat, sper, cu succes înclinaţiei naturale a unui autor de ficţiuni de a broda pe marginea celor întâmplate. Le-am relatat, pe cât a fost posibil, în ordinea în care mi le-a povestit Plattner. Am evitat cu grijă orice tentaţie de a interveni în privinţa stilului, a efectelor literare sau a construcţiei. Nu mi-ar fi fost greu, de pildă, să transform scena cu patul de moarte într-o intrigă în care să fi fost implicat Plattner. Dar, făcând abstracţie de faptul că ar fi fost păcat să falsific o istorie adevărată cu totul extraordinară, orice artificiu ieftin ar fi diminuat, după părerea mea, impactul deosebit al acestei lumi întunecate, cu lumina ei verde şi lividă şi cu mulţimea de Observatori ai celor vii, care, nevăzuţi şi nesimţiţi de noi, se află pretutindeni în jurul nostru.

Mai trebuie să adaug că s-a produs cu adevărat un deces în Vincent Terrace, chiar în spatele grădinii şcolii şi, după cum se poate dovedi, exact în momentul întoarcerii lui Plattner, defunctul era perceptor şi agent al unei companii de asigurări. Văduva, mult mai tânără decât el, s-a măritat luna trecută cu un anume domn Whymper, medic veterinar la Allbeeding. Deoarece partea din povestire la care m-am referit aici a circulat oral prin Sussexville, în diferite versiuni, ea o consimţit să-i dezvălui numele, cu condiţia de a preciza că neagă în mod categoric toate amănuntele din istorisirea lui Plattner despre ultimele clipe de viaţă ale soţului ei. Nu a ars niciun testament, spune ea, cu toate că Plattner nu i-a adus niciodată această acuză: soţul ei nu a făcut decât un singur testament, îndată după căsătoria lor. E adevărat că, pentru un om care nu le-a văzut niciodată locuinţa, cum este Plattner, descrierea mobilierului camerei este surprinzător de exactă.

Mai trebuie să insist asupra unui lucru, chiar dacă repetiţia poate deveni plicticoasă, ca să nu dau impresia că încurajez credulitatea şi superstiţiile. Absenţa lui Plattner din lumea noastră vreme de nouă zile este, cred, dovedită. Dar asta nu dovedeşte adevărul istorisirii sale. Putem concepe că halucinaţiile sunt posibile şi în spaţiul „exterior”. Asta trebuie să-i fie limpede cititorului.

POVESTEA RĂPOSATULUI DOMN ELVESHAM

Traducerea: Dorin A. Groza

Relatez această întâmplare nu cu speranţa că va fi crezută, ci spre a oferi, pe cât e posibil, următoarei victime, un mijloc de salvare. Măcar un altul să profite de nefericirea mea… Cazul meu, o ştiu, e fără leac, şi acum aproape că m-am resemnat cu ceea ce mi-a fost hărăzit.

Mă numesc Edward George Eden; sunt născut la Trentham, în Staffordshire, unde tatăl meu muncea la grădinile oraşului. Mi-am pierdut mama pe când aveam trei ani, iar pe tata când împlinisem cinci; atunci am fost adoptat de unchiul meu George Eden. El se instruise şi se educase singur şi dobândise la Birmingham reputaţia unui ziarist întreprinzător. Celibatar, şi-a luat generos asupra-i răspunderea creşterii mele, a deşteptat în mine ambiţia de a reuşi în viaţă şi, la moartea lui, care a survenit acum patru ani — aveam pe atunci optsprezece ani —, mi-a lăsat întreaga-i avere, un total de circa cinci sute de lire sterline. În testamentul său mă sfătuia să consacru aceşti bani terminării studiilor. Eu şi alesesem profesiunea de medic şi, graţie mărinimiei lui postume şi norocului meu de a obţine prin concurs o bursă, am putut urma la Universitatea din Londra cursurile de medicină. În momentul în care începe povestea mea, locuiam pe University Street, la

numărul 11 A, într-o mică mansardă, sărăcăcios mobilată. Această singură încăpere mi-a servit totodată de birou, de salon şi de dormitor, într-atât doream să-mi prelungesc cât mai mult timp resursele.

Tocmai mergeam să-mi duc la pingelit o pereche de ghete, când l-am întâlnit întâia oară pe micul bătrân cu fata gălbejită, a cărui viaţă este acum îngemănată cu viaţa mea inextricabil. De pe bordura trotuarului, unde se afla, el examina cu un aer perplex faţada imobilului. Ochii lui — ochi spălăciţi, cenuşii, cu pleoapele roşii — mă priviră scrutător şi, imediat, mi se adresă cu amabilitate:

— Sosiţi tocmai la timp. Am uitat numărul casei dumneavoastră. Ce mai faceţi, domnule Eden?

Mă cam uimea această familiară întâmpinare din partea unui ins pe care nu-l văzusem niciodată şi mă plictisea şi faptul că fusesem surprins cu ghetele sub brat. El remarcă lipsa mea de cordialitate.

— Vă întrebaţi, probabil, cine naiba sunt, nu? Un prieten, îngăduiţi-mi să vă asigur. V-am mai văzut, deşi habar n-aveţi de acest lucru. Există vreun loc unde am putea discuta despre ceva care vă interesează?

Şovăii. Nu ţineam să-i dezvălui unui necunoscut sărăcia locuinţei mele.

— Poate, insinuai, am putea să mergem împreună o bucată de drum. Sunt, din păcate, obligat să…

Gestul meu explica restul frazei.

— Perfect, spuse el, privind în dreapta şi în stânga… o bucată de drum? Încotro mergem?

Îmi lăsai ghetele pe culoar.

— Ascultaţi, reluă el brusc. Am să vă spun multe lucruri, domnule Eden. Veniţi deci să luaţi dejunul cu mine. Sunt bătrân, foarte bătrân şi, ca toţi oamenii în etate, îmi place să sporovăiesc. Cum să vorbim aici, cu glasul meu firav, în larma străzii?

Cu mâna lui descărnată, care tremura puţin, îmi strânse persuasiv braţul. Deşi eram destul de vârstnic ca să pot accepta această neaşteptată invitaţie, ea nu mă satisfăcea pe deplin.

— Aş prefera… încercai să scap.

— În schimb eu aş prefera… mă întrerupse el. Şi ar trebui să-mi respectaţi părul meu alb.

Până la urmă, consimţii să-l întovărăşesc. Mă duse la Blavitski; paşii lui mărunţi mă obligară să merg foarte încet. În cursul acelui dejun — niciodată nu mai luasem parte la un altul la fel — bătrânul îmi înlătură cu abilitate întrebările. Mi-am putut face o idee mai precisă despre înfăţişarea lui. Obrajii săi bărbieriţi erau supţi şi brăzdaţi de riduri; buzele-i zbârcite acopereau o dantură falsă; avea un păr rar, însă destul de lung. Îmi părea de statură mijlocie (la drept vorbind, toţi păreau scunzi pe lângă marea mea înălţime), iar umerii săi erau încovoiaţi. Observându-l, îmi dădui seama că şi el mă cerceta, ba chiar îmi învăluia trupul, de la umerii mei largi şi până la mâinile bronzate şi faţa plină de pistrui, cu priviri în care descopeream o bizară expresie de aviditate.

— Acum, spuse el în clipa când ne aprindeam ţigările, e timpul să vă expun chestiunea pentru care v-am căutat. După cum vedeţi, sunt bătrân, foarte bătrân… Rămase tăcut o bucată de vreme, apoi urmă: întâmplarea a făcut să posed o avere pe care trebuie s-o las moştenire cuiva, dar n-am şi n-am avut niciodată copii.

Mă gândii imediat dacă nu e vorba de-o capcană şi mă hotărâi să fiu atent ca nu cumva să pierd ceea ce-mi rămăsese din cele cinci sute de lire. Bătrânul continuă, stăruind asupra tristeţii pricinuite de singurătate şi asupra greutăţii de a da averii, după moartea lui, o întrebuinţare convenabilă.

— Am luat în considerare o mulţime de variante: opere de binefacere, burse, premii, biblioteci şi am ajuns la concluzia — îşi aţinti

atunci privirea drept în ochii mei — că voi căuta un tânăr ambiţios, serios şi sărac, sănătos la trup şi la spirit, spre a-i lăsa tot ce am, spre a face din el, într-un cuvânt, moştenitorul meu. Şi repetă: spre a-i lăsa tot ce am, astfel încât scăpat dintr-o dată de toată agitaţia şi lupta în mijlocul cărora a crescut să poată deveni un om independent şi influent…

Mă silii să par dezinteresat. Cu o străvezie ipocrizie, insinuai:

— Şi doriţi ajutorul meu, serviciile mele profesionale, poate, pentru a-l descoperi pe acest tânăr?

Surâse, aruncându-mi o privire pătrunzătoare şi nu mă putui împiedica să râd de felul în care mi-a demascat copilăreasca viclenie.

— Ce carieră îi e deschisă acestui tânăr! reluă el. Mă cuprinde invidia gândindu-mă că am strâns pentru ca un altul să poată cheltui… Dar există, bineînţeles, unele condiţii, unele obligaţii impuse de această dispoziţie testamentară… Tânărul va trebui, de pildă, să ia numele meu. Nu e cu putinţă să ai totul fără să dai ceva în schimb. Şi, înainte de a-l recunoaşte ca moştenitor, voi face o minuţioasă anchetă asupra vieţii lui. E nevoie ca el să fie sănătos şi viguros. Trebuie să-i cunosc ereditatea; să ştiu cum au murit părinţii şi bunicii săi, să-i cercetez atent obiceiurile şi viaţa morală…

Acesta cuvinte mai potoliră întrucâtva tainicele felicitări pe care mi le adresam.

— Trebuie să presupun, întrebai, că eu sunt…

— Da, fireşte! răspunse el aproape cu furie. Da, dumneata eşti, chiar dumneata!

Nu mai spusei nimic. Imaginaţia mi-o luase razna, iar scepticismul meu natural nu era în stare să înfrâneze acest sentiment de jubilare. În spiritul meu nu intra nici cea mai neînsemnată umbră de recunoştinţă. Nu ştiam ce să pun şi nici n-aş fi ştiut cum să mă exprim.

— Dar de ce tocmai eu? mă interesai în sfârşit.

Îl auzise — îmi explică bătrânul — vorbind despre mine pe profesorul Hasler, ca despre un tânăr care întruchipa tipul unui om puternic şi sănătos, iar el dorea pe cât posibil să-şi lase avutul cuiva a cărui sănătate şi a cărui cinste să fie sigure.

Astfel a decurs prima mea întâlnire cu acel bătrânel. El rămase misterios în ceea ce-l privea şi pretinse că încă nu voia să-mi dezvăluie numele lui. Pe urmă, când i-am satisfăcut curiozitatea mă părăsi la ieşirea din restaurant. Remarcasem că, pentru a plăti consumaţia, îşi scosese din buzunar un pumn de monede de aur.

Stăruinţa lui cu privire la sănătatea mea fizică era ciudată. După cum convenisem cu el, în aceeaşi zi contractai, pentru o sumă enormă, o asigurare de viaţă cu Loyal Insurance Company; în săptămâna care a urmat, consilierii ei medicali mă pipăiră, mă palpară şi mă ascultară din cale afară de riguros. Nici chiar asta nu-l mulţumi pe bătrân, care voi să fiu din nou examinat, de astă dată de renumitul doctor Henderson. Astfel, veni şi vinerea de după Rusalii, înainte ca el să fi luat o hotărâre.

În seara aceea, târziu — era aproape ora nouă, eu repetam pentru un examen nişte formule de chimie — când îl auzii chemându-mă. Îl aflai jos, în coridor, şi slaba licărire a becului cu gaz proiecta pe faţa lui un joc de umbre groteşti. Îmi păru şi mai încovoiat decât prima dată, iar obrajii săi şi mai scofâlciţi. Glasul îi tremura de emoţie.

— Totul este absolut în regulă, domnule Eden, îmi declară el, iar seara aceasta, cea mai însemnată dintre toate, o vom petrece împreună, sărbătorind succesul dumitale. Un acces de tuse îl întrerupse. De altminteri, n-ai să mai ai mult de aşteptat, adăugă el, trecându-şi o batistă peste buze şi, apucându-mă de mână, cu laba lui osoasă, încheie:…fără nicio îndoială, n-ai să mai ai mult de aşteptat!

Ieşirăm şi luarăm un cab[218]. Îmi amintesc cu o extremă precizie toate incidentele drumului

nostru: mersul rapid şi lin al trăsurii; contrastul dintre petrolul, gazul şi electricitatea care iluminau vitrinele; mulţimea de trecători de pe străzi; restaurantul din Regent Street, unde ne-a fost servit un somptuos dineu. La început, privirile pe care chelnerul în frac le arunca asupra modestelor mele haine mă stânjeniră. Nu ştiam cum să scap de sâmburii de măsline. Dar, pe măsură ce şampania mă încălzea, încrederea mea creştea.

Bătrânul vorbi despre sine; încă din cab îmi spusese cum îl cheamă: aveam de-a face cu Egbert Elvesham, ilustrul filosof, al cărui nume îmi era cunoscut încă de pe băncile şcolii. Nu izbuteam să mă conving că acel om, a cărui inteligentă pusese de mult stăpânire pe a mea, că acea mare gândire să mi se fi relevat deodată sub acest aspect decrepit şi familiar. Probabil că orice tânăr aflat pe neaşteptate în contact cu o celebritate trebuie să îngroape cât de cât dezamăgirea mea.

Îmi vorbi despre bogăţia pe care curenţii sleiţi ai vieţii lui o vor lăsa în curând să treacă în mâinile mele: imobile, valori, drepturi de autor… Niciodată n-aş fi bănuit că filosofii puteau fi atât de bogaţi. El privea, cu un aer invidios, cum beam şi mâncam:

— Ce poftă de viaţă ai! constată el; apoi, cu un suspin, cu un suspin de uşurare, aş fi putut crede, adăugă: Nu va dura mult.

— E adevărat! spusei, cu capul ameţit de şampanie. E adevărată, un viitor singular de plăcut îmi este rezervat, graţie dumneavoastră. Voi avea cinstea să vă port numele, dar dumneavoastră aveţi un trecut, un trecut care face cât întregul meu viitor.

Îşi clătină capul şi surâse, iar eu avui impresia că măgulitoarea-mi admiraţie îi provoacă o melancolică bucurie.

— Ai renunţa la acest viitor? mă întrebă el în momentul în care chelnerul aducea lichiorurile. Nu vezi, desigur niciun inconvenient în faptul că-mi

iei numele, averea, dar ai vrea, de bunăvoie, să-mi iei şi povara anilor?

— Da, dacă mi s-ar da şi geniul, şi opera dumneavoastră, răspunsei generos.

Surâse din nou.

— Dă-ne câte un kummel, comandă el. Apoi, scoţând din buzunar un mic pachet plat, învelit în hârtie albă, îl examină cu luare-aminte. Aceste clipe, care urmează dineului, sunt prielnice bucuriilor. Iată o fărâmitură din inedita mea înţelepciune.

Cu degetele-i galbene şi tremurânde, desfăcu pacheţelul şi-mi arătă o pulbere fină, trandafirie.

— Asta-i reluă el. Ei, nu ghiceşti ce e?! Pune puţin în kummelul dumitale şi… vei simţi ceva ceresc.

Ochii săi cenuşii mă iscodeau cu o expresie indicibilă. Eram niţeluş şocat de constatarea că marele gânditor punea preţ pe mireasma licorilor. Totuşi, mă prefăcui interesat de invitaţia lui, căci băusem destul pentru a fi capabil de această nevinovată ipocrizie.

El vărsă praful în cantităţi egale, în paharele noastre, apoi, ridicându-se brusc şi cu o solemnitate pe cât de stranie pe atât de neaşteptată, îşi întinse cupa; făcui la fel şi ciocnirăm.

— Pentru apropiata dumitale moştenire! spuse ducându-şi lichiorul la buze.

— Ba nul Ba nu! protestai cu vioiciune.

Se opri, cu paharul la înălţimea bărbiei şi cu ochii săi strălucitori aţintiţi asupră-mi.

— Vă doresc o viaţă cât mai lungă! îi urai şi eu.

Păru să şovăie.

— Îţi doresc o viaţă cât mai lungă! repetă el cu un neaşteptat hohot de râs şi, fără să ne scăpăm din priviri, ciocnirăm încă o dată.

Ochii lui continuară să mă cerceteze şi, în timp ce dădeam pe gât kummelul, mă încercă o senzaţie intensă şi bizară. Prima înghiţitură îmi stârni în cap un tumult furios. Îmi păru că sub craniul meu totul

începea să fiarbă, iar un bâzâit asurzitor îmi umplu urechile. Nu deosebi nici gustul şi nici aroma lichiorului, fascinat cum eram, ca să spun aşa, de văpaia ochilor cenuşii ai bătrânului. Această zăpăceală, acest tumult îmi părură că au durat o veşnicie. Vagi impresii despre lucruri pe jumătate uitate dănţuiră şi dispărură la hotarele memoriei mele.

În cele din urmă, el rupse vraja şi, cu un suspin răsunător, îşi lăsă pe masă paharul.

— Ei, bine?

— E minunat! răspunsei, cu toate că n-aveam nicio idee despre adevărata savoare a mixturii.

Capul mi se-nvârtejea, creierul îmi era un haos. Mă aşezai. Apoi, percepţiile mele deveniră precise şi minuscule de parcă vedeam totul printr-o oglindă concavă. Gesturile bătrânului erau acum nervoase şi nerăbdătoare. Îşi scoase ceasul şi se strâmbă:

— Unsprezece şi şapte! Şi trebuie să prind trenul de unsprezece douăzeci şi cinci… Am şi plecat…

Ceru plata şi-l ajutai să-şi pună pardesiul. Chelnerii atenţi se grăbiră să ne ajute..

După câteva clipe, bătrânul urca într-un cab, iar eu îi spuneam la revedere, având necontenit aceeaşi impresie de minusculă claritate, de parcă aş fi simţit chiar lucrurile ca atare.

— E praful! îmi explică el, ducându-şi mâna la frunte. N-ar fi trebuit să ţi-l dau. Mâine dimineaţă ai să ai o îngrozitoare durere de cap. Aşteaptă un moment. Ţine! — şi-mi întinse un pacheţel alb, asemănător acelora făcute de farmacişti. Ia asta într-un pahar cu apă, înainte de a te băga în pat. Celălalt praf era un excitant… Nu uita să-l lei pe acesta înainte de culcare. Îţi va limpezi mintea. Asta e tot. Încă o strângere de mână, Futurus[219]!

Îi strânsei mâna zbârcită.

— La revedere! mai strigă el; şi, după felul în care clipea din ochi, socotii că şi el trebuia să se

afle sub înrâuririle acelui drog stimulator.

Cu o tresărire, ca şi când ar fi vrut să îndrepte o scăpare din vedre, îşi căută prin buzunăraşul de la vestă şi sedase un pachet cilindric.

— Uite îmi spuse. Uitasem! Nu-l deschide înainte de întâlnirea noastră de mâine… dar ia-l o dată!

— Bine, bâigui.

În momentul în care vizitiul îşi deştepta calul cu o uşoară lovitură de bici, bătrânul îmi trimise un ultim surâs prin geamul trăsurii.

Pachetul pe care mi-l dăduse era sigilat cu ceară roşie la mijloc şi la extremităţi.

„Dacă nu-i un fişic de bani, trebuie să fie plumb sau platină”, gândii.

Îmi vârâi grijuliu în buzunar acel obiect. Apoi, la fel de ameţit, pornii pe jos spre casă, trecând prin Regent Street, unde mai puteai vedea cete de plimbăreţi, ca şi prin străduţele întunecate aflate dincolo de Portland Road.

Îmi aduc bine aminte de diferitele senzaţii pe care le-am încercat de-a lungul drumului. Eram încă destul de eu însumi ca să-mi dau seama în ce stare insolită mă găseam şi mă întrebam dacă acel praf, pe care-l absorbisem, nu era opiu, drog ale cărui efecte le ignoram. În momentul de față îmi este greu să descriu exact anomalia aceasta mintală, acest soi de dedublare a spiritului, pe care o constatam în mine. Străbătând Regent Street, aveam convingerea că mă aflu în gara Waterloo, fiind pe punctul de a intra în Institutul politehnic, cum te-ai urca într-un tren. Îmi frecai ochii; mergeam, fără îndoială, pe Regent Street…

Cum aş putea să exprim efectul acestei halucinaţii? Un actor iscusit te priveşte liniştit, face o strâmbătură şi, deodată, te crezi înaintea unei cu totul alte persoane. Ar fi prea extravagant să vă spun că o clipă îmi păru că Regent Street îmi jucase un renghi? Apoi, deşi eram convins că e din nou Regent Street, simţeam că mă copleşesc în

mod straniu fantasticele reminiscenţe care mă împresurau.

— Acum treizeci de ani, gândii, aici m-am certat cu fratele meu.

Dar imediat izbucnii în râs, spre marea distracţie a unul grup de noctambuli. Acum treizeci de ani nu eram născut şi niciodată nu m-am putut lăuda că am un frate. Amestecul pe care-l băusem era, în mod cert, un fel de nebunie lichidă, căci un copleşitor regret după acel frate pierdut nu înceta să mă obsedeze. De-a lungul lui Portland Road această aberaţie luă o altă formă. Îmi amintii de prăvălii care nu existau şi comparai strada cu cea care fusese odinioară. N-avea nimic uimitor faptul că, după un dineu îmbelşugat, stropit din belşug, gândirea era dezordonată, dar mă lăsau perplex acele fantastice reminiscenţe, ciudat de precise de altfel, care îmi invadau spiritul; şi mă uluiau nu atât amintirile care se prezentau, cât acelea care-mi scăpau. Mă oprii astfel înaintea vitrinei unui magazin de ştiinţe naturale, muncindu-mi mintea să regăsesc ce putea să mă intereseze acolo. Un omnibuz trecu, făcând un zgomot ce aducea extraordinar cu mersul unui tren.

— Ah, am găsit! îmi spusei deodată. Trebuia să vin mâine aici ca să caut trei broaşte pentru disecţie! Nu-i curios că am uitat?

Odată, în copilărie, mi s-a dat ca jucărie un caleidoscop. Desenele se goneau unele pe altele şi se suprapuneau; în acelaşi fel căuta această serie de senzaţii noi să se substituie acelora ale eului meu obişnuit.

Trecând prin Euston Road, ajunsei în Tottenham Court Road, la fel de perplex şi cam speriat, fără să bag de seamă că merg pe un drum nefamiliar, căci, de obicei, o tăiam prin reţeaua străduţelor învecinate. Cotind pe University Street, constatai că uitasem numărul casei mele. Mi-a fost necesară o violentă sforţare a memoriei ca să fiu sigur că era numărul 11 A şi, chiar şi aşa, avui impresia că mi-l

suflase un necunoscut. Încercai să-mi încheg ideile evocând incidentele dineului, dar, în ciuda tuturor eforturilor, mi-a fost cu neputinţă să-mi amintesc trăsăturile amfitrionului meu. Îl întrevedeam doar vag conturat, de parcă i-aş fi zărit figura într-un geam. În locul său însă, avui o ciudată viziune exterioară: eu însumi stând la o masă, îmbujorat, cu ochii scăpărători şi vorbăreţ.

„Toată chestia asta devine insuportabilă! — gândii. „Trebuie să iau celălalt praf."

Am căutat sfeşnicul şi chibriturile în partea vestibulului unde nu exista nicio mobilă şi mi-am dat seama că nu ştiam la ce etaj locuiesc.

— Sunt beat, fără doar şi poate, bolborosii şi mă poticnii stângaci de prima treaptă, ceea ce întărea constatarea mea.

La prima vedere, înfăţişarea camerei mele mi se păru bizară.

— Ce prostiei bombănii, scrutând totul în jurul meu.

De data asta izbutii să mă stăpânesc, şi viziunile fantastice se topiră înaintea aspectului familiar al mansardei. Vechea oglindă era tot acolo, cu notele mele (despre albuminoide) fixate într-un colţ al ramei, iar hainele mele de toate zilele zăceau risipite pe duşumea. Şi totuşi toate astea nu erau, în mod neîndoios, aievea. Îmi dădea târcoale impresia că mă găseam într-un tren care se opreşte, iar eu căutam să discern prin fereastră numele staţiei necunoscute. Ca să mă liniştesc, îmi încleştai mâinile de barele patului.

— E, fără îndoială, un fenomen de clarviziune, îmi spusei. Va trebui să-l comunic Societăţii de cercetări psihice.

Pusei pe masă fişicul cel greu. Mă aşezai pe pat şi mă apucai să-mi scot ghetele. S-ar fi spus că senzaţiile mele prezente se conturau pe un vechi desen care reapărea.

— La naiba! strigai. Oare îmi pierd minţile sau sunt în două locuri deodată?

Pe jumătate dezbrăcat, vărsai praful într-un pahar; apa produse o efervescență şi prinse o culoare fluorescent chihlimbarie. Înghiţii acea băutură şi, înainte chiar de a fi intrat în pat, îmi recăpătasem liniştea. Simţii sub obraz răcoarea pernei şi curând fui cuprins de somn.

Mă deşteptai brusc dintr-un coşmar în care eram împresurat de fiare fioroase: adormisem stând culcat pe spate. Toți cunosc acele vise zguduitoare şi deprimante din care scapi, treaz desigur, dar cu o stranie senzaţie de spaimă. În gură aveam un gust ciudat; membrele îmi erau cotropite de o neobişnuită oboseală, de o indispoziţie generală. Rămăsei nemişcat, cu capul pe pernă, sperând că această senzaţie de stranietate şi de teroare nu va întârzia să se risipească şi că voi putea să adorm din nou. Dar, în loc de aceasta, senzaţiile anormale se intensificară. La început nu remarcai nimic ciudat. În cameră, o lumină tulbure, atât de slabă încât ai fi zis că e chiar întunericul, îngăduia să întrezăresc mobilele doar ca nişte pete de obscuritate totală. Îmi zgâi ochii peste cuverturi. Îmi trecu prin minte ideea că cineva a intrat ca să-mi fure fişicul de bani, dar, după ce am mai rămas nemişcat câteva clipe, respirând cu regularitate spre a mă preface că dorm, îmi dădui seama că fusesem prada unei năluciri. Totuşi certitudinea că se întâmplă ceva neliniştitor mă înăbuşea tot mai mult. Cu o sforţare, îmi ridicai capul şi privii în jurul meu. Examinai formele vagi, petele de întuneric, mai mult sau mai puţin dens, care indicau draperiile, masa, căminul, rafturile bibliotecii. Percepui atunci ceva neobişnuit în aceste siluete de beznă. Fusese schimbat locul patului? Oare nu biblioteca ar trebui să fie acolo unde se ridica un obiect acoperit şi cenuşiu, care nu semăna deloc cu nişte rafturi încărcate cu cărţi? Iar acel lucru părea, desigur, mult prea mare ca să fie cămaşa mea aruncată pe spătarul unui scaun.

Învingând o groază copilărească, zvârlii de pe mine cuverturile şi-mi scosei un picior afară din aşternut. De obicei, când ieşeam din vechitura-mi de pat, talpa mea atingea imediat podeaua; acum însă abia dacă ajungea la marginea saltelei. Mă strecurai şi mai mult înainte şi mă aşezai cu picioarele atârnând. Chiar lângă mine, pe un taburet şchiop, se găseau, desigur, sfeşnicul şi chibriturile. Întinsei mâna… nimic! Îmi agitai braţul în întuneric şi întâlnii o draperie deasă, dintr-o stofă grea şi mătăsoasă; o pipăii şi trăsei de ea: era o perdea atârnată la capătul patului.

Eram acum cu totul treaz şi începeam să înţeleg că ocup o altă odaie decât a mea. Nu ştiam ce să cred. Încercai să-mi amintesc evenimentele şi ele îmi apărură în minte cu o singulară limpezime: dineul, pacheţelele, uimirea mea simţindu-mă beat, întoarcerea acasă, greutatea cu care m-am dezbrăcat, răcoarea pernei percepută de obrajii mei înfierbântaţi…

Mă cuprinse o bruscă nelinişte. Fusese ieri sau alaltăieri seara? În orice caz, această încăpere nu era a mea şi nu-mi imaginam în ce fel am putut pătrunde aici. Conturul estompat care-mi atrăsese mai înainte atenţia devenea tot mai palid şi recunoscui o fereastră lângă care se profila oglinda ovală a unei mese de toaletă. O lumină spălăcită se filtra prin storul coborât. Voind să mă ridic, mă uimiră ciudata slăbiciune şi instabilitatea pe care le resimţeam. Întinsei mâinile ce-mi tremurau şi mă îndreptai încet spre fereastră, izbindu-mă, în drum, de un scaun. Bâjbâind în jurul marii oglinzi, împodobite cu candelabre, căutai şnurul storului. Nu-l găsii. Din întâmplare, trăsei de un ciucure şi, cu declicul unui resort, storul îşi luă zborul.

Decorul pe care-l contemplai îmi era cu totul străin. Sub cerul acoperit, semiobscuritatea zorilor străbătea masele învălătucite ale norilor. La orizont, baldachinul norilor avea o bordură sângerie; dedesubt totul era întunecat şi nelămurit.

În depărtare, un vag profil de coline; mai aproape, o îngrămădire de clădiri cu turnuleţe şi clopotniţe, pâlcuri de copaci asemănători unor pete de cerneală şi, sub fereastră, o dantelă de tufişuri negre şi de alei cenuşii. Totul îmi era atât de puţin familiar încât o clipă crezui că visez. Atinsei masa de toaletă; îmi păru făcută dintr-un lemn lustruit şi garnisită cu fel de fel de obiecte, cu flacoane de cristal şlefuit şi cu perii. Exista, de asemenea, într-o farfurioară un bizar lucruşor în formă de potcoavă, cu proeminenţe tari şi lucioase. Nicăieri însă un sfeşnic şi chibrituri!

Îmi întorsei privirile spre încăpere. Acum, că storul era ridicat, mobilierul se ivea mai puţin confuz din întuneric. La mijloc, observai un pat cu baldachin şi, la picioarele lui, un larg cămin alb cu reflexe de marmură. Mă sprijinii de masă, îmi închisei ochii, îi redeschisei şi mă silii să gândesc. Totul era prea real ca să pot crede că-i un vis. Îmi spusei că trebuia să existe în memoria mea unele goluri datorate straniei licori pe care o băusem. Poate că intrasem în posesia moştenirii mele şi nu mai ţineam minte nimic de când mi se anunţase fericita veste.

Într-o clipă totul va redeveni clar. Totuşi, dineul cu bătrânul Elvesham îmi părea cât se poate de recent; şampania, chelnerii grijulii, praful trandafiriu şi lichiorurile — aş fi pariat pe viaţa mea că toate acestea se petrecuseră abia cu câteva ore în urmă.

Atunci se produse ceva atât de neînsemnat, şi totuşi atât de teribil pentru mine, încât şi acum mă înfior, gândindu-mă. Mă întrebai cu glas tare:

— Cum naiba am venit aici?

Glasul pe care-l auzii nu era al meu.

Nu era glasul meu! Era un glas piţigăiat, pierit şi avea o rezonanţă cu totul diferită decât aceea pe care mi-o ştiam. Ca să mă liniştesc, îmi frecai mâinile una de alta şi simţii mâini osoase, cu pielea flască — mâinile unui moşneag.

— E neîndoios, spusei cu acel oribil glas care, fără să pot ghici în ce fel mi se instalase în gâtlej, e neîndoios că totul trebuie să fie un vis!

Cu un gest rapid, aproape instinctiv, îmi pusei degetele în gură: nu mai aveam dinţi! Vârfurile degetelor mele treceau peste nişte gingii uscate. Mi se strânse inima de dezgust şi de consternare.

Mă asaltă atunci o irezistibilă dorinţă de a mă vedea, de a măsura imediat, în întreaga-i grozăvie, hidoasa schimbare care se petrecuse cu mine: cu un pas şovăitor, mă dusei până la cămin şi căutai chibrituri. Un acces de tuse mă scutură şi mă strânsei mai bine în groasa cămaşă de flanelă în care eram îmbrăcat. Pe cămin nu existau chibrituri şi, deodată, îmi dădui seama că picioarele şi mâinile îmi erau înghețate. Strănutând şi tuşind, gemând fără să vreau, mă întorsei în pat.

— E, desigur, un vis! scâncii, urcându-mă din nou în pat. E, desigur, un vis! repetai ca un bătrân ramolit.

Hotărât să readorm, mi-am tras cuverturile peste umeri, peste urechi şi mi-am strecurat sub pernă mâna uscată. Evident, era un vis! Dimineaţa mă voi trezi tânăr, puternic şi viguros, spre a-mi relua studiile… Îmi închisei ochii, respirai regulat şi, pentru a ajuta somnul să vină, mă apucai să calculez multiplii lui trei. Dar somnul se înverşuna să mă ocolească. Convingerea că transformarea ce avusese loc în mine era o inexorabilă realitate sporea cu fiecare minut. Curând mă pomenii cu ochii deschişi, nemaigândind la multiplii lui trei, ci plimbându-mi degetele peste gingiile descărnate.
Eram cu adevărat preschimbat în moşneag. Într-un mod inexplicabil sărisem peste întreaga-mi existenţă ca să ajung la bătrâneţe; fără să am habar cum se întâmplase acest lucru, fusesem frustrat de cea mai bună parte a vieţii mele, de dragoste, de forţă, de luptă, de speranţă! Îmi înfundai capul în pernă, încercând să mă conving că asemenea

halucinaţii sunt posibile. Încet, imperceptibil, zorii se făceau mai limpezi.

Până la urmă, pierzând orice nădejde că voi mai adormi mă ridicai pe jumătate ca să cercetez încăperea. Era spaţioasă şi bine mobilată, mai bine mobilată decât orice cameră în care locuisem până atunci. Pe o măsuţă dintr-un ungher observai un sfeşnic şi chibrituri. Aruncai de pe mine cuverturile şi, zgribulindu-mă de răcoarea dimineţii, deşi eram în timpul verii, mă sculai şi aprinsei lumânarea. Apoi, tremurând îngrozitor, în aşa fel încât mucarniţa clănţănea pe suportul ei, mă grăbii cu paşi mici până la oglindă şi zării… *chipul lui Elvesham!* Deşi mă temusem de această concluzie, ea nu era pentru mine mai puţin înspăimântătoare!

Savantul mi se păruse slăbit şi jalnic, dar, văzându-l acum îmbrăcat doar într-o cămaşă lungă de flanelă, descheiată la gât, văzându-l acum devenit propriul meu trup, n-aş putea descrie dezolanta lui decrepitudine. Obrajii scofâlciţi, şuviţe rare de păr cărunt, ochi umezi şi urduroşi, buze tremurânde şi ofilite, printre care se întrevedeau hidoasele gingii negricioase… Dumneata care ai spiritul şi trupul laolaltă, care ai vârsta dumitale adevărată, nu-ţi poţi închipui ce însemna pentru mine această infernală întemniţare. Să fii tânăr şi plin de dorinţe şi de energia tinereţii şi să te laşi prins, să te laşi nimicit în acest corp care nu mai era decât o biată ruină!…

Dar mă îndepărtez de povestirea mea. Un răstimp trebuie să fi rămas năucit de schimbarea survenită. Se luminase de-a binelea când îmi revenii îndeajuns în fire spre a fi în stare să judec. Aşadar, fusesem metamorfozat, fără să-mi fi putut explica în ce fel. Dacă aceasta nu era magie, nu ajungeam să-mi imaginez cum de se putuse înfăptui acest miracol. Reflectând astfel, pricepui absolut clar faptul că, întrucât mă găseam în trupul

său, la rându-i, el trebuia să fie în posesia corpului meu, adică a vigorii şi a viitorului meu.

Dar cum s-o dovedeşti?

Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât totul mi se părea mai de necrezut; capul mi se învârtea şi a trebuit să mă înţep, să-mi pipăi gingiile ştirbe, să mă privesc în oglindă, să ating lucrurile care mă înconjurau, înainte de a putea să înfrunt faptele din nou. Existenţa mea nu era decât o halucinaţie? Eram într-adevăr Elvesham, iar el se preschimbase în mine? Oare visat-am despre un anumit student pe care-l chema Eden? Dar exista acel Eden?

Dacă însă eu eram Elvesham, trebuia să fi ştiut ce făcusem în dimineaţa de ieri, numele oraşului în care locuiam, tot ceea ce s-a întâmplat de când începuse acel vis. Mă zbăteam biciuit de aceste gânduri. Îmi veni în minte bizara dedublare a amintirilor din ajun. Acum însă spiritul meu era limpede; nu mai rămânea nicio umbră de alte amintiri, în afară de acelea care aparţineau chiar lui Eden, studentul.

— Toate astea aduc teribil cu nebunia! strigai cu micul meu glas piţigăiat.

Mi-am târât mădularele grele până la toaletă şi mi-am afundat capul cărunt într-un lighean cu apă rece. M-am şters şi din nou am încercat să mă înviorez. Nu mi-a servit la nimic. Simţeam cât se poate de limpede că eram Eden şi nu Elvesham. Dar Eden în corpul lui Elvesham.

Dacă aş fi trăit în altă epocă, m-aş fi lăsat târât de soarta mea, ca şi cum aş fi fost în puterea unei vrăji. Dar în secolul nostru sceptic nu se prea întâmplă minuni. Eram victima unui truc psihologic. Ceea ce a făcut un drog sau o privire fixă, tot un drog sau tot o privire fixă, ori vreun alt tratament similar ar fi în stare să desfacă. Nu este pentru prima oară când un om şi-a pierdut memoria. Dar să-ţi schimbi cu cineva memoria, de parcă i-ai lua din greşeală umbrela!… Izbucnii în râs, nu într-un râs sonor, vai!, ci într-un cotcodăcit

senil şi astmatic. Aş fi putut crede că bătrânul Elvesharn râde de halul în care ajunsesem şi toate sentimentele mele fură covârşite de o răbufnire vulcanică de furie neobişnuită pentru mine. Începui să mă îmbrac de zor cu veşmintele pe care le împrăştiasem pe mobile şi pe jos şi abia după ce am fost gata mi-am dat seama că pusesem pe mine un frac. Deschisei şifonierul în care găsii haine mai obişnuite: un pantalon de molton şi un halat demodat. Pe cap îmi pusei o venerabilă tichie şi, hârcâind după toate aceste eforturi, mă îndreptai spre odihna scării.

Era în jurul orei şase fără un sfert; storurile coborâte pretutindeni, iar casa cufundată în tăcere. De la palierul extrem de spaţios cobora o scară largă, acoperită de un covor gros şi care se pierdea în bezna vestibulului de jos. Înaintea mea, o uşă întredeschisă îmi permitea să văd un birou, o bibliotecă turnantă, dosul unui fotoliu şi rafturi pline de cărți legate.

— Iată-mi şi camera de lucru, mormăii, traversând palierul.

Atunci, la auzul glasului meu, mă opri un gând şi reintrai în dormitor ca să-mi caut proteza dentară. Ea se fixă cu uşurinţa dobândită dintr-o veche deprindere.

— E mai bine aşa, îmi spusei, clămpănind şi scrâşnind din falsele-mi fălci.

Revenii în camera de lucru. Sertarele biroului erau încuiate; încuiată era şi tăblia articulată care-l acoperea.

Nicăieri nu dădui peste chei şi nu existau nici în buzunarul pantalonului. Mă târâi încă o dată până în dormitor, scotocii buzunarele costumului, apoi pe acelea ale celorlalte haine pe care le-am putut descoperi. Întreprinsei aceste cercetări cu o asemenea înverşunare încât ai fi putut socoti că încăperea fusese răscolită de hoţi. Nu numai că nu dădui de nicio cheie, dar nu găsi nici monezi, nici hârtii, în afară de nota achitată a dineului din ajun.

O neobişnuită oboseală mă invadă. Mă aşezai şi privii la hainele zvârlite pretutindeni şi cu buzunarele întoarse pe dos. Primul avânt al freneziei mele se mistuise. Îmi dădeam seama tot mai mult de uluitoarea perspicacitate cu care îşi combinase planurile vrăjmaşul meu şi de situaţia fără ieşire în care mă prinsese. Mă sculai cu o nouă sforţare şi, târşâindu-mi piciorul, mă dusei din nou în bibliotecă. Pe platforma scării o servitoare ridica storurile. Păru stupefiată de expresia feţei mele. Am încuiat în urmă-mi uşa şi, înşfăcând un vătrai, am luat cu asalt biroul. În cursul acestei operaţii am fost prins asupra faptului. Tăblia mobilei fusese spartă, încuietoarea — sfărâmată, scrisorile şi hârtiile din sertăraşe — risipite pe jos. În furia mea senilă, aruncasem în neştire tocurile şi alte lucruri de pe birou şi răsturnasem călimara. În plus, pe cămin spărsesem o mare vază, fără să-mi fi dat măcar seama. Nu descoperii niciun carnet de cecuri; nici bani, nici cel mai neînsemnat indiciu care mi-ar fi putut îngădui să redobândesc adevăratul meu corp. Tocmai sfărâmasem cu lovituri de vătrai sertarele când valetul, însoţit de două servitoare, pătrunse în odaie…

Iată povestită pe scurt istoria metamorfozei pe care am suferit-o.

Nimeni nu vrea să dea crezare afirmaţiilor mele înverşunate. Toţi mă consideră nebun şi, chiar şi acum, mă ţin sechestrat. Dar mintea mea este teafără, absolut teafără, şi tocmai pentru a o dovedi m-am hotărât să consemnez cu de-amănuntul cum mi s-au întâmplat toate astea. Şi îl întreb pe cititor; există, în stilul şi în compoziţia povestirii pe care am relatat-o, cea mai mică urmă a vreunei tulburări cerebrale?

Sunt un tânăr întemniţat în trupul unui moşneag. Dar acest simplu fapt este socotit absurd de cei cărora li-l împărtăşesc. Fireşte că par nebun în ochii celor care nu vor să se încreadă în spusele mele. Fireşte, habar n-am de numele secretarilor

mei, de acela al medicilor care vin să mă vadă, al servitorilor şi al vecinilor mei şi nici chiar de numele acestui oraş în care mă aflu. Fireşte, mă rătăcesc în propria mea casă şi am tot felul de neplăceri. Fireşte, pun cele mai năstruşnice întrebări, mă văicăresc şi adesea mă învinge o neagră deznădejde. N-am nici bani, nici carnet de cecuri. Banca refuză să-mi recunoască semnătura, deoarece presupun că scrisul meu e tot acela al lui Eden, deformat doar de tremurul bătrânelor mele degete. Oamenii care mă păzesc nu vor să-mi îngăduie să merg personal la bancă. De altfel, am impresia că nu există nicio bancă în acest oraş şi că banii mei sunt depuşi la Londra. Pare-se că nimeni dintre angajaţii lui Elvesham nu cunoaşte numele avocatului său. Nimic sigur n-am putut afla cu privire la aceste lucruri. Întrucât Elvesham se ocupa cu studii de psihologie, toate declaraţiile mele nu fac decât să confirme teoria că înnebunisem, surmenându-mă în acele cercetări psihologice: himere legate de propria identitate, asta-i tot.

Acum două zile eram un tânăr plin de sănătate. Cu întreaga viaţă înainte. În prezent sunt un bătrân furios, disperat şi neîngrijit, rătăcind printr-o vastă casă luxoasă şi stranie, o fiinţă supravegheată, temută şi de care toţi se feresc ca de-un nebun. Iar la Londra, Elvesham îşi reîncepea existența într-un corp viguros, cu întreaga înţelepciune şi cu toate cunoştinţele acumulate de-a lungul a şaptezeci de ani. Mi-a furat viaţa!

Ce s-a întâmplat, la drept vorbind? Nu ştiu nimic. În camera de lucru există o mulţime de note în manuscris privitoare mai ales la psihologia memoriei, fragmente de calcule, formule simbolice, cu totul indescifrabile pentru mine. Anumite pasaje atestă că Elvesham se ocupa şi cu filosofia matematicilor. Din toate acestea am tras concluzia că el a transferat din creierul său sleit, într-al meu, ansamblul amintirilor lui, acumularea

ştiinţei care îl compunea personalitatea şi, în mod asemănător, a strămutat personalitatea mea în locaşul uzat pe care-l mai dorea; cu alte cuvinte, în realitate, el a făcut să ne schimbăm între noi corpurile. Prin ce mijloc însă e posibilă o asemenea schimbare — iată ceva mai presus de înţelegerea mea, deşi de când sunt capabil să gândesc am acceptat ideile materialiste…

Sunt pe cale să fac o ultimă încercare disperată! Curând, după ce voi termina de scris, îmi voi pune planul în aplicare. Azi dimineaţă, cu ajutorul unui cuţit pe care l-am ascuns în timpul micului dejun, am izbutit să sparg un sertar secret — ce-mi atrăsese de mult atenţia — din biroul ăsta sfărâmat. N-am descoperit altceva decât un mic flacon de cristal verde, conţinând un praf alb. În jurul gâtului, o etichetă care purta acest sigur cuvânt: „Izbăvire”. După toate aparenţele, este otravă. Nu m-ar mira ca Elvesham să-mi fi pus la îndemână otrava, ba chiar aş bănui că intra în intenţiile lui să se descotorosească astfel de singurul martor care l-ar fi putut stânjeni… Dar atunci n-ar fi ascuns flaconul în acea tainiţă…

Acest om aproape că a soluţionat problema nemuririi. Excluzând accidentele neprevăzute, el va trăi în corpul meu până când îl va fi uzat, după care, azvârlindu-l ca pe-o păstaie uscată, se va înveşmânta cu forţa şi tinereţea unei alte victime. Când îţi aduci aminte cât a fost de crud, e îngrozitor să te gândeşti la experienţa pe care o va acumula şi la…

De câte secole oare sare el astfel dintr-un corp nou într-un corp nou?… Dar am ostenit să mai scriu… Praful alb pare solubil în apă… Gustul nu-i neplăcut…

Aici se termină istorisirea care a fost găsită în blocnotesul domnului Elvesham. Cadavrul său zăcea între biroul şi fotoliul pe care, în ultimele-i zvârcoliri, îl împinsese în lături. Povestirea era

aşternută cu creionul, iar scrisul incoerent se deosebea complet de caracterele lui în mod obişnuit mărunte.

Nu rămân de înregistrat decât două fapte curioase. Fără nicio îndoială, între Eden şi Elvesham exista o legătură oarecare, deoarece totalitatea bunurilor aparţinând bătrânului savant erau lăsate prin testament tânărului. Dar studentul n-avea să-şi capete niciodată moştenirea. În momentul în care Elvesham s-a sinucis. Eden — lucru destul de straniu — era deja mort. Cu douăzeci şi patru de ore mai înainte fusese călcat de un cab şi ucis pe loc la întretăierea dintre Gower Street şi Euston Road. În acest fel, singurul ins capabil să dea lămuriri în legătură cu toate aceste fantastice întâmplări nu mai era în stare să răspundă întrebărilor anchetei şi, fără alt comentariu, las în seama agerimii cititorului grija de a decide asupra veridicităţii acestei povestiri.

[1] Hastings: localitate în Anglia, unde a avut loc, în 1066, o bătălie între trupele lui Wilhelm Cuceritorul şi ale lui Harold. Părerile istoricilor asupra desfăşurării bătăliei sînt împărţite. (n.t.)
[2] Charles de Linné: cunoscut naturalist suedez, autorul unei clasificări a plantelor, lucrare care a cunoscut o mare răspîndire şi a influenţat numeroşi oameni de ştiinţă. (1707—1778). (n. t.)
[3] Tübingen: oraş german, cu o vestită Universitate (n. t.)
[4] Legenda spune că Nabucodonosor II a fost pedepsit de Dumnezeu pentru distrugerea Ierusalimului, fiind trimis să trăiască, nebun, timp de 7 ani, printre animale sălbatice. După această perioadă, însănătoşindu-se, s-a reurcat pe tron. (n. t.)
[5] Montagne-russe: un sistem complicat de şine, pe care urcă şi coboară, cu cotituri bruşte, un vehicul. Distracţie de bîlci. (n.t.)
[6] Un picior = 30 cm. (n. t.)
[7] O milă engleză: 1609 m. (n. t.)
[8] Monomanie: alienaţie mintală, în care toată gîndirea este concentrată asupra unei singure idei. (n.t.)
[9] Utopia: ţară imaginară, titlul unei celebre lucrări a socialistului utopic Thomas Morus. Aici sensul este de societate a viitorului. (n. t.)
[10] Grant Allen: romancier şi autor al unor lucrări de popularizare ştiinţifică (1848—1899) (n. t.)
[11] Lemurieni: specie de maimuţe inferioare, (n. t.)
[12] Un yard = 91 cm. (n. t.)
[13] Mişcarea de precesiune (a echinocţilor): mişcare lentă a liniei de intersecţie dintre planul eclipticei şi planul ecuatorului sferei cereşti, în care axa polilor pămîntului descrie un con în jurul unei axe perpendiculare pe planul eclipticei. (n. t.)

[14] Thomas Carlyle: istoric englez (1795—1881), creatorul unei teorii reacţionare despre cultul eroilor, teorie care exclude rolul maselor din istorie. Carlyle credea într-o aristocraţie a eroilor, nu în cea ereditară, şi Wells se raliază numai dispreţului faţă de cea din urmă. (n. t.)
[15] Megatherium mamifer uriaş care a trăit în epoca terţiară şi cuaternară în America, (n. t.)
[16] South Kensington: cartier londonez cu foarte multe muzee. Uneori, acest nume este atribuit muzeului „Victoria şi Albert", situat în acelaşi cartier. (n. t.)
[17] S-ar putea, desigur, ca podeaua să nu fi fost înclinată, ci ca muzeul să fi fost clădit pe coasta dealului. (Nota lui H. G. W.)
[18] Cunoscută publicaţie, fondată în 1665, şi care apare şi astăzi. Se ocupă de cercetări fizico-matematice şi din domeniul ştiinţelor naturii, (n. t.)
[19] Ţara celor Drepţi (n. t.)
[20] Belemnite: un soi de moluşte cefalopode fosile (n. t.)
[21] Steatită: rocă moale, silicat natural de magneziu, (n. t.)
[22] Cretacic: perioadă a erei secundare. (n. t.)
[23] Timpurile jurasice: perioadă a erei secundare. (n. t.)
[24] Oolitic: format din granule sferice, asemănătoare icrelor. (n.t.)
[25] Plesiosaur: reptilă gigantică din era secundară. (n.t.)
[26] Triasic: prima perioadă a erei secundare. (n. t.)
[27] În franceză în text: éclat — strălucire. (n.t.)
[28] În italiană în text: plin de încîntare. (n. t.)
[29] Plantă a cărei rădăcină conţine saponine; este utilizată — printre altele — la falsificarea berei. (n. t.)
[30] În franceză în text: tighelită. (n. t.)
[31] Joc de cuvinte: în englezeşte, cuvîntul body înseamnă şi persoană şi corp (deci: „arestaţi

corpul”). (n. t.)
[32] Membru al unei secte religioase. (n. t.)
[33] În franceză în text: în îmbulzeală. (n. t.)
[34] În franceză în text — pîntec; îngrăşare. (n. t.)
[35] În latină în text. Începutul unei zicale latine: Vox et praeterea nihil: O voce, altceva nimic. (n. t.)
[36] În italiană în text: în şoaptă. (n. t.)
[37] Austria. (n. t.)
[38] Altercaţie. (n. t.)
[39] Societate ştiinţifică engleză. (n. t.)
[40] Albino — persoană lipsită de pigmentul din păr şi din ochi.(n. t.)
[41] Numirile latineşti ale unor vietăţi marine. (n. t.)
[42] Cum grano salis expresie latină: sub rezervă. (n. t.)
[43] Argoul londonez. (n. t.)
[44] Bibliotecă publică din Londra. (n. t.)
[45] Aluzie la legenda lui Samson şi Dalila. (n. t.)
[46] În latină în text: Griffin împotriva lumii întregi. (n.t.)
[47] Pictor englez (1803—1902). (n. t.)
[48] Varietate a jocului de fotbal la care se permit procedeele mai violente ale jocului de rugbi. (n. t.)
[49] Om politic şi publicist englez (1762—1832). (n. t.)
[50] Her (sau His) Majesty’s Ship — Nava Majestăţii Sale, titulatură care se pune înaintea numelui unui vas al marinei britanice. (n. t.)
[51] Miez uscat de nucă de cocos. (n. t.)
[52] sart — odgon de oţel sau cînepă, servind la fixarea laterală a catargelor. (n. t.)
[53] Cunoscute străzi londoneze. (n. t.)
[54] tambuchi — deschizătură prevăzută cu un capac, în puntea navei, prin care se poate intra în interiorul navei. (n. t.)
[55] Artimon — catargul de la pupa navei. (n. t.)
[56] puma — animal din familia felinelor, originar din America. Are înfăţişarea unei leoaice (felis

cocolor). (n. t.)
[57] brigantină — pînză fixată de catargul corăbiei. (n. t.)
[58] ghiu — suport de lemn fixat pe catarg, care pivotează dintr-un bord în altul; pe el se prinde marginea de jos a velei. (n. t.)
[59] Copastie — marginea de sus a bărcii. (n. t.)
[60] leneş — animal mamifer din America de Sud, cu mişcări încete, şi care rămîne zile întregi agăţat de aceeaşi creangă (Bradyjuns) (n. t.)
[61] Aceştia nu sînt oameni, sînt animale pe care noi le-am... supus vivisecţiunii (n. t)
[62] „Omul care rîde” — cunoscut roman al scriitorului francez. (n. t.)
[63] hurie — fecioară promisă de religia musulmană credincioşilor, în paradis. (n. t.)
[64] canaci — locuitori din mările sudului, în special cei folosiţi odinioară în Queensland pe plantaţiile de zahăr. (În limba hawaiană, kanaka înseamnă om.) (n. t.)
[65] Această descriere corespunde întru totul cu insula lui Noble.— C.E.P.
[66] Fumarole — gaze emanate de vulcani prin cratere şi prin crăpături; locul pe unde emană aceste gaze. (n. t.)
[67] Patruped felin din America de Sud şi Centrală, asemănător cu leopardul. (n. t.)
[68] Pasăre uriaşă. Nume ştiinţific: dichis ineptus (n.r.)
[69] Euchre — joc de cărţi american, care se joacă în 2—4 persoane (n. r.).
[70] Rip van Winkle — eroul unei povestiri a lui W. Irving, care a dormit douăzeci de ani. (n. r.)
[71] Eduard Bellamy — scriitor american (1850—1898). autor al unei utopii socialiste, „Looking backward” (Privind în trecut). (n. r.)
[72] Cunoscută legendă germană, care a inspirat celebra operă cu acelaşi nume a lui Richard Wagner. (n. r.)

[73] Denumire fantastică, inventată de Wells. A se citi idhamită. (n. r.)
[74] Dante-Gabriel Rosetti — pictor şi poet englez (1828—1882) unul dintre iniţiatorii curentului prerafaelit. (n. r.)
[75] Geoffrey Chaucer, poet englez (cca. 1340—1400) imitator al clasicilor antici. (n. r.)
[76] Oeil de boeuf (în limba franceză în original) deschizătură rotundă sau ovală. (n. r.)
[77] Un picior — măsură engleză, 30 de cm. (n. r.)
[78] Armageddon — denumire apocaliptică a ultimei bătălii dintre noroade (n. r.)
[79] Voilà tout (în limba franceză în original): Asta-i totul (n.r.).
[80] F.R.S., membru al Societăţii Regale. (n.r.)
[81] Este curios că, în timp ce ne aflam în sferă, nu am simţit nici cea mai mică dorinţă de a mînca, şi n-am simţit lipsa mîncării nici atunci cînd ne abţineam. La început am mîncat cam în silă, apoi am postit de-a binelea. N-am consumat în total nici a douăzecea parte din comprimatele alimentare pe care le luasem cu noi. Cantitatea de bioxid de carbon pe care am exhalat-o a fost de asemenea neobişnuit de scăzută; mi-e cu neputinţă să determin cauzele respective.
[82] un stone = măsură de greutate de 0,348 kg. (n. r.)
[83] inch — măsură englezească, echivalentă cu 25,4 mm. (n. r.)
[84] Nu-mi amintesc să fi văzut pe lună vreun obiect de lemn; uşile, mesele, tot ceea ce ar corespunde obiectelor lucrate la noi de tîmplari, erau confecţionate din metal, şi cred că mai ales din aur care, ca metal, se impune prin sine însuşi datorită uşurinţei cu care se lucrează, rezistenţei şi durabilităţii lui.
[85] Vezi volumul I de „Opere alese” — „Maşina timpului”, Ed. tineretului, 1962.
[86] Aici, ca şi cu numeroase alte prilejuri, Wells-scriitorul se arată a fi superior lui Wells-

teoreticianul, cu preţul adoptării unei teze marxiste, ştiinţifice, pe care alte ori o combate implicit şi explicit, (n.a.)

[87] Şi totuşi, în „Încercarea de autobiografie”, el dă o înaltă apreciere creării de către Lenin a acestui partid, scriind: „Dacă Rusia n-ar fi făcut nimic altceva pentru omenire, experienţa Partidului Comunist ar fi fost prin ea însăşi de ajuns pentru a-i justifica Revoluţia şi a o aşeza la un nivel mai ridicat decît această haotică debandadă emotivă care se numeşte prima revoluţie franceză.” (n. a.)

[88] În discuţia cu tînăra Utopiană, dl. Barnstaple aminteşte despre dezbaterile societăţii studenţeşti din care făcea parte pe vremuri: „Obişnuiam să vorbim şi să discutăm împreună şi în cercul nostru de studenţi despre dezordinea din lumea noastră şi despre felul în care ar putea să fie îmbunătăţită”. Se pot da şi alte exemple. (n. a.)

[89] Tomahawk — secure de război a Pieilor Roşii. (n.r.)

[90] E vorba despre episcopii protestanţi Latimer şi Ridley, arşi pe rug ca „eretici”, sub domnia reginei catolice Mary (1553—1558). Cuvintele din text au fost, se pare, ultimele rostite de Latimer pe rug, către tovarăşul său de suferinţă. („Domnule Ridley, fii curajos... Am aprins în această zi în Anglia o făclie pe care nimeni nu va mai putea vreodată s-o stingă.”) (n.r.)

[91] Gallon — măsură de capacitate de 4,54 litri. (n.tr.)

[92] Membru al Societăţii Regale, Doctor în Medicină, Membru al Colegiului Regal de Medici, Doctor în Ştiinţe, Judecător de Pace, Locţiitor de Deputat (n. tr.).

[93] Gustave Le Bon (1841—1931) — medic, sociolog, etnograf şi arheolog franccz. (n.r.)

[94] Aere perennius — mai durabil decît bronzul, celebru vers din oda „Exegi monumentum” a poetului latin Horaţiu. (n.r.)

[95] Max Nordau (1848—1923) — Medic şi scriitor ungur de limbă germană. (n.r.)
[96] Ut in principio, nunc est et semper — Ca la început, acum şi întotdeauna, în limba latină. (n.r.)
[97] Rosebery (1847—1929) — om de stat englez, reprezentant al Partidului liberal. (n.r.)
[98] nemine contradicente — expresie latinească, cu sensul de: fără nici un vot împotrivă. (n. r.)
[99] Lloyd George (1863—1944) — om de stat englez, şef al partidului liberal. (n.r.)
[100] Lock-out — închiderea întreprinderilor de către patroni, pentru a preveni o grevă iminentă; este o expresie uzuală engleză. (n. r.)
[101] Albert Einstein (1879—1955) — fizician american de origine germană, autor al teoriei relativităţii. (n. r.)
[102] Richard Burdon Haldane (1856—1928) — om de stat şi filozof englez. (n.r.)
[103] Guildhall — clădirea primăriei din Londra. (n.r.)
[104] Harold Joseph Laski (1893—1950) — laburist englez, autor a numeroase lucrări cu tematică social-politică. (n.r.)
[105] Sybaris — vechi oraş din Italia, distrus în anul 510 î.e.n., devenit simbolul unei vieţi de belşug şi trîndăvie. (n.r.)
[106] Citat din poemul „In memorian” de Alfred Tennyson, celebru poet englez (1809—1892). (n.r.).
[107] Phryneea — curtezană greacă (sec. IV î.e.n.), acuzată de impietate, a fost achitată de judecători, datorită deosebitei sale frumuseţi. (n.r.)
[108] Poezia neogeorgiană — grupare poetică, care s-a constituit iniţial în ajunul primului Război Mondial, în Anglia. Nume reprezentative: John Masefield, John Drinwater, Walter Delamare etc. (n.r.)
[109] Robert Clive (1725—1774) — general englez, care a pus temeliile stăpînirii coloniale britanice în India. (n.r.)

[110] Baber (1483—1530) — suveran al Turkestanului, apoi al Industanului, fondator al dinastiei Baberizilor, numită şi „Marii Mogoli”. (n.r.)
[111] Barnaby — această deformare a numelui Barnstaple reprezintă probabil o aluzie cu nuanţă ironică la discipolul şi tovarăşul de apostolat al Sfîntului Pavel. (n.r.)
[112] Nabucodonosor — rege al Chaldeei, a domnit în anii 605—562 î.e.n. (n.r.)
[113] Stînca Tarpeiană — stîncă de pe care erau aruncaţi criminalii în Roma antică. (n.r.)
[114] Ave Caesar, monturi te salutant (Salut, Cezar, cei ce vor muri te salută) — cuvintele tradiţionale pe care gladiatorii romani le adresau, înainte de începerea luptelor, Imperatorului. (n.r.)
[115] savoir faire — în limba franceză în textul original, aici cu sensul de bună educaţie. (n.r.)
[116] Shylock — personaj principal al comediei „Neguţătorul din Veneţia” de Shakespeare, prototip al cămătarului avar. (n.r.)
[117] Tristram Shandy — eroul titular al lucrării „Viaţa şi opiniile lui Tristram Shandy”, lucrarea scriitorului englez Laurence Sterne (1713—1768). (n.r.)
[118] Pisgah — termen biblic; vîrful muntelui Nebo, de pe care, potrivit legendei, Moise ar fi zărit Ţara Făgăduinţei. (n.r.)
[119] Candide — roman filozofic al lui Voltaire, apărut în 1759. (n.r.)
[120] Darwin (1809—1882) — celebru naturalist englez, autorul lucrării „Originea speciilor”. (n.r.)
[121] Thomas Huxley (1825 —1895) — naturalist englez, înrudit prin concepţii cu Darwin. (n.r.)
[122] John Ruskin (1819—1900) — Sociolog, scriitor, critic de artă englez. (n.r.)
[123] William Morris (1838—1896) — Poet, pictor, istoric de artă englez. (n.r)
[124] Societatea Dramatică a Universităţii Oxford. (n.t.)

[125] Gioconda — celebră pictură a lui Leonardo da Vinci (1452—1519), cunoscuta şi sub numele de Mona-Lisa. (n.r.)
[126] Haldane — vezi nota de la pag. 244. (n.r.)
[127] Ergo — deci, în latineşte, (n.r.)
[128] Joseph Conrad (1857—1924) — cunoscut scriitor englez de origine poloneză, autor al unor povestiri mai cu seamă marinăreşti, printre care „Taifun", (n.r.)
[129] Robin Hood — legendar erou a numeroase balade engleze, care-i situează existenţa în epoca regelui Richard Inimă de Leu, (pe tronul Angliei în anii 1189—1199). (n.r.)
[130] Hermann Helmholtz (1821—1894) — fizician şi fiziolog german. (n.r.)
[131] John R. Stanley (1841—1904) — explorator al Africii Centrale. (n.r.)
[132] George Gordon Byron (1788—1824) — celebru poet romantic englez, autor, între altele, a poemelor „Childe Harold" şi „Don Juan". (n.r.)
[133] Doctrina Monroë — aparţine lui James Monroë, preşedinte S.U.A între anii 1817—1825; ea respinge orice intervenţie europeană în problemele Americii. (n.r.)
[134] Mais oui — da, desigur în limba franceză (n.r.)
[135] Émile Coué (1857—1926) — farmacist şi psihoterapeut francez autorul unei metode de psihoterapie prin autosugestie. (n.r.)
[136] Montagne-russe (în limba franceză în text) — suită de urcuşuri şi scoborîşuri rapide. (n.r.)
[137] Dustiovski — evident, pronunţare schimonosită a lui Dostoievski. (n.r.)
[138] Jungfrau — Vîrf din Alpii Bernezi, înalt de 4181 metri; în limba germană denumirea înseamnă Fecioara. (n.r.)
[139] Mikado — numele împăratului în vechea Japonie, (n.r.)
[140] Emmanuel Kant (1724—1804) — filozof german, cunoscut mai ales ca autor al Criticii

raţiunii pure. (n.r.)
[141] Le petit bonbomme de chemin, (în limba franceză în text) — mica noastră bucată de drum. (n.r.)
[142] William Gladstone (1809—1898) — om politic englez, conducător al Partidului Liberal, de patru ori prim-ministru al Angliei. (n.r.)
[143] John Bright (1811 — 1889) — om politic englez, reprezentant al Liberalilor. (n.r.)
[144] H. G. Wells, Experiment in Autobiography. Discoveries and Conclusions of a Very Ordinary Brain (since 1886) Victor Gollancz and The Cresset Press, London, 1934, vol. I p. 27.
[145] Op. cit. vol. II, p. 467.
[146] A. Anixt, Istoria literaturii engleze, traducere din limba rusă. Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1961, p. 406—407.
[147] H. G. Wells, op. cit. vol I, p. 53.
[148] Op. cit. vol. I, p. 47.
[149] Op. cit. vol. I. p. 64.
[150] Op. cit. vol. I, p. 138.
[151] Op. cit. vol. I, p. 20.
[152] Op. cit. vol. I, p. 364.
[153] Op. cit. vol I, p. 310.
[154] Op. cit. vol I, p. 247.
[155] Op. cit. p. 95.
[156] Norman Nicholson, H. G. Wells. The Novelists Series, nr. 4, Arthur Barker Ltd. London, 1957, p. 54.
[157] Un fel de biliard în miniatură.
[158] Thomas Paine (1737—1809), scriitor şi politician englez, celebru prin polemicile sale asupra drepturilor omului.
[159] Vathek, o poveste orientală, povestire aparţinînd scriitorului englez William Beckford (1751—1844), imitaţie a povestirilor filozofice ale lui Voltaire.
[160] În mod obişnuit, ursuleţilor li se spune în Anglia Teddy.

[161] Citat din poemul Paradisul pierdut de John Milton (1608—1674)
[162] Felow of the Royal Society = Membru al Societăţii Regale.
[163] Requiescat in pace = Odihnească-se în pace. (lat.).
[164] Banii nu au miros (lat.).
[165] Charles Edward Mudie (1818—1890) — editor englez, fondatorul reţelei bibliotecilor de împrumut din Londra care-i poartă numele.
[166] În perie (fr.).
[167] Personaj de comedie, prototip al pudoarei.
[168] Gen de plantă ornamentală, din familia Cannaceelor.
[169] John Ruskin (1819—1900), celebru critic de artă şi eseist englez.
[170] Walter Pater (1839—1894), romancier şi critic englez.
[171] Pronunţarea engleză a expresiei franceze au fait = la zi.
[172] Corect Sauterne.
[173] Corect Saumur.
[174] Pronunţarea stîlcită a cuvîntului francez gaucherie = stîngăcie.
[175] Pronunţarea fonetică a zicalei franţuzeşti: Le style c'est l'homme.
[176] John Singer Sargent (1856—1925), pictor american, autor a numeroase portrete, care şi-a petrecut cea mai mare parte a vieţii în Anglia.
[177] Comportare degajată, potrivită cu înalta societate (fr.).
[178] Joshua Reynolds (1723—1782), celebru pictor englez.
[179] Ca substantiv comun înseamnă: neghiob, nepriceput.
[180] Anthony Hope (1863—1933) romancier şi autor dramatic englez.
[181] Pronunţare stîlcită pentru bon ton.
[182] George Romney (1734—1802), pictor portretist englez.

[183] Aluzie la personajul desfigurat din romanul Omul care rîde de Victor Hugo.
[184] Termen de dispreţ, la adresa unui spaniol, portughez sau italian.
[185] Coup d'état — lovitură de stat; în limba franceză în original. (n.r.)
[186] Vive l'anarchie! — trăiască anarhia! (în limba franceză în original) (n.r.)
[187] Shakespeare, Hamlet: „Sînt taine între cer şi pămînt, Horatio, /Pe care mintea-ţi nici că le-a visat" (în versiunea românească a lui Vladimir Streinu, E.P.L., 1965) (n.r.).
[188] Henri Moissan (1852-1907), chimist francez, Laureat al premiului Nobel în 1906 (n. r.).
[189] Gabriel-Auguste Daubrée (1814-1396), geolog şi mineralog francez (n.r.).
[190] Laborator de pulberi şi salpetru (în limba franceză în original) (n.r.).
[191] Nu se cunoaşte nici un european care să fi văzut vreun Aepyornis viu, cu excepţia, îndoielnică şi aceea, a lui Macer, care a vizitat Madagascarul în 1745. — H. G. W.
[192] O livră = 0,373 kg, (n.r.)
[193] Un inci = 2,54 cm. (n.r.)
[194] Un picior = 0,3048 m. (n.r.)
[195] Un chintal englezesc = 50,8 kg. (n.r.)
[196] Un stînjen marin = 1,62 m (n. r.)
[197] Cotopaxi, vulcan din Anzii Cordilieri (5897 m). (n.r.).
[198] boom — expresie idiomatică, însemnînd aproximativ agitaţie, lovitură; se foloseşte şi în legătură cu campaniile electorale sau speculaţiile de bursă. (n.r.)
[199] passé — trecut, aici cu sensul de „cu gloria apusă"; în limba franceză în original). (n.r.)
[200] Alberto Santos Dumont (1873-1932) — unul din pionierii aerostaticii şi aviaţiei. (n. r.)
[201] Niente — nimic (în limba italiană în original).

[202] Poem cu forma fixă, de origină malaeză. Versurile 2 şi 4 ale fiecărui catren constituie versurile 1 şi 3 ale catrenului următor (n.r.).
[203] Savage Landor (1775 1864) – scriitor englez minor (n.r.)
[204] Thomas Carlyle (1795 -1881) –scriitor idealist englez (n.r.)
[205] Percy Bysshe Shelley (1792—1822), poet englez, romantic revoluţionar. (n.r.).
[206] Charles Darwin (1809—1882), celebru naturalist englez, întemeietorul biologiei materialiste (n.r.).
[207] George Meredith (1838—1909), romancier englez psihologizant (n.r.).
[208] Un cuvînt potrivit. (Fr.) (n.r.).
[209] Populaţie băştinaşă din Borneo (n.r.)
[210] Unul din cele mai mari monumente megalitice, format dintr-o mare mulţime de pietre (n.r.)
[211] Celebru sculptor, şi gravor italian (1500—1571) (n.r.).
[212] Prin însăşi acest fapt (lat.){n.r.)
[213] William Turner (1775 – 1851), cunoscut pictor englez (n.r.)
[214] În public (lat.)(n.r.)
[215] Eusapia Paladino, celebru mediu feminin italian din secolul XIX, care a constituit obiectul unor nesfîrşite polemici (n.tr.).
[216] Alsacian fiind, tatăl lui Gottfried vorbea germana şi franceza (n.tr.).
[217] Max Nordau, scriitor şi eseist austriac, este, printre altele, autorul studiilor Degenerescenţi şi Pcirudoxuri psihologice (n.tr.).
[218] Cab – cabrioletă, trăsurică uşoară (de origine engleză), cu două sau patru roți, vizitiul stînd în spatele vehiculului (n.r.).
[219] Futurus – care va fi, viitor (în l. lat).

Table of Contents

HERBERT GEORGE WELLS (1866 — 1946)
MAŞINA TIMPULUI
OMUL INVIZIBIL
INSULA DOCTORULUI MOREAU
RĂZBOIUL LUMILOR
CÂND SE VA TREZI CEL-CARE-DOARME
PRIMII OAMENI ÎN LUNĂ
HRANA ZEILOR
OAMENI CA ZEII
DL. BLETTSWORTHY PE INSULA RAMPOLE
TONO-BUNGAY
IMPERIUL FURNICILOR
CUIRASATELE TERESTRE
ŢARA ORBILOR
BACILII FURAŢI
ÎNFLORIREA CIUDATEI ORHIDEE
ÎN OBSERVATORUL DIN AVU
OMUL ZBURĂTOR
FABRICANTUL DE DIAMANTE
INSULA AEPYORNILOR
NEOBIŞNUITUL CAZ AL OCHILOR LUI DAVIDSON
ARGONAUŢII AERULUI
ÎN ABIS
NĂVĂLITORII DIN ADÂNCURI
OUL DE CRISTAL
STEAUA
O POVESTE A ZILELOR CE VOR VENI
FILMER
ADEVĂRUL DESPRE PYECRAFT
NOUL ACCELERATOR
UN VIS APOCALIPTIC
OMUL CARE PUTEA FACE MINUNI
MOŞTENIREA PIERDUTĂ
COMOARA DIN PĂDURE
POARTA DIN ZID

ISPITIREA LUI HARRINGAY
O AFACERE CU STRUȚI
SPARGEREA DIN HAMMERPOND PARK
PRĂVĂLIA FERMECATĂ
ISTORISIREA LUI PLATTNER
POVESTEA RĂPOSATULUI DOMN ELVESHAM

Table of Contents

HERBERT GEORGE WELLS (1866 — 1946)	2
MAŞINA TIMPULUI	64
OMUL INVIZIBIL	168
INSULA DOCTORULUI MOREAU	347
RĂZBOIUL LUMILOR	490
CÂND SE VA TREZI CEL-CARE-DOARME	686
PRIMII OAMENI ÎN LUNĂ	964
HRANA ZEILOR	1199
OAMENI CA ZEII	1455
DL. BLETTSWORTHY PE INSULA RAMPOLE	1725
TONO-BUNGAY	2007
IMPERIUL FURNICILOR	2499
CUIRASATELE TERESTRE	2520
ŢARA ORBILOR	2549
BACILII FURAŢI	2580
ÎNFLORIREA CIUDATEI ORHIDEE	2588
ÎN OBSERVATORUL DIN AVU	2598
OMUL ZBURĂTOR	2606
FABRICANTUL DE DIAMANTE	2615
INSULA AEPYORNILOR	2625
NEOBIŞNUITUL CAZ AL OCHILOR LUI DAVIDSON	2640
ARGONAUŢII AERULUI	2653
ÎN ABIS	2668
NĂVĂLITORII DIN ADÂNCURI	2687
OUL DE CRISTAL	2700
STEAUA	2721

O POVESTE A ZILELOR CE VOR VENI 2735
FILMER 2844
ADEVĂRUL DESPRE PYECRAFT 2866
NOUL ACCELERATOR 2879
UN VIS APOCALIPTIC 2897
OMUL CARE PUTEA FACE MINUNI 2929
MOŞTENIREA PIERDUTĂ 2951
COMOARA DIN PĂDURE 2959
POARTA DIN ZID 2969
ISPITIREA LUI HARRINGAY 2991
O AFACERE CU STRUŢI 2997
SPARGEREA DIN HAMMERPOND PARK 3003
PRĂVĂLIA FERMECATĂ 3012
ISTORISIREA LUI PLATTNER 3026
POVESTEA RĂPOSATULUI DOMN ELVESHAM 3049